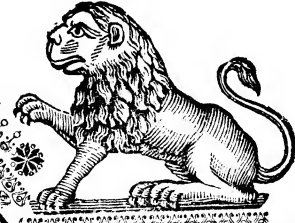

שירה טובה ונעימה בזה...
 מלכותו של המלך...
 וכל המעשה...

מארגז הספרים של המנוח
 ר' מאיר שמעון ב"ר יחאל
 רייכמן דל
 סבב היים לכל חי י"ה אלול תשל"ג

מור

יורה דעה

הוא

המור השני מארבעה המורים

חברו הגאון מורנו ורבינו

יעקב בן רבינו אשר זללה"ה הנקרא בעל המורים.

עם

כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם חוספות חדשות
 כמבואר בשער השני.

חלק ב.

ויהי לנא

שנת תרפ"ד לפ"ק

PRINTET IN POLAND

Drukarnia „Rozenkranc i Szrifthzecer“;

מזור

יזרה העה

הוא

המזור השני מארבעה המזורים
חברו הגאון מורנו ורבינו יעקב בן רבינו אשר זללה"ה הנקרא בעל המזורים

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה ריש מתיבתא החכם השלם כמוה"ר יואל סירקיש זללה"ה אשר בורע עיונו ירד לעומק דברי רבינו יעקב בעל המזורים ובדברי הפוסקים שהביא בחיבורו ובדברי הגאון מהר"י קאר"ו זללה"ה, ונקרא שמו בישראל

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה החכם השלם ריש מתיבתא בעיר צפת תוכב"א מוה"ר יוסף קאר"ן זללה"ה. ואופן סדר ביאורו וחידושיו על מה אדניהם הטבעו הכל רשום בהקדמתו וממנה ישמע חכם ויוסף לקח ונקרא שמו בישראל

בית חדש

ועם ספר דרכי משה מהגאון המפורסם רבן של כל בני הגולה מוהר"ר משה איסרלש זללה"ה.

בית יוסף

ובמהדורא בתרא קם הגאון הנ"ל בכבודו ובעצמו להחזיק בדק ביתו עשה הגהות נכונות וקרא בשם בדק הבית ונמצאים כל אחד על מקומם הראוי כפי רצונו ובקשתו של הגאון בהקדמתו.

ועם פירוש וחידושי הגאון בעל ספר מאירת עינים ה"ה הרב הגדול גאון ישראל והדרו מרנא ורבנא יושע ולק כ"ץ זללה"ה. ונקרא שמו בישראל

דרישה ופרישה

עם הגהות דרישה ופרישה מהמחבר הנ"ל.

ועם חידושי הגאון מהר"ח אשר אין וחיך הגאון המפורסם מוה"ר לייב חנליש בספרו ויגש יהודה.

וגם נתוספו הגהות בספר וכו' ור"ם שהגיה הרב הגאון המפורסם מהר"ר יוסף דק"ק בראניווקא.

ועוד נוספות מהגאונים המפורסמים נ"ע

מהגאון בעל הטחבר ספר תפארת שמואל על או"ח ויוד וה"מ, ומהגאון בעל תוספות יום טוב על אה"ע

ועתה הוספנו על הראשונים הגהות וחידושים על ארבעה חלקי המזור הנקרא בשם

בן אריה

מהגאון המפורסם וכו' כש"ת מו"ה זאב וואלף זללה"ה שהיה אב"ד בגאלדינגען ומעל ז. (בן הרב הג' ר' אריה לייב זללה"ה הדיון המצויין בזאגר חדש) בעהמ"ח הגהות על הש"ס ואלפס (שנדפס בש"סין החדשים) ועל הרמב"ם ובן אריה על או"ח וח"מ שנדפס סוף ס' תמים דעים וחיבור על הכה"ג וחיבור על בעל העיטור ועוד חבורים אשר בכתובים (ובתוכם הערות מנכדו הרב הגאון מהר"ר ארי' לייב ליפקין שליט"א אב"ד דקראטיניען).

חלק שני (ספר א.)

זיילנא

בדפוס והוצאות ר' אברהם צבי ראזענקראנין, ור' מנחם מענדיל שריפטזעטצער.

הקדמה

(מן כי חרשה ופרישה על מו"ד הוא אהר בעיר וגם מה שהשגנו היה הקדמה שלו בלי זקוק לא יכלנו להפסיק בחלק ראשון עד שכתבנו להשיגה והדפסנוה פה)

הקדמת הגאון החסיד הרב המחבר מוה"ר יושע פלק כ"ץ ז"ל רשומה היא וכתובה אצל החיבור הגדול בית ישראל

השייך למור חושן משפט. וגם כבר היא נדפסה בריש הספר מאירות עינים עיין שם ותמצא משפט הספר הזה:

ומעשהו אשר הבית בית ישראל נשען עליו. ועוד מגלה לנו טפח ומכסה נפחיים בהקדמת בנו הגאון הנ"ל:

והא לך הקדמת מוה"ר יוסף כהן בן הגאון הרב המחבר

יחברך הבורא ויתעלה השם הגדול וישתבח. ומרם כל אהן לפניו שיר ושבת:

אל אלהי לבי ועיני. אלו פי קראתי ורומם תחת לשוני:

- יה: בית ישראל. יתנו הודיה לאל. גבורותיו למלל. יומם וליל לספר מעשה
- יה: אשר ברא האדם בחכמה. ונפח בו הנשמה. תורת ה' תמימה. משמים הוריד על האדמה. ונתן לבני על
- יה: פועל ישועות. נתן השועות. להבין שמועות. מפיו נשמעות. חכמתו ותוש
- יה: אל המושיע. בלתיך אין להושיע. גבור 'ורב' ליושע. כהניך הלבשת ישע. מי בכורך הסין
- יה: את מי 'יורה' רעה. ומי יבין שמועה. להגות בו בכל עת ובכל שעה. היה לי לישועה. עזי וזמרת
- יה: היא עם 'פרישה'. לכל חפצי 'דרישה'. לקהילת יעקב מורשה. ובו תמיד משתעשע. ערות ישראל שבמי
- יה: יפית מבני אדם הוצק חן. ישמרו דעת שפתי כה"ן. כחתן פאר יכהן. ע"כ אקלסך בהן. לה' השמים ושמי שמי
- יה: 'יוסף ואמץ כח. הלך אהרי מנו"ח. ירח כריח הניהוח. מכבודו אור זיריח. רב העליל
- יה: ואת בנו הקריב והלביש כתנות. לכבוד שוכן מעונות. דברי חכמים כדרכונות. עלי שור צעדו בנות. פורת יוסף דרי נש יה
- יה: יקום פורקן מן שמיא. והשב שבות שבטי יה. מארץ נכריה. אשר לו היא צופיה. ובשרה בהנביא אל
- יה: בנה אריאל. וחיש נואל. חוק ואמץ לישרי אל. שובה ה' רבבות אלפי ישראל. כל הנשמה תהלל
- יה: הללויה:

אליכם אישים. אקרא שלום:

בית ישראל שמעו אלי רודפי צדק עם תורת אלהים בלבכם לדבר ה' החריים. הן הראנו ה' את יושע הכהן הגדול עומד ומהלך בין העומדים. וצנף מהור כתר התורה על ראשו ומלובש בגדים. בנדי מלכותא דרבנן ועל ידו הצמידים. בארבעה 'טורי תורי זהב רבודים. והדרבים עתיקים מתוקים וחדודים. מתוקים מרדש ומרוב נחמדים. 'דרושים הם לכל חפצי התלמידים. 'ומפורשים בשפה שכל טוב ודעת מרברים נגידים. ועל ידי שפתי 'כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו המתמידים. אשר יומם יהגו בתורתו ולילה שינה מעיניהם נודדים. כי מלאך ה' צבאות הוא כמלאכי אלהים עולים ויורדים. הלא הוא אבי אבי רבב ישראל מורי ורבי הגאון הגדול איש אלהי קדוש יאמר לו המופלג בתורה ובחסידות מוה"ר **יושע פלק בן כבוד הר"ר אלכסנדר** זכרוננו לברכה המוכתר בכתר תורה ובכתר כהונה. מרנא ורבנא אלופא וגאונא. רבן של רוב חכמי הדור מורחה ויתמנה. ימנה וצפונה. כל ימיו היה מקהיל קהילות לשם שמים בכונה נכונה. לזכות הרבים בחכמה ותבונה. וחכמתו וזיו תורתו בחוף תרונה. והגדיל תורה ויאדיר בתורת אמת אליבא דהלכתא דרב אשי ורבינא. ממנו יתד ממנו פנה. לעצמו שם טוב קנה. ולתלמידיו הכתיר בכתר של הנגא: צאינה וראינה בנות ציון תלמידיו חכמים לומדי תורה המצוינים בהלכה במלך שלמה במלכי רבנן שהשלום שלו מורע אהרן הכהן שמתנהג במדתו אוהב יי"ל: נירי' שלום יעשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים בהתמדת 'שור התורה לישראל ובהדרכתם שהיה מקהיל קהילות והדריכם בדרך ישרה ועשה תקנות ומשמרת לבני תורה בעטרה שעטרה לו אמו כתר תורה וכתר כהונה וכתר שם טוב על כלנה. כיום חתנתו וכיום שמחת לבו כיום מתן תורה שקבלו ישראל באהבה ובשמחת לבם בנגילה ונשמחה כך כך מכנף הארץ ומינותיו שמעו ובאו לגנו לבית מדרשו לאכול פרי מגדיו יערי עם דבשי ולשתות יינו עם הלבי באהבה ובשמחה תורתם לשמה כולו ממתקים כולו מחמדים. לא התנהג עם תלמידיו רק זה דודי וזה רעי אולי לדודי ודודי לי הרב נאה לתלמידים ותלמידים נאה להרב וזה יפה דודי הנך יפה רעייתי. וגם למודם גדלו והצליחו. וגם עשו פרי לא יצא אחד מתלמידיו שלא עלה למעלה לאיזה מדרגה להיות אחד מגאוני הדור ראש ישיבה ואב"ד או בעל הוראה או דיין או מנהיג הקהילה עד שכמעט לא נמצא עיר וקריש בכל תפוצת ישראל תחת יד אדם בדור הזה שלא ימצא שם אחד מתלמידיו. ואם אבא להעלות את כל יקר תפארת גדולתו מעלתו ומדרגתו. שהיה מופלא בחסידותו. כל ימיו ענתה בו זקרתו. ומכל אדם ענתו שפלותו. לא נהנה בעוה"ז שום צד הנאתו. ומסתפק נפשו במעט ופשו בנדי תאוהו. לא נהנה משום אדם ושונא מתנתו. ואם להעלות כל מדת טובו ועונותנותו ומידת חסידתו ופרישותו. תקצר היריעה מהכיל אותו. ולו דומיה תהלתו. וידוע ומפורסם לכל בני דורינו:

וקרא אמ"ו ז"ל את שם הספר הזה הכולל על כל הארבע טורים **בית ישראל** משני טעמים האחד להיות החיבור הלו לעזר ולהועיל לכל בית ישראל. והשני להיות שם א"מ זקני הקצין והגדיב ראש ומנהיג היה בק"ק לבוב ואגפיה נודע בשערים שמו הר"ר **ישראל בר יוסף** ז"ל נקרא עליו ועל המטוב יזכר שמו כי הוא המצויא אותו לכל זה ע"י בית המדרש שבנה לו בית של אבנים הבנוי לתלפיות בו בניינים תחתיים שניים שלישיים ועליות ולהתאסף בו ערדי עדרים. ולתלות עליו כל שלטי הגבורים. והספיק לו לכל התלמידים הנונים וישרים. זה כ"ה שנים שעסק אצלו באלו החבורים. נוסף על הטובות שעשה לכלל בית ישראל בבנין כמה בתי כנסיות בקהילות שהיה שם מימיו וכמה ס"ת וכלי הקודש שנתן לכתוב ולתקן והקדישן. והשיא כמה וכמה בתולות קרובות ורחוקות והפריז בנדונייתן. וידו היתה רוחה ובוטה פתוה לעניים וללומדי תורה. וגם עשה כים גדול לעניי ארץ ישראל עולמית. מלבד שאר פרטי מעשיו הטובים אשר נודע בשערים וזותו יעמוד לו ולזרעו לדורות אמן: ומרם שנתבקש אמ"ו ז"ל בישיבה של מעלה בעוורו על משכבתו אשר ממנו ננוע ונאסף לבית עולמו וקרבו ימי בעל בית ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ולאחי הגדול האלוף החסיד כמנה"ר **סענדר כ"ץ** ז"ל ויאמר הנה היה עם לבבי לבנות בית לשם אלהי ישראל וה' אמר עלי רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצך הוא יבנה הבית לשמי בכך צוה עלינו שנתמיר בלמדינו ושלא נגע בעובדן שלו רק לראות ולהרד ולהוציא תעלומות אור חכמתו להאיר עולם ולזכות הרבים ולהביא אל בית הדפוס את חבורו הגדול **פרישה ודרישה** על כל הארבע טורים. ומרוב סיבות ותלאות דערו עלינו והרפתקאות עברו עלינו כמה ימים ושנים. עידן ועידנים. אשר היו השנים בלתי מתוקנים. שלא יכול אחי החסיד מהר"ם כ"ץ ז"ל להעלותו לעולמים. עד שנגזר. עליו בגזירת הצור תמים. להיות נפטר מהעולם ושבק חיים לכל היים וקיימים. ויאמר ישראל ר"פ עוד יוסף בני חי יש לא ידו לקיים מצות אביו ואת בית ישראל להקים. להיות בעט ברזל נחלקים. שכל דכפין ייתי ויכול וישבע וייתר ככל נפש חשוקים. וזה עשרים ואחד שנים מיום פטירת אמ"ו ז"ל אשר היו הספרים סתום וחתום בתוך אוצרה. ורבים מהלים ומבקשים ומתאווים להנות מויו יקרה. ואיש לא ידע להכירה. ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים מבני החבורה. ויהי ה' את יוסף צפנת פענח לגלות הנסתרה. ללומדי התורה היושבים לפני ה' יהיה סתרה. וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בידו צרורה. ולא הספיקו כרי הוצאות כל הספר ולהגמירה. עד שלבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ראשי מדינות וראשי גליל וראשי קהילות שיהיו לי לעזרה. ויהי ה' את יוסף ויש עליו חסד ויתן חנו בעיניהם לא זכותי רק זכות אמ"ו ז"ל מסויעני ויאמרו אזור כגבר חלצך ואל תמנע טוב מבעליו בהיות שיש ת"ל ידך לעשות וקומי נא והתעוררי נא ואל תתעצל במלאכת ה' ואנחנו נהיה בעורך בס"ד לקבל ממך איזה סך ספרים כל גליל וגליל כפי ערכיהם כדי שכלי איחור ועיכוב תוכל להביא בעוה"ז כל חלק וחלק קמא קמא דמטי אל בית הדפוס לתועלת ולזכות הרבים להרביץ ולהגדיל תורה ויאדיר. וכאשר דבריהם הבינותי חשתי ולא התמהמתי ומצות אמ"ו ז"ל הקימותי. ושאלתי מהש"י העור ובו אתאור. ונערתני חצני ופניתי מכל מעשיו ובעקרה גזולה ובמלמולאדגברא מק"ק ווינא לק"ק לבוב ובא הכהן אל הבית ולקחתי לידו הראשונה את בית ישראל על מו"ד מאיזה טעמים ונימוקים ובפרט שלא יקרמני אתה בהדפסתו. ואני בעיני הבינותי בספר וראיתי את גורל הטרחה

ומרוב רובי תורתו אשר אין בית המדרש בלא חידוש שהתחדש כל יום ויום חידושי הלכות ודינים קושיות ופירוקים אסף וצבר וליקט אוכל מתוך הפסולת והעלה הכל על ספר הזכרון ליראי ה' ולחושבי שמו ויוד בעמקי מצולה בים התלמוד ובפוסקים ראשונים ואחרונים לא הגיה דבר קטן או גדול את כל דבר הקשה שבהם הביא לפני ולפני התלמידים על השלחן אשר לפני ה' ואכלו בשרא שמינא אפתורא דרהבא ונשא ונתנו בדבר עד שהסכימו על פי דרך אמת לא פעם אחת או שתיים רק שנים רבים לא ימוש מתוך האוהל ולמד בשיבה התלמוד והפוסקים בתור וחלילה ובהדורי בתרא כמה פעמים ותמיד נאספו אליו עדרים עדרים תלמידים רבים חשובים וספונים וכלים מכלים שונים. פנים חדשים וגם ישנים. עד אשר בירר וליבן את דבריו וסילת בשלשה עשר נפות וכמה מנים. ובכך חבר כמה חבורים. סיני ועוקר הרים לא הניח שום דבר אשר לא כתב עליו באורים. הן על ארבע עשר מסכתות שבששה סדרים. הן על ר"ף ור"ן סמ"ג ומרכי והרא"ש והטורים. הן על ספרי קבלה פילוסופיא תכונה קלים וחמורים. כך גדול דרשות על התורה מקרא משנה אגדה ומדרשים אשר דרש בימיו לפני זקנים ונערים. ביאורים על התורה ועל פירשי העלה

הקדמת מהורר יוסף יוזף כיץ

המראה ועבודת הקודש המושגת על ידי העתיק ולסדר את כל החיבור
מראשה למטה כאשר שלמד אמר ז"ל במהורא כהרא כמה פעמים פעם
אחר פעם ומילא כל הגליונות מלא על כל גדותיו והוסף כל יום ויום מה
שהתחדש בשיבתו עד שהוצרך לכתוב לפעמים על הגליון שלא במקומו .
יראה הבה ונהנה קירות הבי"ת שקערורות מחקות ותליות אותיות מלות
עקומות ומלופפות בלות ומטולאות עליונים למעלה ותחתונים למטה עד
שהוצרכתי כמעט למנוע מליתן שנת לעיני תנומה לעפעפי ולא נחתי ולא
שקטתי יומם ולילה תמיד בהסדר הלימוד ובהעמקה להיות הכל על צד
היותר נכון מוכן להדפסה ולתקן מכל עיוות וטעות וכערתו הטעות מן הבי"ת .
להיות כפרי יפה רענן כותה . מלבד שאר כמה וכמה מעלות טובות אשר
עשיתי לכבוד המקום עליו על כל בי"ת ישראל ליפות הספר שלא יחסרו
בו כל טוב . הסדי ה' אוביר תהלות ה' כעל כל אשר גמלני . אברך את
ה' אשר יעצני . וברוח נדיבה הסמכני . ובצדקה למען שוררי הנחני .
האמר אלי אל תירא כי אתך אני . ורב טוב לבי"ת ישראל ברוב רחמי
וברוב חסדי גמלני . ויהי ה' לו ליהושע אמצתני אף עזרתני ובימיך צדקו
תמכתני . גדול הצעה ורב העלילה אשר עניך פקוחות על כל דרכי בני
אדם לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו יהיה לי ולרעי לעשרת צבי ולצפרת
תפארה אמן : וזאת תורת הבי"ת משפט הספר ומעשהו : בראשון כאשר
למדתו מתוכו והיה נראה בעיני להגיה איזה דבר קשה והיה צריך פירוש
לפירושו לא רציתי לנגוע ולשנותו מקטן ועד גדול אפילו אות אחת אם לא
שהיה פשוט טעות דמוכה או שמצאתי כן בספרים אחרים רק כל מה שהיה
נראה בעיני והוספתי נוסף משלי כתבתי הכל בדרך הג"ה . ותוך כמין שני
הצאי לבנה בכתב רש"י קטן ואגב כתבתי והוספתי את כל מה שמצאתי
כתוב בכתבים אחרים שהיה בידי לפעמים מה שהשמיט אמר ז"ל מתוך
ביאורי רש"ל ודרכי משה ואת מה שמצאתי כתוב בביאורים שאר גדולי
הדור ומתלמידי אמר ז"ל ואת כל מה שהפשתי אחר איזה פי' ברש"י ותוס'
זכ"י הכל כאשר לכל לקמתי מפי ספרים וסופרים כלוקט המלכת אחרי
הקוצרים וכמאמר בין העתים אחת הנה ואחת הנה וכל מה שמצאתי כתוב
בשם איזה גדול בכתב בשמו וכל מה שמצאתי כתוב סתם בביאורים כתבים
שהיה מעולם בידי כתבתי סתם וכולם דברי אלהים חיים והמעט אשר
הספתי מדעתי לפעמים דבר קשה תוך ביאור אמר ז"ל . ואקוה לאל ית'
שיהא רצון ומקובל לכל רואיו . וכדי שידעו את כל מה שהוספתי ולקמתי
בתתי להדפיס בכתב רש"י קטן בתוך שני הצאי לבנה וסיימתי ע"כ המגיה :
ב' . כל מקום שתמצא איזה דבר תוך שני הצאי לבנה ונדפס בכתב רש"י
גדול הוא מלשון אמר ז"ל עצמו שמביא לפעמים איזה גמ' ופירש' בקיצור
תוך הגמ' נעשה פי' רש"י תוך הצאי לבנה או שמביא דברי שאר פוסקים
ראשונים ואחרונים או הבי' והוא עצמו בא לבאר איזה דבר בקיצור כרי
להבין מיד טרם כן בואו לסוף דבר העמיד הכל תוך הצאי לבנה . גם הרבה
פעמים שמצאתי כתוב מכתובת די אמר ז"ל בגליון או במקום אחר ולא היה
נרשם לאיזה מקום תחתו הצבתי לאותו מקום הנראה בעיני תוך הצאי
לבנה באופן שלא יהיה דבריו נראה כמעורבים . ג' אם יסוף אדם לבוא
עד תבלות מוצא דין כרי ללמוד ממנו למד מן הלמד הצבתי אצל המור
המראה מקום מוצא הדין של רבינו מהגמ' מאיזה מסכתא ובאיזה דף גם
מוצא הדין מאשר והג"ה ומתשובת הרא"ש ומתמכ"ם באיזה דף ובאיזה
פי' כדי להקל החיפוש על המעיין ולקמתי המ"מ ממדפיסי המורים של רא"פ
וקצתו הנהגתי כרי להביל הגליון לעמוד עליו מ"מ והרבה פעמים ב"י
הוספתי מ"מ מליקוטי שאר ספרים ומעיוות הרבה אשר נפלו במ"מ של דפוס
רא"פ חפשתי אח"י והגהתי אותו . וכל מקום שתראה דין חדש ולא נזכר
אצלו המראה מקום תמצא אותו דין בגמרא או באותו פוסק הנזכר לפני זה :
ד' אם מביא רבינו איזה פוסק הו"פ מהנזכרים בקיצור ומבקש לעמוד עליו
מוצא דינו להבין אותו בטוב ולא תמצא מ"מ בצידו רובא דרובא תמצא דעה
זו יותר באריכות ברא"ש ובר"ן ובב"י והם מבארים דעה זו : ה' שדרכתי
עקבי אבותי שנעשה בכמ"י והצבתי סעיפים קטנים בדרך א"ב בבור
ובפרישה ודרישה כרי שיוכל כל אדם למצוא מבוקשו בנקל בלי יגיע וטוהר .
ומה שנמצא לפעמים אות א' מא"ב כ' פעמים מורה א' על הפרישה וא' על
הדרישה ורובא דרובא מצוין אמר ז"ל על דין א' הצבתי רק אות א' מא"ב
נמורה על שניהם ונזכר בפרישה וע' בדרישה ורושם סגול מורה על הסעיף
שבני עמודי רושם עגול מורה על המראה מקום : ו' כל מקום שנפל טעות
בדברי רבינו ה"ן בספרים ראשונים ואחרונים בלא ב"י הן המעות בדפוס ב"י
סולם הנהגתי אמר ז"ל ע"פ הנהגת רש"ל וכל מקום שהוסיפו איזה
תיבות הצבתי תוך הצאי לבנה תוך המור ומה שמחקו איזה תיבות ואותיות
לא עשיתי שום רושם במור רק בפרישה רשמתי לפעמים על אות ותיבה שני
שרשים : ז' כל מקום שנמצא בפרישה ודרישה על איזה תיבות ששרט
עליו שני שרישים מורה לרמו שיעקר דקדוק הפשט או ביאור או קושיא בא
על ידי אותן תיבות : ח' ביאור כמה מילות המורות שהשמיט אמר ז"ל
הצבתי ג"כ בתוך הג"ה אצל הגליון : ט' כל דינים כפולים שנמצא בדברי
הבנו מסור למור או במור אחד מסימן לסימן תמצא על הגליון או בתוך
הג"ה מראה מקום מזה לזה : י' מה שהוספתי על מורים הראשונים ליתן
רווח בין הדברים בין דין לדין רושם בשני נקודות גם באותו דין עצמו רווח
והפסק בנקודה אחר . ואמרת לעשות סעיפים כמו שנעשו בטוח"מ ומפני
שלא יוכלו לשאת הגליון את שני הסעיפים יחד בחרתי בדרך זה שלא יחסרו
כל בו : י"א כל מקום שמביא אמר ז"ל עיון בכ"י באיזה דפוס הם דפי דפוס
צויעצאי ולא דפי דפוס קראקא : י"ב מפני גדול התמדת אמר ז"ל לא קח
לעצמו פנאי לבטל הזמן לכתוב כל דבריו בעצמו ולרוב מהירותו לא היה
בידי לכתוב כתב יפה ומיושרת והרבה לכתוב ראשי תיבות והרבה תיבות
אינן שלמים וכמו תצאי תיבות ואח"כ ניתן לספרים המעתיקים והם שהיו
רוצים ליפות הכתב ולהשלים לפעמים תצאי תיבות ור"ת לפי דעתם הקלושה
וכתבו הרבה פעמים והחליפו התיבות מלשון רבים ללשון יחיד מלשון זכר
לנקבה עבר עתיד נטב נסתר או איפכא ומה שלא עשו סופרים המעתיקים
היו עושים פעלים ועצמי כרי הם צריכים להשלים השורות וליפות הכתב
שהיו שלמים בלי שום חסרון אות אחד איתם בסיבה זו הוסיפו מעצמן והשלימו
איזה תיבה או קצרו מדעתן ומהפכין הלשון כנוצר . ומפני גדול העבודה
מלאכת הקודש המושגת עליו וסדר החיבור אמר ז"ל מראשה למטה ולסדר
הגהות שעשיתי לתוך הספר ולעשות מ"מ ופעמינן וישאר דברים כנוצר

למעלה ולמטה מלבד שאר כמה מצדקי והרפתקי דערו עלי לצורך הדפוס
וסדר הספרים אחר ההדפסה מי יוכל להעלות הכל על הכתב גם לעמוד על
כל הדברים לראות כה וכה להגיה הכתבים הממוחקים קודם שהובאו אל
בית הדפוס הן אחר ההדפסה להגיה כל עמוד ועמוד ג' פעמים וא"א לאומרו
ורבים לא האמינו כי יוספר איך יוכל לעשות כל הדברים הללו אדם עפר
ואפר לולי ה' עזרת לי והפליא חסדו לי ונתן לי עצה כה ולאין אונים עצמה
ירבה וזכות הרבים וזכות אמר ז"ל מסייעני שהפך ה' בידי הצלחה . ומפני
גודל הטוהר ועול הקשה והכבד היה קשה עלי להעמיד כל דבר על בוריו
ולדקדק על כל תיבה ותיבה ועל כל אות ואות ולא סגי בלאו הכי להיות
שום הדפסה בעולם בלא טעות לכן גם אנכי המודיע בזה שלא יעלה על
שום אדם לתלות ח"ו בוקי סריקי לומר שאמר ז"ל טעה בכתובתו רק יתלה
בטעות הסופרים המעתיקים בהמדפיסים או אני שגיתי בדבר הזה ושגאות
מי יבין . ואקוה לאל ית' שלא ימצא בו טעות כי אם מעט מזער . וזה
אחד מן הסיבות שהוצרכתי לעשות לוח כראשי תיבות שאם יוקשה לאחד
שיוכל לעיין שם . ועשיתי אותו אות ראשון ושני ע"פ א"ב . ואם יגיע ליהך
איזה ו"ת שלא תוכל למצוא בלוח אוי תחפש בלוח באות שני של ר"ת כי
למדתי הר"ת אחר שורש התיבה ועל הרוב שתמצא ר"ת של ג' אותיות או
ד' יהיה אות ראשון פעולה חיבור דביקות התיבה ואינו מפורש התיבה
ורוב פעמים אינן שוה ע"כ ראיתי להעמיד אחר שורש התיבה וראה לחפש
אחר אות שני : י"ג יהיה נראה באיזה מעיין שלפעמים יהיו אריכות הדברים
או שדברים הם ככפולין אין זה בא כ"א לפי קוצר השגות התלמידים שהרבו
אותו בקושיות והוצרך להוסיף בביאור ולפרש דבריו הראשונים ונכתבו ע"י
הגליון ובסיבה זו נכפלו והאריכו הדברים ואני לא רציתי להוסיף או לקצר
דבר כ"א מה שעשיתי דרך הג"ה תוך הצאי לבנה בכתב רש"י קטן : י"ד
כל מקום שנוצר ודחק לומר לא כתב אמר ז"ל שום תירוץ מפני שהיו בעיני
כ"כ לדחק גדול שא"צ להעלות על הספר ישוב לזה : ט"ז שוב שאר דבריו
מהותו ואיכותו של הספר הזה תמצא מבואר ביאור היטב בהקדמות אמר
ז"ל : ט"ח אם יאמר שום אדם על איזה פשט וביאור שכתב אמר ז"ל בחיבורו
הלא אין זה דבר חידוש כי גם אנכי ידעתי מקודם וכבר היה לעולמים ע"כ
צריכין אנו למודעי שכהיום הזה זה מ"ו שנים שנעשה חבוריו על הארבעה
מורים ומאותו יום ועד הנה נתפשטו כתביו והיבוריו לכל תלמידיו בכל זמן
ובכל שנה וחס שעשיתי דרך הג"ה תוך הצאי לבנה בכתב רש"י קטן : י"ז
פשוטים רגילים בפה כל אדם והכל מרועה אחר נתנו . גם הוגר לי מפי
אנשים השלימים וגם ראיתי בעיני שהרבה לומדים קטנים בחורים טרם
שהתחילו ללמוד ולמלאות כריסם מפוסקים ובארבע מורים ומהם שכתבו
רגלים לליך למקומות אחרים לבעלי ישיבות וגאונים שהם בדורות הללו
ללמוד ולשמוע מהם הארבעה מורים וכבר בידיהם העתקות מכתבי חבורי
אמר ז"ל והם באים בכלי זיינו ומפלים ומחדדים בישיבתן מה שכבר נשמע
ונכתב בספר בכתב אמר ז"ל והחכמים והם בספרם שנתחדש הכל מחדש
בישיבתו ובסיבת הללו רבים היו מלבישים בלבוש והעלו על הספרים כאילו
הדברים נתנו ממנו ולאמור אני הנה גדלתי והוספתי חכמה ולבי ראה
הרבה חכמה ודעה ומהפכים הדברים מלמעלה למטה או בשנותו את מעמו
וכעני המהפך בהררה כו' בספרם שעברו כמה ימים ושנים ולא יבואו ח"ו
חבוריו לרפום ע"כ אמרתי להעלות על הספר ולגלות הדברים למען ידעו
דור אחרון דברים אמיתיים ונכונים : י"ח עדין אני צריך עוד למודעי מול
שנצטוויתי מפי רבים וכן שלימים והם גאונים אלוני הדור הזה אשר הם
מרגנין על אנשים החכמים המדברים גבוה בלשון מדברת גדולות במשיח
ה' לא ע"פ האמת רק כדי לסתור דברי אמר ז"ל בלי שום ראיה מהגמרא
או מפוסקים מפורסמים רק בסברת דקות ורעות ומי זה אשר יערב לבו
לגשת להוסיף טענות וראיות ואיזוהו אשר ימלאוהו לבו להכניס ראשו בין
הררי אל להכריע ולסתור את דבריו מה שכבר בירר וליבן וסילת זה כמה
וכמה שנים הוא עם תלמידיו שמהן נעשו חשובים גדולים וגאונים
של רוב חכמי הדור ולמדו כולם אצלו לשם שמים תורת אמת אליבא
דהלכתא ובהתמדה גדולה הכל כאשר לכל כנוצר לעיל לא פעם אחת אי
שתים רק תמיד בחלילה וחזור וחלילה ותמיד בישיבה גדולה ואין ראוי
לשום חכם לסתור דבריו אם לא שהוא שקול לו בהכמה וביראת שמים
ובגדולה ובשנים וששימש ת"ח גדולים הרבה והעמיד הוא עצמו תלמידים
הרבה והרבה והרביץ תורה בישראל כמדתו . ואף שא"א לשום אדם להיות
צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (מלשון קולע אל השער ולא יחטא)
הלא שער קושיית ופירושים לא ננעלו כי גם לפעמים ידע לבנו אשר גם
התנאים ואמוראים הקשו לפעמים אעפ"כ ראוי לשית לב תחלה לדקדק
בדבריו היטב ולעיין אחריו בפוסקים ראשונים ואחרונים שמה טעמו וראיתו
מהם ומי שרוצה לסתור דבריו ולהעלות על הספר יכתוב טעמו וראיתו אצלו
כדי השומע והרואה יכול לראות ולהבחין לשקול בשקול הדעת ואת הטוב
יבחר ורצה ויקרב ולא לכתוב עליו דלא כוותיה בלי טעם וראיה כאילו
דבריו נתנו מסיני וברור הוא זה שכל מי שאין לו ראיה מפורסמת נגד דברי
אמר ז"ל מגמרא או מפוסקים מפורסמים הלכה כמותו בכל מקום לא מפי
עצמי אני אומר כן כ"א מפי גדולי ועמודי עולם וכאשר שמעתי ושטתי
והייתי בהרבה קהילות קדושות שאין כרי דיונין בישראל שלא האירו עיניהם
בספר הנכבד מאירות עינים וקבלו עליהם דברי פי חכם הן ופוסקים הלכה
כמותו אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה : והנה אחר כל כמה מעלות
טובות אשר עשיתי לכבוד המקום ולכבוד אמר ז"ל לספר הנכבד הזה .
ובפרט אלה דברי הגהות שעשיתי אברך את ה' צורי וגואלי המישר את
הילי . והפיל בנחלת גורלי . ואמרת נוצר תאנה יאכל פריה מלהיות לזכרון
טוב לי . נצר ממעי מעשי ידי להתפאר . וקראתי את שם מעשי בשם כתונת
פסים מכמה פעמים דפירושו דפסים הוא כלי מילת בגדי משי שמלכשון
לבנו אפרתים חשובים כך אמרתי ללבש את הספר החשוב הזה בחלוקי
דבנן בכתונת הפסים וליפות אותו בכל מיני יפויים בכל מה דהיה אפשר
לי לעשות . ולקחתי לי לרמז מן התורה שנא' 'וישראל אהב את יוסף ונת'
ועשה לו כתונת' הפסים לומר מאהבת אמר ז"ל בעל הספר בית ישראל להיות
ברא מזכה אבא וכן יכבד אב עשיתי לו לכבודו כתונת הפסים . או מאהבת
א"א וקני הראש והקצין והגדיב הר"י ישראל ז"ל שגדולתו ורוממתו נזכר
לעיל והכוונה וישראל אהב את יוסף מכל בניו שבני בניו הרי הם כבנים
ונת' דלתי בדיקו בקטנותי עד יום מותו ואהב אותי כאשר שנקראתי בשם

הקדמת מוהר"ר יוסף יוזף כ"ץ

אחי הנולד לו אחרי מוה בן מוה . איש חיל בתורה יחווה . ובשם גדולה יזה . האלוף המרום כמ"ר (משה כ"ץ ש"י) יושב בשבת תחכמוני ובסוד ישרים ועדה עיר ואם בישראל בק"ק פוזנא יהיה ה' אלקיני עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעובנו ואל ימשנו . ויהי רצון שיהיו צאצאנו וצאצאי בית ישראל כולם יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים ויוסף ויהן ויטה עלינו חן וחסד בעיני ה' ובעיני כל רואינו ולראות בנים לבנינו ובוית משיחנו ובנין קדשנו ותפארתנו שלום על ישראל :

אביו ז"ל עשיתי לו לכבודו כתונת פסים למען תהיה עשרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם . וכשם שדרשו רז"ל את תיבת פסים ע"פ דרכם . אמרתי גם כן לקרות בשם כתונת פסים לדרוש הנוטריקון להיות זכרון שם אב ושלושה בניו עולין בקנה אחד בנוטריקון דתיבת פסים הוא אמ"ו הגאון החסיד מוה"ר יושע פל"ק ז"ל ובניו כסדר הנולדים בזה אחר זה את שם אחי הגדול בתורה ובגדולה שמו מעולה . ובחסידות היה מופלא . האלוף המרום כמ"ר (סענדר כ"ץ ז"ל) ואת שמי הקטן זעירא דמן חבריאי האחרון המתאבק בעפר רגלי תלמידי אמ"ו ז"ל (יוסף יוזף כהן) ואת שם

ולעצור

במילין מי יוכל מלהעלות על הספר ולספר רוב גדול תפארת יקר . מעלות האשה החשובה הגבירה הצנועה והחסידה והישרה הלא היא א"מ הרבנית **בגרת בילה** בת הקצין והגניב הר"ר **ישראל** אירלש ז"ל נפשה בצרור החיים צרורה . עם אמנו רבקה רחל ולאח ושרה . המביאה לאמ"ו ז"ל לכל הכבוד הזה ולבעלה עישרה עטרה . והיתה לו ולתלמידיו לעזר שיתעסקו בתורה . ובהדריהו מחלקת שכרה לא לנו לבר היתה זיוה הורה והדרה . רק לכל בני דורה . יפה כלבנה ברה . ולכל בנות ישראל היתה תפארה . ראוה בנות ויאשרו מעשיה הנעימים ויקרה . והרביכה אותן בדרך ישרה . ככן ראויה היא לחלוק לה כבוד ולהעלות על הספר קצת מעשיה הטובים להיות לנו לזכר לדורות ולמען ילמדו ממנה כל בנות ישראל וכן יעשו . והנה אף גם בהיותה בת יחידה אצל אביה הקצין פרנס הרור ובידה למלאות תאוה כאות נפשה . והיא לא עשתה כן רק מאסה נפשה בתענוגי עוה"ז ובחרה תמיד לקנות לעצמה עוה"ב . לא זה שלא בקשה בתענוגי עוה"ז אף גם זאת שסגפה נפשה בתעניתים . ובהיותה בחיי אביה וברשות בעלה אמ"ו ז"ל לא היה בידה לעשות כ"כ רק אחר פטירת אמ"ו ז"ל חיתה כמו י"ו שנים שישבה בתעניתים מדי יום כיום ובלילה לא אכלה דבר הבא מן החי ולא מן הבא מפרי אילן רק כדי חיי נפשה ולכבוד שבת עשתה כל מיני מטעמים ומעט נהנה מהם רק שלחה לעניים ולבני בית . וכל ימיה הן בימי החורף הן בימי הקיץ עמדה תמיד בוריוות קודם אור היום כמה שעות והרביית להתפלל בכוונה גדולה בתפילות ובתחנונים לפני המקום ב"ה . ובידה מפתח עזרת הנשים שהיתה ראשונה מבאי בית הכנסת ואחרונה שעה אחת או ב' אחר יציאת העם מבהכ"נ שהגמירה תפלותיה ותחנוניה ואחר התפלה לא שם נפשה לשום דבר בטלה רק מחיל אל חיל עוסקת בתורה פרשה של ימי השבוע עם פירשי' ושאר מפרשים כידוע לכל תלמידי אמ"ו ז"ל מאוכלי שלחנו שתמיד אשר היו פוטרין השלחן ברבוי תורה היתה אורת כגבר הלציה במשא ומתן הד"ת ולפעמים אשר המציאה פדעתי איוה פשט מתוק מדבש נופת תפונה שפתותיה ובפרט בדיני נשים ובהלכות נדה היתה בקי כמעט כאחד מבעלי הוראה . הביטו נא וראו את מה שהרגישה בטעות הנשים בהדלקת הנרות ב"ש . ומעותן בשתים . האחד מה שנוהגות לרלוך נרות של י"ט כמו של שבת דהיינו שמדליקין תחלה הנרות ואח"כ משימין ידיהן לפני הנרות ומברכין הברכה על הנרות . ואח"כ מסלקין ידיהן הכל כמו נרות של שבת . ומנהג זה מביא רמ"א בש"ע בא"ח סימן רס"ג וכ"כ במהר"ל והטעם מה שמשימין את ידיהן לפני הנרות כדי שיהא הברכה עובר לעשייתה . כי פלוגתא דרבנן היא אם קבלת השבת תלויה בהדלקת נרות לשבת אם לא וכמ"ש המור בא"ח סימן רס"ג ובס' תרע"ט ואע"פ שנקטינן הלכתא דאין קבלת שבת היא בהדלקת נרות לשבת כי אם בתפלת ערבית שמתפללין רוב הציבור ובהתהלת החון לומר ברכו או אפילו שלא התפלל עדיין הקהל ערבית וקדם היחיד והתפלל של שבת סבע"י חל עליו קבלת שבת ואסור במלאכה . מ"מ כתבו כמה גדולים הנ"מ וכלבו ושבלו לקט שדוקא לבני בית אמרינן הכי אבל להמדליק עצמו או להאשה שמדלקת הנרות לשבת היא אסורה לעשות מלאכה אחר שהדליקה רכיון דמברכת אין לך קבלה גדולה מזו אם לא שמתנה תחילה קודם שתדליק שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החון ברכו גם בזה יש פלוגתא וכמ"ש ב"י ובש"ע סי' רס"ג שלא תועיל התנאי למברך עצמו . והכלל היוצא מזה מאחר שהמדליק עצמו מקבל שבת בברכת הנרות נמצא אם היה מברך תחילה כמו שראוי להיות הברכה עובר לעשייתה אסור שוב להדליק הנרות . ע"כ נמשך מזה המנהג שמדליקין תחלה ומשימין ידיהן לפני הנרות ומברכין ואח"כ מסלקין ידיהן שבוה נקרא עובר לעשייתה . התינוח בהדלקת הנרות לשבת שאחר הברכה אסור שוב בהדלקת אבל ב"ש שמותר להדליק הנרות ב"ש עצמו מטוב שנעשה ברכת הנרות כתיקונה להיות הברכה עובר לעשייתה ולהדליק הנרות של יו"ט כמו נרות של הנוכה לברך תחלה ואח"כ להדליק הנרות בזה אחר זה . המעות השני מה שנוהגות הנשים להדליק נרותיהן של י"ט אחר שהתפללו הקהל ערבית ואחר יציאתם מבהכ"נ לביתם קודם אכילה וזה אינו נכון התינוח בליל י"ט של גלויות שהוא ספיא דיומא ואסור להכין מ"ש ראשון לשני ראוי לעשות כן . אבל מה שנמשך מזה שנוהגות לרלוך גם בליל י"ט ראשון כן זה אינו נכון ויותר טוב מרינא להדליק הנרות ג"כ קודם תפילת ערבית ולקבל הי"ט בהדלקתן הכל כמו שעושיין לכבוד שבת שיהא הכל מוכן מיד בבואו מבהכ"נ לביתו השלחן ערוך זהנר דלוק ומטה מוצעת וכמ"ש בפ' כל כתבי דף ק"ט ובטו"א סימן רס"ב גבי שבת גם כל מלאכה שמותר לעשות ב"ש אם יכול לעשות אותו מלאכה מע"ט אסור לעשותו לכתחלה ב"ש וכמ"ש בטו"א סי' תצ"ה . ואחר פטירת אמ"ו ז"ל שמעתי ממנה שצוותה לזונתי הגבירה **מרת ניהל** בת הגאון מוה"ר נתן פייטל ז"ל להדליק נרותיה ב"ש ככל הנ"ל ושמעתי ממנה המעשים ושהרגישה בטעות הנשים . והפשתי אח"ז בפוסקים ונלע"ד שהדין דין עמה וסודה ברוך ומעמה עידיה ואמרתי להעלות על הספר בשמה ותשוות חן חן לה . וכהנה וכהנה נתנה תמיד דעתה ולבה לידע טעמי התורה . ואחר שעוסקת בתפלה ובתורה עוסקת בגמילות חסדים לבקר חולים ולנחם אבלים ולא היה שום דבר מצוה בעיר שלא כתתה עצמה בתוכה אם היה עוד היום גדול לא שם נפשה לבטלה היתה עוסקת במלאכה מוה ציצית וגידין לתפור הס"ת ותפירה מליתות וקישל וראה על הבית בהדרכת בניה ונכדיה ושאר בתורים ונערים להטיבה עמהן לתת לפניהם מאכלים ובתיקון פשתן שלהם ובחפיפת ראשם לשבת לא היה בה שום צד גאוה וירדה פתוה בצדקה יותר מבדי ערכה וכל הליכותיה ומחשבותיה ומעשיה לחשוב מחשבה לעשית תמיד דבר מצוה ומי יוכל לפרט כל פרטי מעשיה הטובים בחסידותיה ובפרישותיה זמה שאמרה על נפשה אף כמותה לה אשר קצר היריעה מהכיל כידוע ומפורסם לכל . ואחר פטירת אמ"ו ז"ל חבבה הארץ לעלות לארץ ישראל ולירושלים תוב"ב וכאשר זכתה לדרב זה והולכת וסובבת על כל קברי הצדיקים שבכל עיר ועיר המונחים בארץ ישראל ולבסוף יושבת בירושלים תוב"ב כמו ח' שנים ושטעה הטוב נתרבה ונתגדל שם עד למעלה . ולדעתי מרוב גדול סיגוף נפשה במאכלים ובתעניתים ושמאסה בעוה"ז רק לקנות נפשה עוה"ב לא גלאו שנותיה רק כבת נ"ח שנים ואחר שנח נפשה חלקו לה שם כבוד וחשבו לקבור אותה בין השוכני ארץ ונודמנה שנקברה בכבוד גדול בירושלים תוב"ב תוך ארבע אמות של קבר זכריה הנביא ע"ה וזכותה יעמוד לה ולנו ולזרענו ולכל בית ישראל אכ"ר :

כ"ד פטעתי יוסף בן אמ"ו הגאון החסיד מוהר"ר יושע ז"ל מורע :הנה . יוזף בן רבי ר' פל"ק יבטו :
התן האלוף הגאון מוהר"ר נתן פייטל ז"ל אב"ר וראש ישיבה היה . ק"ק וו רמ"זא :

יורה דעה הלכות רבית קנט קס

מן הכלל ונטמנו בין העכו"ם דלא אמרי' דיכחא נפיק מיניה זרעא מעליא אפילו אשתו ישראלית עמו כל שכן מן הכותית וכמו שכתב בספר התרומות שער מ"ו דין א' וז"ל פרק א"ג דמסוק בספר התרומות ע"ש הרמב"ן דמומר להכעיס נמי כיון דנתיב הוא כדאיתא פ' שני דע"ו מותר להלוות לו ברבית וז"ל סמ"ג כה"ל דקדש שנינו סומו קט"ז ע"ש הר"ח מתי"ץ וכן נראה דעת התוספות בפ"ג דע"ו (דף כ"ו) מ"מ אין להקל דהא רש"י בתפוסה ואמר גדולים אורסין להלוות אף למומר שיצא מן הכלל משום דלא נפיק מכלל אחוה דא"פ שחטא ישראל הוא ועוברו עליו משום ולפני עור לא תחן ממשאל כ"ש במוסר להכעיס דלמור הלכך אין לנו להתיר אלא במוסר שיצא מן הכלל וכדברי הר"ש ורבי' וכן נראה דעת ר"י שהביא המרדכי פ' א"ג ע"ש וז"ל זה דלא כב"י שכתב דלהר"ש אף מומר להכעיס שרי להלוות לו ברבית דליתא. וזמכרדי פרק החולק כתב ע"ש ראב"ה אשה שנסתמרה והולידה מעכו"ם הולד כשר וקדושין קדושין ואסור להלוות לו ברבית ע"ש וז"ל דס"ל לדמותו לתינוק שנטמע בין העכו"ם דישאל גמור הוא וכן אסור להלוות ברבית לקראים דהו"ל כתיובק שנטמע בין העכו"ם וכן פסק:

להלוותו ברבית (א) [ב] כיון שאין אנו מצווין להחיותו ואסור ללוות ממנו ברבית דא"פ שהטא ישראל הוא (א) והנותנו לו עובר משום (א) ולפני עור לא תתן ככשול:

קס רבית הואיל ואתא לידן (ב) נימא ביה מלתא מאד מאד צריך אדם ליהדר באיסור רבית (ב) וכמה לאוין נאמרו בו ואפי' הלוה (ב) והנותנו עובר משא"כ בשאר דיני ממונות שאם אדם רוצה לזווג בנכסיו רשאי (א) אבל מפני רגילות החטא מזהיר גם בלוה וכן בערב (ב) ובעדים ובכל המתעסקין בדבר וכל הנותן ברבית (ב) [ה] נכסיו מתמוטטין וכאילו כבר ביציאת מצרים ובאלהי ישראל. וכל התולה מעותיו בעכו"ם לומר שהם של עכו"ם ומלואה אותם ברבית דינו מסור לחוקר לבבות ליפרע ממנו. ואפי' אם הלוה נותן לו יותר מדעתו בשעת הפרעון שלא התנה עמו ואינו אומר לו בשביל רבית אסור אע"פ שרש"י מתיר בזה * (א) וגם הרמב"ם כתב להיתירא לא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל. ואפי' וזמ"ש ואסור ללוות ממנו ברבית דא"פ שחטא ישראל הוא כלומר והלוה עובר על לא תשיך: **ומ"ש** הכותית לו עובר משום ולפני עור כו' כלומר מלכד האיסור-שעושה המלו' עצמו עור מכשיל את המומר שורה רבית מישראל אבל להלוות למומר אינו עובר על לפני עור דמאחר דמותר להלוותו ברבית אם כן אין המומר עובר על לא תשיך וכ"כ הרא"ש. ובסמ"ק וזנימוקי יוסף ע"ש הרמב"ן ציאר יותר דהא משום אזהרתיא דמלוה הוא דאזכריה רחמנא ללוה דהא לא כתיב לא תלוה אלא לא תשיך שהוא אזהרה ללוה שלא יגרום למלוה לישך וכיון שאין אנו מוזהרין שלא ללוות

דין תינוק שנשבע אלא למי שלא הכיר תורת ישראל מעולם אצל מי שעומד בין ישראל והולך ומדבק בחוקותיהם של עכו"ם מן המורידים הוא אפשר להך נמו וכן המורידים חשיבו ומותר להלוותו ברבית לא שנקיין דברי הרמב"ם המפורשים בשביל דברי ניומוקי יוסף:

קס וכמה לאוין נאמרו בו עד וכן נערב וכן בעדים משנה וגמרא ס"פ אהיבו נשך (ע"ה): ונתבאר שם מנין הלאוין ותמלאם בפ"ד מה"מ ובסמ"ג מל"ת סומו קט"ז (א): ובל הנותן ברבית (עלה ע"ה):

וכאילן כבר ציליאת מצרים מתבאר מהם שחמ"ר (ס"ה): אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית וכו' ועיין במגיד משנה פרק ד' מה"מ: ובאלהי ישראל (בעלה ע"ה): ובל הטולה מעותיו בעכו"ם וכו' (עלה ע"ה): ואפי' אם הלוה נותן לו מדעתו יותר וכו' (דף ע"ג): גבי רביתא ייבז וזו לכוני אקרא דשנוותא ושפכי ליה טפי כופיתא וכו' א"ל אחולי קא מחלי גבך ופירש"י הואיל ולא פסקת מעהס ומדעתס נתנו לך ואין מוכירין לומר בשכר מעותך שהיו בטלות אצלנו מתנה בעלמא הוא וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מה"מ והרא"ש

כתב בעלה קמ"ו ד"ה ולכי מהסס להתיר הדבר דמלישנא דמתני' משמע הא דלא אסור רבית מאחרת אלא דלאחר ליה בשביל מעותך שהיו בטלות אצלי היינו היכא שלחו לו אחר שהחזיר לו מעותיו אצל אס' דבשעת פרעון נותן לו יותר מתחזו ברבית אפילו בסתם עכ"ל. ותלמידי הרשב"א כתבו דלא דמי למאי דמשמע דהיכא דבשעת פרעון נותן לו יותר אפילו בסתם מתחזו ברבית דה"מ כהלוואה אצל הכה דמכר הוא כל שלא הזכיר לו בשכר מעותיו שרי דאוולי הוא דאוולי:

לו אף הוא אינו מצווה שלא ללוות ממנו ע"כ:

כה"ל דלפי שהרמב"ם כתב דיני רבית כן התנצל ואמר דלפי שהיה עסוק בדין עכו"ם שירד לבור כו' והסמך לזה דין הלוואה לעכו"ם ברבית שאין מצווין להחיותו לשיך ליה והשתא קאמר והואיל ותתא לין נימא ביה מלתא: **מאד** ופילו רבית דברים אסור לכך כתב מאד מאד וכו' ועיין בח"מ סומו ט' במ"ש לשם כס"ד: כתב מגיד משנה רפ"ד ממלוה דלאו דלא תהיה לו כנושה לא אסרה תורה הנגישה אלא בעני וכ"כ הרמב"ם בפ"א ממלוה כל הנוגש את העני וכו' עובר בלא תעשה אבל הרבית נאסר בכל עכ"ל וה"ל בפ' המקבל (דף ק"ב) גבי השבת העבוס: **ומ"ש** ואפי' הלוה הנותנו עובר וכו' כתב ל"י פא"ד והר"ן פרק זה בורר דלוה עובר ברבית דאווייתא אבל ברבית דרבנן אין הלוה עובר איסור רבית אלא עובר משום לפני עור לא תתן מכשול וכ"כ הר"ר ירוחם נ"ח ח"א: **ומ"ש** ואפילו אם הלוה נותן יותר מדעתו וכו' טעמו של הרא"ש באיסור זה משום דבסוף פ' א"ג תנן ליה הימנו והחזיר לו מעותיו והיה משלח לו ואומר בשביל מעותך שהיו בטלות אצלי זו היא רבית מאחרת משמע דבסתם אינו אסור מאחר ששלח לו אחר שהחזיר לו מעותיו אצל בשעת פרעון מחזו ברבית אפי' בסתם ויש לדמות דמתני' היא גופא אתא לאשמועינן דא"פ דכבר החזיר לו מעותיו אית ביה משום רבית מאחרת דה"ל בשביל מעותך אצל בסתם אפילו בשעת פרעון לא מתחזו ברבית מיהו השיקר דכדברי הרא"ש

דרבי משה

להלוותו ברבית עכ"ל ב"י וז"ל דהוה דעת ראב"ה ודעת רש"י דאסרו להלוות למומר (א"א אפילו להמתירין) היינו דוקא למומר עצמו שיועד רבונו ומצוין למרוד בו והוי מויד דמותר להלוותו ברבית אבל בן מומר כיון שגודל בין העכו"ם הוי כשוגג ואסור להלוותו וכ"מ שם קצת במרדכי אמנם ז"ל כתב פרק א"ד דף ק' ע"כ ב' ר"ה דאף לבן מומר מותר להלוותו ברבית כמין למומר עצמו דאין לומר כשוגג הוא דכי אמרינן הכי בהנינוק שגשבה בין העכו"ם לרא' אהיבו תורת ישראל והולך ומדבק בחקותיהן ש"ע מויד הוא עכ"ל ודעת ב"י לאסור דכתב ולענין הקראים ב"ל דלהרמב"ם וכו' ע"ה לא שנקיין דברי הרמב"ם המפורשים בשביל ב"י עכ"ל א"א הואיל והקראים יש להם דין תינוק שגשבה ה"ל לבן מומר ואסור להלוותו כדעת המרדכי דלעיל: (ג) בני' פא"ד דף כ' ע"כ דגם הלוה עובר בלאו אמאי שרי להלוותו דהרי ג"כ מכשילו שאני התם דהלוה אינו עובר אלא משום איסור המלוה שמשכילו ובמקום שהמלוה אינו עובר גם הלוה אינו עובר עכ"ל:

קס ובה"מ פ"ד מלוה ומלוה דריבית אסור בין להלוות לעשיר או לעני והכי איתא פרק המקבל (קס) גבי השבת העבוס ופשוט הוא וע"ל ס' קע"ג מדיון זה: (ב) כתב הר"ן פ' ד"ב דף רס"ט ע"א ובני' פא"ד ד' צ"ז הא דלוה עובר דוקא ברבית דאווייתא אבל בריבית דרבנן אינו אסור רבית ללוה רק שהוא עובר על לפני עור וגו' וז"ל רבינו ירוחם בספר

דרישה

עוד דכותים מותר להלוותן ברבית ע"ש: [ב] כיון שאין אנו מצווין להסיותו וז"ל רש"י ולפ"י נראה דה"ל לזדוקים שכוּמין בתורה שנטעל פה הוי כפירת עיקר עכ"ל אבל ז"ל כתב בס' הרמב"ם לאיסור דהוי כתיובק שנשבע לבין העכו"ם ע"ש. ועוד כתב מ"ו אצל רש"י חוסר להלוות למומרים ובתפוסה מה"מ מרזובוק בסומו קט"ט מלמתי וז"ל אסור למכור טרופות למומרים ואין מושיעין להם שום דבר חוץ מהם כדור שחללוהו וכן בסומו מ"ו ואין לוין ומלוין לכן דריבית ע"כ הר"ה וז"ל בתפוסה רבתי' שחוסר למכור טרופות משום לפני עור לא תתן מכשול ויש חוסרין אף להלוות ברבית למומרים כי אף שחטא ישראל הוא ע"כ. אצל הרמב"ם בשם ר"ת כתבו להיתר וכן דעת הרמב"ן והר"ן ורמ"א כתב דעובד להסמיר את אפרו להשמיט ממנו: [ג] והנותנו לו עובר משום לפני עור וגומר כו' אבל כשאנו לוקחין ממנו רבית לא שייך לומר כו' שוב מלמתי שז"כ ב"י בריבית בפרק א"ג ד' ק"ז ע"כ אה"ו קושיא ז"ל כיון שאין אנו מוזהרים שלא ללוות לו אף הוא אינו מצווה שלא ללוות ממנו דמשום אזהרתיא דמלוה דאזכריה רחמנא ללוה דהא לא כתיב לא תלוה אלא לא תשיך שהוא אזהרה ללוה שלא יגרום למלוה לישך וכ"כ הסו"ם בדיני' בפרק א"ג ריש דף ע' דלא מחייב לך על לא תשיך אלא כשגם המלוה מוזהר עכ"ל. וכ"ש דעל לפני עור וגומר לא עובר המומר בנתינתו רבית דהא המכשיל הוא מה שמעביר המלוה והמלוה כאן מוזהר. וז"ל הסו"ם בפ"ג דע"א דף ק"ו ומותר ליקח מסה רבית ואע"פ שחוסר התן לן רבית משום לא תשיך ומשום לפני עור וגומר והול"ל כי הכי דיקרין ביה לא תשיך קרי ביה לן תשיך מ"מ כיון דלי אית חסה מלוה להסיותו אינו מצווה להלוותו בלא רבית דלא קרי ביה ומי חמך עמך עכ"ל קו' למה מותר לנו להלוות לו והא יגרום שיעבור הלוה על לאוין הלא מוטב שלא ילוה לו ולא יקח ממנו רבית אם לא שתאמר כמ"ס לעיל דלאוין דלוה תלוין בלאוין דמלוה וק"ל אבל לא משום דהוי חמך עמך מיעוט הוא דמשמע דוקא חמך דהא זה אע"פ שחטא ישראל הוא ומיטוטט רחמך אתא למעט שחר עכו"ם. ואע"ג דהב"י פא"ד ד' ק"ז ע"כ כתב ה"ע בשם הרמב"ן דכל שנינו שמוריים אומר לא מקרי ביה ומי חמך היינו לומר שמותי להלוותו ברבית אבל מ"מ צריך לטעם דיון וכמ"ס חמר זה כה"ה ותדע דא"כ לא הו"ל למיתלי טעמם משום דאין מצווין להסיותו אלא מדמכית חמך ומש"ה נמי ליכא לתרץ דלאוין דלוה הוא לא תשיך בלתי רחמי וכו' אסור הוא וגם משום לפני עור וגו' שהוא נותן מכשול לפני המלוה כדאיתא בפ"ג א"ג דהו"ל דעובר עליהם הלוה ובמומר דמותר ליקח ממנו המלוה לא שייך לפני עור וגו' דהא הוכחנו דמקרי חמך אע"פ שחטא ועוד דא"כ למה עובר ישראל הנותן לו רבית משום לא תשיך לחמך כמ"ס הסו"ם והרא"ש וק"ל:

קס (א) ובה"מ פ"ד מלוה ומלוה דריבית אסור בין להלוות לעשיר או לעני והכי איתא פרק המקבל (קס) גבי השבת העבוס ופשוט הוא וע"ל ס' קע"ג מדיון זה: (ב) כתב הר"ן פ' ד"ב דף רס"ט ע"א ובני' פא"ד ד' צ"ז הא דלוה עובר דוקא ברבית דאווייתא אבל בריבית דרבנן אינו אסור רבית ללוה רק שהוא עובר על לפני עור וגו' וז"ל רבינו ירוחם בספר

פרישה

לתיאבון אסור כו' ע"ש ונד"מ ועד"ר: (ה) כיון שאין אנו מצווים להסיותו (י"מ אע"פ שחטא ישראל הוא כמ"ס רבית בסמוך מ"מ מאחר דמוריון אומר לבור בידים אינו נקרא חמך וברבית כתיב חמך עכ"ה) עד"ר: (ו) והנותנו לו עובר משום לפני עור לא תתן מכשול וגם על לא תשיך אבל כשאנו לוקחין ממנו רבית לא שייך לומר לפני עור וגומר דגורמים לו שיעבור על לא תשיך דהא גם בישאל לא נאסר הלוה ליתן אלא מפני רגילות הטעם כדבסמוך משא"כ במומר דכיון שמומר ליקח ממנו רבית נאסר דאין לאו בלוה המומר עד"ר ורבינו דלא כתב דעובר ג"כ בישאל עובר בשבילו אלא תשיך אלא משום דהוה עובר אלא תשיך אלא משום דהוה עובר ברבית הרבית ולא מזד עמנו דהלוה וכמ"ס בסמוך מש"ה כאלו דהמלוה הוא מומר ובלא"ה מלוה אין הישראל עובר בשבילו אלא תשיך אלא משום לפני עור למ"מ. וי"מ משום דגם בלוה ישראל מישאל אין חוסר על הלוה אלא משום דע"י ומעט המלוה וכו' לפני עור למ"מ וזה א"ו דהא לא נזכר בשום מקום בלוה ישראל שיעבור אלעלמ"מ אלא אשאר לאוין הכתובים בלוה דאווייתן בלוה משום המלוה:

ס"י קס (א) נימא ביה מלתא ר"ל אע"ג דהו"ל למיגמר תמילה בלכות חוקת העכו"ם ודין כתיבת קעקע כמ"ס לקמן מסומו קע"א והלכה או הו"ל לסדר בלכות רבית כמ"ס בין דיני ממונות: (ב) וכמה לאוין נאמרו בו משנה בפרק א"ג ד' ע"ה ע"ש בגמרא (ומבואר בסמ"ג ב' ע"ב ע"ג דהמלוה עובר ו' לאוין והלוה ר' לאוין ועשה ללכתי תשיך ויבעיר והעדים ב' לאוין וכתב שם דגם הסומר אסור לכתוב השטר משום לא תשיעון עליו נשך עכ"ה): (ג) אבל מפני רגילות הטעם ר"ל הש"י ענש גם הלוה בזה כדי שלא ילוה ויטעיל את המלוה שתיין שרגילין בזה הטעם הולך לגדור ולהעניש המלוה הלוה כדי שלא יתעסקו ברבית: (ד) ובעדים שיעורין אהא דכתיב לא תשיעון עליו נשך ועל לפני עור וגומר משנה וגמרא ס"פ א"ג ואע"ג דבגמרא חמירין לא תשיעון לאיניש אלוה ומלוה משמע להו מ"מ אין האמת כן. ואין פירוט דבאי משמע להו כפי' דלא תממור דמשמע לאיניש בלא דמי שכתבו הסוספות שכן הוא האמת עיין בתום" פ"ק דב"מ סוף דף ה' ובסמ"ס סומו ל"ד:

(ה) נכסיו מתמוטטים דכתיב כספו לא נתן כנשך וגומר לא ימוט הא נתן מתמוטט עד"ר: (ו) וגם הרמב"ם כתב להסיר בפ"ד מה"מ ח"ב כתב שמויתר חס' היתרון יותר מבכדי שהדעת טועה חמירין ודמי מתנה הוא דהיב ליה או גזיל וסבליע במסומו (עיין בב"י שמויתר רתייב חמירינא מה"ס דריביתא ייבז וזו לכוני אקרא דשנוותא כו') וכתב מה"מ אצל לא תליין ברבית דלא מסויקין איניש שביעי וכו' לענין להסיותן שיתן הלוה משלו בחוסר. ואין להקשות הא זה גמרא ערוכה הוא דא"כ אין היתרון בכדי שהדעת טועה שא"כ להחזיר לו וכו"מ רבינו נמי בסמ"ס סומו רל"ב דא"כ למה פליג. הרא"ש וראוב"ר. ד"ל דהתם קמי אומר אצל כהלוואה כולן ברבית ולא מתנה כן דעת רבינו כאלו חבל קשה דריבית כתב שם ריש סוף ב' דה"ה כהלוואה דכא הכי וצריך לומר דשאני התם דלאוין מוכיר לפניו שנותן לו יתרון משא"כ כאלו דלומר תקבל ממני יתר על מוכן אלא שאינו מוכיר לפניו שצמורת רבית או מתנה נותנס לו וס"ל לרמב"ם דמותר דחמירין דמתנה נותנס לו כדאמרינן התם בהנמלא מעותי ויתרון בכדי שאין הדעת טועה והרא"ש ורבינו ס"ל דשאני הכא כיון דמוכיר לו יתרון: (ואפילו אם אומר למלוה כו' ר"ל וקצ"ל עמו מתמילה כדי ליתן לו רבית ויש' ואמר אני מוסר לך הרבית עכ"ה): ונמנו

חידושי הגהות

שנבל בספרים ועיקר ראיית מרן הב"י הוא סמ"ש רבינו בפ"ג מהלכות מדרים וז"ל אבל בני הגהות רפי' ריהיבין להו דין תינוק שנשבע לבין העכו"ם ואסור להרגו ומ"ש במכתב חולין מיירי בישראל שנעשה קראי דומיא דצדוק וביימות דאז ודאי מותר להורגו (משנה למלך פ"ד מה' מלוה) וע"ש שהאריך עוד: ק"מ א ויש לתמוה בזה שהרי בסמוך כתב ע"ש הרמב"ם דאפי' בשעת הפרעון אסור כשנותן לו יותר בסתם עיין בדרישה וב"ה:

הראש ואף רש"י והרמב"ם הכי ס"ל ועיין במ"ש בסמוך סוף ס"ה: ומ"ש ואפילו אם אומר למלוה אני מוחל כו' כלומר לא מיבעיא דסתם אסור בשעת הפרעון לדעת הראש"ש אלא אפי' אומר בפירוש בשעת הפרעון אני מוחל לך הרבית או אומר לו אני נתנו לך במתנה נמי אסור ומינה דלאחר שהחזיר לו מעותיו כיון דאפילו בסתם שרי כ"ש באומר אני מוחל כו' . ומ"ש בשם הגאונים ושחלק הרמב"ם עליהם הוא בסוף פ"ד דה' מלוה והראש"ש הביא דבריהם (בדף קמ"ח סוף ע"א) ואיכא למידק למאי דמשמע מדברי רבינו דלהרמב"ם מועלת מחילה אף כמה שעמיד ליקח וכמו שהבינו הרמב"ם והסמ"ג מדבריו אם כן הוה ליה לכתוב בסתם והרמב"ם כתב דהמחילה מועלת למיזהר וצ"ח כתב והרמב"ם חלק על זה דמשמע ללא חלק חלל בדבר אחר . ויראה דס"ל דלא חלק הרמב"ם אלא היכא שקנו מידו שהרי כתב וז"ל ויראה לי שאין הוראה זו נכונה כו' דמשמע דחלק על הוראה זו שהיו הגאונים דאין מחילה או מתנה מועלת אע"פ שקנו מידו וע"כ כתב והרמב"ם חלק ע"ז פ"י על דבר זה בלכ"ד חלק היכא שקנו מידו ואחר שהמחילה מועלת בו ואין חילוק בין עבר לעתיד וכך הבינו הסמ"ג כמבואר בדבריו להדיא ולהראש"ש אין חילוק בין קנו מידו ללא קנו אלא בין עבר לעתיד . מיהו כבר כתב ה"ה שגם דעת הרמב"ם כך הוא שלא לחלק אלא בין עבר לעתיד וכדמשמע להדיא מלשון הרמב"ם והכי נקטינן :

ורא רבית ששעת הלוואה לבד וכו' משנה ס"פ א"י חוה נשך : ומ"ש ויראה שאינו אסור אלא במפרש וכו' פ"י דכל שאינו מפרש ומסתמא מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה וכו' רש"י בדף ע"ג ע"ב בעובדא דרבינא : ומ"ש הרמב"ם אסור אפילו בסתם יש לתמוה דהלא בסמוך כתב ע"ש הרמב"ם דאפילו בשעת הפרעון מותר כשנתן לו יותר מדעתו בסתם וכו' הרמב"ם להדיא בפרק שמיני מה"מ ואם כן היאך אפשר דלאחר שהחזיר לו מעותיו יהיה אסור הרמב"ם בסתם ואיכא מחלוקת ולכאורה נראה דמה שהתיר הרמב"ם בסתם אינו אלא לומר דיכול המלוה לקבל ממנו דמאי קמדין ולמחר דמתנה בסתם הוא דקח יחיב ליה מדעתו בשעת הפרעון . והא דכתב ע"ש הרמב"ם דאסור בסתם אינו אלא לומר דאע"פ שאינו מפרש למלוה דשולח לו בשביל שהלווה אפי' מאחר שכל כוונתו של לווה אינו אלא בשביל מעותיו שהיו בעליו אללו איסורא קא עביד הלוה אבל המלוה דלא יוכל לקבל ממנו אפילו בשעת פרעון דליהו לא מקבל ממנו אלא בתורת מתנה זו היא דעת רבינו בדברי הרמב"ם והכי משמע מלשון הרמב"ם ס"ה מתנה והיא משלח לו בשביל מעותיו שהיו בעליו אללו כו' שכתב בלשון נסתר במקום מה ששנינו בשביל שחלוני כו' ובשביל מעותיו כו' אלמא דלא מייירי במפרש למלוה אלא לומר שהלוה לכך נתכוין ואפי' אסור ומדברי בעה"ת שער מ"ו ח"ב נראה ג"כ דמפרש דהלוה לכך נתכוין ואסור אלא דנראה מדבריו דאף למלוה אסור לקבל ממנו דאין חילוק בין לווה למלוה וע"ש אבל פשט דברי רבינו בענין דעת הרמב"ם משמע כדפרישית וכל זה שלא כדברי ה' המגיד לטעם ובפ"ח דס"ל דהרמב"ם לא קאמר דאסור אלא במפרש למלוה ולשון נסתר שכתב אינה ראויה דאפשר דאין היתה גירסתו כשענה גם הסמ"ג כתב בלשון הרמב"ם מתנה ואפי' כתב דאין אסור אלא במפרש דליהו אלא כדפי' רבינו ומיהו לני מהם בייסוד זה להרמב"ם דנראה דכיון דאסור לו ללוה לשלוח לו ולהתכוין בשביל מעותיו אף המלוה אסור לקבל ממנו מחששא זו דשמא לכך נתכוין הלווה ולא לטעם מתנה ולפיכך נראה עיקר דלא בפירוש רבינו אלא הרמב"ם לא התיר בסתם אלא במכר אבל לא בהלוואה שהרי בפ"ח כתב וז"ל הלוקח חטים ד' סאין כו' הוסיף לו במדה ונתן לו יותר ה"ז מותר כו' והוא פ"י להבוא עובדא דרבינא יחיב זוזי לכני אקראה כו' וכמו שפ"י הרב המגיד והתם דמכר הוא הלכך כל שלא הזכיר לו בשכר מעותיו שרי דאזיל הוא דמוחיל לפירות גביה אבל בהלוואה אפילו בסתם אסור בשעת פרעון וכמו שכתב הראש"ש ואף הרמב"ם ורש"י מודים דבהלוואה אסור בשעת פרעון אפי' בסתם וזין לווה בין מלוה קעבדי איסורא וכו' כ"י בשם התוספות לחלק בין מכר להלוואה וכו' כ"י ז"ל ע"ש תלמידי הרשב"א וכו' הרב בהגהת ש"ע לו מעותיו אף בהלוואה אין לאסור לשלוח לו בסתם . ולשון נסתר שכתב הרמב"ם נראה לפי עניות דעתי דודאי דעת רבינו הוא דלהרמב"ם נמי ריבית מאוחרת דמחלק דאין איסור אלא בנדע ומפורסם דמשלח לו בשביל מעותיו שהיו בעליו אללו ואזיל הוא דקטע הוה משלח לו לאורווי דע"י השליח נתפרסם שלא היה משלח לו בסתם וכיון דנדע ומפורסם ששכר מעותיו הוא משלח לו לפיכך קרינן ליה בין למלוה אבל היכא שנתן הלווה למלוה מדעתו יותר ולא נודע ולא נתפרסם ללווה בין למלוה דכיון שנתן לו בסתם ולא נודע ששכר מעותיו שהיו בעלות **וצריך** המלוה לזכור כו' עד דכלקמן בס"י קס"ו כ"ז כתבו התוספות פרק הגזול

דאזיל גביה וכן כתבו בנימוקי יוסף בשם התוספות : ב"ה וכן עיקר ועל פי זה גם רש"י והרמב"ם לא התירו בהלוואה : **ורא** ז"ל כתב דלאו אם לקח ממנו רבית וכו' בעלה קמ"ח ד"ה וזה ג"כ דעת הרמב"ם בפ"ד מה"מ כמו שפירשנו בדבריו וכן פירשו דבריו ה"ה שם ומר"ק בשורש י"ז ואלה דברי הרמב"ם ז"ל וסמ"ג בס"י קכ"ג שהבינו דברי הרמב"ם שלא כדרכן : ב"ה וכתב הרשב"א ומחילה באונס אף לדעת הרמב"ם לא מהני לפיכך אלו שמשביעין את הלווה בשעת הלוואה שיעשה להם מחילה אחר הפרעון כי עברי לא מהני דמחמת אונס השבועה הוא רעבדי לה אפי' מודים על עצמם שמוחלין בלב שלם ואפילו שלא מחמת השבועה עכ"ל :

ורא רבית ששעת הלוואה לבדה אסורה אלא אפי' רבית מוקדמת וכו' משנה ס"פ א"י חוה נשך : ומ"ש ויראה כפסעא דמתני' דאחר שהחזיר לו מעותיו היה משגר לו דורון דאילו בעוד שמעותיו נידו רבית ממט היא ולא תקרא בשם מאוחרת . וכו' רבינו בס"י קס"ו : ויראה שאינו אסור אלא במפרש וכו' כן משמע לכאורה מפסעא דמתנתין וכן נראה מדברי הראש"ש בעל פ"י ד"ה . וכן בהגהות מרדכי גבי הא דאמרין מעיקרא לאו אדעתא דהכי חוסייה וכו' סמ"ק בסיומן רנ"ט וכו' ה"ה בפ"ה מה"מ בשם רש"י והוא מה"ש (עג) גבי עובדא דרבינא יחיב זוזי לכני אקרא דשטותא :

והרמב"ם בפרק ה' מה"מ אסור אפילו בסתם כדמשמע מלשון נסתר הנזכר שכתב בשביל שילווה ובשביל מעותיו בלשון נסתר במקום מה ששנינו בשביל מעותיו וכשכר בעל התרומות כח"כ שאם רגיל לשלוח לו דורון שרי והוא שלא יתכוין לכך וכו' בהג"א בס"פ א"י חוה נשך אם היה רגיל קודם אפילו זה נהנה וזה חסר מותר ואם לא היה רגיל אפילו זה נהנה וזה חסר אסור . משמע דס"ל כהרמב"ם דאפילו בסתם אסור כל היכא דאזיל רגיל . וז"ל שיש לקדקד כן מלשון הרמב"ם שכתב וכן אסור לו ללמד את המלמד וכו' אם לא היה רגיל מקודם משמע דכל היכא דרגיל שרי אפילו בעוד שמעותיו נידו :

ובסמ"ג סיומן קכ"ד כתב בדבר מועט וכו' ואיפשר שאם היה רגיל לשלוח לו אפילו דבר מרובה מותר לכיון שהיה רגיל לשלוח לו כל כך בלא הכי שזכר לא מתחוי כרבית וסמ"ג אורחא דמילתא קתני דאין דרך לשלוח מתנה מרובה אלא משום שעשה עמו טובה להלוותו מעותיו . ואפשר דמתנה מרובה אפילו היה רגיל מקודם אסורה משום דהוי מילתא דפרהסא ודמי לדיורה בחזירו ושימוש בעבדיו דאסור אפילו ברגיל מקודם כמו שכתב רבינו בסמוך . ויש לקדקד לדברי האוסרים אפי' בסתם היכא שפירש ואמר בשביל מעותיו שהיו בעלות אללו אי הוה אבק רבית או חליצה ואלוהי דהרמב"ם בפ"י מה"מ דסבר דכל שלא קצץ בשעת הלוואה אינו אלא אבק רבית לא מיבעי לך כי מיבעי לך חליצה דמאן דפליגי עליה בהיא הכא מאי ומאנתי בהג"א על רבית מאוחר' ודוקא כשלא פירש לטעם רבית נראה מדבריו דהיכא דפירש רבית קאזנא הוה דהא כי לא פירש כתב הרמב"ם בפ"ה דהוה אבק רבית ומדקאמר בהגהות דוקא כשלא פירש משמע הא אם פירש לא הוה אבק רבית אלא רבית קאזנא ואיפשר דהגהות פליגי אהרמב"ם כהיא וכו' דבסתם ליכא אלא איסורא אבל אפילו אבק רבית נמי ליכא ואם כן מהו הגהות דוקא היינו לומר הא דליכא אלא איסורא בעלמא דוקא שלא פירש אבל פירש אבק רבית מיהו הוה וכו' :

בפ"ב דגישין (כ) : כתבו התוספות דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו טובה ונותנין לו במתנה או מוכרים לו שדות ואיכא לעיני הא רבית מוקדמת או מאוחרת היתה וכיון דמתנה מרובה היתה שהיו נותנין לו שדות הוה כדמפרש ואסור ומתוך כך נ"ל לומר דע"כ לא אסרינן רבית מוקדמת ומאוחרת בלא סמוך קצת להלוואה אבל במופלגת הרבה אין לחוש כלל ואפילו מתנה מרובה נמי שרי כל שהוא חסם :

ואם מותר להלוות את חבירו ע"מ שכל מלכא שכתב לידו יתכנה למלוה כתבתי בלשון זה המלוה את חבירו על המשכון וז"ל ע"מ שלא תמכרהו אלא לי נתבאר בסיומן קע"ב : וצריך המלוה לזכור וכו' עד שזה הוא אסור בכל

וכך הוא העיקר ודלא כמה שהבין רבי ז"ל . מיהו לאחר שהחזיר אינו ראיה כלל כי כך הוא אמות לשונם וכדמשמע בסמ"ג וסמ"ק להדיא שזכר אסור למלוה לקבל המלוה בסתם כי היכי דאסור ללווה לשלוח לו בסתם אלא אללו ולכך נקט מתנתין דנתן לו ע"י שלוחו ולא נקט דהוה עצמו מלווה נתן לו אלא בשביל מעותיו שהיו בעלות אללו אלא דכשתן השליח למלוה נתן לו רבית מאוחרת וגם המלוה יודע שכך נתפרסם לפיכך איכא איסורא בין ללווה שנתן לו בשביל מעותיו התם ס"ל להרמב"ם דשרי אפילו בשעת הפרעון בין אללו הוא נתן לו איכא למימר מתנה בעלמא הוא ואינו בתורת רבית כלל ודוק :

רב"ב משה
דף תרמ"ד ע"א דאף מתנה ע"מ להחזיר אסור :

כס' מישרים כ"ח ח"א : (ג) בהר"ן דקדושין פ"ב דף תרמ"ד ע"א דאף מתנה ע"מ להחזיר אסור :

דרישה
כותבו פירש"י מיע"ה חסם לישא מעליה נקט פ"ב : [ב] ונחמו לו במתנה אסורה ז"ל בגמרא ריש פ"ב ואי כתב רמנא אונסא משום דגו ידע דמחיל אבל הכך דודעי וקמחילי אימא לא קמ"ל ע"כ וכתב הראש"ש מכאן יש מדקדקים מי שלקח רבית ומחל לו הלווה ללא משטר ע"י שפויירו המלוה ומסק' הראש"ש ד"מ בשעת נתינת ולקחת רבית אפילו נתן לו במתנה ומחילה אסור לקבל אבל אי כבר נתנו ומחל לו הלווה מחילה מועלת דלא כהגאונים שדקדקו מכאן שכל ענין אסור כו' ע"ש נמצא מ"ש רבינו מתחילה ואפילו אם חמל למלוה כו' זה למד הראש"ש מדקדוק הגמרא רק שהגאונים דקדקו שכל ענין אסור ושהרמב"ם כפירי בכל ענין ולא השגיח על דקדוק זה והכרח"ש הולק וק"ל אבל סמ"ג כתב בפ"ה מה"מ שדברי הרמב"ם הם כדברי הראש"ש והביאו ב"י ע"ש : הראש"ש ר"פ פ"ב ד' קמ"ח ע"א : [ג] (אסורו אם אומר אני נתנו לך מתנה אסור לקבלו וקיינו ודוק שנתן לו רבית כמו שקצץ עמו רק שאומר שנתן לו לטעם מתנה לכך אסור לעולם אפילו דרכי למת לו כך בלאו הכי עכ"ל) : רובן שהיה לו בידו מעות דוקא של ימיים והלווה אותן מעות לשמטון ע"י פג"ם בשטר בלא שום משכון ושמשון אומר לא היו מעות של דקה כיון דלא שניק היתר ואכלו איסור ע"כ מהשוגג מה"מ מ"ו : [ד] והרמב"ם אסר אפי' בסתם ז"ל ב"י כ"כ הרמב"ם בשביל שילווה ולא שחלוני ע"מ שאינו

פרישה
(ו) ונותנו לו במתנה אסורה עיין בדרישה : (ה) מחילה : שוער ל"ל דדוקא לפרטרו מהשתלשומין מועיל אבל איסור רבית שחל עליו משעה שקיבלו מתחילה לא זו ממנו במחילתו ומה שמוסיק אסור לקבלו ר"ל לענין זה אינו מועיל המחילה אע"פ שמחל לו מתחילה : (ט) אבל בסתם מותר אפי' דלעיל אוסר הראש"ש אפילו בסתם הכא דאזירי ברבית מאוחרת ומוקדמת שרי טפי ולעיל מייירי בשעת פרעון כמ"ש בהדיא : (י) והרמב"ם אסר אפי' בסתם כי הלווה הוא איסור לשלוח לו בשביל מעותיו אפי' לא הזכיר שום דבר אפי' אסור כיון שדעתו הוא ששלח לו בעבור שהלווה לו וכן איתא בהדיא ברמב"ם אבל למחילה ודאי בסתם מותר לקבל ממנו דהא חזי' אם הוסיף בשעת פרעון מותר לו לקבלו דמשכר כמנהג דלעיל עכ"ל מ"ו וכן משמע מדברי ב"י ועד"ר . (אבל בדבר מרובה אפילו בסתם אסור ואפי' דרגול בהן וע"י ב"י ר"ל דכל מה שידוע שנלח"ה לא היה עושה לו כלל הוה כמתנה מרובה ואסור עכ"ל) : (יא) ליוהר שאל ליהנות מהלווה כו' הוא מדברי הראש"ש בפ"ה הגזול

דרישה
כותבו פירש"י מיע"ה חסם לישא מעליה נקט פ"ב : [ב] ונחמו לו במתנה אסורה ז"ל בגמרא ריש פ"ב ואי כתב רמנא אונסא משום דגו ידע דמחיל אבל הכך דודעי וקמחילי אימא לא קמ"ל ע"כ וכתב הראש"ש מכאן יש מדקדקים מי שלקח רבית ומחל לו הלווה ללא משטר ע"י שפויירו המלוה ומסק' הראש"ש ד"מ בשעת נתינת ולקחת רבית אפילו נתן לו במתנה ומחילה אסור לקבל אבל אי כבר נתנו ומחל לו הלווה מחילה מועלת דלא כהגאונים שדקדקו מכאן שכל ענין אסור כו' ע"ש נמצא מ"ש רבינו מתחילה ואפילו אם חמל למלוה כו' זה למד הראש"ש מדקדוק הגמרא רק שהגאונים דקדקו שכל ענין אסור ושהרמב"ם כפירי בכל ענין ולא השגיח על דקדוק זה והכרח"ש הולק וק"ל אבל סמ"ג כתב בפ"ה מה"מ שדברי הרמב"ם הם כדברי הראש"ש והביאו ב"י ע"ש : הראש"ש ר"פ פ"ב ד' קמ"ח ע"א : [ג] (אסורו אם אומר אני נתנו לך מתנה אסור לקבלו וקיינו ודוק שנתן לו רבית כמו שקצץ עמו רק שאומר שנתן לו לטעם מתנה לכך אסור לעולם אפילו דרכי למת לו כך בלאו הכי עכ"ל) : רובן שהיה לו בידו מעות דוקא של ימיים והלווה אותן מעות לשמטון ע"י פג"ם בשטר בלא שום משכון ושמשון אומר לא היו מעות של דקה כיון דלא שניק היתר ואכלו איסור ע"כ מהשוגג מה"מ מ"ו : [ד] והרמב"ם אסר אפי' בסתם ז"ל ב"י כ"כ הרמב"ם בשביל שילווה ולא שחלוני ע"מ שאינו

יורה דעה הלכות רבית קס

הגול ע"פ (דף נ"ו ע"א) ז"ל הלוח וכן פירק א"הו נשך סוף (דף ס"ד) וכל ענין חוספות (סד) ופסקים עלה קמ"ד ס"א. וכתב הרמב"ם ז"ל וכו' האשירי פ' הגול ע"פ (דף קמ"א ע"ג ופרק א"כ דף קמ"ב סוף ע"א) : מה"מ שאסור לו ללמד את המלוה מקרא או תלמוד כל זמן שמעתינו בידו אם לשון ב"י וכתב המרדכי לזה המכירה ארי מנכסי חזירו צריך לשלם לו ואי לא הוי אבך רבית עכ"ל ולא נמצא כן במרדכי שז"ל רק שכתב דמיחוי כרביה או לא יהיב ליה שטר טרחו ואי לא

צ"ל למה שכתב ר"ל דאפי' אבך רבית אינה יוצאה בעל כרחו דאפי' אבך רבית אינה דקדון זה אבך רבית : כתב האגודה ס"פ א"ג כתב רבנ"ה א"ס מחויק לו הלוה טובה יאמר המלוה גם אני אחויק לך ואין לחוש עכ"ל פי' מיורי בעשיית טובה כגון לדבר בשבילו לפני השורה וכו' וז"ל בזה מענינו ג"ח וזוהי הנכח כשעושה הלוה למלוה חיוו טובה או יאמר לו המלוה גם אני אחויק לך טובה לפעם אחרת כז"ל בזה עשית לי ואין לחוש ר"ל דאף ע"פ שלא עשית לי טובה כפי סג' באמירה בעלמא לפי שדרך הוא שזה עושה עם זה טובה כו' וע"ד זה הו"ל פ"י בהגהות מיומנו פ"ה מה"מ והגהות מרדכי ס"פ א"ג שכתב א"ס מחויק לו טובה והמלוה משיב לו גם הוא מחויק לו טובה אין צורך כלום עכ"ל להיוונו לומר שכל"א מחויק טובה וג"ח לחזירו לפעמים לזה המלוה ולפעמים מלוה ללוה וכו' הרב בהגהת ש"ע סוף סי' זה ונתיישב מה שהיה קשה לכו' : כתב הרמב"ם ס"ה מה"מ לא יאמר לו דע אם ב"א איש פלוני כלומר שתכבדו ותאכלו ותימה שזה רבית ממון הוא ולא רבית דברים כו' כך הקשה ב"י. ול"ק מיורי דרעונו לומר דבאמירה עושה איסור ואע"פ הלוה לא ישמע לקולו להוציא ממון ולכבד את חזירו

אם לא הלוהו וה"מ שהמלוה נהנה מהלוה בלא דעתו (י"ג) שכיון שנהנה ממנו בלא רשותו נראה שמוטב עליו שבשביל מעותיו שבירו יסבול לו אבל אם נהנה ממנו ברשותו מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיא כגון לדור בחצרו ולהשתמש בעבדיו שזה הוא אסור בכל ענין כדלקמן (סי' קסו) (י"ג) [א] ואסור להלוות ברבית אפי' לבניו ולבני ביתו אע"פ שאינו מקפיד עליהם וכו' ודאי נתנו להם במתנה אפילו הבי אסור כדי שלא להרגילם בדבר ואפי' במלאכה יש בה משום רבית שלא יעשה עמו מלאכה על מנת שיעשה עמו (י"ד) אחרת לאחר זמן כדתנן אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש עמך ולא יאמר לו עזור עמי ואנכש עמך (ט"ו) שפעמים שהאחרת שעושה לו חבירו כבדה יותר מאותה שעשה לו ובשכר שממתין לו מלפרועו שבר עבודתו עושה עמו מלאכה הכבדה יותר מזאת שעשה לו ואפילו באותו שעשה לו אם חבירו יעשנו לו בזמן שכבדה יותר אסור כדתנן לא יאמר לו נכש עמי (ט"ו) בגרוד ואנכש עמך (י"ו) ברביעה (י"ז) ואפי' רבית בדברים נמי אסור שלא יקדים לו שלום אם לא היה רגיל ליתן לו שלום ולא יאמר המלוה ללוה (י"ח) הודיעני אם בא איש פלוני ממקום פלוני וכיוצא בזה ע"כ צריך ליהדר בענין רבית שלא לבקש שום צד היתר כי הוא דבר המושך לאדם ואם היום יפתח לו חבורה של מהט יוסיף מידי יום יום עד שיפתח לו כפתחו של אולם ומיהו לא אסרה תורה [א] אלא רבית הבא מיד לזה המלוה לפיכך יכול אדם לומר לחבירו הילך וזו הלוה י' דינרין לפלוני ודוקא שאומר כך מעצמו (כ) בלא דעת הלוה וגם לא יהווה ויקחנו מהלוה וגם לא יאמר הלוה למלוה אני לא אתן לך אבל פלוני יתן

דאסור ורבית קפוצה הו"ל ע"כ : ואפילו רבית דברים נמי אסור וכו' זרייתא נס"פ א"ג (ע"ה) : ואע"פ שכתב בהג"מ ללא מיתסר להקדים לו שלום אלא דוקא באומר לו בשכר מעותיך לא משמע הכי מדברי שאר מפרשים אלא בכל גווני אסור וכתבו בהגהות פ"ה מה"מ אב"ל א"ס מחויק לו טובה ומלוה משיב לו גם הוא מחויק לו טובה אין צורך כלום וכו' בהגמ"ר פ' א"ג ולישנא דזרייתא דקפוצה אסור להקדים לו שלום ק"ל דמשמע דאע"ג שגם המלוה משיבו אסור ועוד שלשון מחויק לו טובה לא שייך על נתינת שלום וא"כ נפרש ה"ל מחויק לו טובה שנתן לו חן על שלוחו וק"ל דא"כ דה"ל דאסור מכ"ש דהקדמת שלום ועוד דגבי מלוה מתי מחויק לו טובה שייך וכו' : וא"כ ופ"ק א"ג רבי ישמעאל אומר ויש רבית דברים לא יאמר לו דע אם ב"א איש פלוני וכו' ופ"ק א"ג רבי ישמעאל אומר ויש רבית דברים לא יאמר ותאכלו וכו' ותימא שזה רבית ממון הוא ולא רבית דברים וכו' ופ"ק א"ג רבי ישמעאל אומר ויש רבית דברים לא יאמר ויתר ממה שהיה קודם שילוחו ותו קאמר דלא יאמר לו דע אם ב"א איש פלוני ממקום פלוני שתכבדו וכו' דס"ל כיון שאינו מהנה למלוה כלל וגם לא התנה כן מעיקרא שרי קמ"ל כ"ל לדעת הרמב"ם : וביהו לא אסרה תורה אלא רבית הכא מיד לזה המלוה (ס"ט) : וכתבו במרדכי דמשמע זה התיר רש"י שיאמר ישראל לחזירו לזה לי מעות מפלוני ישראל ברבית וגם תביא לו הרבית ולא מיתסר משום דשלוחו כמותו דה"ל אין שליח לדבר עבירה וכתב שאין לפרסם הדבר (י) וכתב מהרי"ק בשורש י"ז שא"ס שליח ראונו שלא מדעת משלחו הלוה לשמעון וקצץ עמו רבית ומשעבד שמעון לראובן ככתב ידו אפילו לרש"י אסור וא"כ קבלו חייב להחזיר לו משום דכיון ששעבד הלוה למלוה כשעבד שיש בו רבית מיד לזה המלוה קרינן ביה ומשעת כתיבת השטר עבד ליה. והו"ל יודע דמת שום אחד מהפוסקים שזה לדעת רש"י דלכ"ע רבית הוי כדמשמע מתוך מה שאמר רבינו בסמוך וגם לא יחזור ויקחנו מהלוה וכתבו כן הרבה פוסקים וגם מדין ישראל הלוה ברבית ע"י עכו"ם ועכו"ם הלוה ע"י ישראל המפורשים כפי"ק א"ס ולכן אסור להקל בכך כלל ועיקר ומשמע לי שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא אי זה תלמיד טועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול (ו) : **רפיבך** יכול אדם לומר לחזירו וכו' בעלה הנזכר. ודוקא שאומר כך מעצמו וכו' בפסקים עלה קמ"ד ד"ג כלומר שא"ס פייסו הלוה שיתן למלוה כך בשביל חלוק עליו ואמר דכיון דזה משלו הוא נותן ואין הלוה משלם לו מה לי פייסו מה לי לא פייסו והיאך נעשה שלוחו א"ס משלו הוא נותן אלא אפילו הכי שרי וזכרנו הרמב"ן כתב נמי"ש דגם האחרונים וכו' הר"ן וגם ה"ה ז"ל לא הזכיר אלא דעת הרמב"ן ונראה מדבריו שגם הוא דעת הרשב"א. ולענין הלכה שהרובה לסמוך על דברי המחמירים שראי כיון דמידי דרבנן הוא ומסתבר דרובן הו"ל טעמיהו : ולומר כן הנותן אינו מפסיד כחוב כנמ"י וצמנוד"ק פ"ק ד' דעת הרשב"א. ורבינו ירוחם כ"ח כתב דיש אוסרין ויש מתירין : וגם לא יחזור ויקחנו מהלוה וכו' בפסקים בעלה הנזכר וכתבו"ל קידושין (ו) : וכן בסמ"ק סימן רנ"ט כ"כ הרשב"א שכתב"ה ח"ג סי' רמ"ג כתב הרשב"א ח"ג סי' רמ"ב שאלה קהל שהם צריכין למעות מפני דוקא המסים א"ס יכולין ללוות מעות מישראל מקהל אלפים דינרים

דרכי משה

(ד) וע"ל סי' קס"ו אי מותר ללמוד מספרי הלוה : (ה) ומסיים שם כי הנאי ממון זו קיים וצריך ללוות אותו ג"כ כשיעור אותם מעות עד שירויח בהן כמו שהוא הרויח במעותיו ומשום רבית אין כאן וראיה מהא דחגיגה נכש עמי וכו' ומיהו מצאתי כתוב לרבינו הלוי ואני אלוה לך שהוא רבית קפוצה ולי"ד לויש עמי כו' דהתם השני חייב לראשון דיבר בשכרו ומה לי פורע לו במעות ומה לי פורע לו בניכוש אבל הלוי ואני אלוה לך לא נתייבב הלוה למלוה מאומה אלא שבר מעות מה לי שנותן אלוה שכר על מה שהרויחו או שחזור וכלהו לו עכ"ל המרדכי וכו' בתשובת הרא"ש כלל ק"ח סי' י"ד לאסור וכו' כתוב בשם ס"ה להחזיר ובלבד שלא יהווה ויולה דו יותר או זמן ארוך יותר ממה שהלוה עכ"ל : (י) וכתב שם דף קל"ח ע"ד אבל אם לוה מעצמו ממלוה א"א ששולח הרבית עם שליח אסור : (י"א) ואני אומר דראיות ב"י אי ראיות לזהות דברי רש"י דמ"ש רבינו וגם לא יהווה ויקחנו מהלוה ושכן כתבו הרבה פוסקים זו הראיה איני מכיר דכל הפוסקים לא דברו אלא כשהלוה לוה בעצמו מן המלוה אלא שהשליח נותן הרבית וכו' פשיטא דאסור כמ"ש בשם המרדכי לעיל גם מה שהביא ראיה מסימן קס"ט אינה ראיה כמו שאכתוב לקמן בס"ד וי"מ טוב להחמיר שלא לעשות מעשה לכתחילה כרש"י וכו' בנימין זאב : וק"ל

פרישה

הגול דף קמ"ג ע"ב וכתב רבנ"ה א"ס מחויק לזה המלוה יאמר המלוה אף אני אחויק לך טובה ואין לחוש עכ"ל פי' מיורי בעשיית טובה כגון לדבר בשבילו לפני השורה וכו' וז"ל בזה מענינו ג"ח וזוהי הנכח כשעושה הלוה למלוה חיוו טובה או יאמר לו המלוה גם אני אחויק לך טובה לפעם אחרת כז"ל בזה עשית לי ואין לחוש ר"ל דאף ע"פ שלא עשית לי טובה כפי סג' באמירה בעלמא לפי שדרך הוא שזה עושה עם זה טובה כו' וע"ד זה הו"ל פ"י בהגהות מיומנו פ"ה מה"מ והגהות מרדכי ס"פ א"ג שכתב א"ס מחויק לו טובה והמלוה משיב לו גם הוא מחויק לו טובה אין צורך כלום עכ"ל להיוונו לומר שכל"א מחויק טובה וג"ח לחזירו לפעמים לזה המלוה ולפעמים מלוה ללוה וכו' הרב בהגהת ש"ע סוף סי' זה ונתיישב מה שהיה קשה לכו' : כתב הרמב"ם ס"ה מה"מ לא יאמר לו דע אם ב"א איש פלוני כלומר שתכבדו ותאכלו ותימה שזה רבית ממון הוא ולא רבית דברים כו' כך הקשה ב"י. ול"ק מיורי דרעונו לומר דבאמירה עושה איסור ואע"פ הלוה לא ישמע לקולו להוציא ממון ולכבד את חזירו

דרישה

שולח לומר לו להמלוה כך שנתן לו זה בשביל שילוחו אלא אף ששולח לו בסתם מ"מ אסור כיון ששולח יודע האמת שהולך שולח לו בשביל שהלוה שולח לו ככר או שילוח לו אב"ל המלוה שאינו יודע דעת הלוה מותר לקבל בסתם כמ"ס לעיל דלא מחויקים איכש ברשיע : [א] ואסור להלוות ברבית אפילו לבניו כו' הכי איתא בגמרא בס"פ א"ג דף ע"ה ס"ב א"ר חזקוני ר"י אומר רב מותר לאדם להלוות לבניו ברבית כיון שהטעמים טעם רבית ולחו מילתא הו"ל משום דאמרי למסרך עכ"ל ומי"ש להטעמים שידעו כמה מצטער ומי"ש הנותנו ויבנו כמה עושה גדול. למיסרך להרגיל שמואל לזה הכשר עכ"ל מבא"ן מוכח שהגנוס נותנים הרבית לזה כמו שפירשנו בפרישה : [א] אלא רבית הכא מיד לזה המלוה כתב המרדכי דמשמע זה התיר רש"י שאמר ישראל למיורי לזה לי מעות מפלוני ישראל וגם תביא לו רבית ולא מיתסר משום דשלוחו כמותו דה"ל אין שליח לדבר עבירה וכתב שאין לפרסם הדבר וכו' ופ"ק א"ג רבי ישמעאל אומר ויש רבית דברים לא יאמר ויתר ממה שהיה קודם שילוחו ותו קאמר דלא יאמר לו דע אם ב"א איש פלוני ממקום פלוני שתכבדו וכו' דס"ל כיון שאינו מהנה למלוה כלל וגם לא התנה כן מעיקרא שרי קמ"ל כ"ל לדעת הרמב"ם : וביהו לא אסרה תורה אלא רבית הכא מיד לזה המלוה (ס"ט) : וכתבו במרדכי דמשמע זה התיר רש"י שיאמר ישראל לחזירו לזה לי מעות מפלוני ישראל ברבית וגם תביא לו הרבית ולא מיתסר משום דשלוחו כמותו דה"ל אין שליח לדבר עבירה וכתב שאין לפרסם הדבר (י) וכתב מהרי"ק בשורש י"ז שא"ס שליח ראונו שלא מדעת משלחו הלוה לשמעון וקצץ עמו רבית ומשעבד שמעון לראובן ככתב ידו אפילו לרש"י אסור וא"כ קבלו חייב להחזיר לו משום דכיון ששעבד הלוה למלוה כשעבד שיש בו רבית מיד לזה המלוה קרינן ביה ומשעת כתיבת השטר עבד ליה. והו"ל יודע דמת שום אחד מהפוסקים שזה לדעת רש"י דלכ"ע רבית הוי כדמשמע מתוך מה שאמר רבינו בסמוך וגם לא יחזור ויקחנו מהלוה וכתבו כן הרבה פוסקים וגם מדין ישראל הלוה ברבית ע"י עכו"ם ועכו"ם הלוה ע"י ישראל המפורשים כפי"ק א"ס ולכן אסור להקל בכך כלל ועיקר ומשמע לי שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא אי זה תלמיד טועה כתבו ותלה עצמו באילן גדול (ו) : **רפיבך** יכול אדם לומר לחזירו וכו' בעלה הנזכר. ודוקא שאומר כך מעצמו וכו' בפסקים עלה קמ"ד ד"ג כלומר שא"ס פייסו הלוה שיתן למלוה כך בשביל חלוק עליו ואמר דכיון דזה משלו הוא נותן ואין הלוה משלם לו מה לי פייסו מה לי לא פייסו והיאך נעשה שלוחו א"ס משלו הוא נותן אלא אפילו הכי שרי וזכרנו הרמב"ן כתב נמי"ש דגם האחרונים וכו' הר"ן וגם ה"ה ז"ל לא הזכיר אלא דעת הרמב"ן ונראה מדבריו שגם הוא דעת הרשב"א. ולענין הלכה שהרובה לסמוך על דברי המחמירים שראי כיון דמידי דרבנן הוא ומסתבר דרובן הו"ל טעמיהו : ולומר כן הנותן אינו מפסיד כחוב כנמ"י וצמנוד"ק פ"ק ד' דעת הרשב"א. ורבינו ירוחם כ"ח כתב דיש אוסרין ויש מתירין : וגם לא יחזור ויקחנו מהלוה וכו' בפסקים בעלה הנזכר וכתבו"ל קידושין (ו) : וכן בסמ"ק סימן רנ"ט כ"כ הרשב"א שכתב"ה ח"ג סי' רמ"ג כתב הרשב"א ח"ג סי' רמ"ב שאלה קהל שהם צריכין למעות מפני דוקא המסים א"ס יכולין ללוות מעות מישראל מקהל אלפים דינרים

חירושי הגהות

ב לא נמצא כן במרדכי שז"ל רק שכתב מחוי כרביית או לא יהיב ליה שטר טרחו ואי לא בעי למיתב ליה שטר טרחו לא מפקינן מיניה בע"כ דאפילו אבך רבית אינה יוצאה בדינין ע"כ הרי משמע להראי דגדון זה אינו אבך רבית (ב"ה) וי"מ אין תפיסה כזה על רבית כו' ובין כך ובין כך איסורא איכא ובריינין אינה יוצאה לא חש לפרש אי גרע מאבך רבית כיון דאין נפקותא בזה מיהו בנכסי יחומים איכא נפקותא למ"ד אבך רבית הותר בנכסי יחומים איך גרע מאבך רבית שרי אמנם לרבינו המחבר דפסק דאבך רבית מותר בנכסי יחומים אין נפקותא ולכן לא חש לדרקוק (כה"ג) : ג ר"ש אומר ר"ה במשנה וכו' ה"ה ר"ה ג' ב"ה הג' ברי"ף ופ"ה אפילו קא מותר ר"ה יאמר כן ללוה

דמלשון משנתנו משמע דדוקא כשה"ל הלויני כור חטין ואני אתן לך לגורן הוא דמכור דקבע לו זמן ויש לחוש לשמא יתיקרו בניקויים אבל בלא קצב לו זמן דיכול לתובעו מיד אין לחוש משום רבית מ"מ מפלוגתא דרב הונא ורב יצחק גממרא משמע להדיא דלא שרי אלא ביש לו ובע"כ דואני אתן לגורן אורחא דמילתא קאמר

שאלו חטין מזוין לו לפרוע וה"ה בסתמא בלא קביעות זמן נמי אסור וכ"כ האשיר"י וכתום מתוך דקבע לגורן לרביתא דאף על פי שכגורן אין רגיל להתייקר אפ"ה מישיעין שמה יתייקרו: ואם יש ללוה אפי' סאה אחת וכו' משנה פ' א"כ לא יאמר אדם הלויני כור חטין וכו' אלא א"ל עד שיכא בני או עד שאמלא המפתח וכתב בנ"י בריש הובז דמהתם משמע שאפי' לא אחר שיכא בני כו' כיון שיש ברשותו ואדעתא דהכי עבד שרי וכו' הקשה ו"ל ולא ידענא מאי קאמר דהא פשיטא ו"ל דלא למימרא דאי לא עבד אדעתא דלישאל ליה ממה שיש לו עכשיו אסור כו' ודבריו תמוהין שהרי הרמב"ם רפ"י מה' מלוה כתב בדיון לוין על שער שצדק ששער ידוע לשניהם וכתב הרב ז"ל עלמו בסמוך לטעמו דאם אינו

שיעשנו דמים שאם יתיקרו שיתן לו דמים ואם לא עשאוהו דמים ונתתיקרו גותן לו הדמים שהיו שוים בשעת הלואה ואם הוולו גותן לו חטין. ודינר זהב (ג) יש לו דין פירות (א) שאסור ללוות דינר זהב בדינר זהב שמה אותו ששוה בשעת הלואה כ"ד דינרי בסף יהיה שוה בשעת פרעון כ"ה אבל מותר ללוות דינר כסף בדינר כסף (ד) וכן כל שאר מטבע וה"מ כשיוצא בהוצאה אבל אם נפסל ואינו יוצא בהוצאה הוי כשאר פירות ואסור ללוות זה בזה ואם יש ללוה (ה) אפי' סאה אחת (ו) אפי' אינו מצוייה עתה בידו כגון שאין בידו עתה המפתח (ז) או עד שיכא בנו שיהא הסאה בידו לזה עליה כמה סאין (ח) אפי' כולן ביחד דבשביל כל סאה וסאה שלזה אנו רואין הסאה שלו כאילו היא נחלטת מיד למלוה (ט) ואם תתייקר ברשותו תתייקר: (י) וכן אם יצא השער שבשוק (יא) יכול ללוות

ידוע עלמו מתכוונן להלוות או ללוות על מנת לקבל או לפרוע חטין בזמן היוקר וכיון שנתכוון אחד מהם לשם רבית אסור כו'. וא"כ שפיר כתב נמק"י כיון שיש ברשותו ואדעתא דהכי עבד שרי דאל"כ נתכוון אחד מהם לשם רבית ואסור והכי נקטינן ודלא ככ"י וכנראה מלשון ב"ש"ע דליתא ועיין במ"ש ע"ד בזה בסוף סימן זה אהש"ש הר"ש שכתב רבינו. ואם אין לו ללוה כתב סמ"ק וכלבו שיתן לו המלוה כ"ש במתנה או יקנה לו וא"כ יוכל ללוות עליו אפי' כמה ומשמע דאם הלכו אסור וכ"כ תלמידי הרשב"א. וכ"כ הרשב"א בתשובה ו"ל שאלת לינור וכו' וכדי לעשות בהיתר אפי' א"ה חטין וכו' תשובה מותר הוא זה וכו' הביאם ב"י אלא דוקא דבר זה הוא מותר כיון שנתן במתנה אבל הלוה לו אסור והטעם דכיון דמלוא ברשותה ניתנה א"כ בחלפת הלוואה להוציאה לזה אותה ומשיבין ליה כאילו הוציאה כבר ולא קרין בה יש לו בההוהי נקטינן דאם הלוה מלוה ללוה מעט מאותו מין אסור למלוה להלוות עליו כלל ודלא כמו שפסק ב"ש"ע להקל ונמסך על דעתו שכתב ב"י כנגד הרשב"א ותלמידיו דליתא:

והני מילי כשיוצא בהוצאה וכו' גם זה שם כהר"ף ובהר"ש עלה קל"ח: ואם יש ללוה סאה אחת וכו' משנה ב"י ארזכו נשך (ע"ה). לא יאמר אדם הלויני כור חטין וכו' אלא אומר עד שיכא בני או עד שאמלא המפתח וכתב גממ"י בריש הובז דמהתם משמע שאפי' לא אחר עד שיכא בני או עד שאמלא המפתח כיון שיש ברשותו ואדעתא דהכי עבד שרי ולא ידענא מאי קאמר דהא פשיטא ו"ל דלא למימרא דאי לא עבד אדעתא דלישאל ליה ממה שיש לו עכשיו אסור דהא כשיש לו טיפת ויין דלוה עליה כמה טיפין ליכא למימר שדעתו לפרוע מאותה טיפה גם אין לפרש דאדעתא דהכי עבד היינו שדעתו להקנות טיפה כנגד טיפה דא"כ ב"ה"ל דאי ידע ליתסר אלא עיקר טעמא משום דכיון דמדוברין הוא בטעמא של דהוה קילו יע' אם לא היה לו סאה אבל אחרים חייבים לו משמע דחייבו נשך (סג): דלא חשיב כיש לו ואסור ללוות עליה דאמרין גבי הא דאמר רב האי מאן דיהיב זוני לקוראה וכו'. מהו דתימא כיון דלית ליה אשראי במתא כעד שיכא בני דמי קמ"ל כיון דמחרי גוצינא כמאן דליתנהו דמי וכו' מחוץ בהגות מרדכי מיהו אפשר דה"מ כשאחרים חייבים לו בתורת חוב אבל אם היתה לו סאה מוסקדת אבל אחרים חשבו יש לו ולוה עליה דכל היכא דליתא ברשותא דמרא איתא ותדע דאל"כ לאשמועינן רב נחמן היכא דלית ליה פקדון ומינה הוה משעינן לית ליה אשראי במת"ש: ואם יש לו חטין במתקו אחר כתוב בהגות מרדכי שאלו אין קרן המלוה לילך לשם לא דמי לעד שיכא בני אלא לאית ליה אשראי דאסור:

בגון שאין עתה בידו המפתח כו' הכא משמע דדוקא עד שיכא בני כו' וקשה מדתנית המולין פירות ממקום למקום כו' ומבואר רבינו בסוף סימן קע"ג דאלמא דביש לו מותר אפי' הם רחוקים במקום אחר דהש"ס אוקמיניהו ברשותה וכו' וכו' דלא משך כו' וכמו שפ"י רש"י לשם להדיא וע"ש. ותירץ בהגות מרדכי דהתם שאני דדרכו של משה לילך שם אבל אם אין דרכו לילך שם לא עדיף מהיכא

רוה עליה כמה סאין (ע"ה). כראה דלא דוקא יש לו סאה דה"ה אם יש לו כל מה לוה עליו אפי' כמה וכדתי ר' מייא בעלה הנזכר שופט וין אין לו וכו' וטעמא דמילתא דכיון דאין בו אסור מורה הקילו בו וכו' ה"ה בפ"י מה"מ וכו' ודלא כסכנת ריב"ן שהזכירו החוספות שאין יכול ללוות ביחד יותר ממה שיש לו אלא א"כ יאמר לו קני בזה אחר וכו' וא"כ הר"ש בתשובה כלל ק"ה סימן ע"ו א"ל א"ל סאה אחת ככזו שאלו לוה מלוה כל מה שיש לו ויקנה לו אותה ע"כ. וטעם זה אינו מחוץ דאף על גב דלרובא לזה אותה למה לא ילוה עליה שהרי כל חטין שניד האדם להוצאה עומדים ואפ"ה לזה עליהם (ב) ובתשובה הרשב"א כתב שאלת לינור שהוצרכו למעות והנאמנים לו מראובן ק' קפויים של חטין בק' קפויים לזמן ידוע לפרועו במעות כמו שזוה לזאתו זמן וכדי לעשות בהיתר נתן סאה אחד חטין לקהל כדון לוין סתם על שער השוק מותר או לא. תשובה מותר הוא זה ואין כאן לוין סתם על שער שצדק אלא יש לו סאה לזה עליה כמה סאין ואפילו למאן דאסר בלוה סתם על שער שצדק נקובע זמן הכא שריא דהא יש לו:

ובן אם יצא השער וכו' (ע"ה): אסוקתא לוין על שער שצדק ופירש"י ב"י שני בשם ב"ג דהיינו סאה בסאה וכן פירש הר"ף וכן הר"ש בעלה קמ"ה ד"ד והרמב"ם בפ"י מה"מ וטעם היתר כפי מה שפירש"י שם הוא משום דכיון דשכיחי חטין למזון דמתינן ליה לאומר הלויני עד שיכא בני או עד שאמלא המפתח וקרוי לזה נראה מדברי הרמב"ם אלא שהג"ח השער ידוע לשניהם ונראה דטעמו משום דכל שאלת משום און השער ידוע נמצא שמתכוון להלוות או ללוות על מנת לקבל או לפרוע חטין בזמן היוקר וכיון שנתכוון שום אחד מהם לשם רבית אסור ומיחו י"ש להסתפק בדיניהו ז' אם תריך שידעו בכמה יצא השער או אי כני שידעו שאלה השער אף על פי שלא ידעו בכמה יצא והכי מסתבר דכיון שידעו שיכא השער הרי ידוע שנידו לקנות ולהחזיר לו ואין כאן כוונת רבית כלל ומותר אבל מתשובת הר"ש שכתב רבינו בסוף סימן זה משמע דלא בעי ידיעה כלל שהרי לא הצריך אלא שיכר שיכא השער או שהיה ללוה סאה אחת ואילו ידועת השער לא נזכר כלל בדבריו ואף על פי שנתחלת התשובה כתוב אם היה שער ידוע במקום שהלוה משמע מתוך לשונו דלא למימרא שצריך שיכא השער ידוע ללוה או למלוה אלא שיכא ידוע שכלותו מקום היה שער ידוע וקובע: אם יצא השער במקום אחד אף על פי שנתקומות סביבותיו לא יצא נראה לי דסומכין כולם על המקום ההוא מדאמרין (ע"ה): הא איכא חטין בדינר ובשילי וכן

שער כיון שמתכות לטבריה פוסקין על שער עבריה: והאי יצא השער לרבירי האומרים דאין פוסקין על שער של עיירות משום דלא קובע וכמ"ה רבינו בס"י קמ"ה סאה בסאה נמי אין לוין על אותו שער ו"ה הרמב"ם בפ"י היה השער קבוע: המלוה דינר זהב דינר זהב דמי שזוה למלוה פירות שאם יש צדק בזהוה העיר דינרים שיש להם שער חתוך שאימתי שירצה ליקח דמים יקח ויפרע מותר וכו' בעל התרומות ב"ה"ש ב"ה"ה ר"ף. אבל מהר"ר ושראל בכתבו ס' כ"ד כתב להתיר ללוות דינר זהב דינר זהב אפי' אין שער קבוע בעיר לדינרי זהב וגם אין לו דינרים ובלבד שהיו לו מטלטלין דכיון שזכר למכרם וליקח בהם והוינן חשיבי כזו לו או אם אין מטבע כסף טוב בעיר ההוא אלא רובא נחושא ועיין שם הטעם (א): ו"ל הרשב"א שאלת דינר דינר כסאה בסאה אם יש שער קבוע לדינרים ולכסף נתייקר מני

הקן וגורנין שמה יגבה בו גם הכתית כיון שכלל יחד. ואם כן ל"ל דמ"ש רבינו כאן ב"ה"ש כשאין רבית בשער כו' ל"ל קאמר אלא ה"ה כשהוא בשער רק שאינו בכלל עם הקקן יחד וכמ"ה הר"ש וב"מ ס' כ"ב מ"מ לא ידענא למה לא כתב כאן כמ"ה ב"י ונל"ל דלחודשה דמילתא נקט כאן רבינו מדקן מלוה רבית לפרסם ולכתוב בשער ידוע דכ"ד לא יאסרו ליתן לתן רבית אלא כוללן אותו יחד או שעמוזים עליו עדים שמיבי לו סך זה אלא שהעדים לכעמים יודעין שזוהו סך הוא רבית. טוב מלאמי שכתבו ההגהות עורכי בשם ר"י ד' קמ"ה ס"ע"ל ל"י שער שכתב בו רבית אלא אם יש עדים שמעידים שזוהו הלואה היתה ברבית מלגו בה ר"מ ור"בן:

דרכי משה
קסב (א) וב"ה בהגות מרדכי: (ב) וכתב הר"ש בתשובה דלעיל הא דיוכל להקנות ללוה היינו דוקא אם דעת הלוה מרובה אבל אי דעת הלוה אינו מרובה בו בגון שהלוה אומר שלא היו לו חטין והלוה לו באיסור והמלוה אמר שהקנה לו ע"י אחר לא מרדכי דאין מקנין לאדם (בע"כ וב"מ שם ס' ע"ו אם הלוה) טוען לא היו לו חטין והמלוה טוען היה לו הלוה נאמן בשבועה עכ"ל וב"כ רבינו ס"ס זה כתוב בהגות מרדכי דא"ר דף קמ"ו ע"ד דאם הלוה אמר שיש לו מותר להלוותו ואינו צריך לרביא דאיה עכ"ל: (ג) ו"ל באריכות ואשר שאלת על מה שרגילין העולם ללוות זהב בזהב הואיל וזהב הוא שירי נראה הר"ה דהתוס' לא ס"ל ה"י ועוד יש להלך כיון דבזמננו זה הוב בני

דרישה
הקן וגורנין שמה יגבה בו גם הכתית כיון שכלל יחד. ואם כן ל"ל דמ"ש רבינו כאן ב"ה"ש כשאין רבית בשער כו' ל"ל קאמר אלא ה"ה כשהוא בשער רק שאינו בכלל עם הקקן יחד וכמ"ה הר"ש וב"מ ס' כ"ב מ"מ לא ידענא למה לא כתב כאן כמ"ה ב"י ונל"ל דלחודשה דמילתא נקט כאן רבינו מדקן מלוה רבית לפרסם ולכתוב בשער ידוע דכ"ד לא יאסרו ליתן לתן רבית אלא כוללן אותו יחד או שעמוזים עליו עדים שמיבי לו סך זה אלא שהעדים לכעמים יודעין שזוהו סך הוא רבית. טוב מלאמי שכתבו ההגהות עורכי בשם ר"י ד' קמ"ה ס"ע"ל ל"י שער שכתב בו רבית אלא אם יש עדים שמעידים שזוהו הלואה היתה ברבית מלגו בה ר"מ ור"בן:

פרישה
(ב) יש לו דין פירי עיין במ"מ סימן ר"ג: (ג) שאסור ללוות דינר זהב ודינר זהב ומסר"א כתב טעם יפה על מה שאין לנו נוסחין בזה ומלויין זהב בזהב בכתבים סימן כ"ד ע"ש: (ד) וכן כל שאר מטבע כלומר ל"ד דינר מותר דה"ה לכל שאר מטבעות כסף כגון סלע מעט ופונדיון אבל מטבע נחושא אסור ללוות כיון דחשיבי כירי לגבי כסף אפי' דחשיבי טיבני לגבי מטלטלין א"ל. אלא דקשה דלא ה"ל לרבינו לסתום ולכתוב וכן כל שאר מטבעות דמשמע אפי' של נחושא לכן יש לרסוק ולומר דכמו שבזמננו כשתהו הדין ומלויין דינר זהב דינר זהב מטעם שכתב מהר"א"י כן נמי כשתהו הדין בזמן רבינו דיון נחושא שפעין מיישעין וזהו לכו דין שאר מטבע: (ה) אפילו סאה אחת וכתב ב"י ל"ד דאפילו אם יש לו כל דכו ואפ"ה אם לא אחר לו קנה כנגד כל טיפה וטיפה וטעמא דמילתא כיון דאין בו איסור אלא מדריגין הקילו כ"כ מהר"ש בתשובה כלל ק"ה סימן י"ו והמ"מ ועד"כ: (ו) אפי' אינה מצויה עתה כ"י ואני יכול להקנות לו מתיי אב"ל י"ל דאם היא עתה בידו הוי קצת רביתא דכיון דהיא בידו למה מלוה מאחרים ונראה כמעשים טפי: (ז) או עד שיכא בני ואם אין לו כלל כתבו מהר"ש וסמ"ק למלוה וכן לילך לשם דכל היכא דליתא ברשותא מריה אותה אבל אם אחרים מייבין לו לא מהכא כעד שיכא בני בהגות מרדכי: (ח) אפילו כולן ביחד וטעם שניטל לומר על כל א' מהן וזאת בשביל סאה שיש לו דאף שלוה על סאה שלו מ"מ אינה נחלטת למלוה אלא יש רשות ביד הלוה להוציאה ולמכרה והואיל שזכר הלוה להוציא כלל כחומר הר"ל כחומר הר"ל וזוהו נוסח דא"ר שכתב על כל א' מהן וזאת בשביל סאה שיש לו דאף שלוה על סאה שלו מ"מ אינה נחלטת למלוה אלא יש רשות ופא"ה מותר והטעם משום דכיון דמדריגין הוא הקילו ביה רבין דבטעמא כל דהו סוגי ב"י: (י) וכן אם יצא השער שצדק היינו שער קבוע ו"ל סימן קמ"ה חייבו נקרא קבוע ב"י: (יא) יכול ללוות סאה בסאה דכיון דשכיחי מתייבין ליה לאומר הלויני עד שיכא בני רש"י וכתב ב"י דמשמע מתשובת מהר"ש שכתב רבינו יסוף סימן זה שאלו ידוע ללו שאלת

סי' קסב [ח] אפילו סאה אחת ו"ל בהגות מרדכי דף קמ"ד ע"ב ריב"ן פי דאניו לזה כמה כדכין אפי' יש לו כ"כ ומיחו אפי' אין לו רק טיפה אחת לזה עליה כמה כדכין אם א"ל קח כל טיפה וטיפה זו אחר זו ולא הכל יחד אבל ה"ה סתם פוסקין כדכין דעומת

ו.ל"ב שיתן לו המלוה כל מה שנתנה לו ויקנה לו וכן אם יש לו מוסקדת אלא אחרים ויש מהכא כעד שיכא בני בהגות מרדכי: (ח) אפילו כולן ביחד וטעם שניטל לומר על כל א' מהן וזאת בשביל סאה שיש לו דאף שלוה על סאה שלו מ"מ אינה נחלטת למלוה אלא יש רשות ביד הלוה להוציאה ולמכרה והואיל שזכר הלוה להוציא כלל כחומר הר"ל כחומר הר"ל וזוהו נוסח דא"ר שכתב על כל א' מהן וזאת בשביל סאה שיש לו דאף שלוה על סאה שלו מ"מ אינה נחלטת למלוה אלא יש רשות ופא"ה מותר והטעם משום דכיון דמדריגין הוא הקילו ביה רבין דבטעמא כל דהו סוגי ב"י: (י) וכן אם יצא השער שצדק היינו שער קבוע ו"ל סימן קמ"ה חייבו נקרא קבוע ב"י: (יא) יכול ללוות סאה בסאה דכיון דשכיחי מתייבין ליה לאומר הלויני עד שיכא בני רש"י וכתב ב"י דמשמע מתשובת מהר"ש שכתב רבינו יסוף סימן זה שאלו ידוע ללו שאלת

יורה דעה הלכות רבית קסו קכו

ולעד"ג להציב הגה"ה זו קודם מה שאמר ולהרמב"ם וכו' :

והריוני ודור כו' עד בשביל המתנת המעות לכעד"ג להגיה דכשעת מתן מעות דמיא וכך הוא לשון הראב"ד בהשגות פ"ז מה' מלוה ע"ג ולשוו זה מחוקק ומקובל על הדעת ;

קסו מלוה אדם לחבירו כו' כ"ב

הרא"ש והמרדכי פרק א"ג ג"ס רבנו מאיר וכו' כ"ב בחשוכה מיימוני לספר משפטים סימן כ"ב והוא נלמד מטרשא דרב חמא דהלכתא כותיה דלקמן בסיומן קע"ג מיהו צריך לזכור שכתמלוה אינו מאמין ללוה על ההפסד בקרן או כריות או יתקוב בשטר עסקא שאין הלוה נאמן בהפסד הקרן כי אם על פי עדים כשרים מפורסמים בפירוטם ולא הריוח אינו נאמן שלא היה שם ריוח אלא בשבועה חמורה כפי רצון המלוה כך וכך ללא כמותן שהיו נוהגים לכתוב בשטר שגם על הריוח אינו נאמן אלא בעדים שזו רבית גמורה היא וכן כתב בעל הלבושים ופשוט הוא. וכתיב מהר"ם אורש"ל וה"ה אפי"כ שאלוה לו קהלה לצורך הלוה כו' וזכר פשוט הוא ולא הזכיר מהר"ם שאלוה לו קהלה לצורך המלוה אלא משום דטרשא דרב חמא דלמד ממנו הוראה זו ככה"ל הוה שמוכר פרקמטיא במקום הוול כשטר שנמכר במקום הוול ומתחיל לכן והן מעלין אותם למקום הוול והמוכר מקבל עליו אחריות דרך זה הליכה והלקוחות משתכרין בפרקמטיא שלוקחין סם כמעותיו ומביאין לכאן ואחריות חמורה עליהם כו' עיין פרק א"ג (דף ס"ה) סוף ע"ה כמה שפי' רש"י ז"ל : וכו' ובלבד שיתן לו שכר עד שיהיו שנים מניס פירוש שצריך ליתן לו שכר עמלו מה שראוי ליתן למי שטורח כל אותו הזמן כדאי שמוע ממה ע"ד שיהיו שני מניס וכן שמוע להדיא באר"י ובמרדכי ומשוכה מיימוני מיהו בית יוסף פירש דצריך ליתן לו שכרו בכל יום ויום כפועל בטל כמו שכתב בסיומן קע"ז : ואם התנה עמו מעיקרא בכל דהו סני כדאיתא להדיא במרדכי ובתשובת מיימוני :

כלומר וצריך להחזיר בלא לנאת ידי שמים ובאומר הלוינו ודור בחצרי הוא חצרי דלא קיימא לאגרא נראה מדבריו דרבית קלוזה הוי שכן כתב ולא ידור בחצרי חסר אף ע"פ שאין החצר עשויה לשכר וכו' ואם לא העלה ה"ו אצק רבית לפי שלא התנה עמו שילוו וידור בחצרו

אבק רבית וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לרברי הרמב"ן והלוינו ודור בחצרי דהוי רבית קצוצה אי קיימא לאגרא ואבק רבית אי לא קיימא לאגרא ואין חילוק בין אם אמר בן בשעת האוואה או לאחר ההלוואה שאין חילוק בין קצין בשעת ההלוואה (ס) להריוח לו זמן אחר ההלוואה בשביל המתנת המעות דבשעת מתן מעות דמיא והרמב"ם חלק שכתב הורו רבותי שהמלוה לחבירו ולאחר זמן תבע חובו ואמר לו הלוה דור בחצרי עד שאפרע לך חובך דרי זה אבק רבית (ט) לפי שלא קצין בשעת ההלוואה ורש"י פירוש שאין חילוק ומיהו דוקא שאמר לו בן בשעה שמרויה לו הזמן (י) [ג] אבל אם כבר הרויה לו הזמן ובא בתוך הזמן ואמר דור בחצרי בשביל מעותיך שהן בטלות אצלי לא הוי אלא רבית מאוחרת א"נ י"ל דלא מקרי רבית מאוחרת אלא במה שנתן לו אחר שפרעו אבל כיון שאומר בן בעוד שהוא חייב לו אכור ובהלווה ודר בחצרו שהוא אבק רבית לרעת הרמב"ם אפי' אי לא קיימא לאגרא ולרעת הרמב"ן בקיימא לאגרא כתב רב אלפס לא מביעיא אש פרעו כבר דלא מפקינן מיניה דמלוה שבר הדירה שדר בו אלא אפי' לא פרעו הלוה עדיין ושואל הלוה שינכה לו מחובו שיעור השבירות שראוי ליתן על שדר בחצרו (י"א) לא מנכינן ליה וצריך לפרוע לו כל החוב משלם וה"ר אפרים חלק עליו בזה וכתב כיון שלא פרעו מנכינן לו שיעור השבירות מעיקר החוב (י"ב) ולזה הסכים א"א ז"ל ואם משכן לו הבית זה יתבאר בדיני משכונא לקמן בע"ה :

קסו מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק בו לריוח

המלוה עד שיהא שני מניס (א) [א] ויהיה באחריות המלוה עד אותו זמן ולכשיהיה ב' מניס [ג] יהיו ב' המניס * למלוה ומשם ואילך יהיה כל הריוח ללוה (ג) [ג] ובלבד שיתן לו שכר עמלו עד שיהו ב' מניס שלא יהיה רבית מוקדמת : ישראל

ועמו בשעת מתן מעות או אח"כ : ובידור דוקא שא"ל בן בשעה שמרויה לו זמן וכו' אע"ג דנ"ס איווה נכד לא אידכר במתנתא לגבי רבית מאוחרת אלא היכא דנתן לו אחר שהחזיר לו מעותיו מ"מ איפשר דמתני' לרבותא יקט הוא נוגע לומר דאפילו אחר שהחזיר לו מעותיו שייך רבית אבל אה"ל דאפי' קודם שיחזיר המעות מיקרי מאוחרת דהא מאוחרת היא לשעת הלוואה וגם להרווחת זמן ומיהו

כליגנא בתרא מסתבר דהא דאפי' במוס"ף לו יותר בשעת פירעון אסר הרא"ש כדאיתא בסיומן ק"ס כ"כ הכא דהוי הלוואה וגם אח"כ עדיין המעות אצלו : ובהלווה ודר בחצרו שהוא אצק רבית וכו' כתב הר"ף לא מביעיא אש פרעו וכו' :

והרשבי"א בתשובה סו' ז' כתב שמרבותיו מסכימים לדעת הר"ף ורבים מן הראשונים כהיר אפרים נראה ודעתו נכונה קצת לדעת הר"ר אפרים ודעת הרמב"ם בפ"ו מה"מ שלא כדברי ר' אפרים וגם לא כדמשמע מדברי הר"ף שכתב אש היה השכר כנגד החוב אינו מנכה לו הכל אלא כמו שיראו הדיינים שאם מסלק אותו בלא כלום הרי זה כמי שהוציא אותו דיינים ואבק רבית אינה יוצאה דיינים וכתיב עליו הראב"ד אין כאן מקום לשדור דייניו ואולי ר"ל מנכה לו כמנהג נכיות המקום והרש"א כתב בתשובה על דברי הרמב"ם מה שאמר שאם עדיין לא החזיר לו חובו שמנכה לו אין הכל מודים לו בדינו ואפי' באצק רבית דעלמא וכו"ש בזה שאינו אלא דמחוי רבית והרי ז"ל סבר דוקא סילוקי בלא זיוו כלל הוא דלאמר רב אש דאפוקי מיניה הוא אבל אם נשאר בידו קצת לא כאפוקי הוא ואינו ככונ דמ"מ כל מה שאתה מנכה מחובו ומסלקו ממנו אתה כמוליא ממנו ומ"מ מה שאמר הוא ז"ל שאם היה שכר החצר כנגד כל החוב אינו מנכה לו הכל אלא כמו שיראו הדיינים גם אכני לא ידעתי שלפי סברתו ה"ל לומר שינכה הכל חוץ מדגרי או פחות מדגרי ואפי' פרוטה כדי שלא נסלק אותו בלא זיוו לגמרי וכל שאתה נותן לו אפי' פרוטה ולא מסלקת אותו לגמרי בלא זיוו לאו אפוקי מיניה הוא ואולי חשב הרב ז"ל דכיון שא"ל לנכות כנגד כל השכר אי אתה מנכה אלא כשעור הנהוג צעיר כלפי ראות הדיינים גם הראב"ד לא ידר לסוף פי' דבריו ככאן ב' ההשגות שהשיג עליו עכ"ל : **כתב** בעל התרומות בח"ג ששאל הר"ף על ראובן שאינו צריך ללוות כלום אלא מפני הנהגת של שמעון אומר לו בנה חורבה זו שהוא שלי ודור בה וחשוב כל הוצאותיה היה צריך לראובן לנטות חורבה זו עכשיו ומשום הנאת שמעון עשה מה שעשה מותר :

קסו המלוה אדם לחבירו מנה וכו' בספקי הרא"ש עלה קמ"ב ד"ג ובמרדכי ובהנהגות פ"ט מה"מ וכתוב במרדכי ובהנהגות על מאי דמארכינא למיתב ליה שכרו ומיהו בכל דהו סני ה"ג אם המקבל לוקח לעצמו הדורות שמביאים העכו"ם כשביאים לפדות משכנותיהם נראה דסני ונ"ל דצריך להתנות כן מעיקרא דאם לא כן צריך ליתן בכל יום ויום כפועל בטל כמ"י קע"ז : מצאתי כתוב בתשובת הראב"ד ז"ל ויכול אדם לעשות עסקו מלוה כגון שא"ל מתאן עד סוף שנה יהיה בני וצריך ליתן בכל יום ויום כפועל בטל כמ"י קע"ז : מצאתי כתוב בתשובת הראב"ד ז"ל ויכול אדם לעשות עסקו מלוה כגון שא"ל מתאן ה"ב באחריות מסוף השנה ואילך ויכול לכופו לפרוע ממונו לזמן שקבע לו וכן מצאתי בירושלמי אבל אם ירצה לעשות עסקו פקדון אחר שנה זה לא שמעתי ולא נתברר לי להתיר מפני שהיא רבנית מאוחרת כי בשביל חצי ההלוואה שהלוה לו שנה טורח לו שנה כפדוקו עכ"ל מיהו בטותן לו שכר בעבור שמירתו בשנה שניה אפילו כל דהו נראה דפשיטא דמותר דהו לא מוחי רבנית :

ישראל

ו"ג נ"ש

(ב) עיין בב"י סימן קע"ט על שאלת בחור אחר וכו' :

דרישה

איתו ג"כ דר"ל כש"ל בן בשעת הלוואה ע"מ שדור בו : [ג] אבל אם כבר הרוויח בו הזמן כו' יכתב ב"ו וי"ל ואע"פ דבש"ל לא חיוכר במתני' לגבי רבית מאוחרת אלא היכא דנתן לו אחר שהחזיר לו מעותיו מ"מ אפשר דמתניתינן לרבותא יקט הוא נוגע לומר דאפילו אחר שהחזיר לו מעותיו שייך רבית אבל אה"ל דאפי' קודם שיחזיר המעות מיקרי מאוחרת דהא מאוחרת היא לשעת הלוואה וגם להרווחת זמן עכ"ל. ז"ל אין מותר להלוות על כסאות בנ"ה ולישב עליהן ולהלוא לצורך מצוה שרי מולאמר בירושלמי במ"ק ורבים בן סורר ומורה מלוה בנכיתא למתסדה מנה ולקודם הסודס חבורה ב"י א"י והובא מ"י : ישראל שמכר ספן ואין מעות לחבירו ונתן לו משכון כדני עמי על תנאי שאם לא יפרע משכני ביום פלוני שימשכנו ציר העכו"ם ע"י ליתן קרן ורבית כן דעמי נוטע דל"א אסמכתא הוי כיון דדמי המשכון בידו לא קנה ולא רבא לקטת אלא שליש עושה שלימותו ויזיל ויפרע משכנו אם ירצה מהר"ם בסיומן ש"ל מ"י :

פרישה הנוסד ודר בו הוי אצק רבית ומייב להסויר חס בלא לנאת י"ש ואם קיימא לאגרא הוי רבית קלוזה ב"י וע"ד : (ס) להריוח לו ר"ל בן להריוח לו כו' : (ט) לפי שלא קצן בשעת הלוואה דקדקו בן מוכתיב לא כספק לא מתן לו שאלו בשעת נתינה ב"י : (י) אבל אם כבר סראת לו הזמן כו' עיין בדרישה : (בשור שהוה מייב לו אסור ומקרי רבית קלוזה עכ"ה) : (יא) לא מגביה ליה כו' דמה שאתה מנכה מחובו ומסלקו ממנו הרי אתה כמוליא ממנו : (יב) ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עיין מ"ש לקמן בסיומן קע"ב כמה שכתב דין זה מסלוקי ממשכנתא :

פ"י קסו (א) ויהיה באחריות המלוה כו' וע"ל סימן קע"ז אין יעשה בכתובת הפסד ואחריות בתוך השטר וע"ל : (ב) יהיו שני המניס מלוה כ"ל וצריך לנקוד המ"ם של מלוה במרוק : (ג) ובלבד שיתן לו שכר עמלו כו' ז"ל מ"י פי' מה שנותן אדם שכר למי שמשתדל לו ריוח ממעותיו ממנה ב' מניס ע"כ. ובמרדכי כתב ע"ז ומיהו בכל דהו סני ואש מקבל לעצמו הדורות שמביאים העכו"ם כשביאים לפדות משכנותיהם נראה דסני וב"י ונ"ל דצריך להתנות עמו כן מעיקרא דא"כ צריך ליתן לו בכל יום כפועל בטל כמ"ס בסיומן קע"ז עכ"ל ואינו מוכרע ואלדבא לא משמע כן ע"ס בדברי המרדכי וכמ"ס בדרישה : אלא

בגמרא ולקמן כתב רבנו ברוך סימן קע"ז דא"ל ליתן לו אלא כפועל בטל ע"ש. ונראה דה"ט משום דאם נשאלה הוה טורח גם בשביל הטמן פשאי"כ בזה שכל העושה שטורח עמה עד שיהיה ב' מנין הוא בשביל הטמן לומר. ומש"ס ניחא דהטמן רביתו וכתב ובלבד שיתן לו שכר עמלו ולא כתב שסני בנתינו לו כמ"ס דר קמ"ב עמוד ג' כתב ג"כ ב"ש שצריך ליתן לו שכר עמלו וזונו מדכתב שכר עמלו ומונו מדכתב שכר עמלו ומונו משמע לכאורה דמצריך ליתן לו כלל שערותיו לשאר שעלים ושכיר ויס ולא סני בנתינה כפועל בטל. אכן דע שמש"ס רבנו ברוך וזה הוא מדברי מהר"ם וכמ"ס בהדיא הרא"ש והמרדכי דין זה בשמו וזש במרדכי דפ"א סימן ש"ט כתב ג"כ בשמו שצריך ליתן לו שכר עמלו כו' ומסו"ס וכתב ע"ס בשמו שכתב ע"ז ז"ל ומיהו בכל דהו סני ואש המקבל לוקח לעצמו הדורות שמביאים העכו"ם כשביאים לפדות משכנותיהם נראה דסני במקום שכר עמלו עכ"ל ישמע בזה"ל דסני בכל דהו סני פקודת עשירי כפועל בטל עכ"ל ע"ז ודוקא עשירי ודאיתא ונראה לעינים דמחוי חמולה בלא

הדושי הנהגות

שהלוהו ודר בחצרו דהתם נבי לא אתני אהך עבדי בתחלה בשעת הליאת * קכו א יקוד בחריק תתא וכו' אשכחא תתא הלוה"ד ז"ל שאותן ב' מניס שאלת אצל הלוה :

קמה קסט ישראל

שלוה מעות מעובד כוכבים וכו' פרק אהוזו נ"ד (ע"ג): ואפילו ח"ל תנס לי ואני אעלה לו וכו' תוספות (ס"ג): והרא"ש עלה קמ"ה ד"א. ומ"ש הוי רבית קצוזה כ"כ הרא"ש לעובד כוכבים ונתן משכנתא וגם נתן הרבית לעובד כוכבים הוה רבית קצוזה ללא משכנתא תלמודא היתירא ללא נשאל ונתן העובד כוכבים נד. וכחך עוד שם שה"ה אם הישראל היה חייב מעות לעובד כוכבים בלא רבית יש לו דין זה כיון דבשעה שנתן המעות לחבירו היה הלואה לו מנחתו: עליו הוי לגמרי כאלו הלואה לו מנחתו: ואפ"ר העמידו אלל העובד כוכבים וכו' תוס' (ע"ג): והרא"ש עלה קמ"ה ד"ג: וכ"כ הגדול מרדכי ותלמידי הרשב"א בשם הרמב"ן ורבינו ירוחם כתב שיש מתירם בזה: ואם אמר העובד כוכבים לישראל תנס לישראל זה בחרות פקדון והפטר ואח"כ יהיו הלואה אללו כתבו תלמידי הרשב"א דליופטר דשרי אף ע"פ שלא זכה בהם העובד כוכבים דכיון שלא נתנס לו תמלה לשם הלואה אלל לשם פקדון אינו נראה כמי שהלואה לו ע"ד להעלות רבית לעובד כוכבים כיון דלפסקי פקדון אלל נראה שהוא בעצמו רצה להעלות רבית לעובד כוכבים מפני שהוא סבור שהוא חייב לו אע"פ שאינו חייב לו אלל לישראל ראשון שרי עכ"ל וזכנתי עליה ו"ד כתב דין זה סתם: ואם אמר העובד כוכבים לישראל א קבל מעותי מישראל ראשון והוי אסטורופוס שלי אך לא תוכל לתבועני כי אם אני כתוב בהגהות מרדכי דשרי אפי' נתן הרבית לישראל: אבל אם קבל העובד כוכבים המעות וכו' גם זה שם דלוקמתא הוה דתניא ואם העמידו אלל עובד כוכבים מותר כשנטל ונתן בידו והפטר דא"כ מאי למימרא ועוד דקאמר מהו דתניא עובד כוכבים אדעתא דישאל עבד וכו' דא"כ הפטר היכי תיסק אדעתא למימרא דלדעתא דישאל עבד: ובוחר אפי' נתן הרבית ליד ישראל וכו' תוספות שם בעלה ד"ג והרא"ש עלה קמ"ה ד"א: וכן אם העובד אלל העובד כוכבים וכו' ג"ו שם בגמ' ללא שבגמ' אמרו דא"כ הניחם ע"ג קרקע והפטר ורבינו לא הזכיר והפטר וגם הרמב"ם לא הזכירו בפ"ה מה"מ שמע דמ"ל דהפטר דקאמר תלמודא לאו דוקא דהניחם ע"ג קרקע הניחם והפטר משמע: אם ישראל הלואה רבית לעובד כוכבים נעדים ונשטר והעובד כוכבים מלוה אותם לישראל ברבית וחזר ישראל הראשון ונטל רבית מן העובד כוכבים כתב הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רמ"ג רואה אני להחמיר ולאסור לפי שזה נעשה בכוונה לתלות מעותיו ביד עובד כוכבים בהעמדה כדי להלוותן לישראל ולא דמי לראותה ששנינו עובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית ובקש להחזירם לו ומאלו ישראל אחר וכו' דהתם לא נעשית בו הערמה אלל שהעובד כוכבים לוח אותם מישראל בצורך לצורך עצמו ומלוה אותם עכשיו לישראל אחר אלל כל שנעשית בו הערמה אסור ולא עוד דסיפא דההיא בריתא קתני ואם העמידו אלל ישראל ומפיש בגמרא דסיפא לאו מדינא לפי שאין שליחות לעובד כוכבים אלל משום חומרא עשו העובד כוכבים כיש לו שליחות כך שמעתי בזה עכ"ל. ועובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית וכו' ג"ו שם: ואפ"ר אמר אני אעלה לך וכו' ג"ו שם בתוספות וזכרתי"ש עלה קמ"ה ד"א: ואם העמידו אלל ישראל וכו' פירש"י שהעובד כוכבים נעשה

קמה קסט ישראל

שלוה מעות מעובד כוכבים וכו' פרק אהוזו נ"ד (ע"ג): ואפילו ח"ל תנס לי ואני אעלה לו וכו' תוספות (ס"ג): והרא"ש עלה קמ"ה ד"א. ומ"ש הוי רבית קצוזה כ"כ הרא"ש לעובד כוכבים ונתן משכנתא וגם נתן הרבית לעובד כוכבים הוה רבית קצוזה ללא משכנתא תלמודא היתירא ללא נשאל ונתן העובד כוכבים נד. וכחך עוד שם שה"ה אם הישראל היה חייב מעות לעובד כוכבים בלא רבית יש לו דין זה כיון דבשעה שנתן המעות לחבירו היה הלואה לו מנחתו: עליו הוי לגמרי כאלו הלואה לו מנחתו: ואפ"ר העמידו אלל העובד כוכבים וכו' תוס' (ע"ג): והרא"ש עלה קמ"ה ד"ג: וכ"כ הגדול מרדכי ותלמידי הרשב"א בשם הרמב"ן ורבינו ירוחם כתב שיש מתירם בזה: ואם אמר העובד כוכבים לישראל תנס לישראל זה בחרות פקדון והפטר ואח"כ יהיו הלואה אללו כתבו תלמידי הרשב"א דליופטר דשרי אף ע"פ שלא זכה בהם העובד כוכבים דכיון שלא נתנס לו תמלה לשם הלואה אלל לשם פקדון אינו נראה כמי שהלואה לו ע"ד להעלות רבית לעובד כוכבים כיון דלפסקי פקדון אלל נראה שהוא בעצמו רצה להעלות רבית לעובד כוכבים מפני שהוא סבור שהוא חייב לו אע"פ שאינו חייב לו אלל לישראל ראשון שרי עכ"ל וזכנתי עליה ו"ד כתב דין זה סתם: ואם אמר העובד כוכבים לישראל א קבל מעותי מישראל ראשון והוי אסטורופוס שלי אך לא תוכל לתבועני כי אם אני כתוב בהגהות מרדכי דשרי אפי' נתן הרבית לישראל: אבל אם קבל העובד כוכבים המעות וכו' גם זה שם דלוקמתא הוה דתניא ואם העמידו אלל עובד כוכבים מותר כשנטל ונתן בידו והפטר דא"כ מאי למימרא ועוד דקאמר מהו דתניא עובד כוכבים אדעתא דישאל עבד וכו' דא"כ הפטר היכי תיסק אדעתא למימרא דלדעתא דישאל עבד: ובוחר אפי' נתן הרבית ליד ישראל וכו' תוספות שם בעלה ד"ג והרא"ש עלה קמ"ה ד"א: וכן אם העובד אלל העובד כוכבים וכו' ג"ו שם בגמ' ללא שבגמ' אמרו דא"כ הניחם ע"ג קרקע והפטר ורבינו לא הזכיר והפטר וגם הרמב"ם לא הזכירו בפ"ה מה"מ שמע דמ"ל דהפטר דקאמר תלמודא לאו דוקא דהניחם ע"ג קרקע הניחם והפטר משמע: אם ישראל הלואה רבית לעובד כוכבים נעדים ונשטר והעובד כוכבים מלוה אותם לישראל ברבית וחזר ישראל הראשון ונטל רבית מן העובד כוכבים כתב הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רמ"ג רואה אני להחמיר ולאסור לפי שזה נעשה בכוונה לתלות מעותיו ביד עובד כוכבים בהעמדה כדי להלוותן לישראל ולא דמי לראותה ששנינו עובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית ובקש להחזירם לו ומאלו ישראל אחר וכו' דהתם לא נעשית בו הערמה אלל שהעובד כוכבים לוח אותם מישראל בצורך לצורך עצמו ומלוה אותם עכשיו לישראל אחר אלל כל שנעשית בו הערמה אסור ולא עוד דסיפא דההיא בריתא קתני ואם העמידו אלל ישראל ומפיש בגמרא דסיפא לאו מדינא לפי שאין שליחות לעובד כוכבים אלל משום חומרא עשו העובד כוכבים כיש לו שליחות כך שמעתי בזה עכ"ל. ועובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית וכו' ג"ו שם: ואפ"ר אמר אני אעלה לך וכו' ג"ו שם בתוספות וזכרתי"ש עלה קמ"ה ד"א: ואם העמידו אלל ישראל וכו' פירש"י שהעובד כוכבים נעשה

ש"ע סעיף ג' שכתב ע"פ דברי הגהות מרדכי הללו וז"ל ואם הישראל השני לא עשה הלואה עם הישראל הראשון רק עם העובד כוכבים והעובד כוכבים אמר ליה לקבל מישראל הראשון והישראל ראשון אינו רק כשלומו של עובד כוכבים מותר אפילו נתן הרבית לישראל ושרי ליה מדיה דהא אפי' כשהישראל קבל למעות הללו מתחלה מיד עובד כוכבים ליות לו לאסטורופוס ולכסטר אסור להלוותם לישראל ברבית כל שכן הלא דמתחלה קבל ישראל ראשון מיד עובד כוכבים בהלואה דפשיטא דאסור להלוותם ברבית לישראל וכמו שיתבאר והיתר זה שכתב מ"ד שהישראל השני עשה ההלואה עם העובד כוכבים כו' אינו היתר כל עיקר שהרי בסעיף א' כתוב להדיא אפילו העמידו אלל העובד כוכבים כו' ואני אתנה עמו שיתן לי קרן ורבית אסור אלמא אף ע"פ דהעובד כוכבים עשה ההלואה עם הישראל אסור ונוסחא מוטעה נודמנה להם בהגהות מרדכי וכאשר כתבתי הוה העיקר: ועובד כוכבים שלוח כו' גם זה בריתא שם. ואפילו אמר אני אעלה לו כדרך כו' גם זה שם בתוס' ובאב"ר"י ומזוהר מדבריהם

ש"ע סעיף ג' שכתב ע"פ דברי הגהות מרדכי הללו וז"ל ואם הישראל השני לא עשה הלואה עם הישראל הראשון רק עם העובד כוכבים והעובד כוכבים אמר ליה לקבל מישראל הראשון והישראל ראשון אינו רק כשלומו של עובד כוכבים מותר אפילו נתן הרבית לישראל ושרי ליה מדיה דהא אפי' כשהישראל קבל למעות הללו מתחלה מיד עובד כוכבים ליות לו לאסטורופוס ולכסטר אסור להלוותם לישראל ברבית כל שכן הלא דמתחלה קבל ישראל ראשון מיד עובד כוכבים בהלואה דפשיטא דאסור להלוותם ברבית לישראל וכמו שיתבאר והיתר זה שכתב מ"ד שהישראל השני עשה ההלואה עם העובד כוכבים כו' אינו היתר כל עיקר שהרי בסעיף א' כתוב להדיא אפילו העמידו אלל העובד כוכבים כו' ואני אתנה עמו שיתן לי קרן ורבית אסור אלמא אף ע"פ דהעובד כוכבים עשה ההלואה עם הישראל אסור ונוסחא מוטעה נודמנה להם בהגהות מרדכי וכאשר כתבתי הוה העיקר: ועובד כוכבים שלוח כו' גם זה בריתא שם. ואפילו אמר אני אעלה לו כדרך כו' גם זה שם בתוס' ובאב"ר"י ומזוהר מדבריהם

דרכי משה

קמה קסט (א) וכן פסק המרדכי פ"א דף ק"ט ע"ג וראובן שלוח מן הצדקה ומצאו ששען וא"ל תנה לי המעות ואני אפטר אותך מן הצדקה והובא בב"י ס"ם זה: ובהג"א

פרישה

סי קמה קסט (א) (ארא אפי' אין המלוה חייב לעובד כוכבים כלום אלל נתן לעובד כוכבים מתנה בעלמא עכ"ל): הוה רבית קצוזה כולל עינין קמ"ה וכתב הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סימן י"ג דאפילו כתבישראל שני שטר בשמו לעובד כוכבים ונתן משכנתא וגם נתן הרבית לעובד כוכבים הוה רבית קצוזה ללא משכנתא תלמודא היתירא ללא נשאל ונתן העובד כוכבים נד. וכחך עוד שם שה"ה אם הישראל היה חייב מעות לעובד כוכבים בלא רבית יש לו דין זה כיון דבשעה שנתן המעות לחבירו היה הלואה לו מנחתו: עליו הוי לגמרי כאלו הלואה לו מנחתו: ואפ"ר העמידו אלל העובד כוכבים וכו' תוס' (ע"ג): והרא"ש עלה קמ"ה ד"ג: וכ"כ הגדול מרדכי ותלמידי הרשב"א בשם הרמב"ן ורבינו ירוחם כתב שיש מתירם בזה: ואם אמר העובד כוכבים לישראל תנס לישראל זה בחרות פקדון והפטר ואח"כ יהיו הלואה אללו כתבו תלמידי הרשב"א דליופטר דשרי אף ע"פ שלא זכה בהם העובד כוכבים דכיון שלא נתנס לו תמלה לשם הלואה אלל לשם פקדון אינו נראה כמי שהלואה לו ע"ד להעלות רבית לעובד כוכבים כיון דלפסקי פקדון אלל נראה שהוא בעצמו רצה להעלות רבית לעובד כוכבים מפני שהוא סבור שהוא חייב לו אע"פ שאינו חייב לו אלל לישראל ראשון שרי עכ"ל וזכנתי עליה ו"ד כתב דין זה סתם: ואם אמר העובד כוכבים לישראל א קבל מעותי מישראל ראשון והוי אסטורופוס שלי אך לא תוכל לתבועני כי אם אני כתוב בהגהות מרדכי דשרי אפי' נתן הרבית לישראל: אבל אם קבל העובד כוכבים המעות וכו' גם זה שם דלוקמתא הוה דתניא ואם העמידו אלל עובד כוכבים מותר כשנטל ונתן בידו והפטר דא"כ מאי למימרא ועוד דקאמר מהו דתניא עובד כוכבים אדעתא דישאל עבד וכו' דא"כ הפטר היכי תיסק אדעתא למימרא דלדעתא דישאל עבד: ובוחר אפי' נתן הרבית ליד ישראל וכו' תוספות שם בעלה ד"ג והרא"ש עלה קמ"ה ד"א: וכן אם העובד אלל העובד כוכבים וכו' ג"ו שם בגמ' ללא שבגמ' אמרו דא"כ הניחם ע"ג קרקע והפטר ורבינו לא הזכיר והפטר וגם הרמב"ם לא הזכירו בפ"ה מה"מ שמע דמ"ל דהפטר דקאמר תלמודא לאו דוקא דהניחם ע"ג קרקע הניחם והפטר משמע: אם ישראל הלואה רבית לעובד כוכבים נעדים ונשטר והעובד כוכבים מלוה אותם לישראל ברבית וחזר ישראל הראשון ונטל רבית מן העובד כוכבים כתב הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רמ"ג רואה אני להחמיר ולאסור לפי שזה נעשה בכוונה לתלות מעותיו ביד עובד כוכבים בהעמדה כדי להלוותן לישראל ולא דמי לראותה ששנינו עובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית ובקש להחזירם לו ומאלו ישראל אחר וכו' דהתם לא נעשית בו הערמה אלל שהעובד כוכבים לוח אותם מישראל בצורך לצורך עצמו ומלוה אותם עכשיו לישראל אחר אלל כל שנעשית בו הערמה אסור ולא עוד דסיפא דההיא בריתא קתני ואם העמידו אלל ישראל ומפיש בגמרא דסיפא לאו מדינא לפי שאין שליחות לעובד כוכבים אלל משום חומרא עשו העובד כוכבים כיש לו שליחות כך שמעתי בזה עכ"ל. ועובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית וכו' ג"ו שם: ואפ"ר אמר אני אעלה לך וכו' ג"ו שם בתוספות וזכרתי"ש עלה קמ"ה ד"א: ואם העמידו אלל ישראל וכו' פירש"י שהעובד כוכבים נעשה

דרישה

בלא תנאי בכל שטר. וה"ע משום דלדרכא כחך שני טפי מביסקא דביסקא בשעת היתירא הוה עוסק במלק שהקדין בשעם ששוסק במאי שלו דהוה מלוה וכו"ל חזק רבית ממש משא"כ בזה דכששוסק אין כאן הלואה כלל אלל כולו נפקדון ומי ימחז בידו מלשעת לו מלכתת חבירו במכס ומתנה ה"ס עם ש"ס ליות לו דין שאל או ייבכח אלל שבורא כמו רבית מוקדמת ורבית מוקדמת אינו כ"כ סמור כמו חזק רבית ומש"ה אפילו לכתחילה בלא תנאי בכ"ס פני. כן ז"ל המרדכי. והפטר דזה ג"כ כוונת רבינו דהרי כתב דהו"ל רבית מוקדמת דו"ק. ועוד ראינו להם שכתבתי הוה ממש"ס עם המרדכי לזני זה בשם ספי"ו דערשא דרב ממח' (דהוה כענין דין זה ממש כמבואר שם) מותר בכל ענין אפי' בלא תנאי לו שכן עמלו כלל והנזק ראוה לדבריו אף שכתב שם דיש לדמות אותו ראינו מ"מ שמעינן דהא קיל טפי מעיסקא דמוזי בו כ"ע דלרין ליתן לו כשנטל בעל: סי קמה קסט [א] הוה רבית קצוזה וכתב הרא"ש בתשובה דאפי' כתב ישראל שני כו' ללא משכנתא תלמודא היתירא ללא נשאל ונתן העובד כוכבים נד. וכחך עוד שם שה"ה אם הישראל היה חייב מעות לעובד כוכבים בלא רבית יש לו דין זה כיון דבשעה שנתן המעות לחבירו היה הלואה לו מנחתו: עליו הוי לגמרי כאלו הלואה לו מנחתו: ואפ"ר העמידו אלל העובד כוכבים וכו' תוס' (ע"ג): והרא"ש עלה קמ"ה ד"ג: וכ"כ הגדול מרדכי ותלמידי הרשב"א בשם הרמב"ן ורבינו ירוחם כתב שיש מתירם בזה: ואם אמר העובד כוכבים לישראל תנס לישראל זה בחרות פקדון והפטר ואח"כ יהיו הלואה אללו כתבו תלמידי הרשב"א דליופטר דשרי אף ע"פ שלא זכה בהם העובד כוכבים דכיון שלא נתנס לו תמלה לשם הלואה אלל לשם פקדון אינו נראה כמי שהלואה לו ע"ד להעלות רבית לעובד כוכבים כיון דלפסקי פקדון אלל נראה שהוא בעצמו רצה להעלות רבית לעובד כוכבים מפני שהוא סבור שהוא חייב לו אע"פ שאינו חייב לו אלל לישראל ראשון שרי עכ"ל וזכנתי עליה ו"ד כתב דין זה סתם: ואם אמר העובד כוכבים לישראל א קבל מעותי מישראל ראשון והוי אסטורופוס שלי אך לא תוכל לתבועני כי אם אני כתוב בהגהות מרדכי דשרי אפי' נתן הרבית לישראל: אבל אם קבל העובד כוכבים המעות וכו' גם זה שם דלוקמתא הוה דתניא ואם העמידו אלל עובד כוכבים מותר כשנטל ונתן בידו והפטר דא"כ מאי למימרא ועוד דקאמר מהו דתניא עובד כוכבים אדעתא דישאל עבד וכו' דא"כ הפטר היכי תיסק אדעתא למימרא דלדעתא דישאל עבד: ובוחר אפי' נתן הרבית ליד ישראל וכו' תוספות שם בעלה ד"ג והרא"ש עלה קמ"ה ד"א: וכן אם העובד אלל העובד כוכבים וכו' ג"ו שם בגמ' ללא שבגמ' אמרו דא"כ הניחם ע"ג קרקע והפטר ורבינו לא הזכיר והפטר וגם הרמב"ם לא הזכירו בפ"ה מה"מ שמע דמ"ל דהפטר דקאמר תלמודא לאו דוקא דהניחם ע"ג קרקע הניחם והפטר משמע: אם ישראל הלואה רבית לעובד כוכבים נעדים ונשטר והעובד כוכבים מלוה אותם לישראל ברבית וחזר ישראל הראשון ונטל רבית מן העובד כוכבים כתב הרשב"א בתשובה ח"ג סי' רמ"ג רואה אני להחמיר ולאסור לפי שזה נעשה בכוונה לתלות מעותיו ביד עובד כוכבים בהעמדה כדי להלוותן לישראל ולא דמי לראותה ששנינו עובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית ובקש להחזירם לו ומאלו ישראל אחר וכו' דהתם לא נעשית בו הערמה אלל שהעובד כוכבים לוח אותם מישראל בצורך לצורך עצמו ומלוה אותם עכשיו לישראל אחר אלל כל שנעשית בו הערמה אסור ולא עוד דסיפא דההיא בריתא קתני ואם העמידו אלל ישראל ומפיש בגמרא דסיפא לאו מדינא לפי שאין שליחות לעובד כוכבים אלל משום חומרא עשו העובד כוכבים כיש לו שליחות כך שמעתי בזה עכ"ל. ועובד כוכבים שלוח מעות מישראל ברבית וכו' ג"ו שם: ואפ"ר אמר אני אעלה לך וכו' ג"ו שם בתוספות וזכרתי"ש עלה קמ"ה ד"א: ואם העמידו אלל ישראל וכו' פירש"י שהעובד כוכבים נעשה

הדושי הגהות

קמה קסט א הב"ה"ו"י העלו שיש כאן ס"ס וז"ל שאמר העובד כוכבים לישראל הראשון קבל מעותי מישראל שני ע"ש ברבריהם: בעמ"ה

עליו אם ידע המלוה שהמשכון הוא של ישראל דמי לחומרא דסופא דשנייה יודעין כדבר ונתכונן ישראל לטוב רבית הבאה מכיבו של ישראל הלכך אפילו אקטווי אקני יכולה המשכון בפירוש לעבוד כוכבים מי אסור אבל בהשאלה לטוב לעבוד כוכבים לא דמי כלל לחומרא דסופא והלכך כיון דאקטווי אקני ניהליה המשכון אין כאן איסור אפי' ידע המלוה ומורה דהרמב"ן:

כתב בהגהות סמ"ק היכה ישראל שולח משכנו ע"י עובד כוכבים ללוות עליו כו' יש מפרשים אפילו בסתם אמרינן דדעתו לכך להקנות לעובד כוכבים כו' וכן נהגו היתר אפי' בסתם עכ"ל: עובד כוכבים שהזמר לישראל כו' ונעשה שלוחו כו' נראה דלפי טעם זה שאמר נעשה שלוחו של המלוה כו' א"כ אף לשלוח אין איסור והא דכתב ר"ג שמוטר למלוה ליקח הרבית מיד ישראל לאו דוקא מלוה מותר דה"ה עליה נמי מותר ואדא מנייהו נהט ובמרדכי והגהות אשירי ותשובות הרא"ש כלל ק"ח סימן ה' כולם כתבו ע"ש אבי העזרי דהוא ראב"ה דכן הדיו אם א"ל העובד כוכבים לראובן תשים משכון במקומו ולקח הישראל משכנו ואמר לשמעון זה המשכון של עובד

ישראל מטלטל בעלמא הוא וכן משמע מתוך דברי תלמידי הרשב"א אך א"כ כתב דה"ה בשם הר"ר אשר תלמידי רמב"ם דק"ל אין שלמות לעובד כוכבים איכה למימר דהבדל לישראל לקבל המעות וכן אסור לישראל ליתן המשכון ביד ישראל המלוה אע"פ שהעובד כוכבים מקבל המעות: אם העובד כוכבים השאל אינו

שאלו השאלו ישראל משכון לעובד כוכבים ללוות עליו לעצמו שמוטר אפי' הלך לו העובד כוכבים ופורע ישראל בעל המשכון למלוה קרן ורבית דהא אקנייה לעובד כוכבים וקנייה במשיכה (יג) עובד כוכבים שאומר לישראל לזה לי מעות מישראל כתבו ר"ג ורבינו אב"ן שמוטר למלוה ליקח הרבית מיד ישראל השליח אע"פ שאין שליחות (יד) לעובד כוכבים ונעשה שלוחו של המלוה להוליך מעותיו לעובד כוכבים להביא לו משכנו (יז) ואפילו אם פדאו השליח במעותיו ונתן למלוה קרן ורבית מותר שלא אסרה תורה אלא רבית הבא מיד לזה למלוה וזה לאו לזה הוא אלא שליח בעלמא וקנה המלוה המשכון של העובד כוכבים במעות שהלוה עליו והוי כאילו מוכרו עתה לזה הישראל שפדאיהו וכ"כ אבי העזרי וכתב (יח) שאפי' העובד כוכבים אלא ואינו פורע לשלוח יבול המלוה לטוב

כוכבים או שאל' אני מוכרו לך תחתי לעובד כוכבים נחצה שמעון מותר לו לקבל הרבית מישראל המשכון וכו' דכיון דהטעם הוא שהישראל המשכון הוא שלוחו של המלוה להוליך מעותיו לעובד כוכבים ולחזור וליקח מן העובד כוכבים קרן ורבית אין כאן איסור לא למלוה ולא לשלוח ואפי' בלא משכון כל עיקר נמי מותר כמו שכתב ר"י בשם הר"ן ונימוקי יוסף לדעת ר"ג והדברים מבוארים בדברי בעל התרומות שכתב בשם הרמב"ן שאלא בתשובת ר"ג. והוא שלא יתחייב ישראל השליח באחריותו של קרן ורבית כו' ועיין בב"י לשם כתב ע"ש בעל התרומות בשם הר"ר אשר מלוי"ל שחולק ע"י וס"ל דדוקא היכה שקנאו העובד כוכבים למשכון מיד ישראל במשיכה אבל מיד הישראל יכול לזכות לעובד כוכבים המשכון דאין שליחות וזכירה לעובד כוכבים כו' מיהו בדברי ר"ג וראב"ן וראב"ה אין ספק דלוינו מחייבין לגמרי ודלא כב"י שגראה מדבריו כמסתפק אם יש היתר לשלוח לראב"ה. ומה שקשה היאך יאמר הישראל אני מוכרו לך תחתי לעובד כוכבים הלא אין זכירה לעובד כוכבים הנה אפטר ליושב דה"ק שיהא זוכה בו בדרך שזכה בו העובד כוכבים כגון באודיותא וכדומה מי שמת בעובד דאיסור גיורא דאפי' עובד כוכבים גמור קני ליה באודיותא וכדומה הרמב"ם בפ"ט מה' זכיה ובסמוך יתבאר עוד בס"ד ועיין בב"י דתמלה כתב דנזכרה משכנו לעובד כוכבים זכה בו המלוה מכח העובד כוכבים אף השליח לא עשה איסור ואח"כ כתב דיפטר דהישראל שיעוד שהמשכון שלו אסור אף במזכה למלוה במקום העובד כוכבים לא זכה הלה מכח העובד כוכבים דהא עובד כוכבים לית ליה זכיה וא"כ דבריו סותרין והעיקר כדפרי' דזכה בו במקום עובד כוכבים ע"י אודיותא ודו"ק: כתב במרדכי ע"ש ראב"ה שאלא כופר השליח שאומר לא אמרתי לך שהמשכון הוא של עובד כוכבים וגם לא זכיתי לעובד כוכבים משכנו ישבע שהוא כדבריו ויפטר ומשמת השליח נשבע ופטור מלכת הרבית ואיפטר דמיירי שעדים מעידים שהמשכון זה של ישראל הוא ואל' העובד כוכבים שישימו במקומו הלכך אין המלוה יכול לטובל הרבית עד שיעידו בעדים שהיה מוכרו לו בדרך שזכה בו חסור דעובד כוכבים משום שהמשכון בחוקתו של שליח הוא כיון שיש עדים מעידים שהוא שלו. וכו' פי' דה"ק המלוה ישבע ויפטור מלהחזיר המשכון כל זמן שלא יפרע לו הרבית וכן הוא בהגהות אשירי פי' איוהו נשך וע"ש: ואפילו אם פדאו השליח כו' פי' לא מייבטא היכה שפדאו העובד כוכבים ע"י השליח שמוליך הקרן והרבית מהעובד כוכבים למלוה דפשיטא דשרי דלוינו אלא שלוחו של ישראל כו'. אלא אפי' פדאו השליח שנתן קרן ורבית מביטו נמי שרי דהוה ליה כאלו המלוה מכרו עתה למשכון זה לזה הישראל שפדאיהו אבל מחלה כשהביא השליח המשכון ולוה עליו מישראל אין להחזיר משכנו קנייה שהאומר השליח קנה לך המשכון ואם יבא חליף העובד כוכבים תנו לפדותו כו' כמ"ש הרא"ש כלל ק"ח ס"ה דמאחר דהשליח אין לו שום זכות ושום שיעבוד על משכון זה של עובד כוכבים שאינו אלא שלוחו של עובד כוכבים ואין שליחות לעובד כוכבים א"כ אין לו כח להקנות המשכון של עובד כוכבים ואין היתר אלא על ידי שנעשה שלוחו של ישראל המלוה כו' ובסמוך אלא משכנו של עובד כוכבים שביד ישראל כו' יתבאר עוד בס"ד: כתב בהגהות אשירי פא"ז דאם פדה הישראל המשכון משל עצמו הוי רמאות עכ"ל וכו' הרא"ש בתשובה כלל ק"ח ס"ה ה' דלא כהוגן עשה ומנהג רמאות לפי שמתחלה ע"מ כן הלוא שיהא המשכון בידו עד שיפטר העובד כוכבים עכ"ל:

וב"ש וכתב אשירי העובד כוכבים אלס כו' כ"כ במרדכי ובהגהות אשירי בשם ראב"ה והוא אבי העזרי שכתב רבי' דין זה בשמו שחבר ספר אביאסף כגודע למענין ב"ה המרדכי והוכיח כן גם מהר"י מו"ק בתשובה ס' עשירי ותימה שבמרדכי ובהגה"ת אשירי כתבו ג"כ ע"ש ראב"ה שכתב בספרו ספר אביאסף וז"ל אבל

בשיזכה לו משכון לך הרא"ש עצמו אומר נכה"ג וכמ"ש לקמן בסי' זה: עובד כוכבים שאומר לישראל לזה לי מעות מישראל ברבית וכו' הר"ן ונמ"י והגהות אשירי ע"ה קמ"ו כתבו ש"ג מותר ובתשובות הרא"ש כלל ק"ח ס"ה ה' בשם ראב"ן וגם בסמ"ק כתב להחזיר ומדברי הר"ן נראה דכלל משכון נמי שרי ר"ג שכתב ומיהו ה"מ כשאין אחריות המלוה על זה השליח כגון שהודיעו עובד כוכבים פלוני הוא שלוח ממנו א"כ שהעמידו אלא העובד כוכבים ופטור השליח בכך אבל אם השליח חייב באחריות אסור שאפילו הוא יכול לתצוה את העובד כוכבים כל שישאל זה הוא כעירב קבלן אסור עכ"ל וכתבו בעל נמק"י ובסמ"ת נזכרו דברים אלו יותר בדבריו שכתב בשם הרמב"ן שאלא בתשובות ר"ג עובד כוכבים שאמר לישראל לזה לי מעות מישראל מותר לפי שאלא המלוה עשהו שלוח מעותיו לעובד כוכבים והוא שלא יתחייב ישראל באחריותו של קרן והרבית כלומר שיעמידו אלא העובד כוכבים או שיאמר לו כמה תקח מן העובד כוכבים הן לי ואם אינו מאמינו נשבע לו שלא נתן לו העובד כוכבים יותר ויפטר והוא הדין לזכר א"כ היב ליה סתם מותר דמסתמא ישראל שליח הוא בדיניה אבל אם א"ל כל זמן שמעותי ביד העובד כוכבים אתה נוהג לי דינך בחדש אסור דכיון שאם אין העובד כוכבים פורע הוא חייב ליתן לו רבית נמצא אחריות הקרן עליו עד שיפטרנו והרי זה כלוה מעות לישראל ואמר ליה כל זמן שאני נוהג דינך רבית כחדש לא יחא לך רשות לכופני לפרוע לך הקרן ואם א"ל אני אתצוה את העובד כוכבים ואם איני פורע אחריותי עליך והוא יכול לתצוה את העובד כוכבים בדיניהם מותר וזהו דין ערב שישאל נעשה ערב בשביל עובד כוכבים לישראל חניו והוא שיהא ישראל תובע את העובד כוכבים מחלה ואם הדבר נענין שאינו יכול לתצוה העובד כוכבים דא"ל לאו בעל דברים דידי את והסתה לטובל מן הישראל אסור ואם הדבר כן בין בתנאי בין בסתם אע"ג דשקול ההוא כישראל רבית מן העובד כוכבים לא שקיל האי ישראל מנייה כלום דהו"ל לזה מעות לישראל וחזרו ומלוה אותם לעובד כוכבים עכ"ל ובמרדכי כתוב בשם ר"ג דעובד כוכבים שאומר לישראל לזה לי מעות מישראל ברבית מותר אלא דהיחא בתוספתא ואסור לעשות כן מפני מראית העין ומ"מ נהג העם היתר בדבר עכ"ל ובתשובות הרא"ש הנוכח בשם אבי העזרי ובהגהות אשירי ע"ה קמ"ה ובמרדכי כתוב שאפי' אם א"ל העובד כוכבים לראובן תשים משכון במקומו ולקח הישראל משכנו ואמר לשמעון זה המשכון של עובד כוכבים או שאל' אני מוכרו לך תחתי ונחצה שמעון מותר לו לקבל הרבית מישראל המשכון שהוא שלוחו של שמעון להלוות לעובד כוכבים וכן כשיזכה לו משכון ואם כופר ראובן ישבע שהוא כדבריו ויפטר ע"כ ומ"ש שאלא אמר לשמעון זה משכנו של עובד כוכבים וכו' מותר שמעון ליקח הרבית אפטר דס"ל דאף לשלוח אין איסור אע"פ שהמשכון של ישראל משכון דמשכון דין ערב יש לו דהא אינו מוכר המשכון עד שיתבע מחלה שיפרענו ואף אם אין המלוה יכול לתצוה את העובד כוכבים מ"מ כיון שעל ידי שהוא אומר לשלוח לתצוה מהעובד כוכבים הולך ותצוה הו"ל כאלוה הוא עצמו תצוהו נמצא שאין על המשכון אלא דין ערב ושרי א"כ דמותר דקאמר לא קאי אלא למלוה שאינו יודע שהמשכון של ישראל אלא הלוה כיון שהמשכון שלו איסורא עבד דאפי' זכיה בו במקום העובד כוכבים לא זכה הלה מכח העובד כוכבים דהא עובד כוכבים לית ליה זכיה וכו' כאלוה אחריות החוב על השליח ואיסורא עבד ואע"ג דבדינא דלוינו נקט נמי היכה שלוחו על משכנו של עובד כוכבים ועל היכה ששם ישראל המשכון במקומו כתב דמותר שמעון ליקח הרבית י"ל דלענין מקבל הרבית שניהם שוים להחזיר אבל לענין איסור השליח יש חילוק בנייה דכשהמשכון הוא של עובד כוכבים לוכא איסורא גם לשלוח אבל כשהמשכון של השליח עבד איסורא ומ"ש עוד ואם כופר ראובן ישבע שהוא כדבריו ויפטר מלהחזיר המשכון כל זמן שלא יפרע לו הרבית ובהג"ת כתב דהיה נשבע שמעון ומכל מקום היכה שיעדים מעידים שהמשכון זה של ישראל שאל' העובד כוכבים שישימו במקומו וז"ל באומר לו אני מוכרו משכנו תחת העובד כוכבים שהרי אפי' המשכון עובד כוכבים אסור אם לא שיהא באחריות המלוה וכן בתשובה הנוכח אחר שכתב דברי אבי העזרי כתב א"כ ז"ל איני מותר אלא שהמלה יקבל עליו אחריות המשכון והמעות בעודם ביד השליח: ואפילו אם פדאו השליח במעות בידו ונתן למלוה קרן ורבית מותר שפדאיהו ריוח של כל אותו זמן שישאל העובד כוכבים מלפדותו (יא): **ובתב** שאפילו העובד כוכבים אלס וכו' כ"כ בתשובות הרא"ש כלל ק"ח ס"ה ה' בשם אבי העזרי ובמרדכי אבל הרא"ש חולק ע"י כמ"ש רבינו בסמוך דאפילו

דרכי משה

שרשנו נוטה להביר ר"י להלכת אבל למעשה אינו מורה להקל ולישול לכתחלה עכ"ל וכבר כתבתי דעת המרדכי להחזיר ובכלבו כתב דהמנהג בדברי ר"י גם מסקנת הרא"ש נראה להחזיר ולכן כתב דיש לסמוך להקל בדברי ר"י כ"ש דלדעת ר"ת בב"ע שרי וכבר כתב הגמ"י פ"ה מה"מ שבכל צדפת נהגין היתר בדברי ר"ת במלוה ע"י עובד כוכבים על המשכון ואע"ג דבב"י פסק רעיל כרשי מ"מ על דברי ר"י יש לסמוך בן ז"ל: (י) וצ"ע דהא דבריו סותרין זה את זה דברי כתב לעיל לדברי שו"ת זו והמרדכי משמע דס"ל דיש זכיהו לעובד כוכבים דלא כמ"ה שכתבתי לעיל וכאן פירשו בע"מ וצ"ע: (יא) וכו' בהג"א פרק איז:

פרישה

ימי נסח להחזיר: (כ) עובד כוכבים שאמר לישראל לזה לי מעות כו' ב"י כתב בשם ב"י דאפי' בלא משכון נמי מותר כשאין אחריות על השליח ע"ש: (כג) לעובד כוכבים דנעשה שלוחו ככ"ל: (כד) ואפילו אם פדאו השליח במעותיו וכתב הרא"ש כלל ק"ח סימן ה' דשלא כהוגן ומנהג רמאות עשה אם פדה המשכון במעותיו (שמפסיד למלוה הריגם עד שעת מניית העובד כוכבים עכ"ל) לפי שמתחילה ע"מ כן הלוא שיהא המשכון בידו עד שפדאיהו העובד כוכבים עכ"ל ונראה מזה שאם המלוה פקח ומרגיש הדבר א"כ ליתן לו לפדותו וכן מוכח בסמוך ודו"ק: (כה) שאפילו העובד כוכבים אלס ואינו פורע כו' (פי' הרבית) כתב ב"י ז"ל אבל הרא"ש חולק ע"י כמ"ס

דרישה

דינים הללו הביאה הג"ש יחד בפסק א"י ד' קמ"ה ע"ג ע"ש: [ז] שאפילו העובד כוכבים אלס נ"י אבל אם ק"ב ע"ה חניו זיקק ועובד כוכבים אלס נראה בלא ליתן לישראל נעיסו כלום שהרי על דעת העובד כוכבים הנהיג וחסו שקבל מן העובד כוכבים יותר ויבטע היסת ויפטר מתשובת מהר"ם מ"ז וכתב ב"י ע"ז ז"ל ותימה דלמה ישבע היסת הא אינו אלא שחא ואין לו עליו אלא חסר סתם. וישראל שחייב לעובד כוכבים מעות ודקא אומר לפדותו וחסר לו ערבונו ללוות ממנו שירצה והלך העובד כוכבים ולקח מישראל אחר ולכסוף א"ל העובד כוכבים לא ופדה המשכונות מישראל חניו אסור לקבל מזה הישראל הרבית שהרי לז"ר ישראל הלוא ומן ישראל בזה הרבית מתשובת מהר"ם אלס ז"ל

צידו. ומ"ש אבל חושש אני לדבריו וכו' בכלל הנזכר סי' ל"ב. ומ"ש ואפי' אם ירצה לישבע אינו נאמן כיון שהלה תפוס במשכון אינו נאמן בשבועתו להלוות מידו וכו' המדרכי בשם ריב"ל ואף ע"פ שכתב ורפיא בידיה רבי לא רפיא בידיה משום דהאי ורפיא בידיה ליכא לפרושי דקאי למאי דאמר אם ירצה לישבע למד דאם עיקר הדין אחת דאין לחוש לדבריו שאמר עלי' הם פשיטא דגם בשבועה אינו נאמן כיון שהלה תפוס אלף עיקרא דדינא קאמר דרפיא בידיה דשמה יס לחוש לדבריו והא מיהו נשבעהו לזכר הדבר ומאחר שהרא"ש סתם לומר דאין לחוש לדבריו דהיינו דאם ר"ל דאפי' בשבועה לא מהימנינן ליה וכו' דהאי ורפיא בידיה דברי כותב דברי ריב"ל הם לא דברי ריב"ל עצמו שהרי הרא"ש ורבי' ירוחם כתבו על דבריו זכ"ב ריב"ל ולא כתבו בדרך מאן דרפיא בידיה. ומ"ש ואפי' עדים מעידים שהוא של ישראל וכו' כ"כ בכלל ק"ח סי' ג' ומ"ש ואף אם יאמר השליח ללוה וכו' אינו ענין לתמשכן תמלה ואומר של עובד כוכבים הוא זאח"כ חוזר ואומר שלי הוא דאם כן איך אומר אל תמכרהו שהעובד כוכבים אלף אלא עתה חוזר לגמור דיני ישראל הלוה על משכנו של עובד כוכבים לזכר העובד כוכבים ועד היום מורה שהוא של עובד כוכבים והמלוה רוצה למכרו והלוה אומר אל תמכרהו כי העובד כוכבים אלף וכו' זכתו רבינו במסוק זה אע"ג שאינו מענין דינים הסמוכים לו כדי לכלול דברי הרא"ש בתשובות דיניו הללו כי דין זה כתבו הרא"ש בכלל ק"ח סימן ו' והרשב"א כתב ח"ג סימן ר"ל שאלתה מה שהגו קצת סרסורים לשום משכונות בשם עובד כוכבים אלף ישראל רבנית ובשעת הפרעון אומרים של ישראל פלוני הם כל מי שעושה כן רשע הוא וספסירא לזכרה הוא דמשעת שימה עבר על לא תשימון עליו נשך וקרוז הוא כולו מזה ומלוה לזה ועובר צ"ל תשימון ואם נצטרך אלף המלוה שהמשכון של ישראל או שמאמין בכך אסור הוא ליטול הרבנית אע"פ שגב ב' הסרסור מנהג רמא"ל אלף הם לא נצטרך אין הסרסור נאמן ואע"פ שאמר עד אחד נאמן בדיבורין כאן אינו נאמן דאנו יודעים שזה משקר הוא לדבריו מכחישים זה את זה וגדולה מזה שנינו בהניקין (ג' ד') היה עושה עמו בטוהרות וכו' אלא כל דאשכחיה ולא אמר ליה שום דבר אנו חוששים שמה משקר הוא עכשיו שאילו אמר אחת כשמצאו מתחלה היה אומר לו כ"ש זה שאמר מתחלה של עובד כוכבים הם ועכשיו אמר בהפך שאינו נאמן ובתשובה אחרת כתב י"ב שאם גודע שלצורך ישראל ליה אוחס או שהמלוה מאמין כן אסור לו ליקח הרבנית וכו' שאמר אי מהימין לך כני חרי ויל אפקה שאין ע"פ העובד כוכבים מתיר וה"ו רבנית בה משראל הלוה לישראל המלוה:

אלא לדברים הראשונים אני מאמין [ח] שאיני רוצה להחזיק ברשע אבל חושש אני לדבריו ואיני רוצה לקבל ממך המעוה וכשיבא העובד כוכבים ויתן לי המעות אתן לו משכונו ואפי' אם ירצה (כו) לישבע אינו נאמן (כח) ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל לא מהני [ט] כיון שהורה תחילה שאינו שלו (יט) ואף אם יאמר השליח למלוה אל תמכרהו כי העובד כוכבים אלם אין המלוה צריך לחוש לדבריו [י] כי אין למלוה עם העובד כוכבים כלום ואם השליח ירא ממנו (ל) (ז) יציל עצמו ויפדה המשכון (נג) או יוסף משכון למלוה (נד) כדי שלא יפסיד בהמתנה ובדברי הרמ"ה יראה שצריך שלא יהיו המעות באחריות השליח אבל על המשכון אין לחוש אם הוא באחריותו שבתב ישראל שאמר לחבירו טול מעות הללו והלוה אותם.

כתב המדרכי דאם קצב עם המלוה ישראל ציור העובד כוכבים אלף ואינו פורע נראה שלא יפרע הישראל מכחו וכו' וצריך לומר דמיידי שהזכיר לו עם העובד כוכבים והכירו דאי לא הכי אין העלוה חייב לתת לו המשכון אלא אם כן שיקנה ממנו כמו שכתבתי בסמוך וכתב עוד המדרכי דאם חשדו שקיבל יותר מן העובד כוכבים ישבע היסת ויפטר וכו' השיג לכיון דאין טוענו בדי' אין עליו אלא חרם סתם וכן הוא בתשובות הרשב"א סימן תרנ"ג וכו' :

ומ"ש אבל חושש אני לדבריו כו' כתב מהרש"ל פירוש שלא תוציא לעו עלי שנטלתו רבנית ממך ח"כ הכי קאמר אף על פי שאינו מאמין בהם שאתה אומר שלך הוא ולא של עובד כוכבים אלף זהו אינו חושש ומאמין שמתעמך באת לפדות המשכון ולא שלחך העובד כוכבים ועל כן לא החזיר לך המשכון עד שיבא העובד כוכבים ואם לא יבא העובד כוכבים בעצמו לפדותו אעכבנו לעצמי עכ"ל ובתשובות הרא"ש כלל ק"ח סי' ל"א משמע דה"פ חושש אני לדבריו שאתה אומר שלך הוא ונמצא אתה נותן רבנית לישראל ועובר אני על לפני עור וגו' ועל כן לא החזיר לך המשכון אפי' תשלם לי קרן ורבנית עד שיבא העובד כוכבים בעצמו ויפדו: **ומ"ש** ואף אם יאמר השליח למלוה אל תמכרהו כו' ג"ו מדברי הרא"ש בתשובה והטעם דכיון דשליח הוא מני אמר ליה לתקוני שדרתך ולא לעוויי וכן שהדי דהמלוה על משכונות של עובד כוכבים אין דעתו להחזיק המשכון צידו כי אם עד זמן המוגבל בדיניהם ואח"כ הרשות בידו למכרו וע"ד כך שלמו הלכך אין המלוה צריך לחוש לדברי השליח שאומר אל תמכרהו כו' ועיין במ"ש בסמוך: ובדברי הרמ"ה כו' דברי הרמ"ה הביאם הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סימן ה' וטעמו מבוחר מדבריו דבמעות ודאי הם האחריות על השליח הרי הוא כאילו לוח משראל וחוזר ומלוה לעובד כוכבים דכיון דמעות לא הדרה בעינייהו חשיב עלייהו כלוה ולא כשומר אבל במשכון אע"פ שהאחריות על השליח עדיין הוא נקרא שומר עליו דכיון שמכרו דבר בעיניהו אין ע"פ הלוה נופלת עליו. ומ"ש ומלוה שעושה שליח לישראל חבירו לקבל משכונו מזה העובד כוכבים כלומר שהשארל העמיד כבר עם העובד כוכבים ללוות לו על משכון ואמר המלוה לשליח תקבל המשכון ממנו ותלוה לו והלך השליח וקבל ממנו המשכון והלוה לו עליו: ומ"ש

אומר אל תמכרהו שהעובד כוכבים אלף אלא עתה חוזר לגמור דיני ישראל הלוה על משכנו של עובד כוכבים לזכר העובד כוכבים ועד היום מורה שהוא של עובד כוכבים והמלוה רוצה למכרו והלוה אומר אל תמכרהו כי העובד כוכבים אלף וכו' זכתו רבינו במסוק זה אע"ג שאינו מענין דינים הסמוכים לו כדי לכלול דברי הרא"ש בתשובות דיניו הללו כי דין זה כתבו הרא"ש בכלל ק"ח סימן ו' והרשב"א כתב ח"ג סימן ר"ל שאלתה מה שהגו קצת סרסורים לשום משכונות בשם עובד כוכבים אלף ישראל רבנית ובשעת הפרעון אומרים של ישראל פלוני הם כל מי שעושה כן רשע הוא וספסירא לזכרה הוא דמשעת שימה עבר על לא תשימון עליו נשך וקרוז הוא כולו מזה ומלוה לזה ועובר צ"ל תשימון ואם נצטרך אלף המלוה שהמשכון של ישראל או שמאמין בכך אסור הוא ליטול הרבנית אע"פ שגב ב' הסרסור מנהג רמא"ל אלף הם לא נצטרך אין הסרסור נאמן ואע"פ שאמר עד אחד נאמן בדיבורין כאן אינו נאמן דאנו יודעים שזה משקר הוא לדבריו מכחישים זה את זה וגדולה מזה שנינו בהניקין (ג' ד') היה עושה עמו בטוהרות וכו' אלא כל דאשכחיה ולא אמר ליה שום דבר אנו חוששים שמה משקר הוא עכשיו שאילו אמר אחת כשמצאו מתחלה היה אומר לו כ"ש זה שאמר מתחלה של עובד כוכבים הם ועכשיו אמר בהפך שאינו נאמן ובתשובה אחרת כתב י"ב שאם גודע שלצורך ישראל ליה אוחס או שהמלוה מאמין כן אסור לו ליקח הרבנית וכו' שאמר אי מהימין לך כני חרי ויל אפקה שאין ע"פ העובד כוכבים מתיר וה"ו רבנית בה משראל הלוה לישראל המלוה:

זכתב ועוד אני רואה במעשה זה שאפילו לוח אוחס לזכר עובד כוכבים אסור לעשות כמו שעשו אלה שהרי ח"ל שמעון שהוא יפרע הקרן והרבנית גמלא ששמעון לוח ורואנן מלוה לו ואף על פי שהמשכון של עובד כוכבים ראונו תוצע משמעון ושמעון חייב לו וקרוז אני בעיני שהאומר כלשון הזה שהוא רבנית קאוצה אפי' אם היה המשכון של עובד כוכבים ושלוה אותם לזכר עובד כוכבים דה"ו כאילו שמעון לוח מראובן רבנית ומלוה לעובד כוכבים עד כאן לשונו: **כתב** עוד הרשב"א סי' קס"ו ולענין סרסור המשכון משכונות ביד ישראל רבנית בשם עובד כוכבים חוזר ואמר של ישראל הן אינו משיב לך כי דברים אלו מסופקים הם הרבה ואני צודל מהם להורות הלכה למעשה אפי' מן הפסל לאוזן וכו"ש שכתב: בהב עוד סימן תרנ"ג ומה ששאלת דמי שאמר לחבירו תן לי משות זאחי תתנהלך לעובד כוכבים ולקחן אוחס הישראל לעצמו והמלוה מושב כי לעובד כוכבים העובד כוכבים ונתחייב לו העובד כוכבים יתבע מן העובד כוכבים ולא הלוה לו מה לו אלא הישראל הזה הרי הוא לא הלוה ולא נעשה לו ערז ולא קבלן ואם הוא חושדו שהלוה הוא לעובד כוכבים ולקח הוא רבנית אין לו עליו אלא חרם סתם כל מי שלקח משלו בלוח ואינו מחזיר לו ואם זה לקח לעצמו כ"ש שאינו חייב לו רבנית כלום הלכך הרי זה פטור אלא שיש לו חובה ואלו חובו ואלו ממני שלמה אדרת ע"כ לשונו (יג) ד' ובדברי הרמ"ה יראה וכו' ומלוה שעושה שליח וכו' והלוה השליח לעובד כוכבים רבנית כלומר שנטל מעות מהמשלח והלוה אוחס לעובד כוכבים על המשכון רבנית וקבל עליו השליח אחריות המשכון אם יאנס בהבאה או בחזרה אע"פ כן מותר: ומ"ש

ואני תתנהלך לעובד כוכבים ולקחן אוחס הישראל לעצמו והמלוה מושב כי לעובד כוכבים העובד כוכבים ונתחייב לו העובד כוכבים יתבע מן העובד כוכבים ולא הלוה לו מה לו אלא הישראל הזה הרי הוא לא הלוה ולא נעשה לו ערז ולא קבלן ואם הוא חושדו שהלוה הוא לעובד כוכבים ולקח הוא רבנית אין לו עליו אלא חרם סתם כל מי שלקח משלו בלוח ואינו מחזיר לו ואם זה לקח לעצמו כ"ש שאינו חייב לו רבנית כלום הלכך הרי זה פטור אלא שיש לו חובה ואלו חובו ואלו ממני שלמה אדרת ע"כ לשונו (יג) ד' ובדברי הרמ"ה יראה וכו' ומלוה שעושה שליח וכו' והלוה השליח לעובד כוכבים רבנית כלומר שנטל מעות מהמשלח והלוה אוחס לעובד כוכבים על המשכון רבנית וקבל עליו השליח אחריות המשכון אם יאנס בהבאה או בחזרה אע"פ כן מותר: ומ"ש

דרכי משה
(יג) ומשמע מדברי השור דס"ל דאם אמר מלוה אינו מאמין אלא לדברים הראשונים דאפי' שבעה אין המלוה צריך שא"ל תחילה הוא של עובד כוכבים אפי' הלוה מבחישו וכו"פ הרא"ש בתשובה סימן פ' כלל ק"ח וכו' הרשב"א סימן תתנ"א וכו' במדרכי פיק השולח דף תר"י ע"א וז"ל מעשה בא' שחבע מחבירו ב' מאות זקוקים והלה משיב שאינו חייב לך אלא ק' בי הלויית ל' ק' בר' ברביה קצוצה והמלוה השיב הלילה לי אך שאלתני להלוות ק' זקוקים שהיית רוצה ליתן לעובד כוכבים במאתים ריוח לשנה והמותר יהא שלך והשיב ה"ר יהיא"ל דהמלוה נאמן בלא שבועה דהלוה לו בחיתור משום דלא שביק התירא ואביל איסורא וכו"מ בסמ"ג דאילו במקום מגו שיכול לטעון פירתי או לא הלוייתי אינו נאמן דאין אדם משיב עצמו דשע אמנם בתשובות הרא"ש סימן ז' משמע דהלוה נאמן אע"ג דבאלו תשובות הרא"ש לא התים עלייהו ואפשר דב' דיעות הן מ"מ צ"ע דכאן משמע מדברי רבינו השור שאפי' שבועה אין צריך והרא"ש כתב בתשובה כלל ק"ח סימן כ"ג דהואיל ומשכון ביד המלוה נאמן בשבועה ואפשר דגם השור לא מיידי כאן אלא כשאין הלוה מבחישו אבל כשהלוה מבחישו בעי שבועה וכו"ה לקמן גבי משכונו של עובד כוכבים ביד ישראל ולקמן ס"ס זה מבואר הכל וע"ל דשם משמע דאם המלוה אומר שאמר לו שהמשכון של עובד כוכבים פטור אפילו בלא שבועה וע"ל ס"ס קס"ב כשאין ביד המלוה משכון הלוה נאמן בשבועה בהשואה היתה באיסור:

דרישה
דעת ר"ת ור"י ורא"ש היבא שהמלוה לא ידע שרי וכן עיקר מ"ו: [ח] (שאיני רוצה להחזיק ברשע וז"ל רש"ל בתשובות סימן ל"ט לא הננית זה הלך הוא אומר לו מתחלה רמייתך ולא היה נדעתי מעולם ליתן לך רבנית ועכשיו שאני רוצה שהשעם דזוקה עלי באתי בטענת חמת שהוא שלי עכ"ל נראה שהוא הבין דנקרא רשע מעטם שלם ליתן רבנית וז"ל דנקרא רשע שהמקוץ עצמו לעובד כוכבים ואמר שזה המשכון הוא מעובד כוכבים והוא שלו ומבוחר לעיל סימן קנ"ז דאפילו אם רוצין להגיד ורוצה להציל עצמו במ"ש שהוא עובד כוכבים אסור. ואם נאמר שדעתו היה ליתן רבנית הרי נקרא רשע שדעתו היה לפגור בה' לאוהו וישנה ומבוחר בתשובות הרא"ש כלל ק"ח דהרשעות הוא משום שלם ליתן רבנית וז"ל עכ"ל: [ט] (כיון שהורה תחלה שאינו שלו כו' ר"ל והודלת בע"ד כמחש עדים וז"ל רש"ל בתשובה סי' ז'ט ואני תמס שקטב הרא"ש לוח בדידת בע"ד כק' עדים אחתי לא אמרין שהשעה בו והענין כדי שלוונו בעת דקרו ואין זה שחרית ישראל לא יעשו עולה אלא בלויים אמר או חפי' אינו חמור אלא שגובה להריות במשון סניורו חבל היבא שיעוץ שדחק לדבר אין זה בכלל שאריות ישראל לא יעשו עולה ואם לא מהני ציור דבריו בעינים בטענת השערה מהני אף על פי שה מוסק במשכון מ"ש הוא ב"א בטענת שמה כו' עכ"ל והצריך שם ואפשר לפי מ"ש לעיל דלא הו"ל לחמוקו נפשי בעובד כוכבים מחמת דמקו דהא חפי' להציל עצמו מיד עובד כוכבים חבור לק"מ וז"ל עכ"ל: [י] יציל עצמו ויפדה המשכון כו' ומסיק הרא"ש בתשובה ז"ל וחס תאמר היאך יתדע המשכון כו' עד כאילו הוא קונה ממנו המשכון בכן וכן. ומה"ע דנעשה שלמו כתב הרשב"א דאין יכול לכונו לפדות המשכון אלא שיכול לכונו להרשות לו העובד כוכבים הלוה וכן כפי טעם ב"מ"ס זה ע"ש ולא פליג אתשובה זו: ובתשובה זו ר"ל דהמלוה יכול למכור המשכון ומטעם שכתב הרא"ש שם דאין מלוה זה מקווי להציל ראונו בממונו אלא יציל בעצמו את נפשו חבל

פרישה
וכתב ב"י שדברים אלו הוזכרו ג"כ בפסקים וז"ל תיקון דואמר כך בלבו אבל לפי שנתשובה הוזכר תיקון זה וגם שאר דברים שייכו לזין זה כתב רבינו בשם התשובה: (כו) לישבע אינו נאמן כיון שהלה תפוס במשכון אינו נאמן בשבועתו להלוות מידו וכו' (כח) ואפילו עדים מעידים שהוא של ישראל וכו' בתשובה כלל ק"ח סימן ג' ואף אם יפטר ראונו שהמשכון שלו כי העדים מכיניו במקום זה שהיה של ראונו אימר לעובד כוכבים מכרו ואף כי אינו בעל בית שעשו למכור בלוי אמר לוהו אינו ראונו ליה וכו' והודלת פיו מעידין עליו שאמר בשעה שמשכנו שהיה של עובד כוכבים ואמר שמכרו לעובד כוכבים וזו העובד כוכבים ומשכנו בידו הלכך לא יכולתו להביט שום ציור אם לא שיעורו עדים שראו ראונו קנה הספן ולא זו ירו מתסת יינו עד שמשכן אותו הספן למשכון ואפי' כה"ג כי אחר שאמר ראונו בשעה שמשכנו שהוא של עובד כוכבים שמכין על הודלת פיו ולא על העדלת עדים והבית ראינו לדבריו ע"ש: (כט) ואף כי יאמר השליח כו' חלעיל קאי שכתב ישראל שליח לישראל על עובד כוכבים לזכר העובד כוכבים כו' דאי אדם מייך ליה ה"ה הלה אחר שהמשכון הוא שלו: (ל) בי אין למלוה עם העובד כוכבים כלום זה אינו בתשובה דק רבינו הוסף כן על דברי הרא"ש חפוי ופירושו ר"ל אין לו לירא משום דבר מחלמות העובד כוכבים כי משכון של עובד כוכבים שהשכנת לו הוא בידו ועליו חייב רוחה וק"ל: (לא) יציל עצמו ויפדה המשכון כ"כ הרא"ש בכלל ק"ח סימן ו' ומסיק ז"ל וחס הדין ויפה המשכון ממנו בלא העובד כוכבים הרי לוקח רבנית מיד ליד וז"ל הואיל והאמין לו תמילם שהיה של עובד כוכבים נמצאו שהוא לא לוח לו כלום אלא שהיה שלמו של שמעון להלוות לעובד כוכבים וכשפודה עתה הרי הוא כאילו הוא קונה ממנו המשכון בכן וכו' עכ"ל וע"ד: (לב) או יוסף משכון למלוה כו' כצ"ב שם בתשובה: (לג) כדי שלא יפסיד בהמתנה ולא חמורין המשכון שהוא מוסיף הוי כאילו הוא גותן לו רבנית מכחו

הדרושי הגהות
ד' ובדברי הרמ"ה יראה וכו' דברי הרמ"ה הביא הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סימן ה' וטעמו מבוחר מדבריו דבמעות ודאי הם האחריות על השליח הרי הוא כאילו לוח משראל וחוזר ומלוה לעובד כוכבים דכיון דמעות לא הדרה בעינייהו חשיב עלייהו כלוה ולא כשומר אבל במשכון אע"פ שהאחריות על השליח עדיין הוא נקרא שומר דכיון דמשכון הדר בעיניהו אין ע"פ הלואה נופלת עליו (ב"ח):

יורה דעה הלכות רבית קסח קס"א

ב"ח

יג

ל"ה אלא היכא דאמר מעכשיו ולא הזכיר שם הרא"ש שצריך שיאמר הריני מוכר... לך כל כח וזכות וכו' י"ל דהתם לא נחית אלא לומר שמוחל למשכנו הישראל...

שעטטה שלוחו של מלוה: ומ"ש ואם לאהר זמן רצה שני זה לחזור כו' כלומר... כשהראשון שאל שיחזור לו המשכון וליטול ממנו קרן ורבית מותר מפני שהוא כאלו חוזר ומכרו...

שיקה הוא הרבית שעלה עליו ע"י אותו היום והשני יקה הרבית... שיעלה עליו מאותו היום והלאה התיירו ר"ת ובלבד שיאמר הריני מוכר...

חייב לי כו' וכמו שכתוב בתשובת מיימוני לספר משפטים ב"ש ר"י ע"ש ב"י ל"א... ובסימן ס"ח כתב תשובת מהר"ם דאין תקנה אלא שילך הישראל ל"ח העובד...

אבל אם זקפו עליו כמלוה כגון שהלוה ק' דיגרים ונתחייב לתת לו לסוף שנה ק"ב דיגרים... חזקו כקין וליפוך אין תקנה להקנות חוב הנזקף לשיעלה לו דיגרים לחדש...

וא"כ היכא דאמר מעכשיו ולא הזכיר שם הרא"ש שצריך שיאמר הריני מוכר... לך כל כח וזכות וכו' י"ל דהתם לא נחית אלא לומר שמוחל למשכנו הישראל...

כתב

הרא"ש בפרק כל שעה בשם העיטור שמשכנו של עובד כוכבים זיד ישראל רבית מותר למשכנו... דהא לא קני לה אלא היכא דאמר ליה מעכשיו דלאו היא דעתיא לשקועיה נראה מזה שאלו משכנו...

וכמו שכתוב בתשובת מיימוני לספר משפטים ב"ש ר"י ע"ש ב"י ל"א... ובסימן ס"ח כתב תשובת מהר"ם דאין תקנה אלא שילך הישראל ל"ח העובד... וצ"ע דהתם לא נחית אלא לומר שמוחל למשכנו הישראל...

דרכי משה

וב"י וכן מבואר בת"ה סימן ש"ג: (יז) ונ"ל לדבריו דה"ה אם לא רצה הלוה לתת לו המשכון... לזה נקצת מדבריו בתשובת מ"י סוף הל' מלוה וזהו סימן ל"א דאוסר שם במלוה על פה שיש לו אצל עובד כוכבים...

פרישה

וכר"איים שכתב אחר זה בשם הרא"ש שצ"ע שיש לתקן הרבית שעלה עליו ע"י אותו היום... שכתב אחר זה בשם הרא"ש שצ"ע שיש לתקן הרבית שעלה עליו ע"י אותו היום...

דרישה

פ"ה: (יג) ולהחזיר לו משכנו מותר ואין הראשון יכול לפדות המשכון מהשני בע"כ מ"י ור"ל... דוקא לפי דיעה זו שצ"ע למכור לו מתחילה אם כן אינו יכול לקנות ממנו בע"כ אצל לדעת...

יורה דעה הלכות רבית קסח קס"ב

וא"א התיר בתשובה במשכון שנידו מהעובד כוכבים כי וא"פ שפסקו פ' א"כ הביא דברי ר"ת בסתם ס"ל לרבינו שמסקנתו הוא כאלו כתב בפסקיו פ' כל שעה שלל הזכיר לשם שריד שאמר הריני מוכר לך כל כח כו' וכתב מוכח מתשובתו שדך חובם עיקר ואין לומר כאן דכיון דפסקו סותרין התשובה פסקו עיקר כמו שכתב נח"מ בס"י ע"ב דהכא שאני דכיון דפסקו נפ' כל שעה הם מסייעין להשגה איכא למימר דנפ' א"כ לא כתב דלר"ד שאמר לו הריני מוכר לך כל כח כו' אלא לדעת ר"ת אבל מסקנתו אינו כן והלא כמה שפירש ב"י כאן: וכו' ואם אה"כ אמר הראשון לפני אינו חמת כו' פי' מחייבו שלא א"ל שהמשכון של עובד כוכבים אלא חסם ליה ממנו דרבית קלוזה ועסקו אינו רובה להיות רשע וליתן רבית לישראל וכן הוא בכלל ק"ח ס"י כ"ג ודין זה שייך נמי לגבי סרסור אם הי' מחייבו שלא א"ל שהמשכון הוא של עובד כוכבים כו' דלר"ד לישבע המלוה אלא לפי שהרא"ש השיב לשאלו על פי המעשים שנעשו נמשך רבי' אחריו דדיינים אלו: ומ"ש ולא יחזיר לו המשכון לעולם כו' איכא למידק הא אפי' לא אמר אינו חמת כו' אלא רצה הראשון לפדות המשכון אינו יכול לגמרי הוי שלו כאילו מכרו לו כדפרי' בסמוך וי"ל דהיינו דוקא כשלא רצה העובד כוכבים לפדות אלא שהראשון נתן קרן ורבית מביטו אבל כשאומר שהעובד כוכבים צד לפדות המשכון אז יכול לפדות הוא עצמו אפילו שלא ע"י העובד כוכבים ואין השני יכול לומר לא חתן לפדותו עד שיבא העובד כוכבים כי

העובד כוכבים וא"א הרא"ש ז"ל התיר בתשובה במשכון שבידו מהעובד כוכבים לקבל דמיו מיד חבירו והרבית שעלה עליו עד היום מן העובד כוכבים דלא חשבינן לרבית שנותן העובד כוכבי' לישראל שני באילו נותנו מבח ישראל הראשון אלא בשביל משכונו הוא נותנו לו שאצל מי שנמצא משכונו הוא פודהו ואינו נותן בשליחות ישראל הראשון וכן כתב בע"ה ואם אה"כ יאמר הראשון לשני (מה) אינו אמת אלא שלי הוא וההזירה לי בתנם ישבע השני שכך אמר לו הראשון (מ"ו) ולא יחזיר לו המשכון לעולם א"כ יבא העובד כוכבים שיפדנה ואם לא יבא העובד כוכבים ימכרונו והוא שלו אפי' שוה הרבה אבל ישראל הבא לחבירו (מ"ו) ואמר לו הלויני מעות על משכונות אלו שהן של עובד כוכבים והלוה לו (מ"ח) או שאמר לחבירו הלויני מעות ברבית ואני אשלח לך משכין על יד עובד כוכבים והעובד כוכבים הביא המשכון למלוה והוליד המעות ללוה כל זה הוי רבית קצוצה ומשכונו של ישראל ביד עובד כוכבים כתב בה"ע שאסור לישראל להלוות עליו ברבית א"כ אמר ישראל בעל המשכון לעובד כוכבים קנה מעכשיו המשכון אם לא אתן לך עד יום פלוני וכתב א"א הרא"ש ז"ל ואין נראה דבריו דמאי נפקא מינה שאין המשכון לעובד כוכבים (מ"ט) וכי' אסור להלוות לעובד כוכבים על משכון של ישראל ואפי' אם הלוה העובד כוכבי' לישראל ברבי' מותר לישראל

בין יפרענו העובד כוכבים בין לא יפרענו אע"פ שהמשכון על עובד כוכבים ואפי' נתן העובד כוכבים הרבית אסור דמ"ח על ישראל להחזיר לו הלוני מעות דרבית וכו' הרא"ש בכלל ק"ח ס"י כ"ח כתב דתפלות רשעים הוא זו ולא יטול רבית כלל ומשמע לרבינו דרבית קלוזה נמי הוי מאחר שהלוה היתה מיד ישראל ליד ישראל ולפיכך כתב שאפי' קבל הרבית יחזיר: ומשכונו של ישראל צד עובד כוכבים כתב בעל העיטור וכו' עד ובמקומו הוא לקבל הרבית בפסקי הרא"ש בפרק כל שעה וז"ל הרשב"א משכנו של ישראל צד העובד כוכבים והוצרך העובד כוכבים למעות משכנו לישראל אחר דרבית מהו ליקח ישראל זה הרבית כיון דמיד העובד כוכבים צד לו המשכון תשובה מסתברת שזה מותר לכ"ע שהרי העובד כוכבים לעצמו לזה ולא לצורך ישראל וישראל שני לא רבית של ישראל לוקח אלא רבית העובד כוכבים וישראל ראשון נותן רבית לעובד כוכבים ועובד כוכבים לישראל שהיא מותר וכתבתיא עובד כוכבים שוה מעות דרבית וקנה להחזיר לו וא"ל ישראל קנה לו ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לישראל מותר ולא זו בלבד אלא אפי' נתן ישראל ראשון לישראל שני מידו בשביל העובד כוכבים מותר דמה שחייב ישראל ראשון לעובד כוכבים טוהן לישראל שני מחמת העובד כוכבים ואין עסק לישראל שני עם ישראל ראשון כלל ואף ע"פ דעובד כוכבים אינו קונה משכון מישראל וכדליתא בפ' כ"א (לא) אין כדך כלום לגבי דין זה דלא יבא אלא שטל עובד כוכבים כלו של ישראל (לא) מדעת ישראל ומשכנו אצל ישראל דרבית וישראל זה חייב מעות לעובד כוכבים וא"ל העובד כוכבים לפרוע לישראל חבירו קרן ורבית ממה שהוא חייב לו אי זה איסור יש בזה ולא אסרה תורה אלא הבית הכהן מיד לזה למלוה עכ"ל והר"ן בפ' הרבית כתב דעת העיטור וכו' כצ"ע מיהו כתב שאם אחריותו אף על העובד כוכבים ישלם לו העובד כוכבים וכתב עוד אצל א"א עמד אצל העובד כוכבים וזמר העובד כוכבים ולזה מישראל הקרן והרבית שהיה עליו כבר שקול ישראל מיניה מאי דחויף ליה שהרי משועבדת לעובד כוכבים למעותיו ולרביתו ואמלא זה כקונה לא כמלוה עכ"ל (ב):

מעוקו
ע"פ הרא"ש ז"ל כל שעה: ומ"ש ואפי' אם הלוה העובד כוכבים לישראל רבית כו' אין להקשות ע"פ הרא"ש

על דעת כן מוכר לו שיעבודו של המשכון שחייב ליתן לפדותו כשיבא ולא יוכל לומר לו לא אחזין שבה העובד כוכבי' אלא ע"כ שלא צווחו מחייב להאמינו אבל כאן כיון שאומר מתחלה אינו חמת כו' אלא שלי הוא כו' לא יחזיר לו המשכון לעולם א"כ יבא העובד כוכבים: ומ"ש אצל ישראל הבא לחבירו וא"ל הלויני כו' כך הוא בתשובה הרא"ש בכלל ק"ח סוף ס"י כ"ז ואינו נמצא בדפוסים הישנים כי אם בחדשים שדפסו את סמ"ו וז"ל אבל בלשון הזה הלויני מעות דרבית על אלו משכנות שהם של עובד כוכבים והי' רבית קלוזה הוא שהי' קצץ עמו רבית בין יתן העובד כוכבים רבית בין אם לא יתן העובד כוכבים מה לי אם היה המשכון של עובד כוכבים מאחר שהישראל קצץ לו רבית וכו' אבל הבי' לא היתה לפניו תשובה זו ולכן לא כתב שצ"ע אלא תפלות רשעים היא זו כ"מ בתשובה הרא"ש בכלל ק"ח ס"י כ"ח אבל לפי האמת רבית קלוזה הוא כ"מ רבינו ויוצאה דדיינין והמנהג להקל אפי' א"ל הלויני וכו' ויש להם על מי יסמכו ר"ת ור"י שהביא המרדכי דבריהם בפ' א"כ וז"ל מיהו מדברי ר"ת עצמו נלמד דישאלו עה"ה לעובד כוכבים דרבית על המשכון ולקח המשכון ואמר לישראל אחר זה המשכון עומד לי מן העובד כוכבים דרבית תלוה לי עליו כך וכך שישראל אחר מותר ליקח הרבית מישראל ראשון דמסתמא להיתירא נפקוין ואפי' שלא פירש כדכיה ק"ח הוי דעתו שהיה מכולק ממנו לגמרי שם ירצה לא יחזיר לו המשכון כלל אף שזה סוחר עליו שמתעמו יחזיר לו ויניה לו לפדותו על הקבל ממנו ורבית וכו' והאריך ופסק כך הלכה למעשה בצומר לחבירו תלוה לי עליו וכו' דשרי דמסתמא הוי מכולק ממנו לגמרי מיהו כל בעל נפש יוהר שלא יאמר תלוה לי עליו כיון שלרעה הרא"ש הוי רבית קלוזה וכך פסק בש"ע:

ובי"ב או שאמר לחבירו הלויני מעות דרבית ואני אשלח לך משכון כו' ג"ז סם סימן כ"ח כתב דתפלות רשעים היא זו כו' ומשמע לרבינו כי היכי דכתב הרא"ש בצומר הלויני דרבית על משכנות אלו של עובד כוכבים דהוי רבית קלוזה הכי נמי הוה רבית קלוזה מעתה דהישראל קצץ עמו רבית בין יתן העובד כוכבים רבית בין לא יתן וכבר כתבתי דנהגו להקל: ומשכונו של ישראל צד עובד כוכבים כתב בעל העיטור כו' וכתב א"א הרא"ש ואין נראה דבריו כו' כל זה בפסקי הרא"ש פ' כל שעה: ומ"ש ואפי' אם הלוה העובד כוכבים לישראל רבית כו' אין להקשות ע"פ הרא"ש דגם בזה

דרכי משה

ביצד יוכל לעשות בהיתר למכור חובתו לחבירו: (ב) ואם יש חוב לעובד כוכבים על ישראל מותר לקנותו ממנו ע"ל ס"ם זה:

וב"ב

פרישה

לך מכל וכל ותסלק ממנו ואני אגבה ממנו: (מד) אף אם חזרו מוכרו לו כו' והא דאמרין לעיל שאם העובד כוכבים חזר לישראל לזה לי מעות מישראל דרבית סתם הרא"ש שיהא חסרין המשכון והמעות על המלוה ואם החסריות על השליט אסור דהיי כאלו ללוה לישאל השליט וטוב מזה והלוה לעובד כוכבים דשאני הכא שיש לי מעות למלוה הראשון על המשכון ונשמענו אצל ישראל שהנא ע"פ שאינו מוכרו לו במינה מ"ש חסרין דמסתמא להיתירא נפקוין והוי כאלו מוכר לו כל זכות שיש לו במשכון כמ"ש ב"י בהגה"ק אבל הגם ליכא למייר כפי דעת חזן לו עליו כלום ולא שייך לומר דמסתמא להיתירא נפקוין יתן דרבית קלוזה ומהמעות פנ המלוה ועד"ל: (ללא) שביין רבית כו' כאלו נתנו מכה וישראל ראשון ר"ל חף לדעת רש"י דאסור יש שלימות לעובד כוכבים לקומת כמ"ש הר"ם זה. ואף לדעת רבינו מס' סד"ל לאסור דה"ל כאלו חזר ישראל ראשון לשני הלוה על פי המשכון והעובד כוכבים יתן הרבית ומיבאר לפי סימון ק"ח דאסור עכ"ל: (מה) אינו חמת כלומר לא חמתו שהיה של עובד כוכבים חלה שיהיה שלי ולפיכך ישבע המלוה (מ"ח) אינו חמת כלומר לא חמתו שהיה של עובד כוכבים חלה שיהיה שלי לא מהימן לפדונו בלא רבית ב"י: (מו) ולא יחזיר לו המשכון לעולם ונראה דוקא היכא שמוזר ואומר שלי הוא וזו לא יסור לו המשכון לעולם אלא ע"י עובד כוכבים אבל אם פירש דרבית הראשון או יכול לפדות עצמו אפילו שלא ע"י עובד כוכבים וכן חתמה להדיח בתשובת הרא"ש בכלל ק"ח מ"ז ועד"ל: (מ"ו) ואמר לו הלויני מעות על משכונות כו' נלע"ד לפרש דכתבתי הלויני מעות על משכונות אלו שהם של עובד כוכבים דאסור היינו טעמא דמזד דמזד ישראל ראשון לעובד כוכבים קנה המשכון במעותיו וכשחזרו ולוה עליו מישראל שני ה"ל כאלו לזה ממנו על משכונות של עמו שהי' גם תפלות ההלוה כששלמו עובד כוכבים לישראל ללוות על משכונות ישראל הכריך הרא"ש להיות החסריות על ישראל השני דא"כ יש לאסור מהי טעמא ולא היתרו כשכבר ליה עליו אלא כשיירש שמכרו לישראל שני ושמסלק עצמו ממשכון זה והרא"ש דמותר אפי' בשתמא היינו טעמא משום דסתמא כפירוש ויבדיל דעתו דסתמא נתן לו המשכון וכתב"ה רמ"א כדכיה שפיר ית משא"כ כשאמר הלויני ששאלו עצמו ופאילו השכין משכונות שלו וק"ל ועד"ל: (מ"ט) או שאמר לחבירו הלויני מעות דרבית כו' וזו אסור אפי' לרבינו מס' כיון שהוא עצמו אומר הלויני: (מ"ט) ופי' אסור להלוות על משכון של ישראל כו' ומ"ש הוא גופיה לעיל היכא שידע המלוה שהמשכון הוא של ישראל אסור היינו בזה העובד כוכבים לצורך ישראל הישראל אפי' בסתם אסור דשמה לא לזה העובד כוכבים לצורך עצמו אלא לצורך ישראל אבל היכא שידע שהמשכון של ישראל כבר ביד עובד כוכבים והיבדיל כוכבים לזה על המשכון לצורך עצמו סבר הוא דשרי להדיח מ"ז: (נ) ובמקומו הוא לקבל הרבית מיד ישראל דא"כ כשגיל סתמא מעות דהם הלוה לעובד כוכבים אלא ודאי צ"ל דיה שלימות לעובד כוכבים א"כ

דרישה

שהטעם של הרא"ש היינו משום שאמרין שאע"פ שלא מכרו לו בפירוש הוי כאלו מכרו לו דמסתמא להיתירא נפקוין וא"ל אין למלה כמו שמלקתי בין סבירא וז' לסכנת הרא"ש: [יד] אף אם חזר מוכרו לו כו' כ"כ בתשובה כלל ק"ח סימן ד' וכתב ב"י ז"ל וכבר כתבתי בס"י זה שזה דעת המרדכי הפך מ"ש בפסקיו וכתבו רבינו בסמוך ומשמע מדברי רבינו שהיא היתה דברי הרא"ש בתשובה עיקר יתיר מדיניו בפסקיו מדיניות דרבני בתשובה לבסוף (ור"ל מדיניות דרבני דרבני שנתשובה לבסוף) ואע"פ שגמ' סימן ע"ב כתב שא"פ שנתשובה כתב הרא"ש שהמלוה על המשכון ש"ס בפסקיו כתב שהוא ש"ס וזה חסרונה הוי עכ"ל משמע שפסק דרבני בפסקיו יתיר עיקר מדבריו שנתשובה י"ל דלא כללנו כיוול ובחזרה תשובה בלבד הוא דקאמר דהוי קים ליה דרבני בפסקים היו אחר אותה תשובה ואין למדות משם המקומות אחרים עכ"ל: [טו] ולא יחזיר לו המשכון לעולם ונראה דוקא היכא שמוזר כו' עד אז יכול לפדות בעצמו אפי' שלא ע"י עובד כוכבים ור"ל שיכול לפדות בעצמו שלא ע"י עובד כוכבים ואין בו משום איסור רבית דיתן זה קרן ורבית אצל אלו ר"ל יוכל לפדותו בע"כ של מלוה ולחלק בין המלוה דהמשכון הוי ממשכון כבר אצל ישראל ראשון ובין ד"ה דלשיל דמחילת משכונת ממשכון אצל האי ישראל שני ד"ה דלא חילק סם נתשובה הרא"ש כלל ק"ח כהני ע"פ וכו' רמ"א כדכיה בשניה בשוה: [טז] ואמר לו הלויני מעות על משכונות כו' ז"ל ב"י כלומר והמעות הם לצורך הישראל והוא מעלה לו רבית משלו כי הם ממשכונות מן העובד כוכבים בלא רבית ואפילו אם הם דרבית כיון שהיא מקבל עליו לפרוע הרבית סתם בין יפרענו העובד כוכבים בין לא יפרענו אע"פ שהמשכון של עובד כוכבים ואפי' נתן העובד כוכבים הרבית אסור דמכל מקום על יד"ל נטרבה ע"כ וי"ל למ"ש הרא"ש בסמוך דלשיל דמותר סוף א"פ שני מוכרו לו דהטעם שהכך בירו ע"מ ליקח הרבית מהעובד כוכבים ואם העובד כוכבים לא יתן גם הוא לא יתן וי"ל שפסק רמ"א בסיומן ק"ח יוכל ישראל להיות ערב בעד הרבית היינו דוקא כשלוה המעות לצורך העובד כוכבים ונתן לו משכון בידו בסמוך עליו המלוה בעד הקרן משא"כ כאן שהישראל לזה ממנו המעות לצורך עצמו על משכונות העובד כוכבים והוא מקבל עליו ליתן הרבית מביטו וק"ל ומייראויס הללו דב"י כ"ל דמזק דא"כ עיקר ספר מהספר לכן נלע"ד דדוקא היכא שידע ישראל משכונו של עובד כוכבים כפי סכום שלוה עליהם וא"ל זכות שהיה לי על העובד כוכבים תביטו מסור לך שני אבל אם הוא הלוה עליהם ק' ורובה להשכנים ביד ישראל ב"י שמו המשכונות עדיין ברשותו וה"ל חזרו ולוה עליהם לצורך אסור ולפירוש ב"י צ"ל דמקאמר הלויני משמע דהישראל אחר לזה לי י"ל וישני מהיכא כל תביעתך משא"כ לעיל דאמר שילוש על המשכון שהמלוה הוא על המשכון של עובד כוכבים וכשהעובד כוכבים הוה לנדון הולך

אין שלימות לעובד כוכבים א"כ עדיף עמי דהם לא הטעו לישראל כלום וסין שייך לומר שעתה גם כן שני עכ"פ

והאידינא אפי' סתמא וכו' הרא"ש שם עלה קמ"ה ד"ל ודעת רש"י שכל שיקבל לערב תחלה אסור עד שיקבל עליו שלא לתבוע עד שיחזק הלוה ולא ימנע לנכות ממנו : וכתב ה"ה בפ"ה מה"מ שכן דעת שאר מפרשים . וכתב עוד אצל הרשב"א סובר דדוקא בערב שלוף דון כלומר שאין לין המלוה עם הלוה כלל שהוא יכול לדחותו אצל הערב בכה"ג הוא דאסור אצל אם קבל עליו לתבוע מאיזה מהם שירצה מותר כתב הרשב"א בתשובה עכו"ם שהלוה את ישראל ברבית ונעשה לו ישראל אחר ערב במקומות אלו שדיניהם הולכים אחר הערב תחלה אם ירצה יש מגדולי המורים שאסרו יש מחירים כיוון דלי בעי עכו"ם אזיל אצל ליה תחלה וגובה ממנו רבית זה על הלוה נתיבד והערב כשהוא פורע מה שנתערב על הלוה הוא פורע וה"ה נמי לעכו"ם הלוה מישראל חזירו ונעשה לו ישראל אחר ערב מותר וכ"כ עינין וכבר פשטה הוראה זו בכל המקומות ואין מי שימחה בידם והאריך הרבה בראות תשובה להוכיח היתר ותשובה זו היא כתובה

הוי כאילו העכו"ם מלוה לישראל הערב והוא חוזר ומלוה לישראל ואם כתב לו לרדן כדיננו (ה) [א] שלא לתבוע לערב תחלה שרי והאידינא אפי' סתמא נמי בכתוב דמי שהרי הן דנין כדיננו וכתב ה"ר יצחק קרקווא ונראה היכא דלא קביל עליה שלא לתבוע לערב תחלה ונעשה לו ערב ופורע בשבילו צריך לשלם לו כל ההפסד דדוקא לכתחלה הוא דאסור אבל דיעבד ישלם כל ההפסד כיון דמחמתה קא פסיד ע"כ ואינו נראה דביון שיש בו צד איסור למה נחייבנו לפרוע באיסור ודאי כל הפסד שבא לו מבחו כמו שאנחנו או כיוצא בזה צריך לשלם אבל לא נאמר לו תן רבית כתב הראב"ד דה"ה נמי עכו"ם שלוה מישראל ברבית [ג] שאין ישראל רשאי להיות לו ערב אפי' התנה עם העכו"ם שלא ידחנו אצל הערב

במקומות . וכן נראה מדברי הראב"ד שכתב דה"ה נמי עכו"ם שלוה בו אפי' התנה עם העכו"ם שלא ידחנו בו וכ"כ המרדכי פ' א"ג ו"ל דעכו"ם חזיל בחר ערבא פירוט אינו תובע אלא מן הערב בו וכן משמע מדברי ראב"ה שהביא המרדכי לשם ובהנהגות אשיר"י מיהו הר"ן מחלק דעכו"ם שלוה מישראל מחמירין עמי ואסור לישראל להיות ערב אפי' אינו ערב שלוף דון והכי נראה עיקר ו"ל כ"י וראיתי חכמי הדור פוסקים דנין זה להחמיר כדברי רש"י ולא ידענא אמאי וכו' וסוף דבריו והגבון בעיני דלכתחלה מורין כדעת רש"י וזדעבד היכא דקיימי וזו שכתבנו להו כיון דהספקות שהמע"ה עכ"ל ובש"ע כתב ו"ל י"א שאינו אסור אלא בערב שלוף דון עכ"ל . והיינו נמי לומר דכיון דלוינו מוסבס אלא י"א כך ו"א דאסור אפי' אינו ערב שלוף דון הלכך לכתחלה אסור להיות ערב סתם וזדעבד אם נעשה ערב בסתם אין כופין אותו לפרוע כהרשב"א דשמא קעביד איסורא וברש"י וכן אם כבר פרע לחזירו אין מורין ומולוין מידו והכי בהגהת ש"ע כתב ואם כבר פרע לו הרבית אין מולוין מידו דלא גרע מאבק רבית עכ"ל כלומר דאף לרש"י דאיכא דלוינו איסורא נמי אין מולוין דלא גרע מאבק רבית דאין מולוין מיד המלוה : **ובתב** הר"י קרקווא ונראה למורי היכא כו' איכא למידק לעיל בסיומן קס"ט דבין ישראל שומר לחזירו ליה לי מעות מהעכו"ם ולא נחן לו משכון דאסור אמאי לא כתב לשם נמי דדיעבד ישלם לו כל ההפסד ואפשר דרש"י קרקווא"ל לא כתב דבריו אלא ארזין המפורס בנמרה לגבי ערב ואפי"ן דלעיל נמי ס"ל דדיעבד ישלם לו כל ההפסד ומה שהקשה עליו רבינו דהיאך נאמר לו תן רבית אפשר ליישב ולומר דהכא לאו רבית הוא ואפי"ן רבית דרבינן ליכא דהא כתוב אל תקח מאתו אצל אמה נעשה לו ערב אלא לכתחלה מיהו כרבינן כיון דהעכו"ם תובע הערב תחלה ומאחר דעליה דלוינו רמיא לסלוקה מדינא דא"ל אריא ארבעת לי אמרנא שהעמדתני ערב נגד העכו"ם ואף על פי דהערב מרצוני הטוב התרצה להרביץ עליו הארי מ"מ לא נתיבד לסלק הארי משלנו וכמ"ש מהר"ם במרדכי פרק הגזול בתרא הלכך כל מאי דהייב ערב לעכו"ם לסלוקי גפשיה מיינה הפסדא דלתי מחמתיה קרינן ליה ומחייב ליה לשלמו ליה ואין בזה משום רבית מדינא ואפי"ן בערב שלוף דון והכי מתבאר לפ"ד ודלא כמ"ש הרב בהגהת ש"ע דפסק כדברי רבינו אלא כהר"י קרקווא"ל עיקר . כתבו תוס' סוף דף ע"א דה"ה כגון שגשג ו"ל ומותר לישראל להיות ערב בשביל עכו"ם לישראל המלוה לאו בחר ערבא אזיל אלא בחר ליה אזיל ואי לא יפרע העכו"ם יפרע הערב הקרן והרבית דהשתא הוא דמוזיק לעכו"ם עכ"ל . ובמרדכי כתוב דלראב"ן אינו חייב לפרוע הרבית משום דלא הו"ל ערב בשעת מתן מעות אפי"ן הקנה מידו לשלם הרבית או חייב לפרוע לו גם הרבית . וראב"ה חולק דלפ"י קנו מידו על הרבית פטור דאף ע"פ דהמלוה תובע את העכו"ם תחלה מ"מ כיון דהעכו"ם מצי לדחותו דדיניהם אצל הערב הו"ל כאילו מלוה לישראל הערב וזו כדעת הראב"ד והכי נקטינן . ובהנהגות אשיר"י הביא דעת ראב"ה ומוסיק ואסור ליקח הרבית עד שיתגנו העכו"ם משמע דברבית נמי אי יתיב ליה עכו"ם שרי למישקל וכ"כ בתרומת הדשן סיומן ש"א . ומ"מ משמע דבקרן בלבד ליכא איסורא לר"ה ויחייב לשלם כשנעשה ערב בשביל הקרן וכ"כ בשלח נעשה ערב בעד הקרן כי אם בשביל הרבית ובדקנו מידו דפשיטא דחייב לשלם הרבית שהרי עיקר ההלוואה לעכו"ם הוא והאסור לא נעשה ערב כי אם בעד הרבית שגיגע על העכו"ם הלוה . וכן פסק בהגהת ש"ע . ומה שפסק בספר התרומות ח"ג דף ס"ה ע"ג ע"ש הרמב"ן שכתב אשתבות רבינו גרסום דבין עכו"ם שאמר לישראל ליה לי מעות מישראל חזירך ברבית דמותר אפי' יתיב ליה סתם דמסתמא ישראל שליח הוא בגיבוי אצל אם אמר לו כל אמת שמעתי צד העכו"ם אמה נתן לו דינר בחדש אסור דכיון שאם העכו"ם אינו פורע הוא חייב ליתן לו רבית נמנע אחרות הקרן עליו עד הוכירו

במקומות רב"ג דכל שאינו ערב שלוף דון אפי' אם הוא ערב קביל שרי וכ"כ בעל נמק"י בעלה ו' ד"ג שזה דעת הרשב"א והר"ן וכתבו עוד המגיד והנמק"י ורבינו ירוחם על דברי הרשב"א ש"פ זה נהגו במקומות להיות הישראל ערב קביל בשביל חזירו לעכו"ם ודברי הרא"ש ורבינו סתומים אלא שכתבו דברי הראב"ד דבסמוך שהוא סובר כדעת הרשב"א שכתב אפי"ן התנה עם העכו"ם שלא ידחה אותו אצל הערב משמע דדיניהם הערב הוא שלוף דון שהלוה יכול לדחות המלוה הערב וכן פי' דבריו בתשובה להרמב"ן סיומן רכ"ג וגם מדברי ראב"ה שכתב המרדכי משמע דמפרס כהרשב"א דערב דידהו הוי ערב שלוף דון וכמו שאבאר בסמוך בס"ד (ה) : ודע דגבי עכו"ם שלוה מישראל כתב הר"ן דאסור לישראל להיות ערב קביל בשביל העכו"ם משום דנמנעא של מלוה מתרבה אצל הקביל וכתבו בעל נמק"י שם ודף ע"פ כן כתב בישראל הלוה מן העכו"ם שדעת הר"ן כדעת הרשב"א ונראה להלן דשאני התם שהמלוה ישראל ובין שמונו מתרבה אצל ישראל אישתכחא דישאל מישראל קא שקיל רביתא אצל בישראל הלוה מן העכו"ם אף ע"פ שמונו של מלוה יתרבה אצל קביל ליה כי זה דהא עכו"ם מישראל קא שקיל רביתא עשרי : ושרי לקביל נמי למישקל מחבריה מאי דפרע לעכו"ם דהא קא שקיל הוה הלוה יכול לדחות למלוה אצל הקביל א"כ מדין נתיבד קביל וזו ולא מדין ליה ושרי ויש לגמגם בזה ממה שמצינו בתשובות הרמב"ן סיומן רכ"ג דעכו"ם שלוה מישראל מחיר להיות ישראל קביל אלמא דס"ל דדין שניהם שזה ודעת בעל העיטור דישאל שלוה מעכו"ם ישראל נעשה לו ערב אפי' לא קבל עליו לרדן דדיני ישראל דמ"מ עכו"ם הוא נוטל הרבית ולא אסרה תורה אלא רבית הבא מלוה למלוה ולא אמרו שיקבל עליו לרדן דדיני ישראל אלא בעכו"ם שלוה מישראל ונכנס ישראל אחר ערב ושרי : ושרי דלשיטת רש"י לא בעינן שיקבל עליו שלא יתבע לערב עד שיחזק הלוה תחלה ולא ימנע לו נכסים בדוקא דה"ה אם נעשה א"כ ואין צד יכולים להוציא ממנו או שאינו בא לרדן כגון שצרה וכיוצא דכל שהוא ערב בעין ערב סתם דעלמא שרי : **ובתב** בעל התרומות ח"ג דכי שרינן לישראל להיות ערב ל"מ בבלוה ק' בק"ק דשרי להיות לו ערב אלא אפי' התנה עמו לתת לו כך וכך רבית לחדש מותר להיות לו ערב וטעמא משום דנהיבא שעתא דפרע ערב כבר היה חייב בכל המומן בין קרן ובין רבית ע"כ וראיתי חכמי הדור פוסקים דנין זה להחמיר כדברי רש"י ולא ידענא אמאי כיון שכתבו הפוסקים שפשיטא היתר במקומות רבים מדברי הרשב"א כלל גדול דיון כל מקום שהלכה רופפת נידך לערב אחר המנהג וכ"ש שגם בעל העיטור נלוה עם כפרת הרשב"א דלפ"י יפרס כפירש"י דערב דידהו לאו ערב שלוף דון הוא הרי כתב דבישראל שלוה מן העכו"ם לא בעינן שיקבל עליו לרדן דדיני ישראל והגבון בעיני דלכתחלה מורין כדעת רש"י וזדעבד היכא דקיימי וזו שכתבנו להו כיון דהספקות שהמע"ה (ז) : **ובתב** הר"י קרקווא וכו' כתב הראב"ד וכו' הרא"ש עלה קמ"ה ד"ל . וכתב הר"ן דהא דשרי לישראל להיות ערב בשביל העכו"ם דוקא ערב גרידא אצל קביל אסור לפי שנתמנע ממונו של מלוה מתרבה אצל הקביל וכתבו בעל נמק"י בעלה ו' ד"ד מיהו אי הוי מתבאר דהוא אחרת שאף ע"פ שכותבים לשון קביל אי אית ליה נכסי ללוה פרעי מיינה ברישא שרי להכנס לו קביל דהו"ל כמי שקבל עליו שלא לתבוע תחלה כ"כ בעל התרומות ח"ג ובתשובות להרמב"ן סיומן רכ"ג התיר גם בזה להיות הישראל ערב קביל ושלא כדברי הר"ן : **ישראל** שנתערב לחזירו בשביל עכו"ם מקרן ארבות כתב המרדכי דלראב"ן פטור מהרבית משום דהוי ערב שלא בשעת מתן מעות לגבי הרבית ולדבריו אם הקנה לו לשלם הרבית חייב לפרוע לו וראב"ה חולק עליו ואומר דלפ"י קנו מידו פטור מערב דכיון דעכו"ם בחר ערבא אזיל אם כן יאמר העכו"ם לשמעון תבע מראובן מערב שלך והו"ל כאילו ערבא שמעון לראובן עצמו וכן דכתי לפני אבא מארי והודה לדברי והגהות אשיר"י לא

דרכי משה

קע (א) וק"ל דמ"ש הטור למעלה גבי ישראל שלוה מכותי ואם כתב לו לרדן כדיננו שלא לתבוע לערב תחלה שרי כו' יש להוכיח להיפך ולא ס"ל כרשב"א אלא כרש"י וצ"ל : **(ב)** ולי"ג דאף אי לא הוי ספק אין מוציאין מסבנו דודאי לא גרע סאבך רבית א ונראה דדעת בי"י היכא שלא פרע שלא נתחייבנו לפרוע דל"ת כיון דלפי דעת הרשב"א יכול

פרישה

סי קע (ה) שלא לתבוע ערב תחלה שרי אפי' דכי לית ליה ללוה הוא מור על הערב והערב אפי"ן על הלוה מ"מ אין הערב ליה מתחלה כלום ללוה אלא העכו"ם ליה לו ורבית מתרבה תחלה על הלוה והולך כי פרע הערב הקרן ורבית לעכו"ם השתא הוא דאופייה ללוה ומה דלוינן ליה מותר לישקל מיינה רש"י ועי"ל :

דרישה

ממנו רבית לאו כל כמיניה כיון שכל לכוזיא מידו אפי' שבוש אין צריך בטענה זו וק"ל : **סי קע [א]** שלא לתבוע לערב תחלה שרי ונפי' הערב כתב רש"י שכל שיקבל לתבוע לערב תחלה אסור עד שיקבל עליו שלא לתבוע עד שיחזק הלוה ולא ימנע לנכות ממנו והרשב"א סבר דדוקא בערב שלוף דון כלומר שאין לין המלוה עם הלוה כלל שהוא יכול לדחותו אצל הערב בכה"ג הוא דאסור אצל אם קבל עליו לתבוע מאיזה מהם שירצה מותר וכתב הרשב"א בתשובה עכו"ם שהלוה את ישראל ברבית ונעשה לו ישראל אחר ערב במקומות אלו שדיניהם הולכים אחר הערב תחלה אם ירצה יש מגדולי המורים שאסרו יש מחירים כיוון דלי בעי עכו"ם אזיל אצל ליה תחלה וגובה ממנו רבית זה על הלוה נתיבד והערב כשהוא פורע מה שנתערב על הלוה הוא פורע וה"ה נמי לעכו"ם הלוה מישראל חזירו ונעשה לו ישראל אחר ערב מותר וכ"כ עינין וכבר פשטה הוראה זו בכל המקומות ואין מי שימחה בידם והאריך הרבה בראות תשובה להוכיח היתר ותשובה זו היא כתובה

חרושי הנהגות

קע כ"ל דהך ונראה דדעת רש"י ע"כ ה"ה הוא הג"ה מהר"ם אחר שכתב כן בגליון לתרי דעת הבי' והעמידה בחד דברי הג"ה ודך דאין מוציאין וכו' שאח"כ תן דברי הר"ם ושייכים להבא דודאי לא גרע סאבך רבית דאין מוציאין וכו' (א"ם) :

שופרענו והי' כלוה המעות מישראל וא"ל כל זמן שאני נותן לך דינר רבית כהדש לא יהא לך רשות לכופני לפרוע לך הקרן והבי' מביאו בסיומן קס"ט התם מייירי שהישראל לקח המעות מישראל בשביל העכו"ם ולפיכך אסור אם נעשה הישראל השליח ערב בעד הרבית דהרי זה כלוה המעות מישראל כו' וכמונאר מדבריו בפי' דמייירי בעכו"ם ששלח את ישראל להלוות לו מעות מישראל חזרו אבל היכא שהעכו"ם בעצמו לוח מישראל ואחריות הקרן על העכו"ם בעצמו וישראל לא נעשה ערב אלא בשביל הרבית לא עלה על הדעת לאסרו ובעל הלבושם הבין לדברי הרמב"ן הללו מייירי היכא שהעכו"ם בעצמו לקח המעות מישראל ואפי' אסור לישראל להיות ערב בעד הרבית כמ"ס בהגהת ש"ע וזרי ליה מחריה ולא דק כל עיקר: עוד כתב בהגהת ש"ע אבל אם נותן לו משכון של עכו"ם בעד הקרן יכול לערוז לו בעד הרבית דעיקר הלוואה על המשכון אפי' דהוא נטלן מיד ישראל המלוה וכלוה הלוה ליד העכו"ם דמי עכ"ל ונראה לי דדבריו אלו אינם אלא בסרסור והניח משכון מעכו"ם להלוות לעכו"ם דככה"ג נעשה בסרסור שלוחו של שמעון להלוות המעות לעכו"ם כו' כדלעיל בסיומן קס"ט ואפי' דוקא כשערב לו בעד הרבית אבל כשערב לו בעד הקרן אם כן הסרסור הוא הלוה ורבית שנטל ישראל מיד עכו"ם בשלימותו של הסרסור הוא נטל ואסור ולהכי לא שרי אפי' בסרסור אלא כשנעשה ערב בעד הרבית אבל משכנו של עכו"ם שהלוה עליו ישראל כנר ואפי' הביאו לישראל חזירו שילוח עליו דהין כאן עד שילוחת אלה מכירה כדכתב ר"ת הכא והאי אפי' לא ערב לו אלא בעד הרבית אסור משום דהוי קרוב ורחוק להפסד ובתשובה הארכתיו בזה בס"ד:

הערב כל זמן שיש בידו לפרוע שאם לא בן הוה ליה במלוה לישראל הערב ואם קבל עליו מותר אף ע"ג דבי לית ליה שקיל מישראל קרן ורבית:

קעא ישראל שולח מעות מעכו"ם בא"י ונתגייר הי' הדין עם ער שלא נתגייר וקפו עליו במלוה (א) גובה את הקרן ואת הרבית שהרי קודם שנתגייר חזר כולו בקרן (ב) דמשעת זקיפה חשוב כגבוי ואם לאחר שנתגייר זקפן במלוה גובה הקרן ולא הרבית ופירש א"א הרא"ש ז"ל (ג) דאפי' רבית שעלה קודם שנתגייר אסור ליקה ועכו"ם שולח מישראל ברבית ונתגייר אפי' לא זקפן במלוה עד לאחר שנתגייר גובה קרן ורבית שלא יאמר בשביל מעותיו של זה נתגייר זה וה"ה נמי לא זקפן עליו במלוה כיון שולח כשהיה עכו"ם צריך לפרוע הרבית וכתב הרמ"ה שאינו נותן אלא רבית שעלה קודם שנתגייר אבל לא מה שעלה לאחר שנתגייר וא"א הרא"ש ז"ל כתב שנותן אפי' רבית שעלה (ג) לאחר שנתגייר עד שעת פרעון:

קעב (ה) משבונא מי שולח מעות בחבירו ומשכון לו שרצו לאכול פירות יש מקומות שנוהגין

קעא ישראל

שנתגייר אסור ליקח נראה מהדורך הרא"ש לברר שלא נפרש בסופא דדוקא שמה שעלה אחר שנתגייר הוא דאסור אלמא דבריטא בזקפו עד שלא נתגייר מותר ליקח אף הרבית שעלה אחר שנתגייר דאל"כ אין חילוק בין זקפן קודם שנתגייר לזקפן אחר שנתגייר וליכא למיירי דדוקא לבי הס"ד דזקפן לאחר שנתגייר אינו אסור אלא בזה ששלה אחר שנתגייר התם והאי ז"ל דזקפן קודם שנתגייר מותר לגמרי אבל למיירי דמסיק דזקפן לאחר שנתגייר אסור לגמרי א"כ בזקפן קודם שנתגייר נמי לא שרי אלא בזה שעלה קודם שנתגייר הא ליתא דאם כן אמאי נקט הרא"ש לפרש טפי סופא דברייתא מרישא דברייתא אלא ודאי מסתברא ליה להרא"ש דהרבית שעלה כבר קודם שנתגייר פשיטא דמותר לו ליקח וא"כ רישא דברייתא לא אנטריך אלא להחיר אף בזה שעלה אחר שנתגייר מטעמא דכיון זקפן עליו קודם שנתגייר חשב כולו כגבוי אף בזה שעלה אחר שנתגייר אבל בסופא דסד"א דאיתו אסור אלא בזה שעלה אחר שנתגייר הוצרך הרא"ש לברר דבסיפא נמי אסור ליקח אף בזה שעלה קודם שנתגייר וכך הבין בתרומת הדשן וכך הוא העיקר ודלא כמו שהבין מהרי"ק בשורש קל"ו וזה פשוט דהיכא דלא זקפן כל עיקר דהין ז"ל דאסור אף בזה שעלה קודם שנתגייר דהשתא הוא דקסקיל ריביתא:

ועכו"ם

שלוה כו' (ק"ז ע"ב) ברייתא פלוגתא דתנא קמח ורבי יוסי ופסק רב הונא הלכה כר' יוסי דבין כך ובין כך גובה את הקרן ואת הרבית: ומ"ש וה"ה נמי לא זקפן כו' נראה דס"ל דלפי הטעם דקאמר רבא קדמי שלא יאמרו כו' משמע דהין חילוק כלל דאפי' לא זקפן כלל נמי מותר ור' יוסי דקאמר בין כך ובין כך דמשמע דמייירי בזקיפה אידי דתנא קמח דמחלק בין זקפן קודם שנתגייר לזקפן אחר שנתגייר נקט ר' יוסי בין כך ובין כך ולעולם אפי' לא זקפן כל עיקר נמי שרי: ומ"ש וכתב הרמ"ה כ"כ גם הרמב"ם בפ"ה מה' מלוה וכך פסק ב"י ודלא כהרא"ש והכי נקטינן וכן פסק בש"ע:

קעב משבונא

וכו' בפרק איזוהו נשך (דף ס"ו) אסיק רב אשי משכנתא באתרא דמסקלי לא מביעיה דאי אכיל עכו"ם משיעור זוזיה לא תפקינן מניה אלא אפי' לא אכיל אלא שיעור זוזיה רבית קודם שנתגייר אפי'ם שלא זקפו עליו במלוה וכול לגבות אלא שחכמים תקנו הרשב"א וכתב עוד התנוד ש"ס שאם לא זקפן כלל אינו גובה אוחס' וכן נראה מדברי הרמב"ם: וכתב הרמ"ה שאינו נותן וכו' כן דעת הרמב"ם בפ"ה מה' מלוה וזהו וכו' שהוא דעת תלמידי הרשב"א: וא"א ז"ל כתב שנותן וכו' בעלה הנזכר ונתן טעם דאף ע"ג דאיסורא דאורייתא קא עביד יט כח ביד חכמים לעקור דבר תנן בתורה ואפי' במקום עבירה ולענין הלכה נקיטנן כהרמב"ם והרמ"ה ותלמידי הרשב"א דרבים נינהו וכל שכן דמסתבר טעמייהו:

קעב משבונא מי שולח מעות מחבירו וכו' דיני המשכנתא בגמרא פרק איזוהו נשך (סו.):

דרכי משה

יכול להיות ערב בכה"ג אפי' לכתחלה א"כ כ"ש דבריעבד נכופ' אותו לפרוע למלוה לוח כתב המצ"ה דשמא אין הלכה כרשב"א אלא כרש"י ז"ל דאין מוציאים וכו' רבינו הגור דפ"ג אר"י קרקווא למה נתייבחו לפרוע האיסור משמע אבל אי כבר פרע פשיטא דאין מוציאים ממנו כן ז"ל: (ג) והתוס' כתבו פ' א"כ בשם ר"ת דברבי ראב"ן והאשיר"י לא כתב רק דמי' הראב"ן משמע דהכי נקטינן וכתב ב"ה סימן ש"א דמותר להיות ערב בעד הקרן ודוקא כשהעכו"ם מקבל המעות מיד ישראל אבל אם ישראל מקבל מידו משמע דאסור וע"ז א"ע אמר נתנו לו משכנות בעד הרבית וכו' ויש לו עוד משכנות אצלו בידו בעד המותר אם יוכל לומר המלוה שיתן לו משכנות שבידו או יתן לו על קרן שלו ויחזיק מה שבידו ברבית כי כבר כתבתי לעיל סימן קס"ט דבמשכנות יש להקל ועיין לעיל ואם נתן לו משכון בעד הקרן והישראל ערב לו נגד הרבית עיין לקמן ס"ס זה: (ד) וכו' בנימין זאב סימן שפ"י בשם האגודה דצריך להחזיר לו המשכון או שוויו עכ"ל וכו' בתשובת ר"ת שכתבתי לעיל סימן קס"ט: (ה) וכו' לקמן בטור סימן קע"א: (ו) וכו' דאם היה לישראל משכון בעד הקרן וישראל נעשה ערב בעד הרבית לבר ושרי אפי' לכתחילה דהרי כאן רא יבא לירי מלוה לישראל כלל דהא לא נתערב בעד הקרן אלא בעד הרבית והוי כמו שאמר הא לך וזו והלוה לפלוני דשרי כן ז"ל וכו' לעיל סימן קס"ט דבאין אחריות הקרן על ישראל מותר להיות שלוחו של עכו"ם שולח לו הישראל ומיירו נראה דדוקא היכא דהמלוה נתן המעות ליד עכו"ם דומיא דהילך וזו והלוה לפלוני כמ"ש לעיל סימן ק"א אבל כשהישראל מקבל ממנו אף הקרן אף ע"ג דאיתו ערב בעד הקרן והוא שלוחו של עכו"ם ממש נראה דאסור דהוי כרבית הבא מיד לוח למלוה ומיהו נראה דאם נתן לו משכון של עכו"ם בעד הקרן מותר לערוז בעד הרבית דמה שמלוה על משכון של עכו"ם לא הוי הלוואה שייכות לישראל רק סובך על המשכנ' כמ"ש לעיל סימן קס"ט ככל דריגס אלו:

קעא (א) ע"ל ס"ס קע"ג א' מה שלא עלה עינין חשוב נמי כקפן לאחר זקיפה:

פרישה

(ד) גוריון מה שעלה עליו קודם שנתגייר אשו פה שעלה לאחר שנתגייר הואיל ואינו מכ' בשטר עכ"ל) אבל לא זקף נוטל הרבית שקודם לכן וכן משמע בסמ"ח בפ"ה מה' עינין ע"ס: (ג) ליתירי שנתגייר עד שעת פרעון ונתן טעם דלפ"ג דאיסור דאורייתא הוא קא עביד יט כח בני האמה לעקור דבר תנן משכנתא ואפי' במקום עבירה. אבל אין הלכה כן ב"י:

פי' קעב (ה) משבונא מי שולח מעות כ"ל או אפטר דה"ק משכונא שהוא בלחון זס' מלוה מעות כו' גם יש לומר שקפ"י פ"ל בגמרא שכתב בה סמ"ח

משכונא

חלפס ז"ל דמייירי דלא מצי לסלוקיה דאי הוה מצי לסלוקיה והו"ל אבן רבית והכי מוכח להדיא ממ"ש הרא"ש דאי לא מצי לסלוקיה אפי' בלא נכיימא שרי כפירש"י עכ"ל וכיון דלרב אלפס לא שרי בלא נכיימא אלא אבן רבית הוא אם כן ליכא לאזכרו מייירי והכי משמע נמי ממ"ש הרא"ש כלל דמילתא וכו' דכתב לרש"י ותוס' וכן משכנתא דסורא אע"ג דמצי לסלק ליה וכו' והח"כ כשכתב לרב אלפס וכו' כתב בסתם ולא אלא במשכנתא דסורא במילתא שניא חילין תיפוק ארעא דא בלא כסף ע"ס :

וב"י ואפילו באתרא דמסלקי וכו' כבר כתבתי דהכי אסיק רב אשי ולרש"י איירי רב אשי במשכן סתם דהיינו בלא נכיימא אבל לרב אלפס הוה ליה כרבית קאנא ומזינא מידו וה"ל צריך לפרש דרב אשי איירי בנכיימא ולכן הו"ל אבן רבית :

וב"י וכן כתב הרמב"ם אע"ג דכפ"ו וזו ממלוה מזוהר דס"ל דהא

דקאמר תלמודא לא מסלקי ליה בלא זוזי היינו לומר שנוהן לו מקצת ומנכין לו בעד הפירות שאכל כפי מה שיראו הדיינים ורש"י פי' להדיא דלרבי שיתן לו כל שיעור מעות הלוואתו מ"מ כתב רבינו וכן כתב הרמב"ם לומר דרש"י והרמב"ם שזין קן דבלא נכיימא שרי דלא כרב אלפס דבלא נכיימא ה"ל רבית קאנא ובנכיימא הו"ל אבן רבית וכן כתב ז"י :

ובר מה דכתיבנא היינו בממשכן שדה וכו' עד כתב רש"י שאסורין וכו' כ"כ רש"י

ובלא נכיימא אבן רבית ובאתרא דמסלקי נכיימא אבן רבית בלא נכיימא רבית קאנא וכתיב בעל התרומות בח"ב שמנהגם לאכול בנכיימא הוא כדעת הרא"ש דשכל משכנות שלהם היו לזמן קצוב או יום מהג שלל לפדות משכונתו כ"ל מתחלת שנה לתחלה שנה וזוהי הס' כמו אתרא דלא מסלקי לדעת הרא"ש וכמ"ש רבינו לקמן לדעתו וכיון דאתרא דלא מסלקי הוה

בנכיימא שרי לכתחלה בין חצר בין שדה וכתיב עוד ויש לנו להניח לצבור לכהוג היתר בהלכה זו שהיא רופפת בידך ואין לה הכרע : **כתב** בהגהות מרדכי שכל שמכר לו פחות מכשיעור שדה אחוזה שהוא לזרע חומר שעורים סלע ופוגדיון לשנה הוי בלא נכיימא ואין נראה כן מדברי הפוסקים שהרי סתמו דבריהם ולא חלקו בכך :

כתב הרשב"א בתשובה שהמשכן סתם יכול לפדות לחצאין והניח ראייה לדבר מדאיבעיא לן בפ"ק דקידושין (כ) : בית בבתי ערי חומה אם נגאל

לחצאין ואי משכונא לא נגאלת מן הדין לחצאין בבתי ערי חומה לא כ"ש וכתיב עוד ומ"מ כל שגאל לחצאין אין המלוה נגרע מן הפירות כלום אלא אוכל הוא פירות כלל המשכונא עד שיפרענו פרוטה אחרונה דלולה משכנתא אינא עבדא ליה כולה מלוה ואנו רואים המעות כאילו הם פקדון עד שיפרע הכל והביא ראיה לדבר מדאמרין בפ"ק דקידושין (ד) : אמר אביי עבד עברי נגאל לחצאין משכנתא לחומרא ומשכנתא לקולא וכו' ואם איתא דכל שפורע חצי המלוה טעל חצי הפירות א"כ אף כשת"ל שאין עבד עברי נגאל לחצאין ה"מ שאינו יכול לכופו את רבו לקבל כסף מקנתו לחצאין אבל אי ארצייה ואיתרי ונגאל חצי וה"ו

עובד את רבו ויום אחד ונמצא זה פרעון גמור נחציו והיאך אמר אביי שהוא פקדון אלא מכאן שאף ע"פ שגאל לחצאין עדיין אינו יוצא מכלל שיעבודו ולפיכך אנו רואים את המעות כאלו הם פקדון עד שיפרע הכל ע"כ : **כתב** העיטור בפתיחה דמשכנתא בחוב שקדם לכולי עלמא אסור אפי' בנכיימא משום דפריטי אין כאן נסכה אין כאן : **כתב** נמוקי יוסף בשם ספר קרנא אבל במרדכי (פא"ג) כתוב דלרש"י דאמר במשכנתא דבית אסור ללמוד בספרים אפי' בנכיימא משמע מדבריו דלר"ת

שרי (ג) : ב"ה והרשב"א בתשובה שבסימן זה החיר ע"י נכיימא : כתב בעל התרומות בח"ב אך יש לנו לברר משכונא בלא נכיימא ומלוה צעי לנכויי כמנהגא דההוא אתרא מהו ומשכנתא דלא מהני ואיכא מאן דאמר (דמהני) דמשכנתא אדעתא דמנהגא משכן וחזקה לא שביק היתורא ואכיל איסורא ומנכי ליה ואכיל ולא מסתבר כוונתיה ודי לתמירי שמתירי בנכיימא והכו' דלא לוסף עלה ועיין במ"ש בסמוך קתת גילוי דעת הרשב"א בזה ובתשובת הר"ש בר כמה כתוב ולענין הנכיימא שלל פירשו כתבו הראשונים שאע"פ שנהגו לא אחריתו ע"ס הוא אלא דין אותם כמשכנתא בלא נכיימא ואסור ובעל העיטור כתב דאיכא מ"ד דנכיימא ע"ס היא עכ"ל ונראה לי דבמקום שלל נהגו לעשות כ"ל במשכנתא דסורא ככלד סתם משכנתא הכי היא ושרי : בתוב ניומוקי יוסף עלה ד"ב בשם הרשב"א דכל משכנתא אפי' לאחר מיטלס זמנא אם כתב לו כל זמן שתמשך בידך תאכלה אסור ועלל הנזכר ד"ד כתב בשם הרשב"א דבאתרא דלא מסלקי בנכיימא אע"ג דלא כתב ליה כן תימא למשמע מדבריו דלא לך כתב כל זמן שתמשך בידך תאכלה אסור וכו' וכן כתב בעל התרומות בשם הראב"ד ואזכור

ותיכיל בנכיימא כל זמן שתמשך זו וזו ושלל זמניה וזה אוכל לאחר זמנו בנכיימא כמו שהיה אוכל תהלה מותר . וכן כתב בעל התרומות בשם הראב"ד ואזכור לעטמייכו כמו שיתבאר לקמן דג"ה ובמקום שנהגים שאם לא יפדנה לזמן ידוע וכו' ואם במשכונא האסורה הוה למריר שיכתוב כך כדי שיהיה מותר אם ינכה אפי' וכלל כויל לכל משכנתא דאפי' היא אסורה כיון דכתב כן שרי ז"ל לסדר שלל כדעת ב"ת שכתבתי בסמוך בענין משכונא בלא נכיימא ומלוה צעי לנכוי : (ג) ובענין משכנתא דסורא אסיקנא בגמרא (סו) : דשריא אפי' לאורבא מדרבנן וכתבו התוספות דאפי' מצי מסלק ליה שריא וכן כתב הרא"ש עלה קמ"ג דין ד' דעת הרמב"ם דבפרק ו' מהלכות מלוה ואע"פ שהראב"ד חלוק ע"כ כנר כתב ה"ה שדברי הרמב"ם עיקר ושכן דעת הרמב"ם מיהו כתב הרא"ש שריר שלל דהמלוה יכול לכוף ללוה לפורע וכן הוכר בדברי נמוקי יוסף בשם הרשב"א גבי ה' דלמרי' דמשכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמעתה ודלא כהרא"ש שכתב סם דבאתרא דמסלקי יכול המלוה לכוף ללוה שפרענו כשם שהלוה יכול לסלק המלוה (ד) וטעם היתר משכנתא דסורא טפי משאר משכנתא בנכיימא באתרא דמסלקי כ"ו וה"ה בפ"ו מה"מ ומדברי נמוקי יוסף משמע דלהרשב"א משכנתא דסורא לא מצי מסלק ליה שכתב שהרשב"א הביא ראיה דנכיימא שריא מדאמרין בהאומנין ח"ג דמטי ליה זוזי ופריק ליה ד' או ה' שני מקמי יובל ואי במשכנתא דסורא הכי מצי פריק ליה ע"כ ואי הוה סנירא ליה דמשכנתא דסורא אע"ג דמצי מסלק ליה היא מאי ראיה וכבר הכריע ה"ה בדברי הרמב"ם ז"ל דמצי מסלק ליה : ואפי' באתרא דמסלקי דמיהו כרבית וכו' סם אמר מר בריה דרב יוסף הא משכנתא באתרא דמסלקי וכו' אמר רב אשי השתא דאמרת כל טפי לא מפיקין מיניה אלא שיעור זוזי וכו' מ"ט סלוקי בלא זוזי אפוקי מיניה הוה ומפרש רש"י דלא מסלקי ליה בלא זוזי היינו לומר שנוהגים לו כל חובו משלם ואין מנכין לו כלום וכתב ה"ה בפ"ו מה"מ שלזה הסכים הרשב"א ושכן דעת שאר מפרשים ודעת הרא"ש ורבי' מטיין כן אבל הרמב"ם בפ"ו מה"מ סוכר ד"פ אין מסלקין אותו בלא מעות כלל אם נותנין לו מקצת ומנכין לו כפי מה שיראו הדיינים אין זה קרוי אפוקי מיניה : והוי יודע דאמרין תו ה"ה בגמרא דלא מהשיגין משטרא לשטרא וכתבו הרמב"ם בפ"ו מה"מ וואודא לעעמיה דכיון דס"ל דאי אכל שיעור זוזי מסלקין ליה כמה שיראו הדיינים האריך לכתוב דלא מהשיגין משטרא לשטרא לראות אם אכל שיעור חובו כדי שסלקוהו אבל רבינו דס"ל כפי רש"י דאין מנכין לו כלום תו לא אינא טריק ליה למוכתב דלא מהשיגין משטרא לשטרא דהא אפי' בחד שטרא נמי לא מהשיגין : ואמר' תו ה"ה בגמרא דיתמי אכל שיעור זוזי מסלקין ליה אכל טפי מפיקין מיניה ומחשיבין משטרא לשטרא וכתבו הרמב"ם בפ"ו מה"מ והשמטיה רבינו משום דגרס כדאיתא בספרים דין עבד רב אשי עובדא א ביתומים קטנים כגדולים ור"ה בלא הוה גרים ליה וכן בגירסת הר"ף ליתיה : **והרא"ש** כתב דלא מהשיגין משטרא לשטרא כדי לסיים מומרא ב דרב יוסף ולא משום דס"ל כוונתיה ולא כתב הא דר"ה אשי השתא דאמרת וכו' אכל שיעור

נראה לי כדי ליישב נוסחאות הרא"ש שבידיו אבל קתת משמע דחסר בנוסחאות שלנו ה"ה דאמר רב אשי השתא דאמרת וכו' מדכתב עבד רב אשי עובדא וכו' דכיון דאפי' בדלכל שיעור זוזי לא מסלקין ליה אין חילוק בין ביתומים קטנים לגדולים משמע מחוץ לז"ל דבר הוכר קודם לכן דאפי' אכל שיעור זוזי לא מסלקין ליה וי"מ לרש"י אפי' בלא נכיימא כלומר דבכל גווני ליתיה אלא אבן רבית ולר"ה והר"ף נכיימא דוקא אבל בלא נכיימא דהוי רבית קאנא ויוצאה דיינין פטיעה דמסלקין ליה ואי אכל טפי מפיקי מיניה וכו' ר"ה וזכר בדברי הרא"ש עלה קמ"ג ד"ל : וא"א ז"ל הסכים לדברי רש"י בעלה קמ"ג ד"ד כשכתב דעת רש"י ודעת הר"ף כתב דכולה סוגיא מוכתה דלא כהר"ף אבל בתשובה כלל ז"ל סימן ה' כתב דעת הר"ף לבד ואיפשר שלפי שהרגיש בדבריהם דס"ל כהר"ף שהרי שאלוהו משכנתא בנכיימא אי מוזיאין אותה דיינין לכך השיב להם ע"פ שיטתו ופירש להם דעת הר"ף כיוצא בזה עשה בתשובה אחרת סמוכה לזו ח"ג דלמי שלל היו בני תורה רצה להחמיר עליהם : וב"ב הרמב"ם כבר כתב בתחלת סימן זה דעת הרמב"ם ונתבאר סם שאין דעתו שיה' דעת רש"י ומ"ש רבינו וכו' הרמב"ם אינו אלא לענין אפוקייהו האי מומרא אפי' בלא נכיימא אפי' בלא נכיימא נמי אפי' בלא נכיימא לא הוה אלא אבן רבית בשדה וכיוצא בזה : ובל מאי דכתיבנא היינו בממשכן

דרכי משה

(ב) דלא כדברי נ"י אמנם במדרכי פ' אלו מציאות אם הלוח לו על ספריו אסור ללמוד בהן ואפי' התנה עמו שילמוד בהן אסור מיהו בנכיימא שרי ובפ' א"ג ע"ב כתב דלרש"י דאסור בבית ובחצר בנכיימא ה"ה דבספרים אסור אפי' בנכיימא עכ"ל : (ג) וע"ל סימן קס"ד בב"י מ"ש בשם הרשב"א אם אמר הלוח כל זמן שבעותיך אצלי וכו' : (ד) וע"ל סוף סימן קע"ד דרך היתר לשכור בית או שדה בפחות : (ה) בג"ד דף ע"ד ע"א אי"ג דלא מסלקין ליה בלא זוזי מ"מ אי אמר ליה לא בעינא דתיכיל תו ארעאי וכו' הוה לי זוזי פרענא לך מסלק ליה מפריי שכיון שזה מוחה בו שלא יאכל גזל הוא הילכך אפי' אכלן לאחר מכן משלם לו ומ"מ מוציאם מן הלוח למלוה חובו כדיון כל ב"ח כ"כ הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד ז"ל עכ"ל וכו' בתשובת הריב"ש סימן ש"ה בשם הרמב"ן דכיון דהמלוה אומר אין רצוני שתאכל עור פיוותיה באבן רבית אם אכלן אח"כ מוציאה מידו דהוי גזל אלא אם הוא באתרא דמסלקי מסלקין ליה וגבינן ליה חובו ואם הוא באתרא דלא מסלקי לא מסלקין ליה לזמני דהא מקנין לו מ"מ מסלקין ליה מלאכול פירות בתורת פירות שריא אלא אכיל לפריי כשומר ומנכין ליה דמי כולה פירות כמה דשימי להו בי דינא עכ"ל : (ו) ובר ששת סימן ש"ה וסימן תס"ז פסק בר"ח ורב אלפס :

פרישה

וכתב"ש באתרא דמסלקי וכו' המלוה יכול לכוף שסלקו כמו הלוה ואם כן מאי בין זה למשכנתא דנכיימא כתבו התוס' בפרק ח"ג דף ס"ו ע"ב והרא"ש ד' קמ"ג ע"ב דהטעם כמ"ש דמאמר שפרש כן לא מקוי כהלוה אלא כלוקח ממנו פירות של קטנים הללו בנותם דמים אבל בשאינו כותב לו כן אלא מנכה כל שנה וטעם דמנכה נראה כאלו מויל גביה פירות של אותה שנה בשכר מותר הלוה ואפי' אם נאמר שלא יוכל לייקר לו פירות של שנה אחרת דבסתמא אין באין לעשות מנאי מדם בכל שנה מ"מ הואיל ולא קצבו סכום כל השנים לפרש כמשלם שנין חילין תיפוק כ"י מקוי כהלוה עכ"ל והמ"מ בשם הרמב"ן כתב מילוק אחר שמשכנתא דסוריא חס שטפס נכר חזן המלוה נוטל כלום ואין הלוה צריך לפרעו משאר נכסים אבל בסתם משכנתא חס שטפס צריך הלוה לשלם לו משאר נכסים ע"ש ונ"י מצינו וע"ל : (ה) לרש"י אפילו בלא נכיימא עיין בפרק ח"ג ד' ס"ו ע"א שלשון גמורא הוה הא משכנתא באתרא דמסלקי וכל אחר מפרש לפי סבבתו לרש"י מייירי בלא נכיימא משום שיהו אבן רבית ולר"ה ור"ף דוקא בנכיימא כמ"ש לעיל ומ"ש לרש"י אפי' דמשמע כ"ש בנכיימא היינו לענין שאין מנכה לו כלום אבל הגמרא לא מתקומא

הדושי הגהות

קעב א פי' שהיה יתומים קטנים ועבד בהו עובדא כמו בגדולים שאפי' אכל שיעור זוזי לא מסלקי ליה : ב צ"ל בר בריה דרב יוסף וכפי גוסחת הרא"ש הוא רבא בריה דרב יוסף והא

יורה דעה הלכות רבית קעב

קצוזה לא היו וכו' ה"ה כשהלוה עמנו השכיר הבית מן המלוה נמו לא היו רבית קצוזה: ומדברי הרמ"ה יראה שהוא רבית קצוזה וכו' נראה לדבריו דמדידה דה"ה מבורר דכל ענין לא היו רבית קצוזה אפילו אפילו הלוה בפירוש בדין המלוה בשעת משכנתא שלא ישכיר הבית לאדם אחר אלא לו והוא יתן לו שכירות כך וכך דאין צוה אסור אפ"כ דפסק לו רבית על ההלוואה דהיינו שפ"ל הלווה ק' דינרים על הבית שדור זה כל ימי משך המשכנתא והתן לך עשרים דינרים מתנה לכל שנה ושנה חגל להרמ"ה אפי' לא פסק לו רבית על ההלוואה אלא משכן לו בית סתם במשכנתא והמלוה יאכל פירות דירה בנכיתא והתנה עם המלוה בשעת המשכנתא שלא ישכיר הבית לשום אדם אלא לו והוא ישלם לו שכירות כך וכך כאילו היה שוכר אדם אחר גם זה רבית קצוזה היא ל"ש אתני לזה בדין המלוה ל"ש אתני בדין אחר מה דזכרה מן המלוה והוא ישלם לאחר מה שהאחר נתן למלוה ואין חילוק בין שוכר לשוכר דהכל אחד לזה דשוכר קוצב לו מעות ושוכר קוצב לו פירות של שדה כדאיתא פ' המקבל וכו' האריך ומ"ה הוא ברור ופשוט: ומ"ש רבינו וכו' מה שנוהגין עתה וכו' ה"פ כיון דלהרמ"ה היבא דאתני בהדיה מעיקרא כי משכן בניה אדעתא דליהדר וחבר ליה מיניה וכו' הוה ליה רבית קצוזה אפילו לא נתן לו משכון צד שטר הדייה כל שכן אם התנה עמו כך וגם נתן לו משכון כנגד הקרן והשוכר גם כן נתן לו משכון כנגד פירות הדירה דפשיטא דהוה ליה רבית קצוזה כיון דאין כאן ספק שמה יפסיד פירות מעותיו שהרי יש לו משכון כנגד הפירות ואף על גב דאפי' לא הוה ליה משכון כנגד הקרן אלא כנגד הפירות הוה ליה נמי כל שכן דהוה רבית קצוזה לא קצת רבינו משכון כנגד הקרן אלא לפי שכן היו נוהגין בזמנו: **ב"ר** משכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

לא יאטרוך לו ונמצא פורע דמי שנכיתא ואינו נהנה כלום וגם זה שמעפ דברי הרמ"ה בתשובה הנזכר שכתב וגם אם יפול הבית או ישרף ופסיד שמעון מעותיו דיומנין דלית ביה תיובה עכ"ל וכוונתו דלית ביה תיובה נכלל גם שלא ימצא שוכרים לבית וגם הוא לא יאטרוך לה וכו' וכו' היבא דישול הבית או ישרף שפיר קאמר רבינו דמינו מפסיד כלום ואח"כ קאמר הרמ"ה דמשום טעם זה לא הוה רבית קצוזה ועוד דבין אם נאמר שרבינו מפרש יפסיד מעותיו דקאמר הרמ"ה יפסיד הקרן ומש"ה ק"ל דכיון דקבל עליו אחריות אינו מפסיד מעותיו וזו"ל אם נאמר דמפרש יפסיד מעותיו על דמי הנכיתא קשה לי דכיון דקבל עליו אחריות אם יפול הבית או ישרף יצב חיד מעותיו ונמצא שאינו מפסיד כלום ו"ל דמי לא עסקין שמענה אלא לכך שנים או שזוה אחרת דלא מסלקי ואפי' באתרא דמסלקי ה"ה קו"ל דסתם משכנתא שמה וכו' כל שפסק הבית או נשרף חוץ זמן זה פשיטא שמשפיד דמי הנכיתא דה"ה ודאי שאינו יכול לכופו ללוה שימדנו כסס שאין הלוה יכול לכופו למלוה שיקבל מעותיו עד שיעבור הזמן וכיון דאפי' בקבל עליו אחריות משכנתא לה תיובה דליופטר שיפסיד המלוה מעותיו דהיינו דמי הנכיתא ואפי' תימא דכלל נכיתא היתה כיון שלא הזכירה נכיתא דברי הרמ"ה מ"מ כיון דאתרא דלא מסלקי הוא ונמצא מפסיד מעותיו מלשאלת ולתת עמהם עד שיעבור הזמן שפיר קאמר הרמ"ה דכל כה"ג שרי ולא אסר ליה אלא משום דראובן נשאר בביתו ופורע השכירות לשמעון ע"י לוי והיינו חכירי נרשאו דאסיקנא (סח) דלית הלכתא כותיביה ועל דברי רבינו תמהני עוד אם היה דעתו לפרש יפסיד מעותיו דקאמר הרמ"ה על הקרן וכתב שבין שכתב אחריות על נכסיו ודאי לא יפסיד מעותיו ג' מאי איריא שכתב אחריות אפי' לא כתב נמי כל שאינו מפרש לא יהא לך פירושן אלא מוזאם נפל או נשרף גובה משאר נכסים כמ"ש בח"מ סימן ק"ו: ב"ה ו"ל אורחות חיים כתב הרשב"א בתשובה ראובן משכן ביתו לשמעון באתרא דלא מסלקי והשכירו שמעון ללוי בדין דלחיש וכו' ומדברי הרמ"ה יראה שכוונתו הוה אסור ו"א שהוא רבית קצוזה

ב"ר משכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

ב"ר משכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

במשכונא וכו' נראה שמה שחזר רבינו וכתב דין שנה ראשונה שכתב לעיל

בלא זוי אפוקי מיניה הוא (י) ואופשר דאפי' בלא נכיימא באתרא דלא מסלקי

לאו אצק רבית הוא והדברים תלויים באלו דברים :
שנוהגים שאם לא יפדנה לזמן ידוע וכו' בפסקים עלה קמ"ג ד"ד
ודעת הרשב"א כהראב"ד

לעיל הוא כדי להורות שאף להרא"ש מ"מ בשנה ראשונה הו"ל אתרא דלא מסלקי
דהו"ל כחכר בשנה הראשונה וכך מפורש בדברי הרא"ש דף קמ"ג ע"ד וע"ש טעמו
של הרא"ש במחלוקתו על דברי הראב"ד : **ואפירו** באתרא דלא מסלקי וכו'
התוס' ס"ס והרא"ש דף קמ"ג ע"ג והכי פירושו לא מביעיש

תוך שנתו ומכאן ואילך תלוי במנהג כדפרישית לעיל ובמקום
שנוהגין שאם לא יפדנה לזמן ידוע כגון בתחילת כל שנה ושנה
או מ"ו ימים קודם שיכלה השנה שוב לא יפדנו אותה שנה כתב
הראב"ד דחשיב אתרא דלא מסלקי כיון שאינו יכול לסלקי בכל
שנה אחר שיעבור הזמן וא"א הרא"ש ז"ל כתב דחשיב שפיר אתרא
דמסלקי (כ) כיון שיכול לסלקי בתחילת השנה ואפי' באתרא דלא
מסלקי אם אמר המלוה ללוה בתחילת ההלוואה כשעבד לו נכסיו
אני רוצה להסתלק בכל שעה שתמצאני יכול לסלקי בכל שעה כיון
שאומר בן בתחילת ההלוואה (י"א) ואדעתא דהכי קבל המעות וכן אם
אומר איני רוצה להסתלק אין הלוה יכול לסלקי אפילו אם הוא
באתרא דמסלקי (י"ב) אבל אם בתחילת ההלוואה לא התנו כלום
אלא שעבד לו שדרהו סתם ובשעת מתן מעות אמר לו הלוה על
מנת שתסלקם והוא באתרא דלא מסלקי לא מהני (י"ג) אפי' הודה
לו המלוה אינו מועיל בלא קנין אבל אם הוא באתרא דמסלקי
ואמר המלוה אז לא מסתליקנא מהני אע"ג דכבר נגמר השעבוד
בסתם (י"ד) כיון דקודם מתן מעות אמר לא מסתליקנא והודה לו
הלוה אדעתא דהכי קבל הלוה המעות שלא יסלקנו : משכנתא
באתרא דמסלקי אין בעל חוב גובה ממנה (י"ה) מיורשי המלוה
(י"ז) ואין הבכור נוטל בה פי שנים ושביעית משמטת (י"ח) שגם
המלוה יכול לכופף ללוה שיפדנו אימתי שירצה הילכך קרינן ביה
לא יגוש ואם בא הלוה לסלקי אפי' לאחר שליכת הפירות והן
עדיין

דקאמר בגמרא פשיטא באתרא דמסלקי וכו' וע"פ פי' הרא"ש והתוספות ודוקא
דקאמר מלוה הכי קודם מתן מעות אבל לאחר מתן מעות לא מהני בלא קנין
ודלא כדכר המגיד בשם הרמב"ן והרשב"א דאף לאחר מתן מעות וגמר מעשה נמי
מהני בלא קנין גם לא כפירש"י והרמב"ם דאף בתחילת ההלוואה נמי בעי קנין וע"ל
בתחילת סימן קע"ד ועיין ב"י מ"ט ז"ל בשם תלמודי רשב"א :

משכנתא באתרא דמסלקי וכו' עד ואין שביעית משמטת הכל תלמוד
ערוך (בדף ס"ו) וזלתי מ"ט שגם המלוה יכול לכופף ללוה
וכו' שהוא מדברי הרא"ש כמ"ש בתחלת סימן זה אלא דמ"ט רבינו והן עדיין תחת
האילן יכול לסלקי ונטולן אבל אם נתנו המלוה בכליו שוב אין הלוה נטולין הן דברים
שצריכין ציואר והוא דלא תלי מדיי צמה שנתון הפירות נתן המלוה דלא אפילו כשן
תחת האילן על המחלואות של מלוה לא זכו לו כליו למאי דק"ל דכליו של לוקח
ברשות מוכר לא קנה לוקח כמ"ש בח"מ סימן ר' והא דזכה המלוה כשנתן כליו
לא מטעם שנתון כליו אלא דכיון שנתן המלוה בעצמו בכליו זכה בהן בהגבהה
דהגבהה קונה בכל מקום ולהכי קאמר תלמודא וחי אגבהינכו בכיסוי קניינא
דהגבהה הוא דקניינא וכיון שאצק רבית הוא באתרא דמסלקי לרש"י בלא נכיימא
ולר"ב

ואפירו באתרא דלא מסלקי אם אמר ללוה המלוה וכו' (סו) : אסיקנא
דבאתרא דמסלקי ואמר לא מסתליקנא לא צריך למיקניי מיניה אבל
קמ"ג ד"ג הם דברי רבינו אבל ה"ה כתב ספ"ו מה"מ שדעת הרמב"ם נראה שהוא כפי רש"י
הרמב"ן והרשב"א פירש דאפי' לאחר מתן מעות וגמר מעשה הוא ועטעם שכיון שברקע
תלמודי הרשב"א שריו זה כמחוקק עכשיו בקרקע זה ברשותו של לווה ע"מ שלא יסתלק
וכיון שכן זכה זה בתנאי אווילי גביה ואפי' פירי דמתחרי שיימיון ליה באתרא
עכשיו לווה בתנאי זה כיון שמתחילה משכנו סתם ע"ד מנהג המקום וזכרו דברים אלו
בנמי' ובאמת שלדעת רש"י והרמב"ם קשה דא"כ דבשעת קנין השכירות התנו
כן אמאי צריך למיקנא מיניה ואופשר דאפי' בלא נכיימא באתרא דלא מסלקי

משכנתא באתרא דמסלקי אין צ"ח גובה ממנה וכו' שם האי משכנתא באתרא דמסלקי
וכו' אמר מר זוטר' האי משכנתא באתרא דמסלקי מסלקי ליה ד ואפי' מתמרי דאזודא
ואז אגבהינכו בכיסוי קניינא וכו' וע"פ דאמרין ולמ"ד כליו של
לוקח ברשות מוכר אפי' דלא אגבהינכו בכיסוי קניינא לא ק"ל כמ"ד דכליו של
דאמרין דמסלקין ליה אפי' מתמרי דעל צודיא וחי אגבהינכו בכיסוי קניינא וכו' וע"פ
אכלן מוזיאין ממנו וחי אגבהינכו בכיסוי קניינא וכו' וע"פ דאמרין ליה באתרא
דלא מסלקי כי משלם זימניה ומסתלק דמ"ט אבל הר"י ק"ל דאפי' באתרא דמסלקי
וכלא נכיימא באתרא דמסלקי הוא רבית קלוזה אבל לשאר דעות כולם איתא להאי
וימירא דלכולהו משכנתא לה אצק רבית באתרא דמסלקי להרמב"ם בשדה בלא נכיימא
וצדית דנכיימא ולתוס' בין בשדה בין בצדית בלא נכיימא ולהראב"ד דנכיימא :
וכתב הרא"ש בשדה קמ"ג ד"ג ושביעית משמטת מהכא יש ללמוד דמשכנתא
באתרא דמסלקי יכול המלוה לכופף ללוה לפדותו בכל עת שירצה כשם שהלוה
יכול לסלקי דאל"כ אמאי שביעית משמטת הו"ל קרינן ביה לא יגוש אבל המגיד
בפי' מה"מ ובעל נמקי' כתבו בשם הרשב"א שאין המלוה יכול לכופף ללוה
שיפרענו ולפיכך פי' דאינו משמטת אלא כשעבר הזמן הכתוב בשטר המשכונא
וקאי בלא יגוש שהמלוה היה יכול לכופף ולפיכך משמטת ואפי' כיוצא
בזה במקום שאין מסלקין אינו משמטת שהרי הוא כמכר ואפי' לאחר זמנו
עד שיפרענו ע"כ ואודא לטעמיה דס"ל כהראב"ד דאטע"מ

דרבי משה
(י) ואין דבריהם נראין בפ"ש דשעם ב"י משום גול ולא משום רבית אלא דאחר שחא דיכול להסלקי ליה הוי ביה משום רבית משא"כ גו שתא וכמו שאכתוב בסמוך וע"ל סוף סימן קס"ד
דמשמע דבריו ר"י ולא כדברי הרשב"א : (יא) ובמורדכי דף קמ"ח ע"ג ובב"י דף צ"ג ע"ב ובמ"מ פי' דאף לאחר מתן מעות אי אמר לא מסתליקנא והודה לו הלוה מהני טעמם
מחילה דלא בעי קנין :

פרישה
שלא יוכל להסתלק לשי המכנה אינו מועיל בלא קנין : (כ) כיון דקודם מתן מעות אמר לא
מסתליקנא כו' וקרקע נקנה בכסף בין במקום בין בשכירות וע"מ כן נתן מעותיו רש"י דף ס"ו ע"ב
ור"ל היכא דהמכנה לטובת הלוה מהני הפגזי בלא קנין לשנות המכנה האויל שהמלוה נתן
מעות איכא למימר שע"מ כן נתן מעותיו להקנות לו שלא להסתלק אבל היכא שהמכנה לטובת
המלוה אין שייך למימר שע"מ כן נתן מעותיו להקנות לו לשנות המכנה כי הלוה צריך לקנות
ובמה יקנה וק"ל וע"י באשר"י דף קט"ג ע"ג : (כ) מיורשי המלוה צדק א"כ דף ס"ו ע"ב
ופירש"י דמעטלי בעלמא הוא ומטללי דיתמו ל"כ לא משמעדר דבשלמא בעודו קיים גובה
אפי' מגלימא דעל כפתיה וכו' אי ירתי קרקעות משמעבדו ל"כ מין ערב וכי חותיה עלייכו
סמוך אבל אמטללים לא סמוך הואיל וצדק להצניען : (כ) ואין הבכור נוטל בה כו' למ"ד
מלוה קרוי רחוי ולא ממוקח (ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה אפי' בשטר ע"י בח"מ סימן רע"ט
עכ"ל) : (כ) שגם המלוה יגול לכופף כ"י היינו לניעט סתם' והרא"ש משכנתא לעיל ועיין
ב"י

חידושי הגהות
ליה משום דמירי בנכיימא שמשמטת דמי הנכיימא אבל הו"א כבר כתב הב"י ז"ל ואפי' ימיא בלא נכיימא היתה כיון שלא הוזכר נכיימא בדברי הרא"ש וכו' (ריישו) : ד ואפי' סתמרי
דאבודיא (פי' שגורדי התמרים שומחין מחלואות תחת הדקלים וזוה"ל התמרים עליהם וזאם בא ושילם לו מעותיו מסלקין אף מן התמרים התלושין שעל המחלואות) ואי אגבהינכו בכיסוי
(פי' שנתן בתוך שלים כשנשטן מן המחלואות) כף פירש"י :

שירצה וממנה לכבוד ולכ"ה עכ"ל . ובתשובה אחרת כתב אני אומר להלכה דכל שיש
בה זמן בלא דין מועט ואפי' משכנתא סתם דק"ל סתם משכנתא סתם קרוי
אתרא דלא מסלקי עכ"ל נראה מדבריו שלא היה אומר כן אלא להלכה אבל לא
למעשה : וכתב הרשב"א בתשובה סימן ש"ה בשם הרמב"ן והוא יודע דבאתרא דמסלקי
סתם משכנתא סתם ולא מצי לסלוקיה עד סתם א"כ איתני צדדיה דלא לסלוקיה
עד חד זימנא עד ההוא זימנא דינייה כדון אתרא דלא מסלקי ואצק רבית מהכא
ואילך אתרא דמסלקי הוא ואין זה צריך לפנים עכ"ל מהכא תוכל ללמוד לנדון זה
ואע"פ שצטלחתך הדבר מהוסף שהסלוק הוא ראשון והבטלי סלוק אחרון אינו
רוצה לחלק זינייה עכ"ל : ב"ה כתב הרשב"א בפ"ג דבבבא דעלמא אם זרק הלוה
חובו בידו או בחצר המשתמר לדעתו בפניו נפטר מהחוב אם עשה כן במשכונות באתרא
דלא מסלקי לא הפסיד המלוה פירותיו עד זמנו דאלת"ה הוי לחו כל חוב אתרא דמסלקי
שיורוק לו חובו בע"כ וכ"ע נראין הדברים דבמשכנתא בזמנה נגאלת החצאי ויצאת החצאי
וצריך להתנות שאיכל כל פירות עד שיפרש מכל חובו לגמרי עכ"ל וכ"ע ידוע הוא כל
המלוה יש לו לעבוד המשכונא ואי לא אכיל פירי ומיהו אם ראה שההוצאה יתירה על
השבח הרשות בירו שלא לעבוד ושלא לאכול וכ"ע נראין דברים שיכול למשכנתא לאהרם או
להחכירה או להשכירה תוך זמנו וכן דעת מורי ז"ל עכ"ל :

ואפירו באתרא דלא מסלקי אם אמר ללוה המלוה וכו' (סו) : אסיקנא
דבאתרא דמסלקי ואמר לא מסתליקנא לא צריך למיקניי מיניה אבל
קמ"ג ד"ג הם דברי רבינו אבל ה"ה כתב ספ"ו מה"מ שדעת הרמב"ם נראה שהוא כפי רש"י
הרמב"ן והרשב"א פירש דאפי' לאחר מתן מעות וגמר מעשה הוא ועטעם שכיון שברקע
תלמודי הרשב"א שריו זה כמחוקק עכשיו בקרקע זה ברשותו של לווה ע"מ שלא יסתלק
וכיון שכן זכה זה בתנאי אווילי גביה ואפי' פירי דמתחרי שיימיון ליה באתרא
עכשיו לווה בתנאי זה כיון שמתחילה משכנו סתם ע"ד מנהג המקום וזכרו דברים אלו
בנמי' ובאמת שלדעת רש"י והרמב"ם קשה דא"כ דבשעת קנין השכירות התנו
כן אמאי צריך למיקנא מיניה ואופשר דאפי' בלא נכיימא באתרא דלא מסלקי

משכנתא באתרא דמסלקי אין צ"ח גובה ממנה וכו' שם האי משכנתא באתרא דמסלקי
וכו' אמר מר זוטר' האי משכנתא באתרא דמסלקי מסלקי ליה ד ואפי' מתמרי דאזודא
ואז אגבהינכו בכיסוי קניינא וכו' וע"פ דאמרין ולמ"ד כליו של
לוקח ברשות מוכר אפי' דלא אגבהינכו בכיסוי קניינא לא ק"ל כמ"ד דכליו של
דאמרין דמסלקין ליה אפי' מתמרי דעל צודיא וחי אגבהינכו בכיסוי קניינא וכו' וע"פ
אכלן מוזיאין ממנו וחי אגבהינכו בכיסוי קניינא וכו' וע"פ דאמרין ליה באתרא
דלא מסלקי כי משלם זימניה ומסתלק דמ"ט אבל הר"י ק"ל דאפי' באתרא דמסלקי
וכלא נכיימא באתרא דמסלקי הוא רבית קלוזה אבל לשאר דעות כולם איתא להאי
וימירא דלכולהו משכנתא לה אצק רבית באתרא דמסלקי להרמב"ם בשדה בלא נכיימא
וצדית דנכיימא ולתוס' בין בשדה בין בצדית בלא נכיימא ולהראב"ד דנכיימא :
וכתב הרא"ש בשדה קמ"ג ד"ג ושביעית משמטת מהכא יש ללמוד דמשכנתא
באתרא דמסלקי יכול המלוה לכופף ללוה לפדותו בכל עת שירצה כשם שהלוה
יכול לסלקי דאל"כ אמאי שביעית משמטת הו"ל קרינן ביה לא יגוש אבל המגיד
בפי' מה"מ ובעל נמקי' כתבו בשם הרשב"א שאין המלוה יכול לכופף ללוה
שיפרענו ולפיכך פי' דאינו משמטת אלא כשעבר הזמן הכתוב בשטר המשכונא
וקאי בלא יגוש שהמלוה היה יכול לכופף ולפיכך משמטת ואפי' כיוצא
בזה במקום שאין מסלקין אינו משמטת שהרי הוא כמכר ואפי' לאחר זמנו
עד שיפרענו ע"כ ואודא לטעמיה דס"ל כהראב"ד דאטע"מ

דרבי משה
(י) ואין דבריהם נראין בפ"ש דשעם ב"י משום גול ולא משום רבית אלא דאחר שחא דיכול להסלקי ליה הוי ביה משום רבית משא"כ גו שתא וכמו שאכתוב בסמוך וע"ל סוף סימן קס"ד
דמשמע דבריו ר"י ולא כדברי הרשב"א : (יא) ובמורדכי דף קמ"ח ע"ג ובב"י דף צ"ג ע"ב ובמ"מ פי' דאף לאחר מתן מעות אי אמר לא מסתליקנא והודה לו הלוה מהני טעמם
מחילה דלא בעי קנין :

פרישה
שלא יוכל להסתלק לשי המכנה אינו מועיל בלא קנין : (כ) כיון דקודם מתן מעות אמר לא
מסתליקנא כו' וקרקע נקנה בכסף בין במקום בין בשכירות וע"מ כן נתן מעותיו רש"י דף ס"ו ע"ב
ור"ל היכא דהמכנה לטובת הלוה מהני הפגזי בלא קנין לשנות המכנה האויל שהמלוה נתן
מעות איכא למימר שע"מ כן נתן מעותיו להקנות לו שלא להסתלק אבל היכא שהמכנה לטובת
המלוה אין שייך למימר שע"מ כן נתן מעותיו להקנות לו לשנות המכנה כי הלוה צריך לקנות
ובמה יקנה וק"ל וע"י באשר"י דף קט"ג ע"ג : (כ) מיורשי המלוה צדק א"כ דף ס"ו ע"ב
ופירש"י דמעטלי בעלמא הוא ומטללי דיתמו ל"כ לא משמעדר דבשלמא בעודו קיים גובה
אפי' מגלימא דעל כפתיה וכו' אי ירתי קרקעות משמעבדו ל"כ מין ערב וכי חותיה עלייכו
סמוך אבל אמטללים לא סמוך הואיל וצדק להצניען : (כ) ואין הבכור נוטל בה כו' למ"ד
מלוה קרוי רחוי ולא ממוקח (ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה אפי' בשטר ע"י בח"מ סימן רע"ט
עכ"ל) : (כ) שגם המלוה יגול לכופף כ"י היינו לניעט סתם' והרא"ש משכנתא לעיל ועיין
ב"י

חידושי הגהות
ליה משום דמירי בנכיימא שמשמטת דמי הנכיימא אבל הו"א כבר כתב הב"י ז"ל ואפי' ימיא בלא נכיימא היתה כיון שלא הוזכר נכיימא בדברי הרא"ש וכו' (ריישו) : ד ואפי' סתמרי
דאבודיא (פי' שגורדי התמרים שומחין מחלואות תחת הדקלים וזוה"ל התמרים עליהם וזאם בא ושילם לו מעותיו מסלקין אף מן התמרים התלושין שעל המחלואות) ואי אגבהינכו בכיסוי
(פי' שנתן בתוך שלים כשנשטן מן המחלואות) כף פירש"י :

ולרוב אלמס נכיייתא אין מוציאין מידו : **ונויש** וא"כ למד הלכה לא תאכל יותר ספירות וכו' אפי"נ דנגמרת איתא דין זה דמסלקי קאי עכ"ל והיינו משום דבאתרא דלא מסנאי אפי"נ ג"כ נכיייתא אפי"נ אי מיייתי ווי לא מסתלק וכו"ס בצומר איזיל יאטרה מיקו נראה יבאתרא דמסלקי נמי דוקא בלא נכיייתא מני ח"ל לא תאכל יותר וכו' אבל נכיייתא כיון דשריה לכתחילה לא מסתלק עד דמיייתי וזו ופרעיה אכל בצומר איזיל ואתרה ואיתו וזו אכיל ויש חולקים בזה ועי' ב"י וסבירא ראשונה נראה עיקר וכו' דעת רבינו שכתב דין זה בברי הא דבאתרא דמסלקי א"כ בלא הלכה לסלק לאחר שליטת הפירות וכו' דמייירי דאכיל בלא נכיייתא לרש"י דאי נכיייתא כיון דשרי הו"ל כמכר ואזוליי ה"א דאזול גביה ואפילו פירי דמחברי שיימיין ליה וכדכתב נ"י הנאו ב"י הכא נמי בכך דא"כ אמר הלכה לא תאכל וכו' איירי נמי באתרא דמסלקי בלא נכיייתא : **משבתא** א"כ בלא הלכה וכו' ע"ס מחלת (דף ס"ח) אמר רב אשי ח"ל סני דמתא מחסיה מאי משכנתא דשכונה גביה למ"מ ליינה דבר מוציא ופי' רש"י דשכונה גביה דאין שכן קרוב ממנו וא"כ בלא הלכה למוכרה אין צבעלימאריס שכן ועוד לקנותה כזה עכ"ל . והר"ש ע"ס ת"י כה אחד מן המזכירי בעל המשכונה מסלקי והוא מדברי הר"ש וכו' רבינו דין זה ב"ח ע"ס הר"ש : ומ"ס וא"כ בתחלת המשכונה וכו' ג"ו מדברי הר"ש ועיין ב"ח סימן קע"ה ספ"ח פ"ט :

דאע"פ שעכשו יכול לסלקו כיון שמתחילה לא היה יכול לסלקו באתרא דלא מסלקי דיינין ליה וכמ"ס בסמוך ולפיכך כתבו תלמידי הרשב"א וזכר נמי ע"כ ד' ד"ג דלפ"ז כל משכנתא סתם אינה משמעת לעולם ואפי"נ מת אביהם אחר שהגיע זמנה ב"ח גובה ממנה וזכור נוטל בה פי שנים דמוחזקת היא דכיון דקי"ל דסתם משכנתא שתא אפי"נ אחר שנה דינה כאתרא דלא מסלקי לפי זה אתרא דמסלקי דאמרין היינו שנהגו לסלק אפי"נ תוך שנה ותלמידי הרשב"א כתבו דנראה צעיקהם יותר לפרש תוך זימניה וכו' אמרין דשביעית משמעתה ואינה משמעתה מלך המשכונה קאמרין ולומר דבאתרא דמסלקי א"כ סתם צעיקהם גס כן שיהיה המלוה יכול לטופו כל זמן שירצה שביעית משמעתה כיון דבאתרא דמסלקי הוא אין קרקע קניו לו והרי הוא כמלוה בעלמא ובאתרא דלא מסלקי א"כ סתם צעיקהם שיהא (הלוה) [המלוה] יכול לכופו (למלוה) [ללוה] אפי"נ תוך הזמן אין שביעית משמעתה דכיון דבאתרא דלא מסלקי הוא ולו לא מני כאלו הקרקע קניו תוך זמנו הרי הוא כאלו הקרקע קניו לגמרי למלוה ואינו משמט :

וא"כ אמר הלכה לא תאכל יותר הפירות וכו' ג"ו ע"ס דאשכנח דאי אמר איזיל ואתרה ואיתו וזו לא אכיל ופי' רש"י ובאתרא דמסלקי הוא כלומר דבאתרא דלא מסלקי אפי"נ מיייתי וזו לא מסתלק וכו"ס בצומר איזיל ואתרה וזה על דעתו ז"ל דמשכנתא בכל גוונא שריא זולתי בלא נכיייתא באתרא דמסלקי וכתבו תלמידי הרשב"א לדעת רש"י אפי"נ במשכנתא נכיייתא למאן דשרי לה אי אמר איזיל ואתרה לא אכיל אבל נכיייתא באתרא דמסלקי ובכיייתא דכיון דשרי כי אמר איזיל ואתרה אמאי מסלק ליה עד דמיייתי ופרע"י ולא מצא מקום להעמידה אלא באתרא דלא מסלקי ובכיייתא וזלים וזימניה וזה אכילה אחר זמנו נכיייתא כמו שהיה אכל תחלה שזה מותר אפי"נ דלא כתב ליה ואכיל נכיייתא כל זמן שמתקן זו בידי ומש"ה אמרין דכל דאמר אתרה ואיתו וזו לא אכיל וכו"כ בעל התרומות בשם הרשב"א וכן יש להעמידה באתרא דלא מסלקי ובלא נכיייתא לדין דקי"ל דלא כרינא דאמר אפי"נ לדעת הרשב"א דלא הו"ל אלא חכך רבית וכתוב עוד נמ"י ע"כ ד' ד"ב בשם הרשב"א דהא דמהניא מחאה דוקא במש"ל דאי לא שלם לאו כל כמיניה ליפרקיה וכן כתב בעלה הנזכר ד"ג בשם (יב) הרשב"א אכל הרי"ף לא כתב הא דאזיל ואתרה וכו' משום דלידיעה כי כל משכנתא אסורה זולתי משכנתא דסוריא וכתיב בעל התרומות שדקק הרמב"ן דמלך אכל הרי"ף האי דינא ואוקמה דריעבד כדכתב בשאר משכנתא דאי עבר ומשכן ואח"כ בלא בעל הקרקע ומיחה בידו א"כ הוא אתרא דמסלקי מסלקין ליה מפירי ומסדרין לו ב"ד ומוציאין מן הלכה למלוה כל חובו כדן כל ב"ח ובאתרא דלא מסלקי מסלקי ליה נמי מלמיל פרי בתורת רבית ולסלקי לגמרי או איפשר דהא מקניא ליה הילכך אכיל פירי בשומא ומכנין ליה דמי כולו פירי כמה דשיימי ליה בי דינא והא דאמרין בגמרא איזיל ואתרה ואיתו וזו משכנתא דמסלקי מינה למאן דשרי לה לא קי"ל הכי וזו שלם כתבה הרב בעלמא ומלמדו שרעו לומר דבאתרא דמסלקי מיהא אי איתו ואתרה לא ליכיל אפי"נ דאמר ל"ל וזו אלא כי מודמני לי לזמני לא אכיל וזו שכתבו וקרוז אני לומר שא"כ אמר אין רצוני שתאכל עוד פירות בתורת רבית ואפרע . לך חובך כשיזמן לי או אהון עמך ב"ד ואכלן אח"כ שהוא משלם דכיון דשלא ברצונו אכלן גזילה היא בידי ומוציאין ממנו עכ"ל והריב"ש בתשובה הביא דברי הרמב"ן ז"ל כתבו תלמידי הרשב"א דהא דאמרין דיכול למחות בידי וי"מ דוקא ב"ד אכל מיהא שלא ב"ד ואח"כ אכל אינו משלם וי"מ אפי"נ מיהא שלא ב"ד נמו ויתקומם כיון וירד נחמי אביהם מסתמא צמילתא דאכילון קיימי וכו' ואילו כל דמעתס דמי אח"כ ב"ד מיחו בשכילן וכו"כ הרשב"א וזהו הדעת נוטה הרמב"ן ז"ל : והרישב"א כתב ח"ל אליבא דרב אשי משכנתא דאית בה אבק רבית יכול למחות בו הלכה שלא יאכל פירות באיסור כיון דאי אכיל לא מני מש"ק מיניה ואפי"נ שקבע זמן לא מועיל כלום וב"ד חייבים למחות בידי ואם אכל בתר כן משלם מדין גזל וכחשבינן ליה אפי"נ בשאר אחרונא וב"כ כופין אותו לפרוע מיר שלא קבע זמן אלא על דעת שאכל פירות עכ"ל ובע"כ אמר אייתי וזו פי' באתרא דמסלקי אמר הלכה למלוה איזיל ואיתו וזו תו לא אכיל מלוה פירות החוברים לקרקע אע"פ שאינם צריכים ולא אפילו מתמרי דעל בודייה דלא אגביהוהו וזה"ש אינו ממתין מלאכול אלא בכדי שלא יאסרו שם הפירות :

משבתא

א"כ בלא הלכה וכו' ע"ס מחלת (דף ס"ח) אמר רב אשי ח"ל סני דמתא מחסיה מאי משכנתא דשכונה גביה למ"מ ליינה דבר מוציא ופי' רש"י דשכונה גביה דאין שכן קרוב ממנו וא"כ בלא הלכה למוכרה אין צבעלימאריס שכן ועוד לקנותה כזה עכ"ל . והר"ש ע"ס ת"י כה אחד מן המזכירי בעל המשכונה מסלקי והוא מדברי הר"ש וכו' רבינו דין זה ב"ח ע"ס הר"ש : ומ"ס וא"כ בתחלת המשכונה וכו' ג"ו מדברי הר"ש ועיין ב"ח סימן קע"ה ספ"ח פ"ט :

משבן

א"כ בלא הלכה וכו' ע"ס מחלת (דף ס"ח) אמר רב אשי ח"ל סני דמתא מחסיה מאי משכנתא דשכונה גביה למ"מ ליינה דבר מוציא ופי' רש"י דשכונה גביה דאין שכן קרוב ממנו וא"כ בלא הלכה למוכרה אין צבעלימאריס שכן ועוד לקנותה כזה עכ"ל . והר"ש ע"ס ת"י כה אחד מן המזכירי בעל המשכונה מסלקי והוא מדברי הר"ש וכו' רבינו דין זה ב"ח ע"ס הר"ש : ומ"ס וא"כ בתחלת המשכונה וכו' ג"ו מדברי הר"ש ועיין ב"ח סימן קע"ה ספ"ח פ"ט :

משבתא

א"כ בלא הלכה וכו' ע"ס מחלת (דף ס"ח) אמר רב אשי ח"ל סני דמתא מחסיה מאי משכנתא דשכונה גביה למ"מ ליינה דבר מוציא ופי' רש"י דשכונה גביה דאין שכן קרוב ממנו וא"כ בלא הלכה למוכרה אין צבעלימאריס שכן ועוד לקנותה כזה עכ"ל . והר"ש ע"ס ת"י כה אחד מן המזכירי בעל המשכונה מסלקי והוא מדברי הר"ש וכו' רבינו דין זה ב"ח ע"ס הר"ש : ומ"ס וא"כ בתחלת המשכונה וכו' ג"ו מדברי הר"ש ועיין ב"ח סימן קע"ה ספ"ח פ"ט :

דרכי משה

וגראה הא דכתב דבעינן משלם זמניה דוקא באתרא דלא מסלקי דכחך זמנו לא מני לסלקו אבל באתרא דמסלקי אין חילוק בין משלם זמניה ולכן כתיבו רבינו סתם דין זה באתרא דמסלקי : (ג) וכ"ס ריב"ש סימן ש"ה דהוי ר"ק דוקא לאירי שהובר הרב שבא לכלל רבית אבל קודם זו אינו אכור אלא מדרבנן שסא לא יבא לכלל רבית עכ"ל . ובמדרבי

פרישה

ב"י : (כט) אבל אם נתנו המלוה בכליו כ"י ב"י משמע שמיני שנתן בכליו ומצאנו הכלי דקנינו בסגנון וכן משמע לכאורה בגמרא וזהו דנקט כליו ורש"י אפי"נ ב"י בהגבהה למוד קנה אורחא דמילתא נקט ו"א כמ"ס ברדוש : (ל) ובאתרא דלא מסלקי ב"י כ"י דחשיב כקרקע : (מ) קרוב לקנותה יותר כ"י ב"י ח"ל דף ס"ח ע"כ מאי משכנתא דשכונה גביה ופירש"י דשכונס גביה אין קרוב ממנו וא"כ ב"י הלכה למוכרה אין צבעלימאריס שכן ועוד לקנותה כזה עכ"ל

דרכי משה

וגראה הא דכתב דבעינן משלם זמניה דוקא באתרא דלא מסלקי דכחך זמנו לא מני לסלקו אבל באתרא דמסלקי אין חילוק בין משלם זמניה ולכן כתיבו רבינו סתם דין זה באתרא דמסלקי : (ג) וכ"ס ריב"ש סימן ש"ה דהוי ר"ק דוקא לאירי שהובר הרב שבא לכלל רבית אבל קודם זו אינו אכור אלא מדרבנן שסא לא יבא לכלל רבית עכ"ל . ובמדרבי

פרישה

ב"י : (כט) אבל אם נתנו המלוה בכליו כ"י ב"י משמע שמיני שנתן בכליו ומצאנו הכלי דקנינו בסגנון וכן משמע לכאורה בגמרא וזהו דנקט כליו ורש"י אפי"נ ב"י בהגבהה למוד קנה אורחא דמילתא נקט ו"א כמ"ס ברדוש : (ל) ובאתרא דלא מסלקי ב"י כ"י דחשיב כקרקע : (מ) קרוב לקנותה יותר כ"י ב"י ח"ל דף ס"ח ע"כ מאי משכנתא דשכונה גביה ופירש"י דשכונס גביה אין קרוב ממנו וא"כ ב"י הלכה למוכרה אין צבעלימאריס שכן ועוד לקנותה כזה עכ"ל

דלי תנה קמא וכתב עזר אצל הרמב"ן כתב דאפי' מוכר לאחר בדמים הללו
 פסור למכרה לזה דכיון דהתנה ע"י הלואה מיחוי כרובית וכו' ה"ל נכס הרמב"ן
 פ"ז מה"מ אצל הגהות מרדכי כתבו נכס ר"י דהא דאסור דוקא כשהתנה בדמיה
 לא תמכור אלא לי בדמים הללו אפי' אם תוכל למכרו ביומא ויאסור וזו והוא
 קבל עליו הכל ומיחו אם חמר מעכשיו
 תהא קנויה לך כשארצה למכרה שרי עכ"ל :
 שבו"ם שמעון קרקע לישראל וכו' שם
 (עג :) עובדא דרב מרי בר רחל ורבא
 ופירש"י ואין זו רבית דהא רבא לא מחייב
 מידי אלא עכו"ם משמע שם היה מוטל
 על רבא שהיה הקונה לפורעו הוה אסור
 משום רבית אלא ה"ל כתב פ"ז מה"מ
 שהרמב"ן והרשב"א כתבו נכס אחרים
 שאפי' היה על הקונה לפדותו מותר לפי
 שדנייהם היה הוא כמכירה עד שהיה
 נפרע ולא יפה כחו מכה העכו"ם
 וכשפודה אותה הרי המלוה כחומר ומכרה
 לו עכ"ל (יד) . וכתבו נמי"ל נכס הרשב"א
 וגם תלמידי הרשב"א כתבו שפי' זה עיקר
 וכ"כ בעל התרומות נכס ר"ח והרשב"א

עכ"ל דין זה הוא תלמוד ערוך בסוף ע"ו וכתבו רבינו בח"מ סי' ר"ו ולגם נתבאר
 בס"ד ע"ט : עכו"ם שמעון קרקע וכו' שם (ד' ע"ג) עובדא דרב מרי בר רחל ורבא
 דהורה כך רבא דאין זה רבית שהישראל הראשון דר בחנם צבית ישראל קשני
 שקנה מעכו"ם דהא השני לא מיחייב מידי לשלם לראשון אלא העכו"ם הוא שהייב
 לראשון ולא עדיף השני מהעכו"ם דהא
 מיניה הכי משמע להדיא מפירש"י ותוספת
 לשם וגראה דדין זה דומה לישראל שמוה
 לעכו"ם צבית והעכו"ם עושה שליח את
 ישראל לשלם לישראל ראשון קרן ורבית
 דשרי כלעיל בריש סי' קס"ט וכך מובאר
 במרדכי שפירש כך דברי רש"י אצל הרב
 המגיד פ"ז מה"מ מלוה לא הנין כך מדברי
 רש"י וכתב עוד שהרמב"ן והרשב"א
 חולקים על פירש"י והביאו ב"י והעיקר
 שאין כאן מחלוקת וכך מובאר ממ"ש ב"י
 בסמוך ב"ה מ"ב עכו"ם שמעון משכנו
 לראובן וכו' :

קעג בשם שיש רבית בהלואה כך יש רבית במכר כיצד מבר

לו דבר ששוה י' זהובים בי"ב בשביל שממתין לו
 המעות אסור (ה) אפי' אם המוכר עשיר וא"צ למעות ולא היתה
 הסהורה נפסדת אצלו בד"א בדבר ששומתו ידוע כמו פלפל ושעורה
 (ג) או כ"ד שיש לו שער ידוע אבל טלית שאין לו שער ידוע ואין
 שומתו ידוע יכול למכרה ביוקר בשביל המתנת המעות ובלבד
 שלא יאמר לו בפירוש אם תתן לי המעות מיד הרי הוא לך בי'
 זהובים

ועל המכר כיצד השכיר לו אתה חצירו וכו' אם מעכשיו אתה נותן לי ה"ה לך בי'
 פלעים לשנה ואם של חדש נכדש סלע לחדש מותר . מכר לו את שדהו וכו' אם
 מעכשיו אתה נותן לי ה"ה שלך באלף וזו אם לגורן ב"ב מנה אסור ונגמרה
 מ"ש רישא ומ"ש סופא רבא ורב יוסף דאמר תרווייהו שכירות אינה משתלמת
 אלא לבסוף והאי כיון דלא מטי זמניה למיגבא לאו אגר נטר ליה הוא משהיה
 הוא דהכי שווא והאי דקא"ל אם מעכשיו אתה נותן לי ה"ה לך בי' סלעים לשנה
 אוזולי הוא דמוזיל גביה סופא כיון דזבני ניכח ובעי למשקל דמי מעכשיו הלכך
 אגר נטר ליה הוא ואסור :

ומ"ש אפי' אם המוכר עשיר וכו' שם אחר רב פפא ערשא דידי שרי פירש"י
 עושה שכר תמרים היה ומוכר לו בזמן הוול בחשירי כשער של ניסן
 וממחין לו עד ניסן שיכראי לא פסיד אינו מתקלקל והייחוי יכול להכניעו עד
 ניסן וזו לא נריכנא שאני עשיר ואינו דחוק למכור כשער של עכשיו א"ל רב
 שישא צריה דרב אריז לרב פפא מאי חזי מר דקא אזלת בתר דידך ויל בתר
 דידכו דאילו הוה לכו זווי הוה שקלי כי השתא השתא דלית להו זווי שקלי כיוקר'
 דלקמיה וקאמר בגמרא (בדף ס"ח) אמר רבא לית הלכתא כטרשי פסנאי דהיינו
 ערשא דרב פפא מטעמא דאמרן מאי חזי מר דקא אזלת בתר דידך ויל בתר
 דידכו : בר"א דבבר שומתו ידוע וכו' ג"ו (בדף ס"ה) וז"ל נחמן ערשא שרי
 פירש"י

ועל המכר כיצד השכיר לו אתה חצירו וכו' אם מעכשיו אתה נותן לי ה"ה לך בי'
 פלעים לשנה ואם של חדש נכדש סלע לחדש מותר . מכר לו את שדהו וכו' אם
 מעכשיו אתה נותן לי ה"ה שלך באלף וזו אם לגורן ב"ב מנה אסור ונגמרה
 מ"ש רישא ומ"ש סופא רבא ורב יוסף דאמר תרווייהו שכירות אינה משתלמת
 אלא לבסוף והאי כיון דלא מטי זמניה למיגבא לאו אגר נטר ליה הוא משהיה
 הוא דהכי שווא והאי דקא"ל אם מעכשיו אתה נותן לי ה"ה לך בי' סלעים לשנה
 אוזולי הוא דמוזיל גביה סופא כיון דזבני ניכח ובעי למשקל דמי מעכשיו הלכך
 אגר נטר ליה הוא ואסור :

כתב הרשב"א שאלת ראובן שמעון ספרים וכלי הגת ונתן לו רשות להשתמש בהם צריך להזכיר בשטר נכיתתא דאי לא איכא משום רבית ונכיתתא שרי דנכיתתא
 שכירות הוא ובשכירותו משתמש בהם עכ"ל : כתב עוד שאלת ראובן משכן בתים לזו במנה וקבל עליו אחריות ואותם בתים היו של שמעון ולוי ידע ושמעון
 שתק באותה שעה ודר בהם לוי' שנים וכשצב לוי ליפרע לא היתה יד ראובן משגת ונתפסדו שיתן ראובן ללוי' דינרים לזמן פלוני ואח"כ נודע ללוי שהבתים היו של
 שמעון ואמר לפשרנים שלא יחזירו הטרט לראובן עד שיסלק מעליו את שמעון . תשובה הדין עם לוי עמו פטרה בטעות היא ומסתברא לי שראובן חייב מדין האחריות
 לשלם לו עד כדי כל הקרן ר"ל שאם היה קרן המשכונא ק' דינרים והטלו הפטרה ב' וזכר' שנים שדר בהם לוי עולה לם' דינרים יש לראובן לשלם לו לפחות מדין
 אחריות עד כדי חמשים דינרים שפחתו לו מן הקרן אבל מהמותר שעל הקרן אני מסופק שלא יבא בו משום איסור רבית לפי שאמרנו (ב"מ יד :) המוכר שדה לחצירו
 ונמצאת שאינה שלו אמר רב וש' לו מעות ויש לו שנה ושמואל אמר מעות יש לו שנה אין לו ואקשינן (ס"ט ע"ו) . וסבר שמואל לוקח מגולן לית ליה שנה והא אמר ליה
 שמואל לרב חיינא בר שלת אימליך וכתוב שפירא שכתב ופירי אמר רב יוסף כגון דאית ליה קרקע אמר ליה אביי ובי מותר ללות סאה בסאה בשיש לו קרקע אמר ליה
 תמס הלואה הכא זבני ואיכא דאמר רב יוסף בשקנו מידו א"ל אביי ובי מותר ללות סאה בסאה בשקנו מידו א"ל תמס הלואה הכא זבני אלמא דוקא במקום זבני
 מותר לשלם לו פירות הא בהלואה אפי' יש לו קרקע וקנו מידו אסור והכא לאו זבני ניכח אלא משכנתא דהיינו הלואה ואפי' מוכר בית בבתי ערי חומה אית דאמרנו בערבין
 (לא :) ה"ו רבית אלא שהתורה התירוהו וי"ל דכל שיש בה נכיתתא ה"ו מכר גמור לא נבדי פירות והרי הוא לבדי פירות כמכירה וצריך לי עדין להתמשב בדבר אפי' שהדבר
 יותר קרוב צבני שהוה מכירת פירות ומותר עכ"ל :

קעג בשם יש רבית בהלואה וכו' משנה בפרק ארובה ג"ך (ס"ה) מרבין על השכר ואין מרבין על המכר וכו' וכתב הרמב"ם פ"ח מה"מ שם א"ל

ומכר באם מעכשיו ככך וכך וכו' הרי זה אבק רבית והטעם דכל שאינו דרך הלואה אלא דרך מכר לא הוי רבית דאורייתא אלא דרבנן (ה) :
 אפילו אם המוכר עשיר וכו' ג"ו שם אחר רב פפא ערשא דידי ודאי שרי מ"ט שכראי לא פסיד וזו לא נריכנא ואסיקנא (ס"ח) לית הלכתא כטרשי פסנאי :
בר"א דבבר שומתו ידוע וכו' ג"ו שם אחר רב נחמן ערשא שרי ופירש"י ערשא למכור סחורה ביומא ומכרה ובלבד שלא יפרש אם מעכשיו הרי הוא לך
 נפחות אלא ימכור סתם ככך וכך לזיס פלוני והתוס' (בג) הכריעו מכה מימרא אחרת דרב נחמן דע"כ לא שרי רב נחמן ערשא אלא דבבר שאין
 שומתו ידועה כגון פרה ועלית אכל פירות אם יבא השער אסור כלומר לפירות כל שלא יבא השער אין שומתו ידועה וכדברי התוס' כתב הרשב"א ע"ה קמ"ב ד"ב
 ונ'

דרכי משה

דף קס"ח ע"ב בהנחות רא"ב דוקא בהלואה אבל דרך מכירה צד אחר מותר ברבית דהלכה כר"י דס"ל שם פא"ז דף ס"ז דשרי אמנם כבר ששח טימן ש"ה ותוס' ב' דהילכתא ברבנן
 דאוסרין וע"ל סימן קע"ד סו"ן זח : (יד) וע"ל סימן קס"ט כתבתי דין המשכונן דבר אחר ומוכרו לישראל והישראל פוראו אי צריך לתת כל הרבית :
 קע"ג (א) ע"ן א ב"ש טימן ר"ח ולקמן סי' קפ"ה :

פרישה

(לב) אלא לי בשויה פי' אפי' טוסק עמו למכרה לו בכך וכך דמים דהם דמי שויה של אותו
 קרקע דכיון דלא מויל גביה מותר אכל מדברי המ"מ משמע שכל שטוסק דמים ידועין
 אפי' שאין הקרקע שוה יותר אסור משום דמיחוי כמחיל גביה משתת הלואה ולא שרי אלא
 כשאינו קובץ דמים כלל אלא אומר לא תמכרנה אלא לי בשויה ב"י ועד"ר : (ג) עד שיתן לו
 עכו"ם משמתי וכתבו הרמב"ן והרשב"א וכו' נכס הרשב"א דף ק"ז ריש ע"ב דאפי' קיבל עליו
 ישראל הקונה מיד המלוה ישראל מותר לפי שדנייהם היה הוא כמכירה עד שיהא נפרע
 ולא יפה כח הקונה מכה העכו"ם וכשפודה אותו הרי המלוה כחומר ומכרו לו עכ"ל ועיין בה"מ
 דף ק"ד ע"א :

סי' קע"ג (ה) אפילו אם המוכר עשיר פירוש שמוכר לו דבר שמתיר להפיקו כשעור שקנה
 זה ממנו נמצא דלגבי עושר אין ריוח בזה הקנין דהוי לא קנהו זה היה
 פטחה אותו בידו עד שעת היוקר ואפי' אסור והטעם דאוליגין בתר לוקח ואי היה ליה זווי
 כיו שקיל כששתא בול והשתא לית ליה זווי שקיל כיוקרא דלקמיה גמרא : (ב) או כל דבר שיש
 לו שער ידוע עיין ב"י שכתב שרבינו ז' וא"ל ז' קתו ולפ"ז שרבינו ס"ל דהטברא איפכא
 שהשומתו ידוע הוא ידוע לכל ובשפת המכירה הוא ידוע ויכיר משא"כ דבבר שאין שומתו ידוע
 ויכיר לכל אלא שילא לו שער בעיר ואינו יודע שיתרון עד שילא אל השוק וידע אפי' אסור .
 והשתא א"ש והרשב"א שניה לשון התוס' דהתוס' כתבו בפרה ועלית דשרי משום דאין שומתו
 ידוע והרשב"א כתב משום דלא יבא לו שער ללמדינו הא אם יבא שער אף שאין שומתו ידוע
 אסור דהיינו קטת תמילה לשון התוס' שומתו ידוע ואפי' לשון הרשב"א דילא השער ולא ז' אף
 ז' :

ולו עטין פירי בגמרא נכיתתא אפי' יכול לסלקו ואין מילוק בזה בין בית לשרה או שער מוטלוק ויש מתירים להלות על פסדים ומקומות ב"ה וליטב פליגי אפי' גלל נכיתתא דהוי לצדק
 פטוח ומותר להלוות ברבית לצורך מצוה ועוד להסמיר לפטוח נכיתתא ודוקא כשמתעב על המלוה כ"ה פ"ח

חידושי הגהות

קע"ג א ע"ן ב"ש פ"ח טימן ר"ח ולקמן ד"ה פ"ה א

דרישה
 וכמ"ס רבינו בח"מ סימן ר' ומה"ס שם בקנין שנה לקנות מהמוכר אמרינן ללא קנה כיון שברשות
 מוכר רובא עד הנה עדין לא יבא מרשטו מספיקא משא"כ הכא דלדרכה הכי משכנתא ברשותא
 דמלוה קאי והלוה בלא לסלקו ולהזיזתו מידו וכבר נתגדלו הפירות ולקמן המלוה ושם בכלני
 נקרא הלוא המזיז והעיל סימן קל"ב דאמרין ללא קנה היינו נמי מטעמא דנכיתתא דהוה
 תמילת קנין ולמחרת אמרינן ללא קנה אפי' ששנינו רוצין וק"ל אכל אין לומר דשאני הכא
 דקנה בהגבהה כשלקטן וממנו בכליו דהא רבינו לא הוכיח קנין הגבהה כלל והדין עמו דהגבהה
 אינה קנין אלא כשהגביה אדעתיה דלקנות בה אכל לא כשהגביה לצורך לקיחה וכמ"ס ב"ד
 סימן קל"ב ו"ל היה העכו"ם מוכר הגביה תמילה לקנות קנאן כ' לא הגביה לקנותו כ' כמ"ס
 שם והגמרא דקאמר ואי אגבינכו בסכסכי קננכו ס"ל לרבינו ללא משום הגבהה קאמר דקננכו
 דא"כ אפי' לא היו בסכסכי דהמלוה נמי קננהו בהגבהה אלא בכלי שלו קנה ליה אלא אורחא
 דמילתא קאמר וכמ"ס בפרישה ועמ"ס בסיומן קל"ב עוד מוס' : [ו] אלא לי בשויה מותר ולקמן
 בס"מ סימן ר"ו כתב בשם הרשב"א דא"ל לא קרב עמו בדמים אלא אמר אם תמכרנה לא תמכרנה
 אלא לי וקנה מידו פ"ו ומכרה לאחר קנה השני דכיון דלא קרב דמים לא סמכה דעתיה לא קנה
 מדי אפי' לדעת המ"מ דהכא לא נמית דבני קנייה אם אין סלוה רואה לקיים דבורו אלא
 שרואה לעמוד בדברו וקמ"ל דלא עבדי המלוה והלוה איסור בזה דלא מויל גביה מדי והתם
 מיידי לענין אם סמכה דעת קמא ולא קנה שני או לא ועיין ב"ש פ"ח מה"מ בהגהות דמשמע שם
 מילוק אחר וימת נראה דלק"מ דגם לקמן בח"מ קאמר ו"ל האומר כשמתכרו אמכרנו לך כד שיש
 צו תלמוד די נשנים מהלשט ש"מ שהקנין אל אפי' שלא קץ דמים כדאמר אמכרנו לך כששומתו
 אותו ה"ו כשאמר לו אמכרנו לך בשויה כאלו אמר כששיתי בני אדם וק"ל : ו"ל רמ"א ובמדינת
 פ"ו עטין פירי בגמרא נכיתתא אפי' יכול לסלקו ואין מילוק בזה בין בית לשרה או שער מוטלוק ויש מתירים להלות על פסדים ומקומות ב"ה וליטב פליגי אפי' גלל נכיתתא דהוי לצדק

שחזר אפי' לא הגיע זמן הפרעון כדמשמע בגמרא גמי מרזין על השכר וכתיב פירי' שמי' ו"ט אם הקהל כריסין מעות ויכלו לעשות כדרך שהיו עושים קהל ברצלו'ה שהיו מוכרים ב עווי היין או הבשר לשנים או שלשה מיוחדיו הקהל לפרוע הסך בזמנים ידועים והקונוס מתחייבים לקהל בשער ואח"כ מוכרים הקהל החוב והוא נכנסת למי שימך להם המעות מיד עכ"ל ג' והחוב בהגהת השיר"י עלה קמ"ב דבעינן שהמלוה יסלק מן החוב ויזכה בו הקונה במעמד ג' ואם יש לו שטר עליו ימסרנו לקונה ויכתוב לו קני לך חיוב וכל שענדויה ואם הלוה טוח עכ"ס ואמר המוכר לקונה אני מוחל לך כל מה שהוא חייב לי ולא אודיענו בזה כי ואתנו לך ולא אכזה בו לזורך עצמי אלא לזורך ומעכשו אני פטור מתוך בענין זה דומה שאין רבית והמחמיר תע"ב (ד) ריב"ש :

השטר כאלו הלוה עד זמן פרעון החוב עבור שנתן לו פחות מן החוב : ומ"ש וכלכד שהיא אחריות וכו'. כ"כ כל הפוסקים ופשוט הוא דלא היה האחריות המוכר הרי הוא מנצל תנאו והוא' הלוה : ומ"ש ובשכירות מותר וכו' יתבאר בחילת סי' זה ועוד יתבאר בסיומן קע"ז :

משום רבית (ד) ובלבד שיהיה אחריות של השומר והמלוה על הלוקח בנותן אם יעני הלוה שלא יהיה לו מטה לפרוע שלא יחזור על המוכר אבל אחריות שבא תחת המוכר בנותן שנמצא פרוע (ס) או שטרפו בעל חוב מוקדם א"צ שיהיה על הלוקח וכמו שיבאר למוכרו לאחר בפחות כך יכול למוכרו ללוה עצמו (ו) ובשכירות מותר אפילו מפרש בהדיא (ז) כגון שמשכיר לו בית ששונה שכירותו י"ב זהובים ואומר אם תפרע לי מיד הרי הוא לך ב' זהובים לשנה ואם לחדשים תתן לי זהוב לכל החדש מותר (ח) שולחני שמוכר דיגרי טבוע במעות שאינן טבועות ומוכר הדיגרי ביותר משווי בשביל שממתין למעות אם יש ללוקח המעות מותר ואם לאו אסור וכתב א"א הרא"ש ז"ל שצריך שיהיה ביד הלוקח (ט) כל דמי הדיגרי כתב הרמ"ה דוקא שולחני (ט) דאורחיה בהבי אבל באיניש אחריו אסור (י) עד דא"ל כפי דרך מקה ומסכר ודוקא דיגרי במעות (יא) אבל מעות

שולחני שמוכר דיגרי טבוע וכו' כרייתא בהובב (מ"ו) הרי שהיה חמרו ופועליו תובעין אותו בטוב ואמר לשולחני תן לי דיגרי מעות ואפרנס ואני אעלה לך יפה דיגרי ועריסות ממעות שיש לי בביתי אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור ואסיקנא רב אשי אמר לעולם דמיים ופרוטעות כיון דלית ליה נעשה כאומר הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח כך היא גירסת התוספות והרא"ש ודלא כגירסת רש"י לעולם בפרוטעות כלומר איד ולידי בפרוטעות כדקמ"ז מעיקרא אלא ה"ג לעולם דמיים ופרוטעות איירי ולא כדאיירי מעיקרא שהשולחני נותן לו בפרוטעות והוא מחזיר לו פרוטעות דהיינו רבית גמורה כיון דיהיב ליה טפי וסאה בסאתים לא שאכתן דשרי אפי' ביש לו

ובלבד שיהיו אחריות השטר והמלוה וכו' בס"ה בחלק ד' כתוב

קרוז לזה וכו' וה"מ בפ"ה ורבי' ירוחם בח"ד בשם הרמב"ן. וכן כתב הרשב"א וז"ל שאלה המוכר ש"ס לחבירו וקבל עליו אחריות שאם לא יוכל לגבותו מן העכו"ם או אם שמה לא יגבנו מאוס גזירת מלך שישלם לו הקרן לכד אם יש בזה משום רבית או לזה תשובה כל שמתר לו ש"ח כראוי אע"פ שגובה בו רבית ה"ז מותר דשכר מעותיו הוא נוטל מן העכו"ם וקבלת אחריות מתחת גזירת מלך שגובה הקרן מן המוכר גם זה מותר דה"ל כאחריות מכירת קרקע וקרוז הדבר דאפי' אחריות רבית מותר כאחריות מכירת קרקע שמקבל אחריות העמל והשגב אצל מה שקבל שאם לא יוכל לגבותו מן העכו"ם שישלם לו הקרן קרוז בעיני שזה אסור לפי שנתנאו זה מנצל המקח וא"כ אין כאן מכר אלא כעין מלוה ואפי' כשנוטל רבית מן העכו"ם ימלא שטעל שכר מעותיו מיראחל רבית שירויחו מעות של אותו מוכר ומוסר אתה למד למה שאלת עוד בזה שכן חובו שאסור חסום דשכר מעותיו הוא נוטל מן המשכון עכ"ל ואם עבר וקבל עליו המוכר אחריות כתב בעל התרומות בח"ג שנתנאו קיים ואם אינו יכול לגבות ממנו חובו מחזיר לו מעותיו דלא גרע משטר שיש בו רבית שגובה את הקרן ואם יש בו ייחוס יהיה למוכר (ה) אבל אחריות שבא מתחת המוכר וכו' כן נראה מדברי הרמב"ן שכתב ה"ה בפ"ה ואם יש ביד המוכר משכון מהלוה מותר למוסרו לקונה דלא נאסר קבלת אחריות אלא כשהמוכר מקבל על עצמו להבטיח לו חובו משום דלואו כן מכר אסור אלא כשיצויחנה הלוה בערבות או בנשכונות אין צורך כלום וכן מובא בטור ח"מ סו"ו אלא מ"ש בשם בעל התרומות המוכר שטר משכונות קרקע לחבירו וכו' : ובשם שיכול למוכרו לאחר וכו' זה פשוט דכיון שאין בזה חשש רבית מה לי אחר מה לי הוא עצמו : ובשכירות מותר אפי' מפרש בהדיא משנה (ס) מרזין על השכר וכו' כיצד השכיר לו את החצר וכו' ובסיומן קע"ז הוא העיקר דין זה ושם כתבתי דינים דייכי לדין זה כי בסיומן זה לא כתבו רבינו אלא אגב גררא : שולחני שמוכר דיגרי טבוע וכו' והובב (מו) הרי שהיו חמרו ופועליו תובעין אותו בטוב ואמר לשולחני תן לי דיגרי מעות ואפרנס ואני אעלה לך יפה דיגרי ועריסות ממעות שיש לי בביתי אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור ואמר עלה רב אשי לעולם בפרוטעות כיון דלית ליה נעשה כאומר הלויני עד שיבא בני וכו' וכתבו התוספות דטעמא דשרי היינו משום דלוינו נותן לו אותו מטבע עצמו שלקח אלא מין אחר דדמי למקח וממכר דלוינו היה נותן לו מאותו מטבע עצמו הוה ליה סאה בסאתים כיון שנתן לו טריסות יותר והיו רבית גמורה וכו' הרא"ש ותלמידיו הרשב"א גורסים לעולם דמיים ואע"כ כתבו

אלה האלמני נותן לו מטבע והוא נותן לו פרוטעות דהוי דרך מקח וממכר ומזיל גביה לפי שהשולחני נותן לו מעות שהוא צריך וכיון דלית ליה שרי אפילו יהיב ליה טפי ומייתי ראייה מהלויני כי יהיב דשרינן סאה בסאה דרך הלוואה ביש לו ה"ג שרינן דרך מקח וממכר אפי' נותן לו עודף עכ"ל הרא"ש והוא מדברי התוספות ע"ש וכך הם דברי רבינו. ופרוטעות פירש"י מעות של נחשת שהם עדיין בלא צורה כעין אסיומן של כסף : ומ"ש וכתב א"א הרא"ש שצריך שיהיו ביד הלוקח כל דמי הדיגרי נראה דעצמו דכיון דלא שרינן הכא לתת לו עודף אלא משום דהוי דרך מקח וממכר א"כ צריך שיהיו ביד הלוקח כל דמי הדיגרי דהשתא חל המקח אצל אם אין לו כל דמי הדיגרי אין המקח חל כלל והו"ל כהלוואה ואסור לתת לו עודף דלא דמי ליש לו סאה דלוה עליה כמה שאין דמכירה ודאי אסור המכירה חלה אלא על מה שיש לו וכמו שנתבאר למעלה ריש סי' קס"ג ע"ש וכו' לקמן בריש סי' קע"ה יכול לפסוק עד כדי החיטין שיש לו. וכתב הרא"ש כך לאפוקי מגירסת רש"י ופירושו בזה דשולחני דאפי' היתה הלוואה אם יש לו בביתו מותר לתת לו עודף דה"ל הלויני עד שיבא בני עכ"ל רש"י דלפי זה אפי' לא היה ביד בעה"ב כל דמי הדיגרי שרי כדון יש לו סאה לזה עליה כמה שאין אצל לפי התוספות והרא"ש דטעמא משום דהוי דרך מקח וממכר צריך שיהיו ביד הלוקח כל דמי הדיגרי שוב ראיתי בהגה"ת ש"ע שכתב שא"צ שיהיו כל דמי הדיגרי בידו אלא דמי מהם כמו בהלוואה סאה בסאה ותימא רבא היאך פסק לקולא בדבר התפורס לאיסור דדברי רבינו וכתב כך בשם הרא"ש ואע"ג שאינו מפורש בספרו הרא"ש שבידו אין פסק שהאמת הוא כמו שהעיד עליו רבינו והכי נקטינן :

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו'. דלכ"כ למה נקט תנא שולחני הו"ל למינקט ואמר לחבירו אלא ודאי דוקא שולחני אי א"ל תן לי דיגרי מעות וכו' לא הוי משמעו לשון הלוואה אלא לשון מכירה כיון דלורחיה לדיגרי למכור דיגרי טבוע במעות שאינן טבועות שחיב כאלו אמר לחיב מכור לי דיגרי מעות אצל באיניש אחריו אסור עד דא"ל בפירוש מכור לי דיגרי מעות וכו' : ומ"ש דוקא דיגרי במעות אצל מעות במעות אפי' בשולחני אסור כבר נתבאר שזהו ע"ש דעת החסום

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

דרכי משה

(ד) וכו' בחשובת מיימוני השייכים לה"ם ולזה וע"ל סימן קס"ט בחבתי פ"ין מכירת הובות של עכו"ם : (ח) ובת"ה סימן ש"ג פ' ג"כ דאם המוכר מקבל עליו אחריות אסור וכו' ה"מ פ"ה דמלוה ולוה אפי' לא מקבל עליו רק אחריות הדמים שקיבל מהלוקח אסור דלא כנ"י דכתב רב ק' ע"א דאם שאחריות על המוכר שרי וכתב בת"ה סימן ש"ג דאין חילוק במוכר מקצת חיוב למוכר כל חיובו : (י) גיראה דוקא כה"ג שהלוה נותן למלוה עצמו כפירות משה חייב לו ללפטר מחובו והוה שרי דהוי כלוקח מטעמו אבל הלוה אסור ליתן לאחר פחות מחובו

דרישה

סי קעג [6] שולחני שמוכר דיגרי כ"י כרייתא הוא וימיתי ליה הגמרא במקו הובב דף מ"ו ע"א ז"ל הרי שהיו חמרו ופועליו תובעין אותו בטוב ואמר לשולחני תן לי דיגרי מעות ואפרנס ואני אעלה לך יפה דיגרי ועריסות ממעות שיש לי בביתי אם יש לו מעות מותר ואם לאו אסור ואסיקנא רב אשי אמר לעולם דמיים ופרוטעות כיון דלית ליה נעשה כאומר הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח כך היא גירסת התוספות והרא"ש ודלא כגירסת רש"י לעולם בפרוטעות כלומר איד ולידי בפרוטעות כדקמ"ז מעיקרא אלא ה"ג לעולם דמיים ופרוטעות איירי ולא כדאיירי מעיקרא שהשולחני נותן לו בפרוטעות והוא מחזיר לו פרוטעות דהיינו רבית גמורה כיון דיהיב ליה טפי וסאה בסאתים לא שאכתן דשרי אפי' ביש לו

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

פרישה

פרישה פ"ה דמלוה ולוה אפי' לא מקבל עליו רק אחריות הדמים שקיבל מהלוקח אסור דלא כנ"י דכתב רב ק' ע"א דאם שאחריות על המוכר שרי וכתב בת"ה סימן ש"ג דאין חילוק במוכר מקצת חיוב למוכר כל חיובו : (י) גיראה דוקא כה"ג שהלוה נותן למלוה עצמו כפירות משה חייב לו ללפטר מחובו והוה שרי דהוי כלוקח מטעמו אבל הלוה אסור ליתן לאחר פחות מחובו

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

פרישה

פרישה פ"ה דמלוה ולוה אפי' לא מקבל עליו רק אחריות הדמים שקיבל מהלוקח אסור דלא כנ"י דכתב רב ק' ע"א דאם שאחריות על המוכר שרי וכתב בת"ה סימן ש"ג דאין חילוק במוכר מקצת חיוב למוכר כל חיובו : (י) גיראה דוקא כה"ג שהלוה נותן למלוה עצמו כפירות משה חייב לו ללפטר מחובו והוה שרי דהוי כלוקח מטעמו אבל הלוה אסור ליתן לאחר פחות מחובו

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

בשם הרמב"ן דטעמא דשרי היינו משום דבע"ה פרוטעות נינהו כלומר שהם מעות בלא צורה כדפירש רש"י והו"ל כפירות וכיון דיש לו מותר דה"ל כאומר הלויני עד שיבא בני אצל אם היה דיגרי של ב"ה טבוע אף על פי שיש לו אסור דרבית קלוזה היא לו דעד שיבא בני אגרי נטר הוא וכתבו עוד ש"מ דרב אשי אהל לתרוני אפילו תימא כס"ד מעיקרא דהא והא דמיים וכיון שיש לו כהון ביתו מותר אחר שאינו קוץ לו זמן שהמואל את חבירו בטוב וא"ל תן לי ק' זוז שאני צריך להן ואח"כ בא עמי לבית ואתן לך ק' זוז שיש לשם מותר דלאו אגרי נטר הוא שהרי אינו קוץ לו זמן כלל אלא שכר הנאה שאין לו לטרוח עד ביתו ובעל התרומות בח"ג כתב שיש מתירין להלוות מעות ברבית ללוה שיש לו מעות בביתו מכה דרב אשי וכן משמע ממה שפי' רש"י על רב אשי והראב"ד כתב על המורים כן שהם טועים והביא ראייה לדבריו : כתב הרמ"ה דוקא שולחני וכו' כלומר דשולחני

ואם המוכר אדם חסוד וכו' (סה) אמר רב תמא ערשא לדידי ודאי שרי וכו' ופירש"י מוכר היה במקום הוול כמקום היוקר וכו' והוא מקבל עליו האחריות הדרך כהליכה כהא דתניא ברשות מוכר מותר וכו' והרא"ש וכתבו עוד נקטינן להו שוקא בחזרתו דאי לא"ה אסור לפי שטורחין לו בשכר הלואה אבל השתא נקטינן להו שוקא בחזרתן הוי בשביל שטורחין ושרי : ובגמרא אמרינן דנקטי להו שוקא ושכני להו מיכסא ורבינו לא נקט אלא חדא מינייהו לומר דכחידא סגי אלא שיש לדקדק דנקט שכני להו מיכסא ח שהוא שנוי לבסוף ואיפשר דההוא דוקא חביב בשכר טרחו אבל נקטי להו שוקא לא חסוד כולי האי וכו' . ולדברי האומרים דבההיא דהמולך חביבה שכתבתי בסמוך א"כ ליתן לו שכר טרחו קשה להם ליה לרב חמא למימר נקטי להו שוקא וכו' דמשמע דאלא"ה הוה אסור וכו' לרבנותא הוה אמר הכי אבל אפי"ן דאפי"ן לא נקטי שוקא וכו' שרי כדתינא בהמולך חביבה וכו' שלא הוזכר שם שכר עמלו ומוזני : **והחמרים** שדרכן להולך תצואה וכו' ברייתא (עג) (ה) והחמרים מעלים במקום היוקר כמקום

הוול ואינם חוששין ומשמע ודאי דבאינו נותן להם שכר עמלם הוא דא"כ מאי און חוששין דקמני פשיטא ודקדק רבינו לכתוב מותר להם לקבל מעות וכו' על מנת ליתן להם לזמן פלוני תצואה כשער מקום הוול שאם לא היה מתנה ליתן לזמן און כאלו הלואה אלא שלוחות הוא שבעלי בתים שולחים את החמרים שיקנו להם תצואה במקום פלוני ואם החמרים רוצים לחזוב בעצמם לטרוח בעד הבעלי בתים לקנות להם במקום הוול ואפי"ן אס רוצים לקבל אחריות מה בכך כיון דליכא הלואה אלא ודאי דבליכא הלואה לזמן עסקינן : ופירש"י אפי"ן אחריות ההכאה על החמרים כ"כ התוספות וה"ה בשמו והוא מ"ש גבי מ"ט רב פפא אמר יוחא להו וכו' נה להם לטרוח ולהיות שולחים לקבל עליהם אחריות הדרך על כך והיינו ודאי אחריות ההכאה דאילו אחריות ההולכה כיון שהם מרוויחים כמה שמוליכים לא ניחן ליהו' דפשיטא שאחריות עליהם הוא : וה"ה בפ"ט מה"מ כתב טעם לדברי רש"י דכיון שאילו הוולו פירות בתנאים במקום היוקר יותר ממה שלקחם במקום הוול יקבלום ובעלי בתים צדיקם שם בע"כ הרי הם כשולחים שלהם :

ור"י פי' שצריך ציהיב וכו' כך פירשו בתוס' בעלה הנזכר וכן דעת הרא"ש בעלה קמ"ה ד"ו וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה"מ וכתב ה"ה שכתב הרמב"ן שאם העלה להם שכר טרחן ועמלן אפי"ן שקבלו עליהם אחריות הדרך מותר וכתב שכן עיקר : ונגמתי' כחזק בשם ר"ח כדעת הרמב"ן ושם פי' טעמו של דעת זה : ובתבוב התוס' בעלה הנזכר ש"ח פי' שאפי"ן שכר החמרים נותן צ"ה לחמרים לפי שדומה לו שכר מועט גילוי תרעא ומכ"מ נראה שמודה דלא יהיב שכר עמלם ונחמס דומק שהקילו חכמים ברבית דרבנן והגהות מרדכי וה"ה כתבו כדברי ר"ח : איהא כנראה על האי דביתא דחמרים מ"ט רב פפא אמר מאס דמגלו להו תרעא וכו' מאי בינייהו איכא בינייהו תגרא חדתא ופירש"י בע"א והר"ף פי' בע"א ומ"מ לא הכריעו הר"ף והרא"ש הלכה כדברי מי וגם לא הוזכר בדברי רבינו ורבי' ירוחם בח"ד הזכיר טעמים אלו משמע דתרווייהו איתנהו ואיפשר שהיה מפרש דמאי דאמרינן איכא בינייהו תגרא חדתא לומר מאי דנסיק בין שני הטעמים אמרו ולא למימרא דפליגי רב פפא ורב אחא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ומ"מ ז"ע מ"י דחקו לפרש כן ואיפשר דלא הוה גרים מאי בינייהו אלא איכא בינייהו לבד וכן גמירי הרא"ש שאלה קאמר מאי בינייהו משמע ליה דלא פליגי :

ומ"י רבינו ודוקא בתצואה מותר וכו' אבל לא בסחורה אחרת שם בע"א רבי אפי מר' יוחנן מהו לעשות בגרוטאות כן א"ל בקט רבי ישמעאל בר' יוסי לעשות כן בגרוטאות ולא גיחונו רבי איכא דאמרי בקט רבי לעשות כן בכלי פשתן ולא גיחונו ר' ישמעאל בר' יוסי ופירש"י מהו לעשות בגרוטאות כן בשאר פרקמטיא כגון שברי וזב וכסף ושאר מיני מתכות דתצואה מידי דשכיח הוא דאזלי ואתי כל שעתא אמרינן ניהא להו דמגלו להו תרעא א"כ דמוזני גבייהו אבל שאר פרקמטיא ליכא גילוי תרעא ולא דמוזני גבייהו דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקח היום אינו לוקח למחר עכ"ל :

טרחן אלא דנכטר במאי דשכני להו מיכסא ונקטי להו שוקא : **והחמרים** תלכו על פירושו ופירשו כמ"ש רבינו בשם ר"י : וב"ש ודוקא

והלוקח שאל ממנו טובת הגאה שיתנה לו ויוליכה לשם ואעשה כרבי נמעות עד זמן פלוני השתא און המוכר צריך לטרוח של לוקח כיון שיש לו דרך לשם אלא הדרכה המוכר הוא עושה חסד עם הלוקח להלוות לו המעות עד זמן פלוני ולהבי א"כ לשלם לו שכר טרחו : **ומ"י** רבי' אס האחריות בהליכה על הלוקח אסור אפי"ן אס אמר אפרענה לך מיד כשתמכר על הלוקח אסור (כט) אפילו אם אמר אפרענה לך מיד כשתמכר שמיד במקום הוול געשית עליו הלואה כפי מה ששוה שם ומוסיף לו לפורעה במקום היוקר בשביל המתנת המעות ואם האחריות על המוכר מותר ודוקא שנותן לו שכר טורח על הבאתה למקום היוקר דאם לא בן הוה ליה רבית מוקדמת ואם המוכר אדם חשוב (ל) שפוטרים ללוקח המכס בשבילו מותר אפי' אינו נותן שכר טורח הבאתה והחמרים שדרבן להולך תבואה ממקום למקום מותר להן לקבל מעות מבעלי בתים במקום היוקר (ה) ע"מ ליתן להן לזמן פלוני תבואה כשער מקום הוול אפי' אין נותנין להם שכר טורח ההבאה ואפי' אין נותן המעות אדם חשוב שיפטרם המכס בשבילו (ג) ופי' רש"י אפילו אחריות ההבאה על החמרים ור"י פי' שצריך שיהיה האחריות ההבאה על נותני המעות אבל אם האחריות על החמרים אסור (ג) [וי] ודוקא בתבואה

והלוקח שאל ממנו טובת הגאה שיתנה לו ויוליכה לשם ואעשה כרבי נמעות עד זמן פלוני השתא און המוכר צריך לטרוח של לוקח כיון שיש לו דרך לשם אלא הדרכה המוכר הוא עושה חסד עם הלוקח להלוות לו המעות עד זמן פלוני ולהבי א"כ לשלם לו שכר טרחו : **ומ"י** רבי' אס האחריות בהליכה על הלוקח אסור אפי"ן אס אמר אפרענה לך מיד כשתמכר על הלוקח אסור (כט) אפילו אם אמר אפרענה לך מיד כשתמכר שמיד במקום הוול געשית עליו הלואה כפי מה ששוה שם ומוסיף לו לפורעה במקום היוקר בשביל המתנת המעות ואם האחריות על המוכר מותר ודוקא שנותן לו שכר טורח על הבאתה למקום היוקר דאם לא בן הוה ליה רבית מוקדמת ואם המוכר אדם חשוב (ל) שפוטרים ללוקח המכס בשבילו מותר אפי' אינו נותן שכר טורח הבאתה והחמרים שדרבן להולך תבואה ממקום למקום מותר להן לקבל מעות מבעלי בתים במקום היוקר (ה) ע"מ ליתן להן לזמן פלוני תבואה כשער מקום הוול אפי' אין נותנין להם שכר טורח ההבאה ואפי' אין נותן המעות אדם חשוב שיפטרם המכס בשבילו (ג) ופי' רש"י אפילו אחריות ההבאה על החמרים ור"י פי' שצריך שיהיה האחריות ההבאה על נותני המעות אבל אם האחריות על החמרים אסור (ג) [וי] ודוקא בתבואה

טרחן אלא דנכטר במאי דשכני להו מיכסא ונקטי להו שוקא : **והחמרים** תלכו על פירושו ופירשו כמ"ש רבינו בשם ר"י : וב"ש ודוקא

על שנים הוה ללוקח וכן נראה ממ"ש ואם לא מצא למוכרם וזכרתינו בה וא"כ למה האריך בדין שני כ"כ דלא סולל אלא ופיר' הוה אחריות אס חבדה או הסמיכה על הלוקח מותר וכו' עכ"ל ונראה שר"ל סבכל מיידי בדין א"י ובידין שני לא חתא לחשמועין אלא שאפי' קיבל עליו הלוקח האחריות אפי"ן מותר ולכן דקדק עליו דלא ה"ל להאריך כו' אבל לעד"ל דמרי מילי ודינים יניחו עצמו פשוט בעצמו ועל דין השני כתב גם זה נראה כדור בטעמו ולא מצאתי מקום צדור מאין יצא לו ז"ל עכ"ל . הרי משמע מלשנו דמ"ל דב' דינים הן ושארשון הוא ביאור לנרשא דרב חמא וטרשא דרב פפא הוא בגמרא ר"פ א"י דף ס"ה ע"א ופירש"י מוכר פרקמטיא הוה מוכר במקום הוול כשער שהוא נמכר במקום היוקר וממתין להן וכן מכלין אופו למקום היוקר והוא מקבל עליו אחריות הדרך בהליכה והלקוחות משתדבין בפרקמטיא שקונס שם במיתותו ומביאין לכאן ואחריות הסורה עליהן וכיון דלא מקבלי עליהן אחריות לא הוה מלוה גבייהו עד שהפרקמטיא נמכרת להן ומקבלין המעות וחותן המעית נעשין עליהם מלוה ואין כאן רבית עכ"ל והוה דומה קצת למש"ר בס"י קמ"ח מלוה אדם לחבירו מנה שיתעסק בו עד שיהי ב' מיני כו' . וכיון ככתב המ"מ שדין הראשון הוא ביאור לטרשא דרב חמא כ"כ צריכין לפרש כמו שפירשתי בפרישה וצריך שיהא הסמיות על המוכר דאל"כ הוה דמים מיד הלוקח וכו' שפירש"י בטרשא דרב חמא כי אף שהיה בידו להסמיך ליד המוכר מ"מ אס הוה אחריות על הלוקח הוה כמו דמי הלואה בידו אפי"ן דרבינו כתב א"כ דין טרשא דרב חמא בהדיא מ"מ כיון דיש קצת מילוק ביניהם כתב לפרווייהו דרב חמא חייבי שיקום היוקר הוה במקום אחר ורמב"ם חייבי שבכאן ומייקר לאחר זמן ששלוקח מכור בסומר א"י שיקטנו ב"ו ושם בטרשא דר"ס צריך לשלם לו שכר טרחו כמ"ש רבי' אפי"ן בסמוך גם לעיל ה"י קמ"ח ע"ש משא"כ כאן כיון שאין לו טורח משא"כ כשמוליכין למקום אחר דמסתמא ההולאה ושכר הטורח מרובה ולאו אורח ארעא שאלם לא יוכל למכרה שם שיתיינה למוכר לכך צריך ליתן שכר טרחו . ועל זין השני און להקשות מ"מ רבינו בדין שאלם זה שאפי"ן אס אמר אתן לך המעית מיד שתמכור אסור דשאלו התם דלא הוה ברשות המקבל להסמיך ולהכי לא מקרי שליט משא"כ הכא משא"כ אס לא תמצא למכרה כמו שתרמנה הסמיות לי פש טא דליתו אלא לשלוח וק"ל : [וי] ודוקא בתצואה מותר געמרים לעשות כן ר' וירש"י דתצואה מידי דשכיח הוא כו' אבל שאר פרקמטיא ליכא גילוי תרעא ולא מוזני גבייהו דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקח היום אינו לוקח למחר עכ"ל ועד"ל :

פרישה
על שנים הוה ללוקח וכן נראה ממ"ש ואם לא מצא למוכרם וזכרתינו בה וא"כ למה האריך בדין שני כ"כ דלא סולל אלא ופיר' הוה אחריות אס חבדה או הסמיכה על הלוקח מותר וכו' עכ"ל ונראה שר"ל סבכל מיידי בדין א"י ובידין שני לא חתא לחשמועין אלא שאפי' קיבל עליו הלוקח האחריות אפי"ן מותר ולכן דקדק עליו דלא ה"ל להאריך כו' אבל לעד"ל דמרי מילי ודינים יניחו עצמו פשוט בעצמו ועל דין השני כתב גם זה נראה כדור בטעמו ולא מצאתי מקום צדור מאין יצא לו ז"ל עכ"ל . הרי משמע מלשנו דמ"ל דב' דינים הן ושארשון הוא ביאור לנרשא דרב חמא וטרשא דרב פפא הוא בגמרא ר"פ א"י דף ס"ה ע"א ופירש"י מוכר פרקמטיא הוה מוכר במקום הוול כשער שהוא נמכר במקום היוקר וממתין להן וכן מכלין אופו למקום היוקר והוא מקבל עליו אחריות הדרך בהליכה והלקוחות משתדבין בפרקמטיא שקונס שם במיתותו ומביאין לכאן ואחריות הסורה עליהן וכיון דלא מקבלי עליהן אחריות לא הוה מלוה גבייהו עד שהפרקמטיא נמכרת להן ומקבלין המעות וחותן המעית נעשין עליהם מלוה ואין כאן רבית עכ"ל והוה דומה קצת למש"ר בס"י קמ"ח מלוה אדם לחבירו מנה שיתעסק בו עד שיהי ב' מיני כו' . וכיון ככתב המ"מ שדין הראשון הוא ביאור לטרשא דרב חמא כ"כ צריכין לפרש כמו שפירשתי בפרישה וצריך שיהא הסמיות על המוכר דאל"כ הוה דמים מיד הלוקח וכו' שפירש"י בטרשא דרב חמא כי אף שהיה בידו להסמיך ליד המוכר מ"מ אס הוה אחריות על הלוקח הוה כמו דמי הלואה בידו אפי"ן דרבינו כתב א"כ דין טרשא דרב חמא בהדיא מ"מ כיון דיש קצת מילוק ביניהם כתב לפרווייהו דרב חמא חייבי שיקום היוקר הוה במקום אחר ורמב"ם חייבי שבכאן ומייקר לאחר זמן ששלוקח מכור בסומר א"י שיקטנו ב"ו ושם בטרשא דר"ס צריך לשלם לו שכר טרחו כמ"ש רבי' אפי"ן בסמוך גם לעיל ה"י קמ"ח ע"ש משא"כ כאן כיון שאין לו טורח משא"כ כשמוליכין למקום אחר דמסתמא ההולאה ושכר הטורח מרובה ולאו אורח ארעא שאלם לא יוכל למכרה שם שיתיינה למוכר לכך צריך ליתן שכר טרחו . ועל זין השני און להקשות מ"מ רבינו בדין שאלם זה שאפי"ן אס אמר אתן לך המעית מיד שתמכור אסור דשאלו התם דלא הוה ברשות המקבל להסמיך ולהכי לא מקרי שליט משא"כ הכא משא"כ אס לא תמצא למכרה כמו שתרמנה הסמיות לי פש טא דליתו אלא לשלוח וק"ל : [וי] ודוקא בתצואה מותר געמרים לעשות כן ר' וירש"י דתצואה מידי דשכיח הוא כו' אבל שאר פרקמטיא ליכא גילוי תרעא ולא מוזני גבייהו דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקח היום אינו לוקח למחר עכ"ל ועד"ל :

פרושי הגהות
שיקבל עליו וזלא ולהכי כי שביק ליה השתא למבחריה מחוי ברבית אבל כי אחני שיעקרא סוכר בהריה ליקח לקבל עליו אחריות דוולא כיון דקדוב הלוקח לזה וזהו ר' לשכר ולהפסד שרי ר"ל אפי' לאחר ניסן וכו' (פרישה) : ח בגמרא שלפנינו הוא שניו בתחלה וכבר עמר עליו הב"ה בזה :

יורה דעה הלכות רבית קעג קעד

שעתא אחרין נהנו להי דמגלי להו תרעא א"כ דמולו גביהו אכל שאר פרקמטיא ניכר גילויי תרעא ולא אווילו גביהו דמי שמוכר לו עכשו אינו מוכר לו למחר ופרקמטיא שלקא היום אינו לוקח למחר עכ"ל : ומ"ש ואפי' בתצוה אדם חשבו וכו' שם תלמוד ערוך . המוליך פירות ממקום 97 ע"ג :

ומ"ש ואפי' בתצוה אדם חשבו שצריך לרקדק במעשיו לא יתננה להם כן ג"ז שם בסורה אולי ארבעה ארבעה בכפרי אולי שיתא שיתא יתב רב זווי לחמרי וקביל עליה אונסא דלורחא ושקול מינייהו חמשה ושקול שיתא אדם חשבו שאני וכתב ריב"ז בתצוה סימן ש"ז אלמא דכל שמקבל הקונה אונסא דלורחא בחורה יכול לקבל במקום הוול מבלי שיתן להם שכר טרחה דהא איכא טעמא דמגלו להו תרעא אי לאו משום דאדם חשבו שאני ומ"ש היה היה להם רב מחלית הרייה וזולתי לא היה נותן להם שכר טרחה שא"כ אפי' אדם חשבו כיון שפועל להם שכר טרחה ומקבל עליו אחריות הדרך למה יתן להם מן הרייה כלום וכן היו משתמשים במעות קודם שיהיו במקום הוול דומיא דההיא דחמריס דאל"כ לא היה כאן חשש רבית כלל ואפי' בחדש חשבו ואפי' מותר לשאר אונסי זהו לדעת הרמב"ן המחמיר בפירושו דההיא דחמריס והוא הדרך הנכון שהסכימו בו הבאים אחריו ואין צ"ל לדעת רש"י דאפילו בלי שיקבל הקונה אונסא דלורחא מעלין לגמרי במקום הוול ואף בלי שיתנו להם שכר טרחה דטעמא דמגלו להו תרעא עומד כנגד הכל ולדבריו צריך לדחוק כמה שהקשו בגמרא אמאי כיון דקביל עליה אונסא דלורחא לישאל לישאל דוקא משום דקביל עליה אונסא דלורחא דאפי' לא קביל היה מותר אלא לרוחא דמילתא מקמי הכי אלא דצדרי רש"י ז"ל צוה אונסי ככונסי עכ"ל : המוליך פירות ממקום הוול למקום היוקר וכו' דרייתא שם כתב ריב"ז בתצוה סימן ש"ח נראה צדור שאסור להלוות לישראל דינר וכו' שהיה כ' דינרים על אחריות סמינה הסולכת מעבר לים ושיתן לו בשוה כ"ד דינרים לפי שזו הלוואה היא וקוצן לו דבר קצוב ברבית ואע"פ שהמלוה מקבל עליו אחריות המעות

קעד מבר

קע"ג ע"ג : שדה לחצירו וכולי דרייתא וגמרא (77 ס"ה) ומבואר מדברי הרא"ש דמייירי הכא דבתחילת המקח מבר צתתם ולדיון לא נגמר המקח כגון שנתן המעות ולא נכתב פדיון השטר ובתורתא דקנו בשטר אכילתא צוה צכה"ג כיון שלא נגמר המקח לגמרי והתנה המוכר שחצירונו לו כשיהיו לו מעות הוה תנאי גמור ואסור ללוקח לאכול פירות אכל כשהלוקח אמר כך לכשיהיו לך המעות אחריונו לך כיון דהמוכר איבעי ליה להתנאי פטומי מולי בעלמא נינהו אכל בתחילת המקח כשלא נתן המעות עדיין אפילו הלוקח אמר כך הוה תנאי דאדעתא דהכי מבר זה הסדה ואי אפשר ללוקח לזכות בשדה אלא מה שזה מקנה לו וכן כשנגמר המקח לגמרי שנתן המעות וגם נכתב השטר אפי' המוכר אמר כך לא הוה תנאי כלל ועדיין לעיל ס"ו קע"ג אכל מה שכתב ואפילו בתורתא דלא מסלקי אס אמר מלוה ללוה בתחילת ההלוואה וכו' ולפי זה רבנו ה"ק דאס אמר ליה מוכר קודם שכתב השטר על מנת כן אני מוכר לך שחצירונו לי וכו' כיון שהתנה כך אין זה מבר אלא הלוואה שהרי בעל כרחו צריך להחזיר ואסור ללוקח לאכול פירות וכתב הרשב"א בתצוה הביאה ב"י דהוה ליה רבית קלוה אכל אס הלוקח אמר לו מעמנו כך כיון דמוכר בעי ליה להתנאי שחצירונו לו הסדה כשיהיו לו מעות ולא אתני והלוקח הוא דא"ל כך מדעתו כלומר מעמנו אפי' דלא אמר בפירוש מדעתו להחזיר הילכך אי נמי אהדרינכו השתא הוה דהדר וצ"ן לה ובי אכיל פירות דבין אכל ועדין צת"מ סימן ר"ו סעיף ט' דכתב רבנו עוד דהוה הדין כשהמוכר התנה עליו והלוקח השיב כן אפשה אס לא תשתנה דעתו ג"כ אינו תנאי וצדון אולם הלוקח הפירות ולשם ביאתיהו ב"ד : מבר ששניהם אסורים וכו' (דף ס"ה) זולתי מ"ש ואפי' אס הלוקח אני אוכלס וכו' שאינו מפורש בגמרא אלא בתוס' (77 ס"ג) דר"ה רבית ע"מ להחזיר ע"ש : וה"י וגם הוא כתב כך על שם הרשב"א דרבית ע"מ להחזיר אסור והצריך ע"ש במשנה במכר לו את הסדה ונתן לו מקצת דמים

קעד (ה) מבר

בתבואה מותר להמרים לעשות כן אבל לא בסחורה אחרת ואפילו בתבואה אדם חשוב שצריך לרקדק במעשיו לא יתננה להם כן : המוליך פירות ממקום הוול למקום היוקר ומצא חבירו ואמר לו תנם לי כאן ואני אתן לך שם פירות תחתיהן לזמן פלוני (י"ז) אם יש לו שם פירות מותר (י"ח) ואם לאו אסור : קעד (ה) מבר שדה לחבירו ואמר לו לבשיהיו לי המעות תחזירנה לי (י"ט) אסור ללוקח לאכול הפירות שאין כאן מבר אלא הלוואה כיון שצריך להחזירן לבשירצה ונמצא שאובל הפירות בשכר המתנת המעות (י) ואם אמר הלוקח מדעתו לבשיהיו לך מעות אחריונו לך אינו הנאי כיון שלא התנה המוכר והמקח קיים מיד לפיכך הלוקח אוכל הפירות מבר לו השדה ונתן לו קצת המעות וא"ל בשתביא המותר קנה לך השדה מעכשיו ונמצא המבר תלוי ועומד אם ישלים לו המעות נקנה לו השדה למפרע ותשלום המעות הוא אצלו בהלוואה ואם לא ישלים יתבטל המקח ומה שהיו מהם ביד המוכר היו הלוואה הילכך אין שים אחד מהם רשאי לאכול הפירות מוכר לא יאבלם שמה ישלים הלוקח המעות ונמצא שקנה השדה למפרע והרי שאכל המוכר הפירות בשביל המעות שנשארה לו ביד הלוקח ולוקח לא יאבלם שמה לא ישלים המעות ולא יצא השדה מרשות המוכר ונמצא שאבלם בשביל המעות שהיו לו ביד המוכר אלא יהיו מונחים ביד שלישי אם יגמר המקח יתנם ללוקח ואם לא יתנם למוכר והוא יחזיר המעות שקבל ואפי' אם יאמר הלוקח אני אוכלם ואם לא יגמר המקח בשיחזור לי המעות שנתתי לו אשלם לו הפירות (ז) אסור דסוף סוף רבית אוכל אלא שמהחזירו אבל וראי אם יאמר אוכלם ואם

כל ימי המשך מהלך הסמינה עד שזכה עדיין לה ילא מידי הלוואה דהא צדק איזו נשך זווי יתבז וזווי שקיל ולא הדרי בעיניהו ולא דמי למרא ומה שנהגים לתת כ' ליטרין למי שיבטיח ק' ליטרין שיש לו בסמינה זו דרך אחרת היה לפי שאין כאן הלוואה אלא כעין מכר שמקבל עליו אחריות מעות האחר בעד הכך הסוה שנותן לו זה ואפי' אם יקדימו לו עתה העשויים ליטרין אין חשש צוה :

קעד מבר

קע"ג ע"ג : שדה לחצירו וכו' . דרייתא וגמרא (ס"ה) : יתבארו הדברים יפה צת"מ סימן ר"ו צ"ד . כתב הרשב"א בתצוה סימן ש"ח זה הרי הוא כמכר ר"ל כאילו מכר קרקע זה לחצירו וחזרו ולקחו ממנו להעלות לו אותו סך . ככל שנה ושורת הדין כל מי שמוכר קרקע ומתנה בשעת המכר שאם יהיו לו מעות יחזירם ללוקח אין זה מכר אלא מלוה ובכל כיוצא בזה יש בו משום רבית ובהא שכל מי מצני הסחורה שימכור להם לשי"ש שיכול לפדות כל זמן שרצה ה"ו אסור מן הסתם בלא שום תנאי בשעת המעשה שכיון שהתנו מתחלה כל מה שיעשו מכלן ולהבא הרי הוא כאילו התנו בשעת מעשה שכבר נודע ע"ד כן עושין וסתמן כפירושן וכדאמרין בריש פרק המקבל (77 קד) דדרישות הדיוטות שאע"פ שאינו תנאי גמור אלא שכן נהגו אפי' לא התנו כמו שהתנו וכו"ש שאתה למד מכאן השאלה אחרונה ששאלה צמי שמעלה שיל"ש לאחר ואותו בעל השי"ש עשה זמן שטר למי שמעלה לו השי"ש שאם שמא תוך י' שנים יוכל לקנות אלו מישראל אחר צדך אותה שיל"ש שהוא עושה לו ביקרע עושה שיתליף אותו שי"ש מהבתיים שלו על אותו קרקע שהיה הוא פטור מלעשות השי"ש שזה ודאי אינו אלא כראונו שאמר לשמעון שאם יתן לו כן וכן יהא קרקע זה שהוא שלו מכור לו שאין שמעון חייב כלום אלא אם ירצה לקנות יקנה ואיך יסלק דמי הקרקע שחשבונו מחמת חוב והוא אינו חייב כלום עדיין עד שיקנה ויתליף וזה פשוט ע"כ ובתצוה אחרת כתב על אחד שמכר לישראל חצירו הכל תלוי בתנאי אס נעשה קודם שנגמר המכר או אחר שנגמר ואפי' בשעה ארבע שנים שיחזיר לו שטר המכר שורת הדין במכר הזה צ"ן וישראל חצירו הכל תלוי בתנאי אס נעשה קודם שנגמר המכר או אחר שנגמר ואפי' בשעה אחת ובה שאלם נעשת צנייהם קודם המכר או בשעת המכר אין לו דין מבר אלא דין הלוואה והלוקח חייב להחזיר כל מה שאכב ברבית קלוה אכל אס נעשה לאחר המכר ואפי' עשה אחת ה"ו מכר גמור אלא שזה הלוקח רצה לפטם דעת המוכר ואפי' עשה לו שטר על זה בקנין ובכל מיני חיווק חסד הוא שרובה להתחסד עמו ולהחזיר לו מקחו וכן אס עשה אפי' הלוקח תנאי המכר אס חלטו ממנו המוכר וחזקו הרי הוא תנאי אכל כל שעשאו הלוקח ואפי' צדוק המכר וסתק המוכר ולא חוקו אין זה תנאי אלא כפטומי מולי והמכר מוכר הואיל שלא עשאו המוכר שהו"ל לעשותו (ה) : מבר לו הסדה ונתן לו קצת המעות וכו' (ס"ה) : מכר לו את הסדה וכו' ובגמרא מי אוכל פירות רב ענין אמר משלשין את הפירות ולא פליגי וכו' תני רב ספרא פעמים ששניהם אסורים וכו' וכו' : ואפילו אס יאמר הלוקח אני אוכלס וכו' כ"כ בגמ"י צ"ס הרשב"א דרבית על מנת להחזיר אסור : אבל ודאי אס יאמר אוכלס וכו' זה פשוט דהא אין כאן צד ברבית כלל ואם כשנתן המוכר א"ל קנה כשיעור מעותיך וכו' עד דבשכר המתנת המעות הוא אוכל תני רב ספרא פעמים ששניהם מותרים וכו' וכתב ג"י בעלה ג' ד"ב צ"ס הרשב"א דהא דאמרין דא"ל קני מעכשיו זווי ליהו הלוואה ולוקח חייב להחזיר אלא ללוה למימרא שצריך שיאמר כן בפירוש דמסתמא נמי דינא הכי דכל שהחזיק או קנה כראוי זון מלוה ע"פ הוה על הלוקח כל דלא עייל ופיקי אזווי וכו"כ בהגמ"ר :

בל היבא דאמרין הכא אסור כתב הרמב"ם בפרק ו' דרבית קלוה הוא ורבי' ירוסם כתב וכל אלו של מכר הן ד' אחד ברבית ויש מן הגדולים שכתבו שהם חצק רבית והרוב הסכימו שהוא רבית קלוה וכו"כ הרמב"ם עכ"ל . כתב ריב"ז בתצוה סימן תס"ד שאלת רבליים העכו"ם לקנות שיטשיליש על צתים ישדות ויתן הקונה למוכר מאה ליטרין ע"ד משל על בית או שדה שזה הרבה יותר ממה שקנה על תנאי שיתן המוכר שקבל המעות לקונה שיטשילר מס ידוע בכל שנה

דרכי משה

קעד (א) וע"ל בה"ה סימן ר"ז יתבאר בס"ד אי מהני תנאי הלוקח דס"ם רבית אוכל :

דרישה

לו שכר טרחה כמ"ס לעיל אכל כשאניו ונתן לו שכר טרחה בשאר סחורה אסור אפי' אס המוכר מקבל עליו אחריות דלא שיתן טעמא דמגלו תרעא כדפרישית וא"ל הא כתב רבנו לעיל דאפילו אמר חכמינו לך מיד כשתמכור אפי' אסור והקשיתו א"כ למה זה עושה ותירצנו דעשה כתי לשתרפות בהן ומגלי להו תרעא כ"י וא"כ למה אסור לעיל כשטרע לו מיד מ"ש מתבואת חמריס ד"ל דודאי יש להם הכאה טרחה דסבור הלוקח שגולו ליה תרעא ולהכי כיון שיש ללוקח קצת הכאה וגם מקבל עליו אחריות הרי הוא רבית גמור ליכא דדוקא בתבואה דמייירי דשכיחא הוא דאזלי ומהו כל שעתא : וצדדתי מגלי להו תרעא ומולי לגבייהו ואיכא ריזא גדול אכל בשאר פרקמטיא דלא שכיח וספק ספקא הוא אס מגלי להו תרעא וליכא ריזא ולכתי שפיר משב ברבית כיון שהלוקח מקבל הפירות אפי' דגבי תבואה מותר וק"ל . ובוה מיישב נמי מה שיש להקשות כיון דטעמא דרש"י שמתיר אפי' בצתירות על הסמריס והיינו משום דלמא חזרו הפירות במקום היוקר יותר וממקום הוול ואיכא פסידא למוכר אס כן גס בסחורה יסא מותר אפי' אס האחריות על הלוקח מה"ש אלא דלא התירו כן חלל בתבואה דלויכא עוד ע"ל דהיינו מגלי תרעא ולכתי מותר אכל בסחורה כיון דדבר זה דהיינו שחולו במקום היוקר יותר וממקום הוול לא שכיח ואין כאן מגלי תרעא אסור וק"ל : וספיריות

פרישה

(לד) אם יש לו שם פירות מותר פיש"י דמהשתא חוקמינכו ברשומיה ואפי' דלא משך אסא צתתא לאו רבית קלוה הוא אלא חצק רבית וכו' יש לו לא גזור : (לס) ואם לאו אסור דבשכר המתנתו נתן לו זה במקום היוקר : סי' קעד (ה) מבר שדה לחצירו ואמר לכשיהיו לי המעות תחזירנה לי (י"ט) אסור ללוקח לאכול הפירות כן וכו' ומ"ש הרמב"ם שחשד רבית קלוה וכן בכל מקום שזכר אסור דבין זה ולרבי' שהסכים לעיל בסיומן קע"ג למישי' במשכנתא לא הוה אלא חצק רבית וסתתא ח"ס הא דמסיק רבנו וכתב בס"ם זה ופירות שאכל הוה חצק רבית כו' ולכאורה הוה נראה למלך דבמשכנתא אפי' באתרי דמסלקי מ"מ לכל הסמות מוך שנה רששונה א"ל לסלקו והוה עליה קצת דין מכר משא"כ דבין זה דאתני עמו שיחזירונו לו חומת שירצה אכל זה חייב דבין זה כלל מדין משכנתא וכו"ש הסו"ם וסביחו ב"י וכמו ששם לא הוה אלא חצק רבית לפישי' ה"ס הכא אכל הסוברים במשכנתא כהר"ף ששם הוה רבית קלוה גס כאן הוה רבית קלוה : (ג) ואם אמר הלוקח מדעתו כו' אינו תנאי ולא חמריק שהלוקח ע"מ כן קנה ולכוו כתנאי כיון שלא התנה המוכר עיין בה"ה סימן ר"ז ס"ח דכתב בשם הרמב"ם שם דבכ"א אסור דסוף סוף רבית אוכל רבית ע"מ להחזיר אסור כ"י בשם רשב"א :

שנה ק' או ל' דינרים וזה בתורת מוכר וקנין מהם לזמן קצוב ומהם לעולם כחנאלי וצטעבור כך שאם לא יפרע המוכר לקונה אותם המעות שקבל ממנו אחר ששלים הזמן שהתנו צנייטס היה הבית נחלט לשגשג ויהיה שלו ופסד למוכר הפסד גמור וכל התנאים האלו כחובים בלשון קנין מוכר ושאלת אם על הדרך הזה יעשה ויקנה ישראל מישראל אחר אם יקרא זה רבית קצובה ויואלה צנייטס אם לא והשיב נראה שיש צנייטס זה שלשה דברים הא' שהוא רבית קצובה והוא צנייטס והב' שיש שאין בו רבית כלל והג' שהוא אסור מדרבנן הא' כגון שהמוכר החזיר מעותיו לקונה לאחר זמן כמו שנאמר שהתנו צנייטס שזכר להחזיר לו מעותיו אם לעולם אם לזמן ידוע וצנייטס זה אין ספק שזו החזיר לו מעותיו הרי נחטבל המכר למפרע ולא קנה גוף הבית או העצם ונתחבר עמו עתה היה מעות צנועה וזה המוכר והא' המירוק שאכל צנייטס הם רבית קצובה הגד הכ' כגון שלא פרע המוכר ללוקה את המס עם הקרן והחלט הקרקע ללוקה לגמרי כפי מה שהתנו צנייטס נראה שאין כאן רבית כלל והא"ל שאין כאן רבית מחמת מה

דמים: ומ"ש ואם אמר קני מעכשיו וזווי ליהוי הלוואה נבד' וכו' כתב בני ע"ש הרשב"א לאלו למימרה שיהא צריך לומר כך צפוי דמסתמא נמי יוצא הכי כל שהצויק בקרקע או קנה כראוי וזווי מלוה ע"פ הווי על הלוקה כל דלא עייל ונפיק אזווי וכדמוכח בפ"ק דב"ב בחזקת שנתן עד שיצא ראיה שלא נתן אמר המחבר ל"ל שאין דעת הרב לומר שאפי' לא יפרע יהיה חוב על המחזיק וחיוב לפרוע על כרחו דלדרכה כל שהוא מוחזק מקרקע מרצון בעליו הוא בחזקת שנתן כדאמר התם דב"ב דבד' אמות בחזקת שנתן עד שיצא ראיה שלא נתן אלא הכא לננין איסור רבית הוא דכתב הרב כן דלא תיסק אדעתין אם לא יפרע הלוואה שלא הקנה לו הקרקע מעכשיו אלא כלומר ולכי מייחית ליה אלא כיון שידוע לנו שלא נתן לו אלא מקצת דמיו השאר ודאי חוב הוא וכולו קנוי לו מעכשיו עד כאן לשונו ודבריו מצוירים ללא דוקא דאמר ליה קני מעכשיו וזווי ליהוי הלוואה נבד' אלא אטילו היכא דלא אמר ליה אלא קני מעכשיו בלמוד נמי מסתמא כך הוא דזווי מלוה על פה הווי על הלוקה חיל לא עייל ונפיק אזווי וכדאיתא פרק האומנין

אבק רבית (י) ואינה יוצאה בדיינין:

אין

וכיון דהלוואה נינהו מסתמא לוקח מותר ומוכר אסור והא' דלמחר שיהיה אסוריו אינו אלא דלמחר ליה לכי מייחית קני מעכשיו דהני מעכשיו ללוקה שאין המוכר רשאי לזכור כלום וזהו לכי מייחית למוכר שאין הלוקה רשאי לזכור כלום ולפיכך יתנו ביד שליט וכדכתב רבינו האי גאון בתחלת שער י"ג אבל אי א"ל קני מעכשיו ולא א"ל ולכי מייחית מסתמא הווי לכו זווי הלוואה גביה ולוקח מותר ומוכר אסור. ובמדרבי יטן כתוב וז"ל לוקח מותר ומוכר אסור דא"ל קני מעכשיו וזווי ליהוי הלוואה נבד' אבל בסתם לא קני וכגון דעייל ונפיק אזווי כדלקמן פרק האומנין עכ"ל והוא כתוב בהגהות מרדכי שלנו ומביא על זה מ"ש רבי' האי גאון אלא דנראה דמ"ס איכא צדטוס ומשמע דמ"ס נמי כמ"ש י"ג ע"ש הרשב"א דאפי' לא אמר אלא קני מעכשיו בלמוד נמי לוקח מותר ומוכר אסור והא' דנקט תלמודא וזווי ליהוי הלוואה נבד' אינו אלא היכא דעייל ונפיק אזווי דהתם הוא דלא קנה היכא דלא כתוב ליה ולוקח נמי אסור אבל כיון דא"ל וזווי ליהוי הלוואה נבד' אפי' עייל ונפיק אזווי נמי לוקח מותר ומוכר אסור והכי נקטינן דאי לא עייל ונפיק אזווי אפי' לא א"ל אלא קני מעכשיו נמי לוקח מותר ומוכר אסור ואי עייל ונפיק אזווי אי פריש וא"ל קני מעכשיו וזווי ליהוי הלוואה נבד' נמי לוקח מותר ומוכר אסור ואי לא פריש אלא קני מעכשיו בלמוד שיהיה אסוריו דעיל ונפיק אזווי לא קני לוקח את כולה ודו"ק: האומר לחבירו קנה לי שדה מפלוני וכו' סס (דף ס"ו) צעובדא דהיא איתתא דא"ל להבוא גברא זיל זבין לי ארעא מקריבין וכו' דקאמר תלמודא ארעא דהיא פירי מלי א"ר בר רב הונא מסתברא כי אבק רבית הווי ואין יוצאה צנייטס וכן אמר רבא א"ל אביי לרבה משכנתא מאי וכו' א"ל התם טעמא מאי משום דלא קן ליה ה"ל לא קן ליה אמר רב פפי עבד רבינא עובדא וחיוב ונפיק פירי דלא כרבה בר רב הונא ונראה דמדקאמר דלא כרבה בר רב הונא אלא דעובדא דרבינא דאפיק פירי נמי כהו עובדא דרבה בר רב הונא הוא דהוה צנייטס וכן נראה מצדרי החוספות דהקשו דהא בריש פירקין קאמר רבינא דמשכנתא בלא כביחא אבק רבית הוא והכא אפיק פירי אלא דמ"ל לרבינא דרבית קצובה הוא. ותירצו דרבינא לא אפיק פירי אלא צנייטס משום דפירי דאכלי צטעות אכל דקסבר דמכירה גמורה היא ומחילה צטעות לא הווי מחילה וכו' והא"ש וכו' קשה למה פסק רבינו הכא בהך עובדא דפירות שאכל אבק רבית הוא ואינה יוצאה צנייטס הלא יוצאה צנייטס משום דצטעות אכל להניו פירי וכו' כתב דלא בא רבנו אלא לומר דמטעם רבית אינה יוצאה אלא מטעם מחילה צטעות יוצאה ויואלה עכ"ל ולא נהירא דא"ל עיקר הדין שמוציאין הפירות מיד הלוקה לא הווינו רביתו כלל אבל נראה שיקר דרבינו פסק כרבה בר רב הונא וכרבה ואביי דכולהו פליגי אדרבינא וכו' דלא הוה ליה מחילה צטעות דהלוקה ודאי ידע דלא קנה העדה ואפילו הכי אכל לפירי כי החזיק בקרקע בחזרה משכנתא בלא נכיתתא דהווי ליה אבק רבית ואינה יוצאה צנייטס ולית הלכתא כרבינא דייחיד הוא כנגד רבוס ולכן פסק רבינו בהך עובדא דהיא איתתא דאבק רבית הוא ואינה יוצאה צנייטס ודלא כמ"ש בש"ע דמוציאין ממנו פירות שאכל נמשך אחר מ"ש כאן וליתא אלא אין מוציאין מה שאכל:

אין

דרישה

סי' קעד [א] והפירות שאכל היו אבק רבית ואינו יוצאה צנייטס גם כמ"מ ס"ס ק"ב סתם רביתו וכו'. וכו' בקיצור פסקי הרא"ש פ' א"ר סימן ל"ג פ"ט. ותימה הלא מגמרא ומדברי הרא"ש לא משמע הכי וכאשר אביע לפניך כי מקור דין זה משוגדא דיתתא בגמרא פ' א"ר ל' ס"ו פ"א ז"ל הויה איתתא דחמרה ליה להבוא גברא זיל זבין לי ארעא מקריבין אזווי וזבין לה. וא"ל (המוכר להשליט) אי הווי לוי וזווי מסדרת לה ניהלי. א"ל את וכוולא אחי (פרש"י) אתה וכוולא קרובין הן ותתפסרו נוללה הויה סמיה) אמר רבא בר רב הונא כל את וכוולא אחי לא סמכה דעתיה ולא גמר ומוקפה. ארעא דהרי פירי מאי רבית קצובה הווי ויוציאין צנייטס. א"ר כי אבק רבית הווי ואין יוצאין אחר רבא בר רב הונא מסתברא כי אבק רבית הווי ואין יוצאים צנייטס וכן אמר רבא. א"ל אביי לרבה משכנתא מאי (פירש"י) משכן לו שדה ולא קצץ עמו לזכור פירות לשם רבית אלא סתם והוא ירד ועסק ואלה התם טעמא מאי משום דלא קן ליה ה"ל לא קן ליה א"ר התם וצנייטס הכא הלוואה א"ל התם טעמא משום דב' הונא עכ"ל הגמרא. וכתב הרא"ש ע"ז (והוה מסתמא שם אלא שהרא"ש הוסיף לרבינו שטוס דהוה מחילה צטעות דמכר מוכר אפי' נמי סדרי משום מחילה צטעות דהוה כמניח את

שטוס הקרקע יותר מהמעות שנתן זה המוכר גמור וכדתנן ליהוה על שדהו א"ל אם אין אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי הוא שלי הוא שלו אלא אף מה שנתן לו מן המס חוץ זמן אין כאן רבית שזווי שהחלט לו הקרקע הו"ל מוכר למפרע משעה ראשונה דהא ודאי קני לך מעכשיו א"ל דאי לא לא היה חלוט לו דהו"ל אסתמא וכוין דע"כ נדון זה דא"ל מעכשיו א"ל כשהחלט הו"ל מכירה למפרע וא"כ נוצר הדבר ששאלת הפירות קדון אבל ואין כאן רבית ואע"פ שמתחלה היה אסור לחלס כיון שאיפשר לבא לידי רבית אם לא יוחלט לו הקרקע מ"מ כשתקיים המכר למפרע קדון אכל ואין כאן רבית היינו דגבי מתניתין דמכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים וכו' אמרינן בגמרא דמי א"ל לכי מייחית קני מעכשיו משלשין את הפירות ואע"פ שגדור זה לא אכל הקונה פירות הקרקע אלא המוכר נתן לו המעות אין היוק צוה שזווי שהקרקע נחלט לקונה למפרע נחטבל צטעות שקבל שנה הם שכירות הקרקע ולא רבית כלל הגד הו' מתחלה כשהחלט פירות ואע"פ דלכאורה הוה משמע דמתחלה נמי הווי רבית קצובה שהרי נראה שזו הלוואה גמורה היא ואע"פ שהוא בלשון מכירה אין הלשון גורם כיון שהתנו שאם לא יפרע לו אם הפירות אם הקרן צומנה שיוחלט הקרקע למלוה וכל שהחלט הווי מותר גמור למפרע א"ל לומר ששאלת הויה רבית קצובה כיון שאפשר לבא לידי היתר גמור אלא שגמור מדרבנן ויכנס לספק ע"כ והאריך בדבר:

האומר

לחבירו קנה לי שדה מפלוני וכו' (סו.). הויה איתתא דאמרה להבוא גברא זיל זבין לי ארעא וכו' וכתוב בני' צטס הרשב"א דלרבנותא נקט כי א"ל את וכוולא אחי דסד"ל דה"ק אינו מכניס עלמי צנייטס אלא בלא תנאי אינו קונה ואם תרצה הווי להחזיר לך אחים אחס וזה שחק לו וקבל ממנו והרי זה כאומר תחזיר לך מדעתה קמ"ל וגם תלמידי הרשב"א כתבו תירוץ ה"ס שנגמרא המקח התנה כן ואי לא רבא בר רב הונא הו"ל דהכי א"ל אהם אחים תתרו צנייטס אבל אינו קונה ע"מ כן קמ"ל דלא סמכה דמיה ואלא מכר אלא ע"כ כן וזווי כן א"ל אה וכוולא אחי דאמרי:

ופירות

שאכל הווי אבק רבית אף על גב דהיא עובדא אמרינן ארעא דהיא פירי מאי רבית קצובה הווי ויואלה צנייטס או דלמא כי אבק רבית הווי ואינה יוצאה אמר רבא ב"ר הונא מסתברא כאבק רבית ואינה יוצאה עבד רבינא עובדא ואפיק פירי ודלא כרבה בר רב הונא. רבינו כשיטת הרא"ש והתוס' ס"ל שהקשו דהא רבינא ס"ל במשכנתא בלא נכיתתא אינה יוצאה צנייטס ולפיכך פירוש דאף על גב דהוה צנייטס למימרה דהווי רבית קצובה לאו מטעם זה אפיק אלא משום דהווי מחילה צטעות דבתורת מוכר ירד לתוך השדה והמכר אינו מוכר דכל את וכוולא אחי לא סמכה דעתיה והדרת ארעא ופירי נמי הדרי דהווי מחילה צטעות עכ"ל ומתוך דברים אלו נכתב ש"ס כן רבינו ואינה יוצאה צנייטס היינו מטעם רבית אכל מטעם מחילה צטעות יוצאה ויואלה זהו לדעת התוס' והרא"ש וכתבו תלמידי הרשב"א שכן דעת הראב"ד דכל צנייטס לאו רבית קצובה הוא ויואלה צטעות עבד עובדא אכל לא צנייטס אבל לדעת הר"ק רבית קצובה הווי ויואלה צנייטס מטעם רבית שהרי כתב וק"ל כרבינא צנייטס וכו' במשכנתא וכן דעת הרמב"ם בפ"ו מה"מ ולוה וכן דעת תלמידי הרשב"א וכתבו שכן דעת הר"ז כתב נמי" צעלה ג' ד"ה צטס הרשב"א דבזבין ולא אצטריכו ליה זווי דאמרינן דהרי צנייטס וכן בזבין אדעתא למיסק לא"י דאי לא סליק או לא אחר ליה הדרת זבין א"ל ללוקה למוכר פירות. אפי' בתנאי עד דידע דניקוס צנייטס: והשובר מחזירו בית או שדה בדבר מועט צנעה והקדים לו שכר עשרים שנה והתנו שאחר שנה או ששים אם ירצה המשכיר להחזיר לו מעותיו ויכנס שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו כפי מה שפסקו ויחזיר לו קרקעו נראה דשרי דמה שמשכיר לו בדבר מועט צנעה לזכורו וכו' לכשיהווי לי המעות תחזירו לי דאסור כמו שנתבאר בראש סימן זה דהכא שאני שהוא מוכר שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו ואע"פ שהוא מושכר נידו צנעות משוויי לוח אחרן דשרי וזה דרך נכון כדי שיהא צנייטס בזהיתר כל אחריות הקרקע מנפילה או שיפיה על צעל הקרקע שכן דין שכירות קרקע משא"כ במשכנתא ומדברי הרמב"ם אהה למד כן כתב בסוף פ"ו גבי משכנתא דסורא וכן אם התנה הלוה שכל זמן שירצה מחשב לו מה שדר בו ויחזיר לו שחר הדמים ויסתלק ה"ו מותר שאין זה אלא כשכירות וכל תנאי שצטעירות מותר כמו שציארנו ואל תטעה בזה שכתבתי בס' קס"ד צטס תשובת הרשב"א על ראובן שלהו י"ב ליערין משמעו והשכיר לו שמעון דירתו דינר לשנה וכו' דהתם שאני שנתנו לו בתורת הלוואה:

פרישה

(ה) קני מעכשיו וזווי ליהוי הלוואה נבד' כ' ב"י צטס הרשב"א דה"ס אם לא אמר כן צפוי כיון דקני מעכשיו מחילה המעות הווי הלוואה גביה: (י) והשיב השליט אתה והלוקה חברים כו' לרבנותא נקט הכי דסד"ל דה"ק אינו מכניס עלמי צנייטס אלא בלא תנאי אינו קונה ואם ירצה הווי להחזיר לך אחים אחס וזה שחק לו וקבל ממנו והרי זה כאומר תחזיר לך מדעתה קמ"ל ומכ"ס אם שחק השליט שנתקיים התנאי ל"י צטס הרשב"א: (י) ואינה יוצאה צנייטס וכו' דבגמרא משמע דיואלה צנייטס פירשו סתום' והרא"ש דמטעם רבית אינה יוצאה צנייטס שהוא אבק רבית אבל יוצאה משום דהווי מחילה צטעות משיב דבתורת מוכר ירד לתוך השדה והמכר אינו מוכר ומתוך זה נתבאר ש"ס רבינו אינו יוצאה ר"ל מטעם אבק רבית אלא מטעם מקצת עות יוצאה ב"י ועיין בס"מ ס"ס קפ"ב דסס כתב ג"כ כמ"ש כאן דמיתבב לאבק רבית ואינה יוצאה צנייטס וע"ש וכאן בדרישה שכתבתי והוכחתי ורבינו פיר דייק וכתב דאינה יוצאה צנייטס כלל ודלא כב"י:

דלא קן ליה ה"ל לא קן ליה. אמר רב פפי עבד רבינא עובדא ומשך ואפיק פירי ודלא כרבה בר רב הונא עכ"ל הגמרא. וכתב הרא"ש ע"ז (והוה מסתמא שם אלא שהרא"ש הוסיף לרבינו שטוס דהוה מחילה צטעות דמכר מוכר אפי' נמי סדרי משום מחילה צטעות דהוה כמניח את

יורה דעה הלכות רבית קעה

קעה אין

קעה אין פוסקין וכו'. משנה ט"ז (ע"ג) וזמנא דרבי יוסף דאמרי תרווייהו מאי טעמא אמרי רבין פוסקים על שער שבזוק זאע"פ שאין לו דאמר ליה שקילא עיבותך דייא אחיורי מאי אהנת לי אי הוו לי זוזי נידוי הוה מוזנינא דהיינו ושלילי זוזלא: ומ"ש כל זמן שלא יצא השער של עיירות כך הוא דעת רוב פוסקים דלא דעינן דינא השער של כרכוס דלא כהר"ף והרמב"ם: ומ"ש יכול לפסוק עד כדי החטין שלו פירוש אבל אינו יכול לפסוק על יותר ממה שיש לו דדוקא בהלואה אמרין יש לו סאה ליה עליה כמה סאים דרוחין כל סאה וסאה שלוח ראשון ראשון כאילו אכלה הלוח וסאה שלו נחלטה מיד לחלוא אבל גבי מכירה אין הדין מוכר דבר שאינו ברשותו עיין בח"מ סוף ר"ט וכיון דלא חל המכר על מה שאין לו אם כן המעות הן הלואה ביד המוכר וכשנתן לו חטין כשיחיקרו הוה ליה רבין גמורה וכבר כתבתי מזה בס' קס"ג וכו' קע"ג ע"ש וכן עיקר וכן פסק ז"ל ודלא כהרב בהג"ה ש"ע בס' קע"ג: הוה חדשות וכו' דרייתא ט"ז (בדף ע"ג) ופירש רבינו דה"ק דבזה החדשות מד' וישנות מד' וישנות מד' יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע דכלע וישנות אלף אפילו מהחדשות לא יפסוק והטעם דכל שיש חילוק בין מד' לישן אינו שער קבוע אי נמי פי' ר"ש דהא החדשות מד' משום שלא יבשו מדעין כל האורך הוא וכשיקבל ממנו לאחר זמן כשיחייבו כל זכרס איכא רבית וכן דביו לקוטות מד' ולכל אדם מד' אינו יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע משל בעל הבית למ"מ עם דעה"ב דאינו פוסק אלא אפילו עם לקוט נמי לא יפסוק דזו הוה רבית גמורה אבל יכול לפסוק עם לקוט שיהן לו משל לקוט ד' סאה כלע משיאא השער ד' של לקוט אבל עם דעה"ב אינו יכול לפסוק מד' כלע אפילו בתנאית לקוט דאף על פי דלכא הוה רבית גמורה מכל מקום חייטין גביה דעה"ב דקוין דילא ביה מילתא לחיוב הקאה ויבד ליה משל דעה"ב ואיכא משום רבית ואיבנית אמתא מאן דלויז זוזי לדעה"ב אחיורי שפירי יחוב. לשון ז"ל כתב הר"ם וירושם ז"ל ופוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות וכו' אהיה הוא החלה לקוצרים דסליק מיניה קאי וקשה דמאי איריא וכו' עד כאן לשון ז"ל והימא דהיה"ך פירש ז"ל אהיה הוא החלה לקוצרים קאי כיון דלא אפשר לפרש כך כמו שהקשה הוא בעצמו על פירוש זה וכו' דה"ל לפרש דקאי אהיכא שהינו החלה לקוצרים ומה שפירש על זה הוא רחוק ואי אפשר לייסדו אבל הדבר ברור ש"ס יש בלשונו וצריך להיות ואינו פוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות ולא קאי אהיה הוא החלה לקוצרים ותלמוד ערוך הוא וכו' מה שכתב דבניו כאן אבל אינו יכול לפסוק עם דעה"ב מד' בכלע אפי' בתנאית לקוט:

קעה אין

קעה אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פירוש אינו יכול להקדים מעות להבירו ולפסוק עמו שיהן לו חמין כל השנה כשיעור מעותיו כפי מה ששוה עתה שבשביל הקדמת המעות הוא מקבל עליו ליתן כפי זה הסכום אף אם יתייקרו ודבר זה אסור כל זמן שלא יצא (ה) השערות של עיירות אבל משיצא השער פוסק (ב) אפי' אין לו למוכר חמין. או אם יש למוכר חמין יכול לפסוק (ג) עד כדי החמין שיש לו. היו החדשות בשעת פסיקה

קעה אין פוסקין על הפירות וכו' משנה ט"ז (ע"ג): ודבר זה אסור כל זמן שלא יצא השער של עיירות ט"ז בעלה הנזכר אמר רבי יוחנן אין פוסקין על שער של עיירות משום דלא קביע תרעיייהו כלומר שלמי שעה השער משתנה אלא על שער של כרכין דוקא הוה פוסקין שהשער שלם קיימין וזמן מרובה ובעלה (כג): אמר רבא השהת דא"ר ינאי מה לי הן ומה לי דמיהן אמרי' מה לי דמיהן ומה לי הן נמי אמרין ופוסקים על שער שבזוק זאע"פ שאין לו ולמי מאי דפירש"י בהאי דרבא אחי רבא ורבי ינאי כר' יוחנן דאין פוסקים על שער של עיירות אבל החס' פי' דלרבא אליבא דר' ינאי פוסקין על שער של עיירות. והר"ף כתב מומר' דרבא ולא פירש נה דבר ובסוף הפ' כתב מומר' דר' יוחנן סתם משמע דכרבי יוחנן ס"ל ומומר' דרבא מפרש"י דאחיה כר' יוחנן וכן פסק רבינו ירושם ובהגות מרדכי בשם ר"ח ור"ת ובהג"ה עלה קמ"ה ובהגות מיימוני פ"ק בשם ס"ה פירשו כפי' התוספות ופסקו כרבא. והר"ש בעלה קמ"א כתב מומר' דרבא ופירשה כפי' התוספות ובעלה קמ"ה כתב מומר' דר' יוחנן סתם וזאע"פ דמדכתב מומר' דר' ינאי סתם משמע ובעלה דהכי ס"ל מ"מ מדמתה לפרושי מומר' דרבא כפי' התוספות משמע לרבינו דהכי ס"ל דאפי' תאמר דפירשה משום דפירש"י במומר' זו אינו מתיישב מ"מ לא הו"ל לפרושי אי לאו דס"ל דהלכתא היא דאין דרך פוסקי פסקים לפרש שמועות דלאו הלכתא נינהו ולענין הלכה כיון שהר"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (ה): אבל מצינא השער פוסק וכו' משנה בעלה (ע"ג) יצא השער פוסקים אף על פי שאין ליה יש לזה ועם היותר איתא (כג): שהוא משום דא"ל שקול עיבותך וטדיא אחיורי אי הוה לי זוזי נידוי הוה מוזנינא דהיינו ושלילי זוזלא כלומר והלכך חשבינן כאילו המוכר קנה מיד התבואה בדמי הלוקח וזכה ביה הלוקח וכשנתקרה ברשותו נתיקרה וכיון שאינו דרך הלוואה אלא דרך מקח שאינו של תורה לא אחמור ביה רבין: אם לא נתן דמים אלא פירות בשוויין ופסק לו עליהם פירות אחרות כתוב בנ"י עלה א' ד' ד' דהוי כאילו נתן לו דמים וזרי זאע"פ שהוא כתב שמפרשים כן על מומר' דרבא נ"ל דאפי' המפרשים מומר' דרבא דנוגה אחינא אית להו הדי דינא דסנדרא הוא: אם לא נתן לו עכשיו דמים אלא שהוא לו מלוה עליו ופסק בדמי המלוה פירות כשער שבזוק נכתב בסיומן קס"ג:

קעה אין פוסקין על הפירות וכו' משנה ט"ז (ע"ג) וזמנא דרבי יוסף דאמרי תרווייהו מאי טעמא אמרי רבין פוסקים על שער שבזוק זאע"פ שאין לו דאמר ליה שקילא עיבותך דייא אחיורי מאי אהנת לי אי הוו לי זוזי נידוי הוה מוזנינא דהיינו ושלילי זוזלא: ומ"ש כל זמן שלא יצא השער של עיירות כך הוא דעת רוב פוסקים דלא דעינן דינא השער של כרכוס דלא כהר"ף והרמב"ם: ומ"ש יכול לפסוק עד כדי החטין שלו פירוש אבל אינו יכול לפסוק על יותר ממה שיש לו דדוקא בהלואה אמרין יש לו סאה ליה עליה כמה סאים דרוחין כל סאה וסאה שלוח ראשון ראשון כאילו אכלה הלוח וסאה שלו נחלטה מיד לחלוא אבל גבי מכירה אין הדין מוכר דבר שאינו ברשותו עיין בח"מ סוף ר"ט וכיון דלא חל המכר על מה שאין לו אם כן המעות הן הלואה ביד המוכר וכשנתן לו חטין כשיחיקרו הוה ליה רבין גמורה וכבר כתבתי מזה בס' קס"ג וכו' קע"ג ע"ש וכן עיקר וכן פסק ז"ל ודלא כהרב בהג"ה ש"ע בס' קע"ג: הוה חדשות וכו' דרייתא ט"ז (בדף ע"ג) ופירש רבינו דה"ק דבזה החדשות מד' וישנות מד' וישנות מד' יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע דכלע וישנות אלף אפילו מהחדשות לא יפסוק והטעם דכל שיש חילוק בין מד' לישן אינו שער קבוע אי נמי פי' ר"ש דהא החדשות מד' משום שלא יבשו מדעין כל האורך הוא וכשיקבל ממנו לאחר זמן כשיחייבו כל זכרס איכא רבית וכן דביו לקוטות מד' ולכל אדם מד' אינו יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע משל בעל הבית למ"מ עם דעה"ב דאינו פוסק אלא אפילו עם לקוט נמי לא יפסוק דזו הוה רבית גמורה אבל יכול לפסוק עם לקוט שיהן לו משל לקוט ד' סאה כלע משיאא השער ד' של לקוט אבל עם דעה"ב אינו יכול לפסוק מד' כלע אפילו בתנאית לקוט דאף על פי דלכא הוה רבית גמורה מכל מקום חייטין גביה דעה"ב דקוין דילא ביה מילתא לחיוב הקאה ויבד ליה משל דעה"ב ואיכא משום רבית ואיבנית אמתא מאן דלויז זוזי לדעה"ב אחיורי שפירי יחוב. לשון ז"ל כתב הר"ם וירושם ז"ל ופוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות וכו' אהיה הוא החלה לקוצרים דסליק מיניה קאי וקשה דמאי איריא וכו' עד כאן לשון ז"ל והימא דהיה"ך פירש ז"ל אהיה הוא החלה לקוצרים קאי כיון דלא אפשר לפרש כך כמו שהקשה הוא בעצמו על פירוש זה וכו' דה"ל לפרש דקאי אהיכא שהינו החלה לקוצרים ומה שפירש על זה הוא רחוק ואי אפשר לייסדו אבל הדבר ברור ש"ס יש בלשונו וצריך להיות ואינו פוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות ולא קאי אהיה הוא החלה לקוצרים ותלמוד ערוך הוא וכו' מה שכתב דבניו כאן אבל אינו יכול לפסוק עם דעה"ב מד' בכלע אפי' בתנאית לקוט:

היה

ירושלמי

ירושלמי יצא השער בטבריה פוסקים כל העירות הסמוכות לה כלומר אף ע"פ שצאותן עיירות ליכא שער כיון שסמוכות לטבריה פוסקים על שער של טבריה כ"כ בהגות מרדכי וכו' משמע בגמרא דין דאמרי' (בעלה ס"ג) הא חייבי דהיינו ושלילי זוזי דדוקא כשן מסתפקת ממנה אבל אם אין מסתפקת ממנה אע"פ שהן סמוכות לטבריה לא אזלינן בתר טבריה אלא בתר שער מקום שמסתפקין ממנו: כהוב בסמ"ד דכי אמרין דפוסק על שער שבזוק ד"ל בפוסק עמו על חשבון הסאים. אבל בפוסק על חשבון המעות שהמר ליה הילך כ"ה כלעיס והפרנסני מידו חדש כדשור פרוך לפסוק עמו כשער הגבוה שאם יזולו יותר משער על עכשיו שיהן לו כשער הוול של אמצע הגובה או סופה אבל אם לא פסק עמו כשער גבוה והוולו נותן לו כשער שיהן שוין כשנתן לו המעות. וזין זה נזכר בהגות פ"ט מה"מ אלא שהוא חופם בענין פסיקה שער הגבוה מפני שגם דין זה נזכר שער הגבוה ובאמת שאין זה מקום הגבה וז' דין שיתפוס באם עמדו אחר מכאן עשר סאין וכו' נין שיתפוס בנתן לו המעות סתם וכו' אינו מתיישב כמבואר לכל מעיין ומקום הגבה זו אינה אלא בראש הפרק דקאמר יצא השער פוסקין וכו':

קעה אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פירוש אינו יכול להקדים מעות להבירו ולפסוק עמו שיהן לו חמין כל השנה כשיעור מעותיו כפי מה ששוה עתה שבשביל הקדמת המעות הוא מקבל עליו ליתן כפי זה הסכום אף אם יתייקרו ודבר זה אסור כל זמן שלא יצא (ה) השערות של עיירות אבל משיצא השער פוסק (ב) אפי' אין לו למוכר חמין. או אם יש למוכר חמין יכול לפסוק (ג) עד כדי החמין שיש לו. היו החדשות בשעת פסיקה

היה

ירושלמי

ירושלמי יצא השער בטבריה פוסקים כל העירות הסמוכות לה כלומר אף ע"פ שצאותן עיירות ליכא שער כיון שסמוכות לטבריה פוסקים על שער של טבריה כ"כ בהגות מרדכי וכו' משמע בגמרא דין דאמרי' (בעלה ס"ג) הא חייבי דהיינו ושלילי זוזי דדוקא כשן מסתפקת ממנה אבל אם אין מסתפקת ממנה אע"פ שהן סמוכות לטבריה לא אזלינן בתר טבריה אלא בתר שער מקום שמסתפקין ממנו: כהוב בסמ"ד דכי אמרין דפוסק על שער שבזוק ד"ל בפוסק עמו על חשבון הסאים. אבל בפוסק על חשבון המעות שהמר ליה הילך כ"ה כלעיס והפרנסני מידו חדש כדשור פרוך לפסוק עמו כשער הגבוה שאם יזולו יותר משער על עכשיו שיהן לו כשער הוול של אמצע הגובה או סופה אבל אם לא פסק עמו כשער גבוה והוולו נותן לו כשער שיהן שוין כשנתן לו המעות. וזין זה נזכר בהגות פ"ט מה"מ אלא שהוא חופם בענין פסיקה שער הגבוה מפני שגם דין זה נזכר שער הגבוה ובאמת שאין זה מקום הגבה וז' דין שיתפוס באם עמדו אחר מכאן עשר סאין וכו' נין שיתפוס בנתן לו המעות סתם וכו' אינו מתיישב כמבואר לכל מעיין ומקום הגבה זו אינה אלא בראש הפרק דקאמר יצא השער פוסקין וכו':

אין

אין יש למוכר חטים וכו' כלומר דכיון דיש לו אפילו לא יצא השער יכול לפסוק כדתנן (עג): היה הוא החלה לקוצרים פוסק עמו על הגדוש וכו' ומפני שלא יצא השער כתב רבינו שאין פוסק אלא עד כדי החטים שיש לו ולא יותר וכו' כ"י וכו' מה"מ אלא שהוא חופם בענין פסיקה שער הגבוה מפני שגם דין זה נזכר שער הגבוה ובאמת שאין זה מקום הגבה וז' דין שיתפוס באם עמדו אחר מכאן עשר סאין וכו' נין שיתפוס בנתן לו המעות סתם וכו' אינו מתיישב כמבואר לכל מעיין ומקום הגבה זו אינה אלא בראש הפרק דקאמר יצא השער פוסקין וכו':

אין

אין יש למוכר חטים וכו' כלומר דכיון דיש לו אפילו לא יצא השער יכול לפסוק כדתנן (עג): היה הוא החלה לקוצרים פוסק עמו על הגדוש וכו' ומפני שלא יצא השער כתב רבינו שאין פוסק אלא עד כדי החטים שיש לו ולא יותר וכו' כ"י וכו' מה"מ אלא שהוא חופם בענין פסיקה שער הגבוה מפני שגם דין זה נזכר שער הגבוה ובאמת שאין זה מקום הגבה וז' דין שיתפוס באם עמדו אחר מכאן עשר סאין וכו' נין שיתפוס בנתן לו המעות סתם וכו' אינו מתיישב כמבואר לכל מעיין ומקום הגבה זו אינה אלא בראש הפרק דקאמר יצא השער פוסקין וכו':

דרכי משה

קעה (א) וז"ל הואיל ואיסור דרבנן הוא יש לידך בתר המיקל ב"ש דבתראי הכימו כן דהם הרא"ש ובעל הגהות ורבינו וגם דרבים ניהו כנ"ל: וכו'

פרישה

פרישה (א) השער של עיירות ופסק ב"י כד"ף ורמב"ם דאין פוסקין אלא על שער של כרכוס ט"ז (ע"ג) וזמנא דרבי יוסף דאמרי תרווייהו מאי טעמא אמרי רבין פוסקים על שער שבזוק זאע"פ שאין לו דאמר ליה שקילא עיבותך דייא אחיורי מאי אהנת לי אי הוו לי זוזי נידוי הוה מוזנינא דהיינו ושלילי זוזלא: ומ"ש כל זמן שלא יצא השער של עיירות כך הוא דעת רוב פוסקים דלא דעינן דינא השער של כרכוס דלא כהר"ף והרמב"ם: ומ"ש יכול לפסוק עד כדי החטין שלו פירוש אבל אינו יכול לפסוק על יותר ממה שיש לו דדוקא בהלואה אמרין יש לו סאה ליה עליה כמה סאים דרוחין כל סאה וסאה שלוח ראשון ראשון כאילו אכלה הלוח וסאה שלו נחלטה מיד לחלוא אבל גבי מכירה אין הדין מוכר דבר שאינו ברשותו עיין בח"מ סוף ר"ט וכיון דלא חל המכר על מה שאין לו אם כן המעות הן הלואה ביד המוכר וכשנתן לו חטין כשיחיקרו הוה ליה רבין גמורה וכבר כתבתי מזה בס' קס"ג וכו' קע"ג ע"ש וכן עיקר וכן פסק ז"ל ודלא כהרב בהג"ה ש"ע בס' קע"ג: הוה חדשות וכו' דרייתא ט"ז (בדף ע"ג) ופירש רבינו דה"ק דבזה החדשות מד' וישנות מד' וישנות מד' יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע דכלע וישנות אלף אפילו מהחדשות לא יפסוק והטעם דכל שיש חילוק בין מד' לישן אינו שער קבוע אי נמי פי' ר"ש דהא החדשות מד' משום שלא יבשו מדעין כל האורך הוא וכשיקבל ממנו לאחר זמן כשיחייבו כל זכרס איכא רבית וכן דביו לקוטות מד' ולכל אדם מד' אינו יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע משל בעל הבית למ"מ עם דעה"ב דאינו פוסק אלא אפילו עם לקוט נמי לא יפסוק דזו הוה רבית גמורה אבל יכול לפסוק עם לקוט שיהן לו משל לקוט ד' סאה כלע משיאא השער ד' של לקוט אבל עם דעה"ב אינו יכול לפסוק מד' כלע אפילו בתנאית לקוט דאף על פי דלכא הוה רבית גמורה מכל מקום חייטין גביה דעה"ב דקוין דילא ביה מילתא לחיוב הקאה ויבד ליה משל דעה"ב ואיכא משום רבית ואיבנית אמתא מאן דלויז זוזי לדעה"ב אחיורי שפירי יחוב. לשון ז"ל כתב הר"ם וירושם ז"ל ופוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות וכו' אהיה הוא החלה לקוצרים דסליק מיניה קאי וקשה דמאי איריא וכו' עד כאן לשון ז"ל והימא דהיה"ך פירש ז"ל אהיה הוא החלה לקוצרים קאי כיון דלא אפשר לפרש כך כמו שהקשה הוא בעצמו על פירוש זה וכו' דה"ל לפרש דקאי אהיכא שהינו החלה לקוצרים ומה שפירש על זה הוא רחוק ואי אפשר לייסדו אבל הדבר ברור ש"ס יש בלשונו וצריך להיות ואינו פוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות ולא קאי אהיה הוא החלה לקוצרים ותלמוד ערוך הוא וכו' מה שכתב דבניו כאן אבל אינו יכול לפסוק עם דעה"ב מד' בכלע אפי' בתנאית לקוט:

פרישה

פרישה (א) השער של עיירות ופסק ב"י כד"ף ורמב"ם דאין פוסקין אלא על שער של כרכוס ט"ז (ע"ג) וזמנא דרבי יוסף דאמרי תרווייהו מאי טעמא אמרי רבין פוסקים על שער שבזוק זאע"פ שאין לו דאמר ליה שקילא עיבותך דייא אחיורי מאי אהנת לי אי הוו לי זוזי נידוי הוה מוזנינא דהיינו ושלילי זוזלא: ומ"ש כל זמן שלא יצא השער של עיירות כך הוא דעת רוב פוסקים דלא דעינן דינא השער של כרכוס דלא כהר"ף והרמב"ם: ומ"ש יכול לפסוק עד כדי החטין שלו פירוש אבל אינו יכול לפסוק על יותר ממה שיש לו דדוקא בהלואה אמרין יש לו סאה ליה עליה כמה סאים דרוחין כל סאה וסאה שלוח ראשון ראשון כאילו אכלה הלוח וסאה שלו נחלטה מיד לחלוא אבל גבי מכירה אין הדין מוכר דבר שאינו ברשותו עיין בח"מ סוף ר"ט וכיון דלא חל המכר על מה שאין לו אם כן המעות הן הלואה ביד המוכר וכשנתן לו חטין כשיחיקרו הוה ליה רבין גמורה וכבר כתבתי מזה בס' קס"ג וכו' קע"ג ע"ש וכן עיקר וכן פסק ז"ל ודלא כהרב בהג"ה ש"ע בס' קע"ג: הוה חדשות וכו' דרייתא ט"ז (בדף ע"ג) ופירש רבינו דה"ק דבזה החדשות מד' וישנות מד' וישנות מד' יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע דכלע וישנות אלף אפילו מהחדשות לא יפסוק והטעם דכל שיש חילוק בין מד' לישן אינו שער קבוע אי נמי פי' ר"ש דהא החדשות מד' משום שלא יבשו מדעין כל האורך הוא וכשיקבל ממנו לאחר זמן כשיחייבו כל זכרס איכא רבית וכן דביו לקוטות מד' ולכל אדם מד' אינו יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע משל בעל הבית למ"מ עם דעה"ב דאינו פוסק אלא אפילו עם לקוט נמי לא יפסוק דזו הוה רבית גמורה אבל יכול לפסוק עם לקוט שיהן לו משל לקוט ד' סאה כלע משיאא השער ד' של לקוט אבל עם דעה"ב אינו יכול לפסוק מד' כלע אפילו בתנאית לקוט דאף על פי דלכא הוה רבית גמורה מכל מקום חייטין גביה דעה"ב דקוין דילא ביה מילתא לחיוב הקאה ויבד ליה משל דעה"ב ואיכא משום רבית ואיבנית אמתא מאן דלויז זוזי לדעה"ב אחיורי שפירי יחוב. לשון ז"ל כתב הר"ם וירושם ז"ל ופוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות וכו' אהיה הוא החלה לקוצרים דסליק מיניה קאי וקשה דמאי איריא וכו' עד כאן לשון ז"ל והימא דהיה"ך פירש ז"ל אהיה הוא החלה לקוצרים קאי כיון דלא אפשר לפרש כך כמו שהקשה הוא בעצמו על פירוש זה וכו' דה"ל לפרש דקאי אהיכא שהינו החלה לקוצרים ומה שפירש על זה הוא רחוק ואי אפשר לייסדו אבל הדבר ברור ש"ס יש בלשונו וצריך להיות ואינו פוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות ולא קאי אהיה הוא החלה לקוצרים ותלמוד ערוך הוא וכו' מה שכתב דבניו כאן אבל אינו יכול לפסוק עם דעה"ב מד' בכלע אפי' בתנאית לקוט:

פרישה

פרישה (א) השער של עיירות ופסק ב"י כד"ף ורמב"ם דאין פוסקין אלא על שער של כרכוס ט"ז (ע"ג) וזמנא דרבי יוסף דאמרי תרווייהו מאי טעמא אמרי רבין פוסקים על שער שבזוק זאע"פ שאין לו דאמר ליה שקילא עיבותך דייא אחיורי מאי אהנת לי אי הוו לי זוזי נידוי הוה מוזנינא דהיינו ושלילי זוזלא: ומ"ש כל זמן שלא יצא השער של עיירות כך הוא דעת רוב פוסקים דלא דעינן דינא השער של כרכוס דלא כהר"ף והרמב"ם: ומ"ש יכול לפסוק עד כדי החטין שלו פירוש אבל אינו יכול לפסוק על יותר ממה שיש לו דדוקא בהלואה אמרין יש לו סאה ליה עליה כמה סאים דרוחין כל סאה וסאה שלוח ראשון ראשון כאילו אכלה הלוח וסאה שלו נחלטה מיד לחלוא אבל גבי מכירה אין הדין מוכר דבר שאינו ברשותו עיין בח"מ סוף ר"ט וכיון דלא חל המכר על מה שאין לו אם כן המעות הן הלואה ביד המוכר וכשנתן לו חטין כשיחיקרו הוה ליה רבין גמורה וכבר כתבתי מזה בס' קס"ג וכו' קע"ג ע"ש וכן עיקר וכן פסק ז"ל ודלא כהרב בהג"ה ש"ע בס' קע"ג: הוה חדשות וכו' דרייתא ט"ז (בדף ע"ג) ופירש רבינו דה"ק דבזה החדשות מד' וישנות מד' וישנות מד' יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע דכלע וישנות אלף אפילו מהחדשות לא יפסוק והטעם דכל שיש חילוק בין מד' לישן אינו שער קבוע אי נמי פי' ר"ש דהא החדשות מד' משום שלא יבשו מדעין כל האורך הוא וכשיקבל ממנו לאחר זמן כשיחייבו כל זכרס איכא רבית וכן דביו לקוטות מד' ולכל אדם מד' אינו יכול לפסוק שיהן לו ד' כלע משל בעל הבית למ"מ עם דעה"ב דאינו פוסק אלא אפילו עם לקוט נמי לא יפסוק דזו הוה רבית גמורה אבל יכול לפסוק עם לקוט שיהן לו משל לקוט ד' סאה כלע משיאא השער ד' של לקוט אבל עם דעה"ב אינו יכול לפסוק מד' כלע אפילו בתנאית לקוט דאף על פי דלכא הוה רבית גמורה מכל מקום חייטין גביה דעה"ב דקוין דילא ביה מילתא לחיוב הקאה ויבד ליה משל דעה"ב ואיכא משום רבית ואיבנית אמתא מאן דלויז זוזי לדעה"ב אחיורי שפירי יחוב. לשון ז"ל כתב הר"ם וירושם ז"ל ופוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות וכו' אהיה הוא החלה לקוצרים דסליק מיניה קאי וקשה דמאי איריא וכו' עד כאן לשון ז"ל והימא דהיה"ך פירש ז"ל אהיה הוא החלה לקוצרים קאי כיון דלא אפשר לפרש כך כמו שהקשה הוא בעצמו על פירוש זה וכו' דה"ל לפרש דקאי אהיכא שהינו החלה לקוצרים ומה שפירש על זה הוא רחוק ואי אפשר לייסדו אבל הדבר ברור ש"ס יש בלשונו וצריך להיות ואינו פוסק בפירוש לז"ה על פירות של לקוטות כשער הלקוטות ולא קאי אהיה הוא החלה לקוצרים ותלמוד ערוך הוא וכו' מה שכתב דבניו כאן אבל אינו יכול לפסוק עם דעה"ב מד' בכלע אפי' בתנאית לקוט:

יורה דעה הלכות רבית קעו קעו

צה"מ סו"ט ר"צ דין חסרון : מוקח שנעשה באיסור וכו' גי' נח"מ סימן ר"ח

הפוסק על השער צריך לפרש וכו' משנה (ע"ג). וס"ק כח"ק דרבי יהודה :

קעו אסור

לדעו אסור וכו' בפרק ח"ג (דף ס"ט) רב חמא ב"ה מוגר זוזא

ואם לא פירש כך וכו' צריך לקבל עליו מי שפרע ואם פסק בן

נפשיעה ליומא כלו זוזי דרב חמא הוא סבר נאמי טעא ממרס
ולא הוה מרס הדרא בעינה וידוע פתחה
זוזי לא הררי בעינייהו ולא ידוע פתחיהו
וכתבו התוספות דמה שפירש רש"י ועוד
ח"ג דזוזי אהדר לכו בעינייהו לא ידוע
פתחיהו נמצא שכרו חנם ברבית ליתא
דכדורא תניא בתוספתא משכיר אדם
מעותיו אצל שולחני להתראות בן
ולתלמוד בן אלא הכי קאמר מרס אינה
מלוה כי לא ניתנה לה הולאה ולהחזיר
אחרת אלא צריך להחזירה בעינה והשכר
אינו שכר מלוה ועוד אי נמי היה נוח
המרס להוציאה ולעשות הימנה כל חפצו
ולשם אחרת אף על פי כן מותר לטול
שכר ואין ללמוד היתר ומשום לאוגורי
זוזי דבמרס השכירות אינו בעבור הולאה
שיז לרשות להוציאה אלא נותן השכירות
עבור הפחת שיקפחת על ידי מלאכה
אם יחזירנה השוכר בעינה אצל זוזי דרב
חמא הוה מלוה ולא צריך הולאה השכירה
לו ולא בשביל קבלת שום פתח עד כאן
לשנו. והר"ש הניח דברי הר"ף שפי'
כפי' רש"י והקשה עליו מהך תוספתא
ופי' כפי' התוספות וכך הם דברי רבינו :
בותר להשכיר כלי ולקצוב דמיו וכו'
שם ספיקתא אחר רב אגרא ופגרא פי'
רש"י מותר להשכיר ע"מ שאם השכר

(כ) הפוסק על השער (כ"א) צריך לפרש שאם יודלולו מזה הסכום
שפסק (כ"ב) [נ] שיתנם לו בשער הוול (כ"ג) ואם לא פירש כך ורוצה
לחזור לאהר שגודלולו צריך לקבל עליו מי שפרע : (כ"ד) ואם פסק
וכן הוולו והמוכר הוור בו ואינו רוצה ליתן לו כפי הוול צריך לקבל
עליו מי שפרע ואם עשה שליח לפסוק והשליח לא פירש ליתן
לו בשער הוול והמשלח רוצה להוור בו אינו עומד במי שפרע
שיכול לומר השליח היה לו לפרש כיון שלא פירש לא שלחתי
לעוותי ונתבטל שליחותי (כ"ה) וגם השליח אינו עומד במי שפרע
מקח שנעשה באיסור כגון שהוסיף במקח משום אגר נטר או שפסק
קודם שיצא השער ולא היה לו למוכר המקח קיים ויתן בשער של
היתר ואין אחד מהם יכול לומר המקח בטל כיון שנעשה באיסור
אלא אם קנו (כ"ו) באחד מדרכי הקנאות המקח קיים (כ"ז) והרבית
שבו אין מוציאין אותו מיד המוכר :

קעו אסור

לדעו אסור (כ"ח) [ח] להשכיר מעותיו בלשון שביורות
שיאמר אשכיר לך עשר דינרין בדינר להדיש
במה דברים אמורים כשהשוכר צריך להוציאם אבל אם שוכרם
כדי להתלמד בהם או ליראות ומחזירן לו בעין מותר (כ"ט) וכלים
מותר להשכירן אפילו נותן לו רשות למוכרו ולעשות בו כל חפצו
רק שלבסוף יחזור לו כלי אחר כזה מותר להשכיר כלי ולקצוב
דמיו

הר"ש בעלה קמ"ו ד"ב אצל הר"ף פי'
על דרך אחרת ללא נתיק מנייה הדי'
דינא . ודינא הללו אף על גב דלא
שייכי לענין רבית משום דדינא פוסק על
השער נינהו ובגמ' יא נמי מיתני גבי הדדי
נגרר קולמוסא אחר הגמרא וכתבה
כאן : מוקח שנעשה באיסור וכו' כן כתב
הר"ש בפרק ח"ג וכו' נשך בשם רבינו האי
גבי האי מאן דמסיק בחבריה ארבע
זוזי ברביתא ויהיב ליה גליהא בגוייהו
וכתבו הר"ש בתשובה סימן ט"ה וכפד
הר"ש בר זמח בתשובה בשם הרמב"ן
דדוקא בשנתקיים המקח בקנין אצל אס'
לא נתקיים המקח לענין מי שפרע כיון
שנעשה באיסור בטל לגמרי ואינו מקבל
מי שפרע וכפי דיוקן הגאון (ג) :

קעו אסור

לדעו אסור (כ"ט) [ט] להשכיר מעותיו
וכו' בפרק ח"ג וכו' נשך
(ס) : בעובדא דרב חמא וכתבו התוס'
לדפי' אס' המוכר מקבל עליו אונסין
אסור וכו' בגמ' 'בפי' בשם ס"ה כח"ב
בה"ד סימן פ"ב בשם גליון התוס' שאם
המכיר מקבל עליו כל האחריות מותר
וגם רצה לומר דלפילו תוס' וכו' לא
אסרו אלא בשאינו מקבל עליו אלא אחריות
אונסין ולא אחריות גניבה ואבידה ומ"מ

מדבריו משמע שאין לעשות מעשה להחיר (כ"ז) . כתב הר"ש על האי עובדא דרב
חמא בורחא היה עובר על רבית של תורה כיון שהיתה הולאה גמורה אלא שהיה
משנה הלשון לומר בלשון שטרות וכתוב' גיארז עוד דודאי רב חמא לא היה טועה
בזה שיחשוב שמפני שיאמר בלשון שכירות יהיה מותר דא"כ בטלת תורת רבית אלא
שהיה פטור רב חמא מן האונסין כלומר שכל זמן שהיו המעות ביד הלוה ולא
הוציאו אס' לא נכנסו שיהיה פטור מלשלם כמו אס' היה שוכר וצוה היה טועה רב חמא
שהיה זה כשכירות כלי ואפשר דבענין זה הא דרב חמא הוה אצק רבית והרמב"ם
כ"כ דהוה אצק רבית ואין ספק שלום כיון אצל אס' היה הולאה גמורה אע"פ
שאומר בלשון שכירה ודאי רבית קצובה הוא שאין הלשון גורם עכ"ל :

בר"א

כשהשוכר צריך להוציאה וכו' כ"כ התוס' שם והביאו רמיה מהתוספתא
וכתבו רבינו וכו' בפי' שזה דעת הרמב"ם וכן דעת הר"ש בעלה
קמ"ד ד"ב אצל הר"ף גורם בעובדא דרב חמא וחת"ל הדרי בעינייהו מרס ידוע
פתחא וזו לא ידוע פתחיהו וכן פירש"י ולפי זה אסור להשכיר מעותיו אפילו
להתלמד או ליראות והיה תוספתא לכו דמכחא כיון דתלמודא פליג עלה . ודעת
בעל התרומות כדעת הרמב"ם מיהו כתב ובלבד שלא יחייב עצמו בהם אלא
כשאר שוכר שהיה חייב בגניבה ואבידה ופטור מאונסין וכן משמע בתוספתא :
כתוב בהגהות מרדכי שאם הוציא המעות אע"פ שבאו לידו אותם המעות עצמם
אמורים משום רבית והיינו ודאי בשכרן להתלמד בן או ליראות דאילו בשכר
להוציאם אפי' לא הוציאו נמי אסור דכיון דמלוה להוציאה נתנה מעת שבאו לידו
כאילו הוציאו דמי : וכלים מותר להשכירם וכו' כן כתבו התוספות (דף סט) :
והר"ש עלה קמ"ד ד"ב : **מותר** להשכיר כלי וכו' בעלה (סט) :

עליו אונסין דל"כ פיקא וכו' רב כהנא ורב
אבי המאי אקצו לרב וכו' שהו מפרס המרדכי דמקבל עליו השוכר אונסין עסקין
שכתב אגרא ופגרא מכאן נראה לר"י דמותר לשוכר להתנות להיות כשאל ולא להיות
כל

ישלם אותם השוכר והקצו לרב כהנא ורב אפי' מאחר ששמאווה דמיים שאט תשכר
יש לה דמיים הו"ל מלוה גביה והוה שכרה רבית ואסיקנא דאין זה רבית לפי שלא
עשה דמיים כדי שאם תוול לא ישלם הפסד הוול אלא לאחר שגירה ישלם
וכיון דלא קביל עליה זולא לאו מלוה היא גביה ורבי' פירש דהיינו שמקבל עליו
אונסין דאם לא כן הא תשיעא שחייב בגניבה נפשיעה או בעין גניבה ואבידה
לשוכר דינו כש"ס ומאי אקצו ליה רב כהנא ורב אפי' ועוד רבית שמתחלה
קצבו דמיו והיינו כפי' רש"י שכתב בקושא דרב כהנא ורב אפי' מאחר ששמאווה
בדמיים וכו' דמסתמא שמאווה בדמיים שמה תשכר ביד השוכר מיד תוך יום
ויומים ולא יהיה נודע דמיה א"כ מה שמאווה בדמיים חצוב כאילו הלוה לו כך וכך
דמיים והויה שכרה רבית ומסיק תלמודא דאע"פ כן שמאווה בדמיים והשכר שלו
מחזיו כרבית אפי' שרי כו' לפי שלא עשה דמיים כדי לשלם אס' תוול אלא לשלם
אס' תשכר וכיון שלא קיבל עליו המקבל הפסד הוול אס' כן בכלל זה הוא הפסד
שיגוע כלכלי שנפחת מחמת מלאכה הוא על הנותן . ומחמת הפסד זה הוא מקבל
שכר קודם שיהיה בעוד שלא נעשה הולאה . ולפיכך לכשנשכר אינו חייב אלא
בדמיים שהיה שוכר בעד דמיים וכתב ר"י וכו' ה"אך כתב בתחלת הלשון ולקצוב
דמיו דמשמע שאותם דמיים שקצב משלם לו עכ"ל ול"כ כלל דהלא צריך לקצוב
דמיו שמה ישכור תוך יום או יומים ולא יהא נודע קצבתו כדפרישית ועוד דלהכי
נקט שקצבו דמיו מההלה לאורווי דאע"פ שקצבו דמיו מתחלה ומחזיו כהולאה
ושכרה רבית ואפילו הכי שרי וכו' פי' דאם לא היו קוצבים מתחלה מנא היה
ידעין

רב אגרא ופגרא ופירש"י מותר להשכיר על מנת שאם תשכר ישלם אותה השוכר ומי'
אבי המאי אקצו לרב וכו' שהו מפרס המרדכי דמקבל עליו השוכר אונסין עסקין

דרכי משה

(ב) וכו' בתשובת ריב"ש סימן ש"ה ובג"י דף ע"א פא"נ ובמ"מ פ"ה דמלוה וכו' :
קעו (א) ולא ידעתי היאך נשמע מדבריו כן וע"ל סימן קע"ז כתבתי תשובתו ומה ששטמע מדבריו :

דרישה

אומא סתם מאן דיקבי זוזי אפיני שפירי יחיד וזה הענין הביאו הר"ף והר"ש ומשמע דהיינו
דוקא מסתמא אבל אי פירש בהדיא לכו' דמיסק עמו אכתובת לקוט משמע דמותר מ"מ ס"ל
לרבינו משום מראית עין דמאן דמיו דפוסק עם ב"ה יסבור שפוסק עמו כדרך פסיקת ב"ה דהיינו
אפי' שפירי או משום דכמיהו שמו מיוותייהו כיון שסתם פסיקה עם ב"ה אסור אסור כולם
וכן נראה שהוה מוכרח לומר בגמרא דלמי מ"ש דנא דקמני אין מוסקין עד שיצא השער ללקוט
ולמוכר דר"ל דוקא עם ב"ה ב' איוו מוסק וקשה דהוה פשיעא כיון שהשער של ב"ה הוא בג'
אלא ע"כ צ"ל דר"ל אפי' אס' עירט לו שפוסק עמו על של ליקוט אפי' אסור מטעם דכתיבת
השטח אפי' הא דכתב רבינו תמלה אין יכול לפסוק עמו שיהא לו אפי' מהדשתי כו' רבינו כלל
בבית הסגויות בבביתא ומד ר"ק אס' מלוקים שער מדשות ויטות אשור לפסוק אפי' אחריות
בד' ר"ל הא מה' יכול לפסוק אפי' אשטות וכמ"ס ואם מלוקים הם שער של ב"ה ושל לקוט
אסור לפסוק שיהא לו משל ב"ה בד' הא חש' ג' יכול לפסוק וכו' דפס' ב"ה בד' אסור לפסוק
אפי' בשל לקוט מ"מ אכמי לא נסית רבינו להלק אס' מוסק עם ב"ה או עם לקוט אלא סתם דאסור
לפסוק בשל ב"ה בד' עם כ"ע בין עם ב"ה בין לקוט והשטח לפי מ"ש דברי רבינו הם כמו שקמני
בבביתא בלי תוספת וכלי חסרון שגד מה שקמני : אס' ברישא אסור לפסוק עד שיצא השער
למדשות ולשטות דר"ל אפי' אחריות אסור לפסוק בד' וכל עין אשטות בד' נגד זה כתב כאן
רבינו אינו יכול לפסוק שיהא לו חפצו מהדשות וכגד מה שקמני עם בסיכא דברייתא אין מוסקין
עד שיצא השער ללקוט ולמוכר דר"ל דאין מוסקין שיהא לו משל ב"ה בד' הא עם לקוט בד' ועם
ב"ה בג' מותר וכמו שהוכחתי מסוגית הגמרא נגד זה כתב רבינו כאן ומשל ב"ה בד' אסור הא
עם לקוט בשל לקוט מותר ועם ב"ה אפי' בשל לקוט אסור דכולה מלך בבא הוא דור"י :

פרישה (כ) הפוסק על השער צריך לפרש כו' דינים הללו אף ע"ג דלא שייכי לענין רבית
משום דדינא פוסק על השער נינהו ובגמרא נמי מייבג גבי הדדי נגרר קולמוסא אחר הגמרא
וכתבם כאן ב"י (וכבר כתבם ג"כ דין דמיסק על השער במ"מ סימן ק"ב ודין דמקח שנעשה
באיסור שם בסו' ר"ס וע"ש בפרישה ודרישה ע"ה) : (כ"א) צריך לפרש שאם יודלולו כו' הוול
שלא משך אלא נתן מעות לא נגמר המקח וכל אסור יכול לחזור בו לאחר שקיבל עליו מי שפרע :
(כ"ב) שיתנם לו בשער הוול ולא מוסיף ברבית דהא אי היה מוסיף בידו היה יכול ליקח עתה
תבואה בזול משא"כ בעלגה לו סאה בשאה והולאה שאין יכול להתנות שיהא לו אחר כך כשעת
הוול דוק והא דכתב רבינו לעיל סימן קצ"ג גבי חבית ידוע דאסור אס' לא מקבל הלווק יוקראת
והולא ומ"ש מהך דהכא י"ל דשאני התם כיון דאביכא אחריות דמיין על המוכר צריך שיהיה אחריות
דיוקראת והולא על הלווק דכ"כ אחריות אס' היה על המוכר ויתר מוסיף ברבית ועד"ל והשוקר
דחבית ידוע שאני : (כ"ג) ואם לא פירש כך והמוכר אינו רוצה אלא כשער שהיה בשעת פסיקה
והלווק רוצה לחזור בו כו' צריך לליקט לקבל עליו כו' : (כ"ד) ואם פסק בן והוולו והמוכר מוור
בו כו' הו"ל גם כן כשפסור בו המוכר מחמת שנתיקרו . אלא דיש בזה לד' דביתא דאס' נתקרו
שפיעא לרדין לקבל עליו מי שפרע דמתחילת חביתיה ידע דירדך התבואה להמיקר דימי הסתיו
ואדעתא דהכי קיבל ממנו מעות כדי ליתן לו אף אס' יתיקרו משא"כ בעובד דהוול דבר שאינו
שכיח וה"א דיכול לומר לא עלתה על דעתי שיוולו קמ"ל : (כ"ה) וגם השלום אינו עומד במי
שפרע דאין בידו למנות ולכפות את המשלם ומה בידו לעשות ואין זה משמע שינוי ופשיעה גמורה
לומר שהוה יקבלם ל"י דף ק"ז פ"א ע"ש : (כ"ו) באחד מדרכי הקנאות כו' פירוש לאכופי אס'
לא נתקיים המקח אלא לענין מי שפרע כיון שנעשה באיסור בטל לגמרי ואינו מקבל עליו מי
שפרע רמב"ן וכו' והלא אין אדם מקנה דבר שאינו בעולם ודבר שאינו ברשותו וכמ"ס במ"מ
סימן ר"ט ור"ה י"ל דכפי דאין אדם מקנה דבר שאינו בעולם מ"מ יכול לשעבר ולקנייב נפשו
לדבר שלא בא לעולם וכמ"ס במ"מ סימן ס' ס"י ומש"כ ב"ח מדרכי הקנאות ר"ל שהקנה לו
באופן המועיל ועמ"ס עוד מזה בסמיון ל"א בפרישה ודרישה : (כ"ז) והרבית שנו אין מוציאין
אותו מיד המוכר נראה דאין מי שפוסק אחריות קאי שמוכר לו בול בשביל הקדמת מעות ואח"כ
נתיקרו ונא הלווק להוציא מיד המוכר הרבית ר"ל שרוצה שיהא לו כשער הוול כמו שפסק עמי
אין מוציאין מיד המוכר אלא נותן לו כשעת היוקר וה"ם בדין רשון שמוכר לו ביקר בשביל
כשעת היוקר . ונקט רבינו רבית שביד המוכר דנמאלי דסיים נותן . ויתר נראה לומר דרבית
שנו דקאמר ר"ל דרבינו שנו ואחרווייהו קאי ור"ל בדין רשון דהיינו כשמוכר לו ביקר ודאי אס'
אבל אס' כגד נתן המעות והתבואה כגד לקח מיד המוכר והלווק מפקש שמוכר לו המוכר קת'
מעות ובידו השני דהיינו שמכר לו בול ונתיקרו והלווק מובע רבית שלו ר"ל ההוספה והוסף
מיד לוקח אחרווייהו בנישטא כשעשו ובסיפא חס' כגד נתן לו המוכר אלא הא מוסיף נקט ומכל מקום האינו מיד המוכר אחרווייהו קאי ור"ל :

פי' קעו (ח) דהשכיר מעותיו בלשון שטרות וכו' וכתבו התוספות אפי' אס' המכיר מקבל עליו אונסין ועד"ל : (ז) וכלים מותר
להשכיר כו' עד ומור לו כלי אחר כזה מותר ליתן לו כלי אחר כזה כו' ה"י דוקא כשלא קיבל עליו אחריות אונסין אלא שאם יוציאו מעותיו יתן לו אחר וגם
השכירות

כל האחריות עליו אע"ג דנכחוני אסור ורבינו ירוחם צ"ח כתב והסוכר כלי ונתן רשות להוציאה וישלם לו כשעת הוצאה מותר ע"כ ונתן לו רשות להוציאה פשיטא שהאונסין על השולל וזה עולה גם כן כדברי רבינו ומרדכי ובעלה (ע.) גבי דולח דבני מר עוקבא כתבו החו"ט דמשמע דאע"ג דמקבל עליה נתן ויורקא וזולא אסור משום דאחריות על המקבל אע"ג דאחריות לא הוי אלא משעת שביירה אלא דוקא משום דפחת חוסכה דנחשח הוי על הנותן כלומר שהנחשת הנשאר נשקף באור ופוחת מדמיו שרי ליקח סכר והא דשרי לעיל כספינה אגרא ופגרא היינו משום דמקבל עליה קילקול הספינה שמתקלקל העץ במים עד כאן ולפי דברייהם דבר כחיוני פוחת ע"י שמתמשיך צו כגון כלי כסף וכלי זהב אסור להשכירין אס מתחייב השוכר באונסין וכ"כ רבינו ירוחם וכן כתב בהג"א עלה קמ"ד ל"ג. לדעת ר"י ומיהו נראה מדברייהם דלרש"י שכתב טעמא דשרי משום דכיון שאלס היה בעין מחזירה בין הקורה בין הוולא לא הוי הלוואה מותר להשכיר כלי כסף וכלי זהב בענין זה (ג.) : ומ"ש רבינו שלם ישלם אלא דמים שהיה שזה בשעת שנטבר הוא כדעת הרמב"ן שכתב ה"ה בפ"ח דבין סס פרה מחזירו וכח"כ ה"ה שהרמב"ן והרשב"א חולקים ואס תאמר כיון דסכר רבינו דלוינו משלם אלא דמים שהיה שזה בשעת שנטבר היאך כתב בתחלה הלשון ולקצוב דמיו דמשמע שאותם דמים שקצב משלם לו וכל שקצב דמיו עכשו א לשער הפחת שער שעת שביירה כמה הוא פחות משיעור שקצבו ואס לא היו קוצבים מעיקרא מנא הוה ידעין כמה היה שזה בשעת שביירה : ולא מייבמה כלי שאינו נפחת מיד וכו' אלא אפי' יורה שמתחלה לפחות מיד וכו' וזה עונדא דלודא דבני מר עוקבא שזכר בעלה (ע.) : מותר לשכור פרה וכו' דרייתא (ס.) ונתן רבינו טעם להיתר לפי שהוא ברשות הבעלים עד שעת מיתה כלומר לענין יורקא וזולא וכח"כ עוד רבינו וגם נכחשת כלומר דאל"כ היה אסור וכו' שכתבתי בסמוך בשם החו"ט

דמיו ולהתנות שאם ישבר באונס שישלם לו דמיו (ג.) אע"פ שמון הדין הוא פטור מן האונסים ואם כן (ד.) כיון ששם אותו בדמים ומתחייב באונסין הרי הדמים בתלוואה אצלו והשבר שנותן לו מיהו כרביה אפי' שרי כיון שאינו מתחייב בדמיו אלא א"כ ישבר וכל זמן שהוא בעין הוא מחזירו כמו שהוא ועד שעת שביירה הוא ברשות הבעלים לזולא וגם הוא נפחת נמצא שערך אותו שעה הוא אצלו בתורת שכירות ובתורת שכירות הוא נותן ואע"פ שנשבר ונעשה עליו בתלוואה מתחייב בשכירות קודם שנעשית הלוואה הילכך לכשישבר אינו מחוייב (ס.) אלא בדמים שהיה שזה בשעת שביירה (ו.) ולא מייבמא כלי שאינו נפחת מיד ע"י תשמיש ואין ההלוואה נעשה מיד דשרי אלא אפי' יורה שמתחלת ליפחות מיד מותר לשוכרה ליקחנה במשקל ולהחזירה במשקל והוא ישלם פחת המשקל אע"פ שההלוואה מתחלת מיד בשעת שכירות כיון שנפחתת מיד אפי' שרי שעדיין היא ברשות המשכיר לענין קילקול הנחושת שאף המשקל שמהזיר לו שזה פחות ממה שהיה שזה בשנמלה לפי שנשרף באש : מותר לשכור פרה ולשומה בדמים כגון שיאמר הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר אם תמות וכל זמן שהיא אצלי אעלה סלע בהדש שכירות (ז.) לפי שהיא ברשות בעלים עד שעת מיתה וגם נכחשת ובלבד שישומו אותה כפי מה ששוה בשעת מיתה השוכר שרה מחזירו ב' כורין לשנה יכול לומר דלוינו מאה דינרין שאוציא עליה לחרוש ולנכשו ואני אעלה לך ב' כורין לשנה אע"פ שהמאה שלוקח ממנו בתורת הלוואה לוקח אותם שהרי מחזירה לו בכסף ונמצא שמוסיף לו שני כורין בשכר הלוואה המאה אפי' הכי מותר (ח.) כיון שמוציא אותם בנזף השדה וכן אם שבר לו חנות או ספינה בעשר דינרין יכול לומר הלוינו מאה דינרין שזכרנו שזכרנו ואתן בהם הספינה ובלים ואני אעלה לך בספינות בהנות שנים עשר דינרין (ט.) אבל אסור לומר הלוינו מאה דינרין להתעסק בהנות או לקנות בהם חחורה להוליד בספינה ואני אוסיף לך בשכירות (י.) מותר להרבות בשכירות קרקע ביצד

ידעין כמה היה שזה בשעת שביירה עפ"ל : ולא מייבמה וכו' שם עונדא דלודא רשות להוציאה וישלם לו כשעת הוצאה מותר ע"כ ונתן לו רשות להוציאה פשיטא שהאונסין על השולל וזה עולה גם כן כדברי רבינו ומרדכי ובעלה (ע.) גבי דולח דבני מר עוקבא כתבו החו"ט דמשמע דאע"ג דמקבל עליה נתן ויורקא וזולא אסור משום דאחריות על המקבל אע"ג דאחריות לא הוי אלא משעת שביירה אלא דוקא משום דפחת חוסכה דנחשח הוי על הנותן כלומר שהנחשת הנשאר נשקף באור ופוחת מדמיו שרי ליקח סכר והא דשרי לעיל כספינה אגרא ופגרא היינו משום דמקבל עליה קילקול הספינה שמתקלקל העץ במים עד כאן ולפי דברייהם דבר כחיוני פוחת ע"י שמתמשיך צו כגון כלי כסף וכלי זהב אסור להשכירין אס מתחייב השוכר באונסין וכ"כ רבינו ירוחם וכן כתב בהג"א עלה קמ"ד ל"ג. לדעת ר"י ומיהו נראה מדברייהם דלרש"י שכתב טעמא דשרי משום דכיון שאלס היה בעין מחזירה בין הקורה בין הוולא לא הוי הלוואה מותר להשכיר כלי כסף וכלי זהב בענין זה (ג.) : ומ"ש רבינו שלם ישלם אלא דמים שהיה שזה בשעת שנטבר הוא כדעת הרמב"ן שכתב ה"ה בפ"ח דבין סס פרה מחזירו וכח"כ ה"ה שהרמב"ן והרשב"א חולקים ואס תאמר כיון דסכר רבינו דלוינו משלם אלא דמים שהיה שזה בשעת שנטבר היאך כתב בתחלה הלשון ולקצוב דמיו דמשמע שאותם דמים שקצב משלם לו וכל שקצב דמיו עכשו א לשער הפחת שער שעת שביירה כמה הוא פחות משיעור שקצבו ואס לא היו קוצבים מעיקרא מנא הוה ידעין כמה היה שזה בשעת שביירה : ולא מייבמה כלי שאינו נפחת מיד וכו' אלא אפי' יורה שמתחלה לפחות מיד וכו' וזה עונדא דלודא דבני מר עוקבא שזכר בעלה (ע.) : מותר לשכור פרה וכו' דרייתא (ס.) ונתן רבינו טעם להיתר לפי שהוא ברשות הבעלים עד שעת מיתה כלומר לענין יורקא וזולא וכח"כ עוד רבינו וגם נכחשת כלומר דאל"כ היה אסור וכו' שכתבתי בסמוך בשם החו"ט

השוכר פכה מחזירו ב' כורין כו' דרייתא שם וטעם היתר זה פי' רש"י לפי שאין זה רבית שער מעות אלא שחוכר ממנו שדה משוכחת ומעלה לו במכירתו שדה טובה יותר משה רעה מהא דינרין ושני כורין חטין עכ"ל. פירוש לענין דהשכירין לאלו מהא דינרין שקבל מיד הנותן לתקן שדכו שפחה שדה משוכחת שפחה תפוחה הרבה ואח"כ חוכר ממנו שדה משוכחת צעד מהא דינרין וי"ז כורים חטין לשנה ואין זה רבית כלל להלוואה כי אין שם הלואה : מותר להרבות בשכירות כו' משנה (דף ק"ג) וכבר כתב רבינו דין זה בסיומן קע"ג אגב שכתב דלוי מרבין על המכר כתב ג"כ מרבין על השכירות ומור וכתבו כן לפי שכתב בסיומן זה כל דיני שכירות ביחד :

כתב ב"י ע"ש תלמידי הרשב"א דבשכירות נמו משכחת לה דאסור כגון אס השכיר לו חזירו מעכשו (פי' שיהיו לו מיד המנה עכשו בהתחלת שנת השכירות) והחוק בזה וכו' ופשוט הוא עכ"ל וקשה מכאן למ"ש ב"י בסיומן קע"ג ע"ש דבפ"ח נכס חכמי לוי"ל וכתבתי לשם ע"ש שפי' ג' : עוד כתב ב"י דכתבו בהנות פרק ו' דמלוה ונראה לרשב"א דמתנין איירי כגון שכתב מיד לתוך הנית דע"א לא שרי להרבות דהא מחזי

שישמו אותה פרה וכו' כתב ה"ה בפרק ח' שכתב הרמב"ן אצל הרשב"א סוכר כדעת הרמב"ם בשעת שביירה נתן אותם דמים וכן דעת הר"ן אצל רבינו ירוחם כתב כדעת רבינו וכתב עוד ומ"מ חזק רבית הוא אס הפחת על השוכר : כתב המרדכי ראובן טען על שמעון השכירתי לך פרה בשעה פשיטא לשנת ואס תמות אלכך נתחייבת לי זקוק ועשית בה מלאכה ששה שבועות : ופ"ה השיב שמעון הזקוק אתן לך כדון שוויו אצל שכירות לא אתן לך לפי שהוא רבית דין זה פסוק מהא דתניא השם פרה מחזירו וכו' הילכך חייב ראובן לטלם גם סכר גם קרן ומורי אמר דלא דמי דהתם לא משמע אלא דלוינו עמו בהדוא אצל מצי למימר לא הקצבתי לך שכירות אלא בחזרת הסוס אצל כפריעתו לא אתן לך עד כאן : **השוכר** שדה מחזירו בעשר כורים לשנה וכו' דרייתא (ס.) : ורבינו כתב כמו שפירש"י שמחזיר הק"ק וזו אצל בעל חזורים להבעלים ולפיוכך אין בהם משום רבית והכי אוקמה רבינו משה ז"ל עכ"ל ואי על הרמב"ם קאמר לא ידענא מ"ל דהכי ס"ל העתק לשון הגמרא לצד ואפשר דעל הרמב"ן קאמר :

ובן אס סכר לו חנות או ספינה וכו' מותר דרב נחמן שם אצל אסור לומר הלוינו מאה דינרין וכו' דרייתא שם : מותר להרבות בשכירות קרקע וכו' משנה

דרכי משה

(ב) וכו' בהנהגות דף קמ"ח ע"ד להחיר אך לא נ"ל דעת רבינו כן דהרי כתב וגם הוא נפחת כו' משמע דטעם שחזיר לו בעין אינו מהני להוד להתיר ולכן כתב ג"כ שמשערין כמו

פרישה

השכירות דכיון דפטור באונסין אין שם הלוואה עלה משא"כ בנכס שאמר זה לקבל עליו חוסכן מ"ש מסוק וכתב דלוינו חייב אלא כשעת שביירה וק"ל : (ג.) אע"פ שנתן הדין הוא פטור ר"ל דין השוכר : (ד.) כיון ששם אותו בדמים ומתחייב באונסין הרי הדמים בתלוואה אין להקשות הא מסוק וכתב דלוינו משלם אלא בדמים שהיה שזה בשעת שביירה ומנא דלוינו כאלו הלוואה וי"ל דלפעמים נשבר מיד ביום השכירות נמצא דלוינו לשלם לו כל שומת הכלי וגם השכירות וכמ"ש בסו"ט : (ה.) אלא בדמים שהיה שזה בשעת שביירה ואל"כ הא ה"ל להשתמש ביה זמן יותר חזק או לא שעתה א"כ לא ה"ל לשלם לו אלא כדמי שויה על אותו זמן (ולפי מ"ש בדרישה שמשמעות ל' רבינו מיידי ששכר ליתן לו בכל חודש דינר אחד לק"מ דמה ינכס לו רק ישלם כמה ששם בשעת שביירה עכ"ל) ד"ל כיון שנטבר לנו רואין שלא היה עומד לפשות בו עוד מלאכה ומתחילה לא השכיר לו אלא זמן שראוי למלאכה נמצא שזה סוף זמנו . וכתב ב"י ז"ל ואל"כ כיון דסכר רבינו דלוינו משלם אלא דמים שהיה שזה בשעת שביירה היאך כתב בתחילת הלשון ולקצוב דמיו דמשמע שאותם דמים שקצב משלם לו וכל שקצב דמיו עכשו א לשער הפחת שער שעת שביירה כמה הוא פחות משיעור שקצבו ואס לא היו קוצבים מעיקרא מנא הוה ידעין כמה היה שזה בשעת שביירה עכ"ל וי"ל מ"ש כלי שאינו נפחת מיד כו' משמע מיד הוא הולך ודלוינו נפחת סה בגזי זמן שכירותו נפחת וקשה א"כ מאי ל"מ דקאמר חזן לוקח שכירות הלל רבית הוא גבי' מה לי מיד או בחזי זמן י"ל דאס אינו נפחת מיד ויכול להיות דלא יבא לוינו הלוואה אלא ושב קודם שפחתו ואז נתן הדמים בעד השכירות ולא בעד הלוואה שהרי נתחייב בהשכירות קודם שפחת לוינו הלוואה ודוק : (ו.) לפי שהוא ברשות הבעלים ר"ל לענין יורקא וזולא וגם נכחשת דאל"כ היה אסור דבר שאינו פוחת אסור להשכירו להשכירו כדכונסין ב"י בשם החו"ט : (ז.) כיון שמוציא אותם בגוף השדה ומישיב ואין זו רבית אלא שמוכר ממנו שדה משוכחת ומעלה לו בשכירות שדה טובה יותר משה רעה מהא דינרין ושני כורין חטין עכ"ל ופי' ק"ל דכתב רבינו גבי חרים בסיומן קס"ג דאס לא ירד מותר לזכור בחתרה לחארים נתן ואס לא יתן מסלקים נמו מותר הוא גם כן מהן טעמא דלוינו זה רבית אלא שמוכר ממנו שדה משוכחת אצל אס ירד ועל הבעל ליתן הרי ירד על שם שדה משוכחת ומו אסור להוסף עליו במכירתו וק"ל : (ט.) אבל אסור לומר הלוינו ק"ל דינרין להשתמש בו פירש"י כיון דלא בגופה חטות וספינה קא מיקח לכו להכין זמן חזן תוספת השכר בשביל חטות וספינה אלא בשביל שער שעות : (י.) מותר להרבות בשכירות קרקע כו' ז"ל ב"י ואע"ג שכתב רבינו דין זה בסיומן קע"ג אגב גררל שאלו בשכירות שדה ויש נכחשת קרוב לשבח עמי מחזירו כדלעיל סיומן קע"ב וגם בשדה שיקר פירות א"כ בשעת שביירה . ואל"כ הא כתב ב"י לעיל סיומן קע"ג ז"ל ובסיומן קע"ד הוא שיקר דין זה וטעם נכתבתי דמים דשוינו לוינו זה כי בסיומן זה לא כתב רבינו אלא אגב גררל עכ"ל . נמצא

דרישה

מותר וכתב ב"י ומשמע מדבריו שאין לעשות מעשה להחיר : [ב] אלא בדמים שהיה שזה בשעת שביירה וכתב ב"י וא"ל כיון דסכר רבינו דלוינו משלם כולו וז"ל שקוצב דמיו עכשו כו' וי"ל שפעמים הוא נשבר לגמרי ואי אפשר לידע כמה היה שזה קודם שביירה ולכן לירך לקצוב דמיו מתחילה בשעה שזכר ממנו ומשערין השתא בשעת שביירה כלי ששום כך כמה הוא נפחת כשעשין בו מלאכה או בזמן כוס ומכנין לו זה הפחת והמותר ישלם לו והדין כמה היה שזה בשעת שביירה (דוראין אס מתחלה היה טוב וסוף היה שזה הייבא גם לא היה ראוי לפחות אלא דבר מועט והמותר ישלם לו ואס היה הכלי רע מתחלה שזמנו מתחלה מעט וגם כוף ראוין לפחות יותר מהמלאכה ואינו משלם לו כ"כ נמצא בשעת שביירה ח"ל וידעם שמה מתחלה היה רע וראוי לשבר עכ"ל) וכן כונת רבינו מ"ש בשמות הנרה ב"י דינר כו' שמשערין עתה שויה כדי לשבר אה"כ כמה שויה בשעת מיתתה כ"ל לפי ב"י ולכאורה היה נראה שמה"ש הוי פתח ב"י ר"ל שמשערין עתה בשעה ששוכרה כמה היא ראויה לפחות מהמלאכה כל משך הזמן שיהיה בהכנסה ביו וקוצב עתה כמה תהיה שזה בשעת השוכר לולא לא נכנס ואס נכנס חס"כ משלם לו בחותם קצבה (דך משל בהכנסה היתה שויה בשעת השכירות ל"ס דינרין ואס ראויה לפחות ממדת המלאכה ה' דינרין והרי השוכר חומר הרי פתח עשויה עלי בל' דינר אס תמות בחזים עכ"ל) והשתא ח"ל הלשון טפי וכן מוכח מלשון ב"י ריש דף ק"ד ח"ל שם ששם בסהם לשכירו בל' כו' ז"ל ושמן לה עכשו לפי חומר דעתיה כמה תפחות ובכמה תעמוד ושמויב עכשו ל' דינר ז"ל אע"פ שאפשר שהיה שזה עכשו בשעת משיכה מ' כו' עכ"ל אלא שאין זה בשמשעות ל' דינר שיהי גבי בהמה כתב ואינו אעלה לך דינר בכל חודש משמע שאינו שוכר ממנו לזמן ירוש עוכל לומר שמשער תחלה הפחת עד אותו הזמן אס לעיל גבי כלי כתב ולהצב דמיו כו' לשון זה משמע כפירשנו והנקותא שיש בין ב' אלו הפירושים הוא דל"ל אס שבר הכלי או הפרה לחזי לומר שיש ענין להחיר וי"ל דאס לא תפחת כן לדעת ב"י תקשה ליה היאך משערין עתה מה תהיה שזה בזמן השוכר מה יועיל השיעור הוה אס תשער או תמות ברכיית שנה אלא ע"כ ס"ל כדפרישתי ולפי' ב"י דמשערין חזר השפירה כמה נפחת אס שברה לחזי שנה וכשבר או משה ברכיית שנה שערין באותו זמן כמה נפחת והמותר ישלם לו ואל"כ ואמאי הא עיינין היה ביון לפסתה פחת הרבה שהרי היתה משועבדת לו עד חזי שנה וכדפרישתי וי"ל דכיון שנטבר חזן רואין כו' כמ"ש בפרישה ודף ע"ג שגבי זורה שכתב חס"כ לירך לשלם לו פחת המשקל שפחתת מהכנסת שאני התם שפחתתן וכו' שפחתתן דומה למיתת הפרה ולשכירת הכלי ששרי מהכלי עמו נפחת ה' ו' שקלים וקילקול הנחושת הששאר שמקבל עליו המשכיר וכו' דומה לפחת הכלי וכמשת בהכנסה שמקבל עליו המשכיר ששרי מגוף הכלי או בהכנסה לא נפחת רק עשיתתה מרמיין

הדושי הגהות

קעו א ר"ל שפעמים הוא נשבר לגמרי ואי אפשר לידע כמה היה שזה קודם שביירה ולכן צריך לקצוב דמיו מתחלה בשעה ששוכר ממנו ומשערין השתא בשעת שביירה (דוראין אס מתחלה היה טוב והוק היה שזה הרבה גם לא היה ראוי לפחות אלא דבר מועט והמותר ישלם לו ואס היה הכלי רע מתחלה שזמנו מתחלה מעט וגם הוא ראוי לפחות יותר מהמלאכה ואינו משלם לו כ"כ נמצא

יורה דעה הלכות רבית קעו קעז

מיחזי כי אגר נטר כדמשמע בהספניה עכ"ל. וכן כתבו ל"ג הזכספות סוף (דף פ"ו) ד"ה דינר ליום ע"ש הרשב"א ור"ל רבינו שמעון בר אבהו שהוה ר"ש משנ"ך בעל התוספות אחיו של ריב"א והוא הולק על מ"ש הרב המגיד פ"ו בשם הרשב"א דבשכירות קרקע שזכה בו מעתה זכיה גמורה שרי למימר ליה מהשתא ולקמיה יפה סלע ואע"פ שאינו דר מעתה בחצר עכ"ל ומצינו ב"י סוף סי' זו ור"ל רבינו שלמה בן אדרת ז"ל:

קעו איין

מקבלין לאן ברזל משראל משנה פרק א"כ (דף ע"ו) ופירושו רבינו דהיינו שחולקין הריחו והיו אבן רבית ולפי שבמנהגי שנינו ברישא ה"ה נתן לו בתורת עסקא דאסור ובסופא שנינו הך דלאן ברזל הקשה רש"י דלמה לי טיפא דלאן ברזל דמשנה ותיבה היא דהא תנא ליה רישא דאפי' נתן לו בתורת עסקא אסור וכל סכן הכא דקיבל עליו כל האחריות ותימן דטיפא נקט לה משום דקבעי למתני טיפא דטיפא אכל מקבלין לאן ברזל מן העכו"ם ורבינו כתב מחלה דין לאן ברזל ואחר כך דין נתן לו בתורת עסקא ולא זו אף זו נקט ו"ש ולא מיבעי' זה חלף אפי' וכו' ורש"י דהתוספות בשם ר"ת פירשו הך דלאן ברזל דלמירי ברבית דלמירייתא שפסק דמים על האלן וגם פסק וקצב דמי השבח לתת לכל שנה בין יהיה שם שנה בין לא יהיה והכי משמע בירושלמי ס"ל לרבינו דאף לפירוט ר"ת לא איצטריך הך דלאן ברזל דפשיטא רבית קלוזה הוא ולא תני לה חלף משום טיפא דמקבלין לאן ברזל מן העכו"ם לאורוי דאפילו רבית דלמירייתא שרי לכחלה מן העכו"ם וס"ל

מסנה (סה:) ואף על פי שכתב רבינו דין זה בסיומן קע"ג ב אגב גררף שגאו בסיומן זה שכתב בו כל דיני שכירות כפי' אחד וכתבו תלמידי הרשב"א דבשכירות נמי משכחת לה דאסור כגון אם השכיר לו חצירו מעכשיו במנה והחזיק בה ואח"כ א"ל שאם ימתין לפרעון חדש בחדש יתן לו בשכירות סלע בחדש רבית גמור הוא עכ"ל ופשוט הוא ומ"ש רבית גמור הוא כ"ל דלאו רבית קלוזה דהא כל שאינו דרך הלואה אינו רבית קלוזה וכמ"ס הרמב"ם פ"ה מה' מלוה דרבית שיהוה ע"י מקח וכוונתם ברבית גמור הוא לומר דלא נימא דאינה חלף הערמת רבית כנ"ל ויש לדמות דשאני הכא שמחזיק כבר בחצר וזכה בו במנה ועכשיו שנותן יותר בשביל המחנה חשבינן כאילו נתן לו המחנה וחזר ונטלו ממנו ולפיכך הוי רבית קלוזה. וכתבו הגהות פ"ו מה"מ ויראה לרשב"א דמתניתא איירי בגון שכרם מיד למוד הדין דנע"א לא שרי להרבות דהא מיחזי כי אגר נטר כדמשמע בהספניה (ד): אסור להרבות בשכר האדם וכו' משנה (עה.) כתב ר"ה בפ"ו שביבאל בשכירות החצר מותר בשכירות האדם דגם שכירות אדם אינה משתלמת חלף בסוף. והדין פשוט דכדריזו חלף שלטנו שכתב דגם שכירות אדם אינו משתלמת חלף בסוף כדכתיב כשכיר שנה בשנה ומיניה ילפינן לשכירות קרקע כדאיתא בעלה (סה.):

קעו איין

מקבלין צאן ברזל משראל פירוש שמקבל מחבירו צאן (ה) או סחורה אחרת ושם אותה בדמים ובפי מה ששמיין אותה כך מקבלם עליו ליתן בה אם ימותו הצאן או תזול הסחורה וחולקין הריחו ודבר זה אסור שהרי מיד נעשו עליו במלוה ונמצא הריחו שנותן לו הוא רבית ולא מיבעיא זה אלא אפי' נתן לו בתורת עסקא דהיינו שהחצי האחריות על הנותן והציו על המקבל אפי' הכי אסור שכל עסקא פלגא (א) מלוה ופלגא פקדון (ב) שהחצי שלוקח המקבל ממנו הריחו (ג) הוא מלוה וחצי האחר הוא פקדון ונמצא שטורה בחלק הפקדון בשביל חלק המלוה הילכך צריך ליתן לו שכר טרחה ולא כל שכרו אלא רואין אדם שבטל ואין לו שום מלאכה (ו) [א] כמה היה רוצה ליקח להתעסק בזה העסק

השוכר את הפועל ביומא החורף וכו' (ד' פו):

ובתב

ה"מ בפרק ז' בשם הרשב"א דדוקא פועל הוא דאסור אבל בשכירות קרקע שזכה בו מעתה זכיה גמורה שרי למימר ליה מהשתא דדינר ולקמיה יפה סלע ואע"פ שאינו דר מעתה בחצר:

קעו איין

מקבלין לאן ברזל וכו' משנה (ע:) ופי' רבי' דה כפירש"י והרמב"ם בפ"ה דהיינו שחולקין הריחו וא"כ הוי רבית דרבנן אבל התוס' כתבו שר"ת מפרש דמתני' איירי ברבית דלמירייתא שפסק דמים על האלן וגם פסק דמי השבח וקבל עליו לתת בכל שנה דבר קצוב בין יהיה שם שנה בין לא יהיה כלומר וקמ"ל דהשבינן להו כאילו יאחו חמרות בעלים לגמרי כשאר מלוה ומשמע על דגם לרש"י והרמב"ם כל כה"ג דפר"ת רבית דלמירייתא הוי דהא קלוזה הוא ולר"ת פשיטא דבגוונא דפירש"י דאסור במכ"ש מאין מושיבין חנוני:

בתב

בעל התרומות בח"ב בשם הראב"ד שאם קבל ח"ב בגוונא דפירש"י דהוי אבן רבית אפי' יהיה ליה שיעור פלגא קרנא בתורת רוחא מחשבינן ליה בקרנא ולא משלם חלף פלגא אחרונה וקריע' לשטרף ולא אמרינן כפי הא סלוקי בלא זווזי אפוקי מיניה הוא דלא איתמר חלף משכנתא דהיכא דקיימי תיקום אכל בזווזי היכא דקיימי מוקמו ואי נטיל ליה עבדינא דהא עובדא עכ"ל והראב"ד לטעמיה דשכירות ליה כה"ר אפרים דלא אמרי' סלוקי בלא זווזי אפוקי מיניה הוא חלף במשכנתא דוקא וכבר כתב שם רבינו דעת הר"ף דאפי' במירי דלאו משכנתא אמרינן סלוקי בלא זווזי אפוקי מיניה הוא הילכך ה"נ לא מנכינא ליה כלל מיהו לדעת הרמב"ם בפ"ו מהלכות מלוה דס"ל דלא מיקרי סלוקי בלא זווזי חלף כשהרבית עולה כנגד החוב ואפ"ה כתב שאינו מנכה לו הכל חלף כמה שיראו הדיינים ה"נ דכוותה: ובתב הר"ן על פירש"י דאע"פ דתנן אין מושיבין חנוני למחצית שכרו וכו' דאין מקבלין ח"ב מ"מ תנא ליה לומר דאע"פ דבמושיב חנוני שרי צנתון שכרו כפועל בעל במקבל ח"ב אפי' כה"ג אסור דכולה מלוה היא וכתבו ל"י בעלה ו' ד"ג וכו' בעל התרומות בח"ב בשם הראב"ד ז"ל ואם בעל התרומות בח"ב שחכמי לוג"ל התירו דלא מיקרי הלואה כלל חלף שליחותיה דבעל הבהמה עבדו והוי כש"ה שקבל עליו להיות כשואל והראב"ד אסר ולא ישרו דבריו דעניניהם ומתוך דבריו בפירושו נראה שחזר בו ע"כ וכל זה כתב הר"ן בתשובת סי' ע"ג: ולא מיבעיא זה חלף אפילו נותן לו בתורת עסקא וכו' משנה (סה.) אין מושיבין חנוני למחצית שכרו וכו': ולא כל שכרו חלף רואין אדם שנטל

לרבינו גם כן דטפי ניחא לו למימר דאין מקבלין לאן ברזל משראל לגופיה איצטריך דאסור מדרבנן אף ע"פ שאין שם איסור דלמירייתא וכפירוש רש"י ומדברי הר"ן וכו' ומצינו ב"י נראה יישוב אחר להא דתני לאן ברזל דלכאורה משנה יתירה היא כמו שהקשה רש"י והוא דכך דנתן לו בתורת עסקא שנינו דאסור חלף א"כ נותן לו שכר כפועל בעל ובהך דלאן ברזל שנינו בסתם אין מקבלין לאן ברזל משראל דלמירייתא לכהן ופסא לאורוי דאפי' נותן לו שכרו כפועל בעל לא מהני וכו"ל רבית וכו"ל דלמירייתא תנן בלאן ברזל מפני שהוא רבית לומר דכיון שהוא רבית גמור שוב לא מהני מה שנותן לו שכרו כפועל בעל להפקיע איסור רבית שכבר נעשה והכי משמע מדברי רבינו שעל דין זה נטל בתורת עסקא כתב הילכך צריך ליתן לו שכר טרחה וכו' דמשמע דלא מהני שכר טרחה חלף היכא דנתן לו בתורת עסקא אבל לא דאין לאן ברזל שכתב תחלה לפי שכבר חל איסור הרבית:

ורא

כל שכרו כו' בפ"ו שנינו נותן לו שכרו כפועל ונבגמרה תנא כפועל בעל מאי כפועל בעל אמר אבוי כפועל בעל על אותה מלאכה דבעל מיניה ונרכיב דאי תנא חנוני הוא דסגו ליה כפועל בעל משום דלא נפיש טירחיה אבל מעות ליקח בכן פירות דנפיש טירחיה אימא לא סגי ליה כפועל בעל וכו'. ת"ר כמה הוא שכרו בין מרובה בין מועט דר"מ (פירש"י רש"י) בכל מה שיחזק לקבל עליו בשכרו בין רב בין מעט הא קביל עליה) רבי יהודה אומר אפילו לא יעבד עמו חלף צעיר ולא אכל עמו חלף גרוגרת אחת וזה שכרו רש"י אומר נותן לו שכרו משלם וכתבו תוספות פירש דקונטרס כפועל בעל מאותה מלאכה דבעל מיניה היינו שאם היה עושה תחלה מלאכה כבירה ומרחה הרבה וזאת היא קלה אחרים כמה יניח משכרו לעשות מלאכה זו שזיה יותר ממה שנותנים

קבל ח"ב מחבירו וקבל עליה המקבל כל האחריות ונתן כל הריחו לבעל הבהמה כתב דבעל הבהמה עבדו והוי כש"ה שקבל עליו להיות כשואל והראב"ד אסר ולא ישרו דבריו דעניניהם ומתוך דבריו בפירושו נראה שחזר בו ע"כ וכל זה כתב הר"ן בתשובת סי' ע"ג: ולא מיבעיא זה חלף אפילו נותן לו בתורת עסקא וכו' משנה (סה.) אין מושיבין חנוני למחצית שכרו וכו': ולא כל שכרו חלף רואין אדם שנטל

דרבי משה

כמו שיהיה שוה בשעת שבירה: (ג) בהג"א פא"ג אבל אם כבר הגיע הזמן שחייב ליתן לו השכירות וא"ל אם תעכב המעות יותר תן לי בכך וכן אסור דהוי רבית גמור דלאחר שנתחייב לו השכירות הוי כשאר הלואה וכו' בהג"מ פ"ה דה"ט דלא כרא"מ פ"ו ור"ל סימן קס"א וגדולה מזו כב"י בשם תלמידי רשב"א דבשכירות נמי משכחת לה דאסור כגון אם השכיר לו חצירו מעכשיו במנה והחזיק בה ואח"כ א"ל שאם ימתין בפרעון חרש בהרשיתו לו בשכירות סלע בחדש רבית גמור הוא עכ"ל ויש לספק מאי ר"ל כרבית גמור איר"ל ר"ק או אבן רבית עכ"ל: (ד) אמנם במ"מ כתב שם בשם הרשב"א דאע"פ דאינו דר מיד בהצירו שרי הואיל ובשכירות קרקע וזכה בו מיד ומעתה משא"כ בשכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא עכ"ל ודין פועל עיין ס"ס זה וע"ל סוף קע"ד השוכר בית (ל"ב שנה) ומקדים לו בשכר:

קעו א' ובמדרזי ריש המקבל ופלגא של מלוה כל דין מלוה יש לו עליו לענין הקדש במלוה ולענין שמיאה עכ"ל ועיין בזה בתשובת סימניו סוף ספר משפטים

פרישה

נמצא דבסימן קע"ג כתב דשם כתב רבינו אגב גררף וכאן סימן קע"ד כתב דמ"ס כאן הוא אגב גררף. וז"ל דמ"ס ב"י בסיומן קע"ג ה"פ כיון שבס"י קע"ד עיקר מקום דין זה דמ"ס קע"ג ב"י שם דיונים שהינן לדין זה ורבינו לא כתב בסיומן קע"ג חלף אגב גררף חלף דלכתי דהא ליה כיון דמ"מ כתבינא מור וכתבו בסיומן קע"ו ע"ז כתב כאן דאגב גררף מור רבינו וכתבו כאן חלף סוף קע"ו חלף בסיומן קע"ג וק"ל: (יא) הרי הוא לך בסלע למדע והטעם ע"ל בסיומן קע"ג במ"ס וכו' שמונת כה"ג בשכירות חרש דהא דשכירות אינה משתלמת חלף לבסוף ולפינן משכירות חרש דכתיב ביה כשכיר שנה בשנה כ"כ המ"מ וכו': (יב) סלע ליום שהוא ד' דינרין ועד"ל בס"ס זה שכתבתי שם דיונים מעניני רבית:

סי' קע"ז (ח) או אסורה חמרת חלף מפני שרוב המקבלין היו נוכחין בן בלאן לכהן נקרא לאן ברזל רש"י: (ז) שהחצי שלוקח ממנו פי' המקבל: (א) הוא מלוה שהרי הוא בחמרתו כשאר מלוה: (ד) כמה היה רוצה ליקח כו' (אכל אינו משלם מכל הפסק חלף מחציה שהוא פקדון רש"י עכ"ל) ז"ל ב"י נראה שפי' רבינו בן דבוי הר"א בפ"י טעם בעל שכתב בזה קמ"ד ע"א ז"ל שאין לפרש בן דבוי הר"א רש"י דרבי התוס' שדבר ס"ס ודברי סמ"ג שבמ"ס סימן פ"ב שהרי כולם הקשו לפירוש' מדקאמר בגמרא אבל סופא דנפיש טירחא אימא לא סגי כפועל בעל והשתא כלל לפי מה שהיה כבדה נותן יותר וחמאי ס"ד דלא תיבגי כפועל בעל ולא כדברי רבינו ג"ס למימוש קשה דהא פשוטא שאע"פ שאדם זה בעל לגמרי אינו שכר למלאכה כבדה כ"כ בולל כמו למלאכה קלה לכ"ל לפרש דבתיבה דאומדן כמה רוצה ליעול טעם אחר כדי לנטל ממלאכתו לגמרי דהשתא בין שנותנין לו מלאכה קלה בין שנותנין לו מלאכה כבדה שיעורו שיה ע"ש שהמ"ך. פי' לדבריו שהעסק שהוא מקבל להעסק אפי' שהוא כבר ח"כ

דרישה

מראיתו ועיין ב"י מ"ש בשם הרמב"ם והתוס'. ומיחו ל' רבינו שכתב בגון שאמר הרי פתח פשוט עלי בל' דינר חס' תמות אינו משמע שם אותה פתח לפי שוים וגם ל' לקצוב דמיו הוא דמק' לפרושמי ה"ל לכהן ויתר נלפ"ד דה"ק דעכ"פ אסור לשלם לו כמו שהיתה שם הפרה או הכלי בתחילת השכירות חלף אין לו היתר חלף בשוים קודם שכירה ומתה חלף מפני שאין חס' דרעין לשער זה ברוב פעמים משום שהוכר ע"ס המשכיר וקוצב את השכירות בסך דמים ומקבל עליו ולפעמים מריות דזה השוכר ששום יותר קודם שכירות ולפעמים מפני ששם פחות ומש"ס מותר והשתא ח"כ ל' קוצב דמיו ומ"ש בסוף כגון שיאמר פתח פתח עשוה עלי בל' דינרים וגם ח"כ מ"ש חלף דמים שהיה שנה בשנה שכירה ומתה דבאמת אין לו היתר חלף לפי אותה שומא ק"ל: ובתשובת הגאונים ע"ז רובין אומר לשמעון תן לי מנכסין כך וכך להעסק בן וזושיבין בבתי ויהיה כל השכר לזה שאפרינס (ר"ל אותך ואת בני ביתי עכ"ל) מקל כל זמן שהשכר בבתי אין כאן לך רבית שאין בלשון ה"ה הלואה חלף עסקא מנחס בן הר"ר נחמס סימן טכ"ב: אין חס' יכול ליתן מכות לבניו שלום לעכו"ם ברבית לקני ריקח חלף יתן כיון שם דבר של קניצה עבור טירחא ולא סגי בטובל צעיר חלף יתן לו כפועל בעל של אותה מלאכה אבל לא קצב בעל המעות למעסק מידו ומדן ע"ז כיון דלית ליה זווזי משל עמו שסוף נשח ונותן בסם מלכד מעות העסקא שרי ע"כ מתשובת הר"ר נחמס בסיומן ז' פסק מר"ס דסגי בשכר עמלו בדורות שמתחיל העכו"ם כשנותן משכונות מ"ק מ"ו (וכתיבו) ב"י לעיל בסיומן קמ"ח פ"ש עכ"ל:

סי' קע"ז [א] כמה היה רוצה ליקח כו' ח"ל חמרת שלמה חמ"ס התוס' ב"ה ונתן לו שכרו כפועל בעל חמרי שסארו שם פירש"י וכתבו ז"ל ולכהן נראה לפרש כפועל בעל

הדרושי הגהות

בשעת שבירה אין אנו יודעים שמה מחלה היה רע וראוי לשבר עכ"ל) וכן כוונת רבי' מ"ש בשומת הפרה בל' דינר ב"י שמשערים עתה שוים כדי לשער אח"כ כמה שוויה בשעת פירחה כנ"ל לפי' ב"י (דרישה): ב אף ע"ז דלעיל בסיומן קע"ג כתב להויך דשם לא נכתב חלף אגב גררף חלף הפרישה ח"ל יב"ל דמ"ש הב"י בסיומן קע"ג ה"פ כיון שבסי' ט

שבעל ואין לו מלאכה וכו' זה פירוש לפועל בעל דאיתא בגמרא בעלה הנזכר ורבינו
 מפרש דברי הרמ"ם שבעלה קמ"ד ד"א בפירוש פועל בעל שרואין אדם שבעל ואין
 לו שום מלאכה וכו' ולי נראה שאין לפרש כן דברי הרמ"ם ודברי התוספות שבעלה
 ס"ח ודברי סמ"ג שבע"ט ס' פ"ג שהרי כולם הקשו לפירוש' מדקאמר בגמרא אבל
 סיפא דנפיש טריחיה אימא לא סניא ליה
 כפועל בעל והשתא הלא לפי מה שהיא
 כזדה נוטל יותר ואמאי ס"ד לא תיסגי
 כפועל בעל ואם כדברי רבינו גם לפירוש
 קשה דלא פשיטא שאע"פ שזהו זה בעל
 לגמרי אינו נשכר למלאכה כזדה כ"כ בזול

כמו למלאכה קלה לכן כ"ל לפרש דבריהם דאומדים כמה רוצה ליתול פועל אחר
 כדי ליבטל ממלאכתו לגמרי א והשתא בין שנותנין לו מלאכה קלה בין שנותנין לו
 מלאכה כזדה טעמיהו שזה וכו' ממ"ט ברא"ש בתוספותיו וז"ל ורריך לפרש יושב ובעל
 דהכא יושב ובעל ואינו עושה שום מלאכה וה"פ כפועל בעל של אותה מלאכה דבעל
 מיניה כלומר אי זו מלאכה שהוא רגיל לעשות בין שנותנין עליו שכן מרובה בין
 שנותנין עליו שכן מועט לעולם אינו נוטל אלא כפועל בעל לגמרי ויינו דקאמר
 ר"מ בין מרובה בין מועט פי' בין שהיה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה
 מועטת שכן זה עכ"ל ורש"י פי' דפועל בעל היינו שאם היה עוסק מתחלה מלאכה
 כזדה ומרויח הרבה וזו הוא קלה אומדים כמה יניח משכרו לעשות מלאכה זו משמע
 מדברי הר"ף שהוא מפרש כפירוש' שכתב והיינו בין מרובה בין מועט כדפסקי ומתנו
 אהדדי לפום האי עניינתא דבעל מינה וכן פי' דבריו סמ"ג ב"ע ס' פ"ג וזכר
 בהגה"ה פ"ו מהלכות שלוחין ודברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות שלוחין הם סתומים כלשון
 הגמרא ומדברי ההגה"ה נראה קצת שפירש' דבריו כהר"ף ופי' המשנה דבכורות
 פרק עד כמה (כע.) פירש כפירוש' והעתיק לשונו היה בסוף הלכות וכלמדין
 פירש"ה"א כתבו ש"ח פי' כפועל בעל של אותה מלאכה דבעל מינה שמשערי
 לו במלאכתו הראשונה כמו שהוא מרויח בה דבעת הבעלה כגון שהיה חייט ודרכו
 לתפור בגד בסלע דפרס הרגל שהמלאכה מרובה ובשאר ימים תופרו בשלשה
 דינרים או בשקל שאינו מלא להשתכר בה כ"כ וכך הוא נוטל עכ"ל בשכרו וכתבו
 שהרמב"ן הכיני כפיר"ח וזכר זה הפי' דר"ח בתוספי הרא"ש ונמקי':
 וה"מ

שנותנים לעשות מלאכה לו כי אין אדם מניח מרויח גדול אלא מעט אף על פי
 שזה לו צעורה יותר ולפירושו איתא מתניתין כ"ר דאמר נותן לו שכרו משלם ולא
 כ"מ וקשה לפירושו דקאמר בגמרא אבל סיפא דנפיש טריחיה אימא לא סני ליה
 כפועל בעל והשתא הלא לפי מה שהיא כזדה נוטל יותר ואמאי ס"ד לא סני
 כפועל בעל ועוד דקתני בתוספתא המושב
 את חזירו בחנות לחמית שכן נותן לו
 שכרו כפועל בעל דר"מ משמע דמתניתין
 איתא כ"מ ולכן נראה לפרש כפועל בעל
 היינו כיושב ובעל לגמרי ומתני' איתא כ"ר
 מאיר והא דקאמר ר"מ בין מרובה בין מועט

היינו כלומר בין היה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה מועטת לעולם
 נותן לו כפועל בעל רש"ה נותן לו שכרו משלם אומדים כמה היה רוצה ליתול ליבטל
 ממלאכה כזדה שהיה עוסק ויעסוק במלאכה קלה כזו דהיינו טפי מר"מ וכו' עכ"ל
 מומצא דס"ל לר"מ דפירוש' כפועל בעל אינו כפירוש' רש"י שאומדים כמה היה זה
 רוצה ליבטל ממלאכתו הראשונה הכזדה ולעשות מלאכה קלה זו וכד"ל לר"ש אלא
 כד"ל לרבי מאיר דלא משגיחין בזה מלאכה דבעל מלאכה דשכר דשכר דשכר דשכר
 לא נפיש טריחיה אין אומדים אלא כמה היה רוצה ליתול ליבטל ממלאכה הראשונה
 ולישכ בעל לגמרי בין שהיה עוסק ראשונה במלאכה מרובה בין שהיה עוסק במלאכה
 מועטת לעולם נותן לו כפועל בעל כפי מה שהיה נוטל לישכ בעל מאותה מלאכה
 ראשונה והיינו דקאמר רבינו כפועל בעל של אותה מלאכה דבעל מינה כלומר דלא
 משגיחין בזה מלאכה דקעביד השתא דלא קא בעל מינה אלא משגיחין במלאכה
 הראשונה דקא בעל מינה והשתא לפי זה אין שכרו שזה דאם מלאכה הראשונה
 נותנים עליו שכן מרובה גם עכשיו שכן מרובה ואם לא היו נותנים על הראשונה
 אלא שכן מועט גם עכשיו שכן מועט והשתא נמי ינחה דקאמר דבריו וכתב
 סיפא דנפיש טריחיה אימא לא סני ליה כפועל בעל קא משמע לן דסני ליה דלא
 משגיחין בזה מלאכה דקעביד השתא בין נפיש טריחיה בין לא נפיש טריחיה אלא
 משגיחין בזה מלאכה דהוה קעביד תחלה ומשם דלר"ש משגיחין נמי בזה מלאכה
 קלה דקעביד השתא לפיכך כתבו תוספות במסקנא ר"ש אומר וכו' דהיינו טפי
 מרבי מאיר עד כאן לשונו כלומר חילוק מועט איכא בין רבי שמעון לר' מאיר דלרבי
 שמעון משגיחין נמי במלאכה קלה דקעביד השתא והכי מוכח בסמ"ג מ"ע פ"ג
 כשכתב לפרי' דכפועל בעל דר"מ הוא היושב ובעל לגמרי דכזו תתייבש פ"ח גבי
 חשיב אבידה שנטל כפועל בעל וזהו אין ליתול שום שכר על השבת אבידה דהשתא כפי"כ דלא
 משגיחין אלא במלאכה הראשונה כמה היה רוצה זה ליתול שהיא יושב ובעל לגמרי
 כחז דיוכל ליתול שכר על השבת אבידה כיון שבעל מלאכתו וכדכתבו התוס' בפ' ח"ג
 סהרי כתב דברי התוס' דזה הלשון והיינו דקאמר ר"מ בין מרובה בין מועט פירוש' בין
 היה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה מועטת שכן זה עכ"ל
 ולמאי שכתבו אדריה אין שכרו זה אלא כפי"כ שהרא"ש מפרש דברי התוספות להיפך
 ממה שכתבו דלר"מ לא משגיחין במלאכה הראשונה כל עיקר דבין שהיתה
 מרובה בין שהיתה מועטת שכן זה הלשון וכן הוא אלא כפי"כ שהיה רוצה ליתול
 שיהיה קלה או קלה שבקלות וכך הבינו רבינו ולכן כתב ולא כל שכרו אלא רואין אדם
 שבעל ואין לו שום מלאכה וכו' וזהו הפי' דר"ח בתוספי הרא"ש ונמקי':
 וה"מ

דרישה

שעסק כבר יהיה איום מלאכה שהיה בין נטל עליה שכן הרבה זה מעט לעולם שכן זה
 זמנא פירשו בין מרובה בין מועט על העסק שנותנין לו פתח בין שיהיה כזו ומלאכה מרובה
 או קלה לעולם רואין אותו כאילו היה בעל ומשלמין לו לפי מלאכה ועסק זה שנותנין לו. ש"מ
 דס"ל פי' דמועט בעל דאין משלמין לו על עסק זה כלום ויש' וכו' ורבינו לפרש במלאכה שעסק
 בה כבר ולפי שיעט פי' ב"י דכיון דמועט ולמשה מה שקאמר כמה נותן לו בין מרובה בין מועט
 דה"פ דלמיתני' וברייתא קאי דקתני שנותנין לו כפועל בעל ופי' קאמר כמה היה עוסק
 לעשות דסני בזה מלאכה מועטת בעל וקאמר בין מרובה ופי' מועט ר"ל היה עוסק
 מה שהיה לעולם אין נותנין לו אלא כפועל בעל והיינו שכן זה דכתב הרא"ש ר"ל אין
 משלמין להבא אמה שיעשה אלא מה שישכר בעל לשעבר. וזמנא זה הפי' דקאי דקתני ר"ל
 דהא כל ל' הברייתא משמע דבא ללמדנו כמה היה עוסק וקאמר דלר"ש דריך ליתן שכרו משלם
 ולר"י עיבול בזה וכן יהיו דברי ר"מ דנותנין לו בין מרובה כו' ולא כפי' התוס' והרא"ש דבעו
 לומר דבין מרובה בין מועט אין נותנין לו טפי מפועל בעל. גם לישן דמפסק דקתני ר"ל
 ויתנין לו מרובה ולא גרסינן במתני' בעל כמ"ס התוס' בריש דרבינו ר"ל לא ח"ש כלל
 דקתני מתני' נותנין לו כפועל דהא אהפועל אין נותנין לו כלל לא על העבר ולא על
 הלבא אלא מה ששכר ממלאכתו הראשונה. וזה יתיישב יותר לפי שיעט פי' הטור והר"ן
 הוא נותן בין מרובה בין מועט ר"ל מלאכה ועסק שנותנין לו עתה אם הוא מרובה או נותנין
 לו עליו הרבה או הוא מועט ונותנין לו מעט הכל כפי מה ששכר מן הנותנין דבר אלא
 בעסק זה שנותנין לו. גם לפי העסק דאין נותנין לו שכרו משלם כדברי ר"ש אלא כפועל בעל
 יתיישב יותר לפי ר"ן והטור דמשום דהמתעסק נוחל ליה לבעל ממלאכתו ולעסק זהו אלא משום
 קשה רבית ששמו חכמים שיעסקו לו זה בעסקו. משום חזי המלווה מש"ס סני דזה נתייבש
 לי על שיעסק עתה ורואין אותו כאילו היה בעל ממלאכתו הראשונה וק"ל ומש"ס פירשו דר"ן
 והטור דרך אחר ור"ן. ועי'ל בסומן ש"כ פי' כפועל בעל בע"א ובח"מ סומן ע' פי' שליש
 ובח"מ סומן ס"ד פי' רביעי ולקמן בסו' ש"כ הארכתי מזה ע"ס (עיין בקובצת מיוחד שמוי"ש
 ח"א ז' את כל אלה בבריכות והוא נכון מאוד ויתן להשתתף בתוך שאר מידויו עכ"ס).
 ועיין בתוס' דבכורות פ' עד כמה סוף דף כ"ט שכתבו בשם ר"מ פי' אחר ז' ר"מ פירש שם
 (ר"ל בעל בעל דאלו מצינו וקאמר) כגון דבשאר ימות השנה אין נותנין בתפירת בגד אלא מצי
 סלע והוא עתה בשעת הרגל ויפיר בגד בסלע אין אומרים לו קבל שכן כמה שנתנו למלאכה זו
 שאתה מקבל עליה סלע אלא כמותו שכן שאתה היית נוטל כמותו כמותו וימות השנה שלא היית
 נוטל עליה אלא חצי סלע מפי השבת אבידה ופירושו תמוה כו' ואחר זה בסוף הדיבור היינו
 התוס' הדיבור דאזכור נשך וכמו עליה ז' ור"מ פי' שם כגון ח"ש בעל ששני מוצא שמיניו וכולן
 ובעל והיה משכר פ"ל ולא יתנו לו כמו שמועטס הולכים עכשיו שם ביוקר הרבה משכיון.
 כגון שהיה ח"ש נשכר עכשיו ב"י שלשים ובחזרו עשה שהיה בעל לא היה נוטל אלא סלע עכ"ל.
 ומדוברי התוס' וכתבו דברי ר"מ שני פעמים דרבינו אחר וזה שני לשינוי בפרש"י דר"מ
 ממש' בפירוש הראשון נראה לי דפי' השני אינו כעין פי' הראשון והוא דכמו דהתוס' והרא"ש
 פירשו הדיבור דאלו מצינו כפירוש' וכאן בח"א פי' בע"א ומשמע שכתבתי בסמוך בשם הרא"ש.
 פי"ג ר"מ פירשם בשני מיני פירושים כל חד לפי טעמו וענינו ומש"ס דקדוקו התוס' וכתבו בכל
 פעם דר"מ פי' שם ור"ל שם במאי דכתבו לפני זה ובריש הדיבור דהבא שם הדיבור דאלו מצינו
 כתבו עליו פי' קאמר דר"מ וכלל פי' ודבריו שם ג"ל דר"ל דמפני דאסור להקבל שכן על השבת
 האבידה מש"ס אין שמיין לו כמה היה נוטל על השבת אלא שמיין כמה היה נוטל על השבת
 במלאכה שבעל ממנה בשעת השבת אבידה ומיהו אף אם מוטל ממלאכתו בשעת הרגל ח"ש
 לשלם לו כמו שמקבל. אז אלא כמו שהיה מקבל עליה בשעת השבת. ואחר כך הביא התוס'
 הדיבור דל"ל וכתבו עליו דר"מ פי' שם בע"א והוא דמפני דמותר לקבל שכן על מלאכה השמיהו
 וזה דריך לקבל עליה שכן כפי שלל יהיה רבית רק שאין דריך ליתן ליה שכן כ"כ כאילו הניח
 מלאכתו שהיה עוסק בה כבר ועוסק במלאכה זו אלא כאילו היה בעל וזו כפי' רבינו. ומי'
 זה דר"מ כתבו גם כן תלמודי הרשב"א וכתבו שהרמב"ן הכיני כפי' דר"מ ומש"ס הבי' בשם.
 וזהו נראה שקטה תמימה ב"י על דבי' וגם למחבו לטועם כאילו לא הבינו דברי התוס' והרא"ש
 שאינן כמו שפירשם הוא. דלפי מ"ס נוחל דודאי לא נעלם מעיני רבי' שמשמעות דברי התוס'
 והרא"ש אינו כמו שפירשם הוא אלא שרבינו הטור נמשך אחר פירוש ר"מ מאחר שגם הרמב"ן
 והרשב"א תפסוהו לעיקר. גם יש לתמוה על דברי ב"י שמיניו פי' דברי ר"מ ומש"ס התוס' נשטו
 אהדיה

חדושי הגרונת

שבסימן קע"ז עיקר מקור דין זה מש"ה קבע הב"י שם הדינים השייכים לדין זה ורבינו לא כתב
 בסימן קע"ז ע"ז כתב כאן דאגב גררא חזר רבינו וכתבו כאן ולא סמך נפשו אמ"ש בסימן קע"ז ע"כ:
 קע"ז א פי' לרבינו שהעסק שהוא מקבל להתעסק אף ע"פ שהוא כבר א"צ ליתן לו לפי אותה מלאכה אלא
 שאין משערים כלל לפי אותה מלאכה שהוא מקבל אלא לפי אותה מלאכה שהיה מתעסק בה כבר
 (פרישה) ומה שתמה הרשב"א על הבי' נתבאר
 כט"ז

בסימן קע"ז ע"ז כתב כאן דאגב גררא חזר רבינו וכתבו כאן ולא סמך נפשו אמ"ש בסימן קע"ז ע"כ:
 קע"ז א פי' לרבינו שהעסק שהוא מקבל להתעסק אף ע"פ שהוא כבר א"צ ליתן לו לפי אותה מלאכה אלא
 שאין משערים כלל לפי אותה מלאכה שהוא מקבל אלא לפי אותה מלאכה שהיה מתעסק בה כבר
 (פרישה) ומה שתמה הרשב"א על הבי' נתבאר
 כט"ז

יורה דעה הלכות רבית קעו

י"ב"ש או כיוצא בזה שנותן לו דינר כל ימי משך העסק פי' גם זה תקנת חכמים הוא שנקטו האמוראים שבאו אחר המשנה שא"ל ליתן לו שכרו כפועל בטל בכל יום ויום והיינו כדאמר שמואל (דף ס"ח) קוצץ לו דינר ומפרש רבינו דהיינו בנתן לו עסק בסתם ולא התנו שום תנאי ואחר כך כשבאו לעשות חשבון קוצץ לו דינר בשכרו כל ימי משך העסק סגי :

ומ"ש וה"מ וכו' פי' ה"מ שצריך ליתן לו כפועל בטל וכו' לדון השנוי במשנתנו ולתקנת חכמים סגי פלגא באגר ובהפסד וכו' בחנוני וכו' אבל מאן דאית ליה עיסקא אחרינא וכו' לא צעי אגרא כולי האי וכו' כלומר אפי' אינו בטוח בשום שטר ערמו אלא עסק אס יגיע לו שטר על ערמו אס לאו נמי שרי. וה"ל התם אמר רב מותר שלש בשכרך הרי זה מותר ושמואל אמר לא מלא מותר שלש ילך לביתו ריקן אלא אמר שמואל קוצץ לו דינר ומסיק בשינויא בתרא כי קאמר רב מותר שלש בשכרך מותר בגון דאית ליה בהמה לדידי' דאמרי אינשי בגבול לתורה בגבול לתורי ופסק רב הלפס והרא"ש כרב באיסורי וכו' וכו' בתרא ופירש"י מותר שלש בשכרך השם

שכל שריוח המתעסק יתר על הפסדו אפי' דינר שרי אפילו אין לו עסק אחר וכן דעת רבינו שכתב והני מילי שצריך ליתן שכר ערמו בחנוני וכיוצא בו וכו' ואם איתא שדעתו כדעת רבותיו של הרמב"ם הכי הל"ל והני מילי דבעי תרי תילתי באגר וכו' בחנוני וכיוצא בו וכו' אלא ודאי ארישא דמילתיה קאי וה"ל שצריך ליתן שכר כפועל בטל אס לא פסק עמו בחנוני וכיוצא

שיקח המקבל הצי הריוח ולא יקבל עליו אלא שלישי האחריות ונמצא שתורת כל העסק שלוקח טמנו ריוח ואינו מקבל עליו אחריות הוא שכר טרחה (ט) או שלוקח שני הלקי הריוח ואינו מקבל עליו אלא הצי האחריות או כיוצא בזה שנותן לו דינר כל ימי משך העסק (ט) וה"מ שצריך ליתן שכר טרחה בחנוני וכיוצא בו דלית ליה עיסקא אחרינא אלא הדין (ב) עיסקא כדתניא המושיב את הבירו בחנות אם היה אומן לא יעסק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו אבל מאן דאית ליה עסקא אחרינא דלא קא מבטיל מייניה לא בעי אגרא כולי האי בגון רועה (י) שיש לו בהמות לעצמו ולוקח אחרת בעיסקא שא"צ לטרחה יותר בשביל העסקא וכיוצא בזה. כתב הרמב"ם אע"פ שנותן לו שבר על חלקו שהוא פקדון בידו אינו עליו אלא (יא) בשומר חנם והראב"ד השיג עליו ואמר כיון שמקבל עליו שבר דינו בשומר שכר והכי

אם לוקח מלוה חצי שכר ואי הוה ס"ל דדוקא תרתי תילתי לא הול"ל בגון ואח"כ כתב שאם אינו מתבטל ממלאכתו ביותר דינר שרי משמע דמתבטל לא סגי בהכי והול"ל לפרש שיעור שיטול המתבטל ממלאכתו שאם יטול פחות מכאן יהיה אסור ועוד שכתב שם ועוד פשוט מותר שלש בשכרך מותר וכו' או כשנותן לו דינר בשכרו והלא אס נותן לו דינר בשכרו כיון שיש לו עסק אחר מותר אפי' לא אמר לו מותר שלש. מ"מ כ"ל שהוא סובר דכל עסק עמו בחתלת האחרות לא צעיק דוקא תרי תילתי באגר דאפי' דינר יותר שיתן לו סגי אפי' אס הוא מתבטל ממלאכתו אבל אס לא פסק עמו כשיצאו לחלק חוניה אס נתבטל ממלאכתו צריך ליתן לו כפועל בטל לכל יום ויום מתיי מותא האחרות או נוטר תרי תילתי באגר וכו' ומה"ש הוא ז"ל לקמן בחלק זה בני נותן מעות לחבירו להתעסק בסתם ואין לו עסק אחרת ואם אינו מתבטל ממלאכתו אע"פ שלא פסק עמו דינר יותר שיתן לו סגי. וגם בפוסק מתחלה יש חילוק בין מתבטל ממלאכתו לאינו מתבטל היכא שא"ל מותר שלש בשכרך שנין שהוא דבר מסופק אי אית אי לא אית כדפירש"י אס אינו מתבטל ממלאכתו סגי בהכי אבל מתבטל לא סגי בהכי וצ"ל דבריו כך הוא דכשכתב וזה שכתב ממלאכתו וכו' לא קאי למ"ש ואם רצו לפסוק אלא למ"ש ברישא דמילתא וכל ימי האחרות יתן לו דבר מועט קאי דהוה מתבטל ממלאכתו אבל אס אינו מתבטל לא צעי כולי האי וכו' : ומ"ש עוד פשוט מותר שלש וכו' או כשנותן לו דינר לאו אכשמתעסק במלאכה אחרת קאי אלא אמאי דאמר מותר שלש בשכרך כלומר אס א"ל מותר שלש בשכרך או אס נותן לו בשעת חלוקה דינר ומתחלה לא פסק עמו שרי במתעסק במלאכה אחרת דוקא אבל בשאין לו עסק אחר אס התנה עמו מותר שלש בשכרך אסור וכן אס לא התנה וכשהלך נתן לו דינר אסור עד שיתן לו כפועל או ריש עגלא וכו' הגאונים דבעינן דבר קצוב כלומר דין יהיה ריוח בין לא יהיה יטול אותו דבר קצוב אבל דבר מסופק כמותר שלש לו והיינו דמתבטל אבל אס אינו מתבטל אפי' א"ל מותר שלש בשכרך מותר ואע"פ שיש קצת תוספת וקיצור בדבריו אס תוספת שחזר לכחוב דין שנתן לו דינר אחר שכתבו למעלה. אס קיצור שהול"ל אבל כשאין לו עסק אחר לא סגי במותר שלש מ"מ אין זה כדאי לכתור פירוש זה כל שאין לנו פי' יותר מתיישב בדבריו ומדבריו רבינו נראה שסובר כרבינו ירוחם שעל נותן לחבירו עסק סתם כתב או כיוצא בזה שנותן לו דינר כל ימי משך העסק והיינו ודאי שיש לו עסק אחר שאע"פ שלא פסק עמו מתחלה כשצריך לחלוק נותן לו דינר יותר וסגי בהכי כ"ל. הרי כל דברי הפוסקים שוים לכתור כל שריוח המתעסק יותר על הפסדו וזלתי רבותיו של הרמב"ם ושערי הרי"ף ומ"מ על דברי הפוסקים האחרונים אנו חיים וכיון שלא הוכירו בדבריהם רבי ירוחם ורבי דהרי"ף והרא"ש חולקי' על מה שכתבו הם משמע דס"ל דהרי"ף והרא"ש נמי הכי ס"ל ומעתה יש לפרש דבריהם ע"פ דרך זו דמה שכתבו ואי צעי למיפסק כל יומא שותפותא פסיק דברא דאמר אי שקיל מלוה פלגא באגר וכו' לאו כדברא ממש קאמרי אלא כעין הדין דרבה כלומר דלישקול מתעסק רווחא טפי מיהו אפי' דינר סגי. ומה שכתבו ר"מ בחנוני וכיוצא בו וכו' לא קאי למ"ש אבל אי צעי למיפסק לכל יומא שותפותא פסיק דבההוא דין החנוני ודין מי שיש לו עסק שזה דאפי' דינר ריוח סגי כיון שמתחלה פסקו אלא קאי למה שנוצר בחתלת דבריהם והא דאמר ר"מ בין מרובה בין מועט לאו בכל יומא שותפותא קאמר וכו' כלומר דוקא היכא דלית ליה עיסקא אחרינא הוא דכשלא פסק עמו צריך לתת לו שכר כל יום ויום אבל כי אית ליה עיסקא אחרינא לא צעי למיתן ליה באגריה כולי האי כדאמר רב מותר שלש בשכרך וכו' לומר כשבאו לחשבון קודם שידעו מותר שלש בשכרך וכו' ומה שכתבו ר"מ בחנוני וכיוצא בו וכו' לא קאי למ"ש אלא למ"ש דמתן שנותן לו שכרו כפועל בטל וזכר בהגות פ"ח מה' שלוחין. והכי משמע בגמרא דלא צעיקו כפועל בטל אלא דלית ליה עיסקא אחרינא דהוה דאמר ר"מ החנוני קאי דסתם מתני' כר"מ וגם ברייתא החנוני שזכר במתניתין קאי ושפיר דייקוין דדוקא בחנוני וכיוצא בו דלית ליה עיסקא אחרינא צעיקו שכרו בכל יום ויום ומ"מ תנן חנוני ולא תנן מתעסק אבל לאידך פירושה דה"מ חנוני וכו' קאי לאי צעי למיפסק לכולי יומא שותפותא וכו' מ"ל לדיוקו דבחנוני דוקא איתמר או פלגא באגר וכו' הא מומרא דרבה דאי שקיל פלגא באגר וכו' לאו החנוני איתמר אלא סתמא. ועוד יש הוכחה זה מדאמרין בגמרא גבי מותר שלש בשכרך דכל דייבי ריש עגלא לפטומא שרי ומשמע דאפי' אין לו עסק אחר שרי ולא מפליג בין אס שוה הרהא כשתות הריוח או פחות : נשאר עדיין לפרש מאי נקרא אית ליה עיסקא אחרינא מדפסעא דגמרא גבי מותר

עגל למחנה שכר ובהפסד וכו' מה שיצא יותר על שלש דמיו של עכשוו טול בשכר וכל השאר נחלקין בזה מותר דהא קיבל עליה מספק ואע"ג דיומטין לזכא מותר שלש עכ"ל וכיון דרבינו מפרש דשמואל דאמר קוצץ לו דינר במקבל עסק בסתם כדפרי' בסמוך א"כ רב נמי מייירי במקבל עסק בסתם דלא כפירש"י שקיבל עליו בחתלת השותפות ליתן לו מותר שלש בשכרו אלא כשבאו לעשות חשבון א"ל מותר שלש בשכרך נמי מותר כיון דאית ליה בהמה לדידיה דאע"ג דלית ליה בהמה לדידיה נמי שרי בפלגא באגר ובהפסד אע"ג דאין שכרו ידוע שאני התם דעכ"פ כמו של חקבל יפה משל נותן או בשכר או בהפסד א"כ יש לו שכר וטרחה על כל פנים אבל היכא דהוליקי שכר והפסד בזהו אלא שאם יהיה בשכר יותר על שלש דמיו שיהי שוה מתחלה יטול בשכר טרחה ואם לא יהיה יותר על שלש דמיו ילך לביתו ריקן פי' ריקן משכר טרחה דהלא חולקין ביניהם בזה בין בשכר בין בהפסד הרי זה אסור אף לתקנת חכמים היכא דלית ליה בהמה לדידיה ולא שרי במותר שלש בשכרך אלא כגון רועה וכו' וכיוצא בזה דמקבל בהמה לפטום ואית ליה בהמה לפטום והכי האריך בכה עניינים וכזה פירושים אחרים ומה שכתבנו בפירוש דברי רבינו הוא העיקר ודו"ק והקשו התוס' אפי' לית ליה בהמה לדידיה לישתרי מהאי עממא דהא בלאו דך מחלה דפקדון של נותן צריך לטרוח לעצמו מאוס פלגא דמלוה וי"ל דלא דמי דאי לית ליה בהמה לדידיה א"ל לטרוח בבהמה של שותפות בכל יום אלא כל אחד יטרוח בזימו עכ"ל : כתב הרמב"ם אע"פ שנותן לו שכר וכו' בפ"ו משלוחין והראב"ד שם השיג ואמר עליו שכר כפועל בטל עכ"ל וטעמו של הרמב"ם חפני שאינו נושא שכר על שמירת המון אלא על שמתעסק בו והראב"ד מדמה ליה לשוכר שאע"פ שאינו נוטל שכר על שמירתו מ"מ בההיא הגאה דמשכח בהמה לעשות בה מלאכתו חשבו כאילו נוטל שכר על שמירתה ה"נ בההיא הגאה דמשכח זוו למיעבד בהו עיסקא חשיב כאילו נוטל שכר על שמירתה כן פי' ז"י והימא דלמי פירושו אפי' לא יטול כלל שכר על שמתעסק בו היו שומר שכר בההיא הגאה דמשכח זוו למיעבד בהו עיסקא דומיא דשוכר להראב"ד והא ליתא שהרי הראב"ד תלה השגתו בזה שנוטל שכר כפועל בטל אלא דאם לא היה נוטל שכר כפועל בטל לא היה ש"ש אף ע"ג דאית ליה הגאה דמשכח זוו וכו' אלא ודאי דהראב"ד ס"ל דכיון דמקבל שכר על מחלה הפקדון להתעסק בו הריוח המלוה בכלל שכר זה הוי נמי שיהא עליו ש"ש להחייב בגניבה ואבידה דלדעתא דהכי נתן לו העסק שיהא שומר שכר שלו : כתב

האחרונים אנו חיים וכיון שלא הוכירו בדבריהם רבי ירוחם ורבי דהרי"ף והרא"ש חולקי' על מה שכתבו הם משמע דס"ל דהרי"ף והרא"ש נמי הכי ס"ל ומעתה יש לפרש דבריהם ע"פ דרך זו דמה שכתבו ואי צעי למיפסק כל יומא שותפותא פסיק דברא דאמר אי שקיל מלוה פלגא באגר וכו' לאו כדברא ממש קאמרי אלא כעין הדין דרבה כלומר דלישקול מתעסק רווחא טפי מיהו אפי' דינר סגי. ומה שכתבו ר"מ בחנוני וכיוצא בו וכו' לא קאי למ"ש אבל אי צעי למיפסק לכל יומא שותפותא פסיק דבההוא דין החנוני ודין מי שיש לו עסק שזה דאפי' דינר ריוח סגי כיון שמתחלה פסקו אלא קאי למה שנוצר בחתלת דבריהם והא דאמר ר"מ בין מרובה בין מועט לאו בכל יומא שותפותא קאמר וכו' כלומר דוקא היכא דלית ליה עיסקא אחרינא הוא דכשלא פסק עמו צריך לתת לו שכר כל יום ויום אבל כי אית ליה עיסקא אחרינא לא צעי למיתן ליה באגריה כולי האי כדאמר רב מותר שלש בשכרך וכו' לומר כשבאו לחשבון קודם שידעו מותר שלש בשכרך וכו' ומה שכתבו ר"מ בחנוני וכיוצא בו וכו' לא קאי למ"ש אלא למ"ש דמתן שנותן לו שכרו כפועל בטל וזכר בהגות פ"ח מה' שלוחין. והכי משמע בגמרא דלא צעיקו כפועל בטל אלא דלית ליה עיסקא אחרינא דהוה דאמר ר"מ החנוני קאי דסתם מתני' כר"מ וגם ברייתא החנוני שזכר במתניתין קאי ושפיר דייקוין דדוקא בחנוני וכיוצא בו דלית ליה עיסקא אחרינא צעיקו שכרו בכל יום ויום ומ"מ תנן חנוני ולא תנן מתעסק אבל לאידך פירושה דה"מ חנוני וכו' קאי לאי צעי למיפסק לכולי יומא שותפותא וכו' מ"ל לדיוקו דבחנוני דוקא איתמר או פלגא באגר וכו' הא מומרא דרבה דאי שקיל פלגא באגר וכו' לאו החנוני איתמר אלא סתמא. ועוד יש הוכחה זה מדאמרין בגמרא גבי מותר שלש בשכרך דכל דייבי ריש עגלא לפטומא שרי ומשמע דאפי' אין לו עסק אחר שרי ולא מפליג בין אס שוה הרהא כשתות הריוח או פחות : נשאר עדיין לפרש מאי נקרא אית ליה עיסקא אחרינא מדפסעא דגמרא גבי מותר

דרכי משה

משפטים סימן י"ב : (ב) בב"י האריך כאן והכלל העולה מדבריו דעת כל הפוסקים דאם פסק עמו תחלה העולה מדבריו דעת כל הפוסקים דאם פסק עמו תחלה וזלתי ליה עיסקא אחרינא צריך ליתן לו שכר כפועל בטל או תרי תילתי באגר או פלגא באגר ותילתא בהפסד אבל אם יש לו עיסקא אחרינא אפי' לא קצב לו השכר אם נותן לו שכר דינר כשבאים לחלוק סגי בהכי ואמרו בגמרא דאם יש לו עיסקא אחרינא מותר לומר כשבאו לחשבון קח מותר שלישי

פרישה

עגל יפה מכא כמה קשיות ועיין בדרושה ולכן נראה דמ"ש או כיוצא בזה שנותן לו דינר כן ר"ל דנותן לו דינר מכיון עכ"פ הן יהיה ריוח או לא יהיה דלפעמים נותן ליה בזה הריוח סתם מתני' תילתי באגר אס שיהיו של הספק ומ"ש לציל באס רוצה לפסוק על כל העסק בדינר ודוע אפי' דינר אסר רשאי ר"ל היינו אס יהיה ריוח יטול דינר ואם לא יהיה לא יטול כלום ומ"ש וה"מ שצריך כן קאי תלת דיונים הכל דהיינו באס לא פסק דלדין ליתן לו או כפועל בטל או תרי תילתי באגר או דבר גזר ודיוט היינו דוקא בחנוני אבל אס יש לו עסק אחר לא צעי אגרא כולי האי אלא אפי' דינר אסר ואינו ברור סגי ואפי' לא פסק ומ"ש יטול אבל אס רוצה לפסוק עמו על כל כן מייירי דלית ליה עיסקא אחרינא ומ"מ וה"מ שצ"ן ליתן שכר טרחה בחנוני כן כלשון אינו מיושב ופס' דמשמע דוקא בחנוני צריך ליתן שכר טרחה אבל אי אית ליה עיסקא אחרינא א"צ ליתן שכר טרחה והא צריך ליתן לו ג"כ אס יהיה ריוח ונראה דה"מ שצריך ליתן שכר טרחה ר"ל שצריך שיהיה לו ע"כ שכר בשביל טרחה שלו ועד"ר שהצרכני הרבה בזה ובתמתי עוד פירושים אחרים על דברי רבינו : (י) שיש לו בהמות לעצמו ז"ל ב"י מדבריו רבינו משמע שהעסק שהוא מקבל צריך להיות ממון הראשון וכו' הסמ"ג וכן הוא משמעות הגמרא אבל מדברי הרי"ף והרא"ש משמע אפי' עסק אחר ע"ס : (יא) כשצ"ר חס לבי שאינו נושא שכר על שמירת המון אלא על שמתעסק בו והראב"ד סגר מ"מ בההוא הגאה דמשכח זוו למיעבד בהו עיסקא שפיר

מקבל עליו הפסד וזהו שנותן כל הפסד עכ"פ) : (מ) או שלוקח שני חלקי הרינו ז"ל ב"י מדבריו רבינו משמע שסדר כהרמב"ם שור המתעסק על סעלינוס שיהי תלוי ליתן לו או שלש ריוח או ב' תלתי פסד וממתיני שזה כנגד דעת הרא"ש בהמקבל דף ק"ד כו' פ"ט ועיין בדרושה וע"ל בס' (וס סוף ל"ז עכ"ל) דמשמע דאם כתבין דיהיב ליה פלגא באגר בהפסד מיד בפעם הראשון כשיהיה ריוח בהרירה ביר הנותן לאמר אני חקבל חצי הריוח ומכאן והלאה אס יהיה הפסד חקבל על ב' חלקים בהפסד וכן איפכא : (או כיוצא בזה פי' פירושו בסמוך בס"ט ובדרושה ס"ה עכ"ל) : (ט) וה"מ שצריך ליתן שכר טרחה ארישא דמילתא קאי וה"מ ה"מ שצריך ליתן שכר כפועל בטל אס לא פסק עמו וה"מ תרי תילתי באגר כו' אס חנוני ירוח ליתן לו כפועל בטל כדפירשיתם היינו בחנוני וכיוצא בו כו' אבל באס פסק עמו על העסק בדינר ידוע דין החנוני ודין מאן דאית ליה עיסקא אחרינא שזה דכל שריוח המתעסק יתר על הפסדו שרי ומ"מ לפני זה אי כיוצא בזה שנותן לו דינר כו' מייירי דאית ליה עיסקא אחרינא והע"ג שלא פסק עמו מתחלה העסק סגי בהכי כמ"ש אחר זה ז"ל אבל מאן דאית ליה עיסקא אחרינא כו' לא צעי אגרא כולי האי ר"ל אלא סגי דינר כמ"ש. ומ"מ בתמילה אבל אס רוצה לפסוק עמו על כל העסק כו' מייירי בין אית ליה עיסקא אחרינא או לית ליה עיסקא אחרינא ומ"מ ותקנת חכמים הוא כו' שיקח המקבל סגי פ"ה י"א כו' מייירי דלית ליה עיסקא אחרינא כן משמע כל זה מדברי ב"י אבל אף פירושו

יורה דעה הלכות רבית קעו

הלכות כותייהו : וב"ש וכן לא יכתוב עליו ש"ה וכו' כך הו"ה בתשובת הרא"ש והכי פי' אפי' לא יצרך הריוח עם הקרן אלא ה"ה יהא נכתב על הקרן בלמוד אסור דאפי' לא יזנזו הנותן חייטין שמה יהא הפסד נקדן ויכול זה לגבות כל הקרן בשטר דהשתא אפי' הוא תאמין למקבל כשיאמר לו שהיה הפסד נקדן אפי' כיון דאם היה רוני יהא יכול לגבות כל הקרן אפי' אין לו תורת עיסקא דבתר שטר אוליגין וה"ל הלוואה גירודא בלא עיסקא : וב"ש ואינו יכול ליקח ממנו שום ריוח נראה דה"ק אינו יכול ליקח ממנו ריוח בעל דברו של המקבל אבל ודאי אם המקבל רוצה ליקח התנאי שהתנה עמו בע"פ יכול לקבל ממנו הריוח דאין כאן איסור רבית כיון שנתן לו בתורת עיסקא לחלוק הריוח צניעה והיה ריוח . ויש להקשות דבח"מ סימן קע"ו סי' ח' מבואר דחייב לשלם כל הרבית ומוציאין ממנו דדיניס אע"פ שאינו מפורש בשטר שהוא עיסקא אלא נכתב על הקרן בלמוד וי"ל דתנאי מירי שהתנה עמו בע"פ צניע עדים דהשתנן ליה כחלו מפורש עיסקא בשטר כיון שהתנה עמו כך צניע עדים ולא יוכל להכחיש אבל כאן מירי שהתנה עמו בע"פ צניע עדים דיוכל לומר להד"ס הלכך אינו יכול ליקח ממנו ריוח דבתר שטר אוליגין וע"ש בח"מ מבואר יפה בס"ד . והרמב"ם בפרק ה' ממלוה על דין הראשון שלא יצרך הריוח עם הקרן ועל דין השני שלא יכתוב ש"ה בסתם על הקרן בלמוד כתב טעם אחד לטעיהם והוא דשמה ימות ונמצא השטר צד הורס וגובה צד את הרבית אבל ודאי מודה הרמב"ם דאף צדו השני אפילו היה צד ריוח אינו יכול ליקח ממנו ריוח בע"פ של המקבל דכתב הרא"ש וה"ל צדו הראשון דוקף הקרן עם הרבית דאינו גובה דדיניס לא קרן ולא רבית כלעיל ס"ס קס"ח והב"י לא כתב כך ולכסוף כתב דל"ע ולא נהירא : ואם כתוב בשטר פלגא באגר ובכסוד וכו' . שם סוף (דף ס"ח) בני רב עילוי נפק עליהו ההוא

מחונא דוקפי רווחא אקראנא וכתיב וכו' וכתב רבינו ירוחם בחלק ד' שאם כתב בפירוש בשטר דאי א"ל דלא הוה צדו רווחא תאמין אותו מותר ופשוט הוא : (ב"ה) וכתב הרשב"א ומסתברא דאי מניח שטרא ביד שלישי תי ליכא למיחש למירי ושרי : וכן לא יכתוב עליו שטר חוב כלומר אפי' מהקרן לצדו משום דכיון שאינו מפורש בשטר שהוא עיסקא ה"ל כולו מלוה ואם היה נפסד הכל היה יכול זה לגבות כל הקרן הכתוב בשטר הילכך לא יטול שום ריוח : והרמב"ם בס"ה מהל' מלוה כתב דין זה ולא נתן טעם זה שנתן רבינו אלא כטעם הדין הראשון שהוא שמה ימות ויטול לפני הורס ויגבה צד את הרבית כלומר דשמה יהיה הפסד בעסק והוה ליה לבעל המעות להפסיד מחלה והורס אינו יודע התנאים צניעה וגובה כל השטר ואינו מספיק כלום ומשמע לי מדבריו דה"ל שטול ריוח כפי מה שהתנו שהרי לא אסרו אלא כדי שלא יטול הורס רבית הא לאו האי חששא מותר היה ורבינו אפ"ש דמשמע ליה דרבותא אשמועינן הרמב"ם דאפילו לא יגבה אלא קרן אפ"ש שהיה צדו איסור אבל פשיטא שאינו גובה ריוח כלל וצ"ע :

(ג) [ח] לא יצרך הריוח עם הקרן ויעשה ממנו כולו קרן דשמה לא יהיה לו כל כך בריוח ונמצא נוטל ממנו רבית (ג) וכן לא יכתוב עליו שטר חוב דכיון שאינו מפורש בשטר שהוא עיסקא אם כן הוה ליה הבל מלוה וקרוב לשכר ורחוק להפסד אפילו התנו בניניהם על פה שיחלק הריוח בניניהם לא מהני דבתר שטרא אוליגין והוה ליה כולו מלוה ואינו יכול ליקח ממנה שום ריוח ואם כתוב בשטר פלגא באגר ובכפסד אם הנותן או המקבל אדם גדול הוא וידוע שלא היה עושה איסור ליקח רבית (י) דנין אותו להיתר לומר אם יטול הצי הריוח שיקבל עליו שני חלקים מאחריות ואם לא יקבל עליו אלא הצי האחריות שלא ליטול אלא שלישי הריוח אבל באיניש אחרניא דלא איתחוק בהכי כתב הרמ"ה דייגינן לשטרא בפשטיה והוה שטר שיש בו רבית ואם יש הפסד (ג) יקבל החצי כפי תנאי ואם יש בו ריוח לא יקבל כלום : והכיא שיהא אדם גדול שדנין להתירא אם יש בו ריוח ואמר הנותן (י) אני אטול החצי מיד ואם יהיה בו הפסד אקבל אחריות ההפסד שני חלקים או אם יש בו הפסד אומר אני מקבל אלא הצי ההפסד ולכשיהיה בו ריוח לא אקבל אלא השלישי והמקבל אומר בהפך (י) אם יש בו ריוח שיטול הוא מיד ב' חלקים ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו הצי האחריות או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השלישי וכשיהיה בו ריוח לא יקח ממנה אלא הצי מסתבר דאי כתוב בשטר דיהיב מרי עיסקא למקבל פלגא באגר ובכפסד משמע דמילתא במרי עיסקא קיימא ובדידיה תליא מילתא למיתב למקבל מאי דניהא ליה ואי כתב ביה למשקל פלגא באגר ובכפסד משמע דבמקבל תליא מילתא למשקל מאי דבעי ודוקא דכתב ביה פלגא באגר ובכפסד אבל אי כתב ביה פלגא באגר ולא הזכיר הפסד יטול מלוה הצי הריוח ואם יהיה הפסד יקבל שני חלקים וכן אם כתוב ביה פלגא בכפסד יקבל עליו הצי הפסד ואם יהיה בו ריוח לא יקח אלא השלישי (י) ואין בזה חילוק בין גברא רבא לאיניש אחרניא ע"ב :

ואם כתוב בשטר פלגא באגר וכו' (עלה עה) בני רב עילוי נפק עליהו ההוא שטר דהוה כתוב צד גלגא באגר ובכפסד אמר רבא רב עילוי גברא רבא הוה וכו' זו היא גירסת רש"י ומשמע מפירושו דבר עילוי הוה תליא מילתא לברור וכבר הקדו התוס' וכן שוטה היה הנותן לתלות דעתו של מקבל דכשיראה הפסד יאמר אני רוצה פלגא באגר וכשיראה ריוח יאמר אני רוצה פלגא בכפסד ותירצו דשמה זמן קבוע היה להם שתוך אותו זמן יברור רב עילוי אי זה מהם שירצה א"ל רבא היה תמים על לשון השטר דאי פלגא באגר הו"ל לכתוב תרי תילתי בכפסד וכו' ומדברי רש"י משמע דכי אמר רבא אי פלגא באגר וכו' ואי פלגא בכפסד וכו' דינא קאמר ולא כתיבין שני שכתבו התוס' ורבי' כתב כאן

כג"ח שכתבו התוספות שהוא פלגא באגר והפסד ועכ"ל מפרש כמו בגרש"י דמסו גבגרא רבא הוא פירושו דפלגא נמי אהפסד וי"ל הפסד הוא במקום או וה"ק יטול פלגא באגר וממילא משמע דדרי מארי עיסקא תרי תילתי בהפסד או יתן בהפסד פלגא אם ירצה וממילא משמע דשקיל דריוח תרי תילתי ולא כמו שכתבו התוספות לג"ח דהכי קאמר יטול פלגא באגר ובכפסד ושלם שני שלישים דפלגא לא קאי אלא באגר ולא אהפסד : אבל באיניש אחרניא דלא איתחוק בהכי כתב כתיבין שני שכתבו התוס' ורבי' כתב כאן

כג"ח שכתבו התוספות שהוא פלגא באגר והפסד ועכ"ל מפרש כמו בגרש"י דמסו גבגרא רבא הוא פירושו דפלגא נמי אהפסד וי"ל הפסד הוא במקום או וה"ק יטול פלגא באגר וממילא משמע דדרי מארי עיסקא תרי תילתי בהפסד או יתן בהפסד פלגא אם ירצה וממילא משמע דשקיל דריוח תרי תילתי ולא כמו שכתבו התוספות לג"ח דהכי קאמר יטול פלגא באגר ובכפסד ושלם שני שלישים דפלגא לא קאי אלא באגר ולא אהפסד : אבל באיניש אחרניא דלא איתחוק בהכי כתב כתיבין שני שכתבו התוס' ורבי' כתב כאן

הרמ"ה וכו' חילוק זה לא ראייתו בשום פוסק אך מילי דסברא נינהו וראויין היו ליאמר מפי אומרו ונמקי חילוק צדו גברא רבא באגר רבא הוה דלמא אי קדים מארי עיסקא ותפס לא מפיקין מיניה דאבך רבית הוא אבל בגבגרא רבא כיון דפשיטא לן דלאו באיסורא אתני אע"ג דתפס מפיקין מיניה ודעת זו כהנה בעל התרומות בח"ב בשם הראש"ד וכתב עוד נמקי דאע"ג דק"ל יד בעל התרומה כיחא דכתב פלגא באגר ובכפסד באיניש דלאו גברא רבא הוא דיינין לזכות בעל השטר שהוא מרי עיסקא דלדון לזכות המתעסק אין לשון השטר מספיק דאריך להוסיף זו תרי תילתי : ואם כתוב בשטר או פלגא באגר ובכפסד דהפסד תרי תילתי באגר כתבו תלמידי הרשב"א בהמקבל בשם הרא"ה דיד המקבל על העליונה משום דתפסם ושלם כדברי הראש"ד דאמר ריד בעל המזון על העליונה וכמו שכתבתי לעיל : ולענין אם התנו על חלוקת הריוח ולא הזכירו ההפסד הנה הרמב"ם בס"ו מהלכות שוחרין כתב דעת רבותיו ודעתו וביארתי טעמים יפה בביאורי ההלכות ה"ס . ותלמידי הרשב"א כתבו שהרמב"ם סובר דלעולם אוליגין בתר חלק המלוה ונמצא לפי זה שטול המתעסק דריוח יותר על חלקו הראוי לו שליש ריוח הנוגע לחלקו ויילכך אם התנו שיפסיד המתעסק הרביוח וטול שליש בריוח שאם ד"מ הריוח כ"ד נוטל ששה שהה הרביוח ועוד שליש חלקו ששה שנים הרי ח' שהם שליש כל הריוח וכו' רבינו בסמוך בשם הרמ"ה ודעת סמ"ג בסיומן פ"ב מ"ע שלא כדברי זה ושלם כדברי זה ודגס בענין זה החצי מלוה והחצי פקדון וכל מה שהמתעסק נוטל בשטר יותר מן החצי הוא לשכר עמלו שטרם בחצי פקדון וכל רבותיו שוים בדבר עכ"ל ובתשובה הגאון צ"ח מהל' שוחרין ודברי סמ"ג לימנאו אלא שהמתעסק נוטל יותר ויתר בריוח מצד המעות אבל אם התנו שטול בעל המעות דריוח יותר מהמתעסק לא יבאר משפטו ורבינו אנו לומר בכה"ג דלא שייך טעמא ודריה מודה להרמב"ם או לרבותיו : ולענין אם התנו על חלוקת ההפסד ולא הזכירו הריוח כ"ל שדינו שיהי להיכא שהזכיר הריוח ולא ההפסד כלומר דכי היכי דמפרש התם חלוקת ההפסד כל חד כדאית ליה ה"ל יפרש חלוקת הריוח דקין זה וכן דעת הרמ"ה שהזכיר רבינו בסמוך :

ואם התנו שהנותן יפסיד שני חלקים ולא יטול בריוח אלא חלק אחד ולא היה עם לא ריוח ולא הפסד והמתעסק חובע שכרו ראייתו בתשובת הראש"ד שכתב שהשיב הר"ף ישבע המתעסק שלא היה עם ריוח ויחזור הקרן לבעלו ולא יטול הוא שום שכר שלא עשה מה שראוי ליעול שכר אבל אם התנו למחצה בשכר ומחצה בהפסד והוא צריך ליתן לו כפועל כתב הראש"ד בזהוה תשובה דקין פסק עמו שכר וצדן לא פסק חייב ליתן לו שכר כאילו הריוח בעסק שהיה נוטל שכרו מן האמצע והשאר חולקים עכשו שאין עם ריוח נוטל חצי שכר מן הקרן והשאר יפסיד עכ"ל ומה שכתב בשם הר"ף בתשובה כתבו הר"ף עצמו בהמקבל גבי הא דאמר רבא חד עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלוה וכו' תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלוה שכתב ושקיל מלוה קרנא דליה ולא שקיל ליה כלום

דרכי משה

בב"ש לעיל בשמו : (ו) ע"ל ריש סימן זו ס"ש שם סוף זה ומשמע בב"י באיש דעלמא אי כתב פלגא באגר ותרי תילתי בהפסד או פלגא בהפסד ותילתא באגר י"א שיד המקבל על

פרישה
(ג) לא יצרך הקרן עם הריוח פירושו לא ישום כך וכך ויהי ריוח בחצי שלו וזווקף מחצית הריוח עם הקרן וכתבין בשטר שזוני מייב לפלוני כך וכך פירש"י בפרק א"כ דף ס"ח ע"א ועיין בדרישה . וכתב רבי' ירוחם שאם כתב בפ"י בשטר (פי' דוקא בשטר דאו חף אם ימות ויראה לעיניו שהתנו משא"כ כשהתנה כן ע"פ וכנסבא תמימין וק"ל) דאי א"ל דלא הוה צדו רווחא תאמין אותו מותר : (ג) וכן לא יכתוב עליו ש"ה כו' פי' אפי' מהקרן לצדו משום דכיון שאינו מפורש בשטר שהוא עיסקא ה"ל כולו מלוה ואם היה יכול לגבות כל הקרן הכתוב בשטר ב"י : (לד) דנין אותו להיתר כלומר הוסיף להחליט שגברא רבא הוה פירושו דפלגא נמי אהפסד קאי וי"ל דהפסד הוא במקום או וה"ק יטול פלגא באגר וממילא משמע דשקיל דריוח תרי תילתי בהפסד או פלגא באגר ובכפסד אם הנותן או המקבל אדם גדול הוא וידוע שלא היה עושה איסור ליקח רבית (י) דנין אותו להיתר לומר אם יטול הצי הריוח שיקבל עליו שני חלקים מאחריות ואם לא יקבל עליו אלא הצי האחריות שלא ליטול אלא שלישי הריוח אבל באיניש אחרניא דלא איתחוק בהכי כתב הרמ"ה דייגינן לשטרא בפשטיה והוה שטר שיש בו רבית ואם יש הפסד (ג) יקבל החצי כפי תנאי ואם יש בו ריוח לא יקבל כלום : והכיא שיהא אדם גדול שדנין להתירא אם יש בו ריוח ואמר הנותן (י) אני אטול החצי מיד ואם יהיה בו הפסד אקבל אחריות ההפסד שני חלקים או אם יש בו הפסד אומר אני מקבל אלא הצי ההפסד ולכשיהיה בו ריוח לא אקבל אלא השלישי והמקבל אומר בהפך (י) אם יש בו ריוח שיטול הוא מיד ב' חלקים ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו הצי האחריות או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השלישי וכשיהיה בו ריוח לא יקח ממנה אלא הצי מסתבר דאי כתוב בשטר דיהיב מרי עיסקא למקבל פלגא באגר ובכפסד משמע דמילתא במרי עיסקא קיימא ובדידיה תליא מילתא למיתב למקבל מאי דניהא ליה ואי כתב ביה למשקל פלגא באגר ובכפסד משמע דבמקבל תליא מילתא למשקל מאי דבעי ודוקא דכתב ביה פלגא באגר ובכפסד אבל אי כתב ביה פלגא באגר ולא הזכיר הפסד יטול מלוה הצי הריוח ואם יהיה הפסד יקבל שני חלקים וכן אם כתוב ביה פלגא בכפסד יקבל עליו הצי הפסד ואם יהיה בו ריוח לא יקח אלא השלישי (י) ואין בזה חילוק בין גברא רבא לאיניש אחרניא ע"ב :

דרישה
אנו לקמים מהימן לכו (פירש"י) אם באו המגרים ואומרים לא הוה לן ריוח מהימן (לכו) א"ל תנום הכה דאיתא לדויהו אי תביב ונפל שטרא קמי יתמי מאי הוה כשגגה היוצא לפני שליט וכן נפשיה דאומרו פכ"ל בגמרא . והנה בגמרא אין שם אלא חד בנא ה"ל רבינו עשה ממנו שני מלוות וברישא כתב נוטל ממנו ור"ל רבית קאזכר ובסיפא כתב קרוב לשכר והוא אבך רבית וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' מלוה ויש דין י' שכתב בקצת שטוי לשון מ"ל רבינו אבל הענין אחד ע"פ רבי' הניחו והמ"מ כתב אין חזין השני דוכן לא יכתוב שט"ם חלקן וז"ל פשוט כותב ומש" (ר"ל מדין שטרי מחונאפי ה"ל) הוא נלמד . ואפ"ש שרבינו לא כתב בבבא ראשונה דלא יכתוב בשטר הקרן עם הריוח ע"כ ג"כ בכתובה איירי מיהו מדכתב רבינו בסיפא וכן לא יכתוב עליו ע"פ ולא ברישא גם הרמב"ם כתב בסיפא לא יכתוב עליו מלוה ולא כ"כ ברישא נראה דס"ל דברישא בשבולל קרן וריוח צדוד אפי' ב"ל עיסקא אסיר לכתוב שיכתוב לו פלוני נתן לו ק"ל והיובס לעיסקא כמלא נתן לו אלא מחא ושלשים הוא ריוח דשמה לא יהיה גם להמקבל כל כך ריוח ומלא שהנותן נוטל ריוח יותר מהמקבל וכו' רבית . משא"כ בסיפא כשאינו כותב בשטר אלא הקרן עם הריוח בלשון עיסקא הוה מותר שהכל יודעין דין עיסקא שאם יפסיד יפסיד גם הנותן ומש"ה הולרכו לכתוב שאינו אסור לכתוב אלא אם כן יכתבו בלשון שטר חוב ומלוה ור"ל . ונראה שהרמב"ם רבינו פירשו שטרי מחונאפי ה"ל הכי דכתבי בלשון עיסקא ולא בלשון עיסקא כיון שיש חזין רבית וק"ל . ומה שכתב רבינו וכתב ו"ל ופשיטא ונתן בנינין על פה שהלקו בניינין . ק"ק דאויכבא ה"ל ר"ל והתנו בניינין דלם יהיה הפסד לא יאעזר לשלם כל הכתוב בשטר וגם כגד רישא ה"ל דאם לא יהיה כ"כ ריוח א"ל לשלם הכל . ונראה דברישא אשמועינן רבינו האיסור העשות השטרות לכתמילה ובסיפא אשמועינן אם כבר נעשה השטרות כן דא"ל המקבל ליתן לו שום ריוח וע"ל אמר לא מיעבעא אם לא התנה בפירוש אלא ע"פ אם התנה אפילו הכי לא יטול דבתר שטרא אוליגין וק"ל : [ס] לא יצרך הריוח עם

יורה דעה הלכות חוקות העבדים קעט קעט

אוי יודע מהו זה אם יאמר שלא יעשו צרות כמו שהם עושים או שלא יעשה שם חמנים סימן לקצן בו את הרבים כדרך שהם דיינו לומר שלא יבנה מקומות כהגבית אותם היכלות עכ"ל ובספר מנין המלות דל"ת סימן ל' כתב שזהו פי ערעוריות וקרקסיות בתי"כ דלעיל ואילו הם מנינים ממונות שהיו מתקצנין בהם לעבודתם עכ"ל והיינו לומר שלא יבנה כהגביתם וכפירוש כ"מ וכו"כ המגיה למומוני ואיכא להקשות ולמה לא פי' הרמב"ם שהוא ממוני מושגם לשחוק וליגנות כדאיתא פ"ק דע"ז אשוי האיש אשר לא הלך זה שלא הלך צטרטיות וצקקסיות שלהם וכו' וי"ל דדבר הלמד מעניינו הוא שלא כיון המקרא אלא בנימוסין וחוקים שקבלו עליהם מאבותיהם אבל פלטין העשוי לשחוק וליגנות אינו חוק קצוץ ונראה ודאי דלא לאסר הכתוב אלא כגון אותם שהם עשויין לקצוץ עבודתם אבל כגון אותן העשויין לוועד שלהם להפיק על עסקיהם ולמשפט אין בהם איסור לצנות כהגבית אותם היכלות שהרי לעתיד ילמדו בהם תורה כדאיתא פ"ק דמגילה (דף ו') וע"ש במ"ש התוס' ובת"ם שבת פ"ג שאלו משמע ג"כ שצלותן צנינים אין איסור לילך לשם צחול דדוקא בשבת אסור אם לא לפקח על עסקי רבים ע"ש: ומ"ש וכל העושה אחד מאלו וכיוצא בו לוקה וא"ת והא הוא לאו שכללנו דאין לוקין עליו וי"ל דלאו שכללות אינו אלא כגון לא תאכלו על הדם שהוא אזהרה

לד"ר שלא יאכלו ביום שדנין להרוג נפש ואזהרה לכן סורר ומורה שלא יאכל אכילה שיתחייב עליה הריגה דכל אחד ענין צפני עצמו אבל כל הדברים הללו שלא ילבש תלבוש המיוחד להם ולא יגדל צינית וכו' כולם ענין אחד דנאסרים מטעם שהלך בחוקות העובדי כוכבים אין זה לאו שכללות וכך פי' ב"י כאן ובספר כ"מ ופשוט הוא: מי שקרוב למלכות וכו' ברייתא ס"פ מרובה וסוף סוטה הקשה ב"י כיון דלוקה על אחד מאלו אי"כ מדאורייתא אסורי והיאך היו חכמים מתירין איסור של תורה לקרובי המלכות וי"ל דמשום הכלת ישראל יש כח בידם להתיר וכו' עכ"ל וי"ל דליכא הכא קושיא דלשון ובחוקיהם לא תלכו לא משמע אלא שרצה להתדמות ולנהוג כמותם שנראה שמודה לרשעים ולכלשון הספרי הואיל וכן וי"ל שצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם כדי שלא יהיה לו גנאי אם לא ידמה לכן דבר זה לא אסרה התורה ולא עליו קאי הלאו והכי משמע מלשון הרמב"ם שכתב וצריך ללבוש לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה לכן וכו' ואין ספק דמפי השמועה למדנו כך פי' הלאו דובחוקיהם לא תלכו:

עובדי כוכבים כדי שיכנסו בהם רבים כמו שהם עושין (ו) וכל העושה אחר מאלו וכיוצא בו לוקה. (ח) מי שקרוב למלכות וצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם מותר בכל:

עובדי כוכבים כדאי שיכנסו בהם רבים כמו שהם עושין (ו) וכל העושה אחר מאלו וכיוצא בו לוקה. (ח) מי שקרוב למלכות וצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם מותר בכל:

דיני קוסם ומעונן ומנחש ולשאל בשדים ובתובת קעקע והקפת הראש והזקן והעברת השער מהגוף

קעט קוסם (ה) כתב הרמב"ם והו' שעושה מעשה עד שישום ותפנה מחשבתו מכל הרברים עד שיאמר דברים העתידים להיות * (ב) ויש שממשמשין בחול או באבנים ויש שנוהר לארץ וצועק ויש שמסתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמין ואומרים (ג) ויש מי שאוחז מקל בידו ונשען עליו ומכה בו (ד) עד שתפנה מחשבתו ומדבר ואחד הקוסם ואחד השואלו אסורין אלא שהקוסם לוקה והשואלו אינו לוקה אבל מבין אותן מכות מרדות מעונן זה האוחז העינים שמדמה כאילו עשה מעשה ואינו עושה כלום

קעט קוסם (ה) כתב הרמב"ם והו' שעושה מעשה עד שישום ותפנה מחשבתו מכל הרברים עד שיאמר דברים העתידים להיות * (ב) ויש שממשמשין בחול או באבנים ויש שנוהר לארץ וצועק ויש שמסתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמין ואומרים (ג) ויש מי שאוחז מקל בידו ונשען עליו ומכה בו (ד) עד שתפנה מחשבתו ומדבר ואחד הקוסם ואחד השואלו אסורין אלא שהקוסם לוקה והשואלו אינו לוקה אבל מבין אותן מכות מרדות מעונן זה האוחז העינים שמדמה כאילו עשה מעשה ואינו עושה כלום

למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירות ובהאשכחן דברי ראוון בן אנטרובלי במסכת מעילה (דף ו'): וכההוא גברא דאיתא בפירקא דמסירי והכינוי' ולדין שהיו לדוד שהיו מספרי קומי ומגדלי בלורית הנך נמי משום הכלת ישראל שדו להו דהוי אולו בראשי גייסות לבעותי האויבים ועוד י"ל שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובתקומיהם לא תלכו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרם לקרובים למלכות וקרא דבחוקיהם לא תלכו ותקיים בקרובי מלכות דברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם למלכות:

למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירות ובהאשכחן דברי ראוון בן אנטרובלי במסכת מעילה (דף ו'): וכההוא גברא דאיתא בפירקא דמסירי והכינוי' ולדין שהיו לדוד שהיו מספרי קומי ומגדלי בלורית הנך נמי משום הכלת ישראל שדו להו דהוי אולו בראשי גייסות לבעותי האויבים ועוד י"ל שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובתקומיהם לא תלכו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרם לקרובים למלכות וקרא דבחוקיהם לא תלכו ותקיים בקרובי מלכות דברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם למלכות:

כתבו הגאון מיימוני בפי"ח מהלכות ע"ז בשם ר"ם דמסבירא אין להוסיף על מה שזמן חכמים שהיתה קבלה ביד חכמים מחוקיהם ודרכי האמורי עכ"ל ובתחת שהרבה דברים שגויים צאקה חוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי והרבה בני אדם נכשלים בהם ואין איש שם על לב ושמה משמע להו שאין לחוש משום דרכי האמורי אלא לדברים שהזכירו בגמ' בלבד וכל שאר דברים השנויים בחוספתא הוי דלא כהלכתא דאל"כ לא הוה שתיק תלמודא מנייהו: גרסינן בפרק חלק (בב): א"ר אלעזר כל שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סו' צרכה לעולם שנאמר אין שריר לאוכלו על כן לא יחיל טובו והא א"ר אלעזר כל המשייר פתיחן על שולחנו כאילו עובד כו"ם שנאמר העורכים לגד שלחן המלואים למני מוחסן לא קשיא הא דאיכא שלימה בדהי הא דליכא שלימה בדהי ופירש"י הא דקאמר אסור דאיכא שלימה בדהי שמצוי שלימה לאחר שאכל ונתן על השלחן עם הפתיחן ששייר דמחוי דלשם כו"ם עבד הכי והא דליכא שלימה בדהייהו דמומנן לעני עכ"ל ולא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דבר זה:

קעט קוסם כתב הרמב"ם וכו' שישום עד שיפסוק וכו' פי' לי שמה ע"ז שנופל וצועק וצוקת משונות ויעוצב מחשבות ויבית לארץ זמן ארוך עד שימחאהו כמו ענייני חולי הנפול ואי אפשר בלא איזה פעולה שיעשה הנה או יספר מה שעשה להיות כ"כ הרב בספר מנין המלות דל"ת סימן ל"א והאר"ך ע"ז ע"ש והסמ"ג פירש בענין אחר מציאו ב"י והסמ"ק פירש עוד בע"א:

קעט קוסם כתב הרמב"ם וכו' שישום עד שיפסוק וכו' בפי"ח מהלכו' ע"ז ובתב דבינו ירוחם נראה כמו כן העושים נקודות נקודות ככתב או בחול וכיוצא באלו הדברים ע"כ ובסמוך אכתוב דאיתא בספרי מנין שאין שאלין בגזירות שנאמר תמים תהיה: כתב סמ"ג קוסם קסמים כשיוצאים לדרך בזדקים בקסמים קודם זאתם ולוקחים קסמים מעץ ומקלפים אותם מזד אחד ומלך השני מניח הקליפה ולוקח הקיסם וזורקו מידו אם כשנפל נמצאת הקליפה למעלה והוא איש ואחר כך זורק קיסם אחד אם מחשוף הלכן עולה למעלה אומר זו היא אשה הרי איש ואח"כ אשה וכו' וזו סימן טוב והלך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם מחשוף הלכן נראה תחלה ואחר כך הקליפה הרי אשה ואחר כך איש וממנו אם הקליפה למעלה בשניהם הרי איש אחר איש או אשה אחר אשה ודרכו ציטנית ועדיין עושים כן בדרך אשקלו"ניאל ועל שם הקסמים נקרא קוסם קסמים הוא שהנביא אומר עמי בצעו וישאל ומקלו יגיד לו עכ"ל:

מעונן זה האוחז העינים וכו' ספ"ד מיתות סוף (דף ס"ה) ת"ר מעונן ר"ש אומר זה המענין ו' מנין זכור על העין וחכ"א זה האוחז את העינים ר"ע אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לזאת וכו' וסובר רבינו דר"ע מוסיף הוא על דברי חכמים דמחשב שעות נמי בכלל מעונן הוא והכי הילכתא ודלא כר"ש וכך פסק הרמב"ם בפי"ח דע"ז: ומ"ש שמדמה כאילו עושה מעשה וכו' משעה

מעונן זה האוחז את העינים היינו כחכמים בדבוק פ' ד' מיתות (ס"ה). ת"ר מעונן רבי שמעון אומר זה המענין ו' מנין זכור על העין וחכ"א זה האוחז את העינים ר"ע אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לזאת וכו' וזו סימן טוב והלך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם מחשוף הלכן נראה תחלה ואחר כך הקליפה הרי אשה ואחר כך איש וממנו אם הקליפה למעלה בשניהם הרי איש אחר איש או אשה אחר אשה ודרכו ציטנית ועדיין עושים כן בדרך אשקלו"ניאל ועל שם הקסמים נקרא קוסם קסמים הוא שהנביא אומר עמי בצעו וישאל ומקלו יגיד לו עכ"ל:

מעונן זה האוחז את העינים היינו כחכמים בדבוק פ' ד' מיתות (ס"ה). ת"ר מעונן רבי שמעון אומר זה המענין ו' מנין זכור על העין וחכ"א זה האוחז את העינים ר"ע אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לזאת וכו' וזו סימן טוב והלך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם מחשוף הלכן נראה תחלה ואחר כך הקליפה הרי אשה ואחר כך איש וממנו אם הקליפה למעלה בשניהם הרי איש אחר איש או אשה אחר אשה ודרכו ציטנית ועדיין עושים כן בדרך אשקלו"ניאל ועל שם הקסמים נקרא קוסם קסמים הוא שהנביא אומר עמי בצעו וישאל ומקלו יגיד לו עכ"ל:

דרכי משה
המלכים ולית ביה משום דרכי האמורי דיש בזה כבוד למלך לשרוף כלי תשמישו שלא ישתמש בהן אחר עכ"ל ומהר"ק כתב בשורש פ"ה דאין משום חוק אלא באחד בשני פנים הא' הוא הדבר שאין עמו נגלה דכיון שהוא עושה דבר משונה שאין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגין בן אז נראה ודאי שנמשך אחריהם ומורה להם דאם לא כן למה יעשה כדבריהם החכמים ויכך המנהג שהנהיגו האבות שכל אחד שהו נעשה כדמורה בפרשאות בתחלה לובש מלבוש כמין קא"פ אין איסורא לישראל דהרי טעם לבישתם ידוע לסימן היותו ממשגי החכמה והיא ואין לחלות לבישתיה רק להועלת הגמטריא ומאן דכאיב ליה אויל לבי אסיא והמנהג השני אשר יש לאסור משום חוקות העובדי כוכבים הוא הדבר אשר שייך בו פריצותא ונהגו בו העובדי כוכבים גם זה אסור כו' והוא (סנהדרין עד): דאמרינן לא תשנה ערקתא דמסאני ופירש האלפסי שמנהג של עובדי כוכבים שרצוניהו אדושות ושל ישראל שחוריהו דוה המנהג הוא משום צניעות דאין דרך ישראל להיות ארום לבושו וצבע השחור הוא מורה על ההבדלה ושפלות כמו שאמר (תנינה סו.) מי שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים כו' אבל מנהג שנהגו ישראל במלבוש כוכבים במלבוש אחר אם אין אותו של ישראל מורה יותר על הצניעות מאותו של עובדי כוכבים אין שום איסור לישראל ללבוש במלבושי העובדי כוכבים מאחר שהוא דרך כשרות וצניעות כאותו של ישראל עכ"ל והאר"ך בתשובה משמע דכל האיסור אינו אסור אלא בשחוח עושה כדי להדמות אליהן בלא תועלת אחרת אבל ע"י תועלת שרי כדלעיל:

מעונן זה האוחז את העינים היינו כחכמים בדבוק פ' ד' מיתות (ס"ה). ת"ר מעונן רבי שמעון אומר זה המענין ו' מנין זכור על העין וחכ"א זה האוחז את העינים ר"ע אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפה לזאת וכו' וזו סימן טוב והלך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם מחשוף הלכן נראה תחלה ואחר כך הקליפה הרי אשה ואחר כך איש וממנו אם הקליפה למעלה בשניהם הרי איש אחר איש או אשה אחר אשה ודרכו ציטנית ועדיין עושים כן בדרך אשקלו"ניאל ועל שם הקסמים נקרא קוסם קסמים הוא שהנביא אומר עמי בצעו וישאל ומקלו יגיד לו עכ"ל:

פרישה
בן הרבים כדרך שהם עושין עכ"ל: (ו) וכל העושה אחד מאלו או כיוצא בו לוקה ע"ג דכלאו אחד נאסרו כל הדברים אלו לא תשיבי לאו שכללות משום דכולו בלאו א' ומטעם א' מיתתו: (ח) מי שקרוב למלכות וצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם מותר בכל ז' ז' וז' ב"י וז' ב"י כיון דמלאווייתא אסורי ה"מ ומילקי נמי לקי עלייהו הילך היה כח בני חכמים להטיר איסור על תורה וי"ל משום הכלת נפשות יש כח בידם להטיר שעמדן בפרץ לבטל הגזירות והכינוי' ילדין של דוד שהיו מספרי קומי ומגדלי בלורית נמי להטיר טעמא שרי לטו דהוה אולי בראשי גייסות לצבותי אויבים וע"ל שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמא כהגביתם ובתקומיהם לא תלכו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרם לקרובים למלכות וקרא דבחוקיהם לא תלכו ותקיים בקרובי מלכות דברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם למלכות:

פרישה
בן הרבים כדרך שהם עושין עכ"ל: (ו) וכל העושה אחד מאלו או כיוצא בו לוקה ע"ג דכלאו אחד נאסרו כל הדברים אלו לא תשיבי לאו שכללות משום דכולו בלאו א' ומטעם א' מיתתו: (ח) מי שקרוב למלכות וצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם מותר בכל ז' ז' וז' ב"י וז' ב"י כיון דמלאווייתא אסורי ה"מ ומילקי נמי לקי עלייהו הילך היה כח בני חכמים להטיר איסור על תורה וי"ל משום הכלת נפשות יש כח בידם להטיר שעמדן בפרץ לבטל הגזירות והכינוי' ילדין של דוד שהיו מספרי קומי ומגדלי בלורית נמי להטיר טעמא שרי לטו דהוה אולי בראשי גייסות לצבותי אויבים וע"ל שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמא כהגביתם ובתקומיהם לא תלכו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרם לקרובים למלכות וקרא דבחוקיהם לא תלכו ותקיים בקרובי מלכות דברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם למלכות:

הדושי הגהות
קעטא א כאילו כתב יש בלא וי"ו ור"ל קוסם הוא העושה מעשה והיאך הוא עושה מעשה יש עושין מעשה בחול או באבנים וכו' (פרישה):

הדושי הגהות
קעטא א כאילו כתב יש בלא וי"ו ור"ל קוסם הוא העושה מעשה והיאך הוא עושה מעשה יש עושין מעשה בחול או באבנים וכו' (פרישה):

בגמרא

בגמרא

דקאמר כל נחש שאינו כאליעזר ענד אכרסא אינו נחש לא לענין איסור ודאיתא אלא לומר שאינו ראוי לטמון עליו (ב) וכו' שאלו בית אשה ותינוק מותר לעשות כיון שם בית תינוק אשה אף על פי שאין נחש יש כיון אחר ר' אליעזר והוא דאיתחוק תלתא זימני ופירש"י בית תינוק ואשה אף על פי אשה: אף ע"פ שאין נחש. שאסור לנחש ולטמון על הנחש: יש סו'. סימנא בעלמא הו' דאי מללא בסחורה ראשונה אחר שצננה בית או שגולד התינוק או שנסא האשה סימן הוא שכולך ומלליה ואם לאו אל ירגיל לנחש אשה אף על פי שאין נחש. הלליה או לא הלליה עכ"ל אבל הרמב"ם בפ"א מהלכות ע"ז מפרש דתינוק היינו דאומר לו פסוק לי פסוקיך וכך הם דברי רבינו ונראה עוד מדברי הרמב"ם שהוא מפרש סמימין אלו אינם כדי לעשות מעשה על פייהם אלא כדי לימנע ממעשה מפניהם אלא בית ואשה הם על דבר עבד לומר שהלליה או לא הלליה משלקחה ותינוק היינו שהוא שמה אם אומר לו פסוק מהכרבות שהרי כתב ו"ל מי שאמר דירה זו שצנתי סימן טוב היתה עלי אשה זו שצנתי ובהמה זו שקנתי מבורכת היתה מעת שקנתיה העשרתי וכן הואל לתינוק או זה פסוק אשה לומר אם אחר פסוק וכן הכרבות ישמה ויאמר זה סימן טוב וכל אלו וכוונתו בזה מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות

אבל בית אשה ותינוק מותר לעשותן סימן כגון שקנה בית ואומר מעת שקנתייה היה לי לסימן טוב (ט) כי הצלחתי בכל דרבי וכן משגשגתי אשה פלוגית (י) וכן שאומר לתינוק פסוקי פסוקיך ושמה בשאומר לו פסוק מהכרבות (יא) וכתב הרמב"ם כל אלו וכוונתו בהם מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא מנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לרבר שבבר היה הרי זה מותר: הובר חבר זהו שעל ידי לחש מקבץ היות בין גדולים בין קטנים (יב) ואפי' נחשים ועקרבים יתושים ופרעושים כתב הרמב"ם איזהו חובר איש מדבר דברים (יג) שאינם בלשון עם ואין להם ענין (יד) ומעלה על דעת בסבלותו שהאומר כך על הנחש ועל העקרב שאינו מוזק והאומר כך וכך על האדם אינו ניוק (טו) ואוהו בידו בעת שמדבר מפתח ביתו או סלע וכיוצא בו בדברים אלו אסור והחומר בעצמו לוקח ואדם שהחומר אומר עליו קולות ויושב לפניו ומדמה שיש לו בהן הנאה מבין אותו מבת מרדות מפני שמשתתף בסבלות המהבר מי שנשבו נחש ועקרב מותר ללחוש עליו (טז) אפי' בשבת וכתב הרמב"ם אף ע"פ שאין הדבר מועיל (ז) כלום הואיל ומסוכן הוא התירו כדי שלא יטרף דעתו (ח) מי שרודפין אחריו נחש או עקרב מותר להבר

התינוק דהו"ל נחש אצל לגבי רבי יוחנן ורב ששת דכל מפניהם ועניניהם על פי רוח הקודש שצנתי להו בשומר לתינוק פסוק לי פסוקיך כאלוהי שאל דבר ה' וכדפרי' לגבי אליעזר ויונתן והו"ק: הובר חבר זהו שע"י לחש מקבץ היות וכו' ס"פ ד' מיתות (דף ס"ה) ת"ר חובר חבר אחד חבר גדול ואחד חבר קטן ואפילו נחשים ועקרבים ופי' רש"י חבר גדול מאסף חיות ובהמות גדולות חבר קטן מחבר שקצים ורמשים ואפי' נחשים ועקרבים לגרות זה זבא או למקום מדבר שלא ימצאו ביישוב ויוקו פי' אפי' אפילו נחשים ועקרבים ה"ק לא מיבעיא היכא דליכא למיחש להיוק דבריות אלא אפילו היכא דנמצאו נחשים ועקרבים ביישוב דמיוקין ומחכים לגרותן זה זבא או למקום מדבר שלא ימצאו ביישוב ויוקו נמי אסור ונפקא לן הכי מדכפל קרא וכתב וחומר חבר ללמד שאפי' חבר קטן דשקצים ורמשים נחשים ועקרבים דמיוקין נמי אסור וכו' איתא התם אחר אבוי הלכך הואי מאן דלמדי יבורא ועקרבא אע"ג דקא מכיון דלא לזוקו אסור ופירש"י רש"י אסור וכגון שאין רצין אחריו שאין כאן משום פקוח נפש עכ"ל ונראה דאבוי בל' להוסיף דלא מיבעיא נחשים ועקרבים דאסור בלדס להתרחק מהן שלא ייוקוהו אלא אפי' שרצי העופות כגון יבורא ועקרבא דמגופתין ובלחן על האדם ומיוקין אותו ואי אפשר להשמר מהן כגון דודקא רש"י מדקאמר אע"ג דקא מכיון דלא לזוקו אסור דדוקא בלחן רצין אחריו אלא מכיון שלא יעופפו ויבואו עליו להיוקו זה אסור אבל ברצין אחריו דלויכא פקוח נפש שרי: וכו' רבינו זהו שע"י הלחש מקבץ חיות וכו' כך כתב גם הסמ"ג ונראה שכתבו כך משום דאיתא התם דהמקטל לחבר נסקילה פירוש דאע"פ דחומר חבר אינו אלא בלאו היינו דוקא במחבר חיות וכו' ע"י לחשים אצל במקטר לחבר השדים אע"פ שאינו מקטר לשם אלהות אלא ע"י הקטרה נעשה המכשפות לחבר השדים לכאן אמרה תורה חומר זה נסקילה ו"ש הסמ"ג ורבינו זהו שע"י לחש מקבץ וכו' להוציא שאל הוא על ידי הקטרה כידון נסקילה: כ"י שנסבו נחש וכו'. ברייתא פרק חלק לוחשין לחישה נחשים ועקרבים נשכת ופירש הרמב"ם דר"ל אפילו נשכת דאע"ג דלפנין מודבר דבר דבור של חול אסור דבור זה מותר כיון דמסוכן הוא ולפי שקשה הדבר מועיל כלום התירו כדי שלא תטרף דעתו: מי שרודפים אחריו וכו'. כבר כתבתי

אלא עשה סימן לעצמו לרבר שכבר היה הרי זה מותר עכ"ל וק"ל דאיתא בגמ' כההוא פירקא גופיה (ס) דר' יוחנן בעא למיול לבבל לאקבולי אפי' שמואל ואמר ליוקו פסוק לי פסוקיך אחר ליה ושמואל מת ומנע רבי יוחנן ולא ירד לבבל הרי שנמנע מלעשות מעשה מפני הפסוק שאמר לו התינוק ואיפשר לומר דהתם הוה רבי יוחנן כשאל אם שמואל חי או מת ומתוך פסוק התינוק ידע שכבר מת שהוא דבר עבד ואע"ג ש"י כך נמנע מליירד לבבל מ"מ כיון שאנו אומרים שלא שאל אדם ירד לבבל אם לאו לא חשיב נמנע מלעשות מעשה מפני תשובת התינוק אך קשה מהגרסין דריש פרק מי שחזו (דף סה.) דרב ששת נמנע מלעשות מעשה מפני התינוק דאמר לו נטה לך על ימיך או על שמהלך וי"ל דשמי החס דלא סמך על פסוק התינוק לבד אלא דנחר ליה רב חסדא ועוד דהוה חשידי עבדי דלא מעלו וכדאיתא התם דאמר איהו גופיה אצל סמ"ג כתב מצינו כמה גדולים שאמרו ליוקא פסוק לי פסוקיך ועושים מעשה על פי הפסוק וחושבין זה כעין נבואה ע"כ כלומר זה לא היה מין נחש אלא מין הנבואה ומשום הכי שרי: הובר חבר זהו שע"י לחש מקבץ חיות בין גדולים בין קטנים בפרק ארבע מיתות (ע) ת"ר חובר חבר א' חבר גדול וא' חבר קטן ואפי' נחשים ועקרבים אחר אבוי האו מאן דלמדי יבורא ועקרבא אע"ג דקא מכיון דלא לזוקו אסור ופירש"י אחד חבר גדול. מאסף חיות ובהמות גדולות חבר קטן מאסף שקצים ורמשים ואפי' נחשים ועקרבים לגרותן זה זבא או למקום מדבר שלא ימצאו ביישוב ויוקו: כתב הרמב"ם או זהו חובר איש מדבר דברים שאינם בלשון עם וכו' בפרק י"א מה' ע"ז: (יז) מי שנסבו נחש ועקרב מותר ללחוש עליו אפי' נשכת בפרק חלק (קא).

דרכי משה

סימן תי"ג דכל שיש בו משום הרפואה מותר אפי' מה שמועיל בסגולה בין בעצמו בין בדבורים אפי' שאין לו טעם לפי ענין הטבע ומשום רפואה הכל שרי לעיני השעות וכן אמר עשאו לו כישוף סותר לעשות כישוף להציל עצמו וע"ש כי האריך מאוד באותה תשובה: (ב) והר"ר דוד מקה"י האריך בזה בפירושו שמואל במעשה דיהונתן וכתב דמותר ליקח לעצמו סימן באי זה דבר רק אם כבר נעשה הדבר אסור וע"ש שהאריך בזה שלא כדברי הרמב"ם למטה שכתב שאם לקח סימן בזה שהיה שרי מפני ודעת הר"ק ברעת הראב"ד ז"ל ודעת הסמ"ג ברעת הרמב"ם: (ג) כתב הר"ן ס"פ בסה

פרישה

לא אשנו כאליעזר ענד כו' לענין איסור ודאיתא אלא לומר שאינו ראוי לטמון עליו (ב) וכו' שאלו בית אשה ותינוק מותר לעשות כיון שם בית תינוק אשה אף על פי שאין נחש יש כיון אחר ר' אליעזר והוא דאיתחוק תלתא זימני ופירש"י בית תינוק ואשה אף על פי אשה: אף ע"פ שאין נחש. שאסור לנחש ולטמון על הנחש: יש סו'. סימנא בעלמא הו' דאי מללא בסחורה ראשונה אחר שצננה בית או שגולד התינוק או שנסא האשה סימן הוא שכולך ומלליה ואם לאו אל ירגיל לנחש אשה אף על פי שאין נחש. הלליה או לא הלליה עכ"ל אבל הרמב"ם בפ"א מהלכות ע"ז מפרש דתינוק היינו דאומר לו פסוק לי פסוקיך וכך הם דברי רבינו ונראה עוד מדברי הרמב"ם שהוא מפרש סמימין אלו אינם כדי לעשות מעשה על פייהם אלא כדי לימנע ממעשה מפניהם אלא בית ואשה הם על דבר עבד לומר שהלליה או לא הלליה משלקחה ותינוק היינו שהוא שמה אם אומר לו פסוק מהכרבות שהרי כתב ו"ל מי שאמר דירה זו שצנתי סימן טוב היתה עלי אשה זו שצנתי ובהמה זו שקנתי מבורכת היתה מעת שקנתיה העשרתי וכן הואל לתינוק או זה פסוק אשה לומר אם אחר פסוק וכן הכרבות ישמה ויאמר זה סימן טוב וכל אלו וכוונתו בזה מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות

מעין כו' שתמוך מלכותן כן עושין במילי ולא בחסרון וסימנא טעם הוא כדרך שמוטבין יין בצניעות לפני מתנים ואין בו מדרבי האמוני: [ג] מי שרודפין אחריו נחש או עקרב מותר פיון בדי' שנלמד כן מדברי רש"י וכתב רש"י דלעת דלעת הרמב"ם שאינו מועיל כלום בכל ענין אסור (ומה' לא כתב הרמב"ם דין זה בספרו עכ"ל ור"ל כ"י שכתב על דין זה שפוט הוא דשרי ע"ש פכ"ה): כתב רבינו ירושם מה שנהגין בנדרות ידועות לערוך שלחן ולשום עליו מיני מחבל בליל המילה ואומרים ששטין חותם למול התינוק הסולל רחמי רבותי שנהגין בו איסור וממחין בירו ואומרים שזה בכלל העורבין לגד שלחן. וכתב עוד שאסור לנשים לקטר בעשב טוב שיש לו ריח אפי' להסיר ריח רע שבבית מפני שנהגה כאלו מקטר לזר. כתב מהר"ר אריאל בסיומן ז"ל דאין איסור לנדות במכשפים וקסמים אלא איסור דתמים תהיה ודוקא כן מדברי הטורקים. ובספר הוהר נראה שאיסור גדול הוא לנדות במכשפים אפי' לטול. ובמעשה שדים שהתירו קת' פוסקים ראוי שרוב הנטפלים להם נזינס ויזלזלו בשלום מתחת ידן ולכן שומר נפשו ירחיק מהן ב"י: ואם יוכל אדם ללמוד מן הספק עניני כישוף מותר ללמוד לעשות להציל עצמו או אחרים ע"כ מתשובת מהר"ר מנחם מ"ו:

חרושי הנהרות

בה בזה על האומר ב"ה המכשף ויונתן דיקים הללו היאך היו מנחשים בכ"מ פי"א מה' ע"ז שהם היו עושין סימן ברבר שהסברא נותנת שאם היא בת גומלת חסדים שחשקה לו ולגמלו או היא באמת ראוי ליעזב וכן ביהונתן באם יאמרו י"ו וכו' אז ודאי אינם כהפחדים ויחוש כזה באמת מותר שאם יאמר אדם אם ירדו נשמים לא אצא לדרך ואם

יורה דעה הלכות קוסם ומעונן ומנחש קעט

ביתנו שכך פי' רש"י מיהו לנו"ש בשם הרמב"ם בסמוך שאין הדבר מועיל כלום
 סתירו אלא בשכר נשכו נחש הואיל שהוא מסוכן כדי שלא תטרף דעתו ודאי אפי'
 רצין אחריו אסור ויש להקל כפירוש רש"י ורבינו ברצין אחריו כ"ל: כתב הרמב"ם
 הלוחש על המכה וכו'. משנה ר"פ חלק אלו שאין להם חל"ה והלוחש על המכה
 ואומר כל המחלה וגומר ובגמרא אמר רבי יוחנן וברוקק בה שאין מוכרין
 שם שמים על הרקיקה איתמר רב אמר
 אפי' בנגע זרעת רבי חנינא אמר אפילו
 ויקרא אל משה וכתבו הרי"ף והרא"ש לשם
 וז"ל והא דרב פליגא אדרבי יוחנן דבנגע
 זרעת לית ביה שם שמים והלכה כר' יוחנן
 דוקא היכא דמוכיר ש"ס ומיהו איסורא
 איכא אפי' אינו מוכיר ש"ס ואפילו בלא
 רקיקה כדאיתא בפרק ידיעות העומאה
 דגרסינן התם שיר של פגעים בכטורת
 ובגבלים ובתופים ואומר יושב בבתר עליון
 בצל שדי וגומר ריב"ל מסדר להו להני

כתב

הרמב"ם הלוחש על המכה וקורא
 פסוק מן התורה וכו' בפרק י"א
 מהלכות ע"ז והוא מדתין בפרק חלק (ז.)
 אלו שאין להן חלק לעוה"ב וכו' ר"ע אומר
 אף הקורא בספרים החינוכים והלוחש על
 המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי
 במצרים לא אשים עליך ואיתמר עלה
 בגמ' (קא.) א"ר יוחנן וברוקק בה לפי
 שאין מוכרין ש"ס על הרקיקה איתמר
 רב אמר אפי' בנגע זרעת ורבי חנינא אמר
 אפי' ויקרא אל משה ומדלא הזכיר הרמב"ם
 רוקק נראה דמשמע ליה דרב ור"ח פליגי
 אדרבי יוחנן דיהיב טעמא משום דאין
 מוכרין שם שמים על הרקיקה וקאמר רב דאפי'
 בנגע זרעת דלית בההוא קרא
 שם שמים אסור ור"ח אמר דאפי' ויקרא אל
 משה דאין חזיבוע הללו שם שמים וכו'
 אין עניינים רפואת נגע ומכה אפי"כ אסור
 ומחילה משמע דאפי' אלו רוקק נמי
 אסור אבל קשה מדגרסינן בפ"ג (טו.) ר' י' יושע
 בן לוי היה אמר להבני קראי וגוי היכי
 עביד הכי והא אמר ריב"ל אסור להתרפאות
 בדברי תורה להגן שאני ולא כי אמר
 אסור דאיכא מכה אסור ותו לא והא תנן
 הלוחש על המכה אין לו חלק לעוה"ב
 הא איתמר עלה א"ר יוחנן ברוקק שני לפי
 שאין מוכרין שם שמים על הרקיקה ומשמע
 דאוקמתא דרבי יוחנן ברוקק לריב"ל נמי
 איתא ואפי' חל"ל דרב ור"ח פליגי עלייהו
 הוה ליה למיפסק כריב"ל ורבי יוחנן לגבייהו
 ועוד דמדקאמר הא איתמר עלה א"ר יוחנן
 ברוקק שני משמע דליכא מאן דפליג
 עליה בה' דל"ב חל"ל סדר לה כרבי יוחנן
 דאמר ברוקק שני ועוד דתוספתא דסנהדרין
 פ"ג מוקי לה ברוקק ועוד דבסנהדרין
 ירושלמי פרק חלק משמע דלכ"ע צעיקן
 רוקק וז"ע: ומ"ש וכן הקורא על התינוק
 שלא יבעת או מניה ס"ת או תפילין על
 הקטן וכו' ג"ז מדברי הרמב"ם בפ"א מהל'
 ע"ז וסוים בה אבל הכריח שקרא פסוקים
 ומזמור מההלים כדי שתנין עליו וכות
 קריאתם ויכלל מצרות ומנוקים ה"ו וומר
 ועשמו מההיא דפ"ב דבשבעות בסמוך
 דאסור להתרפאות בדברי תורה ולבגן
 שרי וסובר דכיון דקטנים מצויים להבדיע
 או שלא ליטן הו"ל כחולים לענין זה ואסור
 להנייל מרעתם בדברי תורה וסובר גס
 כן מהנימיה ס"ת או תפילין על החולה
 ככלל אסור להתרפאות בדברי תורה הוא
 אבל מ"ש קו"ל כוונתו אלא הרי הוא ככלל
 הכופרים וכדתנן אלו שאין להם חלק לעוה"ב
 וכו' ר"ע אומר אף הקורא בספרים החינוכים
 והלוחש על המכה ולכ"ז מ"ש וכן הקורא
 על התינוק והמניה ס"ת או תפילין וכו'
 לאו מדריב"ל יליף לה אלא ממתניתין
 דלוחש על המכה ומשמע ליה דמכה לאו
 דוקא דכל חולי בכלל מכה הוא אחר
 שככתבי זה מלאתי בירושלמי דשנת פ'
 במה אשה יוצאה אין קורין פסוק ע"ז
 מכה בשבת ד הדין דקרי על יצרוחה
 אסור בוא וקרי את הפסוק הזה על בני
 שור מתבטת תן עליו ספר תן עליו תפילין
 בשביל שישן אסור והא תני היו אומרים
 שור של פגעים בירושלים א"ר יודן כגון
 משנפגע באל עד שלק נפגע ע"כ ומשמע
 דהא דמפליג בין משנפגע לעד שלא כפגע
 אהן עליו ספר תן עליו תפילין נמי קאי
 ואם הדבר כן נצטרך לומר שמ"ס הרמב"ם
 לאסור להניח ס"ת או תפילין על הקטן
 בשביל שישן בשנפגע דוקא הוא כלומר
 שאינו יוכל ליטן הא לאו הכי לית לן בה
 והכי מסתברא ודאי דבהכי עסק דל"ב
 מה להניח עליו ספר תורה או תפילין כדי
 שישן והרמב"ם קי"ר במוזן: וב"ש ור"י
 פי' דוקא בלוחש על המכה ומוכיר ש"ס
 בלומר לאסוקי מהרמב"ם דקורא על התינוק
 שלא יבעת אפי' בנגע זרעת ורבי יוחנן
 דאין חזיבוע הללו שם שמים וכו' דברי
 הר"ש בפרק חלק וכו' מדברי הרי"ף ז"ל
 סם: וב"ש דאיכא איסורא בלוחש על המכה
 נראה דלאו דוקא מכה דהא סתם אמרו
 אסור להתרפאות בד"ת ולא חילקו בין
 אית ביה מכה ללית ביה מכה ואף ע"ז
 דאמרין ביה ואלא כי אמרין אסור דאיכא
 מכה לאו למימרא דריב"ל דאיכא מכה
 דוקא איירי ולא בשאר חולי דלאו מכה
 דמחילה משמע ליה הכי אימא דלהתרפאות
 בחולי דלאו מכה איסורא הוא דאיכא
 ותו לא ועל המכה הוא דקתני דאין לו
 חלק לעוה"ב אלא היינו לומר דכיון דסתמא
 אמר אסור להתרפאות בד"ת בכל גווני
 דחולי משמע דקאמר ל"ש אית ביה מכה
 ל"ש לית ביה מכה: ודע דאיהא דא"ר יוחנן
 וברוקק בה פירש"י שכן דרך מלמדים לרקוק
 קודם הלוחש ואסור להזכיר פסוק על הלוחש
 ויש לתקנם שדרבם לרקוק אחרים ואומרים
 אותם בלשון לעו ואמר לי רבי שמתר
 דאין אסור אלא לוחש אחר הרקיקה
 דנראה שמזכיר השם על הרקיקה ועוד
 לא

כדי שלא יזיקוהו כתב הרמב"ם הלוחש על המכה וקורא פסוק מן התורה (יו) וכן הקורא על התינוק שלא יבעת או מניה ספר תורה או תפילין על הקטן לא די להם שהן בכלל חברים ומנחשים אלא שהם בכלל הכופרים בתורה שעושיין דברי תורה רפואת הגוף ואינו אלא רפואת הנפש (יח) ור"י פירש דווקא בלוחש על המכה (יט) ומוזכיר שם שמים ורוקק אותו הוא שאין לו חלק לעוה"ב אבל אם אינו רוקק לא המיר כולי האי (כ) ומיהו איסורא איכא בלוחש פסוק על המכה אפילו בלא רקיקה ובלא הזכרת שם שמים ואם

קראי וגוי היכי עביד הכי והא אריב"ל אסור להתרפאות בד"ת להגן שאני ולא אסור היכי דמי כגון דאית ליה מכה ואי דאית ליה מכה באיסור סני ליה ותו לא והא תנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא הא איתמר עלה אמר ר"י וברוקק לפי שאין מוכרין שם שמים על הרקיקה והא דאמרין בשבילי פ' במה אשה לאשתא כמירתא לימא וירא מלאך ה' וגומר אלמא מותר להתרפאות בדברי תורה אישתא כמירתא חולה שיז בו סכנה עכ"ל. וכן פי' התוספות בפרק ידיעות העומאה דהיא אישתא כמירתא שאני דסכנתא היא והוה שכתב רבינו דר"י פירש דוקא בלוחש על המכה ומוכיר שם שמים ורוקק וכו'. ולפי שהרמב"ם לא הזכיר רוקק משמע ליה לרבינו דס"ל להרמב"ם דרב ורבי חנינא דפליגי אדרבי יוחנן אף בקורא פסוק שאין בו שם שמים ואפי' אינו רוקק נמי אין לו חלק לעולם הבא. והכי פירש רש"י ולכן בהדיו למיפסק כוונתיהו לגבי רבי יוחנן דאין דבריו של אחר במקום שנים ולכן כתב לא די להם שהם בכלל מנחשים ומזכירים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה וכו' דמדלמחר שהם בכלל הכופרים בתורה אלמא דאין להם חלק לעולם הבא וכדפסק הרב צ"ג דה' תשובה וז"ל ואלו הן שאין להם חלק לעולם הבא וכו' והכופרים בתורה וכו' וכן דלהרמב"ם אין לו חלק לעולם הבא אפי' לא הזכיר שם שמים ואפי' בלא רקיקה לכך כתב רבינו דר"י חולק ופירש דוקא במוכיר שם שמים ורוקק הוא דאין לו חלק לעולם הבא וכו' והכ"ה על הרמב"ם למה פסק דלא כרבי יוחנן דהסוגיא דפרק ידיעות העומאה ודאי משמע דהלכה כרבי יוחנן ותו דמדל"ב לריב"ל כר' יוחנן הו"ל למיפסק כוונתיהו לגבי רבי חנינא ותו דתוספתא דסנהדרין פרק כ"ב מוקי לה ברוקק ותו דבירושלמי פרק חלק משמע דלכ"ע צעיקן רוקק וז"ע עכ"ל וקשיא לי טובא למה לא הוה קשיא ליה לרבי אדרבי הרמב"ם בהא דפסק דלא כהרי"ף רביה דפסק בפירוש כרבי יוחנן בפרק חלק ולפע"ד דגם הרמב"ם פוסק כרבי יוחנן דלא כרב רבי חנינא וכדפסק הרי"ף אלא כיון דאפילו בלא הזכיר שם שמים ואפי' בלא רקיקה נמי איסורא מיהא איכא לכך כתב הרמב"ם בסתם הלוחש על המכה וקורא פסוק מן התורה וכו' לא די להם שהם בכלל מנחשים וכו' כי לא בה הרמב"ם כאלו ב"א להורו איסור ויחזיר דהיכא דקורא לרפואה אסור וברוקק מותר והא דלא כתב דבמוכיר שם שמים ורוקק דאין לו חלק לעוה"ב נראה דטעמו שהיה לו ספק בפסק הלכה והוא לפי דתלמוד שלנו משמע דרבי יוחנן ורבי יושע בן לוי דוקא במוכיר שם שמים וברוקק הוא דאין לו חלק לעולם הבא וכדאיתא בתוספתא דסנהדרין פרק שנים עשר לאבא שאול בשם רבי עקיבא דלא כרב רבי חנינא ובתלמוד ירושלמי איתא בפרק חלק אמתיתין והלוחש על המכה ואומר כל המחלה וגומר רב אמר ובלבד ברוקק רבי יושע בן לוי אמר אפי' אמר נגע זרעת כי תהיה צדקם ורוקק אין לו חלק לעולם הבא לפי זה איכא למימר דהלכה כריב"ל לגבי רב דברוקק אפי' לא הזכיר שם שמים אין לו חלק לעולם הבא ולכך לא כתב הרמב"ם שום הוראה בחלוקה זו דאין לו חלק לעולם הבא משום דהיה לו ספק בפסק הלכה אם דוקא במוכיר שם שמים וגם רוקק הוא דאין לו חלק לעולם הבא או שמה בקורא פסוק ורוקק אין לו חלק לעולם הבא אפי' לא הזכיר שם שמים ומ"ס הרמב"ם כאן אלא שהן בכלל הכופרים בתורה וכו' לא נחזיקן לומר שאין להם חלק לעולם הבא כמו כופרים ממש בתורה אלא בכלל הכופרים הן לענין זה שהן עושיין דברי תורה רפואת גוף ואין אלא רפואת נפש ודוק: ומ"ש ור"י פי' דוקא על התינוק שלא יבעת וכו' כתב כך ע"פ הירושלמי פרק במה אשה (דף ח' ע"ב) אין קורין פסוק על בני מכה בשבת והדין דקרי על יצרוחה אסור בוא וקרי את הפסוק הזה על בני שור שהוא מתבטת תן עליו ספר תן עליו תפילין בשביל שישן אסור. וזה תני אומרים היו שיר של פגעים בירושלים אמר רב יודן כאלו משנפגע באל עד שלק נפגע ע"כ ועל שאלה פירוש משנפגע דהיינו כשהוא חולה שרות מצעתתו אי נמי חולה שלא יוכל לנטן אסור להתרפאות אבל צדוד שלא נפגע וקורא את הפסוק וכי שלא יכא נפגע ושלל יגיע חולי שלא יישן אם כן אינו חלל אלא חלל כרבי ופי זה הא דכתב הרמב"ם וכן הקורא על התינוק שלא יבעת וכו'. היינו דוקא כשכבר הרוח מצעתתו או נחלש שלא יוכל ליטן וכו' ומה שכתב ור"י פירש דוקא בלוחש על המכה וכו' לאו דווקא מכת תן או חרב דהוא הדין בחזו חולי בודי שמים וכיוצא בכל היו בכלל מכה לאסוקי אם הוא בריוח וכמ"ש אחר זה אבל הכריח שקרא פסוקין וכו' וכדקאמר בגמרא להגן שאני פי' כשהוא בריא וקורא להגן עליו שלא יבא עליו פגע מחולי ומולי בזכות התורה הרי זה מותר כתב רש"י ע"ש דבזו ומצינו כ"י דאין איסור אלא ברוקק ואפי' לוחש דנראה דמוכיר השם על הרקיקה אבל לקרוח פסוק תחילה ואחר כך רוקק שרי וכן צדוקק תחילה אין אסור חל"ה

דרכי משה
 אסרו אלא אותן שבדקו ואין מועילים כתב הרשב"א ז"ל שכן נראה בהוס' אלא שראיתי
 להר"ר יונה ז"ל שחשש בכל קמיעות שאינם מומחה משום דרכי האמורי עכ"ל ובמדרכי סוף הפרק שם פסק כר' יונה דכל נחש שאינו ידוע שהוא מומחה אסור משום דרכי
 האמורי

פרישה
 וכן משמע ל' הרמב"ם שכ"כ כמזמור חר"ש דלילה ע"ש: (יט) ור"י פי' כו' פי' מוחלקים הן במי'
 סוגיא דגמרא צ"ע ע"ש: (יט) ומוכיר ש"ס ורוקק עיין ברש"י שפי' דוקא כשרוקק הודם הסוכרה
 ומספיקתו ל' רבינו משמע שרוקק אחר הסוכרת ש"ס. וכיוצא בזה מצינו מ"ס בירושלמי ובפגון
 רבינו ב"ח. בס"ס צ"ב דהרוקק לא יתפלל עד שיהיה ר' אמת והתפלל לא ירוקק עד שיהיה ר'
 אמת עכ"ל: (כ) ומיהו איסורא איכא בלוחש פסוק על המכה לאו דוקא על המכה אלא
 ה"ס על כל חולי אסור כ"י ולפע"ד דמש"ס קאמר בלוחש על המכה כדי לאשמועינן דווקא בשכר
 ב"ה

הרושי הגהות
 הסברא נותנת זהו תורף דבריו ע"ש שהאריך אבל כבר ישנו חוס' שם במקום קשיא
 וקאמר דבשבת אסור וכן לומר בוא וקרי את הפסוק זה על בני שהוא מתבטת ר"ל
 שבעת

אשה ואפשר שאף לחשים שאין אנו יודעים אם יש בהם משום רפואה מותרים כפסק ולא
 להר"ר יונה ז"ל שחשש בכל קמיעות שאינם מומחה משום דרכי האמורי עכ"ל ובמדרכי סוף הפרק שם פסק כר' יונה דכל נחש שאינו ידוע שהוא מומחה אסור משום דרכי
 האמורי

לאו אצא אין בזה איסור ומה שאסרו בגמרא ניהוש שסומך עליו כאליעזר היינו במקום שאין
 זו ע"ש: ד והדין דקרי על יצרוחה פירוש יצרוחה מין חולי והוה קורין פסוק לרפואת החולי

לא נאסו אלא בלשון הקודש אבל בלשון לעז לא :
ומ"ש והט יש בו סכנת נפשות הכל מותר בפי"ב דשבוטות (טו.) כתבו התוס'
על הא דקאמר ריב"ל אסור להתרפאות בד"ת והא דאמרין בסוף פ'
זמח אשה יולאה (סו.) לאשתא זמירחא לימא אירא אלו מלאך ה' וגו' סכנתא
שאני וכ"כ הרא"ש בפ' חלק ואע"פ שהס
לא אמרו אלא על הא דקאמר אסור
להתרפאות בד"ת מותר ש"ס ואינו רוקק
איירי משמע לרבי דכיון דמשום סכנתא
שרו לה בכל גווני שרי דאין לך דבר
שעומד בפני פיקוח נפש וב"ג מדברי רבינו
ירוחם ז"ל דאף בזמנא ש"ס ורוקק שרי
במקום סכנה :

ומ"ש ומותר לקרוא פסוק להגן
וכו' פשוט כהיא שכתבתי
בסמוך רבי יהושע ז"ל קרי להני קראי וגני
וכתב רבי ירוחם ע"ז וכן כל לשון שאומרים
לרפואה כגון לשמור מן המזיקין מותר כדאמרין (שבת סס) בצדירי צדירי רירי
ונראה שכתב כן מדאמרין בס"פ זמח אשה (סו.) כל דבר שיז בו משום רפואה
אין בו משום דרכי האמורי וכבר נתבאר יפה בטו"ח סי' ש"א גבי היא דיואלאין
בבית הרבול או זה רפואה יש בה משום דרכי האמורי ואי זה אין בהם וגם
שם נתבאר אס מותר להתרפאות במתים למתים וסדק קמיעים קודם שהיו מומחים
וכס' ש"ו נתבאר דלחש שולחין על האזור ומודדין אותו מותר אפילו בשבת וכתב
הרשב"א שאלת הקמיעין אס מותר לכתוב אותם ולהתרפאות בהם אס מותר בין
שיהיה בהם שמות בין פסוקים בלא שמות תשובה ודאי מותר להתרפאות בהם אפי'
יש בהם שמות ובהדיא שנינו בס' זמח אשה (ס.) ולא בקמיע שאינו מן המומחה
הא במומחה יולאין בו בשבת וכ"ש בחול דמתרפאים בו וכ"ש שהוא מותר לישא
קמיעים שיש בהם פסוקים ודוקא להגן שלא יחלה אבל לא להתרפאות בהם מי
שיש לו מכה או חולי כדגרסינן בפ"ב דשבוטות ריב"ל הוה אמר להני קראי וגני
וכו' עד לפי שאין מוכירין ש"ס על הרקיקה אבל לכתבם עם פסוקים אסור בס' כל
כתבי (קטו:) דת"ר הברכות והקמיעים אין מילין אותם מפני הדליקה וכו' מלאן
אמרו כותבי ברכות כסופי תורה ואע"פ שעכשיו כותבין מילידי הברכות והתפלות
היינו משום עת לעשות לה' אבל הקמיעין מסתברא שבאסורין הן עומדין כל שיש
בהם פסוקים עד כאן :

אלא בלשון הקודש אבל בלשון לעז לא ע"כ ותימא מנא ליה הא
דצפרק כירה (דף מ') לגבי מרחץ וזית הכסא איתא להדיא דאמר אבני דברים
של חול מותר לאומרים בלשון קדש ודברים של קדש מותר לאומרים בלשון חול
הלכך נראה גבי לחש נמי מה שאסור בלשון קדש אסור נמי בלשון חול וכך הוא
משמעות כל הפוסקים אלה הביאו הך
דפי' רש"י בשם רבו :

אוב זה המעלה המת בכשפיו. משנה
פרק ד' מיתות (דף ס"ה) בעל
אוב זה פיתוס המדבר משחיו ופי' רש"י
פיתוס שם המכסף מעלה את המת מן
הארץ ומושיבו לו בשחיו בין וזועותיו
ומדבר משחיו עכ"ל ובדרייתא בעל אוב זה
המדבר בין הפרקים ומזין אצילי ידיו
ופירש"י מעלה את המת וישב לו מבין
פירקי העצמות של מכסף כגון על פירקי
אצבעותיו או על צרכיו ותו ת"ר בעל

אוב אחד המעלה בזכורו ואחד הנשאל בגלגולת ופירש"י בזכורו מעלה ומושיב
המת על זכרו: ובגלגולת המועלת מן המת לארץ ועונה מה ששאלין אותו ע"י
כישוף עכ"ל ומפרש לשם שמדבר בקול נמוך מאוד כאילו יוצא מתחת לארץ שנאמר
וכיה כאוב מרחץ קולך : ידענוי זה המנהג עכ"ל וכו' משנה שם ידענוי המדבר
בפיו ופירש"י כדמפרש בגמרא חיה אחת יש שמה ידוע ומכניס מונה עלם למדך
פיו והעצם מדבר מאליו ע"י כשפים עכ"ל וכתב סמ"ג לאוין ל"ט ובסדר זרעים
כתב רבינו שמעון איש ירושלים בשם רבינו מאיר בר קלנימוס מאשפיר"א שהיה
חיה שמה ידוע ומזין מכל גדול יוצא משורש שנאריך ששם גדלה אותה חיה כעין
אותן קישוףין ודילועין אלא שהידוע זרחה כזורת אדם בכל דבר כזורת פנים
בגוף וידים ורגלים ומעצמו מחובר לחבל היוצא מן השורש ואין כל בריה רשאה
ליקרב כחלא החבל שזורפת והורגת את הכל וכחלא החבל רועה כל הביצותיה
וכשכאים לצוד אותה שזורים בחצים מרחוק אל החבל עד שהוא נפסק והיה מתה
מיד וכן יש בירושלמי דכלאים גבי אבני השדה בר נש דעור הוא והוא חי מן
עזריה אפסוק טבזריה לא חי עכ"ל : דורש אל המתים זה שמרעבי וכו' שם
פריך בגמרא שאל אוב היינו דורש אל המתים (פירש"י) ולמה נכתבו שניהם
במקום אחד) ומקינין דורש למתים כדתינו דורש אל המתים זה המרעבי ע"ש
והולך ולן בבה"ק כדי שתשרה עליו רוח הטומאה (ופירש"י) שתשרה עליו רוח
הטומאה עד של בבה"ק יהא ארוהנו ומשיעו בכשפיו עכ"ל) וז"ל שמ"ג לאוין נ"א
זה המרעבי עצמו והולך ולן בבה"ק כדי שיבא אליו המת בחלוס ויודיעו דבר
שהוא צריך לשאלו עכ"ל נראה דקשיא ליה דלפי פשוטו משמע דעד של בבה"ק
מודיעו מה צריך לשאלו ואם כן מאי דורש אל המתים דמשמע דהמת מודיעו
ולפיכך פי' דהעד אינו אלא דמשיעו להניא אליו המת בחלוס והמת מודיעו דבר
שהוא צריך וכח עור הסמ"ג וז"ל שבעל אוב נמי עובר משום לאו זה שדורש אל
המתים עכ"ל כזמור אבל דורש אל המתים אינו עובר משום בעל אוב ולהכי
נכתבו שניהם במקום אחד : מבשף כולל כל אלו וכו'. פי' דלפי מכסף כולל
כל ענייני כישוף דחייב עליהן סקילה אלא אף כולל כל אלו קולס
ומעונן ומנחש וחומר חזר ודורש אל המתים דבכולן עם עשאן ע"י כישוף נמי
חייב עליהן סקילה אס התרו בו משום מכסף והכי נתקשה בזה ולי"ק מידוי. כתב
הרמ"ה שמעשה שדים הוא בכלל מעשה כשפים וכו' לכאורה נראה ש"ל שכל מה
שעושה אדם ע"י שדים הן לעשות על ידן מעשה הן להגיד לו מה שהוא שאל מהם
הכל הוא אסור בכלל מעשה כשפים הוא פי' שכשפירא התורה מכסף בכלל זה
גם מעשה שדים שכל מי שעושה דבר ע"פ השד או נקרא בשם מכסף ואם עושה
מעשה חייב סקילה ואם אינו עושה מעשה כמו האומר חיים עמוד אצל אסור והא
דאמרין בפ' ד' מיתות (דף ס"ו) מיתות דף ס"ו) בלתייהם אלו מעשה כשפים בלתייהם אלו מעשה
שדים אשמעינן מינה דתרתוי מילי נינהו מכל מקום לענין דינא תריוויה אסורי וכ"כ
ה"ר

אוב זה המעלה המת בכשפיו ידענוי זה המניה עלם
הוא מדבר מאליו פשוט בפרק ד' מיתות (ס"ה) : ומה שכתב דורש אל
המתים זה שמרעבי עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה גם זה
שם וכתב הרמב"ם בפ' י"א מהלכות ע"ז על זה ויש אחרים שהם לובשים
ידועים ואומרים דברים ומקטרים קטרת ידועה וישנים לבדם כדי שיבא מת פלוני
ויספר עמו בחלוס כללו של דבר כל העושה מעשה כדי שיבא המת ויודיעו לוקה
וכתבו הגאונים שם בשם ר"מ שמעביע את החולה לשון אלו לאחר מיתה להגיד לו
אשר ישאל את אל דורש אל המתים כיון שאינו דורש לגופו לא מת אלא לרוחו והרוח
אינו נקרא מת וכן אשכחן בברכות (יח:) בלאו חסיד שלן בבית הקברות ושמע
הרוחות מספרים זו עם זו ואמרין נמי התם דשמואל אול לחצר מת לשאלו מאביו
על מעות היתומים עד כאן לשון נראה שדעת הרא"ם לחלק בין דורש מגופו של
מת לדורש מרוחו של אסרה תורה אלא דורש מגופו אבל לא דורש מרוחו ועובדה
דלאו חסיד דשמואל לרוח היו דורשים ולא לגוף ולמד משם למשביע את החולה
דשרי כיון דרוחו בקרבו כשהוא משביעו לרוח הוא משביע ולא לגוף ולי נראה דהיה
עובדא דלאו חסיד דאירא חובה למדיחי שהוא לא הלך לבית הקברות לדורש המתים לא
מגופם ולא מרוחם וכדקמיני שהקניטתו אשתו והלך ולן בבה"ק ושמע שתי רוחות
שמספרות זו עם זו דמשמע בהדיא שלא הלך ללון שם אלא לבדוק מקטעת אשתו
ובמקרה נמשך ששמע אותן ב' רוחות שהיו מספרות זו עם זו דאל"כ הו"ל הלך ולן
בבית הקברות כדי לשמוע מה יהיה בעולם ואע"ג דבתר הכי קאמר לשנה אחרת
הלך ולן בבה"ק ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו ולא הזכיר שהקניטתו
אשתו דמשמע שבלי שום הכרח הלך ללון שם כדי לשמוע מהרוחות מה יהיה בעולם
אירא חובה למדיחי שהקניטתו אשתו דקמיני דרישא סמיך והטעם שצברוהו
על פי שאינו מותר צריחה בהקניטתו אשתו דקמיני דרישא סמיך והטעם שצברוהו
שום אדם כדי שלא ירגישו שאשתו מקניטתו ועוד דאפילו א"ל שבשנה אחרת שהלך
למימר דשאני התם שלא היה הולך ללון שם כדי שיבואו הרוחות וידברו עמו ויודיעו
דבר אלא לשמוע מה הן מספרות זו עם זו ועוד שהוא לא הרעיש עצמו ולא עשה שום
מעשה כדי לדרוש אל המתים ומש"ה הוי שרי ליה ללכת ללון שם אפי' על דעת שישמע
דברי הרוחות זו עם זו והיה דשמואל נמי איכא למידיחי שהיה בבקוץ ועל ידי שמות
וכדאמרין בפרק המקבל (קו:) רב סליק לבי קברי עבד מאי דעבד דורש אל המתים לא
מתסר אלא כבולך שם ובעושה מעשה כגון במרעבי עצמו או לובש מלבוש
ידוע או מקטיר קטורת ידוע וישן לבדו אבל כשאינו עושה מעשה אלא ע"י הזכרת שמות
בא המת ומדבר עמו בבקוץ איפשר דלא מיתסר משום דורש אל המתים ואין מילוק
בין דורש לגוף המת לדורש לרוחו כדמחלק רא"ם וגם שחילוק זה הוא מוגזם דאי דורש
לגוף המת ממש בלא רוח גוף לחודי מידי משאף אית ביה מ"מ צענין דקין במשביע
את החולה לשון אלו אחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל הוה כפי' רש"י ופירש"י
ממנכס כולל א"ל ליתחזי לי מר איתחזי ליה הוה ליה למר צערא א"ל כי ריבדא דכוסילתא
ותו איתחזי התם רבא הוה יתיב קמיה דרב נחמן חזייה דהוה קא ממנכס
א"ל ליתחזי לי מר איתחזי ליה הוה ליה למר צערא כמישחל ביניתא מהלכא ואע"ג דכתיב
עובדי לא הוה השבעה א"ל הוה השבעה איכא למימר דאם איתא דהוה בכלל דורש אל
המתים בלא השבעה נמי הוי מיתסר ומדחויין דלא מתסר בלא השבעה ה"ה דע"י
השבעה שרי להשבעה זו לא משויא ליה דורש אל המתים :

כתב רבינו ירוחם שאל במת אפי' ע"י השבעה הוי בכלל דורש
אל המתים עכ"ל ונראה דכתב כן לומר שאע"פ שאינו מרעבי עצמו ואינו לן בבית
הקברות הוי בכלל
דורש אל המתים ולאפוקי מהנך דומיוי שרציתי לדמות על דברי רא"ם ומ"מ
במשביע את החולה לשון אלו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל נראה שמדעה
רבינו ירוחם דשרי כדמוכחי הנך עובדי דסוף מ"ק וטעמא משום דכיון דכשמשביעו
הוא חי לא הוי דורש אל המתים (ד) :

מבשף כולל כל אלו ויש בו ג' חלוקים העושה מעשה ע"י
כשפים חייב סקילה וכו' עד וע"י ספר יצירה מותר לכתחלה פשוט בפרק
מיתות (סו:) ג'
מלוקים הללו : ומ"ש מכסף כולל כל אלו לא ידענא מאי קאמר דאי
אאוב וידענוי קאי חייב סקילה נינהו מצד עצמם ומה לנו אס יתיו בכלל
מכסף

דרכי משא
דאמרין עכ"ל ריעת הרמב"ם לאסור כל קמיע אס לא שנשכו נחש ועקרב שאו כולם שרי
כרי שלא חטרוף דעתו : (ד) אבל אין ראיה להבין ואדרבא דברי רא"ם נראין מוכרחים
במעשה דשמואל דאזיל לחצר מות לשאל מאבא על מעות יתומים וכפי שהביא הרא"ם
ראיה מדבריו ואף ע"ג שדורש ב"י שזוהו הוה ע"י השבעה ולכן הוי שרי זה
הדוחו אינו כלום
לפי
פרישה
ידענוי קאי חייבי מיתות נינהו מצד עצמו ומה לנו שיכיה מכסף. ואי דורש אל המתים
וקוסם
קמיעים ומעונן ומנחש וסובר סבר דחייבי מלקיות נינהו קאי מאי נ"מ אי הוה בכלל
מכסף דאם
אפי' היה בכלל לא לךי בשביל מכסף דהוה ליה לאו שניתן לאוסרת מיתת ב"ד עכ"ל :
(כס) כמו ארזו עינים אבל לא ארזו עינים ממש שהרי כבר כתב שהוא לאו שבטורה
ולכרמב"ם
לוקה כמ"ש ב"י לעיל ואפשר דאזו עינים ממש הוא וזה דאמר בגמרא דפטור אבל
אסור
היינו פטור מלאו דמכסף ונ"מ לטעין התראה דאם התרו בו משום מכסף אינו לוקה כ"כ
בכסף
משנה פ"א וכתב עור ורבי יהושע עבני בניו של רבינו מירן דאשיות עינים דמעשה
מתהון
לפטר ואשיות עינים דמכסף לפטר וזה לא ישיגנו אלא היודע בדברים ההם ע"כ ולפי מירן
דאשיות
שולק בן התראה מ"ש רבינו ואם אינו עושה מעשה כמו כר לטעמיה כתבו אצל ל"ה
הרמב"ם
כפי כוונתו ואם עושה מעשה כמו ארזו כו' וק"ל. ועיין מ"ש לעיל בדרישה ב"ה
הסימן וסיין
פ"ה ב"י בשם רבי ירוחם ומ"ש ל"ה פלג : (ט) ות"י ספר היתרה פי' בשעם הקדושים :

דאמרין עכ"ל ריעת הרמב"ם לאסור כל קמיע אס לא שנשכו נחש ועקרב שאו כולם שרי
כרי שלא חטרוף דעתו : (ד) אבל אין ראיה להבין ואדרבא דברי רא"ם נראין מוכרחים
במעשה דשמואל דאזיל לחצר מות לשאל מאבא על מעות יתומים וכפי שהביא הרא"ם
ראיה מדבריו ואף ע"ג שדורש ב"י שזוהו הוה ע"י השבעה ולכן הוי שרי זה
הדוחו אינו כלום
לפי
פרישה

עובד ע"ו וכתב רבינו ירוחם שם הרמ"ה דמהא שמעינן שהמקטר לשד לחצרו ולכופו לעשות רגלו הייב משום בעל אוב עכ"ל ואינו יודע מה ענין בעל אוב לזה ונראה שר"ך למחוק משום בעל אוב ומייב משום ע"ו קאמר:

דמספקא ליה לה"ר ירוחם אי הלכה כרב או כשמואל ליתא דפשיטא דהלכה כרב כדפרי' ומ"ש ה"ר ירוחם דלפי' דברי תורה אסור כן פירש"י לשם זא"כ לפי זה הא דכתב מהר"ם מ"ן דשרי ללמוד ממכשף היינו דוקא בשודע ללאו גדופי הוא אבל מו הסתם אסור ללמוד ממנו והכי נקטינן ע"כ:

גרסינן בפרק כלל גדול (ע"ה): הלמד מן האמוגזי אפי' ד"ת הייב מיתה ואמוגזי הוא מכשף או

האדוק בע"ז ומקרב בני אדם לאמוגזי הרעה כן כתב רבינו ירוחם ז"ל ולישנא דגמרא הכי איתיה בגמרא רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גרופי תסתמיס דרב דאמר גרופי דא"ר זוטרא בר טוביה אמר רב הלמוד דבר אחד מן המוגזי חייב מיתה דאי ס"ד חרשי לא תלמד לעשות אבל אתה למד להצין ולהורות תסתמיס וירש"י חד אמר חרשי. מכשף: וחד אמר גדופי. האדוק בכ"ס ומגדף תמיד את השם ומסית אנשים לכ"ס: נסתמיס. גדופי הוא הלכך כל דבריו מינות והסתלק מעליו שלא ישאך ע"כ ורבי' ירוחם נראה דמספקא ליה אי הלכה כרב או כשמואל ולפיכך כתב דבין מן החרשי צין מן הגדופי אסור:

הלכות כתובת קעקע

קפ כתובת קעקע מחוקי העובדי כוכבים הוא והוא שכותב על בשרו בשריטה וממלא (א) מקום השריטה

כחול או דיו או שאר צבעונים הרושמיין ובכל מקום שעשה כן על בשרו הייב בכל מה שיכתוב אפי' אינו כותב שם כ"ס ואם עושה כן על בשר חבירו אותו שנעשה לו פטור (ב) אא"כ סייע בדבר ומותר ליתן אפר כירה ע"ג מכתו (ג) ואין בו משום כתובת קעקע (ד) גדידה וקרחתה על המת גם היא מחוקת העובדי כוכבים דכתיב בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת וכתיב ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם (ה) וגדידה ושריטה אחד הוא והוא ששרוט בבשרו ואינו הייב (ו) אא"כ יעשה כן על מתו ולבו"ם (ז) אלא שעל מתו הייב בין ביד בין בכלי (ח) ולבו"ם אינו הייב אלא בכלי (ט) וכתב הרמב"ן דוקא שריטה אבל אם מכה בידו על בשרו מותר כדאשבחן (סנהדרין סח). ברבי עקיבא שפנע במשתחו של ר' אליעזר והיה מכה על בשרו עד שדמו שותת לארץ (י) וכתב א"א ז"ל ודבר תימה הוא דכיון דבין ביד בין בכלי אסור היאך יהא

קפ כתובת קעקע מחוקי העובדי כוכבים הוא וכו'

משנה סוף מכות הכותב כתובת קעקע כתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר"ש בן יהודה משום ר"ש אומר אינו חייב עד שיכתוב שם את השם שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכס אני ה' ופירש"י כותב תחלה על בשרו כסס או בסיקרא ואח"כ מקעקע הבשר במחט או בסכין ונכנס הנכב צין עור לבשר ונראה זו כל הימים: את השם מפרש בגמרא דשם ע"ז קאמר וה"ק קרא שום כתובת קעקע לא תתנו בכס לפי שאני ה' ואסורין אתם לכתוב שם אחר על בשרכם אלמא עיקר חיובא משום שם ע"ז הוא ומיהו אסור לכתוב שום כתיבה בעולם אפילו לר"ש אלא דחיוב מלקות ליכא עכ"ל נראה דרש"י מדקדק מדלא תנן סתמא ר"ש אומר אין כתובת קעקע עד שיכתוב שם את השם אלמא דוקא חיוב מלקות ליכא אלא ככותב שם ע"ז מדכתיב אני ה' ולא אחר אבל אסור לכתוב שום כתיבה בעולם אפי' לר"ש כדמשמע מרישא

קפ כתובת קעקע מחוקי העובדי כוכבים הוא והוא

שכותב על בשרו בשריטה וכו' פירוש שהוא שרט על בשרו וממלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרושמיס:

ובי"ש שחייב בכל מה שיכתוב אפילו

אינו כותב שם כ"ס בפרק בתרא דמכות (כא). דלר"ש אינו חייב עד שיכתוב שם כ"ס ופירש"י דלר"ש נמי אסור לכתוב שום כתיבה בעולם אלא דחיוב מלקות ליכא ומשמע דלרבנן חיוב מלקות נמי איכא וכתב רבינו ירוחם שיש פוסקים דלא כר"ש ויש פוסקים כמוהו וכתב דלפסוק דלא כותיה נראה עיקר וכו' מדברי הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז: ואם עושה כן על בשר חבירו אותו שנעשה לו פטור אלא אם כן סייע בדבר כן כתב הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז והוא כלמד מדין הקפת הראש שיכתוב בסיומן שאחר זה:

ומותר ליתן אפר כירה על מכתו וכו' פלוגתא דאמוראים בפ"ג דמכות (סג) ופסק כרב אשי דבתרא הוא דאמר מקום מכתו מוכיח עליו וכן פירשו

התוס' והרא"ש ז"ל שם ואע"פ שהתוספות כתבו בפ"ג דגיוטין (כ): ומיהו איסורא דרבנן איכא הכא דלפי' אפר מלה אסור ליתן ע"ג מכתו ואפי' הייב הכא איסור דאורייתא מ"מ הו גט וכו' ז"ל דהכי קאמרי למאן דאסור ליתן אפר איכא איסורא דרבנן ואע"פ אין הגע נפסל בכך דהא אפי' אי הו איסורא דאורייתא לא היה נפסל והרמב"ם לא הזכיר דין זה בסוף הלכות ע"ז ומשמע דס"ל דהלכה כמאן דשרי דאי הו סבר דהלכתא כמאן דאסור לא הוה שתיק מיניה: הניא בתום דמכות פ"ג הרושם על עבדו שלא יכרה פטור (א):

וגדידה וקרחתה על המת גם היא מחוקי העובדי כוכבים דכתיב בניס אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כלומר

וכיון דתלה הדבר בבניס אתם לה' משמע דעובדי כוכבים ללא בני השם יניחו הו עבדי הכי ומשום הכי אסרו הק"ה לבניו ומ"ש וכתבי ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וגדידה ושריטה אחת היא בסוף מכות (כ): ת"ר יכול אפי' שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל לנפש אינו חייב אלא על המת לבד ומנין למשרט ה' שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת שנאמר ושרט לחייב על כל שריטה ושריטה רבי יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה' מתים שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש והא אפיקתיה לביתו שנפל ולספינתו שטבעה בים קסבר ר"י שריטה וגדידה אחת היא וכתבי התם למת ומשמע דהלכה כר"י דנימוקו עמו ועוד דסתם מתניתין דהתם איתא כותיה ועוד דשמואל סבר כותיה דאיתא התם אחר שמואל המשרט בכלי חייב ואוקימנא כר"י ופירש"י ה' ודאי פשיטא לכ"ע דעיקר גדידה משמע בכלי ועיקר שריטה משמע ביד וקאמר שמואל המשרט בכלי על המת חייב ולא קאמר המגדד בכלי לאשמעינן דשם שריטה שייך בכלי והעושה חבורה בעצמו בכלי על המת חייב שני לאוין משום משרט ומשום מגדד דגדידה ושריטה אחד היא דתרווייהו בין ביד בין בכלי עכ"ל וכן כתב נימוקי יוסף שם הרמ"ה וזה לשונו השורט חייב מתים משום שרט לנפש ומשום לא תתגודדו דשריטה וגדידה אחת היא ע"כ נראה מדבריהם שלוקה על שריטה אחת שנים אחת משום משרט ואחת משום מגדד אבל הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז אע"פ שכתב דשריטה וגדידה אחת היא נראה מדבריו שאינו לוקה אלא אחת: וב"ש ואינו חייב עד שיעשה כן על מתו ולע"ז כלומר או לע"ז אלא שעל מתו חייב בין ביד בין בכלי ולע"ז אינו חייב אלא בכלי מסקנא בגמרא בסוף מכות (כא). ופירש"י על המת בין ביד בין בכלי חייב. דשריטה וגדידה כתיב דתרווייהו אסרינהו רחמנא: לע"ז. שיש ע"ז שעובדין אותה בכך עושין בצערם חבורות ופנעוים: בכלי חייב. דדרך עבודה בכך ואפילו ע"ז שאין עבודה בכך חייב לעבודה גמורה הוא בכלי ונימוקי יוסף כתב שם התוס' דלאו בעובד ע"ז מייירי דלש דרכה בכך אידי ואידי חייב אלא שורט לע"ז כחוק העכו"ם ואוחזו דרכו בכלי ולא ביד: וכתב הרמב"ן דוקא שריטה אבל אם מכה בידו על בשרו מותר כדאשכחן בר' עקיבא וכו' כ"כ בספר תורת האדם וכתבו הר"ש שמו בסוף מ"ק: וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל ודבר תימה הוא

דקרא דקאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכס וטעמא דמילתא לפי שבס זה הוא מחוקי העכו"ם שהיו נוהגין כך לע"ז וכ"כ הרמב"ם סוף ה' ע"ז וזה לשונו וזה היה מנהג העכו"ם שרושמיין עתים לע"ז כלומר שהוא עבד מכור לה ומוורשם לעבדותה וז"ש רבינו כתובת קעקע מחוקי העכו"ם הוא כלומר ועובר עוד בלאו דלא תלכו בחוקת העכו"ם. עכ"ל: והוא שכותב על בשרו בשריטה וממלא מקום השריטה כחול וכו'. כך הרמב"ם ולא דוקא כותב בשריטה תחלה אלא ה"ה כותב בצבע תחלה ואח"כ שרט במקום נכב וכמו שפירש"י והכי משמע מדתנן כתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע וכו' אלמא דלא אימנעו מחיוב מלקות אלא היכא דליכא אלא חדא אבל דליכא תרתי כתיבה וקעקוע אין חילוק בין כתיבה קודמת לקעקוע ובין קעקוע קודמת לכתיבה בכל ענין חייב ורש"י קט פירושו על פי לשון הכותב כתובת קעקע וכן ל' המשנה דקאמר עד שיכתוב ויקעקע והרמב"ם ורבינו נקטו כדרך שם עושין תחלה שריטה ואח"כ ממלאין השריטה בצבע וק"ל: וב"ש חייב בכל מה שיכתוב אפי' אינו כותב שם ע"ז כבר כתבתי שזהו לרבנן דפליגי אר"ש וכ"פ הרמב"ם לשם ז"ל ומעת שירשום אחר ששרטו באיזה מקום מן הגוף בין איש בין אשה לוקה: ומ"ש ואם עושה כן על בשר חבירו וכו' כ"כ הרמב"ם לשם ופשוט הוא וכמו שיכתוב דבין הקפת הראש:

ומותר ליתן אפר כירה על מכתו פי' אפי' אפר כירה וכו' עפר בעלמא ולשם פליגי בה אמוראי רב מלכיא אומר מפני שגראית ככתובת קעקע

פי' מדרבנן אסור לפי שאמר מקלה קשה ומקעקעת מקום המכה והרושם נראה שם אחר זמן אבל על בעלמא לא ורב אשי אומר כל מקום שיש שם מכה מכתו מוכחת עליו ושרי ונראה דמה שאר"ך לומר כל מקום שיש שם מכה כדי שלא יהא קשה על דבריו הלא אף אחר שתתפרא המכה נראה שם רושם ונראית ככתובת קעקע וא"כ היאך אחר מכתו מוכחת עליו ומתוך דכל מקום שיש שם מכה מכתו מוכחת עליו דאף לאחר שתתפרא המכה נשאר מקומה נלקת ומוכחת על הרשימה שכתובה שאינה כתובת קעקע:

גדידה וקרחתה על המת גם היא מחוקי העובדי כוכבים דכתיב בניס אתם לה' אלהיכם וכו' פירוש מדכתיב בלאו זה שם שניס לה' משמע

לה' ולא לאחר אלמא דחוק זה היה לע"ז אל אחר והזכיר בניו ממנו וכדדרש ר"ש אצל אני ה' בני כתובת קעקע: וב"ש וגדידה ושריטה אחת הוא וכו' פי' לא תאמר שריטה ביד וגדידה בכלי אלא בשניהם חייבים על שניהם וה"א דבריייתא בסוף מכות ושרט יכול אפי' שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד ומנין למשרט ה' שריטות על מת א' שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל ושרט לחייב על כל שריטה (פירש"י דמצי למכתב לנפש לא תשרטו במקום שרט לנפש לא תחתו). ל"א ת"ל ושרט מרובא דוי"ו ר' יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה' מתים שהוא חייב על כל אחד וא' ת"ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש ואקשינן והא אפיקתיה לביתו שנפל ולספינתו שטבעה בים ופריקין קסבר ר' יוסי גדידה ושריטה אחת היא וכתבי התם למת פי' לא כדקא ס"ד מעיקרא דר' יוסי דרש מלנפש דפשיטא היא דבעינן לנפש למעוטי לביתו שנפל וכו' אלא ר' יוסי דריש למת דכתיב בגדידה דלא איצטרך למת דכיון דשריטה וגדידה אחת היא ובשניהם חייב בין ביד בין בכלי א"כ לא הוצרך לכתוב למת גבי גדידה אלא אחת ללמד על חרה שריטה על ה' מתים שחייב על כל מת ומת והא דקאמר ר' יוסי ת"ל לנפש ה"ק דמכתוב הכא לנפש א"כ צ"ע למת דכתב בגדידה יתורא היא ולא אחת אלא לחייב על כל מת ומת:

ובי"ש ואינו חייב א"כ יעשה כן למת ולע"ז וכו' אלא שעל מתו וכו' הכי הוא מסקנא דגמ' שם. וכתב הרמב"ם וכו' עד להרשומים הכל מדברי הרא"ש סוף מ"ק:

המשרט

דרכי משה

קפ (א) וג"ל דמ"ב איסורא איכא:

פרישה

לקמן המשפט ה' שריטות חייב בה' הלא חייב בה' וי"ל דר"ל שחייב ה' פעמים מה שחייב בשריטה אחת וק"ל עכ"ל) אלא שניסם חייבים על שניסם רש"י וילפינן שם מה"ט והשורט שריטה אחת על ה' מתים חייב חמשה מיתורא לנפש לחייב על כל נפש ונפש דאי לאו דוקא למת הא כבר כתב בגדידה. וגדידה ושריטה אחד הוא: (ו) אא"כ יעשה כן על מתו ולפי"א ר"ל או לע"ז ר"ל בין בפניו בין שלא בפניו ת"ה: (ז) אלא שכל מתו חייב בין ביד בין בכלי דגדידה ושריטה כתיב בהו רש"י: (ח) ולפי"א אינו חייב אלא בכלי וכתבו התוס' דלש דרכו בכך אינו ואידי חייב אלא שורט לע"ז בהק העכו"ם ותורתו דרכו בכלי ולא ביד: (ט) וכתב הרמב"ן כ"ל וכו' רבינו לקמן סיומ דש"מ וכן צ"ל: (י) וכתב א"א ז"ל ודבר תימה הוא ועל תמיסתו אני תמה דולמא לא אסרם אלא במעשה פטורם פי' גדידה ושריטה ולא בעושה פי' הכאה ב"י וי"ל דס"ל דאיסור

פי' קפ (א) מקום השריטה כחול כ"ל והוא מלשון נכב: (ב) אא"כ סייעו בדבר דבין הקפת הראש שיכתוב בסיומן שאחר זה: (ג) ואין בו משום כתובת קעקע דמכתו מוכיח עליו: (ד) גדידה וקרחתה על המת גם היא מחוקי העובדי כוכבים דכתיב בניס אתם לה' אלהיכם פי' ב"י דוייק דמקאמר בניס אתם לה' דאיתא לאשקוי הם שבין שלא בניס לה' הנה מש"ה מקרין ומגדיין ועיין ב"ש ה"ק פ"א מ"ש על הרמב"ם וז"ל דשאני הכא משום שס"ל זה בזה מפורש בקרא דמשום הק העכו"ם אסרו ועיין מ"ש שם: (ה) וגדידה ושריטה א' הוא שלא תאמר אחד ביד ואחד בכלי (ר"ל שלא אחת לענין זה לבד אלא שני לומדים מהס"ג א"כ שחייב בשני לאוין אבל מושגי לכתוב פעם א' שריטה ופעם אחר גדידה ש"מ דאחר מינוי ביד ואמר בכלי ומקדק רש"י כן מסיבות הגמרא עיין בב"י שהגיהו. וז"ל א"כ למה כתב רבינו

יורה דעה הלכות כתובת קעקע קפ קפא

המשרט על צער אחר שכל לו פטור ברייתא סוף מכות כתבתי בסמוך יכול אפי' שרט על ביתו שנפל כ' ומ"ט רבינו פטור משמע אבל אסור כ"כ גם הרמב"ם סוף ה' ע"ז הקורא ראשו או השורט בצפרו על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים פטור ואינו לוקה אלא על המת בלבד או השורט לע"ז עכ"ל אלא דאסורא איכא ודלא ככ"י דכתב דחיסורא נמי ניכח:

וקרחה

הוא שחולשוכו' עד בין כסס משנה וברייתא בסוף מכות. ושיעורו כתב הרמב"ם וכו' סוף מכות וכתב שיעור קרחה רב הונא אמר כדו שיראה מראשו (פי' רש"י שיראה מנשר הראש ערום) ר' יוחנן אמר משום ראש"ש כגרים כתנאי וכו' והד אמר שתי שערות תניא הנוטל מלא פי הונא בשנת חייב וכתב מלא פי הונא שתיים וכן לקרחה שתיים וכתב הרא"ש וכן הלכה ורז אלפס לא הביא אלא דברי רב הונא ורבי יוחנן ונראה שפוסק הלכה כר' יוחנן שהיה גדול מרב הונא ועוד שאתר דכרוי משם תנא מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא וגם סמכין אסתם ברייתא שלא הזכיר בה מחלוקת עכ"ל ונראה דאע"פ דלמאי שכתב הרא"ש דכיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא ודאי דאין חלקן על הספק מ"מ למאי שכתב אה"כ וגם סמכין אסתם ברייתא וכו' אין בו ספק אלא פשוט דמלקין אשתי שערות ולכן כתב רבינו דהרמב"ם כתב דשיעורו ללקות כגרים והרא"ש פסק בשתי שערות חייב מלקות ומיהו לדברי הכל איסורא איכא אפי' בשער א' ומה שכתב ב"י בזה הוא שלא בדקדוק: ואם קרחה א' על ה'

דכיון דכיון זיד בין ככלי אסור יהא מותר דרך הכאה והתוס' פי' שר"ע היה עושה כן על התורה וכו' הכל מדברי הרא"ש שם דקאמר אפילו דרך הכאה וקאמר לא תקשי לי מההיא דרבי עקיבא שכבר פירשו התוס' * בסוף פ"ק דיבמות שכל הסורה היה עושה כן ולא מתקשר אלא בעושה כן על המת ועל תמיכת הרא"ש אני תמה דמה טענה היא לומר

דכיון דכיון זיד בין ככלי אסור יהא חסו. דרך הכאה ג"כ דילמא לא אסרה תורה אלא בעושה חצורה ע"י שריטה וגדודה ולא בעושה ע"י הכאה כתוב בתרומת דקאן סימן רפ"ז דמזוזה הוא על גדידה ושריטה בין בפני המת בין שלא בפניו: המשרט על צער אחר שכל לו פטור ברייתא כתבתי בסמוך ולישנא דפטור דקאן רבי' לאו דוקא דאיסור נמי משמע דליכא במילתא:

המשרט

על שריטת פל מת א' או על ה' מחוס שריטה אחת חייב ה' סתם משנה בסוף מכות (ד.) ואיתא נמי בברייתא אחת אליבא דר' יוסי וכבר כתבתי בסמוך:

וקרחה

הוא שחולשוכו' עד בין כסס משנה וברייתא בסוף מכות. ושיעורו כתב הרמב"ם וכו' סוף מכות וכתב שיעור קרחה רב הונא אמר כדו שיראה מראשו (פי' רש"י שיראה מנשר הראש ערום) ר' יוחנן אמר משום ראש"ש כגרים כתנאי וכו' והד אמר שתי שערות תניא הנוטל מלא פי הונא בשנת חייב וכתב מלא פי הונא שתיים וכן לקרחה שתיים וכתב הרא"ש וכן הלכה ורז אלפס לא הביא אלא דברי רב הונא ורבי יוחנן ונראה שפוסק הלכה כר' יוחנן שהיה גדול מרב הונא ועוד שאתר דכרוי משם תנא מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא וגם סמכין אסתם ברייתא שלא הזכיר בה מחלוקת עכ"ל ונראה דאע"פ דלמאי שכתב הרא"ש דכיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא ודאי דאין חלקן על הספק מ"מ למאי שכתב אה"כ וגם סמכין אסתם ברייתא וכו' אין בו ספק אלא פשוט דמלקין אשתי שערות ולכן כתב רבינו דהרמב"ם כתב דשיעורו ללקות כגרים והרא"ש פסק בשתי שערות חייב מלקות ומיהו לדברי הכל איסורא איכא אפי' בשער א' ומה שכתב ב"י בזה הוא שלא בדקדוק: ואם קרחה א' על ה'

יהא מותר דרך הכאה (י"א) והתוספות פירשו שרבי עקיבא היה עושה כן על התורה כמו שהיה אומר הרבה מעות יש ליואין לי שולחני להרצותם (י"ב) המשרט על צער אחר שכל לו פטור המשרט ה' שריטות על מת אחד או על ה' מתים שריטה אחת חייב ה' וקרחה הוא שתולש משער ראשו על המת (י"ג) בכל מקום בין בראש בין ביד בין בסמוך ושיעורו כתב הרמב"ם כדו שיראה מראשו כגרים פנוי בלא שער וא"א הרא"ש ז"ל פסק (י"ד) בשתי שערות חייב ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד (י"ה) ואם קרחה אחת על ה' מתים אינו חייב אלא אחת אבל אם קרחה ה' קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת (י"ז) כתב הרמב"ם הקורא בראשו של חבירו והמשרט בבשר חבירו וחבירו מסייע אם שניהם מוידין לוקין אחד שונג ואחד מויד המויד לוקה והשונג פטור וירושלמי רב הונא מפקיד לחבריה פקדון לנשיכון כד יהון קיימין על מתים דלא ליתלשון בשעריהון שלא יבאו לידי קרחה שנאמר כי עם קדוש אתה [לא] אחד אנשים ואחד נשים:

הקפת הראש והזקן

קפא הקפת הראש והשתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו מפורש (א) ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך

ושיעורו כתב הרמב"ם כדו שיראה מראשו כגרים פנוי בלא שער בסוף הלכות ע"ז וטעמו משום דנפרק בתרא דמכות (ס) איכא פלוגתא במילתא ופסק כר' יוחנן דאמר הכי וכן נראה שהוא דעת רבי' אכל הרא"ש כתב מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא כמאן דתחייב ב' שערות וגם סמכין אסתם ברייתא דאיתא בס' דמחייב ב' שערות ולא הזכיר בה מחלוקת וכתוב דנימוקי יוסף שכן פסק הרמ"ה ז"ל: ומ"ש ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד אפסר שלמה מתוך לבנות שיתבאר בסי' קפ"ב דכל קשה שמתוך מלך רבינו משמע דבשתי שערות מחייב הרא"ש מלקות וכן לתמוה דנבי' דליוול ביה לחומרא לאסור בשני שערות מ"מ להלקות אין בידו דכיון דאיכא פלוגתא במילתא אין חלקן על הספק ואפסר דה"ק הנך רבנן דפליגי דלמר כדו שיראה מראשו כגרים ולמר שתי שערות היינו כדי לחייב מלקות אבל לענין איסורא כ"ע מודו דאפי' שער אחת אסור וכן נראה ממה שכתב הרא"ש בסוף מ"ק וזה לשונו שיעור קרחה למלקות כדו שיראה מראשו ואיכא דאמרי כגרים ואיכא דאמרי שתי שערות הא לענין איסורא אסור למיתלש בשעריה כלל עכ"ל: ואם קרחה אחת על ה' מתים (א) חייב אלא אחת אבל אם קרחה ה' קרחות חייב על כל אחד ואחד ככופ

קפא הקפת

הראש והשתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו מפורש (א) ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך ושיעורו כתב הרמב"ם כדו שיראה מראשו כגרים פנוי בלא שער בסוף הלכות ע"ז וטעמו משום דנפרק בתרא דמכות (ס) איכא פלוגתא במילתא ופסק כר' יוחנן דאמר הכי וכן נראה שהוא דעת רבי' אכל הרא"ש כתב מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא כמאן דתחייב ב' שערות וגם סמכין אסתם ברייתא דאיתא בס' דמחייב ב' שערות ולא הזכיר בה מחלוקת וכתוב דנימוקי יוסף שכן פסק הרמ"ה ז"ל: ומ"ש ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד אפסר שלמה מתוך לבנות שיתבאר בסי' קפ"ב דכל קשה שמתוך מלך רבינו משמע דבשתי שערות מחייב הרא"ש מלקות וכן לתמוה דנבי' דליוול ביה לחומרא לאסור בשני שערות מ"מ להלקות אין בידו דכיון דאיכא פלוגתא במילתא אין חלקן על הספק ואפסר דה"ק הנך רבנן דפליגי דלמר כדו שיראה מראשו כגרים ולמר שתי שערות היינו כדי לחייב מלקות אבל לענין איסורא כ"ע מודו דאפי' שער אחת אסור וכן נראה ממה שכתב הרא"ש בסוף מ"ק וזה לשונו שיעור קרחה למלקות כדו שיראה מראשו ואיכא דאמרי כגרים ואיכא דאמרי שתי שערות הא לענין איסורא אסור למיתלש בשעריה כלל עכ"ל: ואם קרחה אחת על ה' מתים (א) חייב אלא אחת אבל אם קרחה ה' קרחות חייב על כל אחד ואחד ככופ

קפא הקפת

הראש והשתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו מפורש (א) ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך ושיעורו כתב הרמב"ם כדו שיראה מראשו כגרים פנוי בלא שער בסוף הלכות ע"ז וטעמו משום דנפרק בתרא דמכות (ס) איכא פלוגתא במילתא ופסק כר' יוחנן דאמר הכי וכן נראה שהוא דעת רבי' אכל הרא"ש כתב מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא כמאן דתחייב ב' שערות וגם סמכין אסתם ברייתא דאיתא בס' דמחייב ב' שערות ולא הזכיר בה מחלוקת וכתוב דנימוקי יוסף שכן פסק הרמ"ה ז"ל: ומ"ש ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד אפסר שלמה מתוך לבנות שיתבאר בסי' קפ"ב דכל קשה שמתוך מלך רבינו משמע דבשתי שערות מחייב הרא"ש מלקות וכן לתמוה דנבי' דליוול ביה לחומרא לאסור בשני שערות מ"מ להלקות אין בידו דכיון דאיכא פלוגתא במילתא אין חלקן על הספק ואפסר דה"ק הנך רבנן דפליגי דלמר כדו שיראה מראשו כגרים ולמר שתי שערות היינו כדי לחייב מלקות אבל לענין איסורא כ"ע מודו דאפי' שער אחת אסור וכן נראה ממה שכתב הרא"ש בסוף מ"ק וזה לשונו שיעור קרחה למלקות כדו שיראה מראשו ואיכא דאמרי כגרים ואיכא דאמרי שתי שערות הא לענין איסורא אסור למיתלש בשעריה כלל עכ"ל: ואם קרחה אחת על ה' מתים (א) חייב אלא אחת אבל אם קרחה ה' קרחות חייב על כל אחד ואחד ככופ

ירושלמי

רב הונא מפקיד לחבריה פקדון לנשיכון וכו' ירושלמי זה כתוב: הרי"ף והרא"ש בפרק קמח דקדושין לאפוקי תמיכה דהני בבל יקרחו נשים פטורות ולית הלכתא כותיה משום דסתם מתני' דתתם והירושלמי זה פליגי עליה וכו' הרא"ש בדיני ב' בסוף מ"ק וכן דעת הרמב"ם שכתב בסוף הלכות ע"ז לישנא דסתם מתניתין דתתם דתתני כל מצות לא תעשה אחד האנשים ואחד הנשים חוץ מכל תקיף וכל תשחית וכל תעמא למתים:

קפא הקפת

הראש והשתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו מפורש (א) ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך ושיעורו כתב הרמב"ם כדו שיראה מראשו כגרים פנוי בלא שער בסוף הלכות ע"ז וטעמו משום דנפרק בתרא דמכות (ס) איכא פלוגתא במילתא ופסק כר' יוחנן דאמר הכי וכן נראה שהוא דעת רבי' אכל הרא"ש כתב מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי אוליין לחומרא כמאן דתחייב ב' שערות וגם סמכין אסתם ברייתא דאיתא בס' דמחייב ב' שערות ולא הזכיר בה מחלוקת וכתוב דנימוקי יוסף שכן פסק הרמ"ה ז"ל: ומ"ש ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד אפסר שלמה מתוך לבנות שיתבאר בסי' קפ"ב דכל קשה שמתוך מלך רבינו משמע דבשתי שערות מחייב הרא"ש מלקות וכן לתמוה דנבי' דליוול ביה לחומרא לאסור בשני שערות מ"מ להלקות אין בידו דכיון דאיכא פלוגתא במילתא אין חלקן על הספק ואפסר דה"ק הנך רבנן דפליגי דלמר כדו שיראה מראשו כגרים ולמר שתי שערות היינו כדי לחייב מלקות אבל לענין איסורא כ"ע מודו דאפי' שער אחת אסור וכן נראה ממה שכתב הרא"ש בסוף מ"ק וזה לשונו שיעור קרחה למלקות כדו שיראה מראשו ואיכא דאמרי כגרים ואיכא דאמרי שתי שערות הא לענין איסורא אסור למיתלש בשעריה כלל עכ"ל: ואם קרחה אחת על ה' מתים (א) חייב אלא אחת אבל אם קרחה ה' קרחות חייב על כל אחד ואחד ככופ

קפא (א) ואני אומר ג"כ אם ליה לרבינו שיהיה בכשירות כמו הרמב"ם למיבאר עליו שיסבור שאם לא יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשותה וכו' לא מצונו בשום חכם ישראל שיאמין בזה אלא הוא רק דרך הוסיף בתורה שאין סמכנים רק מה שסיבם אליו השכל ולכן א"א שהשכר רבינו זאה על הרמב"ם אלא מ"ש וזה אינו מפורש

דרכי משה קפא (א) ואני אומר ג"כ אם ליה לרבינו שיהיה בכשירות כמו הרמב"ם למיבאר עליו שיסבור שאם לא יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשותה וכו' לא מצונו בשום חכם ישראל שיאמין בזה אלא הוא רק דרך הוסיף בתורה שאין סמכנים רק מה שסיבם אליו השכל ולכן א"א שהשכר רבינו זאה על הרמב"ם אלא מ"ש וזה אינו מפורש

פרישה

דאיסור גדידה ושריטה לא נאסר אלא משום הוצאת דם וגם דם הוא סגסג ואין פלוט גדולה מזה וכו' ר"פ היה דמו שיתק וגם משמע כאלו כוכב עד שיתק דמו וכו' משמע ה' עד שדמו שותק: (י"א) והתוספות פי' שר"ע כו' כל זה מדברי הרא"ש: (י"ב) המשרט כו' פטור לאו דוקא פטור אבל אסור אלא אפי' איסורא לכתב ב"י: (כ') שריטת על מת ח' ופירש"י בפרשת אומר מדכתיב לא ישרטו שרשע דמילת שרשע יתורא למדרש לסייב על כל שריטה ושריטה עכ"ל: (י"ג) בכל מקום בראש פי' ל"ד מנין עינים כמשמעת הקהל לא תשימו קרחה בין עיניכם למת אלא לב"ש אשת דנילף בג"ש מכהניס דחייב על הראש כנין כעינים עכ"ל: ב"י: (י"ד) בב' שערות סייב פי' איכא מ"ד דחייב מלקות ולענין איסורא כ"ע מודו דאסור אפי' בשער אחד אבל בס' הרא"ש לא בא לומר דמלקין אשתיים דכיון דפלוגתא בגמרא סיב לא מלקין מסמיקא ב"י ולא קרחה מ"ד כדלית ליה: (טו) ואם קרחה אחת על ה' מתים כו' פי' דדוקא שריטה וליק בגמ' מיתורא דלגסג דלמלך דעל כל גסג של מת סייב אבל סכא לית לן יתורא למילף כו': (אבל אם קרחה נלמד מדכתיב קרחה ל' יסוד ולא אמר קרחת כמ"ס אה"כ בין עיניכם ל' רבים אלא למייב פל כל קרחה וקרחה וכן יש לדייק בענין זה גבי שרשע לנשור' עכ"ל: (טז) כתב הרמב"ם הקורא בראשו של חבירו כו' גם בכתובת קעקע סמ"ל כן וס"ל דלא ככתב הרמב"ם שם כדלית ביה מוקדס שח"א מוקדס בתורה לכתובת קעקע ולאינן וקט' בלשון ג"כ הקדס שח"א מוקדס מ"מ נלמד לכתובת קעקע: (יז) אחד תנשים ואחד נשים פי' אע"פ דאינן בכל תשמיט וכל תקיף מ"מ ישנן בכלל קרחה ב"י ועד"ר שכתיב דלא אשעינן רבינו אלא לפיקוי מחייבי בן יהודה ע"ש:

דרישה

סי קפ [א] אחד תנשים ואחד נשים כו' פפ"ר מ"ש בשם ב"י וסויתר מלא לי דרבינו כ"כ לאפוקי מחייבי בן יהודה דאיתא בפי' דקדושין דף ל"ט ע"ב דרבי מדיבתי בניס אחס ל' אלהיכם לא תתגודרו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתם ל' אלהיכם בניס ולא נטות לקרחה. אחת אומר לקרחה או אינו אלא לגדידה כשכח אומר כי עם קדוש אתם כדו גדידה אומר (פי' דאף שטיס בכלל עם) ומס רות' לרבות הגדידה ולהוציא הקרחה מרבה אני הגדידה שיטתה במקום שער ואלא במקום שער משא"כ בקרחה שאינה אלא במקום שער כו' עכ"ל ואין לא קי"ל כאיסי אלא כשטתה דתתם דס"ל דאף קרחה שנין בנשים ובכלל עם ניכח:

קפ (א) ואני אומר ג"כ אם ליה לרבינו שיהיה בכשירות כמו הרמב"ם למיבאר עליו שיסבור שאם לא יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשותה וכו' לא מצונו בשום חכם ישראל שיאמין בזה אלא הוא רק דרך הוסיף בתורה שאין סמכנים רק מה שסיבם אליו השכל ולכן א"א שהשכר רבינו זאה על הרמב"ם אלא מ"ש וזה אינו מפורש

קפ (א) ואני אומר ג"כ אם ליה לרבינו שיהיה בכשירות כמו הרמב"ם למיבאר עליו שיסבור שאם לא יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשותה וכו' לא מצונו בשום חכם ישראל שיאמין בזה אלא הוא רק דרך הוסיף בתורה שאין סמכנים רק מה שסיבם אליו השכל ולכן א"א שהשכר רבינו זאה על הרמב"ם אלא מ"ש וזה אינו מפורש

קפ * בפ"ק דיבמות הוא בדה יג: אבל לא חבנתי למה תביא מרחק לחמו מיבמות אשר שם החירוף הראשון של תוס' הוא ע"ד דעת הרא"ש ודעת הרמב"ם ולמה לא הביא בסמכינו בכתובתיו (סח.) שחירץ שם רק כדעת הרא"ש ובשבת ברא"ש שלפנינו לא ציין כלל מקום התוס' אלא תכא ארז ציין כן בדין והמסמכים הציגוהו בתוך הספר: עדי"ש

נראה לי שלא נתן זה טעם הרמב"ם מדעתו אלא מדעת הכתוב שמלאם מוקפות מלפניהם ומאחריהם מוצאות הנאסרות משום חוקי העכו"ם שהרי כתוב לפנייהם לא תאכלו על הדם לא תחננו ולא תעוננו ואחרייהם כתוב ושרט לנפש וכתובת קצקע והרי זה כמפורש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן עכו"ם:

נענינו שכן עושין כומרי כו"ם גם ראה אותם כתוב בספרים וכל זה כתב הרב בטעם המורה כדי להגדיל האזהרה שמלבד הלאו המפורש בגילוח פירות הראש והזקן עוד עובר בלאו דמחוקמיהם לא תלכו. והבי' כתב שדעת הרמב"ם דלמי שכתב לפנייהם לא תאכלו על הדם לא תחננו ואחרייהם כתוב ושרט לנפש וכתובת קצקע ה"ו כמפורש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן עכו"ם כו"ם עכ"ל. וכזו הוא אלא שלא נמנה מה דבריו הרמב"ם אבל מה שכתבתי הוא מפורש בספריו: ופיאות הראש הם שמים וכו' משנה וגמרא סוף מכות הראש הם שמים ומ"ש ואין חילוק וכו'. נפ' שני נזירים (דף י"ז) דכולי עלמא הקפת כל הראש שמה הקפה: וכתב הרמב"ם שאינו חייב אלא בתער כו' ז"ל בסוף ה' ע"ו ומותר ללקט הפירות במספרים לא נאסר אלא השחתה בתער עכ"ל וטעמו דלאחר ששנה התנא ברישא דין פירות הראש והזקן תנא בסופא ואינו חייב עד שיעלנו בתער ר"ל אומר אפי' לקטו במלקט ורישטי חייב ומפרש הרמב"ם דגם אפאת ראש פליגי והלכה כרבנן וטעמיהו דרבנן דבעי' תער בהקפה הוא כדתינא בתוספתא ומינאיה

ופיאות

הוא מקום חבורו ללחי מימיו ומשמאל משנה בפרק בתרא דמכות (ג' כ.) ומייב על הראש שמים אחת מכאן ואחת מכאן בגמרא (דף כא:) מחוי רב ששט זין פירקי רישא ופירש רש"י הראש בשתי חתיכות מקום השער החיכה אחת ומקום הפנים והזקן החיכה אחת ומתחברות זו עם זו בלד האזון מלפניו ושם נקרא פיאה ששם סוף הראש חבור הפרקים נמצא שם לו ב' פאות אחת מימין ואחת משמאל: ואין חילוק בין אם מגלה הפיאות בלדד ומינה שר השער שנתח או שמגלה כל הראש עם הפיאות בכל ענין חייב כן מסק הרמב"ם בסוף הלכות ע"ו והטעם משום דלמירין בפרק שני נזירים (נח:) דכולי עלמא הקפת כל הראש שמה הקפה: וכתב הרמב"ם שאינו חייב אלא בתער

וכו' בסוף הלכות ע"ו כחכ וז"ל מותר ללקט הפיאה במספרים וכתב נמוקי יוסף שכן כתב הר"ר ישעיה וכו"ם סמ"ק וטעמא מדתנן בפרק בתרא דמכות אינו חייב עד שיעלנו בתער ומשמע לכו' ז"ל דבין אפאת זקן בין אפאת הראש קאי ובהדלא תניא בחוספתא גבי פאת הראש אינו חייב עד שיעלנו בתער ומשמע דאינו חייב דקתני בתנאי ונבריינא לאו דוקא אלא הו"ל כאילו קתני אין כאן זל איסור ומותר לכתחלה:

וא"א

ז"ל כחכ שגם במספרים נמי חייב על פיאות הראש כלומר במספרים כעין תער וטעמו מבורר בדבריו בסוף מכות שהוא משום דכבר דתנן אינו חייב עד שיעלנו בתער אפי' אלו זקן דוקא קאי אבל הפיאות ראש לא בעינן תער וכו"ם בגמרא דקאמר ואיזוהי סוף ראשו זה המטה צדעו לאחוריו אזויה ופדתו ולא פירש בו גלוח כל השחתה כמו בזקן וכן מוכח גבי' א' מיעים (מא.) והא דתינא בתום' גבי פאת הראש אינו חייב עד שיעלנו בתער במספרים כעין תער קאמר וכו"ם התום' בריש מסכת שבוטות (ב:) וכתב רבינו ירוחם שכן נראה עיקר וכו"ם סמ"ק וכתב בתה"ד סימן רצ"ה בשם גליון דמסכת שבוטות יש נזירים כשמספרים במספרים שאין עושין בתחון כלום אלא בעליון כי חוששין שמה יארע שלא יתחוך וזו העליון אלא בתחון והוא כמו תער עכ"ל וכתב עליו האמנם קשה מהלך להיות נזהר בדבר זה אמנם נראה דכונן לזכור שלא יספר פאת הזקן במספרים שהוא חודר מאלו אלא אם אינו חודר א"ל לתחון בלי דבוק העליון עכ"ל: (ב"ה) וכתב שם דאסור לגלח פאה זקן במספרים אלא שהעולם אינם נזהרין בדבר וכו':

ואחד

מקף ואחד ניקף חייבים כגון שמייע בדבר וכו' פשוט בפרק בתרא (כ:) אחד המקף ואחד הניקף לוקה ואוקמה רב ששט במספרים ודברי הכל כלומר דאם לא כן הו"ל לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו: וכתב בסה"מ אבל איסורא איכא אע"ג דלא כייע וכו"ם התום' בריש שבוטות (סג) ובפ"ק דמניעה (י:):

ומ"ש ולפיכך

לאסור להיות ניקף ע"י עכו"ם פשוט הוא לפי מ"ש דליסורא איכא אע"ג דלא כייע וכו"ם סמ"ג ורבינו ירוחם וכו"ם התוספות בריש מסכת שבוטות דאע"ג דמקף לאו בר חיובא אסור וכו"ם נמק"י בסוף מכות לאסוקי מואתם שהיו מתירים היכא דמקף לאו בר חיובא:

המקף

הקטן חייב פלוגתא דאמוראי בפרק שני נזירים (נו:) ופסק כמאן דמחייב וז"ל הרי"ף והרא"ש בסוף מכות והרמב"ם בסוף הלכות ע"ו וכתב בנמוקי יוסף ב"זוף מכות יש מסתפקים אם ישראל מותר להקף לעכו"ם לדעת רב הונא דומיא דקטן והרא"ש כתב דאסור רב הונא לאוה להקף קטן שאני התם נושא דחייב לכלל חיוב אבל עכו"ם מותר להקפו ולפי זה ה"ה להקף אשה דשרי עכ"ל נמק"י (ב): ואשה שהוקפה או שהוקפה פטורה כ"פ הרי"ף והרא"ש בסוף מכות מדתנן בפרק קמח דקידושין (דף כט.) דנשים פטורי ממנות לא תקיף ומשמע לכו' דליתא במנות הקפה כלל לא שלא להקף ולא שלא להיות נקפה ויראה מדברייהם דליסורא נמי לית בה שהרי פסקו סתם דהלכה כרב הונא דשרי בפרק שני נזירים להקף אשה לקטן וכן כתב רבינו בסמוך בשם סמ"ג שחוקה הוא פשיטא שאסור לו להניח להקף ראשו דאע"פ שאינו חייב איסורא מיהא איכא כמו שנתבאר בסמוך אבל הרמב"ם בפרק כ"ב נזירים דל"ל רב אבהו בר אבהו לרב הונא בריך מאן מקיף לכו' מובהקתיה: לבינה כל יומי דרב אבהו בר אבהו לא איקיים זרעא לרב הונא וכוין דחוינן דליענש רב הונא אלמלא לית הלכתא כוותיה דאם איתא דהלכתא הכי חמאי ליענש וכן דעת הרמב"ם וכתב דליסורא הוא דליכא אבל אינה לוקה אפי' על הגדול ופשוט הוא: ועבדים אף ע"פ שדינים כנשים לענין חיוב מלות חייבים בהקפת הראש כאלנשים כן כתב הרמב"ם בסוף הלכות ע"ו וכן כתב נמוקי יוסף בסוף מכות בשם הרמ"ב וטעמם משום דנשים לא אימעיטו מהקפת הראש אלא מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך וכני נשי הואיל ולימנכו בהשחתת זקן דהא לית לכו זקן ולימנכו נמי בהקפת הראש הלכך עבדים כיון דלית לכו זקן ולימנכו בכלל היקש זה: **ומומטום** ואנדרוניטום חייבים מספק כלומר חייבים במנות לא תקיפו מספק אבל הא ודאי פשיטא דאין לוקין דאין עושין מספק: כתב

מלך הם עלינו אף לא נדע מעטנן (ג) ופיאות הראש הם שמים סוף הראש הוא מקום חבורו ללחי מימין ומשמאל ואין חילוק בין אם מגלה הפיאות בלבד ומניח שאר השיער שבראש או שמגלח כל הראש עם הפיאות בכל ענין חייב וכתב הרמב"ם שאינו חייב אלא בתער אבל (ג) במספרים כעין תער מותר וא"א הרא"ש ז"ל כתב שגם במספרים נמי חייב על פיאות הראש ואחד מקיף ואחד ניקף חייבין (ד) ובגון שסייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו וכתב בספר המצות (פ) אבל איסורא איכא אע"ג דלא כייע (ו) לפיכך אסור להיות ניקף ע"י עכו"ם המקיף הקטן חייב ואשה שהוקפה או שהקיפה פטורה ועבדים אע"ג שדינים כנשים לענין חיוב מצות (ו) חייבין בהקפת הראש כאנשים (ח) ומומטום ואנדרוניטום חייבין מספק כתב הורטבי"ם האשה אע"פ שהיא פטורה אסורה להקיף האישי ואפי' הקטן ובספר המצות כתב שהיא מותרת להקיף האישי כתב

הסמ"ג לאזין ל"ו. לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחיתו פאת זקנך וקאשו יחד מה בהקפה לוקה הניקף אם סייעו למקיף מדכתב לא תקיפו ומשמע דאמרי קא מותר רחמנא ניקף ומקיף כדליתא פ' שני נזירים (נ"ז) אף בהשחתה כן ומה בהשחתה אינו חייב אלא בתער שהוא גילוח שיש בו השחתה אף בהקפה כן וס"ל להרמב"ם דמספרים כעין תער מותר לגמרי אין בו איסור כלל אבל הרא"ש פסק דבהקפה אפי' במספרים כעין תער חייב ופלוגתא דרבנן ור"א לא קאי אלא אפאת זקן והלכה כרבנן דאפאת זקן דוקא אינו חייב אלא בתער וכן תוספתא דתני בה אפאת ראש נמי דוקא בתער ר"ל במספרים כעין תער קאמר ועיין בתום' ריש שבוטות משם למד הרא"ש לפסוק כן. וז"ל רש"י בפ' שני נזירים סוף (דף נ"ח) כעין תער שגזו במספרים בכחון דכשר כעין תער עכ"ל. וז"ל האגודה פרי"י במספרים כעין תער אסור בראש ומ"ש' כשמגלחים התינוקות יניח הנזעים עכ"ל: ואחד מקיף וכו' סוף מכות ופירש"י מדכתוב לא תקיפו דמקיף וניקף במשמע ואוקמה רב ששט במספרים: דל"כ הו"ל לאו שאין בו מעשה דאין לוקין עליו. ומ"ש וכתב בספר המנות אבל ליסורא איכא וכו' כ"כ הסמ"ג לאזין ל"ו דאפי' ע"י עכו"ם אסור להיות ניקף ולא אמרינן דקרא דלא תקיפו ומשמע תרווייהו מקיף ניקף למקיף כל היכא דמקיף בר חיובא חייב גם הניקף והיכא דמקיף לאו בר חיובא גם הניקף פטור ומותר אף אפי' ע"י עכו"ם איכא ליסורא אכילו לא היה מסייעו והיכא דמסייע חייב מלקות:

המקיף

הקטן חייב פלוגתא דאמוראי פ' שני נזירים (דף נ"ז) ובספ' כרב הונא דמחייב ומשמע דוקא קטן דליתא לכלל חיוב אבל להקיף את העכו"ם או את האשה שרי וכו"ם ל"ו סוף מכות ע"ש בראש"י ומינאיה ב"י: ואשה שהוקפה או שהוקפה פטור. משנה פ"ק דקידושין (דף כ"ט) ונבגמרא (דף ל"ה) הני נשי הואיל ואינה בכל תשחית פאת זקנך שאין לה זקן אינה בכל תקיף ומ"ש' ודאי עבדים דלימנכו בכל תשחית את פאת זקנך איתנא בכל תקיף. ומומטום ואנדרוניטום חייבים לקיים מוה' זו מספק ומכין אותן מכות מדרות אם עובדים עליה אבל ודאי דאין לוקין מספק: כתב הרמב"ם האשה וכו' החלה כתב רבינו דהאשה פטורה לדברי הכל ואח"כ כתב דלענין איסור פלוגי דלהרמב"ם איסורא איכא לאשה להקיף את האיש ואפי' קטן ובספר המנות החיר וטעמיה דהרמב"ם מדחייבן דרב הונא דהלכתא כוותיה דהמקיף את הקטן חייב הניח לאשתו חובה להקיף לבניה ולטייה רב אבהו בר אבהו דתקדמינה לבניה וענש רב הונא דכל יומי דרב אבהו בר אבהו לא איקיים זרעא לרב הונא אלמלא לית הלכתא כרב הונא בנה. וספר המנות ס"ל דהלכה כרב הונא ואפי' דליענש אין

מפורש בו ר"ל שלא נדרוש טעמיה דקרא דזכר שאינו אהר' אלא בדרך ששעו עיברי כו"ם וכו"ם אלא בכל ענין אסור הואיל ואין הטעם מפורש במקרא אין להחיר במקום שאין הטעם שייך וזהו ג"ל ברעת רבינו לא כמה שחשב עליו ההבם בעל ב"י כי פירש דבריו בענין שאינ' בני שויכל להשיג עליו: (ב) ובהר"ן דף רצ"ד ע"ב פ' אלו הן הגולף דעכו"ם

דרכי משה

נעלמו לעיל שהם אסורים מטעם חוקי העכו"ם שהם מפורשים כן וכמ"ש סס: (ב) ופיאות הראש הם שמים כו' פירש"י הראש שתי חתיכות הם מקום השער שמיכה אחת ומקום הכניס והזקן מתיכה אחת ומתחבר זו עם זו בלד האזון מלפניו ושם נקרא פיאה ששם סוף הראש (ומ"ש רבינו סוף הראש ר"ל הם שמים ומקומם סוף הראש והוא מקום חבורו כו' עכ"ל): (ג) מספרים כעין תער ר"ל לספור כל השער עד שיהיה חלק כאילו ספר בתער אסור ופלוגתא דהרמב"ם והרא"ש מתיכה בפי' משנה ומוספתא דמפורש שם דאינו חייב על מספרים כעין תער שהרמב"ם פי' אפי' מפיאות הראש והרא"ש מפרש דוקא מפיאות הזקן דפיאות הזקן כ"ע מורו דאינו חייב אלא בתער דוקא ב"י ע"ש: (ד) ובגון שסייע בדבר כו' דל"כ הו"ל לאו שאין בו מעשה: (ה) אבל איסורא איכא פי' איסור דאורייתא אלא שאין לוקין וכמ"ש: (ו) לפיכך אסור לחייב חייבין על ידי עכו"ם והרא"ש מתיר לשראל להקיף לעכו"ם ולתתה כיון דלא איתא מיהו כקטן ועיין בגי' שנסתפק בזה: (ז) חייבים בהקפת הראש כאנשים דגם נשים לא אימעיטו אלא מדכתוב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחיתו פאת זקנך והני נשי הואיל ולימנכו בהשחתת זקן דהא לית לכו זקן ולימנכו נמי בהקפת הראש הלכך עבדים כיון דלית לכו זקן ולימנכו בכלל היקש זה: **ומומטום** ואנדרוניטום חייבים מספק כלומר חייבים במנות לא תקיפו מספק אבל הא ודאי פשיטא דאין לוקין דאין עושין מספק: כתב

נעלמו לעיל שהם אסורים מטעם חוקי העכו"ם שהם מפורשים כן וכמ"ש סס: (ב) ופיאות הראש הם שמים כו' פירש"י הראש שתי חתיכות הם מקום השער שמיכה אחת ומקום הכניס והזקן מתיכה אחת ומתחבר זו עם זו בלד האזון מלפניו ושם נקרא פיאה ששם סוף הראש (ומ"ש רבינו סוף הראש ר"ל הם שמים ומקומם סוף הראש והוא מקום חבורו כו' עכ"ל): (ג) מספרים כעין תער ר"ל לספור כל השער עד שיהיה חלק כאילו ספר בתער אסור ופלוגתא דהרמב"ם והרא"ש מתיכה בפי' משנה ומוספתא דמפורש שם דאינו חייב על מספרים כעין תער שהרמב"ם פי' אפי' מפיאות הראש והרא"ש מפרש דוקא מפיאות הזקן דפיאות הזקן כ"ע מורו דאינו חייב אלא בתער דוקא ב"י ע"ש: (ד) ובגון שסייע בדבר כו' דל"כ הו"ל לאו שאין בו מעשה: (ה) אבל איסורא איכא פי' איסור דאורייתא אלא שאין לוקין וכמ"ש: (ו) לפיכך אסור לחייב חייבין על ידי עכו"ם והרא"ש מתיר לשראל להקיף לעכו"ם ולתתה כיון דלא איתא מיהו כקטן ועיין בגי' שנסתפק בזה: (ז) חייבים בהקפת הראש כאנשים דגם נשים לא אימעיטו אלא מדכתוב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחיתו פאת זקנך והני נשי הואיל ולימנכו בהשחתת זקן דהא לית לכו זקן ולימנכו נמי בהקפת הראש הלכך עבדים כיון דלית לכו זקן ולימנכו בכלל היקש זה: **ומומטום** ואנדרוניטום חייבים מספק כלומר חייבים במנות לא תקיפו מספק אבל הא ודאי פשיטא דאין לוקין דאין עושין מספק: כתב

יורה דעה הלכות הקפת הראש והזקן קפא

אין זה ראיה דאין הלכה כמותו דשאני קללת חכם דאפי' על תנאי הוא בזה : **כתב** הרמב"ם שיעור הפיאות וכו' והסמ"ג הביא דבריו וכתב עליהם ו"ל ואומר אני שיש להתייבב בדבר משום דתניא בתוספתא דמכות יש תולש עכ"ל פי' דבריו דאי איתא דיש שיעור

כתב הרמב"ם שיעור הפיאות לא נתנו חכמים שיעור ושמענו מוקנינו (ט) [א] שאין מניחין פחות מד' שערות ופיאות הזקן הן חמש וזה מקומן לר"ה מקום היבור הלחי לצדעים מימין ומשמאל ושני גבולי השפה מימין ומשמאל (י) [ב] ואחת למטה בסוף הזקן בגרירת ולרש"י אחת מקום היבור הסנטר לעצם מימין ואחת כנגדו משמאל (יא) ואחת מקום היבור הלחי לצדעים מימין וכנגדו משמאל ואחת למטה בסוף הזקן ויא' שעצם הלחי המחובר לצדעים הוא רחב

לספרים דגרסי מ' שערות אכתי הוי שיעור מועט ורש"י כתב בסוף מכות גבי פיאות הזקן ה' פיאות יש בזקן אחד למטה מן האזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פיאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם התחלת הזקן וכל שלמטה על הצדעה ככלל פאת ראש הוא עכ"ל וזהו דתנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו ואי זהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו כתב אחוריו אונז אין שער כלום וכך במלכו אין שער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקום סוף הראש עכ"ל ושיעור זה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכו"ם עם ארבע ומיהו אפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפיאה ולא לארצה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארצה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומ"מ משמע דלא מיתער לגלגל קנת מרחבה של פיאה דהא כיון דמשייר מקצת הרי אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו וקנת יש לדקדק כן מדברי רש"י שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו וכו' משמע דדוקא בנטלו כולו הוא דאסור אבל ליעול קצתו שרי וע"כ ברוחב איירי דככ"ג אף על פי שטול קצתו עדיין אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיעלנו כולו ויש לדחוק ולומר דבאורך מייירי דכשהוא מגלגל קנת הפיאה מלמטה אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיגלה מזד מעלה :

ונראה דכיון דמסיקא דאורייתא הוא יש לומר מלגלג הצדעים מכנגד שער שעל פתחו ועד למטה מן האזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ועל רוחב מקום זה לא תגע יד בתער או במספריים כעין תער : ב"ה ו"ל הרישב"א ז"ל שם אהא דמחוי רב ששיב ב' פירקי רישא פי' הם במקום היבור הראש והעינים שהראש שתי התיבות מקום השיער התיבה א' ומקום הפנים התיבה ב' אחת ומתחברת בצד האזן מלפניו וזו ע"ז והיא נקראת צדעה כי שם סוף הראש מקום היבור הפרקים וכן אמרו ריב"ז על הראש ב' א' בראש הצדעה מכאן וא' בראש הצדעה מכאן ולשון הכתוב שאמר לא תקיפו פאת ראשכם הוא מה שאמרו בברייתא שישוה צדעיו לאחוריו אונז ולפתחו לפי שהשערות בצדעיהם הן בולטות כלפי הפנים למטה ממקום צמיחת השיער שראש לפניו במצחו ולאחוריו באונז ובשארם מגלגל שערות של פיאה זו עד שיהא מגלגל כל היוצא חוץ ממקום צמיחת השערות שבמצחו ואחוריו אונזם ויהיה הכל שוה ריאה מקום הצדעה עם אחוריו האזן ועם הפתח שהוא המצח הכל חלק וישאר הראש ביעגול חלק מוקף עומד כבובליאר והשערות שבאונז פריק מה שיש בגופו של פריק זה כי היורדים למטה בהתיבות הפנים אין בהם מצחו פיאה לא מפאת הראש שהיא אינה בראש ולא מפאת הזקן שאינה מכלל שערות הזקן עכ"ל :

ופיאות הזקן הן חמשה במשנה בסוף מכות (כ) . ומ"ם וזה מקומן לר"ה מקום היבור הלחי לצדעים וכו' כן כתב הרא"ש שם בשמו וזה שכתב לרש"י אחת מקום היבור הסנטר לעצם מימין ואחת כנגדו משמאל וכו' כן פי' בסוף מכות וכך הם דברי הרמב"ם בסוף הל' ע"ז : ומ"ם ו"ל א"ל הנגס הלחי המחובר לצדעים הוא רחב הפנים כך פירש"י בריש מסכת שבוות וזכרתי קדושים ודע ש"ס רבנו בפי' ר"ה אחת למטה בסוף הזקן בגרירת אינס דברי ר"ה ממש שהוא לא כתב אלא ושיבולת הזקן מתחת וגם הרמב"ם כתב ושיבולת הזקן וגם בפי' רש"י ופי' יש אומרים כתב הראש ושיבולת הזקן ו"ל רש"י בסוף מכות ואחד מלמטה שער שצין השיבולת באמצע הסנטר שקורין מונטון וגם בריש שבוות כתב ואחד מלמטה בסנטר שהלחיים מחוברים שם והעצם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטון בלעז עכ"ל ומשמע דלחוף הזקן במקום הקצר קאמר ולפיכך נקרא שיבולת הזקן לפי שבאשכנז שאינם ממלאים בזקן הרבה בולט הזקן במקום שהוא כמין שיבולת אבל למטה מהמקום שהוא תחת הזקן נראה דאין בו איסור כלל לא לפי ר"ה ולא לפי רש"י וכו' מדברי סמ"ג שכתב תנא דת"כ פאת זקנס כוף הזקן שיבולת הזקן פירוש שיוצא שער באותה בליטה כעין שיבולת עכ"ל וכו' גם מדברי סמ"ג שכתב אפי' תחת הסנטר שקורין מונטון אסור ר"ה בתער לפי שפעמים שמוטף אליו העור של הפיאה ע"כ משמע בדיחא דתחת הסנטר לאו מקום פיאה הוא אלא שהרא"ש אחר

שערות חייב הלא אפי' בתולש אחת מן הארבעה נמי חייב כיון דלא נשאר שיעור פיאה שצריך להניח ואם אחת אומר דבתולש שער א' פטור כיון שנשאר ג' שערות אם כן לכתחילה נמי ליסגי בג' שערות אלא ודאי דלא נתנו חכמים שום שיעור לפיאה דלא כהרמב"ם דיש שיעור לדבר אלא צריך להניח כל השערות גדולו במקום הפיאה באורך וברוחב ולכן אם תלש ב' שערות חייב משום כל תקיפו כך הוא דעת הסמ"ג באין ספק והב"י הוקשה לו דברי הסמ"ג ולא קשיא מידי . עוד הקשה ב"י על דברי הרמב"ם דארבע שערות הוא שיעור מועט ביותר ואפי' למקצת ספרי הרמב"ם דגרסי ארבעים שערות אכתי הוי שיעור מועט והביא פירש"י בסוף מכות דמשמע דשיעור רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכו"ם ע"ס ד' שערות ואפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפיאה ולא לארצה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארצה אבל בשיעור רחבה לא איירי ואף לרש"י יכול לגלגל מקצת מרחבה של פיאה דכיון דמשייר מקצתו הרי אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו והכי משמע מלשונו שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו וכו' משמע דוקא בנטלו כולו הוא דאסור אבל ליעול קצתו שרי וברוחב הפיאה איירי אי נמי באורך דכשהוא מגלגל קנת הפיאה מלמטה אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיגלה מזד מעלה ונראה כיון דמסיקא דאורייתא הוא יש לומר מלגלג הצדעים מכנגד שער שבפתחו ועד למטה מן האזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם וכל רוחב מקום זה לא תגע יד בתער או במספריים כעין חמר עכ"ל וכן ספק בש"ע ודבריו ופסקו אלה עולה בקנה אחד עם מה שכתבתי בפירושו דברי הסמ"ג שהשיג על הרמב"ם בשיעור הפיאות מן התוספתא דמשמע שצריך שיניח כל שיעור אורך הפיאות והרוחב כולו ואם תולש שתי שערות מהם חייב וקדן תולש שתי שערות בשבת וב' שערות מסימני עומאה והכי נקטינן אלא שצריך עוד לבאר משמעות הפסוק דלא תקיפו שלא יהא למעיין בו שום ספק בסוף מכות . ת"ר פאת ראש סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו פירש"י אחוריו אונז אין שיער כלום וכך במלכו אין שיער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שיער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקיף סוף הראש עכ"ל . פי' דבריו הם כמ"ס בספר קרבן אהרן דסוף הראש מלפנים הוא סוף עיקר השיער שעל הפדחת ומזד האחור . הוי סוף עיקרי השיער שבאחוריו הקדקוד (מקום הנחה קשר של תפילין) כי משם ולמטה שיער העורף הוא לא שיער הראש דעורף להדי זואר קאי וסוף הגלגלת שאחוריו ראשו הוא מכיון כנגד סוף עיקרי השיער שעל הפדחת ונמצא שכל עיקרי שיער הראש הן נטועין בעיגול אלא שהצדעים שהם יורדים מכאן ומכאן הם מפסיקים העיגול שהצדעים מכלל הראש הם והם מחוברים ללחיים שהיו הקטן שאין לו שער זקן דעניו מלאים שער הראש וזוהו שער הראש לסוף הראש אונז עגול מפני שמפתח הצדעים יורד לכאן ולכאן וכאשר יסיר שער הצדעים ומשוה אותו עד סוף שער הראש שבמצח ובאחור תשאר כל ראשו מוקף סביב לבסוף ולהכי קרא הכתוב הסרת שער הצדעים כאשר הסיר אותו והשווהו עם סוף עיקרי השער שבאחוריו האזנים וסוף עיקרי השער שבפדחת הקפת הראש וא"כ אמרו לא תקיפו פאת ראשכם ורצה לא תגלחו הצדעים מכאן ומכאן שבוה ישארו שערי הראש שבסוף בהקפה ופי' הפסוק לא תסבבו שהיה שער ראשכם מוקף בסוף וזה דבסרת שער הצדעין אשר הוא סוף הראש כמ"ס עכ"ל :

ופיאות הזקן הן חמשה משנה סוף מכות על הזקן ב' מכאן וב' מכאן ואחת מלמטה ופירש"י ה' פיאות יש לו לזקן אחד למטה מן האזן מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פיאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם התחלת הזקן וכל שלמטה על הצדעה ככלל פאת ראש הוא עכ"ל וזהו דתנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו ואי זהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו כתב אחוריו אונז אין שער כלום וכך במלכו אין שיער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שיער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקום סוף הראש עכ"ל ושיעור זה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכו"ם עם ארבע ומיהו אפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפיאה ולא לארצה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארצה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומ"מ משמע דלא מיתער לגלגל קנת מרחבה של פיאה דכיון דמשייר מקצתו הרי אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו והכי משמע מלשונו שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו וכו' משמע דוקא בנטלו כולו הוא דאסור אבל ליעול קצתו שרי וע"כ ברוחב איירי דככ"ג אף על פי שטול קצתו עדיין אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיעלנו כולו ויש לדחוק ולומר דבאורך מייירי דכשהוא מגלגל קנת הפיאה מלמטה אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיגלה מזד מעלה :

ונראה דכיון דמסיקא דאורייתא הוא יש לומר מלגלג הצדעים מכנגד שער שעל פתחו ועד למטה מן האזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ועל רוחב מקום זה לא תגע יד בתער או במספריים כעין חמר עכ"ל וכן ספק בש"ע ודבריו ופסקו אלה עולה בקנה אחד עם מה שכתבתי בפירושו דברי הסמ"ג שהשיג על הרמב"ם בשיעור הפיאות מן התוספתא דמשמע שצריך שיניח כל שיעור אורך הפיאות והרוחב כולו ואם תולש שתי שערות מהם חייב וקדן תולש שתי שערות בשבת וב' שערות מסימני עומאה והכי נקטינן אלא שצריך עוד לבאר משמעות הפסוק דלא תקיפו שלא יהא למעיין בו שום ספק בסוף מכות . ת"ר פאת ראש סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו פירש"י אחוריו אונז אין שיער כלום וכך במלכו אין שיער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שיער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקיף סוף הראש עכ"ל . פי' דבריו הם כמ"ס בספר קרבן אהרן דסוף הראש מלפנים הוא סוף עיקר השיער שעל הפדחת ומזד האחור . הוי סוף עיקרי השיער שבאחוריו הקדקוד (מקום הנחה קשר של תפילין) כי משם ולמטה שיער העורף הוא לא שיער הראש דעורף להדי זואר קאי וסוף הגלגלת שאחוריו ראשו הוא מכיון כנגד סוף עיקרי השיער שעל הפדחת ונמצא שכל עיקרי שיער הראש הן נטועין בעיגול אלא שהצדעים שהם יורדים מכאן ומכאן הם מפסיקים העיגול שהצדעים מכלל הראש הם והם מחוברים ללחיים שהיו הקטן שאין לו שער זקן דעניו מלאים שער הראש וזוהו שער הראש לסוף הראש אונז עגול מפני שמפתח הצדעים יורד לכאן ולכאן וכאשר יסיר שער הצדעים ומשוה אותו עד סוף שער הראש שבמצח ובאחור תשאר כל ראשו מוקף סביב לבסוף ולהכי קרא הכתוב הסרת שער הצדעים כאשר הסיר אותו והשווהו עם סוף עיקרי השער שבאחוריו האזנים וסוף עיקרי השער שבפדחת הקפת הראש וא"כ אמרו לא תקיפו פאת ראשכם ורצה לא תגלחו הצדעים מכאן ומכאן שבוה ישארו שערי הראש שבסוף בהקפה ופי' הפסוק לא תסבבו שהיה שער ראשכם מוקף בסוף וזה דבסרת שער הצדעין אשר הוא סוף הראש כמ"ס עכ"ל :

ופיאות הזקן הן חמשה משנה סוף מכות על הזקן ב' מכאן וב' מכאן ואחת מלמטה ופירש"י ה' פיאות יש לו לזקן אחד למטה מן האזן מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פיאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם התחלת הזקן וכל שלמטה על הצדעה ככלל פאת ראש הוא עכ"ל וזהו דתנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו ואי זהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו כתב אחוריו אונז אין שער כלום וכך במלכו אין שיער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שיער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקום סוף הראש עכ"ל ושיעור זה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכו"ם עם ארבע ומיהו אפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפיאה ולא לארצה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארצה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומ"מ משמע דלא מיתער לגלגל קנת מרחבה של פיאה דכיון דמשייר מקצתו הרי אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו והכי משמע מלשונו שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו וכו' משמע דוקא בנטלו כולו הוא דאסור אבל ליעול קצתו שרי וע"כ ברוחב איירי דככ"ג אף על פי שטול קצתו עדיין אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיעלנו כולו ויש לדחוק ולומר דבאורך מייירי דכשהוא מגלגל קנת הפיאה מלמטה אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיגלה מזד מעלה :

דרכי משה
דעכ"ם מותר להקיף קמן : (ג) ואני תמה על דבריו אלו כי הואיל וקאמרה התוספתא דאם תולש ב' שערות חייב אף ע"ג דבסתם פיאה הם שערות הרבה ומניח יותר מד' אפי' הייב ולדברי הרמב"ם כשמניח ד' שערות פטור ואם כן אמאי א"צ להתייבב בדברי הימב"ם הואיל והתום קשים עליו ולמה קאמר הרב שאינו יודע מה שהוקשה לכמ"ג ואפשר שהוא

דרכי משה
דעכ"ם מותר להקיף קמן : (ג) ואני תמה על דבריו אלו כי הואיל וקאמרה התוספתא דאם תולש ב' שערות חייב אף ע"ג דבסתם פיאה הם שערות הרבה ומניח יותר מד' אפי' הייב ולדברי הרמב"ם כשמניח ד' שערות פטור ואם כן אמאי א"צ להתייבב בדברי הימב"ם הואיל והתום קשים עליו ולמה קאמר הרב שאינו יודע מה שהוקשה לכמ"ג ואפשר שהוא

פרישה
(ט) שאין מניחין פחות מד' שערות ס"א ארבעים (ז"ל רש"י בביאורי סמ"ג ובמיומוני של דפוס ושל קלף רחמי שכתב ארבעים וכן במגדול ע"ז עכ"ס) ועיין בדרייט : (י) ואחת למטה בסוף הזקן בגרירת פי' מסוף הזקן להניח בסנטר ותחת הסנטר עד הגרירת כ"י פי' ש' ועד"י : (יא) ואחת מקום היבור הלחי לצדעין מימין כ"י ז"ל רש"י בפ"ג דמכות דף כ"א פרק ראשון של זקן הייב תחת האזן מקום של לחי התחתון יוצא משם ושם נקרא פיאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם התחלת הזקן וכל שלמטה על הצדעה ככלל פאת ראש הוא עכ"ל וזהו דתנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו ואי זהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו כתב אחוריו אונז אין שער כלום וכך במלכו אין שיער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שיער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקום סוף הראש עכ"ל ושיעור זה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכו"ם עם ארבע ומיהו אפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפיאה ולא לארצה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארצה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומ"מ משמע דלא מיתער לגלגל קנת מרחבה של פיאה דכיון דמשייר מקצתו הרי אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו והכי משמע מלשונו שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו וכו' משמע דוקא בנטלו כולו הוא דאסור אבל ליעול קצתו שרי וע"כ ברוחב איירי דככ"ג אף על פי שטול קצתו עדיין אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיעלנו כולו ויש לדחוק ולומר דבאורך מייירי דכשהוא מגלגל קנת הפיאה מלמטה אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיגלה מזד מעלה :

פרישה
(ט) שאין מניחין פחות מד' שערות ס"א ארבעים (ז"ל רש"י בביאורי סמ"ג ובמיומוני של דפוס ושל קלף רחמי שכתב ארבעים וכן במגדול ע"ז עכ"ס) ועיין בדרייט : (י) ואחת למטה בסוף הזקן בגרירת פי' מסוף הזקן להניח בסנטר ותחת הסנטר עד הגרירת כ"י פי' ש' ועד"י : (יא) ואחת מקום היבור הלחי לצדעין מימין כ"י ז"ל רש"י בפ"ג דמכות דף כ"א פרק ראשון של זקן הייב תחת האזן מקום של לחי התחתון יוצא משם ושם נקרא פיאה בחודו של לחי שבולט לחוץ ששם התחלת הזקן וכל שלמטה על הצדעה ככלל פאת ראש הוא עכ"ל וזהו דתנו רבנן פאת ראשו סוף ראשו ואי זהו סוף ראשו זה המטה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו כתב אחוריו אונז אין שער כלום וכך במלכו אין שיער כלום אבל בצדעיו שבאמצע יש שיער ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו למדת אחוריו אונז זהו מקום סוף הראש עכ"ל ושיעור זה רב הוא ואין לו ערך עם ארבעים שערות וכו"ם עם ארבע ומיהו אפשר דהרמב"ם לא יהיב שיעורא אלא לרוחב שיעור הפיאה ולא לארצה ורש"י לא איירי אלא בשיעור ארצה אבל בשיעור רחבה לא איירי ומ"מ משמע דלא מיתער לגלגל קנת מרחבה של פיאה דכיון דמשייר מקצתו הרי אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו והכי משמע מלשונו שכתב ואם הוא משוה וטוטל כל השער שבצדעיו וכו' משמע דוקא בנטלו כולו הוא דאסור אבל ליעול קצתו שרי וע"כ ברוחב איירי דככ"ג אף על פי שטול קצתו עדיין אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיעלנו כולו ויש לדחוק ולומר דבאורך מייירי דכשהוא מגלגל קנת הפיאה מלמטה אונז משוה דעניו לאחוריו אונז ולפתחו עד שיגלה מזד מעלה :

הרושי הגהות
קפא א הרושיה בשם רש"ל כתב ליישב דמיתה סמ"ג הוא מ"ב אי מייירי התוספתא ביש לו הרבה שערות וקאמר דבתלישת שנים הייב הרי דלא סגי להו בד' שערות ואי מייירי באין לו רק ד' שערות (וכמו שפי' הד"ם) א"כ מאי איריא ב' שערות אפי' תלש אחד נמי :

הרושי הגהות
קפא א הרושיה בשם רש"ל כתב ליישב דמיתה סמ"ג הוא מ"ב אי מייירי התוספתא ביש לו הרבה שערות וקאמר דבתלישת שנים הייב הרי דלא סגי להו בד' שערות ואי מייירי באין לו רק ד' שערות (וכמו שפי' הד"ם) א"כ מאי איריא ב' שערות אפי' תלש אחד נמי :

אחר שכתב שלשה פירושים אלו כתב וצדק עשירי דנגעים תנן זהו הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ומשמע לרבינו שלא כ"כ אלא לומר דכתיבה של גרגרת הוא סוף הזקן ושם הוא הפיאה החמישית אבל קשה למה כתב כן רבינו דפי' ר"ח יותר מבשאר פירושים ומיהו זהו איכה לומר שבשאר פירושים סמך על מה שכתב בפירוש ר"ח שהוא הראשון אלא דאכתי קשה כיון שר"ח ורש"י כתבו בהדיא שיכולת הזקן מנין לו לשנות מקום הפיאה לדעתם לומר שהוא בגרגרת שהוא מקום שאין שם שיכולת כלל ואין לומר שרבינו סובר לדעתם ז"ל ששיכולת הזקן עד הגרגרת נמשכת פיאה זו דאם כן לא הוי ליה להשמיע לישיבא דשיכולת הזקן והוי ליה למכתב משיכולת הזקן עד הגרגרת ואפי' אם תמצא לומר דסוף הזקן דנקט חשיב כאלו נקט שיכולת הזקן מ"מ הו"ל למכתב מסוף הזקן עד הגרגרת דהשתא דכתב בסוף הזקן בגרגרת משמע דדוקא בגרגרת הויא פיאה ולא בשיכולת הזקן לגרגרת גופיה קרי סוף הזקן ואין זה ענין לשיכולת הזקן ז"ע :

וכתב א"א הרא"ש ז"ל וירא שמים וז"ל וירא שמים וז"ל וירא שמים יצא ידי כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל ולא כאותן שמוניחין חוש כל שהוא על הפיאות (יג) כי לפעמים אין מכוונין על הפיאות אינו חייב עד שישחית בתער אשה שיש לה זקן מותר להשחיתו (יח) ואינה חייבת על השחתת זקן האישי כתב הרמב"ם השפה מותרת לגלחו בתער והוא השער שעל גבי השפה העליונה וכן השער המדולדל מן השפה התחתונה (טו) ואע"פ שהוא מותר לא נהגו ישראל אלא לגלח קצתו עד שלא תתעכב האכילה והשתייה :

העברת שער מהגוף

קפב העברת תער בשאר הגוף ובית השחי ובית הערוה
(א) פר"ת שדינן שוה שאסורין בתער ובותרין במספרים

שמואלאין זקן הרבה אבל לפירש"י הפיאה החמישית אינה מתחת כלל אלא שיער השיכולת היוצא מעצם הקטן כמפורש בדבריו ולכן כתב רבינו בפר"ח ואחת למטה בסוף הזקן בגרגרת ובפירש"י כתב ואחת למטה בסוף הזקן דהיינו מה שיצא מעצם הקטן ובפ"י י"א כתב בסתם ואחת למטה משום דמ"ש ש"א ואחת בשיכולת הזקן אין ללשון זה הכרעה אם כפר"ח אם כפירש"י משא"כ במ"ש ר"ח ושיכולת הזקן מתחת דמשמע מתחת הגרון בגרגרת ששם יוצא שיכולת והוא סוף הזקן מיהו כל שאר השיער שמתחת הגרון אין בו איסור כלל לכל הפירושים וכן נראה מדברי הפוסקים והמפרשים כולם שאין שם סוף ואין נקרא בשם פיאה מה שא"כ לפר"ח בגרגרת ששם סוף הזקן יוצא ממנו שיכולת ונקרא בשם פיאה וכן קבלתי מפי מורי החסיד מהר"ר ז"ל מן מור"ר לבי מלובלין ז"ל ומה שהקשה צ"י על דברי רבינו והיה דברים בל"ע התיישב על כן מן מתוך מ"ש ודו"ק : ומ"ש וכתב א"א הרא"ש ז"ל וירא שמים וכו' בתחילת פ' אלו הן הלוקין כתב כן ומשמע דמתחת הגרון מלבד אלו בגרגרת לא קאמר הרא"ש דלא להעביר תער כיון שאין שם סוף זקן מיהו בגרגרת ר"ח ומה שהקשה צ"י על כל השיער שמתחת הגרון ומיבאו צ"י והבי קטניו ואפי' במספרים כעין תער דמדינא שרי זקן וכמ"ש צ"י יש לומר כמ"ש בתרומת הדשן בסיומן ר"ה . והרב בהגהות ש"ע כתב מיהו נראה דמתחת הגרון אין לחוש בזה הואיל ואינו עיקר מקום הפיאות עכ"ל . ולפענ"כ דלמאי דפי' לר"ח דהוי עיקר פיאה החמישית סמוך לפיקה של גרגרת וכדמשמע להדיא מדברי הרא"ש ורבינו ע"כ צריך לומר שלא יגלח מתחת הגרון כלל לא בתער ולא במספרים כעין תער שהרי מפורסם הוא שהרבה נוהגים לגלח כל השיער שמתחת הגרון ומשחיתים עיקר הפיאה סמוך לגרגרת שאין מגלחין להצניח שאר השיער שמתחת הגרון ולהניח שיכולת הזקן בגרגרת אלא מגלחין הכל על כן מחוייבים למחות בידן ולגזור עליהן בעונש חמור שלא יגלחו כלל אף המת הגרון אפי' במספרים כעין תער מיהו הא ודאי שרי כשאינו מגלח בסמוך לבשר לגמרי אלא מנימו קצת שער דאין כאן השחתה זקן :

אינו חייב עד שיחית בתער כלומר אבל במספרים כעין תער דליכא השחתה לא איורי ביה קרא ושרי אפי' לכתחילה מיהו כבר נתבאר דאף זה אסור לירא שמים אלא צריך לגלח שניה קצת שיער :

אשה שיש לה זקן ומת להשחיתו פ"ק דקידושין : ומ"ש ואינה חייבת על השחתת זקן האיש כ"כ הרמב"ם ומשמע דליסורא מדרבנן מיהא איכא לא מיבעיא להרמב"ם דאפי' בהקפה דשריא להקיף את עצמה אפי' ס"ל דאיכא איסורא דאשה להקיף את ראש האיש א"כ כ"ש בהשחתה אלא אפי' לספר המצות שכתב שהיא מותרת להקיף את האיש כי יביי שנותרת להקיף את עצמה מ"מ בהשחתת הזקן איכא איסורא מדרבנן להשחית זקן האיש והכ"ז כתב דלספר המצות דמתיר לאשה להקיף את האיש ה"ה דמותרת להשחית זקן האיש וכן פסק בש"ע ובספר כסף משנה כתב דאף להרמב"ם שרי להשחית זקן האיש . ולא נהירא לי אלא לדברי הכל עד לא נהגו ישראל להשחיתו אלא לגלח קצתו כז"ל וכ"כ בסוף הל' ע"ג וכבר צ"י ואינו על פי שהוא מותר לא נהגו ישראל להשחיתו וכו' דרזונו לומר כיון שנהגו העכו"ם להשחיתו על כן לא נהגו ישראל להשחיתו דאסור לישראל להשחיתו שער כמו שהם עושין כמבואר בטימון קע"ח דגם זה בכלל ובחוקותיהם לא תלכו :

ומ"ש לא נהגו ישראל להשחיתו אלא לגלח קצתו וכו' פירושו לא נהגו בהשחתה בתער אלא לגלח קצתו במספרים ואף ע"ג דמדינא אפי' בפיאות עצמן מותר במספרים כעין תער מ"מ לא נהגו אף בשפה בהשחתה בתער אלא במספרים ודלא כפי' צ"י ע"ש :

קפב העברת תער וכו' בפרק שני נזירים אחר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתויבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הא בתער הא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער . לפי גירסא זו משמע דרב דלא שרי אלא במספרים כעין תער אינו משום דמייירי במגלה כל

אחר שכתב שלשה פירושים אלו כתב וצדק עשירי דנגעים תנן זהו הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ומשמע לרבינו שלא כ"כ אלא לומר דכתיבה של גרגרת הוא סוף הזקן ושם הוא הפיאה החמישית אבל קשה למה כתב כן רבינו דפי' ר"ח יותר מבשאר פירושים ומיהו זהו איכה לומר שבשאר פירושים סמך על מה שכתב בפירוש ר"ח שהוא הראשון אלא דאכתי קשה כיון שר"ח ורש"י כתבו בהדיא שיכולת הזקן מנין לו לשנות מקום הפיאה לדעתם לומר שהוא בגרגרת שהוא מקום שאין שם שיכולת כלל ואין לומר שרבינו סובר לדעתם ז"ל ששיכולת הזקן עד הגרגרת נמשכת פיאה זו דאם כן לא הוי ליה להשמיע לישיבא דשיכולת הזקן והוי ליה למכתב משיכולת הזקן עד הגרגרת ואפי' אם תמצא לומר דסוף הזקן דנקט חשיב כאלו נקט שיכולת הזקן מ"מ הו"ל למכתב מסוף הזקן עד הגרגרת דהשתא דכתב בסוף הזקן בגרגרת משמע דדוקא בגרגרת הויא פיאה ולא בשיכולת הזקן לגרגרת גופיה קרי סוף הזקן ואין זה ענין לשיכולת הזקן ז"ע :

וכתב א"א הרא"ש ז"ל וירא שמים יצא ידי כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל וכו' בסוף מכות וכ"כ ה"ר יונה בשערי תשובה וכתב עוד

בגרגרת התשובה ומדקדקים במצות אפי' תחת גרונו מגלחים במספרים וכן נוהגים בכל גלות החל היה אשר צדקת אמונת תחת הגרון אינו אסור מן התורה לפי שאין שם פיאה אבל אסרו חכמים להעביר שער בתער בכ"מ בגוף ואפי' על זרועותיו לפי שדומה לתקון הנשים אבל מותר להעבירו במספרים עכ"ל וז"ל סמ"ק עוב שלא להעביר שום תער על הזקן ואפי' תחת הסנטר שקורין מונטון אסור ר"ח בתער לפי שפעמים שמושך אלו העור של הפיאה אבל במספרים מותר והחטאים מניחים חוט השער ועיקר פירקי הפיאות לא נודע מקומם והנם בני משחיתים בעיקר הפיאה עכ"ל (ד) : אינו חייב עד שיחית בתער בסוף מכות במשנה וילוף לה בגמ' מקרא ומשמע ודאי דלוינו חייב דקתני לאו דוקא לכתחילה נמי מותר לגלח הזקן במספרים ואפי' כעין תער שהרי משנה זו למד הרמב"ם להחיות להקיף פחת הראש במספרים כמו שנתבאר דאף כבר דמתניחין בין אפאת זקן בין אפאת ראש קאי ואע"פ שהם' והרא"ש חולקים עליו וסוברים דלא קאי לכיאות הראש מ"מ לפיאר הזקן דקאי לכ"ע שרי ודאי לכתחלה במספרים ואפי' כעין תער דאי לא כעין תער מודים דקאי' והרא"ש דשרי אף בראש ואם כן מאי רבנא דזקן אלא ודאי אפי' בכתבין תער שרי במספרים ולכתחלה נמי שרי כדפרישית ואף ע"פ שכתב הרמב"ם גבי זקן אינו חייב עד שיגלחו בתער ע"כ לומר דסירכא דלשגא דמתני' הוא דנקט ולאו דוקא לכתחלה נמי שרי (ה) שמאחר שהחיר בפיאות הראש לכתחילה משמע ודאי דלא גריעו פיאות זקן מינייהו : אשה שיש לה זקן מותרת להשחיתו פשוט בפרק קמח דקידושין (לה) : ומ"ש ואינה חייבת על השחתת זקן האיש פשוט הוא כיון דליתא מצות לא תשחית ומ"מ נראה מדברי רבינו דליסורא מיהא איכא וכ"ג מדברי הרמב"ם בסוף הל' ע"ג . ונראה שזה תלוי במחלוקת הפוסקים דאשה אם מותרת להקיף את האיש ורבינו העתיק כאן דברי הרמב"ם אבל לדעת הרי"ף והרא"ש וסמ"ק דשרי תחת הכף נמי שרי לכתחלה : **כתב** הרמב"ם השפה מותר לגלח בתער וכו' עד סוף הטימון בסוף הל' ע"ג ואינו יודע טעם למנהג זה שכתב שנהגו ושמא ז"ל שנהגו כן למוש לדברי ר"ח שפירש דשני גבולי שפה מימין ומשמאל היו מקום פיאה והיו נוהגים שלא לגלח כל השפה אטו צ"י גבולי השפה וז"ל דהאי שנהגו שלא לגלח אלא קצתו דקאמר בתער הוא דאי במספרים אמאי היו נוהגים שלא לגלח כולו הא אפי' מקום הפיאות עצמה מותר ואפי' במספרים כעין תער כמו שיתבאר :

קפב העברת תער בשאר הגוף ובית השחי ובית הערוה פ"ת
שדינן שוה שאסורים בתער ובותרים במספרים בפרק שני נזירים (נח) : אחר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתויבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה הא בתער הא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער וכתב סמ"ג על זה משמע במספרים כעין תער מותר אפי' בית השחי ובית הערוה והא

אסור מדרבנן לאשה להשחית זקן האיש : **כתב** הרמב"ם השפה מותר לגלח וכו' . יודע טעם למנהג זה שכתב שנהגו וכו' ולי להשחיתו על כן לא נהגו ישראל להשחיתו דאסור לישראל להשחיתו שער כמו שהם עושין כמבואר בטימון קע"ח דגם זה בכלל ובחוקותיהם לא תלכו :

קפב העברת תער וכו' בפרק שני נזירים אחר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתויבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הא בתער הא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער . לפי גירסא זו משמע דרב דלא שרי אלא במספרים כעין תער אינו משום דמייירי במגלה כל

דרכי משה

שהוא נפרש דתוספתא מייירי שאין בפיאה רק ד' שערות ולכן קאמר שחייב בב' שערות ולכן פירש שאין ענין דברי התוספתא לרברי הרמב"ם וצ"ע : (ד) וכ"כ בכלבו בשם רבינו מאירב"א : (ה) וכן הנהגה כתוב בת"ח סימן רצ"ה דבנון ליהודי מאור דאיכא למיחש שמא יעשה כולו בחתונתו ולא יעשה בעליון כלום יהיו בתער ובגליון התוס' כתוב דמשום זה יש נזהרין כשמתחפפים שלא יעשו בחתונה כלום אלא בעליון דגורנין פן יעשו הכל בחתונתו ולא בעליון אבל מספרים שאינו מחודד כל כך שא"א לחתון לחתן בלא עליון שרי ונראה דאין לחוש בזה רק במקום עיקר הפיאה אבל לא תחת הגרון :

כתב דרישה פרישה
במקום הקצר ולפיכך נקרא שיכולת הזקן לפי שבאנשים שאינם ממלאים זקן הרבה בולט הזקן במקום שהוא כמין שיכולת אבל למטה ממקום הכותף תחת הזקן נראה שמומר וכן נראה מדברי סמ"ג וסמ"ק אלא שהסמ"ק כתב דיש להחמיר לפי שפעמים נמשך אלו העור של הפיאה אלא שהרא"ש אסר שכתב ג' פירושים אלו כתב ובפ"י דנגעים תנן וכו' הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ומשמע לרבינו שלא כ"כ אלא לומר דפיקה של גרגרת הוא סוף הזקן ושם הוא הפיאה החמישית וז"ל שכתב רבינו כן כפי' ר"ח שהוא הראשון וסמך ע"ז גם בפירש"י וז"ל דג"כ לדידכו צ"ל כן אלא דאכתי קשה דהכי הו"ל מסוף הזקן עד בגרגרת דהשתא דנקט בסוף הזקן בגרגרת משמע דוקא בגרגרת הוא פיאה ולא בשיכולת הזקן וז"ע עכ"ל צ"י :

חדרוב
במקום הקצר ולפיכך נקרא שיכולת הזקן לפי שבאנשים שאינם ממלאים זקן הרבה בולט הזקן במקום שהוא כמין שיכולת אבל למטה ממקום הכותף תחת הזקן נראה שמומר וכן נראה מדברי סמ"ג וסמ"ק אלא שהסמ"ק כתב דיש להחמיר לפי שפעמים נמשך אלו העור של הפיאה אלא שהרא"ש אסר שכתב ג' פירושים אלו כתב ובפ"י דנגעים תנן וכו' הזקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ומשמע לרבינו שלא כ"כ אלא לומר דפיקה של גרגרת הוא סוף הזקן ושם הוא הפיאה החמישית וז"ל שכתב רבינו כן כפי' ר"ח שהוא הראשון וסמך ע"ז גם בפירש"י וז"ל דג"כ לדידכו צ"ל כן אלא דאכתי קשה דהכי הו"ל מסוף הזקן עד בגרגרת דהשתא דנקט בסוף הזקן בגרגרת משמע דוקא בגרגרת הוא פיאה ולא בשיכולת הזקן וז"ע עכ"ל צ"י :

יזרה דעה הלכות כבוד העברת שער מהגוף קפב

כל גופו אף בית השחי ובית הערוה אבל במגלה שאר איברים בלא בית השחי ובית הערוה אפשר דשרי אפי' בתער ממש דלא אמר רב דלוקה אתער מדאורייתא אלא בבית השחי ובית הערוה משום לא ילכש גבר שמלת אשה וכראב"י . והך דרייתא דמיייתי התם העברת שער אינה מד'ת אלא מד'ם מייירי בתער ממש ובבית השחי ובית הערוה וכת'ק דראב"י דריש לא ילכש גבר וגו' כפשוטו לא ילכש שמלת אשה וישכ' ב'ן הנשים משום איסור ייחוד וכדמשני התם אליבא דרבי יוחנן לאיכא דאמרי . עוד כתבו התוס' בפרק החולץ (דף מ"ח) ד"ה לא עשה וכ"כ הרא"ש ב'פ' מצות חליצה דכ"ג של אסמיה גורסים א"ר מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה כי קאמר רב בשאר איברים אבל שער בית השחי ובית הערוה לא אמר ושאר איברים מי שרי וזה תניא העברת שער

והא דנבי רב מרבי מהו לגלה שער בית הערוה מפרש רבינו יעקב מהו לגלח בתער אמר לו אסור ע"כ וכן כתוב בתוס' שם ובסוף פרק החולץ (מח.) וכ"כ הרא"ש ב'פ' מצות חליצה בשם ר"ת : ומ"ש וי"א דוקא בשאר הגוף מותר במספריים אבל של בית השחי ובית הערוה אסורים אפי' במספריים הוא לפי גירסת בה"ג שכתבו התוס' בסוף פרק החולץ והרא"ש בפרק מצות חליצה שהוא גורם אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ו לוקה כי קאמר רבי בשאר איברים אבל בית השחי ובית הערוה לא אמר ושאר איברים מי שרי והא תניא העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים כי קאמר רב במספרי' וכי תניא היא בתער והא רב בתער קאמר מאי תער כעין תער וכך הוא גירסת הרי"ף והרא"ש בסוף מצות וכתב הרא"ש על זה אלמא שאר איברים שרי במספריים

במספריים וי"א דוקא בשאר הגוף מותר במספריים אבל של בית השחי ושל בית הערוה אסורין אפי' במספריים וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל אסור לחככו בידו כדי להסירו אבל מותר לחככו בכגודו להסירו כתבו הגאונים מי שמגלה כל שער שבו (כ) מראשו ועד רגלו שמוותר לו לגלה גם של בית השחי ובית הערוה דכיון שמגלה כל גופו אין זה יפוי (א) (ג) אדרבה ניוול הוא (ד) אלא שלשם רפואה מגלה כתב הרמב"ם שלא אסרו העברת שער אלא במקום שאין

ובית השחי ובית הערוה אפי' במספריים אסור ואף ע"פ שפרק מצות חליצה כתב גירסת בה"ג אינה חולקת על גירסת הספרים שלנו ללמאי דמסיק הא בתער הא במספריים הדר ביה משנייה קמא דשני כי קאמר רב בשאר איברים ובה"ג שהובאו מאסמיה היה כתוב אלא הא בתער הא במספריים ומיזו הא דלמי כריך לומר לפי גירסת זו דשאר איברים נמי אסורים תער כמו בית השחי עכ"ל מ"מ נראה דמה שכתב בסוף מצות דהוא דוכתיה הוא עיקר וגם בפרק מצות חליצה גילה שדעתו לאסור שכתב שם בסמוך ובגורר משמע שהו נוהגים זו איסור דאמרינן בפרק שני נזירים (נט.) ההוא דלחייב נגידא קמיה דרב אמר חילי בית השחי חויה דלא מגלה א"ל שצוקה דין מן חזרייה הוא עכ"ל משמע שדעתו לאסור וכך הם דברי הרמב"ם בסוף הלכות ע"ו ומאחר שהרי"ף והרא"ש והרמב"ם מסכימים לאסור אין להקל ומ"מ משמע שכל מספריים האמורים בענין זה כעין תער הם אבל שלא כעין תער אפי' בית השחי ובית הערוה שרי דככה"ג לא היו תיקון אשה כלל וכ"כ מדברי הרא"ש וסמ"ג : אסור לחככו בידו כדי להסירו אבל מותר לחככו בכגודו ולהסירו צניא דלפישטא ב'פ' שני נזירים (ל"ט.)

כתבו

הגאונים מי שמגלה שער שזו מראשו ועד רגלו שמוותר לו לגלה גם של בית השחי ובית הערוה כ"כ הרא"ש בפרק מצות חליצה וכ"כ התוס' סוף פרק החולץ וז"ל בתשובת הגאונים שרי לגלה בית השחי ובית הערוה כי מגלה כל גופו מראשו ועד רגלו ולא משמע דאייירי במצוה דפשיטא הוא אלא במגלה לרפואה כיון דמגלה כל גופו אין זה יפוי אלא ניוול ומדע דלא משמע בשם דוכתא גבי מצוה שיהא עשה דמצוה דוחה לאו דלא ילכש גבר אלא לאו דהקפת הראש וזקן גרידא עכ"ל וסמ"ג כתב וז"ל בתשובת הגאונים כתוב דבית השחי ובית הערוה הם מגלה מראשו ועד רגלו מותר פי' במספריים כעין תער כדמשמע לטון רב מיקל אדם כל גופו בתער עכ"ל ולפי טעם שכתבו התוס' ורבינו אפי' בתער ממש שרי וז"ל דגם סמ"ג סבר הכי ומה שכתב פירוש במספריים כעין תער לאו התשובת הגאונים דסמ"ג ליה קאי אלא התוס' שהזכיר כמה פעמים אתא לפרושי דהיינו דוקא כעין תער ודייק לה מלשנה דרבי אבל שלא כעין תער לכתב מאן דאסר דלאו תיקון אשה הוא כמו שכתבתי בסמוך ומ"מ איכא למידק שהתוס' לא התירו לעשות כן אלא לרפואה והסמ"ג התירו סתם וז"ל דממילא משמע דכיון דניוול הוא לו אין לך מי שיעשה כן אלא לרפואה ומשמע מדברי התוספות דאפי' אינו מתכוין אלא לרפואה אסור לגלה בית השחי ובית הערוה לכד שרי לא התירו אלא במגלה כל הגוף אבל הרשב"א התיר בתשובה ואעתיקה בסמוך ושם אכתוב מד שראה לי ליישב דברי התוס' עם דבריו :

כתב

הרמב"ם שלא אסרו העברת שער אלא במקום שאין מעבירין אותו אלא הנשים וכו' בסוף הלכות ע"ו וכ"כ נמק' בסוף מצות שם רבינו שריא והרי"ף ז"ל וכן כתב הר"ן בפרק שני דע"ו בשם הגאונים ומיזו כתב שהחזירים נמנעים בכל מקום וכתב שטעמן של גאונים לדאמרינן דאפי' בית השחי חויה דלא גברא דלחייב נגידא צ"ד דרבי אמר ליה לדרעיה ואיגלי בית השחי חויה דלא מגלה אמר לכו שצוקה מן חזרייה הוא דין והיינו לפי שזכורו המקום נהגו להכניס להעבירו וזה שלא העבירו הכיר שהיה מן החזירים דאי לכ"ע אסור היכי קאמר דמשום דלא מגלה דמן חזרייה הוא עכ"ל ומ"מ נראה שיש חילוק בין דעת הרמב"ם לדעת הגאונים לדעת הרמב"ם אפי' במקום שנוהגים להכניס להעבירו אסור לישראל שיעבירו אלא שם העבירו אין מכין אותו ולדעת הגאונים שכתבו הר"ן ונמק' נראה דלכתחילה נמי מותר לישראל להעבירו כיון שמהגה המקום להעבירו האנשים :

כתב

הרשב"א שאלת מי שיש לו חטטין בבית השחי ובית הערוה ומצטער ומצטער ואם יעבירו רפואה קרובה מותרת דמותר דאינו אלא מדרבנן ובמקום שצריך רפואה לא אסרו (א) דהא בעא מיניה רב מרבי חייה מהו להקל א"ל אסור א"ל והא קא גדל וקא מצטער א"ל בר פחתי גבול יש לו כל זמן שהוא גדל נוטר אלמא אי לאו דנוטר מצטער מותר וכתב שער שאינו נוטר וצריך לרפואה מותר ועוד שאין זה עושה אלא משום רפואה ואין בו משום תיקון כתיקוני אהתא עכ"ל וכבר כתבתי בסמוך שהתוספות נראין כחולקין על זה שכתבו שמה שהתירו הגאונים לגלה בית השחי ובית הערוה כי מגלה כל גופו מראשו ועד רגלו היינו במגלה לרפואה משמע מדברי דוקא דככה"ג שרי לרפואה אבל בית השחי ובית הערוה לכד לא ומתא יש לחלק בהרשב"א איירי במצטער והתוס' איירי בשאינו מצטער מאותו דבר שהוא מגלה כדי לרפואה אי נמי שהתוס' איירי במגלה סתם דתליין דודאי לרפואה קא מכין דאי ליפוי אדרבה ניוול הוא לו ולישנה דרבי דייק דכתיב מייירי ופאשר דאפי' במפרש דליפוי קא עביר לא משגיחין ביה אלא אמרינן דדאי לרפואה קא עביר אבל במפרש דלרפואה עבד מישרא שרי כדברי הרשב"א ז"ל :

דרכי משה

קפב (א) כתב המרדכי פרק כמה שומנין דבני אדם שיש להם ריבוי שער בירם ובושין להראות בין אנשים מותר להסיר דאין לך צער ירוול מזה וע"ש כזה כתבתי לעיל סימן קנ"ז : ימשטב

פרישה

(ב) מראשו ועד רגלו האו ראשו ל"ד דכבר נכתב ס' הפ"א דראש עכ"פ אסור אלא ר"ל מהראש גבו עד סוף גופו אבל אין לומר דמראשו פירוט רשע ממש ומער ולא עד בכלל קאמר דהיינו מראשו ולמטה סימן דו"א דהא כתבי איכא פירות הוקן עין מראשו ולמטה וכן דלמי אסורין כמו פירות הראש ופאשר דמשום הא לא איירא דל"ל דמשום לפירות הוקן מותרין לספר במספריים כעין תער משא"כ בפירות הראש להראש מ"ש"ה קאמר דמשיות הראש ולמטה מותר במספריים כעין תער וק"ל : (ג) אדרבה ניוול הוא ומ"מ כתיב הסמ"ג בסתם משום דסתמא לרפואה עושה כיון דניוול הוא : (ד) אלא שלשם רפואה מגלה ורשב"א בתשובת העיר משום רפואה לגלה אפי' בית השחי ונית

אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים אלא כי קאמר רב במספריים וכי תניא היא בתער והא רב בתער קאמר מאי תער כעין תער תער להאי גירסתא הדר ביה משנייה קמא וקאמר דאין חילוק בין שאר איברים לבית השחי ובית הערוה אלא בין תער למספריים דבתער אפי' שאר איברים אסור אלא דאינו מד'ת אלא מד'ם ובבית השחי ובית הערוה בתער לוקה משום לא ילכש גבר אבל במספריים כעין תער שרי אפי' בבית השחי ובית הערוה והיינו דרב דאמר מיקל אדם כל גופו בתער דבמספריים כעין תער קאמר ושרי בכל גופו אף בבית השחי ובית הערוה ומעתה מ"ש רבינו העברת שער הגוף ובית השחי ובית הערוה פ"ת שדין שזה שאסורים בתער ומותר במספריים הוא ע"פ גירסת זו דככה"ג ואף ע"פ דבתער אין שווין לבית השחי ובית הערוה לוקה ובשאר הגוף אינה אלא מד'ם מ"מ שוין הן לענין איסור דתרווייהו אסורין ולאסוקי לגירסתא שלנו דאיכא למימר דבשאר הגוף אפי' בתער ממש ליכא איסורא כדפרי' וכך מובאר מל' התוס' ב'פ' החולץ והרא"ש ב'פ' מ"ח שכתב על גירסת בה"ג וז"ל ומיזו הא דלמי כריך וז"ל לפי גירסת זו דשאר איברים נמי אסור בתער כמו בית השחי ומתיר דהיינו דשני ע"י קושיא דהעברת שער אינה מד'ת אלא מד'ם דמשמע ליה דאייירי בכל איברים שבגוף וכו' עכ"ל הרא"ש אלמא משמע דלגירסתא שלנו דלא הוה קשיא ליה מהך דהעברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים משום דאתיא כתנא קמא דראב"י וכדפרישית אין לנו דשאר הגוף אסור בתער דאפשר דאף בתער שרי וס"ל לרבינו דמ"ש התוס' בפרק החולץ בסוף הדיבור דלגירסת בה"ג דין שזה גם הוא מדברי ר"ת ושכך הוא מסקנתו של ר"ת ומ"מ רבינו וי"א דדוקא בשאר הגוף וכו' הוא כפי גירסת בה"ג דרב יוסף ט"ע דלא גרם בחירוף אלא בתער וכו' ולא הדר ביה משנייה קמא לפי גירסת זו דוקא בשאר איברים מותר במספריים כעין תער אבל בית השחי אף במספריים כעין תער אסור מרבנן דאינו לוקה אלא בתער ממש וכתב רבינו שכן הוא מסקנת א"א הרא"ש לפי שכתב מכות כתב גירסתו זו דלא גרם בה אלא הארכתיה בכל זה לפי שהבי' פי' שמה שכתב רבינו דפ"ת שדין שזה הוא ע"פ גירסתא שלנו ולפעד"ג דאינו כן אלא כדפרישית : אסור לחככו בידו וכו' שם צניא דלפישטא ומדכתב רבינו בסתם משמע דאף בבית הערוה מותר לחוף בכגודו וכן כתב בש"ע בפירוט אבל מפירש"י משמע דדוקא בית השחי ובית הערוה לא קמיבעיא ליה דפשיטא לאסור אפי' ע"י בגדו משום הרעור וכדאמר רבי ערפון בר"פ כל היר כל המכניס ידו למטה מטיבור תיקן . וז"ע :

כתבו

הגאונים מי שמגלה שער שזו מראשו ועד רגלו שמוותר לו לגלה גם של בית השחי ובית הערוה כ"כ הרא"ש בפרק מצות חליצה וכ"כ התוס' סוף פרק החולץ וז"ל בתשובת הגאונים שרי לגלה בית השחי ובית הערוה כי מגלה כל גופו מראשו ועד רגלו ולא משמע דאייירי במצוה דפשיטא הוא אלא במגלה לרפואה כיון דמגלה כל גופו אין זה יפוי אלא ניוול ומדע דלא משמע בשם דוכתא גבי מצוה שיהא עשה דמצוה דוחה לאו דלא ילכש גבר אלא לאו דהקפת הראש וזקן גרידא עכ"ל וסמ"ג כתב וז"ל בתשובת הגאונים כתוב דבית השחי ובית הערוה הם מגלה מראשו ועד רגלו מותר פי' במספריים כעין תער כדמשמע לטון רב מיקל אדם כל גופו בתער עכ"ל ולפי טעם שכתבו התוס' ורבינו אפי' בתער ממש שרי וז"ל דגם סמ"ג סבר הכי ומה שכתב פירוש במספריים כעין תער לאו התשובת הגאונים דסמ"ג ליה קאי אלא התוס' שהזכיר כמה פעמים אתא לפרושי דהיינו דוקא כעין תער ודייק לה מלשנה דרבי אבל שלא כעין תער לכתב מאן דאסר דלאו תיקון אשה הוא כמו שכתבתי בסמוך ומ"מ איכא למידק שהתוס' לא התירו לעשות כן אלא לרפואה והסמ"ג התירו סתם וז"ל דממילא משמע דכיון דניוול הוא לו אין לך מי שיעשה כן אלא לרפואה ומשמע מדברי התוספות דאפי' אינו מתכוין אלא לרפואה אסור לגלה בית השחי ובית הערוה לכד שרי לא התירו אלא במגלה כל הגוף אבל הרשב"א התיר בתשובה ואעתיקה בסמוך ושם אכתוב מד שראה לי ליישב דברי התוס' עם דבריו :

דרישה

סי' קפב [א] אדרבה ניוול הוא ומ"מ כתיב הסמ"ג כ' עיין צניאורי רש"ל על הסמ"ג שמתה על דברי הגאונים הללו וכתב דקשה אליבייהו הא דלמחר בגמ' והביא ב"י בר"ם אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה הא בתער סתם כעין תער למה לא משני דכתיבתא איירי בהעברת בית השחי או בית הערוה לכד ועיין ד"ל דהכתיבתא סתמא קמי ומשמע דכל ענין לוקה על העברת בית השחי או בית הערוה אפי' כשמגלה כל גופו וכמו שאמרינן בפירות הראש והוקן שאסרה התורה לגלה הפירות דאסור בין אם מגלה הפירות לבד ובין אם מגלה גם כל הראש והוקן וק"ל . 10

תלכס אשה בגדים המיוחדים לאיש וכו' כן כתב הרמב"ם בסוף הלכות ע"ו וז"ל לא תעדה אשה עדי האיש כגון שחגלה בראשה מלכת או כובע או תלכס שריון וכיוצא בו או שחגלה בראשה כליש ולא יעדה אשה בגון שילכס בגדי זכעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימים אותו החלי אלא נשים הכל כמנהג המדינה איש שעדה עדי האשה ואשה שעדה עדי איש לוקין עד כאן לשונו וקודם לכן כתב שהעברת בית השחי וזית הערוה אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים וארכא למדק עליה מדגריסין בפרק שני נוירין (דף נח:): אמר רבי חייה בר אבהו אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי וזית הערוה לוקה מיתויה העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאי לוקה נמי מדרבנן א"ר חייה בר אבהו אמר ר' יוחנן המעביר בית השחי וזית הערוה לוקה משום לא ילבש גבר שמלת אשה מיתויה העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעביר בית השחי וזית הערוה הרי זה עובר משום לא יהיה כלי גבר על אשה ותנא קמא האי לא יהיה כלי גבר מאי דריוש ביה מיבעי ליה לכדתניא לא יהיה כלי גבר מה תלמוד לומר אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר נאמר חוועבה היא ואין כאן חוועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים וזאת שמלת איש ותבן בין האנשים רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תלכס אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן בתקויה אשה ע"כ בגמרא ופסק רמב"ם כלישנא קמא דרבי חייה בר אבהו אמר ר' יוחנן דלא מיתסר העברת שחי וזית הערוה אלא מדברי סופרים והוא דעת הרמב"ם כמבואר בדבריו ולפ"ז גרסה דלית הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב דהא אמרינן דלישנא קמא דאמר דלית הלכתא אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דריוש קרא כהנא קמא דר' אליעזר בן יעקב דלא אסר אלא שלא ילבש אשה שמלת אשה וישב בין הנשים אבל כל שאינו הולך ויושב בין הנשים לא מיתסר מדאורייתא דאי לרבי אליעזר בן יעקב אע"פ שאינו יושב בין הנשים אסור מן התורה לתקן בתקויה אשה ואם כן נמצא הרמב"ם כמזכה שטרא לבי תרי ספק איש שעדה עדי אשה ואשה שעדה עדי איש לוקין והיינו כרבי אליעזר בן יעקב ופסק דהעברת בית השחי וזית הערוה אינו אסור מן התורה דהיינו דלא כרבי א"ר חיה בר אבהו אלא כהנא דפלוג עליה ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש דכי אמרינן חוועבה היא לכדתניא לא יהיה כלי גבר וכו' שרבי אליעזר בן יעקב נמי מני דריוש ליה לקרא דעך כאן לא אסר רבי אליעזר בן יעקב לתקן בתקויה אשה אלא במידי דמיכר דומיא דלבישת כלי זיין דאשה אבל היכא דמטמר כגון בית השחי וזית הערוה אינו בכלל זה וטעמיה משום דריוש חוועבה בכה"ג לא יהיה כלי גבר וכו' ובההו גווי דמני לחימי מינייהו לודי חוועבה דמחלק איש באשה או אשה באיש ואע"פ שאינו מחליף אלא בדבר אחד ובכל שאר דבריו הוא ניכר ופה אפ"ה אסרתו תורה דומיא דכלי זיין דאשה שאע"פ שבשאר דברים מיכר שפיר שהיא אשה אסור שכל שהו מחליף אפילו בדבר אחד אסור מיהו ה"מ בחמיקי בא' מהדברים היכרים שהם מנדילים בין אשה לאיש אבל בדברים הסותרים מן העין אע"פ שהם משונים באיש מבאשה כיון שאינם נראין לעין לא חתי לחימולוי בהו מליש לאשה לפיכך אינם בכלל איסורא דקרא דהא לא חתי בהו לודי חוועבה כלל וטעמיה דמסתבר הוא לפרש כן בדברי רבי אליעזר בן יעקב כי היכי דלא יקשה ליה מאי דאקשי תנא קמא והלא כבר נאמר חוועבה היא ואין כאן חוועבה דאין לומר דלא חשיבה ליה ההיא קושיא משום דכבר דלבישת איש שמלת אשה או איכא הוה חוועבה מיד ע"כ דא"כ למה ליה לאהדורי אכלי זיין ואתקויה אשה הכי הוי ליה למימר רבי אליעזר בן יעקב אומר לימדך הכתוב שאיש שלכס שמלת אשה ואשה שלכס שמלת איש חוועבה הוא ומדלא אמר הכי אלא אהדר אכלי זיין ואתקויה אשה וגם פתח בלשון מנין שלא תלכס אשה וכו' משמע דלית' דאמר הרי כבר נאמר חוועבה היא וכו' מהדר ואמר דשפיר משמע קרא דחוועבה היא לקרא דלא יהיה כלי גבר דאפילו לא שניתה דבר מכל מלבושיה אלא שנתנה כלי זיין עליה וכן האיש אפילו לא שינה דבר אלא שתיקן בתקויה אשה אסור מפני שהם מהדברים המיוחדים לודי חוועבה כדפרישית וכו' דהיכא דהחליפו שמלותיהם דהוה מביא טפי לודי חוועבה דאסור אע"פ שאינו יושב בין הנשים וכיון דמצי סבר רבי אב"י כלישנא קמא דר' חייה בר אבהו אמר ר' יוחנן פסק כותיה משום דק"ל משנת רבי אליעזר בן יעקב קב וקיי ומפני כך כתב שאיש שעדה עדי אשה ואשה שעדה עדי איש לוקין ובכלל זה אשה שחגלה בראשה כליש לוקה מפני שהוא דבר הניכר לעין אבל איש שהעביר בית השחי וזית הערוה כיון שהוא דבר שאינו נראה ככל מודת רבי אליעזר בן יעקב שאינו אסור מן התורה כ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל אבל סבר מלות גדול כחן ז"ל אמר ר' יוחנן המעביר בית השחי וזית הערוה לוקה משום לא ילבש גבר וכו' סבר לה כרבי אליעזר בן יעקב דמפרש קרא דלא ילבש כן שלא תלכס אשה בכלי זיין למלחמה ולא יתקן איש בתקויה אשה והלכה כרבי אליעזר בן יעקב והא דתניא העברת שער מדברי סופרים כתנא קמא דרבי אליעזר בן יעקב דמפרש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לנשים כגון צעיף וכיוצא בו לשבת בין הנשים לניחויף וכן אשה בין האנשים ואומר אני שר' אליעזר בן יעקב מודה בזאת לת"ק שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עכ"ל ודבריו מבוארים שהוא מפרש דלישנא בתרא דר' יוחנן דאמר המעביר שער בית השחי וזית הערוה לוקה אחי כרבי אליעזר בן יעקב דמפרש קרא דלא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן בתקויה אשה והלכה כר' אליעזר בן יעקב הלכך המעביר שער בית השחי וזית הערוה לוקה ובלישנא בתרא דרבי יוחנן וקאמר סמ"ג שגרא לא דרבי אליעזר בן יעקב לאוסופי על תנא קמא אתא לחייב באשה היוצאת בכלי זיין ובאיש המתקן בתקויה אשה דלא משתמעי לתנא קמא מקרא אבל ודאי מודה הוא דקרא אסר לאיש ללבוש מלבושים המיוחדים לנשים כדקאמר תנא קמא דאין מקרא

סוף ה' ע"ו וכתב מהרש"ל וז"ל ה"ה במקום שאין מעבירין אותם אפי' הנשים שאם הוא הצביר אינו לוקה עכ"ל: לא תלכס אשה וכו' דברי רבינו דרין זה סתומים דמשמע דכל ענין אסור ואינו כן אלא יש היתר בשני דברים. האחד שאין איסור אפי' בדבר שהוא נוי וקשוע אלא א"כ באשה הלבושת בגדי איש להתדמות לאיש ואיש הלבוש בגדי אשה להתדמות לאשה אבל אם לובשין כדי להגן מפני החמה ביה"ט וביה"ג מפני הגשמים אין סם איסור וכדמוכח בפ' שני נוירין (נ"ט) דבעא מיניה רב מרבי חייה מהו לגלח א"ל אסור א"ל והא קא גביל א"ל זמן יש לו כ"ז שהוא גדל נוטר דקשה הלא ס"ל לרב מיקל אדם כל גופו בתער ומוקי לה תלמודא דמספריים כעין תער קאמר דשרי אפי' בית השחי והערוה ובע"כ דהא דבעא מיניה רב מרבי חייה מהו לגלח בתער בעא מיניה וא"ל אסור וא"כ מאי פריך והא קא גביל והלא יכול לגלח במספריים ופי' ר"ת דודאי בתער בעא מיניה והא דפריך והא קא גביל ה"פ והלא אין זה תיקון ואין דומה כלל לתיקויה אשה שאין זה משום יופי אלא משום צער שגדל יותר מדאי ואפי' בתער אית לן למשרי כמ"ס התוס' בפרק החולץ ובפרק שני נוירין וכן פי' הר"ם בפרק מ"ח אלמא דמפני ליה רבי חייה גבול יש לו ואינו מצטער דאם עושה כך כדי להגלל מהצער אין סם איסור כלל אפי' מדרבנן אף ע"פ שהוא יפוי כיון שאינו עושה כן לשם יופי ומכאן הכיחו התוס' בפרק שני נוירין דמותר לרלות במראה כשמתפרש בעצמו כדי שלא יחבול בעצמו וכך היה אומר הר"ף שרבו הרבי' שמואל מאייצרוה היה מסתפר במראה עכ"ל וה"ט דאיסור מראה משום לא ילבש גבר שמלת אשה ואינו אסור כי אם להתדמות לאשה לניו ויופי ולהתקשט ובמדרכי פרק כמה טומיון כתב וז"ל ובני אדם שיש להם רבוי שערות על ידיהם וצושים להיראות בין אנשים מותר להסירם דאין רק צער גדול מזה ועכ"ל ובתשובות מה"ר מנחם מירוצבור"ק דאיש לא יסתפר במראה אף כשמתפרש בעצמו מותר שלא יחבול בעצמו וכן כשמתפרש מן העינים שלא במקום רבים ע"כ. והשי' דאף להתדמות אין איסור אלא בדברים שהם עשויים לניו ולקשוע וכדאיתא בספרי בפסוק ולא יהיה כלי גבר וכי מה בא הכתוב ללמדנו יכול שלא תלכס אשה כלים לנשים והאיש לא יתכסה בצענון ת"ל חוועבה דבר המביא לידי חוועבה וכו' כללו של דבר שלא תלכס אשה מה שהאיש לובש ותלך לבין האנשים והאיש לא יתקשט בתכשיטי נשים וילך לבין הנשים ראב"י אומר שלא תלכס אשה כלי זיין ותנא למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר והאיש לא יתקשט בתכשיטי נשים אלא ילבש גבר שמלת אשה אלמא דאין איסור אלא במה שצטעה לקשוע של נשים וכו"כ רש"י בפרק שני נוירין וז"ל שלא יתקן איש בתקויה אשה דהכי מתרגמינן ליה שלא יחבול ולא יפרסם בצענון של אשה עכ"ל אלמא דבבבגדים שאינם עשויים לניו ולקשוע אין בלבושתם שום איסור וכו"כ הרמב"ם לא תעדה אשה עדי האיש כגון שחגלה בראשה מלכת או כובע וכו' משמע שאין איסור באשה כ"א מלכת וכובע ושריון וגילוח שער ראש כמו באיש שכל אלה הם נוי וקישוט לאיש וכן אסור לאיש ללבוש בגדי זכעונים וחלי זהב במקום שאין עשויין אותן נוי וקשוע כי אם לאשה. וכן מבואר עוד בספר מנין שחוה ש"ס סימן ל"ט. והכי משמע בסמ"ג שכתב וז"ל המעביר שער בית השחי והערוה לוקה כרבי אב"י שפרש הלואין כן שלא תלכס אשה בכלי זיין למלחמה ולא יתקן איש בתקויה אשה והא דתניא המעביר שער מד"ס כת"ק דרבי א"ר דמפרש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לנשים כגון צעיף וקוויט"א וכיוצא בו לשבת בין הנשים לניחויף וכן אשה לבנת בין האנשים ואומר אני שראב"י נמי מודה בזאת לת"ק שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עכ"ל דקאמר ואומר אני וכו' אלמא דהוה חשיבה דלראב"י אין הלואו נאמר אלא במה שהוא עשוי לניו ולקשוע ותיקויה האשה והאיש אבל אין איסור בלבושת המלבושים ולילך בין הנשים או אשה בין האנשים לכך אמר ואומר אני וכו' דאף במלבושים שאינם עשויים לניו ולקשוע אלא ללבושה מודה ראב"י לת"ק שאסור ללבושם ולילך בין הנשים והאנשים דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אלמא דלבושת לחוד ושלא לילך בין הנשים והאנשים אין איסור כלל לדברי הכל. אבל הר"ם מניין בספר יראים סימן ל"ז כתב וז"ל הלכך יוהר אדם שלא יתקן עצמו בתקויה נשים והכל כמנהג המקום לתקן ולהיות מלבושיה חלוקים ממלבושי נשים מכולן מזהיר אדם שלא לתקן ואשה ממלבושי האיש שאין יוצא בהם ממלבושי אשה וללבוש אפי' עראי ודרך שחוק אסור שהרי לא חלק הכתוב בין קצב לעראי ולפי שראיתי בני אדם שלבושין במלבושי אשה עראי וגם האשה במלבושי האיש עראי במשתאות של חתן וכלה וגם צעניינים הרבה כתבתי כן עכ"ל ולכאורה משמע דבכל מלבושים שחלוקים באיש מבאשה אסור וזה ודאי אי אפשר כמ"ס בסמוך אלא דהרב נסרך על מ"ס תהלה בדבריהם שהם תקונים וגוי ויופי לאשה כמו גילוחי דבית השחי והערוה הוא דאסור ועל זה אמר הלכך יוהר אדם שלא יתקן עצמו בתקויה נשים וכו'. ודוקא להתדמות בהם הוא דאסור כמו שפושין במשתאות אבל אם אינו לובש כי אם להגן בהם צימות החמה מפני החמה וכו' שרי לדברי הכל. ועל כן הני מלבושים של איש שקורין זופי"א וכיוצא בהם שאר מלבושים של איש שובגים הנשים ללבושם ולילך בהם לשוק ולישב בהן בהמות אין בהם איסור חדא שאינם עשויין כי אם ללבושה ולכסות בה לא לניו ולקשוע ועוד שאין האשה לובש אלא כדי שלא להצטער בצניעה וזיין כוונתה להתדמות בהן לאיש א"כ אין בהם שום דם משני דדדי האיסור. הקשה צ"ע על מ"ס הרמב"ם העברת בית השחי והערוה אינה מד"ת אלא מד"ס וכתב ג"כ שהאיש שתקן עצמו בתקויה אשה או אשה בתקויה איש לוקה וזה הפך משמעות התלמוד בפ' שני נוירין דמשמע דהתם דלראב"י דמפרש הלואו דלא ילבש גבר שלא יתקן איש בתקויה אשה המעביר שער בית השחי והערוה לוקה עליו שהעברת שער בית השחי הוא מתקויה אשה ולת"ק דמפרש הלואו שלא ילבש אשה שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותבן בין האנשים העברת שער אינה מד"ת אלא מד"ס וא"כ הרמב"ם מוכה שטרא לבי תרי ספק איש שתקן עצמו בתקויה אשה לוקה והיינו כרבי אב"י ופסק דהעברת בית השחי והערוה אינה מד"ת אלא מד"ס והיינו כת"ק דפלוג דרבי אב"י והאריך צ"ע ליישב

משה דרבי משה (ב) ומשמע דאיסורא מיהו איכא ובהר"ן כתב פ"ב דע"ו ד' שני"ב ע"ב בשם הגאונים דמותר לכתילה מיהו כתב שהבירים נמנעים בכל מקום וב"כ ב"י בשם נ"י סוף סוכות והמגדול עין כתב בסוף הל' ע"ו וז"ל אבל כתבו רבותינו צ"ע (ומשמעונו על דעתנו לא היינו מניחים) ברזל על בשרינו אפי' מספריים כלל לא בראש ולא בגוף מן השפה ולהרין עכ"ל ואפשר דאם מספריים כעין תער קאמר אבל לגלח במספריים לא ראייתי הוישש בזה: (ג) וכתב ב"י דה"ה בגד אחר אסור אע"ג דבשאר דברים ניכר שהיא אשה וכתב הרמב"ן דאשה שגלחה שער ראשה כאיש היא לוקה וכתב החלבו בשם הרמב"ם שומטום ואנדרונוניום אסור להתעטף באשה:

משה דרבי משה (ב) ומשמע דאיסורא מיהו איכא ובהר"ן כתב פ"ב דע"ו ד' שני"ב ע"ב בשם הגאונים דמותר לכתילה מיהו כתב שהבירים נמנעים בכל מקום וב"כ ב"י בשם נ"י סוף סוכות והמגדול עין כתב בסוף הל' ע"ו וז"ל אבל כתבו רבותינו צ"ע (ומשמעונו על דעתנו לא היינו מניחים) ברזל על בשרינו אפי' מספריים כלל לא בראש ולא בגוף מן השפה ולהרין עכ"ל ואפשר דאם מספריים כעין תער קאמר אבל לגלח במספריים לא ראייתי הוישש בזה: (ג) וכתב ב"י דה"ה בגד אחר אסור אע"ג דבשאר דברים ניכר שהיא אשה וכתב הרמב"ן דאשה שגלחה שער ראשה כאיש היא לוקה וכתב החלבו בשם הרמב"ם שומטום ואנדרונוניום אסור להתעטף באשה:

פרישה וזית ערוה לוקה כגון גופו עיני צ"ע: (ה) אבל במקום שמעבירין שער האנשים נראה דר"ל אנשים עכ"ס וכיון דהוה נהוג ולמדון ממנהג העכו"ם גם יש לומר דעל ישראל קאמר דהיינו דהסכיגו כן כולם יחד אין מומין ביהם: (ו) אין מנין אומר ור"ן ור"י ס"ל שהוא מותר אלא שהסכריים 10

פרישה וזית ערוה לוקה כגון גופו עיני צ"ע: (ה) אבל במקום שמעבירין שער האנשים נראה דר"ל אנשים עכ"ס וכיון דהוה נהוג ולמדון ממנהג העכו"ם גם יש לומר דעל ישראל קאמר דהיינו דהסכיגו כן כולם יחד אין מומין ביהם: (ו) אין מנין אומר ור"ן ור"י ס"ל שהוא מותר אלא שהסכריים 10

יורה דעה הלכות ודה קפג קפד

ב"ח זה שחמץ בנזקת מקומות שהגדה יושבת ו' ימים כנדחה ואע"פ שלא ראתה דם אלא יום אחד ואחר ה' תשב ו' נקיים אין זה מנהג אלא טעות וכו' עכ"ל. והאחרונים כתבו מנהג זה על שם הא"י וכענין בתרומת הדשן סו' רמ"ה שלא שמע שום טעם לדבר ע"כ. ואנכי מצאתי כתוב בדרשות הר"ש מחוסר עיון

המקומות שהגדה יושבת שבעה ימים כנדחה ואף על פי שלא ראתה דם אלא יום אחד ואחר השבעה תשב ו' נקיים אין זה מנהג אלא טעות ממי שהורה להם כך ואין ראוי לפנות לדבר זה כלל אלא אם ראתה יום אחד סופרת אחריו ו' וטובלת בליל שמיני שהוא ליל ג' שלאחר נדחה ומותרת לבעלה עד כאן לשונו (ג) כחז"ל הר"ש (סימן תכ"ה) שגשאל אם

(י) שאפילו אם לא תראה אלא (י) טיפת דם כחרדל תשב עליה ו' נקיים טובה גדולה :

כחז"ל הר"ש (סימן תכ"ה) שגשאל אם איסור נדה נוהג גם בפנייה והשיב שדבר פשוט הוא שטובג ב' והאריך בדבר וכתב שהטעם שלא תקנו טבילה לפניה כדי שלא יצונו לירי מכשול בהסתלק ממנה איסור נדה החמור :

קפד (ה) רוב הנשים יש להן וסתות לראות בזמן ידוע כל אחת לפי זמנה (ג) וסתם וסת משלשים יום ל' יום וכל מי שיש לה וסת קבוע בא עליה שלא בשעת וסתה כמו שירצה ואינה צריכה בדוקה וארובה אין לה לבדוק לפני תשמיש שלא יהא (ג) לבו נוקפו ופורש אבל כל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש הרי זו משובחת ובשעת וסתה (ד) [ה] צריך לפרוש ממנה עונה אחת [ג] אם הוא ביום פורש ממנה אותה היום כולל אפילו אם הושת בסופו ומותר מיד בלילה שלאחריו וכן אם הוא בתחלתו פורש כל היום ובותר כל הלילה שלפניו וכן הדין אם הוא בלילה פורש

קפד רוב הנשים יש להם וסתות לראות בזמן ידוע כל אחת לפי זמנה כלומר יש רואה לט"ו ימים ויש רואה לעשרים ויש רואה לכ"ה ויש רואה לל' : וכתב וסתם וסת כלומר של רוב נשים הוא מל' ל"ו יום הכי אמרין בפ"ק דנדה (ט) דעונה בינונית שלשים יום. וכ"כ רש"י בפרק כל היד דסתם נשים חייין לסוף ל' ימים :

יבל מי שיש לה וסת קבוע בא עליה שלא בשעת וסתה כמו שירצה ואינה לבדוק לפני תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש בפ"ק דנדה (יב) בעא מיניה רבי יירא מרבי יהודה אשה מהו שהדק עימה לבעלה א"ל לא תדקוק ותדקוק וזהו ב"כ א"כ לבו נוקפו ופורש ואף על פי שהגהות מיימוניות כתבו בפרק ד' מה' איסורי ביאה נשים רבינו שמחה דהא דא"ר יהודה לא תדקוק אחר תשמיש קאמר אבל קודם תשמיש מזה דהני כל היד המרבה לבדוק נשים משזנחת עכ"ל ראה רבינו למוכר ויותר על דברי החוסמות שכתבו מהו שתדקוק פירוש לפני תשמיש לבו נקפו וכו' פ"ח כיון דראה אשה בודק מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שידעת שהכמים לא תקנו לבדוק :

המקשה ואז צריכה ו' לנדות ולטבול בסוף ו' לנדות אע"פ שרואה צו' שלה משום טבילה בזמנה מזה דבלאו האי טעמא הוה קשה מה בכך דתשכח ממנה דינא דאורייתא ותטבול אחר ו' נקיים גם כשיכנה המקשה וכמו שהיא נהגת עכשיו ולכן אמר דאם כן היתה עוברת על טבילה בזמנה מזה ויש לטעם זה פנים מהכירות :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

עד ל' יום ובה עליה כל קודם ל' דגינה של אשה זו כדן מי שיש לה וסת קבוע דבה עליה שלא בשעת וסתה כו' . אבל אשה שאין לה וסת איכה מחלוקת בין הפוסקים וכמ"ס בסיון קפ"ו :

קפד רוב הנשים יש להם וסתות כו' וסתם וסת וכו' . כלומר אם לא קבעה לה וסת ולא ראתה אלא פעם אחת או מן הסתם לא תראה

ומי ש

בין שקבעה וסת בג' פעמים או בפעם אחד מנזר במשנה פרק האשה שהיא עושה זריכה (סג): וכתב הרשב"א גד"א בגדולה אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים ולא הביאה סימנים א"ל לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו בשלשה פעמים בת"ה ראש ש"ג והטעם מנזר שהוא מפני שהיא מוחזקת בזנייה ראויה לראיות ומש"ה

חשבונו ראויה מקרה עד שתזוהק בג"פ וכי"ט קפ"ט יחזיר שדין זקנה שנסתלקו דמיה שיה לדין קטנה זבה ודין מעוברת ומניקה כתב רבינו בסמוך: **בתב**

הראש"ד ואם רגילה לראות בג"פ החמה ולא קיים לה שפיר אי קודם הנך החמה או אחר הנך החמה יש מחמירים לאוסרה כל היום וכל הלילה ויש מקילים שאינה אסורה אלא ביום והכריע הוא בדברי המקילים כ"כ בספר בעלי הנפש וכ"כ הראש"ש בשמו פרק האשה שהיא עושה זריכה וכתב שטעם המקילים משום דוסתת דרבנן כ"ג סמוך לוסתה הלכך הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא ולא חיישי' אלא ליום שהוא ודאי בימי נדתה: ואם רגילה לראות ראויה מרובה מקודם הנך החמה עד אחר הנך החמה איכה מ"ד שאסורה כל היום וכל הלילה וכתב הרשב"א

הלילה שלפניו ורבי יהודה לא אסר אלא עונת וסתה) לא אותה עונה ותרתי למה ליה (לרבא לאשמועינן) זריכה דאי אשמועינן הו"ל א"מ לטהרות אבל לבעלה לא קמ"ל ואי מההיא הו"ל סמוך לוסתה עונה אחריתי קמ"ל אותה עונה וס"ל להא"ו לכיון דפשיטא דלישנא דרבי ירמיה דקאמר לרביך לפרוש סמוך לוסתה משמע עונה אחריתי דהיינו יום ולילה

שכן כ"ד שעות כך ראויו לכל אדם לפרוש כ"ד שעות דאף ע"ג דאמר רבא הלכה כר' יהודה אותה עונה טפי לא ודאי כך היא הלכה אבל ראויה להחמיר שלא מן ההלכה וה"ט דשמא תראה עם הנך החמה ותהא סבורה דחזינא בסוף לילה והיא לא חזינא אלא בתחילת היום ח"כ איפכא תהא סבורה דחזינא בתחילת היום והיא לא חזינא אלא בסוף לילה הלכך לעולם צריך לפרוש יום ולילה. ויש קצת סמך לחומרא זו ממ"ט בסמוך היכא דלא קיים לה שפיר אי קודם הנך או

לאחר הנך ריש מחמירין לאוסרה ככ האיס וכל הלילה. ונראה לפע"ד דכך ראויה לנהוג בחומרא זו דא"ו דאין ספק שכן הימיה קבלה בידו מפי הזקנים ודלא ככ"י דכתב דאין טעם ושורש לדברים אלו והאגור

גם הוא כתב לחומרא יתיירא הוא אבל לפי הטעם שכתבנו ראויו ונכון לנהוג חומרא זו וכך שמעתי בימי חורפי שאירא דבר ה' נהג מעולם בחומרא זו: כתב בג"ה מיימוני" פ"ד זביחה ובג"ה ספ"ג דעונה זו או יום או לילה מינוי ניטן ותשרי וחזי יום וחזי לילה בתמוז ושבת ותימה עב"ל וגם הב"י דחה דבריו ומש"ה לא הביאו כש"ע ושרי לכו מארייהו דאישתמיטתא לכו הא דאיתא ר"פ טינותק להדיא דלגבי נדה נמי הוי עונה י"ב שעות דווקא דהיינו יום או לילה בימי ניטן ותשרי וחזי יום וחזי לילה בימי תמוז ושבת ע"ש (דף ס"ה ע"ב) והכי נקטוין:

ובתב

הביאה סימנים א"ל לפרוש סמוך לוסתה כ"ו שלא קבעתו בשלשה פעמים איכה לתמוז דמשמע דוקא דזריכה תרתי אבל דזביחה סימנים אפילו לא הגיעה לימי הנעורים או הגיעה לימי הנעורים אפילו לא הביאה סימנים גדולה הוא וצריך לפרוש וכו'. והא ליתא כדאיתא בפ' יוצא דופן דבלא הגיעה לימי נעורים אפילו הביאה סימנים שומא נינהו וה"ה בהגיעה לימי הנעורים כיון שלא הביאה סימנים קטנה היא. ונראה ודאי דהאי ולא הביאה סימנים פירושו או לא הביאה סימנים דא"ו המדבקת היא במקום או המחלקת ועוין לקמן בסיון קפ"ט א"ל מ"ט רבינו לטון הרשב"א טינותק שלא הגיעה זמנה לראות וכו'. לשם התבאר בס"ד וכן מה שכתב גם כ"י: **בתב** הראש"ד ואם רגילה לראות בנפך החמה וכו' טעם המקילין הוא כיון דקודם הנך החמה הוא עומד בנפך א"ס התחילה לראות בו א"ס ללא אכל לחמה הנך החמה הוא ודאי שעת וסתה ואין קי"ל וסתת דרבנן כ"ג סמוך לוסתה הלכך קודם הנך החמה הו"ל ספק דרבנן ולקולא ולא חיישינן אלא ליום שהוא ודאי בימי נדתה ולא דמי למ"ט אח"כ בסמוך דרואה מקודם הנך החמה עד אחר הנך החמה דכיון דאין שם ספק דודאי התחילה לראות מקודם הנך החמה ס"ל להראש"ד דבתר תחילת הוסת אולנין ולא מיתסרא אלא בזנייה וביום כשיעור הנמשך בו מיהו כבר כתבתי דככל וסת יש לנהוג בחומרא דא"ו יפרוש יום ולילה מטעם ששאר זו דשמא תראה עם הנך החמה ועושה היא בין רואה בסוף לילה לראות בתחילת היום א"כ כל שכן היכא דלא קיים לה שפיר דיש לנהוג כיון מחמירין לאוסרה כל היום וכל הלילה. ובש"ע פסק היכא דלא קיים לה שפיר אינה אסורה אלא ביום וכהכרעת הראש"ד והראש"ש ולפע"ד דאע"ג דכך היא הלכה מ"מ צאיסור כרת ראויה להחמיר כיון מחמירין: ואם רגילה לראות ראויה מרובה וכו'. פי' ג' סברות הן סברא הראשונה לכיון דוסתה נמשך מתוך סוף הלילה עד תוך תחילת היום ח"כ צריך לפרוש עונת הלילה בשביל שהוסת הוא בסוף הלילה וצריך לפרוש גם כל עונת היום בשביל שהוסת הוא גם בתחילת היום. וסברא ב' דבתר תחילת הוסת אולנין ולא מיתסרא אלא כל הלילה וא"כ לא ראתה כל הלילה מותרת לשמש כל היום ואין צריך לפרוש אף בזמן משך וסת דתחילת היום וסברת הראש"ד דודאי בתר תחילת הוסת אולנין אלא דתחילת היום נמי אסורה כשיעור הנמשך בו וא"כ לא ראתה שוב אינה חוששת כל היום ומשמע דהכי נקטוין כסברת הראש"ד שכתב רבינו באחרונה בשמו וכדמשמע בדברי הראש"ש שהעיקר כהראש"ד וכן פסק בש"ע: ואם וסתה נמשך ב' ימים וכו'. נראה דהראש"ד לטעמיה אולי דאע"ג דבתר תחילת הוסת אולנין ולא מיתסרא אלא עונה אחת דתחילת הוסת ולא ראתה כל אותה עונה א"כ צריך לפרוש אחר אותה עונה כל ימי תחילת הוסת וכן כתב כ"י דהראש"ד לטעמיה אולי ע"ש ודעת הר"ז דא"ל לפרוש אלא עונה הראשונה

היום וכל הלילה וכו' עד וביום כשיעור הנמשך בו כל זה כתב הראש"ד בספר בעלי הנפש וז"ל הראש"ש בפ' האשה שהיא עושה זריכה ואם רגילה לראות ראויה מרובה מקוד' הנך החמה עד אחר הנך איכה מ"ד אסורה כלילה וביום משום דהיא שעתה כולה שעת הוסת הוא ואפי' ר' יוסי דאמר ימים ושעות ומסת מודה דשעת הוסת מיהא אסורה לשמש כולה הלכך לרבי יהודה דאמר כל העונה כולה ומפני שעת הוסת נאסרה כל העונה כל היום וכל הלילה אסורה שהרי וסתה הוא ביום ובלילה ואיכה מ"ד דבני האוי גונאה בתר תחילת הוסת אולנין ולא מיתסרא אלא כלילה אע"ג דבכל שעת הוסת אסורה לשמש ואפי' לרבי יוסי ה"מ לשעת הוסת עצמה אבל לאסור את שלפניו ושלאחריו לא אסרינן אלא היא עונה דתחילת הוסת קאי בה וא"כ דקה קודם הנך החמה ולא ראתה כל אותה שעה אסורה אבל כל היום מותרת לפי שיעיקר הוסת בתחילתו הוא וכריע הוא כי הך סברא בתרא מהא ב דתניא ליה למודה להיות רואה עם הנך החמה אינה אסורה אלא עם הנך החמה דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר כל היום שלה ואוקימונא להא ברגילה לחמוז בסוף לילה וכל היכא דתני עם לאלתר משמע ואי ס"ד דככה"ג אסורה ביום ובלילה היכי קתני כל היום שלה והא ח"א דלא עיילא ראויה בתוך הנך החמה ותחאסר בזמנא ובלילה ועוד סתמא קתני להיות רואה ולא מפליג בין ראויה מרובה לראיה מועטת הלכך אינה אסורה אלא עונת הלילה ושעת הוסת כלל עכ"ל ואיכה ליתיק דבדברי רבינו למה לא כתב עונה הרגעית כהכריע כסברת המקילים כמו שכתב פלוגתא דבסמוך ונראה לומר שרבינו סובר דאף על גב דלכאורה משמע מדברי הראש"ש שאין כאן אלא ב' סברות מדכתב והכריע הוא כי הך סברא בתרא כי דייקת בה תלחא נינהו דסברא תניינא לא אמרה דמיתסרא ביום בשעת הוסת אלא לר' יוסי אבל לרבי יהודה דקו"ל כוונתה משמע דלא אסר ביום כלל דאי הוה מיתסר שעת הוסת ביום לרבי יהודה הוה מיתסר כל היום והראש"ד סובר דלדין נמי דקו"ל כרבי יהודה מיתסר ביום בשעת הוסת ומ"ט הראש"ש שהכריע כסברת בתרא היינו לענין שרואה ביום אבל לעולם יש חילוק בינו לאותה סברא צעת הוסת ביום דלהיא סברא שרי ולדידיה אסור ולטעמיה אולי שסובר שאע"פ שהגיע תחילת הוסת ולא ראתה זריכה לפרוש כל ימי הוסת ומש"ה מצריך הכא לפרוש כל שעת משך הוסת ואח"כ שריא אפילו ביום אפילו לר' יהודה כ"ל שהוא דעת רבינו אף ע"פ שמדברי רבינו ירוחם נראה שהוא מפרש דהיא סברא נמי אסרה בשעת וסת ביום כסברת הראש"ד ז"ל: ואם וסתה נמשך ב' ימים או ג' ששופעת או מולפת ב' ימים או שלשה כתב הראש"ד שכולן חשבוני כעונה אחת עד ולזה הסכים הראש"ש ז"ל ג' בפסקי הראש"ש בס"פ האשה שהיא עושה זריכה והכריע כסברת הר"ה וכתב שלא ראו לו דברי הראש"ד ז"ל וכתב דוסת הר"ה ומסתיעא מדאמרי' פ"ק דנהל (יא. א.) אלא דתני דנהל אינה זריכה להיות נודקת הניחא לר"ל דאמר אין אשה קובעת וסת בימי נדתה אלא לר' יוחנן דאמר קובעת תבדוק ואי אמרת דא"כ נמשך זמן ראויה ב' וג' ימים חשיבי כעונה א' וזריכה לחוש לכונן גם לר"ל קשה דתבדוק כדי שחדע כמה זריכה לפרוש מבבלה כשיגיע וסתה אלא ודאי א"כ לפרוש אלא עונת תחילת הוסת עד כאן לשונו והראש"ד בת"ה כתב ראויה זו והביא עוד ראויה מדתני בפרק האשה שהיא עושה זריכה היתה למודה לראות עם הנך החמה אינה אסורה אלא עם הנך החמה דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר ג' כל הלילה שיה כלומר כל הלילה אסורה ואוקימונא ברגילה למחוי בסוף לילה סמוך להכא דכל היכא דתניא עם לאלתר משמע וא"כ איתא הו"ל לר"י

פרישה

הוא דהא קי"ל וסתו דרבנן: (ס) בין שקבעה וסת בג' פעמים או בפעם אחת מנזר בעולם זריכה להפריש ממנה עונה ח' ול' שקבעה לא קאי אלא חמ"ט בג' פעמים אבל בפ"ה לא שיק למיזר קבעה וכן משמע מודקב או בפעם אחת ואי איתא דקבעה קאי בג' פעמים אמת הו"ל בין בפ"ה ועוין בדיקה: (ו) וכתב הרשב"א גד"א בגדולה אבל בקטנה כ"י ולא הביאה סימנים פ"ל סימן קפ"ט שמור רבינו ומבין דין זה בשם הרשב"א בחרוכה וסמ מנזר דמ"ט ולא הביאה סימנים לאו דקבעה קאי דקבעה אפי' הביאה סימנים כשומא נינהו אלא בגדולה שלא הביאה סימנים קאי וכאילו אמר או לא הביאה סימנים כ"י ע"ש: (ז) כל זמן שלא קבעתו בג' פעמים לפי שהיא כפוקת שאינה ראויה לראיות ומש"ה משבינן לראיות מקרה עד שתזוהק בג' פעמים וכן בוקנה שכתב דמיה כמ"ט בסיון קפ"ט ב"י: (ח) והבריע בדברי המקילין לפי שוסתת דרבנן וכ"כ סמוך לוסתה וס"ל ספק דרבנן ולקולא ולא חיישינן אלא ליום שהוא ודאי בימי נדותה אש"י ר"ל שעתה מושעת למה שראתה ל' או כ"ס יום לפני זה ואז היתה ביום ודאי עמא דאף א"ס היתה התמלת ראויה קודם הנך החמה מ"מ אותו יום עכ"פ היה בכלל ימי נדותה משא"כ קודם הנך החמה של אותו יום ראויה לא היה ודאי בכלל ימי נדותה וק"ל: (ט) ולא מיתסרא אלא כלילה אבל ביום חשיבו כשיעור משך הוסת מותרת כיון דלא ראתה בתחילת וזמן וסת ב"י: (י) והראש"ד כתב שאינה אסורה אלא כלילה וביום כשיעור הנמשך בו ו"ל כ"י ולטעמיה אולי שסובר ע"פ שחגי תחילת הוסת ולא ראתה זריכה לפרוש כל ימי הוסת כ"י ור"ל בפלוגתא שכתב

דרישה

משעה ומחצה כלילה עד שעה ומחצה לפני עמוד השדר שהיא י"ב שעות וע"ד זה נמו בחדש תמוז א"ס הוא ביום א"ל לפרוש ממנה אותו היום כולה. והיא נראה לפרוש כן משום דתקופת ענת הלילה ליה מן סוף היום ומן תחילת היום מכל אחד מני תוספת מה שהלילה חרוכה מי"ב שעות וכן בתקופת תמוז היום ליה מן הלילה משתי תקופות הלילה ומ"ט מני היום וחזי הלילה לא בא תלח לימור דומין העינה דתקופת ענת ותמוז הוא ג"כ י"ב שעות ולאפוקי שתאמר שעונה טלה היום והלילה כמות שכן הן ארוכות הן קצרות. אבל אין ל' מני היום ומני הלילה דכתב ס"מ סובלת פירוט זה. לכן נראה דס"ל דא"ל נקטו זמן קצור ואמרו שבתקופת ענת ותמוז יתחיל היום מחזיו ויולך כיון תחילת היום בתקופת ניטן ותשרי לכל דינוי שחם תראה בשני היום בתקופת תמוז מותרת לשמש קודם היום וא"כ תראה בתקופת תמוז ב' שעות אחר מני היום או ג' מני הלילה וזריכה לפרוש מחזי היום. ונקטו מו"ל שיעור מני היום והלילה משום שכן שיעורין מוגבלים שהכל יודעין איתת הוא מני היום וגם מני הלילה יודעין העולם על ידי קריאת הפרגול וק"ל: וע"ל בעור א"ס בסיון רמ"א מ"ט לישב הא דאמרינן אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה או סמוך לטבילתה ועוד נ"ל מה שאמרו אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה ל"ד סמוך אלא לאפוקי א"ס לא ראתה מעולם או שלא ראתה זה ימים רבים כגון מניקה:

משמע ומוכח בפרק האשה שהיא עושה זריכה סוף דף ס"ג ששם במשנה איתא היתה למודה לראות כ"י עד שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענו ג"פ וסת בגמרא דף ס"ד לא אמרין אלא למקבע חבל למיהא לה בחדא וימנא חיישינן עכ"ל ור"ל מיהא שלא לשמש כל העונה גם כראש לתיקון דווקא בסמוך לוסתה דהיינו כל העונה א"ל לפרוש אבל בזמן וסת עצמו צריך לפרוש

הדרושי הגהות

ב דתנין שם ס"ג: ג במשנה שם (סג): איתא כל היום שלה ופירשי' משעבר הגין החמה ולא ראתה מותרת לשמש כל אותו היום אבל כלילה שלפני הגין החמה אסורה וע"ש בגמרא

יורה דעה הלכות נדה קכ"ד

הראשונה שהיא עיקר הווסת וכשלא ראתה כל אותה עונה שזו אינה חוששת כלל כיון שנסתלק עיקר ולא ראתה נסתלק העפל להדמים שהיא רואה אחר עונת תחילת הווסת דמים יתירים הן ליתוספו בה וכשעברה עונת זמן תחילת הווסת אינה נריכה לחוש יותר וכך הסכים הרא"ש וכן פסק בש"ע ותימה להפסקים לכאורה סותרים זה את זה דכיון דכתב הרא"ש תחילה הכרעת הראב"ד ברואה ראייה מרובה לאסורה עונת הלילה ושעת עונת הווסת כיון וכו' היאך פסק גבי שופעת ב' וג' ימים דהיפך מדעת הראב"ד דאינה אסורה אלא אותה עונה דתחילת הווסת בלבד ולא כל ימי משך הווסת. ונראה דדוקא ברואה ראייה מרובה מסוף הנך עד תוך תחילת היום כיון דהכל ראייה אחת היא מסתברא כהראב"ד דצריך לפרוש כל עונת הלילה ושעת משך הווסת כיון דכל משך זה שש וספת נקרא כיון שאין עס אלא ראייה אחת אבל בשופעת ב' וג' ימים דאינה ראייה אחת והדמים שרואה בעונה הראשונה הוא תחילת הווסת וכל מה שרואה אחר דמים יתירים הן ליתוספו בה און זה נקרא שש משך הווסת כיון

שאינה ראייה אחת וכדקאמר תלמוד פ"ק דנדה (דף י') מכלל דשופעת כי נהרה בתמייה וכי אפשר שראיה ראייה אחת ושופעת כי נהרה ו' ימים ומה אלא ששופעת ב' וג' ימים לא איירי ברואה ראייה אחת וע"ל ריש סי' ק"ך. וע"ג דהראב"ד אינו מחלק בזה דגם זה נקרא שש משך הווסת מ"מ הר"ה והרא"ש מחלקים בסברא זו ואחרים נמשך בש"ע בפסקו נ"ל ודו"ק. ועיין במ"ס בסיומן קפ"ט בס"ד אלא ראתה ע"ז לחדש זה והומצקה ראייתה וכו' ועיין עוד עס אלא מ"ס וכו' וכו' און חוששין להן אלא לשעתן ובמ"ס לשם בס"ד:

ימים כתב הראב"ד שבוילן השובין בעונה אחת ואע"פ שהגיע תחלת הווסת ולא ראתה צריכה לפרוש כל ימי משך הווסת (י"ג) וב"ב הרמב"ן שהושישת לכל ימי משך הווסת שבכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ואפי' נעקר יום הראשון הושישת לשאר הימים עד שיעקרו כולם (י"ג) והר"ה הלוי כתב שאינה צריכה לפרוש אלא עונה ראשונה של הווסת וכיון שעברה העונה ולא ראתה מותרת (י"ג) וזהו הסכים א"א הרא"ש ז"ל. ואם הגיע וסתה בימי עיבורה (י"ד) משהוהובר עוברת או בימי מניקתה שהן כ"ד חרשים משגולד הולד (ט"ו) אפי' מת הולד (ט"ו) אין צריך לפרוש סמוך לוסתה וכן לאחר הווסת מותרת אע"פ שלא בדקה. האשה שהיתה נהנית במחבא מפני פחד (י"ז) והגיע וסתה חוששת לו (י"ח) אפי' לא היה לה וסת קבוע עבר היום ולא בדקה מותרת שהרדה מסלקת הדמים ודוקא

לר"י למימר כל הלילה וכל היום שלה דא"א שלא תכנס הראייה לתוך הנך מעט ועוד דסתמא קתני היתה למודה להיות רואה ולא חילק בין ראייה מרובה למועטת ואפי' קתני כל הלילה שלה אבל ציממא שריא וכן דעת הר"ה ואף הרא"ה כתב ראייה זו אלא שהוא הכרע שצריך לחוש לזמן המשכתו ולשעתיו דפ"ק דנדה ודאי מכרעת טפי דאינה חוששת אלא לעונת עיקר התחלתו וכמו שכתבו אלא שק"ל קצת הא דאמרין פ"ק דנדה (י'): גבי תנוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו שופעת כל ז' אינו אלא כראיה אחת ופוסקת הו"ל כשני ראיות אלא ראייה שניה שצריך נדה לאו בחד ראייה ראשונה שדין לה לומר דאין דמים אלא מחמת ראייה ראשונה אלא כראיה בפני עצמה חשיבין לה וכיון שכן פוסקת וחוזרת ורואה תחוש לכולו וי"ל דהתם דוקא להחויק דמים הוא שאמרנו כן ונ"מ לטורות ואי נמי לבעל ולענין כחמים אבל מכל מקום התחלת הראייה הוא העיקר לענין קביעת הווסת ואף לזיואת אורח והסתלק העיקר יסתלק העפל וכן נ"ל עיקר עכ"ל הרי שהרשב"א מסכים ג"כ לדברי הר"ה וגם הרשב"א

בספ"ק דנדה כתב כדברי הר"ה וכתב רבינו ירוחם שכן כתבו רוב הפוסקים וכן פסק המהג"ג וכו' רבינו שרמב"ם סובר כהראב"ד מנזרח בהלכותיו: ואם הגיע וסתה בימי עיבורה משהוהובר עוברת או בימי מניקתה וכו' אין צריך לפרוש סמוך לוסתה וכן לאחר הווסת מותרת אף ע"פ שלא בדקה בפ"ק דנדה (ט). אהא דתנן מעוברת ומניקה דיה שעתה בעא מיניה הווא סבא מרבי יוחנן הגיע שעת ווסתה בימי עיבורה ולא בדקה מהו ומוסיק דכיון דדמיה מסולקים לא בעיא דביקה וכן דעת רבותינו הצרפתים וכן דעת הר"ה ז"ל וכתב הרא"ש מהכא משמע דהא דאמר' אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם עונה א' סמוך לווסתן כשהיא מעוברת אין צריך לפרוש דאפילו בשעת וסתן אמר' הכא ללא בעיא דביקה ע"כ ואף על פי שהרא"ש לא כתב אלא מעוברת כתב רבינו דה"ה למניקה וכו' רבינו ירוחם ג"כ ועמם משום דמשמע להו שכלל דברי הרא"ש הוא מדכתיב על הא דמעוברת כלשון הזה והא דתנן במתניתין אף על פי שאמרנו דיון שעתן צריכה להיות בודקת אבחוה וקנה קאי ולא אמעוברת כדאמר רבי יוחנן עכ"ל וכיון דהרא"ש סמך על דברי ר' יוחנן ואשכחן דר' יוחנן משה מניקה למעוברת כדאיתא בגמרא ור' יוחנן אמר ל"ש אלא בתולה וקנה אבל מעוברת ומניקה דיון כל ימי עיבורן דיון כל ימי מניקתן ממילא משמע דסבר הרא"ש דמניקה נמי אין צריך לפרוש אפילו בשעת ווסתה וכך הם דברי הרשב"א בת"ה ובתוס' רבינו בסיומן קפ"ט: ומ"ס גבי מעוברת משהוהובר עוברת הכי תנן פ"ק דנדה (י'): אהא דתנן מעוברת דיה שעתה ובס' קפ"ט יתבאר כמה שיעור זמן הכתיב העובר: ומ"ס גבי מניקה דמיה מניקה הם כ"ד חדש משגולד הולד ואפי' מת א"צ לפרוש סמוך לווסתה עס פלוגתא דר"מ ורבנן אהא דקתני דמניקה דיה שעתה וידוע דהלכה כרבנן דאמר' אפילו גמלתו או מת דיה שעתה כל כ"ד חדש לפיכך אם היתה ד מניקתו י' וכו' שנים מטמאה מעת לעת ופירש"י דהיינו מפני שאין העטם תלוי במניקה הולד אלא מתוך צער לידה אינדיה מתפרקי' ומהי מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חדש לא שנה מת ל"ש חי: הא דמעוברת ומניקה יתבאר עוד בס' קפ"ט כתב הרשב"א שדעת הר"ה שלא אמרו במעוברת שהיא בחוקת מסולקת דמים אלא כשעבר עליה שלשה עונות ולא ראתה וי"ל חלק ועוד ואמר דלא קי"ל כדבי יוסי דאמר הכי אלא כת"ק דלמר בכל מעוברת דיה ועוד אכתוב זה בצרובה בסיומן קפ"ט בס"ד: האשה שהיתה נחנית במחבא מפני פחד והגיע ווסתה חוששת לו אפילו לא היה לה ווסת קבוע עבר היום ולא דקה מותרת שחרדה מסלקת הדמים ז"ל הרמב"ם בהלכותיו וטעמו משום דאמרין בסוף פרק בנות כותים (לט): תנן הגיע שעת ווסתה ולא דקה טעורה שחרדה מסלקת את הדמים וכתב הרא"ש בפ"ק דנדה לכ"ע ווסתות דרבנן ולא קי"ל כמתני' דהיתה במחבא ואפי' דקתני רישא הגיע עת ווסתה ולא דקה עמאה הא אמרין בפרק בנות כותים דכולה ר"מ היא וכו' אלא כולומר דבפרק בנות כותים מפרש רב יהודה דכולה ר"מ היא וה"ק אם לא היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא דקה עמאה מסלקת את הדמים והרשב"א בת"ה הביא הא דאיתא בפ"ק דנדה בעא מיניה אהא דאורייתא מאי בעי דביקה או דילמא כיון דדמיה מסולקים לא בעיא דביקה א"ל והגיע וסתה ולא דקה עמאה אלא ווסתות דאורייתא וכיון דאיכה חרדה דמיה מסולקים ולא בעיא דביקה הכא נמי דמיה מסולקים ולא בעיא דביקה וכתב חוששת לו ואפילו לכתחילה אינה צריכה דביקה והא דתנן גבי היתה במחבא מסולקת דמים היא ע"כ: והשתא מ"ס רבינו עבר היום ולא דקה מותרת וכו' פשט עת דלמ"ד ר"מ דסבר ווסתות דאורייתא מותר בה וכו' לריון דקי"ל ווסתות דרבנן אבל מה שאמר דכשהגיע שעת וסתה חוששת לו משמע ודאי דפליגא אהרשב"א וסבר דמתניתין דיעבד דוקא היא כדמשמע מפשטא אבל לכתחילה אין חילוק בין היתה

שאינה ראייה אחת וכדקאמר תלמוד פ"ק דנדה (דף י') מכלל דשופעת כי נהרה בתמייה וכי אפשר שראיה ראייה אחת ושופעת כי נהרה ו' ימים ומה אלא ששופעת ב' וג' ימים לא איירי ברואה ראייה אחת וע"ל ריש סי' ק"ך. וע"ג דהראב"ד אינו מחלק בזה דגם זה נקרא שש משך הווסת מ"מ הר"ה והרא"ש מחלקים בסברא זו ואחרים נמשך בש"ע בפסקו נ"ל ודו"ק. ועיין במ"ס בסיומן קפ"ט בס"ד אלא ראתה ע"ז לחדש זה והומצקה ראייתה וכו' ועיין עוד עס אלא מ"ס וכו' וכו' און חוששין להן אלא לשעתן ובמ"ס לשם בס"ד:

ואם הגיע ווסתה בימי עיבורה וכו'. האשה שהיתה נחנית במחבא וכו' בפ"ק דנדה (דף ט') בעא מיניה הווא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עיבורה ולא בדקה מהו קמיבעיא ליה אליבא דמ"ד ווסתות דאורייתא פירש"י אותה דביקה שהצריכה לאשה להבדק בשעת ווסתה ד"מ הוא הל"מ דאורח זמנו לא ואם בא יום וסתה ולא בדקה מחוקת לה עמאה לקמן בפ' כל הור דף י' וקא מיבעי' לן אם לא בדקה כיום ווסתה בימי עיבורה מהו עיבורה מ"מ דאורייתא דביקה דמיה מסולקין לא בעיא דביקה. א"ל תניתין רמ"א אם היתה במחבא (מחמת פחד כרכוס או ליסטיט) והגיע שעת ווסתה ולא דקה טעורה שחרדה מסלקת את הדמים טעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע ווסתה ולא דקה עמאה אלא ווסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה דמים מסולקין ולא בעיא דביקה ה"כ במעוברת דמיה מסולקים ולא בעיא דביקה:

ומ"ש רבינו דמניקה כל כ"ד חדשים דינה כמעוברת מנזרח לטעם דבדברי הרא"ש דיון מניקה שה' למעוברת דשריא בלא דביקה והא דתנן (דף י"א) אע"פ שאמרנו דיון שעתן צריכה להיות בודקת אבחוה וקנה קאי ולא אמעוברת כדאמר רבי יוחנן עלה דההיא וכו' עכ"ל ראונו לומר דבסוף (דף י') קאמר ר' יוחנן דמעוברת ומניקה דיון כל ימי עיבורן דיון כל ימי מניקתן. מעוברת משנה עס (דף י') משיועד עוברת. ומניקה אטיקתא בגמרא (ד' ט') אליבא דחכמים דהלכתא כותיבוהו אפילו גמלתו או מת כל כ"ד חדש מסולקת דמים דמתוך צער לידה אינדיה מתפרקים ודמיה מסולקים ואינו חוזרים עד כ"ד חדש ואין לדבר תלוי בניקת הולד. ומ"ס רבינו עוד דמעוברת ומניקה א"צ לפרוש סמוך לווסתה מפני שש' לטעם דבדברי הרא"ש. והקשה צ"י כיון דמתין היתה במחבא פשטינן למעוברת דלא בעיא דביקה כיון דדמיה מסולקים אם כן מאחר שכתב רבינו דמעוברת א"צ לפרוש ממנה סמוך לווסתה ואפילו לכתחילה משמע הכי הו"ל לטפוק דהיתה במחבא לכתחילה נמי א"צ לפרוש סמוך לווסתה ולמה כתב בהגיע ווסתה במחבא דחוששת לו והאריך בזה עיין עליו אבל לפענ"ד דבר ברור דהרא"ש לא היה גורם בזה בעיא דכשג' הגיע עת ווסתה בימי עיבורה ולא דקה מהו כגורסת הספרים שצידונו אלא היה גורם עת ווסתה בימי עיבורה מהו והכי מנזרח בפסקי הרא"ש וקמיבעיא ליה בלכתחילה דילמא לא בעיא

פרישה שכתב אחר זה במשך וסתה ג' ימים: (י"ח) וב"ב הרמב"ן שמועטת לכל ימי משך הוסת כי נראה דהרמב"ן סבר כהראב"ד ומוסיף עוד וס"ל שכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ונ"מ לריון פשט דסתם וסתה חוששת לטעם ז"ל סיון קפ"ט ומיהו אין זה דיוק גמור ויש לומר דנקט סמוך הוואל דבשאר נשים נקט צריך לפרוש סמוך לוסתה נקט גם בקטנ' סמוך: [ס] ולזה הסכים הרא"ש וז"ל נראה דבנייה דכשוראה ראייה מרובה כו' ובש"ע פסק דכשוראה מקורס כיון דסתה כו' כהראב"ד והכא פסק כהרא"ש וקשה דלפי מ"ס סיתרים ספקו וז"ל ובגמ' שהבי' כתב בעמנו עס דהראב"ד דסבר דישא דאסורה כל ימי משך וסתה לטעמיה אויל שסופר שאפי' שהגיע תחילת הוסת כו' כמ"ס בסיומן בפרישה וא"כ הוא מוכיח שטנא לגי תרי ונראה דבי' סבר דדוקא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל ימי משך הוסת אבל כשהוא ב' או ג' ימים לא אמרין דהכל הוא מצטרף לתחילת ראייתה ובמילא אינה אסורה אלא העונה שבה מתחיל הוסת ומ"ס לטעמיה אויל ר"ל מדסבר התם דמילא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל המשך יכול להיות דביישא מודה דאסורה כל עת המשך וז"ל מי הכריח להבי' לסבור כן לחלק בין עת המשך דישא ודישא ד"ל דסבר כרבי' ירוחם דביון קמא אין כאן אלא ב' סברות דהיינו הא' סברא דאסורה כל היום וכל הלילה והשניה סברא דאינה אסורה אלא בלילה וביים כשיעור שעת הוסת וכן משמע משמעות לשון הרא"ש שאין כאן כ"א ב' סברות וא"כ משמע דהרא"ש

פרישה שכתב אחר זה במשך וסתה ג' ימים: (י"ח) וב"ב הרמב"ן שמועטת לכל ימי משך הוסת כי נראה דהרמב"ן סבר כהראב"ד ומוסיף עוד וס"ל שכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ונ"מ לריון פשט דסתם וסתה חוששת לטעם ז"ל סיון קפ"ט ומיהו אין זה דיוק גמור ויש לומר דנקט סמוך הוואל דבשאר נשים נקט צריך לפרוש סמוך לוסתה נקט גם בקטנ' סמוך: [ס] ולזה הסכים הרא"ש וז"ל נראה דבנייה דכשוראה ראייה מרובה כו' ובש"ע פסק דכשוראה מקורס כיון דסתה כו' כהראב"ד והכא פסק כהרא"ש וקשה דלפי מ"ס סיתרים ספקו וז"ל ובגמ' שהבי' כתב בעמנו עס דהראב"ד דסבר דישא דאסורה כל ימי משך וסתה לטעמיה אויל שסופר שאפי' שהגיע תחילת הוסת כו' כמ"ס בסיומן בפרישה וא"כ הוא מוכיח שטנא לגי תרי ונראה דבי' סבר דדוקא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל ימי משך הוסת אבל כשהוא ב' או ג' ימים לא אמרין דהכל הוא מצטרף לתחילת ראייתה ובמילא אינה אסורה אלא העונה שבה מתחיל הוסת ומ"ס לטעמיה אויל ר"ל מדסבר התם דמילא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל המשך יכול להיות דביישא מודה דאסורה כל עת המשך וז"ל מי הכריח להבי' לסבור כן לחלק בין עת המשך דישא ודישא ד"ל דסבר כרבי' ירוחם דביון קמא אין כאן אלא ב' סברות דהיינו הא' סברא דאסורה כל היום וכל הלילה והשניה סברא דאינה אסורה אלא בלילה וביים כשיעור שעת הוסת וכן משמע משמעות לשון הרא"ש שאין כאן כ"א ב' סברות וא"כ משמע דהרא"ש

פרישה שכתב אחר זה במשך וסתה ג' ימים: (י"ח) וב"ב הרמב"ן שמועטת לכל ימי משך הוסת כי נראה דהרמב"ן סבר כהראב"ד ומוסיף עוד וס"ל שכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ונ"מ לריון פשט דסתם וסתה חוששת לטעם ז"ל סיון קפ"ט ומיהו אין זה דיוק גמור ויש לומר דנקט סמוך הוואל דבשאר נשים נקט צריך לפרוש סמוך לוסתה נקט גם בקטנ' סמוך: [ס] ולזה הסכים הרא"ש וז"ל נראה דבנייה דכשוראה ראייה מרובה כו' ובש"ע פסק דכשוראה מקורס כיון דסתה כו' כהראב"ד והכא פסק כהרא"ש וקשה דלפי מ"ס סיתרים ספקו וז"ל ובגמ' שהבי' כתב בעמנו עס דהראב"ד דסבר דישא דאסורה כל ימי משך וסתה לטעמיה אויל שסופר שאפי' שהגיע תחילת הוסת כו' כמ"ס בסיומן בפרישה וא"כ הוא מוכיח שטנא לגי תרי ונראה דבי' סבר דדוקא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל ימי משך הוסת אבל כשהוא ב' או ג' ימים לא אמרין דהכל הוא מצטרף לתחילת ראייתה ובמילא אינה אסורה אלא העונה שבה מתחיל הוסת ומ"ס לטעמיה אויל ר"ל מדסבר התם דמילא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל המשך יכול להיות דביישא מודה דאסורה כל עת המשך וז"ל מי הכריח להבי' לסבור כן לחלק בין עת המשך דישא ודישא ד"ל דסבר כרבי' ירוחם דביון קמא אין כאן אלא ב' סברות דהיינו הא' סברא דאסורה כל היום וכל הלילה והשניה סברא דאינה אסורה אלא בלילה וביים כשיעור שעת הוסת וכן משמע משמעות לשון הרא"ש שאין כאן כ"א ב' סברות וא"כ משמע דהרא"ש

פרישה שכתב אחר זה במשך וסתה ג' ימים: (י"ח) וב"ב הרמב"ן שמועטת לכל ימי משך הוסת כי נראה דהרמב"ן סבר כהראב"ד ומוסיף עוד וס"ל שכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ונ"מ לריון פשט דסתם וסתה חוששת לטעם ז"ל סיון קפ"ט ומיהו אין זה דיוק גמור ויש לומר דנקט סמוך הוואל דבשאר נשים נקט צריך לפרוש סמוך לוסתה נקט גם בקטנ' סמוך: [ס] ולזה הסכים הרא"ש וז"ל נראה דבנייה דכשוראה ראייה מרובה כו' ובש"ע פסק דכשוראה מקורס כיון דסתה כו' כהראב"ד והכא פסק כהרא"ש וקשה דלפי מ"ס סיתרים ספקו וז"ל ובגמ' שהבי' כתב בעמנו עס דהראב"ד דסבר דישא דאסורה כל ימי משך וסתה לטעמיה אויל שסופר שאפי' שהגיע תחילת הוסת כו' כמ"ס בסיומן בפרישה וא"כ הוא מוכיח שטנא לגי תרי ונראה דבי' סבר דדוקא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל ימי משך הוסת אבל כשהוא ב' או ג' ימים לא אמרין דהכל הוא מצטרף לתחילת ראייתה ובמילא אינה אסורה אלא העונה שבה מתחיל הוסת ומ"ס לטעמיה אויל ר"ל מדסבר התם דמילא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל המשך יכול להיות דביישא מודה דאסורה כל עת המשך וז"ל מי הכריח להבי' לסבור כן לחלק בין עת המשך דישא ודישא ד"ל דסבר כרבי' ירוחם דביון קמא אין כאן אלא ב' סברות דהיינו הא' סברא דאסורה כל היום וכל הלילה והשניה סברא דאינה אסורה אלא בלילה וביים כשיעור שעת הוסת וכן משמע משמעות לשון הרא"ש שאין כאן כ"א ב' סברות וא"כ משמע דהרא"ש

פרישה שכתב אחר זה במשך וסתה ג' ימים: (י"ח) וב"ב הרמב"ן שמועטת לכל ימי משך הוסת כי נראה דהרמב"ן סבר כהראב"ד ומוסיף עוד וס"ל שכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ונ"מ לריון פשט דסתם וסתה חוששת לטעם ז"ל סיון קפ"ט ומיהו אין זה דיוק גמור ויש לומר דנקט סמוך הוואל דבשאר נשים נקט צריך לפרוש סמוך לוסתה נקט גם בקטנ' סמוך: [ס] ולזה הסכים הרא"ש וז"ל נראה דבנייה דכשוראה ראייה מרובה כו' ובש"ע פסק דכשוראה מקורס כיון דסתה כו' כהראב"ד והכא פסק כהרא"ש וקשה דלפי מ"ס סיתרים ספקו וז"ל ובגמ' שהבי' כתב בעמנו עס דהראב"ד דסבר דישא דאסורה כל ימי משך וסתה לטעמיה אויל שסופר שאפי' שהגיע תחילת הוסת כו' כמ"ס בסיומן בפרישה וא"כ הוא מוכיח שטנא לגי תרי ונראה דבי' סבר דדוקא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל ימי משך הוסת אבל כשהוא ב' או ג' ימים לא אמרין דהכל הוא מצטרף לתחילת ראייתה ובמילא אינה אסורה אלא העונה שבה מתחיל הוסת ומ"ס לטעמיה אויל ר"ל מדסבר התם דמילא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל המשך יכול להיות דביישא מודה דאסורה כל עת המשך וז"ל מי הכריח להבי' לסבור כן לחלק בין עת המשך דישא ודישא ד"ל דסבר כרבי' ירוחם דביון קמא אין כאן אלא ב' סברות דהיינו הא' סברא דאסורה כל היום וכל הלילה והשניה סברא דאינה אסורה אלא בלילה וביים כשיעור שעת הוסת וכן משמע משמעות לשון הרא"ש שאין כאן כ"א ב' סברות וא"כ משמע דהרא"ש

פרישה שכתב אחר זה במשך וסתה ג' ימים: (י"ח) וב"ב הרמב"ן שמועטת לכל ימי משך הוסת כי נראה דהרמב"ן סבר כהראב"ד ומוסיף עוד וס"ל שכל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ונ"מ לריון פשט דסתם וסתה חוששת לטעם ז"ל סיון קפ"ט ומיהו אין זה דיוק גמור ויש לומר דנקט סמוך הוואל דבשאר נשים נקט צריך לפרוש סמוך לוסתה נקט גם בקטנ' סמוך: [ס] ולזה הסכים הרא"ש וז"ל נראה דבנייה דכשוראה ראייה מרובה כו' ובש"ע פסק דכשוראה מקורס כיון דסתה כו' כהראב"ד והכא פסק כהרא"ש וקשה דלפי מ"ס סיתרים ספקו וז"ל ובגמ' שהבי' כתב בעמנו עס דהראב"ד דסבר דישא דאסורה כל ימי משך וסתה לטעמיה אויל שסופר שאפי' שהגיע תחילת הוסת כו' כמ"ס בסיומן בפרישה וא"כ הוא מוכיח שטנא לגי תרי ונראה דבי' סבר דדוקא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל ימי משך הוסת אבל כשהוא ב' או ג' ימים לא אמרין דהכל הוא מצטרף לתחילת ראייתה ובמילא אינה אסורה אלא העונה שבה מתחיל הוסת ומ"ס לטעמיה אויל ר"ל מדסבר התם דמילא דישא דכשן הוא דבר מועט סברא לומר דגם הוא מצטרף לתחילת ראייתה וחסורה כל המשך יכול להיות דביישא מודה דאסורה כל עת המשך וז"ל מי הכריח להבי' לסבור כן לחלק בין עת המשך דישא ודישא ד"ל דסבר כרבי' ירוחם דביון קמא אין כאן אלא ב' סברות דהיינו הא' סברא דאסורה כל היום וכל הלילה והשניה סברא דאינה אסורה אלא בלילה וביים כשיעור שעת הוסת וכן משמע משמעות לשון הרא"ש שאין כאן כ"א ב' סברות וא"כ משמע דהרא"ש

למ"ד וסתו' דאורייתא אמרי' הכי כ"ש למ"ד וסתו' דרבנן דגמרי' בפ' כל הוד אמרי' דרב הונא דבסמוך רב אשי מתני הכי רב הונא אמר ל"ש אלא שאין לה וסת לימים ויש לה וסת לימים ולקפילות דכיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפן ולא חזי' אכל יס לה וסת לימים אסור לשמש קסבר וסתו' דאורייתא קסבר אפילו יש לה וסת לימים מותרת קסבר וסתו' דרבנן ופירש"י לא שנו. הא דתנן בחוקת טהרה דמשמע אפי' הגיע שעת וסתא אלא באין לה וסת לימים לחודייכו ולא קפילה אלא לקפילה ולימים וכתב הרשב"א על זה ומו"מ מסתברא לי שהוא חושש לעונה בינונית דכיון דוסתות תלוי במעשה ואימור לא קפלה ולא ראתה מחמת קפילה א"כ אני חושש שמה בא האורח בעונה בינונית מעצמו ומחשבו וימי עונתו בינונית ובה עליה כלומר לאמר שיטהר אחר עונה בינונית שיעור כיו שתוכל לטבול ובה חמור וסת התלוי במעשה מוסת הימים דוסת הימים אפי' הוסת מורחק המעשה בינונית כגון שהיה למודה לרשות מ"ה ל"ה וכיוצא בזה ובע"כ דהגיע זמן עונה בינונית מותר דהא קבוע לה וסת ואילו בוסת התלוי במעשה אימור האורח הבה מעצמו בא בעונה בינונית ולפי ההבדל הואת כל שיש לה וסת לימים ולקפילות אס עונת הוסת מרוחקת מעונת בינונית הרי זו אסורה ביום שלשים כמי שאין לה וסת כלל שחששת לעונה בינונית כמו שכתבנו למעלה וכן אס וסת הקפילות מובלע בתוך ימי העונה ולא קפלה ולא ראתה הרי זו חוששת ליום העונה עד כאן לשונו וכבר כתב רבינו דייטש אלו בשמן כסומן קפ"ט וכן נראה שהוא דעת הרמב"ן שהרי כתבו הגאונים מיימנות בפרק ד' בשמן שאם היה לה וסת הגוף ואין לה וסת יום קבוע הרי היא טהורה עד העונה כמי שאין לה וסת עד כאן ומשמע דה"ק אס היה לה וסת הגוף כגון קפילה וכיוצא בה אף על פי שהוא ביום ידוע הואיל ואין לה וסת יום קבוע שלא יאה עמו וסת הגוף כלל הרי היא טהורה עד העונה בינונית שהיא ל' יום וכדברי הרשב"א ואע"פ שהרשב"א לא כ"כ אלא גבי קפילה והרמב"ן כ"כ גבי וסת הגוף וכל אחד מוסתות הגוף בכלל נראה דהרשב"א קפילה דנקט לאו דוקא אלא חד מוסתות הגוף נקט וה"ה לאיזה משאר וסתות הגוף : וכתב עוד יש לה וסת שלא קבעתו עדיין ג"פ והוא פחות מעונה בינונית וכו' בסוף ש"ג ויעשו לומר שאע"פ שכתב שאם יש לה וסת והגיע שעת וסתא אסורה עד שתבדוק היינו דוקא ביש לה וסת קבוע אבל אס יש לה וסת שאינו קבוע והכל לפחות מל' יום א"כ בדקה ביום הוסת הוא ומיהו ביום ל' אסורה עד שתבדוק דכל שלא נקבע כל הוסת אחר הוי יום ל' כוסת קבוע כמו שכתבנו לדעתו ז"ל ומשמע לי דה"ה אס היה לה וסת שאינו קבוע והוא ליותר מעונה בינונית שצריכה בדקה יום ל' וא"כ בדקה ביום איתו וסת מאחר שלא הוקבע עדיין ולא כתב והוא פחות מעונה בינונית אלא לומר שלא היתה רגילה לראות ביום ל' וחד מתרי וימני נקט דפחות מל' ויותר מל' שום א"כ אורחא דמילתא נקט שאין רגילות להיות רואה ליותר מל' ודע דאע"כ דמטהר בלא בדקה בוסת שאין קבוע מ"מ מוששת לו וצריכה לפרוש כל אותה עונה וכמבואר בדברי רבינו כסומן קפ"ט והרמב"ם כתב בפ"ד כל הכשים שיש להן וסת בחוקת טהרה לבעליהן עד שתאמר לו ומהאני אני או עד שתחזוק נדה בשכנותיה הלך בעלה למדינה אחרת והניחה טהורה כשיבא א"כ לטבול לה אפילו מאלה ישנה הרי זה מותר לבוא עליה שלא בעונת וסתא ואינו חושש שמה נדה היא ואם הניחה נדה אסורה לו עד שתאמר לו טהורה

כתב הרשב"א חומר בוסת הקפילות וכו' : ומ"ש וכתב עוד וכו' כבר נכתב בסמוך אלא מ"ש רבינו ודוקא הכי וכו' : **כתב** ב"י בשם הראב"ד דוסת דגופה כגון מפקת אינה אסורה אלא עת קבוע לאותן הסומנים בין שאין לה אכל לפני וסתא מותרת וכו' עד כאן לשונו . ותימא הלא בפרק האשה שהיא עושה צרכיה כתב הראב"א על שם הראב"ד דכשיש לה יום קבוע לפיהוקן כשיגיע יום הפיהוק צריכה לפרוש מבטלה כל העונה כדין וסת לחודייכו וכו' רבינו בסו' קפ"ט ואין חולק על זה כמבואר בב"י כסומן קפ"ט שכל המחברים מסכימים לזה ע"ש :

קפה האשה שהיא בחוקת טמאה אסור לו לבא עליה (ה) עד שתאמר לו טבלתי (ג) ומ"מ כשאומרת לו טבלתי נאמנת ואם הוחזקה נדה בשבנותיה כגון שראוה לובשת בגדים המיוחדין לה בימי נידותה (ג) חשיבא כודאי טמאה : אמרה לבעלה טמאה אני (ד) ואחר כך אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם

אני וכתב ב"י שרבינו דקדק לפרש שתאמר לו טבלתי כלומר דאינה נאמנת לומר לא הייתי טמאה כמבואר בסמוך דכיון דודאי ראתה צריך שישאלנה ושתאמר לו טבלתי והכי משמע בת"ה הארוך בית ז' סוף ע"ב :

וב"ש ומ"מ כשאומרת לו טבלתי נאמנת איכה לתמוה אמאי הורך לכחצו כאן הלא כל הכשים נאמנות לעלמן באיסור נדה בספירת שבעה כדאיתא בפ' המדיר דקאמר תלמודא אהא דתנן ומשמעתו נדה ה"ד אי דידע כפרוש ואי ללא ידע נסמוך עלה דקאמר שמואל מניין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה ותו הוה פשיטא היא דנאמנת דהכי משמע מהא דתניא לעולם היא בטומאתה עד שתאמר טהורה היא אלמא דאם אמרה טהורה אני טבלתי נאמנת וא"כ לא היה צריך לפרש ולומר ומ"מ וכו' כיון דממילא משמע וי"ל דסד"ה דדוקא היכא דלא נודע לו ולא לאחרים דהיא נדה התם הוא דהאמנותה תורה לעצמה . אלא היכא דנודע ומפורסם שהיא בחוקת טמאה כי הכא אומא דאינה נאמנת והא דקתני עד שתאמר לו טהורה אני אינו אלא לומר שאסור לו לבא עליה בלא שאלה אלא צריך שישאלנה ושתאמר לו טהורה אני אבל ודאי צריכה היא לברר ע"י נשים שזודעים שטבלה כיון שהיתה בחוקת טמאה וכדי לטבול מפירוש זה כתב רבינו ומ"מ כשאומרת לו טבלתי נאמנת ואינה צריכה לברר שטהורה היא והכי משמע בת"ה הארוך לשם : ואם הוחזקה נדה בשכנותיה וכו' בפרק המדיר אמרין בעלה לוקה עליה משום נדה וכיון שזוהי עליה אלמא דכודאי נדה משויין לה וצריכה שתאמר לו טבלתי וכו' בת"ה הארוך לשם :

אמרה לבעלה טמאה אני וכו' בפרק שני דכתובות (דף כ"ג) וכתב הר"ר ירוחם דהיינו דוקא אחר כדי דבור אבל בתוך כ"ד נאמנת ומביאו ב"י וכן פסק הרב בהגהות ש"ע והא דאינה נאמנת פי' הרמב"ם בפ"ד אפילו אמרה דרך שחוק אמרתי לך תחילה אינה נאמנת ונסת"ת פי' דהיינו אפילו אמרה מתחילה הייתי מכחשת ומשטה הייתי כך וצריך לפרוש ממנה עד שתספור שבעה קיים ותטבול א"כ שנותנת אמתלא לדבריה וכו' ומביאו ב"י ונראה דאם היה איתו קטע ביניהם ואמרה שמתוך כעס שהיה בלבה עליו מחזוהו קטע לא ראתה לבא אליו ואמרה טמאה אני הוי כמי אמתלא מקובלת והכי משמע מדברי מהר"ז בתשובה

אני וכתב הרב המגיד שהוא ז"ל מפרש דמתניחין דכל הבאים מן הדרך נשיהם להם בחוקת טהרה וכו' נשים לה וסת בדוקא והוא סבר דהא דלמר ריש לקיש והוא שבה אמאלה בתוך ימי עונתה מאי עונתה וסתא כלומר שאם בא ביום וסתא אסור שמה תראה בשעת תשמיש אבל אס עבר עונת הוסת אפי' לא עברו אחריו ימים שתוכל לספור בהם הרי היא בחוקת טהרה ואין חוששין שמה ראתה בשעת הוסת וכדריב' בר רב הונא ורבה דאמרי אפילו הגיע עונת וסתא מותרת וסתו' דרבנן ורבי יוחנן דאמר מחשב ימי וסתא פירוש אס עברו ימי ספירה ושתוכל לטבול ס"ל וסתו' דאורייתא ולא ק"ל כוותיה וזה נראה דעת ההלכות שכתבו הא דתניא בפ"ק חמרים ופועלים ונכאים מביית המשתה נשיהם להם בחוקת טהרה כד"ה בשכנותיה עברה אלא הניחה בחוקת טמאה לעולם היא בטומאתה עד שתאמר טהורה אני עד כאן ולא חילקו בין עברה עונת הוסת ללא עברה עכ"ל (ז) וכו"כ הר"ן בפ"ג דשבוטות שהוא דעת הר"ף והרמב"ם ז"ל וכתב בסוף דבריו שזו קולא יתירא היא שלא לחוש לא לוסת ולא לעונה כלל : **כתב** הראב"ד בספר בעלי הכפש הא דלמרין כל אותה עונה אסורה דוקא בוסתות דיומיה אבל וסתות דגופה כגון מפקת ומעששת ומוששת וכל אותם השנויים במשמעותי פירק האשה שהיא עושה צרכיה (סג) אינה אסורה אלא עת וסתא בלבד בין שיש לה וסת קבוע לאותן הסומנים בין שאין לה אכל לפני וסתא מותרת ולא ראתה מותרת עלה במתניחין (סס) רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות משמע ה"ק כי היכי דוסתות דגופה לא מתסרה אלא לשעתה ולאין לאו לרבי יהודה בר פלוגותיה אלמא בוסתות דגופה לא פליגי רבי יהודה ודוקא נשיה רגילה לראות כל הראיה בתוך הוסת אבל אס רגילה לראות מנחה אחר הוסת אסורה מיה ואלו כל היום צריכה בדקה אחר הוסת כדי ליעטר הוסת וכדי להחירה לבעלה עונה אלה קודם הוסת מיה מותרת בלא בדקה עכ"ל :

קפה האשה שהיא בחוקת טמאה אסור לו לבוא עליה עד שתאמר לו טבלתי בספ"ק דנדה (יב) . ת"ר חמרים ופועלים והנכאים מביית המשתה נשיהם להם בחוקת טהרה כד"ה בשכנותיה עברה אלא הניחה בחוקת טמאה לעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני וכתב רבינו לכתוב עד שתאמר לו טהורה אני לאו למימרא שתאמר לו לא הייתי טמאה דאינה נאמנת לומר כך כדבסמוך אלא היינו שאומרת לו טבלתי ופשיטא דכשעברו ימים שיעור שתוכל לספור ולטבול מיירי דאל"כ כי טבלה מאי הוי ואעפ"כ אסור לו לבא עליה בלא שאלה כמו שכתבנו בסומן קפ"ט וכו' א"ר יוחנן בעלה מחשב ימי וסתא ובהא עליה בלא בספק ראתה אכל בודאי ראתה כגון הכא שהיא בחוקת טמאה לא אמר אלא אסורה עד שתאמר לו טבלתי כשאומרת לו טבלתי נאמנת הכי משמע מהא דתניא לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני ונדהויה אמרין בפרק המדיר (עב) . אהא דתנן ומשמעתו נדה הכי נודע דידע כפרוש עלה דאמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה : ודע שכתב שם הראב"א אפי' מאלה נכונים מלובלכים נדס נאמנת לומר בשוק של טבחים עברתי או בדם כפור נתעסקתי ע"כ וכתבו רבינו ירוחם ז"ל : אם הוחזקה נדה בשכנותיה וכו' חשיבא כודאי טמאה כלומר ואסור לו לבוא עליה עד שתאמר לו טבלתי והיינו דלמרין בסוף קידושין (פ) ופ"ה המדיר (סס) אמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה וכיון דבעלה לוקה עליה אלמא כודאי נדה משויין לה וכו"כ הרשב"א ז"ל ופירש"י הוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדי נידותה : אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה : הורה אני אינה נאמנת פשוט כפ"ב דכתובות (דף כב) . וכתב רבינו ירוחם דהיינו דוקא אחר

דרכי משה
(ז) וכן מבואר לקמן סי' קפ"ח ובמדרכי ה"ג דף של"א ובמ"י סי' דמ"ב :

פרישה
מפרש רבמח דקטנה שאין דרכה לטבול אס לא שבעלה תכנס עמי טהור : (כו) והוא פחות מעונה בינונית (עונה בינונית הוא ל' יום עכ"ל) גגון שראתה מל"ה כו' וכתב ב"י ומיחו ביום שלשים אסורה עד שתבדוק דכל שלא נקבע לה וסת אחר הוי יום ל' כוסת קבוע ומשמע לי דה"ה אס היה לה וסת קפילה קבוע והוא יותר מעונה בינונית שצריכה בדקה ביום ל' וא"כ בדקה ביום איתו וסת מאחר שלא הוקבע עדיין ולא כתב והוא פחות מעונה בינונית אלא לומר שלא היתה רגילה לראות ביום ל' וחד מתרי וימני נקט דפחות מל' ויותר מל' שום א"כ אורחא דמילתא נקט שאין רגילות להיות רואה ליותר מל' ועד"ר . גם י"ל דלרבותא נקט אס ראתה מל"ה דאע"כ דהוא בת דמים ודרי ראתה קודם עונה בינונית אפי' אינה מוששת ק"ו כשלא ראתה אלא לל"ה ימים דאינה בת דמים דאינה מוששת וק"ל :

סי' קפה (ה) עד שתאמר טבלתי (דקדק רבינו בן לומר מה שאמרין בגמרא עד שתאמר לו טהורה אני וכתב רבינו ב"י : (ב) ומ"מ כשאומרת טבלתי נאמנת פי' (א) חשיבא כודאי טמאה ובעלה לוקה עליה שאומרת לו טבלתי : (ג) וא"כ חשיבא כודאי טמאה ובעלה לוקה עליה שאומרת טהורה אני פי' אסר כדי דבור רבינו ירוחם : שאל

פרישה
מפרש רבמח דקטנה שאין דרכה לטבול אס לא שבעלה תכנס עמי טהור : (כו) והוא פחות מעונה בינונית (עונה בינונית הוא ל' יום עכ"ל) גגון שראתה מל"ה כו' וכתב ב"י ומיחו ביום שלשים אסורה עד שתבדוק דכל שלא נקבע לה וסת אחר הוי יום ל' כוסת קבוע ומשמע לי דה"ה אס היה לה וסת קפילה קבוע והוא יותר מעונה בינונית שצריכה בדקה ביום ל' וא"כ בדקה ביום איתו וסת מאחר שלא הוקבע עדיין ולא כתב והוא פחות מעונה בינונית אלא לומר שלא היתה רגילה לראות ביום ל' וחד מתרי וימני נקט דפחות מל' ויותר מל' שום א"כ אורחא דמילתא נקט שאין רגילות להיות רואה ליותר מל' ועד"ר . גם י"ל דלרבותא נקט אס ראתה מל"ה דאע"כ דהוא בת דמים ודרי ראתה קודם עונה בינונית אפי' אינה מוששת ק"ו כשלא ראתה אלא לל"ה ימים דאינה בת דמים דאינה מוששת וק"ל :

אלה באשה עסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיה בדיקה ומסוק דאפילו בשאין לה וסת קאמר ללא בעיה בדיקה כל שאינה עסוקה בטהרות וגרסין הו גמרא (יב.) א"ר א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת א אסורה לשמש ומסוק בגמרא דכל לה וסת והא דקאמר דאשה דאין לה וסת אסורה לשמש בעסוקה בטהרות דוקא היא וכתב הכי תניא אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ויוצא ולא יחזור עולמית דברי ר"מ ר"ח בן אנטונינוס אומר משמשת בשני עדים הן הן תקינה הן הן עיוותיה אמר רב יודא אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטונינוס. ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא וימנא ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר שמואל כל לבעלה לא בעיה בדיקה דא"ר א"ר א"ר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות מאן דמתייב הא לא מתני הא ופי' רש"י הא אמרה שמואל חדא וימנא כדמתניב ואולי מדרבי אבא בר ירמיה מינה שמעינן דס"ל לשמואל דבעסוקה בטהרות בעיה בדיקה לבעלה ושאינה עסוקה לא בעיה בדיקה. מאן דמתני הא לא מתני הא לעולם בעסוקה בטהרות ודקשיא לך תרמי למה לי רב יודא דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דרבי אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יודא ופי' קשיא לך הא רב יודא נמי אמרה דאמר רב יודא לעיל גבי מתני דקתני בשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ואמר רב יודא אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה וכו' לאו פירכא היא דרב יודא לא אשמעינן התם בעסוקה מידי דמתתני' הוה שמעינן ב"ל שמעו בין אינה עסוקה ואתא רב יודא למימר ואשמעינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיה בדיקה והכא אשמעינן דהלכה כרבי חנינא וכוותיה משנה דעסוקה בטהרות בעיה בדיקה והכא עיקר דמפרשי כי האי לישנא והאמר שמואל חדא וימנא לעיל דאוקימנא למתני דקתני משמשת בעדים בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא וכו' לעולם דשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יודא לא תקשי אמוראי ניבחו אליבא דשמואל וטועים בדבר דא"כ קשיא דרב יודא אדרב יודא הא איכה גביה אמר דשאינה עסוקה לא בעיה בדיקה וכו' קשיא דרב יודא מדרביו שהוא סובר שאינה צריכה בדיקה לבעלה כלל אפילו אין לה וסת וכו' הרשב"א והר"ן והב"ב מיימנויות בפ"ד שזכו דעת רש"י ודלא כדכתב המרדכי במסכת שבעות דלפי דברי רש"י ב"פ סמ"ג שאפילו אין לה וסת א"כ לבדוק ענמה לא שחרית ולא בין השמשות ולא בשעת תשמיש וכו' בסה"ת דאפילו לרבינו יעקב דמוקי לה פסקא דרבי חנינא בן אנטונינוס דמזכיר בדיקה אף לבעלה הא מתיר אידך רב יודא אמר שמואל דאמוראי אחרוני טובא ובעל סופרים הלך אחר המיקל וכן כתב הג"מ בפרק ד' והמרדכי בריש שבעות שדעת רשב"ס ור"י וס"ה והמתנה דכל לבעלה לא בעיה בדיקה אפילו אין לה וסת בין קודם תשמיש בין לאחר תשמיש ולא שחרית ולא ערבית ואפי' אם רוצה להחמיר ע"ע לבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש לא שכינת לה דא"ל לבו נוקטו וכו' ברובא וכתבו עוד הב"ב שכתב רבינו שמחה דאחר תשמיש אינה רשאה אבל קודם תשמיש מותר ור"ס היה מורה באשתו שהיתה בודקת תמיד אחר תשמיש שלא היה לה לעשות עוד דאע"פ שאין לה וסת למה שזכר בדבר שחמור לה תשמיש אחר תשמיש כדאמר שמואל וכו' וירא לא חבדוק דא"כ לבו נוקטו ופורש וכתבתי בסיון קפ"ד: ובתב הר"ן בדיקה דשבעות דלדעת רש"י אע"ג דרבי מאיר ורבי חנינא בן אנטונינוס מייירי לבעלה קאמר שמואל דהלכה כר' חנינא בעסוקה בטהרות אבל בשאינה עסוקה אין הלכה כמותו ולי' כיון דרבי מאיר ורבי חנינא ס"ל דאסורה לשמש בלא בדיקה היכי פסקו שמואל ללא כחוד ואמר לבעלה לא בעיה בדיקה איכא למימר דסמך אמתני' דתנן בפרק כל (עו.) כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ומשמע ליה שמתא אפי' אין לה וסת:

לה וסת צריכה בדיקה משום דא"כ קשיא דרב יודא אדרב יודא. וכו' הר"ן ע"ש רש"י אבל המרדכי כתב בשם פירש"י אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לבעלה וכן פי' ר"ת וע"ש ותמיה גדולה הוא על מ"ש כך בשם רש"י וקרוז לומר שהוא ט"ס וצריך להגיה פר"ח במקום פירש"י אבל מ"ש בשם ר"ת כך כתב בספר התרומות בשמו בסיון ז"ג וע"ש והא דלפי רש"י א"כ בדיקה לבעלה אלא בעסוקה בטהרות מפרש לשם תלמודא דה"ט דמגו דבעיה בדיקה לטהרות בעיה נמי בדיקה לבעלה פי' מגו דבעי' בדיקה לאחר תשמיש משום טהרות דשמה תמנא דם לאחר תשמיש טהרה מחמת תשמיש ואיכא קולקול בטהרות בעיה בדיקה נמי לבעלה לפני תשמיש אבל באינה עסוקה בטהרות ללא בעיה בדיקה לאחר תשמיש לא בעיה בדיקה לבעלה אף לפני תשמיש אפי' אין לה וסת: ומ"ש ור"ח פסק וכו'. כ"כ הר"ש משמו והיינו כמות מפרשי שהביא רש"י בפירושו ומה שדחה רש"י פסק זה דא"כ קשיא דרב יודא אדרב יודא תירץ הר"ן דאמוראי ניבחו ואלוהי דרב יודא:

יה

בדיקה וכו' ספ"ק דנדה ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מונות ולא בלאות ויוצא ולא יחזור עולמית דברי ר"מ ר' חנינא בן אנטונינוס אומר משמשת בשני עדים הן הן עיוותיה הן הן תיקוניה אמר רב יודא אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטונינוס ופי' רב אלפס בסוף פרק אלמנה ניונית דמשמשת בשני עדים פי' אחד בשלו ואחד בשלה אם ראתה ג' פעמים בשלו או בשלה הן עיוותיה שתנא בלא כתובה וכו' דלאו בת תשמיש היא. והן תיקוניה אם לא נמצא דם בג' פעמים הרי היא ככל הנשים וצריכה בלא בדיקה והקשה הר"ש עליו כמה קושיות ואחת מן הקושיות הוא ועוד תימה הוא מה מועיל אם שמשה ג' פעמים בלא דם להיוותה ככל הנשים הלא לעולם איכא למוחז עמה תראה חתונה כיון שאין לה וסת ופי' הר"ש דמשמשת בשני עדים אחד לה לפני תשמיש ואחד לה לאחר תשמיש וכן תעשה כל ימיה אם לא תראה ג' פעמים אחר תשמיש דלא היא אסורה לבעול זה והן עיוותיה אותו דלאחר תשמיש דמודיע את תפוסם נדה תותחו והן תיקוניה אותו דלפני תשמיש כי אותו העד מתקנה ומתירה לשמש ומבואר מדברי רבינו דהבין מדברי הר"ף דא"כ לבדוק בעד התשמיש ולכן אמר שהרמב"ן הוכיח על דברי הר"ף לבדוק גם קודם כל תשמיש ותשמיש וכן הבין גם הר"ש כמפורש מתוך קושיותיו וכך פי' הרשב"ד בספר בעלי הנפש לדעת הר"ף ומצינו ב"ו ותימה גדולה ללא מצריך בדיקה לפני תשמיש ומצריך אחר התשמיש ואיכא מסבירא אבל מדברי המרדכי בשבעות שכתב וז"ל משמשת בשני עדים חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש והן הן עיוותיה שמודיעין אותה שהיא טמאה ותיקוניה שאם לא נמצאת טמאה מוצרת וא"כ לגרשה עיין באלפס וז"ל אלמנה ניונית עכ"ל מבואר מדברי דאע"פ דמפרש כפי' הר"ש דב' עדים חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש מ"מ הן תיקוניה הוא אומר על העד דלאחר התשמיש דמעייר על תיקוניה שזוהרת לבעלה וא"כ לגרשה כפי' האלפס וז"ל עיין באלפס ומבואר עוד במרדכי שם דמפרש דאף האלפס סובר דצריכה לבדוק לפני תשמיש דאע"ג דמפרש ב' עדים אחד לו ואחד לה מ"מ בעד שלה בודקת ענמה תחלה לפני תשמיש ואם מצאה ענמה טהורה בודקת ענמה באותו עד גם לאחר התשמיש ולא היה צריך לפרש דפשיטא הוא דכיון דצריכה לבדוק לאחר תשמיש כל שכן לפני תשמיש כדפרי' אלא שהיא צריכה לפרש דבריה עד שני לבדוק לבדוק בן אחר תשמיש דשמה אף ע"ג דאשה לא תמצא בעד שלה לאחר תשמיש כלום ובעל ימצא טיפת דם על שולו א"כ איכא הוא לא ימצא כלום על שולו והיא תמצא על שלה טיפת דם אבל לפני תשמיש פשיטא דצריכה בדיקה בעד שלה ומשום הכי כתב המרדכי דל"ל דדעת האלפס כפירש"י ור"ת דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לבעלה לעולם והוא משום דקשיא ליה מפני מה פירש הר"ף הן הן תיקוניה על העד דלאחר התשמיש ולא פירש אותו על העד דלפני התשמיש דמתקן אותו ומתירה לבעלה ככל הנשים דהא בעל כרחך צ"ל דאף לפני תשמיש צריכה בדיקה לכל הפחות ג' פעמים כמו לאחר תשמיש וא"כ הו"ל לפרש הן הן תיקוניה גם על הבדיקה דלפני תשמיש אלא ודאי צ"ל דל"ל להרי"ף דהן תיקוניה הוה דומיא דהן עיוותיה דבג' פעמים בלבד מעידין על העיוות אף הן תיקוניה בג' פעמים בלבד הוחזקה שאינה רואה דם ומתקנין אותה והשתא בע"כ דאין תיקון זה דג' פעמים אלא בבדיקה דלאחר התשמיש דמתרת לבעלה וא"כ לגרשה דאילו בבדיקה דלפני תשמיש צריכה לבדוק לעולם דכיון דאין לה וסת חייבין שמה תראה עכשו ולכן צריכה לבדוק לפני תשמיש כל ימיה ואת היא דעת המרדכי בפ' דברי הר"ף ללא כהרשב"ד והר"ש ורבינו ולפי זה התייבחה התימה שמה הר"ש על הן תיקוניה דהוה מועיל אם שמשה ג' פעמים בלא דם להיוותה ככל הנשים וכו' דהלא למאי דס"ל להרי"ף דג"פ אינן אלא לאחר התשמיש אבל לפני התשמיש צריכה בדיקה לעולם ניהא ודאי דמצרפים יחד מה שהוחזקה שלא לראות דם בג"פ עם מה שזדקת תמיד לפני תשמיש ולא תמצא דם דשוב א"כ לבדוק אחר התשמיש גם שאר קושיות הר"ש התייבחו בדרך זה דפרישות להרי"ף לפי מ"ש המרדכי ומדברי ב"ו שכתב תחלה לדעת הר"ף דצריכה בדיקה ג"פ לפני תשמיש ולאחר התשמיש וכתב א"כ ואלא כדברי המרדכי שכתב שרואה דלעת האלפס דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לבעלה ולא חילק בין ג"פ הרשונים לשאר פעמים עכ"ל משמע דהבין מדברי המרדכי דלאלפס אף לאחר התשמיש צריכה בדיקה היותר מג"פ והא ודאי ליתא כמבואר להדיא בכל ספרי הר"ף דלאחר התשמיש א"כ בדיקה אלא בג"פ אלא דלפני התשמיש קאמר המרדכי דלאלפס נמי צריכה בדיקה

ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות מאן דמתייב הא לא מתני הא ופי' רש"י הא אמרה שמואל חדא וימנא כדמתניב ואולי מדרבי אבא בר ירמיה מינה שמעינן דס"ל לשמואל דבעסוקה בטהרות בעיה בדיקה לבעלה ושאינה עסוקה לא בעיה בדיקה. מאן דמתני הא לא מתני הא לעולם בעסוקה בטהרות ודקשיא לך תרמי למה לי רב יודא דמתני הא משמיה דשמואל לא מתני הא דרבי אבא ורבי אבא לא מתני הא דרב יודא ופי' קשיא לך הא רב יודא נמי אמרה דאמר רב יודא לעיל גבי מתני דקתני בשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ואמר רב יודא אמר שמואל לא שנו אלא בעסוקה וכו' לאו פירכא היא דרב יודא לא אשמעינן התם בעסוקה מידי דמתתני' הוה שמעינן ב"ל שמעו בין אינה עסוקה ואתא רב יודא למימר ואשמעינן משמיה דשמואל דשאינה עסוקה לא בעיה בדיקה והכא אשמעינן דהלכה כרבי חנינא וכוותיה משנה דעסוקה בטהרות בעיה בדיקה והכא עיקר דמפרשי כי האי לישנא והאמר שמואל חדא וימנא לעיל דאוקימנא למתני דקתני משמשת בעדים בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא וכו' לעולם דשאינה עסוקה ודקשיא לך דרבי אבא בר ירמיה אהא דרב יודא לא תקשי אמוראי ניבחו אליבא דשמואל וטועים בדבר דא"כ קשיא דרב יודא אדרב יודא הא איכה גביה אמר דשאינה עסוקה לא בעיה בדיקה וכו' קשיא דרב יודא מדרביו שהוא סובר שאינה צריכה בדיקה לבעלה כלל אפילו אין לה וסת וכו' הרשב"א והר"ן והב"ב מיימנויות בפ"ד שזכו דעת רש"י ודלא כדכתב המרדכי במסכת שבעות דלפי דברי רש"י ב"פ סמ"ג שאפילו אין לה וסת א"כ לבדוק ענמה לא שחרית ולא בין השמשות ולא בשעת תשמיש וכו' בסה"ת דאפילו לרבינו יעקב דמוקי לה פסקא דרבי חנינא בן אנטונינוס דמזכיר בדיקה אף לבעלה הא מתיר אידך רב יודא אמר שמואל דאמוראי אחרוני טובא ובעל סופרים הלך אחר המיקל וכן כתב הג"מ בפרק ד' והמרדכי בריש שבעות שדעת רשב"ס ור"י וס"ה והמתנה דכל לבעלה לא בעיה בדיקה אפילו אין לה וסת בין קודם תשמיש בין לאחר תשמיש ולא שחרית ולא ערבית ואפי' אם רוצה להחמיר ע"ע לבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש לא שכינת לה דא"ל לבו נוקטו וכו' ברובא וכתבו עוד הב"ב שכתב רבינו שמחה דאחר תשמיש אינה רשאה אבל קודם תשמיש מותר ור"ס היה מורה באשתו שהיתה בודקת תמיד אחר תשמיש שלא היה לה לעשות עוד דאע"פ שאין לה וסת למה שזכר בדבר שחמור לה תשמיש אחר תשמיש כדאמר שמואל וכו' וירא לא חבדוק דא"כ לבו נוקטו ופורש וכתבתי בסיון קפ"ד: ובתב הר"ן בדיקה דשבעות דלדעת רש"י אע"ג דרבי מאיר ורבי חנינא בן אנטונינוס מייירי לבעלה קאמר שמואל דהלכה כר' חנינא בעסוקה בטהרות אבל בשאינה עסוקה אין הלכה כמותו ולי' כיון דרבי מאיר ורבי חנינא ס"ל דאסורה לשמש בלא בדיקה היכי פסקו שמואל ללא כחוד ואמר לבעלה לא בעיה בדיקה איכא למימר דסמך אמתני' דתנן בפרק כל (עו.) כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ומשמע ליה שמתא אפי' אין לה וסת:

ובתב

הר"ש בספ"ק דנדה ש"ת פירש כפירושו השני שסתר רש"י ופסק הלכה כר' חנינא בן אנטונינוס ולפי' זה אפי' בשאינה עסוקה בטהרות כל שאין לה וסת אסורה לשמש בלא עדים. ומה שהקשה רש"י לאותו פירוש דא"כ קשיא דרב יודא אדרב יודא כתב הג"מ בפ' ד' שקל לתרין והר"ן תירץ בפרק ב' דשבעות דאמוראי ניבחו ואלוהי דרב יודא וכתב רבינו ירוחם דלר"ח נמי מעוברת א"כ בדיקה אפילו הגיע וסתה וכתב הר"ן בפרק הנזכר שמדברי הר"ף נראה שהוא סובר כדברי רש"י באשה שיש לה וסת דא"כ בדיקה. ודע שהר"ם הביא ברייתא זו בס"פ אלמנה ניונית וכתב בלשון הזה רבי חנינא בן אנטונינוס אומר משמשת בשני עדים והן תיקוניה ועיוותיה שאם משמשת פעם אחת ושניה ושליש בעדים וימצא על עד שלה או על כל פעם ופעם הרי הן עיוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ותנא בלא כתובה ואם שמשה ב' עדים אחד לו ואחד לה שלש פעמים ולא נמצא דם באחד מהם הרי הן תיקוניה והרי היא ככל הנשים אמר רב יודא אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטונינוס עכ"ל וכתב הר"ן בפרק ב' דשבעות שרואה שהוא ז"ל סובר דאע"ג דק"ל דכל אשה שאין לה וסת לא בעיה בדיקה לבעלה היינו לאחר שתתא מחזקת ג"פ שלא תהא רואה מחמת תשמיש אבל מחמת חוששין לה וכן פירש הרשב"א בת"ה דברי הר"ף: והרא"ש הביא בספ"ק דנדה דברי הר"ף וכתב עליהם השתא לדברי רב אלפס המשמשת בעדים דקאמר ר"ח היינו לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה מאי קא פריך אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא וימנא מה ענין הא דשמואל הכא שמואל קאי אשעה שהיא עוברת לשמש ביתה וקאמר באשה עסוקה בטהרות דמגו דבעיה בדיקה לטהרות בעיה בדיקה לבעלה עסוקה בטהרות הא אמרין כל לבעלה לא בעיה בדיקה הא ר"ח נמי מודה שא"כ

לפני תשמיש ור"ח איירי בבדיקה שלאחר תשמיש ועוד מאי פריך ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמרין כל לבעלה לא בעיה בדיקה הא ר"ח נמי מודה שא"כ בדיקה לבעלה תמיד אלא שלשה פעמים להתחוק שלא תראה מחמת תשמיש שמואל

דרישה

פי' קפ"ו [א] פירש רב אלפס שבודקת אחר תשמיש כו' כך הוא הגיוסא הנכונה פי' דס"ל לרב אלפס כו' ויש גורסים בדברי הר"ף אף לאחר כו' ולי' כלל מרש שהרי מה שסיים ומנא דם על שולו כו' אינו שייך אלא לאחר תשמיש וכן סיים למטה ולא נמצא לא בשולו כו' ועוד דא"כ מה זה שכתב רבינו וכו' הרמב"ן אלא שהוסיף עינין בדיקה אחד לה קודם כל תשמיש כו' הא גם הר"ף ס"ל דאף קודם תשמיש צריכה בדיקה וא"ל שהלכותא בין סרי"ף והרמב"ן היא שלרמב"ן צריכה בדיקה קודם כל תשמיש ותשמיש משא"כ להרי"ף דאין

פרישה

בי דף קפ"ו פי' ע"ש (ומש"ש א"א ז"ל בסיון ק"ז ספ"י מ"ד עכ"ס): (ב) אפי' אין לה וסת דה"ל כיון שאין לה וסת יש למוט שמה תפוסם נדה תתמו (ומש"ס ה"א דיש לה לבדוק אחר תשמיש וכו' שיתבאר עכ"ס): (ג) פי' רב אלפס שבודקת אחר תשמיש כו' כך הוא הגיוסא הנכונה פי' דס"ל לרב אלפס דקודם תשמיש אין צריכה בדיקה כלל רק לאחר תשמיש ועד"ל: (ד) אם עשתה כן ג' ימים ס"ל ג"פ: (ה) ובמצא דם על שולו או על שלש ג"פ רצופים וקא חזקת בוס אחר זה דומיא דשור המועד רש"י: (ו) ולא נמצא לא בשלה ולא בשלו בכל פעם כו'

חרושי הגהות

קפ"ו א אסורה לשמש עד שתבדוק כ"ה בגמרא וכ"ל גם בסמך: ב הב"ח כתב דקרוב להיות דמ"ס הוא וצ"ל ר"ח במקום רש"י:

תולה נוספת ותולה נוספת כשזו לה מכה לומר דם זה
 ממכה הוא דלם אין לה מכה פשיטא דאין לה לומר מן הסתם דם זה טהור ומן
 המכה הוא זה כיון שאינו שעת הוסת דלילמא מקרה היה לה שרואה דם בין וסת
 וסת שהרי אפי' מצאה כהם בין וסת לוסת אס' אין לה דבר לתלות בו עמ"ה
 ב"ה ברואה דם ואל"ל ברואה מחמת תשמיש
 דעמ"ה דלרביינא אס' אין לה מכה וכך
 במדברי מהר"א זכתינו סימן מ"ז מדברי
 המרדכי הללו אלא דל"ע דתחילה כתב
 המרדכי דתולה נוספת וכו' דמשמע אף
 על פי שאינה יודעת דמכה מוציאה דם
 ואס"כ כתב ונאמנת אשה וכו' דדוקא
 ציודעת שז"ל דם מן המכה תולה זה אצל
 מספק אינה תולה זה ויש לתרץ דהא שכתב
 בסוף חיינו דאין לה וסת הילכך דוקא
 שזודעת שז"ל דם מן המכה אצל תחילת
 דבריה דם זה דלמא דמי וסת וסת תולה

רואה מחמת תשמיש [א] ואם יש לה מכה באותה מקום תולין
 אותה בדם מכתה (יב) ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה (יג) אין
 תולין מדם מכתה ונאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום
 (יד) [ב] שדם זה יוצא ממנה : כתב הראב"ד והאידינא (טו) לא סמכינן
 אהך בדיקה להתיירה (טז) ועוד אפי' אם הוא ידוע שהוא מן הצדדין
 הרי בנות ישראל גורו על כל רואה טיפת דם כהרדל שצריכה זו
 נקיים (יז) ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא ודאי סמכינן עלה
 ואם

צוה דם כדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד וכדברי הרמב"ם בהלכותיו וכדברי הרשב"א ז"ל
 כת"ה אצל רש"י פירש ואם יש לה וסת לקלוקל הוה שאינה רואה כל שעה מומת
 חשמים אלא לפרקים תולה נוספת ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת ע"כ ונראה
 דהני תרי פירושי הלכתא נינהו דלא פליגי אלא בפירושה דמילתא ולא לענין דינא
 והמרדכי כתב דריש שבועות אס' יש לה
 וסת זמן קצוב שהיא רואה נדה תולה
 נוספת שיכולה לומר זה הדם שהיתה רואה
 טהור ג' שבועות לא הגיע וסת (ג) :
 ואם יש לה מכה צלוחי מקום תולין אותה
 בדם מכתה ואם דם מכתה משונה מדם
 ראייתה אין תולין בדם מכתה גם זה שם
 בצרייתא וכתב ה"ה בפ"ד בשם הרשב"א
 ז"ל דדוקא שכתב שיהא משונה הא לא
 כתב דתולין תולה לפי שהאשה בחזקת
 טהרה עומדת עד שתראה ודאי וכל י"ט
 לה לתלות תולה וכו' הרא"ש וכמו שאכתוב

צוה דם כדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד וכדברי הרמב"ם בהלכותיו וכדברי הרשב"א ז"ל
 כת"ה אצל רש"י פירש ואם יש לה וסת לקלוקל הוה שאינה רואה כל שעה מומת
 חשמים אלא לפרקים תולה נוספת ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת ע"כ ונראה
 דהני תרי פירושי הלכתא נינהו דלא פליגי אלא בפירושה דמילתא ולא לענין דינא
 והמרדכי כתב דריש שבועות אס' יש לה
 וסת זמן קצוב שהיא רואה נדה תולה
 נוספת שיכולה לומר זה הדם שהיתה רואה
 טהור ג' שבועות לא הגיע וסת (ג) :
 ואם יש לה מכה צלוחי מקום תולין אותה
 בדם מכתה ואם דם מכתה משונה מדם
 ראייתה אין תולין בדם מכתה גם זה שם
 בצרייתא וכתב ה"ה בפ"ד בשם הרשב"א
 ז"ל דדוקא שכתב שיהא משונה הא לא
 כתב דתולין תולה לפי שהאשה בחזקת
 טהרה עומדת עד שתראה ודאי וכל י"ט
 לה לתלות תולה וכו' הרא"ש וכמו שאכתוב

כתב הרשב"א והאידינא לא סמכינן אהך בדיקה להתיירה כלומר לפי שאין
 בקיאות בה ועוד שאפי' אם היינו בקיאים יודיע לנו שהוא מן הצדדין
 הרי בנות ישראל החמירו על עצמן וכו' ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא ודאי
 סמכינן עלה ואם ידוע שהוא זה מן הצדדין טהרה נפסקי הרא"ש פרק מינוקות
 הביא דברי הרשב"א וכתב דאין נראין דמה בקיאות שייך בבדיקה זו אם הדם
 הוא בראש המוך וגם הרי"ף הביא בהלכותיו לומר שסומכין על בדיקה זו לעשות
 מעשה ומ"ש הראב"ד שגורו בנות ישראל על כל רואה טיפת דם כהרדל שישכת
 עליו ז' נקיים אפי' ידוע שזה מן הצדדין לא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בהלמוד
 רבי יורא הוא דלמא בנות ישראל החמירו עצמן בסתם ראייה הוא דקאמר אצל
 אס' ידוע שזה מן הצדדין וזה לא החמירו לעמאות דם המכה אלא לנו אלא מה
 שאנו מוצאים בהלמוד ואם אדם חשוד מרוב עוונותיו ופרישותו אינו רואה לסמוך
 על עצמו לעשות מעשה ינהוג מדת פרישותו לעצמו אצל לא יתכן לכתוב בספר
 להורות בו לדורות הבאים כי מצינו הרבה בהלמוד שחשו חכמים לתקנת עגונות
 והקלו מאד כ"ש שלא יורה אדם להחמיר מדעתו אס' לא שיצו רשות צדקות
 מן ההלמוד עכ"ל ודעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' איכורי גיאה כדעת הרא"ש ז"ל
 וכן דעת הרשב"א ז"ל כת"ה ודעת הר"ן ז"ל בפ"ב דשבועות וכתב שכן נראה שהוא
 דעת הרי"ף ז"ל וכבר כתבתי בסיומן זה שכתבו הגמ"י שבה מעשה לפני ר' יעקב
 והתיר בבדיקת שפופרת וכתבו עוד דעל בדיקת שפופרת אפי' לבעל נפש ראוי לסמוך
 וכתבו הרשב"א והר"ן ז"ל דאף ראב"ד ז"ל מודה שאם צדקה ומצאה טהרה שאין מוציין אותה מבעלה :

כתב הרשב"א והאידינא וכו' . כ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן משמו והשיגו עליו
 ונראה שדעת הראב"ד דודאי בבדיקה הוא שאם יראה נמצא בראש המכחול
 אין לה תקנה ואם לא יראה נמצא בראש אף ע"כ שלא יראה נמצא שום דם אף בן
 הצדדין היא טהרה וכו' אס' נמצא מן הצדדין דטהרה וזה יוכל כל אדם להבחין אס'
 הוא מן הצדדין אס' לאו אלא שאין אנו בקיאים אס' הכניס השפופרת עד מקום שהשמש
 דם אס' לאו . ואמר עוד הראב"ד שאפי' ידוע הוא שזה מן הצדדין הלא לאחר שתקנו
 חכמי המשנה לבדוק בשפופרת חזרו בנות ישראל וגורו על כל רואה טיפת דם
 כהרדל שצריכה ז' נקיים ומדגורו בסתם ולא התנו לומר מוך מוך וכך משמע שכל
 הרואה דם בין ע"י תשמיש או שלא ע"י תשמיש א"כ הסכימו לבעל בדיקה זו דשפופרת
 והרי היא טהרה והרא"ש השיג עליו לפי מ"ש בספר בעלי הנפש ז"ל והבדיקה הושת
 אין לנו עכשו שאין אנו בקיאים בן ראשו לצדדין עכ"ל ומצינו ב"ה בסמוך ואמר
 הרא"ש דאין דבריו נראין דמה בקיאות שייך בבדיקה זו לראות אס' הדם הוא בראש
 המוך או מן הצדדין ועל מ"ש הראב"ד דבנות ישראל גורו כו' אמר שלא גורו אלא על
 סתם

זכתינו הרשב"א והר"ן ז"ל דאף ראב"ד ז"ל מודה שאם צדקה ומצאה טהרה שאין מוציין אותה מבעלה :

עכ"ל הגה"ה : (ג) עכ"ל כתב דברי המרדכי בלא שום מהלוקת וצ"ע דהרי הפוסקים כתבו סתמא וסתם אשה יש לה וסת ואפ"ה משמע דחיישינן וע"ל בסמך אם יש לסמוך על
 דברי

פרישה
 דבוצא לרין מותר לסי"א הכל' ור"ת שאסר מ"מ מצינו סמוך שומתו כגון אס' ראתה תמלת
 היום דמותר כל הלילה שלפניו : (יב) ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה פי' דם ראייתה זו
 שראתה עתה מחמת תשמיש ידוע לנו שאינו כמראה דם שמוציא מכתה תו לא תליא במכתה
 אלא חמירין מן המקור בל' ועמ"ה : (יג) אין תולין בדם מכתה ואפי' אם שנייה מה' מראות
 דה"ל למימר כיון דשנייה מה' מיני דם מסבב כד' דמים מיון אשד א"ל אס' דם מכתה ארום והאז
 דם ראייה הוא טהור כו"ל שדמם המכה הוא אלא שנתעב שפור קמ"ל דלא ועיין מ"ש בסמוך :
 (יד) שדם זה יוצא ממכה פירושו אפי' תולה שדם זה יוצא ממכה (ועיין בריתא : טו) לא סמכינן
 אהך בדיקה להתיירה כו' לפי שאין אנו בקיאים : (טו) ועוד אפי' אס' הוא ידוע שהוא מן הצדדין
 הרא"ש ז"ל וז"ל הרא"ש ולא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בהלמוד ללא גור גזירה זו רבי יורא
 אלא

הדושי הגהות
 ג' שערין לא הגיע וסתה ותולה נוספת כ"ה במרדכי ועיין מ"ז א"ק ח' : ד וכו' לקמן סימן קצ"א בשם מהר"ם וי"ל ב"ה זה אס' ראתה מחמת דם מה דינה ורואה מחמת לירה
 מהו דינה (ר"מ) : ה צ"ל פיק כל הדין (טו) : ו החמירו על עצמן :

ההרמב"ן כתב שהאידינא אין תולין בדם מכתה ולא נהירא לא"ה הרא"ש ז"ל אלא תולין מן הסתם לומר שאינו משונה וכו' דברי רבינו נראין כסותרין זה את זה שמחללה כתב שמן הסתם תולין לומר שאינו משונה משמע שאינה צריכה להראות דמיה לחכם ולא לשום אדם וממ"ש עד שידוע לנו שהיא משונה ע"פ חכם וכו' משמע קצת שצריכה להראות דמיה לחכם ואילו היה מעתיק רבינו דברי הרא"ש כהייתם ולא היה מקצר לא היינו מסתפקים בכך שהרי דבריו מבוארים יפה בר"פ תינוקת שכתב על דברי הרמב"ן ז"ל לסתור טענותיו וכתב דבריו כתב ז"ל נהא דקאמר שצריכים לנו לדקוק אם דם מכתה נשתנה מדם ראיתה ואין לנו דקיאין לידע גם זה אינו כלום דלעולם עד שתתחוק באלצעות וזכותה לנו תולין להקל ואם יש לה וסת תולין לעולם להקל בוסתה וכו' דיקוק וגם אם יש לה מכה תולין לעולם בכתה כסתה עד שידוע לנו על פי חכם שהרא"ש לו דם ראיתה קודם שאירע לה אונס זה ע"פ עממה אבל מן הסתם קודם שנודע לנו על פי עממה שדם זה משונה ממראה דם שהיתה רגילה לראות או מדם שהיא רואה עדיין שלא נשתנה שמים או שתרפא

סתם ראיה וכו' והאריך הביאו ב"י ומסקנת הראשונים וההרמב"ן דלא כהרמב"ן אלא סומכין על דיקוק זה והתיר האשה שלא תהא עגונה כל ימיה והכי נקטינן : **וב"ש** והרמב"ן כתב וכו' כל זה כתוב בשל"י בחריבות ומבואר ב"י ואיכא לתמוה ומי הכריחו להרא"ש לומר וזה יוכל כל אדם לידע וכו' הלא אפי' אין יכולין לידע אם קן שויס או משונים נמי תלינן בדם מכתה עד שידוע לנו שהיא משונה ועוד הלא כתבו הגאונים דעכשו בזמן הזה אין מקיפין לא בריאה ולא במעיס חלמח דאפילו בששניהם לפניו אין לנו דקיאין להבין אם שויס או משונים זה מזה כדלעיל בסיומן ל"ו וי"ל דדוקא להקל אין לסמוך אהקפה להכשיר אבל הכא ודאי נראה ללא כתב הרא"ש כך להקל על האשה אלא להתמיר עליה והוא דלא נימא כיון דמן הסתם תלינן במכה א"כ אפי' נראה לחכם שהוא משונה לא מטמאין לה אלא תלינן ואתמירא דאין חכם זה יכול לידע שהוא משונה וכיון דאין כאן ידיעה צדקה א"כ מן הסתם תלינן במכה וטבורה לזה אמר הרא"ש ליתא דפשיטא דזה יוכל כל אדם להבחין וכו'. ואם יאמר שהוא משונה לא תלינן במכה ומטמאין לה ואע"ג

ואם הוא ירוע שהוא בא מן הצדדים טהורה (ית) והרמב"ן בתב שהאידינא אין תולין בדם מכתה (ט) שצריכין לנו לדקוק אם דם מכתה משונה מדם ראיתה ועכשיו אין לנו דקיאין במראות לידע אם הוא משונה אם לאו (כ) [ג] ולא נהירא לא"ה הרא"ש ז"ל אלא תולין מן הסתם לומר שאינו משונה עד שידוע לנו שהוא משונה על פי חכם שיראה שניהם זה יוכל כל אדם לידע אם דומין זה לזה אף על פי שאין לנו דקיאין במראות דמים טמאים וטהורים בשני דמים שהן לפניו יוכל להבחין אם הם שוין או משונים במראות כתוב בספר התרומה שאם תרצה להתרפאות צריכה שתתרפא קודם שתתחוק אבל לאחר שתתחוק צריך עיין אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אה"ב [ד] אפילו אם הוא רופא מובהק כתב הרמב"ן היו מפיחדין אותה (ה) פחד פתאים והפילה דם ונתרפא מותרת לבעלה ואם חזרה וראתה דם מהמת תשמיש אפילו

דומים זה לזה אף על פי שאינו בקי בחלוקי הכיח דברי הרמב"ן ז"ל והלך עליו והעלה כדברי הרא"ש ז"ל וכתב שכן פסק הרמב"ם ז"ל וכן נראה דעת הר"ן ז"ל בפ"ב ממ"ס שבעות ורבינו ירוחם הביא דברי הרמב"ן ז"ל ודברי הרא"ש ז"ל שלח עליהם (ד) וכתב אה"כ מ"מ נכון להחמיר אע"פ שהוא דבר גדול להניח אשה מחמת בעלה וגם ב"ה הקלר כתב על זה והמתעב"ב :

כתב

בספר התרומה שאם תרצה להתרפאות צריכה שתתרפא קודם שתתחוק אבל לאחר שתתחוק צריך עיין אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אה"כ אפילו אם הוא רופא מובהק כ"כ בסמ"ג ג"כ בסמ"ק וז"ל אע"פ שאם הוא ירוחי רופא מומחה אם תוכל לסמוך עליו אם לא וכתבו הגהות מיימוניות בפ"ד דברי סמ"ג ואה"כ כתבו ב"ש ריב"ז שאם אמר לו הרופא שתתרפא משמע על סמך דיבורו אם הוא יראל כדאמר' בירושלמי נאמן הרופא לומר קמיע זה מומחה ורפאתי בו שלשה פעמים אע"פ שיש לדחות דהוא איירי שידענו שרפא בו פעם ראשונה מ"מ דעתי נעוטה להתיר בכל ענין אבל אין צידי להתיר ע"פ דיבור עכו"ם אפי' ברופא (מומחה לרבים) ללא מרע נפשיה דקרינן ביה אשר פיהם דבר שוא ומיהו אם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייה שלה ע"י רפואות ויכיר שגועלו נראה דיש לסמוך אף על הפס"ס כי לדבר זה יש רפואה כי היא (ס"ס ו.) דהפילה חררת דם ואמר רבי נתרפאת זאת עכ"ל :

כתב

הרמב"ן היו מפחידים אותה פחד פתאים והפילה דם וכו' זה מבואר בר"ס פ' תינוקת (סו.) והוא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה אזול בעתה ונפל ממנה חררת דם א"ר נתרפאת זאת וג"ל שיש להגיה בדברי רבינו לחמוק וי' מונתרפאת ולהוספה בחיבת מותרת דהשתא קאמר שפיר היו מפחידים אותה וכו' נתרפאת ומותרת לבעלה והיינו ממש כעובדא דרבי דאילו לגירסת ספרי דידן בדברי רבינו מאי ונתרפאת דקאמר מי ידוע לנו שנתרפאת וא"ת שכבר נודע על ידי שפסק דם וסתה וראיתה א"כ מאי איריא היו מפחידים אותה וכולי דנקט הלא בדין זה תרופה שתעשה אם נודע לנו שנתרפאת טעמא דמסביר הוא שהיא מותרת לבעלה וכמו שכתבתי בסמוך ב"ש ריב"ז ועוד דהא בעובדא דרבי לא הצריכה לידע אם נתרפאת הילכך נראה להגיה כמו שכתבתי וכך מלתתי בהלכות נדה להרמב"ן כמו שהבתי נתרפאת ומותרת לבעלה ובדין אמה השמישו א"ר הוסיקסין דין זה דהא כיון דעבד נה רבי עובדא ולא אשכחן מאן דפליג עליה משמע ודאי דלהלכתא דאפסא ופסא דס"ל כדברי הרמב"ן שכתב רבינו דהאידינא אין מתירין אותה לאחר שראתה דם (ה) : וב"ש אם חזרה וראתה דם מהמת תשמיש אפילו פעם אחד זידוע שלא עלתה לה רפואה נראה שמשכרל אמר כן דלא חימא שמינה נאכרת עד שתרפא ג"פ כיון שהחוקה זו והיות רואה מהמת תשמיש אע"פ שהיא נראה לנו שנתרפאת ע"י הפלת הדם כיון שראתה מהמת תשמיש אפילו פעם אחד אינאלי מולתא שלא

דהמרדכי פ"ק דחולין כתב דכל היבא דתלינן להקל בשמשתא ידא דנשתא אפילו אקפו ולא אידמו מכשרינן לה הכס ודאי זימנין ללא דמו הנקבים על ידו שזיה הנקב משמעו בה כמה ידו וצריך לא משמעו כל כך כדאיתא בפ"א"ט (דף נ') והלכך אין לסמוך אהקפה לאסרו ולהניחו מחוקת היתר דנשתה בחוקת היתר עומדת ותלינן הנקב בשמשתא ידא דנשתא אבל הכא אע"ג דאשה זו בחוקת היתר עומדת ותלינן בדם מכתה מ"מ כיון דדם מכתה משונה לא תלינן במכתה דהא ליכא למימר כלל הכא טעמא למה הוא משונה וד"ק ולעינין הלכה נקטינן בכל מ"ס הרא"ש והסביומו בזה האחרונים בדאשה זו שהיא מתקלקלת על בעלה והיא אוסרה איסור עולם לא החמירו ותולה במכתה לבעול על דם מכתה דף בזמן הזה וכבר בררתי בחריכות בתשובה בס"ד ודחי נקטינן . וגראה דמתני בצרייתא בתחלה דיקוק דשפופרת וכתר הכי תנא ואם יש לה מכה וכו'. משמע דעלה קאי לומי דאפי' דיקוק בשפופרת ומצאה דם על ראש המוך דידוע דמן המקור הוא ב"ה אפי' אם יש לה מכה בלוחו מקום תולה במכתה ואע"ג דברואה דם מהמת מכה א"כ לדקוק בשפופרת וכדכתב נמי הרשב"א להדיא סוף פ"ד מ"מ הא נמי שמעינן מיהו דאפי' היה נודע ע"י שפופרת דמן המקור הוא אפי' תולה במכתה מיהו דוקא בלחמה מכה יש לי מקורו הלא לאו הכי אין תולין לדם הבא מן המקור במכה שנתוך המקור אלא דאזכר יודעת שיש לה מכה במקור אף על פי שידעת שיש לה מכה כדפיר' לעיל : ב"ש בספר התרומה שאם תרצה להתרפאות וכו'. פי' דקודם שתתחוק בג"פ רואה מהמת תשמיש כגון דלא ראתה אלא פעם אחת או שתי פעמים מהמת תשמיש אין ספק שחובל לסמוך על הרפואה ולשמש אה"כ פעם ג' שהיא אף בלא רפואה החירו לו פעם ג' אבל אם הוחזקה בג"פ רואה מהמת תשמיש ז"ע אם יש לסמוך על הרפואה לשמש פעם רביעית אע"פ שגם הרפואה הוא מוחק לרופא מומחה מ"מ איכא כנגד זה חוקה לחיבור כיון שראתה ג"פ מהמת תשמיש והעמד בגוף על חוקת איסור אלא דאזכר למימר כיון דחוקת איסור לא היו אלא ספק דשמה זה לא בא אלא מן הצדדין והרפואה מרופא מומחה הוא חשוב ודאי רפואה אין ספק מוציא מידי ודאי כ"ל טעמו מיהו נראה דלא רופא זה עשה רפואה זו לאשה אחת קודם שתתחוקה ונתרפאה ויכולה אשה אחרת לסמוך עליו אף לאחר שתתחוקה בג"פ ולשמש פעם רביעית לאחר הרפואה וק"ל ועיין בהגהות מיימוני הביאו ב"י : כתב הרמב"ן היו מפחידים אותה וכו'. אע"ג דגמרא ערוכה הוא ר"פ תינוקת כתב רבינו לאחר שראתה דם ע"י פחד פתאים משום חזרה וראתה וכו' והאידינא אין מתירין אותה ואין לנו דקיאין בחררה . ובגמרא (דף ע"א) פריכין אהא דקאמר התם דפחד פתאים מפיל דם וכדכתיב ותחלחל המלכה ואמר רב מלמד שפרסה נדה והאגן תנן שחררה מחלוקת את הדמים ופרקינן פחדא קמיה בעותה מריה . כתב ב"י בתחלה סימן זה וביסופו דבועל הבתולה ורואה מהמת תשמיש לא מחקינן לה בראה מהמת תשמיש עד שתפסק פעם אחת והאריך וכן פסק בש"ע אבל הרב בהג"ה לשם כתב דאפי' לא פסקה אם אין לה צער בכל צעת תשמיש הרי היא וראה

כיון ע"י וי' ולא נהירא דאע"ג דהלכה כרב באיסורי דבגוהרת (פי' עומדת וראה יושבת ואינה רואה) זידוע שלא חיתה המכה מ"מ רב מודה לשמואל דלמחר כל זמן שהרוק צפיה (דהיינו דרואה מהמת תשמיש) זידוע שלא חיתה המכה אע"ג דאזכר נותרת אלא דשמואל אינו מודה לרב וקאמר נחירה זו אינה יודע מה היא והכי מוכח להדיא מדברי הר"ף דהניח רבב נותרת צטרוס וכלל דברי שמואל בתוך דברי רב לאורוי לן דרב מודה לשמואל וכן הרמב"ם בפ"ה פסק נמי לשמואל דכל שהיא רואה מהמת תשמיש תלינן בדם מכת בתוליה כי היכי דתלינן בשאר מכה ואינה מתגרשת ואינה צריכה דיקוק שפופרת ואע"ג דאזכר מרגשת שום צער דאף רב מודה לדשמואל דלא זיעינן נותרת כיון שרואה תמיד מהמת תשמיש כדפרישתי ודלא כמ"ש הר"ן לפרש להר"ף דתתיי' צעינן נותרת ורואה נמי מהמת תשמיש דלא משמע הכי כל עיקר ולא אשכחן מאן דמפרש הכי ולפי הנראה דט"ס הוא

דרכי משה

דברי המרכי : (ה) וכ"כ הר"ם פד"ה סימן י' בחשובותי דבדוקין בזמן הזה : (ה) ואין דבריו נראין בזה דאם ס"ל לפוסקים כדברי הרמב"ן לא היו להם לכתוב דין בדיקת השפופרת דלא סבבינן עליה בזמן הזה לדעת הרמב"ן כמו שאין סומכין על הפלת חררת דם וכמו שכתבו החוספות והו"מ בהדיא לדעת הרמב"ן אלא לזה השמישו הפוסקים דין דהפלת חררה משום דאין אנו בקיאין בדין ההוא דוקא ועוד דאפשר למיסק עליה דמלתא ע"כ בדיקת השפופרת מהני בזה"ל לדעת הפוסקים וכמו שנתבאר :

וב"ל

פרישה

אלא ארוחה דם אבל לא זידוע שבה מן הצדדין וכו' פ"ש : (יט) והרמב"ן כתב שהאידינא כ"ל : (יט) שצריכין לנו לדקוק אם דם מכתה משונה כ"י פי' דמיישנן מן הסתם דלמח הוא משונה עד שידוע לנו בנידור שאינו משונה (כ) וז"ל לא"ה הרא"ש ז"ל אלא תולין מן הסתם לומר שאינו משונה עד שידוע לנו שהיא משונה ע"פ חכם שיראה שניהם זה יוכל כל אדם לידע אם דומין זה לזה אף על פי שאין לנו דקיאין במראות דמים טמאים וטהורים בשני דמים שהן לפניו יוכל להבחין אם הם שוין או משונים במראות כתוב בספר התרומה שאם תרצה להתרפאות צריכה שתתרפא קודם שתתחוק אבל לאחר שתתחוק צריך עיין אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אה"כ אפילו אם הוא רופא מובהק כ"כ בסמ"ג ג"כ בסמ"ק וז"ל אע"פ שאם הוא ירוחי רופא מומחה אם תוכל לסמוך עליו אם לא וכתבו הגהות מיימוניות בפ"ד דברי סמ"ג ואה"כ כתבו ב"ש ריב"ז שאם אמר לו הרופא שתתרפא משמע על סמך דיבורו אם הוא יראל כדאמר' בירושלמי נאמן הרופא לומר קמיע זה מומחה ורפאתי בו שלשה פעמים אע"פ שיש לדחות דהוא איירי שידענו שרפא בו פעם ראשונה מ"מ דעתי נעוטה להתיר בכל ענין אבל אין צידי להתיר ע"פ דיבור עכו"ם אפי' ברופא (מומחה לרבים) ללא מרע נפשיה דקרינן ביה אשר פיהם דבר שוא ומיהו אם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייה שלה ע"י רפואות ויכיר שגועלו נראה דיש לסמוך אף על הפס"ס כי לדבר זה יש רפואה כי היא (ס"ס ו.) דהפילה חררת דם ואמר רבי נתרפאת זאת עכ"ל :

בכך וכביאו ב"י בסי' זה בסופו פ"ש ולפי' מ"ס רבינו שדס זה יוצא ממנה ר"ל לנו תלינן שיעא ממנה ספ"ג ללא חמרה היא דבר זה וד"ק : [ג] וז"ל לא"ה הרא"ש ז"ל אלא תולין מן הסתם לומר שאינו משונה עד שידוע לנו שהיא משונה ע"פ חכם שיראה שניהם זה יוכל כל אדם לידע אם דומין זה לזה אף על פי שאין לנו דקיאין במראות דמים טמאים וטהורים בשני דמים שהן לפניו יוכל להבחין אם הם שוין או משונים במראות כתוב בספר התרומה שאם תרצה להתרפאות צריכה שתתרפא קודם שתתחוק אבל לאחר שתתחוק צריך עיין אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אה"כ אפילו אם הוא רופא מובהק כ"כ בסמ"ג ג"כ בסמ"ק וז"ל אע"פ שאם הוא ירוחי רופא מומחה אם תוכל לסמוך עליו אם לא וכתבו הגהות מיימוניות בפ"ד דברי סמ"ג ואה"כ כתבו ב"ש ריב"ז שאם אמר לו הרופא שתתרפא משמע על סמך דיבורו אם הוא יראל כדאמר' בירושלמי נאמן הרופא לומר קמיע זה מומחה ורפאתי בו שלשה פעמים אע"פ שיש לדחות דהוא איירי שידענו שרפא בו פעם ראשונה מ"מ דעתי נעוטה להתיר בכל ענין אבל אין צידי להתיר ע"פ דיבור עכו"ם אפי' ברופא (מומחה לרבים) ללא מרע נפשיה דקרינן ביה אשר פיהם דבר שוא ומיהו אם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייה שלה ע"י רפואות ויכיר שגועלו נראה דיש לסמוך אף על הפס"ס כי לדבר זה יש רפואה כי היא (ס"ס ו.) דהפילה חררת דם ואמר רבי נתרפאת זאת עכ"ל :

כתב

12

יורה דעה הלכות נדה קפז

הוא דבריו הר"ן. ונ"ע בתשובת הר"ר יוחנן דה' נדה מדורא ב"ש ענין זה כי נראה לזכור ע"ס זה. ומ"ש מהר"ם מפדוא"ה מסביר ענינו בלי שום ראיה להחמיר ולעגן את האשה אם אין לה זכר כלל בשעת תשמיש ונמשך אחריו הרב בהגה"ש ע"פ אין לשמוע לחומרא זו וכעין שכתב הרא"ש על דברי הראב"ד בדקוה שפורט דאין לנו אלא מה שאנו מוצאין בתלמוד אם אדם טוב מרוב ענותנותו אינו רוצה לטמון על עצמו יתבונן מדת פרישותו לעצמו אבל לא יתן להיכנס בספר להורות בו לדורות הנאים ולהחמיר מדעתו אם לא שינוי ראיות ברורות מן התלמוד ובתשובה הארכתי יותר לזכור כל זה והכי נקטין. כתב הרב בהגהות ש"ע אם ראתה ג"פ צניעה ראשונה שאחר לידתה או ראתה אחר כל לידה ג"פ וצניעותה לא ראתה יש שכתבו להקל להסירה לבעלה וכו' עכ"ל ראונו לומר שראתה אחר כל לידה אבל לא היו אלו ג"פ רצופים שהיו צניעות של היתר בין זו לזו ומה שאמר וצניעות לא ראתה היינו לומר בין לידה ללידה שוב לא ראתה על ידי תשמיש לאחר שראתה ג"פ אחר הלידה דבזה כתבו להקל אבל אם היו הג"פ אחר הלידה מיד רצופין שראתה בהם מחמת תשמיש בכל הג"פ זה אחר זה לריכיה בדקוה שפורט והכי משמע מתשובת הר"ר יוחנן לשם :

שלא כתרפאת ומורה לחוקקה הראשונה : ומ"ש והאידנא אין מתירין אותה לאחר שראתה דם כ"כ הגמ"י בשם הרמב"ן ז"ל שזמון זה אין בדיקתן בשפורט ולא מתירין אותה בחררת דם שהפילה ואם נזקה בהם היא טהורה אין מוציאין אותה עכ"ל והוא ל' הרמב"ן בה"ש עליו וכך הם דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש שכתב אצל דיוקת שפורט בדקוה : הוצאת און לנו עכשיו שאין לנו בקיאות בין ראשו לצדדים גם הרפואה שאמרו בה חכמים שמצטתין אותה אין לנו בקיאות בחררה וצין הפילה בין לא הפילה אסור לכל אדם מיהו און מוציאין אותה מבעלה אחר דיוקה זו ורפואה זו עד שתבעל ותחזור לקולקה עכ"ל :

גרסינן בגמרא ר"פ חינוקה גבי האיך עובדא דרבי שכתבין בסמוך ההיא איתתא דתחאי לקמייה דמר שמואל אמר ליה לרב דמי בר יוסף ויל בעתה אלו בעתה ולא נפל מינה מידי אחר שמואל וו ממלאה ונפלת היא וכל הממלאה ונפלת און לה תקנה ופירש"י ממלאה ונפלת . המחלאת דם ונפלת בשעת תשמיש עכ"ל. דין מי שהיא רגיל לזאת ממנו דם דרך פי האמה ובשעת תשמיש נמצאו צעדי האיש והאשה טיפי דמים אכתוב בסיומן ק"צ בס"ד :

כתבו הגה' מיימוני בפ"ד בשם הר"מ מי שראתה דם בשעת תשמיש הרי זו מותרת לשמש כשתטהר פעם שנייה מיהו מיחה חיישין קדא זימנא מותרת לכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישין אלא חדא זימנא עכ"ל :

אחר ראיתה כגון אם ראתה פעם אחת או פעמיים בליל ב' של טבילה כשתגיע טבילה אחרת תפוסה מבעלה ליל ב' של טבילה אחרת וסת לא קבעה וסת לא חיישין אלא חדא זימנא עכ"ל :

וכתבו בתוך : תשובת הרשב"א תשובה למהר"ם על אשה שראתה דם מחמת תשמיש ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש איתתא שרי לנכרה שהרי לא קבעה בשלשה וסתות שזין ולא נדלוג מיהו חוששת לאחרון פעם אחת ח' כדתינוה היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושניית ליום כ' זה זה אסורים כגון זאת האשה כשיגיע חצי שנה מיום ראיתה דם האחרון שראתה אסורה עונה אחת ומן לא חיישין דכל מידי דלא מיקבע בליל זימנא מעקר בחדא זימנא ואם קבעה וסת לראית דם מחמת תשמיש ג' זימני וסת טוב מותרת לשמש בין וסת לובת אך ימי כוסת פורשת עד שיעקר ג' דם דלמירין עלה בפרק חינוקה ואם יש לה וסת תולה בוסתה פי' ששמה כל החדש ולא ראתה בו מחמת תשמיש אלא יום י' ויום כ' ויום ל' הרי קבעה לה וסת מיום ליום תולה בוסתה שלא לשמש בחדש ה' בעשרה בו ובוים כ' בו ובוים ל' ומשמה בלא דיוקה בין וסת לוסת עכ"ל . וכתיב ש' עוד ואם הורגלה לראות סמוך לטבילה כל שעת תשמיש הראשון וכן עשתה ג' פעמים רצופים לג' טבילות שכל תשמיש ראשון ראתה דם מחמת תשמיש און לה תקנה ליטאר עס בעלה אלא תתגרס לאלתר ואסור להסותה אף אם און רוצה לזכר עליה דחיישין שמה זכר עליה דכיון דלכשתבעול ליכא אלא איסור דרבנן דקיימא לן וסתות דרבנן וינא דחיישין משום דאיסורא דרבנן הוא קילא ליה ואחתי למעבר עליה ועוד כיון דלסורה לו עולמית לפירוש רש"י איכא למיחש טפי דאפילו באיסורא דאורייתא חיישין כדאמרין בסוף פרק ב' דכתובות (דף כו:) המגרס את אשתו לא תנשא בשכונתו כ"ש עמו בבית דלא כיון דגיסא כדדי ודקדק בן מדברי הרמב"ם שכתב גבי רואה דם מחמת תשמיש אסורה לישב עס בעלה וכתב בסוף דבריו י' ומיהו י"ל שכל זמן שאינו חפץ לישא אשה אחרת ורוצה להסותה על ידי שליש ובשכונה אחת ולא ילך אצלה אלא צעדים א"כ לגרס אם אינה באה מחמת טענה אבל אם רצה לישא אחרת וינא וסת כחובה (ו) עכ"ל : וברוב תשובה (בפסקים ובכתבים) מה"ר איסרלן סימן פ"ז על דבר טהרת אשך אשר כתבת שיש לך הוכחה שיש לה מכה אך שאין ידוע אם מוציאה דם ודאי חד עד לחוד לא מהניא דכדקא כתוב במדכי צענין דיודעת שהמכה מוציאה דם או תולה במכה אבל אם לא ידעה לא אף ע"פ שהיא אומרת שודאי יש לה מכה אמנם בעובדא דין מלאנו ב' דדדין להתייר ולטהר חדא כמו שכתבת שכל זמן שהיא צדקה בכל המורים וסדקים אינה מוציאת אותן כתמים ושערות דקות אלא בזה מקום נראה שר"ל במקום אחד מוציאת לעולם א"כ אם אותו המקום נצדדים קצת יש סכרה לטהר דמוכה דמן הצדדין מן המכה בה דלכאורה פתח החדר לפרוודור בלמעט פרוודור הוא ובדיקת שפורט אומר תנא דברייתא אם נמצא דם בראשו של מוכחל צדוע שהוא מן המקור ואם לאו צדוע שהוא מן הצדדין משמע שאם ידוע שנמצא לצדדין טהורה וא"כ צדדין דיוקן שכתב פעם אינה מוציאת רק במקום אחד מן הצדדין שיש הוכחה לזו מן החדר בלא מן המכה בלא עוד כתוב במדכי הרי צניעות דהרואה דם מחמת תשמיש דמי כה וחס יש לה וסת תולה בוסתה פירוש ואם יש לה וסת וזמן קבעה וסתה רואה נדה תולה בוסתה שיכולה לומר שהדם שהיא רואה טהורה היא צדדין לא היגע וסתה וסתה במכה וכו' אלמא דס"ל דאין אורח בה אלא בזמנו מהני דתולין במכה מה שאין תולין בלא זה והנה אהה כתבת שלאשך יש לה וסת כהוגן וכדרך הגמ"י מועיל ג"כ להתייר ולטהר א"ע"ג רש"י פירש צענין אחר מ"מ נחל דלרף דעת המדכי ג"כ לשאר צדדים לכן נראה אי איתתא לכל בני צדדין שהצרכים חולק סמוך עליונה להחיותה לך טהרה (י) ועל המיעוץ קשה לסמוך מדה דמה עשית בזה שלא צד דרך שערות ועוד דלא נראה כלל דתועיל אם לא נימוח כולן גם אשר כתבת דנראה לך דסיפוקא היא הואיל ותמיד רואה בלא הרגשה אלא סכרה לעולם לומר הרגשה עד הוא און נראה דרואה מחמת תשמיש נמי און מרגשת דאי מרגשת דכפתה החדר פשיטא דממאה אלא אמרין הרגשת שמש הוא אף ע"ג דבכל פעם בלא תשמיש אינה רואה כלום בלא הרגשה ומציב לה ספיקא דאורייתא עכ"ל : הובעל את הכתולה וראתה דם בשעת תשמיש נראה דאפילו כמה פעמים און מחזיקין אותה ברואה דם מחמת תשמיש דלעולם תולין בדם בתולים מתקנין בתוספתא פ"ק דגדה כולן בודקין אותן בשפורט חוץ מן המכולה שדמיה טהורים וכתב סמ"ג וע"כ ברואה דם מחמת תשמיש ג"פ איירי דלא לא כן בדיוקה שפורט מאי עבידתה וקתני דכתולה אינה צריכה בדיוקה מפני שחוקת דמיה טהורים כלומר להנך דמים מחמת בתולים קא אהת"מ נראה דלא מחזיקין לה בדם בתולים אלא עד שתפסוק פעם אחת ולא תראה מחמת תשמיש דלוי צדור לנו שכבר כלו בתולים ואם אח"כ תראה ג"פ בשעת תשמיש יש לה דין אשה שהחוקקה לראות בשעת תשמיש אבל כל זמן שלא פסקה י"א חפניו פעם אחת צנוטיה אפילו כמה פעמים כדמשמע בתוספתא שכתבת יושא עוד ראיה לדבר ומגריסין בפ"ק דגדה (דף יא:) תן תסם חינוקה שלא היגע וזמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים כוונתם לה ד' לילות וצ"ה אומרים עד שתמיח המכה אחר רב גידל אחר שמואל לא שאנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש אבל פסקה מחמת תשמיש אלא פסקה מחמת תשמיש דכל פעם שמשמשת רואה אפילו תשמיש מופלג חדש או ג' חדשים הוי דם בתולים וטהור כדאמרין בפרק בתרא (סד.) מעשה ונחן לה רבי ד' לילות ובראיתא ועודה בבית חניה

דרכי משה
 (ו) ונראה לי דלפי מה שכתבתי לעיל להסכת המוסקים דמותרת לישאר אצל בעלה על ידי (בדיקה) גם כאן שרי על ידי בדיקה ופשוט הוא ומה שכתב דאסור לשהות אה אם אינו רוצה לזכר עליו עיין בא"ע סימן ק"י : (ז) ובתשובת מהר"ם פדוא"ה סימן י' כתב להיהי אפי' ארבעה וחמשה פעמים מחמת תשמיש אינה נאסרת משום זה לבעלה דתולין תמיד בבתולים מה שתראה בשעת תשמיש כל זמן שלא תפסקו פעם אחת מלאות בשעת תשמיש אכן ראוי למורה לדרוש ע"פ גמ"י אם בבתולים אין לה צדדין בכל והיא כשאר כל הנשים וא"כ היתה המכה ואין לחלות עוד בבתולים עכ"ל ואצ"ג דבגמ"י דפ"ק דנהר (יר:) ופרק בתרא (סח:) מחלק בין נשתנה הדמים או לא ופשיטא שם צדדין למבדק אחר זה וא"כ לירידן היות לן להחמיר מ"מ נראה דאין להחמיר דכל דם שהיא רואה אף ויש לחלק בו בין נשתנה הדמים מכה תשמיש נשתנה הדמים יב דאיתא התם דהא דמחלק גמרא היינו לענין הדמים שהיא רואה א"כ ויש לחלוק במכה בלא תשמיש וע"ש . ובתנא"ו נתיב כ"ז כתב דאם בעל ולא מצא דם ואח"כ בעל ונמצא דם דנה כנדה לגמרי עכ"ל ובה"ב פ' החינוקות עכ"ל (כתב בהגה"ש תשובת רבי יוחנן בן מהר"ר מתניה על דבר האשה ששאלך ליהתה כשמשמשה ראתה מחמת תשמיש ושוב לא ראתה יותר ואח"כ הוורת וראתה שנית לאחר טבילה וראתה מחמת תשמיש וכן בפעם ב' וג' לאחר טבילה ג' שבועיים פירסו וראתה מעצמה וטבילה ולא ראתה יותר מחמת תשמיש וכן אירע לה לנ' ולרות בענין זה בלא שינוי ולא בא השוא"ל לשאול עד אחר לילה ג' עכ"ל השוא"ל תשובה הנני תמיח עד מהר"ל שמתמיר בזה שהרי כתב ר"ח שלא הצריכו חכמים בדיוקה שפורט אלא באשה שמיד אחר נישואיה נתקלקלה שלא היו לה ביאות של היתר אבל אם הורגלה בביאות של היתר משמע דשרי אע"ג דראתה אח"כ ג' ביאות רצופים של איסור ובע"ג דכתבו הפוסקים דאין לסמוך בזה איר"ח היינו דוקא שבתחלה היו ביאות של היתר ואח"כ היו ביאות של איסור דאמרין שבא בתוספת כוחות בביאות ולכן החוקק עכשיו באיסור אבל בכה"ג דלאחר שנתוספו הכוחות והוחקו באיסור דהיינו אחר לירות הראשונות שבו וחזרו ביאות של היתר וכן אחר לירה ב' שאין חולק שנתלה הביאות של תשמיש בגרם כחות יג ויש לחלוק להתייר ולא אמרין שיהלוק כ"כ על ר"ח כל שכן הבא דיש לחלוק במכת הלידה ונתחלשו והובו הצדדים ונאבב ויאכא למיטר דע"י תשמיש עד זמן שחיתיה המכה יוצא דם וזמן דם טמא הוא דהיינו הרשב"א פסק דתולין פסק דתולין במכה אע"ג דלא ידעין דמכה מוציאה דם אע"ג דהמבריך פליג מכל מקום באשה זאת שהחוקקה בביאות של היתר ולא בא לה דם אלא אחר לירה ידעין דכל לירה ראויה להוציא דם ודאי תולין בלידה שע"י בן ראתה מחמת תשמיש ולא נ"ל דראה מהר"ל דברי ר"ח דאי ראה לא היה מחמיר בזה אע"ג שדרכו להחמיר ואף אני אילו לא ראיתי דברי ר"ח לא הייתי מקיל בזה עכ"ל ונ"ל לומר דווי השאלה היתה כדי להתייר לאחר לירה ד' ושלא אמרין הדוקק לה וסת לראות אחר הלידות או מיירי בלידת הקודמים שבא עליה בפעם ד' דאי כבר בא עליה פעם ד' ולא ראתה נ"ל פשוט דמותרת לו עד לירה ד' בלא שעמיש דלעיל דאע"ג דקא עביר איסורא שבא עליה מ"מ לא גרע מבדיקת השפורט דע"י מותרת לבעלה כ"ש ע"י ביאה ממש ואפי' לרש"י ולרמב"ם דס"ל דלא בדיקין אצל בעל הראשון מ"מ הרי כתב המ"מ דדוקא לכתלה אבל אם עבר ובדק מהני כ"ש בביאה נמורה דאם עבר ובא עליה ולא ראתה דשריאו אח"כ משום נדה אך צ"ע אם קסינן ליה אם

פרישה
 עיין בב"י שמיאלו : (כ) והאידנא און מתירין אותה לאחר שראתה דם כ"כ הגמ"י בשם הרמב"ן דבזמן כוס אין בודקין בשפורט ולא מתירין אותה בחררת דם שהפילה מיסו חס בדקת בוס וסיף טהורס און מוציאין אותה עכ"ל ב"י ועד"ר . ולכאורה קוים נראה לדקוה מלשון זה דהפילה דאפי' חס כבר הפמיה והפילה און מתירין אותה לבעלה ומ"מ מיסו חס בדקת און מוציאין אותה צ"ל דקאי בדיוקה שפורט ש"ס שהרמב"ן גופא מחלק בין דל לול ועפ"י נראה למדש מש"ר בשם הרמב"ן דאין מתירין אותה לאחר שראתה דם ונ"ל לאחר שראתה דם מחמת תשמיש ג"פ און מתירין אותה אפי' חס הפמיה והפילה דם לא מהני אפי' דמיטעני ומבדיקת שפורט לא חייבי כחן ומש"ס הנוטו רבנו סמס אבל ז"ל ספרי"ג סה"ב"ך כתב לשון הפילה וכו' הנוטו ז"ל און און בקיאות בחררה ובין הפילה ובין לא הפילה אסורה לכל אדם . מיסו און מוציאין אותה מבעלה אחר דיוקה (שפורט) ורפואה זו כי כהי שגם על ספלה דם כתב דלון מוציאין אותה מבעלה וצ"ל דמחלק בין אם גירסה כבר וס"ל דלוי און מתירין אותה לא ע"י שפורט ולא דבר

דרישה
 הוא רופא מומחה אבל יצ"ב"א מתיר ע"י ושראל מומחה ואם ראתה האשה נעצמה שפסק דם וסמה וראיתיה ע"י הרפואה מותרת אף ע"י עכו"ם וכו"פ בש"ע עכ"ל : (כ) והאידנא און מתירין אותה לאחר שראתה דם כ"כ הגמ"י בשם הרמב"ן דבזמן כוס כ"י און מוציאין אותה עכ"ל ולע"ז שרבינו המהב"ר לא ס"ל כוותיה דהרמב"ן אלא כהאי דטובא דהפמיה והפילה מותרת דם דלון לסמוך אבל אשפורט כבר כתב בשם הרמב"ם דיש לסמוך עליה וכו"פ בש"ע דאין לסמוך אחריותה דפמיה ואבדיקה דשפורט פסק דיש לסמוך אפי' בזמן כוס ורבנו סמס כחן וסמך אפי' לגני זה הסכמה הרמ"ם בשפורט אבל אין לומר דרבינו הבני מ"ס הרמב"ן לאחר שראתה דם שר"ל לחיים ממש דם מן המקור ואם כן לק"מ משפורט דשם אחר שנבדקה אגלאי מילתא דמשולס לא בא כוס מן המקור דל"ל דראתה דם ארואה דשעת תשמיש קאי וכל שכן דאין למדש דקתה דם שהפילה דם מחמת מרה וק"ל וחייוק

פ"י דהם ובין חס הוא עדין תסת בעלם דס"ל דאין מוציאין אותה מבעלה כדאמר משנינו וכן ס"ל לרמב"ן גם הכ"י כתב דדעת שנינו שיהי : חרשי הגרות
 § סימן תרל"ח : ה ברתנן (ס"ג) : ט סימן תתל"ט : י סימן תת"מ : יא אפילו פעם אחת תולה : יב כדאיתא התם והא דמחלק בצ"ל (א"מ) : יג צ"ל אין חולק (א"מ) : יטו

אביה אין לה אלא לילה הראשון והשתא לדין ככולהו אין לה אלא בעילת מצוה
 מ"מ לענין שלא להחזיקה בראשית דם מחמת תשמיש כיון דחזינן דליכא פסול
 בעלמא דכל שלא פסקה מחמת תשמיש מחזיקין להו מדינא בדם בתולים כהכי
 כגי למילף לכולהו בתולות אף להגיע זמנה ורשעה לענין שלא להחזיקה בראשית
 דם מחמת תשמיש כיון דרובא מסייע לה
 דהא רשות מחמת תשמיש הוי מיעוטא
 דמיעוטא ואע"ג דהתם אמרינן טעם עבר
 לילה אחת בלא תשמיש ורשעה טמאה
 איכא למימר דהיינו לעממא משום אותו
 דם אבל אחר שתטבול א"ט תמור לראות
 מחמת תשמיש אפילו כמה פעמים לא
 מחזיקין לה בראשית מחמת תשמיש עד
 שתפסק פעם אחת וכמ"ש כ"ל אלא
 דמסתפינא להחיר אלא א"כ יהיו ידים

מוכחות שהיא דם בתולים (ח) : כתב הר"ש בר צמח אשה שיש לה מכות ופגעים
 שהמים הקרים מוזקים לה יעשה לה תקנה לטבול כמו עושים לכ"ג ביום
 כיפור עשיות של ברזל ואם א"ל נפקה זו תלא מחמת עעלה כדי שלא יתבטל
 מפריה ורביה כדין אשה שרואה מחמת תשמיש שכתבו המפרשים שצריך לגרשה
 אם אין לו אשה אחרת עכ"ל (ט) כמ"ש זה בשם תשובת מהר"ם ועיין במ"ש בס' **קפה דבר**
 זה בשם תשובת מהר"ם :

קפה דבר

תורה החמה דמים עמאים בראשית ותו לא בפרק כל היד
 (יט) . תנן ה' דמים עמאים בראשית האדום והשחור וקרן
 כרכום וכמיו הדמה וכמוזב ב"ש אומרים אף כמיו תלתן וכמיו צמר צלוי ובי"ב
 מטעמים הידוק עקביה בן מהללאל עממא וחכמים מטעמים א"ר מאיר א"ט אלו
 מטמא משום כהם מטמא משום מפקה ר' יוסי אומר לא כך ולא כך אי זהו אדום
 כדכ המכה והשחור כהרת עמוק מכאן עמא דיהה מכאן עמור וקרן כרכום מן
 הצרור שיש בו כמיו הדמה מבקעת בית כרס ומציק מים וכמוזב ב' חלקים מים
 וא' יין מן היין השחור ובגמרא (סג) מנא לן דליכא דם עמור בראשית דכתיב
 כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דם עמא לדם עמור ממאי דהני
 עמורים והני עמאים א"ר אבהו דלמחר קרא ויראו מואב את המים קרא דומים
 כדס למימרא דד"ס אדום הוא ואימא דאדום ותו לא א"ר אבהו דלמחר קרא דומים
 דמיה הרי כולן ד' פ"י והיא גלגלה את מקור דמיה וטהרה ממקור דמיה הרי ד'
 מיני אדומות עמאה אבל שלמטה מהם לאו דם הוא והא א"ר ה' תן אמר ר'
 חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה וגרסינן תו בגמרא (סג) וחכמים מטעמים
 היינו ת"ק כלומר דת"ק נמי מטעם את הירוק מדקמיה ה' דמים עמאים ולא
 מנה הירוק עממה ומשני איכא בנייהו לתלות כלומר דלמ"ק חולין ולדברי חכמים
 עמור לגמרי ופסק הר"ש ז"ל דהלכה כחכמים וכ"פ הרשב"א ז"ל בת"ה והר"ן ז"ל
 בפ"ב דשבויה וביבאו כמה ראיות וכ"פ הרמב"ם ז"ל : ולענין כמיו תלתן וכמיו
 בצ"ב דשבויה בגמרא (סג) ובי"ב מטעמים היינו ת"ק איכא בנייהו לתלות כלומר
 דלמ"ק חולין מספק ולב"ה עמור לגמרי וכתב הר"ן בפ"ב דשבויה בשם הרמב"ן
 ז"ל דהלכה כת"ק אבל הר"ש כתב דהלכה כב"ה וכתב הר"ן ז"ל שכך נראה שהוא
 דעת הרמב"ם ז"ל שכתב ה' דמים עמאים בלבוש מיהו האידנא לא נפקא לן מיהו
 צהאי ספק דכל מראה אדום עמא כמו שיכתב בסמוך בפ"ד : וב"ש רבינו האידנא
 שנחמטע הבקיאיות חזרו לעממות כל שיש בו מראה אדומות בס"פ כל היד (ך) :
 מייחית בגמ' כמה חכמים אלא חזו דמא משום דלא בקיאו וכבר כתבתי זה בס' קפ"ג
וב"ש ואין עמור אלא הירוק והלבן ככתב הר"ש ז"ל בפרק כל היד ז"ל
 ובדורות הללו אין בקי לראות בדם לישטען על חכמתו ולהפריד בין
 דם לדם ואפילו נימי חכמי התלמוד היו מן החכמים שהיו מנעוים לראות דמים
 כ"ש האידנא שאין לעבר שום דם הדומה למראות אדומות אם לא שיהא לבן
 וירוק כמראה הובב ע"כ וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה וכ"פ הרשב"א ז"ל ובריש
 פרק המפלת (כא) . אמרו בפשיטות דלבן וירוק עמורים וא"ת מאחר שהם ז"ל
 פסקו הלכה כב"ה דמטעמים כמיו תלתן וכמיו צמר צלוי למה לא התירו
 בזמן הזה כשם שהתירו בירוק ולבן ז"ל דכיון שהם נוטים למראה אדומות ואין
 אנו בקיאים במראות מטמאין להו ולא מטעמינן אלא לבן וירוק משום דלית
 להו נטייה לאדומות כלל דאף על גב דעקביה דמטמא על כרחין סבר דירוק
 נוטה לאדומות רבנן סברי דהאי לאו נטייה לאדומות הוא אבל כמיו תלתן
 וכמיו צמר צלוי לכ"ע נוטים למראה אדומות ניכחו ואע"פ כן מטעמי רבנן הלכך
 האידנא דלא בקיאו למיבדק במראות לא מטעמינן :

כתבו

התוספות אמתניתין דהירוק עקביה בן מהללאל מטמא האי ירוק
 היינו כחצותו ולא ירוק ככרתי דלון זה נוטה לאדומות וסתם ירוק
 כן הוא כדמשמע בפ' לולב הגזול וגם הר"ש ז"ל כתב פ"י דמכאן משמע דירוק
 סתם הוא צבע הדומה לחלמון ביצה או לזהב הנוטה למראה אדומות וכ"מ בפ' א"ט [מו] : ע"כ ומשמע דהאי שדעתה לומר דירוק ככרתי לא עלה על דעת שום אדם
 שיהא עמא דהא אין לו נטייה מראה אדומות כלל ולא אפילו לא אלא בירוק כהובב דכבר עקביה שיש בו נטייה מראה אדומות ורבנן סברי שאין זה נטייה מראה אדומות
 והלכה כוותיהו וכ"כ הר"ן ז"ל בפרק ב' דשבויה וכ"כ הרשב"א ז"ל בת"ה ז"ל ומהו הירוק שאמרנו כתבו רבותי הצרפתיים דהיינו אפי' גאלג"י כמראה הובב וכ"כ הירוק
 הדומה לכרתי דהוא אפי' עקביה מטעם דמיה דומה לאדום כלל עכ"ל והשתא מ"ש הר"ש ז"ל דהאידנא אין לעבר שום דם אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הובב מראה זה
 איצטרך ליה לאשמעינן דלית ככרתי ליכא לספקי ביה כלל דהוי לבן מאחר שאין שום דם נטייה מראה אדומות ולפיכך כתב רבינו דבין ירוק ככרתי בין זהוב כהובב
 עמור וכ"כ המרדכי בפ"ב דשבויה דירוק ככרתי או כעשבים או כשעור עמור וכ"כ ה"ה בפ"ה : ומשמע דהוא הדין לכל מראות שאין לספק בן באדומות כלל דעמורים
 דומיא דכרתי ולא הזכירו ירוק אלא משום דכשהוא כגון הובב איכא למ"ד נוטה לאדומות הוא לפיכך הוצרך להשמיענו בו ולכן שאמרנו לאו דוקא דה"ה לכל מראה דאין
 לספקו במראה אדומות כלל דש"ו דכלל לבן הוא וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל בפ"ד דשבויה : **וב"ש** רבינו אפילו אם יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה כ"כ הרמב"ם
 ז"ל בפ"ה וכ"כ הרמב"ן ז"ל בהלכותיו . ודע שבטרומת א הדגן כתוב דלבן שאינו לבן לגמרי אלא
 כמראה נגד לבן שנפל עליו חבק שהוכה לנטייתו נראה
 דמראה כזה אינו כלל מצד שחורות וטעמי ראוי לחשוב ממראה לבן ואין שחורות כזה בא ממראה אדומות כי היכי דנימא ביה אדום הוא אלא שלקה ואע"פ שהוא ז"ל
 מגמגם להחיר בירוק ולבן מפני שדברי סמ"ק סתומים לית דחש ליה בזה וכל מי ששמעתי וראיתי נהגו להחיר בזה בלא שום גמגום כלל : וכתב עוד ב' בטרומת הדגן
 שאף על פי שהרגישה האשה שנפתח מקורה וכדקה מיד ומלאה על העד לחלומות לבן לא מיישגין שמה ילא טיפת דם כמדלל ונתקנה או נימוק ג דהרגשה דאורייתא
 היא

קפה דבר תורה ה' דמים עמאים באשה ותו לא והאידנא
 שנתמעט הבקיאיות חזרו לטמאות כל שיש בו
 מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק וכן כל מראה
 שחור ואין טהור אלא בשני מראות (ה) שהן הלבן [ה] והירוק בין
 ירוק ככרתי (כ) בין זהוב כהובב (א) אפי' אם יש בו סמיכות דם
 והוא

קפה דבר

הכי נמי ירוק חלקי הוא דלקי ולבן נמי אמרינן ר"פ בנות כותים דילפינן מואיש
 אשר תלא ממנו שכבת זרע למעט אשה מלבן ופי' התוספות דה"ה למעוטי אשה
 דאע"ג דנפקא לן דמיה דמיה ד' דמים עמאים ותו לא ה"ה דלמחר בקי' מאיש
 דלא מטמא באדום מטמא בלבן אשה לא כ"ש וע"ש (נדף ל"ב) והשתא ניהא דכיון
 דנקט אפי' ירוק ולבן עמור כ"ש כל שאר מראות וניהא נמי דבריש פרק המפלת
 קמיה דבריייתא המפלת חסוכה אדומה שחורה ירוקה לבנה אם יש עמה דם עמאה
 ואם לאו עמורה ר"י אומר בין כך ובין כך עמאה דלא נקט אלא ירוקה ולבנה
 להיתירא משום דכרתי תרתי איכא עממא לטמיניהו טפי משאר מראות דלית בהו
 שום נטייה למראה אדומות . ומלאתי כתוב ע"ש גדול אחד מהר"ר זנוויל כ"ך
 שקיבל מלאכה חכמה כשנמצא כתם לבנה לאחר שרחצה האשה בחמין דהיא עמאה
 שדרך הדם להתלבן לאחר הרחיצה ע"כ . אחר כ"ה שנים בא אלי חכם זקן אשכנזי
 והראה לי כתוב בשם מהר"ר יעקב מרגליות שקיבל מפי הרב מהר"ר דוד לנצחוט
 קודם נסיעתו לא"י שהאשה שיצא ממנה סמיכות לבן ועב לאחר שרחצה במרחץ
 כמו שנים ושלש שעות היא עמאה שדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה ותלינן דדס
 נדה הוא ועממה מספק . ונראה שע"פ הוראה זו נהגו הנשים שלא לילך למרחץ
 בימים שבין לבישת לבנים לעבילה והוא שחששו פן תראה דם ויתלבן לאחר הרחיצה
 ותהיה עמאה והיא לא ידעה . ובטרומת הדגן סימן רמ"ו נוטה להחמיר אף בלבן
 אם יש בו סמיכות והוא עב ומשמע דכ"ש בירוק כהובב דיש להחמיר מפני הטעמים
 וכן כתב בהגהות דמהר"ל גם בירוק ז"ע כי מהר"ם מיי"ך כתב בשם הגדולים
 דאסרינן גם בירוק ומ"מ ירוק ככרתי אינו ראוי להחמיר כדמובח מהגהת מיימוני'
 פ"ה דא"ב דכתב האי ירוק דמטמא עקביה בן מהללאל לאו ירוק ממש כעשב
 כרתי דאין זה נוטה לאדומות אלא כעין חלמון ביצה וכן משמע בפ"ט דקאמר
 כביעתא טרפה ופריך אלא ירוקה כשירה ה"ד ככרתי ובמסכת נעשים תנן ירוק
 כשעור וכן משמע פרק לולב הגזול דקתי הירוק ככרתי וכו' משמע ירוק סתם
 לאו היינו ירוק ככרתי עכ"ל וכ"כ הר"ן ונראה דה"ה מראה הכקרא בלו"ה כלשונו
 אשכנזי דינו ככרתי דאין להחמיר מפני הטעמים אלא במראה שהוא כהובב ושעור
 וכחלמון ביצה שנקרא געל בלשון אשכנזי לפי שכן נוטין לאדומות אבל לא מראה
 שנקרא גרי"ן או בלו"ה בלשון אשכנזי אין להחמיר בהן כלל אף ליש מחמירין אבל
 מדינא כל דם ירוק עמור בלי גמגום וכן דעת ב"י וכן פסק בש"ע וכתב הרב
 בהגהות שכן עיקר והכי נקטינן . ועוד נראה דאף ליש מחמירין היינו דווקא
 בראשית ירוק דרך מקרה אבל אשה שרואה תמיד מראה ירוק אין להחמיר דא"כ
 היא מתקלקלת בכך על עעלה וכמ"ש בסמ"ק פ"ו ע"ש הר"ש ז"ל דין רחצה מחמת
 תשמיש : ואשה שרואה מראה ירוק ולאחר שנתייבשו הכתמים נעשו קצותיו אדומים
 מכל סביביו נראה דמדינא עמאה הוא וכדאמרין בפרק כל היד בשחור דכשנעקר
 מן הנוף הוא לוקה ומשחיר משל לדם מכה לכשנעקרה הוא משחיר ודכוחה חיישינן
 בירוק זה דכשנעקר מן הנוף הוא לוקה ונעשה ירוק ולכשתייבש חזר קצת למראהו
 שהיה אדום מתחילה ואיכא למימר דע"כ לא פליגי חכמים אעקביה ב"מ דאמר
 ירוק חלקי לקי אלא כששאר ירוק מתחילתו ועד סופו חסם הוא דלא חיישינן ללקוי
 אבל כשנשתנה לאחר שנתייבש ונעשה אדום בקצותיו שפיר חיישינן ללקוי אף לרבנן
 ומדינא היא עמאה ולכן כשיביאו מראה ירוק ולבן לפני המורה בעודו לח לא
 יורה בו דבר עד שתייבש : כתב בת"ה סימן רמ"ו אם האשה הרגישה שנפתח
 מקורה להוציא דם וכדקה א"כ ולא מלאה כלום איכא לחוש דינא טיפת דם
 כמדלל ונתקנה אי נימוק ועממה עכ"ל והכי נקטינן אבל אם מלאה על העד
 לחלומות לבן השתא תלינן בהרגשה בלבן מן המקור ומנא על העד וטהורה
 ואע"ג דהוא ז"ל החמיר בלבן מפני הטעמים מ"מ אין דחופסים לקולא בירוק
 ולבן

דרבי משה

אם בא עליה במזיד אבל בשוגג שמיטא דלא שייך קנס ואם במזיד ב"ל דמשום זה לא מוציאין אשה מבעלה ולא אמרינן בזה שלא יהא חוטא נשכר כנ"ל : (ח) כ"כ בהגש"ד בשם מהר"א
 סג"ל : (ט) עיין באבן העזר סימן קי"ז אימת צריכה לצאת מחמת בעלה :

קפה (א) וכה' במדרכי דף של"א ע"א דמראה בל"א (גע"ל גרי"ן) כולן הן ירוק וכשר עכ"ל (וכ"כ) ב"י בשם שאר המוסקים .
וב"א
דרישה
 סי' קפה [ה] והירוק כתב רש"ל ז"ע כי מהר"א מיי"ך כתב בשם הגדולים דאסרינן אף
 בירוק כ"י ומ"מ ירוק ככרתי אין ראוי להחמיר כדמובח בסג"ט :
 או

פרישה

כלבן והירוק שאין בו נטייה כלל למראה דם שהוא אדום כדכתיב ויראו
 מואב את המים אדומים כדס : (ב) בין לזהב כהובב שנוטה קצת
 לאדומות

הירדשו הגהות

קפה א סימן רמ"ו : ב שם : ג אע"ג דהרגשה דאורייתא וכו' ה"מ היבא דליכא וכו' כצ"ל לענ"ד :
 Tur Jore Dea. T. III. Część II, 13 יג [זור יו"ד ה"]

בזמנה ממנה צלורת צריה כמין קליפות או שערות וכו' ומיכה אפשר לשאני הכא
 שהיה ניכר כהן שהן חתיכות בשר אלא שהיה בתוכן דם ופלי פלוני (ד) :
ודוקא חתיכות קטנות דומות לשפופרת אבל חתיכה גדולה עמאה אפי' לא
 ראתה כלום שא"ל לפתיחת קבר בלא דם (שס) דריש פ' המפלת תנן

המפלת חתיכה אם יש עמה דם עמאה
 ואם לאו טעוריה רבי יהודה אומר בין
 כך ובין כך עמאה ואוקימנא בגמרא
 דבשניל החתיכה עמאה אינה עמאה אפי'
 היא מארבע מראות דמים אלא בזה
 הוא דפליגי דרבנן סברי אפשר לפתיחת
 הקבר בלא דם ורבי יהודה סבר א"ל
 לפתיחת הקבר בלא דם ופסק הר"ש
 להלכה כרבי יהודה וקשה שהרי הוא
 ז"ל כתב דאופטיעט צניין דרואה דם

לא קאמר דטעוריה אלא היכא דלא היה דם עמה דאע"פ שהיה בתוך החתיכה דם
 אמר רחמנא ולא חתיכה אע"פ שדם חתיכה טעוריה אפי' פלי פלוני וכדאסיקנא
 בפרק המפלת לפי פירושו. ולענין פסק הלכה הנה כתב בש"ע כרבינו שמשון
 ונראה דטעמו משום דמעשה רב ור"ש ורבינו ירוחם גם המה הניחו פירושו

בבשרה טעוריה כיון שאין דרך לראות כך וכן עשה רבינו שמשון
 מעשה באשה שנעקק מקור שלה ובמין חתיכות בשר היה גופל
 לה בבית החיצון (י) ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן
 החתיכות היו בבית החיצון וטעוריהן אלוה לבעלה כיון שאין דרך
 אשה להיות רואה כך. ודוקא חתיכות קטנות דומות לשפופרת
 (ח) אבל חתיכה גדולה עמאה אפי' לא ראתה כלום שאי אפשר
 לפתיחתה

הוא ומוגע בצורה עכ"ל. דכיון דכל הקושיות הרא"ש על פי רש"י שמכאן פי'
 רבינו שמשון פירוש אחר ולפי פירושו נמשך להחמיר האשה הרואה דם נדות בחתיכה
 אפילו בדפלי פלוני הנה כל אותן הקושיות מיוסדים גם כן בפי' שכתבו החוססות
 ומפירושו נמשך לעמא האשה צרואה דם נדות בתוך החתיכות היכא דפלי פלוני
 וכמו שהיא אפי' רש"י מי לנו ערב שפי' רבינו שמשון הוא האמת ולא פי' החוס'
 הלכך נלמד דלמעשה אין להקל כלל: כתב ב"י ז"ל אבל מלשון הר"ש לא
 משמע הכי וכו'. דאע"ג דתלין במכה ה"מ במכה שבצדקין אבל הכא שמכא
 היתה במקור עצמו איכא לחמיר דמעמא לה וכו' עכ"ל. ותוהו הלל דר"פ
 תינוקת צרייתא דרואה דם מחמת תשמיש וכו' גורם הר"ש ונאמנת אשה לומר
 מכה יש לי בתוך המקור שממנה יוצא דם וכן גורם האלפסי אלמא דלעולם תלין
 במכה בין שהוא בצדקין בין בתוך המקור וליכא מאן דפליגי בזה דהאשה טעוריה
 לבעלה לדי' אלא במקור מקומו עמא קמיפלגי רבי ורשב"ג וכדפרי' בסיומן קפ"ז
 הלכך אם נודה שמכא בתוך חולין זה ועובדא דרבינו שמשון לא היתה ככה"ג
 אלא שחתיכות בשר נעקרו מן המקור ונפלו בנית החיצון והיה ידוע שלא היה שום
 דם עממה בשעת נפילה אלא דלח"כ כשהיו בנית החיצון לא פסקו מלראות דם
 כ"ז שהיו בחתיכות בנית החיצון ולפיכך היה מטהרם משום דלאו דרך רבנן אין
 לראות דם נדות בתוך החתיכה ואפי' פלי פלוני טעוריה וכבר נתבאר בסמוך:

וב"ש

הביא הר"ש מ"מ הכריח רבינו מדפסק הר"ש בפלוגתא דת"ק ורבי
 יהודה במפלת חתיכה ולא היה עמה דם להלכה כרבי יהודה דעמאה משום דאין
 אפשר לפתיחת הקבר בלא דם אלמא דמעשה דרבינו שמשון היה בחתיכות קטנות
 דלית בכו פתיחת הקבר וכדכתב הר"ש לשם ע"ש הר"ז גבי רואה כמין קליפות
 וכו' ואין חולק על זה דבקטנות לא שייך פתיחת הקבר וכו' עובדא דר"ש נמי
 בחתיכות קטנות הוה וכו' ב"י ופשוט הוא אלא דל"ש ב"י דהא דלמך לרבנן אין
 דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וטעוריה בחתיכה קטנה מיירי דאין בגדולה עמאה
 משום דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם וכתב עוד ותדע דהא דלמך לרבנן סברי
 אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה בחתיכה קטנה קאמרי ולא בגדולה דהא
 כיון דמיירי לה בגמרא אצבעיה דשפופרת משמע דחתיכה קטנה דומיא דשפופרת
 קאמרי ומיכה איכא למידק בזה דכתב הר"ש דהא דלמך רבא דכ"ע אין דרכה
 של אשה לראות דם בחתיכה דלמלא דם"ל דמפלת חתיכה טעוריה התם פלוגתייהו
 קא מפרש וכו'. ואם הר"ש היה סובר דחתיכה דליתמך גבי שפופרת חתיכה
 קטנה היא דלמך נפתח על ידה אפי' קטנה ליה מדלמך רבא הא התם
 בחתיכה קטנה מיירי וכו' והניח הדבר ב"ש ע"ש אפי' ליה מאריה דפשוט הוא דכולה
 סוגיא מדברת בחתיכה גדולה דצרייתא דפליגי בה ת"ק ורבי יהודה במפלת חתיכה
 ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי מיירי בחתיכה גדולה וצרייתא דמפלת
 חתיכה כסומכוס אומר קורעה אם יש דם בחתיכה עמאה ואם לאו טעוריה וצרייתא
 עלה כרבנן דאמרי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וכו' איירי נמי בחתיכה גדולה
 ותוהו אידך המפלת חתיכה רבי אחא אומר קורעה אם חוכה מאדים עמאה ואם
 לאו טעוריה ואמר עלה כסומכוס וכו' נמי בחתיכה גדולה קאמר ורבי יוחנן דלמך
 משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור עמאה ואם לאו טעוריה
 ואמר עלה כסומכוס וקילא מכולהו נמי בחתיכה גדולה קאמר וטעוריה משום
 דם"ל כסומכוס דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם וכתב הכי דקמיציעיא ליה הרואה
 דם בשפופרת מכו ופשיטין דטעוריה פריך עלה מהך דר"י דלמך משום רשב"י
 המפלת חתיכה דאם יש בה דם אגור עמא ומ"ש משפופרת אלמא דפריך מחתיכה
 גדולה משפופרת שהיא קטנה והיינו עמאה דלענין דם שבתוך החתיכה אם
 האשה עמאה נדה מפני אותו דם אם לאו אין לחלק בין חתיכה גדולה לקטנה
 ולהכי פריך רבא דפשיטין דאין האשה עמאה מפני הדם שילא ממנה דרך שפופרת
 דל"כ בחתיכה נמי לא תהא עמאה דמ"ש חתיכה משפופרת לענין עמאה דם
 שבתוכה ומפני התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הכא אין דרכה של אשה
 לראות דם בשפופרת הרי מצואר דהך חתיכה נמי דפריך מינה לשפופרת בחתיכה
 גדולה קאמר וכן צרייתא נמי דפליגי ר"ל ומכאן במפלת חתיכה מלאה דם
 דקאמר רבא עלה דכ"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכו'. נמי בחתיכה
 גדולה קא מיירי דהכי הוה פירושא דסתם חתיכה ככולה סוגיא ומש"ה פירש
 הקבר בלא דם דקי"ל אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ודלוי דליכא חילוק בין
 גדולה

בשפופרת טעוריה ומשמע נמי מדבריו דסבר דהלכה כרבנן דסברי דאין דרכה
 של אשה לראות דם בחתיכה ולפי מה שפסק ר' יהודה דלמך א"ל לפתיחת הקבר
 בלא דם רואה בשפופרת או בחתיכה אחאי מטהר לה הרי נפתח הקבר על
 ידו וא"ל בלא דם ולכן חילק רבינו בין חתיכה קטנה לגדולה דקטנה אין בה
 פתיחת הקבר שנאמר שא"ל לה בלא דם ותדע דהא דלמך לרבנן סברי אין
 דרכה של אשה לראות דם בחתיכה בחתיכה קטנה קאמרי ולא בגדולה דהא כיון
 דמיירי לה בגמרא אצבעיה דשפופרת משמע בחתיכה קטנה דומיא דשפופרת
 קאמרי וכו' החוססות והרשב"א והר"ש ז"ל גבי רואה כמין קליפות כמין שערות
 כמין עפר כמין יבחושים אדומים תטיל למים אם נמוחו עמאה ואם לאו טעוריה
 דאפילו רבי יהודה דסבר דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם בזה מודה דל"ש לא
 נימוחו טעוריה משום דאין פתיחת הקבר לדברים קטנים כאילו ומיכה איכא למידק
 בזה מדכתב הר"ש גופיה גבי מאי דפסק דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם וז"ל
 דהא דלמך רבא דפירקין אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה והכא בזהא טעוריה
 ומקור מקומו עמא קמיפלגי אלמא ס"ל דמפלת חתיכה טעוריה התם פלוגתייהו
 קא מפרש ועיקר שינוייה דרבא לאשמועינן דכ"ע דרשי בצנזרה עד שיאלא דם דרך
 צנזרה ול"ה בחתיכה ולא בשפופרת ונפקא מינה אליבא דהלכתא דשפופרת טעוריה
 בחתיכה עמאה ולא מפני דם שבתוכה אלא משום דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם
 עכ"ל ואם הר"ש היה סובר דחתיכה דלמך גבי שפופרת חתיכה קטנה היא
 דאין הקבר נפתח על ידה אפי' קטנה ליה מדלמך רבא אין דרכה של אשה לראות
 דם בחתיכה דמשמע דם"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם הא התם בחתיכה
 קטנה מיירי שאין הקבר נפתח על ידה אבל בחתיכה גדולה שהקבר נפתח על ידה
 מודה דאין אפשר בלא דם ושאל"ל דאע"ג דלמך סבר הכי צניו לתרומי אפילו
 אם תמצא לומר דלא מפליגי בין חתיכה גדולה לקטנה וצ"ע :

וב"ש

רבינו דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם ואפילו בנפל שלא נגמרה צורתו
 כ"כ הר"ש ז"ל בריש פרק המפלת מדפסק רבא בפרק בתרא בהפילה
 נפל כל דהו אפילו לא נגמר צורת הולד דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם. ועוד
 דפליגי הכא בהמפלת חתיכה אלמא דאין חילוק בין נגמרה צורת הולד ללא נגמרה
 למ"ד אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וכן נראה מדברי הרשב"א בת"ה ולאפוקי
 מדברי השאלחות שכתבו דליכא דלא נגמרה צורתו אפשר בלא דם אבל הרמב"ם
 ז"ל כתב בפ"ה המפלת חתיכה חף על פי שהיא אדומה אם יש עמה דם עמאה
 ואם לאו טעוריה ואפילו נקרעה ונמצאת מלאה דם הרי זו טעוריה שאין דם נדה
 אלא דם חתיכה עכ"ל ודבריו מצוירים שפסק בת"ק דר' יהודה דסבר אפשר
 לפתיחת הקבר בלא דם וחזיק ה"ה סברתו והביא לה ראיות ומ"מ כתב שדעת
 הרמב"ן ז"ל כדעת הר"ש והרשב"א ז"ל וכ"כ הגהות מיימוניות בשם החוס' וכתבו
 דכיון שכן אפי' צלירה יצאנה צריכה דיוקא להפסיק בעברה :

וכתב

סמ"ג על דברי השאלחות הלכך לכל הפחות אכתוב שאין אנו בקיאים
 בגמרא צורת הולד יש לנו לפסוק דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם :

ואע"פ

שהרמב"ם פוסק כמ"ד אפשר לפתיחת הקבר בלא דם כתב ברפ"י
 כל זולת עמאה נדה אע"פ שלא ראתה דם וכתב בפ"ד אחד הכא
 על הנדה כל ז' ימים ואפילו לא ראתה אלא יום אחד ואחד הכא על היוולדת זכר
 כל ז' או על היוולדת נקבה כל ז' או על הזבה כל ימי זובה וספירתה הכל בכתב
 שנאמר נדה שנעת ימים תהיה נדתה וזובה נאמר כל ימי זון עומאתה כימי
 נדתה תהיה וצוולדת הוא אומר כימי נדת דותה עמאה ועמאה שזועים כנדחה
 עכ"ל והטעם מצואר דקרא דעמאה לה שזוע לזכר ושזועים לנקבה אפילו
 בלא ראתה עמאה לה משום לידה לדברי הכל וכו' רש"י ובר"פ המפלת דלת"ק
 דמטהר מפלת חתיכה ואין עמה דם דם"ל אפשר לפתיחת הקבר בלא דם לא שתיב
 להפלת חתיכה לידה דאין לידה הוי בלא דם נמי עמאה דכתוב כימי נדת דותה
 עמאה : ומ"ש הרמב"ם ז"ל דאפילו נקרעה החתיכה ונמצאת מלאה דם הרי זו
 טעוריה נראה דהיינו מדתניא בגמרא (שס) המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם
 אם יש עמה דם עמאה ואם לאו טעוריה : וכתב עוד הרמב"ם שם הפילה חתיכה
 ודם אגור בחתיכה עמאה וכתב ה"ה שנראה שהיה גורם בפרק המפלת (שס) ז' א"ר
 משום

הרא"ש התם פלוגתייהו קא מפרש וכו'. ומיכה לענין פסק הלכה באפשר לפתיחת

דרכי משה

קפ"ז דאף דאם המכה במקור תלין בה כשידוע שהמכה מוציא דם וא"כ גם כאן למה לא
 ייש פ' המפלת חתיכה אם יש עמה דם עמאה ואם לאו טעוריה כו' נראה דשאני זו שהיה ידוע
 ששעקק המקור שלה וכדמשמע המעשה א"כ גם כאן אין דבריו ב"י כנכונים דאף בלא בדיקה היה
 ידוע היה שנעקק המקור שלה וכדמשמע המעשה א"כ גם כאן אין דבריו ב"י כנכונים דאף בלא בדיקה היה
 נאמר דהוה ענינו דרך ראייה היא כן ב"ל :

פרישה

דקרא נקט דם ויהי זוכה בצנזרה פי' וכ"ש אם אינה מנוקעת אלא דם הוא באמצע החתיכה
 שבעין שאינו נוגע בצנזר : (י) ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן החתיכות כו' נראה
 שהיתה רואה דם משום ואפי' היה מטהר אותה מפני שהיא תולה שמהחתיכות שבנית החיצון
 משך דם וכיון שנעקק לא היה דם אלא בחתיכה טעוריה אבל מלשון הר"ש לא משמע
 הכי אלא כמין חתיכות בשר הוי יוצאות בעצמם ואע"פ שהיה דם בתוך החתיכות והיו מנוקעות
 היה מטהר משום דאין דרך אשה להיות רואה בענין זה אבל אם היתה רואה דם בהדיא בלא
 לפתיחתה

חידושי הגהות

טהורה היה ולא היה צריך לרבינו שמשון להלות עממה בכיון שאין דרך נשים לראות כך אלא שאין זה דם נדה דהמקור עצמו אינו דם כראייתא בגמרא דיוצא חוץ וגם קשה דהשתא לא
 נ"מ מיירי לפירוש' ופי' הרא"ש וא"כ למה הוצרך רבי' לכל להביא לפי' של הר"ש כיון דמירוי לא נ"מ מירי ולכך ב"ל דה"ט הטור ורבי' ירוהם שהוסיפו לכתוב בהך עובדא דלא היתה פוסקת
 מלראות כל זמן שאותן החתיכות היו בבית החיצון והיינו שהיתה רואה דם ממש והשתא לפירוש' הא דם נדה היא שמאה אבל לפי' הר"ש כיון דמשום הני חתיכות שבתוך החיצון היא
 שרואה אין דרך נשים בכך ומשום הכי טעוריה ודלא כדדחה הב"י לדברי הטור בזה בסמוך וכוה א"ש שעשה הר"ש המעשה ע"פ פי' שלו דוקא ולא ע"פ פירוש' (מעי"ש) וכ"כ הב"ח וע"ש
 ועי' ב"ל"ה : ז א"ר יוחנן משום רשב"י :

יורה דעה הלכות נדה קפ"ב

שהוא יום ל"א שזה לשתי הפלגות הראשונות : כיצד ראתה בלחוד בניסן וכו' וכו' חוששת ללחוד באייר מפני ראש חדש ניסן נראה מדלא קאמר חוששת לראש חדש אייר מפני ראש חדש ניסן אלמלא דלוינה חוששת ליום ראשון דראש חדש אייר לפי שהוא יום ל' למדש שעבר ולוינה חוששת אלמלא ליום שני דראש חדש שהוא ח' באייר שזה לראש חדש ניסן שהוא אחד בניסן ואל"כ דבסמוך כתבתי דלמא ראתה ב"ר"ח ניסן וזכור ראשון דר"ח אייר וזכור כ"ט אייר לא ראתה דחוששת לר"ח סיון התם ה"ט דכיון דחזינן דראתה תרי יומי ב"ר"ח א"ע"ג שזה אחד בניסן וזה אינו אחד באייר אלמלא הוא יום ל' של חדש שעבר חיישינן שמא יום הנקרא בשם ר"ח הוא הגורם ראייתה אבל לחוש ליום ראשון דר"ח אייר לכתחילה לא חיישינן אלמלא ליום ב' דר"ח חוששת לפי שהוא אחד באייר שזה ללחוד בניסן ולכן דקדק רבינו בלשוננו למעלה שלא אמר אלמלא באחד באייר בלחוד. בתמוז : [נ"ו] כיצד ראתה אחד בניסן וכו' כי חוששת ללחוד באייר מפני ר"ח ניסן ואם לא ראתה חוששת לתשעה בו וכו'. נראה מדכתב הכא ואם לא ראתה ואח"כ כתב בתשעה כי

א"א לחוש לו עד שתראה ראייה שנייה שהרי אינה יודעת לאיזה יום היא מפלגת נמצאת אומר שהרואה ליום ר"ח ניסן (כ"ג) חוששת לר"ח אייר ראתה בו חוששת לר"ח סיון ראתה בו (כ"ד) חוששת לראשי החדשים לא ראתה לר"ח סיון נעקר וסת של ר"ח (כ"ה) וחוששת לשני בסיון אפשר שתראה ותקבע וסת להפלגה מל"א לל"א שהרי ראיית ר"ח ניסן ואייר שוות בהפלגה לראיית ב' בסיון שניסן מלא ואייר חסר (כ"ו) ולעולם חוששת הששות הללו לוסת החדש ולהפלגה עד שתקבע לה אחד מהם ג"פ כרינו (כ"ז) כיצד ראתה באחד בניסן ובעשרים בו חוששת לאחד באייר מפני ר"ח ניסן (כ"ח) ואם לא ראתה חוששת לט' בו לשיעור הפלגה של ב' ראתה בט' בו או שלא ראתה חוששת לב' באייר שמא בימי החודש תקבע וסת שהרי ראתה בכ' בניסן (כ"ט) וכן היא חוששת לשניהם עד שתקבע וסת

מ"ש לא ראתה לר"ח סיון נעקר וסת של ר"ח חוששת לב' בניסן וכו' ודברים אלו שכתב חוששת לשני בניסן צדדים הם ומסתבר טעמיהו ומ"מ נריך לכתוב למ"ש חוששת לב' בניסן משום דחיישינן שתקבע מל"א לל"א לחוד למימרא שא"כ לחוד ליום אחר שהרי היא צריכה לחוש ליום ל' שהרי אין לה וסת קבוע וכל שאין לה וסת קבוע חוששת ליום ל' כמו שכתבנו ומ"מ נעקר וסת של ר"ח אינו לומר שא"ע"פ שיבא ר"ח צדדים ל' לראיה אין לו דין וסת קבוע אבל יש לו דין וסת שאינו קבוע לחוד לו מיהא ולעולם חוששת חששות הללו לוסת החדש ולהפלגה עד שתקבע לה אחד מהם ג"פ כרינו כיצד ראתה בל' בניסן וכו' כי חוששת ללחוד באייר מפני ר"ח ניסן וכו' טעמו מפני שבשתי ראיות אלו יש לחוש לב' מיני וסתות כי מפני שראיה ראשונה ב"ר"ח יש לחוש שמא תקבע לה וסת ב"ר"ח ולפיכך חוששת ללחוד באייר ומפני שראיה שנייה היתה בכ' בניסן יש לחוש שמא תקבע בכ' לחוד ולפיכך חוששת לב' באייר ומפני שראיה ראשונה לשנייה כ' יום יש לחוש שמא תקבע להפלגות כ' יום ולפיכך חוששת לב' באייר שהוא מופלג עשרים

יום מכ' בניסן עם יום כ' בניסן ויוס ט' באייר בכלל וא"ת הא קי"ל בוסת שלא נקבע ג"פ א"ע"פ שראתה בו פעם אחת ושניה הוא נעקר בפעם אחת וכן מבואר בדבריו בסמוך שכתב עבר יום כ' ולא ראתה שוב אינה חוששת כלום להפלגה והשתא מכיון שאחר שראתה באחד בניסן ראתה כ' בו כבר נעקר וסת של ר"ח וא"כ לחוד לו וא"כ מאיזה טעם כתב חוששת לר"ח אייר וכן קשה על מ"ש שאם ראתה בט' באייר חוששת לב' כי שמה צדדי חוששת תקבע וסת אחת כיון שראתה בח' לאייר נעקר וסת של כ' לחוד ואינה צריכה לחוש לו וי"ל דטעמיה דא"ע"ג דראתה ראייה ב' בכ' בניסן לא אמרינן דנעקר וסת דר"ח היינו מפני שא"ע"פ שראתה ביום אחר צריכה לחוש ליום שראתה בו קודם עד שיגיע יום הראוי לראות בו ולא תראה הלכך כיון שעדיין לא הגיע ר"ח אייר א"ע"פ שראתה בכ' בניסן איכא למיחש שמא כשיגיע ר"ח אייר תראה ותקבע לה וסת לר"ח ומא"כ נמי א"ע"פ שראתה בט' באייר חוששת לב' כי כיון דעדיין יום כ' לחוד לא הגיע איכא למיחש שכשיגיע כ' בחדש תראה ותקבע לה וסת כ' לחוד דאקדמה וחזאי דמיס יתיריס דהווי כה הוא ולא קביעות וסת חלכא דא"כ היקר כתב חוששת ללחוד באייר מפני ר"ח ניסן ואם לא ראתה חוששת לט' בו לשיעור הפלגה של כ' דמשמע שאם ראתה ב"ר"ח אייר אין צריך לחוש לט' בו ואמאי הא כיון שעדיין לא הגיע יום כ' לראייה שניה איכא למיחש שמא תקבע וסת להפלגת כ' יום וי"ל דכיון דראתה ראשונה היתה ב"ר"ח אילו היתה חוזרת לראות ב"ר"ח הסמוך לו היינו אומרים דראיה הראשונה שראתה ב"ר"ח היא עיקר ובה הלך הוסת ליקבע ולא חיישינן לראייה שניה שראתה בראשון חדש דאמרינן מקרה הוא ודמיס יתיריס הוא דאחוספו כה (א) הלכך אינה חוששת לא לתשעה באייר י' ולא לב' כי כשלא ראתה ב"ר"ח אייר שהוא וסת הראיה הראשונה איגלתי מילתא דראיה שנייה לא היתה בתקרה וצריכה לחוש לוסת הפלגת הימים ולוסת הפלגת יומי החדש אך מ"ש וכן היא חוששת לשניהם עד שתקבע וסת ההפלגה

או שלא ראתה אלמלא דלוינה חוששת לתשעה בו אלמלא כשלא ראתה באחד באייר דהשתא חוששת לתשעה שמא תראה בהפלגת עשרים כמו שראתה בתחילה שתי ראיות דלחוד בניסן וכו' כי דאיכא נמי הפלגת עשרים אבל אם ראתה באחד באייר דשימחה הפלגתה שהרי ראיית אחד באייר מופלג מראיית עשרים בניסן י"ב יום בלבד אם כן עקרה הפלגה הראשונה ואינה חוששת אלמלא להפלגת שנים עשר יום מראייה זו דלחוד באייר וחוששת נמי לעשרים באייר ולחוד בסיון וחששת לעשרים באייר ודאי דחוששת בין ראתה באחד באייר בין לא ראתה באחד באייר וכן ראתה בתשעה בו וכן לא ראתה בתשעה בו דכיון דעדיין לא קבעה לה וסת חוששת שמא תקבע לה וסת בעשרים בחדש דכיון דעדיין לא הגיע יום עשרים באייר חוששת שמא תחזור ותראה עשרים בחדש כמו שראתה בכ' בניסן ודלא כב"י שכתב דכשראתה ב"ר"ח אייר לא היתה חוששת לעשרים באייר עכ"ל דליתא שלא אמר רבינו אלמלא היכא דראתה באחד באייר דלוינה חוששת לתשעה בו כיון דשימחה הפלגתה דעשרים אבל חששת דשמא תקבע וסת בעשרים בחדש ודאי דחוששת אפי' תראה באחד באייר כדפרי'. והרב בהגה"ת ש"ע כתב וי"ל ראתה באחד בניסן וכו' כי חוששת ללחוד באייר מפני ר"ח ניסן ראתה אחד באייר או לא ראתה בו חוששת לתשעה באייר כהוא יום עשרים מראיית יום עשרים שראתה עכ"ל ותימה דלמה תהא חוששת נט' באייר שהוא מופלג כ' יום מראייה שראתה בעשרים בניסן הלא הפסיקה בנתיים בראייה אחרת באחד באייר ואין כאן הפלגת כ' יום ואם היה הדיון שתהא חוששת להפלגת עשרים לאחר שראתה באחד באייר היתה צריכה לחוש להפלגת עשרים לראיית אחד באייר וכמ"ס רבינו בסמוך היתה רגילה לראות ליום כ' ושימחה ליום ל' זה וזה אסורין וכשיגיע יום עשרים לראיית שלשים אסורה משום וסת הראשון הרי מבואר שאינה חוששת להפלגת עשרים מראייה שקודם שחשם אלמלא חוששת שמא תראה לעשרים יום מראייה שנייה שראתה עכשיו וכדק"ל כרב הוגא ברבי יהושע ס"פ בנות כותים ודלא כרב פפא ואולי שכן ראה הרב כחוב בנזכרות הימים ואין ספק דטעות גמור הוא דפשיטא דאינה חוששת לתשעה בו אלמלא כשלא ראתה באחד באייר וכמו שהוא מבואר בכל בהפלגה ב' ראיות או וסת החדש ב' ראיות או עד שתיעקר האחד בעקורת פעם

דרכי משה

קפ"ב (א) ואין דבריו נראין הלא אמר לקמן בסמוך וכן חוששת לשניהם עד כ' ש"ס דקודם שתקבע וסת אחת ג' פעמים חוששת לשתיהן ועוד דהא קאמר בסמוך ראתה ב' או לא ראתה בו ש"ס דא"ע"פ שראתה ב' פעמים להפלגות עשרים אפי' חוששת לימי החודש וצריכה לחוש לב' באייר וה"ה בכאן א"ע"פ שראתה באחד באייר אפי' כשלא

פרישה

דף ס"ד פ"א דמ"ט קאמר שם לרב דה"ל ח"כ כ"כ דילוגין ע"ש : [כת] ואם לא ראתה חוששת לט' בו וי"ל ב' דכיון דראיה ראשונה היה ב"ר"ח אילו היתה חוזרת לראות ב"ר"ח בסמוך לו היינו אומרים דראיה הראשונה שראתה ב"ר"ח היא עיקר כה הלך הוסת ליקבע ולא חיישינן לראיה שנייה שראתה בכ' כי דאמרינן מקרה היא וימים יתירים הוא דליתוסת בה הלכך אינה חוששת לל' באייר ולא לעשרים בו וכשלא ראתה ב"ר"ח אייר שהוא וסת הראייה הראשונה איגלתי מילתא דראיה שנייה לא היתה בתקרה וצריכה לחוש לוסת הפלגת הימים ולוסת הפלגת יומי החדש עכ"ל ונסת מ"ש חוששת לל' באייר מפני ר"ח ניסן חוששת לב' בניסן לא נחשב כעיקרה עד שיבא אותו יום עמו דראתה בו כבר דהיינו ר"ח ויינו ר"ח אייר ולא ראתה דלחוד נעקר וסת דר"ח אבל לא י"ל כלל לומר דלא חיישינן לתרי וסת המודש דלחוד טעם לדבר ג"כ לקמן בסיון זה מוכח איפכא דכתב דקביעות וסת בתוך וסת לידן כגון ראתה ג"פ בניסן וכו' בו כו' וכן צדדינו דלא קבענן וסת בתוך וסת היינו מטעם דלא קבעה וסת בניסן נדה וכו' בימי ויבא אבל מטעם דלא קבעה תרי וסת המודש בזה לא הוי קביעות ואף שיש ליישב ולומר דשאני התם שראינו שכבר קבעה שניהם ג"פ אבל למיחש לא חיישינן מ"מ יש ראייה מ"מ שם מיד אחר זה וי"ל אבל אם ראתה אותו ממשיך סתם כגון שראתה אותו ב"ר"ח ובכ"ה בכ"ה בחדש וב"ר"ח קביעות ב"ר"ח חוששת נמי ליום הקדימה שמא וסת אחר היא קביעות ומדקאמר חוששת נמי ליום הקדימה משמע דלוינו ר"ל דחששת היא להפלגה דיש מ"מ עד ר"ח אלמלא חוששת ליום כ"ה עמו שמא הוא הגורם וצריכה לחוש ליום כ"ה למודש השני הבא אחריו א"ע"פ שכבר דשאני התם דאמרינן דאזנת ראיות שראתה כבר כן היו מהמת וסת הפלגה עד"מ דלמא ראתה ב"ר"ח ניסן ובעשרים בו וכו' באייר ובכ"ה בו א"כ לחוד לתשעה בניסן משום ט' באייר והואיל שראתה פכשיו בכ"ה איגלתי מילתא למפרע דראיית ט' באייר היה משום הפלגה ולא משום הקודש ומא"כ נמי א"כ לחוד לכ"ה בניסן משום כ"ה באייר משום הפלגה ולא משום וסת הפלגה משום א"כ לקמן דוסת דר"ח א"כ לראיית כ"ה בחדש ואין זה תלוי בזה וכן איפכא נמי אם קבעה ג"פ באייר אין צריכה לחוש לוסת הפלגה מזה הטעם אבל זה צ"ע אם ראתה ב"ר"ח אחר וב"ר"ח ניסן וב"ר"ח אייר דקבעה וסת לר"ח אי צריכה לחוש להפלגה דט' ימים דאיכא למיחש שהיא תקבע וסת להפלגה לט' ימים הואיל שזאת הפלגה לא נעקרה שום פעם ודוקא בכ"ה איכא לספקא אבל כיו מורה וראתה בט' בחדש ניסן וב"ר"ח אייר א"כ למיחש למידי דהואיל דלא ראתה בכ"ד לחוד בעיקרה הפלגה שום מ"מ ניסן עד י"ב בו ואל" דתימא להפלגה שיש מ"מ בניסן עד ר"ח אייר דהיינו י"ט ימים ותימא ל"ט באייר כמו שאתה אחרת שצריכה לחוש להפלגה שיש מ"מ בניסן עד ר"ח אייר ושנא ושנא יש דהכא צריך אמת לומר דר"ח אייר יגורם הפלגה חוששת וזה לא אמרינן

מ"ש לא ראתה לר"ח סיון נעקר וסת כו' עכ"ל) עד נמצאת אומר שהרואה ליום ר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר דוק בכל הסוגיא ולא תמצא שחששו אלמלא ליום הסודש דהיינו ליום הראייה בחדש הבא אחריו אבל לא חששו ליום השני דלמא ראתה ביום ראשון לא הצריכו לחשוש ביום ראשון חוששת הבא אחריו ואפי' לידן דקבעה וסת בניסן נדה ויבא לה מצינו חששו או ואף לא מצינו חששת כו' אף שקבעה וראתה ג"פ ביום ח' וא"כ ואף שיש למ' גם לידן דקבעה וסת ראתה ג"פ וא"כ לענין עיקרה דצריכה למיחש ג"פ ביום ח' וא"כ אפילו לא ראתה מיהו קבעה ל' דצריכין להממיר לידן. ומ"ש רבינו בס"ס זה בשם הרמב"ן דלדיון אס ראתה מ"מ לט' ג"פ וא"כ קבעה לה וסת ה"ה ג"פ ביום ח' וא"כ ול"ד קאמר שהרי ע"כ ט"ל ד"ד דהא ימי ויבא מתחילין ביום ח' לראייתה דהיינו כל יום ח' וא"כ וק"ל : (כג) חוששת לר"ח אייר פי' ליום ר"ח שני שבו מתחילין למנות ובו החלטת הסודש שיום ר"ח הראשון הוא נחשב מחדש שעבר והווי פשוט אבל בלחוד דצריך לחשש ג"כ ליום ראשון שהוא יום ל' שהוא שיעור עונה בנימינו וכמ"ס ב"י בסמוך : (כד) חוששת וסת לראש חודש שפי' לענין שלא צריכה לחוש ליום ראשון של ר"ח תמוז אלמלא ליום שני שהוא ר"ח גמור וכן יש למ' לענין עיקרה כדמטרס לקמן : (כה) וחוששת לשני בניסן כו' וגם ליום ל' לראייתה צריכה לחשש שהרי אין לה וסת קבוע וכבר כתב הד"ן שמי שאין לה וסת מושאין כל פעם ליום ל' שהוא עונה בנימינו ב"י ונראה דר"ל דלמא ראתה א"כ ביום ב' דסיון או ביום אחר צריכה לחוש לל' יום מחמת ראייה וק"ל : (כו) ולעולם חששות הללו לוסת המדש כו' עיין בסמוך פירושו : (כז) כיצד ראתה בל' בניסן כו' בזה הכ"ז מודש לט' ב' דברים ומ"ש שניה וזמן הראיות דמחמילת כתב אס ראתה בכל ר"ח וא"כ כתב בעשרים לחודש. הא' במ"ש ואם לא ראתה חוששת כו' דדוקא אס לא ראתה קאמר וע"פ שאפרסו וסגני שצריכה לחוש לב' וסתות דמודש וזה אבל אס ראתה ב"ר"ח אייר לא היתה צריכה לחוש לט' בו נראה דדוקא קאמר אס לא ראתה לל' נשפע בגוונא קמא : (כח) ואם לא ראתה חוששת לט' בו נראה דדוקא קאמר אס לא ראתה ואין כאן הפלגה מעשרים לעשרים ול"ד לוסת המודש דאמרינן דא"ע"ג דראתה בכ' בניסן צריכה לחוש לר"ח אייר ולא אמרינן דנראיית כ' נעקרה וסת דיוס ר"ח היינו משום דוסת דימי המודש מול' דוקא בראשון יום הראשון דאזנתו יום גורם הראייה וכל כמה דלא הגיע ר"ח לא ידעינן איזה ראיה היא עיקר ועוד דאף אס יבא ר"ח ותראה בו יש לחוש ג"כ לראיית כ' דוסת המודש לא נעקר עד שיבא אותו יום ולא מראה בו מאחר דתלינן הגורם בראשון יום משא"כ בהפלגה דמיך שראתה ב"ר"ח אייר נעקר הפלגה קמא ככל' ולא כמ"ס מהר"ח בש"ע דאף אס ראתה ב"ר"ח אייר חוששת לט' בו משום הפלגות עשרים ובמילוק זה אין אלו צריכין לרוחק ב"י מ"ש בענין זה . והיוגר נראה לומר דר"ח א"כ היינו מושאין לב' אייר אס ראתה ב"ר"ח אייר משום דלפטר לומר מהכי תימו תמוז לט' אייר מכאן מה שראתה בעשרים בניסן הא איכא לומר שאני אותה הפלגה מרוחק עשרים יום מראיית ר"ח ניסן שקדמה לה משא"כ ט' אייר שאינו מרוחק מר"ח אייר אלמלא י' ימים וק"ל . וי"ל דמ"ט נמי אס ראתה בעשרים באייר לא היתה חוששת לב"ח כראיית ט' אייר עם ראייה שקדמה לה מיהו אס ראתה בט' אייר גם בכ"ה אייר הוי לפנינו שלש הפלגות שום מעשרים לעשרים וזו נקבע לה וסת להפלגות עשרים אלמלא שלכתמילא לא חששו לזה כו' זמן שלא ראינו ג' הפלגות שוות מראייה שקדמה לה ודוק : (כט) וכן היא חוששת לשניהם

חרושי הגהות

בש"ך א"ק כ"ו : י ועיין בש"ך א"ק ל"א : בנימרא

יורה דעה הלכות נדה קפ"ז

כל אותה עונה כדון אשה שאין לה וסת כמו שנתבאר בתחילת סימן זה ובסימן קפ"ד. גם היא חוששת לכו' באייר שמה תהא קובעת וסת לימי החדש ולא היה צריך לפרט דכבר מנואר מתחלת דבריו: ומ"ש וכן לדילוג וסת החדש כיוצא בזה פי' כי היכי דבוסת ההפלגות אינה חוששת לדילוגו ה"ג בוסת החדש כגון שרתה ט"ו בניסן חוששת לט"ו באייר עבר ט"ו ולא ראתה טוב אינה חוששת לט"ו בחדש דילגה ליום ט"ו באייר חוששת ל"ו בסיון וא"ל לחוש ל"ו בסיון מפני וסת הדילוג דאינה חוששת לדילוג עד שתקבענו דילגה ל"ו בסיון חוששת ל"ו נחמוז וט"ו לחוש ל"ה נחמוז דילגה ל"ה נחמוז קבעה לה וסת לדילוג דימי החדש וחוששת ל"ט באב ולכ' בחלול וכן לעולם ואליבא דשמואל דפסק הרמב"ן

רשונה זיוס כ"א לראייה שניה זיוס כ"ב לראיה שלישית זיוס כ"ג לראיה רביעית הרי כאן חמש ראיות ובהם ג' דילוגים: ומ"ש מכאן ואילך אינה חוששת אלא לדילוגה פי' אינה חוששת אלא ליום כ"ד לראיה חמישית וליום כ"ה לראיה ששית וליום כ"ו לראיה שביעית וכן לעולם עד שיעקר ממנה ג"פ דהיינו שגיגעו ג' זמני ראיות על דרך זו ולא תראה בהם. ומ"ש וכן לדילוג וסת החדש כיוצא בזה ראתה יום ט"ו לחדש זה וכו' לשון זה קשה בהכרח מאלו ולכאורה נראה דה"ק כבר שילשה לראות ז"ל לחדש פירוש כבר שילשה לראות ז"ל וסת שרתה בחדש זה ז"ל ואינה חוששת מכאן ואילך אלא לדילוגה דהיינו שחדש הבא תחוש ל"ה ונבדק שחמיו ל"ה ונבדק שחמיו ל"ה וכן לעולם עד שתעקרנו וט"ה הרי

נחבאר בסימן זה שהרמב"ן פסק כשמואל דאמר עד שחשלה זיוס וט"ו עדיין לא קבעה וסת לדילוג עד שרתה עוד בחדש ד' ז"ה וי"ל דהב"ע נשחיה לה וסת קודם שהתחילה ושינתה ורתתה בט"ו לחדש דבכ"ג אפילו לשמואל בג"פ סגי אך קשה למה כתב ב"ז ראיות ראשונות שנמשכה ראיות ימים דלענין קביעות וסת מה לנו אם נמשכה ראיותה או לא נמשכה ועוד למה ברואה הב' שניה מראיה ראשונה כשראשונה כתב שנמשכה ראיותה ד' ימים ובשניה כתב ורתתה ז' או ג' ימים ופספס דלרבותא נקט הכי שש"ע שבוטף ימי הראייה שתי הראיות שוות כשראיה הראשונה שרתתה בט"ו ומשכו ימי ראיותה ד' ימים נמצא שנמשכה ז"ה לראיה הראשונה וכן ראה שניה שרתתה ז"ו ורתתה ג' ימים שנמצא שנמשכה ז"ה לראיה הראשונה ג"כ לא חשבנו למה ז' שיהא אוליגין אלא בטר התחלת הראיה שהיא ז"ל לדילוג אלא דלפי זה לא הול"ל ברואה שניה אלא ורתתה ג' ימים ולמה ליה למיכתב ורתתה ז' ימים וכן יש לדקדק דלפי זה הול"ל כיצד ראתה ט"ו לחדש זה וכו' מאחר שבא לפרש מ"ש וכן לדילוג וסת החדש כיוצא בזה ולכן נראה לפרש דרתתה מ"ש לחדש זה אינו מוקשר עם מ"ש קודם אלא ענין בפני עצמו הוא שמתחיל מ"ש ש"ס וכן לדילוג וסת חדש כיוצא בזה לא הורך לפרש דמנואר הוא דכעין שכתב שמתחילת ההלכות אחר אומר לענין וסת ימי החדש. ומ"ש ראתה ט"ו לחדש וכו' כבר שילשה לראות ז"ל לחדש היינו לומר שאף ע"פ שפעם ראשון ראתה בט"ו כיון שנמשך ראיותה ימים הרי ראתה ז"ו וכן אתה אומר בוסת שני שש"ע שרתתה ז"ו כיון שנמשך ראיותה ימים הרי ראתה ז"ו כיון שפעם שלישית ראתה ז"ו הרי הומוקת לראות ג"פ ז"ו ואף ע"ג דשתי ראיות הראשונות לא היה תחלתן ז"ו הרמב"ן לטעמיה דסדר דאם הוסת נמשך שנים או שלש ימים הושתת לכל ימי הוסת דלפי זה כל יום ויום וסת בפני עצמו הוא ופילו נעקר יום הוסת חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולם וכמו שנתבאר בסימן קפ"ד וכיון שכל יום ויום חזוב וסת כשראתה בפעם ג' ז"ו שהומוקת לראות ג"פ ז"ו ולפי' אחי שפיר שהורך לכתוב שנמשכה ראיותה ימים דענין שרתתה גם בשתי הראיות הראשונות זיוס ו"ו כדי שכתתרה בחדש שלישי ז"ו זו תהא מומוקת לראות ז"ו ומ"מ עדיין יש לדקדק למה הורך לכתוב שנמשכה ראיותה ברואה ראשונה ד' ימים ובשנייה ז' או ג' ה"א כשהומוקת ראה ראשונה ג' ימים וכשניה ז' ימים סגי דהול"ל רואה בשתייה ז"ו. וצריך לתרץ כעין שפירשתי תחלה דלרבותא נקט הכי דשתי הראיות שוות בבוטף ימי הראיה שהרי אוליגין הן נומרות לל' בשנין שהשלישית ג"כ תגמור ז"ה אלא אפילו לא ראתה אלא יום ו"ו הוקבע לה וסת זיוס ו"ו ומיהו אחתי איכא למידק למה כתב ברואה שניה שנמשכה ז' או ג' לא הוה ליה לכתוב אלא שנמשכה ג' כי היכי דברישא כתב שנמשכה ד' ולא כתב שנמשכה ג' או ד' שהרי יום ה' לה"ו הוא יום ה' אל ה"ו ופספס דה"ק זין שנמשכה ג' ימים שנמצאת ראה זו כלה ל"ה כי קמייתא זין שלא נמשכה אלא שני ימים שנמצאת ראה זו כלה ל"ו וקמייתא ל"ה כיון דשתייה לראיה ז"ו הוקבע לה וסת ז"ו אחר זמן שכתתרה כל זה באו לידי הלכות נדה בסימן קפ"ז וכתוב בהן כלשון הזה דילגה ליום כ"א חוששת ליום כ"א וכו' אירע לה ראייה ליום כ"ג קבעה לה וסת לדילוג מכאן ואילך אינה חוששת אלא לדילוגה וכן בדילוג וסת החדש כיוצא בזה היכה רואה חמש וששה ימים רזומים כל יום ויום כוסת בפני עצמו וחוששת לכלן אפילו נעקר יום אחד חוששת לשאר ימים עד שיעקרו כולן אחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שוין בדבר ראתה זיוס ט"ו בחדש ומשכה ראיותה ד' ימים וחזרה והתחילה בששה עשר לחדש הבא ורתתה ז' או ג' ימים ז"ו שלאחריו ראתה כבר שילשה לראות ז"ו לחדש ואין תולין אותו בוסת הדילוג בלבד עד שחלגה ודאי ולא תהא בהן ז' שיהא לסיבך חוששת

כמותו דוסת החדש בדילוג לא הוקבע אלא ב' ראיות אלא וסת ההפלגה בדילוג לא הוקבע אלא בחמש ראיות ולא קשה הלא אפי' שמואל לא מצריך אלא ד' ראיות דשאני הכא כיון דראייה ראשונה אין לה שיעור בחדש שהיא השנייה נראה דילוג מן הראשונה דכולי עלמא אפי' רב מודה דאין הראשונה מן המנין ולא ידעין לדילוג אלא בשקבעה בראיות כגון שרתתה עכשיו ושנייה כ"ל לה ושלישית ככ"א לשנייה דהשתא ראתה ג' ראיות בהפלגה בדילוג אחד ועוד ראתה לכ"ב הול"ל דילוג שני ועוד ראתה לכ"ג הול"ל דילוג שלישי השתא תשלש בדילוג בחמש ראיות תהא ר"ת הדין כד"ה ארתמר ראתה תחלת (דף ס"ד): ראתה ט"ו לחדש זה והומוקת ראיותה וכו' וכו' דכור אחר אין לו קשר עם מ"ש תחלה וה"פ דאין לנו לומר דעיקר הוסת הוא בתחלתו ומה שהומוקת ראיותה ד' ימים או ג' ימים דמים יתיריים נחוספו בה ואינו נחשב לוסת ואין לנו לחוש אלא לוסת הדילוג שדלגה בתחלת הוסת דהיינו ט"ו בחדש זה וי"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה ואפי' דק"ל כשמואל דלא קבעה לה וסת החדש בדילוג בג"פ אפי' קאמר דסד"ה דאין לחוש אלא לוסת הדילוג בלבד היינו לענין זה דכשתתרה עוד ז"ה לחדש הרביעי קבעה לה וסת לדילוג וחוששת ל"ט לחדש החמישי ועשיריים לחדש הששי ואין לה לחוש לימים שהומוקת ראיותה בג' חדשים הראשונים דתלינן דלמים יתיריים נחוספו בה וקאמר הרמב"ן דליתא להא סברא והיינו טעמא דאין תולין בוסת הדילוג בלבד אלא היכא דלא ראתה בג' חדשים אלא יום א' בלבד בדילוג ולא היה בו ז' שהוה כגון ט"ו לחדש זה וי"ו לחדש זה וי"ז לחדש זה הפך הוא דכשתתרה עוד ז"ה לחדש הרביעי קבעה לה וסת לדילוג בלבד שהרי שילשה בדילוג ולא היה בו ז' שהוה כלל אלא הכא דהומוקת ראיותה ושילשה לראות ז"ו בחדש השתא קבעה לה וסת ז' שהוה בג' פעמים ז"ו בחדש ואינו נעקר אלא בג' פעמים אלא שאר הימים שרתתה בדילוג דיניהם של אלו הימים כיון וסת הדילוג דלניה חוששת לדילוג אלא לאחר שקבעתו וי"ש לפיכך חוששת לימים שבשלישה בהן כוסת הקבוע פי' כיון וסת הקבוע שהרי קבעה לה וסת בג' פעמים ז"ו בחדש ולשאר הימים שרתתה בדילוג ג' ראיות ט"ו בחדש זה וי"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה חוששת להם כדון וסת הדילוג שאינה חוששת אלא לאחר שתקבענו בג' דילוגים דהכא נמי כשתתרה עוד ז"ה לחדש הרביעי תהא חוששת טוב ל"ט בחדש החמישי ולעשרים בחדש השביעי וכן לעולם והשתא ניחא דקאמר על יום ו"ו וסת הקבוע אלא וסת החדש לא קאמר עליו קבוע ושרי ליה מארתי לג"ל בזה שהאר"ך וכתב בכאן דכריס שלא עלו על לב הרמב"ן. ומה שקשה על מ"ש והומוקת ראיותה ד' ימים ואח"כ אחר ורתתה שנים או ג' ימים נראה דלרבותא קאמר הכי דלא מביעה בראתה בראשונה ג' ימים ט"ו וי"ו וז"ו ובשנייה ראתה ז"ו וי"ו ובשלישית ראתה ז"ו כיון דקבעה ראיותה בג' פעמים ז' שהוה ז' שהוה ז"ו בחדש זה וסת דקבעה לה וסת דחדש ז"ו שאלה ראתה בטוס פעם יותר על יום ו"ו דפשיטא דקבעה לה וסת דחדש ז"ו בחדש אלא אפילו ברתתה בתחלה ד' ימים ט"ו וי"ו וי"ז דהשתא קבעה כע"כ צריך לומר דיום ו"ה אינו אלא ראתה יתיריים נחוספו בה שהרי לא קבעה ז' וסת אפילו ראתה בשנייה ג"כ ז"ה אפי' לא קבעה לה וסת בשתי פעמים א"כ בע"כ דמים יתיריים נחוספו בה ואיכ' ניחא נמי דמה שרתתה ז"ו נמי דמים יתיריים נחוספו בה ואינו חזוב ראיות ו"ו לקבוע וסת בכל ו"ו בחדש קמ"ל דליתא להא סברא אלא אפי' שרתתה בראשונה גם ז"ה ובשלישית לא ראתה אלא ז"ו קבעה לה וסת ז"ו ודא דקאמר דשנייה ראתה שנים או ג' ימים רזוט לומר זין שרתתה בשנייה גם ז"ה שוה לקמייתא או לא ראתה אלא ו"ו

לימים שהשלישה בהן כוסת הקבוע ולשאר הימים כוסת הדילוג עכ"ל וזה מנואר כדברי האחרונים: ומ"ש ואין תולין אותו בוסת הדילוג עד שחשלה כולו בדילוג וכו' פשוט הוא דלדמוך ליה קאי שכתב ראתה בט"ו לחדש והומוקת ראיותה ד' ימים וכו' כבר שילשה לראות ז"ו לחדש וכמו שכתבתי בפירוש אחרון והוקשה לו דלא הול"ל למימר דהוקבעה לה וסת ז"ו אלא שהוקבע לה וסת לדילוג דהיינו כעין פלוגתא דרב ושמואל בראתה בט"ו ובי"ו

פעם אחת ועוד האריך ב"י בס' הרמב"ן ודברי גמגום בהן הרבה והן כפשוטן כאשר כתבתי דלעולם חוששת לשנייה אם לא נעקרה אחד מהן פעם אחת עד שתקבעה אחד מהן ואינה חוששת לשנייה כל זמן שלא קבעה אותו ג"פ הן שתקבע תחילה וסת הפלגה כגון שראתה פעם אחת בהפלגה קודם שמתחלת וסת ימי החודש דאין וסת הפלגה קודם כגון שראתה ר"ה ניסן ולא ראתה ב"ה אייר וראתה יום ב' בו דאין הפלגה ליום ל"א ובר"ה סיון חזרה וראתה ג' יום ד' דאין יום ב' הפלגות ל"א ובר"ה חזרה וראתה בו ביום ה' תמוז דאין קבעה וסת הפלגות ולוסת החודש עדיין לא קבעה ואינה צריכה לחוש עוד לר"ה אבל רק לו' באב שהוא וסת הפלגות אבל כל זמן שלא קבעה אחד מו חוששת לשנייה כל זמן שלא נעקרה אחד מהן פעם אחת וה"ה אם קבעה תחלת וסת ימי החודש קודם שתקבע וסת ימי ההפלגה שאינה חוששת לוסת הפלגה לאחר שקבעה וסת ימי החודש כן ג"ל הרבנים כפשוטן ולא הארכתי רק שראיתי לב"י שהאר"ך בזה בקושיות ותירוצים גם כתב שא"א שתקדים וסת הפלגות לוסת ימי החודש או שתעקרנו פעם אחת וכו' ואינו נכון בעיני ועוד דיתיר בנקל וכולל למצא שתקבע הפלגות קודם לוסת החודש: וכן שהיא רואה בר"ה ניסן וי"ד בו וחזרה וראתה לאחר י"ד וראתה ג"כ בר"ה אייר ובי"ב

דרכי משה
פרישה
 כ"ו לראייה שביעית וכן לעולם ז"ו: (לט) וכן לדילוג וסת הקודש כיוצא בזה ר"ל בד' ראיות: (מ) ראתה ט"ו לחדש זה כ"ו דין בפני עצמו הוא והוא ג"כ מדברי הרמב"ן (ולא כמו שר"ס להבין הכי' בתחילה פ"ס עכ"ה): (מח) והומוקת ראיותה ד' ימים כו' נראה דלכך אמר ד' ימים דהיינו גם יום י"ח לחשמועין דש"ע דיום י"ז הוא אינו תחלת ראיותה העונה ולא כוסת אפי' נקבעת הוסת ז"ו דרובין לטעמיה דס"ל דכל יום ויום כוסת בפני עצמו (וכן הדין ז"ו להרמב"ן ע"ש ולפי' ז"ל דרבינו העתיק ל' הרמב"ן וליה לא ס"ל דהא ודאי כשרא"ש ס"ל דילוג עם הרמב"ן בזה ובמ"ש רבינו בסיון קפ"ד דס"ל כהר"ם והרשב"א דלא אמרינן כל יום וסת בפני עצמו ע"ש וכ"כ ז"ו ג"כ בהן) וכמ"ש לעיל בסיון קפ"ד בסמו וכו' שכתב ג"כ אח"כ ורתתה ז' או ג' ימים לומר דאין מילוק זיוס י"ז בין אם הוא סוף עונה או לא אבל אם גם בפעם ג' בלתי ראיותה ז"ה או היתה חוששת גם ל"ה הבא בחדש שחמיו וסת א"כ לחשמועין דפשיטא הוא כיון שהשליש גם היא סוף ראיה של עונה וגם י"ז לא הוה מרוש במה שאין תולין אותו בוסת הדילוג בלבד שכוין שאלו ראיות שבי"ח שהוה ראיותיה ולא היו לדילוג למה נתלה י"ז בדילוג לומר ולא נתלה אותו ג"כ ברואה שוות לימי הקודש וק"ל וכעין זה כתב נמי ז"ו: (מז) כבר שילשה לראות ז"ו לחדש פי' חוששת ג"כ ל"ו בחודש שחמיו כיון שגם בב' ראיות הראשונות ראתה ז"ו שכל יום ויום כוסת בפני עצמו ש"ע שנתקרו יום א' חוששת לשאר ימים (ואפי' דאין כאן אלא ג' ראיות מי"מ מאחר דראיותן זיוס הקודש שהוא כ"ע מרוש דסגי בג' ראיות כמ"ש לעיל פכ"ס): (מח) ואין תולין בו בוסת הדילוג בלבד כו' לחוש ז"ו לחדש שחמיו למעט

יש שקובעת זמנה ומעשה שמתעשה ויש שקובעת בימים ומעשה במעשה כיצד כגון שקפלה ג' פעמים וראתה וכו' בספ"ק דנדה (יא) אמר רב הונא קפלה וראתה קפלה וראתה ג"פ קבעה לה וסת למאי חי לימים לחודייהו הו כל יומא דלא קפין לא חזאי חמת חונס אפי' כמה פעמים לא קבעה לה וסת מאי לזו לא קבעה לה וסת כלל לא לא קבעה לימים לחודייהו ולקפיונות לחודייהו אבל קבעה וסת לימים ולקפיונות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפין נהלא בשבתא וחזאי וכו' דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גריס ופירש"י אלא לקפיונות ככל יום שתקפוץ מחוקקין לה רואה ואפי' בשאר ימות השבת וכתב הרשב"א בת"ה שכן כתב הר"ה והניח ראה מדאקפין לימים לחודייהו פשיטא ולא קפיונות לחודייהו לא פשיטא פשיטא אלא לקפיונות לחודייהו לא פשיטא דאינו עיקר הגורם ועוד הניח ראה מדאמר רב הונא גופיה בפרק כל הוה גבי הכאים מן הדרך נשיס להם נחוקת טהרה ל"ט אלא שאין להם וסת לימים ויש להם וסת לקפיונות דכיון דמעשה תליא מילתא אימור לא קפין ולא חזאי אלא וסת וקפיונות כלא ימים ומעשה בלמוד הדבר תלוי והיה דפרקין לא קבעה וסת לא לימים לחודייהו ולא לקפיונות לחודייהו תריתא דברייתא הוא ולא הוה אוקומתא לשמעתיה דרב הונא דרב הונא לא איירי בוסת המורכב מימים אלא בוסת פשוט של קפיונות בלבד ככל יום המזדמן ואין דברים מחוירים בענין מדאקפין עליה דרב הונא ליהאזי אילמא וכו' אלא בימים מסודרים הוא דאיירי דרב הונא דאי לא פשיטא ללא לימים קאמר אלא לרב הונא בוסת מורכב איירי דברייתא והאריך בדבר להכריח כן ולדחות ראייתו של הר"ה וכו' וזכור דבריו כתב רבנו ראה מהא דריש פרק כל הוה חף הוא אינה ראה דהתם נמי שיש לה וסת לקפיונות וימים קאמר וכו'

יש שקובעת זמנה ומעשה שמתעשה ויש שקובעת בימים ומעשה במעשה כיצד כגון שקפלה ג' פעמים וראתה וכו' בספ"ק דנדה (יא) אמר רב הונא קפלה וראתה קפלה וראתה ג"פ קבעה לה וסת למאי חי לימים לחודייהו הו כל יומא דלא קפין לא חזאי חמת חונס אפי' כמה פעמים לא קבעה לה וסת מאי לזו לא קבעה לה וסת כלל לא לא קבעה לימים לחודייהו ולקפיונות לחודייהו אבל קבעה וסת לימים ולקפיונות לימים לחודייהו פשיטא אמר רב אשי כגון דקפין נהלא בשבתא וחזאי וכו' דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גריס ופירש"י אלא לקפיונות ככל יום שתקפוץ מחוקקין לה רואה ואפי' בשאר ימות השבת וכתב הרשב"א בת"ה שכן כתב הר"ה והניח ראה מדאקפין לימים לחודייהו פשיטא ולא קפיונות לחודייהו לא פשיטא פשיטא אלא לקפיונות לחודייהו לא פשיטא דאינו עיקר הגורם ועוד הניח ראה מדאמר רב הונא גופיה בפרק כל הוה גבי הכאים מן הדרך נשיס להם נחוקת טהרה ל"ט אלא שאין להם וסת לימים ויש להם וסת לקפיונות דכיון דמעשה תליא מילתא אימור לא קפין ולא חזאי אלא וסת וקפיונות כלא ימים ומעשה בלמוד הדבר תלוי והיה דפרקין לא קבעה וסת לא לימים לחודייהו ולא לקפיונות לחודייהו תריתא דברייתא הוא ולא הוה אוקומתא לשמעתיה דרב הונא דרב הונא לא איירי בוסת המורכב מימים אלא בוסת פשוט של קפיונות בלבד ככל יום המזדמן ואין דברים מחוירים בענין מדאקפין עליה דרב הונא ליהאזי אילמא וכו' אלא בימים מסודרים הוא דאיירי דרב הונא דאי לא פשיטא ללא לימים קאמר אלא לרב הונא בוסת מורכב איירי דברייתא והאריך בדבר להכריח כן ולדחות ראייתו של הר"ה וכו' וזכור דבריו כתב רבנו ראה מהא דריש פרק כל הוה חף הוא אינה ראה דהתם נמי שיש לה וסת לקפיונות וימים קאמר וכו'

הזור הוסת למקומו . יש שקובעת וסת במעשה שתעשה ויש שקובעת בימים ובמעשה במעשה כיצד כגון שקפלה ג' פעמים וראתה [יא] הוששת לכל פעם שתקפוץ בימים ובמעשה [ב] כגון שקפלה ג' פעמים ביום ידוע כגון בר"ה או באחד בשבת וראתה בו וביון שתראה ג' ראיות ע"י ג' קפיונות של ג' זמנים ידועים קבעה לה וסת (ג) והוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן ואם אחר כך הגיע אחד בשבת ולא קפלה או שקפלה בשני בשבת (ד) [יא] אינה חוששת שהרי לא קבעה אלא לקפיונות של אחד בשבת קפלה ב' פעמים באחד בשבת וראתה ולאחד בשבת השלישי ראתה בלי קפיונות הרי זו קבעה לימים לבדן שהרי ראתה באחד בשבת השלישי בלא קפיונות וכן אם בפעם השלישית קפלה ביום אחר וראתה קבעה לה וסת לקפיונות לבדן שהוברר הדבר שהקפיונה נורמת ולא היום אבל אם קפלה באחד בשבת וראתה באחד בשבת וראתה וקפלה בשבת ולא ראתה ובאחד בשבת ראתה בלא קפיונות אין אומרים הוברר הדבר שהיום גורם שהרי קפלה בשבת ולא ראתה וראתה באחד בשבת בלא קפיונות אלא [ב] תולין ראיות אחד בשבת בקפיונות שקפלה בשבת ומה שלא ראתה בשבת כשקפלה מפני שלא הגיע זמנה של קפיונות : יש קובעת וסת ע"י מקרים שיארעו בגופה כגון שמפסקת רואה ופירש"י באדם שפושט זרועותיו מחמת כובד ויש מפרשים כאדם שפוחה פיו מחמת כובד ור"ה פירש באדם (ג) שמוציא קול דרך הגרון ושולשתן אמת ובל שינוי הוש הגוף סימן להתעוררות הדם וביון שהחזיקה בו (ה) צריכה לחוש לו וכן אם מתעטשת דרך מטה או הוששת (ו) בפי בריסה ובשיפולי

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

האשה . ומ"ש פירש"י ופי' ופי' ר"ח הכל הוא מדברי הר"ה ל"ש : ומ"ש וכוין שהחזיקה צו צריכה לחוש לו וכו' פי' שהחזיקה צו ג' פעמים דמחוקת היא ככך וכן

פרישה דמדה מונייהו נקט וסי' לאידין ב"י : (ב) כגון שקפלה ג' פעמים בכל פעם קפלה אחת לאפקוין אם היה שלשתן יום אחד : (ג) הוששת לכל פעם שתקפוץ ר"ל אפי' בלא זמן ידוע אבל מ"מ זה פשוט דאם קפלה ג' פעמים וסת וראתה דנפקיה וכל פעם ל"ד וק"ל : (ד) אינה מוששת שהרי לא קבעה כו' עשמו כיון שכבר קבעה ג' פעמים ובמעשה אבל קודם קפיונות ג' פעמים מוששת כמ"ס לקמן גבי פיהקה כ"ל וחסו דלא כב"י ע"י ברייתא : (ה) שמוציא קול דרך הגרון מפי' המוחל שחל : (ו) צריכה לטוש לו כו' ע"י ב"י שמתה למעלה מנה מה שמוציא אחרת אחרת חלבה שיש ובלילה או כססה פלגין וראתה קבעה בזה וסת ג"פ ע"ש שהאריך וכתב דאפשי דס"ל דלא עלו אלוהא דהלכתא אבל הר"ה כתב דס"ל קבעה וסת בוסת אפי' ג' בכל אחד פעם : (ז) בפי כריסה פירש"י נגד עיבורה . ובשפולי מעיה בית רש"י : מו

קודם קפיונות ג' פעמים מוששת כמ"ס לקמן גבי פיהקה דשאני קפלה מפייהק שהיה רואה מחמת חונס ולכן לא חשבה שיהיה צריכה לחוש רק בשבתא ג' פעמים דמשיבא קבוע ובסבירא וסת כתיב הרשב"א והביאו ב"י דף ק"ד סוף ע"א ולכן כתיב רבינו הוין גבי פיהקה גבי מוששת ר"ל כיון דאם קבוע בלא וסת הגוף לזמן ידוע כגון מ"ה ל"ה או מ"ה ל"ה יום קבעה לה וסת לזמן ולמיתוס כוסם ואינה מוששת אלא לשנייהן ביחד כו' דכתב דהאי אינה מוששת ר"ל כיון דאם קבוע דאפי' אם עברה העונה ולא הרגישה אפי' צריכה בדיקה . אבל מ"מ מוששת כיון וסת שאינה קבוע ולפי דבריו כן דיון ג"כ הכא בקבעה לקפיונות : ולפי' ל"ד אינה מוששת משמע דאינה מוששת כלל ומה שהביא ב"י שם ראה מ"מ אפי' כו' אין ראה דם איירי בלא קבעה לשנייהן יחד וק"ל ועמ"ס עוד מה שיש לדקוק מדברי ב"י : [ב] תולין ראיות אחד בשבת בקפלה שקפלה בשבת כו' פיון בש"ע סוף י"ו שלא פסק בזה כדברי רבינו אלא כהרמב"ם ורמב"ן דס"ל דתולין ראיות איתו ימים אחד לבדן בלא קפלה וסת בשפוף ב' גבי פיהקה ב"ב כ"ג ב"ב אחר וראתה

הדבר הדבר שהיום הוא הגורם ולא הקפילה וה"ה דאי הוה ס"ל דיש קביעות לקפילה לחודיהו דהוה אמרינן דהיבא דפעם הג' קפלה ניום א' וראתה שהוברר הדבר שאין היום גורם אלא הקפילה א"כ גבי פיהוק לדלדיה נמי יש קביעות וסת לפיהוקים לחודיהו כשפיהוקה של ר"ח ודאי אמרינן הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק ומו"ס וכן אם בפעם

שהוא כל שכן כיון דאפי' בקביעות שגורמות לוסת והוה ראוי שמיד שקפלה הוה לו לוסת לבא עמו ואפי' תלוינ דעיקוב הוסת הוה לפי שלא הגיע עינאנו של יום כ"כ בפיהוק דמלווי הדס ברחם מביא לידי פיהוקין ש"ל כך שהוסת נתכנס ברחם ומילותיו קדמוהו דהיינו הפיהוקין קודמות לו עכ"ל וע"כ מוכיח ר"ח דאמר דפיהוק דאתמול גורם לראייה של ר"ח איננו מתקון ומקובל לפי עמם זה :

פיהוקה ב"ה וראתה ומוזרה ופיהוקה בתוך ימי החודש חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתזדקק איבא למידק דמדקאמר עד שתזדקק אלמא משמע דבזדקקה ומאלה ענמה טעורה מותרת לשמש ופשיטא דבתוך זמן משך הוסת אסורה לשמש דאפילו בשאר וסת אסורה כל אותה עונה אפילו בזדקה ענמה ומאלה טעורה כדלעיל בסיומן קפ"ד ואפי' לא קבעה לה וסת כ"כ בוסת הגוף כל זמן משך הוסת אלא צ"כ צריך לפרש דהכי קאמר דלאחר שעבר הוסת אסורה לשמש עד שתזדקק וקשה הלא קי"ל דלא קבעה לה וסת שמוותרת בלא זדקה לאחר שעבר הוסת וי"ל דאפי' דאם עברה ולא זדקה מותרת בלא זדקה מ"מ לכתחלה צריכה לזדקק בשעת הוסת כדי שתהא מותרת לאחר שעבר הוסת וי"ס חוששת לאותו פיהוק ואסורה לשמש לאחר שעבר הוסת עד שתזדקק בשעת הוסת לכתחלה צריכה לזדקק בשעת הוסת אפי' שלא ראתה זו אלא פעם אחת אצל אם עברה ולא זדקה ודאי מותרת לאחר הוסת בלא זדקה אפילו בוסת הגוף

הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק וכן אם בפעם הג' ראתה בר"ח בלא פיהוק הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח (סז) אבל אם פיהוקה ב' פעמים בר"ח ולפעם הג' פיהוקה בב"ט הדרש ולא ראתה ובר"ח ראתה בלא פיהוק קבע לה וסת לפיהוק של ר"ח שפיהוק אתמול גורם לראייה של ר"ח בדפרישות לעיל גבי קביעות פיהוקה בר"ח וראתה וחזרה ופיהוקה בתוך ימי החדש חוששת לאותו הפיהוק (סח) ואסורה לשמש עד שתזדקק שכל ביון של ימים בין של יוף חוששת לו בפעם אחד ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לר"ח שמא תקבע לראשי הדשים וכן הדין בימים אם פיהוקה היום ופיהוקה לסוף ל' (סח) צריכה לחוש לכל פעם שתפקה שמא תקבע לפיהוק גרידא (סז) פיהוקה לסוף ב' ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף ל' יום (סה) שמא תקבע וסת לימים גרידא : בל אלו הוסתות שנקבעין ע"י מקרה אין אחד קובע עם הבירו אלא כל שפיהוקה ג"פ וראתה קבעה וסת אבל אם פיהוקה פעם אחת ונתעטשה ב' פעמים אין מצטרפין וכולן (סז) אין חוששין להן אלא לשעתה כיצד היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד אסורה כל זמן המשכת הוסת היתה רגילה לראות בסופו אינה אסורה

פיהוקה ב"ה וראתה ומוזרה ופיהוקה בתוך ימי החודש חוששת לאותו פיהוק וכו' עד שמה תקבע לר"ח כ"כ הר"ש והרשב"א ס"ס וזה נלמד שנתבאר בוסת הקפילות שאנו אומרים אינאלא מילתא דיומא הוה דקא גרים ולא הקפילה וה"ה דאי קפלה בפעם ג' שלא בלוחו יום וראתה דאמרינן אינאלא מילתא דקפילות גרמי ולא ימים ואפי' להרשב"א דסבר דקפילות לא קבעי וסת היינו משום דהוה אונס אבל בפיהוקים וכיוצא בהם דלכ"ע קבעי וסת פשיטא דאמרינן כהו אינאלא מילתא דפיהוקים גרמי ולא ימים כי היכי דאמרינן אינאלא מילתא דיומא

גרמי ולא פיהוקים או הקפילות וכיון שכן תיבך שפיהוקה איבא למיחש שמא תקבע הוסת לפיהוקים בלי יום קבוע או שמה תקבענו ליום שהתחילה לפסקו ולר"ח זה ונסיבך צריכה לחוש לשניהם לפעם ראשונה שתפקה אפי' בלי יום שיהיה וליום שפיהוקה וראתה בו כגון אם היה בראש חדש חוששת לר"ח אחר ואם בע"ו לחדש חוששת לט"ו לחדש שלאחריו וכן כל כיוצא בזה ואם פיהוקה שלא ביום שהתחילה ולא ראתה אינה חוששת לפיהוק גרידא דכל וסת שלא נקבע ג"פ הוא נעקר בפעם אחת ומ"מ עדיין חוששת שמה תקבע הוסת לפיהוקה לר"ח או לפיהוקה אחר פעם ראשונה כלל והגיע היום ולא פיהוקה ולא ראתה שאינה חוששת עוד לאותו יום אבל עדיין היא חוששת לפעם ראשונה : **בתב** עוד הרשב"א הרי שראתה בלוחו הפיהוק השני ופיהוקה פעם שלישית ולא ראתה אינה חוששת לפיהוקים שכבר נתבאר שכל וסת שאינו קבוע הרי הוא נעקר בפעם אחת וכבר נתבאר שאין וסת וכן נקבע לפיהוקין וזה פשוט ממה שנתבאר שאל"פ עקב עסקת הוסת ב' פעמים אחת ומו"ס חוששת שמה תקבע הוסת לפיהוקה היום ופיהוקה לסוף ל' וכו' כ"כ הר"ש בפרק האשה **ובן** הדין בימים אם פיהוקה היום ופיהוקה לסוף ל' וכו' כ"כ הר"ש בפרק האשה **ובן** ונלמדים ממה שנתבאר בסמוך : **ומ"ש** צריכה לחוש לכל פעם שתפקה אינו מדוקדק דאינה צריכה לחוש אלא לכל פעם אלא לומר שכל זמן שתפקה אפי' שלא ביום ל' צריכה לחוש ומיהו פעם אחד בלבד הוא שחוששת : **וב"ש** פיהוקה לסוף כ' ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא לסוף כ' לאו דוקא דה"ה לפניו ולאחריו ולא כל לומר אלא שקודם יום ל' פיהוקה ולא ראתה : **ומ"ס** אבל צריכה לחוש לסוף ל' יום שמה תקבע וסת לימים גרידא לאו דוקא גרידא שכבר איפשר שתקבע וסת מורכב מפיהוקים וימים : ונראה שא"פ הרשב"א והר"ש ורבינו כתבו דין זה מוכרח ממה שסמוך לו לעיל לאו למימרא שהוא ענין לעצמו אלא משום דלא משכתת וסת הפלגה מחמת משי ראות זדון זה דאיבא ב' ראיות כתבו דחוששת ליום הפלגה וזדון הסמוך לזה שאין סם הפלגה שהרי לא ראתה אלא פעם אחת כתבו דחוששת ליום הקבוע בחדש אפי' דבדיון זה חוששת נמי ליום הקבוע בחדש אפי' לא ראתה כשפיהוקה בתוך הזמן : נמצא שמי שפיהוקה וראתה צריכה לחוש לג' מיני וסתות לפיהוקים וליום הקבוע בחדש ולהפלגה לפיהוקים שבפעם ראשונה שתפקה חוששת שמה תראה ליום הקבוע בחדש שאם ראתה בר"ח חוששת ניום ראש החדש הראשון ואם בע"ו לחדש ראתה חוששת ליום ע"ו לחדש הראשון להפלגה שאם חזרה וראתה לבוק כ' צריכה לחוש לסוף כ' לראיה זו ואם ראתה שנייה היתה לבוק כ' צריכה לחוש לסוף ל' לראיה ראיה (ב) וכן כל כיוצא בזה :

כדמשמע מ"ס לקחן וכסס' בוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג"פ וזדוקה כן הוא וסת הקבוע בגוף אלמא דאף בוסת הגוף אם אינו קבוע אין צריך זדוקה לאחר שעבר הוסת . ועוד אפשר דעל שעת משך הוסת קאמר אסורה לשמש עד שתזדקק כגון שרגילה לראות בוסף הוסת דאינה אסורה אלא בזמנו וקאמר דאף בתחלת הוסת אסורה לשמש עד שתזדקק אפי' לא קבעה ג' פעמים וכן צ"כ בענינו ג' פעמים דאסורה עד שתזדקק : **וב"ש** וכן הדין בימים אם פיהוקה היום ופיהוקה לסוף ל' וכו' . פי' אם פיהוקה לסוף ל' וראתה צריכה לחוש לכל פעם שתפקה קודם ל' דשמה תהא קובעת וסתה לפיהוק גרידא ולא תליגין לומר דכי היכי דהפליגה ראייה שנייה מהראשונה ל' יום וכלל ראייה פיהוקה א"כ שוב לא תהא חוששת אלא לפיהוק שתפקה כשיגיע ל' יום ולא קודם ל' אלא צריכה לחוש אף קודם ל' אם תפקה קודם ל' דכל זמן שלא קבעה לה ג"פ שראתה בפיהוק של ל' חיישין שמה תהא קובעת וסתה לפיהוק גרידא פיהוקה אפי' לסוף כ' ולא ראתה הרי עקרה וסת של פיהוק גרידא וצריכה לחוש לסוף ל' לא מיבעיא דצריכה לחוש בפיהוקה בוק ל' דשמה תראה כמו שראתה מקודם בפיהוק של ל' אלא אפי' לא פיהוקה נמי חוששת שמה תהא קובעת וסתה לשלשים גרידא וכתב ב"י שאלכד ב' חששות אלו שחוששת לפיהוק גרידא ולהפלגת ל' עוד צריכה לחוש ליום הקבוע לחדש שאם ראתה בר"ח או כ"כ בחדש חוששת כשיגיע ר"ח שמה תקבע וסתה בר"ח ע"כ ופשוט הוא וכך מוכחה כל הסוגיא בקביעות וסת : **ובז"ל** אין חוששין וכו' עד והוא הסכים להצדקה הראשונה הקשה ב"י כיון שהרשב"א הסכים להר"ח בשופעת ב' וג' ימים דא"ל לפרוץ אלא עונה ראשונה של הוסת וכמו שנתבאר בסיומן קפ"ד דא"כ למה פסק כאן דאסורה מתחלת הוסת עד סוף אותה עונה דלא כהר"ח דסובר שמוותרת מיד אחר הוסת לפי שאין הולכין אלא אחר התחלת הוסת ומירץ מה שמירץ ולמאי שנתבאר בסו' קפ"ד לתרץ הפסקים דהר"ש וע"כ דבראייה מרובה פסקו דאסורה עונת הלילה וזכור כשיעור הנמשך בו ובשופעת או מזלפת ב' וג' ימים פסקו דא"ל לפרוץ אלא עונה ראשונה של הוסת וכתבתי לשם דיש חלק דבראייה אחת ודאי צריך לפרוץ כל ימי משך הוסת אבל בשופעת ב' וג' ימים דאינה ראויה אחת א"כ לפרוץ אלא עונה אחת ע"כ והשת"ל דהרשב"א נמי ס"ל האי חילוק ולכך הכא דבראייה נמשכת גם אחר הוסת כיון דראייה אחת היא יש להחמיר כל אותה עונה שאחר הוסת משא"כ בשופעת או מזלפת ב' וג' ימים דאינה ראויה אחת :

בר אלו הוסתות שנקבעים ע"י מקרה אין א' קובע עם חזירו וכו' עד אין מצטרפין כ"כ הרשב"א בת"ה וכו' ה"ה ברפ"ח בשם המפרשים : **ובז"ל** אין חוששין לכן אלא לשעתה כ"כ הר"ש בפרק האשה בשם הרשב"א וי"ל וסת הגוף שנקבעה ב' פעמים ודוע כשיגיע אותו יום וסת הפיהוק צריכה לפרוץ מבעלה כל העונה כיון וסת לימים לחודיהו אבל וסת של פיהוק לחודיהו א"ל לפרוץ אלא בשעת הפיהוק ע"כ וכו' ה"ה ברפ"ח בשם המפרשים וכן מובאר בדברי הרשב"א שאכתוב בסמוך וי"ל הרמב"ן בהל' גדה שלו הוסתות הללו שהן קובעין לאכילות ולקפילות אינה חוששת לכן אלא שעתן כיצד היתה רגילה בהן לאחר הקפילה מיד או בקרוב לה שעה ושתים משעבר אותו זמן בזדקת ומשמשת את ביתה עכ"ל : **וב"ש** כיצד היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד אסורה כל זמן המשכת הוסת היתה רגילה לראות בסופו אינה אסורה אלא בסופו כן משמע במתניתין פ' והיתה למודה להיות רואה אם הוסת מיד ה"ו חוששת לכל המשכת הוסת שא"פ שלא ראתה עכשיו בתחלת הוסת שמה תראה בחמצנו או בסופו היתה למודה להיות רואה בסוף הוסת אינה חוששת עד סוף הוסת וכו' קל וסת דגופה שהיא חוששת בהן לכל עונת הוסת עכ"ל בקצר וי"ל דברוך הפרש יש בין וסת פשוט לפיהוקים או לעטופים לוסת המורכב לימים בפיהוקים שהוסת הפשוט נקבע בג' פעמים ב' פעמים (סח) אין חוששין להם אלא לשעתה פי' ולא עונה שלמים בשאר וסת שפיהוקה ב' פעמים (סג) היתה למודה להיות רואה בתחילת הוסת כלומר מיד שהיא מתחלת לפקק כל עתה

דרכי משה
ב"ב בו דאו קבעת וסת להפלגת וכתב החודש עדיין לא הוקבע וא"צ לחזרו לר"ח סיון כ"ל יהוא פשוט : (ב) ומשום דהא כמה שנתבאר לעיל מדברי הרשב"ן גבי וסת החודש וסת ההפלגה

פרישה
לכל הפעם והאורח בזמנו בא ממילא בלא מפנה שם שיהי לומר דאם לא הרגישה שראתה מאלים א"ל זדוקה ומותרת לבעלה משא"כ בוסת דפי' מפנה קפילה או עיטות דאינה חוששת אלא לשעתה שמה תכת הספעות מפנה גורם לה דם מש"ל לא יבאם משפחה זו אם לא פי' בדיקה . גם י"ל דשתי הכא דראינו לעינו שניו בגופם הפיהוק או השעימות וכבר ראינו שבעת שניו וסת ראתה לכך משמע טפי אבל שניויה קמח עיקר וכן ס"ל להב"י וכו"ס בסמוך ובז"ל מיוחדת הארכתי זוהי וק"ל : (סח) צריכה לחוש לכל פעם שתפקה ל"ד שהרי אינה חוששת אלא לפעם אחת אלא ר"ל לכל פעם אפי' שלא ביום ל' (ומיהו פעם אחת בלבד חוששת עכ"כ) ב"י : (סח) פיהוקה לסוף עשירי ולא ראתה ל"ד אלא בה לומר קודם יום ל' : (סח) דשמא תקבע וסת לימים גרידא ל"ד גרידא שכבר אפשר שתקבע לימים ולפיהוק ביום וי"ס דחוששת נמי ליום הקבוע בחדש שפיהוקה בו ראשונה ב"י ע"כ : (סח) אין חוששין להם אלא לשעתה פי' ולא עונה שלמים בשאר וסת ס"ל : (עס) התחלת הוסת מיד ר"ל עם התחלת הפיהוק שהוא נקראת וסת הגוף עכ"כ) :

הפ"ט בין רבי לרשב"ג ואף על פי שיש מגדולי המפרשים גם מן הפוסקים שפירשו דבר יוקא אחיה לפי שאין הא' ראוי להצטרף לעולם והלכך לרשב"ג אינה מוחזקת עד שתרצה ד' ראיות מסכרות לי שא"ל להעמידה שאם כן כל אוחה שגולה ושקלה וטריא דרב גידל ורב כנא ומוקיה ור' יומן ור"ש בן יוחנן וכל נחותי וימא אחתאן כר' ודלא כהלכתא דהגן בוסתות כרשב"ג ס"ל כדאיסיקא הולכתא צ"ל הכא על יבמחו ולפיכך נ"ל הדרך שכתבתי נכון וברור ולפ"מ אין הפרש בין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות מבשר כל הנשים והרי היא קובעת וכן כמנין ראיות שקובעת בהן אשה אחרת דעלמא ולפי דברי מקצת המפרשים אינה קובעת וסת עד שתרצה עוד פ"א יתירה על שאר הנשים שאין ראיה ראשונה ראוי להצטרף ואין זה נכון בעיני כמו שכתבתי עכ"ל ודברי הרמב"ם בפ"ד מהל' מטמאי טבא ומוזב כדברי הרשב"א

הוא בעונות קטנות מאי א"ר גידל אחר רב פעם א' וצ"ל דיה שעתה ג' מטמאה מע"ל וקרי פעם ראשונה לראיה ראשונה שראתה לאחר שעברו עליה ג' עונות דעכשו יוצאות ג' הפלגות שוות מניניהם עכ"ל והבין צ"ל דרעו לומר דהא דראתה לאחר שעברו עליה שלשה עונות הוא ראיה ג' וכשראתה עוד לאחר ל' יום הוא ראיה ג' וכשראתה עוד לאחר ל' יום הוא ראיה ג' דעכשו חורה לקביעות וסת הראשון בעונות קטנות שכן שלשים יום ועל זה האריך להקשות ולהדבר פשוט דמ"ט לאחר שעברו עליה ג' עונות רצונו לומר לאחר שעברו עליה ג' עונות וראתה הדר קא חויה בעונות קטנות דהיינו צמר הך ראיה דלאחר שעברו עליה ג' עונות חורה וראתה לאחר שלשים יום והיא ראיה ראשונה ולאחר ל' יום שניים חורה וראתה והיא הראיה השנייה ולאחר ל' יום שלישיים חורה וראתה והיא ראיה

הג' עכשו יוצאות ג' הפלגות שוות מניניהם שברבע ראיות עם הראיה שראתה לאחר ג' עונות ואם תרצה לתקן הלשון תגייה מילת וראתה וכ"ל לאחר שעברו עליה ג' עונות וראתה דעכשו יוצאות וכו'. אבל א"ל בהגה"ה כלל דממילא מוזן הפשט כדפרישתי וד"ק וכך מובאר בלשון הרשב"א שהביא רבינו: וכו"ש ואפי' חורה לראות בלחון עונות וכו' פי' לא מביעה בשלל חורה לראות אלא פעם אחת דפשיטא דלרינה חוששת לפעם אחרת לזמן וסתה הראשון אלא אפי' חורה לראות פעמיים בלחון עונות שהיתה למודה לראות אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים: ומ"ט

שפסק כסחם ברייתא דכפסע שליטת מטמאה למפרע ויחר דברי הרשב"א בה"ה הקצר: ומ"ט דתינוקת שלא הגיע זמנה לראות היינו קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים בפ"ק דנדה (ה. ה.) הניא אימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים ומ"ט ולא הביאה סימנים נראה לאו לאפוקי הביאה סימנים בעודה קטנה אלא דהא שומא נינוכו כדאימא בפרק ואלא דוקן (מו. ה.) אלא לאפוקי הגיעה לימי הנעורים ונדקוה ולא הביאה סימנים לכל שדקוקה ולא הביאה סימנים אף על פי שהיא גדולה כמה לא מחזיקין לה כדביע זמנה לראות וכן מובאר בדברי רבי' בסיון שאחר זה וסת אכתוב טעמו של דבריו בס"ד ומ"ט היא קובעת וסת כשאר הנשים בג' ראיות פשוט בדרייתא ואף על פי שדרייתא זו לענין דיה שעתה אימתי לומר ממנה הרשב"א

ובי"ט אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהזוקה רואה וקובעת לה וסת אם פסקה ג' עונות בינונית סה"ל יום ולא ראתה אינה חוששת לוסתה הא' כלל ומורה לדמותה מובאר בדרייתא עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה דמדין דיה שעתה נלמוד דין חששת בוסת. ומ"ט שג' עונות בינונית הם ל' יום שם בגמרא כמה ענה חור ר"ל משום רבי יהודה נשיאה עונה בינונית ל' יום. ומ"ט חורה לראות בלחון עונות שהיתה למודה לראות בלחון עונות וראתה דיה שעתה דמדין דיה שעתה נלמוד דין חששת בוסת. ומ"ט שג' עונות בינונית הם ל' יום וזמנו שפירש ז"ל שאין הכרח בין חורה וראתה אופן ג' ראיות אחרונות בעונות מוחזקות בין ראתה אופן עונות בינונית לעולם עד שתרצה עוד ג' ראיות אחר שהפסיקה אינה מוחזקת אלא כדמטיקרא וכאילו הוא מתחלה עכשו לראות ומ"ט יש לדקוק דמדברים אלו וגם מדבריו נתי"ה הקצר שסתם וכתב עד שקבענו ג' פעמים משמע שאם וסת ההפלגות הוא אינו נקבע עד שתרצה ד' פעמים כיון שא"ל לשלש הפלגות שוות בלי ארבע ראיות כמו שנבאר ואילו אהא דאמר רב גידל אחר רב פעם ראשונה ושיניה דיה שעתה וכו' פי' וקרי פעם ראשונה לראיה ראשונה לאחר שעברו עליה ג' עונות ולפי זה בג' ראיות בלבד היא קובעת וסת אף על פי שאין בג' ראיות אלא ג' הפלגות ולרשב"ג ודאי דלא קבעו וסת בפחות מג' הפלגות שאפי' הגיעה זמנה לראות לא קבעו בכזיר מהכי והין לומר דרב גידל אחר רב אליבא דרבי קאמר אבל לרשב"ג אה"ר דביע ג' הפלגות שוות שהרי הוא ז"ל כתב שאין לומר דשקלא וטריא דרב גידל ליתיה דלא כהלכתא וגם אין לומר דהכא לא בוסת ההפלגות עסקין אלא בשאר וסתות שהם קבועים בג' ראיות שהרי הוא ז"ל כתב אה"ר דרב גידל דעכשו יוצאות ג' הפלגות שוות מניניהם אלא חורה לראות בלחון עונות מירי וכן משמע מדאמר הדר חויה בעונות י' מאי וסת עונות משמע דהפלגות היינו ועוד קשה דמאי בניי ביה וכו' ועוד עברו עליה ג' עונות וכו' הדר חויה בעונות מאי הא כבר פשט ליה דראיה דסוף ג' עונות וראיה דעונה בינונית מצטרפת ועוד קשה הא לפום מאי דפשט אינה גופיה ברישא אחאי פשט ליה דפעם ראשונה דיה שעתה יי' דמצטרפת ראיות דעונה בינונית וראיות דעונה מוחזקות הול"ל דכפעם ראשונה מטמאה מעת לעת כיון דראיה זו היא שליטת לפיכך נ"ל דמלכד ראיה שראתה לסוף ג' עונות אינה קובעת וסת ההפלגות עד שתרצה ג' אחרות מעונה בינונית לעונה בינונית ומ"ט וקרי פ"א לראותה ראיה ראשונה שראתה לאחר שעברו ג' עונות נראה לידחק ולפרש דראיה ראשונה קרי לראיה ראשונה שראתה לאחר ראיה ראשונה אחר שעברו עליה ג' עונות וקרי לה ראשונה מפני שהיא ראיה ראשונה שראתה בסוף עונה קטנה ונכחי אחיה שפיר מה שסיים דעכשו יוצאות ג' הפלגות שוות מניניהם שאם לא תפרש כן לא משכח ג' הפלגות שוות יוצאות שוות מניניהם ואף ע"ג דפשט ליה דראיה שראתה בראיה מוחזקת אינה מכלל ג' ראיות הדר בניי חויה בעונות מאי משום דליכא למימר שאני התם דליכא ראיה מוחזקת אלא אחת אצל הכא דליכא שני ראיות מוחזקות ואילו חרקה פעם שלישי בעונה מוחזקת תוואק דבראה דה"ה קרי לראיה שראתה אחר ראיה זו דשיליגין עלה הדר חויה בעונות מאי מנא דשניה דייק הכי שכתב דביעא השניה כלומר שקרנה הראיה הנ' ונכחי ניחא מאי דקשה על מ"ט דהאי בדרייתא דברי הכל הוא דהא קמני פ"א דיה שעתה וכו' הרי היא ככל הנשים כו' ואי בוסת ההפלגות מירי פשיטא דאחיה דלא כרשב"ג דלרשב"ג אין וסת ההפלגות נקבע בפחות מד' ראיות אלא אם בלחון לומר דבוסת ההפלגות נמי מירי ע"כ לומר דכפעם ראשונה דקמני היינו פ"ב וקרי ליה ראשונה מפני שאחר שהתחילה לראות פעם זו היא ראשונה א"ל פעם ראשונה קרי להפלגה ראשונה שהיא כוללת שתי ראיות ונקט כי האי לישנא כדי לכלול כל הוסתות ולשאר וסתות נפרש כפשטא שאין כאן אלא ג' ראיות ולוסת ההפלגות נפרש דפעם ראשונה דקאמר קרי אחר וראתה דקמני ברישא או לפרש דהפלגה ראשונה קאמר אח"ל דבוסת ההפלגות איירי וכן נ"ל דרב גידל דברייתא דאמר פ"א דיה שעתה ושיניה מטמאה מעת לעת ולהרשב"ג דסבר דרב גידל אחי אליבא דהלכתא קשה דפעם אחת משמע דהיינו אותה ראיה ראשונה דהוא קאמר דבריה שניה מטמאה מעת לעת והא לרשב"ג לא נקבע בוסת עד שתרצה עוד פעם ג' לכוף עונה אלא עכ"ל דפ"א קרי לראיה שראתה אחר ראיה זו דשיליגין עלה הדר חויה בעונות מאי מנא דשניה דקאמר ג' לרשיים כוף עונה דכיון דקודם לשלשתן ראתה כסוף ג' עונות נמאלו כאן ד' ראיות וגי' הפלגות שוות ביניהם א"ל פ"א קרי להפלגה שניה ומ"ט קרי להפלגה ג' וכדפרישתי בקמייתא אלא דלשניה דהתם יש קרי הכא מפני שהיא ראשונה דביעא שניה דהדר חויה בעונות:

ובי"ט כלומר אין הפרש בין חורה וראתה אופן ג' ראיות אחרונות וכו' עד שתרצה עוד ג' פעמים: ומ"ט

דרכי משה: והפלגה ועין לעיל בכיוון זה: (ג) ע"ל ר"ם שאה"ז אינו נקרא קבנה לרבר זה:

פרישה
 פנינת כ"ל כ"ל: (עו) היא הטנה שלא הגיע כו' ר"ל היא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות שפירש ל' גמרא פי' שהיא הטנה שלא הגיע לימי הנעורים: (עו) ולא הביאה סימנים לנע"ד דר"ל או לא הביאה סימנים וס"ק והיא קטנה שלא הגיע לימי הנעורים ואפי' הביאה סימנים פ"ה כשנשת קטנה דעומת בעלמא נינוכו הוואל שלא הגיעה עדין לנשים או לא הביאה סימנים ואפי' היא גדולה שהגיע לימי הנעורים אס דקוקה ולא הביאה סימנים דינה קטנה כמובאר בר"ם שאמר זה וכו' בש"ע ע"ש ועיין בדרישה: (בג) ראיות בשאר וסתות ר"ל בוסת פחדה וקבע וסת הגוף עכ"ל: (עט) שאע"פ שהזוקה רואה ר"ל שראתה ג"פ בניה וזמן סימנים. וקבע לה וסת ר"ל אפי' ראתה ג' ראיות שוות וקבעה בוסת וסת: (עט) אם פסקה ג' עונות בינונית כו' לאפוקי אם לא פסקה ג' עונות בינונית אלא ג' עונות קטנות שהיתה רגילה לראות בהן אם היתה אח"כ חורה וראתה בלחון עונות קטנות פ"א היתה חוששת לכן ואפי' לא ראתה בלחון עונות אלא שראתה פ"א היתה חוששת לראייתה או לעונה בינונית כשאר נשים משא"כ כשפסקה ג' עונות בינונית וראתה מטמאה הטנה דשאר נשים או אמרינן דראיות הראשונות הן מוקיית ונ"ל: (ס) אינה חוששת לוסתה הראשון כלל כו' קאי אה"ט אחר זה ואפי' חורה לראות בלחון עונות כו' וס"ה נמי חוששת לוסתה בוסת עונה שבוט ל' יום והא דקאמר אינה חוששת לוסתה הראשון נביתא קאמר דאפי' לוסת הראשון אינה חוששת ועיין בדרישה וסותר נראה דר"ל אפי' חורה וראתה פעם א' שלא בלחון עונות הראשונות דה"ה תמטוב ליום מורש הראשון שהיתה רגילה לראות וכו"ש בסמוך קצת דעות כן במניקה ומעוברת ואמ"כ מוסקף וכתיב דאפי' חורה לראות בלחון עונות שהיתה למודה לראות: (פא) שהיתה למודה לראות בהן אינה חוששת בג' הפלגות לוסת ההפלגה כמו שאר נשים שחשן לוסת שאינו קבוע (ור"ל שאינה צריכה לפרש בכגיע לה וכו' שאינה קבוע כשאר נשים שחשן לוסת שאינה חוששת לוסת שאינה חוששת לוסת וסת אפי' חוששת לראייתה ו"ל דשאיני התם שסת ראיות לראות אלא שמקרה ההקדק והכעבור מעבד לפיכך אצל קטנה שאינה ראיה לראות מלך טבעה אינה חוששת וטעם זה ע"ד נמי בוקקס כ"ו ועיין בדרישה: (פב) שתחזור ותקבענו ג' עונות כל עוד וחד כפי דיו דוסת המוסד בג' ראיות שוות אבל וסת ההפלגה אינו נקבע בפחות מד' ראיות ווסת הדילוג כו"ש ראיות ווסת כלל מ"ט מקבענו ג' עונות כהכי ה' ראיות לוכא אלא ג' דילוגים וכן בג' ראיות: (פג) הפלגות ולכאורה הויה נראה דבין ההפלגה ובין דילוג סגו בג' ראיות ולא לענין קביעות ממש אלא לומר דלאו כמקום דבת דמיס ולין משפנין ראיות ראשונות לראיות בהקדק כמו שאמרנו בסיון ק"ז גבי מניקה (לענין בתם) אלא שטרשב"א כתב בקדום דלוסת ההפלגה ביקר' לראות וכו'.

הדושי הגרות
 י' מאי וכתב עונות חשטע כצ"ל: ה' לענ"ד שנהפך הענין וכצ"ל ועוד קשה הא למה מאי דפשט איהו גופיה דרישא דמצטרפת ראיות דעונה בינונית וראית דעונה ברוחקה אמאי פשט ליה דפעם ראשונה דיה שעתה הול"ל כפעם ראשונה וכו': יש קרי בהא ראשונה פשט כצ"ל:

יורה דעה הלכות נדה קצ

בפחות מכגרים ונמצא עליה כב' גריסין טהורה ושרי ליה מאריה לליכא למ"ד דמטהר בהא כיון דליכא ביתרון שיעור כח' ז' מ"ט ז' מ"ט נתעסקה בכגרים ונמצא עליה כב' גריסין ועוד דכתב גס הוא דמטאה וכדאיתא להדיא בגמרא ללא אמרינן שדי דם ציפור בי מצעי ולמה יגרע נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כב' גריסין דינמא כזו שדי דם ציפור בי מצעי הלא הערך שזה דבין כזו ובין כזו איכא ביתרון שיעור כח' ז' מ"ט ז' מ"ט ועוד דגם מדברי הרשב"א יש ללמוד כך הוא דבר תמוה שהרי הרשב"א כתב ז"ל וכן האשה שנתעסקה בכגרים ונמצא עליה כב' גריסין ועוד ה"ו טמאה נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד טהורה שאני אומר כח' ז' מ"ט ז' מ"ט נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד טהורה שיהיה זה עסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכלות שנצטרף אליו ליתר מכגרים אבל כש' שיש כב' גריסין ועוד אפי' אפי' אפי' שיהיה שם מאכלות כבר ביארנו שאין דם מאכלות זה מניע ליתר מגרים ועסק כח' ז' מ"ט ז' מ"ט נתעסקה בו לא היה יתר מכגרים א"כ

וגמציא עליה ב' גריסין וא"א הרא"ש ז"ל כתב בסברא ראשונה (מ"ה) מצאה עליה כב' גריסין וכינה מעוכה בה טהורה שהגרים האחד ודאי מבינה המעוכה בה ובגרים הב' אנו תולין אותו בכינה אחרת כיון שאין בו כגרים ועוד והיכא שהרנה פשפש שאנו תולין בו עד בתורמוס הור' שיעור בתורמוס לשיעור הגרים לכל הדינין שאמרנו (מ"ג) ויש אומרים שעבשו אין תולין בתם בשום דבר שאין אנו תולין אלא בדומה לו ואין אנו בקיאיין במראה דמים ולא נהירא (מ"ג) וגדולה מזו כתב הרמב"ן שאינה צריכה להקיף הבתם לדבר שהיא תולה בו אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום

כתב הרשב"א נתי' הארוך על לישנא קמא ב' דרבה דאמר נתעסקה בזמן א' תולה בו כמה מיניס הא דקמיני במועט אין תולה במרובה דוקא ביודעת בצירור שנתעסקה בזמן מועט מן הכתם הנמצא אבל כשאני יודעת בצירור תולה בו כל כתם באיזה שיעור שיהיה דכתמים דרבנן והולכין בו להקל בא וכו' וא"ל עכ"ל ואע"פ שכתבתי בסמוך שר"ח והרמב"ם והרא"ש פסקו שאין להכח כלישנא קמא דרבה מ"מ בדין זה ז"ל דלוינו נמי מודו ביה כיון שאינה יודעת בצירור כמה היה : כתב הרשב"ד בספר בעלי הנפש מה שאמרנו היה עליה מין א' תולה בו כמה מיניס הרי היא תולה בו אפי' שיעור מרובה לפי שאינה תולה בגוף אותו המין אלא שאנו עושים אותו חלוק כמו שאינו דוקו הלכך תולין בו כמה ולא אמרו כגרים ועוד אלא לענין מאכלות ואפי' כמה גריסין בחלוק אחד תולין והואיל ואין יותר מכגרים במקום א' והיינו טיפין טיפין דתניא בצרייתא כח' ארוך מצטרף כ"י ליתר מכגרים טיפין טיפין אין מצטרפין ולא עוד אלא אם יש בחלוק כגרים ולמטה ממנו אפי' יותר מגרים הרי הוא תולה את התחתון בעליון דתניא בתוספתא ומייתא למה בגמרא היו עליה ב' כתמים א' למעלה וא' למטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן ה"ו תולה את התחתון בעליון עד כגרים שאני אומר ממקום שבה העליון בא התחתון ואקשינן מינה למ"ד כגרים עצמו תולה ואמרין מאי לאו כגרים ולמטה ושני לא כגרים ולמעלה כלומר האי כגרים אעליון קאי אבל התחתון אפי' יותר מכגרים עכ"ל :

מצאה עליה כב' גריסין וכינה מעוכה בה טהורה וכו' בפרק הרוחה כח' (נט.) איתמר נמצא עליה כגרים ועוד כב' איתו ועוד רעופה בו מאכלות ריבא חנינא אמר טמאה רבי ינאי אמר טהורה משום דכיון דרעופה מאכלות מוכחא מילתא דהוי ועוד דם מאכלות הוא פש כגרים כיון דבעלמא תלינן ה"ו תלינן ומסקי הרמב"ם כ"י חנינא והרא"ש כתב וראה דה"ב ב' גריסין לר' ינאי טהורה כיון דכי מדלית כגרים של המאכלות לא נשאר בו כגרים ועוד ב"י הא דנקט כגרים ועוד לרבנן דרבי חנינא נקטיה דאפי' בהא מטמא והלכתא כ"י ינאי דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכו' נכתמים עכ"ל וכתב ה"ב שגם הרמב"ן והרשב"א פסקו כ"י ינאי משום דכל דבדרבנן הלך אחר המיקל :

ודע שאע"פ שכתב רבינו דין זה סמוך לנתעסקה בכתמים הכא בשלא נתעסקה בכתמים עסקינן ואין אנו באים להלות אלא במאכלות הרעופה שם ודבר פשוט הוא : והיכא שהרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס חור שיעור התורמוס לשיעור הגרים לכל הדינים שחמרו למעלה כ"ב הרשב"א נתי' אפי' הוא : יש אומרים שעכשו אין תולין כח' משום דבר וכו' ולא נהירא כ"ב הרשב"א נתי' הקצר : **ומ"ש** וגדולה מזו כתב הרמב"ן שאינה צריכה להקיף הכתם וכו' גס ה"ב ב' סדרת הרמב"ן בשמו ודברים אלו מנוארים יפה שגרסם וטעמם נתי' הארוך ואילו היה ציד רבינו הספר הוא לא היה כוחו וגדולה מזו כתב הרמב"ן דהרשב"א גופיה נמי קאמר הכי וגם חנינא גדולה מזו אלא היה שהרי כתב שם בתחלת שער ד' ז"ל עכשו שאין אנו רואין דמים יש מי שאומר כח' שאין רואין דמים כך אין תולין בכתמים שאין תולין אלא כמה שמוה לו וכו' שאין אנו בקיאיין במראות איך דון מהדומה לו כדי שנתלה בו וסומכין על זה דאמרין בפרק כל היד (יט.) גבי אי זהו אדום כדס' (מכה) מאי כדס' המכה אמר רב יהודה אמר שמואל כדס' שור שחור זעירי אמר רבי חנינא כדס' מאכלות של ראש איחוידיה הרבה מאכלות הרי זו תולה בה מאי לאו דכולי גופא לא דרישא ואמרין נמי התם א"ר אבהו כדס' אצבע קטנה שנגפה וחיטה וחזרה ונגפה ולא של כל אדם אלא של בחור שלא נשא אשה ואקשינן והא רבנן אמרי תולה בצנה ובצנה בשלמא צנה משכח לה אלא צעלה היכי משכחת לה ומשני כגון בדר בחור שגפלה אשה אלמא אין תולין במאכלות או בצנה ובעלה קאמר ואפי' כתם אדום שצאדומים ומש"ה אקשינן א"ס איתא דאדום אינו דומה למאכלות של גוף א"ס הרבה מאכלות של גוף היאך תולה בו אדום שצאדומים שאינו דומה לו וכן היאך תולה אותו בצעלה שדמו אינו אדום כל כך אבל מי שאינה יודעת בדמיונות או שהלך מראה הדם והצבע שנתעסקה בו מנגד עיניה תולה בו כל כתמיה לכ"ע אפי' כדור שאינו דומה כגון שהכתם אדום והיא לא נתעסקה אלא בשחור אי נמי שנתעסקה בדבר מועט והכתם מרובה וכיוצא בזה הא בענין אחר תולה לעולם מן הסתם שהכתמים דרבנן הם ולא אמרו בדבר להחמיר אלא להקל ותדע לך שאותה אשה שבאת לפני רבי עקיבא ואמרה לו ראייתי כתם אמר לה שמה מכה יש לך והיא יכולה להתגלה ולהוציא דם אמרה לו הן וטהרה ר"ע כדאיתא במתניתין פרק הרוחה ולא הצריכה להוציא הכתם לפניו ולגלגל המכה ולהוציא דם אלמא תולין מן הסתם כמו שאמרנו וכן דעת ה"ר אברהם ורבותיו הרפ"מ

ועוד זה מהיכן בא ולפיכך טמא עכ"ל והוא ז"ל הבין דמ"ט ח"ג צ"ש שם ב' גריסין זכ"י הוא מקושר עם מ"ט נתעסקה בפחות מכגרים כו' ומחלק בנתעסקה בפחות מגרים בין נמצא עליה כגרים ועוד ובין נמצא עליה כב' גריסין ועוד ואינה טמאה אלא בנמצא עליה כב' גריסין ועוד אבל דלא נמצא עליה אלא כב' גריסין טהורה אע"פ שלא נתעסקה אלא בפחות מכגרים ותימה על הבנה זו הלא הרשב"א אמר בסוף דבריו אלו אלא בנתעסקה בכגרים לא בפחות מכגרים אבל הדבר פשוט דמ"ט הרשב"א אבל כש' שם ב' גריסין וכו' הוא חוזר אפי' שנתחלת דבריו היכי דנתעסקה בכגרים ונמצא כב' גריסין ועוד דטמאה וקאמר השתא לבאר טעמו של אישור זה דהא ללא תלינן כזו ג"כ דהיתרון הוא בא מדם של מאכלות כי היכי דתלינן בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד דשאני הכא דאפי' אפי' אפי' שהיה שם מאכלות איננו מניע אלא לכגרים ועסק כח' ז' מ"ט ז' מ"ט נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כב' גריסין ועוד דשאני הכא דאפי' אפי' אפי' ונמצא עליה ב' גריסין נמי טמאה דהערך שזה דבשניהם א"כ ביתרון שיעור כח' ז' מ"ט ז' מ"ט נתי' שדי דם ציפור וכו' וכדפי' ומ"ט בנפשות רבינו והרמב"ם עיבר בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה ב' גריסין אין ספק שהוא טעות סופרים אלא הטמאה האמתית היא והרמב"ם עיבר בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה ב' גריסין ש"כ להדיא בפ"ט דיואה וכן נמצא במקלת ספרי רבינו בלפוסים ואע"פ דגם מדברי הרשב"א נראה כן שהרי לא כתב דטמאה אלא בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה כב' גריסין ומוטע דכתב דאפי' תלינן היתרון במאכלות אכתי ועוד זה מהיכן הוא בא א"כ לפי זה בנתעסקה בכגרים ונמצא כב' גריסין כיון דאין ביתרון שיעור כתם תלינן לקולא שהוא דם מאכלות מ"מ כיון שלא כתב הרשב"א בפירוש דטהורה אלא בנתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד כתב כך על שמו והרמב"ם שכתב נתי' דטהורה בנתעסקה בכגרים ונמצא עליה ב' גריסין כתב כך ג"כ על שמו : **מצאה** עליה כב' גריסין וכינה מעוכה בו וכו' בפרק הרוחה כח' איתמר נמצא עליה כגרים ועוד ואותו ועוד רעופה בו מאכלות רבי חנינא אמר טמאה ר' ינאי אמר טהורה וכתב הרא"ש דה"ה נמצא עליה שני גריסין לרבי ינאי טהורה כיון דכי מדלית כגרים של המאכלות לא נשאר בו כגרים ועוד והא דנקט כגרים ועוד לרבנן דר' חנינא נקטיה דאפי' בהא מטמא והלכתא כ"י ינאי דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכו' נכתמים עכ"ל וכתב ה"ב שגם הרמב"ן והרשב"א פסקו כ"י ינאי משום דכל דבדרבנן הלך אחר המיקל :

ודע שאע"פ שכתב רבינו דין זה סמוך לנתעסקה בכתמים הכא בשלא נתעסקה בכתמים עסקינן ואין אנו באים להלות אלא במאכלות הרעופה שם ודבר פשוט הוא : והיכא שהרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס חור שיעור התורמוס לשיעור הגרים לכל הדינים שחמרו למעלה כ"ב הרשב"א נתי' אפי' הוא : יש אומרים שעכשו אין תולין כח' משום דבר וכו' ולא נהירא כ"ב הרשב"א נתי' הקצר : **ומ"ש** וגדולה מזו כתב הרמב"ן שאינה צריכה להקיף הכתם וכו' גס ה"ב ב' סדרת הרמב"ן בשמו ודברים אלו מנוארים יפה שגרסם וטעמם נתי' הארוך ואילו היה ציד רבינו הספר הוא לא היה כוחו וגדולה מזו כתב הרמב"ן דהרשב"א גופיה נמי קאמר הכי וגם חנינא גדולה מזו אלא היה שהרי כתב שם בתחלת שער ד' ז"ל עכשו שאין אנו רואין דמים יש מי שאומר כח' שאין רואין דמים כך אין תולין בכתמים שאין תולין אלא כמה שמוה לו וכו' שאין אנו בקיאיין במראות איך דון מהדומה לו כדי שנתלה בו וסומכין על זה דאמרין בפרק כל היד (יט.) גבי אי זהו אדום כדס' (מכה) מאי כדס' המכה אמר רב יהודה אמר שמואל כדס' שור שחור זעירי אמר רבי חנינא כדס' מאכלות של ראש איחוידיה הרבה מאכלות הרי זו תולה בה מאי לאו דכולי גופא לא דרישא ואמרין נמי התם א"ר אבהו כדס' אצבע קטנה שנגפה וחיטה וחזרה ונגפה ולא של כל אדם אלא של בחור שלא נשא אשה ואקשינן והא רבנן אמרי תולה בצנה ובצנה בשלמא צנה משכח לה אלא צעלה היכי משכחת לה ומשני כגון בדר בחור שגפלה אשה אלמא אין תולין במאכלות או בצנה ובעלה קאמר ואפי' כתם אדום שצאדומים ומש"ה אקשינן א"ס איתא דאדום אינו דומה למאכלות של גוף א"ס הרבה מאכלות של גוף היאך תולה בו אדום שצאדומים שאינו דומה לו וכן היאך תולה אותו בצעלה שדמו אינו אדום כל כך אבל מי שאינה יודעת בדמיונות או שהלך מראה הדם והצבע שנתעסקה בו מנגד עיניה תולה בו כל כתמיה לכ"ע אפי' כדור שאינו דומה כגון שהכתם אדום והיא לא נתעסקה אלא בשחור אי נמי שנתעסקה בדבר מועט והכתם מרובה וכיוצא בזה הא בענין אחר תולה לעולם מן הסתם שהכתמים דרבנן הם ולא אמרו בדבר להחמיר אלא להקל ותדע לך שאותה אשה שבאת לפני רבי עקיבא ואמרה לו ראייתי כתם אמר לה שמה מכה יש לך והיא יכולה להתגלה ולהוציא דם אמרה לו הן וטהרה ר"ע כדאיתא במתניתין פרק הרוחה ולא הצריכה להוציא הכתם לפניו ולגלגל המכה ולהוציא דם אלמא תולין מן הסתם כמו שאמרנו וכן דעת ה"ר אברהם ורבותיו הרפ"מ

פרישה לי פשיטא עכ"ל אלא כזי להטעמו דבזה א"ה הרמב"ן מודה עכ"ל ולא אמרינן שדי דם העסק בי מצעי והכי מוכח מהגמרא והטעם ז"ל משום דכגרים ועוד שם כתם עליו ועיין בדיניה : (מ"ה) מצאה עליה כב' גריסין כ"י הכא מייירי בלא נתעסקה בכתמים ופשוט הוא ב"י : (מ"ב) וי"א דעכשו אין תולין משום שאין תולין אלא בדומה ק"ק הא כתב לעיל בסמוך ז"ל אבל אדום באדום אפי' אין דומה לו ממש תולין בו וזהו אין טועין גם בזמן הוס : (מ"ג) וגדולה מזו כתב הרמב"ן שא"ל להקיף כ"י נראה דוהוא בכתם הקל הרמב"ן משא"כ בדם עצמו וכמ"ס לעיל סימן קפ"ו דהתמיר ע"ש ואין להקשות למה הוצרך רבינו לכתוב וגדולה מזו כתב הרמב"ן הא רבינו היקל יותר בסימן קפ"ו וכתב דאפי' בנאחזה דם תולין מסתמא בכתם ע"ש וי"ל דהיינו דוקא כשאין שניהן לפנין אבל דם מכתם ודם ראוייהם שלכינוי כתם שם דלריבין להקיף ולבדוק אם הן שוין משא"כ הכא בכתם דם"ל להרמב"ן דאפי' לפנינו א"ל להקיף וק"ל : **וק"ל** . ומ"ש ב"י דמ"ש או שני גריסין משם הרמב"ן בכתם וכן מ"ש א"ס נתעסקה פחות מגרים הרמב"ן ורשב"א וכתבנו ב"י זה ולכאורה הו"ל נע"ד דמש"ה כתב רבינו פשוט דים לפלג ולומר הסגרת

פרישה לי פשיטא עכ"ל אלא כזי להטעמו דבזה א"ה הרמב"ן מודה עכ"ל ולא אמרינן שדי דם העסק בי מצעי והכי מוכח מהגמרא והטעם ז"ל משום דכגרים ועוד שם כתם עליו ועיין בדיניה : (מ"ה) מצאה עליה כב' גריסין כ"י הכא מייירי בלא נתעסקה בכתמים ופשוט הוא ב"י : (מ"ב) וי"א דעכשו אין תולין משום שאין תולין אלא בדומה ק"ק הא כתב לעיל בסמוך ז"ל אבל אדום באדום אפי' אין דומה לו ממש תולין בו וזהו אין טועין גם בזמן הוס : (מ"ג) וגדולה מזו כתב הרמב"ן שא"ל להקיף כ"י נראה דוהוא בכתם הקל הרמב"ן משא"כ בדם עצמו וכמ"ס לעיל סימן קפ"ו דהתמיר ע"ש ואין להקשות למה הוצרך רבינו לכתוב וגדולה מזו כתב הרמב"ן הא רבינו היקל יותר בסימן קפ"ו וכתב דאפי' בנאחזה דם תולין מסתמא בכתם ע"ש וי"ל דהיינו דוקא כשאין שניהן לפנין אבל דם מכתם ודם ראוייהם שלכינוי כתם שם דלריבין להקיף ולבדוק אם הן שוין משא"כ הכא בכתם דם"ל להרמב"ן דאפי' לפנינו א"ל להקיף וק"ל : **וק"ל** . ומ"ש ב"י דמ"ש או שני גריסין משם הרמב"ן בכתם וכן מ"ש א"ס נתעסקה פחות מגרים הרמב"ן ורשב"א וכתבנו ב"י זה ולכאורה הו"ל נע"ד דמש"ה כתב רבינו פשוט דים לפלג ולומר הסגרת

פרישה לי פשיטא עכ"ל אלא כזי להטעמו דבזה א"ה הרמב"ן מודה עכ"ל ולא אמרינן שדי דם העסק בי מצעי והכי מוכח מהגמרא והטעם ז"ל משום דכגרים ועוד שם כתם עליו ועיין בדיניה : (מ"ה) מצאה עליה כב' גריסין כ"י הכא מייירי בלא נתעסקה בכתמים ופשוט הוא ב"י : (מ"ב) וי"א דעכשו אין תולין משום שאין תולין אלא בדומה ק"ק הא כתב לעיל בסמוך ז"ל אבל אדום באדום אפי' אין דומה לו ממש תולין בו וזהו אין טועין גם בזמן הוס : (מ"ג) וגדולה מזו כתב הרמב"ן שא"ל להקיף כ"י נראה דוהוא בכתם הקל הרמב"ן משא"כ בדם עצמו וכמ"ס לעיל סימן קפ"ו דהתמיר ע"ש ואין להקשות למה הוצרך רבינו לכתוב וגדולה מזו כתב הרמב"ן הא רבינו היקל יותר בסימן קפ"ו וכתב דאפי' בנאחזה דם תולין מסתמא בכתם ע"ש וי"ל דהיינו דוקא כשאין שניהן לפנין אבל דם מכתם ודם ראוייהם שלכינוי כתם שם דלריבין להקיף ולבדוק אם הן שוין משא"כ הכא בכתם דם"ל להרמב"ן דאפי' לפנינו א"ל להקיף וק"ל : **וק"ל** . ומ"ש ב"י דמ"ש או שני גריסין משם הרמב"ן בכתם וכן מ"ש א"ס נתעסקה פחות מגרים הרמב"ן ורשב"א וכתבנו ב"י זה ולכאורה הו"ל נע"ד דמש"ה כתב רבינו פשוט דים לפלג ולומר הסגרת

פרישה לי פשיטא עכ"ל אלא כזי להטעמו דבזה א"ה הרמב"ן מודה עכ"ל ולא אמרינן שדי דם העסק בי מצעי והכי מוכח מהגמרא והטעם ז"ל משום דכגרים ועוד שם כתם עליו ועיין בדיניה : (מ"ה) מצאה עליה כב' גריסין כ"י הכא מייירי בלא נתעסקה בכתמים ופשוט הוא ב"י : (מ"ב) וי"א דעכשו אין תולין משום שאין תולין אלא בדומה ק"ק הא כתב לעיל בסמוך ז"ל אבל אדום באדום אפי' אין דומה לו ממש תולין בו וזהו אין טועין גם בזמן הוס : (מ"ג) וגדולה מזו כתב הרמב"ן שא"ל להקיף כ"י נראה דוהוא בכתם הקל הרמב"ן משא"כ בדם עצמו וכמ"ס לעיל סימן קפ"ו דהתמיר ע"ש ואין להקשות למה הוצרך רבינו לכתוב וגדולה מזו כתב הרמב"ן הא רבינו היקל יותר בסימן קפ"ו וכתב דאפי' בנאחזה דם תולין מסתמא בכתם ע"ש וי"ל דהיינו דוקא כשאין שניהן לפנין אבל דם מכתם ודם ראוייהם שלכינוי כתם שם דלריבין להקיף ולבדוק אם הן שוין משא"כ הכא בכתם דם"ל להרמב"ן דאפי' לפנינו א"ל להקיף וק"ל : **וק"ל** . ומ"ש ב"י דמ"ש או שני גריסין משם הרמב"ן בכתם וכן מ"ש א"ס נתעסקה פחות מגרים הרמב"ן ורשב"א וכתבנו ב"י זה ולכאורה הו"ל נע"ד דמש"ה כתב רבינו פשוט דים לפלג ולומר הסגרת

פרישה לי פשיטא עכ"ל אלא כזי להטעמו דבזה א"ה הרמב"ן מודה עכ"ל ולא אמרינן שדי דם העסק בי מצעי והכי מוכח מהגמרא והטעם ז"ל משום דכגרים ועוד שם כתם עליו ועיין בדיניה : (מ"ה) מצאה עליה כב' גריסין כ"י הכא מייירי בלא נתעסקה בכתמים ופשוט הוא ב"י : (מ"ב) וי"א דעכשו אין תולין משום שאין תולין אלא בדומה ק"ק הא כתב לעיל בסמוך ז"ל אבל אדום באדום אפי' אין דומה לו ממש תולין בו וזהו אין טועין גם בזמן הוס : (מ"ג) וגדולה מזו כתב הרמב"ן שא"ל להקיף כ"י נראה דוהוא בכתם הקל הרמב"ן משא"כ בדם עצמו וכמ"ס לעיל סימן קפ"ו דהתמיר ע"ש ואין להקשות למה הוצרך רבינו לכתוב וגדולה מזו כתב הרמב"ן הא רבינו היקל יותר בסימן קפ"ו וכתב דאפי' בנאחזה דם תולין מסתמא בכתם ע"ש וי"ל דהיינו דוקא כשאין שניהן לפנין אבל דם מכתם ודם ראוייהם שלכינוי כתם שם דלריבין להקיף ולבדוק אם הן שוין משא"כ הכא בכתם דם"ל להרמב"ן דאפי' לפנינו א"ל להקיף וק"ל : **וק"ל** . ומ"ש ב"י דמ"ש או שני גריסין משם הרמב"ן בכתם וכן מ"ש א"ס נתעסקה פחות מגרים הרמב"ן ורשב"א וכתבנו ב"י זה ולכאורה הו"ל נע"ד דמש"ה כתב רבינו פשוט דים לפלג ולומר הסגרת

ג' צ"ל דרבה : כא וכו' הרא"ש ז"ל : כב ואותו ועוד : כג ודא דנקט : כד בגמרא איתא כגון שנכנסה לתופה ולא נבעלה וכו' והכל עולה למבואן אחד : אע"פ 16

ש"ע ופשוט הוא : **אין** האשה עומדת וכו' כ"כ הרשב"א וקשיא לי דלהרשב"א ודאי דס"ל צדקה בעד מכגרים ודאי צריך לומר ה"א האשה עומדת בכתם המזא"ל בחלוקה צדקה מכגרים אינו אלא בחלוקה שהיה צדוק לה דאי אינו צדוק אפי' בעד טהורה כ"כ בחלוקה אבל לרבינו דבעד שאינו צדוק דינו כשאר כתם לטמאות בכגרים ועוד וכהר"א ש"ס כן בחלוקה נמי אפי' אינו צדוק מהא טמאה בכגרים ועוד וי"ל דבעד זעין כגרים ועוד לאפוקי מדם מאכלות דכיון דאינו צדוק לה כל כח לזכר כגרים ועוד הו"ל לתלות בדם מאכלות קודם צדקה דשכיחי טובא וכיון דנפיק לה מדם מאכלות אימא דרגלים לדבר דמגופה אתא בשעה שצדקה וקנחה את עצמה בעד א"ל בחלוקה כיון שאינו צדוק ולא קנחה צו אפי' צדוק מכגרים תלין דמעלמא אתא קודם שלבשתו וטהורה :

ולא בצד המתעסקין בבתמים הרי זה בהזקת בדוק ע"כ אין האשה טמאה משום כתם שמוצאה בחלוקה א"כ היה בדוק לה קודם שלבשתו אבל אם לקחה חלוקה מן השוק ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה [יט] ואם בדקה חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהורה והשאלה לחבירתה ולבשה ומצאה בו כתם הראשונה טהורה והשניה טמאה (יט) בדקה חלוקה והשאלתה לישראלית נדה (יט) או לגברית שהגיע זמנה לראות וראת' אע"פ שעכשיו לא ראתה (ס) ואח"כ לבשתו ומצאה בו כתם [ן] בעלת חלוקה תולה בהן וטהורה אבל אם לא ראתה נכרית מעולם אינה תולה בה אע"פ שהגיע זמנה לראות השאלתה

ומ"ש

ואם שלבשתו חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהורה והשאלה לחבירתה וכו'. ברייתא פרק כחם צדקה חלוקה והשאלתה לחבירתה הראשונה טהורה וחבירתה טמאה ואיכא למידק אלשון רבינו דלחיות אורח זכור שצדקה החלוקה קודם לזיבה הלא צדקה אחרונה כלבד כשפשטתו וסיפק לה לטהר עצמה ובביתא איכא למימר דה"ל דהא דקתני צדקה חלוקה והשאלתה לא מיירי אלא צדקה שצדוק לאחר שפשטתו קודם שהשאלה לחבירתה אבל על לשון רבינו קשה וכן קשה על לשון הרשב"א בת"ה הקצר אכן בת"ה הארוך נזכר על לשון רבינו אלא צדקה שצדקה החלוקה כשפשטתו ע"ש וי"ל דהא דקתני הרשב"א בקצר ורבינו בכאן דיקת חלוקה קודם לזיבה לדייקא איצטריך דדוקא כשצדקה פעם שנית כשפשטתו התם הוא דהראשון טהורה והשנייה טמאה אבל אם לא צדקה כשפשטתו אף על פי שצדקה אותו כשלבשתו ופשטתו והשאלה לחבירתה ומצאה בו כתם שחיקה טמאות כדתני ר"פ האשה שלם שלבשו חלוקה אחד ומצאה עליו דם כולן טמאות דכיון דאי תליא בה מקלקלה לה מאי חיות דמקלקלה לה להך טפי מהך וכדפירש"י לשם להדיא **בדקה** חלוקה והשאלתה לישראלית נדה או לנכרית וכו'. משנה ר"פ האשה השאלה חלוקה לנכרית או לגדה וכו' וכו' ה"ו תולה בה וטהורה דכיון דנדה היא לא מקלקלה לה מידי עכ"ל וכו' הרמב"ם שהנכרית והגדה לבשתו תחילה ואח"כ לבשה אותו קודם צדקה ומצאה עליו כתם ה"ו תולה בגדה שלבשה אותו ונראה דרבותא אשמועינן אף ע"פ שמצאה הכתם אלא תולה בגדה שלבשה אותו מקודם ומכ"כ אם צדקה החלוקה ולבשתו ופשטתו והשאלתה לגדה ואח"כ נמצא עליו דם דפשיטא דתולה בגדה שצדקה אלא הדם וה"א התם כה"ד היחיד דאיתכחך כתם גבה תתקלקל אידך לא תתקלקל קמ"ל אבל הרשב"א בת"ה הארוך והקצר פירש דמיירי בלבשתו החלוקה הצדקה תולה ופשטתו והשאלתה לגדה וכו' ולא ידעתי למה לא פירש כפירש"י והרמב"ם. ואיכא למידק בדברי רבינו שכתב כפירוש רש"י והרמב"ם לאיזה אורח כתב צדקה חלוקה והשאלתה לגדה כו' דלכאורה משמע כיון שלא הזכיר כך רש"י והרמב"ם אלמא דאפי' בלא צדקה חלוקה נמי קאמר דתולה בגדה וי"ל דרבינו נמשך לשיטתו שפסק מחללה דבחלוקה שאינו צדוק לה כגון שלקחה חלוקה מן השוק ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה א"כ לפ"י הא דהשאלתה לגדה דתולה בגדה ע"כ בחלוקה צדוק מיירי דצדוק צדוק אף בלא השאלתה לגדה טהורה הוא אבל רש"י והרמב"ם אפשר דס"ל דבכתם חלוקה אף שאינו צדוק חזקתו כאילו היה צדוק ואם נמצא עליו כתם צדוק מכגרים טמאה הלכך הכא דהשאלתה לגדה טהורה נדה אף בכזיתר מכגרים ולעולם בחלוקה שאינו צדוק קאמר ודו"ק : ומ"ש דנכרית שהגיעה זמנה לראות וראתה וכו' כ"כ הרשב"א והר"א והכי משמע ר"פ האשה לפי פי' רש"י דמקמי תלמודא פלוגתא דת"ק ור"מ דבהא פלוגי דלת"ק אינה תולה בנכרית הראויה לראות א"כ ראתה פעם אחת ולר"מ אפי' לא ראתה אלא ראויה לראות תולה בה והלכה כת"ק וכדקאמר רב בנכרית הראויה ופי' רש"י בנכרית הראויה גדולה היא וירענין בה דכבר ראתה עכ"ל וחדע דהכי הוא דאי איתא דמיירי בנכרית דראתה עכשיו א"כ פשיטא דלא עדיפא נכרית מישראלית ולמה ליה למיתני לנכרית או לגדה ליתני סתמא לאשה נדה אלא בע"כ לנכרית אפי' אינה נדה ללא ראתה עכשיו אלא לישראלית דוקא כשהיה נדה ומיהו בנכרית שלא הגיע זמנה לראות אפי' ראתה פעם אחת אינה תולה בה כיון דאין ראיתיה אלא מקרה וכן אפי' הגיע זמנה לראות ולא ראתה מעולם אינו תולה בה. ואיכא לתמוה אדברי הרמב"ם בפ"ט שכתב וי"ל האשה שהשאלה חלוקה לגדה צדוק נכרית צדוק ישראלית וחזרה ולבשה אותה קודם צדקה ומצאה עליו כתם הרי

כלל לכ"ע אינה חוששת כלל לאין סדרא לומר שאם לקחה בגד מן האשפה וקנחה צו שיהא רבי מטמא ככה"ג משום נדה ורבי חייה משום כתם ואינו מחזור זעוני דא"כ תוקשי לן כולה מכלותין ג' נשים שלבשו חלוקה אחד וכן נמצא על בית יד של חלוקה וכן פושטתו ומתכסה וכן אפילוין אלא ודאי אחר שהיה החלוקה או העד צדוק אלא מתחלה הרי הן לעולם בחזקת צדוקים עד שמדע שיצאו מחזקתן שאין תולין לעולם במקרה שאינו ידוע אלא ל"ל שזהו עד שאינו צדוק כל שהוא ולתלו ממקום מוצנע שזרען של נשים להצניע ולהכין להם עדים ואינן מוליכות צדוק ולא מתעסקות בהם בכתמים על הרוב מש"ה הוה מטמא בהם רבי מטמא נדה כאילו צדקתו היא ורבי חייה חושש לה ומטמא משום כתם אבל כשלקחה חלוקה מן השוק ואינה יודעת ממי לקחתה או מן הנכרית או מן הישראלית נדה או טהורה או כיוצא בזה או שקנחה בעד המודמן לה צדקה צדקה ודאי ליכא מאן דמטמא ואפי' משום כתם עכ"ל :

כתב

הפרק מתבאר שאין חוששין לכתמים הנמצאים בצדדים אלא בצדדים צדוקים עכ"ל ונראה שכתב כך לומר שאף ע"פ שהרמב"ם לא הזכיר כן בפירוש מ"מ מתוך דבריו יש ללמוד שכן : אפי' האשה שמוצאה חלוקה כהם שמוצאה בחלוקה אלא אם כן היה צדוק לה קודם שלבשתו וכו' כ"כ הרשב"א בתורת הבית וי"ל חלוקה זה שצדקה חכמים בכל מקום חלוקה הצדוק הוא אבל חלוקה שאינו צדוק או שלקחתו מן השוק ואפי' יודעת ממי לקחתו אין חוששין לו משום כתמים שאינו אומר כבר היה כתם זה שהכתמים מדבריהם והולכין בהם להקל :

ואם

צדקה חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהורה והשאלה לחבירתה וכו' גם זה מדברי הרשב"א שם וי"ל צדקה זו שאמרנו צדקה שצדקה היא עצמה אין שצדקתו חבירתה והשאלתה טהורה לחבירתה היא טהורה וחבירתה תולה בה ואוקמה רב שעת לענין דין שאין חבירתה חייבת לכנס לה החלוקה דאין מוציאין ממון און הספק דאמר לה אצדקתך לא סמוכנא אבל לענין טומאה הראשונה שצדקתו טהורה והשנייה טמאה דנדיקת חבירתה כצדקת עצמה וכלוקה הצדוק לה הוא ע"כ : בדקה חלוקה והשאלתה לישראלית נדה או לנכרית שהגיע זמנה לראות וראתה וכו'. צדקה האשה (נט) : תן השאלה חלוקה לנכרית או לגדה הרי זו תולה בה ובגמרא אחר רב בנכרית הראויה ממאי דמיא לגדה נדה נדה דקא חזיא אף נכרית דקא חזיא וכבר הרשב"א בת"ה השאלה חלוקה לנכרית פי' כשלבשה חלוקה הצדוק לה ופשטתו והשאלתה לכן ואח"כ נמצא עליו דם הרי בעלת החלוקה תולה בהן ועל מאי דאמר רבי לא נכרית הראויה כתם פירוש לא שראוה צדוק שאלה קאמר דאם כן מ"ש נכרית אפי' ישראלית נמי וכדקתני או לגדה אלא רואה שהגיע זמנה לראות וראתה קאמר ולאפוקי לא הגיע זמנה לראות וראתה והא דקאמר נכרית דמיא נדה מה נדה דחזיא וכו' לאו דמיא נדה ממש קאמר אלא דמדמיין למה כל היכא דאיכא דלמוינה והיינו נכרית שכתב ראתה כנדה שראוה עכשיו עכ"ל וכו' מדברי רש"י אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ט האשה שהשאלה חלוקה לגדה צדוק נכרית צדוק ישראלית וחזרה ולבשה אותו קודם צדקה ומצאה עליו כתם הרי זו תולה בגדה שלבשה אותו ומיהו כתב ה"ה שאפשר שאף דעת הרמב"ם שכל נכרית שראתה פעם אחת הרי היא לעולם נדה של דבריהם שהרי אינה יוצאת לידי טהרה ולזה כתב לגדה צדוק נכרית צדוק ישראלית וכן פירש הרמב"ם והרשב"א שכל נכרית שהגיע זמנה לראות וראתה פ"א אף ע"פ שאינה רואה זמנה השאלת החלוקה תולה בה עכ"ל ואין צדוקים מחזוריים זעוני משום דאם כן לא להרמב"ם נכרית אפי' קטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה נמי תולה בה דכיון שראתה פעם אחת צדוק נדה קטנה צדוק נדה הרי היא נדה של דבריהם שהרי אינה יוצאת לידי טהרה ולזה כתב לגדה צדוק נכרית צדוק ישראלית וכו' ודלא כדמשמע מדברי רש"י דכיון דסוף סוף אנו מוכרחים לומר שהוא חלוקה ע"ש והרשב"א מה מועיל צדוקה

דרכי

עכ"ל עוד כתב דבהניחתו בקופסת אחר הבדיקה עסקין וכן מוכר בגמרא וכתבו רבינו ירוחם והוה לשוננו בדקה עצמה בעד שאינו צדוק לה אפי' הניחתו שמור בחיבתיה ומצאה עליו דם טמאה משום כתם ולפיכך צריך שיהיה בו כגרים ועוד עכ"ל ונראה לו מלשון רבינו ירוחם במקום משומר נמי דינא הכי ולהכי קאמר אפי' הניחתו כו' מיהו אם הניחתו אה"כ במקום ששכיח דמים ביש לתלות שבאו מעלמא נראה דתלין כמו שאר כתם כג"ל וכ"כ מ"ל הרשב"א שהביא ב"י דאם נטלה עד במקום דשכיח דמים כגון אשפה וכיוצא בו ובדקה עצמה בו ומצאה בו דם דתלין שהיה בו מחללה אפי' יותר מכגרים ולא מקרי עד שאינו צדוק לטומאתו כגרים ועוד אלא כשלקחה עד בינוני ר"ל שאינו בחזקת בדוק ולא בחזקת שאינו צדוק וכן נ"ל : ובהג"ם

פרישה

(ט) ואם צדקה חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהורה וכו' דהאי ומצאה טהורה קאי אהאש ר"ל אחר שפשטתו צדקה האשה הראשונה את עצמה ומצאה שהיא טהורה וקמ"ל דתלין הכתם בשנייה אע"כ דלא צדקה החלוקה אחר שפשטתו מ"מ כיון שבשעה שלבשה אותו היה טהור וגם בשעת שפשטתו צדקה הוא את עצמה ומצאה שהיא טהורה נעמידה בחזקת טהורה והכתם תלוי בשנייה וכו' מ"ל רבינו דקאמר ופשטתו ב"ל זכר ומצאה מ"ל נקבה ודו"ק ועל"י ולפי"ל ל"ל דאף אם השנייה ג"כ צדקה נכשה ומצאה עצמה טהורה אפי' תולין בשנייה. אף שיש להקשות פ"ז מ"מ אם נאמר שהחלוקה היה כמי צדוק בעת שכתב ליה הרי היא כראשונה וא"כ שיש לספק צו שמא היה או צו כתם א"כ חזרה הראשונה בחזקת טמאה וי"ל דה"ט דכאן נמצא כאן היה : (כס) בדקה חלוקה כו' דאי לא צדקה פשיטא שהיא טהורה דתלין שהכתם היה צו קודם שהשאלתה : (כט) או לנכרית שהגיע זמנה לראות כמבואר בדין הסומן דהיינו מבעי שנים עשר שנה וי"ל וי"ט דנכרית ומה דאין שייך בהו קלקול ומשום הכי תולין בהו ולא לקלקל אשם שהיא בחזקת טהורה וכמ"ש רבינו בדין שאמר זה : (ד) ואח"כ לבשתו והוא הדין אם לבשתו תחלה ואח"כ השאלתה

הצדקה חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהורה וחבירתה טמאה ואיכא למידק אלשון רבינו דלחיות אורח זכור שצדקה החלוקה קודם לזיבה הלא צדקה אחרונה כלבד כשפשטתו וסיפק לה לטהר עצמה ובביתא איכא למימר דה"ל דהא דקתני צדקה חלוקה והשאלתה לא מיירי אלא צדקה שצדוק לאחר שפשטתו קודם שהשאלה לחבירתה אבל על לשון רבינו קשה וכן קשה על לשון הרשב"א בת"ה הקצר אכן בת"ה הארוך נזכר על לשון רבינו אלא צדקה שצדקה החלוקה כשפשטתו ע"ש וי"ל דהא דקתני הרשב"א בקצר ורבינו בכאן דיקת חלוקה קודם לזיבה לדייקא איצטריך דדוקא כשצדקה פעם שנית כשפשטתו התם הוא דהראשון טהורה והשנייה טמאה אבל אם לא צדקה כשפשטתו אף על פי שצדקה אותו כשלבשתו ופשטתו והשאלה לחבירתה ומצאה בו כתם שחיקה טמאות כדתני ר"פ האשה שלם שלבשו חלוקה אחד ומצאה עליו דם כולן טמאות דכיון דאי תליא בה מקלקלה לה מאי חיות דמקלקלה לה להך טפי מהך וכדפירש"י לשם להדיא **בדקה** חלוקה והשאלתה לישראלית נדה או לנכרית וכו'. משנה ר"פ האשה השאלה חלוקה לנכרית או לגדה וכו' וכו' ה"ו תולה בה וטהורה דכיון דנדה היא לא מקלקלה לה מידי עכ"ל וכו' הרמב"ם שהנכרית והגדה לבשתו תחילה ואח"כ לבשה אותו קודם צדקה ומצאה עליו כתם ה"ו תולה בגדה שלבשה אותו ונראה דרבותא אשמועינן אף ע"פ שמצאה הכתם אלא תולה בגדה שלבשה אותו מקודם ומכ"כ אם צדקה החלוקה ולבשתו ופשטתו והשאלתה לגדה ואח"כ נמצא עליו דם דפשיטא דתולה בגדה שצדקה אלא הדם וה"א התם כה"ד היחיד דאיתכחך כתם גבה תתקלקל אידך לא תתקלקל קמ"ל אבל הרשב"א בת"ה הארוך והקצר פירש דמיירי בלבשתו החלוקה הצדקה תולה ופשטתו והשאלתה לגדה וכו' ולא ידעתי למה לא פירש כפירש"י והרמב"ם. ואיכא למידק בדברי רבינו שכתב כפירוש רש"י והרמב"ם לאיזה אורח כתב צדקה חלוקה והשאלתה לגדה כו' דלכאורה משמע כיון שלא הזכיר כך רש"י והרמב"ם אלמא דאפי' בלא צדקה חלוקה נמי קאמר דתולה בגדה וי"ל דרבינו נמשך לשיטתו שפסק מחללה דבחלוקה שאינו צדוק לה כגון שלקחה חלוקה מן השוק ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה א"כ לפ"י הא דהשאלתה לגדה דתולה בגדה ע"כ בחלוקה צדוק מיירי דצדוק צדוק אף בלא השאלתה לגדה טהורה הוא אבל רש"י והרמב"ם אפשר דס"ל דבכתם חלוקה אף שאינו צדוק חזקתו כאילו היה צדוק ואם נמצא עליו כתם צדוק מכגרים טמאה הלכך הכא דהשאלתה לגדה טהורה נדה אף בכזיתר מכגרים ולעולם בחלוקה שאינו צדוק קאמר ודו"ק : ומ"ש דנכרית שהגיעה זמנה לראות וראתה וכו' כ"כ הרשב"א והר"א והכי משמע ר"פ האשה לפי פי' רש"י דמקמי תלמודא פלוגתא דת"ק ור"מ דבהא פלוגי דלת"ק אינה תולה בנכרית הראויה לראות א"כ ראתה פעם אחת ולר"מ אפי' לא ראתה אלא ראויה לראות תולה בה והלכה כת"ק וכדקאמר רב בנכרית הראויה ופי' רש"י בנכרית הראויה גדולה היא וירענין בה דכבר ראתה עכ"ל וחדע דהכי הוא דאי איתא דמיירי בנכרית דראתה עכשיו א"כ פשיטא דלא עדיפא נכרית מישראלית ולמה ליה למיתני לנכרית או לגדה ליתני סתמא לאשה נדה אלא בע"כ לנכרית אפי' אינה נדה ללא ראתה עכשיו אלא לישראלית דוקא כשהיה נדה ומיהו בנכרית שלא הגיע זמנה לראות אפי' ראתה פעם אחת אינה תולה בה כיון דאין ראיתיה אלא מקרה וכן אפי' הגיע זמנה לראות ולא ראתה מעולם אינו תולה בה. ואיכא לתמוה אדברי הרמב"ם בפ"ט שכתב וי"ל האשה שהשאלה חלוקה לגדה צדוק נכרית צדוק ישראלית וחזרה ולבשה אותה קודם צדקה ומצאה עליו כתם הרי

הדרושי

לא מלשון רבינו ירוחם דה"ה אם לא הניחתו במקום משומר כצ"ל (א"ס) : לח ובנכרית הראויה פירוש כצ"ל : לה להרמב"ם :

בשנתו את טעמו לפרט דברים שלא כפשוטו ועוד שהטעם בעצמו אינו נכון כלל דלפי דבריהם אף ישראלית שדועה שלא טבלה לנדתה אע"פ שהיא עכשו מחולקת דמים תולה בה ואמאי כיון שיש זמן רב שלא ראתה ואע"ג דנכרית להרשב"א ככה"ג נמי תולה בה נכרית שאני שאינה רגילה להקפיד על דמים וכתמים הלכך כל שראתה פעם אחת משגלה אף ע"ג דבעידן שאלה לא חזוי איכה למיחש שמדמים הראשונים נתלכך בשרה ובגדיה ולכלבו חלוק זה אצל ישראלית ליכא למימר הכי שהרי צוות ישראל רגילות לנקות צרן ובגדיהם מדמים וכתמים אף ע"פ שלא יהיה צדעתן לטוב ולכך אני אומר לפרט דברי הרמב"ם כפשוטו דנכרית נמי אין תולין בה אלא כשדועה שהיתה נדה בעידן שאלה אצל אס בעידן שאלה אינה רואה אע"פ שראתה קודם לכן אינה תולה בה וזהו פשוט מאמר רב דקתני נכרית דומיא דנדה וכו' דמתני השאלה חלוקה לנכרית הרואה בעידן שאלה או לנדה ישראלית הרי זו תולה בה ומשום דנכרית אינה עומתה נדה לא קרי לה נדה נדה: ודע דכשארמו כתמים שתולה לא שנה צין אס היא טהורה לגמרי או שהיא צמטתה ו' נקיים דבחוקת טהורה היא וכן ככהרשב"א בתי"א אלא מה שאמר פעמים שהיא תולה בעצמה:

השאלתו לקטנה שלא ראתה מעולם ולבשה

קטנה זו לאחר שנבעלה כו' (דף ס:)

אפלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבי שאכתוב בסמוך תניא ושון שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טהור ובצחולה שדמיה טהורים. וכתב הרשב"א פירוש בצחולה דמים כקטנה או נערה שלא ראתה מעולם ובעלו שנתקן להם מן הדין לקטנה עד שתחיה המכה ולנערה עד ד' לילות ואם השאלה להם חלוק בדדוק לה תוך זמנו ואח"כ לבשתי ומנא עליו תולה בהם לפי שערפן מניו וכן ביושבת על דם טהור לפי שאם תתלה בה לא תקלקל ואם תתלה בזה הרי אתה מקלקלה ובענין שאמר (תרומוט פ"ו) בקופות אחד של חולין ואחד של תרומה שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וי"א שבו"א שאין אשה יושבת על דם טהור אין תולין בה דהרי היא ככל הנשים ומ"מ בצחולה שדמיה טהורים חולין ואפי' בזה"ו ואע"פ שאין נותנין לה עכשיו אלא בעילת מזה אינה דומה ליושבת על דם טהור לפי שזו שירפה מניו וזו אין שירפה מניו וזה"ו ז"ל פסק שאפילו ביושבת על דם טהור תולין שאם החמירו עכשיו נזות ישראל על עמון שלה שבעול על דם טהור לגבי נפשיהו החמירו בה לאחזלי על חבירתה מספק כתמים שלא יהיו שתיין מקולקלות אדינייהו מוקמינן להו והיא מקולקלת וחבירתה מתוקנת עכ"ל ומ"מ רבינו בשם הרמב"ן כ"כ ה"ה בשמו וז"ל הרמב"ן כתב שבזמן הזה אינה תולה ביושבת על דם טהור לפי שהוא סבור שאסור לבעול על דם טהור בזמן הזה אצל רבינו כתב בפ"א שהוא חלוי במכה עכ"ל נראה מדבריו דלהרמב"ם תולה בה אפילו במקום שנהגו איסור שהרי אס תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר והיה מותר לה להבעול על דם טהור וא"כ ליכא למימר דאין תולין בה משום דהרי היא ככל הנשים וגם רבינו ירוחם כתב להרמב"ם אפי' לידן שאין אנו בעלין על דם טהור תולה בה: **השאלתו** לשומרת יום כנגד יום אפי' בשני שלה וכו' שם ת"ר תולה בשומרת וסופרת ז' שלא טבלה לפיכך היא מתוקנת וחבירתה מקולקלת דברי רשב"ג ר' אומר אינה תולה לפיכך שתיין מקולקלות ושון שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וכו' וכתב הרשב"א אסבר רשב"ג כיון דכתמים דרבנן תולין את הקלקלה במקולקל דאמרינן שאני אומר כדרך שאמרנו בנ' קופות בתרומה דרבנן ואף ע"ג דידע של לא טבול בעול לטהר מ"מ מחוסרת טבילה היא וטמאה היא ורבי סבר כיון דבידה טבול לאו מחוסרת מעשה היא והרי היא כטהורה ולפיכך אין חבירתה תולה בה דכהדדי נינהו וכיון דכתמים דרבנן קיימא לן כרשב"ג דמיקל וכן פסקו הר"א והרמב"ן ז"ל ע"כ. וגם הרא"ש פסק כן אצל הרמב"ם פסק בפ"ט כרבי משום דהלכה כמותו מחבירו: **השאלתו** לאשה העומתה משום כתם אינה תולה בה וכו' שם בעא מיניה ר' יוחנן מר"ב בר לואי מהו לתלות כתם בצתם א"ל אין תולין מ"מ שאין תולין פי' משום דלא חזיא מגופה ודילמא מעלמא אפאי וז"ל הרשב"א בתי"א השאלה חלוקה לבעלת הכתם צין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה צין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר שאלה את זה אין הראשונה תולה בה לפי שבעלת כתם זה אינה יודעת בצירור שממנה היה ולפיכך אין חבירתה תולה בה ע"כ. ומ"מ רבינו וכו"ש אס השאלתו לטהרה וחורה ולבשתי שתיין צריכות לחוש לו כ"כ בגמ' בשם הרמב"ן ופשוט הוא: **פעמים** שתולה בעצמה כגון שלבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו ולבשתי ז' נקיים דבחוקת טהורה היא וכן ככהרשב"א בתי"א אלא מה שאמר פעמים שהיא תולה בעצמה:

הרי זו תולה נדה שלבשה אותו עכ"ל דמשמע להדיא מלשון דמפרש דהא דאמר נכרית הרואה פי' הרואה עכשיו והיינו דקאמר דומיא דנדה מה נדה דקחויא אף נכרית דקא חזיא דדומיא דנדה ממש קאמר דקחויא עכשיו ות"ק דר"מ נמי ה"ק דראתה עכשיו ור"מ קאמר רואה לראות אפי' לא ראתה עכשיו דא"כ קשיא למה ליה לתנא למתני לנכרית לנכרית לא עדיפא לאשה נדה הא פשיטא דנכרית לא עדיפא מישראלית ויש ליישב דאי לא תנא לנכרית הו"ל דנכרית תולה אפילו לא ראתה עכשיו השתא דתני לנכרית או לנדה הו"ל לנכרית דומיא דנדה ממש דקא חזיא עכשיו אבל הרב המגיד נדחק לפרש דברי הרמב"ם שהם כפירש"י וכבר השיג עליו צ"י ע"ש ומיהו להלכה נקטין להקל כפירוש רש"י והרשב"א והרא"ש ורבינו תולה נכרית גדולה היכא דראתה כבר פעם אחת אפי' לא ראתה עכשיו וכן פסק בש"ע:

השאלתו לקטנה וכו' בפרק האשה (דף ס:)

ושון שתולה בצחולה דמיה טהורין ומניחו רש"י בפ"ק דנדה (דף י' תחלת ע"ג) ופירשה כדברי רבי' וכו' הרשב"א ומניחו צ"י. ומ"מ אפילו בזמן הזה וכו' כלומר אע"פ דבזמן הזה אס אתה תולה כתם זה בה אתה מקלקלה לעמאה מחמת כתם זה ומאי חזית דמקלקלת כך טפי מהך אפי' תולה בה יותר לפי שדמיה מניוים בה וה"א להדיא בפ"ק דנדה לשם והא דלא קאמר בצחולה נמי טעמא דלעצמן החמירו אצל לענין שלא תציל על חבירתה לא חמירו אצל לענין שאלה תולה בה ובעלת החלוק טהורה (סו) וחבירתה ששאלתה מקולקלת השאלתו לאשה הטמאה משום כתם אינו תולה בה לפי שאין ידוע בבירור לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה ושתייהן צריכות לחוש לזה הכתם וכל שכן אם השאלתו לטהורה וחורה ולבשתי ששתייהן צריכות לחוש לו ופעמים שתולה בעצמה כגון שלבשתה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו ולבשתי בימי טהרתה תולה

השאלתו

ליושבת על דם טהור תולה בה ג' דרייתא ושון שתולה ביושבת על דם טהור דכיון דהיושבת על דם טהור טהורה אס תתלה בה אי אתה מקלקל שום אמת מהן וי"א דאפי' האידנא וכו' וכתב הרשב"א דהטעם שתולה ביושבת על דם טהור שלא לקלקל א' מהן הוא לפי שכל שהוא מדרבנן תלינן לקולא כגון צ' קופות אחד של חולין ואחד של תרומה דרבנן שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואי אתה מקלקל שום א' מהן ה"ו בכתמים דרבנן ומהו הטעם תולה נכרית ונדה דתולין הקלקלה במקולקל ונדה איכא נמי טעמא אחרונה לפי שדמיה מניוים בה כדאמרינן בצחולה ומ"מ דהרמב"ן כתב דהאידנא אין תולין צדק טהור טעמו דאם אתה תולה בה אתה מקלקלה דמשום דאשה נדה מעכשיו ולא ס"ל להרמב"ן דנהגו חומרא בעלמא בדם טהור אלא הסכמת הגאונים הוא כמ"ש רבינו בשמו בסיון ק"ד:

השאלתו

לשומרת יום כנגד יום אפילו בשני שלה ולנדה ולזבה בימי יושבת ואפילו ב' שלה וכו' פירוש כל ימי יושבת אף בסופרת ביום לאחר הכן החמה ומותרת לשמש מינא כלעיל בסיון קפ"ג אפי' כיון שלא טבלה עמאה היא וכיון דכתמים מדרבנן תולין מקלקלה כמו בנ' קופות ולא זו אף זו קאמר רבינו לא מיבעיא דתולה בשומרת יום כנגד יום בנ' שלה דלא מקלקלה אלא פורתא דצריכה לשמור יום המחרת כיון דאתה תולה בה כתם זה ומעמאה השתא אלא אפילו ב' שלה שאתה מקלקלה הרבה שסתרה כל ימי ספירתה וצריכה לספור ז' נקיים אפי' הואיל ועכשיו עמאה דלא טבלה תולה בה ובפי' רש"י ופלוגתא דרשב"ג ורביהו דברייתא ר"פ האשה ופסק להקל בכתמים כרשב"ג דתולה בה אף בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה אצל בראשון שלה אף ר' מודה דתולה בה וכן פסק הרא"ש והרמב"ן והרשב"א כרשב"ג ודלא כהרמב"ם בפ"ט דפסק כרבי מחבירו. ובמקלפת נוסחאות מספרי רבינו כתוב לזבה בימי ספירתה והיא הנכונה. ואיכא למידק למה כתב כאן רבינו ולנדה שלא הזכיר בזהו סוגיא דרשב"ג ורבי והו דהלא כבר כתב בסמוך דין השאלתו לנדה דתולה בה ונראה דרבינו כוונתו דבכלל מאי דתני דברייתא לרשב"ג דתולה בסופרת ז' שלא טבלה הו"ל נמי נדה אלא דרבי לא פליג אלא בסופרת ז' נקיים אצל בסופרת ז' ימי נדה תולה אף לרבי ואשמועינן הכא דאפילו מנא כתם בסוף ז' של ימי נדה תולה ואף ע"ג דמקלקלה שאינה יכולה לטבול על המחרת דכתם זה שמנא בסוף ז' ממש הו"ל כראייה ולא פסקה טעמה ואינה יכולה לטבול לערב אפי' תולה בה:

השאלתו

לאשה העומתה משום כתם וכו' שם בעיא דאפשיטא דאין תולין וה"ט דאין לנו לומר כאן תולין הקלקלה במקולקל דשם אין הכתם בא מגופה אלא מעלמא ואין זו מקולקלת יותר מחבירתה וא"כ איכא למימר מאי חזית דמקלקלת לךך טפי מהך והיינו דקאמר וכו"ש אס השאלתו לטהרה וכו' דפשיטא דכיון דשנייה טהורות איכא למימר מאי חזית וכו' ושתיין חוששות וטמאות מספק וכבר תבאר דכל זה בחלוק שהיה בדוק לה דאם לא היה בדוק אפי' לא השאלתו ומנא צו כתם טהורה:

ופעמים

שהיא תולה בעצמה וכו' פי' כגון אס היה לה חלוק בדוק ולבשתי בימי נדתה וכו'. וכו"כ הרא"ש בפרק האשה והרשב"א בתי"א אע"ג דאפי' לקחה חלוק מן השוק תולה דהכתם היה בחלוק מקודם שאני התם תולה נדה נדה אפי' לקחה חלוק מן השוק ותולה בעצמה היה אמינא דאינו תולה נדה נדה אפי' לקחה חלוק מן השוק:

והרשב"א

דרישה

מקילין בנ' ימים ראשונים של ז' נקיים: [כא] לעצמן החמירו כו' וכו"כ המ"מ בשם הרמב"ם דמותר אפילו במקום שנהגו איסור שהרי אס תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר היתר מותר להבעול על דם טהור מפני שזה תולה במכה ובמ"מ רבינו בסיון ק"ד פ"ט:

פרישה

השאלה לנדה כו' רשב"א: (סא) ולבשתי קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שהיתה המכה שנתקן לקטנה מן הדין (כ"ל מן הדין היא כשרה לבעול עד שתחיה המכה ולנערה נותנין ד' לילות שיכול הבעול לנא עליה עכ"ל) עד שתחיה המכה פי' נחשב דמיה דם טהור ולנערה ד' לילות דכל דם שפירש בתוך ד' לילות תלינן במכה ולא בדם נדה אצל לאחר ד' לילות אפילו שלא חזתה המכה אין תלינן במכה אלא בדם נדה וא"כ הואיל שנתקן ומן הכל לקטנה ולנערה הן טהורין תלינן הכתם בנ' ימים ראשונים של ז' נקיים וכו"כ המ"מ בשם הרמב"ם דמותר אפילו במקום שנהגו איסור שהרי אס תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר והיה מותר לה להבעול על דם טהור וא"כ ליכא למימר דאין תולין בה משום דהרי היא ככל הנשים וגם רבינו ירוחם כתב להרמב"ם אפי' לידן שאין אנו בעלין על דם טהור תולה בה: **פעמים** שתולה בעצמה כגון שלבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו ולבשתי ז' נקיים דבחוקת טהורה היא וכן ככהרשב"א בתי"א אלא מה שאמר פעמים שהיא תולה בעצמה:

והרשב"א

מקילין בנ' ימים ראשונים של ז' נקיים: [כא] לעצמן החמירו כו' וכו"כ המ"מ בשם הרמב"ם דמותר אפילו במקום שנהגו איסור שהרי אס תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר היתר מותר להבעול על דם טהור מפני שזה תולה במכה ובמ"מ רבינו בסיון ק"ד פ"ט:

קט

באחי לכהן טעורה וכבר הזכיר ה"ה כצדק וז' ועוד לא דעתי
 נשים טעורות ברחמים ונמצא דם תחת הפנימית או תחת המיונה או בניהם פשוט
 צנמרה פרק האשה (ס) : כמ"ש רבינו והטעם מוצא שהמיונה דרכה לחזק
 ולכנס למעמד הפנימית להתקרב לרחמים היולך שתיים עברו שם ולא ידעין מהי
 נכל אכל פנימית אינה מתרחקת מן הרחמים
 ליכנס במעמד המיונה : בחב הרשב"א
 נ"ה צ"ל שם הר"א דהא דתני נמצא דם
 בחלוקה או מטה או ספק כולן טמאות
 אם נחפסקה אחת בכתמים כולן טהורות
 שכולן חולות בה והיא חולה בכתמים ע"כ
 והוא מדברי הרשב"א בספר בעלי הנפש
 וכחבו ה"ה בפ"ט ושפוט הוא :

אין ככתמים משום וסת כיצד מצאה
 ולא עקרנו וכו' כ"כ הרשב"א בספר בעלי
 הנפש וז"ל ג"ל אע"פ שהחמירו על הכתם
 ועשינו אותו כראיה לענין שבעה נקיים
 ולכל דבר אע"כ לא נחמיר עליו לחוש
 ליום מצאת הכתם כמו שהיה מושגת
 ליום ראיה ועוד אני אומר שאין הכתמים
 קובעין וסת ולא עוקרין וסת חוץ מכתמי
 העד הדוק לה שהם טמאין בכל שהן
 והרי הן כראיות לכל דבר עכ"ל :

כתב הרשב"א בתשובותיו שאלה מי
 שילא ממנו דם דרך פי האמה
 בהרגל פעם או פעמים בחשך בין ער בין

הרב המגיד פ"ט בשם המפרשים : היה לכן עסק לזר פנים וכו' ברייתא פרק
 האשה (דף ס) . כתב בספר"ת כס"י
 אע"פ שאינה יודעת אם מכתה מוציאה דם אם לאו כל כתמים שתמצא צנמרה
 טהורים ותולין במכה שזרחם דכתמים הלכו כתמים להקל וסתם מכה לפעמים
 היא מוציאה דם ואם סופרת שבעה נקיים
 משלשה ימים הראשונים ואוליך נראה
 הכתמים טהורים ותולה במכה ואינה
 סופרת אכל צריכה שבעה נקיים שפסק
 דם המקור ולכך צריך שיהיו שלשה ימים
 הראשונים של ספירה נקיים לגמרי עכ"ל
 וכ"כ המרדכי והגהות מיי" פ"ט משמו וכן
 פסקו כל האחרונים מיהו נתי"ד סימן
 רמ"ט הכריע דוקא בכתם גדול כגרים
 ועוד לא תלין בג' ימים הראשונים במכה
 או צנמרה או דם לפרט אכל בפחות
 מכגרים ועוד אפי' בג' ימים הראשונים
 נמי תולה במחלוקת דאין לך סדן שאין
 עליו וכמה וכמה טיפי דמים של מחלוקת ואי
 אמרת דלא תלין במחלוקת בשלשה ימים
 הראשונים אין לך אשה שיכולה לספור ז'
 נקיים עכ"ל ומהו הטעם נראה דאשה
 שהיא מוכת שחין דתלין הכתמים שלה אפי'
 הם כגרים ועוד בשחין אף בשלשה ימים
 הראשונים דלא כלל תוכל לספור ז' נקיים
 לעולם כיון שהדם יוצא תמיד מהשחין
 שצנמרה וכתם צנמירין ובחלוקה . וכן
 מצאתי ע"ש משו"ת מוה"ר"ם וז"ל ועל אשה מוכת שחין דבר פשוט הוא שכתמייה
 טהורים אפי' בשעת וסתה לא דקה ושזו דקה ומצאה כתמים על סדינה או חלוקה
 טהורה וכ"ש צימי ליבונה תלין להקל עכ"ל : וגראה דמ"ש וכ"ש צימי ליבונה ר"ל
 אפי' בשלשה ימים ראשונים דאי לאחר ג' ימים ראשונים פשיטא דתלין דם שחין
 שצנמרה דאפי' דם צנמיר תלין ומאי אתא לאשמועינן אלא ודאי דאפי' בג' ימים
 ראשונים קאמר דכ"ש הוא דתלין דם שחין ולא דמי לצנמרה שצנמרה דמוציא דם
 ואפי' לא תלין בה ג' ימים הראשונים דפשיטא דשחין שחור אמת טהורה כמורה
 באספולניו שע"ז ובמטלית דאינה מוציאה דם אלא לפעמים דומיא דמכה שצנמרה
 מקום דכתב סה"ת דלפעמים מוציאה דם אכל מוכת שחין דכל שעה יוצא דם מהן
 דמיה למחלוקת דתלין בהו אף בג' ימים הראשונים אחר שכתבתי זה ראיתי בספר
 דקד הבית שחיבר הרב צ"י שהעתיק מספר אורחות חיים תשובת מהר"ם שהבאתי
 וכתב עלה והנה עליו ר"פ וז"ל לאחר ג' מליבונה אכל חוץ ג' לא תלין עכ"ל .
 ולי נראה דכפרתי דמצאה לה שיחתי וכיני יש להקל אפי' חוץ ג' ימים ומ"מ הכל
 לפי ענין השחין ודו"ק :

קצת האשה שמתילה מים בספל ונמצא בו דם (ה) כתב
 הרמב"ם שהיא טהורה בכל ענין בין יושבת
 בין

ישן בלא הרגשה ובשעת תשמיש נמצאו צעירי האיש והאשה טיפי דמים גם לאחר
 תשמיש כשהאיש מקנה וחוזר ומקנה מוציאה טיפות דם דרך פי האמה אם יש לחוש
 בספק נדה או תולה בבעלה כמו שנינו ותולה בבעלה וכו' ועוד שהאשה חל
 ממנה זה כמה להיות לה אורח כשמים : תשובה ודאי מסתברא דתולה היא זו דכיון
 דאיכא ודאי מכה בבעל שזוא מוציאה דם אפי' שלא בשעת העלת המים ומצאה
 בשעת תשמיש ודאי תלין וכ"ש במחלוקת דמים שאפי' הם טהור צדי הא ל"כ
 וכ"כ האשה וכדתיב ברש"י חינוך הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה
 שיהיה ושלשית וכן נשאת לאחר משמשת וכו' ואם יש לה מכה תולה במכתה וכו' וכיון
 שכן אף בנדון שלפנינו תולה בזה שאין לך מכה גדולה מזו לתלות בה עכ"ל :
 ב"ה ובהרי"א חביא בחוספא פ"ב דובים ש"ז אדומה והאשה תולה בה . כתוב בא"ח וז"ל
 כתב הר"ש נ"ע אשה מוכת שחין דבר פשוט הוא שכתמייה טהורים בין דשיחתי וכיני שבה
 ודאי מסקי דמא וצבועים בה דריניה וחלוקה ואפי' בשעת וסתה וכ"ש בימי ליבונה תלין
 והנה עיני ר"פ וה"מ לאחר ג' מליבונה אכל חוץ ג' לא תלין :

קצת האשה שהטלה מים בספל ונמצא בו דם (ו) כתב
 הרמב"ם שהיא עושה צרכיה ורואה דם רבי מאיר אומר

אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה רבי יוסי אומר רבי יוסי אומר רבין כך עורה ובגמ'
 מ"ש עומדת דלמתיין מי רגלים הדור למקור ואייתי דם יושבת נמי יומא מי רגלים
 הדור למקור ואייתי דם אמר שמואל במוזקת מוזקת נמי דילמא בתר דתמו מיא
 אתא דם א"ר אבה ביושבת על שפת הספל ומוזקת בחוץ הספל ונמצא דם בחוץ
 הספל דאם איתא דבית דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי
 אחר שמואל הלכה כר' יוסי וכן אורי רבי אבה ומיתי גמרא משנה זו דר"ם הרואה
 כתם (כ"ז) : ופירש"י שם עומדת עמאה . דאייתי דחיקי לה עלמא דמעומד השתכיה
 ולא יכלה לעזור הדור מי רגלים למקור ואייתי דם : יושבת טהורה . דמכה יש לה
 במקום מי רגלים שחין דרך דם גדה לזאת עם מי רגלים וצפרק באשה פירש
 במוזקת מקלחת בחוץ דנפק בקילוח כי אורחה לא דחיקי ולא הדור מי רגלים
 למקור ואין דרך דם מקור לזאת עם מי רגלים אכל שותפת אידי דאוקמה אנפשה
 הוא ואיכא למימר הדור כאליו עומדת אכל עומדת אי אפשר לה לזנק : מוזקת .
 נהי נמי דלא הדור למקור מיהו מאן לימא לן דבהדי מי רגלים אתא דמימא ודאי
 לאו ממקור הוא מדתתא בהדי מי רגלים אלא ממקום מי רגלים ומכה יש בה :
 דילמא בתר דתמו מיא אתא דם . ממקור ולא מחמת מי רגלים עכ"ל וכ"כ שפירש
 הרמב"ם שהי ספק צ"ל דבין עומדת בין יושבת טהורה ולא חילק בין מוזקת
 לשותפת וכ"פ הרמב"ם בהלכותיו וכן פסק הרשב"א ז"ל כמו שאכתוב בסמוך :

אבר התוס' כתבו דעומדת אפשר לזנק וכ"כ הר"א וז"ל נראה לפרש דעומדת
 איפשר לה לזנק והכי פירושה דסוגיא דשמתין יושבת נמי יומא מי
 רגלים הדור למקור ואייתי דם דסלקא דעתיה דמתני' איירי בכל ענין בין בשותפת
 בין במוזקת היולך פריך דבי יוכי דבעומדת עמאה בחדא לריעותא במה שאין רחמה נפתח שיוכל מימי רגלים לזאת להדיא אלא נעצין שם ואיכא למימר דהדור למקור
 ואייתי דם ואע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמוזקת יושבת נמי תתא עמאה היכל דשותפת כיון דאיכא חדא לריעותא ומשני כולה מתני' איירי במוזקת ותרתי לטיבותא
 בעינן היולך עומדת אע"פ דמוזקת עמאה כיון דאין רחמה נפתח יושבת נמי אי שותפת עמאה והא דלא מפליג ביושבת לעמאה היא דלא יזנק דניחא ליה טפי לאשמועי'
 דעומדת עמאה אע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמוזקת רבי יוסי במוזקת ושותפת כיון דר' מאיר לא איירי אלא במוזקת ור' יוסי טיהר מה שתימא ר"מ אכל
 בעומדת ושותפת דלא איירי בה ר"מ לא אשכחן דמטהר בה ר' יוסי והא דמוקי הגמרא יושבת דמתניתין א ביושבת לתוך הספל ומוזקת לתוך הספל נראה דהיינו
 דוקא לר' מאיר דמטמא ביושבת ושותפת היולך במוזקת נמי איכא למיחס דבית דתמו מיא ופסק הוינוק ואין המים יוצאין בצנמרה הוה ליה כמו שותפת וחזרו מי
 רגלים למקור והניחו דם אכל לרבי יוסי דמטהר עומדת בחדא לטיבותא דמוזקת ביושבת ושותפת נמי לא הייט דילמא בתר דתמו מיא אתא דם ומטהר יושבת
 בכל ענין עכ"ל אכל הגהות מיי" כתב צ"ל בשם הר"מ דאף רבי יוסי לא טיהר ביושבת אלא ביושבת על שפת הספל ומוזקת לתוך הספל ונמצא דם בחוץ הספל
 כו' דאיכא למימר דהא דאוקמה נמצא גמרא הכי הני מילי לר' מאיר דמחמיר אכל לר' יוסי דמיקל טהורה בכל ענין דהא ביושבת לא פליגי וכי יוכי דלא מטהר
 ר"מ

פרישה
 נראה לי מ"י זאת הגויסה ויעקר לאפוקי מ"ש שלא כתב בהן האמצעית עמאה אלא ה"ג
 אפי' נמצא תסת ח' מהן כולן טהורות כו' וז"ל וכמ"ש ודו"ק : (טו) היה להם עסק לזר פנים
 שרביך להסתודר מי שזוקק המיונה לפנימית לכנס על מקומה שראויים לאותו עסק יותר :
 (פס) ג' הפנימית עמאות אכל לא המיונה דכולי האי לא דומקין וז"ל אלא דמיקה הוא שותפת
 כנס לפנים במקום חבורתה אכל אינה נכנס במקום פנימית דמבורתה וכן בת"ס משום
 דין זה לנשים הישיות כו' עי' בב"י שביטול : (פט) נמצאת תחת המיונה (גס) זה אמרו
 חכמים הטורים עכ"ל ר"ל מיונה לפנימית אע"פ שהיא אמצעית ומ"ש ופנימית טהורה נראה
 דמיידי אפי' לא אמרת ברי א"כ כו"ל כיון שהיא ערוה במלכתה לא להני לא אמירת ברי לי :
 (צ) שאין פנימית זוסקת לבה לזר המיונה ונראה דוקא בשל עברו דרך המיונה כדלעיל
 דאל"כ איכא למיחס שח דרך הליכותה נטף ממנה : (אל) לא קבעתו ולא עקרתו פי' אם יש
 לה וסת קבוע ואמ"כ פסקה מלרעות ורואה ג' כתמים (ל"ד ג' כתמים אלא אפי' ראה ב"ס
 דמחמר

הדושי הגהות
קצת א ביושבת על שפת הספל ומוזקת וכו' כצ"ל :

ותקלחת כיון דנפתח רחמה לא חיישין דמי רגלים הדור למקור ואייתי דם אצל
 בשותפת אפילו יושבת טמאה דבעינן תרתי לטיבותא יושבת ומקלחת ולרבי יוסי
 אפי' עומדת ומקלחת לזכא אלא חדא לטיבותא דמקלחת נמי טמאה וה"ל ביושבת
 ושותפת דכיון דאיכא חדא לטיבותא דיושבת ונפתח רחמה טמאה ואע"פ דשותפת
 לא חיישין דמי רגלים הדור למקור אצל
 בתרתי לריעותא כגון דעומדת ושותפת
 דלא איירי ביה ר"מ לא אשכח דמטרה
 רבי יוסי והילכך לא מטרה הר"ש אלא
 ביושבת אפי' שותפת א"ג בעומדת ומוקפת
 אצל בעומדת ושותפת טמאה ומעתה
 נחבארו דברי הרמב"ם והרא"ש שהביאו
 רבינו אלא דאיכא למידק למה כתב רבי

ר"מ ביושבת אלא ככה"ג הכי נמו לרבי יוסי לפי שיטת ר"י שפירש דכולה מתני'
 בין עומדת בין יושבת איירי במוקפת (וכן לפר"ח שפירש דאפי' בנמצא דם על
 המים דאר"י טמאה לא טמאה לגמרי קאמר אלא טמאה משום נדה וטמאה
 משום כתם) יש לפרש דרבי יוסי הכי קאמר דכפרישית ע"כ וכ"כ המרדכי בפ"ג
 דשבוטות והר"ן כתב ב בחשוכה דכל שקלא
 וטריא לר"מ איתמר ולא לרבי יוסי ועל
 כ"ז מסכים אני למה שאמרתי בשם הר"מ
 דביושבת ונמצא דם על שפת הספל מודה
 ר' יוסי דטמאה אצל לא כמו שכתבתי
 וכמו שאפרשהו העם שהוקיני לומר דמודה
 רבי יוסי דעל שפת הספל טמאה משום
 דהכי איפשר דשמואל ורבי אצל תרתייהו
 סנירא להו כר' יוסי וסקלו וטרו אליבא דר"מ אס חינו ענין לזוקמתייהו אליבא דר'
 יוסי כלל ולפיכך אי אומר דמודה ר' יוסי ביושבת על שפת הספל ומוקפת לתוך
 הספל ונמצא דם על שפת הספל ולא בתוך הספל דטמאה משום דרגלים לדבר
 דבתר דתמו מיא איתא דמא דמי לא בתוך הספל נמי מיבעי ליה לאשתכוחי אצל
 נמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל ככה"ג נמי פלוגתייהו דר"מ ור"י דר' מאיר
 חייש למיעוטא כל היכא דלא מוכחא מילתא להיתירא מטמא לה ור' יוסי לא חייש
 למיעוטא היכא דלא מוכחא מילתא לאיסורא מטמא לה (א) ונמצא דם בתוך הספל
 ועל שפת הספל לא מוכחא מילתא כלל לפי שהדבר ידוע שמי רגלים דמוקפים
 מתחלתם בסופם שותפין וכיון שכן כמו שאתה אומר דביושבת באמצע הספל ונמצא
 דם בתוך הספל לרבי יוסי טמאה משום דלא מוכחא מילתא דמסתמא אחרין
 שדם זה עם מי רגלים כלל ולא מן המקור כך יש לך לומר בנמצא דם בתוך הספל
 ועל שפת הספל רבי יוסי דטמאה לזכא הכא הוכחה כלל שדם זה עם מי
 רגלים הוא בא וכשם שזקנו מתחלתן כך יזקנה עמם הדם וזהו הדם הנמצא בתוך
 הספל וכמו שמי רגלים שחתו בסופן כן שפת עמם הדם וזהו שנמצא על שפת
 הספל ולר' יוסי טמאה וזהו דעתי דזה והרשב"א סתם הדברים ולא פירשן עכ"ל
 ותמהני למה כתב שהרשב"א סתם הדברים שהרי בת"ס הארוך כתב מהכתבתי לי
 דכל דקין שקלא וטריא אליבא דר"מ היא אצל לר' יוסי כיון דבשעת צרכיה איתא
 בק"ר חוקה עם המים ב"ה אפי' נמצא על (שפת) הספל וקיי"ל כר' יוסי עכ"ל וכתב
 דבשעת צרכיה עומדת בין ד יושבת בין יושבת על הספל ומוקפת לתוך הספל בין נמצא
 דם בתוך הספל בין נמצא על שפת הספל טמאה שחוקת דם שז"א עם המים
 בשביל המים בא ואין דם טמא באשא אלא הבא מן המקור ע"כ ודברים אלו
 מבוררים שהם לומר דלר' יוסי בכל גווי טמאה ואיפשר שמי' עליו הר"ן שסתם
 הדברים היינו משום דאם איתא דאפי' ביושבת על שפת הספל ומוקפת לתוך הספל
 ונמצא דם על שפת הספל ולא בתוך הספל נמי סבר הרשב"א דמטרה ר"י הו"ל
 ליתן טעם אחיאי שקלו וטרו בגמרא אליבא דר"מ דלית הלכתא כוותיה :

ורענין

הלכה נראה דרבי יוסי טמאה משום דהוא כר"מ ור"מ טמאה משום דהוא כר"מ
 גווי. בראש פרק הרוואה כתב אחרין דמתני' דהאשה שהיא עושה
 צרכיה דלארטיה היא ואפי"ה טמאה משום דאחרין הרגשה מי רגלים הוא וכן כתב
 הרמב"ם בפ"ה שאפי' הרגשה גופה ונודעושה אינה חוששת שהרגשת מי רגלים מן
 החדר ודם זה דם מכה בחלמולת או כבוליה עכ"ל וכן פ"י הרמב"ן ז"ל בהלכותיו :
כתבו הגה"מ בפ"ה בשם הר"ם שר"ה פ"י דאפי' בנמצא דם על המים דמטרה
 רבי יוסי לא טמאה לגמרי קאמר אלא טמאה משום נדה וטמאה
 משום כתם וכ"כ המרדכי בשם הר"ם והר"ן כתב בשבועה הנוכרת כלשון הזה מה
 שכתבת בשם הר"ם בשם ר"ח דמי טמאה רבי יוסי דוקא לטהרות טמאה אצל לבעלה
 מודה לר"מ אין אלו אלא דברי נביאות ואין להם על מה שיסמכו ולא ר"ח ז"ל
 חתום עלה עכ"ל ואע"פ שכתב הר"ן כן וגם ה"ה כתב בפ"ה דמסתתת דם עם מי

רגלים הכל מודים שהיא טמאה אין נראה לדחות דברים אלו שאמרו בשם ר"ח
 והנחתו בקופסא וגם החוס' והרא"ש כתבו כן בשמו בפרק כל היד (יד:) וסמך דכריו ז"ל
 שהוא מתתן כפיפא דמתני' איש ואשה שעשו צרכיהם לתוך הספל ונמצא דם
 על המים ר' יוסי מטרה ומזבאר דהאי ספק ספיקא הוא ופירין בגמרא דהא למה לי
 כ"ש ומשני מהו דתימא ה"מ דיעבד אצל לכתחילה לא קמ"ל כלומר דממטנה יתירא
 שמעתי דאפי' לכתחילה מטרה ר' יוסי כפיפא דהוי ספק ספיקא לא לטהרות ולא
 לבעלה וכן פירש"י ז"ל לטהרות קאמר ומשמע לר"ח דכיון דגלי לן תלמודא לטהרות
 איירי ר' יוסי איכא למימר דלא טמאה רבי יוסי לטהרות בלבד ולא לבעלה ואע"ג
 דלענין דדיקה מחמירין לטהרות טפי מלבעלה כדמשמע בפ"ק דנדה שאני התם
 דמשום דגזירת מע"ל לא שייכא אלא בטהרות מפני כך הוצרכו דדיקה להם אע"ג
 דלבעלה לא צריך אצל לענין זה יש להחמיר לבעלה דהוי איסור כרת יותר מלטהרות
 לית בהו איסור כרת וראיה לדבר מדגרסינן בפרק כל היד דדיקה בעד שאינו בדוק
 לה וינחתו בקופסא ולתור מלאה עליו דם רבי אומר טמאה משום נדה רבי אומר רבי יוסי
 מטרה ואמר רבי יורא כשטימא רבי כר"מ וכשטימא רבי יוסי לעצמו טמאה כלומר דאזיל
 לטעמיה דתנן האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם וכו' הא משמע התם
 דבדיקא דר"מ מטרה משום נדה בלבד אצל מודה הוא דטמאה משום כתם דאל"כ
 נמצא דמפליגין ביניהו טובא ועוד דמדחזינן דרבי חייא מפליג על דברי בעד
 שאינו בדוק ומטמא משום כתם א"כ אף באשה שהיא עושה צרכיה הוא מטמא
 משום כתם ומסתמא אית לן למימר דרבי חייא כר' יוסי וזהו עדיפא מלומר
 דמתני' דהאשה שהיא עושה צרכיה איכא שלשה מחלוקות ולא הוצרכו לא
 במטמא אלא במטמא משום כתם דאיכא לדחויי ומ"מ אין לדחות דבריו לגמרי
 ולאמר דאין להם על מה שיסמכו ומיהו לענין הלכה כיון שהפוסקים
 פסקו לטהר אף לבעלה עליהם סומכים (ג) : **כתבו** הר"ם דאפי' ביושבת
 על שפת הספל ומוקפת לתוך הספל ונמצא דם על שפת הספל ומוקפת לתוך הספל
 ונמצא דם על שפת הספל לא פליג עליה רבי יוסי : כתב עוד במרדכי בשם ר"ח
 דרבי יוסי לא מטרה לכתחילה אלא כפיפא דהוי ואשה העילו מים בספל דאיכא
 ספק ספיקא ספק מן האיש וספק מן האשה ואח"ל מן האשה ספק מן המקור
 ספק שלא מן המקור אצל רישא דליבא אלא חד ספיקא בעומדת ומקלחת אפי'
 נמצא דם בתוך הספל לא מטרה רבי יוסי אלא דיעבד אס נגע בטהרות אצל
 לכתחילה לא ואס כן לבעלה נמי אסור לכתחילה וכוון להחמיר כפי' ר"ח עכ"ל
 המרדכי ויראה מדבריו שמה"ס הסכים להחמיר כפי' ר"ח וא"כ אין לנו להקטר
 בעומדת כל עיקר אלא א"כ ביושבת ומקלחת ונמצא דם תוך הספל וכתב הרב
 בהגהות ש"ע דהכי נהוג ועיין עוד שם בהגהותיו והב"י האריך לבאר דעת ר"ח
 במשמעות הסוגיא דפרק כל היד ולא כהר"ן בשבועה דמהו דרבי ר"ח ע"ה. וכבר
 מוזכר כל זה בסיומן ק"צ אצל מ"ש רבי' בדקה בעד שאינו בדוק לה ולתור מלאה
 עליו

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

פרישה

דמאמר דאין עם אלא חד ריעותא שהיתה עומדת לא מטמאין אותה עכ"ל : (ב) אבל אם
 שותפין פ"י חמי רגליה נכזר לפני זה קאי דקן שיתפין אשפת הספל והדס מעורב בה"ג דף
 (ג) על שפת הספל טמאה דאיכא תרתי לריעותא (מהו דהוי עומדת והוי הוא איתא מקום
 צר ועוד שהיא שותפת ואיכא למימר כו' עכ"ל) דאיכא למימר דהאי דשותפת משום דלוקמיה
 פגנשה הוא וזהו מי רגלים למקור והא דנקט על שפת הספל נראה דלריעותא קאמר אפי'
 דהדס נמצא בין מי רגלים שספסל אפי' טמאה וק"ו אס שותפת וטפל הדס לעצמו מן לספל :
 טכוס

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

דרבי משה

במרדכי דף ש"ל ע"ד פסק בה"ג בשם מוה"ר דאפי' ביושבת אם נמצא דם על שפת הספל
 ונמצא דם בתוך הספל עכ"ל וכ"כ ב"י ג בשם ה"מ פ"ה וכתב בהגמ"י וכתב בהגמ"י
 ש"ל ע"ד תשובה על אשה שהיתה רגילה לראות דם על המים לאחר שעשתה צרכיה
 כמין קרשין קרשין כמין חול ואינה ארום אלא דיהה וכתב מוה"ר"ם חורני על כל הצדדים ולא
 בוצאו לאשה זו היתר אם בכל פעם שבדקה עצמה רואה דם על הער שמתקנה לאחר
 שעשתה צרכיה רואה שמה לכ"ע דאפי' מאן דמשהר אפי' בעומדת היינו דוקא
 שהרם נמצא בתוך מי רגלים ואינו רואה אח"כ אבל כה"ג (דבחר רחמי) מ"א היא רואה
 שמה לכ"ע : (ג) ז"כ באגור בשם מוה"ר מולין :

יורה דעה הלכות נדה קצב

צריכה הפסק בטורה דבדאי שהפסיקה בטורה אפי' בכל יום חיישין שמה תראה מחמת חימוד דיותר שיהא קרובה לזמן החופה יותר לבה הוזהר ומשפחה ולכן צריכה זדיקה כל ימי הספירה: **ומ"ש** וכ"כ הרמב"ן כ"כ הרשב"א בשמו בת"ה הבין מדבריהם דלהרמב"ן אפי' לכתחילה

גדולים אלו שכתב וז"ל מסתברא דא"ל הפסק טורה ולא זדיקה כלל לא בתחילת ימי הספירה ולא בזמן החופה וזו טעמה שהרי כל שמתחנת בטורה ימים אחר תביעה הרי זו טובלת וטורה שהרי זו לא ראתה כלל ודי לך אם אתה מושג שמה ראתה הפסק הדם מיד ולא שתאסור אותה כרואה ודלית שמעיינה פתוח דלף על פי שאמרו צריכה שתשגב ו' נקיים לא נקיים ספורים לפניו ואפילו בתחילתן או סופן כשאר נקיים זדיקה דעלמא קאמר אלא כל שלא הרגישה דדם תוך שבעה נקיים קרינן בהו וכך כ"ל ממעשה דרבינא אישכך לזריה ב די רב חייבא א"ל ס"ל מר למכתב כחובה לארבעה יום א"ל אין כי מטא לארבעה נטר עד ד' אחריו אישכך ו' יומי בתר הכו' יומא א"ל מאי האי א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רבא הבעיה ונחפייסה צריכה לישב ו' נקיים א"ל אימור דאמר רבא בגדולה דקטנה וי אמר א"ל כפירוש

הפסק טורה ולא זדיקה כלל בימי הספירה לא בתחילתן ולא בסופן אלא כל שהמתנה ד' ימים * אחר הספירה הרי זו טובלת וטהורה (ג) ולא נהירא אלא שצריכה בדיקה כל ימי הספירה אלא שאינה צריכה להפסיק בטורה אע"פ שלא בדקה (ד) ביום התביעה להפסיק בטורה מונה מיום המהרת שבעה ימים [ג] ובדקת בכל יום וב"ב הרמב"ן (ס) וכתב הרשב"א לא שתבעוה לינשא (י) לאחר שנים עשר חדש [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ויראה לי שמונין לה בשעה שמבינים צורכי החופה (י) מבי רמו יערי באסינתא וביוצא

אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה והרי רב חייבא לא לזה לבדוק בתו כי היה סבור דלא אמר רבא אלא בגדולה אבל בתו שהיתה קטנה לא היתה צריכה לישב שבעה נקיים ואע"כ כנסה אבל ראיתי לה"ר הרמב"ן שאמרו אינה צריכה הפסק טורה אבל זדיקה תוך ד' ימים ולא ירדתי לטוף דעתה דממעשה דרבינא לא משמע הכי וכדלחמן ועוד שאם אנו עושין אותה כרואה דעלמא לבדיקת ו' אף היא צריכה הפסק טורה דמתמא לא פסק הדם בזמנו ואם אינה צריכה הפסק טורה וזדלתי הפסיקה בטורה משוית לה או שאין אתה מחמיר עליה להחזיקה כרואה אלא בשעת חימודה אף אנו נאמר שדיח בחוקת טורה כל ו' ואי משום שלא חלוק בספירות אף אתה מצריכה הפסק טורה כדי שלא תחלוק סוף דבר לא מצאתי עיקר לדברים אלו אלא שצריך לחוש לדבריהם ז"ל עכ"ל הרשב"א כתב שאותם גדולים סמכו לדבריהם מההוא עובדא דרבינא ואינה ראויה כלל דלא כן אפי' יצבת שבעה אין כאן כלל ומה תועלת יש בהמתנת ו' ימים כיון דרב חייבא סבר דבקטנה לא חיישין לחימוד אלא ה"ג בסופרי אשכנזי א"ל לכתוב כחובה א"ל לינטר מר עד ד' אחינא א"ל אחי (א"ל) לא ס"ל מר להא דרבא תבעוה לינשא וכו' והרובע שאין חילוק בין קטנה לגדולה ואז הפירוש בתו כל ו' קודם החופה וכתב עוד ויש מן הגדולים שכתבו שאינה צריכה הפסק טורה אבל זדיקה כל שבעה צריכה ולדעתם אני מסכים דחיישין בכל יום שמה תראה דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הוזהר ומשפחה ויתרי ומשפחה שמה מחמת חימוד תראה ולכן הוכיח רבא דבריו ו' נקיים לא מחמת חומרת דרבי וירא אלא אפי' קודם שנהגו חומרת דרבי וירא דבימי רבא לא פשטה חומרת דרבי וירא כ"מ כדקאמר ליה רבא לרב פפא אמינא לך איסורא : ואמרת לי חומרת היכא דאחמור אחמור היכא דלא אחמור לא אחמור אלא ו' נקיים דקאמר רבא שיהיו נקיים בזדיקה דכל יום חיישין שמה מחמת חימוד תראה עכ"ל וז"ל הר"ן בפרק ב' דשבעות ה"ז ו' ימים נקיים איבא מ"ד שצריכה הפסק טורה בזדיקה זימי ספירה כ"ה רואה ד לא אכל הרשב"א הרמב"ן כחבו דלוגה צריכה הפסק טורה מעט דרואה מחמת חימוד מועטת היא וזדלתי שהפסיקה בטורה ומיהו כיון דנקיים בעינן צריכה זדיקה בתחילתן או בסופן והכי מוכח מהוא עובדא דרבינא שלא הפסיקה בטורה ואפי' לא אשכחן ליה לרבינא דאצרכה ו' ימים אחרים אלא זדיקה בסופן ואע"פ שלא הפסיקה בטורה סגי ואין זה ראויי דאפשר דז' אחריו אצרכה אלא דתלמודא לא חש לפרושי עכ"ל : ומ"ש רבינו וכ"כ הרמב"ן ז"ל היינו לומר דמזריך זדיקה זימי הספירה לאפוקי מאותם הגדולים שלא היה מצריכים ומ"מ נראה דאיבא בין דעתו לדעת הר"ש דלדעתו אפי' לכתחילה א"ל לבדוק תוך ו' אלא זדיקה אח' ולדעת הר"ש לכתחילה מיהא צריכה לבדוק כל יום מהו' ומיהו דיעבד כפעם אח' שדקה בתוך ו' סגי דלא עדיפא מרואה ודלית ואע"פ שהוא ז"ל כתב דנהא איבא למיהש שמה בכל יום תראה מחמת חימוד לא מסתבר שחמיר בה יותר מרואה

דין זדיקה ב' ימי נקיים וכתב מהר"ל והאידנא נהגו להפסיק בטורה אף לכתולה וזדוקין כל ו' נקיים עכ"ל מהו דיעבד ודאי אפי' לא זדיקה אלא פ"א תוך ו' סגי : **וכתב** הרשב"א לא שתבעוה לינשא לאחר ו"ב חדש וכו' כלומר לא תפסק דהני ו' נקיים מיום שתבעוה לינשא לאחר ו"ב חדש הן ותאמר דעכשו מיד חיישין שמה תראה מחמת חימוד אע"פ שלא תכנס לחופה עד אחר ו"ב חדש דהחימוד הוא מיד בשעת תביעה ואם ישבה עכשו ו' נקיים וטבלה והיא בחזקת שלא ראתה כלל טוב אינה צריכה לישב ו' נקיים שבעה שכתבם לחופה אחר ו"ב חדש וקאמר הרשב"א דפירוש זה עעות דהא פשיטא הוא דמה שתבעוה עכשו לינשא לאחר ו"ב חדש דזמנה רחוק אינה חומדת בכך אלא בע"כ דישבת ו' נקיים צריכים להיות סמוך לנישואין דאיבא חימוד אפי' כתב ויראה לי שמונין לה משעה שכתובין צריכה חופה דהיינו מבי רמו שערי באסינתא פי' שזרקין שערות בגיגית לעשות שטר לשבעת ימי המשחה ואמר וכיוצא בזה כלומר אם אין מנהג בעיר לעשות בעלמא שטר או תמנה לה משעה שעושין שטר צרכי סעודה וחופה : כתב במדכי צטס מהר"ם שדקדקמיה רב"ש היכא שדמו הנשואין אע"פ שבתוך ו' נקיים היא צריכה לחזור ולישב ו' נקיים כשיחפשו וישלימו יחד ודעתן לעשות הנישואין וכו' . פי' היכא שדמו הנישואין בכתם ולא הסכימו באותה שעה על איזה זמן יהיו הנשואין אלא אמרו כשיחפשו יחד לאחר שיחפשו וישלימו או יקבעו זמן לנישואין בזה קאמר מהר"ם דחיישין דילמא לא אסקא אדעתה שתהא נזירת יפה בזדיקתה דלחמור שאינה יודעת קביעות הנישואין אינה חוששת להקד ו' נקיים הראשונים אבל אם הדחייה מוזמן קביעות הראשון והקביעות לזמן השני הכל היה באותו מעמד ועסקים באותו עניין אין ספק דא"ל לחזור ולספור ו' נקיים מחדש דליכא הכא חששא שלא תהא נזירת יפה בזדיקה דלמא יודעת היא לזיז פלוני נקבעו הנישואין ותביעה חדשה פשיטא דליכא הכא אפי' אם דמו הנישואין בסתם דדוקא כשדמו הנישואין לגמרי מתוך קטטה כנתינת הנזיחה והסכימו שיהיו פטורים זה מזה ולא יאשו זה את זה ומזו ומפיו הפסק הוא דליכא תביעה חדשה וצריכה ו' נקיים מחדש אבל כשאזינו נראה אלא מומה הראשון והסכימו שיקבעו זמן שני כשיחפשו וישלימו ואחר כך ציוס או יומים השלימו וקבעו זמן שני לנישואין תהא ליכא משום תביעה חדשה ואי זדיקה עצמה באותה שעה ומלאה טורה טורה היא אלא דליכא למיהש שמה לא אסקא אדעתה מקודם שתהא נזירת יפה וכיון שהדחייה וקביעות זמן השני הכל היה ביחד לא חיישין למידי והארכתי בתשובה לכאן זה בס"ד ואל תשגיח במ"ש מהר"ם יפה לבדוק שלו להחמיר בזה מסבתו בלי ראיה מהו' אם מתוך הקטע נתפרדה החנינה באותו מעמד הסכימה הכלה לישא איש אחר וכנסה לחופה מיד באותו יום הדבר פשוט דה"ל תביעה חדשה משם ואפי' זדיקה עצמה ומלאה טורה צריכה לספור ו' נקיים מחדש דליכא כאן חימוד חדש מאיש אחר : עבר

ודלית : והגמיי' כתבו צטס רב"ש ראה דמה שאנו אומרים שמה מחמת חימוד ראתה פי' מחמת חימוד ראתה טיפת דם ולאו אדעתה אבל קודם שזבעוה לינשא לא חיישין לחימוד ולפי' אם חומרת ברי לי וגם זדיקתי עמי ציוס התביעה ולא ראיתי לא היתה צריכה ו' נקיים אלא תבעל לאלתר עכ"ל והנך רואה שסברא זו מורה אמונה והיא דחווה מכל הפוסקים שהרי לא חלקו בכך והר"ש כתב דחיישין שמה תראה בכל יום מהו' משמע בהדיא דלא סגי בלא ו' נקיים והרשב"א כתב בהדיא דאפי' זדיקה עצמה בשעת התביעה ומלאה טורה צריכה לישב ו' נקיים וכבר דינו בתחילת חימודה וכתב הרשב"א לא שתבעוה לינשא לאחר ו"ב חדש שזמנה רחוק וכו' בת"ה ו' נקיים לא מחמת חימוד תראה עכ"ל : ומ"ש רבינו וכ"כ הרמב"ן ז"ל היינו לומר דמזריך ימים הללו מונין אותן משעה שהיא סומכת בדעתה ומכנייה עצמה לחופה אע"פ שלא נתקדשה עדיין והכי משמע בפ' החולץ (לו) : בתר המדכי בפ"ד דשבעות שהר"מ דקדק מלשון רב"ש כהוא עובדא דרבינא דבסמוך דאם דמו הנישואין מחמת אי זו סבה אע"פ שישב ו' נקיים צריכה לחזור ולישב ו' נקיים כשיחפשו וישלימו יחד ודעתן לעשות הנישואין משום דכיון שדמו הנישואין לא מסקא אדעתה דהנך ו' נקיים וכתב מהר"ק בשורש קנ"ט שדבר זה נפל מחלוקת בין בעלי תריסין היכא דנדמו הנישואין יום או יומים אם צריכה לחזור ולספור שבעה נקיים מיום אותה תביעה שהאוסרים אומרים דכל שנדמו הנישואין אין זדיקה מועלת כלל אפילו תמיד זדיקה פעמים ציוס דכיון שדמו הנישואין אינה נזירת יפה ומצריכים ראיה מדברים אלו שכתב המדכי צטס הר"ם והמתירים אומרים שהר"מ לא דבר אלא היכא שהניחה הזדיקה מחמת דחיו הנישואין אבל אם לא הייתה מלבדוק תמיד פעמים ציוס כמשפטן שאין צריכה לחזור ולמנות ו' נקיים והוא ז"ל הכריע כדברי האוסרים

דרכי משה
 דרבנן מ"מ לא מלאנו לבי הרקל הואיל ויש מרבותא דפסקו דוכחות דאורייתא ועוד דבנדון דידן אין לה סכח מבוררת וב"כ מהר"י ווי"ל סימן כ"ה ריש לעשות בדיקה כי אשה יש לה ב' נקבים אחד שיצא מנהג השנה והוא למטה מסוך ליציאתה והאחר שיצא מנהג דם נרות שהוא למעלה בעומק הרבה וכתב עוד דאשה שאמרה שיש שמה אלא מן הנקב של מי רגליה קרוב הרבר בעיני שנאמנה וע"ש שהאריך בתשובה זו :
קצב (א) ששבע דאין צריכים שיהיו אלו ה' ימים פמוכים לחופה אבל המדכי דה"ג דף של"א ע"ד כתב רשב"ם וז"ל ואם טבלה קודם נישואיה ו' ימים או יותר אותה טבילה לא מהני כלל כי מה אנו הוששין אם ראתה קודם חופה או לאו אבל ו' ימים הסמוכים לבעילה מצוה שהיא ליל ראשון לחופה הוששין שמה ראתה דם ולא מהני טבילה דקודם בעילה מצוה כו' ע"ד והאידנא שהנשים שלנו טובלות ביום ד' דהיינו ג' ימים קודם בעילה מצוה משום דמתחילה היה המנהג בתולה נשאת ליום רביעי וצריך שבעה נקיים

פרישה
 עכ"פ : (ג) וז"ל אלא שצריכה זדיקה כל ימי הספירה דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הוזהר ומשפחה ולכן צריכה זדיקה כל ימי הספירה : (ד) ביום התביעה להפסיק בטורה מונה מיום המהרת שבעה ימים [ג] ובדקת בכל יום וב"ב הרמב"ן (ס) וכתב הרשב"א לא שתבעוה לינשא (י) לאחר שנים עשר חדש [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ויראה לי שמונין לה בשעה שמבינים צורכי החופה (י) מבי רמו יערי באסינתא וביוצא

דרישה
 ראתה ואינו אלא גזירה דרבנן : (ג) ובדקת בכל יום זדיקה לכתחילה אבל דיעבד בפ"א שדקה בתוך ו' סגי דלא עדיפא מרואה ודלית ואע"פ שכתב שיש לחוש שמה בכל יום מראה מחמת חימוד מ"מ לא מסתבר שחמיר בה יותר מרואה ודלית והרמב"ן מילק יתר וס"ל דאפי' לכתחילה סגי בזדיקה אחת והא דכתב רבינו וכ"כ הרמב"ם היינו שג"כ אינו מצריך הפסק טורה ב"י : (וכתב רש"ל והאידנא נוהגין להפסיק בטורה אף לכתחילה ובדוקין כל ו' נקיים : הג"ה פי' רשב"ם דבעינן ו' נקיים סמוך לבעילה מצוה וכ"כ הרוקח וכ"כ מורי בפ"ק דיימא שאם טבלה אחר ו' נקיים ולא נבעלה צריכה לבדוק בכל יום עד שתבעל ולעולם משמע לינשא איבא לספקי ולמא חוץ מחמת חימוד עד שתבעל הילכך ו' נקיים סמוך לבעילה מצוה בנשות מותם מוי' פכ"ה) : [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ו"מ בהוי טעמא מיי דאם תבעוה לינשא לאחר י"ב חדש והתחילה לספור ו' נקיים וציוס ג' או ד' לספורתה נטרלו לכונסה צריכה לספור ו' נקיים ממדת ולא מינת התביעה שהי מפת התביעה לא היה ממדת ומש"ל לא קאמר טעמא שחמיר ותקמור ללאחר זמן קודם נישואין : ומהו נמי מסיק ואמר שמונין לה מבי רמו שערבי באסינתא שמה שאלף לעשות

פרישה
 עכ"פ : (ג) וז"ל אלא שצריכה זדיקה כל ימי הספירה דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הוזהר ומשפחה ולכן צריכה זדיקה כל ימי הספירה : (ד) ביום התביעה להפסיק בטורה מונה מיום המהרת שבעה ימים [ג] ובדקת בכל יום וב"ב הרמב"ן (ס) וכתב הרשב"א לא שתבעוה לינשא (י) לאחר שנים עשר חדש [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ויראה לי שמונין לה בשעה שמבינים צורכי החופה (י) מבי רמו יערי באסינתא וביוצא

דרישה
 ראתה ואינו אלא גזירה דרבנן : (ג) ובדקת בכל יום זדיקה לכתחילה אבל דיעבד בפ"א שדקה בתוך ו' סגי דלא עדיפא מרואה ודלית ואע"פ שכתב שיש לחוש שמה בכל יום מראה מחמת חימוד מ"מ לא מסתבר שחמיר בה יותר מרואה ודלית והרמב"ן מילק יתר וס"ל דאפי' לכתחילה סגי בזדיקה אחת והא דכתב רבינו וכ"כ הרמב"ם היינו שג"כ אינו מצריך הפסק טורה ב"י : (וכתב רש"ל והאידנא נוהגין להפסיק בטורה אף לכתחילה ובדוקין כל ו' נקיים : הג"ה פי' רשב"ם דבעינן ו' נקיים סמוך לבעילה מצוה וכ"כ הרוקח וכ"כ מורי בפ"ק דיימא שאם טבלה אחר ו' נקיים ולא נבעלה צריכה לבדוק בכל יום עד שתבעל ולעולם משמע לינשא איבא לספקי ולמא חוץ מחמת חימוד עד שתבעל הילכך ו' נקיים סמוך לבעילה מצוה בנשות מותם מוי' פכ"ה) : [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ו"מ בהוי טעמא מיי דאם תבעוה לינשא לאחר י"ב חדש והתחילה לספור ו' נקיים וציוס ג' או ד' לספורתה נטרלו לכונסה צריכה לספור ו' נקיים ממדת ולא מינת התביעה שהי מפת התביעה לא היה ממדת ומש"ל לא קאמר טעמא שחמיר ותקמור ללאחר זמן קודם נישואין : ומהו נמי מסיק ואמר שמונין לה מבי רמו שערבי באסינתא שמה שאלף לעשות

פרישה
 עכ"פ : (ג) וז"ל אלא שצריכה זדיקה כל ימי הספירה דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הוזהר ומשפחה ולכן צריכה זדיקה כל ימי הספירה : (ד) ביום התביעה להפסיק בטורה מונה מיום המהרת שבעה ימים [ג] ובדקת בכל יום וב"ב הרמב"ן (ס) וכתב הרשב"א לא שתבעוה לינשא (י) לאחר שנים עשר חדש [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ויראה לי שמונין לה בשעה שמבינים צורכי החופה (י) מבי רמו יערי באסינתא וביוצא

דרישה
 ראתה ואינו אלא גזירה דרבנן : (ג) ובדקת בכל יום זדיקה לכתחילה אבל דיעבד בפ"א שדקה בתוך ו' סגי דלא עדיפא מרואה ודלית ואע"פ שכתב שיש לחוש שמה בכל יום מראה מחמת חימוד מ"מ לא מסתבר שחמיר בה יותר מרואה ודלית והרמב"ן מילק יתר וס"ל דאפי' לכתחילה סגי בזדיקה אחת והא דכתב רבינו וכ"כ הרמב"ם היינו שג"כ אינו מצריך הפסק טורה ב"י : (וכתב רש"ל והאידנא נוהגין להפסיק בטורה אף לכתחילה ובדוקין כל ו' נקיים : הג"ה פי' רשב"ם דבעינן ו' נקיים סמוך לבעילה מצוה וכ"כ הרוקח וכ"כ מורי בפ"ק דיימא שאם טבלה אחר ו' נקיים ולא נבעלה צריכה לבדוק בכל יום עד שתבעל ולעולם משמע לינשא איבא לספקי ולמא חוץ מחמת חימוד עד שתבעל הילכך ו' נקיים סמוך לבעילה מצוה בנשות מותם מוי' פכ"ה) : [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ו"מ בהוי טעמא מיי דאם תבעוה לינשא לאחר י"ב חדש והתחילה לספור ו' נקיים וציוס ג' או ד' לספורתה נטרלו לכונסה צריכה לספור ו' נקיים ממדת ולא מינת התביעה שהי מפת התביעה לא היה ממדת ומש"ל לא קאמר טעמא שחמיר ותקמור ללאחר זמן קודם נישואין : ומהו נמי מסיק ואמר שמונין לה מבי רמו שערבי באסינתא שמה שאלף לעשות

פרישה
 עכ"פ : (ג) וז"ל אלא שצריכה זדיקה כל ימי הספירה דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הוזהר ומשפחה ולכן צריכה זדיקה כל ימי הספירה : (ד) ביום התביעה להפסיק בטורה מונה מיום המהרת שבעה ימים [ג] ובדקת בכל יום וב"ב הרמב"ן (ס) וכתב הרשב"א לא שתבעוה לינשא (י) לאחר שנים עשר חדש [ד] שזמנה רחוק ואינה חומדת בכך ויראה לי שמונין לה בשעה שמבינים צורכי החופה (י) מבי רמו יערי באסינתא וביוצא

קצב א ז"ל אחר התביעה : ב כ"ה ג' הפוסקים אבל בגמרא שלפנינו איתא בי רב חנינא : ג ואת אמרת לי מנהגא היכא דאחמור כו' כ"ה בגמרא (פניני'ט) : ד בפ"ב דשבעות : ה פי' שעכשו טובלין ביום ד' אע"ג דלא יכנסו לחופה עד מ"ש נמצא סעודה הוא ג' ימים קודם ומנהג זה בא להם ממה שבתחילה היה בתולה נישאת ליום רביעי והיו טובלין

ד' לילת ה"ח נערה אצל בוגרת לילה הראשון וכן לא ונתר הכי איתא התם (סו' ב) רב ושמואל דאמרין תרתי הילכתא בבעל בעילת מצוה ופורש וקאשין עליהו ממעשה דרבי דאיתא דברייתא וגם ממתיני ומשני איננו דאמרנו כרבנן דתניא דבנותינו חזרו ונמנו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש אחר עולא כי הוי זה רבי יוחנן ור"ל דתניוקת כלומר דהאי פירקא דתניוקת לא הוה מסקי מיניה אלא כדמסקי קעלה מני כרבי ומטיימי בה הכי בועל בעילת מצוה ופורש וה"ל איתא בירושלמי כל הני הלכתא דריש פירקא אחרינא דנדה להלכה אצל לא למעשה רבי ינאי ערק אפילו תניוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה וכו"פ הרשב"א דכל בועל בעילת מצוה לפרוץ מיד אפילו הוה קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה כתב בתשובה אע"ג דאין לך מכה גדולה מוה לא תלין בה כדמלין בעלמא וזמנה משום דהאי הכא דליכא למיחש דשמואל דאמר יכולי לבעול כמה בעילות בלא דם ועוד דבבבולא וי להחמיר ליה שאינה אלא לטעם ופעם אחת אצל היכה שפסד שתאכריכה על ידה לבעול לא החמירו ע"כ וכו"פ הרא"ש ור"ל אע"ג דרב קאמר יגרת נותנין לה כל לילה הראשון אליבא דמתני' אחר ואיכו סבר כרבנן דהיינו שהחמירו להחמיר בדורות אחרונים אמר עולא כי הוי רבי יוחנן ור"ל דתניוקת לא מסקי בה וכו' לישנא משמע כי הוה דתניוקת בכל חילוקי בעילות האמורות בפרק תניוקת אפילו בלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה כולן החמירו בשוב ור"ל דטעם חומרא זו לא בשביל שחש שמה יצא מן המקור עם דם בתולים דלמה נחש דהא קי"ל בראיה דם מחמת תשמיש שאם יש לה מכה תולה בה ואין לך מכה גדולה מוה אלא הטעם משום דבעילת מצוה לכל היא מסורה ואין הכל דקיאין בחילוק טעם בין שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה ובין בוגרת ובין דאחיה ובין שלא ראתה ועוד משום דחוק יצרו תוקפו הלכך הסכימו רבותינו להשאיר כולו וליתן להם דיו חומרא שבחומרות דהיינו בוגרת שראתה דנותנין להם בעיניה כדכד ע"כ. וכן פירש"י אהא דאמר רב ושמואל הלכה בועל בעילת מצוה ועודש בין הגיע זמנה בין לא הגיע זמנה וכו"פ הר"ן בפ"ב דשבועות ור"ל מסתברא שאע"פ שבעל הגמרא סידר מיתמרא דרב ושמואל בפיסקא דראתה ועודה בבית אביה ה"ה לתניוקת שלא הגיע זמנה לראות דאינו בועל אלא בעילת מצוה בלבד ורביה לדבר מדאורייתא רב חסדא עלייהו מדתניא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מחוק י"ב חדש והיה ודאי בלא ראתה דאי בראתה אין לה אלא כל הלילה אלא רב ושמואל לא אמור מלתיהו דוקא דתניוקת שהגיע זמנה לראות וראתה אלא ה"ה בלא ראתה ובין שכן ה"ה נמי בתניוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה והיינו דאמרין דר"י ור"ל לא הוה מסקי מהאי פירקא אלא בועל בעילת מצוה ופורש וכן מוכיח מהירושלמי ואין דעת הרמב"ם כן שכתב בפ"ה מהא"ב גבי נשאת כשהיא נערה וראתה דם בבית אביה שאין לו לבא עליה אלא בעילה ראשונה ופורש ובלא ראתה כתב הדינים כמו שכתב בתשובה ובגמרא אלא ס"ל ז"ל דרבנן לא חזרו ונמנו אלא שהגיע זמן לראות וראתה והראב"ד השיג עליו כז"ש הוא זה ע"כ ולא מן השם הוא זה אלא כדכתבינא ע"כ:

והרי"ה כתב בפ"ב דשבועות כל חילוקי דינים הכתובים בפ' תניוקת במשנה ובגמרא וא"כ כתב בירושלמי שכתבתי לעיל ולא הכריע בדבר ודבריו תמוהין שממה שהביא דרב ושמואל אמרו הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש וכתב ג"כ דר"י ור"ל מסיימי בה הכי והביא ג"כ הירושלמי דאמר הכי משמע שהוא סובר דהכי הלכתא וא"כ לא היה לו להביא כל שאר דברים שנאמרו בפרק תניוקת במשנה ובגמרא כיון שהם דלא כהלכתא ולכן כ"ל שהוא ז"ל סובר דהא דאמר רב ושמואל הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש לא קאי אלא להיפא דראתה ועודה בבית אביה וכדברי הרמב"ם ז"ל שכיון שנקבע בגמרא הפיסקא דראתה ועודה בבית אביה משמע דלא קיימי אלא אהוא גוואה דוקא ואע"ג דמחויב עלייהו ממעשה דרבי והיה ע"כ בלא ראתה וכך הוה בדברי הרמב"ם בפ"ה מהא"ב איכא למימר דהכי פריך אם איתא דבראתה בבית אביה מהחמירין בה כולי האי דאינו בועל אלא בעילת מצוה בלבד לא הו"ל לאקולי כולי האי בלא ראתה לתת לה ד' ימים מחוק י"ב חדש דהא למהיב לה ד' לילות ראשונים הוה סגי אלא מחוק י"ב חדש דהוי קולא טובא למה א"כ דהכי מחויב עלייהו דאם איתא דבראתה בבית אביה מהחמירין לומר דאינו בועל אלא בעילת מצוה לבד לא הו"ל לרבי להקל בלא ראתה לתת לה ד' לילות דהא חוין במתני' דב"ש דאמרין בראתה ועודה בבית אביה נותנין לה בעילת מצוה היכה דהגיע זמנה לראות ולא ראתה אמרי' נותנין לה לילה הראשון וכיון דיהיב לה רבי ד' לילות משמע דס"ל דבראתה נותנין לה לילה הראשון וכדחויין בבית הלל דבהגיע זמנה לראות ולא ראתה הא' ומשני איננו דאמרנו כרבנן דתניא דאמר רבי יוחנן ור"ל דתניוקת לא מסקי בה וכו' לישנא משמע כי הוה דתניוקת בכל חילוקי בעילות האמורות בפרק תניוקת אפילו בלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה כולן החמירו בשוב ור"ל דטעם חומרא זו לא בשביל שחש שמה יצא מן המקור עם דם בתולים דלמה נחש דהא קי"ל בראיה דם מחמת תשמיש שאם יש לה מכה תולה בה ואין לך מכה גדולה מוה אלא הטעם משום דבעילת מצוה לכל היא מסורה ואין הכל דקיאין בחילוק טעם בין שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה ובין בוגרת ובין דאחיה ובין שלא ראתה ועוד משום דחוק יצרו תוקפו הלכך הסכימו רבותינו להשאיר כולו וליתן להם דיו חומרא שבחומרות דהיינו בוגרת שראתה דנותנין להם בעיניה כדכד ע"כ. וכן פירש"י אהא דאמר רב ושמואל הלכה בועל בעילת מצוה ועודש בין הגיע זמנה בין לא הגיע זמנה וכו"פ הר"ן בפ"ב דשבועות ור"ל מסתברא שאע"פ שבעל הגמרא סידר מיתמרא דרב ושמואל בפיסקא דראתה ועודה בבית אביה ה"ה לתניוקת שלא הגיע זמנה לראות דאינו בועל אלא בעילת מצוה בלבד ורביה לדבר מדאורייתא רב חסדא עלייהו מדתניא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מחוק י"ב חדש והיה ודאי בלא ראתה דאי בראתה אין לה אלא כל הלילה אלא רב ושמואל לא אמור מלתיהו דוקא דתניוקת שהגיע זמנה לראות וראתה אלא ה"ה בלא ראתה ובין שכן ה"ה נמי בתניוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה והיינו דאמרין דר"י ור"ל לא הוה מסקי מהאי פירקא אלא בועל בעילת מצוה ופורש וכן מוכיח מהירושלמי ואין דעת הרמב"ם כן שכתב בפ"ה מהא"ב גבי נשאת כשהיא נערה וראתה דם בבית אביה שאין לו לבא עליה אלא בעילה ראשונה ופורש ובלא ראתה כתב הדינים כמו שכתב בתשובה ובגמרא אלא ס"ל ז"ל דרבנן לא חזרו ונמנו אלא שהגיע זמן לראות וראתה והראב"ד השיג עליו כז"ש הוא זה ע"כ ולא מן השם הוא זה אלא כדכתבינא ע"כ:

במקומם וקצת משמע כן מדקאמר ר' ינאי ערק אפילו תניוקת שלא הגיע זמנה לראות ושאלת ואם איתא מאי רבותיה דר' ינאי הא כ"ע נמי מערק ערקו מינה למעשה אלא ודאי משמע דבשאר מקומות לא החמירו בה אלא בהגיע זמנה לראות וראתה בלבד ובמעשה שנהגו להחמיר בה נמי איכשר שלא פשט מנהג זה בכל מקומותיהן ולפחות בתניוקת שלא הגיע זמנה לראות שהיא קלה שבכולן לא פשט בכל מקומותיהן ולהכי מיימי דרבי ינאי שהיה נוהג להחמיר בכולן ואפילו בתניוקת שלא הגיע זמנה לראות ערק כלומר היה פורש אחר שבעל בעילת מצוה או היה בורח מלהורות בה היתר אחר בעילת מצוה ואפשר דהא דקאמר בגמרא דידן דר"י ור"ל כי הוה בתניוקת מסיימי בועל בעילת מצוה ופורש כי הוה בכולי פירקא דתניוקת קאמר והא דהוה דהוה מסיימו בועל בעילת מצוה ופורש לא מדינא הוה מסיימו הכי אלא ממנהג שנהגו להחמיר בה במקומם דהא ר"י ור"ל דמעשה הוה יתבי ואע"ג דהאי דאיתמר בירושלמי דכל האי הלכתא דתניוקת להלכה ולא למעשה שמואל קאמר לה לא תקי למאי דפרישנא דהא דאמר רב ושמואל הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש לא קאי אלא להגיע זמנה לראות וראתה אצל לא לאיך דהא דקאמר בתלמוד דידן הוה לפוס קושטא והא דאמרין בירושלמי הוה לפי מנהג שנהגו להחמיר עליהם בני מערבא כנ"ל לפי דעת הר"ף ז"ל דהשתא כל מ"ש הוה מכון שנתחילה כתב השני במשנה וכל מאי דאיתמר בגמרא דידן לומר דקושטא דמילתא הכי הוה דינא ואם ראינו מקום שנהגים כך אין לחכות בידם וא"כ כתב דר"י ור"ל הוה מסיימי בועל בעילת מצוה ופורש ללמד דאיננו נמי סברי כרב ושמואל ולפי הפירוש השני שפירשתי כתב הא ר"י ור"ל ללמוד מדבריהם מה שלמדנו מהירושלמי שהביא דהיינו לומר דמעשה הוה נוהגים להחמיר בכולן וכו' שאם ראינו מקום א שנהגים בו לא נחשוב שהוא מנהג בטעות ונבא להחמיר להם דהא כיון דמעשה הוה נהגו הכי אסור לפרוץ גדרם של הנהגים כמותם דמנהג ותיקון הוה: ובבבולא שפירשתי דברי הר"ף נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שפ"ה מהא"ב כתב כל דיני תניוקת השניים במשנה ומה דאיתמר עלייהו בגמ' ופסק בהם כז"ה מוה מהגיע זמנה לראות וראתה שפסק כרב ושמואל שאמרו הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש בפ"ה שכתב מנהג פשוט ששנער ובארץ הצבי ובספרד ובארץ מערב שאם ראתה דם בתוך ימי מלאת אע"פ שראתה אחר שספרה ז' נקיים ובעלה הרי זו סופרת שבעה נקיים אחר שיפסקו הדם ואין נותנין לה ימי עוהר כלל ודין זה בימי הגאונים נתחדש והם גזרו שלא יהיה עם דם עוהר כלל שזה שהחמירו על עצמן בימי חמתי התלמוד אינו אלא ברואה דם עמא שזשבת ז' נקיים אצל דם שראתה בימי עוהר אחר ספירה וטעילה אין לחוש ושמענו שבכרפת עד היום נוהגים לבעול על דם עוהר כדון התלמוד ודבר זה תלוי במנהג וכן דם בתולים בזמן הזה שאפילו היתה קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה דם מימיה בועל בעילת מצוה ופורש וכל זמן שראתה הדם מחמת המכה הרי היא טמאה ע"כ. הרי מבוחר בדבריו שמה שאנו מורים בכל הבבולא לבעול בעילת מצוה ולפרוש אינו מן הדין שהדין הוה כמו שכתב בפ"ה אלא מחמת מנהג אנו מורים בו ומנהג זה אינו מהיהא דאמר רבי יצחק בנות ישראל החמירו על עצמן דהוי אינה אלא ברואה דם עמא או ספק עמא דמיא לא היתה צריכה לשמור אלא יום א' כנגד יום שראתה אם הוה בימי יציבה ואם הוה בימי נדה כדה בשעה והוה סגי לה והחמירו על עצמן דבין ראתה בימי יציבה בין בימי נדה היא צריכה לישב ז' נקיים אצל זה שהוא עוהר גמור בודאי לא שייך חומרא דרבי יצחק ואין לומר דבימי הגאונים נתחדש ולא קודם דהא חוין בירושלמי דימי האמוראים הראשונים היה מנהג זה ועוד דלא כתב בו הרמב"ם בדין שבימי הגאונים נתחדש ומ"ש וכן דם בתולים בזמן הזה נראה דקאי דמילתא שכתב מנהג פשוט ששנער ובארץ הצבי ובספרד וכו' ואין נותנין לה ימי עוהר כלל והדר קאמר וכן דם בתולים בזמן הזה אין נוהגין בו עוהר כלל א"כ דקאי למה שכתב ושמענו שבכרפת בועלים על דם עוהר עד היום ודבר זה תלוי במנהג כלומר שלא נחזיק לאותם בני כרפת לעוברים על דת שמאחר שאין דבר זה אלא ממנהג כיון שמעולם לא פשט איסור זה ביניהם אינם חייבים לנהוג בו והדר כתב וכן דם בתולים בזמן הזה שפסע איסורו אם נשמע שבשום מקום אין נוהגים להחמיר בו כ"כ אלא שנהגים כפי מה שנתבאר בפ"ה לא נחזיקם לעוברים על דת כיון שלא פשט מנהג זה ביניהם מעולם ואפשר לומר עוד דלמה שכתב דין זה בימי הגאונים נתחדש נמי קאי ואע"ג דבירושלמי משמע דימי האמוראים הראשונים היו נוהגים כן מ"מ לא פשט בכל ישראל עד שעמדו הגאונים ז"ל והנהיגו כן לכל ישראל: ובמסכת מ"ש הראב"ד בפ"ה כל זה אינו למעשה ולעולם אינו בועל אלא בעילת מצוה ופורש וכתב ה"ה עליו לא היה צריך לכתוב ולומר דבר זה בכאן שכבר ביאר כל זה רבינו בפרק י"א ע"כ לאילו נעלם מעיני הראב"ד מ"ש הרמב"ם בפ"ה יתבאר לך דליתא אלא אף על פי שראתה הראב"ד מ"ש הרמב"ם בפ"ה ע"כ ה"ה שנינו מפני שהרמב"ם סובר שלא נאסר יותר מ"ש בפ"ה אלא ממנהג והראב"ד סובר דמדינא דתלמודא אפילו תניוקת שלא הגיע זמנה לראות בועל בעילת מצוה ופורש ולפיכך השינו דלמה לו לכתוב כל מ"ש בפרק ה' דאינו אלא לפי משנה ראשונה כיון שא"כ רבותינו נמנו וגמרו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש אפילו בתניוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה ופסקו רב ושמואל הלכה כוותיהו: ולענין הלכה כבר נתבאר שהרא"ש והרשב"א סוברים כדעת הראב"ד ואפילו למה שפירשתי לדעת הר"ף והרמב"ם מאחר שבזמן הזה פשט איסור בדם בתולים דאפילו תניוקת קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה בועל בעילת מצוה ופורש אסור לפרוץ גדרן של הראשונים ולהקל בו אפילו כמות השערה ומי שעושה כן הרי הוא פורץ גדר וישכנו נחש ז"ל הרשב"א בתשובה האמת כי דעת הרמב"ם ניכרת מחוק מ"ש דהיה דרב ושמואל אפלוגתא דב"ש וכו' בראתה ועודה בבית אביה ומ"מ הדברים מוקצים מן הדעת ומה שנתראה בעיני כבעל מעיקרו דאם איתא הרי זה כאילו פסקו רב ושמואל בדין הלכה כז"ש ולא כז"ה וא"כ מאי קאמר ליה רבא לרב חסדא אהדורי אפירכא למה לך אותיב מתני' כלומר מדתני ב"ה כל הלילה שלה וכו' אם הם ראו מחלוקת ב"ש וכו' ורואו להיות דברי ב"ה ולפסוק כז"ש לחומרא היאך נקשה עליהם מ"ה שפסקו הם בפירוש שלא כמותו ואם לומר דב"ש במקום ב"ה אינה משנה לא הו"ל בהא לישנא אלא הכי הו"ל לאותיב מי שבקי ב"ה ועבדי כז"ש ועוד רב חסדא מאי קא פריך מדברי איננו דאמר כז"ש בפירוש ואטו כל מאן דפסיק כחד מי מותבינן ליה מאיך אדרבא מימר אמרין כבולה תלמודא תנאי הוה ועוד מי עדיף רבי מ"ה אלא שאין אלו אלא דברים בטלים ומה שאין דעת מקבלו ודבר שאין סוגיית הגמרא מסכימות עליו בשום מקום ער שלא רצה הר"ה לתלות פי' משום כוה בהרמב"ם ותלה בו שהעביר עין במשנה ושעה לפסוק כז"ש שלא בהשגחה ועוד דמאי דאמרין בגמרא דר"י ור"ל כי הוה בתניוקת לא מסקי אלא כמה דמביק

חודשי הגהות קצנא א שנהגים בו ויחרא לא נחשוב:

נדחה אינה צריכה ז' נקיים אבל האידנה דהחמירו בחומרא דרבי זירא דאפי' לא ראתה אלא טיפת דם כחדל צריכה לישב ז' נקיים ואנן הא ק"ל דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם אם כן כל לידה אפילו אינה רואה דם בלידתה חשבות וילדות כוזב משום חומרא דרבי זירא כיון דאפי' אפטר בלא טיפת דם וצריכה ז' נקיים. ויש להקשות היאך תולה הא דק"ל א"ל לפתיחת הקבר בלא דם דמשו"ה האידנה כל היולדות חשבות וילדות כוזב בלא אפי' מקמי הכי כשהיו מחלקין בין רואה בימי נדה לרואה בימי זיבה נמי איכא למימר כיון דק"ל דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם א"כ חשבו הוא כאלו ראתה דם ונעשה זבה על ידי כך בלידוק עוד שני ראיות וז"ל דמקמי הכי ודאי מדינא אפי' היחה וילדה בי"א יום שבין נדה לנדה ויזכה רואה ב' ימים רגופים וילדה ביום ג' לא היינו מרפין הך טיפת דם שראתה

למה לפיכך אע"פ שהן טהורין (מ) והאידנה כל היולדות חשבות וילדת בזוב דקיימא לן אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם הלכך צריכות ז' נקיים ואם אינה רואה בתוך ז' של ימי הלידה עולין לספירת ז' נקיים אפילו ילדה נקבה ולא ראתה בז' ימים הראשונים ועלו לה לספירת זיבה (ט) וראתה בז' ימים השניים אינה סותרת (י) [ג] ושובלת לאחר י"ד אפילו לא פסקה והרמב"ן כתב שסותרת וצריכה שבעה נקיים משתפסוק וא"א הרא"ש ז"ל כתב בסברא הראשונה

מחמת פתיחת הקבר לשתייה נקרא זבה גדולה דהלך ק"ל דם יזכה זונה מחמת ענינה ולא מחמת ולד. אבל האידנה דהחמירו וקבלו עליהם חומרא דרבי זירא אף עיניה ז' מחמת לידה קבלו עליהם שתייה נקראת וילדת כוזב מחמת טיפה זו ודוק: **ומ"ש** ואם אינה רואה וכו' היינו כרצא דאמר ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת ז' נקיים. ומ"ש ואפי' ילדה נקבה וכו' כ"כ הרא"ש לשיט ולמד כך מסוגיא דגמרא אע"פ דדם לידה סותר אפי' מה שראתה בשבוע השני אחר ספירת ז' נקיים אינו סותר אע"פ שהדם טמא ושובלת לאחר י"ד לטרה ענינה מטומאת לידה ועלתה לה טבילתה אף לזיבתה אפי' לא פסקה מלראות מתוך י"ד לאחר י"ד דמעין אחד הוא והתורה טמאתו והתורה טמאתו ומותרת לבעול במקום שכתבו דבשול על דם עובר עכ"ל פי' דהא דעלתה לה טבילה אפילו לא פסקה אינו אלא במקום שנהגו לבעול על דם עובר אבל במקום שנהגו שלא לבעול על דם עובר משום דהרי הוא בכלל חומרא דרבי זירא אם לא פסקה לראות מתוך י"ד לאחר י"ד אינה מותרת לבעול אחר טבילתה שהרי צריכה לחזור ולספור ז' נקיים מחומרא דר' זירא בשביל ראייה זו שראתה בליל ט"ו אבל אם פסקה מלראות ביום י"ד ועבדה ליל ט"ו מועיל טבילתה אף לזיבתה כיון שספרה ז' נקיים בשבוע ראשון ואף ע"פ שראתה בשבוע שני אחר ספירתה אינה סותרת ואין חילוק בדבר זה בין נהגו לבעול על דם עובר ללא נהגו לבעול אלא אפי' לבעול אחר סותרת בספירה כיון שפסקה מלראות ביום י"ד וא"ת מה מועיל טבילתה הלא צריכה ז' נקיים האידנה משום חומרא דרבי זירא בשביל מה שראתה דם בשבוע שני י"ל דלא קבלו כנות ישראל חומרא דרבי זירא אלא בראייה גורמת לה נדות או זיבות אבל ראייה זו דימי לידה דאינה גורמת לה לא נדות ולא זיבות לא קבלו עליהן חומרא זו לישב עליה ז' נקיים וחילוק זה מפורש בדברי הרא"ש לשיט הארכתי בדבר פשוט לפע"ד לפי שראיתי להרב ב"י ז"ל שכתב שהאידנה דליון בועלים על דם עובר צריכה לישב ז' נקיים שבביל שראתה בשבוע שני ודוקא לטובתם לבעול על דם עובר כיון שספרה ז' נקיים בשבוע ראשון לא החמירו להצריכה עוד ז' נקיים בשביל שראתה בשבוע שני ושני ליה מאריה דמה ענין מנהג לבעול על דם עובר או שלא לבעול לענין ז' נקיים על מה שראתה בשבוע שני אין לזה טעם ושום סברה בעולם אלא הדבר ברור דאין חילוק ולעולם א"כ ז' נקיים על מה שראתה בשבוע שני כיון דאין ראייה זו גורמת לה לא נדות ולא זיבות אלא דאיכא דלא פסקה מלראות מתוך י"ד לאחר י"ד התם הוא דיש לחלק דאי נהגים לבעול על דם עובר מהני לה טבילתה אף לזיבתה אבל אם אין נהגים לבעול על דם עובר צריכה ז' נקיים משום הך ראייה דראתה בליל ט"ו ודקפרי' והא דכתב הרא"ש בסוף דבריו במקום שנהגו לבעול על דם עובר לא קאי אלא אמ"ש אפי' לא פסקה דסמך ליה לא כמ"ש ב"י דחל מאי דכתב לעיל מיניה קאי: **ומ"ש** והרמב"ן כתב שסותרת וכו' פי' אף ע"פ דבשבוע הראשון לא ראתה כיון דבשבוע שני ראתה סותרת הספירה וצריכה ז' נקיים משתפסוק אבל אם ספרה ז' נקיים משתפסוק אפי' בימי לידה עולה וכו' הרמב"ן בפירושו הביאו ב"י. וכתב ב"י ומיהו לדידן דלא בעלין על דם עובר אלא נפקותא שחלוקת זה דהא פשיטא שסותרת וצריכה לספור ז' נקיים עכ"ל. וגם זה הולך על פי מה שכתב חתמה בהנחת דברי הרא"ש ורבינו לחלק בדין זה בין בועלין על דם עובר לאין בועלין ולא דק: כתב

טוהר קאמר דדוקא כשאינה רואה בהן הוא דקאמר עולין אלא אם רואה בהן אינן עולין וכו' בגמיי' בפ"ו דכיון דק"ל כרב דאמר מעיין א' הוא וכו' א"כ כל הימים קרויים ימי לידה עד שתטבול וכו' שם ה"ה וכו' מדברי הרמב"ם שם והבי' פירש"י בזה"ל בפ' נדות כותים גבי פלוגתא דרב ולוי דגרסינן התם ת"ש דזמיה תמא לרבות היולדת כוזב שצריכה ששש ז' נקיים בשלמא לרב דאמר מעיין א' הוא כלומר דם טמא בימי טומאה וטוהר בימי טוהר כולו מעיין א' התורה טמאתו והתורה טמאתו מש"ה בעי ז' נקיים אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן למה לי ז' וכו' ופירש"י מש"ה בעי הפסקה ז' נקיים דמעין דמים טמאים אהו והתורה לא נטמאתו עד שתפסור ז' נקיים כדכתבי דזמיה תמא ע"כ ודיק רבינו למינקט וילדת בימי זיבתה דלילו וילדת בימי נדחה אינה צריכה ז' נקיים כמו שכתבתי בסוף ק"כ דגנה א"כ ז' נקיים ומ"ש והאידנה כל היולדות חשבות כוזב כלומר חשבות זכות גדולות משום דהחמירו כנות ישראל שאפי' רואות טיפת דם וזכות עליו ז' נקיים כיון זבה גדולה וכיון דק"ל דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם נחלף שטובל חשבות וילדות כוזב גדול ואפי' לא ראו דם כלל הילכך צריכות ז' נקיים: **ומ"ש** ואם אינה רואה בתוך ז' של ימי הלידה עולין לספירת ז' נקיים פשוט הוא דהיינו כרצא דאמר עולה וכו' אפי' ילדה נקבה ולא ראתה בשבוע ימים הראשונים וכו' וראתה בז' ימים השניים אינה סותרת ושובלת לאחר י"ד וכתב נפכא דבדברי הרא"ש שלמד כן מסוגיא דגמרא ומ"ש אפי' לא פסקה מבואר בדברי הרא"ש לזבועלים על דם עובר מיירי וה"ק אפי' לא פסקה מלראות מתוך י"ד עד אחר י"ד טבולת בליל ט"ו דמעין אחד הוא והתורה טמאתו והתורה טמאתו ומיהו מ"ש ואפי' ילדה נקבה וראתה בז' ימים אחרונים אינה סותרת נראה לכאורה דאף לדידן דנהגין איסור דם עובר איתיה דאין איסור דם עובר ענין לזה דהא דם לטובת שני טמא הוא ואפי' קאמר דליון סותר אבל א"ל לומר כן שהרי היא צריכה לספור ז' נקיים מפני מה שראתה בשבוע שני ומה שראתה בשבוע שני ראשון הלכך עכ"ל דלא מיירי אלא לטובתם לבעול על דם עובר דלדידהו אף ע"כ דמשום חומרא דר' זירא חשיבי כולכו נשי וילדות כוזב היינו להצריכה ז' נקיים אחר הלידה אבל מכיון שספרו ז' נקיים אודא לה חומרא דרבי זירא ונשאר על דין התלמוד ודין התלמוד הוא שכל שטפרה ז' נקיים אע"פ שראתה בשבוע שני אינה סותרת ספירת ז' ספירה ואינה צריכה לספור נקיים בשביל מה שראתה בשבוע שני אלא טבולת ליל ט"ו ומותרת ואפי' לא פסקה וכן הדין ממש האידנה לטובתם לבעול על דם עובר דלדידהו לא החמירו וכו' מ"ש הרא"ש והאידנה אין נפקותא בפסק זה וכו' דמשמע דנפקא ראשון יש נפקותא אפילו האידנה לכתב חומרא דרבי זירא קאמר דאיכא נפקותא האידנה ומיהו לזבועלים על דם עובר הוא דאיכא נפקותא דלילו לשאין בועלים על דם עובר גם בפסק ראשון ליכא נפקותא דאע"פ שספרה ז' נקיים כל שרואה א"כ בין בשבוע שני בין לאחר מכאן סותרת הכל וצריכה ז' נקיים אחר דם שראתה באחרונה ש"ס בסוף דבריו במקום שנהגו לבעול על דם עובר אבל מאי דכתב לעיל מיניה קאי וכן מבואר גם בדברי רבינו ירוחם דהא דאמרין שם ספרה ז' נקיים בשבוע ראשון ושני בשבוע שני אינה סותרת היינו דוקא לזבועלים על דם עובר אבל בארצות שאינם בועלים על דם עובר סותרת ומיהו מ"ש דימי לידה שאינה רואה בהם עולים לספירת שבעה נקיים גם לדידן נמי דלא בעלין על דם עובר עולין וכו' הרשב"א: **ומ"ש** בשם הרמב"ן סותרת וצריכה ז' נקיים דין תורה ומונה ז' או שבעים ואח"כ מונה ז' נקיים בימי טוהר וטבולת והתורה נמלאת חומר שכל היולדת זכר עכשו וישבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה ויולדת נקבה וישבת ז' ללידה וז' לנקיים: ימי לידה ז' שם שבעים אפי' לא ראתה בלא עולין לספירת זיבתה שלמה לה ימי הספירה בתוך י"ד של נקבה וז' אסורה לבעול עד ליל ט"ו עכ"ל. ומיהו לדידן דלא בועלים על דם עובר אין נפקותא במחלוקת זה דהא פשיטא שסותרת וצריכה לספור ז' נקיים ומהו ז' ימים דוכר וי"ד דנקבה עולין לספור מו' נקיים כרצא דאמר עולה ואפילו האידנה דלא בועלים על דם עובר נמי עולה ופשוט הוא: **והאגור** העתיק כל לשון רבינו מהאידנה כל היולדות חשבות וילדות כוזב וכו' עד והרא"ש כתב בסברא ראשונה ויש לתמוה עליו שמאחר שיש בלשון זה כמה

והרשב"א נת"ה הסכים ג"כ לפסוק וכדברי הגאונים ז"ל וכן דעת הר"ן בפרק ב' דטבועות וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"כ וכתבתי בדבריו שם ילדה נקבה ושלמו ימי ספירת ז' נקיים בתוך י"ד ה"ו אסורה לבעול עד ליל ט"ו שכל י"ד היא בנדה ופשוט הוא חמה שנתבאר ד"ד לנקבה טמאה לבעול אפילו לא ראתה ומשמע לי שם טבולת תוך י"ד לנקבה לא עלתה לה טבילה כיון שהיא באותן ימים כנדה וצריכה לחזור ולטבול אחר י"ד ופשוט הוא. והגמיי' כתב שם סמ"ג שנהגו בצרפת להחמיר הואיל ונפיק מפומיה דר"ת ולדברי ר"ת היה נראה להצריך לכל יולדת ב' טבילות ואח"כ חמה מותרת לבעול אחת אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה ואח"כ תספור נקיים ותטבול טבילה שנייה שאינה זכולה לספור ז' נקיים עד שתטבול אחר ימי לידתה דק"ל כרב דאמר מעיין אחד הוא וכו' וא"כ כל הימים קרויים ימי לידה עד שתטבול וכו' ר"ב בס"ל עכ"ל וכו' המדרכי לדעת ר"ת: כתב הרמב"ם בפ"ו על יולדת כוזב ספרה ז' נקיים ולא טבולת ואח"כ ראתה דם ה"ו טבולת ומותרת לבעול מיד שכל ימי טוהר אינם ראויים לא לנידה ולא לזיבה וכתבו הגהות כך פסק ר"ת והביאו ראיה מדאמרינן סרק בנות כותים גבי יולדת נקבה כוזב שספרה שבוע ראשון ובשבוע שני ראתה שאינה סותרת הראשונה לדברי האומר ימי לידה שאינה רואה בהן עולין למי ספירת

לא ראתה דם דהיינו הולך חשב כמת בשעה שלא ממני אשה כנגד הסיים שהוא מי במשוי ומשמע לאמו בימיא וכו' שתייה בגמרא ורא"ש הביאו ריש פ' תויעב דפליגי בו אי טמאת טומאת מה אלא שם י"ל דדוקא אפילו קאי: [ג] ושובלת לאחר י"ד אפילו לא פסקה פירוש לאותן שבעים כ"י אולא חומרא דרבי זירא שמשבו כל נשים וילדות כוזב ודוקא למה לא נחוש לראיה שראתה בשבוע שנייה שמה דם נדה הוא לטמאה ז' ימים כיון נדה ודוקא לומר דבימי לידה אין מושגין לדם נדה וז"ל כיון שבעולין על דם עובר ש"מ דבימי הלידה שטמאה בזכר ז' ימים ונקבה י"ד ימים אינה משום שראתה דם אלא אפילו לא ראתה דם כלל הוא טמאה מגזירת הכתוב י"ד ימים ואחרים גזירת הכתוב שהיא טהורה אפילו רואה דם וכיון שכן פשיטא שא"כ ונקיים לראות אחר ז' נקיים הראשונים דהא אין שם דם עליה משא"כ לדידן דאין בועלין על דם עובר ומשגין לכל דם דיומים הסם כדם נדה גמור פשוט ולעולם צריכה ז' נקיים וק"ל: ע"כ

פרישה כ"י ב"י עכ"ל: (מ) והאידנה כל היולדות חשבות פירוש לאחר שכתמירו וסלכינו ז' נקיים אפי' מפעם אחת (ומבואר ב"י יוסר כלומר חשבות זכות גדולות משום דהחמירו בנות ישראל שאפי' רואות טיפת דם ישבו עליו ז' נקיים כיון זכה גדולה וכיון דק"ל דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם נמלף שטובל חשבות וילדות כוזב גדול ואפילו לא ראו כלל צריכות ז' נקיים עכ"ל עכ"ל: (ט) וראתה בז' ימים השניים פי' אף ע"פ שא"ל לה לבעול עד כלות י"ד ימים של לידה נמלף שמשפיקי בראייה בין הטבילה לו' נקיים: (י) ושובלת לאחר י"ד אפי' לא פסקה פי' לאותן שבעים על דם עובר אפילו בזמן סמ"ש א"כ לייכך טבולת אפילו לא פסקה וס"ל נמי דא"כ ז' נקיים בשביל מה שראתה בשבוע שנייה דכיון שהיו לה ז' נקיים נשאר על דין התלמוד דא"כ לספור בשביל מה שראתה בשבוע ז' נקיים לשיטתו ודין שיהיו לה ז' נקיים בשביל הלידה חלף חומרא דרבי זירא שכתב כל נשים וילדות כוזב אבל לדידן שאין בועלין על דם עובר אין כ"מ ב' נקיים כראשונים

פרישה ב"י עכ"ל: (מ) והאידנה כל היולדות חשבות פירוש לאחר שכתמירו וסלכינו ז' נקיים אפי' מפעם אחת (ומבואר ב"י יוסר כלומר חשבות זכות גדולות משום דהחמירו בנות ישראל שאפי' רואות טיפת דם ישבו עליו ז' נקיים כיון זכה גדולה וכיון דק"ל דא"ל לפתיחת הקבר בלא דם נמלף שטובל חשבות וילדות כוזב גדול ואפילו לא ראו כלל צריכות ז' נקיים עכ"ל עכ"ל: (ט) וראתה בז' ימים השניים פי' אף ע"פ שא"ל לה לבעול עד כלות י"ד ימים של לידה נמלף שמשפיקי בראייה בין הטבילה לו' נקיים: (י) ושובלת לאחר י"ד אפי' לא פסקה פי' לאותן שבעים על דם עובר אפילו בזמן סמ"ש א"כ לייכך טבולת אפילו לא פסקה וס"ל נמי דא"כ ז' נקיים בשביל מה שראתה בשבוע שנייה דכיון שהיו לה ז' נקיים נשאר על דין התלמוד דא"כ לספור בשביל מה שראתה בשבוע ז' נקיים לשיטתו ודין שיהיו לה ז' נקיים בשביל הלידה חלף חומרא דרבי זירא שכתב כל נשים וילדות כוזב אבל לדידן שאין בועלין על דם עובר אין כ"מ ב' נקיים כראשונים

הדרושי הגהות שבע או שבעים כ"ל:

הדרושי הגהות שבע או שבעים כ"ל:

מספק ואם היה דממה זכר תשב לזכר ואם יצקנה תשב לנקבה ואם ספק תשב לזכר ולנקבה עכ"ל וכך הם דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש וז"ל ואנן השתא לא בקיאיין בצורת הולד ויש הרבה חיות הים שכן דומים לחיות היבשה ואפשר שהיה בצורת פניהם מקצת צורת האדם גם יש במיני השרצים שהן דומין לחיות הקטנות שבארץ כגון החולד והעכבר והתנשמת ושאר שרצים לא נודעו לא הם ולא צורתם גם מיני הגבים לא נודעו לא הם ולא צורתם ואם נטרה בהם אחר או שנים שמה יבא הדבר לידו שגם הלכך בכלל עממה לידה לפי שאין אנו יודעים לבדוק בין זכר לנקבה אלא"כ הולד גדול עכ"ל וכ"כ ה"ה בפ"י בשם הראב"ה ובשם הרמב"ן וכתב

ואין כן דעת רבינו לפי מה שכתב בפ"ה עכ"ל כלומר שהרמב"ם כתב בפ"ה על שאמרנו ביולדת אמו טהורה הרי היא טהורה בזמן הזה ודע ששם כתב עליו הראב"ה אינו אומר כן שהרי בצורת הפנים אמו טהרה ומי יכיר בצורות ויעטר וכתב עליו ה"ה ואין להם סמך בגמרא כלל ע"כ ואפי' תמה על ה"ה שהראב"ד והראב"ה לא נתנו טעם שהחכמים אסרוהו כדי שיקשה עליהם שאין להן סמך בגמרא וגם אין לו לומר שאין כן דעת הרמב"ם לפי מ"ש בפ"ה שהרמב"ם לא בא בפ"ה אלא להוציא שלא יעלה על דעתו דבכלל חומרא דרבי יורה הוא או שבזמן אחר כך גורו למאמ' היולדת אפילו במקום שזן הדין טהורה לגמרי לדיוה דכפר אפשר לפתיחת הקבר ליתא אלא כל דיני היולדת אין בהם חידוש ולא מנהג והיינו לומר שמי שהיא בקי ומכיר בצורות מטהר בצורות שטיהרו חכמים אבל מי שמכיר בעצמו שאינו בקי ומכיר יפה בצורות לא עלה על דעת שום אדם להחזיר לו לטהר בצורות שנדמה לו שהן אותן שטיהרו חכמים והראב"ד והרמב"ן והראב"ה ז"ל ידעו בעצמם שלא היו בקיאים בצורות יפה ולכן כתבו שאין מטהרין בשום צורה ואינם חלוקים על מה שכתב הרמב"ם בפ"ה שהרמב"ם כתב הדין למי שבקי בצורות ומכירן יפה ולא להחזיר למי שאינו מכיר בן יפה לבדוק ולטהר והרמב"ם היה מחוייב עצמו שהיה בקי ומכיר בצורות יפה או שהיה יודע שהיו נמצאים בזמנו מי שהיה מכיר בן יפה ולכן לא חילק בדבר והראב"ד והרמב"ן ז"ל שידעו בעצמם שלא היו מכירין בצורות יפה ולא ידעו בצורות מי שמכיר בן יפה אסרו לדרוש וכו"ל לדורות הבאים שכל יום מתמעטת הידיעה והבקיאות וכל כה"ג להרמב"ם נמי אסור כמו שכתבתי ועוד אפשר לומר שהרמב"ם העתיק דברי התלמוד כמנהגו ולא חשב לכתוב חילוק זה דמחילא אין גר' אדם שיסמוך להחזיר בדינים אלו בזמן הזה שאין בקי בצורות :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) : המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ואין כן דעת רבינו לפי מה שכתב בפ"ה עכ"ל כלומר שהרמב"ם כתב בפ"ה על שאמרנו ביולדת אמו טהורה הרי היא טהורה בזמן הזה ודע ששם כתב עליו הראב"ה אינו אומר כן שהרי בצורת הפנים אמו טהרה ומי יכיר בצורות ויעטר וכתב עליו ה"ה ואין להם סמך בגמרא כלל ע"כ ואפי' תמה על ה"ה שהראב"ד והראב"ה לא נתנו טעם שהחכמים אסרוהו כדי שיקשה עליהם שאין להן סמך בגמרא וגם אין לו לומר שאין כן דעת הרמב"ם לפי מ"ש בפ"ה שהרמב"ם לא בא בפ"ה אלא להוציא שלא יעלה על דעתו דבכלל חומרא דרבי יורה הוא או שבזמן אחר כך גורו למאמ' היולדת אפילו במקום שזן הדין טהורה לגמרי לדיוה דכפר אפשר לפתיחת הקבר ליתא אלא כל דיני היולדת אין בהם חידוש ולא מנהג והיינו לומר שמי שהיא בקי ומכיר בצורות מטהר בצורות שטיהרו חכמים אבל מי שמכיר בעצמו שאינו בקי ומכיר יפה בצורות לא עלה על דעת שום אדם להחזיר לו לטהר בצורות שנדמה לו שהן אותן שטיהרו חכמים והראב"ד והרמב"ן והראב"ה ז"ל ידעו בעצמם שלא היו בקיאים בצורות יפה ולכן כתבו שאין מטהרין בשום צורה ואינם חלוקים על מה שכתב הרמב"ם בפ"ה שהרמב"ם כתב הדין למי שבקי בצורות ומכירן יפה ולא להחזיר למי שאינו מכיר בן יפה לבדוק ולטהר והרמב"ם היה מחוייב עצמו שהיה בקי ומכיר בצורות יפה או שהיה יודע שהיו נמצאים בזמנו מי שהיה מכיר בן יפה ולכן לא חילק בדבר והראב"ד והרמב"ן ז"ל שידעו בעצמם שלא היו מכירין בצורות יפה ולא ידעו בצורות מי שמכיר בן יפה אסרו לדרוש וכו"ל לדורות הבאים שכל יום מתמעטת הידיעה והבקיאות וכל כה"ג להרמב"ם נמי אסור כמו שכתבתי ועוד אפשר לומר שהרמב"ם העתיק דברי התלמוד כמנהגו ולא חשב לכתוב חילוק זה דמחילא אין גר' אדם שיסמוך להחזיר בדינים אלו בזמן הזה שאין בקי בצורות :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

ובן המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות וכו' שם (כא) :

המפלת חתוכה בין לבנה בין שחר מראות ויש בה עצם או יד או רגל (נג) או סנדל (נד) או וולד שושטנו אמום או בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בכלן יש לה ימי עוממה של נקבה (כה) וצריכה שבעה נקיים בשביל הויבה :

יורה דעה הלכות נדה קצה

מושיטה מידה לידו ודלא כפי' הראש'ם דפרק אע"פ וכן מצאנו מדברי התוספות דפרק אע"פ למדקדק דם וזימני בימי ליבוניה שבימייהו אבל בזמנא ל"מ דהוהוה אפי' ע"י שנינו אסור מידו לידה ומידה לידו ואפי' דבדר ארוך כמ"ס ה"ר ירוחם ומצאו צ"י אלף אפי' וריקה נמי אסור וכו' (ה) הראש'ם דמפרש דמחלפת ביורה דשמאלה היתה מונחת המים ביניו ביד

שמאל ומונחת הכוס על השולחן אבל הושיט חפץ לידו מותר זהירי כ"ע אין כאן ראייה להחיר להושיט הילכך אפי' על ידי וריקה אסור כיון דלא משכחנה היתירה בשום הושיטה בשולחן והכי נקטינו :

ורא

[א] ולא יאכל עמה על השולחן ואצל' בקערה או דוקא בימים הראשוני' שהיו להן שלחנות קטנות כל אחד לבד על שולחנו אבל האידנא שרגילין רבים לאכול על שלחן אחד מותר ובלבד שיעשו שום היכר כגון שפירש לו מפה לבד או יתן שום דבר ביניהם להיכר (ד) כגון קנקן או ככר וכו' וכו' בו (ה) ומוותרין לשנות זה אחר זה בכוס אחד וכתב בס"ה (ו) ונוהגין להפסיק אדם אחר ביניהם ולא ישב במטה המיוחדת לה אפי' שלא בפניה ואצל' שלא יישן עמה במטה (ז) אפי' כל

יחל עמה על השולחן פירוט אפי' כל אחד אכול מקערה שלו ואל' דקערה אחת דאף כשאוכלין על שלחן אחד ביחד כ"א מקערה שלו איכא חיבה כיון שאין זולתו מכניז בית אוכלין עמהן

וה"ם ודוקא בימים הראשוני' וכו' דקשיא לכאורה מאי נפקותא איכא לדידן כמה שהיה בימים הראשוני' אבל למאי דפרישית ניהא דתתא לארומי דאף לדידן דומיה דומים הראשוני' דהיינו דאחרים אין אוכלין על אותו שלחן אלא על שלחן אחר אסור וכו' הראש'ם דפ"ק דשבת וכו' הר"ן לשם ע"ש הראש'ם דספר בעל הנפש ושהיה ראייה ברורה מהסוגיא ע"ש ומשמע לי דלדידהו אע"פ דהיה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ועכ"ז אסור קערה שלו נמי אסור כשאוכלין על שלחן אחד וכו' בית אוכלין על שלחן אחר דבעינן דליהו היכירה להרחקה בשעה שאוכלין הן לבדן על השלחן כגון שכו"א אוכל על מפה בפני עצמה אבל על מפה אחת אסור אע"פ שכו"א אוכל מקערה שלו דזה רגילות הוא שכו"א יש לו קערה מיוחדת ואין ניכר הרחקה כל כך אע"פ שרגילין לאכול מקערה אחת כשהיא טעורה

וה"ם שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן : עוד מצאנו בהג"ה ה"ח ראייתו כשמנתחין בשר לחתיכות קטנות אוכלין דקערה אחת הוא נוטל חתיכה אחת והיא נוטלת אחת עד גמר אכילה וכו' גדול הוא דפשיטא דמחזיק אכילה יחד דה"ח :

ורא ומוותרין להפסיק אדם אחר ביניהם ולא ישב במטה המיוחדת לה אפי' שלא בפניה ואצל' שלא יישן עמה במטה (ז) אפי' כל

זה בכוס אחד כ"כ בסמ"ק וז"ל ואין קפידא לשתות שהם שותים בזה אחר זה ונהגו העולם להפסיק בזהם אחר עכ"ל מספר מדויק וגרסה דהא פשיטא דאין שנים שותים מכוס אחד ביחד אלא בזה אחר זה אלא לפי די' אוסורים כדמובח מהך עובדא דתנא דבי אליהו דאתא בכל עמי ושתה עמי וכו' ועל כל המקום השני ברוך המקום שהרגו משמע שעל כל אלה נעשה דלא"כ למה הזכיר אותו בגמרא וכדכתב בהג"ה מי' פ"א דביארה ומצאו צ"י ולפי זה ודאי דלא נקרא שתי עמי ואסור אלא כשהו שותה קצת ממה שכוס וזו שותה הגשאר בכוס אבל כשהו שותה כולו ואח"כ חוזרים וממלחים אותו ושותה האשה או איכא אע"פ שמכוס אחד שניהם שותים פשיטא דשרי וכדי לחלוק על סברא זו דמחמירין כתב דמותרין לשתות זה אחר זה בכוס אחד פי' אע"פ דהשני שותה מה שגשאר בכוס אפי' קפידא ושרי וכו' וז"ל דלא היה נעשה אותו תלמיד על מה ששתה עמה אלא על הדברים אחרים נעשה ולא הוזהר בגמרא אלא שך היה המעשה דספרה האשה וכו' פ"ק דשבת וז"ל ומהכא דקאמר אבא רבי יוחנן ושתה עמי יכול להיות שלא הקפיד אלא על השכיבה עכ"ל. פי' לא הקפיד לומר ברוך המקום שהרגו : ומיהו נראה דהעיקר כמ"ס בהג"ה מי' להחמיר אם לא שהפסיק אדם אחר ביניהם כמ"ס הסמ"ק דנוהגים להפסיק אדם אחר ביניהם דבזה שרי לד"ה דאינו נקרא שתי עמה כיון דהפסיק אדם אחר ביניהם וכן כשהוא מקערה שותה מכלי אחר נמי שרי כדכתב בהג"ה מי' :

ורא

ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן : עוד מצאנו בהג"ה ה"ח ראייתו כשמנתחין בשר לחתיכות קטנות אוכלין דקערה אחת הוא נוטל חתיכה אחת והיא נוטלת אחת עד גמר אכילה וכו' גדול הוא דפשיטא דמחזיק אכילה יחד דה"ח :

זה בכוס אחד כ"כ בסמ"ק וז"ל ואין קפידא לשתות שהם שותים בזה אחר זה ונהגו העולם להפסיק בזהם אחר עכ"ל מספר מדויק וגרסה דהא פשיטא דאין שנים שותים מכוס אחד ביחד אלא בזה אחר זה אלא לפי די' אוסורים כדמובח מהך עובדא דתנא דבי אליהו דאתא בכל עמי ושתה עמי וכו' ועל כל המקום השני ברוך המקום שהרגו משמע שעל כל אלה נעשה דלא"כ למה הזכיר אותו בגמרא וכדכתב בהג"ה מי' פ"א דביארה ומצאו צ"י ולפי זה ודאי דלא נקרא שתי עמי ואסור אלא כשהו שותה קצת ממה שכוס וזו שותה הגשאר בכוס אבל כשהו שותה כולו ואח"כ חוזרים וממלחים אותו ושותה האשה או איכא אע"פ שמכוס אחד שניהם שותים פשיטא דשרי וכדי לחלוק על סברא זו דמחמירין כתב דמותרין לשתות זה אחר זה בכוס אחד פי' אע"פ דהשני שותה מה שגשאר בכוס אפי' קפידא ושרי וכו' וז"ל דלא היה נעשה אותו תלמיד על מה ששתה עמה אלא על הדברים אחרים נעשה ולא הוזהר בגמרא אלא שך היה המעשה דספרה האשה וכו' פ"ק דשבת וז"ל ומהכא דקאמר אבא רבי יוחנן ושתה עמי יכול להיות שלא הקפיד אלא על השכיבה עכ"ל. פי' לא הקפיד לומר ברוך המקום שהרגו : ומיהו נראה דהעיקר כמ"ס בהג"ה מי' להחמיר אם לא שהפסיק אדם אחר ביניהם כמ"ס הסמ"ק דנוהגים להפסיק אדם אחר ביניהם דבזה שרי לד"ה דאינו נקרא שתי עמה כיון דהפסיק אדם אחר ביניהם וכן כשהוא מקערה שותה מכלי אחר נמי שרי כדכתב בהג"ה מי' :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

ורא

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

ורא

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

ורא

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

דרכי משה

(ב) ובמדינות האלו הוא המנהג בכל מקום שראיתי שאוכלת עמו על שלחן אחד אבל לא בקערה אחת : (ג) מצאתי ה"ה באלפס מסכת שבת בשם ר"י אם רגילין יחד כשהיא טעורה לאכול שתיים בקערה אחת או בנידותה יש שינוי שאוכלת בקערה אחת לבהא אבל אם רגילה כשהיא טעורה לאכול או צריך לאכול בשלחן אחר לעשות היכר בימי נדוהה ע"כ. וכו' בהג"ה אשרי (בשם ר"י) הכי וכתב שם דאם הלכה אשה לאחד ששתה או אכלה מותר לבעל לאכול או לשנות המותר ממה ששתה או ממה שאכלתה דאין כאן חיבה לבעל עכ"ל : (ד) ומנהגינו בדעת ספר המצות להפסיק אדם אחר ביניהם ולא מצויכין לבוס הדחה ואפי' אי ליכא אדם אחר שיפסיק מ"מ יודק הכוס לכלי אחר ויהזור וישכבנו כדלעיל

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

פרישה

וכ"כ רמ"א וז"ל מוליכעדין לאסור לקמן לניק' לו מיד לרפון פניו ידיו ורגליו אפי' אינו טוגע בו משמע דרבו' סובר שהוא זוקף דבר של חיבה אבל שגר זרקות שונים של חיבה מותר ועדי' שיצוק י"א עכ"ל : (ד) כגון קנקן או ככר ע"ל סימן פ"ה דשם נבאר בהפסק שצריך לעשות בעלנות גבוהים וכבר על שלחן אחד בככר או קנקן דהיינו דוקא כשאינן אוכלין מאותו ככר או קנקן : (ה) כ"כ שמיני הגה"ת מ"י דסוברים דוקא כשהוא שותה תמיד אבל לא היה :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

קצה

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

יהי ע"פ שנהגה אשירי פ"ק דשבת מוקל בזה ע"ש ר"י וכו' בהגה"ת אלפסי פ"ק דשבת במדכי ר"ג (דף ק"ע) והרב בהגה"ת ע"ע נמי כתב דכן נוהגין כ"ל דדברי המחמירין עיקר וכו' ועוד כ"ל עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע היכר מפה וקנקן וכו' וזו ע"כ עיקר דאף ר"י בהגה"ת אשירי והרב בהג"ה ע"ע שכתב שכן נוהגין להקל אפי' בלא שום היכר מפה וקנקן אינו אלא כגסם בני הבית אוכלין עמהם על שלחן אחד ביחד הם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה אחד בלא שום היכר אבל כשני בית אוכלין על שלחן אחד והאיש והאשה אוכלין בלבדן על שלחן אחד כל אחד מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה דקערה אחת כשהיא טעורה ואף ר"י מודה בזה דאסור אם לא בהיכר מפה וקנקן :

יורה דעה הלכות נדה קצו

ע"י ושיין שם והכי נקטוין דלפי' יתחב' צ' או ג' ימים נריכה שתדוק ביום
 יותר סמוך ללילה שאפשר ודלא כמשמעות הש"ע שהשמיט מלה נריכה שתדוק
 בטהרה בין השמשות שכתב רבינו ע"ש הר"ש אלא נריכה ומחוייבת היא ככך
 ודוקא בעוד יום היותר סמוך ללילה שאפשר ולכן נלפע"ד דהיין כמשמפללים
 הקהל ערבית בעוד היום גדול יותר נכון
 היה שתדוק עצמה לאחר תפלת ערבית
 בעוד שהיא יום סמוך ללילה שהיא כמו
 שעה או יותר או פחות לאחר תפלת ערבית
 אלא הואיל ונפק מפומיה דמח"ל דהיין
 להפסיק בטהרה אלא קודם תפלת ערבית
 כמ"ש בת"ה סימן רמ"ה צריך לומר
 לכתחלה להפסיק קודם תפלת ערבית מיהו
 לכתחלה נריכה עוד לדוק עצמה גם אחר
 תפלת ערבית בעוד שהיא יום היותר סמוך
 ללילה שאפשר שזאת היא עיקר ההפסקה
 בטהרה אבל דיעבד אם לא חזרה ונדקה
 אחר תפלת ערבית א"נ דיעבד אם
 לא נדקה קודם תפלת ערבית מורין לה
 שהיא נדקה עצמה לאחר תפלת ערבית
 לכתחילה תתחיל למנות מיום המהרת
 שזו היא עיקר ההפסקה בטעם דביום שהוא
 היותר סמוך ללילה שאפשר כנ"ל ולפי'

הלוק הבדוק לה שאין בו בתם (ס) ומיום המהרת תתחיל ה' לפיכך
 שבעה נקיים לא בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ובדקה לאחר
 ג' או ד' ימים ומצאה טהורה הרי זו בחזקת טמאה עד שפסקה בטהרה
 שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה ואז מונה למחרתו
 ובכל ז' ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחילה פ"א ביום ובספר
 המצות כתב פעמיים אהת שחרית ואחת ערבית ומיהו אפילו לא
 בדקה בכל ה' אלא פ"א ל"ש בדקה ביום ראשון של השבעה או
 באחרון [נ] או באחד מן האמצעיים סגי לא בדקה בכל השבעה או
 עד יום השמיני ובדקה ומצאה טהור אין לה אלא יום ה' בלבד
 ומשלמת עליו אע"פ שהפסיקה בטהרה כיון שלא בדקה כלל בתוך
 השבעה כל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל
 ה' ל: תבדוק לא בבגד שחור ולא באדום ולא בבגד פשתן חדש
 אפילו

לה לכוין דמסקפא לן שמה מן הלילה הוא נמצא שיום שפסקתו צו כופרתו למיין
 ז' ועוד דלא רבי יהודה דמחמיר לא אמר אלא מן המנהג ולמעלה ומשמע דממנה
 קטנה ולמעלה קאמר ומ"מ דבר פשוט הוא דקודם זמן בין השמשות טובא הוא
 ואף קודם בין השמשות דר"ת דהוא לא היו אלא קודם הלילה וזמן מנהג קטנה
 צ' שעות וחצי קודם הלילה הילכך בין
 השמשות דקאמר הר"ש היינו בין השמשות
 דר"ת שעדיין הוא יום גמור וא"ל סמוך
 לבין השמשות האחרון דלע"ג דמן המנהג
 ולמעלה סגי מ"מ לכתחלה רצה להורות
 שתדוק היותר סמוך ללילה שאפשר
 כדי לזאת מידי ספק ואילו היה אפשר
 לה להיות ידוע בין עיניה כל בין
 השמשות כך היה מורה כדי לזאת ויהי כל
 ספק אצל לפי ש"א לה לעשות כן לא
 הורה כך אצל מ"מ מה שאפשר לתקן
 דהיינו לדוק סמוך לבין השמשות הורה
 שתעשה כן ולי מה יקרו דברי הרשב"א
 שכתב בת"ה הקצר ו"ל לעולם ילמד אדם
 בתוך ביתו שיהא האשה נדקה יום
 הפסק טהרה במוך דמוך ושיהא שם כל
 בין השמשות שזו בדיקה מוציאה מידי ר"ל
 ספק עכ"ל: ורבינו שהעתיק דבריו ג"ל

דעתי למה השמיט תיקון זה שהוא כאלו ידוע בין עיניה כל בין השמשות דמן
 ליכא לספקוי כלל וגרלה שלמיקון זה קורא בדברי הרמב"ן שהביא ה"ה וידוע בין
 עיניה כל בין השמשות דל"ל ידיה בין עיניה ממש כל בין השמשות קאמר דזה
 דבר ש"א לעשות כן: **כתב** ו' בתרומות דשן שאם התחילו הקהל להפסל
 ערבית ועוד היום גדול
 המהרת והוא ז"ל הולך בדבר משום דכיון דהתחילו הקהל להפסל ערבית כבר
 עשו אותה שעה לילה הילכך חשבו כאלו הוא מיום המהרת והלכך אין יום
 המהרת עולה לה מן המנין ליום שפסקתו צו אינה סופרתו למנין שבעה האגור
 כתב שמהר"י מולין הסיב כסג"ל ראשונה דאחר תפלת ערבית נחשד יום לענין הפסקה
 ואפי' בע"ש אחר תפלת ערבית וקבלת שבת כי היא תוספת לא שייכא לענין נדה:
כתב המרדכי בשם הרוקח ליום שפסקת מלראות נדוק עצמה לערב ומלכש
 הלוק לבן שאם תראה עוד שיהא ניכר בחלוקה ובלילה תשים סנינים לבנים
 במטתה או נקיים מכתמים מנהג כשר הוא כשהאשה מפסקת בטהרה לרחוץ ולבש
 לבנים אמנם אם אינה רוחצת אלא פניה שלמטה דיה ככך עכ"ל וז"ל האגור אשה
 ההולכת בדרך ואין לה בגדים נקיים ללבוש תספור שבעה נקיים רק שהלוק נקי
 מדם ויש חולקים שערי מדורא עכ"ל:

לא נדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ונדקה לאחר ג' ימים ומצאה טהורה ה"ז
 בחזקת טמאה עד שפסקה בטהרה שלעולם אינה סופרת עד שתדוק וכו'
 כ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא מהמנהג שכתבתי בסמוך:

ובבר שבעת ימי הספירה נריכה להיות נדקה לכתחלה פעם אחת ביום
 כ"כ הרמב"ן והרשב"א והרא"ש דלכתחלה מיהא צריך לעשות כן וכ"כ
 הגמ"ו פ"ו בשם התוספות ומדכחנו סתם נדוק בכל יום משמע דלכתחילה א"צ
 לדוק יותר מפ"א ביום: ומ"ש רבינו שבס"מ כתב פעמיים וכו' כן הוא בסמ"ג
 וכמ"ק וכו' והמרדכי בשם הרוקח שבודקת פעמיים בכל יום מיהו הספירה פ"א
 בשחרית כשעומדת ממתנה ופעם אחת כשהולכת לערבית וז"ל שלמדו כן מדתנן
 צפ"ק דגדה (יא) פעמים נריכה להיות נדקה שחרית ובין השמשות:

ומ"ש ומיהו אפילו לא נדקה בכל ה' אלא פ"א ל"ש נדקה ביום הא' של ה'
 או באחרון או בזה מן האמצעיים סגי לא נדקה כל ה' עד היום
 הח' ונדקה ומצאה טהור אין לה אלא יום ח' בלבד וכו' בפרק טענות (סח): תנן
 הוצ' והוצ' שדקו עצמן ביום הא' ומצאו טהור ביום ה' ומצאו טהור ושאר כל
 ה' להם אלא ביום הראשון ויום השני בלבד רבי עקיבא אומר אין להם אלא יום
 וסופן בעינין והכא תחלתן איכא סופן ליכא ואחריון בגמרא לרבי אס לא נדקה ביום הראשון ולא בשאר ימים אלא ביום ה'
 כי נדקה ביום הראשון והוא שהפסיקה בטהרה כלומר שדקה קודם ה' ומצאה טהורה וכתב הר"ש שפסק הרשב"ד
 הלכה כרבי עקיבא ראויה לרבינו וכן הסכים הוא ז"ל וכתב אס דיעבד לא נדקה אלא יום הא' או ביום ה' קרינן דהו נקיים כרבי דאמר תחלתן אף על פי שאין סופן
 וסופן אע"פ שאין תחלתן אבל אס לא נדקה עד יום הח' לא מיקרי סטורין נדקה תוך שבעה בעינין וכתב עוד שאם נדקה עצמה באמצע השבעה ולא נדקה לא
 בתחלתן ולא בסופן כתב הרשב"ד לא שמעתי ומסבירא לקולא והכיוון ראי' לדבר ושהר"ה דהא ראויה והוא ז"ל כתב איני רואה כאלו ספק דמסתבר דעדיין
 האמצע יותר מן הסוף דאיתחזק בטהרה כל הימים שאחר בדיקה וגם הרמב"ם פסק כרבי בפרק ו' מהא"ב וכ"כ הרשב"א ז"ל והיכא דלא נדקה אלא באמצע
 כתב בשם הרשב"ד דמסתברא לקולא וכמו ששינוי בהפסקה הכנה נדה שדקה עצמה ביום ה' שחרית וכו' וכתב אפילו נדקה בשנים לנדתה ומצאה טהור הרי
 היא בחזקת טהרה והר"ה נחלק עליו ואמר דאין ראי' מדקדקת נדה הקלה שאינה נריכה אלא הפרשת טהרה בין השמשות בלבד וזו נריכה שבעה נקיים ובודאי
 דלכאורה ראוין דבריו שאין ללמוד נדקות וזה החמורה מנדקות נדה הקלה אלא שאני חמה למה לא למדוה מנדקות הסוף שהיא הפסיקה בטהרה ולא נדקה
 עד ז' טהורה נדקה באמצע לא כ"ס ומ"מ יש לחוש ולהחמיר ונריכה נדקה בתחלתן או בסופן עכ"ל. וסמ"ג כתב וז"ל הלכה למעשה הוא שהאשה ביום שפסקת
 מלראות תלכש בגדים נקיים מכתמים קודם שיהיה לילה ותתחיל לספור למחרת ז' ימי ספירתה וכו' ז' ימי ספירתה צריך ליקח בגד פשתן נקי ולבן או
 מוך ולהכניס בזהו מיום שפסקתו ומחוייב להפסיק קודם שיהיה לילה ולראות אם ניכר בו שום אדמומית שחרית וערבית ששחר כשעומדת ממתנה וערבית כשהולכת
 לבי' קודם שיהיה לילה ואם שכחה ולא נדקה עצמה כי אס ביום שפסקתו צו לערב ולמחרת שהוא יום ח' של ספירה נדקה עצמה שחרית וערבית ולא נדקה
 עצמה עד יום השביעי כמו כן שחרית וערבית מותרת וטובלת בלילה וטהורה דתנן ז' וזה שדקו עצמן ביום הא' ומצאו טהור ביום ה' ומצאו טהור ושאר הימים
 לא נדקו ר"ל אומר הרי אלו בחזקת טהרה ובפ"ק (ז): טוסק כר"א אבל אס נדקה יום ח' בלבד ולא ביום ה' דזה נחלקו רב ור' חנינא שרב מחיר הואיל
 ונדקה בתחלתו של ז' אע"פ שלא נדקה בסופן ור"ה אומר הואיל ולא נדקה ביום הא' והואיל ולא נדקה ביום ח' אלא ביום ה' וזו חמור כן מחיר סופן אף
 ע"פ שאין תחלתן כלומר שדקה עצמה יום ז' ולא נדקה יום ח' והואיל ולא נדקה ביום ח' אלא ביום ה' וזו חמור כן מחיר סופן אף
 נדקה לנדקה מלכד יום שפסקתו צו נריכה לדוק לערב כדי להפריש בטהרה ואם נדקה עצמה לערב של יום שפסקתו צו כדי להפסיק בטהרה ולמחרת שהוא
 יום ח' לא נדקה וגם ביום ה' לא נדקה עד יום הח' אפילו רב מודה שאינו מעיל כלום שרי אין כאלו לא תחלתן ולא סופן ובספר חפץ פוסק רב ור"ה הלכה כרבינו מ"מ
 מאחר שאין זה פסק מבורר ראוי להחמיר בדבר עכ"ל ומ"מ גמס קצת על מסקנא זו דמ"ג ובס"ת האריך בדבר והעלה כדברי סמ"ג:

כתב האגור בשם התוספות פ"ק דביצה נדקה עצמה יום ח' ויום ז' ומצאה טהורה חשבו ספירה רק שדקה עצמה יום שפסקתו צו לערב והפסיקה בטהרה
 ודוקא יום ז' אצל ליל ז' לא. והגמ"ו בשם סה"ת ובשם רבינו שמהי כתבו כדברי סמ"ג וכיון דכל הני רבנותא מספקא להו אין להקל בדבר שהוא
 ספק איסור כרת: כל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל ה' לא תבדוק בבגד שחור אלא בצמר נקי ורך או בצמר גפן או בצבד פשתן יטן שהוא
 נקי

הפירטה סמוך לערב שרחה דס א'ז
 מ"ש בהנהגת ש"ע דאם נתקלקלה תוך ימי
 תצאה כח אחר צרכו דמפסיקין בטהרה אף
 דמשמע דוקא תוך ימי ספירתה אבל בתחלת
 אע"פ שזו היום גדול אינה מפסקת בטהרה היום
 אף בתחלת ספירתה מפסקת בטהרה אפי' אס
 יום גמור הוא וחרצה זו היא עיקר ההפסקה
 שום דבר לא דם ולא כרס אלא של הפסיקה
 מודה דמפסקת בטהרה לאחר צרכו אפילו עשו
 מהר"י מולין ומסורה כרבי דהג"ה להדיא: **ובבר**
 להיות נדוקת וכו'. הבי משמע מדל"ל פליגי
 (סוף דף ס"ח) אלא היכא דלא נדקה אלא יום
 בחזקת טהרה אבל לכתחלה הכל מודים לר"ע
 ד"ס וכו' התוספות פ"ק דגדה (דף ז' דל"ח רבי
 החיטות וכו' שר' פוסקים: ומ"ש ובספר המצות
 דהכי תנן צפ"ק (דף י"א) ואע"ג דאסיקנא הכס
 לבעלה לא בעיה נדקה ובלעיל בסיון קפ"ו היינו
 היא בחזקת טהרה לבעלה ארל בכפירת ז' נקיים
 בדיקה פעמיים שחרית וערבית שחרית להוציאה
 שלפניו וערבית להוציאה מידי ספק שיהא רחוק
 נריכה נדקה כמו לטהרות לאחר שטבלה: ומ"ש
 עד בתוך ה' כך הוא מסקנת הר"ש בפרק טענות
 (דף ס"ט) והוא דער הראב"ד דהלכה כרבי לגבי רבי
 אצל הכמ"ג כתב כיון דלא נדקה מלראות כרבי חנינא
 דנריכה לנדוק יום ח' ויום ז' אבל אס לא נדקה
 לא עלתה לה בדיקה דתחלתן בלא סופן וסופן בלא
 תחלתן וסופן והכי נקטוין וכ"פ ב"ו וכן נראה
 בל בדיקות אלו וכו'. בפרק כל הוד (דף י"ז) אוקימנא
 הא נמאני דכיתנא ואיבעית אימא הא והא נמאני דכיתנא
 הא

הימים לא נדקו רבי אליעזר אומר הרי אלו בחזקת טהרה רבי יהושע אומר
 ה' בלבד ואיכתיבא הכס ובפ"ק הלכה כר"א ובגמרא (סס) איבעיהו להו זב
 וסופן בעינין והכא תחלתן איכא סופן ליכא או דילמא תחלתן אף ע"פ שאין סופן רב אמר היא תחלתן אע"פ שאין סופן ורבי חנינא אמר תחלתן וסופן בעינין
 והכא תחלתן איכא סופן ליכא ואחריון בגמרא לרבי אס לא נדקה ביום הראשון ולא בשאר ימים אלא ביום ה'
 כי נדקה ביום הראשון והוא שהפסיקה בטהרה כלומר שדקה קודם ה' ומצאה טהורה וכתב הר"ש שפסק הרשב"ד
 הלכה כרבי עקיבא ראויה לרבינו וכן הסכים הוא ז"ל וכתב אס דיעבד לא נדקה אלא יום הא' או ביום ה' קרינן דהו נקיים כרבי דאמר תחלתן אף על פי שאין סופן
 וסופן אע"פ שאין תחלתן אבל אס לא נדקה עד יום הח' לא מיקרי סטורין נדקה תוך שבעה בעינין וכתב עוד שאם נדקה עצמה באמצע השבעה ולא נדקה לא
 בתחלתן ולא בסופן כתב הרשב"ד לא שמעתי ומסבירא לקולא והכיוון ראי' לדבר ושהר"ה דהא ראויה והוא ז"ל כתב איני רואה כאלו ספק דמסתבר דעדיין
 האמצע יותר מן הסוף דאיתחזק בטהרה כל הימים שאחר בדיקה וגם הרמב"ם פסק כרבי בפרק ו' מהא"ב וכ"כ הרשב"א ז"ל והיכא דלא נדקה אלא באמצע
 כתב בשם הרשב"ד דמסתברא לקולא וכמו ששינוי בהפסקה הכנה נדה שדקה עצמה ביום ה' שחרית וכו' וכתב אפילו נדקה בשנים לנדתה ומצאה טהור הרי
 היא בחזקת טהרה והר"ה נחלק עליו ואמר דאין ראי' מדקדקת נדה הקלה שאינה נריכה אלא הפרשת טהרה בין השמשות בלבד וזו נריכה שבעה נקיים ובודאי
 דלכאורה ראוין דבריו שאין ללמוד נדקות וזה החמורה מנדקות נדה הקלה אלא שאני חמה למה לא למדוה מנדקות הסוף שהיא הפסיקה בטהרה ולא נדקה
 עד ז' טהורה נדקה באמצע לא כ"ס ומ"מ יש לחוש ולהחמיר ונריכה נדקה בתחלתן או בסופן עכ"ל. וסמ"ג כתב וז"ל הלכה למעשה הוא שהאשה ביום שפסקת
 מלראות תלכש בגדים נקיים מכתמים קודם שיהיה לילה ותתחיל לספור למחרת ז' ימי ספירתה וכו' ז' ימי ספירתה צריך ליקח בגד פשתן נקי ולבן או
 מוך ולהכניס בזהו מיום שפסקתו ומחוייב להפסיק קודם שיהיה לילה ולראות אם ניכר בו שום אדמומית שחרית וערבית ששחר כשעומדת ממתנה וערבית כשהולכת
 לבי' קודם שיהיה לילה ואם שכחה ולא נדקה עצמה כי אס ביום שפסקתו צו לערב ולמחרת שהוא יום ח' של ספירה נדקה עצמה שחרית וערבית ולא נדקה
 עצמה עד יום השביעי כמו כן שחרית וערבית מותרת וטובלת בלילה וטהורה דתנן ז' וזה שדקו עצמן ביום הא' ומצאו טהור ביום ה' ומצאו טהור ושאר הימים
 לא נדקו ר"ל אומר הרי אלו בחזקת טהרה ובפ"ק (ז): טוסק כר"א אבל אס נדקה יום ח' בלבד ולא ביום ה' דזה נחלקו רב ור' חנינא שרב מחיר הואיל
 ונדקה בתחלתו של ז' אע"פ שלא נדקה בסופן ור"ה אומר הואיל ולא נדקה ביום הא' והואיל ולא נדקה ביום ח' אלא ביום ה' וזו חמור כן מחיר סופן אף
 ע"פ שאין תחלתן כלומר שדקה עצמה יום ז' ולא נדקה יום ח' והואיל ולא נדקה ביום ח' אלא ביום ה' וזו חמור כן מחיר סופן אף
 נדקה לנדקה מלכד יום שפסקתו צו נריכה לדוק לערב כדי להפריש בטהרה ואם נדקה עצמה לערב של יום שפסקתו צו כדי להפסיק בטהרה ולמחרת שהוא
 יום ח' לא נדקה וגם ביום ה' לא נדקה עד יום הח' אפילו רב מודה שאינו מעיל כלום שרי אין כאלו לא תחלתן ולא סופן ובספר חפץ פוסק רב ור"ה הלכה כרבינו מ"מ
 מאחר שאין זה פסק מבורר ראוי להחמיר בדבר עכ"ל ומ"מ גמס קצת על מסקנא זו דמ"ג ובס"ת האריך בדבר והעלה כדברי סמ"ג:

כתב האגור בשם התוספות פ"ק דביצה נדקה עצמה יום ח' ויום ז' ומצאה טהורה חשבו ספירה רק שדקה עצמה יום שפסקתו צו לערב והפסיקה בטהרה
 ודוקא יום ז' אצל ליל ז' לא. והגמ"ו בשם סה"ת ובשם רבינו שמהי כתבו כדברי סמ"ג וכיון דכל הני רבנותא מספקא להו אין להקל בדבר שהוא
 ספק איסור כרת: כל בדיקות אלו בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל ה' לא תבדוק בבגד שחור אלא בצמר נקי ורך או בצמר גפן או בצבד פשתן יטן שהוא
 נקי

פרישה
 השמטות ב"ו וע"ש שכתב עוד מזה ולעד"ל דר"ל שתיא הספקא גם בין השמשות שמה הוא עדיין
 יום והיינו שכתבנו גוף בלחות מים ויהיה שם כל בין השמשות כמ"ס הרשב"א ואין תנא מורין
 ספק ויהיה סבדיקה בודאי קודם לילה ובודאי סמוך ללילה: (ס) ומיום המהרת תתחיל לספור
 ז' נקיים עכ"ל כ"ל והוא בקיצור דיני נדה שלו בסוף מסכת נדה: (אין לה אלא יום ח' בלבד
 דשמח

דרישה
 ממה בתחלת בין השמשות או בסופה הא עכ"פ יום של מחר לא תספור מספק משא"כ כשתבדוק
 בתחילת בין השמשות אף שלא תמצא דם על המוך דלמא עדיין אצו לילה ובעת התחלת לילה
 תראה דם ואין זה הפסק בטהרה ואם תבדוק סוף בין השמשות אז יש לספק אם יהיה נדקה
 פעם מתחילת בין השמשות ולמא ראתה דם ולמא התחלת לילה היה וק"ל: [ב] (או באחד
 מן

הדרושי הגהות
 ה' לספור ז' נקיים עכ"ל כ"ל (עיין פרישה): ו סימן רמ"ה:

יורה דעה הלכות נדה קצו

ב"י

בנוחה דכולם לא נחננו אלא לומר דלמחיה מן המוצר טעמיה עמה לבחוק
 עד מקום שהשמש דש כל מאי דאפשר אכל לא לעיבדא דפשיטא דינא לא יד דניקה
 בשתכנס ויפה לחורין ולסדקין א"ע"פ שלא תכניסו עד מקום שהשמש דש וכדפרישית
 ועדין ריבין אהנו למועדו דמאי שכתבו מהר"א בפנינו סימן ז"ה וגם הכ"י
 האריך בזה שזי אפשר לאשה להכניס
 העד כ"כ בעומק עד המקום שהשמש
 דש א"כ קשה לאיזה צורך כתבו דלמחיה
 צריך שיכניס המוך עד מקום שהשמש דש
 כיון שא"כ להכניסו עד שם ואין לפרש דאף
 ע"פ דניקה זו קשה הוא מכל מקום הוא
 תחת יד האפשר שהרי רפ"ה דינא כתב
 הרמב"ם דשעת גמר ביאה האבר נכנס
 בפרוזדור הוא צורך הרחם ואינו מגיע
 עד ראשו שמצפנים אלא רחוק ממנו מעט
 לפי האצבעות וכתיב עוד שם דכל הנשים
 מיתטמאות צבית החיצון והואיל וינא מבין
 השיניים ה"ז עממה ועד היכן הוא צין
 השיניים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת
 גמר ביאה ובין השיניים עלמו כלמניס .
 ואי איתא לרריך דניקה עד מקום שהשמש

דבר שא"כ לעשות א"כ בלו לירי כתבו מה"ר אירסין וכתיב שם בכיוון ס"ו
 כלשון הזה הא דניקה אשה צו' נקיים עד מקום שהשמש דש כבר שמעתי מדקדוקים
 צוה אך בשאר חוברים לא כתבו רק דניקה יפה לחורין ולסדקין וכיון דא"כ
 לנשים כולי האי אין להחמיר עליהן ביותר והנה לכן לישראל וכו' עכ"ל הרי
 שהרגיש בקושי שיש דניקה בענין זה .
 ומ"ש דבשאר חוברים לא כ"כ אף ע"פ
 שלא היה לו לכחוש כך פתס מאחר
 שהר"ש והגמ"י כ"כ מ"מ נראה דשענה
 קצת היא שהרי סמ"ג וסמ"ק וסמ"ת
 והרמב"ן בהלכותיו כתבו שתכניסו בעומק
 לחורין ולסדקין ע"כ ולא נמנו שיעור
 לעומק הוה וגם הר"ש בה"ל נדה בקורר
 כתב ומכניסו בלחוף מקום לחורין
 ולסדקין ע"כ וכך הם דברי הרשב"א
 בת"ה ולא נמנו בגול עד איוה מקום
 שתכניסו ולא כן יש עוד לומר שח"ס
 הר"ש צדק מינוקת עד מקום שהשמש
 דש לאו דוקא אלא לומר שתכניסו בעומה
 כל מה שתוכל ולא לסיגי לה שתכניסו
 מעט דאם איתא דעד מקום שהשמש דש

סמוך

בעיני דוקא לא הוה שתיק מיניה בהלכות נדה אע"ג דאיכא למימר דכלל לחורין
 ולסדקין הוא מ"מ אם איתא דיש עיבד דבר לא הוה סתם אלא סתמוי אלא
 צדקה הוה מפרש אותו כמו שפירשו בפרק תינוקת אכל מ"ש והנה לכן לישראל
 וכו' אם נחכוון על מה שזמרו (פסחים טו .) הנה לכן לישראל אם אינן נביאים
 הן בני נביאים בעל נפש נמי יכול לסמוך על ההיבורים שלא כתבו דניקה תהיה
 עד מקום שהשמש דש אכל אם נחכוון על מה שזמרו (שבת קמ"ה) הנה לכן
 לישראל מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזיזין א"כ בעל נפש צריך לומר ומ"מ
 דברי רבי' ירוחם נראה שעכ"פ צריך לבדוק עד מקום שהשמש דש ואם לא עשה
 כן לא עלתה לה ענינה . ויש לשאול למצרכין לבדוק עד מקום שהשמש מגיע
 מנין להם כן ואין לומר שלמדו מן מ"מ הרמב"ם פ"ד מה"א"ג נבי דניקה אשה
 הרואה דם ממחת תמימם שצריכה להכניס המכחול עד צורך הרחם דהיינו מקום
 שהשמש דש דאי מחא לא איריא דשאני התם שאנו חוששין שמה מחמת פגיעת
 השמש בצורך הרחם בל הדם מן המקור ולפיכך אנו צריכין שהמכחול יכנס עד
 שם ואם מלא לכן נודע שהדם שהיה רואה בשעת תמימם אינו מפגיעת האבר
 בצורך הרחם אלא מן הצדדין הוא בל וטהורה ואין זה ענין לבדיקה דהכא ואפשר
 שטעמם משום דכיון דק"ל דנשים מטמאות ביציאת הדם לבית החיצון אף על פי
 שעדיין לא יצא לחוץ כמו שכתבנו בסיומן ק"ג צריך לבדוק כל בית החיצון ועד
 מקום שהשמש דש הוא בית החיצון ומפני כך צריך לבדוק עד שם ואע"פ שכתב
 הרמב"ם בפ"ה מה"א"ג ששעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד
 ראשו שמצפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ע"כ דלפ"ו אפילו הכניס
 העד עד מקום שהשמש דש עדין לא יצאו ידי חובת דניקה הפרוזדור כולו ו"ל
 דבכירה ליה דמאי דאפשר למיבדק צבית החיצון דקיינן אי נמי שאינן סוברים
 צוה הרמב"ם דהא בפרק ינא דוסן (דף מא' :) בעו הי יתיר צית החיצון
 במחניתה תמא מקום שהשמש דש והרמב"ם מפרש דעד מקום שהשמש דש הוא
 בית החיצון אכל עדין נשאר צבית החיצון קצת לגד פנים וחס מפרשים שם
 נגמר הבית החיצון . והל"ל לבעל נפש דכיון דהר"ש ורבינו ירוחם והגהות מיימוני
 הצריכו שהדניקה תהיה בענין זה שישא את כולם ויזוה צביתו דדניקה שבדקת
 בהפסקה ובדיקה א' מצדקות שבתוך ה' תהיה בענין שיגיע עד מקום שהשמש
 דש ואחר הדניקות אף אם לא יגיע שם לית לן בה שמאחר שרוב הכוסקים פשיטא
 לכו דהלכה כרב סגי ליה בדניקה אחת מתוך ז' אע"פ שלכתחלה הצריכו לבדוק
 בכל יום לענין דניקה בענין זה שהוא דבר קשה וגם כי רוב הכוסקים אין
 מצריכים לבדוק בענין זה דיינו לעשות כדברי המצריכים לבדוק בענין זה בדניקות
 המוכרחים שהם דניקות יום ההפסקה ובדיקה א' בתוך ז' או בתחלתן או בסופן או
 באמצען ואע"פ שקצת פוסקים סוברים שצריכה לבדוק בכל יום הלא הם סמ"ג
 וסמ"ת והם לא הצריכו להכניס עד מקום שהשמש דש הלכך בדניקות ששעה
 בשעת הימים כמו שרגילות שאינן מגיעות עד מקום שהשמש דש סגי לדברי הכל
 ומעטם זה אע"פ שסמ"ג וסמ"ת והמרדכי בשם הרוקח מצריכים לבדוק פעמים
 ביום נראה דבדניקה זו הקשה סגי בפעם אחת שצדוק צוים שהיא צדקת צו
 והפעם השנית תהיה בשאר דניקות שהרי המצריכים לבדוק פעמים צוים לא הצריכו
 דניקה עד מקום שהשמש דש הלכך בהכי סגי לכ"ע ואחמס נ"ל שצריך לייחד יום

דבר שא"כ לעשות א"כ בלו לירי כתבו מה"ר אירסין וכתיב שם בכיוון ס"ו
 כלשון הזה הא דניקה אשה צו' נקיים עד מקום שהשמש דש כבר שמעתי מדקדוקים
 צוה אך בשאר חוברים לא כתבו רק דניקה יפה לחורין ולסדקין וכיון דא"כ
 לנשים כולי האי אין להחמיר עליהן ביותר והנה לכן לישראל וכו' עכ"ל הרי
 שהרגיש בקושי שיש דניקה בענין זה .
 ומ"ש דבשאר חוברים לא כ"כ אף ע"פ
 שלא היה לו לכחוש כך פתס מאחר
 שהר"ש והגמ"י כ"כ מ"מ נראה דשענה
 קצת היא שהרי סמ"ג וסמ"ק וסמ"ת
 והרמב"ן בהלכותיו כתבו שתכניסו בעומק
 לחורין ולסדקין ע"כ ולא נמנו שיעור
 לעומק הוה וגם הר"ש בה"ל נדה בקורר
 כתב ומכניסו בלחוף מקום לחורין
 ולסדקין ע"כ וכך הם דברי הרשב"א
 בת"ה ולא נמנו בגול עד איוה מקום
 שתכניסו ולא כן יש עוד לומר שח"ס
 הר"ש צדק מינוקת עד מקום שהשמש
 דש לאו דוקא אלא לומר שתכניסו בעומה
 כל מה שתוכל ולא לסיגי לה שתכניסו
 מעט דאם איתא דעד מקום שהשמש דש

הסומא

הנשים שאין להם ומה קבוע דחששות ליום שלשים : האשה שמרבה לבדוק
 וכו' ר"פ כל היר המרבה לבדוק צניס החששות ומכתב רבינו דלא
 מיבעיא צניס ספירתה אלא אפילו צניסם שלא ראתה בהן דהיינו לאחר ענינה צין
 וסת לוסת שצדוקן וימים לא ראתה מעולם בהם אפ"ה אם צדקת בהן הרי זו
 משוכנת וכו' וזהו שאמר אחר זה ישנה ולא צדקה וכו' דכיון שהיא בחזקת טהורה
 אפ"י ישנה ולא צדקה וכו' . הרי זו לעולם בחזקת טהורה והוא משנה ס"פ בנות
 כותים . וזה שאמר חזן מאחר חזן הקבוע כלומר חזן מהגיבוע שעת וסתה ולא
 צדקה ה"ו עממה עד שצדוק ותמא טהורה כמו שכתבנו לעיל סימן קפ"ט וכן
 כשאין לה וסת אטורה לאחר ל' יום לראייתה עד שצדוק ותמא טהורה דיום ל'
 נמי שאין לה וסת חשיב כוסת קבוע כדלעיל בכיוון קפ"ד : כל ספירת ה' צריך
 שיהא רצופין וכו' . בפרק בנות כותים (דף ל"ג) ואחר טהרה אחר אחר לכולם
 שלא תהא עוממה תפסקת צניסיה והכי איתא בפרק תינוקת (דף ס"ו) ומ"ש שם
 ראתה צו' סמוך לשקיעת החמה לא צ"ה שהוא ספק יום סותרת כל המניין וכו'
 נראה

א' בתוך ה' כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שחזע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין וכו'
 מלבדו בענין זה והיו לפניה ימים הרבה לתשלומין בעודה חוד ז' : בת"ב הרשב"א הקצר אור היום יפה לבדיקה שכן של בית מונבין אין צדקין מטמאין אלא צוים
 ומזכירין אותן לשבח ע"כ וכתיבו רבינו ירוחם ז"ל הריהו של בית מונבין
 עמה ומראה להנחתה הטובה והחשש שאינה לא שומעת ולא מדברת וכו' ושטרפה דעתה מחמת חולי וכו' בפרק כל היר (דף יג :) תן החרשת והטובה והסומא ושטרפה
 דעתה לא יש לכן פקחות מתקנות אותן וכן אובלות בתרומה ובגמרא (סו) חרשת אויבי תצדוק נפשה דתניא אמר רבי חרשת היתה בשכנותיו לא דיה שזדקת לעלמה
 אלא שתכרתייה וראותה לה התם במדברת ואינה שומעת הכא בצניסיה מדברת ואינה שומעת דה"ה שומעת ואינה מדברת כפקחות וכו' מדברי ה"ה
 בפ"ה וגם מדברי רבינו נראה כן ואמאי דתנן סומא פריך אויבי תצדוק נפשה ותמוי לחצירתה א"ר בר מנינא סומא אינה משנה ואמאי דתנן ושטרפה דעתה פריך היינו
 טובה ומשני שטרפה דעתה מחמת חולי : ומ"ש הוקבע לכן וסת הרי הן כשאר כל הנשים כ"כ הרמב"ן בהלכותיו ופשוט הוא : ומ"ש לא הוקבע לכן חששות מל' יום לל' יום
 וכו' ג' כתב הרמב"ן שם ופשוט שזו משפט כל הנשים כמ"ש סימן קפ"ט : האשה שמרבה לבדוק צין צניס ספירתה צין צניסם שלא ראתה בהם כלומר שלא ראתה
 מעולם בהם ה"ו משוכנת וכו' פשוט במשנה דפ"ב נדה (שם) . כל היר המרבה לבדוק צניסם משוכנת : ומ"ש ישנה ולא צדקה צין באונס צין צדוקן ה"ו בחזקת טהורה
 חזן מאחר וסת הקבוע משנה כס"פ בנות כותים (לט) : ישנה לא ולא צדקה שגגה נאנסה הוודה ולא צדקה טהורה הגיע שעת וסתה ולא צדקה ה"ו עממה פירוט עממה

א' בתוך ה' כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שחזע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין וכו'
 מלבדו בענין זה והיו לפניה ימים הרבה לתשלומין בעודה חוד ז' : בת"ב הרשב"א הקצר אור היום יפה לבדיקה שכן של בית מונבין אין צדקין מטמאין אלא צוים
 ומזכירין אותן לשבח ע"כ וכתיבו רבינו ירוחם ז"ל הריהו של בית מונבין
 עמה ומראה להנחתה הטובה והחשש שאינה לא שומעת ולא מדברת וכו' ושטרפה דעתה מחמת חולי וכו' בפרק כל היר (דף יג :) תן החרשת והטובה והסומא ושטרפה
 דעתה לא יש לכן פקחות מתקנות אותן וכן אובלות בתרומה ובגמרא (סו) חרשת אויבי תצדוק נפשה דתניא אמר רבי חרשת היתה בשכנותיו לא דיה שזדקת לעלמה
 אלא שתכרתייה וראותה לה התם במדברת ואינה שומעת הכא בצניסיה מדברת ואינה שומעת דה"ה שומעת ואינה מדברת כפקחות וכו' מדברי ה"ה
 בפ"ה וגם מדברי רבינו נראה כן ואמאי דתנן סומא פריך אויבי תצדוק נפשה ותמוי לחצירתה א"ר בר מנינא סומא אינה משנה ואמאי דתנן ושטרפה דעתה פריך היינו
 טובה ומשני שטרפה דעתה מחמת חולי : ומ"ש הוקבע לכן וסת הרי הן כשאר כל הנשים כ"כ הרמב"ן בהלכותיו ופשוט הוא : ומ"ש לא הוקבע לכן חששות מל' יום לל' יום
 וכו' ג' כתב הרמב"ן שם ופשוט שזו משפט כל הנשים כמ"ש סימן קפ"ט : האשה שמרבה לבדוק צין צניס ספירתה צין צניסם שלא ראתה בהם כלומר שלא ראתה
 מעולם בהם ה"ו משוכנת וכו' פשוט במשנה דפ"ב נדה (שם) . כל היר המרבה לבדוק צניסם משוכנת : ומ"ש ישנה ולא צדקה צין באונס צין צדוקן ה"ו בחזקת טהורה
 חזן מאחר וסת הקבוע משנה כס"פ בנות כותים (לט) : ישנה לא ולא צדקה שגגה נאנסה הוודה ולא צדקה טהורה הגיע שעת וסתה ולא צדקה ה"ו עממה פירוט עממה

כך ספירת ה' צריך שיהיו רצופין שלא עתה ראיית דם צניסיה שחפלו וכו' פשוט בפרק בנות כותים (דף לו) : ובפרק

כך ספירת ה' צריך שיהיו רצופין שלא עתה ראיית דם צניסיה שחפלו וכו' פשוט בפרק בנות כותים (דף לו) : ובפרק

דרכי בשה קצו (א) במדבריה ה"ה דף ס"ב ע"ג וזו ספירת חוד ז' ימים נקיים סתמיהא נג' ימים ואילך הבתמים טהורים אם יש כמה לתלות בטובה או בהבורה או בציפור ואינה סותרת אבל

פרישה

דשאל ראתה בנתיים וסתו ספירתה הראשונה וצניסה לספר מהדש דניקה חוד ז' בעיני עכ"ה :
 (ו) לא שומעת ולא מדברת כו' הא צדק מדה מינייהו וינה כפקותין צו' : (ז) ושטרפה דעתה
 מחמת חולי אכל טרפה מחמת עמה היינו שוטט גמרא : (ח) לא הוקבע לכן כי שלא ראו
 אלא פ"ה או צו' : (ט) חוששת מל' יום לל' יום ובידקת פ"י פקחות אכל א"כ לששט ולבדוק
 צוים שהלכה שראתה פ"ה או צו' וצוים שהודע דכח כתב לעיל בס"מ קפ"ד בשם הרשב"א
 דכל זמן דאין קבוע וסת גב"פ א"כ לבדוק וכו' כיון קפ"ט אכל מ"מ צריך לפרוש ממנה כל
 העונה של יום הלכה יום הסודש אפ"י לא ראתה אלא פ"ה כמ"ש לעיל בסיומן קפ"ד אלא שרבינו
 לא חייבי הכא אלא לענין דניקה דאף אם עברה עונתה וסת הקבוע אי מ"ל יום לל' יום ולא
 הרגיבה אטורה לבעלה עד שתצדוק משא"כ בשעת שאין לה וסת קבוע וכמ"ש לעיל בסיומן קפ"ד
 ור"ם קפ"ט : (עין צניסיה שלא ראתה כלומר שלא ראתה מעולם חזן מלמני בעלה לפני תשמיש
 שלא וסא לנו עוקמו כמ"ש בסיומן קפ"ט פכ"ה) : (י) ישנה ולא צדקה ה"ו בחזקת טהורה נראה

לכתמיר כרבי שמואל ע"כ: והיבא
 וכו' וכי' נפ' תינוקת (ס) חתקין
 רב ארי' זכור למטב' תמינה מוש' אריות' רב אחא זר עקב כפסוק
 משום גנבי רב יהודה כפומבדיתא משום כינה רבא כמחור' משום אבולאי פירוש
 שוערי העיר שהיו סוגרים הדלתות כתיבת
 הלילה: כתב האגור פסק מה"ר שלמה
 אופן נשים שטובלות ביום צריכות להסתיר
 עבילתן מצעליהן שלא ישמשו עמה ביום
 ויבואו לידי ספק דאורייתא ע"כ ואינו
 יודע מהי קהמרא דהא דיון דיתגן ז'
 נקיים ואם טובלות ביום מפני האונס
 ביום השמיני טובלות א"ל לכן לבה לידי
 ספיקא דאורייתא וע"כ צ"ל טובלות ביום
 ז' קאהר וכך ה"ל לכתוב אם עברה
 ועבלה בז' א"ע"ס עלתה לה עבילה צריכה
 להסתירה מצעלה וכו' ומיהו איפשר דאפי'
 בטובלת בשמיני קאהר שצריכה להסתיר
 עבילתה וכו' משום דטובלות בז' היה
 איפשר לבה לידי ספיקא דאורייתא ואם
 זאת היתה כוונתו חומרא יתירה היא:

ומ"ש רבינו אב"ל בז' לא תטבול מצעי'
 אמרוהי אע"ג דה"ל אונס לא תיקון למיטב
 ומ"ש ואם עברה וטבלה ביום שמיני בלא
 הרשב"א דלד"ה דיעבד עלתה לה עבילה
 כינה וכו' רבי' וירוש' שהכל מודים שאלו
 יראה לעלה לה עבילה: עברה
 המורים שהורו שלא עלתה לה עבילה
 ה' יש מגדולי המורים שהורו שלא עלתה
 שטבילתה עבילה ד'ת ואין טבילתה אלא
 כתיבתי לעיל לשנו' ב"ה הארוך ומשמע
 משבחא ואליבא דמה שבכר הר"א צפי'
 כי מדברי רב אחא אין ראייה שהורו
 דאורייתא קאהר שאלו הרחוקים א' מונה
 מונה ז' ימים וימי הרחוקה מן המינין
 ז' פשיעה ללא עלתה לה עבילה דאכתיו
 דמשויקן לכולי נשי ספק זנות ומצריקין
 שהרי זנה גמורה טובלת מן התורה
 עבילה ומיהו מדברי הגמיו' נראה שהיו
 כתיבתה דאף בזמן הזה איירי ומ"ה
 צפי"א ביום רחוקה להקל ונתן טעם
 הוא הרי צום ואם לא היה וכו' ויותר
 לספור אלא ז' ימים בין המינים בין
 וכן פי' הרמב"ן ורבי' שמחה ללא כשאלת
 הורה להחמיר והצריכה עבילה אחרת
 וטבלה בז' ביום ז' דלא עלתה לה עבילה
 וכן עיקר עכ"ל וכ"פ הרמב"ם צפי"א
 אע"פ שהן ספק אם עבילה בהן כאלו
 כן לכתחילה שמה יבא לבעול בז' אחר
 וזה ודאי ה"ו עלתה לה עבילה ע"כ
 ועיקר (ו) ע"כ והר"ן כתב צפ"ב דשבעות
 ומיהו בשמיני כיון דלא מיתסר אלא
 הראב"ד ז"ל אב"ל הרמב"ן והרשב"א ז"ל
 עכ"ל ויש לתמוה עמ"ס בשם הראב"ד
 מן המתירים לטבול בז' אפילו לכתחילה
 והראב"ד לטובל:

הטבילה לביתה (ו) ונמצא שטבילה ביום
 שיראה לטבול לבילה מחמת צינה או
 שסוגרים שער העיר (ז) ויכולה לטבול
 תטבול מבעוד יום אע"ג דאיבא אונס
 בלא אונס עלתה לה טבילה עברה וטבלה
 יש מגדולי המורים שהורו שלא עלתה
 להקל אחר שטבילתה דבר תורה ונראה
קצח (ח) צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת (צ) לפיכך
 צריך שלא יהא עליה שום דבר החוצץ
 ואפי' כל שהוא אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפי'
 אם

דאי טובלות בז' ביום הא' ודאי לליכא מאן
 דאפי' לכתחילה שרי משום כינה כ"ש
 וכדכתב הרשב"א וה"ר ירושם ומבואר
 דהצריך לטבול פעם שנייה אלא בע"כ
 ולא ברשיעי עסקין אלא מיירי כגון
 יכולות לטבול כגון שהא' יום איד עכ"ס
 לטבול ביום אב"ל לא בליילה מפני
 דעלתה לה עבילה אף לא תשמע עד
 להסתיר טבילתה מצעלה שלא ישמשו
 תראה ביום ז' אחר התשמש ותהא
 כתייבש מה שהיה קשה לצי". וכך
 דראב"ה ומהר"ם בטבלה ביום ז' הוא
 תסמיר טבילתה משום לא פלוג דשמע
 עמה ביום ויבואו לידי ספק דאורייתא
 יתורה היא וכו"כ בהגהות ש"ע דאף
 עבילתה מצעלה עד הלילה: עברה
 לדין דספק זנות וספק נדות
 נדה היא ואין לנו להקל ז"ל דאע"ג
 דמאחר שספרה ז' נקיים חוץ מיום
 סוף הא' ז' הוא יום ח' לנדה כדפרישית
 דיון וכו' וכ"פ בש"ע. מיהו צפי"א
 עלתה לה עבילה אלא מחמת טעם
 ובגהה ש"ד ע"ג מהר"ם וכדפרי' והכי
קצח צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת וכו'.
 ויזיף לה מדכתיב כי אם רחץ בשרו
 וטהר יכול יהא מרחץ אבר אבר.
 מה ביאת שמשו כולו כאחת אף ביאת
 רמ"ח דמללא כתיב וטמא עד הערב
 ימש נלמד לכל הרחיקות שבזרה
 אין עבילה מוצלת אלא בחוכמה
 צריך וכו'. כלומר השתא נישא
 עבילה ואחרי לא תהא מעברת אותו
 אוחו אבר אלא השתא לצריכה
 ביאת השמש נישא. ואפי' כל שהוא
 ס"ו ח"ר יצחק דבר תורה (כלומר הל"ת)
 חכמים על מיעוטו ומקפיד אטו רובו
 המקפיד אטו מיעוטו ואינו מקפיד
 דרך בני אדם וכו' נראה דרבותא
 אדם מקפידים בטלה דעתה אלא כל
 אינן מקפידות דחוצץ דצריכה תליא
 דמקפדת חוצץ לעולם אע"פ דרוב
 תינות ומבואר ז"ל ודע שרי רובו
 ז"ל להקפיד והיא אינה מקפדת
 ענין חוצץ ד"ת דהא סתמא קאהר
 חכמים מיעוטו ומקפיד עליו ככל
 ז"ל דמספקא ליה ותו דבדברי הרמב"ם
 ונדברי הרשב"א נמי ליכא ספק דמ"ש
 דאפי' היא אינה מקפדת אלא רוב
 שרוב נשים אינן מקפידין. והכי
 שתחת הציפורין ע"ס. גס בדברי
 ומקפיד בכל ענין חוצץ ד"ת בין
 אע"פ שהוא אינו מקפיד גמורו ומקפיד
 הכה נמי מיעוטו ומקפיד דגורו
 חכמים ככל ענין גורו משום רובו
 ומקפיד בכל ענין גורו משום רובו
 ומקפיד כדפרישית כ"ל:

אם
 דאי טובלות בז' ביום הא' ודאי לליכא מאן
 דאפי' לכתחילה שרי משום כינה כ"ש
 וכדכתב הרשב"א וה"ר ירושם ומבואר
 דהצריך לטבול פעם שנייה אלא בע"כ
 ולא ברשיעי עסקין אלא מיירי כגון
 יכולות לטבול כגון שהא' יום איד עכ"ס
 לטבול ביום אב"ל לא בליילה מפני
 דעלתה לה עבילה אף לא תשמע עד
 להסתיר טבילתה מצעלה שלא ישמשו
 תראה ביום ז' אחר התשמש ותהא
 כתייבש מה שהיה קשה לצי". וכך
 דראב"ה ומהר"ם בטבלה ביום ז' הוא
 תסמיר טבילתה משום לא פלוג דשמע
 עמה ביום ויבואו לידי ספק דאורייתא
 יתורה היא וכו"כ בהגהות ש"ע דאף
 עבילתה מצעלה עד הלילה: עברה
 לדין דספק זנות וספק נדות
 נדה היא ואין לנו להקל ז"ל דאע"ג
 דמאחר שספרה ז' נקיים חוץ מיום
 סוף הא' ז' הוא יום ח' לנדה כדפרישית
 דיון וכו' וכ"פ בש"ע. מיהו צפי"א
 עלתה לה עבילה אלא מחמת טעם
 ובגהה ש"ד ע"ג מהר"ם וכדפרי' והכי
קצח צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת וכו'.
 ויזיף לה מדכתיב כי אם רחץ בשרו
 וטהר יכול יהא מרחץ אבר אבר.
 מה ביאת שמשו כולו כאחת אף ביאת
 רמ"ח דמללא כתיב וטמא עד הערב
 ימש נלמד לכל הרחיקות שבזרה
 אין עבילה מוצלת אלא בחוכמה
 צריך וכו'. כלומר השתא נישא
 עבילה ואחרי לא תהא מעברת אותו
 אוחו אבר אלא השתא לצריכה
 ביאת השמש נישא. ואפי' כל שהוא
 ס"ו ח"ר יצחק דבר תורה (כלומר הל"ת)
 חכמים על מיעוטו ומקפיד אטו רובו
 המקפיד אטו מיעוטו ואינו מקפיד
 דרך בני אדם וכו' נראה דרבותא
 אדם מקפידים בטלה דעתה אלא כל
 אינן מקפידות דחוצץ דצריכה תליא
 דמקפדת חוצץ לעולם אע"פ דרוב
 תינות ומבואר ז"ל ודע שרי רובו
 ז"ל להקפיד והיא אינה מקפדת
 ענין חוצץ ד"ת דהא סתמא קאהר
 חכמים מיעוטו ומקפיד עליו ככל
 ז"ל דמספקא ליה ותו דבדברי הרמב"ם
 ונדברי הרשב"א נמי ליכא ספק דמ"ש
 דאפי' היא אינה מקפדת אלא רוב
 שרוב נשים אינן מקפידין. והכי
 שתחת הציפורין ע"ס. גס בדברי
 ומקפיד בכל ענין חוצץ ד"ת בין
 אע"פ שהוא אינו מקפיד גמורו ומקפיד
 הכה נמי מיעוטו ומקפיד דגורו
 חכמים ככל ענין גורו משום רובו
 ומקפיד בכל ענין גורו משום רובו
 ומקפיד כדפרישית כ"ל:

דרכי משה
 החוזה אב"ל אם הטבילה אירע לאחר הנישואין
 שטבילה באונס רב אמר שהורה רבי יוחנן
 הרמב"ם ובשם הר"ן להקל ובשם הרשב"א
 שמרגישין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי
 ראוים עכ"ל:

פרישה
 וכן קאהר אפי' דמסקת נתינתן לכל הנשים
 לטבול ביום: (עד שפסק ביום השמינה כו'
 כ"כ אב"ל בשבועי אסור לעשות כן דגזירה
 ונמצא שטבילה ביום שירוש' והיא אינה
 גס מסמור טבילה מצעלה עד הלילה כ"כ
 דבר תורה ואין באיסור טבילתה אלא
 משע ריחוק ונראה ד"ל וזה אלא (ובכתבי
 רש"י שניתי

דרכי משה
 החוזה אב"ל אם הטבילה אירע לאחר הנישואין
 שטבילה באונס רב אמר שהורה רבי יוחנן
 הרמב"ם ובשם הר"ן להקל ובשם הרשב"א
 שמרגישין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי
 ראוים עכ"ל:

פרישה
 וכן קאהר אפי' דמסקת נתינתן לכל הנשים
 לטבול ביום: (עד שפסק ביום השמינה כו'
 כ"כ אב"ל בשבועי אסור לעשות כן דגזירה
 ונמצא שטבילה ביום שירוש' והיא אינה
 גס מסמור טבילה מצעלה עד הלילה כ"כ
 דבר תורה ואין באיסור טבילתה אלא
 משע ריחוק ונראה ד"ל וזה אלא (ובכתבי
 רש"י שניתי

והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל
 שמהן יושבין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי בספר
 ראוים עכ"ל:

והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל
 שמהן יושבין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי בספר
 ראוים עכ"ל:

והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל
 שמהן יושבין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי בספר
 ראוים עכ"ל:

והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל
 שמהן יושבין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי בספר
 ראוים עכ"ל:

והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל
 שמהן יושבין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי בספר
 ראוים עכ"ל:

והוא שם בהג"א יושבי צריפין כיושבי קברים ועל
 שמהן יושבין זה בזה בטבילה ונראה דבשביל
 יפגע בה עכו"ם או חויר או כלבים כי בספר
 ראוים עכ"ל:

יורה דעה הלכות מביאה קצה

וב"ש ואם הוא הופך רוב הגוף וכו' נראה שרבי דקדק לבאר דלא כפי' רש"י שפי' רובו ומקפיד בשער ומשמע אבל נכשרו אפי' מיעוטו שאינו מקפיד חוץ ליתא אלא בגופו נמי אינו חוץ באינו מקפיד אלא בחופה רוב הגוף. וכ"כ החוס' בעירובין בשם ר"ת והכמ"ג בעשה רמ"ה ע"ש רבינו חננאל :

ואלו

הדברים שחולצין חוטי צמר ופשתן ורצועין שזכרין בהן השער בראש וכו' כלומר או חוטי צמר או פשתן או רצועות וכו' והוא משנה ומסקנא דגמ' ריש במה אשה וכפי פי' החוס' לשם בדבור ראשון וכ"כ הרא"ש לשם דמירוי בחולצין שזכרין בהן השער וכל השערות נכרכין בחוטין שמסניב דבאלו איכא לחלק בין חוטי צמר או פשתן לחולצין ובין חוטי שער דאין חולצין וכן בין מעשה גדיל למעשה אריג אבל בחוטין שקולעת בהן

שערה לעולם חולצין אפילו בחוטי שער ומעשה אריג ודלא כפי' רש"י שפי' דמירוי בחוטין שקולעת בהן שערה וכפי' מ"מ קי"ז רבי' במה שלא כתב דכרכוין על השער מועיל רפיון אבל אם הם בחוף הקליעה אינו מועיל רפיון עכ"ל. ואפשר דכיון דביתא ק"ט כתב דאין טבילה אלא חופפת שער ראשית במסרק השתא ממילא שמעינן דלא היו שערות ראשית קלועין דלריכה להחיים מקליעתם ולחפץ במסרק והיכא דכבר חפפה שערותיה במסרק אלא שזכרין מסניב בחוטין דמועיל כשתרפה אותם נמי שמעינן לה מהך דהשירין והנזמים וכו' דלא הם רטויים אינן חולצין : ופי"ש או אם הם בשאר מקום שנגוף וכו' הכי משמע להדיא ריש במה אשה דלא אחא רב הוגא למעטו אלא חוטין הקשורין סביב צוארה שאינן חולצין לפי שאין אשה חונקת את עצמה להדק חוטין בצוארה וקושרתן בריוח שיהיו רכין אלמא דבשאר מקום שנגוף דלא שייך בהו טעמא דאין אשה חונקת ומדקדקה לחוטין חולצין : ופי"ש וקטלה וכו' ה"א התם דדוקא חוטין שצואר אין אשה חונקת אבל קטלה מהדקת דאשה חונקת את עצמה דניחא לה כדו שתרפה כבעלת

אם אינה מקפדת עליו עתה או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם (א) כיון שדרך רוב בני האדם להקפיד בכך הוציף ואם הוא חופה רוב הגוף אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך הוציף ואילו הדברים שהוציף חוטי צמר ופשתן ורצועין (ב) שזכרין בהן השער בראש (ג) או אם הם בשאר מקום בנוף חוץ מהחוטין שסביב הצואר שאותן אינן הוציף לפי שאינן מהודקין (ד) וקטלה שהסביב הצואר הוציפת והא דחוטי צמר ופשתן חולצין דוקא כשהן מעשה גדיל שהם

שנקשר נימא נימא לנדב חוץ : **וב"ש** דאפי' אינה מקפדת עליו עתה בשעת טבילה כיון שדרך ב"ה לפעמים טינות בשם הראש"ד וכ"כ הר"ן בפ"ג דשבוטות בשמו : ופי"ש או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך ב"ה להקפיד בכך חוץ כלומר דבעלת דעתה אלא כל אדם דל"כ נמת דנריך לשיעורין וכן פסק הרשב"א בת"ה שכל שרובן מקפדות חוץ אפי' נמי שאינה מקפדת ע"כ וכ"כ רבי' ירוחם וכתמוז מה שיש לספק בסברת הרמב"ם בזה. והיכא דרובן אינן מקפדות וזו מקפדת מספקא ל' ונראה דהוא פלוגתא דהרמב"ם והרשב"א שהרמב"ם כתב בפ"ג מהל' מקואות שער א' שנקשרה חולצת והוא שיהא מקפיד עליה ע"כ והדבר ידוע שאין דרך העולם להקפיד בקשירת שער אחת ואפי"ה כתב דלא זו מקפדת חוץ וכ"כ שהוא דעת רבינו שכתב גבי צוארה וצקת שתחת הציפורן ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד בכך הילכך נמי שאינו מקפיד חוץ חוץ עכ"ל משמע מדבריו בהרי"ט שמי שמקפיד עליו חוץ ואפי"ה שדרך ב"ה שלא להקפיד בכך אבל מדבריו הרשב"א אינו נראה כן שכתב בת"ה היו שערות ראשית קשורות זו בזו אם הן קשורות אחת אל אחת ויש בה הרכה קשורים כן עד שדרך האשה להקפיד בכך הרי אלו חולצין ע"כ. הרי שתלה הדבר בדרך האשה להקפיד ולא תלה הדבר בקפידותה של זו ובדברי הרמב"ם שכתבתי יש לדון דמשמע דלא תלה הדבר אלא בקפידותה של זו אבל אם אינה מקפדת אפי"ה שדרך שאר נשים להקפיד לא חייב דבאר דידה אוליגן בין להקפיד בין להחמיר ושלא כדברי הרשב"א ורבי' ירוחם שכתבתי בסומו ופי"ש :

ואלו

הדברים שחולצין חוטי צמר ופשתן ורצועות שזכרין בהן השער בראש משנה פ"ט דמקואות אלו חולצין בראש חוטי צמר וחוטין פשתן ורצועות שבראשי הבנות ובר"ם במה אשה (נו') תן לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועה שבראשה ולא חטובל בהן עד שתפרס ופי' רש"י בחוטין שנקליעת שער והחוס' והרא"ש הקשו על דבריו ופירשו דלא בשבס בקליעת שער מיירי אלא בחוטין הנותנים על שערות ראשם וכתב הרא"ש וכן מוכח לישנא דמתני' דקתי ולא חטובל בהם עד שתפרס ובחוטין של שערותיה מועיל בהן רפיון שלא יהיו מהודקין על ראשה אבל בחוטין שבתוך קליעתיה אין מועיל בהן רפיון כ"כ כיון דאין המים נכנסים בתוך הקליעה עד שחטור אותו לגמרי עכ"ל ורבי' כתב שזכרין בהם השער בראש אלא כפי' החוס' והרא"ש לומר שאפי"ה שאינן בקליעות השער אלא כרכוין עליו בלבד חולצין ומ"מ קי"ז במה שלא כתב דכרכוין על השער מועיל רפיון אבל אם הם בחוף הקליעה אינו מועיל רפיון (ג) :

כתב

הרא"ש בפרק טינות חוטי צמר וחוטין פשתן לא היו מיעוטו שאינו מקפיד לפי שמקפדת להסירו בשעת חפיפה וכיון דאיכא וימנא דמקפדת חוץ לעולם : ופי"ש או אם הם בשאר מקום בנוף חוץ מהחוטין שסביב הצואר שם בר"ם במה אשה (נו') מייתי מתני' דאלו חולצין בחדם חוטי צמר וכו' וקאמר עלה אמר רב הוגא וכו' דבראשי הבנות שנינו כלומר לא תימא דבראשי הבנות דקתי מתניתין ארצועות לחודיהו קאי אלא לחוטין נמי קאי מתקיף לה רב יוסף למעוטי מאי אילימא למעוטי דצואר ודמאי אילימא למעוטי דצמר השתא רך ע"ג קשה חוץ רך ע"ג רך מיבעיא ואלא למעוטי דחוטי פשתן השתא קשה ע"ג קשה חוץ ע"ג רך מיבעיא אלא א"ר יוסף היינו טעמא דרב הוגא לפי שאין אשה חונקת את עצמה כלומר אינה מהדקת חוטין שצוארה וקושרתן בריוח שיהיו רטויים ומש"ה אמר רב הוגא דכל בני שנינו בשמחה זו שהולצין דוקא בכרכוין בראש הוא אבל אם הם כרכוין בצואר אינם חולצין לפי שאינם מהודקין משום דאין אשה חונקת את עצמה וממילא משמע דכרכוין בשאר מקומות הגוף כיון דלא שייך בהו טעמא דאין אשה חונקת את עצמה חולצין וק"ו מכרכוין בשער שאם ע"ג קשה חולצין ע"ג רך מיבעיא : **וב"ש** וקטלה סביב הצואר חולצת אם אימידיה הבנות יולאו' בחוטין שצואריהן אבל לא בחבקים שצואריהן ואי חמרת און אשה חונקת את עצמה חולצת בחבקים שצואריהן אפילו לא אמר רבינא הכא בקטלה עסקינן דאשה חונקת את עצמה דניחא לה כדו שתרפה בעלת צמר ופירש"י קטלה בגד חסוד לתלות בצוארה כנגד לבה ויש לו מקום שגין כעין שעושים למכנסים ומחבתת בו רצועה ומוללתו סביב הרצועה וק שרת הרצועה סביב צוארה וחונקת עצמה בחוץ כדו שיהא בולט ותרפה בעלת צמר ומתוך שתרפה חלקה ורחה אינה מוקפתה : **והיא** דחוטי צמר ופשתן חולצין דוקא כשהן מעשה גדיל וכו' שם בעה מיניה רב כהנא מרב תיכי חילתה מאי א"ל ארוב קאמר רב כל שהוא ארוב לא גזרו איתמר נמי אמר רב הוגא דריה דרב יהושע כל שהוא ארוב לא גזרו ופי"ד אמר רב הוגא חייבא לחחומי דלא קפדן עלייהו מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא איכא בינייהו דטניפן להך לישנא דאמרת כל שהוא ארוב לא הני נמי ארוב ולהך לישנא דאמרת משום קפידא כיון דטניפן מיקפד קפדא עלייהו ופי"ד רש"י תיכי חילתה. שרשרת של חוטין חלולות ועגולות ואינה יכולה למחמן ולהדקן על השער בחזקה והמים הנכנסין בהם ומיבעיא ליה מי הוי חייבה ולא תלה בהם בשבת משום גזירת ביטול מצוה או לא הוי חייבה : כל שהוא ארוב לא גזרו. לנחת זו בשבת דלענין חייבה לא חייב דלא מצי לאהדוקי שפיר : לחחומי דלא קפדן עלייהו. לישנא מראשן כשהן רחוקות פחמין אלמא עיילי בהו מיא שפיר אפי'

ארוב לא הני נמי ארוב ולהך לישנא דאמרת משום קפידא כיון דטניפן מיקפד קפדא עלייהו ופי"ד רש"י תיכי חילתה. שרשרת של חוטין חלולות ועגולות ואינה יכולה למחמן ולהדקן על השער בחזקה והמים הנכנסין בהם ומיבעיא ליה מי הוי חייבה ולא תלה בהם בשבת משום גזירת ביטול מצוה או לא הוי חייבה : כל שהוא ארוב לא גזרו. לנחת זו בשבת דלענין חייבה לא חייב דלא מצי לאהדוקי שפיר : לחחומי דלא קפדן עלייהו. לישנא מראשן כשהן רחוקות פחמין אלמא עיילי בהו מיא שפיר אפי'

דרכי משה

קצה (א) ולקטן בסימן זה כהנא דברי המרדכי שכתב בהרי"ט שחוצץ (ב) וכתב בה"ש"ד אף דברים שאינם חוצצין לא תסבול בהן לכתחילה יורה אבו' י"ם שהוציץ : וכו'

פרישה

לעילי מיא במקום הכינים וכיון דאיכא וימנא דמקפדת חוץ לעולם אבל אם הם ארוגים המים נכנס בהן בשעת חפיפה ואינה מקפדת להסירם לעולם לכן אינה חולצת אלא כשהם מוחזקים או מטופפים אפ"י ופי' בבי' : (ו) וקטלה סביב הצואר כ"י קטלה (בל"ה הלו בגל) מיהו רש"י בגד חסוד תלוי בצוארה בגד לבה ויש לו מקום שגין כעין שעושים למכנסים ומחבתת בו רצועה ומוללתו סביב הרצועה וקושרת בריוח שיהיו רטויים ומיבעיא ליה מי הוי חייבה ולא תלה בהם בשבת משום גזירת ביטול מצוה או לא הוי חייבה : כל שהוא ארוב לא גזרו. לנחת זו בשבת דלענין חייבה לא חייב דלא מצי לאהדוקי שפיר : לחחומי דלא קפדן עלייהו. לישנא מראשן כשהן רחוקות פחמין אלמא עיילי בהו מיא שפיר אפי'

יהיה עליה שום דבר לא יהיה לה תקנה להסירו אחר שטבלה לגופה ולטבול אותו מקום פ"א דהא זריכה לטבול כל גופה כפי' ב"י : (ג) כיון שדרך רוב ב"ה להקפיד בכך דבעלת דעתה אלא כל אדם דל"כ נמת דנריך לשיעורין : (ד) שזכרין בהן השער בראש סביב הצואר קאי ג"כ אמוטי צמר כו' וכתמוז החוס' והרא"ש דמירוי אפי' בכרכוים ע"ג שער ומכ"ש הקלועים בשער והקלועים בשער לא מועיל בהן רפיון ע"ג ופי' הכינאם : (ה) או אם הם בשאר מקום שנגוף ולא היו כרכוין חוץ חוץ לפי שמקפדת להסירו בשעת חפיפה משום הכתה רש"י

יורה דעה הלכות טבירה קצח

צואה : שמתה הציפורן וכו' בפ"ט דמקואות תנן גבי הציפורן וגבי אלו שאינן חוצצין צואה שמתה הציפורן ולאחר שהיא משנה זו כתב תוספתא צואה שמתה הציפורן שלא כנגד הכשר והבצק שמתה הציפורן אפי' כנגד הכשר הרי אלו חוצצין ע"כ נראה דס"ל דלתוספתא הא דתנן בסתם נצק שמתה הציפורן חוצץ אפי' כנגד הכשר חוצץ וצואה שמתה הציפורן אינה חוצצת דוקא כשהוא כנגד הכשר אבל שלא כנגד הכשר אפי' צואה חוצצת וכן הם דברי רבינו אבל קשה דא"כ לא היו סיפא דומיא דרישא דכרישא תנן דנצק לעולם חוצץ אפי' כנגד הכשר וסיפא דצואה אינו חוצץ לא מיירי אלא כנגד הכשר ותו דהו"ל לתנא דמתני' להלך מיניה וביה צואה בין כנגד הכשר לשאינו כנגד הכשר. וזאת היא דעת הרמב"ם שפסק כסתם מתני' ולא מחלק אלא בין נצק וטיט דחוצץ ובין צואה לריאה חוצצת ולא חילק בין כנגד הכשר לשלא כנגד הכשר ודחה תוספתא זו מהלכתא אבל למאי שכתב הסמ"ג בשם ר"ת התיישב זה וז"ל תניא בתוספתא דמקואות הוצאה שמתה הציפורן שלא כנגד הכשר והטיט שמתה הציפורן אפי' כנגד הכשר הרי אלו חוצצין אפי' ר"ת בתשובה אחת שמדבר בטיט הדומה לבצק שנדבק מאד כגון טיט של יוצרים אבל לא בטיט אחר וצואה תדע שהרי תנן במסכת מקואות אלו שאין חוצצין לכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שמתה הציפורן עכ"ל. ויש להקדים לדבריו שזה לפרש הסיפא דטיט ובצק דטיט דומיא דבצק וסיים אבל לא בטיט אחר וצואה דלאוהי צורך הוציא כאלו צואה ותו דקאמר תדע וכו' ומציא ריאה מצואה למה שפירש בטיט ונראה דעיקר ראיית ר"ת בזה שפי' בטיט הוא ממאי דקשה מצואה אצואה דבמתניתין תנן לכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שמתה הציפורן אינה חוצצת ומדתנא סתם אלא דאפי' שלא כנגד הכשר אינו חוצץ דומיא דרישא דנצק לעולם חוצץ אפי' כנגד הכשר ותו דמתני' לכלוכי צואה שעל בשרו אינו חוצץ אפי' דרך להקפיד עליו כ"ש צואה שמתה הציפורן אפי' שלא כנגד הכשר דאין דרך להקפיד עליו דפשיטא דאינו חוצץ ובתוספתא תני דצואה שלא כנגד הכשר חוצץ ולפיכך צריך לפרש דמשנתניו מדברת צואה למה שאינה נדבקה דומיא דלכלוכי צואה שעל בשרו דמפרישית לעיל ולהכי תחת הציפורן אינה חוצצת אפי' שלא כנגד הכשר אבל התוספתא איירי בצואה שאינה למה הנדבקה ולהכי שלא כנגד הכשר חוצצת והסתא סיפא דתוספתא דטיט ובצק חוצץ אפי' כנגד הכשר איירי דוקא כגון טיט של יוצרים שנדבק מאד דומיא דנצק ואפי' הכי צואה קול טפי מטפי ובצק משום דדרך כל אדם להיות צואה תחת אפרו כנגד הכשר ואינו מקפידין ולפיכך אפי' צואה הנדבקה אינה חוצצת כנגד הכשר וז"ל ר"ת אבל לא בטיט אחר וצואה פי' שאם הטיט והצואה אינם נדבקים אינו חוצץ כלל אפי' שלא כנגד הכשר בין בטיט ובין בצואה. ועל זה כתב חתם סופר דאין חוצץ אפי' דאין חילוק בין טיט וצואה כלל וטעמא דטיט ובצק משום דמהדק ודוק הרבה אבל צואה כל שעה אדם נוטלה ואינה מהודקת הלכך אינה חוצצת אבל אם היה הצואה נדבק בדביקות טיט ובצק היה דינו כמותם שחוצץ אפי' כנגד הכשר אבל לרבי' חס אפי' הצואה נדבק כמו טיט ובצק אינו חוצץ כנגד הכשר. ולענין הלכה נקטינן לחומרא דאפי' צואה כנגד הכשר חוצצת דאין אנו בקיאים בין צואה נדבקה לאינה נדבקה אלא צואה נדבקה דינה כדון טיט ובצק הנדבק דאפי' כנגד הכשר חוצץ וכל שאין דאין לנו להקל בטיט שאינו נדבק דאין אנו בקיאים דמפרישית לעיל: ומ"ש ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד וכו' נראה דאף אצק קאמר דאין דרך להקפיד וכו' והכי כתב סמ"ג בהלכות נדה ובהלכות נ"י לאחר שכתב בשם ר"ת דמיריש בתשובה אחת וכו' כתב וז"ל עוד אומר רבינו יעקב דאפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין מקפיד מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ עכ"ל. ונראה דרזאו לומר דלא מיבעיא צואה כנגד הכשר דמותר לפי שאין דרך בני אדם להקפיד בצואה שכנגד הכשר דמפרישית אלא אפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו אינו חוצץ כנגד הכשר משמע דדרך בני אדם להקפיד וחוצץ אפי' בצואה כ"ש בבצק. ומ"ש הלכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ כלומר הא פשיטא הוא דאפי' שאין דרך בני אדם להקפיד אפי' בבצק כשהוא כ"כ מעט כנגד הכשר אפי' אם היא מקפדת בכך חוצץ לידה והלכך אם אשה זו ג"כ אינה מקפדת בכך אינו חוצץ וכדפרישית לעיל בתחילת סימן זה דבדידה תליא

רצב על בגדו חוצץ ואם מוכר רצב הוא אינו חוצץ עכ"ל וכו' הרשב"א בת"ס וז"ל נכעים שעל ידי הנשים או שעל השער לנוי יראה לי שאינן חוצצין לפי שאינן מקפדות בהן לעולם אדרבה חוזרות הן ומחזרות אותן תמיד לנוי אפי' שצבע זה פושט בכל השער ורובו אפי' שאינו מקפיד עליו חוצץ כאן אינה מקפדת ורואה להיות סם והרי הוא יא כאילו הוא מגופו של שער ובגדו נצוב שאין הצבע נדבר נוסף חוצץ הלא בעקרו של בגד אינו חוצץ שהרי מצינו טביל' למכרת אפי' שיש בו חכלת וארגמן ותולעת שני. ועוד יראה שאין ממנו של צבע נשיער ועל הידים אלא מראיתו של צבע ולפיכך אינו חוצץ ואינו דומה לכתם שחוצץ שמתה הדיו בכתב וכן הנשים שמלכתן לצבוע יראה לי שאין אותן צבע שעל ידיהן חוצץ מן הטעם הזה שאין ממנו של צבע אלא מראיתו ועוד שכל שמלכתה בכך אינה מקפדת למה הדבר דומה לרם שעל בגדיו של טבח ורצב יב שעל בגדיו רצב שאינו חוצץ שכל הדברים בהקפדה הם תלוים ע"כ כלומר כד' יצחק דלמחר גזרו רבנן על מיעוטו המקפיד ועל רובו שאינו מקפיד אבל על מיעוטו שאינו מקפיד לא גזרו ואפי' דשאר נשים דלין צובעות דרכן להקפיד ולעיל כתבתי דכל שדרך הנשים להקפיד בו אפי' שזו אינה מקפדת חוצץ י"ל דשאני הכא דגם שאר נשים שהם בני אותה אומנות אינם מקפדות וה"ה והוא הטעם לטבח ורצב דאף ע"ג דשאר הנשים קפדי אדם וארצב כיון שכל בני אותה אומנות לא קפדי לא חוצץ. ודבריו אלה שכתב בת"ה העיקר בתשובה שאלה ובזה אחר כן וזכור אני שדנתי בזה לפני מורי הרב הגדול הרמב"ן ז"ל והודה לדברי הלכה למעשה ע"כ ובתשובה לרמב"ם סי' קכ"ד יג תמצא בתשובה זו וכו' רבי' ירוחם וז"ל צבע שפי' הנשים או שעל השיער לנוי אינו חוצץ דלין מקפדות אדרבא חוזרות לצבוע אותן תמיד אפי' שחופה רוב השיער או כולו והרי הוא כגופו של שיער שאינו חוצץ והשיער הוא כגופו של אדם ועוד שהמראה מן הצבע אין בו ממש ואינו דומה לכתם שחוצץ שהם ממשות הדיו וכן הנשים שצובעות שמלכתן בכך ויש מהנכע על ידיהן או על בשרן אינו חוצץ וכן אשה שחופת תמיד כמו טבח ויש עליה דם וכן כל שמלכתה בכך אינה מקפדת כך הסכימו המפרשים ע"כ:

צואה

שמתה הציפורן שלא כנגד הכשר חוצץ וכו' בפ"ט דמקואות תנן גבי הציפורן וגבי אלו שאינן חוצצין צואה שמתה הציפורן ולאחר שהיא משנה זו כתב תוספתא צואה שמתה הציפורן שלא כנגד הכשר והטיט שמתה הציפורן אפי' כנגד הכשר הרי אלו חוצצין אפי' ר"ת בתשובה אחת שמדבר בטיט הדומה לבצק שנדבק מאד כגון טיט של יוצרים אבל לא בטיט אחר וצואה תדע שהרי תנן במסכת מקואות אלו שאין חוצצין לכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שמתה הציפורן עכ"ל. ויש להקדים לדבריו שזה לפרש הסיפא דטיט ובצק דטיט דומיא דבצק וסיים אבל לא בטיט אחר וצואה דלאוהי צורך הוציא כאלו צואה ותו דקאמר תדע וכו' ומציא ריאה מצואה למה שפירש בטיט ונראה דעיקר ראיית ר"ת בזה שפי' בטיט הוא ממאי דקשה מצואה אצואה דבמתניתין תנן לכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שמתה הציפורן אינה חוצצת ומדתנא סתם אלא דאפי' שלא כנגד הכשר אינו חוצץ דומיא דרישא דנצק לעולם חוצץ אפי' כנגד הכשר ותו דמתני' לכלוכי צואה שעל בשרו אינו חוצץ אפי' דרך להקפיד עליו כ"ש צואה שמתה הציפורן אפי' שלא כנגד הכשר דאין דרך להקפיד עליו דפשיטא דאינו חוצץ ובתוספתא תני דצואה שלא כנגד הכשר חוצץ ולפיכך צריך לפרש דמשנתניו מדברת צואה למה שאינה נדבקה דומיא דלכלוכי צואה שעל בשרו דמפרישית לעיל ולהכי תחת הציפורן אינה חוצצת אפי' שלא כנגד הכשר אבל התוספתא איירי בצואה שאינה למה הנדבקה ולהכי שלא כנגד הכשר חוצצת והסתא סיפא דתוספתא דטיט ובצק חוצץ אפי' כנגד הכשר איירי דוקא כגון טיט של יוצרים שנדבק מאד דומיא דנצק ואפי' הכי צואה קול טפי מטפי ובצק משום דדרך כל אדם להיות צואה תחת אפרו כנגד הכשר ואינו מקפידין ולפיכך אפי' צואה הנדבקה אינה חוצצת כנגד הכשר וז"ל ר"ת אבל לא בטיט אחר וצואה פי' שאם הטיט והצואה אינם נדבקים אינו חוצץ כלל אפי' שלא כנגד הכשר בין בטיט ובין בצואה. ועל זה כתב חתם סופר דאין חוצץ אפי' דאין חילוק בין טיט וצואה כלל וטעמא דטיט ובצק משום דמהדק ודוק הרבה אבל צואה כל שעה אדם נוטלה ואינה מהודקת הלכך אינה חוצצת אבל אם היה הצואה נדבק בדביקות טיט ובצק היה דינו כמותם שחוצץ אפי' כנגד הכשר אבל לרבי' חס אפי' הצואה נדבק כמו טיט ובצק אינו חוצץ כנגד הכשר. ולענין הלכה נקטינן לחומרא דאפי' צואה כנגד הכשר חוצצת דאין אנו בקיאים בין צואה נדבקה לאינה נדבקה אלא צואה נדבקה דינה כדון טיט ובצק הנדבק דאפי' כנגד הכשר חוצץ וכל שאין דאין לנו להקל בטיט שאינו נדבק דאין אנו בקיאים דמפרישית לעיל: ומ"ש ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד וכו' נראה דאף אצק קאמר דאין דרך להקפיד וכו' והכי כתב סמ"ג בהלכות נדה ובהלכות נ"י לאחר שכתב בשם ר"ת דמיריש בתשובה אחת וכו' כתב וז"ל עוד אומר רבינו יעקב דאפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין מקפיד מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ עכ"ל. ונראה דרזאו לומר דלא מיבעיא צואה כנגד הכשר דמותר לפי שאין דרך בני אדם להקפיד בצואה שכנגד הכשר דמפרישית אלא אפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו אינו חוצץ כנגד הכשר משמע דדרך בני אדם להקפיד וחוצץ אפי' בצואה כ"ש בבצק. ומ"ש הלכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ כלומר הא פשיטא הוא דאפי' שאין דרך בני אדם להקפיד אפי' בבצק כשהוא כ"כ מעט כנגד הכשר אפי' אם היא מקפדת בכך חוצץ לידה והלכך אם אשה זו ג"כ אינה מקפדת בכך אינו חוצץ וכדפרישית לעיל בתחילת סימן זה דבדידה תליא

צואה

שמתה הציפורן שלא כנגד הכשר חוצץ וכו' בפ"ט דמקואות תנן גבי הציפורן וגבי אלו שאינן חוצצין צואה שמתה הציפורן ולאחר שהיא משנה זו כתב תוספתא צואה שמתה הציפורן שלא כנגד הכשר והטיט שמתה הציפורן אפי' כנגד הכשר הרי אלו חוצצין אפי' ר"ת בתשובה אחת שמדבר בטיט הדומה לבצק שנדבק מאד כגון טיט של יוצרים שנדבק מאד דומיא דנצק ואפי' הכי צואה קול טפי מטפי ובצק משום דדרך כל אדם להיות צואה תחת אפרו כנגד הכשר ואינו מקפידין ולפיכך אפי' צואה הנדבקה אינה חוצצת כנגד הכשר וז"ל ר"ת אבל לא בטיט אחר וצואה פי' שאם הטיט והצואה אינם נדבקים אינו חוצץ כלל אפי' שלא כנגד הכשר בין בטיט ובין בצואה. ועל זה כתב חתם סופר דאין חוצץ אפי' דאין חילוק בין טיט וצואה כלל וטעמא דטיט ובצק משום דמהדק ודוק הרבה אבל צואה כל שעה אדם נוטלה ואינה מהודקת הלכך אינה חוצצת אבל אם היה הצואה נדבק בדביקות טיט ובצק היה דינו כמותם שחוצץ אפי' כנגד הכשר אבל לרבי' חס אפי' הצואה נדבק כמו טיט ובצק אינו חוצץ כנגד הכשר. ולענין הלכה נקטינן לחומרא דאפי' צואה כנגד הכשר חוצצת דאין אנו בקיאים בין צואה נדבקה לאינה נדבקה אלא צואה נדבקה דינה כדון טיט ובצק הנדבק דאפי' כנגד הכשר חוצץ וכל שאין דאין לנו להקל בטיט שאינו נדבק דאין אנו בקיאים דמפרישית לעיל: ומ"ש ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד וכו' נראה דאף אצק קאמר דאין דרך להקפיד וכו' והכי כתב סמ"ג בהלכות נדה ובהלכות נ"י לאחר שכתב בשם ר"ת דמיריש בתשובה אחת וכו' כתב וז"ל עוד אומר רבינו יעקב דאפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין מקפיד מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ עכ"ל. ונראה דרזאו לומר דלא מיבעיא צואה כנגד הכשר דמותר לפי שאין דרך בני אדם להקפיד בצואה שכנגד הכשר דמפרישית אלא אפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו אינו חוצץ כנגד הכשר משמע דדרך בני אדם להקפיד וחוצץ אפי' בצואה כ"ש בבצק. ומ"ש הלכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ כלומר הא פשיטא הוא דאפי' שאין דרך בני אדם להקפיד אפי' בבצק כשהוא כ"כ מעט כנגד הכשר אפי' אם היא מקפדת בכך חוצץ לידה והלכך אם אשה זו ג"כ אינה מקפדת בכך אינו חוצץ וכדפרישית לעיל בתחילת סימן זה דבדידה תליא

דרכי משה

אינו חוצץ ואם כן היו להן להלך בזה אבל לדברי רבינו והסמ"ג וסמ"ח ס"ל דתוספתא מיירי בהנראה לא קשה מידי דאז הלאכתא כרבנן ודברי ב"י מגומגמים בכאן וצ"ע: (ו) יד משמע מלשוננו שהולך ארברי השור אמנם לי ב' דרברי השור הם הסמ"ג וסמ"ח שכתבו בשם ר"ת דאפי' בטיט ובצק אם יש ממנו כ"כ מעט שאין מקפיד מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ עכ"ל וכתב ב"י ארבריהם וז"ל דה"ק אם הוא כ"כ מעט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו אינו חוצץ אבל אם דרך בני אדם להקפיד בכך כו' ר"ל אם הוא כ"כ מעט שאין דרך בני אדם להקפיד הלכך מי שאינה מקפיד אינה חוצץ כלל כנ"ל ליישב דבריו וכו' כתב עוד בשם התוספות והמרדכי והסמ"ח דס"ל דצואה שמתה הציפורן אינה חוצצת כלל אלא ביבש אבל

פרישה

ב"י: (כ) ובצק שמתה הציפורן אפילו כנגד הכשר חוצץ נצק חוצץ וימר משום דבאיהו מקום שמתה הציפורן אפילו כנגד הכשר חוצץ נצק חוצץ וימר משום דבאיהו מקום לישא מיילת וזהמיהא בעימיה וע"כ נכנס בצק בצמרייה ולפיכך וזכר להקפיד להסיר כל צק מצמרייה ב"י ור"ל בשלמא כשנמצא צואה בצמרייה יכולה להסגול לפני בעלה ולומר דלא לשה בצמרייה אבל כשנמצא הכבץ בין צמרייה כו' מוכח ולשה בגודל צמרייה ובלא הוהמיה בצק:

דרישה

ב"י: (כ) ובצק שמתה הציפורן אפילו כנגד הכשר חוצץ נצק חוצץ וימר משום דבאיהו מקום שמתה הציפורן אפילו כנגד הכשר חוצץ נצק חוצץ וימר משום דבאיהו מקום לישא מיילת וזהמיהא בעימיה וע"כ נכנס בצק בצמרייה ולפיכך וזכר להקפיד להסיר כל צק מצמרייה ב"י ור"ל בשלמא כשנמצא צואה בצמרייה יכולה להסגול לפני בעלה ולומר דלא לשה בצמרייה אבל כשנמצא הכבץ בין צמרייה כו' מוכח ולשה בגודל צמרייה ובלא הוהמיה בצק: (כא) ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד בכך כו' קאי אצק חוצץ חוצץ דרך בני אדם להקפיד

חידושי הגהות

יא כאילו הוא טבחו של שיער למה הרבה דומה לבגד צבוע שאין הצבע נדבר הנוסף והוציא אלא בעיקרו של בגד ואינו חוצץ שהרי מצינו בצ"ל: יב שעל בגדי מוכרי רבב בצ"ל יג המצא תשובה זו: יד משמע מלשוננו שהולך ארברי השור: טו שאין מקפיד מיעוטו אינו מקפיד בצ"ל: 22

יורה דעה הלכות טבילה קצח

מקמי שדורסת על הרגעה ויש צאוח למות להגיע עוד לחות למקום אחר דהיינו טופח כדי להטפיה והיינו דאחז למולחחוח דמשמע לחות טובא דכזה הוי חיבור למי מקוה ואין כאן חליצה וכדתנן הלאוהו בדרם ובכלים ומטבילין אס הדוח ידיו צמים טבורים שנתבאר בסמוך ודן זה כתבו הראב"ד בספר בעלי הנפש והרשב"א בת"ש והרא"ש סוף גרה ומצוהו צ"י :

לא תעמוד ע"ג כלי וכו' . בפ' תינוקת (סוף דף ס"ו) אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כ"ח ותטבול סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות הא ע"ג סילתא ספיר דמי א"ל רב חנן מנהרדשא החס טעמא מאי משום דבעיתא סילתא נמי בעיתא ופירש"י גזירת מרחצאות

משום הציצה (ט) כיון שמלוחחחות : לא תעמוד על גבי כלי או חתיכת עץ ותטבול שמה תירא מפני שמתהפך תחתיה ולא תטבול יפה ולפ"ו אם בדועבד עמדה וטבלה עלתה לה טבילה (ז) והראב"ד כתב שאם עמדה על גבי כלי עץ שמקבל טומאה וטבלה לא עלתה

א"צ להגביה רגליה מן הקרקע ולשוט באמצע המים ואע"פ שדורסת על הרגעה אין כאן חליצה לפי שהמים מקדימין לרגליה ולא עוד אלא שיש סם טופח על מנת להטפיה שהוא חבור עם שאר המים לעומתה ולטברה עכ"ל וכ"כ הרא"ש בסוף גרה אהא דתנן הטביל צו את המטה אע"פ שרגלי המטה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדימין כלומר דכשתחב רגלי המטה בטיט כבר קדמו המים ונגעו ברגלי המטה קודם שהגיעו לטיט ואותם המים מחוברים למקוה היולך לא הוי חליצה כדתנן הלאוהו בדרם ובכלים ומטבילין ומאיים ואס הדוח ידיו צמים טבורים ומטעם זה א"צ להגביה רגליה בשעת טבילה מפני שהמים מקדימין עכ"ל : דיני חליצה

לא תעמוד ע"ג כלי או חתיכת עץ ותטבול שמה תירא וכו' בפ' תינוקת (ס) : אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות פי' שדרך מרחצאות שלכן ליטב על גבי אצטבעות של אדמה דדמי לכלי חרס ואחי למימר טבילה עולה בזה הא ע"ג סילתא ספיר דמי כלומר ע"ג בקעת עבה א"ל יח רב חנן מנהרדשא החס טעמא מאי משום דבעיתא סילתא נמי בעיתא ופירש"י בעיתא סילתא פסול ולא טבלה שפיר : וב"ש רבינו בשם הראב"ד כתבו הר"ן בפ"ג דשנוטת וז"ל גרסינן בגמרא אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול ולא ע"ג סילתא דהיינו בקעת עבה משום דבעיתא סילתא פסול ולא טבלה שפיר וכתב הראב"ד ז"ל דדועבד אס טבלה עלתה לה טבילה ומיהו כתב דדוקא בכ"ח דכיון שאינו מקבל טומאה מגבו ולא חוי למדרס ליכא משום גזירת מרחצאות וסילתא נמי ללו בר קבולי טומאה הוא אבל בכלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה ודייק לה מדתנן בפ"ה דמסכת מקואות מעיין שהעבירו ע"ג כלים או ע"ג ספסל הרי הוא כמו שהיה ד"ר יהודה ר' יוחי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יעבול ע"ג ספסל אלא כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים שמקבלים טומאה לא מהניא בהו טבילה משום גזירת מרחצאות דליכא למימר דטעמא משום דבעיתא דהא ללו בדרם עסקינן אלא בכלים ולפ"ו הא דעבד אצוה דשמואל מפני לבנתיה (סס סו) : למחיות עבדיהו משום צניעותא וכמו שפירש"י שהרי מקבלות טומאה וכדתנן בפ"ק דסוכה ואיכא גזירת מרחצאות עכ"ל . ודברי הראב"ד כתבם רבי' ירוחם וכן פסק הרשב"א בת"ה וז"ל אין טובלין בכלים שלא חמרה תורה אלא מעיין ומקוה מים לפיכך היה טיט ורפס במקום שהוא טובלת לא תעמוד ע"ג כלי עץ שמקבלים טומאה מגבן ולא ע"ג ככרים שראוי למדרסות ולא על שום כלי הרואי למדרס ותטבול מפני גזירת מרחצאות של כלים עברה ועבדה לא עלתה לה טבילה אבל נותנת היא חבילי זמורות החת רגליה מפני הטיט ואינה חוששת וכן לא תעמוד ע"ג כלי חרס ולא ע"ג בקעת ותטבול וטע"פ שאין כ"ח מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמה תפחד שלא תטבול כראוי עברה וטבלה ע"ג אלו עלתה לה טבילה עכ"ל : וכתב יש בתשובה (יב) שנשאל על מקוה שירדים בו דרך שליבות של עץ מהו לטבול ע"ג השליבות והשיב הראב"ד כתב דע"ג כלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה ואפי' ע"ג פשוטי כלי עץ ואע"פ שקבוע בכוחו המקוה ויש לחוש לזה ולעשות במקומו מדרגה של אצנים והיה המדרגה רחב ד' מקום הנחת הרגל כדי שיהיה בה שיעור מקוה לכל תפחד ליפול ממנה עכ"ל (יג) : והר"ש סתם וכתב אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי או ע"ג בקעת של עץ ותטבול משום דבעיתא ולא טבלה שפיר והרמב"ם כתב בפ"א מהל' מקואות לא תטבול ע"ג כלי חרס או סל וכיוצא בזה מפני שמפחדת ולא העלה לה טבילה ע"כ ומשמע שדעתו לומר שאם טבלה לפה ועלתה לה טבילה מדקאמר ולא העלה לה טבילה ולא קאמר שמה אלא קטבול לפה ומיהו איכא למידחו משום דא"כ הו"ל הכי אלו טבלה ע"ג כ"ח או סל לא עלתה לה טבילה מפני שמפחדת ואינה טובלת כהגון ומדלא קאמר הכי משמע דלכתחילה הוא דאסר אבל לא דיעבד והדבר מוכרח ומ"מ הרמב"ם והרא"ש לא זכרו את גזירת מרחצאות שהוכיחו הראב"ד והרשב"א והר"ן נראה שהם סבורים דכי א"ל משום דבעיתא בטל ליה טעמא דגזירת מרחצאות דהוה ס"ד דרב כהנא ואגמיה דלא גזרו חכמים בכך מעולם והיה מחני' דפ"ה דמסכת מקואות דמיתוי הראב"ד מינה כתב הרא"ש דפרק תינוקת ופי' ע"ג כלים ע"ג אחורי כלים וטעם דרבי יוסף משום דגזרו אטו חוץ כלי וי"מ דטעמא דאסור כדאמרין אשה לא תעמוד על כ"ח ותטבול ולא נהירא דהתם הוי טעמא משום דבעיתא ואפי' אסילתא נמי לא אכל הכא לא יטבול קתני דמשמע אפי' כלים דלא שייך בהו טעמא דבעיתא עכ"ל ורבי' שמשן כתב אהיה מחני' שיש לחמוה על מחני' דמעין שהעביר ע"ג השוקת פסול וגם על חוספתא דתלמי שהביא סם דכיון דמחויבים למעיין הם לתכשרי דאפי' מעיין שריבוב עליו מים שאוצים מטרה בכל שהוא כ דתנן בפ"ג ואפי' בתוך הכלי עצמו שרי לטבול כדאיתא בפ' חומר דקדש (כז י) שמטבילין כלי בתוך כלי שיש צפוי כשפורת הגוד ונראה לפרש שיש לחלק בין כלים החלושים דכשרי להטביל בתוכם (כשמחויבין למקוה) לכלים הקבועי' (שהמעין נגרר עליהם) דחיישי' דילמא אחי בהו לידי תקלה דפעמים שקובעים אותה במקום מוצא המים ואין סם כשפורת הגוד ונמצאו כל המים העוברים על גביו פסולים ויתכן דהיינו טעמא נמי דר' יוסף דאמר בתמני' ובלבד שלא יטבול ע"ג ספסל וניחא נמי השתא הא דאמר רבא בפ"ג דגדה אשה לא תעמוד ע"ג כ"ח ותטבול דאמרין סבר רב כהנא למימר משום גזירת מרחצאות היכי סלקא דעתך למימר הכי הא שרינן להטביל כלי בתוך כלי אלא בהדרם הקבוע על גביו מפני הטיט איירי ואסרוהו מטעמא דפרישית

שדרך מרחצאות ליטב ע"ג אצטבעות של אדמה דדמי לכ"ח ואחו למימר טבילה עולה בזה סילתא בקעת עבה דבעיתא סילתא פסול ולא טבלה שפיר עכ"ל גם התוס' כתבו ע"ג כ"ח גרסינן דשיך ביה גזירת מרחצאות שרגילה להיות ומצוי סם כ"ח לזורך חמין עכ"ל ונראה דכ"ל לרש"י ותוס' דלמסקנא נמי ע"ג כ"ח אפילו ליכא משום דבעיתא כגון שרמב"ד ומיחזרה בארעא אפי' אסור משום גזירת מרחצאות ואפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה אלא דרב כהנא קס"ד משום גזירת מרחצאות גרידא אסור הא סילתא ש"ד וא"ל רב חנן דליחא אלא התם טעמא מאי משום דבעיתא כלומר תרתי טעמי אית בה לאיסורא חדא משום גזירת מרחצאות אידך משום דבעיתא השתא לפ"ו סילתא נמי בעיתא ולכתחילה אסור על סילתא ודיעבד עלתה לה טבילה אבל הרא"ש כתב ס"פ תינוקת אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי או על בקעת של עץ ותטבול משום דבעיתא ולא טבלה שפיר נראה דלא היה גורם ע"ג כלי חרס אלא ע"ג כלי ורב כהנא קס"ד דכ"ח קאמר ומשום גזירת מרחצאות הא סילתא ש"ד וק"ל רב חנן דליחא אלא טעמא משום דבעיתא וסילתא נמי בעיתא אבל משום גזירת מרחצאות לא אסרוהו והילכך דיעבד עלתה לה טבילה והיכא דליכא דבעיתא אפי' לכתחילה שרי וכן הוה דברי רבי' שכתב לא תעמוד ע"ג כלי או חתיכת עץ וכו' דבכל כלי בין כ"ח בין כלי עץ אין צו איסור אלא משום דבעיתא ולפ"ו דיעבד עלתה לה טבילה ומש"ה נקט רבא ע"ג כלי סתם אבל א"ל לומר להרא"ש ורבי' דגרסי ע"ג כ"ח דא"כ למסקנא דלא אסרוהו אלא משום דבעיתא אחי נקט רבא כ"ח דמ"ש כלי עץ מכ"ח : וב"ש רבי' דהראב"ד חולק דבעמדה ע"ג כלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה עמו דהיה גורם כפי' רש"י ותוס' ע"ג כ"ח ואס כן למסקנא דלא אסרוהו אלא משום דבעיתא ודיעבד עלתה לה טבילה דלא גזרו משום מרחצאות א"כ קשה אחי נקט רבא כ"ח ומש"ה פי' דכיון דרבא לא בא לומר אלא דלכתחילה אסורה לעמוד ע"ג כלי אבל דיעבד עלתה לה טבילה כדמשמע ליטב לא תעמוד ע"ג כ"ח דאינו אלא חזקה דלכתחילה לא תעמוד להכי נקט כ"ח לאורוי דיוקא דדוקא ע"ג כ"ח שאינו מקבל טומאה מגבו וה"ה ע"ג חתיכת עץ התם הוא דליכא אלא איסורא לכתחילה משום דבעיתא ודיעבד עלתה לה טבילה אבל ע"ג כלי עץ דמקבל טומאה אף מגבו אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה והר"ן כתב בשנוטת דראית' הראב"ד לרין זה הוא מדתנן פ"ה דמקואות העבירו ע"ג כלים או ע"ג ספסל ר' יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה (פי' מעיין שהעבירו ע"ג דופני כלים מבחוץ לא נחטבל סם מעיין מהוחלין מע"ג הכלים ולמטה ומטהרין הן צוחלין בכל שהוא בדין מעיין) ר' יוסי אומר ה"ה במקוה ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל (פי' דבהעברת המים ע"ג דופני הכלים מבחוץ נחטבל סם מעיין מן המים הוחלין ממנו ולמטה שלא יקראו עוד המים בשם מעיין אלא בשם מקוה שאין מטהרין צוחלין אלא באשבוך ונמי סאה סאה ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל) והלכה כר' יוסי אלא דכל שהוא רחוק למדרס כספסל וכן שאר כלים המקבלים טומאה לא מהניא בהו טבילה משום גזירת מרחצאות וא"ל היאך פסקו הרא"ש ורבי' דאפי' ע"ג כלי עץ עלתה לה טבילה דא"כ קשיא מהך משנה דלא יטבול ע"ג ספסל וז"ל דהרא"ש מפרש דלאו משום גזירת מרחצאות נגעו באיסור זה אלא דאסרו לטבול ע"ג אחורי הכלי שאין לו חוץ גזירה אטו חוץ כלי ודוקא במעביר המעיין ע"ג אחורי הכלי גזרו לטבול עליו אטו חוץ כלי אבל בכלי שמינה במקוה תחת רגליה שאינו מעביר עליו לא גזרו אטו חוץ כלי דאין לדמות גזירה חכמים זו לזו וז"ש רבי' וא"ל הרא"ש לא חילק בזה כלומר דבדר זה כשעמדה ע"ג כלי במקוה לא חילק בין כ"ח לכלי עץ דשניהם לכתחילה אסור ודיעבד עלתה לה טבילה . וכן נראה מתשובת הרא"ש גבי סילון דכתב רבינו בסמוך . וכן נראה דעת הרמב"ם דפ"א מהל' מקואות כתב להך דרבא דפרק תינוקת ומשמע מלשנו דבין כ"ח או כלי עץ כמו סל לא תטבול על גביהם משום דבעיתא ואס כן משמע דדיעבד עלתה לה טבילה וא"כ בפ"ט כתב משנה זו דהעבירו ע"ג כלים וכו' עד ובלבד שלא יטבול ע"ג כלים אלא משמע דמהלך בין מניה כלי במקוה תחת רגליה ובין מעביר המעיין ע"ג כלים כדפרישית והכ"י האריך בשלישית ופירוקין ע"ג ומ"ש הוא הנכון . ולענין הלכה נקטין לחומרא כהראב"ד וכ"כ הרשב"א בת"ה דבעבדה ע"ג כלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה וכן פסק בש"ע . אבל כמה שפסקו הראב"ד והרשב"א דע"ג כ"ח עלתה לה טבילה דיעבד וכן פסק בש"ע אין נראה להקל כיון דלפירוש"י והתוספות לא עלתה לה טבילה וסבירא לכו דכ"ח איכא טפי גזירת מרחצאות שרגיל סם כ"ח לזורך חמין ואף למסקנא דרב חנן מנהרדשא איכא בכ"ח משום גזירת מרחצאות אס כן לדידן קיימא לן השתא בין ע"ג כ"ח בין ע"ג כלי עץ לא עלתה לה טבילה דיעבד

דרכי משה (יב) וכו' בתשובות מהר"ם פאדו"ה סימן ל"א : (יג) ועיין בתשובות הרשב"א סימן תתכ"ח

פרישה
א"צ דכתב לעיל דאסור ליתן מעות צפוי מיירי הכא בעברה ונתנה : (כט) כיון שהן מלוחלות פי' שהם טופח ע"מ להטפיה שהוא חיבור עם שאר המים שבמקוה שהרי המים מקדימין לרגליהם : עמדה
בבית יוסף שהביאה וכתב עוד הרשב"א והביאו ב"י שנשאל על מקוה שירד בו דרך שניבים ע"ג טבילה ואפי' ע"ג פשוטי כלי עץ ואע"פ שקבועו בכותלי המקוה ויש לחוש לזה ולעשות במקומו מוצא המים ונמצאו כל המים העוברים על גביו פסולים ויתכן דהיינו טעמא נמי דר' יוסף דאמר בתמני' ובלבד שלא יטבול ע"ג ספסל וניחא נמי השתא הא דאמר רבא בפ"ג דגדה אשה לא תעמוד ע"ג כ"ח ותטבול דאמרין סבר רב כהנא למימר משום גזירת מרחצאות היכי סלקא דעתך למימר הכי הא שרינן להטביל כלי בתוך כלי אלא בהדרם הקבוע על גביו מפני הטיט איירי ואסרוהו מטעמא דפרישית

דרישה
דפיסא אס הדיחה וידיה צמים תמילה וא"צ להטפיה וידיה ממנה ולא כמו שכתבין נשים דיון שמפרידין וידיהם משמע דפיסא וסבורין שאין טוס צו הימר שיתבול למוטות בידה : [ו] והראב"ד כתב שאם עמדה ע"ג כלי עץ שמקבל טומאה וטבלה לא עלתה לה טבילה מפני גזירת מרחצאות מטעם זה אסור הרשב"א לעמוד על גבי כסרים שראוייה למדרסות כו' עיין של עץ מהו לטבול ע"ג השליבות והשיבו הראב"ד כתב דע"ג כלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה ומיחזרה בארעא אפי' אסור משום גזירת מרחצאות ואפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה אלא דרב כהנא קס"ד משום גזירת מרחצאות גרידא אסור הא סילתא ש"ד וא"ל רב חנן דליחא אלא התם טעמא מאי משום דבעיתא כלומר תרתי טעמי אית בה לאיסורא חדא משום גזירת מרחצאות אידך משום דבעיתא השתא לפ"ו סילתא נמי בעיתא ולכתחילה אסור על סילתא ודיעבד עלתה לה טבילה אבל הרא"ש כתב ס"פ תינוקת אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי או על בקעת של עץ ותטבול משום דבעיתא ולא טבלה שפיר נראה דלא היה גורם ע"ג כלי חרס אלא ע"ג כלי ורב כהנא קס"ד דכ"ח קאמר ומשום גזירת מרחצאות הא סילתא ש"ד וק"ל רב חנן דליחא אלא טעמא משום דבעיתא וסילתא נמי בעיתא אבל משום גזירת מרחצאות לא אסרוהו והילכך דיעבד עלתה לה טבילה והיכא דליכא דבעיתא אפי' לכתחילה שרי וכן הוה דברי רבי' שכתב לא תעמוד ע"ג כלי או חתיכת עץ וכו' דבכל כלי בין כ"ח בין כלי עץ אין צו איסור אלא משום דבעיתא ולפ"ו דיעבד עלתה לה טבילה ומש"ה נקט רבא ע"ג כלי סתם אבל א"ל לומר להרא"ש ורבי' דגרסי ע"ג כ"ח דא"כ למסקנא דלא אסרוהו אלא משום דבעיתא אחי נקט רבא כ"ח דמ"ש כלי עץ מכ"ח : וב"ש רבי' דהראב"ד חולק דבעמדה ע"ג כלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה עמו דהיה גורם כפי' רש"י ותוס' ע"ג כ"ח ואס כן למסקנא דלא אסרוהו אלא משום דבעיתא ודיעבד עלתה לה טבילה דלא גזרו משום מרחצאות א"כ קשה אחי נקט רבא כ"ח ומש"ה פי' דכיון דרבא לא בא לומר אלא דלכתחילה אסורה לעמוד ע"ג כלי אבל דיעבד עלתה לה טבילה כדמשמע ליטב לא תעמוד ע"ג כ"ח דאינו אלא חזקה דלכתחילה לא תעמוד להכי נקט כ"ח לאורוי דיוקא דדוקא ע"ג כ"ח שאינו מקבל טומאה מגבו וה"ה ע"ג חתיכת עץ התם הוא דליכא אלא איסורא לכתחילה משום דבעיתא ודיעבד עלתה לה טבילה אבל ע"ג כלי עץ דמקבל טומאה אף מגבו אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה והר"ן כתב בשנוטת דראית' הראב"ד לרין זה הוא מדתנן פ"ה דמקואות העבירו ע"ג כלים או ע"ג ספסל ר' יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה (פי' מעיין שהעבירו ע"ג דופני כלים מבחוץ לא נחטבל סם מעיין מהוחלין מע"ג הכלים ולמטה ומטהרין הן צוחלין בכל שהוא בדין מעיין) ר' יוסי אומר ה"ה במקוה ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל (פי' דבהעברת המים ע"ג דופני הכלים מבחוץ נחטבל סם מעיין מן המים הוחלין ממנו ולמטה שלא יקראו עוד המים בשם מעיין אלא בשם מקוה שאין מטהרין צוחלין אלא באשבוך ונמי סאה סאה ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל) והלכה כר' יוסי אלא דכל שהוא רחוק למדרס כספסל וכן שאר כלים המקבלים טומאה לא מהניא בהו טבילה משום גזירת מרחצאות וא"ל היאך פסקו הרא"ש ורבי' דאפי' ע"ג כלי עץ עלתה לה טבילה דא"כ קשיא מהך משנה דלא יטבול ע"ג ספסל וז"ל דהרא"ש מפרש דלאו משום גזירת מרחצאות נגעו באיסור זה אלא דאסרו לטבול ע"ג אחורי הכלי שאין לו חוץ גזירה אטו חוץ כלי ודוקא במעביר המעיין ע"ג אחורי הכלי גזרו לטבול עליו אטו חוץ כלי אבל בכלי שמינה במקוה תחת רגליה שאינו מעביר עליו לא גזרו אטו חוץ כלי דאין לדמות גזירה חכמים זו לזו וז"ש רבי' וא"ל הרא"ש לא חילק בזה כלומר דבדר זה כשעמדה ע"ג כלי במקוה לא חילק בין כ"ח לכלי עץ דשניהם לכתחילה אסור ודיעבד עלתה לה טבילה . וכן נראה מתשובת הרא"ש גבי סילון דכתב רבינו בסמוך . וכן נראה דעת הרמב"ם דפ"א מהל' מקואות כתב להך דרבא דפרק תינוקת ומשמע מלשנו דבין כ"ח או כלי עץ כמו סל לא תטבול על גביהם משום דבעיתא ואס כן משמע דדיעבד עלתה לה טבילה וא"כ בפ"ט כתב משנה זו דהעבירו ע"ג כלים וכו' עד ובלבד שלא יטבול ע"ג כלים אלא משמע דמהלך בין מניה כלי במקוה תחת רגליה ובין מעביר המעיין ע"ג כלים כדפרישית והכ"י האריך בשלישית ופירוקין ע"ג ומ"ש הוא הנכון . ולענין הלכה נקטין לחומרא כהראב"ד וכ"כ הרשב"א בת"ה דבעבדה ע"ג כלי עץ אפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה וכן פסק בש"ע . אבל כמה שפסקו הראב"ד והרשב"א דע"ג כ"ח עלתה לה טבילה דיעבד וכן פסק בש"ע אין נראה להקל כיון דלפירוש"י והתוספות לא עלתה לה טבילה וסבירא לכו דכ"ח איכא טפי גזירת מרחצאות שרגיל סם כ"ח לזורך חמין ואף למסקנא דרב חנן מנהרדשא איכא בכ"ח משום גזירת מרחצאות אס כן לדידן קיימא לן השתא בין ע"ג כ"ח בין ע"ג כלי עץ לא עלתה לה טבילה דיעבד

הרושי הגהות
הן רב הן כההרדעא כ"ה בגמרא : יש סימן תתכ"ח : כ כדתנן פ"ק :

צית הערוה דכ"כ תני לה גבי הדד כלומר דכמניקה את צנה היינו לענין הגבחה דדד קצח מעל החזה וצ"כ דנגעים תניא נמי כעורכת פירוש כעורכת פת לענין צית הסתרים וכ"כ סמ"ג ו"ל צריכה להרחיב יריכותיה שלא יגעו זה לזה ולא לגופה ולפשוט זרועותיה מעל גופה כדי שיכנסו המים בכל מקום כדאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה פירוש כמו שרגילה להיות כשהיא הולכת כדמפרש והלך ומפרש צת"ה האיש נראה כעודר וכו' והאשה כעורכת פת לפשוט זרועותיה ולפסוק יריכיה במקל כדי להתחזק לערוך את הכת צחוק וכמניקה את צנה לענין להגביה הדד כאורגת בעומדין שמוגבהת יד ימינה עד שמוגלה צית השחי יתר ע"כ הוא צית הסתרים ואין קפידא אם אין מים באין ע"כ והר"ש כתב כדרך גדילתה

כמחוסת ויתים לחומר: ומ"ש ואינה צריכה להרחיב יריכותיה וכו' פי' ה"י על פי דלריכה להרחיב יריכותיה כעורכת את הפת והגביה ידיה כמחוסת את היתים אפי"ה אינה צריכה להרחיב יריכותיה יותר מדאי אלא קצת הרחבה וגם אין לה להגביה זרועותיה יותר מדאי כי אז יהיו נעשית קמטיה למעלה מזרועותיה כשהאשה צעלת כשר אבל צריכותיה לא הוסיף אלא אחר שאינה צריכה ומ"ש אלא כדרך שהיא רגילה לעשות צעת הילוכה הוא לומר שלא תגביה ידיה יותר מדרך שהיא רגילה צעת הילוכה והוא שדרך נשים שחנניות צעת הילוכה צעוק שכופפת ידיה ומשימה אצבעותיה על צדיה למעלה מהמגור צענין שגבניה זרועותיה מן הגוף בכל צד ויהיה תחת צית השחי נראה להדיא וכך תגביה ידיה צענה שטובלת לא יותר ואם תאמר דתחילה אמר שגבניה ידיה כמחוסת ויתים ואפי"כ נתן גבול אחר כדרך שהיא רגילה צעת הילוכה וי"ל דתחילה אמר כשהפשוט ידיה מן הגוף ושמה לטבול ידיה תחת צית השחי נראה כמחוסת ויתים דלינה מגביה ידיה כל כך אלא שמה קצת ופושטת ידיה לנער את האילן ואפי"כ אמר שאם צענה שהיא פושטת ידיה תגביה את ידיה בגובה שהיה נכרת שלא תגביה אותם יותר ממה שמוגבהת ידיה צעת הילוכה צעוק ומשימה אצבעותיה על צדיה נמנעה מן ההגור כדכרישית כ"ל פשוט משוין רבינו אלא ללא ידעני ממה למד להורות כך אבל צ"י כתב דמ"ש רבינו וגם לא להגביה זרועותיה וכו' ליטעם דהגבחה דנקט לאו דוקא אלא להרחיקה הורעו מן הגוף לגלות השחי קרי הגבחה זרועותיה וכו'. וע"פ זה כתב צ"ע וגם לא להרחיק זרועותיה מן הגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם צעת הילוכה גם שינה דברי רבינו דמקום שכתב רבינו כדרך שגבניה צענה שמוסקת ציתים כתב צ"ע כדרך שגבניה כשאורגת בעומדין ולפע"ל לאין לשנות מדברי רבינו שהלא ראה מ"ש במשנה כאורגת בעומדין וכו' וה"ל ע"כ וצ"כ דנגעים הן כיצד ראיית נגע האיש נראה כעודר וכמוסק ויתים והאשה כעורכת ומניקה את צנה כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית רבי יהודה חומר אף כעוה פסחן לשמאלית ופר"ח כתב דרש"ן בכל מראה עיני הכהן פרט לצית הסתרים וקתני בתרה האיש נראה כעודר וכו' כדעתן הכה דמה שמוגלה צלוחה שעה ארוכה נחשב צית הסתרים כעודר. דרך העודר מפסיק את רגליו ודרך המוסק מגביה זרועותיה: כעורכת. שמכנסת את רגליה וכמניקה את צנה לענין מה שתחת הדד: כאורגת. בעומדין שמוגבהת ידה ימנית לארוג: כעוה צפסחן. שדרך טוות להגביה ידה שמאלית ומה שאין נראה נחשב צית הסתרים ע"כ. וכן פירש הר"ש ע"כ וזהו ככירוש הר"ן אלא שהר"ן השמיט הא דר"י משום דס"ל ללאיפלוגי אתא ולא קי"ל כוותיה וכן הרמב"ם בפ"ט מהלכות נגעים שמיט הא דר"י ומדבציא הר"ן עורכת ומניקה את צנה ואורגת דליחומר נגעים נראה שהוא סובר שכן צריכה לעמוד צענה טבילה ולפ"י הא דלא נקט ר"ל אלא כאורגת וכמניקה את צנה ושכן לעורכת לאו דוקא אלא תרי מינייהו נקט וה"ל לאידך וכן דבין דבין דמזמנין צית הסתרים לטבילה לצית הסתרים דנגעים לגמרי דמזמנין להו וכו' קצת מדברי הר"ש ורבינו ירוחם שכתבו שא"ל להרחיב יריכותיה זו מוזה יותר מדאי דמשמע דקצת צריכה להרחיב ויהיו כעורכת ופירשו כן על כדרך גדילתה דאר"ל. והתוס' כתבו צריכה להרחיב יריכותיה קצת כדאיתא

בתריה זה בזה אלא שוהה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראין (זה) כדרך שגבנין בשעה שהיא עורכת ויהיה תחת דדיה נראה כדרך שגבנין בשעה שמוסקת ביותים ואינה צריכה להרחיב יריכותיה זו מוזה יותר מדאי וגם (לו) לא להגביה זרועותיה יותר מדאי אלא כדרך שהיא רגילה לעשות בעת הילוכה ואינה

בסמוך כאורגת וכמניקה את צנה לענין הגבחה דדד מעל החזה וצ"כ דנגעים תניא נמי כעורכת פירוש כעורכת פת לענין צית הסתרים וכ"כ סמ"ג ו"ל צריכה להרחיב יריכותיה שלא יגעו זה לזה ולא לגופה ולפשוט זרועותיה מעל גופה כדי שיכנסו המים בכל מקום כדאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה פירוש כמו שרגילה להיות כשהיא הולכת כדמפרש והלך ומפרש צת"ה האיש נראה כעודר וכו' והאשה כעורכת פת לפשוט זרועותיה ולפסוק יריכיה במקל כדי להתחזק לערוך את הכת צחוק וכמניקה את צנה לענין להגביה הדד כאורגת בעומדין שמוגבהת יד ימינה עד שמוגלה צית השחי יתר ע"כ הוא צית הסתרים ואין קפידא אם אין מים באין ע"כ והר"ש כתב כדרך גדילתה כמחוסת ויתים לחומר: ומ"ש ואינה צריכה להרחיב יריכותיה וכו' פי' ה"י על פי דלריכה להרחיב יריכותיה כעורכת את הפת והגביה ידיה כמחוסת את היתים אפי"ה אינה צריכה להרחיב יריכותיה יותר מדאי אלא קצת הרחבה וגם אין לה להגביה זרועותיה יותר מדאי כי אז יהיו נעשית קמטיה למעלה מזרועותיה כשהאשה צעלת כשר אבל צריכותיה לא הוסיף אלא אחר שאינה צריכה ומ"ש אלא כדרך שהיא רגילה לעשות צעת הילוכה הוא לומר שלא תגביה ידיה יותר מדרך שהיא רגילה צעת הילוכה והוא שדרך נשים שחנניות צעת הילוכה צעוק שכופפת ידיה ומשימה אצבעותיה על צדיה למעלה מהמגור צענין שגבניה זרועותיה מן הגוף בכל צד ויהיה תחת צית השחי נראה להדיא וכך תגביה ידיה צענה שטובלת לא יותר ואם תאמר דתחילה אמר שגבניה ידיה כמחוסת ויתים ואפי"כ נתן גבול אחר כדרך שהיא רגילה צעת הילוכה וי"ל דתחילה אמר כשהפשוט ידיה מן הגוף ושמה לטבול ידיה תחת צית השחי נראה כמחוסת ויתים דלינה מגביה ידיה כל כך אלא שמה קצת ופושטת ידיה לנער את האילן ואפי"כ אמר שאם צענה שהיא פושטת ידיה תגביה את ידיה בגובה שהיה נכרת שלא תגביה אותם יותר ממה שמוגבהת ידיה צעת הילוכה צעוק ומשימה אצבעותיה על צדיה נמנעה מן ההגור כדכרישית כ"ל פשוט משוין רבינו אלא ללא ידעני ממה למד להורות כך אבל צ"י כתב דמ"ש רבינו וגם לא להגביה זרועותיה וכו' ליטעם דהגבחה דנקט לאו דוקא אלא להרחיקה הורעו מן הגוף לגלות השחי קרי הגבחה זרועותיה וכו'. וע"פ זה כתב צ"ע וגם לא להרחיק זרועותיה מן הגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם צעת הילוכה גם שינה דברי רבינו דמקום שכתב רבינו כדרך שגבניה צענה שמוסקת ציתים כתב צ"ע כדרך שגבניה כשאורגת בעומדין ולפע"ל לאין לשנות מדברי רבינו שהלא ראה מ"ש במשנה כאורגת בעומדין וכו' וה"ל ע"כ וצ"כ דנגעים הן כיצד ראיית נגע האיש נראה כעודר וכמוסק ויתים והאשה כעורכת ומניקה את צנה כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית רבי יהודה חומר אף כעוה פסחן לשמאלית ופר"ח כתב דרש"ן בכל מראה עיני הכהן פרט לצית הסתרים וקתני בתרה האיש נראה כעודר וכו' כדעתן הכה דמה שמוגלה צלוחה שעה ארוכה נחשב צית הסתרים כעודר. דרך העודר מפסיק את רגליו ודרך המוסק מגביה זרועותיה: כעורכת. שמכנסת את רגליה וכמניקה את צנה לענין מה שתחת הדד: כאורגת. בעומדין שמוגבהת ידה ימנית לארוג: כעוה צפסחן. שדרך טוות להגביה ידה שמאלית ומה שאין נראה נחשב צית הסתרים ע"כ. וכן פירש הר"ש ע"כ וזהו ככירוש הר"ן אלא שהר"ן השמיט הא דר"י משום דס"ל ללאיפלוגי אתא ולא קי"ל כוותיה וכן הרמב"ם בפ"ט מהלכות נגעים שמיט הא דר"י ומדבציא הר"ן עורכת ומניקה את צנה ואורגת דליחומר נגעים נראה שהוא סובר שכן צריכה לעמוד צענה טבילה ולפ"י הא דלא נקט ר"ל אלא כאורגת וכמניקה את צנה ושכן לעורכת לאו דוקא אלא תרי מינייהו נקט וה"ל לאידך וכן דבין דבין דמזמנין צית הסתרים לטבילה לצית הסתרים דנגעים לגמרי דמזמנין להו וכו' קצת מדברי הר"ש ורבינו ירוחם שכתבו שא"ל להרחיב יריכותיה זו מוזה יותר מדאי דמשמע דקצת צריכה להרחיב ויהיו כעורכת ופירשו כן על כדרך גדילתה דאר"ל. והתוס' כתבו צריכה להרחיב יריכותיה קצת כדאיתא

בסמוך כאורגת וכמניקה את צנה לענין הגבחה דדד מעל החזה וצ"כ דנגעים תניא נמי כעורכת פירוש כעורכת פת לענין צית הסתרים וכ"כ סמ"ג ו"ל צריכה להרחיב יריכותיה שלא יגעו זה לזה ולא לגופה ולפשוט זרועותיה מעל גופה כדי שיכנסו המים בכל מקום כדאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה פירוש כמו שרגילה להיות כשהיא הולכת כדמפרש והלך ומפרש צת"ה האיש נראה כעודר וכו' והאשה כעורכת פת לפשוט זרועותיה ולפסוק יריכיה במקל כדי להתחזק לערוך את הכת צחוק וכמניקה את צנה לענין להגביה הדד כאורגת בעומדין שמוגבהת יד ימינה עד שמוגלה צית השחי יתר ע"כ הוא צית הסתרים ואין קפידא אם אין מים באין ע"כ והר"ש כתב כדרך גדילתה כמחוסת ויתים לחומר: ומ"ש ואינה צריכה להרחיב יריכותיה וכו' פי' ה"י על פי דלריכה להרחיב יריכותיה כעורכת את הפת והגביה ידיה כמחוסת את היתים אפי"ה אינה צריכה להרחיב יריכותיה יותר מדאי אלא קצת הרחבה וגם אין לה להגביה זרועותיה יותר מדאי כי אז יהיו נעשית קמטיה למעלה מזרועותיה כשהאשה צעלת כשר אבל צריכותיה לא הוסיף אלא אחר שאינה צריכה ומ"ש אלא כדרך שהיא רגילה לעשות צעת הילוכה הוא לומר שלא תגביה ידיה יותר מדרך שהיא רגילה צעת הילוכה והוא שדרך נשים שחנניות צעת הילוכה צעוק שכופפת ידיה ומשימה אצבעותיה על צדיה למעלה מהמגור צענין שגבניה זרועותיה מן הגוף בכל צד ויהיה תחת צית השחי נראה להדיא וכך תגביה ידיה צענה שטובלת לא יותר ואם תאמר דתחילה אמר שגבניה ידיה כמחוסת ויתים ואפי"כ נתן גבול אחר כדרך שהיא רגילה צעת הילוכה וי"ל דתחילה אמר כשהפשוט ידיה מן הגוף ושמה לטבול ידיה תחת צית השחי נראה כמחוסת ויתים דלינה מגביה ידיה כל כך אלא שמה קצת ופושטת ידיה לנער את האילן ואפי"כ אמר שאם צענה שהיא פושטת ידיה תגביה את ידיה בגובה שהיה נכרת שלא תגביה אותם יותר ממה שמוגבהת ידיה צעת הילוכה צעוק ומשימה אצבעותיה על צדיה נמנעה מן ההגור כדכרישית כ"ל פשוט משוין רבינו אלא ללא ידעני ממה למד להורות כך אבל צ"י כתב דמ"ש רבינו וגם לא להגביה זרועותיה וכו' ליטעם דהגבחה דנקט לאו דוקא אלא להרחיקה הורעו מן הגוף לגלות השחי קרי הגבחה זרועותיה וכו'. וע"פ זה כתב צ"ע וגם לא להרחיק זרועותיה מן הגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם צעת הילוכה גם שינה דברי רבינו דמקום שכתב רבינו כדרך שגבניה צענה שמוסקת ציתים כתב צ"ע כדרך שגבניה כשאורגת בעומדין ולפע"ל לאין לשנות מדברי רבינו שהלא ראה מ"ש במשנה כאורגת בעומדין וכו' וה"ל ע"כ וצ"כ דנגעים הן כיצד ראיית נגע האיש נראה כעודר וכמוסק ויתים והאשה כעורכת ומניקה את צנה כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית רבי יהודה חומר אף כעוה פסחן לשמאלית ופר"ח כתב דרש"ן בכל מראה עיני הכהן פרט לצית הסתרים וקתני בתרה האיש נראה כעודר וכו' כדעתן הכה דמה שמוגלה צלוחה שעה ארוכה נחשב צית הסתרים כעודר. דרך העודר מפסיק את רגליו ודרך המוסק מגביה זרועותיה: כעורכת. שמכנסת את רגליה וכמניקה את צנה לענין מה שתחת הדד: כאורגת. בעומדין שמוגבהת ידה ימנית לארוג: כעוה צפסחן. שדרך טוות להגביה ידה שמאלית ומה שאין נראה נחשב צית הסתרים ע"כ. וכן פירש הר"ש ע"כ וזהו ככירוש הר"ן אלא שהר"ן השמיט הא דר"י משום דס"ל ללאיפלוגי אתא ולא קי"ל כוותיה וכן הרמב"ם בפ"ט מהלכות נגעים שמיט הא דר"י ומדבציא הר"ן עורכת ומניקה את צנה ואורגת דליחומר נגעים נראה שהוא סובר שכן צריכה לעמוד צענה טבילה ולפ"י הא דלא נקט ר"ל אלא כאורגת וכמניקה את צנה ושכן לעורכת לאו דוקא אלא תרי מינייהו נקט וה"ל לאידך וכן דבין דבין דמזמנין צית הסתרים לטבילה לצית הסתרים דנגעים לגמרי דמזמנין להו וכו' קצת מדברי הר"ש ורבינו ירוחם שכתבו שא"ל להרחיב יריכותיה זו מוזה יותר מדאי דמשמע דקצת צריכה להרחיב ויהיו כעורכת ופירשו כן על כדרך גדילתה דאר"ל. והתוס' כתבו צריכה להרחיב יריכותיה קצת כדאיתא

פרישה

כשהוא נדבך בשאר כל המקומות שגוף. ומ"ש ראשונה נראה בעיני עיקר: (זה) כדרך שגבנין בשעה שהיא עורכת נראה דבכל אלו צ"ל כשיעור שאותו האבר רגיל להיות מגולה לפעמים דאילו לא היה רגיל להיות מגולה כלל אזי צענת טבילה לא היו צריכין להגביה כלל ומש"ה קאמר' כיון

הכי לטהרות אבל לבעלה עהרה אלא כי הא דאמר ר"ל וכו'. דאלמא דהך חומרא דר"ל דלא תטבול אלא דרך גדילתה איתא אפי' לבעלה ואי לא טבול דרך גדילתה לא עלתה לה טבילה וכו' וכו' כר"ת כמו שהביא ב"י מספר בעלי הנפש לעיל אלא דם יבש שעל המכה וכו'. ושכ"כ הרשב"א וע"ש והכי נקטין :

ואינה צריכה לפתוח פיה וכו'. נחבאר

לעיל דבית הסתרים לא בעינן ביאת מים אלא ראוי לביאת מים בעינן כדאמרין בפ' תינוקות (דף ס"ו) :

ורא תעלים עיניו ביותר וכו'. מימרא

דר' יוחנן פ' תינוקות דלא עלתה לה טבילה ופי' רש"י פתחה עיניה ביותר הויה חצויה למעלה עמה עיניה ביותר הויה חצויה למטה ומ"ש ויש מתירין בזה

טעמו משום דגרסינן בפרק מימרא דר' יוחנן ולית הילכתא ככל הני שמעתתא וכו' אלא דהר"ש כתב דנכון להחמיר כרש"י דלא גרם ולית הלכתא וכו' ור"ל דיט להחמיר דאפי' דיעבד לא עלתה לה טבילה לבעלה דאילו לכתחילה אף לגאונים דגורסים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא וכו' מודים דאף לבעלה צריכה כל הני חומרות כמ"ש התוס' להדיא מיהו כל זה בעצמה עיניה או פתחה עיניה ביותר אבל קרנא שפתותיה מדינה לא עלתה לה טבילה לבעלה כדתנן פ"ח דמקואות ולמאי דקבעינן הלכה כר"ת והרשב"א דהר"ש ור"ת ולית הלכתא ככל הני שמעתתא וכו' אלא כי הא דאמר ריש לקיש אף בעצמה עיניה או פתחה עיניה לא עלתה לה טבילה דיעבד כמפורש בספר בעלי הנפש שהביא ב"י לעיל בסיומן זה אלא דם יבש וכו' : וכתב הר"ש ותעמוד אשה ע"ג וכו' והרשב"ד כתב וכו' גראה מלשון רבינו דהרשב"ד חולק הוא אדברי הר"ש והוא לפי שכתב הר"ש ותעמוד אשה ע"ג וכו' דאלמא דכשפטר שפעמוד אשה ע"ג אין לה לסמוך על כריכת שער ראשה לכתחילה ואפשר דאם עברה על אזהרה זו צריכה לטבול שניה אבל להרשב"ד אם כורכת שערה וכו' עלתה על טבילה אף ע"ג דאפשר היה לה להעמיד אשה ע"ג ולא העמידה אף להחמיר עליה לחזור ולטבול שנית . אבל אם אי אפשר לה בראש שפעמוד ע"ג כגון שהיא דרה יחידי בעיר אי נמי אין חזירתה רוצה לילך עמה ח"ו שפעמוד בעלה ע"ג אם היא חוששת פן תתגנה עליו כשיראה אותה ערומה ואף הר"ש מודה בזה ומ"ש הכל בו דצריכה להולך עמה בעלה היינו אם אינה חוששת שתתגנה עליו . ועיין במ"ש ב"י ע"ש הרשב"ד בספר בעלי הנפש וז"ל צריכה שפעמוד אשה אחרת ע"ג ופראה שלא נשאר חששותיה על פני המים או שתכרוך שערה על ראשה וכו' . אלמא דס"ל דאפי' לכתחילה די לה בשתכרוך שערה וכו' אלא אחרת אבל להרשב"א צריכה אשה אחרת וכדפרי' ודלא כר"ת דכתב דהרשב"ד והר"ש מר אומר חלה ומר אומר חלה ולא פליגי דליתא אלא כדפרי' והכי נקטין כהר"ש וכן פסק בש"ע וכתב עוד דה"ה כשהוא לילה ואי אפשר לעמוד בנר אלא הנחר תכרוך שערה וכו' והוא תשובת הרשב"א שהביא ב"י : בכתב ב"י נדה דשערי דורה ואשה צריכה להטיל מים קודם שבעלה אם היא צריכה כדמסקינן ביב"א דופן (דף מ"ד) גבי וזה שנעקרו מי רגליה וכו' וירדה ועבדה מזה תיקון וגם יש לדבוק ולנסות את עצמה בתקום גדולים ובתקום קטנים ולהסיר הוואה שבחוטם עכ"ל ובהגה"ה כתב רבי עובדיה בנפנת פענח בשם רשב"ן האשה שבעלה ולא הטילה מים תחילה לא עלתה לה טבילה דבעי רבא וזה שנקרו מי רגליה ועבדה מזה ולא חופשיטא ופסיקא דאורייתא לחומרא וכתבתי לו תמיה בעיני אפי' יא' זה מפי גאונים מעולם דבעיה היא לעיני טהרות משום מעיינות הוב אלא אינה נאסרת לבעלה ואי משום שצריכה לעזור עצמה ולא יהא אותו מקום ראוי לביאת מים אין ראוי מקמה שפתיה עכ"ה מתשובת מהר"ו : נדה שגילחה כפרניה ודרם עליהם בעלה או אדם אחר לוקין עליה בשחין

ומיהו איכא למידק שהרי כתב רבינו דתחת בית השחי יהיה נראה כדרך שגראה בשעת שהיא מוסקת בזיתים ופרישנא דבמגביה ידיו למסוק קאמר ומשמע שהמגביה ידיו למסוק הוא מגביהן יותר מדרך שהוא רגיל לעשות בעת הילוכו וגם על הלשון בעצמו קשה דמלכתב לא תגביה זרועותיה יותר מדלי משמע דקצת היא מגביהתן ובשעת הילוכה אינה מגביהתן והיאך כתב

ואינה צריכה לפתוח פיה ולא תקפוץ אותו יותר מדאי אלא השיק שפתיה זו בזו דיבוק בינוני ולא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר (ש) ויש מתירין בזה וא"א ז"ל כתב ונכון להחמיר וכתב א"א הרא"ש ז"ל ותעמיד אשה על גבה בשעה שהיא מובלת שחראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים והראב"ד כתב

לעשות בעת הילוכה שהזרועות מרוחקים קצת ואינם מרוחקים יותר מדאי ולפי"ז ז"ל דמוסק זיתים אף על פי שהוא מגביה ידיו בשעה שמוסק אינו מרחיק זרועותיו מן הגוף יותר ממה שמרחקים בעת הילוכו דהא כדי לנער את האלין בהגבחה זרועותיו קצת סגי ואף ע"ג דשיעור דמוסק הוה כמו שהוא רגיל לעשות בדרך הילוכו איצטריך תנא למיתני בראש כמוסק זיתים לומר שלא ידביק זרועותיו לגופו ביותר וכן אתה אומר כבעודד וכאורגת וגם ריש לקיש דאמר אין האשה מובלת אלא בדרך גדילתה הא אתא למעוטי שלא תדחוק זרועותיה על צדדיה וכן לא תדחוק רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הילוכה ושמושה תמיד וכן פירש"י ז"ל :

כתב הרמב"ם בפ"א מהל'

מקואות הכופת ידיו ורגליו ויש לו ביאת המים אם נכנסו מים דרך כולו טהור והוא תוספתא בפ"ח דמקואות ונראה דהיינו לומר דהיכא דלא טבול כדרך גדילתו בודקים אותו ואם נכנסו המים בכל המקואות שהיה נכנס אילו טבול כדרך גדילתו עלתה לו טבילה ואם לאו לא עלתה לו טבילה (ו) : כתב סמ"ג בשם הערוך דהא דבעינן שתטבול האשה כדרך גדילתה היינו דוקא לטהרות אבל לבעלה לא צריכה וטעמו מפני שהוא גורם ולית הילכתא ככל הני שמעתתא כי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא כי הא דאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ופירש"י כי היכי דבעינן כשהיא בודקת מנגעה ה"ג בעינן שתטבול דרך גדילתה לטהרות אבל לבעלה לא משמע דקאי אהיהא דאשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ואיכ"ל דכוסילתא וכו' וכתב הר"ש בר כמה בג' בתשובה אם שינתה מדרך גדילתה כגון שפתחה ביותר או זקפה ביותר כתב הרשב"ד שאינה טבילה ומדברי הרמב"ם פ"ב מהלכות מקואות שלא נאמרו דברים אלו בר אלא מדבריהם עכ"ל והרשב"א בתשובה (סימן ת"ט י"ט) שהגורסא היותר נכונה בעיניו הוא שלא תטבול אלא כדרך גדילתה בין לטהרות בין לבעלה :

כתב הרשב"א בתשובה ולא עוד

אלא אף היה אורך המקוה ורחבו י' אמות על י' אמות אם אינו גבוה לפחות עד חצי אמה אין טובלין בו אלא"כ שוטח כל גופו בקרקע לפי שאם אינו שוטח ינטרף עכ"פ לבוף קומתו הרבה וירבו הקמטים בבעטו וצריכותיו וכבר אמרו אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה כדתנן ראש נראה כעודד ובמוסק זיתים והאשה כאורגת וכמניקה את בנה ומה מה שאמרו במקואות במקוה שמימי מרודין שבושין אותו באבנים או בחבילי זמורות כדי שיתפחו מימיו לפי שאין דרך להשחטת במקוה ולטבול בפיטו ידיו ורגליו עכ"ל ובתשובה אחרת (סימן ת"י) כתב מה שאמרו אמה על אמה ברום ג' אמות לאו דוקא ושיעורו שזכיל ת' סאה כדי שיעלו בהם כל גופו ואף על פי שמימי מרודין אם הוא בענין שתוכל להעלות כל גופה בבת אחת שלא תצטרך להתהפך כביניתא עלתה לה טבילה ואפילו נשתטחה ועבדה מותר אלא שיש לחוש לכתחילה שמה לא תשתטח ופה כל שהמים מרודין ביותר עכ"ל וכתב עוד (סימן ת"ט י"ט) מ"מ במקוה ותיקין אין (ראוי) לסמוך על מקוה כזה שמה לא תטבול בו יפה יפק עד שיהיה בו ממזל לטבורה ורת לפחות עכ"ל וכתב הר"ש בר כמה שכן דעתו מסכתא

אמות פי' וה"ה אם היה רחב ואינו גבוה כ"כ ויעיל אם יתכסה במים פעם אחת וכן כתבו הגאונים ואמת המים אף על פי שמימיו רדופים רריך שיהיה בו מ' סאה היו המים רדופים ואשה יכולה לטבול בהם כגד זה שהוא במים חופין מלמעלה והן עולין עליה בזמן שמקיימה את עצמה כגד עולה לה טבילה בין מכונסין בין רדופין בזמן שיש בהן מ' סאה כ"כ רב נטרונאי ז"ל בתשובה עכ"ל וגם הר"ן ז"ל כתב בתשובה בה וכו' עוד האוסר כי כשנמדד אותו מקוה ברום מימיו א"א שכל גופו עולה בהם אלא"כ פניה וגופה כבושים בקרקע ואמרין התם לא תטבול אלא דרך גדילתה תנ"ה האיש נראה כעודד וכו' לאפקויה שלא תהא כבושה בקרקע הא ליתיה דאיתמר עלה דהיהא פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר אבל אם היא מתפשטת לגמרי אין לחוש כלל עכ"ל :

ובי"ש

ואינה צריכה לפתוח פיה כבר נתבאר דהכי איתא בפ"ק דקידושין : ומ"ש ולא תקפוץ אותו יותר מדאי כבר נתבאר דפ"ח דמוסקת מקואות תנן שאם קרעה שפתותיה לא עלתה לה טבילה וכבר כתבתי מה שפי' רבינו שמשון והר"ש ז"ל בה : ומ"ש אלא השיק שפתותיה זו בזו דיבוק בינוני הוא לשון הר"ש בהלכות נדה בקורר ופשוט הוא ומ"ש ולא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר בפ' תינוקות (סו) . א"ר יוחנן פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה ופירש"י פתחה עיניה ביותר הויה חצויה למעלה עמה עיניה ביותר או פתחה עיניה ביותר וכו' ונכון להחמיר כתב כתבתי בסיומן זה על גלדי שעל גבי מכה ולפלוף וכחול שבעין שהרבה פוסקים גורסים אחר אותו שמועות הני שמעתתא אלא כי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה עהרה כי הא דאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה וכו' ושם כתבתי שהתוס' והר"ש והמרדכי כתבו שרש"י אינו גורם כן והקשה כמה קושיית על הגורסים כן וכתב הר"ש ונכון להחמיר כגורסת רש"י וכו' שהוא דעת התוס' וכתבתי עוד שם שאפי' לדברי הגורסים כן דלבעלה טהורה היינו דיעבד אבל לכתחילה אפי' לבעלה צריכה כל הני חומרות ומהו נלמוד דלדברי האוסרים דיעבד נמי סברי דחייב וכו' מדברי הר"ש שכתב בו בתשובה נדה שעמה עיניה ביותר הו חצויה להתירה לבעלה וכו' רבינו ירוחם אפי' פתחה עיניה ביותר או פתחה עיניה ביותר י"מ דהו כמו קרעה שפתותיה וי"מ לתם דהו כקמטין במקום שדרכן להיות שם וכו' הרמב"ן דלבעלה מותרת אבל לה לטהרות עכ"ל : **כתב** הר"ש בהלכות נדה דקורר לא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר אלא תסגור עיניה ברפיון ע"כ ונראה דלאו למימרא שצריכה לסגור דאפי' פתוחים לכו סגורים ברפיון ואפשר דלשופרא דמילתא כתב כן דכשהם בעיניו זה לא תבא לפתחם ולהעצים יותר מדאי :

ובתב

ה"ה הר"ש ז"ל ותעמיד אשה על גבה בשעה שהיא מובלת שחראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים והראב"ד כתב וכו' ור"ש רבינו שם הרשב"ד כתב גם כן הרשב"א בת"ה וכו' רבינו ירוחם ואף על פי שמתוך לשון רבינו נראה לכאורה דלחוקק על דברי הר"ש הביא דברי הרשב"ד אין לפרש כן דהא בהדיא אמרין בריש פרק כמה אשה (דף נו) : מודים חכמים לרבי יהודה שחוטטו שער שאינם הוללים וכתבו הר"ש עצמו בפרק תינוקות וכוין שאינם הוללים אם כרכה שערותיה בהן יפה עד שלא נשאר שום שער חוץ לצריכה למה לא תעלה לה טבילה הילכך כ"ל שלא הביא רבינו דברי הרשב"ד לחלוק על דברי הר"ש אלא ללמדנו תיקון לטבול בלא אשה עומדת על גבה דהר"ש והרשב"ד מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ז"ל הרשב"ד בספר בעלי

דרכי משה

(טו) ועיין לקמן סימן ר"א כמה הוא שיעור המקוה שהוכל לטבול בה בדרך גדילתה :

פרישה

זרועות קצת סגי ואפי"ג דשיעור דמוסק הוה כמות שהוא רגיל לעשות בעת הילוכו איצטריך תנא למיתני כמוסק ויתים לומר שלא ידביק זרועותיו לגופו ביותר עכ"ל : (לו) ויש מתירין בזה בוס ל"ד קאמר דעל כל סכ"ל קאי שטעם שמתירין הוא מפני שיש גורסין אחר כל דיונים אלו דגלדי שפי"ג מכה ולפלוף וכחול שבעין ואחר פתחה עיניה ביותר ולית הלכתא ככל הני שמעתתא וחלבו כי איתמר הא לטהרות אבל לבעלה טהורה (אש"ג דמבואר לעיל סימן קפ"ט דמתמרי' יותר גבי בעלה היינו כיכא שיש לנו ספק מחמיר יותר גבי בעלה דאוסרם סמוך איסור כרת אבל לגבי טהרות צריכה להיות טהורה יותר מלגבי בעלה ונלמד מימי טהור שאמר ליה דלגבי בעלה טהורה וכלל

הדושי הגהות

בג ח"א סימן י"ז : בר אלא לטהרות אבל לבעלה יש להקל בדברים אלו כו' כ"ה שם בתשב"ץ : בה סימן ס"ו : בו כלל כ"ש דין ב' :

ע"ז להיות דבר חוץ במקום שער מצמקם שאין בו שיער והיאך יתכן המדאורייתא
 אריכה לעיניו בגופה ולא נראתה שהוא מקום שיער אע"פ שיש בו שיער ונראה שמי
 שחיה ועוד לכיון דמלתא בשרו מרבינן שער מהי יתתי לשום אדם לפלוגי בנייהו
 אבל דברי הרמב"ן מבוררים דשכתב דדן תורה שזה מעינת בעצמה וזדקת
 כל גופה אף ראשה כשמשע דהא ודאי
 ראשה בכלל כל גופה הוא ותקנת עורא
 לא לעיניו הוה שיה מדין תורה היתה חייבת
 אלא לחפוף שער בנים חמין ולסורקו
 או לספספו היה שמדין תורה בעיניו
 נעלמה הוה סגי לה והוא האריכה שיהא
 חופפת וסובר הרמב"ן דחפיפה אינה אלא
 במקום שיער דוקא וכ"פ ר"ת וכלוה
 רבנותא בר מהר"ר שמעיה וזו מנואר
 מהלך דדבריו שכתב ועורא וזית דינו תקנו
 שיהא חופפת כות"מ שער שיה שיה בנים
 חמין וסורקת אותן וכ"פ הרי בהלכות שיה
 חילק בין מקום שיער לשלל במקום שיער
 אלא לעיניו חפיפה בלבד לא לעיניו עיניו

ובתורה שערותיה יפה ועיניה בשערות ראשה שאין שם חפיפה ואם השירה אפי'
 לא עלתה לה טבילה כיון שלא עיניה בכל גופה כי אם בעיניו הראש בלבד וקורא
 עיניו הראש מה שמוחל להראש כתקנת עורא דהיינו החפיפה והפספוס והסריקה
 שכל זה קרוי עיניו הראש ועיניו הגוף הוא מה שמוחל לעיניו בכל הגוף אם יש דבר
 חוץ בין במקום שער בין שלא במקום
 שער כדן תורה ולפי דעת רבינו כנראה
 לו מדברי הרמב"ן ז"ל דחולק הוא אפי' ש'
 רבינו בסוף סימן זה ע"פ הרשב"א דאם
 לא חפפה כלל חפילו עיניה כל גופה לא
 עלתה לה טבילה וע"פ דברי רבינו בזה
 פשוטים ואין קושא דדברים אלו אבל
 הכ"י הבין דרבינו ראונו לומר עיניו הגוף
 בלא עיניו הראש והתירע על דבריו ושאר
 ליה מאריה . ועמ"ש בסוף סימן זה אלא
 מ"ש ב"ש הרשב"א :

בטבילה ועורא ובית דינו תקנו שתהא חופפת בב"מ שער שב"מ

במים חמין וסורקת אותן או ספספסת אותן ביריה יפה יפה כרי
 שתתיר שערותיה אם יש בהם קשר ע"כ (ס) יראה מברירי שיותר
 מחמיר בעיניו הגוף מבעיניו הראש מפני שזה דין תורה וזה אינו אלא
 תקנת עורא חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים לפי
 שמשבבין השער אלא במים חמין (י) ומיהו אפילו בחמי חמה סגי
 (י) ולא תחוף בנתר לפי שמתחך השער והזור ומסתבך (נ) ולא
 באהל לפי שמתבך השער ולא בכל הדברים המסתבבין השער חפיפה
 זו פירש"י מוטב שתהיה ביום שלפני טבילתה מכליל טבילתה לפי
 שממחרת

בדקס"ד דרבינו : ומ"ש הרמב"ן דמדין תורה אריכה לעיניו ולבדוק כל גופה כלומר
 בין מקום שיש בו שיער בין מקום שאין בו שיער מנואר דברי החוסמא והרשב"א
 זיהר"ן שכתבתי בסמוך : **חפיפה** שבמקום שער לא תהיה במים קרים וכי'
 בפרק חטאת (סו) : אמר ר' אבהו דברא דאשה לא תחוף
 אלא בחמין אלא כל זמן שיש בה חמין אלא אם לא תחוף אלא בחמין
 חמין . ופירש"י ואפילו חמי חמה . די לה בחמין שהחמו בשמש : דמשרו מיוא .
 מקשין השיער ואין לבלו עובר והרמב"ם כתב בפ"ב מהלכות מקואות שהגון
 מקלקלין ומקבצין את השיער ומתקשה ע"כ . וכך הם דברי רבינו שכתב שמסבבין
 את השיער ודע שכתב הרמב"ם בפר"מ גרים לא תחוף בקריו ואפי' בחמי חמה
 פירוש אסור לחוף וכו' כל שעה (מז) . אמרין ד לא תלוש פחמין ולא בחמי חמה
 אלא בחמי חמי חמה לחמין וכ"כ הרמב"ן והרשב"א דבחימי חמה יכולה לחוף :
 וב"ש ולא תחוף בנתר וכי' ולא באהל וכי' אם אמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר
 ולא באהל בנתר משום דמתקף ונאהל משום דמתקף כדן הוה גירסת הפוסקים ולאסוקי
 מספרים דין דגרסי חול במקום אהול . ופירש"י מקטף נוקש שיער ומתבלבל ומאך .
 מסך מדביק השיער ומאך והרשב"ד כתב בספר בעלי הנפש שיש רב אחא ואי
 אחרת כי מקטף מיוא מתי הוה דילמא אידי דקטני מתבכי בני אריכי ומיקטר
 חד מנייהו ולא עיילי ביה מוא :

חפיפה

חפיפה היא חפוף שער בנים חמין וסורקת אותן או ספספסת אותן ביריה יפה יפה כרי
 שתתיר שערותיה אם יש בהם קשר ע"כ (ס) יראה מברירי שיותר
 מחמיר בעיניו הגוף מבעיניו הראש מפני שזה דין תורה וזה אינו אלא
 תקנת עורא חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים לפי
 שמשבבין השער אלא במים חמין (י) ומיהו אפילו בחמי חמה סגי
 (י) ולא תחוף בנתר לפי שמתחך השער והזור ומסתבך (נ) ולא
 באהל לפי שמתבך השער ולא בכל הדברים המסתבבין השער חפיפה
 זו פירש"י מוטב שתהיה ביום שלפני טבילתה מכליל טבילתה לפי
 שממחרת

חפיפה היא חפוף שער בנים חמין וסורקת אותן או ספספסת אותן ביריה יפה יפה כרי
 שתתיר שערותיה אם יש בהם קשר ע"כ (ס) יראה מברירי שיותר
 מחמיר בעיניו הגוף מבעיניו הראש מפני שזה דין תורה וזה אינו אלא
 תקנת עורא חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים לפי
 שמשבבין השער אלא במים חמין (י) ומיהו אפילו בחמי חמה סגי
 (י) ולא תחוף בנתר לפי שמתחך השער והזור ומסתבך (נ) ולא
 באהל לפי שמתבך השער ולא בכל הדברים המסתבבין השער חפיפה
 זו פירש"י מוטב שתהיה ביום שלפני טבילתה מכליל טבילתה לפי
 שממחרת

דרכי משה

דרכי משה
 דבר דרכי משה
 דבר דרכי משה
 דבר דרכי משה

פרישה

פרישה
 פרישה
 פרישה
 פרישה

דרישה

דרישה
 דרישה
 דרישה
 דרישה

דרכי משה
 דבר דרכי משה
 דבר דרכי משה
 דבר דרכי משה

ודע

ודע
 ודע
 ודע
 ודע

ומיש

ומיש
 ומיש
 ומיש
 ומיש

החפיה מנילה מע"ש לח"ש ונחול מחמיר טפי השאלות מרש"י ואוסר להרחיק החפיה מטבילה אלא בע"כ צריך לפרש לשאלות נחול לכתלה מוטב זה מזה ולרש"י חפיה לכתלה מוטב לחוף ביום נחת וכו' וכו' וכתב א"ח הר"ש וכוונתו הנשים וכו' כלומר דבזה יוצאים ידי חובת טבילה וכו' לחוף ביום הכה דאפשר לחוף בלילה אלא היבא שיוצאה מן המרחץ בעוד יום גדול דמרחיקו החפיה מן הטבילה אבל אם מתהילין לרחוץ מצע"י וחופפת מצע"י ואינה יוצאה מן המרחץ עד שטובלת בלילה פשיטא דאף השאלות מודה דמוטב זה ממה שתהא חופפת וטובלת הכל בלילה דאזכא חששא דמהומה לביתה :

ה טבילה מצע"י אלא כיון דלפירש"י חששו חכמים שמתוך שמהומה לביתה לא תהיה יפה אחר רבינו ומ"מ מנהג יפה וכו' שבו ודאי מתוקן דליכא חששא דלא תהיה יפה וכך צריך להגיה בדברי רבינו ומ"מ מנהג יפה שתרמוץ ותחוף יפה בערב שבת נמתן ובמזו"א שבת תחוף מעט נמתן והסרוק שערותיה וכן הוא בנכסחות המדויקות . וכן מה שכתב רבינו נודמנה לה טבילה בלילה שבת שאי אפשר לה לחוף בלילה די לה בחפיפת יום אינו אלא לפי מה שנוהגות הנשים ליכנס למרחץ מצע"י ולחוף ביום ואינו יוצאות מן המרחץ אלא עוסקות בחפיפה עד שטובלת בלילה כדי לנאת י"ח לרש"י ולהשאלות וקאמר רבינו השתא נודמנה לה טבילה בלילה שבת שאי אפשר לה שתיקה עסקה בחפיפה עד שתרמוץ ובע"כ לא היה חפיה כמורה לטבילה די לה בחפיפת יום כיון דלא אפשר וכו' האריך להקשות ולפרש דברי רבינו ע"ש אבל מ"ש הוא הנכון ודו"ק : **ומ"ש** רבינו ואפי' אם הלז' ב' י"ט ביום ה"ו וכו' אע"ג דהרא"ש כת' דלפירש"י א"כ חל י"ט צמ"ש אין להרחיק החפיה מהטבילה כולו האי מע"ש למ"ש ומוטב שתדמה עובלה אע"פ שאין כאן הרחקה אלא יום א' וכו' כשחלו ב' י"ט ביום ה"ו דאזכא דהקדמה ב' ימים דתדמה הטבילה לפירש"י אפי' הכריע רבינו ליתירא מתרי טעמי חדא דהלא הר"ש גופיה דלשאלות חופפת ב' היבא דהלו שני י"ט ביום ה"ו והל טבילה בלילה שבת והתוספות כתבו ג"כ כך לר"ת היבא דהלו שני י"ט ביום א"כ וטבילה ליל ב' דחופפת בע"ש וטובלת בלילה ב' ובע"פ דבאשירי לא כתב כך לר"ת מ"מ כיון שאין מפורש בדבריו דהיה מכתמה לא נחלק הרא"ש בזה אמ"ש התוס' לר"ת השתא כיון דהשאלות ור"ת מתירין בכירוש דהר"ב מ"ש הרא"ש דלפירש"י משמע דאכור להרחיק כולו האי . ותו דהלא התוס' כתבו להדיא דלפירש"י דאוסר לחוף מצע"י ולטבול צמ"ש מ"מ היבא דחל י"ט צמ"ש שרי לחוף בע"ש ולטבול צמ"ש ואיתא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב הסדא ודלא כהרא"ש דלפירש"י אידחי' כן פסקא וזהו דוחק הלכך פסק רבינו נכון להתיר אפי' בהרחקה ב' ימים ותו דכך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל תורה היא :

לפני פירושה נראה שמתוך לחוף בלילה טבילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום מפני שמהומה לביתה וכו' וכו' וכתבו עוד דבשאלות פ"י הא דאזכא לחוף בלילה טבילה שהוא חול לא תרחיק חפיה מטבילה כלל ואזכא אם היום כהו כן חול לא תחוף אלא בלילה הא דלא אופשר כגון טבילה י"ט או שבת או חפיה ביום שלשני הטבילה אפילו אם יום שלשני הטבילה כמו כן י"ט או שבת או תחוף מצע"י או מצע"י כדפסק הלכתא התם חפיה ולדברי השאלות כ"ו שחול אין לחוף אלא בלילה וכתב הרא"ש וכוונתו דתלמודא לא משמע כפירוש דקא מייבש' ליה נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה אלא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישינן שמה לא תחוף כהוון בלילה דמתוך שמהומה לביתה לא חיישא שמיר וכן כתב המרדכי בשבועות צמ"ס סה"ת דטוב וכוון שתכנס במרחץ בעוד היום גדול ותחוף עצמה בנחת ולא בחפזין ולא תצא עד לערב דאף בשאלות דאשרינן לחוף ביום היינו כי

יולדת בעוד היום גדול אבל אם היה שם עד הערב מודה הוא דשרי ע"כ וכו' כמ"ג וכו' התוס' והרא"ש דלפי מנהג נשים של עכשיו שטובות במרחץ עד הלילה מותר לחוף ביום אף לפי השאלות ואינו אכור אלא לחוף מצע"י ולנאת מן המרחץ קודם הלילה כל כששתה שט עד הלילה חפיה אריכותא היא שכל שעה עוסקת בחפיפה גופה ושערה ועוד יש שמחמירות אף על פי שחופפות נושאות עמין מסרוק וזקוקות עצמן בבית הטבילה וכתבו עוד התוספות שר"ת פ"י הלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה פ"י בע"ש וטובלת צמ"ש והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה פ"י צמ"ש ולא תמהר לחוף מצע"י הא דאופשר לחוף צמ"ש שהוא חול תחוף בו ולא תמהר לחוף מצע"י והא דלא אופשר לחוף צמ"ש ליל טבילה כגון שהוא י"ט חופפת מצע"י אף על פי שטבילה למ"ש או ליל שני בשבת וכו' שני טבילה אחר השבת ולא חיידי כלל תלמודא דאכור חפיה שברית וטבילה ערבית בלא הפסקת יום וכן לא חיידי דאכור חפיה לילה ע"כ ורבינו לא השס לכתוב פה דברי ר"ת דהיו מקפיד בן יום ללילה וכו' דברי רש"י ודברי השאלות שהם הפוכים אלו מהלו וטובות הנשים לנאת ידי שניהם ומ"מ אין דברי רבינו מדוקדקין שכתב דברי השאלות מוטב שתהיה בלילה כמו שכתב רש"י מוטב שתהיה ביום שנתה מדבריו דיוס לשאלות לחוף ביום וביה שייך שפיר לשון מוטב שכתב רבינו מותר לחוף בלילה אלא שטוב לה יותר אין לחוף אלא בלילה טבילה וכן משמע מדקאמר לא תחוף אלא בלילה ואם כן לא הוה למכתב ביה ליטנא דמוטב אלא הכי הוה ליה למימר ובשאלות פירש שריכה להיות בלילה כדי שתהיה כמוד לטבילה ואין לומר שהוא כוונת דלרש"י אין מותר לחוף בלילה אלא בשעת הדחק ושלא כדברי התוספות דהשתא הוי לילה לרש"י כיוס לשאלות אלא דלכ"ו לשון מוטב לא ינא מוג' ליום אחד מהם :

וכתב הרא"ש דכפר בעלי הנפש צמ"ס רב אחא אפילו חתומי ה' וע"ש י"ט דלא אפשר למויה ברו וכוון טבילה ליל שבת חייבא ד' וטבילה צדי שמי משום טבילה בזמנה מזה וכו' גדלה לחיוב לא חטרינו לרש"י דלנאתא דילמא מקטרה חדא ביניתא מייניהו והויא חליצה משמע מדבריו שהאשה צריכה לשמור עצמה בינתיים מכל דבר החוץ כמו שמצריכה לשמור מקטרת שעה וי"ל שאינה צריכה לכך הואיל ויכולה לדקוק עצמה בשעת טבילה אלא חפיה ר"ת דלפירש"י משמע דאכור להרחיק כולו האי . ותו דהלא התוס' כתבו להדיא דלפירש"י דאוסר לחוף מצע"י ולטבול צמ"ש מ"מ היבא דחל י"ט צמ"ש שרי לחוף בע"ש ולטבול צמ"ש ואיתא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב הסדא ודלא כהרא"ש דלפירש"י אידחי' כן פסקא וזהו דוחק הלכך פסק רבינו נכון להתיר אפי' בהרחקה ב' ימים ותו דכך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל תורה היא :

דילמא מקטרה חדא ביניתא מייניהו והויא חליצה משמע מדבריו שהאשה צריכה לשמור עצמה בינתיים מכל דבר החוץ כמו שמצריכה לשמור מקטרת שעה וי"ל שאינה צריכה לכך הואיל ויכולה לדקוק עצמה בשעת טבילה אלא חפיה ר"ת דלפירש"י משמע דאכור להרחיק כולו האי . ותו דהלא התוס' כתבו להדיא דלפירש"י דאוסר לחוף מצע"י ולטבול צמ"ש מ"מ היבא דחל י"ט צמ"ש שרי לחוף בע"ש ולטבול צמ"ש ואיתא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב הסדא ודלא כהרא"ש דלפירש"י אידחי' כן פסקא וזהו דוחק הלכך פסק רבינו נכון להתיר אפי' בהרחקה ב' ימים ותו דכך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל תורה היא :

ה עיקר דין חפיה לכתלה כך הוא להיות בלילה אלא חפיה ר"ת דלפירש"י משמע דאכור להרחיק כולו האי . ותו דהלא התוס' כתבו להדיא דלפירש"י דאוסר לחוף מצע"י ולטבול צמ"ש מ"מ היבא דחל י"ט צמ"ש שרי לחוף בע"ש ולטבול צמ"ש ואיתא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב הסדא ודלא כהרא"ש דלפירש"י אידחי' כן פסקא וזהו דוחק הלכך פסק רבינו נכון להתיר אפי' בהרחקה ב' ימים ותו דכך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל תורה היא :

דרכי משה

קב"ש ב"י דק במים כבר הילק מהרי"ק באותה תשובה בין חפיה לחדיה קמטיה והאריך בזה וקצרתי : (ד) וכבר נחבאר דין זה לעיל סימן קצ"ז באריכות :

דרישה

או במים קרים ונדקה שלא כדקו הסערות שרי : [ג] (ובשאלות פירש"י מוטב שתהיה בלילה כ"ו האי לשון שמוטב אינו מדוקדק משמע שגם ביום יכולה לחוף אם פירשה ח"ח אלא כל זמן שמוטב לחוף בלילה אין לחוף ביום אבל לדעת רש"י שפירש הוא דבר כתבו התוס' דלרש"י מותר לה לחוף בלילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום ב"י ע"ש עכ"פ) : [ד] חל ליל טבילה צמ"ש שא"כ לחוף ביום וכו' או שחל ליל טבילה בלילה שבת וכו' ותמה ב"י דמחא נקט חליצה דרש"י ומחא נקט חליצה דשאלות ולדג"ל דבא לאשמעינן חליצה דכ"ע דהא ע"כ לא התיר רש"י לרחוץ ביום אלא כשרוחץ סמוך ללילה משא"כ כשחל הטבילה בלילה שבת דאסור לה לרחוץ עד ע"כ הש"ס ע"כ לא תחוף מצע"י אלא כיון דלפירש"י חששו חכמים שמתוך שמהומה לביתה לא תהיה יפה אחר רבינו ומ"מ מנהג יפה וכו' שבו ודאי מתוקן דליכא חששא דלא תהיה יפה וכך צריך להגיה בדברי רבינו ומ"מ מנהג יפה שתרמוץ ותחוף יפה בערב שבת נמתן ובמזו"א שבת תחוף מעט נמתן והסרוק שערותיה וכן הוא בנכסחות המדויקות . וכן מה שכתב רבינו נודמנה לה טבילה בלילה שבת שאי אפשר לה לחוף בלילה די לה בחפיפת יום אינו אלא לפי מה שנוהגות הנשים ליכנס למרחץ מצע"י ולחוף ביום ואינו יוצאות מן המרחץ אלא עוסקות בחפיפה עד שטובלת בלילה שבת שאי אפשר לה שתיקה עסקה בחפיפה עד שתרמוץ ובע"כ לא היה חפיה כמורה לטבילה די לה בחפיפת יום כיון דלא אפשר וכו' האריך להקשות ולפרש דברי רבינו ע"ש אבל מ"ש הוא הנכון ודו"ק : **ומ"ש** רבינו ואפי' אם הלז' ב' י"ט ביום ה"ו וכו' אע"ג דהרא"ש כת' דלפירש"י א"כ חל י"ט צמ"ש אין להרחיק החפיה מהטבילה כולו האי מע"ש למ"ש ומוטב שתדמה עובלה אע"פ שאין כאן הרחקה אלא יום א' וכו' כשחלו ב' י"ט ביום ה"ו דאזכא דהקדמה ב' ימים דתדמה הטבילה לפירש"י אפי' הכריע רבינו ליתירא מתרי טעמי חדא דהלא הר"ש גופיה דלשאלות חופפת ב' היבא דהלו שני י"ט ביום ה"ו והל טבילה בלילה שבת והתוספות כתבו ג"כ כך לר"ת היבא דהלו שני י"ט ביום א"כ וטבילה ליל ב' דחופפת בע"ש וטובלת בלילה ב' ובע"פ דבאשירי לא כתב כך לר"ת מ"מ כיון שאין מפורש בדבריו דהיה מכתמה לא נחלק הרא"ש בזה אמ"ש התוס' לר"ת השתא כיון דהשאלות ור"ת מתירין בכירוש דהר"ב מ"ש הרא"ש דלפירש"י משמע דאכור להרחיק כולו האי . ותו דהלא התוס' כתבו להדיא דלפירש"י דאוסר לחוף מצע"י ולטבול צמ"ש מ"מ היבא דחל י"ט צמ"ש שרי לחוף בע"ש ולטבול צמ"ש ואיתא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב הסדא ודלא כהרא"ש דלפירש"י אידחי' כן פסקא וזהו דוחק הלכך פסק רבינו נכון להתיר אפי' בהרחקה ב' ימים ותו דכך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל תורה היא :

פרישה שרמב"ם בחמ"ן וכן משמעי' מלשון ח' שכן טובגין גם בזמננו בארץ ישמעאל והוא הנקרא גרייטא בלשנים ומה שאנו קורין קרייט יש לו שם אחר וכמ"ס ג"כ לעיל בסיומן קל"ה בדין כלי יין כסך ע"ש : (ח) חל ליל טבילה צמ"ש שא"כ לחוף ביום וכו' ולפירש"י דעיקר ביום ומ"ש אחר כך שא"כ לחוף בלילה משמע דלילה עדיף מיום וכו' לפירוש השאלות ותמה ב"י ע"ז היאך נקט מחא חליצה דרש"י ומחא חליצה דשאלות כיון דכתב סתמא משמע דחליצה דכ"ע נקט ונלע"ז דרבינו קאי

ביום אלא כשרוחץ סמוך ללילה משא"כ כשחל הטבילה בלילה שבת דאסור לה לרחוץ עד ע"כ הש"ס ע"כ לא תחוף מצע"י אלא כיון דלפירש"י חששו חכמים שמתוך שמהומה לביתה לא תהיה יפה אחר רבינו ומ"מ מנהג יפה וכו' שבו ודאי מתוקן דליכא חששא דלא תהיה יפה וכך צריך להגיה בדברי רבינו ומ"מ מנהג יפה שתרמוץ ותחוף יפה בערב שבת נמתן ובמזו"א שבת תחוף מעט נמתן והסרוק שערותיה וכן הוא בנכסחות המדויקות . וכן מה שכתב רבינו נודמנה לה טבילה בלילה שבת שאי אפשר לה לחוף בלילה די לה בחפיפת יום אינו אלא לפי מה שנוהגות הנשים ליכנס למרחץ מצע"י ולחוף ביום ואינו יוצאות מן המרחץ אלא עוסקות בחפיפה עד שטובלת בלילה שבת שאי אפשר לה שתיקה עסקה בחפיפה עד שתרמוץ ובע"כ לא היה חפיה כמורה לטבילה די לה בחפיפת יום כיון דלא אפשר וכו' האריך להקשות ולפרש דברי רבינו ע"ש אבל מ"ש הוא הנכון ודו"ק : **ומ"ש** רבינו ואפי' אם הלז' ב' י"ט ביום ה"ו וכו' אע"ג דהרא"ש כת' דלפירש"י א"כ חל י"ט צמ"ש אין להרחיק החפיה מהטבילה כולו האי מע"ש למ"ש ומוטב שתדמה עובלה אע"פ שאין כאן הרחקה אלא יום א' וכו' כשחלו ב' י"ט ביום ה"ו דאזכא דהקדמה ב' ימים דתדמה הטבילה לפירש"י אפי' הכריע רבינו ליתירא מתרי טעמי חדא דהלא הר"ש גופיה דלשאלות חופפת ב' היבא דהלו שני י"ט ביום ה"ו והל טבילה בלילה שבת והתוספות כתבו ג"כ כך לר"ת היבא דהלו שני י"ט ביום א"כ וטבילה ליל ב' דחופפת בע"ש וטובלת בלילה ב' ובע"פ דבאשירי לא כתב כך לר"ת מ"מ כיון שאין מפורש בדבריו דהיה מכתמה לא נחלק הרא"ש בזה אמ"ש התוס' לר"ת השתא כיון דהשאלות ור"ת מתירין בכירוש דהר"ב מ"ש הרא"ש דלפירש"י משמע דאכור להרחיק כולו האי . ותו דהלא התוס' כתבו להדיא דלפירש"י דאוסר לחוף מצע"י ולטבול צמ"ש מ"מ היבא דחל י"ט צמ"ש שרי לחוף בע"ש ולטבול צמ"ש ואיתא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב הסדא ודלא כהרא"ש דלפירש"י אידחי' כן פסקא וזהו דוחק הלכך פסק רבינו נכון להתיר אפי' בהרחקה ב' ימים ותו דכך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל תורה היא :

למור ולראוץ עצמה שם אסורה וכתב עוד בהגהת מרדכי דמותר לטביל חמין במקום כדי לממנה ור"ש אומר וכתב רמ"א דיש להקמיר ח"ל במקום שנהגו להקל אז אין צדיקו לממנה . כתב בהג"ש דמותר

יורה דעה הלכות טבילה קצט

אין לה לכתחלה לסמוך על שהיא מדיחה בקיטון של חמין אלא עכ"פ צריכה לזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו'. וזוהר המיישב בטוב טעם מה שכתב רבינו ואפי' אם חלו ב' י"ט ביום ה' חופפת בד' וטובלת בליל שבת או אם חל י"ט במ"ש וכו'. דלאויה צורך כתב האי או אם חל י"ט במ"ש דמשמע דמייורי דחל יום ראשון של י"ט במ"ש הלא נלמדנו במ"ש מ"ש תחילה אם חלו ב' י"ט ביום ה' וכו' והקשה ב"י אבל למאי דפרי' ניחא דכוונת רבינו הוא להורות דאף על כ"י דחל י"ט במ"ש ויכולה להחס קיטון של מים כו' אפי' צריכה שזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו'. ואף ע"פ דליכא הרחקה אלא יום אחד בין חפיפה לטבילה אפי' צריכה להזכר ולא תסמוך על קיטון של מים חמין שמא יגיע לה אובס שלא יוכל להכניס במ"ש וכן צא להורות דאם חלו שני י"ט ביום ה' דאפי' אם טבלה ולא עיינה אם נזכרת מלהתעסק בדבר ההוצץ לא עלתה לה טבילה : ובי"ש יכולה להחם קיטון של מים להדיה קמטיה ובית סתריה אבל לא לכל הגוף כתב הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך להפיפה עלתה לה טבילה בדיעבד (יא) אף ע"פ שלא היתה סמוך להפיפה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה

והגות הנשים האדונה וזוהרות בשבת מליטון תבשיל ולהתעסק בדבר שיצא לידי חצייה ומחמתות קיטון של מים להדיה בית הסתרים ובית הקמטים ככ"ה דמחירים להחם חמין ב"ט לרגלו אבל לא כל גופו וגם קושרות שערותיהן יפה שלא יתלכלכו עכ"ל כלומר קושרות שערותיהן בע"ש אחר שחפפו כדי שלא יתלכלכו או יתלכלכו קודם טבילה וזהירות דנתינת תבשיל לבנה אינו מכיר דאטו אם חגג תבשיל ולא יהיה לצורך בנה מי לא חייטין והרי על כרחך נוגעת בתבשיל שאוכלת ואף אם תזוהר מליגע בו כגון שתאכל בצק ולא חגג בתבשיל כלל כמו ששמעתי שיש מורין כן מ"מ כיון לדידי עסקניות הן א"א שלא תסוהר דעתה שעה א' או רגע א' ותגע ולא אדעתה ועוד שיותר נכון היה להזכירן שיבדקו ידוקים וכל גופן בשעת טבילה ואם ינואחו בו דבר חוצץ ויסורוהו ולא יהיה ידוקים אסורות בשבת מליטון תבשיל לבנה ומלאכול כדרך דמה ענין עיון ונדיקה זו אלא חפיפה דדוקא חפיפה שא"א לעשותו ב"ט סתרו להרחיק ולעשותה מע"ש אבל עיון ונדיקה שאיפשר לעשותו ב"ט למה תסמוך על מה שדקדק בע"ש ולא תבדוק בשעת טבילה ואפי' לה"ר שמעיה סבור שחפיפה היא אף בגוף במקום שתמצא עליו דבר חוצץ ויכולה היא לחופפו במים חמין וכיון שצריכה לבדוק ידוק וגופה בשעת טבילה למה לא חגג בתבשיל ובכל מה שזכרנו עד שעת נדיקה סמוך לטבילה ועוד דלפי מה שכתבתי לעיל בשם החוס' והרמב"ם והרשב"א והר"ן דנדיקה זו היא מדאורייתא לא היו חכמים מקילים בה להקדימה קודם טבילה הרבה אפי' היכא דלא אפישר וכו"ש דבאפשר כגון זו שכתבתי לבדוק ולעיון גופה סמוך לטבילה וכו"כ הר"ן בפ"ב דשבוטות אהא דקדימת אשה לחוף מע"ש או מעי"ט וכו' ולכלוהו פירושי בחפיפה שהוא תקנת עורא בלבד הוא דמקילין אבל לעיוני אי ליכא מירי דחייץ בגופה דהוא מדאורייתא לא מקילין וכתב עוד שם גבי הא דאמר רבא אשה לא תחוף בנחור וכו' משום דחפיפה דרבנן בעלמא הוא מקילין בה כדאמרינן לקמן האשה חופפת בע"ש וטובלת למ"ש ואפי' למוציא י"ט שאחר השבת אבל בעיוני מדאורייתא הוא לא מקילין וראיה לדבר מדאמרינן בסמוך לטבילה לבנה ועבלה לא עלתה לה טבילה וכו' ואי אפישר שלא נתנה תבשיל לבנה וכו' אפי' ב"ט מע"ש עד מוצאי י"ט שאחר השבת והיאך עלתה לה טבילה אלא ודאי כי מקילין בחפיפה דוקא בשחרה ועיינה בשעת טבילה היולך במקום שיער בעי חפיפה ומקילין בה כדכתובנא ובכולי גופה בעי עיונה סמוך לטבילה עכ"ל וכבר כתבתי בתחילת סימן זה . וכן דעת הרשב"א שכתב ב"י וכו' דזמנה לה טבילה שא"א לחוף בלילה ה' חופפת ביום ושומרת שערות ראשה וטובלת בלילה ואף אם נזמנה לה טבילה בשבת וחלו ב' י"ט של ר"ה או של גלויות בה' בשבת ה' חופפת בד' בשבת וטובלת בשבת שלא דחו זמנה של טבילה מפני חפיפה שתהא סמוך לטבילה כיון שא"א ובלבד שתהא מעיינת וזדוקת היגע בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יבא דבר חוצץ עכ"ל וכיון שכתב"פ הוא צריכה לעיון ולבדוק כל גופה בשעת טבילה למה נחמיר בזו יותר מבשאר נשים שהם מותרות להתעסק כל מה שירצו עד סמוך לטבילה שאז זדוקות ומעיינות עולין ועוד דהומרא זו חומרא דתחילת לידי קולא היא שתסמוך על זהירות מליטון תבשיל לבנה ומלהתעסק בדברים החוצצין ולא תחזור לבדוק ולעיון גופה בשעת טבילה והכמים לא הקילו להרחיק בדיקה מטבילה כמו שכתבנו לכן אני אומר שמהנה אותן נשים היה ע"פ הסוברים עיון ונדיקה אינה מדאורייתא אלא בכלל תקנת עורא הוא וכדמשמע מתוך דברי רבינו בחילת סימן זה וא"כ בשעה שנעשה החפיפה נעשית הנדיקה והעיון ואין להפרידם זה מזה ולפיכך צריכה לזוהר מליטון תבשיל וכו' כדי שחולל לסמוך על אותה בדיקה שעשתה בעת חפיפה ואם נתעסקה בנתינת תבשיל לבנה או בשאר דברים החוצצין או ע"כ צריכה להפריד הנדיקה מן החפיפה כיון דא"א בע"א הלכך תבדוק בשעת טבילה ושפיר דמי א"כ היו נזהרות לעשות כן מפני שדרך טבילה לבנה וכו' ונמצא שאם עלתה להן טבילה ולכן הנהיגו להיות להן זהירות מליגע

הנשים לחסוף ולבדוק הגוף ביחד ועכשיו מתוך שאין חופפת סמוך לטבילה ישכחו בשום דבר חוצץ מעת בדיקה ראשונה שהיתה בשעת חפיפה וכו' רבינו בסמוך ואם טבילה וכו' כלומר הא דאמרינן דתזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו' כ"מ ליכא לטבילה ולעיון חפפה וכו' וזוהר המיישב בטוב טעם מה שכתב רבינו ואפי' אם חלו ב' י"ט ביום ה' חופפת בד' וטובלת בליל שבת או אם חל י"ט במ"ש וכו'. דלאויה צורך כתב האי או אם חל י"ט במ"ש דמשמע דמייורי דחל יום ראשון של י"ט במ"ש הלא נלמדנו במ"ש מ"ש תחילה אם חלו ב' י"ט ביום ה' וכו' והקשה ב"י אבל למאי דפרי' ניחא דכוונת רבינו הוא להורות דאף על כ"י דחל י"ט במ"ש ויכולה להחס קיטון של מים כו' אפי' צריכה שזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו'. ואף ע"פ דליכא הרחקה אלא יום אחד בין חפיפה לטבילה אפי' צריכה להזכר ולא תסמוך על קיטון של מים חמין שמא יגיע לה אובס שלא יוכל להכניס במ"ש וכן צא להורות דאם חלו שני י"ט ביום ה' דאפי' אם טבלה ולא עיינה אם נזכרת מלהתעסק בדבר ההוצץ לא עלתה לה טבילה : ובי"ש יכולה להחם קיטון של מים להדיה קמטיה ובית סתריה אבל לא לכל הגוף כתב הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך להפיפה עלתה לה טבילה בדיעבד (יא) אף ע"פ שלא היתה סמוך להפיפה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה

הנשים לחסוף ולבדוק הגוף ביחד ועכשיו מתוך שאין חופפת סמוך לטבילה ישכחו בשום דבר חוצץ מעת בדיקה ראשונה שהיתה בשעת חפיפה וכו' רבינו בסמוך ואם טבילה וכו' כלומר הא דאמרינן דתזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו' כ"מ ליכא לטבילה ולעיון חפפה וכו' וזוהר המיישב בטוב טעם מה שכתב רבינו ואפי' אם חלו ב' י"ט ביום ה' חופפת בד' וטובלת בליל שבת או אם חל י"ט במ"ש וכו'. דלאויה צורך כתב האי או אם חל י"ט במ"ש דמשמע דמייורי דחל יום ראשון של י"ט במ"ש הלא נלמדנו במ"ש מ"ש תחילה אם חלו ב' י"ט ביום ה' וכו' והקשה ב"י אבל למאי דפרי' ניחא דכוונת רבינו הוא להורות דאף על כ"י דחל י"ט במ"ש ויכולה להחס קיטון של מים כו' אפי' צריכה שזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו'. ואף ע"פ דליכא הרחקה אלא יום אחד בין חפיפה לטבילה אפי' צריכה להזכר ולא תסמוך על קיטון של מים חמין שמא יגיע לה אובס שלא יוכל להכניס במ"ש וכן צא להורות דאם חלו שני י"ט ביום ה' דאפי' אם טבלה ולא עיינה אם נזכרת מלהתעסק בדבר ההוצץ לא עלתה לה טבילה : ובי"ש יכולה להחם קיטון של מים להדיה קמטיה ובית סתריה אבל לא לכל הגוף כתב הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך להפיפה עלתה לה טבילה בדיעבד (יא) אף ע"פ שלא היתה סמוך להפיפה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה

הנשים לחסוף ולבדוק הגוף ביחד ועכשיו מתוך שאין חופפת סמוך לטבילה ישכחו בשום דבר חוצץ מעת בדיקה ראשונה שהיתה בשעת חפיפה וכו' רבינו בסמוך ואם טבילה וכו' כלומר הא דאמרינן דתזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו' כ"מ ליכא לטבילה ולעיון חפפה וכו' וזוהר המיישב בטוב טעם מה שכתב רבינו ואפי' אם חלו ב' י"ט ביום ה' חופפת בד' וטובלת בליל שבת או אם חל י"ט במ"ש וכו'. דלאויה צורך כתב האי או אם חל י"ט במ"ש דמשמע דמייורי דחל יום ראשון של י"ט במ"ש הלא נלמדנו במ"ש מ"ש תחילה אם חלו ב' י"ט ביום ה' וכו' והקשה ב"י אבל למאי דפרי' ניחא דכוונת רבינו הוא להורות דאף על כ"י דחל י"ט במ"ש ויכולה להחס קיטון של מים כו' אפי' צריכה שזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו'. ואף ע"פ דליכא הרחקה אלא יום אחד בין חפיפה לטבילה אפי' צריכה להזכר ולא תסמוך על קיטון של מים חמין שמא יגיע לה אובס שלא יוכל להכניס במ"ש וכן צא להורות דאם חלו שני י"ט ביום ה' דאפי' אם טבלה ולא עיינה אם נזכרת מלהתעסק בדבר ההוצץ לא עלתה לה טבילה : ובי"ש יכולה להחם קיטון של מים להדיה קמטיה ובית סתריה אבל לא לכל הגוף כתב הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך להפיפה עלתה לה טבילה בדיעבד (יא) אף ע"פ שלא היתה סמוך להפיפה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה

הנשים לחסוף ולבדוק הגוף ביחד ועכשיו מתוך שאין חופפת סמוך לטבילה ישכחו בשום דבר חוצץ מעת בדיקה ראשונה שהיתה בשעת חפיפה וכו' רבינו בסמוך ואם טבילה וכו' כלומר הא דאמרינן דתזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו' כ"מ ליכא לטבילה ולעיון חפפה וכו' וזוהר המיישב בטוב טעם מה שכתב רבינו ואפי' אם חלו ב' י"ט ביום ה' חופפת בד' וטובלת בליל שבת או אם חל י"ט במ"ש וכו'. דלאויה צורך כתב האי או אם חל י"ט במ"ש דמשמע דמייורי דחל יום ראשון של י"ט במ"ש הלא נלמדנו במ"ש מ"ש תחילה אם חלו ב' י"ט ביום ה' וכו' והקשה ב"י אבל למאי דפרי' ניחא דכוונת רבינו הוא להורות דאף על כ"י דחל י"ט במ"ש ויכולה להחס קיטון של מים כו' אפי' צריכה שזוהר מליטון תבשיל לבנה וכו'. ואף ע"פ דליכא הרחקה אלא יום אחד בין חפיפה לטבילה אפי' צריכה להזכר ולא תסמוך על קיטון של מים חמין שמא יגיע לה אובס שלא יוכל להכניס במ"ש וכן צא להורות דאם חלו שני י"ט ביום ה' דאפי' אם טבלה ולא עיינה אם נזכרת מלהתעסק בדבר ההוצץ לא עלתה לה טבילה : ובי"ש יכולה להחם קיטון של מים להדיה קמטיה ובית סתריה אבל לא לכל הגוף כתב הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך להפיפה עלתה לה טבילה בדיעבד (יא) אף ע"פ שלא היתה סמוך להפיפה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה

פרישה

וענין זה : (יא) אפי' אם טבלה ולא עיינה אם נזכרת מלהתעסק בדבר ההוצץ לא עלתה לה טבילה : ובי"ש יכולה להחם קיטון של מים להדיה קמטיה ובית סתריה אבל לא לכל הגוף כתב הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך להפיפה עלתה לה טבילה בדיעבד (יא) אף ע"פ שלא היתה סמוך להפיפה אבל אם לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה בעצמה בגופה

באשכנז וכו' מ"מ רבינו שמעון ב"ר עקיבא דמקואות משנה שניה לאוקומי
 הך תלמי לאדם וכגון שאין מ' סאה ממקום מוצא המים עד התלמי אלא עד
 הבריכה וכו' מ' סאה ע"כ: **כתב** מהר"ק בסיומן ל"ו דבארות העשויים בידי
 אדם שמים נובעים מהם אף ע"פ שאין מימיהם יוצאין לחוץ דין מעיין

מקום ממנו שגוף הנוטל מתכסה בו בבת אחת וע"ש: **ומבינה** בנהרות איכא
 פלוגתא דרבנן ר"ת הקור וכו' טעמו דפסק כשמואל דאמר נהר
 מכיפה מיבריך דאף ע"פ שהנהר מתרבה ממי גשמים עיקר ריבויין ממקורן הוא
 ולעולם וזולתן רבים על הנוטפין: ומ"ש ור"י היה אוסר לעבול בכן כל החורף וכו'
 נראה שר"ל דמוזן הרביעה בחשוון התחלת

גמור יש לו אע"ג דכתב"ח מה מעיין בידי
 שמים אף מקוה בידי שמים והני בארות
 הם עשויים בידי אדם האוי בידי אדם לא
 קאי אחרית קרקע אלא אהיית המים
 שנתהוו סם בידי שמים לאפוקי מילא
 בכתף והביא כמה ראיות לדבר וכו' מעל
 ת"פ סיומן ר"ח ומדברי תשובות להרמב"ן
 סיומן ר"ל:

ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (י) אבל אם רחצה במרחץ או עלו
 עליה כל מימות שבעולם הרי היא בטומאתה ויש בה כרת עד
 שתטבול במקוה או במעיין וטבילה בנהרות בהא איכא פלוגתא
 דרבנותא ר"ת התיר לטבול בנהרות כל השנה ור"י היה אוסר לטבול
 בהן כל החורף (י) עד אחר זמן הפשרת שלגים וכן כתב הר"ם
 מרוטנבורק שאין לטבול בהן בשעת הגשמים ולא בשעה שהם
 נדולות

ומ"ש רבינו אב"ל אם רחצה במרחץ
 או עלו עליה כל מימות שבעולם

הרי היא בטומאתה עד שתטבול במקוה או במעיין כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהא"ז
 ופשוט הוא: וכתב בספר בעלי הנפש לטבילה הכלים די כמה שכן כדי שיוכלו
 להטבילין כולן כאחד ואפילו רביעית לבד מטבילין בו מחטין ונזרות מן הלכה
 אלא שבעלו אותן חמשים ואמרו שאין טבילה עולה לכל (לשום) דבר בפחות ממ'
 סאה והכי איתא בגמרא (לח) מיכה לא בעלו אותה אלא כשהוא בפני עצמו אבל
 מקוה שלם וקדח ממנו רביעית לעוקה שצדו על שפת המקוה אם יש בפירצה
 דוחב כשפופרת הנוד על גובה כקליפת השום מטבילין בו כלים קטנים ודוקא
 רביעית אבל פחות רביעית לא ולא חשיב כלל ובעינין שיעור מקוה קטן במקום
 טבילה דהיינו רביעית דהיינו שיעור טהרה מן התורה וכן הוא שיעור טהרה לידים
 ואף על פי שעשיתו לאותו רביעית שקדח כמקוה שלם אם נתן בו שאזובים ונטל
 ממנו כנגדן פסול משא"כ במקוה גדול שהכשרנו בעינין זה עד רובו ודוקא בשקדחו
 לאותו רביעית ואח"כ ערבו בשאזובים דפסול אבל אם עד שלא קדחו נתן שאזובים
 במקוה כענין נתן סאה ונטל סאה ואח"כ קדחו ומשך ממנו רביעית לעוקה שצדו
 אע"פ שהשאזובין מעורבין בו כשר להטביל בו מחטין ונזרות מ"ט מהכשרת המקוה
 קא איתו והכי איתא בזבחים פ"ב (כב) עכ"ל:

מבואר בדברי הרא"ש שכתב בסתם ורבינו תמיר היה אוסר וז"ל ולי נראה לאסור
 לעבול בנהרות ללא ק"ל כשמואל דאמר נהר מכיפה מיבריך וכו' דשמואל הלכה
 למעשה אתא לאשמעינן בהיא דאמר אין המים מטבילין בנהרות אלא פרט ביומי
 תשרי וכו'. ותמיה לי במ"ש ב"י על דברי רבינו דשינה לשון ר"מ שכתב שהיה
 אוסר לטבול בנהרות כל השנה לבר מיומי תשרי וכו'. טעמו נדוקר לפניו דזה
 הלשון לא כתבו ר"מ שהוא אוסר כל השנה אלא סתמא כתב הלכה למעשה אתא
 לאשמעינן בהיא דאמר אין המים מטבילין וכו' ועירושא דהך מימרא אינה אלא
 כדפרי' דלא נקט יומי תשרי אלא לאפוקי אחר תשרי כל ימות החורף כמו שכתב ר"י אלא
 ניסן אבל תשרי כל ימות החמה שרי לטבול בנהרות כמו שכתב ר"י אלא
 דהרב ב"י נמשך למה שפי' הוא קודם זה דמאי דאמר שמואל אין המים מטבילין
 בנהרות אלא פרט ביומי תשרי היינו לומר דכל השנה הם אסורין לבר מיומי תשרי
 בלחוד וליתא אלא כדפרי' עוד האריך ב"י וכתב פירושים שונים בהיא דמימרא
 דאין המים מטבילין בנהרות אלא פרט ביומי תשרי ע"ש אבל מ"ש לדעת ר"י ור"מ
 הוא הנכון אין ספק בו. עוד פי' הר"ן בפרק כמה אשה פי' נכון הביאו ב"י. כתב
 המרדכי בה' נדה לאחר שהביא פסק ר"ת וראייתו בקורן וז"ל ופסק רא"ם ב"י
 דלנהרות קטנים י' לחוש לרביית נטפין מסבא ומתחני' דמסכת פרה המים
 המכזבים פוסלין ואלו הן המים המכזבים פעם אחת לשבוע הלכך צריך לתת לב
 אם הנהר כ"כ קטן שאם היה בא"י מקום שאין סם גשמים מזוים היה מכזב
 פעם אחת בשבוע חיישין ביה לרביית נטפין עכ"ל. וכתב ב"י דלינו יודע למה
 רצה לשער בארץ ישראל ולא שיער בכל מקום לפי מה שהוא דאף במקום שהגשמים
 מזויים איכא לומר נהר מכיפה מיבריך לר"ת אלא"כ תאמר דס"ל כרבינו ירוחם
 היכא דמינכר גדל ממי גשמים אין טבילין בו אפילו לר"ת דהא ליכא לומר
 מכיפה מיבריך וכו' עכ"ל. ונראה ליישב דטעמא דמתני' דמכזבין פעם אחת בשבוע
 פסול אינו אלא משום דאין לו מקור שממנו נובעים מים צפופים ומיירי בא"י דתא
 בארץ ישראל קאי והלכך גם בחוץ לארץ אם הנהר קטן שאם היה בארץ ישראל
 היה מכזב פעם אחת בשבוע בודאי שאין לו מקור נובע מים צפופים ואע"פ דבחוץ
 לארץ אינו מכזב ה"ט דבין דגשמים מזויים איכא רביית נטפין אבל לא דמיבריך
 מכיפה ומקורו כיון דאין לו מקור טוב ודברי הר"ר ירוחם אינן ענין למים המכזבים
 דאף בנהר שלא היה מכזב לעולם אף בארץ ישראל קאמר דבחוץ לארץ אם גדל
 הרבה ממי גשמים צריך להמתין ז' או ג' ימים שיחזור הנהר לדרבו אפילו לר"ת
 דלא כבבבא רובאיתא דכתיבא להו דלרבינו תם אפי' גדל הרבה ביותר מכיפה
 מתבדק ואין לפרש דה"ר ירוחם סבירא ליה נמי כבבבא רובאיתא לרבינו תם ולא
 קאמר הר"ר ירוחם אלא בנהר דאית ביה ספיקא דלמא אין לו מקור טוב דאם
 כן אפי' אחר שלשה ימים נמי מימיו פסולין אלא כדפרישית. ונראה לכאורה דעיר
 שזמר מורה נמשך נהר גדול ואנשי העיר חפרו העומק סביבות כל העיר עד
 שנמשכו המים מן הנהר הגדול בתוך החפירה מקצה אל הקצה אע"פ דמי החפירה
 מכזבים פעם אחת בשבוע כשיש יובש בעולם אין להם דין מים מכזבים ושרי לטבול
 בחפירה זו בוחלין לרבינו תם כיון דנמשכים המים מן הנהר הגדול וממקורו של
 הנהר הגדול נחברו גם המים שחפירה שנמשכו מן הנהר הגדול ועיין בתשובת
 מהר"ק שורש קט"ו נראה מבואר כך אכן ממה שכתב המרדכי הלכות נדה בשם
 ר"מ בסוף תשובתו וז"ל ובתוספתא תניא מעיין שמימו מועטים וריבה עליהן
 והרבינו משה באשכנז ואין מטבילין בנהרות אלא עד מקום שהיה מהלך מתחתו
 פי' שריבה עליו והרבינו שיער שיהיה הפתח מים והיו זולתן במקום שלא
 היו זולתן מתחלה אותם מקואות אינם כשרים אלא באשכנז אבל ודאי ארבעים
 סאה לא בעינן כדתן בתמני' ובמקום שהיה מהלך מתחתו טהור אפילו בוחלין
 עכ"ל משמע לפי' לאסור לעבול בחפירה שסניב העיר בוחלין אלא הר"ן פירש
 בתוספתא

ומבינה

בנהרות ובה איכא פלוגתא דרבנותא וכו' בפרק בתרא דבבבא
 (נה) תניא למה נקרא שמו פרט שמיומי פרים ורבים מסייע
 ליה לשמואל דאמר נהר מכיפה מיבריך ופליגא דרב דאמר מיטרא במערבא
 סהרא רבא פרט אבוב דשמואל עבוד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן ומפני ביומי
 תשרי מקואות סבר לה כרב דאמר מיטרא במערבא סהרא רבא פרט ופליגא
 דידיה אדידיה כלומר דשמואל דאמר שמואל אין המים מטבילין בוחלין
 אלא פרט ביומי תשרי ואתא להני מימרי בפרק כמה אשה (דף סה): ובפרק אין
 בין המזורה (נ) וס"פ אבוב דשמואל הוה עבוד לבנתיה מקואות ביומי ניסן ולא היה
 מימיה לטבול בנהר משום דהיינו שמה ירבו הנוטפים על הוחלין נמצא שאין מטבילין
 אלא באשכנז וכדתיבא בבבבא דת"כ שהבאתי בסיומן זה מעיין מטבילין בוחלין
 ומקוה באשכנז כלומר שאין מי גשמים מטבילין אלא דוקא דקו וקיימי הלכך כל
 היכא דאיכא למיחש שאם רבו הנוטפים שכן מי גשמים או הפשרת שלגים על הוחלין
 שכן המים הנמשכין ונאים מניבועתו ומקורו של מעיין אסור וקסבר כרב דאמר
 מיטרא במערבא וכו' כלומר דס"ל לרב שהנהר ממי גשמים הוא מתרבה ולא מכיפה
 והא דקאמר דהוה עבוד להו מקואות ביומי ניסן לאו דוקא דככל השנה היו טבולות
 במקואות בר מיומי תשרי וכו' אלא דשמואל דאמר אין המים מטבילין בוחלין אלא
 פרט ביומי תשרי בלבד ולא נקט יומי ניסן אלא לאפוקי יומי תשרי ושמואל דאמר
 מכיפה מיבריך סבר שאע"פ שאנו רואין שכשהגשמים יורדים הנהרות מתבדקין עיקר
 ריבויין ממקורן הוא כדאמרין בפרק סדר תעניות (סה): אין לך טפה יורד
 מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים ונמצא שלעולם ווחלים רבים על
 הנוטפים דהא לטפח של גשמים איכא טפחיים דמעין הלכך לשמואל ע"פ מימרא
 זו מותר לטבול בנהרות לעולם אפי' כשנראה לעינין שנתרבו הרבה מחמת המטר
 וכתב התוספות שר"ת פסק בהיא דשמואל דאמר נהר מכיפה מיבריך אע"ג דרב
 פליגי עליה והלכה כרב באשכנז ועוד דלכאורה לשמואל ס"ל כרב ואיך דשמואל נמי
 פליגא עליה אפי' נקטינן כמימרא דמכיפה מיבריך כיון דבבבא תמייעא ליה
 ונמצא ליה דעתו שלעולם טבולים בנהרות אפילו כשמתרבו הרבה מחמת גשמים
 לפי שאין טפה יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים כן כתב הר"ן בפרק
 כמה אשה ובפרק אין בין המזורה וגם התוספות כתבו בפרק כמה אשה על פסק זה
 ד"ת ועל זה אנו סומכין לטבול בנהרות אפילו אם גדלו מאד. וכו' מדברי הרא"ש
 בפרק אין בין המזורה וכו' מדברי מהר"ק שורש קט"ו וכו' הרא"ש בפ' בתשובות
 כלל ל"א סיומן י"א דלמא דאמר שמואל נהר מכיפה מיבריך מותר לטבול בנהרות
 אע"פ שיש בנהר עשר ידות מים ממה שהיה בתחלה ולא חיישין שמה רבו הנוטפים
 על הוחלין לפי שרוב תגבורת המים הוא מקום נביעתו שכשורדין גשמים ואויר

העולם מתחלה ונעשה רטוב גם מקור הנהר מימיו מקבלים שפע מלחוחות האויר
 וזוהי הכי משתמש וזלל כדכתב רבינו ירוחם דאפילו לר"ת אותם נהרות שגדלים לעממים הרבה ממי
 שאנו רואים שלפי שעה נתגדלו ונתרבה הנהר כ"כ מירידת גשמים עכ"ל ומ"מ כתב הר"ן בפרק
 כמה אשה ובפרק אין בין המזורה כ"ל שאף ר"ת לא אמרה אלא בנהרות שאין
 מכזבין אבל במכזבין ליכא לומר צדו דמיברכי מכיפיהו וכן כתב המרדכי בפ"ק דשנעושת בשם רא"ם ואי זה נהרות הם מכזבים יתבאר בסמוך אבל ר"מ כתבו הרא"ש בסוף
 נדה שהיה אוסר לטבול בנהרות כל השנה לבר מיומי תשרי דלא ק"ל כשמואל בהא דאמר נהר מכיפה מיבריך כיון דפליגי דידיה אדידיה שמואל הלכה למעשה אתא
 לאשמעינן בהיא דאמר אין המים מטבילין אלא פרט ביומי תשרי וכו' ונראה דהיינו שמה ירבו הנוטפים על הוחלין נמצא שאין מטבילין בוחלין
 בנהרות וימרו העולם מטבילין בוחלין דסברי דרובין נוטפין ולא ידעו דנהר מכיפה מיבריך ואתו למישרי למיטבול בחרדלית של גשמים דהיינו זרם מי גשמים הוחלים
 מדליו של הר והנהו לא מטבילין בוחלין דכולהו נוטפים נינהו. וכה"ג אשכנז לשמואל דאמר לרב יבואה בפ"ק דכתובות (יד) הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד
 דאיכא רוב כשרים אכלה וכן איתא נמי בהתפלת (כה): ובפרק כמה בהמה (נד) נמי אמרינן ככה"ג השתא דאמר שמואל טפח וזמני דבי שמואל טפחיים שמואל הלכה
 למעשה אתא לאשמעינן וכו' אמרינן בפרק א"ז (כט): ותלמודא לא איצטרריך לומר הכא הכי כיון דאבוב דשמואל ורב ס"ל כמימרא דמחמרא פשיטא דעבדינן הכי וכתב
 עוד הרא"ש שכ"כ הרמב"ן בשם ר"ח ז"ל. וכן נראה שהוא דעת הר"ף שלא הביא אלא מאי דהוה עבוד אבוב דשמואל בלבד. וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"ט מהלכות
 מקואות אם רבו מי גשמים על מי הנהר אינם מטבילין בוחלין אלא באשכנז לפיכך צריך להקפיד מפי' וכו' וזוהי הנהר המעורב עם שיקו המים ויטבול
 בהם עכ"ל ומתוך דבריו למדנו פירוש מחודש במאי דעבד אבוב דשמואל לבנתיה מפני ביומי תשרי מצטרף לפירוש המפרשים דמשום זניעות הוה עביד
 להו שנתא מדבריו בפרק א' מהלכות מקואות שם הוא ז"ל היה מפרש כן: **ומ"ש** רבינו שר"י היה אוסר לטבול בכן כל החורף עד אחר זמן הפשרת שלגים
 הוא מ"ש שמואל אין המים מטבילין אלא פרט ביומי תשרי לומר דשכחל וזמן

פרישה

ה"מ שריבה לטבול כל גופה בבת אחת ב"י: (י) אבל אם רחצה במרחץ או עלו עליה כל
 מימות שבעולם כו' ז"ע מאי או עלו עליה דקאמר ואי משום פסול שאזובין קאמר לא היה לו
 למסתם כל מימות ובמימיו פ"א שהעתיק רבינו לשון זה ממנו כמ"ש ב"י ראיתי שלא כתב
 הפי או אלא ז"ל אבל אם רחצה במרחץ אפילו נטלו עליה כל מימות שבעולם וכו' בש"ע ונראה
 לי לגרום הכי ג"כ בדברי רבינו ואם באתו ליישב ז"ל דמ"ש אם רחצה במרחץ ר"ל במרחץ של
 באמבטי קר או סם וזה דוקא גדול גם יש ליישב דבוקא ולומר דקאמר קראת שנת' ורפז בשרו במים וטהר וקאמר דלא תלה טהרה לא ברמיזה הטהר בקרא ולא במים הטהר בקרא אלא
 שיהיו מים מיוממים דכיינו מעיין או מקוה וק"ל: (י) עד אחר זמן הפשרת שלגים דתינת בפ"כ מעיין מטבילין מקוה מטבילין בלומר שאין מי גשמים מטבילין אלא דוקא דקו
 קיימי

דרישה

והר"ם מפריש דהם שם ראיימו והמרדכי מסיק ויהיה מים מרובים מזה עכ"ל מור"ש: (יש לומר
 כשמתקין המקוה לזרוב במים לחוץ שלא ימור וימלאנה בחורה אין ימיתו שימלא המקוה
 מניבועתו או ממי גשמים או ימשכו מקוה אחר בלא שום דילוג אגודת פ' הכל ממיין ויש
 תמורה

מ"ש רבינו שר"י היה אוסר לטבול בכן כל החורף עד אחר זמן הפשרת שלגים
 הוא מ"ש שמואל אין המים מטבילין אלא פרט ביומי תשרי לומר דשכחל וזמן
 הפשרת שלגים דתינת בפ"כ מעיין מטבילין מקוה מטבילין בלומר שאין מי גשמים מטבילין אלא דוקא דקו
 קיימי

יורה דעה הלכות מעיין ומקוה רא

בהוספתו או פירוש אחר מניחו ב"י וז"ל: ומ"ש וכן הוא מסקנת אדוני אבי הר"ש ז"ל כתב ב"י אע"ג שהר"ש לא הכריע בפירוש נפסקו כמאן סבירא ליה מ"מ מתוך דבריו ניכר דכרובי מותר סבירא ליה וכן כתב בתשובה בפירוש וכו' עכ"ל. ותימה לי הלא זה הוא דרכו של רבינו דבכרי הר"ש כשכתב דיעות הגדולים החולקים בפקק שמה שכתב באחרונה הוא מסקנתו. ויש להקשות לר"י ור"מ ומסקנת הר"ש דמושק שמה ירבו הנוטפים על הוחלין ומה בכך שיצו

כל אותו זמן עד שתחילו ימות הגשמים ולפי זה אפשר דבהשגח אלול טובלין שכבר כלו ימי החום הגדול של תמוז ואז שאל נפטר ע"י חום הדגשים הם לא יפגור ע"י חום חדש אלול ודייקון נמי דנקט יומי תשרי לרבות הדש אלול הסמוך ועפל לחדש תשרי דל"ב לא הו"ל למינקט אלא חדש תשרי ומימי מדאמור רבנן (תענית כט.) דשילחי קייטא קשה מקייטא הוא מסקנת א"א הר"ש ז"ל איכא למימר לחוס של אלול תקיף טובא ומיישיק ביה להשגחת שלגים ואפשר דאלול בקצת שנים חמים ובקצת שנים קריר והכל לפי מה שהוא שנה דלוי חמים אסור לטבול בו ואי קריר מותר אבל תשרי לשלם לית ביה חומא להפסיד שלגים ולהכי נקט יומי תשרי לכלול אלול עם תשרי בשנים דנזח קריר ולא כתב בהדיא אלול משום דקצת שנים חמים ואז אין טובלין ואפשר שזו היתה כוונת רבינו שסתם וכתב עד אחר זמן הפסדת שלגים ולא כתב יומי תשרי כלישנא דשמואל ואף ע"ג דאיכא למידיחי ולמימר דליכא למיסמך אקרייתא דאלול אע"ג דקריר לן הכא לעילא מהאי דוכתא במקום דאיכא שלגים חמים וע"י החום נפסדים השלגים אפשר דלא חשו רבנן בהכי ואפשר דמרחשון אתא לרבויי במאי דאמר יומי תשרי ולומר דלוי חיונין שלא ירדו גשמים עדיין טובלין בו כמו בחדש תשרי אלא דבהא נמי איכא לספוקי דלמא אע"ג דלא נחת מיטרא הכא לעיל מהכא נחת וגם על מ"ש בשם הר"ם מרובענבורק שאין לטבול בן בשעת הגשמים וכו' איכא למידק שגויה לשונו שהרי כבר כתבתי לשונו של ר"מ שהי"א הר"ש דבפסוקי ואין כתוב בו אלא שהיה אסור לטבול בנהרות כל השנה כבר מיומי תשרי וכן נראה שכתב רבי הל' הוה שהוא כדי ללמדנו דיומי תשרי דנקט שמואל לאו דוקא דה"ה בכל השנה כל שאנו רואים שלא נתרבה הנהר יותר משיעורו הנהוג ביומי תשרי טובלין בו וכן אם בשנה אחד נתרבה הנהר ביומי תשרי יותר משיעורו הרגיל באותו זמן תלין ריבוי גשמים או בחום רב שהיה בו שלא כמנהג ועל ידו הופגרו השלגים ולא נקט שמואל יומי תשרי אלא משום דברוב השנים אין בו רבוי גשמים ולא הפסדת שלגים ולפיכך מן הסתם טובלין בו דמסתמא אין בו ריבוי יותר על מקורו אבל כל שאנו רואים שנתרבה ביומי תשרי יותר מבשאר שנים באותו זמן אין טובלין בו וכן אם בכל השנה ראו רואים שלא נתרבה יותר משיעורו הנהוג ביומי תשרי טובלין בו כל השנה והוה שלא הוכיר רבינו יומי תשרי כלל ולא תלה הדבר אלא בשעת גשמים דמסתמא אז הם נתרבים וכן בשעה שהן גדולות מהפסדת שלגים והשגת הים בעצמו לא נקט דבריו ר"י ויומי תשרי כלשון הגמרא והוה דעת הר"ן ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד: ומ"ש וכן הוא מסקנת הר"ש ז"ל אף ע"פ שהר"ש לא הכריע בשי' בפסוקי כמאן ס"ל מ"מ מתוך דבריו ניכר דבהר"מ ס"ל וכו' בתשובות כלל ל"א סימן ר' בפירושו דא"ג דר"מ התיר לטבול בנהרות בכל עת ובכל זמן אף ע"ג שרבו הנוטפים על הוחלין וכדבריו כתבו רבינו שמשון ובעל התרומה ובעל ספר המצות אבל רבים חולקים עליו ר"ח והרמב"ם והרמב"ן וכן היה ר"מ אסור ע"כ אין להקל בדבר ויש למנוע לנשים שלא יטבולו אלא בזמן שנהרות קטנים ולא רבו כלל ממי הגשמים ע"כ וגם הרשב"א בתשובה ס' קכ"ה כתב שראוי להחמיר וגם מהר"ק כתב בשורש קט"ו דיש מקומות שגבול בנהרות אף בימות הגשמים משום דסמ"ג וגם סמ"ק דבתרומה הוא פסקו כר"ת וכתב דאדרבה הוה לן למיזל בתר ר"מ והר"ש דהוה פתראי טובא ואסרו וכו' באיסור נדה שהיא בכתרת וכתב שבתקום שהיה דר אביו ז"ל היה מנהגם לטבול בנהרות תמיד וקרא עליהם חגר עד שבעלו מנהגם מ"מ הוא ז"ל כתב אם נתפשט המנהג ביניכם להתיר לא באתי למשכן נפשי על המנהגות דהא נהרא נהרא ופשיעה ע"כ ובת"ה סימן ר"ח חור לקיים מנהג המתירים ולא יכול וסוף דבריו שלא מיהו הקדמונים בדבר משום דחשו לכמה עיירות שנתפזרו שם היבירים לא ל' ל' ואין ספק בידם לחמור להם מקואות ואי הוה אסרי להו לטבול בנהרות אתו לזולתי בטבילה לגמרי (א):

כתב

המרדכי בפרק כמה אזה שיש קורין חגר על דברי ר"מ שאסור לטבול בנהרות שג' לעשות ממזרים למפרע כל הנולדים מטבילת בנהרות ונוטים הם דאפילו בטול מן הנדה בלא שום טבילה אין הולד ממזר כדאמר בס"ם החולץ (סו:): כ"ש הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא אלא דגזירה דרבנן היא לכתחלה אטו חרדלית של גשמים כדפרישית וא"כ אף הנולדים דמשיקרא כשרים גמורים בלא שום פגם בעולם אף לדברי ר"מ עכ"ל:

וכתב

ה"ן על הא דאמר שמואל אין המים מטהרים בוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד אין המים מטהרים בוחלין דאיכא למיחש לריבוי הנוטפים אלא פרת ביומי תשרי בלבד לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפסדת שלגים ולא למיסר כל נהרות אתא ולא למיכר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אתא לכיון דכולה חששא משום שמה ירבו נוטפים על הוחלין הוא כל שאנו

הלא בפי"ק המקואות שנינו דמעין שמימי מועטים שרבו עליו מים שאובים יש עליהם דין מעין לטור בכל שהוא וה"ה דמטהרין בוחלין וכו' רבינו בסמ"ן זה דאם המעין מקלה על שפת הכלי ולחובו תוך הכלי אסור לטבול והוזה לו מותר אפי' אם המים שבתוכו ורובין וכתב עוד מקוה יש לו מ' סאה ומעין כל שהוא יכול לשאוב כמו שדריש וליחבו בתוכה והם כשרים אף ע"פ שהם רבים על המים שהיו בקובם תחלה עכ"ל. ומשמע דכשרים לגמרי במעין דמטהרין בוחלין ומטהרין בכל שהוא והא דאזי דשאובים פסלי טפי מנוטפים דהא נוטפים כשרים כשיש מ' סאה באשבורן ושאובים פוסלין המוקה ואפ"ה יכול לשאוב לתוך המעין אפי' לכתחלה כ"ש דבדיעבד לא נפסל המעין כשרבה השאוב ואם כן למה יפסול המעין כשרבו נוטפין על הוחלין שלא לטור אלא באשבורן ובת"ה סימן ר"ד הקשה קושאיו וז"ל לא הוה ק"ל על מעין משום דהיה תופס כ"י הר"ש דלא אמרו במעין שרבו עליהן שאובין דיהא מטהר בוחלין הכי נמי דזלי אינו מטהר בוחלין כ"י הכי דבמעין שרבו נוטפין על הוחלין מטהר בוחלין בוחלין שאובין אינו מטהר בוחלין אלא דהקילו לענין שיהא שיה למעין לטור בכל שהוא אע"פ שרבו שאובין וקושיתו לשם אינו אלא המקוה דאע"פ דשאובין פוסלין לגמרי המקוה אם היה חסר אפ"ה אם היה כבר מקוה שלם של מ' סאה ופסלו לחיבו אפי' אף סאין שאובין בבת אחת לא יפסלוהו ומאי שנא דנוטפין דפוסלין בוחלין בריבוי ומפקי להו מתורת בוחלין וע"י תירץ דשאובין במקוה שלם נכשרים ע"י זריעה דכשיפלו וחיבו נחשבים כולם מחוברין אבל לפסול דנוטפין לא מהני זריעה דזריעה לא מהני אלא לשאוב שאוב שהוא תלוש כחומר כך הוא שיטת מהר"א ליישב קושיתו אבל לשאר פוסקים דס"ל דאין חילוק דכל היכא דכשרבו שאובין על המעין מטהרין בכל שיה נמי דמטהרין בוחלין וכו"מ הר"ן ומניחו ב"י השתא דזלי קשיא ומ"ש מנוטפים דכשרבו על הוחלין נפסלו מטהר בוחלין ובשאובין לא נפסלו אמנם מדברי הר"ן בפ' כמה אזה ומניחו ב"י נשמע יישוב לקושאיו וז"ל והוא שאין הנוטפין שרבו על הוחלין פוסלין למעין אלא במקום שלא היה מהלך בו המעין בתחלתו כגון דנתרבה המעין מחמת הנוטפין על גדותיו אבל מיהו שיה מהלך בו בתחלתו מטהר אפי' בוחלין אף ע"פ שרבו הנוטפים וכו' וכתב מיהו הא דתנן בפ"ק דכשרבו מים שאובים דמטהר בכל שיה דהיינו במקום שהיה מהלך בתחלתו וה"ה דמטהר בוחלין אבל אם רבו הוחלין על הנוטפים טבול אף במקום שנתרבה שלא היה מהלך לשם בתחלה ומטהר בין בכל שיה בין בוחלין. ולפע"ד נראה ליישב ברווחא דליכא להקשות משאובין אנוטפין דאע"ג דשאובין פסלי טפי מנוטפין בחד גד כדפרישית מ"מ נוטפין פוסלים מדאורייתא בוחלין דילפינן מקרא ככתב מהר"ק בשורש קט"ו ובת"ה סימן ר"ד ומניחו ב"י ומשמע לי דכל השואבים ס"ל הכי ומ"ש בתחלתו מטהר אפי' בוחלין אף ע"פ שרבו הנוטפים וכו' וכתב דעלתה לה טבילה מדאורייתא אלא דגזירה דרבנן היא לכתחלה אטו חרדלית של גשמים כדפרי' וכו' עכ"ל. אין פי"מ וכו' הכא דעלתה לה טבילה מדאורייתא כשענלה בוחלין דנוטפין אלא ה"פ וכו' הכא דעלתה לה טבילה בנהרות בוחלין מדאורייתא משום דק"ל דנהרא מבייחך אלא דגזירה דרבנן היא לכתחלה משום שישברו העולם לטבולין במי גשמים וכשיהיה יורד זרם של מי גשמים מן ההר ג"כ יהיו טובלים בו ולשם פסולים הם מדאורייתא דאין נוטפין מטהרין בוחלין אלא באשבורן מדאורייתא וכדכתב הר"ש ע"פ רבינו מאיר דמטעם גזירה זו אסור לטבול בנהרות מ"מ מדאורייתא שרי דנהרא מכיפיה מיברך אבל לטבול בוחלין דנוטפין הא פשיטא מדאורייתא אסור ל"ה וכיון דשאובין כשרים מדאורייתא לכתות כשרובו בהכשר אף לר"ש דמחמיר בכלו שאוב א"כ שאובין קילי טפי השתא נהא ול"ק מיהו דאע"ג דמעין אין מטהרין בוחלין דכדאיכא רובא נוטפין פוסלים מדרבנן מ"מ רובן שאובין לא פסלו למעין כ"ל והכ"י הוה מדברי המרדכי דלטבול בוחלין דנוטפין שרי מדאורייתא ואינו פסול אלא דרבנן ושאריו ליה מאריה דלא עלה זה ע"ד המרדכי ולא ע"ד שום פוסק וכו' ה"ב בהגהת ש"ע דמי גשמים פסולים

דקיימין בפרת ביומי תשרי כמה עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעים אנו בהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפילו בשעת יובש גדול כל שאין אנו רואין כ"א אותו השיעור למה נחוש אלא שמואל תרתי קמ"ל חדא דנהרות שהן מכובין יומייהו אין טובלין בהם לעולם דכיון שפעמים מכובין לעולם חוששין בהם לגשמים או להפסדת שלגים כדכתב במסכת פרה (פ"ה) המים המכובים פסולים אלו הם הימים המכובים אחד בשבוע והמכובים בפלמסיות ובשנת בצורת כשרים וה"פ דכל שמכובים בלא טענה אף על פי שאין מכובין אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע פסולים דהיינו שמה גשמים הם ואין מטהרין בוחלין אבל מכובין מחמת טענה כמו בפלמסיות ובשנת בצורת כשרים ומש"ה קאמר שמואל שאין המים מטהרין בוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכוב לעולם ולמעשה מים המכובין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר וקאמר נמי דפרת וכיוצא בו שאינו מכוב מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו אלא ביומי תשרי בלבד לפי שאז אינו עת גשמים ולא עת הפסדת שלגים ולפיכך אפילו מי שאינו בקי אין לו לחוש שמה ירבו עליו נוטפים אבל אה"כ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל שהוא רואה שלא נתרבה על מה שהוא וזמל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לריבוי הנוטפים טבול בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרבה כ"כ עד שאפשר לו לחוש שמה רבו הנוטפים אפילו בתשרי אינו טבול בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפילו בנהרות שאינם מכובים יש לו לחוש בכל השנה בריבוי וביומי תשרי אין לו לחוש כ"ל ויש מי שכתב בהיפך ולא נראה לי דבריו עכ"ל. וכבר כתבתי שכן נראה מדברי רבינו שהוא אסור כהר"ן וכן יש לדקדק מדברי הר"ש בתשובה שכתבתי בסמוך: ובהא דנהרות המכובים כתב המרדכי בפ"ד דשבעות בשם ר"א לנהרות קטנים יש לחוש לריבוי נוטפים מסבירא וזמתי' דתנן במסכת פרה המים המכובין פוסלין ואלו הם המים המכובין פעם אחת לשבוע הילכך צריך לתת לב אם הנהר כ"כ קטן שאם היה בא"י שאין שם גשמים מנויים היה מכוב פעם אחת בשבוע מיישיקין ביה לריבוי נוטפים עכ"ל ומשמע דעל פסק דר"מ דנהרא מכיפיה מיברך כ"כ ומכל מקום אינו יודע למה רצה לשער בא"י ולא שיער בכל מקום לפי מה שהוא דאפילו במקום שגשמים מנויים איכא למימר לר"ת נהרא מכיפיה מיברך דאין לך טפה יורד למעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים כמו שכתבאר לעיל אה"כ תאמר דרבינו מאיר ס"ל כדברי ר"י דאמר דאפילו לרבינו חס היכא שמינכר שגדל ממי גשמים אין טובלין בו אפילו לר"ת דהא ליכא למימר ביה מכיפיה מיברך וכבר נתבאר לעיל דכולהו רבנותא לא פירשו כן: תניא בהוספתא מעיין שהוא יוצא בשנה זו מזד זה או שיה רבה בימות הגשמים ומתמעט בימות החמה כשרה עד כאן. וכתב רבינו שמשון בפרק ח' דמסכת מקואות: וכתב עוד הר"ן על דברי הפוסקים באבוא דשמואל מיהו איכא מ"ד דכי מיישיק לריבוי נוטפים על הוחלין דוקא לטבול בהם במקום שלא היתה בהם זמלתו של נהר קודם שכל אצל בתקום שהיתה זמלתו מתחלה אף על פי שעכשיו רבו נוטפים על הוחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתן בפרק קמח דמקואות מעיין שמימי מועטים שרבו עליו מים שאובים שיה למקוה לטור באשבורן ולמעין לטור בכל שהוא מדקמני שיה למקוה לטור באשבורן אלא מקום יש בו שאינו מטהר בוחלין שאין עליו דין מעיין אלא הרי הוא במקוה שצריך אשבורן והדר קמני ולמעין להטביל בכל שהוא וכו' מדקמני

דקיימין בפרת ביומי תשרי כמה עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעים אנו בהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפילו בשעת יובש גדול כל שאין אנו רואין כ"א אותו השיעור למה נחוש אלא שמואל תרתי קמ"ל חדא דנהרות שהן מכובין יומייהו אין טובלין בהם לעולם דכיון שפעמים מכובין לעולם חוששין בהם לגשמים או להפסדת שלגים כדכתב במסכת פרה (פ"ה) המים המכובים פסולים אלו הם הימים המכובים אחד בשבוע והמכובים בפלמסיות ובשנת בצורת כשרים וה"פ דכל שמכובים בלא טענה אף על פי שאין מכובין אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע פסולים דהיינו שמה גשמים הם ואין מטהרין בוחלין אבל מכובין מחמת טענה כמו בפלמסיות ובשנת בצורת כשרים ומש"ה קאמר שמואל שאין המים מטהרין בוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכוב לעולם ולמעשה מים המכובין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר וקאמר נמי דפרת וכיוצא בו שאינו מכוב מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו אלא ביומי תשרי בלבד לפי שאז אינו עת גשמים ולא עת הפסדת שלגים ולפיכך אפילו מי שאינו בקי אין לו לחוש שמה ירבו עליו נוטפים אבל אה"כ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל שהוא רואה שלא נתרבה על מה שהוא וזמל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לריבוי הנוטפים טבול בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרבה כ"כ עד שאפשר לו לחוש שמה רבו הנוטפים אפילו בתשרי אינו טבול בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפילו בנהרות שאינם מכובים יש לו לחוש בכל השנה בריבוי וביומי תשרי אין לו לחוש כ"ל ויש מי שכתב בהיפך ולא נראה לי דבריו עכ"ל. וכבר כתבתי שכן נראה מדברי רבינו שהוא אסור כהר"ן וכן יש לדקדק מדברי הר"ש בתשובה שכתבתי בסמוך: ובהא דנהרות המכובים כתב המרדכי בפ"ד דשבעות בשם ר"א לנהרות קטנים יש לחוש לריבוי נוטפים מסבירא וזמתי' דתנן במסכת פרה המים המכובין פוסלין ואלו הם המים המכובין פעם אחת לשבוע הילכך צריך לתת לב אם הנהר כ"כ קטן שאם היה בא"י שאין שם גשמים מנויים היה מכוב פעם אחת בשבוע מיישיקין ביה לריבוי נוטפים עכ"ל ומשמע דעל פסק דר"מ דנהרא מכיפיה מיברך כ"כ ומכל מקום אינו יודע למה רצה לשער בא"י ולא שיער בכל מקום לפי מה שהוא דאפילו במקום שגשמים מנויים איכא למימר לר"ת נהרא מכיפיה מיברך דאין לך טפה יורד למעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים כמו שכתבאר לעיל אה"כ תאמר דרבינו מאיר ס"ל כדברי ר"י דאמר דאפילו לרבינו חס היכא שמינכר שגדל ממי גשמים אין טובלין בו אפילו לר"ת דהא ליכא למימר ביה מכיפיה מיברך וכבר נתבאר לעיל דכולהו רבנותא לא פירשו כן: תניא בהוספתא מעיין שהוא יוצא בשנה זו מזד זה או שיה רבה בימות הגשמים ומתמעט בימות החמה כשרה עד כאן. וכתב רבינו שמשון בפרק ח' דמסכת מקואות: וכתב עוד הר"ן על דברי הפוסקים באבוא דשמואל מיהו איכא מ"ד דכי מיישיק לריבוי נוטפים על הוחלין דוקא לטבול בהם במקום שלא היתה בהם זמלתו של נהר קודם שכל אצל בתקום שהיתה זמלתו מתחלה אף על פי שעכשיו רבו נוטפים על הוחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתן בפרק קמח דמקואות מעיין שמימי מועטים שרבו עליו מים שאובים שיה למקוה לטור באשבורן ולמעין לטור בכל שהוא מדקמני שיה למקוה לטור באשבורן אלא מקום יש בו שאינו מטהר בוחלין שאין עליו דין מעיין אלא הרי הוא במקוה שצריך אשבורן והדר קמני ולמעין להטביל בכל שהוא וכו' מדקמני

דרכי משה

דלעיל דאין מעיין מטהר פחות מריבויית אבל רבי' הסתמא כתב אפי' פחות מריבויית עכ"ל: (ג) וכו' מהר"י בהשבותיו סימן ע' דאנו נוהגין בכ"מ דליכא מקוה טובלין בנהר נוטפים אדרבי

פרישה

וקיימי (וכבר שמים נקיים בו נהרא אשבורן עכ"ה) הלכך כל היכא דאיכא למיחש שמה רבו נוטפים שם מי גשמים או הפסדת שלגים על הוחלין שם המים הננוטפין ובאין

מנוטפין ומקוהו של מעיין אסור ורבינו תם סבר דאין לך טפה היורד למעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחים כמנהג שלעולם וזמלין רבים על הנוטפין דהא לטמח של גשמים איכא טפחים

ולקמן גבי מקוה שיש בו כ"א כלין דמכשירין בהמשך לחובו י"ט כלין מים שאובין
 אכתיב דברי הר"ש בר כמה בתשובה בדיונים אלו (ט): הניחא דתוספתא פ"ח
 דמקוואות א"ר יהודה מעשה במקוה שצין אושא לשפרעם והיה רבי דוסא מוטיב בו
 שני תלמידי חכמים כדי שיקוו בו המים מ' סאה שזו מעשה ברום בית ענת שקוות
 יותר מחלפנים כור וכו' ושאלו את רבי
 מנינא בן תרדיון ופסל שאני אומר נכרים
 נכנסו וזלפוהו בלינה וחזרו ומילו אותה
 בקולן ומעשה ברבן גמליאל ואונקלוס
 הגר שהיו באשקלון וטבל ר"ג במרתן
 ואונקלוס בים אמר ר"ש בן קפוסאי עמין
 הייתי ולא טבל ר"ג אלא בים מרתן
 שבלינה נכרים וישראל נכנס לשחרית

לדעת הר"ש ורבינו ודו"ק: **מעיין**
 הכינן קאי דקאמר לדעת
 סאה לאדם ובמקוה כשאני מעיין כובע מים חיים אלא מי גשמים אינו מטמא
 אלא באשבורן פי' שיהיו נקוין ועומדים במקום א' ולא זוחליו על הארץ וקאמר
 השתא אכל מעיין מטמא אפי' דרך זוחלית
 כשיש בו מ' סאה מתחילתו ועד סופו
 ואפי' דמטמא באשבורן: **וכר** הימים
 יש להם דין מעיין וכו' פלוגת'
 דתנאי במשנה פ"ה דמקוואות ופסקו
 הרמב"ם והרא"ש כרבי יוסי דאמר כל
 הימים מטמאים בזוחליו: **ומי** הלכך
 גל שנתלש וכו' משנה פ"ה

ומשיקף אף על פי שזה נכנס ויה יוצא מהורה נעלם או שנתוחד לרשות עמיה
 נמצאת אומר בימים טהרה בלינות עמיה מרחץ שבלינה נכרים בזמן שמתעורר
 שלה פתחה לר"ה טהרה לר"ה עמיה ע"כ ותומא במאי חששא שמה טהרו הכורים
 לזלפה בכדי ונראה דמאז זילפוהו כדי להריקה מן המים המלוכלכים קאמר ומילואה
 מיה נקיים לרחוץ בהם גופם: **במה** דיני ספק מים שאובין כתב רבינו איסורם
 בסיומן זה לקמן: מעיין מטמא
 מעיין מטמא בזוחליו ומקוה באשבורן לאו למימרא דכי היכי דמקוה אינו מטמא
 אלא באשבורן ה"נ מעיין אינו מטמא אלא בזוחליו אלא ה"ק מעיין מטמא אף
 בזוחליו דבין בזוחליו בין באשבורן מטמא המעיין אבל מקוה דהיינו מי גשמים
 הנקראים נוטפים אינו מטמא אלא באשבורן דוקא ולא בזוחליו וכן פי' הר"ן בפרק
 כמה אשה וכו' כמה ראיות מכמה משניות המוכיחות בפי' כן וכ"ג מדברי הרמב"ם
 בפ"ט מהלכות מקוואות וכ"כ בתשובה להרמב"ן סימן רכ"ח וכ"כ סמ"ג וכ"כ שהביא
 ר"י כמה ראיות לדבר וכ"כ מרדכי במס' שבעות וכתב דטעמא דמילתא משום
 דמעיין נקרא בכל ענין בין בזוחליו בין באשבורן אבל מקוה אינו נקרא אלא באשבורן
 כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד ע"כ כלומר וכהאי גוונא מפרשינן מקוה דכתיב
 בקרא: ודין מים היורדין מן המעיין טיפין טיפין אם דינם כנוטפין שאין מטמאין
 אלא באשבורן כתב רבינו לקמן בסמוך: ודין נוטפים רבינו על הזוחלים או זוחליו
 רבינו על הנוטפין כתבאר לעיל:

דמקוואות זכרין שדעת לטפוסקים לחומרם כרבי יוחנן דנדה שאנסה וטבלה כגון
 שפלה מן הגשר או אפי' שירדה להקרה לא נטהרה לבעלה והכי נקטינן לחומרם
 וכדלעיל סוף סימן קצ"ח קאמר בגמרא פ"ב דחולין (דף ל"א) דלפי' צריך לתרץ
 דהא דתנן גל שנתלש וכו' דעלתה טבילה לאדם ולכלים אינו אלא ביושב ומלפיה
 אימתו יתלש הגל וכלים דומיא דאדם מה אדם דבר כוונה אף כלים נמי דקא'
 מיכוון להו אדם וכו' ביושב ומלפיה מאי למימרא מה"ד לגזור משום הרדלית של
 גשמים אי נמי לגזור ראשין אטו כופין קמ"ל דלא גזרינן. וכו' דקדק להקשות להרא"ש
 דכתב בסוף נדה דהאי סתמא דגל שנתלש דמשמע אף מן הים דמטמא אדם וכלים
 סתמא כרבי יוסי דכל הימים מטמאים בזוחליו דאם כן מאי קאמר וכו' ביושב
 ומלפיה מאי למימרא לא טובא אשמועינן למסתם מתניתין כרבי יוסי ואין זה קושיא
 דא"כ גל שנתלש לנוסיה לא איצטריך אלא לאשמועינן דהלכה כרבי יוסי ואין זה דרך
 משנה דהו"ל למיסתם כרבי יוסי במאי דפליגי אבל גל שנתלש לא איצטריך ולפיכך
 צ"ל דאיצטריך גל שנתלש לאשמועינן דאפי' מדרבנן עלתה להם טבילה ולא גזרינן:
 וב"ש אבל זרק כלים לאויר הגל וכו' ברייתא פ"ב דחולין מטבילין בראשין ואין מטבילין
 בכיפין שאין מטבילין באויר ופירש"י מטבילין כלים בראש הגל שנתלש מן הים והלכך
 למרחוק וכל לדרך נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טבילה זו במחזור לקרקע
 ואין מטבילין בכיפין שלא יורוק כלים בכיפיה הגל דהיינו באמצעות שהוא עשוי בכיפיה
 וטעמא דמפרש פמי שהוא טבילת אויר ואין מטבילין באויר עכ"ל. וכתבו התוספות
 הא דאין מטבילין בכיפין הוי דאורייתא וכתב ב"י ומשמע דנפקא להו מדכתיב אף
 מעיין ובור מקוה מים להגך אין רכבן להיות באויר עכ"ל. וא"ת כיון דכל הימים יש
 להם דין מעיין והרמב"ם והרא"ש אף אדם מטמא בכל שהוא במעיין כדכתב רבינו
 בתחילת ס' זה א"כ גל שנתלש מן הים למה נהריכו מ' סאה. וי"ל דלא אמרו חכמים
 דכל הימים יש להם דין מעיין אלא לטהר בזוחליו אבל אין שום למעיין לגמרי
 שיהא מטמא אף בכל שהוא אלא צריך מ' סאה בין לאדם בין לכלים: והכי משמע
 מלשנה דרבי יוסי במשנה דאמר כל הימים מטמאין אלא בזוחליו דלענין זוחליו
 דוקא שיהא למעיין אבל לא לטהר בכל שהוא וכן דייק לזון רבינו שכתב וכל הימים יש
 להם דין מעיין לטהר בזוחליו הלכך גל שנתלש מהים וכו' מ' סאה וכו' אבל לא
 בפחות מ' סאה. וי"ל הרמב"ם בפ"ט ממקוואות אין מטבילין בגל שנתלש באויר
 קודם שיפול על הארץ ואפי' שיש בו מ' סאה לפי שאין מטבילין בזוחליו ק"ו באויר
 עכ"ל. ונראה דה"ק דלא עשאוהו חכמים לגל שנתלש מן הים שיהא לו דין מעיין
 בטהר בזוחליו כשיש בו מ' סאה אלא היכא שב' ראשי הגל נוגעין בארץ אבל כשהוא
 באויר הוי הוא כשאר מ' גשמים ששארבו בעצמם מן הים וכו' דלאר מ' גשמים
 אפי' כשזאו על הארץ אין מטבילין בהם בזוחליו אע"פ שיש בהם מ' סאה ק"ו באויר
 וגל זה שנתלש מן הים ועודו באויר לא עדיף ממי גשמים שגם המה באים מן הים
 ואין מטמאין באויר ואפי' בזוחליו על הארץ אין מטמאין כ"ש באויר כ"ל פשט
 דבריו וכו' האריך בזה ופי' דלהרמב"ם אין פסול אויר אלא מעטם גזירה דרבנן
 ואם כן לפי' חולק הרמב"ם עם מ"ש החו"מ דפסול אויר הוא דאורייתא ולא
 נהירא אלא כדפירשית וגם הרמב"ם תופס דפסול אויר דאורייתא כמו נוטפין
 דפסולין

דבין מעיין ואתא רבי יוסי למימר לרבי יהודה שפיר קא עבדת למיפגג בין ים הגדול לשאר ימים ומהו
 כדקא אמרת דלא מתכשרו להגך ג' מילי אלא כשהן באשבורן אבל כשהן זוחליו אע"פ שהן מטמאים אף בזוחליו מ"מ פסולים להני ג' מילי דבעינן זהו
 מים חיים ואפשר דטעמיה משום דכשהן זוחליו דמי לנהרות וכו' דכל הנהרות פסולים למידי דבעי מים חיים גזרינן בזוחליו דשאר הימים אטו נהרות אבל בזוחליו מן
 המעיין לא גזרו לפי שכל הרוב הם מים מועטים ולא אתו לאיחלופי בנהרות ואפשר שמפני כך הפסיק הרמב"ם בין ים הגדול לשאר ימים בזון כל הנהרות שרצה להקדים
 דין פיסול הנהרות לדין פיסול שאר ימים בזוחליו להודיעט דמשום גזירה אטו נהרות נפסלו. ומה שיש לדקדק על זה מדברי הרמב"ם עצמו בסוף פ"ט אישכז בסמוך
 ג"ד. ופי' היאך תכשיר שאר ימים באשבורן להגך ג' מילי הא תנן בפ"ח דפריה דמיין שהם מרים או מלוחים פסולים ואין לומר דבימים מתוקים מיידי
 מדמלגני בנייהו לים הגדול אלמא דבמלוחים דומיא דים הגדול מיידי ואפשר ר"ש פ"ד דמקוואות והובא פ"ב דחולין מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין אלא שמתחלת
 דרייתו הן מלוחים בגזון מי הים כשרים כ"ל לפרש לעת הרמב"ם ז"ל. וכן למדנו לדברי הכל דבין ים הגדול בין שאר הימים כשרים לטבילה עמאים בין בזוחליו. בין
 באשבורן חוץ מן הים הזכר: **ומי** הלכך גל שנתלש מהים וכו' וכו' מ' סאה ונפל על האדם או על הכלים עלתה להם טבילה אבל זרק כלים לאויר הגל לא עלתה
 להם טבילה משנה פ"ה ממסכת מקוואות גל שנתלש וכו' ארבעים סאה ונפל על האדם או על הכלים טהורים. וכתב הרא"ש בסוף נדה דהאי סתמא כר'
 יוסי דגל שנתלש משמע אף מן הים אלמא דמטמא בזוחליו לפי מה שכתבנו בדברי הרמב"ם כ"כ עמי אחיה. ולדידיה אחי שפיר הא דבפ"ב דחולין (ל"א) אליבא דמחז'
 דבעי כוונה בזוחליו דמוקי להא מתניתין ביושב ומלפיה אימתו יתלש הגל אמרינן וכו' אי ביושב ומלפיה מאי למימרא מהו דקיימא לגזור משום הרדלית של גשמים וכו'
 דאילו בדברי הרא"ש אפי' ביושב ומלפיה טובא אשמועינן למיסתם מתני' כר' יוסי למימרא דהלכתא כותיה ולמה ליה לאהדורי אשניווי אחריוני:

ומי אבל זרק כלים לאויר הגל לא עלתה להם טבילה תוספתא כתיב ר"ש פ"ד דמקוואות והובא פ"ב דחולין מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין אלא שמתחלת
 באויר ופירש"י מטבילין בראש הגל שנתלש מן הים והלכך למרחוק וכל לדרך נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טבילה זו במחזור לקרקע. ואין מטבילין
 בכיפין שלא יורוק כלים בכיפיה הגל דהיינו באמצעות שהוא עשוי בכיפיה וטעמא דמפרש שהוא טבילת אויר ואין מטבילין באויר עכ"ל. ולא כתברר לי מחוד דבריו שם למה
 אין מטבילין באויר והתוספות כתבו דמדאורייתא הוא ורש"י כתב בפ"ב דהגיגה (דף יט.) שאין מטבילין באויר שלא אמרה תורה מקוה של אויר לטהר טבילה ע"כ.
 ומשמע

ובר הימים יש להם דין מעיין לטהר בזוחליו משנה פ"ה דפריה ונפ"ה
 דמקוואות כל הימים במקוה שנתמא ומקוה המים קרא ימים ד"ר מאיר
 רבי יהודה אומר הים הגדול במקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה
 רבי יוסי אומר כל הימים מטמאין בזוחליו ופסולים לזבין ולמזרעים ולקדש מהן
 מי הטאת ומשמע דהלכה כרבי יוסי וכו' הרמב"ם והרא"ש ז"ל. ופירש"י בפרק
 מ' שרשים (קט.) רבי יוסי ויס כהימים ויס הגדול תורת מעיין עליהם לענין
 שהם מטמאין בזוחליו. וכן פי' רבינו שמעון אלא הרמב"ם פי' אפי' ויס ששאר
 הימים וזלתי הים הגדול נחשבים כמעין לענין שיטהרו בזוחליו ושהמיומת הנגרים
 הנוולים מכולם יטהרו בכל שהוא כמעין ונחשבים כמקוה לענין שהן פסולין למי
 הטאת ולטהרת מזרע ולטבילת הזב עד כאן לשונו. ונראה מחוד דבריו שהוא
 מפרש דמוה רבי יוסי בים הגדול שהוא כמקוה ואינו מטמא בזוחליו אבל בפ"ט
 מה' מקוואות פסק סתם כל הימים מטמאין בזוחליו ופסולים לזבין ולמזרעים
 ולקדש מהם מי הטאת ולא חילק בין הים הגדול לשאר ימים ונפ"ה מהלכות פריה
 כתב הים הגדול כמקוה ואינו כמעין לפיכך אין ממלחין ממנו לקדוש וכל הנהרות
 פסולים לקדש מהם מי הטאת ושאר הימים כמעין והמים הנגרים משאר הימים
 הם הנקראים זוחליו וזוחליו מן המעיין הרי הן כמעין כשרים ע"כ. ומחוד
 כך נראה דהרמב"ם סובר לטבילה תנאי לענין טבילה שאר עמאים כל הימים
 דינם כמעין לטהר בין באשבורן בין בזוחליו ולא אפילוהו אלא לטבילה וזכר
 ומזרעים וקידוש מי הטאת דכתיב בזה מים חיים דר"מ סבר כולו הוא דמיפסול
 ופסולים להגך ג' מילי דבעי מים חיים ורבי יהודה סבר דים הגדול הוא דמיפסול
 להני ג' מילי אבל שאר ימים כשרים אף להגך ג' מילי בין בזוחליו בין באשבורן
 דבין מעיין ואתא רבי יוסי למימר לרבי יהודה שפיר קא עבדת למיפגג בין ים הגדול לשאר ימים ומהו
 כדקא אמרת דלא מתכשרו להגך ג' מילי אלא כשהן באשבורן אבל כשהן זוחליו אע"פ שהן מטמאים אף בזוחליו מ"מ פסולים להני ג' מילי דבעינן זהו
 מים חיים ואפשר דטעמיה משום דכשהן זוחליו דמי לנהרות וכו' דכל הנהרות פסולים למידי דבעי מים חיים גזרינן בזוחליו דשאר הימים אטו נהרות אבל בזוחליו מן
 המעיין לא גזרו לפי שכל הרוב הם מים מועטים ולא אתו לאיחלופי בנהרות ואפשר שמפני כך הפסיק הרמב"ם בין ים הגדול לשאר ימים בזון כל הנהרות שרצה להקדים
 דין פיסול הנהרות לדין פיסול שאר ימים בזוחליו להודיעט דמשום גזירה אטו נהרות נפסלו. ומה שיש לדקדק על זה מדברי הרמב"ם עצמו בסוף פ"ט אישכז בסמוך
 ג"ד. ופי' היאך תכשיר שאר ימים באשבורן להגך ג' מילי הא תנן בפ"ח דפריה דמיין שהם מרים או מלוחים פסולים ואין לומר דבימים מתוקים מיידי
 מדמלגני בנייהו לים הגדול אלמא דבמלוחים דומיא דים הגדול מיידי ואפשר ר"ש פ"ד דמקוואות והובא פ"ב דחולין מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין אלא שמתחלת
 דרייתו הן מלוחים בגזון מי הים כשרים כ"ל לפרש לעת הרמב"ם ז"ל. וכן למדנו לדברי הכל דבין ים הגדול בין שאר הימים כשרים לטבילה עמאים בין בזוחליו. בין
 באשבורן חוץ מן הים הזכר: **ומי** הלכך גל שנתלש מהים וכו' וכו' מ' סאה ונפל על האדם או על הכלים עלתה להם טבילה אבל זרק כלים לאויר הגל לא עלתה
 להם טבילה משנה פ"ה ממסכת מקוואות גל שנתלש וכו' ארבעים סאה ונפל על האדם או על הכלים טהורים. וכתב הרא"ש בסוף נדה דהאי סתמא כר'
 יוסי דגל שנתלש משמע אף מן הים אלמא דמטמא בזוחליו לפי מה שכתבנו בדברי הרמב"ם כ"כ עמי אחיה. ולדידיה אחי שפיר הא דבפ"ב דחולין (ל"א) אליבא דמחז'
 דבעי כוונה בזוחליו דמוקי להא מתניתין ביושב ומלפיה אימתו יתלש הגל אמרינן וכו' אי ביושב ומלפיה מאי למימרא מהו דקיימא לגזור משום הרדלית של גשמים וכו'
 דאילו בדברי הרא"ש אפי' ביושב ומלפיה טובא אשמועינן למיסתם מתני' כר' יוסי למימרא דהלכתא כותיה ולמה ליה לאהדורי אשניווי אחריוני:

ומי אבל זרק כלים לאויר הגל לא עלתה להם טבילה תוספתא כתיב ר"ש פ"ד דמקוואות והובא פ"ב דחולין מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין אלא שמתחלת
 באויר ופירש"י מטבילין בראש הגל שנתלש מן הים והלכך למרחוק וכל לדרך נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טבילה זו במחזור לקרקע. ואין מטבילין
 בכיפין שלא יורוק כלים בכיפיה הגל דהיינו באמצעות שהוא עשוי בכיפיה וטעמא דמפרש שהוא טבילת אויר ואין מטבילין באויר עכ"ל. ולא כתברר לי מחוד דבריו שם למה
 אין מטבילין באויר והתוספות כתבו דמדאורייתא הוא ורש"י כתב בפ"ב דהגיגה (דף יט.) שאין מטבילין באויר שלא אמרה תורה מקוה של אויר לטהר טבילה ע"כ.
 ומשמע

דרכי משה
 למיחש להא בגזון דירדעין שנתמלא לשם מקוה ולכן אמרינן דברואי נעשה בהכשר וכו' וצ"ל ענין לקמן סוף ס' זה דבין ספק שאובים אימת אולינן לחקל ומהר"ק כתב שורש קט"ו דאין עד
 א' נאמן לומר שהמקוה תקנה בכשרות ואם עדים יהודים אומרים שתקנה בכשרות ונכרים אומרים שלא בתקנה בכשרות לפי תומם אלא שנתקנה בפסול פשיטא דיש להאמין בישראל דאין
 נכרי בול"ת נאמן אלא בעדות אשה עכ"ל וע"ש בדמקומות שבידם לחקנו עד אחד נאמן: (ט) ועיין לקמן באריכות:

דרכי משה
 למיחש להא בגזון דירדעין שנתמלא לשם מקוה ולכן אמרינן דברואי נעשה בהכשר וכו' וצ"ל ענין לקמן סוף ס' זה דבין ספק שאובים אימת אולינן לחקל ומהר"ק כתב שורש קט"ו דאין עד
 א' נאמן לומר שהמקוה תקנה בכשרות ואם עדים יהודים אומרים שתקנה בכשרות ונכרים אומרים שלא בתקנה בכשרות לפי תומם אלא שנתקנה בפסול פשיטא דיש להאמין בישראל דאין
 נכרי בול"ת נאמן אלא בעדות אשה עכ"ל וע"ש בדמקומות שבידם לחקנו עד אחד נאמן: (ט) ועיין לקמן באריכות:

דרישה
 גללים אינו אלא מדרבנן שוב עינתי בנ"ש ומלפיה דלא קשוי מדי דשם כתב כל הדברים
 מתחילה דאית ר"י דאשלו כולו שאוב הוא מדרבנן ואפי' הכי כוונתו דא"ל לומר כן וכתיב מיכה
 ח"ג דמוכס דכולו שאוב פסול מדרבנן מיהו כולו שאוב בכלי גללים אפטר לומר דאין
 פסול אלא מדרבנן וכלי כתיב ג"כ וישבוע להוכיח ר"י שכתב ענין גללים הוא מדרבנן ורבינו
 שכתב לקמן דשמוזב בכלי הראוי לקבל אין יצויק בין כלי אבנים בין כלי גללים משמע דלא הלך
 כלל בנייהו ואפשר דל"ק אלא לענין פסול מדרבנן הן שוין ודו"ק: (ס) הלכך גל שנתלש מהים
 סאה הא גל ג"כ מעיין שהוא נוגע הוא כמ"ש שכל ימים דין מעיין יש להם וכו' ל' כיון שנתלש דין
 מקוה יש לו כשרי כתב הלכך גל כו' וצ"ל דמ"ש וכו' מ' סאה ל"ד קאמר אלא כתיבו אמר שיעור שכל גזון עולה בו בפעם א' והוא דהצריך לומר כן בגל פ"ט משום דהיינו אומר כיון שהמים
 פלו למעלה מראשו וירדו ממנו דרך מטה הו"ל ליהו סגי אפי' לא הוי בו שיעור שכל גזון עולה בו כיון דמ"ש דרך עמידתו נעלל מן הגל בפעם א' ממעלה למטה קמ"ל דלא דעכ"ל שיעור כל
 גזון

דרישה
 גללים אינו אלא מדרבנן שוב עינתי בנ"ש ומלפיה דלא קשוי מדי דשם כתב כל הדברים
 מתחילה דאית ר"י דאשלו כולו שאוב הוא מדרבנן ואפי' הכי כוונתו דא"ל לומר כן וכתיב מיכה
 ח"ג דמוכס דכולו שאוב פסול מדרבנן מיהו כולו שאוב בכלי גללים אפטר לומר דאין
 פסול אלא מדרבנן וכלי כתיב ג"כ וישבוע להוכיח ר"י שכתב ענין גללים הוא מדרבנן ורבינו
 שכתב לקמן דשמוזב בכלי הראוי לקבל אין יצויק בין כלי אבנים בין כלי גללים משמע דלא הלך
 כלל בנייהו ואפשר דל"ק אלא לענין פסול מדרבנן הן שוין ודו"ק: (ס) הלכך גל שנתלש מהים
 סאה הא גל ג"כ מעיין שהוא נוגע הוא כמ"ש שכל ימים דין מעיין יש להם וכו' ל' כיון שנתלש דין
 מקוה יש לו כשרי כתב הלכך גל כו' וצ"ל דמ"ש וכו' מ' סאה ל"ד קאמר אלא כתיבו אמר שיעור שכל גזון עולה בו בפעם א' והוא דהצריך לומר כן בגל פ"ט משום דהיינו אומר כיון שהמים
 פלו למעלה מראשו וירדו ממנו דרך מטה הו"ל ליהו סגי אפי' לא הוי בו שיעור שכל גזון עולה בו כיון דמ"ש דרך עמידתו נעלל מן הגל בפעם א' ממעלה למטה קמ"ל דלא דעכ"ל שיעור כל
 גזון

יורה דעה הלכות מעיין ומקוה רא

דמסולין בוחלין לאורייתא ק"ו אור וז"ק: צריך שלא יהיו מ' סאין וכו' משנה פ"ד דמקואות היתה כלי וחזרה בסיד פוסל או מן הזר ואינה יכולה לקבל מים כל שזה כשרה וכמה יהא נקב כשפופרת הנוד א"ר יהודה ז"ל מעשה בשוקת יבוא שהיתה צירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנוד והיו כל המדות שצירושלים נעשית על גבה וכו' אלמא דכשפ"ה שרי לטבול בנחובה לכתחילה מדנעשו כל עהרות ע"ג אבל בפחות מכשפ"ה פוסל אפי' דיעבד

וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דכשפ"ה כשירה ואינה פוסלת את המקוה מדאמר תרתי לישני כשירה ואינה פוסלת אלמא דה"ק לא מיבעיא דאינה פוסלת דיעבד אלמא אף כשירה לכתחילה ואי לא אמר אלמא כשירה הו"א דוקא דיעבד כשירה. ומ"ש אח"כ הלוקח כלי גדול כגון חנית גדול או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו בדרך ועשה מקוה ה"ו כשר למשע אף כ"כ דקב דקב המטהרו הו' כמזליא וית פחות מכשפ"ה ה"ו כשר אף לכתחילה ה"ם שאני דתחילה נקבו ונעלו מתורת כלי ואח"כ קבעו בדרך ועשה מקוה אבל אם קבעו בדרך תחלה ואח"כ קבעו לא בטל מתורת כלי עד שנקב כשפ"ה וכן פירש ז"ל וכך הוא דעת רבינו שכתב לפיכך גיגית שקבע בדרך וכו' דמירי נקבעו בדרך ואח"כ נקב דלא שרי לכתחילה לטבול בה אלא כ"כ דנקב דבשוליה כשפ"ה ולא חילק בין בשל עץ בין בשל חרס ונתפשט מה שהיה קשה לז"ל דאם רבינו ס"ל כהרמב"ם אמאי לא חילק בין עץ לטל חרס וק"ל ומה שקשה ממ"ש הר"ש כסוף נדה דלפי הסוגיא דפ"ק דיבמות מתרש דלא בעינן כשפ"ה אלא לגבי עירוב מקואות אבל לבעול מתורת כלי אפי' נקבו כל שזה כמחט אינו פוסל את המקוה ושכן פסק ר"מ ורבינו שמחה ורבינו שמעון ס"ל לרבינו דדוקא לענין שאינו פוסל את המקוה דיעבד קאמר דסגי בנקב כל שיהי דהכי ממשע בתוספתא דפלוני בה תנאי שהיה הר"ש לשם דלא מירי אלא לענין דיעבד דלא קאמר אלמא דאינו פוסל או פוסל ור"א דאמר הלכה זו הורתי ברומי לטהרה נמי לא מירי אלא לטהרה דיעבד אבל לכתחילה ליכא מאן דפליג בדעתן כשפ"ה. והא דמסקי הר"ש לשם ולמדנו מזה שמתור לעשות גיגית כו'. ויעשה למטה נקב כל שיהי ויזכיר על הארץ ויחשיך לתוכה מים ויטבול בה ע"ל. ס"ל לרבינו דאע"ג דדינה הכי הוא להקל בכך אפי' יש להחמיר לענין מעשה שהרי כל מ"ש הר"ש כאן בפסקיו כתב ג"כ בתשובה כלל ל"א סימן א' ומסקי בסוף התשובה ו"ל אזלינן בתי סוגיית תלמודא דפ"ק דיבמות ומשתייך בנקב כל שהוא כעובדא דתוספתא דמעשה רב ומים שכתובה אינן שאינן לפסול המקוה אבל בתוכה אין טובלין כדקתן רפ"ה דמקואות מעיין שהעבירו וכו' כשר חוצה לה אבל בתוכה אין טובלין ע"ל ואף ע"ג דכל שפסקו סותרין לתשובה פסקו עיקר סתן ואחרונים כאן חש רבינו ויזכיר רתא ודעתו נוטה כשפ"ה דפלוני דתנאי דתוספתא דל"ג אלא לענין דיעבד אם פוסל את המקוה אם אינו פוסל אבל לכתחילה יש להחמיר שאין טובלין בתוכה דכי הכי גזרינן במעין שפסל לתוך השוקת וגם על גבי השפה דכשר חוצה לה ואסור לטבול בתוכה דילמא אחי להטביל בכלי שיש בו מ' סאה בלא חיבור כמ"ש רבינו שמעון בבורך ומזיאו הר"ש כסוף נדה בקיור הכא נמי איכא למיגזר שלא לטבול בו לכתחילה בשלא ניקב אלא כל שזה כיון דלא מיכיר דילמא אחי לטבול בו בלא נקב כלל וכ"כ ז"ל טעם זה לדעת הר"ש בתשובה כאן ויראה דלפ"ג דדעת הר"ש בחומרא זו מעטם גזירה זו לאו מדעתיה הוא דודאי דאפי' בנקב כל שהוא משוליה טובלין בתוכה מדינא כמו שהובא ממעשה רב דר' אלעזר בר' יוסי בתוספתא ומסוגיא דיבמות אלא לפי דהרמב"ם פסק כשפ"ה דמתני' דמקואות דלא בטיל מתורת כלי שהיו טובלין בתוכה אלא דיעבד כשפ"ה ע"כ אמר הר"ש דהוה הוהש לחומרא כהרמב"ם שהרי איכא עממא להחמיר בנקב כל שהוא דאיכא עממא למימר בנקב כל שהוא כיון דאיכא למיגזר נקוב אעו שאינו נקוב כלל כיון דלא מיכיר וכדאשכחן דגזרו רבנן בהעביר המעיין לתוך השוקת וגם על השפה דכשר חוצה לה ואסור להטביל בתוכה אע"ג דמדינא היה כשר לטבול אף בתוכה הכא נמי איכא עממא לגיירה אע"ג דלא אשכחן דחכמים גזרו גזירה זו אלא דהר"ש מדעתו ומסדרתו כתב דאיכא לחוש לגזירה זו ולכך כיון להחמיר בזו כדעת הרמב"ם ומטעם חומרא ולא מדינא והוא האמת לדעת הר"ש בתשובה ורבינו הכריע בחומרא בתשובה לחומרא דלא כמ"ש בפסקיו שחור בו להורות לקולא ולכן הוכיח כאן דעת הר"ש אלא כתב בסתם כדי לתלות יוראה זו בעממו ויכיר כ"כ שניקב כשפ"ה דשרי לטבול בו לכתחילה כשפ"ה דמתני' דנעשו עליו כל עהרות שנידו שצירושלים וכו' שפסק הרמב"ם ובהא ליכא מאן דפליג וזלתי הר"א ד"ד וכו' האריך ומי' דברי הר"ש וגם דברי רבינו דברכים אחרים אבל מ"ש הוא הנכון והכרוך גם הוא נלמד קתו מתוך מ"ש ז"ל אבל לא כמסקנתו ומה שיש עוד לעיין בדין זה ותבאר בפ"ד לקמן אלא מ"ש רבינו כלי שניקב

ומשמע דנפקא להו מדכתוב אך מעין וזר מקוה מים להך אין דרכן להיות כאויר. והרמב"ם כתב בפ"ט מהל' מקואות גל שנתלש מן הים ונפל על האדם או על הכלים אם יש בו מ' סאה היו אלו טהורים לחולין שאין הטובל להם לריך כוונה אין מטבילין בגל שהוא באויר קודם שיפול על הארץ ואע"פ שיש בו מ' סאה לפי שאין מטבילין בוחלין. ק"ו באויר היו ז' ואין ראשי הגל נוגעין בדרך מטבילין בו ואין מטבילין בכיפה שלו מפני שהוא כאויר ע"ד כאן לשונו ודבריו תמוהים מכמה

אנפי תדא דממ"ש לפי שאין מטבילין בוחלין משמע דים אינו מטהר בוחלין וכו' כתב בפ' ההוא כל הימים מטהרים בוחלין ואין לומר דהתם בשאר ימים שמטהרים בוחלין וכדרכי יוסי והבא בים הגדול וכדמשמע מפשט דבריו בפירושו המשנה ללא קאמר ר' יוסי דמטהר בוחלין אלא שאר ימים אבל ים הגדול לא דא"כ לא הו"ל למיסקת ולמיכתב כל הימים מטהרים בוחלין אלא הו"ל לאסוקי בים הגדול מכללם ואפילו אם תמצא לומר שמך עמ"ש בדין גל שנתלש מן הים דמשמע הים הידוע שהוא הים הגדול וקאמר ציה דאינו מטהר בוחלין דא"כ הו"ל למסמיה לדין כל הימים מטהרין בוחלין שכתב ועוד דא"כ הו"ל לאקדומי דאין ים הגדול מטהר בוחלין וכתר הכי יומא שהטעם שאין מטבילין באויר היינו משום דאחי בק"ו מוחלין או לימא לפי שאינו מטהר בוחלין או לפי שאין מטבילין בו בוחלין דלישתתא דגריעותא דאין מטבילין בוחלין משום דים הגדול הוא דלפי מ"ש משמע דלוחלין דעלמא קאי ועוד דמכתב היו ז' ראש הגל נוגעין בדרך מטבילין בו מ"ש גל שנתלש מן הים ונפל על האדם ועל הכלים הר' אלו טהורין משמע בהדיא שגל זה מטהר בוחלין דאין לומר דמה שכתב היו שני ראשי הגל נוגעין בדרך כהם במקום אשבורן הו' דא"כ הו"ל לפרושי ועוד דרישא דקתני גל שנתלש מן הים ונפל על האדם ועל הכלים ע"כ דרך זמילה נפל עליהם ואפי' טהורים לכ"ל דלעולם להרמב"ם ז"ל ים הגדול מטהר בוחלין ומ"ש לפי שאין מטבילין בוחלין לא בים הגדול קאמר אלא ה"ו אור יתר גרוע מוחלין ושאין דחוי דמטביל באויר בגל שנתלש מן הים אלא הו"ל להטביל בוחלין דנוטפים דאחרין ומתירי לגרועי נוטפין מתעין חד דרגא לומר דאין מטבילין באויר נוטפין אבל בוחלין דנוטפין שפיר דמי ולפיכך גזרו שלא יטביל באויר דגל שנתלש מן הים כדי שיהא היכר בדבר דהשתא ליכא למיחש לטעותא כלל דכ"ע ירעו דנוטפין גרועי ממעיין וכו' גרעו ליה חד דרגא ממילא משמע להו דאין מטבילין בוחלין ואע"פ שאין זה מבוחר יפה בדברי הרמב"ם מ"מ כיון שאם באנו לומר שהוא ז"ל מחלק בין ים הגדול לשאר ימים לענין עבליא עממא אינו מבוחר דבר וגם ים בו כמה דוחקים וקושיות כמו שכתבתי אפילו אם היינו יכולים ליישב בדוחק נראה לי דמוטב לאחוז בדרך זו להשוות דעתו עם דעת הפוסקים מלאחוז בדרך האחרת דמשינן ליה חולק עליהו. ועוד דכיון דאינו ז"ל סבר דכולו שאוב כשר מן התורה למה יגזרו חכמים על ים הגדול שלא יטהר בוחלין דהא לא שייך למגזר ביה אעו הרדליה של גשמים כדכתב ר"מ דמהאי טעמא אסרו לטבול בנהרות בר מומי תשרי ועוד דנים הגדול לא משכחת לעולם שירבו נוטפין על המעיין ואף על גב דרחמנא קרייה מןיה היינו לענין דברים שהלכה התורה הם מעיין קאמר דים זה דינו לאחוז דברים במקוה אבל חכמים מה לא שייך כיון ש"מ האמת הוא מעטם אלא שחזרה גזירה לפסול לאחוז דברים לפיכך דעתי מסכמת דלדעת הרמב"ם בין ים הגדול בין שאר ימים מטהרין בוחלין וכמו שכתבתי לעיל: צריך שלא יהיו מ' סאה בתוך הכלי שאין עובלים בכלים לפיכך גיגית שקבעו בדרך ונתמלאת ממי גשמים אין טובלים בה וכו' בפ"ד דמקואות הנה השוקת שנסלע אינה פוסלת את המקוה היתה כלי וחזרה בסיד פוסלת את המקוה ניקבה מלמטה או מן הזר ואינה יכולה לקבל מים כל שהוא כשירה וכמה יהא נקב כשפופרת הנוד א"ר יהודה ז"ל מעשה בשוקת יבוא שהיתה צירושלים והיתה נקובה כשפופרת הנוד והיו כל המדות שצירושלים נעשית על גבה ושלחו ז"ל ופחותה כשפ"ה עד שיפתת רובה והציא הר"ש משנה זו כסוף נדה וכתב עליה פי' השוקת שנסלע שחוקה בסלע ואינה חסונה כלי הואיל ומתחלה נחקקה בסלע וה"ה נמי אם קבע האבן וחזרו בקרקע ואח"כ חקקו כדאיתא בפרק המוכר את הבית (סו' :) אבל אם היתה כלי ואמר כך יצירה חסונה כלי ופוסלת את המקוה. כמה יהיה נקב פשעא דמתניתין קאי אמאי דאביק מונה כמה יהא נקב לבטלו מתורת כלי שלא יפסול את המקוה מחמת שאובים ומייתי עובדא דשוקת יבוא שהיתה נקובה כשפופרת הנוד כדי שלא יפסלו המים המקלחים בתוכה אבל בפ"ק דיבמות (עו' .) מיייתי הך דשוקת יבוא על ענין עירוב מקואות כשפופרת הנוד ומשמע שלא היו מ' סאה בשוקת והיה מחובר למקוה שלם נקב לשפופרת הנוד ומילתא באפי נפשה היא ולא קאי ארישא אבל ניקבה דרישא לא בעי כשפופרת הנוד כיון דהנקב הוא למטה

בשוקת ואינה יכולה לקבל מים כל שהוא נקב כ"ש נבטלה מתורת כלי ונחום' פלוגי תנאי' בהא דתניא קסטלון המקלח מים בכרכים אם היה נקוב כשפופרת אינו פוסל את המקוה ואם לאו פוסל את המקוה הלכה זו עליו בני אסור ג' רגלים ציננה ולרגל הג' דכשרו להם אפילו נקוב כמחט א"ר אלעזר ז"ל ויסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה כשכחתי אלא חזרי אמרו לי יפה הורית ד"א מן הזר אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה ואלו היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה פי' כל זה מדברי חזריו שאמרו לו יפה הורית דכ"א דבעינן כשפופרת הנוד מן הזר אבל אם ניקב בטליו אינו פוסל אפי' אם ניקב כמחט ואם היה מקבל כל שהוא פי' שנקוב מן הזר כשפופרת וגובה משע מן השוליים ומקבל מן הנקב ולמטה מים כל שזה פוסל את המקוה. וסוגיא דיבמות דמקמא היא דשוקת יבוא בעירוב מקואות ס"ל כתבא דכשר מלמטה מהני נקב כל שהוא הלכך צריכה לשעת פשעא דמתניתין ולומר דמילתא באפי נפשה היא ולא קאי ארישא וכתב ר"מ נראה דהלכה כרבי אלעזר ז"ל ויסי דמעשה רב וחזריו נמי הודו לו דיפה הורה וסתמא דתלמודא מיייתי לההוא דשוקת יבוא עירוב מקואות אלמא לא קיימא אניקבה מלמטה לענין לפסול כלי המקוה דהתם לא בעינן כשפופרת אלא כמלא מחט וכרבי אלעזר ז"ל יוסי וכן בפסקי רבינו שמחה דנקבה למטה בשוליה שאין יכול לקבל מים כל שהוא לא בעינן כשפופרת הנוד וכן הציא רבינו שמעון ראהו מן התוספתא דלמטה בשוליה סגי בנקב כל שהוא ולמדנו מזה שמתור לעשות גיגית גדולה של עץ או שוקת אף ועשה למטה בשוליה נקב כל שהוא ויזכיר על הארץ ויחשיך לתוכה מים ויטבול בה ע"ל. וכ"כ רבינו ירוחם בשם הגאונים דגיגית של אבן או של עץ שנתמלאת מים טובלין בה ופוסלת משום שאוביה אבל אם ניקבה מלמטה כל שהוא או מן הזר כשפופרת הנוד אינה פוסלת. ומ"ש הר"ש ויטיבנה על הארץ כך מפורש בתוספתא דקתני עלה דההוא דר"א ז"ל יוסי פקקו בסיד וצננן אינו פוסל את המקוה כסיד ובגפסים פוסל את המקוה ע"ג הארץ או על גב סיד ובגפסים או שמירו בטוט מן הזרין אינו פוסל את המקוה. ופירשו ר"ש והר"ש כסיד וצננן שהציא סיד וצרות ופקק בו הנקב לא שהציא סתומה אבל כסיד ובגפסים יחד שהציא מעלייתא וחיבו כלי הושיבו ע"ג הארץ כלומר לא סתם הנקב אלא הושיבו על ארץ כדי שלא יאחו המים או ע"ג סיד ובגפסים או שמירח הנקב מן הזרין אכתי לא היו כלי ואינו פוסל את המקוה. ובשער המים שנסוף ה"ה כתוב סתמו כסיד לבדו או בגפסים לבדו אין זו סתומה יפה ואינו פוסל את המקוה ובסמוך אכתוב פירוש הרמב"ם בתוספתא זו. והרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות מקואות השוקת שנסלע אינו פוסל את המקוה לפי שאינה כלי אבל כלי שחברו בסלע פוסל את המקוה אף על פי שחיברו כסיד נקבה מלמטה או מן הזר כשפופרת הנוד גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו בדרך ועשו מקוה ה"ו כשר וכן אם פקק הנקב כסיד וצננן אינו פוסל את המקוה הלוקח כלי גדול כגון חנית גדולה או עריבה גדולה הוא פוסל את המקוה עד שיקבעו בדרך או יצנה ואם הוליעו ע"ג הארץ וע"ג. הסיד ומירח בטוט מן הזרין ה"ו כשר ע"ל. ומשמע לי מתוך דבריו שהוא ז"ל מפרש מתניתין כשפ"ה דמתני' יהא נקב קאי למאי דפליק מונה דהיינו לענין לבעול מתורת כלי שלא יפסול המקוה מחמת שאוביה קאמר כמה יהא נקב כשפופרת הנוד ולפי זה ז"ל כההוא דפרק קמא דיבמות דתרי שוקת יבוא היו צירושלים חזא שהיו מטבילין בתוכה ולא היו בה מ' סאה אבל מקה שלם היה בלדה ומתערכים מים ששוקת עם מי המקוה דרך הנקב והיינו ההוא דהתם וצרייתא היא בשום דוכתא ועוד שוקת יבוא אחרת היתה שהיו המים נמשכים

פרישה

היות כאויר רש"י: (שו) לפיכך גיגית שקבעו כו' עד כיון שהיה עם כלי קודם שקבעו כו' עיין בבית יוסף שכתב דיעות מלוקים אם קבעו ואמר כן עשה נקב תוכה אם מויעל אר

עם המקוה נקב שהוא כשופרת הגוד ר' יהודה אומר בכלי גדול ד' טפחים ונקטן ברובו הרי רבי יהודה שהוא מחמיר בהעבלה בתוך כלי ורובן מיהא כשופרת הגוד בעו ואע"פ שהסידה והתיבה בכלי שניקב בכדי טהרתו הוא ועוד אף אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס דרזוי לקבל עומאה ע"י יחודו להשתמש בו ונמאלת עבילה זו בכלים עכ"ל. ומ"ש רבי יהודה אומר בכלי גדול ד' טפחים וכו' הוא כמשנת הסידה והתיבה שנים ואתא לאיפלוגי את"ק לאמר דכשופרת הגוד ומ"ש דהסידה והתיבה בכלי מנוקב כדי טהרתו הוא אינו יודע לו טעם דהא סתם סידה ותיבה דעך

זה ויורדים למקוה ועשו לה נקב כדי לנטל: מתורת כלי והיינו קך דתניא במסכת מקואות ושיעורא נקב דעירוב מקואות ושיעורא לנטלו מתורת כלי שזה הם דבתרתייהו הו כשופרת הגוד ואע"ג דבתרתייהו קתני כל טהרות שהיו צירושלים בעשות על גבה און ככך כלום דהא קי"ל דאין למדין מן הכללות וקתת טהרות היו בעשות בשוקת זו וקתת בשוקת זו א"ג שבזמן אחר היו כל הטהרות נעשות בשוקת זו ובזמן אחר היו כל הטהרות נעשות על הטהרה. ויש הוכחה לפי זה דהתם לא מיתתי לה כש"ר יהודה בן בתירא כמו שהיה שטיה כאלו. ועוד דהתם קתני בהדיא שהיתה

נינהו וכלי עך שיעור טהרתו כמזויא רימון והוא טפי טובא מכשופרת הגוד דמכשר ביה ת"ק. ומ"ש אף אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הרזוי לקבל עומאה וכו' ונמאלת עבילה זו בכלים יש לתמוה עליו אם טענה זו הספיק לשווייהו כלי לענין עבילה בתוכו הויה עבילה בכלים למה לא תועיל לפסול המקוה דמיס היוצאים ממנו דחשיבי מים היוצאים מכלים וכיון דחזינון דלפסול את המקוה ע"כ לא חשיבי כלים ה"ה דלעבול בתוכו לא חשיבי כלים דמיה תיהו לן לפלוגי ביניהו מיהו בהא איכא למימר דלעומיה חזיל דסובר שהמים העוברים בכלים ויוצאים חוצה להן אע"פ שפסולים לעבול בהן אם נפלו למקוה לא פסלוהו וכמו שאכתוב בסמוך בשמו. אבל לא הויה לו להקשות מסברתו להרמב"ם ועוד דלפי דבריו כי ניקב כשופרת נמי לא הויה לן למישרי למיעביל בגויה מההיא טעמא גופיה דאף אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הרזוי לקבל עומאה ע"י יחודו אלא ודאי אף על פי שאילו יחדו להשתמש בו היה בקרקעיתו ודפנו חרס הרזוי לקבל עומאה כיון שלא יחדו להשתמש בו אין עליו תורת כלי כלל: והשתא איכא למידק על דברי רבינו דמיהו דלתי דלא כמאן דאי כהר"ם משמע דאיהו סבר דניקב בשוליים נקב כל שהוא כשירה לעבול בה כלומר בתוכה ואילו רבינו מרירך כשופרת הגוד ואי כהרמב"ם ז"ל הויה סבר דבכלי חרס כיון שניקב כשיעור טהרתו דהיינו כמזויא וית טובלין בתוכה ואילו רבי' מרירך כשופרת הגוד לניגית סתם וא"כ הו"ל לפרושי דהיינו בשל עך דוקא אבל של חרס בכדי טהרתו סגי ליה ואי כהר"ם ד"ל הויה משמע דאיהו מודה להרמב"ם דלענין שלא יהיו מיימו פסולים את המקוה ורירך בכלי חרס שיהא הנקב בכדי טהרתו ואילו רבי' כתב לקמן כלי שניקב בשוליו אפי' כל שבו אינו חשוב עוד כלי לפסול את המקוה. ועוד דאפילו ניקב כשופרת הגוד לא התייר. הר"ם ד"ל לעבול בתוכו א"כ הוא מעורב למקוה ורבינו התייר סתם ומשמע דאפילו אינו מעורב למקוה נמי שרי:

נקובה למקוה וכיון דהכא לא קתני בה הכי מוכחא מילתא דמשנה זו לחוד ואותה צרייתא לחוד ועוד דהכא קתני ופחתוהו והתם קתני והרחיבוהו ואע"ג דפחת והרחיבו ענין אחת הוא מ"מ מדחזינון שהן משנות בלשונותן איכא לאזכורי דתרי נינהו ואת"ל דהא והיתה נקובה למקוה דכתיב בההיא דיבמות ע"ס הוא ואיך שזוים אינם כדאי להוכיח דהא לחוד והא לחוד איכא למימר דה"ג דהא ודא אחת היא ובין הא ובין התם לא לענין עירוב מקואות מיהניא אלא לענין נקב המעבלה מתורת כלי ופסקא דמתני' דהכא והא דקאמר עלה התם ותני עירוב מקואות כשופרת האוד ובתללה כ"כ אצטעות חזרות למקומן לא מיייתי לה אלא ללמד ממנה שיעורא דכשופרת הגוד כמה הויה ולא לומר דההיא דשוקת הוא מיהניא לענין עירוב מקואות כלל. ומ"ש הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה וכו' נראה שטעמו מההיא דתניא כשופרתא קסטילון המקלה מים בכרכים והוא ז"ל מפרש דקסטילון היינו שדרך כרכים להניח במקום מולא המים חבית גדולה או עריבה גדולה של חרס ושם מתכנסים כל הימים הבאים לכרך ומשם ישרדו לקלה לכל מעיינות הכרך וסובר ז"ל דהלכה כרבי אליעזר ב"ר יוסי כיון שהודו לו חבירו והוא ז"ל סובר דמאי דא"ר אליעזר ב"ר יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה פירושו הוריתי דשיעור נקב דקסטילון להכשירו למקוה יהא כשיעורו לטהרה דהיינו כמזויא וית שזהו שיעור המטהר לכלי חרס מירי עומאה לגמרי כמבואר דבריו פי"ט מהלכות כלים ומה ששינוי בתוספתא ד"ל מן ה"ל הד' וכו' סיומא דמילתא דת"ק הוא ואינו ענין לדברי רבי אליעזר ב"ר יוסי ומשמע ליה ז"ל דלענין לעבול בתוכו איתניא תוספתא ולהכי נקט קסטילון שהוא כלי סתמו מחזיק מים מרובים שיש בהם כדי לעבול בתוכו ולפיכך כתב ה"ז כשר ללמדנו דלהטביל ולעבול בתוכו נמי כשר וגבי סתמו כסיד אי גנפסום כתב עדיין הוא פוסל את המקוה בלשנה דתוספתא לאשמעינן דל"מ דאין עובלין בתוכו אלא מפסל נמי פסול את המקוה דכיון דאכתי כלי הוא הו"ל מים שאובים ופוסלים את המקוה וכל היכא דאין מימיו פוסלין את המקוה משום דלא חשיב כלי כשר לעבול בה וכן מ"ש בסמוך אבל כלי שחברו בסלע פוסל את המקוה נקבה מלמטה או מן הגד כשופרת הגוד כשירה ואינה פוסלת את המקוה היינו לומר דכיון דניקבה כשופרת הגוד לא חשיב כלי כלל וכשר לעבול בו ואין צ"ל שאינו פוסל את המקוה וא"ת הרי זה כתב כלי סתם ואף כלי חרס כמשמע והוצרך בו שיאזכר נקב כשופרת הגוד והיכי מכשר ביה הכא נקב המטהר דהיינו כמזויא וית וז"ל דהתם שאני שחיבר הכלי בסלע בעודו שלם כדמשמע מדבריו דכיון שהיה שלם בשעה שחברו בסלע לא נתבטל שלימותו עד שניקב נקב גדול כשופרת הגוד אבל הכא שנקבו ואחר כך קבעו וכדקתני ונקבו וקבעו בדרך כיון שניקב נקב המטהר מירי עומאה ובטל ליה שם כלי מיינה קודם שקבעו שפיר דמי א"ג דכלי שחיברו בסלע דקאמר בכלי אבנים היא דומיא דשוקת דנקט דרישא ומשום דכלי אבנים אינו מקבלין עומאה לא שייך לשעורי בהו בכדי טהרה הלכך משערי' בהו כשופרת הגוד א"כ אפילו את"ל דכלי שחיברו בסלע כל כלי משמע ואפי' כלי חרס איכא למוחא דגורו ביה משום דשוקת שבסלע כשירה בלא שום נקב ואיכא למוחא דתתו למעוטי ולאכשורי בכלי שחברו בסלע בלא שום נקב ולפיכך מתייבזו בכלי שחברו בסלע לעשות נקב גדול כשופרת הגוד כי היכי דליהוי היכירה במילתא ומ"ש אח"כ הסידה והתיבה שנים און מעבילין בהן א"כ היו נקובים כשופרת הגוד והיא משנה בפ"ו דמסכת מקואות העעם שלא הצריכו בהן נקב המטהרן כמו שאמרנו בכלי חרס נראה דהיינו משום דכלי חרס שאני דשיעור המטהרן הויה כשופרת הגוד כיון דבטל שם כלי מיינהו דבטל נקב כמזויא וית דהכי סגי אבל כשירה חובה שהן כלי עץ ושיעור המטהרן הוא גדול מאד שהוא כמזויא רימון ראו חכמים לנטלו מתורת כלי לענין מקוה דליסוגי ליה כשופרת הגוד שהוא שיעור המספיק לענין עירוב מקואות דאע"ג דלנטלו מבלי לענין עומאה כד"ק שהיה יותר גדול שיעורא לטוומאה וטהרה לחוד ושיעורא דלענין מקואות לחוד. ומ"ש וכן אם פקק את הנקב בסיד ובכנין אינו פוסל וכו' מבואר שכל זה הוא מהתוספתא שבהאחי לעיל אלא שהוא ז"ל מפרש דתוספתא אשמעינן דלאכשורי מים שחבית או עריבה של חרס הללו תרתי בעינן חרס שיהא ניקב כשופרת דהיינו כמזויא וית ועוד צריך שיקבע בדרך דומיא דקסטילון או שיהיה בו הוכחה שהוא דבר של בנין ולא דבר של כלי או שיויר כלי ומש"ה קתני שאם פקקו בסיד ובכנין כלי בצורות וכיוצא בהם כעין בנין לא חשיב כלי כלל ולפיכך אינו פוסל את המקוה וה"ה דכשר לעבול בו אלא איירי דבעי למינקט סיפא פוסל נקט רישא אינו פוסל אבל כשסתמו בסיד או בגנפסום לבד כיון דאין דרך בנין באלו לבדה בלא אבנים או צורות נמצא שחיסר את המקוה כמזויא הנריכים לבנין הלכך עדיין שם כלי או שיויר כלי עליו ופוסל את המקוה כמו שהיה פוסל קודם שסתמו ובתר הכי קתני דאע"פ שלא קבעו בדרך כדבריה קבורה בדרך כדרך הקסטילון וגם לא נבאו בצורות אלא שהשיבו על הארץ ומירח מן הגדלים בעיט להדוק הכלי לארץ כשר ול"מ אם הושיבו על הארץ אלא אפילו הושיבו ע"ג סיד וגנפסום ומירח בעיט מן הגדלין להדביקו לסוד ולגנפסום כשר דכיון שהסיד וגנפסום על הארץ הם עומדים כארעה סמיכתא נינהו וכל שמירה הגדלין בעיט חשיב כקבוע וכשר ואף על פי שכתוב בתוספתא או שמרו מפרש ליה ז"ל כאילו היה כתב ומרהו ואפשר שכך היתה גירסתו בתוספתא ומ"מ איכא למידק אמאי כתב והולוכו ע"ג הארץ וכו' ולא כתב והניחו ע"ג הארץ ולפיכך נראה שאפשר לפרש דה"ק אם גררו ע"ג הארץ או ע"ג הסיד ונסתם הנקב מחמת מה שנדבק בו באתה גרידה ואח"כ מירח בעיט מן הגדלין כלומר סביבות הנקב כדי להעמיד מה שנדבק בו בשעת גרידה כשר דהשתא הויה שפיר ככנין דמה שנדבק בו ע"י הגרידה הויה כצורות ומירוח דעיט הויה במקום סיד שסתמו בכנין ומש"ה כשר כ"ל לפרש הרמב"ם ז"ל:

ר"ב היה נראה לומר דדברי רבינו הם כמו שכתבתי לדעת הר"ם ומ"ש כהן דבעי כשופרת הגוד בניקב מנידו איירי ומשום דבעינן שיהא קרוב לשוליו שאינו יכול לקבל שום מים ממנו ולמטה מ"ה קרי ליה שוליה ולא חשש לבאר פה דבניקב בשוליה ממש סגי בנקב כל שהוא לפי סמך עמ"ס לקמן כלי שניקב בשוליו אפי' כל שהוא אינו חשוב עוד כלי לפסול המקוה דכיון דאינו פוסל המקוה אם כן לא חשיב כלי טובלין בתוכו ויותר נכון לומר דכיון דכתב לקמן כל הא דכלי שניקב בשוליו כל שהוא שכתב הר"ם מ"מ א"כ להקל לעשות מקוה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה א"כ מ"כ שאין לעבול בתוכו לכתחלה מיהא ולפיכך לא הוצרך פה דמהני בשוליו ממש נקב כל שהוא ואע"פ שכתב רבינו הר"ם שבידו לא מנאחי שכ"כ אפשר שהסר בהן אותה תשובה שהביא רבינו אלא שק"ל על אותה תשובה דכיון שהוא ז"ל פסק בפסקו להתייר וכתב שכן פסקו ר"מ ורבינו שמהו ורבינו שמשון שאוכיחו והכריחו כן מסוגיית התלמוד ומהתוספתא מאי זה טעם כתב בתשובה שאין להקל בכך ומנאחי בתשובת הר"ם א"כ כלל ל"ה סימן א' על גביית של ארץ או על שחברה בדרך ונתמלאת מי גשמים שאין טובלין בתוכה ופוסלת מים שאובה דתנן השוקת שבסלע וכו' היתה כלי וחברה בסיד פוסלת את המקוה אבל אם ניקבה הגויגית מלמטה ואינה מקבלת מים כל שהוא אין פוסל את המקוה כדתנן בסופא ניקבה מלמטה או מן הגד ואינה יכולה לקבל מים כ"ש כשירה ואע"ג דתנן בתר הכי וכמה יהא נקב כשופרת הגוד לפי סוגיית התלמוד בפ"ק דיבמות לא קאי לעיל אלא מילתא באפי נפשה היא וקיימא אעירוב מקואות ובתר סוגיית דתלמודא אוליגן ומכשרי' נקב כ"ש כעובדא דתוספתא דר"א ב"ר יוסי דמעשה רב ומים שכתובה אינם שואבין לפסול את המקוה אבל כתובה אין טובלין כדתנן פ"ה דמקואות מעין שהעבירו וכו' כשר חוצה לה אבל כתובה אין טובלין ע"כ ומשמע דלא קאמר שאין טובלין בתוכה אלא נקב כ"ש אבל כשופרת הגוד טובלין בתוכה וזה מכיון עם דברי רבינו שלא התייר לעבול בתוכה אלא ע"י נקב כשופרת הגוד אבל ק"ל מניין לו להר"ם לחלק בין נקב כל שהוא לנקב כשופרת הגוד דאי טעמא דקאמר בנקב כ"ש לא מהני אלא לענין שלא יפסול המקוה בלבד הוא משום דתוספתא קתני אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה ומשמע ליה דדוקא נקט אינו פוסל את המקוה אבל לעבול בתוכה לא הא גס בנקב כשופרת הגוד קתני אינו פוסל את המקוה וע"ק דבפסקיו לא חילק בכך בין נקב כל דהו לנקב כשופרת הגוד ומשמע בהדיא שהוא משום לגמרי דין נקב כל שהוא למטה לנקב כשופרת הגוד ואם איתא שכתובה הוא מחלל ביניהם כדאמרן נמצא שדבריו סותרים אלו את אלו ועוד דכיון דתנא דקאמר בתשובה הויה משנה דמקואות קאמר ליה אם איתא שיש לו ראייה משם נמצאת ליה משנה תיובתא על דבריו בפסקים ובודאי לא נעלמה ממנו אותה משנה שככתב הפסקים שהרי כתבה שם בפסקים סמוך לרין שוקת דבסמוך ועוד דמשמע שאין לו ראייה מאותה משנה כלל דהא לשון המשנה הכי איתיה מעין שהעבירו ע"ג השוקת פסול העבירו ע"ג שפה כ"ש כשר חוצה לה שהמעין מטהר בכל שהוא וכתב הר"ם בפסקיו פירושו שמי המעיין טופלים לתוך השוקת ומשם נמשכים ויוצאים לתוך השוקת הוא כלי פסול ואין מעבילין לא בשוקת ולא במים הנמשכים לתוך העבירו ע"ג שפה כ"ש כשר חוצה לה כגון שהיו מי המעיין נופלים מקפתן ע"ג שפת השוקת ומקפתן לתוך השוקת כשרים המים היוצאים מן השוקת אף ע"פ שאסור להטביל בתוכו לפי שהמעין שופל על שפת השוקת ומטהר כל המים בכל שהוא אע"פ שמי השוקת מרובין מהן מ"מ כל המים מחזירים למעיין ע"י המים המעוטיין הנופלים על השוקת ונעשרים אע"פ שכבר נפסלו בשאיבה כשעברו דרך השוקת עכ"ל והשתא מה ענין זה לזה דהתם השוקת שלם ואין בו נקב כלל ומים הנכנסים לתוכו הם שאובים ולפיכך כשכל מי המעיין עוברים בשוקת פסולים בין שיעדם בתוכו בין אחר שיצאו ממנו אבל כשקת' מי המעיין אין נכנסין בתוך השוקת אלא עוברים דרך שפתו הרי הם מוכשרין את המים היוצאים מן השוקת לפי שהן מתערבין עמהם אע"פ שהמים היוצאים מן השוקת הם שאובים גמורים מ"מ מים

מועטים ואיני פרישה

לא ע"ס: (טו) ואם יב בשוליה נקב כשופרת הגוד כרי ע"ל כ"י' זה ואע"ג דלקמן כתב בשואן זה דאפילו נקב כל שהוא בשוליה אין חשוב עוד כלי לעבול המקוה הויה כתב הר"ם דלכתחילה

למראה המים לא שנה שצאו השאובים על המעיין ולא שנה שצאו המעיין על השאובים המעיין מטרה אותם וכן לענין שינוי המראה ע"ל ו"ל הרשב"א בשער המים שנסוף ת"ה פעמים שאדם טובל בתוך הכלים כיצד היה כלי מונח בתוך המים שצמקה אפי' שפת הכלי למעלה מן המים אם היה בכלי נקוב כשפופרת הגוד ואפי' מצדו נעשו המים שצמקה חיבור למים שצמקה והטובל בו כשפופרת היה פי הכלי נתון בתוך מי המקוה אפי' היה כלי שוכב על ג' או היה פי הכלי רחב כשפופרת הגוד ה"ז טובל בתוכו אף ע"פ שהכלי כולו שפופרת הגוד המעיין על פי חבור אף על פי שאין בפיו כשפופרת הגוד וצדדים אלו שאמרנו בשניה במקוה מ' סאה מלבד המים שבתוך הכלי פחות מאלו לא יצטרך שאלו המים שצמקה מחבורים אל מי המקוה שאין מקוה פחות ממי' סאה ד"ה המקוה אבל אם נתנה בני מעיין אפי' אין במים שצמקה חוץ לכלי מ' סאה ושאין בני הכלי כשפופרת הגוד טובלין בתוכו לפי שהמעין מטרה בפחות ממי' סאה ובא"י כלי אמרו בכלי שאינו קבוע היה קבוע בקרקע בין כך ובין כך אין טובלין בו גזירה שמה יבא לטובל במרחצאות של כלים עכ"ל :

ד"ע

שכתב הרשב"א ח"ג סימן רכ"ח שאלת מעיין הגובע והמים הולכים בצמירות תחת הקרקע ומתקבצים בחפירה אחת ובחפירה כלי שמתקבצין שם המים ומשם יפרד לכמה דרכים ודרך אחד הולך אל המקוה מהו :

תשובה

בין שהכלי שבתוך החפירה מחזיק מ' סאה בין פחות כל שהמים מחבורים למעיין כל שחוף לכלי טובלים ומטבילים בו לפי שהכל כמעין אף על פי שגפלו לתוך הכלי אינו נפסלים מחמת שאובין כיון שעדיין הן מחוברין למעיין ולא עוד אלא שאיפשר לומר שפעמים שמתר לטובל אפי' בתוך החפירה ובגון שהיו מ' סאה במים שבין המעיין לכלי שהרי המים שבתוך הכלי שגומד בתוך המים מחבורים הם למי המעיין וכל שהוא כן איפשר שטובלין אפי' בתוך אותו כלי והוא שיהיה פיו רחב כשפופרת הגוד כדאיתא בספ"ק דיבמות וכדאמרין בפרק בתרא דיבמות מטבילים כלי בתוך כלי שיש בפיו כשפופרת הגוד מפני שהמים שבתוך הכלי מחבורים למים שהוא חוצה להן והיינו נמי דאמרין בס"ב דיוס טוב שמטבילין כלי גומא אבן מימיו שהמים שבתוך הכלי כל ששיקן עם המים שגבהה הרי הן נורעין בתוך מי הגדה והם נצמטין מטהרין טובו של כלי אף ע"פ שהיו שאובים מתחתים ואלו אפי' מ' סאה במים שחן המעיין לכלי אין טובלין ומטבילים לתוך הכלי אף על פי שהמעין נמשך ועובר על גביו ולחוף טובלין וכמו ששינוי ב"ה דמקואות מעיין שהעבירו על גב השוקת פסול העבירו על גב שפה כל שהוא כשר חוצה לה שהמעין מטרה בכל שהוא פי' השוקת כלים שמימיים סמוך למעיין כדי שיכנסו שם מי המעיין פסול לטובל ולהטביל בתוך השוקת וכשאין מ' סאה במים שבין המעיין לשוקת כמו שכתבנו וכל מן השפה לתוך אפי' במים כל שהוא שחוף לשפה מטבילין בו מחטין וצמירות וכו"ה לאדם אם יש צמה שחוף לשפה שיעור לטובל ואם הכלי נקוב כשפופרת הגוד ונכנסו מן המעיין שיש בו מ' סאה דרך אותו נקב אף ע"פ שאין בכלי מ' סאה טובלים ומטבילים בתוך הכלי שהרי נצטרפו עם המים שצמקה די שיעור מקואות כשפופרת הגוד וכדתנין עוד במקואות כשפופרת הגוד צביה וכו' ותני מעשה בשוקת יואה וכו' פירוש שוקת יואה אבן חלולה וכלי היה והיה צדדה מעיין או מקוה שלם של היה בשוקת מ' סאה ואפי' היו עושים כל טהרות שצריכים ע"י הכלים שהיו מטבילין באותו השוקת ומשום עירוב מקואות והנה הים שעשה שלמה טבילים בו כלי היה אלא שהיו המים שבתוכו מתערבין אל מי המעיין וצירוף למי דמסתא יומא הקבו יואה טובלים בו ולאו כלי הוא ומתוך רגלי השוורים ה"ו קבוצים כמנזא רימון ושיעור מנזא רימון לאו שיהא צריך בכל כך דכשפופרת הגוד סגי אלא שמעשה שהיה כך היה כדי שיכנסו המים יותר בשפע ואם הכלי שצמקה נקוב בשוליו ממש שאינו יכול לקבל מים כל שכן אם אינו מקבל טוונאה ככלי אבנים או אדמה אע"פ שנמשך כל המקוה ע"י קילוח אותו הכלי אינו פוסל את המקוה ואפי' המים יואכים ממנו למקוה ממש ואע"פ שהשינוי על הקרקע והקרקע סותם הנקב עד שאינו מנזא מים וכדתנין בס"ד דמקואות השוקת אין ממלאין ממנה וכו' היתה כלי וחברה בסוד מתמלאה בה וכו' ופוסלת את המקוה וכו' ניקבה מלמטה או מן הצד וכו' ונתוספתא שנו דדוקא כשניקבה מן הצד בעינן כשפופרת הגוד ואף ע"פ שניקבה סמוך לשוליה ממש ואינה מקבלת אפי' מים כל שהוא אבל ניקבה בשוליה ממש אפי' לא ניקבה אלא נקב כחט אינו פוסל דתניא בתוספתא קסטיילון המקלה מים בכרכים וכו' א"ר אלעזר הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכו' ד"ה מן הצד אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה ואם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה פי' אמרו לו חבירי דב"ל לומר מה שאמרנו במשנתנו וכמה יהא נקב כשפופרת הגוד לא אמרו אלא שניקבה מן הצד אבל את ניקבה למטה בשוליה ממש אפי' נקב כחט אינו פוסל את המקוה ואיפשר שאין הלכה כן אלא כסתם מחני' ששינוי כמה יהא נקב כשפופרת הגוד ואפי' בתוספתא נמי איכא מאן דבעי כשפופרת הגוד וגרסינן באותה תוספתא פקקו בסוד ובעצן וכו' פירוש אם הביא סיד וצורות ופקק בהם הנקב או שהשינוי על גבי קרקע או ע"ג סיד וגפסים או שזירח מן הצדדין אין זו סתימה מעליא בעדיין אין לו חזרה כלי ואינו פוסל את המקוה אבל אם פקקו בסוד וגפסים ה"ו סתימה מעליא וכלי גמור הוא כאילו לא ניקב ולענין מה שאמרנו שמתוך אותו הכלי יפרד למטה דרכים והדרך הולך למקוה דע שאפי' היה נקב כחט אינו פוסל את המקוה וכו' א"ר אפי' אדם אם היה במקוה קצת מים שאינם שאובים כשרה משום דהויא לה שאובה שהמשיכה ולפי דעת הר"ף אפי' המשיכה כולה כשרה אלא שהגאון רב אחא לא הכשיר אלא ברובה ואנו אין לנו אלא ברב אחא ז"ל עכ"ל וז"ל שהוא ז"ל מפרש מחני' דמעין שהעבירו ע"ג השוקת פסול העבירו ע"ג שפה כל שהוא כשר חוצה לה וכו' ה"ק מעיין שהעבירו על גב השוקת כלומר שהיה מתכנס לתוך השוקת פסול לטובל בשוקת דשוקת זה כלי הוא והוא מים שאובים ואם העבירו על גב שפה כלומר שהמים הנכנסים בשוקת אינם נשארים בתוכו אלא מקלחים ממנו לחוף והיינו העבירו ע"ג שפה המים יואכים מ' סאה וכו' וכו' שפת השוקת יואכין לחוף אף על פי שאין המים היוצאים לחוף אלא כל שהן טובלין בכן מחטין וצמירות דדין מעין עליהם לטהר בכל שהוא כיון שהם מחבורים למעיין ואף ע"פ שהשוקת שהוא כלי מחטין בין מים אלו למעיין וגם מים אלו נכנסו לתוכו כיון שהיו מחבורים למעיין ועדיין הם מחבורים לו כשרים אחר שיצאו מהכלי ומטהרים בכל שהוא כדון מעיין והיינו דקתני שהמעין מטרה בכל שהוא כלומר ומפני כך שנינו כל שהוא כשר דדין מעיין על אותם מים מאחר שהם מחבורים למעיין וכו' מדברי ר"ש שפירש ז"ל כשר חוצה לה כל שהוא שחוף לשוקת על שפתה כשר להטביל בו מחטין וצמירות גלה

עכ"ל נראה מלשוננו דלא קאי למים המקלחים המעיין חוץ לכלי אלא אמים היוצאים מהשוקת קאי דיותר בכל שכן להטביל בהם כלים ומשמע דאפי' כל מי המעיין מקלחים לתוך השוקת ואין טיפה נופלת חוץ כשר להטביל במים היוצאים ממנה וה"ה דכשר להטביל בהם אדם אם יש בהם מ' סאה וכו' מ"ש שם על מעיין היוצא לתלמי דאפי' כל מי המעיין מקלחים לתוך השוקת עכ"ל כשיצאים חוצה לה טובלין בהם כיון שלא נפסק קילוח המעיין וכו' מ"ש בשער המים שנסוף ת"ה כלים העשויים לקבל את המים אם ניקבו בשוליהם אפי' נקב כל שהוא אם עברו בהם מים ונפלו מים מעצמם למקוה אינם נחשבים כלום לכסול את המקוה ואם ניקבו מן הצדדים פוסלים את המקוה עד שיהא נקב כשפופרת הגוד ויראה לי שכל שיש נקב כשפופרת הגוד אינו כלי לפסול את המקוה ע"כ ואף על פי שסיים וכתב אלא שראיתי לאחד מגדולי המורים שכתב שאפי' יש צדו נקב כשפופרת הגוד אם יכול לקבל מים כל שהוא למטה מן הנקב פוסל את המקוה ולי שומעין שאמר להחמיר עכ"ל . מ"מ י"ל שדברי הרשב"א בתשובה הם על פי מה שגראה לבעל שער המים מדעת עצמו . ומה"ר יוסף עאייטא"ק ז"ל כתב לי שפי' זה שכתבתי לדעת ר"ש אי אפשר לפרשו במשנה בשום דבר דאם כן לא איכפת לן אם עברו על השפה אם לא אלא שבתוך השוקת פסול חוצה לה כשר א"כ הכי הו"ל למיתני מעיין שהעבירו ע"ג השוקת תוך השוקת פסול חוצה לה כשר ועוד דלא הו"ל למיתני לישנא דפסול אלא תוך השוקת אין מטבילין חוצה לה מטבילין דפסול משמע דכל מה שעבר בשוקת פסול אף על פי שיצא חוצה ועוד מה העבירו ע"ג שפה דקתני וז"ל שלא יוכל שום אדם להכניס פי' הרמב"ם והר"ם במשנה דהעבירו ע"ג שפה ר"ל שיהיו מימיו שופעים על שפת השוקת באופן שיתערבו המים שחוף לשוקת עם שצמקה ע"י המים שלא נכנסו לתוך השוקת ואם היה ר"ש מציין פירוש המשנה כאשר כתב רוב הורוהו א"ר אפטר שהר"ם ששינוי כל דברי ר"ש בתשובותיו גם בפסקים גם בפ"ה המשנה לא חלק עליו כלל בזה בהיות ההבדל צניעה לפי דעת זו כרחוק מזה ממערב ועתה הקושי' עצום אחר שפי' הר"ם והרמב"ם והגמגמים אחריהם מוכרח במשנה על מה שמר הרשב"א להכשיר גם על מה שמכו הנוהגים היתר במקואות דידן שהוא מעיין שהעבירו ע"ג כלים ולא ע"ג שפה ואגיד דעתי דרך כלל בדברי הרשב"א ואחר כך לזכור שצמחה ואכריח אותה ואבאר שהוא אינו סותר דברי הרמב"ם והר"ם אבל מורה בזה ר"ל צמה שפירשו בהעבירו ע"ג שפה כי פירושם בזה מוכרח מתוך לשון המשנה כאשר כתבתי נלע"ד שדעת הרשב"א שמעיין שהעבירו ע"ג השוקת מתכשר אפי' לטבילת אדם בחד מתרי גוויי או שהעבירו על גבי שפה וכמו שפירשו הרמב"ם והר"ם ז"ל או שנכנסים המים לשוקת דרך נקב כשפופרת הגוד אם יש במים שצמקה עם מי המעיין מ' סאה משום עירוב מקואות דעירוב מקואות כשפופרת הגוד והוא הדיון והוא העצם אם יוצאים מתוך השוקת ג"כ דרך נקב כשפופרת הגוד והולכים למקוה ובלבד שלא יפסקו אלא שיהיו תמיד מחבורים למי המעיין ולכן באותה התשובה הנכונה לא פירש את אותו המעיין עובר על שפת הכלי או אם נכנסים יוצאים המים דרך נקב כשפופרת הגוד או קטן ממנו ולכן פירש לו כל הצדדים וראשון גלה לו שאם המים עוברים ע"ג השפה כיון שהמים מחבורים למעיין אם יש מ' סאה במים שבין המעיין לכלי מטבילין אפי' בתוך הכלי וכמו ששינוי מעיין שהעבירו ע"ג השוקת וכו' ואח"כ כתב ואם הכלי נקוב כשפופרת הגוד ונכנסו מן המעיין שיש בו מ' סאה דרך הנקב אף על פי שאין בתוך הכלי מ' סאה טובלין ומטבילין וכו' הנה דעתו מנזארת ומבוררת כאשר כתבתי ועתה אגיד יסוד ועיקר סברתו ע"ל . לא נכחד מ"כ מ"ש הר"ם על הר"ם מ' סאה דמקואות וכמה יהא נקב לכאורה משמע דארישא קאי וכו' אבל אי אפשר לומר כן מדמיתיה עלה היתה דשוקת יואה דמיתיה לה ספ"ק דיבמות לענין עירוב מקואות וכו' אלו דברי הר"ם בפסקיו ותשובותיו והם הם דברי ר"ש ועיני כל רואה תראינה כמה יש מהדוק לומר שמה שאמרנו במשנה ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהו כשרה וכמה יהא נקב כשפופרת הגוד שיהיה וכמה יהא נקב מילתא דאפי' נפשה ולא יחזור לניקבה לעיל כי ברור הוא דלפי פשט דמתני' יותר שייכות וקשר יש למ"ש וכמה יהא נקב עם מ"ש למעלה ניקבה מלמטה או מן הצד ממה שיש למ"ש רבי יהודה בן בתירא מעשה בשוקת יואה עם מ"ש למעלה וכמה יהא נקב ואף על פי שהוכיחו מהתוספתא דניקב למטה בשוליה נקב כחט סגי בניקב מן הצד אף ע"פ שאין הכלי יכול לקבל מים כל שהוא צריך שיהא נקב כשפופרת הגוד וכמו שהוכיח הר"ם מהיהא דקטילין המקלח מים בכרכים וא"כ למה תהיה מילתא דאפי' נפשה ולא נאמר דקאי אנקב מן הצד דאף ע"ג דבניקב למטה בשוליה סגי בניקב כחט מן הצד אף על פי שאינו מקבל מים כל שהוא צריך כשפופרת הגוד ועלה מיתיה היתה דשוקת יואה דנקב שבה מן הצד היה ובעי כשפופרת הגוד אבל האמת דנקב דבעינן לטבילי מתורת כלי שלא יפסול את המקוה בעינן שיהא הנקב בשוליה ממש ואז סגי בכל שהוא או מן הצד כשפופרת הגוד . ובלבד שלא יהיה הכלי יכול לקבל מים כ"ש כגון שהנקב סמוך לשוליה אמנם נקב דלענין עירוב מקואות כשפופרת הגוד צניי אבל שלא יכול לקבל מים כ"ש לא צניי וכיון דהיהא דשוקת שהוא בעירוב מקואות איירי וא"כ שיהיה הנקב למטה בשוליה באופן שלא יהיה יכול לקבל מים כ"ש אלא בכל מקום שיהיה סגי ובלבד שיהא כשפופרת הגוד א"כ לא שייכא הוהא דשוקת יואה הוהא כלל א"כ הרי לנו הוכחה גמורה דשוקת יואה לא היתה נקובה סמוך לשוליה בענין שאינה יכולה לקבל מים כ"ש רק בכל מקום שיהיה נקובה כשפופרת הגוד וסמוכה למעיין ולא נפסקו המים מטבילין אפי' בתוכה וכו"ה חוצה לה דכיון דלענין עירוב מקואות מיתוקמא ספ"ק דיבמות דלענין עירוב מקואות לא בעינן נקב סמוך לשוליה כמו שביארתי וזהו יסוד ועיקר המנהג שלנו ויסוד ושורש דעת הרשב"א ז"ל אמנם הרמב"ם והר"ם שלא התירו בענין זה ראוי לחקור מה כוונתם ובמאי פליגי עם הרשב"א והכל צד מוכרח כי מחלוקתם תלוי בזה כי לדעת הרשב"א שוקת יואה היתה כלי ואף על פי שהיתה כלי שייך בה עירוב מקואות כשפופרת הגוד מצלי שיצטרך שיהא הנקב סמוך לשוליה כמו שפירשתי והרמב"ם והר"ם סוברים דשוקת יואה לא היתה כלי רק כמו שוקת שנסלע ולכן שייך בה עירוב מקואות אמנם אם היתה כלי היו המים נפסלים משום שאינה אם לא שיהא הנקב סמוך לשוליה וכשפופרת הגוד וכו' הרשב"א באותה תשובה פי' שוקת יואה אבן חלולה וכלי היה והיה צדד המעיין וכו' הרי גלה יסוד דעתו שסובר ששוקת יואה כלי היה ואפי' מצינו בספ"ק דיבמות לענין עירוב מקואות משמע דבכלי נמי שייך דין עירוב מקואות והר"ם כתב בתשובה ז"ל אבל לפי סוגיא דספ"ק דיבמות דמיתיה לענין עירוב מקואות ע"כ איירי בשוקת שנסלע שאינו כלי ע"כ הרי שגם הר"ם גלה

ד"רבי משה

בנקב ולמטה אבל אם נקב שוליו ממש אפילו בחודו של ממש נחבטל מתורת כלי שהרי אינו יכול לקבל מים וכו' רבינו ירוחם בשם הגאונים ואי ס"ל בדברי הרמב"ם לא בעינן כשפופרת הגוד אלא בכלי עין אבל בכלי הרם די לו במוציא מים ונראה דס"ל דעת הרא"ש ודאי בנקב למטה כל שהוא נחבטל מתורת כלי שאין המים שבתוכו נקראים עיר שאובין ואם נפלו למקוה אין פוסלין אבל מ"מ לטבול בו אסור עד שיהא נקב כשפופרת הגוד כמו שמשמע מדרבתי תשובות הרא"ש שכתב רבינו למטה שאין עושין לניקבה לבתחילה ע"י כלי נקוב למטה כ"ש לטבול בתוכו לא מחני נקב מורה בנקב כשפופרת הגוד סגי ומדכתב רבינו ירוחם נראה לטבול בתוכו לא מחני נקב כשפופרת הגוד לסברת הרא"ש וכו"ה סברת הרא"ש עכ"ל :

כל שהוא כשר מזה לה שהמעין מטרה בכל שהוא וכבר כהנתי פירוש הראשון זה וכך הם דברי רבינו והדין דין אמת הוא לדברי הכל: **מעיין** שהמשיכו לבריכת מים שהן נקוין ועומדות יש לה כל דין מעין וכו' בפ"ה דמקואות חנן גבי מעיין העבירו ע"ג בריכה והפסקו הרי הוא כמקוה חור והמשיכו פסול לזבין ולמזורעים ולקדש מהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים והציאו הראשונים פ' תנוקת ופירש זה הרי הוא כמקוה ומטרה באשכנז וזרין ארבעים סאה חור והמשיכו פסול לזבין וכו' אבל דין מעיין יש לה לטהר בכל שהוא ע"כ ורבי שמעון כחז והפסקו שאין מי המקוה מחזירים למעין הרי הוא כמקוה ואין מטרה בכל שהוא פסול לזבין וכו' דכבר פסק חזקן וזבין וכו' כתוב דבר מים חיים ע"כ

למבול (כ) וחוצה לו מותר אפי' אם המים שבתוכו מרובין מעיין שהמשיכו לבריכת מים שהן נקוים ועומדות (כא) יש לה כל דין מעיין ואם הפסיק ראש הקילוח (כג) חזר להיות לה דין מקוה שאינה מטרה אלא במ' סאה ובאשכנז ואם חזר והמשיך קילוח המעיין לתוכה חזרה לדין מעיין מעיין שהעבירו על גבי אחורי בלים והמשיכו למקוה אחר חזר להיות בה דין מקוה ובלבד שלא יטביל על

ומשמע לי ע"פ דברייה דבריכה זו מלאה גשמים שאין מטרהין אלא באשכנז ובארבעים סאה וכשהעביר עליה מי מעיין חזרו מי הבריכה כאילו הם מי מעיין לטהר אף בזוחליו ובכל שהוא דע"י חיבורם למעיין ה"ל כמעין וכשהפסיק מי המעיין מלקח בבריכה כיון שאינה מחזרת עכשו למעיין חזרה למטפה הראשון שדינה כמקוה שאינו מטרה אלא באשכנז ובארבעים סאה ואם חזר והמשיך מי המעיין לתוכה אע"פ שיש להם דין מעיין לטהר אף בזוחלים ובכל שהוא מ"מ עדיין הם פסולים לזבין וכו' דבעו מים חיים עד שידע שיצאו המים הראשונים שאינם מים חיים וכך הם דברי רבינו ולפי דבריהם אם היחה בריכה זו ריקנית והמשיך לתוכה מי מעיין אע"פ שהפסיק הקילוח הנמשך מהמעין איפשר שמים הללו הנקוין בבריכה עדיין דין מעיין עליהם וז"ע והרמב"ם כתב בפ"ט מהלכות מקואות היו מימינו נמשכים לתוך בריכה שהיא מלאה מים ונקוין שם הרי אותה בריכה כמקוה היה יוצא חוץ לבריכה ה"ו פסול לזבין ולמזורעים ולקדש מהם מי חטאת עד שידע שיצאו כל מי המקוה שהיו בתוך הבריכה ע"כ ג"כ נראה מדבריו שהוא מפרש דמתני' בבריכה מלאה מי מקוה עסקין והא דקתני מתני' והפסקו היינו לומר שמי המעיין היו יורדים לבריכה ולא היו יוצאים הרי הוא כמקוה דכיון דאין מי המעיין נמשכים ויוצאין ממנה אע"פ שעדיין קילוח מי המעיין יורדים לתוכה אינם מעלים את המים שבתוך הבריכה מדין מקוה ואם אח"כ המשיכו כלומר שעשה שימשוך ויצא מהלך האחר פסול לזבין וכו' עד שידע שיצאו המים הראשונים שידרו מהמעין לתוך הבריכה דכיון שנקוה בבריכה פסק מימינה שם מים חיים ולכיון פסולים לזבין וכו' ומ"מ דים כמעין לענין טבילה דכיון שמי המעיין נכנסים לה ויוצאים ממנה מעלים הם את המים שבבריכה להיות כמעין והיבא דאין בבריכה מים כלל והמשיך מי המעיין לתוך הבריכה והם נקוין שם ואינם נמשכים לחוץ לבריכה איבא הפסוקים ה"ו להרמב"ם דהו כמקוה כיון דליים נמשכים אז אי הו כמעין כיון דאין מים אחרים בבריכה וכו' מהר"ק בשורש קנ"ו דמשמע מתוך לשון הרמב"ם שהוא מפרש משנה זו כשהיתה הבריכה מלאה מים אחרים שאינם מן המעיין ע"כ (יג): ומיהו מדברי הרמב"ם בפ' המשנה משמע דכלל היו בבריכה מים קודם שהעביר המעיין עליו מיירי ואם באנו להפסיק דבריו אלו עם אלו איפשר שמה שכתב שהיא מלאה מים ונקוין לאו למימרא שהיתה מלאה מים קודם שהעביר המעיין עליה אלא היינו לומר שע"י העברת המעיין עליה היא מלאה מים וז"ע. וכתב מהר"ק בשורש קנ"ו שהראש"ד בספר בעלי הגפס פירש להא דהעבירו על גבי בריכה בריכה ריקנית שמלאה ממי המעיין ואפי' קתמר דאם הפסקו הרי הוא כמקוה ע"כ (יד): **וכתב** שם ובשורש קט"ו ללע"ד דאע"ג דקתמר מתני' דמעין שהפסקו הרי הוא כמקוה היינו דוקא היבא שחזו המים כמקוה וכבר נעשו אשכנזין אלא שאתה צא להשיבו כמעין ע"י חיבורו למעיין ומש"ה דין הוא כשהוסק ממנו שחזר לדין מקוה אבל היבא דאכתו לא נייח מיא באשכנזין אלא עדיין חיים וזוחלין מכה נביעות המעיין אע"פ שהפסקו מהמעין מ"מ שם מעיין עליהם עדיין מלך עמם כיון דאכתו חיים וזוחלים הם ולא פסק חזקן מימינה והיבא רחיה מהיבא דמתן (מקואות פ"ה) גל שנתלש וכו' מ"מ סאה וכל על האדם ועל הכלים טהורים ופשיטא שאין לך הפסקה מן המעיין גדולה מזו שנתלשה הגל מן היס והולך למרחוק וכן אין לך זחילה גדולה מזו שאין כאן אשכנזין כלל וכי היכי דלא יקשה מהיבא דמעין שהפסקו צריך להלק דטעמא דגל משום דאכתו לא נייח מיא דגל כדפרשית לעיל (טו): **ויזיר** שער המים שבטוף ת"ה המעיין מטרה אפילו בזוחלים כד"ל בזמן שלא הפסיק זחילתו מן המעיין הפסקוהו מן המעיין הרי הוא כמים הנוטפים לכל דבריו מעין שהיו מימינו נקוין ועומדים במקום א' והיו מועטים וירדו עליו מי גשמים או שמילא בכתף ונתן אע"פ שרבו עליו הנוטפים שם למעיין ולמקוה כיצד שזה למעיין לטהר

הכלי אף ע"פ שהמעין נמשך ועובר ע"ג ולחזק טובלין וכמו ששינוי צפ"ה דמקואות מעיין שהעבירו ע"ג שוקת וכו' ותימה גדולה היאך אפשר להניח לשון בלא הנה"ה שהרי כתב ואם אין מ' סאה וכו' אין טובלין וכו' ואח"כ כתב אע"פ שהמעין נמשך ועובר ע"ג ולחזק טובלין וכו' אלא הדבר פשוט וברור שט"ס הוא וזרין להגיה אף על פי שהמעין נמשך ועובר ע"ג ולחזק אין טובלין זו וכמו ששינוי וכו'. וכך הוא הצעת דבריו מתחילה כתב דלפעמים מותר לטבול אפילו בתוך הכלי שהוא בתוך החפירה וכגון שהיו מ' סאה במים שבין המעיין לכלי ומטעם עירוב מקואות שהרי המים שבתוך הכלי עומד בתוך המים והמים מקלחים ע"פ הכלי אם כן המים שבכלי דכיון שהכלי עומד בתוך המים והמים מקלחים ע"פ הכלי אם כן המים שבכלי פתערו ע"פ מימי המעיין שבתוך הכלי וכיון דאיבא מ' סאה בנייהם שרי לטבול אף בתוך הכלי אבל אם אין מ' סאה במים שמן המעיין לכלי אין טובלין ומטבילין לתוך הכלי אף על פי שהמעין נמשך על גביו ולחזק והכל מעורב אפי' אין טובלין זו וכמו ששינוי מעיין שהעבירו ע"ג השוקת פסול העבירו ע"ג השפה כל שבו כשר מזה לה שהמעין מטרה בכל שבו אלא דאע"ג דחוצה לה הכל כשר לפי שהמים מועטים מעלין את המרובים שנפסלו ונתעברו יחד אפי' בתוך השוקת פסול אע"פ שנתעברו וזרין לפרש כע"כ דהיינו טעמא דמיירי כשאין מ' סאה במים שבין המעיין לשוקת דאם היה מ' סאה בנייהם אף בתוך השוקת כשר לטבול וכמו שהביא רח"ה בתחילה מפ"ק דחגיגה ומפרק שני ד"ט דשרי לטבול אף בתוך הכלי וא"כ כע"כ כדו שלא תקשה אהדדי צריך לתרץ כאן דאיבא מ' סאה בנייהם כאן דאיבא מ' סאה בנייהם. אבל פי' המשנה מורה דה הראש"ה לכל המפרשים וכת"ש מהר"ע אין צוה ספק ודלא כמ"ס ב"י ומיהו מה שמתיר הראש"ה לטבול תוך הכלי כשיש מ' סאה בנייהם הוא דין חדש לא נזכר בדברי הראשונים ופשיטא דמטנת המעיין שהעבירו ע"ג שוקת פסול מן משמע דאין חילוק אלא תוך הכלי לטבול פסול אם לא נקב בשוליו אפילו וכו' ויש מ' סאה בין המעיין לכלי והכי משמע פשט דברי הרמב"ם והרא"ש ושאר פוסקים דאין דין עירוב מקואות אלא במה שאינו כלי ושוקת יהא לכל טהרות נעשו ע"ג בירושלים מטעם עירוב מקואות כדאיתא ספ"ק דיבמות האי שוקת יהא לא היה כלי כמו שעלה ע"ד הראש"ה ותו נראה דהראש"ה גופיה לא שפיקא ליה האי דינא שהרי כתב באותה תשובה וז"ל ולא עוד אלא שאפשר לומר שפעמים שמתיר לטבול אפי' בכלי בתוך החפירה וכו' הרי שלא כתב אלא שאפשר לומר דמותר וכו' ולא שבתקין מאי דפשיטא להו לשאר פוסקים דאסור מקמי אפשר דמותר להראש"ה והכי נקטינן לאסור הטבילה תוך הכלי שלא יקב בכל ענין:

מעיין

מעיין שהמשיכו לבריכת מים וכו' משנה פ"ה דמקואות העבירו (המעין) ע"ג בריכה והפסקו ה"ה כמקוה חור והמשיכו פסול לזבין וכו' פי' בריכה זו מלאה מי גשמים וכשהעבירו המעיין ע"ג בריכה חזר להיות לו דין מעיין לטהר בזוחליו ובכל שבו ובלעיל דמי מעיין מועטים מכשירין אף מים שאובין מרובין שכבר נפסלו כ"ס דמכשירין מי גשמים ע"י חיבורם וה"ל מעיין וכשהפסקו מלקח בבריכה חזרה למטפה הראשון והרי הוא כמקוה ואם חזר והמשיך מי המעיין לבריכה אע"פ שחזרה הבריכה להיות לה דין מעיין לטהר בזוחליו ובכל שבו מ"מ עדיין פסול לזבין ולמזורעים ולקדש מהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים ולפי שאין דין מים חיים נוהג עכשו כתב רבינו בסתם דאם חזר והמשיך קילוח המעיין לתוכה חזרה לדין מעיין אבל הרמב"ם יש לו דרך אחרת בפ"ה משנה זו ומבאר כב"י ע"ס:

מעיין

מעיין שהעבירו ע"ג אחורי הכלים וכו' משנה פ"ה דמקואות העבירו (המעין) ע"ג וכל שבו ר' יוסי אומר ה"ה כמקוה ובכל שבו שלא יטביל ע"ג ספסל (פי' גורנין שלא

בכל שהוא כמות שהיה וזהו למקוה שאינו מטרה בזוחליו אלא באשכנזין כמקוה ולא של מעיין מטרהים את השאובים המרובין ואין מחלקין בין קדמו מי מעיין לנוטפין בין קדמו נוטפין למעיין עכ"ל:

מעיין שהעבירו ע"ג אחורי כלים והמשיכו למקוה אחר וכו' משנה פ"ה דמקואות העבירו ע"ג כלים כליים קנוזים דאי לאו הכי מ"מ משוקת אבל הרמב"ם והרא"ש פירשו דבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובכל שבו שלא יטביל על גבי ספסל ופי' ר"ש ע"ג כלים קנוזים דאי לאו הכי מ"מ משוקת אבל הרמב"ם והרא"ש פירשו ע"ג

דרכי משה

אכן אחר אלא שנגעשה בבית כנס ממים מבניי אבנים כשר עכ"ל: (יג) וסיים שם אבל אם המשיכו המים לתוכה מן המעיין אע"ג דהפסקו מן המעיין ואינה זוחלת אפי' יש לה דין מעיין והואיל ותחלת עשייתה בא מן המעיין עכ"ל: (יד) וכו' בריב"ש סי' רצ"ב: (טו) וב"כ בשורש קנ"ו ובהב שם סי' יזו אם עמד שם פ"א מזהילתו אף על גב דהורא אח"כ לחזל אפי' אם

פרישה

דעת הרא"ש והרא"ש רבינו דבריכה זו הינה תמילה מלאה מים מכוסים ואח"כ העביר עליה המעיין כ"י ע"ג וכן משמע מדכתב רבינו לבריכת מים שכן נקוין ועומדות כ"י וגם מדכתב מור להיות דין מקוה דמשמע שם קודם שהעביר עליה המעיין היה עליה תורת מקוה וא"כ צ"ל שתימה תמילה מלאה מים מכוסים אלא שק"ל דא"כ מ"מ תמילה דהיה לה תורת מעיין אף לענין טבילה וזין ומזורעין ולא אח"כ כשחזר והעביר עליה וסבירתי מה שכתבתי לעיל שהרי ראינו שדרכו לפסוק ממנו קלות של מעין דחוק הוא וע"ק למה שינה במשנה מעיין שהעבירו ע"ג מקוה והפסקו ה"ו כמקוה ה"ל למימר אינו אלא כמקוה ולא מעיין דהא מה שיש דין מקוה וזה פשיטא וע"ק דה"ל לאשמועינן תמילה דבשפת הפנים ראשונה יש לו דין מעיין ולפי מה שכתב הרמב"ם בפירוט המשניות א"ש הכל דמשמע מדבריו דכלל היו בבריכה מים קודם שהעביר המעיין עליו מיירי וא"כ זהו פשוט מתמילה כשהעביר המעיין על כבריכה דהיינו מפירש בלא מים ונתמלא מים מהמעין ויש לו דין מעיין אלא איבעריך לאשמועינן דכשהפסיק אח"כ המעיין דיש עליו תורת מקוה דה"ל עדיין תורת מעיין עליו כיון שכלאף שם מהמעין וא"ש נמו הא דבסוף תורת מקוה עליו לענין זבין כיון שהפסקה ממנו פשט אמת המעיין וכו' על המים שבבריכה שם מקוה מ"ל מקוה מעיין עד שיצאו ממנו כל אומן מים ראשונים וא"ש נמי דליתערך רבינו לאשמועינן דמורה לטות דין מעיין דה"ל דוקא בראשונה שאח"כ כל המים מהמעין נמשך

חידושי הגהות

ו ר"ל שלא יטביל בלים על אחוריו גזירה שמה יטביל בתוכו (ב"ח) ועיין ש"ך:

שלא לעבול ע"ג אחורי כלי או ע"ג ספסל שאין לו תוך אטו תוך כלי) והלכה כר' יוסי דמה שנתקף המעיין מאחורי הכלים והספסל למטה לתקום אחר אין לו דין מעיין אלא דין מקוה ובלבד שלא יטביל על אחורי כלי ממש או יטביל למידת דמשהנה חזן ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל דמירושו דלא יטביל כלים קאמר רבנא קמ"ל אע"ג דליכא בכלי משום ציטתא אפ"ה לא יטביל מטעם גזירה אטו טבילה בתוך הכלי ולפ"ו אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה ורבינו כתב ובלבד שלא יטביל דמשמע שהאדם לא יחא עובל ואפשר לפרש פי' טעוה דמשום ציטתא הוא יבדיעבד עלתה לה טבילה וכדלעיל בזימון קצ"ח וקרובו לומר דט"ם הוא ז"ל ובלבד שלא יטביל ותו איכא למידת אמאי לא חזן הכא לחלק בין כשכל המעיין העבירו על גבי אחורי הכלים דחזר להיות כה דין מקוה ובין כשקצתו של מעיין מקלה אלא שפת הכלי דחזר הכל לדין מעיין ומעלין כל המים להכשירם כשנתערבו יחד ויש לומר דזימון דאף בהעבירו אל תוך השוקת אם העביר מקצתו גם כן ע"ג טפה ואפילו כל מה ונתערבו יחד דנתכשרו כולן אם כן כ"ש בהעבירו על אחורי הכלים ולא אויטרקך ליה לחזור ולמתנייה הכא: **מעיין** שיוירד מן הבר וכו' משנה כ"ב דמקואות הנוטפין כמקוה ועל פי מה שפי' בו הרמב"ם שהנוטפין מן המעיין שעל הבר לשפולי הבר טפין טפין כיון שאינו זוחל אלא יורדין בהפסק יש להם דין מקוה וע"ל אלא הכא להמשיך מים למקוה כתב רבינו דין אחר דלמד ממה שפירש הר"ש במשנה זו: **מקוה** שיש לו מ' סאה וכו' פ"י ב"ד מקוה שיש לו מ' סאה ובין מעיין כל

ע"ג כלים היינו ע"ג אחורי הכלים ואפ"ה קאמר רבי יוסי דהרי כן כמקוה כלומר נשפלו מלטהר בזוחלין וכלל שהוא וכן פוסל טבילה ע"ג ספסל גזירה אטו תוך כלי וכבר הארכתי בציאור משנה זו בזימון קצ"ח אלא לא תעמוד ע"ג כלי או חמיכה ע"ז ומעבול: **מעיין** שיוירד מן הבר טפין טפין בהפסק יחד מקוה וכו' כפ"ה דמקואות חזן הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה העיד רבי דרזק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרים ונוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפי' קנה אפילו זב וזכה יורד ועובל רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל

טומאה אין זוחלין זו פירש הרמב"ם הזוחלין היינו הנהרות והיאורות המושכים מן המעינות יש להם דין מעיין לכל דבר והנוטפין כירוש מעיין שעל הבר ומימינו נופלים טפה טפה למטה בשפולי הבר אף ע"פ שאזנן טפפות יורדות במרוצה תופף זו אחר זו כיון שאינו זוחל אלא יורדים בהפסק יש להם דין מקוה ובעו הרב"עם סאה ואינם נוטפים בזוחליה ופסולות לזבים ולמזורעים ולקדש בתי. מי העלת והעיד רבי דרזק שאם ירצה הזוחלין על הנוטפין שחזרו לדין מעיין נוטפין שעשאן זוחלין כלומר אם ירצה לעשותן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה דמן כלים כדי שירד המים דרך המקל והקנה בלי הפסק ואז יטבילו בו אפילו זב וזכה דמים חיים יניקו ואגב זב נקט זכה דבזבה לא צינין מים חיים ועוד השמיטנו רבי יהודה דלאו לענין טומאה וטהרה בלבד אנו מכשירים אלו אלא אף לענין איסור והיתר אפילו הוצה שהיא ערוה עד שנתפול עובלת זו ומותרת לבעלה וכבר ירעת שהמקל מקבל טומאה מדרבנן לפי שהוא פשוטי כלי ע"ז וחלק רבי יוסי ואמר לא יסומך מקל או כל דבר שמקבל טומאה אפילו מדרבנן והלכה כרבי יוסי וכך הם דבריו בפ"ט מהלכות מקואות ורבינו שמשן פירש דנוטפין הם מי גשמים ונוטפין שעשאן זוחלין הוא כיון מקוה שפרץ על שפתו ומימינו יוצאים זוחלין סומך אפילו מקל או קנה או זב או זכה סומכים ביד או ברגל וסותמים מקוה יוצאת המים ונעשים אשכורן ויורד השתא ועובל והר"ש בפירושו המשנה הקשה על פירושו ר"ש וכתב שפי' הרמב"ם הוא הנכון וגם בפרק תנוקת כתב גם כן שפירוש הרמב"ם במשנה זו הוא נאה ומקובל ולפיכך פסקה רבינו בסם וז"ל הרמב"ם בפ"ט מהלכות מקואות נוטפין שעשאן זוחלין כיון שסמך למקוה המנטף עובל של חרס חלקה והרי המים זוחלים ויורדים עליה הרי הן כשרין וכל דבר שמקבל טומאה ואפילו מל"ם אין זוחלין בו וכתב עוד זוחלין מקלחין בעלי אגו כשרים שאין ח עליה אגו הלכא הלא נובע חסוד ככלים ע"כ ודין זה מבואר במשנה פ"ז דמסכת עדיות:

במקוה שיש לו ארבעים סאה ומעיין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה וליתן בזוכה וכן כשרים וכו' דין המקוה מבואר בדברי הרמב"ם והר"ש וכו' כבמה דוכתי כמו שיכתב לקמן. ודין המעיין גם הוא מבואר בדברי הרמב"ם והר"ש דבפ"ק דמקואות חזן למעלה מהם מעיין שמימינו מועטים שרבו עליו מים שאובים שיהיה מקוה לטהר באשכורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא ופי' הרמב"ם הנה אלה המים ששוחפי המשפט דין המקוה והמעין כי הוא מטהר בכל שהוא כדן מעיין ואינו מטהר אלא באשכורן כדן מקוה וכו' בפ"ט מהלכות מקואות וכתב המרדכי בפ"ד דשבעות בשם הר"ם דלכתחלה נמי יכול לרבות עליו מים שאובין וכו' הר"ש בתשובה וז"ל רבינו יכול לשאוב לומר דלכתחלה נמי שרי ורבותא קמ"ל דאע"פ שאין כל גופו עולה אלא במים השאובים שהמעין לא היה אלא כל שהוא אפ"ה מותר לכתחלה לרבות מים שאובין עליו וכו' מקוה שיש בו מ' סאה שצבר היה במים שיעור לעלות בהם כל גופו מותר לכתחלה לרבות עליו מים שאובין ובפ"ה דמקואות חזן מעיין שהיה עולה כדל ריבה עליו מים שאובין הרי הוא כמו שהיה היה עומד וריבה עליו והמשיכו שיהיה מקוה לטהר באשכורן ולמעין

להטביל בו בכל שהוא פי' הר"ש כנלך שרץ שיש לו רגלים מרובין ודקים כך היה מעיין זה נמשכים ממנו נחלים מרובים ודקים וריבה לחוכו מים שאובים עד שנתחזקו הנחלים ונתרבוית משיכתן מטהרין בזוחלין ככתחלה כיון דכלא"ה היו זוחלין בזאתן המקומות אלא שעמה נתרבין זוחלין אצל היה עומד וריבה לו מים שאובין עד שהמשיכו אינו מטהר בתקום זוחלין והיינו הא דתנן בפ"ק למעלה מהם מעיין שמימינו מועטים שרבו עליו מים שאובים וכו' ע"כ וכן הם דברי הרמב"ם בפירושו המשנה וגם בחיבורו כתב כן בפרק ע' מהלכות מקואות וז"ל מעיין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין עד שגברו המים שכתחלה וטפו הרי הן כמעיין לכל דבר. היו מימי המעיין עומדין ואין נמשכו וריבה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים הרי המים שמשוכים שוים למקוה לטהר באשכורן בלבד ושזון למעיין לטהר בכל שהוא עכ"ל. אצל רבינו שמשן פי' מעיין שהוא משוך כדל ריבה עליו מים שאובים לו מים שאובים דלא כן לא היה כשהזוחלין כדתיקן בפרק קמח"ל אלא ריבה עליו היינו עשה בריכות לכל המקומות שהיה מולך ונתמלאת כל אחת מים הרי הוא כמות שהיה דמאוס שהיו מימינו זוחלין קודם שריבה עליהן והרחיבן שם מטהר בזוחלין ומן האדנין אינו מטהר אלא באשכורן ובסוף ס"ק הבאתי ברייתא מתוספתא כיוצא בזה דקתני מעיין שמימינו מועטים וריבה עליו והרחיבו מטהר באשכורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחלתו דריבה עליו היינו עשה בריכה לפניו ונתמלאת מים וה"ל קתני בתוספתא מעיין שהוא מושך כדל ריבה עליו והרחיבו מטהר באשכורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחלתו: היה עומד. כלומר שאותו מעיין לא היו מימינו זוחלין אלא עומדין: וריבה עליו. שהרחיב מקום עמידתו: והמשיכו. שנתמקם הרחבתו עשה זוחלין: שיהיה למקוה. לטהר באשכורן ואין מטהר בזוחלין אחר דעיקר מקום המעיין אינו זוחלין עכ"ל ובסימון זה כתבתי שהר"ן פירש משניות הללו דברייה עליו מים שאובים אירי אלא שהוא מפרש דכי קתני בפ"ק שיהיה למקוה לטהר באשכורן ולמעין לטהר בכל שהוא ה"ק מקומות יש בו שחורת מקוה עליהם וצריך אשכורן והיינו אמות מקומות שהוא זוחל בהם עכשיו מחמת ריבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו מתחלה וה"ה דלזינו מטהר אלא בארבעים סאה כיון שדינו כמקוה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכתחלה שהוא אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפילו מתחלה היה זוחל בו והוא הדין דמטהר בין באשכורן בין בזוחלין כיון שדינו כמעיין והכי איתא בתוספתא מעיין שמימינו מועטים וריבה עליו והרחיבו וכו' וכך פירש הירושק דמעין שהיה מושך כדל ריבה עליו מים והמשיכו כלומר אצל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך בו מתחלתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קתני שאם היה עומד כלומר שאינו נמשך כדל ריבה עליו והמשיכו במקום שלא היה מהלך מתחלתו שיהיה למקוה שצריך אשכורן וה"ה שאין משולין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד מתחלה שיהיה להטביל בו בכל שהוא ויניקו שהוא מטהר בזוחלין כיון שדין מעיין עליו וכתב שזה דעת הרמב"ם ז"ל אצל הרמב"ם והר"ש שפירשו המשניות דברייה מים שאובים ולא חילקו בין מקום שהיה זוחל בו מתחלתו למקום שנתרחב ז"ל שם מפרשים דהיה תוספתא דמפלגא בניייהו פליגא אמתניתין דלא מפלגא בניייהו לפי פירושו ז"ל שהוא כפסע לשון המשניות הילכך לא קמ"ל כהיה תוספתא כנ"ל אצל מדברי הרמב"ם סובר שהלכה כמותה תוספתא דמפלגא בניייהו ואינו יודע מהיכן יש מקום לומר שהרמב"ם מחלק בכך כדון שסתם ולא חילק משמע דאין חילוק אצלו בין מקום שנתרחב למקום שהיה זוחל בו מתחלתו דלא איתא דהוה סבור לחלק בניייהו כדברי תוספתא לא הוה שתיק מיניה ומדברי הרמב"ם ז"ל שכתבתי איכא למשמע דהא דתנן גבי מעיין שהוא מושך כדל ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה דמכתבה בנזמות המעיין דוקא הוא ששם הוא השיבות מימינו ומבטלים כל המים הבאים עליהם אצל ריבה במקום משך מי המעיין למטה אם רבו נוטפין עליו נפסל מלטהר בזוחלין ואם רבו שאובים עליו נפסל מלטהר אפילו באשכורן דכיון דרובו שאובין הו"ל כאילו גזלן שאובין שהרי מדכתב וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין משמע דברייה לתוך גומת המעיין דוקא מיירי וכו' גם מלשונו כפי' המשנה שכתב על מתניתין דמעין שהוא מושך כדל ריבה עליו ששך מים שאובים בעיקר המעיין וכו' הר"ן בפשיטתו שזה דעת הרמב"ם וכתבתי לשונו בסימון זה אצל קשה לי שמאחר שמים הזוחלים מן המעיין מטהרים בכל שהוא ואפילו בזוחלין לא גרעין ממקוה שיש בו מ' סאה ובין דמקוה שיש בו ארבעים סאה אפילו נפלו בו כל מים שאובים שנעולס לא פסלוהו לכך נ"ל דלתוך המעיין שכתב: ביח כאן ובעיקר המעיין שכתב: בפירושו המשנה לא אנומות המעיין דוקא קאי דמים הנמשכים ונגרוס מן

פרישה
בסוף סכנו הוסק דוק. ואפי' שלטן רבינו לא משמע הכי וכמ"ס לפ"ל מ"ג נלפ"ד לזימון ולפרש כן שהיו גם הרמב"ם כתב לתוך זריכה שהוא מליצה מים ופסולי' בשרה קצ' כתב שם הרמב"ם משמע שמימינו מועטים וריבה עליו מים שאובים וכו' (כך) אחר ליהויה דין מקוה משמע דלזימון באין בן מים תחלה יש להשוות דברי הרמב"ם עם פי' המשנה ולפרש מ"ג שיהיה מליצה מים ר"ל שפי' המשנה המעיין עליה הוא מליצה מים ופי' נראה לפרש דברי רבינו שהמים הנמשכים הם שהמעין נקיין ופשוטין טון הנריכות ופי' שור לטעם לא דין מקוה ר"ל שור

מקוה שיש לו ארבעים סאה ומעיין כל שהוא יכול לשאוב כל מה שירצה וליתן בזוכה וכן כשרים וכו' דין המקוה מבואר בדברי הרמב"ם והר"ש וכו' כבמה דוכתי כמו שיכתב לקמן. ודין המעיין גם הוא מבואר בדברי הרמב"ם והר"ש דבפ"ק דמקואות חזן למעלה מהם מעיין שמימינו מועטים שרבו עליו מים שאובים שיהיה מקוה לטהר באשכורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא ופי' הרמב"ם הנה אלה המים ששוחפי המשפט דין המקוה והמעין כי הוא מטהר בכל שהוא כדן מעיין ואינו מטהר אלא באשכורן כדן מקוה וכו' בפ"ט מהלכות מקואות וכתב המרדכי בפ"ד דשבעות בשם הר"ם דלכתחלה נמי יכול לרבות עליו מים שאובין וכו' הר"ש בתשובה וז"ל רבינו יכול לשאוב לומר דלכתחלה נמי שרי ורבותא קמ"ל דאע"פ שאין כל גופו עולה אלא במים השאובים שהמעין לא היה אלא כל שהוא אפ"ה מותר לכתחלה לרבות מים שאובין עליו וכו' מקוה שיש בו מ' סאה שצבר היה במים שיעור לעלות בהם כל גופו מותר לכתחלה לרבות עליו מים שאובין ובפ"ה דמקואות חזן מעיין שהיה עולה כדל ריבה עליו מים שאובין הרי הוא כמו שהיה היה עומד וריבה עליו והמשיכו שיהיה מקוה לטהר באשכורן ולמעין

להטביל בו בכל שהוא פי' הר"ש כנלך שרץ שיש לו רגלים מרובין ודקים כך היה מעיין זה נמשכים ממנו נחלים מרובים ודקים וריבה לחוכו מים שאובים עד שנתחזקו הנחלים ונתרבוית משיכתן מטהרין בזוחלין ככתחלה כיון דכלא"ה היו זוחלין בזאתן המקומות אלא שעמה נתרבין זוחלין אצל היה עומד וריבה לו מים שאובין עד שהמשיכו אינו מטהר בתקום זוחלין והיינו הא דתנן בפ"ק למעלה מהם מעיין שמימינו מועטים שרבו עליו מים שאובים וכו' ע"כ וכן הם דברי הרמב"ם בפירושו המשנה וגם בחיבורו כתב כן בפרק ע' מהלכות מקואות וז"ל מעיין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין עד שגברו המים שכתחלה וטפו הרי הן כמעיין לכל דבר. היו מימי המעיין עומדין ואין נמשכו וריבה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים הרי המים שמשוכים שוים למקוה לטהר באשכורן בלבד ושזון למעיין לטהר בכל שהוא עכ"ל. אצל רבינו שמשן פי' מעיין שהוא משוך כדל ריבה עליו מים שאובים לו מים שאובים דלא כן לא היה כשהזוחלין כדתיקן בפרק קמח"ל אלא ריבה עליו היינו עשה בריכות לכל המקומות שהיה מולך ונתמלאת כל אחת מים הרי הוא כמות שהיה דמאוס שהיו מימינו זוחלין קודם שריבה עליהן והרחיבן שם מטהר בזוחלין ומן האדנין אינו מטהר אלא באשכורן ובסוף ס"ק הבאתי ברייתא מתוספתא כיוצא בזה דקתני מעיין שמימינו מועטים וריבה עליו והרחיבו מטהר באשכורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחלתו דריבה עליו היינו עשה בריכה לפניו ונתמלאת מים וה"ל קתני בתוספתא מעיין שהוא מושך כדל ריבה עליו והרחיבו מטהר באשכורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחלתו: היה עומד. כלומר שאותו מעיין לא היו מימינו זוחלין אלא עומדין: וריבה עליו. שהרחיב מקום עמידתו: והמשיכו. שנתמקם הרחבתו עשה זוחלין: שיהיה למקוה. לטהר באשכורן ואין מטהר בזוחלין אחר דעיקר מקום המעיין אינו זוחלין עכ"ל ובסימון זה כתבתי שהר"ן פירש משניות הללו דברייה עליו מים שאובים אירי אלא שהוא מפרש דכי קתני בפ"ק שיהיה למקוה לטהר באשכורן ולמעין לטהר בכל שהוא ה"ק מקומות יש בו שחורת מקוה עליהם וצריך אשכורן והיינו אמות מקומות שהוא זוחל בהם עכשיו מחמת ריבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו מתחלה וה"ה דלזינו מטהר אלא בארבעים סאה כיון שדינו כמקוה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכתחלה שהוא אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפילו מתחלה היה זוחל בו והוא הדין דמטהר בין באשכורן בין בזוחלין כיון שדינו כמעיין והכי איתא בתוספתא מעיין שמימינו מועטים וריבה עליו והרחיבו וכו' וכך פירש הירושק דמעין שהיה מושך כדל ריבה עליו מים והמשיכו כלומר אצל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך בו מתחלתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קתני שאם היה עומד כלומר שאינו נמשך כדל ריבה עליו והמשיכו במקום שלא היה מהלך מתחלתו שיהיה למקוה שצריך אשכורן וה"ה שאין משולין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד מתחלה שיהיה להטביל בו בכל שהוא ויניקו שהוא מטהר בזוחלין כיון שדין מעיין עליו וכתב שזה דעת הרמב"ם ז"ל אצל הרמב"ם והר"ש שפירשו המשניות דברייה מים שאובים ולא חילקו בין מקום שהיה זוחל בו מתחלתו למקום שנתרחב ז"ל שם מפרשים דהיה תוספתא דמפלגא בניייהו פליגא אמתניתין דלא מפלגא בניייהו לפי פירושו ז"ל שהוא כפסע לשון המשניות הילכך לא קמ"ל כהיה תוספתא כנ"ל אצל מדברי הרמב"ם סובר שהלכה כמותה תוספתא דמפלגא בניייהו ואינו יודע מהיכן יש מקום לומר שהרמב"ם מחלק בכך כדון שסתם ולא חילק משמע דאין חילוק אצלו בין מקום שנתרחב למקום שהיה זוחל בו מתחלתו דלא איתא דהוה סבור לחלק בניייהו כדברי תוספתא לא הוה שתיק מיניה ומדברי הרמב"ם ז"ל שכתבתי איכא למשמע דהא דתנן גבי מעיין שהוא מושך כדל ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה דמכתבה בנזמות המעיין דוקא הוא ששם הוא השיבות מימינו ומבטלים כל המים הבאים עליהם אצל ריבה במקום משך מי המעיין למטה אם רבו נוטפין עליו נפסל מלטהר בזוחלין ואם רבו שאובים עליו נפסל מלטהר אפילו באשכורן דכיון דרובו שאובין הו"ל כאילו גזלן שאובין שהרי מדכתב וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין משמע דברייה לתוך גומת המעיין דוקא מיירי וכו' גם מלשונו כפי' המשנה שכתב על מתניתין דמעין שהוא מושך כדל ריבה עליו ששך מים שאובים בעיקר המעיין וכו' הר"ן בפשיטתו שזה דעת הרמב"ם וכתבתי לשונו בסימון זה אצל קשה לי שמאחר שמים הזוחלים מן המעיין מטהרים בכל שהוא ואפילו בזוחלין לא גרעין ממקוה שיש בו מ' סאה ובין דמקוה שיש בו ארבעים סאה אפילו נפלו בו כל מים שאובים שנעולס לא פסלוהו לכך נ"ל דלתוך המעיין שכתב: ביח כאן ובעיקר המעיין שכתב: בפירושו המשנה לא אנומות המעיין דוקא קאי דמים הנמשכים ונגרוס מן

פרישה
בסוף סכנו הוסק דוק. ואפי' שלטן רבינו לא משמע הכי וכמ"ס לפ"ל מ"ג נלפ"ד לזימון ולפרש כן שהיו גם הרמב"ם כתב לתוך זריכה שהוא מליצה מים ופסולי' בשרה קצ' כתב שם הרמב"ם משמע שמימינו מועטים וריבה עליו מים שאובים וכו' (כך) אחר ליהויה דין מקוה משמע דלזימון באין בן מים תחלה יש להשוות דברי הרמב"ם עם פי' המשנה ולפרש מ"ג שיהיה מליצה מים ר"ל שפי' המשנה המעיין עליה הוא מליצה מים ופי' נראה לפרש דברי רבינו שהמים הנמשכים הם שהמעין נקיין ופשוטין טון הנריכות ופי' שור לטעם לא דין מקוה ר"ל שור

ח ר"ל הקליפה הירוקה שעל הגמח (ר"ל סברבור):

ומי או שורק בחפניו כתב ב"י דזה נלמד מתתני' דהמסקנא את הטיט ולא זיאר דבריו הימך נלמד ממנו ולמאי דפרישית בסמוך אפטר דמ"ל לרבינו דכיון דחשיבין ליה מאי דתלם והניח את הטיט בענין שיהיו נמשכין ממנו הו' לוגין למקוה כאילו הפיל בידיו הו' לוגין וזרקן למקוה השתא שפיר איכא למישמע דכשורק בחפניו פוסל את המקוה ועוד כתב ב"י דה"ל בתוספתא וכן היה אומר רבי יוסי וילף בידיו או ברגליו ג' לוגין למקוה פסול הולכי עס הקרקע כשר עד כאן אלא דלפ"ו היה ראוי שיכתוב רבינו או שורק בחפניו ב"י ברגליו והב"י הביא דברי הרשב"ד בספר בעלי הנפש דאיכא מ"ד דכל היכא דשקיל להו ורמי להו למקוה ל"ש במנא ול"ש בחפניו ואפי' ברגליו ככולהו גזרו רבנן משום שאובין ופוסל ב"י לוגין וכו' והביא רבייה מהך דר"י דבתוספתא ועוד האריך בדברים ע"ש :

ומי ואפילו נפלו בו משני כלים או מג' דמקואות מכלי אחד מב' וג' מצטרפין ומד' אין מצטרפין ובפ"ק דתמורה (דף י"ב) תנן אין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון ואסיקנא דה"ק אלא לפי חשבון כלים ויוסף בן חוני היה דבשנים ושלשה כלים פוסלים את המקוה דל' וה' אין פוסלין ולפי חשבון דתתני מתני' ה"ק דנפלו מכלים לפי חשבון הלוגין שפוסלין המקוה דהיינו ג' לוגין בג' כלים אכל אם נפלו הו' לוגין דל' וה' פעמים לא פסלו :

ומי דל"ה שהתחיל מלי שני וכו' במשנה הנזכר פ"ג דמקואות דל"ה שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון ודל"ה בזמן שלא נתכוון לרבות אכל נתכוון לרבות אפי' קורטוב בכל השנה מצטרפין לג' לוגין ודעת רבינו דפירש שלא נתכוון לרבות כמו שפ' הרשב"ד בס' בעלי הנפש מביאו ב"י וז"ל פי' אם בשעה שהתחיל להטיל הראשון לא היה בדעתו לרבות ומלך והטיל אח"כ אם עד שלא פסק כלי הראשון נמלך והתחיל להטיל השני וכן השלישי מצטרפין לג' לוגין וכו' וז"ש רבינו דל"ה שמארבע אין מצטרפין שלא היה דעתו ליתן כל הו' לוגין דהיינו שבשעה שהתחיל להטיל קצת מים מכלי אחד למקוה כגון לוג או פחות או יותר לא היה בדעתו לרבות עוד וליתן כל הו' לוגין ויש פירושים אחרים דה"ל עובדנה כתב שיש לפרש נתכוון לרבות בכלים וכו' כתב להרמב"ם ה"ם דנתכוון לרבות מים בשעת

מקוה חזר הוא ולפיכך פסלוהו הו' לוגין שפלו לתוכו אבל קשה לי דכיון שכל א"ן דין מים שאובין על ג' לוגין שהיו בראשו שהרי הו' לוגין שפלו לתוכו וכו' ל' זרועים וטהורים ונראה דעכשיו כשעולה מן המים הו' ל' שאובים בעלייתו אלא דל"כ לא הו' זרקן למימרו שהיו בראשו קודם ענילה דאפילו בשעת ענילה נכללי בראשו ג' לוגין ואחר עלייתו סמטן פסול ויש לומר דנקט הכי לאשמעינן דל"ה כשר ברישא ואחר שכתבתו זה מלאתי לר"ש שכתב תוספתא זו בפ"ג דמקואות ופי' החלה כמו שפירשתי וכתיב דעוד יש לפרש דהא דקתני ויש צו מ' סאה היינו ע"ס ג' לוגין שבראשו דמי' ששערו אין פוסלין את המקוה אלא אדרבה מצטרפין להשלימו למ' כדאשכחן ברפ"ב דגיטין

(טז.) ובספ"ג דמגינה [יע.] אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור ומיכו לא דמי כלל דהתם בשלש נעקר מן המקוה ע"כ : ובתורב בתשובות להרמב"ן סימן רל"ה שהוקשה לו דמשמע בתוספתא דמקואות גבי קסטילין שאם ייקב הכלי בקרקעיתו אפילו נקב קטן כמחט ינא תמורת כלי שלא לפסול את המקוה וגבי סגוס משמע שאם העלה לגמרי המים המתמזגים ממנו נחשבים כשאובים לפסול את המקוה וכדתיניא בהדיא בתוספתא פ"ג העניל בו את הסגוס וזב ממנו שלשה לוגין במקוה כשר עקרו מתוכו פסול אע"פ שאין לך כלי נקוב בשוליו יותר ממנו ור"י ור"ח להראב"ד ז"ל שכתב שכל מה שזא מיד אדם למקוה שלא בהמשכה בין מכלי מנוקב בין איש מנוקב בין חפניו בין ברגליו פוסל המקוה כשאובים וכדתיניא הו' בשערו ג' לוגין מים וירד ושב למקוה שיש לו מ' סאה כשר סמטו לתוכו פסול ורבי שמעון מכשיר עד שיתכוון ויתלוש והא דתני שערו אינו עושה שאובה וכי סמטו לתוכו לאחר שסמרו וטובל פסול ועוד תניא רבי יוסי אומר וילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה כיון שהמים כיון יורדין למקוה מתוך ידיו פוסלים המקוה וכיון שכן אף הכלי הנקוב כל שפול מתוך ידו של אדם הדולחו למקוה פסול את המקוה ולא אמרו שאינו פוסל אלא כשגופלים ממילא מכלי נקוב למקוה דכיון שינא מנקובתו תמורת כלי ופוסלים ממנו ממילא למקוה כשר עד כאן לשונו :

ומי רבינו או שורק בחפניו בפ"ג דמקואות תנן המסקנא את הטיט לצדדיו ומשכו ממנו ג' לוגין כשר היה תולש ומשכו ממנו ג' לוגין פסול פי' המסקנא המסלק את הטיט לצד אחד ולא תלש הטיט מן המים אלא בחת לוגין המקוה סלקו לצד אחד אבל אם תלשו מן המקוה בידיו הו' שאוב וזו משכו ממנו לוגין פסול

המקוה אם לא היו בו ארבעים סאה ותניא נמי בתוספתא וכן היה אומר רבי יוסי וילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה פסול הולכי עס הקרקע כשר :

ומי ואפילו נפלו בו משני כלים או מג' דמקואות מכלי אחד מב' וג' מצטרפין ומד' אין מצטרפין ובפ"ק דמקואות ופ"ק דתמורה (דף י"ב) תנן אין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא אם כן משילין למקוה מכלי אחד ובפ"ק דתמורה [יב] איכא חנא דסבר דאפילו מד' וה' כלים פוסלין את המקוה כבר כתבו שם התוספות שהראב"ד פסק כתנא דאמר מג' מצטרפין ומד' אין מצטרפין וכן דעת הר"ש בפ' תנוקת וכו' הרמב"ם בפ"ה מה' מקואות : ורע שכתב רש"י בפ"ק דתמורה דל' או ג' כלים שפלו לוג שלם מכל כלי פסול אכל מד' או ה' כלים אכל מד' או כ"ב משמע מדבריו שאם נפל מכלי אחד ד' לוגים ומשני כלים לוג אחד אינם פוסלין דבעינן דמכל כלי לא יפול פחות מלוג אבל לא רחיקי לא' מהפוסלים המצויים אצלנו שכתב בן ואפשר שהוא ז"ל ה"ק מג' כלים מצטרפין משום דמטי לוג לכל כלי וכזהו יותר מג' מטי לכל כלי פחות מלוג ולא חשיבי לאיצטרופי אבל כל שאינם יותר מג' כלים אפילו נפל מא' או ב' מהם פחות מלוג מצטרפים אח"כ מלאתי להראב"ד שכתב בספר בעלי הנפש ושלשה לוגין שהם פוסלים במקוה חסר ל"ש שפלו בכת אחת ול"ש שפלו לוג לוג אבל פחות מלוג לוג לא ואם היה בדעתו מתחלה להטיל שם ג' לוגין ואפילו לא הטיל בו אלא קורטוב בכל שנה מצטרפין לג' לוגין ובנמלך הוא דבעינן לוג לוג ואפילו לוג לוג נמי בנמלך לא חמיר אלא שנמלך והתחיל השני עד שלא פסק הראשון אבל אם משפסק נמלך שוב אין מצטרף עמו עכ"ל :

כתב עוד הרשב"ד בספר בעלי הנפש איכא מ"ד דכל היכא דשקיל להו ורמי להו למקוה ל"ש במנא ול"ש בחפניו ואפילו ברגליו ככולהו גזרו רבנן משום שאובין ופוסל דתנן פרק ג' דמקואות הטיט כמותו ומטיל מים ומקואות הרבה וכו' והא כמות רבא כלו לענין שאובים ואפי"ה כיון ששאלו למקוה מתוך ידיו פוסלין את המקוה בג' לוגין ותניא בתוספתא דמקואות פ"ק הו' בראשו ג' לוגין וירד ושב למקוה פסול וכו' מ' סאה כשר סמטו לתוכו פסול והא שערו אינו עושה שאובין וכו' וכל הרחוק אחר שטבל בו ומסרו פסול אלמא כיון דתני למקוה מתוך ידיו פסול ועוד תניא וכן היה ר"י אומר וילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה פסול הולכי עס הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וכן בהמה העוברת ממקום למקום ולפ"ו בדיהם וברגליהם ג' לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו מקוה בתחלה כשר פי' לגיון מקוה אדם חשוב הולך בסוסים ופריים וחילותיו עמו עוברים בנהרות ומולכים מים ברגליהם ובהמות או אפילו ברגליהם ובהמות עומדים כיון שלא זלמו בכוונה למקוה כשר וכן היה רבי יוסי פוסל כגון שאוב זולף למקוה בכוונה וכן שגינו ש בפ"ג המסקנא את הטיט לצדדיו וכו' . היה תולש ומשכו ממנו ג' לוגין פסול הכא סמטא קתני לה ל"ש בכלי ול"ש ביד כי תלש והניח במקוה פסול בג' לוגין ואי קשיא לך מ"ש מטעם הנדון שאינו פוסל את המקוה ואפילו בכלי הים טעם הנדון הכא טעם העבה שהמים שבו אינם מעורבים עמו והם נמשכים לצד ה' והרי הן כאילו הן בפני עצמן ומש"ה פוסלים בג' לוגין ע"כ דעת הסובר הזה ואינם דברים רחוקים אלא שיש במשנה מקואות שהוא סותר את דבריו דתנן פ"ו מטהרין מקואות התחתון מן העליון וכו' הנה מפני שאין להטיל את המקוה אין מושגין לירידת המים למקוה מתוך ידיו וכל הרחוק שהביא יש לדחותו דכולהו בשאובין בכלי קא מיירי וא"ת איכ' מאי קמ"ל דילמא הא קמ"ל דאע"ג דלא אתו מן הכלי למקוה פוסלים אותו ולא חשיבין להו כשאובין הנמשכים דרך הקרקע למקוה שהם כשרים אלא כיון דאתו מתוך ידיו למקוה פוסלים אותו כאילו בא לתוכו מתוך הכלי ומכאן נלמד עוד לכל אותם הכלים שאינם פוסלים את המקוה שאע"פ שאינם פוסלים אינם מכשירים את השאובים לחשב אותם נמשכים למקוה ואין השאובה מטהרת בהמשכה אלא או דרך הקרקע או דרך צינור שקבעו ולבסוף חקקו הואיל ולא היה עליו ע"ס כלי בתלוש וכך נ"ל אלא דק"ל דהא טעיל ליה מדרש הכתובים מה מעיין בידיו שמים דהא כלי לא כתוב באורייתא ומש"ה מסתברא דהך מתניתא דלגיון העובר דקתני ולא עוד אלא אפילו מקוה לכתחלה כשר ארישא קאי דקתני הולכים עס הקרקע כשר והא אתא לאשמעינן דאע"ג דשאובה שהשיכוה כולה אין טובלין בה הכא כיון דלא הו' שאובין מעיקרא שהרי ברגליהם ובהמות בג' לוגין וירד דרך עברתו עושים מהן מקוה בתחלה פסקו של דבר כל שלא נתקבל בכלי אע"פ שהן פ"ו מטהרין מקואות התחתון מן העליון וכו' הנה מפני שאין להטיל את המקוה אין מושגין לירידת המים למקוה מתוך ידיו וכל הרחוק דלגיון עכ"ל ולקמן אכתוב דברי הרשב"ד בת"ה בזה : עוד שם בספר בעלי הנפש תנן בפ"ג בור שחצר ונפלו לתוכו ג' לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שיצאו ממנו מילואו ועוד דקתני מילואו משמע מלא שיעור המים שהיו בצור קודם שפלו בו הו' לוגין ועוד דבר מועט כדי שיתמעטו הו' לוגין כל שהן ואע"פ שהמים הצפין ויוצאין מן הבור מעורבים הם ויוצאים וכשיצאו ארבעים סאה יש בהן מן הראשונים שפסלו ויש בהן מן הכשרים היורדים בסוף אפי"ה כשיצאו משם מ' סאה ועוד כשר הואיל ולא נפסלו אלא מחמת ג' לוגין מים שאובין עכ"ל כתב עוד תנן בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפיסולו עד שיתחשב שלא נשתיר מן הראשונים ג' לוגין נראה כי האמה הזאת מי גשמים הוא אבל אם הייתה מן המעיין אין צריך לחשב ומדקתני עד שיתחשב ולא קתני עד שיצאו מילואיהן כדקתני לעיל משמע שהמים הצפים ויוצאים משם לא נחשבו אותם כולם מן הראשונים כמו שהראשונים אלא לפי חשבון המים שהיו בצור והמים היורדים בתוכו הם ויוצאים * מחמה על מחמה חפני שהמים היורדים לצור באחרונה קרובים לזאת יותר מן הראשונים שהיו בצור וכן שנינו בפ"ו הו' בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונתון לעליון עד שירד לתחתון ארבעים סאה והא דתני לאכשורי תרווייהו עליון ותחתון קא בעי ואי ס"ד ללא נפקי כי הדדי או האי פסול או האי פסול שהרי כנחן סאה ונטל סאה דמי ואמרינן עד רובו אלמא ש"מ דכהדדי נפקי וש"מ דלא קפדינן בכה"ג אלא דלא נשקל רובו דמקוה כתיבולא דתירין בפרק הערל ומש"ה תרווייהו מתכשרי ואם האמר ומ"ש הכא דחשיבין למים הצפין ויוצאין לפי חשבון ונפיקא דלעיל חשיבין לכל הפוסקים שהם צפין ויוצאין חחלה הם כולו כשרים ובג' לוגין שאובין הוא דאפסלי להו אבל הכא כולו פוסלים ומש"ה חולין בהו לפי חשבון עכ"ל ועוד אכתוב משניות אלו לקמן בדברי הרמב"ם : עוד כתוב שם אמתניתין דמכלי א' מב' מג' מצטרפין וכו' דל"ה שלא נתכוון לרבות וכו' פירוש אם בשעה שהתחיל להטיל הראשון לא היה בדעתו לרבות ונמלך והטיל אח"כ אם עד שלא פסק הכלי הראשון נמלך והתחיל להטיל השני וכן הו' מצטרפין לג' לוגין אבל אם לא התחיל להטיל הראשון אלא לפי חשבון מצטרפין לג' לוגין וכו' דווקא מב' וז' כלים הוא דאמרינן הכי אבל מכלי אחד בין כך ובין כך מצטרפין עד כאן לשונו :

עוד שם תנן כל המעורב למקוה במקוה חורי המערה וסדקי המערה משנילין בהם כמה שהם וכו' למדנו מכאן שיש הפרש בין חורי המערה לעוקה שבזירה דבחורי המערה לא בעינן נמי רביעית מ"ט חד מקוה קא אבל בעוקה בעינן רביעית משום דהויא במקוה בצד מקוה דאין מקוה פחות מרביעית אפילו ע"י עירוב : ומ"ש רבינו דל"ה שמו' אין מצטרפין שלא היה בדעתו מתחלה ליתן כל הו' לוגין אבל אם בתחלה היה דעתו ליתן כל השלשה לוגין אפילו לא נתן אלא מעט מעט חכמה כלים עד שהשלים ג' לוגין פסול בפ"ג דמקואות במשנה הנזכרת דל"ה שלא נתכוון לרבות אכל נתכוון לרבות אפילו קורטוב בכל השנה מצטרפין לג' לוגין פי'

דרישה

הענין גב' אין כהן יוסף נלמן כוונתו שלא משמע מדברי הרמב"ם לומר פי' שיהיה : [מ] אבל אין מצטרפין בענין שיפול לוג כאשר מכל בל' דמקוה מ' א' מהיבול לאצטרופי סמט

חרושי הגהות

מ' המסקנא דיי' שסב"ל את המים לצדדיו : י' דברים אלו עיין בש"ך מ"ק פ"ג

שפט למקוה והרש"א מ' שפלו מידו במחוקן למקוה לאפוקי בשפלו מידו שלא
 במחוקן כחב בסמ"ק אבל ד' או יותר כשר כדאיתא פ"ק דתמורה ולפ"ז אין צריך
 לנקוב הדליים שאזכירם בהם המקוה כדי לנקוה שמה שנופל מן הדלי אינו כ"א
 מעט בכל פעם והוי כמו בד' וה' כלים ומכל מקום טוב הוא לנקוב אותם מלמטה
 בכונן משקה עכ"ל מספר מדויק והוא
 מדברי החס"ד פ"ק דתמורה (סוף דף י"ב
 ד"ה יוסף) ע"ש ומצינו ב"י לקמן סעיף
 מ"ה אלל מ"ש הלכך הרוצה להוציא מים
 מן המקוה לנקותו ע"ש במ"ש ב"י למה
 כתבו בכונן משקה ולא בעיני כשפ"ה :
ואם העביר בו שלש לוגין בידיו ע"ג
 קרקע וכו' תוספתא הניחיה

שפלו מידו במחוקן למקוה לאפוקי בשפלו מידו שלא
 במחוקן כחב בסמ"ק אבל ד' או יותר כשר כדאיתא פ"ק דתמורה ולפ"ז אין צריך
 לנקוב הדליים שאזכירם בהם המקוה כדי לנקוה שמה שנופל מן הדלי אינו כ"א
 מעט בכל פעם והוי כמו בד' וה' כלים ומכל מקום טוב הוא לנקוב אותם מלמטה
 בכונן משקה עכ"ל מספר מדויק והוא
 מדברי החס"ד פ"ק דתמורה (סוף דף י"ב
 ד"ה יוסף) ע"ש ומצינו ב"י לקמן סעיף
 מ"ה אלל מ"ש הלכך הרוצה להוציא מים
 מן המקוה לנקותו ע"ש במ"ש ב"י למה
 כתבו בכונן משקה ולא בעיני כשפ"ה :
ואם העביר בו שלש לוגין בידיו ע"ג
 קרקע וכו' תוספתא הניחיה

הפוסקים והמפרשים ר"י אומר וילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה פסול הולכין מס
 הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וכן שירא העוברת ממקום למקום וזלפי
 בדיקה וברגליה ג' לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחלה
 כשר ובתחלה כתב רבינו היב"ד דורקס בחפיו פסול דהיינו דא"ר יוסף וילף בידיו
 וברגליו פסול ובא"ן כתב היב"ד הולכין עם הקרקע כשר דמפרש רבינו שהעביר
 ג' לוגין בידיו על גבי הקרקע ושזו מן הקרקע ירדו ונפלו למקוה כשר דהיינו
 המשנה שמערה המים חוץ למקוה והם נמשכים למקוה וכתב בסמ"ק ושיעור
 המשנה פ"י ר"י בהשגחה שלשה עפמים עכ"ל . ונראה דטעמו דכל פחות מג'
 עפמים מן המקוה כלבוד דמי ובאילו הפילה להדיא למקוה ורש"י כתב בפ"ק
 דתמורה וז"ל מלמלל בכתף מים שאובין י"ט סאה ופתוקן למקוה שלא יערה מן הדלי
 לתוך המקוה דאפי' ג' לוגין מפסיל מקוה כה"ג אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק
 יערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשנה
 עכ"ל נראה מדכתב למרחוק דלא סגי בג"ט אלא צריך ששפסוף הדלי כולו
 חריץ עדיין לא התחילו השאובין ליפול למקוה : וכתב עוד רבינו או שנתנו בו
 מכה רגלי בהמה כשר וביינו דתני לגיון וכו' ומפרש דמ"ש וזלפי בדיקה וברגליה
 ג' לוגין למקוה כשר אין רגליו לומר ידיו ורגליהם של האנשים עצמם שבלגיון
 ובשיירא דהס פסול הוא אלא ר"ל לגיון או שירא רוכבין סוסים וגמלים ונתנו
 בו שלשה לוגין ברגלי בהמה כשר וכן מ"ש ולא עוד אלא אפי' עשו מקוה בתחלה
 כשר לא קאי אלא ארגלי בהמה אבל לא קאי נמי אהולכין בקרקע דהא ק"ל
 דשאיבה אינה מטרתה אלא ברבייה והמשנה פ"י דוקא בדאיבה כ"א סאה מים
 והמשיך בקרקע תשעה עשר סאין שאובין אבל מחצה על מחצה לא מהני המשנה
 ובא"ן אחר דאפילו עשו מקוה בתחילה דאפילו כולו שאוב כשר אלא לא קאי אלא
 ארגלי

הפוסקים והמפרשים ר"י אומר וילף בידיו וברגליו ג' לוגין למקוה פסול הולכין מס
 הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וכן שירא העוברת ממקום למקום וזלפי
 בדיקה וברגליה ג' לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחלה
 כשר ובתחלה כתב רבינו היב"ד דורקס בחפיו פסול דהיינו דא"ר יוסף וילף בידיו
 וברגליו פסול ובא"ן כתב היב"ד הולכין עם הקרקע כשר דמפרש רבינו שהעביר
 ג' לוגין בידיו על גבי הקרקע ושזו מן הקרקע ירדו ונפלו למקוה כשר דהיינו
 המשנה שמערה המים חוץ למקוה והם נמשכים למקוה וכתב בסמ"ק ושיעור
 המשנה פ"י ר"י בהשגחה שלשה עפמים עכ"ל . ונראה דטעמו דכל פחות מג'
 עפמים מן המקוה כלבוד דמי ובאילו הפילה להדיא למקוה ורש"י כתב בפ"ק
 דתמורה וז"ל מלמלל בכתף מים שאובין י"ט סאה ופתוקן למקוה שלא יערה מן הדלי
 לתוך המקוה דאפי' ג' לוגין מפסיל מקוה כה"ג אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק
 יערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשנה
 עכ"ל נראה מדכתב למרחוק דלא סגי בג"ט אלא צריך ששפסוף הדלי כולו
 חריץ עדיין לא התחילו השאובין ליפול למקוה : וכתב עוד רבינו או שנתנו בו
 מכה רגלי בהמה כשר וביינו דתני לגיון וכו' ומפרש דמ"ש וזלפי בדיקה וברגליה
 ג' לוגין למקוה כשר אין רגליו לומר ידיו ורגליהם של האנשים עצמם שבלגיון
 ובשיירא דהס פסול הוא אלא ר"ל לגיון או שירא רוכבין סוסים וגמלים ונתנו
 בו שלשה לוגין ברגלי בהמה כשר וכן מ"ש ולא עוד אלא אפי' עשו מקוה בתחלה
 כשר לא קאי אלא ארגלי בהמה אבל לא קאי נמי אהולכין בקרקע דהא ק"ל
 דשאיבה אינה מטרתה אלא ברבייה והמשנה פ"י דוקא בדאיבה כ"א סאה מים
 והמשיך בקרקע תשעה עשר סאין שאובין אבל מחצה על מחצה לא מהני המשנה
 ובא"ן אחר דאפילו עשו מקוה בתחילה דאפילו כולו שאוב כשר אלא לא קאי אלא
 ארגלי

פגומות והכלים שהטביל בה טהרו מטהרתן כי מי המקוה מחזירים למים שנתוכה : תניא בתוספתא פ"ג דמקואות גיטרא שהיא משוקעת בקרקע בור של גת וירדו גשמים
 ונתמלאת הרי אלו פסולים מפני שהן גרורין ע"ג כלים ורבי אליעזר מבשר שפין המים שאובים פסילים את המקוה עד שיפלו לתוכו . וכתב ר"ש בפרק ב' ופירש בור של
 גת ואין הסוד ששוליו מחוקת מים אלא הגיטרא שהיא משוקעת בקרקעיה ונמלחו כל המים גרורין ומחוקין מחמת הגיטרא שהיא כלי ומתוך כך חשיבו ליה רבנן כשארוב
 ור"א מכשיר כיון דכנפלתן למקוה לא היו שאובין : כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות מקואות מקוה שיש בו ג' גומות ממים שאובין לוג בכל גומא ונפלו לתוכו מים כשרים
 אם ידוע שפלו לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא יגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול . והוא משנה בפרק ב' דמקואות ואע"ג דר"ש מכשיר התם ספק כח"ק .
 וכתב הר"ש בתחלת הלכות מקואות על משנה זו ומשמע דדוקא ידוע בה ספק פסול קתני אם ידוע שלא נפלו ארבעים סאה עד שלש היגיע לגומא ה' פסול ואם
 לאו כשר : תנן בפ"ו דמקואות הספוג והדלי שהיה בהם ג' לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו אלא ג' לוגין שפלו . ופירש רבינו שמשון הספוג והדלי כשאין
 בהן ג' לוגין בעין אלא כתרף עמם המים הדנוקים בהם וכיון שאין בהן ג' לוגין בעין לא מיקרי נפלו ולא גזור רבנן וכשר להקוות עליו . והרא"ש פירש הספוג שבלועים
 בו ג' לוגין מים וכשנפלו למקוה נהערכו המים הבלועים בו עם מי המקוה וכן דלי שסוי צר וכו' ג' לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא ינאלו כל המים שבתוכו אלא נהערכו
 עם מי המקוה לא פסלוהו אלא ג' לוגין שפלו ונתערבו כולן עם מי המקוה עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל :

פגומות והכלים שהטביל בה טהרו מטהרתן כי מי המקוה מחזירים למים שנתוכה : תניא בתוספתא פ"ג דמקואות גיטרא שהיא משוקעת בקרקע בור של גת וירדו גשמים
 ונתמלאת הרי אלו פסולים מפני שהן גרורין ע"ג כלים ורבי אליעזר מבשר שפין המים שאובים פסילים את המקוה עד שיפלו לתוכו . וכתב ר"ש בפרק ב' ופירש בור של
 גת ואין הסוד ששוליו מחוקת מים אלא הגיטרא שהיא משוקעת בקרקעיה ונמלחו כל המים גרורין ומחוקין מחמת הגיטרא שהיא כלי ומתוך כך חשיבו ליה רבנן כשארוב
 ור"א מכשיר כיון דכנפלתן למקוה לא היו שאובין : כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות מקואות מקוה שיש בו ג' גומות ממים שאובין לוג בכל גומא ונפלו לתוכו מים כשרים
 אם ידוע שפלו לתוכו מ' סאה מים כשרים עד שלא יגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול . והוא משנה בפרק ב' דמקואות ואע"ג דר"ש מכשיר התם ספק כח"ק .
 וכתב הר"ש בתחלת הלכות מקואות על משנה זו ומשמע דדוקא ידוע בה ספק פסול קתני אם ידוע שלא נפלו ארבעים סאה עד שלש היגיע לגומא ה' פסול ואם
 לאו כשר : תנן בפ"ו דמקואות הספוג והדלי שהיה בהם ג' לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו אלא ג' לוגין שפלו . ופירש רבינו שמשון הספוג והדלי כשאין
 בהן ג' לוגין בעין אלא כתרף עמם המים הדנוקים בהם וכיון שאין בהן ג' לוגין בעין לא מיקרי נפלו ולא גזור רבנן וכשר להקוות עליו . והרא"ש פירש הספוג שבלועים
 בו ג' לוגין מים וכשנפלו למקוה נהערכו המים הבלועים בו עם מי המקוה וכן דלי שסוי צר וכו' ג' לוגין מים שאובין ונפל למקוה ולא ינאלו כל המים שבתוכו אלא נהערכו
 עם מי המקוה לא פסלוהו אלא ג' לוגין שפלו ונתערבו כולן עם מי המקוה עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל :

עוד תנן בפרק הנזכר מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של חרס או של אבן ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא
 מים ומושכו ומשיקו אפי' כשערה ודיו ופירש רבינו שמשון העליון כגון ב' מקואות שביטעו של הר העליון אין בו ארבעים סאה והתחתון יש בו ארבעים
 סאה או יותר מביא סילון ומניח רגלו אחר בעליון וראשו אחר בתחתון ורש"י אחר בעליון וראשו אחר בתחתון ורש"י אחר בעליון וראשו אחר בתחתון ורש"י אחר בעליון וראשו אחר בתחתון
 השלם כחוט השערה ליהטב מקוה אחר ועובל אפילו בעליון ופעמים שלמנה המים עד שפת הסילון ובראשו של מטה מועטים כחוט השערה ולכך
 נקט מניח ידיו תחתיו שלא ינאלו מים לתוך המשמלה עד שעה שישק ולכך נקט הרחוק מן הקרוב דלא חיישינן שמה בא אדם והפסיק השקתו דלא עלתה לו
 טבילה וקטיף היאך מתחברים ע"י כחוט השערה הא לכל הפחות אפילו רבי יהודה דמיקל בריש פ"ב דגיתין (טו) : טעם ע"מ להטפוח בעי ולא מסתבר לומר
 שהיא חד שיעורא ונבי כותל קתני הכא סופא כשפופרת או כקליפת השום ונראה לפרש דלא חיישינן הכא בהסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכך להכשירו
 ובני בכחוט השערה דהקילו בשאיבה רבנן כדאמרין בפרק המזכיר את הכותל (דף סו) . ושמה מטעם זה לא חיישינן בסילון אפילו יהא קטפרם עכ"ל . והרמב"ם
 בפ"ו מהלכות מקואות סתם דבריו כלשון המשנה ולא פירש ולקמן גבי מקוה שיש בו מ' סאה מלמחמת אכתוב טעמה דסגי הכא בחיבור כשערה : כתב רבינו שמשון
 על משנה זו תניא בתוספתא מטהרין את המקוה העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של עץ ושל עצם ושל זכוכית ומניח ידו תחתיו עד שתתמלא
 מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה ודיו ואם נכסף בסילון כל שהו פסול כל' ב' זמן קצתו ע"ג זה אבל אם היו זה בחד זה מביא סילון של רכובה מכאן וסילון
 של רכובה מכאן וסילון אחד באמצע ומשיק ויורד ועובל . פי' ואם נכסף בסילון כל שהו פסול כל' ב' זמן קצתו ע"ג זה אבל אם היו זה בחד זה מביא סילון של רכובה מכאן
 כלומר סילון אחד בחד מקוה החסר וסילון אחד באמצע אס אין די באלו הסגים לחכרם ומדנקט רכובה משמע דבזה בחד זה לא חייש
 לכסף וצריך לדקדק מאו שגא עכ"ל : **כתב** הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מקואות מים שאובין שהיו בחד המקוה אף ע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו
 מפני שהם כמקוה סמוך למקוה היו השאובים באמצע פסולים את המקוה ונראה שכתב כן מדתן בפ"ו דמקואות האביק שבמרחק בזמן שהוא באמצע
 פוסל מן הכד אינו פוסל שהוא כמקוה סמוך למקוה ואע"ג דמסיים במתני' ומכ"א אס מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיע לאביק כשר ואם לאו פסול ר"א
 ב"ר דרזק אומר מקבל האביק כל שהוא פסול לא חש הרמב"ם לדבריהם משום דל"ל דהלכה כח"ק :

עוד תנן בפרק הנזכר מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של חרס או של אבן ומניח ידו תחתיו עד שהוא מתמלא
 מים ומושכו ומשיקו אפי' כשערה ודיו ופירש רבינו שמשון העליון כגון ב' מקואות שביטעו של הר העליון אין בו ארבעים סאה והתחתון יש בו ארבעים
 סאה או יותר מביא סילון ומניח רגלו אחר בעליון וראשו אחר בתחתון ורש"י אחר בעליון וראשו אחר בתחתון ורש"י אחר בעליון וראשו אחר בתחתון
 השלם כחוט השערה ליהטב מקוה אחר ועובל אפילו בעליון ופעמים שלמנה המים עד שפת הסילון ובראשו של מטה מועטים כחוט השערה ולכך
 נקט מניח ידיו תחתיו שלא ינאלו מים לתוך המשמלה עד שעה שישק ולכך נקט הרחוק מן הקרוב דלא חיישינן שמה בא אדם והפסיק השקתו דלא עלתה לו
 טבילה וקטיף היאך מתחברים ע"י כחוט השערה הא לכל הפחות אפילו רבי יהודה דמיקל בריש פ"ב דגיתין (טו) : טעם ע"מ להטפוח בעי ולא מסתבר לומר
 שהיא חד שיעורא ונבי כותל קתני הכא סופא כשפופרת או כקליפת השום ונראה לפרש דלא חיישינן הכא בהסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכך להכשירו
 ובני בכחוט השערה דהקילו בשאיבה רבנן כדאמרין בפרק המזכיר את הכותל (דף סו) . ושמה מטעם זה לא חיישינן בסילון אפילו יהא קטפרם עכ"ל . והרמב"ם
 בפ"ו מהלכות מקואות סתם דבריו כלשון המשנה ולא פירש ולקמן גבי מקוה שיש בו מ' סאה מלמחמת אכתוב טעמה דסגי הכא בחיבור כשערה : כתב רבינו שמשון
 על משנה זו תניא בתוספתא מטהרין את המקוה העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מביא סילון של עץ ושל עצם ושל זכוכית ומניח ידו תחתיו עד שתתמלא
 מים ומושכו ומשיקו אפילו כשערה ודיו ואם נכסף בסילון כל שהו פסול כל' ב' זמן קצתו ע"ג זה אבל אם היו זה בחד זה מביא סילון של רכובה מכאן וסילון
 של רכובה מכאן וסילון אחד באמצע ומשיק ויורד ועובל . פי' ואם נכסף בסילון כל שהו פסול כל' ב' זמן קצתו ע"ג זה אבל אם היו זה בחד זה מביא סילון של רכובה מכאן
 כלומר סילון אחד בחד מקוה החסר וסילון אחד באמצע אס אין די באלו הסגים לחכרם ומדנקט רכובה משמע דבזה בחד זה לא חייש
 לכסף וצריך לדקדק מאו שגא עכ"ל : **כתב** הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מקואות מים שאובין שהיו בחד המקוה אף ע"פ שהמים נוגעים במי המקוה לא פסלוהו
 מפני שהם כמקוה סמוך למקוה היו השאובים באמצע פסולים את המקוה ונראה שכתב כן מדתן בפ"ו דמקואות האביק שבמרחק בזמן שהוא באמצע
 פוסל מן הכד אינו פוסל שהוא כמקוה סמוך למקוה ואע"ג דמסיים במתני' ומכ"א אס מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיע לאביק כשר ואם לאו פסול ר"א
 ב"ר דרזק אומר מקבל האביק כל שהוא פסול לא חש הרמב"ם לדבריהם משום דל"ל דהלכה כח"ק :

ובתב עוד הרמב"ם בפרק הנזכר שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן והעליונה מליאה מים כשמים והתחתונה מליאה מים שאובים ונקב בכותל שזן
 העליונה לתחתונה אם יש כנגד הנקב ג' לוגין מים שאובין נפסלת העליונה מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בדיקה כמה יהא נקב ויהיה
 בו ג' לוגין הכל לפי הבריכה אם היתה הבריכה התחתונה מ' סאה צריך שיהיה הנקב א' מג' מאות ועשרים לבריכה היה עשרים סאה צריך להיות הנקב אחד
 מק"ם לבריכה ואם חשבו לפי חשבון זה שהסאה ו' קצין והקב ד' לוגין והלוג ו' ביצים עכ"ל . וטעמו מדתן בפ"ו דמקואות המטהרת שנמרחן התחתונה מליאה
 שאובים והעליונה כשרים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין פסול כמה יהא נקב ויהא בו ג' לוגין אחד מג' מאות ועשרים לבריכה דברי רבי יוסף רבי אליעזר אומר
 אפילו התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה שאובים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין כשר שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו ופסק רבינו יוסף ודבר פשוט הוא דלרבותא
 נקט ר' יוסף שהתחתונה מים שאובין ואפילו הכי פוסלת וכ"ש היב"ד העליונה שאובים והתחתונה כשרים ומתוך מה שכתבתי לעיל יתבאר לך שאין כל דברים
 הללו אמורים אלא כשאין מים הכשרים מ' סאה אבל אם היו שם מ' סאה כל מים שאובים שבעולם לא יפסלוהו : ודע דבהיות דאביק שבמרחק פירשו רבינו
 שמשון והרא"ש פי' אחר וז"ל הרא"ש אביק הוא כלי מתכות ועומד באמצע האמבטי ויש בו נקב וכשנמחטין מי האמבטי פותחין נקב האביק ויוצאין כל מי האמבטי
 לחוץ וסותמים הנקב וממשיכין מים אחרים לתוך האמבטי ובזמן שהוא באמצע פוסל כי המים שבתוכו שאובין וכל מי האמבטי גרורין על גבו כדאיתא בתוספתא גיטרא
 שהיא משוקעת בקרקע בור של גת וירדו גשמים ונתמלאת הרי אלו פסולין מפני שהן גרורין ע"ג כלים אבל אם האביק מן הכד לא פסל מפני שאין מי האמבטי גרורין
 על גבו ומה שכתובו לכד הוא שאוב ומי האמבטי כמקוה כשר סמוך למקוה שאוב ורבנן טבירי דאם מקבל האמבטי רביעית קודם שיגיעו לאביק כאילו מקבלת מ' סאה
 דמי משום דרביעית הוא שיעור מקוה דאורייתא כדאיתא בפ"ק דפסחים (יו) : ושזו אין האביק פסול . ור"א ב"ר דרזק אומר דאם האביק מקבל כל שהוא פסול פי' בין
 מן הכד בין מאמצע ואפילו מקבל האמבטי רביעית קודם שיגיע לאביק עכ"ל : ופ"ש רבינו ואם העביר בו ג' לוגין בידיו על גבי קרקע או שנתנו מכה רגלי בהמה
 כשר ואפילו נקבלו כל מ' סאה כה"ג ע"י רגלי בהמה כשר תוספתא כהנה ר"ש בפרק תנוקת ר' יוסף אומר וילף בידיו וברגליו ג' לוגין
 למקוה פסול הולכין עם הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וכן שירא העוברת ממקום למקום ולא עוד אלא אפי' עשו מקוה בתחלה

ובתב עוד הרמב"ם בפרק הנזכר שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן והעליונה מליאה מים כשמים והתחתונה מליאה מים שאובים ונקב בכותל שזן
 העליונה לתחתונה אם יש כנגד הנקב ג' לוגין מים שאובין נפסלת העליונה מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בדיקה כמה יהא נקב ויהיה
 בו ג' לוגין הכל לפי הבריכה אם היתה הבריכה התחתונה מ' סאה צריך שיהיה הנקב א' מג' מאות ועשרים לבריכה היה עשרים סאה צריך להיות הנקב אחד
 מק"ם לבריכה ואם חשבו לפי חשבון זה שהסאה ו' קצין והקב ד' לוגין והלוג ו' ביצים עכ"ל . וטעמו מדתן בפ"ו דמקואות המטהרת שנמרחן התחתונה מליאה
 שאובים והעליונה כשרים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין פסול כמה יהא נקב ויהא בו ג' לוגין אחד מג' מאות ועשרים לבריכה דברי רבי יוסף רבי אליעזר אומר
 אפילו התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה שאובים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין כשר שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו ופסק רבינו יוסף ודבר פשוט הוא דלרבותא
 נקט ר' יוסף שהתחתונה מים שאובין ואפילו הכי פוסלת וכ"ש היב"ד העליונה שאובים והתחתונה כשרים ומתוך מה שכתבתי לעיל יתבאר לך שאין כל דברים
 הללו אמורים אלא כשאין מים הכשרים מ' סאה אבל אם היו שם מ' סאה כל מים שאובים שבעולם לא יפסלוהו : ודע דבהיות דאביק שבמרחק פירשו רבינו
 שמשון והרא"ש פי' אחר וז"ל הרא"ש אביק הוא כלי מתכות ועומד באמצע האמבטי ויש בו נקב וכשנמחטין מי האמבטי פותחין נקב האביק ויוצאין כל מי האמבטי
 לחוץ וסותמים הנקב וממשיכין מים אחרים לתוך האמבטי ובזמן שהוא באמצע פוסל כי המים שבתוכו שאובין וכל מי האמבטי גרורין על גבו כדאיתא בתוספתא גיטרא
 שהיא משוקעת בקרקע בור של גת וירדו גשמים ונתמלאת הרי אלו פסולין מפני שהן גרורין ע"ג כלים אבל אם האביק מן הכד לא פסל מפני שאין מי האמבטי גרורין
 על גבו ומה שכתובו לכד הוא שאוב ומי האמבטי כמקוה כשר סמוך למקוה שאוב ורבנן טבירי דאם מקבל האמבטי רביעית קודם שיגיעו לאביק כאילו מקבלת מ' סאה
 דמי משום דרביעית הוא שיעור מקוה דאורייתא כדאיתא בפ"ק דפסחים (יו) : ושזו אין האביק פסול . ור"א ב"ר דרזק אומר דאם האביק מקבל כל שהוא פסול פי' בין
 מן הכד בין מאמצע ואפילו מקבל האמבטי רביעית קודם שיגיע לאביק עכ"ל : ופ"ש רבינו ואם העביר בו ג' לוגין בידיו על גבי קרקע או שנתנו מכה רגלי בהמה
 כשר ואפילו נקבלו כל מ' סאה כה"ג ע"י רגלי בהמה כשר תוספתא כהנה ר"ש בפרק תנוקת ר' יוסף אומר וילף בידיו וברגליו ג' לוגין
 למקוה פסול הולכין עם הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וכן שירא העוברת ממקום למקום ולא עוד אלא אפי' עשו מקוה בתחלה

פרישה **פרישה**
 עם רבנו נמי ומהענין כי כפי סכס ונפלו המים פסל פסולין פל תנא (ס) ואם הכבוד כי כפי ולפי א"ל ליקוב בנליים שאובים כי המקוה נדי לנקוהו ואל כל פקוס טוב לנקוב אתם
 הדרושי הגרות
 יא פלשון פוחקין לטקח ו

ארגלי הנהמה ו"ש רבינו ואפי' נתקבצו כל ארבעים סאה בכה"ג מכח רגלי הנהמה
 כשר ומשך רבינו בכל זה אחר דברי הרא"ש דפ' תנוקת אבל הראב"ד בס' בעלי
 נפש ומניחו ד"י כתב דאפי' עשו מקוה בתחילה זידיהם וברגליהם עמלים דהיינו
 דהוליקן עם הקרקע כיון שלא ולפו כבוונה למקוה ולא היו שאובין מעיקרם שהרי
 דרך עברתן בנהר עשו מהן מקוה בתחלה
 כשר . וכך נראה מדברי רבינו שמעון
 שמפרט כך והרב ד"י כתב עליו וז"ל
 ולפי' הא דתניא ולא עוד אלא אפי' עשו
 מקוה בתחלה כשר כמ"ד שאובה שהמשיכה
 כולה כשרה אתיא אבל למאן דלא מכשר

בחהמה כשר וכו' הרא"ש לגיון הוא חיל רוכבי סוסים וגמלים וכן שיירא ולא עשו
 מקוה ברגלי בהמות כשר אבל אדם שזילף ידיו או ברגליו ג' לוגין למקוה חסר
 פסלו ע"כ . אבל מדברי ר"ש נראה שאינו מחלק בין אדם לבהמה שכתב ויילפו
 זידיהם וברגליהם ג' לוגין למקוה כשר עם הקרקע קאמר ובהם ששנינו הוליקו עם
 הקרקע פי' דהיינו המכה שמערה חוץ
 למקוה והם נמשכים למקוה ע"כ ולפי'
 הא דתניא ולא עוד אלא אפי' עשו מקוה
 בתחלה כשר כמ"ד שאובה שהמשיכה כולה
 כשרה אתיא אבל למאן דלא מכשר אלא
 בהמשיך רובה ליתא להאי תוספתא וז"ל

נתקבצו כל מ' סאה בכה"ג ע"י רגלי בהמה כשר וכל זמן שלא יבולו במקוה החסר ג' לוגין ישאר כמו שהיה ולכשישלים סבי נשמים כשר

אלה בהמשך רובה ליתא להאי תוספתא עכ"ל . ושגגה יראה חלפני השליט דאף
 למאן דלא מכשר אלא בהמשך את רובה הני מילי בהמשך בכוונה אבל הכא דלא
 המשיך בכוונה אלא דרך העברתן אפי' המשיך כולה כשירה וכמ"ס הראב"ד ומיהו
 להלכה נקטינן לחומרא כהרא"ש ורבינו :

הרמב"ם בס' מהלכות מקואות גי' העובר ממקום למקום וכן בהמה העוברת
 ממקום למקום וולפו זידיהם וברגליהם ג' לוגין למקוה ה"ז כשר ולא עוד אלא
 אפילו עשו מקוה בתחילה ה"ז כשר עכ"ל ומשמע לי שהוא ז"ל מפרש דתוספתא
 שהעבירו ע"ג קרקע או שניתחו ע"י דריסת רגלי אדם או בהמה כשר דאין חילוק
 בין אדם לבהמה לענין זה וז"ל דהא דא"ר יוסי זילף ידיו וברגליו ג' לוגין למקוה
 פסול מפרש הוא ז"ל דלא ע"י נתיזה היא אלא שנטל ידיו וברגליו ג' לוגין והטילן
 למקוה ולפי שהיה מפרש כן לא הוצרך לכתוב דברי ר"י דמדון המסלק את העיט
 וכו' הוא נלמד ולעיל בסמוך כתבתי דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש זידיהם אלו :

ב"ה ולקמן אכתוב בדברי הרשב"א ז"ל בזה :

ומ"ש רבינו וכל זמן שלא יפלו במקוה החסר ג' לוגין ישאר כמו שהיה ולכשישליט
 ממי גשמים כשר זה פשוט דג' לוגין פוסלין את המקוה חנן הא פחות
 מנ' לא : כתב הרמב"ם בס' מהל' וקואות שני מקואות ואין בכל אחד מהם מ'
 סאה ונפל לזה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה ונתערבו שני המקואות הרי אלו כשרים
 מפני שלא נקרא על אחד מהן שם פסול אבל מקוה שאין בו מ' סאה שפול לחוכו
 ג' לוגין מים שאובין ואח"כ נחלק לשנים וריבה מים כשרים על כל אחד מהן הרי
 אלו פסולין שכל המקוה כולו שפול במים שאובין הוא משבו וכאילו כל מימיו נשאר
 בכלי זור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפסולו
 עד שיתחשב שלא נשאר מן השאובים שהיו בצור ג' לוגין מקוה שפול לחוכו מים
 שאובים ונפסלו ואח"כ ריבה עליו מים כשרים עד שנמצאו הכשרים מ' סאה הרי
 הוא בפסולו עד שיצאו כל המים שהיו בחוכו ויפתחו השאובים מנ' לוגין כיצד מקוה
 יש בו כ' סאה מי גשמים ונפל לחוכו סאה מים שאובים ואח"כ הרבה עליו מים
 כשרים ה"ז בפסולו עד שיצאו ממנו כ' סאה שהיו בו וכו' קצין ויותר מרביע הקב

ומ"ש רבינו וכל זמן וכו' נראה דרבינו אהא לאשמועינן דלא חימה היכא דנפלו
 פחות מנ' לוגין שאובין למקוה החסר כיון שלא פסלוהו למקוה א"כ נתבטלו
 הפחות מנ' לוגין המועטים בתוך רוב מים הכשרים שבמקוה ונעשה מקוה שלם
 כשיהיה בין הכל מ' סאה ואם עדיין הוא חסר ישלימו מי גשמים כשיפלו לחוכו מה
 שהוא חסר וכשי מלאוהו סאה וקאמר רבינו דליאף אלא אפי' ע"ג שלא פסלוהו מ"מ
 אין פחות מנ' לוגים אלו מאשרפין להכשיר המקוה אלא ישאר כמו שהיה מקודם
 שנפלו בחוכו ולכשישלים ממי גשמים מה שהיה חסר תחלה כשר דחשבין לאלו הפחות
 מנ' לוגין כאילו דליאף וכו' אפילו לא נפלו למקוה וזריכין מי גשמים להשלים מהחסר
 מקמי נפילת אלו הפחות מנ' לוגין והכי חנן פ"ו דמקואות אלו פוסלין ולא מעלין
 המים פי' אם הם שאובין ומי כשרים ומי שלקות והתחד עד שלא החמיץ כיצד פוסלין
 ולא מעלין מקוה שיש בו מ' סאה חסר קורטוב ונפל מהם קורטוב לחוכו לא העלהו
 ושפלו כנ' לוגין אלא דמקוה חסר שפלו לחוכו פחות מנ' לוגין אף ע"ג דאילו
 פסלו אינו מעלהו וישאר כמו שהיה ולכשישלים ממי גשמים מה שהיה חסר מתחילה
 כשר ופשוט הוא דזאת היא דעת רבינו בזה אבל הנ"י לא הבין כך מדברי רבינו
 וכתב וז"ל ומ"ס רבינו וכל זמן שלא יפלו במקוה החסר ג' לוגין ישאר כמו שהיה
 וכו' זה פשוט דג' לוגין פוסלין את המקוה חנן הא פחות מנ' לא עכ"ל ולא דק
 ועיין

ולא נשאר מן הכל שנפסל חוץ מפחות מנ' לוגין וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים
 מדתן ברפ"ג דמקואות ר"י אומר שני מקואות שאין בהם מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה
 שאין בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין ונחלק לשנים פסול מפני שנקרא עליו שם פסול ור'
 וחסר אפי' קורטוב כשר מפני שחבר לו ג' לוגין וחכמים אומרים לעולם הוא בפסולו
 מים שהיו בו תחלה ועוד דבר מועט למעט מנ' לוגין : **ואמאי** דתנן כיצד זור שפולו
 שיעמיד בחצר ארבעים סאה ויטרו העליונים מן

הפסול ופתחו לכשר כדי שיחזרו ויטרו העליון הפסול מן התחתון הכשר כ"מ בסוף פ"ג
 עזריה פוסל דלית ליה גוד אסיק ואפשר שהפי' גוד לית ליה כרבנן דאמרי דתוספתא אין
 ממנו מילואו ועוד עכ"ל והרמב"ם נראה שכוונתו דהלכה כרבנן דל"ל אפילו גוד אחיה
 ועירבו עם המקוה הוה פסול עהרו אלו את אלו ולא כתב שאפי' הוא עליון או תחתון
 שיון בין שיהיה עליון ואחד התחתון בסוף סימן זה וכתב דלית ליה גוד אחיה גוד
 נכנסת לו ויוצאה ממנו ופירש ר"ש דהיינו חרדלית של גשמים כלומר דאילו היתה אחת
 וכבר כתבתי במשניות אלו בשם הראב"ד : הגי' בתוספתא שהי ברובות של מ' סאה זו ע"ג
 שלמו מ' סאה עד שלא ירדו ג' לוגין ב' מקואות של כ' סאה זה נצד זה ונפלו ג'
 אבל ראה הני את דברי רבי יהושע במקוה שיש בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין וחלקו
 היינו עם אלו לוגין שפלו דמקוה שלם אין מים שאובין פוסלין אותו ואפי' ריבה לו מים
 חסירה ג' לוגין ומ' סאה דקתני היינו עם אלו לוגין שנפלו : ונפתחו . מלשון פותקין
 מיד לתחתונה ולא אמרין דהיינו אותן שלשה לוגין עמלן השאובין הן נינהו דירדו
 בין בעליונה בין בתחתונה אי ממי אפילו כרבי יהודה ובגון דלא נבנהי כולי האי
 אם ניעלה המחיה . כותל המפסיק בין שניהם פסול דר"י לטעמיה דקאמר בתמיתין
 הואיל ולא נקרא עליו שם פיסול כשר כל אחד מהקוות עליו נכבש למ' סאה כל אחד ואחד עכ"ל :

יכתב הרמב"ם בסוף פ"ה מהלכות מקואות מקוה חסר מ' סאה ונפל לחוכו פחות מנ'
 ופסולים להקוות עליהם ירדו עליהם גשמים ורבו עליהם הרי הן כשרים לחלה
 וליטול ממנו לידים ופסול להקוות עליו ירדו גשמים ורבו עליהן הרי הן כשרים לחלה
 שבעשו כולן שאובין ולא ישאר מהן אלא פחות מנ' לוגין וכן מקוה שיש בו ארבעים
 וליטול ממנו לידים ופסולין להקוות עליהם נפל לחוכו פחות משלשה לוגין מים
 לטבילה כך שטור לכל דבר עכ"ל . וכתב עליו הראב"ד ופסולים להקוות עליהם א"ה
 בתוספתא דמקואות פ"ה כ' שם הוא מקוה דיניס אלו דקתני גבי שאין בו ארבעים סאה
 וכשרים להקוות עליהם י רדו גשמים רבו ושטפו כדברי ר"ש וז"ל אומרים רבו אף ע"פ
 לידים וכשרים להקוות עליהם וביד רבו אף ע"פ שלא שטפו כדברי ר"ה וכתב ר"ה
 שנפל לחוכו כ' ואחד סאה של מימי גשמים טהורים מפני שרבו . וכיצד שטפו רבו
 מנ' לוגין מים שאובין עמלים כיון שנפל לחוכו סאה אחת של מימי גשמים טהורים
 ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהם ירדו גשמים רבו ושטפו רבו
 לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולים להקוות עליהם ועוד ואפי' מים שאובין
 מים שאובין עמלים ירדו מי גשמים ונתמלאו לעולם הוא בפסולו עד שיש בו ארבעים
 לחוכו שלשה לוגין מים שאובין עמלים פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים
 קורטוב אחד של מימי גשמים טהורים וכשם שטהורים לטבילה כך טהורים לכל דבר
 עליהן ואף ע"פ שפחות מנ' לוגין מים שאובים אינם פוסלים את המקוה וכמבואר
 מים שאובין הו' עמלים כיון שפסולים להקוות עליהם ומיהו ה"מ בשלל רבו הכשרים
 מנ' לוגין מים שאובין עמלים דכיון דמי מקוה עלייהו להשלימה לשיעור מקוה אין
 מקוה דלא חשיבא רבייה אלא במאי דצריך לשיעור מקוה אבל אם מים כשרים שהיו
 עלייהו להשלימה לשיעור מקוה הו' מים בתראי רבים על מים דהו' צרישא כשר ופי'
 או יותר ונפל לחוכו פחות מנ' לוגין מים שאובין עמלים פסולין לחלה ולתרומה
 עד ששירדו גשמים וישלימו למ' סאה נמצא שמים אחרונים רבים על הראשונים
 דאי הוה ס"ל להרמב"ם הכי לא היה סתם דבריו לפיכך נראה דכלל ענין שרבו מים
 גבי ירדו עליהם גשמים וכו' כשרין להקוות עליהן אינו מיושב לי דמאי להקוות
 שיהא בהם מ' סאה דהא אפשר דמים קמאי הו' מועטין דאפי' עם מים בתראי שרבו
 שנפלו בו נתבטלו וממילא משמע שאם יש סמ' סאה כשר לטבול בו :

הואיל ולא נקרא עליו שם פיסול כשר כל אחד מהקוות עליו נכבש למ' סאה כל אחד ואחד עכ"ל :

יכתב הרמב"ם בסוף פ"ה מהלכות מקואות מקוה חסר מ' סאה ונפל לחוכו פחות מנ'
 ופסולים להקוות עליהם ירדו עליהם גשמים ורבו עליהם הרי הן כשרים לחלה
 וליטול ממנו לידים ופסול להקוות עליו ירדו גשמים ורבו עליהן הרי הן כשרים לחלה
 שבעשו כולן שאובין ולא ישאר מהן אלא פחות מנ' לוגין וכן מקוה שיש בו ארבעים
 וליטול ממנו לידים ופסולין להקוות עליהם נפל לחוכו פחות משלשה לוגין מים
 לטבילה כך שטור לכל דבר עכ"ל . וכתב עליו הראב"ד ופסולים להקוות עליהם א"ה
 בתוספתא דמקואות פ"ה כ' שם הוא מקוה דיניס אלו דקתני גבי שאין בו ארבעים סאה
 וכשרים להקוות עליהם י רדו גשמים רבו ושטפו כדברי ר"ש וז"ל אומרים רבו אף ע"פ
 לידים וכשרים להקוות עליהם וביד רבו אף ע"פ שלא שטפו כדברי ר"ה וכתב ר"ה
 שנפל לחוכו כ' ואחד סאה של מימי גשמים טהורים מפני שרבו . וכיצד שטפו רבו
 מנ' לוגין מים שאובין עמלים כיון שנפל לחוכו סאה אחת של מימי גשמים טהורים
 ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהם ירדו גשמים רבו ושטפו רבו
 לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולים להקוות עליהם ועוד ואפי' מים שאובין
 מים שאובין עמלים ירדו מי גשמים ונתמלאו לעולם הוא בפסולו עד שיש בו ארבעים
 לחוכו שלשה לוגין מים שאובין עמלים פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים
 קורטוב אחד של מימי גשמים טהורים וכשם שטהורים לטבילה כך טהורים לכל דבר
 עליהן ואף ע"פ שפחות מנ' לוגין מים שאובים אינם פוסלים את המקוה וכמבואר
 מים שאובין הו' עמלים כיון שפסולים להקוות עליהם ומיהו ה"מ בשלל רבו הכשרים
 מנ' לוגין מים שאובין עמלים דכיון דמי מקוה עלייהו להשלימה לשיעור מקוה אין
 מקוה דלא חשיבא רבייה אלא במאי דצריך לשיעור מקוה אבל אם מים כשרים שהיו
 עלייהו להשלימה לשיעור מקוה הו' מים בתראי רבים על מים דהו' צרישא כשר ופי'
 או יותר ונפל לחוכו פחות מנ' לוגין מים שאובין עמלים פסולין לחלה ולתרומה
 עד ששירדו גשמים וישלימו למ' סאה נמצא שמים אחרונים רבים על הראשונים
 דאי הוה ס"ל להרמב"ם הכי לא היה סתם דבריו לפיכך נראה דכלל ענין שרבו מים
 גבי ירדו עליהם גשמים וכו' כשרין להקוות עליהן אינו מיושב לי דמאי להקוות
 שיהא בהם מ' סאה דהא אפשר דמים קמאי הו' מועטין דאפי' עם מים בתראי שרבו
 שנפלו בו נתבטלו וממילא משמע שאם יש סמ' סאה כשר לטבול בו :

יכתב הרמב"ם בסוף פ"ה מהלכות מקואות מקוה חסר מ' סאה ונפל לחוכו פחות מנ'
 ופסולים להקוות עליהם ירדו עליהם גשמים ורבו עליהם הרי הן כשרים לחלה
 וליטול ממנו לידים ופסול להקוות עליו ירדו גשמים ורבו עליהן הרי הן כשרים לחלה
 שבעשו כולן שאובין ולא ישאר מהן אלא פחות מנ' לוגין וכן מקוה שיש בו ארבעים
 וליטול ממנו לידים ופסולין להקוות עליהם נפל לחוכו פחות משלשה לוגין מים
 לטבילה כך שטור לכל דבר עכ"ל . וכתב עליו הראב"ד ופסולים להקוות עליהם א"ה
 בתוספתא דמקואות פ"ה כ' שם הוא מקוה דיניס אלו דקתני גבי שאין בו ארבעים סאה
 וכשרים להקוות עליהם י רדו גשמים רבו ושטפו כדברי ר"ש וז"ל אומרים רבו אף ע"פ
 לידים וכשרים להקוות עליהם וביד רבו אף ע"פ שלא שטפו כדברי ר"ה וכתב ר"ה
 שנפל לחוכו כ' ואחד סאה של מימי גשמים טהורים מפני שרבו . וכיצד שטפו רבו
 מנ' לוגין מים שאובין עמלים כיון שנפל לחוכו סאה אחת של מימי גשמים טהורים
 ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהם ירדו גשמים רבו ושטפו רבו
 לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולים להקוות עליהם ועוד ואפי' מים שאובין
 מים שאובין עמלים ירדו מי גשמים ונתמלאו לעולם הוא בפסולו עד שיש בו ארבעים
 לחוכו שלשה לוגין מים שאובין עמלים פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים
 קורטוב אחד של מימי גשמים טהורים וכשם שטהורים לטבילה כך טהורים לכל דבר
 עליהן ואף ע"פ שפחות מנ' לוגין מים שאובים אינם פוסלים את המקוה וכמבואר
 מים שאובין הו' עמלים כיון שפסולים להקוות עליהם ומיהו ה"מ בשלל רבו הכשרים
 מנ' לוגין מים שאובין עמלים דכיון דמי מקוה עלייהו להשלימה לשיעור מקוה אין
 מקוה דלא חשיבא רבייה אלא במאי דצריך לשיעור מקוה אבל אם מים כשרים שהיו
 עלייהו להשלימה לשיעור מקוה הו' מים בתראי רבים על מים דהו' צרישא כשר ופי'
 או יותר ונפל לחוכו פחות מנ' לוגין מים שאובין עמלים פסולין לחלה ולתרומה
 עד ששירדו גשמים וישלימו למ' סאה נמצא שמים אחרונים רבים על הראשונים
 דאי הוה ס"ל להרמב"ם הכי לא היה סתם דבריו לפיכך נראה דכלל ענין שרבו מים
 גבי ירדו עליהם גשמים וכו' כשרין להקוות עליהן אינו מיושב לי דמאי להקוות
 שיהא בהם מ' סאה דהא אפשר דמים קמאי הו' מועטין דאפי' עם מים בתראי שרבו
 שנפלו בו נתבטלו וממילא משמע שאם יש סמ' סאה כשר לטבול בו :

מ' סאה קורטוב דכיון שיש עליו שם מ' סאה לא פסלוהו כלל פחות מנ' לוגין מים
 עמאים . וז"ל שער המים שבסוף ת"ה היה המקוה חסר ג' לוגין ונפלו לו ג' לוגין
 מים שאובין לעולם הוא בפיסולו עד שירדו עליו מי גשמים או שיטטפו עליו מים
 כשרים עד כדי שנשער שפלו עליו במילואו הראשון ועוד שהמים הבאים עליו דומים
 את המים שבחובו ומזלין אותן היה
 המקוה פחות ואפי' קורטוב ונפלו עליו
 מים שאובין פחות משלשה לוגין והשלימוהו
 לא הכשירוהו ולא פסלוהו כיצד הרי הוא
 בפיסולו עד שירדו עליו מי גשמים או
 שיטטפו כשיעור המים שהיה חסר נפלו
 עליו מי גשמים כשיעורן ה"ז כשר היה חסר
 אפי' קורטוב ונפלו לתוכו ג' לוגין מים
 שאובים פסלוהו והרי הוא בפיסולו עד שיצא
 ממנו מילואו ועוד וכמו שכתבנו עכ"ל .
 נתן סאה שאובים ונטל סאה ברובו או
 יותר ויחזר דונו בסמוך : ומ"ש רבינו
 אין שלשה לוגין פוסלין אה"כ יהיו שלמים
 ומראיהן מים לפיכך ג' לוגין מים שנפל
 לתוכן יין וחזרו למראה יין ונפל למקוה
 חסר לא פסלוהו וכן שלשה לוגין חסרים
 כל שהוא שפלו לתוכן מעט חלב והשלימוהו
 לג' לוגין וכו' . כפ"ד דמקוהות נתן שלשה

ועיין בסמוך אלל מ"ש אין ג' לוגין פוסלין אה"כ יהיו שלמים וכו' :
אין ג' לוגין פוסלין אה"כ יהיו שלמים וכו' : דמקוהות פליגי
 ת"ק ור"י בן נורי ורבי יוחנן בן נורי ס"ל דהכל הולך אחר המראה ולפ"ז ג'
 לוגין חסרין כ"ש שנפל לתוכן מעט חלב והשלימוהו לג' לוגין והרי מראיהן מראה
 מים פוסלין את המקוה ולית הלכתא כותיה
 אלא כת"ק דתרווייהו בעינן חזותא ושיעורא
 אצל אי ליכא אלא הדא חזותא בלא
 שיעורא א"כ שיעורא בלא חזותא לא פסלוהו
 מיהו ג"כ אינן מעלין אותו אלא ישאר כמו
 שהיה כדלעיל ס"ז בפחות משלשה לוגין
 שאובין : **ובי"ט** אצל שאר כל המשקים
 וכו' שם במשנה אצל שאר
 המשקין וכו' פעמים מעלין פעמים אין
 מעלין כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר
 אחת נפל מהן סאה לתוכו לא העלוהו היה
 בו מ' סאה נתן סאה ונטל סאה כשרה
 ואיכא למידק אמאי נקט הכא חסר סאה
 הלא אפי' לא חסר אלא קורטוב נמי אינו
 מעלה וז"ל דודאי כך הוא דלא דוקא
 חסר סאה אחת דה"ה אם לא חסר אלא
 כל שהו נמי אין משלימין וכדן מים שאובין
 דאין מעלין כלל אלא נקט התנא חסר

לוגין מים ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מראיהן כמראה היין שנפלו למקוה לא
 פסלוהו ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראיהן כמראה
 המים ונפלו למקוה לא פסלוהו רבי יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה .
 וכתב הר"ש בסוף גדה רבנן בעו חזותא ושיעורא והלכך לא פסלוהו בין ברישא בין
 בסופא ור"י בן נורי פליג בסופא והלכה כה"ק וכו' הרמב"ם בפ"ו מהלכות מקוהות
 והראב"ד בספר בעלי הנפש . ומפורש בדברי הר"ש דהא דתנן ג' לוגין מים ונפל
 לתוכן קורטוב יין והרי מראיהן כמראה היין שנפלו למקוה לא פסלוהו היינו דוקא
 כשלא שינו מראה המקוה אצל אם שינו מראיו פסלוהו ופשוט הוא :

סאה אחת לבאר כמה שחלוקין שאר משקים מן המים דאילו צמים שאובין בחסר
 סאה אחת ונפל מהן סאה לתוכו פוסלין את המקוה דאפי' ג' לוגין פוסלין כ"ש
 סאה אחת ובשאר משקים אף סאה אחת לא פוסלין ולא מעלין והכי משמע מדברי
 רבינו שמשון וכו' כ"ל דנקט סאה אחת לאשמעינן דפעמים מעלין כגון כשהיה בו
 מ' סאה נתן א' ונטל א' ועד רובו אצל טפי לא אצל אם עשה כן צמים שאובין אפי'
 עד עולם כשר וכו' התוס' וכל הפוסקים ע"ש ר"ת דפי' דאזתה משה דנתן סאה
 ונטל סאה דמפרש רבי יוחנן בפרק הערל (דף פ"ב) עד רובו אינו אלא צמי פירות
 אצל מים לא היו פוסלין אותו אפי' ככולו כיון שהמקוה שלם וכתב הר"ש בסוף גדה
 דבין החמירו חכמים צמי פירות טפי כיון דלא חוו לעצילה כלל דמקוה מים כחיב
 הלכך פסלי ברובא עכ"ל וכתב ב"י ע"ש הר"ש ה"ה דתנן ג' לוגין מים ונפל לתוכן
 קורטוב יין והרי מראיהן כמראה יין שנפלו למקוה לא פסלוהו היינו דוקא כשלא שינו
 מראה המקוה אצל אם שינו מראיו פסלוהו עכ"ל ופוסלין עכ"ל וכו' דר"א
 בדוקא אצל מקוה חסר דאפי' במקוה שלם נמי פסול כששינה למראה יין ויחזר
 בסמוך : **ובי"ז** צבע וכו' משנה פ"ו דמקוהות רבינו יוסי אומר מי הצבע פוסלין אותו
 בג' לוגין ואין פוסלין אותו בשינוי מראה וכו' דמכות פריך מהכא להא
 דלעיל ג' לוגין מים שנפל לתוכו יין וחזרו למראה יין דאין פוסלין למקוה חסר כיון
 שאין להם מראה מים . ומ"ש מי צבע דפוסלין אף ע"פ ששנתנו מראיו ומשני התם
 מיא דציבעא מקרי הכא חמרא מויגא מקרי ופי' הראב"ד ומצינו ב"י שאין שנוי
 מראה פוסל עד שיתערב בו גוף המשקה והוא משנה את מראיו אצל מי צבע אין
 בהם כי אם שריית סמיים בלבד ופוסלין בג' לוגין משום דמיא דציבעא מקרי וכך
 הם דברי רבינו שכתב מי צבע יש להם דין שאר מים וכו' אע"פ שמשונים ממראה
 מים כלומר דלא דמי דלעיל דנקראו צבס משקה דחמרא מויגא מקרי אצל הכא
 מיא דציבעא מקרי דמים הם ומים שם אלא שמשונים ממראה מים ולפיכך אין להם
 דין משקה שאינו פוסל המקוה בשינוי מראה אלא פוסל כדן מים ומ"ש רבינו אצל
 אם המקוה שלם כו' לכאורה אין לשון אצל מתוקן דהלא הך טעמא דקאמר
 דפוסל מקוה חסר מהך טעמא גופיה אינו פוסל מקוה שלם דכיון דאינו משקה אין
 שנוי מראה דמים פוסל את המקוה אלא דרבינו נמשך אחר לשון המשנה דתנן מי
 הצבע

ובי"ח אצל כשמן שלמים ומראיהן מים פוסלים אפי' הם מי כבשים ומי שלקות
 ותמד עד שלא החמיץ אצל שאר כל המשקים ומי פירות וכו' אין פוסלין
 מקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימין אותו וכו' ג"ז בפ"ו דמקוהות (ס"ט) אלו
 פוסלין ולא מעלין המים פי' אם הם שאובים ומי כבשים ומי שלקות והתמד עד שלם
 החמיץ כיצד פוסלין ולא מעלין מקוה שיש בו מ' סאה חסר קורטוב ונפל מהם
 קורטוב לתוכו לא העלוהו ופוסלות בג' לוגין אצל שאר המשקין ומי פירות והציר
 זהמוריים והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו
 מ' סאה חסר אחת נפל מהם סאה לתוכו לא העלוהו היו בו מ' סאה נתן סאה
 ונטל סאה כשר והרמב"ם בפ"ו מהל' מקוהות כתב השכר בהדי הגך דפוסלין ולא
 מעלין . ופירש רש"י פעמים מעלין כדמפרש כשיש בו סאה מים כשרים ונתן בו סאה
 מי פירות ואח"כ נטל ממנו סאה בתערובת מים ומי פירות ביהד דלרי כל הסאה
 של מי פירות משלים את המקוה לא נחמר ממנו כי אם א' ממ"א לפי חשבון וכו' ע"פ
 הערל (פ"ב) אמרינן דכשר עד רובו פעמים אין מעלין כדקתני במקוה שיש בו
 מ' סאה חסר אחת כזה שאר המשקין חלוקין מן המים דאילו מים היו פוסלים
 ושאר משקין לא פוסלין ולא מעלין כה"ג אצל בפעמים מעלין אין שאר המשקים
 חלוקין מן המים דמקוה טיב בו ארבעים סאה של מים נתן סאה מים שאובין ונטל
 סאה כשר ואפי' יותר מרובו משא"כ צמי פירות עכ"ל . וכן דעת הר"ש בסוף גדה
 דהא דאמרין כהערל עד רובו צמי פירות דוקא הוא אצל צמים שאובין אפי' אלף
 סאין אינם פוסלין את המקוה השלם שיש בו מ' סאה וכן פירש"י בפרק הערל
 דהא דקאמר התם עד רובו צמי פירות קאי וכתב דדוקא נתן סאה ברישא דמי
 יתניה לגביה בטל ליה והו"ל מ"א כולם ראויים וכי שקל חד סאה פשו מ' אצל
 אופכא לא דמי נטל סאה ברישא חסר ליה וכו' הדר מלייה הו"ל מקוה חסר דמשקין הללו אין משלימין את המקוה . אצל הרמב"ם בפ"ו מהל' מקוהות גבי מי פירות
 כתב פעמים שאלו מעלים את המקוה . מקוה שיש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה מאחד מאלו חזרו ונקט סאה ממנו הרי המ' שנשארו מקוה כשר וכו' גבי מים שאובין
 כתב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונת ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אחר כך ממנו סאה ה"ז כשר וכן נתן סאה ונטל סאה עד רובו ע"כ נראה שהוא סובר דהא
 דאמרין בפרק הערל עד רובו צמים שאובין דוקא הוא אצל צמי פירות לא מכשרין אלא בנתן סאה אחת ונטל צמי פירות לא מכשרין אלא בנתן סאה אחת ונטל צמי פירות
 גדה דברי הרמב"ם תמוהים שמתחלה כתב כיון שיש בו מ' סאה ממלא בכתף וסופך כל היום אע"פ שרבים עליו מים שאובין כשר ולמה יפסול בנתן סאה ונטל סאה
 ביותר מדיון ואין לומר הא דמכשר ברישא משום דיש במקוה מ' סאה מים כשרים הלכך אינו נפסל בריבית מים פסולים אצל בנתון סאה ונטל סאה שלא נשארו במקוה
 מ' סאה מים כשרים א"א שלא יטול גם מן הכשרים הילכך אינו כשר אלא עד רובו דהא אינו גופיה כתב מקוה העליון שיש בו מ' סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי
 ונתן לתוכו עד שירדו המים וירדו לתחתון מ' סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אף ע"פ שכל אחת מהם רוב מים שאובים ואין צנניה מ' סאה מים כשרים
 אלא ודאי הריהו דנתן סאה ונטל סאה צמי פירות כמו שפ"ת והחמירו חכמים צמי פירות דלא חוו לעצילתה כלל דמקוה מים כחיב הילכך פסלי ברובא עכ"ל ונראה
 דאפשר לומר שטעמו של הרמב"ם ז"ל דמדינא מישאר שרי בכל גוונא אלא דהיבא דנתן סאה ונטל סאה כי הוה רובו או חזיו הכי מיוויו להו לאינשי שנעלו הכשרים ונכנסו
 תחתם השאובים ויבואו להכשיר בכלם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין אצל בנתן דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא ניטלו ביד ליכא למיחש
 למראית העין (יט) וסבר הזכיר חילוק זה הרמב"ן בפרק המוכר את הבית ורבינו ירוחם כתב בדברי הרא"ש דנתן סאה ונטל סאה צמי פירות אפי' יותר מרובו
 וקודם לכן הרבה גבי מים שאובים א"כ כתב אם נתן סאה ונטל סאה וכו' וכתב דאין פוסל מרובן מפני מראית העין ואינו מביין דבריו דאין לומר דמראית העין כשר אלא
 שהמים פסלוהו לא הו"ל לאקדומי פיסולא לכשרותו ועוד דמנין לו לומר כן והר"ש בר נחמא כתב בתשובה מ"א סימן י"ז יש לחוש לדברי הראב"ד שכתב בספר בעלי הנפש
 דהיבא דאיכא במקוה שיעור בהכשרו תו לא היינו פוסלים בשאובים מ"מ אי חסרו מיא אהני פסולין דהו"ל כנתן סאה ונטל סאה דאמרין בפרק הערל דטפי מרובו פסול
 והאריך בזה שם ואף על פי שהאחרונים הסכימו דאפי' צב"ג כשר שהמים השאובים הם נורעים במקוה והיה דפרק הערל צמי פירות מכל מקום אין ראוי להכניס
 הראש בן המחלוקת עכ"ל : **בתב** הרמב"ם בפ"ו מהלכות מקוהות אין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח אלא בשינוי מראה בלבד וכתב עוד מקוה
 שיש בו כ' סאה מים כשרים או פחות מזה ונפלו לתוכו סאה יין או מי פירות ולא שינו את מראיו הרי אלו כשרים כשהיו ואין הסאה הנפלה עולה למדת
 המקוה ואם נוסף על העשרים עשרים אחרים מים כשרים ה"ו המקוה כשר עכ"ל ונראה שטעמו משום דמשנה פ"ו דמקוהות לא משכתת שיעלו מי פירות את המקוה
 אלא כשהיה בו ארבעים סאה ונתן סאה ונטל סאה ולקמן אכתוב שם הראב"ד דאיכא גוונא דמי פירות יעלו את המקוה : **בי** צבע יש להם דין שאר מים שנפלו את
 המקוה החסר בג' לוגין אף ע"פ שמשונים ממראה מים אצל אם המקוה שלם אף ע"פ שנפלו בו צבע ושינו את מראיו לא נפסל משנה בפ"ו דמקוהות רבי יוסי
 אומר מי הצבע פוסלין אותו בג' לוגין ואין פוסלין אותו בשינוי מראה וכתב ר"ש דטעמא משום דציבעא לית ביה מששא ומשמע דהלכה כרבי יוסי דהא ליכא מאן דפליג
 עליה וכו' הרמב"ם בפ"ו מהלכות מקוהות וכו' פריך מהכא להא דאמרין : לעיל ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה
 לא פסלוהו ומשני התם מיא דציבעא מיקרי הכא חמרא מויגא מיקרי :

בתב הראב"ד כ' בעלי הנפש המקוה השלם אף ע"פ שאינו נפסל בשאובין נפסל בשינוי מראה לא
 שמענו אלא אין לנו אלא כלשון משנתנו שלא מצינו דין המעיין משנתה אלא בב' דברים שאם עשאו כולו שאוב נפסל לגמרי ואם ריבנה עליו מים שאובין
 נפסל

דרכי משה

(ש) במדרכי דף של"ב ע"ב פי' ריב"א דמי פירות הוי סודרנן ולא נראה לר"י דודאי כולה מי פירות פסול מדאורייתא אע"פ שכולה שאוב מדרכי עכ"ל :

פרישה

ג' לוגין בידו ע"ג קרקע למקוה ולא שהגביה המים מע"ג קרקע אלא המשקה כ"ג קרקע
 ממקום זה למקום זה עד המקוה : (וכל זמן שלא יפלו ג' לוגין רק פחות מנ' לוגין ונפלו אה"כ
 ממי גשמים כשר עכ"ל) : (כא) אה"כ יהיו שלימין ומראיהן מים דדוקא מקוה מים חיותה
 למעיין ופוסלין בשאיבה ולא שאר משקין והיו ג' טעם דשגג וכתב בסמוך שלא מקרי
 פגל

יורה דעה הלכות מעיין ומקוה ר"א

היה נקוב בכשפ"ה אינו פוסל את המקוה ואם לאו פוסל את המקוה הלכה זו עלו בני אסאי ג' רגלים ציננה ולרגל הג' הכשירו להם אפי' נקוב כחמט וכו' ופליגי בה תנאי איכא מאן דבעי כשפ"ה לבעול מתורת כלי ואיכא מאן דסגי ליה בנקב כל שור כרבי אליעזר ב"ה יוסף דעביד מעשה לטור בנקב כל שהוא ואל' חזירו ופה הורית והלכה כר' אליעזר וכך הוא מסתמך

כל שהוא אינו חשוב עוד כלי לפסול המקוה כבר נתבאר לעיל בגיגית שקבעו באר ונתמלחה ממי גשמים דהכי איתא בתוספתא לפי פ' ר"ש והרא"ש ודברי תשובה להרמב"ן דין זה כתבתי לעיל בס' זה אצל פוסל מקוה בג' לוגין שחט מכסותו : ומ"ש בשם הרא"ש בתשובה שאין להקל לעשות מקוה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה כבר כתבתי שלא מלאתי תשובה זו בתשובת הרא"ש שבידי :

ומ"ש ובכדדין אינו בטל מתורת כלי עד שיהא ברוחב הנקב שתי אצבעות על צ' אצבעות כבר נתבאר לעיל דאיתא בתוספתא ד"ל דבעי כשפוסרת הנוד מן הגז ובפ"ו דמקואות תנן דשיעור כשפוסרת הנוד הוא כשתי אצבעות חוזרות למקוה כלומר מתהפכות בחלל הנקב ברוח ותניא בתוספתא שתי אצבעות שאמרו בביטוינית של כל אדם ולא מד' בטפח כלומר דאמרינן טפח ד' בגודל שית בוותרתי המש באצבע ואצבע הוא הביטוי וזיה משערי' הכא כ"כ ר"ש והרא"ש ז"ל וכן הם דברי רבינו ומשמע מדבריהם לאצבע דהכא היינו אצבע הסמוך לגודל וכל שב' אצבעות מהם חוזרות בתוך הנקב הוי כשפוסרת הנוד אצל הרמב"ם כתב בפ"ח מהל' מקואות שהם צ' אצבעות ראשונים מן הד' שפסל הוי :

ומ"ש רבינו שא"צ שיהיה מרובע אלא אפי' עגול כ"כ ר"ש בפשיטות בספ"ח דטערת : **ומ"ש** ויהא קרוב לשוליו ויכול לקבל שום מים ממנו ולמטה אצל אס מקבל שום מים ממנו לא נתבטל מתורת כלי ואם עירב סיד וצרורות וסמך בהם הנקב לא הוי כשפוסרת הנוד אלא אם עירב סיד וגפסים

ומ"ש הלכך הרוצה להוציא מים מן המקוה לנקותו וירא שמא יחזור מן הבלי שמוציאין בו המים שלשה לוגין למקוה אחר שחמט מ' סאה ויפסלוה [מין] יקוב הבלי בשוליו כל שהוא ואז לא יחשבו המים שבו

וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה מ"ט אין להקל לעשות מקוה לכתחלה [מין] ולהביא מים בכלי מנוקב כזה ובכדדין אינו בטל מתורת כלי עד שיהא ברוחב הנקב (מ"ה) ב' אצבעות על ב' אצבעות ואין צריך שיהא מרובע ב' אצבעות על ב' אצבעות אלא אפי' עגול ויהא מרווח עד שב' אצבעות בינוניות שה' מהם בטפח מתהפכות בתוכו סביב ויהא קרוב לשוליו שאינו יכול לקבל שום מים ממנו ולמטה אבל אם מקבל שום מים למטה ממנה לא נתבטל מתורת כלי ואם עירב סיד וצרורות וסמך בהם הנקב לא הוי כשפוסרת הנוד אלא אם עירב סיד וגפסים לא הוי כשפוסרת הנוד אלא אם עירב סיד וגפסים וסתמו חשיב סתימה הלכך הרוצה להוציא מים מן המקוה לנקותו וירא שמא יחזור מן הבלי שמוציאין בו המים שלשה לוגין למקוה אחר שחמט מ' סאה ויפסלוה [מין] יקוב הבלי בשוליו כל שהוא ואז לא יחשבו המים שבו

וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה מ"ט אין להקל לעשות מקוה לכתחלה [מין] ולהביא מים בכלי מנוקב כזה ובכדדין אינו בטל מתורת כלי עד שיהא ברוחב הנקב (מ"ה) ב' אצבעות על ב' אצבעות ואין צריך שיהא מרובע ב' אצבעות על ב' אצבעות אלא אפי' עגול ויהא מרווח עד שב' אצבעות בינוניות שה' מהם בטפח מתהפכות בתוכו סביב ויהא קרוב לשוליו שאינו יכול לקבל שום מים ממנו ולמטה אבל אם מקבל שום מים למטה ממנה לא נתבטל מתורת כלי ואם עירב סיד וצרורות וסמך בהם הנקב לא הוי כשפוסרת הנוד אלא אם עירב סיד וגפסים לא הוי כשפוסרת הנוד אלא אם עירב סיד וגפסים וסתמו חשיב סתימה הלכך הרוצה להוציא מים מן המקוה לנקותו וירא שמא יחזור מן הבלי שמוציאין בו המים שלשה לוגין למקוה אחר שחמט מ' סאה ויפסלוה [מין] יקוב הבלי בשוליו כל שהוא ואז לא יחשבו המים שבו

שהוא פוסל אם נפלו שלשה לוגין במקוה חסר שאינו כלי קאמר דאינו פוסל דיעבד אם נקב אפי' כל שור כיון דמדינא מהני אפי' כל שור לא מחמירי' לפוסלו דיעבד וי"ש רבינו אח"כ ע"ש הרא"ש בתשובה מ"מ אין להקל וכו' דלכתחלה ודאי אין להקל להביא מים בכלי מנוקב כזה פי' בשאינו ניקב אלא כל שור וכו' כזה כלומר כנקב הזה שאינו עוסקין בו דהיינו נקב כל שור ומדינא נשמע דכשניקב כשפוסרת הנוד יכול להביא אפי' לכתחלה דמה שאוסר לכתחלה אינו אלא חומרא שלא מן דין כשאינו ניקב אלא כל שור כיון שאינו ניכר ונראה להדיא יש לגזור אטו לא ניקב כלל משא"כ בניקב כשפוסרת הנוד דשרי אף לכתחלה וליכא למד' דאוסר דע"כ לא פליגי תנאי בתוספתא אלא דלמך סגי בכל שור ולמך בעינן כשפ"ה אצל טפי משפ"ה לא בעינן לד"ה : והב"י תמה שלא מזה תשובה זו בתשובת הרא"ש ולפעד"נ דרבי' כתב כך ע"פ התשובה (כלל ל"א סימן א') דדין לטבול בתוך הגיגית שכתב לשם בסוף התשובה דכשר בנקב כל שהוא אצל טבולין אין טבולין כו' דכיון דמחמירי' שלא לטבול לכתחלה בתוך הגיגית בניקב כל שור מטעם גזירה ניקב אטו לא ניקב ממנו יש ללמוד דה"ה כפסלו שלשה לוגין למקוה חסר דאף על פי דבניקב הכלי בכל שור כשר מכל מקום אין להקל להביא מים לכתחלה בכלי מנוקב כזה שלא ניקב אלא כל שור אלא בעינן דניקב כשפוסרת הנוד דכשר לדברי הכל כ"ל ואלא כמו שכתב ב"י כאן ולמעלה אצל גיגית שקבעו בחרץ וכו' סעיף ו"ב ועיין במה שכתבתי לשם בס"ד :

ומ"ש ובכדדין וכו' עד וסתמו חשיב סתימה כל זה מוצא ב"ש הרא"ש לשם על פי התוספתא : ואיכא להקשות דכאן גבי קטלון נקב כל שור מהני לבעול מתורת כלי בתוספתא הוי הטבול בו את הסגוס (פי' בגד עבה) וזכו ממנו שלשה לוגין במקוה כשר עקר ומוכו פסול אף על פי שאין לך כלי ניקב בשוליו יותר ממנו כתב הרמב"ן ע"ש הרא"ש שדירך שכל מה שבה מיד אדם למקוה שלא בהמשכה בין ב"מ בין בכש"מ בין בחפניו בין ברגליו פוסל המקוה כשאוזין וכו' עד כיון שהמים יורדים למקוה מתוך ריון פוסלים המקוה וכיון שכן אף הכלי הנקוב כל שופל מתוך ריון של אדם הדולהו למקוה פסל את המקוה ולא אמרו שאינו פוסל אלא כשפוסלים ממילא מכלי נקוב למקוה דכיון שיצא בנקיבתו מתורת כלי ופוסלים ממנו ממילא למקוה כשר ע"כ בתשובות להרמב"ן סימן רל"א ומצינו ב"י לעיל : והשתנה קשה על מה שכתב רבינו ע"ש הרא"ש ומכל מקום אין להקל לעשות מקוה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה דאלמא דנקב כשפוסרת הנוד יכול להביא מים וכדפרישית והשתה מאי מהני נקב כשפ"ה כיון שבה מיד אדם למקוה כדמשמע מלשון לעשות מקוה לכתחלה ולהביא מים בכ"מ דמשמע שהאדם מביא המים בכונה : וי"ל דהוי ולהביא מים בכלי מנוקב דקאמר רבינו ע"ש הרא"ש לא מיירי אלא בהבאה הדיתורה כגון להשיכם על גבי החרץ שבקרקע עד המקוה ואף ע"ג דלא שריא להביא אלא ברבייה והמשכה כמו שכתב רבינו דהיינו שריון כרבי במקוה מים כשרים כ"א אלא וממשך לתוכה שאזכיר י"ט סאה וכאן מיירי שלא היו שם מים כלל אלא עכשיו עושה מקוה בתחלה אפי' הכי כיון דברבייה והמשכה שרינן אף בשאוזין בכלי שאינו נקוב השתה דהכלי נקוב ונתבטל מתורת כלי שרינן לעשות מקוה בתחלה בכלי זה על ידי המשכה כיון דאין כאן איסור ירידת מים למקוה לא מתוך ריון ולא מתוך כלי שהרי נתבטל מתורת כלי ואפי' הכי בנקב כל שור אין להקל לעשות מקוה בתחילה אפי' על ידי המשכה מטעמא דפירש רש"י ודו"ק כן נראה לי ברור וטעם : וב"ש אצל אס מקבל שום מים ממנו לא נתבטל מתורת כלי איכא למידק דלעיל בסיון ק"ב כתב דכל שאינו מחזיק רביעית נתבטל מתורת כלי אף על פי שמקבל' שום דבר . ויש לפרש דאף על פי שאס מקבל שום דבר עדיין שם כלי עליו מכל מקום לגבי דין טבילה כל שאינו מחזיק רביעית והכריז תקנו חשבינן ליה דעיקר הכלי הוי של כרבי וצריך טבילה למד' הכל הולך אחר המעמיד והכי משמע במ"ש ה"ר פרץ בסמ"ק : וב"ש הילכך הרוצה להוציא מים מן המקוה וכו' שם כתב הרא"ש כך ולעיל כתבתי דברי הסמ"ק ותוספות פ"ק

ירמתייהם הם שרצו לפוסלו אפי' דיעבד כ"כ להוכיח על פניהם דאפי' אי יתבטל אפי' האומרים שאין מים שאזכיר פוסלים במעיין כל שהוא אמנם המנהג הוא בכל המקומות שראיתי לקפידו אפי' במקוה שהוא מעיין אס חזרו מן השאזכיר לתוכו ונראה דמ"ש מחמירין ולא סמכינן אדברי רוב הגאונים שהוכרתי לעיל דבמרדכי כתב יד מדברי השאלות דרגילים כשמקנין המקוה לפקוק כל נקבי הנביעה לאחר שהוציא

פרישה
משני צדדין פכ"ה אפי' הכי לא חשיב לקבלה לפי שלא יכוון לזה הסלל שיהיה כלי קיבול ואמנם שהיה הכוונה שילא המים מן המקוה כשר בחוץ רמב"ם עיין בב"י :
(מה) שני אצבעות על שני אצבעות ראשונים מהר' שפסל יד כ"כ בש"ע סעיף מ' וזוהי כשפוסרת הנוד
ש"כ ע"כ בשם הווקא והביאו הכ"י ע"ש עכ"ה) ועיין בא"מ סימן קכ"ט רמ"א : [טו] יקוב הכלי מ"ה סמ"ק
מ"ה סמ"ק בתשובה ולא בעינן כשפוסרת הנוד אלא בנקב שסוף מן הגז ושיעור כינס משקה כש"כ

הרושי הגרות
יד מרשת ארזי סימן צ"ז בד"ה ברם צריך חושין וכו'

כל המים וליכא לגמרי מפני שיש בחוש שמה חזרו מן הכלים שאזכרו בהם ג' לוגין לתוכו ושזו לא יטרה עד שהנתיב ע"כ ודקדק המדרכי מדברי השאלות מדקדקמר פוקקים נקבי הנביעה אלמלא דמעיין איירי ואפ"ה פוסלים השאובים בו והיינו דלא כרבינו שמחה וא"ו מהר"ם מעתה כיון דדברי השאלות דברי קבלה הם וקדמוני היה אין לזוז מדבריהם ע"כ וי"פ

זה כתב שבה מעשה לידו במקוה נובע שניקוה בכלים שאובים שחזרו ומזרו ג' לוגין מים מן הכלים לתוך המים לאחר שחסר ממ' סאה ולא היה אפשר להם לנקותו כולו מפני רדיפת והגבורה הנביעה והורה לשפוך עפר על כל נקבי הנביעה בעובי ב' או ג' טפחים וכתתמו כל הנקבים ונתייבשו על פני קרקעית המקוה כמו יום וליילה עד שדחקו מי הנביעה ונקבו למעלה מן העפר ששפכו וזמן מועט אחר כך חזרו המים על פני כל המקוה כשיעור העומק שהיה בתחלה וכהאי גוונא ש"ד חלה לפני הרעה השאובים שנשארו במקוה קודם ששפכו העפר לא חזרו וזכרנו ונקבו עד למעלה מן העפר ששפכו אלא נכלעו בעפר ואח"כ דמי הנביעה העלו אותם מ"מ נמשכים דרך הקרקע וזולתי מי הנביעה רבו עליהם וק"ל דשאובה מיטרת דרבייה והמטכה ואין המטכה טובה יותר מזה שהמים נכלעים לגמרי בקרקע וחוזרות וזמנא זמנא ממנה עכ"ל וז"ל דמריהטא דלישנא דמדרכי לא משמע דמלשון השאלות הוא מדקדק כן שהרי ז"ל המדרכי בפ"ק דשבעות תנן בפ"ק דתמורה (ס. ע.) מים שאובים אין פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון ומפרש הגמרא לפי חשבון כלים וכו' ונשאלות מפרש דבג' פוסלו והוא כגון שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון הלכך רגילים כשמנקים המקוה לאחר שהוציאו כל המים פוקקים נקבי הנביעה ואין משיירים ממים הראשונים כי יש לחוש לאחר שהוציאו מן המים ונחסר המקוה ממ' סאה שמה חזר ונפל מן הדלי או מב' וג' כלים ג' לוגין לתוך המקוה וכן תנן במסכת מקואות פ"ג בור שחצר שנכל בו ג' לוגין לעולם הוא בפסולו וכו' כ"ל אני הדייט מדקדקמר פוקקין את נקבי הנביעה דאפילו דמעיין קאמר ע"כ ולא משמע שיהא מדברי השאלות אלא מ"ש דבג' פוסלו והוא כגון שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון כלל מ"ש הלכך רגילים כשמנקים המקוה לאחר שהוציאו כל המים פוקקין נקבי הנביעה וכו' אינו מדברי השאלות אלא לשון המחבר שכתב ונשאלות מפרש וכו' ודברי עצמו הם שזכר כן ואין לשאלות חלק ונחלה בזה שיהא כגון כ"כ שהיה סובר מהר"י קולין דהאי הלכך רגילים כשמנקים המקוה וכו' דלאו מדברי השאלות הוא דא"כ לא הוה שתיק ומלכוז כן זמנתה אין מכלאן רהיה למה שנהגו להקפיד אפי' במקוה שהוא מעיין אלא טעם הגהנים כן היה כמ"ש הרא"ש שאמר לפני מהר"ם שהשומעים מפי הגדולים טעו

שבו שאובין ואם המקוה נובע אז אין צריך לכך [טו] כי המעיין אינו נפסל (בב) בשאיבה. המניח בלים תחת הצנור לקבל מימיו שיפלו

פ"ק דתמורה שאין צריך לזה ע"ש בסעיף כ"ד: וי"ש ואם המקוה נובע אז אין צריך לכך כי המעיין אינו נפסל בשאיבה מ"מ כתב מהר"י בקשר כ"ה דאם סתמו נקבי הנביעה נשעה שדלו המים א"כ נפסק המעיין וירד לו דין מי גשמים ואין להתיר אם לא שזינאו כל מימיו ע"י דליים נקובים וכ"כ גם בתשובה להרמב"ן סימן ר"ל ומציאו ב"י: ולענין מעשה נהגו מקדמונים כשמנקין המקוה אפילו המים נובעים אין מנקין אלא על ידי שמנקין הדליים שמנקין בהם לפחות ככונם משקה למטה בשוליו ודלא כמ"ש רבי' כל שהו גם לא כמ"ש דמקוה נובע

א"כ לכך אלא כדמשמע במדרכי בהל' מקואות שכתב הלכך רגילין כשמנקין את המקוה וכו' פוקקים נקבי הנביעה וכו' אלמלא דמעיין איירי ואפ"ה פוסלין השאובין בו ועיין במ"ש מהר"י בת"ה סימן רנ"ח דתנן קצת טעם לזה מיהו מה שהניח מהר"י לשם דהאי הלכך רגילין וכו' מדברי השאלות הוא ליתא אלא מדברי איהו גדול שכתב כך הוא והמדרכי הוא מדייק מלשון הגדול מדכתב פוקקים נקבי הנביעה אלמלא דמעיין איירי אבל השאלות לא כתב כך עיין עליו פ' אחרי מות ועיין עוד בסמ"ג ה' מקואות הביא דבריהם גם הב"י השיג על דברי מהר"י בזה: פסק כשפוקקים נקבי הנביעה שרי לפוקקו במטלנית המקבל טומאה וכן הוא בתשובת הרא"ש ואין בזה מחלוקת דאפילו לרבינו שמשן בסוף סימן זה דלאוסר לכתוב הסדק שבמקוה דדבר המקבל טומאה כדי שלא יוחלו המים מן המקוה ולא יהא בהם מ' סאה שאני התם כיון שע"י סתימה זו הוא טובל במקוה אבל הכא אין הסתימה בזה אלא לנגב המקוה ושלא ינאחו המים לתוכה וכשחוזרין ומסירין המטלנית או ינאחו המים ונובעין וטובלין בהן אין כאן בית מחוש ע"כ:

המניח כלים תחת הצנור וכו' משנה פ"ד דמקואות המניח כלים תחת הצנור פוסלין את המקוה אחד המניח ואחד השוכח כדברי ב"ש וז"ל מטהרין בשוכח אר"מ נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים בשוכח בחצר שהוא טהור ורבי יוסי אומר עדיין מחלוקת במקומה עומדת וק"ל כרבי יוסי לגבי ר"מ דעדיין מחלוקת במקומה עומדת והלכה כב"ה ובפ"ק דשבת (דף י"ז) מיייתי לה לכך משנה ומיייתי עלה הא דאמר רב משרשיא אמרי בי רב הכל מודים בהניחם בשעת קישור עבים טמאים בשעת פיזור עבים ד"ה טהורים לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מ"ס בטלה מחשבתו (פירש"י דכי נתפזרו אסח דעתיה דכבר לא ירדו גשמים עור) ומ"ס לא בטלה מחשבתו והיינו שוכח דפליגי בהו וס"ל לז"ה דבטלה מחשבתו ושוכח ממנו בהניח הדעת ולא היו שאובים אפילו הניחם בשעת קישור הענבים ונתפזרו ואז"ל אם הניחם בשעת פיזור עבים אפילו ב"ש

זלא חילקו בין מקוה נובע לשאינו נובע ומכאן עוד ראהו דהיה דכתב המדרכי הלכך המדרכי השאלות הוא דלכ"כ לא הו"ל לתלות הדבר בטעות אלא הו"ל כסודרים כדברי השאלות וכן מהר"ם לא היה לו להורות להרא"ש אלא היה ליה למימר יש להם על מה שיסומכו דהיינו השאלות הילכך משמע ודאי דלאו מדברי השאלות הוא וכ"כ מדברי סמ"ג והתוספות שהעתיקו לשון השאלות ולא כתבו אלא עד מד' אין מצטרפין בלבד: ב"ה אח"כ בא ליידי הפקר של השאלות ודקדקי בו בפריש"י אחרי מות ופצחתי כדברי שהלשון שכתב במדרכי הלכך רגילים כשמנקים המקוה לאחר שהוציאו כל המים פוקקין נקבי הנביעה וכו' אינו שם בל"ו: והראש"ה כתב וז"ל שאלת מקוה שיינו לנקותו והוציאו כל המים בכלי וזיזוע שנפלו מן הכלים מן המים שבה לתוך המקוה ונגבו אותה היטב היטב ולא נשאר בו גומא אלא שנשאר הקרקע לה ועופה ע"פ להטפיה ואח"כ פתחו אותה ונתמלאו מים אי פסול המחת שנשאר עופה ע"פ להטפיה או לא תשובה אינו רואה שום פיסול במחת טעמים חלה שאין מים שאובים פוסלים את המקוה בין בתחלתו בין בסופו כפחות מג' לוגין ולפיכך זידוע שאין בטופח זה ג' לוגין ועוד דמן הסתם יש בטופח זה מן המים הנשארים ואין הכל שאובים ועוד דמן הסתם לא נפלו שם ג' לוגין מכלי אחד ולא מג' וג' וכל שנפלו שם ביותר מג' כלים נראה שיש פוסל דק"ל כיוספ' בן חנוי וכיון שכן הו"ל ספק ספיקא ואפי' דגאורייא דאוליגין לקולא וכ"ש בשאובה דרבנן דאפשר דאפילו בולה שאובה אינה אלא מדרכין וכדדייקי שמעתתא טובא ע"כ ותשובה זו היא בתשובת הרמב"ן סי' ר"ל וכתב עוד בתשובת הרמב"ן סימן רל"א שהמעין עומד כגון מקואות אלו שמימיהן מן מקורות של מעין אע"פ שמימיהן מועטים אין נפסלים דרבייה מים שאובים ולפיכך כל שמנקים אותו ומוציאין מים בכלים אע"פ שמי הכלי חוזרין ונוטפים שם אין המעיין נפסל מלכתוב דאשכחן ואף ע"פ שרבו הנוטפים מן הכלי על המעיין שנשארים בתקום עמידתו ומ"מ נראה שטוב לומר שלא יסתמו עין המקורים הנובעים שאל"כ היו המים שבמקוה נפסקים מן המעיין ושזו אין להם דין מעיין אלא דין מקוה ואם נפלו שם מים שאובין יפסלו אותו במקוה דעלמא אע"פ שנפתחו המעינות עד שיצאו משם אותם המים ראשונים ואף ע"פ שאין המעיין נפסל בשאובה כמו שאמרנו טוב לומר דאפשר שיש הפרש בין קדמו שאובין למעיין ובין קדם מעיין לשאובין ולפיכך נראה שהלכה למעשה טוב לומר שאין קדם מעיין דתנן בפ"ה דמקואות מעיין שהעבירו ע"ג מקוה וכו' חזר והמשיכו פסול לזבים וכו' עד שיצאו הראשונים ואע"פ שגמרא יורה שאין הפרש בין קדם המעיין ובין קדמו הראשונים ע"כ וי"פ לכתחלה: **ומבר** המקום שיעור כונס משקה שכתבו התוספות וסמ"ק יש לתמוה מנין להם שכבר נתבאר דבדוכפתא שנתן דנקב בשוליו כמלא מחט ומן הכד כשפופרת הנוד והוא הוריתי לטהרה היינו לומר שהורה שיעור הנקב לנטלו מקורת כלי לענין שאוב הוא שיעור נקב המטהרו מטומאתו וכדפרישית לעיל לדעת הרמב"ם אלא שהתוספות וסמ"ק סודרים כדברי ר"י שכתבו התוספות עצמם בס"פ המצניע (דף לו.) דכלי חרס המיוחד למשקין כשיקב למטה במקום שאין נשאר למטה מן הנקב שיעור כלי היו שיעור טהרות ככונם משקה ולפ"ז ז"ל דכלים של חרס איירי אבל אם הם של מין אחר שיעורים כדבי טהרות וכן ז"ל דשוליה דקאמר סמ"ק לאו תחתיו דוקא אלא כל שאין נשאר מן הנקב ולמטה שיעור כלי שוליו קרי ליה ומיהו איפשר דאף ע"ג דסבר סמ"ק דדינא הכי החמיר להצריך שיהא הנקב בתחתיו ממש כי היכי דלא ליתא למעטעו: ובמ"ש מהר"ק דשיעור כונס משקה הוא נקב רחב כעדשה אינו יודע מנין לו: **המניח** כלים תחת הצנור לקבל מימיו שיפלו מהם לתוך המקוה אם הניחם בשעת קישור עבים וכו' משנה פ"ד דמקואות המניח כלים תחת הצנור פוסלים בשוכח אר"מ נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים בשוכח בחצר שהוא טהור ר' יוסי אומר עדיין מחלוקת במקומה עומדת ומיייתי לה בספ"ק דשבת (טו): ואיתמר עלה אמר רב משרשיא דבי רב אמרי הכל מודים בהניחם בשעת קישור עבים טמאים בשעת פיזור עבים טהורים לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מ"מ סבר בטלה מחשבתו ומ' סאה לא בטלה מחשבתו. ופירש"י תחת הצנור שקבעו ולבסוף חקקו להמשיך מים למקוה אבל הכלים פוסלין משום שאיבה: מטהרים: שוכח לא חשיבה שאיבה הואיל ולא נתכוון לכך: בחצר: שלא תחת הצנור ונתמלא מן הנוטפין ונפלו למקוה שהוא טהור דמניח תחת הצנור וכתבתי תחת קישור עבים ואח"כ נתפזרו ושכחן כדמוקי לה לקמן הוא דפליגי ביה דגלי דעתיה שרצה שיפלו לתוכו ומשום פיזור עבים לא בטלה מחשבתו דאשונה אבל במניח בחצר ואפי' בשעת קישור עבים ונתפזרו: לא מוכחא מחשבתו קמייחא שפיר מעיקרא הילכך בטלה: במקומה עומדת. במניח תחת הצנור בקישור עבים ובין קדמו הנקב דברי ב"ה דלא חזרו בהם: הניחן תחת הצנור: בשעת קישור עבים ואחריו גשמים לבא וינאח למלכתו ושכחן דרדו הכל הואיל ומתחלה נתכוון לכך לא בטלה מחשבתו בשכחתו: ד"ה טהורים: דליכא גלוי דעתיה: בטלה מחשבתו. דכי נתפזרו אסח דעתיה דכבר לא ירדו גשמים עוד עכ"ל: ובפ"ג דמקואות תנן המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים רבי אליעזר אומר אם עונת גשמים הוא אם יש כמעט מים בצור ישבר ואם לאו לא ישבר ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר או יכפה אבל לא יערה הסויד שכתב עזין בצור ונתמלא מים אם היו המים צפין ע"ג כל שהוא ישבר ואם לאו לא ישבר ד"ר אליעזר רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר ר' יהושע אף יטה ובלבד שלא יערה פירוש יטה היינו יכפה דמתני' ובלבד שלא יטול כלומר שלא יטול זידיו ויערה ופירש הרא"ש שם דפרק ב' דמקואות גרסינן בת"כ אילו נאמר ומקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא בכתפו ועשה מקוה בתחלה יהיה טהור ת"ל מעיין מה מעיין בדי שמים אף מקוה בדי שמים אי מה מעיין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם ינא המניח קנקנים בראש הגג ונתמלאו מים ת"ל צר ופליגי ר"א ור' יהושע ר"א סבר הא דמכשר במניח קנקנים ואע"פ שיש בו קצת תפיסת ידי אדם היינו דוקא ע"י תערובת מים אחרים דוקא שיעברו הקנקנים ולא ישים ידיו **הם** אף לכפותה דלא חשיב תפיסת ידי אדם לפסול ורבי יהושע סבר דמכשר אפילו עשה כל המקוה מהם ואפילו שלח

דרכי משה
בעצמו דריעה בדעתו דניחא ליה בגומא זו עכ"ל וברעתה ה"ר שבעיה משמע בהר"ן וה"ר ד' שא"ע ובתשובת הרא"ש כלל ל"א סימן ז' והוא דעת רבינו והרמב"ם ושאר פוסקים וכו' כדברי ב"י: (בב) וכו' חזר רבי בה"ר ד' שר"ג ע"א בשם סו"רם וראב"ה ורי"ז ז"ל וכתב וכבר היה מעשה ברענא שפירש"י שהיו מנקים המקוה וכשנחסר ממ' סאה נשפך מן הכלי למקוה ופסלו ה"ר משה בר חסדאי וצוה להוציא כל המים לחוץ לנקותו ולא נודע דאיה מנין שהרי מקוה שברענא שפירש"י מעיין הוא עכ"ל ושם בע"ג בשם השאלות דפליגי וס"ל דאף במעיין צריך לומר ולכן אם רוצה לנקות את המקוה פוקקים נקבי המעיין עד שאין מצויים מים הראשונים כי יש לחוש לאחר שהוציאו כל המים ונחסר ממ' סאה שלא יפול שם מן הכלי ג' לוגין ופוסל המקוה וכו' וכבר כתבתי לעיל בשם ב"י דרוב הפוסקים ס"ל דאין שאובין פוסלים במעיין:

דרישה
מכיר' שהיא כעדשה וכתב ב"י פ"ז ואינו יודע מנין לו וס' (ובפ"ג סימן קנ"ט כתב הכ"ה קנין סמך לדברי מהר"ק ע"ש עכ"ה) [טו] כי המעיין אינו נפסל בשאיבה אבל מהר"ק ומהר"א כמ"ש שכתב נתיבין פ' סאה לעיבת אדם א"כ יש לו בור דין מקוה לענין עיבת אדם אבל לענין כלים

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

פרישה
פסד: (המניח כלים תחת הצנור כ"י ר"ל שאין לו ד' טפח דאם כן יכיר שאובין ממנו הלעזר

כתב

כ"ח א"א הרא"ש ז"ל בתשובה על מקוה שנובע ונתייבש בק"ק והיה צור רחוק ממנו כחז"ל נ"ס ומלאוהו מים מכונסים כלומר שאזנים ונתמלא המקוה מחנה לקרקע מאותם מים מכונסים שהמקוה כשר וכו' ועמו מפרש בתשובה כלל ל"א סימן י' שהיא מלאה שמואל בפרק בתרא דבכורות (דף נה:) נהרהר חכמים ויבדקו כלומר כשהוא זמן שרג וזוהי הנהרות מתעטטים כי מנוע הנהר ומקורו מתייבש ברוב השבץ והחוס ומי הנהר מתעטטים וכשורדים גשמים ואור העולם מתלחלח ועשה רטוב גם מקור הנהר ומזלזלות מימיו מקבליים שפע מלחוחות האור ומזלזלין מים בשפע והנהר מתגבר והולך ורבה מעלתו ולא הכל ממי גשמים אלא רוב תגבורת המים הוא מקוה נביעתו וכן נהר מים נביעתו הוא מגידי האדמה המתפשטים לכאן ולכאן דרך הקרקע ואף זאת החוס והשרץ שגידהו נצמתין ואין במומיהם מספיק למלאות הבור מ"מ לא אפס לחלוטין הגידו ומי שאר בנה אלא שרץ מועטים ואינם מספיקים למלאות הבור מ"מ כשצאים עליהם מים הן ממי גשמים הן ממים ששפכו לתוך נהר אחרת נתלחלחו גידי האדמה ממים ששפכו לתוך הנהר והוא והכופו הם מעצמם נמצא שנתהרהר אותה שאינה צריכה ועוד שהיא דבר ידוע שא"ל שלא יאחרו אותם הגידוין בלא מים כלל וכיון שיש בהם קצת מים יש עליהם תורת מעיין ושמי' מפ"ק דמקואות דמעין נובע שזו מים כל שהוא יכול למלאות בכתף וליתן בתוכו עד שיהא ראוי לטבילה הלכך לא נפסל המקוה צמים שאזנים שנכנסו דרך גידי האדמה לתוכו: הבה להמשיך מים המקוה צריך שלא יאחר צדד המקבל טומאה כגון מי גשמים שרובה להמשיך למקוה אחר לעשות מקוה לא יאחו בידו דף ויעבירם עליו אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו זכ"א אפי' זכ"א וזה יורד חתן נוספין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפי' זכ"א אפי' זכ"א ופ"י וטובל ד"ר יהודה רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחלין בו ופ"י הרא"ש שם ובסוף נדה כלומר נוספין שנקוו למקוה אחד והזולתן להוליקו לתוך גומא אחרת לעשות מקוה סומך אפילו מקל אפי' קנה וכן פשוטי כלי עץ והא דקאמר אפילו משום דתנן בפ"י דפרה נתן ידו או רגלו או עלו ירקות כדי שיעברו המים לחתך פסולים עלי קנים ועלי אגוזים כשרים זה הכלל דבר שהוא מקבל טומאה פסול דבר שאינו מקבל טומאה כשר וקאמר לא מביעו עלי קנים ועלי אגוזים דאינם ראויים לקבל טומאה כלל אלא אפי' מקל וקנה שאם עשה להם בית קיבול מקבליים טומאה מוחלין בו ואפילו הוצו והוצה סומכים המקל והקנה ולא פוסלים אלא היבא דנתן ידו או רגלו והמים עוברים דרך גופו אבל אם הוא סומך המקל והקנה שהמים עוברים דרך עליהם אין בכך כלום מידי דהוי אעלי קני ועלי אגוזים שהוא סומך שם והמים עוברים עליהם ורבי יוסי קאמר ל"מ זכ"א אלא אפילו טהור כיון דבר קבול טומאה הוא לא יסמוך במקל והביא דעלי קנים ועלי אגוזים מיירי שנתן שם טרם בצאו המים ולא היה צריך כשעברו המים עכ"ל. ויודע דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי וגם רבינו שמעון פ"י כיוצא בו כדברי הרא"ש. והרמב"ם פירשה בע"א וישר בעיני הרא"ש וכתבתו לעיל גבי מעיין שוירד מן הכר טיפין טיפין אף ע"פ שכתב שישר בעיניו פירוש הרמב"ם בתשובה סימן ד' לא כתב אלא פירוש רבי' כתב לעיל היא דמעין שוירד מן הכר טיפין טיפין שיהא ע"פ פ"י הרמב"ם וכאן כתב דלא יאחו דף בידו ויעבירם עליו שהוא ע"פ פירוש הרא"ש ולכאורה יש לתמוה עליו שגראה כאילו הוא מוכה שטרף לבי תרי אבל טעמו מזהו הפירוש בצאו להחמיר זה לענין מעיין הורד טיפין טיפין בהפסק שאין לו דין מעיין זה לענין שלא יאחו דף בידו להמשיך על הדף מים למקוה נקט כחומרי שניהם דבמילתא דאיסורא פסקו להחמיר וכו' מדברי הרא"ש בתשובה סימן ז' שכתב שעלה על לבו לפרש משנה זו דנוטפים שעשאן זוחלין קאי ארישא דקתני הוחלין כמעין הנוטפים כמקוה וראיתי עתה בספר הרמב"ם שהוא נוטה לפ"י הזה שכתב המים הוחלין מן המעיין הרי הן כמעין וכו' וגבי מקוה כל כלי שלא נעשה לקבלה אע"פ שהוא מקבל אינו פוסל כגון הסוללות וכו' אין פוסלים את המקוה בין שהן של מתכת או של חרס מ"מ לא הייתי ראוי לעשות מעשה ע"כ הרי שלא מלאו לבו להקל בדבר שהווייתו ע"י

צמרדכי נשם הרוקח וכפר יראים שצריך להמשיך ע"ב בקרקע דראוין המים לכנליע שם ואז נחטל שם שאזנים מהן אגב הקרקע דכנליע סליח מילאס וכן כתב מהרא"י בת"פ סוף סימן רנ"ח והכי נקטינן דלא בהרמב"ם שכח בפ"ד להמשיכה כשרה בין ע"ג קרקע בין בתוך הסילון והיוצא בו מדברים שאין אסלין אם המקוה דלא נהנין הכי: **בתב** א"א הרא"ש בתשובה וכו' פ"י אף על נב דמקוה זו נתמלאת כולה ממים מכונסין שהן מים שאזנים שנצדה וק"ל כראב"י דשאזנה שהמשיכה כולה פסולה אפי' כיון שמקוה זו מימיה מתחלה היו נובעין אלא דמתוך החוס והשרץ נתייבשה הנביעה עכשיו שמלחה אצלה להלוחית מים מכונסים חזרו ונתלחלו הגידים מעצמם והוסיפו רוב מים מעצמם וראייה מדאמר שמואל נהרהר מכיפא מיכרד וא"כ לא חשיב זה אלא כאילו חזרו ונובע ועוד שאי אפשר שיאחרו הגידים בלא מים כלל וא"כ יש עליהם תורת מעיין ושנינו בפ"ק דמקואות מעיין שמימיו מועטים שרבו עליו מים שאזנים מעטת בכל שהוא. והאריך שם ומצינו ב"י. ונראה ודאי דאם לא היה מקוה נובע מים חיים אלא מקוה שנתמלאת מימיו גשמים ונתייבש בק"ק וחזרו ונתמלא מאותן מים מכונסים שנצדה דהמקוה פסולה דה"ל שאזנה שהמשיכה כולה ולפ"י נראה לדקדוק דנקטינן להחמיר דג' לוגין שאזנים פוסלין אף במעיין דקרקעין מהנהגה דילן בסמוך סעיף ח"ה גם במעשה זה דהרא"ש ומקוה שנובע ונתייבש בק"ק וכו' המקוה פסולה כי היכי דפסלין מקוה של מי גשמים והרא"ש דהכשר במעשה זה נמשך לדעתו וכדכתב רבינו לעיל בכמוך ואם המקוה נובע אז א"כ לכך כי המעיין אינו נפסל בשאינה אצל לידן און חילוק בין מקוה נובע מים חיים למקוה של מי גשמים בכל ענין פסולה בידן וידן ולכן מה שפסק בש"ע כאן כדברי הרא"ש בתשובה זו הוא לפי שנמשך אחר מה שפסק תחלה דמעין אינו נפסל בשאינה אצל להרצ בהג"ה לשם דנהגו להחמיר גם במעיין אם כן כאן נמי יש להחמיר ודו"ק:

הבא

להמשיך מים במקוה וכו' פ"י אם הוא בענין שאין המים ראוין לבא למקוה וזאת המשכה זו בדבר המקבל טומאה פוסלת דדרשין מדכתוב מקוה מים יהיה טהור הווייתו ע"י טהרה בעיני ולא בדבר המקבל טומאה וכשהוא אוחז בידו דף אף ע"ג דהדף הוא נמר בין הנכרים שלא יאחו למלאכה וא"כ אינו מקבל טומאה כדן פשוטי כלי עץ אפי' כיון שהאדם מקבל טומאה ואוחז בידו הדף הווייתו ע"י אדם הוא ופוסלת אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו עליו דעכשו המים עוברים על הדף שאינו מקבל טומאה ולא דווקא יניח הדף בקרקע דה"ה וקפה או הניחה שלא ע"ג קרקע חיונה פוסלת והא דכתב רבינו לעיל גבי עגלא דאם אין המים ראוין לבא למקוה וזאתה פוסלת אפי' אין לה שפה כלל הכה מיירי בייחודה למלאכה ומש"ה קרי ליה טבולא והכא מיירי בלא ייחודה למלאכה ומש"ה קרי ליה דף דלוינו אלא נמר שמכירים בשוק לבנין דף א"כ אינו מקבל טומאה וזוין זה ללמד מהא דתנן פ"ה דמקואות נוספין שעשאן זוחלין סומך אפי' מקל אפי' קנה אפי' זכ"א אפי' זכ"א וזה יורד וטובל ד"ר יהודה ר' יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחלין בו והלכה כרבי יוסי לגבי ר' יהודה ופירושו לדעת הרא"ש צ"פ חנוכה דלרבי יוסי דאין מוחלין בדבר המקבל טומאה אפילו אדם טהור לא יסמוך מקל או קנה על ידי שיאחונו בידו כדי להמשיך מי גשמים עליהם למקוה שהרי אדם צר קבולו טומאה הוא ופוסל: **ומ"ש** ידן סילון של אבר וכו' פ"י וכן אפי' סילון שהניחו על הקרקע והסיר וכו' משם בטרם יעברו המים בו המקוה כיון שהוא של מתכות המקבל טומאה אע"פ שאינו מקבל כלום בתוכו אסור להמשיך בו מי גשמים למקוה החרס דהווייתו ע"י טהרה בעיני ואע"פ שהמדרכי נשם הרא"ש לא אסר סילונות של מתכות מטעם הווייתו ע"י מקבל טומאה ה"ל שלא לטבול בהם דרך וחילה אע"פ שנמשכו מן המעיין אבל באשכנז הכשר לא ק"ל הכי אלא כדברי רבינו ע"פ מ"ש הרא"ש בתשובה וכו' הרשב"א בתשובה גם במדרכי גופיה כתב דהרצ רבינו שמואל ב"ר ברוך הקשה על הרא"ם רצו מפרש"י דפ"ב דנזחים ומצינו ב"י: **ומ"ש** ב"ד"א במשיך מי גשמים

עליהם מים הן ממי גשמים הן ממים ששפכו לתוך נהר אחרת נתלחלחו גידי האדמה ממים ששפכו לתוך הנהר והוא והכופו הם מעצמם נמצא שנתהרהר אותה שאינה צריכה ועוד שהיא דבר ידוע שא"ל שלא יאחרו אותם הגידוין בלא מים כלל וכיון שיש בהם קצת מים יש עליהם תורת מעיין ושמי' מפ"ק דמקואות דמעין נובע שזו מים כל שהוא יכול למלאות בכתף וליתן בתוכו עד שיהא ראוי לטבילה הלכך לא נפסל המקוה צמים שאזנים שנכנסו דרך גידי האדמה לתוכו: הבה להמשיך מים המקוה צריך שלא יאחר צדד המקבל טומאה כגון מי גשמים שרובה להמשיך למקוה אחר לעשות מקוה לא יאחו בידו דף ויעבירם עליו אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו זכ"א אפי' זכ"א וזה יורד חתן נוספין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפי' זכ"א אפי' זכ"א ופ"י וטובל ד"ר יהודה רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחלין בו ופ"י הרא"ש שם ובסוף נדה כלומר נוספין שנקוו למקוה אחד והזולתן להוליקו לתוך גומא אחרת לעשות מקוה סומך אפילו מקל אפי' קנה וכן פשוטי כלי עץ והא דקאמר אפילו משום דתנן בפ"י דפרה נתן ידו או רגלו או עלו ירקות כדי שיעברו המים לחתך פסולים עלי קנים ועלי אגוזים כשרים זה הכלל דבר שהוא מקבל טומאה פסול דבר שאינו מקבל טומאה כשר וקאמר לא מביעו עלי קנים ועלי אגוזים דאינם ראויים לקבל טומאה כלל אלא אפי' מקל וקנה שאם עשה להם בית קיבול מקבליים טומאה מוחלין בו ואפילו הוצו והוצה סומכים המקל והקנה ולא פוסלים אלא היבא דנתן ידו או רגלו והמים עוברים דרך גופו אבל אם הוא סומך המקל והקנה שהמים עוברים דרך עליהם אין בכך כלום מידי דהוי אעלי קני ועלי אגוזים שהוא סומך שם והמים עוברים עליהם ורבי יוסי קאמר ל"מ זכ"א אלא אפילו טהור כיון דבר קבול טומאה הוא לא יסמוך במקל והביא דעלי קנים ועלי אגוזים מיירי שנתן שם טרם בצאו המים ולא היה צריך כשעברו המים עכ"ל. ויודע דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי וגם רבינו שמעון פ"י כיוצא בו כדברי הרא"ש. והרמב"ם פירשה בע"א וישר בעיני הרא"ש וכתבתו לעיל גבי מעיין שוירד מן הכר טיפין טיפין אף ע"פ שכתב שישר בעיניו פירוש הרמב"ם בתשובה סימן ד' לא כתב אלא פירוש רבי' כתב לעיל היא דמעין שוירד מן הכר טיפין טיפין שיהא ע"פ פ"י הרמב"ם וכאן כתב דלא יאחו דף בידו ויעבירם עליו שהוא ע"פ פירוש הרא"ש ולכאורה יש לתמוה עליו שגראה כאילו הוא מוכה שטרף לבי תרי אבל טעמו מזהו הפירוש בצאו להחמיר זה לענין מעיין הורד טיפין טיפין בהפסק שאין לו דין מעיין זה לענין שלא יאחו דף בידו להמשיך על הדף מים למקוה נקט כחומרי שניהם דבמילתא דאיסורא פסקו להחמיר וכו' מדברי הרא"ש בתשובה סימן ז' שכתב שעלה על לבו לפרש משנה זו דנוטפים שעשאן זוחלין קאי ארישא דקתני הוחלין כמעין הנוטפים כמקוה וראיתי עתה בספר הרמב"ם שהוא נוטה לפ"י הזה שכתב המים הוחלין מן המעיין הרי הן כמעין וכו' וגבי מקוה כל כלי שלא נעשה לקבלה אע"פ שהוא מקבל אינו פוסל כגון הסוללות וכו' אין פוסלים את המקוה בין שהן של מתכת או של חרס מ"מ לא הייתי ראוי לעשות מעשה ע"כ הרי שלא מלאו לבו להקל בדבר שהווייתו ע"י

דבר המקבל (טומאה) אע"פ שהוכשר בעיניו פירושו של הרמב"ם ז"ל: **ומ"ש** וכן הסילון של אבר או של מתכת אסור להעביר בו מים למקוה שמקבל טומאה כלומר אע"פ שהסילון אין לו בית קיבול אם הוא של מתכת מקבל טומאה מקוה שהווייתו ע"י דבר המקבל טומאה וכן כתב הרשב"א בתשובה וז"ל ועל ענין שאתרת אם חוששין לבלו שמקבל טומאה בודאי אילו היה כל שיעור המקוה על ידי דבר המקבל טומאה כגון שלא המשיכו אלא שהיה זוחל למקוה פסול כמו ששנינו פ"ה דמקואות רבי יוסי אומר כל דבר המקבל טומאה אין מוחלין בו ושנינו פ"ו דמתכת שרה נתן ידו או עלו ירקות כדי שיעברו המים לחתך פסולים דדבר המקבל טומאה הוא ומפרש טעמא בפ"ב דנזחים (כה:) דאמר קרא מקוה מים יהיה טהור הווייתו ע"י מים יהיה ולפ"י אם הציור של מתכות שמקבל טומאה אע"פ שאין לו בית קבול פסול וכו' גם בתשובה להרמב"ם סימן רכ"ז ומדרכי כתב בשו"ת וכו' כתב הרא"ש ב"י צריך לומר שלא לטבול ולא להעביר במעיינות המקבליים דרך וחילה כדן מעיין אלא באשכנז של מ' סאה כיון מקוה שהסילון של מתכות מקבל טומאה אע"פ שאין לו בית קיבול והמים העוברים בו יאחו מחורת מים חיים מדין מעיין דתנן במסכת פרה ומייתיה לה בפ"ב דנזחים נתן ידו או רגלו כדי שיעברו המים לחתך פסולה וכו' זה הכלל דבר המקבל טומאה פסול כו' מה"מ וכו' הווייתו ע"י טהרה תהא ואין חילוק בין חיות מי טהרת לחיות דמעין דהא מקרא דכתוב גבי מעיין מייתו ראייה וכתב הר"ר שמואל ב"ר אע"פ שמורי מכשיר לטבול באשכנז שנעשה ע"י דבר המקבל טומאה מיהו רש"י פ"י דנזחים וגורם הווייתו של מים המטהרים ע"י טהרה תהא כשאתה מכה אותם להיות מקוה או קדוש הוי מכה אותם על ידי דבר שאין מקבל טומאה מכלל דבטבולו פסול וז"ע עכ"ל:

ומ"ש ואם הוא מחובר לקרקע ע"ד שאז אינו מקבל טומאה וכו' כן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה כלל ל"א סימן כ' ובסוף נדה והביא ראייה מדתנן בפ"י דכלים כל כלי מתכות שיש לו שם צפני עצמו טמא חוץ מן הדלת והגג והמעטל וכו' שנעשו לקרקע וכן הני סילונות כיון שנעשו להיות מנומנים שם תמיד דהיינו שם הקרקע ואין מקבלין טומאה וצ"ח בתשובה דבין שנתחברו צפנין עם הקרקע או שטמונים כולם בתוך הקרקע נתבטלו עם הקרקע וטהורים וכן דעת הרשב"א שכתב בסוף תשובה שכתבתי בסמוך ב"ד"א כשאינו מחובר לקרקע בטל הוא לגבי הקרקע ואינו מקבל טומאה ולא עוד אלא אפילו מחובר לדבר המחובר לקרקע כגון ענפת שדלתת אינו מקבל טומאה וכדאיתא בדרייתא ומייתיה לה בפ"ב דנזחים אשה (ד' נח:) ותנן במסכת כלים כל כלי מתכות שיש לו שם צפני עצמו טמא חוץ מן הדלת והמעטל וכו' שנעשו לקרקע עכ"ל וכו' בתשובה להרמב"ם סימן רכ"ז ותדלל מפלגי בין טמונים כולם לאינם טמונים משמע דבכל שהן מחוברים לקרקע מכשר בין טמונים בין שאינם טמונים וכדברי הרא"ש ז"ל:

ומ"ש ב"ד"א במשיך מי גשמים בעלמא אצל אם ממשיך מים ממעיין או ממקוה שרי אפילו על ידי דבר המקבל טומאה גם זה מדברי הרא"ש בסוף נדה

דרישה כתב רשב"ץ: [ימ] [ואם הוא מחובר לקרקע כו' בתשובה הרמב"ם פ"י רכ"ז אפי' אינו מחובר לקרקע ע"פ] **פרישה** דמקוה יהיו צבוב וק"ל: (מט) ומלאוהו מים מכונסים כלומר שאזנים: (נ) ונתמלא המקוה מתחת הקרקע כו' טעמו אף על פי שגדיהם נצמתין ואין במומיהם מספיק למלאות הבור מ"מ לא אפס לחלוטין הגידוין ומי שאר בנה אלא שרץ מועטים ואינם מספיקים למלאות הבור מ"מ כשצאים עליהם מים הן ממי גשמים הן ממים ששפכו לתוך נהר אחרת נתלחלחו גידי האדמה ממים ששפכו לתוך הנהר והוא והכופו הם מעצמם נמצא שנתהרהר אותה שאינה צריכה ועוד שהיא דבר ידוע שא"ל שלא יאחרו אותם הגידוין בלא מים כלל וכיון שיש בהם קצת מים יש עליהם תורת מעיין ושמי' מפ"ק דמקואות דמעין נובע שזו מים כל שהוא יכול למלאות בכתף וליתן בתוכו עד שיהא ראוי לטבילה הלכך לא נפסל המקוה צמים שאזנים שנכנסו דרך גידי האדמה לתוכו: הבה להמשיך מים המקוה צריך שלא יאחר צדד המקבל טומאה כגון מי גשמים שרובה להמשיך למקוה אחר לעשות מקוה לא יאחו בידו דף ויעבירם עליו אלא יניח הדף בקרקע ויסיר ידו משם בטרם יעברו המים עליו זכ"א אפי' זכ"א וזה יורד חתן נוספין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפי' זכ"א אפי' זכ"א ופ"י וטובל ד"ר יהודה רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחלין בו ופ"י הרא"ש שם ובסוף נדה כלומר נוספין שנקוו למקוה אחד והזולתן להוליקו לתוך גומא אחרת לעשות מקוה סומך אפילו מקל אפילו קנה וכן פשוטי כלי עץ והא דקאמר אפילו משום דתנן בפ"י דפרה נתן ידו או רגלו או עלו ירקות כדי שיעברו המים לחתך פסולים עלי קנים ועלי אגוזים כשרים זה הכלל דבר שהוא מקבל טומאה פסול דבר שאינו מקבל טומאה כשר וקאמר לא מביעו עלי קנים ועלי אגוזים דאינם ראויים לקבל טומאה כלל אלא אפי' מקל וקנה שאם עשה להם בית קיבול מקבליים טומאה מוחלין בו ואפילו הוצו והוצה סומכים המקל והקנה ולא פוסלים אלא היבא דנתן ידו או רגלו והמים עוברים דרך גופו אבל אם הוא סומך המקל והקנה שהמים עוברים דרך עליהם אין בכך כלום מידי דהוי אעלי קני ועלי אגוזים שהוא סומך שם והמים עוברים עליהם ורבי יוסי קאמר ל"מ זכ"א אלא אפילו טהור כיון דבר קבול טומאה הוא לא יסמוך במקל והביא דעלי קנים ועלי אגוזים מיירי שנתן שם טרם בצאו המים ולא היה צריך כשעברו המים עכ"ל. ויודע דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי וגם רבינו שמעון פ"י כיוצא בו כדברי הרא"ש. והרמב"ם פירשה בע"א וישר בעיני הרא"ש וכתבתו לעיל גבי מעיין שוירד מן הכר טיפין טיפין אף ע"פ שכתב שישר בעיניו פירוש הרמב"ם בתשובה סימן ד' לא כתב אלא פירוש רבי' כתב לעיל היא דמעין שוירד מן הכר טיפין טיפין שיהא ע"פ פ"י הרמב"ם וכאן כתב דלא יאחו דף בידו ויעבירם עליו שהוא ע"פ פירוש הרא"ש ולכאורה יש לתמוה עליו שגראה כאילו הוא מוכה שטרף לבי תרי אבל טעמו מזהו הפירוש בצאו להחמיר זה לענין מעיין הורד טיפין טיפין בהפסק שאין לו דין מעיין זה לענין שלא יאחו דף בידו להמשיך על הדף מים למקוה נקט כחומרי שניהם דבמילתא דאיסורא פסקו להחמיר וכו' מדברי הרא"ש בתשובה סימן ז' שכתב שעלה על לבו לפרש משנה זו דנוטפים שעשאן זוחלין קאי ארישא דקתני הוחלין כמעין הנוטפים כמקוה וראיתי עתה בספר הרמב"ם שהוא נוטה לפ"י הזה שכתב המים הוחלין מן המעיין הרי הן כמעין וכו' וגבי מקוה כל כלי שלא נעשה לקבלה אע"פ שהוא מקבל אינו פוסל כגון הסוללות וכו' אין פוסלים את המקוה בין שהן של מתכת או של חרס מ"מ לא הייתי ראוי לעשות מעשה ע"כ הרי שלא מלאו לבו להקל בדבר שהווייתו ע"י

זאל יעלג על לב אדם לפסול המקוה אם מימיו זנין קצת לחץ ואף יו רבינו לא פו' אלא שפירש על שפתו ומימיו יוצאים וזוהי משמעת שפירש כ"כ עד שכל מימיו זוחלין ומתנועעים לאחת ולא יסחר בו מ' סאה אם לא יסתום אותו ע"כ וכדברי הרמ"ש פסק ר"י בשם הגאונים ז"ל (כו) :

המשמך מי גשמים שהם טעפים כדי שזוחלו למקוה ע"י מקל או קנה או ע"י אדם וקאמר ר' יוסי דאין זוחלין להצניא מים למקוה ע"י דבר המקבל טומאה כמו שנתבאר בסמוך אלא הצניא להמשיך מים למקוה וכו' ולענין הלכה יש להחמיר באיסור דאורייתא שלא לסתום בדבר המקבל טומאה והכי משמע בש"ע שכתב ד' הסכרות ולא הכריע . ומיזו כשצאים לנקות המקוה ופוקקים נקני הנביעה יכול לסתום בדבר המקבל טומאה וכבר כתבתי אצל הרובה להוציא מים מן המקוה וכו' בסעיף מ"ה : הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו וכו' בפ"ו דמקואות תנן עירוב מקואות כשפותרת הגוד וכו' ופי' הרמ"ש בסוף תינות כדברי רבינו ואיכא לתמוה דלהכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם אע"פ שאין משיקו אלא כשערה כשר כדתנן פ"ו מטעמין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד מציא סילון וכו' ומשיקו אפי' כשערה ודיו והרמ"ש הביא ראייה ממנה זו להכשיר אם הסילון של מתכות מציא את המים ממש או ממקוה אחר למקוה זה אף ע"ג דהוייתן על ידי

וכתב

מהר"י קולון בשורש קנ"ו שאפי' לדעת הראשון שפסול אפי' ישאר שם ארבעים סאה אחר שזאלו דרך הסדק מ"מ יש לחלק ולומר דדוקא במקוה מים מנוכסים הוא שאמרו לפסול ככה"ג אבל היכא שמקוה זה בא מן המעיין שדיו לעהר זוחלין י"ל דיש להכשירו ממ"כ שאם אהה מחשיב כל המים כזוחלין א"כ עדיין שם מעיין עליו ודיו הוא ליטור זוחלין שהרי לעולם מקלח הוא וזוהי מצד הקולות כדרך מעיין שהוא תמיד זוחל ואף ע"ג שהוא נפסק ממקוה המעיין מ"מ כיון שלא נח באשכנזן כדרך מקוה אלא זוחל ויורד דרך הגד האחר נראה דעדיין שם מעיין עליו וראיה ממנה שגנינו בפ"ה דמקואות ומייתי לה בפ"ק דחולין (לא) ג' שנתלש

שישאר בו מ' סאין לפי' ה"ר שמשון לא יסתום אותו בידו ולא בכל דבר המקבל טומאה וא"א הרא"ש ז"ל כתב שיכול לסותמו בדבר המקבל טומאה דודאי הבאת המים למקוה צריך שיהא ע"י טהרה אבל מניעת המים שלא יצאו ממנו א"צ שיהא ע"י טהרה לפיכך נקב העשוי להוציא בו המים מהמקוה [יט] יכולים לסותמו במטלניות שיש בהם ג' על ג' הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם צריך שיהא נקב שביניהם [כ] רחב ב' אצבעות בינוניות בעגול ויהיה מרווח כדי שיוכל להפכם בנקב סביב (יט) ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע נשאר לעולם בהכשרו אפי' גסתם הנקב אה"ב : כותל שבין שתי מקואות שנסדק מצד זה לצד זה ברוחב

טומאה כשר וכדכתב רבינו לעיל בסמוך סעיף ל"ב ומשמע דאין לו שיעור אלא אפי' השקה כשערה דיו אפי' ע"י סילון כ"ש השקה בלא סילון וא"כ למה הצריך כאן נקב כשפותרת הגוד וראיה ד"ל להרא"ש אע"ג דמרינא ודאי סגי בכשערה אפי' יש להחמיר גיירה עירוב שאוב עם כשר אטו עירוב חסר עם שלם או עירוב שני חסרים וכמו שכתב בתשובה גבי דין טבילה בגיגית וכן דין כלי שניקב בשוליו כל שהוא שיהא פוסל למקוה ואע"ג ללשם חזר בו הרמ"ש בפסקיו דסגי בנקב בכל שיהא פוסל ראה לגזור נקוב אטו שאינו נקוב אבל הכא ראה לגזור עירוב שאוב עם כשר אטו עירוב חסר עם שלם ולמאי שהסכים רבינו לדעת הרמ"ש בתשובה לגזור אף בנקוב בכל שיהא פוסל ראה לגזור הכא והכי נקטין ככולהו תלתא דבעינן נקב כשפותרת הגוד וכן נראה דעת הרב בהג"ה ש"ע ועיין בה"ש למעלה דזה בס"ד אצל דין טבילה בגיגית סעיף י"ב ודין נקב כלי בשוליו כל שהוא סעיף מ"ב אבל דעת הרב"ש בש"ע הוא תימה דברוצה לטבול בכלי גדול פסק כדברי הרמב"ם דלא סגי בנקב כל שיהא פוסל צריך כשפותרת הגוד אלא צריך נקב המטהרו מדי טומאתו דהיינו צמזומא וית ודיון כלי שפוסל את המקוה בג' לוגין פסק כדברי רבינו דבעיקב בשוליו בכל שיהא פוסל כלי לפסול המקוה ומ"מ אין להקל לעשות מקוה לכתחילה כזה וכו' דמשמע אלא צריך נקב כשפותרת הגוד ולא סגי בנקב המטהרו מדי טומאה וכאן בעירוב שאוב עם כשר פסק אפי' שאינו משיקו אלא כשערה כשר ומכשירו כך לכתחילה וכדעת הרשב"א בת"ה בשער המים הביאו ב"י והשתא מוכה טעמא לבי תרי ותלתא וכו' : וב"ש ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע נשאר לעולם בהכשרו אפי' נסתם הנקב א"כ כ"כ הרמ"ש בתשובה כלל ל"א דין ג' ומבואר לשם מלשון השאלה והתשובה והראיות שהביא דדוקא בעירוב פסול עם השאוב עם שאינו שאוב דנשאר בהכשרו לעולם אבל בעירוב חסר עם השלם כיון שנסתם הנקב והרי הוא חסר לפנינו מה מועיל לו מה שהיה מעורב מתחילה עם השלם כיון שהוא עכשו חסר דלא עדיף מקוה זו שלא היתה הכשרה אלא ע"י עירוב מחילו היתה מליאה מתחלה וכשרה בעצמה וא"כ נמצא חסר דאסור לטבול בו . וכך מוכה מלשון רבינו דביישא הזכיר פסול ומסר וכאן לא הזכיר אלא פסול אלמא דדוקא בפסול נשאר בהכשרו לעולם אבל לא במקוה חסר ופשוט הוא :

כותב

שנין ב' מקואות וכו' משנה פ"ו דמקואות כותל שבין ב' מקואות שנסדק לשתי מצטרף ולערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפותרת הגוד

כתוב בשער המים שכתב ת"ה וז"ל נפרץ המקוה ומימיו יוצאים ונעשו זוחלין פסול ואין טובלין בו לפי שנעשו כל המים זוחלין ויראה לי שאף על פי שניקב המקוה ומימיו נטפין מעט מעט או נבלעין בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זוחלין וכרת ואם אי אתה אומר כן אין לך מקוה מים כשר שהקרקע מתחלחל וזולע מעט מעט עכ"ל : **הבא** לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה כשר להכשירו או ששניהם חסרים וצ"ל לערבם ולהכשירם צריך שיהא נקב שביניהם רחב ב' אצבעות בינוניות וכו' משנה בפ"ו דמקואות עירוב מקואות כשפותרת הגוד בעביה וצחלליה כו' אצבעות חזרות למקוה וכתב הרמ"ש בסוף נדה פ"ו עירוב מקואות שאוב צד מקוה כשר או חסר צד שלם או ב' חסרים להכשירם צריך שיהא נקב רחב כשפותרת הגוד היינו דוקא להכשיר מקוה חסר מן השלם אבל להכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אף ע"ג שאינו משיקו אלא כשערה כשר לפי שאינו פוסל אלא מדבריהם הים הקולו בן כרך שאע"פ שמי ההשקה אינם רואים פני האויר ואע"פ שאין משיקות אלא כשערה ותניא בתוספתא ב' אצבעות שאמרו צביוניות של כל אדם ולא מד' בעטפא וכבר כתבתי לעיל דעת (פי') ר"ש והרא"ש והרמב"ם ז"ל בזה ובסוף הסיומן גבי אם נפרץ הכותל למעלה זה לזה אכתוב אי בעינן שיעור המים העובדים דרך הנקב כשיעור רוחב הנקב או לא : תנן בפ"ו דמקואות ספק שהיא כשפותרת הנקב פסולה מפני שהיא מן התורה כלומר שיעור טבילה היא מן התורה ותנן חו כל שיעמוד כשפותרת הגוד ממעטת רש"ג אומר כל שהוא מצריית המים טהור וכתב הרמב"ם דאין הלכה כרש"ג וכו' בפ"ה מהלכות מקואות ואע"ג דאמרינן בפ"ב דזבחים דכל שתחילת צייתו מן המים מטבילין בו ופסקה הוא ז"ל צפרק הנזכר משמע דס"ל דלת"ק דרש"ג אע"פ שכל שתחלה צרייתו מן המים מטבילין בו מ"מ ממעט בנקב כשפותרת ופסק כמותו וכ"כ שפוסק הרא"ש דממעט שלא הביא אלא דברי ת"ק בלבד :

כתב

המרדכי שצבועות נראה לראב"ה דאם יש נקבים הרבה דקים מצטרפים לשפותרת הגוד דתנן בפ"ו דמקואות השירה והתיבה ביצים אין מטבילין בהם אלא כנקבים כשפותרת הגוד וכו' עד אם היה שק או קופה מטבילין כמו שהם מעורבים בהם והא דאמר רבא פ' חומר בקדש (כו) . מקוה שחלקו בסל ובגרותמי הטובל שם לא עלתה לו טבילה דהא ארעא חלחולי מחלחלה ובעינא ע"ג דליכא מ' סאה אלמא לא מהני נקבים להיות חיבור וז"ל דהתם מיירי שאין באחד מהם מקוה שלם לצדו דלא אפי' כשפותרת הגוד לא מהני נקבים אבל כשהאחד שלם והשני חסר או אפי' נקבים דקים מצטרפין לשפותרת הגוד והיהא דארעא חלחולי מחלחלה ה"פ כשחופר בסמוך זה לזה ב' או ג' חפירות שכולם חסרים ואין באחד מהם מ' סאה אף ע"פ שניכר דארעא חלחולי מחלחלה והחלחול מפעפע מזה לזה אפי' לא היו חיבור אבל אם חופר אצל הגדר או אצל המקוה שלם בכדי שאינו רואים את החלחול כה"ג נראה דהוי החלחול חיבור וראיה משק דפירש ר"י עכ"ל : וב"ש רבינו ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר אפי' רגע נשאר לעולם בהכשרו אפי' נסתם הנקב א"כ כן כתב הרמ"ש בתשובה הביא ראייה מדין ג' מקואות שיש בשנים מהם בכל אחד מהם כ' סאין מים כשרים ובאחד מהם כ' סאה מים שאובים וכו' שכתב רבינו בסמוך ועוד הביא ראיות ממקומות אחרים . ור"י כתב וז"ל ב' מקואות א' שאוב וא' כשר ונקובים זה לזה כשפותרת הגוד ונסתם הנקב נסתפקו המפרשים אם נשאר השאוב בהכשרו או כיון שנסתם הנקב חוזר לפיסולו ככתחלה קודם שנתערב וי"מ דכיון דהוכשר פעם אחד טוב אינו חוזר לפיסולו : **כותב** שנין ב' מקואות שנסדק מצד זה לצד זה ברוחב אפי' כ"ש מצטרף וכו' ואם נפרץ הכותל למעלה וכו' בפ"ו דמקואות תנן כותל שבין שני מקואות שנסדק

דרכי משה

(כו) ובמרדכי דף של"ג ע"ב פסק לאסור וכתב האגור בשם אביו דיש להושי' לדבריו ובתשובת ריב"ש סימן רצ"ב הא דפסול דוקא דלאחר שיצאו המים מן המקוה אינם חוזרים לשם

דרישה

עמם אלא לרוב המוטב לקררם אינו מקבל טומאה והמקוה כשרה כ"ה) : [יט] ויכולין לסותמ במטלניות שיש בהם ג' על ג' וכ"כ הבא לנקות המקוה שיכול לסתום הנקבים במטלניות בגדים שלא יהא נובע (שאפי' העמדת המים אין כאן ולא עיקר מן הטעם והפוקקים כ"כ בכתביו עכ"ה) שוב מצאתי כן להדיא בתשובה הרא"ש דשני לסותמו בגדים ויתד כתב לשם דאפי' לעשות מסיכה של מקוה פ"ו בגדים שני פ"ש מול"ש : [כ] רחב ב' אצבעות בינוניות והקולות ג"כ יבא כשיעור

פרישה

(ט) ולאחר שנתערב הפסול עם הכשר כו' נראה דדוקא במקוה פסול מור"ש ר"ל לאפקוהי מקוה חסירה דאין מייעל לה מה שהיתה מצורף לשלימה אם לא שנתמלא א"כ ממי גשמים ולא נפסלה אף שהיה בה שאובים תחלה וכן כ"ל דל"ל כמ"ש אחר זה בג' מקואות שיש בכל א' כ' סאין ועומד הפסול מן הכר נכשרו שלשתן אף ע"ג דאין בכל אחד אלא כ' סאין דמייני נמי אם בא א"כ מים לתיבן כיו שיעורן וקמ"ל דאף הפסול נכשרת על ידי השקה דעסק אחת בשעה

חידושי הגהות

מן הך רבינו בונתו על הר"ש

מהן עשרים סלון מים שאובין וכו' משנה בפרק ו' למקואות. וכתב הרמ"ע
 בסוף נדה פ"ה הא דקתני רישא המקואות טהורין ואפי' השאוב לא פלי
 עניה העשרים נעשו כמקוה א' של מ' סאה והוכשר השאוב שנתחדר להם אפילו
 מחבר האמצעי לשאוב שאכלו קודם שנתחדר לכשר לא נפסל בכך שהרי נתחדר
 גם לכשר קודם שירדו השאובים לתוכן ומדע
 שהוא כך שהרי אף כשהשאוב באמצע לא
 נפסלו הכשרים כמה שנתחדרו לשאוב על
 שפתו וכו' וירדו מן השאובים לתוכו דהא
 קתני המקואות כמות שהיו וכשרים להקות
 עליהם להשלים מ' סאה מים כשרים והיו
 טעמא לפי שעי' תערוכת ובהמשכה ירדו
 לתוכן היה שאוב באמצע כיון שמפסיק בין
 הכשרים אינם מתערבים יחד ונשאר כו'
 שהיו עכ"ל וכו' ר"ל והא דכתב הרמ"ע
 גבי שאוב באמצע נתחדר ופ"ה בדברי ר"ע
 וז"ל כמות שהיו כלומר שהכשרים כשרים
 להקות עליהם להשלים מ' סאה מים
 כשרים והשאוב אינו כשר להקות עליו

השאוב מן הצד וירדו בהם ג' ושבולו ומתוך כך נתמלאו ויצאו על
 שפתה ונתערבו יחד (ס) הוכשרו שלשתן כיון שפעם אחת היו
 מחוברין ביחד מ' סאה מים כשרים ואם השאוב באמצע שאין
 השניים הכשרים יכולין להתערב אלא על ידו לא הוכשרו (פ"ה) אלא
 נשארו כמו שהיו וההילכה והשוכלין בתוכה ג"כ לא נשתרו: מקוה
 שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם השוכל בתוכו לא יקפוץ לתוכו
 שלא יחסרו המים מקפיצתו בתוכו ולא ימכור בו פעמים זה אחר
 זה דשמא בראשונה לא טבל כהונן על סמך השנייה ובשנייה שמא
 חסרו המים בראשונה אבל כשאינו טובל בו אלא פעם אחת נזהר
 לטבול

שכותלי המקואות מחוץ גבוהים אלא שגני הכותלים המפסיקים הם נמוכים
 וכשנפתחו המים נשעה שזובלין בהם ונתנועתם נתערבו המקואות כקליפת השום
 או יותר בשעה שזה ולא אצדו טיפה עכ"ל: **מקוה** שיש בו מ' סאה מצומצמות
 וכו' תוספתא כתב הרמ"ע בסוף נדה
 הטובל פעמיים במקוה הניי זה מגונה
 ופירשה דמיירי במקוה מצומצם. וא"ת
 צטובל פעמיים למה יש לנו לחוש שמא
 חסרו המי' בראשונה דמאזיב סנה יחסרו.
 ונראה דרצונו לומר דשמא צעלייתו מן
 המים בראשונה מתנועתו בראשו וזידידו
 היה נמחו ניצולין מחוץ למקוה וחסרו
 וזו דקפוצן למקוה אחר לא יקפוץ לתוכו
 שלא יחסרו המים בקפיצתו לא אחר
 שמא יחסרו אלא שלא יחסרו דחשיבין להו
 כוודאי נחסרו על ידי ניצולות שמחלין
 בשעה שקופץ וצטובל פעמיים אחר שמא
 חסרו המים בראשונה דאינו כוודאי שחסרו
 אלא חיישינן ע"י הטבילה ניתנו ניצולות

חון למקוה והריב"ש ציינו רצ"ג האריך בזה ולפע"כ דנחמס האריך דמה שכתבנו
 הוא פשוט והא דתניא באלו ה"ו מגונה נראה דלפי דמחורו רז"ל לא ראו לאסור
 דברים

הריב"ש כתב בסוף המקוה וכו' וכתב הרמ"ע בסוף המקוה וכו' וכתב הרמ"ע בסוף המקוה וכו'
 הולכים להקל בספק שאובים וגם שאין המים השאובין פוסלין מן הצד וכשנתערבו כשרים כשרים הסמיכין להם נצטרפו והוכשרו השאובים ולזה הטובלים טהורים
 והמקואות כשרים ר"ל שהמים שבהן כשרים שאף מי השאוב הוכשרו וכל שהוספו בו מים כשרים כשיעור כשר ושיובלין בו וכן האחרים או שכשרים לטבול יחד ג'
 אכנים כמשפט הראשון אבל אם השאוב באמצע לא נתערבו הכשרים זה עם זה אלא השאוב נתערב עם כל אחד מהם ולזה לא עלתה ענינה לשום אחד מהם והמקואות
 לא הוכשרו כי השאוב לא הוכשר בהשקה כיון שלא נתחדרו הכשרים לא נפסלו בשאובין המתערבין בן לפי שאין השאוב פוסלת מן
 הצד עכ"ל ועוד יבא ביאור משנה זו בסמוך בשם הריב"ש גם כן: וכתב הרמ"ע בתשובה כלל ל"א סימן ו' אהא דתני בשאוב מן הצד המקואות טהורין דכיון שנתערב
 השאוב ונתמלע עם מקוה שלם דהיינו ג' הכשרים שנתערבו יחד כשר לטבול אף בשאוב ויהי' אם יש מחיצה ביניהם ומעורבים המים דרך נקב כשפותרת הנוד
 ע"כ: תניא בתוספתא ג' מקואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר ירדו שנים והשקיות וטבלו בהם אפילו אדומים והלבינוס או לבנים והאדומים המקואות כמות
 שהיו והטובלים כמות שהיו וכתב הרמ"ע בפ"ו למקואות ופירש והשקיות דמחמת שירדו הטובלים לתוכם עלו המים וצפו על גביהם אפי' אדומים המים של כשר
 והלבינוס המים של שאוב שהיו לבנים המקואות כמות שהיו שהכשר כשר להקות עליו וע"פ שנתערבו בו מים שאובים דכבר נתבטלו בדבוב הכשרים קודם שצלו למקוה
 כדפרישית במתניתין עד כאן לשונו: **תנין** בפ"ה למקואות מטבילין בחריצין ונעלין ובפרסת החמור המעורבת בבקעה ופירש הרמ"ע פרסת חמור כשבהמה דורכת
 בארץ עושה גומא ונתקבלו בבקעה מ' סאה ופרסה זו מעורבת לכן כשפותרת הנוד. ומדברי ר"ע נראה שהוא מפרש דפרסת החמור דקתני היינו לומר שהוא
 עובל בתוך הפרסה. ודברי הרמב"ם בחיבור פ"ח מה' מקואות כדברי הרמ"ע שכתב כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו גומות הסמוכות לפי המקוה
 ומקוה רגלי פרסת בהמה שהיו בן מים מעורבין עם מי המקוה כשפותרת הנוד מטבילין בן ע"כ:

תנין בפ"ו למקואות כל המעורב למקוה חורי המערה וסדקי המערה מטבילין בן כמה שהן עוקת המערה אין מטבילין בה א"כ היתה קבוצה כשפותרת
 הנוד א"ר יהודה אימתי גומא שהיא מעמדת א"ת ענמה וכו'. ופירש הרמ"ע כל המעורב למקוה דינו כמקוה ושיעור תערובתו כמו שמפרש יש בכל שהוא
 ויש כשפותרת הנוד. החורין והסדקין אשר במערה היינו מקומות. ויש מקוה שמכנהו בשם צור או שיה או מערה וכולם הם מקוה. וחורין וסדקין שבו אפי' אינם מעורבין
 כשפותרת הנוד מטבילין בהם: עוקת המערה היינו עוקת שוקת שסכלע עומד אצל המקוה דתני לעיל שאינה פוסלת את המקוה כיון שהקעה בסלע או שקבעה ולכסוף חקקה
 וזהו דלחו כלי הוא מ"ח אינו נחשב כמקוה להטביל בתוכו אלא א"כ מימיו מחוברין למקוה כשפותרת הנוד. שהיא מעמדת א"ת ענמה כלומר שהקעה לענמה מן
 המקוה שפעמים שיש במקוה מ' סאה ואין המים מגיעין עד העוקה הלכך כיון שנקרא עליו שם מקוה בשלא יגיע לעוקה כשנגיע לעוקה אין העוקה מתחברת למקוה
 בפחות משפותרת הנוד. אבל אם אינה מעמדת מים לענמה דלעולם כשיש במקוה מ' סאה מגיעים המים עד העוקה הרי היא כחורי וסדקי המערה ומטבילין בה
 כמה שהיא. וכן פירש ר"ע הרמב"ם פירש ידוע שבעת שיאמר בזאת הכוונה מערה ר"ל מקוה שצמעות וכוונת אחר כמה שהן אע"פ שהיה החיבור בין זה המקוה
 ובין המקוה ויותר מעט שבדברים ואפי' היו המים אשר בין אלה המים אשר במקוה ובין המקוה אשר במקוה כמות המערה ואפי' היו המים ג"כ אשר בהם כל שהוא לפי
 שהוא מכלל המקוה וישב ועוקת המערה היא החפירה תחת עטה המקוה יי' בקבוצ ולכן יעטרך שיהיה פי זה המחבר כשפותרת הנוד ואז ימשכו המים אשר תוכן עם
 המים אשר למעלה מהם אשר הם מי מערה וכבר ביאר רבי יהודה שזה אמנם הוא אם תהיה מעמדת זאת העוקה וחוזקת מלד שתמנע ענמה מן התחברות במקוה
 אמנם אם היה הכנול בין המקוה והעוקה גשם דק מן העפר עד שאילו טבל בו נפל ונתחדרו המים במים הנה הוא יחשב מכלל המקוה ולא תצטרך התחברות כשפותרת
 הנוד ודברי רבי יהודה אמת ע"כ וכו' בחיבור פ"ח מה' מקואות חררי המערה וסדקי המערה מטבילין בן ענמה אין מטבילין בן ענמה עם המקוה אלא בכל שהוא
 עוקה שבתוך המקוה אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה והמקוה בריאה ויכולה להעמיד את ענמה אין מטבילין במים שבעוקה עד שיהיו מעורבים עם המקוה
 כשפותרת הנוד ואם אינה יכולה להעמיד את ענמה אפי' אינם מעורבים אלא בכל שהוא מטבילין בהם:

כתב הרמב"ם בפ"ח מה' מקואות ג' גומות שנגמל התחמונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' סאה ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף ע"פ שהוא נכנס
 לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הזוחלין מערבין אלא א"כ עמדו עכ"ל ועמנו מדתניא בתוספתא פ"ו למקואות ג'
 גממות שנגמל העליונה והתחתונה של כ' כ' סאה וכו' ופסק כהמים ונראה דבריו שאינו מפרש מחלוקתם בגוד אחיה וגוד אסיק דמשמע בפרק אין דורשין (דף יט. ו.)
 אלא באם המים הזוחלין מערבין את מקואות ונריך טעם למה שינה ממאי דמשמע בתלמודא דמפרש פלוגתייהו וכתב הריב"ש בסימן רצ"ג וז"ל והא דמשמע בפרק אין
 דורשין דבגוד אחיה לא פליגי דלכ"ע אמרינן היינו ר"מ ורבי יהודה אבל רבנן דפליגי עליהו בתוספתא כ"ל דאין קטפרס לעולם חיבור אפי' ע"י גוד אחיה: קצת דני
 עירוב מקואות כתבתי לעיל גבי פיבול ג' לוגין מים שאובין: **מקוה** שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם הטובל בתוכו לא יקפוץ לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו לתוכו
 תוספתא כתב רבינו שמשון בפרק ו' למקואות הקופץ למקוה
 במקוה חסר: ומ"ש לא יטבול בו פעמים זה אחר זה וכו' ג' בתוספתא הטובל במקוה ה"ו מגונה וכתב הרמ"ע בסוף נדה דגם זה במקוה מצומצם איירי שמא
 בפעם הראשונה לא טבל כהונן על סמך השנייה ושמא חסרו המים אצל כשאינו טבול אלא פעם אחת נזהר לטבול כהונן ואף שאם יצאו המים מן המקוה מחוברים הם למים
 שבמקוה בשעת טבילה ע"כ. וכתב הריב"ש בסימן רצ"ג ביאור דבריו כי הקופץ במקוה מצומצם ר"ל שאין בו אלא מ' סאה מכוונות אבל חללו גדול ומחויק עוד כל גוף
 האדם ולא יותר המים ניתוין לחוץ מכה הקפיצה טרם שיתכסה במים כל גופו ונמצא שטבל במקוה חסר ומפני שאינו ודאי וגם דאי הוה איבד הוה חזי ומרגיש הוא מגונה
 בלבד דילמא מתרמי ולא אדעתיה וכן הטובל פעמים במקוה זה שמא צטבילה ראשונה לא טבל כהונן על סמך השנייה ר"ל שלא נכסה כל גופו ונמצא חסרו המים צטבילה
 ראשונה לפי שכיון שהוא מצומצם גם בחללו שאינו מכיל רק מ' סאה והגוף שמא בשעה שנתכסה גופו יצאו המים מהמקוה מחמת תנועתם ונמצא צטבילה שנייה
 המקוה חסר אלא שהוא חשש בעלמא אבל כשאינו טבול אלא פ"ה נזהר לטבול כהונן שהרי אין דעתו על שנייה ומתכסה כל גופו ואף אם יצאו מים לפעמים שם מן
 המקוה מחמת תנועתם בשעה שמתכסה כל גופו ליון שהמקוה מצומצם שאינו מכיל כ"ה מים מצומצמים וגוף האדם פ"ה טבילה כשרה היא שהרי כיון שהוא טבול בנחת
 ולא בקפיצה יכוסו כל גופו במים קודם ליציאת המים ולזה אמר שאף אם יצאו המים מהמקוה בשעת טבולתו מחוברים הם בשעת טבילה והרי הן כגל המקוה שנתלש
 ועדיין מחובר למקוה והטעם שפירשה במקום מצומצם מפני שהיא כשנייה בתוספתא על היא דמקוה שיש בו מ' סאה מכוונות דפליגי בה רבי יהודה ורבנן באם היו רגליו
 של ראשון נוגעות במים דקתני עלה הטביל בו יורה גדולה ה"ו טמאה מפני שהמים מקלחין כיצד הוא עושה מורידה לחוץ פיה והופכה ומעבירה דרך שוליה
 הקופץ למקוה ה"ו מגונה הטובל פעמים במקוה ה"ו מגונה אמנם נראה שלא פירשה לזו הרמב"ם במקוה מצומצם שהביא רישא דהטביל בו יורה גדולה וכו' בפ"ח
 מהלכות מקואות גבי מקוה מצומצם ופירשה מפני חסרון המים וסיפא דהקופץ למקוה הניח בפ"ה גבי כוונה לטבילה ונראה שדקדק זה מדקתני בתוספתא ברישא
 הטביל בו דמשמע דקאי במקוה מצומצם דסליק מיניה ובהא דקופץ קתני הקופץ למקוה ולא קתני הקופץ בו משמע דככל מקוה קאמר ונראה יי' שהביא הרב בפ"ה
 לכי שהקופץ למקוה אף אם מתכוין לטבול הרואים סבורים שאינו מתכוין אלא להקר וכן הטובל פעמים כיון שטבל כראוי למה חזר וטובל יחשבו שאינו עובל
 אלא להקר ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורים דלא בעי כוונה עד כאן לשונו: ב"ה ועיין בא"ש בסימן קצ"ה בשם מסכת דרך ארץ וזשא (כז): בתב עוד שנאלל
 על

דרכי משה
 ל"שם אלא זוהלין אבל אם המקוה במקום נטוף שהמים יוצאים לחוץ ושבין אח"כ למקוה מקרי אשבורן ולא זוהלין ובוהר לטבול בה אפי' בטה שיצא לחוץ דהוי כעורה במקוה עכ"ל:
 (כו) ומ"ס בזה"ו אין לנו תרומה וקדשים אין מקוה לגיורה זו:

פרישה
 להגיה גם הכשר במקוה גם לכשר וכמ"ס הריב"ש הביאו ב"י דכמו שהפסול נתערב בכשר כך
 הכשר נתערב בפסול שהרי הם יורדין על הקרקע דרך המשכה מונו לנו ולא חשיב כמו שפסקו
 הפסולין לתוך הכשר עכ"ל) ולא נפסלו מיד מהשאובין כיון שעל ידי התערובות והמשכה נתערבו
 אש"ר"י: (פ"ה) אלא נשארו כמו שהיו תמילה פירוש שאם יקוה המים להשלימן לשיעורן כשר ולא
 נפסלו

חדושי הגהות
 י' לשון קובה ואוהל הנעשה בשופע כמו כיפה (תי"ם): יח ונראה שהבין בפי' כצ"ל לענ"ד:

ואע"פ שמימי השאוב מתערבין עם כל אחד ואחד לא מופסלין להקות עליהן דדרך
 המשכן נתערבו ולא נפלו מן הכלים לכשרים ומה שנתערב ממנו עם כל אחד
 נתבטל בדבוב קודם שירדו למקוה ומים שאובים המתבטלים חון למקוה אין פוסלין
 אותו כדתנין בפ"ד גבי מים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחצר ועוקה ע"כ. וז"ל
 הריב"ש בתשובה סימן רצ"ד בשאוב מן הצד אף אם אפטר שנתערבו המים השאובים על העשרים סאה שצנין ערם שיתערבו בהם העשרים סאה האחרים הכשרים
 הולכים להקל בספק שאובים וגם שאין המים השאובין פוסלין מן הצד וכשנתערבו כשרים כשרים הסמיכין להם נצטרפו והוכשרו השאובים ולזה הטובלים טהורים
 והמקואות כשרים ר"ל שהמים שבהן כשרים שאף מי השאוב הוכשרו וכל שהוספו בו מים כשרים כשיעור כשר ושיובלין בו וכן האחרים או שכשרים לטבול יחד ג'
 אכנים כמשפט הראשון אבל אם השאוב באמצע לא נתערבו הכשרים זה עם זה אלא השאוב נתערב עם כל אחד מהם ולזה לא עלתה ענינה לשום אחד מהם והמקואות
 לא הוכשרו כי השאוב לא הוכשר בהשקה כיון שלא נתחדרו הכשרים לא נפסלו בשאובין המתערבין בן לפי שאין השאוב פוסלת מן
 הצד עכ"ל ועוד יבא ביאור משנה זו בסמוך בשם הריב"ש גם כן: וכתב הרמ"ע בתשובה כלל ל"א סימן ו' אהא דתני בשאוב מן הצד המקואות טהורין דכיון שנתערב
 השאוב ונתמלע עם מקוה שלם דהיינו ג' הכשרים שנתערבו יחד כשר לטבול אף בשאוב ויהי' אם יש מחיצה ביניהם ומעורבים המים דרך נקב כשפותרת הנוד
 ע"כ: תניא בתוספתא ג' מקואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר ירדו שנים והשקיות וטבלו בהם אפילו אדומים והלבינוס או לבנים והאדומים המקואות כמות
 שהיו והטובלים כמות שהיו וכתב הרמ"ע בפ"ו למקואות ופירש והשקיות דמחמת שירדו הטובלים לתוכם עלו המים וצפו על גביהם אפי' אדומים המים של כשר
 והלבינוס המים של שאוב שהיו לבנים המקואות כמות שהיו שהכשר כשר להקות עליו וע"פ שנתערבו בו מים שאובים דכבר נתבטלו בדבוב הכשרים קודם שצלו למקוה
 כדפרישית במתניתין עד כאן לשונו: **תנין** בפ"ה למקואות מטבילין בחריצין ונעלין ובפרסת החמור המעורבת בבקעה ופירש הרמ"ע פרסת חמור כשבהמה דורכת
 בארץ עושה גומא ונתקבלו בבקעה מ' סאה ופרסה זו מעורבת לכן כשפותרת הנוד. ומדברי ר"ע נראה שהוא מפרש דפרסת החמור דקתני היינו לומר שהוא
 עובל בתוך הפרסה. ודברי הרמב"ם בחיבור פ"ח מה' מקואות כדברי הרמ"ע שכתב כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו גומות הסמוכות לפי המקוה
 ומקוה רגלי פרסת בהמה שהיו בן מים מעורבין עם מי המקוה כשפותרת הנוד מטבילין בן ע"כ:

יורה דעה הלכות מעין ומקוה רא

דברים אלו על האדם מחשבה זו אלא שהאדם העושה כך הוא מגונה שאינו מושג על עצמו פן לא יחא עבילו וטובל ומשום הכי נזהר גם רבינו שלא כתב אסור לקפוץ אסור לטבול פעמיים אלא כתב לא יקפוץ לתוכו וכו' ולא יטבול בו פעמיים וכו': טבול בו שנים וכו' פי' טבול זה אחר זה דלאחר שעלה הראשון מן המים נכנס השני לתוכו הכא ודאי חסרו המים בטבילה הראשונה השיעור שעל גופו כשעלה וכסתפג באלוהי' ולכך לא עלתה לו טבילה לשני אלא כעל השני בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים וכו' והוא משנה פ"ו דמקואות מקוה שיש בו מ' סאה מכוונת וירדו שנים וטבול זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעים במים אף השני טהור ופסק רבינו כרבי יהודה ואין תימה שפסק כיוצא נגד רבים משום דנדרת הכי סתם פן תנא כרבי יהודה דתנן הטביל בה את הסגום והעלהו מקצתו נוגע במים טהור וכתב רבינו בסמוך אלמא דכל שלא העלהו לגמרי מן המים חשיבין להו כאלו הן עדיין במקוה הכא נמי בטבול בו שנים דמאי שנא ואף ע"ג דהרמב"ם פסק כה"ק דרבי יהודה דהשני טמא אלמא דלא חשיבין להו כאלו הן עדיין במקוה וכו' ללא דמי לסגום דהשני ליה כאלו הן עדיין במקוה וטעם החילוק בין זה לזה כתבו הרי"ש בסי' רצ"ב ללא דמי המים שעל שטח גוף האדם ואין המים בלועים בגופו דטופח ע"מ להטפח אינו חיבור למים שנבלעים בגוף הסגום דהוי חיבור ומצינו ב"י מכל מקום דעת רבינו דאין לחלק כלי' והכ"ז כה"ז דרך רחוק לתת טעם למה שפסק רבינו כרבי יהודה אע"פ שהוא יחיד כנגד רבים ולא תקבל לעיני עצמו אבל מה שכתבנו הוא נראה נכון ודו"ק ולענין הלכה נקטינן לחומרא כהרמב"ם דאע"פ דרגליו של ראשון נוגעים במים השני בטומאתו וכן פסק בש"ע:

למבול כהונן מבולו בו שנים הראשון עלתה לו מבילה אבל לא לשני (פס) אלא א"כ טבול השני [הן] בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים דאז השביעין לכל המים שעל גופו כאלו הן עדיין במקוה הטביל בו בגד עבה שהמים נבלעים בתוכו כל זמן שהבגד נוגע במקוה הוא כשר העלהו מבנה פסול שנעשה שאוב מהמים שירדו מהבגד לתוכו (פג) ואם מטביל בו יורה או שאר כלים מורידים לתוכו דרך פיהן שלא

המביל בו נגד עבה וכו' משנה שם הטביל בה את הסגום וכו' שהבאתי בסמוך וסממא כרבי יהודה: **ואם** מטביל בו יורה וכו'. חוספתא כתב ר"ש פ"ו דמקואות הטביל בו יורה הרי זו טמאה מפני שהמים תקלחין כיצד הוא עושה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליים ומפרש בה רבינו דמ"ש מפני שהמים תקלחין כלומר מפני שהמים נחזין ומקלחין חוץ למקוה אם יכניסנה דרך שוליה וכך פי' הרמב"ם בפ"ח אלא מורידה דרך פיה עד שמגיעים המים לשוליה וחוזר ומתפכה בתוך המקוה ומטבילה בעוד שפיה למעלה ואחר שטבלה חוזר ומתפכה ומעלה אותה דרך שוליה והטעם שצריך להפוך פיה למעלה קודם טבילה הוא לפי שלא יגיעו המים לשוליה אפילו אם מכניסו כולו למים כמו שכתב רבינו בסיומן שאחר זה. ומה שצריך לחזור ולהפכה ולהעלה אותה דרך שוליה כתב רבינו דהטעם הוא כדי שלא יאחר בהם מהמים ואחר מהמקוה אבל הרמב"ם לא כתב כך וז"ל ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים וחוזרו למקוה ויפסלוה עכ"ל. והוקשה לו לכו"י למה שינה מדברי הרמב"ם ז"ל ולפע"ד נראה דלא שינה אלא הוסיף וליישב בא דלא יעלה על דעת הטובל שיעלהו דרך פיו ויהא נזהר שלא יחזרו המים שבירה למקוה ויפסלוה דמ"ה מקלחין הוא שהרי המים שנשארו בכלי יחסרו מהמקוה ויבואו לטבול במקוה חסר וא"כ ממה נפשך מקלחין הוא דאם יחזרו למקוה הרי הוא מקוה פסול ואם לא יחזרו הרי הוא נוקה חסר. עוד הקשה ב"י לדברי רבינו דאפי' מעלהו דרך שוליו הרי נחסר מהמקוה המים שטופחין בורה מנית ומחזן וכעז וצריך לדחוק לפי דעתו ולומר דמקוה מנומאם דאמרינן לא שהוא מנומאם לגמרי אלא אע"פ שיש בו מעט מזהר מים יותר ממ' סאה מנומאם מקרי עכ"ל ותימה דלא כלל דברי רבינו נמי קשיא כיון דבטבול בו שנים השני בטומאתו לפי שנחסרו המים כשיעור שהן טופחין על גופו של ראשון א"כ טבול בו יורה נמי נחסרו המים שטופחין בורה מנית ומחזן ואם תתיר דלא מייירי בננומאם לגמרי וא"כ איננו חסר הדרא קשיא לדוכתא בטבול בו שנים נמי השני יהא טהור אלא נראה באין ספק דבמקוה מנומאם לגמרי קאמרינן וכדתנן מקוה שיש בו אישעים סאה מכוונת וירדו שנים וטבול זה אחר זה וכו' ואין ספק דהמקוה חסר כשיעור המים שטופחין על גופו של ראשון ולכך השני טמא ודאי אלא דאין אנו חוששין לזה

שבתוך המקוה והביא ראיות לדבר. אבל אם שטח החצר אינו צענין שיטבול המים למקוה אחר עלייתו של טובל אלא הולכין ומתפרזין מאליהם חוץ למקוה אסור לטבול במקוה כזה שהרי בשעת טבילה שזכו כשכל גופו מתכסה יחד במים אז המקוה חסר ואין המים שחוצה לו מצטרפין ואף אם יהיה עובי המים יותר מכדי שיעור עירוב מקואות שהרי זולתן הן ואינם באצטורן וידוע שאין המקוה מטהר זולתן אלא באצטורן וגם שיערו מקואות צריך שהמים המערכים שני המקואות הם מערכים אותם בהשקט בעמדם במקומם הטבעי שזכו אצטורן לא בהיותם זולתן שזכו הנקרא קטפרס דהכי תנן בפ"ח ממסכת טהרות הניזוק והקטפרס ומסקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה והביא דג' מקואות זה בצד זה וכו' וירדו ג' וטבול בהם ונתערבו וכו' כשלא יבאו המים מנומאם המקואות לחוץ שכולי המקואות אחוץ גבוהים אלא שני הכתלים המפסיקים הם נמוכים וכשנפתחו בסביבת הטבילים ובתנועתם נפתחו המקואות בקליפתו השום או יותר בשעה שזה ולא אצדו טופח עכ"ל: ומ"ש טבול בו שנים הראשון עלתה לו טבילה אבל לא לשני אלא א"כ טבול השני בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים וכו' כ"כ רבינו ירוחם ג"כ והוא מתקן בפרק שביעי דמקואות מקוה שיש בו מ' סאה מכוונת וירדו שנים וטבול זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעים במים אף השני טהור ובפרק אין דורשין (ט.) מיייתי לה ופירש ר"ש השני טמא שהרי חסר שיעור המים שעל הראשון והם מפרש טעמא דרבי יהודה משום דאית ליה גוד אחית מים שעליו כאלו הם במקוה ורצנן ליה להו גוד אחית וצריט פ"ב דגיטין (י.) משמע דטעמא דרצנן משום דטופח להטפח אינו חיבור ומדברי רבינו רבינו ירוחם נראה שפוסקים כר' יהודה וא"כ הוא תימה למה שפסקו ביחד במקום רבים ואיפשר שטעמם מדגריסין בפ' אין דורשין (ט.) אהא דתניא עודהו רגלו אחת במים הוחק לדבר קל מחזיק עצמו לדבר חמור מאן תנא עודהו רגלו אחת במים אחר רבי פדת רבי יהודה הוא דתנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונת וירדו שנים וטבול זה אחר זה וכו' אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא מחלוקת במעלות דרצנן אבל מטומאה לטהרה דברי הכל השני טמא והיינו דרבי פדת א"ר רב נחמן אמר רבה בר אבא מחלוקת מטומאה לטהרה אבל במעלות דרצנן דברי הכל אף השני טהור ופליגא דרבי פדת וסבורים ז"ל דכיון דאשכחן קצת דברים דלא החמירו בהם אלא לטהרות ולא לבעלה כהא נמי לא מחמירין לבעלה טפי במעלות דרצנן וכיון דלישנא בחרא במעלות דרצנן דברי הכל אף השני טהור ה"ה דכנדה לבעלה אף השני טהור לדברי הכל והלכה כלישנא בחרא ואע"ג דאמרינן ביה ופליגא דרבי פדת היינו לומר דרבי פדת סבר דבמעלות דרצנן נמי מחלוקת ומיהו איפשר דאיהו נמי סבר דפסקא דהלכתא דאף השני טהור דהלכה כרבי יהודה כיון דסתם לן בבביתא כותיה אבל הרמב"ם בפ' המשנה פסק כה"ק וכלישנא קמא דאחר מחלוקת במעלות דרצנן אבל מטומאה לטהרה ד"ה טמא וכו' בפ"ח מה' מקואות סתם השני טמא והכי מסתבר דאילו למה שכתבתי לדעת רבינו קשה דהא להקל בנדה לבעלה יותר מלטהרות יש פוסקים חולקים בדבר והר"ש מכללם כמו שכתבאר ואפילו לדברי המקילים איכא למימר דלא דמי כיון דלא חמור רצנן בהדיא דמקילים בהאי מילתא בנדה לבעלה היכי מצינן למילף בנדה לבעלה שהוא איסור תורה ממה שהקילו במעלות דרצנן ואף ע"ב דאיכא למימר דכיון דכל מאי דתיקון דרצנן כעין דאורייתא תיקון אמרינן דבמעלות דרצנן אוקמוה אדין תורה ובנדה לבעלה כיון דגלו לן רצנן שאין דעתם להחמיר עליה מוקמינן לה אדין תורה מ"מ אין זה כדאי להקל וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב

בספר בעלי הנפש על האו פלוגתא דה"ק ורבי יהודה אסיקנא במסכת ובתיספתא דמקואות הניא כל זמן שרגליו של ראשון נוגעות במים אחד ממלא ככתף ונותן לתוכו טהור ומסתדרא דכה"ג אפי' מטומאה לטהרה ודברי הכל לפי שאין עושין מקוה לחצאין משום תקלה וכו' כיון דלרצנן לית להו גוד אחית כי ממלא ככתף ונותן לתוכו אחי אינו נפסל בשאובין והלא מקוה חסר הוא התם משום דשאיבה דרצנן הוא ומשום הכי אמרינן ביה גוד אחית ותשיבין ליה מקוה שלם אבל לענין הטבילה הא קי"ל דמ' סאה מן התורה הם הלכך אפילו למעלות דרצנן אמרינן רצנן דלא אמרינן גוד אחית עכ"ל וא"ת כיון שפסק הרמב"ם כה"ק דשני טמא אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים שרגליו של ראשון נוגעות במים תירץ הרי"ש בסיומן רצ"ב שהסגום עבה הוא בולע את המים ואינו כמו האדם שאין המים בלועים בעצם חלקיו אלא בשטח גופו וכיון שטופח להטפח שעל גופו אינו חיבור הרי נחסרו המים אבל הסגום העבה הוא בולע הרבה מן המים ולזה נקראו הוא במים הרי הוא כאלו כל המים הנלועים בנגד בקצתו של מעלה נוגעים במים שבתוך המקוה והרי כל המים מעורבין למקוה עכ"ל (כח):

המביל בו נגד עבה שהמים נבלעים בו וכו' גם זה משנה בפ"ו דמקואות הטביל בו את הסגום והעלהו מקצתו נוגע במים טהור וכתב רבינו בסמוך וסממא כרבי יהודה: **ואם** מטביל בו יורה וכו'. חוספתא כתב ר"ש פ"ו דמקואות הטביל בו יורה הרי זו טמאה מפני שהמים תקלחין כיצד הוא עושה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליים ומפרש בה רבינו דמ"ש מפני שהמים תקלחין כלומר מפני שהמים נחזין ומקלחין חוץ למקוה אם יכניסנה דרך שוליה וכך פי' הרמב"ם בפ"ח אלא מורידה דרך פיה עד שמגיעים המים לשוליה וחוזר ומתפכה בתוך המקוה ומטבילה בעוד שפיה למעלה ואחר שטבלה חוזר ומתפכה ומעלה אותה דרך שוליה והטעם שצריך להפוך פיה למעלה קודם טבילה הוא לפי שלא יגיעו המים לשוליה אפילו אם מכניסו כולו למים כמו שכתב רבינו בסיומן שאחר זה. ומה שצריך לחזור ולהפכה ולהעלה אותה דרך שוליה כתב רבינו דהטעם הוא כדי שלא יאחר בהם מהמים ואחר מהמקוה אבל הרמב"ם לא כתב כך וז"ל ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים וחוזרו למקוה ויפסלוה עכ"ל. והוקשה לו לכו"י למה שינה מדברי הרמב"ם ז"ל ולפע"ד נראה דלא שינה אלא הוסיף וליישב בא דלא יעלה על דעת הטובל שיעלהו דרך פיו ויהא נזהר שלא יחזרו המים שבירה למקוה ויפסלוה דמ"ה מקלחין הוא שהרי המים שנשארו בכלי יחסרו מהמקוה ויבואו לטבול במקוה חסר וא"כ ממה נפשך מקלחין הוא דאם יחזרו למקוה הרי הוא מקוה פסול ואם לא יחזרו הרי הוא נוקה חסר. עוד הקשה ב"י לדברי רבינו דאפי' מעלהו דרך שוליו הרי נחסר מהמקוה המים שטופחין בורה מנית ומחזן וכעז וצריך לדחוק לפי דעתו ולומר דמקוה מנומאם דאמרינן לא שהוא מנומאם לגמרי אלא אע"פ שיש בו מעט מזהר מים יותר ממ' סאה מנומאם מקרי עכ"ל ותימה דלא כלל דברי רבינו נמי קשיא כיון דבטבול בו שנים השני בטומאתו לפי שנחסרו המים כשיעור שהן טופחין על גופו של ראשון א"כ טבול בו יורה נמי נחסרו המים שטופחין בורה מנית ומחזן ואם תתיר דלא מייירי בננומאם לגמרי וא"כ איננו חסר הדרא קשיא לדוכתא בטבול בו שנים נמי השני יהא טהור אלא נראה באין ספק דבמקוה מנומאם לגמרי קאמרינן וכדתנן מקוה שיש בו אישעים סאה מכוונת וירדו שנים וטבול זה אחר זה וכו' ואין ספק דהמקוה חסר כשיעור המים שטופחין על גופו של ראשון ולכך השני טמא ודאי אלא דאין אנו חוששין לזה

כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות מקואות הטביל בו או כסת במקוה שיש בו מ' סאה מכוונת כיון שהגביה שפתותיה מן המים נמצאו המים שבתוכן שאובים כיצד יעשה מטבילין ומעלין דרך שוליה והוא משנה בפרק ז' דמקואות: **ובתב** עוד אבל הקופה והשק מטבילין ומעלין כדרך ואינו מושג ג' משנה בפרק ו' דמקואות: **תניא** בתוספתא הטביל את הסגום וזכו ממנו ג' לוגין למקוה כשר עקרו מתוכו פסול ומשמע דעקרו היינו שהעלהו מתוכו אבל הרוקח כתב עקרו מתוכו פי' סתם יודים ממנו ע"כ נראה מדבריו שאף על פי שלא העלהו כיון שזאלו המים ממנו ע"י סחיטה פוסלים המקוה:

ואם מטביל בו יורה או שאר כלים מורידים לתוכו דרך פיהן וכו' תוספתא כתב ר"ש בפ"ו דמקואות הטביל בו יורה רבי ז' עמאה מפני שהמים מקלחין

כיד
דדכי משה
(כח) על יסון קל"ח כ"ב פ"ש ב"ה הרב"ם האביר להבירו כבוש יחד וכו' :
פרישה
נפסלו הסימנין משאובים של נמימית כיון שדרך המשכה ועל ידי מעורבת (ענין מ"ש ליה) בספק מ"מ עכ"ה) יורו למבין אשרי: (סב) אלא אם כן עבול בו שני קודם הסרת רגל הראשון בלע"ד ה"ס א' יכול לטבול בו פעמיים אם נעטם הראשונה לא הסיר רגלו לפי שעם שכתב נדעו שמה נחסרו המים אלא דמוס לא איירי בין ראשון אלא אשתא לאשמועינן דיש חיבור לטבול אדם א' במקוה מנומאם ב' פעמים אבל לפי טעם הרמב"ם עכ"ל אסור ע"ש (שנעשה שאלו מהמים כו' ר"ל מהמים הנבלעים מוך כנגד אכל מה שפול כנגד לא סתוב שאלו דהא שישעו דפסול שהמקוה נתחבר אלא חשילו משהה הגדר שיעור ע"ז שפול כל המים שנבלעו בתוכו דהא

פרישה
כ"ד רבי מקבל טומאה פ"ה אבל וכו' לטון הרמב"ם בפ"ו דמקואות כל כלי שלא נעשה לקבלה פ"ה שהוא מקבל אינו פוסל את המקוה (בגין הסינונות שהמים נמשכן מהם ואע"פ שהן רחבים בנפולין אין פוסלין את המקוה עכ"ה) בין שהיו של מתכות או של מרם פ"ב ולקטן כ"ב בספר נאסור בסימן של אבר או של מתכות פ"ה: [כא] (בעוד שרגלי הראשון נוגעים בו) אכל
אם לו חת היתול כן משמע ב"י. ומ"ש כאן פסול ה"מ דאם אינו מתחמה המים שבנגד למקוה נפסק אפי' פסול עינים שאובין וק"ל עכ"ה: (סג) ואם מטביל בו יורה או שאר כלי מורידים לתוכו דרך פיהן וכו' תוספתא כתב ר"ש בפ"ו דמקואות הטביל בו יורה רבי ז' עמאה מפני שהמים מקלחין

רד עיקר

נדר האמור בתורה הוא שיתפס בדבר הנודר כגון שאומר ככר זה עלי בקרבן פשוט כפ"ק (יא:) ופ"ג לנדרים (יד.) וכתבו הרא"ש דברים נדרים בפירושו ומ"ש או שאומר יאסר עלי ככר זה פשוט הוא וכתבו הר"ן כפ"ג לנדרים וז"ל הרמב"ם כפ"א מהלכות נדרים האמור פירות אלו עלי איסור הרי אלו אסורים אע"פ שאין הם הזכרת עם ולא כינוי עד כאן לשונו. ומ"ש רבינו גבי אמר יאסר עלי ככר זה דהוי נמי נדר היינו לומר שג"ו עיקר נדר הוא ומ"מ לשון נמי אינו מדוקדק לדבר נדר עיקר נדר הוא זה שיאמר דבר זה אסור עלי ולא יתפסנו בדבר דכשהוא מתפסו בדבר אחר לריק שיתפסנו בדבר הנודר ולא ואלו התפסו בדבר האסור שלא מחמת נדר הוא מותר: ומ"ש וכן נמי אם אסר עליו ככר אחד שתלשו בדבר הנודר ואומר על אחר יאסר כזה אסור ואפי' עד ק' כולן אסורין כ"כ הרא"ש דברים פ"ג לנדרים והניח כמה ראיות לדבר:

ומ"ש

או שגדר על יום א' להתענות בו או שלא לאכול בו בשר ואמר על יום אחר יאסר כזה אסור ג"ו מדברי הרא"ש שהניח עם הא דתניא כפ"ק לנדרים (יב.) ופ"ג לשבועות (כ.) אי זוהו איסור האמור בתורה אחר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו גזרו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראיתי ירושלים בחורבנה אחר שחולל והוא שנודר ובה מלתו היום וכתב עליה בשבועות ד"ה אם אסר

סמ"ג דאם נדר לזדקא אסור לישאל על נדרו שנאמר נדרי לה' אשלים ומצאו ב"י: **רד עיקר** נדר וכו' כפ"ק ופ"ג לנדרים דעיקר נדר הוא שמתפסו בדבר הנודר וכ"כ התוס' כפ"ק (דף ז' ע"ג ד"ה שאני אוכל) דליכא למימר שגדר עצמו הוא עיקר הנדר כשאומר ככר זה עלי נדר דא"כ הא דקאמר קונס קונס קונס ה"ו כינוי לקרבן הול"ל כינוי לנדרים לכן נראה לפרש דעיקר הנדר הוא כשהוא ככר זה עלי קרבן וכי יודר נדר אחי למימר דבעיני שידור בדבר הנודר עכ"ל. ורבי' סובר דכאומר אסור עלי ככר זה אינו אלא כמו די ואפי' התחיל בחפץ שאמר ככר זה אסור עלי דאין זה נדר אלא ככלל איסור שאסרו על נפשו כמו שכתבנו בסוף סי' ר"ו ולכן כתב דזה הוי נמי נדר וכ"כ הר"ן בפירוש שבועות שתיס בתרא דעיקר הנדר אינו אלא בהתפסה בנדרים ואף על פי דכלל התפסו נמי חילל ההוא מזין די הוא דמהני שכתבנו אומר ה"ו אסור עלי אנו גומרין דבריו בקרבן מ"מ עיקר הנדר מתפס הוא וכו' והאריך ויש לתמוה אמ"ש ב"י לשון נמי אינו מדוקדק לדבר נדר עיקר נדר הוא זה וכו' עכ"ל דמהפך העיקר לעשותו ענף:

רד עיקר נדר האמור בתורה הוא שיתפס בדבר הנודר כגון שאומר ככר זה עלי בקרבן (ה) (ו) או שאומר אסור עלי ככר זה דהוי נמי נדר וכן נמי אם אסר עליו (ז) ככר א' שתלאו בדבר הנודר ואמר על אחר יהא כזה אסור ואפילו עד ק' כולן אסורין או שגדר על יום אחד להתענות בו או שלא לאכול בו בשר ואומר על יום אחר יהא כזה אסור ולא דוקא מתפיש בעיקר הקרבן אלא ה"ה נמי בכל דבר הקרוש בקדושת הפה כגון שאומר (י) ככר זה באימורא ב (י) בדירים כמזבח כהיכל (י) בירושלים או באחר מכל משמשי המזבח הרי זה נדר: (י) אמר הקרבן שאוכל לך בפתח או העולה החטאת התורה והשלמים שאוכל לך בפתח אסור וכן אם אמר (י) לקרבן לא אוכל לך בשב"א אסור אבל אם

דירין הן למיכר נקט לשון רבים כדירים: כירושלים פי' הרא"ש דקסבר חומות העיר ומגדלותיה משויירי הלשכה אחו והר"ן פי' בקרבנות ירושלים. ונראה דקשיא להו דירושלים עצמה ודאי אין בו דבר הקדש כי אם מקום מקדש ובתי כנסיות ובתי ירושלים דאף למ"ד לא נתחלקה לשבטים לא היו משכירין בתים לעולי רגלים אלא מפני שאינן שלטן אלא של כל ישראל ולמ"ד נתחלקה לשבטים היו משכירין להם בתים אלא דאינו קדש וכדאיתא ר"פ בני העיר (דף כ"ו):

אמר הקרבן שאוכל לך בפת"ח וכו' משנה ספ"ק לנדרים הקרבן בקרבן קרבן שאוכל לך אסור ובגמרא דמקמינן סתמא כ"מ דלוי' לרבי יהודה אינו אסור אלא באומר בקרבן ור"מ נמי מחלק בין הקרבן בפת"ח דאסור ובין הקרבן בצירי' דמותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן: וב"ש וכן אם אמר לקרבן לא אוכל בשב"א אסור עם במשנה לקרבן לא אוכל לך ר"מ אסור ובגמרא מקשינן והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אהיה שומע הן פי' רש"י קס"ד דלקרבן משמעו לא לקרבן לא אוכל לך אבל שאוכל לך הוי קרבן להכי אסור ר"מ ואית דחמרי הכי משמע לקרבן בשביל קרבן לא אוכל לך שם אוכל לך יאסר אסור עלי קרבן ומקשינן והא לית לר"מ מכלל לאו אהיה שומע הן ונשיני רבי אבא נעשה כחומר דאמר לבייך לא אוכל לך פי' הב"ע דאמר בשב"א הלמ"ד דמשמעו לקרבן יאסר אסור משלך לפיכך לא אוכל לך. ואיכא לתמוה אדברי רבינו שכתב תחלה ככר זה עלי בקרבן הוי עיקר הנדר ואח"כ כתב הקרבן שאוכל לך נמי אסור וכר"מ דלא כרבי יהודה דמותר והשמיט מה ששנינו קרבן אוכל לך דאסור ג"כ לר"מ ודלא כרבי יהודה דמותר וכן השמיט אם אמר לקרבן שאוכל בפת"ח הלמ"ד או בשב"א הלמ"ד מה דינן. ובחלוקה השנייה אלא לא אוכל לך כתב לחלק בין בשב"א הלמ"ד דאסור ובפת"ח הלמ"ד דמותר וכתב ג"כ קרבן לא אוכל לך מותר דהכי תנן פ"ג סוף דף ע"ו. ונראה ליישב דכשכתב רבינו דהקרבן שאוכל לך בצירי' מותר דהוי כגשבע בחיי קרבן ואפי' הקרבן שאוכל לך בפת"ח אסור דאינו נשמע כ"כ דגשבע בחיי קרבן כמו בצירי' אלא משמעו ה' ליהוי קרבן מה שאוכל לך וכר"מ ודלא כרבי יהודה דאינו אסור אלא דוקא באומר בקרבן כפ"ק א"כ מכלל זה נלמד במכלל שכן כשאמר קרבן שאוכל לך בלא ה"א דפשיטא דאסור דאין לו שום משמעות רמו שבועה בלא ה"א כלל א"כ פשיטא דה"ק קרבן ליהוי מאי שאוכל לך בלא בחלוקה השנית אשמועינן רבותא אויפכא דאפי' באומר קרבן לא אוכל לך בלא ה"א דלא משמע רמו שבועה אפי' מותר כ"ש באומר הקרבן לא אוכל לך אפי' אומר בפת"ח ה"א וכו' בצירי' דאיכא רמו שבועה חיי קרבן לא אוכל לך דפשיטא דמותר וא"ל אם משמעו ה' הוא קרבן מה שלא אוכל לך והוא הדין באומר בקרבן לא אוכל לך דמשמעו נמי מה שלא יאכל ממנו יאסר בקרבן ועוד נראה עיקר דקרבן שאוכל לך פשיטא דאסור דאין כאן רמו שבועה כדפרי' אלא הקרבן

הרי עלי יום זה כיום שמת בו אצו ולא הזכיר אכילת בשר ושתיית יין. והכי תניא בתוספתא לנדרים הרי הוא עלי אף על פי שלא הזכיר קרבן ה"ו נדר בקרבן כפ"ק לנדרים איבעיא לן אי הוה א מחמת קמיה היתירא ובשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים ואחר ה"ו כזה מכו בעיקרו מתפסו ואסור או דבהשתא מתפסו ושרי ובעי למפשטא מהא דתניא כיום שמת בו אצו וכו' ואמר שמואל והוא שנודר בלאו היום ה"ד לאו כגון דקאי בחד בשב"א דמת בו אצו וה"ו דאיכא טובא חד בשב"א דהיתירא ובהו אסור ש"מ בעיקרא הוא מתפסו דהו שמואל הכי איתמר והוא שנודר ובהו אסור היום ואילך ופי' הר"ן דקאי בחד בשב"א דמת ביה אצו וכו' שאומר ביום א' בשב"א שהוא כיום שמת בו אצו למינן חדשים כגון א' בשב"א ראשון של ניסן יאסר יום זה עלי כיום א' בשב"א ראשון של ניסן ואף ע"ג דאיכא טובא חד בשב"א דהיתירא וקתני אסור ש"מ בעיקרא מתפסו. והוא שנודר ובהו אסור היום ואילך כלומר שכל ימי אחד בשב"א שעברו עליו שהן כיום שמת בו אצו נאסר עליו נדר ופסק הרמב"ם כפ"א מהלכות נדרים דבעיקרו הוא מתפסו וכ"כ הרא"ש דברים שבועות ולפי"א אף ע"פ דאיכא חד בשב"א טובא דהיתירא אסור ומיהו כתב ר' ירוחם שיש פוסקים שכתבו דבעיני בנינו דדוקא כגדור ובהו אסור היום אלא דליכא חד בשב"א דהיתירא או אסור אבל אם לא היה נודר אלא בלאו היום ואיכא חד בשב"א טובא דהיתירא מותר דבהיתר מתפסו ומ"מ כתב דראשון נראה עיקר וכ"פ רבינו בסיומן רש"י. והא דמתפסו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם יתבאר בסיומן הנזכר כס"ד:

ודע

דדוקא בתפסו נדר הוא דאמרו דהוי ככר אכל בתפסו בשבועה לא הוי בשבועה ממש וכמו שכתבנו בסיומן רל"ט כסוף סיומן זה אכתוב לשון הרמב"ם בדיוי התפסה נדר: ולא דוקא מתפסו בעיקר הקרבן אלא דה"ה נמי מכל דבר הקדוש בקדושת הפה כגון שאומר ככר זה וכו' משנה כפ"א לנדרים (י): דלחא דתנן כירושלים פי' הרא"ש ז"ל קסבר חומת העיר ומגדלותיה משויירי לשכה אחו והר"ן פירש כירושלים בקרבנות שבידועים ומהא דתנן באיתמר פי' הר"ן כשה של קרבן דתפסו נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה הידוע קאמר (א): אבר הקרבן שאוכל לך בפתח או העולה החטאת התורה השלמים שאוכל לך בפתח אסור כפ"ק לנדרים (יג.) תנן הקרבן בקרבן קרבן שאוכל לך אסור ובגמרא והתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן הא עולה הא מנחה הא חטאת שאוכל לך שמתו שלא נדר זה אלא בחיי קרבן ל"ק הא דאמר הקרבן והא דאמר הוי קרבן מ"מ בחיי קרבן קאמר כלומר דכשאומר הוי קרבן ה"א בצירי' משמע כגשבע בחיי קרבן אלא שהחילוף החי"ת ביה"א אכל כשאומר הקרבן בפתח ה"א משמע דהוי ליהוי קרבן קאמר כלומר שמה שיאכל משלו יהיה אסור עליו בקרבן: וב"ש וכן אם אמר לקרבן לא אוכל לך בשב"א אסור עם תנן לקרבן לא

דרכי משה (א) כתב הגהות מרדכי רשביעות דף ש"מ ע"ד שאלו למהר"ם מי שנשבע בשולחן הקודש או באחד ככלי הקודש או (בשולחן) סתם אי צריך לקיימן והשיב אם אמר ככר זה עלי בשולחן של מקדש או כשאמר הוי נדר גמור אבל כה"ג ג שגדר בשולחן לא אמר כלום ומ"מ דאין לקנוסו שלא יהא רגיל בנדרים עכ"ל:

דרישה

עד שיהא מוכן לפניו לימן וזו יודו וכן משמע מ"מ בסמוך ואם לאו לא יודו עד שיאסר לו אכל מ"מ ואפי' דוקא כ' אין טוב ליודר אלא אם ישנו בידו יתן מיד משמע לא יודו כלל ולפי"א צ"ל שמש"ש עד שיעשו כלומר לא יודו כלל לפשות שום מעשה אלא יעשה מה שהוא חפץ לפשות ולא יודו כמו שפירש הב"י ג"כ אבל מ"מ נכיל לומר שמש"ש אם ישנו בידו יתן מיד פי' כמו עד שיעשו דכיון שהוא אומר בל' נדרה מוקרי יתן מיד ולכן נראה כמו שפירשתי בדישה. וכתב ב"י בשם המוסמות וז"ל וא"ת הא כתבו ויז' יעקב נדר וכתבו אשר נדרתי אשלמה וי"ל דבשעת צרה שרי וכתבו רחם לנביאים (ובמדרכי פ"ק דסולין דהיי' זו עיריית דדוקא נדר אסור אבל לא נדרה ובשעת צרה אפי' הרי עלי נודרין עכ"ל):

פי' רד [א] אן שאמר אסור עלי ככר זה דהוי נמי נדר וכתב ב"י ז"ל לשון נמי דקאמר רבינו אינו מדוקדק לדבר נדר עיקר נדר הוא זה שאמר דבר זה אסור עלי ולא יתפסו בדבר אחר דכשהוא מתפסו בדבר אחר לריק שיתפסו בדבר הנודר ולא ואלו התפסו בדבר האסור שלא מחמת נדר הוא מותר: ומ"ש שם ר"ל שהוא דעת הרמב"ם שהניח הטור ס"ס ר"ו שכתב וכן אם אמר ה"ו עלי איסור אסורין דקדש לכאורה מקמ"ל הו' ככר כתב האומר פירות פלוני כו' אלא צ"ל דמתחילה אשמועינן דיוכל לאסור עליו בכל לשון ר"ל בין בלשון נדר או שבועה וכ"ל לפי ב"י שם שני' צבל לשון ר"ל אפילו ל' הקדש ובגון שאמר כדלית שיהיה אסורין עליו כקודם קרבן וא"כ אשמועינן דלמי' בלשון איסור סתם אינו

פרישה

דהיינו בממון. ועי' מ"ב לגופיה נקרא גם מנחה סוכה ולולב והנחת יציאת ותפילין דאף דמנחת נעשה פי' כלי המעשה מ"מ המנחה היא לגופו ולעצמו משא"כ דקדש וכיוצא בו שהמנחה היא בשביל עני ושמה העני לא ירצה לקבל ממנו וכיוצא בו: **פי' רד** (ב) אן שאמר אסור עלי ככר זה דהוי נמי נדר פי' אפי' שאין עם לא הזכרת העם ולא כינוי ולשון נמי דכתב רבינו נלפ"ד דה"ק דאע"ג דפשיטא הוא אם אמר דבר זה עלי קונס וכו' פשוט עמי ממה שאומר דבר זה עלי קונס כהקדש אבל כאן שלא הזכיר בדבריו אלא לשון אסור וה"א דר"ל שיהא אסור כחומר או כבשר טמא וכיוצא בו שאינו נדר הנודר ולא הוי נדר קמ"ל דבלשון נדרים חולין לאומרה ומפרשים ל' אסור דקאמר דל' קונס ועיין בדרישה: (ב) ככר א' שתלאו בדבר הנודר רבותא קאמר דאע"ג דדבר שנודר בו אינו כ"א פי' חליה נדר ומכ"ש דאם אמר על ככר הראשון שיהא קונס: (ג) ככר זה כתיבת פי' הר"ן כשה של קרבן דתפסו נדרים להחמיר ועוד משמע דאשה הידוע קאמר: (ד) בדירין פירש' כדור במת של קרבן וז"ל כדור של עינים: (ה) בירושלים כתב הרא"ש דס"ל מומות העיר ומגדלותיה משויירי הלשכה אחו והר"ן פי' כירושלים בקרבנות שבידועים: (ו) אמר הקרבן שאוכל לך בפתח משמע דהוי ליהוי קרבן כלומר שמה שיאכל משלו יהיה אסור עליו בקרבן ומכ"ש אם אמר הקרבן בפתח לא אוכל לך כמו שמשמע בסמוך (בסע"ף י"א דנשאומר שאוכל לך אין לו משמעות כ"כ לאסור כמו לא אוכל עכ"ל): (ז) לקרבן לא אוכל לך בשב"א משמע לקרבן יאסר

רד א פי' שהיה עומד לפניו בשר של היתר ובשר של שלמים שלאחר זריקת דמים שאז הבשר מותר לבעלים ומבייא ליה אם אמר זה כזה האם נאמר דבעיקרו קא מתפסו שאז קודם זריקת דמים היה אסור או כדהשתא כמו שהיא עכשיו שהיא מותרת אחר זריקת הדם: ב פירש' כדור בהמות של קרבן וא"ר כדור של עינים: ג ביאור דברים אלו עיין

ומותר לכל לאימרה שאוכל לך בפת"ח נוחל לך עפי לפרשו להמרה לאימרה ויא
מה שאוכל לך ואסור כ"ל לישב לדעת הר"ש ורבינו אכל הרמב"ם כתב בפ"ה
דנדרים האומר לחבירו לא יהא חולין מה שאוכל לך או לא יהא כשר וכו' אסור
ואח"כ כתב חולין לא אוכל לך החולין כחולין ה"ו מותר והשיג עליו הרמב"ם דתכלה
פסק כחכמים דאית להו מכלל לאו אחת
שומע הן ואסור ואח"כ פסק כר"מ דלית
ליה ומותר וכו' הרמב"ם ע"ז ובסמוך
נדקדק על פירושו ותמוה לי למה לא נפרש
דדעת הרמב"ם כהר"ש ורבי דבזמור לא
חולין בפירוש אפי' אחר שאוכל לך מודה

ר"מ דאסור כיון דאמר בפי' לא חולין און זה מכלל לאו אחת שומע הן ולא אמרו
בגמרא דמתני' רבי יהודה הוא ולא ר"מ אלא היבא דאמר לחולין שאוכל לך בפת"ח
הלמ"ד דהיינו מכללה אכל בזמור לא חולין בפירוש און זה מכללה כמו שכתבנו לעיל
בזמור אכל חולין לא אוכל לך דמשמעו אכל מה שאוכל לך אינו חולין אלא קרבן
היינו מכלל לאו ור"מ לית ליה וי"ל דה"כ היה לו להרמב"ם לכתוב החילוק בין אחר
בפירוש לא חולין שאוכל לך דאסור ובין לחולין שאוכל לך בפת"ח הלמ"ד דמותר
מדלא כתב הרב חילוק זה בספרו אלמא דס"ל דאין חילוק ונראה דברי ר"מ ב"מ
דמ"ש בגמרא דמתני' לחולין שאוכל לך אסור ככרוה מאי לחולין לא חולין ליהוי
אלא קרבן לאו ר"מ הוא דלית ליה מכלל לאו וכו' אלא רבי יהודה לא קאי במסקנא
אלא ר"מ נמי הוא דממילא משמע ולא מכללה נפקא לן הכי ע"ש אכל ב"מ ב"י
לפרש דעת הרמב"ם ב"מ אכל האומר הקרבן לא אוכל לך מותר דטעמו משום
דכך היה גורם במשנה פ"ב דנדרים (סוף דף ט"ו) ושכך היה גירסת הר"ן הם
דברים תמוהים שהרי הר"ן כתב להדיא במשנה הא קרבן שאוכל לך גריסין ושרי
משום דחי קרבן קאמר דענין איניש דמשתבע ביה ולא מיד קאמר גס הרמב"ם
בפי' המשנה כתב קרבן לא אוכל לך קרבן שאוכל לך מותר ואין ספק דל"ל הא
קרבן שאוכל לך וכמו שהוא גירסת כל הספרים ומיירי בזמור הא קרבן ב"מ
ואין לנו לבדות גירסת מדעתנו אלא נראה דעמו של הרמב"ם דמתקן ב"מ (דף
י"ג) הקרבן בקרבן שאוכל לך אסור אלמא משמע דבזמור בכל הני לישני של
אוכל לך מותר וכ"כ הר"ן שם להדיא ועליל העתקתי לשוננו גס הכי בעמנו פי' כך
דברי הרמב"ם ב"מ אכל קרבן לא אוכל לך מותר משום דהכי משמע דמתקן בקרבן
שאוכל לך אסור אלמא דבזמור שאוכל לך מותר וא"כ ככה נפרש גס בזמור
הקרבן דמאי שנא . עוד כתב ב"מ וכו' דבזמור לקרבן לא אוכל לך כלומר ב"מ
הלמ"ד דשרי פשוט הוא דהא א"ע דאסור ר"מ בפת"ח הלמ"ד שרי ב"מ ב"מ
ע"כ והוא תמיה רבה דב"מ ר"ט (דף י"ו) מתקן בגמרא לא קשיא הא דאמר
לקרבן לא דאמר לא קרבן דלא הוה קרבן קאמר ופירושו כל המהצרים דב"מ
אסור ובפת"ח מותר וכך נראה לפרש דברי הרמב"ם דבזמור לקרבן לא אוכל לך
בפת"ח הלמ"ד הוא דשרי אכל ב"מ אסור דה"ק לקרבן ליהוי לפיכך לא אוכל
לך והא דכתב הרמב"ם אח"כ לא קרבן לא אוכל לך דשרי אין להקשות הלא כבר
כתב לקרבן לא אוכל לך דהיינו בפת"ח הלמ"ד דשרי משום דמשמע לא קרבן
וא"כ תתני ל"ל דלא דעת הרמב"ם לכתוב דאין לחלק בין אומר לקרבן בפת"ח ובין
אומר לא קרבן בפירוש דבין דין ובין דין דאמר לא אוכל לך שרי דגשמת הנדר
מכלל ור"מ לית ליה משא"כ בזמור לחולין לא אוכל לך א"כ לא חולין לא אוכל
לך בכל ענין אסור דלא הוה מכללה אלא ממילא משמע דלא ליהוי חולין אלא קרבן
לפיכך לא אוכל לך מיהו נלפע"ד דלהרמב"ם בזמור לא קרבן שאוכל לך דאסור
כמו לא היבא שאוכל לך וטעמו משום דמשמע דרי תימא וכו' לא קרבן הוא
שאוכל לך וכו' לא היבא שאוכל ומשמעו שהוא נודר שלא יאכל עמו : עיין
ב"מ המגיה למימוני גדול שכתב בן על לא טמא שאוכל לך וכו' והוא נכון ונראה
שכך מפרש הרב הא דמתני תלמודא הא דאמר לאימרה ב"מ אכל לא אוכל לך אסור
הא דאמר לא אימרה לא אוכל לך מותר ובזמור לא אימרה שאוכל לך תימא
דאסור משום דמשמעו לשון תימא וכו' לא אימרה הוא מה שאוכל לך ומכאן למדנו
דה"ה לא היבא לא קרבן לא טמא לא יורשלים לא פיגול לא נותר בזמור שאוכל לך
אסור דמשמעו לשון תימא :

רה המתפיים בדבר האסור (א) כגון דאמר כבר זה יהא בע"ז או כגבלה וטריפה (ב) או כיון נסך אינו נדר

א"כ אחת לחומר דודאי רבי אכל לא מפליג בין אומר בפת"ח הלמ"ד לאומר ב"מ
הלמ"ד אכל קושטא לאו הכי אלא שאני לן בין אומר בפת"ח הלמ"ד לאומר ב"מ
הלמ"ד הלכך בהאי דלקרבן לא אחר נעשה כאומר כדקא"ר אכל אלא הכי"ע באומר
לקרבן לא אוכל לך ב"מ הלמ"ד ומש"ה אסור ר"מ אכל אס היה אומר לקרבן
לא אוכל לך בפת"ח הלמ"ד משרי שרי משמע דפרישית וק"ל כרז אש דבזמור
הוא ויש להוכיח כן מדגרסינן בפ"ק דנדרים (יג.) גוסייה תנא אימרה לאימרה
כאימרה שאוכל לך אסור לא אוכל לך מותר מאן שמעית ליה אימרה לאימרה
ר"מ אימא סיפא לא אוכל לך מותר והתנן לא קרבן לא אוכל לך ר"מ אסור וא"ר
אכל נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך לא קשיא הא דאמר לאימרה
הא דאמר לא אימרה ופירש הר"ש הא דאמר לאימרה ב"מ אכל הא דאמר
דאמר לאימרה בפת"ח ע"כ משמע בהדיא דבזמור לאימרה ב"מ אסור
אכל אומר לא אימרה בפת"ח הלמ"ד מותר וזודאי דאומר לקרבן לא אוכל לך דייט
כאומר לאימרה לא אוכל לך ע"כ לומר דשאני לן בין אומר לקרבן לא אוכל
לך בשבט הלמד לאומר בפת"ח הלמ"ד ומכאן יש להוכיח בלשון ראשון שכתבתי דרב
אש לפרש דברי ר' אכל אחת ולא לסתור דבריו דהא הכא כיון דסתם תלמודא הוא
דמפליג בין לאימרה בשבט לאימרה בפת"ח משמע דלפרש דברי רבי אכל אחת ולא
לפרש וברב אש נמי דכונתה דוע שהר"ן כתב דהלכה כר"מ דאית ליה מכלל לאו
אחת שומע הן וכמ"ש הר"ף ז"ל וכתיב שכן דעת הרמב"ם :

והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מה' נדרים האומר לחבירו מה שאוכל עמך לא
יהא חולין וכו' עד כחולין שלא אוכל לך הרי זה מותר וכתיב עליו
הראב"ד זה המצטר מוכה שטרא לבי הרי הוא וכו' עד והא קו"ל כר"מ דבני
תנאי כפול ובעל מ"ע ירד להציל והעתיק לשון הגמרא לומר שפסק הרמב"ם
ז"ל מצוה בגמרא והדבר צרור לכל מעיין דבעל מ"ע שותף דמין הראב"ד ז"ל
לא גמר ודבריו לא יועילו ולא יצילו והכלל דדעת הרמב"ם הוא שהוא פוסק כר"מ
דלית ליה מכלל לאו אחת שומע הן ומפני כך פסק כדרישית דחולין החולין כחולין
בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר ואע"כ לא נמנע מלפסוק בסתם מתני'
דקתני לא חולין שאוכל לך אסור משום דס"ל ז"ל דהפסוק לר"מ נמי אסור דכיון
דלא הוה מה שיאכל חולין ממילא הוה קרבן דכך לי אומר לא חולין יהא כאומר
קרבן יהא שהאומר דבר זה אינו מותר ממילא משמע שהוא אסור וכן האומר דבר
זה אינו אסור ממילא משמע שהוא מותר ואין אנו צריכין לכתוב עליו משמע מכלל
לאו אחת שומע הן ואע"כ דמש"ה אוקימנא למתני' דלא חולין שאוכל אסור דלא
כר"מ וכמו שהקשה הר"ן ז"ל י"ל דה"ה דמעיקרא סברו כן בני הישיבה דמתני'
נמי מטעם מכלל לאו אחת שומע הן הוא דקתני אסור ומש"ה הוה קשיא להו
מתני' מני ואינטייכו לאוקמא כר"י אכל לפום קושטא דמלתא לא צריכין לאוקמא
כר"י דכר"מ נמי אחי דכי קתני אסור לאו חולין יהא אלא שומע הן הוא
אלא משום דממילא משמע וכדאשכחן דרייתא דחולין החולין חולין בין שאוכל לך
בין שלא אוכל לך מותר דתתיה כר"מ וקתני בה לחולין שאוכל לך אסור כלומר שאמר
לחולין בפת"ח הלמ"ד והיינו ודאי משום דממילא משמע ולא צריכין למיתי עליה
משום מכלל לאו אחת שומע הן ובהכי ניהא שלא נצטרך לדמוך ולומר שהסבריה הוה
משנה מכל מכל סבריה שבתלמוד דלא קיימי במסקנא והאי במסקנא נמי קאי דליתא
אלא האי נמי לא קאי במסקנא ואע"פ שאינו מפורש בגמרא בהדיא סקירת הסבריה
כיון דמיתיה בתר הכי בסמוך דרייתא דחולין החולין חולין בין שאוכל לך בין שלא
אוכל לך מותר דתתיה כר"מ וקתני בה לחולין שאוכל לך אסור ממילא משמע דליתא
לסבריה הסבריה ויש ידים מוכיחות לפי' זה מדשני רב אש הא דאמר לחולין הא דאמר
לא חולין דמשמע לא ליהוי חולין אלא כקרבן כלומר דהא דקתני ר"מ לחולין לא
אוכל לך מותר ר"מ בזמור לחולין ב"מ אכל לאסור זו א"כ תאמר הא
מה שאוכל לך לא יהא חולין אלא קרבן דהיינו מכלל לאו אחת שומע הן ור"מ לית

לזה אכל כשאומר לא חולין לא אוכל לך בפת"ח הלמ"ד משמע כמי שאומר מה שאוכל
לחולין בפת"ח הלמ"ד משמע לא חולין יהא אלא קרבן והיינו ודאי משום דממילא משמע ולא צריכין
לעיל שדחיק הר"ש לחלק בין לא חולין בחול"ם לבפת"ח בין כשהוא סמוך לאוכל לך
ומ"ש האומר לחבירו לא חולין לא אוכל לך וכו' היינו שנינו דרב אש שכתבתי בסמוך ומ"ש וכן
בפ"ק דנדרים . ומ"ש אכל האומר הקרבן לא אוכל לך וכו' כל אלו מותרין וכו' ב"מ
נראה שהיא גירסת הרמב"ם והר"ן ודלא כגירסת הספרים דגבי הקרבן גריסין שאוכל לך ומשמע ליה ז"ל
שנשבע בקרבן שלא יאכל ליה או שגדר שלא יאכל לו קרבן ואע"כ דתקן ב"מ דנדרים ולא חש
להיהא ומ"ש דבזמור לקרבן לא אוכל לך כלומר בפת"ח הלמ"ד דבר פשוט הוא דבזמור ר"מ אכל לא אוכל לך
מתקן בקרבן שאוכל לך אסור משמע הא קרבן לא אוכל לך מותר וא"כ כיון דבזמור לא חולין לא אוכל לך
אכל קרבן לפיכך לא אוכל לך כשאומר קרבן לא אוכל לך נמי יתמא הכי וליתמא וי"ל דלא חולין לא אוכל לך
שגדר שלא יאכל לו כקרבן אכל בזמור קרבן לא אוכל לך וכל אינך ליטני כיון דלויכא לפרושייכו הכי אע"כ
טפי בלישנא הכי מפרשינן לכו ולא לחומרא . ואיכא למידק למה פסק סתם דהאומר הקרבן שאוכל לך אסור
בגמרא וי"ל דמשמע ליה ז"ל דמילתא דפשיטא הוא דכי קאמר הקרבן ב"מ לאו נדר הוא אלא כמי
נדרים כיוצא המתפיים בנדרים הייב שמע חבירו שגדר ואמר ואני כמותך כדון כדו דיוצר ה"ו אסור במה
שנאסר בו חבירו שומע הוה שאמר וכו' ודאי שומע הוה שאמר וכו' ודאי שומע הוה שאמר וכו' ודאי שומע
אפי' הוה ק' וכל אחד מהם אומר ואני בתוך כדו דיוצרו של חבירו הרי כולם אסורים וכן האומר הרי הבשר
הוא כבשר כדו הרי הפת נתפסה ונאסרה חור ואמר ודש זה כפת הואת ויין זה כדש זה אפילו הן ק' כולם
בפ"ד דנזיר (כ : כא) : ומ"ש וכן האומר הרי הבשר עלי אסור וכו' נתבאר בראש סימן זה כתב הרשב"א
ב"מ אכל לא אוכל לך אסור וכו' נתבאר בראש סימן זה כתב הרשב"א ב"מ אכל לא אוכל לך אסור וכו' נתבאר
(ב"ה) כתוב בחשובות להרמב"ם סי' ע"ר מה שהשתבש שאין נדר אלא בהזכרת שם או בניו זה אינו שאין צורך
בכחם אלא כל שאמר כבר זה עלי או קונם עלי ה"ו נדר גמור וכן בשבועה
האומר שבועה שלא אוכל כבר זה אסור :

רה המתפיים בדבר האסור כגון דאמר כבר זה יהא בע"ז או כגבלה וטריפה (ב) או כיון נסך אינו נדר

או כיון נסך אינו נדר (א) כגון דאמר כבר זה יהא בע"ז או כגבלה וטריפה (ב) או כיון נסך אינו נדר
לחבירו כל מה שאוכל עמך עלי קרבן או קרבן או חולין או אסור פירות אלו קרבן או חולין או אסור
האומר פירות אלו עמך עלי או מה שאוכל עמך פלוני עלי כבשר חזיר או כע"ז או כגבלה וטריפות וכו' ואלו
דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר זה הכלל כל המשום דנדרים המתפיים כדברים האסורים אסור ואלו
נדר

לזה אכל כשאומר לא חולין לא אוכל לך בפת"ח הלמ"ד משמע כמי שאומר מה שאוכל
לחולין בפת"ח הלמ"ד משמע לא חולין יהא אלא קרבן והיינו ודאי משום דממילא משמע ולא צריכין
לעיל שדחיק הר"ש לחלק בין לא חולין בחול"ם לבפת"ח בין כשהוא סמוך לאוכל לך
ומ"ש האומר לחבירו לא חולין לא אוכל לך וכו' היינו שנינו דרב אש שכתבתי בסמוך ומ"ש וכן
בפ"ק דנדרים . ומ"ש אכל האומר הקרבן לא אוכל לך וכו' כל אלו מותרין וכו' ב"מ
נראה שהיא גירסת הרמב"ם והר"ן ודלא כגירסת הספרים דגבי הקרבן גריסין שאוכל לך ומשמע ליה ז"ל
שנשבע בקרבן שלא יאכל ליה או שגדר שלא יאכל לו קרבן ואע"כ דתקן ב"מ דנדרים ולא חש
להיהא ומ"ש דבזמור לקרבן לא אוכל לך כלומר בפת"ח הלמ"ד דבר פשוט הוא דבזמור ר"מ אכל לא אוכל לך
מתקן בקרבן שאוכל לך אסור משמע הא קרבן לא אוכל לך מותר וא"כ כיון דבזמור לא חולין לא אוכל לך
אכל קרבן לפיכך לא אוכל לך כשאומר קרבן לא אוכל לך נמי יתמא הכי וליתמא וי"ל דלא חולין לא אוכל לך
שגדר שלא יאכל לו כקרבן אכל בזמור קרבן לא אוכל לך וכל אינך ליטני כיון דלויכא לפרושייכו הכי אע"כ
טפי בלישנא הכי מפרשינן לכו ולא לחומרא . ואיכא למידק למה פסק סתם דהאומר הקרבן שאוכל לך אסור
בגמרא וי"ל דמשמע ליה ז"ל דמילתא דפשיטא הוא דכי קאמר הקרבן ב"מ לאו נדר הוא אלא כמי
נדרים כיוצא המתפיים בנדרים הייב שמע חבירו שגדר ואמר ואני כמותך כדון כדו דיוצר ה"ו אסור במה
שנאסר בו חבירו שומע הוה שאמר וכו' ודאי שומע הוה שאמר וכו' ודאי שומע הוה שאמר וכו' ודאי שומע
אפי' הוה ק' וכל אחד מהם אומר ואני בתוך כדו דיוצרו של חבירו הרי כולם אסורים וכן האומר הרי הבשר
הוא כבשר כדו הרי הפת נתפסה ונאסרה חור ואמר ודש זה כפת הואת ויין זה כדש זה אפילו הן ק' כולם
בפ"ד דנזיר (כ : כא) : ומ"ש וכן האומר הרי הבשר עלי אסור וכו' נתבאר בראש סימן זה כתב הרשב"א
ב"מ אכל לא אוכל לך אסור וכו' נתבאר בראש סימן זה כתב הרשב"א ב"מ אכל לא אוכל לך אסור וכו' נתבאר
(ב"ה) כתוב בחשובות להרמב"ם סי' ע"ר מה שהשתבש שאין נדר אלא בהזכרת שם או בניו זה אינו שאין צורך
בכחם אלא כל שאמר כבר זה עלי או קונם עלי ה"ו נדר גמור וכן בשבועה
האומר שבועה שלא אוכל כבר זה אסור :

רה המתפיים בדבר האסור כגון דאמר כבר זה יהא בע"ז או כגבלה וטריפה (ב) או כיון נסך אינו נדר
או כיון נסך אינו נדר (א) כגון דאמר כבר זה יהא בע"ז או כגבלה וטריפה (ב) או כיון נסך אינו נדר
לחבירו כל מה שאוכל עמך עלי קרבן או קרבן או חולין או אסור פירות אלו קרבן או חולין או אסור
האומר פירות אלו עמך עלי או מה שאוכל עמך פלוני עלי כבשר חזיר או כע"ז או כגבלה וטריפות וכו' ואלו
דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר זה הכלל כל המשום דנדרים המתפיים כדברים האסורים אסור ואלו
נדר

וכרמ"ם כתב שא"ל שישעיהו אדם דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר זה הכלל כו' עיין בב"י :
(ב) או כיון נסך ר"ל שאומר בפי' כיון נסך של חליל כדמוכס לקמן בסיומן ר"ש וכן מ"ש בט"ס
כרמ"ם

סי' רה (א) כגון דאמר כבר זה יהא בע"ז או כגבלה וטריפה (ב) או כיון נסך אינו נדר
כדורו ר"ל כדבר שבו איסורו ע"י נדר והקדש שאדם מקדישו או אסור בפני
29

נסיון ר"ד דכתב רבינו דבאומר ככר זה אסור עלי הוי נדר וכדפרישית לטעם דהיינו מ"ס הכתוב לאסור איסור על נפשו ומשמע לרבינו מדלא חילק הרמב"ם מכלל דמ"ס דמדינתא אפילו אמר אני נודר שלא אוכל עמך הוי יד ואסור צו מדאורייתא דלא כהרא"ש :

רו כינוי נדרים וכו' משנה ריש

נדרים כל כינוי נדרים כנדרים האומר קונס קונס הרי אלו כינויין לקרבן ובגמרא איתמר ר' יוחנן אמר לשון נכרים הוא שקורין לקרבן קונס וכו' ור"ל אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר צו וכ"כ הרמב"ם בפ"א וכ"כ הסמ"ג כלשונו. ומ"ס אבל כנוי כינויים וכו' מפרש בגמרא ה"ד דאמר מקנסתא מקנסתא מקנסתא :

רה סתם נדרים להחמיר וכו' משנה פ"ב (דף י"ח)

סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל כלומר אע"פ דנודר סתם זולתן להחמיר אע"פ"כ אם אמר הנודר לכך או לכך הייתי מבין יכול לפרש נדרו להקל וז"ל רבינו ואם הוא אומר שדעתו כבשר מליה וי"ל לע"ז נאמן וז"ל נאמן וא"צ שאלה אפי' בעם הארץ [ב] (ז) ואם רוב הכי משמע החס בזהות משנה נדברי

רבי יהודה דהלכה כמותו לגבי ר"מ דהולכין אחר משמעות הלשון שני המקום מכירין צו. ומה שהקשה ב"י אמ"ש רבינו בסיומן ר"ז יתבאר בפ"ד לטעם ובסיומן ר"ב. וז"ל שאלה אפי' בע"ה כ"כ הרא"ש בפסקים. והוא מדתקן בסופא בנדר נחרס דלר"ך שאלה בע"ה מכלל דברייתא בבשר מליה וי"ל א"צ שאלה אפי' בע"ה והעטם דכפיף דין דרך לקרוא חרס של ים חרס סתם ולא קרבנות מליה קרבנות סתם א"כ משמע הלשון להחמיר עפי מלהקל הלכך א"כ פירוש להקל לר"ך שאלה בע"ה שלא יקל ראש נכדריים אבל בבשר מליה וי"ל משמעו להקל כמו להחמיר והוא שדקדק רבינו בלשונו שאלל בשר מליה וי"ל כתב שיש במשמעו מליה של קדשים או י"ל לשמים ויש עוד במשמעו בשר מליה וי"ל לע"ז כלומר דהמשמעות שקולין זה כמו זה הלכך פירושו להקל וז"ל שאלה אפי' בע"ה אבל אלל נדר נחרס כתב נדר נחרס ואמר לא נדרתי אלא נחרסו של ים וכו' ולא כתב תחלה דמשמעו להקל כמו להחמיר כדכתב גבי בשר מליה וי"ל אלא ודאי דסתם חרס משמעו לפי פשוטו להחמיר ולא להקל והכי משמע להדיא בראשונה וברבינו ירוחם והריב"ש סימן מ"ח ומביאו ב"י והרא"ש כתב דכפיף כיון שנתכוון להעניו ולהוציא דבריו בלשון שיעטו השומעים לפיכך החמירו עליו גם זה מציאו בית יוסף. מיהו נראה דלהרמב"ם דפסק בנודר בנדר האסור לר"ך שאלה בע"ה כדלעיל בסוף ר"ה א"כ בנודר בבשר מליה וי"ל אפי' נתכוון לע"ז לר"ך שאלה בע"ה ודברי רבינו כאן בסתם אינן אלא לדעת הרא"ש אמנם איכא לתמוה אמה שפסק הרב בש"ע כאן כדברי רבינו דבבשר מליה וי"ל נאמן וא"צ שאלה אפילו בע"ה ובסיומן ר"ה פסק כדברי הרמב"ם דלר"ך שאלה בע"ה וי"ל מיהו יש להחמיר כהרמב"ם דכאן נמי לר"ך שאלה

שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כינוי ועל זה נאמר לאסור איסור על נפשו שיאסר על נפשו דברים המותרין וכן אם אומר (יה) ה"ז עלי איסור אסורין :

רו כינוי נדרים (א) [ב] כיצד קונם קונה קונם שאם

אמר קונם או קונם בכר זה עלי אסור בו וכן בכ"מ ומקום הולכין אחר הלשון שרגילין בו שאם יש להם כינוי לנדר ונדר בו הוי נדר אבל כינוי כינויים פירושו כינוי שרחוק הרבה מן זה הלשון אינה בנדר :

רה סתם נדרים להחמיר כיצד אומר הרי פירות אלו כבשר

מליה (ה) או כיון נסך שיש במשמעו מליה של קדשים או י"ל לשמים שהוא נדר שהרי מתפיש בדבר הנודר ויש עוד במשמעו בשר מליה וי"ל לע"ז שאינו נדר שהרי מתפיש בדבר האסור אנו תולין אותו להחמיר ואם הוא אומר שדעתו כבשר מליה וי"ל לע"ז נאמן וא"צ שאלה אפי' בעם הארץ [ב] (ז) ואם רוב אנשי

כתב הר"ש צ"ח

ה"א סימן צ"א : על מי שנאנס לאסור אשה אחת עליו ואמר קונס עלי שלל אשה אשה זו שאין זה נדר שהרי לא אסר האשה אלא אסר עצמו שלא יאחזה ב ואין נדרים אלו כלום אלא שחכמים החמירו לפתוח לו פתח ממקום אחר כדאיתא בפ"ג דנדרים וכיון דאיתא מל אלא מדרבנן היכא דאיכא אונס א"צ שאלה והוא הדין אם אמר אסור עלי אשה זו דינו שיהא לאומר קונס עלי שלל אשה מדאמרין בפ"ג דשבוטות (כ). איסרו של איסור אמרו בלשון נדר נדר בלשון שבועה וזה כיון שאמר עלי הוי נדר והול"ל אסורה אשה זו עלי אלא שלשון איסור א"צ כדברי"ף פ"ג דשבוטות ובהלכות נדרים פ"ב דמשמע דשבוטות בלשון עלי חלה ואיפשר דדוקא מדרבנן

עכ"ל ובתשובה אחרת כתב שמתא נראה שהוא נדון כאיסור שאם אמר בלשון נדר נדר בלשון שבועה שבועה ואיפשר נמי דככל ענין והיגיון לה חומר נדר לחול על דבר מזה וחומר שבועה לחול על דבר שאין צו ממש אבל מה שנתראה ודאי בזה שדין שבועה ויש לו שהרי מתפרסם גברא הוא וכן נראה להרשב"א בתשובה ועוד דבילמדנו מפרש וישב אר"ע החרס הוא השבועה עכ"ל :

רו כינוי נדרים כנדרים כיצד קונס קונה קונס וכו' משנה דריש נדרים

(ב). כל כינוי נדרים כנדרים וסם בפירקין (י) : במשנה האומר קונס קונס הרי אלו כינויין לקרבן ופירש הרא"ש כל שאינו עיקר השם נקרא כינוי ובגמרא איתמר כינוי ר' יוחנן אמר לשון נכרים ור"ל אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר צו ופירש הרא"ש לשון נכרים בלשונם קורין לקרבן קונס או קונס והקשה הר"ן לרבי יוחנן דאמר לשון נכרים הם מ"ס דפירש הני לישי טפי משאר לישי לימא הנודר בכל לשון ה"ז נדר ויתיר דרבותא אשמעינן דל"מ בלשונות נכרים שהם בלשונות גמורים שהנודר בהם נדרו ולא שאלה שאפי' בלשונות שאינם גמורים שהרי לשון הקדש ה"א אלא שנתפשט סו"ה שהנודר בהם לא יחא נדר כיון שאינו לשון גמור בפני עצמו קמ"ל וכ"כ מתוך דברי הרמב"ם בפ"א : ומ"ש אבל כינוי מותרין (ס) : בש"א כינוי כינויין אסורים ובה"א כינוי כינויין מותרים וידוע דהלכה כוותייהו ומפרש התם דטעמייהו אי משום דכברי לא משמעו נכרים הכי או משום דכברי לא גזרינן כינוי כינויין אטו כינויים ומפרש התם היכי דמי כינוי כינויין מקנסתא מקנסתא ומשמע דכינויים אלו הכל לפי המקום והזמן א"כ יש בזהות מקום ובזמנו וכן בני אדם שקורין לאותן השמות וכינויים אע"פ שאלה הכיורים חכמים הנודר בהם אסור ואם בזמנו מקום ובזמנו זמן אין שום אדם מעם הארץ מכיר בלשון

הכינויין שאמרו חכמים הנודר בהם לאו כלום הוא וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"א מהלכות נדרים ופ"א מהלכות נזיר ופ"ב מהלכות שבועות :

רה סתם נדרים להחמיר כיצד אומר הרי פירות אלו כבשר מליה וכו' משנה ריש

הרי הוא עלי כבשר מליה וכו' אם של שמים נדר אסור אם משל ע"ז נדר מותר אם סתם אסור ופירשו הרא"ש והר"ן דבשר מליה משמע קרבנות דכתוב על כל קרבנך תקריב מלה ומשמע נמי של ע"ז וכדכר הרא"ש י"מ אף ע"פ שפירושם להקל אם לא פירש זולתן לחומרם ולא נהירא דמה הוצרך להקל ועוד מה קולא שייך כשפירש כיון שציאר היאך נדר לא שייך להוכיח קולא וחומרם ככל היוצא מפיו ועשה וי"מ אע"פ שהסגם נדרים להחמיר היינו כשלא פירש מה אלא אמר כך נדרתי כמו שפירשוהו חכמים אנו מפרשים לחומרם אבל אם אמר בלבי היה כבשר מליה של ע"ז זולתן אמר פירושו להקל עכ"ל ודברי רבינו נראה שהם כדברי פירוש אחרון שפסק הרא"ש עיקר וכ"כ מדברי הרשב"א שכתב בתשובה סימן תרצ"ט אם סתם אסור כלומר אם סתם ולא ידע על מה נתכוון אסור אבל דברי הרמב"ם בפ"ב כדברי הפירוש הראשון : וב"ש וא"צ שאלה אפילו בע"ה כן משמע ודאי מדלא תנן בזה דבטו שאלה כדתנן גבי נדר נחרס ואיך דבסמוך וכ"כ הרא"ש בפשיטות :

ומ"ש ואם רוב אנשי המקום קורין לבשר מליה של קדשים בשר מליה סתם וכו' למד כן מדתקן סם במתני' גבי אומר הרי עלי כחרס אם כחרס של שמים אסור אם של כהנים מותר אם סתם אסור וכן האומר הרי עלי כתרומה אסור אם כתרומה דגן מותר אם סתם אסור דברי ר"מ רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירים בתרומת הלשכה ומשמע דהלכתא כרבי יהודה דהולך אחר משמעות שבני אותו

דרישה

יחלנו יהיה מייב קרבן ובסיפא אשמעינן בקונס ככר זה עלי דהככר גופה נאסר עליו קשה ולשונו שכתב אומר ככר נדר כל משמע הכי דלשון משמע שאסור הככר ולפי דבריו נש"י הככר לא נאסר אלא שאמר שם ואכלנו יחא מייב בקרבן ועיין מ"ש עוד בק"ס :

ס"ו רז [א] כיצד קונס או קונס כו' בגמרא ר"י אומר לשון נכרים וקשה בגמרא

לפי דבריו מ"ס דריש הני לשינוי עפי משאר לישי ויתיר דרבותא קאמר דל"מ בלשונות של נכרים שהן בלשונות גמורים שהנודר בהם נדרו ולא שאלה שאפי' בלשונות שאינם גמורים שהרי לשון הקדש הוא אלא שנתפשט סו"ה שהנודר בהם לא יחא נדר כיון שאינו לשון גמור בפני עצמו קמ"ל :

ס"ו רח [א] ואם רוב אנשי המקום קורין לבשר מליה כו' ומכאן ב"י דיש להקשות אמ"ש בסוף

היישוקין גם למיעוט משא"כ הכא דאם נחשטו למיעוט מקולין בדבר ולהכי זולתן נכר רובא דוקא דלכתי קשה מהכא למאי דכתב רבינו לקמן בסיומן ר"ך גבי ק"ז דאם רוב המקום ק"ז עשירים הולכין אחריו אפי' דקולא הוא ואמאי לא אמרינן שמתין עד ק"ז קטין ועוד מדברי רבינו כהא נמי משמע דלא זולתן נכר מיעוטא אפי' לחומרם מדקאמר ואם רוב אנשי המקום כו' משמע ה"א אם המיעוט קורין אותו כבי ופ"י מהכא הכי ומח"ה הכי נאמן לומר שבזמנו זמנא לזולתן או ליי"ג של חילול אלא מהותפת כדפרישית בפרישם כאן צ"ע למ"ש בש"ע בסיומן ר"ז ס"ג נדר מייב כו' דמסיק שם דל"ן הולכין אחר הירוב ע"פ ואפשר דבש"ע כ"כ כשישת הרמב"ם דל"ן היכא שאין מנהג ידוע אלא מקצת קורין אותו כך והוא לחומרם זולתן בתרומהו אפי' הירובין אין קורין אותו כך ורבינו לא ס"ל בה"א כוותיה וכמ"ש ב"י בסיומן ר"ז אמ"ש רבינו מדברי הרמב"ם דהיינו דוקא בשם מנהג ידוע אבל אם אין מנהג ידוע כבולן הולכין אחר הלשון כדפרישית. ור"ל אמר הלשון שרגילין לקרות רוב בני אדם :

קונס או קונס או קונס ור"ל אמר ל' שבדו חכמים להיות נודר צו ולפי"ך ש"מ בין ר"י לר"ל היינו לר"י בין ר"י לר"ל היינו לר"י (שמוק קרבה מן הלשון כגון דאמר מקנסתא מקנסתא גמרא עכ"ה) :

ס"ו רח (ב) או כיון נסך כו' א"ל הא כתב לעיל ר"ס ר"ה דאם אמר כיון נסך דר"ל לע"ז דאם קראו דבר האסור דר"ל התם היי"י כששולחין אותו הוא אומר שר"ל י"ל לע"ז דמאמינן לו כמ"ש בסמוך (או שאיירי דהסגסב עבולן קורין ליי"ג דע"ז יין נסך סתם דהא תלוי במנהג כמ"ש בסמוך עכ"ה) :

דרישה

בפירות פלוני הרי הן אסורין עליו ועיד שכתב אפי"פ שאין שם שבועה כלל משמע שאם היה מוכיר שבועה כגון שהיה אומר פירות פלוני אסורין עלי שבועה היה מייב משום שבועה חלמה פנייה ליה כו' ולי נראה שאין בלשון זה הכרע דאיכא למימר דכל לשון דקאמר היינו לומר דאפי' לא אמרו בלשון הקודש ומ"ש אפי"פ שאין שם כו' עכ"ל ולפי"ך דרבינו דייק שפיר מדבריו שכתב נדר שהוציא בלשון שבועה שפירש דאי הוי כוונת הרמב"ם כמו שפירשו סו"ה לא הוי ליה למימר בכל לשון שיאסור אלא הוי לו לומר בכל לשון שיאמר כיון דהרבותא אינו על האיסור אלא על הלשון של האיסור שיכול לדברו בכל לשון מדקאמר בכל לשון שיאסור משמע שבזמנו זמנא לזשמועין דרבותא שהאיסור הוא בכל לשון (ר"ל בין בלשון נדר או שבועה) : שיאסור עליו ועוד לפי פירוש של ב"י הוה ליה למימר ואפי"פ שאין שם שבועה כלל ב"י שהרי לפי פירושו לא מייירי לפניו וכן בענין שבועה כלל אבל לפי הכתוב רבינו בדבריו אתי שפיר שמתפלגה קאמר בכל לשון שיאסור עליו ר"ל בין לשון נדר או איסור או שבועה וע"י קאמר אפי"פ שאין שם שבועה כלל : (יח) ה"ז עלי איסור אסורין עיין מ"ש לעיל בדרישה ר"ס ר"ד :

ס"ו רז (ב) כיצד קונס קונס וכן הוא לשון המשנה וכן כתב גם כן הרא"ש (כל שאינו עיקר השם נקרא כינוי עכ"ה) משמע בהדיח שקונס נמי לא הוי אלא כינוי ואם כן צ"ל ש"מ רבינו אסר זה שאם אמר קונס או קונס כו' ה"ס קונס אלא שמתקב דבריו אלא שקשה לומר כן שיקצר לשונו ולא יקטע הרשאות שהתמיל בו וגם בלשון הגמרא ומסוקים מלא מלשון קונס נקטוהו דבר שמתפיש בו לכן היה נראה לומר דהכי קאמר כיצד כינוי נדרים כגון קונס שהיא לשון נדר ומכאן מלשון קונס ללשון קונס או קונס וס"ה כל דביותיה ודאייה ליה דבנוסף כל נדרי אנו אומרים וקונמי וכינוי ש"מ דקונמי לאו כינוי מקרי אבל אין רח"ה כ"כ שהרי לעיל ב"א"ם סימן תרי"ט אינו מוכיר שניהו ועוד שבנוספותו ג"כ אומרים וקסיי והוא ודאי ל' כינוי כמ"ש כאן. אבל צ"ע דלשון הגמרא והביאו ב"י ללא משמע הכי כ"א בדוקא. ובגמרא איתמר כינויים ר"י אמר ל' נכרים ופירש הרא"ש שהכריס קורין לקרבן

דרישה

בפירות פלוני הרי הן אסורין עליו ועיד שכתב אפי"פ שאין שם שבועה כלל משמע שאם היה מוכיר שבועה כגון שהיה אומר פירות פלוני אסורין עלי שבועה היה מייב משום שבועה חלמה פנייה ליה כו' ולי נראה שאין בלשון זה הכרע דאיכא למימר דכל לשון דקאמר היינו לומר דאפי' לא אמרו בלשון הקודש ומ"ש אפי"פ שאין שם כו' עכ"ל ולפי"ך דרבינו דייק שפיר מדבריו שכתב נדר שהוציא בלשון שבועה שפירש דאי הוי כוונת הרמב"ם כמו שפירשו סו"ה לא הוי ליה למימר בכל לשון שיאסור אלא הוי לו לומר בכל לשון שיאמר כיון דהרבותא אינו על האיסור אלא על הלשון של האיסור שיכול לדברו בכל לשון מדקאמר בכל לשון שיאסור משמע שבזמנו זמנא לזשמועין דרבותא שהאיסור הוא בכל לשון (ר"ל בין בלשון נדר או שבועה) : שיאסור עליו ועוד לפי פירוש של ב"י הוה ליה למימר ואפי"פ שאין שם שבועה כלל ב"י שהרי לפי פירושו לא מייירי לפניו וכן בענין שבועה כלל אבל לפי הכתוב רבינו בדבריו אתי שפיר שמתפלגה קאמר בכל לשון שיאסור עליו ר"ל בין לשון נדר או איסור או שבועה וע"י קאמר אפי"פ שאין שם שבועה כלל : (יח) ה"ז עלי איסור אסורין עיין מ"ש לעיל בדרישה ר"ס ר"ד :

ס"ו רז (ב) כיצד קונס קונס וכן הוא לשון המשנה וכן כתב גם כן הרא"ש (כל שאינו עיקר השם נקרא כינוי עכ"ה)

משמע בהדיח שקונס נמי לא הוי אלא כינוי ואם כן צ"ל ש"מ רבינו אסר זה שאם אמר קונס או קונס כו' ה"ס קונס אלא שמתקב דבריו אלא שקשה לומר כן שיקצר לשונו ולא יקטע הרשאות שהתמיל בו וגם בלשון הגמרא ומסוקים מלא מלשון קונס נקטוהו דבר שמתפיש בו לכן היה נראה לומר דהכי קאמר כיצד כינוי נדרים כגון קונס שהיא לשון נדר ומכאן מלשון קונס ללשון קונס או קונס וס"ה כל דביותיה ודאייה ליה דבנוסף כל נדרי אנו אומרים וקונמי וכינוי ש"מ דקונמי לאו כינוי מקרי אבל אין רח"ה כ"כ שהרי לעיל ב"א"ם סימן תרי"ט אינו מוכיר שניהו ועוד שבנוספותו ג"כ אומרים וקסיי והוא ודאי ל' כינוי כמ"ש כאן. אבל צ"ע דלשון הגמרא והביאו ב"י ללא משמע הכי כ"א בדוקא. ובגמרא איתמר כינויים ר"י אמר ל' נכרים ופירש הרא"ש שהכריס קורין לקרבן

קונס או קונס או קונס ור"ל אמר ל' שבדו חכמים להיות נודר צו ולפי"ך ש"מ בין ר"י לר"ל היינו לר"י בין ר"י לר"ל היינו לר"י (שמוק קרבה מן הלשון כגון דאמר מקנסתא מקנסתא גמרא עכ"ה) :

ס"ו רח (ב) או כיון נסך כו' א"ל הא כתב לעיל ר"ס ר"ה דאם אמר כיון נסך דר"ל לע"ז דאם קראו דבר האסור דר"ל התם היי"י כששולחין אותו הוא אומר שר"ל י"ל לע"ז דמאמינן לו כמ"ש בסמוך (או שאיירי דהסגסב עבולן קורין ליי"ג דע"ז יין נסך סתם דהא תלוי במנהג כמ"ש בסמוך עכ"ה) :

הירושי הגהות

סיים בנידיא אבל בדרישה מצאתי שהגיה כאן בפור חיבת נירינא וכתב שצ"ל נדיא ע"ש ובש"ע כתב ג"כ הגירסא נדיא וצ"ע במ"ז א"ק ג' ע"ש : ב ובתשובה שם מבוארים הרברים יותר והוא שהנדר אינו מותר גברא אלא מתחר הפצא ולכן נדר היה אומר קונס אשה זו עלי ה"א אשה אבל אמר קונס עלי שהוא לשון נדר וסיים שלא אשא וכו' שהוא מתחר גברא אין כדבריו בלום :

בגמרא

לית ויתרו לו את נדרו וזכרתי כמי שגדר ונשבע בקיץ ומייתי ראייה מהא דאמרין (יומא פג) החוטא לחבירו ומת מביא י בני אדם ומשתטח על קברו ואמר לה' אלהים חטאתי ולך וענינו כולם ויאמרו מחול לך ג' וראוי להתקבץ על פיהם עכ"ל ותשובה זו כתובה בסוף ספר הכלבו וגם בתשובה להרמב"ן סימן רס"ה כתוב אע"פ שלא נאמר בגמרא אלא במי שנדרו בחלוס אבל בגמרא נאמר אע"פ כן חושש לו. וזכ"ל כת"ב דנדרים מסתבר לי דאע"ג דאמרין הכא דמי שנדרו בחלומו כריך היתר אין ללמוד מכאן למי שגדר בחלוס שיהא כריך היתר דהכא היינו טעמא משום דאיכא למימר שכן השמים נדוהו מה שאין כן בגדר אלא שראיתי להרשב"א בתשובה שמעשה בל פלגו והלכתי היתר עכ"ל: **הנודר** וחזר בו תכ"ד או שמיחו בו

האיש ואין הצעל וכול להפר לה ביום ששמו דדין נדר זה בחלוס כדין גזוי בחלוס דאמרין (יומא פג) החוטא לחבירו ומת מביא י בני אדם ומשתטח על קברו ואמר לה' אלהים חטאתי ולך וענינו כולם ויאמרו מחול לך ג' וראוי להתקבץ על פיהם עכ"ל ותשובה זו כתובה בסוף ספר הכלבו וגם בתשובה להרמב"ן סימן רס"ה כתוב אע"פ שלא נאמר בגמרא אלא במי שנדרו בחלוס אבל בגמרא נאמר אע"פ כן חושש לו. וזכ"ל כת"ב דנדרים מסתבר לי דאע"ג דאמרין הכא דמי שנדרו בחלומו כריך היתר אין ללמוד מכאן למי שגדר בחלוס שיהא כריך היתר דהכא היינו טעמא משום דאיכא למימר שכן השמים נדוהו מה שאין כן בגדר אלא שראיתי להרשב"א בתשובה שמעשה בל פלגו והלכתי היתר עכ"ל: **הנודר** וחזר בו תכ"ד או שמיחו בו

דבריהם לא היו נדר וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' שבעות מי שנשבע והיו פיו ולבו שוים בשבעה ואחר שנאמר חזר בו מיד תכ"ד ואמר אין זו שבעה או נישחתי או חזרתי בו וכיוצא בדברים אלו שעינים שהתיר מה שאסר ה"ז מותר ונעקרה השבעה שזה דומה לטובה וכן אם אמרו לו אחרים חזר בך או מותר לך וכיוצא בדברים אלו וקבל מהם בתוך כדי דיבור ואמר הן או חזרתי בו וכיוצא בזה הרי זה מותר ואם אחר כדי דיבור אינו יכול לחזור בו נשבע וחזר בו תוך כדי דיבור בלבו אין זה כלום וכן אם אמרו לו אחרים חזר בך או מותר לך או מחול לך וקבל בדבריהם בלבו תכ"ד אין זה כלום עד שיוציא החזרה מפיו כמו השבעה עכ"ל וטעמו בזה שכתב דתכ"ד יכול לחזור בו מדאמר בפרק י"ג (קכט): **והנודר** (פג) דככל התורה כולה תכ"ד כדיבור דמי בר מנגדף ומקדש ומגדש ומ"ש דחזרה בלבו אינו כלום היינו מדק"ל בכמה דוכתי דדברים שבלב אינם דברים ונבי שבעה גופה אמרין גמר בלבו כריך שיוציא בשפתיו. ועל מ"ש שאלו אמרו לו אחרים חזר בך או מותר לך וכו' ה"ו מותר כתב הרשב"ד דבר זה אינו מחזור שאין אחרים מודקקין לגדרו שפאה וכו' שומכת נדרו לחזרו עכ"ל (ג) ואינו יודע למה כתב שאינו מחזור שהרי לא מפי דברי האחרים הוא מתיר אלא מפני שקבל בדבריהם:

הנודר וחזר בו (י) תוך כדי דיבור [ג] או שמיחו בו אחרים תכ"ד וקבל דבריהם לא הוה נדר והוא שאומר כך בפירוש (י) אבל אם אומר חזרתי בלבי אינו כלום: **ריא האומר** נדר שאני רוצה לידור לא יהא נדר (ה) ונדר ודאי אינו נדר בד"א שהוציא תחלה בשפתיו לומר שלא יהא נדר (ג) אבל אם השב כך בלבו או שאומר בלחש הוי דברים שבלב ואינם מבטלים הנדר שהוציא בשפתיו ומי שהתנה ואמר כל נדרים שאדור עד זמן פלוני יהיו בטלים ונדר בתוך הזמן אם

מאחר כשהוא תכ"ד למחאה שלהן הא ודאי ליתא. ומיחו אפשר לפרש דברי הרמב"ם דמ"ש וקבל מהן תכ"ד מאמר תכ"ד אינו חזר על הקבלה בלבד אלא חזר גם התחלת דבריו שאמר וכן אם ח"ל אחרים חזרו בך וכו' וקבל מהן שכל זה דייקא אמירת אחרים וקבלתו מהן הכל היה תכ"ד לנדרו והכי משמע מדברי רבינו והכי נקטינן דלא מהני קבלתו מהן אלא תכ"ד לנדרו. וכך מצאנו בהגה"ת הרב בש"ע וכו' והוא הנכון ודלא כפי' ז"ל ודו"ק:

מאחר כשהוא תכ"ד למחאה שלהן הא ודאי ליתא. ומיחו אפשר לפרש דברי הרמב"ם דמ"ש וקבל מהן תכ"ד מאמר תכ"ד אינו חזר על הקבלה בלבד אלא חזר גם התחלת דבריו שאמר וכן אם ח"ל אחרים חזרו בך וכו' וקבל מהן שכל זה דייקא אמירת אחרים וקבלתו מהן הכל היה תכ"ד לנדרו והכי משמע מדברי רבינו והכי נקטינן דלא מהני קבלתו מהן אלא תכ"ד לנדרו. וכך מצאנו בהגה"ת הרב בש"ע וכו' והוא הנכון ודלא כפי' ז"ל ודו"ק:

ריא האומר נדר שאני רוצה לידור לא יהא נדר (ה) ונדר ודאי אינו נדר בד"א שהוציא תחלה בשפתיו וכו' בפ"ד נדרים (דף כג) תנן רב"ז אומר אף הרוצה לידור את חבירו שיאכל אצלו יאמר לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל ובלבד שיהיה זכור בשעת הנדר ובגמרא וכוין דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל לא שמע ליה ולא אתי בדריה חסורי מחסרה והכי קתני הרוצה שיאכל אצלו חבירו מסרב בו ומדירו נדרי זרוזין הוא והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בנ"ה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור עקריה לתנאיה וקיים לנדריה אחר אצוי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר רבא אמר לעולם כדאמרין מעיקרא הכ"ע כגון שהתנה בנ"ה ולא ידע בזה התנה והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר ואמר על דעת הראשונה אינו נודר נדריה לית ביה משא לא אמר על דעת הראשונה אינו נודר עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה וכתב הר"ש בפסקיו אהא דאמרין כיון דאמר ליה נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל לא שמע ליה ולא אתי בדריה ואת מאו קשה ליה לומר שביטל בלחש כדי שלא ישמע חבירו ופי' הר"מ שחש ביטל בתשמי' אין ביטולו ביטול דכיון דנדר בסתם אע"פ שחש בלבו שגדר על דעת תנאו הו דברים שבלב ולא מוכחי ולא הו דברים אצל אס ביטל בפרהסיא הו דברים שבלב דמוכחי ומועלת מחשבתו לבעל הנדר הילכך פריך התלמודא ולא אכיל בדריה עכ"ל אצל הר"ן פי' דכי פריך לא שמע ליה ולא אתי בדריה כיון דהו"מ לשנויי דאמר מדיר בחשאי שלא ישמע המודר אלא משום דאכתי לא אתי ליה מתני' שפיר לא שני הכי: **מי** שהתנה ואמר כל נדרים שאדור עד זמן פלוני יהיו בטלים ונדר בתוך הזמן אם הוא זכור לתנאי בשעת הנדר נדרו קיים וכו' היינו מאי

דאמרין אי זכור עקריה לתנאיה וקיים לנדריה אחר אצוי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר. וכיון שאינו זכור לתנאו נמצא תנאו קיים ונדרו בטל וכתב עוד רבא לא פליג עליה דאצוי במ"ש שאם התנה ולא היה זכור התנאי בשעת הנדר שהגדר בטל אלא כדי שלא להגיה המשנה אוקמה בשעכה תקנת התנאי וכו' ר"ן ז"ל וכו' הרשב"א בתשובה וכו' שהו' דעת הרמב"ם שפסקה להא דאצוי בפ"ג מהל' נדרים וכתב הגה"מ שכ"פ ר"ת וכו' סמ"ק ודלא כריב"ם וראב"ה שפירשו דרבא פליג אצוי והלכה כרבא ואיכא למדק אהא דאמרין אי זכור עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה מ"ש מהא דאמרין בסמוך כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל לא שמע ליה ולא אתי בדריה דאלמא אין תנאו בטל שכתבא נודר על דעת הראשונה הוא תירץ הר"ן דהתם היינו טעמא לפי שאמר התנאי בשעת הנדר וכיון שהוא אומר בפירוש שג"ד תנאו הוא נודר אי אפשר לומר דעקריה לתנאיה אצל כאן שהתנאי והגדר אינם באים כאחד שייך למימר עקריה ועוד דשאלמא לעיל איכא למימר שאע"פ שהוא יודע שאין בגדרו ממש הוא נודר לזר את חבירו אצל כאן שהן נדרי עצמו אי לאו דעקריה לתנאיה למה הוא נודר וזה ברור ושלא כדברי הרשב"א שכתב דהא דאמר עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה דוקא בעם הארץ ומש"ה חשאו בעלמא הוא דמיטיבין לכו שמא בטליה לתנאו והוקקו לכך משום דקשיא ליה היא דאמרין בסמוך לא שמע ליה

דרכי משה
(ג) כוונת הרמב"ם שאם הפסיקו אחרים במחאתו יותר מכדי דיבור בין הנדר והחזרה שוב אינו יכול לחזור ולא נאמר שאחר שחזר תכ"ד ממהותו והן מיהו בו תכ"ד לנדרו דזה יהשב תכ"ד וכה"ל אמרין פרק שבעות העדות (לב) לענין חזרת וכפירת העדים וכאן אינו כן מאחר דאין אחרים שייכים לנדרו ואין יחברו נדרו לחזרתו שיהשב תכ"ד ואפשר שאף הרמב"ם דרבינו לא כיונו שיוכל לחזור אלא כשהוא תכ"ד לנדרו וכ"כ מדברי הרמב"ם אלא שהראב"ד אלא שהראב"ד אלא שהראב"ד וכתב עליהן שלא ידע להם טעם:

דרכי משה
(ג) כוונת הרמב"ם שאם הפסיקו אחרים במחאתו יותר מכדי דיבור בין הנדר והחזרה שוב אינו יכול לחזור ולא נאמר שאחר שחזר תכ"ד ממהותו והן מיהו בו תכ"ד לנדרו דזה יהשב תכ"ד וכה"ל אמרין פרק שבעות העדות (לב) לענין חזרת וכפירת העדים וכאן אינו כן מאחר דאין אחרים שייכים לנדרו ואין יחברו נדרו לחזרתו שיהשב תכ"ד ואפשר שאף הרמב"ם דרבינו לא כיונו שיוכל לחזור אלא כשהוא תכ"ד לנדרו וכ"כ מדברי הרמב"ם אלא שהראב"ד אלא שהראב"ד וכתב עליהן שלא ידע להם טעם:

פרישה
ז"ל וכתב טעם לדבר שהרי אפי' הנשבע בקיץ בענין פיו ולבו שוין וכ"כ בחלוס שאין כאן לא פס ולא לב וז"ל לנדוהו בחלוס דסיון קללס הוא בעלמא סקרימיקוהו ורזין קיובו וז"ל ולחלק בל"א דשאני נדר בחלוס ולנדר בענין דעתו ולבו וכו' בחלוס אין דעתו פלוג משא"כ בנידוהו בחלוס נדרו אין פלוג בדעתו ז"ל רבא בגדר בחלוס לפי השלום הו' דעתו ולבו שוין אלא דלא משבתי דבני החלוס לכלום וה"ה לנידוהו בחלוס וק"ל ועד"ל: (ו) תוך כדי דיבור היינו שלום עליך רבי: (ז) אבל אם אמר חזרתי בלבי אינו כלום דדברים שבלב אינו דברים. ונראה דהש"ס בלבו דוקא קאמר דלא מהני הו' אס דיבר כן בפיו אפי' בלחש מבטל נדרו וז"ל למ"ש רבי' בס"י ריא דאמר בלחש הו' כדברים שבלב דשאני התם דיבור אחר שיוגד בלחש מש"ה אתי הנדר ומבטל מה שיוגד בלחש אצל נדר תסילס וסוד בו תכ"ד אתי ביטול כל דהו ומבטלו: **סי ריא** (ה) ונדר ודאי אינו נדר ר"ל אע"פ שמתכנן לומר כיון שזכר תנאיה בשעת נדר עקריה לתנאיה מ"מ ודאי אינו נדר כמ"ש בסמוך טעמא: (ג) אבל אם חש כן בלבו או שאמר בלחש כו' הוא דברי הרמב"ם שם רמ"ם וכתב הטעם דלא מהני מאמר שנודר חמ"כ סתם חמ"כ הוי נדר אפי' ש"ל מאמר שזכר לתנאי ומשכח בלבו שלא יהא נדר מ"מ לא הו' אלא דברים שבלב אצל היבא בפרישה חמ"כ הו' דברים מוכחים שלא יהא נדר וא"כ במשפחה שמשכח סג' ודוק. ולפי' היבא שמתכנן אחר שגדר אפי' בחשאי הו' ביטול לגמרי לכ"כ וכ"כ התום' בפרק בתרא ד"ק גבי נדרים לטווגים ולמסמסין כו' ע"ש מ"ז פי' דא"כ שיהא פיו ולבו שוין אפי' כמ"ש לעיל שכיון לבו לומר פס טעום והוציא מפיו פס ששורים שטעם (ועי' בנ"י) שכתב חילוק זה בשם המדריכי שכ"כ בשם ראב"ה וכתב עליו שלא משמע כן בגמרא ור"מ הניחו ג"כ בסיומן ר"י ס"ב ע"ש) אצל לא טעם ובכוונה אומר מה שאומר חילוקי

פרישה
ז"ל וכתב טעם לדבר שהרי אפי' הנשבע בקיץ בענין פיו ולבו שוין וכ"כ בחלוס שאין כאן לא פס ולא לב וז"ל לנדוהו בחלוס דסיון קללס הוא בעלמא סקרימיקוהו ורזין קיובו וז"ל ולחלק בל"א דשאני נדר בחלוס ולנדר בענין דעתו ולבו וכו' בחלוס אין דעתו פלוג משא"כ בנידוהו בחלוס נדרו אין פלוג בדעתו ז"ל רבא בגדר בחלוס לפי השלום הו' דעתו ולבו שוין אלא דלא משבתי דבני החלוס לכלום וה"ה לנידוהו בחלוס וק"ל ועד"ל: (ו) תוך כדי דיבור היינו שלום עליך רבי: (ז) אבל אם אמר חזרתי בלבי אינו כלום דדברים שבלב אינו דברים. ונראה דהש"ס בלבו דוקא קאמר דלא מהני הו' אס דיבר כן בפיו אפי' בלחש מבטל נדרו וז"ל למ"ש רבי' בס"י ריא דאמר בלחש הו' כדברים שבלב דשאני התם דיבור אחר שיוגד בלחש מש"ה אתי הנדר ומבטל מה שיוגד בלחש אצל נדר תסילס וסוד בו תכ"ד אתי ביטול כל דהו ומבטלו: **סי ריא** (ה) ונדר ודאי אינו נדר ר"ל אע"פ שמתכנן לומר כיון שזכר תנאיה בשעת נדר עקריה לתנאיה מ"מ ודאי אינו נדר כמ"ש בסמוך טעמא: (ג) אבל אם חש כן בלבו או שאמר בלחש כו' הוא דברי הרמב"ם שם רמ"ם וכתב הטעם דלא מהני מאמר שנודר חמ"כ סתם חמ"כ הוי נדר אפי' ש"ל מאמר שזכר לתנאי ומשכח בלבו שלא יהא נדר מ"מ לא הו' אלא דברים שבלב אצל היבא בפרישה חמ"כ הו' דברים מוכחים שלא יהא נדר וא"כ במשפחה שמשכח סג' ודוק. ולפי' היבא שמתכנן אחר שגדר אפי' בחשאי הו' ביטול לגמרי לכ"כ וכ"כ התום' בפרק בתרא ד"ק גבי נדרים לטווגים ולמסמסין כו' ע"ש מ"ז פי' דא"כ שיהא פיו ולבו שוין אפי' כמ"ש לעיל שכיון לבו לומר פס טעום והוציא מפיו פס ששורים שטעם (ועי' בנ"י) שכתב חילוק זה בשם המדריכי שכ"כ בשם ראב"ה וכתב עליו שלא משמע כן בגמרא ור"מ הניחו ג"כ בסיומן ר"י ס"ב ע"ש) אצל לא טעם ובכוונה אומר מה שאומר חילוקי

פרישה
ז"ל וכתב טעם לדבר שהרי אפי' הנשבע בקיץ בענין פיו ולבו שוין וכ"כ בחלוס שאין כאן לא פס ולא לב וז"ל לנדוהו בחלוס דסיון קללס הוא בעלמא סקרימיקוהו ורזין קיובו וז"ל ולחלק בל"א דשאני נדר בחלוס ולנדר בענין דעתו ולבו וכו' בחלוס אין דעתו פלוג משא"כ בנידוהו בחלוס נדרו אין פלוג בדעתו ז"ל רבא בגדר בחלוס לפי השלום הו' דעתו ולבו שוין אלא דלא משבתי דבני החלוס לכלום וה"ה לנידוהו בחלוס וק"ל ועד"ל: (ו) תוך כדי דיבור היינו שלום עליך רבי: (ז) אבל אם אמר חזרתי בלבי אינו כלום דדברים שבלב אינו דברים. ונראה דהש"ס בלבו דוקא קאמר דלא מהני הו' אס דיבר כן בפיו אפי' בלחש מבטל נדרו וז"ל למ"ש רבי' בס"י ריא דאמר בלחש הו' כדברים שבלב דשאני התם דיבור אחר שיוגד בלחש מש"ה אתי הנדר ומבטל מה שיוגד בלחש אצל נדר תסילס וסוד בו תכ"ד אתי ביטול כל דהו ומבטלו: **סי ריא** (ה) ונדר ודאי אינו נדר ר"ל אע"פ שמתכנן לומר כיון שזכר תנאיה בשעת נדר עקריה לתנאיה מ"מ ודאי אינו נדר כמ"ש בסמוך טעמא: (ג) אבל אם חש כן בלבו או שאמר בלחש כו' הוא דברי הרמב"ם שם רמ"ם וכתב הטעם דלא מהני מאמר שנודר חמ"כ סתם חמ"כ הוי נדר אפי' ש"ל מאמר שזכר לתנאי ומשכח בלבו שלא יהא נדר מ"מ לא הו' אלא דברים שבלב אצל היבא בפרישה חמ"כ הו' דברים מוכחים שלא יהא נדר וא"כ במשפחה שמשכח סג' ודוק. ולפי' היבא שמתכנן אחר שגדר אפי' בחשאי הו' ביטול לגמרי לכ"כ וכ"כ התום' בפרק בתרא ד"ק גבי נדרים לטווגים ולמסמסין כו' ע"ש מ"ז פי' דא"כ שיהא פיו ולבו שוין אפי' כמ"ש לעיל שכיון לבו לומר פס טעום והוציא מפיו פס ששורים שטעם (ועי' בנ"י) שכתב חילוק זה בשם המדריכי שכ"כ בשם ראב"ה וכתב עליו שלא משמע כן בגמרא ור"מ הניחו ג"כ בסיומן ר"י ס"ב ע"ש) אצל לא טעם ובכוונה אומר מה שאומר חילוקי

פרישה
ז"ל וכתב טעם לדבר שהרי אפי' הנשבע בקיץ בענין פיו ולבו שוין וכ"כ בחלוס שאין כאן לא פס ולא לב וז"ל לנדוהו בחלוס דסיון קללס הוא בעלמא סקרימיקוהו ורזין קיובו וז"ל ולחלק בל"א דשאני נדר בחלוס ולנדר בענין דעתו ולבו וכו' בחלוס אין דעתו פלוג משא"כ בנידוהו בחלוס נדרו אין פלוג בדעתו ז"ל רבא בגדר בחלוס לפי השלום הו' דעתו ולבו שוין אלא דלא משבתי דבני החלוס לכלום וה"ה לנידוהו בחלוס וק"ל ועד"ל: (ו) תוך כדי דיבור היינו שלום עליך רבי: (ז) אבל אם אמר חזרתי בלבי אינו כלום דדברים שבלב אינו דברים. ונראה דהש"ס בלבו דוקא קאמר דלא מהני הו' אס דיבר כן בפיו אפי' בלחש מבטל נדרו וז"ל למ"ש רבי' בס"י ריא דאמר בלחש הו' כדברים שבלב דשאני התם דיבור אחר שיוגד בלחש מש"ה אתי הנדר ומבטל מה שיוגד בלחש אצל נדר תסילס וסוד בו תכ"ד אתי ביטול כל דהו ומבטלו: **סי ריא** (ה) ונדר ודאי אינו נדר ר"ל אע"פ שמתכנן לומר כיון שזכר תנאיה בשעת נדר עקריה לתנאיה מ"מ ודאי אינו נדר כמ"ש בסמוך טעמא: (ג) אבל אם חש כן בלבו או שאמר בלחש כו' הוא דברי הרמב"ם שם רמ"ם וכתב הטעם דלא מהני מאמר שנודר חמ"כ סתם חמ"כ הוי נדר אפי' ש"ל מאמר שזכר לתנאי ומשכח בלבו שלא יהא נדר מ"מ לא הו' אלא דברים שבלב אצל היבא בפרישה חמ"כ הו' דברים מוכחים שלא יהא נדר וא"כ במשפחה שמשכח סג' ודוק. ולפי' היבא שמתכנן אחר שגדר אפי' בחשאי הו' ביטול לגמרי לכ"כ וכ"כ התום' בפרק בתרא ד"ק גבי נדרים לטווגים ולמסמסין כו' ע"ש מ"ז פי' דא"כ שיהא פיו ולבו שוין אפי' כמ"ש לעיל שכיון לבו לומר פס טעום והוציא מפיו פס ששורים שטעם (ועי' בנ"י) שכתב חילוק זה בשם המדריכי שכ"כ בשם ראב"ה וכתב עליו שלא משמע כן בגמרא ור"מ הניחו ג"כ בסיומן ר"י ס"ב ע"ש) אצל לא טעם ובכוונה אומר מה שאומר חילוקי

לעולם נרין הקרה שהרי הגאונים החמירו לומר שאין לה הקרה כמ"ס רבנו
 בשם בסיון ר"ל והרשב"א כתב שם ואף על פי שעכשיו נהגו להחמיר כל שבעה
 בשאלה לחכם ע"פ האחרונים מ"מ להוציא שבעה זו חלקה בלא הקרה א"ל
 ולאסוקי מאשר ראיתי חכמים בעיניהם נשבעין בתורה לשוא ולשקר וכשהיו מוכיחי
 אותם היו עווננים שלא ימצאו להם עון
 אשר חטא מהא דתניא הנודר בתורה לו
 אמר כלום ואלה מחללין ש"ש וגורמים
 להשניא לומדי התורה בעיני עמי הארץ
 לומר שם מתירין מה שרובים וגורמים
 לזולזל בנדרים ושבעות וקורא אני עליהם
 חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו
 (א) : דין הנשבע בשאר כתבי הקודש
 יתבאר בסיון רל"ז בס"ד :

בתורה נסתם ואמר פירות אלו עלי כו' לא אמר כלום דדעתו אגילין ולא על מה
 שכתוב בה אצל אס אמר פירות אלו עלי כמה שכתוב בתורה א"ל כו' כמו נודר
 בקרבן שהרי כתוב ג"כ איסור ונדר וכאלו אמר עליו פירות אלו נדר הנודר :
רי"ד נדרים אין חלין וכו' משנה וגמרא ר"פ שני (דף י"ד וע"ו) והתוס' י"ז

רי"ד נדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש [א] כיצד (א) אומר
 קונם שאיני מדבר עמך שאיני עושה לך שאיני
 מהלך לך שאיני יושן עמך אינו נדר וכן אם אמר דבורי ועשיית
 והליכותי אסורים עליך ושינה אסורה עלי אינו נדר ומיהו מדרבנן
 צריך שאלה (ב) אבל אמר קונם פי מדבר עמך קונם ידי עושות לך
 קונם רגלי מהלכות לך קונם עיני בשינה הוי נדר נמור מן התורה
 וכ"ש שאם אומר יאסר עליך פי לדבורי וידי לעשיית ורגלי להלכות
 (ג) האומר אשנה פרק זה הוי נדר נמור כיון שנדר דבר מצוה
 (ד) אומר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר לא ישן היום שמא
 למחר ישבה תנאו וישן ונמצא שעבר למפרע אומר קונם עיני
 בשינה למחר אם אישן היום יכול לישן היום (ה) ולא חיישינן שמא
 למחר ישבה נדרו וישן :

פרק קמח דנדרים (דף ח') הקשו דאם
 אמר קרבן שאיני אוכל לך אמאי יהא
 נדר הא דבר שאין בו ממש הוא ותירצו
 דשמא חייירי דמסרבין בו לאכול ואמר
 שאיני אוכל לך והו"ל כאלו אמר קונם
 המאכל שאני אוכל עמך ועוד אר"י ללא
 דמי שאיני אוכל לך לאיני יאן ולאני
 מדבר עמך דהקס אין ממש לא בשינה
 ולא בדבור אצל הכא מ"מ במאכל שהוא
 מזכיר יש בו ממש והוא קונם המאכל
 עצמו ענין זה הוי כמו שאני אוכל עכ"ד
 ולפי זה צריך לישב הא דשאני עושה לך
 דקאמרין דהו"ל דבר שאין בו ממש ואף
 ע"ג דהנדרים שנעשה מלאכה עמהם הוא
 עכמה שהוא נודר ממנה אין בה ממש
 ודו"ק . ו"ל התוס' בפ"ג דע"ו (דף כ"ו)
 ה"ג קונם שאני נהנה מן הערלים ולא
 גרסינן שאיני צו"ד דאם כן הוי נדרים
 שאין בהן ממש ואינו חל כדאמרין בנדרים

רי"ד נדרים אין חלין על דבר שאין
 בו ממש כיצד אמר
 קונם שאיני מדבר עמך וכו' בפרק ב'
 דנדרים (יד) . איתמר קונם עיני בשינה
 היום אם אישן למחר אמר רב יהודה א"ר
 אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן
 אמר יישן היום ולא חיישינן שמא יישן
 למחר ומודה רב יהודה בצומר קונם
 עיני בשינה למחר אם אישן היום
 שיישן היום כי לא מוזכר בתנאה אצל
 באיסור מוזכר תנן קונם שאני יאן שאני

רי"ד נדרים המותרים ואהרם היודעים שהם מותרים נוהגים
 בהם איסור הוי כאילו קבלום עליהם בנדר
 ואסור

מדבר שאני מהלך אסור ה"ד חלימא כדקתני שאני יאן מי הוי נדר והתנן חומר
 בשבעה שהשבעה חלה על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש משא"כ
 בנדרים ושינה דבר שאין בו ממש הוא אלא דאמר קונם עיני בשינה ואי לא יאסר
 שיעורא מי שקב' ליה עד דבדר איסור כל יחל והא"ר יוחנן שבעה שלא אישן ג'
 יא"ש מכין אותו וישן לאלתרא אלא דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום
 הא אחרת כל באיסור מוזכר אלא פשיטא דאמר קונם עיני בשינה היום אם
 אישן למחר ואי לא נאסר היום כי נייס למחר א אלא לכו דביים מחי כל יחל
 דברו איכא אלתרא דנייס ומיזכרא דבר יהודה כי קתני דאי נייס רבינא
 דבר לעולם כדקתני ומאי כל יחל מדרבנן פי' לעולם כדקתני שאני יאן ולא
 קאמר עיני בשינה דע"ג דשינה אין בה ממש איכא כל יחל מדרבנן ומסקן הרא"ש
 כרבינא דנודר דבר שאין בו ממש אסור בכל יחל מדרבנן וכ"פ הרמב"ם בפ"ג
 מה' נדרים וז"ל הנודר בנדרים שאין בהם ממש ואסרו אע"פ שאין הנדר חל
 עליהם אין מורין לו שינהוג בהם היתר הואיל ואסר עצמו בהם ונדעתו שהנדר
 חל עליהם אלא פותחין לו פתח ממקום אחר ומתירין לו נדרו אע"פ שלא נאסר
 כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ע"כ לשון . וכן דעת הרשב"א זכרוננו לברכה
 בתשובה שכתב שהאוסר עליו שמיעת חפלת שמעון דבר שאין בו ממש הוא
 זאסור מדרבנן : וכו' רבינו אצל אומר קונם פי מדבר עמך וכו' בספ"ק דנדרים
 (יג) . תנן האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושות לך רגלי מהלכות לך
 אסור ובגמרא ורמינהו חומר בשבעה שהשבעה חלה על דבר שיש בו ממש ועל
 דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים א"ר יהודה בצומר יאסר פי לדבורי ידי למעשה
 רגלי להילוכם וכתב הר"ש ז"ל בפסקיו שאומר יאסר פי לדבורי וכו' כלומר
 נעשה כלאומר דכיון שדעתו לאסור נעשה כלאומר ומפרש כך וכך פי' הר"ן וכן
 טעם לנדר משום דהא דאמר קונם פי מדבר עמך משמע דקונם קאי אדבור
 ומשמע נמי דקאי אפה הלכך כיון דסתם נדרים להחמיר אמרינן דאסר קאי
 אפי' דבר שיש בו ממש הוא וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות נדרים שהאומר
 קונם פי מדבר עמך וידי מלעשות לך רגלי מהלך עמך ה"ו אסור כתב הרשב"א
 בתשובה שהאומר לחבירו אני אוסרך בניתן שלא תדור בו הוי שפיר דבר שיש בו
 ממש כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות נדרים האומר הרי עלי קרבן אם אדבר עם
 פלוני או אם לא אדבר עמו חייב בקרבן וכן אם נדר דברתי או לא דברתי וכו'
 בהם שאין אלו נדרים אסור שאנו מצאריים משפטיהם אלא נדר הקדש : האומר
 אשנה פרק זה הוי נדר גמור בפ"ק דנדרים (ח) . א"ר גידל א"ר האומר אשכים
 ואשאל פרק זה נדר גדול נדר לאלתי וישראל ופי' הרא"ש נדר גדול נדר לאלתי

ובי שאני יאן עכ"ל ותימה מ"ס שאיני נהנה משאיני אוכל להלך נראה דאין להקל
 אלא העיקר כמ"ס ר"י דהוי דבר שיש בו ממש ואסור וע"ל בסיון רט"ו צ"ח צ"ס
 הר"ן שהביא דעת התוספות בזה : אבל אמר קונם פי מדבר עמך וכו' הוי נדר
 נמור מן התורה משנה ספ"ק דנדרים קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך רגלי
 מהלכות עמך אסור ובגמרא רמינן מתנן דנדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש
 ופריק רב יהודה בצומר יאסר פי לדבורי ידי למעשה רגלי להילוכן וכו' וכתב
 הרא"ש כלומר נעשה כלאומר דכיון שדעתו לאסור נעשה כלאומר כן וכן פי' הר"ן
 וכתב עוד וצדק הוא דה"מ לשנויי ליה דאפי' אי קאי קונם אדבור אסור מדרבנן
 שהנדרים חלין מדרבנן אפי' על דבר שאין בו ממש אלא קושטא דמילתא מתרין ליה
 דאפי' מדאורייתא נמי אסור עכ"ל וכך הוא דעת רבינו שכתב אצל אומר קונם
 פי מדבר עמך וכו' הוי נדר נמור מן התורה דנעשה כלאומר יאסר פי לדבורי וכו'
 ואע"ג דאפשר לומר דקונם קאי אדבור אפי' כיון דסתם נדרים להחמיר דאסר
 קאי ונעשה כלאומר יאסר פי לדבורי וכו' וכ"ס בצומר פירוט יאסר עליך כי לדבורי
 וכו' ונפקא מינה צין כשאני אסור אלא מדרבנן וצין כשהוא נדר נמור מן התורה
 הוא דנדר שהוא אסור מדאורייתא צריך לנהוג איסור כימים שעבר עליהן כלעיל
 בסיון ר"ח : האומר אשנה פרק זה הוי נדר נמור ספ"ק דנדרים א"ר גידל אמר
 רב האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מס' זו נדר גדול נדר לאלתי וישראל וכתב
 הרא"ש לא הוינו נדר ממש דלא אפרי נדר אלא כשמעתי דבר הנודר אלא
 מחשבינן ליה כאילו נדר דקדק דאמרין בפ"ק דר"ה בפ"ד או דקדק עכ"ל משמע
 דס"ל להרא"ש דלא מיירי בצומר צפי' בשבעה אשנה פרק זה אלא דאמר אשנה פרק
 זה בלכד וקרי ליה נדר משום דנדר דבר מזה וכך כתב רבינו הוי נדר נמור כיון
 שנדר דבר מזה פי' חייב לקיים הנדר מדאורייתא כמי שנדר דקדק או לעשות
 שאר מצות ונדרו קיים אצל החוס' לשם כתבו וז"ל משמע שאמר לשון זה ולא
 הזכיר שבעה וקמ"ל דיש יד לשבעה . א"כ דאפי' ה"ר אליעזר דהוי נדר כמו נדר
 דנדרק . וקשה דא"כ מאי פריך וכו' לכן ל"ל לפרש דאפרי שהזכיר שבעה וכו'
 שאמר שבעה אשנה פרק זה וכו' עכ"ל . וכ"כ הר"ן מיהו אין נקטינן כפי האי
 גוגא הוי נדר נמור צין הזכיר שבעה צין לא הזכיר שבעה : אבר קונם עיני
/>
 בשינה היום וכו' רפ"ב פליגי בה רב יהודה אמר רב ור"ג והלכה כרב יהודה אמר
 רב כי לא מוזכר איניש בתנאה לא מוזכר אצל באיסורא מיוחדת :

רי"ד נדרים המותרים וכו' בפ"ג (דף ט"ו) תניא דברים המתירים ואחרים
 נהגו בהן איסור אי אחת רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא
 יחל

רי"ד נדרים המותרים וכו' בפ"ג (דף ט"ו) תניא דברים המתירים ואחרים
 נהגו בהן איסור אי אחת רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא
 יחל

רי"ד נדרים המותרים וכו' בפ"ג (דף ט"ו) תניא דברים המתירים ואחרים
 נהגו בהן איסור אי אחת רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא
 יחל

רי"ד נדרים המותרים וכו' בפ"ג (דף ט"ו) תניא דברים המתירים ואחרים
 נהגו בהן איסור אי אחת רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא
 יחל

רי"ב (א) כתב הכלבו הנודר בשמים וכוכבים או בגביאים וכתובים אינו נדר מיהו צריך התרה שלא יקילו בנדרים וכו' בפ"ג ועיין בסיון רל"ז בדינים אלו :
רי"ג (א) וכתב רבינו יוחנן בחא"ז נתיב י"ד ח"ג האומר נשילת אבן עלי יש מי שכתב דהוי כנדר ואסור ואע"ג דנשילת לית בה ממש כיון שהזכיר החפץ חל הנדר עד כאן לשונו :
 ועי"ל

רי"ב (א) כתב הכלבו הנודר בשמים וכוכבים או בגביאים וכתובים אינו נדר מיהו צריך התרה שלא יקילו בנדרים וכו' בפ"ג ועיין בסיון רל"ז בדינים אלו :
רי"ג (א) וכתב רבינו יוחנן בחא"ז נתיב י"ד ח"ג האומר נשילת אבן עלי יש מי שכתב דהוי כנדר ואסור ואע"ג דנשילת לית בה ממש כיון שהזכיר החפץ חל הנדר עד כאן לשונו :
 ועי"ל

פרישה
 לשון נדר ודעת רבינו הוא שאינו מדבר במתמים אלא בשבעה שאומר לא אוכל פירות בתורה
 זו או כמה שכתוב בה . ונראה דהוא דגם הרמב"ם מודה בנשבע מ"ס בה דהוי שבעה וכמ"ס
 הרמב"ם בהיות הכה"ן אלא שהרשב"א דפירושו בל' שבעה ס"ל דנשבעים מ"ס בה לא הוי
 נדר ומ"ס כתב רבינו והרמב"ם מפרש כן בל' עלוגתא וק"ל :
סי' רי"ג (א) אומר קונם שאיני מדבר עמך שאיני עושה לך כו' ז"ל הר"ן בכולהו גרסי' שאני
 בלא י"ד משום דנדרים מתמים פלגא אפשיט' תני בלשון שאני כו' והביאו בכ"מ בפ"ג דנדרים ומסקין
 שודני ממן או מופרשי ממן ח"ס גס ל' שאני אוכל דשם הגוף הוא הכפף אשר אוסר וכו' . אומר מודרני או מופרשי על הגוף שהוא יאסר מופרש או מודר ממנו שלא יאכל הוא עמו ודו"ק
 עכ"ל : (ב) אבל אמר קונם פי מדבר עמך כ"כ הרא"ש והר"ן ואפ"ג דקונם פיו מדבר משמע דקונם קאי אדבור ומשמע נמי דקאי אפה אפה וכו' קאי וישו הוי
 דבר שיש בו ממש וכ"ס שאם אומר יאסר עליך פי כו' דאיסור קאי בודאי אפה : (ג) האומר אשנה פרק זה הוי נדר נמור ז"ל הרא"ש לאו סייעו נדר ממש ללא מקרי נדר אלא שמתמים בדבר הנודר
 אלא מחשבינן ליה כאילו נדר דקדק דאמרין בפ"ק דר"ה בפ"ד או דקדק עכ"ל . וכ"כ רבינו ירוחם דנודר סתם משניה ולא פירש כמה ימים הוי כנודר לעולם דהוי נדר שוא (א) :
 דנשבעים מייירי ע"ס וכן ברין עכ"ל : (ז) אומר קונם עיני בשינה כו' פ"ל בסיון רל"ז : (ח) ולא חיישינן שמא למחר ישכח נדרו וישן כי אינש מוזכר באיסור נדר ואינו מוזכר בתנא וק"ל :
 ואסור

פרישה
 לשון נדר ודעת רבינו הוא שאינו מדבר במתמים אלא בשבעה שאומר לא אוכל פירות בתורה
 זו או כמה שכתוב בה . ונראה דהוא דגם הרמב"ם מודה בנשבע מ"ס בה דהוי שבעה וכמ"ס
 הרמב"ם בהיות הכה"ן אלא שהרשב"א דפירושו בל' שבעה ס"ל דנשבעים מ"ס בה לא הוי
 נדר ומ"ס כתב רבינו והרמב"ם מפרש כן בל' עלוגתא וק"ל :
סי' רי"ג (א) אומר קונם שאיני מדבר עמך שאיני עושה לך כו' ז"ל הר"ן בכולהו גרסי' שאני
 בלא י"ד משום דנדרים מתמים פלגא אפשיט' תני בלשון שאני כו' והביאו בכ"מ בפ"ג דנדרים ומסקין
 שודני ממן או מופרשי ממן ח"ס גס ל' שאני אוכל דשם הגוף הוא הכפף אשר אוסר וכו' . אומר מודרני או מופרשי על הגוף שהוא יאסר מופרש או מודר ממנו שלא יאכל הוא עמו ודו"ק
 עכ"ל : (ב) אבל אמר קונם פי מדבר עמך כ"כ הרא"ש והר"ן ואפ"ג דקונם פיו מדבר משמע דקונם קאי אדבור ומשמע נמי דקאי אפה אפה וכו' קאי וישו הוי
 דבר שיש בו ממש וכ"ס שאם אומר יאסר עליך פי כו' דאיסור קאי בודאי אפה : (ג) האומר אשנה פרק זה הוי נדר נמור ז"ל הרא"ש לאו סייעו נדר ממש ללא מקרי נדר אלא שמתמים בדבר הנודר
 אלא מחשבינן ליה כאילו נדר דקדק דאמרין בפ"ק דר"ה בפ"ד או דקדק עכ"ל . וכ"כ רבינו ירוחם דנודר סתם משניה ולא פירש כמה ימים הוי כנודר לעולם דהוי נדר שוא (א) :
 דנשבעים מייירי ע"ס וכן ברין עכ"ל : (ז) אומר קונם עיני בשינה כו' פ"ל בסיון רל"ז : (ח) ולא חיישינן שמא למחר ישכח נדרו וישן כי אינש מוזכר באיסור נדר ואינו מוזכר בתנא וק"ל :
 ואסור

פרישה הגהות
 רי"ג א פירש' כיון דלא ישן היום אם הוא ישן למחר מאי איסורא איכא ואמאי קתני במתני' שעובר בבל יחל אלא ע"כ דמיירי כשישן היום הוי הויין דמניחין ל' לישן :
 ובאמת

פרישה הגהות
 רי"ג א פירש' כיון דלא ישן היום אם הוא ישן למחר מאי איסורא איכא ואמאי קתני במתני' שעובר בבל יחל אלא ע"כ דמיירי כשישן היום הוי הויין דמניחין ל' לישן :
 ובאמת

אמר לחבירו ככרי זו אסורה עליך אפילו נתנה לו במתנה אסורה לו מת ונפלה לו בירושה או שנתנו לאחר והוא נתנו לו מותרת לו שלא אמר אלא בכרי ועתה אינה שלו (טו) אמר קונם בשר ויין עלי מותר בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנותנין בו טעם (יז) ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל או שאמר קונם בשר או יין זה עלי אסור בתבשיל שיש בו טעם יין ובשר: אמר קונם זיתים וענבים עלי מותר בשמן ויין היוצא מהן (יח) אפי' הוא חדש ואם אמר קונם זיתים וענבים שאני טועם או שאמר קונם (יט) זיתים וענבים אלו עלי אסור אף במשקין היוצא מהן ובתבשיל שנותנין בהם טעם:

אהר

כך נותן להם והם ג"כ בניו ואחיו שיש להם שייכות במזון זה הילכך אין לו עליהם טובת הנאה ומ"ש שרי: **אמר** לחבירו ככרי זה אסורה עליך וכו' צפרק אין בין המודר (לד): בעל מינייה רב חייה בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר ליה כי איתיה בראשיתיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ליה עליוהי שותיה הקדש אמר ליה פשיטא דאף ע"ג דיהבה ליה במתנה אסור איתיהביה ח"ל השאילי פרחך וכו' קונם ככרי עליך אם יש לי פרה אלא זו ומנא שיש לי בחיי אסור מת או שניתנה לו במתנה מותר אמר רב אחא ברבי דרבי איתא שניתנה לו ע"י אחר אמר רב אחא דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו וכתב הרא"ש כיון דקתני רב אחא שניתנה לו כ"כ נראה ר"ן ז"ל וכו' הרמב"ם ז"ל כ"כ מהל' נדרים וכתב הר"ן בשם הרשב"א ז"ל דכי היכי דיהבה במתנה אסור ה"ה אם לקחו מודר ממנו דהו עמא הוא וכתב רבינו זה באומר ככרי זו לאשמועינן דאע"ג דאמר זו מת או מכרן לאחר מותר כיון דלא פירש אמר בחיי ובמותי ומתוך מ"ש רבינו לעיל בסמוך יתבאר לך דאפי' באומר ככרי זו או צפרק ז"ל דמת או מכרו לאחר מותר כל דלא פירש בחיי ובמותי ולא כתב ככרי זו אלא שלא לשנות מלישנא דגמרא דקטק ככרי וכו' נבאר בסמוך דעתי ודעת החולקים עליו: אמר קונם בשר ויין עלי מותר בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנותנין בו טעם משנה צפרק הנודר מן המנוסל (נא: נב:). הנודר מן הכשר מותר ברוב ובקיפה ר' יהודה אוסר וק"ל כת"ק ומשמע התם כהדיא דאף בשיש ברוב טעם בשר שרי והכי נמי תנן התם גבי יין והנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין וקיפה פירשו הרא"ש והר"ן דהיינו דק דק של בשר שזיר בשולי קדרה וכתב הרא"ש דעמא משום דבשר משמע דוקא מה שנקרא בשר אבל אין נראה כן מרבירי הרמב"ם ז"ל כ"כ מהלכות נדרים שלא התיר אלא מרק וירקות שנתבשלו עם הכשר אע"פ שיש בהם טעם בשר ולא הזכיר דק דק של בשר ונראה מדבריו שם דקיפה היינו תכלין דמקום בשר דתניא הנודר מן הרובע מותר בקיפה כתב הנודר מן הרובע מותר בתכלין וגם כפי' המשנה פירש דקיפה היינו תכלין: ומ"ש ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל או שאמר בשר או יין זה עלי אסור בתבשיל שיש בו טעם יין ובשר זה פשוט שם במשנה תנן שהאומר בשר זה או יין זה עלי ופלו לתבשיל אם יש בנ"ט ה"ו אסור ועמא דמילתא משום דבשאר זה שוייה להדיא בשר ויין חתיכה דאיסורא ואסור בנ"ט כשאר איסורין אבל כשלא אמר זה לא אסר עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין: **ומ"ש** דאומר קונם בשר ויין שאני טועם שאני אוכל אסור בתבשיל שיש בו טעם יין ובשר וטעמו מדתן צפרק הנודר מן המנוסל (סג) הנודר מן הענבים מותר ביין מן היתים מותר בשמן קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם אסור בהם וכיוצא מהם ובגמרא (סג) בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאני טועם דוקא ת"ש א"ר יהודה מעשה ואסר עליו ר' טרפון ביניי שנתבשלו עמו ואמר לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי וכתבו התוספות והרא"ש בשר זה עלי אסור בנ"ט ומדמינן יוצא מהם לנ"ט דכי היכי דאסר אנפשיה כי אמר בשר זה עלי לנ"ט ה"ו אסור יוצא מהם לנ"ט והיינו כמו אלו אלמא דבאלו מותרים יוצא מהם עכ"ל ואסיקא באלו לא קא מיבעיא לן דדוקא הוא כי קא מיבעיא לן בשאיני טועם כלומר אי אמר שאני טועם או שאני אוכל ולא אמר אלו אי אסור בתשקן היולאין מהם או לא ולא איפשיטא וכתבו התוס' הילכך בשל תורה הלך לחומרא ובשאיני טועם גרידא אסור יוצא מהן ועוד נשמע שם אדם אוסר שלא יאכל בשר עד זמן פלוני שאסור ברובע דהא בזה תליא דאי יוצא מהם אסור ה"ו נתינת טעם אסור דמדמה לכו שהדדי וכו"פ הרא"ש ג"כ וסמיך בזה והא דלמרינן במתני' הנודר מן הכשר מותר ברובע היינו באומר קונם בשר זה עלי שלא כיון דלא בזה שנקרא בשר: אמר קונם זיתים וענבים עלי מותר בשמן ויין היוצא מהם משנה הזכרתיה בסמוך: ומ"ש אפי' הוא חדש כ"כ הרמב"ם בפ"ט. ומ"ש ואם אמר קונם זיתים וענבים שאני טועם או שאמר קונם זיתים וענבים אלו עלי אסור אף במשקין

זכו ולקמן בסיומן רכ"ג יתבאר בס"ד דלא קשה מידי: **אמר** לחבירו ככרי זו אסורה עליך וכו' עד ועתה אינה שלו הוא לשון הרמב"ם פ"ב דנדרים הבאתיו בסמוך אבל צפרק אין בין המודר (דף ל"ד) איתא הכי בעל מינייה רב חייה בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר ליה עליוהי שותיה הקדש ח"ל פשיטא דאף ע"ג דיהבה ליה במתנה אסור והכי דייק רב אחא מדרייתא ואיכא למידק כיון דבגמרא קאמר דאף באומר ככרי עליך בלא זו אסורה עליו כשתנה לו במתנה למה כתב הרמב"ם ורבינו ככרי זו ולא הרמב"ם אפשר לומר דאתא לאשמועינן דאע"ג דאמר זו אפי' מת או מכרו לאחר מותר שלא אמר אלא ככרי אבל אם אמר ככרי זו עליך אסור אפי' מת או מכרו לאחר אלא רבינו דס"ל באמר בית זה אינו אסור אלא"כ דאמר בחיי ובמותי ח"כ ה"ה אפי' באומר ככרי זה נמי אינו אסור אלא"כ דאמר בחיי ובמותי קאיא הו דכתב רבינו מת וכו' מותרת לו שלא אמר אלא ככרי ועתה אינה שלו דמאי איריא דאמר ככרי אפי' אמר ככרי זה נמי אינו אסור כיון דלא אמר בחיי ובמותי וכו' כתב רבינו לא כתב ככרי זו אלא שלא לשנות מלישנא דגמ' נקט ככרי ותימיה היאך יתיישב מה שנתן טעם לדבר שלא אמר אלא ככרי ועתה אינה שלו הלא אפי' אמר ככרי זה נמי מותרת לו כדפרי' ח"כ אין טעם זה נודק כלל הכא מיהו בספרי רבינו המדויקים לא כתבו בהם ככרי זו אלא אמר לחבירו ככרי אסורה עליך וכו' והשתא ניהא דאתא לאשמועינן אע"פ דלא אמר זו אלא ככרי אפי' אסורה עליו אפי' נתנו לו במתנה וכפשיטתא דרבא ולפ"ז לא היה צריך לרבינו לאשמועינן הכא במת וכו' דמותרת לו כיון דאפי' אמר ככרי אסורה עליך בחיי ובמותי נמי מותרת לו כי היכי דמותר באמר קונם אסור שאתה נכנס בחיי ובמותי כדלפלו אלא דלעיל גבי בית זה כתב רב דפ' אין בין המודר וכן כתב רב דפ' השותפין דתני בסיומא דברייתא השאילי קרדומך וכו' בחיי אסור בחיי או שניתנה לו במתנה מותר ודייק רב אחא מדקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו אלא דה"ק שניתנה לו ע"י אחר שהמדיר נתנו לאחר ואינו אסור נתנו למודר התם הוא דמותר אבל נתנה המדיר למודר אסורה עליו. ומיהו תימיה הא דפסק רבינו בסיומן רכ"ג דבאומר חזירי אסור עליך מותר בו לאחר שימכרו אבל אמר חזר זו לעולם אסור והוא מדברי הרא"ש בר"פ השותפין ולא למד הרא"ש להורות כך בצרף אלא ממה שאמרנו כך דאפי' גבי בית זה וכו' קשה דהו סותר מה שפסק רבינו והרא"ש דבאומר בית זה אינו אסור אלא דפריש בחיי ובמותי ואפשר ליישב דרבינו דכתב בסיומן רכ"ג דבאמר חזר זו לעולם אסור חזר זו לעולם אסור בחיי ובמותי וקילר רבינו לשם מפי שנסמך על מ"ש מקודם בסיומן זה ראינו אסור באמר בית זה אלא דפריש בחיי ובמותי והשתא ממילא נשמע דכך הדין באמר חזר זו דנלמד מסך דאמר בית זה ואין ביישוב זה ספק לרעת רבינו ולענין הלכה כיון דהרמב"ם ספק דבית זה או ככרי זה אסור אע"פ שלא אמר בחיי ובמותי וכך הוא דעת הר"ן הכי נקטינן לחומרא אלא פסק בש"ע דלא כהרא"ש ורבינו ומו דבדברי הרא"ש אפשר לומר דס"ל כהרמב"ם והר"ן כדמשמע ממ"ש בר"פ השותפין בסתם דבאמר חזר זו לעולם אסור ומ"ש ח"כ באתו פרק גבי בית זה ומיירי כגון דאמר לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותי ולהכי לא דמי ליה וכו' אפשר דלא בא אלא ליישב למה לא דמי ליה לתלמודא הכא כדלעיל שאני הכא דאמר בחיי ובמותי ומיישב הרא"ש דהך ביעיא דאבתי מיירי נמי כגון דאמר בחיי ובמותי אבל ודאי מדקא מיבעיא ליה בסתמא דאף דבלא אחר בחיי ובמותי נמי קמיבעיא ליה ואפי' אסור דבאל"כ בית זה וכו' וא"כ לענין דינא לא נחלק הרא"ש אהרמב"ם והר"ן אלא דמדברי רבינו מוכח להדיא דלא היה מפרש כך לדברי הרא"ש ומ"מ לענין הלכה נקטינן כהרמב"ם והר"ן המפורשים לחיבור ואפשר נמי דגם הרא"ש ס"ל הכי כדפרי' ודלא כרבינו ז"ל:

אמר קונם בשר ויין עלי וכו' משנה פ' הנודר מן המנוסל (דף נ"ב) הנודר מן הכשר מותר ברובע ובקיפה (ופירש"י מותר ברובע מרק קיפה מקפה עבה מתכלין וכו"פ הרמב"ם דקיפה היינו תכלין ומניאו ב"י אבל הרא"ש והר"ן פי' קיפה היינו דק דק של בשר הנקפה בשולי קדרה דלא אסר עליו אלא בשר משמע דוקא מה שנקרא בשר) ור' יהודה אוסר ח"ר יהודה מעשה ואסר עליו ר' טרפון ביניי שנתבשלו עמו (פי' דאסורן בשביל רובע שכנס בנייה שהיה בו טעם בשר) א"ל וכן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שיהנויר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנ"ט אסור ותו חתן הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאני טועם ופלו לתבשיל אם יש בו בנ"ט ה"ו אסור ותו קמיבעיא לן בגמרא דבאמר שאני טועם אסור יוצא מהם וכו' אלא אפשיטא וק"ל כרבנן דדוקא קונם בשר ויין זה אסור אפי' בתבשיל שאין בו אלא בנ"ט וכן באומר שלא יאכל בשר עד זמן פלוני אסור ברובע וכל מה שיש בו טעם בשר דכיון דהזכיר לשון אכילה או טעימה גרידא אסור בזה שנותן בו טעם וא"ל יוצא מהן דכיון דלא אפשיטא אזלינן לחומרא בשל תורה אבל דבלא הזכיר אכילה וטעימה אלא קונם בשר ויין עלי אינו אסור אלא בבשר ויין ומשם: **אמר** קונם זיתים וענבים עלי וכו' משנה סג. ומ"ש אפילו הוא חדש כלומר אף על פי שטעם החדש כטעם הענבים הולכים אחר לשון בני אדם וכיון שלא אמר אלא הענבים מותר ביין וכן כתב הרמב"ם צפרק תשיעי טעמא אזלינן והוי מין במינו ולרבה בשר שמה אזלינן והלכה כרבה ובגדרים ודאי טועם דהוא הדין שאני אוכל אלא שנסמך מ"ש בסמוך דאין חילוק: ומ"ש או שאמר קונם זיתים וענבים אלו עלי אסור אף במשקין

והוא נלמד מדליתא פרק צתרא דע"ז (דף ס"ו) חמרא דתתא בענבי דלאבוי בחר אף אבוי מודה: **ומ"ש** ואם אמר קונם זיתים וענבים שאני טועם לכו דוקא שאני וענבים אלו וכו' שם באלו לא קמיבעיא לן דדוקא הוא פי' דבדלמא

פרישה
ככרי: (טו) אמר לחבירו ככרי זו אסורה עליך אפילו נתנה לו במתנה אסורה לו מת ונפלה לו בירושה או שנתנו לאחר והוא נתנו לו מותרת לו שלא אמר אלא בכרי ועתה אינה שלו (טו) אמר קונם בשר ויין עלי מותר בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנותנין בו טעם (יז) ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל או שאמר קונם בשר או יין זה עלי אסור בתבשיל שיש בו טעם יין ובשר: אמר קונם זיתים וענבים עלי מותר בשמן ויין היוצא מהן (יח) אפי' הוא חדש ואם אמר קונם זיתים וענבים שאני טועם או שאמר קונם (יט) זיתים וענבים אלו עלי אסור אף במשקין היוצא מהן ובתבשיל שנותנין בהם טעם:

פרישה
ליה כל הנך מילי כמו שנתבאר בסיומן רכ"ג ומכאן וכו' תמה שם על הרמב"ם וכבר תמה עליו מאור ג"י בסיומן וכו' רכ"ג ולפי מ"ש שם גם רבינו ס"ל דין בגמרא חלה שמשולק עם הרמב"ם בזה שמתיר למודר עמא ליתן לב"מ ע"ש: [ו] אמר לחבירו ככרי אסורה כו' כך הוא הגירסא בדפוס הפרי י"ד הישיבס וכו' גורם ככרי זו וכתבוהו לשון כתב רבינו דין זה באומר ככרי זו לאשמועינן דאע"ג דאמר זו מת או מכרו לאחר מותר כיון דלא אמר ופירש בחיי ובמותי ומתוך מה שכתב רבינו לעיל בסמוך יתבאר לך דין זה דלפילו באומר ככרי זו כל כמה דלא פירש בחיי ובמותי מותר בו לאחר מותר ולא כתב ככרי זו אלא שלא לשנות מלישנא דגמרא דקטק ככרי ולפי פירושו ז"ל מ"ש רבינו שלא אמר אלא ככרי ר"ל ולא אמר בחיי ובמותי וכו' דגירסת ספרי הישיבס שלא גרסין עיבת זו היכי ויתר נכון ומיירי אפי' באומר בחיי ובמותי דהא כבר כתבתי לעיל שבכל מקום שמדבר רבינו בענין זה מייירי בחיי ובמותי ונקט סתם בלשון הגמרא וסומך על מ"ש פנים אמת והוא הדין בכל מקום חייירי בענין זה והכי כאלו אמר לביתי בחיי ובמותי אלא שלא אמר זה דמותרת אם מת או מכרו הוא הדין היכא שאמר ככרי בחיי ובמותי ולא אמר זו שמתה אם מת או (דום הוה כאלו אמר קונם בשר שאני אוכל ע"כ) דהא בזה תליא וכו'

אמר קונס תשיל שאני טועם אסור במעשה קדשה רך ומותר בענה ובצניעות
 ערמיטא ופירש הוא ז"ל בפירוט המעשה בזה טרמיטא בזה מבוטלת במים חמין
 ומשמרין אותה שימור גדול שלא יקשה וקורין אותה הרופאים נמרשת עכ"ל ולפי
 זה בזה זו אינו קרושה כלל אלא מחוממת בלבד ועושה אותה לרפואה ואין אוכלין
 עמה פת ולפיכך מותר בה ובינה מוגבלת
 דאמר רב חסדא בירושלמי היינו שהיה
 קרושה כדרך צינים לליות או מבוטלות
 רכות והיינו דקאמר שכן דרך החולה לאכול
 בה פתו שדרך החולים לאכול כשהן רכות
 מפני שהם מאכל קל ומ"מ קרושות קצת
 הן ולא דמו לצינת טרמיטא שאינו קרושה
 כלל והכי דייק לישא דהרמב"ם בפ"ע
 מהלכות נדרים שכתב הנודר מן המבוטל
 מותר בצינה שלא נחבשה עד שקשה
 אלא נתגלגלה בלבד ע"כ משמע שקשה
 קשה כל עיקר מייירי אבל קשה קשה
 אסורה וכדאמר רב חסדא בירושלמי ומיהו
 יש לתמוה על פי הרמב"ם בפירוט צינת

בהדיא . הנודר במעשה קדשה אינו אסור אלא בדבר שנגמר
 ונרתחה בקדשה (ז) כגון ריפות ולבבות וכיוצא בהן ואם אמר קונס
 היורה לתוך קדשה עלי אסור בכל המתבשלין בקדשה אפי' אינו
 נגמר בתוכה נדר מהיורד לתוך קדשה אסור ביורד לתוך האלפס
 (ח) שפבר ירד לתוך הקדשה קודם שירד לתוך האלפס נדר מהיורד
 לתוך האלפס (ו) מותר ביורד לתוך הקדשה נדר מהנגמר בקדשה
 מותר בנגמר באלפס מהנגמר באלפס (ז) מותר בנגמר בקדשה
 מהיורד לתוך התנור אינו אסור אלא בפת ואם כל מעשה
 תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור אמר קונס כבוש עלי אינו אסור
 אלא

ערמיטא דהא נגמרה (ג) . מפרש דהיינו דמשייל לה אלפי זמני במיא חמימי
 ולאלפס זמני במיא קריי ג עד דמתוטרט כי היכי דלעיתא ואי אית כיבא
 סריק עליה ד וכד נפיק ואתיא ידע אסיה מאי סמא מתבעי ליה ובמאי מתסי
 ויהי אפסר לומר שכבר הרמב"ם דמשייל ליה אלפס זמני במיא חמימי ואלפס
 זמני במיא קריי לאו דוקא אלא היינו לומר שהיו משמרין אותה ביותר שלא תקרוש
 ודמי כאילו מעיילי לה כמה זמני בחמימי וכמה זמני בקריי אלא דמאי דקאמר
 עד דמתוטרט כי היכי דלעיתא וכו' משמע שהיו מבשלים אותה ביותר ולכן נראה
 לומר דכומר הרמב"ם ז"ל דההוא גונא דמפרש נגמרה לאו דוקא אלא בכל גונא
 העבדי לה לרפואה ואין דרך לאכול עמה פת מיקרי צינת טרמיטא ולפי שבזמן
 הזה לא נהגו הרופאים לעשות צינה בגונא דליתא נגמרה לא כתבה הרמב"ם
 ובהו במקומו צינה שכבר הרופאים לעשות צינת טרמיטא רכה ביותר : הנודר
 ממעשה קדשה אינו אסור אלא בדבר שנגמר ונרתחה בקדשה וכו' משנה נפרק
 הנודר מן המבוטל (גא) . הנודר ממעשה קדשה אינו אסור אלא ממעשה רחיקתא
 אמר קונס היורד לקדשה שאני טועם אסור בכל המתבשלים בקדשה וכתב הר"ן
 מפרש בירושלמי אי זכו מעשה רחיקתא כגון חילקא טרגיו וטימני אורו וזיו וערסן
 והיינו דקאמר אינו אסור אלא ממעשה רחיקתא ונקרא רחיקתא ע"ש שר"ך
 להרחיק ולבשל הרבה ע"כ ולפי זה משמע דמתניתין הכי מפרשטא הנודר ממעשה
 קדשה אינו אסור אלא ממעשה רחיקתא דהיינו חילקא וטרגיו וכו' בלבד שדברים
 אלו נקראים מעשה קדשה ולא דברים אחרים אמר קונס היורד לקדשה שאני
 טועם אסור בכל המתבשלין בקדשה דכולהו בכלל היורד לקדשה וכו' מדברי
 הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות נדרים וכו' מדברי רבינו ירוחם אבל מדברי רבינו נראה
 שהוא מפרש דמעשה קדשה ומעשה רחיקתא היינו דברים שישולש נגמר בקדשה
 אמר היורד לקדשה אסור בכל המתבשלים בקדשה חף על פי שלא נגמר בישולם
 בקדשה אלא באלפס או בכלי אחר וכדקתני בצרייתא בסמוך . נדר מהיורד לתוך
 קדשה אסור היורד לתוך האלפס וכו' עד אסור בכל הנעשה בתנור רחיקתא (ס)
 נא . (י) מפרש הרא"ש שכבר ירד לקדשה קודם שירד לאלפס שמתבשלים אותו קשה
 תחילה קודם שמתגננין אותו באלפס : מן היורד באלפס מותר ביורד לקדשה .
 כי היורד לקדשה אין דרך לתחו באלפס וי"מ אפי' אם אח"כ נתגוה באלפס כיוון
 שירד תחלה לקדשה כי היורד לאלפס משמע שתחילת יירדוהו לאלפס : מן הנעשה
 בקדשה מותר בנעשה באלפס . חף ע"פ שירד לקדשה תחילה כי הנעשה בקדשה
 משמע שנגמר בקדשה : מותר בנעשה בקדשה . אפי' ירד לאלפס תחלה עכ"ל :
 והרמב"ם השמיט דברי צרייתא זו ונראה שהיה מפרש מן היורד באלפס מותר ביורד
 לקדשה לפי שהיורד לקדשה אין דרך לתחו באלפס דהשאר כל דברי צרייתא או פשוטים
 ולא הוצרך לכתבם (א) : אמר קונס כבוש עלי אינו אסור אלא בכבוש של ירק
 וכו' עד אסור בכל מיני מלוחים משנה שם וכתב הר"ן מן הכבוש אינו אסור אלא
 מן הכבוש של ירק משום דכיון דאמר הכבוש משמע הידוע וסתמא דייק הוא :
 כבוש שאני טועם . אסור בכל הכבוש דכיון שהזכירו בלא ידיעת ה"א כל כבוש
 במשמע

מגולגלת אהנו שומעין דנודר מן המבוטל אסור במגולגלת . ועוד נראה דהרמב"ם
 ז"ל מפרש משנתיו דה"ק הנודר מן המבוטל מותר חף בצינה טרמיטא חף ע"ג
 דמעילי לה אלפי זמני במיא חמימי וכו' וא"כ נחבשה יותר בדרך צינת טרמיטא
 אינו בכלל המבוטל בסתם וא"ל צינה מגולגלת בלבד ולא נחבשה עד שקשה
 דפשיטא דאינה בכלל המבוטל והשתא כשכתב הרב דצינה מגולגלת מותרת הוא מה
 שנינו דמותר בצינת טרמיטא דמינה שמעין דמותר נמי בצינה מגולגלת במכל
 שכן והא דלא כתב הרב בפ"י דמותר חף בצינת טרמיטא הוא לפי שלא נהגו בה עכשו
 ולפי"ז לא כתב הרב צינת טרמיטא אלא מה שנינו במשנה בנודר מן המבוטל והוה שהרמב"ם
 ז"ל לא הזכיר באותו פ' כלל שם תבשיל אלא שם מבוטל והוא שכל הדינים
 המפורשים לשם אינן אלא בנודר מן המבוטל דפי' לישן מבוטל הוא הכשר שכבר הוא
 מבוטל כל צרכו ואפי' מתבלין אותו בתבלין וי"ש לשם ואם אין דרכם לקרות מבוטל
 אלא לבשר שנתבשל במים ובתבלין וכו' עכ"ל וכך פי' מהר"ל חביב דמ"ש הרמב"ם
 ובתבלין הוא לומר שכשמתבלין הבשר בתבלין אז הוא אית שכבר הבשר ההוא מבוטל
 כדרכו עכ"ל ולכן כתב הרמב"ם ז"ל הנודר מן המבוטל מותר בצינה שלא נחבשה
 עד שקשה אלא נתגלגלה בלבד עכ"ל כלומר כיון דאינה מבוטלת כל צרכה אינה
 בכלל המבוטל אלא מכללא דצינה מגולגלת בלבד הו"ל בכלל תבשיל דחף מה שאינו
 מבוטל כל צרכו הו"ל בכלל תבשיל ואסור בה זאת היא דעת הרמב"ם אבל רבינו
 דלא ס"י דאיכא להלך בין נודר מן המבוטל לנודר מן המבוטל כדפרישית השני
 על דברי הרמב"ם ואמר עליו ולא נהירא וכו' . ולענין הלכה נראה דברי הרמב"ם
 עיקר וע"פ הפ"י דאמר דצינה מגולגלת בלבד אינה בכלל מבוטל ולפי"ז נמשך
 דשלוק פי' צייל ולא צייל והתם הוא דמותר באתרא דאין קורין לשלוק מבוטל
 אבל נתבשל יותר מדאי בכלל מבוטל הוא ואסור וכמ"ש התוס' והר"ן וכן הוא
 העיקר ודלא כפי' הרא"ש דנתבשל יותר מסתם צייל נמי שרי דליתא : הנודר
 ממעשה קדשה וכו' משנה שם הנודר במעשה קדשה אין אסור אלא במעשה רחיקתא
 ופי' רש"י היינו דבר שנגמר בישולו בקדשה ואינו אלא מה' המינין לאסוקי דבר
 שאין נגמר בישולו בקדשה עד שמבשלין אותו באלפס עכ"ל נראה דל"ל דמעשה
 רחיקתא משמע שא"ל בישול הרבה אלא ברחיקה פעם ושתיים נגמר בישולו ואינו
 אלא מה' המינין כדליתא בירושלמי כגון חילקא וטרגיו וכו' דהם מטיס נחלקים לבי
 ולג' ולד' וכך הוא דעת הרמב"ם שכתב אינו אסור אלא מדברים שמתרחיקין אותן
 בקדשה כגון ריפות ולבבות וכיוצא בהן עכ"ל דל"ל קמה או עיסה שאינן צריכין
 רחיקה ובישול הרבה אלא ברחיקה בעלמא הוא נגמר וכך הוא דעת רבינו שכתב
 שנגמר ונרתחה בקדשה כגון ריפות ולבבות וכיוצא בהן שכתב בפירש"י והרמב"ם ודלא
 כהר"ן שכתב בקדשה שנקראת רחיקתא ע"ש שר"ך להרחיק ולבשל הרבה . וכן פי'
 מהר"ל חביב לדברי הרמב"ם דלא כהר"ן וכל זה שלא כפי' ב"י ע"ש :

ומישי ואם אמר קונס היורד לתוך הקדשה וכו' שם אמר קונס היורד לקדשה
 שאני טועם אסור בכל המתבשלים בקדשה ואית נוסחי אסור בכל הנעשה
 בקדשה ופי' רבינו דלשון זה משמע בין מה שנגמר בקדשה ברחיקה בעלמא ובין מה
 שאינו נגמר בתוכה אלא נחבשה אפי' באלפס ונגמר באלפס אסור בכל וקשה דא"כ
 לאיזה צורך כתב רבינו אפי' כ"כ נדר מהיורד לתוך הקדשה אסור ביורד לתוך האלפס
 וכו' כדתינו בצרייתא דהיינו מ"מ תחילה ואם אמר קונס היורד לתוך הקדשה וכו' ונראה
 אתא לאשמעינן דמתני' דתני בה קונס היורד לקדשה שאני טועם אסור בכל המתבשלים
 בה בזה שאני טועם כדקתא דמתניתין לאורוויי ללאו דוקא דאמר שאני טועם . ועוד כי
 היכי דלא תימא דמתן אסור בכל הנעשה בקדשה משמע דנגמר בקדשה
 אבל אינו נגמר בתוכה לא להכי אשמעינן דאסור בכל ואפי' אינו נגמר בתוכה וכדי
 שלא נבין דאפי' כן אינו אסור אלא במה שנעשה בקדשה דהיינו בנתבשל ופי'
 יותר מחזי בישולו דמשי"ה שינו אסור בכל הנעשה בקדשה שר"ך שיתבשל רובו אפי'
 שלא נגמר בישולו אבל בישול מקצתו לא להכי כתב כך בזה שנייה ללמד דאפי'
 נדר מהיורד לתוך הקדשה אסור ביורד לתוך האלפס דמשמע אפי' בנתבשל מקצתו בלבד
 בקדשה נמי אסור ואף לגי' הספרים דבסיפא שינו אסור בכל המתבשלים
 בקדשה וכדכתב הרמב"ם בפ"ע וה"מ מדברי רבינו ג"כ איכא למימר דרבינו נקט
 תרתי בני כדאמרן בקמיינתא אתא לאורוויי דאפי' לא אמר שאני טועם אסור
 וכתבתי אתא לאורוויי דאפי' לא נתבשל אלא קצתו ג"כ אסור : **נדר** מהיורד לתוך
 האלפס וכו' כתב הר"ן דקמ"ל דלא תימא דאפי' ברחיקה קלה כדי שירד לאלפס
 מקרי מפני שמוכן לכך אפי' שעריון לא ירד קמ"ל דלא עכ"ל :

נדר מהנגמר בקדשה וכו' קמ"ל דלא תימא נגמר נדר קמ"ל דלא : **נדר** מהנגמר
 באלפס וכו' קמ"ל דלא תימא נגמר באלפס קמ"ל דלא : **אמר** קונס כבוש עלי וכו'
 משנה בשלוק של ירק דר"י ששום שאני טועם

דרכי משה

ספק מלוי כ"א בישות שמעון וכו' עור כתב ב"י שם בשם השוכת הרשב"א אהר שמשבע למשוכת שלא ישא אהרת בזיית ובתוך הזמן נפלה לו יבמה וכו' ע"ש :
 ר"ז (א) ובתא"ו נתיב ט"ו ח"ה האריך בזה ע"ש :

פרישה

דכתיב וכתב הרמב"ם דצינה מגולגלת מותר ע"כ בסתם מייירי דלא ידוע לשון בני אדם צו דלוי
 ס"ד ביוע לנו שנייה מגולגלת לא מקרי הטייל בלשון בני אדם וקמ"ל דסולכין אמר לשון בני
 אדם הוה כתר כתבו סולכין אמר לשון בני אדם ומדוע הוצרך לכתב בזה מגולגלת מותרת שמע
 מינה דכתיב ליה צינה מן הסתם היכא דלא ידוע לשון בני אדם גס כן מותרת לכך כתב
 ולי"ג דבירושלמי אסר אותה כהניא והיינו ייסתמא היכא דלא ידוע לנו לשון בני אדם וק"ל
 ועיין בפ"י שמתה על רבינו למה הביא רש"י דברי הרמב"ם ומסר והכי קאמר הרמב"ם
 כתב דסולכין אמר ל' בני אדם כ"י בזה לא מליגנא דקושטא הכי הוא אבל מה שספור צינה
 מגולגלת או לא הכירא עכ"ל ואשר כתבתי הוא הנכו בשני וכו' כתב דהרמב"ם אינו בצינה

חידושי הגהות

חבשיל רצה לומר כמו חבשיל וכו' : ג עד דמתוטרט כי היכי דלעיתא כצ"ל גם כן בסמוך פירש"י שהוא קפן כ"כ שיכול דבריו בפינה א' וכיון שהביא כשהיא שלימה הולכת
 דרך כל הבני מטיס אי אית בבני מטיס כיבא דהיינו ליתא הוא בסריק באוהו ביצה : ד וכד נפיק ואתיא כצ"ל ר"ל כשיצא הביצה מבני מעיו ותרופא רואה בה סריק ביה הוא
 ירע

הוא כדפרידך עלה וכמ"ס רבנו ללא היה לו להשמיטו לדעת רבנו כיון דהילכתא הוא אכל למאי דמשמע לכאורה מלשון ודילמא דאינו אלא ספק אם כן אסור דלועזין מספק וכדפרידך הוה נוחא להשמיטו לאורווי דאינו אסור דלועזין כדלמי אלא באומר ירק המתבשל בקדרה עליו אכל לרבינו קשה וי"ל דאף ע"ג דהילכתא הוא כדפרידך עלה מ"מ לאוקומתא דמתניתין

ד"ר"ע אסור דלועזים לא היה צריך להביא בפסקיו אלא מסקנא דתלמודא דלוקמיה באומר כפי"ק ורק המתבשל בקדרה עליו וזאת היא דרכן של ה"ר"י וה"ר"ש בפסקיהם שאין כותבין אלא המסקנא ואע"ג דכמה הלכות פסקות לתלמודא משקלא ועריא דתלמודא מקמי המסקנא : כתב מהר"ל דמ"ס רבי' ואם אמר ירקו קדרה עליו אסור אף בנכשין זה פי' וכ"ס דלסוד צירוף המבטלין בין שכן נאכלין כמות שכן מין בין אופן נאכלין חייב אכל ירק חי ודאי מותר לאכול כ"ל עכ"ל וכשטע הוא : **הנדר** מהבשר וכו' ברייתא פ' הנודר מן הירק דפליגי בה ת"ק ורשב"ג ופסק הלכה כת"ק ותימא דלמאי לא כתב רבנו ג"כ כד דפליגי בה ת"ק אסור ככד ורשב"ג מתיר ונראה ללא היה כתוב בניירסתו הכד בברייתא והכי משמע מדברי הר"ש בפסקיו

מן הבשר אסור בניידים מן הניידים מותר בצער : הנודר מהבשר אסור בכל מיני בשר בראש וברגלים וכו' צפרק כל הבשר (קד.) חנו הנודר מן הבשר מותר בצער דגים וחגבים ואוקומתא לה כר"ע וצ"ל הנודר מן הירק (נד.) על מאי דאמר ר"ע דלועזין אמרין מאן תנא דפליגי עליה דר"ע רשב"ג הוה דתינא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה

ובכל ועופות ומותר בצער דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכל ועופות וא"ל צער דגים וחגבים ודייק עלה בגמ' מה שאמר צער עוף לת"ק דאסור דעבד שליחא דמימליך עליה צער דגים נמי עבד שליח דכי לא משכח בישראל מימליך דאמר לי לא משכחא בישראל אייתי דגים ולתסור אחר אביו בגוון שהקו דם דלא אכל דגים א"ל דכיוצא ליה עיניה לדגים קשים לעינים בתחלת אכולא וכבר נתבאר בכמוך דהלכה כר"ע וכ"ס ה"ר"י וה"ר"ש ז"ל בריש כל הבשר וז"ל הילכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואינו מותר אלא בחגבים בלבד אכל בצער דגים אסור משום דמימליך עליהו שליח וזה דקתני הכא מותר בצער דגים אוקומתא בפ' הנודר מן הירק בשהקו דם או כיוצא ליה עיניה

בתחלת אכולא דקשים ליה דגים הא לאו הכי אסור אפי' בצער דגים משום דמימליך עליהו שליח עכ"ל : **ובתב** הר"ן בפ' הנודר מן הירק מיהו כי אמרין דמותר בדגים כשהקו דם וכיוצא ליה עיניה לא שוה אהדדי דכשהקו דם לא שרי בדגים אלא דוקא באסור צער על עצמו ליום הקוה בלבד דכה"ג אין דגים בכלל דבלא"ה לא אכיל מיניהו והוא אסור אכל אי אסור עליה בשר ח' וימים או יותר דגים בכלל דאע"ג דלא איצטריך למיסרינהו להסוד יומא משום איך יומי אסרינהו וכדכיוצא ליה עיניה אינו כן דאפי' באסור לשלשים או יותר אין דגים בכלל שאין לומר שמפני הימים האחרים נדר שהרי אינו ידוע מתי יתפרט שיצטרך לאסור דגים עליו הרשב"ה ז"ל ולי נראה [דל"א] שרי בדגים אלא אי נדר ביומו דמוכחי לפום מאי דכיוצא ליה עיניה דבלאו נדריה לא אכיל מיניהו ובתב עוד ומסתברא דבשר מליח אפי' ביומא דהקוה אסור דאף ע"ג דאמר שמואל אין מקוין על בשר מליח כיון דבשר ממש הוא ולא צריך שליח לאימלוכי עליה כדגים מיתבאר דיומא דמליח לאו הוכחה מעליה הוא הלכך לא מהני אלא למידי דצריך שליחא מיהא לאמלוכי עליה כדגים אכל לגבי צער מליח דבשר ממש לא הוה הוכחה דאלת"ה דקתני ומותר בצער דגים לימא נמי ובצער מליח דהוי רבותא טפי אלא ודאי כדאמרן ובתב עוד ולענין חגבים בכל דוכתי שוה דלא מימליך עליהו שליח מלאמרינן דגים נמי עבד שליח דמימליך עליהו ולא אמרין דגים וחגבים וכ"ס הרמב"ם בפ"ט שבכל מקום מותר בחגבים עכ"ל ועוד כתב דהא דמיתבאר בדגים דוקא באתרא דמימליך עליהו שליח אכל באתרא דלא מימליך עליהו שליח לא דכל מידי דלא מימליך עליה שליח לאו מיניהו הוא וכמ"ס הרמב"ם והסכים עמו רבינו ז"ל ולענין עופות כתב הרמב"ם דבכל מקום הנודר מן הבשר אסור מהם אכל הר"ן כתב דעופות נמי לא מיתבאר אלא באתרא דמימליך עליהו שליח אכל באתרא דלא מימליך עליהו שליח ותמה על הרמב"ם על הרמב"ם ז"ל שחילק ביניהם דהא בגמ' משוין להו ולע"ד נראה שטעמו של הרמב"ם ז"ל הוא משום דאע"ג דאמרין בגמ' מ"ס צער עוף לת"ק דאסור דעבד שליח דמימליך עליה צער דגים נמי וכו' לאו למיתבאר דעופות הויה כי המלכה דדגים דהמלכה דעופות היינו דכי אחר לשלוחיה אייתי לי צער א"ל שליחא מאי בישראל צבית בשר בהמה או בשר עוף והשאלא לא מיגרעו עופות בהכי דר"ע א"ל ברישא מאי בישראל צבית בשר בהמה או בשר חיה ואת"ל צער בהמה צער בקר או צער זאן אכל הדגים לא מימליך צבית שליחותיה אלא כי איזיל ולא אשכח סוס מינא דבישראל אחר לא אשכחא בישראל צבית דלייתי דגים ואפי' את"ל דמימליך עליהו נמי ברישא דשליחותיה מ"מ לא מימליך עליהו בלישנא דמימליך אעופות דאדגים מימליך ואמר הכי אי לא אשכחא בישראל אייתי דגים אכל אעופות מימליך ואמר הכי מאי בישראל צבית בהמה או לשלוחיה אייתי לי צער א"ל שליחא מאי בישראל צבית בשר בהמה או בשר עוף וזני עופות לא פריש ואת"ל הכי פריך מ"ס עופות וכו' דגים נמי וכו' הא איכא בינייהו טובא י"ל דשם המלכה בעלמא קשיא ליה ושני ליה דא"ל דאסור בצער דגים ומתניתין כשהקו דם או כיוצא ליה עיניה וי"ה דהוה מצי לשנויי ליה דלעולם מותר בצער דגים דשאני המלכה דירדה מהמלכה דעופות אלא זשום דבעא לאוקומתא ת"ק דרשב"ג כר"ע וכדאמר מאן תנא דפליגי עליה דר"ע רשב"ג הוה דתינא וכו' שני ליה דלה"ל דאסור בצער דגים וכתב ר"ע שהקו דם או דכיוצא ליה עיניה וכו' נראה לי לישב דברי הרמב"ם ז"ל אחר שכתבתי זה מאלתי שמהיר"ק ז"ל בסיומן צ"ט ובסיומן קע"ו האריך ליישב דברי הרמב"ם ולא העתקתי דבריו פה כדי שלא להאריך ודע דהא דלוקי אביו שריותא דדגים כשהקו פריך א"ה אפי' עופות נמי לא אכיל דאמר שמואל ו מסוכר ואכיל ציפוא פרה ליביה וכולי ומשני שאני עופות דאיפשר על ידי שליחה פי' שאני עופות דאיפשר להו בתקנתא להקוה עליה ואסור : בתב הר"ן בפ' כל הבשר צבית הרמב"ן ז"ל דמדלאוקומתא דהא דמותר

צב' הנודר מן הירק דהביא ברייתא ולא כתוב בהכד וז"ל הרמב"ם ובכל מקום הנודר מן הבשר אסור בצער עופות ובקרייתא ומותר בחגבים ע"כ נראה שלא היה צריך לפרש כל הכי דקתב בברייתא ראש ורגלים כו' דמתמא הכל צער קריין ליה לשון בני אדם אלא דקרייתא איצטריך ליה דאף ע"ג דאובליהו לאו צער אינוס הוא ובשון בני אדם לאו שמה צער אפי' לבינא דתלמודא הוה בכלל צער לגדרים ובשר עופות נמי איצטריך ליה דאע"ג דלא נקרא צבית בשר בסתם אלא יש לו שם לוי צער עוף אפי' הדינו כבשר בהמה לגדרים ככ"מ ויתבאר עוד בפ"ד :

ובי"ז רבי בראש וברגלים וכו' עד ובצער עופות ואפי' בצער דגים משום דמימליך עליהו שליח נראה מדברי רבנו שחופס סגרת הרמב"ם דבשר עופות דינו כבשר בהמה לגדרים בכל מקום ולכן כתב בסתם ובצער עופות אכל בדגים כתב ורש"י בצער דגים משום דמימליך עליהו שליח כלומר דהוא במקום **ובי"ח** ואם נדר בזמן שהדגים רעים וכו' הכי אוקמתא אביו בפ' הנודר מן הירק (דף כ"ד)

ותימא דהא רבא אוקמתא נמי נדר בזמן דכיוצא ליה עיניה ובתחלת החולי דהדגים רעים לו ואמאי לא כתבו רבי' כאן וה"ר"י וה"ר"ש בריש פ' כל הבשר כתבו הכי תרתי אוקומתא דלביי ורצא לפסק הלכה ונראה דרבינו דקדק בלישנא דתלמודא דאביו אחרת כגון שהקו דם דלא אכיל דגים ורצא אחרת כגון דכיוצא ליה עיניה דדגים קשים לעינים אלא דאמר דיומא קשה הוה דגים לכאז העינים מצוימא דהקוה דהא לא אשכחן דקאמר דקשין הן להקות דמים כדאמר לגבי כתב העינים השתא נוחא דלא קשית דפשיטא דכיון דכתב רבי' דנודר ביומא דהקוה אין דגים בכלל הנדר שמעינן מדבריו במכ"ס בנודר בשעת כאז העינים דאין דגים בכלל הנודר ולא הוצרך לפרש : בתב הר"ן ע"ג הרשב"ה דוקא בנודר ליום הקוה בלבד אין הדגים בכלל אכל בנודר מן הבשר ח' וימים או יותר דגים בכלל דליצטריך למיסרינהו משום איך יומי אסרינהו וימי אסור יום הקוה ומביאו ב"י : וב"ש והרמב"ם כתב שבצער דגים אינו בכלל צער סתם וכו' פי' לפי משמעות התלמוד משמע דכל המקומות וכל הזמנים שוים כיון דמימליך עליהו שליח הו"ל בכלל צער סתם אכל הרמב"ם כתב דאנו בכלל צער סתם אלא במקום שהשליח נמלך עליו ובהא מודיעא ליה דנודר כן הוא וכו' ותנא דקאמר דהוה בכלל צער סתם במקומו היה השליח נמלך עליו ואיכא לתמוה דמשמע דרבינו מורה להרמב"ם דדוקא בדגים אינו אסור אלא במקום שדרך השליח ליתלך עליו אכל בעופות אסור בכל מקום וכדפרישית בסמוך ובכונתא משמע דעופות ודגים שוים בדן דכתרתייהו מיומליך השליח ומתיר"ק בשרש ג"ט וקע"ו האריך ע"ז אכל העיקר הוא דדרכו של הרמב"ם לפסוק בסתם משנה ובר"פ כ"ה שינו בסתם הנודר מן הבשר מותר בצער דגים וחגבים משמע אכל כל שאר צבית בשר עוף אסור בו ובצער דבגדים היכא דמימליך עליהו שליח נמי אסור בן מ"מ צער עוף אסור בו בכ"מ משא"כ צער דגים דאיכא דוכתא דמותר בהן ותו דמלישנא דתלמודא גבי המלכה משמע להדיא דהמלכה דדגים לא תימא להמלכה דעופות וכ"כ ב"י וכן נמצא ג"כ בתשובת מהר"ק ובתשובת מהר"ל חניני עיני עליהם : הנודר מהקופה וכו' ברייתא פ' הנודר מן המבושל (דף כ"ב) :

ובי"ט פי' פירושין קיים וכו' כ"כ הר"ש וה"ר"ל אכל רש"י והרמב"ם בפ"ט פי' דקופה הוה תלפין שנתבשל בתוכו וי"ל דתבלין ר"ל אומרם ורגלים וכיוצא בהם דשייך בכו לישנא דקופה וכתב מהר"ל כ"ל דהאידידא אסור בשניהם דאוליין אחר לשון בני אדם ומשום הכי שרינן בסתם בדגים עכ"ל מביאר מדבריו דס"ל דהאידידא הנודר מן הבשר בסתם מותר בדגים דאין דרך האידידא דמימליך שליח עליהו

דאיפשר לאוכלן ע"י שליחה אע"פ שהקו ומידי דמצי למיכל צבית ענין נדר ומימליך בדגים כשהקו דם או כיוצא ליה עיניה שמעינן דכל כה"ג אוליין צבית דמותר דאין דרך האידידא אכל סתם נדר אפי' משתמע נמי בהדיא אכל מכללא לא אפי' שאין

מן

פרישה
ירק מיקר המתבשל) ומשני באומר ירק המתבשל בקדרה עליו עכ"ל הגמרא עם פירוש הדא"ש הרי לפנינו דבאומר ירק קרייהו עליו אינו נאסר בדבר המתבשל ומותר בדלועזין כדכתיב בשול לכן נראה דמ"ס רבנו דאסור אף בנכשין בה ר"ל וכו' בהנאכלין מי אלא שק"ק מנ"ל לרבינו הא : (י) אסור אפי' בדלועזין עיני דבדישה : (יב) בראש וברגלים ובקנה כו' פירוש אף ע"ג דכל הכי אינן נקראין סתם בשר אלא בשר ראש וכן כולן כל אחר שמו עליו : (יג) כגון בימי הקוה כו' כתב הר"ן דהיינו דוקא באסור על עצמו בשר ליום הקוה בלבד אכל מי אסור עליו הבשר ח' וימים או יותר דגים בכלל דאף על גב דלא איצטריך למיסרינהו משום שהוה יומא משום איך יומי אסרינהו וכו' הביאו וע"ר : (יד) ותנא דקאמר כו' ר"ל רבי עקיבא ושיין צ"ל

דרישה
סי' ר"ז [א] אסור אפי' בדלועזין צ"ע למה תלה דין דלועזין באומר ירק המתבשל בקדרה כו' ולא בסתם אומר קוים ירק עליו שאסור בס בדלועזין מטעם שהשליח נמלך עליו וכן המשנה רש"י הנודר מן הירק מותר בדלועזין ור"ע אומר מטעם שהשליח נמלך עליו אלא שהגמ' שם פריך למה אסור בדלועזין והא מן ירק נדר (וי"ג) הר"ש ושם ירק בל' בני אדם הוא ירק הנאכל מי ומסקנא באומר ירק המתבשל בקרייתא עליו וי"ל שהשם דאינו בכלל סתם ירק שמשמע בנאכלין מין ודלועזין לא מוהא לבים מי כמ"ס הת"ש בפ"ק דמולין דף ט"ו ב"ד כגון שקצ"ל דלע"פ כו' והביא דהיינו דקאמר במ"ס תמיד כל מידי לא תפלוט קמי רבך בר מקרא מיה דכפוליה של אבד דמיא וכן משמע מפי' הר"ש שם ולא כפי' הר"ן ע"ג : [ב] בימי הקוה כו' ע"ג בגמ' דפריך אם הקו דם צער עופות נמי לא אכיל דאמר שמואל דמסוכר ואכיל ציפוא פרה ליביה ומשני שאני עופות דאיפשר ע"י שליחה פירוש עופות דאיפשר להו בתקנתא להקוה עליה ואסור עכ"ל הר"ן ומיין **דכ"ה** דהוה בשר עופות ר"ל על ציעורין דקראין ג"כ עוף ולא על מרגולים סתם דמתמנו צער ובשאר פוסקים ועוד שוה מאי עמא דבר שאובלין צבית בשר מרגולין ביום הסקס והשתא א"ש דקטא שמואל

עליו: מהבשר מותר בשניהם משנה שם הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה. ומ"ש אם לא שאמר קונס זה עלי או שאני טועם או שאני אוכל כדפרי' לעיל כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו והכי תניא התם אם אמר בשר זה עלי אסור זו וברוטבו ובקיפו ומ"ש או שאני טועם או שאני אוכל מותר לעיל בסוף סי' הקודם:

הנודר

הנודר מהגריסין אסור במקפה של גריסין וכו' משנה ס"פ הנודר מן המבוטל ופירש"י והרא"ש דאפי' כי נתן במקפה עדיין שם גריסין עליהם נדר מן המקפה מותר בגריסין פי' רש"י דאין גריסין בכלל מקפה. וכתב הרא"ש דקמ"ל דלא תימא כי היכי דנודר מן המקפה אסור בשום משום שדרך ליתן שום במקפה ה"ה נמי כי נדר מן המקפה יהא אסור בגריסין משום שדרך לעשות הגריסין מקפה קמ"ל דלא דמי משום דשום רגילין ליתן בכל מיני מקפה כי נתון עעס והשום הוא המקפה אבל אין עושין מן הגריסין לבדן מקפה אלא מכמה מינים עושין מקפה. מהשום מותר במקפה פי' רש"י דאין מקפה בכלל שום ומ"ש הרא"ש דאפי' כי נתן במקפה עדיין שם גריסין עליהם כוונתו דעיקר השום הוא גריסין

במק מהרוטב מותר בקיפה [ג] מהבשר מותר בשניהם אם לא שאמר קינם בשר זה עלי או שאני טועם או שאני אוכל כדפרי' לעיל הנודר מהגריסין [טו] אסור במקפה של גריסין מן המקפה מותר בגריסין מהמקפה אסור בשום מהשום מותר במקפה מהתבלין [ז] אסור בהיין ומותר במבושלים ואם אמר קינם תבלין שאני טועם אסור בהיין ומבושלין מהכרוב אסור באספרגוס באספרגוס מותר ברוב ואספרגוס (י) פירש"י מין כרוב והרמב"ם (י) פירש"י מי שלקות של כרוב. מהכרישין מותר בקפלוטות מהירקות מותר בירקות שדה (י) זאינו אסור אלא בגדלים בנגות הנודר מהחלב (ב) אם קורין לקום על שם החלב אסור בו ואם לאו מותר בו פירוש קיט מי חלב הנבדלין ממנו. (כ) נדר מן הקום מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב ואסור בה בין לחה בין יבשה

(כג:) מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב: ומ"ש מן הבשר מותר בשניהם אי לא שאמר קונס בשר עלי או שאני טועם או שאני אוכל כדפריכות הוא בסוף סימן הקודם זה וס' נבחר שרש"י והר"ן והרא"ש חולקים עם הרמב"ם ז"ל בפירוט קיפה: הנודר מהגריסין אסור במקפה של גריסין וכו' משנה ס"פ הנודר מן המבוטל (דף כג): מן הגריסין אסור מן המקפה ורבי יוסי מתיר מן המקפה מותר בגריסין מן המקפה אסור בשום ור"י מתיר מן השום יותר במקפה ויודע דהלכה כת"ק ופי' הר"ן מן המקפה תשיל עב של גריסין ואסור משום דקרו ליה מקפה בגריסין: מן המקפה אסור בשום משום דמקפה כולל כל דבר קפוי ועבר ושום נמי קרוי מקפה ע"ש שמחין אותו במעט מים ונאכל בכך: **מהתבלין** אסור בחיין ומותר במבושלין ואם אמר קונס תבלין שאני טועם אסור בחיין ומבושלין תוספתא כתבה הרא"ש בפ' הנודר מן הירק ודע שכל דבר הבא ליתן עעס נקדרה כגון שומים וצללים וכיוצא בהם נקראים תבלין וכו' הרמב"ם בפ' המשנה פ"א ממסכת ערלה וזכרנו הוא דשייך לפלוגי בין חיין למבושלין דאילו חיין למבושלין:

מהכרוב מותר באספרגוס וכו' עד מותר בירקות השדה משנה ס"פ הנודר מן המבוטל (ס). ויהיב עטמה במתניתין למותר בירקות השדה מפני שהוא שם לומר דבלשון בני אדם ירקות סתם הם הירקות גינה וכרישין וקפלוטות נראה שם שני מיני כרתי ואין הקפלוטות בכלל הכרישין בלשון בני אדם: הנודר מן החלב אם קורין לקום ע"ש החלב אסור בו וכו' שם במשנה (כא). הנודר מן החלב מותר בקום רבי יוסי אסור מן הקום מותר בחלב ובגמ' (כג): ורמינהו מן העדשים אסור באששים ורבי יוסי מתיר ל"ק מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא רת"ק קרו לחלב חלב ולקומא קומא באתריה דרבי יוסי לקומא נמי קרו ליה קומא דחלב וכתב הר"ן מן הקום מותר בחלב לטום לישנא דמתניתין משמע דרבי יוסי נמי מודה ומיהו דברייתא בגמרא פליג ויהא דלמירין באתריה דרבי יוסי לקומא נמי קרו ליה קומא דחלב כתב ור"ת ליה נודר מן החלב אסור בקום לפי שערות שם חלב עליו דקומא דחלב קרו ליה חלב וכו' מן הקום אסור בחלב הא לא קרו ליה חלב דקומא י"ל דכיון דקרו לקומא קומא דחלב ה"ל קום וחלב דבר אחד עכ"ל. ואני לא מצאתי בגמרא דנודר מן הקום יאסור ר' יוסי בחלב וגם רבינו נראה שלא היה אותה ברייתא כחוזה בספרי ולפיכך סתם וכתב דנודר מן הקום מותר בחלב ומשמע דאפילו באתרא דקרו לקומא קומא דחלב נמי שרי וכדמשמע מפשטא דמתניתין והרמב"ם סתם וכתב בפ"ט הנודר מן החלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב ולא חילק בין אתרא באתרא ויש לתמוה עליו דהא משמע בגמרא דל"ק דלמירין דרבי יוסי באתרא דקרו לקומא קומא דחלב אסור ואם כן הו"ל לכתוב דבאתרא דקרו ליה קומא דחלב אסור ואפטר טעמו משום דירושלמי משמע דפליגי רבי יוסי ות"ק דקאמר מאי טעמא דר' יוסי אביו קרוי עליו משמע דת"ק סבר שאף על פי ששם אביו קרוי עליו מותר וסבר ז"ל שכיון שכן יש לפרש דגם תלמודא דידן סבר דפליגי דכל ענדקי דאפטר למיעבד דלא לשווי פלוגתא בין הגמרא דידן לירושלמי עבדין הלכך ע"כ לומר דהא דקאמר בגמרא באתרא דרבנן קרו לחלב חלב ולקומא קומא באתרא ויש לתמוה עליו דהא לא איצטריך למומר הכי דהא לדידה לא קשה מידי וכמו שפירש"י הר"ן ז"ל אלא אידי דאיצטריך לומר לרבי יוסי דבאתריה קרו ליה קומא דחלב אסור דבאתרייהו דרבנן קרו ליה קומא דחלב אפי' קרו ליה קומא דחלב נמי שרי אי נמי הכי קאמר רבנן סברי דאע"ג דקרו ליה קומא דחלב שרי דכיון דחלב גופיה קרו חלב סתם ולקומא קרו קומא אפי' קרו ליה קומא דחלב שרי דכיון דקרו ליה בשמא דתתא דלא מיקרי ביה חלב שרי ורבי יוסי סבר כיון דמדכרי בהדי הוא שמא חלב אסור ולהאי פירושא דייקא נמי דנקט במילתיהו דרבנן קרו לחלב חלב דלא איצטריך אלא לכתותין ומיהו לישנא דבאתרייהו דרבנן וכן לישנא דמר כי אתריה ומר כי אתריה קשה להאי פירושא לכן נראה לומר דס"ל ז"ל דכיון דאשכחן דירושלמי סבר דפליגי רבי יוסי ות"ק איכא למומר דתלמודא דידן סבר נמי הכי אלא דמשום דחזו דרמי ליה דרבנן דארבנן ודרבי יוסי ארבי יוסי וכדפירש"י אהדר ליה לפוס שטתיה דרמי דרבנן דארבנן דאיכא למומר דל"ק מר כי אתריה ומר כי אתריה אבל לפוס קושטא דמילתא רבנן פליגי ארבי יוסי וסברי דאפילו קרו ליה קומא דחלב נמי שרי ואפילו הכי ע"כ רמי דידנהו אדוניהו ודכדתב ר"ן דלא דמו דקום או חלב הוא דאששים עדשים יונקו ומ"ש רבינו פי' קום מי חלב הנבדלים ממנו כן פירש"י רש"י והרא"ש והר"ן וכו' הרמב"ם ז"ל בפירוט המשנה ובהלכות נדרים פ"ט וכתב עליו הראב"ד אנו מפרשים חלב הקפוי עד כאן ונראה המפרשים כן הוא משום דאיתא בירושלמי קום חלב מקטרא ויש לדחות ולומר דה"ק כשהחלב קפוי נבדלים ממנו אותם מים והם נקראים בשם החלב הקפוי: **מן** החלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב ברייתא

חלב שנתוסף עליהן מקפה אבל הר"ן כתב וז"ל אסור מן המקפה תשיל עב של גריסין ונאסור משום דקרו ליה מקפה בגריסין ורבי יוסי מתיר דבאתריה קרי למקפה מקפה ולגריסין גריסין. אסור בשום משום דמקפה כולל כל דבר קפוי ועבר ושום נמי קרוי מקפה ע"ש שמחין אותו במעט מים ונאכל בכך עכ"ל ויש להקשות על מ"ש דאסור משום דקרו ליה מקפה של גריסין ומ"ש מהנודר מן הירק דמותר בירקות השדה מפני שהוא שם לומר ירקות שדה ולא ירק סתם ה"כ נקרא מקפה של גריסין ולא גריסין סתם וי"ל התם שם ירק יש לו שם לומר אכל הבא שם גרים לא נשתנה אלא מקפה יש לו שם לומר ועי"ל דשאני מקפה בגריסין דקודם שנעשה מקפה היה נקרא גרים סתם ולפיכך אף עתה שנעשה מקפה בגריסין הו"ל בכלל גריסין סתם משכ"כ גבי ירק דירקות שדה מין אחר הוא ואינו בכלל ירק סתם שהוא גם כן מין אחר ירקות גינה וכן הנודר מן היין מותר ביין תפוחים וכו' דכולהו מיני אחריו נינהו וכו' הר"ן הנודר מן היין דאסור בחמירא מנשלא וכן כתב הרמב"ם ולא דמי לירקות השדה דהני מינא אחריו נינהו אבל הכא חד מינא הוא ומפני שנתבטל לא הפסיד שמו עכ"ל ועיין בסמוך אכל כרוב בכלל מי שלקות מהברישיין מותר בקפלוטות כתב הרמב"ם בפ' המשנה כרישין קרוי קפלוטות בני הכרתי שכתב"י וכתב ז"ל שני מיני כרתי ואין הקפלוטות בכלל הכרישין בלשון בני אדם ומשמע דמהקפלוטות כ"ש דמותר בכרישין דפשיטא דאין שם הכרתי הכולל כל מין כרתי בכלל קפלוטות שהוא שם פריטי למין אחד של כרתי:

מהירקות

מותר בירקות שדה וכו' לאו דוקא שאמר ירקות אלא ה"ה אם אמר קונס ירק וכן הוא במשנה מן הירק מותר בירקות שדה שהוא שם לומר אלא לרבותא נקט ירקות דל"ת כיון שאמר ירקות משמעו כל ירקות אפי' ירקות שדה קמ"ל דלא חלב משמעו ירקות סתם שאין לו שם לומר ולכ"ז ודאי לעיל דבאתרא קונס ירק עלי דאינו אסור אלא בנאכלים חיים דוקא בירק גינה קאמר שנאכל חי. אבל באומר ירקי קדרה דכבושים קאמר או ירק המתבטל בקדרה ל"ע דכיון דתלה הכרוב במה שיתן בקדרה כבוש או בבישול שמה אף מירקות שדה שריבן לכבוש ולבשול נדר או שמה כיון שהוא שם לומר אלא מירק סתם שהן ירקי גינה: **הנודר** מהחלב וכו' שם במשנה (סוף דף ל"א) הנודר מן החלב מותר בקום ורבי יוסי אסור מן הקום מותר בחלב. ובגמ' מוזכרין ממתני' בסוף הפרק מן העדשים אסור באששים ורבי יוסי מתיר פי' אששים לחם שמעורב בו עדשים דמי לקומא שמעורב בו כהנחוי חלב לא קשיא מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דרבנן קרו לחלב חלב ולקומא קומא באתרא דרבי יוסי לקומא נמי קרו ליה קומא דחלב וכך הם דברי רבינו ומשמע להיחא דאף באתרא דקרו לקומא קומא דחלב והנודר מן החלב אסור בקום דקום הוי בכלל חלב מ"מ נודר מן הקום מותר בחלב דחלב אינו בכלל קום ודלא כהר"ן וכן כתב ז"ל והרמב"ם כתב הנודר מהחלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב ואלא חילק בין אתרא באתרא כגון אחר הירושלמי דס"ל דפליגי ת"ק ור' יוסי והלכה כת"ק וגם הרא"ש בפסוקי הניחא הירושלמי אלא דס"ל דאוקומתא דתלמודא דידן עיקר דמר כי אתריה וכו' ולא פליגי אבל הרמב"ם מפרש דאוקומתא דתלמודא דידן לרווחא דמילתא אוקומה דכתיב כלומר אפי' למאי דקמ"ד דמקשה ל"ק דמר כי אתריה ומר כי אתריה אבל קושטא דמילתא לאו הכי הוא ול"ק מעדשים ואששים דקום ודאי לאו חלב הוא אבל אששים עדשים גינה ועיין בז"י כי האריך ואני קארתיו. ור"ת כיון דכתב הרא"ש דנכסיו דחלב אסור מן התורה לכשלו בחלב ככתב רבינו לעיל סוף סימן פ"ו א"כ אפי' לא נקרא הקום ואע"ג דנקרא קום לפי שעי' שמעדיין החלב הוא נפרד ללד אחד ככתב הרא"ש דין חלב מן התורה מ"מ נשעה שנדר מן החלב לא היה דעתו אלא על מה שנקרא הנדר ומותר בקום: **מן** החלב מותר בגבינה וכו' משנה שם ופי' הרא"ש דקמ"ל דלא

חלב שנתוסף עליהן מקפה אבל הר"ן כתב וז"ל אסור מן המקפה תשיל עב של גריסין ונאסור משום דקרו ליה מקפה בגריסין ורבי יוסי מתיר דבאתריה קרי למקפה מקפה ולגריסין גריסין. אסור בשום משום דמקפה כולל כל דבר קפוי ועבר ושום נמי קרוי מקפה ע"ש שמחין אותו במעט מים ונאכל בכך עכ"ל ויש להקשות על מ"ש דאסור משום דקרו ליה מקפה של גריסין ומ"ש מהנודר מן הירק דמותר בירקות השדה מפני שהוא שם לומר ירקות שדה ולא ירק סתם ה"כ נקרא מקפה של גריסין ולא גריסין סתם וי"ל התם שם ירק יש לו שם לומר אכל הבא שם גרים לא נשתנה אלא מקפה יש לו שם לומר ועי"ל דשאני מקפה בגריסין דקודם שנעשה מקפה היה נקרא גרים סתם ולפיכך אף עתה שנעשה מקפה בגריסין הו"ל בכלל גריסין סתם משכ"כ גבי ירק דירקות שדה מין אחר הוא ואינו בכלל ירק סתם שהוא גם כן מין אחר ירקות גינה וכן הנודר מן היין מותר ביין תפוחים וכו' דכולהו מיני אחריו נינהו וכו' הר"ן הנודר מן היין דאסור בחמירא מנשלא וכן כתב הרמב"ם ולא דמי לירקות השדה דהני מינא אחריו נינהו אבל הכא חד מינא הוא ומפני שנתבטל לא הפסיד שמו עכ"ל ועיין בסמוך אכל כרוב בכלל מי שלקות מהברישיין מותר בקפלוטות כתב הרמב"ם בפ' המשנה כרישין קרוי קפלוטות בני הכרתי שכתב"י וכתב ז"ל שני מיני כרתי ואין הקפלוטות בכלל הכרישין בלשון בני אדם ומשמע דמהקפלוטות כ"ש דמותר בכרישין דפשיטא דאין שם הכרתי הכולל כל מין כרתי בכלל קפלוטות שהוא שם פריטי למין אחד של כרתי:

פרישה

בב"י שביאר פלוגתא התנאים ז"ל: מהבשר מותר בשניהם עיין בדרישה: (אם לא שאמר קונס בשר עלי טועם כ"י ובס"ח רחמי: מוגה אם לא שאמר קונס זה בשר עלי או שאני טועם כ"י והוא ככונ עכ"ל: (טו) אסור במקפה של גריסין מקפה הוא תבשיל עב של גריסין ומקפה כולל כל דבר קפוי ועבר ושום נמי קרוי מקפה ע"ש שמחין אותו במעט מים ונאכל בכך ר"ן: (תבלין שאני טועם וה"ס שאני אוכל רש"ל עכ"ל): (ז) פירש רש"י מין כרוב עיין בפירוט הרמב"ם בפ"ט דף ק"י ע"כ: (י) פירש"י מי שלקות של כרוב ואף על גב דלמירין לעיל בסיון ר"י האומר קונס בשר עלי מותר בתבשיל של בשר ואם כן הכא כשנודר מהכרוב למה אסור איתו טוב לאכילה בעין אלא בעיקר שנאכל מן הוא שלקות משכ"כ בעשר: (יט) ואינו שם החלב ר"ל שקורין אותה קומא דחלב אסור בו ושיעקר לעיל בסיון פ"ו ומשם יראה שהנודר וי"ל בס"י פ"ח דשם כתב רבינו בשם רבי אליעזר ולא התיר הכתוב אלא החלב מבישול שטהורים דכוונתו כאן דאסור גם משום דר כשנודר מהחלב ונא' דאמירין לעיל בס"י רש"י כשנודר מן נבילה ועריסה: (כא) נדר מן הקום מותר בתבלין אפי' בכל מקום ואפי' באתרא שקורין לקום

בב"י שביאר פלוגתא התנאים ז"ל: מהבשר מותר בשניהם עיין בדרישה: (אם לא שאמר קונס בשר עלי טועם כ"י ובס"ח רחמי: מוגה אם לא שאמר קונס זה בשר עלי או שאני טועם כ"י והוא ככונ עכ"ל: (טו) אסור במקפה של גריסין מקפה הוא תבשיל עב של גריסין ומקפה כולל כל דבר קפוי ועבר ושום נמי קרוי מקפה ע"ש שמחין אותו במעט מים ונאכל בכך ר"ן: (תבלין שאני טועם וה"ס שאני אוכל רש"ל עכ"ל): (ז) פירש רש"י מין כרוב עיין בפירוט הרמב"ם בפ"ט דף ק"י ע"כ: (י) פירש"י מי שלקות של כרוב ואף על גב דלמירין לעיל בסיון ר"י האומר קונס בשר עלי מותר בתבשיל של בשר ואם כן הכא כשנודר מהכרוב למה אסור איתו טוב לאכילה בעין אלא בעיקר שנאכל מן הוא שלקות משכ"כ בעשר: (יט) ואינו שם החלב ר"ל שקורין אותה קומא דחלב אסור בו ושיעקר לעיל בסיון פ"ו ומשם יראה שהנודר וי"ל בס"י פ"ח דשם כתב רבינו בשם רבי אליעזר ולא התיר הכתוב אלא החלב מבישול שטהורים דכוונתו כאן דאסור גם משום דר כשנודר מהחלב ונא' דאמירין לעיל בס"י רש"י כשנודר מן נבילה ועריסה: (כא) נדר מן הקום מותר בתבלין אפי' בכל מקום ואפי' באתרא שקורין לקום

ויסו ולא רצנו דהא אחרין לעיל בפלוגתא דקום והלכא דכל היכא דקרו ליה קומא דהלכא אסור אפילו לרצנו ודבש תמרים וחומץ סתומות ליתסר מה"ט וי"ל דלא דמי דליתו נבי קום דהלכא הקום לא נשתנה מזורה לזורה דמעיקרא נמי כשהיה מעורב בחלב בזהות זורה עממה היה אבל הכא הרי נשתנה הגוף כ"כ הרשב"א ז"ל ועוד דבקים כי קרו ליה קומא דהלכא מפני שעדיין הורת חלב קרו ליה ולא להפריש בין זה לאחר שאין נקרא קום אלא זה אבל הכא כי אחר דבש תמרים וחומץ סתומות לא שיהא עדיין הורת תמרים וסתומות עליהם אלא להפריש בין דבש תמרים לדבש אחר ובין חומץ סתומות לחומץ אחר עד כאן לשונו וצירושאמי גריסין מ"ט דרבי יוסב"ס אביו קרוי עליו מ"ט דר"י בן בתירה שם בנו קרוי עליו מסתברא ר"י בן בתירה יורה לרבי יחי' ורבי יוסי לא יורה לר"י בן בתירה ר"י בן בתירה יורה לר' יוסי שם בנו לא כ"ס אביו רבי יוסי לא יורה לרבי יהודה לא אחר

ההיתונות פירוש סופי ענבים היוצא מהן נדר מדבש סתם מותר בדבש תמרים שסתם דבש אינו אלא דבש דבורים מן החומץ סתם מותר בחומץ סתומות [כ] (יש) הנודר מהיין אסור בקינדיטון פירוש יין מבושל בבייני בשמים ובמבושל ומותר ביין תפוחים נדר מהתירוש מותר ביין ואסור בכל מיני מתיקה. [ו] הנודר מהשמן אם הוא במקום שמסתפקין בשמן זית אסור בו ומותר בשמן שומשמן ואם הוא במקום שמסתפקין בשמן שומשמן אסור בו ומותר בשמן זית ואם מסתפקין בשניהן אסור בשניהן (י) אע"פ שרוב סיפוקם מאחד מהן

הנודר מהיין אסור בקינדיטון פי' ובמבושל כס"פ הנודר מהמבושל אלא דתנן מן הגריסין אסור במקפה ור"י מתיר הניח

הר"ש ירושלמי מ"ט דרבי יוסי שם אביו עליו על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקינדיטון אלא דלרצנו אסור בקינדיטון עכ"ל וכך פי' הירושלמי לדעת הר"ש מ"ט דרבי יוסי דמתיר במקפה של גריסין נודר מן הגריסין ומאי שנא מהנודר מהחלב לאסור רבי יוסי בקום ומשני קום דשם אביו עליו דקרוין אהו קומא דהלכא משא"כ במקפה דקרוין אהו מקפה בסתם השתא לרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקינדיטון כיון דאין קורין אהו ע"ש אביו אלא קינדיטון בסתם ודייק הר"ש אלא דלרצנו דאוסרין במקפה אף על פי שקורין מקפה בסתם כיון שגוף הגריסין בתונו ה"ה נודר מן היין אסור בקינדיטון כיון שגוף היין בתוכו אע"פ שנקרא קינדיטון בסתם ואין שם אביו קרוי עליו ומ"ט דאסור במבושל גם זה צירושאמי הביאו הר"ש מ"ט דרבי יוסי בקום שם אביו קרוי עליו ע"ד דרבי יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה ובגמ' איתמר דר"י ורצנו מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דרצנו קרו ליה לחלבה הלכא לקומא קומא באתרא דר' יוסי לקומא נמי קרו קומא דהלכא ושמיטין מינה לאפי' לרצנו הנודר מן היין אסור ביין מבושל דחמרא מבשלא קרו ליה ואע"ג דתנן ר"י בן בתירה אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו אסור אף ביצא ממנו ופליגי רבין עליה ההם שם בנו הכא שם אביו הכי פריש לה בירושלמי עכ"ל ותצטרו דברי רבינו ומה שנמצא בירושלמי שבידנו בדפוס אמתני' הנודר מן החלב מותר בקום וכו' מ"ט דרבי יוסי שם אביו קרוי עליו ע"ד דר"י הנודר מן היין מותר ביין מבושל חמרא מבשלא עכ"ל עטות הוה ששמיטת הדמית כמה תיבות וכך צריך להגיה ע"ד דר"י הנודר מן היין מותר בקינדיטון ואסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה. ומיהו קשיא לי על מה שפי' הר"ש אמתני' דרבי יוסי מתיר במקפה וי"ל קבצר לא מקרי גריסין אלא מקפה של גריסין והוא מן גריסין נדר עכ"ל דלפ"י שם אביו קרוי עליו מקפה של גריסין כמו קומא דהלכא לירושלמי ואמאי מתיר רבי יוסי במקפה ואסור בקום וי"ל דהירושלמי מפרש מהו קום הלכא מקטרא פי' החלב עממו הקרוש נקרא קום וכמ"ס הר"ש ז"ל בהגות פ"ט וי"ל אנו מפרשים חלב הקפוי עכ"ל וכו' ודל"י שם אביו קרוי עליו דמעיקרא חלבא והשתא נמי חלבא אלא דהתוספי עליה קומא אלא במקפה אינו כן דמעיקרא גריסין והשתא מקפה אלא דמתוספי עליה גריסין וזה אינו שם אביו קרוי עליה ומש"ה מתיר רבי יוסי במקפה ואסור בקום ורצנו דאוסרים במקפה ומתירין בקום סברי איפכא דמקפה כיון שגוף הגריסין מעורבים בו ומשבו נמי אוכל כחמלה הו"ל כאילו הגריסין הן בעין אבל חלב הקפוי אינו חשבו כחלב עממו דהקפוי נעשה אוכל והחלב הוא משקה וכן קינדיטון מעיקרא משקה והשתא נמי משקה ולרצנו אין לחלב בין שם אביו קרוי עליו לאינו קרוי עליו אלא בין כשנשתנה ממה שהיה בחמלה לגמרי ללא נשתנה לגמרי. ומש"ה הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים אף לרצנו כיון שאין גוף התמרים בתוך הדבש ונשתנה לגמרי כך הוא לפי הירושלמי אבל לתלמודא דידן דמפרש דלא פליגי רבי יוסי ורצנו בקום אלא מר כי אתריה וכו' ז"ל דקום היינו מי חלב שאין שם גוף החלב וכמו שפי' הרמב"ם פ"ט וכל המפרשים דאם היה פי' חלב קפוי אפי' באתרא דקורין לקום קומא הוא אסור כיון שהוא גוף החלב ממש ודו"ק. ורבינו פסק בקום שהוא מי חלב באתרא דקורין לקומא קומא דמותר כיון שאין שם גוף החלב כדמסיק בתלמודא דידן ובנודר מן היין פסק דאסור בקינדיטון כיון שיש שם גוף היין אע"פ שאין נקרא ע"ש היין וה"ה בחלב הקפוי נמי אסור אע"פ שאינו נקרא אלא קום כיון שיש שם גוף החלב וכדינא דקינדיטון לדעת הר"ש כפי' הירושלמי ודלא כדעת הר"ן דמתיר בקינדיטון לפי פירושו צירושאמי ומניחו צ"י: **נדר** מהתירוש מותר ביין וכו' תוספתא כתב הר"ש פ' הנודר מן הירק והר"ן

הנודר מן החלב מותר בקום ר"י אומר מ"ט דר"י שם אביו קרוי עליה על דעתיה דר' יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה כך הוא גירסת הר"ש וכך מצאנו בירושלמי כתיבת ד' ולאפוקי מנוסחת הדפוס שכתוב בה מותר ביין מבושל וכתב הר"ש על הירושלמי זה כלשון הוה ובגמרא איתמר דרבי יוסי ורצנו מר כי אתריה ומר כי אתריה וכו' ונ"מ דאפילו לרצנו הנודר מן היין אסור ביין מבושל דחמרא מבשלא קרו ליה ונא"ג דתנן ר"י בן בתירה אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו אסור אף ביצא ממנו ופליגי רבין עליה ההם שם בנו הכא שם אביו הכי פירש לה בירושלמי עכ"ל וכו"פ הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל וכתב דלא דמי לנודר מן הירקות שהוא מותר בירקות שדה מפני שהוא שם לווי דשאני ההם דמינא אחרינא ניכחו אבל חמרא וחמרא מבשלא חד מינא הוא ומפני שנמשל לא הססיד וגריסין הוה צירושאמי מ"ט דרבי יוסי שם אביו קרוי עליו על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקינדיטון כך הוא הגירסא בספרי הדפוס ובספר כתיבת יד וכן הוה שמתיר שאין שם אביו קרוי עליו שהרי אין קורין אהו שם אביו כלל מודה רבי יוסי שהוא מותר בו וכו"ש דלרצנו שרי ולפ"י יש לתמוה על רבינו שכתב שהוא אסור בו אבל הר"ש ז"ל כתב ירושלמי זה אלא דתנן הנודר מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר וכתב עליו אלא דלרצנו אסור בקינדיטון עכ"ל ולפי דבריו ה"פ מ"ט דרבי יוסי דשרי הכא ומהדר משום דליתיה לא אסר בני קום אלא משום דשם אביו קרוי עליו אבל בני מקפה דאין שם אביו קרוי עליו לא ורצנו סברי דשם אביו קרוי עליו או אינו קרוי עליו אינו מעלה ולא מוריד אבל מקפה כיון שגוף הגריסין בו אע"פ שנשתנה שמו הנודר מן הגריסין אסור בו אבל קום אינו עמם הלכא הילכך הנודר מן החלב מותר בו וקאמר הנודר מן היין מותר בקינדיטון כיון שנשתנה שמו דהוה דומיא דנדר מן הגריסין דשרי רבי יוסי במקפה ומינה דלרצנו דבנודר מן הגריסין אסורין במקפה נודר מן היין אסור בקינדיטון דהא הני תרי דמיון דבתרומיהו עמם הדבר הראשון הם ונשתנה שם הראשון ומאן דאסר בזה אסר בזה: **ובי"ש** ומותר ביין תפוחים משנה בסוף ערך הנודר מן המבושל (כג.) ויהיב עממא מפני שהוא שם לווי כלומר דיון סתם לא מוקרי אלא יין ענבים: נדר מהתירוש מותר ביין ואסור בכל מיני מתיקה תוספתא כתב הר"ש ז"ל בפרק הנודר מן הירק וגם הר"ן ז"ל כתב שם ומיהו כתב עליה כלשון הוה גריסין עלה צירושאמי כמ"ד הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם כלומר שדרבן לקרות תירוש לדבריהם מתוקים ולא ליון ה דרם כמ"ד לא הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם התורה קראה אהו תירוש תירושך זה יין הילכך אן דמשתעין בלשון לע"ו אס נדר מן התירוש בלשון הקדש עכ"ל: הנודר מהשמן אם הוא במקום שמסתפקין בשמן זית אסור בו וכו' על ד

הר"ש ירושלמי מ"ט דרבי יוסי שם אביו עליו על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקינדיטון אלא דלרצנו אסור בקינדיטון עכ"ל וכך פי' הירושלמי לדעת הר"ש מ"ט דרבי יוסי דמתיר במקפה של גריסין נודר מן הגריסין ומאי שנא מהנודר מהחלב לאסור רבי יוסי בקום ומשני קום דשם אביו עליו דקרוין אהו קומא דהלכא משא"כ במקפה דקרוין אהו מקפה בסתם השתא לרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקינדיטון כיון דאין קורין אהו ע"ש אביו אלא קינדיטון בסתם ודייק הר"ש אלא דלרצנו דאוסרין במקפה אף על פי שקורין מקפה בסתם כיון שגוף הגריסין בתונו ה"ה נודר מן היין אסור בקינדיטון כיון שגוף היין בתוכו אע"פ שנקרא קינדיטון בסתם ואין שם אביו קרוי עליו ומ"ט דאסור במבושל גם זה צירושאמי הביאו הר"ש מ"ט דרבי יוסי בקום שם אביו קרוי עליו ע"ד דרבי יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה ובגמ' איתמר דר"י ורצנו מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דרצנו קרו ליה לחלבה הלכא לקומא קומא באתרא דר' יוסי לקומא נמי קרו קומא דהלכא ושמיטין מינה לאפי' לרצנו הנודר מן היין אסור ביין מבושל דחמרא מבשלא קרו ליה ואע"ג דתנן ר"י בן בתירה אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו אסור אף ביצא ממנו ופליגי רבין עליה ההם שם בנו הכא שם אביו הכי פריש לה בירושלמי עכ"ל ותצטרו דברי רבינו ומה שנמצא בירושלמי שבידנו בדפוס אמתני' הנודר מן החלב מותר בקום וכו' מ"ט דרבי יוסי שם אביו קרוי עליו ע"ד דר"י הנודר מן היין מותר ביין מבושל חמרא מבשלא עכ"ל עטות הוה ששמיטת הדמית כמה תיבות וכך צריך להגיה ע"ד דר"י הנודר מן היין מותר בקינדיטון ואסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה. ומיהו קשיא לי על מה שפי' הר"ש אמתני' דרבי יוסי מתיר במקפה וי"ל קבצר לא מקרי גריסין אלא מקפה של גריסין והוא מן גריסין נדר עכ"ל דלפ"י שם אביו קרוי עליו מקפה של גריסין כמו קומא דהלכא לירושלמי ואמאי מתיר רבי יוסי במקפה ואסור בקום וי"ל דהירושלמי מפרש מהו קום הלכא מקטרא פי' החלב עממו הקרוש נקרא קום וכמ"ס הר"ש ז"ל בהגות פ"ט וי"ל אנו מפרשים חלב הקפוי עכ"ל וכו' ודל"י שם אביו קרוי עליו דמעיקרא חלבא והשתא נמי חלבא אלא דהתוספי עליה קומא אלא במקפה אינו כן דמעיקרא גריסין והשתא מקפה אלא דמתוספי עליה גריסין וזה אינו שם אביו קרוי עליה ומש"ה מתיר רבי יוסי במקפה ואסור בקום ורצנו דאוסרים במקפה ומתירין בקום סברי איפכא דמקפה כיון שגוף הגריסין מעורבים בו ומשבו נמי אוכל כחמלה הו"ל כאילו הגריסין הן בעין אבל חלב הקפוי אינו חשבו כחלב עממו דהקפוי נעשה אוכל והחלב הוא משקה וכן קינדיטון מעיקרא משקה והשתא נמי משקה ולרצנו אין לחלב בין שם אביו קרוי עליו לאינו קרוי עליו אלא בין כשנשתנה ממה שהיה בחמלה לגמרי ללא נשתנה לגמרי. ומש"ה הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים אף לרצנו כיון שאין גוף התמרים בתוך הדבש ונשתנה לגמרי כך הוא לפי הירושלמי אבל לתלמודא דידן דמפרש דלא פליגי רבי יוסי ורצנו בקום אלא מר כי אתריה וכו' ז"ל דקום היינו מי חלב שאין שם גוף החלב וכמו שפי' הרמב"ם פ"ט וכל המפרשים דאם היה פי' חלב קפוי אפי' באתרא דקורין לקום קומא הוא אסור כיון שהוא גוף החלב ממש ודו"ק. ורבינו פסק בקום שהוא מי חלב באתרא דקורין לקומא קומא דמותר כיון שאין שם גוף החלב כדמסיק בתלמודא דידן ובנודר מן היין פסק דאסור בקינדיטון כיון שיש שם גוף היין אע"פ שאין נקרא ע"ש היין וה"ה בחלב הקפוי נמי אסור אע"פ שאינו נקרא אלא קום כיון שיש שם גוף החלב וכדינא דקינדיטון לדעת הר"ש כפי' הירושלמי ודלא כדעת הר"ן דמתיר בקינדיטון לפי פירושו צירושאמי ומניחו צ"י: **נדר** מהתירוש מותר ביין וכו' תוספתא כתב הר"ש פ' הנודר מן הירק והר"ן

הנודר מן החלב מותר בקום ר"י אומר מ"ט דר"י שם אביו קרוי עליה על דעתיה דר' יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה כך הוא גירסת הר"ש וכך מצאנו בירושלמי כתיבת ד' ולאפוקי מנוסחת הדפוס שכתוב בה מותר ביין מבושל וכתב הר"ש על הירושלמי זה כלשון הוה ובגמרא איתמר דרבי יוסי ורצנו מר כי אתריה ומר כי אתריה וכו' ונ"מ דאפילו לרצנו הנודר מן היין אסור ביין מבושל דחמרא מבשלא קרו ליה ונא"ג דתנן ר"י בן בתירה אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו אסור אף ביצא ממנו ופליגי רבין עליה ההם שם בנו הכא שם אביו הכי פירש לה בירושלמי עכ"ל וכו"פ הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל וכתב דלא דמי לנודר מן הירקות שהוא מותר בירקות שדה מפני שהוא שם לווי דשאני ההם דמינא אחרינא ניכחו אבל חמרא וחמרא מבשלא חד מינא הוא ומפני שנמשל לא הססיד וגריסין הוה צירושאמי מ"ט דרבי יוסי שם אביו קרוי עליו על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקינדיטון כך הוא הגירסא בספרי הדפוס ובספר כתיבת יד וכן הוה שמתיר שאין שם אביו קרוי עליו שהרי אין קורין אהו שם אביו כלל מודה רבי יוסי שהוא מותר בו וכו"ש דלרצנו שרי ולפ"י יש לתמוה על רבינו שכתב שהוא אסור בו אבל הר"ש ז"ל כתב ירושלמי זה אלא דתנן הנודר מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר וכתב עליו אלא דלרצנו אסור בקינדיטון עכ"ל ולפי דבריו ה"פ מ"ט דרבי יוסי דשרי הכא ומהדר משום דליתיה לא אסר בני קום אלא משום דשם אביו קרוי עליו אבל בני מקפה דאין שם אביו קרוי עליו לא ורצנו סברי דשם אביו קרוי עליו או אינו קרוי עליו אינו מעלה ולא מוריד אבל מקפה כיון שגוף הגריסין בו אע"פ שנשתנה שמו הנודר מן הגריסין אסור בו אבל קום אינו עמם הלכא הילכך הנודר מן החלב מותר בו וקאמר הנודר מן היין מותר בקינדיטון כיון שנשתנה שמו דהוה דומיא דנדר מן הגריסין דשרי רבי יוסי במקפה ומינה דלרצנו דבנודר מן הגריסין אסורין במקפה נודר מן היין אסור בקינדיטון דהא הני תרי דמיון דבתרומיהו עמם הדבר הראשון הם ונשתנה שם הראשון ומאן דאסר בזה אסר בזה: **ובי"ש** ומותר ביין תפוחים משנה בסוף ערך הנודר מן המבושל (כג.) ויהיב עממא מפני שהוא שם לווי כלומר דיון סתם לא מוקרי אלא יין ענבים: נדר מהתירוש מותר ביין ואסור בכל מיני מתיקה תוספתא כתב הר"ש ז"ל בפרק הנודר מן הירק וגם הר"ן ז"ל כתב שם ומיהו כתב עליה כלשון הוה גריסין עלה צירושאמי כמ"ד הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם כלומר שדרבן לקרות תירוש לדבריהם מתוקים ולא ליון ה דרם כמ"ד לא הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם התורה קראה אהו תירוש תירושך זה יין הילכך אן דמשתעין בלשון לע"ו אס נדר מן התירוש בלשון הקדש עכ"ל: הנודר מהשמן אם הוא במקום שמסתפקין בשמן זית אסור בו וכו' על ד

דרישה
כתב הרמב"ם בפירוש המשנה ובכפי הוא דשיך לבלוגי בין מיין למבושלין דליתו בלפלין וכיוצא בכן אין פלוגא בין מיין למבושלין עכ"ל: [ה] הנודר מהיין אסור בקינדיטון פי' ובמבושל ק"ק דהו"ל איפכא במבושל ובקינדיטון דהו"ל לא זו אף זו משא"כ עכשו דכוח זו ואז"ל זו דהא קינדיטון מבושל הוא ועוד דהא ב"י מייבט הירושלמי לר' יוסי מותר בקינדיטון ואסור במבושל דמבושל שם יין פלוגא בקינדיטון וכו"פ הר"ש אלא שמיסק וכמ"ד דהר"ש פ"ל שבה עממי הוא בו אסור. ויכ"פ הסתבר עפי' לאסור המבושל מהקינדיטון ודברא לישב מסו' סביות יין פי' וס' קינדיטון על כולו כך שמעמי שטושן אהו ולפי זה נתיישב דכוח לא זו אף זו לנודר מן הירקות שהוא מותר בירקות שדה מפני שהוא שם לווי דשאני ההם דמינא אחרינא ניכחו אבל חמרא וחמרא מבשלא חד מינא הוא ומפני שנמשל לא הססיד וכו' ודל"י שם אביו קרוי עליו דמעיקרא חלבא והשתא נמי חלבא אלא דהתוספי עליה קומא אלא במקפה אינו כן דמעיקרא גריסין והשתא מקפה אלא דמתוספי עליה גריסין וזה אינו שם אביו קרוי עליה ומש"ה מתיר רבי יוסי במקפה ואסור בקום ורצנו דאוסרים במקפה ומתירין בקום סברי איפכא דמקפה כיון שגוף הגריסין מעורבים בו ומשבו נמי אוכל כחמלה הו"ל כאילו הגריסין הן בעין אבל חלב הקפוי אינו חשבו כחלב עממו דהקפוי נעשה אוכל והחלב הוא משקה וכן קינדיטון מעיקרא משקה והשתא נמי משקה ולרצנו אין לחלב בין שם אביו קרוי עליו לאינו קרוי עליו אלא בין כשנשתנה ממה שהיה בחמלה לגמרי ללא נשתנה לגמרי. ומש"ה הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים אף לרצנו כיון שאין גוף התמרים בתוך הדבש ונשתנה לגמרי כך הוא לפי הירושלמי אבל לתלמודא דידן דמפרש דלא פליגי רבי יוסי ורצנו בקום אלא מר כי אתריה וכו' ז"ל דקום היינו מי חלב שאין שם גוף החלב וכמו שפי' הרמב"ם פ"ט וכל המפרשים דאם היה פי' חלב קפוי אפי' באתרא דקורין לקום קומא הוא אסור כיון שהוא גוף החלב ממש ודו"ק. ורבינו פסק בקום שהוא מי חלב באתרא דקורין לקומא קומא דמותר כיון שאין שם גוף החלב כדמסיק בתלמודא דידן ובנודר מן היין פסק דאסור בקינדיטון כיון שיש שם גוף היין אע"פ שאין נקרא ע"ש היין וה"ה בחלב הקפוי נמי אסור אע"פ שאינו נקרא אלא קום כיון שיש שם גוף החלב וכדינא דקינדיטון לדעת הר"ש כפי' הירושלמי ודלא כדעת הר"ן דמתיר בקינדיטון לפי פירושו צירושאמי ומניחו צ"י: **נדר** מהתירוש מותר ביין וכו' תוספתא כתב הר"ש פ' הנודר מן הירק והר"ן

פרישה
הר"ן ור"י הביאם: (כה) הנודר מהיין אסור בקינדיטון פי' ובמבושל לר' המבושל לרבי בלא בשמים כי זהו ל' המשנה הנודר מהיין אסור בקינדיטון ובמבושל עכ"ל עיין ברישה: (כו) אע"פ שרוב סיפוקו מאחד מהן אסור בשניהן עממא דלא אולין בתר רובא משום דפסק סיפוקא לקומא כלומר כיון דליתיה דמסתפקי מיניה אפי"ג דמעטות ניכחו היכא לכתוקי
דבנן פליגי עליה וס"ל דאין כ"מ בשם אביו הכא עממו עליו אלא הכל תלוי בהם עמם הר"ן דהקינדיטון אינו מבושל הכל אלא שמבשלין יורה יין פס בשמים ומפרין אותה הורה לתוך כמה ז' וק"ל. ועיין ברי' דכתב בשם הר"ן אהא דלמרינן הנודר מן היין אסור ביין מבושל דל"י לנודר מן הירקות שהוא מותר בירקות שדה מפני שהוא שם לווי דשאני ההם דמינא אחרינא ניכחו אבל חמרא וחמרא מבשלא חד מינא הוא ומפני שנמשל לא הססיד ומ"ט רבינו הנודר מהתירוש מותר ביין ואסור בקינדיטון וכו' ודל"י שם אביו קרוי עליו דמעיקרא חלבא והשתא נמי חלבא אלא דהתוספי עליה קומא אלא במקפה אינו כן דמעיקרא גריסין והשתא מקפה אלא דמתוספי עליה גריסין וזה אינו שם אביו קרוי עליה ומש"ה מתיר רבי יוסי במקפה ואסור בקום ורצנו דאוסרים במקפה ומתירין בקום סברי איפכא דמקפה כיון שגוף הגריסין מעורבים בו ומשבו נמי אוכל כחמלה הו"ל כאילו הגריסין הן בעין אבל חלב הקפוי אינו חשבו כחלב עממו דהקפוי נעשה אוכל והחלב הוא משקה וכן קינדיטון מעיקרא משקה והשתא נמי משקה ולרצנו אין לחלב בין שם אביו קרוי עליו לאינו קרוי עליו אלא בין כשנשתנה ממה שהיה בחמלה לגמרי ללא נשתנה לגמרי. ומש"ה הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים אף לרצנו כיון שאין גוף התמרים בתוך הדבש ונשתנה לגמרי כך הוא לפי הירושלמי אבל לתלמודא דידן דמפרש דלא פליגי רבי יוסי ורצנו בקום אלא מר כי אתריה וכו' ז"ל דקום היינו מי חלב שאין שם גוף החלב וכמו שפי' הרמב"ם פ"ט וכל המפרשים דאם היה פי' חלב קפוי אפי' באתרא דקורין לקום קומא הוא אסור כיון שהוא גוף החלב ממש ודו"ק. ורבינו פסק בקום שהוא מי חלב באתרא דקורין לקומא קומא דמותר כיון שאין שם גוף החלב כדמסיק בתלמודא דידן ובנודר מן היין פסק דאסור בקינדיטון כיון שיש שם גוף היין אע"פ שאין נקרא ע"ש היין וה"ה בחלב הקפוי נמי אסור אע"פ שאינו נקרא אלא קום כיון שיש שם גוף החלב וכדינא דקינדיטון לדעת הר"ש כפי' הירושלמי ודלא כדעת הר"ן דמתיר בקינדיטון לפי פירושו צירושאמי ומניחו צ"י: **נדר** מהתירוש מותר ביין וכו' תוספתא כתב הר"ש פ' הנודר מן הירק והר"ן

אנשי שמן סתם שהם איכא ספק דילמא מזה ומה נדר בסתם ואע"פ שרוב סיפוקן מאחד מהן לא אולין בדר רובא כיון דספק איסורא לחומרא :

הנודר התבואה או שאמר עללתה אינו אסור אלא בחמשת המינים כלומר מעלתה הוא תרגום של תבואה ואין חילוק בין נודר בל"ה מהתבואה או בלשון תרגום מהעללתה אינו אסור

אלה ביה המינים והוא משנה פ' הנודר מן הירק (ריש דף נה.) דהכל מודים הנודר מן התבואה אינו אסור אלא ביה המינים ובגמ' בר מר שמואל פקיד דליחטון תליסר אלפי זוזא רבא מן עללתה דנהר פניה שלחה נדרא לקמיה דרב יוסף עללתה היכי מקריא חמר רב יוסף מתני' היא ושון נטור מן התבואה שאין אסור אלא מה' מינין א"ל דביי מי דמי תבואה לא משמע אלא ה' המינים עללתה כל מיני משמע אהדרוה לקמיה דרבא חמר' הא לא מיבעיא דעללתה כל מיני משמע דהא מיבעיא לי שכי דביים ושכי ספינות מאי וכו' אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף חמר וכי מאחר דלא נריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף וכחך הרא"ש ומסתברא לי טעמיה דרב יוסף כיון דמתרגמין תבואה עללתה והוא

והיו נגמרה טעמא דלא אולי' בדר רובא מסוס דספק איסורא לחומרא כלומר דכיון דאיכא דמסתפקי מיניה אף ע"ג דמיעוטא ניניה איכא לספקי דילמא אף ממנו נתכוון לנודר וכחך הרמב"ם ז"ל שאין לוקין על אותו מין שהמיעוט מסתפקין ממנו ודבר פשוט הוא דכיון דלא מתסר אלא מספיקא אין לוקין על הספיקות :

מהן : הנודר מתבואה (ט) או שאומר עללתה אינו אסור אלא בחמשת המינים מהדגן קאמר ר"מ שאסור בכל מיני קטניות (ק) חוץ מחילקא טרינים וטסני שהן חמין נפרבין אחת לשנים ולשלשה (י) וחב"א שאינו אסור אלא בחמשת המינים ויראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שפסק כר"מ ומדברי הרמב"ן יראה שפוסק כחבמים והכי מסתבר וכ"ב הרמב"ם הנודר מהפת (י) סתם אינו אסור אלא בפת חמין ושעורין ובמקום שרגילין לעשות פת מכל דבר ונדר מהפת או מהמוזן אסור בחמשת המינים (ז) ואם אמר כל הזן עלי אסור בכל (ח) חוץ במים ומלח : (יג) קונם חטה שאני טועם אסור לאפותה ומותר לאוכלה חיה חטים שאני טועם אסור לאוכלה חיה ומותר לאפותה חטה חטים שאני טועם אסור לאוכלה חיה (יג) גרים שאני טועם אסור לבשל ומותר לאכול הי גריסין שאני טועם אסור לאכול הי ומותר לבשל גרים גריסין שאני טועם אסור

וטסני ור"י פסק כר"מ וכחך יש להסתפק נודר מן הדגן אם מותר בקמח בפת ובמזול : ומ"ש נודר מעללתה אינו אסור אלא ביה המינים איכא למירק עליה מדגריסין התם (ס) בר מר שמואל פקיד דליחטון תליסר אלפי זוזא רבא מן עללתה דנהר פניה שלחה נדרא לקמיה דרב יוסף עללתה היכי מקריא חמר רב יוסף מתני' היא ושון נטור מן התבואה שאין אסור אלא מה' מינין א"ל דביי מי דמי תבואה לא משמע אלא ה' המינים עללתה כל מיני משמע אהדרוה לקמיה דרבא חמר' הא לא מיבעיא לי דעללתה כל מיני משמע דעללתה לזון ביאה והכנסה ושכח הרא"ש פירש כל מיני משמע דעללתה משמע כל דבר מעולה ומשוכח וכחך בפסקיו מסתבר לי טעמיה דרב יוסף כיון דמתרגמין תבואה עללתה והוא בלשון תרגום אולי' כאלו עברי אולי' נודר תבואה ולמה נשק בלשון לעשות משם העצם פעולה כדי להוציא ממון עכ"ל וכו' דכיון דכיון דרב יוסף וספק ליה משמע דאודוי אודי ליה וגם רבא סבר כותיה ואפי' למאי דהוה ס"ד דרב יוסף כבר כתב הרא"ש שטעמו משום דלמה נשק בלשון לעשות משם העצם פעולה כדי להוציא ממון משמע דלהוציא ממון דוקא הוא דלא נשק בלשון אלא להוציא דספיקא לתבואה נשק בלשון כדי להחמיר וכו' פ' הר"ן דכיון דבעיא דרבא לא אופייטא הלכך לא גבי משכר בתים דיד בעל השטר על התחומה אבל לגבי נדרים נקטו לחומרא וכו' בכלל וי"ל דדוקא גבי נדרים הוא דלשון דעללתה כל מיני משמע דאיכא למימר שהוא מזה שיתנו לו י"ב אלפא וזו מהמעולה שבנכסיו או מכל הכנסה ושכח שבנכסיו דנותן בעין יפה נותן אבל נודר מעללתה דלא שייך לפרושי הכי ע"כ לפרש דהוה נודר מן התבואה אלא שגד בלשון תרגום :

הנודר מהפת סתם אינו אסור אלא בפת חטים ושעורים ובמקום שרגילין לעשות פת מכל דבר ונדר מהפת אסור ביה המינים ירושלמי דמסתת

חלה כתב הרא"ש בפרק הנודר מן הירק : ב"ה ומינים בה דאין לך קרי' פת סתם אלא בחמשה המינים בלבד : ומ"ש נודר מהתבואה אסור ביה המינים ואם אמר כל הזן עלי אסור בכל חוץ ממים ומלח ב' בכל מערבין (ל) : תנן הנודר מהמוזן מותר במים ומלח והיונין ביה מים ומלח הוא דלא איקרי מוזן הא כל מידי איקרי מוזן למה תיבוי תבואת דרב ושמואל דאמרי תרווייהו אין מברכין במ"מ אלא על ה' המינים בלבד ה' חמר רב יוסף באומר כל הזן עלי כלומר דבכ"ג אסור בכל דבר חוץ ממים ומלח אבל הנודר מן המוזן אינו אסור אלא ביה המינים ופירש"י דלא תיקרי מוזן אלא ה' המינים דהוה מין דגן דויני וסעדי ליבא אבל כל הזן משמע כל דבר המשביע דכל מיני זויני חוץ ממים ומלח אבל לא סעדי ולא מיקרו מוזן : קונם חטה שאני טועם אסור לאפותה ומותר לאוכלה חיה וכו' עד אסור לאכול חי ומזול ברייתא בס"פ הנודר מן המזול (ג) : ב"ה ופירש הר"ן חטה שאני טועם אסור לאכול דפת חטה טיקריא דהא נופא גמי הוא אבל חטים משמע לבוס מפני שארם כוסם חטים חלוקים ביחד : ומ"ש רבינו אסור לאפותה ומותר לאפותה אינו מדוקדק וכן הו"ל לכתוב אסור באפיו ומותר באפו וכן הוא לשון הברייתא והרמב"ם פ"ט כתב חלוקי חטה חטים וחטה חטים השנויים בברייתא זו ולא הזכיר חלוקי גריסין השנויים ביה ממים דמתילוקי חטין משמע לחלוקי גריסין ובספרי הרמב"ם דידן כתב חטים שאני טועם מותר באפיו ומותר לבוס ט"ס הוא ז"ל ולכתוב מותר באפיו ואסור לבוס תנן התם חטה חטים שאני טועם אסור בהם בין קמח ובין פת וכחך הרמב"ם פ"ט ואינו יודע למה השמיטו רבינו

המשביע וכל מידי משביע חוץ ממים ומלח אבל לא סעדי ליבא ולא מקרי מוזן וה"א קונם כל פירות שבטעם עלי אינו נדר כדלקמן בסו"ט רל"ב וי"ל דמיויר כאן בשלל אסור חטה שאני טועם וכו' ברייתא ס"פ הנודר מן המזול שנויה בלשון זה ואילו אמר אסור באפיו הוא משמע דחטה כמו שהיא אסורה באפיו אבל

דרכי משה

(ב) בהר"ן פ' שביעות חטים ה"פ ש"ה ע"ב מי שנדר ואמר פת חטין וכוסמין עלי אינו אסור אלא בפת חטין פת כוסמין דפת ראשון קאי על הכל והרמב"ם כתב שרינו בסתם בדיים שרינו להחמיר האסור בכוסמין לגמרי אבל אי אסר לא נתכוונתי אלא לפת חטים נאמן ומתו אש לשון ב"א ידוע כלל גדול אמרו בנדרים הלך אחר לשון בני אדם עכ"ל : וכו'

פרישה

(ל) ואם אמר כל הזן עלי אסור בכל וכתב הר"ן דהיינו דוקא כשאסור עליו זמן מועט ויכול לעמוד בו אבל לעולם לא סו' נדר כלל שא"ל לקיימו ודוקא מי שאמר כל הזן עלי שכל הדברים זויני קצת אבל אי לא נדר אלא מן המוזן אינו אסור אלא ביה המינים מסוס דויני וסעדי ליבא : (ל) חוץ ממים ומלח מסוס דלא ויני כלל : (ג) קונם חטה שאני טועם אסור לאפותה וי"ל ב"י לשון רבינו אינו מדוקדק דהו"ל אסור באפיו ובסמוך מותר באפיו כיון הוא לשון הברייתא עכ"ל ויש לתמוה עליו דברייתא זו היא ס"פ הנודר מן המזול וס' הוא ברייתא כל' הוא אסור ומותר לאפותה ופ"י הר"ן אסור לאפותה דאדעתיה דהכי אמר חמר כיון לאפותה דחטה גרגור א' משמע וי"ל רש"י שם פת חטה מקרי דחר גופא נמי הוא אבל חטה משמע לבוס מפני שארם כוסם חטים חלוקין ביחד עכ"ל. אבל בלחמה גם שם אינו מדוקדק דאף לטעם הר"ן לא אסר עליו האפיו אלא שאני טועם : (ג) גרים שאני טועם כ"י טעם כמו במס' סוכה

חרישי הגהות

ם לפנינו בנ"מ איחא א"ר הונא וכו' בבריכות (לה) :

רבינו וכתב עוד הרמב"ם הנודר מן החטים אסור בה זין חייב זין מנושלין : הנודר מפירות השנה וכו' עד אסור בכל הנדר מן הידק (נה :) וכתב הר"ן ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכל הנדר מן הידק (נה :) אלא וזמן שהוא יכול לעמוד בו אכל לעולם לא היו נדר כלל שא"ל לו לקיימה :

אכל אינו אסור בפת השתא דאמר אסור לאפות משמעו אסור לעשות ממנו פת כלומר לאסור בפת וכו' הר"ן וז"ל חטה שאני עועס אסור לאפות דפת חטה מקרי דהו גופא נמי הוא אכל חטים משמע לכוס מפני שאדם כוסם חטים חלוקים ביניהם עכ"ל ונמשכה רבי יהודה אומר קונס גרים או חטה שאני עועס מותר לכוס חיים ופי' הר"ן הטעם שהכוס אינו כוסם אחת אח' צפני עמשה אכל פת כיון שהיא גוף אחד חטה מקרי וכו' הר"ן בירושלמי דגרסינן התם חטה ואת אמר כן בתמיה אמר רבי אורחא דבר נש מחמי פתא נקטא ומימר בריך דברא הדא חטתא עכ"ל ולפי' הקיישז הא דתקן התם חטה חטים שאני עועס אסור זבן זין קמח זין פת דכתב ז"י אינו יודע למה השמישו רבינו אכל לפעול' דלא היה צריך לכתבו דכיון דכתב חטה חטים שאני עועס אסור לאפות ולאכלה חיה הרי אמר לאסור בפת כדפרישית וממילא נשמע דאסור ג"כ בקמח למה לי כוסם חטים או אוכל קמח דקמח נמי בכלל חטים הוא עוד כתב ז"י דמ"ש רבי' אסור לאפות אינו מדוקדק וכך הו"ל לכתוב אסור באפיה וכן הוא הלשון ברמב"ם ולא נהירא אלא לשון לאפות הוא מדוקדק כדפרישית : **הנודר** מפירות השנה

אסור לאכול חי ומבושל : [ו] הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה (ג) ומותר בנדיים ומלאים בהלב וביצים ובגוזלות (ג) ואם אמר גדולי שנה עלי אסור בכלם מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ובפרי העץ ומותר בכמהין ופטירות ואם אמר גדולי קרקע עלי אסור בכלן הנודר מהקין אינו אלא בתאנים הנודר מהמים הנמשכין ממעיין פלוני אסור בכל הנדרות היונקות ממנו ואצ"ל מהנמשכין ממנו אע"פ שנשתנה שמו ואין קורין אותו אלא נהר פלוני ומעיין פלוני ואם אמר מנהר פלוני או ממעיין פלוני אינו אסור אלא בנקראין על שמו : הנודר מהבכסות מותר בשק יריעה והמילה מיני בנדים נסים הם (ו) הנודר מהבית אסור בעלייה מעליה מותר בבית : הנודר מהעיר מותר ליכנס בהתחמה (ז) ואסור ליכנס לעיבורה מהבית אינו אסור (ח) אלא מן האגף ולפנים : נדר מיושבי העיר אסור במי שישב שם ל' יום מבני העיר אינו אסור אלא במי שישב שם י"ב חדש : נדר מיורדי הים אסור בכל יורדי הים

וכו' ברייתא פ' הנודר מן הידק (נה :) פי' לאסור בכל עד תשרי זין של אילן זין של הארץ ומ"ש ומותר בגדיים וכו' כלומר זין שכן ז"ח או זין מ"ח אילן בכלל פירות השנה אכל הם בכלל גידולי שנה וכתב הר"ן דלא אסור עליו גידולי שנה כל זמן שזכר לעמוד בו אכל לעולם לא היו נדר כלל שאי אפשר לו לקיימו ע"כ וכך צריך לפרש אכל כל הזן עלי כדפרי' בסמוך למעלה :

מפירות

הארץ וכו' וטעמו שכלל פירות הארץ הוא נמי פרי העץ וכדתקן פ"ו דברכות בריך על פירות האילן בפת"ל יאל ועל פירות הארץ ב"פ העץ לא יאל . ומותר בכמהין ופטירות לפי שאינו נקרא בשם פרי הארץ אלא בכלל גידולי קרקע הוה לכו נמי כמהין ופטירות דאע"ג דאין להם שרשים בארץ מ"מ נתגדלו מחלוות הארץ וכדאמר בגמ' דמאורא קא רבו ונראה דלא אסור גידולי שנה עליו כל שכן דה"ל כמהין ופטירות בכלל כיון שלא הזכיר קרקע ואם אמר גידולי קרקע עלי נראה דבעלי חיים נמי הו"ל בכלל גידולי קרקע כדאיתא ב"פ הפועלים ואזכא לתמוה דכאן קאמר דבעלי חיים אינן בכלל פירות ולמעלה סוף סימן קע"ו כתב רבינו דב"ח הוא נמי בכלל פירות ואפשר לחלק בין סתם פירות דהיו ב"ח בכלל ובין פירות השנה או פירות הארץ דלא היו ב"ח בכלל ועיין בסיומן ר"ל : הנודר מהקין אינו אסור אלא בתאנים ברייתא ב"פ קונס יין (אורף דף ס"ח) תניא הנודר מפירות הקין אינו אסור אלא בתאנים רש"ג אומר ענינים בכלל תאנים וכתב הר"ם לשון קין משמע דבר הללקט ניד ואתאים ללקטים ניד אכל ענינים צריכין סכין ואתים בכלל קין ורש"ג אומר ענינים נמי כשהם מנושלים ועומדים לירדות מחיבורן אף הם נקלצין ניד מקרי ואין הלכה כרש"ג ומשמע לכאורה דדוקא נודר מפירות קין קאמר רש"ג דגם ענינים בכלל דמשמעו נודר מכל פירות שקולצין ניד אף ענינים שלפעמים קולצין ניד כשהם מנושלין אכל נודר מקין אף רש"ג מודה דפירוש קין אינו אלא תאנים דתאנים נקראות בשם קין ולא ענינים כדאיתא פ' אלו מציאות מ"א קנינות דרך דב"ט דמקואות ר' יהודה אומר אף של קיינן כיוצא ב"ח ח"ה כנס את קיינו וכו' אזכא לתמוה למה כתב רבינו הנודר מהקין ולא כתב הנודר מפירות הקין כלישנא דברייתא וכו' הרמב"ם הנודר מפירות הקין . ונראה דרבינו דקדק מדקאמר רש"ג ענינים בכלל תאנים דה"ל לומר ענינים בכלל פירות קין אלא דאפילו לא נדר אלא מהקין דפירוש תאנים אפי' הכי ענינים בכלל תאנים השתא לפי זה אין לחלק כלל בין נודר מפירות קין ובין נודר מהקין וק"ל :

הנודר

מהמים הנמשכין ממעיין פלוני וכו' עד בנקראין על שמו כך הוא לשון הרמב"ם פ' ט' ולמדו הרב מהא דליתא ב"פ בתרא דבכורות גבי פרת והוא הדין לשאר נהרות והכי פירושו דאע"פ דנדר מהמים הנמשכין ממעיין פלוני לא תימא דוקא מה שאנו רואים שנמשך ממנו ולמעשה אלא אסור אף בכל הנהרות היונקות ממנו דהיינו הנהרות שהם גבוהים מהמעין שגדר עליו ויונקות ממנו ג"כ אסור בהם ואצ"ל מהנמשכין ממנו ולמעשה שאנו רואים שנמשכין ממנו דפשיטא דאסור בהם אע"פ שנשתנה שמו וכו' ואם אמר מנהר פלוני וכו' השתא ודאי כיון שלא אמר הנמשכין ממנו אינו אסור אלא בנקראין על שמו ואסור בכל מקום שהן אכל בנשתנה שמו מותר בכן : הנודר מן הכסות וכו' משנה פרק הנודר מן הידק (דף נה :) והטעם דמותר בשק וכו' דלא מקרי כסות :

כל הנדרות למטה מפרת גרסינן בפרק ראוהו ז"ד (כה .) המודר הנאה ממעיין טובל בו טבילה של מזהו צימות הגשמים אכל לא צימות החמה כלומר מאוס דצימות החמה איכה הלכה גוף (ג) : הנודר מהכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה חשנה בפרק הנודר מן הידק (נה :) הנודר מהבית אסור בעלייה וכו' עד מן האגף ולפנים גם זה משנה שם (נו .) וכתב הר"ם ז"ל דאף על גב דעלייה בכלל בית חדר ויזיע לא הוה בכלל בית דהמזכיר את הבית לא מזכיר את החדר ולא את היזיע אלא לא הוה בכלל בית ומותר ליכנס לתחומה פירוש חוץ חלפים אמה ואסור ליכנס לעיבורה פי' תוך ע' אמה ושירים מן האגף ולפנים פירוש אגף כמו הגפת הדלתות ומסתומת הדלת ולפנים אסור אכל מסתומת הדלת ולחוץ על עובי המפתח מותר וכתב הר"ן ז"ל ומכאן לאותם שנשבעים לעמוד בבית א' דמן האגף ולפנים מותרין מן האגף ולחוץ אסורין : נדר מיושבי העיר אסור במי שישב שם ל' יום כו' עד אלא במי שישב שם י"ב חדש ברייתא ב"פ חלק (ק"ב .) ובפ"ק דב"ח (ה .) וכתב הר"ם בסוף פ' ד' נדרים כתב בתשובה להרמב"ן ס' רס"ז שאלה נשבעתי ע"ד רבים שמעסה הבא ראשון עד שנה תמימה שלא יהיה מהדרים בלירידה אני עם כל מה שאוכל להוציא משם מסעית ביתי וירצו ללכת אחרי אפי' יצאתי מלירידה ולא יוכלתי להוציא כ"ח א' מבני כי כשכר מושל העיר העמידני על כן אס אכול עוד ללכת ולכא בפי' לאכול שם ולעטע עניני שני שלישי החדש מחדשי השנה כיון שאינו נדר שם חדש שלם . תשובה דע כי הדין הזה מוחלק כפי לשון הנשבע אם נשבע שלא יהיה מיושבי העיר או מבני העיר או מן הדרים בעיר לפי שישב נקרא מתעבב בעיר שלשים יום וכן עיר לא נקרא עד שינעבב שנה תמימה ודינים אלו מפורשים בתלמוד אכל דר לא נאפרש דינא בהדיא אכל מדעתי שאינו לא יושב ולא כבן עיר ודע שכל שבועה שגדא אין חלוקין אלא אחרי לשון ב"ח של כל מקום שהוא עומד ולכן לא ולמד מלשון העם שדמה שאלה לא נשבעו אלא בלשון העם שלא אחא אשענט ו' ליריאה אני רואה שאין קורין אשענט אלא למי שקובע דירה במקום שאלו הסומרים הנאים משם לכאן וכשמעבבם בכהורות אפי' שנה תמימה ודעתם לחזור למקום קביעות אין קורין אותו אשענט די ברלגוני אלא אשענט די ליריאה כיון שמקום קביעות נשאר בלירידה ולא בא לאכל להשתקע וכיון שכן יש דבר להקל ולהחמיר שאילו היה מקום קביעותו באשעק ובני ואשתו אסור שלא יהיה מדרי לירא נראה בעיני שיכול להשתכב אפי' יותר מחדש דרך סומרה או דרך עראי לא דרך קבע וזה להקל ולהחמיר שם עקר דירתו מאשעק לכא לירא וקבע שם דירה ה"ז עובר אפי' בפחות מחדש שהרי הוא דר בלירידה ואשתך ובני ביתך שם והנך מ"מ ומתי תעבור השנה תחזור גם אתה למקומך הראשון א"כ כל זמן שאתה מתעבב בליריאה ובר אל ביתך ואל מקום קביעותך הראשון במקום אשעק ובני ביתך מיד אתה נקרא מן הדרים בליריאה שאתה כשאתה מותר אל ביתך שבליריאה אין דעתך לשוב יום א' באשעק למקום קביעות אלא למקום עראי שם תכלה תחזור למקומך ונמצאת עמידתך באשעק עראי ועמידתך בלירא קבע ע"כ צריך אתה לומר שלא תבא בלירא כ"ז שאשתך ובני ביתך שם שכל זמן שהם דרים בעיר אתה חוזר למקום קביעותך (ד) : נדר מיורדי הים אסור בכל יורדי

הנודר מהבית וכו' משנה שם (דף נו .) פלוני בה ר"מ וחמיתם והלכה כחמיתם דעלייה בכלל בית אכל בית אינו בכלל עלייה : הנודר מן העיר וכו' משנה שם ומפרש בגמ' טעמא מקראי דבתחומה כתיב ומדותם מחוץ לעיר אלאים אמה אלא תחומה איקרי חוץ לעיר וכתיב ויהי זהיות יושבע ביריחו מאי ביריחו אילימא ביריחו ממש והכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה דהיינו ע' אמה ושירים אותם עיבור עיבור לעיר ומהם והלאה מודדין תחום שנת ופי' אגף סתימת הבית כמו הגפת הדלתות מסתימת הדלת ולפנים אסור אכל מסתימת הדלת ולחוץ על עובי המפתח מותר : נדר מיושבי העיר וכו' ברייתא ב"פ חלק ופי' דבתרא כתב הר"ם ש"ס ד' נדרים אלא דתני בה לשון נשתנה שם י"ב חדש וכו' הרמב"ם ב"פ ט' לשון שהן נשתנה דמשמע אפילו יוצא ורבינו דכתב שישב שם ל' יום שישב שם י"ב חדש לאו דוקא ישיבה משם בקבע אלא ר"ל מתעבב שם כמו ותשבו בקדש דהיינו לשון נשתנה יוצא ונכנס . ואם נדר בלשון דירה עיין בתשובת הרמב"ן שכתב ז"י בסיומן זה ובתשובת הרשב"א שכתב פ' ד' נדרים (דף ל') וכלישנא דתלמודא

(ג) וכו' בתני' ג' : (ד) ובתשובת הרשב"א סיבן תרצ"ו מי שנדר שלא ליזיר עם חבריו אסור לזיזר אפי' דירת עראי דחולבים אחר לשון ב"א דירת עראי מקרי דירה עכ"ל וי"ל

פרישה הסוכר : (לד) ומותר בגדיים וטלאים בחלב כו' וקשה דאמרינן למיל ס"ס קפ"ו היתת משות לחבירו לקנות בזה פירות כו' רשאי ליקח בזה כל מה שירצה אפי' בעלי חיים ובלבד שלא יקנה לא כסות ולא כלים משמע דכל מידי הוא בכלל פירות מן מכסות וכלם ושמש ים לסלק בין נדיים לענין מקם וממכר דבנדיים דחלוקין אחר ל' בני אדם הני לאו בכלל פירות נוסבו גם י"ל דשאני כשאומר פירות השנה דמשמעותו שפירות של שנה זו אינם מתקיימין לשנה אחרת כגון פירות הנהרות . גם גולמים לה' משיש ואינם מיוחמים בכלל פירות השנה הגדולים בשנה פעם א' והם גדולים ז"ב בשנה וב"כ סלב וביצים וגוזלות . וכסות וכלים ג"כ אינן מהגולמים בשנה שנה : (לה) ואם אמר גדולי שנה עלי אסור בכלן וכתב הר"ן דוקא שלא חסרן עליו אלא זמן שהוא יכול לעמוד בו כלשון ועיין בדרושה : (ומותר בכמהין ופטירות ז"ל רבי' יונה בפרק ביצה מברכין כמהין נקראין אותן שמזינין על הקרקע ונבדלים משמן הארץ . ופטירות מן מין אחר שגדולים לפעמים בעצים ע"כ אם אמר מנהר פלוני ר"ל שלא אמר מהמשכין כו' אלא אמר סתם אפי' נדר מנהר פלוני או ממעיין פלוני וק"ל עכ"ס) : (לו) הנודר מהבית אסור בעלייה כו' וכן הוא לקמן בח"מ ס"ח ר"ד לענין מקם וממכר ועמ"ש שם ליישב הגמרא אהדרי והטעם לפי ששליש הוא בכלל בית ובית אינה בכלל עלייה : (לז) ואסור ליכנס לעיבורה פי' הסומ' ע"ן מן חמות ושירים (שויים הוא ד' עמיים עכ"ה) ועמ"ש ב"ח סימן ט"ש : (לח) אלא מן האגף ולפנים

דרישה הוא במקום שמתקין בו זין אינו מחלק בזה אם מסתפקין יין מנושל או חי ולגולמי יין ר"ל עכ"ל פי' אלא שכלל ג"כ אפילו אשתני משא"כ בשם שמן שפשימין ר"ל האו או האו לפי דרך הסתפקותו ממנו : [ו] הנודר מפירות השנה אסור כו' עד ואם אמר גדולי שנה עלי אסור

חדושי הגהות ורשב"א ופסק הרא"ש כת"ק בצ"ל דעכ"ד :

ה"ה

תלמודא דמחנהו אפילו בלחודן שאין הולכין ג"ח מעכו ליט שאין בנין אלל
 מהלך יום א' ובלחוד מהרה ליבשה נקראו ג"כ יורדי הים ומיהו כחזו תמוס' דלדס
 ששורר פסח אחת לחוד מרובה ואינו רגיל לעבור עס (ל"ח) מקרי יורדי הים וכו'
 ע"ש וכו' הר"ן ע"ש הרשב"א ומג"א כ"י והכי משמע מלשון רבינו :

הדי הכי וכו' פ' ד' נדרים (ל) הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה מיושבי
 יבשה אסור ביורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי יבשה לא כאלו ההולכים מעכו
 ליפו אלא כמי שדרכו לפרש . ופירש הר"ן מותר ביושבי יבשה בלחודן שאין רגילים
 להיות יורדי הים באגוזים : מיושבי יבשה אסור ביורדי הים . אפי' הם עכשו בים
 שסופם לעלות ליבשה והוא דתקן לא כאלו

נדר

מ' ד' נדרים עס פי' מדלל קאמר
 מן הרואים דלילו אחר הכי היה מותר
 מן הסומן ומדלל מרואי החמה משמע
 ממי שהחמה זורחת עליו לאפוקי דגים
 שכימים ועוברין שחמשי חמס שאין החמה
 רואה אותן שמתר בןן ולכאורה משמע דאין
 הילוק בין נדר מרואי החמה ובין נדר
 מרואים החמה דמדלל החמה אלמל
 דגדר ממי שהחמה זורחת עליהם דלס לא
 כן הו"ל למימר מן הרואים בלחוד שרי כל
 הרואים הם הרואים ג"כ החמה וכו' הר"ן
 להדיא וכו' יום לתמוה חמ"ש רבינו ואס
 נדר מרואים החמה מותר בסומין וכו'
 ע"ס הוא דבדברי רבינו וכו' מרואים את
 החמה ולמד כך מדברי תמוס' שכתבו וכו'
 מדלל קאמר מן הרואים כלומר מדלל
 קאמר האיש הנודר שהוא נודר מן הרואים
 את החמה שזו דלוי הוי משמע למעטוי
 סומין עכ"ל מבוחר מדבריהם דבגדר מן
 הרואים בלחוד אפשר נמי לפרש שהחמה
 רואה אותן ואסור בסומין מספק ואינו

הים אפי' באותם שאין הולכין

הים אפי' באותם שאין הולכין [מ] אלא מעלו ליפו ואפי' באותם
 שיורדין לטייל ומותר ביושבי יבשה נדר מיושבי יבשה אסור גם
 ביורדי הים ואפי' באותם שמתפלגין בו הרבה שסופו לירד ליבשה
 (ע"ג) ואם אמר יורדי הים לאחר ל' יום עלי מי שהוא בשעת הנדר
 ביורדי הים אסור בו ומי שאינו מיורדי הים בשעת הנדר מותר בו
 (מ) אע"פ שלאחר ל' יום כשהל הנדר הוא מיורדי הים : (מ"ה) נדר
 מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתכוין אלא למי שהחמה רואה
 אותו לאפוקי דגים ועוברים ואם נדר מן רואים החמה מותר בסומין
 (מ"ג) נדר משהורי הראש מותר בקרחין ובבעלי השיבות (ומותר)
 בגשים ובקטנים (מ"ד) שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים כתב
 הרמב"ם ואם דרכו לקרות שחורי ראש לכל אסור בכל : (מ"ה) הנודר
 מן הילודים או מן הנולדים אסור בין באותן שנולדו כבר (מ"ו) בין
 באותן שיוולדו אח"כ ואינו מותר אלא בעופות ודגים שמתולין ביצים
 ואין דרכן להוולד : נדר משיבתי שבת או מאוכלי השום פירושי
 שאוכלים אותו בע"ש מתקנת עזרא (מ"ז) אסור בישראל ובכוהנים
 נדר

היה יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בחר אמירת הנודר אזלין
 והשתא יורדי הים נביחו או בחר חלות הנדר אזלין דה"ל יושבי יבשה והוא מותר
 בים ותלי ליה כפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דפליגי בפרק בתרא (פ"ט) באשה
 שאמרה רביני נירה לאחר שאנשה דרבי ישמעאל סבר בחר חלות הנדר אזלין
 ובעל מופר ור' עקיבא סבר בחר אמירה אזלין ואין הבעל מופר בלחודן ופסק
 הרא"ש הלכה כר"ע וכו' הרמב"ם פ"י"ג וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר ודלא כקצת
 מרבותיו שכתבו שמי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים ועכשו נעשה מיושבי יבשה ללא
 הוי בכלל יורדי הים וכתב הר"ן ז"ל הילכך אסור בלחודן שהם יורדי הים עכשו
 חמ"ס ששעט חלות הנדר נעשו יושבי יבשה דבחר השתא אזלין והוא ירושלמי
 איבא למפסע נמי היבא דהוי איפכא להימירא אבל נראה לי שאין הדן כן ויתבאר
 כפ"ב בס"ד עכ"ל : נדר מרואי החמה אסור אף בסומין וכו' עד מותר בסומין
 משנה וגמרא בפ' ד' נדרים (ס) : וכו' הרא"ש אהא דתקן שלא נתכוין זה אלא ממי
 שהחמה רואה אותו ובגמ' מפרש שמתא מדלל קאמר מן הרואים ואפילו אחר
 הרואים נתכוונתי לא צייקתי ליה ללא נדר איניש אדעתא דנפשיה היבא דאוכא
 שנייחא דאמר' לעיל גבי אסקונדרי : וכתבו תמוס' אהא דאמר' לאפוקי דגים
 ועוברים דאין חמה רואה אותם אבל שאר ב"ח אסורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר
 שאין בו רוח חיים שרי אע"פ דחמה רואה אותם (ה) דכיון שהיכיר רואי החמה
 משמע דוקא בע"ח שעשוים לראות החמה : נדר משחורי הראש כו' ג"ז משנה עס
 הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בגשים ובקטנים שאין נקראין
 שחורי הראש אלא האנשים ובגמרא עס מ"ט מדלל קאמר מרואי החמה שער ומותר
 בגשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא האנשים ומי מעמל אנשים וימין
 דמיכסו רשייחו וזימנין דמיגלו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו ופירש
 הר"ן ז"ל מדלל קתני מעבלי שער אלמל אפילו קרחים בכלל וכיון דשחורי הראש
 לגבי קרחין לאו דוקא לגבי בעלי שיבות נמי לאו דוקא ומשום הכי אמר דכי קאמר
 שחורי הראש לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי הראש נתכוון דהיינו אנשים דמשום

ומישי

הוא פירושו בלחודן שיורדיים לעיל
 בירושלמי נכתבנו כזה וכתב
 הר"ן ז"ל דנקטינן לחומרא וכן דין דספיקא
 דאורייתא הוא ולחומרא וכו' רבי ירוחם
 וכך עס דברי רבינו : ומ"ש ואס אמר
 יורדי הים לאחר ל' יום עלי וכו' בירושלמי
 איבעיא לכו הנודר מיורדי הים לאחר
 שלשים יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בחר אמירת הנודר אזלין
 והשתא יורדי הים נביחו או בחר חלות הנדר אזלין דה"ל יושבי יבשה והוא מותר
 בים ותלי ליה כפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דפליגי בפרק בתרא (פ"ט) באשה
 שאמרה רביני נירה לאחר שאנשה דרבי ישמעאל סבר בחר חלות הנדר אזלין
 ובעל מופר ור' עקיבא סבר בחר אמירה אזלין ואין הבעל מופר בלחודן ופסק
 הרא"ש הלכה כר"ע וכו' הרמב"ם פ"י"ג וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר ודלא כקצת
 מרבותיו שכתבו שמי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים ועכשו נעשה מיושבי יבשה ללא
 הוי בכלל יורדי הים וכתב הר"ן ז"ל הילכך אסור בלחודן שהם יורדי הים עכשו
 חמ"ס ששעט חלות הנדר נעשו יושבי יבשה דבחר השתא אזלין והוא ירושלמי
 איבא למפסע נמי היבא דהוי איפכא להימירא אבל נראה לי שאין הדן כן ויתבאר
 כפ"ב בס"ד עכ"ל : נדר מרואי החמה אסור אף בסומין וכו' עד מותר בסומין
 משנה וגמרא בפ' ד' נדרים (ס) : וכו' הרא"ש אהא דתקן שלא נתכוין זה אלא ממי
 שהחמה רואה אותו ובגמ' מפרש שמתא מדלל קאמר מן הרואים ואפילו אחר
 הרואים נתכוונתי לא צייקתי ליה ללא נדר איניש אדעתא דנפשיה היבא דאוכא
 שנייחא דאמר' לעיל גבי אסקונדרי : וכתבו תמוס' אהא דאמר' לאפוקי דגים
 ועוברים דאין חמה רואה אותם אבל שאר ב"ח אסורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר
 שאין בו רוח חיים שרי אע"פ דחמה רואה אותם (ה) דכיון שהיכיר רואי החמה
 משמע דוקא בע"ח שעשוים לראות החמה : נדר משחורי הראש כו' ג"ז משנה עס
 הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בגשים ובקטנים שאין נקראין
 שחורי הראש אלא האנשים ובגמרא עס מ"ט מדלל קאמר מרואי החמה שער ומותר
 בגשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא האנשים ומי מעמל אנשים וימין
 דמיכסו רשייחו וזימנין דמיגלו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו ופירש
 הר"ן ז"ל מדלל קתני מעבלי שער אלמל אפילו קרחים בכלל וכיון דשחורי הראש
 לגבי קרחין לאו דוקא לגבי בעלי שיבות נמי לאו דוקא ומשום הכי אמר דכי קאמר
 שחורי הראש לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי הראש נתכוון דהיינו אנשים דמשום

החמה שזו דלוי הוי משמע למעטוי סומין
 והכי נקטינן וכו' וכו' ואס נדר מרואים החמה מותר בסומין ולפע"ל לאסור
 דרואיה החמה אפשר לפרש ג"כ שנקראים רואים למי שהחמה רואה אותם כלומר
 שחמשי עליהם כדפרי' ודוק : **נדר** משחורי הראש וכו' משנה וגמרא עס פירוש
 ועטופות כל שעה במכוסו הראש מתאר אותם
 וה"ל דלעולם מיגלו במגולו הראש אדם מתאר אותן אבל אנשים דזימנין מיכסו
 דרשייחו וזימנין דמיגלו רשייחו אינן נקראים אלא שחורי הראש לפי דרוזן ראשם
 שחור והא דאסור בקרחים ובעלי שיבות היינו טעמא משום דשחורי הראש משמע
 שהיו שחורי הראש פסח אחת אע"פ שעכשו הוא קרח ובעל שיבה אפי' הוי בכלל
 שחורי הראש דאל"כ אלא בא להוציא קרחין ובעלי שער הוי ליה למימר אלא בע"כ
 דר"ל מלכותו שהיו שחורי הראש קאמר א"כ בכלל זה תרוייכו משמע קרחין ובעל
 שיבה : ה"הדר מן הילודים וכו' משנה עס פליגי בה ר"מ וחכמים ופסק חכמים
 דאמר ל' לא נתכוין זה אלא כמי שדרכו להוולד פי' דנקרא אשכנז ועמא עני כתיב
 האולדים דפי' שכבר נולדו וכתיב הנה בן נולד לבית דוד יאשיה שמו דעמיה
 להוולד ואשכנז נמי כל העם הילודים במדבר דפי' שכבר נולדו וכתיב כל הין
 הילוד דעמיה להוולד אלמל משמע הכי ומשמע הכי הלכך הנודר מן הילודים
 אסור בשניהם דבלשון בני אדם נמי תרוייכו משמע כמו בלשון תורה ולא נתכוין
 זה בנדרו כשהיכיר לשון לידה אלא לאפוקי דגים ועופות שמתולין ביצים דמותר
 בהן : נדר משחורי הראש (דף ל"ח) מאוכלי הים אסור בישראל
 ואסור בכותיים כן הוא וירפח כל הספרים וכו' הרא"ש וכו' תמוס' וכו' פירוש
 אט מוזין לאכול שום מתקנת עזרא בע"ש וגם הכהנים שחורים תקנה הלאכלת
 שום בע"ש עכ"ל וכך עס דברי רבינו ודלא ככ"י שכתב דהנוסחאות שכתוב בהן
 ומותר בכותיים הוא עיקר דליתא אלא איפכא הוא העיקר דאסור נמי בכותיים
 וכ"י

ובישי

נדרים אסור בןן בלחודן שיושבי יבשה אסור ביושבי יבשה אסור גם
 ביורדי הים ואפי' באותם שמתפלגין בו הרבה שסופו לירד ליבשה
 (ע"ג) ואם אמר יורדי הים לאחר ל' יום עלי מי שהוא בשעת הנדר
 ביורדי הים אסור בו ומי שאינו מיורדי הים בשעת הנדר מותר בו
 (מ) אע"פ שלאחר ל' יום כשהל הנדר הוא מיורדי הים : (מ"ה) נדר
 מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתכוין אלא למי שהחמה רואה
 אותו לאפוקי דגים ועוברים ואם נדר מן רואים החמה מותר בסומין
 (מ"ג) נדר משהורי הראש מותר בקרחין ובבעלי השיבות (ומותר)
 בגשים ובקטנים (מ"ד) שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים כתב
 הרמב"ם ואם דרכו לקרות שחורי ראש לכל אסור בכל : (מ"ה) הנודר
 מן הילודים או מן הנולדים אסור בין באותן שנולדו כבר (מ"ו) בין
 באותן שיוולדו אח"כ ואינו מותר אלא בעופות ודגים שמתולין ביצים
 ואין דרכן להוולד : נדר משיבתי שבת או מאוכלי השום פירושי
 שאוכלים אותו בע"ש מתקנת עזרא (מ"ז) אסור בישראל ובכוהנים
 נדר

נדר

הוא פירושו בלחודן שיורדיים לעיל
 בירושלמי נכתבנו כזה וכתב
 הר"ן ז"ל דנקטינן לחומרא וכן דין דספיקא
 דאורייתא הוא ולחומרא וכו' רבי ירוחם
 וכך עס דברי רבינו : ומ"ש ואס אמר
 יורדי הים לאחר ל' יום עלי וכו' בירושלמי
 איבעיא לכו הנודר מיורדי הים לאחר
 שלשים יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בחר אמירת הנודר אזלין
 והשתא יורדי הים נביחו או בחר חלות הנדר אזלין דה"ל יושבי יבשה והוא מותר
 בים ותלי ליה כפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דפליגי בפרק בתרא (פ"ט) באשה
 שאמרה רביני נירה לאחר שאנשה דרבי ישמעאל סבר בחר חלות הנדר אזלין
 ובעל מופר ור' עקיבא סבר בחר אמירה אזלין ואין הבעל מופר בלחודן ופסק
 הרא"ש הלכה כר"ע וכו' הרמב"ם פ"י"ג וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר ודלא כקצת
 מרבותיו שכתבו שמי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים ועכשו נעשה מיושבי יבשה ללא
 הוי בכלל יורדי הים וכתב הר"ן ז"ל הילכך אסור בלחודן שהם יורדי הים עכשו
 חמ"ס ששעט חלות הנדר נעשו יושבי יבשה דבחר השתא אזלין והוא ירושלמי
 איבא למפסע נמי היבא דהוי איפכא להימירא אבל נראה לי שאין הדן כן ויתבאר
 כפ"ב בס"ד עכ"ל : נדר מרואי החמה אסור אף בסומין וכו' עד מותר בסומין
 משנה וגמרא בפ' ד' נדרים (ס) : וכו' הרא"ש אהא דתקן שלא נתכוין זה אלא ממי
 שהחמה רואה אותו ובגמ' מפרש שמתא מדלל קאמר מן הרואים ואפילו אחר
 הרואים נתכוונתי לא צייקתי ליה ללא נדר איניש אדעתא דנפשיה היבא דאוכא
 שנייחא דאמר' לעיל גבי אסקונדרי : וכתבו תמוס' אהא דאמר' לאפוקי דגים
 ועוברים דאין חמה רואה אותם אבל שאר ב"ח אסורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר
 שאין בו רוח חיים שרי אע"פ דחמה רואה אותם (ה) דכיון שהיכיר רואי החמה
 משמע דוקא בע"ח שעשוים לראות החמה : נדר משחורי הראש כו' ג"ז משנה עס
 הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בגשים ובקטנים שאין נקראין
 שחורי הראש אלא האנשים ובגמרא עס מ"ט מדלל קאמר מרואי החמה שער ומותר
 בגשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא האנשים ומי מעמל אנשים וימין
 דמיכסו רשייחו וזימנין דמיגלו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו ופירש
 הר"ן ז"ל מדלל קתני מעבלי שער אלמל אפילו קרחים בכלל וכיון דשחורי הראש
 לגבי קרחין לאו דוקא לגבי בעלי שיבות נמי לאו דוקא ומשום הכי אמר דכי קאמר
 שחורי הראש לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי הראש נתכוון דהיינו אנשים דמשום

החמה שזו דלוי הוי משמע למעטוי סומין
 והכי נקטינן וכו' וכו' ואס נדר מרואים החמה מותר בסומין ולפע"ל לאסור
 דרואיה החמה אפשר לפרש ג"כ שנקראים רואים למי שהחמה רואה אותם כלומר
 שחמשי עליהם כדפרי' ודוק : **נדר** משחורי הראש וכו' משנה וגמרא עס פירוש
 ועטופות כל שעה במכוסו הראש מתאר אותם
 וה"ל דלעולם מיגלו במגולו הראש אדם מתאר אותן אבל אנשים דזימנין מיכסו
 דרשייחו וזימנין דמיגלו רשייחו אינן נקראים אלא שחורי הראש לפי דרוזן ראשם
 שחור והא דאסור בקרחים ובעלי שיבות היינו טעמא משום דשחורי הראש משמע
 שהיו שחורי הראש פסח אחת אע"פ שעכשו הוא קרח ובעל שיבה אפי' הוי בכלל
 שחורי הראש דאל"כ אלא בא להוציא קרחין ובעלי שער הוי ליה למימר אלא בע"כ
 דר"ל מלכותו שהיו שחורי הראש קאמר א"כ בכלל זה תרוייכו משמע קרחין ובעל
 שיבה : ה"הדר מן הילודים וכו' משנה עס פליגי בה ר"מ וחכמים ופסק חכמים
 דאמר ל' לא נתכוין זה אלא כמי שדרכו להוולד פי' דנקרא אשכנז ועמא עני כתיב
 האולדים דפי' שכבר נולדו וכתיב הנה בן נולד לבית דוד יאשיה שמו דעמיה
 להוולד ואשכנז נמי כל העם הילודים במדבר דפי' שכבר נולדו וכתיב כל הין
 הילוד דעמיה להוולד אלמל משמע הכי ומשמע הכי הלכך הנודר מן הילודים
 אסור בשניהם דבלשון בני אדם נמי תרוייכו משמע כמו בלשון תורה ולא נתכוין
 זה בנדרו כשהיכיר לשון לידה אלא לאפוקי דגים ועופות שמתולין ביצים דמותר
 בהן : נדר משחורי הראש (דף ל"ח) מאוכלי הים אסור בישראל
 ואסור בכותיים כן הוא וירפח כל הספרים וכו' הרא"ש וכו' תמוס' וכו' פירוש
 אט מוזין לאכול שום מתקנת עזרא בע"ש וגם הכהנים שחורים תקנה הלאכלת
 שום בע"ש עכ"ל וכך עס דברי רבינו ודלא ככ"י שכתב דהנוסחאות שכתוב בהן
 ומותר בכותיים הוא עיקר דליתא אלא איפכא הוא העיקר דאסור נמי בכותיים
 וכ"י

הוא פירושו בלחודן שיורדיים לעיל
 בירושלמי נכתבנו כזה וכתב
 הר"ן ז"ל דנקטינן לחומרא וכן דין דספיקא
 דאורייתא הוא ולחומרא וכו' רבי ירוחם
 וכך עס דברי רבינו : ומ"ש ואס אמר
 יורדי הים לאחר ל' יום עלי וכו' בירושלמי
 איבעיא לכו הנודר מיורדי הים לאחר
 שלשים יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בחר אמירת הנודר אזלין
 והשתא יורדי הים נביחו או בחר חלות הנדר אזלין דה"ל יושבי יבשה והוא מותר
 בים ותלי ליה כפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דפליגי בפרק בתרא (פ"ט) באשה
 שאמרה רביני נירה לאחר שאנשה דרבי ישמעאל סבר בחר חלות הנדר אזלין
 ובעל מופר ור' עקיבא סבר בחר אמירה אזלין ואין הבעל מופר בלחודן ופסק
 הרא"ש הלכה כר"ע וכו' הרמב"ם פ"י"ג וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר ודלא כקצת
 מרבותיו שכתבו שמי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים ועכשו נעשה מיושבי יבשה ללא
 הוי בכלל יורדי הים וכתב הר"ן ז"ל הילכך אסור בלחודן שהם יורדי הים עכשו
 חמ"ס ששעט חלות הנדר נעשו יושבי יבשה דבחר השתא אזלין והוא ירושלמי
 איבא למפסע נמי היבא דהוי איפכא להימירא אבל נראה לי שאין הדן כן ויתבאר
 כפ"ב בס"ד עכ"ל : נדר מרואי החמה אסור אף בסומין וכו' עד מותר בסומין
 משנה וגמרא בפ' ד' נדרים (ס) : וכו' הרא"ש אהא דתקן שלא נתכוין זה אלא ממי
 שהחמה רואה אותו ובגמ' מפרש שמתא מדלל קאמר מן הרואים ואפילו אחר
 הרואים נתכוונתי לא צייקתי ליה ללא נדר איניש אדעתא דנפשיה היבא דאוכא
 שנייחא דאמר' לעיל גבי אסקונדרי : וכתבו תמוס' אהא דאמר' לאפוקי דגים
 ועוברים דאין חמה רואה אותם אבל שאר ב"ח אסורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר
 שאין בו רוח חיים שרי אע"פ דחמה רואה אותם (ה) דכיון שהיכיר רואי החמה
 משמע דוקא בע"ח שעשוים לראות החמה : נדר משחורי הראש כו' ג"ז משנה עס
 הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בגשים ובקטנים שאין נקראין
 שחורי הראש אלא האנשים ובגמרא עס מ"ט מדלל קאמר מרואי החמה שער ומותר
 בגשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא האנשים ומי מעמל אנשים וימין
 דמיכסו רשייחו וזימנין דמיגלו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו ופירש
 הר"ן ז"ל מדלל קתני מעבלי שער אלמל אפילו קרחים בכלל וכיון דשחורי הראש
 לגבי קרחין לאו דוקא לגבי בעלי שיבות נמי לאו דוקא ומשום הכי אמר דכי קאמר
 שחורי הראש לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי הראש נתכוון דהיינו אנשים דמשום

צתאזבה על הנשבע לשכור מלמד לבנו עד י' ליערין דעתי נועה שמד שבועתו הוא פטור כל זמן שיכור מלמד הגון לו שלא נשבע זה לשכור מלמד החכם יותר שיוכל לשכור וכל הנדרים אינם הולכין אלא אחר כוונת הלכ וכיון שבתחילת הלימוד כ"כ ראוי והגון מי שלא הגיע למדרגת הרבנות כמו אחד מגדולי הרבנים ולא נתכוון זה אלא לראוי לו דומה למה שאמרו

במרוצה לא נתכוונה זו אלא לראוי לה ומהו אם תשלח המלמד ששכר לו קודם שיבא השני אפשר שהוא אסור מפני שהוא מחוייב בדבר מיד דהא האי דומה לדרכא (בר"ה ו) דלמך וזקקה מחוייב עליה לאלתר דקיימא עניינא וכו' ענין הלימוד שהביעול בו הוא פסידא דלא הדר :

ומי שאסר עליו שום דבר בלא זמן אסור שבוטע שבוטע שקיים כל שאסר עליו בסתם ולא הזכיר לעולם כיון שלא קבע לו זמן ממילא נאסר עליו לעולם דאזכור זמן חתן לו ולא מסתבר שלא יאסר אלא רבע א' :

רב קונם יין שאני טועם יום אחד (ס"ט) וכו' ר"פ קונם (ס"ט)

ומי שאסר עליו שום דבר בלא זמן אסור צו לעולם כ"כ הרא"ש ס"פ שבועות פ"ט מסביר ולפע"ל דליון זה מבואר פ"ק נדרים (דף ד') דפרוך תלמודא למה לי היקושא תיתי נזירות כמה מנינו מנדרים ומשני דילמא גבי נדרים הוא דמיפר דלא אית ליה קינותא אבל גבי נזירות דאית ליה קינותא דסתם נזירות ל' יום אימא לא קמ"ל ופי' הר"ן דלית ליה קינותא הילכך דין הוא שיפר האב או הצעל שלא חטעטר בביתו עולמית וכי חיימא כיון דנזירות אית ליה קינותא נקיש נמי נדרים לנזירות ונימא סתם נדרים ל' יום ליתא דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש לית להו קינותא שהמקדש בהמה למוצה קדשה עולמית נדרי איסור נמי דכוותיהו דשפיר דמי לאקשו נדרים לנזירות עכ"ל. ובהגהות מרדכי דשבועות כתב טעם אחר דגבי נזיר איתמר מן חפצא הילכך סבירא הוא שלא שיעבד עצמו אלא הפחות שיוכל אבל נדרים אסר חפצא עליה הילכך לא גמרינן מנזירות עכ"ל :

לקנות מיד עד שימצא הראוי לו. (ג) [א] ומי שאסר עליו שום דבר בלא זמן אסור בו לעולם (א) :

רב קונם יין שאני טועם יום אחד או קונם יין שאני טועם יום אסור בו מעת לעת (ה) שאני טועם היום אינו אסור מעת לעת אלא עד שתחשך בין אם עומד בתחילת היום או בסופו וצריך שאלה לחכם נזירה שמא פעם אחר יאסור עליו יום אחד ולא ידע להפרישו בין היום ליום אחד ויבא לשתות בלילה ומיהו אם היה הנדר של מצוה (ז) כגון ללמוד או לקיים שום מצוה א"צ התרה ואם אמר ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל אותו היום (ז) דינו כהיום שבוותר בלילה ואם אומר אותו היום ולמחרתו אסור אותו היום ומחרתו (ז) ולילה שבינתיים וליל שאחר המחרת מותר : היה

וכו' ר"פ קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך ובספיקא תני דלא אסר יום אחד אסור מיום ליום כלומר מעת לעת ומ"ש בקונם יין שאני טועם יום שדינו כיום אחד שם איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ולא איפשיטא ולחומרא : וב"ש זין אס עומד בתחילת היום או בסופו כלומר דאפי' עומד בסוף היום לא אמרינן שנתכוין ליום המחרת שהוא יום שלם ולא ליום זה שעומד בו בסופו שהרי רובו עבר קמ"ל דלא אלא כיון שאמר היום אינו אסור צו אלא עד שתחשך ונראה שלמד רבינו להורות כך מהא דתנא בפ"ק דר"ה גבי שנה דאסר שנה זו או אפי' לא עמד אלא בפ"ט באלול עלתה לו שנה דמינה נלמד ליום זה נמי דאפי' לא עמד אלא בסוף היום עלה לו ליום ויום זה דיניה כהיום והסמ"ק היה גורם במשנה יום זה אינו אסור אלא עד שתחשך ובסמוך העתקתו לשון : **וצריך** מ"ט א"ר יוסף גזירה היום משום יום אחד פירוש שמה פעם אחרת כשנדר יום אחד נמי יתיר לעצמו לכשתחשך אבל כשצריך שאלה לחכם חכם חוקר כיצד נדר ולא יבא לידי חילול נדר אמר רבינא א"ל מרימר הכי אמר רבון משמיה דרבי יוסף כמאן אולא הא שמעתתא דרב ירמיה בר רש"י פ' נזיר דתניא ר"ג אומר כל הנדר כחילו בנה בנה והמקיימה כחילו מקטיר עליה וכתב הרא"ש לאו מה"ט לחודיה קאמר דא"כ בכל הנדרים נמי אחר שקיימם נקנסיה להצרכיו שאלה אלא להוסיף על טעמו של רב יוסף בא דמשום גזירה לחודיה לא הוה מצרכיון שאלה אלא כיון דאיכא נמי הא דר"ר קנסינן ליה : כ"מ שאם היה נדר של מצוה כגון ללמוד ולקיים מצוה לא צריך שאלה עכ"ל והוא מדברי התוס' לשם וכן הוא דעת רבינו אלא שקיזר דהו"ל להביא האי טעמא דר"נ לאורוויי טעמא דשירותא דדבר מצוה דה"ל התרה הו' משום דלא עבר ארדרי נזון מיהו רש"י פ' דרבינא לא ס"ל דרב יוסף אלא כל היכא דליכא לאוקומי ביה שאלה כגון הכא דאמר היום דאיכא למימר מע"ל קאמר הילכך לכשתחשך צריך שאלה אבל כל היכא דודאי לא משמע שפי' א"צ שאלה עכ"ל ומשמע לפי פ' רש"י דבין לרב יוסף דטעמא משום גזירה ובין לרבינא דטעמא משום דאיכא לאוקומי ביה שאלה דאיכא למימר מעת לעת קאמר אין חילוק בין נדר לדבר מצוה ובין נדר לשאין סב דבר מצוה בכל גוונא צריך שאלה דלא כהרא"ש. וכ"כ מה"ש בהמב"ס רפ"י שכתב בחיבורו טעמא דרב יוסף ולא חילק בין דבר מצוה לשאין דבר מצוה וכ"כ הסמ"ג אות ב' דבאות ע"מ"ס הרמב"ם והכי נקטין לחומרא והכי משמע בש"ע שכתב תחלה בסתם דלר"ך שאלה לחכם לכשתחשך גזירה וכו' ואח"כ כתב וי"א דלדבר מצוה א"צ התרה משמע דהעיקר כסבירא הר"שונה שכתבה בסתם :

ואם אמר ביום שאעשה דבר פלוני וכו' כ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ב סימן א' ומצינו ב"י ומשמע מדבריו לשם שבמקום שטינו ואם אמר יום אחד וכו' דאסור מעת לעת היה גורם ואם אמר יום זה אלא בפ"י הרא"ש ובפסקיו מפורש דהיתה גירסתו ג"כ יום אחד ולכן נראה דט"ס הוא בתשובה וצריך להגיה יום אחד במקום שכתב יום זה אלא יום זה דינו כחילו אמר היום ואינו אסור אלא עד שתחשך וכן כתב בסמ"ק להדיא בספרו הדפוס וכו' הר"ר לוי חביב בתשובה (דף כ"ג ע"ב וע"ט). וכתב עוד בסוף אותה תשובה וי"ל ואם עמד בלילה והתחיל הנדר אסור בלילה וציוס שלאחריו ובלילה שנייה וציוס שלאחריו עכ"ל ומצינו ב"י אלא שלא היה כתוב לפניו לבסוף וציוס שלאחריו פעם שנייה והוא טעות שהשיטתו המדפיס וקשה מפני מה לא כתבו רבינו ואפשר לפי שזכר פשוט הוא לפני מ"ט תחלה בהתחיל הנדר ציוס דכיון שהתחיל נדרו לא פקע עד עבוד זמנו א"כ ממילא נמי דה"ה התחיל בלילה דמאי שנא :

ובתב הר"ן ומה שנהגו עכשוו בתענית יחיד דלא הו' אלא מצפרא ועד פניא ואפי' הכי לכשתחשך שריא ליה בלא שאלה ולא גזרינן משום יום אחד היינו משום שהזכיר ודוע שדינו של תענית כך הוא שאין איסורו כהאר נדרים שכבר קבעו לו חכמים זמן הילכך אפי' שרית ליה לכשתחשך לא חתי לאחילופי בנזיר יום אחד שדיני תענית ונדרי חלוקין הם ולא חתי לאחילופי זה כ"ל ורואיתו להרשב"א ז"ל שכתב כאן מה שלא נראה לעיני שהוא ז"ל כתב דה"ט דגזרינן ביה משום שמקצת אותו יום הותר לו מתחלתו בזמנו יום אחד וכיון דלמדין להדדי חתי לאחילופי אבל תענית דמיתכר מתחלת היום לא דמי ליום אחד דמימר אמר להכי שרינן לכשתחשך לפי שאכרתה בתחילת היום אבל ציוס א' שלא חל איסורו מתחילתו אינו דבין שאהא מותר לכשתחשך והאי פירושא לא סגי לי דהא בזמנא היום שהצרכיו לכשתחשך שאלה מי לא עסקין דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר שחשך מתחילתו כתענית יחיד אלא ודאי כדאמרן ומה"ט נמי המקבל עליו להתענות יום אחד צבטת אף מחייבין אותו שיתענה כ"ד שעות דודאי לתענית שאמרו חכמים נתכוין דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשך עכ"ל. ולע"ד נראה שמה שדחה דברי הרשב"א משום דבזמנא היום שהצרכיו לכשתחשך שאלה מי לא עסקין דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר וכו'. איכא למימר דה"כ דאפי' קאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר צריך שאלה לכשתחשך. ומ"מ כיון דכי קאי בשעת הנדר צחוק היום משום דדמי ליום אחד שהותר לו מקצת היום הוצרכו להצריכו שאלה אף כדקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר הצרכיו שאלה דלא פליג רבנן במילתיהו אבל בתענית דלא משתכח ביה כלל שמקצת חילתה היום והותר ליכא לאחילופי כלל בזמנא יום אחד ככ"ל :

והשתא מ"ש רבינו קונם יין שאני טועם יום אחד אסור צו מעת לעת מתני' היא : ומ"ש או אמר קונם יין שאני טועם יום ככר נתבאר שהוא בעיא דלא איפשיטא ולחומרא : ומ"ש שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך מתני' היא : ומ"ש זין אס עומד בתחילת היום או בסופו צריך שאלה לחכם ככר נתבאר כן בדברי הר"ן ז"ל וכתב רבינו ירוחם (ני"ד ט"ו) דדוקא בנזיר היום דלר"ך שאלה אבל בשנת וחדש ושנה ושבוש לא אלא מיד שעבר זמן איסורו מותר בלא שאלת חכם ושטע הוא : **ומי** שאסר עליו שום דבר בלא זמן אסור צו לעולם כ"כ הרא"ש ס"פ שבועות פ"ט מסביר ולפע"ל דליון זה מבואר פ"ק נדרים (דף ד') דפרוך תלמודא למה לי היקושא תיתי נזירות כמה מנינו מנדרים ומשני דילמא גבי נדרים הוא דמיפר דלא אית ליה קינותא אבל גבי נזירות דאית ליה קינותא דסתם נזירות ל' יום אימא לא קמ"ל ופי' הר"ן דלית ליה קינותא הילכך דין הוא שיפר האב או הצעל שלא חטעטר בביתו עולמית וכי חיימא כיון דנזירות אית ליה קינותא נקיש נמי נדרים לנזירות ונימא סתם נדרים ל' יום ליתא דלשון נדר כולל נדרים הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש לית להו קינותא שהמקדש בהמה למוצה קדשה עולמית נדרים איסור נמי דכוותיהו דשפיר דמי לאקשו נדרים לנזירות עכ"ל. ובהגהות מרדכי דשבועות כתב טעם אחר דגבי נזיר איתמר מן חפצא הילכך סבירא הוא שלא שיעבד עצמו אלא הפחות שיוכל אבל נדרים אסר חפצא עליה הילכך לא גמרינן מנזירות עכ"ל :

דרכי משה (א) בהגהות מרדכי דשבועות דף ש"ס ע"ד הקשה וא"ת מ"ש מניויות דאמרינן סתם נזירות ל' יום ומשני י"ל רגבי נזירות איתמר כי הפצא הילכך סבירא הוא שלא שיעבר עצמו אלא בשחיה שיוכל אבל נדרים שאסר הפצא עליו הילכך לא גמרינן מניויות עכ"ל ול"ז אסור את עצמו בשבועה בד' אחד לטוירים מניויות דלא ליחבר אלא ל' יום ומדברי

פרישה ע"י רי"ט [א] ומי שאסר עליו שום דבר בלא זמן כ"כ הרא"ש ס"פ שבועות דף ס"ה ע"ד הקשה וא"ת מ"ש מניויות דאמרינן סתם נזירות ל' יום ומשני י"ל רגבי נזירות איתמר מן חפצא הילכך סבירא הוא שלא שיעבר עצמו אלא בפחות שיוכל אבל נדרים אסר חפצא עליו הילכך לא גמרינן מניויות עכ"ל וי"ע לפי אס אסור עצמו בשבועה דנדר אסור אס לומדים מניויות דלא ליחבר רק ל' יום עכ"ל רמ"א דמ"א :

דרישה ע"י רי"ט [א] ומי שאסר עליו שום דבר בלא זמן כ"כ הרא"ש ס"פ שבועות דף ס"ה ע"ד הקשה וא"ת מ"ש מניויות דאמרינן סתם נזירות ל' יום ומשני י"ל רגבי נזירות איתמר מן חפצא הילכך סבירא הוא שלא שיעבר עצמו אלא בפחות שיוכל אבל נדרים אסר חפצא עליו הילכך לא גמרינן מניויות עכ"ל וי"ע לפי אס אסור עצמו בשבועה דנדר אסור אס לומדים מניויות דלא ליחבר רק ל' יום עכ"ל רמ"א דמ"א :

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך שנת ז' אסור בכל השבת והשבת לשעבר חתם זה אסור בכל החדש ור"ח להבא שנה זו אסור בכל השנה ור"ה לעתיד לבא שבוש ז' אסור בכל השבוע והשביעית לשעבר ואם אמר יום אחד שנת אחד חתם שנה אחרת שבוש אחד אסור מיום ליום. ופי' הר"ן ז"ל אינו אסור אלא עד שתחשך. דכיון שאמר היום לא משמע אלא עד שיגמור אותו יום דהיינו עד שתחשך : שנת זו. אם נדר בלילה מימי השבוע ויום שנת עמנו בכלל איסור של שבוש שערב דכי אמרי איכסי שבת זו דעתיהו על ימי ה' ול הב"ה ועל יום השבת : שנת זו. אם נדר בלילה מימי החדש אסור בכל החדש ור"ח להבא שנת ר"ה שאחר ימי החדש תכלל האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותר : שנה זו. אסור בכל השנה דהיינו עד ר"ח תשרי אבל ר"ה לע"ל אינו תכלל האיסור : שבוש זו. שני שמיטה זו : אסור עד שיצליחו שש שנים של שמיטה ואסור ג"כ בשנה השביעית שדינה כשל שעבר : ואם אמר יום א' שנת א' וכו' אסור מיום ליום כלומי הקף אחד וציוס אחד אסור מעת לעת עכ"ל וכן פי' הרא"ש ז"ל ולכאורה נראה מדברייהם דאומר שנת אחד חודש אחד וכו' אינו אסור אלא עד שגוע יום ההקף וא"כ בהמתין מעת לעת אבל רבינו ירוחם ורבינו כתבו בטולן דאסור מעת לעת וכו' הרשב"א בתשובה סימן תר"ן וכן פי' דברי הרמב"ם בפ"י מה' נדרים ודברי הרא"ש והר"ן ג"כ אפשר לפרשם כן ובגמרא איבעיא להו קונם יין שאני טועם יום מה דיניה כהיום או כיום אחד ולא איפשיטא וכתבו הרא"ש והר"ן דנקטינן לחומרא וכו' הרמב"ם ז"ל פ'י ומיהו כתב שאם אכל אחר שחשכה אינו לוקה ושטע הוא דכיון דלא נאסר אלא מספק אין מלקין על הספקיות ואהא דתנו אינו אסור אלא עד שתחשך איתא בגמרא אמר רב ירמיה לכשתחשך צ"יד שאלה לחכם מ"ט אמר רב יוסף גזירה היום משום יום אחד פי' שם דבזמנא קונם היום תתיר לכשתחשך בלא שאלה חתי לאחילופי בנדר קונם יום אחד לקהירי כשתחשך דלא משמע ליה דאיכא מידי בין אומר היום לאומר יום אחד :

ובתב הר"ן ומה שנהגו עכשוו בתענית יחיד דלא הו' אלא מצפרא ועד פניא ואפי' הכי לכשתחשך שריא ליה בלא שאלה ולא גזרינן משום יום אחד היינו משום שהזכיר ודוע שדינו של תענית כך הוא שאין איסורו כהאר נדרים שכבר קבעו לו חכמים זמן הילכך אפי' שרית ליה לכשתחשך לא חתי לאחילופי בנזיר יום אחד שדיני תענית ונדרי חלוקין הם ולא חתי לאחילופי זה כ"ל ורואיתו להרשב"א ז"ל שכתב כאן מה שלא נראה לעיני שהוא ז"ל כתב דה"ט דגזרינן ביה משום שמקצת אותו יום הותר לו מתחלתו בזמנו יום אחד וכיון דלמדין להדדי חתי לאחילופי אבל תענית דמיתכר מתחלת היום לא דמי ליום אחד דמימר אמר להכי שרינן לכשתחשך לפי שאכרתה בתחילת היום אבל ציוס א' שלא חל איסורו מתחילתו אינו דבין שאהא מותר לכשתחשך והאי פירושא לא סגי לי דהא בזמנא היום שהצרכיו לכשתחשך שאלה מי לא עסקין דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר שחשך מתחילתו כתענית יחיד אלא ודאי כדאמרן ומה"ט נמי המקבל עליו להתענות יום אחד צבטת אף מחייבין אותו שיתענה כ"ד שעות דודאי לתענית שאמרו חכמים נתכוין דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשך עכ"ל. ולע"ד נראה שמה שדחה דברי הרשב"א משום דבזמנא היום שהצרכיו לכשתחשך שאלה מי לא עסקין דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר וכו'. איכא למימר דה"כ דאפי' קאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר צריך שאלה לכשתחשך. ומ"מ כיון דכי קאי בשעת הנדר צחוק היום משום דדמי ליום אחד שהותר לו מקצת היום הוצרכו להצריכו שאלה אף כדקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר הצרכיו שאלה דלא פליג רבנן במילתיהו אבל בתענית דלא משתכח ביה כלל שמקצת חילתה היום והותר ליכא לאחילופי כלל בזמנא יום אחד ככ"ל :

והשתא מ"ש רבינו קונם יין שאני טועם יום אחד אסור צו מעת לעת מתני' היא : ומ"ש או אמר קונם יין שאני טועם יום ככר נתבאר שהוא בעיא דלא איפשיטא ולחומרא : ומ"ש שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך מתני' היא : ומ"ש זין אס עומד בתחילת היום או בסופו צריך שאלה לחכם ככר נתבאר כן בדברי הר"ן ז"ל וכתב רבינו ירוחם (ני"ד ט"ו) דדוקא בנזיר היום דלר"ך שאלה אבל בשנת וחדש ושנה ושבוש לא אלא מיד שעבר זמן איסורו מותר בלא שאלת חכם ושטע הוא : **ומי** שאסר עליו שום דבר בלא זמן אסור צו לעולם כ"כ הרא"ש ס"פ שבועות פ"ט מסביר ולפע"ל דליון זה מבואר פ"ק נדרים (דף ד') דפרוך תלמודא למה לי היקושא תיתי נזירות כמה מנינו מנדרים ומשני דילמא גבי נדרים הוא דמיפר דלא אית ליה קינותא אבל גבי נזירות דאית ליה קינותא דסתם נזירות ל' יום אימא לא קמ"ל ופי' הר"ן דלית ליה קינותא הילכך דין הוא שיפר האב או הצעל שלא חטעטר בביתו עולמית וכי חיימא כיון דנזירות אית ליה קינותא נקיש נמי נדרים לנזירות ונימא סתם נדרים ל' יום ליתא דלשון נדר כולל נדרים הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש לית להו קינותא שהמקדש בהמה למוצה קדשה עולמית נדרים איסור נמי דכוותיהו דשפיר דמי לאקשו נדרים לנזירות עכ"ל. ובהגהות מרדכי דשבועות כתב טעם אחר דגבי נזיר איתמר מן חפצא הילכך סבירא הוא שלא שיעבד עצמו אלא הפחות שיוכל אבל נדרים אסר חפצא עליה הילכך לא גמרינן מנזירות עכ"ל :

משה בני מי יומא פיון שקבע זמן למשה בנו כמי שזמנו קבוע דמי ואסור עד שיעבור משה בנו כמו נדר עד שיהא הפסח דזמנו קבוע ואסור עד שיהא או דילמא כיון שיכול לרחומו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע דמי ואינו אסור אלא עד שיגיע ולא אפשיטא ואוליין לחומרא וכ"כ הרא"ש להדיא ולפ"ו נריך להניח נדברי רבינו אם חשב אין זמנו קבוע פיון שבידו לאחרו או לא אלא דקשיא לי מ"ש משה בנו מנודר מין עד שיהא הפסח דפסק הרא"ש כרבי יהודה להקל שלא נחביון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשמות יין ה"ג בני משה בנו יומא לא נחביון אלא עד שעה שדרך בני אדם לשמות יין וי"ל דלא אמרינן קד סברא דלא נחביון וכו' אלא גמי שפית יין בפסח ל' כוכות ואכילת בשר בעי"כ ובאכילת שום בע"ש פמ"ש רבינו בסמוך דכל הני תלתא קיום מצוה היא אמרינן ודאי לא נחביון וכו' אבל שקיית יין במשה בנו אין זה מצוה טפי משאר מקום לא אמרינן

משה בני מי יומא פיון שקבע זמן למשה בנו כמי שזמנו קבוע דמי ואסור עד שיעבור משה בנו כמו נדר עד שיהא הפסח דזמנו קבוע ואסור עד שיהא או דילמא כיון שיכול לרחומו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע דמי ואינו אסור אלא עד שיגיע ולא אפשיטא ואוליין לחומרא וכ"כ הרא"ש להדיא ולפ"ו נריך להניח נדברי רבינו אם חשב אין זמנו קבוע פיון שבידו לאחרו או לא אלא דקשיא לי מ"ש משה בנו מנודר מין עד שיהא הפסח דפסק הרא"ש כרבי יהודה להקל שלא נחביון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשמות יין ה"ג בני משה בנו יומא לא נחביון אלא עד שעה שדרך בני אדם לשמות יין וי"ל דלא אמרינן קד סברא דלא נחביון וכו' אלא גמי שפית יין בפסח ל' כוכות ואכילת בשר בעי"כ ובאכילת שום בע"ש פמ"ש רבינו בסמוך דכל הני תלתא קיום מצוה היא אמרינן ודאי לא נחביון וכו' אבל שקיית יין במשה בנו אין זה מצוה טפי משאר מקום לא אמרינן

כיון דכחב תחילה נדון נדר עד הציר וכו' דהיא יתא דעד שיהא הקציר דינו טוב לעד הקציר שכל דבר שאין זמנו ידוע וכו' א"כ ממילא ה"ה נדר עד הקציר דג"כ זמנו אינו ידוע דין טוב וכו' נראה דכ"ש הוא שהרי כפי הרא"ש הביא שה"ה ממ"ז כחב דבציר וקציר ומסיק זמנו ידוע כמו חג הפסח ואי אמר עד שיהא עד שיעבור קציר ולא דמי לקציר דאין לקיטת התאנים כא' ואין קצב לזמן הקציר והנה הרא"ש דבריו ואמר דגם ימי ציר וקציר לפעמים מועטים ולפעמים מרובים לפי צרכי השנים ועוד דמשמע דזה הכלל כל זמנו קבוע קאי הדברים השנויים במשנה וכו' עכ"ל השתא ודאי כשכחב רבינו נדי קציר וציר דעד שיהא דינו כמו עד הקציר כל שכן גבי קציר גם הרמב"ם כפי' כחב תחילה נדי קציר וציר דעד שיהא דינו טוב לעד הקציר דזה הכלל וכו' וא"כ א"ל קין לא כחב אלא עד הקציר עד שיתחילו העם וכו' ואחריו נמשך רבינו ומשמע דאמרן. ומו איכא למידק דבכרייתא תניא עד שיקפלו רוב המקצועות וכ"כ הרמב"ם בפ"י והרא"ש בפסקיו ולמה הסמיטו רבינו. ונראה דלפי שקשה הדבר להפציר אימתי הגיע הזמן שנכנסין רוב הסמיטין לקטיהם ולכן נקט רבינו מילתא דפסיקא ואמר עד שישמרו הסמיטין וכו' פי' שכבר עבר זמן קצירתו דזה ודאי ידוע ומבורר אימתי עבר זמן קצירתו דלא ודאי כבר נכנסין רוב הסמיטין לקטיהם ולכך האריך רבינו וכתב עד שישמרו הסמיטין וכו' פי' שכבר עבר וכו' ומפ"י הרא"ש למד כך רבי' ומצינו ב"י ע"ש ונראה דמ"ה לא כחב רבי' כפי' השני שכתב הרא"ש ד"מ היינו מחללות שמיצטים עליהם התאנים ולאחר שמכניסים התאנים מקפלין המחללות לשמורם א"ע"ג דזה הפי' היו חומרא וכ"כ הרמב"ם בפ"י אלא לפי שקשה הדבר להפציר אימתי הגיע הזמן רוב המקצועות לכך כתב כפי' הראשון דהוי מילתא דפסיקא אף ע"פ שהוא לקולא ועוד נראה דלפי שהפי' הראשון כתבו הרא"ש בסתם ופי' השני כחב על שם יש מפרשים משמע לרבינו דפי' הראשון הוא שהסמיטין עליו הרא"ש ולכך לא כתב אלא פי' הראשון וזה עיקר: **האוסר** עלמו מדבר עד הגשם וכו' משנה שם עד הגשמים עד שיהיו הגשמים

שחרד רביעה שנייה רש"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה ובגמרא (ס"ט) א"ר יורה מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר ופי"ש הרא"ש עד הגשמים או עד שיהיו הגשמים בלא זה לשון שאמר מותר כיון שהחילו הגשמים לירד ברביעה שנייה לפי שאין זמן קבוע למשך ירידתן ורש"ג מיק' טפי ואמר עד זמן רביעה א"ע"פ שלא ירדו גשמים: מחלוקת עד הגשמים. דגשמים משמע לת"ק ירידת גשמים וגם משמע לשון רבים ומיעוטו שנים אבל עד הגשם לשון זמן גשם וגם משמע לשון זמן רביעה ראשונה ואפילו אמרתי בזמן רביעה ונראה מדברי הרא"ש שפסק כר' יהודה דאמר רביעה ראשונה ב' במרחשון ושנייה ב'ז' זו וגם נראה מדבריו דה"ל כה"ק דמתני' שכתב וי"ל א"ר יורה מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר והיינו עד שיגיע זמנה של רביעה ראשונה ב'ז' דהיינו ז' במרחשון ובגולה ס' בתקופה ושנייה ב'ז' עד י"ז ובגולה עד ע' בתקופה הכל לפי מקום נדרו אבל הרמב"ם פסק כפי' מהלכות נדרים האוסר עלמו דדבר עד הגשם ה"ז אסור עד זמן הגשמים שהוא ב'ז' ר"ח כסליו הגיע זמן הגשמים ה"ז מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו ואם ירדו גשמים מ"ז במרחשון ה"ז מותר ואם אמר עד הגשמים ה"ז אסור עד שירדו הגשמים והוא שירדו מוזמן רביעה שניה שהוא ב'ז' ומקומות הסמוך לה מ"ג במרחשון ואילך עכ"ל נראה שזו פוסק כרבי יוסף דאמר רביעה ראשונה היא ב'ז' במרחשון ושנייה ב'ז' לו ושלשית ב'ז' כסליו ומפרש דר' יורה ה"ק מחלוקת דאמר עד הגשמים דמשמע עד שירדו גשמים ממש וגם משמע שירדו מרביעה שנייה ואילך דגשמים ל' רבים הוא ומיעוטן שנים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר כלומר דלשון דעד הגשם משמע עד שיגיע זמן הגשם וא"ע"פ שלא ירדו זמן הגשם דמהייל אפילו לא ירדו היינו שהגיע זמן האחרון שלהם דהיינו זמן רביעה שלישית ומיהו אם ירדו גשמים אפילו מרביעה ראשונה סגי דכך חשב ירדו רביעה ראשונה ואילך כמו הגיע זמן רביעה ג' ולא ירדו והראש"ד השיג עליו וכתב יראה לי שיש כאלן שיצטו ה"ל לומר עד הגשם עד זמן הגשם שהוא י"ז במרחשון כרבי יוסף בין ירדו לא ירדו ואי אמר עד הגשמים אסור עד שירדו גשמים מוזמן רביעה שנייה שהוא מ"ג במרחשון עכ"ל ובעל מ"ע כתב שספר מוטעה בל ליד הראש"ד ואילו בזה ליד הנוסחא הנכונה שהוא כמו שהעתיקו לא היה מצינו וכתב כן לפי שחשב שלא היה מצינו הראש"ד אלא על סוף דבריו ולא על החלתו והדבר ברור שאם היה מצינו בעל מ"ע דברי הראש"ד לא היה כותב כן כי דבר פשוט הוא שעל תחילת דבריו בעל מצינו משום רש"ג ולא הראש"ד אלא אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר משמע ליה ז"ל דהיינו לומר דעד הגשם משמע עד זמן הגשם בין ירד בין לא ירד וגם משמע עד זמן הגשם הראשון דהיינו רביעה ראשונה וכמו שפירשנו לדעת הרא"ש והר"ן ז"ל ואילו הרמב"ם ז"ל כתב דבלא ירדו גשמים אסור עד ר"ח כסליו שהיא רביעה שלישית לרבי יוסף ובהגיע רביעה ראשונה אסור א"כ ירדו גשמים ולכן כתב עליו דיש כאן שינוי דמן הראוי ה"ל להקיר בהגיע זמן רביעה ראשונה בין ירדו גשמים בין לא ירדו ומה שסוים הראש"ד ואם אמר עד הגשמים ראשונים עד שירדו גשמים וכו' סומא דלישגא נקט ואילו ולא לשיג עליו בל א"כ אפשר שהוא משיג עליו למה כתב והוא שירדו מוזמן רביעה שנייה שהוא ב'ז' ומקומות הסמוכים לה וכו' דמשמע דבגודר ב'ז' דווקא קאמר אבל לא בגודר ב'ח' וכדעת הרא"ש ז"ל והראש"ד סובר דכלל מקום הולכין אחר זמן רביעה דא' ומ"מ שום הראש"ד והרמב"ם ז"ל דהלכה כרבי יוסף בזמן הרביעות וכן דין דהא הלכתא כוותיה לגבי רבי יהודה ויש לתמוה על הרא"ש למה פסק כרבי יהודה לגבי רבי יוסף ולדברי כולם קשה למה פסקו הלכה כה"ק והא א"ר יוחנן כל מקום שנה רש"ג במשנתו הלכה כמותו חוץ מערב וידן ורואה אחרונה ואין לומר דס"ל ז"ל דלא קי"ל כי האי כלל דהא פליג עליה שהרי גבי הרבה מקומות כגון בכתובות (נט): וכיוצא בזה פסקו כרש"ג משום האי כלל דרבי יוחנן לכך נ"ל שטעמו מדא"ר יורה מחלוקת דאמר עד הגשמים וכו' והיה לת"ק איצטריך ויזין רבי יורה פירש דברי ת"ק אלמא הלכתא כוותיה:

ואם אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבור הפסח דפרק קונס י"ן (ס) פלוגתא

ואם אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבור הפסח דפרק קונס י"ן (ס) פלוגתא

ואם אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבור הפסח דפרק קונס י"ן (ס) פלוגתא

דרכי משה
פירי א"א בטור כתם אבל אם אמר בפירוש אם יהיה אתענה או אתן עזקה ודאי פסור מנודר דהא לא גרע מכונת הנודר דאוליין אחריו כדלעיל סימן ר"ח ועוד דלא בעינן תנאי כפול בנדרים כדלעיל סימן ר"ח ואין מזה ג"כ משום לא הנסון לה' (דברים ו'). אלא דוקא באמר אתענה כדי שיהיה בני דהוא דרך נסיון ולכן אמרו דאסור אבל אם אמר דרך נדרו ותלמי' בתנאי ודאי שרי דהרי יעקב אמר אם יהיה אליקם עמרי וגובר ועיין לעיל סימן רכ"ט ברין ונודר דרך תנאי אם צריך לקיימו:

פרישה
קבוע או כיון שבידו לאכול לא כולי כן הניח מ"ו וכתב כאשר בהשגה כן הוא בירושלמי וכן הוא מוכרע עד כאן לשונו ור"ל אם חשב זמנו קבוע ואסור עד שיעבור משה בנו או כיון שבידו לאכול לא חשב קבוע ואינו אסור אלא עד שיתחילו העם לשתות משה בנו כדאמר' לעיל בסמוך גבי קציר: (עד שיכנסו בכללותו עירוש לא שיקוץ בו כ"ל ע"ס): (י"א) ובגולה ששים יום פירש אם נדר בלא אסור עד ז' במרחשון וס' בס"ל. וכן אם אמר עד שירדו הגשמים כו' י"ז במרחשון וי'

דרישה
מת הכן קודם שיגיע משה שלו צריך להמתין עד אומר זמן וכן אם נדר לעשות דבר עד שיהא י"ג כד משה ומ"ש צריך להמתין עד שיהיה ראוי להיות נר מורה. ועיין בה"ס סי' תקס"ט ישד לו רבים שקבלו עליהם מענות ממתת איוס זכר ועברה אם צריכין להשלים המענית וס"ה בנדר נדר לשמור עזקה או שאר נדרים וכו' וכל זה מיידי בקבלו עליהם סתם אבל אם פירש שיקרי כגון מי שנידן ואמר אם יחיה פלוני המלך אתענה כן וכן פ"ו חסן כן וכך לדקדק אם

זמ"ש רבינו הילך אפי' אם הנאסר אומר לו לאסור שילמדנו מותר כ"כ הר"ש שם דהא דקתני מלמדו היינו אפי' אם בקש ממנו שילמדו מותר ואע"ג דאוקימנא להא דתרום תרומתו באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום הא אם אחר תרום אסור אלמא דאסור למיעבד שליחותיה אפי' במידו דלא עבידי למישקל עליה אגרא כגון קריאת שם תרומה וכן משמע לעיל גבי ומקריז קדנותו היינו דוקא בדבר שצריך דעת ושליחות כגון תרומה וקרבן אבל מחויר אבידתו ומלמדו מקרא ומרפאו רפואת נפש כיון דלא דעת ושליחות אפי' אם מוכר לעשות מותר דאין איסור שליחות אלא בדבר שצריך שליחות והרמב"ן פ"י בע"א ואינו נראה ע"כ : ומ"ש והאידינא שטול שבר גס על המדרש הכל אסור כ"כ סם הר"ש ז"ל והאידינא שטולין שבר אף על המדרש כמ"ש בדברות פרק עד כמה (דף כט') בשם ר"י דמותר אף מדרש אסור ע"כ ומ"ש ומותר ללמוד את בנו שבו נשנה (לה') :

ומ"ש ולהשקות כוס תנחומין וכוס שותין כשיוצאין מבית המרחץ שם (לה') : א"ר ירמיה א"ר יוחנן המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום מאי כוס של שלום הכא תרגמו כוס של בית האבל במעברא אמרי כוס של

בית המרחץ ומי' הר"ש כוס של בית המרחץ מים חמין כדאמרין בפרק כירה (מא') רחץ ולא שתי מים חמין דומה לתורם שהסיקוהו מבחוץ ולא מבפנים והנאה מועטת הוא והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו ומותר ראוץ לשותת כוס של תנחומין מידו של שמעון ומשל ראוץ וכן כוס של בית המרחץ שאין בו הנייה וכתב עליו הרמב"ד ואף אין בו הנייה אלא שיש בו מים נכס . ואלו משל עצמו קאמר שאינו מהנהו אלא ההשקאה בלבד והוא מלוא ע"כ . ופשוט הוא דבכתי מיידי הרמב"ם כסופא שאינו מהנהו אלא השימוש בלבד דומיא דכוס תנחומין דרישא שפירש אלא הנייה אלא שבהכוס של ראוץ . וכן קם דברי הר"ן שכתב מותר להשקותו כוס של שלום כלומר מותר לשמשו בכוס של בית האבל א"כ של בית המרחץ מפי דרכי שלום שהיה דרכן בכך ומיהו דוקא הא כי כוס של המודר דלשמשו בכגון זה בלבד התירו דומיא דאיך דמיר את בנו לת"ת שהתירו למלואת לאביו מים משל אב :

ראובן שאסר נכסיו על שמעון אסור להשיאו בתו קטנה או נערה כי' עד אע"פ שטעורו מחויב ממונותיו מימרא בפרק אין בין המדר (לה') והא"ה דקאמר מותר להשיאו בתו בוגרת מדעתה כתב הר"ן טעמא קא יהיב למלתיא כלומר מש"ה שרי דהא מדעתה הוא דכיון שבגרה אין לאביה רשות על א"כ כי קאמר מדעתה למעוטי דעתו דהתן שאם עשאו שליח לדבר עשה על עסקי וישאוף אסור דהא קא מהני ליה והר"ש פ"י בתו בוגרת מדעתה ואע"פ שמיאיה ואינה עוברת על דעתו שרי והא דהיבא דנכסיו שמעון אסורין עליו מותר לישא בתו אע"פ שטעורו מחויב ממונותיה ומייתא לה בגמרא מק"ו דגדולה מוה אמו וזן את אשתו ואת בניו כלומר ואע"פ שעורה נרשעה האב כ"כ שיכול לזונה אחר שנתחייב במונותיה : ובחזיר לו אבידתו בין שנכסיו בעל אבידה אסורין למחור וכי' משנה שם (ג') : המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו וכורע לו את חובו המחור לו את אבידתו מקום שנוטלין עליה שבר תפול הנאה להקדש ובגמרא פליגי בה ר' אחי ורבי אחי חד אמר ל"ש אלא כשנכסיו מחויר אסורין על בעל אבידה דכי מהדר ליה מדעתה דנפשיה קא מהדר ליה אבל נכסיו בעל אבידה אסורין על המחור לא קא מהדר ליה דקא מהני ליה ז פרוטה דרב יוסף וחד אמר אפי' נכסיו בעל אבידה אסורין על המחור מהדר ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח אביבא דמתני לה בביא' לישא ר' אחי ור' אחי ח"א אפי' אלא כשנכסיו בעל אבידה אסורין על המחור ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח אלא נכסיו מחויר אסורין על בעל אבידה לא מהדר

אכוס של בית המרחץ דאין בו הנאה כיון שאינו אלא של מים חמין וכדכתב הר"ש שרי אלא משל מודר וכיון שאין כאן אלא הנאה של שימוש יש בו מלוא פשיעא דמותר אלא אפי' של בית המרחץ דמשל מדיר הוא נמי שרי כיון דאין בו הנאה כל כך שאינו אלא של מים חמין ואח"כ כתב והרמב"ד כתב ודאי הנאה וכו' דנחלק על סברא זו שכתב רבינו שאין בו הנאה כ"כ והוא דעת הרמב"ם והר"ש כדפרישית אבל הרמב"ן חולק וכתב שהוא הנאה גמורה ואסור להשקותו משל מדיר וכו' וכל זה דלא כפי' ז"י ע"ש . ומשמע ודאי דלדעת הרמב"ן דאסור גבי לימוד מדרש לומר לו שילמדנו הכי נמי הכא אסור לומר לו להושיט לו הכוס דכיון דקעביד שליחותיה הוי מהנהו ואסור אבל בשאינו אומר לו השתא לאו כדי לעשות לו הנאה עושה לו שימוש אלא לקיים המצוה והנאה ממיילת הוי : **ראובן** שאסר נכסיו וכו' והרי הוא כמוסר לו טעמא עשה לשמשו כ"ל וכך הוא ל' הרמב"ם בפ"ו . ומ"ש ומותר להשיאו בוגרת ומדעתה פ"י הר"ש דה"ק ואף על פי ליגשא לו מדעתה שרי והר"ן כתב פ"י אחר וז"י הביאו ולי נראה דברי הר"ש וכל זה הוא אוקימתא דתלמודא שם (דף ל"ה) למימרא דרב הונא : ואם נכסיו שמעון אסורין עליו וכו' שם קאמר תלמודא דפשיעא הוא דכיון שטינו וזן את אשתו ואת בניו ואת נכסיו כשנשאה דחייב במונותיה אשתו כך פירשו הר"ש והר"ן וא"כ מ"ש רבינו אע"פ שטעורו מחויב ממונותיה שחייב לפרנסה הכי פ"י שהיה חייב האב לפרנסה בתו קטנה או נערה כענין שפ"י ר"ת דגירסה והאדרה ופסקה עמו לזון את בנותיו והתקן שטעורו מחויב זה לאחר שנשאה ושרי וקצת קשה כיון דתלמודא לא קאמר הכי אלא לדחויי דלא נפרס דרב הונא אתא לאשמועינן דהיתירא דהא פשיעא הוא דגדולה מוזאת אמרו וזן את אשתו ואת בניו וכו' א"כ לאיזה דורך כתבו רבינו ומיהו טעמא לא כתבו הרמב"ם ולא שום פוסק ולכן נראה דמ"ש רבינו אע"פ שטעורו מחויב ממונותיה שחייב לפרנסה ה"ק דאף בעודה בבית אביה מקמי שנכנסה לחופה שהאב חייב לפרנסה מקמי שהגיע הזמן אפי' יכול הבעל לפרנסה וליתן לה מוונות בבית אביה שאין זה הנאה שהרי אפי' לא השיא לו בתו יכול לזונה והשתא ניחא דליצטרך לאשמועינן דלא תימא דבלא השיא לו בתו אינו רשאי לזונה אלא בחורת צדקה אבל הכא שטעורו מחויב ממונותיה שהאב חייב לפרנסה והתקן פורע את חובו וקט"ד אמרינא דאסור וכתבין קמ"ל דשרי דהלכה כהנן וכדפרישית ר"ת דחוב זה דאשתו ובניו אינו חוב ברור דאפשר שהיו מצמצמים בו' וכמו שנתבאר לעיל בסו"ט ז' ס"ד : **ומ"ש** ומחור לו אבידתו וכו' שם (דף ל"ג) פליגי בה רבי אחי ורבי אחי ופסק הרמב"ם ריש פ"ו דב' שמודרים הנאה זה מזה מחוירין אבידה זה לזה מפני שהוא מזה

וכתיב ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ה' אלהי מה מני בחנם אף אתם נמי בחנם כדאיתא התם אס כן לפ"ו תלמוד שהוא עיקר לימוד התוקים והמשפטים שפרשם לתרום ואלו לימוד התלמוד לא היינו מביטין שום מלוא לעשותה כמאמרה צריך ללמדו בחנם אבל מקרא שהוא פסוק הטעמים ברבי יוחנן שאין יוצא מזה הוראה ויכול ללמדו בשכר

כיון שאינו בכלל ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ה' אלהי מה אני בחנם הילכך צדקה אסור ללמדו מקרא : **ומ"ש** הילכך אפי' אם הנאסר וכו' פ"י כיון דאסור ללמדו בשכר יכול

לומר לו שילמדנו דאין איסור שליחות אלא בדבר שצריך שליחות כמו לתרום תרומה דצריך דעת ושליחות כ"כ הר"ש ולשון הילכך ה"פ כיון דסתמא תקן ומלמדו מדרש אבל לא ילמדנו מקרא ואינו מחלק במדרש מיניה וביה בין אומר לו שילמדנו לאינו אומר הילכך אפילו אומר לו מותר מינו מקרא ודאי אפי' אינו אומר לו אסור שהרי נכנס ממנו : ומ"ש והרמב"ן כתב וכו' טעמו דמשמעות הכוונה היא דכל שהמודר אומר למדיר שיעשה כך וכך וקא עביד שליחותיה הרי הוא כהנה למודר דקעביד שליחותיה ואין לך הנאה גדולה מוה שעושה ציווי ושליחותו ולא נזכר בסוגיא החילוק בין דבר שצריך שליחות ללא צריך אלמא אין חילוק ומאי דלא מפליגי במשנה במדרש גופיה בין אומר לו לאינו אומר לו ה"ט לפי שהוא דבר שפוע דאסור באומר לו ועושה שליחותו ואין בו חידוש אבל במאי דמפליגי בין מדרש למקרא אשמועינן חידוש דאף באינו אומר נמי אסור במקרא וכן פסק בש"ע לחומרא כהרמב"ן דבאומר לו אסור והכי משמע לי מלשון הרמב"ם שכתב ומורם שמעון תרומת ראוץ ומפריש לו מעשרותיו מדעתו כיצד מדעתו כגון שאמר ראוץ כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אבל לא יאמר שלמעון לתרום לו שהרי עושה אותו שליח וזה הננייה לו עכ"ל . אלמא דטעמו של איסור אינו משום שהוא דבר שצריך שליחות אלא משום שזה הננייה לו שנעשה שליחותו אבל באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לא משי ליה שליח בדיא דאינו אלא גילוי דעת בלחוד דניחא ליה ומהני לגבי תרומה ולגבי מודר שרי אע"ג דהנהגה הנאה דממילא הוא ואינו אלא גרמא בעלמא וכתב הר"ן דאי אחר כל השומע קולי יתרום שליחות מעליה הוי אסור במודר והביא ראיה לדבר והשתא לפ"ו להרמב"ן דאסור באומר לו שילמדנו לאו דוקא באומר בפירוש אלא אפי' באומר כל השומע קולי יבא וילמדנו נמי אסור דשליחותיה קעביד ולא שרי אלמא באומר כל הרוצה ללמדנו יבא וילמדנו שאין זה שליחות והדבר פשוט ללא דוקא בתלמודו מדרש כך הוה אלא בכל מיילי דהתירו חכמים למדיר לעשות למודר כדלעיל מתחילת סימן זה ע"כ אין זה אלא בשהמדיר עושה מעצמו א"כ שהמודר אחר כל הרוצה לעשות כך וכך יבא ועושה אבל לעשותו שלוחו דפי' א"כ לומר לו כל השומע קולי וכו' אסור : **ומותר** ללמוד את בנו שם נשנה . ומ"ש ולהשקותו כוס תנחומין וכו' שם

הרמב"ם ז"ל כ"כ בהשגות פ"ו ומשמע שהבין מדברי הרמב"ם שאף משל המדיר התורם בכוס של בית המרחץ שהרי כתב בפרק שני וז' מותר ראוץ לשותת כוס תנחומין מידו של שמעון משל ראוץ וכן כוס של בית המרחץ שאין בו הנייה עכ"ל והבין הרמב"ד מלשון וכן דמשמע דלא זו אף זו קאמר דלא זו של תנחומין דהוי משל ראוץ דפשיעא דשרי אלא אפי' של בית המרחץ משל שמעון נמי שרי שאין בו הנייה לפי שאינו אלא של מים חמין ולא תשיב הנאה וז"ש לשון יחיד שאין בו הנייה הייה דקאי אכוס בית המרחץ ולכן השיג עליו הרמב"ד וכתב ואף אין בו הנאה אלא שיש בו מים נכס ואולי משל עצמו קאמר שאינו מהנהו אלא ההשקאה בלבד עכ"ל . ולכן כתב רבינו תחלה ולהשקותו כוס תנחומין וכוס שותין כשיוצאין מבית המרחץ שאין בו הנאה כ"כ מדלא קאמר שאין בן הנאה אלמא דלא קאי אלא המרחץ שאין בו הנאה כ"כ הכוס משל מדיר נמי מותר אבל כוס של תנחומין שהוא יין לא שרי אלא משל מודר וכיון שאין כאן אלא הנאה של שימוש יש בו מלוא פשיעא דמותר אלא אפי' של בית המרחץ דמשל מדיר הוא נמי שרי כיון דאין בו הנאה כל כך שאינו אלא של מים חמין ואח"כ כתב והרמב"ד כתב ודאי הנאה וכו' דנחלק על סברא זו שכתב רבינו שאין בו הנאה כ"כ והוא דעת הרמב"ם והר"ש כדפרישית אבל הרמב"ן חולק וכתב שהוא הנאה גמורה ואסור להשקותו משל מדיר וכו' וכל זה דלא כפי' ז"י ע"ש . ומשמע ודאי דלדעת הרמב"ן דאסור גבי לימוד מדרש לומר לו שילמדנו הכי נמי הכא אסור לומר לו להושיט לו הכוס דכיון דקעביד שליחותיה הוי מהנהו ואסור אבל בשאינו אומר לו השתא לאו כדי לעשות לו הנאה עושה לו שימוש אלא לקיים המצוה והנאה ממיילת הוי : **ראובן** שאסר נכסיו וכו' והרי הוא כמוסר לו טעמא עשה לשמשו כ"ל וכך הוא ל' הרמב"ם בפ"ו . ומ"ש ומותר להשיאו בוגרת ומדעתה פ"י הר"ש דה"ק ואף על פי ליגשא לו מדעתה שרי והר"ן כתב פ"י אחר וז"י הביאו ולי נראה דברי הר"ש וכל זה הוא אוקימתא דתלמודא שם (דף ל"ה) למימרא דרב הונא : ואם נכסיו שמעון אסורין עליו וכו' שם קאמר תלמודא דפשיעא הוא דכיון שטינו וזן את אשתו ואת בניו ואת נכסיו כשנשאה דחייב במונותיה אשתו כך פירשו הר"ש והר"ן וא"כ מ"ש רבינו אע"פ שטעורו מחויב ממונותיה שחייב לפרנסה הכי פ"י שהיה חייב האב לפרנסה בתו קטנה או נערה כענין שפ"י ר"ת דגירסה והאדרה ופסקה עמו לזון את בנותיו והתקן שטעורו מחויב זה לאחר שנשאה ושרי וקצת קשה כיון דתלמודא לא קאמר הכי אלא לדחויי דלא נפרס דרב הונא אתא לאשמועינן דהיתירא דהא פשיעא הוא דגדולה מוזאת אמרו וזן את אשתו ואת בניו וכו' א"כ לאיזה דורך כתבו רבינו ומיהו טעמא לא כתבו הרמב"ם ולא שום פוסק ולכן נראה דמ"ש רבינו אע"פ שטעורו מחויב ממונותיה שחייב לפרנסה ה"ק דאף בעודה בבית אביה מקמי שנכנסה לחופה שהאב חייב לפרנסה מקמי שהגיע הזמן אפי' יכול הבעל לפרנסה וליתן לה מוונות בבית אביה שאין זה הנאה שהרי אפי' לא השיא לו בתו יכול לזונה והשתא ניחא דליצטרך לאשמועינן דלא תימא דבלא השיא לו בתו אינו רשאי לזונה אלא בחורת צדקה אבל הכא שטעורו מחויב ממונותיה שהאב חייב לפרנסה והתקן פורע את חובו וקט"ד אמרינא דאסור וכתבין קמ"ל דשרי דהלכה כהנן וכדפרישית ר"ת דחוב זה דאשתו ובניו אינו חוב ברור דאפשר שהיו מצמצמים בו' וכמו שנתבאר לעיל בסו"ט ז' ס"ד : **ומ"ש** ומחור לו אבידתו וכו' שם (דף ל"ג) פליגי בה רבי אחי ורבי אחי ופסק הרמב"ם ריש פ"ו דב' שמודרים הנאה זה מזה מחוירין אבידה זה לזה מפני שהוא מזה

דרישה לפרנס המודר אשתו בעצמו וז"ק : [ג] יש בו משום מיי נפש גס זה מדברי הרמב"ד וכתב בכסף משנה בפ"ו דנדרים ואינו יודע מאי מיי נפש יש בכוס של בית המרחץ עכ"ל ונראה דהרמב"ד מפרש דהיינו כוס חלונותית דבשבת דף ק"ה ע"א דפרש"י שאינה למשקה צמח אלא אחר מרסן לרפואה לצנן ופ"ש עכ"ה : [ג] (בין שנכסיו בעל אבידה כו' כתב בב"יובד"מ שלמי דברי הר"ש כ"ל ולבד"י ירום אפי' אם בעל אבידה אומר לו שפירוש שהמורה אין איסור שליחות נזכר מצוה אבל להרמב"ם שמילק דאם צוה לו שילמדנו שפירוש שהמורה היה כאלו עכ"ה) : **פ"י** כיון שפיעורו מחויב ממונותיה כו' (כמבואר בא"ס סימן ע"א שכל אדם חייב לזון בניו ובנותיו עכ"ה) לפרנסה אחר שנישאת שחייב במונותיה גמרא ופירושו דמותר לישא בתו הוה שמעון מותר לישא בתו של ראוץ בנה מנכסיו בנה שמעון לבת אשתו . ולא הוה צריך למקטע בנה בפני עצמו לחמור ואם נכסיו שמעון אסורין עליו ארצותיה אלא בדישא דקאמר דאם כדפי' אסורין על שמעון ראה לשיא בתו לשמעון והוא מותר לישא בתו דשמעון אפי' שמהנהגה לשמעון מנכסיו בנה שפער לבתו שלו ממונותיה אלא כיון שהתחיל כדפי' אסורין על שמעון ראה לשיא בתו לשמעון וק"ל : (וט' בין שנכסיו בעל אבידה אסורין למחור אפי' ומכני ליה פרוטה דרב יוסף :

פרישה לפרנס המודר אשתו בעצמו וז"ק : [ג] יש בו משום מיי נפש גס זה מדברי הרמב"ד וכתב בכסף משנה בפ"ו דנדרים ואינו יודע מאי מיי נפש יש בכוס של בית המרחץ עכ"ל ונראה דהרמב"ד מפרש דהיינו כוס חלונותית דבשבת דף ק"ה ע"א דפרש"י שאינה למשקה צמח אלא אחר מרסן לרפואה לצנן ופ"ש עכ"ה) : [ג] (בין שנכסיו בעל אבידה כו' כתב בב"יובד"מ שלמי דברי הר"ש כ"ל ולבד"י ירום אפי' אם בעל אבידה אומר לו שפירוש שהמורה אין איסור שליחות נזכר מצוה אבל להרמב"ם שמילק דאם צוה לו שילמדנו שפירוש שהמורה היה כאלו עכ"ה) : **פ"י** כיון שפיעורו מחויב ממונותיה כו' (כמבואר בא"ס סימן ע"א שכל אדם חייב לזון בניו ובנותיו עכ"ה) לפרנסה אחר שנישאת שחייב במונותיה גמרא ופירושו דמותר לישא בתו הוה שמעון מותר לישא בתו של ראוץ בנה מנכסיו בנה שמעון לבת אשתו . ולא הוה צריך למקטע בנה בפני עצמו לחמור ואם נכסיו שמעון אסורין עליו ארצותיה אלא בדישא דקאמר דאם כדפי' אסורין על שמעון ראה לשיא בתו לשמעון והוא מותר לישא בתו דשמעון אפי' שמהנהגה לשמעון מנכסיו בנה שפער לבתו שלו ממונותיה אלא כיון שהתחיל כדפי' אסורין על שמעון ראה לשיא בתו לשמעון וק"ל : (וט' בין שנכסיו בעל אבידה אסורין למחור אפי' ומכני ליה פרוטה דרב יוסף :

יורה דעה הלכות נדרים רנא

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

ומי שנתקן שוטלין שבר וכו' כל זה פשוט וכו' והר"ש ור"ל דהיכא דאין בעל אבדה אסורין למהויר או שנכסי מהויר אסורין לבעל האבדה ובמקום שנוטלין שבר על החזרת אבדה אם נכסי בעל האבדה אסורין למהויר אסור לו לקבלו (ב) אלא מהויר לו בהנם ואם נכסי מהויר אסורין (ג) על בעל אבדה צריך לקבלו ואינו רשאי להחזיר לו בהנם ואם נכסי שניהם אסורין זה על זה אינו יכול לקבל השבר שאם בן הוא נהנה ולא להניחו שאם בן הוא מהנה אלא יכול השבר להקדש : ראובן שאמר הנאתו על שמעון והלה שמעון יכול ראובן ליכנס לו לבקרו ובמקום שנותנין שבר למי שיושב אצל החולה לצוות לו לא ישב אצלו (ג) אלא מבקרו בעומד ואם אין דרך ליתן שבר לרופא יכול לרפאותו אפי' בידים (ג) אפי' יש רופא אחר שירפאנו אבל אם דרך ליתן שבר לרופא לא ירפאנו בהנם ולא ירפא לבהמתו (ד) ואפילו אם אין דרך ליתן שבר לרופא (ה) אבל יכול לומר לו סם פלוני יפה להווא יעשנו ואם אינו יודע לעשותו (ו) והיא תמות אם לא יעשנו זה המדיר מותר לעשותו (ז) ואם מת יכול להביא לו ארון ותכריכין ואם הלה בן שמעון (ח) יכול ראובן ליכנס לו ולישב עמו ולבקרו (ט) אם נכסי שמעון אסורין על ראובן והלה

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

ראובן שאמר הנאתו וכו' סם משנה וגמר (ד' ל"ט) והתם פרכין מאי פסקא דעל ושיבה נוטלין שבר ולא על עמידה ופרכין הא קמ"ל דאף במקום שנוטלין שבר על הישיבה צ"ל למוטקל על העמידה לא צ"ל למוטקל פירוט דכיון דהעמידה ערפא הוא דרך הוא המנהג בכל מקום לא צ"ל למוטקל והא דעמידה שרי ה"ל דהחולי מהני ממילא והמבקר לא נתכוין להנאתו אלא מצוה דנפשיה קעבד וזוהי הטעם נמי שרי לרפאותו כשאין דרך ליתן שבר לרופא אפי' אם יש רופא אחר כדאמר בירושלמי דלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות אבל לבהמתו דליכא מצוה לא כיון אלא להנהיגו ואסור אבל אם היא תמות ה"ל מחזיר אצירתו ומצוה קעבד ולא נתכוין להנאתו ושרי בהנם ואם מת וכו' דאין הנאה לתמים תוספ' : ואם נכסי מבקר אין אסורין לכן

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

ראובן שאמר הנאתו וכו' סם משנה וגמר (ד' ל"ט) והתם פרכין מאי פסקא דעל ושיבה נוטלין שבר ולא על עמידה ופרכין הא קמ"ל דאף במקום שנוטלין שבר על הישיבה צ"ל למוטקל על העמידה לא צ"ל למוטקל פירוט דכיון דהעמידה ערפא הוא דרך הוא המנהג בכל מקום לא צ"ל למוטקל והא דעמידה שרי ה"ל דהחולי מהני ממילא והמבקר לא נתכוין להנאתו אלא מצוה דנפשיה קעבד וזוהי הטעם נמי שרי לרפאותו כשאין דרך ליתן שבר לרופא אפי' אם יש רופא אחר כדאמר בירושלמי דלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות אבל לבהמתו דליכא מצוה לא כיון אלא להנהיגו ואסור אבל אם היא תמות ה"ל מחזיר אצירתו ומצוה קעבד ולא נתכוין להנאתו ושרי בהנם ואם מת וכו' דאין הנאה לתמים תוספ' : ואם נכסי מבקר אין אסורין לכן

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

ומי שנתקן שוטלין שבר וכו' כל זה פשוט וכו' והר"ש ור"ל דהיכא דאין בעל אבדה אסורין למהויר או שנכסי מהויר אסורין לבעל האבדה ובמקום שנוטלין שבר על החזרת אבדה אם נכסי בעל האבדה אסורין למהויר אסור לו לקבלו (ב) אלא מהויר לו בהנם ואם נכסי מהויר אסורין (ג) על בעל אבדה צריך לקבלו ואינו רשאי להחזיר לו בהנם ואם נכסי שניהם אסורין זה על זה אינו יכול לקבל השבר שאם בן הוא נהנה ולא להניחו שאם בן הוא מהנה אלא יכול השבר להקדש : ראובן שאמר הנאתו על שמעון והלה שמעון יכול ראובן ליכנס לו לבקרו ובמקום שנותנין שבר למי שיושב אצל החולה לצוות לו לא ישב אצלו (ג) אלא מבקרו בעומד ואם אין דרך ליתן שבר לרופא יכול לרפאותו אפי' בידים (ג) אפי' יש רופא אחר שירפאנו אבל אם דרך ליתן שבר לרופא לא ירפאנו בהנם ולא ירפא לבהמתו (ד) ואפילו אם אין דרך ליתן שבר לרופא (ה) אבל יכול לומר לו סם פלוני יפה להווא יעשנו ואם אינו יודע לעשותו (ו) והיא תמות אם לא יעשנו זה המדיר מותר לעשותו (ז) ואם מת יכול להביא לו ארון ותכריכין ואם הלה בן שמעון (ח) יכול ראובן ליכנס לו ולישב עמו ולבקרו (ט) אם נכסי שמעון אסורין על ראובן והלה

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

מזהו וכו' והר"ן שכן יליה מן הסוגיא ולמי דעת הרמב"ן גבי מלמדו מדרש נריך לפרש כהן ג' ה"ק במחור... אסור והכי קי"ל ללא כהר"ש והר"ר ירוחם כמו שכתבנו לעיל :

פרישה

(כ) אלא מכל אדם זוכה להתרפאות : (כז) ואפי' אם אין דרך ליתן שבר לרופא דמי' מהנהגו אבל גופו מצוה קעבד גמרא : (כח) אבל יכול לומר סם פלוני כו' דהנאה ממילא תתא ובהנך שיהא ססם פבעל בהנאה ב"י : (כט) והיא תמות אם לא יעשנו משום דהוי כמחזיר לו אצירתו : (ל) ואם מת יכול להביא לו ארון ותכריכין ואם הלה בן שמעון (ח) יכול ראובן ליכנס לו ולישב עמו ולבקרו (ט) אם נכסי שמעון אסורין על ראובן והלה

דלחון והוא מדבר עמו דברי' יש זהם תשובת שמעון מותר כגון שאומר דבר לשמעון כד וכך ושלום שהו בניתיים מדבר לשמעון מה שאומר ראובן ולא יסמוך ראובן בי שמוע דבריו ויש מהחורים שהיו מחמירין ואומרים ילחוש ראובן לשליח התשובה כדי שיפארה שאין ראובן סומך על לחיפת שמעון ואם עושה כן ה"ו מתרחק מנגול עבירה ואם שמע שמעון את דברי ראובן כיון שלח נהוון ראובן להשימוע און על ראובן כלום אבל אם נהוון להשימוע אע"פ שיש אחר בנייהן עבדו כלפי אחרו האם לא יפא עשה ראובן וכל שכן און אדם אחר ודבר ראובן על פי הכותל כדי שישמע שמעון אסור לעשות כן אבל כיון שיש סם שינוי און מחמירין את ראובן דנטבע לשקר על זאת ועל ידי כחז מותר בכך כלומר לפי שאינו דבור ע"כ לשונו . כתוב בתשובת דהגהות מיימוניות שאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ולא אמרין לא יאסור עליו משום מנות קריאה :

רכב (ה) מי שהתנו מודר הנאה ממנו [א] ורוצה ליתן מעות

לברו צריך שיאמר לה הרי המעות הללו נתונים לך ע"מ שאין לבעליך רשות בהם אלא שאת תהא אוכלת או לובשת בהן אבל אם לא אמר כן הבעל ובה בפירותיהם (ב) ואסור אפי' אומר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהם ומה שתרכי תעשי בהם (ג) כיון שאינו מפרש בפירוש לצורך מה נותנה לה והרמב"ם כתב דמהני (ד) אם א"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בה ומה שתרכי תעשי בהם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה :

א"כ מאי מועיל הכא להניחו ע"ג הסלע ולומר ה"ה מופקר הלל אינו רשאי ליעלו כיון שלל נעשה הפקר וי"ל דכאן דאין לו לתודר מה יאכל העמידו חכמים על דין תורה דלפי' באחד היו הפקר כדי שיהא המודר נוטל ואוכל ועי"ל דלף מד"ס לא אמרו דאינו הפקר עד שיפקיר בפני ג' אלא לענין שיכול לחזור בו המפקיר ולומר החזיר לי את שלי דכיון שלל היו סם ג' מנינא למיהדר אבל כאן כל כוונתו כדי שיבא המודר ויעלו ויאכל ויראה דהפקרו זה הלכך און כאן איסור אע"פ שלל היו ג'. כתב בתשובת מיימוני על אחד שאסר ספרו על חבירו דאסור לנאסר ללמוד ממנו דהא און חובה לאדם להשאיל ספרו לחבירו שלל דלעתו כמו שאין חובה עליו ליתנו סהרי מקלקלו בכך ומותר להשכירו ונמצא מהנהגו השכר שיכול לקבל עליו כשמניחו ללמוד בו כחכם כך השיב ר"י כר שמואל ז"ל . ומהר"ם הקשה דהא דפ' ראוהו ב"ד גרסין המודר הנאה מחבירו חוקע לו תקיעה של מנוה המודר הנאה מחסור חוקע לו בו תקיעה של מנוה מ"ט מנות לאו ליהנות ניתנו אלא שאינו קרוי נהנה במה עשויה המנוה דבדבר האסור ליהנות ממנו וז"ע עכ"ל וזש"ע פסק לאיסור כהתשובת ר"י וכן כ"ל עיקר דלל דמי לתקיעת שופר ברה"ד דשרי דאין משכירין כיוצא בו וזו דלף איסורא איכא ליעול שכר על התקיעה כדכתב בא"ח סימן תקפ"ה אבל ספר דמשכירין כיוצא בו ושרי ליעול שכר עליו פשיטא דאסור במודר דהרי הוא נהנה :

רכב מי שחתנו מודר הנאה ממנו וכו' משנה פ' בתרא דנדרים (דף פ"ח)

ובגמרא אמר רב ל"ש אלא דל"ל מה שאת נושאת ונותנת בסוף אבל אמר מה שתרכי עשי קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפי' אמר מה שתרכי עשי לא קנה יתהון בעל . ופסק הרא"ש הלכה כרב דהא איסורא הוא והלכה כרב באיסורי ושכן פסק ר"ת והראב"ד ובמרדכי פ"ק דקידושין כתב דכך פסקו ר"ת ור"י ורמב"ה וכ"כ מהר"ם אע"ג דפלוגתיהו שייכא נמי לענין דינא אם יזכה בממון והלכה כשמואל בנינו כי אחשיל לענין איסורא אחשיל דקיימא אמתניתין דנדרים דמיירי לענין איסורא וכ"כ בחו"ס להדיא הלכתא כרב כיון דלענין איסורא אחשיל עכ"ל אבל דעת הרמב"ם דהלכה כשמואל דדיני נהנה ונכה ה' הגמיר בס"ג מה' זכיה דכך פסק סעדיה סעדיה שמואל הגמיר והאריך בזה הר"ן פרק בתרא דנדרים ע"ש וכאן כתב רבינו ב' הסברות אבל בא"ע כתב בסתם כדברי הרא"ש ע"ש בסיון פ"ה ובב"י . ולענין הלכה כתב בש"ע כאן ב' הסברות ולא הכריע אבל אח"כ סתם דבריו בא"ע כדברי הרמב"ם . ומיירו ג"ל בפלוגתא דרננות לגבי נדרים הולכים לחומרא ואי לא אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהם אלא שאת תהא לובשת או אוכלת אסור ולגבי ממונא קולא נתבע וחומרא לתובע וכשהתא מוזקת אפי' לא א"ל אלא שאת תהא לובשת או אוכלת און הבעל אוכל פירות . כתב הר"ן ה' דמן והוא רוצה לתת לבתו מעות דוקא מעות להניח אוחז בחפציה דאי יחזיק לה מונות א"ל לומר לה כלום לפי שאין לבעל זכיה בהן וכדתנן

וכדתנן ב"ד דאע"פ שאינו יכול להקדישה לא קדישין בהכי כיון שאינה בהערמה כמתנת בית חורין דמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה לא שהמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה פלוני והלך עמו ונתן מה שהיה במזומן . במתנה גמורה לשעתה היא הבראה דברים שששים הקבל ע"ד המוקדם ב"ה ועל דעתם ודבר ידוע שזה לא כיון ליתן אלא להבראה בעלמא ואומדנא דמוכח דהו' אפילו להזיז את ממון אמתם שנגר היה כי לא סבור לעבור על החסר וכי יחזיק דאומדנא דמוכח מפקא מכלל מתנה מפקא נמי מהלואה ולא מועיל ערמתו כלל וחייב להלוותו . בתב הרשב"א שאלת ראובן משכן בית לשמעון ושמעון השאילו ללוי ולוי אסרו על יהודה אם יש ממש באיסורו תשובה כל שהשאילו שמעון ללוי כל שנמשך זמן השאלה הרי הנית של לוי והרי יד לוי באותו בית שמעון כל אחרו זמן השאלה . כתב הרשב"א שאלת בני אדם שהיו להם שני מקומות בב"ה דלל כהקדש הו' וזאת היתה חרם שכל מי שיש לו מעות במזומן שלוש לעכו"ם חלקו הקדש לעניים או לא ודאי אינו הקדש דהא לך קאמר דשמע דלל הקדשו אלא לו ואין הקדש זוכה בו ואם הספק את נאסר ליה בהקדש יראה לי שאם אמר כן במקום מוחלט שלו שאין לאחר שתופת בו ה"ו אסור לישב בו שהרי עשה לו הקדש גמור בהקדש ב"ה דאילו נתכיון לומר בהקדש לעניים בזה כ"ע ידעי דבמקום מוקדש לעניים און אסור לישב בו וז"ל מה אמר ומה העיל אלא לא נתכיון אלא לאסורו אלא בהקדש ב"ה ואע"ג דאין מעילה במזומן מ"מ איסורא איכא ועוד דאפשר דתלוז וחזירו ובעלו לענין הקדש כחלוז דמי אבל במקום זה שהוא משותף לא אמר כלום שהרי און בו דין חלוקה וכל שאין בו דין חלוקה אינו יכול להסור עליו דלא בתוך של חבירו הוא יושב אלא בשל עצמו וכדאיתא בפ' השותפין גמרו (דף מ; ה) ואפי' אינו דלמא איפשר שהוא יכול לישב בו מדעת חבירו וכדאמר התם לא לתוך שלך אני ככנס אלא לתוך של חבירך אלא שלל מדעת חבירו מסתברא לי שהוא אסור דהתם עממא משום דאמרין בריה כלומר כיון שאין בו דין חלוקה בודאי ע"ד כן נשתתפו בו שכל זמן שזה נכנס או יוצא כשיסתלק זה וככנס השני בו יתא שלו לגמרי באותה עשה וכענין בור של שותפין בב"ק (נא .) וכיון שכן אם כ"א גומר ונותן מתחילת היתוף לחבירו או איפשר שגמרו שיהא לכל מי שיבא להכנס בו וכי עשהו הפקר לכל וע"כ אני מפרש שהיו דשנינו לא לשלך אני נכנס אלא לתוך של חבירך דוקא כשהוא נכנס לתוך חבירו אבל בלא"ה כלל וכלל לא ואם עשהו הקדש ונתכוון להקדש ולא אמר לך הרי חלקו הקדש לעניים שאין מכירין עכשיו בהקדש ב"ה ומכל מקום אם פירש הוא עכשיו למה נתכוון אם להקדש עניים או להקדש ב"ה הכל לפי פירושו וכמו ששנינו סתם דנרים להחמיר ופירושן להקל ולהחמיר : כתב הר"ן בפ' חף על פי איכא מ"ד שאין לומר יכול לאסור למנוה נכסיו המשותפים לחובות מוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו זמני כמ"ד אין מונות לאשה ד"ת אלא דמי שהוא גובה מן אלהים ומוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו דלפי שאין אדם מני להקדיש נכסיו לא חשו חכמים לאלומיה שעבודיה דב"ה אבל בקונס שהוא מני אלומי אלומיה ומיחו אפשר דבירושלמי לא ס"ל דקונמות כקדושת הגוף דמיון כי יחזיק דלל ס"ל הכי בשמעתין עד דאתא רב אשי ופרקא אבל למסקנא דרב אשי דוקא שעבודיה דבעל הוא דלחמהו אבל שעבודיה דמלוה לא ומני לאסרינהו ליה לנכסיה עליה דמלוה ומיחו נראה הדברים דשמעתין ליה עד דמתשיל אהרובה עכ"ל והרא"ש כתב דהא דלחמ רב אשי קונמות קאמרת וכו' וא"ת א"כ ע"י קונס יתקיע אדם כל ב"ה לאסור עליהם אחר לו בקונס וי"ל שיכולים ב"ה ללות מאחרים ויפיעו ממנו מדרבי נתן אע"פ שיכול לאסור גם עליהם זה לא יעשה שיהא מודר הנאה לכל העולם . ותימה דהא פריך בריה דהמדר וכיון דמתשעד לה הכי מני מדיר לה אמאי לא משני בשדירה . ע"י קונס וי"ל דסברה הוא כדי יחזיק דלחמהו לשיעבודא דבעל אלומיה נמי לשיעבודא דהא ה' נמי י"ל בב"ה דמתום נעילת זלת אלומיה רבנן לשעבודיה שלל יכול לאסור נכסיו על ב"ה אפי' בקונס עכ"ל וכתוב בספר חל מועד מדאמרין בפ"ק דחולין (ד' ח) .) שאם שטת בהמה בריאה בסכין של ע"ז לא חשיבא הנאה כלל ע"ד שיש ללמוד ממנה שהמודר הנאה מחבירו שוחט לו לכתחילה עכ"ל :

רכב מי שחתנו מודר הנאה ממנו ורוצה ליתן מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונים לך

ע"מ שאין לבעליך רשות בהם אלא שאת תהא אוכלת או לובשת בהן אבל אם לא אמר כן הבעל ובה בפירותיהם (ב) ואסור אפי' אומר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהם ומה שתרכי תעשי בהם (ג) כיון שאינו מפרש בפירוש לצורך מה נותנה לה והרמב"ם כתב דמהני (ד) אם א"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בה ומה שתרכי תעשי בהם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה :

וכדתנן ב"ד דאע"פ שאינו יכול להקדישה לא קדישין בהכי כיון שאינה בהערמה כמתנת בית חורין דמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה לא שהמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה פלוני והלך עמו ונתן מה שהיה במזומן . במתנה גמורה לשעתה היא הבראה דברים שששים הקבל ע"ד המוקדם ב"ה ועל דעתם ודבר ידוע שזה לא כיון ליתן אלא להבראה בעלמא ואומדנא דמוכח דהו' אפילו להזיז את ממון אמתם שנגר היה כי לא סבור לעבור על החסר וכי יחזיק דאומדנא דמוכח מפקא מכלל מתנה מפקא נמי מהלואה ולא מועיל ערמתו כלל וחייב להלוותו . בתב הרשב"א שאלת ראובן משכן בית לשמעון ושמעון השאילו ללוי ולוי אסרו על יהודה אם יש ממש באיסורו תשובה כל שהשאילו שמעון ללוי כל שנמשך זמן השאלה הרי הנית של לוי והרי יד לוי באותו בית שמעון כל אחרו זמן השאלה . כתב הרשב"א שאלת בני אדם שהיו להם שני מקומות בב"ה דלל כהקדש הו' וזאת היתה חרם שכל מי שיש לו מעות במזומן שלוש לעכו"ם חלקו הקדש לעניים או לא ודאי אינו הקדש דהא לך קאמר דשמע דלל הקדשו אלא לו ואין הקדש זוכה בו ואם הספק את נאסר ליה בהקדש יראה לי שאם אמר כן במקום מוחלט שלו שאין לאחר שתופת בו ה"ו אסור לישב בו שהרי עשה לו הקדש גמור בהקדש ב"ה דאילו נתכיון לומר בהקדש לעניים בזה כ"ע ידעי דבמקום מוקדש לעניים און אסור לישב בו וז"ל מה אמר ומה העיל אלא לא נתכיון אלא לאסורו אלא בהקדש ב"ה ואע"ג דאין מעילה במזומן מ"מ איסורא איכא ועוד דאפשר דתלוז וחזירו ובעלו לענין הקדש כחלוז דמי אבל במקום זה שהוא משותף לא אמר כלום שהרי און בו דין חלוקה וכל שאין בו דין חלוקה אינו יכול להסור עליו דלא בתוך של חבירו הוא יושב אלא בשל עצמו וכדאיתא בפ' השותפין גמרו (דף מ; ה) ואפי' אינו דלמא איפשר שהוא יכול לישב בו מדעת חבירו וכדאמר התם לא לתוך שלך אני ככנס אלא לתוך של חבירך אלא שלל מדעת חבירו מסתברא לי שהוא אסור דהתם עממא משום דאמרין בריה כלומר כיון שאין בו דין חלוקה בודאי ע"ד כן נשתתפו בו שכל זמן שזה נכנס או יוצא כשיסתלק זה וככנס השני בו יתא שלו לגמרי באותה עשה וכענין בור של שותפין בב"ק (נא .) וכיון שכן אם כ"א גומר ונותן מתחילת היתוף לחבירו או איפשר שגמרו שיהא לכל מי שיבא להכנס בו וכי עשהו הפקר לכל וע"כ אני מפרש שהיו דשנינו לא לשלך אני נכנס אלא לתוך של חבירך דוקא כשהוא נכנס לתוך חבירו אבל בלא"ה כלל וכלל לא ואם עשהו הקדש ונתכוון להקדש ולא אמר לך הרי חלקו הקדש לעניים שאין מכירין עכשיו בהקדש ב"ה ומכל מקום אם פירש הוא עכשיו למה נתכוון אם להקדש עניים או להקדש ב"ה הכל לפי פירושו וכמו ששנינו סתם דנרים להחמיר ופירושן להקל ולהחמיר : כתב הר"ן בפ' חף על פי איכא מ"ד שאין לומר יכול לאסור למנוה נכסיו המשותפים לחובות מוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו זמני כמ"ד אין מונות לאשה ד"ת אלא דמי שהוא גובה מן אלהים ומוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו דלפי שאין אדם מני להקדיש נכסיו לא חשו חכמים לאלומיה שעבודיה דב"ה אבל בקונס שהוא מני אלומי אלומיה ומיחו אפשר דבירושלמי לא ס"ל דקונמות כקדושת הגוף דמיון כי יחזיק דלל ס"ל הכי בשמעתין עד דאתא רב אשי ופרקא אבל למסקנא דרב אשי דוקא שעבודיה דבעל הוא דלחמהו אבל שעבודיה דמלוה לא ומני לאסרינהו ליה לנכסיה עליה דמלוה ומיחו נראה הדברים דשמעתין ליה עד דמתשיל אהרובה עכ"ל והרא"ש כתב דהא דלחמ רב אשי קונמות קאמרת וכו' וא"ת א"כ ע"י קונס יתקיע אדם כל ב"ה לאסור עליהם אחר לו בקונס וי"ל שיכולים ב"ה ללות מאחרים ויפיעו ממנו מדרבי נתן אע"פ שיכול לאסור גם עליהם זה לא יעשה שיהא מודר הנאה לכל העולם . ותימה דהא פריך בריה דהמדר וכיון דמתשעד לה הכי מני מדיר לה אמאי לא משני בשדירה . ע"י קונס וי"ל דסברה הוא כדי יחזיק דלחמהו לשיעבודא דבעל אלומיה נמי לשיעבודא דהא ה' נמי י"ל בב"ה דמתום נעילת זלת אלומיה רבנן לשעבודיה שלל יכול לאסור נכסיו על ב"ה אפי' בקונס עכ"ל וכתוב בספר חל מועד מדאמרין בפ"ק דחולין (ד' ח) .) שאם שטת בהמה בריאה בסכין של ע"ז לא חשיבא הנאה כלל ע"ד שיש ללמוד ממנה שהמודר הנאה מחבירו שוחט לו לכתחילה עכ"ל :

רכב מי שחתנו מודר הנאה ממנו ורוצה ליתן מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונים לך

ע"מ שאין לבעליך רשות בהם אלא שאת תהא אוכלת או לובשת בהן אבל אם לא אמר כן הבעל ובה בפירותיהם (ב) ואסור אפי' אומר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהם ומה שתרכי תעשי בהם (ג) כיון שאינו מפרש בפירוש לצורך מה נותנה לה והרמב"ם כתב דמהני (ד) אם א"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בה ומה שתרכי תעשי בהם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה :

וכדתנן ב"ד דאע"פ שאינו יכול להקדישה לא קדישין בהכי כיון שאינה בהערמה כמתנת בית חורין דמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה לא שהמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה פלוני והלך עמו ונתן מה שהיה במזומן . במתנה גמורה לשעתה היא הבראה דברים שששים הקבל ע"ד המוקדם ב"ה ועל דעתם ודבר ידוע שזה לא כיון ליתן אלא להבראה בעלמא ואומדנא דמוכח דהו' אפילו להזיז את ממון אמתם שנגר היה כי לא סבור לעבור על החסר וכי יחזיק דאומדנא דמוכח מפקא מכלל מתנה מפקא נמי מהלואה ולא מועיל ערמתו כלל וחייב להלוותו . בתב הרשב"א שאלת ראובן משכן בית לשמעון ושמעון השאילו ללוי ולוי אסרו על יהודה אם יש ממש באיסורו תשובה כל שהשאילו שמעון ללוי כל שנמשך זמן השאלה הרי הנית של לוי והרי יד לוי באותו בית שמעון כל אחרו זמן השאלה . כתב הרשב"א שאלת בני אדם שהיו להם שני מקומות בב"ה דלל כהקדש הו' וזאת היתה חרם שכל מי שיש לו מעות במזומן שלוש לעכו"ם חלקו הקדש לעניים או לא ודאי אינו הקדש דהא לך קאמר דשמע דלל הקדשו אלא לו ואין הקדש זוכה בו ואם הספק את נאסר ליה בהקדש יראה לי שאם אמר כן במקום מוחלט שלו שאין לאחר שתופת בו ה"ו אסור לישב בו שהרי עשה לו הקדש גמור בהקדש ב"ה דאילו נתכיון לומר בהקדש לעניים בזה כ"ע ידעי דבמקום מוקדש לעניים און אסור לישב בו וז"ל מה אמר ומה העיל אלא לא נתכיון אלא לאסורו אלא בהקדש ב"ה ואע"ג דאין מעילה במזומן מ"מ איסורא איכא ועוד דאפשר דתלוז וחזירו ובעלו לענין הקדש כחלוז דמי אבל במקום זה שהוא משותף לא אמר כלום שהרי און בו דין חלוקה וכל שאין בו דין חלוקה אינו יכול להסור עליו דלא בתוך של חבירו הוא יושב אלא בשל עצמו וכדאיתא בפ' השותפין גמרו (דף מ; ה) ואפי' אינו דלמא איפשר שהוא יכול לישב בו מדעת חבירו וכדאמר התם לא לתוך שלך אני ככנס אלא לתוך של חבירך אלא שלל מדעת חבירו מסתברא לי שהוא אסור דהתם עממא משום דאמרין בריה כלומר כיון שאין בו דין חלוקה בודאי ע"ד כן נשתתפו בו שכל זמן שזה נכנס או יוצא כשיסתלק זה וככנס השני בו יתא שלו לגמרי באותה עשה וכענין בור של שותפין בב"ק (נא .) וכיון שכן אם כ"א גומר ונותן מתחילת היתוף לחבירו או איפשר שגמרו שיהא לכל מי שיבא להכנס בו וכי עשהו הפקר לכל וע"כ אני מפרש שהיו דשנינו לא לשלך אני נכנס אלא לתוך של חבירך דוקא כשהוא נכנס לתוך חבירו אבל בלא"ה כלל וכלל לא ואם עשהו הקדש ונתכוון להקדש ולא אמר לך הרי חלקו הקדש לעניים שאין מכירין עכשיו בהקדש ב"ה ומכל מקום אם פירש הוא עכשיו למה נתכוון אם להקדש עניים או להקדש ב"ה הכל לפי פירושו וכמו ששנינו סתם דנרים להחמיר ופירושן להקל ולהחמיר : כתב הר"ן בפ' חף על פי איכא מ"ד שאין לומר יכול לאסור למנוה נכסיו המשותפים לחובות מוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו זמני כמ"ד אין מונות לאשה ד"ת אלא דמי שהוא גובה מן אלהים ומוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו דלפי שאין אדם מני להקדיש נכסיו לא חשו חכמים לאלומיה שעבודיה דב"ה אבל בקונס שהוא מני אלומי אלומיה ומיחו אפשר דבירושלמי לא ס"ל דקונמות כקדושת הגוף דמיון כי יחזיק דלל ס"ל הכי בשמעתין עד דאתא רב אשי ופרקא אבל למסקנא דרב אשי דוקא שעבודיה דבעל הוא דלחמהו אבל שעבודיה דמלוה לא ומני לאסרינהו ליה לנכסיה עליה דמלוה ומיחו נראה הדברים דשמעתין ליה עד דמתשיל אהרובה עכ"ל והרא"ש כתב דהא דלחמ רב אשי קונמות קאמרת וכו' וא"ת א"כ ע"י קונס יתקיע אדם כל ב"ה לאסור עליהם אחר לו בקונס וי"ל שיכולים ב"ה ללות מאחרים ויפיעו ממנו מדרבי נתן אע"פ שיכול לאסור גם עליהם זה לא יעשה שיהא מודר הנאה לכל העולם . ותימה דהא פריך בריה דהמדר וכיון דמתשעד לה הכי מני מדיר לה אמאי לא משני בשדירה . ע"י קונס וי"ל דסברה הוא כדי יחזיק דלחמהו לשיעבודא דבעל אלומיה נמי לשיעבודא דהא ה' נמי י"ל בב"ה דמתום נעילת זלת אלומיה רבנן לשעבודיה שלל יכול לאסור נכסיו על ב"ה אפי' בקונס עכ"ל וכתוב בספר חל מועד מדאמרין בפ"ק דחולין (ד' ח) .) שאם שטת בהמה בריאה בסכין של ע"ז לא חשיבא הנאה כלל ע"ד שיש ללמוד ממנה שהמודר הנאה מחבירו שוחט לו לכתחילה עכ"ל :

דרישה

מי רבב (א) ורוצה ליתן מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונים לך ע"מ שאין לבעליך רשות בהם אלא שאת תהא אוכלת או לובשת בהן אבל אם לא אמר כן הבעל ובה בפירותיהם (ב) ואסור אפי' אומר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהם ומה שתרכי תעשי בהם (ג) כיון שאינו מפרש בפירוש לצורך מה נותנה לה והרמב"ם כתב דמהני (ד) אם א"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בה ומה שתרכי תעשי בהם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה :

וכדתנן ב"ד דאע"פ שאינו יכול להקדישה לא קדישין בהכי כיון שאינה בהערמה כמתנת בית חורין דמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה לא שהמתנה ע"מ להחזיר הוא מתנה גמורה לשעתה והמקבל אוכל פירות אלא שצריך לקיים תנאו להחזירה ומכא התנאי הוא שאינו יכול להקדישה פלוני והלך עמו ונתן מה שהיה במזומן . במתנה גמורה לשעתה היא הבראה דברים שששים הקבל ע"ד המוקדם ב"ה ועל דעתם ודבר ידוע שזה לא כיון ליתן אלא להבראה בעלמא ואומדנא דמוכח דהו' אפילו להזיז את ממון אמתם שנגר היה כי לא סבור לעבור על החסר וכי יחזיק דאומדנא דמוכח מפקא מכלל מתנה מפקא נמי מהלואה ולא מועיל ערמתו כלל וחייב להלוותו . בתב הרשב"א שאלת ראובן משכן בית לשמעון ושמעון השאילו ללוי ולוי אסרו על יהודה אם יש ממש באיסורו תשובה כל שהשאילו שמעון ללוי כל שנמשך זמן השאלה הרי הנית של לוי והרי יד לוי באותו בית שמעון כל אחרו זמן השאלה . כתב הרשב"א שאלת בני אדם שהיו להם שני מקומות בב"ה דלל כהקדש הו' וזאת היתה חרם שכל מי שיש לו מעות במזומן שלוש לעכו"ם חלקו הקדש לעניים או לא ודאי אינו הקדש דהא לך קאמר דשמע דלל הקדשו אלא לו ואין הקדש זוכה בו ואם הספק את נאסר ליה בהקדש יראה לי שאם אמר כן במקום מוחלט שלו שאין לאחר שתופת בו ה"ו אסור לישב בו שהרי עשה לו הקדש גמור בהקדש ב"ה דאילו נתכיון לומר בהקדש לעניים בזה כ"ע ידעי דבמקום מוקדש לעניים און אסור לישב בו וז"ל מה אמר ומה העיל אלא לא נתכיון אלא לאסורו אלא בהקדש ב"ה ואע"ג דאין מעילה במזומן מ"מ איסורא איכא ועוד דאפשר דתלוז וחזירו ובעלו לענין הקדש כחלוז דמי אבל במקום זה שהוא משותף לא אמר כלום שהרי און בו דין חלוקה וכל שאין בו דין חלוקה אינו יכול להסור עליו דלא בתוך של חבירו הוא יושב אלא בשל עצמו וכדאיתא בפ' השותפין גמרו (דף מ; ה) ואפי' אינו דלמא איפשר שהוא יכול לישב בו מדעת חבירו וכדאמר התם לא לתוך שלך אני ככנס אלא לתוך של חבירך אלא שלל מדעת חבירו מסתברא לי שהוא אסור דהתם עממא משום דאמרין בריה כלומר כיון שאין בו דין חלוקה בודאי ע"ד כן נשתתפו בו שכל זמן שזה נכנס או יוצא כשיסתלק זה וככנס השני בו יתא שלו לגמרי באותה עשה וכענין בור של שותפין בב"ק (נא .) וכיון שכן אם כ"א גומר ונותן מתחילת היתוף לחבירו או איפשר שגמרו שיהא לכל מי שיבא להכנס בו וכי עשהו הפקר לכל וע"כ אני מפרש שהיו דשנינו לא לשלך אני נכנס אלא לתוך של חבירך דוקא כשהוא נכנס לתוך חבירו אבל בלא"ה כלל וכלל לא ואם עשהו הקדש ונתכוון להקדש ולא אמר לך הרי חלקו הקדש לעניים שאין מכירין עכשיו בהקדש ב"ה ומכל מקום אם פירש הוא עכשיו למה נתכוון אם להקדש עניים או להקדש ב"ה הכל לפי פירושו וכמו ששנינו סתם דנרים להחמיר ופירושן להקל ולהחמיר : כתב הר"ן בפ' חף על פי איכא מ"ד שאין לומר יכול לאסור למנוה נכסיו המשותפים לחובות מוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו זמני כמ"ד אין מונות לאשה ד"ת אלא דמי שהוא גובה מן אלהים ומוכחי ה' מהדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם גודר שלל לפירוש חובו דלפי שאין אדם מני להקדיש נכסיו לא חשו חכמים לאלומיה שעבודיה דב"ה אבל בקונס שהוא מני אלומי אלומיה ומיחו אפשר דבירושלמי לא ס"ל דקונמות כקדושת הגוף דמיון כי יחזיק דלל ס"ל הכי בשמעתין עד דאתא רב אשי ופרקא אבל למסקנא דרב אשי דוקא שעבודיה דבעל הוא דלחמהו אבל שעבודיה דמלוה לא ומני לאסרינהו ליה לנכסיה עליה דמלוה ומיחו נראה הדברים דשמעתין ליה עד דמתשיל אהרובה עכ"ל והרא"ש כתב דהא דלחמ רב אשי קונמות קאמרת וכו' וא"ת א"כ ע"י קונס יתקיע אדם כל ב"ה לאסור עליהם אחר לו בקונס וי"ל שיכולים ב"ה ללות מאחרים ויפיעו ממנו מדרבי נתן אע"פ שיכול לאסור גם עליהם זה לא יעשה שיהא מודר הנאה לכל העולם . ותימה דהא פריך בריה דהמדר וכיון דמתשעד לה הכי מני מדיר לה אמאי לא משני בשדירה . ע"י קונס וי"ל דסברה הוא כדי יחזיק דלחמהו לשיעבודא דבעל אלומיה נמי לשיעבודא דהא ה' נמי י"ל בב"ה דמתום נעילת זלת אלומיה רבנן לשעבודיה שלל יכול לאסור נכסיו על ב"ה אפי' בקונס עכ"ל וכתוב בספר חל מועד מדאמרין בפ"ק דחולין (ד' ח) .) שאם שטת בהמה בריאה בסכין של ע"ז לא חשיבא הנאה כלל ע"ד שיש ללמוד ממנה שהמודר הנאה מחבירו שוחט לו לכתחילה עכ"ל :

יורה דעה הלכות נדרים רכג

בדעתן כפי' אין בין המודר וזן את אשתו וכו' וכלעיל בסיומן ר"ח ועיין צ"ח
הנה דברי הר"ן באורך וכח הר"ש דאי לא אמר ע"מ שאין לבעול רשות בהן
אכור ואע"ג דתנן נותן מתנה לאחר המודר מותר בה שאני הכא שהבעל זוכה
בפירות המתנה שנותנין לאשתו והוי כאילו נתן לבעל וכבר הזכרתי זה בס' רמ"א :

רכג המדיר

כחית של מים ולהדליק לו נר מימרה דר'
יעקב פ' אין בין המודר (דף ל"ח). ומ"ש
וללכות לו דג קטן מימרה דרבי יצחק
ס"ו וס"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא
ולא פליגי: ומ"ש פ' הרמב"ם שאמר
הנייתו על הכן וכו' הוא צפ"ו ונתן טעם
משום דמסתמא אין כוונתו אלא להנאה
גדולה ודברים אלו לגבי בן אינן חשובים
וכן פ' ר"ש: ומ"ש בשם הרמב"ן כ"כ
הר"ש בשם והאריך להכריע כי כך

רכג המדיר

בנו לת"ת יכול למלאות לו הבית של מים
ולהדליק לו נר ולצלוח לו דג קטן פירש הרמב"ם
שאמר הנייתו על הכן טפני שאינו עוסק בתורה (א) ומותר האב
לעשות לבן דברים הללו והרמב"ן פירש שהאב הדיר עצמו מהנאת
בנו כדי שלא יבטל בשבילו מלמודו (ב) ומותר הבן לעשות לו
הדברים הללו (ג) [א] וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל. (ד) [ב] וכן
מותר לקנות לו מן השוק מה שצריך אם הוא אדם שאין דרכו לקנות
בעצמו או אם היא אשה שהדירה את בנה כתב הרמב"ם אחר בנו
מהנאתו

והוי כאילו נתן לבעל. ל"ש אלא דא"ל מה שאת נושאת ונותנת למיך. הרי פירש
מ"ש בתחילה המעות הללו נחונים לך במתנה דלא הוי מתנה לכל דבר אלא למה
שפירש הילכך אהני נמי מ"ש על מתן שאין לבעול רשות בהם אלא מה
שצ"ח ע"י כיון דהויא מתנה לכל דבר קנה יתקון בעל ותו לא אהני מ"ש ע"מ
שאין לבעול רשות בהם והר"ן פ' והוא
רוצה לתת לבתו מעות הא דתני מעות
משום דאי יביב לה מוונות א"ל לומר לה
כלום לפי שאין לבעל זכויה בהם. והיינו
דתנן וזן את אשתו ולא הצרכו לומר
ובלדג שלא יהא לבעול רשות בהם משום
דכיון דהויא זכה במקום הבעל לית ליה
לבעל שום זכות באותם מוונות שהרי
אפי' נתן לה הבעל מוונות הקצובים לה
וזמנא והתורה אין לו לבעל באותו
מותר כלום כדאמר' צפ"ו מי שאמר הריני
נזיר (ד' כד :) ומ"ש מי והוא רוצה
לתת לבתו מעות שהיו מצויים לה להוציא אותם בחפזים וזכה"ג יש לו לבעל זכות
בהם ונמא זה נהנה מחמיו שהדירו הנאה לפיכך צריך שיאמר לה הרי המעות
האלו נחונים לך במתנה ובלדג שלא יהא לבעול רשות בהם אלא מה שאת
נושאת ונותנת למיך וזוקא דא"ל הני תרי לישני אבא אמר אין לבעול רשות בהם
למחר לא מהני דמתניתא ר"מ הוא דאמר יד אשה כיד בעלה כדמוקי לה בגמרא
וב"ל א"כ כי אמר נמי אלא מה שאת נותנת למיך אמאי מהני היינו טעמא משום
דכיון דאין אשה זוכה בנכסים כלל עד שתתן אותם לתוך פיה הרי באותה שעה
אין הבעל יכול לזכות בהם ולפי זה דוקא כי א"ל מה שאת נושאת ונותנת למיך
אבא אי אמר לה אלא מה שאת מתכסי וכיוצא בו לא מהני וקנה יתקון בעל ואיכא
מ"ד דה"ה שצ"ח דבר שיהיה דבר קנה יתקון בעל כיון שאף לה לא
הקנה לגמרי אלא לאותו דבר בלדג עכ"ל ודברי רבינו כסדרא אחרונה דה"ה
שצ"ח לה לאויה דבר שיהיה לא קנה יתקון בעל שהרי כתב על מתן שאין
לבעול רשות בהם אלא שאת או לזכית או לזכית או לזכית או לזכית ז"ל צפ"ו
מהלכות נדרים כשמואל שכתב נותן לו להאומר לה הרי המעות האלו נחונים לך
במתנה ובלדג שלא יהא לבעול רשות בהם אלא יהיו למה שאת נותנת למיך
או למה שתלכשי וכיוצא בזה ואפי' א"ל על מתן שאין לבעול רשות בהם אלא
מה שצ"ח ע"י בהם לא קנה הבעל ומה שצ"ח טעמא בהם אבא אם נתן לה
מתנה ואומר לה ע"מ שאין לבעול רשות בהם ולא פירש שהיה המתנה האת
לכך ולכך או למה שצ"ח טעמא בהם הרי יקנה אותם הבעל לקנות פירוהים
ודבר זה אכור שהרי אכור בהניית חותנו עכ"ל והוא"ש פסקוה צפ"ק
דקדושתן כרז וכו"פ הראב"ד ז"ל א :

רכג המדיר

אין בין המודר (לח). ומ"ש בשם הרמב"ם הוא צפ"ו
ונתן טעם משום דמסתמא אין כוונתו אלא להנאה גדולה ודברים אלו לגבי בן
אינן חשובים: ומ"ש בשם הרמב"ן והר"ש כנסקו צפ"ו הנזכר כתב שני הירושאים
והרמב"ן הכריע בדברי המפרשים שהאב א הדיר את בנו וכן דעת הראב"ד
והר"ן והכי מוכח בתוספתא דבכורות וטעמא משום דמסתמא ממילי זוטריי כי
הני דליכא בהו בישול ע"מ להקנות הוא וקנה כרז נחמן
שצ"ח דרז אפי' דמי וקאמר דהני כודר' דקני מן השתא הלין נכסין אבא הכא
לכי הוה בן הבן ת"ח הדרא כודר' למריה אין זה אלא דחייב בעלמא אבא קושטא
הכי הוא כדר' דכיון דלא אמר בהדיא דלא ליקני עד דהוי זורבא מרבנן אלא
סתמא אמר כמ"ח מעבדו ולכי הוי ת"ח דמי אבא הר"ש מפרש דרז אפי' לא
בדרך דחייב קאמר לה אלא לאפלוגי עליה דרז נחמן והלכתא כרז אפי' דדוקא
במפרש מעבדו ולכי הוי ת"ח אבא בעלמא אפי' הקנה לו צ"ק וא"ל לבנו שיקנה
הנכסים ע"מ להקנה לבנו לא קנה בן הבן דלאומת יהא קונה לכי הוי בן הבן
לכי הוי הדרא כודר' למריה פ' דודאי לא הקנהו מסתמא עד אותה שעה שהיה
בן הבן ת"ח דמ"ל לעבדו בהו בנתים והביא שעתא כלתה אותה ההקנאה דהדר'
כודר' למרא דמיא למי שמקנה להצירו צ"ק"ם לאחר ל' ולא אמר מעבדו דלא קני
אחר ל' דכרז הדרא כודר' למריה ונדברי הר"ש יראה דחייב דוקא בהקנאה
לבנו צ"ק"ם אבא הר"ן פ' לאו דוקא צ"ק"ם אלא כלומר כרז כלתה ההקנאה ומיירי
נמי אף בחוקה ומשיכה דלא קנה כיון דלכי הוה בן הבן ת"ח כלתה ההקנאה
ומיירי דמ"ל קנה מאחר שהשטר קיים ועומד לכי הוה בן הבן ת"ח והתוספתא
כתבו דאף בשטר לא קני וז"ע. ויש להקשות במ"ש הרמב"ם וכן הבן מותר בהן
אם יהא ת"ח כמו שהתנה הלא כיון שלא הדיר מנכסיו אלא את בנו אם כן בן הבן
מותר בהן אפי' לא יהא ת"ח וקו קשה דכתב אם נתן ירושת אביו לאשתו או לבנו
כי דלכאורה לא איצטרך לומר אם נתן דמשמע דוקא דיעבד דלכתחלה נמי שרי
דכיון דאין לו הנאה נותן לאשתו ולבנו וב' קושיות הללו נזכרו בהשגת הראב"ד ותו
קשה מ"ש הר"ש ומ"מ בן הבן מותר ליהנות מהם וכו' דבר פשוט הוא ולא
איצטרך וכך הקשה צ"י דאינו יודע מה מלמדנו ונראה לתרץ דס"ל להרמב"ם
דאי לא אמר הוה גברא אלא דלא יהנה בנו מנכסיו ותו לא פשיטא דבן הבן
השתא הו"ל כאילו פירש שאם לא יהא בן הבן ת"ח שגם הוא יהא מודר מנכסיו כמו
הבן ולכן כתבה בן הבן מותר בהן אם יהיה ת"ח כמו שהתנה דמשנין ליה
תנאי

פרישה

פ' רכג (ה) ומותר לאב לעשות לכן דברים הללו דמסתמא לנדיים גמולים נתכוון :
(ב) ומותר כגן לעשות לו הדברים הללו דמסתמא ממילי זוטריי כי הני
דליכא בהו בישול ת"ח לא אדריה אבא אם האב מדיר את בנו שלא יבנה ממנו מפני שאינו עוסק
במורה אפס שהאב אכור לפשות לו אפי' דברים הללו : (ג) וכן הוא מסקנת א"א הר"ש
ז"ל ועיין בר"ש : (ד) וכן מותר לקנות לו מן השוק כו' ז"ל כ"ח צפ"ו דנדרים שהביא דברי הסור
וכתב עליהם והוא ירושלמי בשלמי בכורים וכתבו הר"ש והר"ן פירק אין בין המודר הנאה
ועממא משום דאשאי וכן אפי' זאין דרכו לקנות מן השוק אפי' סהוי דלועפיה דהכי לא אדריה
עכ"ל
לפעמים ומ"ש ואין במשמע שיתן כלום כו' גם דברי רבינו כן הם שאינו נותן לו כלום ומ"ש
(ר"ל למ"ד של לתלמוד תורה וכוו תחת אשך קנה לאלסיו צפ"ו עממא שפירושו בשביל אלסיו
אינס טאובין ואם דעמו ז"ל לומר מה נשמנו אלו מאמרים ז"ל דנדבכים אלו נצטרפו שלשה דברים
מהם שרצו להכריע מהשופטת דבכורות אינה ראויה דבשופטת הכי איתתא מעשה באחד שהרבה את בנו
ללמוד תורה והדיוו מלככה והתירו לו ר' וסי רבי למלאות לו חתית של מים ולהדליק לו את הכר דאיכא למימר דהתם מילתא אחריתא היא שהדירו מנכסיו אם יעשה שום מלאכה
וקתני שאין בללו משום מלאכה ואין עיניו על לנתן דיון עכ"ל כסף משנה : [ג] וכן מותר לקנות לו מן השוק כ"ח וכתב כ"ח והוא ירושלמי בשלמי בכורים ז"ל הירושלמי שם ת"ק ס"ל
מותר

חידושי הגהות

רכב א והר"ן כתב שרבי שמואל הגדיר בשם ר"ע פסק כשמואל וכו' הרמב"ן וכתב הר"ן מה שפרש הרמב"ם יחברי שמואל בס"ק דקדושתן כתב שהר"ף פסק כשמואל (ורב"י
בבב"ב הבית)

רכג א הדיר את עצמו מהנאת בנו כצ"ל (הר"ב בבב"ה) :

לחלוק מתחלה ע"מ כן קנאוה שמה גופה קנויה לגמרי לכל אחד לתשמישו בשעת תשמישו וכשתתמש בה אמרינן הוצרך הדבר למפרע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו. וכל"ל ר"ל דלע"ג דבעלתא אין ברירה כפי ה"א יש ברירה לפי שעיקר הקנייה נחברתה משעה ראשונה. אבל יש בה דין חלוקה דברי הכל אסור. משום דכיון שחצר זו לחלוקה עומדת א"ל לומר שמתחלה קנאוה כולה כל אחד לתשמישו דשמה האחד יכוף את חצירו הילכך אפי' לראב"ז יסורים וכתיב רש"ל דל"מ קודם חלוקה דאסורים אלא אפי' אחר חלוקה נמי דאסורים דל"ל כיון שחלקו הוצרך הדבר למפרע שהיא חלקו המגיעו משעה ראשונה דאי הכי הו"ל דך ברירה כשאר ברירות דעלמא וקו"ל דבראורייתא אין ברירה ובי תימא מ"מ הא קו"ל שמתחלה דאמר האמין שחלקו לקומות הן וה"ו כולו לקחה ממנו ליתא דאפי' לקחה ממנו אסורה כדאמרינן לעיל גבי ככרי עליך (לה.) דלע"ג דיהיב טיהיבא במתעב כל היכא דלא אפתקיה אחר אסור ומכירה הרי הוא כמתנה וכדתני קודם לבייתך שאני נכנס עך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר ה"ל מכרו לו אסור אבל הרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות נדרים היו שניהם שותפין בחצר אם יש בה דין חלוקה הרי אלו אסורים ליכנס בה עד שחלקו ויכנס כל אחד ואחד לחלקו אלא אם כ"ל ז"ל דלאחר חלוקה שרי וז"ל דלע"ג דל"מ דקו"ל דבראורייתא אין ברירה אפי' אין סהדי שעל מנת כן נשתתפו שלא יוכל אחד מהם לאסרה על חצירו בענין שמה נאסרה עליו לאחר חלוקה דא"ל אסור עליה נכסי ידידי ואינו גדין על"ל ור"ל שכתב כופין את הגורל לחזור את חלקו משמע דקאי אף אדרב"ז דאף על גב דשרי למודר ליכנס מכל מקום חיישינן שמה ישתמש בו תשמיש של איסור כגון העמדת ריחיים ותורה וגידול תרנגולים הילכך כופין את הגורל לחזור את חלקו ונאסר משום דפשיע בן שהדין עלמו מחלק חצירו בין שהדין את חצירו מחלקו וה"ל דאוקמה תלמודא לעיל בגדור מחצירו הנאה אבל במודר הנאה לא היינו כדי לדחות הא דבעי למפשע דבהדירו נמי פליגי ולא קו"ל כהאי דישויא אלא כרבינא דאמר בפ"ה הפרה (נא): דפליגי בברירה הילכך כשהדירו נמי פליגי ואין לנו צרכים להגיה המשה אלא כמו שהיה שניה היה אחד מהם מודר הנאה מחצירו כגון שהדירו חצירו שלא יכנס לרשותו כופין את הגורל לחזור את חלקו משום דפשיע וכדי שלא יכשל חצירו על ידו כיופינן ליה כי יוכי דאם אסור חלק חצירו עליו דכיופינן ליה כדי שלא יכשל הוא כך חשו למכשול חצירו בפשיעתו וכו"מ בירושלמי שו"ת ראוי לקנוס הנותן לפני חצירו מכשול מהמנוא עלמו לידו מכשול דגרסינן בירושלמי כופין את הגורל לחזור חלקו באומר הניתי עלי לא אלא דהיישין עפי למכשול חצירו ממה שיכשל הוא עלמו בפשיעתו אלא דבהא פליגי אגמ' דיון דגמרא דידן חיישא לתרוייהו והרמב"ם ז"ל כתב בחיבור ע"ד הירושלמי והרמב"ם ז"ל כתב דלא אסורים אלא לגדור והוא גודר דאסר הניית חצירו עליו אבל לא המדיר את חצירו דהיישין למכשול עלמו ולא למכשול חצירו וכאשר כתבתי כך ג"ל דיש לחוש למכשול חצירו בפשיעתו כמו למכשול עלמו ובתוספתא שנינו היה אחד מהם רגיל להדיר אחרים הנאה על חלקו כופין את הגורל לחזור את חלקו פירוש שניהם הדירו זה את זה ואחד מהם רגיל כופין את הרגיל והאי כפיה כשאמר חצרי אבל אחר חצר זה לעולם אסור עכ"ל. והשתא מ"ש רבינו שנים שהם שותפים בחצר ונדור הנאה זה מזה אם יש בו דין חלוקה חל הגדר ואסורים ליכנס בו היינו דלחרי"ל אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה אסורים ומ"ש עד שחלקו ויכנס כל אחד בשלו היינו כדברי הרמב"ם ז"ל שאילו לדעת הרשב"א אפילו אחר חלוקה אסורים: **וב"י** וכו"ש אם אחד מהם הדיר לאחר מן השוק שאסור ליכנס בו לזרבו ד"ה אסור אכולו בני דמתניתין קאי אבל מ"ש אם לא לזרבו אחד מהשותפין בחצר תימה לי דכיון דיש בו דין חלוקה חל הגדר וכו' נכנס לזרבו השותפין מאי היו הא מ"מ נהנה הוא מדריסת הרגל וכדאמרינן גבי מודר הנאה מחצירו נכנס לבקרו וכו' מדברי רבינו ירוחם וז"ל: וב"ש ואם אין בו דין חלוקה לא חל הגדר ומוותרין ליכנס בו בן אם הדירו זה את זה או שהדיר אחד מהם לאחר האק מנכסיו היינו כראב"ז דאופסקא בגמרא הלכתא כוותיה ומיהו בהדיר אחד מהם לאחר מן השוק מנכסיו כבר נתבאר שכתב הר"ן בשם הרשב"א דכל שהוא נכנס לזרבו השותף בין שהוא צריך לשותף בין שהשותף צריך לו מותר ואינו אסור אלא ליכנס בתוכו שלא לזרבו השותף ורבינו שלא חילק פה כן איפשר שהוא סובר כדעת הר"ל דבכל ענין שרי ואע"פ שלא נראה דבריו להר"ן נראה לרבינו ואפשר שרבי' בלכתוב דברי הרשב"א ונתחנף לו מקום במקום שנתקן שו"ל לכתוב פה דמותר לאותו אחד מן השוק ליכנס לזרבו השותף כתבו לעיל גבי יש בו דין חלוקה

ליכנס לחצר כיון דגלי אדעתיהו דקפדי אדריסת הרגל ואם הדיר בעל החצר את אחד מן השוק מותר ליכנס לחצר דויתור מותר במודר הנאה. ורבינו שמשון בשם ר"י כתב בסוף השולח דהילכתא דבראורייתא יש ברירה כדמוכתי הכא וכו' ולפוס דך פיסקא שותפין שהדירו זה את זה מדריסת הרגל מותרים ליכנס לחצר ואם הדיר את אחד מן השוק אסור ליכנס לחצר דעובד סתמות איכא לעיל דויתור אסור ומשום ברירה אין להתיר בשותפין בשם ר"י דין חלוקה דלא שרי ראב"ז משום ברירה כיון שיש תקנה בחלוקה וכל שכן איניש דעלמא דלמה יכנס בחצר והא דשרי ר"ל במתני' לאיניש דעלמא צריך לומר דאיירי לזרבו עסק אחד מצד חצר ומ"כ בשם הרשב"א דהרפמי ז"ל דך ברירה לאו כדבריה דעלמא הוא דנימא לבתר דפליגי איגלאי מילתא למפרע שהיו חלקו הראוי ליפול בגורלו כדאמר גבי כתב גט לבי' נשי לאויה שירצה יגרש בו וכו' אלא הכא ה"ט דשרי ראב"ז כשאין בה דין חלוקה דכיון דבע"כ של חצירו קנוי לו החצר לכתב בכולו אין כח בידו לאסרו עליו והוי כאסור על חצירו את שלו והיינו יש ברירה דקאמר דכל עידן דעיל בחצר ואין כאלו מקום דריכתו קנוי לו לבדו וכו' אבל כשיש בו דין חלוקה אסור דכיון דיוכל לכופו מהנה ליה הלא כמה שאינו כופו חלקו ומיניו להשתמש בכל החצר עכ"ל. ומשמע ודאי דמסקנת הר"ל כדעת ר"י שהניאו לבסוף וע"פ פירוש הרשב"א דהרפמי ותו דבראש הפרק כתב הר"ל שאלו כופין את הגורל דק"ל כרבינא בפ"ה הפרה דפליגי בברירה הילכך בהדירו נמי פליגי וכו' ואם כן איכא לתמוה א"ש רבינו דכיון דין חלוקה לא חל הגדר ומוותרים ליכנס בו בן אם הדיר זה את זה או שהדיר אחד מהן לאחר מן השוק מנכסיו שיה' ללא כדעת ר"י ומסקנת הר"ל דכיוניש דעלמא אסור אם לא לזרבו עסק אחד מצד חצר דכיון דהחצר אינו שלו לא שייך לגביה יש ברירה וקו"ל נמי ויתור אסור במודר הנאה ואין לפרש דרבינו פוסק כ"ר דעמא משום דקו"ל ויתור מותר במודר הנאה דאם כן אפי' ביש בו דין חלוקה מותרין ליכנס לחצר לר"ת בן אם הדירו זה את זה או שהדיר אחד מהם לאחר מן השוק וכן כתב הר"ן להדיא לרבינו חס אפילו יש בה דין חלוקה נמי שרי והיי רבינו כתב דשיש בה כדי חלוקה אסורים בין שהדירו זה את זה או שהדיר אחד מהן לאחר מן השוק וכך פסק רבינו בסמ"ק רכ"א אלא בע"כ דרבינו פסק כ"ר' ובמסקנת הר"ל דויתור אסור במודר הנאה ואם כן הדרא קושא לדוכתא והב"י כתב אפשר ש"ש רבינו לעיל שמוחר לאחר מן השוק ליכנס לזרבו א' מהשותפין בחצר היה לו לכתוב פה ונתחנף לו מקום במקום ושירי ליה מהריה שחשב על רבינו תועה וגרס לו לבי' לכתוב כך על רבינו מפני שהוקשה לו מ"ש לעיל שמוחר לו ליכנס לזרבו אחד מהשותפין ובסמ"ק יתבאר דלא קשיא ליה ולא מידי. עוד כתב ר"י אפשר שרבינו סובר כמ"ש הר"ן ע"ש הר"ל דבהדיר את אחד מן השוק יכול ליכנס אפי' לזרבו עמנו דלא בהרשב"א ואף על פי שלא נראה דבריו להר"ן נראה לרבינו ולפ"ד נראה דלכאורה ודאי אף ביש בו דין חלוקה מותר לחצר ליכנס מטעמא דראב"ז לא לשלך אני נכנס אלא לתוך חצירו דאין לחלק גבי אחר דאין לו כלום בחצר בין שיש בו כדי חלוקה לאין בו אבל רבינו שחלק גבי אחר בין יש בו דין חלוקה לאין בו בע"כ דלא ס"ל כהר"ל אכן נראה לפ"ד דבר פשוט דמה שכתב רבינו כאן דשרי נמי בהדיר אחד מהן לאחר מן השוק מנכסיו אינו אלא נכנס לזרבו אחד מן השותפין וכמו שכתב בסמ"ק אלא חצר שיש בו דין חלוקה וה"ה הכא דמאי שאל וכן כתב כאן בסתם משום דכסמ"ק על פי שכתב תחלה ויזרו דברי רבינו כאן אינן אלא לפי שמתעלה כתב דשיש בה כדי חלוקה דאיכא חלוקה דבהדירו זה את זה חל הגדר ואסורים ליכנס וכו' ובהדיר לאחר מן השוק ונכנס לזרבו אחד מן השותפין לא חל הגדר ומוחר ליכנס ממ"ל דאי נכנס לזרבו המדירו ודאי מנכסיו לא חצירה ואי נכנס לזרבו השותף הני דלא אדריה כל שכן שמוחר ליכנס דהו"ל כאלו השותף השני בעצמו נכנס כיון שהוא לזרבו של שותף דלא אדריה הלא לאחר מן השוק אלא שלא יכנס לזרבו עמנו אלא חל גבי אחר דאין חלוקה דכי יוכי בהדיר אחד מן השוק לא חל הגדר ואין בו דין חלוקה אלא לזרבו אחד מן השותפין הכי נמי שבהדירו זה את זה לא חל הגדר כיון שאין בו דין חלוקה ושירי ליה ליכנס: **כתב** ר"י דמה שכתב אם יש בו דין חלוקה חל הגדר וכו' וכו"ש אם אחד מהן הדיר לא' מן השוק מנכסיו אסור ליכנס בו לזרבו אם לא לזרבו אחד מן השותפין בחצר תימה לי דכיון דיש בו דין חלוקה חל הגדר וכו' נכנס לזרבו השותפין מאי היו מכל מקום נהנה הוא מדריסת הרגל וכדאמר גבי מודר הנאה מחצירו נכנס לבקרו וכו' מדברי הר"ן ירוחם וז"ל עד כאן לשונו. ואני שמעתי ולא באין דכיון דסבירא ליה לביית יוסף דבאין בו כדי חלוקה דשרי ליכנס לאחר מן השוק לזרבו אחד מן השותפין כמו שכתב ע"ש הרשב"א אם כן למה יגרע ביש בו כדי חלוקה שלא יכנס לזרבו אחד מן השותפין ולא דמי למודר הנאה מחצירו דאסור לו ליכנס אלא לבקרו משום דהתם נכנס לזרבו וקו"ל ויתור אסור במודר הנאה.

אבל כאן אין עס איסור כיון שלא הדירו אלא שלא יכנס לזרבו עמנו וכדפרטיית ואפשר שהניח יוסף הבין דמה שכתב רבינו וכל שכן אם אחד מהם הדיר לאחר מן השוק וכו' קאי אמה שכתב תחלה שותפין שגדור הנאה זה מזה וכו' דאם אחר כן הדיר אחד מהם לאחר מן השוק נכנס לזרבו השותפין עמנו דאסור ליכנס אבל הנאה זו ליתא דדבר פשוט הוא דהאי כ"ש לא איירי בשותפין שגדור הנאה זה מזה אלא בלא נדרו זה מזה איירי אלא שחצירו חל גבי מודר הנאה מחצירו נכנס לבקרו וכו' מדברי רבינו ירוחם וז"ל: וב"ש ואם אין בו דין חלוקה לא חל הגדר ומוותרים ליכנס בו בן אם הדירו זה את זה או שהדיר אחד מהם לאחר האק מנכסיו היינו כראב"ז דאופסקא בגמרא הלכתא כוותיה ומיהו בהדיר אחד מהם לאחר מן השוק מנכסיו כבר נתבאר שכתב הר"ן בשם הרשב"א דכל שהוא נכנס לזרבו השותף בין שהוא צריך לשותף בין שהשותף צריך לו מותר ואינו אסור אלא ליכנס בתוכו שלא לזרבו השותף ורבינו שלא חילק פה כן איפשר שהוא סובר כדעת הר"ל דבכל ענין שרי ואע"פ שלא נראה דבריו להר"ן נראה לרבינו ואפשר שרבי' בלכתוב דברי הרשב"א ונתחנף לו מקום במקום שנתקן שו"ל לכתוב פה דמותר לאותו אחד מן השוק ליכנס לזרבו השותף כתבו לעיל גבי יש בו דין חלוקה

פרישה
 ד"ה וכו' שיהיה קנין כל אחד בשלו וכו' אם אחד מהם הדיר לאחר מן השוק מנכסיו שאסור ליכנס בו לזרבו ד"ה אסור אכולו בני דמתניתין קאי אבל מ"ש אם לא לזרבו אחד מהשותפין בחצר תימה לי דכיון דיש בו דין חלוקה חל הגדר וכו' נכנס לזרבו השותפין מאי היו הא מ"מ נהנה הוא מדריסת הרגל וכדאמרינן גבי מודר הנאה מחצירו נכנס לבקרו וכו' מדברי רבינו ירוחם וז"ל: וב"ש ואם אין בו דין חלוקה לא חל הגדר ומוותרים ליכנס בו בן אם הדירו זה את זה או שהדיר אחד מהם לאחר האק מנכסיו היינו כראב"ז דאופסקא בגמרא הלכתא כוותיה ומיהו בהדיר אחד מהם לאחר מן השוק מנכסיו כבר נתבאר שכתב הר"ן בשם הרשב"א דכל שהוא נכנס לזרבו השותף בין שהוא צריך לשותף בין שהשותף צריך לו מותר ואינו אסור אלא ליכנס בתוכו שלא לזרבו השותף ורבינו שלא חילק פה כן איפשר שהוא סובר כדעת הר"ל דבכל ענין שרי ואע"פ שלא נראה דבריו להר"ן נראה לרבינו ואפשר שרבי' בלכתוב דברי הרשב"א ונתחנף לו מקום במקום שנתקן שו"ל לכתוב פה דמותר לאותו אחד מן השוק ליכנס לזרבו השותף כתבו לעיל גבי יש בו דין חלוקה

פרישה
 ד"ה וכו' שיהיה קנין כל אחד בשלו וכו' אם אחד מהם הדיר לאחר מן השוק מנכסיו שאסור ליכנס בו לזרבו ד"ה אסור אכולו בני דמתניתין קאי אבל מ"ש אם לא לזרבו אחד מהשותפין בחצר תימה לי דכיון דיש בו דין חלוקה חל הגדר וכו' נכנס לזרבו השותפין מאי היו הא מ"מ נהנה הוא מדריסת הרגל וכדאמרינן גבי מודר הנאה מחצירו נכנס לבקרו וכו' מדברי רבינו ירוחם וז"ל: וב"ש ואם אין בו דין חלוקה לא חל הגדר ומוותרים ליכנס בו בן אם הדירו זה את זה או שהדיר אחד מהם לאחר האק מנכסיו היינו כראב"ז דאופסקא בגמרא הלכתא כוותיה ומיהו בהדיר אחד מהם לאחר מן השוק מנכסיו כבר נתבאר שכתב הר"ן בשם הרשב"א דכל שהוא נכנס לזרבו השותף בין שהוא צריך לשותף בין שהשותף צריך לו מותר ואינו אסור אלא ליכנס בתוכו שלא לזרבו השותף ורבינו שלא חילק פה כן איפשר שהוא סובר כדעת הר"ל דבכל ענין שרי ואע"פ שלא נראה דבריו להר"ן נראה לרבינו ואפשר שרבי' בלכתוב דברי הרשב"א ונתחנף לו מקום במקום שנתקן שו"ל לכתוב פה דמותר לאותו אחד מן השוק ליכנס לזרבו השותף כתבו לעיל גבי יש בו דין חלוקה

הר"ה ד' כזאוסר הנחתו עליהם והנחתן עליו נדרו קיים ולא דמי לנודר שלא
 אופן שלשה ימים דמי אפטר לעמוד צו דשמי הכא כיון דאיכא תקנתא בלומות
 (כדתן שאינו נהנה לכן לי יבנה לאומות) אף על פי שהיא חקקה רחוקה לו
 אפ"ה אסור: כתב הרמב"ם לא גזרינן כו' עד סוף הסימן הכל הוא מדברי

הרמב"ם בפ"ו ומ"ש אבל הכא אי אפשר
 וכו' לפי לשון זה ודאי קשה דמאי קאמר
 אבל הכא אי אפשר לו דהא אפשר בלומות
 כדתן להדיא יבנה לאומות אבל בספרי
 הרמב"ם שנידונו לא כתוב לשון זה מיהא
 יש ליישב לשון זה דר"ל דמי אפשר בנקל
 וכמ"ש הר"ן ע"ש הר"ה שהיא תקנה
 רחוקה לו ומ"ש וכן דין במתנות עניים
 ל' הרמב"ם וכן במתנות עניים מן העניים
 כלומר שאם נדר מן העניים דהיינו שאמר
 הנחתו על העניים באין וטולין מתנותיהן
 דהיינו לקט שכחה ופיאה ומעשר עני בעל
 כרחו א"כ אם יש לו דקדק מופרשת א"כ אפי'
 אין לו דקדק מופרשת צ"ד שולחן שלוחין
 ומשכנין אותו על הדקה בע"כ ונותנים
 לעניים מה שמוציאין ממנו ועי' ב"י:

רכה מי שגדר ונתהרט יש תקנה ע"י חרטה (א) ואפילו נדר
 באלהי ישראל ביצר יעשה ילך אצל חכם מומחה
 דגמיר וסביר ואם אין יחיד מומחה ילך אצל ג' הדיוטות (ב) והוא
 דגמיר להו וסביר (ג) וידעו לפתוח לו פתח ויתירו לו (ד) והאידנא
 אין מומחה שיהא ראוי להתיר ביחיד בפתח מג' ואין לו לאדם
 להתיר במקום רבו ובמקום שיש גדול ממנו א"כ יתן לו רשות
 וביצר

רכה מי שגדר ונתהרט וכו' בפ"ד
 נדרים (דף כ"ב) א"ר
 ויסי אין נוקקין לאלהי ישראל (פי' אין
 נוקקין להתיר לו נדרו לפי שגדר חמור
 הוא) ואע"ג דלגס (בדף כ"ח) אסיקנא
 דלכ"ש אין שאלה בשבועה ולכ"ה יש שאלה

בשבועה והלכה ככ"ה היינו דוקא בשבועה גרידא בלא הוכרת השם אבל כשהוכר השם
 חמיר טפי והכי משמע מלשון הר"ה שכתב אין נוקקין לאלהי ישראל כיון שהחזיק
 פניו להוכיר השם ונתר הכי אסיקנא אמר רבא א"ר נחמן הלכתא נוקקין לאלהי
 ישראל והא דקאמר נדר באלהי ישראל לאו דוקא נדר דהא באלהי ישראל שבועה היא
 ולא נדר וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות שבועות אחד הנשבע וכו' ואפילו נשבע בשם
 המיוחד באלהי ישראל ואם ה"ז נשאל על שבועתו וכו' הסמ"ג:

ביצר יעשה ילך אצל חכם מומחה דגמיר וסביר וכו' בנכרות ס"פ פסולי
 המוקדשין (דף ל"ו) א"ר חייא בר אבא א"ר עמרם ג' מתירין את הנדר
 במקום שאין חכם כגון מאן א"ר נחמן כגון אבא ומפרש רבינו דר"ל כגון אבא
 דגמירנא וסבירנא כדקאמר ר"ג גופיה בפ' קמח דטברין דגמיר וסביר אע"ג
 דלא סמוך מתיר ביחיד ובמקום שאין חכם דגמיר וסביר שלשה הדיוטות מתירין את
 הנדר או את השבועה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דשבועות וכ"כ הר"ה פ"ד נדרים דלא
 כמ"ש הר"ן שם ע"ש הרמב"ן דיוחיד מומחה אינו מתיר אלא א"כ הוא סמוך ע"ש
 (בדף כ"ג) ודלא כה"ר ירוחם ע"ש הרמ"ה דיוחיד מומחה בעינן סמוך ומציאו ב"י:
 ומ"ש ואם אין יחיד מומחה וכו' הכי איתא בנכרות אליבא דרבי יהודה דאמר
 דבעינן אחד מהם חכם והכך דמזכרתי בדיה בעינן דמסברו להו טעמי הלכות וסביר
 וס"ל לר"ה דלירצן דפליגי עליה דג' מתירין במקום שאין חכם וק"ל כוחייהו נמי
 ס"ל דבעינן דמסברו להו וסביר דבא לא פליגי וכ"כ בהגהות מיימוני והכי נקטינן
 דלא כדמשמע מדברי הרמב"ם דג' הדיוטות כל דכו סגי לרצנן אע"ג דלא סביר
 כד מסביר להו דליחא אלא בעינן דמסברו להו וכן פסק בש"ע: ומ"ש וידעי
 לפתוח לו פתח פי' תתיר בעינן דגמירי להו וסבירי וכו' ויש לפתוח לו פתח וכ"כ
 הר"ה שם דהכי איתא בירושלמי:

ומי והאידנא אין מומחה וכו' כ"כ הר"ה שם וטעמו מדאמר ר"ג כגון אבא
 דגמירנא וסבירנא משמע דוקא דגמיר וסביר כמו ר"ג הא לאו הכי לא
 וכ"כ האגודה בס"פ כל פסולי המוקדשין פ"י בזמן הזה אין נראה שיש שום אדם
 מומחה להתיר בכור ונדר ולדון דיני ממונות ביחודי עכ"ל והכי נקטינן ועיין בח"מ
 סימן ג' ובמ"ש לשם בפ"ד. ומ"ש רבינו ביחיד בפחות מג' אפשר שאלה הוראות בלישנא
 יתירא שלא בנין דדוקא ביחיד לא אבל כשצירף אליו עוד ב' אע"ג דלא ידעי מאי
 דמסברי להו סגי בצירוף כל דהו לכך כתב לישנא יתירא ביחיד בפחות מג' כלומר
 בפחות מג' שהוכר קודם זה ילך אצל ג' הדיוטות והוא דגמירי להו וסבירי דאם אינן
 במדה זו אין צירופן כלום וכמאן ליתנהו דמי:

ואין לו לאדם להתיר במקום רבו א"כ הר"ה פ"ק דנדרים (דף ח') ומ"ש במקום שיש
 גדול ממנו הכי משמע מדאמר ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם
 משמע הא במקום שיש חכם אין להתיר אע"פ שאינו רבו אלא גדול ממנו בלבד
 וכתיב

סמוך הא לאו הכי אינו מתיר ביחיד ואפילו גמיר וסביר טפי מר"ג וכמו שכתב הר"ן
 המוצקה או לג' הדיוטות אם אין שם מומחה נראה דחכם מוצקה דדורו מתיר
 לא אלא היינו לומר שהיה חכם מוצקה דדורו מתיר
 כעין שהיה רב נחמן מוצקה דדורו שהיה אחד מהחכמים גדולים שדורו ואין
 ללמד דבעינן שיהיה גמיר וסביר כרצ נחמן דאין זה במשמע דבריו ורבינו ירוחם כתב
 אבל לא גמירי ולא סבירי אפילו י' אין מתירין וכן מוכח ביבמות פרק ביצד
 אלא אם כן יתן לו רשות במקום רבו בפ"ק דנדרים (ח): אע"ג דאין חכם גדול ממנו
 נידר באתרא דרבי: **ומי** במקום שיש גדול ממנו כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות שבועות ונראה
 תלמיד חנר כדאיתא בפרק הדר (דף סג.) הלכך אין לו דין רבו ממש אלא דין מי שגדול ממנו ואפ"ה אתא לקמיה ולא טרא
 מוצקה רב אשי אלא

בשביל נדרו וישמע לו למכור לו פחות או ליקח מהו יוקר: כתב הרמב"ם
 לא גזרינן ליקח מהם אטו למכור להם וכו' עד לא ישאל ולא ילוה להם וכו' וכלי
 בפ"ו מה' נדרים: מי שאמר הנחתו על הכהנים והלוים וכו' עד ויתנם לכהנים
 וללוים אחרים משנה בפ' בתרא דנדרים (פג): ומ"ש וכן דין במתנות עניים

אם ישמעו לו וימכרו להם שוה בשוה כתב הרמב"ם לא גזרינן
 ליקח מהם אטו למכור להם כי היכי דגזרינן באוסר עצמו מאיש
 אחר דהתם אם לא ישא ויתן עם זה ישא ויתן עם איש אחר אבל
 הכא א"א לו הלכך אם אמר הנייתן עליו (י) ה"ז משאילין ומלוה
 אותן (י) אבל הוא לא ישאל ולא ילוה מהם אמר הנייתן עליהם
 והנאתן עליו לא ישא ויתן עמוהו והן לא ישאו ויתנו עמו ולא ישאל
 ולא ילוה להם ולא הם ממנו מי שאמר הנאותיו על הכהנים והלוים
 באין (י) ונוטלין תרומותיו ומעשרותיו בע"כ אם אמר לכהנים וללוים
 אלו הרי אלו אסורין ויתנם לכהנים וללוים אחרים וכן דין
 (י) במתנות עניים:

רכה מי שגדר ונתהרט יש תקנה ע"י חרטה (א) ואפילו נדר
 באלהי ישראל בפ"ד נדרים (כב): א"ר
 אשי אין נוקקין לאלהי ישראל חוץ מקום
 אשמי הנתיב לי כלומר כדי להטיל שלום
 בין איש לאשתו אמר רבא אמר רב נחמן
 הלכתא שותחין בחרטה ונוקקין לאלהי
 ישראל ופסק הר"ה כי הא דרב נחמן
 וכו"פ הרמב"ם בפ"ו מה' שבועות שנוקקין
 לאלהי ישראל וכו' דפותחין בחרטה
 כתבאר נסימן זה וכו' יודע שיש פוסקים
 סבורים שאין מתירין בזמן הזה נדרים
 ושבועות וכתב רבינו בכינתן ר"ל:

ביצר יעשה ילך אצל חכם מומחה דגמיר
 אצל שלשה הדיוטות וכו' בפרק כל
 פסולי המוקדשין (לו): והביאו הר"ה בפ"ד נדרים א"ר א חייא בר אבא אמר
 רב עמרם ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מרבי יהודה דתניא
 הפרת נדרים בג' רבי יהודה אומר אחד מהם חכם במקום שאין חכם כגון מאן
 אמר ר"ג כגון אבא רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהך כל דכו אמר
 רבינא דמסברו להו וסבירי ופירש"י דמסברו להו טעמי הלכות וסבירי ואותו חכם
 ולמד את השנים וכתב הר"ה ש"מ דמקום שאין מומחה כגון ר"ג דגמיר וסביר
 אפי' תלתא דלא גמירי ולא סבירי שרו נידר וכו' והוא דמסברו להו וסבירי עכ"ל.

וכתב עוד ירושלמי שהן יודעין לפתוח מתירין כזון ונראה שכתב הירושלמי הזה
 ללמד דהני תלתא לא סגי להו דמסברו וסבירי אלא בעינן נמי שיהיו יודעין לפתוח
 את הנדר וזכו שכתב רבינו והוא דגמירי להו וסבירי ודעי לפתוח לו פתח כלומר
 דתתירי בעינן סבירי ופירש"י לפתוח לו פתח וכתב הר"ה שם ע"ש הרמב"ם בפ"ו מה' שבועות סתם וכתב
 ביצר מתירין יבא הנשבע לחכם המוצקה או לג' הדיוטות אם אין שם מומחה וכן
 בפ' המשנה ממסכת נדרים שכתב ענין הפרת נדרים סתם וכתב ג' הדיוטות ולא
 הוצרך שהג' הדיוטות מסברו להו וסבירי ונראה שטעמו משום דמשמע ליה ז"ל דלרבי
 יהודה דסבר דבעינן חד מיניהו חכם הוא דמתמיהין מכלל דהך כל דכו דהאך
 אפשר שחכם מוצקה יצטרף עם שני עמי הארץ ומה יועיל לו צירופם ומ"ש פירש
 רבינא דמסברו להו וסבירי אבל לת"ק דין הפרת נדרים הוכח דליכא חכם הוו בג'
 הדיוטות ואפי' מסברו להו ולא סבירי ולא מידי ופירש"י דס"פ נפרת המאורס
 (עג.) מסייע ליה דמכשרינן ג' הדיוטות בהפרת נדרים מדאיתקש נדרים נדרים
 לשחטוי חוץ וגבי שחטוי חוץ הדיוטות גמורים שום לשאינם גמורים א"כ בהפרת

נדרים בג' הדיוטות גמורים נמי שרי וטעמו של הר"ה שהצריך דמסברו להו נראה
 דהיינו מפני שהוא סובר דליכא בין ת"ק לרבי יהודה פלוגתא אלא בשלישי אם צריך
 שיהיה חכם אם לאו אבל בשנים האחרים ליכא פלוגתא בנייהו הלכך כיון דאשכחן
 דרבי יהודה בעי דמסברו להו וסבירי ממילא משמע דת"ק נמי בעי הכי שאילו לדברי
 הרמב"ם שחייב פלוגתא עובד בין רבי יהודה לת"ק וכל מה שאנו יכולין למעט
 במחלוקת יש לנו למעט והוא דמיקש הפרת נדרים בג' הדיוטות לשחטוי חוץ כע"כ
 כתב הר"ן עלה דממילא משמע דהאי כדוניה והאי כדוניה דהדיוטות דמסברו להו
 ולא סבירי סגי דבהתי נינהו ופשיטא דלא חזו להתיר נדרים דכשהם מתירין אינם
 יודעים מה מתירין והגהות מיימוני כתבו על דברי הרמב"ם לא הדיוטות גמורים
 אלא דמסברו להו וסבירי עכ"ל ואינו במשמע דבריו דא"כ לא הוה שתיק מיניה אלא
 ודאי סבר דלא בעינן מסברו להו וסבירי ומהטעם שכתבתי ומ"ש והאידנא אין ראוי
 שיהא ראוי להתיר ביחיד בפחות מג' כ"כ הר"ה בפ"ד נדרים והטעם משום
 דכיון דר"ג אחר חכם כגון אבא דגמירנא וסבירנא מי הוה צדירות האלו דגמיר
 וסביר כרצ נחמן ולדעת הרמב"ן סובר דמומחה שמתיר נדרים ביחיד דוקא שהוא

ז"ל בשמו האידנא ודאי ליכא סמוך אבא לאו למימרא שצריך שיהיה גמיר וסביר כותיה ואי צדיר מיניה פורתא לא אלא היינו לומר שהיה חכם מוצקה דדורו מתיר
 כעין שהיה רב נחמן מוצקה דדורו שהיה אחד מהחכמים גדולים שדורו ואין
 ללמד דבעינן שיהיה גמיר וסביר כרצ נחמן דאין זה במשמע דבריו ורבינו ירוחם כתב
 אבל לא גמירי ולא סבירי אפילו י' אין מתירין וכן מוכח ביבמות פרק ביצד
 אלא אם כן יתן לו רשות במקום רבו בפ"ק דנדרים (ח): אע"ג דאין חכם גדול ממנו
 נידר באתרא דרבי: **ומי** במקום שיש גדול ממנו כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות שבועות ונראה
 תלמיד חנר כדאיתא בפרק הדר (דף סג.) הלכך אין לו דין רבו ממש אלא דין מי שגדול ממנו ואפ"ה אתא לקמיה ולא טרא
 מוצקה רב אשי אלא

דרישה
סי' רכה [ב] והוא דגמירי להו וסבירי פי' אם ילמדו עמיה כו' ואין זה גמיר וסביר
 בגמ' דהוא מומחה גמיר משום דפירוש גמיר וסביר בכל ענינים משא"כ
 אלו דאינו סבירי אלא מה שגמירי להו דיינים פ"טויים וכמ"ש בפ"מ נ"ג א"ר וסא דלא קאמר רבינו
 כן בהיות אלא קאמר סתם דסגי לכתרה ג' נראה שאולי בשעת הר"ה אביו שכתב לקמן בפ"מ
 סימן ג' בשם ר' עקיב דהיינו בג' דא"ל דלית ביה סד דגמיר ולכן א"כ לפרש הכא דמסתמא איכא
 ביה סד דגמיר והוא אומר ג"כ לכתוב שידעו אבל מ"מ אי ליכא ביה ספי' סד דגמיר שילמד עם
 השנים פסולין כמו גבי דין אבל א"ל לומר ש"מ רבינו וסא דגמירי להו וסבירי הוא כמשמש
 דא"כ מאי איכא בין ג' הדיוטות ליחיד מומחה דהא במומחה נמי לא קאמר אלא שיהא גמיר
 וסביר: [ג] והאידנא אין מומחה כו' בגמרה פ"י דבזמן הזה אין נראה דיש שום אדם מומחה
 להתיר

פרישה
 (ד) הרי זה משאילין ומלוה אותן ולא גזרינן שגם הוא ישאל וילוה מהן והטעם כמ"ש משום דלא
 נצו מ"ל לגזור בדבר זה שפי' לא יהיה לו עסק בשאלה והלוואה עם שום אחד משרא"ל מש"כ
 לא אסרו אלא מה שאסרו הוה עצמו חניפשו דהיינו שלא ליבנות מהן ובכללו הוא שאלה והלוואה
 מ"כ"ש דלא גזרו כשנדר איפכא דהן לא יהיו ממנו דלא נאמר שלא ישאל מהן דלמדמ דק"ו מדין
 זה שכתב רבינו דמה צוה שאמר נפשו ליבנות משרא"ל לא גזרו ומותר לשאל וללוות לטן אף שהן
 יכולין להטות וזלמו ולשאל וללוות אחר מסבירי וזלמו אפי"כ כדי שלא יהא כבדל מהן לא רצו
 לגזור ק"ו בנדר הנייתו עליהם דבאם יגזרו שגם הוא לא ישאל וילוה מהן יהיה אסור עליו שאליתו
 הלוואה דכל ישראל דלא יגזרו ומש"כ לא כתבו רבינו וק"ל: (ה) אבל הוא לא ישאל מהן קמ"ל
 צוה דלא מנח כיון שגם הוא משאילין אין זה הנאה: (ו) ונוטלין תרומותיו ומעשרותיו בע"כ
 דלאו כל כוונתו להפסיד מהם מה שזכה להן בתורה: (ז) במתנות עניים לאו דוקא לקט שכחה

כי' אלא ה"ה בצדקה מופרשת או אפי' אין לו מופרשת לפי
 סי' רכה (ב) ואפילו נדר באלהי ישראל לאפוקי מרבי אשי דאמר אין נוקקין לאלהי ישראל: (ג) והוא דגמירי להו וסבירי פי' אם ילמדו עמיה סבירי ויבניו מה שלמדו גמיר ורש"י פ"מ
 ועיין בדרישה: (ג) וידעי לפתוח פתח אף ע"ג דלא בעי פתח בכל הנדרים מ"מ אינן ראויים להתיר אפילו ע"י חרטה אם לא שכולין ג"כ להתיר ע"י פתח דשמה
 יבא

הרושי הגהות
 רכה א כ"ה ג' הר"ה אבל בגמרא איתא רב חייא בר עמרם ועיין ביבמות (כה):
 ורבינו

זכתה הרא"ש וגו' ומה שכתב מומחה נמי כי שרו הדיוטות אישתי ליה נדרה ללא אמרו חלה משום כבודו של מומחה עכ"ל כלומר וכיון דמשום כבודו הוא סני דנתיילת רשות אפי' לכתחלה אבל דיעבד אפי' לא נטל רשות אישתי ליה נדרה מיהו ל"ל דאם יחיד מומחה הקור הנדר בזמן הזה אפילו דיעבד אינו מותר וצריך לחזור ולהתיר לו כג' דידעי מאי דמסברי להו ואע"ג דלהרמב"ם יכול כל חכם מוציא דודו להתיר נדרים ביחוד ומניחו כ"י מ"מ משמעות שאר הפוסקים אינו כן והרמב"ן והרמ"ה הוסיפו להחמיר דבעינן יחיד מומחה דסמך הלכך נראה ודאי דאין לסמוך על התרת יחיד מומחה בזמן הזה אפי' דיעבד צריך לחזור ולהתיר לו כג' נ"ל: וביצד הוא ההתרה וכו' בס"פ נערה המאורסה (דף ע"ו) אסיקנא סבר דר' יוסף ליתמר נשאלין נדרים בשבת לצורך שבת ביחוד מומחה אין בשלשה הדיוטות לא משום דמתחויי כדנינא ח"ל אצוי כיון דס"ל אפי' מעומד אפי' בקרובים ואפילו בלילה לא מתחויי כדנינא ומייתי נמי עובדא דנוקין אפילו לנדרים שהיה להם פנאי מצע"י והא דל"ל ג' פעמים מותר לך הטעם משום דכל לשון כך הוא

אילו וכן נראה מהא דלמרינן ג' מתירין את הגדר במקום שאין חכם משמע הא במקום שיש חכם אין מתירין ומיהו כתבו הרא"ש והר"ן שאם התירוהו הדיוטות אישתי ליה ללא אמרו אין מתירין אלא מפני כבודו של חכם ולכתחלה דוקא אבל דיעבד אישתי כתב רבינו בסימן של"ד בשם הרמב"ם תלמיד מתיר החרם והנדוי אפילו במקום הרב וכתב עוד בסימן הנזכר דמי שאינו ח"ח שגדה עגמו צריך י' שתיירו: וביצד הוא ההתרה יאמר לו ג"פ מותר לך הרמב"ם בפ"ו מה"ש כתב אומר לו או מותר לך או שרוי לך או מחול לך וכל כיוצא בזה ענין זה בכל לשון ונראה מדבריו דנדרה זימנא סגי ב' רבינו שהצריך ג' וכתב דבשבת להרמב"ן סימן רס"ג כי לשון מחול לך הוא מלשון לא יחל ומחילה ויחל הכל ענין אחד שלשון לא יחל לא יתיר והענין כמתיר הקשר שחור הענין כאילו לא היה כאדם שח"ח חזל קשור והתירו ודאי הוא כאילו לא היה וכו' שאלו חכם עוקר הגדר מעיקרו ומחילה שעושה את החוב או החטאת כאילו לא היה משא"כ בלשון הפרה שהיא דכבר שיטתו אלא שיש מעבד מלהשלימו כמו (איוב ה) ויפיר

[ג] וביצד הוא ההתרה יאמר לו (ד) ג"פ מותר לך (ה) ואפילו מעומד ובקרובים ובלילה ובשבת (ו) אפילו אם היה אפשר לו מאתמול לישראל עליו [ז] ובלבד שיהא לצורך השבת כגון שנדר שלא לאבול או לבבול מעונג שבת. והא דנשאלים מעומד דוקא כשמתירין בהרטה בלא פתח אבל מי שאינו מתהרש מעיקרו וצריך למצוא לו פתח צריך להתיישב בדבר וצריך עיון גדול דמה שאינו מתהרש מעיקרו היינו משום שהיה לו תועלת בנדר כגון שהיו אוהביו רוצים להעבירו על דעתו כגון שיאכל עמהם או שישאיר בנו או בתו לפי דעתם וכיוצא בזה ובשביל הנדר נמלט מהם ולא היה רוצה עדיין שלא נדר הילבך צריך למצוא לו פתח שאילו היה יודע שיבא לידי כך היה נמנע מלידור אע"פ שהיה צריך לשמוע לקול אוהביו (ו) ולעבור על דעתו אם הוא משקר לחכם אין התרתו כלום וכיון שצריך ישוב הדעת (ח) צריך שיהא מיושב: מי שאמר (ט) [י] קונם הנאתי

מחשבות ערומים להפר נדרים (יחזקאל טו) ולפיכך אמרו (גיר כא): דבעל מיגו גיזו ואמרו (נדרים עו): חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בל' חכם לא אמר כלום עד כאן לשונו: ומ"ש ואפי' מעומד ובקרובים ובלילה ובשבת אפי' אם היה אפשר לו מאתמול לישראל עליו וכו' מסקנא דגמרא בס"פ נערה המאורסה (עו): וקמ"ל דאע"ג דדנין בעינן שיהיו הדיוטין יושבים ושלא יהיו קרובים ושלא ידור בלילה אלא ביום ואין דנין בשבת התרת נדרים מותר בכלהו דלאו דין הוא וכתב רבינו ירושם דהא דאין מתירין בשבת אלא נדרים שהם לצורך השבת כ"מ נדרו יחיד אבל חרמי ציבור נהגו להתיר בשבת אע"פ שאינם לצורך השבת מפני שבשבת כולם מקובצים ואם לא יתירו אז לא יוכלו להתיר (ה):

כדתקן מגל זו מגל זו ומג"ט אומרים כל נדרי ג' פעמים אבל ברמב"ם משמע דנדרה זימנא סגי שכתב בפ"ו מה"ש ו"ל א"ל או מותר לך או שרוי לך או מחול לך וכל כיוצא בזה ענין זה לא אמר כלום שאין מותר אלא הבעל והאבא אבל החכם שזועקת וכל כיוצא בזה ענין זה לא אמר כלום שאין מותר אלא הבעל והאבא אבל החכם אינו אומר חלה לשון התרה ומחילה עכ"ל והטעם כתב הגהות מיימוני שם ע"ש פירש"ם כי הפרה בלא שום טעם כמו נדרים הפר אבל בלשון התרה צריך טעם עכ"ה והרמב"ן בנשואה סימן רס"ג כתב דלשון התרה כמתיר הקשר שחזור הענין כאילו לא היה ח"ח חכם עוקר את הגדר מעיקרו ולשון הפרה כדבר שיטתו אלא שיש מעבד מלהשלימו ולפיכך אמרו בעל מיגו גיזו ע"כ ונ"ל ע"כ דהחכם דוקא בלשון התרה ובעל דוקא בלשון הפרה וכד"ר יוחנן ס"פ נערה חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום ח"כ אפי' קאמר תלמודא מהם לא יאמר חכם לאשמו בשבת מותר ליה בל' ליה כי כדרך שאומר לה בחול חלה ח"ל עלי ואכלי עלי ושתי והגדר בעל מחלו ואמר רבי יוחנן וצריך שיבטל בלבו וכמ"ס רבינו בסומן ר"ל ואמאי לא קאמר נמי בחכם שמתיר בשבת דל"ל טול ואכול וכו' וצריך שיקר בלבו ואפשר דבעל שאני דכיון דמיגו גיזו באומר עלי ואכלי שפיר הו גיזו אבל חכם שצריך שיתיר הקשר כאילו לא היה ח"ח חכם שכתבתי מותר לך או לשון כיוצא בזה ענין זה א"ל טול ואכול דאינו חלה גיזו ואינו עוקר נדר מעיקרו כאילו לא היה: וה"ש והא דנשאלין מעומד דוקא כשמתירין בהרטה וכו' עד רצח דאפי' שיהא חכם הוא מדברי הרא"ש ס"פ נערה ר"ל שכתבתי למצוא לו פתח צריך שיהא חכם מיושב ולא עומד ומ"ש בסוף ואם הוא משקר לחכם אין התרתו כלום וכו' אינו אלא להוסיף טעם וכתבתי שצריך שיהא חכם מיושב והוא לפי שצריך ישוב הדעת טובא לחכם שיזין מדברי המודר שאינו משקר דאם הוא משקר לחכם אין התרתו כלום הלכך צריך שיהא חכם מיושב כפי שיהא מיושב דעתו אבל המודר ח"כ שיהא מיושב כלל מיהו ודאי ח"כ שיהא עומד כיון דלאו דין הוא והכי משמע להדיא מעובדא דר"ר ר"מ דדר (דף ס"ד) דל"ל למדין מניה אלא שהחכם יאמר יושב ולא למדין שהמודר יאמר עומד: מי שאמר קונם הנאתי על בני עירי וכו' ירושלמי פרק השותפין קונם הייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם הנתיב בני עירי עליו נשאל לזקן שיש שם אית תנוי חני אפי' על קדמיתא נשאל שאינו כמיפר נדריהו ומ"ש בשם הרמב"ם בפ"ו כתב ו"ל אפר על עצמו הנתיב בני העיר אסור להשאל על נדרו לחכם מבני אותה העיר והיא ואם נשאל והתיר לו הרי נדרו מותר כמו שביארנו עכ"ל ולפי הבנת רבינו יהיה פי' אפר על עצמו הנתיב בני העיר היינו שקבל על עצמו שלא יהנו בני עירו מנכסיו כגון שאמר קונם נכסיו על בני עירי דהשתא הם נהנים בהיתורו וכיון שההיתור הוא לתועלתם הו"ל כמתיר נדרי עצמו ואסור מדרבנן דא"כ ע"ג דלוינס עצמן הנודרים ומדאורייתא ודאי יכול להתיר מ"מ אסור דרבנן איכא ומש"ה פסק דדיעבד נדרו מותר דהא לאית תנוי נשאל אפי' לכתחלה שאינו כמיפר נדרי עצמו ח"כ מסתמא ודאי ח"ק לא פליגי עליה אלא דלכתחלה אסור אבל דיעבד שרי מטעמא דפרי' כיון דלא מיתסר מדאורייתא אבל אם אפר הנתיב בני עירי עליו כגון קונם נכסיו בני עירי עליו לויכא מאן דפליגי דאפי' לת"ק נשאל לזקן שיש שם וכו' לאית תנוי דפשיטא דאין בזה כמיפר

ומ"ש והא דנשאלין מעומד דוקא כשמתירין בהרטה בלא פתח וכו' עד צריך שיהיה מיושב הכל דברי הרא"ש שם וטעמא משום דגמרא מותבי לרב נחמן דלמחר התרת נדרים מעומד מדתניא ירד רבן גמליאל מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו נדרו ומשני רבן גמליאל סבר אין פותחים בהרטה מעיקר נדרה בעינן ובטו עיונא דהכי ישב ור"ג סבר פותחין בהרטה ואפי' מעומד ולפיכך כתב ז"ל דלתיבא דהילכתא נמי דקמ"ל פותחין בהרטה היכא שאינו מתהרש מעיקרו וצריך למצוא לו פתח צריך לישב והר"ן כתב בשם הרשב"א דלדין דקמ"ל פותחין בהרטה אפי' לא מתהרש ואינו צריך לחזור אחר פתח להתירו לא בעינן יושב דכיון דעוקר דאמר מעומד סוף דינא מעומד ומיהו ע"כ רצח דאפי' שאל ירתה לטעמו אינו מותר כן: מי שאמר קונם הנאתי על בני עירי וכו' עד הנאת בני עירי עלי נשאל לחכם ששם: (ב"ה) הירושלמי פ"ה: והטעם משום דכשמתיר הנתיב על בני עירי הם נהנים בהיתורו שעי"כ יהיה מותר להם ליהנות ממנו וכיון שהתרה הוא לתועלתם הרי הם נוגעים בדבר ואינם יכולים להתיר דה"ל כנדריו עצמו ותקן כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ולפיכך אינו נשאל לחכם ששם אבל כשמתיר קונם הנתיב בני עירי עלי שהוא נאסר מלהנות משלהם אין בני העיר נוגעים בדבר דמה הגהה יש להם כשהוא יהנה משלהם כך פירש הרשב"א בנשואה סימן ת"ו ותיק"ה א' ויש לתמוה על טעמו דמה ענין נדרי עצמו לכאן נדרי שאני דכתיב כבו לא יחל נדרו אבל הכא שאינם נהנים מעצמם הנודרים למה לא יתירו לו אע"פ שיש להם הנתיב בהיתורו וכן יש לתמוה על מ"ש גבי קונם הנתיב בני עירי עלי שהוא נאסר מלהנות משלהם אין בני העיר נוגעים בדבר וכו' דכיון שהוא נהנה בהיתור זה שעל ידי כך מותר לו ליהנות מהם היאך מותר לו לישראל לחכם שבעיר והלא הוא נהנה מאותו חכם בהיתור ההוא לכך נ"ל לפרש בפיסקא ירושלמי ותוספתא דאומר קונם הנתיב על בני עירי היינו שהוא אסור מלהנות מבני העיר ולפיכך אינו נשאל לחכם שזאתה העיר לפי שהוא נהנה מאותו חכם שבעיר ואומר קונם הנתיב בני עירי עלי היינו שאוסר בני עירי ליהנות ממנו ולפיכך נשאל לחכם ששם מפני שאף על פי שהיה לו הנתיב בהיתור זה היה מותר שהוא לא נאסר ליהנות מהם ומולתא דפשיטא הוא ולא איצטרך למתניה אלא אגב רישא נקטיה ואף ע"פ שפסק הלשון מורה על פירוש הריב"ם כיון שהענין אינו מתיישב לפירושו מוטב לדחוק הלשון ולכוונו עם הענין ולשון הירושלמי משונה לפעמים וכו' דבר פשוט שהוא סומך על המצין (ג) וכמו שפירשתי מובח מסוף דברי

הרשב"א בנשואה שאכתוב בסמוך וכן מובאר בדברי הרמב"ם שכתב בפ"ו הלשון הזה אפר על עצמו הנתיב בני העיר אסור להשאל על נדרו לחכם מבני אותה העיר: (ב"ה) ומיהו בירושלמי עצמו משמע כפי' הריב"ם דגרסינן התם אית תנוי חני אפי' על קדמיתא נשאל שאינו כמיפר נדרי עצמו דהיי כמיפר נדרי עצמו ויש לדחוק ולומר דאע"ג דשעמא רמ"ד אינו נשאל לא הוה מהאי טעמא אלא מטעמא אחרינא אהא האי תנא למיפר דלא תיסק אדעתין למיפר משום נדרי עצמו: וכתב הרשב"א בסימנים

דרבי משה
רכה (א) וברבים אלו הן בנתיב י"ד ח"ו וכתב עוד דמתירין בשבת אפי' בג' הירושות

דרישה
 לפי שכוונתו נדר ולזון דיני ממונת בימיו: [ג] וביצד היא ההתרה כ"י ומתירין ב' ג' נדרים ביחוד וכן ב' ג' נדרין יחד ואומר מותר לכם כ"כ בתשובת רמב"ן והביאם בפ"ו ומסיק וכתב פ"ו ז"ל ומיהו משמע דהיינו בשמים או ג' נדרים מחולפים אבל מי שדר או נשבע על דבר אחד פעמיים ושלא צריך היתר לכל אחד דהא כל שלא כותבה בהרטה לא חלה השנייה ואין מתירין נדר עד שחול וכן צריך היתר לכל אחד ואחד וכן נראה מתשובת הר"ן עכ"ל. ונלמד דמ"ש דגם בנדר לא חל השנייה כ"י היינו דוקא לסבת רש"א הביאם ב"י לפיכך בסימן רע"ו דאין נדר חל על כניעות ונתיבות וכו' על שאסר עליו כבודו. אבל לסבת רש"י והרא"ש והטור דכתבתי שם דנדר חל על נדר א"כ מה"ט דכתב ב"י לא היה צריך חלה היתר ח" חל למי שנדר פעמיים ושלא על דבר אחד ועיין בש"ע סיף מ"ו דכתב שם המחבר ג"כ ז"ל וה"מ בנדרים מחולפים אבל מי ששבע כ"י דוק בלשון דמתחיל בנדרים וסיים בשבועה ונראה משום דאיכא פלוגתא בין רש"א ורש"י והרא"ש בנדרים אי חלים זע"ז מש"ה לא סיים בנדרים אלא בשבועה דהכל מותרים וע"ל סימן רכ"ט שכתב שאם אפר עליו הכבוד ג"פ אע"פ ששאל עליו והתירו אסור עד שישאל עליו פעם שנית משמע דאין נותר בהתרה אמת: [ז] ובלבד שיהא לצורך שבת ומתירי צבור וסגין להתיר אפי' חכם לצורך השבת ב"י וכו' מדברי רבינו ירושם (בנתיב י"ד) והטעם שכתבתי מקובלים וחס לא יתירו או לא יוכלו להתיר אבל לא להכריז אותם בהתרה: [ח] קונם הנאתי על בני עירי כ"י משום דכשמתיר הנתיב על בני עירי הם נהנים בהיתורו שעי"כ יא יסור מותר להם ליהנות ממנו וכיון שההתרה היא לתועלתם הרי הם נוגעין בדבר ואינם

פרישה
 יבא לפניהם נדר שצריך כחם ולא ידע להסביל בין נדר לנדר: (ואין לו לאדם להתיר במקום רבו פי' לכתחלה אבל דיעבד אם התירו מותר עכ"ה): (ד) ג' פעמים מותר לך וכו' שרוי לך וכו' מחול לך מלשון לא יסל דברו רמב"ן עוד כתב כי מותר לך הוא מל' מתיר הקשר שחזור הענין כאילו לא היה וכו' שאלו חכם בל' הפרה כי חכם עוקר הנדר מעיקרו משא"כ בעל ומש"ה דוקא בל' הפרה כי הוא דבר ששני אלא שיש מעבד מלהשלימו כענין מפר מחשבות ערומים להפר נדרים עכ"ל ונ"ל דגם שרוי לך מל' מותר היא וכמ"ס שרי המינייה דפי' מתיר חזור הסגורה: (ה) ואפי' מעומד ובקרובים ובלילה ובשבת ר"ל אפי' דבדין בעינן דוקא שיהיה ולא בקרובים ולא בלילה ולא בשבת חול הכא כגולם שרי: (ו) אפי' אם היה אפשר כ"י חשבת קאי: (ז) ולעבור על דעתו ולא הוא כ"י פירוש כיון שכך קרוב הנדר שישקו שיאמר שלא היה נדר חילו היה יודע והתאמת הוא שהיה נדר כ"י שלא לשמוע לקול אוהביו ואם הוא משקר אין התרתו כלום ע"כ צריך ישוב הדעת בדבר: (ח) צריך שיהא מיושב פירוש שלשה המתירין: (ט) קונם הנאתי על בני עירי אין שאל כ"י ר"ל שהוא אסור את עצמו מלהנות מבני העיר ולפיכך אין שאל לחכם שזאתה העיר לפי שהוא נהנה מאותו חכם שבעיר ואם אפר קונם הנתיב בני עירי עלי היינו שאוסר בני עירי ליהנות ממנו ולפיכך נשאל לחכם ששם מפני שאף על פי שהיה לו הנתיב בהיתור זה שעל ידי כך מותר לו ליהנות מהם ומולתא דפשיטא הוא ולא איצטרך למתניה אלא אגב רישא נקטיה ואף ע"פ שפסק הלשון מורה על פירוש הריב"ם כיון שהענין אינו מתיישב לפירושו מוטב לדחוק הלשון ולכוונו עם הענין ולשון הירושלמי משונה לפעמים וכו' דבר פשוט שהוא סומך על המצין (ג) וכמו שפירשתי מובח מסוף דברי

דרבי משה
רכה (א) וברבים אלו הן בנתיב י"ד ח"ו וכתב עוד דמתירין בשבת אפי' בג' הירושות

ב רבינו שהצריך ג' נראה שלמר כן מדברי הרא"ש סוף יומא שכתבו ולשון כל נדרי מוכח שניתקן על הנדרים ולכן אמרינן אותו ג"פ וכו' ומבואר יותר במדרכי שם כולל"ד: והתירו

דמסקר אלא צריך לבקש לו פתח כ"כ הרמב"ן בתשובה סימן רנ"ג ומצינו ב"י וכו' כ"כ בסיון רנ"ה וכו' הרשב"א בתשובה דאם אסר על עצמו חיוב דבר שלא מחמת עצמו של דבר הנדור אלא קנס בעלמא כגון אם יעבור ענינה פלוני לא יאכל בשר ויין ועכשיו מתחרט יש לו הפתח אפילו בחרטה דהשתא דהיינו דמתחרט מאן וכלאח ואינו מתחרט מעיקרו כמי כגון לפי שאין תכלית כוונת הנדר מחמת עצמו ומצינו ב"י ומשמע בב"י דהר"ם בר אבא דבר ע"ז יסוד פסקו דככה"ג סגי בחרטה דהשתא וקשיא לי טובא ע"ז דבתלמודא פ' ד' נדרים מוכחא להדיא בחרתי עובדא דביתאי דלביי ודאדם אחד שאל לפני רבי יוסי ואפילו ככה"ג לא סגי בחרטה דהשתא כמ"ס בסמוך ותו דהרי כבר כתב הר"ם בסמ"ק סימן ע"ב שאין להתיר נדר בחרטה גרידא וז"ל כגון להחמיר שלא להתיר נדר ע"י חרטה לפי שאין הכל

וכו' בפרק ד' נדרים כתב וכו' הכלבו בשם הר"ף וכתב עוד בשם ע"כ נכון שלא להתיר נדר ע"י חרטה שאין הכל נקיין בחרטה זו וגם פעמים שהנדר אומר שמתחרט מעיקרו ואינו מתחרט אלא מכאן ולהבא אך אם יש לו פתח נכון להתיר שפתחין לו ואומר דהשתא דהיינו דמתחרט מאן וכלאח ואינו מתחרט מעיקרו כמי כגון לפי שאין תכלית כוונת הנדר מחמת עצמו ומצינו ב"י ומשמע בב"י דהר"ם בר אבא דבר ע"ז יסוד פסקו דככה"ג סגי בחרטה דהשתא וקשיא לי טובא ע"ז דבתלמודא פ' ד' נדרים מוכחא להדיא בחרתי עובדא דביתאי דלביי ודאדם אחד שאל לפני רבי יוסי ואפילו ככה"ג לא סגי בחרטה דהשתא כמ"ס בסמוך ותו דהרי כבר כתב הר"ם בסמ"ק סימן ע"ב שאין להתיר נדר בחרטה גרידא וז"ל כגון להחמיר שלא להתיר נדר ע"י חרטה לפי שאין הכל

בקיאות בחרטה זו שלא היה חפץ בנדר זה מעולם וגם פעמים שהנדר אומר שהוא מתחרט מעיקרו אך כי אינו מתחרט כ"כ מאן ולהבא אך ע"י פתח נכון להתיר שפתחין ואומרים לו דהשתא דהיינו דמתחרט מאן וכלאח ואינו מתחרט מעיקרו כמי כגון לפי שאין תכלית כוונת הנדר מחמת עצמו ומצינו ב"י ומשמע בב"י דהר"ם בר אבא דבר ע"ז יסוד פסקו דככה"ג סגי בחרטה דהשתא וקשיא לי טובא ע"ז דבתלמודא פ' ד' נדרים מוכחא להדיא בחרתי עובדא דביתאי דלביי ודאדם אחד שאל לפני רבי יוסי ואפילו ככה"ג לא סגי בחרטה דהשתא כמ"ס בסמוך ותו דהרי כבר כתב הר"ם בסמ"ק סימן ע"ב שאין להתיר נדר בחרטה גרידא וז"ל כגון להחמיר שלא להתיר נדר ע"י חרטה לפי שאין הכל

בחרטה וכלבד שיתחרטו חרטה גמורה חרטה דמעיקרא ר"ל שימרו דעתם שלא היו רוצים מעיקרא בנדורו אבל אם יאמרו טוב בעינינו שנידונו אבל כיון שחזר בו אנו מתחרטין אין זו חרטה שמתירם עליה שזה גולד הוא ואין פותחין בנדור ואם דעתם לומר שאם היו מפיסים אותם נעלם דעתם שעתה נעלמו כללם שמתירם אותם עכשיו לא היה מנדין אותם ג"ו פתח וכלבד שיהא לבס כפייהם לדבר זה ע"כ. ובתשובה להרמב"ן סימן רנ"ג על מי שהיה חולק ונדר שלא יאכל לעולם בצינה מפני שהיה רע לחלו ועכשיו מתחרט אינו יודע לו היתר בחרטה לפי שאין פותחין בחרטה אלא אם היא חרטה דמעיקרא וזה ודאי בשעה שנדר צריך היה לאסור הנבינה על עצמו מפני שהיא רעה לו אלא שעכשיו מתחרט לה ורובה להתירה ולפיכך אין לו היתר אלא בפתחים אחרים עכ"ל (ד) :

ובסימן רנ"ה כתב על מי שאסר על עצמו בשר ויין אם יעבור ענינה פלונית ועכשיו בא ואמר שהוא מתחרט מעיקרא אלא שאינו מתחרט אלא מחמת שעבר העבירה ונאסר עליו ואילו לא עבר היה רוצה בקיומו ל"ל שכל כוונתו בזה פותחין לו מן הנדר עצמו ומתירין לו כלומר אם הייתה יודעת שהיה היתר תוקפך כלום הייתה נודר וכמעשה דביתאי דלביי דפתח ליה רב יוסף מן הנדר עצמו וז"ל אילו ידעת דעברת על דעתך מי נדרת וכן ר' יוסי לאותו שהדיר אשתו מלעלות לרגל ואע"פ שיז קצת לחלק דהשתא תולה דעת אחרים וזה תולה דעת עצמו אפי"ן פותחין לו ממנו שאף זה כחולה עצמו דעת אחרים שהיז עשוי לתקוף וכו"ש למי שמורגל בדבר ומן הטעם הזה יראה ל"כ שאין זה כנולד דדבר מלוי הוא כמורגלין ונולד מצוי הוא שהרי בדביתאי דלביי לא הקשה והא נולד הוא דשכיחי נשים לעבור על דעת בעליהם וחרטה נמי נולד הוא ופותחין בה מפני שהוא מצוייה אצל ב"א וכדגרסינן בירושלמי ד דתהית לאו נולד הוא אמר רבי לא תהית מצויה ועוד שקרוב אני לומר שבוה וכיוצא בו שפותחין אפילו בחרטה דהשתא דלא בעינן חרטה דמעיקרא אלא בדבר שעיקרו מחמת עצמו כגודר מן היין שרובה לגדור ממנו וכיוצא בזה ח"ו שרובה לאסור דבר מחמת נזקו כגודר מן הנבל מפני שהוא רע ללב וכיוצא בזה וז"ל מחמת שרובה להתרחק מדבר מפני היראה כגודר מן האשה שלא ישאנה מפני שאביה רע וכן בכל שאר הנדרים שנודר מחמת הדבר עצמו שנדר ממנו שכל נדרים אלו חוקים הם ולולא שמתחרטו מנדרו מעיקרו אין זו חרטה גמורה לבעל הנדר אבל כל דבר שאסר ע"ע שלא מחמת עצמו של דבר הנדור אלא קנס בעלמא קיל משאר נדרים לפי שאין תכלית כוונת הנדר מחמת עצמו ואפילו בחרטה דהשתא סגי להו לומר שמעכשיו מתחרט על מה שאסר על עצמו עכ"ל והוא בתשובת הרשב"א סי' תנ"א :

ובתב הר"ם בר אבא על מי שהפסד אשתו כל נכסיו והבדחתה ולא רצה להחזירם לו עד שיגרש אשתו ויאסור אותה עליו וכן עשה ובה לישאל לחכם שיתיר לו יש לעיין שאינו יכול להתחרט מעיקרא כי היה חפץ בנדרו עד שתחזיר לו נכסיו וכיון שחל אפילו עשה אחת אינה חרטה אלא מאותה עשה ואילו כבר האריך הרשב"א בתשובה וכתב דלא בעינן חרטה מעיקרא אלא בנדר שעיקרו מחמת עצמו כגודר מן היין שרובה לגדור עצמו וכו' אם כן בנדון זה בחרטה דהשתא (סג) עד כאן לשונו: **ובי"ש** ואם אינו מתחרט צריך לבקש לו פתח לומר לו אילו הייתה יודעת דבר נמנע הנדר נעקר מעיקרו כבר נבאר יפה בדברי הר"ן שכתבתי בראש סימן זה וכך הם דברי התוספות והרא"ש ז"ל: **ובי"ש** וכילד הוא הפתח כגון שנדר על דבר א' ומפצירין בו הרבה שישאל עובדא דהוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל אילו היו ב"א שיפייסוך וכו' ובספריים דגרסי' קסבר אין פותחין בחרטה וכן פי' הרא"ש דקסבר רבה בר רב הונא דאין פותחין בחרטה ולכך כוונתו לבקש לו פתח זה ולפי"ל שיהו אותם ב"א מפיסין אותו עכשיו ופתח לו פתח שאם היו מפיסין אותו בשעת הנדר לא היה נודר כן נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפירושו שם וכך הם דברי רבינו וכתב הרא"ש דפתח זה לא הוא כי מצוי הוא שיקפידו קרוביו ואוהביו של אדם על מה שנדר: **ובי"ש** ואפילו פתח שמופך הנדר הוא פתח כגון שהדיר פלוני מעכשיו אם יעשה דבר פלוני וכו' פשוט כגמרא פרק ארבעה נדרים (כג.) ואשמעינן

תוה מציתו לילך לרגל הוא חפץ בנדר זה ומדירה מנכסיו דה"ל כגודר מן הנבל מפני

בקיאות בחרטה זו שלא היה חפץ בנדר זה מעולם וגם פעמים שהנדר אומר שהוא מתחרט מעיקרו אך כי אינו מתחרט כ"כ מאן ולהבא אך ע"י פתח נכון להתיר שפתחין ואומרים לו דהשתא דהיינו דמתחרט מאן וכלאח ואינו מתחרט מעיקרו כמי כגון לפי שאין תכלית כוונת הנדר מחמת עצמו ומצינו ב"י ומשמע בב"י דהר"ם בר אבא דבר ע"ז יסוד פסקו דככה"ג סגי בחרטה דהשתא וקשיא לי טובא ע"ז דבתלמודא פ' ד' נדרים מוכחא להדיא בחרתי עובדא דביתאי דלביי ודאדם אחד שאל לפני רבי יוסי ואפילו ככה"ג לא סגי בחרטה דהשתא כמ"ס בסמוך ותו דהרי כבר כתב הר"ם בסמ"ק סימן ע"ב שאין להתיר נדר בחרטה גרידא וז"ל כגון להחמיר שלא להתיר נדר ע"י חרטה לפי שאין הכל

דרישה פרישה (יא) ולא תוכל להשיב פניהם לא היית נודר ואין זה נקרא נולד משום דשכיח למיחוי כן אש"י (מיתם לא שכיח ומשיב כנולד) ואפילו היה מולד ביותר משיב נולד דרוב מולד לסיים משבת רמב"ן עכ"ל) עניות שכיח ופותחין בו' ועיין בב"י דף רס"ה ע"ב ובש"ע ועיין באש"י וכו' הובאו דכתב ז"ל אילו היה מפצירין בך כמו שמפצירין בך עתה לא היית נודר ורבינו שינה וכתב אילו ידעת שילצור בך וכו' וגירסת רבינו נראה עיקר דמדוכותך הרא"ש לפתח דלא סה ליה דין נולד כיון דהוא שכיח ואם גורסים אילו הפצירין בך אין זה מקרי נולד אלא מנאי נולד כמ"ס רי"נו בסמוך ז"ל אבל פותחין בתנאי נולד כו' עד והיה אומר שכלותה עשה מרב

שלא יהיה גבאי למה לא ישאל מחכם שבעיר הואיל והוא נהנה מה בכך שיהא נהנה הלא לא נדר הנאת בני עיר עליו אלא דוקא שלא יהיה גבאי מיהו אפשר לוטר דלעולם מיירי בלא נדר אלא זה הנדר בלחוד שלא יהיה גבאי או נאמן לבני העיר ואפי"ה לא ישאל לחכם ועל הנאת הנאמנות והואיל וע"י התרת חכם באה לו הנאה זו הרי עבר על נדרו וכן ב"ל עיקר: (ד) ואיכא למידק טעמא דגבינה היא רעה לו חא לאו הבי היה מתירו ע"י חרטה ואפי"ן בנדר גבינה עליו כתב דיש להתירו ע"י פתח משמע שיש היתר לנדר בעת צרה דהא נדר זה בעת צרה היה שהרי נדר בהלוי אמנם סוגיא דעלמא אולא שלא להתירו אם לא

דרישה פרישה (יא) ולא תוכל להשיב פניהם לא היית נודר ואין זה נקרא נולד משום דשכיח למיחוי כן אש"י (מיתם לא שכיח ומשיב כנולד) ואפילו היה מולד ביותר משיב נולד דרוב מולד לסיים משבת רמב"ן עכ"ל) עניות שכיח ופותחין בו' ועיין בב"י דף רס"ה ע"ב ובש"ע ועיין באש"י וכו' הובאו דכתב ז"ל אילו היה מפצירין בך כמו שמפצירין בך עתה לא היית נודר ורבינו שינה וכתב אילו ידעת שילצור בך וכו' וגירסת רבינו נראה עיקר דמדוכותך הרא"ש לפתח דלא סה ליה דין נולד כיון דהוא שכיח ואם גורסים אילו הפצירין בך אין זה מקרי נולד אלא מנאי נולד כמ"ס רי"נו בסמוך ז"ל אבל פותחין בתנאי נולד כו' עד והיה אומר שכלותה עשה מרב

ד ותחתיה לאו נולד הוא (לשון קשיא הוא והוא החרטה בעצמה נמי נולד הוא) א"ר לא (חא שם חכם כגור ר' אילא) התהות מצויה (פי' החרטה מצויה וכיון דשכיח לא הוי בנולד

ואשמעינן דבריה דכיון דהאי אדעתא דהכי נדר שאם יעבור הלא על תנאי יאמר נכסיו קמ"ל דאפי' הכי פתחין ליה אילו היית יודע שהיית עובר על תנאיך כולם היית נודר ואם אמר לאו הכי הוה פתח מעליה :

תניא

בתוספתא דנדרים פ"ה הנודר מן הכותב ומן העלילה וקודם לנדרו נודע שנפלו לו בירושה או שניתנו לו במתנה אמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מותר ולישנה דקודם לנדרו נודר אינו מכוון דאם כן היאך יאמר אילו הייתי יודע שכן וצריך לפרש נודע שקודם נדרו נפלו לו בירושה וכו' ודע שרש"י פי' בפ' הדר פותחין בחרטה צריך לחכם למנוח

פתח לשאל שיהיה לו פתחון פה לומר לדעת כך לא נדרתי ואילו הייתי יודע ש... הוא לא הייתי נודר ומנא נדר נעקר מאליו ומ"ד אין פותחין סבר דאין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אף ע"פ שאינו מנא לו טעם עקיבה וכיוצא בזה פי' בפרק נערה המאורסה והוא ז"ל גורם ר"ג סבר פותחין בחרטה ור"ג סבר אין פותחין ובפרק ד' נדרים כתב קסבר אין פותחין בחרטה שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי אלא הנודר הוא יתקן תחילה יפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחילה בחרטה : א"ל לכך עלך . כלומר ועומד אהה על דעת ראשונה שצורך עדיין באותו נדר א"ל לא כלומר מתחרט אני אלמא דקסבר פותחין בחרטה : אם היו י' ז"ל כו' שאם פתחו לך בחרטה כשרצית לנדר כלום נדרת א"ל לאו קסבר אין פותחין בחרטה . ולכך א"ל כה"ג דכיון דלמר אילו היו י' ז"ל וכו' דמיעקר עקר לנדריה ולא היו נדר כלל ולכך פותח בחרטה הוא אצל בעלמא אין פותחין והתוס' בפ' הדר חלקו על גירסתו ועל פירושו וכתבו דגריסין ר"ג סבר אין פותחין בחרטה ור"ג סבר פותחין ופירושו כמ"ש לעיל והמרדכי כתב בסוף פ' שבוטות שהם בתרא בשם ר"מ מסקינן בפ' ד' נדרים פותחין תחילה בחרטה ומוכחא כולה שמעתא התם דהוא בחרטה בעלמא כלומר כדו תהיה או לכך עלך וכו' למנוח לו פתח שיתחרט וכן מוכח ה' בסוף פ"ג דנדרים (ב.) ולא כמו שפירש' בפרק הדר ור"י זכור שור פי' ג' חרפות הן אחד שנולד דבר שלא היה בעולם ואף לא מסיק אדעתיה דליגט שיבה וכיון דאינו מנאי אפי' סמדי דאפי' הוכירו לו בשעת הנדר היה עושה ולפיכך אין פותחין בנולד כזה דאפי' אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אין בכך כלום ויש חרטה שהדבר בא לעולם בשעת הנדר אבל לא היה יודע שהיה בעולם וכשידע אמר אילו הייתי יודע דבר זה לא הייתי נודר מתירין לו שלא היה אדם (יודע) בשעת הנדר ואדעתא דהכי לא נדר אבל הוא ישמור עצמו שיאמר אמת שאם היה יודע שכן לא היה נודר שאם יאמר ומתיר לו אין ההתרה היתר ועובר על כל יחל ולכך היו אומרים לו החמים כדו תהיה כלומר ברור הוא שאתה תוכח על הנדר והשלישי דבר שאינו בעולם אבל רגיל לכה וצאה פליגי אמוראי איכה מ"ד אין פותחין [בזו דהשיב ליה נולד] כיון דלא היה בעולם ואיכה מ"ד פותחין בזו דכיון דהוה ליה לאסוקי אדעתיה כמאן דליתיה בעולם דמי ולא הוה נולד . רואיני גדולים שאומרים שא"ז לומר אלא מתחרט את והוא אומר כן ומתירין לו משום דאמר' דא"ל לכך עלך ושרייה קסבר פותחין בחרטה ואומר שלא א"ל יותר ול"ג שאמר שמנא פתח בחרטה א"ל לכך עלך כלומר הוהר שלא תשקר וא"ל לא ושיייה ודייק התלמודא מן הלשון דמשמע נהפך לכך לאחר שעת הנדר [ממנה] שאירע הדבר אחר הנדר אלמא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה ומש"ה דייק קסבר פותחין בחרטה והאריך שם המרדכי בראיות שהביא ר"י זכור שור לדבריו ואמר כך כתב בשם ר"מ כלשון הזה אף ע"פ ששיטת התוס' וסוגיא דעלמא להתיר נדרים בלא פתח אלא בחרטה בעלמא כדו תהיה וכו' לא גס ראייתו רבותי נראה כן ונחמתי אחריהם כן עד עתה חזרתי כדברי רבינו יוסף שלא להתיר שום נדר בלא פתח וחרטה והרבה גימגומים מתיישבין לפי דבריו והמתיר תע"ז עכ"ל :

והרמב"ם

ז"ל כתב בפ' מה"ש (ה) כיצד מתירים יבא הנשבע לחכם או לג' הדיוטות ואומר אני נשבעתי על כך וכך ונחמתי ואילו הייתי יודע שאני מטעם דבר זה עד כה או שאירע לי כך וכך לא הייתי נשבע ואילו הייתה דעתי צעק השבועה כמו שהיא עתה לא הייתי נשבע והתכס או גדול הג' אומר לו וכבר נחמת והוא אומר לו הן חזר ואומר לו שריו לך וכו' (ו) ואחר כך כתב (ז) מי שנשבע ולא ניחם על שבועתו וצא לז"ד לקיים שבועתו אם ראו ז"ד שהיית שבועה זו גורם למצוה ולשלום בין איש לאשתו בין אדם לחבירו ושקיים שבועה זו גורם לעצירה ולקטטה פותחין לו פתח ונושאין ונותנין עמו דבר ומודיעין לו דברים שגורמת שבועתו עד שיתנחם אם ניחם דבריהם מתירין לו ואם לא ניחם ועמד במריו ה"ז קיים שבועתו כיצד נשבע שיהיה אמת אשתי וכו' אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נשבע מתירין לו ואם אמר אף על פי כן לא נחמתי ורוצה אני בכל זה אין מתירין לו עכ"ל ומתיר דבריו אלה משמע לי שהוא ז"ל מפרש כפירוש' בפ' ד' נדרים דמ"ד אין פותחין בחרטה היינו לומר שאין חכם רשאי לפתוח ולומר נדרת אדעתא דהכי אלא הנודר הוא יתקן תחילה ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחילה בחרטה וזה שכתב יבא הנשבע ואומר אני נשבעתי וכו' ואילו הייתי יודע שאני מטעם דבר זה וכו' שנראה שהדין שהנשבע או הנודר בעצמו פתח פתח לעצמו אבל החכם אינו פותח לו פתח בתחילה דק"ל כמ"ד אין פותחין בחרטה ומשום דלאשכחן מתני' מוצא דמי דפותחין בחרטה דתנן (סו:) פותחין לאדם בכבוד עצמו ובניו וכו' פותחין בימים טובים ושבחות פותחין לו מן הכתוב שבחורה לביכך פי' דהקד שאני שיש בשם דבר מנוח ומש"ה אף על פי שהיה רוצה לקיים שבועתו ב"ד פותחין לו כדי שיתחרט ויתירו כז"ל לדעת הרמב"ם כתב הר"ש בר' רמח"ק עליו חרם וירדו לעשות דבר פלוני בלי שום פתח היתר וחרטה מתירין לו שאין חרם צריך לא פתח ולא חרטה וכו' הרמב"ם במשפטי החרם והרשב"א בתשובה וראיה מדאמרין בפ' דנדרים (ז:) שמעיה להביא איתתא דאפקא הזכרת ה' לבעלה שמתה ושריף לאלתה והרי לא היה שם לא פתח ולא חרטה ומה שצירף ליה היתר שאמר בלי שום פתח היתר וחרטה אינם ג' דברים אלא פתח היתר חד וחרטה חד ואת"ל שלשה הם ישאל תחילה על שקיבל עליו שלא יתיר חרמו ואח"כ יתירו לו החרם עכ"ל וראיה זו שהביא מההיא איתתא אינו מכיר דמה ענין המנדה לאחר על שעבר עבירה למי שמקבל עליו נידו לעשות דבר פלוני :

ופותחין

לאדם בכבוד עצמו כגון שנדר לגרש את אשתו וכו' עד ומנא שאין אבד נעקר מעיקרו הכל משנה בפרק ר"א אומר פותחין (דף סו.) וגרסינן בירושלמי פ"ה הנזכר ר' מנא נדר וסליק לגבי רבי שרי אמר אילו הייתי יודע שהצדקות רחוקין מיך דלת נדרת נדר היית א"ל לא ושרא ליה וטעמא דאין

מפני שהוא רע ללב ונודר בנאשה שלא ישאנה מפני שאביה רע שהוא חפץ בנדר זה מפני נוק ואינו אוסר על עצמו שום דבר שאינו חפץ בו ולא אמרין ללא הוי נדר מחמת אותו דבר עצמו שנדר אלא כגון שנדר על עצמו שיאסר עליו בשר ויין אם יעבור עבירה פלונית וכן נודר לאשתו הראשונה קונם בשר ויין עלי אם לא יגרש אשתו השנייה דאינו חפץ בנדר זה כלל

לחסור על עצמו שום דבר ואינו נודר מדבר זה על עצמו אלא מפני דבר אחר דרך קנס ודו"ק :

ופותחין

לאדם בכבוד עצמו וכו' כל זה משנה ר"פ ר"א אומר פותחין וכו' המשנה (דף ס"ו) פותחין לאדם בכבוד עצמו וכבוד בניו אומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך כך הוא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל כנותיך יהיו אומרים בנות גרושות הן מה ראה באימון של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שהוא לא לא הייתי נודר ה"ז מותר ורבינו קינר : וכתב ז"ל וטעמא דאין פותחין לו בכבוד המקום ופותחין לו בחילו ידעת שהיית עובר על לא תקום וכו' כתב הר"ש והר"ן דהיינו משום דמנוה זו כי הנך לא חמיר לכו לאינשי כולי האי ואפי' אדעתא דהכי היה נודר לא ישקר לומר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר אבל היבא שמזכירין לו כבוד המקום אין לך שיעור פניו לומר שאפי' היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום היה נודר ולפי מ"ש רבינו אין פותחין בכבוד המקום לומר אילו ידעת שאתה עושה עבירה בנדרך לא היית נודר אינו מכוון דאם כן אמאי פותחין בחילו ידעת שהיית עובר על לא תקום וכו' והיא הנך עבירה ניבחו אלא כך ז"ל דאין פותחין בכבוד המקום לומר אילו היית יודע שהיית מיקל בכבוד המקום וכו' עכ"ל והנה מ"ש בשם הר"ש אגב שיעפיה כתב כך כי לא נמנא כך בדבריו אלא הר"ן כתב לחלק בין מצוה אחת לכבוד המקום בסתם גם מ"ש דאין דברי רבינו מכוונים לפע"ד נראה דדברי רבינו מכוונים והוא דלא בחנם שנינו ועוד אר"מ פותחין לו מן הכתוב שבחורה ואל' אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום וכו' דלא היה צורך אמר מן הכתוב בתורה אלא בע"כ דה"ק דככתוב בתורה בפ"י לא תקום וגו' לא תטור לא תשנא את אחיך ואת

לרעך כמך וחי אחיך עמך כ"ע ידעי מה שכתוב בתורה ואפי' החיף פניו בשעת הנדר להדיר את חבירו שלא ישאל לו כליו ולא לישאל בשלמו א"ג כשעת חרטה יחזיק פניו ויאמר שלא היה מונע בשביל זה אבל במה שאינו כתוב בתורה בפ"י כגון שפותחין לומר אילו היית יודע שאתה עושה עבירה בנדרך פי' דזולת מ"ש בתורה לא תקום וגו' עשית עבירה במה שנדרת נדר דאין הש"י חפץ בזני אדם שיהיו נודרים שזה אינו ידוע לכל השתא ודאי כיון דמתמא בשעת הנדר לא אביק אדעתיה שיעבר עבירה כנגדו ית' במה שנודר כיון שאינו כתוב בתורה שאתה עבירה היא לא מחזיקין איניש כהפיסא שיאמר שאפי' היה נודר והוא אומר שהיה נמנע מלידור אפי' אם אינו אמת וה"ט קאמר גמ' לאביי הא דפותחין בדברים שאינו מצוין ואין דכיון דלא יחזיק ליה כולי האי מעיקרא דלדריה לאביי ולאמו מנכסיו ואף על פי שהיה יודע דחייב בכבוד ככתוב בתורה מפורש בודאי יחזיק עוד פניו בשעת חרטה ועומד בחוספו כמעיקרא ויאמר שלא היה מניח בשביל כבודם והכ"ז גם כן הביאו ואם כן מה המונע שלא לפרש כך אצל לא תקום וכו' והרזב ז"ל בש"ע נמשך לסדרתו ודחה דברי רבינו שכתב וז"ל אצל אין פותחין בכבוד המקום לומר אילו הייתי יודע שהיית מיקל בכבוד המקום שהנדר הוא כאילו נודר בחיי המלך או שיאמר לו אילו היית יודע שהנודר רע צעניי המקום שאין אדם חנוף לומר שלא היה מונע בשביל כך וכו' עכ"ל דלאמרי דרשאי לפתוח ולומר לו אילו ידעת שאתה עושה עבירה בנדרך לא היית נודר כי היכי דפותחין בלא תקום וכו' ולא כהירא אלא העיקר כדברי רבינו דאין פותחין אף בלשון זה לומר לו אילו ידעת שאתה עושה עבירה בנדרך וכו' ומטעמא דפרישית כנ"ל . והקשה ז"ל כיון דה"ט דכתב רבינו דהא דאין פותחין בכבוד המקום היינו לפי שאין אדם חנוף וכו' ורצה קאמר טעמא אחרינא משום דאם כן אין נדרים נשאלין לחכם דככל הנדרים יפתח לעצמו לומר דכיון שהנדר הוא כנגד רצונו ית' הריני מתחרט ולא יבא לחכם להתיר לו והתורה אמרה לא יחל הוא אינו מיתל אצל אחרים מוחלין לו אם כן למה לא הביא רבינו טעמא

גורם למצוה ולשלום בין איש לאשתו בין אדם לחבירו ושקיים שבועה זו גורם לעצירה ולקטטה פותחין לו פתח ונושאין ונותנין עמו דבר ומודיעין לו דברים שגורמת שבועתו עד שיתנחם אם ניחם דבריהם מתירין לו ואם לא ניחם ועמד במריו ה"ז קיים שבועתו כיצד נשבע שיהיה אמת אשתי וכו' אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נשבע מתירין לו ואם אמר אף על פי כן לא נחמתי ורוצה אני בכל זה אין מתירין לו עכ"ל ומתיר דבריו אלה משמע לי שהוא ז"ל מפרש כפירוש' בפ' ד' נדרים דמ"ד אין פותחין בחרטה היינו לומר שאין חכם רשאי לפתוח ולומר נדרת אדעתא דהכי אלא הנודר הוא יתקן תחילה ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחילה בחרטה וזה שכתב יבא הנשבע ואומר אני נשבעתי וכו' ואילו הייתי יודע שאני מטעם דבר זה וכו' שנראה שהדין שהנשבע או הנודר בעצמו פתח פתח לעצמו אבל החכם אינו פותח לו פתח בתחילה דק"ל כמ"ד אין פותחין בחרטה ומשום דלאשכחן מתני' מוצא דמי דפותחין בחרטה דתנן (סו:) פותחין לאדם בכבוד עצמו ובניו וכו' פותחין בימים טובים ושבחות פותחין לו מן הכתוב שבחורה לביכך פי' דהקד שאני שיש בשם דבר מנוח ומש"ה אף על פי שהיה רוצה לקיים שבועתו ב"ד פותחין לו כדי שיתחרט ויתירו כז"ל לדעת הרמב"ם כתב הר"ש בר' רמח"ק עליו חרם וירדו לעשות דבר פלוני בלי שום פתח היתר וחרטה מתירין לו שאין חרם צריך לא פתח ולא חרטה וכו' הרמב"ם במשפטי החרם והרשב"א בתשובה וראיה מדאמרין בפ' דנדרים (ז:) שמעיה להביא איתתא דאפקא הזכרת ה' לבעלה שמתה ושריף לאלתה והרי לא היה שם לא פתח ולא חרטה ומה שצירף ליה היתר שאמר בלי שום פתח היתר וחרטה אינם ג' דברים אלא פתח היתר חד וחרטה חד ואת"ל שלשה הם ישאל תחילה על שקיבל עליו שלא יתיר חרמו ואח"כ יתירו לו החרם עכ"ל וראיה זו שהביא מההיא איתתא אינו מכיר דמה ענין המנדה לאחר על שעבר עבירה למי שמקבל עליו נידו לעשות דבר פלוני :

לאדם בכבוד עצמו כגון שנדר לגרש את אשתו וכו' עד ומנא שאין אבד נעקר מעיקרו הכל משנה בפרק ר"א אומר פותחין (דף סו.) וגרסינן בירושלמי פ"ה הנזכר ר' מנא נדר וסליק לגבי רבי שרי אמר אילו הייתי יודע שהצדקות רחוקין מיך דלת נדרת נדר היית א"ל לא ושרא ליה וטעמא דאין

דרכי משה

לא לדבר מצוה כמ"ש למטה ס"ס זה : (ה) וכ"כ המרדכי פרק שבועות שמים דף של"ה ע"ג שלאחר שמצא לו פתח להתחרט צריך לחזור ולשאל אם מתחרט כלומר איך עוקר אלא מתחרט עכ"ל ומ"ש או הדיוטות אומרים לו לאו דוקא אלא הגדול שבהדיוטות אומר כן וכ"ה בכלבו בהרי"ב גם ברמב"ם פ"ו מה"ש (שהביא ב"י) וכן נהגו ומשמע גם כן מדברי המרדכי דאין להתיר נדר אלא בפתח וחרטה אבל אין מתירין בחרטה בלבד וכן כיוצא בזה כתוב שם בהרי"ב ע"ג ע"פ פ"ה הפרק בשם הר"י בכור שור ולבסוף כתב בשם מהר"ם ז"ל אף ע"פ ששייח התוס' וסוגיא דעלמא להתיר נדר בלא פתח אלא בחרטה בעלמא כדו תהיה ותו לא גם ראיתי רבותי בהרי"ב כן ונחמתי אחריהן עד עתה חזרתי כדברי הר"י יוסף שלא להתיר שום נדר בלא פתח וחרטה והרבה גימגומים מתיישבים לפי דבריו והמתיר תע"ב הועתק מפי הר"ם פ' הדר עכ"ל מיהו לענין הלכה דעת הר"ן והרא"ש כדעת התוספות דמתירין בחרטה בלא פתח וכמ"ש רבינו בעל הטור וכו' דעת הרשב"א והרמב"ן ובלבד שיתחרט מעיקרא עוד משמע שם ע"ב במרדכי דפותחין לו בחרטה ושואלין לו אם מתחרט אף ע"פ שאינו אומר מתחלה להתחרט וכמ"ש משמע דכן דעת התוס' והרא"ש והר"ן אמנם מדברי הרמב"ם פ"ו מה"ש משמע שאין חכם רשאי לפתוח ולומר נדרת אדעתא דהכי אלא הנודר הוא יתקן תחילה ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחילה ומשמע בב"י דכ"ד רש"י : (ז) וכ"כ במרדכי שם : וב"כ

דרישה

דפיסא ליה דעשיתא הוא . גם י"ל ולענין פסק הלכה לא רצה לסמוך ז"ל חסדרו להסיר מאמר להכריז כה"ג אסור וכלשמת משמעת רשב"א נכבש שלא יבא גבאי או נאמן סעיר שכתבו שם בש"ע כעיקר שאלתו ושמתי כל זה בש"ע שלי פ"ה ובאמת שבני ז"ע כי אין דבש מוכתני

פרישה

רבי סבית וכו' וק"ל : (יג) וכו' נכסיו אם יעשה דבר פלוני ר"ל אם יעשה דבר פלוני : (יד) ופותחין לאדם בכבוד עצמו כגון שנדר לגרש את אשתו וכו' עד ומנא שאין אבד נעקר מעיקרו כלומר אינו מיתל אצל אחרים מוחלין לו אם כן למה לא הביא רבינו טעמא

הדושי הגהות

בגולה) : ה' ר"ל דמוכה שם דהך פותחין בחרטה קולא היא מוקאמר ונתם בשלמא מחמירין דלא פותחין ליה וכו' :

טעמא דרבא ומה שפירש על זה דטעמיה דאבוי מסתבר טפי וכו' אינו מתיישב כלל דאף ע"ג דתלמודא מקמי דטעמיה דרבא מנותניתין הדר ופריך לה ולא מסתבר האי טעמא טפי מאידך וכן הרא"ש בפסקיו הביא תרתייכו אבל מה שגראה אמת הוא דרבא מודה לטעמיה דאבוי דהא מטעמא דאבוי אין פותחין בהוא דאילו ידעת שהיו מתמשיין בפנקסך וכו' וכל הני דקא חשיב רבינו כמ"ש רבינו להדיא ומטעם זה נמי אין פותחין וכו' עד ומה"ט אין פותחין לו בכבוד רבו דנדידו לא שייכי טעמא דרבא ומודה רבא דהא דאין פותחין בכל הני אינו אלא מטעמא דאבוי אלא דרבא מוסיף וה"ק ליה לאבוי אין בכבוד המקום קטטה קאמרת דאיכא למיחש לאין נדרים ניתרין יפה ומש"ה כ"ע מודה דאין פותחין לו אבל בכבוד אביו ואמו אפי' רבנן לא חיישי ביה לאין נדרים ניתרין יפה דהא תנן לכבוד מזהו אמת פותחין וה"ה כבוד אביו ואמו דמ"ש אלא טעמיהו דרבנן דאסרי בכבוד אביו ואמו משום דאם איתא דפותחין אין נדרים נשאלין לחכס ור"א לא חייש לה"ט כלל וכו"כ הר"ן בפירושהו בתרא והכי עיקר ומש"ה לא הביא רבינו טעמא דרבא משום דאבוי לא מודה לטעמא דרבא ורבא מודה לטעמא דאבוי דמטעמא דידיה אמר בכל הני דאין פותחין כדפרישית : ומ"ש ומטעם זה נמי אין פותחין בהוא דאילו ידעת וכו' והטעם משום דכל הני לא כתוב בתורה בפירוש ומסתמא לא ידע וכו' ואם כן לא חצוף לומר שאפי' הכי היה נודר משא"כ בלא תקום וכו' שכתבו בתורה בפ"י דודאי חצוף כדפרישית בסמוך ולא כמה שפי' ב"ד המחלק בין מצוה דחומרי עליה למצוה דקולי עליה :

וב"ש ואין פותחין בכבוד אביו ואמו וכו' אבל פותחין בדברים שבין אביו ואמו כזה נפגש טעם ההגדה דכבוד אביו ואמו לא חצוף וכו' ובדברים שבין אביו ואמו כבר החזיק בשעת הגדה וגם עכשיו יחזיק ולא דמי להוא דאילו ידעת וכו' דכיון דלאו כ"ע גמירי במה שאינו כתוב בתורה אדרבה סביר מצוה קעביד לגדור אס כן בשעת הגדה לא היו חצוף גם עתה לא יהיה חצוף ומשקרי ב"ש שהיה נמנע לפיכך אין פותחין בהם :

ואין פותחין אלא בדבר ההווה וכו' שם במשנה ועוד אר"ה פותחין בגולד והכמים אורסין ופי' הרא"ש דטעמא דהכמים משום דע"י חרטה נעקר הגדר מעיקרו ובדבר שאינו מצוי אינו נעשה נדר טעות מעיקרו כי היה סבור שלא יבא לעולם עכ"ל כלומר דדוקא בדבר ההווה ושכיה טובא שראוי היה שיעלה על לבו בשעת הגדה שכן יהיה והיה נמנע מלידור וכוון אלא נדר אלא היה העלה דבר זה על לבו באותה שעה שגדר הו"ל כבוד טעות אבל כשאין הגולד שכיח טובא אפי' היה מעלה על לבו אותו נדר לא היה נמנע מלידור בשביל כך דהיה סבור דלא יבא לעולם לידו כך ועיין ב"ד ור"ת בדבר ההווה ושכיה טובא דהוה ליה כגדר טעות אס כן לא צריך למישאל עליו כדון נדרי שגות כדלקמן בסיומן ר"ב תירץ בתשובה להרמב"ן דכגדר טעות הוא ולא נדרי טעות ממש וכו' ומביאו ב"ד :

ומ"ש לפי שפ"י פתחו נעקר הגדר מעיקרו וכו' פי' דאילו לא היה ע"י פתח אלא שמתקשר מעיקרו אלא היה חפץ בגדר זה מעולם הותר הגדר בכל ענין ואף על פי שהחרטה אינה אלא מפני הגולד הו"ל חרטה ומתירין לו אבל ע"י פתח צריך שיהא הגולד שכיח ומצוי טובא כדפרישית ופשוט הוא ומפורש כך במרדכי פרק שבעות שמים בתרא בשם הרא"ה ממי"ן והוא מדברי הסמ"ג ומביאו ב"ד וכן פסק הרב בהגהת ש"ע : וכתב עוד שם עניות שכיחא טובא מיתה :

שאל היה יודע שימותו שוכאיו לא היה נודר והא מיתה נולד הוא מכאן שפותחין מנכביהם ופי' הרא"ש ועניות לאו נולד הוא לשכיח וכן אמרו בירושלמי משמע דהא דאמרין רבנן אין פותחין בגולד היינו דוקא דלא שכיח גולד דכבוד רבא וכו"כ הראב"ד בהגהתו וכן כתבתי לעיל בשם המרדכי וכו"כ סמ"ג דעת התוספות שכתבו ב"ש אף על פי (דף סג :) אהא דאמר ר"ע לנן כלבא שבוע אדעתא דגברא רבה מי נדרת וא"ת והלא אסור לפתוח בגולד דאמרין ב"ש רבי אליעזר דנדרים כיצד אמר קונס שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר כו' וי"ל דהכא לא חשיב גולד כיון שהלך

פרישה

ועב בנין יסו חומרים בני גרוסה הן ומה רחמיה אמן של אלו להגדרש ואומרים אינו היית יודע שהוא עובר על לא תקום וכו' והא דלא קאמר שאתה משיח על עמך שם רע שבנותן משום שרבויה קמ"ל בזה שסמ"ג שזה לא מיקרי פתח שדומה למש שחמר אחר כך אין פותחין בכבוד המקום כו' : (טו) שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל זה אבל מה שפיתחין אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום כו' שאני התם דלא ממירי לאינשי כולי האי ר"ן ור"א וכתב ב"י ולפי' מה שכתב רבינו אין פותחין בכבוד המקום כו' עושה עבירה בנדר כו' אינו מכון דמי לא תקום כו' גם כן עבירות ניכרו אלא כך צריך לומר אילו היית יודע שהיית מיקל בכבד המקום כדאמרין בספרי שהוא כבוד כו' ורבינו נמנע כבוד כו' ע"ש : ונראה דכי קאמר שאתה עושה עבירות שביני לבין המקום דהיינו נדרים וכוונתו בו משא"כ נקומה ונעושה שהיא עבירה שבין אדם לבניו וכו"ל : (טז) דאילו ידעת שהיו מתמשיין בפנקסך כו' ועיין מ"ש גי' סימן ר"ג ורבינו נמנע כבוד כו' אלא שגמר דודן : (יז) אילו ידעת שאתה מייב במוותיך ומרשע טעמא דכיון דהסתיף מניו להדיא אביו ואמו גם בשעת חרטה אס אין לו חרטה גמורה יחזיק מניו ויחמר שלא היה מניח בשביל כבודו ב"י (היינו שמיבי לוונם בשביל שמיב בכבודו עכ"ה) : (יח) ואין פותחין אלא בדבר ההווה כו' וי"ל ב"י כלומר בדבר ההווה ורגיל דהיינו דשכיח טובא דכל כה"ג אין שם גולד עליו אבל אין פותחין בדבר הגולד ומסתמא אחר כך כלומר אין פותחין במילתא דלא שכיח טובא אלא שגולד ופתחיה אחר כך כלומר שח"כ כוונתו מייב מידעו שאינו רגיל והיה לפי שפ"י פתח נעקר הגדר מעיקרו ופתח בו אינו עוקרו שח"כ אס היה מעלה אותו על לבו כו' לא ימנע מלידור משום דאמר שמה לא יבא עכ"ל ר"ל לאשקוי בתנאי גולד דחומרים לו אילו נבא אדם בשעת הגדה והיה משקל לך כו' ומסתמא פתח דאם אדם היה חומר לו כך בשעת הגדה היה מאמין לו ולא היה נודר אבל כשאין אדם חומר לו כלום אף אס היה עולה על לבו לא היה מאמין מה שגלה כך על לבו והיה חומר שלא יבא כך כו' :

סוף וסוף דבר דלא שכיח : (ט) אילו ידעת שיעשה פלוני ת"מ כו' ג' ידעת שיעשה ל"ד הוא דהא מסיק וכתב כיון שאינו מצוי משמע הא ידע דבדורא ויהיה היה נשוע אלא ר"ל אילו שמת אל לנך שמת תעטר לו כשיהיה ת"מ וק"ל : (כ) לפי שפ"י פתח נעקר הגדר מעיקרו כו' כתב ב"י וי"ל דקדק רבינו לכתוב לפי שפ"י פתח נעקר הגדר מעיקרו לומר נודר שנתת ע"י פתח עסקיני

לגרש את אשתו ופותרין לו אילו ידעת שלמחר יהיו אומרים מה ראה פלוני לגרש את אשתו אלא שמוצא עליה שם רע ונמצאת פוגם בניך או שיאמר לו אילו ידעת שאתה צריך לפרוע לה כתובתה לא היית נודר והוא אומר כן : נדר שלא להשאיל כליו להבירו או שלא לשאול בשלומו פותחין לו (יז) אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום או על לא תשנא את אחיך בלבבך לא היית נודר אבל אין פותחין בכבוד המקום לומר אילו ידעת שאתה עושה עבירה בנדרך לא היית נודר (יז) שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל זה והוא אומר שהיה נמנע אפילו אם אינו אמת ונמצא שאין הגדר נעקר מעיקרו ומטעם זה נמי אין פותחין בהויא (יח) דאילו ידעת שהיו ממשימין בפנקסך לא היית נודר ולא בהויא דכל הבושה פירוש נודר ראוי לדקרו בהרב ולא בהויא דכל הנודר כאילו בנה במה ולא בהויא דכל המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן ואין פותחין בכבוד אביו ואמו לומר אילו ידעת שיאמרו לאביך ולאמך ראו גדולים שגדלתם במה בנכם קל בנדרים ונמצאת מולול בכבוד אביך ואמך מה"ט נמי שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך ומה"ט אין פותחין לו בכבוד רבו אבל פותחין בדברים שבין אביו ואמו כגון אם הדין מנכסיו שפותחין לו לומר (יז) אילו ידעת שאתה חייב במונותיך לא היית נודר : (יח) ואין פותחין אלא בדבר ההווה שיאמר לו אילו ידעת שיארע דבר זה לא היית נודר אבל אין פותחין בדבר הגולד ומתחדש אחר כך כגון אומר קונס שאני נהנה לפלוני או שאני נכנס לבית פלוני ונעשה אותו פלוני ת"ה שהכל צריכין לו או אותו בית ב"ה אין פותחין לו לומר (יט) אילו ידעת שיעשה פלוני ת"ה או אותו בית ב"ה לא היית נודר (כ) לפי שעל ידי פתח נעקר הגדר מעיקרו כדפרישית ופתח כזה אינו עוקרו שאף אם היה מעלה אותו על לבו

הכי איתיה אילו ידעת דפותחין פנקסך וממשימין בעבודך מי נדרת וכו' הרא"ש מן השמים פותחין פנקס מעשיו ומדקדקים בהם בשביל שיהו מרשיע לידור א"ה הו"ל מחזיק עצמו כדני וזוטה שזכר לקיים נדרו ולא יכשל בו : כל הבטוח . מלשון לבטוח בשפתים : כאילו הקריב עליו קרבן . על הבטוח . והטעם משום דהנך עבירות חומרי טובא ולא חצוף לומר שאפי' ע"ד כן היה נודר אבל לא תקום וכו' לא חמירי כולי האי ומפני כך לא נמנע מלומר האמת אפי' אס היה נודר ע"ד כן ואיתא חו בנמ' לא פתחינא בהא דאמר שמואל כל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא רשע ולא חשש רבינו לתבנה משום דמתעב דכתב משתמע : ומ"ש ואין פותחין בכבוד אביו ואמו מה"ט נמי שאינו חצוף וכו' משה צפרק רבי אליעזר דנדרים (סד) : (ט) ומ"ש ומה"ט אין פותחין לו בכבוד רבו וישראלית כתבנו שם הרא"ש וכו"ל : ומ"ש אבל פותחין בדברים שבין אביו ואמו משנה שם ומפורש בגמרא (סג) טעמא אליבא דאבוי משום דכיון שהחזיק מניו להדיא אביו ואמו גם בשעת חרטה אס אין לו חרטה גמורה יחזיק מניו ויחמר שלא היה מניח בשביל כבודו : ואין פותחין אלא בדבר ההווה וכו' אבל אין פותחין בדבר הגולד וכו' שם במשנה ועוד אר"ה פותחין בגולד והכמים אורסין כיצד אמר קונס שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר וכו' קונס לבית זה שאני נכנס ונעשה ב"ה אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה ב"ה לא הייתי נודר ר"ה מתיר ומכנס אורסין ופי' הרא"ש והכמים אורסין דטעמא דחרטה משום שפ"י חרטה נעקר הגדר מעיקרו ובדבר שאינו מצוי אינו נעשה נדר טעות מעיקרו כי היה סבור שלא יבא לעולם שיעשה סופר ת"ח שהכל צריכין לו ובגמרא מ"ט דר"ה דאמר קרא כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך פי' שמהם נדר לשבת במדין ושלא לשוב למצרים ופתח לו הקב"ה פתח בגולד ורבינו סביר נהנה מי מיייתי והא דאמר רבי יוחנן וכו' אלא אמר ר"ל שירדו מנכביהם ופי' הרא"ש ועניות לאו נולד הוא לשכיח וכן אמרו בירושלמי משמע דהא דאמרין רבנן אין פותחין בגולד היינו דוקא דלא שכיח גולד דכבוד רבא וכו"כ הראב"ד בהגהתו וכן כתבתי לעיל בשם המרדכי וכו"כ סמ"ג דעת התוספות שכתבו ב"ש אף על פי (דף סג :) אהא דאמר ר"ע לנן כלבא שבוע אדעתא דגברא רבה מי נדרת וא"ת והלא אסור לפתוח בגולד דאמרין ב"ש רבי אליעזר דנדרים כיצד אמר קונס שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר כו' וי"ל דהכא לא חשיב גולד כיון שהלך

מוכרין . ויש ליישב דלמ"מ על הדין דהקושיא רשונה דדוקא נדרי עצמו קאמר י"ל דהיינו ש"ל סובר דמה טעם אין אדם מתיר נדרי עצמו משום דאחר שהוא נדר מיישקין שמיירי אף שלא ימצא לטעמי' לא פתח וכן חרטה ממש ונמצא שהוא נובע בדבר א"כ ה"ה נמי אס יש לת"ח הכא שזה שהוא סבור . וקושיא ב"י אף רשאי ליבנות מת"ס מאחר שגאסר בני עירו י"ל דמנות לאו להנות ניתנו ובה שמתיר נדרי עושה מצוה ואף שיעשה גם משום הנחתו מ"מ מאחר שיעשה מצוה בהתירו ודאי לא היה מתקלה דעמי שלא יהיה מהם בדבר מצוה כמ"ס בסיומן רכ"ה שאל אסר אדם הבאות על אדם שזכור הנודר לילך ולבקר את המדיר דממנו ודאי לא נדר וק"ל עכ"ה) : השי' וענה שלום חגיגי רבי' חלוקים היו יודע כי מאור חני נכלל על בני אדם הנודרים על בית הקברות כי קצת היה ומהם לורש אל המתים דלא מצוי כן רק לגבי כלב ששפתים על קברי חנות היינו שמפללין להס'י במקום קושיא כדי שתהא שם מפילתו נשמעת כדאשכחן לגבי אברהם אל המקום אשר עמו שם מלמד שהמקום גורם וכן אדם שבוה את המת לכבודו משתטם על קברו זה מצוי אך נשים ובני אדם שאינם יודעים זה לא ידעתי . סליכסת למה ואני רגיל לכל הבאים אלי לפתוח להם במרטה ויתירו להם הגדר ליתן לגדקה מה שהיה מוציא על דרך ואמ"כ יתן מה ששער כפי שהיה ערמו והילוכו זה יתן לגדקה ויגלל מצעקה חיים עלטאל מולעת מ"י : אחר שגדר נעשה הרשע לעלות לא"י ויש לו אשט ואינה נותנת לעלות עמו שהיא מלוכה ואינה יורה להסגרם לכאורה נראה שיש לו הסרה ואף כי מווי הרב רבי מוקיע כתב ששמע בשם הרא"ה יודע מה שגור אדם בעת זרה אין לו הסרה נראה דהיינו בשאר נדרים אבל משום מצוה רבה כדון דיון מודה וגם יש תקנה לגדור מהמת כל נדרי כתיקון ר"ת ועוד נראה דאין יכול לעגן שחיי משועבד לה למצוה רבה כולת נראה דיש לו הסרה אפי' היה נודר ע"ד רבים ופסק רב אלעם הגורר בעת צרות ואיכא מצות עשה לעשות ור"ה לקיים שיהיה יבא עשה וירמה לא תעשה ולא ימל ר"י כדון זה שמשועבד לה מדאורייתא והיו לה מ"ש הלכך יבואו ויפתחו לו

פרישה

ועב בנין יסו חומרים בני גרוסה הן ומה רחמיה אמן של אלו להגדרש ואומרים אינו היית יודע שהוא עובר על לא תקום וכו' והא דלא קאמר שאתה משיח על עמך שם רע שבנותן משום שרבויה קמ"ל בזה שסמ"ג שזה לא מיקרי פתח שדומה למש שחמר אחר כך אין פותחין בכבוד המקום כו' : (טו) שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל זה אבל מה שפיתחין אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום כו' שאני התם דלא ממירי לאינשי כולי האי ר"ן ור"א וכתב ב"י ולפי' מה שכתב רבינו אין פותחין בכבוד המקום כו' עושה עבירה בנדר כו' אינו מכון דמי לא תקום כו' גם כן עבירות ניכרו אלא כך צריך לומר אילו היית יודע שהיית מיקל בכבד המקום כדאמרין בספרי שהוא כבוד כו' ורבינו נמנע כבוד כו' ע"ש : ונראה דכי קאמר שאתה עושה עבירות שביני לבין המקום דהיינו נדרים וכוונתו בו משא"כ נקומה ונעושה שהיא עבירה שבין אדם לבניו וכו"ל : (טז) דאילו ידעת שהיו מתמשיין בפנקסך כו' ועיין מ"ש גי' סימן ר"ג ורבינו נמנע כבוד כו' אלא שגמר דודן : (יז) אילו ידעת שאתה מייב במוותיך ומרשע טעמא דכיון דהסתיף מניו להדיא אביו ואמו גם בשעת חרטה אס אין לו חרטה גמורה יחזיק מניו ויחמר שלא היה מניח בשביל כבודו ב"י (היינו שמיבי לוונם בשביל שמיב בכבודו עכ"ה) : (יח) ואין פותחין אלא בדבר ההווה כו' וי"ל ב"י כלומר בדבר ההווה ורגיל דהיינו דשכיח טובא דכל כה"ג אין שם גולד עליו אבל אין פותחין בדבר הגולד ומסתמא אחר כך כלומר אין פותחין במילתא דלא שכיח טובא אלא שגולד ופתחיה אחר כך כלומר שח"כ כוונתו מייב מידעו שאינו רגיל והיה לפי שפ"י פתח נעקר הגדר מעיקרו ופתח בו אינו עוקרו שח"כ אס היה מעלה אותו על לבו כו' לא ימנע מלידור משום דאמר שמה לא יבא עכ"ל ר"ל לאשקוי בתנאי גולד דחומרים לו אילו נבא אדם בשעת הגדה והיה משקל לך כו' ומסתמא פתח דאם אדם היה חומר לו כך בשעת הגדה היה מאמין לו ולא היה נודר אבל כשאין אדם חומר לו כלום אף אס היה עולה על לבו לא היה מאמין מה שגלה כך על לבו והיה חומר שלא יבא כך כו' :

סוף וסוף דבר דלא שכיח : (ט) אילו ידעת שיעשה פלוני ת"מ כו' ג' ידעת שיעשה ל"ד הוא דהא מסיק וכתב כיון שאינו מצוי משמע הא ידע דבדורא ויהיה היה נשוע אלא ר"ל אילו שמת אל לנך שמת תעטר לו כשיהיה ת"מ וק"ל : (כ) לפי שפ"י פתח נעקר הגדר מעיקרו כו' כתב ב"י וי"ל דקדק רבינו לכתוב לפי שפ"י פתח נעקר הגדר מעיקרו לומר נודר שנתת ע"י פתח עסקיני

הסיבה שגדל בשביליה : **כתב הרמב"ם** שצריך הנודר לנהל לפני החכם וכו' הכי משמע מעובדה דרבינא לקמיה דרב אשי וכו' וקאמר תלמודא ש"מ בעל נעשה שלח לחרות אשתו אלמא משמע דוקא בעל לאשתו כגופו אבל אדם שיהא הנודר בפני המתירין והרא"ש ס"ל בדעת ר"ש בעל התוס' דפי' איפכא לאיש דעלמא פשיטא לן נעשה שלח אלמא אפי' בעל לודא דמתוך שנדרי אשתו קשין עליו יוסוף מדעתו חרטה וע"ל בסומן ר"ל ד. וכ"ע ר"ש שאלה אדם חרטה נדרו בכח לבד' והס' המתירין לו ושומר דבריו רבינו ק"ה והם הרמב"ם כתב אינו

הנתי מחתבתי כלום לא שרי לה וגם מה דיהיב בגמ' עממא דצריך לפרט הנדר משום מילתא דאיסורא כתב שמא על דבר איסור נדר כגון על גבינו כתובה וכגון יאסרו עלי כל פירות שנעולם אם אעבור עבירה פלונית וכו' להתיר את נדרו כתב ורואה לעבור העבירה וכו' הרשב"א בתשובה צריך לפרט הסיבה שגדל בשבילה והוא העיקר דבדר שאין עיקר הפרט אלא

כדי שלא יתירו לו מה שגדל להסתלק מן האיסור או מן הגזל כהיה דפרק השולח וכהיה דירושלמי נדר דלא מרונחא וכתב עוד מהכתוב שפי' פרט לאחד משלשה המתירין די לו צורך הפרט אינו ד"ת עד שנא' גזירת הכתוב הוא שפרט בפני ג' המתירין אלא חשש דרבנן הוא לומר

ברמאין וכל שמקצת המתירין יודעין באמתו של ענין די בכך וכ"ש אם אותו היחיד חוזר ופורט בשמו להם כמו שפרט הוא לפניו דלא גרע ממתורגמן שמתירין על ידו כמו שאמרו דירושלמי ע"כ : כתב הרשב"א בתשובה סימן תנ"ב לדבר איסור אפי' דרבנן אין מתירין לו ורחיה מהירושלמי הנזכר שהרי שחוק הקוביא ראה בפרק זה דבור (כד :) דאפי' איסור דרבנן אין צו אלא לפי שאינו עוסק בישבו של עולם ודאפי' לא התיר לו כתב הרשב"א שם בפסקיו האל דקאמר קסבר צריך לפרט הנדר שאם לא פרט הנדר אין התירו הרה"ט וכו' הרשב"א ג"כ שם דל ש"ל אלא שגדל הנדר אפי' דיבעד אינו מותר . וכך הם דברי ריב"ש בסומן ע"ע (י) : וכתב בתשובת הר"ר דוד כהן דלפטר שאם לא הודיע למתירין ששבעו ע"ד חבירו והתירו לו מותר : (ב"ה) ואין כן דעת הרשב"א וכמו שאכתוב בסוף זה :

כתב הרמב"ם שצריך הנודר לנהל לפני החכם כשיתיר לו ואינו עושה שלח לישאל על נדרו בפ"ו מלכות ושעמנו מדרגתינו בפ"ק נדרים (ח :) רבינא הו"ל נדרא אלתא לדביהו חילא קמיה דרב אשי אל כל מה שישעשה מלכת להתיר אשתו אל' היא מיכנפין אין היא לא מיכנפין לא וכובר הרב ז"ל דבעל דוקא היא לאיבעיה לן מפני שהבעל כאשתו אבל אדם אחר פשיטא לן דאינו נעשה שלח והכי מוכח דירושלמי בפרק נערה המאורסה דגרסינן התם מהו להתיר ע"י תורגמן ומסיק דמתירין ע"י תורגמן ומדבעין היא מתירין ע"י תורגמן מכלל דפשיטא לן דע"י שלח אין מתירין ואפי' למאי דמסקינן דע"י תורגמן שרי דוקא תורגמן משום דבעל דבר נמי תמן קא"י אלא ע"י שלח לא : וכתב הרשב"א בתשובה סימן ש"ע שכן הכריע הרשב"א וכו' הגהות מיימון בפ"ו מה' שנאות וכו' בהגהות שריה דקידושין שהשיב מהר"ם לא אוכל להתיר לך אם לא תבא בעצמך כי ע"י שלח אין להתיר כדאמרין פ"ק נדרים והרא"ש כתב שם ר"ש דאפי' שלח א"כ רק שידע החכם שהנודר מתחרט וכו' להתיר לו אפי' בלא דעת הנודר דהתרת חכם הוא כהפרת בעל ותניא בנזיר קידושין (פח :) אישה הפרס וכו' ישלה לה כמה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא יעלה ולא מיניו חילוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון והיא עובדה דביניה הכי הוה שאלתו אמרה לו שיתיר נדרה והוא הלך לפני רב אשי ושאל מה שישעשה שליח לחרות אשתו לביא הדברים לפניו שלח מדעתה וכן הורה רבינו שמשון דאם שלח חרטה נדרו לחכם דמתיר שלח בפניו והביא ראייה מהיה דהפרת בעל דסוף קידושין עכ"ד הרשב"א ז"ל והר"ן כתב דעת הרמב"ם ודעת רבינו שמשון ולא הכריע והרשב"א כתב בתשובה סימן תקנ"ד מהכתוב לן שמתירין ע"י שלח כי מה שהתירו בפ"ק נדרים בעל לרבותא נקטו לומר לך שאפי' ע"י הבעל שיש לחוש שמא יוסוף מדעתו מפני שהיא

עושה שלח אף על פי שבכל התורה שלוחו של אדם כמותו ואם כן כ"ש דע"י כתב אין לו התרה אבל הרא"ש כתב שצ"ל כתב יכול להתיר אם כן כל שכן ע"י שלח והכי משמע בפסקי הרא"ש דיכול להתיר בין ע"י כתב בין ע"י שלח וכ"כ ברמזים בהיות כנ"ל מדברי רבינו אבל הרשב"א בתשובה ומציאו ב"י כתוב דלדעת האומר ע"י שלח לא בכ"י שרי דכ"י עדיף ומיהו חסיק שראוי לחוש לדברי הרמב"ם ועודלא דבת יפתח יוכיח וע"כ ואם כן אין להתיר לו ע"י שלח ולא ע"י כ"י אלא צריך צדקה לפני המתירין וכן פסק בש"ע ומיהו כשיצא לפני המתירין ויכולין להתיר לו ע"י מתורגמן כדכתב הר"ן בשם הירושלמי ומציאו ב"י : אין מתירין את נדרו עד שיחול וכו' סוף הנדרים (דף 5) קאמר תלמודא רב פפי אמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה ד"ה אין חכם מתיר כלום אלא"כ הל הנדר דכתב לא יחל דברו פי' מדכתב לישאל דיחל שמעין דאין אחרים מוחלין אלא היכה דהל הנדר . ומ"ש רבינו שאם אמר קונם עלי כבר זה לא אעשה דבר פלוני למן פלוני וכו' נקט משל זה לפי פלוגתא דרבי נתן ותכמים דמשמע דהפרה בטולה נדרו צאה האו כגון שאמרה שאינו מתירין לבדא ולא צריך אם אני עושה לפי דכ"ה קאמר רב פפי דשאלה ד"ה אין חכם מתיר אלא"כ הל הנדר דהא אפטר שלח יחול הנדר לעולם אבל תולה נדרו בימים כגון שאומר קונם עלי דבר פלוני לאחר שלשים יום חל הנדר מימרי כיון שסוף איסורו לחול ואף על פי שעדיין לא חל והכנס מתיר גם הר"ן שם לאחר שהביא מאן דלמר דאפי' בטולה נדרו בימים כיון שח"מ עדיין אינו נאסר אין חכם מתיר הסכים לסבירא קמא דתירוצא ליה עפי וכדברי רבינו וכו' בתשובה סימן ל' והוא הר"ן ומציאו ב"י אלא בש"ע פסק כסבירא נהר שכתב ז"ל אין מתירין הנדר עד שיחול כיצד הרי שנשבע שלא יאכל צמר שלשים יום מר"ח אייר וניחם אינו נשאל עד שיכנס ר"ח אייר וכו' ובהגה"ה כתב וכו' ש נודר על תנאי שאין מתירין לו עד שיחול ע"כ נמשך הרב בהוראה זו לחומרא אחר דברי הרמב"ם שכתב כך ספ"ו דה' שנאות ועיין ב"י הביא שם הרשב"א והרא"ש שכן הורו ואף על פי שהרבה גדולים הורו לקולא כסבירא קמא וכתבו שכן עממא. דבר אפי' המסקנת ב"י הרמב"ם ועדימה והכי נקטין : ודע דיון דשאלה צנין שיחול הנדר ה"ה בטולה נשאו ע"י מתירין לו עד שיחול הנדרו דכל שצריך חכם להתירו נפקא לן מלא יחל דברו עד שיחול הנדר וה"ה נידו אלא הפרת הבעל אפי' לא חל מיפר וכו' רבינו בסומן ר"ל ד"ה בהפרת חרמי ציבור דה"ה חכם דמתיר לישאל עליו אלא הציבור בעצמם מתירין כשהסכימו בהתירו גם כן א"כ שיחול וכו' ב"י ע"ש הרשב"א ופסק כך בש"ע :

אשתו ולפידך הסור דכנפניהו איהו ואפי' אי מיכנפי שרי וכו' כנפניהו דעלמא ולא עוד אלא כנפניהו איהו שרי דודאי לא יוסוף דבר מדעתו ע"ל ריב"ש בח"ה ו סומן ז"ל כמה שכתב רבינו שמשון ששולח אדם חרטהו בכח ידו לבד' והם המתירין לו והם הסכים וכו' הרשב"א נוכל לומר דאף אם יוסוף דבר ע"י שלח לא בכח ידו שרי משום דכיון דכתב ידו הוא עדיף מע"י שלח (יא) ועוד דאיתיה בשם רבינו שמשון דכל שהסכים וידע שהנודר מתחרט ופזן דביתר החכם מתירו שלח מדעת הנודר ומותר אבל מדברי הרמב"ם נראה שלעולם אין מתירין שלח בפני הנודר ז"ל שראוי לחוש לדבריו ז' ועובדה דבת יפתח יוכיח עכ"ל :

אין מתירין את נדרו עד שיחול וכו' בסוף נדרים פלוגתא דתנאי לענין הפרת הבעל (פ.ע.) ופלוגתא דאמוראי לענין הפרת חכם (ז.נ.) ופסקו הרא"ש והר"ן כרז בפ"ה דלמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר כלום אלא"כ הל הנדר וכן כתב הרשב"א בתשובה שהנשבע שלא ידבר עם אחותו אם תנשא לפלוני שאין החכם יכול להתיר עד שנתאף לאותו פלוני ויחול הנדר (יג) וכתבתי תשובה זו לקמן גבי נדר ע"ד ריב"ש ויש מזהו בהתרתו וכו' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"ש וז"ל מי שנשבע על ידו ושבע שלח יתיר ונשבע או וניחם הי' כשאל על השבועה האחרונה חתלה שבועה על הראשונה שבע שאל וידבר עם פלוני ונשבע א"כ שאל ישאל על שבועה זו ויתירה יהיה אסור לשתות ויין לעולם וניחם הי' כשאל על השבועה הראשונה ומתירה וא"כ ישאל על השנייה שאל מתירין נדר או שבועה שעדיין לא חלו לפיכך אם היה עומד צניסן ונשבע שלא יאכל צמר ל' יום מר"ח אייר וניחם אינו נשאל עד שיכנס אייר נשבע שלא ייכה לפלוני ושלא ייכה לחכם שישאל לו שבועה זו ישאל על הראשונה וא"כ ישאל על השנייה נשבע שלא ייכה לפלוני והרי הוא נזיר אם ישאל על שבועה זו וישאל על שבועה אחרת וא"כ על נזירותו וכן כל כיוצא בזה עכ"ל . וכתב רבינו כל זה בס"ם רכ"ט : **ובי"ט** נשבע שלא ייכה לפלוני שלא ייכה לחכם שישאל לו וכו' וכן מ"ש נשבע שלא ייכה לפלוני והרי הוא נזיר אם יישאל על שבועה זו ברייתא בסוף נדרים [ז.] וכתב הרשב"א בתשובה סימן תר"ח דבהפרת הבעל וכן בהפרת חרמי ציבור אינו צריך שיחול הנדר שלח אמר אלא בביתר זמן כמו שמפורש בשבילה נדרים וכו' הרשב"א סימן קפ"ה וקפ"ו שזמן ורבינו ירוחם כתב שם הר"ר יונה דדוקא בטולה בזהו ממילא חיל וכו' חולק בע"א וכתבתי בס"ם ר"ל דלא אמרה קונם שאינו נהיה לבדא ולא צריך : ובבבבבה עלמו על תנאי כתב הרשב"א סימן קר"ח שאין מתירין לו עד שיחול הנדרו : (ב"ה) והרא"ש כתב בתשובה נידו שנייה על הנאי יכול להתירו אם על פי שלא אל : ברב הרשב"א בסומן רפ"ב על מי שקבל עליו בהרס לעשות דבר פלוני תוך שנה ה"ז כמי שנשבע שמכאן ועד זמן פלוני יעשה דבר פלוני שמעתה חלה השבועה ומחוייב לעשות הדבר ההוא שנשבע עליו אלא שאינו עובר על השבועה עד שיעבור הזמן וכגון זה מתירין קודם הגעת הזמן ואין ממתנין עד שיגיע הזמן ויעבור על השבועה כתוב בתשובה לרמב"ם סימן רע"ה על אחד שגדל שאם לא יפרענו חמוי קודם פסח שלח יהיה חג העצרת בעיר והגיע פסח ולא פרעו ונתחרט אין מתירין לו נדרו עד העצרת דלא חשיב חל הנדר עד שיגיע זמן איסורו וכתב דמעיקרא היה סבור לכיון שהגיע הפסח ולא פרעו חל הנדר מימרי לו אף על פי שלח הגיע זמן איסורו אלא שאחר כך חשש שמא לא מימרי חל הנדר עד שיגיע העצרת שהוא זמן איסורו והאריך בפי' הסוגיא דבפרק אלו נדרים שדין זה תלוי בה ותמיכה לו לכיון דמשום חשש הוא דלמר הכי הא איכה למהש דילמא משגיג

דרבי משה נדר בנזיר בקרבן ובהקדש ובשבועה או שנדר באחד מהן ולא ידע באיזה פתח אחד לכו"ל עכ"ל : (י) כב"י בשם תשובת הרא"ש כלל י"ב מי שנדר ללכת לא"י יש לאותו נדר התרה כמו לשאר נדר וכו' בהג"מ פ"ו מה"ש כתב המרדכי ריש שבועות שתיים ע"ג שלא להתיר נדר של משהקים בקוביא וכו' במרדכי פרק השולח וכו' תוספות וכו' בתשובת הרשב"א סימן תל"ב בשם הרמב"ן והרשב"א וכו' הבי' בשם סמ"ק והג"מ פ"ו מה"ש ובהגהות מרדכי דשבועות דף ש"ט ע"ד נ"ב בתשובת ריב"א אמנם רבי' טוביה כתב דעתה בה"ז יש להן היתר נדר של קוביא כי כמו שנגה היא שאין יכולין להתאפק ולמשול ברוחם עכ"ל המרדכי : (יא) אמנם הר"ן פ"ו נדרים משמע דכ"ש ע"י שלח דשרי וכו' בתשובת הרשב"א סימן תקנ"ד דיכול להתיר ע"י שלח והשליח יכול לכנוף ג' כדי להתיר לו ובמרדכי ס"פ השולח בשם ר"ה דמותר ובשם הרשב"א לאסור בתשובת מהר"ז לא הביא רק דברי הרמב"ם ורשב"ם וכו' בתשובת הרשב"א דלעיל דראוי לחוש לדברי הרמב"ם וכתב הר"ן פ"ק נדרים דף מ' דלכ"ע מתירין ע"י מתורגמן וכו' ב"י בשם הירושלמי : (יב) וכתב בתא"ו ג"ד דכ"ה סברת הראב"ד אבל הר"ם חולק ואומר כיון שאינו תולה נדרו בר"א אלא בזמן מתירין אותו מיד שהיה חל מעתה כשיבא הזמן ורבנן קשישי הכי עבדי וכן עמא דבר אבל אם תלה נדרו בתנאי אין מתירין עד שיחול הנדר עכ"ל וכו' מחלוקת זו הובא גם בספר הכלבו והפסק' כתב בשם הר"ם דכל נדר דאתי במילא יכולים להתיר קודם שיגיע יום הנדר ודעת

פרישה אסתמא יתע שגדל כיו להסתלק מן האיסור או מן הגזל עכ"ל וכו' בש"ע סוף י"ד ומתנייהם דלא רחמינו כוכין כן אפי' מתבני דייק ובאמת שבגמרא ובדברי פוסקים לא נזכר צריך שיפרט הסיבה וגם אפטר למלך ללא הנינו מירוט הסיבה כ"ה נדר הסמיה כגון סהוא ללא מיוחנא אבל נדר נדר סהוא לא מיישין לדבר איסור מיהו רש"י ורשב"א כתבו **סתמא** גם ראיית מוכיח דכל ענין קאמרי ולכן אין לסור מדביים בפרט מאשר סב"ג ורמ"א ג"כ פסק דביתא דמתני' : ונראה משום דרוב הגדרים שנאמרים לפני מהס' להסתירין הן שגרי לפסענות או שלח לנכול צמר ולשמות ויין וכיוצא בכן דברים שכן לבסוף את געשו ויסיבתן

הגהות חרושי הרשב"א מוכר שם בתשובה שהוא למ"ש בב"ר פרשת היי שרה ודובא דברים אלו בריש' וחס' **26**

שהשביע לשמעון וענה אמן וכו' מפ' מה"ש איכא למידק בדברי הרמב"ם דמרישא ללישניה משמע דהא דתני המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מייירי בנודר לחבירו ומסיפא ללישניה משמע דמייירי בנודר הנאה מחבירו וכו' שכתב ז"ל משמע ליה דפטעא דברייתא איירי בנודר לחבירו דמיייתי עלה דמשה וזדקיקו ולישנא דהמודר הנאה מחבירו משמע שהא מודר

הנאה מחבירו ומפני כך פי' דשנייה שויס וזין בזה וזין בזה אין מתירין לו אלא בפניו ומש"ה נקט תנא דברייתא כה"ג כי היכי דלישתמעי ביה תרווייהו ונראה שהא ז"ל מפרש בנודר לחבירו דאין מתירין לו אלא בפניו דוקא כשחבירו משביעו אבל אם אין חבירו משביעו אלא שזה נשבע בפני חבירו מתירין לו אפי' שלא שבעו דמשה וזדקיקו נמי הכי הוה שהשביעו ומש"ה לא היה להם היתר אלא בפני המשביע אולם הכל אם היו נשבעים מעצמם אין ה"ג שהיו יכולין להתיר שלא בפני יתרו ונכבוד נדר אף על פי שהיו במעמד בשעת השבעה. ותפס הרב ז"ל ברישא דין מי שהשביעו חבירו דהוי כגוונא דמשה וזדקיקו חשום דמייניה ילפינן למודר הנאה מחבירו דאין מתירין לו אלא בפניו ונראה שמה שכתב בספיקא דמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו כשנדר הנאה בפניו מייירי דומיא דרישא שהא דבר התלוי בחבירו דינו כאילו השביעו חבירו אבל אם הדיו שלא בפניו מתירין לו אפי' שלא בפניו נמצא כללן של דברים שמי שהשביע את חבירו זין שיהיה בנודר למשביע זין שיהיה בנדר שאינו נוגע לו וכן הנשבע או נודר מעצמו בפני חבירו בנדר הנוגע לחבירו שהא נשבע בפניו אין מתירין לו אלא בפניו אבל הנשבע או נודר מעצמו בפני חבירו בנדר שאינו נוגע לו מתירין לו שלא בפניו ככ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל :

וב"י ואפי' היה שמעון קטן או ככרי פשוט הוא דהא יתרו וכו' נכריים הוו ואפי' אמרינן שלא היו יכולין להתיר שלא בפניהם וקטן לא גרע מנכרי : ומ"ש כדי שידע הנדר וכו' פשוט הוא דהיינו כמ"ד בירושלמי דטעמא מפני השא ומדקדוק ל' הרמב"ם דגבי מודר הנאה מחבירו נתן טעם זה וגבי נודר חבירו ל' נתן טעם זה ונראה דדוקא גבי מודר הנאה איתמר בירושלמי וזה ליימרא דכש יה בפניו מתירין לו אפי' בעל כרחו וכן כל שהודיעו מתירין לו א"כ להתירו בפניו אבל בנודר לחבירו דאין מתירין לו אלא בפניו היינו לומר דאין מתירין לו אלא מדעתו וכמו שפי' רמ"ם דכיון שזה השביעו אין לו התרה אלא מדעתו ואף על פי שכתבתי דמהא דמשה וזדקיקו דהו נודר לחבירו ילפינן למודר הנאה מחבירו דאין מתירין לו אלא בפניו איכא למימר דשם בפניו בעלמא הוא דילפינן מיהו הא כדליתא והא כדליתא דאף ע"ג דנודר לחבירו אין מתירין לו אלא מדעתו בנודר הנאה מחבירו אין טעם לומר דנכתב שיהיה מדעתו מאחר שלא נדר על דעתו ומ"מ בידיעתו זריך מפני השא והכי ילפינן כיון דבנודר לחבירו זריך דעתו בנודר הנאה מחבירו זריך ידיעתו וכיון דבפניו מתפרש מדעתו ומתפרש בידיעתו נקט בתרווייהו לישנא דבפניו הא כדליתא והא כדליתא : ודע שלשון הרמב"ם שהשתק רבינו אינו מכוון וכך הוא הגורסא הנכונה ראובן שהשביע לשמעון וענה אמן או קבל השבעה ויחס שמעון וכו' וכן אם נשבע ראובן או נדר שלא יהנה משמעון או שלא יהנה בו שמעון ויחס וכו' כדי שידע הנודר שהתיר זה נדרו או שבעתו ולפיכך יהנה ממנו או ישנה לו : **כתב** לנכ"ח ויול"א בתשובה סימן קפ"ו אשה שתקעה ק"ף להשא לבלוגי ואח"כ לנכ"ח הרטה מחמת ששנאה אותו מתירין לה תקיעה כפ"ה אשה היתה נותנת טעם ואמתלא לדבריה שניכר שיש ממש בדבריה דאפי' אשה היושבת תחת בעלה וטוענת מאיס עלי כ' המיימוני דכופין להוציא :

כתוב בס"ה דיונים שסוף ספר חוה התנופה מי ששנא אשה שידע שאינה נת בנים ונשבע לה שלא ישא אשה אחרת עליה אין יכול להתיר שבעתו שלא מדעתה כדיו לקיים מצות פריה ורביה מאחר שכבר ידע שפסקה מלדת ונשא וכו' אם מחמת רוב מומן נשאה שלא חש צנת היות למצות פריה ורביה דליתא בנדרים (ס"ה) עכ"ל. וז"ל הריב"ש בח"ה סימן ע"ה לא נסתפק לי אם יש חלות לשבעה זו אפילו היא זקנה בשעת השבעה ונתחייב לישא אשה כיון שאין לו אלא בן אחד אף על פי כן השבעה חלה עליו שהרי כלל בשבעתו זו דברים אחרים שנתחייב שלא יגרשנה ול' השבעה הוא שנשבע לקיים כל הכתוב לעיל וכתב עוד ששבעות הנשים לבד כלל בהם נשים שאינו מצווה עליהם משום פריה ורביה כגון זקנה וקטנה ואילונית ואף על פי שהר"ש בר זמח חלק בזה כמו שאכתוב אחר וכתוב זה בדברי הריב"ש וכו' סימן ע"ט על מי שלא קיים פריה ורביה וקבל חרם ונידוי שלא לישא אשה על אשתו כי אם ברצונה ועבר ונשא אשה אחרת כתב לפי התנאי שכל יושא כי אם ברצונה כבר נראה שהיתה כוונתו לרצונה שנתן לו נשאת לו מתחילה בהיותו נשוי אחרת שהיו לו אז בנים ממנה ולא ע"ד לפרות ולרבות כי לא היתה ראוייה לכך וא"כ כל שפייס אותה בדברים שאשה שכמותה היתה מתרצית בכך ולא נתרצית לו י"ל שהא אנוס דומיא דמאי דאמרין בפרק כל הגט (ל) גבי ההוא דאמר אי לא מפייסנא ליהוי גיטא וכו' אבל אם לא פייס אותה כראוי לפי מראה עיניו ה"ד ועבר ונשא שלא ברצונה חל עליו נידוי וחייב לנהוג בו ואין מתירין לו אלא ברצון רבקה כיון שהקבלה היתה לתועלתה כדל"ק קב"ה למטה בזמין נדרת וכו' ומיהו אם הוא רוצה לגרש את רבקה ולפרוע לה כתובתה או אחר שגירסה נראה שמתירין לו אפי' שלא מרצונה :

כתב ה"ר דוד כהן בתשובה על אשה שהשביעה בעלה סמוך למיתתו שלא תנשא לאיש לאחר מותו ואח"כ נתחרטה ונשאלה למתירים והתירו לה צלי שתודיע להם שבעלה השביעה דמותה והאריך מאד בכמה חילוקים דיניי התרת נדר ונשבעה ולא העתקתים להיותם ארוכה וגם לפי שהיא מצויה ביד כל אדם שכבר הודפסה תשובת הרב הנזכר ז"ל וגם כיון שבה קצת דברים שלא ישרו בעיניו : ונדר שגזר אין לו התרה בלא דעתם אלא"כ יש מצוה בהתירו בפרק השולח (לו) אמר אמימר הילכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה עד"ר אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדיק כוותיה ופירש"י דאדריה שלא ילמד עוד תינוקות : דהוה פשע בינוקי. חובטין יותר מדאי וכתבו התוספות והר"ש שם ר"ת דטעמא דלדבר מצוה אית ליה הפרה היינו משום דמתמא ניהא לכו לרבים משום מצוה וכו"כ סמ"ג אבל הרשב"א כתב שר"ת ור"ה גורסים כי הא דהכא מקרי דרדקי ודקדק ממנה רבינו תם דדוקא לדבר מצוה שיהא כעין אביהם של תינוקות דשייכי בנדר ומצות דחרטתן שיה דאין סודי דכל האבות שלדעתן הודר כולם נתחרטו משום לימוד בנייהם דשנשתא כיון דעאל עאל (ב"ב כ"ה) אבל בנדר שאין אותם הרבים שייכי ביה ולא בחרטתו אין לו התרה ואפי' לדבר מצוה לפי שאין חרטה הרבים החורטים שיה להתחרט בפניו אחר ופתחו של זה אינו כפתחו של זה והחס מה דמשע מוסר וחרטה צעו שיתחרט מתחלתו שאם היה יודע פתחו היה מניח מלישבע והילכך רבים שאינם בכלל השבעה איך ישאלו על דבר שאינם מושבעין עליו אלא שלדעתם נדר הנודר ועוד דלמחר שזיכהו ולא למישרי ועוד היאך ויתחרטו הם לומר אילו נתגלה פתח זה בשעת הנדר לא היינו מניחין אותו לידור ומאין לכן שהיה מניח מלידור בשביל חרטתם וראוי לדבר ללא כל דבר מצוה אמרו מעשה דנבעטין שהרי אין לך מצוה גדולה כזו (יהושע ט) לא תחיה כל נשמה ואפי"ה

כפני ראובן שהשביעו אלא אפי' נשבע ראובן שלא יהנה ממנו שמעון דסל"ה דיכול ראובן הנשבע להתירו שלא בפני שמעון המ דר כיון לייכא חשדא מראובן הנשבע קמ"ל דאפי"ה איכא חשדא משמעון הנודר והלוקה הראשונה שתתב הרמב"ם ראובן שהשביע לשמעון וענה אמן וכו' למדו ממה שהשביע יתרו למשה וכו' לנדיקו וחלוקה השנייה אם נשבע ראובן או נדר שלא יהנה משמעון וכו' למדו מדתניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו דפי' כפשוטו אין מתירין לו לנודר אלא בפניו של מודר ופירש הרמב"ם הטעם כדי שידע הנודר וכו' כלומר שלא יחשדנו כדליתא בירושלמי מפני השא ואף ע"ג דאיכא מ"ד התם טעמא מפני הבושה לא הביא אותו

הרמב"ם מפני דלכך טעמא דמפני הבושה א"כ בפניו אלא בנדר שנוגע לראובן שהא לתועלתו הא לאו הכי מתירין אותו אפי' שלא בפניו אבל לטעמא דחשדא אפי' נדר שהא שלא להנאת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו וכדכתב הר"ן וכיון שהרמב"ם לא חילק אם כן פסק כמ"ד מפני השא כדפרישית ולענין הלכה בפלוגתא דרבוותא ואיסורא דאורייתא נקטין לחומרא כהרמב"ם ולכתחילה אף בנודר ע"ד יחיד מעצמו אפי' לא עשה לו טובה כדי שינבע לו אין להתיר בלא רשותו של יחיד מיהו בידיעבד הוי התרה אפי' היכא דעשה לו טובה כדי שינבע לו או ידור לו ואף על פי שמהרי"ק בשורש ק"כ הביא כמה רבנן דס"ל כהרשב"א והרשב"א דאף צדיעבד של מותר מותר לפע"ד כדל"ה הם ר"ת והגדולים הראשונים והאחרונים שפסקו לפירוש לסמוך עליהם צדיעבד אפילו היכא דעשה לו טובה כדי שינבע לו וככתב הריב"ש והוא שפרט הנדר וידע החכם שנתועלת חבירו נדר אבל העלים מן החכם אין היתרו היתר דהא ק"ל זריך לפירוש הנדר ובהא אפי' צדיעבד לא מהני. וכ"כ הריב"ש כל שנשבע לתועלת חבירו אין מתירין לו לכתחילה בשום דבר שלא לדעתו וכל ב"ד שזוקק לכך ראוי ליסור ולהוכיחו עכ"ל ולמאי דקבענו ההלכה דאפילו בנשבע מדעתו ע"ד יחיד אף על פי שלא עשה לו טובה אין להתיר צלי רשותו של יחיד כהרמב"ם מ"מ אם עברו והתירו לו אין ליסור ולהוכיחו דכיון דרוב גדולים פסקו דאפילו לכתחילה יכולין להתיר לו בלא דעתו כיון שלא עשה לו טובה אף על פי שלכתחילה יש להחמיר כשאר גדולים מ"מ אין ראוי ליסור ולהוכיחו על כך והריב"ש נמי לא קאמר ליסור אלא היכא שנשבע או נדר בשביל טובה ששעה לו התם ודאי כיון שלכל הגדולים אין להתיר לכתחילה ראוי ליסור ולהוכיחו על מה שעברו והתירו מה שאכור להתיר אליבא דכ"ע : כתב במדברי דשבעות בשם ר"י צדיעבד הויא התרה ובירושלמי משמע שאריך להודיעו שהתירו לו מפני השא עכ"ל והכי נקטין :

ונדר שג"ד רבים וכו' פרק השולח ריש (דף ל"ו) אמר אמימר הילכתא אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה עד"ר אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דהוי פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדיק כוותיה ופירש"י עד"ר כך יאמרו לו הרי אנו מזירין אותך על דעתנו עכ"ל ונראה ודאי ללא דוקא היכא שרבים נדרו ואמרו כך בפירוש אלא ה"ה אחד שנדר ואמר שהא נודר עד"ר וגם הרבים אינם בפניו ואינם יודעים מזה שנדר נדר זה על דעתם אפי"ה אנו דנין כך בנדר זה שעד"ר כאילו אמרו הרבים כך הרי אנו מזירין אותך על דעתנו ומיהו צבא דאדריה רב אחא להכא מקרי דרדקי הוי בכה"ג דאמרו ליה בני עירו וריי אנו מזירין אותך מנכסיו על דעתנו אלא דתלמודא הזכיר רב אחא לפי שהיה גדול בעיר ואהדריה רבינא כיון דלדבר מצוה הוא וכתבו התוס' והר"ש דהא דלדבר מצוה יש לו הפרה אומר ר"ת משום דמתמא ניהא לכו לרבים משום מצוה עכ"ל פי' קשיא ליה לר"ת כיון דהתירו אותו עד"ר ודאי דאין לו התרה אלא כשאותן הרבים נותנים דעתם להתיר זה אם כן קשה מ"ש דבר הרשות מדבר מצוה דאין נותנים דעתם להתיר זה אפילו לדבר מצוה הויא התרה ואי אין נותנים דעתם אפילו לדבר מצוה לא הויא התרה ויתירין ר"ת דמייירי בנזן הסתם דלדבר מצוה אפילו לא שאלו את פי אותן הרבים אמרינן דמתמא ודאי ניהא לכו וכו' אמרו בני אנו נותנים דעתנו בהיתר זה ומתירין אותו וצב"ג הוה קך עובדא דמקרי דרדקי דאדריה רבינא ולא

כפני ראובן שהשביעו אלא אפי' נשבע ראובן שלא יהנה ממנו שמעון דסל"ה דיכול ראובן הנשבע להתירו שלא בפני שמעון המ דר כיון לייכא חשדא מראובן הנשבע קמ"ל דאפי"ה איכא חשדא משמעון הנודר והלוקה הראשונה שתתב הרמב"ם ראובן שהשביע לשמעון וענה אמן וכו' למדו ממה שהשביע יתרו למשה וכו' לנדיקו וחלוקה השנייה אם נשבע ראובן או נדר שלא יהנה משמעון וכו' למדו מדתניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו דפי' כפשוטו אין מתירין לו לנודר אלא בפניו של מודר ופירש הרמב"ם הטעם כדי שידע הנודר וכו' כלומר שלא יחשדנו כדליתא בירושלמי מפני השא ואף ע"ג דאיכא מ"ד התם טעמא מפני הבושה לא הביא אותו הרמב"ם מפני דלכך טעמא דמפני הבושה א"כ בפניו אלא בנדר שנוגע לראובן שהא לתועלתו הא לאו הכי מתירין אותו אפי' שלא בפניו אבל לטעמא דחשדא אפי' נדר שהא שלא להנאת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו וכדכתב הר"ן וכיון שהרמב"ם לא חילק אם כן פסק כמ"ד מפני השא כדפרישית ולענין הלכה בפלוגתא דרבוותא ואיסורא דאורייתא נקטין לחומרא כהרמב"ם ולכתחילה אף בנודר ע"ד יחיד מעצמו אפי' לא עשה לו טובה כדי שינבע לו אין להתיר בלא רשותו של יחיד מיהו בידיעבד הוי התרה אפי' היכא דעשה לו טובה כדי שינבע לו או ידור לו ואף על פי שמהרי"ק בשורש ק"כ הביא כמה רבנן דס"ל כהרשב"א והרשב"א דאף צדיעבד של מותר מותר לפע"ד כדל"ה הם ר"ת והגדולים הראשונים והאחרונים שפסקו לפירוש לסמוך עליהם צדיעבד אפילו היכא דעשה לו טובה כדי שינבע לו וככתב הריב"ש והוא שפרט הנדר וידע החכם שנתועלת חבירו נדר אבל העלים מן החכם אין היתרו היתר דהא ק"ל זריך לפירוש הנדר ובהא אפי' צדיעבד לא מהני. וכ"כ הריב"ש כל שנשבע לתועלת חבירו אין מתירין לו לכתחילה בשום דבר שלא לדעתו וכל ב"ד שזוקק לכך ראוי ליסור ולהוכיחו עכ"ל ולמאי דקבענו ההלכה דאפילו בנשבע מדעתו ע"ד יחיד אף על פי שלא עשה לו טובה אין להתיר צלי רשותו של יחיד כהרמב"ם מ"מ אם עברו והתירו לו אין ליסור ולהוכיחו דכיון דרוב גדולים פסקו דאפילו לכתחילה יכולין להתיר לו בלא דעתו כיון שלא עשה לו טובה אף על פי שלכתחילה יש להחמיר כשאר גדולים מ"מ אין ראוי ליסור ולהוכיחו על כך והריב"ש נמי לא קאמר ליסור אלא היכא שנשבע או נדר בשביל טובה ששעה לו התם ודאי כיון שלכל הגדולים אין להתיר לכתחילה ראוי ליסור ולהוכיחו על מה שעברו והתירו מה שאכור להתיר אליבא דכ"ע : כתב במדברי דשבעות בשם ר"י צדיעבד הויא התרה ובירושלמי משמע שאריך להודיעו שהתירו לו מפני השא עכ"ל והכי נקטין :

דרכי משה חבירו אבל אם העלים מן החכם אין התירו היתר דהא ק"ל דיצריך לפרוש הנדר ובהא אפי' בריעבד לא מהני עכ"ל וכתב במדברי פרק השולח בשם ר"ב ובשבעות דף של"ה ג"ב בשם ר"י בריעבד מותר ומ"ש הריב"ש אם לא פרש הנדר דאפי' בריעבד לא התיר אם נדר ע"ד **פרישה** מעין ורצונו דחבירו אלא שמתירו לפניו משום חשד. לכן אשתק דברי ב"י בביאור פשט זה ומתוכו יתבאר לך דברי רבינו. נדר ע"ד חבירו אין לו התרה אלא מדעת אותו שנדר על דעתו בר"מ ר' אליעזר ונדרים תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנכ"מ א"ר נחמן דכתיב ויחמר ס' אל משה בזמין לך טוב מצוימה א"ל בזמין מרדת לך ויתר בדרך בזמין דכתיב ויחמר משה ואין אלה שנובע דכתיב ויבא אותו בחלק. וגם במלך נ"כ מדר אשר השביעו בחלקים מאי מרדומיהם אשכחיה זדקיקו לנכוד נאצר דהוה קאכיל ארנבא חייא א"ל אשתבע לי דלא מגליה אשתבע ליה לסוף הוה מטענך זדקיקו (בגופיה יביה רובה לגלות הכנר שיכין זבניו

פסק דאם התירו בדיעבד כותר כר"ת והוא שפרש הנדר וידע החכם הנדר ושנעשה ע"ד חבירו אבל אם העלים מן החכם אין התירו היתר דהא ק"ל דיצריך לפרוש הנדר ובהא אפי' בריעבד לא מהני עכ"ל וכתב במדברי פרק השולח בשם ר"ב ובשבעות דף של"ה ג"ב בשם ר"י בריעבד מותר ומ"ש הריב"ש אם לא פרש הנדר דאפי' בריעבד לא התיר אם נדר ע"ד

מחלק בין אם נדר ע"ד בשביל טובה ששעה לו או בלא טובה שהרי כתב סתם ראובן שהשביע לשמעון כו' משמע בכל ענין בין שהוא משום טובה ששעה לו או לא וכתב ב"י שמש"ב ברישא אין מתירין לשמעון אלא בפני ראובן ר"ל בפניו ומדעתו ומ"ש בספיקא אלא בפני שמעון ר"ל בפניו אפי' בלא ידועתו ובפניו זריך מפני השא ראובן יהנה לשמעון שלא יחשדוהו משמע שהא נדרו ומכאן הוה מוכרח ועבר על דברו וכתב עוד ב"י דמייירי דוקא בשנדר ראובן הנאה בפניו מייירי דומיא דרישא שהשביע לשמעון אבל אם הודיעו שלא בפניו מתירין אפילו שלא בפניו ע"פ ועד"ר : (כ"ט) ואפי' היה שמעון קטן או נכרי ויתרו ונכבוד נדר נכריים היו וקטן

ולא שאל את פי בני העיר ולא את רב אחא דלדריה אבל לדבר הרשות אין מתירין
 מן הסתם אלא אמרו בפירוט אנו נוטנין דעתינו להיתר זה וזה שכתב רבינו ונדר
 שעד"ר אין לו התרה בלא דעתם אלא"כ יש מצוה בהתרתם בדלתיבא מצוה מתקמא
 מתירין אף ע"פ שלא נודע מה הוא דעתם למסתמא ניהא להו דנדר מצוה אבל בלא
 דבר מצוה צריכין שיאמרו דעתם בפי' דנותנים דעתם להיתר זה וכ"כ במרדכי
 פרק השולח ע"ש ר"ת דלדבר הרשות אם היו הרבים לפניו והיה דעתם שיהיה להיתר
 הנדר יתירו לו . והב"י הביא דעת הרשב"א והסמ"ג בשם ר"י שחולקים דאפילו
 עם דעתם לא היו התרה משום דלוינו ניהא אלא ע"י פתחים ועד"ר אין לו פתחים
 משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה ר"ל דכיון שלכל אחד ואחד מאותן הרבים
 נראה לו שהפתח של חבירו אינו פתח כלל אם כן לפי דעתו זאת אינו נדר טעות
 ואינו מותר אבל לדבר מצוה כולם מסכימים ונחרטים בדעת אחת והו"ל כנדר
 טעות והיחא התרה וכ"כ בתשובה להרמב"ן סימן רפ"ח ע"ש ר"ת ותימא שזכו כותר
 מ"ש המרדכי ע"ש ר"ת ומיהו להלכה כתב הרב בהגהת ש"ע דנכון להחמיר לכתחלה
 שאין להתיר לדבר הרשות אפילו אם נותנים כולם את דעתם להתירו אבל דיעבד
 הוה התרה וגרסה שאין ראויה לייסר ולהוכיח למי שנוקב לכך כיון דאויבא גדוליה
 דמתירין להיתר לכתחלה וכדפרי' לעיל בדין הנשבע לחבירו מפני הטובה שעשה עמו
 ותו דלמ"ע נראה עיקר כהני גדולים דמתירין לכתחלה אף לדבר הרשות כשהרבים
 כולם נותנים דעתם בהיתר זה וכמבואר בדברי רבינו אלא שיש לומר לכתחלה לנאת
 ידי חובתו ככל הגדולים . וכתב הרשב"א בחידושו פרק השולח ע"ש ר"ת דיש לחלק
 בנדר ע"ד רבים דדוקא בנדר לדבר מצוה כי ההוא מקרי דדרדקי דכל בני העיר
 שייכי בנדר ובמצוה ומרתתם שיהי' התם הוא דאמרינן מסתמא ניהא להו לכל בני
 העיר היתר זה ואין ספקי דכל האצות שלדעתן הוה כולם נחרטו משום למוד
 בנייהם אבל בנדר שאין אותן הרבים שייכים ביה ולא נחרטו אין לו הפרה ואפילו
 לדבר מצוה לפי שאין חרטה הרבים החורטים שיהי' וכו' עכ"ל . ונראה דמ"ש כולם
 נחרטו וכן מ"ש לפי שאין חרטה הרבים החורטים שיהי' וכו' לאו דוקא חרטה ממש
 דהא לא איירי הרשב"א לשם אלא היבא שאין הרבים הם הגודרים בעצמם אלא
 איש אחר הוא הנודר ע"ד ר' ונשבע כאלו היו הרבים אומרים למודר הרי אנו מדירין
 אותך על דעתנו כדפרישית לעיל . אלא מאחר שחשוב כאלו א"ל הרבים הרי אנו
 מדירים אותך על דעתנו חובו גבש כן כאלו היו הם הגודרים בעצמם וכשיסכימו
 הרבים בהיתר זה חשוב כאלו נחרטו לכך כתב לשון חרטה בדריה וכשהרבים
 שייכים בנדר ובמצוה אמרינן שמיר דהסכמתם בהיתר זה חשוב כאלו נחרטו ונחמון
 שיהי' אבל אם אין אותן הרבים שייכים ביה אם כן כשאתה מחשיב אותם כאלו היו
 הם הגודרים אין לו התרה לפי שאין חרטה הרבים שיהי' אחרת בענין אחד וכו' ולא
 הוי כנדר טעות כדפרישית בסמוך אלא מיהו כתוב בתשובה להרמב"ן בסיומן דלרבים
 מתירין לכל אחד כפי פתחו וחרטתו ומביאו ב"י ולפ"ז אין מקום למה שתמה ב"י על
 מ"ש הרשב"א ע"ש ר"ת ע"ש דוק היטב . ולענין הלכה נקטינן דאין חילוק ולכל מצוה
 דלמלא מתירין לכתחלה נדר שעד"ר והכי משמע כמ"ש בליקוטיו סוף פ"ג בשם מהר"ם
 מרוטנבורק סוף סימן קכ"ו וכן כתב ב"י בשם כל הגדולים שכולם דרו דברי ר"ת
 בזה אלא אין חילוק ולכל מצוה מתירין מן הסתם מיהו אם אותן הרבים כולם (שלשתן)
 או אפי' אחד מהם אומר בפי' שאין דעתו מסתמא בהיתרו של זה לא הוה התרה
 אפי' דיעבד וכ"כ ב"י בשם הריב"ש . הב"י הביא תשובה להרמב"ן בסיומן רע"ג
 שכתב בצופה דין דבר מצוה אינו רואה כאן וכו' ואף ע"פ שהיתה חולה ביותר ואף
 ע"פ שאין פותחין לעולם לא בפתחים ולא בחרטה וכו' עד גמר התשובה ואין תשובה
 זו מונעת כלל לפי מה שהועתק ב"י וגם השמיט בה המדפיס דבר שלם שכן צריך
 להיות הוא ע"פ שהיתה חולה ביותר אלא שאפשר לומר דאף ע"פ שיש פותחין בנולד
 פתחים הוא דלזן פותחין אבל בחרטה מחמת נולד וכדברי שם מורי ה"ר
 יונה היה אומר כן ואע"פ שאין פותחין לעולם וכו' ועם כל זה אינו מוכן מה שאמר
 מ"מ במקום הזה ראויה לעשותו סניף וכו' אם לא ידעת תחילת התשובה והוא כי
 בתחלה כתב הרב נדר זה צלל מעיקרו ואינו נדר כלל לפי שאנוס היה בעיקר הנדר
 וכו' ואח"כ כתב דין דבר מצוה אינו רואה כאן וכו' כלומר דכלאו טעמא דאנוס
 הוה בעיקר הנדר אין לנו להורות בנדר זה שנדר ונשבע ע"ד המקום ועד"ר שלא
 יהיה משודכתו להתיר לו שבעה זו שעד"ר לפי דאיבא הכא דבר מצוה אלא לישא
 משודכתו ולקיים שבעה ראשונה שנשבע למשודכתו וקאמר דכיון דלזן כאן פתחים
 וכו' אם כן אין לו התרה אלא"כ כתב הרב דאפשר דיש לו התרה ע"י חרטה מעיקרו
 בלא שום פתח והשתא ודאי יש להורות לפ"ז להצריך לו התרה ולפתחו לו בחרטה
 מעיקרו מחמת הנולד וכמ"ש הר"ר יונה רבו דבזה הוה התרה . וע"ז חזר ואמר
 ואף ע"פ שאין פותחין אפי' בחרטה לר"ת אפי' לדבר מצוה אלא דוקא בזני הכ
 עובדא דמקרי דרדקי דהוה שייכי ביה מ"מ במקום הזה ראויה לעשותו סניף וכו'
 פירוש דהא מדויגה א"כ כאן התרה כלל דבעל הנדר מעיקרו כיון שאנוס היה בעיקר
 הנדר כמ"ש בתחלת התשובה אם כן התרה זו אינה אלא סניף בעלמא דלא היה
 צריך להתרה כלל אלא משום דחיישינן דאם נתייר לו בלי שום התרה ילמדו הרבים
 לטעון כן בכל נדריהם לומר שאנוסים היו בעיקר הנדר וינהגו קלות ראש בנדרים
 ע"כ מצריכים אותו להתירו ולפתחו לו בחרטה מעיקרו שנתחמת הנולד וכמו
 שאמרו החכמים בכל אלו שפותחין לו פתח וכו' כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים .
 ואח"כ כתב ואפי' נשאל על שבעתו הראשונה שנשבע למשודכתו ואם כן תאמר
 שיקיים השבעה השנייה שנשבע ע"ד שרי אין כאן דבר מצוה אפי' יתירו לו
 השנייה שהרי עכ"פ איבא מצוה בהתרת שבעה השנייה כדי שיתקיים מה שהשבעה
 למשודכתו ושארית ישראל וגומר וגם שלא לעשות עבירה לבניש בנות ישראל ואין
 לך מצוה גדולה מזו להתיר שבעה השנייה שנשבע לאחותו ע"ד"ר זו היא דעת
 הרמב"ן

ואפי"ה לא התירוהו לדעת רבי יהודה (בגיטין נו .) מפני שהוה נדרים כ"ש על
 דעת רבים ומיהו במסכתא מכות (עו .) בשמעתא דקיימו ולא קיימו משמע לכאורה
 דאפי' בכל מצוה דלמלא אמרו כן וז"ע עכ"ל ולע"ד נראה שיש לתמוה על אותה
 קושיא שדקדק ר"ת כן מחמתה דמשמע מתוך דבריו שהרבים שנשבע על דעתם
 הם צריכים להשאל על חרטה ועפ"י הקשה מה שהקשה וזה ודאי לא עלה על הדעת
 אלא כי אמרינן דיש לה הפרה לדבר מצוה היינו לומר שאף על פי שזה נדר ע"ד
 רבים לדבר מצוה אית ליה התרה שהנודר בא ונשאל ומתירין לו והכי הוה עובדא
 דמקרי דדרדקי שהדירוהו בני העיר ע"ד מלהקרוה בנייהם ואף על פי כן הוה להם
 רבינא שיטתו על נדרם ולכאורה משמע שהרבים שנדרו על דעתם הסכימו שיטתו
 על נדרם ואפי"ה אי לאו דלדבר מצוה הוה לא י"ו הגודרים רשאים לישאל על נדרם
 משום נדר על דעת רבים אלים טובא ולית ליה הפרה אף על פי שהרבים שנדרו
 על דעתם מיתרצים שהגודרים ישאלו עליו אבל לדבר מצוה מהני ריבוי דידהו אבל
 כל שלא ידענו דעת הרבים ע"ד כן נדרו ואפי' לדבר מצוה לית ליה הפרה אלא
 שמדברי התוספות והרא"ש שכתבתי נראה שאף על פי שלא שאלנו פי אותם הרבים
 שנדר על דעתם מתירין לו ולא אמרינן שמא אותם תבא ההוא חליה שנדר על דעתם לא
 יתירו בהתרה זו אף על פי שהיא לדבר מצוה וכיון שהוה חליה שנדר על דעתם נמצא שאין
 כאן התרה דאין ספקי דכל לדבר מצוה ניהא להו לרבים משום מצוה ומיייתין לה
 מהבוא מקרי דדרדקי דלדריה רב אחא דהיינו שעשה לבני העיר (פי' שפכה לבני
 העיר מלשון עשו לדי בתוליה) (יחזקאל כ"ג) שהיה להם בנים שדירוהו מלהקרות
 בנייהם וכל אחד מבני העיר הדירו על דעת כל בני העיר בין אותם שהיה להם
 בניים בין אותם שלא היה להם וכי אהדריה רבינא באלו לפניו כל אותם שנדרו
 ונחרטו והתירו להם ולא הצריכם שיטתו אלא כל שאר בני העיר שנדרו על
 דעתם אי ניהא להו משום דכיון דלדבר מצוה הוה מסתמא ניהא להו והר"ן ז"ל
 כתב דבריהם אלו שכתב הרשב"א בשם ר"ת בסגנון אחד וזהה ראייתו וז"ל ר"ת גורם
 כי ההוא מקרי (דרדקי) ואומר דלא אמרינן דלדבר מצוה יש לו הפרה אלא כענין
 ההוא עובדא דהו"ל כענין נדרי טעות שהיו סבורים שהתנוקות ילחיו ויתר בלימודם
 במקרי דרדקי אחר ומנאל בהיפך אבל בשביל מצוה אחרת שאין הנדר טעות מחמתה
 אין לו הפרה והביא ראיה מדמוכח רבי יהודה דכל נדר שידעו בו רבים לא יחזור
 מדכתיב גבי גבעונים ולא הכוס בני ישראל כי נשבעו להם וכו' אלמלא לא היתה
 הפרה לשבעותיה ואף על פי שהיה מצוה בהריגתן וצריכים לה' יהודה כעל דעת
 רבים ואלו ראייה הוה דכיון שחזרו בתשובה לא הוה מצוה בהריגתן כדתיבא
 בפרק אלו נאמרין (לה :) ולפיכך נראה דכל לדבר מצוה אפי' ע"ד רבים יש
 לו הפרה עכ"ל . וכ"כ מתשובת ר"י שכתבו הגה"מ בפ"ח מהל' תפלה וכתוב בסמ"ג
 על אחד שהדיר את חבירו מליכנס בביתו על דעת רבים וצ"ה בביתו דבר
 מצוה הוה ויכולין להתיר יי ואפי' לא היה מנין לפרקים מצוה הוה ששתתמו לתפלה
 ובית אלהים ויכלו ברגש כיון שכבר קבעו מקום לתפלתן וכתב מהרי"ק בסיומן כ"ב
 וכתב הר"ת שר צמח שכן נראה דעת הרא"ש וצנו שלא הביאו סברה זו שאמרו
 בשם ר"ת וגם הריב"ש כתב בתשובה סימן קפ"ח ותק"ה שהאחרונים דרו דברי ר"ת
 בזה מהיהא דלוינס שגרש דאמרינן התם דכיון דלדבר מצוה הוה יש לו הפרה אף
 על פי שנדר על דעת רבים והתם לא שייכי אותם הרבים בנדרו ואין להם ענין בו
 כלל אלא בכל נדר שיהיה מצוה בהפרתו מתירין אותו אף על פי שהוא ע"ד וכו'
 מדברי הרמב"ם ב"ב מה' שבעות דלכל דבר מצוה יש התרה לנדר שאור ע"ד
 וכ"כ מדברי הרא"ש שם וכ"כ מתשובת הגהות מיימן שבסוף ספר הפללה שכתבו בשם
 מהר"ם דכלא דעת הרבים שנשבע על דעתם היה אפשר להתיר לו לדבר מצוה
 לעשות שלום בין אדם לאשתו וחמיו כי חקרתי שבע"א אפ"ה להיות שלום בניהם :
 (ב"ה) וכ"כ הריב"א פרק השולח והלכתא דע"ד רבי יש לו הפרה ואפי' במצו השל
 דבריהם עכ"ל : וכתב הריב"ש בתשובה סימן תס"ה ותק"ה דלרבי רבים דבר מצוה
 הוה והביא כמה ראיות וכתב עוד ואין לך מצוה גדולה מהסיר מכשול שבעות ונוקין
 מדרך הרבים וכתב ה"ש שר צמח על מי שנשבע על דעת רבים שלא למכור יין
 ונחרט מתירין לו לדבר מצוה הוה כיון שהוא צורך פרנסתו כדאמרינן בפרק אלו
 מגלחין (יד .) למונות כ"ע לא פליגי דשרי כתב מהרי"ק שזוה"ל ל"ב אשר כתבת
 חשיב דבר מצוה להשקיע הקטטה אין נלע"ד כלל להחשיב דבר מצוה אלא היבא
 שא"ל למצוה לעשות אותה אם לא בהסרת שבעה אבל בנדרו זה שאפשר להתפייס
 ולקיים השבעה בלא ציטול מצוה מי יומר דרבים יסכימו בחרטה זו עכ"ל וכתב
 עוד בנדר ע"ד שתלה נדרו דעתן אין אנו יכולין להתיר אם לא במצוה גדולה
 ומפורסמת שדע בודאי שדעת הרבים מסכמת להתיר עכ"ל וכתב עוד ד"ל
 דע"כ לא קאמר ר"ת אלא משום דלמלא לא היה דעתו להתחרט משום מצוה זו
 וכמ"ש הרמב"ן משמו אבל אם יבא אליהו ויאמר שכן היתה דעתו משעה ראשונה
 להתחרט משום זו הו"ל הפרה בכל דבר מצוה אפי' שנשבע ע"ד עכ"ל . ומדלא הזכירו
 הסופקים אם צריך להתיר שגדר על דעתם יסכימו שיטתו הנודר על נדרו נראה
 דס"ל דא"ל לשאל את פיהם וטעמם כדכתבו התו' והרא"ש בשם ר"ת דטעמא משום
 דמסתמא ניהא להו לרבים משום מצוה ואיבא למיבעי היבא דקיימי הכך רבים וזוהי
 דלא ניהא להו בהתרה זו אף על פי שהוה לדבר מצוה והיה נ"ל דאפי' נשאל ומתירין
 לו דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניהא ליה בעשיית מצוה והני דאמרי דלא
 ניהא להו יצ"ס תוקפם וכמ"ש הרמב"ם (בסמ"ג מהל' גירושין) הטעם שכופין אותו
 עד שיאמר רובה אני בגיטין לאותם שכופין ואל"כ לא הוה שרי להתיר בלי ידיעת
 דעת הרבים דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שיטתו על נדרו ונמצאת ההתרה
 בטלה והנדר קיים . אלא שהריב"ש כתב בח"א סימן תק"א בתשובה על אחד שנשבע
 ע"ד הקהל גדולים וקטנים והיה בהתרתו דבר מצוה שאם יש מוחים בהתרתו
 אין

דרישה

ובין אותו בני העולם (ש"י) אשתיל אשבעתיה ואמר שמש כבוד נר דהו מבוין יתיה שלם
 ואייתי סנהדרין ודקיקו אמר טוונן מתי קא עבדי דקיקו א"ל אשתיל אשבעתיה אמר להו בפניו
 או שלא בפני אמר ליה בפניו אמרו להו ואמרו מ"ע לא אמרינן לנדקיהו וכתב הרא"ש בפירושו
 המודר הנאה מחבירו פירש רבי אליעזר ממו"ן שנדר לדעת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו פי'
 שדעתו כמו חזן הבית שלא בפניו מיהו אם התירו שלא בפניו מותר כדאמרינן בנדקיהו שהיו
 צדיק גמור שסתיו נדרו שלא בפני כבוד נר ואסור להסם להתירו והס הוצרכו לעשות מפני
 אומת המלך . ולישנא דהמודר הנאה לא משמע כפירושו אלא משמע שנדר ממנו הנאה בפניו
 וצריך שימירו לו לכתחלה בפניו ומפני טעמא בירושלמי מפני הסעד ומפני הנושה כלומר כדי
 שלא יחשדו שמונל בנדרו וגם צריך שיתבניש בפניו בהתרה וכשהוא בפניו מתירו בע"כ וא"ז ועמו
 עכ"ל . וכיוצא בזה כתבו התוס' שם אבל בשקיו שם כתב פירש רא"מ וכתב עליו ומקשינן מהא
 דרביך דפרק השולח גבי אלמנה ולימא דלמא אולא קמיה חכם ושרי לה וכו' ואם אין מתירין אלא
 בפניו והיא נדרה ליתמיא ומתירין דבנישנא הוה התרה ועוד היה אומר ר"ת וא"ז בפניו היבא
 שהנודר פשה מדעתו ולא מחמת טובים שעשה לו אלא דוקא דומיא דמשה דמסתם הנדר נתן לו
 יתרו במו וכן דקיקו היה מסור ביר כ"כ לסורגו כדי שלא יתגלה קלונו ועל וי' השבעה הנימו

הדושי הגהות

אשה זו וכתב שם דאף אשה עשתה לו טובה לאיש וכו' ב"ה בס"א (א"מ) : הרבים שעל דעתם נדרו אמרינו שע"ד כן נדרו ואפי' לדר מצוה כצ"ל לענ"ד : יא ור"ל לא מביעיא
 בשיש

אין מתירין לו שהרי הוא אומר שע"ד כל הקהל הוא נשבע ואין לומר דלף על פי כן אם יסכימו רוב הקהל אין משגיחין על המיעוט שהרי הנודר פירש ואמר גדולים וקטנים שגאה על ע"ד רוב הקהל הוא סומך ומש"ה אם הנודר אומר עתה שכוונתו היתה משעה ראשונה לכך יעשו כרצונו אם הוא ת"ח ואף על פי שמפרש דבריו בדבר זה שאין נראה מפשט לשונו נאמן הוא בזה כמו שביארנו במתני' דנדר בתרם וכו' עכ"ל (יו) כתב הרשב"א ח"ג סימן ש"ב שאלת ראובן נשא אשה וילדה לו בנים ומתה והבנים קטנים ואם ישא אשה אחרת נכריה לא תגדל הבנים יפה ולפיכך רצה לישא אשה אחרת משמעון ושמעון זה נשבע ע"ד"ר שלא ידבר לעולם אל לאה אחותו אם תנשא לראובן וכו' נפלה מחלוקת זינו לבין קרובי הבנים הודיעני אם יכול להתיר נדרו לדבר מצוה גדולה כזו לתקנת הילדים ולבטל המחלוקת כ"ש שלא כרע הרבנים וכדעת ר"ת . תשובה נדר זה אינו להתיר לפי שאין נדר זה חל עד שתנשא אחותו לראובן וק"ל דאין חכם מתיר עד שיחול הנדר ולפיכך א"ל לחכם להתיר נדר זה אלא לאחר שתנשא אח"כ אפשר שיש לו היתר לדבר מצוה כזו לתקנת הקטנים ולבטל המחלוקת גדולה השלום ולסמוך בשעת הדחק כזה ע"ד הגדולים שהתירו לדבר מצוה ויש להם על מה שיסמוכו במכות (טו) . בשמועת קיימו ולא קיימו ובלבד שלא ילמדו מזה למקום אחר שאין מצוה כ"כ עכ"ל . ובתשובה אחרת כתב על מי שנדר ע"ד"ר שלא יהנה מאביו ועשוי מתחרט מהסתברא כי בזה נשאל ומתירין לו ואפי' לדברי ר"ת דזו מצוה הידועה לכל הוא שהכנס גרם להחזיק עצמו לכעוס ולגדור מחביו ובמקום כזה ראוי להתיר שיש לסמוך בשעת הדחק על הגדולים המתירין . ובתשובה למהמבין סימן רס"ו על אחד שנשבע ע"ד"ר שלא להיות מחדרים בעיר ליריאה ומושל העיר עיכב את אשתו ובניו ולא נתקן ללאת ואמר לו הרב ז"ל לבה אל ליריאה אפי' דרך עראי כל זמן שאשתו ובניו הם ובסוף התשובה כתב כלשון הזה ואל התר נדרך אל תקן לך כי נדר שהודר ברבים ע"ד"ר אין לו הפרה וכו' ששבע עכ"ל . ויש לתמוה אמאי לא חשיב דבר מצוה שלא יהיה נפרד מאשתו ויהיה לו התרה ואפשר שטעמו משום דחשש לדברי ר"ת דאמר דלא לכל דבר מצוה התירו אלא כגון ההוא עובדא : ובתשובה הנזכר סימן קק"ע כתוב על אחד שאמר אני מקבל נדר ע"ד המקום ועד"ל בלא שום היתר ופתח וחרטה ובלא שום הפרה בעולם שלא אבא עם אשתי בזית אחד עד אחר סוכות הבא ואחר כך נתחרט ובה' לישאל על נדרו מהסתברא שנשאל ומתירין ואף על פי שנשבע על דעת רבים הוא שאין זה עיקר נדר שהרי הוציאו בלשון שבעה שהרי אמר שלא אכנס עמה בזית אחד וכל אעשה ולא אעשה הרי הוא כדבר שאין בו ממש כמו אישן ולא אישן אלא שאסור משום כל יתל מדרבנן כדליתא בפ"ג לנדרים (דף טו) . וכיון שאין זה נדר אלא מדרבנן משום מצוה פריה ורביה פותחין לו ופתיח ומתירין לו ואפי' לדברי ר"ת דאמר שלא בכל דבר מצוה מתירין אלא בזה ההוא עובדא ללא אישתכח דדייק כותיה בכאן מותר דטעמא התם היינו משום דאין סהדי דעת הרבים גם כן מסכמת בפתיחים וכולי ובאן אף סהדי דמסכימין לפתחו של זה שלא עשה אלא מחמת כעס וכיוצא בזה ועוד שהנדר קרוב להיות כשמישי עליך אף על פי שיש לחלק קצת עכ"ל ובסימן רע"ג כתוב על אחד שמחמת האונס הוכרח לישבע שלא לישא את משודכתו שהיתה אחותו חולה ובקשה ממנו לישבע כן ומסר מודעה בשעת שבעה שמפני שלא תטרף דעת אחותו הוא נשבע כן דין דבר מצוה אינו רואה כאן שאין כאן פתיחים שכל הפתיחים שיש לו כולם בטלים לדעתה דהכי נדר באתו שעה כדי שלא תטרף דעתה ואפי' ח"ל שימלא פתח לנדרו מחמת שמתה שיאמר אילו הייתי יודע שמתה לבסוף בין הכי ובין הכי לא הייתי נודר . לא היא חדא דאין סהדי דאפי' להוי שעה היה חושש והדין עמו ועוד דבתי ק"ל דמיתה נולד הוא ואף על פי שהיתה חולה ביותר : (ב"ה) אלא שאפשר לומר דאף ע"ד דאין פותחין בגולה פתוחי הוא דלא פתחין אבל פותחין בהרטה מהפח נודר וסבורי שגם מורי הר"י יונה היה אומר כן : ואף על פי שאין פותחין לעולם לא בפתיחים ולא בחרטה נדר ע"ד"ר ואפי' לדבר מצוה אלא פתח כמקום ההוא מקרי דרדקי וכו' ומקום ר"י מ"מ במקום הזה ראוי לעשותו סניף וכדי שלא ילמדו הרבים לטעון כן בכל נדרים וכאלו שאמרו חכמים פותחין להם פתח ומקום אחר וכולי כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים יב ואפי' נשאל על שבעתו הראשונה לא אכל מצוה אלא לשהי' ישיאל שלא יעשו עולה ולא ידברו כזו וגם שלא לבייש נשות ישראל בתכלית ההכלמות שהוא יותר מש"ד ואין לך מצוה גדולה מזו ושלא לשים דמי מלחמה בשלום ושלא יהיו משפחות מתגרים זו בזו ע"כ וכבר כתבתי בסמוך שהרמב"ם והראש"ד והר"ן סוברים לכל דבר מצוה יש התרה : ותשלום תשובה זו אכתוב לקמן בסימן זה . כתב הר"ש בר נחם בשם הרשב"א נדרים שלא חלו אין דעת הרבנים מעלה ולא מוריד להחמיר עליהם ונתבאר כן בתשובה הרשב"א שכתבתי לקמן בסימן זה וכתב הרשב"א דה"ל לעל דעת המקום וכל זה פשוט . כתב הר"ן בפרק השולח שהראש"ד כתב דכי אמרינן ע"ד"ר אין לו הפרה לא אמרו אלא שנשבע לדבר מצוה אבל לדבר הרשות יש לו הפרה וחזר בו מכוונא דפרק אלו הן הלוקין (דף טו) . והא דנדר שהודר ע"ד"ר לית ליה התרה לדברי הרשות נראה בהדיא מדברי רבינו דהיינו דוקא בלא דעתה אבל אם הם מסכימין שישראל על נדרו ה"ו נשאל ומתירין לו אף על פי שאין מצוה נדר ע"כ ומדברי המרדכי שכתב על האי מימרא דאמירא ר"ח כיון דהיא תליא דעתה בזה פתחין לה לא מתיירין אפי' לדבר מיפר לה חכם לא שיהרסו נמי נחתרו וכתב עוד דע"ד"ר אין לו הפרה משום דליריך דעת רבים להפר הואיל ונדר על דעתה וסתמא אין דעתם להכיר עכ"ל משמע הא אם אמרו בפ"י שדעתם להפר אית ליה הפרה . וכתב עוד בפ"י והיינו כשאומר לרבים על דעתכם אני נודר וכו' ואם היה לפנינו והיתה דעתם שזה להפר יפר אלא לא משמע כן מדברי הרשב"א ז"ל שכתב שם דטעמא דע"ד"ר אין לו הפרה היינו משום דהיתר שע"י חכם אינו נותר אלא ע"י פתיחים וע"ד"ר אין לו פתיחים משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה עכ"ל וגם סמ"ק כתב בשם ר"י מה טעם נדר ע"ד"ר אין לו הפרה מפני שאין חכם מתיר אלא על ידי חרטה או פתח של נדר טעות ועד"ר אין לומר כן מפני שאין חרטה שזה אכל לדבר מצוה כולם מסכימין ונתחרטו בדעת אחד עכ"ל משמע מדברייהם שאף על פי שהרבים מסכימים שישראל על נדרו אינו נשאל כל שאינו לדבר מצוה מפני שאין חרטה שזה דזה מתחרט שזה טעם זה וזה אינו מתחרט מאחורו הטעם אלא מטעם אחר . וכן כתב בתשובה למהמבין סימן רפ"ח ובתשובה הגה"מ דקוף ספר הפלאה כתב שיש להכתפק נדר ע"כ וה"ל הריב"ש סימן ש"ה מה שכתבנו בעל ד"ר שריך שיכרוס הרבים הם כמ"ס בשם ר"ת יש חולקים ואומרים דדוקא כשאנו מוכרים או אין מתירין לדבר הרשות כי אם לדבר מצוה דמסתמא מסכימין הם בהיתר אבל כשאומרים או מתירין אפי' לדבר הרשות כל שם מסכימין בהיתר וכו' ואי דברים אלו נכונים כמ"ס הרמב"ן במשפט החרם אבל היה אפשר לומר דככל ענין אין מתירין ורש"י לא בא אלא לומר דאף כשאומרים וידענו מי הם והם נסכמים בהיתר אין מתירין וכו' סתם וכו' ממה שנהגו הציבור להזכיר בחרמיהם על ד"ר סתם ומ"מ אף לדברי ר"ת בנדון זה כיון דעל דעת רבים האומר בגמרא ר"ל כשמוכרס אף ע"ד רבים המוכר נשטר זה ר"ל שהזכירם בבעת שבעתו עכ"ל :

ב"ה) ובתשובה אחרת ח"ג סימן ש"ג כתב הרשב"א חכם שנדר לתלמידו ללמדו הלכה ג"פ ואם יעבור יאסור בבשר ויין ומצא התלמיד קשה לשמוע ונפרד ממנו ונהג איסור בבשר ויין לפי שהנדר היה על דעת רבים והשיב שר"ת אמר שלא לכל דבר מצוה אמרו להתיר נדר על דעת רבים אלא על מצוה שהכל מסכימים שלא על דעת כן נדר והיינו דקאמר רבי הא דההוא מקרי דרדקי אבל אחרים אומרים דה"ל לכל דבר מצוה ומ"מ ג"פ מצוה שהכל מסכימים בה הוא שאין המוסקף עצמו יכול לעמוד על התורה ועל הסברא והבא לפי טבעי בני אדם יש אוכל פת במלח ומתעורר ברניאל וחביריו שאמרה תנה לנו מן הזרעונים ונהיה טובים ויש כחמוגנים כשאנים יושבים על כיר הבשר וכל אחד יעשה לפי כוח שימוצא בשבעו ומה שאמר שהתנאי היה שלא יוכל לפטור זה את זה כדן אמרת שאין הנדר תלוי בחתיבת השטר אלא במה שגמרו בלבם והוציאו בפיהם אלא שאין באותו לשון אלא שלא יוכלו להתיר זה את זה אבל ע"פ חכם יכול להתיר ובלבד שיחרצה הבירור בפניו או בדיעתו : ואין דבריו אלו מוכרחים לומר שלשון השטר יתפרסם כלשון הגמרא :

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

ב"ה) ובתשובה אחרת ח"ג סימן ש"ג כתב הרשב"א חכם שנדר לתלמידו ללמדו הלכה ג"פ ואם יעבור יאסור בבשר ויין ומצא התלמיד קשה לשמוע ונפרד ממנו ונהג איסור בבשר ויין לפי שהנדר היה על דעת רבים והשיב שר"ת אמר שלא לכל דבר מצוה אמרו להתיר נדר על דעת רבים אלא על מצוה שהכל מסכימים שלא על דעת כן נדר והיינו דקאמר רבי הא דההוא מקרי דרדקי אבל אחרים אומרים דה"ל לכל דבר מצוה ומ"מ ג"פ מצוה שהכל מסכימים בה הוא שאין המוסקף עצמו יכול לעמוד על התורה ועל הסברא והבא לפי טבעי בני אדם יש אוכל פת במלח ומתעורר ברניאל וחביריו שאמרה תנה לנו מן הזרעונים ונהיה טובים ויש כחמוגנים כשאנים יושבים על כיר הבשר וכל אחד יעשה לפי כוח שימוצא בשבעו ומה שאמר שהתנאי היה שלא יוכל לפטור זה את זה כדן אמרת שאין הנדר תלוי בחתיבת השטר אלא במה שגמרו בלבם והוציאו בפיהם אלא שאין באותו לשון אלא שלא יוכלו להתיר זה את זה אבל ע"פ חכם יכול להתיר ובלבד שיחרצה הבירור בפניו או בדיעתו : ואין דבריו אלו מוכרחים לומר שלשון השטר יתפרסם כלשון הגמרא :

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

כתב הר"ן בפ' השולח דהא נשבע ע"ד"ר אין לו התרה היינו לומר שאין חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפה נדר שהדירו אשתו על דעת רבים ואפי' לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דלית דעתה שרי בעל מפה נדר ע"ד"ר חכם מתיר כל שאינו לדבר מצוה מעבכתו להפר כן דעת הרבנים אינה מעבכתו וכו' והרא"ש והרשב"א והמרדכי שם וכו' סמ"ק וכתבו רבינו בסימן רל"ד וכתב עוד הרא"ש דלמפר שאפי' אם יבטל בעל דעתו ויזון לה רשות לידור ע"ד"ר אחרים אינו כיון דסתם אשה ע"ד בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרמה בבטל יכול בעל לחזור ממה שנתן לה רשות : ואין נקראים רבים בפחות מג' בפרק השולח (מו) . אהא דאמר רב יהודה כל נדר שידעו בו רבים רב נאמן אמר ג' רבי יצחק אמר עשרה ונראה מדברי התוס' והרא"ש והר"ן דהלכה כרב נאמן לענין נדר שהודר ע"ד רבים דהוי בג' וכו' הרא"ש בפ"י בש' שבעות שהים בתרא ואכתוב לשונו בסמוך בס"ד ושם אכתוב דיש סוברים דע"ד שנים מיקרי ע"ד"ר ודעת הרשב"א בתשובה כדעת הרא"ש דע"ד"ר הוי ג' : **ובי"ש** וכגון שיפרוט אותם ע"ד פלוני ופלוני וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א בפרק השולח בשם ר"ת וכתבו דכל שמפרט אותם אפי' שלא בפניהם נמי הוי ע"ד"ר אבל הר"ן כתב רבים היינו ג' ובין שנשבע לפניו ואמר להם על דעתכם או שאמר ע"ד פלוני ופלוני או שאמר סתם ע"ד"ר כולהו הני גווינו ע"ד"ר מיקרי ואין לו הפרה וכו' הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל רש"י כתב דע"ד רבים כן ואמרו לו אנו מדירים אותך על דעתנו וכו' רבינו האי בתשובה ונתום כתבו בשם ר"ת דע"ד"ר היינו ע"ד פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל ע"ד"ר סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע

הערה וי"א שלא הוזכר פ"ד המקום אלא בקבלת התורה אבל לדבר הרשות כשהוא מתחרטים אף הוא מסכים עמהם ולא אמרו ע"ד המקום אלא כדי שלא תהא הערימה בשנועה ובגדול זה נוכל לומר שע"ד המקום הוא בהפך שלא ע"ד אשתו האוכחה אותו הוא נכנס אלא על דעת המקום שידוע דעתו כלומר שהוא אנוס ואף על פי שאסרה בפני הראשונה א"ל להתירו

או אפי' אחד בלבד כיתרו למשה ודקיקו לכ"נ : **ונדר** שאודר צדקים יש לו התרה כ"כ התוס' בפרק השולח ריש (דף ל"ו) צ"ח אמר אמימר דלשתי הגרסאות הילכתא נדר שהודר צדקים יש לו התרה וכן כתב הרא"ש לשם : **ונדרים** וחרמים וכו' כ"כ הרא"ש בסוף שבעת שמים בתרא והוא מדברי התוס' לשם (דף כ"ט)

בפניה רק שידועוהו מפני החסד וא"ל שתכסים היא בהיתר שהרי כתב ר"ת שאין מתירין שלא מדעת המשביע אלא בשעשה לו טובה וזכור זה לא עשה עמו טובה בהחזרת ממנו כיון דבגוילה צאה לידה ולא דמי לטובת נכוד נאצר עם דקיקו

לו התרה אפי' בלא דעתם (ג) ונדר שהודר ברבים יש לו התרה ונדרים וחרמים שמטילין הקהל לא מקרי על דעת רבים (ג) אע"פ שאמרו על דעת המקום ויש להם התרה בלא פתח וחרמה וא"צ לא יחיד

שהיה יכול להרגו בזין אם היה חושש שיגלה סודו עכ"ל : נדר שהודר צדקים יש לו התרה כ"כ התוס' והרא"ש והר"ן והמרדכי בפרק השולח על האי מימרא דאמימר וכ"פ סמ"ג בשם הגאונים וכ"כ הוא דעת הרמב"ם שכתב דין נדר שהודר ע"ד רבים י' ולא כתב דין נדר שהודר צדקים וכתב הרשב"א בתשובה נדר שהודר צדקים א"ל להתירו בפניה כן מכה ומקומות בפרק השולח וכתב סדך אמרו בתוס' ומשמע מדבריו שם דאפי' שלא בידיעת אותם רבים התירו לו דדוקא בנודר ע"ד חצירו הוא שאמרו כן אבל נדר ע"ד אחר לא : ונדרים וחרמים שמטילין הציבור לא מקרי ע"ד אף על פי שאמרו ע"ד המקום כבר כתבתי בדברי הרא"ש דלא דמי לשבעת קבלת התורה דהתם הקב"ה צוה להשביע כן כדי שלא תהיה להם התרה אבל בחרמי הקהל אין דעתם לכך אלא כדי שינהגו בזה חומר יותר והכל תלוי בדעת הקהל לחוד וכ"כ שם התוס' ג"כ וכתב דמטעם זה אף ע"פ שאמרו ע"ד הקהל שס"ב רבים יש להם התרה ו"ל הרשב"א ב"מ ו"מ ח"א סו"מ ר"ג ו"מ ח"א פ"ג ה"א למה שנשבע ע"ד המקום כיון שאינה מצוה ה' כשבעת משה שהשביע את ישראל איצ"ל ש"כ בתוס' אבל הרמב"ן לא הסכים בזה גם הרשב"א כתב בתשובה על דברי התוס' איני רואה לדברים אלו עיקר כלל כ"כ לסמוך על זה להתיר עכ"ל ונסימן ח"ב כתב אף לדברי התוס' אפשר לומר דכל לדבר מצוה או למניעת עבירה היו כשבעת התורה

מיו שגדר או נשבע על דבר אחד פעמיים ושלשה צריך היתר לכל אחד ואחד דהא כל שלא היתר הראשונה לא חלה השנייה ואין מתירין הנדר עד שיחול הילכך צריך היתר לכ"א ואחד וכ"כ מתשובת הר"ן שכתבתי לעיל עכ"ל ואף פסק בש"ע אבל לפע"ד נ' דשגגה הוא שישלח מפני השליט צ"י דאף על פי דאין שבעה חלה על שבעה ואינו חייב על שתיים או על שלשתן אלא אחת אפי' ישנם לכלל השבעות בעולם ויכול להתיר השלישית או השנייה אף על פי שלא היתר הראשונה וזה"ל דיכול להתיר כולם בבת אחת וכך מפורש ברמב"ם ספ"ו דהל' שבעות ועיין במ"ם סוף סימן רכ"ט ב"ד ח"ב כ"כ כי שם מקומו . כתב בסמ"ק סוף סימן פ"ג בלקוטי מהר"ם מרוטנבורק ירושלמי דנדרים הוא דאחא לקמיה דיו"ל א"ל כדרגא ללא חרומי א"ל עבדין כדון א"ל צדקויותו קאמינא אמר צריך שבתרבה ונדבריהם שאלו שאלו פטר הנדר ולא שאל ליה מכאן פסק ר"מ שאין מתירין שבעה לשחק בקוביא עכ"ל וכ"כ המרדכי בפרק השולח משמו וזכר שבעת שמים בתרא בשם ר"ת ובהג"ה מרדכי פ' שבעת העדות בשם ריב"ז וכו' שה"ר טוביה אמר דעתה בזמן הזה יש להתיר נדר של קוביא כי כמו שגגה היא שאינם יכולין להתחפק למשול ברובם ע"כ ובתש"ץ משום מהר"ם ודוקא משחק בקוביא שאין לו אומנות אחרת והוא פסול לעדות מחמת כן אין להתיר לו נדרו אבל אדם שאין אומנותו בכך ולפעמים שוקק יכולין להתיר לו וכן פסק מהר"ם מ"ץ הלכה למעשה דיש להתיר לו וזו שגגה שלא לשחק לא ישחק אחר עבדו דלשוחו של אדם כמוהו ע"כ ומהר"ם מ"ץ היתר קצת ע"ל סוף סימן ר"ו ו"ל הביא כאן תשובת הרשב"א שהחזיר מחוד שלא להתיר נדר קוביא אפי' יש לחוש שיתקפנו ויזרו לעבוד על שבעתו אין אומרים אלא שיודקו לעבירה קטנה כדי שלא יעשה זה עבירה גדולה וכו' היה נראה להרשב"א אם התירו מותר והב"י שם עזב אמר שלא הותר דיעבד דאם כן קשיא לרב נחמן דאמר פרק

שהרי הקב"ה חפץ בשבעות זו והמרדכי כתב שם כשאנו גורין חרמות אף ע"פ שאנו אומרים ע"ד המקום כיון שאנו אומרים וע"ד הקהל הן שיתירו אותו וכשיראו שיש נורח : ב"ה כתוב בתשובה להרמב"ן ס' ר"ן על אשה שנשבעת לבעלה בשעת פטירתה שלא תנשא אחריו ועכשיו מתחרטת אני חונך להתמיר לפי שנשבעת על דעת המקום ועל דעת הבעל גם על דבר מצוה שאמר ה"ד דן הנני מסופק כי על אותו דבר בעצמו גשבעין ואין זה כנשבע לבטל את המצוה עכ"ל :

מיו שגדר או נשבע על דבר אחד פעמיים ושלשה צריך היתר לכל אחד ואחד דהא כל שלא היתר הראשונה לא חלה השנייה ואין מתירין הנדר עד שיחול הילכך צריך היתר לכ"א ואחד וכ"כ מתשובת הר"ן שכתבתי לעיל עכ"ל ואף פסק בש"ע אבל לפע"ד נ' דשגגה הוא שישלח מפני השליט צ"י דאף על פי דאין שבעה חלה על שבעה ואינו חייב על שתיים או על שלשתן אלא אחת אפי' ישנם לכלל השבעות בעולם ויכול להתיר השלישית או השנייה אף על פי שלא היתר הראשונה וזה"ל דיכול להתיר כולם בבת אחת וכך מפורש ברמב"ם ספ"ו דהל' שבעות ועיין במ"ם סוף סימן רכ"ט ב"ד ח"ב כ"כ כי שם מקומו . כתב בסמ"ק סוף סימן פ"ג בלקוטי מהר"ם מרוטנבורק ירושלמי דנדרים הוא דאחא לקמיה דיו"ל א"ל כדרגא ללא חרומי א"ל עבדין כדון א"ל צדקויותו קאמינא אמר צריך שבתרבה ונדבריהם שאלו שאלו פטר הנדר ולא שאל ליה מכאן פסק ר"מ שאין מתירין שבעה לשחק בקוביא עכ"ל וכ"כ המרדכי בפרק השולח משמו וזכר שבעת שמים בתרא בשם ר"ת ובהג"ה מרדכי פ' שבעת העדות בשם ריב"ז וכו' שה"ר טוביה אמר דעתה בזמן הזה יש להתיר נדר של קוביא כי כמו שגגה היא שאינם יכולין להתחפק למשול ברובם ע"כ ובתש"ץ משום מהר"ם ודוקא משחק בקוביא שאין לו אומנות אחרת והוא פסול לעדות מחמת כן אין להתיר לו נדרו אבל אדם שאין אומנותו בכך ולפעמים שוקק יכולין להתיר לו וכן פסק מהר"ם מ"ץ הלכה למעשה דיש להתיר לו וזו שגגה שלא לשחק לא ישחק אחר עבדו דלשוחו של אדם כמוהו ע"כ ומהר"ם מ"ץ היתר קצת ע"ל סוף סימן ר"ו ו"ל הביא כאן תשובת הרשב"א שהחזיר מחוד שלא להתיר נדר קוביא אפי' יש לחוש שיתקפנו ויזרו לעבוד על שבעתו אין אומרים אלא שיודקו לעבירה קטנה כדי שלא יעשה זה עבירה גדולה וכו' היה נראה להרשב"א אם התירו מותר והב"י שם עזב אמר שלא הותר דיעבד דאם כן קשיא לרב נחמן דאמר פרק

ומי' יש להם התרה בלא פתח וחרמה וכו'

זה כתבו שם התוס' והרא"ש וגם בתשובת הרא"ש כלל ה' סימן ד' וכלל ח' סימן ט' וכלל י' שמה שפסק המנהג להתיר חרמי ציבור בלא פתח וחרמה ובלא

ובי' יש להם התרה בלא פתח וחרמה וכו'

שאלת חכם היינו משום דבדלוי אין הקהל מתכוונים לתרם ולשבעה אלא מגדלין ומחרמיין כל מי שיעבור על גזירתם חרמו של עכן (יבואע"ז) וכההיא (דעורא י')

תקום כל רכוש ואפי' אם הזכירו הצבור לשון שבעה אין דעתם אלא להחריס ולגדות כל מי שיעבור על גזירתם וכתב מהר"ק בסיון נ"א שכן דעת סמ"ג והמרדכי.

וגם הר"ן ו"ל כתב בפרק שבעות שמים בתרא שמה שמתירין חרמות וגדרים שהחרמו.

ע"ד רבים עיקר עומנו של דבר שכיון שנהגו בכך הרי הם כמתנים להיות אסורים

בדבר עד שיתחייבו להתיר והו"ל חרמי ציבור כדלמחר גבי נדרי נשים כל הגדרת ע"ד

בעלה היא נודרת עכ"ל . וכ"כ בתשובת הרשב"א ז"ל בח"א סימן תרצ"ה ובח"א סימן

ש"ג וכתב על זה לכן נ"ל שאין נדרי הציבור ניתנים אלא מכאן ולהבא אבל מה

שעבר אינו ניתר להתיר ציבור מיגו גיוז לה ובהפסדת בעל וכתבו מהר"ק בס' כ"א .

וכתב עוד הרשב"א שם שאין אנשים ריכזים להיות צעמדם דעתם התרת החרם ולא

אפי' מצוה הנודעים שם בשעת החרם וכתב עוד בתשובה אחרת דלמי עזם זה

שנהגו להתיר חרמי ציבור משום דע"ד כן נודרים אפי' לא בטלה הסיבה ששבעה

תקנו והחרמו את רכו להתיר מתירים ואפי' בתוך הזמן שקבעו להמשך התקנה

שהרי הם כאילו התנו לעשות כך וכתב עוד שאפי' לא צאו זמן הנדר ולא חל הנדר

ויכולין להתירו מפני שחרמים אלו כאילו יש בהם תנאי שיוכלו להתיר כ"ז שירצו

הם ובענין הפרת הבעל ממש שפרת הבעל א"ל שיחול שלא אמרו אלא בהיתר זקן

כמו שפרט בשעת נדריים עכ"ל : (ב"ה) וכתוב יד בתשובה להרמב"ן שאע"פ שמקצת

הקהל אינו יודעין בשיב נדרי דבר זה שאמרו שכוין שהורגלו בכך היו כאילו התנו מתחלה

שיהיה קיים עד זמן שרצו אדרבה המהיה ביום שמעם שחרם יש לו היתר מ"מ בכל מקום

חרמיין על דרך הנהגה וכיון שנהגו הנח להם לישראל עכ"ל :

והר"ם צ"ח בכתב דעכשיו אם מן הדיון הוא מותר לפי שאין נוהגין עכשיו לומר אנו

משביעים ומחרמיים ולענות אמן אחר ש"ל כמו שהיו מנהג הראשונים כמו שפירשו בתשובותיהם ואינם מזכירים רק

בכח חרם א"ל שאלת חכם דבשבעה הוא עכשיו צריכין

לאותם תנאים אלמלא מנהגו אבל בחרם לא שהרי מצינו ששבעים התירו עצמם מחרם

מזכיר יוסף בלא שאלה כמ"ס בהגדה (בתנחומא פרשת וישב) וכשתמצא יוסף חי

התירו החרם . וכתב הרשב"א בח"ג סימן קע"ח (תר"צ ח"ג) אם היתה ההסקמה נדר

לרבים או סייג לתורה ולדבר מצוה אין רשאים להתיר אפי' יסכימו כולם כדלמרינן

בירושלמי (פ"ו דנדרים) בההוא דאישתבע ללא מרווחא ולכן ההסקמה שהסכימו שלא

לעוון חרמי עכ"ל והוא דומה לחרם דשבעים על מזכיר יוסף שהתירוהו הם עצמם

כשמצאו יוסף חי אמנם עדיין נשאר בהיתר זה סכנה אחרת אם מפני טענינת החיטים יתייקר השער וזה יהיה סבה להעיר הישמעאלים על

בני עמנו ואין לך עון גדול מזה להביא בני עמנו בסכנה מפני הישמעאלים שהיו

מעליים זה לעזר הככרים עתה שעבדה בסכנה ההוא דומה לחרם דשבעים על מזכיר יוסף

שהיה סכנה להעיר הישמעאלים על בני עמנו ואין לך עון גדול מזה להביא בני עמנו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו הסכמה

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בזמן מחמת היוקר עכ"ל : בתב ה"ר דוד כהן בתשובה שא"ס ע"ד עיר אחת עשו

בראו וכוסיף הרא"ה כי כל הסוסים חומרה בחרם על מנהגם הראשון כגון התרועות או נאדות נפוחים או כינוי נרות וכיוצא באלו גלו אדעתיהו דלהחמיר בזה ואינו נותר כשאר חרמות אלא ע"י שאלה עכ"ל (יט) וז"ל תשובת הרשב"א על צנור שהחרימו ע"ד רבים להתנהג בחלוק המס בענין פלוני ואח"כ נחטרו כיון שהחרימו ע"ד רבים הרי גילו דעתם שלא על דעת המנהג הנהוג בקבלת החרימו אלא ע"ד דין התורה ולפיכך אינו מוצא היתר לחרם זה אצל מצד אחר אפשר למצוא תקנה שאם הייתה הסכמה להטיל המס על כל ראש בשוב ועכשיו חתם רוצים לעזור לד'ים תקנו שיחזרו להם הנאמנים לאחר פרעון מה שגבו מהם שהרי זה פרוע ומחורר עכ"ל ובתשובה אחרת ח"ג סימן ש"ד כתב צנור שלפנינו אני אומר כי מדעתי יש להתיר כדרך שנהגו להתיר נדרים וצועות שגדלו ע"ד רבים לצד לפי שדעת הקבילות הרחוקות שהסו"ף ש"צ בחרם לא היה מדעת הצדדים והצבור לא קבילו ושחקו אלא מתוך שגגה שחשבו שכן הסכימו הצדדים והצבור לא כן עשו ומקצת הצדדים שהיו עס ושחקו שתיקתם זו לא מעלה ולא מוריד לפי שאפי' הסכימו צדק לא היה מועיל כלום שאין ההסכמה הולכת אלא אחר מה שהסכימו כולם ולא מה שסכימו מקצתם ואפי' הייתה הולכת אחרי הרוב אין ההסכמה הרוב אלא כשהיתה צומעת כולם כענין צדיקין דעלמא עכ"ל . והרמב"ן ז"ל האריך בדין התרת חרמי צבור וכתב דעת המחמירים ודעתו וחילק בהם כמה חילוקים והם כדברים שבין ספר הכלבו ובסוף תשובה להרמב"ן ז"ל (כ) : ובתשובה הגדולה סימן ר"ג כתוב דע"ד המקום לית ליה הפרה אלא שבנדירים אמרו דכשהשזיעם משה וכו' היינו משום דח"ל רחמנא לישבעניכו טפי והלכך איכא למימר דבעלמא לא חמיר כולי האי ואית ליה הפרה ואינו רואה לדברים אלו עיקר כלל ע"כ ובסימן רע"ז כתוב שאם יסכימו להתיר חרמי הצבור מותר כהיה לדמירין (שבת מ.) כל הגוררת ע"ד בעלה היא נודרת וכן דעת הקהל מחילה אלא"כ התנו שלא להתירו ולשון התרת יאמר ש"צ הסכמת הקהל להתיר חרם ומותר הוא ובסימן רמ"א כתוב שאף על פי שמותרת הדין אין חרמי הקהל נדרים אלא ע"פ אחרים ובפתחים אלא שכבר נהגו בכל המקומות ששמענו שמשם וישראל אף על פי שאינם נביאים בני נביאים הם וכבר חקרו הראשונים לדעת סבה לענין זה ומצאו טענה דכיון שהורגו צדק הרי הם כאילו התנו מחילה שיהיה קיים עד זמן שירצו וכענין שאמרו בהפרת בעלה כל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת ואף שאין הקהל יודעין צדיקו של תנאי זה אדרבה תמיהם כששומעין שיש היתר לחרם מ"מ בכל מקום ומקום נודרים ומחרימים ע"ד הנהוג וכיון שנהגו הנח להם לישראל והרשב"א כתב בתשובה בח"א סימן תפכ"ד שכל שלא נהגו להתיר הרי הדבר שם נשאר על הדין ואין לו היתר לעולם בלתי א"ש ישאל כל א' וא' מהקבל בפני ג' הראויים להתיר וע"י פתחים נדרים ושצועות דעלמא ושיהיו המחמירים שלא מכלל האנשים שכתבו בזהוה שצועות ובתשובה להרמב"ן על צבור שהסכימו על עיין א' וגשבע כל איש מהם עליו ואחר כן רצו להתיר אין להן תקנה עד שיחטרו כולם וימצאו פתח לשצועות כשאר שצועות דעלמא ויתירו להם ג' אנשים שאינם חזני העיר ואם פתחם וחרטתם שיה' לכולם יכולים המחמירין להתיר לכולם יחד ואם לאו מתירין לכל א' כפי פתחו וחרטתו . וז"ל הריב"ש בח"ג סימן קע"ח בהסכמת כולם יכולין להתיר חרם אצל השצועה שקבלו עליהם שהסכימו והחרימו באלה ובשצועה צריכין הם לשאלת חכם ושאלת אפי' לחלוקי שהרי כן כיוחדים וז"ל הרמב"ן בשפט חרם אחרים הוא ז"ל כתב שמי שלא ענה אמן אחר השצועה אין השצועה חלה עליו כלל וא"כ כלל להתיר והרשב"ד מחמיר דשצועה שמשציעים ש"ץ אפי' לא ענה אמן להצריך שאלת חכם לפי שהוא משציעם לדעתם וצדקנים וזיאר הוא ז"ל שאיפשר שתקצצו כולם ויבחרו שלשה מהמומחים שבהם ויפרטו לפניהם נדרם ושצועות והם יתירו ע"פ חרטתם ואחר כן אלו המחמירין יבחרו ג' אחרים מהנודרים והם יתירו להם ויגזו שלוחם להתיר חרם ואינו אומר שהטעם שסכמו עליו להתיר חרמי הקהל בלשון שאלת חכם דהוא"כ וכך נהגו ע"ד מנהגם הם המחמירין אותו הטעם בעלמא מספיק לשצועות הקהל שאף אם יאמרו בזה האלה והשצועה או מחרימים ומשציעין אנו יכולים הם עצמם להתיר הכל משום דע"ד כן השציעו (כא) ומ"מ שחילק הרמב"ם בין חרם לשצועה להצריך שצועה שאלת חכם זה מפני שלא נהגו הראשונים להזכיר חרמייהם לשון שצועה ולהזכיר בני עירו שהיו נוהגים לשציע ולחרימו וכשמלכים להתיר אומר ש"צ הותר חרם נוח עליהם לפי שהראשונים לא נהגו כן עכ"ל וכתוב בתשובה הרשב"א סימן תתע"ו (כז) שנהגו בכל המקומות שאפי' אחד מן הצבור יכול לעכב מלהתיר ההסכמה וכיון שכן כל שיש מוחה א"ל להתירו ודבריו אלה במקומות שנהגו להתיר חרמי צבור בלא פתח ושאלה כלל דאילו במקומות שנהגו שלא להתיר כבר כתבתי שדעתו שא"ל להתיר אפי' אם יסכימו כולם בהיתר אצל הרש"ש כתב בכלל ה' סימן ד' דבכל עת שסכימו רוב הקהל או עובי העיר שגברו מדעת הקהל להיות כל צרכי העיר נחתכים על פייהם להתיר חרם יש להן כח להתירו (כז) וכתב בכלל ז' סימן ה' על קהל שרוצים להתיר הסכמה בחרם וראובן מוחה בידם יראה לי שהסכמת הקהל תלויה ברוב דעות הילכך הקהל ראויים להתיר לעצמן בלא הסכמת ראובן ומי שלא הסכים בהתרה לדידה לא הותר . ונראה דהרשב"א נמי מנהג מקומותיו הוא דכתב אצל במקום שנהגו להתיר בהסכמת הרוב שפיר דמי להתיר וע"פ הסכמת הרוב וז"ל מדבריו בתשובה אחרת סימן תפכ"ד וז"ל הריב"ש בח"א סימן תס"ו אם היה מנהג הקהל ההוא להתיר חרמייהם ע"פ הרוב אף אם המיעוט מוחים יעשו כמנהגם אצל אם לא נהגו כזה אין מתירין אותו בלתי הסכמת כולם ובסימן תכ"צ על הסכמה שהיה כתוב בה אם קצב לא ישחוט בשר די ספוקים למראית עיני המוקדמים או יהיו הקהל נקיים מהחרם השיב אם רוב המוקדמים הסכימו בהיתר מצד שגרה להם שלא קיים הקצב תנאו אין צריכין בזה להסכמת הקהל כלל וברוב המוקדמים כגו אף אם המיעוט אינם מסכימים שריון שכתוב בהסכמה למראית עינייהם הרי תלוי הדבר באומדן דעתם וכל דבר שתלוי באומדן הולכים אחר הרוב כדאמרין בפרק בתרא דע"ז (עב) .

כדשיימי כי תלתא אפי' תרי מגו תלתא וכו' וכתב משפטיו החרם לרמב"ן אין מקצת הצבור מתירין אפי' רובם עד שיהיו כל המחמירין או כנגדן וחשובים כמותם כמו שאמרו (מ"ק עז .) חלקו אינו מופר וכו' הרשב"ד בתשובה והר"ש בר נחם כתב בתשובה על דבריהם ודאי אם ח"ו עבר על החרם צריך שסכימו בהיתרו כל אותם שהיו עומדים שם שא"ל להתיר חלקו של יחיד שלא ברצונו כמו שפורש במ"ק ועל זה אמר הרמב"ן שאין מקצת צבור ולא רובם מתירין אותם ובכך הם דברי הרשב"ד גם כן אצל צנור זה שאין מתירין למי שעבר אלא לשינוי הכל מותרים מעתה לא יעלה על הדעת שאחד יכריע דעת רבים לקיים עליהם הסכמות שלא מרצונם ולא שייך בכך חלקו אינו מופר אצל מצד המנהג שכתב הרשב"א שנהגו שאפי' א' מהצבור יכול לעכב יש לספק אלא שנאצל עדותו שאינו אלא צומת וצדורו אצל המנהגים משתנים מדור לדור ומעולם לא נשמע במקומותינו שבצוול שום הסכמה תועיל מחמת יחיד כי ע"ד כן מסכימים מחילה שסכימו רובם או מנהיגי הקהל לנטלם שיצטלו אותה והיחיד המוחה יהיה בטל וגם מן הדין הוא מותר כיון שלא נהגו עכשיו לומר לנו משציעים ומחרימים ולענות אמן אחר ש"צ ואינם מצוירים רק בכת חרם אפי' אם הייתה מחמת היחיד מעכבת היינו יכולים לישאל לחכם להתיר וכיון שכן אין היחיד המוחה יכול למחות לבטל התירו שהחכם עוקר הנדר מעיקרו וכיון שצדקת אלל המרובים ה"ל היחידים המוחים כיחידים המכדים ומחרימים בלתי חרם כלום ואם מחויקים במחמתם איפשר שיש להם דין מנהג מי שאינו חייב נידוי ואם קודם שלא עבר אדם על גזירתם ואל עליו החרם מחמת היחיד עומדת כנגד עקירת הנדר מעיקרו וחלקו אינו מופר כדאמרין לעיל ובלשון חרם מצינו לשון ארור ואז"ל (שבוט לו .) שמתא צו ארור צו נידוי וכו' וכן צדקו שהיחיד מנהג ממנו (בכזות סט .) ובמתא מאן דלא לימא ליה וצ"פ הורע (קלב .) דלא מפרשא מתתא ליהוי בשמתא ובדברי האחרונים כל הפורץ גדר ישכנו נחש או אנו מחרימים מי שיעשה כך העובר על החרם הוא מחליט הוא מותר ואין צריך להתירנו וחייב לנהוג תיכף צדקנים שחייב המוחרם ומעתה ההסכמות שלא אמרו להם לשון שצויות מתוכו שמעשיו הם מחרימים הפורץ גדרן נראה שאינו מכלל חרמי צבור שטרם הראשונים צעקו התיין האידך הוא שהרי לא חרימו כלל אלא שקבלו אותם תקנות צכח חרם וכן שמעתי שיש בתשובה להרשב"א שאין דין המקבל עליו צכח חרם כדיון המחמיר אם יעשה כך כיון שכן מכיון שגילו רוב הקהל דעתם שרצונם לנטל אותן ההסכמות אין היחיד יכול למחות שאין כאן חלקו ולא חלק יחיד להתיר שהרי לא חרימו כלל אלא שרצונם להחרים לעובר על תקנות ורשאים הם צדק ואסור לעבור על תקנותם והעובר עליה פכול לעדות וכיון שכן איננו צריכה שאלה ולא הפרה אלא שסכימו רובם לומר אין אנו חפזים שתקיימו יותר הסכמות הללו ואין לשון צדק חרם אלא כאומר בזהוה או צכח עולה או שלמים שאינה לא עולה ולא שלמים ואינו מורגל זה הלשון אלא לאישים על העובר על צוויים שיחרימו אותו אחר כן והרי כך ההסכמות אלו כמי שקבל על עצמו לפרוע לחצירו תוך זמן פלוני שאם עבר הזמן יש רשות ביד צ"ד בתציעת בעל דינו להחרימו אצל אם קודם בואו לפני צ"ד פייסו אינו צריך התרה כלל שצדורו יכול למחול לו מה שקבל ולהתיר חרמו שלא ע"פ חכם שהרי עדיין לא חל עליו משא"כ אם אמר אם לא יפרענו תוך זמן זמן יהא מותרם דבהוא ודאי היו מותרם ממילא וצריך חקירת חכם להתירו ואף בהסכמות אלו אם הסכימו הרוב לנטל ואף להחרימו העובר הרשות בידי בלי היתר והפרה שהרי לא חל החרם עד שיעבור העובר ויחרימוהו הצבור עכ"ל וגם הר"ן כתב בתשובה סימן ס"ה כיון שלא נהגו לנהוג עם העובר על הסכמת הקהל כדיון מותרם ולא עוד אלא שבמקצת הרמין שלהם הם מפרשים שכל העובר יהא מותרם ומנודה הרי הם כמפרשים שכל שלא פירשו כן אין מתכווין אלא לאסור אותו דבר אצל לא שיהיו חייבים לנהוג עמו כדיון מותרם והריב"ש סימן ס"ב כתב שנשאל על מי שעבר על תקנת הקהל שכתוב בה וכל העובר יהיה מותרם ומנודה והשיב אין ספק שמון הדיון שנהגו צו מנודה כל מי שיעברו צו שצדק אצל חרמי וכל שלא נהגו כן מעתה ו"ל שאל דעת המנהגים הם מתקנים שהעובר עונו יטא אצל הקהל או היוצעים לא יתפשו במכשול עונו עד שיכריזו עליו והרי כאילו כתבו כן צפירוש בתקנה עכ"ל ובתשובה אחרת סימן רמ"ט כ"כ צבס הרשב"א וכתב סמ"ג סימן רל"ה שהורה גאון שהשצע שלא ליכנס בתקנת הקהל הוי שצועה שוא : (בה) עיין בתשובה הרא"ש בלל ה' סימן ד' ובכלל ו' סימן ד' וז' וסוף בלל ג'ה (ק"ה) ובכלל ב' ובכלל ו' סימן ח' :

דרכי משה
 מתירין : (יש) אמנם הרא"ש כתב כלל ז' סימן ע' דאפי' התנה בהדיא שלא יהא לחרם ולא התרה להתרה עד סוף כל העולם מכל מקום לא הוי אלא כנדוי וגזירה לבד ובמצא שהקלה החרמו וגזרו שלא יעשה התרה ויתירו החרם האחרון שהחרימו שלא להתיר ואח"כ יתירו החרם ואין מבטול בהתרה זו עכ"ל : (ב) וכו' ברבינו ירוחם גי' ח"ב : (בא) וכתב המרדכי פרק השותפים דף רמ"ד דא"צ לענות אמן אחר הרם הקהל ועוד כתב בתשובת הריב"ש חלקה ענין יחיד יכול להחרימו וכל התרת לפני חכם כשאר נדר אף על פי שאין חבירו מתחייב אבל בשאר חרמות צבור אין יחיד יכול להתחרט לפי שהחרם של קהל כולל את אשר ישנו ואשר איננו ואם כן אין התרת יחיד כלום ובמקום שהתיר שבועה זו לתועלת הקהל אין מתירין לו באותה העיר עד כאן לשוננו . ולעיל סימן זה כתבתי דמהרי"ק חולק וס"ל כה"ג מקרי עי"ד ומה שכתב שאין מתירין באותה העיר ע"ל סימן רכ"ו הבי' חולק בזה : (כב) וכו' בשם הריב"ש סימן קע"ה : (כג) וכו' במרדכי פרק השותפים דף תמ"ז ע"ד : (כד) אמנם ס"ס זה כתב ב"י בשם בר ששת (דלא כ"כ) וז"ל בתשובה והקהל שמשכמים לברר אנשים נאמנים על המס והחרימו עליהם ובשעת החרם מסר אחד מהם מודעא שאינו נכנס באותו הסכמה ולא מקבל החרם כו' : (כה) מיהו בתשובת הרמב"ן סימן ג"ש וס"ה כתב בהקלה שהחריזו שכל מי שלא יבא בזמן כך וכך לא יבא וזכותו שורת הדין שכל מי שאומר שלא היה בעיר ולא שומע הכרזה לא יפסיד אבל אי החריזו הקהל שאף מי שלא שמע יפסיד הרשות בידן דהפקד ב"ד הפקר . כתב המרדכי פ' לא יתפור דף רמ"ז ע"ג קהל שעשו חרם ותקנה על עצמן יולין לגזור שכל מי שיבא בלא רשותו שלא ישאו ויתנו עמו ואם יש רב בעיר יכול לגזור אף על הבא בעיר לגור ותלה עליו גזירתו אם הוא תלמידו ואם טו התירו החרם על השנה

הדרושי הגהות
 שוטעים שחרם יש לו היתר מכל מקום בכל מקום כו' בצ"ל וכבר הוזכר דברי תשובה זו לקמן בב"י על כנון : מו מ"ש והתירו החרם על השנת ר"ל שהתירו לראובן לגזר שם שנה אחרת ואח"כ

יורה דעה הלכות נדרים רכט

הימנו ולמטה מותר הימנו ולמטה אסור
 שיאמר שבעה לכל אחד וא' פי' גבי שבעות הפקדון אם היו ה' חובעים אחת וכו' וכו'
 זכשבע והודה דלוינו חייב על כל אחד ואחד קרבן עד שיאמר שבעה לכל אחד ואחד
 אבל רבנן קאמרי חס אמר שבעה ולא לך ולא לך היו פרטא ומייב עכאזי והי'
 הכא אם אמר לא לזה ולא לזה כ"א היו נדר בפני עצמו וא"כ הכא דקתני לזה קרבן
 ולזה קרבן צריך פתח לכ"א ואחד משמע ללא היו פרטא אלא כי מדבר קרבן אכל
 חד וחד הא לאו הכי ל"ש אמר לזה ולזה בוי"ו או לזה בוי"ו או לזה בוי"ו כלל לא היו
 זאם שותרי אחד הותרו כולם והא דתנא הכא שותרי נהנה לזה ולזה הותר הראשון
 הותרו כולם וכו' פ"ד נדרים (ד) שאלאן זה בזה כגון שגדר מאחד ואמר על האחר
 יאסר כפלוני וכו' כמו שכתב רבינו בסמוך אבל בלא תלאן כלל לא היו
 זאם הותר אחד מהן זין ראשון זין אחרון הותרו כולם והא דתנא רבינו או אפילו
 אמר קונם שאני נהנה לך ולך וכו' כלל וכו' דוקא בוי"ו דהא אפי' בלא ווי"ו

מאן תנא ר"ש הוא דאמר עד שיאמר שבעה לכל אחד ואחד כלומר מדקתני לזה
 קרבן ולזה קרבן צריך פתח לכל א' וא' משמע דלעולם לא היו פרטא אלא כי מדבר
 קרבן אכל חד וחד הא לאו הכי ל"ש אמר לזה ולזה בוי"ו או לזה בוי"ו או לזה בוי"ו כלל לא היו
 זאם שותרי אחד הותרו כולם והא דתנא הכא שותרי נהנה לזה ולזה הותר הראשון
 הותרו כולם וכו' פ"ד נדרים (ד) שאלאן זה בזה כגון שגדר מאחד ואמר על האחר
 יאסר כפלוני וכו' כמו שכתב רבינו בסמוך אבל בלא תלאן כלל לא היו זאם הותר אחד
 מהן זין ראשון זין אחרון הותרו כולם והא דתנא רבינו או אפילו אמר קונם שאני נהנה
 לך ולך וכו' כלל וכו' דוקא בוי"ו דהא אפי' בלא ווי"ו

היו כלל כפ"י וכדמוכח מסוף דבריו דכתב אבל אם אמר קונם שאני נהנה לך
 קונם שאני נהנה לך היו כ"א נדר בפני עצמו דמחלק זין אמר קונם לכל א' ואחד
 זין אמר קונם אחד לכלול ולא מחלק זין אמר בוי"ו זין לא אמר בוי"ו אלא הא
 דנקט רבינו בוי"ו ה"ט משום דאיכא לחלק בוי"ו זין לא תלאן זה בזה לתלאן זה
 בזה וכדקתני שאני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם וכו' דמוקי לה בתלאן
 זה בזה ומש"ה קאמר רבינו או אפי' אמר קונם שאני נהנה לך ולך וכו' דהוי
 כלל בלא תלאן זה בזה אבל אם אמר קונם שאני נהנה לך ולך וכו' ותלאן זה בזה
 דהיינו שאמר זה לך כפלוני הראשון ולא לך כפלוני השני דינא אחריתא הוי
 הותר הראשון הותרו כולם וכו' כמ"ס בסמוך והכ"י כתב דמ"ס לא לך ולא לך ולא
 לך בוי"ו אינו מדוקדק ולי נראה דבכוונה כתב בוי"ו וכדפרישתי וי"א דכאן כתב
 רבינו בסתם נדר שהותר מקצתו הותר כולו וזכרנו ר"ל ב' צראה מרחוק אכשם
 שאוכלים פירותיו וכו' מחלק זין מעמיד דבריו לאין מעמיד דבריו אלא מחליף דבריו
 ממה שאמר תחלה בשעה שגדר למה שאמר בשעת חזרה ומש"ה תירוצו הר"ן פ"ד
 נדרים סי' (ד) דצראה אוכלים פירותיו ואמר הרי עליכם קרבן ומנאלא חביו
 נדיהם איכא טעות בעיקר הנדר שלא נתכוון לאצטו מעולם הנדר בטל מאליו אבל
 נדר להקטין טעם של אכילתו דבר ויין לזמן אחר יודע הוא שיעצרו עליו שבת
 וי"ט שפתח דאילו היה יודע שאסור להקטין בהן לא היה נודר או בחרטה וכו' כ"כ
 הרא"ש להדיא בפירושו שם וזה דעת רבינו שכתב בסתם לומר דאפי' נצטעמו
 דבריו ואומר אם נתתי ללבי שיאכרונו בן שבתות וי"ט לא הייתי נודר בסתם אלא הייתי
 נודר אחר זמן יודע חוץ משבתות וי"ט מהירין לו שבתות וי"ט והותר הכל א"ה בתוספת
 פ"ה ומביאו ז"ל ר' נתן אומר יש נדר וכו' עד שצ"ר ר"ע ולימד וכו' אלא דאיכא
 לתמוה דבבב"ש הרא"ש דבסמוך לזה כתב פ"ה פלוגתא דרבה ורבה שיהן נמו אמתני'
 דפוחתים בשבתות וי"ט עכ"ל וזה אינו לפי מ"ס תחלה דלא דמי להך אמתני'
 מיהו הרמב"ן כתב דאף בנדר להתענות זמן יודע וכו' לא הותר ע"י שאלה אלא
 איכא דמחליף אבל נצטעמו לא וכך הכריע הר"ן ומביאו ז"ל בסיומן ר"ל מיהו
 ג"ע כתב כאן אלא נדר להתענות כלשון רבינו בסתם דמשמע כסדרא קמא דהכא
 אפי' נצטעמו דבריו אם הותר מקצתו הותר כולו והכי הוא משמעות שחר פוסקים
 דלא דמי לרעה מרחוק אוכלים פירותיו והכי נקטנו: ואפי' היכא שכולל וכו'
 כ"כ הרא"ש והר"ן פ"ד נדרים ג"ס הרמב"ן ואיכא למידק בהא דקאמר אלא ע"י
 פתח שנעקר הנדר מעיקרו הלא בחרטה נמי לא הותר אלא הנדר הנדר מעיקרו
 וכו"ש רבינו בריש מתיר ר"ח ואפשר דה"ק דע"י פתח נעקר הנדר מחילת מעיקרו
 דה"ל כנדר עשות ונעקר בלא עקירת חכם אבל בחרטה אינו נעקר ממילא אלא
 החכם עוקרו מעיקרו וי"ט ע"י פתח שנעקר דמשמע ממילא נעקר: ואם נדר
 מא' וכו' היינו מתני' שאני נהנה לזה ולזה דמוקמי' לה בתלאן זה בזה
 כלומר שאמר שאני נהנה לזה ולזה כמו לזה ולזה כמו לזה כדפי' בסמוך דמחלק
 רבינו דאמר בוי"ו זין לא תלאן זה בזה וזין תלאן זה בזה * ואיכא למידק במ"ס
 רבינו כאן בסתם ואמר על אחד יאסר כפלוני וכו' וזכרנו שגדר ושמע חבירו ואמר ואני
 הנצטעמו שיהא שבת כ"ד וכדקתני ריש פ"ד דכור ומאי שנא וי"ל דבגדר ואמר קונם
 שאני נהנה לפלוני דה"ל עליו חתיכה דאיסורא א"כ כשאמר אפי' אחר כמה ימים
 על אדם אחר יאסר כפלוני וכו' כולן אסורים עליו וכך נצטעמו והתפסית פ"ד צצצ
 וכו' אפי' אחר כמה ימים אבל במי שגדר על עצמו לאסור מצד כשחברו אמר ואני
 אין כאן הוכחה שצטעמו לאסור על עצמו ג"כ צצצ כמו שאמר עליו אחר פלוני אלא
 א"כ כשאמר כך תוך כ"ד שפוט הוא אלא דאיכא להקשות צצצ פ"ד דנדרים
 ובסמ"ג וסמ"ק דכתב בסתם דכשאומר ואני הוא שזה למתפסין דבר אחר דצצצ אחר
 ולא כתבו לחלק ביניהם זין תוך כ"ד וי"ל דבסמ"ג על המבין מדעתו דצצצ פוט *

לכולכם או אפי' אמר קונם (ד) שאני נהנה לך ולך הוי כלל
 ואם הותר א' הותרו כולם אבל אם אמר קונם שאני נהנה לך קודם
 שאני נהנה לך הוי כל אחד נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא
 הותרו האחרים ואפי' היכא שכולל לא אמרי' שהותר כולו ע"י
 שהותר מקצתו (פ) אלא כשהותר ע"י פתח (י) שנעקר הנדר מעיקרו
 אבל אם הותר קצתו ע"י חרטה לא הותר כולו ואם נדר מאחד
 ואמר על אחר יהא כפלוני בולן אסורין אפי' עד מאה הותר הראשון
 הותרו כולם הותר האחרון הוא מותר והשאר אסורין (י) הותר
 האמצעי במנו ולמטה מותרין [ג] וממנו ולמעלה אסורין וכן במי
 שגדר ושמע חבירו בתכ"ד ואומר ואני ושמע שלישי ואומר ואני
 או שגדר מבשר והתפסין פת בבשר (פ) והתפסין דבש בפת הותר
 הראשון

הותר הנדר עוקר דהכס עוקר הנדר מכיון שהותר מקצתו הותר כולו והע"פ שהרא"ש
 בפירושו למתני' דפותחין לשבתות וי"ט פי' כדעת התוס' תפס רבינו מה שכתב
 בפסקיו פרק ד' נדרים ג"ס הרמב"ן עיקר ורבינו ירוחם אע"פ שכתב ג"ס הרשב"א
 כדעת התוס' מ"מ כתב דכדעת הרמב"ן עיקר * וכתיב עוד (נתיב י"ז) ויראה לי
 דכ"ש למי שגדר או נשבע לחבירו בענין שאין יכולין להתיר לו בלא חבירו כגון לעשות
 שום מלאכה או לפרוע לו חוב וכיוצא בזה והתיר לו חבירו מקצתו דלא הותר השאר
 וכן מ"ס שניס והותר הא' וכו' רמז"ן בתשובה וכתבתי זה בשביל שראיתי רבים
 טועים בזה וקוליס טעוהם נגדר שהותר מקצתו הותר כולו עכ"ל והרי"ט כתב בח"א
 סימן תנ"ג על אשה שגדרה שלא תנשא כי אם ברצון אחיה ואמה בהסכמה אחת
 ועתה אחיה מסכים שתנשא לשמעון ואמה אונה מידה דצדד אין זה ענין לנדר
 שהותר מקצתו הותר כולו כלל דהכא נדר זה לא הותר כלל לא כולו ולא מקצתו אלא
 שהאחד מסכים ואין הסכמתו מספקת לפילשון הנדר ואפי' נגדר שהותר מקצתו ע"י
 חכם כתב הרמב"ן דדוקא כשהותר ע"י פתח וכו' והע"פ שהתוס' חולקים ואומרים
 דאפי' בחרטה מ"מ כולם מסכימין דדוקא בענין שקצת הנדר נעקר מעיקרו אבל
 בזולת זה לא נצטעמו זה אחריו שאם החרימו או נדו עשרה צ"ה והתירו אחד מהן
 הוא מותר וכולם אסורים וכן בהפרכת בעל אם הפיר נדר אשתו במקצת לא הותר כולו
 דק"ל (נדרים ס"ה ס"ט * נזיר כא' כ"ז) בעל מיגז גיזו ואינו עוקר מעיקרו וכו"ש
 נדון זה שאין כאן הותר כלל עכ"ל וגם בסיומן תנ"ג כתב שבהפרכת חרם ונדוי למה
 שהותר הותר למה שלא הותר לא הותר וכל זה כתב ג"ס סימן קצ"ה וכתב עוד שם
 אבל נדון זה לא הותר הנדר זה כלל אפי' לר' אברהם אלא שעבר הזמן לפי שהקבל
 לא נתנו לו הספרות ולא נדרו לו עליו אלא כל זמן שהיה הגון וראוי לך וכיון שלא
 עמד בראיותו הרי כמו שנתנו לו לזמן ועבר הזמן והא דנדר שהותר מקצת הותר
 כולו אי הוי דוקא במחליף או אפי' שאינו מחליף נצצצ דבריו רבינו הרמב"ן
 וכתב הר"ן בפרק ד' נדרים דדוקא בהפרכת חכם הוא דאמרין נדר שהותר מקצתו
 הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל בהיתר חרם או נדוי אם החרימו או
 נידה י' בני אדם והותר אחד מהם הותר מותר וכולם אסורים וכן בהפרכת בעל
 דק"ל בעל מיגז גיזו (א) ומ"ס בהפרכת בעל משנה הוא דפרק נערה המאורסה
 ונצצצ דבריו רבינו ס' ר"ל: וב"ש רבינו ואם נדר מאחד ואמר על אחר יאסר
 כפלוני פ"ד נדרים (כו') מוקי הא דקתני הותר הראשון הותרו כולם בתלאן זה
 בזה כלומר דמעיקרא אמר קונם שאני נהנה לזה והדר אמר פלוני יאסר כפלוני
 ופלוני השלישיה אסור כשני לפיכך הותר הראשון הותרו כולם שכלם תלויים בו דייקא
 נמי דקתני שיהא אסור הותר האמצעי ממנו ולמטה מותרין ממנו ולמעלה אסורים
 דכיון שהותר האמצעי הותרו שלאחריו מפני שכן תלויים בו אבל לא הותרו שלפניו
 שהוא תלוי בהם והם אינם תלויים בו: וב"ש וכן מי שגדר ושמע חבירו בתוך כדי
 דיבור ואמר ואני וכו' הותר הראשון הותרו כולם מש"ג פ"ד דנזיר (כ'):
 וב"ש דנדר מבשר והתפסין פת צצצצ וכו' הותר הראשון הותרו כולם כלומר ואם
 הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורין ואם הותר האמצעי ממנו ולמטה מותר ממנו
 ולמעלה אסור כ"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות נדרים ויחיהו בגמרא:

כתב הרי"ט סימן רצ"א נדר או נשבע שלא יחבל עניו ושלל ילכש בגדי
 כ"ש ונראה מדבריו דה"ל לאומר שבעה שלא אוכל אשתה שאם נשאל על
 האחת לא הותרה השניה ונשבע שלא אוכל תלמיט וענבים או שלא אשתה יין
 ומלכ דבש נשאל על אחד מהן הותרה השניה א"כ היה מסרב בו חבירו כשנשבע
 עכ"ל וכבר נצצצצ רש"י בראש סימן זה שיש חולקין על הרמב"ם ופוסקים כ"ש עיין
 במ"ס

הותר הנדר עוקר דהכס עוקר הנדר מכיון שהותר מקצתו הותר כולו והע"פ שהרא"ש
 בפירושו למתני' דפותחין לשבתות וי"ט פי' כדעת התוס' תפס רבינו מה שכתב
 בפסקיו פרק ד' נדרים ג"ס הרמב"ן עיקר ורבינו ירוחם אע"פ שכתב ג"ס הרשב"א
 כדעת התוס' מ"מ כתב דכדעת הרמב"ן עיקר * וכתיב עוד (נתיב י"ז) ויראה לי
 דכ"ש למי שגדר או נשבע לחבירו בענין שאין יכולין להתיר לו בלא חבירו כגון לעשות
 שום מלאכה או לפרוע לו חוב וכיוצא בזה והתיר לו חבירו מקצתו דלא הותר השאר
 וכן מ"ס שניס והותר הא' וכו' רמז"ן בתשובה וכתבתי זה בשביל שראיתי רבים
 טועים בזה וקוליס טעוהם נגדר שהותר מקצתו הותר כולו עכ"ל והרי"ט כתב בח"א
 סימן תנ"ג על אשה שגדרה שלא תנשא כי אם ברצון אחיה ואמה בהסכמה אחת
 ועתה אחיה מסכים שתנשא לשמעון ואמה אונה מידה דצדד אין זה ענין לנדר
 שהותר מקצתו הותר כולו כלל דהכא נדר זה לא הותר כלל לא כולו ולא מקצתו אלא
 שהאחד מסכים ואין הסכמתו מספקת לפילשון הנדר ואפי' נגדר שהותר מקצתו ע"י
 חכם כתב הרמב"ן דדוקא כשהותר ע"י פתח וכו' והע"פ שהתוס' חולקים ואומרים
 דאפי' בחרטה מ"מ כולם מסכימין דדוקא בענין שקצת הנדר נעקר מעיקרו אבל
 בזולת זה לא נצטעמו זה אחריו שאם החרימו או נדו עשרה צ"ה והתירו אחד מהן
 הוא מותר וכולם אסורים וכן בהפרכת בעל אם הפיר נדר אשתו במקצת לא הותר כולו
 דק"ל (נדרים ס"ה ס"ט * נזיר כא' כ"ז) בעל מיגז גיזו ואינו עוקר מעיקרו וכו"ש
 נדון זה שאין כאן הותר כלל עכ"ל וגם בסיומן תנ"ג כתב שבהפרכת חרם ונדוי למה
 שהותר הותר למה שלא הותר לא הותר וכל זה כתב ג"ס סימן קצ"ה וכתב עוד שם
 אבל נדון זה לא הותר הנדר זה כלל אפי' לר' אברהם אלא שעבר הזמן לפי שהקבל
 לא נתנו לו הספרות ולא נדרו לו עליו אלא כל זמן שהיה הגון וראוי לך וכיון שלא
 עמד בראיותו הרי כמו שנתנו לו לזמן ועבר הזמן והא דנדר שהותר מקצת הותר
 כולו אי הוי דוקא במחליף או אפי' שאינו מחליף נצצצ דבריו רבינו הרמב"ן
 וכתב הר"ן בפרק ד' נדרים דדוקא בהפרכת חכם הוא דאמרין נדר שהותר מקצתו
 הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל בהיתר חרם או נדוי אם החרימו או
 נידה י' בני אדם והותר אחד מהם הותר מותר וכולם אסורים וכן בהפרכת בעל
 דק"ל בעל מיגז גיזו (א) ומ"ס בהפרכת בעל משנה הוא דפרק נערה המאורסה
 ונצצצ דבריו רבינו ס' ר"ל: וב"ש רבינו ואם נדר מאחד ואמר על אחר יאסר
 כפלוני פ"ד נדרים (כו') מוקי הא דקתני הותר הראשון הותרו כולם בתלאן זה
 בזה כלומר דמעיקרא אמר קונם שאני נהנה לזה והדר אמר פלוני יאסר כפלוני
 ופלוני השלישיה אסור כשני לפיכך הותר הראשון הותרו כולם שכלם תלויים בו דייקא
 נמי דקתני שיהא אסור הותר האמצעי ממנו ולמטה מותרין ממנו ולמעלה אסורים
 דכיון שהותר האמצעי הותרו שלאחריו מפני שכן תלויים בו אבל לא הותרו שלפניו
 שהוא תלוי בהם והם אינם תלויים בו: וב"ש וכן מי שגדר ושמע חבירו בתוך כדי
 דיבור ואמר ואני וכו' הותר הראשון הותרו כולם מש"ג פ"ד דנזיר (כ):
 וב"ש דנדר מבשר והתפסין פת צצצצ וכו' הותר הראשון הותרו כולם כלומר ואם
 הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורין ואם הותר האמצעי ממנו ולמטה מותר ממנו
 ולמעלה אסור כ"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות נדרים ויחיהו בגמרא:

דרבי משה
רבנן (א) ועיין לעיל סימן רכ"ח אי אמרינן בהרמות הותר מקצתו הותר כולו:
פרישה
 (ד) שאני נהנה לך ולך הוי כלל כתב ז"ל לישון רבינו אינו מדוקדק דאפי' בלא ווי"ו אלא
 אמר לך לך נמי הוי כלל כדמוכח בגמרא עד כאן לשונו וכן מוכח לישון רבינו מיהו וביש
 אבל אם אמר קונם שאני נהנה לך קונם שאני נהנה לך משמע דוקא כשאומר בכל א' קונם הוי
 פרט וק"ל וכל זה מיידי דוקא במחליף ל' הנדר ביישעת האיסור לשעת מורה כדלקמן בסי' רל"ב
 הכא דמתירין לו נדרו לעולם הותר כולו ופי' בס"י רל"ב בדרישה סעוף י"ח מ"ס א"ל בשם הר"ן וז"ל
 ר"א פתח דומה קצת לנדר עשות וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו משא"כ כשהיה נותר בחרטה כ"כ
 (י) הותר האמצעי ממנו ולמעלה אסורין וממנו ולמעלה מותרין כך הוא בגי' ב"ש
 ז"ל ופירות אומם שם לפניו ר"ל קודם לו דהיינו למטה אסורין ואומם שם למעלה מותרין
 למעלה אבל בבדייתא גרסינן איכא ממנו ולמטה מותרין וממנו ולמעלה אסורין וכן שמש
 מדברי ז"ל שגרסינן בלשון בבדייתא: (ס) והתפסין דבש בפת הותר הראשון הותרו כולם
 כלומר

(וש מחליקין דדוקא לקמן בענין שחליף דבריו דלמידי נדרים שגגות דאין מתירין לו כלל אבל
 נלא משמע כן עכ"ל): (ה) אלא כשהותר ע"י פתח שנעקר הנדר כ"י ונצטעמו מסוף
 הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן: (ו) שנעקר הנדר מעיקרו ר"ל שאנו נעקר ונצטעמו כולו כיון
 ז"ל ופירות אומם שם לפניו ר"ל קודם לו דהיינו למטה אסורין ואומם שם למעלה מותרין
 למעלה אבל בבדייתא גרסינן איכא ממנו ולמטה מותרין וממנו ולמעלה אסורין וכן שמש
 מדברי ז"ל שגרסינן בלשון בבדייתא: (ס) והתפסין דבש בפת הותר הראשון הותרו כולם
 כלומר

אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן סלע עיקר משמעות גדרם אינו אלא לכך ואיכא מ"ד דאפי' בכה"ג לא חייל נדרייהו עכ"ל: ומ"ש רבנו ידועא בשלחן מעמידין דבריהם וכו' ירושלמי כתבוהו סס הר"ש והר"ן דלא דעוניה בשלחן מעמידין אבל מעמידין דבריהם וכו' ופירש הר"ן בשלחן מעמידין דבריהם שאומרים סלע כדור דוקא אלא לזרו אבל מעמידין דבריהם לומר שבדוקא כדור זריבין היתר חכם וקמ"ל דהא דתקן שניהם רואים ב"י דינרין רוצין מעיקרם קאמר ורבינו מפרש בשלחן מעמידין דבריהם אלא שניהם נתרצו ב"י דינרין אבל לא נתרצו וכו' וכל מי ששנור על נדרו הרי פלל דבריו. ומה שפרש הר"ן בירושלמי הוה כתבו דבריו בסמוך וכל זה מייירי בסתם אבל אומרים שנגדר גמור נתכוונו הוה נדר וכן כתב הר"ש סס דב"י: ומ"ש ואלו אחד העמיד דבריו ואחר לא העמיד וכו' ג"ו ירושלמי כתבו סס הר"ש הוה זה מעמיד וזה אינו מעמיד מאחר שצטל אלל זה בטל גם אלל זה ודברי רבינו מנבארים ע"פ גירסא זו דלוקח ומוכר קאי סס אחר מהן העמיד דבריו שאמר בהתלה והשני לא העמיד דבריו אלא נתרצו ב"י דינרין מתוך שנתבטל לזה נתבטל גם לחצו ומוחרין שניהם לקיים המקח בשלשה דינרים. אבל הר"ן גורס הוה מעמיד אלל זה ואלל זה אין מעמידין כיון שצטל אלל זה בטל אלל זה פי' דה"ק הוה מוכר חפץ בטל ואלל קונס שאינו פוחת לכס מן הסלע והוה בדעתו לידור

לידור או לישבע (ג) [א] כדי לזרו חבירו ואין בלבו לשום נדר ודוקא כשאין מעמידין דבריהם אלא שניהם נתרצו ב"י דינרים (ג) אבל אם לא נתרצו אלא זה בסלע וזה בשקל ונתבטל המקח ודאי לנדר נמור נתכוון וחל הנדר וכל מי שיעבור על נדרו הרי הלל דבריו (ד) ואם אחד העמיד דבריו והשני לא העמיד מתוך שנתבטל לאחד נתבטל גם לשני וכל זה מייירי בסתם אבל אם אומרים שלנדר נמור נתכוונו הוה נדר (ה) ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך ביותר מסלע או שאומר הלוקח קונס אם אוסף לך על מעט פחות משקל ונתרצו ב"י דינרין ה"ו נדר שאין דרך לזרו (ו) כשמשפליגין כל כך ולנדר נמור כווננו. המזמין את חבירו שיאכל עמו ומסרב ומדירו אם אינו אוכל עמו או שאומר לו (ז) קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מתארה עמי ואוכל פת המה ושותה כוס של צונן וזה מסרב ה"ו נדר של זירוז (ח) אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו והיו מזמינים אותו גם במקום אחר והפין לאכול יותר עם ראובן ואמר לו הדירני מנכסוך אם לא אוכל עמך כדי שלא יפצירו בי במקום אחר ה"ו נדר נמור (ט) נדרי הבאי שאמר קונס עלי כבר זה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים (י) או נהש בקורת בית הבר או הומה גבוהה לשמים וכיוצא בזה אינו נדר (יא) [ב] ואפי' שלא ראה החבר מותר שכן דרך העולם להפליא ולא כיון לשם נדר כי יודע שלא ראה

למחר מהם גדוקא ולחצו כדי לזרו כיון שצטל אלל זה בטל אלל זה:

ומ"ש ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך ביותר מסלע וכו' סס (כא) א"ל רבינא לרב אשי אמר ליה טכי מסלע והלא אומר צירי משקל נידרה הוה או ירוזין הוה ופי' הר"ש או הלה אמר שיהיה צינייה יותר משקל מי אמרינן מהני דוקא קתני כשאין צינייה אלל חצי סלע במקח השוה ג' דינרים אז דרכס לידור כדי לזרו אבל כשהם מופלגים צינייה זה מזה יותר אז אין דרכס לזרו אלל מתכוונים לנדר גמור ולימא לא דוקא צינייה לא אפישיטא וכתבו הר"ש והר"ן דלחומרה נקטינן: כתב רבינו ירוחם (ני"ד ח"ג) דגם המפרשים שאין למדין מהלכה זו של נדרי ירוזין למקום אחר חוץ מדבריהם אלו שנתפרשו בגמרא (א): המזמין את חבירו שיאכל עמו ומסרב ומדירו אם אינו יאכל עמו שם במשנה (כג) רב"ז אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל עמו ומפרש בגמרא דהכי קאמר הרוצה שיאכל אלו חבירו מסרב בו ומדירו נדרי ירוזין הוה וז"ל הרמב"ם בס"ד מהלכות נדרים נדרי ירוזין מותרין כיצד כגון שהדיר את חבירו שיאכל אצלו ונדר זה שלא יאכל מפני שאינו רוצה להטריח עליו בין אכל בין לא אכל שניהם פטורים ע"כ: ומ"ש או שאומר לו קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מתארה עמי ואוכל פת המה וכו' ברייתא סס (כד): ומ"ש אלל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו והיו מזמינים אותו גם במקום אחר וכו' סס מיייתי התלמודא הא דתקן נדרי אונסים הדירו חבירו שיאכל עמו וחלה הוה או שחלה בנו או שיעבדו נהר ודייק הא לאו הכי נדר הוה ואמאי הא נדרי ירוזין הוה ומשני מי סברת דלדריה מומנה לזמינה לא זמינה דלדריה למומנה דא"ל מומנה לי לסעודהך א"ל אין נדר זו עלך ונדר וחלה וכו' הרי אלו נדרי אונסין ופי' הר"ש הוה זמינה הוא דלדריה למומנה המזמין ביקש למומן שיזמינהו לסעודהך וא"ל אין נדר זה עלך ואזמינהו וא"ל המזמין למומן מנכסוך אם לא אוכל אללך כי רצו להזמינו גם לסעודה אחרת והוה חפץ ויחד לאכול עם זה האיש וכתב"ג לא הוה נדר ירוזין אלא לנדר גמור נתכוונו שניהם וז"ל הר"ן מי סברת דלדריה מומנה לזמינה כלומר לאו כד"ד שהמזמין הדיר למומן דא"ל אפילו בלא אונס שרי נדרי ירוזין הוה אלא זמינה אדריה למומנה כלומר לבקשת המזמין נדר המזמין דא"ל לא מומנה לי לא תזמינני לסעודהך א"ל אין כלומר כן אזמינך נדר זה עלך כלומר איסור נכסי או נכסוך על עמך אם לא תעשה כן ונדר המזמין וחלה הוה וכו' הילכך עממא דחלה הוה לאו הכי נדרה הוה דליכא למימר לזרוזין איכתיב שהרי לא היה נדר לזרו אותו דלדריה הוה ביקש ממונו שיזמיננו עכ"ל: (סס): במשנה ופי' הר"ש שהבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא על מה שראו ולא היה דעתו לנדר ע"כ: ומ"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

נדרי ותלינן דגם הוה לא היה בלבו לשום נדר אלא לזרו: ובל זה מייירי בסתם וכו' כ"כ הר"ש דב"י סס הר"ש ממ"ז והטעם דהרי פיו ולבו שוין והוה נדר: ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך ביותר מסלע וכו' סס צינייה דלא אפישיטא ולחומרה נקטינן: המזמין את חבירו וכו' משנה וגמרה סס (דף כ"ג): ומ"ש או שא"ל קונס וכו' ברייתא סס (דף כ"ד) ופי' הר"ן דס"ד כיון דמייחד ואמר פת המה וכוס של חמין בדוקא נדר ולא לזרוזי בעלמא קמ"ל דאף אלו נדרי ירוזין עכ"ל וכו' סס הוה ורבינו גורס כוס של צונן: אבל אם זימן ראובן לשמעון וכו' סס (דף כ"ד) אוקומתא דגמרא מי סברת דלדריה מומנה לזמינה לא זמינה אדריה למומנה וכו' פי' כפי' רבינו דהמזמין ביקש שיזמינו מנכסיו אם לא יאכל עמו ונדר המזמין וכו' סס התוספות לשם אלל הר"ש פירש דהמזמין ביקש מהמזמין שיזמינהו לסעודה וזמינו ונדר המזמין כדי שלא יפצירו בו במקום אחר ואפשר דלבר"ש הוה נדר המזמין כפי' רבינו והר"ן שפיר הוה נדרי ירוזין שהרי המזמין לא היה חפץ לנדר אלא לבקשת המזמין נדר ואין בלבו לשום נדר ורבינו משש לחומרה דאפילו נדר המזמין נמי אמרינן לנדר גמור מתכוין ואכור וא"ל נדר המזמין דפשיטא לנדר גמור נתכוון כדי שיאכל פטור מלאכול אלל מי שאין לבו חפץ בו והכי נקטינן דבין ב"י ובין ב"ב הוה נדר גמור: נדרי הבאי ופי' הר"ן נדר שאינו כלומר שמיר וזית מתרגמין הבאי וזוהו הר"ש כתב כלומר גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר על מה שראה וסמ"ג כתב דלשון הבאי פר"ת שהוא לשון המקרה מה הבמה אשר אתם הבאים שמה ופי' הבאים משתטין עד כאן לשונו: ומ"ש אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים פי' התוס' שראה עם רב יותר מהרגילותו ונחש ג"כ יותר ממה שרגילותו העולם לראות ונדר מה לא ראיתי כיוצאי מצרים ובקורות בית הבר דא"ל דודע שלא ראה כ"כ אינו נדר מיהו אם לא ראה כלל פשיטא דחסור וכו' סס התוס' כפ"ד נדרים וכו' דשנעוטה להדיח והכי משמע בפ"י הר"ש וכו' כ"כ וכו' דקורת בית הבר פריך עלה ולא וזה הוה הוה חויה דהוה דהוה שבו מלכה רמו עלה י"ג ארוותא דתיבנא ובלע יתהון אמר שמואל בטרופ צבצבו ופי' רש"י והר"ן שראה נחש עשויה בקעים צבצבו בקורת בית הבר העשוי בקעים ואין הנחש עשוי בקעים אלא כזארו ולא צבצבו. והערוך והר"ש פירשו שראה שצבו רחב בקורת בית הבר והנחש אינה רחבה צבצבה אלל בצבעה ולפיכך ידוע

נדרי הבאי שאומר קונס עלי כבר זה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים וכו' (סס): במשנה ופי' הר"ש שהבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

נדרי הבאי שאומר קונס עלי כבר זה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים וכו' (סס): במשנה ופי' הר"ש שהבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

רלב (א) כתב בהג"מ פ"ד הנדרים מה שרגילים ב"א לזרו בין ליהודים ובין לנכרים ב"א אמונה אעשה או לא אעשה אע"פ שהן נדרי ירוזין בעי התרה עכ"ל:

פרישה

(ב) כדי לזרו חבירו ואין בלבו לשום נדר ופי' הר"ש וכו' ז"ל שהמוכר היה דעתו ל"ג ולא נתכוון בנדורו אלא לזרו הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר שני דינרים ויסיכס ל"ג וכן הלוקח נתכוון ל"ג ולא אמר ב' דינרים לזרו המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ל' דינרים ומש"ה לא חייל נדרייהו פיו ולבו שוין וטעמא דמילתא לזי שדרכו של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מקרי נדרים שבלב פי' דאי לאו דרכן בכך היה הנדר סל כיון דמכוון להוליח מפיו דבר משמעותיה סלע גמור וכמ"ס ב"י ס"ס זה ועיין ברייתא: (ג) אבל אם לא נתרצו כ"י ודאי לנדר גמור כ"י פירוש ולאחר ששה סורין ונתרצו יחד שהלוקח נתן סלע או שהמוכר נתן סלע בעד שקל כל מי שיעבור אחר כך על נדרו פירוש שיאכל ככרו הרי מלל נדריו ויראה דדוקא אם מכרו לזה הלוקח שראה לקנותו בתחילה אבל אם מכרו לאחר שאמר המוכר לשלוי חוילי ליה ולא לגבי דיוך וק"ל: (ד) ואם א' העמיד דבריו כ"י פירוש שבשעת הקנייה סור מדיובורו המוכר את הלוקח ואם העמיד דבריו ונתבטל המקח ואח"כ סורו שניהם ובאלו המקח ב"י לא אמרינן שהאחד שהעמיד דבריו בתחילה אם אכל ככרו הרי מלל נדרו אלא אמרינן מתוך שנתבטל ל"א כ"י: (ה) ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך מיותר מסלע כ"י פי' שאינו רוצה ליתן לו כ"א כסלע ופשוט ופי' אמר קונס או שהוא רוצה ליתן לו כסלע והלוקח אינו רוצה במה שקל (במקח פשוט ג' דינרים וכן אם שוה יותר אמרינן כן לפי ערך הוה ועיין בב"י עכ"ל) שאלו דעתו לזרו שיתן עוד לזי כדלעיל: (ו) כשמשפליגין כל כך פירוש שאין דרכן להפליג ל"א בכדי שזי דמי המקח שאומר המוכר וכו' אמר המוכר ב"י דינרים והלוקח דייק א' ונתרצו דינר ופי' וכל כ"כ כיוצא בזה שמדרי המוכרים לפסוק המקח בריבויית יותר ממה שדעתו ליתנו והלוקח פוחת רביעית ממה שדעתו ליתן כערו נחלש שהתלוי צינייה: (ז) קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מתארה עמי ואוכל פת המה כוס של צונן (ח) אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו וכו' ואמר לו המוכר לו המוכר מנכסוך כ"י וזה נקרא בגמרא זמינה אדריה למומנה פירוש שהמזמין ביקש מהמזמין שיאדריה דכאן לא לזרוזי שחבירו לא היה נדר לזרוזי: (ט) נדרי הבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

פרישה

(ב) כדי לזרו חבירו ואין בלבו לשום נדר ופי' הר"ש וכו' ז"ל שהמוכר היה דעתו ל"ג ולא נתכוון בנדורו אלא לזרו הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר שני דינרים ויסיכס ל"ג וכן הלוקח נתכוון ל"ג ולא אמר ב' דינרים לזרו המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ל' דינרים ומש"ה לא חייל נדרייהו פיו ולבו שוין וטעמא דמילתא לזי שדרכו של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מקרי נדרים שבלב פי' דאי לאו דרכן בכך היה הנדר סל כיון דמכוון להוליח מפיו דבר משמעותיה סלע גמור וכמ"ס ב"י ס"ס זה ועיין ברייתא: (ג) אבל אם לא נתרצו כ"י ודאי לנדר גמור כ"י פירוש ולאחר ששה סורין ונתרצו יחד שהלוקח נתן סלע או שהמוכר נתן סלע בעד שקל כל מי שיעבור אחר כך על נדרו פירוש שיאכל ככרו הרי מלל נדריו ויראה דדוקא אם מכרו לזה הלוקח שראה לקנותו בתחילה אבל אם מכרו לאחר שאמר המוכר לשלוי חוילי ליה ולא לגבי דיוך וק"ל: (ד) ואם א' העמיד דבריו כ"י פירוש שבשעת הקנייה סור מדיובורו המוכר את הלוקח ואם העמיד דבריו ונתבטל המקח ואח"כ סורו שניהם ובאלו המקח ב"י לא אמרינן שהאחד שהעמיד דבריו בתחילה אם אכל ככרו הרי מלל נדרו אלא אמרינן מתוך שנתבטל ל"א כ"י: (ה) ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך מיותר מסלע כ"י פי' שאינו רוצה ליתן לו כ"א כסלע ופשוט ופי' אמר קונס או שהוא רוצה ליתן לו כסלע והלוקח אינו רוצה במה שקל (במקח פשוט ג' דינרים וכן אם שוה יותר אמרינן כן לפי ערך הוה ועיין בב"י עכ"ל) שאלו דעתו לזרו שיתן עוד לזי כדלעיל: (ו) כשמשפליגין כל כך פירוש שאין דרכן להפליג ל"א בכדי שזי דמי המקח שאומר המוכר וכו' אמר המוכר ב"י דינרים והלוקח דייק א' ונתרצו דינר ופי' וכל כ"כ כיוצא בזה שמדרי המוכרים לפסוק המקח בריבויית יותר ממה שדעתו ליתנו והלוקח פוחת רביעית ממה שדעתו ליתן כערו נחלש שהתלוי צינייה: (ז) קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מתארה עמי ואוכל פת המה כוס של צונן (ח) אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו וכו' ואמר לו המוכר לו המוכר מנכסוך כ"י וזה נקרא בגמרא זמינה אדריה למומנה פירוש שהמזמין ביקש מהמזמין שיאדריה דכאן לא לזרוזי שחבירו לא היה נדר לזרוזי: (ט) נדרי הבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

נדרי הבאי שאומר קונס עלי כבר זה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים וכו' (סס): במשנה ופי' הר"ש שהבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

נדרי הבאי שאומר קונס עלי כבר זה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים וכו' (סס): במשנה ופי' הר"ש שהבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

רלב (א) כתב בהג"מ פ"ד הנדרים מה שרגילים ב"א לזרו בין ליהודים ובין לנכרים ב"א אמונה אעשה או לא אעשה אע"פ שהן נדרי ירוזין בעי התרה עכ"ל:

פרישה

(ב) כדי לזרו חבירו ואין בלבו לשום נדר ופי' הר"ש וכו' ז"ל שהמוכר היה דעתו ל"ג ולא נתכוון בנדורו אלא לזרו הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר שני דינרים ויסיכס ל"ג וכן הלוקח נתכוון ל"ג ולא אמר ב' דינרים לזרו המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ל' דינרים ומש"ה לא חייל נדרייהו פיו ולבו שוין וטעמא דמילתא לזי שדרכו של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מקרי נדרים שבלב פי' דאי לאו דרכן בכך היה הנדר סל כיון דמכוון להוליח מפיו דבר משמעותיה סלע גמור וכמ"ס ב"י ס"ס זה ועיין ברייתא: (ג) אבל אם לא נתרצו כ"י ודאי לנדר גמור כ"י פירוש ולאחר ששה סורין ונתרצו יחד שהלוקח נתן סלע או שהמוכר נתן סלע בעד שקל כל מי שיעבור אחר כך על נדרו פירוש שיאכל ככרו הרי מלל נדריו ויראה דדוקא אם מכרו לזה הלוקח שראה לקנותו בתחילה אבל אם מכרו לאחר שאמר המוכר לשלוי חוילי ליה ולא לגבי דיוך וק"ל: (ד) ואם א' העמיד דבריו כ"י פירוש שבשעת הקנייה סור מדיובורו המוכר את הלוקח ואם העמיד דבריו ונתבטל המקח ואח"כ סורו שניהם ובאלו המקח ב"י לא אמרינן שהאחד שהעמיד דבריו בתחילה אם אכל ככרו הרי מלל נדרו אלא אמרינן מתוך שנתבטל ל"א כ"י: (ה) ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך מיותר מסלע כ"י פי' שאינו רוצה ליתן לו כ"א כסלע ופשוט ופי' אמר קונס או שהוא רוצה ליתן לו כסלע והלוקח אינו רוצה במה שקל (במקח פשוט ג' דינרים וכן אם שוה יותר אמרינן כן לפי ערך הוה ועיין בב"י עכ"ל) שאלו דעתו לזרו שיתן עוד לזי כדלעיל: (ו) כשמשפליגין כל כך פירוש שאין דרכן להפליג ל"א בכדי שזי דמי המקח שאומר המוכר וכו' אמר המוכר ב"י דינרים והלוקח דייק א' ונתרצו דינר ופי' וכל כ"כ כיוצא בזה שמדרי המוכרים לפסוק המקח בריבויית יותר ממה שדעתו ליתנו והלוקח פוחת רביעית ממה שדעתו ליתן כערו נחלש שהתלוי צינייה: (ז) קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מתארה עמי ואוכל פת המה כוס של צונן (ח) אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו וכו' ואמר לו המוכר לו המוכר מנכסוך כ"י וזה נקרא בגמרא זמינה אדריה למומנה פירוש שהמזמין ביקש מהמזמין שיאדריה דכאן לא לזרוזי שחבירו לא היה נדר לזרוזי: (ט) נדרי הבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

נדרי הבאי שאומר קונס עלי כבר זה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים וכו' (סס): במשנה ופי' הר"ש שהבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

פרישה

(ב) כדי לזרו חבירו ואין בלבו לשום נדר ופי' הר"ש וכו' ז"ל שהמוכר היה דעתו ל"ג ולא נתכוון בנדורו אלא לזרו הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר שני דינרים ויסיכס ל"ג וכן הלוקח נתכוון ל"ג ולא אמר ב' דינרים לזרו המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ל' דינרים ומש"ה לא חייל נדרייהו פיו ולבו שוין וטעמא דמילתא לזי שדרכו של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מקרי נדרים שבלב פי' דאי לאו דרכן בכך היה הנדר סל כיון דמכוון להוליח מפיו דבר משמעותיה סלע גמור וכמ"ס ב"י ס"ס זה ועיין ברייתא: (ג) אבל אם לא נתרצו כ"י ודאי לנדר גמור כ"י פירוש ולאחר ששה סורין ונתרצו יחד שהלוקח נתן סלע או שהמוכר נתן סלע בעד שקל כל מי שיעבור אחר כך על נדרו פירוש שיאכל ככרו הרי מלל נדריו ויראה דדוקא אם מכרו לזה הלוקח שראה לקנותו בתחילה אבל אם מכרו לאחר שאמר המוכר לשלוי חוילי ליה ולא לגבי דיוך וק"ל: (ד) ואם א' העמיד דבריו כ"י פירוש שבשעת הקנייה סור מדיובורו המוכר את הלוקח ואם העמיד דבריו ונתבטל המקח ואח"כ סורו שניהם ובאלו המקח ב"י לא אמרינן שהאחד שהעמיד דבריו בתחילה אם אכל ככרו הרי מלל נדרו אלא אמרינן מתוך שנתבטל ל"א כ"י: (ה) ואם אמר המוכר קונס אם אפחות לך מיותר מסלע כ"י פי' שאינו רוצה ליתן לו כ"א כסלע ופשוט ופי' אמר קונס או שהוא רוצה ליתן לו כסלע והלוקח אינו רוצה במה שקל (במקח פשוט ג' דינרים וכן אם שוה יותר אמרינן כן לפי ערך הוה ועיין בב"י עכ"ל) שאלו דעתו לזרו שיתן עוד לזי כדלעיל: (ו) כשמשפליגין כל כך פירוש שאין דרכן להפליג ל"א בכדי שזי דמי המקח שאומר המוכר וכו' אמר המוכר ב"י דינרים והלוקח דייק א' ונתרצו דינר ופי' וכל כ"כ כיוצא בזה שמדרי המוכרים לפסוק המקח בריבויית יותר ממה שדעתו ליתנו והלוקח פוחת רביעית ממה שדעתו ליתן כערו נחלש שהתלוי צינייה: (ז) קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מתארה עמי ואוכל פת המה כוס של צונן (ח) אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו וכו' ואמר לו המוכר לו המוכר מנכסוך כ"י וזה נקרא בגמרא זמינה אדריה למומנה פירוש שהמזמין ביקש מהמזמין שיאדריה דכאן לא לזרוזי שחבירו לא היה נדר לזרוזי: (ט) נדרי הבאי גומא ושפת יתר מוסף לומר יותר ממה שהיו נדרים ופי' הר"ש רבינו ואפילו שלא ראה נראה דהיינו לומר דודאי ראה עם ונחש אלל לא היה העם מרובה כיוצאי מצרים ולא היה

יורה דעה הלכות נדרים רלב

דוע לכל שדבריו הם גזומא ולפיכך לא היו נדר : **כתב ר"ת** וכו' מה שהביא דבית דברי ר"ת כאן הוא לפי שגמרם סוף (דף ק"ד) קאמר חלל את דבא יאסרו פירות שבעולם עלי שבטובא אם לא ראיתי בדרך הזה כעולו מצרים וקבע ר"ת פירושו כאן דדוקא תלמודא נקט יאסרו פירות שבעולם עלי וכו' דהיינו

היה הנפש כקורת בית הכד אבל אם לא ראה כלל פשיטא דלסוד . וכתיב הר"ן נפ"ג דשבעות כ"ל שהתורה איסור פירות נדר שיש בו גזומא כגון דלמיר יאסרו פירות עולם עלי שבטובא או בקונס אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים ולא ראה כ"כ אנשים שיהיה ראוי לומר מהם דרך גזומא כיוצאי מצרים פירות אסורים עליו עכ"ל (ב) ואינו יורד לעומק דעתו דאטו קצתהו לדבר הא יש אדם ששאר' ק' בני אדם יאמר דרך גזומא שם כיוצאי מצרים וכן משמע מדתניא בהוספת' דנדרים פ"ב נדרי הבאי אם לא נמתינו על פסח שאלהי שלו שוקלת י' לטרין אם לא שתינו קין שלנו שוד דיני זהב . ודע דגזומא אמרינן דהא דמנחם כקורת בית הכד לא לענין גודל קאמר דהא שכיחי נחשים גדולים כקורת בית הכד אלא היינו לומר שהוא טרוף מנבזו כקורת בית הכד שהיא טרופה וכתיב הר"ן דהא פירות מותרים בלומר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הכד אע"ג דשיקרא קאמר גדולי דלמילי בדרך גזומא לא שייך למימר הכי אפ"ה הפירות מותרים משום דלמדין לדעתיה שלא לאסור את הפירות נחשוין שא"כ לא הו"ל לתלות איסורו בתנאי אלא הו"ל לאסורם עליו במחלט אלא ודאי אמרינן שלא לאסור פירות נחש לומר הבאי זה שראש נחש כקורת בית הכד (ג) :

ראה כתב ר"ת (יג) מי שאומר קונם כל פירות שבעולם עלי אינו נדר כיון שא"א לו להיות בלא כל הפירות (י) הו"ל נדר שוא וכן אם אומר קונם כל פירות שבעולם עלי (י) אם אעשה דבר פלוני אע"פ שאפשר לו שלא יעשה אותו הדבר ולא יאסרו עליו כל הפירות כיון שהזכיר כל הפירות שבעולם אינו נדר . נדרי שנגזרת כיצד אומר קונם עלי כבר זה אם אבלתי ושתיתי וזכור שאכל ושתה או אם אוכל ואשתה ושבה ואכל ושתה כיון שהוא שונג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לו לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר (יז) וכן אם אומר קונם אשתי נהנית לי שנגבה כיסי או שהכרתה את בני ונמצא שלא נגבה או שלא הכרתה וכן אם אומר קונם לי שאשא לפלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר (יח) אבל אם היה בעורה ויפוג חל הנדר וכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלים פירותיו ולא הכירם ואומר הרי הם עליכם כקרנן וכשיקרב אליהם רואה שהן אביו ואחיו שלא היה רוצה לאסרם עליהם אינו נדר אע"פ שלא פירש בהן כיון שהדבר מוכיח שאין אדם אומר פירותיו על אביו ואפי' נמצא עמהם זרים מותרין דכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל האחרים (י) ודוקא כשהחליף את דבריו שאמר תחלה

כתב ר"ת מי שאומר קונם כל פירות שבעולם עלי אינו נדר וכו' וכן

אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר פלוני וכו' כ"כ הר"ש בר"פ המדיר נשם ר"ת וגם בספ"ג דשבעות כ"כ וגם המרדכי כתב שם כן ומיאו כתב דה"מ בנדר נדר שער כגון שאמר יאסרו כל פירות העולם עלי אם לא ראיתי כך אבל אם אסר כל פירות העולם עליו ותלה בלבה מסומקין אם יחול הנדר ובמ"א כתב הלורד ואומר קונם כל פירות שבעולם עלי אומר רבינו יעקב שאין הנדר חל הו"ל וכו' אלא שלא יעבור אדם אם אמר אדם קונם עלי כל פירות שבעולם אם אעשה דבר זה נראה שמועיל כיון שיכול להיות שלא יעבור התנאי עכ"ל : ובמ"ש ש"א"ו לו לחיות בלא כל הפירות נחבאר יפה בתשובת הג"מ שסוף ספר הפלגה וז"ל כמה נדרים יש לתלות שהם בכלל פירות שבעולם ואף ע"ג דאמרינן בהעדר מן הירק (נב) . דנודר מפירות השנה אסור בכל השנה ומותר בגדלים וטלחים וצאים אם אמר גזומא אסור ככולם מ"מ כשנדר כל פירות שבעולם עלי נראה שאסור ככולם והנה ראוי לנדר וכתיב דיוכל להיות דכל דבר הגדל בעולם הוא בכלל פירות העולם כגון דגים ופשתן וקנבוס זמר ומשי ועצים וכמה נדרים הנולדים וגדלים זה מזה ובהמה וכמה נדרים נקראים פרי מפרי וגדולי קרקע . וכתיב עוד שם שאפי' אסר כל פירות שבעולם חוץ מחטים כיון נדר שוא ואם אמר חוץ מצמר לא היו נדר שוא דבשר שמן מיישב דעתו של אדם כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (פ"ג) ובס"מ הוקת הבתיה (ס) : לחם לא נאכל איפשר בפירות פירות לא נאכל שכבר נעלו כצורים איפשר בפירות אחרים הוא הדין הכה דמכהנדר דאיפשר בצמר ונגיבה ומדברי סמ"ג והמרדכי בפרק שלשים דשבעות נראה שאם אסר כל פירות העולם חוץ מחטים לא היו נדר שוא דעל הא דלומר כל פירות העולם עליו כתבו אין הנדר חל אלא יודר מכל פירות שבעולם חוץ ממין אחד : **נדר** שנגזרת כיצד אומר קונם עלי כבר זה אם אבלתי ואם שתינו וכו' עד . ונמצא שלא נגבה ולא הכתה משנה בפרק ד' נדרים (כה) : ועממא דרישא משום דכיון דבשעת הנדר היה סבור שלא אכל ושלא שקה ולא היה דעשה לנדור כלל ולא היו פיו ולבו שוין הלכך לא היו נדר ועממא דמיעתא אע"פ שבשעה שיצא מפיו לא היה שונג שחרי הוא אומר קונם כבר זה עלי אם אני אוכל ואם אני שתה היום ושכח ואכל ושקה כיון דנדרה מאכילה קמיינת חייל והיהו שעתא הו"ל שונג כלומר שלא נזכר שיהא חלו בזהוה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן משבעות דבעינן שיהיה האדם בשבועה בשעה שהשבעה עליו יקח זכור את ה' בועה : ובמ"ש וכן

דזה כותב מ"ש בס"מ קע"ו דכמות וכלים לא היו בכלל פירות והלא כמות וכלים אינן אלא מחמר ופשתן וקנבוס ומשי ולמקצת נוסחאות לשם דגרים עלים במקום כלים קשה דהכא קאמר דענינים היו בכלל פירות . ותו דכאן קאמר דבהמה היו בכלל פירות וכן בסומן קע"ו כתב דבעלי חיים היו בכלל פירות ובסומן ר"ז כתב דב"ח לא היו בכלל פירות וע"י במ"ש לשם : **נדר** שנגזרת וכו' משנה פ"ד נדרים וטעמא דרישא כיון דבשעת הנדר היה סבור פיו ולבו שוין ועממא דמיעתא דבשעה שאכל והתה שהנדר היה לו לחול שכה את הנדר ולא היה האדם בשבועה . והלכך מותר נזכר לכתחלה אבל כשהנהגה מתחלה מהכבד ושכח הנדר אסור לאכול אע"פ דהא יאכל הרי עבר למפרע דבשעה שיאכל חל הנדר מקרי ולא קודם ויזכר זה בסומן רל"ט בס"ד : וכן אם אומר קונם אשתי נהנית לי שנגבה כיסי וכו' משנה פרק פותחין וכתיב הר"ן דוקא דאמר כפי' שנגבה אלא כיון כיון שספק אע"פ שאמר שדעתי היתה בשביל שנגבה כיון נדר גמור וצריך התרה וכיוצא בזה כתבתי בסומן רכ"ח נשם ר"י כבוד שור ע"ש :

ומי שכן אם היה כעורה וכו' משנה ס' והיא דיפוג דלרין התרה אע"פ שאמר בפירושו על מה נדר ונמצא שלא היה אפי' כיון שהנדר חל שעה א' קודם שיפוג שוב אין לו התרה אלא ע"י חטם כדלעיל בסומן רל"א ולא דמי ללניה רע וחמ"כ מת או עשה תשובה דא"צ התרה דהתם שאני כיון דעשוי הוא לעשות תשובה הו"ל כאילו אמר כל זמן שאביה רע והו"ל נדר לזמן דא"צ התרה וכדפירין בסומן רל"א ע"ש הר"ש וכו' אביה רע ע"ש הרשב"א הביאו ב"י אצל אשה כעורה אינה עשויה להיות נאה ולא הו"ל נודר לזמן : ובמ"ש וכן אם ראה מרחוק אנשים כו' משנה פ"ד נדרים : ומ"ש אע"פ שלא פירש בהן וכו' כלומר ולא דמי לקונם אשתי דבעי' שיפרש שנגבה את כיסי וכשלא פירש בה צריך התרה דהכא שאני דאע"פ שלא פירש בהן הו"ל כאילו פ' דשביעא שאין אדם אומר פירותיו על אביו ולא היה אביו בכלל הנדר מעולם : ומ"ש ודוקא כשהחליף וכו' שם פליגי בה רבה ורבה אליבא דב"ב ופסקו הפוסקים כרבה דמתמיד וחליבא דב"ב דיהא הכי הוא דלא אמרינן כיון שטל הנדר אלא אביו ואמו בטל ג"כ אלא האחרים כיון הותר מקצתו הותר כולו אלא כשהחליף דבריו והו"ל כאילו הותר מקצתו אצל אדם מעמיד דבריו לא הו"ל כאילו הותר מקצתו אלא כאילו מוסף על הנדר לפרשו להתנות על אביו ולא

אם אמר קונם לי שאשא לפלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר וכו' משנה בפרק פותחין (כו) . ומבואר שם שאם התה כעורה בשעת הנדר וה"כ יפוג שהנדר חל אליבא דת"ק דק"ל כותיה וכו' מ"ש מחומר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע ונמע שמת או עשה תשובה שאע"פ שאמר הנדר מת או עשה תשובה מותר כתב הרשב"א סמ"א א סימן צ"ח כבר תרגמא הרשב"א דגמא היא לפי שאין אשה כעורה עשויה להיות נאה לכך לא היה צדעתו שהתה מותרת לו לכשהתה נאה אצל באביה רע עשוי הוא לעשות תשובה ועשוי הוא למות הילכך אומדין דעתו דכי אמר שאביה רע כל זמן שאביה רע קאמר עכ"ל : (ב"ה) וב"כ הר"ן וי"ש :

ומי שכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלים פירותיו וכו' משנה פ"ד נדרים (כה) . וכתיב הר"ן דעממא מפני שהוא מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אביו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין וטל מעצמו ומש"ה בקונם אשתי דבעינן שיאמר בפירושו שנגבה את כיסי דמי לא אע"פ שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון שלהדיר את אשתי נכתוין ליכא טעות בעיקר הנדר אבל כאן שלא נכתוין את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליו (ד) :

ומי שפלוני נמצא עמהם זרים מותרין הם בתשנה פלוגתא דבית שמאי ובית הלל וכלכתא כב"ה דטרו : ומ"ש ודוקא כשהחליף את דבריו וכו' שם על פלוגתא

דרכי משה

(ב) והא דאמר במתני' דאין פירות אסורים עליו דוקא כשראה סנין רב של אנשים שאפשר לומר דלהם דרך גזומא כעולו מצרים וכו' כתיב גי' ח"ג : (ג) וצ"ע ברבתי הר"ן במ"ש דגבי יוצאי מצרים נראה דאם אמר על עמ שאני אומר על עמ שלא ראוי לומר עליהם כיוצאי מצרים שהיא פירות אסורים עליו דרך גזומא לא שייך לומר (כן לא) הוי נדר יצ"ע כתוב במתני' גי' ח"ד ודוקא שאין מעמיד דבריו אבל אם מעמיד דבריו ואמר שלנדר גמור קא סבוין הוי נדר וכו' הטור לקמן גבי שבועה סימן רל"ט : (ד) כתב מהרי"ו ס' ג"ה

דרישה

הנדר חמ"י לא ראה כלל אפי' אין נדרו נדר . והמ"א ו"ל נד"מ תמה עליו ע"ש . והמטין בדברי הר"ן נדרים ד' כ"ז ע"ב פ"ב כשהנדר יראה ולא ק"מ דכתב שם דב' גוויי מיני נדרי הבאי נקט התנה מר דודר לומר עליו כן דרך גזומא ומר דרך הבאי כלל דאין שייך לומר כלל אגב שיהא טרוף כקורת בית הכד ומיעקרא בשעה שהוציא הנדר מפיו כיון שלא ידע דל"כ הו"ל לאסורם עליו בכ"כ כיון דוחי לא ראה כן ע"ש שהחליף : (כתב בתשובת מהרי"ו סימן ל"ט מי ששבע בשבועה אם פלוני היה אצל עסק או חמץ להקדש חלף וכוונתו אם נמצא שיהא אותו פלוני אצל העסק)

פרישה (יז) מי שאומר קונם כל פירות שבעולם עלי כו' והא דאמרינן לעיל בסומן ר"ז הנדר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדלים וטלחים כו' וכתיב אית מל מטעם שא"א לו בלא כל הפירות שאני הכא שאמר כל הפירות כו' שהכל הוא בכלל אבל לעיל לא קאמר כל אלא מפירות השנה דאין הכל בכלל ועיין בגי' . ולפי מ"ש לעיל בסומן ר"ז דוקא כדקאמר פירות השנה מותר דבעלי חיים אבל בתם פירות נכלל גם ב"ה לא צריכין לומר דמלוי בכל : (יג) דהא ליה נדר שוא בס"מ רל"ו כתב ב"י דמשמע מדברי רבינו שכתב מקרי ליה נדרי שוא דמלק לקי עליה גמ' בשבועת שוא ולא נקטת כאן בנדרי הבאי אלא שיהא שום ליה נדרי שוא דמלק לקי עליה גמ' בשבועת שוא : (יד) אם אעשה דבר פלוני אע"פ שאפשר לו כו' הסמ"ג כתב דבס"ג נדר שטול לכה מל הנדר : (או בשעה שיש לו לחול דנדרה בלתי קמיינת חייל והיא שעתא כו"ל שונג שלא נזכר שיהא חלו בזהוה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן משבעות שצריך שיכא זכור את השבועה ב"י עכ"ל : (טו) וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שנגבה כיסי וכו' משנה פרק פותחין וכו' משנה פ"ד נדרים (כה) : (אע"פ שלא פירש ר"ל שלא פירש שאסין בלתי כוונת משום שאכלו עשוי הפירות אפי' מותרין משא"כ לעיל בקונם אשתי דבעינן שיאמר כפי' שנגבה את כיסי דמי לא אע"פ על פי שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון שלהדיר אשתי נכתוין ליכא טעות בעיקר הנדר אבל כאן שלא נכתוין את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליו (ד) :

חרושי הגהות

רלב א לשנינו הוא בביתן גי' :

ולא התירו האחרים כ"ל והכי משמע להדיא מלשון הרמב"ם בס"ח שכתב דהיכא
 ללא החליף דבריו. דכולן אסורין ואינו מותר דה"ט שיהי' גלה דעמו שלא התיר
 מקצת הנדר אלא כמו שגזר היה נודר ומתנה על אביו עכ"ל. והתוס' והרא"ש
 כתבו עמו אחר וכו' הניח דברייהם ומשמע דדוקא הכא איכא לחלק בין מחליף
 דבריו לאין מחליף דבריו אבל במתניתין
 דפוחתין ב"ט אין לחלק בין מחליף לאין
 מחליף ע"ל ריש סימן רכ"ט ועיין במ"ש
 לשם בס"ד. ונראה דמ"ש רבינו ודוקא
 שמתחילתו וכו' לא כתב כן אלא לאשקו
 מאם היה מעמיד דבריו כמבואר מדבריו
 אבל אם לא היה לא מעמיד ולא מחליף
 אלא אסר דכשקרב אליהם וראה את אביו
 ואחיו אחר שם במשנה וחלה הוא או שעכבו נדר ומפרש רבינו
 בינייהם לא הייתי נודר הפס כל שכן הוא
 שהגדר כולו נטל וכך מבואר מדברי
 הרמב"ם שכתב וז"ל כיצד ראה הנשים
 מרחוק אוכלים פירותיו ואמר הרי הן
 עליכם קרבן וכשהגיע אליהם והנה הם אביו
 ואנשים וריס הואיל ואביו מותר הרי כולן
 מותרין ואפילו אחר אילו הייתי יודע כן
 הייתי אומר פלוני אסורין ופלוני אסורין ואביו
 מותר הרי כולן מותרין וכו' עכ"ל אלא

זו דב"ט וכו' אחר רבה דכ"פ כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם
 הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא דכולו אסורין ואינו מותר לא לחלקו
 אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני אסור ופלוני אסור ואבא
 מותר ואף ע"ג דרבה פליג עליה דרבה כתב הרמב"ם והר"ן דמסקתא להו כמאן
 סלקתא ונקטין כרבה דמתמיר וכו' ע"פ
 הרמב"ן וכו' הרמב"ם בס"ח מה' נדרים
 ופירשו התוספות והרא"ש הייתי אומר
 כולכם אסורים חוץ מאבא וכו' המתניתין
 קאי דאמר הרי הם עליכם קרבן ואסרם
 עליהם בכלל לכולם כאחד והשתא נמי
 קאמר הייתי אומר כולכם אסורים ולא
 החליף לשון הנדר הלכך לא הורע כח
 הנדר וה"ה אם ראה אותם מרחוק אוכלים
 זלא ידע שאביו ביניהם ואסרם עליהם
 ואמר לזה וזה אסורים ואח"כ אמר אילו
 הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר
 פלוני אסורין ופלוני אסורין ואבא אסורין
 אסורין כיון שלא החליף דבריו שהגדר
 והחזרה הכל בלשון פרט לא לחלקו אלא
 באומר ופירש הייתי אומר פלוני ופלוני
 אסורים ומתחילה אסור עליהם בלשון
 כולכם דכיון שהחליף דבריו הורע כח הנדר
 ואחרת הואיל והותר מקצתו הותר כולו וה"ה אם מתחלה אמר בלשון פרט ולכסוף
 אחר כולכם וכן משמע מדברי הרמב"ם בפרק הנזכר :

דבאמר פתם פשיטא דכולן מותרים אלא לאפילו במחליף נמי כולן מותרים ואינו
 אסורין אלא במעמיד : נדרי אונסים וכו' משנה שם (דף כ"ז) וז"ל בללא אונס
 נמי אינו נדר מטעם נדרי זירוזין וז"ל דמייירי בגונגא דלא הוי נדרי זירוזין כגון
 דומינא אדריה למזמנא כלעיל בתחלת סימן זה וכן פ' ב"י ופשוט הוא : ומ"ש
 או אונס אחר שם במשנה וחלה הוא או שמלה בנו או שעכבו נדר ומפרש רבינו
 בלא דוקא עכבו נדר דה"ה אונס אחר שמעכבו מלפני גס הרמב"ם לא הזכיר
 עכבו נדר אלא כתב בסתם בפרק שלישי דשנועות או שגזעו ונאנס ולא הניחוהו
 לקיים שבועתו וזרפ"ד נדרים כתב נמי בסתם נדרי אונסים מותרין כמו שביארנו
 בשנועות. כתב ב"י בשם תשובת הריב"ש דאם מתחמת צווי הגזר היו נמנעים
 מלקיים השבועה הו"ל נדרי אונסין דומיא דחלה הוא או בנו וכו' ואז"ל בציווי
 שלטון עכו"ם או ממונה שלו שיש גם סכנת נפש דממונו של ישראל כיון שגפיל ביד
 עכו"ם אין מרחמין עליו כתוא מכמר וכבר נשאל הרשב"א וכו' עד ואפילו שידוע
 שאין כחן קנס אלא שהיה חייב לפרוע מנה אחר אעפ"כ לא ע"ד כן נשבע
 שיפרע ר' על ק' ובאומדנא דמוכח כזה דברים שכלב הוו דברים ועוד שכלב ציווי
 שלטון עכו"ם ליהודי אפילו הוא קנס ממון יש פיקוח נפש ולכן הקהל בנדון זה היו
 אונסים מתחמת הצווי וגם לא היו מחוייבים לפור ממון ולמיהב תרקה דדיגרי כדי
 לבטל הצווי והוא כדאמר בפרק כל הגט וכו' עכ"ל ונראה דמ"ש וגם לא היו
 מחוייבים וכו' אינו אלא סניף לטעם הראשון שהוא העיקר דבכל ציווי שלטון אפי'
 הוא קנס ממון יש פיקוח נפש אבל כל שידוע שאין בו שום חשש דסכנת נפש
 או לו לעבור על השבועה מתחמת הפסד ממון אפילו תרקה דדיגרי וזמן שמתואר
 בתשובת הריב"ש גופיה בסיומן שפ"ו ע"ש הראב"ד ופסק כך הריב"ש הלכה למעשה
 וגם תשובה זו הביא ב"י קצתה כאן אבל הריב"ש בהגהת ש"ע כתב כאן וז"ל ואם
 אירע לו אונס והיה אפשר לסלקו ע"י ממון הרבה שימן מקרי אונס עכ"ל. נראה
 דהיה מפרש דמ"ש הריב"ש וגם לא היו מחוייבים לפור ממון וכו' ר"ל וגם אפילו
 לא

זאתה הולך בולבם אסורים ולכסוף אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניהם
 (יח) הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר או שאמר
 תחלה כשראם מרחוק ולא הבירם יהו אסורין לזה ולזה ואח"כ
 החליף דבריו לומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר
 כלכם אסורין חוץ מאבא אבל אם בשעת האיסור אומר כולכם
 אסורין וגם בשעת חזרה אומר הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא
 או שאומר בשעת האיסור יהו אסורין לזה ולזה ובשעת חזרה אומר
 הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר שלא החליף לשון
 הנדר בין שעת איסור לשעת חזרה (יט) לא הותרו האחרים : נדרי
 אונסין כיצד כגון שזימן ראובן לשמעון והדירו אם לא יאכל עמו
 (ז) ואירעו אונס כגון שחלה הוא או בנו או אונס אחר לא נאסר
 וכן כל כיוצא בזה ואע"פ שכל אלו הנדרים אין צריכין התרה
 אסור

ובתב

הר"ן איכא מ"ד דכי אמרי' דבמעמיד דבריו כולם אסורים דוקא דומיא
 דמתניתין שלא היה יודע שאביו ביניהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן
 נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא היה לעולם בכלל הנדר אבל כשכולם בכלל וגשאל
 על א' מהם וכמתני' דפוחתין כיון דהותר א' מהם ע"י שאלה הותרו כולם ואין כן
 דעת הרמב"ן שהוא סובר דאפי' כה"ג לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא
 במשנה אבל במעמיד לא וכדבריו ל"ל להכריע עכ"ל. ולפ"ו ז"ל ש"ש רבינו בסיומן
 רכ"ט דנדר שהותר מקצתו הותר כולו היינו במחליף דברי לשון הנדר בין שעת איסור
 לשעת חזרה אבל אם אינו מחליף דבריו בין שעת איסור לשעת חזרה לא (ה) :
 וכתב הרמב"ם ז"ע אדם שגדר משני דברים בשר ויין שלא היו לפניו והזכיר שניהם
 בין בשעת הנדר בין כשאכל לפני החכם ומצא הרטה על אחד מהם מי אמרינן כה"ה
 מודה רבה דהותר כולו כיון דלא שייך כאן החלפה או דילמא לא אמרינן הותר כולו
 אלא היכא שמתחילתו והרמב"ן כתב דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא
 בהותר ע"י פתח אבל נדר שהותר מקצתו בהרטה לא הותר כולו ע"כ. ודברי הרמב"ן
 והחולקים עליו כתבתי בסיומן רכ"ט :

כתב

הרמב"ם בס"ח על הא דאמר הרי הם עליכם קרבן וגמלא אביו או אחיו
 ביניהם וכן האומר היין עלי קרבן מפני שהיין רע לבני מעים ואמרו לו
 הרי המיושן יפה לבני מעים אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אפילו אמר אילו
 הייתי יודע הייתי אומר הכהן אסור והיין מותר מותר וידע לא הייתי נודר אלא אילו
 אילו הייתי יודע הייתי אומר כל היינות אסורים עלי חוץ מן המיושן הרי זה מותר
 במיושן בלבד וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וכו' רבינו ירוחם : ב"ה תחלה הם משנה פ'
 מותרין (פו.) וסופה בגמרא פק' ג' דנדרים עלה כ"ו : וכתב עוד רבינו ירוחם נשבע שלא
 יעשה כך מטעם שיהי' סבור שהוא איסור גדול ואח"כ נודע לו שאין בו איסור כל
 כך לא חלה השבועה כלל כי היתה בטעות כ"כ המפרשים ז"ל עד כאן לשונו : כתב
 הרמב"ם בתשובה כלל ח' על א' שא"ל חבירו שהשר כלל אותו בפשרה שלו וע"י כך
 נשבע לתת לו כך וכך ונתן ואיגלאי מלתא שהשר פטרו לזה יראה לי שאין ממש בצוהה שבועה כיון
 שהטעהו נמצא שגזעו דמה שא"ל שהשר כלל אותו בפשרה
 שלו ואחר שכתב לו גריעה משבועת שגגות ומהאדם שבועה פרט לאונס דאיתא בשבועת (כו.)
 כעבודא דרז כהנא ורז אפי' דהתם יש ענינת שבועה בלבוש או בגובה
 אבל הכא הוי כנדר ופתחו עמו ולא חלה עליו שבועה מעולם : נדרי אונסין כיצד כגון
 שזימן ראובן לשמעון והדירו אם לא יאכל עמו ואירעו אונס וכו' משנה שם (כז.)
 זפירש הרא"ש דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול אם יעכבנה אונס ודברים שכלב כי הני
 דמוכחי ויריעו לכל היוין דברים וכבר נתבאר לעיל דמתני' באדריה ומינא למזמנא
 אבל אי אדריה מוזמנא לזמינא אפילו בלא אונס שרי משום דהוי נדרי זירוזין :

כתב

הריב"ש בס"ח סימן שפ"ו ולענין טענת האונס טוען בעל הדין שהיה אונס לפי
 האונס אלא על ידי ממון הרבה שיצטער בנתינתו ל"ל שחייב ולא יעבור על מצות ל"ת
 ואם יבא ראייה דמתקן נדרי אונסין כיצד כ"ל או שחלה בנו וזה
 אונס ממון הוא שחל רצה שזכר לו משמתינן ג' תשובות דבר דא' דחולי בנו קרוב
 לסכנה הוא שבין יצטער הרבה אם ינחמו אביו ויתקן ועוד שאין זה אלא
 אונס בשעת חלות האונס וכו' ועוד דהתם לא עלה על דעת אחד משניין שניה
 בנו חולה וילך לסעוד אצלו שאין האכילה דבר של קפידא כ"כ ואונס כזה במקום
 תנאי גרוע כזה הוא שקראוהו נדרי אונסין אבל בנדון זה שגזעו אדעתא דהכי לא
 נדרי הרי זה פתח היתר לעצמו והוא אינו מחול לעצמו ואפילו חכם לא יפתח לו בכיוצא
 לו אונס הזה אינו ענין למשנתנו ואפילו יאמר הכשעב אדעתא דהכי לא נדרי הרי זה
 פתח היתר לעצמו והוא אינו מחול לעצמו ואפילו חכם לא יפתח לו בכיוצא
 בזה שהרי הוא גורל ואינו מזוי וזה מבואר מאד (ו) עכ"ל : ובסיומן ה"ם כתב
 אם מתחמת צווי הגזר היו נמנעים מלתתם הוי ליה נדרי אונסין דומיא דחלה
 הוא או בנו וכו' ואז"ל בציווי שלטון עכו"ם או ממונה שלו שיש גם סכנת נפש
 דממונו של ישראל כיון שגפיל ביד עכו"ם אין מרחמין עליו כתוא מכמר וכבר נשאל
 הרשב"א נמי שהיה חייב לפרוע מנה לחבירו שבועה לזמן פלוני והמלוה היה חייב
 לאחור מנה ודאדוני הארץ התפסם ביד אותו לזה מנה זה עד יפרע המלוה לזה שחייב
 לו אם הוא נפטר מן השבועה. והשיב דלגום הוא שאינו לעבור על צוואת האדון
 ואע"פ שדוע שאין כחן קנס אלא שהיה חייב לפרוע מנה אחר אעפ"כ לא
 עלה על דעת נפטר מן השבועה על מנה ובאומדנא דמוכח כזה דברים שכלב הוו
 דברים ועוד מן הטעם שכתבתי שכלב ציווי שלטון עכו"ם ליהודי אפי' הוא קנס
 ממון יש פיקוח נפש ולכן הקהל בנדון זה היו אונסים מתחמת הצווי וגם לא היו
 מחוייבים לפור ממון ולמיהב תרקה דדיגרי כדי לבטל הצווי והוא כדאמר בפרק
 כל הגט וכו' וז"ל וימין ליהוי גיעא דלמ"ד יש אונס בגטין לא איבעיא למיהב
 תרקה דדיגרי מ"מ אם בנקלה היו יכולין לבטל ציווי הגזר היה להם להסתדל
 דל"כ אין כאן אונס ואם לא עשו כן הוי כשגגה היוצא וכו' יכפר בעדם עכ"ל
 ובסיומן ה"ט כתב דין קהל שהתירו הסכמתם מתחמת אונס הגזר (ז) :
 ודע דמתניתין הן יעכבו נדר הוי אונס וכתב רבינו ירוחם (יג"ד ח"ג) פי' שגדל
 הנדר ממי שלגים דאונסא דלא שכיה הוא דאי הוי דבר מנוי ה"ל לאבוקי
 אדעתא ולאקטווי ואם לא התנה הו"ל בכלל הנדר : ואע"פ שכל אלו הנדרים
 אין צריכין התרה אסור לידור בהם אם לא שרואה לקיים דבריו כ"כ הרמב"ם בס"ד
 מה'

דרכי משה

ג"ם מי שנשבע בענין אב פלוני היה אצל עסק זה אתן להקדיש אף הובים אם נמצא
 שאותו פלוני היה שם נראה דפטור דהוי כנדרי שגגות עכ"ל : (ה) מיהו נראה מדברי רבינו
 דיש לחלק בין נדר שהותר מעצמו לנדר שהתיר חכם על כן לא כתב רבינו שיתחיל
 דבריו לעיל סימן רכ"ט : (ז) וע"ל סימן של"ד עוד מדון זה גם לקמן סוף דריגים
 אלו כתבתי לעיל סימן רכ"ה גבי נדר ע"ד חבירו : (ז) וע"ל סימן של"ד עוד מדון זה
 גם לקמן סוף דריגים אלו כתבתי יותר מדון זה ועיין לקמן וע"ל סי' רב"ה
 פ"ש ב"י בשם הרשב"א במי שנשבע לשלם לחבירו לזמן פלוני והגיע הזמן בשבת
 וכו' ושהרא"ש חולק עליו וכו' ובחילוק האחרון כתב מהר"ם פרוה סימן ע"ב על א'
 שנשבע לעלות לא"י בזמן קבוע ובגיע הזמן היה נאנס פטור אה"כ משבועתו וז"ל
 כל הנשבע לעשות דבר וקבע זמן להשלתו אף ע"פ שלא עשה כן
 באותו זמן מחוייב הוא עניין לעשותו לפי שאלו ב' דברים הם האחר
 שנשבע לעשות דבר פלוני ואין זה תלוי בזמן והשני שקיבל עליו לעשות
 זמן פלוני ואין זה תלוי בזה אבל אם נשבע לעשות דבר ביום פלוני
 אם עבר היום השבועה

דרישה

הספק נראה דפטור דהוי כנדרי שגגות וכו' רמ"א עכ"ל : (א) הייתי אומר פלוני
 ופלוני אסורין ואבא מותר כו' וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דה"ה אם נדר תמילה
 על י' ואח"כ נשאל על אחר מהן לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו
 אלא במחליף דבריו לומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר
 כלכם אסורין חוץ מאבא אבל אם בשעת האיסור אומר כולכם אסורין וגם
 בשעת חזרה אומר הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא או שאומר בשעת
 האיסור יהו אסורין לזה ולזה ובשעת חזרה אומר הייתי אומר פלוני ופלוני
 אסורין ואבא מותר שלא החליף לשון הנדר בין שעת איסור לשעת חזרה (יט)
 לא הותרו האחרים : נדרי אונסין כיצד כגון שזימן ראובן לשמעון והדירו
 אם לא יאכל עמו (ז) ואירעו אונס כגון שחלה הוא או בנו או אונס אחר לא
 נאסר וכן כל כיוצא בזה ואע"פ שכל אלו הנדרים אין צריכין התרה אסור

פרישה

גם אצל האמרים דוקא כשהחליף כו' : (יח) הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין
 וכן משמע מדברי הרמב"ם דכיון שהחליף הורע כח הנדר ואמרינן הואיל
 והותר מקצתו הותר כולו וע"ר : (יט) לא יאמר אסורים כ"א אביו ואחיו
 שלא היו מעולם בכלל הנדר : (כ) ואירעו אונס כגון שחלה הוא או בנו
 כו' ר"ל של מותר עיין בב"י שכתב וכבר נתבאר דציווי ודאדריה ומינא
 למזמנא אבל אי אדריה מוזמנא לזמינא אפילו בלא אונס שרי משום דהוי נדרי
 זירוזין :

אשתו וכו' לא הוה הפרה אף ע"פ שאל דברה אשה צניחך סתם דסתם זה דינו כמפרט ולענין הלכה נקטינן כדך פירושא בתרא לאומרה באיסורא לאוריייתא וצין צהירה וצין בקריעה לא הוה הפרה ולא יצא ידו קריעה לאחד כ"ד א"כ זהו סתם דאל"ל דברה אשה בתוך צניחך והפר צניחך לאו שיהא בתו אס כן איפכא לא הוה הפרה וכן בקריעה דוקא דאל"ל מת לך מת צניחך וקרע למוי שיהא יצא ידו קריעה הוה לאו הכי לא ודלא כמ"ש בש"ע להקל הכא והכא כהר"ם וכתבתי גרסאות באלפסי : **בר** ההפדה תלויה בשעת הנדר וכו' משנה בפרק צתרא דנדריס (סוף דף פ"ח ורי"ט דפ"ט) להיכא דתליא נפשה ציומי ככר זה לאחר שלשים יום וצרייתא פלוגי ר' ישמעאל ור"ע להיכא דתליא נפשה ציומי ור"ע ור"ט ור"ע ור"ט :

נדרה מ"ז דנריס כהדר וכו' ס"ס (דף פ"ח) סתם משנה קיים לתאניס כולו קיים הדר לתאניס אינו מופר עד שיפר אף לענבים אמרה קונם תאנא שאני טועמת ועבד שאני טועמת הרי אלו צ" נדריס וצרייתא פלוגי ר' ישמעאל דרש יקיימו יקס ממנו שאם קיים מקצת ממנו הוקס כולו אבל בהפדה לייבא קר"ה לא הוה הפרה כלל עד שיפר לשניהם ור"ע מקיז הפרה להקמה מה הקמה ממנו אף הפרה ממנו וכו"ל מקיז הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר הפר אף הקמה מה שקיים קיים ומסק ה"ר"ם כסתם מתני' וצרייתא דרש יקיימו ורמב"ם ספק כחכמים ונקטינן לתומא כהר"ם וכו' ואם אמרה קונם תאניס וכו' הונו סופא דמתני' דבהא לא פלוגי דכ"ע מודו דנ' נדריס הם : **ביצה** היא הפרה וכו' סוף פ' נערה המאורסה (ע"ב) תניא האומר לאשתו כל נדריס שתדורי או אפשי שתדורי הין זה נדר לא אמר כלום יפה עשית ואינה כמותך ואם לא נדרת מדריך אני דבריו קיימים (ובדף ע"ח) זה הדבר צפרייתא נדריס לתמי אהא לומר חכם מתיר ואין צעל מתיר צעל מתיר ואין חכם מופר והא דנקט שדדורי לאו דוקא אלא שגדרת קאמר דהא לית הלכתא כר' אליעזר וכדכתב רבינו לעיל דבין מפרין אלא עד שתדור . ומ"ס הרמב"ם כתב מיפר אדם וכו' ע"ב דלאשונה דבר דרבינו הרמב"ם חולק אכסנא ראשונה דאין לפרש דלכסנא הראשונה דבר הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי שהרי הר"ם כתב להדיא בנדר ליה הו"ל כאומר מופר ליכי וה"ו צרייתא ומצינו ב"י והכי משמע נמי ממאי דקאמר רבינו דבאומר אי אפשי או אין כאן נדר או מותר לך אינו כלום אלא דכשאר לשונות כגון צעל לך הו"ל כאומר מופר לך וגם אין לפרש דלהרמב"ם אפי' באומר או אפשי וכו' הוה הפרה שהרי מפרש דבריו שאינו כלום וכו"ל רפי"ג מיפר אדם או מקיים דברי אשתו או בתו צעל לך או צעל לך וכו' ע"פ שניהם כמרת שאין האשה לריבא לשמוע ההפדה או הקיום וכי"ל מיפר אומר מופר או צעל או צעל לך או צעל לך או צעל לך או אפשי שתדורי או אין כהן נדר ה"ו לא הפר וכן האומר לאשתו או לבתו מחול לך או מותר לך או שרוי לך וכל כיוצא בזה אין זה לא אמר כלום שאין האב והצעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחילתו ומפירו עכ"ל אלא נראה דרבינו חולק אהרמב"ם בשני דברים האחד שהרמב"ם כתב דהוה הפרה באומר אין נדר זה כלום ולרבינו לא הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי או בזה הענין כגון צעל ליכי השני הוה דרבינו כתב צניחך כאלו הוה הפרה א"ל מופר ליכי וכו' דמשמע דדוקא בענין הפרה בלחוד שהרי אין הצעל מפר אלא מחול ולאבא אלא לא בלשון עוקרו מתחילתו ומפירו והרמב"ם חולק דאף בדברים שענינם עקירת הנדר מעיקרו מופר הצעל ואיכא לתמוה דכחול תלמודא משמע דחכם הוה עוקר הנדר מעיקרו אבל צעל מינו גייו מכלאן ולהבא אלא אינו עוקר נדר מעיקרו וכבר האריך הרב בצכ"פ משנה לייבא זה ע"ש ועיין בסמוך אלא אשה שגדרה והתפסי אחר צנדרה שכתב רבינו שאין הצעל והאב עוקרין הנדר מעיקרו כמו החכם וכו"ל הר"ם ס"פ נערה דכצעל דוקא מופר ליכי כדי ליתן חילוק בין הפרה צעל להפרת חכם דהפרת חכם צעל מחלן ולהבא אלא עעם כמו את דביתי הפר וה"ו צרייתא וכו' ע"ש :

אף על פי שלא ביון לזאת בפרט : כל ההפדה תלויה בשעת הנדר (ב) כיצד אם בשעת הנדר היתה נשואה אף ע"פ שלא יחול עד שתתאלמן כגון שאמרה קונם עלי כבר זה לאחר ל' יום והפר לה ונתאלמה בינתיים מופר או שאמרה קונם עלי כבר זה לאחר שתתאלמן ה"ו מיפר היתה אלמנה בשעת הנדר אינו מופר (ג) אף ע"פ שנשאת קודם שיהיה (ד) ל"ש אמרה קונם עלי לאחר ל' ונשאת בינתיים לא שנא אמרה קונם עלי לאחר שאנשא : נדרה משני דברים כאחד כגון שאמרה קונם תאניס וענבים עלי (ה) קיים לאחר מהן בפירוש גם ה"ו מקיים הפר לאחר מהן לא הוה הפרה כלל אפי' לאותו שהפר (ו) עד שיפר לשניהם (ז) והרמב"ם כתב דבין קיים בין הפר מה שקיים מקיים ומה שהפר מופר ולא נהירא לא"א הר"ם ז"ל ואם אמרה קונם תאניס עלי קונם ענבים עלי ב' נדרים הם (ח) ולא שייך אחד לחבירו כלל : כיצד היא הפרה אומר לה מופר ליכי ג"פ ודוקא בזה הלשון אבל אם לא אמר בל' הפרה אף ע"פ שנראה שרוצה בהפרה כגון שאומר אי אפשי בנדר שגדרת או אין כאן נדר ואפי' אמר לה מותר לך בלשון התרת חכם אינו כלום (ט) אבל קיום הוה בכל לשון שיאמר לה שנראה ממנו שרוצה בקיומו כגון שאומר (י) יפה עשית אין כמותך ואם לא נדרת הייתי מדריך והרמב"ם כתב מפר אדם נדרי אשתו בכל לשון כיצד מפר אומר לה מופר לך או בטל או אין נדר זה כלום וכיוצא בזה בדברים [י] שענינם עקירת הנדר מעיקרו וא"א הר"ם ז"ל כתב בסברא ראשונה : הישב לשון הפרה בלבו ולא הוציאו בשפתיו אינו כלום בד"א שלא אמר לה טלי ואכלי אבל א"ל טלי ואכלי והיישב ל' ההפרה בלבו הוה הפרה בין בחול בין בשבת ומיהו טוב לשנות בשבת מבחול שיוציא בחול ל' הפרה בפיו ובשבת יאמר לה טלי ואכלי ויהישוב בלבו ל' הפרה כל זמן שלא הפר הבעל

הר"ם הוה דקאמר שתדורי לאו דוקא אלא היינו שגדרת ואפי' אינו מופר משום דבעינן שיוכר לשון הפרה והכי איתא בירושלמי דפירקין הבעל שאמר אין כאן נדר אין כאן צנועה לא אמר כלום : ודע דאומר צעל ליכי הוה כאומר מופר לך והכי איתא בירושלמי שצניח הר"ם והכי איתא בצרייתא גמ' ומ"ס אפי' אמר לה מותר לך בלשון התרת חכם אינו כלום וכן מומר דר' יוחנן ויליף לה מקרא : ומ"ס אלא קיום הוה בכל לשון שיאמר לה שנראה ממנו שרוצה בקיומו וכו' שם צרייתא ונתן הר"ם טעם לדר דכיון דאם שיק ציום שמעו הוה מקיים מועיל צו לשון כל דהוה לשלל ויכול להפר עוד אפי' צו ציום :

ומ"ש יפה עשית אין כמותך אם לא נדרת הייתי מדריך פשוט הוה דאז או קטני דצדק מהני תלת ליטני סגי : (ב"ה) ואיתא ב"ם נערה המאורסה (שם) : כתב הרשב"א שאם נדרה לשתי שנים ואמר לה הבעל אם הייתי יודע שדעתך לידור הייתי מכריחה שתדורי לה' שנים דבר פשוט הוה דהוה הקס וכתב עוד דכלשונות של הקמה אין לחלק בין שהיו יודעים ומכירים שהוה אומר לקפח אותה דבריו או מפני שהוה רוצה צנדרה דהא קי"ל צנועה ע"מ להקניטה דלית וכול להפר : ומ"ס רבינו בשם הרמב"ם הוה צפי"ג וכתב עוד שם אלא אם אמר לה אי אפשי שתדורי או אין כאן נדר ה"ו לא הפר וכן האומר לה מותר לך מוחל לך שרוי לך וכל כיוצא בזה אין לא אמר כלום שאין האב או הצעל מתיר כמו החכם ע"כ ונראה שהטעם שכתב האומר צעל או אין נדר זה כלום דהוה מופר היינו מדלא מיעט צרייתא אלא אומר אי אפשי שתדור או אין כאן נדר משמע דדוקא הוה אמר דלא מהני אלא כל שאר ליטני דמשפחתי עקירת הנדר מהני צו מלשון התרת חכם דהא מיעטה רבי יוחנן בהדיא : **ומ"ש** וא"כ כתב בסברא ראשונה היינו לומר דאומר אין נדר זה כלום לא מהני אלא אומר צעל לך כבר כתבתי דנראה דגם להר"ם מהני וצתוספתא דנדריס פ"ו תניא אין זה נדר לא אמר כלום והכי איתא בירושלמי פרק נערה וצדצרי הר"ם והרמב"ם נראה דלא חש לה כיון שלא נוכרה בגמרא דין : הישב לשון הפרה בלבו ולא הוציאו בשפתיו אינו כלום דלא שאלא אמר לה טלי ואכלי וכו' בפרק נערה מאורסה (ע"ב) תניא לא אמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי צעל לך כדרך שאומר בחול אלא אומר לה טלי ואכלי ושתי והנדר צעל מחליו אמר רבי יוחנן וצריך שיצטל בלבו תניא ב"ש אומרים בשבת מצטל בלבו בחול מוציא בשפתיו ובית הלל אומרים אחד זה ואחד זה מצטל בלבו וא"ל להוציא בשפתיו וכתב הר"ם דש מפרשים דפלוניתא דכ"ס וכו"ל קאי איהיכא דאמר לה טלי אכלי אבל היכא דלא אמר לה טלי אכלי לא מהני הפרה בלב ואף על פי שמ"ס שם הר"ם צ"ס ר"מ נראה דצריך שיצטל בלבו דקאמר רבי יוחנן היינו שאינו צריך להשמיע הציטול לאוזנו אבל מכל מקום צריך להוציא בשפתיו לא משמע ליה פשוט דהיינו צרייתא דלא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי וכו' ופי' הר"ן הטעם משום דכל דאפשר לשנוי משנינן ומשמע לרבינו מדקתני לא יאמר בשבת כדרך שאומר בחול דעובד חול לשון הפרה בהדיא : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם פ' רא"ם דמלי ואכלי

דרכי משה (ב) וכתב הר"ן פ' אע"פ דף צ"ג ע"ב דאין חילוק בזה בין נדר עיני נפש לנדרי שבינו לבינה :

פרישה

שגדרה בתו ונמצא שגדרה אשתו אפי' שלא נמצא אלא לאחר כדי דיבור הרי הוה מופר והוה שרואה בהפדה אשתו כ"כ הר"ם ועיין ב"י : (ג) אפי' שגדרת קודם שיהיה צ"ל המשנה צ"ל אלו נדריס סוף ד' פ"ח ונדר חלמנה ונדרשה יקום עליה כיצד אמרה רבינו מירה לאחר ל' יום וכו' משנה בתוך ל' חובות ודיקום עליה פשיעא מאן מיפר לה אלא ודאי נשאת אצטרין לומר משום דבתר אמירה אוליג ואין הבעל מופר בקדומים וכתב הרמב"ם וה"ה אם היתה ארוסה בשעת שגדרה ואל הכויר אחר שנשאת לו דליתו יכול להפר ופשוט הוה צ"י : (ג) ל"ש אמרה קונם עלי לאחר ל' יום ושאת בינתיים פי' אינו יכול להפר אחר שנשאת אף שענין לא סל : (ג) קיים לאחר מהן בפירוש כ"י דכפיש אשה יקיימו ורשטינן קיים ממנו למשמע מקצת ממנו הוה קיים אבל יפירו ליכא למדרש הכי הלכך היתה צניחא לא הוה הפרה אפשי ואף ע"ג דאמרין נדר שהותר מקצתו הותר כולו היינו דוקא צניחא ששוקר הנדר מעיקרו ולא צעל דמינו גייו ר"ן : (ג) ע"ה שופר לשניסן ס"א עד שופר לשניסן ל"ד קאמר אלא מיפר סתם נמי אשתינן קאי וק"ל : (ו) והרמב"ם כתב דבין קיים כ"י כחכמים שאומרים הכי וסבדת מהלוקתם פלוגי דמינו גייו ר"ן : (ו) ולא שייך אחד למצינו כלל אלא מה שהפר הפר ומה שקיים קיים : (ג) אבל קיום הוה בכל ל' שיאמר לה טלי ואכלי אלא עכ"ה או טלי ואכלי (ז) ואם לא נדרת הייתי מדריך והרמב"ם סתם דאין כמותך ואינה כמותך ואם לא נדרת מדריך אני דבריו קיימים (ובדף ע"ח) זה הדבר צפרייתא נדריס לתמי אהא לומר חכם מתיר ואין צעל מתיר צעל מתיר ואין חכם מופר והא דנקט שדדורי לאו דוקא אלא שגדרת קאמר דהא לית הלכתא כר' אליעזר וכדכתב רבינו לעיל דבין מפרין אלא עד שתדור . ומ"ס הרמב"ם כתב מיפר אדם וכו' ע"ב דלאשונה דבר דרבינו הרמב"ם חולק אכסנא ראשונה דאין לפרש דלכסנא הראשונה דבר הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי שהרי הר"ם כתב להדיא בנדר ליה הו"ל כאומר מופר ליכי וה"ו צרייתא ומצינו ב"י והכי משמע נמי ממאי דקאמר רבינו דבאומר אי אפשי או אין כאן נדר או מותר לך אינו כלום אלא דכשאר לשונות כגון צעל לך הו"ל כאומר מופר לך וגם אין לפרש דלהרמב"ם אפי' באומר או אפשי וכו' הוה הפרה שהרי מפרש דבריו שאינו כלום וכו"ל רפי"ג מיפר אדם או מקיים דברי אשתו או בתו צעל לך או צעל לך וכו' ע"פ שניהם כמרת שאין האשה לריבא לשמוע ההפדה או הקיום וכי"ל מיפר אומר מופר או צעל או צעל לך או צעל לך או אפשי שתדורי או אין כהן נדר ה"ו לא הפר וכן האומר לאשתו או לבתו מחול לך או מותר לך או שרוי לך וכל כיוצא בזה אין זה לא אמר כלום שאין האב והצעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחילתו ומפירו עכ"ל אלא נראה דרבינו חולק אהרמב"ם בשני דברים האחד שהרמב"ם כתב דהוה הפרה באומר אין נדר זה כלום ולרבינו לא הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי או בזה הענין כגון צעל ליכי השני הוה דרבינו כתב צניחך כאלו הוה הפרה א"ל מופר ליכי וכו' דמשמע דדוקא בענין הפרה בלחוד שהרי אין הצעל מפר אלא מחול ולאבא אלא לא בלשון עוקרו מתחילתו ומפירו והרמב"ם חולק דאף בדברים שענינם עקירת הנדר מעיקרו מופר הצעל ואיכא לתמוה דכחול תלמודא משמע דחכם הוה עוקר הנדר מעיקרו אבל צעל מינו גייו מכלאן ולהבא אלא אינו עוקר נדר מעיקרו וכבר האריך הרב בצכ"פ משנה לייבא זה ע"ש ועיין בסמוך אלא אשה שגדרה והתפסי אחר צנדרה שכתב רבינו שאין הצעל והאב עוקרין הנדר מעיקרו כמו החכם וכו"ל הר"ם ס"פ נערה דכצעל דוקא מופר ליכי כדי ליתן חילוק בין הפרה צעל להפרת חכם דהפרת חכם צעל מחלן ולהבא אלא עעם כמו את דביתי הפר וה"ו צרייתא וכו' ע"ש :

הישב לשון הפרה בלבו וכו' שם צרייתא סוף (דף ע"ו) וע"פ דברי הר"ם ומצינו ב"י כל זמן שלא הפר וכו' משנה בפרק צתרא דנדרי (דף ס"ה וס"ז) נשים ועבדים יש להם נזירות חומר בנשים מצעדים שהוה מופר נדרי אשתו ואינו מפר נדרי עבדו הפר לאשתו הפר עולמית הפר לעבדו יצא לחירות משלים נזירותו ומפרש בגמ' דבנזירות

לרבינו פשט מימרא דרבי יוחנן הכי : ומ"ס ומיהו טוב לשנות בשבת מחול וכו' משום דכל דאפשר לשנוי משנינן ומשמע לרבינו מדקתני לא יאמר בשבת כדרך שאומר בחול דעובד חול לשון הפרה בהדיא : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם פ' רא"ם דמלי ואכלי

פרישה

שגדרה בתו ונמצא שגדרה אשתו אפי' שלא נמצא אלא לאחר כדי דיבור הרי הוה מופר והוה שרואה בהפדה אשתו כ"כ הר"ם ועיין ב"י : (ג) אפי' שגדרת קודם שיהיה צ"ל המשנה צ"ל אלו נדריס סוף ד' פ"ח ונדר חלמנה ונדרשה יקום עליה כיצד אמרה רבינו מירה לאחר ל' יום וכו' משנה בתוך ל' חובות ודיקום עליה פשיעא מאן מיפר לה אלא ודאי נשאת אצטרין לומר משום דבתר אמירה אוליג ואין הבעל מופר בקדומים וכתב הרמב"ם וה"ה אם היתה ארוסה בשעת שגדרה ואל הכויר אחר שנשאת לו דליתו יכול להפר ופשוט הוה צ"י : (ג) ל"ש אמרה קונם עלי לאחר ל' יום ושאת בינתיים פי' אינו יכול להפר אחר שנשאת אף שענין לא סל : (ג) קיים לאחר מהן בפירוש כ"י דכפיש אשה יקיימו ורשטינן קיים ממנו למשמע מקצת ממנו הוה קיים אבל יפירו ליכא למדרש הכי הלכך היתה צניחא לא הוה הפרה אפשי ואף ע"ג דאמרין נדר שהותר מקצתו הותר כולו היינו דוקא צניחא ששוקר הנדר מעיקרו ולא צעל דמינו גייו ר"ן : (ג) ע"ה שופר לשניסן ס"א עד שופר לשניסן ל"ד קאמר אלא מיפר סתם נמי אשתינן קאי וק"ל : (ו) והרמב"ם כתב דבין קיים כ"י כחכמים שאומרים הכי וסבדת מהלוקתם פלוגי דמינו גייו ר"ן : (ו) ולא שייך אחד למצינו כלל אלא מה שהפר הפר ומה שקיים קיים : (ג) אבל קיום הוה בכל ל' שיאמר לה טלי ואכלי אלא עכ"ה או טלי ואכלי (ז) ואם לא נדרת הייתי מדריך והרמב"ם סתם דאין כמותך ואינה כמותך ואם לא נדרת מדריך אני דבריו קיימים (ובדף ע"ח) זה הדבר צפרייתא נדריס לתמי אהא לומר חכם מתיר ואין צעל מתיר צעל מתיר ואין חכם מופר והא דנקט שדדורי לאו דוקא אלא שגדרת קאמר דהא לית הלכתא כר' אליעזר וכדכתב רבינו לעיל דבין מפרין אלא עד שתדור . ומ"ס הרמב"ם כתב מיפר אדם וכו' ע"ב דלאשונה דבר דרבינו הרמב"ם חולק אכסנא ראשונה דאין לפרש דלכסנא הראשונה דבר הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי שהרי הר"ם כתב להדיא בנדר ליה הו"ל כאומר מופר ליכי וה"ו צרייתא ומצינו ב"י והכי משמע נמי ממאי דקאמר רבינו דבאומר אי אפשי או אין כאן נדר או מותר לך אינו כלום אלא דכשאר לשונות כגון צעל לך הו"ל כאומר מופר לך וגם אין לפרש דלהרמב"ם אפי' באומר או אפשי וכו' הוה הפרה שהרי מפרש דבריו שאינו כלום וכו"ל רפי"ג מיפר אדם או מקיים דברי אשתו או בתו צעל לך או צעל לך וכו' ע"פ שניהם כמרת שאין האשה לריבא לשמוע ההפדה או הקיום וכי"ל מיפר אומר מופר או צעל או צעל לך או צעל לך או אפשי שתדורי או אין כהן נדר ה"ו לא הפר וכן האומר לאשתו או לבתו מחול לך או מותר לך או שרוי לך וכל כיוצא בזה אין זה לא אמר כלום שאין האב והצעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחילתו ומפירו עכ"ל אלא נראה דרבינו חולק אהרמב"ם בשני דברים האחד שהרמב"ם כתב דהוה הפרה באומר אין נדר זה כלום ולרבינו לא הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי או בזה הענין כגון צעל ליכי השני הוה דרבינו כתב צניחך כאלו הוה הפרה א"ל מופר ליכי וכו' דמשמע דדוקא בענין הפרה בלחוד שהרי אין הצעל מפר אלא מחול ולאבא אלא לא בלשון עוקרו מתחילתו ומפירו והרמב"ם חולק דאף בדברים שענינם עקירת הנדר מעיקרו מופר הצעל ואיכא לתמוה דכחול תלמודא משמע דחכם הוה עוקר הנדר מעיקרו אבל צעל מינו גייו מכלאן ולהבא אלא אינו עוקר נדר מעיקרו וכבר האריך הרב בצכ"פ משנה לייבא זה ע"ש ועיין בסמוך אלא אשה שגדרה והתפסי אחר צנדרה שכתב רבינו שאין הצעל והאב עוקרין הנדר מעיקרו כמו החכם וכו"ל הר"ם ס"פ נערה דכצעל דוקא מופר ליכי כדי ליתן חילוק בין הפרה צעל להפרת חכם דהפרת חכם צעל מחלן ולהבא אלא עעם כמו את דביתי הפר וה"ו צרייתא וכו' ע"ש :

לרבינו פשט מימרא דרבי יוחנן הכי : ומ"ס ומיהו טוב לשנות בשבת מחול וכו' משום דכל דאפשר לשנוי משנינן ומשמע לרבינו מדקתני לא יאמר בשבת כדרך שאומר בחול דעובד חול לשון הפרה בהדיא : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם פ' רא"ם דמלי ואכלי

פרישה

שגדרה בתו ונמצא שגדרה אשתו אפי' שלא נמצא אלא לאחר כדי דיבור הרי הוה מופר והוה שרואה בהפדה אשתו כ"כ הר"ם ועיין ב"י : (ג) אפי' שגדרת קודם שיהיה צ"ל המשנה צ"ל אלו נדריס סוף ד' פ"ח ונדר חלמנה ונדרשה יקום עליה כיצד אמרה רבינו מירה לאחר ל' יום וכו' משנה בתוך ל' חובות ודיקום עליה פשיעא מאן מיפר לה אלא ודאי נשאת אצטרין לומר משום דבתר אמירה אוליג ואין הבעל מופר בקדומים וכתב הרמב"ם וה"ה אם היתה ארוסה בשעת שגדרה ואל הכויר אחר שנשאת לו דליתו יכול להפר ופשוט הוה צ"י : (ג) ל"ש אמרה קונם עלי לאחר ל' יום ושאת בינתיים פי' אינו יכול להפר אחר שנשאת אף שענין לא סל : (ג) קיים לאחר מהן בפירוש כ"י דכפיש אשה יקיימו ורשטינן קיים ממנו למשמע מקצת ממנו הוה קיים אבל יפירו ליכא למדרש הכי הלכך היתה צניחא לא הוה הפרה אפשי ואף ע"ג דאמרין נדר שהותר מקצתו הותר כולו היינו דוקא צניחא ששוקר הנדר מעיקרו ולא צעל דמינו גייו ר"ן : (ג) ע"ה שופר לשניסן ס"א עד שופר לשניסן ל"ד קאמר אלא מיפר סתם נמי אשתינן קאי וק"ל : (ו) והרמב"ם כתב דבין קיים כ"י כחכמים שאומרים הכי וסבדת מהלוקתם פלוגי דמינו גייו ר"ן : (ו) ולא שייך אחד למצינו כלל אלא מה שהפר הפר ומה שקיים קיים : (ג) אבל קיום הוה בכל ל' שיאמר לה טלי ואכלי אלא עכ"ה או טלי ואכלי (ז) ואם לא נדרת הייתי מדריך והרמב"ם סתם דאין כמותך ואינה כמותך ואם לא נדרת מדריך אני דבריו קיימים (ובדף ע"ח) זה הדבר צפרייתא נדריס לתמי אהא לומר חכם מתיר ואין צעל מתיר צעל מתיר ואין חכם מופר והא דנקט שדדורי לאו דוקא אלא שגדרת קאמר דהא לית הלכתא כר' אליעזר וכדכתב רבינו לעיל דבין מפרין אלא עד שתדור . ומ"ס הרמב"ם כתב מיפר אדם וכו' ע"ב דלאשונה דבר דרבינו הרמב"ם חולק אכסנא ראשונה דאין לפרש דלכסנא הראשונה דבר הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי שהרי הר"ם כתב להדיא בנדר ליה הו"ל כאומר מופר ליכי וה"ו צרייתא ומצינו ב"י והכי משמע נמי ממאי דקאמר רבינו דבאומר אי אפשי או אין כאן נדר או מותר לך אינו כלום אלא דכשאר לשונות כגון צעל לך הו"ל כאומר מופר לך וגם אין לפרש דלהרמב"ם אפי' באומר או אפשי וכו' הוה הפרה שהרי מפרש דבריו שאינו כלום וכו"ל רפי"ג מיפר אדם או מקיים דברי אשתו או בתו צעל לך או צעל לך וכו' ע"פ שניהם כמרת שאין האשה לריבא לשמוע ההפדה או הקיום וכי"ל מיפר אומר מופר או צעל או צעל לך או צעל לך או אפשי שתדורי או אין כהן נדר ה"ו לא הפר וכן האומר לאשתו או לבתו מחול לך או מותר לך או שרוי לך וכל כיוצא בזה אין זה לא אמר כלום שאין האב והצעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחילתו ומפירו עכ"ל אלא נראה דרבינו חולק אהרמב"ם בשני דברים האחד שהרמב"ם כתב דהוה הפרה באומר אין נדר זה כלום ולרבינו לא הוה הפרה אלא באומר מופר ליכי או בזה הענין כגון צעל ליכי השני הוה דרבינו כתב צניחך כאלו הוה הפרה א"ל מופר ליכי וכו' דמשמע דדוקא בענין הפרה בלחוד שהרי אין הצעל מפר אלא מחול ולאבא אלא לא בלשון עוקרו מתחילתו ומפירו והרמב"ם חולק דאף בדברים שענינם עקירת הנדר מעיקרו מופר הצעל ואיכא לתמוה דכחול תלמודא משמע דחכם הוה עוקר הנדר מעיקרו אבל צעל מינו גייו מכלאן ולהבא אלא אינו עוקר נדר מעיקרו וכבר האריך הרב בצכ"פ משנה לייבא זה ע"ש ועיין בסמוך אלא אשה שגדרה והתפסי אחר צנדרה שכתב רבינו שאין הצעל והאב עוקרין הנדר מעיקרו כמו החכם וכו"ל הר"ם ס"פ נערה דכצעל דוקא מופר ליכי כדי ליתן חילוק בין הפרה צעל להפרת חכם דהפרת חכם צעל מחלן ולהבא אלא עעם כמו את דביתי הפר וה"ו צרייתא וכו' ע"ש :

ואכלי אינה הפרה עדין שיבטל בלבו וכן עיקר עכ"ל וכתב עוד, אשה שנדרה והתחייב בה אחר שאמר ואני כמותה והפר לה בעל או אב היא סוהרת והתחייב אסור :

זמ"ט ועוד כענין שאמר על עצמו דבר או יין אינו חל כלל וכו' בפרק בתרא דנזיר (סא. סב.) תניא למה רבו כופו לנזירות חל לא

לנדרים ועצמות ואסיקא דה"ק אף רבו צריך לכפותו לנדרים ושבויות משום דאמר קרא להרע או להטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות יאל להרע לאחרים שאין רשות נזרו והכילו הרא"ש בס"פ נערה המאורסה וכתב פי' אם נדר העבד או נשבע על דבר שיש בו עינוי נפש ואכ"ל בנדרים שיש בהם ציטול מלאכה לרבו דאין הנדר והשבעה חלין כלל אלא חולק וזוהי ועושה מלאכה דהרעה אחרים הוא כי הוכי דלא ליכחוש חיליה והיינו דקאמר ר"א לכפותו לנדרים ושבויות דלא חל הנדר כלל : וכו' ואם קבל עליו נזירות חל עליו וכו' משנה טו גמ' נזירות יש להם נזירות חומר כנשים מנעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו חומר בעבדים מנשים שהוא מיפר נדרי אשתו ואינו מיפר נדרי עבדו הכפר לאשתו הכפר עולמית הכפר לעבדו יאל לחירות ומשלים נזירתו ומפרש בגמרא דטעמא דחל עליה נזירות היינו משום דכתבי ואמרת אליהם לרבות את העבדים ואפילו הכי כופו רבו לשנות יין מדרשא דקראי ואינו עובר בכל יתל כל זמן שהוא תחת רבו מפני שאין נפשו קנויה לו אבל כשנשתחרר חל עליו חובת נזרו וצריך להשלים נזירתו :

דנזירות כתוב איש או אשה וכתבי ואמרת אליהם לרבות את העבדים שחלה עליהם נזירות ואם אין רבו כופו ר"ז אסור ציון כל זמן שאינו כופו חל חס כופו מותר ציון ואינו עובר בכל יתל מכתבי נבי נדרים לחסור חסר על נפשו כמו שנפשו קנויה לו הוא בלא יתל דנדרו יאל עבד שאין נפשו קנויה לו וצ"ל דנדרים (ד' ג') מקטינן נזירות לנדרים

כ"כ התוספות בנזיר והרא"ש סוף פרק נערה המאורסה פירש דקך דרשא חס אינו ענין לנדרים שאין הנדר חל כלל תנינו ענין לנזירות דלע"פ שהנזירות חל רבו כופו לשנות יין ואינו עובר בכל יתל אבל כשנשתחרר חל עליו חובת נזרו ואם מנה קנה פני רבו משלים את השאר אבל נדרים ושבויות דענינו נפש חלין חלק כלל ואפי' אין רבו כופו מותר לאכול ולשתות דאמר קרא להרע או להטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות יאל להרע לאחרים שאין רשות נזרו והכילו הרא"ש בס"פ נערה המאורסה וכתב פי' אם נדר העבד או נשבע על דבר שיש בו עינוי נפש ואכ"ל בנדרים שיש בהם ציטול מלאכה לרבו דאין הנדר והשבעה חלין כלל :

והרמב"ם כתב וכו' פ"ג נדרים כ"כ כתב יא"כ למידק דכיון דאמ"ש רבינו לעיל כ"ז שלא הפר הכעל הנדר לאשתו אינו יכול לכופה וכו' קאמר השתא דהרמב"ם חולק דיכול לכופה בשאינו מיפר אלא מטעם דמטעם

כלל וכופה אותה לעשות אס כן למה הפסיק רבינו בחמ"ש דנדרו ציון עבד כענין וכך הקשה ב"י ואינה קושית דרבינו נמשך אחר סדר המשנה דתני בה חומר בנשים מנעבדים וכו' ולכן כתב תחלה חלוקי דיינים דציון נשים וציון עבדים ואחר כך כתב שהרמב"ם חולק ומשום נשים לעבדים בחד דכשנמטל הנדר כופה אותה לעשות אלא אי קשיא הא קשיא דלמה הכניס רבינו בפרק מחלוקת זו מה שכתב הרמב"ם והמקיים בלבו וכו' דהלא לכאורה לא נחלק הרא"ש על זה והבית הרא"ש כתב לתרץ דמאחר שהתחיל לכתוב דברי הרמב"ם לא רצה להפסיק בהם עכ"ל ותימה שהרי הרמב"ם לא כתב דיינים אלו סמוכין אלא דין כפייה כתב בתחלת הפרק ודין קיים בלבו כתב בסוף הפרק וציון זה לזה יותר מעשרה רליהו ולפ"ד נראה ליישב דלמי שהרמב"ם פסק דכשנמטל הנדר ואינו מיפר אין צריך להוציא בשפתיו אלא מטעם דכלבו וכופה אותה לעשות אלא כשהוא מיפר צריך שיוציא בשפתיו אס כן לפי זה משך דכשנמטל בלבו וכו' קשיא דלמה הכניס רבינו בפרק מחלוקת זו מה שכתב הרמב"ם בלבו דלא הוי הפרה יכול לחזור ולקיימו בלבו וא"כ חלוקי דיינים אלו חלוקי זה בזה וממילא לדעת הרא"ש דאינו מחלק בין הפרה למטעם אלא לעולם אינו יכול לכופה אפי' נמטל הנדר ומחשב בלבו ע"ל ואכ"ל אין הנדר בטל א"כ לפירוט זה נמשך דאם מטעם בלבו וכופה אותה יכול לחזור ולקיימו ולכן אמר רבינו אחר כל דברי הרמב"ם וכאשר כתבתי הוא שיטת הרא"ש לכאור שגם ציון קיים בלבו נמשך מחלוקת הרמב"ם והרא"ש כדפרי' לענין הלכה נקטינן להחמיר כשיטת הרא"ש שאין חילוק ציון הפרה לציטול וכשיטה אינו מופר או בטל רק כשימפר או מטעם בלבו וא"ל ע"ל ואכ"ל וכו' הרב בהגהות ש"ע וכן עיקר כי כך הוא דעת התוספות והרא"ש ד בהגהות :

א"ל קיים ליכי וכו' בעיה דרבה ב"י נערה המאורסה (ד' ס"ט) ופשוטו דכיון דאמר לא תחול הקמה אלא"כ חלה הפרה ודאי חלה הפרה וכתב הרא"ש פי' הרא"ש וההקמה לאו כלום היא וי"מ כיון דחלו שניהם לא ידעין אס הוקס או הופר עכ"ל וכיון שכתב סברת ר"מ בחירונו סובר רבינו עכ"ל הוא מסקנתו דנדרו בפרט ולחומריו הוי קיום אבל הרמב"ם פסק כהרא"ש דה"ו מופר ובספיקא דאורייתא ופולגתא דרבותא נקטינן לחומרא : א"ל בבת אחת קיים ליכי מופר ליכי שם בעיה דרבה ופשוטו דמאחר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו וכתב הרא"ש הלכך הכא נמי ליתא לא הקמה ולא הפרה עכ"ל נראה דר"ל ולחומריו הוי קיום וכו' הרא"ש להדיא בפירוטו דל"מ דבסמוך ה"ג חלו שניהם ולא ידעין אי מוקס אי מופר עכ"ל ואע"ג דהרא"ש גורם בפירוטו ובספיקו קיים ומופר ליכי בבת אחת וכתב עוד פי' כיון שלא אמר אלא פעם אחת ליכי היינו בבת אחת ס"ל לרבינו דה"ה בחומר ד"ב ליכי דכיון דאמר בבת אחת קיים ליכי מופר ליכי תוך כדי דיבור נמי קמיבעיא לן ופשוטו לחומרא ובס"א מספרי רבינו כתוב קיים ומופר ליכי כגירסת הרא"ש גס הרמב"ם כתב וז"ל אמר לה קיים ומופר ליכי בבת אחת ה"ו קיים ואפי' נראה דה"ה בדאמר ב' פעמים ליכי והכי נקטינן לחומרא בתרתייהו והר"י כתב להך גירסא בדאמר ב' פעמים ליכי פי' דבעינן דליתא הכי כדריש בבת אחת דמגלי דבעתיה שהוא רוצה שיחולו בבת אחת ופשוטו דמני בחר הכי להפר ולקיימו כדכתיב ע"פ

ואפשר דכיון דספק תורה הוא משמע לרבינו דשתיקה של הרא"ש כפירוטו דלהחמיר נקטינן ודברי הרמב"ם בסוף הלכות נדרים כדברי רא"מ דהרי הוא מותר וכתבו רבינו בסמוך : אמר לה בבת אחת קיים ליכי ומופר ליכי שם בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו כך הוא גירסת הרא"ש והר"י והרמב"ם דשאינו מותר אלא ליכי אחד לשתייהן מיבעיא ליה ופשוטו מדאמר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו כלומר וא"כ ליכא הכא לא הקמה ולא הפרה ומני בחר הכי

דרכי משה

(ג) בחוב במדני דף ש"ם ע"ד בעשה בו' שאמר לאשתו חששו חלוקי ואל לא אשכח עמך ער פסח והיא נשבעה שלא תפשוט חלוקה כי יוכל לחזור ב"ל שלא יוכל להפר הוא קיים לה וכו' המקיים בלבו ה"ו מקיים והמיפר בלבו אינו כופר עכ"ל :

פרישה

והא דקאמר ואל יל כתב כסברא ראשונה חלין קאי ב"י : (ס) ועבר כענין שאמר על עצמו בעשר או ציון (וה"ה כל עינוי נדרי נפש וכו' נדרים שיש בהם ציטול מלאכה הרא"ש עכ"ל) ר"ל במורת נדר ולא בגורת נזירות וק"ל : (סא) שיאכל וישתה בלא סמך דמתיב להרע או להטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות יאל להרע לאחרים שאין רשות נזרו והכילו הרא"ש בס"פ נערה המאורסה וכתב פי' אם נדר העבד או נשבע על דבר שיש בו עינוי נפש ואכ"ל בנדרים שיש בהם ציטול מלאכה לרבו דאין הנדר והשבעה חלין כלל אלא חולק וזוהי ועושה מלאכה דהרעה אחרים הוא כי הוכי דלא ליכחוש חיליה והיינו דקאמר ר"א לכפותו לנדרים ושבויות דלא חל הנדר כלל : וכו' ואם קבל עליו נזירות חל עליו וכו' משנה טו גמ' נזירות יש להם נזירות חומר כנשים מנעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו חומר בעבדים מנשים שהוא מיפר נדרי אשתו ואינו מיפר נדרי עבדו הכפר לאשתו הכפר עולמית הכפר לעבדו יאל לחירות ומשלים נזירתו ומפרש בגמרא דטעמא דחל עליה נזירות היינו משום דכתבי ואמרת אליהם לרבות את העבדים ואפילו הכי כופו רבו לשנות יין מדרשא דקראי ואינו עובר בכל יתל כל זמן שהוא תחת רבו מפני שאין נפשו קנויה לו אבל כשנשתחרר חל עליו חובת נזרו וצריך להשלים נזירתו :

וב"ש ואם אמר לה לאי מעשה ידך כמוונותיך והיא מספקת בהם לדברים גדולים ואינה מספקת בהם לדברים קטנים וכו' הילכך עד שלשים יום ופרנסה צאלו הקטנים ע"י פרנס גז"ש ודברי הרמב"ם בדין זה אכתוב בס"ד בעור א"ה סימן ע"ב: וכו' ואם אין כל משפחה רגילים בהם אלא העשירים ואביה עשיר ורגיל בהם ובעלה בהם וכו' וכו' כ"כ שם הר"ש מדקדוק הסוגיא והוא מדברי החוספות: ומ"ש שיאמר כל הון יוני מספיד וכו' גז"ש וטעמה משום שאם הוא ממנה פרנס אסור משום דשליחותיה קא עניד אכל כשאומו כל הון אינו מספיד לאו שליחותיה עניד:

וואלא בה מילתא. ומ"ש שיאמר כל הון אינו מספיד וכו' גז"ש וכתב בא"ה סימן ע"ב וכו' אכל לא יאמר לו להדיא לך ותוון אותה דא"כ הו"ל שלוחו עכ"ל. ואיכא לתמוה דהא אפי' כי אמר אס תוון לא תפסיד נמי אסור כיון דלא אמר בלשון רבים כל הון כ"ש צאומר להדיא לך ותוון וכדלעיל בסימן רכ"א בשם רש"ם ובא"ה כתבתי יסוד הגון על קושיא זו

הוא משועבד לה ואם אמר לה צאי מעשה ידך כמוונותיך והיא מספקת בהם לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים אם כל משפחתה רגילים באותם דברים הקטנים אינו חל שהרי הוא משועבד להגם בהן ואם אין כל משפחתה רגילים בהם אלא העשירים ואביה עשיר ורגיל בהן ובעלה אינו עשיר ואינו רגיל בהן חל הנדר שהרי אינו חייב לה בהן ומ"מ כיון שהדירה סמנו והיא הזרת לבית אביה הוא מתחייב לה עתה בהן הלכך עד ל' יום יפרנסנה באלו דברים הקטנים ע"י פרנס שיאמר כל הון אינו מספיד (ב) ויוון אותה אחר וילך ויקח מן הבעל לא שגא הדירה ל' יום או יותר או שהדירה סתם אחר ל' יום יוציא ויתן כתובה: (ג) הדירה שלא התקשט או שלא תאכל אחד מהמינין אפילו היא רע ולא טעמתו מעולם ותלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם התקשטתי או תאכלי מין פלוני יקיים ז' ימים ואז יוציא (ד) ואם היא נדרה שאמרה קונם מין פלוני עלי או קונם שלא אתקשט בקישוט פלוני או שאמרה יאסר תשמישך עלי אם אוכל מין פלוני או אתקשט בקישוט פלוני והוא שומע ולא הפר לה יוציא מיד: (ה) נדרה שלא תלך לבית אביה בתשמיש אלא אמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית אבי שאם לא תלתה בתשמיש אלא אמרה קונם בית אבי עלי אינו יכול להפר אבל כיון שתלתה בתשמיש הוא יכול להפר ואם שמע ולא הפר אם אביה עמה בעיר נדרה חדש א' יקיים יותר מהדש או סתם יוציא מיד ויתן כתובה ואם אינו בעיר והיא רדופה לילך לביתה רגל

וב"ש ל"ש הדירה ל' יום או יותר או שהדירה סתם (דף ע"א.) פלוגתא דרב ושמואל והלכה כשמואל דאמר דאפילו בסתם ימתין ל' יום שמה ימצא פתח לנדרו. ומ"ש אחר ל' יום יוציא ויתן כתובה שם במשנה:

הדירה שלא התקשט וכו' אחד מכל המינים וכו' שם במשנה המדיר את אשתו שלא לטעום אחד מכל הפירות ויוצא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא התקשט בחד מכל המינים יוציא ויתן כתובה. ומ"ש אפי' הוא רע ולא טעמתו מעולם חוספתא כתבה הר"ש שם: וכו' ותלאו בתשמיש וכו' יקיים ז' ימים ואז יוציא ואם היא נדרה וכו' והוא שמע ולא הפר לה יוציא מיד וכו' שם אהא דאמר שמואל דהמדיר את אשתו מתשמיש המטה דתנן דעד שבה אחד יקיים אפי' צנור סתם הוא מותר מתנן המדיר את אשתו שלא טעמו אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה דמשמע שזכרה אינה וקיים את חיבה וקסבר הוא נתן אצבע בים שנייה ופירש"י שזכרה היא ומה לו עוד להמתין אינו כיון להמתין לה וימאקל כתובה וימאקל פתח לנדרה אכל היכא דלדרה ארו כיון מליהנות לו ימתין שמה ימצא פתח לנדרו וקסבר הוא שקיים נתן אצבע בים שנייה והדירה לסיכך יתן כתובה וסבר רבי יוסי המדיר את אשתו שלא התקשט ויצא ויתן כתובה בעניות שלא נתן קצבה אלא בעל מני מופר ומיניה אלו נדרים שזכר שם נדרים שיש בהם עינוי נפש אם אחרת אם לא אחרת אם לא התקשט אם לא התקשט א"ר יוסי אין אלו נדרים עינוי נפש כ"ע נדרים שנינו לבינה הניחא למ"ד נדרים שנינו לבינה הבעל מופר אלא למ"ד אינו מופר מאי איכא לומר אלא ה"ע דתלנהו לקישוטיה בתשמיש המטה דלמרה יאסור הבלת תשמישך עלי אם התקשט ופריך אמאי יוציא מיד יתן כתובה שבת אחד כדן המדיר את אשתו מתשמיש המטה ומשני ה"מ היכא דלדרה ארו דסברה מירתח רתח עילוי וסתתא מייחד דעתיה אכל היכא דנדרה אינה ושתוק לה סברה מיסנא הוא דסני לי כלומר וכוון שאינה סבורה שיתפיים עוד לא תקנו חכמים שתמתין הואיל וקשה לה: (ב"ה) והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מה"א בנדרה היא וקיים לה הוא אם רוצה שתשב החתין ולא תאכל מאותו המין תשב ואם הוא אמר אי אפשי באשה נדרתית יוציא ויתן כתובה: **נדרה** שלא תלך לבית אביה שאמרה קונם תשמישך עלי אם אלך לבית אבי וכו' זה נלמד מדין נדרה שאלה התקשט דבסמוך. ומ"ש ואם שמע ולא הפר אם אביה עמה צעיר וכו' שם במשנה (ע"א): המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה צעיר

עבר היום שוב אין נשאלין פרי' עכ"ל: **נדרה** שלא תלך לבית אביה וכו' ומפרש רבינו בנדרה היא ותלאו בתשמיש ולא הפר לה דאי בהדירה אינה ותלאו בתשמיש אלא אמר מיד לאחר

לא ימתין אלא ז' ימים ויש לומר דלא מיירי בתלאו בתשמיש אלא בתלאו בשאר הנאות חוץ מתשמיש הסם הוא דנתנו לו זמן ל' יום מדקתני רישא גבי המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום ועמוד פרנס וכו' וכו' רת' צפרק המדיר לאיתא בירושלמי המדיר את אשתו שלא לטעום ויש אדם שדורש למה אשתו כלומר לא יאכל יכול הא להדירה שלא לטעום ומשני בא"ה אם תאכלי מחסך פלוני תהא אסורה מנכסי ותאכל מאותו חסך ותהא אסורה מנכסיו והיינו רישא דפירקא כלומר אמאי יוציא לאחר דאף ע"פ שאכלה מאותו חסך ונאסרו עליה נכסיו הו' אפשר ל' יום צברנא וכדנתיא צירש פירקא ומוקי לה כשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא הפר כלומר כדיון שנאסרה מאותו חסך ולא אפשר צברנא ליהנות בו ויציא לאלתר עכ"ל הר"ן ועד"ה הם דברי הרמב"ם דהמדיר את אשתו שלא לטעום אחד מכל הפירות ותלאו בכסו ימתין ל' יום ויעמוד פרנס וכו' וכו' הרמב"ם גופיה בסמוך לדין זה מקום: ואם הוא נדרה וכו' פ' ל"מ היכא שלא תלך אשתו עימות הפרי בדבר אחר דפשיטא הוא כיון דלא הפר לה לא אמרינן דמתין כדי שתמצא פתח לנדרה כיון דהיא נדרה וניחא לה לתישקל כתובהה לא תצקת חו פתח לנדרה לפירש"י (שם דף ע"א) וכן לפי' החוספות לשם דנדרה של פירות אינה יכולה לטעום אפילו יום אחד ע"ש ד"ה שזכרה היא אלא אפי' תלכה הנדר בתשמיש דס"ד דתהנה ותקשט ותאסר בתשמיש ז' ימים כדלעיל אפי' כן יוציא מיד ויתן כתובה וה"ע דקסבר מוסנא הוא דסני לה כיון דקיים לה או שמע ולא הפר וכוון דסבורה שלא יתפיים עוד לא תקנו חכמים שימתין אפי' יום אחד והואיל דקשה לה ואינה יכולה לגור אצלו כלל. וכתיב בהגהת אשר"י וז"ל ומיהו כשנדרה היא וקיים לה אינה יכול לישאל על ההקס וכל אותו היום לא יוציא פן ישאל על ההקס ואם עבר היום שוב אין נשאלין פרי' עכ"ל: **נדרה** שלא תלך לבית אביה וכו' ומפרש רבינו בנדרה היא ותלאו בתשמיש ולא הפר לה דאי בהדירה אינה ותלאו בתשמיש אלא אמר מיד לאחר

פרישה

פרישה גמרא ופרי' ר"פ המדיר בנדרה וכתבתי בדרישה נקרא ושם מוצא אליבא דשמואל דק"ל כוונתה דלפילו בהדיה בפירוש איתר מ"ל יום עד ל' יום אינה מקדמת להתפרנס ע"י פרנס דעד ל' יום לא שמוע יונשי דלובלת לנפשה ע"י הדירה וניחא לה דלמח ימצא פתח מרטה לנדרו אכל מ"ל יום ואלך אינה יכולה לטעום ביוון וכלימת מצוותיה ולכך צריך להוציאה וליתן לה כתובה: (שקרי איתו חייב לו בסך דלא מקרי ביה יודעת כיון שכל משפחתה לא נהוגין בו כ"כ אביה למד הלכך עד שלשים יום כו' עכ"ה): (ב) ומ"ש ויוון אותה אחר וילך ויקח מן הבעל אף שגילוי סימן רכ"א כתב רבינו והוא מדברי הר"ש נדרים אהא דהולך אצל הטווי הרגיל אצלו ואומר פלוני מודר הבלה ממני ואינו יודע מה אעשה דאם פרנסו אינו מותר להמיר לו ב"א בנדרה תלית מילתא נראה דשאני סתם דהולך אצל הטווי הרגיל אצלו ואומר פלוני מודר הבלה ממני ואינו יודע מה אעשה דאם פרנסו אינו מותר להמיר לו ב"א אעשה וסו נראה כשלומו אומר לו תן לו כשבילי משא"כ ככל ואף שאומר כן לפני פלוני הרגיל אצלו מ"מ כיון שאומר כל כן ואינו מייחד שום שליח אף שומר אינו מותר להמיר לו בשליו אומר מי שפרנסנו להמיר יבא אלי ואני אפרענו מ"מ לא הו' אלא כפורע מובו של המודר ומומר ומ"מ ע"ש טעם היתר זה שאינו יודע מה אעשה והניחו ב"י לעיל סימן רכ"א ע"ש. משא"כ כשאומו לא אינו יודע מה אעשה ונראה כולו בשליחותו נתן לו וכאן אומר אינו מספיד משה' צריך לשלם גם לעיל שם במדיר להמיר כתב רבינו ויכול לומר כל הון אינו מספיד וגם שם כ"ל פשוט דצריך לשלם לו ומש"כ מסוק שם בשם רש"ם דאסור לומר אס תוון לפלוני כיון שהוא אומר לימוד נראה כשלומו וכן מדויק בל' ש"ע שם דלפני זה כתב ב"פ אם יצא ובכתיב בבל דאינו מספיד לא כתב אס יצא וק נלע"ד פשוט מן הענין וכן ה"ל ולא כרמ"י שכתב בסיון זה דגם באומר כל הון אינו מספיד א"ל לטורעו אלא אם יצא ללא דק: (א) ומ"ש הדירה שלא תתקשט או שלא תאכל א' מהמינין כו' הוא ע"פ מ"ש דס"ל דהלכה כה"פ דלפני ע"ש. וכן ומשום דין קישוט לדין איסור פירות לכן כשהדירה הוא ותלאו בתשמיש סו"ל כולו לפלוני מתשמיש סתם וצריך להמתין לו ז' ימים ואפי' יוציאה ויתן כתובה דאפי' דא"ל לה בלי פירות וקישוט אפי' שעה אחת כמ"ש בשם התוס' מ"מ אמרינן לה דיואכל אותו פיו שהדירה או יקשטת בלתי קישוט שהדירה מיד ויאסרה בתשמיש ז' ימים כדברי ב"ה ה"ל: (ד) ומ"ש ואם היא נדרה שאמרה קונם מין פלוני עלי או קונם שלא תתקשט או שאמרה יאסר תשמישך עלי אם אוכל מין פלוני כו' יוציא מיד נראה ע"פ מ"ש דאף שכלל דין תלאו בתשמיש ולא תלך בתשמיש וק"מ דהדרתן אינו מענין אחד דבאסרה עליה פירות וקישוט ולא תלאו בתשמיש ל' הדירה בפירוש כל זמן שהיא מתנית ומ"ש דוקא יוציא מיד דלמחר שיוציאה תהיה מותר בפירות ובקישוט וק"ל להוציאה מיד לזמן מעטס דמסני סני דטעם זה לא שייך כ"א כשתלאתה נדרה בתשמיש בלתי אלא הי' כיון שאפי' לא בלתי אפילו יום אחד בלא פירות וקישוט והוא לא הפר לה ששן חת כספו (פ"י) הוא נתן אצבע בים שנייה ונשכה אותו עכ"ה) ולכך הדין נתן שצריך להוציאה מיד וליתן לה כתובה אכל כשהדירה נפשה מפירות וקישוט ותלאו בתשמיש אף שלא פירש דברים נדרה כל זמן שהיא מתנית ומשמעות נדרה היא שלעולם יאסר תשמיש כל הפירות עליה אם תהנה מיד מ"מ צריך להוציאה מיד ומלמח דלמח וצריך להוציאה מיד וליתן לה כתובה ע"ש. ועם הבלה כרבי יוסי מדקתני אמוראי אליבא דהא שרמב"ם פסק כשמואל דמירש קצבה ז"ב מודש שהוא שיעור חמצי משלשין. והרמ"ם פסק כבבבאי שהוא בנדרה ז"ל רגל ודברי הרמב"ם והרמ"ם הביאו רבינו ב"א ריש סימן ע"ד ושם כתב ב"י גם כן טעם פלוגתתם ע"ל שכתבתי ע"ש. ועם בגמרא פריך שמואל דאינו מתקן בין סתם למפרש א"כ ע"כ צריך לומר ג"כ סופא פלוגתת ת"ק ורבי יוסי דלפניו בקישוט דת"ק ס"ל להוציאה מיד ויתן כתובה וכן ס"ל לרבי יוסי בענייה שלא נתן קצבה דמיידי כשנדרה היא וקיים לה הוא ולא כרבי דמפרש למתניתין בנדרה היא ותלאו בתשמיש ה"ע דיוציאה מיד ואינו מתנית ז' ימים משום דהדירה סתם. ופריך בגמ' לשמואל כיון דמיידי שהדירה הוא למה ס"ל לרבי יוסי בעניות שלא נתן קצבה שיוציאה מיד ויתן כתובה משום שבי

דרישה

שחזור כל אותו מין שבעולם וא"ל לה להיות בלא פירות אותו מין אפי' יום אחד מ"מ למה יוציאה מש"ס מיד נתייך לה לאלו פירות אותו מין מיד ותאסר בתשמיש וכו"ל כהדירה בתשמיש דלכ"ה אינה מוציאה תוון ז' ימים אפי' הדירה סתם או בפירות איתר מו' ימים לנדרה שמואל. ומשני ה"ע כיון שזכרה היא וקיים לה אינה וקסבר ר"מ שהוא נהא דמשנתנו מוזן נתן אצבע בים שנייה והסריב ופירש"י דהתרגל כשיב לו דמיידי נדרה שאסר עליה ח' מתיין פירות כל זמן שהיא מתנית ולא תלאו בתשמיש שהיא יכולה לאסור אנפשה פירות דלמח בלא תהנה בתשמיש וס"ל לנדרה דמתני' שאינו יכול לומר חי תפשי באשה נדרתית להוציאה בלא כתובה אלא חזרבה כי אף שבהדירה מתשמיש או תלה אסור פירות בתשמיש לא היה צריך להוציאה כ"א אחר ז' כאלו שאסר אנפשה פירות ס"ל דא"ל לה להיות בלי פירות אפי' יום ח' מש"ס יוציאה מיד וכתבו האוס' עוד ע"ל כאלו אסרו הפירות אנפשה כ"א כל זמן שצורה תמטו דל"ל מתי מתהנה היא במתי שיוציאה הלא נשאר בהאיסור דפירות אלא ודאי מיידי דלא. אסרה אנפשה כ"א זמן שהיא מתנית. ודע שם בסוף דמתני' דר"פ המדיר מסוק ז' המדיר את אשתו שלא תתקשט בלא מכל מהמינין יוציא ויתן כתובה. פירוש יוציא מיד ויתן כתובה דס"ל דהדרת קישוט כהדרת פירות ה"ל מיהו. רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות ל' יום. פירש"י באשה ענייה אם לא נתן קצבה לנדר עד מתני אסור עליה הוא דיוציאה מיד ויתן כתובה כדברי ת"ק אבל אם נתן קצבה מתנית עד אותו זמן. ובעשירות אף אם לא נתן קצבה א"כ לה ציאה עד אחר ל' יום ומפרש בגמרא שכן נהנית ל' יום מיהו קשוייה שנתקשט לפני הנדר משא"כ בעניות. ועם בגמרא פריך וכמה קצבה פירוש בעניות כמה קצבה יתן דלא מיידין לה בנאותו וצ"ל לרבי יוסי שמואל אמר י"ב טורח רבי יוחנן אמר עשר אביומי אמר רגל ח' והר"ף והר"ש פסקו כה"פ דדין קישוט כדין הדירה מפירות דלמח וצריך להוציאה מיד. והרמב"ם והרמ"ם פסקו הבלה כרבי יוסי מדקתני אמוראי אליבא דהא שרמב"ם פסק כשמואל דמירש קצבה ז"ב מודש שהוא שיעור חמצי משלשין. והרמ"ם פסק כבבבאי שהוא בנדרה ז"ל רגל ודברי הרמב"ם והרמ"ם הביאו רבינו ב"א ריש סימן ע"ד ושם כתב ב"י גם כן טעם פלוגתתם ע"ל שכתבתי ע"ש. ועם בגמרא פריך שמואל דאינו מתקן בין סתם למפרש א"כ ע"כ צריך לומר ג"כ סופא פלוגתת ת"ק ורבי יוסי דלפניו בקישוט דת"ק ס"ל להוציאה מיד ויתן כתובה וכן ס"ל לרבי יוסי בענייה שלא נתן קצבה דמיידי כשנדרה היא וקיים לה הוא ולא כרבי דמפרש למתניתין בנדרה היא ותלאו בתשמיש ה"ע דיוציאה מיד ואינו מתנית ז' ימים משום דהדירה סתם. ופריך בגמ' לשמואל כיון דמיידי שהדירה הוא למה ס"ל לרבי יוסי בעניות שלא נתן קצבה שיוציאה מיד ויתן כתובה משום שבי

ברשותו אע"פ שלא חלה השבועה על המושבע להחייב עליה חלקות מ"מ חלה עליו קצת והוא כאלו קבל השבועה לענין שריד להיזהר בדבר וקצת טעם יש בדבר והראב"ד לא השיגו בזה. כתב הרשב"ם בסיומן שפ"ו לא מביעו בנדון זה שבפירוש התנה אם תראה הוא ותבא שם להנשא לו אלא אפילו אמר סתם וגדון לשון שבועתו דלא סגי דלא כס"ב אפ"ה

שבועת ביטוי הוא חייב להשבע להנשא לו ואם לא רצה הרי הוא אנוס כדחנן אתן מנה לפלוני ושלא אתן וכ"מ מ"ט מיוזק פלוני צרור לים דמפקי משבועת ביטוי משום שאין בידו לקיים ולבטל לא דמי כלל דיוזק פלוני אין בידו כלל לא קיום שבועה ולא ביטולה אבל אתן לפלוני וכן בנדון זה אע"פ שאין בידו לקיים לגמרי בידו לבטל מפני שהוא סתם דמעשה חלה עליו וחייב לתת ואם לא רצה חזרו לקבל אנוס הוא וכ"מ שאין במשמע אתן לפלוני אלא אם ירצה לקבל שרי להנחתו נתחנן וסתמו כפירושו נמצא שם לא רצה לקבל הרי הוא פטור גמור לא מדין אנוס אלא (שלא נבטל) [שנבטל] שבועתו והראיה מדגרסינן בפרק קונס (סג.) קונס שאני נהנה לך

שנשבע עליו נזק לקיים דברי זה הנשבע וע"ז קאמר נד"ה כו' וטעמו של הרמב"ם הוא דאע"פ דחזירו שנשבע עליו לא הו"ל שבועה מפני מ"מ מחוייב הוא לזכור שבועתו של זה שלא ליכנס לביתו ולא מטעם שהבית נאסר עליו דהא ודאי ליתא אלא מאחר שלא נשבע זה אלא על דבר שהוא ברשותו דהיינו למנוע מחזירו כניסת ביתו א"כ אסור לו ליכנס לביתו בע"כ

שואר חל על החפץ שאוסר אותו על חזירו בקונס אבל לא בלשון שבועה לפי שהיא חלה על האדם ואינה חלה עליו ליאסר בשבועה א"כ יקבל עליו השבועה ויש עוד שבועת שוא והוא שנשבע לשנות את הידוע כגון על איש שהוא אשה או איפכא וכיוצא בזה או שנשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל כגון שנים שהם שנים וכיוצא בזה או על דבר שאין בידו לעשותו (ג) כגון שלא אישן ג' ימים שא"א להיות בלא שינה ג' ימים לפיכך מלקין אותו על שיעבר שבועת שוא והוא מותר לישן מיד או שנשבע שראה גמל פורה באויר ואפילו שאומר שראה לעוף גדול פורה והוא מבנהו גמל אינו בלום שאנו הולכין אחר לשון כ"א ואין קורין לעוף גמל (ג) או שנשבע שלא לאכול מכל פירות שבעולם או שנשבע לבטל מצוה כגון שלא יאכל מצה או שלא ישב בסוכה בד"א שפי' שלא יאכל מצה בליל פסח ולא אשב בסוכת מצוה אבל אם נשבע

בסתם

של אבן וכן מוכח בגמרא דאמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם ואמר בפירוש זה האיש הוא אשה או זה האבן הוא זה הרי גלוי וידוע לכל שומעו שנשבע לשוא ומאי והוא שניכר לג' בני אדם דקאמר והו' משמעות לשון המשנה לשנות את הידוע לאדם כלומר אע"פ שאינו ידוע לכל ומשם למד עולא לריק דלא בעינן כי אם שיהא ניכר לג' בני אדם ויש לתמוה מפני מה השמיטו הר"ף והרא"ש ההיא דעולא דכסוגיא בפלוגתא דרב ושמואל בנשבע שזק פלוני צרור לים משמע דהילכתא כעולא מדפריך מיניה וב"י כתב מה שכתב עיין עליו ולי נראה דטעמיהו דס"ל דזה ודאי נודע לכל אחר שנשבע שזה האבן שנשבע עליו אינו של זה וזהו האיש אינו אשה וד"כ נודע למפרע שנשבע לשוא ועולא לא מיירי אלא לענין התראה דמלקות דלא ניתנה אלא בדבר שהוא ידוע להמתרה כדי להבחין בין שוגג למויד הלכך בעינן שיהא ניכר לג' בני אדם ששבע ומתירן שיהא עובר באזהרת לא תשא וכו' אבל אם אינו ניכר לג' בני אדם צריך להתרות בו שהוא עובר באזהרת לא תשא נשמי לשקר שלפי אותו העת שם שבועת שקר עליה עד שידע לכל שאז נקראת שבועת שוא למפרע זו היא דעת הר"ף והרא"ש. אכן הרמב"ם כתב להיחזק דעולא כפ"ה ומה שלא כתב כפ"ה אלא ד' מחלוקות דשבועת שוא שכתב לשם וכמו שהשיגו הראב"ד ויראה טעמו שכתב על מה שהוצרך לכתבו כפ"ה לחלק בין שבועת אלו לשבועת שהשם גדולה מן הארץ ולא רצה לפסול הדברים וק"ל: **וב"ש** או שנשבע לאמת האמת כו' ירושלמי הביאו הר"ף והרא"ש בספ"ג דשבועות. ומסקי שם שעל שבועת כיוצא באלו אמרו כ"ד מדברי בדרום חרוש משום שבועת שוא שנאמר לשוא הכתי את בניכם: ומ"ש אז ע"ד שאין בידו לעשותו כגון שלא אישן ג' ימים כו' מימרא דרבי יוחנן פ"ג דשבועות פירוש ומכ"ש באומר בסתם לא אישן כמ"ש בתחלת סיומן זה: כתב הרמב"ם בפ"ה ובפ"ה מה' שבועות דהנשבע שלא יטעום כלום ז' ימים רצופין דינו כמו נשבע שלא אישן ג' ימים דמלקין אותו ויאכל מיד וכן מבואר בתוס' פ"ג דשבועות דף כ"ה ד"ה איני שכתבו תימא דתיקשה ליה בריש פירקא גבי אוכל ושלא אוכל אלמא דס"ל לאיניוהו שוא וכ"כ ה"ן אלא שהשיג על טעמו של הרמב"ם אבל לדון אמת אכן מדברי הרא"ש בר"פ המדיר שכתב בשם ר"ת דאם אומר קונס כל הפירות שבעולם עלי לא חייל הואיל ואי אפשר שלא יעבור כדאשכחן בר"ם ז' דנדרים דאם אומר קונס עיני כשינה בסתם דלא חייל הנדר וכו' מבואר דס"ל כטעמו של הרמב"ם שאין חלוק בין שינה לאכילה וטעם א' לשינה ושיעור ז' ימים צ"ע מנח ליה:

וב"ש או שנשבע שראה גמל משנה וגמרא ספ"ג דשבועות ובגמרא רבא אמר באומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם שבועת שוא לא ראייתי רבא פורה באויר ועי' הרא"ש ושבועת צנוי היא ותלמה אותה דבר שאלו יכול לבטל לפיכך חל על השבועה כי לא ראה גמל פורה באויר והאי דקרי ליה שבועת שוא לפי שאסר עליו כל פירות שבעולם ואי אפשר להיות בלא אכילה כו' ועל פי זה כתב רבינו שתי חלוקות האחד בזה נשבע שראה גמל כו' והב' שנשבע שלא לאכול מכל פירות שבעולם ולא קבע זמן וכמ"ש הרא"ש לשם וכ"כ בר"פ המדיר בשם ר"ת וה"ה בקבע זמן כמו חודש ימים ולהרמב"ם ז' ימים שכתב א' משתי החלוקות לבד הוי שבועת שוא ללקות עליו לפ"ה והר"ן האריך בזה ספ"ג דשבועות: או שנשבע לבטל מצוה כו' משנה שם: ומ"ש דר"ה שפירש כו' ירושלמי הביאו הר"ף והרא"ש בספ"ג דשבועות ופי' בה רבינו שדון מצוה שזה לבטלה משם וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ה מה"ש וכן בספ"ג לאוין ר"ה ר"מ ר"ה אכל הר"ן פירש בסוף פסחים ובספ"ג דשבועות דשנשבע שלא לישב בסוכה אפילו לא אמר בפירוש בסוכת מצוה לא חיילא השבועה דסתם כוכה פירושה של מצוה וכן פירוש הרמב"ן בספר מלחמות ה' ספ"ג דשבועות וראוי להחמיר כדבריהם:

בתשובת הרשב"ם סיומן קנ"ט ביאר דלא אמרו דהשבועה חלה בכלל אלא בכלל שבועתו מה שהוא רשות גמור ואין בו מצוה כלל דהיינו אכילת מצוה ששאר הימים משא"כ בנשבע שלא לחלוץ ולא לייבס אף ע"פ שהרשות בידו לחלוץ או לייבס ואז"ל בנשבע שלא יקדש קידוש היום לא בין אלא בפת דלויין שתי מצות אלא חלקי המצוה הם ואינה חלה. ועוד ביאר דלא מצוה כלל אלא כשהפעולה אחת כגון שלא לאכול מצוה אבל לא כשהפעולות מחלקות והאריך בזה וכל דבריו שם נכונים למצוין:

לאו דוקא הוא וכי קאמי שבועה שלא אשב בכל וכו' היינו אפילו נשבע שלא

לשכ

דרכי משה

רלו (א) כתב המרדכי בשבועות שחיים ריש ע"ד הנשבע על דבר שהוא גומא קצת להחזיק דבר אין זה שבועת שוא:

וב"כ

דרישה

הפוס' דפסקו לא ימל דברו נדרש ג"כ השבועה כמו הנדרים עכ"ל ורבינו כתב ואינו מצוין כו' דאדרבה יש להקל בשבועה יותר. ושמא י"ל ג"כ דה"ק אע"פ שלא חלה השבועה להחייב כו' ר"ל אפי' בגזוזה דקייב במקום אחר ר"ל כנדר כגון אם המדיר מהנכו בעצמו שבנדר המדיר חייב מלקות א"כ שנקט כן לדברי הסוברים שאף המדיר חייב משום בל ימל שקרי ביה לא יוסל ורבינו קאמר שאף על פי שחלוצה דכ"ע אינה חלה למייב מלקות מכל מקום חלה עליה קצת כו':

אם אין אחר נוטל לבניד כור אחר של חטון וע"כ לא בעי ה"ס דלימא זהו כבודי אלא מפני שתלה נדרו בקבלתו ואמר אם אין אחר נוטל הא אחר אם אין אני נוטן לא אחר אלא להנחתו של מקבל ואם לא רצה לקבל פטור ומאי דאמרינן בגיטין ע"מ שתתני לי ק"ק וזו נמנה בע"כ אינה מגורשת גיטין שאני שאפילו אחר מחולין הם לך אינה מגורשת עד שתתן דלעזרה קא מכוון משא"כ בשבועות ונדרים שיכול לומר הריני כאילו נתקבלתי וכן בנדון זה שכיון שלא נשבע אלא לבקשת קרובה של אשה לא נתכוון בשבועתו אלא להנחתה שדנין כוונה הנשבע כפי דברי המסרדין כדחנן (נדרים סג.) הו' מסרדין בו לשאת את זה אחותו וכו' מעתה אם לא רצה הו' כאלו שבועה הילכך הו"ל שבועת ביטוי גמורה שבידו לקיים ולבטל עד כאן לשונו: **וי"ש** עוד שבועת שוא והוא שנשבע לשנות את הידוע לאדם וכו' משנה בפ"ג דשבועות (כט.) ודע דעלה דהא דתתן לשנות את הידוע לאדם אחר עולא (סס) והוא שניכר לג' ז"א ופירש"י אבל לא ניכר הו"ל שבועת שקר והר"ף והרא"ש השמיטו הא דעולא ובעל מ"ע כתב בתחיל ה' שבועות שהשיג הרמב"ם על שהשמיטה ותיירך הכי דעממא דהרמב"ם משום דנירושלמי פליגי עליה דעולא ודבריו אינם מכוונים שהרי הרמב"ם פסקה בהדיא להא דעולא שכתב בפ"ה מה"ש נשבע אחד מן העם שהשם גדולה מן הארץ אינו לוקה משום שבועת שוא שאע"פ שהדבר כן הוא אין דבר זה גלוי וידוע לכל העולם אלא גדולי הכמים בלבד ואינו חייב אה"כ נשבע על דבר שגלוי וידוע לג' בני אדם משאר העם כגון מיט שהוא איש ואבן שהוא אבן וכן אם נשבע שהשם קטנה מן הארץ אינו לוקה אה"כ שאין הדבר כן מפני שאין זה ידוע לכל אדם: והר"ף והרא"ש ורבינו נראה שהם מפרשים לדעולא כדפירש"י דליכא נפקותא מינה בזמן הזה ולזה השמיטו: **וב"ש** רבינו או שנשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל כגון שנים שהם שנים וכיוצא בזה ירושלמי כתבו הר"ף והרא"ש בספ"ג דשבועות ומסיימי בה בשם הירושלמי שאם היה מטר יורד ונשבע שהפירות יהיו בזול לוקה משום שבועת שוא מפני שדבר ידוע הוא לכל (א):

וב"ש או על דבר שאין בידו לעשותו כגון שנשבע שלא יישן ז' ימים וכו' מימרא דר' יוחנן פ"ג דשבועות (כה.) וכתב הרמב"ם בתחילת ה"ס דה"ה לנשבע שלא יאכל ז' ימים רצופים דהוי שבועת שוא ובפ"ה כתב דמלקין אותו ואוכל לאלתר אם ירצה כמו שאמרו בגמרא גבי נשבע שלא יישן ג' ימים וכבר כתב הר"ן בפ"ג דשבועות דעממא דלא אמרינן שלא יאכל עד שיסתכן ואז תדחה שבועתו מפני שכחה נפשות היינו משום דהו"ל נשבע לעבור על ד"ה שנשבע להמית את עצמו הילכך הו"ל שבועת שוא: **וב"ש** או שנשבע או שראה גמל פורה באויר ואפילו שאומר שראה לעוף גדול פורה והוא מבנהו גמל וכו' ג"כ בפ"ג דשבועות (כט.). ומ"ש או שנשבע שלא לאכול מכל פירות שבעולם כ"כ הרא"ש שם ובר"פ המדיר וטעמו משום דכיון דלא קבע לו זמן ממילא נאסרו עליו לעולם וא"א להתקיים וזלתי הילכך הו"ל שבועת שוא ומלקין אותו ואוכל לאלתר דומיא דנשבע שלא יישן ג' ימים כך היה כ"ל אלא שרבינו כתב בסו' רל"ב גבי נדרי הבאי שאין לוקין עליהם ומיהו אפשר שלא כתב שם אלא לומר שגם נדר זה מותר בלא התרה אבל אה"כ שאע"פ שאינה לוקה על נדרי הבאי לוקה ע"ז והכי איכא למשמע מדבריו שם שקראו לזה נדרי שוא ואין לומר דאם נשבע לקי ואם נדר לא לקי משום דשבועת שוא מצוה שאסר הכתוב אבל נדר שוא לא מצוה וכמ"ס החוספות בספ"ג דשבועות (כט.) שריה דהו' זה שם והעלו דנדרים כמו חיילי כשאני יכול לקיים ועובר לאלתר ומיהו הר"ן כתב בפ"ד נדרים דאנדרי שוא לא לקי: **וב"ש** או שנשבע לבטל מצוה כגון שלא יאכל מצוה או שלא יישב בסוכה כד"ה שפירש שלא אוכל מצוה בליל פסח וכו' ירושלמי כתבו הר"ף והרא"ש בספ"ג דשבועות וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מה"ש ודע דירושלמי הכי איתיב שבועה שלא אוכל מצוה אסור לאכול מצוה בלילי הפסח שבועה שלא אוכל מצוה בליל לוקה ואוכל מצוה בלילי הפסח שבועה שלא אשב בצל אסור לישב בצל סוכה שבועה שלא אשב בצל סוכה לוקה ויושב בצל סוכה וכתב הר"ן אסור לאכול מצוה בליל פסח משום דשבועה חלה לבטל את המצוה בכלל נשכ ועל תעשה מנו דחיילא אכל ימות השנה חיילא נמי בלילי הפסח ועל שבועה שלא אשב בצל סוכה כתב אע"ג דגבי מצוה מיקרי כולל כי אמר שלא אוכל מצוה סתם אין הדבר כן בסוכה לפי שבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם וכל לשם שהוא מצוה קרוי מצוה סתם ואין סוכה סתם אלא סוכת מצוה וכן לולב וזה ששינו בשבועות שוא שלא לעשות סוכה שלא לעשות לולב עד כאן ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש דירושלמי

דרכי משה

רלו (א) כתב המרדכי בשבועות שחיים ריש ע"ד הנשבע על דבר שהוא גומא קצת להחזיק דבר אין זה שבועת שוא:

וב"כ

דרישה

הפוס' דפסקו לא ימל דברו נדרש ג"כ השבועה כמו הנדרים עכ"ל ורבינו כתב ואינו מצוין כו' דאדרבה יש להקל בשבועה יותר. ושמא י"ל ג"כ דה"ק אע"פ שלא חלה השבועה להחייב כו' ר"ל אפי' בגזוזה דקייב במקום אחר ר"ל כנדר כגון אם המדיר מהנכו בעצמו שבנדר המדיר חייב מלקות א"כ שנקט כן לדברי הסוברים שאף המדיר חייב משום בל ימל שקרי ביה לא יוסל ורבינו קאמר שאף על פי שחלוצה דכ"ע אינה חלה למייב מלקות מכל מקום חלה עליה קצת כו':

דשבות (כט): (ו) ו"ש או דבר שנשמע ממנו שמקבל שבועתו וכו' כ"כ הרמב"ם
 ב"ב מה"ש ופשוט הוא: (ז) ו"ש ואפי' השביעו נכרי או קטן ג"ו מדברי הרמב"ם
 שם ופשוט הוא משבועת משה ודקדוקו ליתרו וכו' וכו' וקטן לא גרע מנכרי:
ואם אמר באלה או בחרור וכו' הוי כשבועה בריותו כס"פ שבועת העדות
 (לו) (י) ומ"ש או ח"ל אחר כן וקבל

דבריו ככתבין בסמוך דליתיה בספ"ג
 דשבות (כט): (ז) ומ"ש ובלבד שזכיר
 שם או כנוי וכו' כן למד הרא"ש בס"פ
 שבועת העדות (לו) (י) מדל"ר אצטו מנין
 לאלה שהיא שבועה שנאמר ויבא אותו
 באלה וכתוב ב"ג מרד אשר השביעו
 באלהים וכן דעת הרמב"ם ב"ב מה"ש
 ומיהו כתב דאם לא הזכיר שם ולא כינוי
 אע"פ שאינו לוקח ולא מביא קרבן מ"מ
 איכורא מיהא איכא וכו' שם קבל האלות
 הכתובות בתורה לוקח ומביא קרבן שהרי
 כתוב ב"ג בתורה שם: והנשבע או
 מושבע בשמים ובחרץ אינו מושבע
 בכינוי בסוף פרק שבועת העדות (ד' לה')

הכינויים חייבים ואם השביע בשמים ובחרץ פטורים וכו' הרמב"ם ב"ב מה"ל
 שבועת מי שנשבע בשמים ובחרץ ושנשבע בכוונתו באלה בני
 שבתא אין זו שבועה וכן הנשבע בביתא מן הנביאים או בכתב מכתבי הקדש
 אע"פ שאין כוונתו באלה למי שאלה נביא זה או למי שזוהי בכתב זה אין זו שבועה
 ואע"פ שאין אלו שבועות מאויימן עליהם ומלמדין את העם שלא ינהגו קלות ראש
 בכך ומראין בנייהם שזו שבועה ומתירין אותם וכל זה בשאר כתבי הקדש אבל
 נשבע בתורה כבר נתבאר משפטו כפי ר"ב והראב"ד כתב ע"מ הנשבע בשמים
 ובחרץ אע"פ שאין כוונתו באלה למי שבראש אין זו שבועה אלא לחייב עליה קרבן
 ומלקות ועל מ"ש ומלמדין את העם שלא ינהגו קלות ראש בכך אלא באמת נריכים
 שאלה לחכם ועובר משום כל יחל ועל כתבי קדש כתב שם קדושים כותריה והנשבע
 בהם ומשקל כמתקן במו שזוהי אותם והמרדכי ב"ב דשבות ושאר הר"ש בפרק ד'
 נדרים כתבו בשם דבריו הוא שמי שנטל ספר תפלות וסליחות ושאר כתבי הקדש
 ונשבע שבועה באותו ספר הוי כשבועת ס"ת שהרי יש בתוך שמותיו של הקדש ויש
 בהן פסוקים של מקרא ולא עוד אלא שכיון שכתוב בתוכן אותיות שאלה ב"ת
 מנטרפין אותיות שלו לכתב שמותיהן גופן של תורה עכ"ל וכתבו רבי' בסיון ר"ל
 ול' ו' ח"י' הנוטל ח"י' ב"ת בידו ונשבע בה ה"ז שבועה ואפי' הנוטל ספר מחכמות
 הינויות ונשבע בו הוי שבועה אם הוא כחזו אשורית ומשפט דברי הרמב"ם נראה
 שהוא חולק על כל זה דאפי' בכתבי הקדש ממש קאמר דליתיה שבועה ואפ"ר לדברי
 רבינו הא"י בזה חומרה בעלמא הוא ולא מדינה וכו' מתוך דבריו שהרי הם כתובים
 אצל מה שהחמירו הנאומים שלא להתיר שום שבועה כמו שכתבנו בס' ר"ל ומיהו
 אפשר היה לומר דהא לא חומרה הוא אלא מדינה דהא ליתא נשבעת קאמר וכו'
 נראה מדברי רבי' ורוחם ואיכא למימר דע"כ לא שרי הרמב"ם בנשבע בכתבי
 הקדש אלא בשאינו נוטל בידו אבל בנוטלם בידו מודה דהוי שבועה אלא דאם כן
 קשה היכי מפליג הרמב"ם בין נשבע בכתבי הקדש לנשבע בתורה הא נוטל בידו
 אפי' בכתבי הקדש הויא שבועה וכו' א"כ נשבע ב"ש בהם ואם לא נוטל בידו אפי'
 בתורה נמי הויא שבועה לפיכך נראה דאפילו בנוטל בידו ונשבע בהם קאמר
 הרמב"ם דבשאר כתבי הקדש אינה שבועה ודלא כרבינו הא"י ומיהו נשבע ב"מ'
 בהם דבר חימה הוא לומר שיתיר לו הרמב"ם ו"ל ומ"מ לענין מעשה בזמן הוי
 הכל צריך התרה על פי מה שכתבתי בסיון ר"ב: ומ"ש רבינו בהם הרמב"ם
 דיין שבועה בין באלה או בחרור אם לא הזכיר שם או כנוי הוי שבועה ליאמר
 ב"ב מה"ש כתב כן וכבר כתבתי בסמוך מתשובת הר"ם שהביא המרדכי ב"ב
 דשבועת נראה כהדיח שהנשבע בעשרת הדברות שבועה גמורה היא ובהנאות דסוף
 מסכת שבועות הניח תשובת הר"ם על מי שנשבע בשלחן הקדש או באחד מכלי
 הקדש לאו כלום הוא ומיהו בע"ה ראוי לקונסו כדליתא ב"ב דנדרים (כ"ט) גבי נדר

משביעך שתעשה דבר פלוני או שלא תעשהו וענה אמן או דבר
 שנשמע ממנו שמקבל שבועתו כגון שאמר הן או קבלתי דברוך
 הוי כאילו נשבע בעצמו (ו) ואפילו השביעו נכרי או קטן (ז) ואם
 אמר באלה או בארור כגון שאמר אהיה באלה או בארור אם לא
 אעשה דבר פלוני או שאמר לו אחר כן וקבל דבריו הוי בשבועה
 (ח) ובלבד שזכור השם או כינוי (ט) כגון שיאמר באלה או בארור
 אתה לשמים או למי ששמו רהום והנן או באחד משאר הכינויין
 אבל אם לא הזכיר לא שם ולא כינוי אינה שבועה והנשבע או
 מושבע בשמים ובארץ אינו חשוב שבועה בכינוי והרמב"ם כתב
 (י) בין בשבועה גמורה או באלה ובארור אם לא הזכיר שם ולא
 כינוי הוי שבועה ליאמר אבל לענין חיוב קרבן ומלקות עד שיזכיר
 שם

ומבואר שם דוקא דענה אמן דהוי כמוציא שבועה מפיו אבל אם אמר אכלתי
 ולא אכלתי והלא אמר משביעך אני ולא ענה אמן אי נמי שאמר ליה תחלה
 משביעי עליך אם אכלת או לא אכלת וא"ל אכלתי או לא אכלתי אין כחן שבועה
 לא למלקות בלשעבר ולא לכל יחל בלהבא: ומ"ש או דבר שנשמע ממנו שמקבל
 שבועתו כו' כן כתב הרמב"ם ב"ב מה"ש

שבועות וראוי לדקדק מ"ל הא דבגמרא
 קאמר אמן זו שבועה פי' כשענה אמן
 אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי
 דכתיב ואמרה האשה אמן אמן וא"כ נראה
 דוקא באומר אמן הא לאו הכי אף על פי
 שנשמע ממנו שמקבל דבריו מ"מ לא הוי
 כמוציא שבועה מפיו אלא כמושבע מפיו
 אחרים וקבל דבריהם ובשבועת טעו לא
 עשה בו מושבע כנשבע כדליתא התם
 וכו' דמ"ל דלשון אמן אין זו ממשמעו
 לשון האמנה שמאמן דברי סגנון כלומר
 אמת כן הוה ומקבל אני דברך ואם
 כן עיקר פירושו הוא קבלת דברים אלא
 דאלל שבועה הוי נמי פירושו שמקבל על
 עצמו השבועה והוי כמוציא שבועה מפיו

וא"כ הויא שמקבל בפירוש השבועה שאומר הן או קבלתי דברך הוי נמי כמו אמן
 וק"ל: **ומ"ש** אפי' השביעו נכרי או קטן ג"ו מדברי הרמב"ם שם ופשוט הוא
 משה ודקדוקו ליתרו וכו' וכו' וקטן נלמד מדתנן ב"ב דהיינו
 אין נשבעין על ענת ח"ש וקטן והתם הוי דכתיב קרא כי יתן איש ולא קטן
 אבל בכל שאר הנשבעים אפי' קטן יכול להשביעו וזהו דלא תתן קטן שבועת טעו
 וצרות ומקדון כי אם בשבועת הדיויין לבד. גם לפי הטעם דקיון שקיבל שבועתו
 הוי כמוציא שבועה מפיו א"כ מה לי נכרי וקטן או ישראל גדול סוף סוף הוויא
 שבועה מפיו ומטעם זה נראה דאף לרעת הרמב"ן דלא בעינן הזכרת שם או כנוי
 ה"ה בשביעו אחר לא בעינן שם וכנוי דלא כר"ת דבסמוך: **ומ"ש** ואם אמר
 באלה או בחרור כו' בריותו כס"פ שבועת העדות ומירא' דר' אבהו:
 ומ"ש או שאמר לו אחר כן וקבל דבריו כבר נתבאר דליתיה שבועה ג' דשבועת
 שבועה וממילא ה"ה באלה או בחרור דהוי נמי כשבועה ועוד דבאלה דנכודנלר
 כתב אר שר השביעו באלהים דמשמע שדקדוקו קיבל שבועתו של נכודנלר. ובבבבב
 דשאלו כתיב ויחל שאלו את העם לאמר ארור האיש וגו' דמשמע נמי שהם קבלו
 שבועתו: ומ"ש ובלבד שזכיר שם או כנוי הוי על פי סדרת י"א שכתב תחלה
 דאילו להרמב"ן דהויא שבועה אפי' בלא שם וכנוי אף באלה ובחרור נמי דינא הכי
 דאין חילוק וכן מבואר בדברי הרא"ש שכתב תחלה דמהיחא דנכודנלר נמי שמינין
 דבעינן אחד מן הכינויין באלה ושבועה ועלה כה"ג דהרמב"ן דקדק דלא בעינן שם
 וכנוי ואין לדקדק מ"ל הרא"ש שאמר באלה ושבועה דמשמע אבל בארור לא בעינן
 שם וכנוי כיון שלא הזכיר בהיחא דשאלו לא שם ולא כנוי דהוי ליתא דכיון
 דארור וכנוי שבעה א"כ אין לחלק בנייהם וכו' דודאי מעשה דשאלו דלא וכנוי הוי
 ואע"פ שאינו מפורש בקרא וילמד סתום מן המפורש והרא"ש נמי שהזכיר בלשון
 באלה ושבועה הוי ממש דבשניהם מפורש דהוי בשם או כנוי אבל לעולם אף
 בארור בעינן שם וכינוי ומ"ש רבינו וק"ל: ומ"ש כגון שאמר באלה או בחרור
 אתה לשמים או למי ששמו רהום ומנין משנה בס"פ שבועת העדות משביע אני עליהם
 באלה כו': ומ"ש רבינו דין זה באלה או בארור ולא למעשה גבי שבועה יראה לי
 טעמו דהא לבאר ההבדל בלשון דלגבי ארור ואלה צריך הוא להזכיר בלמ"ד למי
 שמו רהום משנה"כ שבועה לפשוט הוא דמוכר ב"ת' במי שמו רהום וכן דקדק
 הרמב"ם וכו' ופי' דלשון אלה ובחרור אינו זו ממשמעו שהוא ל' קללה אלא שיש במשמעו
 נמי שבועה כאילו הוויא שבועה מפיו ולכך כ"ל גבי שבועה ב' ואלל אלה ובחרור
 בלמ"ד. ומתה גדולה על מ"ש רבי' אהא לשמים שהרי נשבע בשמים אינו חשבו
 שבועה ויראה שז"ה ויריך להגיה אהא להטעם במקום אהא לשמים גם
 ברמב"ם כתוב וכו' באלה או בארור לה' שז' מלאתי בספר יד יטן
 הגירסא אהא להטעם ראה עיני ושמח לבי: **ומ"ש** אבל אם לא הזכיר לא שם
 ולא כנוי אינה שבועה כבר כתבתי דלע פ' סבבא ראשונה אינה שבועה

כל עיקר אפי' ליאמר דלא הוויא על כך ואפי' לפי סדרה זו אם קבל עליו האלות הכתובות בתורה הוי שבועה כגון שבועת כהן שכתוב בהן צדקה וכו' וכן יבכס אלהים זו
 הוי אלה הכתובה בתורה ולא דוקא שהזכיר השם אלא אפי' אמר וכן יבכס ולא הזכיר השם בפירוש נמי הוי אלה הכתובה בתורה וראייה ברורה מדתניא הגורר בתורה
 ואמר במה שכתוב בה דעתו אזכרות שבה וכו' וכו' מיהו נקטינן לחומרה דליתא לחומרה אע"פ דלא הזכיר לא שם ולא כנוי: **והנשבע** או המושבע בשמים
 ובחרץ אינו חשוב שבועה בכינוי משנה שם ובגמרא מפורש דשאני רחום והטון דאע"פ דנחמקין מ"מ כיון דליכא מידי אחרינא
 ודאי במי שהוא רחום כמי שהוא חנון קאמר אבל הכא כיון דאיכא שמים וארץ בשמים ובחרץ קאמר. וממילא משמע שאם נשבע בפירוש כמי שהמים והארץ שלו הוי
 שבועה כאילו הזכיר הכנוי בפירוש אבל אם היה רק שכתבו עליו באלה או בחרור או אפי' ליאמר אפי' הרמב"ם סבור דבאלה כנוי הוי שבועה ליאמר מ"מ נראה מדבריו
 פי"ב מה"ש דנשבע בשמים ובחרץ לא הוי שבועה כלל וה"ל מאחר שהזכיר שמים וארץ לא משמע כלל שנשבע בשם אלא בהם לבד נשבע באלה שהראב"ד בהשבותיו שם
 סובר דהוי שבועה ליאמר ומתני' נמי הכי משמע דתנין בשמים ובחרץ הרי אלו פטורין דמשמע פטור מקרבן ומלקות אבל איסורא איכא. וראוי להחמיר כמותו. ודע
 דהרמב"ם כתב בפי"ב מה"ש שאפי' נשבע בכתב מכתבי הקדש אע"פ שאין כוונתו באלה למי שזוהי בכתב זה אין זו שבועה ומבואר בדבריו דאפי' נקטע ליה בידיו אינו
 כלום וטעמו דמ"ל דאוקומתא דב"ב דנדרים דכי נקטע ליה בידיו דעתיא דאזכרות היינו בס"ת דוקא כדתיב צדקתא הגורר בתורה והתם הוי מאחר שצריך הוא
 להזכיר מאד בכתבת השמות בקדושתן ובשאר דברים כמבואר לקמן בסיון רע"ו הילכך אמרינן כסתמא דדעתיה אזכרות שבה והוי כאילו נשבע בשם בפירוש ועבר על
 לא תשבע בשמי לשקר אבל בשאר כתבי הקדש דהכל שז' בקדושה לא אמרינן מן הסתם דדעתיה אזכרות אפי' נקט בידיו ולפיכך אין זו שבועה זו היא דעת הרמב"ם
 ולא ידעתי למה נסתפק בו הכ"י אכן הראב"ד השיג עליו גם רבינו הא"י גאון ו"ל כמבואר בתשובת מהר"ם שצמד ר"ג דשבועות ומביאו ב"י:
והרמב"ם כתב בין שבועה גמורה כו' ב"ב מה"ש ור"ל דלא ס"ל כ"ה דכלל שם וכנוי לא הוי שבועה אפי' ליאמר ולא כהרמב"ן דהוי שבועה גמורה אף
 לקרבן ומלקות אלא ס"ל לחלק דהוי שבועה ליאמר ולא לקרבן ועמו משום דמ"ל דעיקר שבועה לקרבן ומלקות בלהבא ולשעבר בשם הוי דכתיב
 לא

דרכי משה

שאנוס היה שלא היה יכול לבא לזמן המובל אך אין לו ראייה ופסק דהיא פטורה מט"ב הואיל ואין לו ראייה שנאנס דהיא לא תקע כמה אלא על הנאי שהיה ביניהם לבא לזמן ההוא
 ומ"י יש להחזיר ת"כ קודם שחנישה שמה יבא אחר שחנישה עדים שנאנס ונמצא עברה על ת"כ עכ"ל וכתב מהר"ם פרו"ה סימן ס"ו בתשובה דוקא שנים נשבעו זה לזה אבל ג'
 שנשבעו זה לזה דבר אחר שאם יעבור אחר מהם עדיין השבועה נשארה בין אלו השנים או אפי' שנים שנשבעו יחד ולא נשבעו זה לזה כמו בנשואין לישא זה את זה אלא
 שנשבעו יחד שלא לדבר עם אחר אע"פ שאחד מהן עובר אין השני נפטר משבועתו עכ"ל וכו' בתשובה בר ששת סימן תקנ"ג ועיין בתשובת הרא"ש כלל ח' ב' שנשבעו יחד לילך
 לא"י ואחר מהן לא רצה ללכת אם השני מחויב לילך:

פרישה

ועד"ר: (ו) ואפי' השביעו נכרי או קטן וראוי משבועת משה ליתרו ודקדוקו ליתרו וכו' וכו' וקטן
 לא גרע מנכרי: (ז) ואם אמר באלה או בארור כו' שנאמר ויבא אותו באלה וכתוב ב"ב מרד אשר
 השביעו באלהים משמע שצריך שם או כינוי ואין ילף ב"כ בגמרא מקראי:
 (ח) ובלבד שזכור השם או כינוי או שבועה זו קבלה וכו' ב"ב ב"ב בסיון ר"ו
 וכו' למא לימא אותם סתם דלכאורה נראה דבנייהו ונקללה א"כ שזכיר בו השם:
 (ט) מושבע בשמים ובארץ ומד' אכל שמים לבד מקרי כינוי וסיוני דל"ל וכו' שמים
 וכו' לא נעטרך להגיה אהא לטעם אבל רש"ל הגיה במקום לשמים לטעם כמו שהגיה א"ל ו"ל עכ"ל:

דרישה

בפי' רמב"ן במקום רמב"ם דהא גם הרמב"ם ס"ל דיש איסור אף בלא שם וכינוי וכמ"ל בסמוך
 ומה שזכר וכתב רבי' בשם הרמב"ם דאם לא הזכיר שם הוי שבועה י"ל משום אלה
 ובארור מור וכתב. ור"ת דלפי שם חפשי ג"כ ללא פליג כ"ל באלה ובארור. וגם נריכין לומר
 הא דמסקין רבינו וכתב בשם רמב"ן ורא"ש דנמנעת והן הן ח"כ שם וכינוי והתם רחום ומ"מ
 קאי דלכ"ל הא גם הרמב"ם מודה דאיסור הוא ומלכתה רבי' גם בזה כתב הרמב"ם כו' משמע
 דהוי
 (ט) כגון שאמר אהא באלה כו' או בארור אהא לטעם או כו' ב"ל: (י) בין שבועה
 גמורה

ז"ש וי"א כולי מצוה לטעם דנדרים הר"ש: כתב הרב בהגות ש"ע יהודי שגנב לעכו"ם וחיובו ליטעב במעמד שאר יהודים ויודעים שגנב ע לסקר יכופרו שיפטר עם העכו"ם ולא יטעב לסקר וכו' וי"א תשובת מהר"מ כתובה בהגהת אש"ר ר"ע שבעת העדות ומצוה לטעם דמיירי ביש לו הפס הוא

דמפטרין לעכו"ם וטעמים ממנו בע"כ כדי שלא יתחלל עם שמים על ידו וכו' א"כ ח"ן לו חנוס הוא ויש לזה דין שבועת אונסים: וכתב ר"ת שגרה להחמיר בתקיעת כף כו' בסמ"ג ובמרדכי ובתשובת ר"י הר"ן פ"ג: ויש דברים שהיא חלוקה מהגדר כו' ברייתא פ"ג דשבועות (דף כ"ה) חומר בנדרים שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות מש"כ ב"ש שאלו בן ממש כדבר שיש בו ממש מש"כ בנדרים והתוס' הקשו לטעם מה שחמרו בסוף פ"ג דשבועות וכו' ד' נדרים דשבועה חייבא נמי אף היכא דלסקר חפלא עלייהו כמו בנדרים דלשון שבועה שייכא נמי לחפץ אצל בנדרים לא חייב כשאלסקר עצמו על החפץ כדליתא בסמ"ג דנדרים וכו' מה חומר בנדרים יש ותירו דמ"א איכא חומר בנדרים במאי דכל היכא דחייבא אדבר הרשות חייבא אדבר מצוה מה ש"כ בנדרים דליכא גונא דלא חייבא אדבר מצוה וחייבא אדבר הרשות כגון היכא דלסקר נפשיה מן חפלא וכו'

זירוזין והבאי ואונסין ושגגות מותרין הוא הדין נמי לענין שבועה (ג) וי"א דשבועת הבאי אסורה וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן (ד) ומיהו דוקא כשאינו מעמיד דבריו אבל אם מעמיד דבריו כגון שאומר יאסר עלי כבר זה בשבועה אם לא ראיתי בדרך זה כעולי מצרים ואומר בפירוש שאינו מבין להבאי בדרך הפלג' אלא שוראי ראה או ודאי הכבר אסור וכתב ר"ת שנראה (ה) [א] להחמיר בתקיעת כף שאין לה התרה שדומה לכריתות ברית ומ"מ אם יש הפסד בדבר או מבשול יתירו לו דלא חמירא משבועה ויש דברים שהיא חלוקה מהגדר והוא שהיא חלה על דבר שאין בו כמש כגון שנשבע שלא ישן או שלא ידבר והמעם בזה שהשבועה חלה על גוף האדם והגוף יש בו כמש ומטעם זה נמי אינה חלה על דבר מצוה שא"א לו לישבע שלא ישוב בסוכה שהרי הוא חייב לשוב בה לפיכך אם הוא מוציא בלשון שבועה שאמר שלא אשב בה (ו) [ב] או בלשון נדר כגון שאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה לעולם נשבע על גופו שלא לישב בה וזה אי אפשר אבל הגדר חל על החפץ שאוסרו עליו הלכך חל על דבר מצוה שאין חיוב על הסוכה שיקיים על ידה המצוה [ג] וכיון שאוסר ישיבתה עליו אין מאבילין לאדם דבר האסור

ונקט והא דתניא בתוספתא דשבועות הבאי מותרות היינו מדאורייתא והרמב"ם כתב בסמ"ג מהלכות שבועות דשבועת הבאי ושבועת שגגות ושבועת אונסים פטור עליהם וכתב עליו הרמב"ם לא הולכין לומר שהיא פטור מקרבן אלא אמרו וכו' שטעמו שגגות ושבועת אונסים כן שבועות הבאי מותרות וכו' ומלל הזכיר שבועת זירוזין משמע דכריח ליה דאסורות הן ושלא כדברי הרשב"א והר"ן שכתבתי בסמוך: ומ"ש רבינו וי"א דשבועת הבאי אסורות היינו הגורסים כן בגמרא: ומ"ש דשם הרא"ש כבר נתבאר בסמוך: **ובי"ש** ומיהו דוקא כשאינו מעמיד דבריו וכו' זה הוא שהבאתי בסמוך שכתב הירושלמי: וכתב ר"ת שגרה להחמיר בתקיעת כף שאין לה התרה וכו' ומ"מ אם יש הפסד בדבר או מבשול וכו' כל זה מצוה יפה בטעמו בסמ"ג ובתשובת ר"י שכתב מהרדכי פ"ג דשבועות והב"מ בסוף ספר הפלחה:

וכתב

בזאת תשובה שהפירש בפיו ואומר לצורי אני חוקע כפי שלא אעשה דבר פלוני הו"א שבועה ויש לה התרה בשלשה הדיוטות:

כתב

מהר"ק שורש ל"ב דשם ר"י מקורב"ל דאין להחמיר בת"כ יותר מנדרים וטעמא מדכריח דאפילו שלא במקום השם מבשול והפסד אין להחמיר בה יותר מנדרים והר"ש בר צמח כתב בתשובה ח"ב סימן קמ"א אהם אומרים ש"ת היה מחמיר לדונה כשבועה ואפילו היתר אין לה ויש אומרים דהיתר יש לה אבל ראיתי בתשובה להרשב"א שאין בתקיעת כף שום חיוב אלא משום שרית ישראל וכו': ונראה שכל מה שאמרו שהיא שבועה אינה אלא בתוקע כף בדרך שבועה. אבל התוקע כף בדרך הסומרים שתוקעים כפס זה לזה לקיום המקח וכמו שכתב רבינו בח"מ סימן ר"ב שפ"ח על הא דאמרין (ב"מ ע"ד.) שטומתא קייל וכן הוא היום מהגב האומות באלו המקומות נראה דכל כה"ג אין לה דין שבועה כלל (א): ויש דברים שהיא כלומר שבועה חלוקה מהגדר והוא שהיא חלה על דבר שאין בו ממש וכו' כלומר להתחייב מדאורייתא אצל האומר קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך לא מיתסר אלא מדרבנן ודברים אלו הם משנה נדרים (י): ומסקנא דלוקימתא דרבינא בסמ"ג דנדרים (עו.) והש"ס שנתן רבינו ברור והוא מצוה בנדרים הרא"ש והמפרשים על הדין שיבא בסמוך:

וביאר

מה נקרא דבר שאין בו ממש ומה נקרא דבר שיש בו ממש אכתוב דשם הר"ן בס"ד: ובמטעם זה נמי אינה חלה על דבר מצוה וכו' כל זה משנה גמ' בסמ"ג דנדרים (עו.) וכבר נכתב זה בסיומן רע"ו ודברי הרא"ש בה מוצאים כדברי רבינו: וכתב שם הר"ן וכו' דאמר ישיבת סוכה עלי מחי הוא דבר שאין בו ממש הוא וי"ל דהב"ע כגון דאמר קונם סוכה לשיבתה עלי אבל בתוספתא אמרו שאפילו אמר קונם ישיבת סוכה עלי מחי דלא מקרי דבר שאין בו ממש אלא כשאינו מוכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני

מדבר אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא ולפ"ו מחי דאמרין (כחובות נח.) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמוקימין באומר יקדשו ידי לעושיהן לאו דוקא באומר אלא נעשה באומר קאמרין כיון שהזכיר הידים. והא תאמר ואפילו כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בשיבתה של מצוה והא כיון דמצוה לאו ליהנות נתנו הרי אינו נהנה מן הסוכה כלל תירצו בתוספתא דמ"מ כיון שאסר ישיבתה עליו אף על פי שאין לו בו הנאה חל ופ"ו אמר קונם זריקת צרור לים אסור אע"פ שאין לו בזריקתה הנאה מיהו דוקא במפרש ישיבת סוכה או זריקת צרור אבל באומר קונם סוכה עלי וישב וישב עלי וישב על מצוה וזרק אותו צרור לים דמתמתא לא אסר על עצמו אלא הנאה בלבד עכ"ל ודברי סמ"ג כדברי התוספתא: ב"ת הר"ש בר צמח על מלמד שהתנה עם המועתק שאל

דרכי משה

דף של"ה ע"ב וכו' הרמב"ם פ"ב מה"ש ע"ל סימן רל"ב האומר באמנה שאעשה דבר פלוני אי הוי שבועה: **רל"ט** (א) בתשובת מהר"ו סי' קל"ז כתב אי לא מסתמינא אמינא דלא החמירו בת"כ אלא כשבנתן ת"כ לאדם לעשות לו דבר לאומר אדם עצמי אבל אם ראובן נתן ת"כ לשמעון לעשות דבר ללוי אין להחמיר כולי האי וסבירא גדולה היא הואיל והשטע בשום כריתות ברית עכ"ל ובמרדכי דלעיל משמע בתשובת ר"י שאם תולה ת"כ בדעת הקהל יוכל

דרכי משה: דף של"ה ע"ב וכו' הרמב"ם פ"ב מה"ש ע"ל סימן רל"ב האומר באמנה שאעשה דבר פלוני אי הוי שבועה: **רל"ט** (א) בתשובת מהר"ו סי' קל"ז כתב אי לא מסתמינא אמינא דלא החמירו בת"כ אלא כשבנתן ת"כ לאדם לעשות לו דבר לאומר אדם עצמי אבל אם ראובן נתן ת"כ לשמעון לעשות דבר ללוי אין להחמיר כולי האי וסבירא גדולה היא הואיל והשטע בשום כריתות ברית עכ"ל ובמרדכי דלעיל משמע בתשובת ר"י שאם תולה ת"כ בדעת הקהל יוכל

פרישה (א) וי"א דשבועת הבאי אסורה ר"ל הכבר שתולה בשבועות הבאי אסורה ומאמרין בשבועת יסור מבגדר משום דכתיב בה לא יקנה אצל ח"ן לפרש דאסור לכתשילם לישבע בשבועת הבאי דהא בגדר גס כן לכתשילם אסור ליתור בה כמ"ש בסיומן רל"ב: (ג) ומיהו דוקא כשאינו מעמיד דבריו כו' הלשון משמע קצת דווקא בשבועת מחלקי' כן אבל בגדר מותר בכל ענין אצל מחלקי שומ"א כשב בסיומן רל"ב והוא ח"ן בגדר אם מעמיד דבריו חייב. ונראה ק"ל דבבב רבינו ומיהו כו' ולא כתבו לעיל בסיומן רל"ב בנדרים משום דהרא"ש למדו מיוזשלמי שכ"כ בשבועות הבאי והביאו ב"י והוא הדין אם מעמיד דבריו בשבועת זירוזין ואינו דקייב חלה שנקב מעמיד בהבאי מטעם ה"ל וק"ל ועיין במ"ש רבינו בר"ם רל"ב בנדרים וזירוזין ז"ל אבל אם אמר שלגור גמור נתכונן הוה נדר משם ח"ן רח"ה כ"כ שגם בנדרים חייב כשעומד דבריו דהכא לא אמר שמכונן שיהיה נדר אלא אומר שאינו אומר בלשון הבאי וק"ל: (ה) להחמיר בת"כ שאין לה התרה כו' פירוש שהממיר בה יותר מבגדר ומשבעה שאין משירין אופנה כמו שמתירין נדרים ושבועות אבל ת"כ ח"ן לה היתר כלל אם לא שיש הפסד בדבר או מבשול דאז יתירו לו ולא יחמירי כבוד בת"כ יותר מנדרים דבמקום הפסד או מבשול ח"ן משמירין בה יותר מנדרים וכמיהו זה ומה שכתבתי בסוף פ"ג דהב"ע בסוף ספר הפלחה. וגם יש לומר שש"ס שכתבו מס סוכר כהגאונים דלעיל בסיומן ר"ל שאין מתירין שבועה ולכן כתב ש"כ גס כן ח"ן לה השגה שיש לה דין שבועה אם לא שיש הפסד בדבר או מבשול דאז יתירו לו דלא חמירא משבעה ושבועה מתירין כמ"ש ועיין בנדרים: (ו) או בלשון נדר כגון שאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה

פרישה (א) וי"א דשבועת הבאי אסורה ר"ל הכבר שתולה בשבועות הבאי אסורה ומאמרין בשבועת יסור מבגדר משום דכתיב בה לא יקנה אצל ח"ן לפרש דאסור לכתשילם לישבע בשבועת הבאי דהא בגדר גס כן לכתשילם אסור ליתור בה כמ"ש בסיומן רל"ב: (ג) ומיהו דוקא כשאינו מעמיד דבריו כו' הלשון משמע קצת דווקא בשבועת מחלקי' כן אבל בגדר מותר בכל ענין אצל מחלקי שומ"א כשב בסיומן רל"ב והוא ח"ן בגדר אם מעמיד דבריו חייב. ונראה ק"ל דבבב רבינו ומיהו כו' ולא כתבו לעיל בסיומן רל"ב בנדרים משום דהרא"ש למדו מיוזשלמי שכ"כ בשבועות הבאי והביאו ב"י והוא הדין אם מעמיד דבריו בשבועת זירוזין ואינו דקייב חלה שנקב מעמיד בהבאי מטעם ה"ל וק"ל ועיין במ"ש רבינו בר"ם רל"ב בנדרים וזירוזין ז"ל אבל אם אמר שלגור גמור נתכונן הוה נדר משם ח"ן רח"ה כ"כ שגם בנדרים חייב כשעומד דבריו דהכא לא אמר שמכונן שיהיה נדר אלא אומר שאינו אומר בלשון הבאי וק"ל: (ה) להחמיר בת"כ שאין לה התרה כו' פירוש שהממיר בה יותר מבגדר ומשבעה שאין משירין אופנה כמו שמתירין נדרים ושבועות אבל ת"כ ח"ן לה היתר כלל אם לא שיש הפסד בדבר או מבשול דאז יתירו לו ולא יחמירי כבוד בת"כ יותר מנדרים דבמקום הפסד או מבשול ח"ן משמירין בה יותר מנדרים וכמיהו זה ומה שכתבתי בסוף פ"ג דהב"ע בסוף ספר הפלחה. וגם יש לומר שש"ס שכתבו מס סוכר כהגאונים דלעיל בסיומן ר"ל שאין מתירין שבועה ולכן כתב ש"כ גס כן ח"ן לה השגה שיש לה דין שבועה אם לא שיש הפסד בדבר או מבשול דאז יתירו לו דלא חמירא משבעה ושבועה מתירין כמ"ש ועיין בנדרים: (ו) או בלשון נדר כגון שאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה

דרישה **סי' רל"ט** [א] להחמיר בת"כ שאין לה התרה כו' וכתב ב"י וכו' כשהוא בדרך שבועה חלה כשהיא בדרך הסומרים שתוקעים כפס זה לזה לקיום המקח ח"ן בת"כ: [ב] או בל' נדר כגון שאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה והקשה ב"י והא כתב רבינו לעיל בסמ"ג ר"י שהאומר אני נודר שאוכל עמך דאפי' יר לא היו דאין זה לשון נדר כו' ומשמע דס"ל דאין נדר בלשון שבועה ח"ן שבועה בלשון נדר ומתוך דאסור לומר דס"ל דאף ע"ג דאין נדר בלשון שבועה מ"מ ישנה לשבועה בלשון נדר וע"ל דס"ל דאין נדר בלשון שבועה ולא שבועה בלשון נדר ומ"ש הכא או בלשון נדר כגון כו' (בלשון חת"ל קאמר עכ"ל) היינו לומר דאפי' אי בעלמא היו חייב שבועה בכה"ג הכא לא חייבא חמ"י שפירא נשבע לטעור גופו כו' וע"ש בב"י דף רע"ז ע"ג בסיון: [ג] ובין שאוסר ישיבתה עליו כו' ז"ל הר"ן וכו' כי אמר ישיבת סוכה עלי מחי הוה הא דבר שאין בו ממש הוא י"ל דהב"ע כגון שאמר קונם סוכה לשיבתה עלי אבל בתוס' אמרו שאפי' אמר קונם ישיבת סוכה עלי מחי דלא מקרי נדר שאין בו ממש אלא כשאינו מוכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך לא מיתסר אלא מדרבנן ודברים אלו הם משנה נדרים (י): ומסקנא דלוקימתא דרבינא בסמ"ג דנדרים (עו.) והש"ס שנתן רבינו ברור והוא מצוה בנדרים הרא"ש והמפרשים על הדין שיבא בסמוך:

דרישה **סי' רל"ט** [א] להחמיר בת"כ שאין לה התרה כו' וכתב ב"י וכו' כשהוא בדרך שבועה חלה כשהיא בדרך הסומרים שתוקעים כפס זה לזה לקיום המקח ח"ן בת"כ: [ב] או בל' נדר כגון שאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה והקשה ב"י והא כתב רבינו לעיל בסמ"ג ר"י שהאומר אני נודר שאוכל עמך דאפי' יר לא היו דאין זה לשון נדר כו' ומשמע דס"ל דאין נדר בלשון שבועה ח"ן שבועה בלשון נדר ומתוך דאסור לומר דס"ל דאף ע"ג דאין נדר בלשון שבועה מ"מ ישנה לשבועה בלשון נדר וע"ל דס"ל דאין נדר בלשון שבועה ולא שבועה בלשון נדר ומ"ש הכא או בלשון נדר כגון כו' (בלשון חת"ל קאמר עכ"ל) היינו לומר דאפי' אי בעלמא היו חייב שבועה בכה"ג הכא לא חייבא חמ"י שפירא נשבע לטעור גופו כו' וע"ש בב"י דף רע"ז ע"ג בסיון: [ג] ובין שאוסר ישיבתה עליו כו' ז"ל הר"ן וכו' כי אמר ישיבת סוכה עלי מחי הוה הא דבר שאין בו ממש הוא י"ל דהב"ע כגון שאמר קונם סוכה לשיבתה עלי אבל בתוס' אמרו שאפי' אמר קונם ישיבת סוכה עלי מחי דלא מקרי נדר שאין בו ממש אלא כשאינו מוכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך לא מיתסר אלא מדרבנן ודברים אלו הם משנה נדרים (י): ומסקנא דלוקימתא דרבינא בסמ"ג דנדרים (עו.) והש"ס שנתן רבינו ברור והוא מצוה בנדרים הרא"ש והמפרשים על הדין שיבא בסמוך:

ש"ס לא יפרעוהו תוך ששה שבועות שיבטל הילדים מלימודם עד שיפרעוהו ונסבע על זה השבועה חלה עליו דמזוה לאו עליה רמיא אלא על האבות :
והנשבע על דבר מצוה לרצון וכו' כתב א"ח הרא"ש ז"ל להשבועה חלה וכו' בתשובה כלל י"א ולמד כן מהאמרינן (נויר דף ג : ח"י)

דברי מנאחר במ"ס התוספות פ"ג דשבועות (דף כ"ה) דנדר חומר בנדרים ודבור משא"כ בשבועה דלע"ז דלאן נדר בלשון שבועה מ"מ יש שבועה בלשון נדר וטעמא הוא דנדר כתיב כי ידור נדר עד שידור נדר הנדור דהיינו דל"ל בלשון נדר שאסור החפץ על עצמו ואף על גב דלחירונו דר"ת אינו כן כדפרי"מ מ"מ לפי שני התירושים הראשונים כן הדין והרא"ש

לא הביא כי אם השני התירושים והאחרון עיקר כדמוכח בדבריו פרק שני דנדרים כדפרישית . ודו"ק : והנשבע ע"ד מצוה דרבנן כו' בתשובת הרא"ש כלל י"א דין ג' ומסיים בה וכן נמי עבירה דרבנן ומשמע מפשט דבריו דה"ה הנשבע ליתן אבק רבית חיילא השבועה ויכול לעבור בה כדי לקיים שבועתו שהוא נשבע עליה ד"ת ומוטב שיעשה איסורא זוטא ממה שיעשה איסורא רבא וכן נראה מתשובת הראש"ח סימן תרי"ד וכו' התקל"ח מינו הראש"ח בתשובה סימן ע"ג כתב בהדיא דלע"פ שנסבע על רבית דנדרים אין מחייבין אותו לפרוע שחכמים העמידו דבריהם כשל תורה בשב ואל תעשה ונראה לפע"ד שלא נעלם מהר"ן הראיות שהביאו הרא"ש והראש"ח דמוכח מינייחו

האסור לו : והנשבע על דבר מצוה דרבנן כגון שלא להרליך נר של הנובה או שלא לקרוא המגילה (ו) כתב א"ח הרא"ש ז"ל שהשבועה חלה וצריך לקיימה או אם נשבע עליה לקיימה שם שבועה היא והייב עליה אם מבטלה (ח) ומשמע זה נמי מתפיש בנדר נתפש שהרי האיבור הוא על החפץ וכשאומר על כבר אחר יהא כמיהו הרי הוא כמוהו אבל שבועה שנשבע על כבר שלא יאכלנו אין שום איסור על הכבר לפיכך אם אמר על אחר יהא כמוהו אינו כלום ומיהו ה"ר יוסף מינא"ש פ' דוקא לענין פטור מלקות וקרוב שאינו הייב על השנייה אבל איסורא איכא עליו ולרב אלפס אפי' איסורא ליכא וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (ט) ולפ"ז אם שמע חיברו שנשבע ואמר אני כמותך הוא שבועה נמורה אבל הרמב"ם הוזהר מתפיש בהברו שנשבע למתפיש בכבר שנאסר בשבועה (י) וכתב שבשניהם אינה שבועה לחיוב אלא לאסור ואם אמר אני נשבע על

השבועה חלה באיסור דרבנן וכדקאמרינן בפ"ג דשבועות ופ' יום הכפורים בשלמא לריש לקיש משכחת לה בלאו והן דעלמא דאף בהן דהיינו שאוכל חזי שיעור נבילה דהוה נקום עשה חיילא השבועה אלא דהר"ן ס"ל דכל אותה סוגיא מיורי לענין קרבן דכיון שהשבועה חיילא א"כ חייב קרבן שבועה וכן פירש רש"י וכל המפרשים דהסוגיא מדברת לענין קרבן אבל חלילה שה"ד יהיו מחייבים לנשבע לעבור על דבריהם נקום עשה ודאי אם עבר על דבריהם וקיים שבועתו יצא ידי שבועתו ד"ת כיון דחיילא עליה אבל לכתחלה אין מחייבין אותו וכו' מורה גס הרא"ש והראש"ח דלע"פ ד"ת חיילא וחיוב לקיים מ"מ אין ב"ד מחייבים אותו על כך לעבור נקום עשה ומ"ס הרא"ש וכן נמי עבירה דרבנן אינו אלא לומר דחיילא לענין קרבן וכדמוכח פ"ג דשבועות להשבועה חיילא אמצוה דרבנן ואפילו לעבור עליה בשב ואל תעשה כמו שלא להרליך נר מוכח כו' או אם נשבע לקיימה חייב משום שבועה אם מבטלה כיון דחיילא ומיהו נראה דדוקא באיסור דרבנן אבל באיסורא דאורייתא אפי' בשב ואל תעשה כגון שלא אוכל כ"ס נבילה אין השבועה חיילא לשטת התוס' וטעמייהו כיון דליתא בהן ליתא נמי בלאו וכמו שכתבתי בסיומן שקודם זה ודלל כדעת הרמב"ם . והרב מהר"ר לוי חנינ' האריך בזה בתשובה וכתב שם לדעת הר"ן דבדאורייתא חיילא טפי באיסור דרבנן ולפע"ד דזה דבר שאין לו שחר אלא העיקר כדפרי"מ לדעת הר"ן וכך הלכה למעשה שוב מלאהי מהר"ש לוריא שכתב אהך תשובה דהרא"ש ז"ל ואין שחר רבנותיו מסכימ' לזה אלא כופין שיטאל על נדרו וכן עיקר עיין לעיל בסיומן רע"ו עכ"ל :

ומשמע זה נמי מתפיש בנדר כו' אדלעיל קאי שכתב והטעם בזה שהשבועה חלה על גוף האדם כו' והוא מלשון הרא"ש בפ"ג דשבועות ור"טו לומר שלפי התירוק הראשון של תוס' קשה קצת מה טעם אמרו שהתפיש בשבועה לא היו כמוציא שבועה מפיו הרי אף בשבועה איכא גוונא דמצי מתפיש כגון דמיסר הפלא אנפשיה כמו בנדר אבל לפי טעם זה א"ש לעולם לא שייכא אלא על גוף האדם ואין שום איסור על הכבר בשום פנים : ודין מתפיש פלוגתא דרשב"י ורשב"ר ש"ס דשבועות והלכה כרשב"א דמתפיש לא הוי כמוציא שבועה מפיו : ומ"ס ומיהו הרי"א אפי' מינא"ש כו' כ"כ הרא"ש ז"ל ודברי הר"ן : ומ"ס ולפ"ז אם שמע חיברו שנשבע ואמר אני כמותך הוא שבועה נמורה זה לא נמצא במתכרם ורבינו למדו מדיוק לשון הרא"ש שכתב לחלק בין מתפיש בנדר למתפיש בשבועה דה"ל דשבועה לא אחר כלום כיון שאין איסור על הכבר אלא שגופו מושבע שלא יאכלנה דמחילא משמע שאם אחר ואינו כמותך כיון שהאיסור על גופו יכול להתפוס בו . וזהו דעת המחלוקת פ"ג דשבועות כתב ל"ל בהר"ן אפי' שייכא לא הוי כמוציא שבועה מפיו לא כתב כן משום דהכי ס"ל להלכה אלא בהעקתו לשון הר"ף היה מעתיק לשונו כפי מה שכתב אבל להלכה כסמך על מה שגילה דעתו שהוא תופס עיקר תירוץ השני שכתבו התוס' בשם ר"י בהיות דחומר בנדרים וכדפרי"מ גס בריש פ"ג דנדרים מנאחר דבדרי הרא"ש דס"ל דכל שמתפיש בנדר שהאיסור בגופו הוי נדר ושבועה ע"ש והיינו על פי תירוץ הכ' אבל הר"ף תופס תירוץ הראשון דהשבועה נמי שייכא באוסר הפלא עליה הלכך ליכא למימר האי טעמא במתפיש אלא טעמא דכתיב כי ידור נדר עד שידור נדר דבדר הנדור ומתפיש נפקא לן דמתפיש בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי דלפ"ז אין חיילוק ואפי' באומר ואני כמותך אינו שבועה ואפי' איסורא ליכא ודו"ק :

ומיש אבל הרמב"ם כו' פ"י דהוא נמשך ע"פ שיטת הר"ף . שחפס פ"י הראשון עיקר ואין חיילוק אלא דס"ל כהר"י אפי' מינא"ש דאיסורא איכא עכ"פ וכן פסק בסמ"ג : ומ"ס ב"י דנראה מדברי הרמב"ם דיש חיילוק קצת ביניהם כו' לא כ"ל כן אלא אין חיילוק כלל אף לדעתו ע"ש : וכתב מהרש"ל קצת משמע שדעת רבינו נוטה כדברי הרמב"ם שהרי מצינו באחרונה עכ"ל : **ואם** אמר אני נשבע על כבר זה כמו שנשבעתי כו' כ"כ הרא"ש לשם ואתא לאשמועינן דאף ע"פ

מה שראיתי נושא ונתן לומר שחלה שבועה בכלל לעבור על המצוה ומשמע זה באת לומר דכיון שכלל הקרן והריבית יחד חלה שבועתו ואפילו על הריבית אם לענין שהא חיוב לעבור על האיסור כדי לקיים שבועתו כיון שנשבע בכלל זו לא אמרה אדם מעולם חס ושלום שהנשבע לאכול נבילות אף אם כללם בהיתר שיהא חיוב לאכלם כדי לקיים שבועתו ואף כאן אע"פ שהריבית מדבריהם אין מחייבין אותו לפרוע שחכמים העמידו דבריהם כשל תורה בשב ואל תעשה עכ"ל ובתשובה אחרת סימן ל"ב כתב מה שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה שבועה חלה עליו וזה ימים חדשתי דבר זה ומלאהי סעד מדברי הרמב"ם והארכתי בזה בפ' שבועות שמים בתרא עכ"ל : **כתב** הר"ש בר כמה קהל שהסכימו בחרם שלא יקרא בתורה בנדר בנדר בלתי נשוי חל החרם שהקריאה בנדר תנתק סופרים הוא ושבועה חלה עליה כדאמרינן פ"ג דשבועות (כג) : ופרק בתרא דיומא (עג) : עכ"ל : דין הנשבע לפרוע לחבירו בשבועה בניסן ואירע היום הוא באותה שנה בשבת כתב הרא"ש בתשובה כלל ח' וכתבה רבינו בח"מ בסיומן ע"ג ושם כתבתי מה שכתב על זה בתשובה להרמב"ן סימן רמ"ג :

כתב הרא"ש בתשובה כלל י"א על ג' שותפים שחכרו חמירות והעמידו בשבילם סופר ואירע ע"פ השותפים נכרי לאחד מהשותפים בה נכרי אלם ונכנס בחמירות במקומו של זה התפוס ע"ס השותפין ושלשתן הכריחו לסופר שנשבע שלא יגלה השבועה לשותף היהודי הנתפס ולא לאדם אחר יראה שברור הוא שבין הפסד ליהודי הנתפס דמחא ישדל ע"י אמצעיים שיצטרך הנכרי להחזיר לו מה שגזל ממנו וצריך לידע כמה גזל משלו וכיון שיוכל לבא לידי הפסד אם לא יגלה השבועה לא חלה עליו שבועה דנשבע לעשות עבירה היא ושבועת שוא היא ואם אכנס הנכרי לנשבע אין לו עונש על שבועת שוא ואם היה יכול לישמע מן הנכרי ולא עשה יש לו עונש לנשבעת שוא ומ"מ צריך הוא לומר ליהודי חשבון ומה שנגבה קודם שנתפס ומה שנגבה בסוף אולי יוכל להציל מהנכרי אכנס עכ"ל (כ) : **כתב** עוד בכלל הנזכר שהנשבע לחלוץ ליבמתו אין זה נשבע אף המצוה דבדיקה תלה רחמנא חי ניהא ליה ייבא חי ייבא ליה לחלוץ ואם נשבע שלא ייבא ולא יחלוץ אכתוב בטור אכן העור סימן קס"א : **כתב** עוד בכלל ק"ח על שהיין לא היה שום אלא בשני פשיטים המדה ותקנו הקהל שימכרוהו בג' פשיטים ע"מ שילוו להם מעות רבית הוא ואסור דבאיסור נעשים אין בתקנה שלהם וחרם שהחרימו עליהם כלום :

מדברי תשובת להרמב"ן סימן ער"ב נראה שם נשבע לדור במקום שנשא אשה אע"פ כן הוא מתבטל מכבוד אב ואם לא היה נשבע לבטל את המצוה דכיון שלא היו נותנים לו אותה אשה עד שיטבע כן נדחית כבוד אב ואם מפניה : ומשמע זה נמי מתפיש בנדר נתפס וכו' אבל בשבועה שנשבע על הכבר שלא יאכלנו אין שום איסור על הכבר לפיכך אם אמר על אחר יהא כמוהו אינו כלום בריש פ"ג דשבועות (כ) . איתמר מתפיש בשבועה אביו אמר כמוציא שבועה מפיו דמי ורבא אמר לאו כמוציא שבועה מפיו דמי וידוע דהלכה כרבא וכתב הר"ף דעד כאן לא קאמר רבא אלא במתפיש שבועה אבל מתפיש בנדר ודאי נדר לבדרי הכל דמתני' היא במסכת אור (כ) . ואע"פ שחפס סוגיא משמע דרבא דרבא מתפיש בנדר נמי לאו נדר הוא כבר כתבו הרא"ש והר"ן פירוש הסוגיא לדעת הר"ף כי סליק ליה שפיר דמודה רבא במתפיש בנדר הוי כנדר וכ"פ הרמב"ם בפרק ג' מהלכות נדרים :

ומיש בשם ר"י פ' מ"ג דמתפיש בשבועה איסורא מיהא איכא כ"כ שם הרא"ש בשמו ובשם הראש"ח וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהלכות שבועות :

ומה שכתב דלרב אלפס אפילו איסורא ליכא כן כתבו שם הרא"ש והר"ן דמשמע מדבריו וכתב הר"ן שכן דעת הרמב"ן ז"ל : וב"ש ולפ"ז אם שמע חיברו שנשבע ואמר אני כמותך הוא שבועה נמורה גמורה דלפי הטעם שנתן לחלק בין מתפיש בנדר למתפיש בשבועה דהוי משום דנדר החפץ אסור ושבועה החפץ מותר אם התפיש עצמו בחבירו בשבועה נמי אסור דהא כיון דחבירו אסור הרמב"ם בפ"ג מהלכות שבועות השוה מתפיש בחבירו שנשבע למתפיש בכבר שנשבע עליו וכ"כ שם הר"ף והרא"ש בפירוש וטעם החילוק בין מתפיש בנדר למתפיש בשבועה כבר כתב הרא"ש דהיינו משום דמתפיש בנדר נפ"ל מדכתיב כי ידור נדר עד שידור נדר דבדר הנדור ומתפיש נפקא לן דמתפיש בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי דלפ"ז אין חיילוק ואפי' באומר ואני כמותך אינו שבועה ואפי' איסורא ליכא ודו"ק :

דרכי משה יוכל למחול לו ת"כ אבל אם נתן לו ת"כ דרך שבועה לקבל עליו בינו לבינו כחוקק כמו לשמים הוי שבועה ואינו יכול למחול וע"ש במדרכי שהאריך בתשובה זו וזה משמע דלא בהברי מהר"ו אלא אפי' בלא כריתות ברית מחשבו כשבועה אם נתנה דרך שבועה : (ב) וג"ל דיש להתיר תחלה דלא עדיף ממה שאינו מפורש בתורה ואינו אלא מדרש חכמים

פרישה הואיל שהנדר חל על החפץ ונשבע על גוף האדם : (ט) ולפ"ז אם שמע חיברו כו' כלימך דלמי טעם שנתן לחלק בין מתפיש בנדר למתפיש בשבועה דהוי משום דנדר החפץ אסור ושבועה החפץ מותר אם התפיש עצמו בחבירו בשבועה נמי אסור דהא כיון דחבירו אסור נשבע על פי שמתפיש בנדר נפ"ל מדכתיב כי ידור נדר עד שידור נדר דבדר הנדור ומתפיש נפקא לן דמתפיש בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי דלפ"ז אין חיילוק ואפי' באומר ואני כמותך אינו שבועה ואפי' איסורא ליכא ודו"ק :

יש לתמוה על מ"ס וקרעו נגדיהם שזה הוא מכלל הכבוד אבל הרמב"ם והסמ"ג דקדקו בזה ע"ש : **יורה** שמאכילו ומשקהו היינו משל אב . מסקנה דגמרא פ"ק דקידושין ו"ל הר"ן ומסקינן משל אב דכיון דעבדו בה עובדה הכי הילכתא : ומ"ס א"ס יש לו . בתוס' שם וכו' כל המחברים ומ"ס וא"ס אין לאב ויש לכן כופין אותו וזו א"ת אביו כפי מה שהוא יכול כ"כ הרמב"ם ופירושו שצריך ליתן לו כפי מה שהוא חייב לתת ללדקה לפי ממונו שיש לו כשאר דקדוק אבל א"ל להוציא כל ממונו על זה וכן נראה מדברי הר"ף והרא"ש וכן פירש ב"י וכן הוכיח הר"ן מסוגיות התלמוד אבל אין לפרש דעת הרמב"ם ורבינו דלר"ך ליתן לו מדון כבוד דא"ס כן היה צריך ליתן אפי' מגלימה דעל כתיבה כדי לקיים מצות כבוד אב שאלו לה שיעור ומהו זה שכתבו כפי מה שהוא יכול אמנם בסמ"ג ובסמ"ק מצוה דכשאלו לו לאב מהי"ב ה"ן לזונו מדון כבוד ואף להשכיר עצמו בשבילו וכתב בסמ"ק דין זה בשם ר"ת וכדמשמע פשטא דהירושלמי שאומר אבל כבידור אב וא"ס אין כבוד זו מהניך שאפי' אין לך כבוד א"ת צריך ליתן ברחמים בשבילו ע"כ וכמ"ס בהגהת מיימוני פ"ו דהל' ממרים ולפ"ו היה נראה דגם לחזר על הפתחים הוא צריך כדי לזון את אביו לקיים מצות כבוד וכדמשמע מפשטא דהירושלמי שאמר ואילו כבוד אב וא"ס אפי' מחזר על הפתחים חייב . אלא בסמ"ק כתב ופי' ר"ת לא שיהאור על הפתחים בשביל אביו אלא חייב לפרנסו משלו אפי' א"ס יצטרך לחזר על הפתחים א"כ ע"כ . ונראה שטעמו כיון שאין האב נהנה בגוף הבו"ן שנתנו ה"ן בחורמו על הפתחים אין ה"ן מחוייב להתנות בשביל אביו כמה שאינו גוף הכבוד וכברא זו כתבו התוס' לח"ד משל בן ע"ש בדבור רב יהודה אומר משל בן ויש ללמוד משם דאף לחאי דק"ל משל אב א"ס אין לו לאב שאז הכל הוא משל ה"ן ג"כ אין ה"ן מחוייב בדבר שאינו גוף הכבוד . ויראה לי לפרש לפי דעתם דמאי דפרכינן בגמ' מדתניתא מה לה"ן בחסרון כ"ס אף כאלו בחסרון כ"ס וא"י אמרת משל אב מנ"מ ולא משני דלית ליה לאביו לומר משום דקרא סתמא כתיב דמי כתיב אין לאב קמא משני דכל ענין איכא חסרון כ"ס בשביל מלכה וכן מאי דפרכינן מדאמר עד היכן כבוד אב כדי שישל ארנקי כו' וא"י אמרת משל אב מנ"מ ולא משני דנפקא ליה מינה טובא שא"ס יסכיד האב נכסיו ותחייב הוא לפרנסו הא נמי לא קשיא דודאי על הספק דשמה יפסיד נכסיו כ"כ עד שלא יהיה לו ממה לפרנס את עצמו אין ראוי להכלימו ועוד אף א"ס יפסיד כ"כ אפטר שיחזר וירויח כדי פרנסתו ולהכי משני בראוי לירשו דהשתא איכא הפסד ידוע ואפי' אין לו להכלימו ולפ"ו התיישב דאין סתירה לדברי הסמ"ג והסמ"ק ור"ת מסוגיות התלמוד שכתב הר"ן כ"ל : **וב"י** וא"ס אין לכן אביו חייב לחזור על הפתחים להאכיל לאביו פי' אף ע"פ דאין זה כי אם עירחא בגופו אפי' פטור מאחר שאין זה גוף הכבוד וכמו שכתבתי בסמוך לדעת ר"ת וה"ה דאין ה"ן צריך לעשות שום מלאכה להשתכר כדי ליתן השכר לאביו ומה שה"ן מחוייב לטרוח לכבודו בגופו היינו דוקא כשהטורח הוא גוף הכבוד ולא היה צריך לרצו' לפרש דא"ל לכבודו משלו ויחזור הוא על הפתחים וכלאון הרא"ש שכתב בן דהא עירפא מיניה קמ"ל דאף אביו מחוייב לטרוח בשבילו בגופו כל שאינו גוף הכבוד וא"ס כן מיניה נשמע בכת"ש ע"ש ליתן לו משלו דלמאי דק"ל משל אב לעולם אביו חייב ליתן אפי' אין לו לאב אלא מדון צדקה ומשיטא דמדון צדקה אביו חייב אלא כשיש לו כדי סיפוקו וזהו דעת הר"ש שכתב הר"ן אבל דעת הג"ה מיימוני היא כסדרת ר"ת כמו שנתבאר לשם להדיא בהג"ה המחלטה בן איתא בתלמוד כו' . ומ"ס שם בהג"ה שנייה לה דמאי שאמרו בתלמודא דידן מה לה"ן חסרון כ"ס דהיינו שצריך לנטל מומלכה וזהו דוקא כשיש לו לאב וכמו שנתבאר להדיא בהג"ה ומעתה התבאר לך שלא דק ב"י במ"ס דדברי הג"ה בשם סה"מ הט כדברי הרא"ש והרא"ש ודו"ק : וכתב הרמ"ה דוקא דלית ליה לכן ממונה כו' טעמא משום דס"ל דהירושלמי שאומר גדול כבוד אביו מכבוד המקום שאפי' אין לו חייב לכבודו ואפי' לחזר על הפתחים הוא חולק אתלמודא דידן שאומר ה"ה הכבוד כבוד המקום ותלמודא דידן עיקר הילכך דוקא בדלית ליה לכן ממונה הא לאו הכי לא מוחייב דומיא דכבוד המקום שאינו חייב לנטל מומלכתו לבקר חולים ולנחם אבלים ושיחזור על הפתחים אבל כבר כתבתי בתחילת סימן זה דתלמודא דידן לא קאמר השוה כו' אלא להגיד העונש וזהו דעת כל המחברים והמפרשים שפסקו כהירושלמי והרמ"ה יחיד הוא בדבר זה : כתב הרמב"ם האב שהיה תלמיד כו' כבר כתב ב"י טעם מחלוקת הרמב"ם והרא"ש צו עיניו עליו וכתב עוד להקשות על דברי הר"ן גס תירץ ואמר ואפשר שטעמו כו' ואין תירוצו זה מתיישב שהרי הר"ן כתב וצדאי דקמיס דרבו

יורה שמאכילו ומשקהו היינו משל אב א"ס יש לו אבל ה"ן אינו חייב ליתן לו משלו בפ"ק דקידושין (לכ) : אהא דתניא כיבוד מאכיל ומשקה איבעיא להו משל זי רב יהודה אמר משל בן רב נתן בר אשעיא אמר משל אב אורו ליה רבנן לר' ירמיה ואמרי לה לבריה דרב ירמיה כמ"ד משל אב ופסקו הר"ף והרא"ש והתוס' כמ"ד משל אב וכתבו שכן פסק בשאלות ד וכו' הרמב"ם ד' מהלכות ממרים ונראה דטעמא משום דהוי רב יהודה יחיד לגבי רב נתן ורבנן דאורו כותיה ועוד דכיון דאורו הכי הלכה למעשה הכי נקיטין : **וב"י** וא"ס אין לאב ויש לכן כופין אותו וזו א"ת אביו כפי מה שהוא יכול כ"כ הרמב"ם והרא"ש והתוס' וכתבו שכן פסק בשאלות וכו' הרמב"ם ד' מהלכות ממרים . ונראה שאף על פי שיש לו אביו חייב לספק כל מונות הצרכים לאביו אלא כופין ליתן לו כפי מה שהוא חייב לתת ללדקה לפי ממונו שיש לו וכו' מדברי הר"ף והרא"ש שכתבו דסקלין מיניה צמורת לדהא ויהינן לאביו והכי דייק נמי לישנא דהרמב"ם ורבינו שכתבו וא"ס אין לאב ויש לכן כופין את ה"ן וזו א"ת אביו כפי מה שהוא יכול : כתוב בתשובת הגהות מיימוני דשייכי לה' ממרים דא"ס יש לו צניס הרבה כל מי מהם שנכוף לזונו ולא יוכל להסתפק ויצטרך לחזר על הפתחים אין לכופו אלא אותם שלא יצטרכו כדמשמע ה' לזון אמר כלומר אומדן אותו שיכול לעשות יצאה זו משלו וכיון דיש לו צניס שיכולים לפרנסו בלא סינוב תבא מארה לבנים שיש להם משלהם לפרנסו ויגרמו לו לחזר על הפתחים כדאמרינן פ"ק דקידושין (לכ) . תבא מארה וכו' ואף ע"פ דמשמע התם דאי בעי לקבל עליה לטותא ספיר מני יהיב מעשר עני לאביו ה"מ מעשר עני דליה דמיקלע ליה אבל לחזר על הפתחים בשבילו לא שאנו אומרים כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחילה כדאיתא בנדרים פרק ר"א פותחים (כה) . והקרוז קרוז קודם לזונו וכו' דבצניס שיש להם נכסים מחשינן לפי ממונו כשאר דקדוק כללא דמילתא לידן דק"ל משל אב אפי' היכה דלית נכסים לכן ועני למחייבה ממעשר לא מחינן ביה אבל אמרו תבא מארה וכו' אבל להעדיפה אין לנו כח לכופו אבל מזהו איכא מדברי מהר"ם עכ"ל :

ואם אין לכן אביו חייב לחזר על הפתחים להאכיל לאביו אבל חייב לכבודו בגופו אף ע"פ שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזר על הפתחים בירושלמי פרק קמא דקידושין תני רשב"י כבוד את אביו ואת אמו בן ויש לו בן אין לו ואפי' הוא מחזר על הפתחים וכתבו התוס' והרא"ש שם וכתב הרא"ש עליו והא דאמרינן ואפי' הוא מחזר על הפתחים לא סיכבדוהו משלו ויחזר הוא על הפתחים דהא ק"ל משל אב אלא בגופו מכבודו ונטל ממלאכתו ומתוך כך צריך לחזר על הפתחים עכ"ל . וכו' הר"ן בשם רבינו שמעון שישן וכו' וכתב הרמ"ה מה' ממרים בשם סה"מ :

וב"י רבינו בשם הרמ"ה גס ר"י כתב בן בשמו אלא שלא כתב דלית לכן מונא לאיתוויי ביה ההוא יומא כמו שכתב רבינו אלא סתם וכתב דוקא שיש לו ממונו לזון את עצמו אפי' שיתבטל ממלאכתו ונראה שרבינו ליתן קצתה ליש לו ממונו דקאמר הרמ"ה א"ת אפי' פריש דהיינו כדי לאיתוויי ביה ההוא יומא וטעמא דהרמ"ה מצוה דמדי ר"י דהיינו משום דגמרינן מכבוד המקום דלזונו חייב לנטל ממלאכתו לבקר חולים ולנחם אבלים ושיחזור על הפתחים :

וישבישו בשאר דברים שהשמש משמש בהם את רבו היינו ברייתא שכתבתי בסמוך גבי איזהו כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא והייב לכבודו בשאר דרכיו וכו' כיצד היה צריך לבקש על שום דבר בעיר וידוע שטלימו חפצו בשביל אביו וכו' ברייתא בפ' קמא דקידושין (לא) . הנשמע בדבר אביו למקום לא יאמר שלחוני בשביל עצמי מהרואי בשביל עצמי פטורו בשביל עצמי אלא כולו בשביל אביו . ופירש"י הנשמע בדבר אביו למקום א"ס מחיר צאנשי המקום שמכבדים אביו לחלוק לו כבוד לקבל דברים שיאמר בשמו אל יתלה הכבוד בעצמו ואפי' יודע שיכבדוהו כאביו אלא יתלה הכבוד בצאנשי שלחוני בשביל אביו שהוא צריך לי אביו חייב נשמע למקום בדבר אביו כדבר עצמו אל יתלה בצאנשי שאינו לו אלא נגאו ור"י כתב בשם הרמ"ה שאפי' אינם חולקים בלחוף מקום כבוד לאביו כלל יתלה בזה שיעשו בשביל ה"ן אף ע"פ שתלה בצאנשי : והייב לעמוד מפניו שם רב יוסף כד שמע קל כרעא דאומיה אמר איקום מקמיה שכינתא דאתיא וכן משמע מדאביעיא לן התם (לג) : וכו' והוא רבו מהו לעמוד מפני אביו משמע דצאנשי רבו פשיטא דחייב לעמוד מפניו :

כתב הרמב"ם האב שהיה תלמיד לבנו וכו' בפ"ו מה' ממרים ובסמוך יתבאר טעמו : א"ל

דרכי משה
יכול לקיים לאחר התנאי דודאי לא נדר אלא שלא לאכול פת לאחר שיאכל התנאי עכ"ל וע"ש :

רמ (א) כתב הר"ן פ"ק דקידושין דף תרל"ה ע"א ואפילו אין לאב בן לא מחוייב לפרנסו אלא בתורת צדקה וכו' האלפי עכ"ל ול' אין ה"ן חייב לשאול על הפתחים לא משמע הכי דמשמע הא אם א"צ רשאו על הפתחים כדאמרינן חייב לפרנסו אפי' שכונדאי כה"ג לא מחוייב ב"כ לוותר ליתן סכח צדקה וצ"ע וכתב בהגהת מורכ"ב ד' ר"ם בב"ב

דרישה
ממרים כ"כ אלא דבשמות שקורין בו כל העם שהתיר לקרות בןן לאחרים כתב שם דוקא שלא בפניו עכ"ל ולעז"ז שלא היה כ"כ בספרי הרמב"ם שניר רבינו או שלא היה גורם לו ומתקן מספרי הרמב"ם שהיה צדו וכן נראה מוכרח דט"ם הוא דאל"כ קשה דברי הרמב"ם אחריו וכמו שפסקה ב"י עצמו בסוף משנה שלו בפ"ב מהלכות פ"ת וכו' ג"כ ריבון הקדושה קצת בסי' רמ"ב . והוא זה שבפ"ו מהספ"ת כתב הרמב"ם ז"ל ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו והוא שהיה השם פלאי שכל השומע יודע שהוא פלוני כו' וכתב שם הכסף משנה ז"ל ומ"ס והוא שיהיה השם פלאי זו היא סברת רבינו עצמו וכו' בפ"ו מהלכות ממרים ולא יקראו בשמו לא בפניו ולא במותו אלא אומר אבא מורי . היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים משנה את שם ויראה לי שאין לומר בכך אלא בשם שהוא פלא כו' עד בכל זמן קורא בןן לאחרים שלא בפניו עכ"ל ומסיק ע"ז וכתב ז"ל אבל קשה דהתם משמע דווקא לאחרים יותר כשאין השם פלא אבל להם אסור וגם לאחרים דמוטר ס"מ שלא בפניו אבל בפניו לא וכתב משמע דאפילו להם

דרושי הגהות
ד' פ' יתרו סי' ג' ד"ה ברם צריך וע"ש בהגהות ראשון לציון : ה' ר"ל לשון אמיר הנזכר בכתובות (טז) . דאי אמיר הוא כייפין ליה לתת לבניו מונות ע"ש :

פרישה
בפניו : (מ) בפי מה שהוא יכול ר"ל לפי יכולתו ליתן צדקה עיניו בכו"ב בתשובת מיימוני שהביא . וזהו נוסח דל"ת דהא כבר כתבתי דאין ב"ד מצויין לכפות אביבוי אב וא"ס ולמה כתב כאלו שופין בןן ד"ל דכפיהו דכאן אינו אלא כפי מה שמחוייב ליתן צדקה וזה פשוט דכופין על הצדקה אבל אשאר כבודים אין ב"ד נוקטין ואפי' צדקה עצמו . הוה מ"ע שמתן שכרה בצורה שאין צדקה דלית בה ג"כ צמזות לית וכמ"ס לקמן ר"ס רמ"מ בסויה בשם הסו"ס :

(ט) וכתב הרמ"ה דוקא דלית ליה ממונה לאיתוויי ביה ההוא יומא . עיין בא"ע סימן קכ"ה מ"ש שם בדקדוק מוזן ההוא יומא : (!) לא מחייב לנטל ממלאכתו ולחזור על הפתחים דגמרינן מכבוד המקום דלזונו חייב לנטל ממלאכתו לבקר חולים ולנחם אבלים ושיחזור על הפתחים : (יא) יודע שישלמו מלכו בשביל אביו אפי' שיעור שישלמו ג"כ הדבר בשבילו אפי' כן לא יאמר כו' כ"ל : (יב) אבל א"ס יודע שלא ישלמו מפניו בשביל אביו כו' משמע ה"א א"ס יש ספק בדבר א"ס ישלמו בשביל אביו יבקש בשביל אביו ומניש דבריו יש ללדקה איפכא ונראה

לפי בעיניו הכשיר עבד לה בעיניו נכרה נעין לך בעיניו נכרה דשפיר כותב שבה ואזל לרעה דשאל וכן דעת הר"ן דהאי עובדא מוכח כדעת הרמב"ם ז"ל ותמה על הרמב"ם דלמה הגוי: **ראה** (פ"ה) זדכרי רבינו כפירש"י ורמב"ם ס"ב כח"ב פ"ה מה' ממרים יאמר לו אבא כבוד כבוד וכו' וכן כאלו הוא שואל ממנו ולא כמאמר ותיקתא תו הכס דה"ה אם אביו אומר שמעו בטעות לא יאמר לו לא תתני הכי: **אמר** לו אביו השקני מים ומצוה לפניו לעשות וכו' שם פלוגתא ואיפסיקא הלכתא כאיסי בן יהודה דאמר הכי ופירש"י ויש מצוה אחרת לפניו לעשות כגון לקבור המת או לוי' ע"כ כלומר דמצוה עוברת עסקינן דאם אינה עוברת אע"פ שא"ל לה לעשות ע"י אחרים יעסוק בכבוד אביו ואח"כ יעשה וכו' ר"י (נ"א ח"ד) בשם הרמ"ש ז"ל:

ובתב הר"ן על הא דאיסי בן יהודה ה"מ כשתיקו לפניו אכל כשהתחיל המצוה אע"פ שאיפשר לעשותה ע"י אחרים אם נודמנה לו מצוה שא"ל לעשותה ע"י אחרים לא יניח את הרמב"ם דהא קיימא לן דעוסק במצוה פטור מן המצוה ולא מפלגין בין מצוה למצוה וכו' משמע מדברי רש"י שכתב ויש מצוה אחרת לפניו גדול ת"ת מביבד אב ואם מימרה בספ"ק דמגילה (דף ע"ו): וילף לה מיעקב שכל אותם שנים שהיה בניית עבר לא נעש עליהם:

אמר לו אביו השקני מים ואמו אומרת לו השקני מים מניח את אמו וכו' בפרק קמח' דקידושין (ל"א.) שאל בן אלמנה אחת את רבי אליעזר אבא אומר השקני מים ואימא אומרת השקני מים אי זה מהם קודם אמר ליה הנה כבוד אבך ועשה כבוד אבך שאתה ואמך חייבים בכבוד אבך וכו' תנן נמי בסוף כריתות (דף כ"ח.): **ובי"ש** ואם נהגרה וכו' שם בסוף הכריתות אמר ליה רבי נהגרה מהו א"ל תבין ריבוי עיניך ניכר שכן אלמנה אתה הטל להם מים בספל וקעקע להם כתרנגולי ופירש רש"י שכן אלמנה אתה ולא צריך אלא ללמוד זאת ואני אומר לך שכבוד שעליו לעשות הצינו בלשון שמוק והר"ף השמיט הכי סופא דכריתות וגם הרמב"ם לא הזכיר דין זה והטעם משום דהויב טעמא מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו ומשמע הא' לאו הכי כבוד שניהם טוב ולא זו מהם שירצה יקדים לכל אבא רבינו ורוחם כתב אם נהגרה שניהם טובים כבוד אביו ולא יקדים אחד להצדו ע"כ לשון ואין לראיה בן מדברי רש"י אלא כמ"ש:

אמר לו אביו לעבור על ד"ת וכו' בסוף פ"ב דמגילה (ל"ב.) תנן אמר לו אביו הטעם או שאמר לו אל תחזור אצדך הריני לא יעשה לו ומייתי לה בגמרא התם ובפ"ק דיבמות (ה.) מדכתוב איש אמו ואביו היראו ואת שבתותיהם שמרו וכו' כוללם חייבים בכבודו: ור"ש דאפילו לנטל מצוה עשה לה בדרביה בן כתב הרמב"ם כפ"ו מהלכות ממרים ונראה שהטעם משום דכיון דכל מילי דרבנן אסתמיכוהו אלאו דלא ספור הכי כלל דבר תורה אי נמי דכיון דמאני ה' בוללם חייבים בכבודו לפיכך לא ומילי דרבנן ודאי של כבודו של מקום אין לו לעבור עליהם כשצדל כבוד אביו ומכתוב א"ל ז"ל בתשובה כלל ע"ו: ואחר האיש ואחר האשה שנים בכבוד ומורה של אב ואם וכו' עד שניהם שנים ב"ק דקידושין (ל.) ופי' רשות אחרים עליה היינו בעלה שהיא משועבדת לו ולפיכך היא פטורה מביבד אב ואם בעודה נשואה:

כתב הרמב"ם ממזר חייב בכבוד אביו ומוראו וכו' כפ"ו מהלכות ממרים וטעמו מדתנן בפ"ב דיבמות (כ"ב.) מי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו מן החליצה ומן היבום ויב על מכתו ועל קללתו חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית ובגמרא נ"מ לאתוויי מאי לאתוויי ממזר ומקשה בגמרא אמאי חייב על מכתו ועל קללתו קרי כאלו נשוא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך ואוקמוה בשעשה תשובה וכתב הר"ף על זה הכי מילי לענין חיובא אבל לענין חיובא אפילו לא עשה תשובה אסור לכן להכותו ולקללו דגרסינן בפרק הנחנקין (פ"ה.) לכל אין הדין נעשה עליה לא להכות אביו ולא לקללו חוץ ממסית ומדיח' שהרי אמר תורה לא תהמול ולא תכסה עליו וכו' הרמ"ש לאפוקי מהתוספות שכתבו דהכי דהנחנקין בשעשה תשובה היא: ור"ש רבינו ז"ל כיון שהוא רשע אינו חייב בכבודו כדאמרין גבי הניח להם פרה גזולה וכו' גם הנמתי' כ"כ בשם ספר המצות אלא שרבינו הוסיף דיבור אחד מדעתו וקראו גזולה ואינו כן דלא בגזולה מייורי אלא בשעטלה דבנית היא כמבואר בר"פ איוהו נשך (דף ק"ב.) ואין משם ראיה לסתור דברי הרמב"ם דמדינא אינם חייבים להחזיר דאמר קרא אל תקח מחתו נשך ותרביית לדידיה אומר רחמנא לבדיה לא אומר רחמנא אלא דמשום כבוד אביהם חייבים להחזיר והוא כהסתיק להחזיר עד שמת דהויא לה הכי פרה כאלו לא הורישו לבניו מאחר שהיה בדעתו להחזירה והוא דבר המסויים הילכך אף על גב דעדיין לא הוציאה מרשותו חייבים להחזיר מפני כבוד אביהם אבל כי לא עבד תשובה בניו ירשוה והתורה לא חייבתם להחזיר לדידיה אומר לבדיה לא אומר הילכך הוי לגמרי מונעא דידו ואינם חייבין לכבוד את האב בממונס דהא איפסיקא. הלכתא כמ"ד משל אב אבל בשאר כבוד דלית ביה חסרון כיום אין הכי נמי דמחייבו אע"פ שהוא רשע כדמשמע מההיא דפרק הנחנקין (ה.) אע"פ שאדם חייב לירא מפני אביו ואמו וכו' אסור לאדם להכבוד

הרמב"ם הם תלמוד ערוך מהא דרב אמי הו"ל ההיא אמא זקנה כו' גם הכי הסכים עמם ושלח כהרמב"ם ואני אומר דעת הרמב"ם היא דהכי אמר לא נטרפה דעתה אלא זקנה היתה ולפי שלא היה יכול להשתלל לה בעל כרצונה כלך ממנה כתי שלא יעבור יותר על מה שתצוה אותו עוד ולא יוכל לקיים אבל מי שטרפה דעתו שצריך שמירה ויחיה אין הדעת נותנת שיניחם וילך לו דכיון דאינו מצוה לקיים ציווי ואינו ירא מעונש בעצמו על ציווי שהרי אין להם דעת וא"כ אינו מחוייב כי אם להאכילם ולהשקותם ולשומרו ויחזק ילך לו וכן יראה מדברי רבי' שהסכים לדעת הרמב"ם והכי נקטינן ודלא כמו שפסק בש"ע להקל כהרמב"ם: כתב הרמב"ם ממזר כו' לכאורה יראה דטעמו מדמסקינן דאיסורא דרבנן איכא לכן להלקות ולקלל לאב אפי' לא עשה תשובה בין בשלימות בית דין בין שלא בשלימות ב"ד וכמו שכתבאר בסיימן שאחר זה בס"ד א"כ ממילא איך לן דחייב בכבודו ומוראו דאי לא למה אסור לו להלקותו ולקללו הלא מצוה לבנות את הרשע ולהכותו ולקללו אלא בע"כ באביו החמירו שלא לבנותו אלא לכבודו אלא שקשה דא"כ אינו אלא מדרבנן כמו שלא להלקותו ולקללו מדרבנן ולשון הרמב"ם משמע דמדאורייתא חייב בכבודו ע"כ וראה דעת הרמב"ם ממה שדרשו בב"ר על וימת תרח בחרן ולמה הקדים הכתוב מתתו של תרח לזיומתו של אברהם שלא יבא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברהם את כיבוד אביו שכתבו זקן והלך לו והשתא קשה מה חשב איכא שיאמרו כו' הלא כיון דתרח רשע היה ועובד ע"ו לא היה חייב בכבודו אלא בע"כ דכלל ענין חייב בכבודו אבל רבינו הסיג והניח ראיה שאינו חייב בכבודו ומשמע אפילו מדרבנן נמי אינו חייב לכבודו ולדידיה צ"ל דדוקא להלקותו ולקללו אסור אבל מותר לו למנוע עצמו מכבודו ומוראו בשב' ואל תעשה ואפי' מדרבנן אין כאן איסור והכ"י מיישב דעת הרמב"ם ואומר שאין ראיה מההיא דהניח לכן אפיקו פרה כו' ומחלף בין

או של אמו משתדל לנהוג עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליהם ואם א"א לו לעמוד מפני שנשתנו ביותר יניחם לו וילך לו ויצוה לאחרים לנהגם כראוי [נ] (י"ג) וכתב הרמב"ם דאין זו הוראה נכונה אם הוא יניחם וילך לו למי יצוה לשומרם: **ראה** לאביו שעבר על ד"ת (י"ג) לא יאמר לו עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך ומתוך שזוכרו יבין מעצמו ולא יתבייש אמר לו אביו השקני מים (כ) ומצוה לפניו לעשות אם אפשר למצוה שתעשה ע"י אחרים יניח לאחרים לעשותה ויעסוק בכבוד אביו ואם אין שם אחרים לעשותה יעסוק במצוה ויניח כיבוד אביו שהוא ואביו הייבין במצוה גדול (כ"ה) ת"ת מביבד אב ואם אמר לו אביו השקני מים ואמו אימרת לו השקני מים מניח את אמו ועוסק בכיבוד אביו שגם אמו הייבית בכבוד אביו ואם נתגרשה שאינה הייבית בכבודו (כ"ג) אז שניהם שוין לכבדם זה כזה אמר לו אביו לעבור על דברי תורה בין שאומר לו לעבור על מצוה לא תעשה או שאומר לו לבטל מצוה עשה (כ"ג) אפי' מצוה של דבריהם לא ישמע לו וכתב א"א הרא"ש ז"ל בכתשובה האב שצוה לבנו שלא ידבר עם פלוני שלא ימחול לו על טה' שעשה לו עד זמן קצוב והבן היה רוצה להתפייס עמו אלא שהושש לצויה אביו אין לו לחוש לציוותו שאסור לשנות לשום אדם אם לא שיראהו עובר עבירה והאב שצוה לו לשנות לאו כל כמיניה להעבירו על דברי תורה (כ"ד) ואחר האיש ואחר האשה שוין בכבוד ובמורא של אב ואם אלא שהאיש יש לבדו לעשות ואישה אין לבדה לעשות (כ"ה) שרשות אחרים עליה לפיכך אם נהגרה או נתאלמנה שניהם שוים. כתב הרמב"ם ממזר חייב בכבוד אביו ואמו ומוראו (כ"ו) אף ע"פ שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשו תשובה אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות מכבודו ופתייתו שכתבו וז"ל כיון שהוא רשע אינו חייב בכבודו בדאמרין [ב"ק דף ע"ו:] נבי (כ"ו) הניח לך אביון פרה גזולה חייבים להחזירה מפני כבוד אביהם ופריך והא לאו עושה מעשה עמך הוא פי' ואין חייבין בכבודו ובשני כשעשה תשובה אלמא כל זמן שלא עשה תשובה אין חייבין בכבודו. אע"פ שאדם חייב לירא מפני אביו ואמו מואר ולכבודו אסור לאדם להכבוד עולו

כמו שמקרקין לתרגומים ולפי שלא היה צריך לעשות והוא שאלו כמו שעליו לעשות הצינו בלשון שמוק והר"ף השמיט הכי סופא דכריתות וגם הרמב"ם לא הזכיר דין זה והטעם משום דהויב טעמא מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו ומשמע הא' לאו הכי כבוד שניהם טוב ולא זו מהם שירצה יקדים לכל אבא רבינו ורוחם כתב אם נהגרה שניהם טובים כבוד אביו ולא יקדים אחד להצדו ע"כ לשון ואין לראיה בן מדברי רש"י אלא כמ"ש:

אמר לו אביו לעבור על ד"ת וכו' בסוף פ"ב דמגילה (ל"ב.) תנן אמר לו אביו הטעם או שאמר לו אל תחזור אצדך הריני לא יעשה לו ומייתי לה בגמרא התם ובפ"ק דיבמות (ה.) מדכתוב איש אמו ואביו היראו ואת שבתותיהם שמרו וכו' כוללם חייבים בכבודו: ור"ש דאפילו לנטל מצוה עשה לה בדרביה בן כתב הרמב"ם כפ"ו מהלכות ממרים ונראה שהטעם משום דכיון דכל מילי דרבנן אסתמיכוהו אלאו דלא ספור הכי כלל דבר תורה אי נמי דכיון דמאני ה' בוללם חייבים בכבודו לפיכך לא ומילי דרבנן ודאי של כבודו של מקום אין לו לעבור עליהם כשצדל כבוד אביו ומכתוב א"ל ז"ל בתשובה כלל ע"ו: ואחר האיש ואחר האשה שנים בכבוד ומורה של אב ואם וכו' עד שניהם שנים ב"ק דקידושין (ל.) ופי' רשות אחרים עליה היינו בעלה שהיא משועבדת לו ולפיכך היא פטורה מביבד אב ואם בעודה נשואה:

כתב הרמב"ם ממזר חייב בכבוד אביו ומוראו וכו' כפ"ו מהלכות ממרים וטעמו מדתנן בפ"ב דיבמות (כ"ב.) מי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו מן החליצה ומן היבום ויב על מכתו ועל קללתו חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן הנכרית ובגמרא נ"מ לאתוויי מאי לאתוויי ממזר ומקשה בגמרא אמאי חייב על מכתו ועל קללתו קרי כאלו נשוא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך ואוקמוה בשעשה תשובה וכתב הר"ף על זה הכי מילי לענין חיובא אבל לענין חיובא אפילו לא עשה תשובה אסור לכן להכותו ולקללו דגרסינן בפרק הנחנקין (פ"ה.) לכל אין הדין נעשה עליה לא להכות אביו ולא לקללו חוץ ממסית ומדיח' שהרי אמר תורה לא תהמול ולא תכסה עליו וכו' הרמ"ש לאפוקי מהתוספות שכתבו דהכי דהנחנקין בשעשה תשובה היא: ור"ש רבינו ז"ל כיון שהוא רשע אינו חייב בכבודו כדאמרין גבי הניח להם פרה גזולה וכו' גם הנמתי' כ"כ בשם ספר המצות אלא שרבינו הוסיף דיבור אחד מדעתו וקראו גזולה ואינו כן דלא בגזולה מייורי אלא בשעטלה דבנית היא כמבואר בר"פ איוהו נשך (דף ק"ב.) ואין משם ראיה לסתור דברי הרמב"ם דמדינא אינם חייבים להחזיר דאמר קרא אל תקח מחתו נשך ותרביית לדידיה אומר רחמנא לבדיה לא אומר רחמנא אלא דמשום כבוד אביהם חייבים להחזיר והוא כהסתיק להחזיר עד שמת דהויא לה הכי פרה כאלו לא הורישו לבניו מאחר שהיה בדעתו להחזירה והוא דבר המסויים הילכך אף על גב דעדיין לא הוציאה מרשותו חייבים להחזיר מפני כבוד אביהם אבל כי לא עבד תשובה בניו ירשוה והתורה לא חייבתם להחזיר לדידיה אומר לבדיה לא אומר הילכך הוי לגמרי מונעא דידו ואינם חייבין לכבוד את האב בממונס דהא איפסיקא. הלכתא כמ"ד משל אב אבל בשאר כבוד דלית ביה חסרון כיום אין הכי נמי דמחייבו אע"פ שהוא רשע כדמשמע מההיא דפרק הנחנקין (ה.) אע"פ שאדם חייב לירא מפני אביו ואמו וכו' אסור לאדם להכבוד

דרכי משה
דיעם בשם רבו וכו' שזכרו כתב הב"ם א"כ נראה דאין לחלק כתב מהר"ל בתשובה סימן כ"ד דאין לחלק בזה בין אב לאם וגם על אמו אריך לומר הב"ם: (ה) והמדרכי ב"ם ביבד בשם

פרישה
[א] אין זו הוראה נכונה כו' כ"ל ופיין בדרישה: (י"ג) לא יאמר לו עברת על ד"ת וכו' ור"ש א"ס אביו אומר שמעו בטעות לא יאמר לו לא תתני הכי וכו':
[ב] ומצוה לפניו לעשות אם אפשר כולי כגון קבירת מת או לוי' רש"י ר"ל במצוה עוברת עסקינן דלא"ה יעשה המצוה אחר כך וכתב הר"ן דאם התמיל כבר במצוה יסיימה והעוסק במצוה פטור מן המצוה: (כ"ה) ת"ת גדול מביבד אב ואם וילף לה מיעקב שכל אותן שנים שהיה בבית עבר לא נעשה עליהם הלכך א"ל לנטל מלימודו כדי לכבדו: (כ"ב) אז שניהם שוין לכבדו ולחיות שניהם יקדים: (כ"ג) אפילו מצוה של דבריהם לא ישמע לו ולפיכך לה מכתוב איש אמו ואביו היראו ואת שבתותיהם שמרו וכו' ה' אלהיכם כוללם חייבים בכבודו ומצוה דרבנן נמי סמכו אלאו דלא תסור גם כל מצוה דרבנן הוא כבוד הש"י ב"י: (כ"ד) אחר איש ואחד אשה שוין כו' דכתב איש אמו ואביו תיראו לשון רבים היינו בן ובת וקטן בתחילת הספוק איש מפני שהוא חייב לעולם לאפוקי הבת פטורה כל זמן ששאלת לאיש כמ"ש בסמוך:
[כ"ה] שרשות אחרים עליה ר"ל בעלה שהיא משועבדת לו ואף ע"ג דגם האיש אינו מחוייב לפרנסו משלו כ"א משל אביו כ"ל מ"מ אשה אפילו בגופה אינה יכולה לכבדו שהיא משועבדת למלכתה בעלה בכל עת: (כ"ו) א"שם שהוא פטור על מכתו וקללתו ר"ל פטור ממונים אבל פשיטא דאסור לעשות כן שהרי ס"ל דמחוייב אפי' לכבדו מ"ש שלא יכנו וקללנו וכמ"ש דיבור דהויא בסיומן מ"מ דאסור להכותו וקללו אפי' בגמרא דינו דלחייב להסיג ממנו שפירש ולא עשה פשיטא וק"ל: (כ"ז) הניח לכן אפיקו פרה גזולה כו' ז"ל גם הרמ"ש כ"כ בשם ספר

הדרישה
הדרישה הגדולה

הדרישה הגדולה

הדרישה הגדולה

רמב"ם

שאלם מצווה בכבוד רבו ויראתו כך הוא מצווה בכבוד רבו ויראתו ורבו יותר מאביו וכו' משנה בספ"ז דמנוע"א (לג) : זכוק כריתות (כח) : וכו' וכו' ומורא רבך כמורא שמים פ"ק ממסכת אבות : וכל החולק על רבו וכו' : בסנהדרין פ' חלק (קט) : ואי זהו חולק על רבו כל שקובע לו מדרש וכו' ו"ל הרמב"ם דפ"ה מהלכות תלמוד תורה ולא ידעתי למה לא כתב רבינו דברים אלו בשמו זאפשר דמשום דדברים אלו הם פי' חולק על רבו הנזכר בדברי רז"ל לא חש לכתבם בשם הרמב"ם דמשמע ליה דפסע דברי רז"ל הכי הוה ואינו מלאכה כחוב שהרמ"ך תמה על הרמב"ם מנין לו שאסור לקבוע מדרש כתיי רבו ואין מקום לתמיכה זו שמצוה דבריו הרמב"ם שהו סובר שזהו פירוש חולק על רבו : ואסור לו לאדם להורות בפני רבו לעולם וכל המורה לפניו מייב מיתה וכח הרמב"ם אם הוא רחוק מרבו ו"ז מיל וכו' ג"ו דפ"ה מה' ת"ת וטעמו מדגריס' דפ"ק דסנהדרין (ה) : פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה בני אדם שמתגבלין עיסותיהם בטומאה וכו' תנח באתה שעה גזרו תלמיד אל יורה

הלכות כבוד רבו ות"ח

רמב"ם (ה) בשם שאדם מצווה בכבוד רבו ויראתו כן הוא מצווה בכבוד רבו ויראתו (ז) ורבו יותר מאביו (ח) שאביו הביאו לחיי העה"ז ורבו מביאו לחיי העה"ב ואין לך כבוד בכבוד רבו ומורא כמוראו ואמרו חכמים ומורא רבך כמורא שמים וכל החולק על רבו כהחולק על השמינה וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השמינה וכל המתרעם עליו כאילו מתרעם על השמינה וכל המהרהר אחר רבו באילו מהרהר אחר השמינה :
ג ואיזהו חולק על רבו כל שקובע לו מדרש ויושב דורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים אע"פ שרבו במדינה אחרת : ואסור לו לאדם (ד) להורות בפני רבו לעולם וכל המורה לפניו הייב מיתה וכתב הרמב"ם (ד) אם הוא רחוק מרבו ו"ב מיל ושאל לו אדם דבר הלכה

תשובה היא ומוכה ומכ"ש היכא דמשנינו לרבו כגון שיש לו עליו תביעת מחוץ : וצריך שתעז שרבו בעל המורא כתב בפ' הנחמקום דהא דמסקינן דאף בהכרח אין חייב באינו עושה מעשה עמוך ה"מ בהכרח שאין זה שיה פרוטה למלקות דממלקות פטריה רחמנא דומיא דקללה אבל בזמנו לא פטריה רחמנא הילכך אם הכהו הכאה שיש זה שיה פרוטה אירי ואירי חייב לשלם עכ"ל : כתב בתשובת הגאונים סימן ט' שאלה אם יכול הבן לתבוע מאביו תשובה לא אשכחן ראייה להפקיע תביעתו של בן שלא להשניע אביו אלא רגילין ב"ד לומר לבן הקנה תביעתך לאחר שלא תבא לידי מקלל אביו וכו' הויא לאחר לא אחי הבן להאזי מילתא ע"כ לשונו :

רמב"ם בשם

הכל מל' הרמב"ם רפ"ה דהת"ת והעיקר דס"פ אלו מליאות : ומ"ש וכל החולק כו' דפ"ק חלק אחר רב חסדא כל החולק על רבו כחולק על השמינה שאלמו רבא דתן ואצירס אשר על משה ועל אהרן בעדת קרח בהכותם על ה' וכו' ופירש"י חולק על ישיבתו . מריבה חגר וקטטה לפטפט נגדו בדברים . מתרעם אומר על רבו שנהג לו מדה כפושה ומדת

אכזריות מהרהר מחפש עליו דברים עכ"ל רש"י ונראה שפניו שהוקשה לרש"י ו"ל חולק על רבו היינו עושה מריבה עם רבו לפיכך פי' דחולק על רבו פי' חולק על ישיבתו ומתייבש נמי שאמר חולק על רבו ולא אמר חולק עם רבו מפני שפירושו כהדיא דתניא בפ' תפלת השחר ר"א"ה המתפלל אחורי רבו וכו' החולק על ישיבתו של רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל מיהו לכאורה משמע דהיינו דווקא כשחולק על ההורא' שנספקו ב"ד וישיבתו של רבו דומה למה שעשו דתן ואצירס שחלקו על משה לכבוד דבריו אבל אם אינו עושה כן רק קובע לו מדרש אין זה עון וכו' חפץ יגדיל זורה ויאדיר ומפני זה תמה הרמ"ך על הרמב"ם שכתב הקובע לו מדרש הוא בכלל החולק על רבו כמו שכתב בית יוסף משמו דמנין לו שזהו פירושו של החולק על רבו דהיינו משמע רק החולק על ישיבתו והוראת דתו . אכן יראה לפרש דעת הרמב"ם ממה שכתב אשר הגו' ופירוש אשר הגו' את ישראל על משה שנקבלו כולם וחלקו על משה והוא כמ"ש ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים וזהו כוונתו ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' משמע שיעיר חגולוקותם על ההתנשאות והשירה שהיה לו למשה לבדו וכמ"ש בסוף כי תשתרר עלינו וגו' השתרר בגם הם היו רוצים להחזיק בשירה מזה אהיה למד שמי שלוקח לו שררה וההתנשאות של רבו דהיינו שקובע לו מדרש כמו רבו הוא הנקרא חולק על רבו דכמו שקרא ועדתו היו חולקים על משה ואהרן בכהונה ומלכות שזה היה שררותם כך כל מי שקובע מדרש הוא חולק על שררתו של רבו וכאלו חולק על השכינה ומדע ששרי אפי' לבדוק סכין של שחיטה שאינה הוראה כלל אסור משום כבודו של רבו דאין ראוי לתלמיד ליעול שררה במקום רבו אלא"כ נטל ממנו רשות כמו שיתבאר בס"ל . א"כ כ"ש ליעול שררה כו' לקבוע מדרש שלא ברשות רבו ודברים דומים ופשוטים הם ולא נמצא במחברים שחלקו ע"ז ולפיכך גם רבינו פוסק דבריו בזה ולא כתבם בשם הרמב"ם מפני שדבר פשוט הוא גם דברי רש"י ו"ל שפי' החולק על רבו על ישיבתו וכלשון הגאון בפרק תפלת השחר אפסר וקרב לפרש כן שמי שקובע לו ישיבה בפני עצמו הרי הוא חולק על ישיבתו ואין להשיג בתמימהו של הרמ"ך לעשות מעשה נגד דברי הרמב"ם שזו מלאכה להדיא בתום בפרק המגיש (דף פ"ד) ו"ל ורבי יוחנן בעלמא לא היה בעל ישיבה בעוד שמזקיק קיים וכו' איתא בפסקי תוס' שם התלמיד אין לו להיות בעל הישיבה בעוד שרבו קיים והיינו כדברי הרמב"ם כי גם בעל ישיבה לדרך כתב כלשון הרמב"ם מאמר א' כלל ד' פי' וכן במהרי"ק שורש קס"ט (בדף קל"ז ע"א) : ומ"ש ואסור לו לאדם להורות בפני רבו לעולם פי' לעולם איכא איכורא בפניו אפי' נטל רשות : ומ"ש וכל המורה לפניו חייב מיתה פי' בלא נטל רשות איכא מיתה בפניו דומיא דבני אהרן וההוא

א"כ נטל רשות מרבו ואיתא תו התם תנחום בריה דרב אחי איקלע לאתר דריש לכו מותר ללכות הטוב בפסח אמרו ליה לאו רבי מני דמן זור איכא הכא ותניא תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא"כ היה רחוק ממנו ג' פרסאות כנגד מחנה ישראל ופירש"י כנגד מחנה ישראל דכל מאן דבעי מילתא אויל לגבי דמשה דכתיב וזהו כל מבקש ה' וגו' אע"ג שהמחנה ג' פרסאות ואח"כ לגבי דמשה דתתא דמשה שאני עכ"ל ובפ' דדר (סג) . אמר רבא בפניו אסור ומייב מיתה שלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה וגריסין תו התם רבינא סר סבינא בבבל א"ל א רב חסדא מ"ט עבד מר הכי א"ל וזהו רב המנוגא ב אורי בחרתא דארגו בשני דרב חסדא א"ל לאו אורי איתמר א"ל איתמר אורי ואיתמר לא אורי בשני דרב הונא רביה הוא דלא אורי ואורי בשני דרב חסדא דתלמיד חזר דיליה הוא ואנא נמי תלמיד חזר דמר חנא ומשמע דמתא דארגו היה רחוק מפומבדיתא מקומו של רב הונא יותר מג' פרסאות ואפ"ה לא אורי ומשמע נמי התם מתוך הסוגיא דכל תוך ג' פרסאות חשיב בפניו וחזן לג' שלא בפניו וכו"כ התוספות והרא"ש בפ"ק דסנהדרין ופ' דדר וכו' איכא דלא מיתא דתניא תלמוד אל יורה במקום רבו אלא"כ היה רחוק ממנו ג' פרסאות דמשמע דנין נטל רשות בין לא יעל חזן לשלשה פרסאות שרי מתרן הרמב"ם דהא דמשמע דאפילו חזן לג' פרסאות אסור היינו קובע עצמו ללמוד ולהורות והא דמשמע דחזן לג' פרסאות מותר היינו באקראי בעלמא וההוא עובדא דתנחום בריה דרב אחי אקראי בעלמא הוה כדמוכח לישנא דדרש לכו ולישנא דאיקלע לאתר ואותובתא מדתני אל יורה אלא"כ היה רחוק שלשה פרסאות דמשמע דהוה חזן לג' פרסאות ש"מ משום באקראי בעלמא הוה התוספות והרא"ש תירצו דהא דמשמע דחזן לשלשה פרסאות אסור איירי בתלמוד גמור והא דמשמע דחזן לג' פרסאות שרי איירי בתלמוד חזר וכיוצא בזה כתבו בהנחה מיימון בפ"ה מהלכות ת"ת בשם הר"מ ומדברי המדכני בפרק דהר גרמא שמתרן בע"א דהא דמשמע דחזן לג' פרסאות אסור דהיינו דווקא במקום שרבו רגיל לבא שם לקייים כמו ביום השוק או בשני וחמישי והא דמשמע דחזן לג' פרסאות מותר היינו בשאינו רגיל לבא לקייים שם כי אם באקראי בעלמא : ומשמע מדברי התוספות בפ"ק דסנהדרין דאפילו נטל רשות מרבו תוך ג' פרסאות אסור וכן משמע מדגריסין בפרק אע"פ (ס) : אריסיה דלבי אתא לקמיה דאבי א"ל מהו ליארם עם מניקה חנידו בט"ו חדש דלא חזא דר"מ ורבי יודא הלכה כר"י וכו' כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רב זשמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חדש וכו' אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן אפילו ציעתא בנותחא לא לישרי איניס במקום רביה לא משום דמחוי כאפקירותא אלא משום דלא מתקייע מילתא למימרא דהא חנא הוה גמירנא לכה דרב זשמואל אפי' לא מסתקייע לו מילתא למימרא ופירש"י דלא מסתקייע מילתא שורה כהלכה וכתבו התוספות כאפקירותא וכו"כ היכא שהרב מוחל על כבודו דאין ואפ"ה אל יורה דלא מסתקייע מילתא הואיל ורבו אללו עכ"ל . ומשמע דכל שהוא תוך ג' פרסאות מושל רשות אלל לא תוך ג' פרסאות וכתב עוד שם דבתלמוד לענין שאלו דברים כבוד הרב כיון שמחל וכו"כ מהרי"ק בשורש קע"א דדוקא חזן לג' פרסאות מושל רשות אלל לא תוך ג' פרסאות וכתב עוד שם דבתלמוד גמור כלומר שאינו תלמיד חזר אפי' שנטל רשות מרב אחד לא סגי עד שישל רשות מכל רבותיו המנוהקים (ג) . וכתב ע"ש שאין התלמוד יכול לסמוך אחרים במקום רבו וכו"כ התוספות בהדיא בפ"ק דסנהדרין שלא היה רבי חייא רשאי ליתן רשות לרב ולרביה יר בר חנה בעירו של רבי שלא ברשותו ובשורש קי"ז כתב שהדעת מברעת שאין לסמוך להשתרר על הנסמך אם לא שהוא רבו אלא שנהגו ומרגלגל בפוס כל שהנסמך כפוף לסמוך אותו ונלע"ד להביא ראייה למנהג מדגריס' פ"ק דסנהדרין (ה) . רבה בר רב הונא כי הוה מנני בהדי ריש גלותא אמר לא מניינו נקיטנא רשותא אלא מאבא מארי וכו' ומשמע משם דאפילו למילי אחרוני דלא שייבי צדיקי מוכף הוה כייף להני דבי ר"ג אי הוה נקיט רשותא מנייניה ומ"מ נראה דיפה כבנת דמאחר שלא קבל הרב הנסמך הסמיכה מיד הרב ההוא הסמוך אלא על ידי רבנים אחרים והוא נעשה להם סניף פשיטא דאין לאותו רב להשתרר עליו כלל (וכתב עוד ג שורש ק"ע פשיטא דאין זה אלא כפיפות בעלמא אלל לא שתמייב בכבודו בתלמוד לרב) : **ונראה** מדברי הרמב"ם דתלמיד חזר אפילו בפניו מותר להורות שהרי כתב בסוף הפרק הגזכר כמה דברים אמורים ברבו מונבא שלמד ממנו רוב חכמתו

דרכי משה

רמב"ם (א) ויש ללמוד מזה דמי שאביו הוא רבו קרא אותו רבי ולא אבא מורי וכן מוכח ריש פרק הוזהב (פר) . דקיי ר' שמעון לרבי אביו ר' ונ"ל דהיינו דוקא אם הוא רבו מוכה אבא ברבו שאינו מוכה או כיבוד אב קודם לבל דבר כמו שיתבאר בסיומן זו לין יקרא בלשון אבא מורי וכו"ם לקמן סי' רמ"ז גבי חכם שאומר לתורגמן סר אמר לי אבא מורי כו' : (ב) אבל תלמיד חזר שאינו אסור להורות בפני רבו משום כבודו אלא משום שאסור להורות בלא רשות כדו שיריעו בו שאינו מועה בהוראתו אפי' נטל רשות מרב אחד סגי והרשב"א בתשובה

דרישה

וכן אנשים יסדו חסד ואחריו שיש לו חסד יבא עבד שאין לו חסד ויניש' וכו' חזן יצ"ל פלגין קייא חסדו משא"כ גבר ומשום דכתיב שבו פס עם הממונ עם הדומה לממור אהרן גר בנימו יש לו יסוד שאל' בלארין כן ילארין ש"מ דגר בגימטו יש לאביו שייכות אב על הבן ילכני יש לקום לממא ויאמר אבל עבד דדומה לממור אפי' בעבדומו אין לאביו שייכות לו ואין חזן משא וק"ל ע"ש :

סי' רמב"ם (א) ורבו יותר מאביו כו' כתב רמ"א דל"מ ו"ל מכלא יש ללמוד דלא אביו הוא רבו קודם אומר רבי ולא אבא מורי וכן מוכח ריש פרק הוזהב וקיי כי הוה נקיט רשותא אלא מאבא מארי וכן משמע לקמן סימן רמ"ז גבי חכם שאומר לתורגמן כן אמר לי אבא מורי ע"כ בס"מ : [ג] ואיזהו חולק על רבו כו' אבל מותר לחלק עליו באיזה פסח או הוראה אם יש לו רשות והוכחות שהדיון עמו רש"י והוא מפסקי מהר"א סימן רל"מ ו"ל אם הוראות צדוקות קצת וצורמת דשמעתא מוכח כדברי התלמוד נטל לא ימלקו כן הוה דרכו

הירושני הגהות

רמב"ם א לפנינו בגמרא רב אשי : ב פירש"י שהוא שם מקור : ג צ"ל בסימן קס"ט וכן בכל סימן זה בכ"מ שנוצר במהרי"ה סימן ק"ע צ"ל קס"ט .

יורה דעה הלכות כבוד רבו ות"ח רמב

והרב ז"ל וכו' כ"מ לא שת לנו לזאת ולמיכך נחקשו לו דברי הרמב"ם שגראין דבריו סותרין זה את זה ולא קשיא מידי וכו' ע"כ כתב נכחם דאסור לקרות לרבו בשמו אפילו כמותו ואפילו לקרות לאחרים ששמו כשמו אסור אם הוא סג פלאי וכו' ומשמע דלא חילק כלל ואפילו לאחרים נמי איכא איסור אפילו שלא בפניו או לאחר מיתה וליהא אלא כדפרישית ודו"ק : וחיוב לעמוד מפניו משיראנו רחוק מלא עיניו ה"ל פ"ק דקידושין (דף ל"ג) : ומ"ש עד שיכסה מלפניו וכו' ה"ל פרק הוציאו לו את הכף (דף ל"ג) ועיין במ"ש בסיומן רמ"ד :

רבו כגם אחרים משנה את שמו יראה לי שאין נזהר בכך אלא בשם שהוא פלאי שאין הכל דעים בו אבל השמות שקוראין בהם את העם כגון אנרכוס ינחק ויפקד משה וכיוצא בהם בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו ואין בכך כלום עכ"ל ואע"פ שגראה לכאורה שיש קצת חילוק בין מ"ש בזה בס"ה מהלכות ת"ת למ"ש בהלכות ממרים כ"ל שח"ש בה' ממרים :

הוא יותר מדוקדק שם ביאר וכתב שזה סברת עלמנו ובהלכות ת"ת כתבו שם : ומ"ש ולא יתן שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום כדרך שאר העם וכו' בפרק תפלת השחר תניא ר"ל המתפלל אחרי רבו והגותן שלום לרבו והמחזיר שלום לרבו גורם לשכינה שתסתלק ממשאל. ופי' רש"י שלום לרבו כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר שלום עניך רבו וכן הם דברי הרמב"ם ומפרש דלהחזיר לו שלום ל"ל לו שלום עליך ר' ומורי וה"ר יונה פירש הגותן שלום לרבו ר"ל שמקדים לו שלום ואין לתלמיד להקדים לו שום דיבור מרוב המורה וכן אמרו כלום יש עבד שמקדים שלום לרבו ומה שאמרו בהרבה מקומות כדי שאלת שלום תלמיד לרבו אינו ר"ל אלא כדי חרות שלום תלמיד לרבו עכ"ל וגם הגהות מיי' כתבו דהכי איתא בירושלמי כגון דלא שיינו זעירא בשלמא דרבה (ה) והרא"ש כתב בי' ושלמי

כתב

בנגד אחריו אלא יצדד עצמו לצד אחר וכן כשילך עמו היו שנים הולכין עמו (י) הגדול שבשנים הולך לצד ימינו ומצדד עצמו לצדדין והקטן לצד שמאלו וחזן לד' אמות הכל מותר [ו] ולא יכנס עמו במרחץ (י) ואם היה צריך לו לשמשו סותר ולא ישב לפניו עד שיאמר לו שב ולא יעמוד עד שיאמר לו עמוד או עד שיטול רשות לעמוד וכשיפטור לפניו (י) לא יחזור לו לאחוריו אלא גרתיע לאחוריו פניו בנגד פני רבו ולא ישב במקומו (כ) ולא יבריע דבריו בפניו ולא יסתור את דבריו [ו] וחיוב לעמוד בפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיכסה ממנו שלא יראה קומתו ואח"כ ישב ואפי' היה רוכב חשוב במהלך וצריך לעמוד מפניו כתב הרמב"ם (כא) תלמיד היושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד וכו' :

משמע לתלמיד אינו י"ן שלום לרבו מהו בגמרא דין אחרין תוך כדי דיבור כדי שאלת תלמיד לרבו עד כאן לשונו : [ו] ולא יחלוץ תפילין לפני רבו נראה דהיינו מדאמרין בפרק חלק (דף קא) : מאי זה הגבר אש' הרים יד במלך שחלץ תפילין לפניו ומורה רב כמורה מלך ל"ח : ומ"ש ולא יכנס לפניו כו' ז"ל הרמב"ם לא יכנס אלא יושב כיושב לפני המלך : ומ"ש ולא יתפלל לפניו ולא לאחוריו ולא מנדו וכו' בפרק תפלת השחר (כו) . יקרא ח"ר לעולם אפילו אדם לא כנגד רבו ולא אחוריו רבו ופירש"י נגד רבו אצל רבו ומראה כאלו הם שוים : אחוריו רבו . נמי יורה"ד הוא וההוא' כתב ש"מ דאחוריו רבו הוא עומד מפני שגראה כשתפוחו לרבו . וה"ר יונה כתב נראה בגמרא שהעם שאסרו להתפלל אחוריו רבו מפני שהפקס כי שמה ויטרוך רבו לפסוע ג' פסיעות לאחוריו בעוד שהוא מתפלל ולא יוכל להפסיק וכנגד רבו שאסור נראה שהעם הוא מפני שמועט עלמו לרבו וכו' אם חזר אחוריו כנגד רבו שאל דבריו יותר ואסור מהו אם מרחיק ארבע אמות נראה שמתיר להתפלל אחוריו או כנגדו שזה נראה כרשות אחר בפני עלמו עכ"ל והא דע"י הרחקת ד' אמות שרי כתבו רבינו לקמן בסמוך : כתב בשבלי הלקט סימן מ"ג בשם רבינו האי דהא דאסור להתפלל כנגד רבו לא אמרו אלא ביחיד אבל בצבור אין לו לחלוק כבוד לרבו ומותר להתפלל כנגדו (ט) : ומ"ש רבינו וכן כשילך עמו גם מ"ש היו שנים הולכים עמו וכו' ציומה פרק אהרן להם הזמנה (דף לו) . אמר רב יקרא המהלך לימין רבו הרי זה בור תקן הסגן מומינו וראש בית אב משמאלו ועוד תניא ג' שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול בימין קטן משמאלו חרמה רב שמואל בר פפא קמה דרב אדא כדי שיתכסה בו רבו והתניא המהלך כנגד רבו ה"ו בור אחוריו רבו ה"ו מנסי הרוח דמגדל אנדודי . ופירש"י ה"ו בור . אפילו צריך ארץ אינו בקי : כדי שיתכסה בו רבו . הא דקתני מימינו לא שילך אללו אלא מאחוריו ומיהו גדול לימין וקטן לצד שמאל אצל גדול ושניהם אחוריו הרב : דמגדל אנדודי . לא אצל ממש ולא אחוריו ממש אלא שיתכסה בו רבו מקצת צד רבו ע"כ לשונו ודברי רבנו מנאוריים יפה וצריך לבארם שיסכים לרבי רש"י : והרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות תלמוד תורה ברייתא דשלשה דברים וכו' ולא כתב מאי דאיתמר עלה בגמרא ונראה שהטעם שהם דברים שפשוטים וכל אדם יזכיר כגון מחמת דרך ארץ אבל הם דג' שהיו מהלכין בדרך איצטריכא ליה לאשמועינן שלא ילכו זה אחר זה אלא בשורה אחד . ויותר נראה לומר שמתך על מ"ש בפ"ה ולא יתפלל לפני רבו וכו' ומ"ל שאמר לו להגך בצדו אלא יתרחק לאחור רבו ולא יהא מכוון כנגד אחוריו ואח"כ יתפלל וכו' דהיינו דלא יתפלל אחוריו רבו מדיון דרך ארץ נגעו זה ואם כן מינה נשמע להלך . ומ"ש רבינו ומון לר' אמות הכל מותר הוא מדאמרין בפ' תפלת השחר גבי הא דאסור להתפלל לא כנגד רבו ולא אחוריו רבו דאסור לעבור כנגד המתפלל ואחריכא מרב אחי ורב אחי דחליפי ושני רב אחי חוץ לד' אמות הוא דחליפי משמע דכל חוץ לד' אמות כרשות חרות דמי ולא שייך לגבי ההרחוק ממנו ד' אמות וכך הם דברי ה"ר יונה שכתבתי בסמוך . ומ"ש ולא יכנס עמו למרחץ ואם היה צריך לו לשמשו מותר ברייתא בפ' מקום שבהגו (גא) והרמב"ם בפ"ה מהלכות ת"ת השמיט הא דלס כריך לו מותר משום דמילתא דפשיטא הוא וסמך על מ"ש בפרק כ"ה מהא"ב : ומ"ש ולא יכנס לפניו עד שיאמר לו שב ולא יעמוד עד שיאמר לו עמוד וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ה מה' ת"ת ומ"ש וכשיפטור לפניו לא יחזור לו לאחוריו וכו' ימורה ציומה פרק אהרן להם הזמנה (דף לו) . ומ"ש ולא יכנס מקומו ולא יבריע דבריו בפניו ולא יסתור דבריו . כן כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות ת"ת ויליף לה מדתניא הכי גבי אביו כמו שכתבאר בסיומן ר"ת . ומ"ש לרבו שכבודו חומר מכבוד אביו . ומדכתב בפניו משמע דשלא בפניו מותר בין ברבו בין באביו : ומ"ש וחיוב לעמוד מפניו וכו' עד ואח"כ יכנס בפ"ק דקידושין (לב) :

ומ"ש

ואפילו היה רוכב חשוב במהלך וכו' ג"ז שם בעיה דאפישיטא . כתב הרשב"א בתשובה כש"ת בדוקן אינם חייבין לעמוד לפי שהוא במקום אחד והצבור במקום אחר ואין אדם חייב לעמוד בפני רבו שהוא עומד למעלה בביתו והתלמיד למטה ע"ג קרקע . כתבו בשבלי הלקט סימן מ"ג מפני רבו מוכה עומד מלא עיניו עד שיתכסה ממנו כדאיתא בפ"ק דקידושין דהוה עביר ר' אלעזר לר"י רביה ואם הוא בצבור וקראו רבו לקרות בתורה אינו צריך לעמוד כל זמן שרבו עומד וצריך אדם שיהא אמת ליבור עליו וכ"כ במקום גדולים וקנים כמו כן אם יש להרב שלך רב באותה המדינה ואותו הרב אינו חולק כבוד לרבך גם אחת חוץ צריך לעמוד מפני רבך כדאמרין ל"ק הא דפלגי ליה רביה יקרא וכו' ואמרין בפ"ק דקידושין איצטריכא ליה צנו וכו' והוא רבו צריך לעמוד מפני רבו או לא ת"ש דל"ל שמואל לר' יקרא קום מקמי אביך שאני רב יחוקאל דבעל מעשים הוא דחליפי מר שמואל נמי קאים בתקומה אלא מאי קאמר ליה ה"ק ליה זימנין דאתי מאחוריה קום את מקמיה ולא תיחוש ליקרא דידי מהא שמעין שהבן אינו חייב לעמוד מפני אביו במקום רבו אם הרב אינו חולק כבוד לאביו כדכיה עביר שמואל לרב יחוקאל אבל צהא איכא לספוקי היכא שמהרב של רבך לא לדעת אם תוכל להעביר כבוד רבך מפני כבודו עכ"ל :

כתב

הרמב"ם תלמיד היושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד מפניו וכו' בפ"ה מה' ת"ת ועמומה מהא דאיתא בפ"ק דקידושין (דף לב) . ח"ר אכיה חוץ ת"ת רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים והכריעו התוס' לפר"ת דלון זה אינו נוהג אלא באותם שרדין בבית הרב דמסתמא עמדו שחרית וערבית אבל בתלמידים אחרים חייבים לעמוד אפילו ק' פעמים ציוס שמה יראה אחד ויחדם . ואפילו אותם סדרים בבית הרב אם

רבי משה
(ח) וכו' בתא' נתיב כ' ח"ה כתב הר"ן פ"ק דמועד קטן דף שצ"ד ע"א הא דתלמיד הנפטר מרב ולן בעיר צריך לחזור ולישול ממנו רשות היינו דוקא בשנל רשות לילך באותו היום או לילך למחר ולן עוד לילה אחרת אבל אם נשל רשות לילך למחר לא צריך לחזור ולישול רשות דאדעתא דהכי שיפע לומר נשל רשות עכ"ל . וכתב רוקח סימן של"ה רב היושב בסעודה אומרים ברשות מורי הרב ורבותיו כמו שהבינו במסכת דרך ארץ (פ"ה) שאמר פלוסוף אחד שלום עליכם חבמי ישראל ולר"ג בראש : (ט) בהג"מ פ"ו דהתם כתב אהא דאם היו מהלכים בו והא דאמרין פ"ג שאכלו (כו) . אין מברכים בדרבנים אלא בפניה הראוי למוווה פ"ו ר"ת דהתם מיירי שאין שניהם בחבורה אדר אלא כל אחד הולך לעצמו או יוכל אחד למחר לעצמו צרכיו כמו שירצה אבל כשהולכין יחד מברכין בב"מ כו' וכו' בתוספות פרק ב"מ (גא) . ובפ"ה הר"י פ"ג שאכלו דף ל"ז ע"ב ובמדרשי שם וכתב בשם ראב"י דכתב דבמקום סנה אין מברכין עכ"ל : (י) כתב המדרשי פרק מקום שנהגו וכשם מהר"ם לרהוץ עם אביו חמוי ובעל אמו ובעל אחותו אינו יודע היתר וכמה פעמים

פרישה
שם ג"כ מיירי שלל בפניו כמ"ש בהדיו ואפי' שלל בפניו מ"מ י"ל דמיירי יקרא לרבו לרבו בשם פלאי אבל לא חרים אפי' בשם פלאי ויכול להיות שהוא מותר להזיל שכוח שלל בפניו ודו"ק והאמר ג"כ לומר ששם לא תמה ח"ל על מה שחשור לקרות לאחרים ששם כשם אביו כמו שכושר בהדיו אביו בדבריו אבל לקרות לאחרים ששם כשם רבו ע"ז לא תמה והכח מיירי ברבו . ומ"ש רבינו כהן ג' בני דהיינו קיימת רבו שלל בפניו ולהוכיח שמו בפניו וסקרחת שם אחרים ששם כשם רבו ח"ף פ"ג דקיימת שמו שלל בפניו לא שייך קיימת כשהוא שלל בפניו וז"ל דין שמועט וכיינו סוכר מ"מ לפי מה שכתבתי בדרישה בסיומן ר"ח (ספיק קטן ה') ח"ש דקיימת שם רבו שלל בפניו היינו ח"ף שדבר עם אחרים לרן שמועט הכל יודעים שרבו הוא מוכיר כיון שהוא שם פלאי והו"ל כאלו קראו לנכס . והוכיח שמו בפניו ח"ף שחיינו פלאי ואין הפועל יודעין שרבו הוא מדבר מ"מ כיון שרבו יודע שמועט מזה חסור וכן הקראות שם אחרים בפניו ויליתא הוא נגד עיניו וק"ל : (יג) אפי' לאחר מותם ר"ל של אחרים : (יד) ואומר לו ביראה ובכבוד שלום עליך רבו כו' עבר"ל . ואם נתן לו רבו שלום כו' מורי ורבי דלעולם בקסרות שלום רבו

צריכין להספוק יותר ממשאלת שלום (עיין מ"ש ח"ה ז"ל לעיל ס"ה מה' בדר"ש) והא דאמרין בעלמא תוך כדי דיבור כדי שאלת שלום תלמיד לרבו ומחזיר דהיינו שישלם לרבו ומחזיר דהיינו שישלם לרבו ולרבו שישלם לו שלום עליך רבי וכו' ומהר"ם כתב בפ"ג מהלכות ת"ת וכו' ולא לאחוריו כו' (ובשבלי הלקט כתב דהא דאסור להתפלל כנגד רבו לא אמרו אלא ביחיד אבל בצבור אין לחלוק כבוד לרבו ומותר להתפלל כנגדו וכו' ופי' רש"י יונה כתב מפני שהפקס כי שמה ויטרוך רבו לפסוע ג' פסיעות לאחוריו בעוד שהוא מתפלל ולא יוכל להפסיק (י) בשמתפלל עם רבו יתרחק לאחוריו ר"ל ד' אמות וכו' בהדיוש ב"ה סימן ז' : (יג) הגדול שבשנים הולך לצד ימינו ומצדד עצמו לצדדין והקטן לצד שמאלו וחזן לד' אמות הכל מותר [ו] ולא יכנס עמו במרחץ (י) ואם היה צריך לו לשמשו סותר ולא ישב לפניו עד שיאמר לו שב ולא יעמוד עד שיאמר לו עמוד או עד שיטול רשות לעמוד וכשיפטור לפניו (י) לא יחזור לו לאחוריו אלא גרתיע לאחוריו פניו בנגד פני רבו ולא ישב במקומו (כ) ולא יבריע דבריו בפניו ולא יסתור את דבריו [ו] וחיוב לעמוד בפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיכסה ממנו שלא יראה קומתו ואח"כ ישב ואפי' היה רוכב חשוב במהלך וצריך לעמוד מפניו כתב הרמב"ם (כא) תלמיד היושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד וכו' :

בסמוך בשם מהרי"ק : (ה) ואומר לו ביראה ובכבוד שלום עליך רבי ז"ל רמ"א וכן בסוגין וי"א שאין לתלמיד לשאול בשלום רבו כלל שג"ל רחמי נערים וכמנ"ל עכ"ל והוא מהירושלמי והביאו הר"ש ומסקי' דנגמרא דיון לא משמע עובי דאמרין תוך כדי דיבור כדי שאלת תלמיד לרבו : [ו] ולא יכנס עמו במרחץ כו' וכשכחם סולכים במכנסים מוכסים ערוה הכל מותר ברבו ובחביו כו' רמ"א (והוא משיירי אגודה פ' מקום שנהגו עכ"ל) ע"כ כי מן הדיון ח"ף לכסות הערוה כדמוכה בגמרא פרק כירה דף מ"א ע"ל והביאו שם בהגהות אשרי' דף הע"ז דיש ע"ד כל שמימי יוד כנגד פניו של מטה כאלו הוטר בבניהם של חבניהם חביו ודיקא כי נמית לנהרש שמועט את עלמו שלל כנגד העם אבל כי סליקו מנהרש משום לביעות לית לן בן ומדככת לית לן בן משמע דפשיטא דהיינו מהיב וע"ל ב"ה ע"ס כ"ג דמשמע דיש קצת איסור בלבוש מוכסים אם לא הרמב"ם מפני שחביבים ליהי' בהשתת זע ורמ"א כתב שם דבזמן מועט לית לן בן ע"ס : או עד שישול רשות לעמוד וכן בגמרא צריך לישול רשות ממנו מחל רמ"א : [ו] וחיוב לעמוד בפניו

44

אם נאלו פנים חדשות צריכין לעמוד ע"ל (יא) וכו' המדרכי נסס ר"י וכתב עוד נסס ר"ב דה"ק אין ת"ח העוסק בתורה ראוי לעמוד ולבעל תלמודו אלא שחרית וצריכה. והדמ"כ נראה שפירש כדברי התוספות ולפיכך כתב תלמוד היושב לפני רבו חמוד. וצמח"ס מייחזק בתי הא דר' אבהו א"ר אלעזר כל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משפחה וכו' ק"ל כתב הא דר"א והשמיט הכיה דר' אבהו. וכתב הר"ש שטעמו משיבש המשנה ליה דר' אלעזר פליג עליה וכו' דהלכתא כר"א וגם ר"ע השוה מורא סמכה למורא המקום וכו'. ב"ה וכו' דרשב"א בחשבה: **כך** המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמוד עושה לרבו תלמוד עד ופורין ממנו יראת שמים ברוט פרק אלתנה ניוונית (טו): וכו' וכל תלמוד שמולול מכל דבר מכבוד רבו וכו' כן כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' תלמוד תורה וטעמה מדגריסין בפרק תפלת השחר (כו): הניח ר"א אומר המתפלל אחורי רבו והנותן שלום לרבו והמחזיר שלום לרבו והחולק על ישיבתו של רבו והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל: אין חולקין כבוד לתלמיד לפני רבו אלא רבו חולק לו כבוד מהנהגה דגמרא בפרק י"ג (קיש): וכתב ר"י וכו' ור"ש בפ"ק דקידושין: **ראה** רבו עובר על ד"ת אומר לו

כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות ת"ח ונראה שלמד כן מדין אביו ונחבאר בסיומן ר"מ כתב הרמב"ם בפ"ה הנזכר כל זמן שמוכר עמועה בפניו אומר לו כך למדתי רבנו (יג): **ורא** יאמר דבר שלא שמע מרבו וכו' בפרק תפלת השחר האומר דבר שלא שמע מפי רבו ואמר רבו והרמב"ם כתב בפ"ה מהלכות ת"ח ולא יאמר דבר שלא שמע מפי רבו עד שיוכיר שם אומר וכן כתב רבנו ונראה שפירש שפירש כל מה שהתלמיד אומר סבורים השומעים שמרבו שמעו ואם לא שמעו מפיו צריך לדבוק זמני מי שמעו: **ובשימות** רבו י"א שקורע כל בגדו לעולם כן כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות ת"ח ובפ"ט מהלכות אכל וטעמה מדתניתא בסוף מועד קטן אלו קרעים שאינם מתאחים הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה ועל נשיא ועל אב ז"ד ומשמע ליה דכתיב טהם שמים לענין איהו כך הם שמים בשעור הקריעה דכתיב ששעור קריעה דאביו ואמו עד שיגלה לבו כך באלו השמיים עמהם שיעור קריעה עד שיגלה את לבו. והרמב"ם בספר תורת האדם הקשה עליו מדגריסין בפרק ואלו מגלחין (כז): א"ר חייא בר אבהו על כל המתים כולם קורע ומכניס על אביו ועל אמו מבחון אהר רב חסדא וכן לנשיא מיתבי לא השוו לאביו ולא אחיו לאביו ומאי לאו אפילו לנשיא לא לבר מנשיא ופירש"י לא השוו רבו ואב ז"ד ונשיא וכל הכך דתני במתני' לאביו ולאמו אלא לאחיו ש"מ נשיא בשאר כל חומרי אביו ואמו הרי הוא כשאר כל המתים וכן רבו שלמדו תורה אינו אלא כשאר כל המתים ואפילו בקריעה מבחון ועוד שגילו הלכ דבר מיוחד הוא באביו ובאמו רמו שבטלה ממנו מלות כדאיתא בירוש' והרי אמרו צמח"ס בקריעה טפה מאי קרא דכתיב ויחוק דוד בצגדיו ויקרעם ואין איהו זה פחותה מטפה והא דוד קורע על נשיא ואב ז"ד ומזמון הרעות וכו' ליה בטפה והר"א בפ"ק אלו מגלחין סככים לדברי רבנן. ולויש דעת הרמב"ם ל"ל לומר שהוא סובר דעד שיגלה את לבו בכלל אינה מתאחה הוא דהא דאין מתאחה נפקא לן בגמרא מדכתיב באלושע ויחוק בצגדיו ויקרעם לשנים ומשמע שנאמר ויקרעם אינו יודע שלשנים אלא מלמד שקרועים ועומדין שנים לעולם ומהתם איכא למשמע דעד שיגלה את לבו קרע דבהכי מיכר שהם קרועים לשנים דאי לא קרע אלא טפה לא היה מיכר שהם קרועין לשנים והא דאמר צירושלמי שגילו הלכ באביו ובאמו מפני שבטלה ממנו מלות כיבוד ההוא טעמה שייך כמו בצגדיו ואב ז"ד והא דגמרי צמח"ס בקריעה טפה מיוחד דוד בצגדיו ויקרעם אסמכתא בעלמא ללמד על אחרים ולא על עצמו ותדע דהא אף ע"ג דלא כתיב בקרא דדוד שנים קרעים אחרין דקורע על נשיא ואב ז"ד ואינו מתאחה משום דגמרינן מאלושע א"כ ה"ה דלענין גילוי הלכ נמי ולפינן מנייה בדפתישית אכל אי קשיא על הרמב"ם הא קשיא לי למה לא כתב דעל הנשיא קורע מבחון

וכו' עד דס"ל דהלכה כר"א שלא נתן קצבה לדבר תימה הלא ר"א לא קאמר אלא כשאינו עוסק בתורה דכעוסק בתורה אינו ראוי לעמוד כל עיקר אפילו שחרית ועצרות דלכאורה עומדת מפני לומדיה כדאיתא להדיא פ"ק דקידושין (סוף דף ל"ג) וא"כ איכא לומר דלא פליג עליה ר' אבהו דמודה דכאילו עוסק לילך קצבה אלא דכעוסק בתורה אינו ראוי לעמוד מלפניו אלא שחרית ועצרות וי"ל דכיון דלא קי"ל כר"א בהא דלקחון בסיומן רמ"ד א"כ אין חילוק בין עוסק לאינו עוסק ומי דעיקר ראיתו מדרכי עקיבא דהשוה מוראם למורא המקום וכו' כ"ל לדעת האלפסי ע"כ דברי הר"ש מיהו צמח"ס כתב דהביא דרבי אבהו דוקא בעוסק בתורה ומניחו כ"י מיהו נראה ודאי דאף לר' אבהו לא קאמר אלא דאינו חייב לעמוד אכל הרשות נידו לעמוד לפניו כל שעה דכך כתבו התוס' אצרייתא דאין בעל חומניות רשאין וכו' כמו שיכתב לקחון בסיומן רמ"ד: אין חולקין כבוד לתלמיד חכם וכו' מנא חייבילי אס אין הרב חולק כבוד להלמידי אס הוא מחבד כמה שאחרים חולקין כבוד לתלמידו פסק דבי' שמחה שחולקין לו כבוד לתלמיד במקום רבו דמשום כבודו של כהן גדול חולקין כבוד לכהן עד כאן לשונו: עשה דכבוד תורה דאשת חכר שמא אין שייך לאחר מיתה תוספות פרק שבועה העדות (ל"ו) אכל בתשובה מהר"ם מ"ז כתב אשת

חכר שנשאת לע"ה אין חייבין לכבדה ככראשונה עכ"ל משמע דבעודה אלתנה ת"ח חייבין לכבדה כאילו היה בעלה מי: פסק ר' שמחה אין הרב צריך לעמוד מפני התלמיד אפילו אס הוא חכם גדול מאוד וכו' אמנם חייב לומר ששעה הידור לתלמידיו ואפילו מפני אותן שאין חשבונן כולי האי הגה"מ: אסור להורות בפני גדול הדור אע"פ שלא למד ממנו שום דבר חוץ פ' אין עומדין וכו' ר"ד דמוסלג בחכמה אפי' אינו רבו דינו כרבו מוכבד והניחו רבנו בסיומן רמ"ד. מנא חייבילי כשמוכירין רבו של אדם בפניו כאילו הוא חבירו א"כ לחמה לומר הוא אינו חבירו אלא רבו וראייה מפ"ק דנינה דל"ל לרבי אליעזר כבר נתנו חזון צבירין וכו' חזון צבירין ר"י בן זכאי וכו' והוא היה רבו ע"כ הג"ה ועוד מנא חייבילי ליה לכוזיב כשחמד כותב סתם לאדם גדול או מדבר עמו פעם אחר פעם א"כ לומר לו בכל פעם בלשון מר ואם לפעמים מוכירו בלשון אהב אין בכך כלום ומניחין ראייה מהא דה"ל אביו לרב דמיו וכו' עכ"ל ובתלמוד חכר אין מוטל עליו להוכירו בשם מר כשמדבר עמו כדאיתא בפ"ה תפלת השחר (דף כ"ו) דקמטני תלמודא שאני ר' ירמיה בר אבהו לתלמיד חכר דרב הוה וחינו דקא"ל ר' ירמיה בר אבהו לרב ז"ל דלת א"ל אין דילגא ולא אמר מי גדיל מר: ולא יאמר דבר שלא שמע מרבו עד שיוכיר שם אומר רבי' תפלת השחר (דף כ"ו) האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל ופי' הר"ש דבר שלא שמע מפי רבו ואמר מפי רבו וכן פי' הר"ר יונה ר"ל שלא שמע ממנו ואומר אותו בשמו עכ"ל וקשה דמשמע דאם אמרו סתם שרי ובלא עובר על אזהרת חכמים שלא יאמר דבר אלא בשם אומריו ואי לא שמעו משום חכם אלא מדעתו אומריו למה יחשב לו עון אשר חטא באומריו בטתם אכל פי' הרמב"ם ע"ה דת"ת ורבינו אחריו הוא הכבוד דמייירי ששמעו מפי אחרים ולא שמעו מרבו ואומר סתם ע"ה הוכירו שיאמר דבר צטט אומריו ואמר כאן שאם עבר על אס גורם לשכינה שתסתלק מישראל ומשמע דשמועה ששמע מרבו ראוי לחומרה אס וכדאיתא ס"פ האשה רבה בעובדא דאלו ר' אלעזר אמר לשמעיתא צי מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן שמע ר' יוחנן ואיקפד ופייסוהו דעילו לגביה ר' יעקב בר אידי א"ל כשאר צוה ה' את משה כן צוה משה את יהושע וגו' וכי על כל דבר שאמר יהושע היה א"ל כך א"ל משה אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעים שחוררו של משה היה אף ר"א תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעים כי שלך היא מיהו נראה דוקא צידוע שלא למד תלמוד זה לפני רב אחר דומיא דיהושע לפני משה ור"א לפני ר"י אכל אס למד לפני משה צריך להזכיר שם אומריו: ובשיבות רבו י"א שקורע כל בגדו עד שמגלה את לבו ואינו מתאחה לעולם כ"כ הרמב"ם בפ"ה דה' ת"ת ובפ"ט דה' אכל וטעמו מדאיתא פ' אלו מגלחין ריש (דף כ"ו) ת"ר אלו קרעים שאין מתאחה הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה ועל נשיא ועל אב ז"ד וכו' אביו ואמו ורבו שלמדו תורה מ"ל דכתיב ואלושע ראה והוא מצנע חני אבי רכב ישראל ופרשו אבי זה אביו ואמו רכב ישראל ופרשו זה רבו שלמדו תורה וכו' ולא מתאחה דכתיב ויחוק בצגדיו ויקרעם לשנים קרעים ומשמע ומשמע ליה להרמב"ם לפי שטעו דככלל לשנים קרעים משמע דקרע עד שיגלה את לבו דאם לא קרע אלא טפה ולא היה מגלה את לבו ליכא קרעים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם ויחנן על כל המתים כולן קורע מבחון ועל אביו ואמו קורע מבחון א"ר חסדא וכן לנשיא קורע מבחון

שנאמר ויקרעם אינו יודע שלשנים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם את לבו לא קרע אלא טפה ולא היה מגלה את לבו ליכא קרעים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם ויחנן על כל המתים כולן קורע מבחון ועל אביו ואמו קורע מבחון א"ר חסדא וכן לנשיא קורע מבחון

לכו

שנאמר ויקרעם אינו יודע שלשנים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם את לבו לא קרע אלא טפה ולא היה מגלה את לבו ליכא קרעים אלא מלמד שקרועים ועומדים לשנים לעולם ויחנן על כל המתים כולן קורע מבחון ועל אביו ואמו קורע מבחון א"ר חסדא וכן לנשיא קורע מבחון

לכו

דרכי משה
פעמים הוריתי ואינו נראה לומר דהתם בגיגית אבל במרחץ שלנו מותר דמנין לנו להלך עכ"ל ומתיר' כתב סימן ל"ז היכא דהיה הוא במרחץ קודם רבו א"צ לצאת ע"כ לשונו ובחודשי אגודה פרק מקום שנהגו כתב תלמיד אל ירחץ עם רבו אמנם עתה דמכסין הערוה ליה לן בה ומותר לרחוץ יחד עכ"ל: (יא) וכו' בהג"מ פ"ו בשם ספ"ק ובתב דאין רשאי דקאמר חיינו אינו הייב עכ"ל: (יב) כתב בהג"מ פ"ח ור' שמחה פסק דאפילו אין הרב חולק כבוד לתלמיד רק אם הוא מחבד כמה שאחרים חולקין לו כבוד חולקים לו כבוד בפני הרב וכו' המדרכי פ"ק דקידושין דף תרנ"ט ע"ד: (יג) כתוב בת"ה סימן מ"ג דאפילו באיסור דרבנן אם רואה לרבו שרוצה לעבור ימחה בידו ואפילו בספק איסור ובכל מקום בספק איסור דרבנן אין לדקדק כולי האי וכתב בתא"ז נתיב ב' ח"ה דבר שהוא איסור דאורייתא ועושה מעשה להתיר ויש אחד מן התלמידים יודע להקשות מקשה קודם מעשה אבל איסור

פרישה
בניית הרב דמסתמא עמוד מלפניו שמית וערבית אכל תלמידים אחרים אפי' ק' פעמים ביים פחה יראה אחר ויחשדם פיון צב"י שבוית הסו' (כז) אלא שמית וערבית שלא יסא כבודו כ"י פי' שמקבל עליו עול מלכות שמים בק"ש שקרית וערבית פי' הסו' אינו ראוי ל"ל אינו פסוב כ"י ואח"כ כתב דר"ע דצריך דהיינו מסובב וכן בסמ"ג ואמר ר"י דהיינו דוקא צב"ה ובמקום פנטע אכל במקום שיש גנאי לרב שאין עומדין מפניו כגון שיש פנים שרשית חייב לעמוד עכ"ל (משנהוה פ"ק דקידושין רס"ל עכ"ל): (כג) כרב אלפס דלא הביא כ"ל: (כד) ואם אדם מקבל פני השכינה ר"ל אף דא"כ ב"א שמרית וערבית מ"מ כשירצה לקבל פני השכינה עמי צריך לעמוד ולהיות או בחומה ומיילת התלמיד הושב לפני רבו תמיד ומקבל פניו ביים אחר הרבה ולרבותא כ"כ דאפי' ישב לפניו תמיד אפי' סגי בצ"ס: (כה) גורם לשכינה שתסתלק מישראל משום דכבודו והשוה לכבוד השכינה כדלעיל וק"ל: (כו) ראה רבו עובר על ד"ת אפי' איסור וצב"ק (אלא שצריך להמתין עד שיעבור. ח"ל למדתי רבנו כ"י מיושב קודם שיעבור כ"כ בתא"ז נתיב ב' פכ"ס) כדלעיל בסיומן ר"ס: (כו) ולא יאמר דבר שלא שמע כ"י שכל מה שסתמא

דרישה
מפניו משיראלו מרחוק כ"י ואם הוא נרשית אחר ח"כ לעמוד מפניו וכן בס"ת כשיוא על בנינים אין צבור שב"ס צריכין לעמוד דה"ס"ת ברשות אחר וכן בש"ע סוף י"ח והוא משבועת רשב"א: [ס] אין חולקין כבוד לתלמיד לפני רבו כולי וכו' ופסק רבינו שמחה אין הרב צריך לעמוד לפני התלמיד אפי' אס הוא ת"ס גדול מאוד כ"י אמנם סוגיא למורי רבינו שמשע סוהר לתלמודו ופ"י בפני אותן שאין חשבונן כולי האי עכ"ל הגה"מ מיימוני. עוד שם ופ"י אין הרב חולק כבוד לתלמיד (רק אס הוא מחבד כמה שאחרים חולקים לו כבוד אפי' בפני הרב חולקין לו כבוד

פעמים צריך לעמוד מפניו עמי מנ"ס. ונראה דאפי' כתב לפני זה תלמודו הושב תמיד לפני רבו ולרבותא כ"כ דאפי' ישב לפניו תמיד אפי' סגי בצ"ס: (כו) ראה רבו עובר על ד"ת אפי' איסור וצב"ק (אלא שצריך להמתין עד שיעבור. ח"ל למדתי רבנו כ"י מיושב קודם שיעבור כ"כ בתא"ז נתיב ב' פכ"ס) כדלעיל בסיומן ר"ס: (כו) ולא יאמר דבר שלא שמע כ"י שכל מה שסתמא

פעמים צריך לעמוד מפניו עמי מנ"ס. ונראה דאפי' כתב לפני זה תלמודו הושב תמיד לפני רבו ולרבותא כ"כ דאפי' ישב לפניו תמיד אפי' סגי בצ"ס: (כו) ראה רבו עובר על ד"ת אפי' איסור וצב"ק (אלא שצריך להמתין עד שיעבור. ח"ל למדתי רבנו כ"י מיושב קודם שיעבור כ"כ בתא"ז נתיב ב' פכ"ס) כדלעיל בסיומן ר"ס: (כו) ולא יאמר דבר שלא שמע כ"י שכל מה שסתמא

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

לומר

יורה דעה הלכות כבוד רבו ות"ח רמ"ד

פני זקן וקנין וזכויות כחשמה וכוון דמפני שיבה תקום גלי לן אקרא דוהדרת פני זקן דניקח וזכויות כחשמה לכן הקדים לכתוב מפני שיבה תקום אף ע"ג דעיקר מ"ע היא והדרת פני זקן. ודו"ק: ומאימתי חייב לקום עד שיב דהידור הכלל שם כדרייתא ובגמרא איתא דה"מ דמרחץ לא כתיב גוואי אבל כתיב דברי להרהר כד"ת חייב לעמוד והרמב"ם דפ"ו רבינו כ"ח כתיב כחשמה בית המרחץ דומיא דבית הכסא דהיינו כתיב גוואי ולא חששו לפרש יותר וכן פ' כ"מ:

אין בעלי אומנות חייבין וכו' שם כדרייתא אין בעלי אומנות רשאין וכו' וכחשו התוספות אין רשאין משמע איסורא דמיידי בעוסקין במלאכת אחרים אי נמי במלאכת עמלן ואין רשאין פירוש אינן חייבין ופסק רבינו כשני התירושים דשייכה אמת גס הרא"ש בפסקיו כתב שני התירושים דתרווייהו הילכתא טעמו: **אין** ראו לחכס שיטתו וכו' שם ואפי' וקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם ולסומכין בידו נראה דרבינו ה"ק מצוה לרובן להדרם כחשמה משום או לקום קצת מפניהם או לסומכין בידו ובגמרא ה"א ר' יוחנן הוה קאים מקמי סני דארמאי רבא מיקס לא קאים הידור עביר להו אפי' יוכי ידא לסבא ומפרש רבינו דר' יוחנן היה קם מפניהם ממש ורבא פליג עליה והיינו דקאמר רבא מיקס לא קאים דחשוב ליה איסורא להחשיבו לכרי כמו לישראל אלא הידור עביר להו דהיינו לקום קצת מפניהם ואפי' נמי פליג אדרבי יוחנן ולא קם מפניהם אלא יוכי ידא לסומכין ופסק כדברי רבא וכו' הרמב"ם בפ"ה ד"ה ת"ת אלא שהיה מפרש דרבא לא קם כלל מפניהם הידור דעביר להו כדברים הוא דעביר להו הידור וז"ל אפילו זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנים לו יד

בן שבעים (ד) מצוה לקום מפניו ומאימתי חייב לקום מפניהם (ה) משיניע לתוך ארבע אמותיו עד שיעברו מכנגד פניו ורובו חשבו במהלך. ואסור להעצים עיניו ממנו (ו) קודם שיניע לתוך ד' אמותיו כדי שלא יצטרך לקום מפניו כשיניע לתוך ד' אמותיו אין עומדין מפניהם לא בבהב"ם (ז) ולא בבית המרחץ דכתיב תקום והדרת קימה שיש בה הידור אין בעלי אומנות חייבים לעמוד ממלאכתן בפני ת"ח ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו (ח) ולעמוד מפניו אינו רשאי אין ראוי לחכס שיטתו על הציבור לבוין לעבור לפניו כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד ואם יבול להקיף בדרך כדי שלא יעבור לפניו זכות הוא לו (ט) ואפי' זקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם (י) ולסומכין בידו ל' הרמב"ם מי שהוא זקן מופלג בוקנה אע"פ שאינו חכם עומד לפניו ואפי' חכם שהוא ילד עומד בפני הוקן המופלג בוקנה ואינו חייב לעמוד כדי קומתו אלא כדי להדרו ואפי' זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנין לו יד לסומכו ע"ב ואינו יודע למה כתב שאינו חייב לקום מפני הוקן כדי קומתו. (י"א) דהא מהך קרא ילפינן זקן וחכם ובמו שצריך לקום מפני חכם מלא קימטו כך צריך מפני הוקן ואפשר שלא אמר שא"צ לעמוד לפני הוקן מלא קימטו אלא ילד חכם שבין שצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבזות לקום מפני הוקן אלא שיעשה לו הידור אבל בל' אדם צריך לקום מפני הוקן מלא קימטו והכי מסתבר נמי בשני חבמים או בשני זקנים שאין אחד צריך לקום מפני חבירו אלא יעשה לו הידור (י"ב) הרואה חכם עובר ברשות הרבים אינו עומד מלפניו עד שיגיע לתוך ד' אמותיו (י"ג) וכיון שעובר מלפניו ישב ומיירי

ר' יוחנן הלכה כדאמר כל שיבה כחשמה כתב הרא"ש ומנן שנעים נקרא שיבה וכו' הגהות מיימון בפ"ו מהלכות ת"ת כ"ס סה"ק וכו' כשכחן הלכא ומשנה שלימה היא כספ"ה ממסכת אבות. ועד דהא דזקן אשמי פירש"י אדם רשע וע"ה והקשו עליו התוס' דהיינו קאמר איש כל שיבה כחשמה אפי' זקן אשמי והלא מצוה לזלו לכך פי' רבינו תם דהיינו צור וגם הארץ:

ומאימתי חייב לקום מפניהם משיניע לתוך ארבע אמותיו עד שיעברו מכנגד פניו (ס) יכול יעמוד מפניו ממקום רחוק ת"ל תקום והדרת לא אמתיו קימה אלא במקום שיש הידור תנא חי זו היא קימה שיש בה הידור הוי אומר זה ד' אמות פירש"י אלא במקום שיש לו הידור בעמידתו דהיינו תוך ד' אמות דמוכחא מילתא שמפניו הוא עומד: ומ"ש ורכוז כמלהק ס"ס (לג): נעיש דאופשיטא: ומ"ש ואסור להעצים עיניו ממנו קודם שיגיע לתוך ד' אמותיו וכו' כדרייתא וגמרא (ס):

אין עומדים מפניהם לא כניו הכסא ולא כבית המרחץ דכתיב תקום והדרת וכו' כדרייתא שם ואמרין בגמרא דהיינו כתיב גוואי דמרחץ אבל כתיב דרמי ספיר הוי הידור וחייב לעמוד משניו שם: **אין** בעלי אומנות חייבים לעמוד ממלאכתן וכו' שם כדרייתא לייף מדרשא דאין בעלי אומנות רשאין לעמוד מפני ת"ח כשעה שעוסקים במלאכתן והקשו התוס' מאי ליגאל דאין רשאין דממשע דאיכא איסורא ותיירנו דמיידי בעוסקין במלאכת אחרים א"כ א"כ א"כ במלאכת עמלן ואין רשאין פירוש אינן חייבים וכתיב דברים אלו הרא"ש והר"ן ורבינו כתב כדברי שני התירושים דלענין דינא תרווייהו איתנהו ודברי הרמב"ם בפ"ו מהל' ת"ת כדברי הפירוש השני:

ובתב עוד הר"ן דאפשר לומר דאף כאלו עמלו אינו ראוי ממש קאמר דכיון דמתיירא פטור ורובם בעלי אומנות אינם עומדים אס זה עומד יראו הללו כמולוים ככבוד ת"ח: אין ראוי לחכס שיטתו על הצבור לכיון לעבור לפניו וכו' ואם יכול להקיף הדרך וכו' שם: **ואפי' זקן** וקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם ולסומכין בידו שם ר' ארמאי רבא מיקס לא קאים הידור עביר להו אפי' יוכי ידא לסבא וכו' רבי יוחנן לא היה קם מפניהם אלא קצת ופסק כמותו וכו' שהיה מפרש הרמב"ם שכתב בפ"ו מהל' ת"ת אפילו זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנים לו יד לסומכו שנאמר מפני שיבה תקום כל שיבה כחשמה נראה שהוא ז"ל סוב' דר' יוחנן לא היה קם מפניהם אלא קצת וא"כ רבא דלא הוה קאים מקמייהו היינו לומר דלא הוה קאים כלל הידור דקאמר הוה עביר להו היינו כדברים ופסק כדברי רבא: **ואפי' זקן** דמפני שיבה תקום הוה משמע להו כל שיבה אפילו דנכרי כחשמה עביר דמפני הרמב"ם מכל מקום משמע להו דלא באת התורה להשוות כבוד זקן נכרי לכבוד זקן ישראל והתוספות כתבו דכל שיבה כחשמה לא הוה סני ארמאי ככלל דהא לא אשכחן בשום דוכתא דזקן נכרי צריך לכבדו ועוד דרבי יוחנן הוה קאים מקמי סני ארמאי תלי עמא כחשמה דמפנייהו ערו עלייהו ולא קאמר מאס דאיסור וכו' הגהות מיימון כ"ס סה"ג (ב): לשון הרמב"ם מי שהוא זקן מופלג בוקנה אע"פ שאינו חכם וכו' בפ"ו מהל' ת"ת:

הרואה חכם עובר כד"ה אינו עומד מלפניו עד שיגיע לתוך ד' אמותיו וכו' בפ"ק דקידושין (ס) א"ר חזקיה חכם עובר עומד מלפניו ארבע אמות וכיון שעבר יושב וכו' התם דקיימה כענין שיאף א"כ הידור והיינו תוך ד' אמות ובתנתי לעיל ופירש"י עומד מלפניו משתחיל ליכנס תוך ד' אמות ואינו יושב עד שיעבור ממנו ד' אמות השניות עכ"ל אבל מדברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות ת"ת נראה דכיון שעבר יושב מיד אפילו תוך ד' אמות שניות ואחריו נמשך רבינו: ומ"ש

אומר לזרנו הוא שמעך והכי משמע כדרייתא סוף (דף ל"ב) יכול יעמוד מפניו אף ע"פ שהוא בור וע"ה והיינו זקן אשמי שנוכר בגמרא אבל לא זקן רשע שאותו מותר לזלו וכו' ר"ת כהניס ולא כהניס"י: (ה) משיניע לתוך ד' אמותיו דכענין קימה שיש בה הידור והיינו בתוך ד' אמותיו דמוכחא מילתא דמפניו הוא עומד גמרא ורש"י: (ו) קודם שיגיע לתוך ד' אמותיו דכענין קימה שיש בה הידור והיינו בתוך ד' אמותיו דמוכחא מילתא דמפניו הוא עומד גמרא ורש"י: (ז) וכל אומנות חייבין לעמוד מפניו כשיניע לתוך ד' אמותיו אין עומדין מפניהם לא בבהב"ם (ז) ולא בבית המרחץ דכתיב תקום והדרת קימה שיש בה הידור אין בעלי אומנות חייבים לעמוד ממלאכתן בפני ת"ח ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו (ח) ולעמוד מפניו אינו רשאי אין ראוי לחכס שיטתו על הציבור לבוין לעבור לפניו כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד ואם יבול להקיף בדרך כדי שלא יעבור לפניו זכות הוא לו (ט) ואפי' זקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם (י) ולסומכין בידו ל' הרמב"ם מי שהוא זקן מופלג בוקנה אע"פ שאינו חכם עומד לפניו ואפי' חכם שהוא ילד עומד בפני הוקן המופלג בוקנה ואינו חייב לעמוד כדי קומתו אלא כדי להדרו ואפי' זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנין לו יד לסומכו ע"ב ואינו יודע למה כתב שאינו חייב לקום מפני הוקן כדי קומתו. (י"א) דהא מהך קרא ילפינן זקן וחכם ובמו שצריך לקום מפני חכם מלא קימטו כך צריך מפני הוקן ואפשר שלא אמר שא"צ לעמוד לפני הוקן מלא קימטו אלא ילד חכם שבין שצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבזות לקום מפני הוקן אלא שיעשה לו הידור אבל בל' אדם צריך לקום מפני הוקן מלא קימטו והכי מסתבר נמי בשני חבמים או בשני זקנים שאין אחד צריך לקום מפני חבירו אלא יעשה לו הידור (י"ב) הרואה חכם עובר ברשות הרבים אינו עומד מלפניו עד שיגיע לתוך ד' אמותיו (י"ג) וכיון שעובר מלפניו ישב ומיירי

לסומכו פירוש או נותנים לו יד לסומכו כדברי רבי יוחנן וכו' ר' יוחנן לא היה קם מפניהם אלא קצת ופסק רבי' כמותו דלא משמע הכי כלל אלא כדפרי' וכן להחמיר שלא לקום מפניהם כלל אלא למיעבד להו הידור כדברים או לסומכין בידו וכמו שכתב הרמב"ם וכו' בפ"ה דמ"ט ומיחו ודאי אין מצוה נכרי אלא כשהוא בן ע' שנה לכל דקתון רבנן כענין דאורייתא תון ודאורייתא אינו חייב בישראל אלא כשהוא בן ע' שנה א"כ כן כע"ה: נמי אינו חייב כלל מדרבנן בשום הידור אלא כשהוא בן ע' שנה ומ"ה הרמב"ם אפילו זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנים לו יד לסומכו שנאמר מפני שיבה תקום כל שיבה כחשמה ע"ג דהדר פ"ט דנדרך אשכחא קאמר הכי אבל איש בן יהודה דקאמר כדרייתא מפני שיבה תקום כל שיבה כחשמה לא קאמר אלא כל שיבה דישאל לא שיבה דע"ה וכו' התוס' לשם והרמב"ם עשה י"ג ומציאו וכו' ובכ"כ בהגהות מיימוןי אלא דמה שהבין ב"י דלהרמב"ם קרא דמשמע כל שיבה כחשמה אפילו שיבה נכרי ודכרי נמי דאורייתא היא וכו' להדיא ככסף משנה ס"ל דלפי"ה אלא גס הרמב"ם מפרש כ"ה התוס' והרמב"ם דלא קאמר הרמב"ם דכל שיבה אפילו הרמב"ם אלא בדרך אשכחא דאין מצוה לעבד"ם אלא מדרבנן ל"ל: לשון הרמב"ם מי שהוא זקן וכו' עומדין לפניו ככ"ל ומ"ה רבינו ואינו יודע וכו' הדבר ברור הוא כמ"ה רבינו דלא אחר הרמב"ם ואינו חייב לעמוד כדי קומתו אלא בילד חכם וכו' ומדוקק כך בלשון הרמב"ם שכתב תחלה מי שהוא זקן וכו' עומדין בלשון רבים לומר שהכל חייבים לעמוד לפניו זקן שאינו חכם ואחר כך כתב בלשון יחיד ואינו חייב לעמוד כדי קומתו וכו' אלא בע"כ דהאי חכם חייב כ"ל קאי אלא אשכח שהוא ילד שכתב מקודם שגס הוא עומד בפני הוקן המופלג בוקנה ועליו אחר שאינו חייב לעמוד כדי קומתו וכו' ופשוט הוא שכן הוא כמו שפ' רבי' לדברי הרמב"ם: הרואה חכם עובר כד"ה אינו עומד מלפניו עד שיגיע לתוך ד' אמותיו וכו' נראה דר"ל דלא שרי לעמוד מלפניו מקמי שיגיע לר' אמו וי' ולפי שכתחלה הסימן כתב מאימתי חייב לקום מפניהם משיניע לתוך ד' אמותיו והוה משמע דמקמי שיגיע לתוך ד' אמותיו חייב הוא דליכא אכל אס רואה לקום מפניו ממקום רחוק יכול לכך כתב כאן אינו עומד מלפניו עד שיגיע וכו' דאינו יכול לעשות דמילתא דלא קיים בזה מ"ע דהרואה ממקום רחוק ת"ל תקום והדרת לא אמתיו קימה אלא במקום שיש הידור תנא חי זו היא קימה שיש בה הידור הוי אומר זה ד' אמות פירש"י אלא במקום שיש לו הידור בעמידתו דהיינו תוך ד' אמות דמוכחא מילתא שמפניו הוא עומד גמרא ורש"י: (ו) קודם שיגיע לתוך ד' אמותיו דכענין קימה שיש בה הידור והיינו בתוך ד' אמותיו דמוכחא מילתא דמפניו הוא עומד גמרא ורש"י: (ז) וכל אומנות חייבין לעמוד מפניו כשיניע לתוך ד' אמותיו אין עומדין מפניהם לא בבהב"ם (ז) ולא בבית המרחץ דכתיב תקום והדרת קימה שיש בה הידור אין בעלי אומנות חייבים לעמוד ממלאכתן בפני ת"ח ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו (ח) ולעמוד מפניו אינו רשאי אין ראוי לחכס שיטתו על הציבור לבוין לעבור לפניו כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד ואם יבול להקיף בדרך כדי שלא יעבור לפניו זכות הוא לו (ט) ואפי' זקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם (י) ולסומכין בידו ל' הרמב"ם מי שהוא זקן מופלג בוקנה אע"פ שאינו חכם עומד לפניו ואפי' חכם שהוא ילד עומד בפני הוקן המופלג בוקנה ואינו חייב לעמוד כדי קומתו אלא כדי להדרו ואפי' זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנין לו יד לסומכו ע"ב ואינו יודע למה כתב שאינו חייב לקום מפני הוקן כדי קומתו. (י"א) דהא מהך קרא ילפינן זקן וחכם ובמו שצריך לקום מפני חכם מלא קימטו כך צריך מפני הוקן ואפשר שלא אמר שא"צ לעמוד לפני הוקן מלא קימטו אלא ילד חכם שבין שצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבזות לקום מפני הוקן אלא שיעשה לו הידור אבל בל' אדם צריך לקום מפני הוקן מלא קימטו והכי מסתבר נמי בשני חבמים או בשני זקנים שאין אחד צריך לקום מפני חבירו אלא יעשה לו הידור (י"ב) הרואה חכם עובר ברשות הרבים אינו עומד מלפניו עד שיגיע לתוך ד' אמותיו (י"ג) וכיון שעובר מלפניו ישב ומיירי

גרול וכתב הרמב"ם אמנם חוינן למוהר"ם דהוי קא עביר הידור לתלמידיו אפי' לאותן שלא היו חשובין כ"כ: (ב) וכו' הר"ן פ"ק דקידושין: כושרכבי

פרישה מזה עומד מלפניו האילו ואינו רבו עכ"ה) כן כתב הר"ן ומתוספת: (ד) מצוה לקום מפניו אף ע"פ שהוא בור וע"ה והיינו זקן אשמי שנוכר בגמרא אבל לא זקן רשע שאותו מותר לזלו וכו' ר"ת כהניס ולא כהניס"י: (ה) משיניע לתוך ד' אמותיו דכענין קימה שיש בה הידור והיינו בתוך ד' אמותיו דמוכחא מילתא דמפניו הוא עומד גמרא ורש"י: (ו) קודם שיגיע לתוך ד' אמותיו דכענין קימה שיש בה הידור והיינו בתוך ד' אמותיו דמוכחא מילתא דמפניו הוא עומד גמרא ורש"י: (ז) וכל אומנות חייבין לעמוד מפניו כשיניע לתוך ד' אמותיו אין עומדין מפניהם לא בבהב"ם (ז) ולא בבית המרחץ דכתיב תקום והדרת קימה שיש בה הידור אין בעלי אומנות חייבים לעמוד ממלאכתן בפני ת"ח ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו (ח) ולעמוד מפניו אינו רשאי אין ראוי לחכס שיטתו על הציבור לבוין לעבור לפניו כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד ואם יבול להקיף בדרך כדי שלא יעבור לפניו זכות הוא לו (ט) ואפי' זקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם (י) ולסומכין בידו ל' הרמב"ם מי שהוא זקן מופלג בוקנה אע"פ שאינו חכם עומד לפניו ואפי' חכם שהוא ילד עומד בפני הוקן המופלג בוקנה ואינו חייב לעמוד כדי קומתו אלא כדי להדרו ואפי' זקן נכרי מהדרין אותו כדברים ונותנין לו יד לסומכו ע"ב ואינו יודע למה כתב שאינו חייב לקום מפני הוקן כדי קומתו. (י"א) דהא מהך קרא ילפינן זקן וחכם ובמו שצריך לקום מפני חכם מלא קימטו כך צריך מפני הוקן ואפשר שלא אמר שא"צ לעמוד לפני הוקן מלא קימטו אלא ילד חכם שבין שצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבזות לקום מפני הוקן אלא שיעשה לו הידור אבל בל' אדם צריך לקום מפני הוקן מלא קימטו והכי מסתבר נמי בשני חבמים או בשני זקנים שאין אחד צריך לקום מפני חבירו אלא יעשה לו הידור (י"ב) הרואה חכם עובר ברשות הרבים אינו עומד מלפניו עד שיגיע לתוך ד' אמותיו (י"ג) וכיון שעובר מלפניו ישב ומיירי

ומי ומיירי כשאינו רבו או רבו שאינו מובהק אבל ברבו מובהק עומד מלפניו מלא עיניו וכו' ג"ו שם וכבר נתבאר לעיל סימן רמ"ב :

ומי ואפילו הוא עוסק בתורה צריך לעמוד ליתא לרבו אלעזר וכו' בפ"ק דקידושין (ס) איתא להא דרבי אלעזר ואמרינן דה לייט עלה אפי' ומשמע דהלכה כאפיו ואפי'ך השמיטו הפוסקים להחיל דר' אלעזר :

מלפניו כמלא עיניו אף על פי שאין שוין בדיון ויזכה לאחר שעבר מלפניו דבאכ"ד יושב לאחר שעבר ד' אמות ובנשיא אינו יושב עד שיסב במקומו או עד שיתכסה מעיניו א"כ ה"ה נחמס ואכ"ד איכא למימר אע"פ שאינן שוין בנשיאה מלפניו שבתכס אינו עומד מלפניו אלא משיגיע לד' אמות ובאכ"ד כמלא עיניו אפי' בדיון יזכה לאחר שעבר מלפניו הן שוין שלא יזכ עד שיעבור ריטנו ד' אמות השניות והכי נקטינן : ומי"ש רבינו ומיירי כשאינו רבו וכו' (דף לד) אמר אפי' לא אמרין אלא ברבו שאינו מובהק אבל ברבו המובהק מלא עיניו ולכאורה הוה משמע דבעבור מלפניו סגי בשיעבור ד' אמות ואח"כ יזכ כמו באכ"ד . אבל בפרק הוציאו לו את הכף איתא כי הוה בעי רבי יוחנן לסגויי הוה גמין וקאי רבי אלעזר דזוכתיי עד דהוה מייכס רבי יוחנן מיניה ומביחו הר"ף והרא"ש בפ"ק דקידושין וכו"כ הרמב"ם בפ"ה אלמא דדיון רבו מובהק חמיר מאכ"ד ודינו כנשיא ואחריהם נמשך רבינו :

ומי והר"ם כתב וכו' בסמ"ק סימן ל"ב כתב בפנים דבריו מובהק כמלא עיניו אפילו אינו מופלג לא בחכמה ולא בזקנה אבל כשהוא מופלג בחכמה או בזקנה שהוא בן ע' שנה א"כ שיהא רבו מובהק עכ"ל . ומשמע דאם אינו רבו כלל לא אכל בהגה"ה שם כתב לחלוק על מ"ש בפנים ושם דג' דינים יש דבריו מובהק כמלא עיניו אפילו אינו מופלג לא בחכמה ולא בזקנה וה"ה נחמס מופלג אפילו אינו

רבו כלל דינו כרבו מובהק . וברבו שאינו מובהק אף בלא שיבה וכן שיבה וכן אפילו אינו רבו כלל . אבל אם אינו רבו כלל וגם אינו מופלג לא בחכמה ולא בזקנה פטור ומיזכ אם חכם קצת נכון לעשות לו הידור עכ"ל . וזהו שכתב רבינו בשם הר"ם שהוא בעל הגהות דסמ"ק אלא שקיור רבינו דהו"ל לפרש דלינו פטור באינו רבו ואינו מופלג בחכמה אלא א"כ שאינו מופלג גם בזקנה דבמופלג בזקנה ודאי חייב דק"ל כאיסי דכל שיבה במשמע כללעיל וכמפורש בהגהת סמ"ג ודלא כב"י שהבין דמ"ש רבינו בשם הר"ם הוה סותר למ"ש בסמ"ק דליכא כאן סתירה אלא שני דיעות הן הסמ"ק עצמו ודעת הר"ם בהגה"ה הוא חולק עליו כהן הרמב"ם כתב וכו' ט"ס הוא דלא נמצא כך בדברי הרמב"ם אלא ז"ל הרמב"ן ותחלת הדברים שאמר מי שגדול ממנו בחכמה וכו' משמעו אפילו אינו מופלג בחכמה אלא שהוא גדול ממנו אפי' אין רבו כלל כיון שראוי ללמוד ממנו דינו כרבו מובהק . אבל הר"ם לא קאמר אלא דזקא במופלג בחכמה וזהו כהוה בתוס' פרק אין עומדין (דף ל"א) אהא דאמר התם גבי ויביאו הנער אל עלי מורה הוראה בפני רבך את אע"פ שלא למד דדין בפניו מ"מ גדול הדור היה וזהו ללמוד לפניו עכ"ל . ובתוס' בת"ה סי' קל"ח נראה דתרי שינוי נתייב דלא שייכי ללמוד לרף לחד שנוייה עכ"ל ור"ל דדין גזו וזין גזו דינו כרבו מובהק והר"ם כתב כשינוייה קתא דמופלג בחכמה גדול הדור כעלי דדורו ובתוספות פ' שור שנגח ד' וה' (דף מ"א) גם כן תופסים התוס' כפשיטות דרב מופלג דינו כרבו מובהק ומביאו בת"ה סימן קל"ח והרמב"ן כתב כשינוייה בפרק דאם הוא גדול ממנו בחכמה וראוי ללמוד ממנו . ומ"ש זאם אינו גדול ממנו וכו' זה שכתב גם הר"ם ואם אינו רבו כלל וגם אינו מופלג בחכמה פטור ומיזכ צריך לעשות לו הידור כיון שהוא חכם קצת :

ומי ומי שהוא חסיד וכו' היינו לומר אם אותו שהוא חכם ואינו גדול ממנו ולא למדו כלום הוא חסיד ובעל מעשים א"כ סגי בהידור אלא הכל צריכין לעמוד מפניו ואפילו הגדולים ממנו בחכמה הרבה הם אינן גדולים כמוהו בחכמות וכדאשכחן בפ"ק דקידושין (סוף דף ל"ג) אמר שמואל דהוה גדול בדורו וקאים מקמיה דרב יחזקאל דהוה בעל מעשים ואי לאו דהכי דינא לא הוה ראוי למד שמואל לולול בכבוד תורתו ולמיקם מקמיה אלא הוה עניו ליה הידור ללמוד אבל הר"ן לא כתב כך ע"ש הרמב"ן אלא כדמשמע בספר תורת האדם והביאו ז"י ולפ"ד נראה עיקר כמ"ש ע"ש הרמב"ן גם הר"ן חלק ע"ד הרמב"ן שהביא בפירושו אלא חייבין לעמוד מפני חכם בעל מעשים אפילו אינו זקן אפילו היה גדול בדורו כמר שמואל ודלא כמ"ש ז"י וכן פסק בש"ע חכם אפילו מופלג בחכמה רשאי לעמוד בפני מי שהוא בעל מעשים עכ"ל דאלמא דלינו חייב לעמוד אלא רשאי כלומר שאינו משום זקן ואינו לפי כבודו שיעמוד לפני קטן ממנו כיון שהוא בעל מעשים דליתא אלא חייב לעמוד מפני חכם בעל מעשים ואפילו גדול בדורו מפני קטן חייב לעמוד מפניו נראה לי : **ראה** אכ"ד וכו' בפ"ק דקידושין והא דליתא בספרים שלנו וכיון שעבר יושב ט"ס הוא ז"ל וכיון שעבר ד' אמות יושב וכן כתבו כל הפוסקים גבי אכ"ד ורש"י דרבא ועובדא דרב פפא דהוה משקי כל חד בי הלולא דנריה דמחלו על כבודם להסקות להם ואסיקנא דאפ"ה הידור בעי להו לרבנן למיעבד ע"ש (דף ל"ב) :

ובשייטבין שורות שורות וכו' בסוף הוריות וכתבוהו הר"ף והרא"ש פרק קמח דקידושין ופי' התוספות דסידורא דהוריות מיירי ביושבין בבית המדרש והא דלעיל בפרק קמח דקידושין בראה חכם שעובר וכו' אכ"ד שעובר וכו' מיירי בשוק :

ומיירי כשאינו רבו או רבו שאינו מובהק אבל ברבו מובהק עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שיתכסה מעיניו או עד שישב במקומו בדפרישוי' לעיל ואפי' אם הוא עוסק בתורה צריך לעמוד [ג] דליתא לדר"א דאמר אין ת"ח רשאי לעמוד לפני רבו בשעה שעוסק בתורה (ג) וה"ר פריץ בת' (יד) שאם הוא מופלג בחכמה אפי' אינו רבו דינו כרבו מובהק וכן רבו מובהק ואפי' אינו מופלג בחכמה ואם אינו רבו כלל וגם אינו מובהק ומופלג בחכמה פטור [ג] (טו) ומיהו כיון שהוא חכם קצת נכון לעשות לו הידור (טז) והרמב"ם כתב (יז) מי שגדול ממנו בחכמה וראוי ללמוד ממנו אפי' לא למדו כלום צריך לקום מפניו ולנהוג עמו כתלמיד עם רבו ואם אינו גדול ממנו ולא למדו כלום אין צריך לקום מפניו אבל צריך לעשות לו הידור : [ג] (יח) ומי שהוא חסיד ובעל מעשים הכל צריכים לעמוד מפניו אפי' הגדולים ממנו בחכמה הרבה ראה אב ב"ד עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיעבור מלפניו ד' אמות ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו וכולם שמחלו על כבודם כבודם מחול אלא שאפילו הכי מצוה לכבדם ולקום מפניהם קצת וכשיושבין שורות בב"ה נוהגים עמהם בזה הסדר כשהנשיא נכנס עומדין כל העם ואינן יושבין

בג"ב כתב דברים אלו בשמו : ותחלת דבריו הם כדברי התוס' שכתבתי בסמוך : **ומי** ואם אינו גדול ממנו וכו' הם כדברי הר"ר פרץ שכתב רבי' בסמוך : ומי שהוא חסיד ובעל מעשים הכל צריכים לעמוד מפניו וכו' בפרק במה מליקין (לא) : ר' סימון ור' אלעזר הוו יתבי חליף ואיל ר' יעקב בר אחא ח"ל חד לנכריה ניקוס מקמיה דגבר דחיל הטאין הוה ח"ל חידך ניקוס מקמיה דגבר בר אוריין הוה ח"ל אחינא לך אנה דגבר דחיל הטאין הוה ואחרת לי את דגבר בר אוריין הוה ובר' אחא אחינא לך וכו' כלומר אתה מיעטת נכבודי ובפ"ק דקידושין (לג) . שא"ן יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל נמי קאים מקמיה וכתב הר"ן נראה לי שכל שמוחזק בעל מעשים ואין ספק בעיניו כרבו יחזקאל עומדין מפניו שלא יזכה התורה בחכם אלא מפני שהחכמה מניחה ליה מעשים אלא שלא פרטה תורה במעשה כמו שפירשה בחכמה לפי שאין הכשר המעשה גלוי כמו שיתרון הכשר החכמה נראה לכל ע"כ ומיהו כתב שם בשם הרמב"ם דלא אשכחן קומה מפני בעל מעשים והא דאמרינן דרב יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל קאים מקמיה היינו לומר שאין בו משום זקן ואינו לפי כבודו אפילו לשמואל ומ"ה חייב לעמוד מפני שיבה שלו עד כאן לשונו וכ"כ שהוא דעת הפוסקים שהשמעו הא דעומדים מפני בעל מעשים כרבו הרמב"ן בספר תורת האדם אכל דיני הקריעה דמחא דאמרינן בפ"ק דקידושין מחא דאחון חכימין ואנא חכר ומסיק עלה שאני רב יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל קאים מקמיה אלמא מקמי זקן אחר לא קאים ש"מ שאין ת"ח עומד בפני מי שקטן ממנו וכן כולה סוגייה מוכחת התם והטעם בזה מפני שהוא כוון ואינו לפי כבודו ולפיכך אמרו שפ"ה שכבדו עומדים זה מפני זה ואפי' גדול מפני קטן משום דשמעתיה בפומיהו והו"ל רבו עכ"ל (ד) : **ראה** אכ"ד וכו' עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו וכו' בפ"ק דקידושין (ס) מימרא דחזקיה ואע"ג דלא אמרי' בנמרע אלא כיון שעבר יושב מלפניו רבינו שיעבור יזכ וכן כתב הרמב"ם דמלפניו צריך לעמוד מלא עיניו אינו בדיון שתיכף שיעבור יזכ וכן כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' ת"ת . ומ"ש ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו וכו' גם זה מימרא דחזקיה שם : ומי"ש וכולם שמחלו על כבודם כבודם מחול אלא שאפילו הכי מצוה לכבדם ולקום מפניהם קצת גם זה שם (לכ) :

כשהנשיא נכנס עומדים כל העם ואינם יושבים עד שיאמר להם שבו וכו' עד הופכים פניהם כלפי העם הכל בסוף הוריות (י"ג)

לעמוד אלא רשאי כלומר שאינו משום זקן ואינו לפי כבודו שיעמוד לפני קטן ממנו כיון שהוא בעל מעשים דליתא אלא חייב לעמוד מפני חכם בעל מעשים ואפילו גדול בדורו מפני קטן חייב לעמוד מפניו נראה לי : **ראה** אכ"ד וכו' בפ"ק דקידושין והא דליתא בספרים שלנו וכיון שעבר יושב ט"ס הוא ז"ל וכיון שעבר ד' אמות יושב וכן כתבו כל הפוסקים גבי אכ"ד ורש"י דרבא ועובדא דרב פפא דהוה משקי כל חד בי הלולא דנריה דמחלו על כבודם להסקות להם ואסיקנא דאפ"ה הידור בעי להו לרבנן למיעבד ע"ש (דף ל"ב) :

ובשייטבין שורות שורות וכו' בסוף הוריות וכתבוהו הר"ף והרא"ש פרק קמח דקידושין ופי' התוספות דסידורא דהוריות מיירי ביושבין בבית המדרש והא דלעיל בפרק קמח דקידושין בראה חכם שעובר וכו' אכ"ד שעובר וכו' מיירי בשוק :

דינו כרבו מובהק . וברבו שאינו מובהק אף בלא שיבה וכן שיבה וכן אפילו אינו רבו כלל . אבל אם אינו רבו כלל וגם אינו מופלג לא בחכמה ולא בזקנה פטור ומיזכ אם חכם קצת נכון לעשות לו הידור עכ"ל . וזהו שכתב רבינו בשם הר"ם שהוא בעל הגהות דסמ"ק אלא שקיור רבינו דהו"ל לפרש דלינו פטור באינו רבו ואינו מופלג בחכמה אלא א"כ שאינו מופלג גם בזקנה דבמופלג בזקנה ודאי חייב דק"ל כאיסי דכל שיבה במשמע כללעיל וכמפורש בהגהת סמ"ג ודלא כב"י שהבין דמ"ש רבינו בשם הר"ם הוה סותר למ"ש בסמ"ק דליכא כאן סתירה אלא שני דיעות הן הסמ"ק עצמו ודעת הר"ם בהגה"ה הוא חולק עליו כהן הרמב"ם כתב וכו' ט"ס הוא דלא נמצא כך בדברי הרמב"ם אלא ז"ל הרמב"ן ותחלת הדברים שאמר מי שגדול ממנו בחכמה וכו' משמעו אפילו אינו מופלג בחכמה אלא שהוא גדול ממנו אפי' אין רבו כלל כיון שראוי ללמוד ממנו דינו כרבו מובהק . אבל הר"ם לא קאמר אלא דזקא במופלג בחכמה וזהו כהוה בתוס' פרק אין עומדין (דף ל"א) אהא דאמר התם גבי ויביאו הנער אל עלי מורה הוראה בפני רבך את אע"פ שלא למד דדין בפניו מ"מ גדול הדור היה וזהו ללמוד לפניו עכ"ל . ובתוס' בת"ה סי' קל"ח נראה דתרי שינוי נתייב דלא שייכי ללמוד לרף לחד שנוייה עכ"ל ור"ל דדין גזו וזין גזו דינו כרבו מובהק והר"ם כתב כשינוייה קתא דמופלג בחכמה גדול הדור כעלי דדורו ובתוספות פ' שור שנגח ד' וה' (דף מ"א) גם כן תופסים התוס' כפשיטות דרב מופלג דינו כרבו מובהק ומביאו בת"ה סימן קל"ח והרמב"ן כתב כשינוייה בפרק דאם הוא גדול ממנו בחכמה וראוי ללמוד ממנו . ומ"ש זאם אינו גדול ממנו וכו' זה שכתב גם הר"ם ואם אינו רבו כלל וגם אינו מופלג בחכמה פטור ומיזכ צריך לעשות לו הידור כיון שהוא חכם קצת :

דרכי משה (ג) סמורכי דקידושין דף תרנ"ט ע"ד משמע דא"צ לעמוד כשעוסק בתורה אלא שיהיה וערביה ע"ש : (ד) ומיהו אפשר דהידור בעי למיעבד דבשעת לקטן בדברי הר"ף והרמב"ם שהביא דאף בת"ח שא"צ לקום מפניו צריך לעשות לו הידור וה"ה ת"ח קטן ממנו וכמו שעשה מוהר"ם לתלמידו כן ב"ל :

כחב

דרישה בכלל אלא משום דרבי יוחנן דאמר כמה הרפתקי ערו עליהו : [ג] (דליתא לר' אלעזר כו' במדרכי דקידושין דף תרכ"ט ע"ד משמע דא"צ לעמוד כשעוסק בתורה אלא שיהיה וערביה ע"ש עכ"ה) : [ג] ומיהו כיון שהוא חכם קצת נכון לעשות לו הידור ונראה דו' דינים יש לרבי הר"ר פרץ במופלג כו' הכל כמו שכתבתי בהרש"ה אבל יש וצוים לפרש דאם אין רבו כלל וגם אינו מופלג פטור מעמידת מלא עיניו אבל קומת ד' אמות מיהא בעי ומוחקים לגיל תיבת מובהק וגורסים וכן רבו אפילו אינו מופלג כו' ולא נכירא כלל שפוי ודאי מוכתב רבינו ומיהו כיון כו' נכון לעשות לו הידור ולא קאמר נכון לקום ד' אמות ש"מ כדפרישית . ולפירושו ח"ל מאי פליג הר"ר פרץ עם רבינו דשטור פליג דרבינו כתב לעיל הוראה חכם כו' ד' אמותיו כו' ומיירי כשמינו רבו או רבו שאינו מובהק דמשמע דאפי' אם הוא מופלג כיון שאינו רבו לא בעי אלא קומת ד' אמות ולר"ר פרץ אפי' אינו רבו כיון שהוא מופלג צריך לעמוד מלא עיניו :

[ד] מי שהוא חסיד ובעל מעשים ז"ל הר"ן שלא יזכה התורה בחכם אלא מפני שהחכמה מניחה ליה

פרישה אם הוא עדין בתוך ד' אמותיו : (יד) שאם הוא מופלג בחכמה ת"ה סימן קל"ח כתב מי שהוא גדול הדור ומפורסם בחכמה כדון קרא מופלג בחכמה : (טו) ומיהו כיון שהוא חכם קצת נכון לעשות לו הידור נראה דג' דינים יש לדברי הר"ר פרץ במופלג ואפי' אינו רבו כלל או רבו מובהק ואינו מופלג צריך לעמוד מפניו כמלא עיניו כו' . אינו רבו מובהק ואינו מופלג בחכמה אלא מ"מ הוא רבו קצת חייב לעמוד מפניו ד' אמות וזהו דינא דמחלו ולכן לא הכיורו ואינו רבו כלל ואינו מופלג אפי' קומת ד' אמות ח"ל רק הידור (וע"ל בסמ"ק רמ"ב בנדיהם סעף כ"ט דאפי' הרב לתלמידיו יעשה סידור וכו' רמ"ח בסמ"ק ז"ל ס"ס פכ"ה) ככלל לפרש ועיין בנדיהם : (טז) והרמב"ם כתב מי שגדול ממנו בחכמה כו' עיין בב"י שכתב דברים הללו לא מאלתיכו בדברי הרמב"ם יום א"ח לגורם הרמב"ן וגם הרמב"ן חלק עליהן בקצתן ע"ש ואני מאלתי ביד של קלף שכתב זה בשם הרמ"ה : (יז) מי שגדול ממנו בחכמה וראוי ללמוד ממנו כו' כתלמיד עם רבו ר"ל דלפני שצריך לנהוג עמו כתלמיד עם רבו מובהק : (יח) מי שהוא חסיד ובעל מעשים

חדושי הגהות רמ"ד א עיין בב"ח שכתב בהגהת סמ"ק חולק עמ"ש בפנים ובעל המחבר הג"ה זו הוא ה"ר פריץ ורית הג"ה זו באמת כמ"ש השור בשם הר"ם וע"ש שהאריך עוד : ל"ז

[בור יג"ד ה"ר]

ד"ו וכו' כרייתא בפ"ק דקידושין [לא]: [ומ"ש הרב שלמד ולא הבינו התלמידים לא יכעס עליהם אלא שונה וחוזר הדבר אפי' ק' פעמים וכו' הכי משמע כרייתא פ' כינר מעבדיו (נד): ומ"ש לסיכך אמרו חכמים הראשונים לא הביטין למד ולא הקפדו מלמד פ"ג דמסכת אבות: ומ"ש ד"א שלח הבינו התלמידים הדבר מפני עומקו וכו' עד וילמדו ממנו מהרה פשוט הוא: ומ"ש אין שואלין את הרב כשיכנס לבית המדרש מיד וכו' תוספתא פ"ו דסנהדרין ומ"ש אין שואלין את הרב מענין אחר וכו' בריש מסכת שבת (ג): א"ל ר' חייה לרב כי קאי רבי בהאי מסכת לא השיליה במסכ' אחרית' דלמא לאו אדפתיה דאי לאו דר' גברא רבה הוא כפיסתיה: **ומ"ש** יש לרב להטעות את התלמידים וכו' ברכות (לח) ובכמה דוכתי אמרינן ורבה לחדודי לאכתי הוא דעבר: ומ"ש אין שואלין מעומד ואין משיבין מעומד וכו' בתוספתא דסנהדרין פ"ז: ומ"ש ואין שואלין את הרב אלא כענין וחינו לומר שאם עסקים בדני הוצאת שבת מרשות לרשות אל ישאלו דין חבית שנשברה בשבת היאך מציילין אותה אע"פ שהכל בדני שבת: ומ"ש ואין שואלין אלא מיראה ולא ישאל בענין יותר מג' הלכות שיש שאלו שאל א' כענין וכו'. כל זה בתוספתא סס ועיין סס שיש קצת שינוי בנפסחאות: ומ"ש אין ישנים בבית המדרש בפ' בני העיר (כו). שאלו את רבי זורא כמה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי וכו' ולא ישנתי בבית המדרש לא שנית קבע ולא שנית ערואי: ומ"ש וכל המתנגמגמג בבית המדרש חכמתו נעשית קרעים קרעים וכו' מיראה דרבי זורא פ' בן סורר ומורה [עא]. ופירש"י קרעים משכת תלמודו ואינו נוכר אלא כסירוגין: ומ"ש ואין משיבין כ"ה אלא דב"ת אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו לומר וכו' ויחזיקו בברכות סוף פרק אלו דברים (נג): ומ"ש וקדושת ב"ה חמורה מקדושת כה"כ פשוט בפ' בני העיר (כו): [פ"ג להרמב"ם]:

בג' כתרים נכתרו ישראל וכו' עד סוף הסיומן הכל בפרק הנזכר: ומ"ש בג' כתרים נכתרו ישראל וכו' עד כי מלכים ימלוכו מיראה דר' יוחנן ביומא בפרק ב"ה לו כ"ג (עב): ופי' רש"י כי מלכים ימלוכו וגדול הממלכה את המלך והתורה אמרה מקרא זה: ומ"ש אמרו חכמים ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול פ"ה וכו' משנה בסוף הוריות (יג): ומ"ש אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת וכו' בריש פירא ות"ת כנגד כולם: ומ"ש שהתלמוד מביא ליד מעשה כסוף פ"ק דקידושין [מ]: נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא ליד מעשה ומ"ש ו היה לפנינו עשיית מצוה ות"ת וכו' ומ"ש

ולפנים ואין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת אלא ת"ת כנגד כל המצוות כולן [ז] שהתלמוד מביא ליד מעשה לפיכך (מא) התלמוד קודם למעשה בכ"מ היה לפנינו עשיית מצוה ות"ת

גדומת ממנה אע"פ שמוצא דאורייתא היא מולאחמותיו כיון שאפשר לקיים קצרות מצוה אחת הקריאה וזו אפשר לקיים הקריאה אחר קצרות מצוה כמו שנתבאר בא"ח סימן

הרב שמו (כח) שאסור לקרות לאביו או לרבו בשמו הרב שלומד ולא הבינו התלמידים לא יבעוס עליהם וירגו אלא שונה וחוזר הדבר אפי' כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה וכן לא יאמר התלמיד הבנתי והוא לא הבין אלא שואל וחוזר ושואל כמה פעמים ואם כעס עליו רבו ורגו יאמר לו ר' תורה היא וללמוד אני צריך ודעתי קצרה ולא יהא התלמיד בוש מחביריו שלמדו בפעם ראשונה או שנייה והוא לא למד אפי' אחר כמה פעמים שאם נתכייש מדבר זה נמצא נכנס ויוצא לבית המדרש והוא לא למד כלום לפיכך אמרו חכמים הראשונים לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד בד"א שלא הבינו התלמידים הדבר מפני עומקו או מפני דעתו שהיא קצרה אבל אם ניכר לרב שהן מתרשלין בדברי תורה ומתרפין עליהם ולפיכך לא הבינו חייב להגות עליהם ולהכלימן בדברים כדי להדרן וכענין זה אמרו חכמים (כט) ורוק מרה בתלמידים לפיכך אין ראוי לרב לנהוג קלות ראש בפני התלמידים ולא לשחוק בפניהם ולא לאכול ולשתות עמם כדי שתהא אימתו מוטלת עליהם וילמדו ממנו מהרה אין שואלין את הרב כשיכנס לבית המדרש מיד עד שתתישב דעתו עליו ואין התלמיד שואל כשיכנס עד שישב וינוח (ל) ואין שואלין שנים כאחד (לא) ואין שואלין את הרב מענין אחר אלא מאותו ענין שהם עוסקין בו כדי שלא יתכייש ויש לרב להמעות את התלמידים בשאלותיו ובמעשים שעושה בפניהם כדי להדרן וכדי שידע אם זוכרים הם מה שלמדם או לא ואין צ"ל שיש לו רשות לשאול אותם בענין אחר שאין עוסקין בו כדי לזרזו [ו] אין שואלין מעומד ואין משיבין מעומד (ה) ולא מנבחה ולא מרחוק ולא מאחורי הזקנים ואין שואלין את הרב אלא כענין אין שואלין אלא מיראה ולא ישאל בענין יותר משלשה הלכות שנים ששאלו שאל א' בענין ושאל א' שלא כענין נזקקין לענין מעשה ושאינו מעשה נזקקין למעשה הלכה ומדרש נזקקין להלכה מדרש והגדה נזקקין למדרש (יג) הגדה וק"ו נזקקין להגדה ק"ו וג"ש נזקקין לק"ו היו השואלים (יג) אחד חכם ואחד ת"ח נזקקין לחכם ת"ח וע"ה נזקקין לת"ח שניהם חכמים שניהם תלמידים שניהם עמי הארץ שאלו שניהם בשתי הלכות או בשתי שאלות שתי תשובות שתי מעשים הרשות ביד המתורגמן מעתה אין ישנים בבית המדרש וכל המתנגמגמג בבית המדרש (יז) חכמתו נעשית קרעים קרעים וכן אמר שלמה (יח) וקרעים תלביש נומה ואין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה אפי' מי שנתעטש (יז) אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואצ"ל שאר דברים וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בית הכנסת (יז) (פ"ג להרמב"ם) כג' כתרים נכתרו ישראל בכתר תורה ובתר כהונה וכתר מלכות כתר כהונה וכהן בו אהרן שנא' והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונה עולם כתר מלכות וכהן בו דוד שנא' וזרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי כתר תורה הרי מונח (יח) ועומד ומוכן לכל ישראל שנא' מורשה קהלת יעקב כל מי שירצה יבא ויטול שמה תאמר שאותן הכתרים גדולים מכתר תורה (יט) הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו הוא למדת שכתר תורה גדול מכתר כהונה וכתר מלכות אמרו חכמים ממזר תלמיד חכם קודם לכ"ג עם הארץ שנא' (ט) יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני

ולפנים ואין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת אלא ת"ת כנגד כל המצוות כולן [ז] שהתלמוד מביא ליד מעשה לפיכך (מא) התלמוד קודם למעשה בכ"מ היה לפנינו עשיית מצוה ות"ת

גדומת ממנה אע"פ שמוצא דאורייתא היא מולאחמותיו כיון שאפשר לקיים קצרות מצוה אחת הקריאה וזו אפשר לקיים הקריאה אחר קצרות מצוה כמו שנתבאר בא"ח סימן

דרכי משה (לו). דאיתא בירושלמי דשואל הלכות והגרות צריך לשאול מעומד וכן אמרינן שם ובפ' תפלת מדרבנן מותר לישול שבר ללמדו עכ"ל:

של הדורש שאו רשאי המתורגמן לשנות דקדושת אמר כך אמר לי ר' או כך אמר אבא והמתורגמן משנה ומתרגם ואומר כך אמר ר' פלוני ומוכירו בשמו ואין עשות הסופר דוק מן התורה שהשמיט הסופר חובה אחת שה"ל לכתוב א"כ היה המתורגמן מתרגם אביו של חכם וכו' והשמיט חובת מתרגם וכתב א"כ היה המתורגמן אביו וכו' והר"ן ז"ל פירש תוספתא זו בדרך רחוק דר"ל א"כ היה הרב הדורש אביו של המתורגמן או רבו כי אין אדם מתקנא בבנו ותלמידו אם הוא משנה או מוסיף או פוחת ולא מסתבר כלל שהאב הבן או התלמיד משנה מדעתו אם לא נטל רשות מאביו ורבו אבל הפי' שכתבנו הוא הנכון ומסכים אל האמת כדת"ר פ"ק דקידושין ודברי הרמב"ם ורבינו עלו כהוגן על כן והכל דבור אחד ומקושר עם מ"ש אחר זה אומר הרב למתורגמן וכו' :

ומ"ש הרב שלמד ולא הבינו התלמידים לא יבעוס עליהם רוגז וכו' כלומר לא יראה להם צפת כעסו שיש לו עליהם לב רגז אלא קצת כעס יראה להם ולשון הרמב"ם נספרו לא יבעוס עליהם וירגו והוא כפל לשון בחלת טעות וכן בסמוך ואם כעס עליו רבו ורגז: ומ"ש חייב לרגז עליהן ולהכלימן בדברים כדי להדרן נראה דלמה שניכר לרב שמתרשלין בד"ה ולפיכך לא הבינו הוה סגי כמה שרגז עליהם אבל אמר שגזר חייב הרב להכלימן בדברים כדי להדרן דכיון שרואין שמתלמין עוד בדברים הם מוסיפין אומץ ליתן לב להניח ולהקשות עד שנמלאו מחודדו. פ"ג להרמב"ם: ומ"ש בג' כתרים נכתרו וכו' בפ' ב"ה לו [דף ע"ב] א"ר יוחנן ג' זיוין הן וכו' וכו' כי מלכים ימלוכו וגדול הממלכה מן המלך והתורה אמרה זה עכ"ל ואע"ג דמהאי קרא לא למדנו אלא שגדולה מכתר מלכות מ"מ מקרא שכתרו בני שרים ויורו הוא מרמז על כתר כהונה כי פי' וזני דוד כהנים היו תרגם וינתן רבבין הוה רצה לומר שרים וז"ש הא למדת שכתר תורה גדול מכתר כהונה וכו' וכן הוא הל' ברמב"ם הרי הוא אומר כי מלכים ימלוכו ויוונים יחוקקו זרע בני שרים ויורו הא למדת וכו': **ומ"ש** לסיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום וכו' נראה דהרב קשיא ליה בזה דפ"ק דקידושין דנשאלה שאלה תלמוד גדול או מעשה גדול ואסיקנא תלמוד גדול שהתלמוד מביא ליד מעשה דמאי נפקותא בשאלה זו לפיכך ע"ל להרב דנפקא מינה שאם היה לפנינו עשיית מצוה ות"ת דאם אפשר להיעשות על ידי אחרים לא יפסוק תלמודו דתלמוד גדול שמביא ליד מעשה ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו דכהא לא פליגי דפשיטא דהמעשה גדול שהרי התלמוד לא בא אלא להניחו ליד מעשה אלא בע"כ שאין התלמוד גדול אלא להיכא דאפשר להיעשות ע"י אחרים ותדע שהרי אע"פ שמצטלין ת"ת כדי לשמוע מקרא מגילה אפי' מת מצוה שאין לו קוברים כדי זרכו הוא קודם למקרא מגילה היכא דאפשר לקוראה א"כ אבל היכא דאין שבות לקוראה א"כ אפילו מת מצוה

גדומת ממנה אע"פ שמוצא דאורייתא היא מולאחמותיו כיון שאפשר לקיים קצרות מצוה אחת הקריאה וזו אפשר לקיים הקריאה אחר קצרות מצוה כמו שנתבאר בא"ח סימן

דרכי משה (לו). דאיתא בירושלמי דשואל הלכות והגרות צריך לשאול מעומד וכן אמרינן שם ובפ' תפלת מדרבנן מותר לישול שבר ללמדו עכ"ל:

דרישה פרק הויס קורא את המגילה ועיין בכסף משנה בפ"ד מלכות ת"ת שהצריך בזה ושלפי הר"ן אין ראיה מלכותו הירושלמי (וגם הרמב"ד השיגו בזה אלא שהרמב"ם צ"ל שפירש הירושלמי עכ"ל דלא כפירוש הר"ן ע"ש: [ו] (שואלין מעומד ומוס' בברכות פ' כל פסולי המוקדשים דשאל הלכות והגרות צריך לשאול מעומד ובפרק תפילת השחר במעשה דר"ג ורבי יוסעב עמד השואל ושאל כו' ד"מ עכ"ס): [ז] (שהתלמוד מביא ליד מעשה כמתבאר בו קדמוניתו דלפי' ה"ל המעשה גדול דכל הלימוד אינו אלא בשביל שמיבוא ליד מעשה וי"ל ודאי מי שמקיים כל תרי"ג מצוות הוא יותר מת"ת ומצטלין מת"ת בשביל תרי"ג מצוות אבל מצוה אחת או ד' יותר טוב ללמוד שהתלמוד מביא ליד כמה מעשים ובמצוה לא יעשה רק מעשה א'. ועי"ל שהתלמוד גדול שיעשה מצוה בהלימוד בעצמו שנאמר ולמדתם אותם וגם מביא ליד עשיית מצוות ולכן התלמוד גדול עכ"ל

דרישה (לד) חכמתו נעשית קרעים קרעים וכו' אמרו חכמים ממזר תלמיד חכם קודם לכ"ג עם הארץ שנא' (ט) יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים ואין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת אלא ת"ת כנגד כל המצוות כולן [ז] שהתלמוד מביא ליד מעשה לפיכך (מא) התלמוד קודם למעשה בכ"מ היה לפנינו עשיית מצוה ות"ת

גדומת ממנה אע"פ שמוצא דאורייתא היא מולאחמותיו כיון שאפשר לקיים קצרות מצוה אחת הקריאה וזו אפשר לקיים הקריאה אחר קצרות מצוה כמו שנתבאר בא"ח סימן

דרכי משה (לו). דאיתא בירושלמי דשואל הלכות והגרות צריך לשאול מעומד וכן אמרינן שם ובפ' תפלת מדרבנן מותר לישול שבר ללמדו עכ"ל:

דרישה הגהות (ג). בכמה מצוות דעריפי מת"ת ובקידושין קאמר שהתלמוד גדול ע"כ מחלק רמאי דקאמר התם דמצוות עריפי היינו כיון שא"א לעשות אותן מצות על

ומי בריה כרוחה שכל היגע בתלמודו צדקה"כ לא צדקה הוא משכח וכו' מימרה דר' יוחנן בירושלמי פ"ד דפרכות : **ומי** ואל היגע בתלמודו צדקה"כ ומי"ש וכל המשמע קולו נשעת לימודו תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא נלחש צדקה הוא שוכח צדקה כיצד מעבדיו [נד] :

ומי אף ע"פ שמונה ללמוד צדקה וכלילה חין אדם לומד רוב חכמתו אלא כלילה וכו' אמרו חכמים חין רנה של תורה אלא כלילה וכו' כ"ה במד"ר שיר השירים על פסוק קוולותיו תלילים וכו' וכבר כתב העור דברים אלו ב"ה סו' רל"ה : ומי"ש וכל העוסק בתורה כלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום וכו' מימרה דר"ש לקוש צ"ש שני דמגינה [יב] : ודר"ש ע"ז [ג] : ומי"ש וכל בית שאין ד"ת נשמעים בו כלילה אש אוכלתו מימרה דר"ש אלעזר ר"ש פ' חלק [צג] : ומי"ש כי דבר כ' בזה ר"ש שלל הגניח על דברי תורה כל עיקר וכן כל שאיפשר לו לעסוק בדברי תורה ואינו עוסק או שקרא וסנה ופירש להכלי העולם צ"ש חלק [צט] . גמרא האומר חין תורה מן השמים תיחל כי דבר ה' בזה רבי נתן אומר כל שאינו משגיח על המשנה רבי נחוראי אומר כל שאיפשר לו לעסוק בתורה לאינו עוסק ר"י וכן קראה אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזרע ואינו קוצר וכספ"ק דמגינה [דף ט.] תנן חיונה מעוות שאינו יכול לתקן זה תלמוד חכם כפרס מן התורה : **ומי** אמרו חכמים כל המבטל תורה מעושר וכו' מסכת אבות פרק ד' : כתב רבינו ירוחם בסוף ל"ב העוסק בתורה קודם שיעשוק יכול להתנות שיעשוק חנינו צ"סמורה ועוול חלק תלמודו כמו ישכר וזכרון אבל אחר שעסק כבר ונתן לו בשביל ממון אינו כלום אם יתן איש כל הון ביתו וכו' וזה ענין הלל ושגגה כדאיתא בפרק היה נוטל [כא] : ומסתברא שהעוסק אצל שכבר בטל חלקו כך כתבו המפרשים עד כאן לשונו :

לי חכמתי שלמדתי באף עמדה לי אמרו חכמים ברית כרותה (מט) שכל היגע בתלמודו בבית הכנסת לא במהרה הוא משבח וכל היגע בתלמודו בצינעא טחכים שנא' ואת צנועים חכמה וכל המשמיע קולו (י) בשעת לימודו תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה (יא) אין אדם לומד רוב חכמתו אלא כלילה (יב) לפיכך מי שירצה לזכות בכתר של תורה יזהר בכל לילותיו (יג) ולא יאבד אפי' אחת מהן בשינה באכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בדברי חכמה ות"ת (יד) אמרו חכמים : (טז) אין רינה של תורה אלא כלילה שנאמר קובי רני כלילה וכל העוסק בתורה כלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנא' יומם יצוה ה' חסרו ובלילה שירה עמי וכל בית שאין ד"ת נשמעין בו כלילה (יז) אש אוכלתו כי דבר ה' בזה זה שלא השגיח על ד"ת כל עיקר וכן כל שאפשר לו לעסוק בד"ת ואינו עוסק או שקרא ושנה ופירש להכלי העולם והניח תלמודו וזנחו ה"ו בכלל בזה דבר ה' אמרו חכמים כל המבטל תורה מעושר סופו לבטלה מעוניי וכל המקיים את התורה מעוניי סופו לקיימה מעושר וענין זה מפורש בתורה הרי הוא אומר (דברים כח) החת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך ואומר (שם ה') למען ענותך לנסותך ולהטיבך באחריתך :

להתגדל ולהתעשר אלא יעסוק בתורה למה וסוף העושר והכבוד לבוא וכדאיתא ב"ב קונס י"ן [דף ס"ב] למה את ה' אלהיך וכו' שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם וכו' אלא ללמוד מהשנה וסוף הכבוד ללכת וכו' ר"א בר זדוק אומר עשה דברים לטוב ולדבר בהם לשמח ואל תעשה עטרה להתגדל וכו' . ומה שהביא הרמב"ם ראה מר' טרפון לא דמי לנדון דהוא גברא היה חושבו נגבד וצביל כבוד תורתו הניחו וכבר היה יכול להציל עצמו בממון כי עשיר גדול היה כדאיתא להדיא בפרק קונס י"ן עד שיתעשר מקרא דוהכין הגדול מחייו וכן לתלמידים שאין להן כמה להתפרנס ומטעין על הליכוד כד' דייני גזירות חין עס נידנד' איסור מיהו מהך עובדא דיונתן בן עמרם פ"ק ד"ב [דף ה'] שלא הו"ל להם לאכול בשנת צבורת ולא קשיא אלא דאף להרמב"ם נמי קשיא שהוא פ"י בדיקא דר"ש צ"ש בפרק השוכר את הפועלים [ד'] דקרי אנפשיה היתה כאלוהי סוחר וגו' דשאינו צעיל ממון צבורת או זקנים בלתי צינים שאין תשובה להם אלא לקחת ממון מאחרים ואם לא היה להם ממון עמוס שלא הו"ל תחנולה אלא להתכבד לפני ר' לומר לו פרנסני כלכל וכעורב ולולא זאת היה מת ברעב והוא דלוי דמוינא מותר לו לקבל מתנה להתפרנס שלא ימות ברעב אלא בע"כ חסידות יתירה היתה בו על שאר חכמי דורות דאע"פ שכולם נכנסו להתפרנס מאוצרו של רבי הוא לא נכנס ואין ממנו ראייה לאסור בשאר חכם ותדע שהרי אף רבי חייה היה מקבל פרס מבית רבי כדאיתא בפרק הדר [דף ע"ג] דרב רבי חייה ורבי חייה צ"י רבי אמרי חין אנו ריכין לערב שהרי אנו על שלחן של רבי סמוכין ואיתא נמי ב"ב דייני גזירות דכי הוו רבנן מפטרי מקמי אלישע הוו פיישו תרי אלמני ומתים ומני רב אלפא ומתים מני רב הונא ופירש"י אוכלי שולחנו וכס"פ הגיטין ההוא שיפירא דמיעקרא הוה צ"י רב יהודה ולבסוף צ"י רבי וכו' דפירשו שופר של גרבה השלמה לבני הישיבה כמ"ש רש"י ע"ש רב שריירא גאון והסכים עמו ר"ת בנחמיה ל"ש וכן הערוך שמעין דמעולם היו ת"ת מחנלים סופוקס מן הגדלות ומראשי ישיבות מיהו דלוי יותר מכדי סופוקס ודאי אסור לתלמידים כמה שאמרו להדיא גבי צ"י דייני גזירות אטו ברשיעי עסקין וכו' מהר"ר מהמס מ"ן בתשובה וחין היתר לקבל מתנות עד שיתעשר אלא לראש ישיבה שהוא כמו מלך וכן גדול כמו שתבאר :

דף ס"ב [אבל כמה שקורא לחכם ותלמידים ליהנות מכבוד תורה למה שנתמנה לראש עד שיתעשר מקרא דוהכין הגדול מחייו וכן לתלמידים שאין להן כמה להתפרנס ומטעין על הליכוד כד' דייני גזירות חין עס נידנד' איסור מיהו מהך עובדא דיונתן בן עמרם פ"ק ד"ב [דף ה'] שלא הו"ל להם לאכול בשנת צבורת ולא קשיא אלא דאף להרמב"ם נמי קשיא שהוא פ"י בדיקא דר"ש צ"ש בפרק השוכר את הפועלים [ד'] דקרי אנפשיה היתה כאלוהי סוחר וגו' דשאינו צעיל ממון צבורת או זקנים בלתי צינים שאין תשובה להם אלא לקחת ממון מאחרים ואם לא היה להם ממון עמוס שלא הו"ל תחנולה אלא להתכבד לפני ר' לומר לו פרנסני כלכל וכעורב ולולא זאת היה מת ברעב והוא דלוי דמוינא מותר לו לקבל מתנה להתפרנס שלא ימות ברעב אלא בע"כ חסידות יתירה היתה בו על שאר חכמי דורות דאע"פ שכולם נכנסו להתפרנס מאוצרו של רבי הוא לא נכנס ואין ממנו ראייה לאסור בשאר חכם ותדע שהרי אף רבי חייה היה מקבל פרס מבית רבי כדאיתא בפרק הדר [דף ע"ג] דרב רבי חייה ורבי חייה צ"י רבי אמרי חין אנו ריכין לערב שהרי אנו על שלחן של רבי סמוכין ואיתא נמי ב"ב דייני גזירות דכי הוו רבנן מפטרי מקמי אלישע הוו פיישו תרי אלמני ומתים ומני רב אלפא ומתים מני רב הונא ופירש"י אוכלי שולחנו וכס"פ הגיטין ההוא שיפירא דמיעקרא הוה צ"י רב יהודה ולבסוף צ"י רבי וכו' דפירשו שופר של גרבה השלמה לבני הישיבה כמ"ש רש"י ע"ש רב שריירא גאון והסכים עמו ר"ת בנחמיה ל"ש וכן הערוך שמעין דמעולם היו ת"ת מחנלים סופוקס מן הגדלות ומראשי ישיבות מיהו דלוי יותר מכדי סופוקס ודאי אסור לתלמידים כמה שאמרו להדיא גבי צ"י דייני גזירות אטו ברשיעי עסקין וכו' מהר"ר מהמס מ"ן בתשובה וחין היתר לקבל מתנות עד שיתעשר אלא לראש ישיבה שהוא כמו מלך וכן גדול כמו שתבאר :

מלך

דרכי משה

באתרא דלא ידעין ליה דכתב ועבדך ירא את ה' מנעוריו ומקשה והא רבי טרפון הוה מנעורו ויחזיקהו וכו' (ט) כתב ריב"ז בתשובה סימן מ"ה אשר שאלת מהו חכמת ויוניא אשר יתרחק האדם ממנה ואם הם ספרים המפורסמים בעולם כספר השמע השבעי ומה שאינו הטבעי חכמה אין זה חכמת ויוניא שאסרו חכמים כי חכמת ויוניא הוא לדיב בלשון יוניא ויוניא חכמה וכן איתא בירושלמי פ"ד דפרכות : ומי"ש ואל היגע בתלמודו צדקה"כ ומי"ש וכל המשמע קולו נשעת לימודו תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא נלחש צדקה הוא שוכח צדקה כיצד מעבדיו [נד] :

באתרא דלא ידעין ליה דכתב ועבדך ירא את ה' מנעוריו ומקשה והא רבי טרפון הוה מנעורו ויחזיקהו וכו' (ט) כתב ריב"ז בתשובה סימן מ"ה אשר שאלת מהו חכמת ויוניא אשר יתרחק האדם ממנה ואם הם ספרים המפורסמים בעולם כספר השמע השבעי ומה שאינו הטבעי חכמה אין זה חכמת ויוניא שאסרו חכמים כי חכמת ויוניא הוא לדיב בלשון יוניא ויוניא חכמה וכן איתא בירושלמי פ"ד דפרכות : ומי"ש ואל היגע בתלמודו צדקה"כ ומי"ש וכל המשמע קולו נשעת לימודו תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא נלחש צדקה הוא שוכח צדקה כיצד מעבדיו [נד] :

דרישה

פרישה

לכך (דכתיב ועבדך הוה ס' מנעורו וכו' סמ"ג עכ"ל) רמ"א והוא מפורש למי ועד כתב שסופו לרב לקבל דיונות מן הכתובים כ"ל הספק קבוע והוא דלמינין כל המביא וזוהו למכס כלילי מניח ומקריב בכורים סיינו בזהו קטן שכן דרך בני תורה לביטל דיוון לאדם משבו אפילו היה ע"ס . ושרי לת"ס לעולם מויד מכוונתו כדי לכבד הוראתו אבל ליקט דבר משבו משה סמ"ג חסור ע"כ ע"ס (כ"כ הג"א פ"ק דע"ז) :

פירוש חכמים ו"ל עכ"ל : (מט) שכל היגע בתלמודו צדקה"כ לא צדקה הוא משכח וכו' מימרה דר' יוחנן בירושלמי פ"ד דפרכות : ומי"ש ואל היגע בתלמודו צדקה"כ ומי"ש וכל המשמע קולו נשעת לימודו תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא נלחש צדקה הוא שוכח צדקה כיצד מעבדיו [נד] :

לכך (דכתיב ועבדך הוה ס' מנעורו וכו' סמ"ג עכ"ל) רמ"א והוא מפורש למי ועד כתב שסופו לרב לקבל דיונות מן הכתובים כ"ל הספק קבוע והוא דלמינין כל המביא וזוהו למכס כלילי מניח ומקריב בכורים סיינו בזהו קטן שכן דרך בני תורה לביטל דיוון לאדם משבו אפילו היה ע"ס . ושרי לת"ס לעולם מויד מכוונתו כדי לכבד הוראתו אבל ליקט דבר משבו משה סמ"ג חסור ע"כ ע"ס (כ"כ הג"א פ"ק דע"ז) :

פירוש חכמים ו"ל עכ"ל : (מט) שכל היגע בתלמודו צדקה"כ לא צדקה הוא משכח וכו' מימרה דר' יוחנן בירושלמי פ"ד דפרכות : ומי"ש ואל היגע בתלמודו צדקה"כ ומי"ש וכל המשמע קולו נשעת לימודו תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא נלחש צדקה הוא שוכח צדקה כיצד מעבדיו [נד] :

קבל מייחיה דהני לבני מחוזה דבר מוטע וינהו ופירש"י רבינא גבאי לדיקה היה
 וצרייתא סס דנין לוקחין מן הנשים כלי צמר וכו' משנה עבדים ומתנות לנשים
 ולכן דנין גבאי לדיקה כתיב והמנוחה מן העבדים והמנוחה מן מקבלין
 אלא דבר מוטע וכו' ומיחה על רבי' שהטעם עבדים לנשים ולא הוכיח גם התיקנה
 אולי הסופר השמיטו: נותן פרוסה לעני
 כו' כ"ל וכן הוא בספרי הרמב"ם:

רמ"ב שיעור

נפקא לן בפרק נערה שנתפתתה [דף ל']
 מדכתיב וכל אשר תתן לו עשר אעשרת לך
 שני עשרין במשמע ובתורה כמחמת מדכתיב
 עשר אעשרת ולא כתיב עשר אעשר לך
 אלא אעשרת לקמח' כומר מעשר שני יהא
 כראשון והיינו חומש אבל טפי מחומש לא
 יתן שמה ירד מנכסיו ופיל עמנו על הצבור
 ואמרינן בפ' מציאת האשה [סוף דף ס"ז]
 ה"מ מחייב אבל לאחר מיתה לית לן בה
 וכדעבד מר עוקבא דכשעת מיתה צדוקיה
 לפלגא דממוניה ואיכא לתמוה למה לא
 כתב רבינו דין זה דלאחר מיתה יכול
 לצדוקיה אפי' יותר מחומש שהרי הר"ש
 כתב כך בפסקיו פרק נערה שנתפתתה
 ונראה דרבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם
 בהלכות מ"ע שהשמיטו גם כן ואפשר
 דטעמו כן דאין שיעור לדבר שהרי מר
 עוקבא צדוקיה לפלגא דנכסיה ויכא למילף
 מיתה נמי לפלגא שרי טפי לא דלילתא
 אפי' טפי נמי אלא דכיון דליקוי הוה מצדו
 בחייו חומש נכסיו לכך לא היה מצדו
 בחייו כי אם פלגא וכו' לא אכל אחר
 דאית מצדו בחייו חומש נכסיו יש לו
 לצדוקיה אפילו טפי מפלגא אי נמי איכא
 למימר איכא דוקא מר עוקבא שהיה יודע
 דמיתה לורטי ברכה אחריו עושר רב אבל
 אחר אין לו לצדוקיה פלגא ולגרוס לירשוי
 שירדו מנכסיהם ולפיכך לא כתבו דין
 צדוקיה לאחר מיתה אלא כל אחד יעשה לפי עושרו ולפי מעמד יורשיו: ומ"ש וקאמר
 בירושלמי וכו' כ"כ החו"מ והר"ש בפ' נערה שנתפתתה:

נותן פרוסה לעני: זה לבנו של אהבו ואינו חושש משום גזל שכך
 נהגו בעלי בתים (ו) אדם שוע (פירוש גיב' לב) שנותן צדקה יותר
 מהראוי לו (ח) או שמיצר לעצמו ונותן לגבאי כדי שלא יתבייש
 אסור לתובעו ולגבות ממנו צדקה (ט) והנכאי שמכלימו ושואל
 ממנו עתיד ליפרע ממנו שוא' (י) ופקדתי על כל לוחציו ואמרתי חכמים
 אלו גבאי צדקה:

רמ"ב (ה) שיעור

נתנתה אם ידו משנת יתן כפי צורך העניים
 אם אין ידו משנת לכל צורך העניים יתן
 כפי השנת ידו כמה הוא יתן (ב) עד חומש נכסיו מצדו מן המוכרח
 ואחד מ' טדה בינונית פחות מכן עין רעה וקאמר בירושלמי שנה
 ראשונה חומש מהקרן מכאן ואילך (ג) חומש מהריוח בכל שנה
 לעולם לא ימנע אדם את עצמו פחות (ד) משלישית השקל לשנה
 והוא שתות אוקיא של כסף ואם נתן פחות מזה לא קיים מצות
 צדקה כלל וכאשר יתנה יתן איתה בסבר פנים יפות בשמחה ובטוב
 לבב ומתאוונן עם העני בצערו ומדבר לו דברי תנחומים ונחמות
 ואם נותנה בפנים זעומות ורעות מסמיד את זכותו שאל לו העני
 ואין לו מה יתן לו לא יגער בו ויגביה עליו קולו אלא יפייסנו בדברים
 ויראה לו לבו הטוב שרצונו ליתן לו אלא שאין ידו משנת ואם אין
 בידו ליתן לו (ה) ויכול לעשות לאחרים שיתנו לו (ו) שברו גדול
 בשכר הנותן ויתנה לו בסתר כדי שלא יתבייש (ז) ואם איפשר
 להגיע לידו בענין שלא ידע ממי קבלה אין טוב ממנו וכתב הרמב"ם
 בנתינה ח' מעלות וז"ל ח' מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו מעלה
 הגדולה שאין למעלה ממנה זה המהויק ביד ישראל המך (ח) [א] ונותן
 לו המתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או מציא לו מלאכה
 כדי

של אהבו וכו' מוספתא פרק הגזל כתב המרדכי פרק קמח' דכ"ב. וכתב אה"כ
 ברייתא ב דין עושי מלאכה אורחים הנכנסים אלל ב"ה אוניס רשאים ליתן לבן ב"ה
 ולא לעבדו ולא לשלוחו אה"כ נטלו רשות מנ"ה עכ"ל וז"ל דלינה ענין לתוספתא
 דכסמון דההיא דבן עזאי לא משום חש גזל הוא אלא משום דחיישינן שמה און
 בידי ד"ה להאכילם ג וכההיא דלינתא
 בפרק גיד הנשה [גד] על דבר כס
 נהרגו ג' נפשות:

אדם

שוע שנותן לדיקה יותר מן הראוי
 לו או שמיצר לעצמו וכו' עד
 סוף הסיומן היס דברי הרמב"ם בפ"ז מה'
 מתנות עניים והוא מדאמרינן בפ"ק דכ"ב
 ופקדתי על כל לוחציו אפי' על גבאי לדיקה
 ואוקימנא לה דוקא דכלא אמיר: כתב
 הרמב"ם בסוף הלכות אסורי זבוח הרוצה
 לזכות לעצמו יכופ יצרו הרע וירחיב ידו
 ויציא קרבנו מן היפה המשובח ביותר
 שבאוחו המין שיצא ממנו הרי נאמר בתורה
 (בראשית ד') והכל הניא גם הוא מוכרום
 כאנו ומחלבינן וישע ה' אל כלל ואל מחמתו
 וה"ה בכל דבר שהוא לשם האל הטוב
 שיהיה מן הנאה והטוב אם בנה בית תפלה
 יהיה נאה מצית וצדוק האכיל לרעב ויכיל
 מן הטוב והמחוק שבשלחנו כסה ערום יכסה
 מן היפה שכסותו הקדיש דבר יקדיש מן
 היפה שכנסיו וכן הוא אומר (ויקרא ג')
 כל חלב לה' עכ"ל:

רמ"ב שיעור

משתת יתן כפי
 צורך העניים וכו' יתבאר בסיומן ר"ב שצריך
 לתת לעניים כל צרכם והיינו ודאי אם
 ידו משנת שאם אינה משנת אינו חייב לתת
 להם כל חמומו:

ובמה

הוא נותן עד חומש נכסיו מזה
 מן המוכרח כן כתב הרמב"ם
 בפ"ז מה' מתנו' עניים ובפ' נערה שנתפתתה
 [ג]. א"ר אליעזר צדוקיה התקינו המצדוקיה

אל יצדוק יותר מחומש שמה יצטרך לבריות ואף ע"ב דלא משמע מהכא שהיא מוטע
 לצדוקיה חומש דלא קאמר אלא שאם בא לצדוקיה אל יצדוק יותר מכן מהירושלמי דריש
 פיהא נראה שהיא מוטע וגם מתלמודא דידן יש לדיקוק דמזוה מן המוכרח לצדוקיה
 חומש דמייחיה להא דתקנת אושא מדכתיב וכל אשר תתן לי עשר אעשרת לך כלומר
 תרון עשוריה דהיינו חומש: ומ"ש וא' מ' מדה בינונית פחות מכלן עין רעה ג'ו
 מדברי הרמב"ם בפ' הנזכר. וקאמר בירושלמי שנה ראשונה חומש מהקרן מכלן
 ואילך חומש מהריוח בכל שנה דריש מסכת טיהא דהא דתן אלו דברים שאין להם
 שיעור וכו' וגמילות חסדים הדיא דתימא בגופו אבל בחמומו יש לה שיעור ר' גמליאל
 בר אוטיא בעא קומי ר' מנא מה חומש בכל שנה לחמש שנים הוא מסמיד כולו אל'
 דעלה לקרן מכלן ואילך לשכר. ובתבואה החו"מ והר"ש בפרק נערה שנתפתתה.
 ודע דבפרק מציאת האשה [סו]: אמרינן דהא דלא יצדוק יותר מחומש היינו מחייבים
 שמה ירד מנכסיו אבל בשעת מיתה יכול לצדוקיה כל מה שירצה כדעבד מר עוקבא
 פנים יפות וכו' ומתאוונן עם העני בצערו וכו' כל זה מדברי הרמב"ם בפ"ז מה' מתנות עניים וכל זה
 נלמד מדגרוסין בפ"ק דכ"ב (ס): אמר ר' יצחק הנותן פרוטה לעני מתברך כשש צדקות והמפייסו דבכרים מתברך כש"א צדקות ומייחיה לה מקראי: וכתב סמ"ג
 הנותן לדיקה לעניים כספר פנים רעות אכד זכותו אפי' נתן לו הרבה ועבר על לא ירע לבדך בחתך לו (א): ומ"ש ואם אין בידו ליתן לו ויכול לעשות לאחרים
 שיתן לו שרדו גדול וכו' (ס) א"ר גדול המעשה יותר מן העושה: ומ"ש ויתנה לו בסתר כדי שלא יתבייש בפ"ק דחגיגה (ה). ר' ינאי מושיה להסוא גברא דקא
 יהיב זוזא לעני כפרסיה אל' מוטע דלא יבכת ליה מהשתא דיהכת ליה וכשתיה ומ"ש ואם אפשר להגיע לידו בענין שלא ידע ממי קבלה אין טוב ממנו הכי
 משמע שיעבד דמר עוקבא דפרק מציאת האשה [סו]: [ובמה] הרמב"ם בנתינה ח' מעלות וז"ל ח' מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו וכו' בפ"ק בהלכות מחנות
 עניים: ומ"ש מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המהויק מן החמומו:
 גדולה שכולה והטעם הוא מפני שאין העני מתבייש כלל שהרי אינו נוטל ממון משום אדם אלא דרך הלואה או שותפות או מלאכה ואפי' נותן לו מתנה נמי כפי
 שעריו

דרכי משה

דקדוק בא לכמה שערבה התקנה ודמי להא דאמרינן מ' המקבל (קד.) דבעל מביא קרבנות שאשתו חייבת בהן כגון השאתה ואשמה אבל לא נדרים ונדבות ולדברי התוספות אין זה
 נתייבבה בהן קדם שנשאה וכו' מ' המכיר והגהות אשירי' אבל רש"י מ' דוקא שנתחייבה בהן לאחר שנשאה וצ"ע אי הנדון דופיה לראיה עכ"ל:
 רמ"ב (א) ע"ל סימן רס"ד דאין להתאמר בנתינתה וע"ל סימן ר"ב דאסור להשיב העני ריקם:

דרישה

שעבד סתקס דמי להא דאמרינן צדוקיה המקבל דהכיל מוחל סקדנות שמשו מייבב כהן כגון
 סטות ואשמות אבל לא כדו ונדבס כו' וכו' רמ"א בפ"ס ס' צ"א ס"ד עכ"ל:
סי רמ"ב [א] ונותן לו המתנה ר"ל המתנה שרואה ליתן יתנו לו כדן זה שיעור דהיינו
 מו שנתנו לו כדן הטהור או כדן שיעור וכו' לא יבייש משא"כ אילו
 נעשו
לפתחו דמינו טעם יצטרך ליתן יותר. וי"מ אף אחר שנתן ליתן כד וכן אסור לגבאי ליתן אלא ולתבואה שיתנו דמהמת נתיבתו כדו יותר ממה שנתנו ליתן ויתן כשיהיה לו ולא יתבענו בגבאי
 לטבלימו ליתנו אבל פי' זה הוא נוסף: (י) (ופקדתי על כל לוחציו אפי' על גבאי לדיקה וסוכא דלא אמיר גשורא פ"ק דכ"ב):
סי רמ"ב (ה) שיעור משמע כו' וזה דתן אלו דברים שאין להם שיעור כו' (ג) ופירוש חסדים היינו בגופו אבל בחמומו יש לו שיעור ירושלמי אבל דוקא לומר שישנו ידו משנת
 דקאמר גם כהן בחמומו דיתן כפי צורך העניים וסינו חן לו שיעור דהנשנה מסתמח מרובא דעלמא קמיינו וק"ל: (ב) עד חומש נכסיו מזה מן המוכרח וליף מוכתיב וכל
 אשר נתן לו עשר אעשרת לך פירוש שני סלקים מ"י סלקים היינו חומש אבל סתם שני עשירות אינו חומש שהרי כשתתן סלק שפירי יישארו ט' סלקים יתבולק
 אה שילא: (ג) והוא שיעורו בכל שנה דל"ב בה' שנים פסיד כולו כ"כ בירושלמי וטעם זה אינו דהא כלל לומר דכל שנה ושנה יתן הסמיטת שיש לו ומנאל אם ימנע קרית יתמנע לש ערך
 ג"כ סתומם ולעולם ישארו אורבעט סלקים בירושלמי ויתן לדיקה טלל ס"ק למה שאמר המצדוקיה אל יצדוקיה ללו כלל פנין אמרו לטליק משמו ל"ס סלקים וליסן. בכל שנה חומש
 חומש למ"ש עשר אעשרת לך וכו' דא"כ יכלה קרית וכו' דלא כפ"ל פנין אמרו שפירשין להא דיתן חומש בכל שנה מסדוסיס קאמר דכן יעשה בכל שנה כמותם וכו' כמפטר דומם למפטר דגן פשעו
 פסדו שנתגדל בכל שנה וגם סס סים חומש דברי כל אסד סים דרין ליתן מפטר רשון ומפטר עני אלא שסס סים טנתין מפטר עני ממה שפטר בירו ממפטר הרשון: (ד) משלישית השקל לשנה
 שנה' וכשמטו עלינו וגו' שלישית השקל וגו' ש"ל: (ה) ויכול להשיב לאחרים ר"ל לכוף לאחרים (וצריך לנקוד סהי לעשות בשב"ל מסת כלליו ונחש חמת סתין: מפסיד את זכותו כו' ויציא
 על לא ירע לרבך עכ"ל): (ו) שברו גדול כשכר הנותן ויתנה לו ח' מעלות וז"ל ח' מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו וכו' בפ"ק בהלכות מחנות עניים: (ז) משלישית השקל לשנה
 וזה לדמיינן בגמרא שכתבו יותר מן ששס"ה שאלו נותן מדעתו אלא שכתבו כש"ל כפי' (ו) האם אפשר להגיע לידו בענין שלא ידע ממי קבלה אין טוב ממנו כראשון דר"ל גם הוא סתומם לא ירע מן וקבל ממנו דוגמת לכתת שפאוס דקא סתב בסמוך למעלה רשונה מהלוקה כי יש
 ששכר לצי זה במעלת סתומך יר ישראל במתנה או הלואה או שותפות אין זה בכלל לדיקה ומ"ש כתב רבינו שיעור אשה סלק שאם אינו יודע מן קבל ממנו וסס העני אינו יודע ממי קיבל את
 מה שנתן לפסוקי אם ירע רבנו שנתנו יודע פלג שפטי מהקבל אינו יודע קסם סה שפטי עוב ממה ודו"ק: (י) ויגנוס לו כספר כו' ר"ל שלא ירעו שיהיו שיקבל ששני עכ"ל: (ס) ונותן לו

הרושני דהנהרות
 א הנה עיקר ראיית מהר"ק מראקמר תולים המושלן באשמה ובירושלמי שלפנינו סוף פאה וכן בס"פ ה' דשקלים ששם: אמרו רביהם אלו קצת בנפחא אהת ושם לא פריך דק וז'
 לית בר נש לטליף אורייתא אבל תלין המושלן באשמה לא נזכר כלל:

ב"י יורה דעה הלכות צדקה רמ"ב ר"ב קפ"ד

סעדין לא העני לגמרי אינו מתבייש שכן דרך האזכרה לתת מתנות זה לזה וכו'
צדקה שלום ופירות וכו'
ר"ב כ"ה

כפ"ק דבמרח"ק [דף ע"ג] אר"ה גדולה המצוה יותר מן העושה שנאמר ויהי מעשה
הצדקה שלום ופירות וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו אשר יחסר לו כיצד אם הוא רעב וצריך לאכול ואכילהו אם הוא ערום
וצריך לכסות יכסוהו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפי' היה דרכו לרכוב סוס ועבד
לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני (ה) קוננין לו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו (ב) וכן לכל אחד ואחד לפי
מה שצריך תניא בספרי די מחסירו אשר יחסר לו (ג) למה נאמרו כולם ללמדך שהראוי ליתן לו פת נותנין
לו פת עיסה נותנין לו עיסה מעה מעה הראוי ליתן לו פת חמה נותנין צונן צונן להאכילו לתוך פיו מאכילו
אין לו אשה ובא לישא משיאין לו אשה ושוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכלי תשמישיו ואח"כ משיאין
לו אשה שבאה לינשא משיאין (ו) ונותנין לה לפחות ג' זוז של כסף מדינה ואם יוכלו על יותר יתנו לה
לפי

למהני כשורה כ"ר חנינא בן תרדיון וגם רבינו כחזן כחזן לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא ח"ח ממונה
עליה וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

ר"ב כ"ה נותנין לעני די מחסירו וכו'
ר"ב כ"ה

לעולם לע"ה חק"ל דה"ח קודם לכל דבר (ג) כתוב בהגות מרדכי פ"ק דב"ב דמתקן בפ"ה פ"ב ב' שקבלו שדה באריסות זה נותן לזה חלקו מעשר עני וזה נותן לזה חלקו מעשר עני פי' שנים שקבלו שדה באריסות וכו' והם עניים וזכורו' תני אב וכו' אשמו וקרבנו שנים אחים שנים שותפין פודין זה לזה מעשר עני וזמנין זה לזה מעשר עני יא ללמוד על כ"ב עניים שחייבים ליתן צדקה כגון עבור חולים או שהזכירו נשמות כמו שאנו עושין שיכול כל אחד לתת צדקה שלו לחבירו מידי דהוה אמוצת ודוקא צדקה גמורה אבל צדקה הנאה ממחמת קנס כגון קנסות שטועין בני העיר על וסני עירם ע"י תקנותיהם ליתן כך לצדקה לא יתן כל אחד לחבירו הואיל וצדקת החקקה קנסו אותם אם יתן כל אחד לחבירו לא ימנע שוב ע"כ :

רנב פדיון שבוים קודם להוציא אויבו מהם קודם אם הוא רב מובהק ובקי בתורה בהוראות ובדינין ת"ת קודם ואם לאו שליה ציבור עדיף להוציא הרבים ידי חובתן ושבתבת שיש אומרים שיכולין לשנות אפי' מת"ת לצורך ל' פשיטתם להגמון בכל שנה ו לפי שהוא הצלת נפשות שאם לא יתפשרו עמו יש כמה עניים שאין להם ליתן ויכוס ויפשיטום ערומים הדין עמהו (י) [ג] כיון שיש בו הצלת נפשות הוא קודם :

רנב פדיון

הרמב"ם בפ"ה מהל' מ"ע וכתב וז"ל שהצו הוא בכלל הרענים והצמחים והערומים ועומד בסכנת נפשות עכ"ל כלומר דכיון שעומד גם כן בסכנת נפשות לפיכך הוא קודם לפרנסת עניים ולכסותם וה"ל ריש פ"ק דצדקה [דף ח] : **ומ"ש** הילכת לכל דבר מצוה וכו' כלומר דכיון דפדיון שבוים גדולה מכל המצות אפי' מת"ת ח"כ אפי' גבו לצורך כה"כ ונית המדרש ות"ת יכולין לשנותם לצורך פדיון שבוים כדלקמן בס"י רנ"ט : ומ"ש אפי' אם גבו לצורך בנין ב"ה וכו' לאו דוקא ב"ה אלא אפילו בית המדרש ולא נקט ב"ה אלא לפי דזימרא פ"ק דצדקה חייב להא מילתא אצ"ת הכנסת וה"ל התם (דף ג') אמר רב הסדא לא ליסתר איניס די כניסתא עד דבני די כניסתא אחריתא וכו' א"ל רבינא לרב אשי גבו וזוי ומחתי מאי אמר ליה דילמא מיתרמי לכו מילתא דמצוה ויהבו להו דמי ליבני שריגי ליבני והדרי אמרי מאי ח"ל דזמנין דמתרמי להו פדיון שבוים מוזני ויהבו להו א"ה בנייה נמי אמר ליה דירתיס דאיניס לא מוזני ועי"ל דנקטי ב"ה לאורוי דאפי' ב"ה נמו למוכרה אם כבר נכנית ואל"ל בית המדרש או ס"ת דאין למוכרה אפי' לצורך פדיון שבוים אלא המצות שגבו או העלים והאבנים שהקצו לבנין רשאי למוכרה וכו' היתה לפני גירסת מקצת ספרים דבטיעויה קמא נמי קאמר דילמא מתרמי להו פדיון שבוים ויהבו להו דמי ליבני ונדחק ליישב הגירסא לפי דברי הרמב"ם ואין צורך כי אין ספק שהרמב"ם היה גורם כגו' הספרים שהבאתי וכו' ל"י גירסא זו והיה מכוונת עם מ"ש הרמב"ם והסמ"ג ואיכא למדק למ"ש רבינו הילכת' לכל דבר מצוה וכו' ומאי ואפילו אם גבו לצורך בנין ב"ה דקאמר ה"ל אף לצורך מצוה אחרת שאינה פדיון שבוים ג"כ יכולין להוציא המצות שגבו לצורך בנין בית הכנסת דאין לפרט דרבינו תוספס עיקר הגירסא שכתב ב"ה דבטיעויה קמא נמי קאמר דילמא מיתרמי להו פ"ט וס"ל דדוקא פדיון שבוים אבל למצוה אחרת אין רשאים להוציא המצות שגבו לצורך בנין כה"כ דא"כ קשה דל"ל להוציא דעמו כנסתם אלא הוה ליה להוציא ג"כ דעת הרמב"ם והסמ"ג ועוד דהו"ל לפרט דלצורך מצוה אחרת אין רשאים להוציא אלא בע"כ דגם רבינו תוספס גו' הרמב"ם והסמ"ג ואפ"ה ל"ק דדיון זה שיכול לשנות המצות שגבו לצורך בנין ב"ה לצורך מצוה אחרת נסמך על מ"ש רנ"ז שיכולין בני העיר להוציא הצדקות שגבו לצורך דבר קבוע כמו קופה ותמחוי לצורך ד"ה או לצורך עניים דממילא משמע דה"ה בנין כה"כ שה"ה ג"כ דבר קבוע יכולין לשנותו מה שגבו לצורך הבנין לצורך מצוה אחרת או לצורך עניים ומ"ש כאן גבי פ"ט ואפי' גבו לצורך בנין כה"כ לא היתה כוונתו אלא להורות דגבי פ"ט לא מבעיא בגבו מצוה לצורך בנין כה"כ אלא אפי' קנו העצים והאבנים וכו' משא"כ בבאו לשנות לצורך מצוה אחרת דדוקא המצות שגבו לצורך הבנין יכולין להוציא אבל לא העצים והאבנים וכו' : **אין** פדיון את השבוים וכו' משום ס"ת השולח וכו' קא מבעיא להו משום דוקא דליבנה דא"ל משום דלא ליגרבו ולייתי עפי ת"ש ליוי בר דרגא פרקא לברתיא ב"ה אלפי דינרי וכו' אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד וכתב הר"ש ועיני לא אופשיטא הילכת אפי' בתו אין לפדות דלא ליגרבו אבל על עצמו ועל אשתו שיחא כבועו כדאימא פרק נערה שנפתחה לא תקנו וכן על ת"ת לא תקנו כדאימא פ' הניזקין פ' הפדה תינוק דמיס חכמים מרובים לפי שראוהו תרוף ומולפל וכ"ש מי שהוא כבר אדם גדול אבל מדברי הר"ף נראה דאשתו כבתו ואין פודין יותר מכדי דמיהן וכן כתב הרמב"ם פ"ה מה' מתנות עניים ופי"ד מה' אישות ורבינו נמסך אחר דעת הר"ש והיא דעת התוס' בפרק השולח והיא דעת הרמ"ה הביאו הר"ש פרק נערה שנפתחה ופי"ג דבבבן העור סי' ע"ה כתב שני הדעות כאן סתם דבריו כהר"ש והר"ן בפרק השולח הביאו דעת הר"ף ונחלק עליו ונראה מדבריו דאפי' אה"ל דאיבעיין לא אופשיטא ואיכא למימר דמשום דוקא דליבנה הוא וקריבוס יכולין לפדותה יותר מכדי דמיהן אפי' בראשונה אין מחוייבין לפדותה יותר מכדי דמיהן וה"ל דכיון דמחוייבין לדוחקא דליבנה כ"ש דאיכא למיחש לדוחקא דכבול שלא לחייבו כתיקנא חכמים לפדותה ביותר מכדי דמיהן אבל לבתו ושאר קרוביו דליכא דוחקא דליבנה רשאי לפדות ביותר מכדי דמיהן ועוד דכיון דפשטיין לה מההיא

להשליח ציבור ואין סיפק בידם ליתן לשניהם איזה מהם קודם אם הוא רב מובהק ובקי בתורה בהוראות ובדינין ת"ת קודם ואם לאו שליה ציבור עדיף להוציא הרבים ידי חובתן ושבתבת שיש אומרים שיכולין לשנות אפי' מת"ת לצורך ל' פשיטתם להגמון בכל שנה ו לפי שהוא הצלת נפשות שאם לא יתפשרו עמו יש כמה עניים שאין להם ליתן ויכוס ויפשיטום ערומים הדין עמהו (י) [ג] כיון שיש בו הצלת נפשות הוא קודם :

רנב [ה] פדיון שבוים קודם לפרנסת עניים ולכסותם (ה) [ג] ואין מצוה גדולה כפדיון שבוים הילכת לכל דבר מצוה שגבו מעות בשבילו יכולין לשנותן לפדיון שבוים ואפי' אם גבו לצורך בנין בית הכנסת ואפי' אם קנו העצים והאבנים והקצו לצורך הבנין שאסור למוכרו בשביל מצוה אחרת מותר למוכרו לצורך פדיון שבוים (ג) אבל אם בנאוה כבר לא ימכרו אותם אין פודין השבוים יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם שלא יהו האויבים

רנב פדיון

שבוים קודם לפרנסת עניים ולכסותם זה נלמד ממה שכתב בסמוך : **ואין** מצוה גדולה כפדיון שבוים זה פשוט בפ"ק דצדקה בפרק [דף ח] דאמרין דפדיון שבוים מצוה רבה היא פי' גדולה מכל הצדקות ומפרט טעמה משום דשבי קשה ממות ומרוב ורעב משום דכולהו איתנהו ביה . וכתבו הח"ס והא דאמרין

פרק בני עיר [כו'] אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ולא קתני פדיון שבוים שמה מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך לזמנין : ומ"ש הילכת לכל דבר מצוה שגבו בשבילו יכולין לשנותן לפדיון שבוים ואפי' בני לצורך בנין כה"כ וכו' עד אבל אם בנאוה כבר לא ימכרו אותה הכל דברי הרמב"ם בפ"ה מהמ"ע וז"ל אנשי העיר שגבו מצוה לבנין כה"כ וכו' להם דבר מצוה מוזיחין בו המעות קנו אבנים וקורות לא ימכרו לדבר מצוה אלא לפדיון שבוים אע"פ שהביאו את האבנים וגדרום ואת הקורות ופסלוס והתקינו הכל לבנין מוכרים הכל לפדיון שבוים בלבד אבל אם בנו וגמרו לא ימכרו את ב"ה אלא יגבו לפדיון מן הציבור ע"כ . ולמד כן מדברי רבינו ב"ה (דף ג') : אהא דאמר רב הסדא לא ליסתור איניס די כניסתא עד דבני די כניסתא אחריתא א"ל משום פשיטתא כלומר דילמא מתרמי אונס ופשעי ולא בנו אחריתא ח"ל רבינא לרב אשי גבו וזוי ומחתי מאי אמר ליה דילמא מיתרמי להו פדיון שבוים ויהבו להו דמי שריגי ליבני והדר הדרי אמרי מאי ח"ל דמתרמי להו פדיון שבוים מוזני ויהבו להו אי הכי אפי' בנו נמי אמר ליה דירתיס דאיניס לא מוזני ופירש"י שריגי ליבני . מסודרים הלכנים זה על גב זה ומוזמנים לתת בבנין : והדר הודרי . משופים ומתקנים רהיטי הנג וכו' דבני גבו וזוי ומחתי מאי דילמא מתרמי להו פדיון שבוים כה"כ הרמב"ם דה"ה אי איתרמי להו צדקה אחריתי פדיון שבוים דנקט לאו דוקא אלא להפליא ולומר דאפשר דמתרמי להו לבו מצוה שא"ל להסתוה כגון פדיון שבוים ויצטרכו לאזכר המצות אבל אה"כ שאם רצו לשנותה לשאר צדקה רשאים כדקוי"ל רשאים בני העיר לשנות מקופה לתמחוי וכו' כמ"ש בסיומן רנ"ז ועוד אכתוב דיון זה בסיומן הנזכר כתב הרמב"ם פרק הנזכר המעלים עינו מפדיון שבוים עובר על לא תאמץ את לבבך ועל לא תקטוף את ירך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך ובעל מצוה פתחו תפתח את ירך לו ומצות ותי אחיך עמך ואכתוב לרעך כמוד והלל לקוחים למות והרבה דברים כאלו כתב מהרי"ק בשו"ע ז' דכל רגע שמתאחרים לפדותם היכא דאפשר להקדים הוי כאילו סופך דמים :

אין פודין השבוים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם משנה בפרק השולח (מה') : ומ"ש שלא יהו האויבים מוכרים עלמם עליהם לשנותם ואפי' אם קרובים רוצים לפדותו וכו' שם בגמרא איבעיא להו מפני תיקון העולם משום דדוקא דליבנה הוא או דילמא משום דלא ליגרבו ולייתי עפי פי' רש"י ונת' אם יש לו אב עשיר או קרוב שרצה לפדותו דמים הרבה ולא יפלהו על הציבור ת"ש דלוי בר דרגא פרקא לברתיא ב"ה אלפי דינרי וכו' אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד וכתבו הח"ס והר"ש ז"ל דלא ליגרבו ולייתי והא דמתיב בפרק גערה נשנית והוי מנפקים ממנו עד עשרה דמיה פעם ראשון פודה שאני אשתו שהוא כגופו יותר מבתו דהכא ועל עצמו לא תקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו וכתב הר"ש עוד בפרק נערה שהרמ"ה (ב"ה) א' וכ"ה בפ"ה ממנהגו עניים : פסק כת"ק דהתם דאמר פודה אוחה פעם ראשונה אפי' עד עשרה דמיה ומתניתין דהניזקין איירי בשאר שבוים אבל אשתו כגופו וכו' וכן מסתברא : אבל הר"ן כתב ד"ה דאע"ג דלא אופשיטא בעיין הכא מיפשטא מדמסיס דכתיב בפרק גערה רש"י אומר אין פודין את השבוים יתר על דמיהם מפני תיקון העולם אלמא לרשב"ג

לוי בר דרגא דרשאי לפדות בתו לא שיקנין פשטא דתלמודא משום ספיקא דאצ"ת דרש"י דהכא לפדות בתו או אשתו ביותר מכדי דמיהן כליו בר דרגא לית ליה למיחש דעביד שלא ברצון חכמים ואין למחות בידו דיש לו לסמוך על דברי הר"ן

דרכי משא

יתומים עניות אם רשאי להוציאן בפרנסת נישואין והשיב שהם רשאים שגם זה בכלל הקדש בלשון ב"א בזמן הזה ולעיל סימן רמ"ב נבאר שאין צדקה גדולה מלהשיא יתומות וע"ש : (ג) כתב הטורכי פ"ק דב"ב דף רמ"ז ע"ב הדר אמר רב רונא כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם מכאן שלא יתן כל צדקותיו לקרובו א' להניח שאר קרוביו או להניח עניים אחרים שיתן הכל לעני א' והמהלך צדקה צריך לזוהר שלא ירבה לקרוביו יותר משאר בני אדם כההיא דפרק כל כתיבי (ק"ה) : דא"ר יוסי יתא חלקי עם גבאי צדקה ולא עם מחלקי צדקה ופירש"י דהמהלך מובה לקרוביו וגו'ל שאר עניים עכ"ל :

והוא

פרישה

ב"דא בלח"ס מייב לסמיותו וכן נמי מסתברא דלפי' כה"ג אם בא לענינו מת ברעב סייב לסמיותו אע"פ שהוא ספק אם יסמך לת"ת אפי' אם הוא ודאי שיהיה לת"ת אין נותנין לעולם לע"ה כדקוי"ל דת"ת קודם לכל דבר עכ"ל : [ה] כיון שיש בו הצלת נפשות הוא קודם ותימם הלא מסקינן בספ"ק דמגילה גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות ונראה דהתם מייירי בענין שאין יכול לקיים שיהיה או ת"ת קודם אבל הכא מייירי בענין שאף שנתנו ממנו להגמון מ"מ ישאר לספקוק ת"ת אלא שלא יהיה כ"כ בדיוט ובענין זה אמר כיון שיש הצלת נפשות הוא קודם וכיוצא בזה וכן איתא לקמן ועי' בפרשה שפירשתי בע"ה :

פרישה

סי' רנב [ה] פדיון שבוים קודם לפרנסת עניים כו' כתב הרמב"ם (פ"ה מה' מתנות עניים) המעלים עינו מפדיון שבוים עובר על לא תאמץ את לבבך ועל לא תקטוף את ירך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך ובעל מצות פתחו תפתח את ירך לו ומצות ותי אחיך עמך ואכתוב לרעך כאלו לקוחים למות והרבה דברים כאלו : [ג] ואין מצוה גדולה כפ"ה וכתבו הח"ס והא דאמרין בפרק בני מוכרין ס"ת חלל

הדרושי הגהות

דב"מ (לג') ע"ש ועיין בש"ך מ"ש על זה : ו תימא הלא מסקינן בספ"ק דמגילה (שו') רגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות ובע"ה דהתם מייירי שיש אחרים שיכולין להציל הנפשות : לכן אע"פ שהוא מצוה גדולה מ"מ ת"ת קודם והואיל שיש אחרים להציל וכה"ג כתב רבינו סימן רמ"ז ע"ש (פרישה) : **רנב** א שגגת המעתיקים יש כאן אשר שגו כבר זו פעמים בסיומן ס"ת ובסיומן ק"י להעתיק הגהות ב"ה שלא במקומה וז"ל ב"ה הגדפם בפ"ע בסיומן רנ"ב בב"י ב"ה אין וכו' עד כת"ק

יש לו מוזן ב' סעודות שהוא מוזן יום אחד לא יטול ממנו וקופה מהחלקת מע"ש
 לע"כ ולפיכך מי שיש לו מוזן י"ד סעודות שהוא מוזן שבוע אחת לא יטול ממנה
 ודיני קופה ותמחוי ביאר רבינו בס' ר"ז ומ"ש יש לו מאתים וזו אפילו אינו
 נזש ונותן בהן או שיש לו כ' שושה ונותן בהן וכו' משנה כס ואע"פ שבמשנה
 לא אמרו אלא לא יטול לקט שכחה ופיאה
 ומעשר עני כחצ רבינו לא יטול דקה
 כלל משום דמשמע דכל שאינו נוטל את
 אלו אינו נוטל זוט דקה וכו"כ המרדכי
 כמ"ק דכ"ב בשם רבינו אפרים וזכר א"י
 (א) דגם בדקה הוא נוטל את העניים
 דד"ה שנתן לו לא יתן לעניים אחרים
 וכינא ראינן מהירושלמי דכל שיש לו ר'
 זוז לא יטול דקה וכתב עוד שם במרדכי
 רבינו יהודה היה מסופק אדם שהוא
 נודד למרחקים להביא טרף לציתו ונתנו
 לו ר' זוז בעשר אחת את חצ' צריך לחזור
 לציתו ולהוציאם הואיל ויש לו כבר ר'
 ואינו ראוי ליתול יותר ולאחר כלות אלה
 סוז ירחיק נדוד עד שיסו לו ר' וכן
 יחזור חלילה וגיטו הר"ם שלמה הכהן היה
 אומר שכשאתם גולה לארץ מרחק לצורך
 פרנסתו ופרנסת ביתו כל זמן שלא
 יחזור לציתו היו כמעט אחת וצופר א"י
 כתב ונראה צעני אדם שחשב לילך

למרחק עד מקום שחשב להרחיק הוי כפעם אחת עכ"ל כתוב בהג"א פ"ק דברכות
 דדורון דרך כבוד דילמא שרי אע"פ שיש לו ק"ק זוז ובהנהוהו מרדכי פרק כינז
 הרגל כתוב אמרו על אלישע הנביא שהיה נהנה אף ע"פ שהיה לו הרבה יותר
 מק"ק זוז ושאל אסור ליהנות דרך דקה אבל דרך דורון שרי אפילו עשיר גדול
 עכ"ל: יש לו מאתים זוז חסר דינר אפילו נותנים לו אלף זוז צבת אחת ה"ו
 יטול משנה (סס) בסוף פאה. ומ"ש יש לו הרבה וכו' עליו כתוב ב"כ שמוזשן
 לכתובת אשתו ה"ו יטול ג"ז שם במשנה וכתב רבינו שמשון דמוכח בירושלמי דהוי
 ממוזשנין לכתובת אשתו דתני אפילו באשתו נשואה היא :

ומ"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז ה"ו יטול וכו' למכור כלי
 ביתו ג"ז שם במשנה וכתב המרדכי בריש קמח דה"ה למקום שיש תקנה
 שלא לתת מכיס של דקה למי שיש לו דבר קצוב דאין להחזיר בית דירה וכלי
 תשמישו ע"כ ובפרק מציאת האשה (סח.) רמי אמתניתין מדתניא היה משתמש
 בכלי זה ושתמש בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת אמר רב זביד ל"ק
 הא במטה ושלחן הא בכוסות וקערות מ"ש כוסות וקערות ללא דאמר מאליה
 לי מטה ושלחן נמי אמר לא מקבל עילוהי אמר רבא ברבי דרבה במתרישה דכספא
 רב פפא אמר ל"ק כאן קודם שיבא לידו גיבוי כאן לאחר שיבא לידו גיבוי וכתבו
 הר"ף והרא"ש מהרי"ט דכספא י"ח שהיא המגירה שמגררין בו צבית המרחץ
 והרמ"ם ג"ס כן כתב בפ"ט מהמ"ע דל"א בכלי אכילה ושתייה ומלבוש ומצעות
 וכיוצא בהן אבל אם היה כלי כסף וכלי זהב כגון מגררה או עלי וכיוצא בהן מוכרין
 ולוקח פחותין אבל אם היה כלי כסף וכלי זהב כגון מגררה או עלי וכיוצא בהן מוכרין
 וקונה פחותין מכל אדם ע"כ ואע"פ שבעלי כותשין הריפות שם דבר מאכל אינו בכלל
 כלי אכילה מפני שהריפות חייב וגם אין מקרבין לפניו העלי לאכול בו :

והרמב"ם בפרק הנוצר פסק כאלוקימתא דרבה וכו' ואלוקימתא דרב פפא נראה
 שסובר דליכא בנייהו פלוגתא אלא בהיכי מיתוקמא מתניתין
 אבל לענין דינא מר מודה לומר ומוך מודה לומר וכן נראה שהוא דעת הר"ף והרא"ש
 ז"ל שכתבו ב' האוקימתות ולא הכריעו בנייהם ואחריהם נמשך רבינו שכתב
 בדברי ב' האוקימתות אלא ש"ש שאם יש לו מנורה או שלחן של כסף צריך
 למכרה הוא שלא לדקדוק דא רב זביד הוא דאמר דאם יש לו שלחן של כסף
 צריך למכרה ואיחוב: ומ"ש והא דאין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו של
 כסף וזהב דוקא כל זמן שאין צריך ליתול מהקופה וכו' וזו מה שפי' הר"ף במאי
 דאמר רב פפא כאן קודם שבא לידו גיבוי כאן לאחר שיבא לידו גיבוי וז"ל כל
 זמן שאינו נוטל אלא צניעה אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו אבל אם הוצרך
 ליתול מן הגיבוי של קופה של דקה אין נותנין לו אלא לאחר שימכור וכתב
 הר"ן שפירוש זה הוא הנכון וכו' שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"ט מהמ"ע על
 הא דאין מחייבין אותו למכור דל"א קודם שיגיע לגבות מן המס אבל אחר שגבה
 הדקה מחייבין אותו למכור כליו וליקח אחרים פחותים מהם ואח"כ יטול וכן
 הוא דעת רבינו שמשון שכתב בסוף פאה לאחר שבה לידו גיבוי שמתפרנס מקופה
 של דקה שבה ליד גבאי או מחייבין אותו למכור אפילו כדי ליתול לקט אבל
 קודם שבה לידו גיבוי שמתפרנס צניעה ולא מיד הגבאי נוטל לקט שכחה ופיאה
 אע"פ שהיה לו ק"ק זוז אם היה מוכר כלי תשמישו ע"כ וטעמו של דבר ביאר
 הרמב"ם בפ' המשנה דסוף פאה וז"ל אפי' יש לו כלי כסף וכו' אינו חייב למכורם
 עד שיקח תמורת העניים ויכתב בכללם או יאמרו לו יאמרו לו מכור אותם הכלים וקנה
 אחרים ולא תשעית מתנות עניים ומ"ש ור"ת פי' קודם שבה ליתול אם יש לו
 כלי כסף מחייבין אותו למכורם וכו' כ"כ הרא"ש בפרק מציאת האשה בשמו ורש"י
 פי' כאן קודם שבה לידו גיבוי הא דתנן אין מחייבין אותו מעיקרא קאי כשבה
 שד"ד גובין הימנו כגון שהיו לו ק"ק זוז ונטל לקט שכחה ופיאה וודע שעשיר היה ב"ד באין וגובין ממנו מה שנטל ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי תשמישו היקרים
 ומשתמש

דרכי משה

רנב (א) כ"ה בהרשב"א סי' תתע"ב :

פרישה

רמב"ם בפרק ט' מהלכות מתנות פניי אלא שכתב ז"ל בתמחוי לעני עולם והקופה לעני
 אותה העיר בלבד עכ"ל הנה עקוקה בלשונו והוסף מביט בלבד ולמחרת משמע מניה דגם
 לעני העיר היו ממלקין מהתמחוי נוסף על הקופה אלא שהקופה לא היו נותנין לעני עולם
 כלל ומתמחוי היו נותנין גם לעני עולם. וכן נראה קצת לשון רבינו מדמסתם כאן וכתב ומי
 שיש לו מוזן שתי סעודות לא יטול מהתמחוי כו' אף שלשן המשנה כן היה סוף מסכת פאה
 מכל מקום לא הו"ל לסתום אלא לגמ' דאעניי עולם קאי א"ל ש"ס ג"כ בגם לעני העיר סולקין
 מהתמחוי. וז"ב מהרי"ק שרש"י ע"ד בהדיא ז"ל נראה דעת רבי משה (ר"ל במ"ש מי
 שישב בעיר ל' יום נותן לקופה וז' חדשים לתמחוי) במ"ש בפ"ט דהלכות מת"ע והוא כי גיבוי
 הקופה דבר קצוב כפי הממון אשר תשיג כל אחד ואחד העשיר ירכה והול ימעיט ומשום כן
 מתמחייב בהם מיד אחד ל' יום אבל גיבוי התמחוי אין דבר קצוב אלא גובין ממת' כל איש אשר
 יחבנו לבו כמ"ש רבינו משה ומש"ה אין מחייבין אותו עד לאחר ג' חדשים שלא נתקן אלא כדי
 שיהיה להם להעניי מוזנות יותר בריות אבל מבליעו יש להם הסמוך בצמקום ע"י גיבוי הקופה
 כו' ע"פ הכי לעני דמ"ל דאף לעני העיר היו ממלקין התמחוי נוסף על חלק הקופה מע"ש לע"ש
 ומ"ש מהרי"ק בשם הרמב"ם אינו מפורש כן בהדיא שם ברמב"ם ג"כ מ"ש שמתמחוי אינו דבר קצוב
 כו' ענין מ"ש מוק במימ' רנ"ו : [ג] אבל יש לו מנורה או שלחן של כסף כו' ב"י ממה ע"ז
 דגמגמ

סעודות ליום מיום ליום ולפיכך מי שיש לו מוזן ב' סעודות לא יטול כיון דיש לו
 נחלא שגזול לעניים וקופה מעות הן לפרנס עניי בני טובים דוילא לכו מילמח
 דתמחוי ומתחלק מע"ש ומי שיש לו י"ד סעודות לא יטול שהרי יכול להמתין
 לע"ש הנאה אבל י. שיש לו י"ב יטול שהרי לא תחלק עוד עד שגיע לע"ש
 והרי לו ימי שבת צריכין י"ד סעודות
 עכ"ל ובסימ' רנ"ו יתבאר דתמחוי לעני
 עולם קופה לעני העיר והתם פריך
 תלמודא מני אי רבנן דחייב אדם להכיל
 בשבת ג' סעודות ע"ז הייני אי ר' חידקא
 דאמר ד' ע"ז הייני ומשני הא מני ר"ע
 דאמר עשה שבתך חול ואל תלטרך לצריות
 ופירש רש"י ולענין סעודת שבת במחן
 דאפשר ליה איכא למימר כרבנן ואיכא
 למימר כרבי חידקא ומיהו האל דצריך
 לצריות יעשה שבתו חול ולא יטול על
 אחרים כבוד שבתותיו עכ"ל והכי חסיקא
 בפ' אע"פ (ס"ז) אמתני' דהמשרה אשתו
 על ידי שליש דלכ"ע צענין ע"ז סעודות
 דכיון דאינה מתפרנסת מן הצדקה יהבינן
 לה ט"ז לרבנן וע"ז לרבי חידקא ומה
 שפי' רש"י לשם מעיקרא למאי דקס"ד
 דהמקשה ד"ד סעודות צריכה היא לשבת
 היינו לומר לכלל הפחות י"ד סעודות
 צענין חף לעני שבישראל אבל מסעודות
 ט"ז שבת לא מצי פריך משום דר"ע דאמר עשה שבתך חול ואל תלטרך לצריות
 אך קשה מהא דתנן סוף פאה עני העובר ממקום למקום וכו' שבת נותנים לו
 מוזן ג' סעודות ובדלעיל סוף סימ' ר"ן והא דך מתניתין ר"ע היא דאמר עשה
 שבתך חול וכו' ומירצו התוספות ע"ש רשב"א פרק קמח דבתרא (דף ט') דבשבת
 סעודות שבת אין לו להחיל וליתול אבל בשבת צריך ליתול נוטל גם כדי לסעודות
 שבת עכ"ל וכן כתבו החוספות בפרק כ"ב :

ומ"ש יש לו מאתים זוז וכו' לא יטול מן הצדקה כלל אף ע"ג דבמשנה
 סוף פאה לא אמרו אלא לא יטול לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מכל
 מקום רבינו ס"ל דצדקה הוא נלמד במכל שכן דכיון דאפילו לקט שכחה ופיאה
 דפסקר הוא לא יטול כ"ש דקה וכך הוא דעת ר"ח בתום' פירק מציאת האשה
 (בדף ס"ח) דל"ה כאן לאחר גיבוי גם במרדכי פ"ק דבתרא סימ' תרכ"ב כתב
 בשם הר"ם אפרים והא"י דה"ה דקה ומציאו ב"י עינין במ"ש בסמוך אלא דין יש
 לו כלי כסף: יש לו ר' זוז חסר דינר וכו' או שמוזשן לכתובת אשתו ה"ו
 יטול גם במשנה ואין פירוש אשתו גרושה דל"כ היינו חוב אלא אשתו נשואה קאמר
 וה"ק ל"מ חוב דעלמא דדומק לפרוע אלא אפילו לכתובת אשתו נשואה שאיננה
 דומקת לפרוע ה"ו יטול וכך משמע בפירוש הר"ם ונראה דר"ל שהבעל יחד
 לשטרו נשואה קודם חופה כלים ותכשיטין ושמוס ככך וכך שזייתם בכבודתה
 וכדתנן בפרק מציאת האשה (דף ס"ו) מה שהחתן פוסק פלוות חומס וכו' בפירוש
 התום' והרא"ש לשם ע"ש ר"ח וכן כשמתשכן כלים לכתובתה כדתנן בפרק
 נערה שנפתחה (דף נ"א) כתב לה שזה חוב מנה אחרים וכו' :

ומ"ש יש לו בית וכו' שם במשנה אין מחייבין אותו למכור כלי
 מאתים זוז כדי שלא יטול ובפרק מציאת האשה פריך תלמודא והא
 תניא היה משתמש בכלי זהב ושתמש בכלי כסף כמ"ש ישתמש בכלי
 נחושת ואסיקנא אמר רבא ברבי דרבה במתרישה דכספא וכתב הר"ף יש שפירש
 שהיא המגררת שמגררין בה צבית המרחץ רב פפא אמר ל"ק כאן קודם שיבא
 לידו גיבוי כאן לאחר שיבא לידו גיבוי וכתב הר"ף פי' כל זמן שאינו נוטל
 אלא צניעה אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו אבל אם הוצרך ליתול מן
 הגיבוי של קופה אין נותנים אלא לאחר שימכור עכ"ל וירא"ש לאחר שהביא דברי
 הר"ף כתב ורבינו תם פי' קודם שיבא ליתול מקופה של דקה מחייבין אותו
 למכור לאחר שיבא לידו גיבוי שכבר נטל מן הקופה שזו נודמת לו כלי בית
 אין מחייבין אותו למכור ורש"י פירש לאחר שבה לידו גיבוי שנטל לקט שכחה
 ופיאה ונודע שהיה עשיר וזכא בית דין לגבות ממנו כדי מה שנטל ואע"פ שמוזן
 שאין לו תובעים הוא משום קנס גובים ואפילו דב"ל דעלמא מסדרין כה"ג הא
 משום קנס מחייבין אותו למכור עכ"ל ורבינו ביאר דברי הר"ף במה שכתב כ"ז
 שאינו נוטל אלא צניעה היינו שא"כ ליתול מהקופה אלא מקבל בסתר מחייבין
 ומקרבין ויכולין ליתן לו וכו' למכור כליו וכו' וצריך לדעת דאע"ג דמשנה דאין
 מחייבין אותו למכור גבי לקט שכחה ופיאה תנא לה ומשמע דבריייתא נמי דמחייבין
 אותו למכור גבי לקט שכחה ופיאה מיתניא אפילו הכי מפרש תלמודא חדא קודם
 שבה לידו גיבוי מן הקופה וחדא לאחר גיבוי מן הקופה משום דמשמע דכל שאינו
 נוטל לקט שכחה ופיאה אינו נוטל שום דקה ומי שנוטל אלו נוטל גם דקה
 ולפי שעכשו אין לקט שכחה ופיאה נהנין לפי שהרוב נכרים כדכתב רבינו בסיומן
 עכ"ל

ליתול לקט והא דתנן מחייבין לאחר שבה לידו גיבוי לאחר שהביא עצמו לידו כך
 שד"ד גובין הימנו כגון שהיו לו ק"ק זוז ונטל לקט שכחה ופיאה וודע שעשיר היה ב"ד באין וגובין ממנו מה שנטל ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי תשמישו היקרים
 ומשתמש

פרישה

קופה מתחלקת מע"ש לפיכך מי שיש לו מוזן י"ד סעודות שהוא מוזן שבוע אחד לא
 יטול : (ב) י"ד סעודות לא יטול כו' אפי' דבשבת צריך לג' סעודות מ"מ לא יאכל בלילה
 במ"ש וא"כ יום ראשון לא יאכל כ"א סעודה אחת והיינו י"ד סעודות עם סג' סעודות ושבת
 וק"ל. שוב מצאתי ש"כ הרמב"ם בפ' המשנה שם סוף מסכת פאה אבל ר"ש כתב שם דע"ז
 אמר עשה שבתך חול ואל תלטרך לצריות שלא יאכל בשבת כ"א כמו בחול כדי שלא יצטרך ליקט
 ד"ל סעודות אבל למ"ד ג' סעודות לק"מ כמ"ש וע"פ : (ג) יש לו מאתים זוז חסר דינר כו'
 נראה דדוקא מן הצדקה דהיינו מה שיתן לו כל ימיו או לקט שכחה ופיאה יכול ליתול וכמ"ס
 אח"כ אבל ליתול מקופה ותמחוי לא יטול דהא אף שחסר לו זוז ממאתים מ"מ הוא טעמי מ"ד
 סעודות. וקאי אמ"ש לפני זה דקאמר יש לו מאתים זוז כו' לא יטול מהצדקה כלל דוקא לכתוב
 לשון כלל לרמוז דלא יקט אפי' לקט ש"פ ולא משום ימיו גם שם במשנה קאמר בהדיא דלא יטול
 לקט ש"פ וק"ל : (ד) זוז חסר דינר שמעתי לומר דקה גבי' קצ"ט דהיינו ר' זוז חסר ר'
 לאותו נותנין דקה עכ"ל : (ד) והוא עליו בחוב ר"ל שגיבוי לאחרים : (ה) אבל יש לו
 מנורה או שלחן של כסף כו' ב"י תמה ע"ז ועד"כ שם כתבתי ישב דלק"מ : (ויכולין ליתן לו ר"ל
 שיש להם יכולת ליתן לו שם עשירים או י"ל דקן רשעין ליתן לו דרך דקה ולא מה' מאמר
 ד"ס

יורה דעה הלכות צדקה רנ"ג רנ"ה

ואספתה ד' דמיאה ונראה לפי שהכל חייבין ליתן צדקה אפילו עני המתפרנס
 צדקה וכל העליל בתחילה ליתן רמ"ח לכך הוצרכו לפרש דאם לא נתן און
 תחייבין אותו ליתן וטעמה דמילתא משום דהעני יכול לזכות ידי חובתו כשינתן
 לעני חניו והנירו יחזור ויתן לו וכדכתב ב"י בס"ס ר"ט ע"ג שגהות מרדכי דפ"ט
 דכתב וכל כך און מחייבין אותו ליתן
 לקופה ולתמחוי וכיוצא בזה שיהא מפסיד
 בנתינה זו ועיין לקמן בסיומן של"ח :
מי שצריך ליתן ע"י און משגיח
 עליו בפרק מציאת האשה (ד' ס"ז)
 עני תלמיד חכם וכו' ג"ז ס"ט :

נחתו לו בגדים חדשים. ומחזיר להם את הישינו וכו' כ"כ הרמב"ם בס"ס תמ"ט :
מי שצריך ליתן צדקה ואינו רוצה ליתן מערימין ונותנין לו לשם מתנה
 וכו' בס"ס מציאת האשה (סו"ז) ת"ר און לו ואינו רוצה להחזירם מן הצדקה
 ונתנין לו לשם הלוואה ומחזירם ונותנין לו לשם מתנה ומחזירם לו לשם
 הלוואה לשם מתנה לא לא שקיל אחר רבא
 לפתוח לו לשם מתנה ר"ש אומר און לו
 ואינו רוצה להחזירם אומרים לו הכל
 משכון ועול כדי שתזוה דעתו עליו ופירש"י
 כדי שתזוה דעתו עליו יגבה לבו לומר דעתם
 לחזור ולגבות ממני הואיל ותצטוו משכון
 און זו אלא הלוואה ויטול בלא דבשה שיאמר
 און לי משכון והס יאמר עול בלא משכון .
 ופסק רבינו כחכמים וגם כר"ש דאוכא
 למימר דלא פליגי אהדדי דר"ש מיירי
 שיכא שלא רצה דרך הלוואה מפני שחושב
 שהוא צדקה אומרים לו הכל משכון ועול
 והרמב"ם בס"ס ומהמ"ט סתם וכתב מערימין
 ונותנין לו לשם מתנה או לשם הלוואה
 נראה שתלה הדבר בדיעת הגבאים לראות
 באי זה ענין יקבל העני ויתר ברזון בדרך
 הלוואה או בדרך מתנה :

רנ"ג אסור לישאל ליתן צדקה
 מעכו"ם וכו' בפרק
 זה נזרר (סוף דף ק"ו) אחר רב נחמן
 אזכיר דבר אחר פסולין לעשות בני מילי
 בפרהסיא וכו' ופי' רש"י מקבלי צדקה מן
 העכו"ם דהוי חילול השם וכו' וכן פירוש
 התוס' אבל און פירושו אזכיר חזיר דלא
 גרע מאוכל נבילות להיגבון דפסול בכל
 ענין וכן כתבו הסופקים : מלך או שר
 וכו' כפ"ק דכתב סוף (דף י') אסיקתא
 הכי בעובדא דאימיה דשבור מלכא דשדרא
 ת' דיגרי לרבא וקבלניה משום שלום
 מלכות ופלגיניה לעניי עכו"ם ואיתא תו
 התם (דף ח') עובדא אחרינא דשדרא
 ארנקי דיגרי לקמיה דרב יוסף לפדיון
 שנויים וקבלניה וכתבו הסופקים לשם
 דקבלניה משום שלום מלכות ופדה בכו
 שבוי עכו"ם ומיהו לא זריכי אלא
 כדפי' הקוטרים דמשום איסור גניבת דעת
 פדה בכו שבוי ישראל וזוקא צדקה
 דמפלגין לעניי עכו"ם לית בכו גניבת
 דעת דאינהו נמי ידעו שישראל רגילין
 לפרנס עניי עכו"ם עכ"ל ופי' זה דקוטרים
 כתב לשם בתחילת (דף י"א) ופי' כתב
 אבל מדברי הפוסקים שלא חילקו בדבר

רנ"ד (ה) אסור לישאל ליתן צדקה מעובדי כוכבים בפרהסיא
 אם אינו יכול לחיות (ג) בצדקה של ישראל
 וגם אינו יכול לקבלה מהעובדי כוכבים בציניעא מותר מלך או שר
 של עובדי כוכבים ששלח ממון לישראל לצדקה און מחזירין אותו
 משום שלום מלכות אלא גומלין ממנו (ג) ונותנין לעניי עכו"ם
 בסתר כדי שלא ישמע המלך :

רנ"ה לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער
 שלא יצטרך לבריות וכן צוה חכמים עשה שבתך
 חול ואל תצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכוון והעני יעסוק
 באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות מוטב לפשוט
 עורות נבילות בשוק ולא יאמר חכם אני גדול אני כל מי שא"צ
 ליטול מהצדקה וברמה העם ונוטל אינו מת עד שיצטרך לבריות
 וכל מי שצריך ליטול ואינו יכול לחיות אא"כ יטול (ה) כנון זקן
 או חולה או בעל יסורים ומגים דעתו ואינו נוטל. ה"ז שופך דמים
 ומחייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות והטאים וכל מי שצריך
 ליטול ומצער עצמו ודוחק הישעה והי צער כדי שלא יתרויח
 על

להשתכר למחצית שכר כתב המרדכי בס"ס רנ"ג על אחר שישן בו מה
 ונצטרך לבריות ויש אחר פרנסתו עד שהביא ק"ק וזו ומצבו הטובה והלוה משיב לא
 רחמו עלי אלא כדי לפרנס בני ביתו ופטריו אבי העזרי דתניא בתוספתא דפירא
 מעשר עני און פורעין ממנו מלוה ומזב ואון משלמין ממני גמולין ואון פודין ממנו
 שנויים ורבינו שמחה חייבו שצדקה אינו אלא כמתנה בעלמא וכיון דכסופי דלוינט
 אינון ערבין ביה חייב אס לא שיתנה הנותן כפי' ע"מ שלא יהא לפלוני בעל חובך
 כלום לאו כ"כ להפקיעו מידי שיעבוד ודמי לאון קנין לאשה בלא בעלה בס"ס
 דקידושין (כג') למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכתב רש"י דהוה דל' ל' נון
 כדברי אבי העזרי שאין יכול לפרוע חובות ממעות צדקה דלמן סרדי דזה לא נון
 לו אדעתא שיפרע חובותיו שחייב לעשירים דאדעתא דאשתו ובניו שהם עניים נון
 לו שיתפרנסו בה כמו אותם שנושאים כתבי קניון וכתוב בהם שיש להם טיפול אשם
 ובניו ואפי' אה"ל שזה יתן מדעתו לנ"ח אשתו ובניו יעבדו על ידו :

רנ"ה לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער
 שלא יצטרך לבריות וכן צוה חכמים עשה שבתך
 חול ואל תצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכוון והעני יעסוק
 באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות מוטב לפשוט
 עורות נבילות בשוק ולא יאמר חכם אני גדול אני כל מי שא"צ
 ליטול מהצדקה וברמה העם ונוטל אינו מת עד שיצטרך לבריות
 וכל מי שצריך ליטול ואינו יכול לחיות אא"כ יטול (ה) כנון זקן
 או חולה או בעל יסורים ומגים דעתו ואינו נוטל. ה"ז שופך דמים
 ומחייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות והטאים וכל מי שצריך
 ליטול ומצער עצמו ודוחק הישעה והי צער כדי שלא יתרויח
 על

רנ"ד אסור לישאל ליתן צדקה מעובדי כוכבים בפרהסיא בפרק זה נזרר
 (כו') וכתבו הר"ף בס"ס רנ"ג דב"ר אחר רב נחמן אובל דבר אחר
 פסולים לעדות ה"מ בפרהסיא אבל בציניעא לא ובפרהסיא נמי לא אימרו אלא
 פסולים לעדות ה"מ פירש"י אזכיר דבר אחר מקבלי צדקה מן העובדי כוכבים דהוי חילול השם וכו'
 התוס' והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל : **מלך** או שר של עובדי כוכבים ששלח ממון לישראל לצדקה און מחזירין אותו וכו' . בס"ס רנ"ג (י') איפרא הורמיו אימיה
 דשבור מלכא שדרא ת' דיגרי לקמיה
 מלכות ורבי נמי משום שלום מלכות דאיבעי למיפלגיניה לעניי עכו"ם ור"ב נמי לעניי עכו"ם והכיניו ור' אחי דאיסקד הוא דלא סימיה קמיה :

רנ"ה לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער
 שלא יצטרך לבריות וכן צוה חכמים עשה שבתך
 חול ואל תצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכוון והעני יעסוק
 באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות מוטב לפשוט
 עורות נבילות בשוק ולא יאמר חכם אני גדול אני כל מי שא"צ
 ליטול מהצדקה וברמה העם ונוטל אינו מת עד שיצטרך לבריות
 וכל מי שצריך ליטול ואינו יכול לחיות אא"כ יטול (ה) כנון זקן
 או חולה או בעל יסורים ומגים דעתו ואינו נוטל. ה"ז שופך דמים
 ומחייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות והטאים וכל מי שצריך
 ליטול ומצער עצמו ודוחק הישעה והי צער כדי שלא יתרויח
 על

רנ"ה לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער
 שלא יצטרך לבריות וכן צוה חכמים עשה שבתך
 חול ואל תצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכוון והעני יעסוק
 באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות מוטב לפשוט
 עורות נבילות בשוק ולא יאמר חכם אני גדול אני כל מי שא"צ
 ליטול מהצדקה וברמה העם ונוטל אינו מת עד שיצטרך לבריות
 וכל מי שצריך ליטול ואינו יכול לחיות אא"כ יטול (ה) כנון זקן
 או חולה או בעל יסורים ומגים דעתו ואינו נוטל. ה"ז שופך דמים
 ומחייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות והטאים וכל מי שצריך
 ליטול ומצער עצמו ודוחק הישעה והי צער כדי שלא יתרויח
 על

רנ"ה לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער
 שלא יצטרך לבריות וכן צוה חכמים עשה שבתך
 חול ואל תצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכוון והעני יעסוק
 באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות מוטב לפשוט
 עורות נבילות בשוק ולא יאמר חכם אני גדול אני כל מי שא"צ
 ליטול מהצדקה וברמה העם ונוטל אינו מת עד שיצטרך לבריות
 וכל מי שצריך ליטול ואינו יכול לחיות אא"כ יטול (ה) כנון זקן
 או חולה או בעל יסורים ומגים דעתו ואינו נוטל. ה"ז שופך דמים
 ומחייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות והטאים וכל מי שצריך
 ליטול ומצער עצמו ודוחק הישעה והי צער כדי שלא יתרויח
 על

רנ"ד (א) ובתבו על זה סדרמי שרגא לקרבן ש"ם ישראל שהמיר ונתן שעה להדליק נרות בב"ד אין מקבלין ממנו ואין אסור מקרבן קרבן עב"ל :
 במדברי

פרישה **דרישה**
אשרים וכן פירש"י מותר שגבו למתים סתם למתים . ואם ראו הכניסו שיש
 נזק שעה וצ"ל לטובת הניחוי ביום רמב"ם והר"ף :
ה"י רנ"ד (ה) ונותנין לעניי עכו"ם כ"י וכתב רש"י בנ"ב דלון זה גניבת דעת (ר"ל דלון
 משנים דעת המלך או שר שנתנו לני המעות להלקו לעניים ואסור
 לגבות דמי עכו"ם) דענינו נמי ידעו שישראל רגילין לפרנס עניי עכו"ם ע"ש עניי ישראל
 ופי' רבי שיתכן לעניי עכו"ם בשרתו כדי שלא ישמע המלך היינו משום דלמא און דעת ישראל
 כן שיתכן לעניי עכו"ם ומ"מ חין זה גניבת דעת כהואיל שאין יודע גזולי שמקפיד דוקא ליתכן
 לעניי ישראל : וכתבו התוס' בנ"ב דלם מתנדבים דבר מסיים לנ"ב טוללים מהם משום דהוי
 קרבן (אבל ישראל שהמיר און מקבלן ממנו דלון מותר מקריב קרבן כן מסוק התוס' ופי' בסיומן
 רנ"ט עכ"ל) וקרבן פשיטא דמותר דכתבי חז"ל איש כי יקריב כו' ופי' רמ"א . והא דכתב אסור
 לישראל ליתן צדקה מעכו"ם בפרהסיא כו' משמע בציניעא מותר וכתב האחר דדוקא
 געני עכו"ם ולא לעניי ישראל כהואיל שיש לו וכותב בקבלת ישראל נראה לסקל דפי' שיש וכות'
 לעכו"ם בקבלתו ממנו מ"מ חכם הלאה שלו שיהיה לי חשית יכול לקבל ממנו אבל הבבאי שאין
 פסחים וכתב דכתיב וסגד לתומים שמתם סייע ע"ג שצ"ק של עכו"ם היא פטתא לטם ע"כ שמעפאריס דכ"מ ע"מ וכות' יש להס' ג"כ וקראו שעתא כנגד צדקה של ישראל שטולס וכות' :

קודם שיפירנס מאחרים וכן כתב המרדכי בפ"ק דצ"ג. ומדברי הרמב"ם בסוף המ"ע נראה שהוא מפרש דירושלמי בשאינו יכול לחיות אלא אם יעול ומש"ה קרי ליה שופך דמים ומתמתין בשיכול לחיות אף ע"פ שלא יעול אלא שהם חיי צער: וז"ל סמ"ג גדולי החכמים היו עניים גמורים והיו מגלגלים עמם בצער גדול שלא לקבל צדקה שינוי בפרק אחרון דפאה כל מי שהוא צריך ליטול ואינו נוטל אינו נפטר מן העולם עד שיפירנס אחרים משלו וירושלמי אומר כל מי שצריך ליטול ואינו נוטל כאלו שופך דמים פי' כגון זקן או חולה או בעל יסורים או יס לו בנות רבים ואינו יכול להשיאו ולפרנסו אלא"כ יטול עכ"ל וכך הוא לשון סמ"ג:

על הצבור אינו מת עד שיפירנס אחרים משלו ועליו ועל כל כיוצא בו נאמר ברוך הגבר אשר יבטח בה':

רנו בר עיר שיש בה ישראל חייבין להעמיד מהן גבאי צדקה ידועים ונאמנים [א] שיהו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת ולוקחין מכל אחד מהן מה שהוא ראוי ליתן (ב) ודבר הקצוב עליהן והן מחלקין המעות מערב שבת לע"ש ונותנין לכל עני ועני ממונות המספיקין לשבעת הימים והוא הנקרא קופה של צדקה לפיכך מי שיש לו מוון שבעה ימים לא יטול ממנה וכן מעמידין גבאין שלוקחין בכל יום ויום מכל הצורח צדקה ומיני מאכל ופירות או מעות שנתנדב לפי השעה ומחלקין את הגבוי לערב (ג) ונותנין ממנו לכל עני פרנסת יומו והוא הנקרא תמחוי לפיכך מי שיש לו פרנסה יום אחד לא יטול ממנו וצריכין הגבאין שיהיו נאמנין חכמים ונכונים שידקדקו על כל עני ועני ליתן לו הצריך וידקדקו עליהם שלא יהו רמאים חזין ממי שמבכש שאיכילוהו שאין מדקדקין אחריו ברפרישות לעיל ואם אין הגבאין חכמים וראויים לכך דוחין אותם ולא ינבו כלל ואם אין יכולין לדחותו אסור לתת צדקה על ידם שבן אמרו חכמים לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה (ג) אלא א"כ ת"ח ממונה עליה [ב] ובתעניות מחלקין ממונות לעניים

רנו כל עיר וכו' בפ"ק דנתרא ונתבאר קצת בתחילת סי' רנ"ג ובתעניות מחלקין ממונות לעניים וכו' בפ"ק דר"מ (דף ל"ה) מיתרא דרבי אלעזר א"ר יצחק (ה) ונח"ל (ו) **הקופה** און נגבית בפחות משנים עד לכל מה שירצו בפרק קמא דנתרא (דף ח') ופי' הר"י מגא"ש כתוב בש"ס ר"י ל"ס ופירושו ר"ת כתוב ל"ס בש"ס וכתום ד"ה לשנתו. וז"ל הסמ"ג בס"י רמ"ו ואומר ר"ת שנדרי צדקה שאנו נודרים עתה אנו נודרים לדעת עצמינו ולאנו כגבור' ממנה ואם אנו מתמחוי' עד שיבואו עניים מחוננים אין כאן משום כל תאחר וצדקה הנאה ליד גבאי אסור לשנותה אם לא ברשות בני אותה העיר אבל בני העיר משנין אותה לכל דבר שירצו אפילו בדבר הרשות דלכ ד"ד מתנה עליהם

ובתעניות מעות או המים או כיוצא בו שאינו מוכן לאבילה אין חשובין בשביל זה כשופכי דמים: הקופה אין נגבית בפחות משנים (ו) שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה (ז) (ח) הלכך אפי' שני אחין יכולין לנכותה ואינה מתחלקת אלא בשלשה לפי שהוא כדני ממונות לעינין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו ותמחוי כמו שמתחלק בג' כך אינו נגבית אלא בג' לפי שאינו דבר קצוב (ט) [א] וצריכין לעינין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן תמחוי נגבית בכל יום וקופה מערב שבת לע"ש תמחוי לעניי עולם וקופה לעניי אותה העיר ורשאין בני העיר לשנות מקופה לתמחוי אם רבו עליהם עניי העולם ואין מספיק להם התמחוי שגבו לצרכם וכן לשנות מתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שגבו בשבילם ולשנות לכל מה שירצו וכתב הר"ר יוסף מגא"ש ז"ל דוקא לצורך עניים יכולין לשנותן כגון לצורך כסות וקבורה וכיוצא בו אע"פ שגבו אותם לצורך מאכל אבל שלא לצורך עניים לא (י) ור"ת פירש דלכל צרכי צבור יכולין לשנותם וכן הורה לתת לשומרי העיר מהקופה וכן כתב הרמב"ם

צריכים הנכחים שהיו נאמנים וכו' זה פשוט: ומ"ש שכן אמרו חכמים לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה וכו' כבר כתבו רבינו בסיומן רמ"ט וס' נכתב: **ובתעניות** מחלקין ממונות לעניים תענית שאכלו העם ולא חלקו ממונות לעניים וכו' כ"ג אחד דני ממונות (לה), אר"ה א"ר יצחק כל תענית שמלינין בו את הצדקה כאלו שופך דמים שנאמר צדק ילין בנה וכו' וה"מ בריתא ותמרי אבל בזווי חתי ושערי לית לן בה ופי' רש"י רגילין היו בלילי תענית לעשות צדקה והיו עיני העניים נשואות לכך והם ילינו נמלאו עניים רעדים שנשענו על כך. וה"מ במקום שרגילין לחלק רופתא ותמרי דבר המוכן לאכול אבל זוזי חתי ושערי לא נשענו העניים עליהם

ובתעניות מעות או המים או כיוצא בו שאינו מוכן לאבילה אין חשובין בשביל זה כשופכי דמים: הקופה אין נגבית בפחות משנים (ו) שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה (ז) (ח) הלכך אפי' שני אחין יכולין לנכותה ואינה מתחלקת אלא בשלשה לפי שהוא כדני ממונות לעינין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו ותמחוי כמו שמתחלק בג' כך אינו נגבית אלא בג' לפי שאינו דבר קצוב (ט) [א] וצריכין לעינין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן תמחוי נגבית בכל יום וקופה מערב שבת לע"ש תמחוי לעניי עולם וקופה לעניי אותה העיר ורשאין בני העיר לשנות מקופה לתמחוי אם רבו עליהם עניי העולם ואין מספיק להם התמחוי שגבו לצרכם וכן לשנות מתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שגבו בשבילם ולשנות לכל מה שירצו וכתב הר"ר יוסף מגא"ש ז"ל דוקא לצורך עניים יכולין לשנותן כגון לצורך כסות וקבורה וכיוצא בו אע"פ שגבו אותם לצורך מאכל אבל שלא לצורך עניים לא (י) ור"ת פירש דלכל צרכי צבור יכולין לשנותם וכן הורה לתת לשומרי העיר מהקופה וכן כתב הרמב"ם

הקופה אין נגבית בפחות משנים (ו) שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה (ז) (ח) הלכך אפי' שני אחין יכולין לנכותה ואינה מתחלקת אלא בשלשה לפי שהוא כדני ממונות לעינין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו ותמחוי כמו שמתחלק בג' כך אינו נגבית אלא בג' לפי שאינו דבר קצוב (ט) [א] וצריכין לעינין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן תמחוי נגבית בכל יום וקופה מערב שבת לע"ש תמחוי לעניי עולם וקופה לעניי אותה העיר ורשאין בני העיר לשנות מקופה לתמחוי אם רבו עליהם עניי העולם ואין מספיק להם התמחוי שגבו לצרכם וכן לשנות מתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שגבו בשבילם ולשנות לכל מה שירצו וכתב הר"ר יוסף מגא"ש ז"ל דוקא לצורך עניים יכולין לשנותן כגון לצורך כסות וקבורה וכיוצא בו אע"פ שגבו אותם לצורך מאכל אבל שלא לצורך עניים לא (י) ור"ת פירש דלכל צרכי צבור יכולין לשנותם וכן הורה לתת לשומרי העיר מהקופה וכן כתב הרמב"ם

נשואות לכך והם ילינו נמלאו עניים רעדים שנשענו על כך. וה"מ במקום שרגילין לחלק רופתא ותמרי דבר המוכן לאכול אבל זוזי חתי ושערי לא נשענו העניים עליהם

הקופה אין נגבית בפחות משנים (ו) שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה (ז) (ח) הלכך אפי' שני אחין יכולין לנכותה ואינה מתחלקת אלא בשלשה לפי שהוא כדני ממונות לעינין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו ותמחוי כמו שמתחלק בג' כך אינו נגבית אלא בג' לפי שאינו דבר קצוב (ט) [א] וצריכין לעינין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן תמחוי נגבית בכל יום וקופה מערב שבת לע"ש תמחוי לעניי עולם וקופה לעניי אותה העיר ורשאין בני העיר לשנות מקופה לתמחוי אם רבו עליהם עניי העולם ואין מספיק להם התמחוי שגבו לצרכם וכן לשנות מתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שגבו בשבילם ולשנות לכל מה שירצו וכתב הר"ר יוסף מגא"ש ז"ל דוקא לצורך עניים יכולין לשנותן כגון לצורך כסות וקבורה וכיוצא בו אע"פ שגבו אותם לצורך מאכל אבל שלא לצורך עניים לא (י) ור"ת פירש דלכל צרכי צבור יכולין לשנותם וכן הורה לתת לשומרי העיר מהקופה וכן כתב הרמב"ם

הקופה אין נגבית בפחות משנים (ו) שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה (ז) (ח) הלכך אפי' שני אחין יכולין לנכותה ואינה מתחלקת אלא בשלשה לפי שהוא כדני ממונות לעינין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו ותמחוי כמו שמתחלק בג' כך אינו נגבית אלא בג' לפי שאינו דבר קצוב (ט) [א] וצריכין לעינין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן תמחוי נגבית בכל יום וקופה מערב שבת לע"ש תמחוי לעניי עולם וקופה לעניי אותה העיר ורשאין בני העיר לשנות מקופה לתמחוי אם רבו עליהם עניי העולם ואין מספיק להם התמחוי שגבו לצרכם וכן לשנות מתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שגבו בשבילם ולשנות לכל מה שירצו וכתב הר"ר יוסף מגא"ש ז"ל דוקא לצורך עניים יכולין לשנותן כגון לצורך כסות וקבורה וכיוצא בו אע"פ שגבו אותם לצורך מאכל אבל שלא לצורך עניים לא (י) ור"ת פירש דלכל צרכי צבור יכולין לשנותם וכן הורה לתת לשומרי העיר מהקופה וכן כתב הרמב"ם

רבי משה

רנו (א) במדברי ס"ק דב"ב דף רמ"ה ע"ב א"ר הר"ם דגבאי שאומר כך וכך הלייתי לחוך ב"ס של צדקה נאמן בלא שבועה אבל לא אחר שסלקוהו דרך הגבאי ללות צדקה הוא ואדעתיה דהבי מוקמינן להו להאמינם וכן אמרין דלאחר שגבו אותן א' נאמן עכ"ל (ב) כתב במדרכי ארם שהצבור רוצים וחסידים בו למנותו גבאי יש לקבל עליו כדאיתא

דרישה

סי' רנו [א] שיהיו מחזירין על העם מע"ש לע"ש כלן קצת דמוק וז"ל דה"פ מחזירין וגבאין בפעם אחד שיהיה די באתו גבאיה מע"ש זה עד ע"ש שני וזכו שמסיק ודבר קצוב עליהן דקיינו שקוצבין עליהן מתחילת השנה ע"פ גלגולת העניים שנעזר לאסוקי תמחו שמתחלק לעניים ולעמא הנאים ממקומות אחרים וליכא בגבאיה דבר קצוב אלא הכל לפי רבו העניים הנאים לעיר וזה שכתב בסמוך חו מעות ממי שמנדב לפי הצדקה ולפי ה"פ השעה דקאמר לחולקו קאי ג"ס חפ"ט ושירות ומיני מאכל כנוצר לפני זה ויתר נראה דלפי שעה חמעות למוד קאי וה"ק לגבית תמחו הוא פת ומיני מאכל ולפעמים לפי שעה חרם נותן מעות:

[ב] ובתעניות מחלקין ממונות לעניים הא דאמרין אגרא דתעניתא צדקה וסייעו כשיעור הסעודה שהיה עליו להוציא ושפעתי ש"ז חמר דוד מ"ש בדברי הימים ואני בעניי סכנתו לבית ה' מאס אלק ככר סכף כ"י שר"ל בעניי בכל תענית שעינה נפשו נתן לצדקה לבית ה' כשיעור סעודתו וסעודת המלך הוא הוציא מרובס ונלפ"ד דזכו כונת מ"ל ה"ו בר בי רב דיתבי בתעניתא ליכול כלבא שירותא דלכאורה קשה ה"אך יאכלו הכלבים שירותא דסייעו סעודה של צדקה הא אנו חובל סעודת צדקה וז"ל ויחלקו סעודת סעודה סעודת סעודה סעודת סעודה סעודת סעודה דוד ע"ש וע"ז חמר ליכול כלבא שירותא ר"ל הצדקה שנותן מכאן אותה סעודה לא תהיה מקובלת אלא כאלו חובל כלבא לאותו סעודה ולא תהיה נחשב לסעודה: [ג] וצריך לעינין על כל אחד ואחד

פרישה

סי' רנו (א) ודבר קצוב עליהם כ' הוציא שהקופה נגבית לצורך עניי העיר וזוהו הוא כמא צריך לכל שבוע לכן משמין קצבה על כל אחד כמה הוא ראוי ליתן:

(ב) ונותנין ממנו לכל עני פרנסת יומו ר"ל עניי עיר אחת כמ"ס בסמוך: (א) אלא א"כ ת"מ פחות עליה צ"ל ליד ת"מ דהא רבינו כתב לעיל (ובסימן רמ"ט פ"ין ע"ס) בסמוך וצריכין הגבאין שיהיו נאמנים חכמים ונכונים כ' מלשון זה אינו משמע שצריך שיהיה ת"מ ר"ל שיהיה חכם כמורה אלא צ"ל שרבינו סובר שכל מי שיש לו מיוות הללו מקרי ת"מ לעינין זה א"כ משום דעל הווב אין מודות הללו נמצאין יחד וולת בת"ס: ומ"ש אלא א"כ ת"מ ממונה מ' ימוד משום דלענין גמלת מעות הצדקה ביד הגבאי כמד סגי אבל דוקא לומר דבעינן שיהא אחד מהן ת"מ ושנייהם חכמים ונכונים כמ"ס רמ"ט ע"ס דב"ב: (ד) הרי ק"ן כשופכי דמים בגמרא יליף לה מדכתיב צדק ילין בה ועמה מנצמים: (ה) בד"א שלא חלקו פת ושירות כ' וכו' לשון הגמרא ופירש"י רגילין היו בלילי תענית לעשות צדקה והיו עיני העניים נשואות לכך והם ילינו נמלאו עניים רעדים שנשענו על כך וה"מ במקום שרגילין לחלק רופתא ותמרי דבר המוכן לאכול אבל זוזי חתי ושערי לא נשענו העניים עליהם

(ו) שאין עושין שררה על הציבור כ' מה שמחשבים על הצדקה קרוי שררה בגמרא וליף ע"ס מדכתיב וס' יקמו את הוהב ר"ל בללאל ושהלואב ועינין בר"ף ורש"י בפ"ק דב"ב שגירסת' הוא שאין עושין שררה בשמון פחות משנים: (ז) הלכך אפי' ב' אחים יכולין לגבותן פי' כיון דטעמא דלין נגבית בפחות מ' היינו משום שררה אבל לענין הימנותא אפילו כפדא סגי א"כ ה"ה כ"ג חסין נמו גבוינ דהא איכא שררה: (ח) והוינא מתחלקת אלא בג' אבל גבי גבוינ ח"כ' ודלעיל ואחר פי' בשעת גבוינ צריכין לעינין על כל בעל הבית כמה יתן לתמחו לפי צורך שעה שנבאו עניים מעלמא משא"כ בקופה שהוא לעניי העיר שירצו צרכיהם וס"ל דבר קצוב ואף ע"פ שכלל צרכי צבור גמטין רנ"ג בזו"ס כתבתי שמתמחו היס נחלק ג"ס לעניי העיר מ"מ משום עניי עיר למוד היה לו לקצב דיכולין לשער משא"כ לעניי העולם ועינין בדריש: (ט) ור"ת פי' שכלל צרכי צבור יכלין

חירושי ר:הרות
רנו א כבר הובאו דברים אלו לעיל בר"ם סי' ר"ג אך מה דסיים וכן אמרין דלאחר זכו אינו כלל במדרכי שלפנינו:
[מז יוד ח'ר]

יורה דעה הלכות צדקה רנו

עליהן וכן עמא דבר עכ"ל : ומ"ש הרא"ש לחלק בין דבר קבוע כגון קופה ותמחוי וצ"ל אירע מקרה שהוצרכו לגבות לפי שעה הוא כדי לתרץ מה שקשה דבריהם פ"ק דכתרה תניא דרשאין לשנות מקופה לתמחוי ותמחוי לקופה וצדקלים תני פ"ב מותר עניים לעניים מותר שבוים לשבוים אלא דאסור דאסור לשנות ולפיכך כדי ליישב קושיא זו קא מחלק בין דבר קבוע לשאינו קבוע דצדקלים איירי נמעות שגבו ע"י מקרה וכו' ולא דמי לקופה ותמחוי דקבוע ודלא כפי' הרי"מ מה"ש : יש בעיר חצר עיר וכו' ה"א פ"ק דכתרה ריש (ט) ור"ל הא דתניא תוס' דרשאין בני העיר לשנות לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו דמשמע דוקא שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל בע"ל לא וכדכתב במרדכי פרק בני העיר ה"מ כשאין שם חצר עיר אבל בשם בעיר חצר עיר ה"ו וכול לשנונו

וכו' מיהו נבאים אין רשאין לשנות למה שירצו כי לא נתמנו צדקה להיות הרשות בידם לעשות מה שירצו אם לא שנהגו כך מקודם ע"פ תקנתם וע' במהרי"ק שורש ה' ועיין עוד בשורש קכ"ג ומביאו ב"י : **ב**י שיצב בעיר ל' יום וכו' ברייתא פ"ק דכתרה (דף ח') אבל הרי"ף והרמב"ם עניים שיכולין לשנות ממעשה למעשה וגרסוין בירושלמי דשקלים מותר עניים

הרמב"ם ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וכתב ומיהו דוקא קופה ותמחוי שהוא דבר קבוע ואם יחסר להם יגבו פעם אחרת אבל אם אירע מקרה שהוצרכו לגבות לצורך עניים כגון שהוצרכו לגבות לצורך כסות [ז] או שבאו עניים הרבה וגבו לשמם לא ישנו ליתנו לצורך דבר אחר ולא אפי' לצורך עניים אחרים (י) אם יש בעיר חצר עיר פירוש אדם גדול שהכל גובין על דעתו והוא מחלק לעניים כפי מה שנראה לו הרי זה יכול לשנותו לכל מה שירצה מצורכי העיר (יא) [פ] מי שישב בעיר ל' יום כופין אותו לתת לתמחוי עם בני העיר יושב

וכו' כ"כ גם החו"מ ומ"ש שכ"כ הרמב"ם הוא בפ"ט מהמ"ע ומ"ש ולזה הסכים א"א ז"ל הוא שם בפ"ק דכ"ב וגם הרמב"ם וה"ר"ן כתבו שדברי הרי"ף מה"ש אינם מחוורים. וכו' מדברי הר"ם שכתב המרדכי פ"ק דכ"ב וכו' מדברי סמ"ג וגם סמ"ק כתב דכן עמא דבר לשנות הקהל אפי' לדבר הרשות. ולדבריהם הסכים מהרי"ק בשורש ה' ושורש קכ"ח : ומ"ש בשם הרא"ש דדוקא קופה ותמחוי שהוא דבר קבוע וכו' אבל אם אירע מקרה שהוצרכו לגבות לצורך עניים וכו' שם בפ' הנזכר וכתב כן מתחנן בפ"ב דשקלים (ג) : מותר עניים לעניים מותר שבוים לשבוים וכי היכי דלא תקשי אהא דתניא רשאין לשנות לכל מה שירצו הוצרך להעמיד ההוא דשקלים נמעות שגבו ע"י מקרה שאירע שגבו עניים הרבה או שהוצרכו לגבות לצורך עניים והיה דקתני רשאין לשנות לכל מה שירצו בבני

העיר שעשו קופה דסתם דלדעתם עשאוהו לשני' לכל מה שירצו ולכשיצטרכו מעות לעניי עירם יגבו פעם אחרת וכן משמע לישנא דלכל מה שירצו דמי לשמעינן דלצורך עניים דוקא יגבין לשנותה כיון דאשמעינן כדכר דיוכלין לשנות תמחוי שהוא לעניי עולם ליתנו לעניי העיר וקופה שהוא לעניי העיר ליתנה לעניי עולם ואין צו מאסו גזל ליתן מה שנגבה לעניי זה לעניי אחר כ"ש מה שנגבה לאותם

לעניים וכו' ואין ממחין ביד הפרנסים כלומר אם ראו שיש צורך בדבר וצאו לשנות און ממחין בידם ע"כ נראה דברי ר"ת עכ"ל נראה שדעתו לומר דהיה דירושלמי דשקלים נבאין לשנות לדבר שהוא צורך עניים דוקא הוא אבל לדבר הרשות אין רשאין לשנותו לא הפרנסים ולא הנזכר (ג) וכ"כ ב"י בשם ה"ר יונה ור"ל אם הסכימו הנזכר להרבות בצדקה לחלק בתעניות וביומי התשובה אין רשאין לגזול ולשנות מעות הצדקה לצרכיהם והיה דירושלמי דאין ממחין ביד הפרנסים היינו כשהסכימו לשנות מותר עניים לצרכי צדור וכן בקופה תמחוי לא גבו אלא כדי ליתן להם כדי פרנסתן וכשהתירו רשאין לשנות עכ"ל ור"ן כתב הא דתניא ולשנותה לכל מה שירצו כללא קאמר ואפילו לדבר שאינו צורך לעניים ואפי' תאמאי והא וכו' בהם עניים י"ל דעמא דמילתא מאסו דאין אלא כהלוואה גבייהו ספרי אס יצטרכו עניים עלייהו רמו והיה דתן בצדקה מותר עניים לעניים ה"מ בשלא הסכימו בני העיר לשנותה אבל אם הסכימו בני העיר לשנותה או פרנסים הממונים על הציבור משנין וכדגרסוין בירושלמי עלה דהיה דשקלים אין ממחין ביד הפרנסים עכ"ל : וכתב עוד א"י מאי לשנותו ללוותן ומיהו חייבים לשלם וכן פי' הרמב"ן וה"ת הא תניא בפ"ק דע"כין (ו) : דמשבחה ליד גבאי אינו רשאין לשנותה י"ל דיוחד שאני שמא ירד מנכסיו א"י דחיישינן לפשיעותא אבל נצטרך לא חיישינן : וכתב עוד ומסתברא דכי אמרינן ולשנותו לכל מה שירצו לא נבדקת בני העיר דוקא קא אמרינן אלא אפילו יחיד הפוסק צדקה ומסרה לפרנסים הציבור מסתמא על דעתן התנדב ורשאין הן לשנותה ורואה מתוס' דמגילה ומפ"ק דערכין ומיהו הני מילי דיוחד שפסק צדקה ומסרה לפרנסים או לגבאים הממונים על הציבור דכיון דליד ממונה שלהם נתן על דעתן התנדב אבל הפוסק צדקה לעניים וממנה גזברים בדבר כה"ג אין רשאין בני העיר לשנותה שלא על דעתן הוא מתנדב וכן דעת הרשב"א אלא שירצו ז"ל לא חילק בדבר שהוא סובר דכל נדבתי היחיד אפי' שם ה"ס לפרנסים אין לבני העיר לשנותה עכ"ל. וכתב מהרי"ק דה"ר והרא"ש פליגי על הרשב"א בזה ודברי אבן עזר דאורח חיים ב"ב דאין רשאי בני העיר לשנותה עכ"ל. וכתב מהרי"ק דה"ר והרא"ש וכו' ולשנותה לכל מה שירצו ה"מ ב'ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר

בית המרי"ק בשורש ה' אפי' שכתבו הפוסקים דדוקא צדור רשאין לשנות אבל לא הרשות : בתב מהרי"ק בשורש ה' אפי' שכתבו הפוסקים דדוקא צדור רשאין לשנות אבל לא הרשות : ופי' לוי שחולק אפשר דהיינו דוקא בגבאים הממונים על צדקה עירם אבל כשבני עיר אחרת שולחין מעות לצדקה לגבאי עיר אחרת או כשנתיב נפש מניחים היוה מעות לצדקה וממנים גבאים על אותם מעות ודאי מסתלקים מאותם המעות ונותנים הכס לאותם גבאים ויש להם כח כמו בני העיר בצדקה העיר :

ובתב : ע"ד בשורש הנזכר אפי' שכתב הרשב"א דכל מה שאמרו רשאין בני העיר וכו' היינו דוקא בימייהו שהיו מספיקים לעניים כל צרכם אבל עכשיו שאין מספיקים ע"ד לשנות מ"מ ר"מ פליגי עליה וגם אופ"ר דוקא כשגובין ליתן לעניים וכו' הוא דלמח רשב"א הרי הוא כגול עניים ששרי מיד זכו בו עניים אבל נדון הזה דלא זכו בו עניים עדיין עד שתיגע לידם מודה הרשב"א שצדק הגזברים לשנות ומשנת הרשב"א אכתוב בסוף סימן רנ"ט : וכתב ע"ש דמ"ש הרא"ש דדוקא קופה ותמחוי שהוא דבר קבוע וכו' אבל אם אירע מקרה שהוצרכו לגבות לצורך עניים וכו' ה"מ כשגבו לצורך עניים ידועים כדי ליתן להם מיד אבל נדון זה שהתנדבו המתנדבים מעות כדי שיהיה הקרן קיים ומתירוהו יתנו בכל שנה לעניי ירושלים און סהדי שהמתנדבים לא עלה על דעתם שיזכו מיד אותם העניים שהיו בירושלים בשעה שהתנדבו אלא מסרו המעות לגבאים לעשות מהם הטוב והישר כפי ראות עיניהם ומשום כך יש להם כח גם לשנותה לכל הפחות לדבר מצוה : **ובתב** בשורש קכ"ה על מאור שהתנדבו מעות לצורך שנת למאור אס אין הקהל מרבים נרות להלדיק ב"ב אף כי מרבים להוציא אלא חק קבוע להם כך וכך בין מהרבה בין מקימא לית דין ולית דיין שהרשות ביד הקהל לשנות הנדבה לחלק לעניים ואף אס כוונת הנודר להוציא יתיר על הנרות שהציבור מדליקין נלע"ד דיוכלים בני לשנות אך אם אין קבע למאור אלא ע"פ יד הנודר ולפעמים לא מספיקו הקהל די הספוק הראוי בזה נלע"ד שאין כח בידם לשנותה עד כאן :

עוד כתב רבינו שנתן ר"ת און שינוי מעות צדקה לצדקה חזרה וכו' כתב הכלבו בשם הרי"ף אס פי' הנותן לעניי למה יתן אסור לעולם כלומר אף כי עיר אין יבולים לשנותה (ד) : יש בעיר חצר עיר פי' אדם גדול שהכל גובים על דעתו וכו' ביאור דברי רבינו דברישא קאמר דרשאין בני העיר לשנות וכו' אבל יחיד אינו רשאין לשנות אס לא בהסכמת בני העיר או רובם והשתא קאמר שאם הוא חצר עיר הוא לבדו יכול לשנות וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ט מהמ"ע ור"ל רשאין בני העיר לעשות מקופה תמחוי וכו' ולשנותו לכל מה שירצו מצרכי ציבור ואפי' שלא התנו כן בשעה שגבו ואם היה צדקה חסם גדול שהכל גובין על דעתו והוא יחלק לעניים כפי מה שיראה ה"ו רשאין לשנותו לכל מה שירצה לו מצרכי ציבור עכ"ל ודן זה בפ"ק דכ"ב (ח) : דגרסינן תוס' אחר אביי מעיקרא הוי עביד מר תרי כיסוי חד לעניי עלמא ומד לעניי מהא כיון ששמעיה להא ד"ל רב שמואל לרב תחליפא בר אבדימי עביד חד כיסוי ותני עלה איכו נמי עביד חד כיסוי ומתנה עלה פי' מתנה עם הציבור לחלק לכל הבא רב אפי' אחר אפי' אחרת נמי לא צריכא דכל דקא אפי' לתת מעות לקופה אדעתא דידו קא אפי' ולמחן דבעינא והיבנא ליה : בתב מהרי"ק בשורש קכ"ג על גבאי צדקה שנתפדה חבילה והלכו כולם חוץ לעיר ויש צדו מעות צדקה אס בגבאי זה נתמנה מרזון הקהל לחלק צדקה לדעתו ועל אמוניהם היו שומכים גם עתה הרשות בידו לעשות מהם כרצונו אבל אס לא נתמנה לחלק המעות לדעתו ולא היה אלא כסתם גבאי שהאמיניהו לשמור המעות אבל לא היה מחלק מבני שומך בראשי הקהל אס אפשר לו להמליך בראשי הקהל שהיו אז אס כשנגבית הצדקה היה ימלך בהם אס דעת כולם או רובם מסכמת יעשה כפי מה שיסכימו רק שיסכימו לאחת מן המעות כגון צדקה עניים או להשיא יתומים או לת"ת וכיוצא בזה ואם לא יסכימו אלא כל אחד רוצה לחלקה לדעתו יעשה מהם הגבאי מה שירצה רק שיוציא בלאחד מן המעות הנזכרים ואם אי אופ"ר לימלך בהם מאי זה טעם שיהיה הרשות בידו לחלקה לפי דעתו : **א**ם יחיד יכול לשנות צדקה שלו אכתוב בסוף סי' רנ"ט . כתב עוד מהרי"ק בשורש ז' שהאומר סלע זו לצדקה אין פדיון שבוים בכלל ואם נודמו שבוים לפדותם אין לפדותם בסלע זו אס לא מדעת כל הקהל או חצר עיר או שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר והביא רמיה לדבר :

בי שיצב בעיר שלשים יום כופין אותו לתת לתמחוי וכו' עד כופין אותו לתת לצרכי קבורה ברייתא בפ"ק דכ"ב (שס) וגירסת ספרים שלנו בגמרא וגירסת

דרכי משה

בראיא בירושלמי דפ"א א"ר חגי בר הוי מננין פרנסין פי' גבאי הוי משנין להו אורייתא לומר כל שררה מצורה ניתנת שנאמר בי מלכים ימלוכו מצאתי כתוב אדם שהוא גבאי צדקה אס העניים יתרוהו אין להושיב יותר טוב לו ממה שיברכוהו פי' זכותו יותר גדול ורואה בירושלמי כו' עכ"ל : (ג) וצ"ע דהא רבינו כתב דרשאין לצורך עניים אחרים אסור : (ד) ועיין לקמן

פרישה

ואחר כך עיין מ"ש בפרישה ועיין ב"י שכתב שכן נראה מהרמב"ם בפ"ט מה"ע . וקשה שמהרי"ק כתב בשורש י"ז עיניו ד' בשם הרמב"ם דפי"ט מה"ע מ"ע אופ"ר ומ"ש לשנונו לעיל בס"י רנ"ז שכתב דתמחוי לא היה לו קצבה אלא היה נותן כל אחד מה שירצו לכו לתוספת מוונות ולכרומה על הקצבה ע"ש וכבר כתבתי לעיל שהרמב"ם לא כתב שם בפירוט לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא ששם ברש"י הפרק כתב ז"ל וכן מעמידין גבאין שלוקמין בכל יום ויום מכל חצר ומצר פת ומינו מח"ל או פירות או מעות ממי שמתנדב לפי שעה ונראה שמהרי"ק פי' כפי ממי שמתנדב דקאי אכולהו דאין קבוצ כ"א ממי שמתנדב מנדבת לבו אבל רבינו נראה דס"ל דהאי ממי שמתנדב לא קאי אלא אמתית ומ"ש לעיל בתפילת הסימן דברייתא ע"ש וה"ט שכתבו א"כ רבינו שם . וע"כ ז"ל שמהרי"ק ס"ל שהרמב"ם לא פירש דברי הגמרא שאמר טעם תמחוי שגבית בני ז"ל תמחוי נבנית בג' ומתמלקת בג' שגבוייה והלוקה שוב עכ"ל שנתנית טעם זה הוא כמ"ש הרמב"ם בפי' השגחה שלו סוף מסכת פילאס ז"ל ומודה לכות א' אשית המתעסקים לקבוצ התמחוי ולחלק אותו לפי שתקף שיקבצוהו יתלקוהו : במן אחד עכ"ל ונראה לי שס"ל להרמב"ם שזכו פי' הברייתא שנתן טעם לפי שגבוייה ופילוקהו כפי ר"ל לפי שתקף כו' וכפי הרמב"ם ס"ל וכן פי' אותו רש"י שם בפ"ק דכ"ב דף ח' אלשון הברייתא ס"ל ז"ל לפי שגבוייה ונבנית את הסלשי לחלק עכ"ל ונראה שזוהו ג"כ כוונת הרמב"ם שכתב בפ"ט הטעם ז"ל והסתמין נגדה בג' שאינו דבר קבוצ ומתמלקת בג' עכ"ל דה"ק הואיל ואינו דבר קבוצ מש"ס היו גובין אותה וכל פעם כו' כן פירש מהרי"ק דבריו . אבל הכי אפשר דלא ראה דברי הרמב"ם מ"ש בפירוט שהשגחה שלו ולפיכך פי' דברי הרמב"ם מ"ש בפ"ט פ"ד פי' רבינו והרי"ף והרא"ש ור"ת : האדיר לצדקה אפי' עובר עד שיתבעו הגבאי מיהו צריך להודיע לגבאי און שגדור אבל הגדור ליתן למי שירצה עובר מיד בכל המאור דהא קיימי עניים לכך צריך ליתן מיד . דהר"ם וכן בס' א"י (וכ"כ הכי בשם המרדכי בס"י רנ"ז עכ"ל) והגדור ליתן מעשר מן הכיסים עיין לעיל סימן רי"ב : [ז] או שגבוי עניים הרבה כו' ומ"ה"ק כתב בשורש ז' ע"ז דהיינו דוקא בשבאי ליתן לעניים ידועים מיד אבל כגון כס שהתנדבו מעות שיהיו הקרן קיים ומתקנים יתנו לעניי ירושלים לא עלה על דעתו שזכו בו עניי אפי' מיד ומתקנים הגבאים לשיעור לדבר מצוה : [ח] מי שיצב בעיר שלשים יום כופין אותו ליתן

דרישה

ובלתי לשנות אפי' לדבר הרשות עיין בס"מ רמ"ע שהביא ב"י תשובת רשב"א שכתב היינו בימייהו שהגבאים חוזרין תדיר לגבות מציט לספק עניים ואם יעלו מהקופה אפי' ימורו ויגבאו אבל כיון שאין הציבור ממלטים צרכי הציבור לגמרי ועמד היסוד והקדיש מעות לעניים אין הציבור יכולין לשנות עכ"ל וכעין זה כתב רבינו בסמוך ז"ל ומיהו דוקא קופה כו' : (לא ישנו ליתנו לצורך דבר אחר כו' כ"כ הרא"ש כדי ליישב הא המרינן מותר עניים לעניים מותר שבוים לשבוים ולכן מירץ הא דרשאין בני העיר לשנות איירי בקופה ותמחוי והוא דמותר עניים מיהו שגבו דרך מקרה ב"י עכ"ל) : (ו) יש בעיר חצר עיר פירוש אדם גדול כו' ז"ל ב"י ביאור דברי רבינו דברייתא קאמר דרשאין בני העיר כו' אבל יחיד אינו יכול לשנות אס לא בהסכמת בני העיר או רובם ושתא קאמר אס הוא חצר עיר הוא לבדו יכול לשנות וכ"כ רב הגבאי הממונה מהקהל לנאמן שיכול לשנות אס לא שפירש הנותן ואמר שיתנו לעניי פלוגי דאין אין לשנות אפילו לפ"ט וכן בש"ע : (יא) מי שיצב בעיר שלשים יום כו' כתב מהרי"ק היינו דוקא שאומר שכל לגור ולא

48

וגירסת הר"א ש כדברי רבינו אבל הר"ף גורס ל' יוס לקופה ג' חדשים לתמחוי וכ"כ סמ"ג וכד' רתן טעם לגירסתו זו מהר"י קולון בשורש י"ז : וכתב עוד בשורש המזכיר ללא נהנו חכמים שיעור זמנים אלו כי אם לכה לגור ואומר שאינו רוצה להשתקף אבל הכלים לדור בעיר מדסה

פיון שהם יודעים בעצמם שדעתם להשתקף מאז זה טעם יפתרו מלעשות קופה ותמחוי גל"מ לדברי ר"ב שהביא המרדכי בפ"ק דב"ב לדלדייה אפילו צדקה אל עיר נוספת כדי להשתקף כופין אותו בני העיר לתת עמהם מיד אלא אפילו לדברי החת"ס שהביא המרדכי ע"ס ג"כ דס"ל דלויין כופין קודם זמנים הנזכרים אל"כ קנה ע"ס בית דירה מ"מ מודה שגני העיר עצמם מייבנים מיד וכדפי' ועוד שהרי הדעת מוכרעת שאף על פי שפסק באתר תשובה דלויין שכירות מוטיל כמו קנין מ"מ מודה היבא דעביד מי' דקביעתא עמה כגון הוציא חוקים מהעיר כאשר עשייתם דלויין כמו קנה בית דירה דחוקה לוי' דלוי' עושה מעותיו ב אנפרות : וכתב עוד ע"ס שהמכריב לפרוע הטלתו לדברים אלו אחר זמן שהוא מחוייב בקופין אותו על ידי נכרים : גריבין בירושלמי כ"כ קרא דב"ב להטו דפסחא שנים עשר חדש וכתבו המרדכי ע"ס ור"י כ"כ מ"מ מירש"י ופירשו דין לישא דין ליתן דין לעשיר לפרוע דין לעני ליקח ממנו וגם סמ"ג וסמ"ק כ"כ בירושלמי הזה : וכתב סמ"ק על שיעור זמנים הללו ועתה מרוב הגלות נהגו העם דין ל' יוס : מי שכלך ממקומו לעיר אחרת לסחורה וקספו עליו אנשי העיר שהלך ע"ס דקה וגו' עד ומפרנסין בה עניי עירם מירמ"ה

לקופה ג' חדשים לתמחוי וכ"כ ג"כ ל' לקופה ולא כחז כלל שום זמן לתמחוי וטעמו משום דקודם זה כתב דיש מקומות שלא נהגו בתמחוי והו' דמחרי"ק שורש י"ז כתב ע"פ בירושלמי שלא הזכיר חובו התמחוי לכה לגור כמו שהזכיר חובו הקופה ושאר דברים על כן השמיטו גם הוא :

ישב שם נ' חדשים כופין אותו לתת לקופה ישב שם ששה חדשים כופין אותו לתת לכסות ישב שם ט' חדשים כופין אותו לתת לצורכי קבורה שקוברין בה העניים ועושין להם כל צרכי קבורה מי שהולך ממקומו לעיר אחרת לסחורה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך שם צדקה הרי זה נותן לעניי אותה העיר ואם היו רבים שהלכו שם ופסקו עליהם צדקה (י) [ו] נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהם ומפרנסין בה עניי עירם ואם יש חבר עיר במקום שפסקו עליהם נותנין אותה לחבר עיר והוא מחלקה כפי מה שיראה לו :

רנו גבאי

צדקה (א) אין רשאים לפרוש זה מזה לנבות אלא בכדי שיראה זה את זה מצא מעות בשוק או שפרעו לו חובו בשוק לא יתנם לתוך כיס משום השד אלא יתנם לבנים של צדקה וכשיבא לביתו יחזור וישלם אין מונין מעות של צדקה (ב) ב' ב' שלא יחשדוהו שנוטל אחד מכל מנין אלא מונין אותו אחד אחד לא היו להם עניים לחלק וצריכים להחליף הפרוטות או למבורן אין מוכרים (ג) ואין מחליפין לעצמן אלא לאחרים וכן אם צריכים למכור מה שגבו מהתמחוי ימכרו לאחרים משום השד גבאי צדקה הבשרים (ד) אין מדקדיקין אחריהם ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתן חשבון הצדקה היא כמו גדר לעבור עליה משום בל תאחר לפיכך האומר הרי עלי סלע לצדקה או סלע זו לצדקה חייב ליתנו מיד לעניים (ה) ועובר משום בל תאחר אם לא

הוסף וכחז גבאי צדקה הכשרים אולי היה בזמנו גבאים אחרים שלא נתמנו מדעת חבר עיר וכמו שהתירעם ע"ז מהר"י בתשובה סימן קע"ג דפשיטא דר"ק לעשות חשבון והכי משמע מקרא דלוי' לה תס דכתיב במלכים ב' י"ב ולא יחשבו את האנשים וגו' כי באמונה הם עושים אלמא דוקא בגזברים כשרים דמסתמא באמונה הם עושים אבל היבא דלוי' ריגון שלא נהגו כשורה ובאמונה ר"ק חשבון : ומ"מ ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם וכו' זה לא נמצא בפוסקים אולי למדו ממה שרבינו ע"ה שנתן חשבון נכדבת המשכן כי מי כמוהו נאמן ביתו ונתן חשבון כדי שיהא נקי מהשם ומישראל : הצדקה היא כמו נדר וכו' ברייתא פ"ק דר"ה (קד) ו' מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מל"ת ועשית אוהרה לב"ד שיעשיר צדקה גדרת זה נדר לה' אלהיך לרבות דבר שחובו נדה כמשמעה אשר דברת אלו קדשי בך הנית בפיך זו צדקה אמר מר מוצא שפתיך זו מצות עשה וכו' למה לי דהא מ"מ מובאת שמה נפקא ול"ת מלא תאחר לשלמו נפקא ואוהרה לב"ד שיעשיר מקריב אותו נפקא תלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ופירקו הד דאמר הרי עלי ולא אפרס וחד דאפריש ולא אקריב וצריכא וכו' . בפיך זו צדקה אמר רבא

וברייתא פ"ק בני העיר (א) ופירש"י נותנין אותה . לגבאי אותה העיר כדי שלא יחשדוהו בפקדון ואינו נותנין : וכסהם בנים . החוזרים בתקומת חובביהם אותה מן הגבאים ומפרנסים בהם עניי עירם וכתב המרדכי בתוספתא ובירושלמי גרסינן הכי בן עיר שפסק בעיר אחרת נותן עמהם בני העיר שפסקו לעירם נותנים במקומם הילכך ל"ש פסקו עליהם ל"ש פסקו מעצמם נותנים משום חשד וחוזרים ונוטלים ונותנים לבני עירם וכו' בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהם צדקה נותנים ביד נאמן שגיררו כדי שלא יחשדוהו בפוסקים ואינו נותנים ע"כ . וכתב עוד בשם ר"מ דמדלא קתני מניאין אותה עמהם ומפרנסין בה עניי עירם וכל מי שיראו . משמע דלויין מפרנסין בה אלא עניי עירם דוקא :

וב"ש ואם יש חבר עיר במקום שפסקו עליהם וכו' גם זו ברייתא ע"ס פ"י רש"י חבר עיר תלמיד חכם המתעסק בצרכי צבור : כתב המרדכי בפ"ק דב"ב ג"כ ע"ס א"ו נראה בעיני דוקא שגזרו עליהם חטיות מפני הכזרות או מפני משלחת מיות רעות או מפני הכרה וגזרו על עצמן צדקה וגזרו נמי על בני העיר דאחיו לגבייהו ליתן צדקה לבעל הגזירה בתשובה והפלה וצדקה אז צריכים ליתן לגבאי העיר מפני החשד וצריכים נמי ליתן לחבר עיר היבא דלוי' חזר עיר אצל צדקה שרגילין ליתן כל עשה וחק קבוע ככ"מ שאפי' היו אותם בני העיר שאלו הנה בעירם ולא לחבר עיר אלא מוליקים אותם לבית הלכך אותם בני השוטים שאלים לקהל לראש השנה וי"ה ומזכירים נאמות וגודרים צדקות הואיל וחק קבוע הוא בכל המקומות להזכיר נאמות וגודרים צדקות אין כאן חשד כלל כי בודאי יתנוהו וגם אין נותנים אותה לחבר עיר כי אין צדקה זו בזה מכה אותה העיר אלא מכה חק ומנהג הילכך מוליקין הצדקה שלהם ליישנניהם ועושים בה כרצונם עכ"ל (ה) :

רנו גבאי צדקה אין רשאים לפרוש זה מזה וכו' עד משום חשד ברייתא פ"ק דב"ב (ה) : ופי' רש"י טעמא דלויין פורשין זה מזה מפני שלא יאמרו זה הגובה ויחידו דעהו לגבוה והטעם שאם מלא וזעות וכו' לא יתסם לתוך כיסו מפני שלא יאמרו מעות של צדקה הוא גבוה . והטעם שאין מונין אותה שנים שנים שלא יאמרו שנים הוא מוטיל ואינו מונה אלא אחד והטעם שאין פורשין פרושות ואין מוכרין תמחוי לעצמם מפני שלא יאמרו שפורשין או לוקחין צול : ומ"ש גבאי צדקה הכשרים אין מדקדיקים אחריהם גם זה ברייתא ע"ס זה עושים חשבון צדקה ולא בהקדש ע"ס הגזברין ואף על פי שאין ראוה לדבר וכו' נאמר ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף יתן להם להחליף כי באמונה הם עושים ודקדק רבינו לכתוב גבאי צדקה הכשרים לומר דהיינו דוקא בחזקת כשרים הא לאו הכי מוחזקין מהם (א) : ול"ש ועל מכל מקום כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתנו חשבון פשוט הוא : והצדקה היא כמו נדר לעבור עליה משום בל תאחר בפ"ק דר"ה (ו) . ת"ר מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות לא תעשה וכו' בפיך זו צדקה אמר מר מוצא שפתיך זו מצות עשה למה לי מוצא שפתיך זו מצות עשה למה לי מלא תאחר לשלמו נפקא חד דאמר רבא

דרכי משה
לקמן ע"י רנ"ש מדינים אלו כתב מהר"י בתשובה סימן כ"ז אשה שצותה ליתן קצבה מע"ש לעניי העיר בכל שבוע אין בני העיר יכולים ליתן לצורך בחורים עניים הבאים ללמוד דכבר וכו' בו עניי העיר והיו כאילו גבו לצורכי ואף על גב דאיבא אופרנא דאילו ידעה ר"ח עדינא ריחה נותנת לת"ת מ"מ הבא לא מהני אופרנא דבב"ר זכו בו עניים עכ"ל : (ה) כתב הבבלו סימן קי"ז יש חרם הקדמונים שאותן בני הכפרים המביאים ריות ב"ה להקבילות צריכין להתיב בב"ה ואם עשו ב' ימים הא' והב' ידליק במקום שמתפללין שם ביחיד עכ"ל עוד ע"ס הרבה תקנות שלא נתפשט בימינו :

רנו (א) כתב מהר"י בתשובה סימן קי"ג פירש המבינה על הצבור ואמר כ' שנה קראו ואמר כ' שנה קראו ע"פ הקהל א"צ לעשות חשבון כיון דהיינו נהו עלייהו וכן אין מחשבין עם גבאי צדקה אבל אם נתמנה ע"פ שררה או בחזקתו ואיכתו טוטל על הבריות ואין אדם רשאי לדבר נגדו שישא שצריך לעשות חשבון ואפי' אם נתמנה מדעת הצבור אם קראו עליו

דרישה
ליזן לתמחוי ג' חדשים לקופה הרמב"ם בפ"ט מ"מ מת"ע כתב איכ"א ל' יוס לקופה ג' חדשים לתמחוי וכ"כ בש"ע ומחרי"ק בשורש קי"ז סעיף ד' כתב שיש גרסאות מוסליות בגמ' ובירושלמי איתא כמ"ס הרמב"ם ולכן כתב נוספת בגמ' ל' יוס לקופה לעיר . גם כתב שם טעם לשני הנוסחאות . וז"ל ע"ס ואתר כתבת שמו הוי' ו' לחייבו בתמחוי קודם קופה מפני שהיא מצוי בביתו של אדם (והכו ע"ס דריש) נלע"ד דדעת רבינו משה מפני שהקופה יותר מוכרחת מן התמחוי ואין לך מקום שאין בו קופה ויש לך מקום שלא נהגו בתמחוי וכמ"ס הרמב"ם ע"ס בפ"ט . והל"ת : שם אלא שאני קצרתי בלשונו וכמו שקיבל בלשוני הפ"מ ע"ס נוסחון הכתוב תריכות לשון מהר"ק וכתבתי שהוא שאלו כמ"ס רבינו . ושם כתב שהירושלמי והמרדכי לא כתבו אלא ל' יוס לקופה עשה חטאים לכסות והשמיטו ג' חדשים לתמחוי ונתן ע"ס מהר"ק הטעם שהשמיט משום שאינו טוב ע"ש וכש"ע סעיף ה' ג"כ השמיטו ע"פ אצל בש"ע דע"ס גדול ישנו ע"ש : [ו] נותנין וכשהן בחין מביאין כ' וכתב המרדכי (פ"ק דב"ב דף רמ"ז ע"א בשם א"ו כ"כ עכ"ל) הואיל והדבר משום חשד לכן אין דין זה שיהא אלא בצדקה שלא היו נותנין אילו נשאר בידים כגון שבגוי עליהם תענית מפני הכרה השיך באותה עיר למדו וגזרו עליהם צדקה וגם על הבאין אליהן ולכן איבא שפדא אבל צדקה שחף בעירו היה נותן כגון בני השוטים שאלין להקלה בר"מ וי"כ וטורנים צדקה בעד הכרות נאמות מוליקין נאמות עמסין וא"צ ליתן כלל לגבאי לליכא כאן חשדא

דרישה
אין רשאים לפרוש זה מזה אלא בכדי שיראה זה את זה מצא מעות בשוק או שפרעו לו חובו בשוק לא יתנם לתוך כיס משום השד אלא יתנם לבנים של צדקה וכשיבא לביתו יחזור וישלם אין מונין מעות של צדקה (ב) ב' ב' שלא יחשדוהו שנוטל אחד מכל מנין אלא מונין אותו אחד אחד לא היו להם עניים לחלק וצריכים להחליף הפרוטות או למבורן אין מוכרים (ג) ואין מחליפין לעצמן אלא לאחרים וכן אם צריכים למכור מה שגבו מהתמחוי ימכרו לאחרים משום השד גבאי צדקה הבשרים (ד) אין מדקדיקין אחריהם ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתן חשבון הצדקה היא כמו גדר לעבור עליה משום בל תאחר לפיכך האומר הרי עלי סלע לצדקה או סלע זו לצדקה חייב ליתנו מיד לעניים (ה) ועובר משום בל תאחר אם לא

חרושי הגהות
ב אנפרות הוא ליתן הפסד עיין שבת (ה) :

ענה הקדש לבדק הנות ואינו אלא צדקה הלכך צריך להוציא בשפתיו ע"כ וכמו
דביתו תשובה או צדקה ח"מ סימן ר"כ: ב"ה וכו' הרב אלפס והמח"ש והרא"ש בפרק
שור שנגה והרמב"ם בפרק שמיני ממתנות עניים: אבל המרדכי כתב בפ"ק דצ"ב
דמזמרינן צ"ב דשנועות גמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב ור"פ הא"ש מקדש
(דף מא:) פריך סתמא דתלמודא הקדשים
וזרומה מה להך שכן ישנו במתנה פסק
בשבת הגאון שהגומר בלבו ליתן צדקה
חייב כאילו הוציא בפיו ואף ע"כ דפ"ג
דשנועות קאמר דתרויה וקדשים שני
כסודים הנאים כאחד ואין מלמדיו פי'
רש"י בתשובה לצדקה כנדרים ונדבות דמיה
היך גמר בלבו ליתן צדקה חייב כאילו
הוציא בפיו עכ"ל. ומהרי"ק בשורש קס"א כתב שהרא"ש בתשובה הזכיר תופס
כר"י וטר"ת חולק וכובר שאין צריך להוציא בשפתיו וכן דעת הר"ם בהגהת סמ"ק
וגם הרא"ש עצמו בפרק קמא דתעניות כתב דגבי צדקה מועיל גמר בלבו ולפיכך
הכ"ס מהרי"ק ז"ל לכסוף דגבי צדקה מועיל גמר בלבו:

כתב עוד הרא"ש בתשובה כלל י"ג ראובן שהכה את שמועון ועל פי תקנת העיר
נתחייב ליתן מאה זהובים בקנס ואחר שמועון אינו הפך בקנס אלא יתן
לתלמוד תורה ושוב פטור ראובן עד לזיומיה ונתקרה לו ומחל הקנס היינו יכה
עובדא ליד עניים אן ואינו יכול לחזור וכו' לפר"ח ללא היה רוצה לחזור בו אלא
ללוות ולפרוע וכן כתב ר"י בשם הר"ר דוד כהן ז"ל המכה את חבירו או חרפו בענין
שמיני לפי תקנת העיר מאה זהובים ואחר שיהיו לת"ת או לצדקה או להקדש ואח"כ
מחל לו שפייסו נראה ליד עניים אן ונתחייב וכו' העניים ואינו יכול למחול עכ"ל
ומיהו כתב קודם לכן דאסמכתא שייכא נמי בדבר מזהו ויש ג' חילוקים בדבר.
אחד אם התנה לבדכ הרשות כגון שאמר אם לא אלק למקום פלוני אשכ בתענית
או אלק ליד צדקה הריא אסמכתא כיון שהליכה התנה דבר הרשות. ב' אם התנה
לבדכ מזהו כלומר הריא אסמכתא אם לא אעשה מזהו פלוני אשכ לצדקה או אשכ
בתענית מועיל ולא הוי אסמכתא. ג' אם התנה להציל עצמו מזהו כגון יעקב

רנט האומר סלע זו לצדקה וכו' ספ"ק דערכין (דף ו') אסיקנא משמיה
דרב האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה בין לעצמו בין
לאחר בין אחר עלי בין אחר הרי זו ת"ר האומר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד
גבאי מותר לשנותה משבחת ליד גבאי אסור לשנותה אינו ואלו ר' ינאי ויוף ופרע
שאני רבי ינאי דניחא ליה לעניים דכמה
דמשהי מעשי ומייתי ליה והרי"ף והרא"ש
בפ"ק דכתרה הניחו הך דערכין ולא
הניחו קושיא ופירוקה דרבי ינאי וכתב
הרא"ש דלר"ת דבני העיר יכולין לשנות
קופה ותמחוי לכל מה שירצו אפי' לצרכי
ציבור וכמ"ש בסיומן רכ"ו ל"ל דוקא ציבור
יכול לשנות אבל גבאי לא ובעמ' נראה

לפ"ד דיוח דאפי' הוא גבאי איכא לחוש שמא ירד מנכסיו ודוקא לשנותה לצרכי
ללוות ולפרוע אחר תקנתו אסור אבל לשנותה לצורך מצוה אחרת אפי' לא יפרעו
אחר תקנתו שרי ונתבאר דברי רבינו שה"ש ע"פ דברי הרא"ש וכתב נ"י פרק קמא
דכתרה ע"פ הירושלמי והוספתא דלאו דוקא בני העיר אלא אפי' פרנסים הממונים
על הכזר משנים כרזנס והקשה צ"ל למה לא כתב רבינו דלאחר נמי שרי להלוותו עד
שלא באת ליד הגבאי גם על הרמב"ם קשה שהשמיטו ונדחק ליישב דברי הרמב"ם אבל
אדברי רבינו לא כתב שום יישוב והניחו בחימה ולפ"ד"ל כדיון דגמרא קאמר סבור
מיניה לעצמו אין לאחר לא א"ר אחי א"ר אחי בן לעצמו בין לאחר אלמא לעשות
הוא לחלק בין לעצמו בין לאחר ולפיכך כתבו בסתם עד שלא בא ליד גבאי מותר
לשנותה וכו' דמשמע בין הוא בין אחר אבל הך דהרי עלי והרי זו הורכו לפרש משום
דקאמר התם א"ר זעירא לא שנו אלא לאחר עלי אבל אחר הרי זו בעינא בעי' למיתבב
מתקיף לה רבא אדרבא איפכא מסתברא אחר זו משתמט בה כי היכי דליחייב באתריה
אבל אחר הרי עלי לא אלא לא שנו אחר ומותר השתא כיון דאיכא מ"ד בנח' לחלק בין
הרי עלי להרי זו ולפיכך כתב הרמב"ם ורבינו בפירוש דלא שנו מותר וכדמסיק רבא:
וכתב

(בראשית כח) אם יתיה אלהים עמדי או כיוצא בזה מועיל ולא הוי אסמכתא וכן הסכימו המפרשים ומין האחר שכח דהוי אסמכתא אם חייב עצמו בקנין בשטר חוב
אין בו תועף אסמכתא דאמירתו לגבוה הוא בכל ימיו כח שיכול לעשות להדיות כ"כ הרמ"ם וכן להקדש עד כאן לשונו: ב"ה א ובתשובה להרמב"ן סימן קס"א כי המקדוש
בלשון אסמכתא קנה הקדש והביא ראיה לדבר וז"ל תשובת הר"ב ב"ב סימן רפ"א נראה בעיני שהוא פסור מן הקנסות של ממון לפי שלא נחתיב בקנין ועד שאף בקנין לא היה
מוייל לדעת הרמב"ם לפי שהוא אסמכתא א"כ בקנין ובניכשו או שקנו ב"ב ד חשבו ובמזמ"ם זכיתיו כמ"ש בפ"א מה' מביה ואף במז שנתחייב לעניים כיון שהוא אסמכתא אין
באן חיוב ואי"ש שהרמב"ם כתב בפ"ג מה' מביה שאפי' דבר שלא בא לעולם שאין אדם יכול להקנות להדיות אדם מקנה להקדש או לעניים היינו מחמת שהוא נדר וחיוב לקיים דברו
אי"פ שאין הקנין מועיל כיון שבלב נדר אבל בכאן נדר שלא בלב בלב שיש בעצת הנדר לא היתה כוונתו שיצחק ויעבור על שבועתו ויתחייב בקנס א"כ אף לעניים אינו חייב ליתן
גם שבכאן לא אמר זה שיתן לעניים שנאמר יש לו לקיים נדרו אלא אמר בקנס כך וכך למלך כ"ד וכך לעניים ובלשון זה דין העניים כדון הדין וכל שדיוט לא זכה מהמת שהוא
אסמכתא העניים לא זכו עכ"ל: **וכתב** הרא"ש עוד שם על ראובן שנתערב עמו שמועון שאם לא יבא לב"ד לזמן שיתחייב ראובן אלף זהו להקדש בקנין בשטר חוב גומר
אם לא קיים התנאי חייב ראובן לפרוע דאמירה לגבוה הוא ככל ימיו כח שיכול הדיות לעשות לחבירו כמ"ש הר"ם בתשובה ע"כ: ורש"י בר"מ שזכיר
הרא"ש הוא בפרק שור שנגה ד' וה'. ומעט זה דאסמכתא קניא צדקה והקדש וכ"כ בתשובה להרמב"ן סימן קפ"ג שהמקדש בלשון אסמכתא קנה הקדש ואף על פי
שכתובה חשירי' פרק זה בורר כתוב דאסמכתא לא קני בלדקה כבר הכריע מה"ר אישרלן בכתיבו כדברי מהר"ם ז"ל בסיומן ג"ג אשר שאלתני על מי שנדר לצדקה
באסמכתא כגון שאמר אם לא אעשה או אם אעשה דבר פלוני אמן כך וכך לצדקה או אולוין בחר דעת מהר"ם שפוסק בתשובה פרק שור שנגה ד' וה' ופרק בני העיר
במרדכי דמהני אסמכתא לצדקה או בחר דעת מהר"ם שפסק בהגהות אשר"י פרק זה בורר דלא מהני וכן הן דברי החו"ם נראה דסוגיא דעלמא בחר מהר"ם אויל
ובפשיטתו דרך ומנהג הוא שכתובים חובעין על מי שמתעמר על עצמו ככה"ה קנסות לצדקה (ה) וכו' מתשובת הר"ר יעקב כ"ץ ואף הגאון בתשובה סדר כמחר"ם כדליתא
במרדכי פרק שור שנגה ד' וה' עד כאן: **כתב** רבינו במ"מ סימן כ"ו בג"ס בעל התרומות על לוח שחייב עצמו בקנין כך וכך ליתן לזון עם המלוה בדיוני עכו"ם
הקנין אינו כלום שאינו אלא קנין דברים וכמו שהקנין אינו כלום גם הקנס שהתנה על עצמו בשביל הקנין אינו כלום אלא שאם התנה על עצמו להתחייב כך
וכך לעניים או לב"ה מודיעין אותו שחל הנדר עליו ואומרים לו עליך ליתן מדעתך מה שפסקת על עצמך כי וכו' כמו נודר שאם לא יחלל שבת שיתן לעניים מנה שהוא חייב
לשומר את השבת וליתן מנה לעניים בקיום מצוה חייב בזהו מנה אבל אין צ"ד מחייבין אותו עכ"ל ובכתבו מה"ר אישרלן סימן קע"ג כתוב אשר שאלתני על דבר קנין
סודר שנעשה בין איש לאתו שיעשו גירושין וגם העמידו קנסות על ככה נראה לפקפק אהאי קנין סודר שהקנה הבעל לאשתו שירשנה כיון דאין שם קנין חל כדליתא
במיינון פ"ה דמכירה י"ל דאף על הקנס אינו חל כיון דבקנין אחד נעשה לו כמו קני את וחמור דמספקא לן פרק מי שמת (דף קמג.) ע"ס:

כתב בת"פ סימן ש"ב ראובן שתקע כף עם שמועון ולוי להחליף עמהם כל אשר לו בעד כל אשר להם וגם קבלו עליהם קנס לצדקה משני הצדדן לקיים עליהם
החילוף הנזכר ואח"כ בקש ראובן לחזור ונתפייס לו שמועון והגבאי צדקה חובעין מהם הקנס יראה דאם נתפייסו כולם ואין אחד חובע את חבירו אין בתביעת
הגבאים כלום וכן נשאל אחד מהגדולים על איש ואשה שקבלו עליהם חרם לעשות גירושין והעמידו קנסות להקדש על ככה ונתפייסו אח"כ להיות ביחד וחובעין הקהל
הקנסות והשיב דפטורים משום דלא העמידו הקנסות אלא משום דלא יעכבו זה את זה וכיון שאין אחד חובע את חבירו מה לקהל עליהם שהרי נתקיימו דבריהן והביא
ראיות לדבריו: **כתב** רבינו ירושם י"א דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה לפיכך אם נשבע ליתן כך לצדקה יכול ליתנה ע"מ להחזיר ואינו ליל שכבר זכו בה עניים
כמ"ש כבר למעלה עכ"ל: כתב המרדכי בפ"ק דצ"ב בירושלמי אמרינן אמר ליתן לחבירו מתנה מרובה מותר לחזור בו הדא דתימא לעשירי אבל לעני נדר פירוש
הוי כנודר לצדקה ואסור לחזור בו וכתב עוד על זה דוקא שיש בידו בשעת נדר כפי מה שנדר ליתן לצדקה אבל אין בידו כפי מה שנדר נראה שאין הנדר חל עליו ומצי
לחזור ורואה מפרק שור שנגה ד' וה' (לו:) הוה גבא דהקדש ליה לחבירו וכו' עכ"ל (ו) ונראה לי דאין לחזור משם אלא לאומר דבר פלוני יהא הקדש שאם הוא
משלשלין דכפריה וכיוצא בזה לא אחר כלום לפי שאינו בידו אלא נדר ליתן כך וכך לצדקה אע"פ שנשעת הנדר אין בידו כלום חייב ליתן וכו' בשם הפוסקים ז"ל: הוא
כתוב בהגהות אשר"י פרק יש נוחלין אם אמר חפץ פלוני אני נותן להקדש או לצדקה בכך וכך אמירתו לגבוה כמסירתו להדיות אע"פ שיזוה יותר אין יכול לחזור בו
אבל אם הוה שעתא לא היה שיה יותר ואח"כ הוקד וכול לחזור בו כיון שלא משך ולא נתן הכסף עכ"ל:

רנט האומר סלע זו לצדקה וכו' בספ"ק דערכין (דף ו') אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב אמר רב האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה בין לעצמו בין
לאחר בין אחר הרי עלי בין אחר הרי זו ופירש"י והתוספות דלשנותה היינו ללוותה ולאחר פירש"י להלוותה לחבירו. והביאו הרי"ף והרא"ש
מומרא זו בספ"ק דצ"ב וכתב שם הרא"ש דלדעת ר"ת שמתיר לשנות קופה לכל מה שירצו אפי' לבדכ הרשות הא דלאחר א רב נחמן משבחת ליד גבאי אסור לשנותה ה"ת
גבאי אבל צדור יכולין לשנות וגבאי נמי דוקא לבדכ הרשות אבל לבדכ מצוה מותר לשנותה כדמשמע בפ"ק דערכין ותימא כיון שפרש משבחת ליד גבאי אסור לשנותה
היינו דבר רשות א"כ הוי מצי למימר עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה אבל לאחר שאתה ליתן צדקה וא"ל לחזור וי"ל דה"ק עד שלא באת ליד גבאי מותר
לשנותה פי' לחזור ולפרוע אבל לשנותה לבדכ מצוה מותר אפי' לא יפרעו עוד עכ"ל ויש לתמוה על רבינו למה לא כתב דלאחר נמי שרי להלוותה עד שלא באת ליד
גבאי כמפורש במימרא זו וכן יש לתמוה על הרמב"ם שהשמיטו שכתב בפ"א מהמ"ע ז"ל אחד האומר סלע זו לצדקה או האומר הרי עלי סלע לצדקה והפרישו אם רצה
לשנותו באחר מותר ואם משהגיע ליד הגבאי אסור לשנותו עכ"ל ושמה י"ל דהרמב"ם מפרש דבין לעצמו בין לאחר פירשו בין שיפרע הסלע עצמו או שיפרע אחר תמורתו
וכו

דרכי משה
בנר הלוואתו אבל המותר על הלוואתו יכול להקדיש אבל ר' ירושם כתב בתאו' נתיב ח"מ דאפי' המותר אינו יכול להקדיש דאמרינן בגמרא פ"ק דב"מ (ז.) א"ר נחמן כל ממון שאינו
יכול להוציאו בדיונים אינו יכול להקדישו ומוקי ליה דוקא במקדש דכל היבא דאיתא ברשותא דמרה איתא אבל במשלשלים אפי' יכול להוציאו בדיונים אינו קדוש והואיל ואינו ברשותו
וכתב שם המרדכי דף קמ"ו ע"א דכל דבר דרבינן כל דאליים גבר ותקא א' אע"פ שחבירו יכול להחזיר ולתקוף ממנו מ"מ אם הקדיש בעירו בידו הוי הקדש אבל אם הקדיש קודם שבא לידו
לא הוי הקדש עכ"ל: (ה) ובתשובת הרשב"א סי' רע"א באחד שאמר אם ישחך יתן למלך כך וכך והקדיש כך וכך ופסק דהואיל והוי אסמכתא לגבי הדיות גם הקדש לא קנה ע"ש: (ו) ב"ל
דוקא שאמר דבר זה פלוני יהיה הקדש ולכן כי לא הוי בידו לא הוי הקדש אבל אי אומר כך וכך יתן לצדקה חייב קיימו כמו שאמרו בפוסק עכ"ל ורבי המרדכי הם ה"ס הזהב וכו'
בחה' סימן ר"ד:

פרישה
סי רנט (א) יכול לשנותו ללוותו לזכו גם מותר ללוות לחקים לזכין: (ב) אבל יכולין
לשנותו כ"י וסא דכתב לעיל בסי' רנ"ז אבל אם אירע מקדש שהוצרכו
כ"י לא ישנו ליתנו כ"י שאני התם שגבו לכך אבל כאן לא גבו לשם אלא שמתן נתן סלע
לצדקה ולפיכך יכול לשנותו לכל מצוה שירצו ללא איכפת להנותן לחיוב מצוה מוציאה בשמות רק
שיצולין
לגבוה ומייב ליתן מה שנוה וכו' כ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ב סימן כ"י וכו' בשם הרמב"ן והמר"א
ישמקו יתן למלך כך וכך ולסקדש כך וכך ונפק דהואיל והוי אסמכתא לגבי הדיות גם הקדש לא קנה. ד"מ עכ"ל:

חדושי הגהות
רנ"ן א דר' תשובת הרמב"ן הביא בסמך הרב"ה בפנים ולא ידעתי למה נפלן בהג"ה: ב הך ונ"ל עד עכ"ל הן דברי ב"ה העתיקים הרמ"א בר"מ הגדום בפ"ע והעתיקים בשגנה
העתיקהו כאן:
רנ"ט א הרב"ה העתיק דברים אלו בשם רב נחמן וכו' לקמן בסמך הרמב"ן והיא תוספתא במגילה פ"ד:

רס מצות עשה וכו' פ"ק דקידושין (דף כ"ט) ת"ר האב חייב בכנו למולו מנלן דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו והיכא דלא מהליה אבוס מתייבזי כ"ד למומהליה דכתיב המול לכם כל זכר והיכא דלא מהלוייה כ"ד מתייבזי ארכו למומהל נפשיה דכתיב ועל זכר אשר לא ימול את בנו ערלתי ונכרתה אישי מנלן דלא מתייבזה דכתיב כאשר זוכ אוחו אלהים אוחו ולא אוחו ומ"ש שיש בה כד כרת כלומר גדולה היא על האדם מ"ע זו למול את בנו משאר מ"ע שיש בה כד כרת על הבן עצמו משא"כ שאר מ"ע דלית בהו אפילו כד כרת ואע"ג דמ"ע דקרנן פסח אית בהו כרת מזה לא קמיידי דלא קאמר אלא ב"מ"ע שוכינסו בזמן הזה : ומ"ש וזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ כנס ב"י וז"ל נראה דהיינו מדכתיב ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי עכ"ל ונגזרה היא פלטה הקולמוס במהירות לפסוק זה כתיב ברית בין הכתרים וז"ל נתקמו פסוק שכתוב בפרשת מילה והקימותי את בריתי וגו' ונתתי לך ולזרעך את ארץ מגוריך את כל ארץ כנען וגו' והכי איתא כ"ד פ"ד פ"ד מ"א ע"פ זה א"ס מקיימין בניך את המילה הן כנכנסין וא"ס לאו א"ן כנכנסין ארץ . ויש לתקן לז לזכיה נז"כ כדאיתא רבנו זרע"ה זה כנראה שהיו מתרשלין בזמנו במצוה זו וזה לא שמענו מאבותינו ומזקנינו כי הלא אין הדור שהיה שריו רבנו נחובו כל כך רחוק מזורנו זה ואילו היה דבר זה נדורו היה נשמעגס לנו לכל נראה נקוטטש א"ס דזרוע היו רבים נכשלים בעון זה כמו שנמצא דזורתי שא"ן נזכרו בקיום מצות מילה כמאמרה והוא כי עיקר המצוה להיות עליו את ברית קודש מאותיות שמו הקדוש יתברך לשמור את כל גופו מכל טומאת עריות והנה הדבר נכשלו בעון זה לטמאות את ברית קודש בעויות וביחוד כנתינת כותים

קודם ואם לאו ש"צ קודם להוציא הרבים ידי חובתן כ"ס שאמרנו אינו מוקדש אפי' בספק אם הוא ממש או גבאי או עני בזמן הזה מוציאין מידו דלא מיבירי תפיסה מספק : אם הקדוש לענייני או לכה"כ יש להם אונאה כל סתם התקדש בזמן הזה לכה"כ או לענייני הוא . מה שאמרנו אמירה לגבוה וכו' כלומר שנקנה באמירה דוקא בהקדש גבוה והא דאמרינן (ערכין ו .) סלע זה לצדקה דחייב ליתנה באמירה בעלמא מפני שהקנה להם דבר קטנים האומר נכסי לבני ואחריו להקדש אין להקדש אחריו כלום כיון שהראשון ראוי לזרשו . יצא קול פלוני הקדוש נכסיו אין חוששין לאסרם עליו אפי' שהקול היה בענין שאם היה נוצא קול כזה באשה שנתקדשה הווי מקודשת המכה חבירו או הרפו בענין שחייב לפי תקנת העיר בכושט ק' וזבובים אמר שהיו לת"ת או לצדקה או להקדש ואח"כ מחלו לו ששיטתו נראה יד עניים אגן ונתחייב בהו וזכו העניים כתב בסוף תשובת הרשב"א ששאלת על אשה שנדרה י"ב זקוקים לצדקה ונתנה ביד ראובן להלוותה למחצית שבר ושיהא נותן מחלקה למחויקין בתורת ה' וזקן עליו במלוה ונעשו י"ז זקוקים קרן ואח"כ מת ראובן והיא אינה חפשיה להניח המעות ביד אלמנתו נראה דאם היוותם לו בכסות סתם הלווה לו יום ואם היוותם לו לזמן קצוב ועדיין לא הגיע הזמן נראה דלא תוציא מידו כיון דכל המפקיר ע"ה אשתו ובנו הוא מפקיר ישאו ויתנו בהם כל ימי זמן העסקא עכ"ל ונראה שא"ן דבריו אלא כנשים דידהו שהיו נושאות ונותנות בתוך הבית אבל בשאר נשים לא ואפי' כנשים דידהו לרעה הרמב"ם תוציא מידו שהרי כתב בפ' ה' מהלכות שלוחין ושלוחין א' מן השותפים שמת בשלה שותפות וכו' ובתשובה אחרת כתב על ראובן שהקדש כל נכסיו מקרקעי ומטלטלי ושטרות וכל שעבורין בתנאי שאם יהיה לו זרע קיימא שיתבטל ההקדש מעיקרו על עניו זה שיהיו כל הנכסים הנ"ל עומדים ביד ב"ד קהל שירשולא עד שיהיה הורע בו י"ג שנה ואז יחזרו ב"ד הנכסים אהיה שיגבו ממנו ה"ב הנזכר ג' מאות זהובים להקדש מלישולא ואם לא יגיע הורע לי"ג שנה ויהיו הנכסים כבראשונה וקנו מראובן הנזכר וכו' והגיע הורע לי"ג שנה והנכסים לא באו ממנו ל"ד ולא יחזרו להו ועכשיו באין זקני הקהל לגבות הג' מאות זהובים ושעון הירוש כיוו שא"ן יררו נכסים שלא זכה בה ההקדש והשיב שא"ן ממש בדברי הירוש והאריך ברבר ובתשובה אחרת כתב על שמוציא תבוב כנסת ראובן שכל מה שיצא מח"ב פלוני יהא להקדש והשיב איני רואה שום ממשות הקדש כי המקדש ביתו אמר רחמנא מה ביתו ברשותו ואפי' גבה קרקע אינו הקדש ק"ל כראי דאמר בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ואילו היה הקדש איני רואה ספק כמה שנספקתם אם הוא לעניי העיר או לעניי קרוביו לפי שכל המקדש סתם לעניי העיר הוא מקדש ואין אומרים יתנו לקרוביו הצריכים ובתשובה אחרת כתב על חולה שצוה להקדש ב' ספרי תורה כס"א שהקדש ראובן ונספקתם א"ס דמיון זה הוא כמדת במשקל הצורה ובני הספר או בשוי הדמים והשיב שיראה שרצה לעשות כן והדור באותו ספר בבחיבה נאה בניוים ותפוחים וקשוחי הסופרים שיאמרו עליו ויזכרו אותו לטוב שהוא עשה שנים כהה ששעה כ"ו וכתב עוד שכתבא הסופר הצוואה לפניו קרא קביעות זמן לבתיבה ב' שנים והוא אמר זמן מועט הוא זה די שיעשה הון ה' שנים והסופר שכתב מכתב הדבר והשיב שהולכים אחר גלוי דעת . כתוב בת"ה סימן רע"ד שנשאל על אשה שדקדשה נכסי מלוה שלה אם מתה ליהנות מן הפירות והאריך בדבר ובס"ב רפ"ב כתב שנשאל על קהל שעשו תקנה על איות דבר והעמידו קנס על כל מי שיעבור עליהן הן איש הן אשה כ"ך וכך לצדקה ועברה על התקנה אשה נשואה אם חייב בעלה לשים בשבילה ונספקת בדבר . הברית ביקור חולים שהסכימו בשבועה שכל מי שירוד נדר בב"ה שבערים יהי' החייז להקדש והחייז למקום שירצה הנזכר ואחר זמן נעשתה הברית ת"ת ונדר אחד מהחחוטים נדר לת"ת ונת ואומר בו שצוה לת"ת כתב ה"ר בחשובה סימן א' שכיב מרע בצרפת ששאל כמה חבורות יש בפורטוגיאל ואמרו לו ד' ואמר הניני עובד ל' חבורות שבעיר כך וכך בשמה והנה באו החבורות כתב ג"כ ה"ר בחשובה סימן ע"ה :

רס מצות עשה לכל אדם מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצות עשה (ה) שיש בה צד כרת (כ) וגם נכרתו עליה י"ג בריתות בפרשת מילה (י) ולא נקרא אברהם שלם עד שנימול (ז) ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרנו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול ומאוסה היא הערלה שנתנו בה העובדי כוכבים שנא' כי כל הנוים ערלים וכל המספר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב (פ) וצא ולמד ממשוה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד (י) אע"פ שהיה בדרך על כן צריך לזיחר בה מאד וגם כי היא אות ברית התום בבשרנו ואינה כשאר כל המצוות (י) כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בנזף וכאשר יסירם יסור האות אבל המילה היא אות התום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיותו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעוברו ולספר תהלתו :

רסא (ה) האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

קודם ואם לאו ש"צ קודם להוציא הרבים ידי חובתן כ"ס שאמרנו אינו מוקדש אפי' בספק אם הוא ממש או גבאי או עני בזמן הזה מוציאין מידו דלא מיבירי תפיסה מספק : אם הקדוש לענייני או לכה"כ יש להם אונאה כל סתם התקדש בזמן הזה לכה"כ או לענייני הוא . מה שאמרנו אמירה לגבוה וכו' כלומר שנקנה באמירה דוקא בהקדש גבוה והא דאמרינן (ערכין ו .) סלע זה לצדקה דחייב ליתנה באמירה בעלמא מפני שהקנה להם דבר קטנים האומר נכסי לבני ואחריו להקדש אין להקדש אחריו כלום כיון שהראשון ראוי לזרשו . יצא קול פלוני הקדוש נכסיו אין חוששין לאסרם עליו אפי' שהקול היה בענין שאם היה נוצא קול כזה באשה שנתקדשה הווי מקודשת המכה חבירו או הרפו בענין שחייב לפי תקנת העיר בכושט ק' וזבובים אמר שהיו לת"ת או לצדקה או להקדש ואח"כ מחלו לו ששיטתו נראה יד עניים אגן ונתחייב בהו וזכו העניים כתב בסוף תשובת הרשב"א ששאלת על אשה שנדרה י"ב זקוקים לצדקה ונתנה ביד ראובן להלוותה למחצית שבר ושיהא נותן מחלקה למחויקין בתורת ה' וזקן עליו במלוה ונעשו י"ז זקוקים קרן ואח"כ מת ראובן והיא אינה חפשיה להניח המעות ביד אלמנתו נראה דאם היוותם לו בכסות סתם הלווה לו יום ואם היוותם לו לזמן קצוב ועדיין לא הגיע הזמן נראה דלא תוציא מידו כיון דכל המפקיר ע"ה אשתו ובנו הוא מפקיר ישאו ויתנו בהם כל ימי זמן העסקא עכ"ל ונראה שא"ן דבריו אלא כנשים דידהו שהיו נושאות ונותנות בתוך הבית אבל בשאר נשים לא ואפי' כנשים דידהו לרעה הרמב"ם תוציא מידו שהרי כתב בפ' ה' מהלכות שלוחין ושלוחין א' מן השותפים שמת בשלה שותפות וכו' ובתשובה אחרת כתב על ראובן שהקדש כל נכסיו מקרקעי ומטלטלי ושטרות וכל שעבורין בתנאי שאם יהיה לו זרע קיימא שיתבטל ההקדש מעיקרו על עניו זה שיהיו כל הנכסים הנ"ל עומדים ביד ב"ד קהל שירשולא עד שיהיה הורע בו י"ג שנה ואז יחזרו ב"ד הנכסים אהיה שיגבו ממנו ה"ב הנזכר ג' מאות זהובים להקדש מלישולא ואם לא יגיע הורע לי"ג שנה ויהיו הנכסים כבראשונה וקנו מראובן הנזכר וכו' והגיע הורע לי"ג שנה והנכסים לא באו ממנו ל"ד ולא יחזרו להו ועכשיו באין זקני הקהל לגבות הג' מאות זהובים ושעון הירוש כיוו שא"ן יררו נכסים שלא זכה בה ההקדש והשיב שא"ן ממש בדברי הירוש והאריך ברבר ובתשובה אחרת כתב על שמוציא תבוב כנסת ראובן שכל מה שיצא מח"ב פלוני יהא להקדש והשיב איני רואה שום ממשות הקדש כי המקדש ביתו אמר רחמנא מה ביתו ברשותו ואפי' גבה קרקע אינו הקדש ק"ל כראי דאמר בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ואילו היה הקדש איני רואה ספק כמה שנספקתם אם הוא לעניי העיר או לעניי קרוביו לפי שכל המקדש סתם לעניי העיר הוא מקדש ואין אומרים יתנו לקרוביו הצריכים ובתשובה אחרת כתב על חולה שצוה להקדש ב' ספרי תורה כס"א שהקדש ראובן ונספקתם א"ס דמיון זה הוא כמדת במשקל הצורה ובני הספר או בשוי הדמים והשיב שיראה שרצה לעשות כן והדור באותו ספר בבחיבה נאה בניוים ותפוחים וקשוחי הסופרים שיאמרו עליו ויזכרו אותו לטוב שהוא עשה שנים כהה ששעה כ"ו וכתב עוד שכתבא הסופר הצוואה לפניו קרא קביעות זמן לבתיבה ב' שנים והוא אמר זמן מועט הוא זה די שיעשה הון ה' שנים והסופר שכתב מכתב הדבר והשיב שהולכים אחר גלוי דעת . כתוב בת"ה סימן רע"ד שנשאל על אשה שדקדשה נכסי מלוה שלה אם מתה ליהנות מן הפירות והאריך בדבר ובס"ב רפ"ב כתב שנשאל על קהל שעשו תקנה על איות דבר והעמידו קנס על כל מי שיעבור עליהן הן איש הן אשה כ"ך וכך לצדקה ועברה על התקנה אשה נשואה אם חייב בעלה לשים בשבילה ונספקת בדבר . הברית ביקור חולים שהסכימו בשבועה שכל מי שירוד נדר בב"ה שבערים יהי' החייז להקדש והחייז למקום שירצה הנזכר ואחר זמן נעשתה הברית ת"ת ונדר אחד מהחחוטים נדר לת"ת ונת ואומר בו שצוה לת"ת כתב ה"ר בחשובה סימן א' שכיב מרע בצרפת ששאל כמה חבורות יש בפורטוגיאל ואמרו לו ד' ואמר הניני עובד ל' חבורות שבעיר כך וכך בשמה והנה באו החבורות כתב ג"כ ה"ר בחשובה סימן ע"ה :

רס מצות עשה לכל אדם מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצות עשה (ה) שיש בה צד כרת (כ) וגם נכרתו עליה י"ג בריתות בפרשת מילה (י) ולא נקרא אברהם שלם עד שנימול (ז) ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרנו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול ומאוסה היא הערלה שנתנו בה העובדי כוכבים שנא' כי כל הנוים ערלים וכל המספר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב (פ) וצא ולמד ממשוה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד (י) אע"פ שהיה בדרך על כן צריך לזיחר בה מאד וגם כי היא אות ברית התום בבשרנו ואינה כשאר כל המצוות (י) כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בנזף וכאשר יסירם יסור האות אבל המילה היא אות התום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיותו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעוברו ולספר תהלתו :

רסא האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

רס מצות עשה לכל אדם מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצות עשה (ה) שיש בה צד כרת (כ) וגם נכרתו עליה י"ג בריתות בפרשת מילה (י) ולא נקרא אברהם שלם עד שנימול (ז) ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרנו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול ומאוסה היא הערלה שנתנו בה העובדי כוכבים שנא' כי כל הנוים ערלים וכל המספר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב (פ) וצא ולמד ממשוה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד (י) אע"פ שהיה בדרך על כן צריך לזיחר בה מאד וגם כי היא אות ברית התום בבשרנו ואינה כשאר כל המצוות (י) כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בנזף וכאשר יסירם יסור האות אבל המילה היא אות התום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיותו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעוברו ולספר תהלתו :

רסא האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

רס מצות עשה לכל אדם מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצות עשה (ה) שיש בה צד כרת (כ) וגם נכרתו עליה י"ג בריתות בפרשת מילה (י) ולא נקרא אברהם שלם עד שנימול (ז) ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרנו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול ומאוסה היא הערלה שנתנו בה העובדי כוכבים שנא' כי כל הנוים ערלים וכל המספר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב (פ) וצא ולמד ממשוה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד (י) אע"פ שהיה בדרך על כן צריך לזיחר בה מאד וגם כי היא אות ברית התום בבשרנו ואינה כשאר כל המצוות (י) כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בנזף וכאשר יסירם יסור האות אבל המילה היא אות התום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיותו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעוברו ולספר תהלתו :

דרישה

רסא (ה) אין מלין בנו של אדם מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצות עשה (ה) שיש בה צד כרת (כ) וגם נכרתו עליה י"ג בריתות בפרשת מילה (י) ולא נקרא אברהם שלם עד שנימול (ז) ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרנו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול ומאוסה היא הערלה שנתנו בה העובדי כוכבים שנא' כי כל הנוים ערלים וכל המספר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב (פ) וצא ולמד ממשוה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד (י) אע"פ שהיה בדרך על כן צריך לזיחר בה מאד וגם כי היא אות ברית התום בבשרנו ואינה כשאר כל המצוות (י) כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בנזף וכאשר יסירם יסור האות אבל המילה היא אות התום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיותו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעוברו ולספר תהלתו :

פרישה

רסא (ה) אין מלין בנו של אדם מישראל שימול את בנו וגדולה היא משאר מצות עשה (ה) שיש בה צד כרת (כ) וגם נכרתו עליה י"ג בריתות בפרשת מילה (י) ולא נקרא אברהם שלם עד שנימול (ז) ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרנו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול ומאוסה היא הערלה שנתנו בה העובדי כוכבים שנא' כי כל הנוים ערלים וכל המספר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב (פ) וצא ולמד ממשוה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד (י) אע"פ שהיה בדרך על כן צריך לזיחר בה מאד וגם כי היא אות ברית התום בבשרנו ואינה כשאר כל המצוות (י) כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בנזף וכאשר יסירם יסור האות אבל המילה היא אות התום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיותו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעוברו ולספר תהלתו :

רסא (ה) האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

רסא (ה) האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

רסא (ה) האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

רסא (ה) האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה ומיהו אינו חייב כרת אם לא ימולנו שא"ן בה כרת אלא בערל עצמו דכתיב ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה לא מלו (כ) חייבים ב"ד למולו לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדיל (ג) ואם לא מל חייב כרת כתב הרמב"ם (ה) (ז) אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלמו ב"ד ולא מלוהו חייב למול את עצמו לכשיגדיל ובכל יום שיעבור עליו לכשיגדיל מבטל מצות עשה אבל

יורה דעה הלכות מילה רסא רסב

כמו שכתב רבינו בח"מ סימן ט"ז ולמדו מדן שחיטה כללית בסיון כ"ח: ומ"ש
 אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד למה לאחר שימות מאי כרת
 שייך ביה והלא כרת הוא מחמשים עד ס' כדאיתא בסוף מ"ק (דף כ"ח) ותיירך
 ג"י דא"ג דאינו חייב כרת למות קודם ס' שנה אפ"ה כשיגיע עמו למות מת זכרת
 דיומי כדאיתא התם דרב יוסף כי היה בר
 שיתין עבד יומא עבא לרבין אמר נפקא
 לי מכתת א"ל אבוי נהי דנפק ליה מר
 מכתת דשני מכתת דיומי מי נפק מר
 ופי' רש"י כרת דיומי שמה ימות מיתה
 הטובה אף זה שלא מל ימות בהכרת דיומי
 במיתה הטובה ולפי' התיישב מה שקשה
 לרבי' ואמר ואינו יודע למה אינו באיסור
 כרת בכל יום שעבור עכ"ל וכיוצא בזה
 כתב הרשב"ד דהלא ודאי גם הרמב"ם
 מודה דעומד באיסור שיש עליו עונש כרת
 מיהו אינו חייב כרת למות קודם ששים
 אלא ימות בהכרת דיומי כדפרישית ומה
 שכתב הרשב"ד וכי משום התראת ספק
 פוטרין אותו מן השמים נראה דהכי קאמר

ומ"ש אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד א טעמו אינו חייב
 למות בקוצר שנים שהוא מין א' מכתת לפי שלא עבר עדיין על המצוה
 שהרי בידו למוט את עצמו עד שימות והוא ערל במזיד ואז יתחייב כרת לנפש לא
 אפשר דה"ק אינו מתחייב למות בקיצור שנים עד שיגיע שנתו למות ואם הוא ערל
 עדיין ערל במזיד ימות בקיצור ימים שהוא

(א) אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד עד כאן
 ואינו יודע למה אינו באיסור כרת בכל יום שיעבור (ו) וב"כ הראב"ד
 ובי משום התראת ספק פוטרין אותו מן השמים ובכל יום עומד
 באיסור כרת:

רסב זמן המילה ביום שמונה ללידתו וביום ולא בלילה
 [ה] [ו] ומשעלה עמוד השחר של יום שמונה הוא
 תחילת זמנה וכל היום כשר לכך (ג) אלא שזריון מקדימין למצוה
 מיד בבקר: חולה אין מלין אותו עד שיבריא וממתנין לו (ג) מעת
 שנתרפא מחוליו ז' ימים מעת לעת ואז מלין אותו (ז) וגם אז אין
 מלין אותו אלא ביום אע"פ שאינה בזמנה (ס) בד"א שהצלתו חמה
 וביוצא

אדם ולא בדיו שמים ואינו לומר דאפילו למ"ד התראת ספק לא שמה התראת
 לא אחר כן אלא לטעור מדיני אדם אבל מכל מקום חייב שמים יש עליו מפני
 שעשה מעשה שיוכל להמשיך ממנו חייב מיתה וזה שמביא עצמו למקום שאפשר לו
 להתחייב כרת ועוד שהוא עובר בכל יום על מצות הצדקה דין הוא שיתחייב בכל יום
 למות בקיצור שנים:

והרמב"ם סובר דאפילו למ"ד התראת ספק שמה התראת שאני התם שהוא
 עובר בקום עשה ולפיכך דין הוא שיחול עליו חייב שמים מעת
 המעשה הראשון אבל הכא שאינו עובר אלא בשכ ואל תעשה כל שעדיין בידו לתקן
 אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד:

רסב זמן המילה ביום שמונה ללידתו זה פשוט בכתוב (בראשית י"ז). ומ"ש
 וביום ולא בלילה משנה פ' שני דמגילה (כ). ובפרק ר"א דמילה
 (קלא): נמי דריש ליה מקרא. ומ"ש משעלה עמוד השחר של יום ה' הוא תחלת
 זמנה משנה בפ"ג דמגילה (כ). אלא שיש בדברי רבינו חסרון שה"ל לכתוב דהיינו
 דיעבד אבל להתחילה אין מלין עד שתקף החמה דהא מחני' הכי איתא אין מלין
 ולא טובלין ולא מוין עד שתקף החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר:
 והיבא דעבר ומל בלילה מפשטא דמתניתין משמע דאין מלין עד שיתקף לחור
 ולהטוף ממנו דם ברית וכן כתבו הגה"מ ואם הדבר כן יש לתמוה על הפוסקים
 שלא הזכירוהו ואפשר שהם סוברים שאינו צריך להטוף וכ"כ מדברי הר"ש
 שכתב בפרק ר' אליעזר דמילה דקטן שנימול בחוד שמה ש"ל לחזור ולהטוף
 וכן מדברי תשובת הרשב"א שאכתוב בסיון רס"ד (ה) ולפי' צריך לומר שמה
 ששינוי וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר דמשמע שאם עשו בלילה פסול לא
 קאי אמילה אלא אחינך: ומ"ש וכל היום כשר לכך אלא שזריון מקדימין
 וכו' פשוט ברוב פסחים: חולה אין מלין אותו עד שיבריא וממתנין
 פרק ר"א דמילה (קל"ו): ומ"ש וממתנין לו מעת שנתרפא מחוליו ז' ימים מעת
 לעת ואז מלין ט"ס יש כאן וצריך לגרום שבעה במקום ח' דהכי איתא בפרק
 ב"א דמילה (סג) אמר שמואל הלצתו חמה נותנין לו כל שבעה להכרותו וכן
 כתבו כל הפוסקים ופירש"י הלצתו חמה כשקף ממנו החולי ויאל מנופו ובגמרא
 איבעיא לן אהא דשמואל דאמר נותנין לו כל שבעה אי בניין מעת לעת או לא
 ולא איפשיטא וכתב הר"ש וכיון שספק נפשות הוא יבדיק ליה מעת לעת והרי"ף
 כתב איפשיטא דבניין מעת לעת ופירש הר"ן ז"ל לא דאפשיטא הכא אלא ברוב
 הערל (עא): הוא שאמרין כן וע"ז ספר הרב ז"ל: כתב מהרי"ק בנדרים קמ"ו
 בענין מילה הקטן שחלה חוליו של סכנה ולכבוף הוקל מעליו חלו והויע עד
 שלא היה בו עוד סכנה ושז לכסוף ד' או ג' ימים חזר להיות לו קדחת קטנה
 אך לא של סכנה וחזר והויע ונחלקתם מאימתי ימנו לו שבעת ימי הצדקה האם
 מויעה הראשונה או מהשנייה. נלע"ד דבר פשוט שאין למנות מהויעה הראשונה

לאחר דקיימין לן כל חייבי כריתות שלקו נפטרין מכריתותן וא"כ זה שלא מל עצמו
 לאו בר מלקות הוא דכל יומי מלי למימר אמול לאחר זמן וכיון דהתראת ספק הוא
 ואינו בר מלקות גם כן אין בו כרת הא ליתא דלאו מפני שהוא ספק פוטרין אותו מן
 השמים וכו' האריך ע"ש:

רסב זמן המילה ביום שמונה ללידתו כלומר אבל מקמי הכי לאו זמנה
 ולא זמנה היא כדמוכח בפר"א דמילה במתניתין מי שהיו לו שני
 חינוקות ובסוגיא לשם (דף קל"ו): וביום ולא בלילה משנה פרק שני דמגילה (דף
 כ') ופר"א דמילה (דף קל"ב) דכתבו בזיון השמיני ימול. ומ"ש משעלה עמוד
 השחר וכו' וקשה דבפ"ג דמגילה שנינו לא מלין עד שתקף החמה ואם עשה משעלה
 עמוד השחר כשר אלא דלכתחילה אין למוט משעלה עמוד השחר ונראה דכך הוא
 הנצת דברי רבינו זמן המילה ביום ח' ללידתו וסתם יום אינו אלא משתקף החמה
 דכך הוא זמנה של מילה להתחילה אח"כ אמר וביום ולא בלילה דבלילה שלפניה
 מיוספא מילה אף משעלה עמוד השחר הוא נמי תחלת זמנה ולא מיוספא וכל
 היום נמי כשר לכך אלא שזריון מקדימין למצוה מיד בצוקר דהיינו משתקף החמה
 וזהו שלא כתב שזריון מקדימין למצוה מיד בעלות השחר אלא בצוקר שהוא לאחר
 עמוד השחר משתקף החמה וכ"ש בתחילה זמן המילה ביום שמה דהיינו בצוקר
 שנקרא יום בלשון בני אדם שכתב החמה ונראה דלפי שהמילה פסולה בלילה שלפניה
 לכך כתב בהגהת מיימוני דאם מל בלילה בין קטן בין גר צריך להטוף ממנו דם
 ברית ביום אבל הר"ש ע"ש הר"ר שמעון בפר"א דמילה חפש לדבר פשוט דקטן
 לגמול בחוד ח' דא"ש הטפה מתקאמר התם (דף קל"ו) דהיבא דקדם ומל של שבת
 בע"ש דלא ניתנה שבת לדחות ואי הוה צריך הטפה היה ניחן שבת לדחות להטוף
 ממנו דם ברית כיון דהמילה פסולה אלא בע"כ דאין המילה פסולה תוך ח' וא"ש
 הטפה א"כ ה"ה בלילה שלפניה נמי א"ש הטפה וכ"כ ב"ו וכו' מהר"ש לורי'. ומדברי
 הרב בהגהת ש"ע מנאר דתקיים דברי שנייה דבמל בלילה שלפניה צריך לדבר
 ולהטוף ממנו דם ברית ואפילו שבת כיון דמילה פסולה היא וכמתקן בשר בעלמא
 היה וכמ"ש בהגהת מיימוני אבל מלו תוך ח' וביום יאל וא"ש הטפה וכמ"ש הר"ש
 בשם הר"ש ולענין הלכה נראה לפע"ד דתפסינן לחומרא דבין במל בלילה שלפניה
 ובין תוך ח' וביום צריך להטוף ממנו דם ברית בחול ולא בשבת וכלל ברכות דספק
 ברכות להקל: וכו' מומר דשמואל פר"א דמילה (דף קל"ו) וריש פ'
 הערל (דף ע"א) ומ"ש וגם אז אין מלין אותו אלא ביום פלוגתא
 דתנאי בפ' הערל (דף ע"ב) ומסק כה"ק וכן פסקו מהרי"ף והר"ש פר"א דמילה
 והרמב"ם בפ"א דמילה כתב ג"י ר"פ הערל דדוקא ככז מיעט דעיניה אבל ככז
 גדול בעיניה ממתנין לו ז' ימים שלימים מע"ל לאחר שנתרפא דשורייקי דעיניה בלילה
 תלוי

אלא מן השנייה ול"מ אם בפעם הראשונה לא שלפתו החמה מכל וכל אלא אפילו לא
 לסוף ז' או ג' ימים אינלאי מילתא שעדיין לא הכריח מחולי הראשון ואין לשלות יד
 וכוללים בו להחמיר: (ב"ב) כתב הרשב"א בתשובה דהניקן שחלה ונתרפא ב' בשבת
 אלא ביום אף על פי שאינה בזמנה בפרק הערל (עב). פלוגתא דתנאי ופסק כה"ק
 השמיני וטעמא דפסק כוותיה משום דיחידא פליג עליה ועוד דברייתא דת"כ איתא
 כוותיה כדאיתא התם וגם משמע שם דרבי יוחנן ורבי אלעזר ס"ל כוותיה
 וכן פסקו מהרי"ף והר"ש בפרק ר"א דמילה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות מילה:
 ומ"ש בד"א שחלצתו חמה וכו' אבל חלה באחד מאיבריו כגון שכאב לו עינו
 וכו'.

רסא (א) ובכלבו כתב וה"ה אב או ב"ד כל יום שמעכבין עוברים בעשה: **רסב** (א) ואפשר דערף תוך ח' ביום מאילו נימול בזמנו בלילה
 כתב

פרישה (ה) אבל אינו חייב כרת עד שימות כו' ר"ל אינו חייב למות בקיצור שנים שהוא מין אחד מכתת
 לפי שלא עבר עדיין על המצוה שהרי בידו למוט את עצמו עד שימות והוא ערל
 במזיד ואז יתחייב כרת לנפש: או אפשר דה"ק אינו מתחייב למות בקיצור שנים עד שיגיע שנתו
 למות ואם הוא ערל אז עדיין ערל במזיד ימות בקיצור ימים שהוא מין אחד של כרת כדאיתא במ"ק
 ג"י ור"ל שימות באיום ימים קודם ששלים מנין השנים הקצובים לו ויום השנה כחוליו הוא שנה
 נמצא ששלים שנתו ויש בו ז' כרת וי"מ דבטעם שיגיע זמן מיתתו לא ימתקן בחלויו אלא מות
 מיד וע"ז אמרו במ"ק והניחו רבינו לקמן סימן של"ג ת"ר מת פתאום זו מיתה הטובה מהם יום
 אחד זו מיתה דטובה ר"ס ב"ג אומר זו מיתה מגיבה עד סוף הסימן שקאמר ר"ס ב' אפשיטא
 אומר וכן שחילל שבת אי חלב סלב מי מודיעני שמת בהכרת אלא המת ב' ימים מת בהכרת
 כו' וק"ל: (ו) וב"כ הרשב"ד וכי משום התראת ספק כו' לדוגמא בעלמא נקטה דהא התראת
 אין לה פנין אלא בדיוני אדם ולא בדיוני שמים ואינו לומר דאפי' למ"ד התראת ספק לא שמה
 התראת לא חמר כן אלא לטעור מדיני אדם אבל מ"מ חייב שמים יש עליו מפני שעשה מעשה
 שיוכל להמשיך ממנו חייב מיתה וזה שמביא עצמו למקום שאפשר לו להתחייב כרת ועוד שהוא
 עובר בכל יום על מצות הצדקה דין הוא שיתחייב בכל יום למות בקיצור שנים. ועיין ב"ב שכתב
 יישוב לרמב"ם על תמיכה זו:

ס"י רסב (א) ומשעלה עמוד השחר של יום ה' הוא תחלת זמנה והיינו דוקא בדיעבד אבל
 לכתת לה אין מלין עד שתקף החמה וככי איתא שם בפ"ג דמגילה
 ויש חסרון בדברי רבינו ג"י וז"ל מ"ו א"מ"ש וכל היום כשר לכך אין לפרש כשר בדיעבד שא"ל להטוף
 לכתת לה אין מלין עד שתקף החמה וככי איתא שם בפ"ג דמגילה ואל
 אכתיב בבוקר בבוקר חזר והכתיב שולשו. וי"ל דמתחילה קאמר רבינו דהתחלת זמן המילה
 הוא ביום ששעלה עמוד השחר ואח"כ כתב דזמן המשתת המצוה ביום הוא עד סוף היום. ואח"כ
 אמר דא"ג דמותו כל היום מ"מ חייבין מקדימין בכל מהי דלפני כן לישות בלילות היום
 בגמרא ובאש"ר ובסמ"ג לאפיקו מהפסחים שכתב רבן מ' מיהו מומתנין לו ז' ימים מעת לעת (ז) וגם אז אין מלין אותו
 אלא ביום דריש מו"י יתירא חובקם השמיני: (ס) בד"א שחלצתו חמה וכו' אבל חלה באחד מאיבריו כגון שכאב לו עינו
 ממו

פרישה (ה) אבל אינו חייב כרת עד שימות כו' ר"ל אינו חייב למות בקיצור שנים שהוא מין אחד מכתת
 לפי שלא עבר עדיין על המצוה שהרי בידו למוט את עצמו עד שימות והוא ערל
 במזיד ואז יתחייב כרת לנפש: או אפשר דה"ק אינו מתחייב למות בקיצור שנים עד שיגיע שנתו
 למות ואם הוא ערל אז עדיין ערל במזיד ימות בקיצור ימים שהוא מין אחד של כרת כדאיתא במ"ק
 ג"י ור"ל שימות באיום ימים קודם ששלים מנין השנים הקצובים לו ויום השנה כחוליו הוא שנה
 נמצא ששלים שנתו ויש בו ז' כרת וי"מ דבטעם שיגיע זמן מיתתו לא ימתקן בחלויו אלא מות
 מיד וע"ז אמרו במ"ק והניחו רבינו לקמן סימן של"ג ת"ר מת פתאום זו מיתה הטובה מהם יום
 אחד זו מיתה דטובה ר"ס ב"ג אומר זו מיתה מגיבה עד סוף הסימן שקאמר ר"ס ב' אפשיטא
 אומר וכן שחילל שבת אי חלב סלב מי מודיעני שמת בהכרת אלא המת ב' ימים מת בהכרת
 כו' וק"ל: (ו) וב"כ הרשב"ד וכי משום התראת ספק כו' לדוגמא בעלמא נקטה דהא התראת
 אין לה פנין אלא בדיוני אדם ולא בדיוני שמים ואינו לומר דאפי' למ"ד התראת ספק לא שמה
 התראת לא חמר כן אלא לטעור מדיני אדם אבל מ"מ חייב שמים יש עליו מפני שעשה מעשה
 שיוכל להמשיך ממנו חייב מיתה וזה שמביא עצמו למקום שאפשר לו להתחייב כרת ועוד שהוא
 עובר בכל יום על מצות הצדקה דין הוא שיתחייב בכל יום למות בקיצור שנים. ועיין ב"ב שכתב
 יישוב לרמב"ם על תמיכה זו:

חידושי הגהות
רסא א טעמו אינו חייב ר"ל מירושו אינו חייב וכו' :
צריך

וכו' ולאחר שיברא מלין אותו מיד כפי' הערל (עא:) אמרינן מילת זכריו דליתנהו בשעת אכילת פסח וליתנהו בשעת עשייתו היכי משכחת לה ואוקמה רב פסח כגון דכאיז ליה עיניה ליונקא ואיתפח ביני וביני כלומר בין עשיה לאכילה ואם איתא דהוה נעו לאמתוני בתר דליתפח שבעה יומי לא הוה משני מידי אלא ודאי אין ממתינין לו אלא מלין אותו מיד שנתרפא וכו' הרמב"ם ז"ל ומשמע דכאיז ליה דנקט רב פסח לאו דוקא אלא ה"ה לכל חולי שאינו כולל כל הגוף דאין ממתינין לו כלל וכן כתב הר"ן דברי"א דמילה וכו' מדברי הרמב"ם ז"ל וכתוב בנמ"י כפי' הערל דלא אמרינן דהיכא דבייני ליה עיניה לא יבדיקן ליה המחנה זמן אלא מהלין ליה לאחר שנתרפא אלא בכאז מועט אבל אם יש לו כח גדול דענייני ממתינין לו אחר שנתרפא ז' שלמים דהא חמיר מחללתו חמה דשורייקי דעיניה בלכא תלוי כדלית' כפי' אין מעמידין (דף כח:) עכ"ל: כתב עוד וכבר דייקי מינה רבנותא דמשום צער וחולי כל שהוא משהין אותו למוט עד שיבריא כדי שלא יבא לירי סכנה וכו' הגאון דכל תינוק שהוא מצטער בין מחמת חולי בין משום דבר אחר אין מוהלין אותו עד שיבריא עכ"ל ז"ל היטור לגאון כך ראיתי כל תינוק שהוא מצטער או כחוש בעצמו ממתינין לו עד שיבריא עכ"ל:

נולד בין השמשות וכו' משנה פר"א דמילה (דף קל"ב): ומ"ש אבל אם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מצע"י או ששמעו אותו צוכם וכו' ענדל דלתא לקמיה דרבא כפי' יוצא דופן (מ"ב) וכתבנו הר"ף והר"ס דפרק ר"א דמילה והרב דהגהת ש"ע כתב דהאשה נאמנת לומר שידעת שהיא צוכם דבטנה ולא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור ואין מונין לו אלא מיום הלידה וזין זה כתבו רש"י והג"ה מהר"י כסוף כימן כ"ה מתאזנותיו וכבר הכחיתו לעיל סוף סי' קצ"ד דין עומתת וילדת ע"ש:

וכיוצא בזה שהוא חולי שבכל הגוף אבל חלה בא' מאיבריו (ו) שכאבו לו עיניו וכיוצא בו ממתנין לו עד שיבריא ולאחר שיבריא מלין אותו מיד (ז) וכן כל מילה שלא בזמנה כגון טוממום שנקרע ונמצא זכר או משוך פירוש שנימוול כבר ומשך העור עד שנתכסה מילתו שצריך למול פעם אחרת (ב) או שלא מלו אותו בזמנה מחמת מקרה שלא היו להם צרכי מילה כולם אין נימולים אלא ביום אנדרוגינום פי' רש"י מי שיש לו זכרות ונקבות (ח) ומי שיש לו שני ערלות נימולים לשמונה וכן יוצא דופן (ט) אע"פ שאין אמו טמאה לידה . (י) [ב] נולד בין השמשות ספק מן היום או מן הלילה מונין לו מן הלילה ונימוול לתשעה שהוא ספק שמנה אבל אם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מבעוד יום (יא) או ששמעו אותו (ג) בוכה אפי' לא נולד עד אחר שתחשך מונין לו ה' ימים מיום שיצא ראשו או ששמעו אותו בוכה :

רסג קמן שנמצא ירוק סימן (א) שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויהזור מראיו כמראה שאר הקטנים וכן אם נמצא אדום סימן (ב) שלא נבלע דמו באיבריו אלא בין עור לבשר ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו וצריך ליוהר מאד באלו הדברים שאין מלין ולד שיש בו חשש חולי דסכנת נפשות דוחה הכל שאפשר לו למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם (ג) אשה שמלה את בנה ראשון ומת מחמת מילה שהבשילה כחו ומלה גם השני ומת מחמת מילה (ד) הרי הוזהק בשניה

רסב קמן שנמצא ירוק סימן (א) שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויהזור מראיו כמראה שאר הקטנים וכן אם נמצא אדום סימן (ב) שלא נבלע דמו באיבריו אלא בין עור לבשר ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו וצריך ליוהר מאד באלו הדברים שאין מלין ולד שיש בו חשש חולי דסכנת נפשות דוחה הכל שאפשר לו למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם (ג) אשה שמלה את בנה ראשון ומת מחמת מילה שהבשילה כחו ומלה גם השני ומת מחמת מילה (ד) הרי הוזהק בשניה

וה"ה שהיה ראוי שלא למול בשבת כשהוא מעונן עכ"ל ורבי' ירוחם כתב יום מעונן או יום שמנסבת בו רוח דרומית אינו מעכב מלמולו דשומר פתאים ה"ס אבל טורח הדרך כלומר שהוא חולה מטורח הדרך אין מלין אותו עד שיתרפא כך פשוט כפי' הערל וכו' הרמב"ם עכ"ל: וגם ה"ר מנחם כתב כל דבר שאין בגופו של תינוק כגון שריונה נלפת לדרך אין משהין את המילה בשבילו כי היכי דלא משהינן בשביל נשיבת הרמות דשומר פתאים ה' כדליתא ביבמות עכ"ל:

ובן כל מילה שלא בזמנה כגון טוממום שנקרע וכו' כולם אין נימולים אלא ביום דרייתא בר"פ הערל (סס) ואע"ג דליכא התם תנא דפליגי עלה כבד כתבתו בסמוך למה פסק כן . ואמרינן בגמרא דהיה פירקא דמשוך א"ל לחזור ולמול אלא מדרבנן: אנדרוגינום פי' מי שיש לו זכרות ונקבות ומי שיש לו ב' ערלות נימולין לה' וכן יוצא דופן א"ש שאין אמו טמאה לידה (דף קל"ב) אמר רב אשי כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימוול לה' איני ובה איתמר ויאל דופן ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא ורבי' בר רב ח"ה מחללין עליו את השבת וכו' א"ל אין מחללין עכ"ל לא פליגי אלא להלל עליו את השבת אבל לה' ודאי מהלין ליה הא דהא תליא וזכר הכי חוקי לה כתנאי דה"ק סבר אע"ג דאין אמו טמאה לידה נימוול לה' ורבי חמא סבר כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימוול לה' וכתב הר"ן שה"ר יונה פסק כרב אשי ואחרים כוסקים דלא כוותיה אלא כת"ק דר' חמא ובר"ף לא הכריע הלכה כדברי מי משמע דמסקת ליה מילתא הילכך מטילין אותו לחומרא דנימוול לה' ואין מחללין עליו את השבת וכן דעת ר"ב ור"י עכ"ל: ודין מי שיש לו ב' ערלות כיון דאפליגי בה אמרינן ואל ידע הי מינייהו אמר הכי ויהי מינייהו אמר הכי מטילין אותו לחומרא ונימוול לה' ואין מחללין עליו את השבת וכו' הרמב"ם ז"ל ומי שיש לו שני ערלות פירשי' שני ערלות זה על זה ואמרינן זה שני גידים: ודין אנדרוגינום סס במשנה (קלד): ספק ואנדרוגינום אין מחללין עליו את השבת ור"י מתיר באנדרוגינום ובגמ' (הל' ב:) ח"ר ערלתו ודאי דוחה שבת ואין אנדרוגינום דוחה שבת וכו' רב אשי ויצא דופן מספקא לן אי מילתא בחילוי שבת או לא ממילתא מספקא לן הכי נמי באנדרוגינום הילכך מטילין אותו לחומרא ונימוול לה' ואין מחללין עליו את השבת וכו' הרמב"ם ז"ל: **כתב** ר"י טוממום שנקרע ונמצא זכר ונקרע ביום שמיני לידתו נימוול מיד דלא חשבינן ליה ה' ימים משעת קריעה אלא משעת לידה כך פשוט כפי' הערל וכו' בראש הפרק (עא:) דאמרינן רב כהנא בריה דרב נחמיה אמר כגון טוממום שנקרע ונמצא זכר ביני וביני ועוד אכתוב דין טוממום שנקרע ונמצא זכר בסיומן רס"ו: **נולד** בין השמשות ספק מן היום או מן הלילה מונין לו מן הלילה מונין לו מן הלילה וכו' משנה שם ותניא בתוספתא דמגילה ספק מילה מאחריו ולא מקדימין לפי שכתוב ח' אינו מוצא לאחר ח' מנחה: וב"ש אבל אם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מצע"י או ששמעו אותו צוכם וכו' כפי' יוצא דופן (מ"ב) וכתבו הר"ף והר"ס דפר"א דמילה ההוא גברא דליתא לקמיה דרבא א"ל מהו למימחל בשבתא א"ל איתא לי איוי גופא דעובדא היכי הוה א"ל שמיעת ולד דלונן אפניא דמעליה שבתא כלומר שמעתיה לולד שהיה צועק בין השמשות ולא אחילת עד שבתא א"ל הוציא ראשו חוץ לפרוזדור כלומר שאילו לא כן לא היה צועק דכל זמן שהוא צועק אמו פיו סתום הוי מילה שלא בזמנה וכל מילה שאין מחללין עליה את השבת וכו' הרמב"ם ז"ל ומתיר ר"י הוציא ראשו לפרוזדור בית הרחם ולא נולד אלא לה' ימים מלין אותו מיד כי חשבינן ליה כנולד מיום שהוציא ראשו כך מוכח כפי' הערל (עא:) וכן כתב על בן הנוול לחשיכה והיה נראה יום א"ד היו נראים דרקיע כוכבים קטנים מאוד והורה ר"י כי יש לסמוך על הכוכבים לספק לכל הפחות ולמול למחרת כיון שלא היה לחמת לא שבת ולא יו"ט ואע"פ שהיה דרקיע מזהיר כעין אורה של יום פעמים שאין מחיל להשך כ"כ אע"פ שלילה הוא כבר עכ"ל ובהגה"מ פ"א מה' מילה כתוב שס"ג השיב ר"י שאם לאלתר כשהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור נראה ג' כוכבים זינונים יש לכמוך עליהם שהוא לילה אפי' הוא למחר שבת אבל אם סהו אפי' אם לפי השיבו נראה להם שהיה יום בהוצאת הראש און להם אלא מה שעיניהם רוחות ויהא נימוול לה' ואפי' אם יארע שבת עכ"ל . וכתב עוד סס אין חלוי בתפלה כלל אלא שבת מצע"י לא להקל ולא להחמיר אלא רק בזמנים הכוכבים א"ל הר"ם ז"ל כפי' נבגות אחרונות דמדברי ר"פ ר"א דמילה א"ל נולד בע"ש אחר תפלת ערבית ועדיין הוא יום שלא נראו כוכבים מלין אותו בע"ש ואין מחללין עליו את השבת אע"פ שעשאו לילה בתפלתו: ב"ה כתב בא"ח סי' רנ"א שבפורים מלין לאחר קריאת המגילה וסיום התפלה כבשאר הימים בראש השנה מלין בין קריאת התורה לחקיעת שומר:

רסג קמן שנמצא ירוק וכו' וכך אם נמצא אדום וכו' ומימחל דלחי' וברייתא דרבי נתן דפר"א דמילה (קלד): וז"ל הרמב"ם קמן שנמצא נח' שלו ירוק ביוהר אין מלין אותו וכו' וכן אם היה אדום ביוהר כמו שכתבנו אותו אין מלין אותו עד שיבלע בו דמו ויחזור מראיו כשאר הקטנים: **אין** מלין ילד שיש בו חשש חולי וכו' כן כתב הרמב"ם ודברים נרורים הם וכבר כתבתו בזה בסיומן שקודם זה: אשה שמלה את בנה ראשון ומת וכו' כסוף פרק

וכו' ולאחר שיברא מלין אותו מיד כפי' הערל (עא:) אמרינן מילת זכריו דליתנהו בשעת אכילת פסח וליתנהו בשעת עשייתו היכי משכחת לה ואוקמה רב פסח כגון דכאיז ליה עיניה ליונקא ואיתפח ביני וביני כלומר בין עשיה לאכילה ואם איתא דהוה נעו לאמתוני בתר דליתפח שבעה יומי לא הוה משני מידי אלא ודאי אין ממתינין לו אלא מלין אותו מיד שנתרפא וכו' הרמב"ם ז"ל ומשמע דכאיז ליה דנקט רב פסח לאו דוקא אלא ה"ה לכל חולי שאינו כולל כל הגוף דאין ממתינין לו כלל וכן כתב הר"ן דברי"א דמילה וכו' מדברי הרמב"ם ז"ל וכתוב בנמ"י כפי' הערל דלא אמרינן דהיכא דבייני ליה עיניה לא יבדיקן ליה המחנה זמן אלא מהלין ליה לאחר שנתרפא אלא בכאז מועט אבל אם יש לו כח גדול דענייני ממתינין לו אחר שנתרפא ז' שלמים דהא חמיר מחללתו חמה דשורייקי דעיניה בלכא תלוי כדלית' כפי' אין מעמידין (דף כח:) עכ"ל: כתב עוד וכבר דייקי מינה רבנותא דמשום צער וחולי כל שהוא משהין אותו למוט עד שיבריא כדי שלא יבא לירי סכנה וכו' הגאון דכל תינוק שהוא מצטער בין מחמת חולי בין משום דבר אחר אין מוהלין אותו עד שיבריא עכ"ל ז"ל היטור לגאון כך ראיתי כל תינוק שהוא מצטער או כחוש בעצמו ממתינין לו עד שיבריא עכ"ל:

גריבינן כפי' הערל אמר רב פסח הילכך יומא דעינא ויומא דשוקא לא מהלין ליה והאידיגא דרטו ביה רבים שומר פתאים ה' וכתב בנמ"י שכתב הריטב"א בשם רבו מכאן דמאן דלא צעו למחלה ציומא דעינא הרשות צידו ושפיר עביד דלא לחסוך על שומר פתאים

וה"ה שהיה ראוי שלא למול בשבת כשהוא מעונן עכ"ל ורבי' ירוחם כתב יום מעונן או יום שמנסבת בו רוח דרומית אינו מעכב מלמולו דשומר פתאים ה"ס אבל טורח הדרך כלומר שהוא חולה מטורח הדרך אין מלין אותו עד שיתרפא כך פשוט כפי' הערל וכו' הרמב"ם עכ"ל: וגם ה"ר מנחם כתב כל דבר שאין בגופו של תינוק כגון שריונה נלפת לדרך אין משהינן את המילה בשבילו כי היכי דלא משהינן בשביל נשיבת הרמות דשומר פתאים ה' כדליתא ביבמות עכ"ל:

רסג קמן שנמצא ירוק וכו' וכך אם נמצא אדום וכו' ומימחל דלחי' וברייתא דרבי נתן דפר"א דמילה (קלד): וז"ל הרמב"ם קמן שנמצא נח' שלו ירוק ביוהר אין מלין אותו וכו' וכן אם היה אדום ביוהר כמו שכתבנו אותו אין מלין אותו עד שיבלע בו דמו ויחזור מראיו כשאר הקטנים: **אין** מלין ילד שיש בו חשש חולי וכו' כן כתב הרמב"ם ודברים נרורים הם וכבר כתבתו בזה בסיומן שקודם זה: אשה שמלה את בנה ראשון ומת וכו' כסוף פרק

דרכי משה
(ב) כתב נ"י ר"פ עירל דה"ה נמשכה עור מעצמו ע"י חולי: (ג) כתב בתא"ז נתיב א' חלק ב' וה"ה עשה שום טעשה בפיו דלעולם כשהוא במעי אמו פיו סתום עכ"ל: (ד) ובא"ז כתב חשיבת ר' יואל הלוי על תינוק שצווח בבטן אשה ואם אוירת שאותה השעה היה מונח בבטנה כשאר ימים ולא היתה מקשה לילד אפי' כמו יום שלם ופסק דמונין לו משעת לידה אע"ג דסתם ולדות אינם צווחין עד שמיציאין ראשיהם מפרוזדור ואז הוי כילוד מכל מקום כאן כיון שאם אוירת שהתינוק מונח בכראשונה נאמנת דאי היה יוצא לחוץ לפרוזדור היתה מקשה מיד:

דרישה
שם עבר ומל בלילה צריך לחזור ולהטות דם ברית (וכתב נד"מ דכן משמע מפשטא דמתניין כ"ל ושכן נראה מהב"א חמנס מהב"א ש"פ ר"א דמילה ומתעבת כפי' הרש"א נראה דקטן שנימוול מן מ' א"ל לחזור ולהטות עכ"ל פ"כ"ס) ואם מלו מן מ' וכו' ואל: [ב] נולד בין השמשות כו' ואם נולד כשברקיע כוכבים קטנים מאוד יש להסתפק ולמול למחרת כיון שלא היה לא שבת ולא י"ט אע"פ שהיה ברקיע מזהיר כעין אורה של יום מדרבי (פ' במה מדליקין) פי' בני' מ"ש עוד מהגהות מיימוני (פ"א מהלכות מילה בשם סמ"ג) שיש לסמוך אג' כוכבים זינונים א"ל נראה מיד שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור כו' (ויש לסמוך עליהם שהוא לילה אפי' הוא למחר שבת וכן כתב בהגהות מדרבי דשבת דף קפ"ג אבל אם סהו אפי' אם לפי השיבו נראה להם שהיה יום בהוצאת הראש אין להם אלא מה שעיניהם רוחות ויהא נימוול לה' ואפי' אם יארע שבת כ"כ בהגהות מ"ד עכ"ל) ואין דבר זה תלוי בתפלה אם התפללו הקהל ערבית מבעוד יום לא להקל ולא להחמיר (אלא יק בצינפת הכוכבים עכ"ל):

פרישה
פמי וכוה א"ש עמי: (ו) שכאבו לו עיניו וכיוצא בו ואם כאבו לו כאב גדול הוי כמולה שכלל כגוף כ"י שורייקי דעינא בלכא תליא: (ז) וכן כל מילה כו' קאי חלפיל חמ"ש אין מלין אלא ביום: (ח) ומי שיש לו שני ערלות פירשי' שני ערות זה על זה ואמרינן לה' גידים: (ט) אע"פ שאין אמו טמאה לידה ר"ל אפי' דבשרת תוריש גבי מילה כתיב וטמאה שבעת ימים וגו': (י) נולד בין השמשות כו' עין בדרישה: (יא) או ששמעו אותו צוכם כו' שהיו צענטי פיו סתום ובודאי הוציא ראשו:
סי' רסג (א) שרא נכל בו דמו פי' שלא כתאסף והיס בו דם עדיין כל צרכו לא בנטיס ולא מנחין דלילו היה בו דם כמון ולא נכנס בנטיס ז"ש אחר כך או שהיה חרום: (ב) אשה שמלה את בנה שהבשילה כחו אינו ר"ל שמלה היא בעצמה אלא שנתנו למול ובנתיבה זו למולו כשהיה כמו (ר"ג) שלא היה בו שום חולי בשעת מילה וק שכלל בכחו כ"י עכ"ל . ובחגור שם פר"א דמילה גם בחיודשי אגודה שם דיוק מדתניו אשכ שנתנה דיוקא בחשש שנתנה כיון כן משום דהדס נולד מהאשה כדליתא כפי' המגלת ומש"ה אפילו יש לה שני בנים משני אגפים כיון כן ולא נבא שיש לו ב' בנים מ"ב נשים אבל כ"ר מניס כתב דה"ס לאש שמתו שני בניו אפי' מ"ב נשים שוב לא ונוול השלישית ומה"ה הביא ב' דויעות כ"ש ע"כ

סי' רסג (א) הרי הוזהק שנייה ממים מממת מילה כו' כתב הר"א שיה' לאמית שמלה אמת בנה ומת מממת מילה וכן השנייה שאר האמיות שוב לא ימוול בניהם **פד** שוגלו והביאו כ"י ומ"ש כ"י שהרביעית לא פיומול **קמן** לפי שהמעשה בא לפני רש"י דס"ל בלמס

פד שוגלו והביאו כ"י ומ"ש כ"י שהרביעית לא פיומול **קמן** לפי שהמעשה בא לפני רש"י דס"ל בלמס

המילה היה מקובל המנהג בענינו לברך קודם לעשיית' לכך כתב רבינו ורד"ק שר שלום כתב שאין לו לברך אלא עד לאחר המילה כו' דאף אם יש מקום שנהגו לברך קודם המילה יכופו אוחזי לשנות מהנהגם כי הוא שלא כדון דכיון דנעשית ע"י אחר איכא למיחש דילמא הדר ביה וכו' מה שמרדך זה להכניסו היו ברכה לבעלה וכו' רבי' נא"ע ס' ל"ד דמה"ט יש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין אחר הקידושין דילמא הדרה ניהא האשה וכו' ברכה לבעלה וכו' החוס' ע"ש ר"ת שהחזיק מנהג הקדמונים לברך להכניסו אחר הקילה ולא קודם המילה כרשב"ס שנתן טעם כפי שהיה הברכה עובר לעשייתו דל"ל לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה המלוה הוא מברך אבל כשמברך אחר לא אזהר שיהי ברכת אירוסין איתו מברך אלא אחר אירוסין עכ"ל ואין לחמוה על מנהגינו לברך קודם אירוסין כהרמב"ם ספ"ג דאישות וברכה להכניסו מברכין אחר המילה כרבי' חס וזה נראה כדברים הסותרים זה את זה דאיכא למימר דבאירוסין ודאי אי אפשר לברך אחר אירוסין דזו ברכה לבעלה היא דמה שנתעב כפר נעשה ודכתיב הרמב"ם להדיא אבל ברכת להכניסו עושין אותה בין מילה לפרועה דעדיין לא נעשה דמל ולא פרע כאילו לא מל ומלאי שכתבו ההי"ט מה שהיה קשה לכו"י דמדבריו רבינו משמע דדעת רב ער

משמע להבא וגם צריך לברך קודם לעשייתו ור"ת כתב שאין צריך ורב שר שלום כתב שאין לו לברך אלא עד לאחר המילה (י) [ג] כיון שנעשית ע"י אחר וכו' בעל העיטור וא"א הרא"ש ז"ל כתב טוב לברך מיד אחר ברכת המילה (ב) קודם שיעשה פריעה והשיב שפיר עובר לעשייתו ולהבא דמל ולא פרע כאילו לא מל (ו) ואם היו אחרים עומדים שם אומרים בשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולהופה ולמ"ט. ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם אומרים ברוך אתה יי' אלהינו (ה) אשר קדש ידיו מבטן והוק בשארו שם וצאצאיו התם באות ברית קדש ע"כ בשבך זאת אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות שארנו משהת למען בריתו אשר שם בבשרנו בא"י כורת הברית (ט) ועל הכוס מברכין אותו שמברך תהלה בפה"ג וכתב בעל העיטור [ג] ומנהג ליתן יין בפי התינוק אחר ברכת היין ואחר כורת הברית (י) ולומר קיים את הילד הזה לאביו ולאמו שנקרא שמו פלוני וכו' ובקשת רמב"ם לא הוי הפסקה בין ברכה לשתייה (יא) וי"א כיון שנתן יין בפי התינוק לאו הפסקה היא ויש סוברים (יב) שכתוב בהם בא"י כורת הברית ושותהו ובבבולד.

המילה היה מקובל המנהג בענינו לברך קודם לעשיית' לכך כתב רבינו ורד"ק שר שלום כתב שאין לו לברך אלא עד לאחר המילה כו' דאף אם יש מקום שנהגו לברך קודם המילה יכופו אוחזי לשנות מהנהגם כי הוא שלא כדון דכיון דנעשית ע"י אחר איכא למיחש דילמא הדר ביה וכו' מה שמרדך זה להכניסו היו ברכה לבעלה וכו' רבי' נא"ע ס' ל"ד דמה"ט יש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין אחר הקידושין דילמא הדרה ניהא האשה וכו' ברכה לבעלה וכו' החוס' ע"ש ר"ת שהחזיק מנהג הקדמונים לברך להכניסו אחר הקילה ולא קודם המילה כרשב"ס שנתן טעם כפי שהיה הברכה עובר לעשייתו דל"ל לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה המלוה הוא מברך אבל כשמברך אחר לא אזהר שיהי ברכת אירוסין איתו מברך אלא אחר אירוסין עכ"ל ואין לחמוה על מנהגינו לברך קודם אירוסין כהרמב"ם ספ"ג דאישות וברכה להכניסו מברכין אחר המילה כרבי' חס וזה נראה כדברים הסותרים זה את זה דאיכא למימר דבאירוסין ודאי אי אפשר לברך אחר אירוסין דזו ברכה לבעלה היא דמה שנתעב כפר נעשה ודכתיב הרמב"ם להדיא אבל ברכת להכניסו עושין אותה בין מילה לפרועה דעדיין לא נעשה דמל ולא פרע כאילו לא מל ומלאי שכתבו ההי"ט מה שהיה קשה לכו"י דמדבריו רבינו משמע דדעת רב ער

ותקנו לה מקום זה לגלות ולהודיע דוחה המלוה נעשית לטעם הקצ"ה ולא לטעם הר' גריוס והוא מדברי התוספות בפ"ק דפסחים:

ומ"ש רבינו גמ"ר אחר המילה קודם שיעשו פריעה וכו' בפרק ר"א דמילה כתב ששמע כן: (ב"ה) וכתב בתשובות שכן נוהגים באשכנז וצ"ח וגם שם כתב טעם זה לדברי ר"ת שכוון שמברך אבי הבן מיד שכיב המוהל לברכמו ודאי יגמור אבי הבן הברכה קודם שיעשה המוהל הפריעה והיו שפיר עובר לעשייתו דמל והא פירע כאילו לא מל: וכתב עוד אבל ראיתי בארץ הזאת שאבי הבן מברך אחר גמר המילה וקשה ע"י המנהג אלא שאינו יכול לשנותו וגם יש להם סמך מדברי ר"ת עכ"ל וכתב הרשב"ץ כשהאנוסים מיהלין עצמם מבי"בן אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניס בבריתו של אברהם אבינו:

ואם היו אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכנסתו לברית וכו' וכתב הר"ר מנוח אס היו אחרים עומדים שם מברכים אותו שיוכה לשאר מצות שחייב האב לעשות לבנו ככתב הר"ד אבדור"ה ס' כן וכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים שאלו הן מצות הבן המוטלות על האב כמו שאמרנו וסדרם על זה הסדר דאמרין (קידושין כט): לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יש אשה והוכיר אחר כן מעשים טובים אף על פי שהוא חייב במצות משהוא בן י"ג מ"מ אינו בן עונשים עד כ' וכבר היה בן י"ח לחוסה (ד): ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם אומרים אשר קדש ידיו מבטן וכו' ומדקתני המברך אומר משמע דמאן נהוה וכול לברך ואינה מצוה מוטלת על המוהל וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל: **כתב** הר"ד אבדור"ה המל מברך קודם שיומל על המילה ומתחבר הערלה וכו' ואח"כ נוטל ידיו ורוחץ פיו כדי שיצרך בנקיות אשר קדש ידיו מבטן (ה): ונוסח

כתב הכלבו באותו ענין שמתעמין לחינוך סומכין שלא לטעום המוהל אבל מותר לברך קודם המילה וכו' וכתב הר"ד אבדור"ה שהוא לרמוז ע"י המילה יוכה לע"ז ולע"ב:

דרכי משה ר"י בתא"ו נ"א ד"ב: (ג) ובתשובות הרשב"א סימן שפ"ב ומיהו אם מברך קודם או באמצע יצא עכ"ל ופשוט הוא: (ד) כתב בשם הוהר"ם ס"פ לך ואבי הבן אומר פסוק אשרי חבהר ותקרב ישכון חצירן והעוברים שם יאמרו סוף פסוק דריונו בשבעה בטוב ביתך כדוש הכולך וכתב שם דכל מי שאינו עושה כן מוציא אותו מכלל עשרה חופות שעתי"ר הקב"ה לעשות לצדיקים לעוה"ב וע"כ עשרה חופות במקרא ולא ראיתי נוהגין כן: (ה) כי ידיו ופיו מלוכלכים מהמילה עכ"ל:

פרישה שהוא כמו שלום ב"ד: (ו) כיון שנעשית ע"י אחר וכו' ולא אמרו בכל המצות לצריך לברך עובר לעשייתו אלא כשהמברך עצמו עושה המלוה ונראה דטעם הוא (כשנעשית ע"י אחר לא אמר לברך עובר לעשייתו משום דמיישין עכ"ל) שמה לא יעשה האחר המלוה ולכך לא יברך עד אחר שיעשה ועיין בדרישה: (ז) ואם היו אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכנסתו לברית כו' כז"ל וכן הוא בתוס' פ' ר"א דמילה שיאמר שהכנסתו ולא כמ"ש שם בגמרא שכתב דלשאר אומרים אחרים כשם שקיימת מצוה זו שהכנסתו לברית כן חונק לקיים בו מצות האחרים ואם אין שם אביו ואחר אומר הברכה דלכניסו ועומר נמקום האב ובשלימותו ג"כ אומרים כן לשלומו של אדם כמונו ע"ש. וכתב הר"ד אבדור"ה כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים שאלו הן מצות הבן המוטלות על האב וסדרן ע"י הסדר דאמרין לעולם ולמור דהם תורה ואח"כ יש אשה והוכיר אחר כמ"ש מעש"ט שהוא חייב במצות משהוא בן י"ג מ"מ אינו בן עונשים עד עשרים וכבר היה בן עונש עשר לחוסה עכ"ל: (ח) אשר קדש ידיו מבטן כו' בהגהת מיימוני כתבו דגם ס"ה דאשר קדש ידיו מבטן וכו' ויטקו ורמיה מדכתיב ואת בניתי חק"י וגו' ר"ת אשר קדש ידיו מבטן. חק בשארו שם זה יעקב. ולאצטריח מתם בלות ברית קודם אלו השבטים עכ"ל וכן פירש"י וכתב קודם מבטן כמ"ש חז"ל שם אשתך כו' עד וקיימותי את שמי שקודם שנתנו נתקדש למצוה זו היינו מילה. ומוק זה המילה שהוא מוק מהש"י עלינו. בשארו בשער. וידועת שארנו משמת מגינסת דכתיב גס את בדם גריתך וגו' וכמ"ש חז"ל אבדור"ה וישב לפתח דגיהנסת ואינו מניח לכוסם מי שהוא מסול כלעיל עיין בב"י שכתב עור פ"י התוס': (ט) ועל הכוס מברכין אותה כו' דאין אומרים שיהי חלל על היין מרדכי: (י) ולומר קיים את הילד הזה כו' ע"י אחר שנתן יין בפי התינוק אומר קיים כו' (ולא כמו שאנו עושין) ואע"פ שמן הדין שכתב קודם ברכת המילה שיהי חלל על הילד קיים את הילד הזה כו' לא הוי הפסק ב"י וכ"כ בעורר פ"ה בס"פ ק"ט חס שטיבטין להאריך אחר ברכת הטוב והמטיב דברכת המון קודם לשמות כוס של ברכה וכתב שם דגדולת מו מנינו דהוי כאן בכוס של המילה כבר נירך הברכה ודברא פ"ה בגין וגם אומר הברכה דאשר קדש ידיו כו' ואמר כן מאריך ונקשת רמזים על הילד בין הברכה לשתיים וכו' שם דעדיין לא נירך בפ"ה עד לבסוף ע"ש: (יא) ובמ"ש וי"א כו' עד לאו הפסקה ס"א ר"ל אף שחזן יוצאין ידי חובת כוס בלאותו ענין דהתינוק על שמיטת לבסוף ואומר ל' בדמייך חיי וי"ל כו"ל וכו' וכן מן היין באצטריח בפי התינוק ושמעתי שטעם אורת שזי באצטריח בפי התינוק וכו' וכתב הר"ד אבדור"ה שהוא לרמוז ע"י המילה יוכה לע"ז ולע"ב:

דרישה מפי ר"א דמילה דאמרין התם העמידים הם אומרים כשם שכתבנו לברית משמע עומדים וכו' כל זה ב"י וכו' רמ"א: [ג] כיון שנעשית ע"י אחר וכתב ב"י מ"ש רבינו ור"ת כתב שא"פ פי' שא"פ לברך ברכה זו עובר לעשייתו אלא אחרכה יש לו לברכה אחר עשייתו וכמ"ש בתוס' שהאזיר המנהג לקיימותו ותמה על רבינו דמשמע מלשני דרב ש"ס הוא דעת שלישי וי"א ע"ש ולע"ז דרבינו הבין דברי ר"ת שכתב שא"פ ר"ל לברך קודם המילה אלא רשות ניהו לברכה אף לאחר המילה וכן משמע פלגינו שכתב ור"ת כתב שא"פ ולא כתב ור"ת כתב שצריך לברך אחר המילה והסתחא כתב שפיר שרב ש"ס סבר דלא יברך אלא דיקא אחר המילה וסר"ן נתן טעם לברך כיון שאין ברכה זו אלא לשון שם והוא שם שכתב ע"ש להכניסו בברית איתו בכלל שצריך לברך עובר לעשייתו ע"כ וי"ל שחז"ל ולא דוקא על מילה זו קאי אלא מורה להש"י שצוה לפשת מצוה זו כשתבא לידו עור וכו' הניחו אבל ודאי חכמי הדין עס ב"י שמל"ל לרבינו להבין כך דברי ר"ת ולומר ש"לג ע"ב רב ש"ס הא יותר ויותר יש להבין מתוך ל' ר"ת שס"ל כרב ש"ס ועיין בתוס' ורמ"א ס"פ ר"א דמילה שם ביארו דברי ר"ת: (כתב בספר סוהר סוף פרשת לך לך דלפי הבן יאמר פסוק אשרי תמחר ותקרב ישכון חצירן והעוברים שם יאמרו סוף פסוק דריונו בשבעה בטוב ביתך כדוש הכולך כדוש הכולך וכתב שם דכל מי שאינו עושה כן מוציא אותו מכלל עשרה חופות שעתי"ר הקב"ה לעשות לצדיקים לעוה"ב וע"כ עשרה חופות במקרא ולא ראיתי נוהגין כן: (ה) כי ידיו ופיו מלוכלכים מהמילה עכ"ל:

פרישה שהוא כמו שלום ב"ד: (ו) כיון שנעשית ע"י אחר וכו' ולא אמרו בכל המצות לצריך לברך עובר לעשייתו אלא כשהמברך עצמו עושה המלוה ונראה דטעם הוא (כשנעשית ע"י אחר לא אמר לברך עובר לעשייתו משום דמיישין עכ"ל) שמה לא יעשה האחר המלוה ולכך לא יברך עד אחר שיעשה ועיין בדרישה: (ז) ואם היו אחרים עומדים שם אומרים כשם שהכנסתו לברית כו' כז"ל וכן הוא בתוס' פ' ר"א דמילה שיאמר שהכנסתו ולא כמ"ש שם בגמרא שכתב דלשאר אומרים אחרים כשם שקיימת מצוה זו שהכנסתו לברית כן חונק לקיים בו מצות האחרים ואם אין שם אביו ואחר אומר הברכה דלכניסו ועומר נמקום האב ובשלימותו ג"כ אומרים כן לשלומו של אדם כמונו ע"ש. וכתב הר"ד אבדור"ה כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים שאלו הן מצות הבן המוטלות על האב וסדרן ע"י הסדר דאמרין לעולם ולמור דהם תורה ואח"כ יש אשה והוכיר אחר כמ"ש מעש"ט שהוא חייב במצות משהוא בן י"ג מ"מ אינו בן עונשים עד עשרים וכבר היה בן עונש עשר לחוסה עכ"ל: (ח) אשר קדש ידיו מבטן כו' בהגהת מיימוני כתבו דגם ס"ה דאשר קדש ידיו מבטן וכו' ויטקו ורמיה מדכתיב ואת בניתי חק"י וגו' ר"ת אשר קדש ידיו מבטן. חק בשארו שם זה יעקב. ולאצטריח מתם בלות ברית קודם אלו השבטים עכ"ל וכן פירש"י וכתב קודם מבטן כמ"ש חז"ל שם אשתך כו' עד וקיימותי את שמי שקודם שנתנו נתקדש למצוה זו היינו מילה. ומוק זה המילה שהוא מוק מהש"י עלינו. בשארו בשער. וידועת שארנו משמת מגינסת דכתיב גס את בדם גריתך וגו' וכמ"ש חז"ל אבדור"ה וישב לפתח דגיהנסת ואינו מניח לכוסם מי שהוא מסול כלעיל עיין בב"י שכתב עור פ"י התוס': (ט) ועל הכוס מברכין אותה כו' דאין אומרים שיהי חלל על היין מרדכי: (י) ולומר קיים את הילד הזה כו' ע"י אחר שנתן יין בפי התינוק אומר קיים כו' (ולא כמו שאנו עושין) ואע"פ שמן הדין שכתב קודם ברכת המילה שיהי חלל על הילד קיים את הילד הזה כו' לא הוי הפסק ב"י וכ"כ בעורר פ"ה בס"פ ק"ט חס שטיבטין להאריך אחר ברכת הטוב והמטיב דברכת המון קודם לשמות כוס של ברכה וכתב שם דגדולת מו מנינו דהוי כאן בכוס של המילה כבר נירך הברכה ודברא פ"ה בגין וגם אומר הברכה דאשר קדש ידיו כו' ואמר כן מאריך ונקשת רמזים על הילד בין הברכה לשתיים וכו' שם דעדיין לא נירך בפ"ה עד לבסוף ע"ש: (יא) ובמ"ש וי"א כו' עד לאו הפסקה ס"א ר"ל אף שחזן יוצאין ידי חובת כוס בלאותו ענין דהתינוק על שמיטת לבסוף ואומר ל' בדמייך חיי וי"ל כו"ל וכו' וכן מן היין באצטריח בפי התינוק ושמעתי שטעם אורת שזי באצטריח בפי התינוק וכו' וכתב הר"ד אבדור"ה שהוא לרמוז ע"י המילה יוכה לע"ז ולע"ב:

לצטלה כיון דלחו בר חיובא הוא כלל ואפילו מדרבנן וטעמא דהאס אס שמעה בצרכה ולא הפסיקה בין צרכה לטעמיה אפסר דנפקא בצרכה המצדף אף ע"ג דצרכה הנהנין הוא כיון דנתקנה צרכה אשר קדש על נטום ה"ל ככסא דקדושה ואצדלקה דמוזיא אחרים מצרכה היין ג"כ אבל אס לא שמעה הצרכה או הפסיקה בין צרכה לטעמיה ודאי דאין טעמייה מוציאיה מידו צרכה לצטלה ככז הרש"ה שאלת כמה שיעור טעמיה גני מקדש בעיין מלח לוגמיו הכא גני שאר צרכות לא בעיין מלח לוגמיו : ב"ה כתב בא"ה א במדרש תלים בני א"י אומרים יהא כהא לשבעה וכאב לשמנה רבי יהושע אומר זה אברהם ויצחק שמואל אמר זה ישי ורוד ויא אח לו אח לאפרים שהוא שביעי לדגלים ומנשה שמיני : ככז הר"ר דין אצורה"ס שחם ביה התינוק יתום וזן מצוין בין מאמו אומרים במקום אלהינו ואלהי אבותינו קיים את הילד הזה וכו' תשתלח אסותה דהייה ורחמי מן קדם מרי שמיא לאססה ית רביא דגון ויתקרי שמה פלוני ויתסי כמה דאיתסיא מיה דמרה ע"י דמשה במדברא וכמיא דיריחו ע"י אלישע כן יתסי בעגלה וצומן קריב כאומר ואעצור עליך וארבל וגומר הפסוקים כמו שגומר בתפלת קיים את הילד הזה וכסדר ר"ע ורבינו סעדיה כתוב נוסח בקשה זו :

אליה ופי' צרכה זו כבר ציירה הרב צנ"י : ובגולד מהול וכו' ככז צנ"ע גר שחל קודם שנתגייר וקטן וכו' אינס צרכה פסק כדברי הרמב"ם פ"ג מהל' מילה והכי נהוג היכא דאין סם ספק ערלה כנוטה אלה ודאי שהוא נולד מהול וע"ל סימן רס"ג אבל צנ"ר שחל קודם שנתגייר וכן עמד שחל קודם שנכנס ליהדות ומטיפים מהן דם צריח צריכין צרכה ללא כש"ע עיין בסיומן רס"ו :

כתב הרמב"ם שאין מצרכין על הצדדונים מפני שהיא ספק טעמו שפסק כרבי יוסי דברייתא דאנדרוגינוס צריח צנ"ע הוא כלומר צריח מטובה וספק אס הוא זכר או נקבה ור"י פסק כדברייתא דר' סימא דזכר הוא וסיבין עליו סקילה משתי מקומות כדאיתא ס"פ הערל וצ"י הניאו ע"ש . ואיכא לתמוה דבדברי רבינו טובא דצ"ח סימן ס"ל פסק בסתם דגון מילה דאנדרוגינוס דאין מחללין עליו השבט א"כ פסק כהרמב"ם דספק הוא וכך פסק בסיומן סקפ"ט דגון שופר בסתם גם צ"ד סימן קצ"ד פסק בסתם דהיולדת עומטוס ואנדרוגינוס נותנים לה ימי טומאה של נקבה אלמא דמחשיבו ספק כמו עומטוס וכן ככז ע"ש

הרא"ש דגון צכור צמה סימן ט"ז שהוא ספק טעמו משום פלוגתא דרבוותא הוא אי הלכה כר' יוסי דברייתא או לאו עיין עליו בס"פ על אלו מומין וכך פסק צ"ע סימן כ"ב בסתם דגון ויחוד דספק הוא וכך פסק צ"ח סימן ר"ב בסתם דאנדרוגינוס ספק הוא אצל כל"ע סימן מ"ד דגון קידושין כתב דהרמב"ם ורב אלפס כתבו דטומטוס ואנדרוגינוס קידושי ספק הן ולריכין גט מספק בין שהן קדשו או שקדשו איש והתוספתא כתבו דאנדרוגינוס ודאי זכר הוא ושכן הוא מסקנת הרא"ש וכ"כ צ"ע סימן קע"ב דלהרמב"ם ורב אלפס אינו צר חליצה ויובוס ולר"י והרא"ש זכר גמור הוא ובאין כתב מחלוקת הרמב"ם ור"י ולא הכריע וצ"ח סימן רס"ג כתב ג"כ מחלוקת רמב"ם ור"י ולא הכריע וכתב שרב אלפס כתב שדחה שבת א"כ מ"ס צ"ס רב אלפס והרא"ש צ"ע הוא סותר למ"ס צ"ס רב אלפס לקמן בסיומן רס"ו וצ"ח הרא"ש בסיומן ט"ז ואפשר ליישב לרב אלפס דככל דוכתא סנירא ליה דאנדרוגינוס ספק מוזן מלגני מילה דדחה שבת משום דפסק כרבי יהודה דמתיר דאנדרוגינוס כדיליף לה מקרא מדכתיב המול לכם כל זכר כל זכר רבייחוהו הוא אף ע"ג דהלכה כרבי יוסי דברייתא דצריח צנ"ע עממו הוא ולכל הלכותיו ה"ל ספק אפי"ה מילתו דוחה שבת מגזירת הכתוב אף ע"ג דנטוסי דין פרק ר"א דמילה כתב הר"ק שני סברות צוה ולא הכריע צ"ל דרבינו היה גורם כך בדברי הר"ק שהכריע דהלכה כרבי יהודה ודוקא לגני שבת וזוהו שקדק רבינו בסיומן רס"ו שכתב וז"ל ורב אלפס כתב שדחה וכן הוא לר"י שחשיבו זכר גמור ע"כ כלומר דרב אלפס כתב שמילה דוחה שבת דפסק כרבי יהודה וכן הוא לר"י שחשיבו זכר גמור בעלמא שחיבין עליו סקילה אס כן ודאי ס"ל ג"כ דהוי זכר לגני מילה שדחה שבת אבל רב אלפס לא ס"ל כר"י להחשיבו זכר גמור בעלמא אלא אדרבה מחשיבו ספק דלא כר"י אלא לגני מילה דוחה שבת מרבייחא דקרא ומיהו דעת רבינו עממו הוא ככ"ח סימן ט"ז דאנדרוגינוס אינו דוחה שבת ולכן לא ככז כ"ח סימן ט"ז ע"ש הרמב"ם סימן ר"ס פסק צ"ח וצ"ח דוחה מקומות ספק הוא אצל מ"ס ע"ש הרמב"ם צ"ע דגון קידושין וחליצה דזכר גמור וגני צכור צמה כתב דהרמב"ם ספק הוא קשיא טובא ואפשר לומר דאף על גב דס"ל להרמב"ם ולגני איסורא זכר גמור הוא אפי"ה לגני ממונא מצי המוחק לומר קיים לי כהני תנאי וכהני פוסקים דלחו זכר ודאי הוא והלכך לגני צכור יאכל במומו לצעלים ולא מצי כהן להזיאו מזידו . ומ"מ דעת רבינו בעממו לגני איסורא מצי אזלינן לתומרא וכמו שגילה דעתו צ"ח דגון מילה וסופר וצ"ח דגון תומאת לידה ואס כן הוא דגון דין קידושין וחליצה ושאר איסורין דנקטינן לתומרא ולגני ממונא אין מוציאין מיד המוחק כמ"ס צ"ח סימן ר"ס וצ"ד גני צכור צמה כנ"ל :

והכרבו כתב יש נהוגין לברך התינוק בנוסח זה אלהה ואלהא דאצתהא שלח אסותא דהוי ורחמי לרביא דגון וכו' : ולהריטב"א בתשובת מלאחי נוסחא יפה ביותר וז"ל אלהינו ואלהי אבותינו קיים את הילד הזה לאמו ולקרוביו ולכל משפחתו ויקרא שמו פלוני כשם אביו אתה אלהינו אלהי כל צער אבי ויחמים תהיה לו לאב והוא יתן לו כן ותהא כניסתו לבית הכפרה ולמנוחה לנפש אביו ולנחמה ותיחב נפש לאמו ולכל קרוביו ותענג נפש האב כנפש ציונא מתלבו ותגל האשה בעי"ה צפרי בטנה ויתקיים בו מקרא שכתוב ואעצור עליך וארבל וכו' :

ב"ה בתוב בא"ה אס מתא האס קודם ברית מילה אימר ותגל האם בגן עדן עורה וכן אס מת האב אימר ישמח האב בגן עדן עדנו ולא ירגם כי מצאו לו שמחה ויגילה אחר המיתה אברהם יגל יצחק ויגל ישמח משה וכל זה לקיים אסות השארת הנפש לתחיית המתים : ובגולד מהול כתבתי למעלה שאין מצרכין עליו בסיומן רס"ג כ"כ צ"ח רבינו האי והרמב"ם ככז גר שמת קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשטיפין ממנו דם צריח אינס צרכים צרכה וכן אנדרוגינוס אין מצרכין על מילתו מפני שהוא ספק זכר ודאי עכ"ל והראש"ד כתב שגזית דמזרכין עליו דק"ל דמזרכין על ספק דאורייתא וחכמי לוגי"ל שאלו להרמב"ם בתשובת פאר הדור סימן כ"ו על כך והשיב להם לחוק דבריו : **וה"ש** רבינו ור"י פסק שהוא זכר גמור וכו' דברי רבינו סמומי והגני מצרס אנדרוגינוס כהן טעא נח ישראל מאכילה דתומיה אנדרוגינוס נוסא אבל לא נישא רבי אליעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר ונגמרה (פג) : אמר רב ליתא לתנאי מקמי ברייתא דתניא רבי יוסי אומר אנדרוגינוס צריח צנ"ע עממו הוא וכו' ושמואל אמר ליתא דברייתא דתניא רבי יוסי אומר אנדרוגינוס צריח צנ"ע עממו הוא וכו' ושמואל א"ר יצחק אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות חייבין ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר דכ"ה צוכרות שלו אבל דנקבות שלו פטור הוא דלמחר כי האי תנא דתניא ר' סימא אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מ"ט דרבי סימא אמר רבא בר המדורי אסברה לי ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזוה זכר שיש בו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס וכתב הרא"ש מתוך דברי הר"ק שמעם דהא דפסיק משמיה דרב הלכה כרבי יוסי ארבי ויסי דברייתא קאי ורש"י פירש דארי"ה דמתניתין קאי וכן פ"י דלמרינן כי הוינן בי רב הווא חזוין לרב הווא דאמר משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה מב' מקומות אלמא דזכר ודאי הוי כדדריש מקרא איזוה זכר שיש לו שתי משכבות וצנדה (כח) : אמר רב נחמן משמיה דרב דסיקא הוי וכו' וכיון דפליגי אליבא דרב מסתברא דהלכה כדאמרי בי רב דשמואל סבר כוותיה ולהאי פסקא חייבין עליו מב' מקומות כר' יוסי דמתניתין עכ"ל והשתא מדייק רבינו דכיון דפסק ר"י כמ"ד חייבין עליו סקילה משני מקומות משמע נהדיא דסבר דזכר גמור הוי כדדריש מקרא איזוה זכר שיש בו צ' משכבות וכיון דזכר גמור הוי לדעתו מצרכין על מילתו ומ"מ אין הדבר מוכרח דאף ע"ג דקרי ליה התם זכר אפסר דלחו לכל מילי מיקרי זכר אס אתה צרכין יערך : **תשובה** לגאון מומר אף על פי שהוא מטיפה פסולה וכו' . כ"כ בעל העיטור :

כתב בעל העיטור היכא דמיקלע מילה ציומא דתעניתא וכו' דברי בעל העיטור כתבם הכלבו וכתב שדחה דברי רבוותא קמאי מכמה טעמים האחד שאין מניחין הכוס עד הלילה שחם ישכך וגמלא שמצדק לצטלה ועוד שאין להפסיק כ"כ בין הצרכה והטעמיה וכשיטעוס צריך צרכה אחרת וגמלא שהצרכה הראשונה היתה לצטלה וגם הרש"ה כתב כן בתשובה צ"ח ע"ש הר"ר אצורה"ס ככז שר"י ו' דאית סת' דברי רבוותא מהטעמים הללו והעלה דב"ב ור"ה אין מצרכין על היין

דרכי טשה
(1) ובתשובת הרשב"א סימן שכ"ט דאין מצרכין אפי' ברכה לזכרים כ"ה בהר"ן פ' ר"א ע"ב : (2) כתב מהר"ל שעשה מעשה וצוה למויל חוץ מבית הכנסת שיהו במקום שאר הצידיים הבשרים וגם לא אמרו כשם שנכנס וצוה אחר כך להביא שהוא מומר שיהו מלהתחתן בו : וע"ל

פרישה
(1) ור"י פסק שהוא זכר גמור וחייבין עליו סקילה ר"ל כשבו עליו על ידי משכב זכור כמ"ס ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזוה זכר שיש בו צ' משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס ועיין בכ"י שכתב שצ"ח נוכרס : (ולדבינו מצרכין עליו ור"ה סמלין אותו בשבת וק"ל רס"ל עכ"ס) : (2) וישתוהו אמו של תינוק ר"ל ואו צמאלי י"כ תוכל אמו לשמומו וק"ל דאין נסתנין לתינוקות כלל ולכתי נקט אמו ללשמוענין שדוקא צ"ה דינא הכי אבל שאר תענית יכולה האם לשמות אפי' ביום התענית אס היא אינה בתענית וק"ל ובעל העיטור דמס' דבני רבוותא קמאי דאמרי דיניחו הכוס עד הערב מכמה טעמים הא' שיש יספק וגמלא שצריך לצטלה ועוד שאין להפסיק כ"כ בין הצרכה והטעמיה כ"י והביאו בכ"י ע"ש : (3) שבי"ב וט"ב לא מצרכין כ"י במ"ס אבל בשאר ג' צומות שקולות אינם מהענה וכול לנכר על הכוס ותשתיה מעט היולדת בי : (4) ובשאר תענית מצרכין ומטיפים ליתוק ר"ל לכל תינוקות כי : (5) ועבדינן כדוכתבא דלית ביס אמרא כ"י עיין בא"ס סימן מקנ"ט ששם מביא גס

דרכי טשה
(1) ובתשובת הרשב"א סימן שכ"ט דאין מצרכין אפי' ברכה לזכרים כ"ה בהר"ן פ' ר"א ע"ב : (2) כתב מהר"ל שעשה מעשה וצוה למויל חוץ מבית הכנסת שיהו במקום שאר הצידיים הבשרים וגם לא אמרו כשם שנכנס וצוה אחר כך להביא שהוא מומר שיהו מלהתחתן בו : וע"ל

פרישה
כמילה יוכה לפעול הבא ולע"ס : (7) אבל אין מבקשין עליו רמזים ומפרמים בעצת המילה שהוא מומר עיין במהר"ל שנימוו מלו מומר וכתב שם ח"ך שהסגיג (שזהו למול מוזן מבי"ה שלח במקום שאר הקטנים הכשרים וגם לא אמרו כשם שנכנס וצוה להכריז שהוא מומר שיהו מלהתחתן בו עכ"ס) : (8) ובשאר תעניות מצרכין כ"י ובשאר ימות השנה י"ל דיואלת צוה אלא שנוהגין בהסנדק שותה כשצ"ח בתינת רמ"א (כתב הרוקח סימן י"ג תענית בתעבורה או ב' ור"י יטעוס המצדף ואין בך כלום עכ"ל ויש לומר שלא ישתה רביעית וטוב להשתענות מבעור יוס כולי עכ"ס

וס"ע דאין היולדת יכולה לשמות וצ"ב אלמא נמי לא מצרכין מטעם דאין מצרכין זכרים אס היולדת שומע הצרכה ומתכוונת שלא להפסיק בדברים בין שמיעת הצרכה לשמית הכוס כן דיעות מסולקות דין זה : (9) ובשאר תענית מצרכין ומטיפים ליתוק ר"ל לכל תינוקות הממלאים

הדושי הגדות
ליצחק וישמעאל ור' בני קטורה ומיילא יצחק אב לו' וכן ישי ודוד (בשבואר א' מ"ז) : וצ"ס

הדושי הגדות
ליצחק וישמעאל ור' בני קטורה ומיילא יצחק אב לו' וכן ישי ודוד (בשבואר א' מ"ז) : וצ"ס

על הכוס וליקח לתיוק הנימול וכתב ראב"ה דלא קשה א"כ לגבי זמן זבי"כ וכן כ"כ במ"ש נכרך על הכוס ונכדול וניתב לקטן כי האי דליכא למימר דילמא לא אשתכח קטן כי האי בכל המקומות והו"ל חבילות חבילות כתב ב"י דזבי"כ וט' באז שאין היולדת יכולה לשחות אין מצרכין על הכוס וכ"כ ב"י בא"ח סימן תקל"ט וכן פסק כאן בש"ע ואיכא לתמוה דהלא

היון כדענדי' דזכותה ללא שכיח ביה ממרא וכתב עוד ש"כ הרמב"ם בחשבות פ"ר הדור סי' ס"ג שאין מצרכין על הכוס מפני שאינו יכול לשחות לא הוא ולא אחר ממי שהוא מנין ענין הברכה וגם התיוקות אינם יכולים לשחות דילמא אהו למסרך עכ"ל המרדכי פרק ככל מערבין והרומה בסיומן י"ג כתבו כדעת רבנותא קמאי וכבר נתבאר שבדברים דמויס

הרמב"ן כתב דחיה כל ל' יום מאכילין אותה מיר דב"ב ומביאו רבינו בא"ח סי' תקל"ד וכן פסק לשם דב"ע וחו איכא לתמוה דב"ע סי' תקל"ט פסק כהדיא דב"ב דאם היולדת שומעת הברכה השתה ממנו היולדת והוינו כהרמב"ן וכן פסק בסיף וגרסה לייבב דלע"ג דליגא הכי הוא כהרמב"ן מ"מ המנהג הוא בכל ישראל דאם אין ליולדת לער גדול כמה שתענה ב"ב מתענים והשתה יחיה דמ"ט ב"ב כאן וב"ח" וכן מה שפסק בש"ע כאן דאין היולדת יכולה לשחות ב"ב לא כתב כן אלא לפי המנהג אהו מ"ט בש"ע בא"ח בסיומן תקל"ד ובסיומן תקל"ט ביכולה לאכול ולשחות הוא על פי הדיוקן והרמב"ן :

מברבינו ומטעמינו לינוקא וכתב עוד היבא דאיכא תרי ינוקי לממהיל בבי בנישהא כיון דלא אפשר למהלינהו כחדא (ומ צריכי ברכה אבל חדא וחדא וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה מי שיש לו ב' תינוקות למול או לברך לשני חתנים יברך ברכה אחת לשניהם ואפי' אם שנים מלין הראשון יברך על המילה ועולה לשני (ט) והשני יברך אשר קדש ידיד מבטן ועולה לראשון ואפי' אין הנער השני לפניו בעת הברכה כיון שדעתו עליו [ו] רק שלא יסיה דעתו בינתיים שדר רב צמח גאון (פ) היבא דליכא אלא איתתא ונכרא תפוש ליה לינוקא ומברכיין על המילה והיבא דאיפשר לה עבדינן לה בעשרה והיבא דלא אפשר עבדינן לה בפחות מעשרה (ק) כתב הרמב"ם שאבי ה"ן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה ובעל העיטור כתב שאין לו לברך [ו] וכן דעת ר"י וי"א שצריך לבסות ערות הקטן בשעת

ובע"ה והר"ף והרמב"ם מסכימים שלא צומות הכי נקטינן מיהו בג' צומות מהם שהיולדת אינה מתענה יכול לברך על הכוס ותשקה ממנו היולדת אם היולדת שומעת הברכה ומתכוונת שלא להשיק אין מצרכין על הכוס וב"ב א"כ נמי לא מיימי מעטמה דאין מצרכין על הבשמים במ"ט שחל בו ט"ב כתב הרומה בסי' קי"ג תענית דתענה או דב' ויה' ישעוס המברך ואין בכך כלום עכ"ל. ומ"מ נראה שצריך לזכור שלא ישתה רביעית שהוא שיעור שתייה ונראה שטוב הדבר ששקבל עליו תענית מעט"י ואמר בפירוש שאינו מקבל עליו ליאסר מלטעום כוס המילה : ובתב עוד היבא דליכא תרי ינוקי לממהיל וכו' אבל הרשב"א כתב בתשובה סימן שפ"ב : ב"ה צריך להעביר הקולמוס על כל זה וצ"ל במקומו ואילו ביד ברכה אחרונה בין ראשון לשני אינו חוזר ומברך על המילה בשני ברכה זו ואינה הפסק : (מי שיש לו ב' בנים למול ביד אחד אין צריך לברך אלא) ברכה אחת על שניהם . וכתב עוד וזכרתי להכניסו אם האב הוא המוהל מברך ברכה אחת להכניסו קודם שימול אבל אם המוהל אינו האב מתחין לאחר מילת ב"ה וימ"ל המוהל ולא ימול . ומ"מ אם צריך האב בין קודם היולדה בין באמצע יבא שלא אמרו לברך האב אחר המילה אלא משום חשש לשמא ימלך המוהל ונמצאת ברכת האב לבטלה הא אם הקדים יבא דעיקר ברכה זו קודם המילה ככל הברכות שכן עובר לעשייתן עכ"ל ואנו צ"ל שצריך ישראל להניח שלא לחוש לשמא ימלך שהרי אנו מצרכים ברכת אירוסין קודם קידושין : וב"ה ו"א א"ל כתב בתשובה מי שיש לו שני תינוקות למול וכו' כלל כ"ו וכו' הרשב"א בתשובה סימן שפ"ד והצריך לסתור דברי בעל העיטור וכדבריהם כתב המרדכי ב"ב כ"סוי הדם וכן כתב רבי ירוחם בשם רבינו משולם והרמב"ם ומדברי רבי' ירוחם נראה שמברך

ורענין

אשר קדש אחר כל המילה ואפילו הכי לא היו הפסק ואינו נראה לי אלא אחר השתי מילות מברך אשר קדש ועולה לשתיין וכתב עוד רבי' ירוחם אבל אם לא היה נדעו מתחלה אלא שהביאו לו למול אחר שצריך על המילה הראשונה חוזר ומברך על השנייה אחר שיגמור הראשונה שיברך עליה ולאחריו וכן אם שחח חולין בין ראשונה לשנייה חוזר ומברך אפילו שנתחלה היה דעתו למול שנית אבל אם שח שצריך אל המילה לא היו הפסק ואינו חוזר ומברך כמ"ס המפרשים ענין שחט כמה חיות צבת אחת (ח) : וכתב עוד המרדכי ב"ב אם לא מצרכין על הכוס וכו' הר"ד מצודק"ס (ט) וגם הכלבו כתב בשם גאון מי שיש לו ב' תינוקות למול בשני ימים או שצרכין לבסות ערות קטן וכו' נכתיב בשניה שאין צורך המילה . וראייה מכיסוי הדם :

ישרר

רצ כמה גאון היבא דליכא אלא איתתא וכו' . כ"כ בע"ה : בתב הרמב"ם שאבי ה"ן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה בסוף ה' מילה כתב אבי ה"ן מברך שהחיינו וגם בסוף ה' ברכות כ' וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצויה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא זמנית כגון מילת בנו ופדיון הבן מברך עליהם בשעת עשייתם שהחיינו (י) והגהות מיימון כתבו בסוף הלכות מילה אין אנו נוהגין כן וי"מ הטעם משום צערא דינוקא ואין נראה ורבינו שמחה וראב"ה כתב שהמל בנו בעלמנו מברך שהחיינו משום שעושה המצוה המוטלת עליו העיקר : ב"ה ובא"ח כתיב בשם הרמ"ה שגמלים הרברים שלא אמר הרמב"ם שהחיינו אלא בזמן ששל אותו אביו ע"י עצמו דוגמא דפדיון הבן אבל בזמן ששל אותו אחר אין א"י הבן מברך שהחיינו עכ"ל ואין נראה בן נפש דברי הרמב"ם אלא אפילו כששל אותו אחר מברך אביו הבן שהחיינו : והרומה כתב מה שאין מצרכין שהחיינו זהו משום שעדיין לא יבא התיוק מתורת נפל עד ל' יום עכ"ל בהגהות ורבינו ירוחם כתב דל"ג טעם הרומה דלזילין בתר רובא ובשם התוספות כתב דטעמא משום דאף על גב דפדיון הבן תקנו לברך שהחיינו דלא שכיח אבל מילה דשכיח לא וטעם צערא דינוקא דחאו הרשב"א בתשובה וכתב דלא חזרו כן אלא לענין שהשמה בתעונו אבל ברכת שהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא בדבר שמגיע לו מועלת ואף ע"פ שמערב עמה צער שהרי אפילו מת אביו ונפלה לו ירושה אומר שהחיינו . וכתב עוד הרשב"א בתשובה ח"ה סימן קס"ו דע שכל הארצות האלו לא ראינו מעולם מי שצריך שהחיינו בשעת מילה ואפילו לאחר הגדולים אשר צריך להזות לא ראינו מי שמברך און לחוש לשמא לא כלו הדשו דכל שגמרו מילתו ושערו ופטריו און חוששין וכומתיין על סימנים אלו למול בשנת החמורה כ"ס לענין ברכה עכ"ל ובתשובה אחרת סימן רמ"ה כתב של שנוכל לו צן צריך לברך שהחיינו בין שנוכל לו בנים בין לא נולדו דהא קי"ל כלישנא בתרא דר' יוחנן דלחר צפרק הרואה (ס) . בין קנה אמרים בין לא קנה מברך זמן אלא שלא ראינו שכתבו כן אפילו הגדולים אשר צריך ושמא עשו רשות כקרא דתרא דכל שאינו בא זמון לזמן כמועדים אין מצרכים שהחיינו בחובה וכדלחמירין ב"ב כל מערביין (מ) : גבי זמן דר"ה וי"כ ומפני שראוייה גדולי הדור שלא נכחו לאמרו אני דומה כן ואע"פ שאין זה מספיק כל הצורך שהרי צפדין הבן תקנו זמן ושמא אף על מצוה ממזאת החורה כפדיון הבן אמרו עד כאן לשון . ובכל ארץ ישראל וסוריה וסביבותיה נוכחים לומר שהחיינו לפי שהם סומכים בהוראותיהם על פי הרמב"ם ז"ל : וי"א שצריך לבסות ערות הקטן בשעת הברכה כ"כ ה"ר יונה ב"ב סי' מ"ט מי שמחו וכתב עוד ד"ה שא"כ דהא בניו קטנים אע"פ שיטן עמם בטלית אחד קורא ק"ט

דרכי משה

(ח) וע"ל סימן ס"ה לענין כיסוי דם : (ש) במהרי"ל כתב לברך ברכה אחת כדעת הרא"ש והאב מברך להכניסו בני וכו' בברכת אשר קדש יאמר קיים את היולדים וכו' ויתקן כל המנהג לכל אחד כגון הנירות שמדליקין לשילה יעשה לכל אחד נר בפני עצמו : (י) ומהרי"ל כתב דאין לאב לברך שהחיינו א"כ מל בעצמו בנו הבכור דע"פ יצחק לפדות בנו בכור אבל אם לא יצטרך לפדות בנו כגון שבנו פסוד ממדין לא יברך שהחיינו :

כתב

פרישה
כמנצחין וז"ל לזה הנימול למול דכולן שון להימר דליכא טעמא דחמו למסרך (דכשגדל ואמר דבר של מצוה מותר בתענית עכ"ל) בשאר תעניות כיון דאין הכל מתענין בו כמו ב"כ וט"ב ועוד דהו מייירי דוקא במיתוק הנימול ויוצאין בו קשה דבי"כ וט' כתב נמו כי"ל לברך אכסח וליטן לתיוק הנימול . גם ב"ב ב"ב דמתירין המוס' למול וליטן לתיוק ר"ל לכל המיתוקות וכמ"ס שם בא"ח סימן תקל"ט פ"ט אלא שצ"ה דהכל פליג עלייהו . שוב מצאתי שבמרדכי יסן והביאו ב"י בא"ח סימן תקל"ט כתב שצרכיהו תיוק קטן לת מיישגן למסרך כ"ל בגדול קצת ונתן אל לב ומכ"ס פסק רמ"א בסיומן ז"ה ובסי' תרכ"ח בה"ל י"ב דבי"כ אין נותנין אלא לתיוק הנימול ומי' קצ"א ז"ל כל דבר הטעון כוס מנחה וכוונתו ע"פ . גם ל"ב הלל כתב רבינו בח"ס ס"ס ומדמה לי ש"כ ב"י (וכ"כ הרשב"א) : (יג) צריך ברכה אבל חדא וחדא וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה מי שיש לו ב' תינוקות למול או לברך לשני חתנים יברך ברכה אחת לשניהם ואפי' אם שנים מלין הראשון יברך על המילה ועולה לשני (ט) והשני יברך אשר קדש ידיד מבטן ועולה לראשון ואפי' אין הנער השני לפניו בעת הברכה כיון שדעתו עליו [ו] רק שלא יסיה דעתו בינתיים שדר רב צמח גאון (פ) היבא דליכא אלא איתתא ונכרא תפוש ליה לינוקא ומברכיין על המילה והיבא דאיפשר לה עבדינן לה בעשרה והיבא דלא אפשר עבדינן לה בפחות מעשרה (ק) כתב הרמב"ם שאבי ה"ן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה ובעל העיטור כתב שאין לו לברך [ו] וכן דעת ר"י וי"א שצריך לבסות ערות הקטן בשעת

דרישה

פ"כ"ה) : [ו] רק שלא יסיה דעתו נכתיב וכו' המרדכי פ' כיסוי הכוס וכו' שם ובגמ' דאסור לגרוס מייב ברכה במקום שיכול לטעור את עצמו ומביאו רמיה ע"ס . וכל דלא יסיה דעתו נכתיב סיני דוקא בדברים שאינן צרכי המילה ואפי' אם צריך תשלה ברכת אשר קדש לאחר הראשון הברכה לא סוי הפסק רמ"א (כ"כ הכלבו ורבינו ירוחם וע"ל סי' כ"ט לענין כיסוי הכוס עכ"ה) ע"ס . [ז] וכן דעת ר"י יכן היבא במיתות אלו שון מן בכור שאלו כתב מברך שהחיינו כשכל בני בעלמו ואינו מותר ומברך בשעת פדיון (ואין נוהגין כן אלא מברך שהחיינו בשעת פדיון עכ"ה) וכן

כתב בהגהות (בשם הרומה) בה"ל ט"ב וגם שם ב"ב שכתב צטור שנותנין לינוקא ר"ל לתיוק הנימול ואינו כותבי וכוונתו ע"פ . גם ל"ב הלל כתב רבינו בח"ס ס"ס קצ"א ז"ל כל דבר הטעון כוס מנחה וכוונתו ע"פ . גם ל"ב הלל כתב רבינו בח"ס ס"ס ומדמה לי ש"כ ב"י (וכ"כ הרשב"א) : (יג) צריך ברכה אבל חדא וחדא וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה מי שיש לו ב' תינוקות למול או לברך לשני חתנים יברך ברכה אחת לשניהם ואפי' אם שנים מלין הראשון יברך על המילה ועולה לשני (ט) והשני יברך אשר קדש ידיד מבטן ועולה לראשון ואפי' אין הנער השני לפניו בעת הברכה כיון שדעתו עליו [ו] רק שלא יסיה דעתו בינתיים שדר רב צמח גאון (פ) היבא דליכא אלא איתתא ונכרא תפוש ליה לינוקא ומברכיין על המילה והיבא דאיפשר לה עבדינן לה בעשרה והיבא דלא אפשר עבדינן לה בפחות מעשרה (ק) כתב הרמב"ם שאבי ה"ן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה ובעל העיטור כתב שאין לו לברך [ו] וכן דעת ר"י וי"א שצריך לבסות ערות הקטן בשעת

אין שוחקין סממנים ולא מחמין לה חמין ולא עושין לה אספלינית ולא עורפין יין ושמן כ"כ הרמב"ם ודברים פשוטים הם שהרי כל אלו היה אפשר לעשותן מצד"י: וכו' לא שחק לה כמון זע"ש לועם זשינו וכו' עד אפי' מחצר אחרת שלא ערבו משנה בפרק ר"א דמילה (קלג.) ופירש"י לועם זשינו. כמה דאפשר לשנוי משני: חלוק. כעין כים דחוק היו עושין ומלבישים ראש הגיד עם ראש העטרה וקוצרים עם כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד: כורך על ידו. דרך מלבוש לשנותו מדרך הולכה בחול ואמרינן בגמרא דהא דאמרינן נותן זה לעצמו וזה לעצמו אע"פ שטרפו שרי והוא דלא לעבד' ליכא למחר שלא יטרפנו ויערבונו ופה יפה אבל מערבו ולא כל כך ולא נוכר דבר זה בדברי הפוסקים ואפשר שהטעם משום דלא איתמר הכי בגמרא אלא אליבא דר"מ אבל לת"ק אע"ג דלא עבד ליהא אסור: ומשמע מדברי רבינו דהא דאמרינן כורך על אצבעו ומביא אפילו

הסכין הואיל ואפשר להביאו מע"ש גם הסמ"ג כהל' מילה עשין כ"ה הביא לשון הרמב"ם דאין עירוב מדבריהם נדחה מפני הבאת הסכין הואיל ואפשר וכו' אלא שאח"כ כתב דר' יצחק פעם אחת שכחו ולא הביאו חיובל מע"ש והביאו בשבת כר"ש דשרי דרך גגות וכו' ומעשה רב עכ"ל משמע שכונתו לומר דכך הלכה כר"ש אף באיחול דמעשה רב אלא דכדי לחוש לחומרא ראוהו שלא לדחות השבט מפני הבאת חיובל אף באיסור דדבריהם וכדברי הרמב"ם וכן כתב הסמ"ק קנ"ו דמכשירי מילה אין דחין את השבת לא באיסור תורה ולא באיסור דברי סופרים ונראה דמש"ה כתב רבינו ויש מחמירין דאם היה כוונתו על רבנותא שפסקו כך הלא לדודה מדינת אסור ולמה קרא אותם בשם מחמירין אלא ודאי כוונתו על הסמ"ג והסמ"ק ויתר אחרונים שפוסקים עיקר כהר"ף ורוב פוסקים למדינת שרו ולא כתבו סברה זו דרבנותא אלא כדי לחוש להחמיר באיסור שבת דחמירא: אין שוחקין

אם

להם סממנים וכו' בריתא שם ריש (דף קלד) ת"ר דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה זי"ט שוחקין לה כמון ועורפין לה יין ושמן. והכי משמע ממסכתנו מדחני ונותנים עליה אספלינית וכמון ולא תנא עושין לה אספלינית ושוחקין מן אלמא דלא שרי לעשות אספלינית ולשחוק כמון אלא ליתן עליה אספלינית וכמון שהכינו מע"ש ותנן נמי אם לא שחק יין ושמן וכו' אלמא דאסור לשחוק ולטרוף לכתחלה בשבת אלא דחין את המילה עד למחר. ומ"ש לא שחק וכו' עד אפילו מחצר אחרת שלא ערבה הכל משנה שם. ומ"ש טורף לה זה לעצמו וזה לעצמו אע"ג דשינוי לא טרף יין ושמן נותן זה לעצמו וזה לעצמו ומשמע דדוקא נתיבא דכל א' לעצמו שרי אבל לטרוף אסור כל עיקר מ"מ מדקאמר בגמרא דלר"מ שרי לטרוף יין ושמן ומהלכה אלא דלחוקק הניחול אע"ג דג"כ הולא הוא אש"ה כיון דבעינן לטרפו ולערבו לחינוק ופה יפה אסור ופרכינן לטרוף לו ולא יערבנו ופה יפה ופרכינן היינו דקחני נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ופי' רש"י שמערבו ואינו טורף ופה יפה אלמא דשרי לטרוף זה לעצמו וזה לעצמו ולערבו אלא שאינו מערבו ופה יפה והכ"ז כתיב דאסור לטרפו ולערבו כלל ותמיא הלא כתב רבינו להדיא טורף לה זה לעצמו וזה לעצמו אלמא דמחיר לטרפו אלא שלא יטרפנו ופה יפה אלא כדפירשית דדברי רבינו הם למאי דמסקו בגמרא:

וב"ש אין עושין לה חלוק וכו' עד ומביא דרך מלבוש אפילו מחצר אחרת שלא ערבה דאלמא דרך ר"ה לא יביא היינו דוקא קודם שניחול דאם לא אפשר אלא דרך ר"ה תדחה המילה עד למחר אבל לאחר שניחול אע"ג דל' אפשר אלא דרך ר"ה שרי דכיון דניחול כבר ואיכא סכנה אפילו להבעיר אש ולהחם חמין ולשחוק כמון ולהביא דרך ר"ה בלא דרך מלבוש נמי שרי דאין ל' דבר שעומד בפני פיקוח נפש כמו שיבאר בסמוך אבל הר"ן כתב בשמועה זו וז"ל ועוד דכורך על אצבעו ומביא דרך ר"ה וכו' משמע דס"ל דאפילו קודם שניחול שרי להביאו דרך ר"ה כיון דאין זו איסור דאורייתא דמביא דרך מלבוש דכורך על אצבעו ודלא כב"י דנחקק לפרש דלאו ר"ה תמיא קאמר וכו' ע"ש. כן נראה להדיא מדברי רבינו דמייירי הכא בקודם שניחול אבל הר"ן שם כתב ע"ש הר"ה והרשב"א דמה שהחירו לכורך על אצבעו ולהביאו ולא דחו את המילה בכך כשם שדחו אותה מפני הבאת חיובל אפילו דרך גגות וקריטיות היכא ששבת בחוץ הבית איכא למימר דאי חמירא מילתא מקמי מילה אה"ה ומתני' בלא ידעו עד אחר המילה ואפ"ה כל כמה דאפשר לשנוי משנינן עכ"ל ומביאו ב"י ותמיא דפסעא דכולה מתני' ודאי מייירי בקודם שניחול ומכנינן כל מה שצריך לו אחר המילה וקאמר דאם לא הבינו לו דלא שחק כמון ולא טורף לו יין ושמן וכו' והכי נקטינן דאף קודם שניחול מכנינן לו ללועם כמון זשינו וטורף יין לעצמו ושמן לעצמו וכורך סמרטוט על אצבעו דרך מלבוש וכו' הכל קודם שניחול וכדמשמע להדיא מדברי רבינו שכתב כל סדר הדינים קודם שניחול ואח"כ כתב מלו הקטן בשבת ואח"כ נתפירו וכו': כהב הר"ן והיכא דאישתפוך חמין א"כ אכדור סמני לאחר המילה פשיטא דמחמין ושוחקין מפני הסכנה מיהו כל היכא דאפשר לשנוי משנינן וכדחנן לא שחק לה כמון מע"ש לועם זשינו ונותן עכ"ל ונראה לפע"ד דהא דקאמר דבעינן לשנוי אם אפשר לשנוי לא קאי אלא היכא דאכדור סמני אבל באישתפוך חמין דהוא לרחיצה כל גופו דחולה שיש בה סכנה היא לא בעי לשנוי מידי דהוה אשאר חולה שיש בו סכנה דמחללין עליו את השבת ולא בעינן לשנוי בחיורי ומתני' דלועם את שינוי מיירי קודם שניחול דמכנינן הכמון שצריך לאחר המילה החם ודאי כיון דאפשר לשנוי משנינן אבל לאחר שניחול דהסכנה מוזמת עושין הרפואה בלא שינוי ותו דאפילו אה"ל דלועם זשינו מיירי אף לאחר שניחול אפ"ה שאני כמון שאניב בזה אלא לרפואת מכת המילה גרידא צריך שינוי אבל רחיצה חמין שהוא לרפואת חליו של חינוק לאחר המילה כיון דלויכא סכנת נפשות לא בעי לשנוי כ"ל:

מדו הקטן בשבת ואח"כ נתפירו וכו' משמע להדיא דאי אישתפוך חמין דבחר מילה מקמי מילה תדחה המילה כדי שלא יחללו שבת לאחר המילה באיסורא דאורייתא והכי משמע מדברי הר"ף והרמב"ם ושאר פוסקים ודלא כהרמב"ן דמחיר לחול לכתחלה אפילו נשפכו חמין דבחר מילה מקמי מילה כמ"ש הר"ן בשמו ומביאו ב"י והכי נקטינן דלא כהרמב"ן וכו' ב"י:

וב"ש ואפילו ביום הג' שחל להיות בשבת וכו' משמע דוקא ביום המילה וביום הג' אבל לא בשני וכן נראה מדברי הרמב"ם ס"ב דה' מילה אבל ה' המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן כתבו דכ"ש יום שני ויום שלישי לרבנותא נקטיא ויש

אבל לפני מילה לא פליגי כלל נהו דיולוף שרי לפני מילה רחיצה מ"ל ואיפשר להביאו מע"ש לועם זשינו וכו' עד אפי' מחצר אחרת שלא ערבו משנה בפרק ר"א דמילה (קלג.) ופירש"י לועם זשינו. כמה דאפשר לשנוי משני: חלוק. כעין כים דחוק היו עושין ומלבישים ראש הגיד עם ראש העטרה וקוצרים עם כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד: כורך על ידו. דרך מלבוש לשנותו מדרך הולכה בחול ואמרינן בגמרא דהא דאמרינן נותן זה לעצמו וזה לעצמו אע"פ שטרפו שרי והוא דלא לעבד' ליכא למחר שלא יטרפנו ויערבונו ופה יפה אבל מערבו ולא כל כך ולא נוכר דבר זה בדברי הפוסקים ואפשר שהטעם משום דלא איתמר הכי בגמרא אלא אליבא דר"מ אבל לת"ק אע"ג דלא עבד ליהא אסור: ומשמע מדברי רבינו דהא דאמרינן כורך על אצבעו ומביא אפילו

לרחוץ

פרישה מ"ש דהו נלמד מנהו האו דינא ולפי מ"ש לטיל נתייבב זה גם נראה דהר"ש ובעל העיטור אינם מחולקין בפי' הכריתא אלא בפי' דהמשנה דקמני שם ברישא כלללא כל זכרי מילה דחין שבת ולברא"ש אינו מרבה אלא צינן המעבדין אפי' לאחר שפירש וכו' הכריתא א"כ מרבה צינן שחין כואבים היינו ר"ל בעוד היותם כואבים ולפי זה אין פליגין ויתר רק ביום הג' היו ג"כ בחולשת עכ"ש

מחצר אחרת אע"פ שמוציאין זשינו אינו מותר להביאו אלא דרך חצר שלא ערבה או שלא נשתפה עם זו אבל לא דרך ר"ה וליטנא דמתני' הכי משמע ומ"ש הר"ן בשמועה זו היכא דאישתפוך חמין וכו' ועוד דכורך על אצבעו ומביא דרך ר"ה ואפי' מחצר אחרת בשלל נשתפא איסורא דרבנן מיהא איכא איפשר דמביא דרך ר"ה דקאמר לאו ר"ה משם הוא אלא היינו לומר דכי היכי דברשות הרבים איכא איסורא בכורך על אצבעו הכי נמי איכא איסורא מחצר אחרת שלא נשתפא וכתיב הר"ן היכא דאיכא חמין לרחוץ קודם מילה ואשתפוך הך דלאחר מילה איכא למידק אי אמרינן תדחה מילה כיון שאם נחול נטרף אח"כ לחלל שבת במכשירין: אז למא השהא מיהת זדין מהלינן ובהר הכי פיקוח נפש הוא שדוחה את השבת והרמב"ן ז"ל כתב דשרי למחלליה שאין למצוה אלא שעתה ואין דחין את המילה מפני שנשטרף אח"כ לדחות את השבת דבחר הכי פיקוח נפש הוא דדחו ליה ולא מכשירי מילה ומתני' דיקא לה הכי דקחני לא שחק מע"ש לועם זשינו ונותן אם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ולא קחני בשחין לו כמון זשינו אלא לו ללועם זשינו וקדחה ומתקני תקנתא ולא תני דחיה ש"מ כדאמרן ואין כן דעת הר"ה שהוא ז"ל אמר כל היכא דאישתפוך חמין דבחר מילה מקמי מילה תדחה מילה וכן דעת הרשב"א ומה שהחירו לו לכורך חלוק על אצבעו ולא הביאו ולדחות המילה בכך כשם שדחו אותה מפני הבאת חיובל אפי' דרך גגות וקריטיות היכא ששבת בחוץ הבית איכא למימר דאי חמירא מילתא מקמי מילה אה"ה. ומתנייתו בלא ידעינן עד לאחר מילה ואפ"ה כל כמה דאפשר לשנוי משנינן עכ"ל ובסמוך אכתוב שדעת הפוסקים נראה שהיא כדעת הר"ה והרשב"א ז"ל: מלו הקטן בשבת ואח"כ נתפירו הסממנים או נשפכו חמין עושין הכל בשבת וכו' שם (קלד): במשנה מרחינן את הקטן בין לפני המילה בין לאחר המילה ומולטין עליו ביד אבל לא בכלי רבי לעזר בן עזריה אומר מרחינן את הקטן ביום ג' למילה שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי ויהיו סוככים ובגמרא כי אתא רבין אמר ר' אבהו אר"ה ואמרי לה א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כר"ה ז"ע בין בחמין שהוחמו שבת בין בחמין שהוחמו מצד"י בין הרחצת מילה בין הרחצת כל גופו מפני שסכנה היא לו וכתיב הר"ף אחרי רבותא שהלכה כר"ה ז"ע ביום הג' וכו' בראשון שמרחינן אותו כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מע"ש וכתיב הר"ש ע"ז אע"פ שכוללן הר"ף יחד וכתיב שמרחינן אותם כדרכו בין לפני המילה בין בחמין שהוחמו וכו' אין דינן שיהו דלאחר מילה כיון דסכנה הוא אפי' אחרל מצד"י אע"פ שיש ומהחם וכל הוריו ה"ו משוכח אבל לפני המילה אפי' ע"י נכרי אסור: וכתב עוד ומ"ש הר"ף שמרחינן אותו כדרכו לפני המילה בחמין שהוחמו בשבת לא שיאמר לנכרי להחם אלא אם הנכרי עשאן לעצמו או אם עבר ישראל והחם אותו בשבת מרחינן בהם את הקטן מע"ש שאסרו רחיצה כל גופו בחמין שהוחמו אפי' מע"ש לצורך המילה שרי עכ"ל וגם הר"ן כתב זה שכתב הר"ף שמרחינן אותו כדרכו בין לפני מילה בין לאחר המילה בחמין שהוחמו בשבת אלאחר מילה בלחוד קאי אבל לפני המילה דוקא בחמין שהוחמו מע"ש דהיי דרחיצה דידהו מדרבנן מיהא אסירא ורבנן לא שרו במכשירי מילה אפי' שבות של דבריהם אפ"ה כיון דרחיצה בחמין שהוחמו מע"ש לא אסורה אלא מפני הצלנין שהיו מחמין בשבת ואומרים מע"ש הוחמו במקום מילה החירו דלא שייכא בה האי גזירה כולי האי עכ"ל: והר"ף ע"ש אע"ג דהייכא דאישתפוך חמין דחינוק ישראל ואיבודור סמנים בחר דאיהיה עבדינן ליה בשבתא מפני הסכנה וגם הרמב"ם כתב מלו את הקטן בשבת ואח"כ נשפכו החמין או נתפירו הסממנים עושין לו הכל בשבת מפני שסכנה היא לו עכ"ל ונראה מדקדוק דבריהם דס"ל כדעת הר"ה והרשב"א שכתבתו בסמוך דאי אישתפוך חמין דבחר מילה מקמי מילה תדחה מילה ואלא כהרמב"ן דסבר דלא תדחה: ודע דאמאי דקחני משנינן ומולטין עליו ביד אבל לא בכלי פריך בגמרא והא אחרת רישא מרחינן דמשמע כדרכו ומרחינן לה כתיבי גזיני דרב יהודה ורבה בר אבהו אמרי כיצד קחני מרחינן את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה כיצד מולטין עליו ביד אבל לא בכלי ורבה לא ניהא ליה בכה אוקומתא משום דמרחינן קחני ומש"ה משני דה"ק מרחינן את הקטן בין לפני המילה בין לאחר המילה ביום א' כדרכו וביום ג' שחל להיות בשבת מולטין עליו ביד אבל לא בכלי ור"ה ז"ע פליגי ואמר דמרחינן את הקטן ביום ג' שחל להיות בשבת ומייתינן בגמרא הניא כוותיה דרבא ומיהא רבא גופיה חש לאוקומתיהו דרב יהודה ורבה בר אבהו אומר אנה בזהו תרגימתא דסבני למה לי והר"ף כתב בשם רבותא דמרחינן את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה וכתיב הר"ן דאיכא למידק עליו לפני מילה היכי שרי לרחוץ דהא משמע דאוקומתא דרב יהודה ורבה בר אבהו עיקר דהא רבא גופיה חש לה ולפי אוקומתיהו לא שרי ס"ק לפני מילה אלא וילוף ור"ה ז"ע נמי לא שמעינן דפליגי אלא בלאחר מילה שהאזונים סומכים על אוקומתא דרבא כיון דבריתא הניא כוותיה אע"פ דלחיה חש לנפשיה עכ"ל וכן דעת הפוסקים שכתבו מרחינן ולא כתבו מולטין וכתיב עוד הר"ן איכא מ"ד דלא דוקא בג' אלא עד יום הג' קאמר וכו' שני ולא נראה כן דעת הרמב"ם שכתב בפ"ב מהלכות מילה כל מקום שצריך להרחיץ את הקטן מרחינן אותו בשבת ביום המילה בין לפני מילה בין לאחר מילה או בג' שחל להיות בשבת וכן משין דברי הר"ף ז"ל עכ"ל. והג"מ כתב בפ"ב מהלכות שבת שדעת הרשב"א ככתבא ראשונה דכ"ש בג' וכו' דעת הרמב"ן ז"ל: ובתוך דברי הרמב"ם יתבאר לך שכל מה שאמרנו להתיר ברחיצה חמין בשבת אינו אלא במקום שצריך לרחוץ

פרישה

שאפשר לשנות משני רש"י: (יא) אין עושין לה חלוק כעין כים דחוק היו עושין ומלבישים ראש הגיד עם ראש העטרה וקוצרים עם כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד. ע"מ מ"ש פי' העטרה בל"ש סומן' והארכיטו שם גם ע"ן במ"ש בסמוך בסיומן רס"ד: (יב) אפי' מחצר אחרת שלא ערבה אבל לא דרך ר"ה אפי' שערבו על אצבעו דאין זה ורך מלבוש משם אלא שינוי בעלמא: (יג) ואפי' ביום השלישי שחל להיות בשבת וכו' שני (יח) ויהא דמכבי ויהי ביום השלישי בסיומן 60

יש להחמיר כמבאר הראשונה: ומ"ש אבל לפני המילה אסור אפילו לומר לנכרי וכו' כך כתב הרי"ף והרא"ש ס"פ ר"א המילה וכ"כ הרמב"ם ס"פ ד' מילה דלא כה"ג דמתיר אמירה לנכרי אפילו במלאכה גמורה לגבי מכשירי מילה ובעל העיטור מקיר עוד אף לגבי שאר מצות אמירה לנכרי ולכן התיר לומר לנכרי להדליק לו את הנר לסעודה שבת וזהו שכתב רבינו ויש דעות אחרות שמתירות אמירה לנכרי וכו': וכל המכשירים וכו' בריתא פ"א מילה :

וכתב

ה"ה הלוי וכו' עמו דאע"ג דמקרא מרבינן ביום אפילו בשבת מ"מ לרבי יהודה דמקלקל בחבורה פטור איכא זד קולא בחצר ללא נטויון לתקן את החינוך אלא לקיים מצוה וכויו דמקלקל בחבורה פטור אינו עובר אסורא דאורייתא אבל אז דמכוין לתקן את בנו דע"י שמו על ישראל שלם ואפילו לא נטויון לכך אפי"ה פסק רישיה כוי לגבי דידיה משא"כ אחר דלא מקרי תיקון לאו פסק רישיה הוא ולכא אסורא דאורייתא וכן פסק הרמ"ם ס"פ דהלכות שבת דלכא כר' יהודה דמקלקל בחבורה פטור כ"כ בת"ה סימן רס"ה וכתב עוד דמנהג העולם דהאז על בנו אפילו היכא דאיכא אחר מתיר עמי חדא דאפילו לרבי יהודה חבורה דמילה חשיב תיקון משום קיום מצוה מילה וא"כ אין חילוק בין האז לאחר לעולם הוי תיקון דשניהם מחובות לקיים מצוה מילה וכו"כ התום אידך דק"ל כר"ש דמקלקל בחבורה חייב וחבורה דמילה חשיב תיקון בין בלח ביון בחצר ופסק עוד דלא כר' מל פסע אחת מותר ואפילו אם הוא לבנו ע"כ וכן פסק בש"ע ולפע"נ דאין להחמיר בלח עמי מבחצר וכמו שהעיר בת"ה דכך הוא מנהג העולם שלא ליוהר בצד הוראה דר"א הלוי מכל מקום אין לנהוג קולא למול בשבת אם לא מל אלא פעם אחת אלא לפחות דמל שני פעמים יש להקל דק"ל בה"א כר' דתירי וימי האז חוקה דהא קמו דכתב בת"ה שגודל אחד היה מסופק אם יוכל למול בשבת הואיל ולא איתחייק בג' וימי עכ"ל א"כ מסתמא לא נסתפק אלא אם יש להורות בהא כרבי דתירי וימי הוי חוקה או כרשב"ג דבתלתא וימי הוי חוקה : אפי"ה אם הוא זמנה וכו' מנהג ובריתא פ"א מילה . ומ"ש ואפילו לא הוי אלא אפי"ה ר"א הוא כפ' יולא דופן בערבא דאחא לקמיה דרשב"ג וע"ל סוף סימן רס"ב . ומה שהביא ב"י בע"ה העיטור בדיון שיעור בין השמעות הלשון מגומגם ובלתירי דבריו בתשובה והסתפקת הלכה למעשה ביוקא דאיתחילי דבסמוך לשקיעת החמה אין להקל לעשות המילה בשמימי אפילו כולל ב"ש בשבת אלא א"כ בדאיכא עדיין שלש רבעי מיל קודם התחלת יציאת הכוכבים דהיינו ב"ה דר' יהודה ואיכא נמי שיעור ב"ה דר' וסוי שהוא מתאחר אחר ב"ה דרבי יהודה וכל זה הוא ספק יום ספק לילה ועדיין לא התחילה החמה לשקוע ואם נולד קודם הזמן הוי נימול לשמימי לא לוחי אלא מחדה המילה : קטן שהוא נולד כשהוא גוהר וכו' כל זה ב"ה דמילה וע"ל בסימן

לרחוק הקטנים בחמין לפני מילה ואחריה או ביום הג' אבל במקום שאין דרך לרחוק בחמין לא: ומ"ש רבינו אבל לפני המילה אסור אפילו לומר לנכרי לחמם אותם לצורך המילה שכל דבר שיש בו איסור דאורייתא [נ] (יה) אסור לומר לנכרי לעשותו אפי' לצורך המילה שכל דבר שיש בו איסור דאורייתא [נ] (יה) אסור לו להביא סכין דרך רשות הרבים אלא תדחה המילה עד מחר אבל דבר שיש בו איסור דרבנן כגון לומר לו להביא לו מים דרך כרמלית או דרך חצר (טו) או מבוי שלא עברו מותר לומר ואם יש כאן מים (טז) שהממם נכרי לצורכו או שעבר ישראל והממם מותר לישראל לרחוץ בו התינוק כל גופו בדרבו אפי' לפני המילה אע"פ שאסרו רחיצת כל הגוף אפי' במים שנתחממו מע"ש התירוהו לצורך המילה ויש דעות אחרות שמתירות אמירה לנכרי באיסור דאורייתא לצורך המילה ורב אלפס כתב כמבאר ראשונה וכ"כ א"א ז"ל וכל המבשירין שאין דוחין השבת גם יום טוב אין דוחין הויך מזה ששוחקין לה סמנין ב"ש הוואיל וראויין לקדרה וכן טורפין להיין ושמן [ג] וכתב ה"ר אליעזר הלוי אם האב יודע למול אין לו למול בשבת אם יש אחר שיודע למול דהא מילה הוא פסיק רישיה גבי דידיה דהוא מכוין לתקן את בנו אבל לגבי אחר לא מקרי תיקון ושרי ומיהו אם אין אחר שיודע למול ימול ספק אם הוא זמנה אם לאו אינו דוחה השבת (יז) לפיכך אם נולד בע"ש בין השמשות אינו נימול בשבת אלא נדחית עד אחר בשבת (יח) שהוא ספק עשירי ואפילו לא הוציא אלא ראשו בין השמשות אע"פ שיצא כולו בשבת אינו נימול בשבת : קטן שנולד כשהוא גוהר ומי שיש לו ב' ערלות (יט) וכל שאין אמו טמאה לידה כגון יוצא דופן (כ) וניורת שנתגירה וילדה (כא) ואח"כ טבלה אע"פ שנימולין לה' אם הגיע יום ח' בשבת אין דוחין שבת: (כב) ואגדרוגיטום כתב הרמב"ם שאין דוחה שבת ורב אלפס כתב שדוחה וכן הוא לר"י שמהשיבו זכר גמור :

וכ' כן כתב ס"ה הרא"ש על מה שכתב הרי"ף שמתרין אותו כדרכו לפני המילה בחמין שהחמין שבת וכתבנו בסמוך: ומ"ש יש דעות אחרות שמתירות אמירה לנכרי באיסור דאורייתא לצורך המילה הוא סכרת ב"ה סכרת ב"ה וכתב דטעמא נינהו וכ"כ בסמוך : גרסינן בפרק הדר הוא הווא דאשתפוך חמימיה אחר להם דבא נשיליה לאומיה או זריכה נחיש ליה אגב חמיה וכתב הר"ן פ"ב דבינה דלרבות כשיעורא ב"ט מותר אבל בשבת אסור והביא דפרק דכר כבד פירש"י והתום דחייס ליה ע"י נכרי קאמר והרשב"א כתב דאפילו למאן דמפרש התם ע"י ישראל קאמר ל"ק דמשום מצוה התירו והמה עליו הר"ן והעלה דדוקא על ידי נכרי קאמר ונחיש ליה וכן כתב ר"י : וכל המכשירים שאין דוחים שבת גם י"ט אין דוחים חוץ מזה ששוחקים לה כמון וכו' וכן טורפין לה יין ושמן בריתא פ"א מילה : כתב הר"ה הלוי אם האב יודע למול אין לו למול בשבת וכו' המרדכי כתב בפרק ביבוי הדם דלאס שאלם מל לעולם לא ימול בשבת שמה אקלקל וגמלא מחלל שבת וכת"ה כתב שעהו העולם שלא ליוהר בה"ר אלעזר הלוי דהאז מל את בנו אפילו היכא דאיכא אחר וכתב טעם ה"ר אליעזר הלוי וטעם מנהג העולם שחולקים עליו וככתב עוד ששמע שאחד מהגדולים הזהיר לאבי הבן שמל כבר פעמים שלא ימול ויכול למול בשבת הואיל ולא איתחייק בתלתא וימי והוא ז"ל כתב דלא בעינן ג' וימי אפי"ה הוי חוקה : דנפסס א"י סגוי והעלה דאז נמי שרי למול בשבת אפי"ה דלא מל רק פעם אחד ואף על גב דאיכא אחר דמל וימי טובא : אין הוי זמנה וכו' לפיכך אם נולד בע"ש בין השמעות אינו נימול בשבת וכו' : תשנה ובריתא פ"א מילה (קלו.) : ומ"ש ואפילו לא הוי אלא ראו שאין השמעות וכו' מעובדא דההוא גברא דאחא דאיתא בפ' וירא' וכתבנו בסימן רס"ב ששמע הכי בדהיא : ובבר כתבתי שם שס"ג שהביא ר"י שאלם לאלתר כשהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ראו ג' כוכבים בינוניס יש לסמוך עליהם שהוא לילה אפי' הוא למחר שבת אבל אם שבו אח"כ אם לא הביאו בראיה להם שהיה יום בהוצאת הראש אין להם אלא מה שעיניהם רואות ויהא נימול לה' ואפי' אם יארע בשבת וכתבוהו הנה"מ פ"א מהל' מילה וכתבתי עוד שם שס"ה הגהות מיימוניות ובס"ה הגהות אחרות דמרדכי דמס' שבת שאין תלוי בתפלה כלל אם קבלו שבת מצע"י לא להקל ולא להחמיר אלא רק ביציאת הכוכבים כתב בעל העיטור דבפגומתא דשיעור בין השמעות דס"פ כמה מדליקין (לד) : דלפגומה ביה תנאי ואמוראי מספקא לרבי יוחנן אי הלכה כר"י או כר' יוסי הלכך אי איתחילי יוקא משתקע החמה ספק הוא עד שלשים בין השמעות דרבי יוסי ונימול ל' ואי איתחילי דמ"ש משתקע החמה מספקא לן אי כרבא אי כרב יוסף ועדינן לחומרר כרבא דמשוי ליה בין השמעות ונימול לו עכ"ל : קטן שולד כשהוא מהול מפורש בבריתא פ"א מילה (קלו.) דאינו דוחה שבת: ומ"ש ויש לו ב' ערלות וכל שאין אמו טמאה וכו' אין דוחין שבת שם פלוגתא לחומררו וכתבו בה"ש י"ה' וכתבנו הפוסקים דמכאן ולפיכך מוטלין אותו לחומררו ונימול לח' ואין מחללין עליו השבת וכו' א"ל ב"ה מהלכות מילה : מי שיש לו ב' ערלות פירש"י ב' ערלות וכו' : ומ"ש רבינו לרבי זכר וכו' וכל ה"ר הלכה כר"י או כר' יוסי הלכך אי איתחילי יוקא ומ"ש רבינו שס"ה הר"ף שדוחה בפרק ר"א (קלד) : תנן ספק ואגדרוגיטום אין מחללין עליהם את השבת ור' יהודה מתיר ואגדרוגיטום ובגמרא אמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה ואגדרוגיטום זכר הוא שאלם אהא אומר כן בערכין יערך ומ"ש מילה משום דכתיב המול לכם כל זכר וכתב הרי"ף איכא מ"ד דמקאמר רב חסדא טעמא דר' יהודה ש"מ הלכתא כותמיה וגאון קאמר דלית הלכתא כותמיה ולא הכרע הוא ז"ל ביניהם ויש לתמוה על רבינו ובעל העיטור שכתבו בשמו שדוחה דהא משמע דמסופקי מספקא ליה ועוד דא"כ הו"ל לרבינו לכתוב דהר"ש נמי סבר דדוחה שרי העתיק דברי הרי"ף כדמקרא ששמע דכוחתיס ס"ל אבל קוטעה דמלתא הויא כמ"ש דמסופקי מספקא ליה ומספקא לא דחין שבת :

ומ"ש וכן הוא לר"י שמהשיבו זכר גמור כתיבתי עליו בסי' רס"ה א"ל מ"ש דאגדרוגיטום מצרכים עליו לר"י : גרסינן בפרק יש נוטלין (דף קכו :) א"ר אחי עומטוס שנקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים וכו' רב שינוי אומר אף אינו נימול לה' דאמר קרא אשה כי תזרע וילדה זכר וביום השמיני ימול עד

סיהא

פרישה
 עכ"ס) כ"כ ס"ה המ"ש בשם הרמב"ן והרשב"א אבל י"ח דיום הג' וקוק ומדבני רבינו אין הכרע דמ"ש ואפי' ביום הג' ר"ל לא מביעיה ביום המילה פנמו אלא אפי' ביום הג' ומיום השני לא חייבי ויכול להיות דס"ל פטור דאין מחללין עובדו ועיין בטור פ"א מ"ש ר"ם ש"ל דעם כתב ז"ל ומרש"י ספקן אחר המילה אפי' ביום הג' כ"ו וק' דכ"ל לתקן ולכתוב דהיינו דוקא כשהיו מים ממים מוכנים ומלו אותו ואח"כ נשפכו וכמ"ס כאן . וע"ש דנפים בומב"ר' שדפסם בגליון ועיין ב"ד סימן רס"ו הטעם ויראה לומר לנכרי לעשותו אפי' לצורך המילה פ"א חמ"ס שמילה גופה דומה שבת וכו"ש שטר מצוה שאין עיקר דומה שבת עיין בררשה : ס"ה חמ"ס שמילה עכ"ס ללכרו פי' אף ע"פ שנעשית בהם חיסור דאורייתא :

(טו) ואם מבוי שלא ערבו מותר לומר לו ובשאר מצות אפי' בכס"ג אסור לומר [נ] אסור לומר (יח) לפיכך אם נולד בע"ש בין השמעות (ע"י לעיל סימן רס"ב אימת חשבונו לילה לענין תינוק למול עכ"ס) אינו נימול בשבת וה"ה י"ט ואפי' י"ט שני דוגלות אינו דוחה כמ"ס בסוף הסומין : (יח) שהוא ספק פשירי עיין מ"ש לעיל בסימן רס"ב : (יט) וכל מי שאין אמו טמאה לידה דגבי וביום הסמינו ורש"י מניח אפי' בשבת כתיב אשה כי תזרע וילדה וגו' משמע שילדה במקום שדוחה : (כ) וגוירה שנתגירה וילדה כ"ל לשון שאינו מוזקק הוא והכי הו"ל וכרתה שילדה ואינה נקראת ישראלית וחינה עמאה לידה עכ"ס) : (כא) ואח"כ טבלה דאז אינה עמאה לידה כמ"ס בר"ם רפ"ז ע"ג דכבר התמילה להסגיור במקצת דברים מ"מ כיון שילדה עד שלא טבלה (אינה נקראת ישראלית וחינה עמאה לידה עכ"ס) : (כב) וכתבנו לר"י שדוחה שבת שרי וזכר לענין שרי וזכר לענין שבת אולי שכתב ג"כ לענין כרחה שאין מצרכין עליו כמ"ס בסימן רס"ה : (כג) ואגדרוגיטום כתב הרמב"ם שאין דוחה שבת שרי וזכר לענין שרי וזכר לענין שבת אולי שכתב ג"כ לענין כרחה שאין מצרכין עליו כמ"ס בסימן רס"ה :

שיהא זכר משעת לידה ופירש"ם אף אינו נימול לה' לחות שבת כדדרישין וזוים
 כח' ציוס אפילו בשבת וחותנין לרב שיוני מתני' דהמפלה ואסוקנה בקשיא
 והרי"ף פסקה לרב שיוני ותמה עליו הרה"ש וכן נראה דעת הרמב"ם שלא
 הזכירו בהלכות מילה אבל בעל העיטור
 הרי"ף והרא"ש ואח"כ כתב טומטום שנקרע
 ונמלא זכר אין מילתו דוחה שבת כ"כ
 הרי"ף עכ"ל: מי שגולד בחדש ה'ו'
 לעיבורו והוא שלם וכו' והגולד לה' אס'
 הוא שלם בשערותיו וכו' ספק אם הוא בן
 ו' או בן ח' מלין אותו ממ"נ וכו' בפרק
 ר"א דמילה (קל"ה). אמר ר' אבהו ואלא ספק
 דוחה שבת לאתווי הא דת"ר בן ז' מחללין
 עליו את השבת בן ח' אין מחללין עליו
 את השבת ספק בן ז' ספק בן ח' אין
 מחללין עליו את השבת וכתב רבי תניא
 רש"י אומר כל שעה ל' יום בלדס אינו
 נפל ודייקין הא לא שיהא ספיקא הוי
 מיהא הכי מחללין אחר רב אלה בר
 אהבה מלין אותו ממ"נ אס' מי שפיר קא
 מהיל וחי לאו מחתך כבשר הוא ואלא
 הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין
 מחללין עליו את השבת אמאי נמלה
 ממ"נ ומשני ה"ל דמחללין לא נזכרה
 אלא למכשירי מילה והליבא דר"א דאמר
 מכשירי מילה דוחין את השבת כלומר
 לא אמר ר"א דמכשירי מילה דחו שבת
 אלא בדקוקס לן שכלו חדשיו כגון שבעל
 ופירש אבל ספק אס' כלו חדשיו אין

ביטומן רס"ה וזמ"ש לטס כס"ד: מי שגולד בחדש שביעי לעיבורו והוא שלם וכו'
 והגולד לה' אס' הוא שלם בשערותיו וזכרתינו וכו' משמע מזכריו מדכתיב בתחלה
 בסתם והוא שלם ואחר כך כתב אס' הוא שלם בשערותיו וזכרתינו וכו' אלמא
 דבתחלה מייירי שאינו שלם בשערותיו וזכרתינו אלא שהוא שלם באיבריו וכיון
 שגולד בחדש שביעי ה"ה כילד של קיימא
 לכל דבר פי' לעילא אותו ולפקה עליו
 את הגל ומלין אותו בשבת ואפילו אינו ז'
 שלימין מיוס הטבילה דק"ל הוולדת לו'
 יולדת למקוטעים אבל הגולד לשמנה
 מיוס הטבילה אס' הוא שלם בשערותיו
 וזכרתינו אפילו גולד ודאי לה' פי' כגון
 בנתולה שלא נבעלה כי אס' יוס אחד
 ושבו לא בא עליה אפי"ה חשבו בר קיימא
 אף לפקה עליו הגל ומלין אותו בשבת
 וא"ל לומר הויא דמינו ודאי בן ח' גמור
 אלא דלנו חשבוני שמנה מיוס הטבילה
 ושמה מעוברת היתה מטבילה אחרת או
 שמה בן ז' הוא דנתעברה אחר כמה
 ימים מיוס הטבילה והוא וולד גמור
 דפשיטא דולד קיימא חשבוני ליה אבל אס'
 שערו לקוי וכו' אף על פי שאינו ודאי בן
 שמנה אלא דולד לשמנה מיוס הטבילה
 מחוקקין ליה כגון שמנה ודאי ודאי הוא
 כאבן ואסור לטלטלו כ"ס שלא לפקה
 עליו את הגל ואין מלין אותו בשבת:
 ספק אס' הוא בן ז' וכו' דגם אינו יכולין
 לכונן אס' הוא בן ז' או בן ח' מיוס הטבילה
 ואפילו לא גמרו שעריו וזכרתינו וכדמסיק

דקתני

מלין אותו ממה נפשך וכו' אבל אס' הוא גולד לשמנה אף על פי שאינו בן שמנה
 אלא מיוס הטבילה אין מלין אותו ממ"נ דדוקא בספק בן ז' דשחא קעביד מזה
 אס' בן שבעה הוא מלין אותו ממ"נ אבל בן שמנה מיוס הטבילה לא שרינן לחתוך
 בשר המת בשבת דמ"מ איסורא דרבנן קעביד וכיון דלא גמרו שעריו וזכרתינו מהחמת
 נפל הוא הכי מוכחן פשט השמועות כפר"א דמילה (דף קל"ה) ובפרק הערל
 (דף פ') ומצינו ב"י:

לשון

הרמב"ם מלין אותו בשבת וכו' ויראה מדבריו שר"ל כשגמרו שעריו וזכרתינו
 וכו' דעת רבינו דמכתב הרמב"ם תחלה מי שגולד בחדש השמיני אס' היה
 שלם בשעריו וזכרתינו הרי זה וולד שלם וכו' ה"ו הוא אלא שנשמה ומוחר וכו' אבל אס'
 גולד ושעריו לקוי ואין זכרתינו שלימין ככרייתו ה"ו בן ח' ודאי וכו' ואח"כ כתב מי
 שגולד בחדש ז' לעבורו אס' גולד שלם ה"ו ולד של קיימא ומלין אותו בשבת ספק בן ז'
 ספק בן ח' מלין אותו בשבת עכ"ל אס' בן שבעה הוא ואלס הוא בדין הוא שידחה שבת
 וכו' אלמא מכתב בתחלת דבריו מי שגולד בחדש ח' אס' היה שלם בשעריו וזכרתינו
 וכו' א"כ הא דכתב בסוף דבריו בסתם אס' גולד שלם כו' וכן מ"ס אס' בן שבעה
 הוא ואלס וכו' ודאי נמי לומר שלם בשעריו וזכרתינו כמ"ס תחלה כפי' דאס'
 היה ר"ל בסוף דבריו שאינו שלם אלא באיבריו בלבד אבל לא גמרו שעריו וזכרתינו
 היה לו לפרש ולכך כתב רבינו ויראה מדבריו שר"ל כשגמרו שעריו וזכרתינו והשיג
 עליו ואמר ונראה דאפי' לא גמרו וכו' וכו' הקשה דהלא רבינו עצמו כתב תחלה
 מי שגולד בחדש ז' לעיבורו והוא שלם ור"ל שלם באיבריו בלבד ולא גמרו שעריו
 וזכרתינו ולמה לא היה מפרש כך גם דברי הרמב"ם וזכרתינו קושא דרבינו ודאי כיון
 שכתב תחלה בסתם והוא שלם ואח"כ פירש וכתב גולד לה' אס' הוא שלם בשערותיו
 וזכרתינו מוכח להדיא דמ"ס בתחלה בסתם והוא שלם אינו אלא שלם באיבריו מולד
 פירש תחלה שלם בשערותיו וזכרתינו אבל הרמב"ם כהוב איכא תחלה כתב שלם
 בשערותיו וזכרתינו ואח"כ כתב בסתם אס' גולד שלם וכו' א"כ מהחמת כל מ"ס
 א"כ בסתם והוא שלם נמי בשלם בשערותיו וזכרתינו קאמר וכדפרי' וק"ל: עוד
 כתב ב"י ור"ל ועוד יש לתמוה עליו היאך עלה על דעתו לפרש כן דברי הרמב"ם
 דאי גמרו שעריו וזכרתינו מייירי היאך היה אפשר לו לומר ואס' בן ח' הוא כמתחך
 בשר בעלמא הוא דהא כיון שגמרו שעריו וזכרתינו אפי' הוא בן ח' ודאי מלין אותו
 בשבת וכו' עכ"ל וגם זה לא קשיא כלל דה"ק אס' בן ז' הוא שגולד בחדש השביעי
 א"כ ר"ל גולד בחדש השמיני נמי בן ז' הוא אלא שנשמה דין קא שידחה שבת ואס'
 בן שמנה הוא שגולד בחדש ח' ולא היה ראוי להיולד אלא בט' ויאל קודם שגמור
 ה"ו שכל כמתחך בשר הוא ונראה דמה שלא כתב הרמב"ם האזי טעמא דממ"נ גם
 בגולד בשמיני וגמרו שעריו וזכרתינו הוא לפי דבגולד בשמיני כיון דגמרו שעריו וזכרתינו
 מחוקקין ליה בולדיו דבן ז' הוא אלא שנשמה ויש לומר כשאר וולדות וא"ל לטעם
 דמתחך בשר הוא אבל בספק בן ז' ספק בן ח' דאיכא נמי לאספקוקי ספק בן ששה
 הוא ואי בן ששה הוא אפי' גמרו שעריו וזכרתינו נפל הוא ואין לומר בספק אלא
 חששן דהא בשר בעלמא הוא לפיכך לא קאמר האזי טעמא אלא גבי ספק בן ז'
 גבי ודאי ודאי בן ח' ולא בולדיו בן ז' דבולדיו בן ז' נמי לא קאמר הרמב"ם
 לפי הכנת רבינו דמלין אותו בשבת אלא בדגמרו שעריו וזכרתינו ומחוקקין ליה בולד
 של קיימא ודאי ולא בספק שמה בן ששה הוא ונשמה עד שביעי אבל בולד גמרו
 שעריו וזכרתינו הייטיקן שמה בן ששה הוא ונשמה עד שביעי כל זה היה נראה לו

מחללין שבת למכשירי מילה דליה וזכרתינו הערכ גרסינן (דף פ. ו) וכן ח' מי קא
 מיי והתניא ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו כ"ע בשגמרו סימניו דתניא
 אוזבו בן ח' כל שלא כלו לו חדשיו ר' אומר סימניו מוכיחים עליו שעריו וזכרתינו
 שלא גמרו אף על פי שלא כלו לו חדשיו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האזי
 דר' הוה ואשחויי הוא לאשחויי ופסק שמועות הללו כדברי רבינו ומה שיש
 לקדקק עליו אכחזו בסמוך ואבדו שהרי"ף והרא"ש חלוקים עליו אבל בעל העיטור
 כתב כדברי רבינו וכו"פ סמ"ג: לשון הרמב"ם מלין אותו בשבת עכ"ל וכו' ויראה
 מדבריו שר"ל כשגמרו שעריו וזכרתינו אינו יודע מהיכן משמע לרבינו שנתראה כן
 מדברי הרמב"ם דאי משום דכתב אס' בן ז' הוא ואלס הרי גם הוא ז' לכתב
 לעיל בסמוך מי שגולד בחדש ז' לעיבורו והוא שלם וכו' ומלין אותו בשבת וע"כ
 אפי' לא גמרו שעריו וזכרתינו נמי מנין בשבת דהא לא חילק בין גמרו ללא גמרו
 אלא בן ח' אבל בן ז' משמע דכלל גווי מלין ועוד דהא אפי' ספק בן ז' ספק
 בן ח' שלא גמרו מלין וכל שכן בן שבעה ודאי ואס' כן עכ"ל דשלא דקאמר לא
 גמרו סימניו קאמר אלא לומר שהוא שלם באיבריו וכך הוה ליה לפרש שלם דכתב
 הרמב"ם ולא לפרשו דשלא בסימניו קאמר כי היכי דתקשי ליה ועוד יש לתמוה עליו
 היאך עלה על דעתו לפרש כן דברי הרמב"ם דאי בגמרו שעריו וזכרתינו מייירי היאך
 היה אפשר לו לומר ואס' בן ח' הוא כמתחך בשר דהא כיון שגמרו שעריו וזכרתינו
 אפי' אס' הוא בן ח' ודאי מלין אותו בשבת כדאיתא בפרק הערל וכו"מ הרמב"ם
 עצמו סס בסמוך הלכך ודאי בשלם גמרו שעריו וזכרתינו איירי הרמב"ם ומ"ס
 אינטריך למיבט טעמא דמלין אותו ממ"נ דאינו גמרו מדינא נמי מלין אותו ואפי'
 הוא בן ח' ודאי וכומו שנתבאר וכו"פ ה"ה בפרק א' מהלכות יבוס דברי הרמב"ם
 אלא בשלם גמרו שעריו וזכרתינו ומוכרח הוא כמ"ס ולפ"י מ"ס ואלס הוא היינו
 לומר שהוא שלם באיבריו אבל שעריו וזכרתינו לא גמרו וכן צריך לומר מ"ס עוד סס
 מי שגולד בחדש ה' לעיבורו אס' גולד שלם ה"ו ולד של קיימא ומלין אותו בשבת
 היינו לומר שהוא שלם באיבריו אבל שעריו וזכרתינו לא גמרו דאין לפרש דשלא
 בגמרו שעריו וזכרתינו קאמר דלישמע מינה שאס' לא גמרו שעריו וזכרתינו אף על
 פי שהוא בן ז' אין מלין אותו בשבת דא"כ היאך כתב גבי ספק בן ח' ספק אס' בן ז'
 הוא ואלס הוא בדין הוא שידחה שבת דהא כיון שלא גמרו שעריו וזכרתינו אפי' הוא
 בן ז' ודאי אין מלין אותו בשבת: כתב א"ה הרא"ש ז"ל ספק בן ז' ספק בן ח'
 אין מחללין עליו שבת כלומר שכתב ברייתא סתם ולא כתב מאי דאמר רב אלה
 דר אהבה דמחללין אותו ממה נפשך: וב"ש רבי' שאינו מנין דבריו דודאי מלין אותו
 ממה נפשך וכו' כלומר קשה לו על דברי הרא"ש שכתב אותה ברייתא דמשמע מינה
 דאין מלין אותו בשבת והא ליתא לפי דעתו אלא מלין אותו ממה נפשך כדבר אלה
 ואס' קאמר שהוצרך לכתבו משום דינא אחרינא דנפיק מינה דהיינו אין מחללין שבת
 משום מכשירין הא לא היה צריך לכתבה דכזה אין נפקותא לפסק הלכה וכו'
 ואני אומר דדברי הרא"ש מוכיחים וברורים והנה הם כדברי הרי"ף ז"ל דשתייה
 כתבו ברייתא זו דקתני בה בן ז' מחללין עליו את השבת בן ז' אין מחללין
 עליו את השבת ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת בן ח' הרי
 הוא כאבן ואסור לטלטלו וסמכו על מ"ס בפרק הערל דאוקמוה להאי ברייתא
 תסם בגמרא בשלם גמרו שעריו וזכרתינו והרא"ש כתב בפרק ר"א דמילה גופיה
 אחר

לרבינו מדברי הרמב"ם והשיג עליו ואמר דבבן ז' ודאי מלין אותו בשבת אפי' לא
 גמרו שעריו וזכרתינו אלא דבבן ח' ודאי אס' לא גמרו שעריו וזכרתינו אין
 כדפרישית מיהו אין בנת רבינו צודקת דברי הרמב"ם אלא אין ספק דמ"ס הרמב"ם
 אותו בשבת ממה נפשך אף בולד גמרו שעריו וזכרתינו אלא שלם הוא באיבריו
 סממ: כתב הרא"ש ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו שבת ואינו מנין
 סממ: כתב הרא"ש ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין דספק אין מחללין כפי' ר"א דמילה ופירש דהיינו
 בשלם

דרישה

שמה יקלקל ונמצא מחלל שבת אגודה ואס' כתיב מל פשט אפת (דה"ה) כיון דלא איתמוק בתלתא
 וימני לא ימול) מותר ואפי' הוא חניו כ"כ מהר"א ז"ל מ"ו ב"י: [ד] ויראה מדבריו שר"ל
 כשגמרו שעריו וזכרתינו כו' ז"ל ב"י אינו יודע מהיכן משמע לרבינו שנתראה כן מדברי הרמב"ם
 דאי משום דכתב אס' בן ז' הוא ואלס הרי גם הוא ז' לעיל בסמוך מי שגולד בחדש ז'
 לעבורו והוא שלם כו' ומלין אותו בשבת וע"כ אפי' לא גמרו שעריו וזכרתינו נמי מלין עליו דהא לא
 חילק בין גמרו ללא גמרו אלא בן ח' אבל בן ז' משמע דכלל גווי מלין ועוד דהא אפי' ספק
 בן ח' ספק בן ז' שלא גמרו מלין וכו"פ בן ז' ודאי וא"כ עכ"ל דשלא דקאמר לא גמרו סימניו
 בסימניו קאמר כי היכי דתקשי ליה (ולו לא קשה מייירי דרבינו ודאי בנ"ס ואלס כיונכמו שגמרו שעריו
 וזכרתינו ולא משום למיהו כ"כ אלא משום דכתב דהוי הוא כילד של קיימא לכל דבר כ"כ דהיינו לחלל עליו שבת כגון לפקה עליו הגל שכל עליו משא"כ הרמב"ם דלא כתב אלא למיהו משה' תמס
 דבינו עליו וכו') ועוד יש לתמוה עליו דאי בגמרו שעריו וזכרתינו מייירי היאך היה אפשר לו לומר ואס' בן ח' הוא כמתחך בשר בעלמא הוא דהא כיון שגמרו שעריו וזכרתינו אפי' הוא בן ח' ודאי מלין אותו בשבת וכו' עכ"ל

פרישה

(כג) הוא שלם ר"ל באיבריו: (כד) מלין אותו ממ"נ כו' ר"ל אפי' אס' לא גמרו שעריו
 וזכרתינו: (כס) הרי הוא כאבן כמתחך בשר בעלמא אבל בולדיו בן ח' לא כמ"ס בסמוך:
 (כו) ויראה מדבריו שר"ל כשגמרו שעריו וזכרתינו ר"ל שלם דקתני הרמב"ם פי' שגמרו שעריו
 וזכרתינו. וב"י תמה על רבינו בזה ומוכיח דהרמב"ם לא עלה על דעתו לומר כן אלא פי' שלם
 באיבריו ופי' דרישה: (כז) כתב א"ה הרא"ש ז"ל ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו השבת
 כך הוא ל' הבנייתא כצורתה:

קאמר אלא לומר שהוא שלם באיבריו וכך הו"ל לפרשו דשלא
 וזכרתינו ולא משום למיהו כ"כ אלא משום דכתב דהוי הוא כילד של קיימא לכל דבר כ"כ דהיינו לחלל עליו שבת כגון לפקה עליו הגל שכל עליו משא"כ הרמב"ם דלא כתב אלא למיהו משה' תמס
 דבינו עליו וכו') ועוד יש לתמוה עליו דאי בגמרו שעריו וזכרתינו מייירי היאך היה אפשר לו לומר ואס' בן ח' הוא כמתחך בשר בעלמא הוא דהא כיון שגמרו שעריו וזכרתינו אפי' הוא בן ח' ודאי מלין אותו בשבת וכו' עכ"ל

[בור יו"ד ת"ר]

יורה דעה הלכות עבדים רסו

שילדה אע"פ שנימול לה' אינו דוחה שבת עכ"ל והשיג הראב"ד ואמר ולא ידעתי מהו זה ההפך ואולי מפני שהוא מסופק אם הלכה כרבי אבא דמפלוג בטבילה ולענין מדחי שבת אולי לחומרא ולא דמי וא"כ במקנה כסף שנימול לה' כמי איכה לספוקי כי האי עכ"ל פי קציה ליה דה"ל להרמב"ם לחלק במקנה כסף שנימול לה' בין טבילה ואח"כ ילדה לילדה ואחר כך טבילה דא"כ ע"כ דנימול לשמה אפי"ה אין מהללין שבת היכה דילדה ואח"כ טבילה כמ"ס זיליד ביה טבילה אמו אחר שילדה ולפע"ד לא קציה ולא מדי דמ"ס הרמב"ם דל"ה ח"ה' שלחן בשבת דוחה את השבת חוץ מיליד בית של טבילה אמו עד שילדה וכו' לא היתה דעתו ליליד בית בלבד אלא אף למי שהוא מקנה כסף ונימול לה' דה"ל כיליד בית דכולן נקראו בשם ילד בית כיון שאינן נימולין לה' אלא משום דה"ל ילד בית וזה מצוה צלשו הרמב"ם שנימולין לה' דין ילד בית לן אע"פ שהם מקנה כסף כגון שלקה שפחה ולקה עובדה עמה משום דה"ל כיליד בית הואיל וקנה אמו קודם שתלד וילדה בביתו וז"ל וא"כ ע"פ שלקה העובר בפני עצמו והרי העובר עמו מקנה כסף וכו' והנימולין אחר דין מקנה כסף לן אפי"ה ילד בית משום דה"ל במקנה כסף: ומ"ש הרמב"ם ואם טבילה אחר שילדה ה"ו נימול לה' לכאורה הוא נגד הגמרא

דקאמר רב משרשיא בלוקח שפחה ע"מ שלא להטבילה דמשמע אפי"ה טבילה אפי"ה נימול לאחד אבל יש ליישב דמ"ל להרמב"ם דלח"ה דאפי"ה ילדה ואח"כ הטבילה נימול לה' ודאי אפי"ה בלוקח ע"מ שלא להטבילה אם טבילה אח"כ בכלל שפחות ישראל הוא ושפיר הוה ילד בית ולא קאמר רב משרשיא אלא בלוקח ע"מ שלא להטבילה ואלו טבילה והא דלא קאמר רב משרשיא אלא כי הכי דלא תקשי לך דלמאי דק"ל כ"ע דפ' החולק דאין מקיימין עבדים ושפחות שלא להטביליהו אפי"ה יום אחד א"כ היאך אפשר לו לקיימה בלא טבילה ע"כ אמר בשלקה ע"מ שלא להטבילה דכיון דאתני אתני ויכול לקיימה כד זמן מרובה אפי"ה לר"ע כדאיתא התם ויתבאר בסו"ד בס"ד אבל ודאי אם טבילה אח"כ יש לו דין ילד בית אפי"ה לקחה ע"מ שלא להטבילה ונימול לה' אלא שאינו דוחה שבת דשמה הלכה כרבי אבא וכן נראה מצוה מ"ש ה"ז"ס בפר"ה דמילה בדר"ה כגון שלקה ע"מ שלא להטבילה דמיידי בדה טבילה כלל ע"ס: והב"י כתב דהרמב"ם פסק כפי"ה אחריו דזה כאלו ובספר כ"מ והקמה דא"כ למה פסק הרמב"ם ביוצא דופן וזו שיש לו צ' ערלות דאיתו דוחה שבת הלא נח"ה דוחה שבת כמבואר שם כסוגיא אלא הדבר ברור שהרמב"ם מספקא ליה ונקט לחומרא הכא והכא וכמו שהבין הראב"ד והר"ן מדבריו כך הוא העיקר וכדפרי"ו דו"ק ובש"ע פסק בדברי הרמב"ם וכתב לשונו:

הדוקה עבד גדול מן העכו"ם וכו' ברייתא ס"פ החולק פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע ופסק כר"ע דאין מקיימין עבדים שאינם מולים אפילו יום אחד אפי"ה כנאוף בע"כ וכו' וכתבו התוס' דנראה לר"י דטעמו דר"ע דמלא כריותיה אסור דלפי שזוהי המול למוול עבדו לכהן אסור לקיימן שאינן מלין. ודלא כריותיה דפי"ה דאינו אסור אלא מצד שבתו של עבדו וי"ו דא"כ כי אתני בדהיה נמי: ומ"ש עבד גדול כ"כ הרמב"ם בפ"ה דבקטן לא שייך גלגול ותנאי אלא מלין ומטבילין אותן ע"ד ב"ד שזכות הוא לן כמו שיבא בסמוך: ומ"ש ואם ששקנאו התנה עמו וכו' פי' בשעת לקימה והוא אצל רבו הנכרי התנה עמו שלא ימול אותו מותר לקיימו והוא ערל לעולם שאם בא למולו נחטבל הלוקחה למפרע והכי מפרש לה רב פפא דהא דשלח רבין דעבד ערל שלקה רבו ע"מ שלא למולו מותר לקיימו אפי"ה מודה דהיכא דאתני וכו' כתב ורבינו לא הזכיר לה דאם התנה עליו שלא ימול מותר ואפשר שטעם מ"ס דאין היתר זה נוהג בזמן הזה שאין גר ותושב נוהג ובהרמב"ם ועשות נזקק לפניו שהרי מצוה כאלו מדברי רבינו דתנאי מועיל ודלא בהרמב"ם אלא כהר"ף והרא"ש שהביאו להך דרבין לפסק הלכה וכו' שם המדרכי ושם עמא דבר שלא למולו ואע"פ שאין מחמיר בשעת המקח דכיון דאין למולו מפני חיות המלכות אין לך תנאי גדול מזה ומותרין לקיימם לעולם והכי נקטינן: והוא דאסור לקיימו וכו' שם אריב"ל הלוקח עבד מן העכו"ם ולא רצה

שמקיימו התם אבל היכא דפסק דאמר הריני מנגלג עמך י"ב חדש ואם לא תמול לא תמול אחר כך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא וכתב ר"י הרמב"ם (ב):

דילמא מקמי הכי הוה זמנייהו כרבי חמא וכו' הם, כרי רבנו ומ"ש ואין נימול לאחד אלא בלוקח זה שפחה וזה עובדה כלומר ג' וא"ל בלוקח שפחה לעובדה כמו שתבאר. ומ"ש או בלוקח שפחה ע"מ שלא להטבילה כבר נבאר דהיינו אוקימתא דרב משרשיא: ודע שהרמב"ן לענין מילה בתי פסק בפ"ה מהלכות מילה כת"ק אלא דגבי לקה שפחה ע"מ שלא להטבילה כתב ואם טבילה אמו אחר שילדה ה"ו נימול לה' ונראה שלמד כן מדאמרינן ות"ק ל"ה ליה בין הטבילה ואחר כך ילדה בין ילדה ואח"כ הטבילה נימול לשמה ולאוקימתא דרב משרשיא היינו טעמא דנימול ליום ח' לפי שלקה ע"מ שלא להטבילה כלומר ולא טבילה אבל אם טבילה כיון דיליד בית הוא נימול לה':

ובתב עוד הרמב"ם בפרק הנזכר כסס שמילת הנניח דוחה את השבת כך מילת העבדים שהם נימולין לה' דוחה את השבת אם חל ח' שלחן בשבת חוץ מיליד בית של טבילה אמו עד שילדה שפחה ע"מ שנימול לה' אינו דוחה את השבת וכתב עליו הראב"ד לא ידעתי מהו זה ההפך ואולי מפני שהוא מסופק אם הלכה כרבי חמא דמפלוג בטבילה ולענין מידתי שבת לחומרא ולא דמי וא"כ במקנה כסף שנימול לה' כמי איכה לספוקי כי האי עכ"ל דעתו לומר דלרבי חמא מקנה כסף דנימול לשמה היינו

טבילה ואח"כ ילדה אבל ילדה ואח"כ טבילה נימול לה' ואפי"ה דלענין מילה בתי לא חילק הרמב"ם בין ילדה ואח"כ טבילה לטבילה ואח"כ ילדה לענין חילול שבת הו"ל לחלק דילדה ואח"כ טבילה אינו דוחה שבת כמ"ס זיליד ביה טבילה אמו אחר שילדה ובתמא ש"ס דעת הרמב"ם היתה דמספקא ליה אי הלכתא כת"ק אי כרב חמא דהקשה שפיר וכמ"ס הר"ן ע"פ זה ע"פ מהר"ם אצל ל"ע דנראה שדעתו ו"ל היתה לפסוקי כפי"ה ומ"ש חוץ מיליד בית של טבילה אמו עד שילדה שפחה ע"מ שנימול לה' ומ"ס דוחה את השבת הוא משום דמאי דאמרינן לת"ק דל"ה ליה בין ילדה ואח"כ הטבילה להטבילה ואח"כ ילדה הא ודאי פשיטא דקאי למקנה כסף הנימול לה' כיון שהוא מוכר בביתא אבל מספקא ליה אי קאי נמי ליליד בית הנימול לה' או דילמא לא קאי כיון שאינו מוכר בביתא ולפיכך פסק לחומרא וע"ל שהרמב"ם מפרש דאוקימתא דרב משרשיא כיון שלקה ע"מ שלא להטבילה אפי"ה טבילה אחר שילדה כיון שלא טבילה קודם לידה שמתנה דלקחה ע"מ שלא להטבילה אפי"ה נימול לה' ורבי ירמיה דלא חוקמה הכי ס"ל דלפ"ה מהני טבילה דלמחר דלמחר לא נימול לה' ומשום דמספקא ליה אי קאי כרבי ירמיה או כרב משרשיא פסק לחומרא: ודע שיש ט"ס בספרי רבי' שכתוב בהם גבי ילד בית לרבנן דלא משכחת ליד בית שנימול לה' אלא בלוקח שפחה לעובדה וכו' וז"ל דלא משכחת ליד בית שנימול לה' וזה ברור:

הדוקה עבד גדול מן העכו"ם הייב למולו וכו' בס"פ החולק (מח): ח"ד מקיימין אפי"ה ר' ישמעאל הרי הוא אומר וינכס בן אמתך ח"ל בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הכבוד מדבר. ומ"ש עבד גדול כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות מילה וכתבו התוס' והרא"ש דטעמא דאין מקיימין עבדים שאינם מולים לפי שזוהי הקב"ה לאצרכה למוול עבדיו: ומ"ש ד ואם ששקנאו ה"ה ע"מ שלא למולו מותר לקיימו שם אמר ריב"ל הלוקח עבד מן העכו"ם ולא רצה למולו מנגלג עמו עד י"ב חדש לא חל חומר ומוכרו לעכו"ם אמרו רבנן קמיה דרב כפא כמאן דלא כר"ע דאי כר"ע הא אמר אין מקיימין ח"ל רב פפא אפי"ה תימא ר"ע ה"ה היכא דלא פסקה למילתיה אבל היכא דפסקה למילתיה פסקה: וכן י"ה והא דאסור לקיימו ששקנאו התם פסק כשלא נתרצה מעולם להתגייר וכו' שם אהא דאמרינן ה"ה היכא דלא פסקה למילתיה וכו' פירש"י ה"ה דאין מקיים היכא דלא קבל מעולם להתגייר ולא פסק מגיורו אבל היכא דפסק למילתיה בשעת לקימתו ונתפייס להתגייר ואח"כ חזר בו מנגלגים שמה יחזור ויתרצה והתוס' והרא"ש כתבו שרבינו האי פירש בהיפוך ה"ה דאין מקיימין היכא דלא פסק למילתיה שלא אמר שפחותו רובה למ"ל אלא נתרצה למולו ודוחה מיום אל יום דשהוי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסק למילתיה שלא למולו אינו מחויב למולו בע"כ ומנגלג עמו י"ב חדש אולי יתרצה וכתבו התוס' שכן נראה לר"י ודע שרש"י פירש עוד פירוש אחר ה"ה דאין מקיימין היכא דלא פסק למילתיה לחמור אחר כך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא וכתב ר"י הרמב"ם (ב): והרמב"ם

דרכי משה ויעין בדברי הרמב"ם פ"ה מהל' מילה: (ב) ובהר"ן פ' השולח דה תקיע' ע"א בכל יום משע' ליה ד"ה כד' להבניכו

פרישה

לכס: (י) הלכך אוליין לחומרא ונימול לה' כו' והיינו שומרה שאינו נימול קודם ח' אבל אין לפי דעת מל איתו ע"כ ג' דייק לחזק ולמילוי ביום ח' ולכס' מוטו דם בריה (יח"ל רש"ל אוליין לחומרא דשחא מתחלה לא משא זימנא למוול נמצא המילה שאינו כרתי ע"כ ע"כ כמו שנילו מהול כמ"ס לעיל סימן רס"ג וז"ל דהא פסק רמ"א בנב"ס בר"ס רס"ב סעיף ח' דאם מלי ע"כ ס"פ לזויר ולהטיף מוטו דם בריה ע"ש ויהי מהב"מ: (יא) אלא ל' ק"ה זכ שפחה וזה עובר וזה ק"ה כסף כלומר וא"ל בלוקח שפחה וילדה עמה ב"י: (יב) או בלוקח שפחה ע"מ שלא להטבילה וכו' ילד בית וא"ל בלוקח שפחה לעבדה (שחין לו בגוף השפחה כלל ואין זה כשכס כלל ולפיכך נימול ליום אחד עכ"ל). וז"ל דכן צ"ה לרבינו בנ"י וז"ל שם כמו שתבאר והיינו דגם רבני כתב ז"ל וז"ל אהר קונה השפחה כו' עד וא"ל קנה השפחה כו' ואחר כך בילדו בית כתב דלא משכחת לרבין דנימול לאחד אלא בלוקח שפחה לעובדה כו' או שלוקח שפחה והתנה כו' וכתבו רבנו שם כל לאו חוץ וז"ל וז"ל ל"ה ביה שלה ק"ה השפחה ע"מא אלא עובדה אלא אפי"ה ביה שקנה ג"ס השפחה אלא שהתנה ע"מ שלא לטביל וכתב השפחה ע"מ שלא לטביל וכתב דבריהן והכינו השפחה ע"מ שלא לטביל וז"ל וז"ל (יג) ואין מלין אותי בשבת פי' אלא ממתנין עד יום ראשון שאסרוי אע"פ שהוא יום ט' כיון לקיים חומרא דאסונה שלא למולו תוך מ' ימים ושמה היה דמי למולו באחד נמצא שבת מילה שלא בזמנה: (יד) מן העכו"ם מיב למולו מיד שהיו איה הקב"ה לחתכה

חרושי הגהות

ג אלא בלוקח זה שפחה וזה עובר כלומר וא"ל בלוקח שפחה וילדה עמה ע"מ שלא להטבילה וזהו ילד בית וא"ל בלוקח שפחה לעובדה כ"ל וזהו שכ"ה הרב"י כמו שנבאר ר"ל שגם רבינו בעל השו"ר כתב לעיל ואם אחר קונה השפחה ואח"כ בילד בית כתב ר"א משכחת לרבנן דנימול לאחד אלא בלוקח שפחה לעובדה וכו' או בלוקח שפחה והתנה וכו' וכתבו רבינו שם בלשון לאו חוץ וז"ל וז"ל קנה השפחה עצמה אלא עובדה אלא אפי"ה ביה שקנה גם השפחה אלא שהתנה ע"מ שלא להטבילה וכאן התירי ברובתא והניח הפשוט בזה וא"ל ע"ל הפרישה ובה נתיישב מ"ש בעל הבחנה ש"י הביאו הרב בנב"ג ע"ש הרב"י וא"ל בלוקח שפחה לעובדה כו' כתב שם וז"ל תימא דלעיל בספקך כתב דוחה סברא הוא לומר דנימול לאחד באחד קונה השפחה ואחר העובר מלוקח שפחה לעובדה ולפי ג"י הפרישה א"ש כמבואר למינן: ד אמה שהתחזק ואם כשהתנה כו' לא הו"ל להביא הא דריב"ל אלא הו"ל להביא עיקר מקורו דהיינו פדושלת רבין שהביא לקמן בסמוך ויעין פ"ה

פרישה

סי רסו [ה] ואין מלין בשבת אפי"ה טבילה כו' וכתב ר"י נתיב כ"ג ח"ד מחמיר גם בזה שלא למולו בשבת ועיין ברמב"ם פ"ה דמילה עכ"ל: (ב) ואם ששקנאו התנה עמו ע"מ שלא למולו כו' וכן במדינות אלו שחמור לגייר טע עכו"ם היו כאלו התנה עמו שלא למולו ומותר לקיימו ע"ל כל זמן שירצה וכן הוא המנהג פשוט רמ"א והוא מהמדרכי (ס"ע החולק) וכנראה ב"י: עיין בנ"י ריש ד' ש"ה בפסקא המתהלת ואם ששקנאו התנה עמו ע"מ שלא למולו כו' נראה דפסקא זו ט"ס בנ"י כו' ל"ל שהיא דיונה לא היה כנ"ה בספרי העור שהוא ביד ב"י וראיה לזה שא"כ בעמוד זה קרוב לטובי כתב ז"ל ורבינו לא הזכיר הא דאם התנה עליו שלא ימול מותר לקיימו וכתבתי מני שחמור לקיימו אלא בזמן ששקנאו קיים ויהיה גר תושב יכרי ערע שאין לרבו לכמוהו אלא דברים הנוסגין בכל זמן עכ"ל. ור"ל שרבינו משה השמיטו משום דס"ל בהרמב"ם שהניח ב"י לפני זה שכתב בפ"ה דמילה וכו' דה"ה דאפי"ה שנתה עמו אסור לקיימו אפי"ה קיבל עליו מ"ה מזה כגון תושב וגר תושב אין מקבלין אלא בזמן שש"ה קיים אבל בהרמב"ד השיב עליו שם וס"ל דבהתנה עמו לטבול ולא למולו מותר לקיימו ל וז"ל בזמן הזה. וס"ל לרבינו שרבינו פסק בהרמב"ם ולכך השמיט הכי דין דהתנה כו' מותר לקיימו וא"כ מוכח שפסקא ה"ל ע"ס הוא. ובלא"כ מוכח כן שהרי בנ"י לא כתב שהיא פסקא מאי שחמור לכתוב עליו שהיא התנה שלא למולו הן המה דברי רבין שחמיר דרבי חלעי וכמ"ס ב"י

דרישה

ג אלא בלוקח זה שפחה וזה עובר כלומר וא"ל בלוקח שפחה וילדה עמה ע"מ שלא להטבילה וזהו ילד בית וא"ל בלוקח שפחה לעובדה כ"ל וזהו שכ"ה הרב"י כמו שנבאר ר"ל שגם רבינו בעל השו"ר כתב לעיל ואם אחר קונה השפחה ואח"כ בילד בית כתב ר"א משכחת לרבנן דנימול לאחד אלא בלוקח שפחה לעובדה וכו' או בלוקח שפחה והתנה וכו' וכתבו רבינו שם בלשון לאו חוץ וז"ל וז"ל קנה השפחה עצמה אלא עובדה אלא אפי"ה ביה שקנה גם השפחה אלא שהתנה ע"מ שלא להטבילה וכאן התירי ברובתא והניח הפשוט בזה וא"ל ע"ל הפרישה ובה נתיישב מ"ש בעל הבחנה ש"י הביאו הרב בנב"ג ע"ש הרב"י וא"ל בלוקח שפחה לעובדה כו' כתב שם וז"ל תימא דלעיל בספקך כתב דוחה סברא הוא לומר דנימול לאחד באחד קונה השפחה ואחר העובר מלוקח שפחה לעובדה ולפי ג"י הפרישה א"ש כמבואר למינן: ד אמה שהתחזק ואם כשהתנה כו' לא הו"ל להביא הא דריב"ל אלא הו"ל להביא עיקר מקורו דהיינו פדושלת רבין שהביא לקמן בסמוך ויעין פ"ה

והרמב"ם בפ"א מהלכו מילה ובפרק י"ד מהא"ב כתב דברי ריב"ל כגורתן ואין צדק הכרע וכו' ואם התנה עליו מתחלה והוא אצל רבו עכו"ם שלא ימול אותו מותר לקיימו והוא ערל ובלבד שיקבל עליו ז' מלות בני נח: ב"ה צריך להעביר ע"י הקולטום ולכתוב במקומו ויהיה כגור: (מותר לקיימו בעבודתו

רצה למול מגבל עמו עד י"ב חדש לא מל חזר ומוכרו לעכו"ם אמרו רבנן קמיה דרב פפא דרב פפא כחזן דלא כר"ע א"ל רב פפא אפי' תימא ר"ע ה"מ היכא דלא פסקא למילתא אצל היכא דפסקא למילתא פסקא ופירש"י ה"מ דאין מקיים פסק מגיוחו אצל היכא דפסקא למילתא צעצעת לקיחתו ונתפיים להגנייר ואח"כ חזר בו מגבלים שמה יחזור ויתרצה לשון מורי ל"א ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסקא למילתא שמקיימו סתם אצל היכא דפסקא דאמר הריני מגבל עמד י"ב חדש ואם לא תימול אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא עכ"ל.

לדעתו הראשון ואם לא הזר צריך למוכרו לעכו"ם אחר י"ב חדש והוי לרש"י אבל לרב האי הוי איפכא קנאו סתם ונתרצה למולו (שו) אלא שדוחה אותו מיום ליום אסור להשהותו וצריך למוכרו מיד לעכו"ם ואם אמה בהדיא שאינו רוצה למולו מותר להשהותו י"ב חדש אולי יפתחו שימול ואם מלו והטבילו בעל כרחו לשם עבדות לרש"י ז"ל (שו) דינו כעבד לכל דבר אבל להתחלה אין לעשותו שלא יבא להכשיל את רבו באיסור והיתר כיון שאינו רוצה לקבל עליו עול מצות (שו) ולרב אלפס אין עליו תורת עבד כל זמן שאינו מתגייר מרצונו מי שהוא עבד מוטבל לשם עבדות ורוצה רבו להטבילו לשם הירות אם נהג כבר במצות שעבד הייב בהן כגון שקנאו רבו מישראל או שקנאו מעכו"ם והטבילו לשם עבדות והוא עבד בביתו לרב אלפס מרצונו ובקבלת מצות ולרש"י אפי' בלא קבלה ואח"כ בא לשחררו (שו) יכול לשחררו בעל כרחו אבל אם מיד (שו) אחר שלקחו מן העכו"ם והטבילו לשם עבדות בא לשחררו צריך שיהיה מודעתו כתב רב יהודאי גאון עבד קמן או שומה מטבילין אותו ע"ב ד"ד תשובה לגאון עבד שמולו רבו וחזר לגיותו ומכרו

חזר בו מגבלים שמה יחזור ויתרצה לשון מורי ל"א ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסקא למילתא שמקיימו סתם אצל היכא דפסקא דאמר הריני מגבל עמד י"ב חדש ואם לא תימול אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא עכ"ל. וקשיא לל"א מאי אריא י"ב חדש אפי' עובד כיון דהתנה וכדלעיל רבין ויש לומר דרבין דאחתי צעצעת לקיחתו והכא אריא צקנאו צתתם ולאח"כ א"ל הריני מגבל עמד ולהכך י"ב חדש אין טפי לא וי"ש רבין צהיה דרבין ואם צקנאו התנה עמו וכו' ואלו דריו"ל אמר והא דאסור לקיימו צקנאו סתם וכו' ויראה גם כן שלכן כתב רש"י בלשון ראשון אצל היכא דפסקא למילתא צעצעת לקיחתו וכו' ולא כתב כך בלשון אחרון והיינו משום דללשון ראשון אפי' פסקא למילתא צעצעת לקיחתו מגבל עמו י"ב חדש טפי לא אצל ללשון אחרון צעצעת לקיחתו אפילו עובד נמי כדפרישתי ומיהו ללשון ראשון ודאי דשלא צעצעת לקיחתו נמי מגבל עמו י"ב חדש וכדמשמע ממ"ש תחלה ה"מ דאין מקיים דלא קיבל מעולם וכו' דמשמע אצל אס קיבל מעולם להתגייר אפי' שלא צעצעת לקיחתו נמי מגבל עמו י"ב חדש והא דנקט צעצעת לקיחתו אינו אלא לפרש דללשון זה אפי' צעצעת לקיחתו י"ב חדש אין טפי לא כדפרישתי וכך נראה מדברי רבין שכתב לשון ראשון והשמיט ממנו צעצעת לקיחתו ואיכא למידק אחתי לא כתב רבין לשון אחרון דרש"י הלא הרא"ש הביא שניהם ואפשר כיון דר"ה פירש הא דפסקא למילתא לענין שנתרצה למולו אלא שחלקין דבין גם התוספות צ"ח פירש כן אלא שפי' דה"מ דריו"ל קאי ולענין דהין תוספ כלשון ראשון דרש"י א"כ כולם חולקין על לשון אחרון ולכך לא הביאו אצל הר"ר ירוחם בנתיב כ"ב בסופו הביאו עוד הביא פי' אחר צ"ח קצת מפרשים והרמ"ה ע"ש ולענין הלכה בפלוגתא דרבנן דאין היחר לקיימו אפי' וי"ש אחד אלא א"כ צהתנה עמו צעצעת לקיחתו שלא למולו ואז לכולי עלמא מותר לקיימו לעולם והוא ערל בזמן זה א"כ היתנות כדכתב המרדכי וכו' הר"ר ירוחם: ואם מלו והטבילו בעל כרחו לשם עבדות לרש"י דינו כעבד וכו' בפרק החולץ כתב רש"י כל עבילות עבדים בעל כרחו הו"ו מוציא מפרשותו לכת"ע עבילות עבדים בעל כרחו ולא נחלקו רבין ורשב"א אלא בעבילות חירות ולמסקנא הכל מודים דאף עבילות חירות בע"כ ולפי"ז הא דתינא הלוקח עבד מן העכו"ם צריך לקבל אינו אלא היכא שהטבילו לשם עבדות ואחר כך מוד הוצה להטבילו לשם חירות דכיון דלא נהג במצות אינו יכול להטבילו לשם חירות בע"כ כך פי' הרא"ש לרש"י וכדברי רבי' וי"ש ולרב אלפס אין עליו תורת עבד וכו' כ"כ הרא"ש וי"ל מתוך דברי רב אלפס משמע שטבילת עבדות לרבין שהיא מדעתו ובקבלה עכ"ל ויראה דבריו כיון שכתב רב אלפס בסתם דעבד מוציא ר"ל לקבל דבר קיבל עליו מעיקרא דתינא א' גר וא' לקוח מן העכו"ם צריך לקבל הא לקוח מישראל א"כ לקבל עכ"ל מדל"א פי' כלום משמע דה"ק דבלקוח מן העכו"ם וטבילו לשם עבדות צריך לקבל אצל בלקוח מישראל שכבר קבל עליו א"כ לקבל ומימרא דריו"ל דצריך לגבל עמו י"ב חדש הביא רב אלפס נמי בסתם משמע דלעולם אין מילת וטבילת עבדות בע"כ של עבד א"כ מ"כ מעיקרא דמייחתי בגמרא הו"ו דיפת תואר למידק מינה דפליגי בטבילת שחרור ומאי דוקא ודילמא בטבילה רבין נמי מודו דטבילת חירות בע"כ והא דלא הוי תקנתא ליפת תואר להטבילה בע"כ לשם שחרור היינו משום דהיינו צריך להטבילה מחלה לשם עבדות בע"כ ולרבין דאין טבילת עבדות בע"כ אי אפשר להגיע לטבילת חירות אצל היכא דהוי טבילת עבדות מדעתה אימא לך דיכול להטבילה לשם חירות אפי' בע"כ. אצל לפרש"י דכל טבילת עבדות בע"כ הן לדברי הכל נחיא דהשתא צ"ל לרבין דלא הו תקנתא ליפת תואר להטבילה בע"כ לשם שחרור וצריך לקבל וכך פסק סמ"ק כרש"י דטבילת עבדים בע"כ הן אצל הרמב"ם פסק כדרי"ף דוקא מדעתן וכך נראה מדברי סמ"ג בה' עבדים וכו' הר"ר ירוחם סוף נכ"ב שכן נראה עיקר ושכן כתב הרמ"ה וכך פסק צ"ע:

כתב רב יהודאי גאון עבד קטן או שטת מטבילין אותו על דעת צ"ד זה נלמד מדאמר בפ"ק דכתובות (דף י"א) א"ר הונא גר קטן מטבילין אותו ע"ד צ"ד פי' שהם נעשים לו כאב והוי הוא נעשה עבד ביהדות על ידיהם ומשמע שתפס שיטתו כרצו אלפס דאילו לרש"י דמטבילו בע"כ לשם עבדות לא צ"ע דעת צ"ד כי היכי דלא צענין דעת עבד גדול מיהו אפשר דט"ל דטבילת עבד צ"ד דמקצת גירות הוא ומשפט כתיב ביה ומש"ה קאמר ע"ד צ"ד שהוא ג' אלא דלפי"ז הו"ל לומר מטבילין אותו כצ"ד מאי ע"ד צ"ד והא דפירש"י בהך דרב הונא ע"ד צ"ד ג' י"ו בטבילתו וכו' לא היתה דעתו לומר שזה הפירוש ע"ד צ"ד אלא האמת פי' דלא תימא ע"ד צ"ד ושלא צענייה אלא ג' צריך שיהיו בטבילתו כגון כל טבילת גר וכו' אבל עיקר פי' ע"ד צ"ד גאון עבד קטן שטת הגדיל יכול למחות כדאמר רב יוסף התם בגר קטן וי"ל דס"ל כרצו אלפס דנראה מדבריו דפסק במטבילין ע"ד צ"ד אפי' בגר אינו יכול למחות דא"כ מה כח צ"ד יפה ויתבאר דבלכות גרים צ"ד: תשובה לגאון עבד שמולו רבו וחזר לגיותו

בזמ"ז לא הוצרך לכתוב שכבר נודע שאין רכבו לכתוב אלא דברים הטובים ככ"ו. כתב המרדכי על הא דשלא רבין איוהו עבד ערל שומת לקיימו זה שלקחו רבו ע"מ שלא למולו וכן עמא דבר שלא למולו ואף על פי שאין מתנין צעצעת המקח כיון שפשוט שאין למולו מפני המלכות אין לך תנאי גדול מזה ומותרים לקיימו לעולם עכ"ל וכ"כ ר"י בנכ"ג: ומ"ש רבין ואם מלו והטבילו בע"כ לשם עבדות לרש"י דינו כעבד לכל דבר כלומר דינו כדון עבד שמוטבל לשם עבדות וכן מ"ש ולרב אלפס אין חובה עבד עליו פירושו חירות עבד שמוטבל לשם עבדות אלא הרי הוא כאילו לא מל ולא עבד ודברים אלו בפרק החולץ (מז): אהא דגריסין התם א' גרו' עבד משחרר ורמינהו ד"א בגר אצל בעבד משחרר א"כ לקבל א"ר שעת ל"ק הא רשב"א הא רבין וכתב הרא"ש דמתוך פירש"י משמע שטבילת עבדות הוא בע"כ של עבד וכלל קבלה אף לרבין דרשב"א ולא נחלקו אלא בעבילת חירות דרשב"א סבר אף טבילת חירות בע"כ ורבין סברי דוקא מדעתו ובקבלה וקאמר תלמודא (מח): דל"פ רבין עליה דרשב"א אלא ביפת תואר דלא שייכה במצות אבל בעבד עבד עליו פירושו חירות ופירש"י עבד דש"י במצות ששהה צביתו של ישראל והנהגו במצות משמע אף ע"פ שלא קבל צעצעת טבילת עבדות אלא שנהג צבית חזקו אצל מתוך רב אלפס משמע שטבילת עבדות לרבין צריך שיהיה מדעתו ובקבלה עכ"ל הרא"ש ז"ל וכתב עוד גבי פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע אם מקיימין את העבדים ואימרת עלה ה"מ היכא דלא פסק כו' א"כ ה"מ היכא דלא אחתי וכו' ומדברי הרמב"ם פי"ג מהא"ב נראה שסובר כדעת הר"ף וי"ל למאי דפירש"י דטבילת עבדות יכול להטבילו בע"כ לכ"ע אחתי אין מטבילין בע"כ וי"ל דתקנתא דרבין הוא שלא יבא להכשיל את רבו באיסור והיתר כיון שאינו רוצה לקבל עליו עול מצות ועוד אף טוב לחייבו במצות כיון שאינו רוצה לשמרו עכ"ל ובלי כתב ולא רצה למולו וכו' וא"ת הא אמרין שיכול לכופו להטבילו לשם עבדות וי"ל כגון ש"ל שטת שטת יטבילו בע"כ לא יקיים סוס מצוה ומכיר בו שהוא עקש: מי שהוא עבד מוטבל לשם עבדות ורוצה רבו להטבילו לשם חירות וכו' בפרק החולץ [מז]. הניא ובכתה את אביה ואת אמה ד"א בשלא קבלה עליה אצל קבלה עליה מטבילה ומותר בה מיד רשב"א אומר אע"פ שלא קבלה עליה כופה ומטבילה לשם שפחה וחזור ומטבילה לשם שחרור ומתרה בה מיד ואסיור בה פסק דע"כ מ"ו רבין אלא יפתת עבד דלא שייכה במצות אצל עבד דש"י צ"ע במצות אפי' רבין מ"ו דתינא אחד גר ואחד לוקח עבד מן העכו"ם צריך לקבל הא לוקח מישראל א"כ לקבל וכתב הרא"ש פירוש אחד גר צעצעת גירות וא' הלוקח עבד מן העכו"ם ובה לשחררו מיד אחר שלקחו מן העכו"ם והטבילו לשם עבדות צריך לקבל צעצעת שחרור כשמטבילו לשם צ"ח אצל הלוקח מישראל כיון דשהה צביתו של ראשון ונהג במצות שהשתא חייבת צהן אע"פ שהוטבל לשם עבדות בע"כ א"כ לקבל עכ"ל: ומ"ש אע"פ שהוטבל לשם עבדות בע"כ אלו"ה הוא דאילו להרי"ף טבילת עבדות בע"כ לאו כלום הוא ומבואר בדבריו דה"ט דבלוקח מישראל א"כ לקבל עליו מצות משום דכבר קיבל עליו מעיקרא כשטבל לשם עבדות וכו' הרמב"ם בפ"ג מהל' איסורי ביאה: **וב"ה** מ"ש רבין יכול לשחררו בע"כ אינו מדוקדק דלא הו"ל לכתוב אלא דא"כ לקבל ובלשונה דברייתא וי"ל דכיון דא"כ לקבל מחילה משמע שאפי' אינו רוצה להשתחרר משחררו רבו בע"כ כיון דאין אנו צריכין דעתו:

כתב רב יהודאי גאון עבד קטן או שטת מטבילין אותו ע"ד צ"ד זה נלמד מדאמר בפ"ק דכתובות (יא). גר קטן מטבילין אותו ע"ד צ"ד: **תשובה** לגאון עבד שמולו רבו וחזר לגיותו וקנאו כיון שימול וטביל לשם עבדות פסע ראשונה וכו' אינו חוזר

כתב רב יהודאי גאון עבד קטן או שטת מטבילין אותו ע"ד צ"ד זה נלמד מדאמר בפ"ק דכתובות (יא). גר קטן מטבילין אותו ע"ד צ"ד: **תשובה** לגאון עבד שמולו רבו וחזר לגיותו וקנאו כיון שימול וטביל לשם עבדות פסע ראשונה וכו' אינו חוזר

פרישה לנדרים למול עבדיו: (שו) אלא שדוקה אותו מיום ליום אסור להשהותו וצריך למוכרו לעכו"ם מיד (שו) דינו כעבד לכל דבר ר"ל כעבד שמוטבל מרצונו: (שו) ולרב אלפס אין עליו תורת עבד כל זמן שאינו מתגייר מרצונו עיין מ"ש בריש סימן קכ"ד שכתב בשם ר"ת דעבד שאינו מתגייר מדעתו עושה י"ב על י"ב חדש וה"ת והרא"ש פסקו דאינו עושה י"ב מיד דהתם אינו ר"ל שמוטבל בע"כ אלא כלפי גר קרא לעבד שלא מרצונו שהעבד לא נתן על לבו לגייר עד שמוטבל ע"י גאון עבד קטן שטת הגדיל יכול למחות כדאמר רב יוסף התם בגר קטן וי"ל דס"ל כרצו אלפס דנראה מדבריו דפסק במטבילין ע"ד צ"ד אפי' בגר אינו יכול למחות דא"כ מה כח צ"ד יפה ויתבאר דבלכות גרים צ"ד: תשובה לגאון עבד שמולו רבו וחזר לגיותו

פרישה לנדרים למול עבדיו: (שו) אלא שדוקה אותו מיום ליום אסור להשהותו וצריך למוכרו לעכו"ם מיד (שו) דינו כעבד לכל דבר ר"ל כעבד שמוטבל מרצונו: (שו) ולרב אלפס אין עליו תורת עבד כל זמן שאינו מתגייר מרצונו עיין מ"ש בריש סימן קכ"ד שכתב בשם ר"ת דעבד שאינו מתגייר מדעתו עושה י"ב על י"ב חדש וה"ת והרא"ש פסקו דאינו עושה י"ב מיד דהתם אינו ר"ל שמוטבל בע"כ אלא כלפי גר קרא לעבד שלא מרצונו שהעבד לא נתן על לבו לגייר עד שמוטבל ע"י גאון עבד קטן שטת הגדיל יכול למחות כדאמר רב יוסף התם בגר קטן וי"ל דס"ל כרצו אלפס דנראה מדבריו דפסק במטבילין ע"ד צ"ד אפי' בגר אינו יכול למחות דא"כ מה כח צ"ד יפה ויתבאר דבלכות גרים צ"ד: תשובה לגאון עבד שמולו רבו וחזר לגיותו

הדושי הגהות
מ"ש בזה לקמן אות י"ב: ה"י ש לתמוה שהרי: פ רבי' לעיל והנתיקו הרב"י בענין זה וכתב עליו ע"ש ומצאתי בדרישה שכתב הו"ד עיין בב"י בפסקא המתחלה ואם משקנאו התנה עמו שלא למולו כו' נראה דפיקא זו פ"ס בב"י כי צ"ל שיא היה כתוב בספרי הגיור שלפני הרב"י והראיה לזה שאח"כ סמך לזה כתב הו"ד ורבי' לא הזכיר הא דאם התנה עליו שלא ימול מותר לקיימו והתעם מפני שאסור לקיימו אא"כ יהיה גר תושב וכו' ובג"י נודע שאין דרכו וכו' עכ"ל הג"י ור"ל שרבינו ס"ל כדבריהם דהרמב"ם וראב"ד שהיה פשוטם

וב"ש ומהו עבד כנעני מי שלוקח אחד מכל האומות לא שנה אם לקחו מישראל או מעכו"ם וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ט מה' עבדים וז"ל אחד הקונה עבד כנעני מישראל או מן העכו"ם שהוא כבוש תחת ידיו או מאחד משאר אומות וכן גר תושב או העכו"ם שהוא כבוש תחת ידיו או אחד משאר האומות יש לו למכור את עצמו לישראל לעבד והוא הוא עבד כנעני לכל דבר וכן מוכר בניו ובנותיו שנאמר מהם תקנו ומחשפתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם וכל אחד מאלו הרי הוא עבד כנעני לכל דבר : וכתב עוד מלך עכו"ם שעשה מלחמה ובינה שבויה ומכרה וכן אם הרשה לכל מי שלקחה ובינה לעצמו וכן אם היו דינו שכל מי שלקח את המס ימכר או מי שעשה כך וכך או לא יעשה ימכר הרי דינו דין ועבד הנלקח בדינים אלו הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר . ונראה שטעמו מדגרסינן בהולץ [מו.] אמר ליה רב פפא לרבא חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי זוזי לאויסי לכרייהו ומשעבדי בהו וכי נפקי צריכי גיטא דחיותא או לא ח"ל הכי ח"ר ששת מוקרייהו דהני בעפסא דמלכא מנה ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא

עתה (ט) ומהו עבד כנעני מי שלוקח א' מכל העכו"ם ל"ש אם לקחו מישראל או מעכו"ם או שמוכר את עצמו או שלקחו בשביה או גנבו יבבשו להיות לו לעבד (פא) אלא שאותו שלוקח מעכו"ם אין גופו קנוי לו אלא למעשה ידיו עד שיטבילנו לשם עבדות לפיכך אם קדם וטבל לשם בן חורין הוא בן חורין ובאין כולוהו הגוף קנוי לו מיד ובכולם כל זמן שלא הטבילו לשם עבדות דינו כעכו"ם לכל דבר ולאחר שיטבילנו לשם עבדות הוא עבד וחייב במצות שהאשה חייבת בהן (נג) ובעבד זה מותר לעבוד בו בפרך וכתב הרמב"ם אף ז"פ שהדין כך מדת הסיודות ודרכי החכמה שיהא אדם רחמן ורודף צדק ולא יבביר עולו על עבדו ולא יצר לו ויטביליהו וישקוהו בכל מאכל ומשקה (ה) וכן לא יבוחו לא ביד ולא בדברים לעבדות מסרם הכתוב ולא לבושת ולא ירבה עליו צעקות ובעם אלא ידבר עמו בנחת וישמע מענותיו האשה קונה שפחות אבל אינה קונה עבדים אפי'

וכל שכן עכו"ם כדאיתא בגיטין עכ"ל ונראה דמ"ש כדאיתא בגיטין הוא ממאי דאסיק רב פפא כדפרישית ומ"ש עכו"ם קונה אפי' ישראל היינו עבד ושפחה דוקא דשייך במצות כישראל כלשון התלמוד שאמר עכו"ם ישראל מני' אבל ישראל גומר לא קני עכו"ם מולא הם קונין מכס ח"כ הכי סובר דעל ידי חוקה ויאות אפי' ישראל גומר קונה עכו"ם מושב ממנו שני ואולי לטעמיה דדינא דמלכותא לענין מס מהני דקני לגופו של ישראל ובעי גט שיחרור והכי נמי במלחמה קני ליה שבאי לישראל בחוקה חמס למאי דפרישית דדעת רוב הגאונים דגופו של ישראל אינו נקנה כלל לעכו"ם אפי' במלחמה נמי לא קני ליה והכ"ז כתב על דברי נ"י שראיה הפוכה הוא מביא ממסכת גיטין ולא ירד לרקוק למאי דאסיק רב פפא תו לא צריך לשינוי קמח דקני ליה למעשה ידיו וכדפרישית ואפשר דהוה קשיא ליה לכ"ז דהו"ל למימר אלא ח"ר פפא והא לאו מילתא היא דטובא אשכחן דהדר ביה משינויא קמח אף ע"ג דלא קאמר תלמודא אלא ועוד דהכא מוכחא סוגיא דהדר ביה דמדעמון ומאז טיירו ציחון אף לגופו של קרקע ח"כ ה"ה לעכו"ם ועבד כדמוכח התם והכי עיקר ויחא השתא הא דכתב רבינו או שלקחו בשביה או גנבו וכו' לומר דאין חילוק כלל אלא כל שקנאו בחוקה וכבוש וביאות נקנה גופו לו ודין עבד כנעני יש לו וזאת היא דעת הפוסקים דהשבאין קונים גופו של עכו"ם במלחמה בחוקה ויאות אלא דמלכותא הרמב"ם משמע דוקא מדינא דמלכותא כשעשה מלחמה אבל אם גנבו בשעת שלום וכבוש להיות לו לעבד אין גופו נקנה לו ודעת רבינו עיקר לפע"ד דסוגיא דפרק השולח בסתם שבאי מיירי אפי' נשבה בשעת שלום וא"כ לומר במלחמה מדינא דמלכותא דלכ"ע נקנה גופו והא דכתב הרשב"א בתשובה בעבד ישמעאלי דלא קנה גופו אינו מדבר בנשבה במלחמה כמו שהבין ז"י אלא בסתם עבד הנמכר בכסף קאמר :

התוס' מספקא ליה אי דינא דמלכותא דינא או לא ואף ע"ג דלא קני גופיה הכא קני או דילמא ח"כ לא קני אלא למעשה ידיו עכ"ל וכיון דפסע ליה דצריכי גיטא דחירותא אלא גופו קנוי משום דינא דמלכותא וז"ש הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר כלומר שגופו קנוי לגמרי ומיהו איכא לספוקי אם נאמר דהיינו דוקא בישראל הקונה את העכו"ם אבל עכו"ם קנה אלו לא קנה גופו דאמרינן בהשולח שבאי גופיה מי קני ליה אין קני ליה למעשה ידיו דאמר ר"ל מנין לעכו"ם שקונה את העכו"ם למעשה ידיו שנאמר וגם החושבים וכו' ולא הם קונין זה את זה לגופו הרי מפורש דאין עכו"ם הוה את העכו"ם לגופו ואפי' לקחו בשביה וא"כ אפשר דאף דינא דמלכותא נמי לא קני ליה כיון דעכו"ם לאו בר מיקני עכו"ם אחר לגופו הוא ד"ד נמי לא מיקני ליה וכמ"ש כאן הרמב"ם דעבד הנלקח בדינים אלו הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר בשלקחו ישראל בדינים אלו מיירי אבל אם לקחו עכו"ם אפי' בדינים אלו לא קנה גופו או אפשר דאליס ד"ד לא קנוי ליה לגופיה אף ע"ג דלאו בר מיקני הוא והיא דהשולח בשבאו מעצמו שלא דינא דמלכותא הוא דאילו בד"ד הוה מיקני ליה גופיה אף ע"ג שהוא עכו"ם וזה נראה יותר ועפ"י אפשר לקיים דברי נ"י שכתבתי בסיומן או דעכו"ם שלקח עכו"ם במלחמה קנה גופו דהיינו דוקא במלחמה דכ"ד ויחסי אלא שמה שבביא ראה ממה שאמרו במסכת גיטין הוא להיטק כמ"ש סם אבל מדברי הרשב"א נראה שסובר כלשון ראשון דעכו"ם לא קני לגופיה דעכו"ם חזריה אפי' לקחו בשביה ד"ד שכתב בתשובה דעבד ישמעאלי אינו קנוי לרבו קנין הגוף אלא קנין פירות לפי שאין העכו"ם קונים זה מזה קנין הגוף דכתב וגם מצני החושבים וכו' ולא הם קונים זה מזה. כלומר אין קונים זה מזה קנין הגוף אלא קנין פירות ועכו"ם מאי דאית ליה מוצין לישראל לפיכך אם קדם העבד שלא מדעת רבו ועל לשם בן חורין קנה עצמו ב"ח אלא שחייב ליתן דמיו לרבו וכשרבו מטיבילו לשם עבד או קנה אותו קנין הגוף ונעשה עבד כנעני עכ"ל וסתם עבד ישמעאל כמ"ש אדום בבינה הוא ניקח בד"ד שהמלך אדום נותן רשות לבני מלכותו שילכו וכבושו מבני ישמעאל אויביו לעבדים ואפי' כתב דלא קני גופיה : ב"ה ולפ"ז אין גוף העבד קנוי לישראל וא"כ גט שיחרור אפי' מל וטבל לשם עבדות וכל שלא מל וטבל לשם עבדות א"כ גט שיחרור ואפי' קנאו מעבדים במלחמה ולקחו בדינא דמלכותא והכי דייק לישנא דרבינו שסמך וכתב שאותו שלוקח מעכו"ם אין גופו קנוי עד שיטבילנו לשם עבדות וכו' כמדברי רבינו שכתב בשור א"צ סימן ד' עבד שהטביל לשם עבדות אסור בישראלית וישראל אסור בשפחה שהטבילה לשם שפחה וכוונא בזה כתב בסיומן י"ו מרסחם ולא חילק משמע דאין

האשה קונה שפחות אבל אינה קונה עבדים כלומר ולא גורין שפחות אטו עבדים והוא ברייתא פירק ח"כ (דף ע"ה) פלוגתא דת"ק ורשב"ג ופסק כת"ק ומתוורא לשם דאיהו קונה לא ע"ע ולא עבד כנעני ואף ע"ג שאין ע"ע נוהג בזמן הזה יש ללמוד משם שאסור לה לשכור משרת יהודי לזמן מפני החשד וכו"ס הוא מעבדים כנענים כדאמר התם עבדו נציע לה כנעני פרוץ לה ומשמע דאף אשה שיש לה בעל אסור חכמים דסתם אשה קאמר וכי היכי דאסרו בכל אשה ללמד חינוקת כדלעיל סוף סימן רמ"ה ומשמע דלבעלה אין איסור אף על פי שהעבדים

ישום עבד דין עבד עד שיטבול לשם עבדות . וב"ש רבינו אלא שאותו שלוקח מן העכו"ם אין גופו קנוי לו וכו' לפיכך אם קדם ועבד לשם בן חורין הרי הוא בן חורין מימרה דפרק החולץ כתבתי בסיומן זה ושם נתבאר דהיינו דוקא כשהעכו"ם קנאו לאיתו עבד על ידי שהוא עצמו נמכר לו דלא קני ליה לגופיה אבל אם העכו"ם קנאו עבד אלא לקחו ממנו ישראל קני ליה לרבו נמי לגופיה : וכתב עוד הרמב"ם בפ"ט מהלכות עבדים עכו"ם שקנה עכו"ם לעבדות לא קנה גופו ואין לו כלל מעשה ידיו אף על פי כן אם מכרו לישראל הרי גופו קנוי לישראל וז"ל דה"ק עכו"ם שקנה עכו"ם לעבדות לא קנה גופו ואף על פי כן אם בא העכו"ם הקונה הוה ומכרו לישראל הרי גופו קנוי לישראל אחר שיטבילנו הישראל לשם עבדות וכו"ם דלא אמרו דאין גופו קנוי לישראל ללא קודם שיטבילנו לשם עבדות אבל אחר שהטבילו לשם עבדות קני ליה לגופיה : **כתב** עוד הרמב"ם דפרק הנזכר ישראל שבא על שפחה כנענית אף על פי שהיא שפחה הרי הולד כנעני לכל דבר ומכר ונקנה ומשתמשים בו לעולם כשאר העבדים ושהרא"ש הסכים לדעת הגאונים ושהרב המגיד בפ"ד מהל' נחלות הריוק דברי הרמב"ם וכתב שהרשב"א הכריח דבריו בראיות ברורות :

וכתב עוד הרמב"ם בפ"ט מה"ע אחד מן העכו"ם שבא על שפחה כנענית שלנו הרי הבן עבד כנעני שנאמר אשר הולידו בארצכם אבל העבד שלנו שבא על אחת מן האומות אין הבן עבד שנאמר אשר הולידו בארצכם ועבד אין לו יחס עכ"ל . וטעמו מדגרסינן בהערל (עח.) כי אחת רבינא ח"ר יוחנן באומות הלך אחר הוכר בדינא מנין לא' מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד שנאמר וגם מצני החושבים הגרים עמכם מהם תקנו וכול אפי' אחד מן הכנענים שבא על אחת מן האומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל אשר הולידו בארצכם ולא מן הגרים בארצכם ומפרש ז"ל דלענין אם הולד עבד או בן חורין איתמר אבל רש"י פי' דלענין אם יש לולד דין ז' עממין כו' וכך היה מפרשה הרשב"ד ז"ל והשיג על הרמב"ם ז"ל :

כל זמן שלא הטבילו לשם עבדות דינו כעכו"ם לכל דבר ולאחר שיטבילנו לשם עבדות חייב במצות שהאשה חייבת בהן זה פשוט בכמה מקומות בתלמוד . ומ"ש ובעבד זה מותר לעבוד בו בפרך כלומר דלא נאמר לא תרדה בו בפרך אלא בע"ע שהוא ישראל גומר : וב"ש בשם הרמב"ם אף על פי שהדין כך מדת חסידות ודרכי החכמה שיהא אדם רחמן וכו' בפ"ד מה"ע : **האשה** קונה שפחות אבל אינה קונה עבדים מפני החשד ברייתא דפרק חיותא ויב"ד [עא.] :

דרכי משה (ה) כתב בסמ"ג ו הסידים הראשונים היו נותנים לעבדים מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלים עכ"ל : **ור"ש** **דרישה** מנכר להבא שסרי כנר ביוך למניס בנגס אחרת : [א] (ויאבולרו וישקרו כו' בסמ"ג מסוים סראשנים **פרישה** גופו הישראל נמי קנה ד"ו ב"י וכמ"ש לעיל : (נג) ובעבד זה מותר לעבוד בו בפרך כלומר דלא **חדושי הגרות** שם אריב"ל הלוקח עבד כו' מיהו לפי גירסתינו בשור שכתוב בהן האי דינא דאם נהנה נראה פשיט דאחיא כהראב"ד הנ"ל וא"ש עכ"ל הפרישה ז"ל א"כ י' : ו דברים אלו הם ירושלמי ס' החובל והביאם הכ"ס ע"ש מה' עבדים :

(מ) ומהו עבד כנעני מי שלוקח א' מכל האומות כו' וקנה כנעני ע"ש שנכתב בתו' חזקוני כנעני עבד עבדים יהיה שמוכר לעבדות : (מא) אלא שאותו שלוקח מעכו"ם כו' פי' כשהעכו"ם קנה לאיתו עבד ע"י שהוא עצמו נמכר לו אבל אם קנאו העכו"ם ע"י דינא דמלכותא שקנה העכו"ם

שם אריב"ל הלוקח עבד כו' מיהו לפי גירסתינו בשור שכתוב בהן האי דינא דאם נהנה נראה פשיט דאחיא כהראב"ד הנ"ל וא"ש עכ"ל הפרישה ז"ל א"כ י' : ו דברים אלו הם ירושלמי ס' החובל והביאם הכ"ס ע"ש מה' עבדים : **וב"ש**

שהעבדים עובדים גם לאלהו דביתו וכך הוא מנהג כל ישראל דעיקר החשב הוא בשעת הקנין וכו' וזהו עמו דהרמב"ם דמתיר בן ט' ולמטה דכיון דליכא חשדא בשעת הקנין תו לא חיישינן אף על פי שתהנו לאחר שיגדיל כי היכי דלא חיישינן לחשדא בעבדים שבעל קונה אותם ומשהו אותם בביתו ואשתו עמו והבעל יוצא ונכנס והעבד נשאר בבית ודעת רבי דבקטן איכא חשד' כשע' קנין שיאמרו שנקלחו עתה כדי שתהנו לאחר שיגדיל ותקלקל עמו וכו' פסק כדברי רבי :

ומ"ש אפי' קטנים הם דברי הרמב"ם צדוק הלכות איסורי ביאה וצדוק הלכות עבדים . ומ"ש בשם הרמב"ם שאינה אסורה לקנות אלא מן ט' ומעלה הוא צדוק הל' עבדים ומ"ש רבינו ונראה שאין להתיר בכחות מן ט' שמה תהנו אף לאחר שיגדיל . הרמב"ם לא חייש להאי משום דעיקר מילתא לא הויה אלא חששא בעלמא מפני החשב ודיינו שנאסר לה לקנות עבד ראויה לביאה אבל שגגור שלא תקנה שאינו ראוי משום דלשיגדיל אחיא ליה חשד וז' חזן לנו :

יבור הרב לומר לעבד עשה עמי ואינו זך וכו' מסקנא דגמרא פ"ק דגיטין (יב.) : ומ"ש בשם הרמב"ם הוא צדוק הל' ע' וז"ל דל"ה בעבדו שאין צ"ד נוקקים לגדולים לשמור ממונם ואם לא יאכלו לעבדים וישקם כראוי הם יברחו או ימותו ואדם הם על ממון עצמו יותר מכל אדם אבל עבדים שהכניסה לו אשתו צדוקת נכסיו מלוג חייב צדוקותיהם וכו' :

ומ"ש דל"ה שיכול לומר עשה עמי ואינו זך שהשנים כתקן וכו' אבל יכול לומר לאי מעשה ידך צדוקותך אף על פי שהיא שנת בצורת וכו' דפי' דגיטין (ע) תניא רש"י אומר יכול העבד לומר לרבו צדוקת רבו או פרנסתו או הוצאתו לחירות כי היכי דחזו לי חגיגי ומרחמיני לי ורבנן סברי מאן דמרחמיני חזי אעבד נמי רחמיני רחום ואף ע"ג דהאי אוקימתא איתאמרא בגמרא למימרא דבין לרש"י צין לחכמים אין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואינו זך ומסקנא דאסיקנא דיוכל לומר לו כן מ"מ כיון דל"ה לאוקמי צדוקתא בצדוקת רבו עשה עמי ואינו זך דמר סבר חז"ל אינו יכול דל"ה מאי או פרנסתו או הוצאתו לחירות דקאמר לו פרנסתו או תן לי מעשה ידי צדוקתך דקט מיבעי ליה ועוד מ"ש צדוקת דקט וכדמסקי בגמרא על כרחך אית לן לאוקמא בצדוקת רבו מעשה ידך צדוקותך אבל לומר לו עשה עמי ואינו זך צין לרבו שמעון צין גמליאל צין לחכמים אינו יכול וכו' היכי דלא תקיף אומסקנא דגמרא אית לן למימר דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' :

דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' הרשב"א בחיזושו והר"ם בפסקיו וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' הרשב"א בחיזושו והר"ם בפסקיו וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' הרשב"א בחיזושו והר"ם בפסקיו וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' הרשב"א בחיזושו והר"ם בפסקיו וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' הרשב"א בחיזושו והר"ם בפסקיו וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

יבור הרב לומר לעבד עשה עמי ואינו זך וכו' מסקנא דגמרא פ"ק דגיטין (דף י"ג.) : וכתב הרמב"ם דל"ה צדוק' בן ט' וצדוק' בן ט' והראב"ד השיג ואמר לא נצדוקי לרבו זה שאם בא העבד לומר ואמר אינו נעבד ואינו זך יכול לעשות עכ"ל ותמה דודאי מודה הרמב"ם בצדוקת אינו נעבד ואינו זך צדוקת דאפשר שלא יברחו ויוציאו מעשה ידיהם למזונותיהם ולא אמר הרמב"ם אלא בצדוקת עשה עמי ואינו זך החס הוא דגורם שיברחו וכו' ראייה ברורה לדבריו מדתנן ר"פ אלמנה לכו' ואלו הן עבדי מלוג חס מתו מתולה ואם הותירו הותירו לה אע"פ שהיא חייב צדוקותן הרי אלו לא יאכלו בתרומה אלא חס דחייב צדוקותן : **ומ"ש** דל"ה וכו' הם דברי התוספות :

לשם דל"ה ש"מ יכול וכו' הר"ם והרשב"א לשם חז"ל הר"ף והרמב"ם לא חילקו ועיין צ"ח : הקושע יד עבד כעניני של חזירו וכו' מומרא דרבי יוחנן ס' (דף י"ג.) דשבתו ורפואתו לרבו והעבד ניוון מן הצדקה ופירש רש"י ותוס' והראב"ד דה"ל דנוק צער וצדקה לרבו וכו' הר"ף והראב"ד דפרק החובל משם הירושלמי וצדוקתו יד עבדו פסק רבינו צד"מ סת"ד דטעור לגמרי אפי' מרפואתו וכו' דעת התוס' דפי' דגיטין ולשם כתבתי עמו של רבינו דפסק בכתם דלא כהר"ם ע"ש :

ומ"ש ואם אמרו להתרפאות צדוקת ימים ועשו לו סמים חזקים וכו' משמע לי דדוקא צדוקת ימים ועשו לו סמים חזקים וכו' אף רבו רשאי לעשות לו סמים חזקים כדי ליקח המתיר לעצמו דלעבודתו מחרן הכחוש ולא לצער ולנושת כלעיל דברי הרמב"ם : אין קנין לעבד וכו' כל הלכות אלו שכתב רבינו עד מי שחזיו עבד וחזיו צ"ח הוא משנה וגמרא פ"ק דקידושין (דף כ"ג.) זולתי דין חליפין לקנות עמו דהוא צדוקת השולח (סוף דף ל"ט) וכבר האריכו המפרשים על סוגיא זו וחליפין :

לומר לו עשה עמי ואינו זך או לא והא דנקט או הוצאתי לחירות וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

לומר לו עשה עמי ואינו זך או לא והא דנקט או הוצאתי לחירות וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

לומר לו עשה עמי ואינו זך או לא והא דנקט או הוצאתי לחירות וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

לומר לו עשה עמי ואינו זך או לא והא דנקט או הוצאתי לחירות וכן הם דברי רבינו ופסק כחכמים אבל הר"ף כתב מסקנא דגמרא סתם ולא חילק משמע דס"ל דכיון דלהיא אוקימתא דל"ה אף הרב יכול לומר עשה עמי ואינו זך ואנן אסי"ה סתמא דיוכל ולא מפליגי צין שני צדוקת לשאר שנים ליתא להיא אוקימתא וע"כ מוקמינן לה דפליגי באי יבול וכו' :

(ו) וכ"ש אם חבל בו רבו דפטור וכו' בהא"ז נחייב י"ג ספר מ"שירם : (ז) בהג"ם ס"ה דה"ע גרסין בירושלמי אין עבד מקבל מהנה (מ"ב) אבל מקבל מהנה לאחר מ"ב ומאחר לרבו

פרישה דלא נחייב לא תירם בו צ"ח אלא בעבד עבדי שהיא ישראל גמור צ"ח : (מג) שמה תהנו אף לאחר שיגדיל אבל הרמב"ם ס"ל דלא חיישינן להכי משום דעיקר מילתא לא הויה אלא חששא בעלמא ימינו הס"ס ודינו שנאסר לה לקנות עבד ראויה לביאה אבל שגגור שלא תקנה שאינו ראוי משום דלשיגדיל אחיא ליה חשד וז' חזן לנו : (מז) ואם לא יזון חזנו ימותו או יברחו אבל בעבדי הוא ונאסרו חכמים שלא האכילם כראוי ואין צ"ד מצווים לשמור : (מה) והרי אינו צדוקת רבו מעשה ידי צדוקת רבו עשה עמי ואינו זך דמר סבר חז"ל אינו יכול דל"ה מאי או פרנסתו או הוצאתו לחירות דקאמר לו פרנסתו או תן לי מעשה ידי צדוקתך דקט מיבעי ליה ועוד מ"ש צדוקת דקט וכדמסקי בגמרא על כרחך אית לן לאוקמא בצדוקת רבו מעשה ידך צדוקותך אבל לומר לו עשה עמי ואינו זך צין לרבו שמעון צין גמליאל צין לחכמים אינו יכול וכו' היכי דלא תקיף אומסקנא דגמרא אית לן למימר דע"כ לא אסיקנא דיוכל אלא צדוקת וכו' :

דרישה דהוא צדוקת השולח (סוף דף ל"ט) וכבר האריכו המפרשים על סוגיא זו וחליפין : (י) וכו' אפי' קטנים הם דברי הרמב"ם וכתב הרמב"ם ויראה לי שאינה אסורה לקנות אלא מן ט' ומעלה ונראה שאין להתיר בכחות מן ט' שמה תהנו אף לאחר שיגדיל . הרמב"ם לא חייש להאי משום דעיקר מילתא לא הויה אלא חששא בעלמא מפני החשב ודיינו שנאסר לה לקנות עבד ראויה לביאה אבל שגגור שלא תקנה שאינו ראוי משום דלשיגדיל אחיא ליה חשד וז' חזן לנו :

דרישה דהוא צדוקת השולח (סוף דף ל"ט) וכבר האריכו המפרשים על סוגיא זו וחליפין : (י) וכו' אפי' קטנים הם דברי הרמב"ם וכתב הרמב"ם ויראה לי שאינה אסורה לקנות אלא מן ט' ומעלה ונראה שאין להתיר בכחות מן ט' שמה תהנו אף לאחר שיגדיל . הרמב"ם לא חייש להאי משום דעיקר מילתא לא הויה אלא חששא בעלמא מפני החשב ודיינו שנאסר לה לקנות עבד ראויה לביאה אבל שגגור שלא תקנה שאינו ראוי משום דלשיגדיל אחיא ליה חשד וז' חזן לנו :

עבדי ז"ב ויזאין בראשי איברים לאיש אבל לא לאשה ושל נכסי מלוג לא לאיש ולא לאשה (פט): הני חדא עבדי מלוג יוצאין בן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה ומוקי לה בגמרא דכ"ע אית לה תקנת אושא אלא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה כלומר דברייתא דלאשה ולא לאיש קודם תקנה וברייתא דלא לאיש ולא לאשה לאחר תקנה ואכ"א אידו ואידו לאחר תקנה אלא מ"ד לאשה ולא לאיש מ"ט כדרכא וכו' ליתא דרבה תנאי היא לא דכ"ע אית להו דרבה והכא אלמנה לשיעבודה דבעל ואכ"א דכ"ע לית להו להני תנאי תקנת אושא והכא בקנין פירות כקנין הגוף דמי ובפלוגתא דהני תנאי וכו' כלומר ומ"ד לא לאיש ולא לאשה תני כר"א שכתבתי בסמוך דהלכה כותיה והשתא אי לאוקמתה קמיייתא דמאן דלמיר לא לאיש ולא לאשה בתר תקנתה קאמר וליכא מאן דפליגי עליה

או עבד של ב' שיהפים אין יוצאין בראשי איברים (פט) [ו] לפי שאינו מיוחד לרבו שהבל בו (פט) עבדי צאן ברזל יוצאין בראשי איברים לאיש אבל לא לאשה ושל נכסי מלוג אין יוצאין לא לאיש ולא לאשה הפיל שן עבדו וסימא עינו יוצא בשניו ונותן לו דמי עינו [יח] (ט) וכן נמי איפכא יציאת העבד בראשי איברים נוגה (עא) בכל מקום ובכל זמן ומיהו קנס הוא וצריך ב"ד מומהין (עב) לפיכך אין דנין אותו עתה שהרי אין מקבלין עדות לדונו ואם יודה מעצמו פטור

ואי לאוקמתה בתרייתא כיון דלתי כר"א דהלכתא כותיה הכי נקטינן וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות עבדים: הפיל שן עבדו וסימא עינו וכו' צפרק מרובה [עד]. ומ"ט וכן נמי איפכא היינו לומר שאם סימא עינו תחלה ואחר כך הפיל שניו יוצא לחירות בעינו ונותן לו דמי שניו וגו' מפורש שם וכתב הרמב"ם דין זה בפ"ה מהלכות עבדים ובפ"ד מהלכות חובל ומויק כתב כל עבד שיצא לחירות מדנין לא הגיע גט שחרור לידו אלא קנס ואחרים שצלו בו אינו יכול להוציא מהם לעצמו ולא האדון יכול להוציא מהם לפיכך המפיל שן עבדו ואכ"א סימא עינו יוצא בשניו ואינו נותן לו דמי עינו ואם תפס אין מוציאין מידו ע"כ וטעמו מדאביעאי לן בהשולח מעוכב גט אם יש לו קנס ובעין למפשטא מתנייה הפיל את שניו וסימא את עינו יוצא בשניו ונותן דמי עינו ודחיק דילמא כמ"ד אינו צריך גט שחרור ע"כ וא"כ כשכתב ב' עבדים ונותן לו דמי עינו היינו בשכתב לו גט חירות בין הפיל שניו לסימא עינו א"כ מה נותן לו דמי עינו דקאמר לא דגורים ב"ד שתן לו אלא היינו לומר שאם תפס אין מוציאין מידו וסמך עמ"ס בפ"ד מהלכות חובל ומויק רבנן דמיטריס נתיב י"ג הפיל שניו וסימא עינו יוצא בשן ואינו נותן לו דמי עינו אם לא נתן לו גט שחרור ודוקא בעבד שמל וטבל לשם עבד עכ"ל: יציאת עבד בראשי איברים נוגה בכל מקום ובכל זמן ומיהו קנס הוא וצריך ב"ד מומהין כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות עבדים והוא פשוט בפ"ק דסנהדרין (ח. ט) ובפ"ק דצ"ק [טו]: וס"פ חלו נערות [מא]: דאין דנין דיני קנסות אלא ב"ד מומהין. ומ"ט שנוהר בכ"מ ובכל זמן כך פשוט שם ג"כ שדיני קנסות נוגהין בכל זמן ובכל מקום: ובי"ש לפיכך אין דנין אותם עתה שהרי אין מקבלין עדות לדונו כלומר דכיון דהשתא אין דנין דיני קנסות אין נוקקין לדעתן בדהמירי [ב"ק פד]: אין מועד בצבל: וב"ש ואם יודה מעצמו פטור אע"ג שהוא תפוס וכו' אפי' הכי כתב הרמב"ם שאינו מוגיל וכו' אבל הרמב"ם כתב שאין הולאתו פוטרת אלא ב"ד וכו' וכן הוא מסקנת ה"ח ז"ל בסוף פ"ק דצ"ק כתב הרמב"ם הרמב"ם כתב אע"ג דלא מגבינן האידנא קנסות אחר רבנן דמשמתנין ליה עד דמפיים לניוק ולא נהירא דהא אמרינן דלא משמתנין אלא אי אומניה לא"י ולא בעי אזיל ועוד לדבריו הרי גובין קנסות בצבל דאין לך גובינא גדולה מזו ועוד כתב שאם הודה ואחר כך צאו עדים קי"ל כרז קמרי פטור ואי תפס מקמי הודאה וא"כ הודה ומפקינן מיניה ולא אמרי' דתפיסה מקמי הודאה כעדים דמאי מדא"ל ר"ג לרבי יוסע (ב"ק עד): אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות א"ל רבי יוסע אין צדצריך כלום שכבר הודיה והרי עבי כחופס מקמי הודאה הוה שרי גופו אלא היה ואפ"ה לא יצא לחירות מפני הודאתו של רבן גמליאל אלמא לאו כעדים דמאי ומפקינן מיניה והקשה עליו הרמב"ם ז"ל דהודאה ב"ד דוקא נעיקן כדאמרין התם שאני ר"ג דשלא צד"ד אודי והא ר' יוסע אב צד"ד הוה חז"ל ד"ד הוה האידנא ליכא צד"ד וה"ל כמודה חזן לצ"ד שאין פטור מקנסות כדאמרין לקמן דאין מועד בצבל משום דבעי הודאה ב"ד וליכא הולך אי תפס לא מפיקין מיניה בין תפס מקמי הודאה בין תפס לאחר הודאה כאלן לשון הרמב"ם ז"ל ואני שמעתי ולא אבין דאי לא כתב הרמב"ם יותר ממ"ט והרמב"ם בשמו מאי קושיא דהרמב"ם הא הרמב"ם ידע ודאי דהודאה בזית דין דוקא בעיקן דהא ת מוד ערוך הוא ולא אתה הרמב"ם לאשמועינן אלא דתפיסה לא הויא כעדים ומ"ט שאם אחר שהפס הודה הודאה כתקנה בפני ב"ד מומהין פטור ומוציאין מיד תחופס והביא רביה מדמיר רבי יוסע אין צדצריך כלום שכבר הודיה ורביה נכונה הוא וגם הרמב"ם כתב שם כן משמע זה ולא הוה צדצריך דברי הרמב"ם שהביא הרמב"ם סתירת רביה זו וזמן דליכא מומהין דלא הוה הודאתו הודאה להרמב"ם נמי אם תפס לא מפיקין מיניה כדאמרין בספ"ק דצ"ק ובס"פ חלו נערות ועבד שהוא תפוס בעצמו שהרי גופו אלא זכה בעצמו אלא שצריך גט שחרור כדון כל יוצא בראשי איברים שצריך גט שחרור כמו שכתבתי ואפשר דמשום דכתב הרמב"ם בתחלת דבריו אע"ג דלא מגבינן האידנא קנסות וכו' משמע ליה להרמב"ם

דכיה שהות בנתיים בין לא היה שהות בנתיים ודחיק דאף למאי דקס"ד נמי ליכא למיפשט מידי דלילמא הך ברייתא כמ"ד א"כ ג"כ מינו אף למאי דק"ל כמ"ד צריך ג"ש בעיין לא איפשטא ומוקמינן לברייתא כהילכתא דמירי בהפיל שניו וסימא עינו צבת אחת כפשטא דהתם צריך לשלם דמי שניו לעבדו כיון שלא היה שהות בנתיים לכתוב ג"ש וצוה נתיישבה השגת הרמב"ם פ"ה מה"ע שצדרי הרמב"ם סותרים דכ"ע כתב דיוצא לחירות ומשלם לו דמי שניו או עינו וצ"פ מהלכות חובל פסק שאינו משלם אלא"כ תפס וכבר לא נתיישב זה להרב המגיד ריש פ"ה מהלכות נזיק ממון אבל לפמ"ס יתחא דבפ"ד מה' חובל מירי דהיה שהות בנתיים לכתוב ג"ש והתם הוא דקמיבעיא לן בפרק השולח. וכפ"ה דה"ע מירי דבדקפיל שניו וסימא עינו בשעה אחת דלא היה שהות בנתיים וכ"פ בעל מגדול עוז כה"ע וכאן עמד על העיקר ומדוקק כן בלשון הרמב"ם למענין גם וכך הוא דעת רבינו והכי נקטינן ודלא כמ"ס בש"ע בכתם דבדל"ה כתב לו ג"ש דאיו משלם לו דמי שניו או עינו נמשך לדעתו שכתב כאן ולימא אלא כדפרושינן: יציאת העבד בראשי איברים נוגה בכל מקום ובכל זמן ומיהו קנס הוא וצריך ב"ד מומהין (עב) לפיכך אין דנין אותו עתה שהרי אין מקבלין עדות לדונו ואם יודה מעצמו פטור

דרישה
והא בעינן מוס שנגלוי דומיא דשן ועין ופירשו הי"ב הוה גלוי וי"ל נתי שאין ניכר צו כלום כשהוא ישן או עומד במקום אחד ושופק מכל מקום כיון דלפי מנהגו שמתנהג והולך ניכר שהוא מוס שנגלוי וע"ל דא"צ שיהא הקלוקל בגלוי אלא שהאבר שיש בו הקלוקל יתא בגלוי עכ"ל והבית"ה הכ"מ פ"ה דעבדים. ולגבי צוים שכרתן ועין בדין דאיתו יוצא לחירות אף פ"פ שהאבר בגלוי מוס דחשבו ליה כאילו לא עשה כלום דאין הויק ניכר ואין בו משום הויק כלל ודוק עכ"ל: [ו] לפי שאינו מיוחד לרבו ז"ל ב"י ומרבני התוס' נראה דעבד של שני שותפים צדצריך שיהיו שניהם גוף ויהו פירות אבל אם שניהם שותפים בגוף יוצא בראשי איברים וכן הא דאיו עבד ומאן בן מורין כגון שנתן כל דמי וזין ומעבד אלא גט שחרור אבל אם לא נתן אלא מקצת דמי ויצא בראשי איברים: [מא] וכן נמי איפכא הרמב"ם ור' יוחס מוכיחין דוקא בשכתב

ואי לאוקמתה בתרייתא כיון דלתי כר"א דהלכתא כותיה הכי נקטינן וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות עבדים: הפיל שן עבדו וסימא עינו וכו' צפרק מרובה [עד]. ומ"ט וכן נמי איפכא היינו לומר שאם סימא עינו תחלה ואחר כך הפיל שניו יוצא לחירות בעינו ונותן לו דמי שניו וגו' מפורש שם וכתב הרמב"ם דין זה בפ"ה מהלכות עבדים ובפ"ד מהלכות חובל ומויק כתב כל עבד שיצא לחירות מדנין לא הגיע גט שחרור לידו אלא קנס ואחרים שצלו בו אינו יכול להוציא מהם לעצמו ולא האדון יכול להוציא מהם לפיכך המפיל שן עבדו ואכ"א סימא עינו יוצא בשניו ואינו נותן לו דמי עינו ואם תפס אין מוציאין מידו ע"כ וטעמו מדאביעאי לן בהשולח מעוכב גט אם יש לו קנס ובעין למפשטא מתנייה הפיל את שניו וסימא את עינו יוצא בשניו ונותן דמי עינו ודחיק דילמא כמ"ד אינו צריך גט שחרור ע"כ וא"כ כשכתב ב' עבדים ונותן לו דמי עינו היינו בשכתב לו גט חירות בין הפיל שניו לסימא עינו א"כ מה נותן לו דמי עינו דקאמר לא דגורים ב"ד שתן לו אלא היינו לומר שאם תפס אין מוציאין מידו וסמך עמ"ס בפ"ד מהלכות חובל ומויק רבנן דמיטריס נתיב י"ג הפיל שניו וסימא עינו יוצא בשן ואינו נותן לו דמי עינו אם לא נתן לו גט שחרור ודוקא בעבד שמל וטבל לשם עבד עכ"ל: יציאת עבד בראשי איברים נוגה בכל מקום ובכל זמן ומיהו קנס הוא וצריך ב"ד מומהין כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות עבדים והוא פשוט בפ"ק דסנהדרין (ח. ט) ובפ"ק דצ"ק [טו]: וס"פ חלו נערות [מא]: דאין דנין דיני קנסות אלא ב"ד מומהין. ומ"ט שנוהר בכ"מ ובכל זמן כך פשוט שם ג"כ שדיני קנסות נוגהין בכל זמן ובכל מקום: ובי"ש לפיכך אין דנין אותם עתה שהרי אין מקבלין עדות לדונו כלומר דכיון דהשתא אין דנין דיני קנסות אין נוקקין לדעתן בדהמירי [ב"ק פד]: אין מועד בצבל: וב"ש ואם יודה מעצמו פטור אע"ג שהוא תפוס וכו' אפי' הכי כתב הרמב"ם שאינו מוגיל וכו' אבל הרמב"ם כתב שאין הולאתו פוטרת אלא ב"ד וכו' וכן הוא מסקנת ה"ח ז"ל בסוף פ"ק דצ"ק כתב הרמב"ם הרמב"ם כתב אע"ג דלא מגבינן האידנא קנסות אחר רבנן דמשמתנין ליה עד דמפיים לניוק ולא נהירא דהא אמרינן דלא משמתנין אלא אי אומניה לא"י ולא בעי אזיל ועוד לדבריו הרי גובין קנסות בצבל דאין לך גובינא גדולה מזו ועוד כתב שאם הודה ואחר כך צאו עדים קי"ל כרז קמרי פטור ואי תפס מקמי הודאה וא"כ הודה ומפקינן מיניה ולא אמרי' דתפיסה מקמי הודאה כעדים דמאי מדא"ל ר"ג לרבי יוסע (ב"ק עד): אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות א"ל רבי יוסע אין צדצריך כלום שכבר הודיה והרי עבי כחופס מקמי הודאה הוה שרי גופו אלא היה ואפ"ה לא יצא לחירות מפני הודאתו של רבן גמליאל אלמא לאו כעדים דמאי ומפקינן מיניה והקשה עליו הרמב"ם ז"ל דהודאה ב"ד דוקא נעיקן כדאמרין התם שאני ר"ג דשלא צד"ד אודי והא ר' יוסע אב צד"ד הוה חז"ל ד"ד הוה האידנא ליכא צד"ד וה"ל כמודה חזן לצ"ד שאין פטור מקנסות כדאמרין לקמן דאין מועד בצבל משום דבעי הודאה ב"ד וליכא הולך אי תפס לא מפיקין מיניה בין תפס מקמי הודאה בין תפס לאחר הודאה כאלן לשון הרמב"ם ז"ל ואני שמעתי ולא אבין דאי לא כתב הרמב"ם יותר ממ"ט והרמב"ם בשמו מאי קושיא דהרמב"ם הא הרמב"ם ידע ודאי דהודאה בזית דין דוקא בעיקן דהא ת מוד ערוך הוא ולא אתה הרמב"ם לאשמועינן אלא דתפיסה לא הויא כעדים ומ"ט שאם אחר שהפס הודה הודאה כתקנה בפני ב"ד מומהין פטור ומוציאין מיד תחופס והביא רביה מדמיר רבי יוסע אין צדצריך כלום שכבר הודיה ורביה נכונה הוא וגם הרמב"ם כתב שם כן משמע זה ולא הוה צדצריך דברי הרמב"ם שהביא הרמב"ם סתירת רביה זו וזמן דליכא מומהין דלא הוה הודאתו הודאה להרמב"ם נמי אם תפס לא מפיקין מיניה כדאמרין בספ"ק דצ"ק ובס"פ חלו נערות ועבד שהוא תפוס בעצמו שהרי גופו אלא זכה בעצמו אלא שצריך גט שחרור כדון כל יוצא בראשי איברים שצריך גט שחרור כמו שכתבתי ואפשר דמשום דכתב הרמב"ם בתחלת דבריו אע"ג דלא מגבינן האידנא קנסות וכו' משמע ליה להרמב"ם

דכיה שהות בנתיים בין לא היה שהות בנתיים ודחיק דאף למאי דקס"ד נמי ליכא למיפשט מידי דלילמא הך ברייתא כמ"ד א"כ ג"כ מינו אף למאי דק"ל כמ"ד צריך ג"ש בעיין לא איפשטא ומוקמינן לברייתא כהילכתא דמירי בהפיל שניו וסימא עינו צבת אחת כפשטא דהתם צריך לשלם דמי שניו לעבדו כיון שלא היה שהות בנתיים לכתוב ג"ש וצוה נתיישבה השגת הרמב"ם פ"ה מה"ע שצדרי הרמב"ם סותרים דכ"ע כתב דיוצא לחירות ומשלם לו דמי שניו או עינו וצ"פ מהלכות חובל פסק שאינו משלם אלא"כ תפס וכבר לא נתיישב זה להרב המגיד ריש פ"ה מהלכות נזיק ממון אבל לפמ"ס יתחא דבפ"ד מה' חובל מירי דהיה שהות בנתיים לכתוב ג"ש והתם הוא דקמיבעיא לן בפרק השולח. וכפ"ה דה"ע מירי דבדקפיל שניו וסימא עינו בשעה אחת דלא היה שהות בנתיים וכ"פ בעל מגדול עוז כה"ע וכאן עמד על העיקר ומדוקק כן בלשון הרמב"ם למענין גם וכך הוא דעת רבינו והכי נקטינן ודלא כמ"ס בש"ע בכתם דבדל"ה כתב לו ג"ש דאיו משלם לו דמי שניו או עינו נמשך לדעתו שכתב כאן ולימא אלא כדפרושינן: יציאת העבד בראשי איברים נוגה בכל מקום ובכל זמן ומיהו קנס הוא וצריך ב"ד מומהין (עב) לפיכך אין דנין אותו עתה שהרי אין מקבלין עדות לדונו ואם יודה מעצמו פטור

פרישה
(סח) רפי שאינו מיוחד לרבו דלמיר קרא עבדו המיוחד לו ועין בדרישה (סט) עבדי צאן ברזל יוצאין בראשי איברים לאיש כו' שהרי הגוף והפירות הוא ברשות האיש שהוא מייב בהסרתן ומ"ט אם האשה הכה אותו העבד ששאוהו ז"ב לנעלה אינו יוצא לחירות מכא הכתמה וכל נכסי מלוג שהגוף על האשה והפירות לאיש הכי הוא בעבד של שותפין דכבר כתב דאיו יוצא מכא הכתמ א' מהן: (ע) וכן נמי איפכא פ"י שאם סימא עינו תחילה ואכ"א הפיל שניו יוצא לחירות בעינו ונותן לו דמי שניו ועין בדרישה: (עא) בכל מקום ר"ל אפי' במ"ל. ובכ"ז ר"ל אפי' אחר צדצריך כל זמן שהיו שותפים (דוקא עבד שמל וטבל שישו במקצת מצות אבל עבד שהוא בגנותו אינו יוצא בראשי איברים ס"א ע"כ): (עב) לפיכך אין דנין אותו עתה שהרי אין מקבלין דיני ע"י בלא לכת. טעם מאי ג"מ שאין דנין הא מ"מ העבד מומהין בגופו ויוצא כדון כל התוס' דניני קנסות

אין מועד צבכל עכ"ל הכך מהפך הלשון והוא דוחק. ועוד איכא לתמוה במ"ש ואם יודה מעצמו פטור וכו' דמאי חיריא מודה אפי' אינו מודה נמי פטור כיון שאין דנין אותה עתה. ונראה דס"ל לרבינו דבאינו מודה ודאי כיון שהעבד תפוס בעצמו וטוען יש לי עדים דדין פטור אני מעבדותי ואלו לעדים יועידו לא מפקינן מיניה עבדותו לד"ה ואפי"ה אהני ליה לרבו הא דאין דנין אותו עתה ללא מודקקין ליה לדנו לרבו בע"כ למיכפיה למיכתב ליה גיטא דחירותא והא דקו"ל בדניי קנסות דאף עתה שאין סמוכים אי תפוס הניוק מודקקין לקבל עדות העדים ולדנו כדכתב בתחלת ספר ח"מ זה אלא מדעתיה דמויק שמוציב ב"ד ותובע לניוק לתפוס משלו לדומרים לניוק שיצא עדים ויראו אם דנין תפוס כדכתב הרא"ש ספ"ק דב"ק והכי נמי ב"ן ועין אם יאמר הרב לקבלו עדות מודקקין להו מדעתיה אבל בע"כ לא ודלא כדכתב הר"ן ע"ש הרמב"ן בפ"ק דקידושין ומיזאו ב"ד וזה הוא דעת רבינו ונראה שהתאם הא דכתב לביכך אין דנין אותו עתה שהרי אין מקבלין וכו' פי' אף על פי שהעבד תפוס בעצמו ופטור מעבדותו כדפרישית אפי"ה אין דנין אותו בע"כ שהרי אין מקבלין עדות לרבו כלומר אין מקבלין עדות לרבו בע"כ ולמיכפיה ולמיכתב ליה גיטא דחירותא אבל אם יודה מעצמו פטור אף על פי שהעבד תפוס בעצמו וכיפיון ליה להשתעבד לרבו ודו"ק :

הרמב"ן שכל דבריו נטוים על זמן לייבא מומחין ומפני כך תפס עליו. והרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות גניבה מי שהודה בקנס ואח"כ באו עדים אם הודה בתחילה בפני ב"ד ובב"ד פטור אבל אם הודה חוץ לב"ד או שהודה בפני שנים בלבד ואח"כ באו עדים ה"ז משלם קנס על פיהם עכ"ל ודבריו מנוארים במאי דאמרינן בפרק מרובה שאני ר"ג דשלא בב"ד אודי והא רבי יהושע אב ב"ד הוה חוץ לב"ד היה וכמ"ש הרא"ש בשם הרמב"ן ולפ"ו הדבר ברור דלרמב"ם נמי האידנא לייבא ב"ד הודאה לאו כלום הוא למיפטריה ואדברא היה אפשר לומר דמתחייב בהודאה פיו בפני בית דין שאינם סמוכים כשאר כל הודאות ממון דכמה עדים דמאי אלא שממ"ש גבי הודה חוץ לב"ד או בפני ב' בלבד ואחר כך באו עדים ה"ז משלם קנס על פיהם משמע שאם לא באו עדים לא היה משלם בהודאה פיו וכן משמע בפרק מרובה דא"ל רבי יהושע לר"ג אין בדברך כלום שכבר אין לו עדים ודייק עלה הא

יש לו עדים חייב וכו' מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב ומפני שאני רבן גמליאל דשלא בפני ב"ד אודי ה"ז קמן דאודי שלא בפני ב"ד ולא נתחייב בהודאתו וכדא"ל אין בדברך כלום שכבר אין לו עדים ומכל מקום כיון דהודאה בב"ד שאינו סמוך לכו הודאה הוא לפטורו בין תפוס קודם הודאה בין תפוס אחר הודאה לא מפקינן מיניה ועבד כיון שהוא תפוס בעצמו יבא לחירות בין הודה בין לא הודה ומ"ש בפ"ה מהלכות עבדים יציאת העבד בראשי איברים נוגע בכל מקום וכל זמן ואין דנין בו אלא בית דין סמוכין מפני שהוא קנס לאו למיזאו דאינו יוצא לחירות אלא בב"ד סמוכין דהא כיון דקו"ל דאם תפוס כיון אין מציאות מירו וכמו שפסק הוא ז"ל בפ"ה מהלכות סנהדרין ועבד תפוס בעצמו הוא לא מצי לאשתעבודי ביה אם העידו עליו עדים וכמו שכתבתי אלא היינו לומר דאין דנין בו כמשפטו שאם הודה הרב קודם שצאו עדים לא יבא העבד לחירות דהיינו דוקא כשהודה בפני בית דין סמוכין אבל בפני בית דין שאינם סמוכים אין הודאתו הודאה לפי"ו וכמ"ש על זה לפיכך העבד שאמר לרבו הפלת את שיני וסימת את עיני ואדון אומר לא עשיתי זה פטור שאם יודה מעצמו אינו חייב להוציאו לחירות בלא עדים שהמודה בקנס פטור כמו שציארנו בהלכות גניבה שכל מודה בקנס פטור מלשלמו א"כ פירוש אם נשבע האדון שלא הפיל שיני ולא סימא עיני פטור מקרבן דאין חייבין קרבן אלא על שבעת כפירת ממון והכא לאו כפירת ממון הוא דבהודאה נמי פטור דהוי מודה בקנס ואם כן כי כפר אשתתא ללא כפר ממונא ולפיכך סיים וכתב שכל מודה בקנס פטור מלשלמו כלומר פטור דגבי מודה בקנס הוא פטור מלשלמו אבל פטור דגבי כפירת קנס הוא פטור מקרבן וללמדנו דהא דמודה בקנס פטור מלשלמו דוקא במודה בפני בית דין סמוכים הוא כתב ואין דנין בו אלא בית דין סמוכין א"כ דנין תורה קאמר עד לא תפוס רבן ד"ס תפס אין מציאות מירו אבל אין לומר דה"ק אין דנין בו לקבל עדות העדים אלא בבית דין סמוכין כיון דאינם יכולים לחייבו וכהיא דאמרינן אין מועד צבכל דהתם ע"כ היינו דוקא קודם שתפס דאילו אחר שתפס צריכים הם לקבל עדות העדים לידע אם יניחו מה שתפס בידו או אם יוציאוהו מירו ועבד כיון שהוא תפוס בעצמו צריכים הם לקבל עדות העדים לידע אם יניחו רבו להשתעבד בו אם לאו :

ובתב הר"ן בפ"ק דקידושין זה שכתב הר"ף שמועת הללו שבעבד כעניי אף ע"ג לייבא ב"ן ועין וראשי איברים קנס הוא ובענין ב"ד מומחין וליכא כתב הרמב"ן דהיינו עממא משום דקו"ל בקנס דאי תפס לא מפקינן מיניה וכיון דעבד תפוס הוא בעצמו מכיון שהפיל שיני לא יבגין ליה רשותא לאשתעבודי ביה ומשמתינן ליה עד דכתב ליה גיטא דחירותא עכ"ל וזה כמ"ש לדעת הרמב"ם ז"ל : וקובא עמנו בשטר משנה בפ"ק דקידושין (כב) : ומ"ש שכתב על הנייר או על החרס הרי את בן חורין או הרי את לעמך משנה בפרק המגרש (פה) : ומ"ש אז אין לו עסק בו ביעיא דאפישיטא שם ובפ"ק דקידושין (ו) : ומ"ש על הנייר או על החרס לישא דנקט בצרייתא פ"ק דקידושין (ט) : גבי שטר קידוש אשה ובגבי שטר קנין שדה נקט ומ"ש ומוסרו לירו בפ"ק דקידושין (כג) . אפישיטא דלרבנן משתתרי ע"י עמנו דגיטו וידו באים כאחד ומ"ש או לאחר בשבילו אפי' בלא ידיעת העבד יבא שוכות הוא לו וכו' גם זה שם אליבא דרבנן : ומ"ש ומיהו אם מוחה בידו מלקבלו לא יבא בו לחירות כלומר דאפי' למאן דסבר דנקיב בכסף בע"כ מודה בשטר אינו נקיב בע"כ דדוקא בכסף אחר הכי מטעמא דאביי ורבא כמ"ש לעיל אבל בשטר דליכא הכך טעמי נהי דנקיב שלא מדעתו אבל בע"כ לא וכן כתבו הרא"ש

בפלוגתא דרבנותא לא מפקינן מיד המוחזק והילכך אפי' הודה המוחזק לא מפקינן מיד הניוק אם תפוס וכן בעבד לא כיופינן ליה לעבד להשתעבד לרבו כיון דתפוס בעצמו דלילמא הו"ל כמודה חוץ לבית דין ובהרמב"ן ומוסקנת הרא"ש ומיהו לא כיופינן ליה לרבו למיכתב לו גיטא דחירותא דלילמא הו"ל כמודה בב"ד ובהרמב"ן ואם כן הו"ל מודה בקנס ופטור וכדפרישית בסמוך שזאת היא דעת הרמב"ם גם כן ודלא כהר"ן ע"ש הרמב"ן בפ"ק דקידושין (דף תרכ"ט) והסכים עמו הר"ן בפרק השולח וסמכה לדעת הר"ף ע"ש בדף תקע"ו גם בש"ע כתב וז"ל יציאת העבד בראשי האיברים אף על פי שהוא קנס נוגע בזמן הזה שאם באו עדים בדבר אינו יכול להשתמש בו ויש מי שכתב שמשמתין אותו עד שיכתוב גט שיחרור עכ"ל ולפענ"ד דאין משמתין אותו מספק : **וקונה** עמנו בשטר משנה פ"ק דקידושין (דף כ"ב) : ומ"ש שכתב על הנייר וכו' משנה בפרק המגרש (דף פ"ה) גופו של גט שיחרור הרי את בן חורין הרי כתב הרמב"ם בפ"ה מה"ע וכן כתב הסמ"ג לא ידעתי מנין להם כי בפ"ק דקידושין (דף ט"ו) תניא גבי קידושי אשה כיצד בשטר כתב לה על הנייר או על החרס [ובדף כ"ו] תניא גבי קנין שדה בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אבל בעבד כעניי מנ"ל ונראה דמודקאמר תלמודא [בדף כ"ב] מנלן דעבד כעניי נקיב בכסף בשטר בחוקה דכתיב והתנה לתם אותם לבניכם אחרים לרשת אחוזת הקישן הכתוב לשדה אחוזת מה שדה אחוזת נקיב בכסף בשטר ובחוקה אף עבד כעניי נקיב בכסף בשטר ובחוקה השתא ודאי כי היכי דקנין שדה השטר על הנייר או על החרס ה"ז עבד כעניי אלא דלפ"ו קשה דלגבי עבד כעניי נקיב בשטר הו"ל למיכתב הכי

פרישה הנסות במקום שאין דנין אותו כמבואר במ"מ סימן ח' ובסימן ר"ס פ"ט לכך כתב דזה אין שייך כלאן שהרי אין מקבלין עדות וכיון שאין מקבלין עדות יבא הרב לפני ב"ד ויודע ופטור דמו לא מועיל לו תפיסת גופו אפי"ה שפוט תפוס בעצמו קודם הודאתו לא אמרינן דתפיסה דקמא שומעין לו אלא אם יתפוס או יקבלו העדות וגם ישומו מה שתפס כיון דהשוקק לוה כיון קנסו והלשון לוח המותר מהתפיסה. וס"ל להראב"ד דאף דאין מקבלין העדות כלל מ"מ מקבלין הודאתו ואם קודם הודאתו הממויב לפני ב' הדיועות ה"ל כאלו לא עשה שום דבר ושוב לא מהני תפיסת עבד דקני ויודע שהיה עבדו. ועל סמימא עינו נפטר בהודאתו והכי הוא עבדו במקום הראשונה וא"כ דנין לוה והרמב"ן ס"ל דגם הודאתו אין מקבלין ואף שיוודע שהיה עבדו מ"מ ג"כ יודע עתה פ"י עדותו שמימא עינו אלא שאין מקבלין אותו בב"ד ומיהו תפיסתו וה"ה לתפיסת אמרי: [יד] ומיהו אם מוחה בידו מלקבלו כ"י דדוקא בכסף אמרינן דנקיב בע"כ מטעמא דאביי ורבא כמ"ש לפי דעתנו דרבא דרבו נראה ליה בקבלת כסף ומקניטו מדעתו משא"כ בחסר רבוי שטר שחרור ביד אחר דלא שייך למר שום יתושתא בזה דאף אם נמאס להן בשחרורו מ"מ המקבל בשטר אינו יכול להקניט העבד שיצא ע"י זה לאירות. משא"כ בקבלת רבו הדמים דבו מולא הקנייה

ומ"ש הכי כתב הראב"ד וכו' הרא"ש ספ"ק דקמא כתב דהביא ראייה מפרק

מרכה (דף ע"ה) בעובדא דר"ג סמימא את עין טבי עבדו וכו' דמבואר לשם הודאה בב"ד פטור מקנס אף ע"פ שהעבד תפוס בעצמו והרמב"ן מפרש דהתם מיירי בב"ד סמוכים אבל באינן סמוכים הו"ל כמודה חוץ לב"ד והביא ראייה מפרק החובל דקאמר התם אין מועד צבכל משום דבעינן הודאה בב"ד וליכא ולי נראה דלהראב"ד כל ג' אפי' אין סמוכין הו"ל הודאה בפניהם הודאה בב"ד וכן פסק הרמב"ם ספ"ה דה"ס וס"ל להראב"ד דה"ה לענין קנס הו"ל הודאה בב"ד ופטור מקנס ודוקא לענין דנין עצמו בעינן סמוכין דל"ק אבל לא לענין ההודאה דשפיר הו"ל מודה בקנס ופטור אף על פי שמודה בפני סמוכין ומח' דהחובל ליכא הוכחה לענין הודאה דוקא דבעינן לקבל עדות דהוי תחילת דין כדאיתא ר"פ שבעת העדות בעינן סמוכין דל"ק אבל לענין הודאה לא בעינן סמוכין וכו' האריך לפרש דברי הרמב"ם להסכימום עם דעת הרמב"ן גם בדברי ה"ה פ"ג מהלכו' גניבה יראה להרמב"ם דב"ק לא הוי הודאה בב"ד אלא בג' מומחין ולפע"ד יראה אפיכא דהרמב"ם כהראב"ד ס"ל שהרי ספ"ה מה"ס פסק בסתם דהוי הודאה בב"ד בפני ג' שאינן סמוכין ומלל חילק אלמא דאף במודה בקנס קאמר דהוי הודאה בב"ד בפני ג' שאינן סמוכין ופטור ודבריו בפ"ג מה"ל גניבה נמי משמע הכי דבפני ב' אינה הודאה בב"ד אפי' אין סמוכין ובפני ג' הוי הודאה בב"ד אפי' אין סמוכין דאם לא כן הו"ל לחלק בין סמוכין לאינן סמוכין ולכן בספ"ה מה"ס לא חילק בין סמוכין לאינן סמוכין אלא בין ג' לפחות מג' וה"ה דאין חילוק בין מודה בקנס ובין שאר הודאות ואפשר דאף דעת ה"ה כך הוא ומ"ש בפ"ג מה"ל גניבה וו"ל אבל מ"ש או שהודה בפני ב' נראה שכוונתו אפי' בפני ב' דייגינן ואפי' במקום ב"ד לפי שר"ק רי"ך ג' מומחין כמבואר בפ"ה מה"ס עכ"ל ה"ה לא היתה דעתו דבעינן ג' מומחין לענין הודאה בהרמב"ם פ"ה מה"ס זה לא כתבו הרב שם אלא ה"ה לא בא אלא לבאר דעת הרמב"ם מפני מה אין הודאה בפני ב' מומחין הוה הודאה ואמר לפי שר"ק צריכי ג' מומחין לענין דנין עצמו כמבואר פ"ה מה"ס ולפיכך אף לענין הודאה החמירו דלא סגי בפחות מג'. אפי' הוי ב' מומחין אבל לעולם אם היו ג' הוי הודאה בב"ד אפי' אינן מומחין ודברי הרמב"ם בספ"ה מה"ל עבדים נמי מבוארין ע"ד זה שכתב תחילה יציאת העבד בראשי איברים נוגע בכל זמן ואין דנין בו אלא ב"ד סמוכין מפני שהוא קנס והיינו לענין דנין עצמו היכא דאינו מודה בעינן סמוכין ואף ע"פ שהעבד תפוס בעצמו ולא מפקינן מיניה עבדותו מ"מ כ"מ ללא מודקקין לקבל העדים בע"כ למיכפיה למיכתב ליה גיטא דחירותא וכדפרישית לדעת רבינו שהם כלשון הרמב"ם וממנו העתיקם אבל לענין הודאה ס"ל דהוי מודה בקנס ופטור אף ע"פ שאינו מודה אלא בפני ג' שאינן סמוכין ובהראב"ד ומ"ש הרמב"ם עוד לפיכך העבד שאמר לרבו הפלת את שיני וכו' פי' דכיון שהוא קנס וכל מודה בקנס פטור מלשלם אם כן אם הוא כופר פטור נמי משבעה ומ"ש סוף פ"א מטוען לכל הטוען את חבירו טענה שאם הודה אינו חייב לשלם ממון אף על פי שכבר אין מחייבין אותו שבעה ומיזאו בח"מ סימן פ"ו וככ"ל ודלא כמה שפי' ב"י כאן לענין קרבן וכן כתב בס' כ"מ דליכא אלא כדפרישית גם לשם בפ"א דטוען נראה להדיא דכל שהודה בפני ב"ד של ג' הוי הודאה אף לענין קנס ופטור אפי' אינן מומחין. ולענין הלכה

בפלוגתא דרבנותא לא מפקינן מיד המוחזק והילכך אפי' הודה המוחזק לא מפקינן מיד הניוק אם תפוס וכן בעבד לא כיופינן ליה לעבד להשתעבד לרבו כיון דתפוס בעצמו דלילמא הו"ל כמודה חוץ לבית דין ובהרמב"ן ומוסקנת הרא"ש ומיהו לא כיופינן ליה לרבו למיכתב לו גיטא דחירותא דלילמא הו"ל כמודה בב"ד ובהרמב"ן ואם כן הו"ל מודה בקנס ופטור וכדפרישית בסמוך שזאת היא דעת הרמב"ם גם כן ודלא כהר"ן ע"ש הרמב"ן בפ"ק דקידושין (דף תרכ"ט) והסכים עמו הר"ן בפרק השולח וסמכה לדעת הר"ף ע"ש בדף תקע"ו גם בש"ע כתב וז"ל יציאת העבד בראשי האיברים אף על פי שהוא קנס נוגע בזמן הזה שאם באו עדים בדבר אינו יכול להשתמש בו ויש מי שכתב שמשמתין אותו עד שיכתוב גט שיחרור עכ"ל ולפענ"ד דאין משמתין אותו מספק : **וקונה** עמנו בשטר משנה פ"ק דקידושין (דף כ"ב) : ומ"ש שכתב על הנייר וכו' משנה בפרק המגרש (דף פ"ה) גופו של גט שיחרור הרי את בן חורין הרי כתב הרמב"ם בפ"ה מה"ע וכן כתב הסמ"ג לא ידעתי מנין להם כי בפ"ק דקידושין (דף ט"ו) תניא גבי קידושי אשה כיצד בשטר כתב לה על הנייר או על החרס [ובדף כ"ו] תניא גבי קנין שדה בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אבל בעבד כעניי מנ"ל ונראה דמודקאמר תלמודא [בדף כ"ב] מנלן דעבד כעניי נקיב בכסף בשטר בחוקה דכתיב והתנה לתם אותם לבניכם אחרים לרשת אחוזת הקישן הכתוב לשדה אחוזת מה שדה אחוזת נקיב בכסף בשטר ובחוקה אף עבד כעניי נקיב בכסף בשטר ובחוקה השתא ודאי כי היכי דקנין שדה השטר על הנייר או על החרס ה"ז עבד כעניי אלא דלפ"ו קשה דלגבי עבד כעניי נקיב בשטר הו"ל למיכתב הכי

דרישה כשכתב לו גט שחרור קודם שסימא עינו א"כ כשתפס העבד או אין מציאות מירו וכן פסק ב"י ע"ש : אבל הרמב"ן כתב כו' ונראה דתווייהו ס"ל להראב"ש דכתב רבינו בשמו במ"מ סי' ח' ס"מ דאף אם יאמר הניוק קבלו עדותי כדי שאם תתפוס היום או מחר שלא יוציאו מירו אין שומעין לו אלא אם יתפוס או יקבלו העדות וגם ישומו מה שתפס כיון דהשוקק לוה כיון קנסו והלשון לוח המותר מהתפיסה. וס"ל להראב"ד דאף דאין מקבלין העדות כלל מ"מ מקבלין הודאתו ואם קודם הודאתו הממויב לפני ב' הדיועות ה"ל כאלו לא עשה שום דבר ושוב לא מהני תפיסת עבד דקני ויודע שהיה עבדו. ועל סמימא עינו נפטר בהודאתו והכי הוא עבדו במקום הראשונה וא"כ דנין לוה והרמב"ן ס"ל דגם הודאתו אין מקבלין ואף שיוודע שהיה עבדו מ"מ ג"כ יודע עתה פ"י עדותו שמימא עינו אלא שאין מקבלין אותו בב"ד ומיהו תפיסתו וה"ה לתפיסת אמרי: [יד] ומיהו אם מוחה בידו מלקבלו כ"י דדוקא בכסף אמרינן דנקיב בע"כ מטעמא דאביי ורבא כמ"ש לפי דעתנו דרבא דרבו נראה ליה בקבלת כסף ומקניטו מדעתו משא"כ בחסר רבוי שטר שחרור ביד אחר דלא שייך למר שום יתושתא בזה דאף אם נמאס להן בשחרורו מ"מ המקבל בשטר אינו יכול להקניט העבד שיצא ע"י זה לאירות. משא"כ בקבלת רבו הדמים דבו מולא הקנייה

יורה דעה הלכות עבדים רסו

ב"ח

רי

יש לו בזה לחצו ואין כאן כאשר עשה כן ועשה לו ומפרט מקרקע ליה זווי משל האב כי האב צריך לקנות העבד מן הבן ויתן לו מעותיו וכתוב ליה האב גיטא דחירותא והשתא איכא קנסא גבי אב מספר החכמה עד כאן לשונו. ולענין הלכה נראה כיון דפירש רש"י להדיח שהבן כותב ולא אפטרופוס דאין האפטרופוס ראוי להניח עבדים לחירות וכו' ורשב"ם ור"ת כתבו

אופכא דוקא אפטרופוס ולא הבן דאין מעשה קטן כלום אם כן יש לאורות דאנו כותב לא זה ולא זה אלא כמ"ס במדכא דאב צריך לקנות העבד מן הבן ויתן לו מעותיו ואח"כ כותב האב גיטא דחירותא: **המפקיר** עבדו יאל לחירות עם מימרה דרב יוסף אמר

רב (ד' ל"ח) ומימרה דרבי יוחנן (ד' לט). ומ"ס ואם מת קודם שחררו היורש כותב לו גט שחרור עם (ד' מ') פליגי בה אמירא אמר אוחזי העבד אין לו תקנה ורבינא אמר היורש כותב לו ג"ס ואיתא בנכסאיות מדוייקות והלכתא כרבינא וכו"כ האלפסי והר"ש. ומ"ס וגר שמת וכו' ברייתא עם (ד' קט) פלוגתא דת"ק ואבא שאול ואריב"ל הלכה כאבא שאול גדולות יש לכן יד לזכות בעצמן מן הפקדו ולא בעטו גט שחרור לאפקועי איסורא דכי היכי דאשמו של גר פקע איסורא ומשולחת במיתתו בלא גט אף עבדו פקע איסורייהו ומשולחת בלא גט דגמר לה לה מאסה ולענין ממונה וכו' בעצמן מן הפקדו ודלא קטנים אין להן יד לזכות בעצמן ודלא כה"ק דקאמר דקטנים נמי קטו עצמן ב"ח ואע"ג דר"י קאמר אין הלכה כאבא שאול כתבו התוס' נשם ר"ת דהלכה כרבינא לגבי רבי יוחנן וכך פסקו הפוסקים וכתב הר"ש דהקשה ר"י א"כ במפקיר עבדו דיאל לחירות אמאי קאמר רבינא דהוא כותב

ג"ס לתת צריך גט שחרור חסוק ליה דמיתת האדון מוציא לחירות כיון דלא נשאר עליו כ"ל איסור וכו' היכי דאיסורא דאשה פקע במיתתו ה"ל איסורא דעבד ומירין ר"י בשנוייא נהרה דלא צריך ג"ס אלא מדרבנן בעצמן דלא יוציא עליהן לעז של עבדות ע"כ וכן כתבו התוס' (ד' מ') דה"ה הא אמרה אכל הכ"י כתב לחלק בענין אחר דדוקא גבי גר אמרינן כיון דאין לו יורשין פקע איסוריה דעבדו במיתתו כמו אשתו משא"כ בישראל דמפקיר עבדו דאיסורו דפס ליה גביה יכול להורישו לבניו ולפיכך צריך ג"ס מן היורשין לרבינא דהלכתא כוותיה וכן הן דברי האלפסי אכל הר"ש בפסקיו הקשה עליו והסכים לשנויא נהרה דר"י דא"כ ג"ס אלא מדרבנן: ומ"ס וכתב הרמ"ה ואם לא זכה בהם סוף אדם וכו' נראה דעמו מלמא מפליג אבא שאול בקטנים גופייהו בין החיוב בהם אדם מקמי שהגדילו ובין לא החיוב בהם אדם עד שהגדילו אלמא דקטנים לעולם לא זכו בעצמן אפי' לא זכה בהם אדם עד שהגדילו וכו' השיג על דבריו ולא נהירא וכן פסק הרב בהגהת ש"ע כדברי הרמ"ה: עבד שנשבע וכו' מימרה דרבי יוחנן שם ריש (ד' לח) ומ"ס ואם פדאו ישראל אחר מן השבוי לפני יאוש וכו' הכי משמע לאוקומתא דרבא (סוף ד' ל"ו) דהיכתא כוותיה לגבי דלפני יאוש לא פליגי רבנן ורשב"ג דלכ"ע ישמענד לרבו ראשון אפילו פדאו ללשם ב"ח ונאמן דמיים לזה שפדאו וכן משמע בחוספתא ומצינו ב"י אכל הרמב"ם מה"ע כתב דפדאו ללשם ב"ח חוזר לרבו ראשון בלא כלום וכן פסק רשב"ג אכל פדאו לאחר יאוש פליגי וכו' ודברי רבינו כמ"ס הר"ש דלרשב"ג ללשם עבד ישמענד לרבו ראשון דלא כרש"י ור"ת דללאחר יאוש לרשב"ג אף לשם עבד ישמענד לרבו ראשון כדי שלא יהא כ"ל ואחד הולך ומפיל עצמו לגיטות ומפקיע עצמו מיד רבו כדחזקיה: **עבד** שעשאו רבו אפתיקי וכו' משנה עם (סוף ד' מ') פליגי בה ת"ק ורשב"ג והלכה כרשב"ג דלפילו עשאו אפתיקי מפורש אפ"ה צריך ללשם מדינה דגרמיה כמו שורף ש"ח של חבירו דהו"ל מוהק שינובו של חבירו ואין לחלק בין שורף ש"ח של חבירו דנחבירה קא עביד מעשה ובין עבדו דנפשיה קא עביד מעשה וכמ"ס הראב"ד דליחא אלא חשיב כאילו היוקו אחר וכבר נחבאר זה בח"מ סימן קי"ז ס"ו בס"ד ע"ס:

עבד ג"ס לתת צריך גט שחרור חסוק ליה דמיתת האדון מוציא לחירות כיון דלא נשאר עליו כ"ל איסור וכו' היכי דאיסורא דאשה פקע במיתתו ה"ל איסורא דעבד ומירין ר"י בשנוייא נהרה דלא צריך ג"ס אלא מדרבנן בעצמן דלא יוציא עליהן לעז של עבדות ע"כ וכן כתבו התוס' (ד' מ') דה"ה הא אמרה אכל הכ"י כתב לחלק בענין אחר דדוקא גבי גר אמרינן כיון דאין לו יורשין פקע איסוריה דעבדו במיתתו כמו אשתו משא"כ בישראל דמפקיר עבדו דאיסורו דפס ליה גביה יכול להורישו לבניו ולפיכך צריך ג"ס מן היורשין לרבינא דהלכתא כוותיה וכן הן דברי האלפסי אכל הר"ש בפסקיו הקשה עליו והסכים לשנויא נהרה דר"י דא"כ ג"ס אלא מדרבנן: ומ"ס וכתב הרמ"ה ואם לא זכה בהם סוף אדם וכו' נראה דעמו מלמא מפליג אבא שאול בקטנים גופייהו בין החיוב בהם אדם מקמי שהגדילו ובין לא החיוב בהם אדם עד שהגדילו אלמא דקטנים לעולם לא זכו בעצמן אפי' לא זכה בהם אדם עד שהגדילו וכו' השיג על דבריו ולא נהירא וכן פסק הרב בהגהת ש"ע כדברי הרמ"ה: עבד שנשבע וכו' מימרה דרבי יוחנן שם ריש (ד' לח) ומ"ס ואם פדאו ישראל אחר מן השבוי לפני יאוש וכו' הכי משמע לאוקומתא דרבא (סוף ד' ל"ו) דהיכתא כוותיה לגבי דלפני יאוש לא פליגי רבנן ורשב"ג דלכ"ע ישמענד לרבו ראשון אפילו פדאו ללשם ב"ח ונאמן דמיים לזה שפדאו וכן משמע בחוספתא ומצינו ב"י אכל הרמב"ם מה"ע כתב דפדאו ללשם ב"ח חוזר לרבו ראשון בלא כלום וכן פסק רשב"ג אכל פדאו לאחר יאוש פליגי וכו' ודברי רבינו כמ"ס הר"ש דלרשב"ג ללשם עבד ישמענד לרבו ראשון דלא כרש"י ור"ת דללאחר יאוש לרשב"ג אף לשם עבד ישמענד לרבו ראשון כדי שלא יהא כ"ל ואחד הולך ומפיל עצמו לגיטות ומפקיע עצמו מיד רבו כדחזקיה: **עבד** שעשאו רבו אפתיקי וכו' משנה עם (סוף ד' מ') פליגי בה ת"ק ורשב"ג והלכה כרשב"ג דלפילו עשאו אפתיקי מפורש אפ"ה צריך ללשם מדינה דגרמיה כמו שורף ש"ח של חבירו דהו"ל מוהק שינובו של חבירו ואין לחלק בין שורף ש"ח של חבירו דנחבירה קא עביד מעשה ובין עבדו דנפשיה קא עביד מעשה וכמ"ס הראב"ד דליחא אלא חשיב כאילו היוקו אחר וכבר נחבאר זה בח"מ סימן קי"ז ס"ו בס"ד ע"ס:

פרישה (קכ) שכיון להפקיע תקנת החכמים וכאשר זמם כן ועשה לו גמרה: (קכא) היורש כותב לו גט שחרור דאיסור עבדות דפס ליה גביה סוריה לבניו: (קכב) גדולים וכו' בעצמן והכי הן בני חורין אף בלא גט שחרור ובעדו דגר כאשתו דמשלמת בלא גט אף עבדו כן כיון שאין לו יורשים (א"ל) א"כ קטנים נמי יומא סבי ויהא דאין אשתו קטנה משתלמת במיתתו בלא גט י"ל בקטנה כמו שכתב יבול לסקנותה לו כן הוא זכה בסוף נה במיתתו ואף אם מת האב קודם סבעל מ"מ סוריה וכומו וכומו לירשיו וכו' עכ"ה) מה שאין כן בישראל דמפקיר עבדו איסור דפס ליה גביה יכול להורישו לבניו ולכן צריך גט שחרור מהיורשים (קכג) הא ליכא מיתת האדון דלפסק כ"י עיין בנרישם: (קכד) ונתון סומים לזה שפדאו (קכה) לשם בן חורין ישמענד לרבו ראשון כדחזקיה שלא יהא כל אחר ואסוד הולך ומפיל עצמו לגיטות ומפקיע עצמו מיד רבו אכל עמה שודע שעב"כ ישמענד או לראשון או לשני לא יפיל עצמו אכל אם ברה אמרינן בגמרא השתא לקטלא מטר נפשיה (כדי ללחא מוהי גייסות שהי סבורים מניח אפתיקי יודע שחם שיגורו יסוד רש"י: (קכו) והראב"ד פסק כרשב"ג כ"ל

וא ככה"ג וכו' אכל אם מת והניח כן וכו' זה פשוט מדאמרינן כהאי עובדא דהם דברי הרמב"ם שכתב בפ"ט מה' זכיה הא בן חורין כופין את היורשים ומשחררים

כ"י דדוקא כהאי נווגא (קכ) שכיון להפקיע תקנת החכמים אבל אם מת והניח בן קטן ואח"כ שחרר השותף חלקו אין מעמידין אפטרופא לשחררו אלא עובד את עצמו יום אחד ואת הקטן יום אחד עד שיגדיל: המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ואם מת קודם ששחררו (קכא) היורש כותב לו גט שחרור וגר שמת ואין לו יורשין דקי"ל הקודם בנכסיו זכה והווי בהן עבדים (קכג) גדולים וכו' בעצמן והרי הם בני חורין קטנים אין בהם יד לזכות בעצמן וכל הקודם בהן זכה וכתב הרמ"ה ואם לא זכה בהן שום אדם עד שיגדלו אין להם תקנה שבמיתת הגר לא פקע איסורא מינייהו שהרי כל הקודם בהם זכה וכיון דמיתת הגר לא פקע איסורא מינייהו כי גדלו נמי בתר הכי אע"ג דפקע ממונה איסורייהו לא פקע דבמאי פקע השתא (קכג) [טו] הא ליכא מיתת האדון דלפקע איסורייהו מינייהו. עבד שנשבע וברה מבית האסורין אחר שנתייאש רבו ממנו אינו יכול עוד להשתעבד בו וצריך לכתוב לו גט שחרור להתירו בבית ישראל ואם פדאו ישראל אחר מן השבוי לפני יאוש בין אם פדאו לשם עבד בין לשם בן חורין צריך להחזירו לרבו ראשון ומשתעבד בו כתחילה (קכד) ונתון הדמים לזה שפדאו. פדאו לאחר יאוש בהא פליגי חכ"א פדאו לשם עבד ישמענד לרבו שני לשם בן חורין לא ישמענד לרבו ראשון ולא לרבו שני ורשב"ג אומר פדאו לשם עבד ישמענד לרבו שני לשם (קכה) בן חורין ישמענד לרבו ראשון ופסק הרמב"ם כחכמים וכו"כ הרמ"ה והרמב"ן (קכו) והראב"ד פסקו כרשב"ג וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל עבד שעשאו רבו אפתיקי לבעל חובו ואח"כ שחררו (קכז) הפקיעו

שחררו עבדים הללו אין להם גט שחרור אמרינן טעמא בגמרא דעבדו דגר כאשתו מה אשתו משתלמת בלא גט אף עבדו משתלמת בלא גט כלומר כיון שאין לו יורשין משא"כ בישראל דאיסור דפס ליה גביה יכול להורישו לבניו ולפיכך צריך גט שחרור מן היורשין: **כתב** נלע"ד דאיפשר לומר דהא דכל הקודם גדלו אין להם תקנה וכו' וכן היינו מפני שאין לו יד לזכות בעצמו וכל שלא זכה בו אדם עד שגדל בשעה שגדל דיש לו יד וזכה בעצמו ומתקנה אף לאפקועי איסורא מיניה שמאחר שזכה בעצמו החמת מיתת רבו הוא חזין כאילו באותו עשה מת רבו: עבד שנשבע וברה מנית האסורין כ"י אין יכול עוד להשתעבד בו וצריך לכתוב לו גט שחרור וכו' מימרה דרבי יוחנן דברק בשילה (לח): ומ"ס ואם פדאו ישראל אחר מן השבוי לפני יאוש וכו' משנה עם (לו): עבד שנשבע ופדאוהו לשם עבד ישמענד לשם ב"ח לא ישמענד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישמענד ובגמרא (סס) במאי עסקינן אפתיקי לפני יאוש לשם ב"ח אמאי לא ישמענד אלא לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישמענד אחר חביו לעולם לפני יאוש וכו' רבא אמר לעולם לאחר יאוש ולשם עבד ישמענד לרבו שני לשם ב"ח לא ישמענד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב"ח פריקי לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוה רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישמענד כדחזקיה דאמר מפני מה אמרו ב"ח ובין כך ישמענד שלא יהא כל אחר ואחד הולך ומפיל עצמו לגיטות ומפקיע עצמו מיד רבו ופירש הר"ן אפתיקי לפני יאוש לשם ב"ח אמאי לא ישמענד לרבו ראשון דאע"ג דשבאי עכו"ם קונה לעבד למעשה ודיו ה"מ היכא דאין ישראל יכול להציל וכו' קרינן ביה שבוי אכל כיון דלפני יאוש הוא אלמא יכול ישראל להציל ושבאי לא קני ליה וכיון שכן אפ"ס שפדאוהו לשם ב"ח הול"ל ישמענד לרבו ראשון. ואמאי דאמר רשב"ג בין כך ובין כך ישמענד כדחזקיה פירש"י ישמענד לרבו ראשון וכתבו התוס' שכן הגיה ר"ה דאי כשפדאו לשם עבד ישמענד לרבו שני יפיל עצמו לגיטות כדי שירוחק לענין מציאה ומתנה דלא קני ליה שני אלא למעשה דדיו ועמית כמי שהוה שונא לרבו ומפקיע עצמו ממנו וכן הסכימו הרשב"א והר"ן וכתבו שכן כתב הר"ן ז"ל אכל הר"ש גורם בין לשם עבד בין לשם ב"ח ישמענד לשם עבד ישמענד לרבו שני לשם ב"ח ישמענד לרבו ראשון כדחזקיה וכו' וכן הוא הנוסחא בספרי הר"ן שנידונו וכך הם דברי רבינו שכתב דלרשב"ג לשם עבד ישמענד לרבו שני לשם ב"ח ישמענד לרבו ראשון: ולענין הלכה הר"ן כתב חזין לגאון דפסק הלכה כרבנן ונראה מדבריו שכן הוא דעתו וכו"כ מ"ס הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן שהם סבורים שר"י סובר כדברי הגאון דהלכה כרבנן. וכן פסק הרמב"ם בפרק ח' מה' עבדים והר"ש כתב בשם הראב"ד דהלכה כרשב"ג והביא כמה ראיות לדבר וכתב עוד דאף דעת הר"ן נראה כן מדלא כתב ומסבירא דגאון וכתב עוד הר"ש שכן דעת ר"י דהלכה כרשב"ג. והרשב"א כתב בשם הרמב"ן דלחות כל ראיות הראב"ד והעלה דהלכה כרבנן: ובמ"ס רבינו פדאוהו לפני יאוש דצריך להחזירו לרבו ראשון דנותן דמים לזה שפדאו תוס' כתבוהו הרשב"א והר"ן שם עבד שנשבע ופדאוהו לשם עבד ישמענד ורבו נותן דמיו לשם ב"ח לא ישמענד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישמענד ורבו נותן דמיו וכתב הר"ן וכך תוספתא בלפני יאוש מוחקתא ומ"ס ל"ח משמענד לרבו ראשון מכל מקום ילפינן מינה דכשהו משמענד לרבו ראשון חייב ליתן דמיו לשני ושפטא דהך תוספתא משמע דאפי' לשם ב"ח צריך ראשון ליתן דמיו אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות עבדים דלשם ב"ח חוזר לרבו ראשון בלא כלום: עבד שעשאו רבו אפתיקי לב"ח ואח"כ שחררו וכו' משנה עם (מ): עבד שעשאו רבו אפתיקי לאחרים ושחררו אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכתב סער על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר ובגמרא מי שחררו אחר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדברא הקדש חמץ ושחררו מפקיעין

פרישה (קכ) שכיון להפקיע תקנת החכמים וכאשר זמם כן ועשה לו גמרה: (קכא) היורש כותב לו גט שחרור דאיסור עבדות דפס ליה גביה סוריה לבניו: (קכב) גדולים וכו' בעצמן והכי הן בני חורין אף בלא גט שחרור ובעדו דגר כאשתו דמשלמת בלא גט אף עבדו כן כיון שאין לו יורשים (א"ל) א"כ קטנים נמי יומא סבי ויהא דאין אשתו קטנה משתלמת במיתתו בלא גט י"ל בקטנה כמו שכתב יבול לסקנותה לו כן הוא זכה בסוף נה במיתתו ואף אם מת האב קודם סבעל מ"מ סוריה וכומו וכומו לירשיו וכו' עכ"ה) מה שאין כן בישראל דמפקיר עבדו איסור דפס ליה גביה יכול להורישו לבניו ולכן צריך גט שחרור מהיורשים (קכג) הא ליכא מיתת האדון דלפסק כ"י עיין בנרישם: (קכד) ונתון סומים לזה שפדאו (קכה) לשם בן חורין ישמענד לרבו ראשון כדחזקיה שלא יהא כל אחר ואסוד הולך ומפיל עצמו לגיטות ומפקיע עצמו מיד רבו אכל עמה שודע שעב"כ ישמענד או לראשון או לשני לא יפיל עצמו אכל אם ברה אמרינן בגמרא השתא לקטלא מטר נפשיה (כדי ללחא מוהי גייסות שהי סבורים מניח אפתיקי יודע שחם שיגורו יסוד רש"י: (קכו) והראב"ד פסק כרשב"ג כ"ל

לא זכה העבד ונאמר דלא אמרינן תן כוכי אלא כשמוסר לשליח מיד ליד אב"ל ר"ת
 אומר דל"ג כלל זה כלומר משום דהוי משמע שמסרו לידים ורש"י כתב דגרסינן
 תנו ול"ג תן שלא מסרה לשליח במיזן למיכר לא נחלקו חכמים בדבר לומר משמע
 ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משחרר והרשב"א והרא"ש והר"ן תמהו על
 דברי הר"ף והעלו כדברי רש"י ור"ת (יא) :
 מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפתי אל
 ישמענדו זה יורשים וכו' כפי השולח (מ) :
 כי אהא רב דימי א"ר יוחנן פלונית שפתי
 אל ישמענדו זה לאחר מותו כופין את
 היורשים וכוונתו לה גט שחרור אמרו לפניו
 ר' אחי ורבי אחי רבי אבי אהא מודה שניה
 עבדים ופירש"י או אהא מודה דלא ישמענדו
 איתו לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא לא
 יטריחו בעבודתה אבל ולדות היורשים
 ממנה מעבדו עבדים הם ואמרו כופין
 לשחררה ופסידו ולדות מאלה ולהבא שלא
 לזכ אביהם כן : ומ"ש רבינו שלא יטריחו
 במלאכות כבוד כ"כ הרא"ש שם והר"ן
 כתב משום מזה לקיים דברי המת אסור
 להשתעבד זה ומעשה ידיו לא פקע בהכי :
ומ"ש יעשו לה קורת רוח כופין את
 היורשים ועושים לה קורת רוח
 ג"ז שם מומר דרבי יוחנן ודברי הרמב"ם
 כפי מהלכות עבדים כדברי הר"ף :
כתב יג הרמ"ה אומר אל ישמענדו
 יורשים לא מצי כיפי לה למעבד
 עבדוהא כלל וכו' :

ש"ב שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד
 חוזר בנכסיו ואינו חוזר בעבד
 וכו' מומר כפי דגישין [ט. ט] : אסור לאדם
 שיסחר עבדו והמסחרו עובר בעשה כפי
 שלשה שאכלו [מז. זכ] השולח [לח] :
 מומר דרבי יהודה ועשה היינו קרא לעולם
 כהם תעבדו : ומ"ש אב"ל לזרז מזה וכו'
 שרי ג"ז שם וכמו הר"ן בהשולח משמע
 דלאו עשה גמור הוא דל"כ היכי דחיא
 ליה מעשה מזה ד' כ"ה ויש מתרשים שלא
 אמרה תורה לעולם כהם תעבדו אלא
 משום שלא יתן להם מתנת חנם כענין
 שכתוב בעבדיו כוכבים לא תחנם וכיון
 דאיכא מזה לאו משום חנינה דידהו קא
 עבדו אלא לזרז עמנו וכו' כוונתו דמי
 עמנו עב"ל ונגמרה פרק ג' שאכלו פריך
 על הא דאמרינן דלשליח י' כ"ה מותר
 לשחררו מזה כהם תעבדו הוא ומשני מזה
 כרינא דאמר הכי וכו' הרמב"ם בסוף הל' עבדים :
ומ"ש וא"ל חזיה שפחה וכו' ולא עוד אלא שכופין את רבה לשחררה גם זה שם :
 הוכרח עבדו לעבדו או לגר תושב יאח לחירות
 לחירות אם ברח מן העבד או שקנאוהו כ"ל לפדותו כדאמרינן לקמן כשיפדנו לא ישמענדו לו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המצות : ומ"ש ואם אינו יכול לברוח
 קונסין האדון לפדותו אפי' עד י' מכדי דמיו אם אין העבד רוצה ליתנו בפרהו צריך לפדותו בכך ולכתוב לו גט שחרור להתירו
 בב"ה אבל אם אין העבד רוצה ליתנו אפילו בעשרה בדמיו א"צ לפדותו ביותר ואם מת קודם שפדאו
 אין קונסין הבן אחריו לפדותו וכתב רב אלפס דלא מנבינן האי קנסא אלא בא"י אבל לא בח"ל וכו'
 הרמב"ם וכתב א"א הרא"ש ז"ל ותמתי על דברי הנאון דמה ענין זה לקנסות שאין גובין בבבל דהיינו
 קנסות שחייבה תורה ואין גובין אותם בבבל משום דבעינן מומחין ואין סמוכין בבבל אבל אם חכמים
 תקנו קנס לעשות סייג לתורה למה לא ינבו אותו בבבל לזה עליו מעבדו מעות לזמן שאם לא יפרענו
 לאותו זמן שיהיה חלוט לו ומסרו לו מיד אע"פ שיכול לפדותו עד הזמן יצא לחירות (יב) כיון שזולז
 בתקנת חכמים ומסרו ליד עבדו ואם קבע לו זמן להחליטו (קג) לכך יצא מיד לחירות וכן נמי אם לא
 הכניסו לרשות העבד ולזה עליו על הנאי לכשיבא אותו זמן שימשכנו ליקח העבד ועבר הזמן ולא
 נתן לו המעות לרשות העבד ולא משכנו בו והוא עדיין ברשותו קונסין אותו ויוצא לחירות נבאו העבד בחובו
 או

אלא אפי' כבר נכתב הגט והוא לפניו אמר תנו גט זה לעבדי אם לא מסרו
 ליד השליח אלא הגביו מע"ג קרקע לא יתן לאחר מיתה : **מ"י** אחר בשעת
 מיתתו וכו' כפרק השולח (דף מ') וכבר אמר רב אחי דפליגי : ארבי יוחנן
 דקאמר כופין את היורשין לכתוב לה ג"ש אלא אין זה לשון שחרור וכבר שמואל בר
 יהודה דפליגי ואמר דרבי יוחנן גופיה נמי
 ס"ל כרז אחי ורב אחי אלא כך א"ר
 יוחנן אם אמר יעשו לה קורת רוח כופין
 את היורשין ועושים לה קורת רוח מ"ט
 מזה לקיים דברי המת : ש"מ שכתב
 כל נכסיו לעבדו וכו' מומר דרבי נחמן
 כפי דגישין (ט. ט) : אסור לאדם שיסחר
 את עבדו וכו' מומר דרבי יהודה אמר
 שמואל פ' השולח (דף ל"ח) : ומ"ש אב"ל
 לזרז מזה שרי שם מיתתו מעשה
 כ"ה שכתב ד"ה ולא מאל י' ושחרר
 עבדו והשלימו לעשרה מזה שאני : ומ"ש
 וכן שפחה וכו' שם (דף ל"ח) כרינא
 דפליגי אדחזני : ומ"ש וא"ל חזיה שפחה
 וכו' (דף ל"ח ודף מ"ג) המוכר עבדו
 לנכרי וכו' כל הסוגיא וכו' כל הסוגיא
 כפרק השולח (דף מ"ד) לזה עליו מכרי
 וכו' שם סוף (דף מ"ג ומ"ד) :

נבאו הנכרי בחובו וכו' שם (מ"ד)
 והטעם דליכא למיקנסיה
 כיון
 ואצ"ל חזיה שפחה וחזיה בת הורין
 לא לעבד ולא לב"ה ולא עוד אלא
 שכופין את רבה לשחררה המוכר עבדו לעבדו או לגר תושב יצא לחירות (קז) שאם ברח מהעבד
 אין רבו יכול להשתעבד בו עוד ואם אינו יכול לברוח (קח) קונסין האדון לפדותו (קט) אפילו עד
 י' מכדי דמיו אם אין העבד רוצה ליתנו בפרהו צריך לפדותו בכך ולכתוב לו גט שחרור להתירו
 בב"ה אבל אם אין העבד רוצה ליתנו אפילו בעשרה בדמיו א"צ לפדותו ביותר ואם מת קודם שפדאו
 אין קונסין הבן אחריו לפדותו וכתב רב אלפס דלא מנבינן האי קנסא אלא בא"י אבל לא בח"ל וכו'
 הרמב"ם וכתב א"א הרא"ש ז"ל ותמתי על דברי הנאון דמה ענין זה לקנסות שאין גובין בבבל דהיינו
 קנסות שחייבה תורה ואין גובין אותם בבבל משום דבעינן מומחין ואין סמוכין בבבל אבל אם חכמים
 תקנו קנס לעשות סייג לתורה למה לא ינבו אותו בבבל לזה עליו מעבדו מעות לזמן שאם לא יפרענו
 לאותו זמן שיהיה חלוט לו ומסרו לו מיד אע"פ שיכול לפדותו עד הזמן יצא לחירות (יב) כיון שזולז
 בתקנת חכמים ומסרו ליד עבדו ואם קבע לו זמן להחליטו (קג) לכך יצא מיד לחירות וכן נמי אם לא
 הכניסו לרשות העבד ולזה עליו על הנאי לכשיבא אותו זמן שימשכנו ליקח העבד ועבר הזמן ולא
 נתן לו המעות לרשות העבד ולא משכנו בו והוא עדיין ברשותו קונסין אותו ויוצא לחירות נבאו העבד בחובו
 או

וכן שפחה שטחגין זה מנהג הפקר וכו' כפרק השולח (שם) : פלוגתא דרבינו ורבינא ופסקו הר"ף והרא"ש
 כרינא דאמר הכי וכו' הרמב"ם בסוף הל' עבדים : **ומ"ש** וא"ל חזיה שפחה וכו' ולא עוד אלא שכופין את רבה לשחררה גם זה שם :
 הוכרח עבדו לעבדו או לגר תושב יאח לחירות
 לחירות אם ברח מן העבד או שקנאוהו כ"ל לפדותו כדאמרינן לקמן כשיפדנו לא ישמענדו לו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המצות : ומ"ש ואם אינו יכול לברוח
 קונסין האדון לפדותו אפי' עד י' מכדי דמיו מומר דרבינא שם : **ומ"ש** ולכתוב לו גט שחרור וכו' שם (מג) : ת"ר המוכר עבדו לעבדו יצא לחירות ורבינו גט שחרור
 לפדותו שם בעיה דאפיטא (מד) : ומ"ש שם הר"ף כ"כ שם בהגוף וכו' הרמב"ם
 עבדים : ומ"ש שם הרא"ש שם פ' השולח : לזה עליו מעות מעבדו (מז) : ת"ר לזה מן העבד כיון שעשה לו עבדו ניומוסו יצא לחירות מזה
 ניומוסו אמר רב ש"ש זמן ופי' רש"י זמן א"ל לא פרעתיך יהא חלוט לך ואקנין עליה מדתתה האריסין וכו' ועבדו שמשכן שדה לישראל ח"פ ע"פ ששטה לו ניומוסו פטורה
 מן המעשר : ומשני זמן א"ל לא פרעתיך יהא חלוט לך ומשני זמן א"ל לא פרעתיך יהא חלוט לך ומשני זמן א"ל לא פרעתיך יהא חלוט לך ומשני זמן א"ל לא פרעתיך יהא חלוט לך
 הא לפירא ואב"ה בשלוה ע"מ למשכנו ולא משכנו ופי' רש"י הא לגופא גבי עבד דקבע בו זמן לגופו שאם לא יתן עד אותו זמן יהא גופו חלוט לעבדו ומעכשו היה
 משמענו בו וכיון דזולז בתקנתא דרבנן דאסרו למכור עבד לעבדו קנסוהו ואע"ג דלא מטא זמניה : וז"ל הרמב"ם כפי"ו מה' עבדים לזה על עבדו מן העבד אם
 קבע לו זמן וא"ל אם הגיע זמן פלוני ולא אשלם לך תקנה גוף עבד זה ה"ו יצא לחירות מיד ואם א"ל תקנה מעשה ידיו לא יצא לחירות עד כ"א ואמרו דמשני בשלוה על
 מנת למשכנו ולא משכנו פירש רש"י דהכי קאמר לעולם כדמטא זמניה ואיטרך לא שמועין היכא דעדיין לא משכנו דאף על פי כן יצא לחירות הואיל וכידו למשכנו
 הוא : והרמב"ם השמיט דין זה ונראה שטעמו מפני שהוא מפרש דהאי שטוייה קאי למאי דאמר הא לגופא הא לפירא כלומר עבד זדאי מיירי במשכנו לגופא כלומר
 להיות הגוף קטוי לו וכדפרישית אבל שדה מיירי בשלם משכנו אלא לפירות ואי בשית אומא דשדה נמי מיירי במשכנו לגופו וה"ט דפטור משום דלזה עליו
 למשכנו ולא משכנו עדיין ופי"ו לא נפקא לן מידי מהאי שטוייה לגבי עבד : גבאו עבדו בחובו או שקם עליו חנם ופדה א"ע לא יצא לחירות (מד) : ת"ר
 גבאו

דרבי משה

(יא) וכ"ס המדריי דף תר"ד ע"א : (יב) בהר"ן פ' השולח דף תקע"ז ע"א ורואק לגופו כלומר שגופו של עבד יהיה שלו אם לא יפרענו לזמן פלוני כ"א אבל הקנה מעשה ידיו לבר לא
 יצא

פרישה

כ"י אב"ל בעבד כהן יכול לומר בו דמכור הוא לו שמשכירו מלאכול בתרומה כן אומא בתוספת
 פ"ק דתבנות מ"ו ועיין דרישה : (קמא) אלא שלא יטריחוהו במלאכות כבדות והר"ן כתב משום
 מזה לקיים דברי המת אסור להשתעבד זה ומעשה ידיו לא פקע בהכי ובניה עבדים : (ויפיש)
 רב אלפס כ"י או אמרה ה"י עבדוהו כ"י ומש"ר במ"מ סימן רנ"ו שם הרמב"ם שחניה עובדת
 עבדוהו אלא עבדוהו שיהא רואה בה מכל העבודות הידועות באותו מקום הוא ממש כפירוש רב
 אלפס דהכא וכו' המ"מ פ"י דוכייה רכ"ש עכ"פ) : (קמו) לא מצי כיפי לה למעבד עבדוהו כלל
 לכאורה נראה דסבירא ליה להרמ"ה כ"י ה"ל ולא כהר"ש והטור שכתבו שלא יטריחוהו במלאכות
 כבדות משמע אבל במלאכות שאינן כבדות יכולן להשתעבד בה שלא שלפי זה ז"ל והר"ל
 והרמ"ה כתב בלשון כגומא לכן נראה לומר דהרמ"ה איתו מדבר כלל מדיון סבור לעיל דק
 ממש לנו דין משך דהיינו באומר אל ישמענדו זה היורשין כ"י דאסורין לזבוגה ולשון כלל ר"ל לא
 יורשין ולא חמיינו וכוונתו נראה כפשוטו וסבירא ליה כרינא ה"ל : ומ"ש רבינו שלא יטריחוהו
 במלאכות כבדות ר"ל כל מה שהוא כבד בעיניו ואינו רואה לעשות אסור לשעבד בה ח"פ שפחת
 קן מלאכות קלות והרמ"ה ב"ל לכוסיף דאסור לשעבד בה כלל אפי' לבקש ממנה שום מלאכה
 אם לא שפחה מחלייה דפשיטא דמותר וק"ל : (קמו) עובר בעשה לעולם בהם מעבדו :
 (קמא) אבל לזרז מזה שצריך להשלימו לעשרה כ"ה כ"י נגמרה פריך מזה כהם תעבדו הוא ומשני מזה
 לזרז מזה והוי כאלו תותן דמי : (קמט) ואצ"ל חזיה שפחה וכו' ולא עוד אלא שכופין את רבה לשחררה גם זה שם :
 (קנ) שאם ברח מהעבד אין רבו יכול להשתעבד בו ואם תאמר מהיכי תיתי ישמענדו בו כיון שכבר מכרו והוא חנם וכו' לנפשו ויש לומר כיון דהעבד לא קנה גופו כ"א מעשה ידיו
 ה"א לזמנו לעבדו שיהא לישאל על המשכון וכל המשכון מיד יטענדו בו כיון שכבר מכרו והוא חנם וכו' לנפשו ויש לומר כיון דהעבד לא קנה גופו כ"א מעשה ידיו
 שיעבד על המשכון כפי נמי ה"א דכוותיה קמ"ל דלא : (קנא) קונסין האדון לפדותו וכתב רב אלפס דלא מנבינן האי קנסא אלא בא"י אבל לא בח"ל וכו'
 בסוף הסימן : (קנב) עד פטרה דמיו כ"י אית צריך לפדותו ביותר דומה למ"ש במקום אחר השיעור עד מיל ולא יומר : (שאם לא יפרענו לזמן פלוני כ"י ורואק לגופו שגוף
 העבד יהא שלו אם לא יפרענו אב"ל לפירות דהיינו מעשה ידיו לבר לא יצא לחירות נבאו העבד בחובו
 או

דרישה
 דהכא ובאמת זכו מדריי בתוספת דפי' דגישין דף י"א פ"ב אב"ל רבינו פ"כ לא סבירא ליה דכבר
 רבינו מס כן דהא שם במ"מ כתב שם רבינו מס דתן לא הוי כוכי פסמ ופס"כ כתב והרמב"ם
 כתב דתן דהוי כוכי וכן כתב הרמ"ה וכתב ומיהו דוקא שטחן לו הספן עמה ביו כ"י שם מיה
 דלא סבירא ליה דכבר רבינו מס כן מילוק בין א"ל נתן מירו ליד שליח או לא ואם כן סבירא
 קושית לזכותיה דהכא כתב בשמו דיש מילוק : ונראה דרבינו סבירא ליה דמירוצא בתרא דכתבו
 שם בתוספות שם רבינו מס הוא עיקר דמתנה דה"ל לא הוי מן כוכי בלי שום מילוק ושאינו עבד
 דשחרור דע"ל הוי כעין מלוה דאמרינן בה דתן והלך כוכי אף על גב דמתנה לא הוי כוכי
 קטוב לגמרי כמלוה דמלוה אפי' לא נתן מירו ליד השליח וזה בשביל דתן כוכי ובעבד דוקא מסרו
 מירו ליד השליח וזיק רבינו מס כל זה מתרמי מתמטיין דגישין דקשיא אסודי דף י"א ודף י"ב
 ע"ש דהר"ף מילק בין מזה לנתנת גט אחר מיתה וזה לא סבירא ל' כן מילוק והשתא א"ש כל
 דברי רבינו וד"ק ועיין שם בתוספות ד"ה כל השומר תנו כ"י ברוך י"א וד"ה כחומר מנו גט
 כ"י ברוך י"ב : [בא] (ואפילו עד עשרה בדמיו כ"י במשע ויגש בפקוד ולבנימין שלם ממות כסף
 כתב
 מ"ס משום מ"ס
 (קנ) שאם ברח מהעבד אין רבו יכול להשתעבד בו ואם תאמר מהיכי תיתי ישמענדו בו כיון שכבר מכרו והוא חנם וכו' לנפשו ויש לומר כיון דהעבד לא קנה גופו כ"א מעשה ידיו
 ה"א לזמנו לעבדו שיהא לישאל על המשכון וכל המשכון מיד יטענדו בו כיון שכבר מכרו והוא חנם וכו' לנפשו ויש לומר כיון דהעבד לא קנה גופו כ"א מעשה ידיו
 שיעבד על המשכון כפי נמי ה"א דכוותיה קמ"ל דלא : (קנא) קונסין האדון לפדותו וכתב רב אלפס דלא מנבינן האי קנסא אלא בא"י אבל לא בח"ל וכו'
 בסוף הסימן : (קנב) עד פטרה דמיו כ"י אית צריך לפדותו ביותר דומה למ"ש במקום אחר השיעור עד מיל ולא יומר : (שאם לא יפרענו לזמן פלוני כ"י ורואק לגופו שגוף
 העבד יהא שלו אם לא יפרענו אב"ל לפירות דהיינו מעשה ידיו לבר לא יצא לחירות נבאו העבד בחובו
 או

הדושי הגהות

ג ז"ל הפרישה ע"ז לכאורה ג"ל דס"ל להרמ"ה בתר"ן שהביא הרב"י ולא כהר"ש וטור שכתבו שלא יטריחוהו במלאכות כבדות אבל במלאכות שאינן כבדות יכולין להשתעבד
 בו

יורה דעה הלכות עבדים רסו

כיון של חכמי דעתו וכשקם עליו אדם נמי אונס הוא וליכא למיקנסיה אכל

מכרו לעבדי המלך וכו' כיון דמזני הוא להקפיים בכל שהוא ולא פייסיה קנסין

מזנס דהא דיוצא לחירות קנסא הוא משום מכירה וזה לא מוכר מדעתו אלא שלא

לכרו ליכא רבנן דהא דמכרו דקא עבד דלחין אסור למכרו לכרי ד"ה אלא מדרבנן משום

לכרו לו ולא חיישינן. ומ"ש ולקולא דהיסורא דרבנן הוא פ"י (דף מ"ד)

דהאי היסורא דקא עבד דמכר עבדו לכרי היסורא דרבנן הוא דקא עבד דלחין

מכרו לו ולא חיישינן. ומ"ש ולקולא דהיסורא דרבנן הוא פ"י (דף מ"ד)

כחז"ל דללא דקדוק הוא דט"כ לא קמיבעיא ליה בגמרא אלא בזמנא שהיו

מחוקקים בישראל קצת אכל האידנא דעשאו כעכו"ם גמורים לכל דבריהם כדאיתא

בד"ה דרבנן דבני הרמב"ם וכו' וכו' הרמב"ם פ"ח מה"ע ע"ל ולפע"ד נראה לישב דברי

רבי דראה דבני הרמב"ם ואפי"ה כחז"ל דלא כותיה ונראה דעמיה דקאיש ליה כיון

דנפ"ק דחולין איתא דבני רבי אבהו ורבי אחי ורבי אחי עשאו כעכו"ם גמורים

וכן דעשאו כעכו"ם גמורים וכישראל הוא דעשאו כעכו"ם גמורים כדאיתא פ"ק

דחולין אכל לקנסו לישראל נמוכר עבדו לטחי איתא לך דלא קנסוהו דלא גרע

מישראל מומר דדיו ככרי לכל דבריו ליתן רשות ולנטל רשות כדאיתא בריש הדר

ואפי"ה קא מיבעיא לן לענין קנס במכרו לישראל מומר ר"ה כתיב וכו' מדברי הרמ"ם דנפ"ק דגיטין דין גט שיש עליו עד

כתיב דכר ליה משמיהו כתיב דהיינו דוקא ליה זמנא אכל אפי"ה עשאו כעכו"ם גמורים

עבדו לח"ל אפי"ה רש"י (דף מ"ד) ושי' רש"י לח"ל אפי"ה לישראל ומשום דעבד ניד

העבד שאומר לעלות לא"י כופין את רבו לעלות עמו וכו' כסוף כתובות (ק):

הן הכל מעלין לאי ואין הכל מוציאין וצמח הכל מעלין לאותו עבדים ואף ע"פ שרש"י פירש בע"מ הרמב"ם פ"ח מהלכות עבדים כתב לענין עבד כנעני ומ"ש רבינו וכן כתב הר"ן בשם הראב"ד אף ע"פ שהוא ז"ל נראה בעיניו דברי רש"י ז"ל : כתב הרמב"ם דין זה נראה בכל זמן אפי' בזה"ש שהארץ ביד העכו"ם :

אפי' בעבד כנעני : עבד שכרה וכו' (יש דף מ"ה) הוא עבד דערק וכו' : **רסח גר** מעובד כוכבים שאל להגוייר וכו' בפרק החולץ (דף מ"ו) ברייתא פלוגתא דתנאי ואיפסקא הילכתא כרבי יוסי דאמר הכי וטעמו שכן מצונו באבותינו כשיצאו ממצרים וכו' לקבל התורה בהר סיני ולקבל פני שכינה מלא ועבדו ואיתא בפ"ד מחוסרי כפרה (דף ע"ט) רבי אומר ככס כגר באבותינו מה

אבותינו לא נכנסו לבית אלא במילה וצויה והרצאת דמים אף הן לא יכנסו לבית אלא במילה וכו' בשלמא מילה דכתיב כי מוליתו הוא וכו' א"כ מהכא ואעבור עליך ואר"ך מתבוססת בדמיך וגומר הרצאת דמים דכתיב וישלח את נערי בני ישראל אלה טבילה מנה לן דכתיב ויקח מזה את מצי הדם ויורוק על העם ואין הוא בלא טבילה אלא מעתה האידנה לייכא קרבן לא נקבל גרים א"ר אחא בר יעקב וכו' יגור אחכס גר אשר נתוככס כהיב וגו' לדורותיכם אף על גב דליכא מקדש ובפרק החולץ נמי איסקא טבילה למדנו מדגמירי דאין הוא בלא טבילה ואיכא לתמוה אמ"ש הרמב"ם רפ"ג מה"כ והסמ"ג בלאוין ק"ו שכתבו טבילה למדנו מדכתיב וקדשתם היום ומחר וכנסו שמלותם דאף ע"ג דכ"פ החולץ קס"ד דמהאי קרא נפקא לן טבילה הא דחינן דדילמא נקיות בעלמא ואסיקא גמירי דאין הוא בלא טבילה וי"ל ד"ל דתלמודא לא קאמר אלא דמהאי קרא דוכנסו שמלותם ליכא לאזכורי

הלכות גרים

רסח גר מעובד כוכבים שבא להתגייר אינו גר עד שימול ויטבול היה נימול כתב ר"ח שאין לו תקנה (ב) אבל בניו נימולין (א) ונכנסין בקהל (ג) דהא אנייר במבילה ובכר חשוב להבשיר ורעו אבל לא הוא (ג) ובעל הלכות כתב שיש לו תקנה שמיטפין ממנו דם ברית ובעל העיטור כתב שאם נולד מהול א"צ להשיף ממנו דם ברית אלא במבילה לחוד סני כאשה ואם לא נולד מהול אלא שלא נימול לשם גירות כגון ערבי מהול צריך להשיף ממנו דם ברית וא"א

טבילה דדילמא נקיות בעלמא אבל למסקנא דמוכחא טבילה מדגמירי דאין הוא בלא טבילה א"כ ניחא טפי למימר דהאי קרא דוכנסו שמלותם אזהרה לטבילה הוא כפשתא דקרא דרמוק הוא שלח מהא טבילה מפורש ככתוב :

היה נימול כתב ר"ח שאין לו תקנה וכו' טעמו דכסוגיא דכ"ק החולץ ופ"ד מחוסרי כפרה שהבאתי משמע דלא היו גר אלא במילה וטבילה ממש באבותינו וזהו שלח הוצירו באותן סוגיות הטפת דם ברית והא דמשמע פ"ד דמילה ופ' הערל דמהני הטפת דם ברית דגר היינו בגר שולד כשהוא מהול דהוי כמו אשה אבל טולד כשהוא ערל ונימול בגיורתו כיון שהיה אפשר לו מקודם ליכנס לבית במילה ולא ככנס שוב אף לו תקנה ואינו דומה לאשה דאין דנין אפשר מחאי אפשר והכי משמע בפרק החולץ דתניא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי משילין אותו ומה בכך דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אין מטבילין מלח אחר רבי יוסי מטיפין ממנו דם ברית ומטבילין אותו אלמא דאין מטבילין כלל א"כ ע"י הטפת דם ברית ומש"כ תני הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי ולא תני הרי שהיה טולד מהול אלא לפי דוקא במלתי ולא טבלתי קאמר ר"י דאין לו תקנה אבל בטולד מהול יש לו תקנה ע"י הטפת דם ברית :

ומ"ש אבל בניו נימולין וכו' כלומר יש להם תקנה במילה בלא טבילה כיון דבניהם גר דקא הוא לכל דבר אלא שהאביר בישראלית אבל בניו נימולין ונכשרין בלא טבילה והא דקאמר ר"י אין מטבילין אינו אלא שהוא עצמו לא נכשר בטבילה לישא ישראלית וכת"ה בניו כגם ממי נולדו לאי מישראלית פשיטא דהא ק"ל דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר דכתיב איפסקא הילכתא בפ"ד החולץ (דף מ"ה) ואי מנכרית הול' נכרי גמור ובעי מילה וטבילה וי"ל מישראלית ואשמעין דכגר דקא חשבו להכשיר ורעו לכהונה לאילו עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד פגום לכהונה : ומיירא איכא לתמוה על מ"ש רבינו כ"ג בשם ר"ח והתוס' והרא"ש בפרק החולץ והסמ"ג בלאוין ק"ו כתבו ע"ש ר"ח דבגר א"כ הטפת דם ברית ובסתמא קאמר ר"י אפי' בנימול בגיורתו אכן הר"ן פ"ד החולץ דמילה כתב ע"ש ר"ח דאין לו תקנה ואפשר דגם בדברי רבינו צריך להגיה ר"ח במקום ר"ח דטענת כזה שכיח טובא בעפרי הדפוס ח"ת במקום ח"י : ומ"ש ובעל הלכות כתב שיש לו תקנה וכו' טעמו דמפרש אין מטבילין דקאמר ר"י משום דבעינן הטפת דם ברית דלא כרבי יהודה דמטבילין אותו בלא הטפת דם ברית וכן פירש"י לשם וכן כתבו התוס' והרא"ש לשם ובפ"ד החולץ דמילה דבעל הלכות נחלה בדברי רבי יוסי : ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור שאם מיד משום דשהייה מזה לא משהיין וכו' : ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור שאם נולד

עבד שצוה מאדונו מח"ל לאי אין להחזירו לאדונו מח"ל בפרק השולח (מה) . ההוא עבדא דערק מח"ל לארץ אזל מריה דבתריה אחא לקמיה דר' אחי א"ל נכתוב לך שטרע דמיה וכתוב ליה גיטא דהירוחא ואי לא מפקינא ליה מדר' אחי בר יאשיה דאמר לא חסגיר עבד אל אדונו בעבד שצוה מח"ל לארץ הכתוב מדבר : ומ"ש א"כ ימלא למי שימכרו סם ימכרו לו כן כתב הרא"ש סם והכי איתא כסוף כחצות (ס) :

ומ"ש ואפי' אם יאמר אשתעבד זו שמה אין שומעין לו וכו' . וכן כתב הרא"ש סם וכבר כתבתי שכן כתבו התוס' ושלחמן כן מהבבליה והר"ן כתב ואי לא מפקינא ליה מירק וכו' דוקא הפקעה גמורה דלס רצה להשתעבד זו בא"י רשאי אלא לומר דלא יהיב ליה רשות להשיבו לחוץ לארץ וממילא הוי כמפקע לפי שהוא לא ירצה להשתעבד בחרץ ואף למכרו סם לא ימלא אלא בפחות מדמיו כיון שהכל יודעים שאינו רשאי להוציאו לפיכך הציאו ענה דלכתוב ליה שטרע דמיה ולכתוב ליה גיטא דהירוחא אבל הרמב"ם כתב בפ"ח מהלכות עבדים ואם לא רצה האדון להחררו מפקיעים צ"ד שיעבדו מעליו ויילך לו ע"כ משמע ליה מילתא כפשתא דלא חסגיר עבד אל אדונו היינו שאין מחזירין אותו לעבדות אפי' לאי ומ"מ ז"ל שאין כופין את רבו לכתוב לו גט שיחרור דא"כ אחאי א"ל דליכתוב ליה שטרע דמיה והיינו טעמא משום דקרא לא קאמר אלא לא חסגיר כלומר אל תחזירו לעבדות ומיהו צריך גט שיחרור ואין כופין את רבו לכתוב לו עכ"ל ולפ"ד דהא דאמרין בכוף כחצות דעבד שצוה מח"ל לארץ אמרינן ליה זכניה הכא וזיל ד"ג ליה הרמב"ם ואי גרים ליה מפרש כמו שפי' ר"ח דהאי זכניה לאו מכירה ממש לאחרים אלא לעצמו שיכתוב שטר על דמיו : נראה שכל הדברים האמורים בסיומן זה לענין מוכר עבדו לעכו"ם או לח"ל בעבד שחל וטבל לסם עבדות הני אמורים שכן הם סתם עבדים שנתלמדו וכ"כ רש"י והתוס' בריש קידושין [ו] וע"ש טעמא דמוכר עבדו לעכו"ם יצא לחירות משום דמפקע ליה ממנו וכו' עוד התוס' כשהולח [מנ] . גבי לוח עליו מן העכו"ם וכן בדברי הראב"ד שביא הר"ן בכוף כחצות אלא הכל מעלין לאי אפי' עבדים מפורש דבעבדים שחלו וטבלו עסקינן : שופם גט שיחרור כתב ר"י דנתיב כ"ג ח"ד (יג) : ולשוין מכירה דעבד במישרים נתיב ו"ג והוא בפ' המגרש [פ] : כתב ר"י במישרים נתיב ו"ג מעובד גט שיחרור כלומר שהוא משוחרר אבל חסר לו הגט שלא הגיע עדיון ליה או מאותם שצריך לכפות לרבו ולכתוב לו גט ועדיין לא כפוהו נראה מדברי רש"י שאסור שפסחה אצל כתבו דמותה שפסחה : דיני משחרר עבדו על תנאי הפסחה הרא"ש כלל מ"ה סימן כ"ח :

רסח גר מעובד כוכבים שבא להתגייר אינו גר עד שימול ויטבול בפ' החולץ (מו) : פלוגתא דתנאי ואיפסקא הלכתא כחכמים דאמרי הכי : **ומ"ש** היה נימול כתב ר"ח שאין לו תקנה אבל בניו נימולין ונכנסין בקהל וכו' כ"כ הר"ן בפרק ר"ח דמילה בשם ר"ח וכתב שהרמב"ן הקשה עליו . ומ"ש וכו' כתב שיש לו תקנה שמיטפין ממנו דם ברית ובעל העיטור כתב שאם נולד מהול א"צ להשיף ממנו דם ברית אלא במבילה לחוד סני כאשה ואם לא נולד מהול אלא שלא נימול לשם גירות כגון ערבי מהול צריך להשיף ממנו דם ברית וא"א

מיד משום דשהייה מזה לא משהיין וכו' : ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור שאם נולד

דרכי משה יצא לחירות עכ"ל ומשום הוא שם בגמרא : (יג) ועיין במדרכי בהגהות דגישין דף תרי"ז ע"א :

פרישה (קסד) אלא אם ימלא למי שימכרו סם כו' אפי' דכתיב לא חסגיר עבד אל אדונו היינו דוקא לעבדות אבל אין כופין לרבו לכתוב לו גט שיחרור רמב"ם : **סי' רסח** (ב) אביר בניו נימולין ונכנסין בקהל פי' וא"כ טבילה לבניו (והיינו דוקא שטולדו לו לאחר שנתגייר עכ"ה) : (ג) דהא אגירי בטבילה ובגר קשיב להכשיר ורעו כ"ל ותימה פשיטא שרעו כשר דלא יהא אלא כעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכ"כ רבינו ירוסם וכו' מצינו בסיומן זה ולמה צריך לטעמא דהא אגירי בטבילה ושמה י"ל ד"מ דאם הולד בת שטולדה מי מישראלית דלוחתה בת כשרה לכהונה לא תקיף דאם הוא משוה כעכו"ם הויא גסולה לכהונה דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כגוס לכהונה כמבואר ב"ש ס"ס ז' ומ"ש ונכנסין בקהל כו' ר"ל דורעו נחשבים לכשירים גמורים כמו שאם הוא גר גמור וכן מ"ש בסמוך בשם רב אלעם אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה ל"ד נקט בן ולשוין גמרא נקט עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל אף ע"פ שהולד כשר פגום הוא לכהונה ויורש"י בנה פגים לכהונה ל"ד אלא משום דתקו עכ"ל או ר"ל דוקא עכו"ם גמור הבא על בת ישראל הולד כשר דממנה חפיקיה לורעיה דעכו"ם וסולד נחשב כלידו בת כולו מיד יהויה אצל זה שנתגייר קצת דליכא למימר הכי כו"ל דגרע מאלו הוא עכו"ם קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא אפי' אפי' ואמו מישראל עכ"ה) ועוד יש כ"מ לענין גר מצוי ואדומי לענין זור שלישי . ויתר נראה לומר דג"מ לענין מ"ש לקמן בסיומן ש"ה גבי מיון בכור שכתב מעבדת מעבד סיב הבן לפדות את עצמו לפי שנתפלל מכהונה שניחא העכו"ם לענין זה י"ל כתב הכא ונכנסין בקהל כו' כלומר שהוא ששבו כמו שאר גר גמור שבו נכנסין לקהל ונכנסים ישראלים גמורים ס"ל לענין זה נחשב הוא כגר גמור שאם נשא כהנת וטולד לה ממנה בן בכור שאין בו הכשר צריך פדיון לאפקוי שאם הוי נחשב כעכו"ם צריך הבן לפדותו ועיין בדרישה : (ג) ובעל הלכות כתב

דרישה אבל קשה למה מחייב הוא לפדותו מה טעם דנקטיה ולשוין גמרא אינו כן אלא כן איתא בפ"ד ואין רבו יכול להוציאו לא בדי' כו' וכן הוא באש"י :

חידושי הגהות בר דאכורין לזבונה ולשוין כלל ר"ל לא הירשין ולא אחריו והיותה נראה כפשוטו וס"ל כרבי' הנ"ל ומ"ש רבי' שלא ישריחה במלאכות כבודת ר"ל כל מה שהוא כבוד בעיניה ואינה רוצה לעשות אסור לשעבד בה אם שבאמת הן מלאכות קלות והרמ"ה בא להוסיף דאסור לשעבד בה כלל אפי' לבקש ממנה שום מלאכה אם לא שחששה מאיליה דפשיטא דמותר עכ"ל : **רסח** א כתב ר"ח דאין לו תקנה כע"ל וכו' בהר"ן בשם ר"ח אבל הר"ח כתבו התוס' בשמו פרק החולץ (מו) : דגר שנימול בגיורתו א"צ הטפת דם ברית כלל (ב"ה) : ב רביס תמחא ע"ז מאי קמ"ל רבי' בזה דהא אפי' עכו"ם הבא על בת ישראל הולד כשר וכבר נתבאר היטב בש"ז א"ק א' ע"ש

(מור יו"ד ח"ר)

מחול וכו' עמו שהו מדיוק מדתניא הרי שנה ואמר מלתי וכו' דבזה דוקא קאמר
 אין מטבילין משום דבעינן הטפה כיון שהיה לו ערלה אבל בגולד מיהו הוה כמו
 קטן וישראל שגולד מהו וכו' הטפה ואיכא למירק דמשמע לבעל הלכות בגר בטולד
 מהו פשיטא דבעינן הטפה ומ"ש מישראל קטן נולד מהו דה"ל הטפה לבעל הלכות
 כמ"ש התוס' דפר"א דמילה משמו ומביאין
 ד"י לעיל בסיומן רס"ג וכן כתב הר"ש
 משמו דפרק החולץ וכו' ר"א דמילה וי"ל
 שאני קטן דגלי לן קרא דערלתו ולא
 שגולד מהו כדאיתא פ' ר"א דמילה והכי
 משמע מדכתב הר"ש ל"ס דשם רבינו
 משמון דמכתב דבין בן דין דקטן צריך
 הטפה דמדאצטריך ערלתו למעוטי קטן
 שגולד מהו אלמא אי לאו קרא הו"ל
 מצחון דבעי הטפה כפי הסדרה אלא
 דבקטן גלי קרא והיכא דגלי גלי ובגר לא
 גלי לא גלי ונראה מדברי התוס' והר"ש
 ל"ס שדך פ' ר"ש לשיטת בעל הל' ע"ש :
 ומ"ש ע"ש הר"ש שם נכרת הגיד אין
 מילתו מעכבתו כ"כ התוס' והר"ש דפרק
 ר"א דמילה ופ' החולץ והדבר פשוט דלמחן
 דס"ל בנימול בנימול אין לו תקנה כ"ה
 בכרת הגיד דכיון שהיה אפסר לו ליכנס
 בכרת צמילה מקודם שנכרת ולא נכנס
 מעכב עליו ולא דמי לשהיה דלא אפסר
 צמילה ולענין הלכה העיקר כהר"ש דאין
 חילוק ולעולם צריך הטפה ויש לו תקנה
 בהטפה ואם נכרת הגיד סגי ליה בעצילה
 וצריך לנרד כמו שכתבאר בצריכות בסיומן
 רס"ו ולא כמו שפסק בש"ע כאן וכן לעיל
 בסיומן רס"ה שאין מברכין עליו ליתא :

ולד מהו א"ל להטוף וכו' שנראה מדבריו שהו חולק על דה"ל הוה תמוה קצת
 שהרי סברא זו בעצמה כתבו התוס' והר"ש דפרק רבי אליעזר דמילה דשם דה"ל
 דקטן שגולד מהו א"ל להטוף ובתנאי מהו צריך להטוף וי"ל דרבינו ס"ל דבין
 ישראל שגולד מהו הוה דאמר דה"ל להטוף אבל בעכו"ס שגולד מהו א"ל
 להטוף אפסר דס"ל דצריך להטוף דל"ס
 ליה בניו לנימול שלא לשם גירות ובעל
 העיטור מחלק בנייהם :
ומ"ש ור"א ז"ל לא חילק וכו' דפרק
 ר' אליעזר דמילה וכו' החולץ :
 ומ"ש עוד בשמו שם נכרת הגיד אין
 מילתו מעכבתו גו"ש דשני המקומות הנזכר
 והוא מדברי התוס' דהחולץ :
ומ"ש דשם גאון סריס שגולד מהו להטוף
 וכו' מוציא היטב בסוף פסקי
 הרקנטי : כתב הר"ן דפרק רבי אליעזר
 דמילה שדעת הרמב"ן דלעגור ועבד שנתגיירו
 כשהם מהולין מצד להטוף דס דברית מן
 העכו"ס או מן העבדים שאין הטפה זו
 מספק אלא ודאי שאנו חייבים להטוף מהם
 דס דברית להכניסם בצריכות של אברהם
 אבינו וגם נכנסים תחת כנפי השכינה אבל
 הרמב"ם כתב דפ"ג מהלכות מילה שאינו
 מצד אפסר דרפוי מרפוי צדיקה א"ס
 צריך להטוף ולפיכך פסק שמיטפין ואין
 מברכין : ב"ה והרשב"א בחשובה ח"א סימן
 שב"ט כתב דבריו הרמב"ם שמתבררין אקב"ו
 להטוף דם בריית מן הגרים וכן בעבדים כתב
 הרשב"א בחשובה על הא דהניא אין מפליגין
 הספינה פחות מג' ימים קודם השבת שפי'
 ברו"ה דשעמא מפני שהוא דבר שא"א שלא
 יבא לידי חילול שבת ונראה במהנה לחלל שבת
 דג' ימים קודם השבת מקרי שבחא דמבאין יש ללמוד דאמר למול הגר ביום ה' כדי שלא
 יבא יום ג' למילה ויצטרכו לחלל עליו יום השבת וכן תיבוק שחלה ונתרפא ביום ה' בשבת
 שמתניין לו עד למחר עכ"ל : (וע"ל ס"ס רס"ו ב"ש ר"י) :

ובש"א

להטוף וכו' בפ' החולץ (דף ס"ו) ומפרש התוס' א"ל מה ראתה וכו'
 מ"ט דאי פירש נפרוש דה"ל חלבו קשים גרים לישראל כספתה וכו'
 פ' דחושטין שמה בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או כיוצא במשאר
 מעלות הוא בל ליכנס לדת יהודית וגר כזה רגיל לאחוז במעשיו הרשעונים ולמדיס
 ישראל חס או סומכים עליהם באיסור והיתר וקשים לישראל ע"כ א"ל מה ראתה
 שנראה חס או אהיה יודע שישראל בזמן הזה דווייס וסחופים ואין להם שום מעלה אלא
 אדרבה יכורים באים עליהם ר"ס אמר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו מיד
 דמסתמא חס היה מגייר בשביל שום מעלה כבר היה חוזר בו בשמעו דברים אלו
 ואין להקשות למה לן לשואלו הא אסיקנא בפ"ג דיבמות דכולם גרים וכלתין בסיומן
 זה י"ל דא"ל ע"ג דיעבד הוה גרים מיהו לכתחילה אין ראוי לקבלם כדכתב הרמב"ם
 ספ"ג דה"ל ויבואה מדרכי פ' החולץ : ומ"ש ומודיעין אותו מקצת מצות וכו' שם
 והטעם דשם יפרש בשמעו המצוות והעונשים ולא איכפת לן מדברי חלבו והא
 דמודיעין קלות ושכר המצוה ה"ל דשם כוונתו לשמים ואם לא הודיעוהו קלות ושכר
 המצות גורמין לטרוד ולהטותו מדרך טובה לדרך רעה שירא מלהתגייר לחושבו שקרוב
 הוא לעונש ורחוק משכר מדעתו שכל מצות התורה חמורות הן ויש עונש בעבדם
 ושם אין עליהן שכר ע"כ מודיעין אותו גם כן קלות ובעשותו יזכה לשכר גדול ומה
 שמודיעין אותו שכר עה"כ ה"ל לפי שישראל בזמן הזה דווייס וכו' ושכר מצות כהאי
 עלמא ליכא וכדי שלא יאמר ח"ו שאין שכר עליהם כלל ע"כ מודיעין אותם ששכרם
 שמור לעה"כ ומפני שהיא קשה עליו למה לא יהא לצדיקים כר טוב גם צה"ו
 ע"כ מודיעין לו שישראל צה"ו אינן יכולין לקבל לא רוב טובה שמה ירוס לבבם
 ויפסידו שכר עה"כ כהוא עיקר השכר ומפני שיקשה עליו דכשטרודין ביסורין כ"ס
 שהם נאכדים מטוב עה"ו ועה"כ שאינן יכולין לקיים המצות כתיקונן ע"כ מודיעין
 לו שאין הקב"ה מצוה עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו חלל עם הפורענות הם
 קיימים ועומדים כדכתיב לא מאסתים ולא געלתים לכולתם אבל העכו"ס כלים כדכתיב כי
 אין מרביץ עליו הוכרת עונשין ומ"ש ואין מדקדקין עליו נראה דה"ל דא"ל בזהו מקצת
 לתורה זו אכלת חלב אי אהיה עונש חללת שבת אי אהיה עונש סקילה ועכשוו אכלת חלב
 וכו' ואין להודיעו כל דקדוקי העונשין אלא מודיעין אותו דרך כלל קודם שצאת
 ואיסור שבת וטעם דשם כוונתו לשמים והגרים לטרוד כדפרישית וכתב הרמב"ם
 אמשכס ואח"כ בעצמות אהבה ונראה עמו מההוא דאתא לקמיה דהלל הוון ואמר גיירני על
 מנת לעשות אותי כ"ג כדאיתא בפ"ג דשבת :

ובש"א

להטוף וכו' בפ' החולץ (דף ס"ו) ומפרש התוס' א"ל מה ראתה וכו'
 מ"ט דאי פירש נפרוש דה"ל חלבו קשים גרים לישראל כספתה וכו'
 פ' דחושטין שמה בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או כיוצא במשאר
 מעלות הוא בל ליכנס לדת יהודית וגר כזה רגיל לאחוז במעשיו הרשעונים ולמדיס
 ישראל חס או סומכים עליהם באיסור והיתר וקשים לישראל ע"כ א"ל מה ראתה
 שנראה חס או אהיה יודע שישראל בזמן הזה דווייס וסחופים ואין להם שום מעלה אלא
 אדרבה יכורים באים עליהם ר"ס אמר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו מיד
 דמסתמא חס היה מגייר בשביל שום מעלה כבר היה חוזר בו בשמעו דברים אלו
 ואין להקשות למה לן לשואלו הא אסיקנא בפ"ג דיבמות דכולם גרים וכלתין בסיומן
 זה י"ל דא"ל ע"ג דיעבד הוה גרים מיהו לכתחילה אין ראוי לקבלם כדכתב הרמב"ם
 ספ"ג דה"ל ויבואה מדרכי פ' החולץ : ומ"ש ומודיעין אותו מקצת מצות וכו' שם
 והטעם דשם יפרש בשמעו המצוות והעונשים ולא איכפת לן מדברי חלבו והא
 דמודיעין קלות ושכר המצוה ה"ל דשם כוונתו לשמים ואם לא הודיעוהו קלות ושכר
 המצות גורמין לטרוד ולהטותו מדרך טובה לדרך רעה שירא מלהתגייר לחושבו שקרוב
 הוא לעונש ורחוק משכר מדעתו שכל מצות התורה חמורות הן ויש עונש בעבדם
 ושם אין עליהן שכר ע"כ מודיעין אותו גם כן קלות ובעשותו יזכה לשכר גדול ומה
 שמודיעין אותו שכר עה"כ ה"ל לפי שישראל בזמן הזה דווייס וכו' ושכר מצות כהאי
 עלמא ליכא וכדי שלא יאמר ח"ו שאין שכר עליהם כלל ע"כ מודיעין אותם ששכרם
 שמור לעה"כ ומפני שהיא קשה עליו למה לא יהא לצדיקים כר טוב גם צה"ו
 ע"כ מודיעין לו שישראל צה"ו אינן יכולין לקבל לא רוב טובה שמה ירוס לבבם
 ויפסידו שכר עה"כ כהוא עיקר השכר ומפני שיקשה עליו דכשטרודין ביסורין כ"ס
 שהם נאכדים מטוב עה"ו ועה"כ שאינן יכולין לקיים המצות כתיקונן ע"כ מודיעין
 לו שאין הקב"ה מצוה עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו חלל עם הפורענות הם
 קיימים ועומדים כדכתיב לא מאסתים ולא געלתים לכולתם אבל העכו"ס כלים כדכתיב כי
 אין מרביץ עליו הוכרת עונשין ומ"ש ואין מדקדקין עליו נראה דה"ל דא"ל בזהו מקצת
 לתורה זו אכלת חלב אי אהיה עונש חללת שבת אי אהיה עונש סקילה ועכשוו אכלת חלב
 וכו' ואין להודיעו כל דקדוקי העונשין אלא מודיעין אותו דרך כלל קודם שצאת
 ואיסור שבת וטעם דשם כוונתו לשמים והגרים לטרוד כדפרישית וכתב הרמב"ם
 אמשכס ואח"כ בעצמות אהבה ונראה עמו מההוא דאתא לקמיה דהלל הוון ואמר גיירני על
 מנת לעשות אותי כ"ג כדאיתא בפ"ג דשבת :

דרכי משה

רסח (א) ולקמן בדברי רבינו לא משמע כן שהרי מעבב אפי' בג' :

פרישה
 כתב שיש לו תקנה כ"י אפי' דישאל קטן שגולד מהו א"ל להטוף ממנו י"ל צין ישראל לעכו"ס
 לענין זה ב"י : (ד) וכתב עוד חס נכרת הגיד כ"ל : (ה) ובש"א להטוף אומרים לו מה
 ראתה שנצטת כ"י דאי פירש נפרוש דה"ל חלבו קשים גרים לישראל כספתה וכתב הסמ"ג
 כדאי שלא יאמר ח"ו שאין שכר עליהם כלל ע"כ מודיעין אותם ששכרם שמור לעה"כ
 (ו) לא רוב טובה שמה ירוס לבבם כענין שג"ל וישמין ישורון ויבעט ולא פורענות כדי שלא יאבדו
 רמב"ם ועיין בש"ע שכתב עוד לשונן בצריכות : (ז) ואין מברכין עליו כ"י שנאמר ברות ומתח
 כי (ח) וישמין ויבעט ולא פורענות כדי שלא יאבדו רמב"ם ועיין בש"ע שכתב עוד לשונן בצריכות : (ט) ואם נשתפחו בו
 צניץ שבעבדו המילה והוא צניץ המעכבין כתב רבינו לעיל בסיומן רס"ד ורס"ו ושם נכתב דא"ל על שנין מעבדין חס מל במול טוב הוא לטוור אחריון אפי' אחר שפירש מהמילה : (י) חס' כאן
 נבא להטוף ודאי לכתחילה חזוין חף על אלו שאינן מעבדין אלא שכלן בל לכתוב דבר שהגירות תלי בה משה כתב חף שכבר נימול אין טובלין אותו עד שיסור ממנו כל צניץ הרעבדין וק"ל :
 (י) מלין אותם שנייה פ"י קודם טבילה : (יא) וממתניין לו עד שיתרפא כ"י משום דמיהו מרוו למכה וכתב חס"מ והביאו ב"י דקדוקו קצת הכתובים למה אין מטבילין אותו מיד קודם שימול
 דשחיי מצוה לא משתפין ומיין דכיון שהמילה קשה עליו מלין אותו תמילה דאי פירש נפרוש מיהו חס טבל תמילה פ"ז גר עכ"ל . גם י"ל בשביל שבכרה דאין יאמר אשר קדשנו וזונו
 לעבול כיון דעדיין לא נכנסו בצריית ואינו בר נזוהה בשלמא על שמברך על המילה דעבדים וכמ"ס רבינו בסיומן רס"ו משום דכן קנין כספו ולנטיה אברהם אבינו עליהם למולן ואפסר מ"ס מברכין
 לפני המילה ג"כ כשבח לימול סגר ומסתמא שאל כתב רבינו ברכת מילת סגר כלל ואי מברכין אותה לפני המילה או אחריו רומיף דברכת הטבילה : (יב) וגייז מווייס ושקיל שוכריה דידיה
 דכרטיה כ"ל ופי' מותך עשו ונוטל כפרונו של ימים ורגלים וק"ל ע"ג שאין דרך רבינו לנרד בזה הלשון שמה כך מלאו בספר ח' מהמחברים ובעמיקו כמו שמלאו : (יג) ובדמליק מנרד כ"י
 דכיון

פרישה
 כתב שיש לו תקנה כ"י אפי' דישאל קטן שגולד מהו א"ל להטוף ממנו י"ל צין ישראל לעכו"ס
 לענין זה ב"י : (ד) וכתב עוד חס נכרת הגיד כ"ל : (ה) ובש"א להטוף אומרים לו מה
 ראתה שנצטת כ"י דאי פירש נפרוש דה"ל חלבו קשים גרים לישראל כספתה וכתב הסמ"ג
 כדאי שלא יאמר ח"ו שאין שכר עליהם כלל ע"כ מודיעין אותם ששכרם שמור לעה"כ
 (ו) לא רוב טובה שמה ירוס לבבם כענין שג"ל וישמין ישורון ויבעט ולא פורענות כדי שלא יאבדו
 רמב"ם ועיין בש"ע שכתב עוד לשונן בצריכות : (ז) ואין מברכין עליו כ"י שנאמר ברות ומתח
 כי (ח) וישמין ויבעט ולא פורענות כדי שלא יאבדו רמב"ם ועיין בש"ע שכתב עוד לשונן בצריכות : (ט) ואם נשתפחו בו
 צניץ שבעבדו המילה והוא צניץ המעכבין כתב רבינו לעיל בסיומן רס"ד ורס"ו ושם נכתב דא"ל על שנין מעבדין חס מל במול טוב הוא לטוור אחריון אפי' אחר שפירש מהמילה : (י) חס' כאן
 נבא להטוף ודאי לכתחילה חזוין חף על אלו שאינן מעבדין אלא שכלן בל לכתוב דבר שהגירות תלי בה משה כתב חף שכבר נימול אין טובלין אותו עד שיסור ממנו כל צניץ הרעבדין וק"ל :
 (י) מלין אותם שנייה פ"י קודם טבילה : (יא) וממתניין לו עד שיתרפא כ"י משום דמיהו מרוו למכה וכתב חס"מ והביאו ב"י דקדוקו קצת הכתובים למה אין מטבילין אותו מיד קודם שימול
 דשחיי מצוה לא משתפין ומיין דכיון שהמילה קשה עליו מלין אותו תמילה דאי פירש נפרוש מיהו חס טבל תמילה פ"ז גר עכ"ל . גם י"ל בשביל שבכרה דאין יאמר אשר קדשנו וזונו
 לעבול כיון דעדיין לא נכנסו בצריית ואינו בר נזוהה בשלמא על שמברך על המילה דעבדים וכמ"ס רבינו בסיומן רס"ו משום דכן קנין כספו ולנטיה אברהם אבינו עליהם למולן ואפסר מ"ס מברכין
 לפני המילה ג"כ כשבח לימול סגר ומסתמא שאל כתב רבינו ברכת מילת סגר כלל ואי מברכין אותה לפני המילה או אחריו רומיף דברכת הטבילה : (יב) וגייז מווייס ושקיל שוכריה דידיה
 דכרטיה כ"ל ופי' מותך עשו ונוטל כפרונו של ימים ורגלים וק"ל ע"ג שאין דרך רבינו לנרד בזה הלשון שמה כך מלאו בספר ח' מהמחברים ובעמיקו כמו שמלאו : (יג) ובדמליק מנרד כ"י
 דכיון

הדרושי הגהות

ג נראה דכונתו אמאי דאמר התם (סח.) בגר שנתגייר לבין העכו"ם אך לא אבין ראייה זו ד"ל לעולם דמעכב אם לא הודיעין לו מקצת מצות קלות וחמורות והתם באמת הודיעו לו מקצת מצות רק שלא הודיעו לו מצות שבת (ע"ש בתוס') דהא לא צריך להודיע לו כל המצוות וצ"ע : ד פירש"י מרוו סכה סכבירין את החולין :

ב"ה

וכתב ה"ה כפי"ד מה"כ שדקדקו קנת מפרשים למה אין מטבילין אותו מיד קודם שימול משום דשהויו מזה לא משהיון ותירץ הרמב"ן דכיון דהמילה קשה עליו מלין אותו תחלה דאי פריש כפרוש מיהו אם טבל תחלה הרי זה גר והביא ראיה שאין קדומה המילה לטבילה מעכב (ב) : ורע שהרמב"ם בפרק הנזכר אלל מה שאמרו מקבלין אותו מיד ככתב מודיעין אותו עיקרי הדת שהוא ייחוד ה' ואיסור ע"ז ומאריכו עמו כדבר הזה ואלל מה שאמרו מודיעין אותו מתן שכרן של מצות כתב מודיעין אותו שבעטיית מצות אלו יוכה לחיי העוה"ב ושאלו שם נדיק גמור אלל בעל החכמה שעושה מצות אלו וידען ואומרים לו הוי יודע שהעוה"ב אינו אפון אלל לנדיקים והס ישראל זה שתרחה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא לפניה להס שאינם יכולים לקבל רוב טובה בעולם הזה שמה ירוס לבס ויתעור ויפסידו שכל העולם הבא כענין אחר (דברים

לכ"ל דבר (יד) שאם חזר לסורו ה"ה כישראל מומר שאם קדש קידושו קידושו ואשה נשים מושיבות אותה עד צוארה במים ות"ה עומדים מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות וכל עניניו בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה ובין הטבילה (טו) צריך שיהיה בנ"ה הכשרים לדון וביום ומיהו דוקא לכתחילה (טז) אבל בדיעבד (יז) אם מל אותו או טבל (יח) בפני שנים ובלילה אפי' לא טבל לשם גירות (יט) אלא איש שטבל לקרוי ואשה שטבלה לגרותה הוי גר ומותר בישראלית חוץ מקבלת המצות (כ) שמעכבת אם אינו ביום ובשלושה ולרב אלפס אפילו בדיעבד שטבל או מל

(ל"ב) וישמן ישורון ויבטען ואלל הקב"ה מביא עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו אלל כל האומות כלים והס עומדים ומאריכים בדבר הזה כדי להענין : ורע דליתא דברייתא שמודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני והרמב"ם כתבו ורבינו השמיטו לפי שאינם מתיישב בזמן הזה : ומ"ש עוד הרמב"ם שצריך לדקדק בנר הבא להתגייר אכתוב בסוף סימן זה :

כתב הרמב"ם כפי"ד מה"כ העבד הנלקח מן הכנענים אין אומרים מה ראית שכתב אלל אומרים לו רצונך שכתבם לכלל עבדי ישראל ותהיה מן הכשרים או לא אם רצה מודיעין לו מקצת עיקר הדת ומקצת מצות קלות וחמורות ועונשן וזכרון כמו שמודיעין את הגר ומטבילין אותו כגר ומודיעין אותו כשהוא במים : וכל עניניו בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה צריך שיהיה בנ"ה הכשרים לדון וביום ומיהו דוקא לכתחילה וכו' בפרק החולץ (מו) : אמר רבא עובדא הוה בי ר' חייה וכו' ש"מ גר צריך שלשה וכו' אין מטבילין גר בלילה אמר רבי חייה בר אבא אמר ר' יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה ופירש"י משפט איהו יהיה לבס ולגר ואין משפט פחות משלשה וכתב הרמב"ם כפי"ג מה"כ טבל ביום לנפן עצמו ונתגייר ביום לנפן עצמו ואפי' בפני שנים אינו גר ומתקבץ התוספות דהא דאין מטבילין גר בלילה הוי כמי מה"ט דמשפט כתיב ביה וגרסינן חו התם (מה) : ההוא דהוה קרו ליה בר ארמאותא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדונה ההוא דהוה קרו ליה בר ארמאותא אמר רבי יהושע בן לוי מי לא טבל לקרוי ופירש"י בר ארמאותא. שלא טבלה אמו כשנתגיירה : מי לא טבלה לנדונה. ואותה טבילה עולה לה לטבילת דת אדומית וכן מי לא טבל לקרוי וכתבו התוספות והר"ם שיתא דהא בר צריך ג' ואין דרך נשים להביא עמהן אש בשעת הטבילה וי"ל דהא דבעינן ג' היינו לקבלת המצות אבל לא לטבילה אפי' לאמרינן לקמן דת"ה עומדים מבחוץ היינו לכתחילה וי"מ דכיון דידוע לכל שטבלה כאילו עומדין עם דמי ומיהו קשיא לטבילת נדה בלילה ולקמן אמרינן אין מטבילין גר בלילה אבל אי לא כתיב משפט אלל אקבלת מצות אפי' שמיך והא דאין מטבילין היינו לכתחילה מדרבנן וכתב הר"ם שכן תירץ ר"מ ודייק לה מלל קאמר אין מטבילין גר בלילה מ"ט משפט כתיב ביה כדקאמר גבי גר צריך ג' אלמא דלא גמרינן ליה מחשפט דאין לו דין משפט אלל לענין גוף הדבר שצריך ג' אבל לא לזמן הטבילה וי"ל דהא דלא מדרבנן ולכתחילה הוה דלא הא דיעבד ש"ה אין קבלת מצות הוי ככתחילה דין וטבילה הוי כגמר דין דהוי אפי' בלילה ומדרבנן הוה דבעינן ביום לכתחילה עכ"ל. והרי"ף תירץ דהא דאמרינן מי לא טבלה לנדונה וכו' לא טבל לקרוי. דיעבד הוה דלא פסלינן לבריה הואיל וטבל לשם קרוי דהו לאו גיורא הוה לא הוה טביל לשם קרוי והוה דרבי יוחנן לכתחילה דלא נהגינן ביה מנהג גר ולא מנסבין ליה בת ישראל עד טביל בפני ג' וכיוצא בזה הס דברי הרמב"ם שכתב בפ"ג מהלכות איסורי ביאה גירות שראינוה ונהגת דברכי ישראל כגון שטבול לנדונה ומפרש שראינוה בעיסה וכיוצא בזה וכן מי שנהג בדרכי ישראל שטבול לקרוי ועושה כל המצות הרי אלו נחוקת גירי דקד וזע"ש שאין שם עדים לפני מי נתגיירו ואף על פי כן אם באו להתערב בישראל אין משאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיטבלו בפנינו הואיל והחוקו ככרים עכ"ל כתב ה"ה נראה מדבריו שהוא מפרש דהא דאמר מי לא טבלה לנדונה או לקרוי להכשיר הנשים קאמר וכי קאמרינן מי לא טבלה ה"ה הכי אופשר שלא נתגיירו כראוי והרי הם נוהגים בכל המצות כישאליס גמורים וטובלים. וטבילה דקטע לאו דוקא ויפסידו גס כן שרבינו טובר שצריך ג"כ שידוע ודאי שטבול לזויה דבר שהטבילה אחד מעניני הגירות והרמב"ן כתב דולמי לכתחילה צריך ג' בין במילה בין בטבילה ואילו נתגיירו ביום לנפן עצמן לגמרי ואפי' דיעבד אינו גר דכתיב גמור הוא משפט כתיב ביה אבל אי קביל עליה בפני ג' לזול לזרעה ולא מנסבין ליה לדידיה בת ישראל עד טביל בפני ג' משום דלכתחילה בעינן ג' בין בקבלה בין בטבילה עכ"ל : וכתב עוד הרמב"ם בפרק הנזכר גר שטבל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול וצריך לטבול בפני ג' הואיל והדבר צריך ב"ד אין מטבילין אותו

ה"ה גר וכו' סמ"ג ומ"ש שאין מטבילין אותו בשבת פטע בפרק החולץ (מו) : דלמ"ד אינו גר עד שימול ויטבול אין מטבילין אותו בשבת אף ע"ג דבגמרא הובטע טעמא משום דתקוני בגרש בשבת לא מתקני לא מתקני לא מתקני ליה דהייא טעמא שרי משום דנראה כמיקר [כבריתא בינה י"ח]. ואע"ג דהכא צריכים ת"ה לעמוד ע"ג מ"מ מידי יחמוז כמיקר לא נפיק אלל עיקר טעמא משום דאין דנין בשבת וגר משפט כתיב ביה ומיהו כתב סמ"ג דבה"ג ספק דמטבילין בשבת לכתחילה : ועל מ"ש ואם טבל ה"ה גר כתב ה"ה שהרמב"ן חלוק היכא דטבל בלילה ואמר שצריך להטבילו פעם אחרת ביום. וכבר הכריע הרשב"א בדעת הרמב"ם דטבילה בדיעבד כגמר דין דמיה וכן עיקר עכ"ל וכבר יש לדחות דברי נמוקי יוסף שכתב בהחולץ בשם הריטב"א שאין דברי הרמב"ם ככוננים בזה : ומ"ש רבינו דמילה צריכה להיות בפני ג' אף ע"פ שאם נתפרש בהדיא בגמרא יש ללמוד כן מטבילה דלא נרעה מינה וכן נראה מדברי נמוקי יוסף וכך הס דברי הרמב"ן

דרכי משה

(ב) ובני"ה ה' החולץ דף ת"ב ע"א אי טבל קודם שטל אינה טבילה אפי' בדיעבד והרמב"ן כתב בדיעבד הוי טבילה וכו' ב"י בשם המ"ם פ' י"ד טה"ל א"ב : ולי"ג

פרישה

דכיון דמל ולא טבל דלילו לא מל אינו יכול לברך ולומר קודם טבילה אשר קדשנו במצותיו וצונו שעדיין אינו מצוה על המצות ולכן בדרך אפי' ש"פ שאינו עובר לעשייתן : (יד) שאם חזר לסורו ענין ברה"מ ב"ה משפטים שפי' מ"ש רש"י על פסוק לא תלחץ את הגר מפני סבורו רע שפי' סורו כמו סורו והגור חיים פי' סורו ר"ל שאור שנתכוו דהיינו הנה"ל כלומר מסרה יסור לגיורתו שוב מלחתי בערוך בהדיא בערך סר ו"ל גמרא דקדושין כל שסמקו עם הנשים סורו רע פי' ענין שאור כלומר חמור רע כדאמרינן מור לסורו עכ"ל שוב מלחתי שפירש"י בפ"ב דהריות דף י"ג ע"ב חמ"ש שאלו תלמידיך את ר"ח מפני מה הכול מושלים בעבכרים מפני שסורו רע שפי' ר"ל שסורו רע שפירש"י שלום רע הוא וימר מדמי סורו עד שלום כדאמרינן בגר סבורו רע ויפ"ד שער

הרושי הגהות

ב"ה ג' הרי"ף אבל בגמרא איחא אמר רבה ובהרא"ש ר' אבא

דברים

פלוני כראוי וז"ש דאי לאו גר הוא לא הוה טביל לקרוי אלמא להדיא שאין טעם כשרותו דבטבילת קרוי נעשה גר דהא ודאי לא נעשה גר בטבילה זו אפילו היתה בפניו ב' אלא דטבילה זו ראייה שדאי נעשה גר גמור מוקדם שנתגייר כב"ד דקין וז"ל בפ' השולח כותב לשפתו התקדשי לי דלמחר ודאי שחררה מעיקרא כדון כמ"ס לעיל בסיומן רס"ו וה"ל דכותה ואפ"ה ס"ל להר"ף דלכתחלה לא נהגין ביה מנהג גר ולא מנסבין ליה בת ישראל עד דטביל בפניו ג' וטעמו דאין סומכין על החוקה היכא דליכא לכרורי כדאיתא פ"ק דפסחים ופ"ק דחולין אבל לגבי הבנים הוי דיעבד וכומכין על החוקה וזאת היא שיטת הרמב"ם בפ"ג מה"ל שכתב גיורת שראייתה נוהגת בדרכי ישראל תמיד כגון שחטבול לגדה וכן וכן שנהג בדרכי ישראל שטובל לקרוי ועושה כל המצות הרי אלו בחוקת גרי דק וכו' ואעפ"כ אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם וכו' והואיל והחוקין נכרים עכ"ל וכו' ה"ה שקרויין דברי הר"ף לדברי הרמב"ם ובמדרכי פי"ג גס כן דוקא שהיו רגילין לנהוג בחרות יהדות כפרהסוף מקמי טבילת נדה וקרוי אלא שהשיג אמה שאמר הר"ף דאפילו היו נוהגין בחרות יהדות כפרהסוף אינו גר דיעבד עד דטביל בפניו ג' דהא קא אמרינן ויכלנא לאכשורי בה ובצתה ואפשר לומר דהר"ף מחלק בין השיאו אשה לשאר דברים והאי דקאמר ויכלנא לאכשורי וכו' היינו לנהוג בה מנהג גר בשאר דברים אבל לא ליוחסין והא דכתב הר"ף דלא נהגין ביה מנהג גר ולא מנסבין ליה בת ישראל דמשמע דתרתוי קאמר ואפילו לשאר דברים לא נהגין ביה מנהג גר יש פשוטא הוא דאפילו לא נהגין ביה מנהג גר אפילו לא אחזקו בכשרות ולא מנסבין ליה בת ישראל אפי' היכא דאחזקו בכשרות ונהגין ביה מנהג גר בשאר דבר אפילו הכי אסור לישא ישראלית והיינו כשיטת הרמב"ם ולפ"ו מבאר גר שגא לפנינו והכרנוהו בכרי ולא אחזקו בכשרות אינו גר אפילו הוה שנים מעורין שגא וטביל בפניהם ואפילו הכן אינו מתכשר דמ"ס איבו מנן כולם נכרים כיון דאינו גר עד שטביל בפניו ג' דמשפט כתיב ביה לעכובא : ואע"ג דמדברי רבינו נראה שלא היה מפרש כך לדעת הר"ף מדלא פי' דהא דלא פסלינן ליה לכן אמרנו כשר לא נהיר אלא כדפרישית עיקר . ומ"ס רבינו דלהר"ף א"ס נשא ישראלית זה שכל בפניו ב' או בלילה והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה לכן איכא להקשות דמאי אהא לאשמועין הא פשוטא הוא דאפילו הוה נכרי קי"ל נכרי ועבד ה"ה על דבר ישראל הולד כשר בין בפניו ב' בין בשנת חוש וי"ל דאחא לאשמועין דלא פסלינן ליה לכהונה מספק דאף על גב דבשאר גר פסלינן לכהונה מספק כדכתב הר"ף בפרק החולץ הכא לא פסלינן ליה והכי משמע מהך עובדא דקרו ליה בר ארמאה דכנשא ישראלית או גיורת מיירי דאי כנשא נכרית אמאי הוה קרו ליה בר ארמאה ולא בר ארמיתא ועוד מאי מהני מה שטביל לקרוי סוף סוף בין נכרית הוא אלא כנשוי ישראלית מיירי ועליו קאמר הר"ף דלא פסלינן ליה לכן דיעבד אלמא דלענין כהונה קאמר דלא פסלינן ליה ומיהו ודאי דלאו דוקא נשא ישראלית אלא ה"ה גר וגיורת נמי לא פסלינן לזרעייהו כדאחזקו בכשרות אפילו בשניהם אומרים שנתגיירו בינם לבין עצמם כמו שיתבאר בסוף סימן זה כ"ס כשאומרים דנתגיירו כראוי . ומ"ס רבינו ע"ג הר"ף דבמל' בפני שנים מעבד ואסור בישראלית לא כתוב כך בספרים שלנו אלא שרבינו נמשך לשיטתו דקין מילה כדון טבילה ועלה על דעתו שגך תופסים כל הגאונים אבל כבר כתבתי דלהר"ף בפ"ה דמילה במילה לא בעינן ג' אפילו לכתחלה וכן הוא דעת הרמב"ם והסמ"ג ופסק הברייתא דפרק החולץ אלא מיהו בעינן שנים במילה היכא דלא אחזקו ובש"ע נמשך אחר דברי רבינו דנעת הר"ף והרמב"ם וליחא דוק . ואיכא למידק דבפרק החולץ תנא אליבא דרבי יוסי באומר מלתי ולא טבילתי דאין מטבילין אותו לפיכך אין מטבילין גר בשנת דלמאי לא כתבו הר"ף והרא"ש ורבינו איסור טבילת גר בשנת וי"ל דטעמיהו משום דבגמרא פריך פשיטא כיון דלמחר רבי יוסי תרתוי בעינן תקוני גברא בשנתא לא מתקנינן ומשני מה"ל ר"י מילה עיקר והיכא דהוה מילה בפניו אומא לטבול בשנתא קא משמע לן דר"י תרתוי בעי וכדתוס' ואע"ג דלענין טומאה שרי לטבול בשנת דנראה כמיקר שאני הכא דבעינן ג' ת"ח לעמוד שם בשעת טבילה להודיעו המצות עכ"ל והשתא איכא למימר דס"ל דסוגיא דפרק החולץ אינה אלא רבי יוסי ולא קי"ל כר' יוסי בהך דינא אלא כדקי"ל לענין טומאה דנראה כמיקר וכו' וכו' הסמ"ג ע"ג בה"ג דמטבילין גר בשנת לכתחלה והיינו מטעמא דפרישית ודלא כמו שחילקו התוספות אליבא דרבי יוסי . מיהו הרמב"ם בפ"ג כתב והואיל והדבר רריך ב"ד אין מטבילין אותו בשנת ולא בי"ט ולא בלילה ואם טבל ה"ו גר עכ"ל נראה דמפרש דלרבי יוסי נראה כמיקר אלא טעמא דאיסורא משום דאין דנין בשנת ותלמודא קס"ד דטעמא משום תקוני גברא אלא למסקנא דמשפט כתיב ביה ובעינן ג' לא הוה טעמא דרבי יוסי אלא משום דאין דנין ומה שפסק דנדיעבד ה"ו גר נראה דטעמו דדוקא לענין דבעינן ג' דבר חלה דכתיב ביה משפט אם טבל בפניו ב' אפילו דיעבד אינו דין דב' שגא אין לניהם דין ד"ל אבל בטביל בשנת וי"ל דאסור משום דאין דנין בשנת אינו אלא איסור דרבנן וכן בלילה אינו אסור אלא דרבנן כמ"ס מהר"ם בתירומו הראשון א"ס כן פשיטא דנדיעבד שפיר דמי אי נמי כמ"ס ה"ה בשם הרשב"א דלענין זה הוה טבילה כגמר דין דכשר דיעבד וכן נראה מדברי הר"ף שלא הזכיר בדבריו אלא טבילה אלמא להדיא ללילה ומילה אם לא היתה בפניו ג' אינו מעבד איכא לתמוה אמ"ס רבינו ע"ג הר"ף דלילה מעבד ונראה דרבינו דקדק בלשון הרא"ש שכתב בסוף דבריו וי"מ דכיון דידוע לכל שטבילה כאלו עומדים שם דמי ומיהו קשה דטבילת נדה בלילה ולקמן אמר דאין מטבילין גר בלילה ותירך ר"מ וכו' ורב אלפס כתב דלכתחלה בעינן ג' אבל דיעבד לא פסלינן לבריה אם לא טבל בפניו ג' עכ"ל דמשמע דהביא הרא"ש דלרבי רב אלפס כדי לתרץ הקושיא שאמר ומיהו קשה וכו' והיינו לומר דנדיעבד הוה טבילה בלילה לענין זה לכן אבל לכתחלה לא מנסבין ליה בת ישראל עד דטביל ביום דבי הכי דמחלקין בחילוק זה דין ג' בין לכתחלה לדיעבד ה"ה דין לילה ולא נהירא דפשוטא ב"ד דלרבי דדברי הר"ף שסביל הרא"ש בכאן אינם כדי לתרץ קושיא זו שהרי מבאר בחלפסם שלא באו לתרץ מה שכתב רבינו ר"י וכן הוא הפך מרוב אסי ד"ל בעי ג' והיא הקושיא שהזכיר הרא"ש בתחלת דבריו ועליה הביא הרא"ש דרב אלפס כתב דלכתחלה בעינן שלשה וכו' כדי לתרץ אותה קושיא דמעיקרא לא הקושיא דומיהו קשה שכתב לכסוף : ולענין הלכה נראה דאף ע"פ דהרמב"ם ס"ל דטבילה בלילה מעבד וכן כתב נמוקי יוסף משום דטבילה הו"ל תחלת דין הכה הר"ף והרמב"ם והסמ"ג לפי פירושינו כולם תופסים ללילה אינו מעבד וזוהו אין תוס' והרא"ש חולקים עליהם אבל אם לא היו ג' בטבילה מעבד וכהר"ף והרמב"ם והסמ"ג דפשיטא דסוגיא הכי משמע דבטבילה גופה בעינן ג' וכן הוא לפי תירוץ הראשון דמהר"ם ודלא כדעת תוס' ותירוץ אחרון דמהר"ם וכשהיו ג' בטבילה אע"פ שכתב הרב רבינו משה בר מיימוני דכ"ז אע"פ שלא היה לשם קבלת מצות כל עיקר מיהו תוס' והרא"ש חולקין ע"ז דקבלת המצות ודאי מעבד והכי נקטינן דאין משיאין אותו אשה עד שיקבל עליו המצות בפניו ג' . ואינם כאלה היו ג' במילה לכ"ע אינו מעבד אלא לכתחלה ראויה לחוש לדברי הרמב"ם ורבינו דבעינן ג' אף במילה ומיהו אע"ג דנדיעבד כשר בלא ג' שני עושה כשרים מיהו בעינן אף במילה היכא דלא אחזקו בכשרות ואי אחזקו בכשרות לא כריך אלא דהחוקה לא מהני לגבי נישואין ולא מנסבין ליה בת ישראל בלא טבילה בשלשה אבל לא פסלינן ליה לכן דיעבד כלעיל ויתבאר עוד בס"ד : **המר** הגרים מנכרין וכו' כבר נתבאר בה' עבדים בסיומן רס"ו המסקנא בזה בעבדים ובגרים ע"ס : נכרית שנתגיירה וכו' מיתרא דרבא בפ' הערל (ע"ח) דס"ל לרבא דעובר ירך אמו הוא ואפילו למ"ד לאו ירך אמו הוא לא הוה חגיגה ואע"פ שהעובר כולו מכוסה דכיון דהיינו רביתייהו לאו חגיגה הוא והרמב"ם הביא ראייה מכלא דאע"ג דהטבילה היה מקמי המילה אינו מעבד אבל כנ"י פרק החולץ בשם הרא"ש דהא ראייה זו והעלה דאפילו דיעבד מעבד ע"ס : **נכרי** קטן וכו' מיתרא דרב הונא פ"ק דכתובות (דף י"א) ומלשון רבינו יראה אפילו אין לו אם אלא שגא מעצמו והא דכתב רש"י ואמו מביאתו להתגייר לאו מביאתו אפ"ה בעינן על דעת ב"ד דדוקא כשגא מביאו לא בעינן דעת ב"ד גס ברמב"ם וסמ"ג כתבו בסתם גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד : כתב במדרכי בשם ראב"ה דאיירי שאמר גיורתי וקמ"ל דאע"ג שאין לו דעת שומעין לו דכותה הוא לו אבל אין רוצה אינו גר תעד דהא מיירי כשיד ישראל תקיפה עליהם כדאמר ואם הגדילו ויכולין למחות ואם כן נגייר כל בנייהם הקטנים עכ"ל ונראה שזוהו גס כן דעת רבינו שכתב ואם אין לו אז ובא להתגייר כלומר שגא מרצונו אבל אם אין דעתו ורצונו להתגייר וגיירוהו בע"כ אינו גר . ותימה על מ"ס הר"ן בפ"ק דכתובות דאפילו עשו כן ב"ד מעצמם מהני דמנ"ל הא וז"ל : ומ"ס ולי"ש קטן שגיירו אביו וכו' שם מיתרא דרב יוסף א"ס הגדילו ויכולין למחות ומוכח בגמרא דל"ש גיירו אביו וכו' : ומ"ס ואין דינו כישארל מומר וכו' כן פי' רש"י לשם : ומ"ס ב"ד וכו' כ"כ הרא"ש לשם והר"ף ז"ל כתבה דלרב הונא בפרק החולץ ולא כתב דלרב יוסף ותמוה עליו ור"ן פ"ק דכתובות כתב

הרמב"ן שכתבתי בסמוך : כתב המרדכי בהגהות פרק החולץ על גר שטבל בפניו ג' קרוינים ס"ל דמגעו בין מותר בשתייה כדאמרינן מי לא טביל לקרוי ויש אומרים דכיון דהוה קרוינים לא עלתה לו טבילה דמשפט כתיב ביה וי"ל דאפי' ר' יוחנן מודה דאם מל וטבל אף בלא ג' אינו עושה י"ג ע"כ ושורש סברות הללו מתבאר מתוך מה שכתבתי (ג) :

המר הגרים מנכרין אקב"ו למול הגרים וכו' פרק ר"א דמילה (קלו) : ומ"ס ולדברי האומר שמנכר שמים על העבדים וכו' נתבאר בסיומן רס"ו : נכרית שנתגיירה והיא מעוברת בנה א"ל טבילה מיתרא דרבא בפ' הערל (ע"ח) : **נכרי** קטן א"ס יש לו אז יכול לגייר אותו ואם אין לו אז ובא להתגייר ב"ד מגיירים אותו שכותה הוא לו וכו' בפ"ק דכתובות (דף י"א) . אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד משום דכותה הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ומירש"י ע"ד ב"ד . א"ס אין לו אז ואמו מביאתו להתגייר : מטבילין אותו על דעת ב"ד . ג' יהוה בטבילתו כדרך כל טבילת גר והם נעשים לו אז והרי הוא גר על ידם ומגעו בין כשר . ואמרו עלה בגמרא לימא מסייע ליה הגיורת והשבויה וכו' הכ"ע בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו דיתא לכו במאי דעביד אבוהון אמר רב יוסף א"ס הגדילו ויכולין למחות ומסיק דכיון שהגדילו עשה אחת ולא מיהו שזו אינם יכולים למחות ופירש"י הגדילו קטנים שנתגיירו ואפילו עס אביהם יכולים למחות ולומר אי אפשינו להיות גרים וחזרין לסורן ואם קדש אשה משמחה אינה זריכה גט להיות כישארל מומר וכתב הר"ן מדקאמר א"ס הגדילו יכולים למחות אלמא מחאה דקטנות לאו מחאה הוא וכיון דאמרינן דכיון שהגדילו עשה אחת שזו אינם יכולים למחות היאך איפשר לנמצא שמתחה מיד שהגדילה י"ל דכתיב דמחאה דקטנות לאו מחאה הוא לענין שאם נתרצה אח"כ אין מחאתה כלום אפי' מהניא לענין דלמחר שהגדילה א"ס

במל בפני שנים או בלילה מעבד ואסור בישראלית אבל אם נשא ישראלית (כ"ה) והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה המל הגרים מברך בא"י אמ"ה אקב"ו למול הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה (כ"ה) חקות שמים וארץ לא שפתי והותם בא"י בורת הברית (כ"ה) ולדברי האומר שמברכים שמים על העבדים גם על הגרים מברכים שמים נכרית שנתגיירה והיא מעוברת בנה אין צריך טבילה נכרי קטן אם יש לו אב יכול לגייר אותו (כ"ה) ואם אין לו אב ובא להתגייר (כ"ה) ב"ד מגיירין אותו שכותה הוא לו וזכין לאדם בלא ידיעתו ולא שגא קטן שגיירו אביו או גיירוהו ב"ד יכול למחות בשיגדיל (כ"ה) ואין דינו כישארל מומר אלא כנכרי גמור בראשאל נהג [ז] מנהג יהדות משהגדיל אבל נהג מנהג יהדות משהגדיל שוב אינו יכול למחות ואם חזר בו דינו כישארל מומר כתב

במל בפני שנים או בלילה מעבד ואסור בישראלית אבל אם נשא ישראלית (כ"ה) והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה המל הגרים מברך בא"י אמ"ה אקב"ו למול הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה (כ"ה) חקות שמים וארץ לא שפתי והותם בא"י בורת הברית (כ"ה) ולדברי האומר שמברכים שמים על העבדים גם על הגרים מברכים שמים נכרית שנתגיירה והיא מעוברת בנה אין צריך טבילה נכרי קטן אם יש לו אב יכול לגייר אותו (כ"ה) ואם אין לו אב ובא להתגייר (כ"ה) ב"ד מגיירין אותו שכותה הוא לו וזכין לאדם בלא ידיעתו ולא שגא קטן שגיירו אביו או גיירוהו ב"ד יכול למחות בשיגדיל (כ"ה) ואין דינו כישארל מומר אלא כנכרי גמור בראשאל נהג [ז] מנהג יהדות משהגדיל אבל נהג מנהג יהדות משהגדיל שוב אינו יכול למחות ואם חזר בו דינו כישארל מומר כתב

דרכי משה

(ג) וז"ל דב' סברות אלו וטעמם ומחלוקתן תלוי במחלוקת שהביא רבינו א"ס טבל לפני שנים או בלילה דלרב אלפס לא הוה גר ולכברא ראשונה הוה גר : (ד) ובמדרכי ס"ס קמא דכתובות דאם גיירו חב"ד מעצמן לא הוה גר ובר"ן פ"ק דכתובות דף תע"ג ע"ב כתב דאין חילוק בין בא להתגייר ובין שהב"ד גיירו מעצמן :

פרישה **דרישה**
 אכל מילה וטבילה הוי כגמר דקין דכיון אף בלילה ומדכבדן הוא דבעינן ביום לכתחלה אש"י : (כ"ה) והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה ועיין מ"ס בריה סיימן : (כ"ה) חקות שמים וחזין לא שמי וחותם בא"י בורת הגרית כנ"ל : (כ"ה) ולדברי האומר שמברכים שמים כו' נתבאר (בסעיף כ"ז) בסיומן רס"ו : (כ"ה) ואם אין לו אז ובא להתגייר כו' אבל לא בשל כיון מדרכי : (כ"ה) ב"ד מגיירין אותו והם נעשים לו כשר ור"ל ג' שומעין על גביו בשעת הטבילה הנה קרוין ב"ד אש"י" : (כ"ה) ואין דינו כישארל מומר ר"ל לענין קידושי כולעיל : ואינו

ס"ס עמדה כחמאחא חמני א"י רבי אמרין דכיון שהגדילה עשה אחת ולא מחתה טוב אינה יכולה למחות היינו שהגדילה בדת משה ויהודיה עכ"ל וכ"כ התוספות והרא"ש דהא דלא הגדילו יכולים למחות היינו קודם שראינו נוסגין דת יהודית אבל מיום שהגדילו וראינום מקיימי מצות טוב אינם יכולים למחות והרמב"ם פסקה לדרב הונא בהלכות איסורי ביאה ולדרב

חסף בפי"י מהלכות מלכים והרי"ף בפרק החולץ הביא לדרב הונא והשמיע לדרב יוסף ותמחו עליו הרמב"ן והר"ן והרא"ש ז"ל: כתב בה"ג חס"י שצ"ח להקטיף אין מטבילין אותן וכו' ואינו יודע למה פסק דלא כרב הונא וכו' רבינו סובר דכ"ה דהא לדרב הונא משום מאי דלחייקן סיועה דיליה ואוקימנא בגר שנתגיירו בניו עמו ומפני כך תמה עליו דאף ע"ג דסו"ע דיליה אימתי מילתיה לא אידמי ואינו אומר דהא מילתיה דפשיטא הוא וכו' נמי הכי סבר וכדרב הונא פסק אלא שהוא פסקי דרב הונא לא בכל קטן הבא להתגייר קאמר אלא בשאמו מציאתו להתגייר איירי וכדפירש"י וי"ש מלין אותו ע"פ אבותיו לשון רבינו לומר דע"פ אביו או על פי אמו מלין אותו וכדרב הונא וללא כדחייב דחיי לסייעתיה דסבר דוקא על פי אביו ולא על פי אמו:

[פ] כתב בעל הלכות הרש שומה וקטן שבאו להתגייר אין מקבלין אותן מפני שאין כשרין להתנות עליהן אבל קטן אע"פ שאין בו דעת מלין אותו על פי אבותיו (טו) ואינו יודע למה פסק דלא כרב הונא דאמר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד אע"פ דקאמר ליבא מסייע ליה ודוחה אותו עיקר דבריו לא נדחו: כתב הרמב"ם עכו"ם שבא להתנות ערלתו י מפני מכה (כה) או מפני שחין שגולר לו בה אם נתכוון למילה מצוה לישראל למול אותו: גר שבא ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני כראוי אינו נאמן (פס) בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ: עד שיביא ראיה וטויה אפילו לא אמרו העדים אלא שמענו שנתגייר בב"ד פלוני יש אומרים שהוא עדות שא"צ עדות גמורה (ל) אלא גילוי מילתא ויש אומרים שצריך עדות גמורה וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ומה שצריך עדות דוקא בשירענו בו שהיה גברי (נ) אבל לא הכרנהו שהיה נכרי ובא ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני נאמן (ו) ואם אמר נתגיירתי ביני לבין עצמי (ז) ויש לו

דכסמין רס"ו כתב רבינו ב"ש דע"פ רבינו רב יודאי דעבד קטן או שטח מטבילין אותו ע"פ ב"ד ואין זה סותר למ"ש כאן ב"ש דה"ל דע"פ שצ"ח להתגייר אין מקבלין אותם דיעבד שאני דכיון שרשות רבו עליו הרי הוא כגר קטן שמטבילין אותו ע"פ אבותיו: כתב המרדכי ב"ש החולץ ב"ש ראבי"ה גר קטן שמטבילין אותו כגון שאמר גיירתי וקמ"ל דאע"פ שאין לו דעת שומעין לו אבל אם אינו רוצה אין מגיירין אותו אף ע"פ שיד ישראל תקיפה עליהם: כתב הרמב"ם נכרי שצ"ח להתנות ערלתו מפני מכה וכו' עד מזה לישראל למול אותו כדפ"ק ה' מילה ודבריו מבוררים בפ"ג דע"ז (כו): דגרסינן התם ת"י ישראל מל את הנכרי לשום גר לאפקויה לשם מורא דלא ופירש"י לשם מורא תולעת שיש בערלתו לרפאותו בנכנס דהא אמרן ולא מורדין ומשמע ליה להרמב"ם דברייתא דקתני ישראל מל את הנכרי לשם גר בכל גווני קאמר אף ע"פ שיש לו מורא: גר שצ"ח ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני כראוי אינו נאמן בין בארץ ישראל בין בחוץ לארץ: סיניא ראייה פלוגתא דר' יהודה ותכמים בפרק החולץ (מו). ואפסיקא הלכתא כחכמים דאמרי הכי: וי"ש ומיהו אפילו לא אמרו העדים אלא שמענו שנתגייר בב"ד פלוני י"א שהוא עדות וכו' שם צ"ח ועדיו עמו מלין ת"ל וכו' ויגור מ"מ ובגמרא צ"ח הוא ועדיו עמו קרא ל"ל א"ר שעת דלמחר שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני וכתיב הרא"ש על זה והוי עדות דגלו מילתא הוא ואפשר דהיינו דוקא אליבא דרבי יהודה דמיקל ואמר אף בח"ל א"צ להביא ראיה אבל לרבנן דאמרי ב"ן ב"ר אר"י דמיקל ואמר אף בח"ל א"צ להביא ראיה ועדות ברורה צעי עד כאן לשונו וכך הוא דעת הר"ף דהא רב שעת אליבא דרבי יהודה איתמר אבל לרבנן צריך עדות ברורה שסתם עבד היכא דאיתי נכרי ואמר כגר נתגיירתי וטבילתי בב"ד של פלוני לא מהימן ועד דמייחסי סהדי וכן הם דברי הרמב"ם ב"ש מהלכות איסורי ביאה: ומ"ש ומה שצריך עדות דוקא בשירענו שהיה נכרי וכו"כ שם התוספות והרא"ש שם לא הכריעו שהיה נכרי נאמן במגו דאי בעי אמר ישראל אני דמהימן כדמשמע ברש פסחים (ג): גבי הו"א נכרי דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים וכתבו הרב המגיד בפ"ג מהלכות איסורי ביאה ב"ש הרמב"ן והרשב"א ורוב המפרשים וכן כתב הרמב"ם שם אלא שכתבו בב"ד ב"ר אר"י דאיתמר וצ"ח הוימס שחוקת הכל שם בחוקת ישראל אבל בח"ל צריך להביא ראיה ואח"כ י"א ישראלית ואינו אומר מעלה עשו ביוחסין עכ"ל. וכתיב ה"ה שאפשר שאלה זה לא משהו עובדא דריש פסחים שצ"ח ישראל הוא והוי כולם ישראלים אבל סמ"ג כתב דאם אין אלו מכירין בו שהוא נכרי נאמן במגו שהיה יכול לומר ישראל אני והיה נאמן כמו שהיו חכמים אומרים פרק החולץ (מה). לכני אדם שהם פגומים שגילו ומעשים בכל יום שאורחים באים ואין אנו בודקים אחריהם ושומין אנו עמהם יין ואוכלים משחיתתן עכ"ל: ומ"ש רבינו ואם צ"ח ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי ויש לו בניס אינו נאמן לפוסלן וכו' בהחולץ (מו). מעשה באחד שצ"ח

דכתובות ע"ד ב"ד ג' יהיו בטבילתו וכו' והרי הוא גר על ידיה ומגעו ביין כשר עכ"ל. נראה דר"ל דלעמן מגעו וכיוצא בו הוי גר אבל לא להשיאו אשה ישראלית דכיון שאם הגדיל יכול למחות הוה נכרי למפרע ועוד דהלא קטן אין עושה שליח ומדרכנן הוא דהוה גר ולא שרינן ליה בדת ישראל כיון דמן התורה נכרי הוא אבל דעת התוס' לשם דשוינן ליה בדת ישראל ונראה לפע"ד שאין להקל לענין מעשה. עוד נראה לפי פירש"י דנכר שלא מל וטבל בפני ג' דלא הוה גר מן התורה אפי"ה מגעו ביין כשר ויה"ל לשאר דברים הוה גר מדרכנן דלא גרע מקטן וכו"כ בהגהות מרדכי פרק החולץ אבל להרי"ף והרמב"ם היכא דלא התחוק בכשרות אפילו טבל בפני שנים לא נהנינן ביה מנהג גר כל עיקר אפי"ה לשאר דברים:

בתב בעל הלכות חס"י וכו' ואינו יודע למה פסק דלא כרב הונא וכו"כ פ"י דהא דקא"ר הונא גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד קאמר' לימא מסייע ליה הגיורת והשגיה והשפחה שפדו ושנתגיירו ושנתקדשו פחותות מנות שלש שנים ויום אחד מאי לאו דאטבילינהו ע"ד ב"ד לא כ"כ בג"ע בגר שנתגיירו בניו ונתתו עמו דניחא לכו במאי דעביד אבוהון משמע דה"ק דהך מתניתין דהגיורת וכו"כ מיתוקמא בגר שנתגיירו בניו ונתתו עמו אבל בגר קטן שצ"ח מעמנו אימא לך דאין מטבילין אותו ע"ד ב"ד כיון שאינו נאמן ע"פ אבותיו ואיחייביה אביו בעל הלכות וקאמר רבינו דאין מדחיינו זו ראייה לפסוק דלא כרב הונא דאע"פ דהראייה דקאמר לימא מסייע ליה דוחה אותו דליכא סיעתא מ"מ עיקר דבריו לא נדחו ולפע"ד נדעל הלכות מפרש פירוש אחר בהלכה והוא דהב"ע דקאמר תלמודא ה"ק דרב הונא דלמחר גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד איירי בגר שנתגיירו בניו ונתתו עמו התם הוא דמלין אותו ע"ד ב"ד ע"פ אבותיו אבל מתני' דהגיורת וכו' אפשר דאיירי בקטנה שצ"ח מעמנו ונתגיירי וכו"כ ליכא סיעתא לרב הינא והביאו לפרש כן משום דבית הכי קאמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות ואיחייביה אביו מהא דהקן הגיורת וכו' פחותות מנות ג' שנים ויום אחד כדכונתה מתתים ואס"ד הגדילו יכולין למחות והנינן לה כדכונתה דאולה ואכלה. לה בגיורתא ומשני לכי גדלה ואי כפי' רבינו מאי קא מותב אביו ודילמא לא קאמר דיכולין למחות אלא בנתגיירו מעמנו אבל בגר שנתגיירו בניו ונתתו עמו התם אימא לך דאין יכולין למחות דניחא לכו במאי דקא עבד אבוהון אבל לפי פ"י בעל הלכות אחי שפיר דכיון דרב יוסף קאי אדרב הונא מייירי בגר שנתגיירו בניו ונתתו עמו ואפי"ה יכולין למחות אם כן קשיא ומתניתין דאין דמפרש לה בצ"ח מעמנו וכן דמפרש לה אף בנתגיירו בניו ונתתו עמו קשיא וכו' יבנינן לה כדכונתה וכו' והשתא לפי הנצפה זו הוי פסק הלכה כרב הונא דוקא בגר שנתגיירו בניו ונתתו עמו ולכן פסק בעל הלכות דקטן אף ע"פ שאין בו דעת מלין אותו ע"פ אבותיו פי' ב"ד מלין אותו ע"פ אבותיו וע"ד ב"ד מתקיים עם אבותיו הא לאו הכי לא מפני שאין כשרים להתנות עליהן כדלפ"ד העיקר וכו"כ כתב דלכ"ה פי' אבותיו היינו אמו ולא נהירא: בתב הרמב"ם נכרי שצ"ח להתנות וכו' לפיכך אם נתכוון הנכרי למילה מצוה לישראל למול אותו כדפ"ק ה' מילה כתב כן וטעמו מהניחא פ"ג דע"ז וישראל מל את הנכרי לשום גר לאפקויה לשום מורא ה"ק אפי"ה דלאיכא מורא מל את העכו"ם לשום גר דאע"פ דבשעה שחל אותו עדיין אדרבה מצוה לישראל למול אותו כיון שנתכוון העכו"ם למצוה אבל לא נתכוון העכו"ם שצ"ח ואמר נתגיירתי וכו' פלוגתא דתנאי דברייתא פרק החולץ (ריש דף מ"א) ואפסיקא שצ"ח נתגייר דשחא גבעוניה מכול הוא ומשום שחא דא"ר הוא דקאמר הכי ומשקר אבל בח"ל דליכא שחא לא צריך ראיה דודאי אינו משקר דליתא אלא אפי"ה בח"ל צריך להביא ראיה דאפשר דהיינו דוקא אליבא דרבי יהודה דמיקל בח"ל הלכך מיקל. נמי צ"ח דלא בעי ראיה דהא אצל לחכמים דאמרי אף בח"ל צריך להביא ראיה דילמא ראייה ברורה ועדות ברורה בעי וסובר רבינו כיון דכתב הרא"ש בלשון אפ"ה אלא דליכא סברה להחמיר כדלפ"ד וכו' להחמיר וכך נראה מדברי הר"ף והרמב"ם להחמיר: ומ"ש ומה שצריך עדות וכו' כ"כ התוס' והרא"ש ב"ש פרק החולץ ומשמע דאין מחלקין בין א"י ובאותם הימים שכולם היו בחוקת ישראל וכן ב"ש סמ"ג דמעשים בכל יום שאורחים באים ואין אנו בודקין אחריהם ושומים אנו עמהם יין ואוכלין משחיתתן עכ"ל אבל הרמב"ם מחלק דעכשיו צריך להביא ראיה ואח"כ י"א ישראלית שמעלה עשו ביוחסין וכו"כ ב"ש בש"ע בשמו ומיהו נוהגים להקל להאמינו אף להשיאו ישראלית ואפשר דאף הרמב"ם מודה בשורחים שצ"ח וכן בחוקת ישראל שצ"ח עכשיו שרובם נכרים אף להשיאו ישראלית שכל המשפחות חוקת כשרות הם כמו שנתבאר צ"ח סימן ב' ולא אמר הרמב"ם אלא נמי שלא הכריחו וכו' ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני דנאמן מדין מגו התם קאמר הרמב"ם דאפי"ה מעלה עשו ביוחסין ואין משחיתן אותו ישראלית מדין מגו עד שיביא ראיה והכי נקטינן: ומ"ש ואם אמר נתגיירתי ביני

דכתובות ע"ד ב"ד ג' יהיו בטבילתו וכו' והרי הוא גר על ידיה ומגעו ביין כשר עכ"ל. נראה דר"ל דלעמן מגעו וכיוצא בו הוי גר אבל לא להשיאו אשה ישראלית דכיון שאם הגדיל יכול למחות הוה נכרי למפרע ועוד דהלא קטן אין עושה שליח ומדרכנן הוא דהוה גר ולא שרינן ליה בדת ישראל כיון דמן התורה נכרי הוא אבל דעת התוס' לשם דשוינן ליה בדת ישראל ונראה לפע"ד שאין להקל לענין מעשה. עוד נראה לפי פירש"י דנכר שלא מל וטבל בפני ג' דלא הוה גר מן התורה אפי"ה מגעו ביין כשר ויה"ל לשאר דברים הוה גר מדרכנן דלא גרע מקטן וכו"כ בהגהות מרדכי פרק החולץ אבל להרי"ף והרמב"ם היכא דלא התחוק בכשרות אפילו טבל בפני שנים לא נהנינן ביה מנהג גר כל עיקר אפי"ה לשאר דברים:

דכתובות ע"ד ב"ד ג' יהיו בטבילתו וכו' והרי הוא גר על ידיה ומגעו ביין כשר עכ"ל. נראה דר"ל דלעמן מגעו וכיוצא בו הוי גר אבל לא להשיאו אשה ישראלית דכיון שאם הגדיל יכול למחות הוה נכרי למפרע ועוד דהלא קטן אין עושה שליח ומדרכנן הוא דהוה גר ולא שרינן ליה בדת ישראל כיון דמן התורה נכרי הוא אבל דעת התוס' לשם דשוינן ליה בדת ישראל ונראה לפע"ד שאין להקל לענין מעשה. עוד נראה לפי פירש"י דנכר שלא מל וטבל בפני ג' דלא הוה גר מן התורה אפי"ה מגעו ביין כשר ויה"ל לשאר דברים הוה גר מדרכנן דלא גרע מקטן וכו"כ בהגהות מרדכי פרק החולץ אבל להרי"ף והרמב"ם היכא דלא התחוק בכשרות אפילו טבל בפני שנים לא נהנינן ביה מנהג גר כל עיקר אפי"ה לשאר דברים:

דכתובות ע"ד ב"ד ג' יהיו בטבילתו וכו' והרי הוא גר על ידיה ומגעו ביין כשר עכ"ל. נראה דר"ל דלעמן מגעו וכיוצא בו הוי גר אבל לא להשיאו אשה ישראלית דכיון שאם הגדיל יכול למחות הוה נכרי למפרע ועוד דהלא קטן אין עושה שליח ומדרכנן הוא דהוה גר ולא שרינן ליה בדת ישראל כיון דמן התורה נכרי הוא אבל דעת התוס' לשם דשוינן ליה בדת ישראל ונראה לפע"ד שאין להקל לענין מעשה. עוד נראה לפי פירש"י דנכר שלא מל וטבל בפני ג' דלא הוה גר מן התורה אפי"ה מגעו ביין כשר ויה"ל לשאר דברים הוה גר מדרכנן דלא גרע מקטן וכו"כ בהגהות מרדכי פרק החולץ אבל להרי"ף והרמב"ם היכא דלא התחוק בכשרות אפילו טבל בפני שנים לא נהנינן ביה מנהג גר כל עיקר אפי"ה לשאר דברים:

פרישה למחות כתב הר"ן ואפי"ה האין אפשר לנמצא שימחה מיד כשיגדיל וי"ל דמיחה בקטנותו אפי"ה דאינו כלום היינו לענין א"כ אבל מכני לענין א"כ עומד במחשבתו ומשגדיל דהיה משחה עכ"ל: (ס) [ה] (כתב בה"ג חס"י שצ"ח להתגייר אין מקבלין כו' הא דכתב לעיל בס"י כס"ו בשם רב יודאי דעבד או שומע מטבילין אותו ע"פ ב"ד דשנינו עבד כיון דרשית רבו עליו הוי הוא כגר קטן שמטבילין אותו ע"פ אבותיו ב"י עכ"ל): [ו] ואם אמר נתגיירתי ביני ובין ענמי כו'

פרישה (כו) ואינו יודע למה פסק דלא כרב הונא כו' ב"י תירץ דרב הונא לא קאמר אלא כשיש לו א"י והוא מצינוטו לעבד וכו' נעשו לו אב דאין מגיירין כ"א ע"פ אבותיו דקאמר בס"ג סיינו אב א"כ חס"י ע"ש: (כז) או מפני שאין עטלר בו חסור לישראל למותבס מפני שצ"ח הוא אע"פ שבעה מ"ה בדישאה זו שהיו לא נתכוון למצוה לשיכך אם נתכוון כן הוא ב"א ומש"ה חסור לרפאותו: (כח) בין בא"י בין בח"ל עיין מ"ש בסמוך: (ל) אלא גילוי מילתא דמילתא דעבידא לגלויה לא משקר: (לא) אבל לא הכריעו שהיה עכו"ם כל"ל. ובא ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני נאמן כו' במגו דאי בעי אמר ישראל אני דמהימן וכתב הרמב"ם דוקא בח"ל ובאותו עשו ביוחסין וכו"כ ב"ש ע"ש: (לב) ויש לו בניס אינו נאמן לפוסלן וכו' לשון רמב"ם מ"ש לרבינו

חדושי הגהות ו מפני מכה או שחין שגולר בו אומר לישראל להתנות לו אותה שיעבדו אין מעלין ולא מורדין אפי"ה שנישית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה לשיכך אם נתכוון העכו"ם למולה מותר לישראל למול אותו בכל"ל וכו"ה ברמב"ם ובהו יבגו דברי הב"י: דברים

וקשה דנמתי מיירי דאי בזכרו ללמוד תורה או להשיאו אשה פשיטא שיכול להשתמש
 דמיו שהרי לדעת כך נכתו רשות למכרו ואי בעבר ומכרו שלא ללמוד תורה ולישע
 אשה אמאי יכול לעשות דמיו מה שירצה ללא דמי למכרו זע"ה במא"ה דשרי אמאי
 למשתי ביה שיכרה דשמי ההם דנמכרו בהיתר וכך הקשה בית יוסף בא"ח סימן

תשר מצוה מלכתוב ספר תורה ולהתיחו בכ"ה לקרות רבנים אבל לכתוב ספר
 תורה לקרות בו הוא זכינו פשיטא דגם האידנא זהו עיקר קיום מ"ע שהרי הוא
 טוב בו כמו שהיו נהגים בדורות הראשונים וכתב רבינו ירוחם על דברי הרא"ש
 שכ"כ הגאונים :

קנ"ג ופירך דהרא"ש ורבינו סבירא להו
 כראב"ה דמתלק בין רבים דאסורים למכור
 ספר תורה ובין יחיד דשרי למכור והא
 ליתא שהרי הרא"ש דפרק בני העיר כתב
 אחר כך בסתם לא ימכור אדם ספר תורה
 אף על פי שא"ל לו דמשמע אמאי יחיד נמי
 לא וכן מדברי רבינו כאן בסיומן זה מוזכר
 דהכי סבירא ליה כדפרישית לעיל אלא
 נראה לפע"ד דהרא"ש ורבינו דא"ל לא
 מיירי אלא בזכור ספר תורה מפני דוחקו
 דרשאי למכרו מפני חיוו כדפרישית לעיל
 ולסם קאמרי הרא"ש ורבינו דרשאי להשתמש
 דמיו כל מה שירצה ואשמעינן דאף ע"ג
 דלאו ש"ד למכרה דאיתו רואה סימן ברכה
 לעולם ואם היה רוצה היה רשאי להתפרנס
 מן הדקה אמאי הכי כיון דליכא איסורא
 במכירתה רשאי להשתמש דמיו כל מה
 שירצה והכי נקטינן :

רעא אין כותבין ס"ת תפילין ומוזות (ה) על עור בהמה וחיה

שממה (ב) ולא על עור דג אפי' הטהור אלא על עור
 בהמה וחיה ועוף הטהורין (ג) אפי' עור נבלות וטרפות שלהן וצריך
 שיחיו העורות מעובדין לשם ס"ת אבל תיקון הקלף ושירטוטו א"צ
 שיחיה לשמה (ד) וה"ר ברוך נסתפק אם צריך שיוציא בשפתיו שמעבדו
 לשמה או אם כני במחשבה שמחשב כך בלבו וכתב א"א ז"ל הילכך
 טוב שיוציא בשפתיו ויאמר בתהלת העיבוד כשמשימו לתוך הסיד
 עורות אלו אני מעבד לקדושת ס"ת (ה) ותו לא צריך כתב הרמב"ם
 אם הנכרי מעבדו פסול אפי' אומר לו ישראל עבד עורות אלו לשם
 ס"ת (ו) (ז) וה"ר ברוך כתב שאם מעבדו וישראל עומד על נביו
 ומסייעו שרי וכ"כ בעל העיטור דסני בנכרי שמעבדם לשמה
 (י) וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכ"כ רב נטרונאי אם אפשר
 לישראל לעבדם לשמה מצוה מן המובחר ואם לאו ילך לנכרי
 ויאמר לו קלף לס"ת אני צריך וכשמעבדם לשם ס"ת יסייע עמו
 ישראל מעט וכה"ג הוי עיבוד לשמה תשובה לגאון לענין עיבוד
 לשמה

רעא אין כותבין ספר תורה תפילין

ומוזות על עור בהמה
 ושיה עמיה ברייתא בפ' שמונה שרצים
 [קח.] : ומ"ש ולא על עור דג אפי'
 טהור שם בעל מר בריה דרבינא מר"ג
 בר יצחק מהו לכתוב תפילין ע"ג עור דג
 טהור א"ל אם יכא אליהו ויאמר פסקה
 זוכמה מיניה אי לא פסקה ומשמע דכיון
 דלא בריר לן אי פסקה זוכמה מיניה לה
 כתבין וכ"כ רבינו ירוחם וכ"כ הרמב"ם
 ז"ל : ומ"ש אלא על עור בהמה וחיה
 הטורים אפי' עור נבלות וטרפות שלהן
 גם זה ברייתא שם : ומ"ש שכותבין על
 עור העוף מותר דבר הונא שם ואף על
 פי שכל אלה הדברים לענין תפילין הם
 שמיים בפרק ח' שרצים חלה מיניהו נקט
 וה"ה לאיך דהא תנן [מגילה ח.] אין בין
 ספרים לתפילין ומוזות אלא שהספרים
 נכתבים בכל לשון וכן פסק הרמב"ם ז"ל
 וכ"כ הרא"ש ונתן טעם מדקא היב
 טעמה מלמטן תהיה תורת ה' בפיך מן
 המותר בפיך כלומר ממין המותר לפיך האז טעמה שייך נמי בס"ת דאין לכתוב
 תורת ה' אלא על גב עור של מין המותר לפיך ונמ"ס [פ"ה] שנו בהדיא אין כותבין
 ספרים תפילין ומוזות על עור בהמה וחיה הטורים :

רעא אין כותבין ספר תורה וכו'

ספר תורה דכך שנינו במסכת סופרים
 וכיוצא בזה מביא ברייתא פרק שמונה שרצים [דף ק"ח] ויליף לה מדכתיב לתען
 תהיה תורת ה' בפיך מדבר המותר בפיך וכתבו החוס' דלאו דוקא מן המותר בפיך
 דהא אפי' על גבי עור נבלות וטרפות שרי אלא ממיין המותר בפיך קאמר עכ"ל :
 ומ"ש דשל עוף טהור נמי שריא מותרא דרב הונא שם וקמ"ל דאף ע"ג דאית ביה
 נקבי נקבי מקום מושב נוזה אפי' שרי דכל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב :
 ומ"ש דאין כותבין על עור דג אפי' הטהור שם בעיה ללא איפשיטא אי פסקה
 זוכמה מיניה אי לא פסקה זוכמה מיניה . וצריך שיהיו העורות מעובדין לשם ספר
 תורה בפרק הניקוין [דף ק"ד] קאמר רבי אבהו דפסולה ספר תורה אם לא עיבד
 העורות לשםם וכתב הרא"ש בריש ה' ספר תורה דהכי עיקר ודלא כפירש"י בפרק
 גמיר דהין דלרצא לא בעי עיבוד לשמה אלא כפר"ת ורבינו נגאל לרצא בעי
 עיבוד לשמה אבל תיקון הקלף ושירטוטו דהומנה בעלמא היא לאו מילתא היא ולפיכך
 א"צ שיהא לשמה וכ"כ המרדכי פרק הניקוין ובסוף הלכות יציאת : כתב הרמב"ם
 אם הנכרי מעבדו פסול וכו' בפ"ה מהלכות תפילין כתב דכל דבר שצריך מעשה
 לשמו אם יעשה הנכרי פסול שהנכרי אדעתא דנפשיה קא עביד כדאיתא פ"ב
 דגיטין [דף כ"ב] . ומ"ש בשם ה"ר ברוך דנישראל עומד ע"ג ומסייעו שרי ה"ה
 בס"ת סימן קפ"ו דמסייע זה יש בו ממש דנכרי אדעתא דירחל קא עביד
 עכ"ל . ורצונו לומר דאף ע"ג דבפרק המצניע [דף ל"ג] אסיקא דמסייע אין בו
 ממש דהכי אשכחן בדוכתא טובא אפי' מסייע זה דמסייעו מעט בתחילת עבודו
 כשישים העור לתוך הסיד ויאמר אז אני עושה כך לשם ס"ת יש בו ממש ואמרינן
 דהנכרי גומר כל העיבוד אדעתא דירחל שהיה עושה כך בתחילת העיבוד אבל
 בתחילה ודאי אי איכא ישראל שיכול לעבד לא יסמוך על מה שישראל מסייעו
 מעט בתחילת העיבוד וגומר הנכרי על ידו ולכן כתב הרא"ש שנהגו העם כהר"ר
 ברוך כי אין עובדים ישראל מצויין בכל המקומות . ומה שהקשה ב"י וכו' אין
 עובדים ישראל מצויין חוץ הוי הא כיון שא"ל לשמו אלא בתחילת העיבוד ויחס
 ישראל בתוך הסיד לשמו ואחר כך יעבדו הנכרי וכולי עד כאן לשונו לאו קושיא
 היא דדוקא כשישראל הוא מעבד מתחילה עד סוף סני כשיאמר בתחילת העיבוד
 אנכי מעבד עורות אלו לשם קדושת ספר תורה ותו לא צריך לא ליבור ולא מחשבה
 שמעבדו לשמה אבל בגמרה נכרי דאיכא למימר דילמא נכרי כגמריה מעבדה שלא
 לשמה במחשבה הילכך לכתחלה אין לגמור העיבוד ע"ג נכרי כשאפשר ע"ג עבדן
 ישראל וכן נקטינן דלא כב"י דמיקל אפי' דלאיכא מצדן ישראל דליתא . ומה
 שכתב וכן כתב דה"ר דסני בנכרי כשמעבדה לשמה פירוש כשיאמר ישראל לנכרי
 שמעבדה לשם קדושת ס"ת והנכרי אומר שעל דעת כך שאומר הישראל אלו הוא
 מעבדה סני בכך ומשמע דלכ"ה לא צריך סיוע כלל דמסייע אין בו ממש ולא
 מעלה ולא מוריד ולא כתב רבינו וכ"כ ב"ה אלא להוציא מדברי הרמב"ם דפוסל
 ביה ולכן הביא תחילה דעת ה"ר ברוך דמכשיר ביה ובמסייעו קת"ו וכן כתב
 ב"ה דסני כשיאמר לנכרי אף ע"ג דאיתו מסייעו וכן הוא מסקנת הרא"ש וכן כתב
 דהנכרי מעבדו פסול אינו אלא לכתחלה על דל היתר טוב אבל לעבד אפי' לא סייעו כלל אלא
 שאומר לנכרי שמעבדה לשמה סני בכך דתלין דנכרי מעבדה ע"ג ישראל ולאו אדעתא
 דנכרי מעבדה ע"ג ישראל ולאו אדעתא קא עביד שהרי בכולה תלמודא מסייע אין בו ממש ולא מעלה ולא
 מוריד אם כן סיוע זה כאן אינו אלא לרווחא דמילתא ואינו מעבד דלא כב"י דכתב דכלא סיוע פסול דליתא :

וכיוצא בזה מביא ברייתא פרק שמונה שרצים [דף ק"ח] ויליף לה מדכתיב לתען
 תהיה תורת ה' בפיך מדבר המותר בפיך וכתבו החוס' דלאו דוקא מן המותר בפיך
 דהא אפי' על גבי עור נבלות וטרפות שרי אלא ממיין המותר בפיך קאמר עכ"ל :
 ומ"ש דשל עוף טהור נמי שריא מותרא דרב הונא שם וקמ"ל דאף ע"ג דאית ביה
 נקבי נקבי מקום מושב נוזה אפי' שרי דכל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב :
 ומ"ש דאין כותבין על עור דג אפי' הטהור שם בעיה ללא איפשיטא אי פסקה
 זוכמה מיניה אי לא פסקה זוכמה מיניה . וצריך שיהיו העורות מעובדין לשם ספר
 תורה בפרק הניקוין [דף ק"ד] קאמר רבי אבהו דפסולה ספר תורה אם לא עיבד
 העורות לשםם וכתב הרא"ש בריש ה' ספר תורה דהכי עיקר ודלא כפירש"י בפרק
 גמיר דהין דלרצא לא בעי עיבוד לשמה אלא כפר"ת ורבינו נגאל לרצא בעי
 עיבוד לשמה אבל תיקון הקלף ושירטוטו דהומנה בעלמא היא לאו מילתא היא ולפיכך
 א"צ שיהא לשמה וכ"כ המרדכי פרק הניקוין ובסוף הלכות יציאת : כתב הרמב"ם
 אם הנכרי מעבדו פסול וכו' בפ"ה מהלכות תפילין כתב דכל דבר שצריך מעשה
 לשמו אם יעשה הנכרי פסול שהנכרי אדעתא דנפשיה קא עביד כדאיתא פ"ב
 דגיטין [דף כ"ב] . ומ"ש בשם ה"ר ברוך דנישראל עומד ע"ג ומסייעו שרי ה"ה
 בס"ת סימן קפ"ו דמסייע זה יש בו ממש דנכרי אדעתא דירחל קא עביד
 עכ"ל . ורצונו לומר דאף ע"ג דבפרק המצניע [דף ל"ג] אסיקא דמסייע אין בו
 ממש דהכי אשכחן בדוכתא טובא אפי' מסייע זה דמסייעו מעט בתחילת עבודו
 כשישים העור לתוך הסיד ויאמר אז אני עושה כך לשם ס"ת יש בו ממש ואמרינן
 דהנכרי גומר כל העיבוד אדעתא דירחל שהיה עושה כך בתחילת העיבוד אבל
 בתחילה ודאי אי איכא ישראל שיכול לעבד לא יסמוך על מה שישראל מסייעו
 מעט בתחילת העיבוד וגומר הנכרי על ידו ולכן כתב הרא"ש שנהגו העם כהר"ר
 ברוך כי אין עובדים ישראל מצויין בכל המקומות . ומה שהקשה ב"י וכו' אין
 עובדים ישראל מצויין חוץ הוי הא כיון שא"ל לשמו אלא בתחילת העיבוד ויחס
 ישראל בתוך הסיד לשמו ואחר כך יעבדו הנכרי וכולי עד כאן לשונו לאו קושיא
 היא דדוקא כשישראל הוא מעבד מתחילה עד סוף סני כשיאמר בתחילת העיבוד
 אנכי מעבד עורות אלו לשם קדושת ספר תורה ותו לא צריך לא ליבור ולא מחשבה
 שמעבדו לשמה אבל בגמרה נכרי דאיכא למימר דילמא נכרי כגמריה מעבדה שלא
 לשמה במחשבה הילכך לכתחלה אין לגמור העיבוד ע"ג נכרי כשאפשר ע"ג עבדן
 ישראל וכן נקטינן דלא כב"י דמיקל אפי' דלאיכא מצדן ישראל דליתא . ומה
 שכתב וכן כתב דה"ר דסני בנכרי כשמעבדה לשמה פירוש כשיאמר ישראל לנכרי
 שמעבדה לשם קדושת ס"ת והנכרי אומר שעל דעת כך שאומר הישראל אלו הוא
 מעבדה סני בכך ומשמע דלכ"ה לא צריך סיוע כלל דמסייע אין בו ממש ולא
 מעלה ולא מוריד ולא כתב רבינו וכ"כ ב"ה אלא להוציא מדברי הרמב"ם דפוסל
 ביה ולכן הביא תחילה דעת ה"ר ברוך דמכשיר ביה ובמסייעו קת"ו וכן כתב
 ב"ה דסני כשיאמר לנכרי אף ע"ג דאיתו מסייעו וכן הוא מסקנת הרא"ש וכן כתב
 דהנכרי מעבדו פסול אינו אלא לכתחלה על דל היתר טוב אבל לעבד אפי' לא סייעו כלל אלא
 שאומר לנכרי שמעבדה לשמה סני בכך דתלין דנכרי מעבדה ע"ג ישראל ולאו אדעתא
 דנכרי מעבדה ע"ג ישראל ולאו אדעתא קא עביד שהרי בכולה תלמודא מסייע אין בו ממש ולא מעלה ולא
 מוריד אם כן סיוע זה כאן אינו אלא לרווחא דמילתא ואינו מעבד דלא כב"י דכתב דכלא סיוע פסול דליתא :

וצריך שיהיו העורות מעובדים לשם ס"ת בפרק הניקוין [נד.] גבי ההוא דאתא

לקמיה דרבי אבהו אמר ליה ספר תורה שכתבתי לפלוני גוילים שבו לא
 עיבדתיים לשם א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכך נאמן אתה להפסיד ספר
 תורה וכן פסקו הפוסקים ודלא כדמשמע מפרש"י פרק גמיר דהין [מח.] בפלוגתא
 דאבני ורבה דלרצא לא בעי עיבוד לשמה (ה) :

וב"ש אבל תיקון הקלף ושירטוטו א"צ שיהא לשמה כ"כ הרא"ש בהלכות ספר

תורה בשם ר"ת ר"ה אפי' אלא דלויפליגו אבני ורבה דאבני אמר הומנה
 מילתא היא רבא אמר לאו מילתא היא דהומנה היינו למתוך הקלף ולתקנו שיהיה
 ראוי לכתובה והלכתא כרבא דאמר לאו מילתא היא כלומר לא הוי דבר חשוב הילכך
 לא בעי לשמה והוא מדברי החוס' בפרק השולח [מח.] : וה"ר ברוך נסתפק אם
 צריך שיוציא בשפתיו וכו' הטעם שנסתפקו הוא משום דכפיגול כתיב (ויקרא ו')
 לא יחשב ובעי דיבור [כדפי' רש"י מנחות ב.] ותרומה ניתלת בלא דיבור [שבועות
 כו.] ובשליחות יד כתיב (שמות כה) על כל דבר פשע והחשב לשלום יד בפקדון
 א מייב : ומ"ש בשם הרא"ש הילכך טוב שיוציא בשפתיו כו' ותו לא צריך כהל'
 ס"ת כ"כ וכ"כ הגה"מ בשם סמ"ג שצריך שיוציא בשפתיו : ומ"ש ותו לא צריך היינו
 לומר שא"ל לא להוציא בשפתיו ולא לחשוב שמתעבדים לשמה אלא בעת תחילת
 העיבוד בלבד : כתב הרמב"ם אם הנכרי מעבדו פסול אפי' אומר לו ישראל וכו'
 בתחילת הלכות תפילין ועמנו מדאמרינן בפרק שני דגיטין [דף כג.] דנכרי
 אדעתא דנפשיה עביד וכתב המרדכי בהלכות קטנות שכ"כ בא"י . ומ"ש רבינו בשם
 הר"ב והעטור והרא"ש בהלכות ספר תורה כתב הרא"ש שנהגו העם כה"ר
 ברוך כי אין עובדים ישראל מצויין בכל המקומות וכן הדעת מפרשת דבגת
 דבעינן שיכתוב כל תורף הגט לשמה זה לא יעשה אבל בעיבוד לא בעינן אלא
 בתחילת העיבוד כשישים העור לתוך הסיד שיאמר אז אני עושה כך לשם ס"ת
 וזה יעשה הנכרי לשם ישראל כשיאמר לו עשה כך וכיוצא בזה מצוה בפרק אין
 אדעתא דנפשיה קא עביד דכיון דברגה הוא עושה ודאי יעשה אדעתא דירחל
 מה שיאמר לו וכן דעת בעל העיטור עכ"ל : **ואני** תמה למה כתב שנהגו כה"ר
 ברוך לפי שאין עובדים ישראלים מצויין וכו' אין עבדתי ישראלים מצויין
 מחו ליה הא כיון שא"ל לשמו אלא בתחילת העיבוד יניחן ישראל תוך הסיד לשמה
 ואח"כ יעבדו הנכרי והווי מעובדים לשמה גם לדעת הרמב"ם ושמה לא היו
 הנכרי מניחין לישראל ליתן העורות לתוך הסיד : ומ"ש רבינו בשם רב נטרונאי
 ותשובה הגאון עד וקראו בו בצבור הכל בפסקי הרא"ש בסוף ה' ס"ת בשם ספר
 העתים

רב נטרונאי וכו' ולא פוקי מ"מ הרמב"ם דפסול ונראה דודאי האז מסייע דהנכרי וכו'
 שאומר לנכרי שמעבדה לשמה סני בכך דתלין דנכרי מעבדה ע"ג ישראל ולאו אדעתא
 דנכרי מעבדה ע"ג ישראל ולאו אדעתא קא עביד שהרי בכולה תלמודא מסייע אין בו ממש ולא מעלה ולא
 מוריד אם כן סיוע זה כאן אינו אלא לרווחא דמילתא ואינו מעבד דלא כב"י דכתב דכלא סיוע פסול דליתא :

וצריך

דרבי משה
רעא (א) בב"ה בא"ח סימן ל"ב אם מעובד לשם מוזות פסול לתפילין חמורין ממוזות וראי דה"ה אם מעובד לתפילין אסור לס"ת דקדושת ס"ת חמורה מתפילין :
 ואין

ס"ת רעא (ב) על עור בהמה ושיה עמיה שנתאמר למען תהיה מורת ה' בפיך מן המותר
 בפיך : (ג) ולא על עור דג כו' משום זוכמה : (ג) אפי' עור נבלות וטרפות
 פ"י חוס' : (ד) וה"ר ברוך נסתפק כו' משום דכפיגול כתיב לא יחשב ובעי דיבור ותרומה ניתלת
 בלא דיבור ובשליחות יד כתיב (שמות כה) על כל דבר פשע והחשב לשלום יד בפקדון
 א מייב : ומ"ש בשם הרא"ש הילכך טוב שיוציא בשפתיו כו' ותו לא צריך כהל'
 ס"ת כ"כ וכ"כ הגה"מ בשם סמ"ג שצריך שיוציא בשפתיו : ומ"ש ותו לא צריך היינו
 לומר שא"ל לא להוציא בשפתיו ולא לחשוב שמתעבדים לשמה אלא בעת תחילת
 העיבוד בלבד : כתב הרמב"ם אם הנכרי מעבדו פסול אפי' אומר לו ישראל וכו'
 בתחילת הלכות תפילין ועמנו מדאמרינן בפרק שני דגיטין [דף כג.] דנכרי
 אדעתא דנפשיה קא עביד דכיון דברגה הוא עושה ודאי יעשה אדעתא דירחל
 מה שיאמר לו וכן דעת בעל העיטור עכ"ל : **ואני** תמה למה כתב שנהגו כה"ר
 ברוך לפי שאין עובדים ישראלים מצויין וכו' אין עבדתי ישראלים מצויין
 מחו ליה הא כיון שא"ל לשמו אלא בתחילת העיבוד יניחן ישראל תוך הסיד לשמה
 ואח"כ יעבדו הנכרי והווי מעובדים לשמה גם לדעת הרמב"ם ושמה לא היו
 הנכרי מניחין לישראל ליתן העורות לתוך הסיד : ומ"ש רבינו בשם רב נטרונאי
 ותשובה הגאון עד וקראו בו בצבור הכל בפסקי הרא"ש בסוף ה' ס"ת בשם ספר
 העתים

דרישה

ס"ת רעא (א) [ה] וה"ר ברוך נסתפק כולי משום דכפיגול כתיב לא יחשב ובעי דיבור ותרומה ניתלת
 בלא דיבור ובשליחות יד כתיב (שמות כה) על כל דבר פשע והחשב לשלום יד בפקדון
 א מייב כל' הוסיף כמותו וכלו כתב הרא"ש בשם רבינו ברוך בהלכות קטנות ע"ש דף ע"ג ע"ב
 והביאו ג"כ ב"י כאן ע"ש והוא תמוה וצריך ביאור להולמו מ"ס והחשב לשלום יד בפקדון
 מייב ד"ה ודלא כמאן כי פלוגתא ב"ש וב"ה בש"ס המפקדו סוף דף מ"ג ז"ל הסופר לשלום יד
 בפקדון ב"ש אומרים מייב וב"ה אומרים פטור עד שישלם בו יד שנתאמר אס לא שלם ידו במלכת
 רעבו עכ"ל המשנה ושם בגמרא מפרש טעמה דב"ש משום דכתיב על כל דבר פשע מלמד שחייב
 על המעשה כמעשה כו' וכתבו החוס' שם ז"ל הסופר לשלום יד הך משנה הוא דיבור כדילוף מעל
 כל דבר פשע וכן משנה פירגול נמו הוי דיבור ולא בלא כו' וכפירש"י שם שכתב ז"ל הסופר לשלום
 יד אחר בפני עדים חטול פקדונו של פלוני לעצמי עכ"ל הרי לפנינו דאפי' לנ"ס אינו מייב במשנה
 גרידא כ"ה דיבורו וכ"כ לנ"ס דאיתו מייב אפי' דיבור עד שישלם דשלימות יד ואף סתם
 הנ"ס וכתב דהסופר לשלום יד בפקדון הוא חייב שוב פייגתי בספר התורה שחייב רבינו ברוך
 בהלכות ס"ת שלו בסיומן קצ"ב ולא כתב ה"ה בנב דשלימות יד אלא נסתפק אי יש לדמותו לפירגול
 דבני דוקא דיבור או לתרומה דסני במשנה ונראה לפ"ד דכ"ס דמייב משלימות יד דג"כ מוכס
 משם דלא סני במשנה גרידא שהרי שם במשנה כתבו לנ"ס דב"ש דהסופר בשלימות יד חייב
 ופ"כ לא איירי במשנה גרידא דהא ולפומיה הוא מוכתב גביה על כל דבר פשע ש"מ דייב
 דס"ל דמשנה לאו מילתא הוא בשום מקום וא"כ ה"ה בעיבור עורות דכתיב אלא לפ"י הו"ל
 למכסב

פרישה

ס"ת רעא (ב) על עור בהמה ושיה עמיה שנתאמר למען תהיה מורת ה' בפיך מן המותר
 בפיך : (ג) ולא על עור דג כו' משום זוכמה : (ג) אפי' עור נבלות וטרפות
 פ"י חוס' : (ד) וה"ר ברוך נסתפק כו' משום דכפיגול כתיב לא יחשב ובעי דיבור ותרומה ניתלת
 בלא דיבור ובשליחות יד כתיב (שמות כה) על כל דבר פשע והחשב לשלום יד בפקדון
 א מייב : ומ"ש בשם הרא"ש הילכך טוב שיוציא בשפתיו כו' ותו לא צריך כהל'
 ס"ת כ"כ וכ"כ הגה"מ בשם סמ"ג שצריך שיוציא בשפתיו : ומ"ש ותו לא צריך היינו
 לומר שא"ל לא להוציא בשפתיו ולא לחשוב שמתעבדים לשמה אלא בעת תחילת
 העיבוד בלבד : כתב הרמב"ם אם הנכרי מעבדו פסול אפי' אומר לו ישראל וכו'
 בתחילת הלכות תפילין ועמנו מדאמרינן בפרק שני דגיטין [דף כג.] דנכרי
 אדעתא דנפשיה קא עביד דכיון דברגה הוא עושה ודאי יעשה אדעתא דירחל
 מה שיאמר לו וכן דעת בעל העיטור עכ"ל : **ואני** תמה למה כתב שנהגו כה"ר
 ברוך לפי שאין עובדים ישראלים מצויין וכו' אין עבדתי ישראלים מצויין
 מחו ליה הא כיון שא"ל לשמו אלא בתחילת העיבוד יניחן ישראל תוך הסיד לשמה
 ואח"כ יעבדו הנכרי והווי מעובדים לשמה גם לדעת הרמב"ם ושמה לא היו
 הנכרי מניחין לישראל ליתן העורות לתוך הסיד : ומ"ש רבינו בשם רב נטרונאי
 ותשובה הגאון עד וקראו בו בצבור הכל בפסקי הרא"ש בסוף ה' ס"ת בשם ספר
 העתים

דרושי הגהרות
רעא א כותבין ספר תורה רעא (ב) (ג) : והוא תמוה מאד להמעיין שם בסוגין דהוה רק לב"ש אבל לב"ה לא שהני בחשבה וכבר האריכו ענפיהם הב"ה והררישה וכו' א"כ ג' :
 בשתי

רעו טעה ודילג וכו' דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

הרמב"ם דפרק הנזכר : **כתב** הרשב"א בתשובה על מ"ש רש"י בפרק התורה שהנ"ל של וימת תרח כחן היא הפוכה נראה ודאי שאם לא נכתבה כן לא יפסל הספר כדכ' שזכות פרק הכונה יפסל בזה הספר אבל הלכות והפסול לא יפסל שא"כ הו"ל להזכירם שם ולכתחילה צריך לעשות ואם לא עשו כשר וכתב עוד ה בתשובה שאלת שמה"ל בספרים כלות משה מלא ורבותיו אמרו (במדרש רבה פרשת נשא) דכלת כתיב תשובה דע כי כמו שנחלקו בן אשר וכן נפתלי בכמה מקומות מלאחי שנחלקו במלות חלוקות מערבתי ומדינתי שכן אמרו בגמרא ו פילגשם כתיב וצפרינו כתוב מלא וכן בהרבה מקומות עוד הדפ' שכ"מ שאנו מוצאים מחלוקת בספרים אמרו במ"ס שהולכין אחר הרוב עכ"ל (ג) וכתב עוד וז"ל שיש כתב בס"ת בין בפרשת תרומה בין בפרשת ויקהל והיו פני הכרובים ובמקצת ספרים כתוב בפרשת תרומה והיו ובפרשת ויקהל היו כך כתוב בפרשתו בסדר תרומה שהוא נראה כתוב והיו ובפרשת ויקהל שהוא ענין העשייה כתוב היו :

(טו) בין פרשה לפרשה מ' אותיות עוד נהגו בראשי שיטין של מעלה משירת הים ה' שיטין וזה התחלתן הבאים. ביבשה. ה'. מת. במצרים. ולמטה מהשירה ה' שיטין והתחלת כל שיטה ושיטה מהם ותקח. סוס. ויצאו. ויבאו. וייהיו. ולמעלה משירת האזינו ששה שיטין וזה התחלתן ואע"פ. אחרי. הדרך. באחרית. להכעיסו. קהל. ולמטה המשה שיטין וזה התחלתן ויבא לדבר. אשר. הזאת. אשר. וכל אלו הדברים למצוה ואם שינה לא פסל אבל אם כתב המלא חסר או החסר מלא (טו) או דבר שקרי כתב כקריאתו כגון שכתב ישבכנה במקום ישגלנה וביוצא בו או שעושה פרשה פתוחה או סתומה פתוחה או שכתב השירה כמותה או שכתבה כשירה אין בה קדושת ספר אלא כחומש מהחומשין שקורין בו התינוקות :

רעו טעה ודילג תיבה או יותר יכול לתלותו בין כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ס"ת בכל פעם שכותב שם צריך לחשוב שכותב לשם קדושת השם ואם לא עשה כן פסול (ו) ואפי' המלך שואל בשלומו כשכותב השם לא ישיבנו היה לו לכתוב שנים זה אחר זה (ג) יפסיק ביניהם וישיב כשטובל הקולמוס לכתוב

ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן קע"ו שנשאל על ס"ת שחחר ממנו פסוק שלם אם יוכל לכתבו בניי שיטי ואם לא יפסיק לכותבו ברוח שבין שני שיטין אם יוכל לכתבו מה שישאר בשיטה התחתונה לאחר שתחתונה והשיב דאפי' פסוק שלם מותר לתלות דאין להלך בין הכרוך מרובה לחסרון מועט וכן משמע בירושלמי דמנילה פ"ק טעה והשמיים ספוק אחר אם יש לו שתיים או שישות מתקנו וקרא בו ארבע אינו קורא בו ולתלות בין ב' שיטי עד שיצטרך הקורא אחר שהשלים קריאתו לחזור למעלה אל הפסוק הראשון אפשר להקל בכך דאין לחוש לסירוס זה בין שכתובה בתחילה ובתיבה דקה יותר מכתובה שאר הדף כגון מלתא דלשם תליה כתב כך וכן מוכיח זה בירושלמי שהרי א"א לתלות חסרון ג' שיטין בשש"ה אחת בין שיטה לשיטה וזה הטעם יפסיק אם השלים לכתוב החסרון באמצע שיטה שלא לפוסלו לפי שנשאר שאר השיטה פנוי כדמות פרשה שהרי הכתיבה מוכיח שלא לשם פרשה נשאר פנוי אלא ששם נשלמה תליית החסרון ובוה יש לסמוך על מנהג הסופרים שנהגו היתר בכך אבל לכתובו בין הדפין לכתחילה אסור שהרי בתיבה מת ב' אותיות אמר' פ' הקומץ לא יורקנה בין הדפין וכו' הרבה תיבות או פסוק אחד. וכתב שבא בעשה לידו ופסלו וצוה לתקנו והיה באותו מעמד הרוב"ש ואע"פ שלא כתב הרמב"ם זה בכלל הדברים הפוסלים ס"ת והובכלל מ"ש שס"ת שחחר בו אפי' אות אחת פסול שמ"ש בין הדפין הרי הוא כמו שלא נכתב אפי' הוא ב' אותיות מתיבת בת ה' אותיות שרובו מושך המועט אצלו והוי כאילו נכתב כולו בפנים אבל מספר י"ד נראה שאין אסור אלא לכתחילה ובספר התרומה נראה כי השם שנכתב חציו בתוך הדף וחציו חוץ לדף שהוא פסול וכן הרמב"ם כתב שאם כ' מקצת השם תוך השיטה ומקצתו תלוי פסול ואע"פ שלא כתבו בכלל הדברים הפוסלים ס"ת ותקנה טובה היא לגרום הכתב בין דף לדף ולכתבו בין השיטין ואם אינו מספיק בשיטה אחת יגרום מבפנים ב' או ג' שיטין כדי לצמצם הכתיבה ואע"פ שיש מן האחרונים שמהמירם שלא יגרום הרבה שיטין משום דמיהוי כמנומר הסופרים נהגו כולא בכך עד כאן לשונו :

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

לכתוב השם וכתב הר"ש א"כ להעברת קולמוס ולקדשו דמה שנתכוין במחשבתו לכתוב השם לשם קדושת השם די בכך דיעבד והא דכתב רבינו בריש סימן ער"ד צריך שיאמר הסופר וכו' ואם לא עשה כן פסול ה"ק ואם לא עשה כן אלא כתב שם ולא נתכוין במחשבתו לשם קדושת ספר תורה פסול אבל אם נתכוין במחשבה אלא שלא הוציא בשפתיו כשר דיעבד כדפרישית וכדמוכח להדיא מדברי הר"ש שכתב הלכך טוב הוא להוציא בשפתיו וכו' דאלתמא דאיתו מעבד דיעבד אלא דטוב הוא לכתחילה כנ"ל ודלא כמו שבי' ב"ו וכו' בש"ע דלריך שיאמר בשפתיו ואם לא עשה כן פסול דס"ל דאפי' דיעבד פסול אף ע"פ שחישב לשם קדושת השם אלא שלא הוציא בשפתיו וליחא ודו"ק : כתב הנ"מ בפ"י בשם מ"ם (ריש פרק שני) הפסיק בחמטע השם ה"ו לא יקרא בו עד כאן לשונו וכתב ב"י שפירשו בו דהיינו שעשה את אחד כשני שמות כזה ראו בן ור"ע ג' דנכל תיבה אפי' אינו שם אם יתקבץ בין האותיות עד שהתיבה נראית כשתיים פסול מ"מ אפשר לתקן לגרום ולכתוב בלא הריחה אבל נשם אי אפשר לתקן לגרום לנ"מ השם ור"ע ג' דאפשר לתקן הקלף סביב השם ואח"כ לכתבו אין לעשות כן לכתחילה דה"ל קרוב לקודר האזכרות ע"ל בתחילת סימן ער"ה ועוד אפשר דלהרמב"ם דפסק בפ"א מהלכות תפילין דנתלה מקצת השם פסול טעמו דהיה מפרש דך דתיבה ב"מ הפסיק בחמטע השם אל יקרא בו דהכי פירושו שלא כתב אלא שתי אותיות הראשונות והפסיק ולא כתב יותר בתוך השיטה אלא תלה מה שלא כתב וקאמר דלא יקרא בו דפסולה היא אפילו דיעבד מיהו רבינו דלא הביא דין זה כאן דנתלה השם פסול אפי' דיעבד כתיבה לשמה דהיה מפרש דך דתיבה כפי' הראשון : כתב ב"י דכל שמות שאינן נמחקין דינם כשם ההויה דלריך לכתבן לשם קדושת השם דהכי משמע מדברי האחרונים וכן פסק בש"ע ונראה דה"ל מ"ש כשטובל הקולמוס לכתוב השם וכו' וכן כתב האזכרות בזה פסול ג"כ אין חילוק

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

רעו טעה ודילג תיבה או יותר יכול לתלותו בין כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ס"ת בכל פעם שכותב שם צריך לחשוב שכותב לשם קדושת השם ואם לא עשה כן פסול (ו) ואפי' המלך שואל בשלומו כשכותב השם לא ישיבנו היה לו לכתוב שנים זה אחר זה (ג) יפסיק ביניהם וישיב כשטובל הקולמוס לכתוב

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

במה שכתב רש"י דפרק הקומץ [דף ק"ז] כתב רש"י תולה חניה בין השיטין עד כאן לשונו וכתב הר"ש דוקא תולה בניי שיטי אבל לא בגליון שכן ב' עמודים עד כאן לשונו : אע"פ שאומר וכו' דפרק הניזקין [דף ס'] אמרין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כחובות לשמן אינו שזכ כלום דקשה מאי איריא אזכרות הא אפי' שאר ספר תורה נעוה כתיבה לשמה דאפילו עיבוד נעו לשמה כ"ש כתיבה כדלעיל בתחילת סימן רע"ד אלא בע"כ דאע"פ דאמר בתחילת כתיבת הספר שכתבו לשם קדושת ספר תורה אפי' בכל פעם שכותב שם צריך לחזור ולכתבו לשם קדושת השם : ומ"ש צריך לחשוב וכו' כך הוא לשון הר"ש אמנם נשעת כתיבת האזכרות צריך שיחשוב לשם קדושת השם אע"פ שכל כתיבת התורה בעינין לשמה יש מעלה אחרת בכתיבת השם עד כאן לשונו ור"ע ג' דהרא"ש מסיק לשם דטוב הוא להוציא בשפתיו אפי' כיון דדיעבד כשר אפילו נכתבה בלגלג לכן כתב צריך שיחשוב וכו' דמחשבה ודאי מעבד דאם לא חישב פסולה וכך הם דברי רבי צריך לחשוב ואם לא עשה כן פסול אבל לכתחילה ודאי צריך להוציא גם בשפתיו והכי משמע דפרק הנוטה [סוף דף ק"ז] תניא הרי שיהי צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יתודה ועשה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה מכלל דנתכוין

בפ"ז מהל' יסודי התורה עכ"ל ואפשר דרבינו נתכוון לזכור דלע"ג דליכא בקרא אלהים דליתו קדש כגון אלהי האלהים דראשון קודש והטני אינו קודש וכן ויראו בני אלהים כי טובות הנה מ"מ איכא נמי האלהים דהוי קודש ואינו נחמק כגון האלהים הרועה אותי מעודי וכן נמי לע"ג דליכא מקצת אלהים שאינו קדש מ"מ איכא נמי אלהים טובא בקרא סקן קדש ואינו נחמקין :

גסה או בכתיבת משקה או אפי' בכתיבת נכרים או מצויירים במשי ע"י תפירה אסור למחוקן : כחז רבינו ירוחם בשם המפרשים דלא דאמרין דפרק שבעת העדות (סג) כל שלמה האמור בש"ס קדש לאו לענין שאינו נחמק אלא לענין פירושו וכן מלכיא דדניאלוכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ג' וכן הס דברי הרמב"ם בפ"ז מה' יסודי התורה :

משדי צב מצבאות נחמק צריך שיהיו כל אותיות השם בתוך הדיף ולא יצא מהם כלל חוץ לדיף יש בו דבק (ט) באותיות השם יש לו לגוררו וא"צ אח"כ להעביר עליו קולמוס לקדשו כי כבר נכתב כהלכתו בקדושת השם אלא שהאותיות לא היו בהלכתן וכשתיקן האותיות הרי השם כהלכתו :

רעז (ה) כתב היריעה ובה לתלותו כדי שתתייבש לא יהפוך הכתב למטה אע"פ שמתכוין כדי שלא יעלה אבק ע"ג הכתב מ"מ דרך בזיון הוא אלא יהיה פני הכתב למעלה (ז) ויפרוש עליו בנד :

רעה (ה) אין תופרין ספר תורה אלא בנידי בהמה או חיה טהורה שראויה לכתוב בעורו (ז) ולא יתפור כל היריעה מראשה לסופה אלא יניח בראשה מעט ובסופה מעט שלא יהא תפור ובתיקון התפירה שאל השואל מא"ה הרא"ש ז"ל תודיעני

רעז כתב היריעה וכו' ברייתא סוף עירובין (דף צ"ח) מיהו מצוה לטע' מפי' רש"י איכא דלא אפשר כגון שאין לו בנד לפרוש או כיוצא בזה מוטב להפכה על פניה דלא לא אפיך איכא בזיון כתבי הקודש טפי וי"ל בירוש' פ"ק דמגילה (דף ע"א) ספר שאין עליו מפה הופכו על הכתב כדי שלא יתפוזר הכתב ומכאן יש ללמוד שלא ילך אדם לתוך ויניח הספר פתוח אם אין עליו מפה דלאו דוקא ס"ת דה"ש שאין ספרים :

רעה אין תופרין ס"ת אלא בנידי בהמה וכו' ירושלמי דפ"ק דמגילה (דף ע"ח) : ומ"ש ולא יתפור וכו' בפ"ב דמגילה (דף י"ט) א"ר חייב בר אבא א"ר יוחנן שזיר התפר הל"מ ומחו לה אמוחא ולא אמרו אלא כדי שלא יקרע ופרש"י לשתופרין יריעות של ס"ת לכתבן יחד משירין בפרק למעלה ולמטה שאם אינו משייר מהדק בחזקה כשהוא מהדקו לספר תורה והוא נקרע אבל עכשו כשהוא מהדקו בכה ומתחיל להרחיב ורוצה להיקרע מונע מלהדקו יותר עכ"ל ומשום הכי קאמר ר' יוחנן גופיה בש"ס בני העיר (דף ל"ב) הגולל ס"ת צריך שיעמידנו על התפר פי' כנגד התפר יהדקנו מפני שאם יקרע יקרע בתפירה וכמ"ס רבינו בא"ח סי' קמ"ו ונראה דליכא נפקותא דלמאי דקמ"ד מעיקרא דהוי הל"מ מפסל ס"ת בכהי אבל שהתא דלינה אלא תקנת חכמים כדי שלא יקרע לא מופסל ס"ת בכהי והכי נקטינן : ובתיקון התפירה שאל השואל וכו' בתשובה כלל ג' :

בתב הר"ש בתשובה כלל ג' שאלת המגיה ס"ת והגיה התיבה ובעוד הדיו לח הורך לגלול ס"ת ונטל בקולמוס הדיו שכתבה כדי שתתייבש התיבה מחר ולא תחמק היט בזה תמוס אכחשו מנוה אין בזה מימוש דלא דמי למדליק נר חול מנר מנוה דהתם שואב השני חוץ הראשון ומכחשו אבל הכא כיון שכתבה התיבה אינה נכחשת בנטיילת מקצת הדיו כדי שתחמך להתייבש : **צריך** שיהיו כל אותיות השם בתוך הדיף ולא יצא מהם כלל חוץ לדיף כן כתב החסו' בפרק הקומץ (ל) : והרא"ש בהל' ס"ת בשם ר"ת והמרדכי וסמ"ג ורבי' ירוחם וכתב ר"י אסכנדרני בעו"ה"ח סימן ל"ב שכן כתב הרמב"ם בתשובה סימן ט"ט : ב"ה ועיין בבבלי מהר"ם איסורין סימן צ"ג ועיין חשבוט הדשב"ץ שכתבתי בריש סימן זה אח"כ בא לירי אותה תשובה ובתוב בה כלשון הזה על ס"ת שנמצא בו השם כתוב קצתו בסוף השיטה וקצתו חוץ לשיטה הראוי אמרו להחליף אותה ויריעה ולגנוזה ואחר הילופה יקראו בו בציבור לכתחילה עכ"ל :

רעז בו דבק באותיות יש לו לגוררו ואין צריך אח"כ להעביר עליו קולמוס לקדשו וכו' כל זה הוא ל' הרא"ש בתשובה כלל ג' ודבריו מצוירים בדעות דבוקא לחנירתה מיירי וכו' המרדכי בהל' קטנות בפרק הקומץ וז"ל אומר ר"י שאם הדביק אות של ס"ת יגול למחוק אפי' דלזוהרה למחוק ס"ת מלא העשן כן ה"ל תיקון הוא וכו' וראיה מ"מ"ם ע"כ ובסוף ההלכות כתב ז"ל בשם א"ר דביק האותיות מסלק אותה ויריעה שאי אפשר לתקן ג' דוקא דיו שנטפה על השם כהי"א דמ"ם וזל"ה כפי' ר"י שמחיר כמו כן להפריד האותיות של ס"ת ואין הנדון דומה לראיה דהא כבר נתקדש השם כשנטפה עליו דיו ומזהו היה לתקנו אבל הכא כפיסול נעשה מתחילתו ולא מן השם הוא זה עכ"ל. וכדלוי הס' ר"י והרא"ש ז"ל לסמוך עליהם. ובכתבי מהר"ם איסורין סימן ע"א כתוב ס"ת דכרעיה דה"ל וקו"ף שנדבקו דפסולה היא אפי' בדיעבד עד שיתקן. ובסימן ע"ב כתב א"ר מותר לתקן הס"ת שנסחט הקדש נראה דשרי מההוא דהגה"מ בספר התדע פ"ו דלס נפל דיו מותר למחוקו דליתו מתכוין רק לתקן אך לא בריר לן דאפשר דהתם איירי דנטעט האות אבל כאן אינו מוחסר רק דקדוק א"ל או ניימא איפכא דהכא א"ל למחוק רק הרגל שהיא נכתבה בטעות ובגוף האות שכתב דביו א"ל ליגע וכו' בהרבה ה"י'ן בשמות שהן נדבקות אין נראה טוב לתקן אותם עכ"ל (ד) וז"ל הר"י אסכנדרני ז"ל בטו"ה"ח סימן ל"ב פשיטא כי מן שנתכוון לכתוב השם ונדבקה לו רגל שאלית של ה"א ראשונה ששם כן ד' בגגה בענין שיעיר לכל רגל האות לגרור רגל האות ששעשה כפיסול ואין זה עובר ממשום הא דלמיה המחוק אות אחת מן השם עובר בל"ת א"ר ישמעאל לך נאמר ואנדרתם את שם לך תעשון כן לה' אלהיכם אבל אם נשפכה דיו על השם מותר למחוקו שלא היתה כוונתו אלא לתקן ע"כ הרי נכתב מבריותא זו שאם נפסדה זורת אות מאותיות השם ע"י שפיכת דיו שיכול למחוקה וכו' זו שנטעית בתחילה כפיסול ולא זו בלבד אלא אפי' נדבק לו בכה"ג ה"א אחרונה ששם ונעשית ח"ת עם היות שנתקדש השם בחציו הראשון שיכול לגררה ולתקנה ב"מ אכתי איכא למיבעי היכא דחד ה"א מאותיות השם לא תלי כרעא כדקא יאות כגון דדביק בגגה כמוט השערה וכו' קרו לה ה"א היכי לעבד דלוי גריר לההוא דבק ה"ל חק מוכות ואי מנה ליה הכי הא אמרין בהקומץ מ"ט תליא כרעיה דה"א תשובה ממ"ס הרא"ש א"ס נגשו רגל ה"א והקו"ף בגגיהן פסולין ובתפילין אין לו תקנה מפני שצריך לכתבן על הסדר וכן ממה שאמרנו בפרק הבונה (קד) : כגון שנטלו לגנו של ח"ת ועשאו שני ויינין או כגון שנטלו לגנו של דל"ת ועשאה ר"ש למדנו שהמחוק מקצת אות עד שהוליא ומתמחה הרשע ונעשה אות אחרת נקרא מנה וכו' וכלי' א"ל כולה עד ששדה להיות דל"ת שזה נקרא מחוק אות א' מן השם ויחייב משעת מחיקה ומאחר שנתחייב מאי כ"מ מנה שמחוקן א"כ ולא דמי לטענה דיו שנטפה על השם או מקצתו דאמרין לעיל שיכול למחוק ולתקן והתם בטלה זורת האות וע"כ יכול לגררה אבל הכא כל העולם קורין אותה ה"א אלא שנתפלה בניגועתה לגגה (ה) ובפרק הקומץ [כט] : רמי בר תמרי איפסיקא ליה וא"י דויהרג בנזקא וכו' מהא שמעינן דבגריית קצת אות עד ששפכה ע"י אותה חסרון לאות אחרת שנחשב כמחיקת אות שלם וה"ה למחוק רגל ה"א ומחויורה דל"ת ששפכה לו זה כמחיקת כל אות ולכא למימר דכל מחיקה שהיא לתיקון שריא דהנוקט אבן מהמנוח לא מחייב אלא בעושה דרך השמחה אבל אם כפגמה שצריך לתקן אחרת במקומה שרי שכן מצינו בני תשמונאי שנתנו מנוח שצנה עורא מפני שנכאחו ויניס כדאיתא ד ציומא דהתם שאני דלוי אפשר לנו בלא מנוח וגם אי אפשר לנו לזכות מנוח אחרת במקדש שנתקדש המנוח מכוון ציומא כדאיתא ציומא אבל הכא אפשר לגנו היריעה וכן הורה הרמב"ם ז"ל בתשובה על דיו יריעה שנתקלקל בה השם שגויים אותה או ה מחטב את השם כדא"ר יהודה דלעיל מחטבו וכתבו יהודה אחר עכ"ל. כתב הרא"ש בתשובה כלל ג' לקדור רעה האזכרות מן היריעה מוטב שישלך היריעה ויכתוב אחרת במקומה וז"ל ה"ר יהודה בנו בתשובה יריעה שהיה בה אזכרות שהיה והאחת מותרת וקדרוה בענין שנשאר נקוב המוסר שם מוטב היה לסלקה מלקדור האזכרות וכו' א"א ז"ל ואלוי א"ס נקדר לא היה מסלקה מ"מ כיון שנטעשה בה עבירה טוב להחליפה עכ"ל : ב"ה כתב הרשב"ץ שנשאל על סופר שיש לו אימון ויריות לקלף את השם כמו דוכספוסם ולגונזו והשיב נראה דלכתחילה אסור שמא לא תהיה הקליפה שלמה ויבא לירי מחיקה ואי"פ שהוא אוטן ודיו אין חכמה ואין עצה וכו' ועוד שהדיו נבלע בגייה ונשאר רושם וא"כ נפסק השם חציו בעליון וחציו בתחתון ועוד אותם שאינם זרזים מה יעשו וכמ"ס גבי סריקים המצויירים (פסחים ל"ו) וכתב עוד ואפי' שלא במקום האזכרות היה אפשר לאסור מפני הכתיבה על כוסם הקלף שלא מצוינו תיקון טעות בס"ת בקליפה אלא הגרירה ביבש ומחיקה בלח והאריך בזה ובסוף כתב שלא יחיה בספרים מלקלף לוי שבכפר המצות הוכיר הקליפה ולא אמרה וכתב עוד על מקום אזכרות יותר טוב הוא לקדור כל האזכרות ולדבק בנקב מעט גויל כמו שנוהגים קצת סופרים ויש להם על מה שיסמכו בירושלמי דמגילה דרבקים ברבך להניח הסקום נקוב שאין הנקב פוסל בו כדקאמר בהקומץ ניקב תוך ה"א כשר זה יהיה יותר כשר מקליפה וא"ת למה אמר (גישין נד) : כל ס"ת שאין האזכרות שבו כתובות לשמן אינו שוה כלום הא אפשר בתיקון י"ל שהשוכר סופר לכתוב לו ס"ת לא נתן לו שער על כיוצא בזה י"כ הספר שכתבו :

כתב הגהות מ"י בשם רבינו שמחה הכותב יהודה ולא נתן בו דל"ת יתלה דל"ת למעלה ה"ל לכתוב השם וכתב יהודה עושה ה"ל מן הדל"ת ומחוק ה"א אחרונה כמות בהגהת מ"י החדשות פ"ו לא יכתוב השם בסוף הדיף אלא יכתוב כחז א"כ. גרסינן בפרק כמה אשה יוצאה (סא) : היה שם כתוב על ידות הכלים או על כרעיה המתה הרי זה יקדן ויגנוז :

רעז כתב היריעה ובה לתלותה וכו' לא יתפור הכתב למטה וכו' ברייתא בסוף עירובין (כח) תופרין ס"ת אלא בנידי בהמה או חיה טהורה כריש מ"ם : ומ"ש ולא יתפור כל היריעה מראשה לסופה וכו' מיימרה ברפ"ב דמגילה (יט) : ומפרש טעמא כגמרא כדי שלא יקרע וכתב הר"ן ואיפשר דלוי לא עבד הכי ולא שיר מידי לא מיפסול ספר תורה בכהי : ומ"ש ובתיקון התפירה שאל השואל

דרכי משה (ר) וכתב סד"ם פרו"ה דגם הרבה הוי"ן היה נראה לו דשרי לתקן אלא שלא מלאו לבו לחלוק על דברי מהר"ם : (ה) כתב מהר"ם בסקקי סימן קע"א ששאלה אם מותר למחוק עלו

פרישה דכוונתו היה לכתוב בליטות כולו או יהודה כולו : (יש בו דבק כי' וכו'ס' דיו שנטעט ע"ג ס"ת מותר למחוק דלוי כוונתו למחוק אלא לתקן עכ"ל) : (ט) באותיות השם יש לו לגוררו כי אפי' דכתיב ואנדרתם את שם לך לא תעשון כן לה' אלהיך ס"ת תיקון הוא וכו' : **סי' רעז (א) ב"ה** היריעה ובה לתלותה כדי שתתייבש לא יתפור הכתב למטה כולו פי' כחז' ס"ת ש"ל שם כתוב ז"ל היה קודם בפרק פ"ל כגו ונתגלגל ראש האחד מידו כי' עד וכדי שלא יעמוד בזיון סופרו על הכתב שאני פסל כל כגו ונתגלגל ראש תקנה אחרת לפיכך עליו בנד כמו כאלן דהא אסור לפרוס בשנת מלמלכה למטע בגד עליה וק"ל : (ב) ופרוש עליו בגד ר"ל מפני האבק : **סי' רעז (א) אין** תופרין ס"ת אלא בנידי בהמה כ"י וא"ס מפרש במשי אינה כשרה וכו' וישן ברייתא : (ב) ולא יתפור

חדושי הגהות ר"י דוקא בריו שנמפה על השם כהרי"א דמ"ם בהא מותר לתקן ודלא כפי' ר"י שמחיר גם להפריד : ד לא מצאתי דברים אלו במסכת יומא גם חכ"ם בפ"א מה' בית הכחירה הלכה ב' לא הוריע מקומו איה ע"ש : ה ב"ל שלשון מחטבו הוא לשון הגבהה ורממות כמו ברכות ו. על פסוק את ה' האמרת היום אתם עשיתוני חסובה אחת בעולם ויהיה כאן מ' מחטבו שמתבירו מעל הגויל (שכה"ג) :

כסך דר' יורה לקולא הכא מודה דהתם כיון דהוה מנחה קמיא אמרינן לכך כיון ממחילה אכל הכא לא הוה מנחה קמיא כלל מודה הרשב"ד לזרין לחזור ולברך לפניו ותו דנפק דר' יורה ק"ל לחומרא דפסק רבי' דא"ל סימן ר"ו ואין לחלק וגומר דהכא דעתו היה על פרשה זו ולא דמי לתורמסא דלוחו שיהו דעתו עליה נאצרה וזו שמצדק עליה אחרת היא דכא פשיטא דהצרכה היא על מה שקורא בס"ת דעתו ממחילה לא היה אלא על הקריאה שבס"ת הראשונה וכיון שנמצא בה טעות הו"ל כאלו נאצרה וזו השנייה ספר תורה אחרת היא וצריך לחזור ולברך כמו בתורמסא ועוד דבירושלמי קאמרינן דהא אמר מן דנסיב עינולא ומצדק עליה והוא לא אחי ליהדי צריך לברך עליה זמן חגיגות פי' כיון שהפסיק אחר צרכו צריך לחזור ולברך וסי' איכא הפסקה בכדי שגול ס"ת ראשונה ויוצא אחרת

מצדק לפניו כי צרכה שצדק לפניו בס"ת הפסול וכן קריאה שקראו בו עלתה להם דיעבד ונתן טעם לדבר דכיון שהרמב"ם כתב בתשובה להכשיר אין לומר שחזר בו צרכו אלא ע"כ לומר ש"ס צרכו אינה לענין קריאה צרכו אלא לענין קיום מצ"ע לכה"כ כל מה ד' אכל לענין קריאה צרכו אין טעות מעכב בו כיון שכן יש לסמוך עליו דיעבד ואח"כ מצאתי חילוק זה בתשובת ה"ר שלמה בר הר"ש בר זמח ז"ל סימן י"ח וסימן רל"ב דבס"ת הר"ן וז"ל הרמב"ם כתב בתשובה ס"ת שנמצא בו טעות קורין בו ובה ס"ת כתב בהיפך ובעלי התוס' מכשירין לקרות בו א וז"ל והרמב"ן פוסל בהיפך ראה לדבריו מדלמרינן צדק הקומץ (כח כט) דתפילין וזו אות אפילו אות אחת מעכבן ואפי' קוצו של יו"ד ותנן (מגילה דף ח:) אין צין ספרים לתפילין ומוזות וכו' . והר"ן החזיק לדברי התוספות וכתב דמאלי

ואע"ג דליכא לומר דהכא שאני דהפסקה הוא נאמצע הקריאה ולא דמי לכך דירושלמי דמייירי בהפסיק צין צרכה להתחלת המצוה מ"מ ודמי כיון דהכא בהפסקה היתה מחמת אונס שנמצא טעות שעבדו מלקרות אע"ג דהפסיק בשתיקה ואפילו נאמצע הקריאה הויה הפסקה כמ"ס רבינו צ"ח לדעת רוב גאונים השתא כיון דהפסיק בכדי שיקרא ב' פסוקים לזרף עם הפסוק שקרא כבר הרי שהיה צרכו לגמור הקריאה המחוייבת שהיא אינה אלא ג' פסוקים הוי הפסקה וצריך לחזור ולברך לדעת ר' יואל הלוי במדרכי סוף מגילה דכל שהסית דעתו מלקרות צריך לחזור ולברך וכההיא דהקורא בתורה ונשתתק דבירושלמי ומציאו רבינו צ"ח סימן ק"מ וז"ל הוי כמו נשתתק דמה לי אונס דנשתתק מה לי אונס אחר ואף לר' אפרים דחולק לשם אר' יואל מודה בנ"ד לזרין לחזור ולברך מטעמה דפי' ולכן נראה דיש לנהוג כמ"ס המדרכי ע"ש ראצ"ה דנמצא טעות נאמצע הקריאה אפי' חסר בה פסוק אין להפסיק לקורה להניח ס"ת אחרת אלא קורא כל הטעות בע"פ כיון דלא אפשר דתחלת הדבר לא היה דעתו לקרוא ע"פ והני מילי אם לא קרא עדיין ג' פסוקים או קורא הטעות בע"פ ומשלים עד ג' פסוקים וכשהוא דחוק מן הפרשה שיכול לסיים ולברך יברך אשר נתן לנו וכו' ויוצא ס"ת אחרת ויקרא אחר ויתחיל ממקום שסיים הראשון בראשונה וכו' נמי אם קרא כבר ג' פסוקים אלא שהיה רביעי בנ"ח או חש"מ שצריך לגמור הפרשה שאין מוסיפין עליה אי נמי שהסחרן בסמוך לפרשה ב' פסוקין דאין משירין בפרשה פחות מג' פסוקים ויגמור הפרשה אכל אם כבר קרא ג' פסוקים ורחוק מן הפרשה שאפשר לו לסיים ולברך יברך אשר נתן לנו ויגמור ויצאו ס"ת אחרת ויקרא אחר וכן הנכתי בכל ההקלות שעברתי וכן נהגו הקדמונים ומ"ס ב"י צ"ח סימן קמ"ג וז"ל והמדרכי בנ"ד דמגילה כתב חילוקים צוה ואינו מאריך בהם לפי שלא נהגו כן עכ"ל אין מזה ראייה להנהיג בחלכות אחרת כמנהגו דלמנו בני אשכנזי כמטבו אחר פסקי המדרכי שהם לנו לעינים ומן התמימה למה לא ינהגו אחר פסק זה כיון שלא נמצא בפוסקים ובמפרשים שום חולק על פסקו אלה ותו דהראיה שהביא מדלמרינן במגילה שמשמע בה סוכר אחותיות או פסוקים וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם ילא ומוקי ילא במקצתה היא ראייה שאין לדחותה ואין להקשות היאך ילא ע"י קריאתו בע"פ והרי הצרכה ניתקנה על הקריאה בס"ת השלם דהלא דבר זה תלוי במחלוקת שבין גדולי עולם בענין הצרכה על החומשין צרכו דלהרמב"ם ורבו ר"י הלוי מג"ש ור"י וגדולי נרדוגה ס"ל דמצדקין על החומשין מפני שאין הצרכה על הקריאה בספר כמו הצרכה שעל נטילת לולב ודומה לו דהכא עיקר המצוה היא הקריאה צין שקרא בצפר הכשר וצין שקרא בספר הפסול ואפי' קרא בעל פה ענמה של קריאה היא המצוה ועליה מצדקין ולדעת הרשב"א אין מצדקין בחומשין ובמ"ס הראיות הגדולים לברך וכמ"ס בתשובה בחריכות הביאו בספר

דלמרינן בתפילין ומוזות ודמי כן הדן בס"ת כמה שזה שזה צין ע"ס תפילין ומוזות שהרי תפילין ומוזות אין מצותן לקרות בהן אלא שחייב כ"ל לקבוע מוזהר ולהניח תפילין וכיוצא בזה בס"ת חייב כל אדם לכתוב ס"ת לעצמו ובמנוה זו כשנכתבין מוזהר ומוזות אפי' אות אחת מעכבן כך ס"ת אפילו אות אחת מעכבן מלקיים מצות כתיבתו עד שיתקן אכל לכתב בקריאתו שהוא מתקנת נביאים ועזרא אין ללמוד ס"ת מתפילין ומוזות עכ"ל . ואע"פ שר"ש ברשב"ץ השיב שם על דברי הר"ן מורי הרב הנזכר היה תופס דברי הר"ן עיקר וקרוז לשמוע כדי ליישב דברי הרמב"ם בתשובה עם דבריו צרכו וכן אנו נוהגים אחריו : ואם יש ב' וגי' טעויות בכל דף ודף יכול לתקנו וכו' עד לפי שאין הגרר גנאי כמו התלוי הכל בפרק הקומץ (דף כט) וז"ל כיון דבעינן שיהא רוב הספר מתוקן למה כתב שצריך דף א' שאין בו ד' טעויות מאחר שרוב הספר מתוקן הרי יש בו כמה דפי שאין בהם טעויות ויש לומר דרוב הספר מתוקן היינו לומר שרוב אותיות הספר כתובים ואין לך דף שאין בו כמה טעויות וקאמר דאפילו הכי אם אין צדק אחד יותר משלשה טעויות מאחר שרוב אותיות הספר כתובים כתיבתן מלכת אוהו דף על כל הספר ומגיהן אותו אע"פ שיש בכל שטר דפי' ל' או מ' טעויות או יותר בכל אחת : ב"ה והרשב"ם כתב בפ"ז בלשון הזה ס"ת שיש בו שלשה טעויות בכל דף ודף יתקן ואם היה ארבעה יגנו ואם היה רוב הספר מוגה והשאר יש בו ארבעה טעויות ונשאר אפי' דף אחד נאטוח השאר השבוש בלא ארבעה טעויות ה"ו יתקן : **ובתב"ו** התוספות דהא דלמרינן ב"י דף אחר שבוש צ"ו ל' טעויות מציל דוקא בהיקפה צ"ו מעיקרה אכל אינו יכול לתקן כמה שיחזור ויכתוב דף אחד שלם לומר שיציל וכן הם דברי הראש"ם בהל' ס"ת וכו"כ המדרכי בהל' קטנות :

ובתב"ו

עוד וז"ל ב' איך יתקן הא אמרינן ב"מ הפסיק נאמצע השם ויתר ממלא אות קטנה שז"א שיפור צין חובה להיבד לא יקרא בו וז"ל אחר הגרידה אם יוכל להאריך האותיות מלאחריהם או מלפניהם כשר הדבר בעיני ואם לאו יתמוך אות אחת גדולה וכתוב במקומה שמים ושאלות לרבי וז"ל דהיא דשמעתין אורי בענין שיכול למלאות האור ע"י שיאריך האותיות וההיא דה"מ שאין יכול להאריך ודחוק ומה שפי' נמי שימחק האותיות אין נראה דל"כ בחסרות נמי יכול לתמוך ולכתוב קטנות ועוד דהיא דמ"ם אמאי לא יקרא בו יעשה כן ועל כל הפירושים ק"ל דאין יכול לעשות כתיבה דקה או גסה יותר משאר הספר והא אמרינן לקמן לא ימעט הכתב מפני ריוח שלמטה ושלמעלה והאריך דבר וצדק כתב לא ירעננה מה אדון ציה . ולע"ד נראה לומר דלמרינן דלמרינן דלמרינן דלמרינן דלמרינן האור ע"י שיאריך האותיות והא דלמרינן לא ימעט הכתב וכו' היינו לכתוב אכל היכא דל"א לתקנו בע"פ ע"ד :

לברך דעיקר המצוה הוא הקריאה והא דלמרינן כיון דלמי אפשר להוציא אחרת כדפרישית יש לקרוא על פה . אכל להרשב"א אסור לברך וצריך להוציא אחרת ולחזור ולקרות בספר הפסול אלא דתפסינן עיקר דעיקר המצוה הוא הקריאה כדעת הרמב"ם ויטעו הילכך דיעבד יש לקרות הטעות בעל פה ולברך כדעת ראצ"ה ועוד מצאתי להרב מהר"ר אליה מורחיו שצורה הלכה למעשה בהרמב"ם ומיישב כל הקושיות שהקשה הרשב"א ואיכא לתמוה אב"י שהחזיר דברי רבו מהר"י וכל ראיותיו אינן אלא לענין שהקריאה בס"ת הפסול עלתה דיעבד וזה דלמי נכון אכל לענין שלא לברך לפניו כשמוציאין ס"ת אחרת לא כתב על זה לא טעם ולא שום ראייה ותימה דל"כ הפסוקים שקרא בספר הפסול נצרכו לפניו ולא לאחריהם והפסוקים שקרא כשכר נצרכו לאחריהם ולא לפנייהם ומנ"ל הוראה זו להצטרף הקריאות צני ספר תורה לפוטרה בצרכה אחת ולכן נפסל לבע"ד דבר צדור לצטל הוראה זו במקומות שנהגו כך ע"פ ה"ס"ע ולקבוע ההלכה כראצ"ה : **ובי"ט** ואם יש ג' טעויות וכו' עד כמו התלוי הכל בפרק הקומץ סוף (דף כ"ט) וע"פ פירש"י ותוס' והרא"ש והמדרכי משם רבינו שמשון דהא דקאמר נגמרא היינו לומר דלא מנינא הגרידה כולי האי ולא מיחזי כמנומר כמו אם היה ראוי להיות מלא וכתב חסר דכשתולה חסר צני שיטוי מיחזי כמנומר ודלא כמ"ס דביתורת לית לן זה וז"ל לגרור כלל מה שכתב החסר מלא שהרי אינו חסר כלום ואיתר אמרינן ציה כל יתר כעטול דמי ואינו מעלה ואינו מוריד וכן פי' בנמ"י וליתא לכך פירושה מהא דליתא פ"ק דעירובין (דף י"ג) ובסוטה צני הוהר במלאכתך שאלו אתה מחסר או מיותר אות אחת אתה מחריב את כל העולם כולו וכתבו התוס' והרא"ש **ובמדרכי** דהא דלמרינן דף אחד שלימה מלכת על כולן היינו דוקא אם בתחלתו נכתב כן אכל אין יכול להסיר דף אחד הפסול ולכתוב דף אחר כדי להכשיר דל"כ סרבע למה יגנו ויסיר דף ויעשה אחר עכ"ל :

דרכי משה

סו"ך לפ' ב' פסוקים דא"ל להפסיק אבל אם היא בענין שיכולין להפסיק מוסקין ולוקחין אחרת וגומרין הקריאה עכ"ל ראבי"ה ובאגור כתב בשם מהר"י דכשנמצא טעות בס"ת אין להביא אחרת לקרות בה דאין לנו כפר כשר שלא נמצא בה חסר או יתר וכו' ר"י א"ז וכו' מהרא"י סימן ע' להלכה למעשה שאין לקרות בס"ת אחרת אם נמצא טעות בקריאת ס"ת וכן אנו נוהגין עכשיו אחריו עכ"ל וז"ל בוראי אם נמצא בה טעות מעט בחסרות וביתירות וכדומה יש לנהוג כדברי האגור דבעונות לא נמצא ס"ת בוטן הזה שאין בה טעות הוה אבל אם נמצא בה טעות גדול שאין שכיח בשאר ספרים יש לנהוג כדברי ב"י וכן מצאתי בהר"ל פ"א הוציאו ס"ת מוטעה הרבה והתחיל החון הבו גודל לאלהינו וכו' וצוה מהר"ל להחזיר אותו וכן הוריתי הרבה פעמים בכיוצא בזה :

פרישה

למקריאה ולא מלפניה ע"פ וכן הסתבה . ועיין מ"ס מור"ם בש"ע (בא"ש סימן קמ"ג) בהלכות קריאת ס"ת ולא קרא ג' פסוקים ומצאו טעות דפסק הקורא ויברך צרכה אחרת דמיט' ב"י כחן לא משמע הכי ע"ש : (א) והוא שהיה רוב הספר מתוקן פי' רוב תיבות הספר אכל מ"מ נמצאו בכל דף כמה טעויות ב"י וכתבו סתום' דלמרינן דף ודף . ד' טעויות אינו יכול לתקן כמה שיחזור ויכתוב דף אחד שלם לומר שיציל : (ד) לפי שאין הגרידה גנאי כמו התלוי ואפי' היאך יתקן הגרידה הוה יסיה הפסק נאמצע התיבה הפסול כדלמרינן לעיל בסו"ך דע"ד וז"ל ויכול למלאות הגרידה ע"י שיאריך הכתב חס' ויכל ואם אינו יכול לתקן בכך ימחקו עד תיבה ח' או ב' ויחזיק הכתב כמו שירצה וז"ל הוה חסר למעט או להצרכה סכמ' וז"ל היינו דוקא לנתמולס אכל היכא דל"א לתקנו בע"פ ע"ד ב"י ונראה דהיינו דוקא

חדושי הגהות

רעמ"ג ז"ל השכה"ג קשה דבעל תה"ד בכתבו סימן ט' ובעל הספה בא"ח סימן קמ"ג כתב בשם א"ז דא"ז להביא ס"ת אחרת ויראה דמלת וא"ז נמשכת למעלה למ"ש דבעלי התוס' משירין ורבה שגם א"ז מכשיר ואח"כ כתב והרמב"ן פוסל עכ"ל השכה"ג והנה כפי מה שהוא לפנינו בב"י אף שהוא דחוק קצת דא"כ היה לו לומר ובעלי התוספות וא"ז משירין אפטר לומר כן אבל המעיין שם בתשובת הר"ש א"א לומר כן שהרי שם כתב א"ז והרמב"ן פוסל וכו' והנראה לענ"ד דהך וא"ז של הרמב"ן מיותרת וא"ז הרמב"ן פוסל וכו' בב"י דהם וינציא וכמו שהוא ג"כ שם בתשובת הנהך אותיות וא"ז שכתב אין כוונתו על ספר אור זרוע אלא הוא ר"ת ואבי וקיני או אחר משאר ר"ת וזהו כנן ואמיתי להמעיין שם בתשובת הר"ש ברשב"ץ שברוב המקומות שהביא שם הרמב"ן כתב א"ז הרמב"ן ז"ל ע"ש בסימן ב' ובסימן ד' : ב ר"ל אהך דקאמר שאם כתב החסר מלא יוכל להקנו בגרידה הקשה היאך יכול לתקן והא אמרינן במ"ס הפסיק באמצע השם וכו' ומה שז"ל בזה לחלק בין אמצע השם לאמצע שאר תיבות המצאו שם במדרכי בסוף דבריו

וכו' בפרק מי שמתו [יח]. תניא לא יהלך אדם צניח הקצרות ותפילין בראשו וס"ת בזרועו וקורא ויא' עשה כן עובר משום לועג לרש ומפרט בגמרא דהיינו דוקא תוך ד' אמות אבל חוץ לד' אמות שרי ואף ע"ג דפשטא דברייתא משמע דלא אכרה לילך צניח הקצרות וס"ת בזרועו אלא דוקא בקורא בו אפשר שהרמב"ם ז"ל מפרט דתרתיו קתני לא יהלך צניח הקצרות וס"ת בזרועו אפי' אינו קורא בו וכן לא יהא קורא שם אף ע"פ שאין ס"ת בזרועו דבכל חד מהני איכא משום לועג לרש דלחיות ס"ת בזרועו אף על פי שאינו קורא בו מזה היא ואית בה משום לועג לרש : ומ"ש ולא יאחזו ס"ת צרום מימרה ס"פ בני העיר [לכ]. וכן"ק דשנה [יד]. ונתבאר בטור א"ח סימן קמ"ז :

בפרק

דמה אשה [סב]. אמרינן דקמיעין אס' היו מכוסים עור מותר ליכנס בהם ולא לאו אסור וכתבו הרמב"ם ב' דתרא דעירובין [לח]. אמרינן דאין מורקין כתבי הקדש וכתב הרמב"ם דאפי' הלכות ואגדות בכלל : אסור ליכנס על המטה שס"ת עליה כ"כ הרמב"ם וטעמו מדגרסין בפרק אלו מגלחין [כה]. אמר רבי ב תחליפה אנה חזייתה לרב הונא דהוה בעי למיתב אפרייה והוה מנח ס"ת עלה וכף כרא ארעא ואחזיב ס"ת עליוהי אלא תאמא קסבר אסור ליכנס על המטה שס"ת מונח עליה ואיתיה נמי בפרק הקומץ [לכ] : ואף ע"ג דמכיים בה בקומץ ופליגא דרבה דרבה דאמר רבה דב"ה א"ר יוחנן מותר ליכנס ע"ג המטה שס"ת מונח עליה הוא ז"ל פוסק כרב הונא להחמיר בכבוד ס"ת ועוד דכיון דרב הונא עבד בה עובדא ורבנן דתתריה לא עבדו עובדא למיפליג עליה כדאיתא בפרק אלו מגלחין הכי נקיטין וכ"כ סמ"ג וכו' מדברי הראב"ד אבל תוס' בפרק הקומץ המדרכין כתבו נראה דהלכה כר"י דמתיר ליכנס על גבי מטה סמ"ת עליה דהלכה כותביה לגבי רב הונא ולענין כיון דהרמב"ם והראב"ד וסמ"ק ורבינו מסכימים לאסור וגם נראה שדעת תוס' עצמם בפרק אלו מגלחין ודעת ר"י מנוח ורבינו משולם שאכתוב בסמוך ס"ל כן וגם בירושל' אסר הכי נקיטין : וכתבו תוס' בפרק אלו מגלחין דמללא אוחיב ס"ת בגובה ממנו נראה שאפי' הו"מ מונח בגובה ממנו אסור ע"כ אבל בירושלמי פרק מי שמתו גרסינן לא יכנס אדם ע"ג מטה שס"ת מונח עליה אס' היה נתון ע"ג דבר אחר מותר עד כמה רבי אבא בשם רב הונא טפח ר' ירמיה בשם רבי יורא כל שהוא וכתב הר"ר מנוח ולא איפשטיא ואית דפסקו לחומרא וכן דעת הראב"ד שכתב בגמרא ואס' היה מקום גבוה טפח וס"ת מונח עליו מותר וכו' דראוי להחמיר להצריך שיאס' היה סמ"ת גבוה ו' טפחים ולא יפחות מג' טפחים דכל בציר מהכי לא חשיב גובה כלל :

וכתב

עוד הר"ר מנוח אית דאמרי דוקא ס"ת אבל ספרים אחרים לא מחמירין בהו וטוב להחמיר ודוקא שלא בשעת בית המדרש אבל בזמן בית המדרש והמקום צר לתלמידים מותר ליכנס בשוה עם הספרים והפירושים וכך נוהג הר"ר משולם מדברש"י אך כשלא היה במקום בית המדרש היה מדקדק שיהיה הספר נתון ע"ג ד"ה כל שהוא עכ"ל. וכתב בעל ספר אורחות חיים ספרו ונראה שאין ס"ת תניא כתיב (פ"ג) לא יתן אדם ס"ת ע"ג ארכבותיו וכו' וכו' :

הכסא ולא יאחזו ס"ת ערום (א) (מ) פי' בלא מטפחת (ט) [ז] אסור ליכנס על המטה שס"ת עליה בית שבו ס"ת לא ישמש בו מטתו עד שיוציאו ויאס' לו מקום להוציאו יעשה לפניו מחיצה גבוה ו' טפחים וכתב הרמב"ם דשרי אם מניחו בכלי בתוך בלי (י) והוא שאינן בליו המיוחדים לו אבל אם הם בליו אפי' י' בחד מנא דמי ואם פירש טליתו על הארגו שמונה בו חשוב בכלי בתוך בלי וא"א הרא"ש ז"ל כתב דלא שרי במ"ת בכלי בתוך בלי אלא בתפילין ושאר ספרי הקדש אבל במ"ת לא שרי אלא במחיצה ומיהו בכל ספרי הקדש אפי' בחומשים שרי בכלי בתוך בלי : כל הטמאים (יא) אפי' נדות מותרים לאחזו במ"ת ולקרות בו והוא שלא יהו ידיהו מטונפות או מלוכלכות אלא ירחצו ידיהו ואח"כ יקראו בו ס"ת שבלה או נפסל (יב) נותנין אותו בכלי הרש וקוברין אותו אצל ת"ח וזו היא גנייתו כל תשמישי הספר שיש בהן קדושה אסור לנהוג בהן בזיון לפיכך מטפחת ספרים שבלו (יג) עושים מהן תבריבין

בספר תורה ואפשר לומר דגם דבר זה איננו כבוד לספר תורה שיהא לועג לרש צניח מזה וזו ואיכא למידק דפשט דברייתא משמע דליכא איסורא לחחו ספר תורה אלא בקורא בו והרמב"ם ורבינו קתני דליכא איסורא בלחחו ס"ת אפי' אינו קורא בו וכן בקורא אף ע"ג דאיתו לחחו בס"ת דאי חדא קתני לחחו ס"ת בזרועו וקורא בו קשיא דכיון דבקורא לחחו איכא איסורא אף ע"ג דאיתו לחחו בס"ת כדתינא מת תופס ד' אמות לק"ש דאסור לקרות ק"ש בע"פ תוך ד' אמות אס' כן לחיוה צורך תני וס"ת בזרועו ואף על גב דתוס' מיישבים קושיא זו וז"ל וס"ת בזרועו וקורא וס"ת דע"פ אסור לקרות עכ"ל וכו' הר"ר יונה להרמב"ם ורבינו לא ניחא להו יישוב זה לומר דתנא נקט וס"ת בזרועו כיון דליכא לועג לרש דקריאה גרידא ולחכי מפרטיה דתרתיו קתני דבכל חד מהני איכא משום לועג לרש דלחיות ס"ת בזרועו אף ע"פ שאינו קורא בו מזה היא ואית בה משום לועג לרש והכי דייק לישנא מדלא קתני וקורא בו אלא וקורא אלא דבקורא בע"פ קאמר מיהו באלפסי גורס וקורא בו אבל גי' הרמב"ם ורבינו וקורא כגי' ספרים

לדן והכי נקטינן דתרתיו קתני וככל חד איכא משום לועג לרש : כתב הרמב"ם דאף צניח המרחץ צריך להרחיק ד' אמות כמו מצית הכסא אבל רבינו השמיטו גם הרב בספר כסף משנה כתב דאיתו יודע לו טעם והסכים לדעת רבינו וכן פסק בע"פ : כתב הרמב"ם בפ"י מהל' ס"ת וכל כתבי הקדש אפי' הלכות ואגדות אסור לזרוק וכו' בפרק בתרא דעירובין [דף ז"ח] וזאת אומרת אין מורקין כתבי הקדש והתם משמע דלאו דוקא ס"ת אלא כל ספרי הקדש אין מורקין אותם ור"ל שיקח אותם בידם דרך כבוד ויניחם במקומם הראוי ולא יצאנהם לדרך זריקה מידו לתקומם וכן כשיתנס לחצירו לא יתן לו גזירה :

בית

שבו ספר תורה וכו' ס"פ מי שמתו קאמר ריב"ל ספר תורה צריך לעשות לו מחיצה עשרה אי לית ליה ביתא אחרינא אבל אי אית ליה ביתא אחרינא צריך שיוציאו וסובר הרמב"ם דמניח כל בתוך בלי נמו יוצא י"ח כמו בעשה מחיצה עשרה דהכי תניא התם בית שיש בו ספר תורה או תפילין. אסור לשמש בו את המטה עד שיוציאוה או יניחה כלי בתוך בלי ומסתמא ריב"ל לא פליג ריב"ל דברייתא אלא ודאי צריך לפרש דשון הן גדון אלא הר"ש מפרט דמדאמר ריב"ל ספר תורה צריך לעשות לו מחיצה עשרה אלא דוקא מחיצה עשרה ולא כלי בתוך בלי והא דתניא כלי בתוך בלי נמו סגי לא קאי אספר תורה אלא לתפילין ושאר ספרי הקדש וצ"ע הביא ב' הדעות ולא הכריע : כל תשמישי הספר וכו' מימרה דמר זוטרא בפרק בני העיר (סוף דף כ"ו) והכי פי' דבר זה אינו בזיון הלכך עושין מהן תבריבין למת וזו היא נמי גניזתן אבל אס'

להקל בדבר שלא יראה כמזולל בכבוד הספרים כתבו הגה"מ החדשות בסוף הלכות שבו ס"ת לא ימנעו ממנו עד שיוציאו וכו' וכתב הרמב"ם דשרי אם מניחו כלי לשמש בו את המטה עד שיוציאו או שיניחם כלי בתוך בלי אמר רבינו ל"ג רבא גלימא דקמטרא ככלי בתוך בלי דמי אמר ריב"ל ס"ת צריך לעשות לו מחיצה וכו' ור"ל דהכי תניא דמנח ביה ס"ת ועבד ליה מחיצה ו' א"ל כמאן כריב"ל אימור דאמר ריב"ל דלית ליה ביתא אחרינא ליה ביתא אחרינא ליה ביתא אחרינא שרי להניחו כלי בתוך בלי וכדמשמע פשטא דברייתא דקתני בית שיש בו ס"ת וכו' או שיניחם כלי בתוך בלי וכו' ור"ל לפי שטעם זה דאס' אין לו בית אחר אס' איפשר לו לעשות מחיצה גבוה ו' טפחים עדיף מהכנת כלי בתוך בלי וזהו שחידש ריב"ל ואמר ס"ת צריך לעשות לו מחיצה גבוה ו' טפחים כלומר אע"פ דבתפילין אע"פ שיכול להוציאם או לעשות להם מחיצה גבוה ו' טפחים מותר ע"י הנחת כלי בתוך בלי איתו כן דאס' איפשר לו לעשות מחיצה גבוה ו' טפחים איתו מותר על ידי הנחת כלי בתוך בלי והכי דייק לישנא דריב"ל דאמר ס"ת צריך לעשות לו מחיצה גבוה ו' טפחים דמשמע שכל לחלק דין ס"ת מדין תפילין אע"פ שאין דבר זה מפורש יפה בדברי הרמב"ם על כרחך צריך לפרשה כן ופרעי דין כלי בתוך בלי נתבאר בטור א"ח סימן מ"א : ומ"ש רבינו ואס' פירש טליתו על הארגו וכו' מימרה דרבה כתבתי בסמוך :

ומ"ש

ז"ל כתב דלא שרי במ"ת בכלי בתוך בלי וכו' שם וטעמו מדאמר ריב"ל ס"ת צריך לעשות לו מחיצה גבוה ו' טפחים משמע דאיתא למימר דס"ת לא סגי ליה בהנחת כלי בתוך בלי אלא צריך לעשות לו מחיצה גבוה ו' טפחים או עד שיניחם כלי בתוך בלי לא קאי אספר תורה אלא לתפילין וכו' כדחידושו וכן כתבו הגהות מיימון בשם סמ"ג וסמ"ת ולענין הלכה כיון דרבינו ניחוה ופשטא דמימרה דריב"ל משמע כותביה למידי. (ב"ה) צריך להעביר הקלסום על חיבה דבתרא ולכתוב בסמוך דכבוד :

ומ"ש

בפרק אלו מגלחין וכו' וכתב הרמב"ם דאסור ליכנס על המטה שס"ת מונח עליה אפי' היה נתון ע"ג דבר אחר מותר עד כמה רבי אבא בשם רב הונא טפח ר' ירמיה בשם רבי יורא כל שהוא וכתב הר"ר מנוח ולא איפשטיא ואית דפסקו לחומרא וכן דעת הראב"ד שכתב בגמרא ואס' היה מקום גבוה טפח וס"ת מונח עליו מותר וכו' דראוי להחמיר להצריך שיאס' היה סמ"ת גבוה ו' טפחים ולא יפחות מג' טפחים דכל בציר מהכי לא חשיב גובה כלל :

דין

הרואה ס"ת שנשרף כתבו רבינו בסיומן ש"מ : כל הטמאים אפי' נדות מותרים לחחו בצמר תורה ולקרות בו וכולי כ"כ הרמב"ם ונתן טעם משום דדברי תורה אין מקבלים טומאה כדאיתא בפרק מי שמתו (כז.) : ס"ת שבלה או נפסל נותנין אותו בכלי חרס וקוברין אותו אצל ת"ח מימרוס בפרק בני העיר (דף כו.) ומה שהצריכו לתחו בכלי חרס הוא כדי שלא ירקב כ"כ במהרה דכל מאי דאיפשר לתקוניו שיעמוד ימים רבים מתקנינן : כל תשמישי הספר שיש בהם קדושה אסור לנהוג בהם בזיון לפיכך מטפחות ספרים שבלו עושין מהן תבריבין למת מזה שם אמר מר זוטרא ג משמיה דרב שעת מטפחות ספרים שבלו

דרכי

משה רפב (א) במהר"ל כשאדם נושא ספר אמר לילך לפניו מהר"ל כשמצא ספר מהוסף עליונה למטה היה חושבו ונושקו וכשהניחו ספרים על המדרגה שעולין בה על המגדל היה מקפיד עליהם ואמר דגם במדרגה העליונה מחשב כהניח על גבי קרקע עכ"ל : (ב) וכו' המדרכי בפרק מי שמתו :

פרישה

דין וכו' דה"פ ע"פ נמי אסור ואפשר לומר דתני לשמעינן דאפי' שולטנו לנשם כדי שיקרא בו ודרוש על המת דמותר אפי' תוך ד' אמות של מת וכמ"ש בשם מ"ו וה"ל סוחיל שסוף לכבוד קמת שסוף מותר קמ"ל דאסור ועיין ברישה : (ס) פי' בלא מטפחת עיין בא"ח בריש סי' קמ"ז פ"ט שם : (ט) אסור ליכנס על המטה שס"ת עליה וכו' ע"ג קרקע ועיין ברישה ולכתבתי בריש סי' טפחים ו' טפחים ולא יפחות מג' טפחים ממושב שאדם ב' : (י) והוא שאינן בליו המיוחדים לו לשון אינו מוקדק דמשמע דבעינן שטיבין לא יהו מיוחדים וכו' דבא"ח סימן ר"ח כתב בהניח והוא שלא יהא שטיב מיוחד לו מיהו כיון דאס' המטות מיוחד לו מותר כשאין הפליין מיוחד לו וזהו שיד לומר שלא יהו מיוחדים כלומר שגם השני לא יהו מיוחד לו וכ"כ הרמב"ם ז"ל ועיין בכלי חרס שחיו מווימן אבל אס' היה מווימן כ"י פ"ט ב"י מסלכות ס"ת ועיין בא"ח סימן מ"א פ"ט שם : (יא) אפי' נדות מותרין לחחו במ"ת ולקרות בו כ"י מכלן משמע כשהאשה נדה מוכל לחחו סודר נידה ולכתבתי דק שלא יהו יודים מלוכלכות. ועיין מ"ש רש"י בא"ח סימן נ"ב בכלי חרס שלא ירקב במהרה וכל מאי דאיפשר לתקן שיעמוד ימים רבים מתקנינן ב"י : (יג) עושין מהן תבריבין למת מזה שם אמר מר זוטרא ג משמיה דרב שעת מטפחות ספרים שבלו

חידושי

הגהות ב"ה במ"ק שם אבל במגוזה (לב) : אי' רבי חלבו : ג וכו' ברא"ש אבל בגמרא איתא רק מי וזוטרא בעצמו אמר :

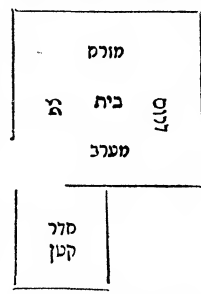

יורה דעה הלכות מוזהר רפ"ו

ומ"ש נשם פירש"י כך כתב הרא"ש ולפ"ו משמע לכאורה דהא דתנא פתח שאחורי הדלת היינו פתח המערבי שאין בה דלת היא אחורי הדלת הקבוע כפתח הפנימי ומיירי לזרז הדלת הוא בזוית אלל הפנים ונקרא פתח המערבי פתח שאחורי הדלת הפנימי כשאותו הדלת הוא פתוח דאם אותו הדלת הוא סתומה אין הפתח המערבי אחורי הדלת אבל איכא לתמוה אמאי א"צ מוזהר אחרת כשאין בפנים טפח הלא אפי' את"ל דהו"ל כמותה בחלל עמומ מ"מ היא קבועה בשמאל הביאה ומעכב כמ"ש רבינו בכימין רפ"ט גס הרמב"ם ספ"ו כתב ואם קבעה משמאל פסולה דאע"פ דהכא המוזהר קבוע נימין לביאה דפתח הפנימי אין זה מועיל לפתח המערבי דמ"מ היא קבועה בשמאל לביאה דפתח המערבי וז"ל דהפתח המערבי היא עשויה לחדר קטן מבחוץ כו"ה

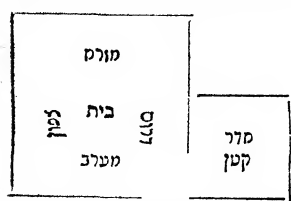

אפילו היה בעובי הפנים טפח לא היה צריך מוזהר אחרת ואלו השתא דליכא דלת

הבית הפנים קבוע ושני פתחים מחותכים ה' לדרום וז' למערב וקבע מוזהר בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת סתומה היא פתוחה למערב אחורי הדלת אם יש בעובי פנים המבדיל טפח בין פתח הפתח לריח מוזהר אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המוזהר בחללו ואם לאו א"צ מוזהר אחרת שקרי כמונה בחותמו פתח עמומו עד כאן לשונו והמרדכי כתב פ"ה כיון שאין לה טפח ולזה ימין ולזה שמאל א"צ מוזהר אחרת וקבע דמ"ל הא ופי' ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

ובתב ה"ר מנוח שדין שאל בית בח"ל כדון הזכר והכי משמע בגמרא וכתב דעמא דזכר בית בח"ל פטור מן המוזהר עד שלשים יום היינו משום

הדלת הפנימי השתא אע"פ שהדלת פתוח צריך מוזהר דליכא טפח בעובי הפנים דהו"ל הפסקה וז"ל כשהדלת סתומה דה"ל דליכא הפסקה וזוהי יש ליישב לזון פירש"י דספיקין דידן ומיבאזו ב"י ולא פירש דבר וכתיב שהוא מבוזר יותר ולפ"ו הוא כגון מזרח וז"ל פתח שאחורי הדלת כגון שיש במקצוע הבית פנים קבוע לשני פתחים מחותכים בו אחד לדרום ואחד למערב וקבע מוזהר בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת סתומה היא פתוחה למערב אחורי הדלת אם יש בעובי פנים המבדיל טפח בין פתח הפתח לריח מוזהר אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המוזהר בחללו ואם לאו א"צ מוזהר אחרת שקרי כמונה בחותמו פתח עמומו עד כאן לשונו והמרדכי כתב פ"ה כיון שאין לה טפח ולזה ימין ולזה שמאל א"צ מוזהר אחרת וקבע דמ"ל הא ופי' ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

הדלת הפנימי השתא אע"פ שהדלת פתוח צריך מוזהר דליכא טפח בעובי הפנים דהו"ל הפסקה וז"ל כשהדלת סתומה דה"ל דליכא הפסקה וזוהי יש ליישב לזון פירש"י דספיקין דידן ומיבאזו ב"י ולא פירש דבר וכתיב שהוא מבוזר יותר ולפ"ו הוא כגון מזרח וז"ל פתח שאחורי הדלת כגון שיש במקצוע הבית פנים קבוע לשני פתחים מחותכים בו אחד לדרום ואחד למערב וקבע מוזהר בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת סתומה היא פתוחה למערב אחורי הדלת אם יש בעובי פנים המבדיל טפח בין פתח הפתח לריח מוזהר אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המוזהר בחללו ואם לאו א"צ מוזהר אחרת שקרי כמונה בחותמו פתח עמומו עד כאן לשונו והמרדכי כתב פ"ה כיון שאין לה טפח ולזה ימין ולזה שמאל א"צ מוזהר אחרת וקבע דמ"ל הא ופי' ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

הוא סילוק חזר מ"ש בית הכסא כו': [ג] וקבע מוזהר בפנים בחלל הפתח הפנימי המערבי פתח על רש"י דמ"ל הא (ר"ל הא לא היה המוזהר לפתח של מערב בימין ביחוד והיחוד הוא מועיל שם) ופירש"י ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

הדלת הפנימי השתא אע"פ שהדלת פתוח צריך מוזהר דליכא טפח בעובי הפנים דהו"ל הפסקה וז"ל כשהדלת סתומה דה"ל דליכא הפסקה וזוהי יש ליישב לזון פירש"י דספיקין דידן ומיבאזו ב"י ולא פירש דבר וכתיב שהוא מבוזר יותר ולפ"ו הוא כגון מזרח וז"ל פתח שאחורי הדלת כגון שיש במקצוע הבית פנים קבוע לשני פתחים מחותכים בו אחד לדרום ואחד למערב וקבע מוזהר בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת סתומה היא פתוחה למערב אחורי הדלת אם יש בעובי פנים המבדיל טפח בין פתח הפתח לריח מוזהר אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המוזהר בחללו ואם לאו א"צ מוזהר אחרת שקרי כמונה בחותמו פתח עמומו עד כאן לשונו והמרדכי כתב פ"ה כיון שאין לה טפח ולזה ימין ולזה שמאל א"צ מוזהר אחרת וקבע דמ"ל הא ופי' ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

דרישה האו סילוק חזר מ"ש בית הכסא כו': [ג] וקבע מוזהר בפנים בחלל הפתח הפנימי המערבי פתח על רש"י דמ"ל הא (ר"ל הא לא היה המוזהר לפתח של מערב בימין ביחוד והיחוד הוא מועיל שם) ופירש"י ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

הוא סילוק חזר מ"ש בית הכסא כו': [ג] וקבע מוזהר בפנים בחלל הפתח הפנימי המערבי פתח על רש"י דמ"ל הא (ר"ל הא לא היה המוזהר לפתח של מערב בימין ביחוד והיחוד הוא מועיל שם) ופירש"י ר"ן כגון שיש אלל פתח מדר שצריך מוזהר ויש פנים שם שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח נפיק במוזהר אחרת עכ"ל: ופי"ו רבינו ויראה מכאן אותם פתחים שהם חלוקים ועמוד באמצע די להם במוזהר אחרת וכו' דברים נכונים הם וכבר כתבתי בסמוך תשובת הרשב"א בזה: השובר בית בח"ל וכו' עד סוף הסימן בריתא דפרק התכלת [מד.]. ופירש"י משום יסוד א"י דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא ממנה הלכך בקושי יוצא ממנה מכני טורח מוזהר אחרת ואפילו יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימלאנה מוזהרת במוזהר ונמלאת א"י מיושבת:

פרישה דמייירי שזאתו פנים הוא קבוע בחוץ בימין ג. לפתח המערבי. דאם כן לא היה סתום רבינו דבריו וגם ר"ן לא בא לפרש לזון רש"י כן אלא מפרש כדכתיב (ויראה ויראה זכאן אותם פתחים שכן סלוקין כו' זה לא מייירי דוקא שהמוזהר קבוע בפנים המערבי כיון שהפתחים והדלתות משני הפתחים נעלים עליו כי אין מדרג אוחז פתחין לקבוע המוזהר בפנים המערבי כי אם המוזהר הפתח הדרומי וכל ללמדינו שאין אותו פנים הקבוע באמצע ממשיך הפסק להצריך לקבוע בו מוזהר לזרז פתח ששני דכל שאינו רובץ טפח לא מסתם הפסק להיות לה שם טפח בפני עצמה המוזהר בפני עצמה. כמו שלא נקבע כאן בפנים המערבי להצריך הפסק המערבי המוזהר בפני עצמה. אבל ה"ה וכל שכן אי קבוע המוזהר גם בזה בפנים המערבי מיימין הביאה לאחד מהפתחים אלא שהאמת כן הוא שאין הדרך לקבוע מוזהר בפנים המערבי הפתחים סלוקים וכן מותר אחר דוק. (ע"כ השתקטנו ממש ע"כ בכתיבתו די א"י הוא וז"ל במקום אחר ולא ה"ה מותר הקוטרים והוא עולה יפה לפירוש רש"י הנוצר בסמוך. והלא לך הביאור במדן הקוטרים עכ"ל: (לל) ובהשגחה פתח הי אחורי הדלת נראה דה"ק הי פתח מערב אחורי דלת צפון וכן כירש מ"ו וז"ל פתח של מערב (כו' אחורי דלת הצפוני) והמוזהר אינו נראית למדן סלול בו מערב ומיירי שהדלתות קבוע בפנים וק"ל עכ"ל ולהכי אם יש בעובי פנים טפח צריך גם לפתח מערב מוזהר הואיל ואין המוזהר בחללה ר"ל כיון שהפתחים בשני צדדים ס"ל כשיני פתחים ואם כן אין המוזהר בחללה למערב אם יש בפנים טפח אפילו רוחן המוזהר משני צדדים ובשני הפתחים בלד אחר די במוזהר אחרת אפי' יש בפנים טפח ופי' אין המוזהר נראית לשני הפתחים והע"ל בג דקט' בגמרא פתח שאחורי הדלת משמע דמליח באחורי הדלת ולפי' לא תליח לזרז כלל בזה כי לומר דתלמודא דקט' לזון קיור שמותו נלמד דמייירי בשני פתחים משני צדדים שאחד הוא אחורי הדלת השני והוא כאילו אומר שני פתחים משני צדדים ופנים ביניהם כו' אלא שלא רצה התלמוד להצריך וקט' בקיור פתח שאחורי דלת כו' ור"ק. ולפי' אפשר דה"ה אם היתה דלת צפון מחוברת לזרז השני ובגמרא לזרז הפנים הוא נמו דינא הכי וק"ל. ופתי שער מ"ש ב"י ז"ל ודבריו רש"י בגמרא מובאיים ותר ז"ל ור"ג בפתח שאחורי הדלת כגון מקצתו הבית הפנים קבוע בו' פתחים מחותכים אחורי הדלת כו' ונראה דר"ל דגם פתח דרומית אין צויר שלה מיוחד בפנים דוקא אלא אפי' אם היא מדר השני ובגמרא בפנים וכן של מערב ונמלאת דכשהדלת דרומית סתומה פתח של מערב אחורי הדלת ומ"ש פתח למערב כו' ר"ל פתח של מערב ופירש"י כן כדי לפרש מה שאמרו בגמרא פתח שאחורי הדלת כו' דאם היה פתח דרום פתוח לא שייך ל' אחורי דלת וק"ל והגמ' דקט' ל' אחורי ור"ל ב' פתחים ב' צדדים וכמ"ש לעיל ומ"ש ב"י הוא מבוזר יותר ר"ל דלפי נוסחא דרבינו ר"ל דלת צפון מחוברת בלד הפנים ובגמרא בלד השני ושל מערב מחוברת בלד השני ובגמרא בפנים וז"ל קט' דל' לתנא דבבבבב לומר כן ועוד מהו חזיר פתוח אפי' נמי מצינו לומר דפתח מערב הוא אחורי דלת צפון לכן כתב דרש"י בגמרא הוא מבוזר יותר אלא שקשה לה לא הו' ימין ביאה דרום ולכן שיהו רבינו והרא"ש ב' רש"י וכתבו צפון במקום דרום אלא שה"ה כגב ש"ס רש"י כשהדלת סתומה הוא מבוזר יותר אמ"ש כשהדלת פתוחה וימין דרביה: (לל) ויראה מכאן ר"ל הואיל שהביתות נקט פתח שאחורי דלת משמע דוקא שהשני פתחים ב' צדדים יש סילוק אם בפנים עובי טפח או לא: (לל) השובר בית וסי' שאל: משום

אחד זה דאמת היא אחורי השנייה ועמא דלזון מועיל הוא כזכר רבינו דכיון דקטן נבדל פתחים וצריך לכל אחד מוזהר לעמא דלזון ואין הדבר תלוי בראיית המוזהר לכן נראה דלפי' הראשון נמי ה"ק כמו שפירשהו בפרישה ופתי הכל שפיר:

וכותב כל שטומיה ביושר שלא תהיה א' ארוכה מחזרתה זה פשוט דלכתחלה הכי בעי נס' תפילין ומזוזה וכו' והנה מ' נפ"כ נס' ס"ק ולא יעשה כעגול רפ"ה כתב כן וכח נכסף משנה נראה שכן היה גורם רבינו השני לא אחת ארוכה ואחת קצרה אלא שזו ואין כותבין ג' אותיות מן לשאטע ומ"ש ואם האריך בשיטה אחת יותר מחלוקה שלפניה וכו' בפרק הקומץ [לא:]

וכתב כל שטומיה ביושר שלא תהיה אחת ארוכה מחזרתה וזאם האריך בשיטה אחת יותר מבאותה שלפניה (י) ובאותה שתחתיה קיצר יותר מבאותה שלפניה פניה כזה כשיירה ובלבד שלא יעשה כקובה או כונב פירוש כקובה (יא) כאהל שהוא צר למעלה ורחב למטה כזה כונב רחב למעלה וצר למטה כזה והרמב"ם כתב ג"כ ולא יעשה כעגול ועל האריך (יג) וכתב בראש שיטה אחרונה ולא יכתוב בה יותר. ונהגו לעשותה כ"ב שיטין (ב) וזה התהלתן שמע ה' הרברים לבניך ובשכבך בין והיה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחית השמים ואבדתם (יג) ושמעתם אותם אותם בדרך ובשעריך אשר על הארץ קדמיה למטפת בתראה לטופפת ירך חסר קדמיה מזוזה בתראה מזוזה תירשך חסר וז"ל הטבה לאבתיכם חסר וז"ל ובהפסק שבין פ' שמע לוהיה נהגו לעשותה סתום (יד) על כן מוב שלא להניח שלשה אותיות לא בכוף שיטה שמכיים בה שמע ולא בראש שיטה שמתהיל בה והיה ואם עשאה פתוחה כשרה וכורכה (טו) מכופה לראשה מאחד כלפי שמע וכתב א"א ז"ל נהגו לכתוב שדי (ג) מבחוץ על הריח שבין פרשה לפרשה וכן נוהגים באשכנז ובצרפת (טז) לכתוב מבחוץ כנגד ה' אלהינו ה' שם של י"ד אותיות הסמוכות לאותיות של ה' אלהינו ה' באלפא ביתא (יז) והם כוונ במוכסו כוונ אבל מבפנים אין להוסיף מאומה ולא לעשות חותמות שנראה באילו מכין לעשות לו קביע לשמירה אלא יעשה המצוה כתיקונה לקיים כאמר הבורא יתברך והוא שומרנו ודוא יצילנו על יד ימינו ע"כ וכ"כ הרמב"ם מנהג לכתוב מבחוץ שדי אבל אלו שכותבים שמות או פסוקים או חותמות הן בכלל שאין להם חלק לעולם הבא שאלו המפשיים לא די להם המצות שבטלו אלא שעשו מצוה גדולה שהוא יהוד שמו של הקב"ה והאבתו ועבודתו כאילו היא קביע של הנאת עצמו כמו שעלה בלבם הסכל שזה הדבר בהבלי העולם:

ועיר הארץ יכתוב בראש שיטה אחרונה וכו' בפרק הקומץ (ס) אמר רב הפדא על הארץ בשיטה אחרונה איכה דלמרי בסוף שיטה וא"ל בתחלת שיטה וכחזו רבי' ור"ה וכו' וכבר נעזו ספרי' הקנאה בריש טיטו כי יכיר דתיקוי על הארץ נרש שיטה אחרונה וכ"כ הרמב"ם נפ"ס: ומ"ש ונהגו לעשות כ"ב שיטין אם התחלתן שטע וכו' כ"כ הפוסקים הנזכרים וסמ"ג כתב המרדכי מדלמרי ב רבא חיינה לרב הונא דכריך לה מאחד כלפי שמע משמע דשיטה ראשונה מסוימת נאחד ותימא שסופרים נהגו לסיים והאבא את ושמא תלמודא לאו דוקא נקט אלא ששמעינו דלתחלתה נגללת: ובהפסק שנין פרשת שמע לוהיה נהגו לעשותה סתום ואם עשאה פתוחה כשיירה בפרק הקומץ (ס) א"ר הלבו חיינה לרב הונא דכריך לה מאחד כלפי שמע ועושה פרישיותה סתומות מיקובי אמר רשב"א ר"מ היה עושה פרישיותה פתוחות אמרנו לו ר' מ"ט א"ל הואיל ואין סמוכות מן החורה ואסיקא דהאידנא נהגו עלמא כסחומות ר"ג בר יצחק אומר מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינן פתוחות ש"ד ומאי פתוחות דקאמר רשב"א אף פתוחות ופסקו רבי' ורמב"ם כר"ג בר יצחק: ומ"ש ע"כ טוב שלא להניח ג' אותיות וכו' כ"כ הרא"ש וז"ל והאידנא נהגו להניח מעט חלק בתחלת שיטה ואח"כ מחלול ויהי אם שמע והיינו פתוחה לפי הירושלמי ומ"ש והלמודא קאמר והאידנא נהגו עלמא כסחומות ושמא סמכינן אירושלמי דפליג אגמרא דידן דבירושלמי פסק רב כמ"ד פתוחות ואחר כן כתב שלשן הירושלמי תמוה ופרי' שר פסק כמ"ד אף פתוחה וכבר נחמנו בר יצחק והכי נהגו עלמא וטוב שלא יניח ג' אותיות בסוף שיטה וכן בראש השיטה לקיים מה שאמר והאידנא נהגו עלמא כפתומות עכ"ל כלומר דכיון דמ"ס סדר שיעור ריוח פרשה היו ג' אותיות כמו שנתבאר בסמוך ע"ה אם יניח ריוח שיעור שלשה אותיות בכוף שיטה שמכיים בה שמע אף אם לא יניח ריוח בראש שיטה שמתהיל בה ויהי הו"ל פתוחה וכן אם ישייר ריוח בראש שיטה שמתהיל בה ויהי אף ע"פ שלא שיר בכוף שיטה שמכיים בה שמע הו"ל פתוחה וכמו שנתבאר בס"י ע"ה סה"א דעמו ז"ל דכל שהריוח פתוחה ל"ד אחד או למעלה או למטה נקראת פתוחה כדמשמע בירושלמי דקמי פתוחה מראש פתוחה מכופה פתוחה ואם יניח ריוח בתחלת שיטה ובסוף שיטה כ"ש דהו"ל פתוחה כמו שנתבאר ס"ד דכיון למ"ס זין לסודר קדמונים היו פתוח ולפיכך הזכיר ז"ל שלא יניח ג' אותיות לא בסוף שיטה ולא בראש שיטה וק"ל על דבריו דכיון שאינו מניח ריוח כשיעור ג' אותיות נמצא שאין כאן פרשה ואין זדאי שיעור ריוח כרעה בעינין זין זו ולא נחלקו אלא במצוה אם פתוחה אם סתומה ולכרמב"ם ודאי צריך לשייר בתחלת שיטה שמתהיל ויהי ריוח כשיעור ט' אותיות שזו היה צורת סתומה לדעוה וכמו שנתבאר בדבריו מ"ח וסמ"ג כתב וז"ל ומסקי לרב דמצוה כסחומות ואי עבדינן פתוחות ש"ד ובירושלמי דמגילה פוסק רב כן דפתוחה כשיירה ומאריך אחר כך שם פתוחה מראש פתוחה פתוחה מסופה פתוחה מכאן ומכאן פתוחה וקבלתי כך הפירוש לא שהיא פתוחה לגמרי מראש שיעור ט' אותיות לדברי כידור קדמונים או ג' אותיות לד' מ"ס ולא שהיא פתוחה לגמרי מסופה שא"כ היחה פתוחה גמורה אלא החלק שיעור ג' אותיות לכאן ולכאן פתוחה מנ' אותיות בכוף ונשעריך בכוף שיטה ופתוחה בתחלת שיטה במקום שמתהיל ויהי אם שמע להיכירא בעלמא לפי שאין סמוכות גמורה וזו היא סתומה גמורה מאחר שאין שיעור פתוחה לא בתחלה ולא בכוף ותימא שאומר בלשון רבים פרישיותה סתומות והלא אין כאן אלא הפסק אחד זין שמע לוהיה אם שמע וכתב ר"ש משום דקכנר על הארץ בסוף שיטה אחרונה וכן אני נוהג אבל מקצת הטולם נהגו על הארץ בתחלת שיטה אחרונה עכ"ל. והמרדכי כתב על קוביא זו דהכי קאמר בלשון רבים פרישיותה סתומות מלאחי בסמ"ג ומוס' שני' שהיו כותבין על הכרך בסוף שיטה והרי חזיב כסחומות כיון שנתחללה כל השיטה ותימא דנהנין שהיא דכתיבין על הארץ בתחלת השיטה ונראה הטעם דומיא דס"ת דלענין כל ישראל נחלמא השיטה שנראה אז שהדבר נגמר דכשכיים בכוף השיטה כמו שאמר השורות נראה כאילו רוצה לכתוב יותר עכ"ל: וכורכה מכופה לראש מאחד כלפי שמע נהקומץ מימרא דרבי הלבו ככתוביה: בסמוך: **כתב** א"א ז"ל נהגו לכתוב שדי מבחוץ וכו' עד והוא יצילנו על יד ימינו הכל בסוף ה' מזוזה וענין חותמות שדי מבחוץ מפורש בספר הוזה פרשה ואחמקן אבל חוזה פרשה הנזכר מובאר שצריך לכותבו כנגד תיבת ויהי שכתב שם בלשון היה פ"ה ויהי שמה קדישא מתתא לעילא ועל דא שדי' אחרים מלכר לקבל שמה דא ויהי מלגו שדי' מלכר לתיקוי נטיר בר נש מכל סטרוין מלכר ומלגו עכ"ל וכן ראו להנהיגו (ד): ומ"ש שנהגו לכתוב מבחוץ כנגד ה' אלהינו ה' שם של י"ד אותיות וכו' כ"כ רב"מ וכתבו שכותבין כל אות כנגד אות שמתחלק בה ועכשו לא נהגו לכתוב כן: ומ"ש רבינו וכו' הרמב"ם קאי למ"ש נס' הרא"ש דמכתיבין און להוכיף מאומה ולא לעשות חותמות וכך הוא לשון הרמב"ם נפ"ס מנהג שכותבין מבחוץ כנגד הריח שבין פרשה לפרשה שדי' ואין צוה הפסק לפי שהוא מבחוץ אבל אלו שכותבין מבפנים שמות וכו' הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעו"ב וכתבו הגהות מיימון על דברי הרמב"ם כ"כ בס"ה וכן הנהיגו ה"ר אביגדור ודלא כרא"מ שכתב שאין בהם לא מצוה ולא סיבוכא אלא חוספת שמירה וכן רבינו שמהה כתב שלשה פסוקים התח המזוזה ה' עכ"ל: בתבו הגהות מיימון נפ"ס נס' ס"ה דק"ל דק"ל מוזוזה מה לדין תפילין ארץ חתומה כתיבין: כתב הרמב"ם נפ"ס צריך לזכור כתיבין שזו ואלו הן התקין עשויין במוזוזה פרשה ראשונה יש בה' אותיות על כל אות מהו ג' ויינין ואלו הן ש"ע של שמע וכו' של נכסף ומרי ויינין של מוזוזה ומרי ותי' של טעפת ופרשה שנייה יש בה ששה אותיות על כל אות מהן ג' ויינין ואלו הן של דגך ומרי ויינין של מוזוזה ומרי ותי' של טעפת וז"ל של הארץ ואם לא עשה תקין או שהוסיף בהן או גרע מן לא פסל עכ"ל:

דרבי משה (ב) במדרי' ס"ק ה' צ"ב ע"ג ואם שינה לא פסל: (ג) בכלבו ס"ה שנהיה לחכות זה השם יותר מאשר שמות שפני ששם זה נוסריקון שומר דירת ישראל וכתב המרדכי דף צ"ג ע"ג בה"ק מסרי' בה"ג שיהיה שדי' בין אויר נרשה לפרשה ויהיה הלון בקבה כדי שיהא הלון כנגד הריח ואי יכולין לראות שדי' מבחוץ אם יקוב חור בדלתו ומיהו אם לא עשה כן כשמע שם דאניה נפסלת ועיין שם: (ד) ולא נהגו כן אלא כס"ש רבינו:

פרישה (א) ובאותה שטומיה קיצר יותר מאומה שלפניה ולפי מ"ס פ"ג ש"ס סימא שורס זאם סתומות פומות למעלה סיה כסול כמ"ס במוין דכייט כסול וק"ל כוון בשיטה ראשונה כתב ב' תיבות ובשניים ג' ובשלישית חתם: (ב) באוהל כוון שכתב בשיטה ראשונה חסר וכו' ג' ונג' שלש וכו' הוא כתיב רש"י (ה"ל רש"ל ג"ל ל"ד כקובה ממש או כונב שמשע ע"ב דרוין אלא אפי' מנייה חתם פסול וד"ק עכ"ל): (ג) יכתוב בראש שיטה אחרונה לרמו שריב ימיסה כדמסקי שמים מכאן ויירש"י לכן כותבין כיומי השמים בסוף שיטה ועל הארץ כרעה שיטה שיהיו מרוסקים עמי: (ד) ושמתם חתם חתם כג"ל. קדמא לעטמת פסר במתא לטוטמת כ"ל כן ראויה בטווח וכן הוא לט"ל בא"ס בה"ל תפילין וכן ברי' בה"ק: (ה) ע"כ טוב שלא להניח ג' אותיות לא בסוף כו' שבו נקיש פתוחה לכתוב כדלעיל בסמוך ר"ס ור"ל לעיל הניח שם ג' מ"ס דמ"ל שיעור פתוחה ג' אותיות אבל לסיורן

הקדמונים כתב דעמי שיר ט' אותיות ב"י וכן המרי וכתב דוקא יודי כ"ס משל"כ במקום שצריך לעשות פתוחה צריך לטות למ"ד דבני שיעור ט' אותיות למסופה. ומ"ש נהגו לפתוחה סתום ר"ל סתום לגמרי שלא יניח ריוח חלל שיש דייט פתוח מנ' אותיות להיכירא בעלמא עכ"ל ה"ה סוף פרשה אבל אין ר"ל שיפסח אותה פרישת סתומה ודא דכל שכוה פתוח מנ' אותיות אין כן לא התמים ולא פתוחה לדברי הכל ויינין ב"י: (טו) מטעם לראשם פתוח כלפי שמע כן ה"ל בגמרא וז"ל נקט לפי המנהג הסופרים שנהגו לסיים שיטה ראשונה ואכתב את חלל כלמו שגלגלמא מסופה לראשם ונקט אחר סתום סוף פסוק ראשון: (טז) לזכור שדי (ה"ס ז"ל נוסריקון שומר דירת ישראל ככ"ו עכ"ל) פתוח על הריח ואפי' דכתב בסמוך שטוב לסיים ריוח זין ט' פ"ה פתוח מנ' אותיות ומ"כ כאלף וכעוב דיוס מניח שדי' סתום ג' אותיות י"ל דיוכל לכתוב אותה חסר טוח לשיטה או יוכל לכתוב סיבת שדי' בלוחות קטנות. וצריך לכתוב נקב בגליון כדי לזול סיקף כנגד שדי' כ"כ רבי' מיימוני וכן יעשה נקב בקנה עמוסין בו: (יז) והם כו"ל מוזוזה כו"ל וישתך אותיות אלו מכתובות המזוזה כדי שגישי כל אות נגד כל אות שמתמקף בתלמא גימא ס"ג (וכב"י כתב דכשני לא נהגו לכתוב כן היינו דוקא במדינתו אבל בכל מדינותיו נהגו לכתוב כן ששעו ודלוי עכ"ל):

הרושי הגרות מרוכסותם במקום שער ואקלף במקום בשר ואקלף במקום שער ולכן כשיירה גם אגיל במקום שער וכן פ' ג"כ בסעי' ט': ב דאמר רבי הלבו חיינה כ"ה בגמרא שם [לא:]

אין צריך להניח כלל וכותב כל שיטותיה ביושר שלא תהיה אחת ארוכה מחזרתה וזאם האריך בשיטה אחת יותר מבאותה שלפניה (י) ובאותה שתחתיה קיצר יותר מבאותה שלפניה פניה כזה כשיירה ובלבד שלא יעשה כקובה או כונב פירוש כקובה (יא) כאהל שהוא צר למעלה ורחב למטה כזה כונב רחב למעלה וצר למטה כזה והרמב"ם כתב ג"כ ולא יעשה כעגול ועל האריך (יג) וכתב בראש שיטה אחרונה ולא יכתוב בה יותר. ונהגו לעשותה כ"ב שיטין (ב) וזה התהלתן שמע ה' הרברים לבניך ובשכבך בין והיה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחית השמים ואבדתם (יג) ושמעתם אותם אותם בדרך ובשעריך אשר על הארץ קדמיה למטפת בתראה לטופפת ירך חסר קדמיה מזוזה בתראה מזוזה תירשך חסר וז"ל הטבה לאבתיכם חסר וז"ל ובהפסק שבין פ' שמע לוהיה נהגו לעשותה סתום (יד) על כן מוב שלא להניח שלשה אותיות לא בכוף שיטה שמכיים בה שמע ולא בראש שיטה שמתהיל בה והיה ואם עשאה פתוחה כשרה וכורכה (טו) מכופה לראשה מאחד כלפי שמע וכתב א"א ז"ל נהגו לכתוב שדי (ג) מבחוץ על הריח שבין פרשה לפרשה וכן נוהגים באשכנז ובצרפת (טז) לכתוב מבחוץ כנגד ה' אלהינו ה' שם של י"ד אותיות הסמוכות לאותיות של ה' אלהינו ה' באלפא ביתא (יז) והם כוונ במוכסו כוונ אבל מבפנים אין להוסיף מאומה ולא לעשות חותמות שנראה באילו מכין לעשות לו קביע לשמירה אלא יעשה המצוה כתיקונה לקיים כאמר הבורא יתברך והוא שומרנו ודוא יצילנו על יד ימינו ע"כ וכ"כ הרמב"ם מנהג לכתוב מבחוץ שדי אבל אלו שכותבים שמות או פסוקים או חותמות הן בכלל שאין להם חלק לעולם הבא שאלו המפשיים לא די להם המצות שבטלו אלא שעשו מצוה גדולה שהוא יהוד שמו של הקב"ה והאבתו ועבודתו כאילו היא קביע של הנאת עצמו כמו שעלה בלבם הסכל שזה הדבר בהבלי העולם:

פרישה (א) ובאותה שטומיה קיצר יותר מאומה שלפניה ולפי מ"ס פ"ג ש"ס סימא שורס זאם סתומות פומות למעלה סיה כסול כמ"ס במוין דכייט כסול וק"ל כוון בשיטה ראשונה כתב ב' תיבות ובשניים ג' ובשלישית חתם: (ב) באוהל כוון שכתב בשיטה ראשונה חסר וכו' ג' ונג' שלש וכו' הוא כתיב רש"י (ה"ל רש"ל ג"ל ל"ד כקובה ממש או כונב שמשע ע"ב דרוין אלא אפי' מנייה חתם פסול וד"ק עכ"ל): (ג) יכתוב בראש שיטה אחרונה לרמו שריב ימיסה כדמסקי שמים מכאן ויירש"י לכן כותבין כיומי השמים בסוף שיטה ועל הארץ כרעה שיטה שיהיו מרוסקים עמי: (ד) ושמתם חתם חתם כג"ל. קדמא לעטמת פסר במתא לטוטמת כ"ל כן ראויה בטווח וכן ברי' בה"ק: (ה) ע"כ טוב שלא להניח ג' אותיות לא בסוף כו' שבו נקיש פתוחה לכתוב כדלעיל בסמוך ר"ס ור"ל לעיל הניח שם ג' מ"ס דמ"ל שיעור פתוחה ג' אותיות אבל לסיורן

הקדמונים כתב דעמי שיר ט' אותיות ב"י וכן המרי וכתב דוקא יודי כ"ס משל"כ במקום שצריך לעשות פתוחה צריך לטות למ"ד דבני שיעור ט' אותיות למסופה. ומ"ש נהגו לפתוחה סתום ר"ל סתום לגמרי שלא יניח ריוח חלל שיש דייט פתוח מנ' אותיות להיכירא בעלמא עכ"ל ה"ה סוף פרשה אבל אין ר"ל שיפסח אותה פרישת סתומה ודא דכל שכוה פתוח מנ' אותיות אין כן לא התמים ולא פתוחה לדברי הכל ויינין ב"י: (טו) מטעם לראשם פתוח כלפי שמע כן ה"ל בגמרא וז"ל נקט לפי המנהג הסופרים שנהגו לסיים שיטה ראשונה ואכתב את חלל כלמו שגלגלמא מסופה לראשם ונקט אחר סתום סוף פסוק ראשון: (טז) לזכור שדי (ה"ס ז"ל נוסריקון שומר דירת ישראל ככ"ו עכ"ל) פתוח על הריח ואפי' דכתב בסמוך שטוב לסיים ריוח זין ט' פ"ה פתוח מנ' אותיות ומ"כ כאלף וכעוב דיוס מניח שדי' סתום ג' אותיות י"ל דיוכל לכתוב אותה חסר טוח לשיטה או יוכל לכתוב סיבת שדי' בלוחות קטנות. וצריך לכתוב נקב בגליון כדי לזול סיקף כנגד שדי' כ"כ רבי' מיימוני וכן יעשה נקב בקנה עמוסין בו: (יז) והם כו"ל מוזוזה כו"ל וישתך אותיות אלו מכתובות המזוזה כדי שגישי כל אות נגד כל אות שמתמקף בתלמא גימא ס"ג (וכב"י כתב דכשני לא נהגו לכתוב כן היינו דוקא במדינתו אבל בכל מדינותיו נהגו לכתוב כן ששעו ודלוי עכ"ל):

הרושי הגרות מרוכסותם במקום שער ואקלף במקום בשר ואקלף במקום שער ולכן כשיירה גם אגיל במקום שער וכן פ' ג"כ בסעי' ט': ב דאמר רבי הלבו חיינה כ"ה בגמרא שם [לא:]

אין צריך להניח כלל וכותב כל שיטותיה ביושר שלא תהיה אחת ארוכה מחזרתה וזאם האריך בשיטה אחת יותר מבאותה שלפניה (י) ובאותה שתחתיה קיצר יותר מבאותה שלפניה פניה כזה כשיירה ובלבד שלא יעשה כקובה או כונב פירוש כקובה (יא) כאהל שהוא צר למעלה ורחב למטה כזה כונב רחב למעלה וצר למטה כזה והרמב"ם כתב ג"כ ולא יעשה כעגול ועל האריך (יג) וכתב בראש שיטה אחרונה ולא יכתוב בה יותר. ונהגו לעשותה כ"ב שיטין (ב) וזה התהלתן שמע ה' הרברים לבניך ובשכבך בין והיה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחית השמים ואבדתם (יג) ושמעתם אותם אותם בדרך ובשעריך אשר על הארץ קדמיה למטפת בתראה לטופפת ירך חסר קדמיה מזוזה בתראה מזוזה תירשך חסר וז"ל הטבה לאבתיכם חסר וז"ל ובהפסק שבין פ' שמע לוהיה נהגו לעשותה סתום (יד) על כן מוב שלא להניח שלשה אותיות לא בכוף שיטה שמכיים בה שמע ולא בראש שיטה שמתהיל בה והיה ואם עשאה פתוחה כשרה וכורכה (טו) מכופה לראשה מאחד כלפי שמע וכתב א"א ז"ל נהגו לכתוב שדי (ג) מבחוץ על הריח שבין פרשה לפרשה וכן נוהגים באשכנז ובצרפת (טז) לכתוב מבחוץ כנגד ה' אלהינו ה' שם של י"ד אותיות הסמוכות לאותיות של ה' אלהינו ה' באלפא ביתא (יז) והם כוונ במוכסו כוונ אבל מבפנים אין להוסיף מאומה ולא לעשות חותמות שנראה באילו מכין לעשות לו קביע לשמירה אלא יעשה המצוה כתיקונה לקיים כאמר הבורא יתברך והוא שומרנו ודוא יצילנו על יד ימינו ע"כ וכ"כ הרמב"ם מנהג לכתוב מבחוץ שדי אבל אלו שכותבים שמות או פסוקים או חותמות הן בכלל שאין להם חלק לעולם הבא שאלו המפשיים לא די להם המצות שבטלו אלא שעשו מצוה גדולה שהוא יהוד שמו של הקב"ה והאבתו ועבודתו כאילו היא קביע של הנאת עצמו כמו שעלה בלבם הסכל שזה הדבר בהבלי העולם:

פרישה (א) ובאותה שטומיה קיצר יותר מאומה שלפניה ולפי מ"ס פ"ג ש"ס סימא שורס זאם סתומות פומות למעלה סיה כסול כמ"ס במוין דכייט כסול וק"ל כוון בשיטה ראשונה כתב ב' תיבות ובשניים ג' ובשלישית חתם: (ב) באוהל כוון שכתב בשיטה ראשונה חסר וכו' ג' ונג' שלש וכו' הוא כתיב רש"י (ה"ל רש"ל ג"ל ל"ד כקובה ממש או כונב שמשע ע"ב דרוין אלא אפי' מנייה חתם פסול וד"ק עכ"ל): (ג) יכתוב בראש שיטה אחרונה לרמו שריב ימיסה כדמסקי שמים מכאן ויירש"י לכן כותבין כיומי השמים בסוף שיטה ועל הארץ כרעה שיטה שיהיו מרוסקים עמי: (ד) ושמתם חתם חתם כג"ל. קדמא לעטמת פסר במתא לטוטמת כ"ל כן ראויה בטווח וכן ברי' בה"ק: (ה) ע"כ טוב שלא להניח ג' אותיות לא בסוף כו' שבו נקיש פתוחה לכתוב כדלעיל בסמוך ר"ס ור"ל לעיל הניח שם ג' מ"ס דמ"ל שיעור פתוחה ג' אותיות אבל לסיורן

הקדמונים כתב דעמי שיר ט' אותיות ב"י וכן המרי וכתב דוקא יודי כ"ס משל"כ במקום שצריך לעשות פתוחה צריך לטות למ"ד דבני שיעור ט' אותיות למסופה. ומ"ש נהגו לפתוחה סתום ר"ל סתום לגמרי שלא יניח ריוח חלל שיש דייט פתוח מנ' אותיות להיכירא בעלמא עכ"ל ה"ה סוף פרשה אבל אין ר"ל שיפסח אותה פרישת סתומה ודא דכל שכוה פתוח מנ' אותיות אין כן לא התמים ולא פתוחה לדברי הכל ויינין ב"י: (טו) מטעם לראשם פתוח כלפי שמע כן ה"ל בגמרא וז"ל נקט לפי המנהג הסופרים שנהגו לסיים שיטה ראשונה ואכתב את חלל כלמו שגלגלמא מסופה לראשם ונקט אחר סתום סוף פסוק ראשון: (טז) לזכור שדי (ה"ס ז"ל נוסריקון שומר דירת ישראל ככ"ו עכ"ל) פתוח על הריח ואפי' דכתב בסמוך שטוב לסיים ריוח זין ט' פ"ה פתוח מנ' אותיות ומ"כ כאלף וכעוב דיוס מניח שדי' סתום ג' אותיות י"ל דיוכל לכתוב אותה חסר טוח לשיטה או יוכל לכתוב סיבת שדי' בלוחות קטנות. וצריך לכתוב נקב בגליון כדי לזול סיקף כנגד שדי' כ"כ רבי' מיימוני וכן יעשה נקב בקנה עמוסין בו: (יז) והם כו"ל מוזוזה כו"ל וישתך אותיות אלו מכתובות המזוזה כדי שגישי כל אות נגד כל אות שמתמקף בתלמא גימא ס"ג (וכב"י כתב דכשני לא נהגו לכתוב כן היינו דוקא במדינתו אבל בכל מדינותיו נהגו לכתוב כן ששעו ודלוי עכ"ל):

הרושי הגרות מרוכסותם במקום שער ואקלף במקום בשר ואקלף במקום שער ולכן כשיירה גם אגיל במקום שער וכן פ' ג"כ בסעי' ט': ב דאמר רבי הלבו חיינה כ"ה בגמרא שם [לא:]

רפ"ב בא לטובתה יתננה בשפופרת של קנה וכו' כ"כ הרמב"ם פ"ה וגר"ה
 דלמדה מהא דליתא ס"פ השואל ריש (דף ק"ג) אשפר הוא
 גזבחה דקניא והקשו התוס' דלפר"ת דמניח אותה מיושב כמו ספר תורה צארו
 גזבחה דקניא למה לו וי"ל שלא תכלה מלחמות הכותל עכ"ל :

רפ"ב בא לקובעה יתננה בשפופרת של קנה וכו' זה פשוט : ומ"ש ולא
 ינרך בשעת כתיבה כ"כ הרמב"ם ונתן טעם לפי שקביעתה היא
 המזוזה והכי אמרינן בהתכלת (מז) : דכל מזוזה שאין עשייתה גמר מזוזה אינו
 מנרך אלא בשעת גמר מזוזה : כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן תת"ט מי
 שיש לו ב' או ג' פתחים הראויים למזוזה

ומ"ש

הכי אסיקנא בפרק התכלת
 (דף מ"ג) כל מזוזה דעשייתה גמר מזוזה
 כגון מילה אע"ג דכשרה בנכרי בישראל
 צריך לנרך וכל מזוזה דעשייתה לאו גמר
 מזוזה כגון תפילין אף על גב דפסול
 בנכרי בישראל א"ל לנרך והתוס' לשם
 כתבו דבירושלמי פ' הרוחה איתא דמנרך
 על עשיית צינתי ותפילין ופליגי אתלמודא
 דידן קו"ל כתלמודא דידן עוד איתא
 בירושלמי דפרק הרוחה דמנרך על מזוזה
 מזוזה ע"ש (בדף י"ג עמוד א') אבל
 רבינו נמשך אחר מ"ש הר"ף והרמב"ם
 דמנרך לקובע מזוזה : ואיזהו מקומה
 וכו' דהקומץ ריש (דף ל"ד) תניא ביתך
 דרך ביאתך מימין דכי עקר איניש כרעה

רפ"ב בא לקובעה יתננה בשפופרת של קנה או של כל דבר

(א) ויקבענה במקומה ויברך בא"י אמה אקב"ו לקבוע
 מזוזה (ב) ולא יברך בשעת כתיבה ואיזהו מקומה במזוזה הפתח
 הימני (ג) שהוא ימין לביאה כשארם נכנס לבית בחלל הפתח
 (ד) בטפח החיצון הסמוך לר"ה מב' שלישי נובה הפתח ולמעלה
 (ה) ולמטה מזה השיעור לא יניחנה אבל מזה השיעור ולמעלה הוא
 הכל מקומה עד המשקוף והרמב"ם כתב בתחילת (ו) של שלישי
 העליון של נובה השער ואם קבעה למעלה מזה בשירה והוא
 שירחיקנה מן המשקוף טפח וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה
 (ז) ואם הניחה אחורי הדלת אין זה מצותה. ונראה שאם שינה
 באלו המקומות אינו מעכב (ח) רק שתהיה בצד הימין לביאה
 שאם

אם בא לקבוע כולם ביחד אין מנרך אלא
 ברכה אחת : ואיזהו מקומה במזוזה
 הפתח הימני שהוא ימין לביאה כשארם
 נכנס לבית דרייתה צדק הקומץ ומימין
 לה מקראי וכתב סמ"ג וכו' להניח
 מזוזה ימין ושאל דתניא בספרי רבי
 יצחק אומר הרי הוא אומר ולקחו מן
 הדם ונתנו על שתי המזוזות זה בנה אב
 ככל מקום שנאמר מזוזות אינו בכלל
 שתיים עד שיפוטו לך הכתוב ב' מזוזות :
 כתב המרדכי אהא דאמרינן דמזוזה
 צימין מדכתיב על מזוזות ביתך דרך
 ביאתך וכו' עקר איניש רגליה דמימנא
 עקר ברישא אין לדקדק דאם הוא אטר
 ברגליו ורגליו דשמאלא עקר ברישא ישיב
 המזוזה דרך שמאל ביאתו מידי דכזה תפילין דהויין ליה למיני דהוי לשימור כל בני
 הבית משא"כ בתפילין דהויין ליה למיני :

ומ"ש

בחלל הפתח צטפה החיצון הסמוך לר"ה (ל"ג) : אמר רב יהודה אמר
 שמאל מזוזה להניחה בתוך חללו של פתח פשיטא בשעריך אמר רחמנא
 סד"א הואיל ואמר רבא מזוזה להניחה צטפה הסמוך לר"ה כמה דמרחיק מעלי קמ"ל
 ופירש"י בתוך חלל הפתח. ולא מנחין פשיטא בשעריך כתיב דהיינו מקום סגירת
 השער : צטפה הסמוך לר"ה. כדאמרינן לקמן דקדים פגע במזוזה אם היה עיני
 החלל ד' טפחים או ה' יניחנה בחלל טפח הסמוך לר"ה עכ"ל. ולקמן אמרינן
 דרבא אמר' מלי טעמא רבנן אמרי כדי שיפגע במזוזה מיד רב הניחא מסורה אמר
 כי הוה דתנטריה ופירש"י דתנטריה לכל הבית מן המזויקין : ומ"ש משני שלישי
 גובה הפתח ולמעלה (ל"ג). א"ר זירא אמר שמאל מזוזה להניחה בתחלת שליש
 העליון וכתב הרא"ש פירוש שלא ירחיק מן המשקוף יותר משליש גובהו של פתח
 אבל יכול לתמו גובהו של פתח עד המשקוף עכ"ל ונראה שטעמו מדאוקימנא לה
 בגמרא כרבי יוסי דלמר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כהניגה בגובה
 ומאי תחלת שליש העליון דקאמר להרחקה שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה
 יותר משליש ומדברי הרמב"ם נראה דלכתחלה מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון
 שכתב והיכן קובעין? את המזוזה בתוך חלל של פתח וכו' בתחלת שליש העליון של
 גובה השער ואם קבעה למעלה מזה כשירה ומימנא דרבי זירא הכי משמע דמזוזה
 להניחה לכתחלה בתחלת שליש העליון בדוקא ור' יוסי איירי היכא דבדיעבד קבעה
 למעלה מזה כשירה כל שהוא בגובה ולפ"ו כי אמרינן ומאי תחלת שליש העליון
 דקאמר להרחקה היינו לומר דמשיקרא הוה ס"ד דר' זירא בתחלת שליש העליון דוקא
 קאמר ולא למעלה ולא למטה ומש"ה הוה ק"ל דלא אחי כר' יוסי ומשני דשפיר
 אחי כר' יוסי ולא אחא לאפוקי אלא למטה אבל למעלה כשירה כרבי יוסי ומימנא
 לכתחלה מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון כ"ל : וה"ר מנוח כתב ש"ל אלא קבעה
 למטה משליש העליון כשירה ובלבד שיהא רחוקה מן המפתח ג' טפחים וכו' ממ"ש
 רבינו בסמוך גבי אחורי הדלת ולא נהירא דמדברי הרמב"ם נראה דלמטה משליש
 העליון פסולה וכו' פשיטא דברייתא בגמרא : ומ"ש עוד הרמב"ם והוא שירחיקנה
 מן המשקוף טפח מדגריסין בגמרא (ט) אהא דרבי זירא אמר שמאל ורב הונא
 אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כשר למזוזה :
 אמר מיהבי מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כשר למזוזה.
 ד"ר יהודה ר"י אומר וקשרתם וכתבתם וכו' בשלמא רב הונא דלמר כרבי יהודה
 אלא שמאל דלמר כמאן לעולם כרבי יוסי ומאי תחלת שליש העליון דלמר להרחקה
 ומשמע ליה ז"ל דלא פליגי רבי יוסי ורבי יהודה אלא בלמטה משליש העליון אבל
 למעלה לר"ה צריך להרחיקה מן הקורה טפח והכי משמע מדאמר ר"ה מה קשירה
 בגובה אף כהניגה בגובה וכו' היכי דקשירה דהוי בגובה הרוח אינו בכוף גובהו אלא
 מרוחק מסופו קצת ה"נ כתיב דלפנין מינה דהויא בגובה אינה בסוף גובהו אלא
 מרוחקת ממנו משע דהיינו טפח כ"ל לרעת הרמב"ם אבל הר"ף אהא דר"ה שכתב
 וכתב דברי רבי זירא אמר שמאל בלבד : ולענין הלכה יש לחוש לדברי הרמב"ם :
 כתבו התוס' בפרק הקומץ בירושלמי פ"ב דמגילה משמע דכשהפתח גבוה הרבה
 מניחה בין כתפיו וחולק על תלמוד שלנו עכ"ל והמרדכי כתב מסופק היה ר"י אם
 ההיא בירושלמי דהיינו רב הניחא כנגד כתפיו פליגי אתלמודא דידן דלמא מלוג
 בין גבוה לנמוך ומימנא נראה דלמעלה מתכפיו לא יניחנה אם הפתח גבוה כ"כ דלא
 יניחנה לעולם במקום שאינה נראית לו וכן משמע מדקאמר מניחה בטפח הסמוך
 לר"ה כדי שיפגע מזוזה מיד עכ"ל :

המזוזה דרך שמאל ביאתו מידי דכזה תפילין דהויין ליה למיני דהוי לשימור כל בני
 הבית משא"כ בתפילין דהויין ליה למיני :
 בחלל הפתח צטפה החיצון הסמוך לר"ה (ל"ג) : אמר רב יהודה אמר
 שמאל מזוזה להניחה בתוך חללו של פתח פשיטא בשעריך אמר רחמנא
 סד"א הואיל ואמר רבא מזוזה להניחה צטפה הסמוך לר"ה כמה דמרחיק מעלי קמ"ל
 ופירש"י בתוך חלל הפתח. ולא מנחין פשיטא בשעריך כתיב דהיינו מקום סגירת
 השער : צטפה הסמוך לר"ה. כדאמרינן לקמן דקדים פגע במזוזה אם היה עיני
 החלל ד' טפחים או ה' יניחנה בחלל טפח הסמוך לר"ה עכ"ל. ולקמן אמרינן
 דרבא אמר' מלי טעמא רבנן אמרי כדי שיפגע במזוזה מיד רב הניחא מסורה אמר
 כי הוה דתנטריה ופירש"י דתנטריה לכל הבית מן המזויקין : ומ"ש משני שלישי
 גובה הפתח ולמעלה (ל"ג). א"ר זירא אמר שמאל מזוזה להניחה בתחלת שליש
 העליון וכתב הרא"ש פירוש שלא ירחיק מן המשקוף יותר משליש גובהו של פתח
 אבל יכול לתמו גובהו של פתח עד המשקוף עכ"ל ונראה שטעמו מדאוקימנא לה
 בגמרא כרבי יוסי דלמר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כהניגה בגובה
 ומאי תחלת שליש העליון דקאמר להרחקה שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה
 יותר משליש ומדברי הרמב"ם נראה דלכתחלה מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון
 שכתב והיכן קובעין? את המזוזה בתוך חלל של פתח וכו' בתחלת שליש העליון של
 גובה השער ואם קבעה למעלה מזה כשירה ומימנא דרבי זירא הכי משמע דמזוזה
 להניחה לכתחלה בתחלת שליש העליון בדוקא ור' יוסי איירי היכא דבדיעבד קבעה
 למעלה מזה כשירה כל שהוא בגובה ולפ"ו כי אמרינן ומאי תחלת שליש העליון
 דקאמר להרחקה היינו לומר דמשיקרא הוה ס"ד דר' זירא בתחלת שליש העליון דוקא
 קאמר ולא למעלה ולא למטה ומש"ה הוה ק"ל דלא אחי כר' יוסי ומשני דשפיר
 אחי כר' יוסי ולא אחא לאפוקי אלא למטה אבל למעלה כשירה כרבי יוסי ומימנא
 לכתחלה מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון כ"ל : וה"ר מנוח כתב ש"ל אלא קבעה
 למטה משליש העליון כשירה ובלבד שיהא רחוקה מן המפתח ג' טפחים וכו' ממ"ש
 רבינו בסמוך גבי אחורי הדלת ולא נהירא דמדברי הרמב"ם נראה דלמטה משליש
 העליון פסולה וכו' פשיטא דברייתא בגמרא : ומ"ש עוד הרמב"ם והוא שירחיקנה
 מן המשקוף טפח מדגריסין בגמרא (ט) אהא דרבי זירא אמר שמאל ורב הונא
 אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כשר למזוזה :
 אמר מיהבי מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כשר למזוזה.
 ד"ר יהודה ר"י אומר וקשרתם וכתבתם וכו' בשלמא רב הונא דלמר כרבי יהודה
 אלא שמאל דלמר כמאן לעולם כרבי יוסי ומאי תחלת שליש העליון דלמר להרחקה
 ומשמע ליה ז"ל דלא פליגי רבי יוסי ורבי יהודה אלא בלמטה משליש העליון אבל
 למעלה לר"ה צריך להרחיקה מן הקורה טפח והכי משמע מדאמר ר"ה מה קשירה
 בגובה אף כהניגה בגובה וכו' היכי דקשירה דהוי בגובה הרוח אינו בכוף גובהו אלא
 מרוחק מסופו קצת ה"נ כתיב דלפנין מינה דהויא בגובה אינה בסוף גובהו אלא
 מרוחקת ממנו משע דהיינו טפח כ"ל לרעת הרמב"ם אבל הר"ף אהא דר"ה שכתב
 וכתב דברי רבי זירא אמר שמאל בלבד : ולענין הלכה יש לחוש לדברי הרמב"ם :
 כתבו התוס' בפרק הקומץ בירושלמי פ"ב דמגילה משמע דכשהפתח גבוה הרבה
 מניחה בין כתפיו וחולק על תלמוד שלנו עכ"ל והמרדכי כתב מסופק היה ר"י אם
 ההיא בירושלמי דהיינו רב הניחא כנגד כתפיו פליגי אתלמודא דידן דלמא מלוג
 בין גבוה לנמוך ומימנא נראה דלמעלה מתכפיו לא יניחנה אם הפתח גבוה כ"כ דלא
 יניחנה לעולם במקום שאינה נראית לו וכן משמע מדקאמר מניחה בטפח הסמוך
 לר"ה כדי שיפגע מזוזה מיד עכ"ל :

ואם

הניחה אחורי הדלת אין זה מצותה ברייתא בפרק הקומץ [ל"ג] : תלמיא במקל
 או שהניחה אחר הדלת סכנה ואין בה מזוזה ופירש"י ל"י אחורי הדלת חוץ
 למזוזה השער פסולה דבעינן דרך ביאתך וליכא :

ומ"ש

וגר"ה שאם טיבה באלו המקומות אינו מעכבת נראה שטעמו משום
 דבכל בני אמרינן לישנא דמזוזה מזוזה להניחה בתוך חללו של פתח
 מזוזה להניחה צטפה הסמוך לר"ה מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון ומשמע ליה
 ז"ל דהיינו לומר דמזוזה הכי ואם טיבה לא פסול וכן בהניחה אחורי הדלת שאמרו
 אין בה מזוזה היינו לומר דלא קיים מזוזה מן המזוזה אבל מ"מ כשירה הוא דל"כ
 הו"ל למימנא פסולה וכבר כתבתי במוקד דמדברי הרמב"ם משמע שאם הניחה למטה
 מתחלת שליש העליון פסולה והכי משמע בגמרא דברייתא וכן בהניחה אחורי
 הדלת [מגילה כד] . העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מזוזה דהיינו לומר דלא
 קיים מצוה תפילין כלל דתפילין מרובעות הל"מ וכו' כ"י בהניחה אחורי הדלת דפסול וכו' הרמב"ם :

רבינו ונראה שאם טיבה באלו המקומות אינו מעכב וכו' משמע מדכתב
 רבינו הך ונראה ביה דכתב ואם הניחה אחורי הדלת אלמא דבבבירא
 ליה דאף בהניחה אחורי הדלת אינו מעכב וכן פירש"י ב"ש ותימיה דהלא רש"י
 מפרש סכנה מן המזויקין שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח
 כהלכתה עכ"ל אלמא דמעכב מדאין הבית משתמר בה וי"ל דרבינו דהה פירוש
 רש"י מדקשו עליו התוס' לשם ומפירש"י צ"ע ר"ת סכנה דאחורי הדלת משום
 דמכה בה ראשו אלמא משמע דבית משתמר בה שפיר דאינו מעכב וכן כתב
 הרא"ש

דימינא עקר ברישא וכתב במרדכי אף על גב דהוא אטר ברגליו ורגלו דשמאלא
 עקר ברישא צריך לקבוע צימין ולא דמי לתפילין דשאינה הכא כיון דמזוזה הוי
 לשימור כל בני הבית משא"כ תפילין דהויין ליה למיני עכ"ל וכו' לפ"ו אם כל בני
 ביתו אטריס ברגליהם או רובם אטריס א"נ הוא לבדו דר בבית צריך לקבוע בשמאל
 ביאה וזה לא שמענו ועוד הלא החיוב הוא על בעל הבית ולמה נלך אחר בני הבית
 שכן טפלים לו ולא נלך אחר בעל הבית שהוא העיקר ולכן נראה לפע"ד דבתפילין
 דאיתמר איתמר ובמזוזה דלא איתמר לא איתמר ועממא דמילתא דאמרינן דקרא
 דביתך בביאת ימין דרובא דעלמא קאמר ולא במויעוטא דאטריס ברגליהם דלא
 שכיחא כלל. ומ"ש בחלל הפתח וכו' שם סוף (דף ל"ג) ופירש"י כגון חומת
 אצניס שעובי החלל ד' או ה' טפחים יניחנה בחלל בטפח הסמוך לר"ה דכך כתיב
 לביתי קדים ופגע במזוזה מיד אבל לא יניחנה מנחין לחלל דהא כתב בשעריך
 דהיינו מקום סגירת השער : ומ"ש משני שלישי גובה הפתח ולמעלה כו' שם (דף
 ל"ג) א"ר זירא אמר רב מחכה אמר שמאל מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון
 ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו
 כשר למזוזה וקאמר בגמרא דרב הונא הוא דלמר כרבי יהודה דתני הכי בברייתא
 ושמאל דלמר כרבי יוסי פליגי אר"י וקאמר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה
 (הראש) אף כהניגה בגובה (הפתח) וכו' דק"ל רבי יהודה רבי יוסי הלכה בגובה
 יוסי א"כ הלכה כשמאל דבבבירא ליה כר' יוסי ושמאל דקאמר מזוזה להניחה בתחלת
 שליש העליון ה"ק שלא להרחיקה מקורה שלמעלה יותר משליש דהיינו שלא להניחה
 למטה משליש העליון אבל מזה השיעור ולמעלה הכל מקומה עד המשקוף וכדאמר
 רבי יוסי אף כהניגה בגובה הפתח דמשמע כל גובה הפתח הוי מקומה עד המשקוף
 מדלא קבע מקום לגובה הפתח זו היא דעת הרא"ש אבל דעת הרמב"ם מדקאמר
 שמאל מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון אלמא דלכתחלה לא יקבענה למעלה מזה
 דליכא פירוש דלא קאמר מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון אלא שלא יניחנה
 לכתחלה למטה מזה דאם כן קשה אמאי קאמר מזוזה דמשמע דלמטה מזה אינו
 מזוזה לכתחלה אבל בדיעבד כשירה והלא למטה מזה פסולה נמי הוי אלא בע"כ דלא
 קאמר מזוזה אלא לאחוריי דלמעלה מזה אינו מזוזה לכתחלה אבל בדיעבד כשירה אם
 קבעה למעלה מזה והא דכתב הרב רבינו משה בר מיימיו דירחיקה מן המשקוף
 טפח טעמו דע"כ לא פליגי שמאל אדרב הונא אלא במאי דקאמר כל הפתח כשר
 למזוזה וכו' יהודה דלא כשר למטה משליש העליון אלא בגובה כרבי יוסי וכו' במאי
 דקאמר רב הונא דמרחיק מן הקורה טפח לא אשכחן דפליגי עליה שמאל ומסתברא
 כדברי הרמב"ם דלכתחלה צריך להניחה בתחלת שליש העליון ובדיעבד כשירה
 ולמעלה מזה אם הרחיק מן המשקוף טפח ואם לא הרחיק טפח פסולה וכן אם
 הניחה למטה משליש העליון נמי פסולה והכי נקטינן וכן פסק בש"ע. כתבו התוס'
 פ"ט בירושלמי דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על תלמוד שלנו
 עכ"ל משמע דבבבירא ליה לתוספות דאין הלכה כהירושלמי מדחולק על תלמוד שלנו
 וכך הוא משמעות הפוסקים שלא הביאו הך בירושלמי דכתיבין אלא המרדכי כתב דרבי
 יצחק מסופק אם בירושלמי חולק אתלמודא דידן דלמא מלוג בתלמודא דידן בין
 גבוה לנמוך אלמא דאפי' בגובה הרבה מזוזה להניחה בתחלת שליש העליון או שמא
 תלמודא דידן לא איירי אלא בסתם פתחים שאין גבוהין הרבה אבל בגובה הרבה
 לא איירי ומסתברא דלמעלה מתכפיו לא יניחנה אם הפתח גבוה הרבה דלא יניחנה
 לעולם במקום שאינה נראית לו וכו' עכ"ל ומביאו ב"י כולומר ומסתמא ודאי לא
 פליגי תלמודא דידן בירושלמי וכן פסק הראב"ד דבשגות ספ"ו והכי נקטינן כ"ל :
 ומ"ש ואם הניחה אחורי הדלת אין זה מצותה ברייתא שם (סוף דף ל"ג) הניחה
 אחורי הדלת סכנה ואין בה מזוזה :

ומ"ש

רבינו ונראה שאם טיבה באלו המקומות אינו מעכב וכו' משמע מדכתב
 רבינו הך ונראה ביה דכתב ואם הניחה אחורי הדלת אלמא דבבבירא
 ליה דאף בהניחה אחורי הדלת אינו מעכב וכן פירש"י ב"ש ותימיה דהלא רש"י
 מפרש סכנה מן המזויקין שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח
 כהלכתה עכ"ל אלמא דמעכב מדאין הבית משתמר בה וי"ל דרבינו דהה פירוש
 רש"י מדקשו עליו התוס' לשם ומפירש"י צ"ע ר"ת סכנה דאחורי הדלת משום
 דמכה בה ראשו אלמא משמע דבית משתמר בה שפיר דאינו מעכב וכן כתב
 הרא"ש

הדלם. אמרינן דאין בה מזוזה נראה דהיינו לומר דלא קיים מצוה מזוזה כלל וכההיא דתנן [מגילה כד] . העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מזוזה דהיינו לומר דלא
 קיים מצוה תפילין כלל דתפילין מרובעות הל"מ וכו' כ"י בהניחה אחורי הדלת דפסול וכו' הרמב"ם :

ומ"ש

פרישה **דרישה**
סימן רפ"ב (כתב המרדכי במנחת דף ז"א פ"ב שגראש למעלה מכתפיו לא יניחנה אם
 הפתח גבוה כ"כ ללא יניחה לפסול במקום שאינו נראית לו וכן משמע
 דקאמר
מזוזה כ"ש בבית חלל על מצוה קביעה המזוזה : (ב) ולא ינרך בשעת כתיבה דקביעתה הוא
 עקר ברישא כמ"ל לעיל בסיומן רפ"ו. אבל א"ל להניח חמת בכל עושה ימין ושמאל דמכתבין בפרשת
 ר"ל ב' עד שיפוטו לך הכתוב שתי מזוזות סמ"ג : (ד) בשפח המזיון הסמוך לר"ה כדי שיפגע במזוזה מיד רב הניחא מסורה אמר
 קשירה בגובה אף כהניגה בגובה והרמב"ם דייק ג"כ מינה דכי היכי דקשירה אינה בסוף גובהו אלא מרוחקת ממנו משע דהיינו טפח כ"ל לרעת הרמב"ם
 שט"ס : (ו) ואם הניחה אחורי הדלת כו' כ"י מן למוות השער דבעינן דרך ביאתך וליכא כ"י : (ז) רק שט"ס בלד סימין לביאה וכן פירש"י לומר דלא יניחנה למטה מזה
 כלל

ומיש שאם לא קבע נזר הימין לביאה ודאי מעכב כ"כ הרמב"ם נהדיא : ומ"ש ואם אין ניכר איזה ימין לביאה או ליניאה כגון מי שחולק ביתו לשנים וכו' אלו הולכים אחר היכר זיר בפרק הקומץ [לג]. מימרה דרב יהודה אמר שמואל ופי' רבינו נזר כפי ר"י והר"א ז"ל : ב"ה ז"ל ר"י פ' כגון שהפתיח

הר"א ז"ל לשם כפר"ת ודחה פירוש ר"י וכך כתב המרדכי : **ואם** אין ניכר איזה ימין לביאה וכו' מימרה דרב יהודה אמר שמואל בפרק הקומץ ריש (ד') (ל"ג) : וכיצד קובעה יסמך אותה במסמרים במוזהר וכו' כן כתב גם הרמב"ם פ"ה ונראה שלמדו להורות כך מהך דבס"פ השואל דקאמר תלמודא גבי שוכר בית מחבירו דמקום מוזהר כיון שאין

היה פתוח לר"ה עם דלת א' ולא היה בו כי אם פתח א' והלך לשנים ועשה מחיצה ביניהן כפתח א' נכנסים בו הנכנסים והיוצאים סרה לבית והפתח הב' נכנסים בו לבית אשתו לצניעות לעשות בו מלאכה ושתי אלו הפתחים הדלת הא' סוגרם ואין אנו יודעים לאיזה צד יקרא פתח לשם המוזהר שם ואומרים הלך אחר היכר זיר כלומר אותו הצד שציר הדלת טובב בו קרוי פתח לשום בו המוזהר וישם אותו לצד ימין של אותו פתח בביאתו עכ"ל : וכתב המרדכי פי' בה"ג הא' ביתא זין גברי לגבי וזוטר ר"י דוקא זין גברי לגבי שנייה עיקר ועניניה פתוחים לר"ה אבל מצינו לחזר או לעלייה שיעקר תשמישו ומולאו ומוזהר צניתי לשם לא אוליין בתי היכר זיר אלא יניחנו בחדר דלצרכו הוא עשוי ולהכי נקט מצית גברי לגבי וכן מצאתי אפילו אחד פתוח לרשות הרבים ואחד אינו פתוח לר"ה כיון דעיקר תשמיש כניסה וליניאה דרך שם לא משגיחין בה כיוצא זיר עכ"ל : וכתוב בתשובת מהר"ל סימן ז"ע ספיקותיו בחדר הקטן לפי מה שהבנתי מכתבך שיש פתח אחד מצית החורף לחצר וגם יש פתח אחר מחדר גדול לחצר ולתי פתחי חדר קטן שתיכן היכר זיר דידכו שלא בחדר קטן אלא חד צניתי החורף ומד

שאם לא קבע בצד הימין לביאה ודאי מעכב ואם אין ניכר איזה ימין לביאה או ליניאה כגון מי שחולק ביתו לשנים ובכל חלק פתח פתוח לרה"ר ובמחיצה החולקת יש פתח (ט) מזה לזה ועתה באותו פתח אין ידוע איזה חשוב ביאה או יציאה מזה לזה או מזה לזה אנו חולקין אחר היכר זיר פי' במקום שעושה החור שבקפ שציר הדלת סובב בו ומעמיד שם הדלתות הוא הבית וברוך ימין שנכנסין בו קובע אותה ולא דרך ימין כשיוצאין ממנו וכיצד קובעה יסמך אותה במסמרים במוזהר הפתח או יחפור בה הפירה ויקבענה בה ובלבד שלא יעמיק לחפור טפח בעומק המוזהר שאם העמיק לה טפח פסולה תלאה במקל במקומה ולא קבעה פסולה עשאה כמין נגר פסולה ופירש"י שתחבה בתוך עומק המוזהר ככריח שנכנס בהור אלא צריכה להיות זקופה ארכוב לאורך מוזהר הפתח ויכוין שיהא שמע דהיינו סוף הגלילה (י) לצד סוף לאויר הפתח ור"ת פירש שפסולה בזקיפה והיינו פירושה דבגנר אלא צריך להשיבה ארכוב לרוחב מוזהר הפתח (יא) ויכוין שיהא שיטה אחרונה שבה על הארץ לצד ר"ה ושיטה ראשונה שבה שמע לצד הבית לפניו והמדקדקין יוצאין ידי שניהם וקובעין חציה בזקיפה וחציה בשכיבה כגון"כ כפופה כזה וא"א הרא"ש ז"ל בתב (יג) ונהגו עלמא כפירש"י

קבעה

עשאה כמין נגר פסולה היינו מעומד וכו' ואם כן גובתא דקניא למה לי וי"ל שלא תכלה מלחלוחית הכותל עכ"ל וצריך לבאר דהתוספות היו תופסים בפשיטת דלא תלי ממש קאמר מדקאמר שמואל בפ' הקומץ תלאה במקל פסולה אלא הכי קאמר דמעמיד גובתא דקניא ארכוב כגובה הפתח בתוך הפתח מן הקורה עד הקרמך ונתן המוזהר שכתב בתוך אותו הקנה א"כ מכאן נראה שמניחין המוזהר מעומד לכך צריך גובתא דקניא שלא תפול כלומר אבל אם היה קובע דף קטן ארכוב לרוחב מוזהר הפתח והיה מעמיד המוזהר שכתב על הדף בלא גובתא דקניא היה אפשר שתפול אבל בגובתא דקניא כדפירש"י הרי הוא קובעה בקניא מעמד וליכא למיחש לפילה אבל לפר"ת שמניח אותה מיושב כו' קשה אם כן גובתא דקניא למה לי וניח המוזהר שכתב כמו שהיו בלא גובתא דקניא על הדף הקטן כדאמרן ויניחה מיושב כמו ס"ת מונח בלחור וכו' ודאי לא יפול ותיירו שלא תכלה מלחלוחית הכותל כ"ל לפר"ת דבור זה הסתם בעיני הלומדים והשתא לפ"ו מנזאר דאין צריך לקובעו במסמרים זין לפירש"י זין לפר"ת אלא צריך לומר דלמנוה מן המנזאר כי היכי דלא יתיי לזירי וזולו ע"י נפילה בחשך רחוק וסמך במסמרים דהשתא ליכא חשש דנפילה כל עיקר אפי' בחשך רחוק ודו"ק . טוב מצאתי בירושלמי פ' תר"ה דמגילה רבי זאב נשם ר' יהודה ואפי' לא סמרו והא תני והוא שסמרו א"ר יוסף והוא שיתמדו לכן עכ"ל נראה דכך פירושו דוקא כשאר מייחד מוזהר או לפתח זה צריך שיסמרו אבל אם אינה מייחדה אלא לפי שעה א"כ שיסמרו וי"ל לשם כל בית מלין היו עושין כן בפולמוסות פי' כשהיו הולכין עם החילות היו קובעין מוזהר לפי שעה ולא סמרו : **וב"ש** ובלבד שלא יעמיק וכו' שם (דף ל"ג) דרש רב יוסף צריה דרבא משמיה דרשב"א העמיק לה טפח פסולה ונראה דהשעם משום דכתוב בשעריך פירוש מקום סגירת השער וכל שהיא עמוקה טפח לאו בשעריך מקרי ופסולה ובספר כ"מ כתב וי"ל העמיק לה טפח פסולה כלומר והיה ליה תעשה ולא מן העשוי עכ"ל וי"ל דט"ס הוא : תלאה במקל במקומה ולא קבעה פסולה שם מימרה דשמואל וברייתא סוף (דף ל"ג) וקאמר בגמרא מ"ט בשעריך בעינן פי' בשעריך משמע שתקבענה בשעריך דהיינו לא קבעה שתהא נחה אלא תליה ומתנדדת באויר הפתח וכו"כ הרמב"ם תלאה במקל פסולה שאין זו קביעה עכ"ל : **עשאה** כמין נגר פסולה מימרה דרב יהודה אמר רב (שם דף ל"ג) . ומ"ש נשם פירש"י שם . ומ"ש ויכוין שיהא שמע וכו' ירושלמי פ' הקורא את המגילה עומד רבי ועירא נשם שמואל צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח וכתבו התוס' והר"א ז"ל והמרדכי דלפירוש ר"י ניחא דלא ר"ת למימר שיהא שמוע דשם שם יהיה כלמי הפתח ולא לצד פנים אבל לפר"ת קשה וי"ל לפר"ת דה"ק שצריך שהגד שכתב בו שמע יהיה נגד הפתח ולא צד סופה דהיינו על הארץ . וכתב המרדכי מ"ת קשה מאי איריא שמע כל שיעה ראשונה נמי ושמה נקט שמע לסמנא וי"ל כל הגד דדוקא ועוד דלא הוי דרך קריאתה כדרך שהיה מונח בלחור ועוד דלמך בה"ג שהיו עושין שדי כנגד אויר פרישה והיה חלון בקנה כדי שיהא חלון כנגד חלון ואז יוכלין לראות שדי מחוץ אם יקוב חור בדלתו וזה אינו לפירוש ר"ת . ועוד דהא כתיב על מוזהר ביתך ובשעריך ומשמע שתהא כולה על המוזהר והשער ואם יתחוב אותה ע"י נקב במוזהר כדפי' ר"ת הרי שסוף המוזהר אינו על מוזהר השער ומקצתה סמוך ומקצתה מופלג ואין נכון כן ואם יתחוב במוזהר ויסיס אותה לרוחב הסף אם כן אין נקראת לאותו שמוע בחלל הפתח כדמשמע ובשעריך ובתוס' שאנ"ן האריך ויחר וע"ש עכ"ל ותימה גדולה דלמאי שכתב רבינו על פי דברי התוס' והר"א ז"ל דלפירוש רבינו שם הופך שיטה אחרונה שבה על הארץ לצד רשות הרבים ושיטה ראשונה שבה שמע לצד פנים לצד הדלת אלא דלרבינו תם עומד ברשות הרבים ועושה נקב בעובי מוזהר הפתח סמוך לאויר הפתח ומכניס המוזהר שכתב בתחלה שיטה ראשונה ותוכבה

בחדר גדול ולפי זה שתיכן חייבות ויש לקובעה זימין הכניסה לבית החורף וזימין הכניסה לחדר גדול דפתחא דזין תרי נתי ויש לכל א' פתח אחד לר"ה הלך אחר היכר זיר עכ"ל : עוד שם פתח שזין בית לחצר אם יש לחצר פתח אחד לר"ה אז איתן לן למיול בתי היכר זיר אבל אם אין לחצר פתח לר"ה אז יש לקובע זימין כניסה מצית לחצר עכ"ל : וכיצד קובעה יסמך אותה במסמרים במוזהר הפתח וכו' וכלי שאם העמיק לה טפח פסולה מימרה דפרק הקומץ (ט) : ומ"ש תלאה במקל וכו' פסולה מימרה וברייתא שם : עשאה כמין נגר פסולה בפרק הקומץ שם מימרה דרב יהודה אמר רב ופריך עלה והא כי אתא רב יצחק בר' יוסף אמר כולחו מוזהר דבי רבי כמין נגר הו ענינן לא קיטא הא דעבדא כסיכתא הן דעבדא כמסמריא ופירש"י עשאה כמין נגר . שקבעה ומתכנה בסף כגנר שחומצין הנהיגו ככותל פסולה דמנוה לתתה כחורף בסף : נגר . קבילה : אסתורא . היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כשרה : עבדא כסיכתא . נגר של אומנים פסולה לישנא אחרונה אסתורא כי היכי דמקום חיבור השוק והרגל כיו השוק זקוף מלמעלה והרגל טובב כזה כך הניחה למוזהר כשרה הואל ורשעה אחד זקוף והתוספות והר"א ז"ל כתבו שר"ת הקשה על פירש"י דמעומד לאו כבוד הוא וקצרות חמור קרי ליה בהמורכ פירות [קא] . וספר תורה ולוחות שנאמר שוכנין הוו ולא עומדין ולא ולמד ממנהגו של עולם כש"ת מעומד כל הקהל עומדין וכו' ופירש"י משכנין הכול עומדין ופי' ר"ת כסיכתא מעומד כיתדות המשכן שקבועות בדרך פסילה כמסתורא תתן צוק לרחבו בלעז קבלי"ה כשרה מיהו בפרק מצות חליצה דאמר האי אסתורא עד ארעא נתיב על כרחך היינו עלם היורד מן השוק עד הרגל ולא קבלי"ה והא דאמרין בירושלמי פ"ב דמגילה צריך שיהא שמע שלה רואה פני הפתח לפירש"י כשגולל מאחד כלפי שמע מכוין כשמעמיד שיהא שמע לצד אויר הפתח ולא לצד פנים ולפי' ר"ת הופך שיטה אחרונה לצד ר"ה וראשונה לצד פנים כדי שתהא שיעה שמע לצד אויר הפתח ולפנים כ"כ הרא"ש והתוספות כתבו כגון כזה והוא דאמרין בירושלמי פ"ב דמגילה צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח אין ראייה לפירש"י דלפי' ר"ת יש לישב כגון דשיטה אחרונה לצד ר"ה וראשונה לצד הדלת והופך שמע לצד אויר הפתח וכתב הרא"ש והאירעה נכוג עלמא כרש"י וכו"כ המרדכי וכתב שכן עיקר והביא ראייה לדבר וכתבו עוד התוספות והר"א ז"ל וצריך לדקדק הא דקאמר כולחו מוזהר דבי רב כמין נגר עבדין משמע אבל שאר מוזהר דעלמא לא עבדא כמין נגר וע"כ זין דר' זין דעלמא לא היו פסולות הלך נראה דכאסתורא דכשרה היינו באלכסון לא שוכב אלא זקוף א"כ כמין נג"ן מחנה שוכב ומחלה זקוף וכן פירש"י בלישנא אחרונה אבל שאר מוזהר דעלמא לאו הכי עבדי אלא לפירש"י מעומד ולפירוש ר"ת מושכב וכתב הרא"ש וכך היו מוזהר של הר"מ כמין נג"ן כפופה ע"כ והמרדכי כתב בה"ג מפרש אסתורא חזיו זקוף וחזיו שוכב ור"י מפרש משופע דבמוזהר א"א חזיו זקוף וחזיו שוכב ורבינו ירוחם כתב י"מ באלכסון לא מעומד ולא מושכב אלא מוטה מעט הרגל על המוזהר של מטה מרוחק מעט מהכותל וכן ראייתו לרבותי טוהגים והעולם נהגו כרש"י מעומד ויש מפרשים כאסתורא כמין נג"ן כפופה מחנה שוכב ומחלה זקוף וכן היה נוהג הר"מ ע"כ לשונו :

ודברי הרמב"ם כפירש"י שכתב בפ"ה חזר במוזהר הפתח והכניס המוזהר כמו נגר והוא ככריח הקרשים בעצמות פסולה : ומ"ש רבינו שהמדקדקים קובעים המוזהר חזיה בשכיבה וחזיה בזקיפה כמין נג"ן כפופה כ"כ בסמ"ק ומצאתי כתוב דהעושה כן יניחו ראש המוזהר כלפי פנים ורגלי האותיות נגד הרוחב משום דכיון דמוקמינן לה באלכסון לקיים גס דברי ר"ת צריך לנעות באלכסון כדעת ר"ת בשכיבה וכו"כ בת"ה סימן ל"ב (א) : ולענין הלכה נקטעין כהרמב"ם ורש"י ללישנא קמא דמעומד וכן נהגו :

קבע

דרכי משה

רפ"ב (א) כתב מהר"ל הואיל דעושין כך לקיים גם דברי ר"ה לשום באלכסון כדעבד ר"ה בשכיבה ולכן צריך שיהא שיטה אחרונה לצד ר"ה ושיטה ששם לצד הפתח לפני המוזהר ופירש"י חזיה קובע בהפך ולא ידעתי מה שכן עכ"ל ובכ"ה בת"ה סימן ג' כדברי מהר"ל ובכ"ה ב"י :

כתב

פירשה

עורה ראשונה או פסוק ראשון יבא כלמי חזן ופי' למי"מ צריך שיהא כלמי חזן בשלמה לפירש"י צריך שיקבעה כן כדי שיוכל לקרות בכוותמו לבית דרך הפתח אבל לר"ת שהיה מושכב ח"ה לקרות מושכב א"כ מ"מ יהיה שמע לצד חזן או לצד פנים לכך אמר שלר"ת בל לומר שיתכן שיהא שיעה חסרו"ה שבה על הארץ כו' בל למרן בזה מ"ס בירושלמי צריך שמע שלה רואה את הפתח משמע שיהא מושכב שיהא שיעה חסרו"ה את הפתח דהיינו שיהא שמע באויר מן המוזהר ולא לצד פנים ולפירש"י א"כ אבל לפירוש רבינו שם אזי אפשר לפרש כדעת ר"ת שיהא שמע כלמי חזן היה לומר סמך

לכל בני בית ולא ליה לבדו משא"כ בתמילין : (ט) מזה לזה או מזה לזה כו"כ : (י) לצד חזן לאחר הפתח דהיינו זין מוזהר למוזהר שכתבה : (יא) ויכוין שיהא שיטה חסרו"ה שבה על הארץ כו' בל למרן בזה מ"ס בירושלמי צריך שמע שלה רואה את הפתח משמע שיהא מושכב שיהא שיעה חסרו"ה את הפתח דהיינו שיהא שמע באויר מן המוזהר ולא לצד פנים ולפירש"י א"כ אבל לפירוש רבינו שם אזי אפשר לפרש כדעת ר"ת שיהא שמע כלמי חזן היה לומר סמך

רצד כי תבואו אל הארץ וגו' כל הנוטע וכו' עד כולם חייבין בערלה ופטורים מרבעי איכה לתמוה דכ"פ דערלה חנו ענקוקלות (פי' ענבים שלקו קודם שהבואו שלש זשולין) והמרגלים והגזים וכו' אסורין בערלה וזכארה וכו' ומותרין ברבעי והנובלות כולם אסורות (פי' בין בערלה בין ברבעי) כד פירשו כל המפרשים דליכא לפרש

הלכות ערלה

רצד ערלה כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרוי שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל כל הנוטע עץ מאכל מונה לו שלש שנים מעת נטיעתו וכל הפירות שיהיו בו תוך ג' שנים כולם אסורים בהנאה לעולם: ומ"ש שכל הפירות אסורים בהנאה לעולם כספ"ג דקידושין (נו): יליף מקראי דערלה אסורה בהנאה ואין לה פדיון וזה שאמר לעולם כלומר דחינו ניהר על ידי פדיון כמו נטע רבעי:

ומ"ש בין עיקר הפרד בין הגרעינים בין הקלופין וכו' משנה כפ"ק דערלה ענקוקלות והמרגלים והגזים והתמד שלהם קליפי רמון והכך שלו קליפי הגזים והגרעינים אסורים בערלה ומוחריים ברבעי והנובלות כולם אסורות ופירש בירושלמי ענקוקלות ענבים דלקו תלחין וכחך הר"ש פירוש שלקו עד שלא הביאו שלש שנים וי"א פירוש שלש שנים וכחך עד והגרעינים גרעין של כל פרי אסורים בערלה דגרשין את פרוי את הטפל לפרוי ומוחריים ברבעי דתניא פרי אתה פודה ואי אתה פודה לא בוסר ולא פגין והנובלות כפרק כיצד מברכין (מ): חד אמר תמרי דזיק תמרים שהרוח מטרין וחד אמר דזשלי כומר"א תמרים שאינם מתבשלים בזילין ונותחין אותם במחלות להתחמם ויהיו ראויים לאכילה עכ"ל:

ומ"ש רבינו כולם חייבים בערלה ופטורים מרבעי נראה שחזר

לכל מה שהזכיר רמ"א לפנים ותמרים שאינם מתבשלים שם הם מותרים ברבעי וכן משמע מדדרישין פרי אתה פודה ואי אתה פודה לא בוסר ולא פגין ולפי זה הוא דתקן הנובלות כולם אסורות בערלה קאמר ולא ברבעי דכל הרמ"א פירות הנובלות אסורות בכל אף ברבעי: ומ"ש שכל העלים והלולבים ומי גפנים מותרים משנה ס: האביונות והתמרות של כלף חייבים בערלה כד"א בא"י אבל בחו"ל לארץ קפריסין חייבים וכו' כ"פ כיצד מברכין (לו). אמר רב יהודה אמר רב כלף של ערלה נח"ל וזרק את האביונות ואוכל את הקפריסין ומטיק דכבר כרבי עקיבא דאמר אין מתעשר אלא אביונות בלבד מפני שהן פרי והא דלא קאמר הלכה כר' עקיבא משום דהוה משמע דהלכה כמותו רמ"א בא"י קמ"ל כל המיקל בדרך הלכה כמותו בחו"ל לארץ רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא ריבא רבינא אביונות דערלה ואכיל קפריסין א"ל כמאן כר' עקיבא כל המיקל בדרך הלכה כמותו בח"ל ופירש ה"ר יונה כלף הוא זילין קטן ונקרא בערבי אלקפא"ר ויש בו ג' מינים תמרות ואביונות וקפריסין התמרות הם רכים כמו לולבי גפנים וראויים לאכילה והאביונות הוא הפרי עצמו והקפריסין הוא שומרי הפרי ושומרים זהו הוא הנץ שלהם עומד קצתו על הפרי והוא ראוי לאכילה ע"ל ורש"י פי' תמרים בתוך העלים גדלים כמין תמרות גדולים בעלה כמו בעלים של ערבה אביונות הוא הפרי קפריסין הוא קליפה רבועה אשכחיה הפרי עשין קליפה גדולה סביב אגוזים דקים והאם דאמרינן דכל המיקל בדרך הלכה כמותו בחו"ל לארץ כחך דטעמא משום דערלה נח"ל מדברי סופרים: וי"ש לתמוה על מה שכתוב בספרי רבינו נח"ל קפריסין חייבין וכו' דאיכא וקפריסין פטורין: ודע שרש"י כחך סתם כלף זורק את האביונות ואוכל את הקפרס ואלא חילק בין א"י לח"ל וכחך ה"ר יונה דלית דבעו מימר שכוונתו היתה שאפי' בדרך זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין וסיעו סבתם מדברי רמ"א והוא ז"ל דחה ראייתם והעלה דע"כ לא היתה כוונת הר"י דקא ריבא רבינא דאפשר שמפני שהביא המעשה דרב אשי שהיה נח"ל לא הוצרך לפרש יותר ע"כ ומדברי הרמב"ם נראה שאפי' בא"י זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין שהרי סתם ולא חילק בין א"י לח"ל: (ב"ה) כתב הרשב"א שאלת הוורדים אם יש בהן משום ערלה ואמרת שמצאת ראיה מדתנן במסכת שביעית הוורד והקטף והלושים יש להם שביעית רבי שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי הא וורד ל"ע פרי הוא תשובה שאלה זו בשאלת מסני כבר ואמרתו אני לפי דעתי שיערלה נוהגת בהם ועשיתי לרבר כמה סמוכות מאותה משנה ומסוגיא דמסכת ברה אבל הראב"ד מתיר עכ"ל ובשיטה אחת דמסכת ברה מצאתי כתוב בלשון הזה והתנן הוורד והקטף דקרק כמאן הראב"ד דמראקשי מערלה ושביעית ש"ס דדינא חד אית להו וכמשהנה דוורד וקטף ק"ל דהיא כר"א דהילכתא כמותו וא"כ אנו למדין כי ערלה נוהגת בוורד והוא ז"ל כתב ד"א ראינו מי שנהג בהם איסור בח"ל ושמו משום הדורע הוא הפרי והעלין כמי שאינן ואפי' שומר לפרי אינן ואפי' דמסקאין לו או שקלת להו כשהוא סמדר אי לקי פירא או לא לא החמירו והרמב"ן כתב על זה והמחמיר הע"ב וכן השיב הרשב"א עכ"ל: וי"א שלש שנים אין נמנין מיום ליום אלא הולכין בהם אחר שנות העולם (ח) שהוא מתהיל בתשרי ואם נתעברה נתעברה לערלה ולרבעי ופעמים שאינו אלא שתי שנים ומ"ד יום ופעמים שהם יתירים על שלש שנים כיצד

רצד ערלה כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרוי שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל כל הנוטע עץ מאכל מונה לו שלש שנים מעת נטיעתו וכל הפירות שיהיו בו תוך ג' שנים כולם אסורים בהנאה לעולם (א) כולם אסורין כגון קליפי אגוזים והרימונים והגזן שלהם והזגין והגרעינים של הענבים והתמד העשוי מהן והפגנים והתמרים שאינם מתבשלים והענבים שלקו ואין נגמרין בביישולין כולן חייבין בערלה (ד) ופטורין מרבעי אבל העלין והלולבין ומי הנפנים פירוש כשהותכין הנפן נושף במנו כמו מים מותרין משום ערלה (ה) האביונות והתמרות (ו) של צלף הייבין בערלה כד"א בארץ ישראל (ז) אבל בהוציא לארץ קפריסין חייבין והאביונות והתמרות פטורין ואלו שלש שנים אין נמנים מיום ליום אלא הולכין בהן אחר שנות העולם (ח) שהוא מתהיל בתשרי ואם נתעברה נתעברה לערלה ולרבעי ופעמים שאינו אלא שתי שנים ומ"ד יום ופעמים שהם יתירים על שלש שנים

דכיון דאין חשבוין אין ע"ה הם עליהם וקא חשיב נובלות תמרה הם פלוגי בה כ"א זשלי כמר"א ור"א תמרי דיוקא והסתא ס"ל לרבינו כיון דתמרי דיוקא כ"ע ל"פ דמברך עליהו כ"פ העץ א"כ הא דתקן הכה והנובלות כולן אסורות אף משום רבעי דע"כ דהאי נובלות סתמא לא מיירי אלא בתמרי דיוקא דכיון דחשיב פירי דמברך עליה כ"פ העץ חשיב כמי פירי לענין רבעי אבל זשלי כמר"א כ"ע לא פלוגי דפטורים מרבעי דלא חשיב פירי מדלא מברך עליו כ"פ העץ אלא שהכל ולפע"ד דדבר ברור הוא שהרי הגאונים גבי כלף תלחו זה בזה מדלגני ערלה לאו פירא הוא לגבי רבעי נמי להו פירא הוא ולא מברכין עליה ערלה פרי העץ כדכתב הר"י כ"פ כיצד מברכין ולכן כתב רבינו התמרים שאינן מתבשלין כלומר דרין שאינן מתבשלים לעולם דהיינו זשלי כמר"א פטורין מרבעי ולא היה צריך לפרש דתמרי דיוקא חייבין ברבעי משום דדבר פשוט הוא דפרי גמור הוא ועוד דנשמע ממילא מדיוקא מדלא קא פטרינן מרבעי אלא תמרים שאינן מתבשלים אלא תמרי דיוקא דעדיפא מנייהו חייבין ברבעי דל"כ הו"ל לאשמעינן רבותא דאפילו תמרי דיוקא פטורין מרבעי כ"ש זשלי כמר"א ונראה דהרמב"ם דכחך בספ"ט ה"ל מעשר שני בסתם כלשון המשנה והנובלות כולן אסורות לא קאמר אלא בתמרי דיוקא דליוו זשלי כמר"א אין פרי ואינן חייבין ברבעי ולא פלוגי רבינו הרמב"ם בזה כלל אבל כ"י עלה על דעתו דהרמב"ם מחייב ברבעי תמרים שאינן מתבשלין ורבינו פלוג עליה וכן כתב בש"ע שתי סברות בזה ולפע"ד דלא דק דליכא פלוגתא בזה דפשיטא דאינו חייב ברבעי אלא תמרי דיוקא אבל תמרים שאינן מתבשלין פטורין מרבעי ואמוראי לא פלוגי אלא בנובלות תמרה דדמאי ואיכא למחן דאמר דתמרי דיוקא כיון דאינן חשבות רובו הפקר הלכך פטורין מן הדמאי וכן פירש הרמב"ם במשנה ריש דמאי וכן פסק ריש פרק ג' מהלכות מעשר וי"ל ונובלות תמרה וכן עדיין לא הטילו שאור פירוש דרין של תמרים שיתפחו כלתם צנת כשזשלו ואלו הרוח השירן פטור שלל העילו שאור לא חשיב אף על פי שנקרא פרי כיון דרובו הפקר: ומ"ש והכך שלהם כלומר של רמונים וכך הוא לשון המשנה קליפי רמון והכך שלו ופי' הר"ש שהוא הפרח שצ"ג הפטמא. ומ"ש והתמד הנעשה מהן פי' שנתן מים ע"ג המרגלים והגזים ויש בהם טעם יין ומ"ש והפגנים משנה טס והוא פרי שנתלש קודם זישולו ואם לא תלשו היה מתבשל: ומ"ש והתמרים שאינן מתבשלין פירוש מנהג אלו התמרים שאינן מתבשלין בזילין לעולם והיינו דקרי לכו תלמודא זשלי כומר"א וכבר נתבאר בס"ד: ומ"ש והענבים שלקו בנישולם וכו' ענקוקלות. ובירושלמי איכה פלוגתא י"א ענבים שלקו קודם שלש זשולם וי"א אף בלקו אחר שלש זשולם נמי פטורין מרבעי וכן פסק רבינו ולכן כתב בסתם והענבים שלקו ואין נגמרין בנישולין וכך הוא דעת הרמב"ם שכתב בספ"ט מהלכות מעשר שני בסתם והענבים שדפסם הקדוש והפסידין: ומ"ש אבל בעלים והלולבים ומי גפנים משנה טס ואיכא לתמוה דהא חשיב נמי סמדר ופי' הרמב"ם במשנה שהוא הפרח שיוצא ממנו הנוסר ואמאי השמיטו רבינו ואפשר דמשנה תני רבי יוסי אומר הסמדר אסור מפני שהוא פרי נסתפק רבינו שמה הלכה כר' יוסי לחומר"א אבל הרמב"ם כתב במשנה דאין הלכה כר' יוסי וכן פסק בחיבורו סוף פ"ט דה. כוח מ"ש וז"ע באש"ר"י הלכות ערלה: כתב הרמב"ם כפי' המשנה אבל הנוסר עממו הכל מודים שהוא פרי ופשוט הוא: האביונות והקפריסין והתמרות של כלף וכו' מבוחר כ"פ כיצד מברכין. ומ"ש אבל בח"ל אביונות חייבין והקפריסין והתמרות פטורין כ"ל ובמקצת ספרי הדפוס כתוב איכא והוא טעות מפורסם: ואלו שלש שנים וכו' מבוחר כפ"ק דר"ה [דף י'] אלוהא דר' יוסי ורבי שמעון דלקליטה

לא עלתה לו שנה עד תשרי הכה אם אינה ערב שביעית ואם ערב שביעית היא שאמרנו עלתה לו שנה אם חנטו בה פירות לאחר ראש השנה של שנה שלישית מיד

פרישה (א) בורח אסורים בהנאה דכתיב בערלה לא יאכל (ב) נצטיו חמט (ג) דמשמע פדיון: (ג) בין בגרעינים בין הקלופין דכתיב את פרוי את הטפל לכרין: (ד) ופטורים מרבעי דברבעי כתיב פרוי ורשינן פרי אתה פודה ולא מים שפיו פרי דסם לא כתיב את: (ה) האביונות והקפריסין והתמרות של כלף חייבים כ"ל האביונות הן הפרי עצמו והקפריסין הן קליפה גדולה שסביבות הפרי עשין קליפה גדולה סביב אגוזים דקים. והתמרות בתוך העלין גדולים כמין תמרים ונובלין בעלה כמו בגלין: של ערבה רש"י מ"ו: והקפריסין והתמרות פטורין כ"ל (לאשמוך מס"ס שכתבו קפריסין מידים והאביונות והתמרות פטורין וכן הגיב ר"א ע"כ) ופי' משום מומר"א דכ"ל משינוי הכל כפירות אלא אביונות שהן עיקר הפירות גמ' (ס) שהוא מפסיל מתשרי וליבין טס ענה דכתיב בתשרי מרשית השנה עד אחרית השנה דכתיב ויטונו אחרית פשרי:

פ"י רצד [א] אבל רבינו חייבים כולו פי' משום מומר"א דא"י כולו ובמ"ל מאמר דערלה ארבעה כ"י וכן ופי' כתב רב"א דאמרינן דכל המיקל בדרך הלכה כמותו בח"ל ומשמע בגמרא ור"י כביאן דטמון דאי לאו שכן הל"מ שמקולטין בה בספק לא היה לה דין דרובן ושמה י"ל הביאן שכל"מ שמהלינן בספקא אשירין מאמר ט"ס לה דין דרבנן לענין סיקוקא ה"ה בכל מיני ים לה דין דרבנן לכן כתבו סתם שערלה מודבנן: כגון (ו) של כלף מין פז גדולים בו כמה מינים וקרוי מיני נכסם: (ז) אבל בח"ל אביונות חייבים והקפריסין והתמרות פטורין כ"ל (לאשמוך מס"ס שכתבו קפריסין מידים והאביונות והתמרות פטורין וכן הגיב ר"א ע"כ) ופי' משום מומר"א דכ"ל משינוי הכל כפירות ובמ"ל מאמר דערלה דרבנן לכן כתבו סתם שערלה מודבנן: מפסיל מתשרי וליבין טס ענה דכתיב בתשרי מרשית השנה עד אחרית השנה דכתיב ויטונו אחרית פשרי:

לשנת הנוטע ברה' דהיינו נוטע לרבים ותרתי ל"ל לכך פי' דתרתו דתי דידויה
חד נוטע בחור שלו לרבים ומד נוטע ברה' לזורך עמנו ומרוויחו כרובי :

גריסין בירושלמי תני רשב"א הנוטע לרבים חייב כו' ברה' פטור הנוטע לרבים
חייב כו' נוטע בחור שלו ברה' פטור כגזול קרקע ויש קרקע נגזלת א"ר

רצה כתיב

את חקויה תשמורו וגו' מה בהמתך
אפי' בח"ל וכו' בסוף פרק קמח דקידושין
[דף ל"ט] פי' מה בהמתך בהרבעה אפי'
בח"ל דהא חובת הגוף הוא אף שדך דומיא
דבהמה דבר המסויים והיינו הרבעה
אפי' בח"ל לוקין עליה דבר תורה : ומ"ש
והאי שדך לא תזרע לאו בכלאי זרעים
חיירי כו' נראה דה"ק דלא תעלה על
דעתך דשדך לא תזרע מיירי בין בהרבעה
האילן ובין בכלאי זרעים דתרווייהו הוקשו
להרבעה בהמה ולוקין עליהן בח"ל ד"ת
הא ליחא דהא כלאי זרעים אינן אסורין
בח"ל אפי' מדרבנן כדאמר בגמרא
כלאי זרעים דבארץ לא אסורי בהנאה
בח"ל נמי לא גזרו בהו רבנן אלא דלא
אסורי כל עיקר בח"ל אלא בכלאי האילן
שאומן נוהגין אפי' בח"ל כמו בארץ כלומר

שנטע בין לעצמו בין לישראל והנוטע בבית ועל נג שמילאו עפר
ונטע בו חייבין הנוטע בספינה (מ) או בעציץ של הרם חייב אע"פ
שאינן נקובים ובשל עץ אם נקובים חייב ואם לאו פטור (מ) העולה
מאליו בישוב חייב וכמדבר ל"ש עולה מאליו ול"ש נטעו אינו חייב
(מ) אא"כ עושה מפילה כדי להביא פירותיו לישוב :

הלכות בלאי זרעים וכלאי הכרם

רצה הרבעת האילן כתיב את חקויה תשמורו בהמתך
לא תרביע כלזאים שדך לא תזרע כלאים

(א) מה בהמתך אפי' בח"ל אף שדך אפי' בח"ל (ב) [א] והאי שדך
לא תזרע לאו בכלאי זרעים איירי (ג) שאומן אינן אסורין בח"ל
אלא בכלאי האילן שאומן נוהגין אפי' בח"ל ודוקא במרכיב אילן
באילן אבל מותר לערב זרעוני אילנות עם זרעוני שדה ולזורען
ביחד

והגון ללקות עליהן ד"ת ומ"ה שינה הלשון דמתיקרא קאמר שאומן אינן אסורין בח"ל
פי' אינן אסורין כלל אפי' מדרבנן וכאן אמר שאומן נוהגין אפי' בח"ל כמו בארץ
לקות עליהן ד"ת וקאמר תו בגמ' ואלא הכתיב שדך דמשמע שדך המיוחד לך וח"ל
לא הקנו לך מן השמים הוא למעטו זרעים שבה"ל פי' זרעים דכלאי הכרם
בח"ל דאין לוקין עליהן ד"ת דאין אסורין אלא מדרבנן דל"ל אף על גב דחובת
קרקע היא נילפינה בק"ו מחדש דאין אסורין אסור עולם ואין אסור בהנאה
לוקין עליו ד"ת בח"ל כ"ש כלאי הכרם דאסורין אסור עולם ואסורין בהנאה
קמ"ל שדך לא תזרע למעטו זרעים דכלאי כרם בח"ל ויתבאר בתחלת סי' רצ"ו
בס"ד . וכתבו החוס' לשם ברה' לא קו"ל כו' יאשיהו דכלאי זרעים מ"ה מייס
כמו חטה ושעורה מתחייב מלקות בא"י לדברי הכל ובח"ל מותר ואפילו מדרבנן
ליכא איסורא דכפריזות וע"ש : ומ"ש ודוקא מרכיב וכו' כלומר לא תימא אף
ע"ג דהרבעה דוקא אסור דל"ל אפילו בא"י מ"ה לפחות אסור מדרבנן לערב
זרעוני אילנות אפי' בח"ל ליחא אלא דוקא במרכיב וכו' אבל מותר לערב זרעוני
אילנות וכו' בח"ל שלא אסרה תורה בח"ל אלא הרבעה אילן באילן וכו' אבל לא
גזרו רבנן בח"ל תערובת זרעוני אילנות וירקות מלזרען ביחד מינה בא"י ודאי
אסור לערב זרעוני אילנות עם זרע שדה ולזרען יחד כדכתבתי בסמוך בס"ס
התוס' ולענין כלאי זרעים וזרעוני אילנות וירקות שהרי הן דומים
לענין היתר אכילה דל"ל דאסור לזרען ולקיימן מותרין באכילה כמו שנתבאר
בסוף סימן ע"ג ב"ה דל"ל מ"ש רבינו ואסור לקיים המורכב אבל הפרי הולא ממנו
מותר ע"ש והרב ב"י כתב דרבינו לא דק דהא מתניחין וכו' במ"ה אפי' מיירי
ואפ"ה שרו ודבר פשוט הוא עכ"ל וכו' בש"ע בסתם דמותר לערב זרעים מין
בשאינו מין ולזרעם יחד ושאריו ליה מאריה כי דבר פשוט הוא דאסור לערב
ב' מינים ולזרען יחד בא"י וכן מבוחר ברמב"ם פ"ה דכלאים סיפך דברי ב"י ע"ש .

וכבר כתבתי בסמוך זה שכן הסכימו כל המפרשים והפוסקים . ומ"ה והנוטע בבית
כו"ה הרמב"ם בס"ה מה' מע"ש והוא בירושלמי ר' יוחנן כ"ס רבי ינאי אילן שנטעו
בחוץ הבית חייב בערלה ופטור מן המעשר : ומ"ש ועל גב שמילאו עפר ונטעו
בו כ"כ הרמ"ה בתשובה כלל ב' וכתב דל"ל דגרסין בפ' כל הקרבנות (פד :)
תני חדא טבגא ושכחיה וכו' מניא וקורא ומניא חידך מניא וקורא בשלמא
ל"ל ל"ה הא בגג דתורבה הא בגג דניא אלמא בגג דניא מניא וקורא
היינו דוקא לענין בכורים דבעינן משבח ארץ מידי דהוה אחרים שבהרים
ומיירי שבעמקים אבל לכל מילי חייב מחובר גמור : ומ"ש הנוטע בספינה
משנה ככתבתי בסמוך ומה שחילק בין של חרם לשל עץ כ"כ הרמ"ה בהלכות
ערלה וז"ל הנוטע בספינה אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרם חייב מפרש
בירושלמי שאין כלי חרם עומד בפני השרשים והם מפעפעין דרך החרם ויונקין
מן הקרקע אבל של עץ נקובה עכ"ל . וכן פירש"י בפ"ק דגיטין (ו .) והחוס'
הקשו עליו ע"ז ובתנאים פ' כל הקרבנות וכתבו דנראה להפוך דל חרם בני
נקיבה ושל עץ לא בני נקיבה שהיא מתלחלה יותר מן החרם ובפ' כל הקרבנות
כתבו שחלטה היה רגיל ר"ת לפרש כן ואח"כ פי' דבשל חרם מהניא נקיבה אבל
בשל עץ אפי' נקוב לא מהני מירי : (ב"ה) וכתב הרמ"ה בתשובה בלל שני שנשאל
על גב מעצין ונכרות ונכרות ומלאו עפר ונטעו שם כרם אם הוא חייב בערלה והשיב
דעדיף שפי מעצין נקוב וחייב בערלה ונראה מדבריו דעצין שאינו נקוב פטור מערלה אבל
הרמב"ם לא כתב כן : והרמב"ם כתב בפ' המלכות מע"ש הנוטע בעצין שאינו
נקוב חייב בערלה אף ע"פ שאינו בארץ לזרעים הרי הוא בארץ לזרעו עכ"ל
וז"ל בירושלמי הנוטע בעצין שאינו נקוב חייב בערלה רבי יוסי אומר חפני
השרשים מפעפעין אותו רבי יונה מפיק לישנא כלי חרם עומד בפני השרשים
כתבתי : העולה מאליו בישוב חייב וכו' משנה ככתבתי בסמוך העולה מאליו
חייב ומפרש בירושלמי דוקא במקום ישוב אבל במקום חורשין לא וגרסי' בירושלמי
גסן שעתה חייב במקום חורשין פטור מן הערלה א"ר יוסי אפי' נטעה והתנינו
העולה מאליו חייב תמן כשנטען במקום ישוב א"ר אלעזר דהא דתימא כשאינה

פי' טפילה כדי להטעם בן להניח לזרע : כתב הרמב"ם בפ' המשנה דהא דתנן העולה מאליו חייב בתנאי שיהיה נחם ברה"י אבל עולה מאליו ברה"י פטור
וע"ז אמרו בספרי ונטעם פרט לעולה מאליו וכן אמרו בפ' בתוספתא העולה מאליו לרבים פטור עכ"ל ולא ידעתי למה לא כתבו בחיבור : תניא ככרי שהיה
מוכר פירות בשוק ואמר של ערלה קן של נטע רבעי קן אינו נאמן שלשה שנים מקחו הוא אומן וכתב רבינו ירוחם דאפילו אמר מאיז פלוני לקחתים אינו נאמן :
(ב"ה) כתב הרמב"ם בתשובה בשם הראב"ד דמותר למכור פירות ערלה שלא באו לעולם דאינו מוכר אלא ספק עמים ועצי ערלה שיו' בהנאה : וכתב רבינו האי מאן דבין
מכירתו מדברים האסורים בהנאה גמון פירות ערלה או הקדש לא קנה דלאו פרי יריב ליה והביא ראיה לדבר : כתב בא"ח על עצי הוורד כתב הראב"ד שאין הוששין להם שום ערלה
ולא ראוי אדם גזור על זה לעולם ואפשר מפני שהיו ספק ערלה בח"ל שמוער ע"כ ועל הוורדים תוספות כתב שחייב בערלה וכן כתב הרשב"א אחר כתב הראב"ד נסתם
בוה עכ"ל וז"ל תשובת הרשב"א וורדים מסתבר שערלה נוהג בהם כמו שנוהג בהם שבועות ומאשר חסתי עליו להתירו לפי שצריך לבריות הקרתי ומצאתי להראב"ד שנסתם עליו
ואמר שהורה הוא הפרי והעליון כמו שאינו וכו' אלא שלא ראיתי אדם נוהג בהם שום ערלה ובח"ל מותר בהן לך הרב הגדול שידוע לשהר את השרין מן התורה ואע"פ שאין דעתו
מומכת בכל זה להלכות לו שומעים שהוא רב מובהק וכל הממיר עליו להביא ראיה עכ"ל כתב עוד שם אם יש לכבדו אילן של ערלה אסור ללקוט ממנו לצורך הכבדו ואפילו בחנם
לפי שישראל בהנה ממה שהנכרי מחוקק לו טובה וגם אסור לישראל להשקות לכבדו סמנו בין בשבר בין בהם עכ"ל . אם מבר ערלה או בלאי כרם אם דמיהם אסורים בהנאה ואם קנה
בדמיהם כלים או פירות ואם קדש בדמיהן וכמה דינים אחרים בערלה וכלאי כרם הביא ר"י בנב"א :

רצה הרבעת האילן כתיב את חקויה תשמורו וגו' בסוף פ"ק דקידושין (דף לו .) תנן דכלאים נוהגין אף בח"ל ובגמרא (לט :) א"ר אפי' אר"י לוקין על
הכלאים א"ל ר"ה ר"ה וכתב והכלאים מד"ם ל"ק כאן בכלאי הכרם כאן בהרבעה האילן כדמחול דלמך את חקויה תשמורו חקויה

שחקקתם לכם כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרבעה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בח"ל אף שדך נוהג בין
בארץ בין בח"ל ואלא הא כתיב שדך הוא למעטו זרעים שנתן לארץ מה יוסף מערב צוריה וזרע א"ל אפי' והתן הכלאים מד"ם א"ל ל"ק כלאי הכרם (א) וכן
בכלאי זרעים כלאי הכרם דבארץ אסורים בהנאה בחוץ לארץ נמי גזרו בהו רבנן כלאי זרעים דבארץ לא אסורי בהנאה בחוץ לארץ לא גזרו בהו רבנן וכתב
רמ"ה נחמא דין כלאים עכשיו בח"ל נחלקה לג' חלקים הרבעת אילן מדאורייתא כלאי הכרם מדרבנן כלאי זרעים מותר : ומ"ש אבל מותר לערב זרעוני אילנות
עם זרעוני שדה ולזרעם יחד כן כתב הרמ"ה בה"ל כלאים וז"ל אף ע"ג דכלאי אילנות נפקא לן מדכתוב שדך לא תזרע כלאים לא אסור אלא הרבעה דומיא
דהרבעת בהמה אבל מותר לערב זרע אילנות זה בזה ולזרען וכן זרעו השדה עם זרעו האילנות ולזרעם יחד וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות כלאים והוא מבוחר
(ב"ה) בתוספתא זרעים זרעים וזרעי אילן כאחד וצריך למהוק מן בירושלמי עד ומתאחין : (בירושלמי דכלאים פ' רבי יהודה אומר נוטל אדם מעה מפעמא של תפוח ומעה
מפיטמא

פרישה (מ) או בעצין של חרם פי' של חרם הא"י אפי' ופירש"י דאין כלי חרם פטור בפני השרשים
וסם מפעפעין דרך החרם ויונקין מן הקרקע משא"כ בעץ : (מ) העולה מאליו
בישוב חייב דל"ל כ"כ ה"ה בעולם מביא יד של חרם במקום וס דבר טבוב לנטיעה האילן
וקרי ביה ונטעם משא"כ מותר : (מ) אא"כ עושה טפילה כדי להניח כו' פי' כדי להטעם
עמו ולהביא פירות ואם גזל כ"כ פירות על האילן חייב בערלה ואם לאו לא והטעם דכדי טפילה
דחייב היינו משום דלא יחא ליה באילן זה ונמשכנתו אשכנביה וקיי כלילי נטע וקרי ביה
ומתאם אבל אם אינו עושה כדי טפילה אפי' אם הוא נטעו פטור דבעט דעתו אצל כל אדם :
פי' רצה (א) מזה בהמתך אפי' בח"ל דהא חובה שאינה פליה בקרקע הוא : (ב) והאי שדך
לא תזרע לאו בכלאי זרעים איירי כו' פי' הכי דשדך דמייירי אפי' בח"ל לא
איירי בכלאי זרעים אבל בח"ל חייב בכלאי זרעים וזרעים שנתן שדך לא תזרע וענין דפרישה :
(ג) שאומן אינן אסורין בח"ל אבל בא"י אסור כלאי זרעים לזרע ולקיימן וכו' בס"י רצ"ו וז"ל
רמ"ה דין כלאים בח"ל נחלק לג' חלקים הרבעת אילן מדאורייתא כלאי הכרם מדרבנן
כלאי זרעים מותר

והוא שדך לא תזרע לאו בכלאי זרעים כו' וז"ל הרמב"ם פ"ה דכלאי הכרם וכו' בס"י רצ"ו וז"ל
כס כלל עם שנאמר שדך לא תזרע כלאים כי למעט עושה דמ"ש שדך לא תזרע כלאים מיירי בין בכלאי זרעים בין בכלאי אילן חלף דהסיקא
כלאים

על גבי מאכל והוא מינו מותר ואי זה מינו דתנן האגסין והקרוסטומלין וכו' עד אע"פ שדומין זה לזה כללית זה זבוב כלאים פי' האגסים עם הקרוסטומלין אינם כללית וכו' הפרישין עם העוורדין וכו' הרמב"ם בפ"ג מהל' בלאים והכי אמרינן בהדיא בירושלמי בפ"ק דכללית ר' יוסי בשם רבי יוחנן כוללו זונות זונות מה על כל פירקא קא אמת או על הדא הלכתא ומסיק דעל כל פירקא קאמר ומ"ש דפי' פירות הללו הוא מדברי ר"א"ש בהל' בלאים ור"ש כתב פרישין בירושלמי א"ר יונה אשפרגלין עוורדין מפרש בפ' כיצד (ד' מ:) טולשי ואמרי קונע"ש ר"ל שיש מפרשים דעוורדין קונע"ש ופרישין קודמין וזה א"ל דלא דמו אהדי כלל ופשיטא שהם כללית זה זבוב והרמב"ם פירש האגסים נקראים בלשון ערב אגוז וההמון קורין להם כמתייה ויהמון יקראו להם בלשון זבלע"ו פירש"י ופרישין הם חנושין ובלע"ו חוורין ועוורדין נקראין זעוד ובלע"ו שורבא"ש ומורה נקרא אלעזרן פרשקין בערבי אל כוך ובלע"ו פריש"ש שזין עונאבל רימין אל נכך ואמר בתלמוד יש מהם שהלכו בהם אחר הפרי ויש מהם שהלכו אחר העלים ר"ל אם הם דומים לפרי או לעלים לא יחשבוהו כללית עכ"ל ורבינו ירוחם בשם רבי נטרונאי אגסים סירמיני"ש קרוסטומלין הם פיראש שהם מין אגסים דומים לעפנים פרישין הם סירואליש עוורדין נישבו ראש :

רצו בלאי הכרם וכו' כבר נתבאר בסיומן רצ"ד דרבינו עוסק כפשטא דסוגיא דספ"ק דקידושין ודקי"ל כעולה א"ר יוחנן לחלק בין ספק ערלה נח"ל לבין דאסור הל"מ אסור נמי כשרואה שהנכרי לוקט מעננים שהם עומדים בספק אבל כלאי הכרם נח"ל שאינו אסור אלא מדרבנן

מין אגסים ודומין לעפצים (יג) פרישין פרוג"ש עוורדין קורב"ש בלעז חורים מין תפוח ונדל ביער ומאכילין לחזירים שרפין מפרש בירושלמי הנוטע זיתים ורמונים יחד נפוק מנהון שרפין אסור להניח לנכרי להרכיב בשלו ואסור לקיים המורכב (יד) אבל הפרי היוצא ממנו מותר ואפילו לזה שעבר והרכיבו ומותר ליקח ענף מן המורכב ולנטעו במקום אחר :

רצו בלאי הכרם בארץ ישראל אסור מן התורה לזורען ולקיימן (ט) ואסור ליהנות מהפרי היוצא מהם (י) ובח"ל אסורים מדרבנן הלכך ספיקו בארץ ישראל אסור ובח"ל מותר כיצד ירק העומד בין הגפנים (יג) ואין ידוע אם גורע שם באיסור אם לאו (ד) אפילו אם רואה שהנכרי לוקט משם מותר לו לאוכלו ובלבד שלא ילקט הוא ויאכל וכלאי זרעים בא"י אסור לזורען ולקיימן (ט) ומותרין באבילה ובח"ל מותר לכתחילה לערבם ביחד ולזרעם ולא מקרי בלאי הכרם אא"כ זורע שני מיני תבואות או ב' מיני זרעים עם הרצין יחד כר' יאשיהו (י) דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד אבל מין אחד עם הרצין או שני מינים בין הגפנים מותר לכתחילה לזורען בח"ל והראב"ד כתב הא דבעי'

ב"ה וכתוב בא"ח מותר להרכיב אילנות מין במינו אפילו שחורות בלבנות ודקות בגמות אף ע"ש שיש להם שם לוי : **וכתב** סמ"ק על כל הנהו דתנן התם דליתא כללית שאף ע"פ שדומין זה לזה כללית זה זבוב כללית זה אגוז ולפי שזין המון העולם מכירים רוב המינים טוב ליוצר מכולם (ב) אסור להניח לנכרי להרכיב בשלו כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' בלאים וכו' הר"ש בהלכות בלאים מדאמרינן בפ' תולין (קלט.) דאפי' כשזרעו בכרמא אסור להניח לנכרי לזרוע בכרמא : ואסור לקיים המורכב אבל הפרי הכולל ממנו מותר כ"כ הרמב"ם בפ"ה וכו' הר"ש וכתב שהטעם מפני שאין לך בכללית שיאסר הפרי אלא כללית הכרם דתנן כלאי הכרם אסור מלזרוע ומלקיים ואסורים בהנאה כלאי זרעים אסור מלזרוע ומלקיים ומותרים באבילה וכך הם דברי רמב"ם והטעם שהם דומים הרבה אלן בלאין כללית זרעים שהן מותרים באבילה. ומ"ש מותר אפי' לזה שעבר והרכיבו כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות בלאים ופשוט הוא : **ומותר** ליקח ענף מן המורכב ולנטעו במקום אחר כ"כ הרמב"ם והר"ש והוא ירושלמי בפ"ק דכללית תני נכרי שהרכיב אגוז ע"ג פרסק אע"פ שאין ישראל ראשי לעשות כן טעם ממנו יתור והולך ונטע במקום אחר :

רצו בלאי הכרם בארץ אסור מן התורה לזורען ולקיימן ואסור ליהנות מהפרי היוצא מהם משנה בפ"ה דכנאים ומ"ש בח"ל אסורים מדרבנן בספ"ק דקידושין (לו.) וכחצתו בסיומן שקודם זה. ומ"ש הלכך ספיקו בח"ל אסור ובח"ל מותר כיצד ירק העומד בין הגפנים וכו' בספ"ק ערלה כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוץ לו בח"ל אסור ובסוריא מותר ובח"ל יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד ומפרשה רבינו בספק כללית אלא הרמב"ם נראה שמפרשה בשם כללית ודאי וכבר כתבתי פי' דבריו בסיומן רצ"ד : ומ"ש וכלאי זרעים בח"ל אסור לזורען ולקיימן ומותרין באבילה משנה בפ"ה דכללית. ומ"ש ובח"ל מותר לכתחילה לערבם ביחד ולזרעם בספ"ק דקידושין בסיומן שקודם זה : **ור"א** מיקרי כלאי הכרם אא"כ זורע שני מיני תבואות או ב' מיני זרעים עם הרצין יחד כרבי יאשיהו וכו' בספ"ק דקידושין (לט.) ובפ' מי שמתו (כב.) ובפ' ראשית הגז (קלו.) אמרינן דקי"ל כרבי יאשיהו דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד וכתב הר"ש בהלכו' כללית פרי' אע"פ שמהם משניות וברייתות וסוגיות דתלמודא דלא כרבי יאשיהו ההוא דהמעביר ענין נקוב בכרם קדש (כללית פ"ז) והיא דהמסכך גפנו ע"ג תבואה של חצירו (סס) ועוד כמה משניות במסכת כללית ובגניית דתלמודא בפ' תולין (קלט.) אפי' נדרות אחרונים חזרו להיות עושות כרבי יאשיהו והראב"ד כתב ה' דבעי רבי יאשיהו חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היינו דוקא לענין מלקות אבל לענין איסור לא בעינן שזרעם במפולת יד כדתנן המעביר ענין נקוב בכרם קדש ונראה לפי דעתו דהאי איסורא ליתא אלא מדרבנן פון דלא אסרה תורה אלא ג' יחד מנ"ל דמיקרי כללית הכרם אם לא עשה כן ולדעת ר"י נראה דאפי' איסור דרבנן לית ליה מדפריש דהני סתמי מחגי' דלא כרבי יאשיהו ופי' סבר ר' יאשיהו הכי אחיין ספיר כוונתיה ואף לדעת הר"ש נראה דלא אסור בח"ל אע"ג דאסור בהנאה בארץ כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא עדיף מכלאי זרעים דאסור מדאורייתא ולא גזרו עליה בח"ל עד כאן לשונו וכתב ז"ל ויש לתמוה על רבינו שקישר בסדרת הראב"ד ולא כתב מה שפירש בו הר"ש דליכא איסורא אלא מדרבנן וה"מ בח"ל אבל בח"ל מותר ואפי' זורע ב' מינים בין הגפנים משמע דשרי לדעתו ז"ל עד כאן לשונו ולפע"ד נראה דליכא להקשות אמה שפי' הר"ש לדעת הראב"ד דא"כ אמאי קאמר הראב"ד דרבי יאשיהו דוקא לענין מלקות אבל איסורא איכא הו"ל למימר דרבי יאשיהו דוקא ב' מדאורייתא אבל מדרבנן אפי' זורע מין אחד בין הגפנים אלא עכ"ל דלפניו וכו' אלא חיובה לדאורייתא נמי איכא שיער וכו' הא אסורא דאורייתא איכא בארץ והכי נמי משמע דפרק אוחו ואת בנו דהא דתניא הזורע כללית לוקח פי' זורע חטה וחרצן ושעורה וחרצן ב' התרואות ולוקח שתים תני לה לאסוקי מדר' יאשיהו דאמר לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד קמ"ל דבי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי מייחייב אלמא דלא פליגי רבנן ור' יאשיהו אלא לענין מלקות אבל לענין איסור דאורייתא ל"פ

דאף ר' יאשיהו מודה דאפילו במין א' כגון חטה וחרצן ושעורה וחרצן איכא איסורא דאורייתא בארץ והכי ברמב"ם בפ"ה מהלכות בלאים שפירשין מין אחד בח"ל אינו לוקח אלא אסורים מדאורייתא וכן פי' ז"ל בדברי הרמב"ם בסוף סיומן זה דלא כמה שהבין הר"ש והאמת הוא ברמב"ם כפי'

רבי משה
ובאן משמע דאף בספק דוקא מינו שרי דפשוט הוא דהא מינו דקאמר רבינו אפאכל דוקא קאי ולא אסרק ובהו אין דבריו סתרי אהררי כנ"ל : (ב) וכתב הכלבו והילכתא מותר להרכיב מין במינו ואפי' שחורות בלבנות ודקות בגמות אע"פ שיש לו שם לוי עכ"ל :

פרישה
אם גורע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד ביחד כלקמן וק"ל מ"ו : (ד) אפילו אם רואה שהנכרי לוקט משם מותר לו לאוכלו כו' אבל בספק ערלה כה"ג אסור והס' דכתב לעיל בס' רצ"ד גבי ספק ערלה וכו' כרם שבו ספק ערלה שבו מותר כבר כתבתי שם שר"ל פירות הנמכרים מזהם לה מותרים אבל אם רואה אוחו שלוקט משם בימים אסור והטעם דמקלין טמי בכלאי כרם מצעלה משום דערלה בח"ל הוא הל"מ וכלאי כרם מדבני ספרים ועיין לעיל בסיומן רצ"ד כפי' שדעת הרמב"ם הינו כן ויש כתבתי מה שיש לזקוק בזה : (ה) ומותרין באבילה הטעם קדח לא תזרע כרמך כללית וכו' דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן כו' דהכי משמע ליה

לח

ובאן משמע דאף בספק דוקא מינו שרי דפשוט הוא דהא מינו דקאמר רבינו אפאכל דוקא קאי ולא אסרק ובהו אין דבריו סתרי אהררי כנ"ל : (ב) וכתב הכלבו והילכתא מותר להרכיב מין במינו ואפי' שחורות בלבנות ודקות בגמות אע"פ שיש לו שם לוי עכ"ל :

רצו בלאי הכרם בארץ אסור מן התורה לזורען ולקיימן ואסור ליהנות מהפרי היוצא מהם משנה בפ"ה דכנאים ומ"ש בח"ל אסורים מדרבנן בספ"ק דקידושין (לו.) וכחצתו בסיומן שקודם זה. ומ"ש הלכך ספיקו בח"ל אסור ובח"ל מותר כיצד ירק העומד בין הגפנים וכו' בספ"ק ערלה כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוץ לו בח"ל אסור ובסוריא מותר ובח"ל יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד ומפרשה רבינו בספק כללית אלא הרמב"ם נראה שמפרשה בשם כללית ודאי וכבר כתבתי פי' דבריו בסיומן רצ"ד : ומ"ש וכלאי זרעים בח"ל אסור לזורען ולקיימן ומותרין באבילה משנה בפ"ה דכללית. ומ"ש ובח"ל מותר לכתחילה לערבם ביחד ולזרעם בספ"ק דקידושין בסיומן שקודם זה : **ור"א** מיקרי כלאי הכרם אא"כ זורע שני מיני תבואות או ב' מיני זרעים עם הרצין יחד כרבי יאשיהו וכו' בספ"ק דקידושין (לט.) ובפ' מי שמתו (כב.) ובפ' ראשית הגז (קלו.) אמרינן דקי"ל כרבי יאשיהו דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד וכתב הר"ש בהלכו' כללית פרי' אע"פ שמהם משניות וברייתות וסוגיות דתלמודא דלא כרבי יאשיהו ההוא דהמעביר ענין נקוב בכרם קדש (כללית פ"ז) והיא דהמסכך גפנו ע"ג תבואה של חצירו (סס) ועוד כמה משניות במסכת כללית ובגניית דתלמודא בפ' תולין (קלט.) אפי' נדרות אחרונים חזרו להיות עושות כרבי יאשיהו והראב"ד כתב ה' דבעי רבי יאשיהו חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היינו דוקא לענין מלקות אבל לענין איסור לא בעינן שזרעם במפולת יד כדתנן המעביר ענין נקוב בכרם קדש ונראה לפי דעתו דהאי איסורא ליתא אלא מדרבנן פון דלא אסרה תורה אלא ג' יחד מנ"ל דמיקרי כללית הכרם אם לא עשה כן ולדעת ר"י נראה דאפי' איסור דרבנן לית ליה מדפריש דהני סתמי מחגי' דלא כרבי יאשיהו ופי' סבר ר' יאשיהו הכי אחיין ספיר כוונתיה ואף לדעת הר"ש נראה דלא אסור בח"ל אע"ג דאסור בהנאה בארץ כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא עדיף מכלאי זרעים דאסור מדאורייתא ולא גזרו עליה בח"ל והרמב"ם כתב דמודה רבי יאשיהו דאם זרע ביני גופני בארץ דאסור ואפי' חד מינא דזרעים אסור אבל בח"ל שרי מש"ה לא שמתיה רב נחמן להכחיש דאמר בספ"ק דקידושין דהוה זרע ביורני ביני גופני כי לא זרע אלא זרע אחד בין הגפנים אבל אם זרע ב' מיני זרעים

דאף ר' יאשיהו מודה דאפילו במין א' כגון חטה וחרצן ושעורה וחרצן איכא איסורא דאורייתא בארץ והכי ברמב"ם בפ"ה מהלכות בלאים שפירשין מין אחד בח"ל אינו לוקח אלא אסורים מדאורייתא וכן פי' ז"ל בדברי הרמב"ם בסוף סיומן זה דלא כמה שהבין הר"ש והאמת הוא ברמב"ם כפי'

לח

יורה דעה הלכות בלאי בהמה רצו רצח

כלל תחת המגלה כשהולכים בדרך אסור גמור הוא משום מנהגו בכלאים הכלל... ע"ש הסוס דאסור אף להרא"ש שהרי הן קטורים בעגלה ועוד שהרי גם הכלל...

למחר חייב ולמחר פטור. ומ"ש פטור אר"י קאי ולפי"ז זה נראה מה שהקטית מעיקרה... וגם נראה לישאל דמה נפיק מנייהו דמשמע דתחא לפרושי מאי בנייהו. והרמב"ם...

רצה כתיב

רצה כתיב ונגד כלאים וכו'. משנה ר"פ בתרא דכלאים חין אסור משום כלאים אלא אמר... ופשתים וכו' ואיכא למידק בדברי רבינו...

הלכות בלאי בגדים

רצה כתיב ובגד כלאים שעמנו לא יעלה עליך ואין כלאים אלא הצמר ופשתים (א) דכתיב לא תלבש שעמנו... צמר ופשתים יחדיו ואין נקרא צמר סתם אלא צמר רחלים ואילים...

צמר

צמר ופשתים יחדיו ואין נקרא צמר סתם אלא צמר רחלים ואילים אלא צמר גמלים וארנבים וכו' וצמר אבן לא ואין נקרא פשתים אלא סתם פשתן שאין לו שום כינוי אבל אם יש לו כינוי אחר (ב) כגון... פשתן של ים או קנבוס לא ואע"פ שמו התורה אין כלאים אלא בצמר ופשתים חכמים אסרו משי עם צמר לפי שדומה לפשתים...

רצה כתיב

רצה כתיב ונגד כלאים וכו'. משנה ר"פ בתרא דכלאים חין אסור משום כלאים אלא אמר... ופשתים וכו' ואיכא למידק בדברי רבינו... דכתיב לא תלבש וגו' והוא ליה לומר מתחלה אין כלאים אלא תלבש וכו'...

דרכי משה

רצה (א) ומיהו במדינתנו נוהגין היתר בכגד קנבים כי הוא מצוי לרוב:

דרכי משה

רצה (א) ומיהו במדינתנו נוהגין היתר בכגד קנבים כי הוא מצוי לרוב:

פרישה

ממתיב משום ללא גרע ממתיב בקול לוקה משום דבדיבוריה קעביד מעשה כו' אלא נח... ללמינו ביה דדעמו נוטה להכריע ושאפי' לר"י דמסק רובו לא קני כ"מ בקנין ממון אבל...

פרישה

ממתיב משום ללא גרע ממתיב בקול לוקה משום דבדיבוריה קעביד מעשה כו' אלא נח... ללמינו ביה דדעמו נוטה להכריע ושאפי' לר"י דמסק רובו לא קני כ"מ בקנין ממון אבל...

הרשי הגהות

שחמה על זה ואח"כ כתב וז"ל וכן אציגה לפיך לשון הירושלמי דהב"י השמיט מה שהיה כבוד שאינו לצורך... וכך הוא רבי ירמיה בעי קשרן בשערן מה אנו קיימין אי בשקשרו...

הרשי הגהות

שחמה על זה ואח"כ כתב וז"ל וכן אציגה לפיך לשון הירושלמי דהב"י השמיט מה שהיה כבוד שאינו לצורך... וכך הוא רבי ירמיה בעי קשרן בשערן מה אנו קיימין אי בשקשרו...

יורה דעה הלכות כלאי בגדים ש

הכיסות כ"ש נקשרת כמו צנינות ואז"ל צארכס יחד ונתבאר דברי רבינו ולפע"ד דרש"י נמי מודה דבשע כל אחד לבדו וכן נמי טווי לבדו ואח"כ חדרם צארכס או קשרם או בשתי תכופות נמי היו כלאים דאורייתא כדמוכח מכלאים צנינות אלא דמ"מ חולק הוא אר"ת דלר"ת לא היו כלאים דאורייתא אלא בשזור ג"כ ולרש"י א"ל שזור כדאיתא בירושלמי דנוו היינו אריג וזה פשיטא דל"ת כ"ש היכא דשוע יחד וטווי יחד ושזור דהחוט הוי כלאים דאורייתא א"ס תפר צו בנד ולבשו אלא דלפ"י שוע וטווי ושזור כ"ל לבדו ואח"כ חדרו צימד ע"י אריגה וכו' נמי היו כלאים דאורייתא: ובי"ש בשם הרמב"ם כתב ד"י לפי מה שהיה גורם רבינו דברי הרמב"ם לא הו"ל להעתיק דברי הרמב"ם אלא כך הו"ל לכתוב והרמב"ם כתב כדברי רש"י עכ"ל ולא נהירא אלא נראה מדברי רבינו דסברה שלישית היא דס"ל דבטרפן בלא שוע וטווי

יחד וארכס ה"ו כלאים דאורייתא ואף ע"ג שלא החליק אותם יחד ולא תקנס היטב יחד מתחילה והא דכתיב שטענו דפי' שוע וטווי ונוו דאלמא דבעינן תלתא הכי פירושו א"ס היה שוע אינו חייב אלא"כ דהוי נמי טווי ונוו אלא א"ס אינו טווי ונוו אף ע"פ שהוא שוע ועשה ממנו לבדים אין זה כלאים אבל כשהוא טווי ואריג הוי כלאים אפי' אינו שוע אלא שטרפן בלא שוע וטווי וארכס והכי משמע מלישנא דמתני' דקתני אין אסור משום כלאים אלא טווי וארכס שנאמר לא תלבש שטענו אין אסור משום כלאים אלא דבר שהוא שוע טווי ונוו פתח בטווי וארכס וסיים בשוע טווי ונוו אלא בע"כ דהכי קאמר א"ס היה שוע אינו חייב אלא"כ דהוי נמי טווי ונוו אבל בטווי ונוו חייב אף ע"פ שאינו שוע וכך צריך לפרש גם הסוגיא בנדה לדעתו ומיזו מכלאים צנינות מוכח נמי דא"ס טווי כל אחד לבדו ואח"כ חדרו צימד בשתי תכופות או קשרן הוי נמי כלאים דאורייתא וכדפרישית לשיטת רש"י אלא דלר"ת לא מחייב בטווי וארכס אלא בדאיכא נמי שוע ולהרמב"ם לא בעינן שוע אלא טווי וארכס או טווי וקשרם כדפרישית וי"ט הרב רבינו משה בר מיימוני תפר בגד אמר בשל פשתן אפי' תפרו צמיש או שתפר בגד אמר בחוטי פשתן וכו' דס"ל דכיון דכל אחד טווי וארכס כלבדו ואח"כ תפרו צמיש כיון דחברין יחד על ידי תפירה בשתי תכופות א"כ תפר בגד אמר בחוטי פשתן דהיה כל אחד טווי לבדו ואח"כ חדרו צימד בשתי תכופות דהיינו נמי כאלו אריג יחד לבדו ואח"כ חדרו צימד טווי ואח"כ חדרו צימד אף ע"י אריגה או חדרו על ידי תפירה כ"כ תכופות או על ידי קשירה כדמוכח מכלאים צנינות שהצמר טווי בלבד והפשתים בלבד אלא שחבר החוטין יחד על ידי קשירה ואסור מן התורה שלא במקום מצוה והכ"י הפסוק שהטעם שרמב"ם שהלכדים שהם שוע בלבד הם כלאים דאורייתא היא אמיתית ופי' דבריו בכמה דרכים ולא נהירא אלא הנוסחא שהביא רבינו בשמו היא העיקר כדפרישית והכי נקטינן לחומרא בהרמב"ם דבטווי וארכס א"ס נמי בטווי וקשרו בלבדו או בפתחו בשתי תכופות בלבדו הוי כלאים דאורייתא ולא בעינן שזור דנוו פי' ארוג כפי' רש"י כדאיתא בירושלמי אבל לבדים אינו כלאים מן התורה ודלא כמ"ס הרב בש"ע להשוות היכא דשע אותם ועשה מהם לבדים להיכא דטרפן וטווי אותם וארג בגד מטווי זה דאלמא דס"ל דזה וזה כלאים דאורייתא ליתא אלא הלכדים אינן אסורין אלא מדרבנן ועיין דין הלכדים בסומן שאמר זה: היבר אמר בשתי תכופות וכו' דפ' בתרא דכלאים התוכף תכופה אחת אינו חייב ואין צו משום כלאים עשה שני ראשיה לזד אחד חייב ויש זה משום כלאים ופי' הרמב"ם בנדה תכופה אחת היינו שתתחבב המחט בבגד פעם א' אף ע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חייב לא לעומתה א"ס נעמא זה לא נעמא

ר"ת וכו' רבינו ירוחם בשם הרמ"ם ומדברי הרמ"ם נגדה פרק האשה נראה שהיא מסכים לדברי ר"ת: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם לפי מה שהיה גורם דברי הרמב"ם לא הו"ל להעתיק דברי הרמב"ם אלא כך הו"ל לכתוב והרמב"ם כתב כדברי רש"י אבל נסחת הרמב"ם אינה כמו שהעתיק רבינו אלא כך הוא כיון שנתחבר הצמר עם הפשתן לז חייב בעולם ה"ו כלאים מה"ת כי"ד אמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אותם ועשה מהם לבדים הרי אלו כלאים טרפן וטווי אותן כאחד וארג בגד מטווי זה ה"ו כלאים וכך היתה נסחת הרמב"ם דברי הרמב"ם ותחילת לשון הרמב"ם עלמו מוכיח שעכ"פ כך הוא הנוסחא האמיתית דבריו וצאמת שהיא קשה מאד בעיני דממה שכתב שהלכדים הם כלאים דאורייתא נראה שהוא ז"ל סובר שמה שאמרו עד שהיה שוע טווי ונוו או קתני וצמד מינייהו סגי וממה שכתב טרפן וטווי אותן כאחד משמע דבעינן שיעשה שלשתן יחד וכדברי רש"י ועוד דלמאי דמשמע מתחילת לשונו קשה דגרסינן בנדה פרק האשה אמר רב אחא צריה דרב יבא משמי' דמר זוטרא ה"ו מ"ן דרמי חוטא דיתנא בגלמא דעמרלא ונתקיה ולא ידע אי נתקף אי לא נתקף ש"ד מ"ט מדאורייתא שטענו כתיב עד שהיה שוע טווי ונוו ורבנן הוא דגזרו ציה וכיון דלא ידע אי נתקיה שרי מתקיף לה רב אשי אימא או שוע או טווי או נ"ו וסילכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחד ליטנא הרי דלמסקנא דגמרא אינו אסור מה"ת עד שהיה שוע טווי ונוו ופי"ק כתב הוא ז"ל דלבדים שאינם אלא שועים שהם כלאים דאורייתא וכבר הציג עליו הרמב"ם ז"ל כן ואיפשר שמעטם קשיות אלו הגיונו דברי הרמב"ם גבי לבדים אין זה כלאים והגהת טעות היתה שתיחלת לשונו מוכיח שצריך לגרוס גבי לבדים ה"ו כלאים וגם סוף לשונו מוכיח כן שכתב חסר בגד דמר בשל פשתן וכו' וכלו או שתפר בגד אמר בחוטי פשתן וכו' ואפי' קשר גדיל של צמר בשל פשתן וכו' הרי אלו כלאים שנאמר צמר ופשתים יחדיו מ"מ כיון שנתאחה נאכר ומנין שכל איסורים אלו של תורה שהיו צריך הכתוב להחיר כלאים צנינות והצנינות חוטין קשורים בלבד הן מכלל שחיבור כזה שלא במקום מצוה אסור מה"ת שאינו ממעט בתורה דבר שהוא אסור מד"ם עכ"ל משמע דבאי זה ענין שנתחבר צמר עם פשתן לז חייב צימד בעולם הוא אסור מה"ת וז"ל סובר דנהי דבשוע לבד הוי כלאים בטווי ונוו א"ס כלאים אסור מה"ת הוא ארוג וליטנא דמתנייתין דקתני אין אסור משום כלאים אלא טווי וארכס שנאמר לא תלבש שטענו דבר שהוא שוע טווי ונוו פתח בטווי וארכס וסיים בשוע טווי ונוו והיינו לומר דנהי דבשוע בלבד אסור מה"ת וכדקתני ההם בסמוך דלבדים אסורים מפני שהם שועים מ"מ בטווי לבד לא מחייב אלא"כ ארוג ואיפשר דטעמא משום דכתיבת שטענו כתוב בראש התיבה תיבת ציה דהיא משמע דבה לחוד סגי ואיפשר דה"ה דצארכס לחדיה סגי כיון דכתיב שיע תיבת נ"ו שיהיה אף על פי שהוא צימד חייב תיבת חייב טווי וארכס כדכונה בזה"ל משמע ליה שהוא טפלה לאריג לומר שאינו חייב על הטווי אלא"כ ארוג ויותר י"ל דכיון שאינו בראש תיבה לא מחייבין עליה א"ס לא עוואן יחד גם כן ומה שאמרו עד שהיה שוע טווי ונוו כן פירושו עד שהיה שוע או עד שהיה שוע ונוו ובלאו הכי י"ל כן לדעתו ז"ל שהרי כתב צמי' המשנה דשע הוא הטייף הממחה פני הבגד וא"ס כן הו"ל הוי מלאכות שלא כדמסר דהוי ליה למיכתב שע בחר טווי ונוו ומדקדקוהו משמע שהוא ענין צפני עצמו דהיינו עשיית לבדים שאין בהם לא עווייה ולא אריגה ודייק פירושו זה דברי הרמב"ם דגבי טוואן יחד אריגן לא כתב שען וטעמא כדפרישית ומה שדחי במסכת נדה דלא אמרינן או שוע או טווי או נ"ו מדאפקינהו רחמנא בחד ליטנא לא למעוטי שע אמרו אלא על טווי וארכס כדפרישית ומלאחתי לו ז"ל שכתב צמי' המשנה על מה ששנינו דבר שהוא שוע טווי

נוו וזהו כלאים של תורה והוא שלא יהיו כלאים עד שהיו נחברים אלו הג' ענינים כולם וכל מה שאינו כך הוא כלאים מד"ם וזו הלכה פסוקה באמת וכן אמרו בתלמוד וא"ס מלאכה דבר חולק על מה שאמרינן לך אל יכנס בלבד ספק שהוא שכה הלכה היא האמורה בגמרא נדה עכ"ל ונבסחחא ערבית נמצא כתוב בהיפך שא"ל מ"ס וכל שאינו כך הוא כלאים מד"ם כתב כך אמרו מקנת הגאונים וזה אצלי במחבר בלתי אמיתי אלא שכל אחד מהם כלאים של תורה ומה שזכר בגמרא נדה אינו לטון אלא שכן הו"ל ודבריו צמי' א"ס אצלי במחבר כפי הנוסחא שכתב שאינם כלאים דאורייתא עד שהיו נחברים הג' ענינים דלס כן הו"ל לחייב בלבדים ולפי הנוסחה ערבית קשה ג"כ דא"ס כן לא הו"ל לכתוב טרפן וטווי אותן כאחד וארג בגד מטווי זה ה"ו כלאים דמשמע דלא מחייב אלא"כ טווי וארכס וכו' או קתני שהרי כתב וארג בגד מטווי זה ודוחק לומר דה"ק אמר ופשתים שטרפן ושע אותן ועשה מהם לבדים הרי אלו כלאים כאלו טרפן וטווי אותן כאחד וארג בגד מטווי זה ה"ו כלאים וכך הו"ל להעתיק דברי הרמב"ם אלא כך הו"ל לכתוב והרמב"ם כתב כדברי רש"י עכ"ל ולא נהירא אלא נראה מדברי רבינו דסברה שלישית היא דס"ל דבטרפן בלא שוע וטווי יחד ואח"כ חדרו צימד בשתי תכופות או קשרן הוי נמי כלאים דאורייתא וכדפרישית לשיטת רש"י אלא דלר"ת לא מחייב בטווי וארכס אלא בדאיכא נמי שוע ולהרמב"ם לא בעינן שוע אלא טווי וארכס או טווי וקשרם כדפרישית וי"ט הרב רבינו משה בר מיימוני תפר בגד אמר בשל פשתן אפי' תפרו צמיש או שתפר בגד אמר בחוטי פשתן וכו' דס"ל דכיון דכל אחד טווי וארכס כלבדו ואח"כ תפרו צמיש כיון דחברין יחד על ידי תפירה בשתי תכופות א"כ תפר בגד אמר בחוטי פשתן דהיה כל אחד טווי לבדו ואח"כ חדרו צימד בשתי תכופות דהיינו נמי כאלו אריג יחד לבדו ואח"כ חדרו צימד טווי ואח"כ חדרו צימד אף ע"י אריגה או חדרו על ידי תפירה כ"כ תכופות או על ידי קשירה כדמוכח מכלאים צנינות שהצמר טווי בלבד והפשתים בלבד אלא שחבר החוטין יחד על ידי קשירה ואסור מן התורה שלא במקום מצוה והכ"י הפסוק שהטעם שרמב"ם שהלכדים שהם שוע בלבד הם כלאים דאורייתא היא אמיתית ופי' דבריו בכמה דרכים ולא נהירא אלא הנוסחא שהביא רבינו בשמו היא העיקר כדפרישית והכי נקטינן לחומרא בהרמב"ם דבטווי וארכס א"ס נמי בטווי וקשרו בלבדו או בפתחו בשתי תכופות בלבדו הוי כלאים דאורייתא ולא בעינן שזור דנוו פי' ארוג כפי' רש"י כדאיתא בירושלמי אבל לבדים אינו כלאים מן התורה ודלא כמ"ס הרב בש"ע להשוות היכא דשע אותם ועשה מהם לבדים להיכא דטרפן וטווי אותם וארג בגד מטווי זה דאלמא דס"ל דזה וזה כלאים דאורייתא ליתא אלא הלכדים אינן אסורין אלא מדרבנן ועיין דין הלכדים בסומן שאמר זה: היבר אמר בשתי תכופות וכו' דפ' בתרא דכלאים התוכף תכופה אחת אינו חייב ואין צו משום כלאים עשה שני ראשיה לזד אחד חייב ויש זה משום כלאים ופי' הרמב"ם בנדה תכופה אחת היינו שתתחבב המחט בבגד פעם א' אף ע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חייב לא לעומתה א"ס נעמא זה לא נעמא

נוו וזהו כלאים של תורה והוא שלא יהיו כלאים עד שהיו נחברים אלו הג' ענינים כולם וכל מה שאינו כך הוא כלאים מד"ם וזו הלכה פסוקה באמת וכן אמרו בתלמוד וא"ס מלאכה דבר חולק על מה שאמרינן לך אל יכנס בלבד ספק שהוא שכה הלכה היא האמורה בגמרא נדה עכ"ל ונבסחחא ערבית נמצא כתוב בהיפך שא"ל מ"ס וכל שאינו כך הוא כלאים מד"ם כתב כך אמרו מקנת הגאונים וזה אצלי במחבר בלתי אמיתי אלא שכל אחד מהם כלאים של תורה ומה שזכר בגמרא נדה אינו לטון אלא שכן הו"ל ודבריו צמי' א"ס אצלי במחבר כפי הנוסחא שכתב שאינם כלאים דאורייתא עד שהיו נחברים הג' ענינים דלס כן הו"ל לחייב בלבדים ולפי הנוסחה ערבית קשה ג"כ דא"ס כן לא הו"ל לכתוב טרפן וטווי אותן כאחד וארג בגד מטווי זה ה"ו כלאים דמשמע דלא מחייב אלא"כ טווי וארכס וכו' או קתני שהרי כתב וארג בגד מטווי זה ודוחק לומר דה"ק אמר ופשתים שטרפן ושע אותן ועשה מהם לבדים הרי אלו כלאים כאלו טרפן וטווי אותן כאחד וארג בגד מטווי זה ה"ו כלאים וכך הו"ל להעתיק דברי הרמב"ם אלא כך הו"ל לכתוב והרמב"ם כתב כדברי רש"י עכ"ל ולא נהירא אלא נראה מדברי רבינו דסברה שלישית היא דס"ל דבטרפן בלא שוע וטווי יחד ואח"כ חדרו צימד בשתי תכופות או קשרן הוי נמי כלאים דאורייתא וכדפרישית לשיטת רש"י אלא דלר"ת לא מחייב בטווי וארכס אלא בדאיכא נמי שוע ולהרמב"ם לא בעינן שוע אלא טווי וארכס או טווי וקשרם כדפרישית וי"ט הרב רבינו משה בר מיימוני תפר בגד אמר בשל פשתן אפי' תפרו צמיש או שתפר בגד אמר בחוטי פשתן וכו' דס"ל דכיון דכל אחד טווי וארכס כלבדו ואח"כ תפרו צמיש כיון דחברין יחד על ידי תפירה בשתי תכופות א"כ תפר בגד אמר בחוטי פשתן דהיה כל אחד טווי לבדו ואח"כ חדרו צימד בשתי תכופות דהיינו נמי כאלו אריג יחד לבדו ואח"כ חדרו צימד טווי ואח"כ חדרו צימד אף ע"י אריגה או חדרו על ידי תפירה כ"כ תכופות או על ידי קשירה כדמוכח מכלאים צנינות שהצמר טווי בלבד והפשתים בלבד אלא שחבר החוטין יחד על ידי קשירה ואסור מן התורה שלא במקום מצוה והכ"י הפסוק שהטעם שרמב"ם שהלכדים שהם שוע בלבד הם כלאים דאורייתא היא אמיתית ופי' דבריו בכמה דרכים ולא נהירא אלא הנוסחא שהביא רבינו בשמו היא העיקר כדפרישית והכי נקטינן לחומרא בהרמב"ם דבטווי וארכס א"ס נמי בטווי וקשרו בלבדו או בפתחו בשתי תכופות בלבדו הוי כלאים דאורייתא ולא בעינן שזור דנוו פי' ארוג כפי' רש"י כדאיתא בירושלמי אבל לבדים אינו כלאים מן התורה ודלא כמ"ס הרב בש"ע להשוות היכא דשע אותם ועשה מהם לבדים להיכא דטרפן וטווי אותם וארג בגד מטווי זה דאלמא דס"ל דזה וזה כלאים דאורייתא ליתא אלא הלכדים אינן אסורין אלא מדרבנן ועיין דין הלכדים בסומן שאמר זה: היבר אמר בשתי תכופות וכו' דפ' בתרא דכלאים התוכף תכופה אחת אינו חייב ואין צו משום כלאים עשה שני ראשיה לזד אחד חייב ויש זה משום כלאים ופי' הרמב"ם בנדה תכופה אחת היינו שתתחבב המחט בבגד פעם א' אף ע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חייב לא לעומתה א"ס נעמא זה לא נעמא

פרישה
 (ג) צמר ופשתן שטרפן צימד וספ אותם כ"י עיין ב"י בפי' שע דכתב שע הוא הטייף הממחה פני הבגד והיינו בלבדים שאמר שטרפן ועשה מהם לבדים שען להחליקין ונראה דלפי' הרמב"ם עיקר שע הוא בלבדים ונוו הוא בשאר בגדים: (ד) ועשה מהן לבדים אין זה כלאים כן הוא בס"א ופי' כתב ב"י ז"ל לפי מה שהיה גורם דברי הרמב"ם לא הו"ל להעתיק דברי הרמב"ם אלא כך הו"ל לכתוב והרמב"ם כתב כדברי רש"י (והפער לייש דאשמעינן פירושו של שוע שהרמב"ם מפרש אותו בפנין אחר פכ"ה) אבל גירסת הרמב"ם כך הוא אמר ופשתים שטרפן כ"י הרי זה כלאים וז"ל דהרמב"ם ס"ל דשע למודיה חייב אחר שטרפן יחד וה"ה בצארכס למוד דהיינו מן אלו חטויה למוד אינו חייב כיון שאין לה עיבה שלימה במילת שטענו אלא ה"ו בלמוד והביא רמב"ם ראיה מדאיתרין הסמוך להטור כלאים צנינות והצנינות חוטין קשורים בלבד הן ש"ס אבל חטויה למוד אינו חייב כיון שאין לה עיבה שלימה במילת שטענו אלא ה"ו בלמוד והביא רמב"ם ראיה מדאיתרין הסמוך להטור כלאים צנינות והצנינות חוטין קשורים בלבד הן ש"ס חייב כיה שלא במקום מצוה אסור מה"ת הלכך נאחיה לז חייב שיתחברו צמר ופשתן הוא אסור מן התורה כ"כ הרמב"ם בסוגיא ב"י ע"ש שהצריך והא דכתב הרמב"ם כיון שנתחבר הצמר עם הפשתן לז חייב בעולם ה"ו כ"י ז"ל לז חייב בעולם דקאמר היינו שטרפן ופי' א"ס אותם או ארכס צימד או שקשר החוטין של צמר ופשתן זה עם זה דהיינו דומיה דלר"ה אבל אם טוואם יחד למוד אינו כלאים דאורייתא שכל מין בפני עצמו נעוה או ה"ו כלאים במיה לז שיתחברו לו ואח"כ הוי כלאים אפי' צימד אחד אבל קשה א"כ למה כתב הרמב"ם וטווי אותם כא' וארג מהן בגד כ"י הא דרבינו ג' לבדו ואח"כ חדרו צימד דהוי כלאים כאלו אריג יחד לבדו ואח"כ חדרו צימד אף ע"י אריגה או חדרו על ידי תפירה כ"כ תכופות או על ידי קשירה כדמוכח מכלאים צנינות שהצמר טווי בלבד והפשתים בלבד אלא שחבר החוטין יחד על ידי קשירה ואסור מן התורה שלא במקום מצוה והכ"י הפסוק שהטעם שרמב"ם שהלכדים שהם שוע בלבד הם כלאים דאורייתא היא אמיתית ופי' דבריו בכמה דרכים ולא נהירא אלא הנוסחא שהביא רבינו בשמו היא העיקר כדפרישית והכי נקטינן לחומרא בהרמב"ם דבטווי וארכס א"ס נמי בטווי וקשרו בלבדו או בפתחו בשתי תכופות בלבדו הוי כלאים דאורייתא ולא בעינן שזור דנוו פי' ארוג כפי' רש"י כדאיתא בירושלמי אבל לבדים אינו כלאים מן התורה ודלא כמ"ס הרב בש"ע להשוות היכא דשע אותם ועשה מהם לבדים להיכא דטרפן וטווי אותם וארג בגד מטווי זה דאלמא דס"ל דזה וזה כלאים דאורייתא ליתא אלא הלכדים אינן אסורין אלא מדרבנן ועיין דין הלכדים בסומן שאמר זה: היבר אמר בשתי תכופות וכו' דפ' בתרא דכלאים התוכף תכופה אחת אינו חייב ואין צו משום כלאים עשה שני ראשיה לזד אחד חייב ויש זה משום כלאים ופי' הרמב"ם בנדה תכופה אחת היינו שתתחבב המחט בבגד פעם א' אף ע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חייב לא לעומתה א"ס נעמא זה לא נעמא

דרישה
 לדברי ר"ת: [ב] ועשה מהן לבדים ה"ו כלאים כ"י דהרמב"ם ס"ל דשע לבד או אריגה למוד ה"ו כלאים דאורייתא כל אחד בפני עצמו אבל טווי לבדו לא ה"ו כלאים כ"י בפרישה הובאיל שאין כתיבת שטענו שמרמו על זוכה אלא ה"ו בלמוד ואין להקשות למחא ה"ו אחת לז"י וי שצארכס למוד לא כונה אלא שם הטווי וכמשמעות ל' הרמב"ם ששנייה יחד ה"ו כלאים וז"ל דהרמב"ם מניח ראיה מצנינות דבקשירה למוד ה"ו כלאים ומכ"כ דבצארכס למוד ה"ו כלאים לכן פ"כ ה"ו שטענו ופי' הרמב"ם וטווי אותם כ"י ז"ל כמ"ש בפרישה: ועיין בש"ע דכתב ב"י דברי הרמב"ם ולא כתב עליה דעת חולקת דלפניו עליה וגם רמ"א ז"ל לא הוכיח שם שם דעת ר"א (משמע דפסקו כרמב"ם וממילא גם בדיון כלאים דאורייתא שכ"ה) וקשה דכפי' רמ"א ס"ל כתב רמ"א ז"ל וי"א דכל זה הוא בכלאים דאורייתא אבל בכלאים דרבנן והן קשין מותר לישב עליהם והטור כ"כ חלנדים משמע דס"ל דלבדים דרבנן גם אח"כ בסוגיא ב"י כתב רמ"א ז"ל והלבדים קשים מותרים אפי' בלבישה הובאיל ואפי' רבים אינן אלא מדרבנן ומיהו ודואי בפי' ס"ל דהלכה דהלכדים רבים כן כלאים דאורייתא ומש"ה סתם דבריו ב"י וסימן ש' ורמ"א ז"ל ורמ"א ז"ל כיון דה"ו לא כתב בהדיה שהן כלאים דאורייתא וכלאים דרבנן קודם לזו אין המינים חסונים והראיה מדיני בשול דקודם טווי ואריגה נעבטלו ירבו ופי' אריגה למוד בגד כ"י הא דרבינו ג' לבדו ואח"כ חדרו צימד דהוי כלאים כאלו אריג יחד לבדו ואח"כ חדרו צימד אף ע"י אריגה או חדרו על ידי תפירה כ"כ תכופות או על ידי קשירה כדמוכח מכלאים צנינות שהצמר טווי בלבד והפשתים בלבד אלא שחבר החוטין יחד על ידי קשירה ואסור מן התורה שלא במקום מצוה והכ"י הפסוק שהטעם שרמב"ם שהלכדים שהם שוע בלבד הם כלאים דאורייתא היא אמיתית ופי' דבריו בכמה דרכים ולא נהירא אלא הנוסחא שהביא רבינו בשמו היא העיקר כדפרישית והכי נקטינן לחומרא בהרמב"ם דבטווי וארכס א"ס נמי בטווי וקשרו בלבדו או בפתחו בשתי תכופות בלבדו הוי כלאים דאורייתא ולא בעינן שזור דנוו פי' ארוג כפי' רש"י כדאיתא בירושלמי אבל לבדים אינו כלאים מן התורה ודלא כמ"ס הרב בש"ע להשוות היכא דשע אותם ועשה מהם לבדים להיכא דטרפן וטווי אותם וארג בגד מטווי זה דאלמא דס"ל דזה וזה כלאים דאורייתא ליתא אלא הלכדים אינן אסורין אלא מדרבנן ועיין דין הלכדים בסומן שאמר זה: היבר אמר בשתי תכופות וכו' דפ' בתרא דכלאים התוכף תכופה אחת אינו חייב ואין צו משום כלאים עשה שני ראשיה לזד אחד חייב ויש זה משום כלאים ופי' הרמב"ם בנדה תכופה אחת היינו שתתחבב המחט בבגד פעם א' אף ע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חייב לא לעומתה א"ס נעמא זה לא נעמא

ס"ל ורמ"א ז"ל ורמ"א ז"ל כיון דה"ו לא כתב בהדיה שהן כלאים דאורייתא וכלאים דרבנן קודם לזו אין המינים חסונים והראיה מדיני בשול דקודם טווי ואריגה נעבטלו ירבו ופי' אריגה למוד בגד כ"י הא דרבינו ג' לבדו ואח"כ חדרו צימד דהוי כלאים כאלו אריג יחד לבדו ואח"כ חדרו צימד אף ע"י אריגה או חדרו על ידי תפירה כ"כ תכופות או על ידי קשירה כדמוכח מכלאים צנינות שהצמר טווי בלבד והפשתים בלבד אלא שחבר החוטין יחד על ידי קשירה ואסור מן התורה שלא במקום מצוה והכ"י הפסוק שהטעם שרמב"ם שהלכדים שהם שוע בלבד הם כלאים דאורייתא היא אמיתית ופי' דבריו בכמה דרכים ולא נהירא אלא הנוסחא שהביא רבינו בשמו היא העיקר כדפרישית והכי נקטינן לחומרא בהרמב"ם דבטווי וארכס א"ס נמי בטווי וקשרו בלבדו או בפתחו בשתי תכופות בלבדו הוי כלאים דאורייתא ולא בעינן שזור דנוו פי' ארוג כפי' רש"י כדאיתא בירושלמי אבל לבדים אינו כלאים מן התורה ודלא כמ"ס הרב בש"ע להשוות היכא דשע אותם ועשה מהם לבדים להיכא דטרפן וטווי אותם וארג בגד מטווי זה דאלמא דס"ל דזה וזה כלאים דאורייתא ליתא אלא הלכדים אינן אסורין אלא מדרבנן ועיין דין הלכדים בסומן שאמר זה: היבר אמר בשתי תכופות וכו' דפ' בתרא דכלאים התוכף תכופה אחת אינו חייב ואין צו משום כלאים עשה שני ראשיה לזד אחד חייב ויש זה משום כלאים ופי' הרמב"ם בנדה תכופה אחת היינו שתתחבב המחט בבגד פעם א' אף ע"פ שקשר שני ראשיו על שפת הבגד לא הוי חייב לא לעומתה א"ס נעמא זה לא נעמא

ל' פיו"ן פשתן מותר להצד בו צמח זרועות של צמר ע"י קרסים שקורין קניפ"ל ד' או ה' סביב לזרוע והוא שהיה הקניפ"ל רפוייה בתוך הנקבים שיוכל למוקק באמצעותו וז"ל פ' שהצמח רועות אדוקים תמיד צופי"ן ואינו מפרקן משם לא בפשיטה ולא בלבישה ע"כ וכחזק עוד שם ומדינא שאם לאחר שהכניס הקניפ"ל בנקב יתפור הנקב ויהיה קשר עד שלא יוכל מאז הקניפ"ל להתפרק ממנו חלה ע"י קריעה פשיטת דצכה"ג הוי חיבור אסור לעשות לבגד צמר שפה מפתחים או איפכא וכו' צ"ב צתרא דכלאים שם תנן פ"ק של צמר בשל פשתן אסור מפני שאין חורין לאריג ופי' הרא"ש חוטין גסין שנתפן האורגים בשפת הבגד ואין אורגין לתוך הבגד חלה תוחבין לתוך האריגה ונקרא פ"ק וכחזק רבינו דהיינו דוקא שחוכך צ"ב תכופות דל"כ אינו חיבור : בגד צמר שרוקם עליו הכובס וכו' משנה שם אמות הגרדין וחותות הכובסין אסורות משום כלאים ופי' הרא"ש דרך גרדי וכובס לרקוס שם הכעלים על הבגדים ונחוט של פשתן בשל צמר אסור ללבוש הבגד בעוד האות עליו אבל הגרדי והכובס מותרים לעשותן תנן כלאי בגדים מותרים בכל דבר ואינם אסורים חלה מלבוש : תניא חלוק של צמר שנפרס פורפו צחוט של פשתן וכו' תוספתא : ומ"ש צמס ר"ת שהצמחיה נשנית בטעות וכו' וסורא"ל כחז"ל מירי וכו' נכדה פרק האשה כחז"ן : מ"ב מה של פשתן וכו' צמר מותר שאין התפירה מתבררת יחד הפשתים הצמר וכו' הרמ"ב שם צמס ר"י : (ב"ה) הם דברי התוספתא בריש פרק במה אשה (נז.) וב"ב ס"ק :

נמשא זה ולא לטהרה אם הזה על זה לא נטרה זה ואין בו משום כלאים עשה שני ראשיה לצד אחד כגון שהעביר את המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר את המחט פעם שנית נמצאו ב' ראשיה מצד אחד וקשר שני ראשי החוטין יחד וכו' אבל מדברי הרמב"ם נראה שהוא מפרש להך משנה בלא קשירה כלל ומשום הכי בחכמה אחת אינו חיבור כינו של קשר ב' ראשיו על שפת הבגד אבל צ"ב תכופות שחזר והעביר את המחט פעם אחת הוי חיבור אפילו לא קשר אבל אם קשר ב' ראשיו על שפת הבגד בזה לא קא איירי מתני' דפשיטת דחייב אפי' בחכמה אחת ומ"ש רבינו דבענין אחר אין מתקיימין כלומר בע"כ צריך לפרש משנתנו בטקסרס דלוי לא קשר אחת הוי חיבור נשתי תכופות חלה אינן מתקיימין ביחד וכו' הרא"ש והב"י חזרו אפילו לא קשר כלל גדול והחזרו ב' תפירות והל' לא קיימא הכי וכיון דלא קיימא לאו מלאכה היא ומשני ר' יוחנן והוא שקשרן שקשרו שני ראשי החוט ותימה רבה הילך יתרון הרמב"ם קשיא וז' דמפוטש להדיא דלף נשתי תפירות לא הוי חיבור אם לא קשר ונראה דגם הרמב"ם מפרש משנתנו דכלאים בדקטסרס חלה מפרש ה' דנחכמה אחת אינו חיבור מיירי נשקשר כל אחד משני ראשי החוט בעצמו בלבד זה מצד זה וזה מצד אחר בענין שתקיים החוט ולא יהיה נמשא וקשירה זו אינו חיבור חלה צריך שיהא קושר שני ראשי החוטין על שפת הבגד וכו' הרמב"ם קצון שני ראשי החוטין כאחד וכו' אבל צ"ב תכופות אפילו לא קשר חלה לא משני ראשי החוטין בלבדו ולא קשר יחד נמי הוי חיבור אבל להרא"ש אפילו קשר שני ראשי החוט ביחד לא הוי חיבור בחכמה אחת חלה צ"ב תכופות וקשר שני ראשי החוט ביחד : אסור לעשות לבגד צמר שפה וכו' משנה שם פ"ק של צמר צ"ב צתרא דכלאים שם צמס ר"ת דאורייתא (א) : (ב"ה) בהריב"ש בתשובה סימן כ"א כתב בהדיא להחיר בדברי רבינו וכו' מותר ללבוש חלוק של צמר על חלוק של פשתן ולקושרן יחד וכו' כלשון רבינו רבינו ירוחם ג"כ וד"ן תוספתא כתבה הרא"ש שם לובש חום ב' חלוקים אע"פ שפונדו חגורה עליו מנחון ובלבד שלא יפרוץ את המשיחה ויקשר בה בין כתפיו כלומר שיקשר ב' חלוקות יחד בענין שאינו יכול להפרידן בלא התרת הקשר עכ"ל וז"ל הרמב"ם לובש חום בגדי צמר ובגדי פשתן וחומר עליהם מנחון ובלבד שלא יפרוץ את המשיחה ויקשר בה בין כתפיו ובתשובת הרשב"א ח"ג ס' רכ"ו מלאכי כלשון הוי אחרת שאמר לכס ה"ר יונתן הנרפתי דאסור ללבוש בגד צמר על חלוק של פשתן משום חשש כלאים א"כ מפסיק ציניס בגד אחר שאינו שייך ללבוש ול' כשתיים והיה רחיה מן הירושלמי דגרסינן התם צמ"ב רב ציני אב וכו' מהו שיצטרפו לכלאים וכו' ואתה ג"כ שמעת משם מורי ה"ר יונה ז"ל כשהיה לובש בגד צמר על החלוק לא היה מהדק אורו כדי שלא לחצר זה עם זה ושאלת ממני להודיעך צום דעמי הלכה למעשה תשובה הלכה למעשה כך נהגו כל ישראל שזה פני עצמו וזה בפני עצמו מותר ואפי' מחוברין בחכמה אחת מותר כדתנן פרק צתרא דכלאים ומה שהביא מן הירושלמי הויא צתכפ"ן ב' תכופות ודוקא דנכסיב בפסקי עמיר ועגיל על תירוהו כדקאמר התם ה' לאו הכי לא מפני שכולים להתחלק ואינם דבר של קיימא וכדגרסינן נמי התם בירושלמי השימות של חרמון אסורות אית תניי דתני מותרות מאן דאסר א כגון אילני טורסיים הווא חכפת ציה מאן דמתיר דו סנן גרמיה והוא נחתא לה פי' משיחות של ארגמן שהן של צמר צבוע והוא סוגר בהן על החלוק ואין כופתם בחלוק והוא עולה ויורדת אין זה חיבור ואין זה משום כלאים ע"כ נראה מדבריו דמותר ללבוש חלוק של צמר על של פשתן אפי' קושרין קשר של קיימא ולפ"ו צריך לפרש דהא דקתני בתוספתא ובלבד שלא יפרוץ המשיחה כו' היינו שלא יחברם זה לזה עם המשיחה צמתי תכופות : **בתב** בה"ה ס"ק ד"י אסור ללבוש חלוקים אע"פ שהם חלוקים על פשתן א"י עכ"ל וטעמו מדגרסינן בירושלמי פ' צתרא דכלאים מודה רבי אילא בהן דילבש דרדסין דעמר ע"ג דרדסין דניהן דהוא אסור דלא ב שלח עלייה לא שלח ארעייה ונ"ר דה"פ דלא אסור חלה כשהם כ"כ צרים וחלוקים שא"ל לחלוק

ומ"ש להתיר נשק של פשתן שחמלה צמר וחומר את פיו אין כן דעת הרמב"ם שכתב אפי' נתן צמר ושתיים נשק או בקופה וכרכן הרי חלו כלאים ומצוה צדציו שם שם כלאים דאורייתא (א) : (ב"ה) בהריב"ש בתשובה סימן כ"א כתב בהדיא להחיר בדברי רבינו וכו' מותר ללבוש חלוק של צמר על חלוק של פשתן ולקושרן יחד וכו' כלשון רבינו רבינו ירוחם ג"כ וד"ן תוספתא כתבה הרא"ש שם לובש חום ב' חלוקים אע"פ שפונדו חגורה עליו מנחון ובלבד שלא יפרוץ את המשיחה ויקשר בה בין כתפיו כלומר שיקשר ב' חלוקות יחד בענין שאינו יכול להפרידן בלא התרת הקשר עכ"ל וז"ל הרמב"ם לובש חום בגדי צמר ובגדי פשתן וחומר עליהם מנחון ובלבד שלא יפרוץ את המשיחה ויקשר בה בין כתפיו ובתשובת הרשב"א ח"ג ס' רכ"ו מלאכי כלשון הוי אחרת שאמר לכס ה"ר יונתן הנרפתי דאסור ללבוש בגד צמר על חלוק של פשתן משום חשש כלאים א"כ מפסיק ציניס בגד אחר שאינו שייך ללבוש ול' כשתיים והיה רחיה מן הירושלמי דגרסינן התם צמ"ב רב ציני אב וכו' מהו שיצטרפו לכלאים וכו' ואתה ג"כ שמעת משם מורי ה"ר יונה ז"ל כשהיה לובש בגד צמר על החלוק לא היה מהדק אורו כדי שלא לחצר זה עם זה ושאלת ממני להודיעך צום דעמי הלכה למעשה תשובה הלכה למעשה כך נהגו כל ישראל שזה פני עצמו וזה בפני עצמו מותר ואפי' מחוברין בחכמה אחת מותר כדתנן פרק צתרא דכלאים ומה שהביא מן הירושלמי הויא צתכפ"ן ב' תכופות ודוקא דנכסיב בפסקי עמיר ועגיל על תירוהו כדקאמר התם ה' לאו הכי לא מפני שכולים להתחלק ואינם דבר של קיימא וכדגרסינן נמי התם בירושלמי השימות של חרמון אסורות אית תניי דתני מותרות מאן דאסר א כגון אילני טורסיים הווא חכפת ציה מאן דמתיר דו סנן גרמיה והוא נחתא לה פי' משיחות של ארגמן שהן של צמר צבוע והוא סוגר בהן על החלוק ואין כופתם בחלוק והוא עולה ויורדת אין זה חיבור ואין זה משום כלאים ע"כ נראה מדבריו דמותר ללבוש חלוק של צמר על של פשתן אפי' קושרין קשר של קיימא ולפ"ו צריך לפרש דהא דקתני בתוספתא ובלבד שלא יפרוץ המשיחה כו' היינו שלא יחברם זה לזה עם המשיחה צמתי תכופות : **בתב** בה"ה ס"ק ד"י אסור ללבוש חלוקים אע"פ שהם חלוקים על פשתן א"י עכ"ל וטעמו מדגרסינן בירושלמי פ' צתרא דכלאים מודה רבי אילא בהן דילבש דרדסין דעמר ע"ג דרדסין דניהן דהוא אסור דלא ב שלח עלייה לא שלח ארעייה ונ"ר דה"פ דלא אסור חלה כשהם כ"כ צרים וחלוקים שא"ל לחלוק

וקשר שני ראשי החוט ביחד : אסור לעשות לבגד צמר שפה וכו' משנה שם פ"ק של צמר צ"ב צתרא דכלאים שם צמס ר"ת דאורייתא (א) : (ב"ה) בהריב"ש בתשובה סימן כ"א כתב בהדיא להחיר בדברי רבינו וכו' מותר ללבוש חלוק של צמר על חלוק של פשתן ולקושרן יחד וכו' כלשון רבינו רבינו ירוחם ג"כ וד"ן תוספתא כתבה הרא"ש שם לובש חום ב' חלוקים אע"פ שפונדו חגורה עליו מנחון ובלבד שלא יפרוץ את המשיחה ויקשר בה בין כתפיו כלומר שיקשר ב' חלוקות יחד בענין שאינו יכול להפרידן בלא התרת הקשר עכ"ל וז"ל הרמב"ם לובש חום בגדי צמר ובגדי פשתן וחומר עליהם מנחון ובלבד שלא יפרוץ את המשיחה ויקשר בה בין כתפיו ובתשובת הרשב"א ח"ג ס' רכ"ו מלאכי כלשון הוי אחרת שאמר לכס ה"ר יונתן הנרפתי דאסור ללבוש בגד צמר על חלוק של פשתן משום חשש כלאים א"כ מפסיק ציניס בגד אחר שאינו שייך ללבוש ול' כשתיים והיה רחיה מן הירושלמי דגרסינן התם צמ"ב רב ציני אב וכו' מהו שיצטרפו לכלאים וכו' ואתה ג"כ שמעת משם מורי ה"ר יונה ז"ל כשהיה לובש בגד צמר על החלוק לא היה מהדק אורו כדי שלא לחצר זה עם זה ושאלת ממני להודיעך צום דעמי הלכה למעשה תשובה הלכה למעשה כך נהגו כל ישראל שזה פני עצמו וזה בפני עצמו מותר ואפי' מחוברין בחכמה אחת מותר כדתנן פרק צתרא דכלאים ומה שהביא מן הירושלמי הויא צתכפ"ן ב' תכופות ודוקא דנכסיב בפסקי עמיר ועגיל על תירוהו כדקאמר התם ה' לאו הכי לא מפני שכולים להתחלק ואינם דבר של קיימא וכדגרסינן נמי התם בירושלמי השימות של חרמון אסורות אית תניי דתני מותרות מאן דאסר א כגון אילני טורסיים הווא חכפת ציה מאן דמתיר דו סנן גרמיה והוא נחתא לה פי' משיחות של ארגמן שהן של צמר צבוע והוא סוגר בהן על החלוק ואין כופתם בחלוק והוא עולה ויורדת אין זה חיבור ואין זה משום כלאים ע"כ נראה מדבריו דמותר ללבוש חלוק של צמר על של פשתן אפי' קושרין קשר של קיימא ולפ"ו צריך לפרש דהא דקתני בתוספתא ובלבד שלא יפרוץ המשיחה כו' היינו שלא יחברם זה לזה עם המשיחה צמתי תכופות : **בתב** בה"ה ס"ק ד"י אסור ללבוש חלוקים אע"פ שהם חלוקים על פשתן א"י עכ"ל וטעמו מדגרסינן בירושלמי פ' צתרא דכלאים מודה רבי אילא בהן דילבש דרדסין דעמר ע"ג דרדסין דניהן דהוא אסור דלא ב שלח עלייה לא שלח ארעייה ונ"ר דה"פ דלא אסור חלה כשהם כ"כ צרים וחלוקים שא"ל לחלוק

אפשר לקשר של קיימא פחות מנ' תכופות דהיינו ב' קשרים זה על גבי זה גם אבל תימא דכדברי הרא"ש כתב בסתם דלא אינו יכול להפרידן בלא התרת הקשר

דרכי משה
ש (א) וכתבו התוס' והביאו הכרתי פרק במה מרליקין ופרק במה אשה דדוקא מכסה של פשתן וכו' צמר שרי דאין חוט התפירה מחברו למכסה שיכול להוציאו אבל כלאי בגדים של

פרישה
כגון משו או קנבוס עכ"ל) וז"ל למתן ב' הקטיות בענין זה וז"ל נראה כי בעלית וכן בגד שנמשך לרוב לפוף אותו בטוט בקשירה וכל שרובו צדק וכו' גמר ענינו וקיימו וחסורם אבל למתן ב' בגדים ניסח אין דרך למתן בתכופות אחת לכן לא הוי חיבור פחות משתי תכופות וק"ל . וענין בתוס' דמשמע דבשתי תכופות אפי' בקשר אחת אסורין וכו' קשיות אסור אפי' בתכופות אחת ולפי' לק"מ מצינו שהוא ב' קשרים וע"ז גם בבגד שנפרס סוף ב' קשרים אבל מל' רבינו לא משמע לי הכי : (יא) דמייירי שמייבר שני ראשי הקרעוים כו' כתב זה לאשקזי של"ת שעשה עיקר הקשר עם החוט דהיינו שקושרו עם ק"ס הקריעה זה מזה : (יב) מבמה של פשתן וכו' צמר מותני שאין התפירה מחברת יחד כו' נ"ל דר"ל דלפי' היה תפור המכסה בלמש"כ כמה פעמים כדרך שעושין הבגדים שקורין קאפט"ן אפי' מותר שהרי יכול להוציא הצמר מתוך התפירות ולש"כ בשתי תכופות נבגדים ארוגים ואח"כ קאמר חף על פי שתפירה המכסה גם כל סביביו ולש"כ שהתפירה סביביו גורם שאינו יכול להוציאו עד שיקרעו אפי' מותר וק"ל : (יג) הוי כשק של פשתן כו' פי' וזה הוי מעשה בכל יום שעושין כן : (יד) מותר ללבוש חלוק של צמר כו' עד אבל אם הוא קשר של קיימא אסור . מיירי בששתי החלוקים עמ"ן הן קשרין יחד דלו מתמייין ביה טפי מתיילי כרוך פוט משי או קנבוס על בגד פשתן ואמר וכו' וכן ידל"כ קשם ה'

חרושי הגהות
ה' א פי' הרא"ש כגון אלו מרביים (גרדיים) דהוא מכסה ביה (שעושין אותה ביה על הראש וזו אינו משמש לכל צד) מ"ד מותר דהוא שנין גרמיה וכו' (ב) אומר שהתור ענינו על ידי שניצים) והוא נחתא לה דכ"ה מה שחייבר ע"י שניצים נשמטת למטה ואינה מתפירה שאינה יכולה להשמש לא למעלה ולא למטה : ב לא שלח עלייה כו' פי' ג"א לפשום התחתון

מן אצל מכנים הוא לחוד וזו הכלים ובלבד שלא יכרוך ומוקמוהו בגמ' לענין כללים
 דהכלים כלומר שידו מתחממת בחללים שהם כללים ופרוך והתניא הוהוץ כתיבה
 אחת אינה חיבור ה"ק ובלבד שלא יכרוך ויקשור ומדברי הרמב"ם נראה דלפי לא
 קשר החללים אלא בקשר אחד אסור לכרוך סביב ידו שכתב המנהיג בהמות
 ומכנים חללים לחוד וזו מהם פשטים

דבר שאין מחטין ע"ש: השק והקופה וכו' משנה סוף כללים וע"פ סי' הר"ש
 מצטרפין וכו' עד סוף הסימן ירושלמי וע"פ סי' פ'
 הר"ש והר"ם ומצילו ז"ל ועיין עליו: כתבו החו"ס בפרק קמח דבילה [דף ע"ו]
 ואותן פורפיינט"ש (בלשון רוסיה קפטי") פי' סדינים המחוברים יחד וזוניהם צמר
 גפן שאנו לובשים לפעמים יש בהם צמר

אבל אם החבלין קשורין ביחד אסור לכרוך סביב ידו: השק
 והקופה מצטרפין לכלאים כיצד חתיכת בגד פשתים מחובר לשק
 וחתיכת בגד צמר מחוברת לקופה והברן יחד בב' תפירות מצטרפין
 אף ע"פ שמהוברין בב' כלים ואסור להתכסות בשק או בקופה ולא
 אמרינן האי להודיה קאי והאי להודיה קאי (י"ט) אב ובנו מצטרפין
 כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים וחבר שלו עם של בנו בשתי
 תפירות וחגר הגורה עליו ועל בנו אסור משום כלאים (י"ט) אבל אם לא
 חגר הגורה על שניהם שרי דכיון שהן בע"ח נפרדים זה מזה הוא עצמו
 מצטרף לכלאים כיצד היה לבוש צמר ברנלו א' ופשתן בשנית
 וחברן יחד (כ) בשתי תביפות הוי כלאים :

שא דבר תורה אין אסור כלאים אלא דרך לבישה או להעלותם
 עליו דרך הימים (ה) (ו) אבל אם מעלם עליו שלא
 בדרך הימים בנזן אהל של כלאים שמאיהיל עליו או שמפשייל
 קופה של כלאים מאחוריו (ז) או שמציעו תחתיו מותר אבל הכמים
 אמרו אפי' י' מצעות זו על זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם
 שמא תכרך עליו נימא ודוקא ברכים (י) אבל כרים וכסתות שהן
 קשין וליבא למיחש שמא תכרך עליו נימא מותר לישן עליהן
 ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן בד"א כשהן ריקנין ונתונין על
 גבי קרקע (י) אבל אם מליאים או אפי' ריקנין ונתונין ע"ג מטה
 לא

שא דבר תורה וכו' ירושלמי
 דכלאים פרק בתרא
 אי כתב לא תלבש הו"א אינו אסור אלא
 מלבוש ת"ל לא יעלה עליך אי לא יעלה
 עליך הייתי אומר לא יפסיל הקופה לאחוריו
 ת"ל לא תלבש מה מלבש מיוחד שהוא דבר
 שהוא מהנה את הגוף אף כל דבר שהוא
 מהנה את הגוף ומש"ה כל שאינו בעלמו
 מהנה הגוף אלא שהוא מנין לגופו מפני
 החום או מפני הקור כגון אהלילן שמאיהילין
 על גופו או שמפסיל הקופה וכו' מותר
 וכן וילין שפרסוה כנגד הפתח והחלון להגן
 מפני החמה או מן הרוח והגשם אי נמי
 לפרוס בגד כלאים על הגיגית שרוחצין בו
 כדי לשמור חומו וכל כיוצא בזה שאין
 הכלאים בעצמן מחטין את הגוף מותר וכן
 אפי' הגוף נהנה מן הכלאים כל שאינו
 לא לבישה ולא העלאה כגון שמציען תחתיו

נמי מותר ד"ת אלא שחמים אסור להציעם תחתיו והוסיפו עוד לאסור אפי' עשר
 מצעות זו על זו שאין בהם כלאים וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהן ואף ע"פ
 שאין הגוף נהנה מן הכלאים בעצמן דשמא תכרך עליו נימא וכן שהכלאים דרכן
 בהעלאה וזין אין דרכן בהעלאה אסור להציען אפי' עשר מצעות אצל בהללים
 וקופה ווילון ופרוסה על הגיגית וכיוצא בזה לא גזרו כלום ומותר אפי' מדרבנן וכן
 הוא דעת הרמב"ם ודלא כמקפת פוסקים דמקילין להציען תחתיו כגון כרים וכסתות
 כיון שאין דרכן בהעלאה ואפי' הן רכין אי איבא מידי דמפסיק ואין צדו נוגע
 בהן אלא רכין בכל ענין אסור והא דתנן דכרים וכסתות אין בהן משום כלאים
 ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן היינו דוקא בקשין ויעיין ב"י: ומ"ש בד"ה כשתן
 ריקנין וכו' ירושלמי שם וע"פ סי' הר"ש והר"ם מצילו ז"ל:

נמי מותר ד"ת אלא שחמים אסור להציעם תחתיו והוסיפו עוד לאסור אפי' עשר
 מצעות זו על זו שאין בהם כלאים וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהן ואף ע"פ
 שאין הגוף נהנה מן הכלאים בעצמן דשמא תכרך עליו נימא וכן שהכלאים דרכן
 בהעלאה וזין אין דרכן בהעלאה אסור להציען אפי' עשר מצעות אצל בהללים
 וקופה ווילון ופרוסה על הגיגית וכיוצא בזה לא גזרו כלום ומותר אפי' מדרבנן וכן
 הוא דעת הרמב"ם ודלא כמקפת פוסקים דמקילין להציען תחתיו כגון כרים וכסתות
 כיון שאין דרכן בהעלאה ואפי' הן רכין אי איבא מידי דמפסיק ואין צדו נוגע
 בהן אלא רכין בכל ענין אסור והא דתנן דכרים וכסתות אין בהן משום כלאים
 ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן היינו דוקא בקשין ויעיין ב"י: ומ"ש בד"ה כשתן
 ריקנין וכו' ירושלמי שם וע"פ סי' הר"ש והר"ם מצילו ז"ל:

שא דבר תורה אין אסור משום כלאים אלא דרך לבישה או להעלותם עליו דרך הימים
 אינו אסור אלא מלבוש ת"ל לא יעלה עליך אי לא יעלה עליך הייתי אומר לא יפסיל
 הקופה לאחוריו ת"ל לא תלבש מה מלבש מיוחד שהוא דבר שהוא מהנה את הגוף
 אף כל דבר שהוא מהנה את הגוף ומש"ה כל שאינו בעלמו מהנה הגוף אלא שהוא
 מנין לגופו מפני החום או מפני הקור כגון אהלילן שמאיהילין על גופו או שמפסיל
 הקופה וכו' מותר וכן וילין שפרסוה כנגד הפתח והחלון להגן מפני החמה או מן
 הרוח והגשם אי נמי לפרוס בגד כלאים על הגיגית שרוחצין בו כדי לשמור חומו
 וכל כיוצא בזה שאין הכלאים בעצמן מחטין את הגוף מותר וכן אפי' הגוף נהנה
 מן הכלאים כל שאינו לא לבישה ולא העלאה כגון שמציען תחתיו

ומ"ש ודוקא ברכים גם זה שם ויתבאר בסמוך. ומ"ש אצל כרים וכסתות שיש בהם משום כלאים ובלבד
 שלא יהא בשרו נוגע בהם וכתב הר"ש והר"ם דליתא דליתא דליתא דליתא דליתא דליתא

אבל אם החבלין קשורין ביחד אסור לכרוך סביב ידו: השק
 והקופה מצטרפין לכלאים כיצד חתיכת בגד פשתים מחובר לשק
 וחתיכת בגד צמר מחוברת לקופה והברן יחד בב' תפירות מצטרפין
 אף ע"פ שמהוברין בב' כלים ואסור להתכסות בשק או בקופה ולא
 אמרינן האי להודיה קאי והאי להודיה קאי (י"ט) אב ובנו מצטרפין
 כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים וחבר שלו עם של בנו בשתי
 תפירות וחגר הגורה עליו ועל בנו אסור משום כלאים (י"ט) אבל אם לא
 חגר הגורה על שניהם שרי דכיון שהן בע"ח נפרדים זה מזה הוא עצמו
 מצטרף לכלאים כיצד היה לבוש צמר ברנלו א' ופשתן בשנית
 וחברן יחד (כ) בשתי תביפות הוי כלאים :

שא דבר תורה אין אסור כלאים אלא דרך לבישה או להעלותם
 עליו דרך הימים (ה) (ו) אבל אם מעלם עליו שלא
 בדרך הימים בנזן אהל של כלאים שמאיהיל עליו או שמפשייל
 קופה של כלאים מאחוריו (ז) או שמציעו תחתיו מותר אבל הכמים
 אמרו אפי' י' מצעות זו על זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם
 שמא תכרך עליו נימא ודוקא ברכים (י) אבל כרים וכסתות שהן
 קשין וליבא למיחש שמא תכרך עליו נימא מותר לישן עליהן
 ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן בד"א כשהן ריקנין ונתונין על
 גבי קרקע (י) אבל אם מליאים או אפי' ריקנין ונתונין ע"ג מטה
 לא

שא דבר תורה אין אסור משום כלאים אלא דרך לבישה או להעלותם עליו דרך הימים
 אינו אסור אלא מלבוש ת"ל לא יעלה עליך אי לא יעלה עליך הייתי אומר לא יפסיל
 הקופה לאחוריו ת"ל לא תלבש מה מלבש מיוחד שהוא דבר שהוא מהנה את הגוף
 אף כל דבר שהוא מהנה את הגוף ומש"ה כל שאינו בעלמו מהנה הגוף אלא שהוא
 מנין לגופו מפני החום או מפני הקור כגון אהלילן שמאיהילין על גופו או שמפסיל
 הקופה וכו' מותר וכן וילין שפרסוה כנגד הפתח והחלון להגן מפני החמה או מן
 הרוח והגשם אי נמי לפרוס בגד כלאים על הגיגית שרוחצין בו כדי לשמור חומו
 וכל כיוצא בזה שאין הכלאים בעצמן מחטין את הגוף מותר וכן אפי' הגוף נהנה
 מן הכלאים כל שאינו לא לבישה ולא העלאה כגון שמציען תחתיו

ומ"ש ודוקא ברכים גם זה שם ויתבאר בסמוך. ומ"ש אצל כרים וכסתות שיש בהם משום כלאים ובלבד
 שלא יהא בשרו נוגע בהם וכתב הר"ש והר"ם דליתא דליתא דליתא דליתא דליתא

פרישה
 לא השיב על דברי הרמב"ם: (י) אבל אם החבלים קשורים אסור לכרוך סביב ידו (ומשם
 דלפי' לא קשין אלא בקשר אחד אסור לכרוך סביב ידו עכ"ל) כל דוקא ג"כ מטעם שכתבתי
 לעיל כיון דדרך הולכת בהמות הוא בדרך גמון ואיסורן (ופי' בשלטי גבורים פרק ב' בהם
 בכמה דף ק"ג ע"ב ור"י בתל"י נחמ"י י"ט ס"ב שליוך דק"ל דבר שאינו מתכוין שרי מותר
 לכרוך אפי' שקשורים הואיל ואינו מכוין רק להנהיג בהמות וע"ל סי' ש"א מ"ט ח"א ז"ל שם
 בדרישה ס"ח עכ"ל): (י"ט) אב ובנו מצטרפים כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים
 חתם את ענין יומרו וק"ל: (י"ט) אבל אם לא חגר הגורה על שניהם שרי אבל הרמב"ם אסור
 אפי' בלא חגורה: (כ) בשתי תביפות הוי כלאים אפי' שנתקוין זה מזה דרך הלוכו וכן זה הוי
 לא זו אף דל"ל לו שלא ילך ומרמיב רגליו זה מזה:

פרישה
 לא השיב על דברי הרמב"ם: (י) אבל אם החבלים קשורים אסור לכרוך סביב ידו (ומשם
 דלפי' לא קשין אלא בקשר אחד אסור לכרוך סביב ידו עכ"ל) כל דוקא ג"כ מטעם שכתבתי
 לעיל כיון דדרך הולכת בהמות הוא בדרך גמון ואיסורן (ופי' בשלטי גבורים פרק ב' בהם
 בכמה דף ק"ג ע"ב ור"י בתל"י נחמ"י י"ט ס"ב שליוך דק"ל דבר שאינו מתכוין שרי מותר
 לכרוך אפי' שקשורים הואיל ואינו מכוין רק להנהיג בהמות וע"ל סי' ש"א מ"ט ח"א ז"ל שם
 בדרישה ס"ח עכ"ל): (י"ט) אב ובנו מצטרפים כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים
 חתם את ענין יומרו וק"ל: (י"ט) אבל אם לא חגר הגורה על שניהם שרי אבל הרמב"ם אסור
 אפי' בלא חגורה: (כ) בשתי תביפות הוי כלאים אפי' שנתקוין זה מזה דרך הלוכו וכן זה הוי
 לא זו אף דל"ל לו שלא ילך ומרמיב רגליו זה מזה:

פרישה
 לא השיב על דברי הרמב"ם: (י) אבל אם החבלים קשורים אסור לכרוך סביב ידו (ומשם
 דלפי' לא קשין אלא בקשר אחד אסור לכרוך סביב ידו עכ"ל) כל דוקא ג"כ מטעם שכתבתי
 לעיל כיון דדרך הולכת בהמות הוא בדרך גמון ואיסורן (ופי' בשלטי גבורים פרק ב' בהם
 בכמה דף ק"ג ע"ב ור"י בתל"י נחמ"י י"ט ס"ב שליוך דק"ל דבר שאינו מתכוין שרי מותר
 לכרוך אפי' שקשורים הואיל ואינו מכוין רק להנהיג בהמות וע"ל סי' ש"א מ"ט ח"א ז"ל שם
 בדרישה ס"ח עכ"ל): (י"ט) אב ובנו מצטרפים כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים
 חתם את ענין יומרו וק"ל: (י"ט) אבל אם לא חגר הגורה על שניהם שרי אבל הרמב"ם אסור
 אפי' בלא חגורה: (כ) בשתי תביפות הוי כלאים אפי' שנתקוין זה מזה דרך הלוכו וכן זה הוי
 לא זו אף דל"ל לו שלא ילך ומרמיב רגליו זה מזה:

פרישה
 לא השיב על דברי הרמב"ם: (י) אבל אם החבלים קשורים אסור לכרוך סביב ידו (ומשם
 דלפי' לא קשין אלא בקשר אחד אסור לכרוך סביב ידו עכ"ל) כל דוקא ג"כ מטעם שכתבתי
 לעיל כיון דדרך הולכת בהמות הוא בדרך גמון ואיסורן (ופי' בשלטי גבורים פרק ב' בהם
 בכמה דף ק"ג ע"ב ור"י בתל"י נחמ"י י"ט ס"ב שליוך דק"ל דבר שאינו מתכוין שרי מותר
 לכרוך אפי' שקשורים הואיל ואינו מכוין רק להנהיג בהמות וע"ל סי' ש"א מ"ט ח"א ז"ל שם
 בדרישה ס"ח עכ"ל): (י"ט) אב ובנו מצטרפים כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים
 חתם את ענין יומרו וק"ל: (י"ט) אבל אם לא חגר הגורה על שניהם שרי אבל הרמב"ם אסור
 אפי' בלא חגורה: (כ) בשתי תביפות הוי כלאים אפי' שנתקוין זה מזה דרך הלוכו וכן זה הוי
 לא זו אף דל"ל לו שלא ילך ומרמיב רגליו זה מזה:

פרישה
 לא השיב על דברי הרמב"ם: (י) אבל אם החבלים קשורים אסור לכרוך סביב ידו (ומשם
 דלפי' לא קשין אלא בקשר אחד אסור לכרוך סביב ידו עכ"ל) כל דוקא ג"כ מטעם שכתבתי
 לעיל כיון דדרך הולכת בהמות הוא בדרך גמון ואיסורן (ופי' בשלטי גבורים פרק ב' בהם
 בכמה דף ק"ג ע"ב ור"י בתל"י נחמ"י י"ט ס"ב שליוך דק"ל דבר שאינו מתכוין שרי מותר
 לכרוך אפי' שקשורים הואיל ואינו מכוין רק להנהיג בהמות וע"ל סי' ש"א מ"ט ח"א ז"ל שם
 בדרישה ס"ח עכ"ל): (י"ט) אב ובנו מצטרפים כיצד היה הוא לבוש צמר ובנו פשתים
 חתם את ענין יומרו וק"ל: (י"ט) אבל אם לא חגר הגורה על שניהם שרי אבל הרמב"ם אסור
 אפי' בלא חגורה: (כ) בשתי תביפות הוי כלאים אפי' שנתקוין זה מזה דרך הלוכו וכן זה הוי
 לא זו אף דל"ל לו שלא ילך ומרמיב רגליו זה מזה:

יורה דעה הלכות כלאי בגדים

ומ"ש וכן כל בגדים הקשין מותרין בהצעה כלומר ל"מ כרים וכסתות שהן קשין מן הסתם וליכא משום מראית העין אלא אפי' בגדים שהן רכין מן הסתם אפי' אם נמצאו בגדים שהן קשין מותרין בהצעה ולא אסרינן להו משום מראית העין שלא יאמרו שהן רכים ועיין בסמוך דין מרדעת :

ומ"ש ולגדים הקשין וכו' כ"כ הרא"ש פ"ט דגדה והתוספות והגהות מרדכי פ' זמה אשה דדוקא כרים וכסתות ובגדים שהן שוע טווי וכו' ולסורין מדאורייתא בלבושה והעלמה אפי' בקשין בהקדמה לא חילקה בין רכים לקשים הילכך בהצעה דשרי מדאורייתא אפי' ברכים לא אסרו חכמים אלא ברכים דשיין זהו כריכת יומא אבל לא בקשין אבל בלדים שאינן אלא שוע בלנד ואף הלבושה והעלמה אינו אסור אלא מדרבנן הלכך לא אסרו אלא ברכים אבל לבשת הקשין לא אסרו ומ"ש ז"י להרמב"ם הלגדים אסורים מדאורייתא ליתא אלא גם הרמב"ם ס"ל דאינן אלא מדרבנן כמו שכתבתי בתחילת סימן ט' כס"ד. וכתב ז"י דיש להחמיר מספק כיון דלא נבצר לנו מראית הקשין וצדק דיעה לית לן למימר ספק דרבנן לקולא דדעת שוטרים לאו כלום הוא והכי נקטינן מיהו היכא דהייג להקל בקשים ואל יהיו מודרין ומביאו ז"י :

אסור ללבוש כלאים אפי' דרך עראי כגון טלית של קטן וגדול לבוש דרך עראי ללבוש כ"כ הרא"ש ור"ת לומר כל טלית של קטן אפי' שאלו הקטן מתכסה בה ראשו ורובו דהשתא הגדול בוש ללבוש בה דרך עראי לשוק וס"ל דל"מ יאז לא בה הגדול עראי לשוק און זה נקרא לבושה ואין בה משום לא תלבש כלאים דאין עראי לכלאים ואסור לגדול ללבושו דרך עראי ללבוש כ"כ הרא"ש ור"ת לומר דהשתא און הגדול בוש ללבוש בה דרך עראי לשוק דהשתא און הגדול בוש ללבוש בה דרך עראי לשוק דפשיטא דאית בה משום לא תלבש כלאים דה"ל לבושה כיון שאינו בוש ללבוש בה לזוק והכי נמי פשיטא דאפי' אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו והגדול לבושו בצינו דלוח בה משום לא תלבש כלאים דשמיך ה"ל לבושה כיון שאינו בוש ללבוש בצינו וז"ל הרא"ש און עראי לכלאים דלבושה עראי שמה לבושה ואסור ובגדי התכלת מיימי לה ומשמע דאיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי עכ"ל פי' דבריו דמשמע ה"מ בפרק התכלת דאיידי בטלית קטן כל כך אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי דהיינו שהגדול בוש ללבוש בה לזוק לפי שהטלית קטן כל כך שאין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו ואפי' שמה לבושה ואסור לגדול ללבוש בה דרך עראי לשוק כשיש בה כלאים וה"ל להדיא בפרק התכלת [סוף דף מ"ו] ואין חילוק בין פי' הרא"ש לפי' הרא"ש דמ"ש הרא"ש דמיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי היינו לומר שהוא בוש ללבוש בה עראי ומ"ש הרא"ש וגדול יוצא בה עראי היינו לומר שאם הגדול יוצא בה עכשיו לשוק בעוד שיש בו כלאים חייב עליו דה"ל לבושה אף ע"פ שהטלית קטן שהגדול בוש ללבוש בה לזוק וז"י כתב דשמה טעות סופר הוא בדברי הרא"ש ע"כ ושרי ליה מאריה דלפי דעתו גם בדברי רבינו ה"מ טעות אלא אין כאן טעות ודו"ק :

הקובץ כלאים אפי' דרך עראי כגון טלית של קטן וגדול לבוש דרך עראי ללבוש כ"כ הרא"ש ור"ת לומר כל טלית של קטן אפי' שאלו הקטן מתכסה בה ראשו ורובו דהשתא הגדול בוש ללבוש בה דרך עראי לשוק וס"ל דל"מ יאז לא בה הגדול עראי לשוק און זה נקרא לבושה ואין בה משום לא תלבש כלאים דאין עראי לכלאים ואסור לגדול ללבושו דרך עראי לשוק דפשיטא דאית בה משום לא תלבש כלאים דה"ל לבושה כיון שאינו בוש ללבוש בה לזוק והכי נמי פשיטא דאפי' אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו והגדול לבושו בצינו דלוח בה משום לא תלבש כלאים דשמיך ה"ל לבושה כיון שאינו בוש ללבוש בצינו וז"ל הרא"ש און עראי לכלאים דלבושה עראי שמה לבושה ואסור ובגדי התכלת מיימי לה ומשמע דאיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי עכ"ל פי' דבריו דמשמע ה"מ בפרק התכלת דאיידי בטלית קטן כל כך אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי דהיינו שהגדול בוש ללבוש בה לזוק לפי שהטלית קטן כל כך שאין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו ואפי' שמה לבושה ואסור לגדול ללבוש בה דרך עראי לשוק כשיש בה כלאים וה"ל להדיא בפרק התכלת [סוף דף מ"ו] ואין חילוק בין פי' הרא"ש לפי' הרא"ש דמ"ש הרא"ש דמיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי היינו לומר שהוא בוש ללבוש בה עראי ומ"ש הרא"ש וגדול יוצא בה עראי היינו לומר שאם הגדול יוצא בה עכשיו לשוק בעוד שיש בו כלאים חייב עליו דה"ל לבושה אף ע"פ שהטלית קטן שהגדול בוש ללבוש בה לזוק וז"י כתב דשמה טעות סופר הוא בדברי הרא"ש ע"כ ושרי ליה מאריה דלפי דעתו גם בדברי רבינו ה"מ טעות אלא אין כאן טעות ודו"ק :

הקובץ כלאים אפי' דרך עראי כגון טלית של קטן וגדול לבוש דרך עראי ללבוש כ"כ הרא"ש ור"ת לומר כל טלית של קטן אפי' שאלו הקטן מתכסה בה ראשו ורובו דהשתא הגדול בוש ללבוש בה דרך עראי לשוק וס"ל דל"מ יאז לא בה הגדול עראי לשוק און זה נקרא לבושה ואין בה משום לא תלבש כלאים דאין עראי לכלאים ואסור לגדול ללבושו דרך עראי לשוק דפשיטא דאית בה משום לא תלבש כלאים דה"ל לבושה כיון שאינו בוש ללבוש בה לזוק והכי נמי פשיטא דאפי' אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו והגדול לבושו בצינו דלוח בה משום לא תלבש כלאים דשמיך ה"ל לבושה כיון שאינו בוש ללבוש בצינו וז"ל הרא"ש און עראי לכלאים דלבושה עראי שמה לבושה ואסור ובגדי התכלת מיימי לה ומשמע דאיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי עכ"ל פי' דבריו דמשמע ה"מ בפרק התכלת דאיידי בטלית קטן כל כך אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי דהיינו שהגדול בוש ללבוש בה לזוק לפי שהטלית קטן כל כך שאין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו ואפי' שמה לבושה ואסור לגדול ללבוש בה דרך עראי לשוק כשיש בה כלאים וה"ל להדיא בפרק התכלת [סוף דף מ"ו] ואין חילוק בין פי' הרא"ש לפי' הרא"ש דמ"ש הרא"ש דמיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי היינו לומר שהוא בוש ללבוש בה עראי ומ"ש הרא"ש וגדול יוצא בה עראי היינו לומר שאם הגדול יוצא בה עכשיו לשוק בעוד שיש בו כלאים חייב עליו דה"ל לבושה אף ע"פ שהטלית קטן שהגדול בוש ללבוש בה לזוק וז"י כתב דשמה טעות סופר הוא בדברי הרא"ש ע"כ ושרי ליה מאריה דלפי דעתו גם בדברי רבינו ה"מ טעות אלא אין כאן טעות ודו"ק :

אפי' ריקן אסור ופירש הרא"ש אסור לפי שכסף תחתיו ונכרך על צדו וז"ל סמ"ג אבל כר מלא כסף על צדו האדם וכן ריקן ומונה על חזן אדם נשקע בחמשתו ונכסף הדלדון עליו וז"ל ר"ש ע"ג מטה של חבלים נשקע תחתיו וצדי הכר עולים עליו אבל צדדים של עץ קשה ואינו נשקע ע"כ ומסווא שאמר צירושלמי נראה שהיא איננה של עץ או אבן וכך הוא שמה

לא לפי שנכסף תחתיו ונכרך על צדו וכן כל בגדים הקשין (פ) מותרין בהצעה מתחת ואסור ללבשן ולבדן הקשין מותרין אפי' בלבושה (ו) כיון שאפילו לבישת הרבים אינו אלא מדרבנן בגד גדול וכלאים מצד אחד אסור ללבושו אפי' מצידו השני אף על פי שהצד שבו הכלאים נגדר על גבי קרקע אסור ללבוש כלאים אפי' דרך עראי (ז) [ב] כגון טלית של קטן וגדול ללבושו דרך עראי לצאת בו לשוק הלבוש כלאים ואינו מכוסה להנאתו כגון שלובשם להעביר בהם המכס (ח) [ג] והוא מוכס העומד מאליו או שאין לו קצבה מותר וכן מוכרי בגדים (ט) שמעלים עליהן בגדי כלאים בשמוליקין אותן למוכרם או שלובשין אותם כדי להראות מדתן מותר ובלבד שלא יכוונו בהמה מפני החמה (י) ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהם וכן תופרי כסות תופרין בדרך ובלבד שלא יכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין תופרים

וארוג אלא שהם קשים ללא שייך זהו כריכת יומא הילכך שרי בהצעה ובלבד שלא יאז צדו נוגע בהם דלבושה והעלמה דאורייתא והצעה דרבנן ברכין גזור אפי' י' מצעות זו על גב זו ובקשים לא גזור כדתנן הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים וכו' ודוקא בהצעה שרו אבל בלבושה והעלמה אסורי מדאורייתא אף ע"פ שהם קשים דאמרינן כרים ערכין (ג) : הכל חייבים בכלאים כהנים לויים וישראלים ומסוק דכהנים איננה ליה סלקא דעתך אמינא הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו וכו' קא משמע לן נהי דאשתרו בעידן עבודה וכו' וציומא פ' ז' לא לו קאמר בגדי כהונה קשים הם אלא אף ע"פ שהם קשים אסורי מדאורייתא וקניא בהוספתא דכלאים כהן שיוצא בהן למדינה חייב ודוקא בלבושה אבל בהצעה שרי אבל בלבוש דאף לבישת רכים אינם אלא מדרבנן בקשים אפי' בלבושה שרו והא דקאמר כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא גמדה דנרש שריא לא שיהא דין קשין ונמטא שוין אלא כי הכי דשרי לבישתן בקשים לפי שלבוש הרבים אינם אלא מדרבנן ה"ג שרי הצעה בגדים קשים לפי שהצעה ברכין אינו אלא מדרבנן עכ"ל ודבריו הם דברי התוס' בספ"ק ד"ט ור"פ ז' לא לו וכן כתב הר"ן בספ"ק ד"ט כס"ר וכן כתב עוד כפ' ז' זמה אשה וכתב הר"ן בספ"ק ד"ט שרש"י חולק ואומר דכי אמרינן בגדי כהונה קשים הם היינו לומר דשרי לגמרי אפי' בהעלמה וחרץ מה שהקשה עליו ר"ת ב"ר פ' ז' לא לו ורש"י עצמו בספ"ק ד"ט כתב בהיפך דגבי נמטא דנרש שריא כתב דהיינו דוקא לשינה ולכן אין דעתו של רש"י ידוע לנו :

והרמב"ם כתב שהלגדים אסורים מדאורייתא ולבדן כי ש"י נמטא גמדה דנרש היינו בהצעה בלבד וכתב הר"ן ז"ל בשמו : נמצא דהני קאפאלאגו"ש דידן אם הם תפורים בפשתן אסור להעלותם עליו להרמב"ם מדאורייתא ולהצניען תחתיו אם היינו אומרים שהניעו לקושי דמטא גמדה דנרש הוה שרי ובלבד שלא יאז צדו נוגע בהם ולדעת התוס' והרא"ש אם היינו אומרים שהניעו לקושי נמטא גמדה דנרש היה מותר אפי' להעלותם עליו ומיהו מי מפים אם הניעו לאותו קושי אם לאו הילכך יש לומר מהלכותם עליו ואפי' מהלכותם תחתיו עד שיתפרם צמחי או צקנזום : **בתב** המרדכי בספ"ק דבינה הני אפי' בהעלמה שרי כגון כובעין שאנו מכסים בהם : ראשנו אבל כל דבר שדרש ללבוש גזור בלבושת קשים מדרבנן וספר לפנת פננה פליג דהא מגין הוא בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים עכ"ל וכו"כ ס"ס בהגהת אשרי' כס"ר א"ו כדברי לפנת פננה : כתב הרשב"א בהצובה (סימן תשס"ז) שהגנו במקומום היצר כברים וכסתות של נכרים וכוונתם עתה כלאים לפי שהם קשים ומיהו הר"י אסור והרמב"ם מן המתירין ומ"מ אפי' לדעת האוסרים הנח להם מוטב שיהיו שונגים וכו' ע"כ (ה) : **בגד** גדול וכלאים מלך אחד אסור ללבושו אפי' מלך השני אפי' מלך השלישי שהלך שזו ההלכה נגדר ע"ג קרקע ירושלמי כפ' בתרא דכלאים ודריש לה מקרא וכתבו הרא"ש : אסור ללבוש כלאים אפי' דרך עראי כגון טלית של קטן וכו' משנה בסוף כלאים אין עראי לכלאים וכתב רבינו שמעון ודריש התכלת (מא) . מיימי לה ומשמע דאיידי בטלית קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי והרא"ש כתב בפ"ט דגדה וגדול יוצא בה עראי וכן הם דברי רבינו ורבי' ירוחם ועיינתי בפ' התכלת ומשמע דכדברי הרא"ש וכן

פירש"י סק ושמה ב טעות סופר הוא בדברי הרא"ש : הלבוש כלאים ואינו מכוסה להנאתו כגון מוכרין להעביר בהם המכס והוא מוכס העומד מאליו וכו' ג"ז כפ' הנזכר שנינו לא ילבש כלאים אפי' ע"ג עשרה אפי' לנגזו את המכס ופירש הרא"ש דרך הוא שאין נותנין מכס מנגדים שאדם לבוש ובמכס שאין לו קצבה או במכס העומד מאליו דאז בסתם מכס אפי' בלא כלאים אסור לנגזו את המכס אם שכרו מלך המלך דדינא דמלכותא דינא וסבר האי תנא דדבר שאין מתכוין אסור ופליג אמתי' דלקמן מוכרי כסות מוכרין כדרכן וכו"כ הרא"ש בפ"ט דגדה וכתב והלכתא כמתני' דלקמן דק"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר וכו"כ סמ"ג :

ומ"ש וכן מוכרי בגדים שמעלים עליהם בגדים וכו' וכן חופרי כסות חופרין כדרכן וכו' גם זה משנה ס' והרמב"ם פסק להא דלא ילבש כלאים אפי'

דרכי משה (א) ובכלבו כתב דמ"מ יש ליהור לכתחלה לשמור מהני כרים וכסתות דידן שלא לחפורן בכלאים מפני שפעמים מוציא מה שכתובין ומתכסה בהן עכ"ל :

פרישה ריקנין כו' ודוקא בכלאים דאורייתא ומ"ש ע"פ : (ה) מותרין בהצעה מתחת וכו' להצניען וכן באשרי' מ"ו ור"ל בהצעה ובהעלמה שאינו נוגע בצדו ובגדי אשרי' : (ו) כיון שאפי' לבושת הרבים אינו אלא מדרבנן שם שועים אבל שוי וארוג אינם הלכך שרי מדאורייתא אשרי' אבל להרמב"ם אסור וכן בש"פ ולפי' הכוננים של נשים של סמוע שחופרין בין הסמוע להפליגה לבד היה מותר אף שתפור כפשתן שהוא קשה אלא להרמב"ם אסור : (ז) כגון טלית של קטן וגדול לבושו כו' וכתב הב"י שה"ש כתב שמשמע גמ' אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי וכן ר"י כתב שפ' התכלת משמע בדברי הרא"ש וכתב שמה ע"פ הוא באשרי' שכתב כלשון רבינו (ויש ליישב דבינו ס"ק וגדול לבושו אפי' ר"ל שכתב שריע שהגדול לבושו אפי' אף שאין הגדול דבר ללבוש בו בשוק אפי' לכן כתב ז"י באשרי' ע"פ שכתב והגדול יוצא בו אפי' משמע שכן דברו של גדול אבל הטור יש ליישב כמ"ש ואפשר ליישב דברי הרא"ש ביישוב דברי רבינו וק"ל עכ"ל) ועיין בדרישה : (ח) והוא מוכס העומד מאליו דל"כ אסור להעביר המכס דדינא דמלכותא דינא וירכין היה שלא היו נותנין מכס מנגדים שאדם לבוש ובלבד כר"ש דאמר דדבר שאינו מתכוין מותר כ"פ רבי' משמע : (ט) שמעלים עליהם בגדי כלאים פי' שמעלים על כתפן להקל משאם וק"ל : (י) ובגשמים מפני הגשמים פי' הרמב"ם מפני הגשמים להתחמם בהם

דרישה בסיפא לאיסור מדרבנן דהוה עיקר ליומן נראה דס"ל בכל ענין מותר דדוקא לומר דלי' רבינו ה"מ ונקט (ועי' בסמוך בסוף ע"ו) : [ב] כגון טלית של קטן וגדול לבושו כו' עיין בב"י שכתב כו' וכתב שט"ם הוא באשרי' כו' וגם בפ"ט כתב אפי' אינו יוצא בו גדול ולעד"ל ליישב דל"כ למתקן ע"פ שיישב ז"י לשון רבינו ב"ח סימן י"ו שכתב שיעור טלית להשתחייב כל הקטן בן ע"י יוכל לבסות בו ראשו ורובו וגדול אינו מתחייב ללבוש בה באקראי לשוק כו' וכתב שם ז"י דאף ע"פ שאין הגדול יוצא בה אפי' אורחא דמילתא נקט דלוחו בגד שראוי לבסות בו קטן הוא מדרך העולם ללבוש בו גדול ואף שאינו יוצא אלא הולך בו בבית מייב בלבוש ס"כ אורחא דמילתא נקט שכל ששם מלבוש עליו גבי קטן הרי הוא ככלל לא תלבש שטתו ואסור לגדול לבסות בו אף שאין מדרך גדול לבסות בו אלא אורחא דמילתא נקט דגדול לבושו דרך עראי ללבוש בו לשוק כמו שכתב"ל ל"ד קאמר ודו"ק : [ג] והוא מוכס העומד מאליו כו' והלכה כר"ש דאמר שאין מתכוין מותר וקשה לעיל בסימן ט' כתב המהרי"ג בהמות שמתלבשים בידו כו' אבל אם חפצו להצניען קשורין יחד אסור לכוונת סביב ידו ואמתי' ה"מ ה"מ דבר שאינו מתכוין ללא עירף משכורן הכלים בידו מלבוש בגדי כלאים ממש דמתייר הכא חס עושה כן מפני המכס משום דהיי דבר שאינו מתכוין בשלמה להרמב"ם שפסק גבי מכס והכא דאסור ללבושן מפני המכס אפי' דהיי

הדרושי הגהות ב הסעיף ודרישה וכו' נכתבו לדעה אחת ליישב דעת הרא"ש וכבר נתבאר היטב בס"ו א"ק ה' :

אפי' ע"ג י אפי' לגנוב את המכס וכונן שאם לנש כן לוקה ופסק גם כן להביא דמוכרי כמות מוכרין כדרכן וז"ל טעמו ז"ל חפני שסובר דהיא דלא ילכז כלל אפילו על גבי אפילו לגנוב את המכס ליכא מאן דפליג בה אפי' ר"ש דלחמ דבר שאין מתכוין מותר מודה בהא דלסור דכיון שהא לנש ממש הכלאים הרי עבר על לא תלבש וכן מתכוין וכן שאינו מתכוין לוקה אבל מוכרי כמות ומכרי כמות שאינם לנש ממש הכלאים אלא מטילים אותם עליהם שלא כדרך לנישה מותר אם אינו מתכוין ולכ"ז ז"ל לית ליה מה שפירש רבינו במוכרי כמות או שלושין אותם כדי להראות מדתם אלא תפרט כפי' ראשון שכחש מעמלים עליהן בגד כלאים כשמוליכין אותם למוכרם ועפ"י יתיישב מה שפסק לאסור ולכרוך על ידו חנלים של כלאים שהן קטורים יחד דכריכה על ידו הוא כמלבוש :

התריבי המת מותר לעשותן מכלאים

משנה פ' בתרא דכלאים : ומ"ש אפי' אותן שקוברין אותו בהן כפי' דנדה (סא.) א"ר יוסף אהא דמי דעשין מכלאים תכריכין למת זאת אומרת מצות בטלות לעמוד לבה א"ל אביי והא א"ר ג אחי א"ר יבאי לא שנו אלא לספרו אבל לקוברו אסור א"ל לאו איתמר עלה א"ר יוחנן אפי' לקוברו ורבי יוחנן לטעמיה :

דאמר במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ופסק הרא"ש הלכה כר"י וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב מתניתין סתם ולא חילק והקשה הר"ש דליחסר משום לועג לרש כדאמרינן בענין לנישה בפי' התכלת (מא.) ומירץ דשאני מצות לנישה ששקולה כנגד כל המצות א"ל שאני כלאים דכתיב דומיא דמת לא אסור ללא מיתהיני כלל : וכן מרדעת החמור מותר לעשותה מכלאים ג"ו משנה בפי' בתרא דכלאים ומ"ש הרמב"ם ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בה למדן מדון הכרים והכסות וכן נראה מדברי הר"ש אבל הרא"ש כתב בפ"ט דנדה דמדתק גבי כרים וכסות ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם וגבי מרדעת לא תני מכלל דמרדעת אפילו בשרו נוגע בהם שרי משום דהמרדעת קשה אבל כרים וכסות רכין כתיב כדמוכתיב בזכאים פ' דם חטאת (נד.) הלכך בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם שלא תכרך עליו נימא עד כאן לשונו וז"ל דרכים דקאמר היינו לומר שאינם כל כך קשים כמרדעת אבל מכל מקום קשים הם קצת שהרי כתב הוא ז"ל כרים וכסות שהם קשים ואין דרכן ליכרך על בשרו כשאין בשרו נוגע בהם וכך הם דברי רבינו ירוחם שכתב גבי מרדעת בלשון הזה לרכוב עליו מותר ואפילו בשרו נוגע בה ולא חיישנן שמת תכרך עליו נימא כדאמר לעיל גבי כרים וכסות משום דמרדעת קשה יותר מתיכסות : (א"ה) כתוב בא"ה המת והבהמה שהיו לובשין בלאים מותר דבושא על הכתף : ומ"ש ובלבד שלא יתנגה על כתפו אפילו להוציא בה זבל שם במשנה וטעמה משום דאינו מותר מפני שהוא קשה אלא בהצעה שהיא מדרבנן אבל לא בהעלאה : **ובי"ט** ודוקא שהכלאים ניכרים ויודעים בבגד אבל בגד שאבד בו כלאים מותר אסור לעשות מהם מותר מרדעת לחמור דכיון שאין מקומו ניכר שמא ישכח ויקח ממנו מלאים על גבי בגדו כ"כ הרמב"ם והרא"ש ז"ל ומ"ש ולא יתכרו לנכרי וכו' ג"ו בדרייתא הנזכר : מפות שפורסין על השלחן וכו' בפרק בתרא דכלאים מטפות הדיים מטפות הספרים מטפות הספג און כהם משום כלאים פסק הלכה כר"א דאסור וכו' הרמב"ם ז"ל וכו' ס"מ מ"ג משום דכתיב מפיך דר"א לרכב וכתב הרא"ש מפ' בירושלמי מטפות הידים פעמים עושה כמין תיק ומשימו בחיקו ומתחמם בה ומטפות הספג פעמים שרואה רבו ומתעטף בו מטפות הספרים כשגני אדם מתפרים פורסים עליהם סדק כדי שלא יתלכלכו בגדיהם וירושלמי אמרינן במתכוין לשם מלבוש אבל אינו מתכוין לא יש מקומות שמטפות יש להן בית ראש ולובשין כמין מלבוש כמו שעושין בדרך ספרד עכ"ל וגם הר"ש הביא בירושלמי הזה ומטפות הספר פירוש כשארם וינא מנית המרחץ מציאין לו סדין או מטפתה ומסתתף בה ור"א אומר משום דפעמים שרואה את רבו ומתעטף בה והרמב"ם כתב מטפות שמקנחין בהם את הידים ומטפות שמסתתפין בהן הכלים והקרקעות ומטפות ספרים אסורים משום כלאים שהרי הידים נוגעות בהן והן נכרכין על היד תמיד ומתחממין עכ"ל ואינו יודע למה השמיט מטפות הספרים השנויים במשנה ושם מטפות הספרים שכתב כולל בין של ספרים בין של ספרים ומ"מ כריך טעם למה השמיט בירושלמי שהגריך בשל ספרים שכיין לשם מלבוש : וילון אם הוא רך אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מחמם בו לפעמים כפי' דבית. (טו.) גבי הא דתנן דמשלחין כלאים ב"ט בעינן למחי חוי וכו' למיחך מוחיה וכו' אלא ביוילון והא אמר עולה אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מחמם בו לפעמים כפי' דבית. (טו.) פירש"י מתחמם כנגדו. מתעטף בשליו וכיון דמתחמם כנגדו אסור לעשותו מכלאים וכו' הרמב"ם ז"ל ודלא כתיב דלא אחריו ביוילון אלא שהוא טמא אבל אין בו משום כלאים ובתשובת הרא"ש כלל ב' סימן ו' כתב וילון העשוי למחיה ואין מתחממין בו כלל אין בו משום כלאים ע"כ ותימא שזה היפך מ"ש בספיקו ושם י"ל דה"ק וילון שהוא קשה עד שאינו ראויה להסתחם בו : **לא** יקח אדם ביצה חמה בבגד כלאים בידו וכו' בירושלמי בפ' בתרא דכלאים ובתשובת הרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל וטעמה דכיון שהוא ניטל מליכות כחום הביצה חשיבה הנאה כמניעת הקור וכדעתן (כלאים פ"ט) גבי מוכרי ומכרי כמות ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה וכו' : ערדילדין און כהם משום כלאים מותר דרבי פפי בספ"ק דביצה (טו.) :

כלאים הו"ל פסוק רישיה דלא ניהא ליה דשטיטא דשרי אלא אפילו אינו מעלה או לנש כלאים אלא כדי למוכרן דאפשר דיתכרם בלאו הכי נמי מותר דהו"ל דבר שאין מתכוין דשרי ולא נקרא כאן פסוק רישיה כשאינו לנש אלא כדי להראות מדתן דאפשר דלא נהנה גופו כלל בזהא לנישה במקלח וכו' במעלה עליו למכרם דאפשר גם כן דלא נהנה גופו בהעלאה זו וכן תופרי כמות וכו' ליכא ודאי נהנה ושרי ולא דמי לחנלים דהו"ל פסוק רישיה דניהא ליה כדפרישית וכו' דעת רבי' מיהו הרמב"ם פסק כמשנתינו לנש להעביר המכס אסור משום דהו"ל פסוק רישיה ולוקה ד"ת ובהך דמוכרי כמות פסק להחיר מטעמה דפרי' ונהנה להקל בכל ענין : תכריכי המת וכו' הכי חשיבנא בפ"ט דנדה (ס"א) כרבי יוחנן דל"ת בלוחן תכריכים שפורסים אותן בן ואחר ההספד פושטין אותן וקוברין בתכריכים אחרים אלא אפילו בלוחן דקוברות אותן כהן שהרי הן חוזרות לעתיד לעמוד בלבושין נמי שרי דמצות בטלות לעתיד לבה דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות והתוספו' האריכו לתוך היאך לנשין כלאים למת והאריכו משום לועג לרש כדאמר בזכרות לגבי לנישה וקצת מדבריהם הביא בית יוסף ולפע"ד נראה מלישנא דברייתא דלא התיירו

במת אלא דומיא דבגד שאבד בו כלאים וכיוצא בזה דלחן ניכר הכלאים לכל אדם וליכא משום לועג לרש אלא דבכר הניכר ומפורסם לכל כגון חתם דקא"ל דלייה לכנפיך וכו' וכגון שמלביש בגד שיש בו ד' כנפות ואין שם לנישה כלל ומשום הכי אין אנו חוששין ופוסלין הנישה בטלית של מתים ולית ביה משום לועג לרש כיון שאינו ניכר ואינו מפורסם אלא דממ"ש רבינו וכן מרדעת וכו' וכיון דמרדעת מייירי בשללכאים ניכרים אלא משמע דתכריכי מתים נמי מייירי בכלאים ניכרים וכדמשמע מדברי התוספות ושאר מפרשים ואני כתבתי הנלפע"ד שאין להקל במת כשהכלאים ניכרים : ומ"ש וכן מרדעת וכו' פי' ל"ת תכריכי המת אלא אפילו בחי שרי במרדעת כיון שקשין הן ואין הנוף נהנה בגוף דכרים וכסות נמי קשין הן ואסור בשרו נוגע בהן כדפרי' לעיל בתחלת סימן זה מרדעת שרי טפי לפי שהוא קשה יותר כך הוא להרא"ש אבל הרמב"ם השוה דין מרדעת לכרים וכסות וכן פי' ז"ל ופשוט הוא : ומ"ש ובלבד שלא יתנגה על כתפו וכו' שם במשנה והטעם דלא שרו רבנן בקשין אלא בהצעה כיון דליכא איסורא דאורייתא אפי' ברכין כדלעיל : ומ"ש ודוקא שהכלאים ניכרים וכו' קאי אמ"ש וכן מרדעת וכו' : מפות וכו' משנה בפרק בתרא דכלאים פליגי בה ת"ק מתיר וכו' אומר ובתוספתא מפיך דר"א לרכב ופסקו ופסקו כמאן דלומר כך הוא בירושלמי : וילון שרואה רך וכו' ספ"ק דביצה ומשמע דלא שרואה קשה שרי לפרסו ואין איסור בזה שהוא נהנה מפני החמה והגשמים והרוח אלא אם כן שנוף האדם נהנה בלנישה והעלאה עליו כדלעיל ומה"ט אסור ליקח ביצה חמה בבגד כלאים בידו מפני שהנוף נהנה מן הכלאים שלא תכוס ידו והראב"ד השיג ע"ז ואמר שדין ביצה חמה כפשיטי וזרעוני דלחן דרך מיומם בכך ושרי ע"ש במ"ש בכסף משנה : ערדילדין וכו' מותר דרבי פפא ס"פ קמח דביצה : ומ"ש

ר"א אומר מטפות הספרים אסורות משום כלאים וכתיב הר"ש והרא"ש בירושלמי מטפות הידים פעמים עושה כמין תיק ומשימו בחיקו ומתחמם בה ומטפות הספג פעמים שרואה רבו ומתעטף בו מטפות הספרים כשגני אדם מתפרים פורסים עליהם סדק כדי שלא יתלכלכו בגדיהם וירושלמי אמרינן במתכוין לשם מלבוש אבל אינו מתכוין לא יש מקומות שמטפות יש להן בית ראש ולובשין כמין מלבוש כמו שעושין בדרך ספרד עכ"ל וגם הר"ש הביא בירושלמי הזה ומטפות הספר פירוש כשארם וינא מנית המרחץ מציאין לו סדין או מטפתה ומסתתף בה ור"א אומר משום דפעמים שרואה את רבו ומתעטף בה והרמב"ם כתב מטפות שמקנחין בהם את הידים ומטפות שמסתתפין בהן הכלים והקרקעות ומטפות ספרים אסורים משום כלאים שהרי הידים נוגעות בהן והן נכרכין על היד תמיד ומתחממין עכ"ל ואינו יודע למה השמיט מטפות הספרים השנויים במשנה ושם מטפות הספרים שכתב כולל בין של ספרים בין של ספרים ומ"מ כריך טעם למה השמיט בירושלמי שהגריך בשל ספרים שכיין לשם מלבוש : וילון אם הוא רך אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מחמם בו לפעמים כפי' דבית. (טו.) גבי הא דתנן דמשלחין כלאים ב"ט בעינן למחי חוי וכו' למיחך מוחיה וכו' אלא ביוילון והא אמר עולה אסור לעשותו מכלאים מפני שהשמש מחמם בו לפעמים כפי' דבית. (טו.) פירש"י מתחמם כנגדו. מתעטף בשליו וכיון דמתחמם כנגדו אסור לעשותו מכלאים וכו' הרמב"ם ז"ל ודלא כתיב דלא אחריו ביוילון אלא שהוא טמא אבל אין בו משום כלאים ובתשובת הרא"ש כלל ב' סימן ו' כתב וילון העשוי למחיה ואין מתחממין בו כלל אין בו משום כלאים ע"כ ותימא שזה היפך מ"ש בספיקו ושם י"ל דה"ק וילון שהוא קשה עד שאינו ראויה להסתחם בו : **לא** יקח אדם ביצה חמה בבגד כלאים בידו וכו' בירושלמי בפ' בתרא דכלאים ובתשובת הרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל וטעמה דכיון שהוא ניטל מליכות כחום הביצה חשיבה הנאה כמניעת הקור וכדעתן (כלאים פ"ט) גבי מוכרי ומכרי כמות ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה וכו' : ערדילדין און כהם משום כלאים מותר דרבי פפי בספ"ק דביצה (טו.) :

דרכי משה

(כ) ומשמע שאם אין סניחין לקנה הידים שרי אסנם בתשו' הרא"ש כלל ב' סי' ו' משפחה שפורסין על השלחן או שדרך ב"א מנובדים כשנביאין לתן פת או בשר נותנין לו במטה אסורים לעשות

פרישה

בס' (וכן מוכרם הוא דר"ל ימות הסמה וימות הגשמים אבל לא ר"ל מפני שהמטר יורד עליו דהא בתופרי כמות כ"כ כתב רבינו ג"כ מפני הסמה כ"י ואין לך העולם למטר בתופרי אלא בבית וס' אין יראת מטר עליו אלא ע"כ כדפרישית דר"ל ימות הסמה) ז"ל היכא דלא עביד מחמת מיומם כלל אלא שלא יתקלקלו הגשמים בגדיו אי שרי ליה לא דרוק מ"ו וז"ל לקמן גבי ביצה חמה שלא יקחו בידו בבגד כלאים מפני שנהנה בכלאים לניל בהם מפני הסמה ומ"ש מפני הגשמים ממפני החמה וז"ל לדמות זה למ"ש רבינו בסמון בגדים שמתפרין בהן דלא אין לכן בית ראש דלא הוי דרך לנישה ומותר אף ע"ג שמגינין שלא יטעמו הנגדים מהטעמין שמתפרין מעליו וה"ם בלנישה בגד להקיל מהגשמים שלא ידו על בגדיו : (יא) אפילו אותן שקוברין אותו בהן לטפוקי מ"ד דרוקא לסומרו בהן מותר וטעמה דמותר במתים חפשי כתיב כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ואף על גב דגבי לנישה חמירין לגבייהו לנש לרש (מי' מ"ט) אסור ליכנס לבי' ולינישה נראה בבגדי הכהנים א"ל לר"ו הלוי שכתב רבינו בשמו לקמן סי' ש"א ז"ל כשנשחט המת לקוברו מטיילין לנישה בתכריכיו שלא יהיו נשחטין המטה מעטפין והוא בלא לנישה ויטינו לנש) דשאני מצות לנישה ששקולה כנגד כל המצות א"ל כיון דלא מחמם ליה אפי' במו יוצא בזה מותר כיון דלא נהנה ר"ש : (יב) אפילו אם בשרו נגש בה דמרדעת והצעה דרבנן : (אפילו להוציא זבל אפי' דמי שאינו מתכוין להנאתו מותר כדלעיל וי"ל מאשר שמתכוין להצילו מהטעוץ של זבל מקרי מכיון להנאתו עכ"ל : (יד) מפות שפורסין אותן על השלחן לקנה בהן הידים וכו' שאוכלין עליו או שקורין בהן בג"ם אסור מפני שפעמים מקנה בהן ידיו ומתחמם בהן רמ"א : (טו) משפחות הספרים משום דפעמים שמשם אותן מקו ומשישם במיקו ומתחמם בהן. ומטפות הספג פעמים שרואה רבו ומתעטף בו. מטפות הספרים כשגני אדם מתפרים פורסים עליהן סדין כיון שלא יתלכלכו בגדיהם כפי' דבית. (טו.) פירש"י כפי' דבית. (טו.) פירש"י מתחמם כנגדו. מתעטף בשליו וכיון דמתחמם כנגדו אסור לעשותו מכלאים וכו' הרמב"ם ז"ל ודלא כתיב דלא אחריו ביוילון אלא שהוא טמא אבל אין בו משום כלאים ובתשובת הרא"ש כלל ב' סימן ו' כתב וילון העשוי למחיה ואין מתחממין בו כלל אין בו משום כלאים ע"כ ותימא שזה היפך מ"ש בספיקו ושם י"ל דה"ק וילון שהוא קשה עד שאינו ראויה להסתחם בו : **לא** יקח אדם ביצה חמה בבגד כלאים בידו וכו' בירושלמי בפ' בתרא דכלאים ובתשובת הרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל וטעמה דכיון שהוא ניטל מליכות כחום הביצה חשיבה הנאה כמניעת הקור וכדעתן (כלאים פ"ט) גבי מוכרי ומכרי כמות ובלבד שלא יתכוונו בחמה מפני החמה וכו' : ערדילדין און כהם משום כלאים מותר דרבי פפי בספ"ק דביצה (טו.) :

דרישה

דכו דבר שאינו מתכוין אפילו לר"ש משום דר"ש מודה בהא דלסור דכיון שהוא לנש ממש הכלאים הרי עובר על לא תלבש והאי דמוכרי כמות הרמב"ם אינו מפרשו כרבינו עפ"י כפי' השני שלושין אותם כדי להראות מדתן כ"י אלא מפרשו כפי' הראשון שכתב רבי' דהיינו שמטילים אותם על כתיפו דלא הוי דרך לנישה והאי דמכרי דמכרי דאסור משום דכיון שהוא כרכס סביב ידו מחמם בהם ידו הוי דומה ללנישה אבל לרבינו עפ"י הסוה דמוכרי מוכרי כמות בלנישה ממש קטס וכן רבי' ירוחם מטה על הרא"ש שכתב הסוה דמכרי לאסור ז"ל גם כפי' משמע דיון שניהם שוה וגם כפי' בסעיף ז' סעיף ו' פסק המחבר דעתם הסוהים במלכים ורמ"א כתב דיש מפורין וכן פסקו כהן בסעיף ס' ו' בלבוש כלאים להעניר המכס ובתופרו כמות ע"ש : [ד] וילון אם הוא רך כ"י אסור רך כ"י לפרוס בגדים כלאים לפני הפת אף ע"פ שמוגן מפני הקור מ"ש שרי וה"ם לכסות הגיגית שרושנין בה (משום דאינו אלא מעמיד בעלמא וכ"כ הר"א בס' א"י עכ"ל) ואינו העויר הסוה אף הכובעים שנושאים על הראש ובספר צנפת פנחס פליג ודאמר מפני שמוגן משום ונינה ומרדכי פ"ק דביצה ובי' הביאו. ומותר לישב על העגלה המכוסה בכלאים

חרושי הגהות

ג בזמרא שלפנינו אית' רבי מני א"ר יבאי אבל גירסת הרא"ש רבי אבי במקום רבי מני וגראה שם מדבריו דרבי אבי בעצמו אמר כן ולא בשם רבי יבאי דהרי הרא"ש פסק שם כר' יוחנן

אבל תקנתא אחרייתא ליכא ומ"ט וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן כלומר כתב המשנה סתם ולא כתב מ"ט ה"ג : ואם נתן לו חפץ בחמשה סלעים והכהן קבלו בכך בנו פדיו וכו' ואם נתנו לו חפץ בחמשה סלעים והכהן קבלו בכך בנו פדיו וכו' [א] ההוא גברא דאקדיש ציריאי רבה אמר לא צריכי שומא רב ויסקי אמר צריכי שומא רב ויסקי אמר רב יוסף מנה חמינה לה דתניא עגל זה לפדיון בני טלית זו לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה בחמשה סלעים לפדיון בני טלית זו בחמשה סלעים לפדיון בני כנו פדיו וכו' דמי אילומא דלא שוי כל כמינה הלא לאו אע"ג דשוי וכוין דלא קיני לא לא לעולם דלא שוי וכגון דקביל כהן עליוהי כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מפדיון בני א"ל לדידי חזי לי ה' סלעים אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא כלומר ולא אשוי אלא כגון רב אשי וכו' אמר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבא ג מקובי שוי ו' בי"ב ואסיקנא והלכתא שיראי לא צריכי שומא רב ויסקי על הא דאמר רב אשילא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' ונראה דה"ל למי שדרכו להתיקור בתי זה דבר שנותן בו לפעמים דמים הללו דמהני דאלת"ה עגל זה דה' סלעים כמה בנו פדיו ומיהו צעיקן שיהא דרכו להתיקור בכיובא בזה עד כדי דמים הללו הא לאו הכי לא מצי אמר לדידי שוי לי אלא שיש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות בכורים נתן לו כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים וקבלו הכהן בזה' סלעים הרי בנו פדיו ולא חלק אס דרכו להתיקור בו אס לאו עכ"ל וז"ל דבכר הרמב"ם דכל שהוא שוה ה' סלעים לשום אדם אע"פ שלכנה הוה אינו שוה ה' סלעים יכול לקבלו בזה' סלעים והא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' היינו לומר דאי לשום אדם אינו שוי ה' סלעים לא מהני מאי דאמר רב כהנא לדידי שוי לי ה' סלעים וה"פ לא אמרן אלא כגון סודרא דלרב כהנא דוכותיה שוי לפעמים ה' סלעים אע"פ שלכל אדם אינו שוה כל כך יכול רב כהנא לומר לדידי שוי ה' סלעים אבל כ"ע כלומר מילתא דלכ"ע לא שוי ה' סלעים כיון דלשום אדם שבעולם לא שוי חמשה סלעים לאו כל כמיניה וז"ל כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים כלומר בשוק אינו שוה כל כך אבל לקצת בני אדם שוה ה' סלעים וקבלו הכהן בזה' סלעים בנו פדיו (ג) : נתן ה' סלעים לעשרה כהנים וכו' בנו פדיו ברייתא בפ' יש בכור (נא) : **וצריך** שיתנסם לו בחמשה סלעים וזו היתה הנהגה של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר רבי חנינא הוה רגיל דשקיל ומדרר חזייה להבוא ארץ דרוה אזיל ואחי קמיה א"ל לא גמרת ויהבת ד מדעם ביש עבדת הלכך בנו פדיו וכתב על זה הרא"ש ה דאמר ליה לא מהדרנא לך אין בנו פדיו וא"ת מ"ט מחמשה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקידושין (ו) : שבנו פדיו וכו' זה שלא התנה אלא בלבו היה שיחזור לו וי"ל שר"ח לא רצה לזכות אלא בחמשה סלעים ולא לשחט ברית הלוי כדאמרינן בפ' עד כמה [כו] . הכהנים והלוים המשיעים צניח הגרנות עליהם הכתוב אומר שחתם ברית הלוי ותימא כיון דרבי טרפון ור"מ מחזירין בכל שעה נמצאו משחיתים את ברית הלוי שיסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שרגילים להחזיר וי"ל כיון דהנותן אינו יודע בשעה שהוא נותן אס יחזירו לו אס לאו לא קרינן ביה שחתם ברית הלוי ומה שמחזירין לו אחר כך מחמשה סלעים הוה דיביע ליה וגם לא היו מחזירין בכל פעם אלא לעניים דוקא עד כאן לשונו וכ"כ החו"מ : (ב"ה) ועיין בהרמב"ם פ"ה מבבב"ם : וכתב הרשב"א בתשובה סימן קצ"ה ותשב"ח שמתור להתנות עמו ולומר לו הילך ה' סלעים בפדיון בני ע"מ שחזירם לי מיום דהאומר ע"מ ו כאומר מעשיו דמו אבל באומר הילך ה' סלעים בפדיון בני ואחא החזיר לי וכיוצא בזה ושלא בע"מ אין בנו

(ט) וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן ואם נתן לו חפץ בחמשה סלעים והכהן קבלו בכך בנו פדיו וכו' ואם נתנו לו חפץ בחמשה סלעים והכהן קבלו בכך בנו פדיו וכו' (י) [א] אע"פ שלא שמו אותו תחלה לידע אם הוא שוה ה' סלעים ואם אינו שוה חמשה סלעים אין בנו פדיו (י) נתן חמשה סלעים (יא) אפילו לעשרה כהנים (ה) בין בבית אחת בין בזה אחר זה בנו פדיו וצריך שיתנסם לו במתנה גמורה ואם ירצה הבהן להחזירם לו אחר שקבל אותם רשאי ומיהו לא יהא רגיל להחזירם לכל שלא להפסיד לשאר הכהנים שמתוך כך יתנו הכל פדיוני בכוריהם לו ולא לכהנים אחרים אבל לעניים יכול להחזיר וכו' שמהאי טעמא לא יקבל ע"מ (י) להחזיר ומ"ט

ולכא תקנתא אחרייתא אלא להחזיר אלו הסלעים אחרים וליתנסם לו בחמשה סלעים דכיון דנתן לו ה' סלעים בפדיון בני מ"ט חזינא גזירה שמה יאמרו פדיון בכור והכי נקטינן : ואם נתן לו חפץ וכו' ברייתא פ"ק דקידושין [דף ח'] עגל זה לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה או טלית זו בחמשה סלעים לפדיון בני בנו פדיו ואסיקנא דכלא שוי וכגון דקביל כהן עליוהי כי הא דרב כהנא שקיל סודרא מני פדיון בני א"ל לדידי חזי לי ה' סלעים אלא דקשה טובא דבאר הכי קאמר' א"ר אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא ומיבעי ליה סודרא אריטיה אבל כ"ע לא ומניחו הרא"ש בפרק יש בכור אלמא דלא מהני כשהכהן קבלו בכך א"כ בחפץ שדרכו של כהן זה לתת בחפץ זה דמים הללו אע"ג דאינו שוה כך לאדם אחר ורבינו כתב בסתם דאלמא דאפי' כל כהן שבעולם יכול לקבלו בחמשה סלעים ובנו פדיו אף על פי שאינו שוה לשום אדם שבעולם ה' סלעים ונראה דס"ל לרבינו לחלק דכשהבא אומר לכהן הילך עגל זה בחמשה סלעים לפדיון בני וקבלו הכהן בכך התם דדמי דבנו פדיו אע"ג כהן עליוהי שוה לשום אדם שבעולם ה' סלעים דכיון דנתן חפץ זה הוה חשבו ה' סלעים אלא האב דמאני תשמישתא יקרי עליה הו"ל כאילו נתן לו ה' סלעים אבל עובדא דרב כהנא הוה דהאב נתן לו הסודר בסתם בפדיון בני שלא א"ל אלא הילך סודר זה בפדיון בני ורב כהנא הוה דא"ל מעצמו לדידי שוי לי ופירש"י אפי' שם אותו לעצמי ואקבלנו בכך וכו' דוקא קאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' ולכן לא כתב רבינו אלא הברייתא דמייירי כשאומר האב לכהן הילך חפץ זה בחמשה סלעים לפדיון בני דבנו פדיו אע"ג דאין שוה ה' סלעים וכגון דקביל כהן עליוהי כדאסיקנא התם אלא הניחא דרב כהנא ורב אשי משום דאפשר לומר דדוקא בבורר קאמר תלמודא היכא דהכהן גברא רבה כרב כהנא דלא אזיל בגילוי הראש בלא סודר מני א"ל לדידי חזי לי ה' סלעים כי הא דמר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבא מקובי שוי עשרה בי"ב אבל בשאר חפצים דלאו סודרא אפילו גברא רבה לא מצי אמר מעצמו לדידי חזי לי ה' סלעים אס אין האב א"ל הא לך חפץ זה בחמשה סלעים וכיון דהך לבושא דסודרא לבגרא רבה לא שכיח השתא לכך כתבו רבינו ונמשך רבינו דבדרי אלא דבר דברי רב דברי הרמב"ם שגם הוא לא כתב אלא הברייתא ולא כתב דרב כהנא ורב אשי ככלל ליישב דברי רבינו והוציא דין חדש דנתן האב לכהן כלי בחמשה סלעים וקבלו כך הכהן דאין בנו פדיו אלא בשוה ה' סלעים לשום אדם וכך פסק בש"ע ולא נהירא אלא משמעות הברייתא והרמב"ם ורבינו הוא כפשוטו דנראה"ל האב הילך חפץ זה בחמשה סלעים אפילו אינו שוה כ"כ לשום אדם ואפילו אינו

בית אחת יצא אחר זה יצא ופירש"י צבת אחת . שהיתה לפני כולן חמש סלעים והלך לו : צבת אחת זה וכו' ולכנהן אחד הכי תניא ליה בתוספתא יצא עכ"ל לכו זה משמע דלעשרה כהנים בזה אחר זה לא יצא אבל רבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם וכתב דלעשרה כהנים צבת אחת יצא בזה אחר זה יצא כאילו אמר דלא מיבעיא לעשרה כהנים צבת אחת יצא אלא אפילו ליה כהנים צבת אחת זה נמי יצא : **וצריך** שיתנסם לו בחמשה סלעים וזו היתה הנהגה של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר רבי חנינא הוה רגיל דשקיל ומדרר חזייה להבוא ארץ דרוה אזיל ואחי קמיה א"ל לא גמרת ויהבת ד מדעם ביש עבדת הלכך בנו פדיו וכתב על זה הרא"ש ה דאמר ליה לא מהדרנא לך אין בנו פדיו וא"ת מ"ט מחמשה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקידושין (ו) : שבנו פדיו וכו' זה שלא התנה אלא בלבו היה שיחזור לו וי"ל שר"ח לא רצה לזכות אלא בחמשה סלעים ולא לשחט ברית הלוי כדאמרינן בפ' עד כמה [כו] . הכהנים והלוים המשיעים צניח הגרנות עליהם הכתוב אומר שחתם ברית הלוי ותימא כיון דרבי טרפון ור"מ מחזירין בכל שעה נמצאו משחיתים את ברית הלוי שיסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שרגילים להחזיר וי"ל כיון דהנותן אינו יודע בשעה שהוא נותן אס יחזירו לו אס לאו לא קרינן ביה שחתם ברית הלוי ומה שמחזירין לו אחר כך מחמשה סלעים הוה דיביע ליה וגם לא היו מחזירין בכל פעם אלא לעניים דוקא עד כאן לשונו וכ"כ החו"מ : (ב"ה) ועיין בהרמב"ם פ"ה מבבב"ם : וכתב הרשב"א בתשובה סימן קצ"ה ותשב"ח שמתור להתנות עמו ולומר לו הילך ה' סלעים בפדיון בני ע"מ שחזירם לי מיום דהאומר ע"מ ו כאומר מעשיו דמו אבל באומר הילך ה' סלעים בפדיון בני ואחא החזיר לי וכיוצא בזה ושלא בע"מ אין בנו

זה אלא סלע בנו פדיו כדפרישתי : נתן ה' סלעים אפילו לעשרה כהנים צבת אחת יצא אחר זה יצא ופירש"י צבת אחת . שהיתה לפני כולן חמש סלעים והלך לו : צבת אחת זה וכו' ולכנהן אחד הכי תניא ליה בתוספתא יצא עכ"ל לכו זה משמע דלעשרה כהנים בזה אחר זה לא יצא אבל רבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם וכתב דלעשרה כהנים צבת אחת יצא בזה אחר זה יצא כאילו אמר דלא מיבעיא לעשרה כהנים צבת אחת יצא אלא אפילו ליה כהנים צבת אחת זה נמי יצא : **וצריך** שיתנסם לו בחמשה סלעים וזו היתה הנהגה של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר רבי חנינא הוה רגיל דשקיל ומדרר חזייה להבוא ארץ דרוה אזיל ואחי קמיה א"ל לא גמרת ויהבת ד מדעם ביש עבדת הלכך בנו פדיו וכתב על זה הרא"ש ה דאמר ליה לא מהדרנא לך אין בנו פדיו וא"ת מ"ט מחמשה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקידושין (ו) : שבנו פדיו וכו' זה שלא התנה אלא בלבו היה שיחזור לו וי"ל שר"ח לא רצה לזכות אלא בחמשה סלעים ולא לשחט ברית הלוי כדאמרינן בפ' עד כמה [כו] . הכהנים והלוים המשיעים צניח הגרנות עליהם הכתוב אומר שחתם ברית הלוי ותימא כיון דרבי טרפון ור"מ מחזירין בכל שעה נמצאו משחיתים את ברית הלוי שיסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שרגילים להחזיר וי"ל כיון דהנותן אינו יודע בשעה שהוא נותן אס יחזירו לו אס לאו לא קרינן ביה שחתם ברית הלוי ומה שמחזירין לו אחר כך מחמשה סלעים הוה דיביע ליה וגם לא היו מחזירין בכל פעם אלא לעניים דוקא עד כאן לשונו וכ"כ החו"מ : (ב"ה) ועיין בהרמב"ם פ"ה מבבב"ם : וכתב הרשב"א בתשובה סימן קצ"ה ותשב"ח שמתור להתנות עמו ולומר לו הילך ה' סלעים בפדיון בני ע"מ שחזירם לי מיום דהאומר ע"מ ו כאומר מעשיו דמו אבל באומר הילך ה' סלעים בפדיון בני ואחא החזיר לי וכיוצא בזה ושלא בע"מ אין בנו

זה אלא סלע בנו פדיו כדפרישתי : נתן ה' סלעים אפילו לעשרה כהנים צבת אחת יצא אחר זה יצא ופירש"י צבת אחת . שהיתה לפני כולן חמש סלעים והלך לו : צבת אחת זה וכו' ולכנהן אחד הכי תניא ליה בתוספתא יצא עכ"ל לכו זה משמע דלעשרה כהנים בזה אחר זה לא יצא אבל רבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם וכתב דלעשרה כהנים צבת אחת יצא בזה אחר זה יצא כאילו אמר דלא מיבעיא לעשרה כהנים צבת אחת יצא אלא אפילו ליה כהנים צבת אחת זה נמי יצא : **וצריך** שיתנסם לו בחמשה סלעים וזו היתה הנהגה של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר רבי חנינא הוה רגיל דשקיל ומדרר חזייה להבוא ארץ דרוה אזיל ואחי קמיה א"ל לא גמרת ויהבת ד מדעם ביש עבדת הלכך בנו פדיו וכתב על זה הרא"ש ה דאמר ליה לא מהדרנא לך אין בנו פדיו וא"ת מ"ט מחמשה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקידושין (ו) : שבנו פדיו וכו' זה שלא התנה אלא בלבו היה שיחזור לו וי"ל שר"ח לא רצה לזכות אלא בחמשה סלעים ולא לשחט ברית הלוי כדאמרינן בפ' עד כמה [כו] . הכהנים והלוים המשיעים צניח הגרנות עליהם הכתוב אומר שחתם ברית הלוי ותימא כיון דרבי טרפון ור"מ מחזירין בכל שעה נמצאו משחיתים את ברית הלוי שיסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שרגילים להחזיר וי"ל כיון דהנותן אינו יודע בשעה שהוא נותן אס יחזירו לו אס לאו לא קרינן ביה שחתם ברית הלוי ומה שמחזירין לו אחר כך מחמשה סלעים הוה דיביע ליה וגם לא היו מחזירין בכל פעם אלא לעניים דוקא עד כאן לשונו וכ"כ החו"מ : (ב"ה) ועיין בהרמב"ם פ"ה מבבב"ם : וכתב הרשב"א בתשובה סימן קצ"ה ותשב"ח שמתור להתנות עמו ולומר לו הילך ה' סלעים בפדיון בני ע"מ שחזירם לי מיום דהאומר ע"מ ו כאומר מעשיו דמו אבל באומר הילך ה' סלעים בפדיון בני ואחא החזיר לי וכיוצא בזה ושלא בע"מ אין בנו

זה אלא סלע בנו פדיו כדפרישתי : נתן ה' סלעים אפילו לעשרה כהנים צבת אחת יצא אחר זה יצא ופירש"י צבת אחת . שהיתה לפני כולן חמש סלעים והלך לו : צבת אחת זה וכו' ולכנהן אחד הכי תניא ליה בתוספתא יצא עכ"ל לכו זה משמע דלעשרה כהנים בזה אחר זה לא יצא אבל רבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם וכתב דלעשרה כהנים צבת אחת יצא בזה אחר זה יצא כאילו אמר דלא מיבעיא לעשרה כהנים צבת אחת יצא אלא אפילו ליה כהנים צבת אחת זה נמי יצא : **וצריך** שיתנסם לו בחמשה סלעים וזו היתה הנהגה של רבי טרפון שהיה נוטל ומחזיר רבי חנינא הוה רגיל דשקיל ומדרר חזייה להבוא ארץ דרוה אזיל ואחי קמיה א"ל לא גמרת ויהבת ד מדעם ביש עבדת הלכך בנו פדיו וכתב על זה הרא"ש ה דאמר ליה לא מהדרנא לך אין בנו פדיו וא"ת מ"ט מחמשה על מנת להחזיר דאמרינן בפ"ק דקידושין (ו) : שבנו פדיו וכו' זה שלא התנה אלא בלבו היה שיחזור לו וי"ל שר"ח לא רצה לזכות אלא בחמשה סלעים ולא לשחט ברית הלוי כדאמרינן בפ' עד כמה [כו] . הכהנים והלוים המשיעים צניח הגרנות עליהם הכתוב אומר שחתם ברית הלוי ותימא כיון דרבי טרפון ור"מ מחזירין בכל שעה נמצאו משחיתים את ברית הלוי שיסידו שאר כהנים שלא יתנו אלא להם מפני שרגילים להחזיר וי"ל כיון דהנותן אינו יודע בשעה שהוא נותן אס יחזירו לו אס לאו לא קרינן ביה שחתם ברית הלוי ומה שמחזירין לו אחר כך מחמשה סלעים הוה דיביע ליה וגם לא היו מחזירין בכל פעם אלא לעניים דוקא עד כאן לשונו וכ"כ החו"מ : (ב"ה) ועיין בהרמב"ם פ"ה מבבב"ם : וכתב הרשב"א בתשובה סימן קצ"ה ותשב"ח שמתור להתנות עמו ולומר לו הילך ה' סלעים בפדיון בני ע"מ שחזירם לי מיום דהאומר ע"מ ו כאומר מעשיו דמו אבל באומר הילך ה' סלעים בפדיון בני ואחא החזיר לי וכיוצא בזה ושלא בע"מ אין בנו

דרכי משה

המוכר את הספינה (צא) : אמרנו שלפעמים היה זול ביותר : (ג) והרשב"א כתב בתשובה סימן קצ"ה וכו' תשכ"ט כדברי הר"ן : (ד) כתב מהר"ל דאם הכהן חפץ במה שנתן לו צריך להשלים לו ה' סלעים ולא יכול למיטר החזיר לו החפץ ואח"כ ה' סלעים : (ה) במדרכי סוף פ' גט משום ע"ד משמע דאם נתן לכהן בנו לפדות אסור להחזיר ומיהו אם חזר בו הוי חורג ע"ל סימן רס"ד : (ו) ובמדרכי ריש פ"ק דקידושין וראב"ה כתב בפדיון יצא כדי נתינה אם שעה אחר גמר בלבו שיהא מתנה אבל אי עייל ונפק אזוי קמיה ולא גמר

פרישה

דרישה

(ט) וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן כלומר כתב המשנה סתם ולא כתב מ"ט ה"ג ומולא כתב"ש דלא ס"ל כן אלא אפילו אומר כן בפירוש לא מהני אלא"כ וחזירם לו הכהן ויפסדו כדלעיל : (אפילו אינו שוה כ"כ דוקא שפך זה רגיל להתיקור ולפעמים שוה למכור בשוק ה' סלעים ר"ן ורשב"א סי' קצ"ט ומש"ע עכ"ל) :

המסור שיהי סכר שכוף יסודי לא שייך למימר דלמא שוגג הוה וק"ל : **סי' שנה** [א] ואע"פ שלא שמו אותו תמולה כו' וכן בדין קידושיו אשם בל"ע סי' ל"א וז"ע לפי מ"ט שם דאם אמר התקדשתי לך צבעתה זו ששום פושעים זו אינה מקודשת אס אין שומטו גודע קצת דנראה דה"ל נמי הכא דצריכין שיהי' שקלים ואפילו להרא"ש דלבו שם סיני משום קידושין סגי בפרוטס והוא מהדש סתם משא"כ בפדיון ומיחו"ל י"ל איכא דדוקא בשאש איכא מ"ד דאינה מקודשת משום דל"ל לא נתרצת למקני' נכשה בפסות משום שא"ל משא"כ במשעם סלעים ופדיון דנע"כ דכהן נפרס כהן בזה' סלעים וק"ל וס' עיקר : אס

הדרושי הגהות

הדרושי הגהות

לפדות ואם כן ה"ה הך שיש לו ב' ראשים דרמי לשריפה דהא אינו יכול להיות ואמאי יפדנו : ג מקובי שם מקום : ד מרעם ביש עכרת דבר רע עשית : ה דאי נמי לא מהדרנא לך אין בך פדיו כצ"ל וזה כלשון שני שפירש"י עם בגמ' : ו פ' דבשארם לו ע"מ שחזירם הרי תחלת מתנתו הוי ע"ה להחזירם וז"ו שמה מתנה דהא לא חזר כלל מדבריו משא"כ כשאמר הילך ה' סלעים ה"ו מתנה גמורה וכשאמר אתך כך ותחזירם לי הרי זה כחזר מדבריו הראשונים לפיכך לא הוי מתנה כלל וכה"ג מצינו בפרש"י גיטין (עב) : על מתני' ומיהו ולאחר מיתה כך פי' הש"ו ועיין ש"ך :

לפדות ואם כן ה"ה הך שיש לו ב' ראשים דרמי לשריפה דהא אינו יכול להיות ואמאי יפדנו : ג מקובי שם מקום : ד מרעם ביש עכרת דבר רע עשית : ה דאי נמי לא מהדרנא לך אין בך פדיו כצ"ל וזה כלשון שני שפירש"י עם בגמ' : ו פ' דבשארם לו ע"מ שחזירם הרי תחלת מתנתו הוי ע"ה להחזירם וז"ו שמה מתנה דהא לא חזר כלל מדבריו משא"כ כשאמר הילך ה' סלעים ה"ו מתנה גמורה וכשאמר אתך כך ותחזירם לי הרי זה כחזר מדבריו הראשונים לפיכך לא הוי מתנה כלל וכה"ג מצינו בפרש"י גיטין (עב) : על מתני' ומיהו ולאחר מיתה כך פי' הש"ו ועיין ש"ך :

לחומר הלכך שאינו מתמטק עם הגזוה אסור וכ"ש עיקרו הפוך והרמב"ם נפ"ג מהלכות בכורות פסק כר"ל אחר ר"ל כל שציקרו הפוך ונראה שטעמו משום דהו"ל רבי נתן יחידה לגבי ר"ל ועוד דלינהו מארי תלמודא טפי מניה ועוד דבגמ' מקמי ר"ל מ"ט לא אחר כר"ג בר אשעיה ומתירין א"ר אלעא קסבר ר"ל לפי שא"ל לגיזה בלא נימין מדולדלו ואזי כה"ג מיתסר אין לך גיזה מותרת והאי טעמא דמתסר הוא ומש"ה פסק כותיה: וכשבא לשוחטו יכול לתלוש סמך של מקום השחיטה וכו' משנה ס"ט (כז): ויש קיור בדברי רבי' שהו"ל לכתוב ובלבד שלא יזונו ממקומו כמו ששנינו ס"ט במשנה ופירש"י דטעמא מפני שלא יאמרו גיזה עבד נקדשים אלא יניחו מסובך עם הצמר מלאן ומלאן: ומ"ש ודוקא ביד אבל לא בכלי כדי שלא יהא נראה כגזוז וכן מותר גם בן לעשותם כשבא לראות מוכו: (י) האורג מלא הסיט חוט מצמר בבגד אם הוא דבר חשוב כגון מעשה ציור אינו בטל וכולו טעון קבורה (י) ואם אינו דבר חשוב בטל ברוב:

לחיוץ אין השחיטה מתירו (ד) וכשבא לשוחטו יכול לתלוש הצמר (פ) של מקום השחיטה כדי לעשות מקום לשחיטה ודוקא ביד אבל לא בכלי כדי שלא יהא נראה כגזוז וכן מותר גם בן לעשותם כשבא לראות מוכו: (י) האורג מלא הסיט חוט מצמר בבגד אם הוא דבר חשוב כגון מעשה ציור אינו בטל וכולו טעון קבורה (י) ואם אינו דבר חשוב בטל ברוב:

שט בכור בומן הזה אין לו היתר אלא ע"י מום ואפילו אם ירצו הבעלים או הבהן (ה) לבנוסו לכיפה עד שימות מעצמו אין רשאים אלא צריך הבהן לגדלו עד שיפול בו מום ואפי' כשיפול בו מום בגלוי וניכר לכל כגון שנקמעה ידו או רגלו וכיוצא בו אינו רשאי לשוחטו אלא ע"פ מומחה שיוורה לו שהוא מום הראוי לישחט עליו ואם אין חכם מומחה נותר ע"י ג' בני כנסת פירוש החכמים קצת ואינן בקיאים כ"כ וכתב הר"ר יונה (ג) האידנא דליכא מומחין (י) אינו נשחט על ידי בני הכנסת אלא במומים מובהקים כגון נסמית עינו ונקמעה ידו וכיוצא בהם אבל דוקין שבעין (ז) * והורור ומים הקבועין וכיוצא בו לא וצרימת האזן נראה שהוא מום מובהק היבא דמינכר שפיר (ס) [6] ונראה לעינים שהוא יותר מחגירת הציפורן וכיצד צרימת האזן שנפגמה בהסרון (י) עד שתהנוג בה הציפורן (י) מן הסחוס פירוש התנוך ולא מן העור שבשפת האזן בין שנפגמה בידי אדם בין שנפגמה בידי שמים או שנסדקה סדק הניכר אע"פ שאינו חסר כלום וכן אם ניקב (ט) מלא כרשינא או שיבש כדי שתהא נפרך בציפורן

שט בכור בומן הזה אין לו היתר אלא ע"י מום ואפילו אם ירצו הבעלים או הבהן (ה) לבנוסו לכיפה עד שימות מעצמו אין רשאים אלא צריך הבהן לגדלו עד שיפול בו מום ואפי' כשיפול בו מום בגלוי וניכר לכל כגון שנקמעה ידו או רגלו וכיוצא בו אינו רשאי לשוחטו אלא ע"פ מומחה שיוורה לו שהוא מום הראוי לישחט עליו ואם אין חכם מומחה נותר ע"י ג' בני כנסת פירוש החכמים קצת ואינן בקיאים כ"כ וכתב הר"ר יונה (ג) האידנא דליכא מומחין (י) אינו נשחט על ידי בני הכנסת אלא במומים מובהקים כגון נסמית עינו ונקמעה ידו וכיוצא בהם אבל דוקין שבעין (ז) * והורור ומים הקבועין וכיוצא בו לא וצרימת האזן נראה שהוא מום מובהק היבא דמינכר שפיר (ס) [6] ונראה לעינים שהוא יותר מחגירת הציפורן וכיצד צרימת האזן שנפגמה בהסרון (י) עד שתהנוג בה הציפורן (י) מן הסחוס פירוש התנוך ולא מן העור שבשפת האזן בין שנפגמה בידי אדם בין שנפגמה בידי שמים או שנסדקה סדק הניכר אע"פ שאינו חסר כלום וכן אם ניקב (ט) מלא כרשינא או שיבש כדי שתהא נפרך בציפורן

ואהי עור היינו אליה רכה של און פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון עכ"ל ובגמרא אסוקנה אלא סדק ופגימה בין בידי שמים (שנולד עמו) בין בידי אדם וכמה שיעור פגימה כדי שתחזור בה ציפורן ואע"פ דבסמוך כתב רבינו נכס ה"ר יונה דהאידינא דליכא מומחין אינו נשחט בצרימת האזן אלא כנראה לעינים שהוא יותר מחגירת ציפורן אפי"ה לא נמנע רבינו מלכתוב עיקר דינא ששעורו כדי שתחזור בה הציפורן משום דס"ל לרבינו דה"ר יונה לא קאמר אלא דלכתחילה אינו נשחט אלא כשהוא יותר מחגירת ציפורן מיהו דיעבד ודאי אם כבר נשחט נותר מחגירת ציפורן אפי"ה האידינא אבל מדברי ר"י שכתב וז"ל לדין דליח לן מומחה ואין אנו רגילים להחיר אלא ע"י מום שמוצק ונראה לעינים והלכך נריך שיהא ניכר ונראה שהוא יותר מחגירת הציפורן עד כאן לשונו משמע דמפרש שאפי"ה דיעבד אין להחיר האידינא ולכן לא כתב בש"ע עיקר דינא דצרימת האזן כדכי חגירת הציפורן אלא כתב בסתם דבעיני דמינכר שהוא יותר מחגירת הציפורן ולפע"ד עיקר דכפירושית דאף האידינא יש להחיר דיעבד כשהוא כדי חגירת הציפורן: ומ"ש וכן אם ניקב כו' ס"ט במשנה ניקבה מלא כרשינא או שיבש ומשמע ליה לרבינו דניקבה נמי בשאין בו חסרון דומיא דבסדקה ולא זו אף זו קמני ל"מ בסדקה אלא אפילו ניקבה ולכן כתב רבינו וכן אם ניקב דלשון וכן משמע לא זו אף זו. ומ"ש או שיבש כדי שתהא נפרך בציפורן ס"ט במשנה אינו יבשה כל שתיקב ואינה מוציאה דם רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה שהיא נפרכת ופסק רבינו כר"י בן המשולם משום דפרק א"ט קאמר רב פפי משמיה דרבא ריאה שיבשה מקנחה דטרפה יבשה כדי שתפרך בציפורן כמאן כר' יוסי בן המשולם ואף על גב דדחיין לה וקאמרי אפי"ה הויא רבנן גבי און בכור דשליט ביה ויקא לא דררא בריא אבל ריאה דלא קשילת בה אוריא דררא בריא אדחויאל לא סמכין והכי משמע בדברי הר"ש לס' שכתב ע"ה ה"ג יבש הכדן טרפה כדלמך דריאה ונמי און בכור וכו' אלמא דררא בריא אית להו לכולהו אבל הרמב"ם רפ"ו דהלכות ביאת המקדש פסק כרבינו שכתב ממי שיבשה אנו כדי שתקב ולא תוציא דם עכ"ל נראה שדבר דקאמר תלמודא כמאן כר"י בן המשולם לאו בניחוחה אלא אתמוהי קא מתמה וכי רבא כיחידה אחר לשמעתיה

ואהי עור היינו אליה רכה של און פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון עכ"ל ובגמרא אסוקנה אלא סדק ופגימה בין בידי שמים (שנולד עמו) בין בידי אדם וכמה שיעור פגימה כדי שתחזור בה ציפורן ואע"פ דבסמוך כתב רבינו נכס ה"ר יונה דהאידינא דליכא מומחין אינו נשחט בצרימת האזן אלא כנראה לעינים שהוא יותר מחגירת ציפורן אפי"ה לא נמנע רבינו מלכתוב עיקר דינא ששעורו כדי שתחזור בה הציפורן משום דס"ל לרבינו דה"ר יונה לא קאמר אלא דלכתחילה אינו נשחט אלא כשהוא יותר מחגירת ציפורן מיהו דיעבד ודאי אם כבר נשחט נותר מחגירת ציפורן אפי"ה האידינא אבל מדברי ר"י שכתב וז"ל לדין דליח לן מומחה ואין אנו רגילים להחיר אלא ע"י מום שמוצק ונראה לעינים והלכך נריך שיהא ניכר ונראה שהוא יותר מחגירת הציפורן עד כאן לשונו משמע דמפרש שאפי"ה דיעבד אין להחיר האידינא ולכן לא כתב בש"ע עיקר דינא דצרימת האזן כדכי חגירת הציפורן אלא כתב בסתם דבעיני דמינכר שהוא יותר מחגירת הציפורן ולפע"ד עיקר דכפירושית דאף האידינא יש להחיר דיעבד כשהוא כדי חגירת הציפורן: ומ"ש וכן אם ניקב כו' ס"ט במשנה ניקבה מלא כרשינא או שיבש ומשמע ליה לרבינו דניקבה נמי בשאין בו חסרון דומיא דבסדקה ולא זו אף זו קמני ל"מ בסדקה אלא אפילו ניקבה ולכן כתב רבינו וכן אם ניקב דלשון וכן משמע לא זו אף זו. ומ"ש או שיבש כדי שתהא נפרך בציפורן ס"ט במשנה אינו יבשה כל שתיקב ואינה מוציאה דם רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה שהיא נפרכת ופסק רבינו כר"י בן המשולם משום דפרק א"ט קאמר רב פפי משמיה דרבא ריאה שיבשה מקנחה דטרפה יבשה כדי שתפרך בציפורן כמאן כר' יוסי בן המשולם ואף על גב דדחיין לה וקאמרי אפי"ה הויא רבנן גבי און בכור דשליט ביה ויקא לא דררא בריא אבל ריאה דלא קשילת בה אוריא דררא בריא אדחויאל לא סמכין והכי משמע בדברי הר"ש לס' שכתב ע"ה ה"ג יבש הכדן טרפה כדלמך דריאה ונמי און בכור וכו' אלמא דררא בריא אית להו לכולהו אבל הרמב"ם רפ"ו דהלכות ביאת המקדש פסק כרבינו שכתב ממי שיבשה אנו כדי שתקב ולא תוציא דם עכ"ל נראה שדבר דקאמר תלמודא כמאן כר"י בן המשולם לאו בניחוחה אלא אתמוהי קא מתמה וכי רבא כיחידה אחר לשמעתיה

שהחגור בה הציפורן ופירש"י ולא מן העור. דהדרא בריא ולא היו מומחין והאי עור היינו אליה רכה של און: ומ"ש בין שנפגם בידי שמים ברייתא ס"ט: ומ"ש או שנסדקה סדק הניכר וכו' וכן אם ניקבה מלא כרשינא או שיבשה ג"מ משנה ס"ט. ומ"ש כדי שתהא נפרך בציפורן ס"ט במשנה אי זו הוא יבשה כל שתקב ואינה מוציאה טיפת דם רבי יוסי בן משולם אומר יבשה שהיא נפרכת ופסק רבינו יוסי בן משולם ולא ידעתי למה דהא יחידה הוא ונפרך אלו טריפות נמי

שהחגור בה הציפורן ופירש"י ולא מן העור. דהדרא בריא ולא היו מומחין והאי עור היינו אליה רכה של און: ומ"ש בין שנפגם בידי שמים ברייתא ס"ט: ומ"ש או שנסדקה סדק הניכר וכו' וכן אם ניקבה מלא כרשינא או שיבשה ג"מ משנה ס"ט. ומ"ש כדי שתהא נפרך בציפורן ס"ט במשנה אי זו הוא יבשה כל שתקב ואינה מוציאה טיפת דם רבי יוסי בן משולם אומר יבשה שהיא נפרכת ופסק רבינו יוסי בן משולם ולא ידעתי למה דהא יחידה הוא ונפרך אלו טריפות נמי

פרישה א חכת רבינו דעיקרו הפוך ויתר אסור מהעולה ויתר וכ"כ הר"ש הביאו והכי' פ"ט (ד) וכשבא לשוחטו יכול לתלוש כו' ז"ל ב"י ויש קיור בדברי רבינו (שהו"ל לכתוב ובלבד שלא יזונו ממקומו עכ"ל) שטעם במשנה מסיק ובלבד שלא יזונו ממקומו ופירש"י כדי שלא יאמרו גיזו נקדשים אלא יניחו מסובך עם הצמר מלאן ומלאן: (ס) של מקום השחיטה והוא אסור בהנאה (דל"ל פירוש) מותר ששך וכן צמר שחלש לראות המום עכ"ל) כ"כ הרמב"ם: (י) האורג מלא הסיט חוט מצמר בבגד אם הוא דבר חשוב כגון מעשה ציור אינו בטל וכולו טעון קבורה (י) ואם אינו דבר חשוב בטל ברוב:

פרישה א חכת רבינו דעיקרו הפוך ויתר אסור מהעולה ויתר וכ"כ הר"ש הביאו והכי' פ"ט (ד) וכשבא לשוחטו יכול לתלוש כו' ז"ל ב"י ויש קיור בדברי רבינו (שהו"ל לכתוב ובלבד שלא יזונו ממקומו עכ"ל) שטעם במשנה מסיק ובלבד שלא יזונו ממקומו ופירש"י כדי שלא יאמרו גיזו נקדשים אלא יניחו מסובך עם הצמר מלאן ומלאן: (ס) של מקום השחיטה והוא אסור בהנאה (דל"ל פירוש) מותר ששך וכן צמר שחלש לראות המום עכ"ל) כ"כ הרמב"ם: (י) האורג מלא הסיט חוט מצמר בבגד אם הוא דבר חשוב כגון מעשה ציור אינו בטל וכולו טעון קבורה (י) ואם אינו דבר חשוב בטל ברוב:

שט בכור בומן הזה אין לו היתר אלא ע"י מום ואפילו אם ירצו הבעלים או הבהן (ה) לבנוסו לכיפה עד שימות מעצמו אין רשאים אלא צריך הבהן לגדלו עד שיפול בו מום ואפי' כשיפול בו מום בגלוי וניכר לכל כגון שנקמעה ידו או רגלו וכיוצא בו אינו רשאי לשוחטו אלא ע"פ מומחה שיוורה לו שהוא מום הראוי לישחט עליו ואם אין חכם מומחה נותר ע"י ג' בני כנסת פירוש החכמים קצת ואינן בקיאים כ"כ וכתב הר"ר יונה (ג) האידנא דליכא מומחין (י) אינו נשחט על ידי בני הכנסת אלא במומים מובהקים כגון נסמית עינו ונקמעה ידו וכיוצא בהם אבל דוקין שבעין (ז) * והורור ומים הקבועין וכיוצא בו לא וצרימת האזן נראה שהוא מום מובהק היבא דמינכר שפיר (ס) [6] ונראה לעינים שהוא יותר מחגירת הציפורן וכיצד צרימת האזן שנפגמה בהסרון (י) עד שתהנוג בה הציפורן (י) מן הסחוס פירוש התנוך ולא מן העור שבשפת האזן בין שנפגמה בידי אדם בין שנפגמה בידי שמים או שנסדקה סדק הניכר אע"פ שאינו חסר כלום וכן אם ניקב (ט) מלא כרשינא או שיבש כדי שתהא נפרך בציפורן

שט בכור בומן הזה אין לו היתר אלא ע"י מום ואפילו אם ירצו הבעלים או הבהן (ה) לבנוסו לכיפה עד שימות מעצמו אין רשאים אלא צריך הבהן לגדלו עד שיפול בו מום ואפי' כשיפול בו מום בגלוי וניכר לכל כגון שנקמעה ידו או רגלו וכיוצא בו אינו רשאי לשוחטו אלא ע"פ מומחה שיוורה לו שהוא מום הראוי לישחט עליו ואם אין חכם מומחה נותר ע"י ג' בני כנסת פירוש החכמים קצת ואינן בקיאים כ"כ וכתב הר"ר יונה (ג) האידנא דליכא מומחין (י) אינו נשחט על ידי בני הכנסת אלא במומים מובהקים כגון נסמית עינו ונקמעה ידו וכיוצא בהם אבל דוקין שבעין (ז) * והורור ומים הקבועין וכיוצא בו לא וצרימת האזן נראה שהוא מום מובהק היבא דמינכר שפיר (ס) [6] ונראה לעינים שהוא יותר מחגירת הציפורן וכיצד צרימת האזן שנפגמה בהסרון (י) עד שתהנוג בה הציפורן (י) מן הסחוס פירוש התנוך ולא מן העור שבשפת האזן בין שנפגמה בידי אדם בין שנפגמה בידי שמים או שנסדקה סדק הניכר אע"פ שאינו חסר כלום וכן אם ניקב (ט) מלא כרשינא או שיבש כדי שתהא נפרך בציפורן

יורה דעה הלכות בכור בהמה שט שי

מלא אצבע ופי' בגמ' דאצבע זה פירושו אגודל וע"ל כפי' רפ"ג וצמ"ט לשם כס"ד : זנב העגל שהוא קצר וכו' משנה שם [סוף דף מ'] זנב העגל שאינה מגעת לערקוב אמרו חכמים כל מרבית העגלים כן כ"ז שהן מגדילין הן נמתחות

(לט:) נפגם הונכ מן העצם אבל לא מן הפרק או שראש הונכ מפלג עצם או שיש צמר בין חוליא לחוליא מלא אצבע ופירש"י או שראש הונכ מפלג עצם ראש החלוי למטה נקלף עור וצמר ונשאר העצם מגולה טוב אין מעלה ארוכה כמו אשר פיצל צרעטים והקשה עליו הרא"ש דאין זו לשון משנה ובמראה והול"ל נקלף ונראה לפרש דמתפלג העצם לשנים ובתוספתא נמי

לחוליא (כו) זנב העגל שהוא קצר (כח) ואינו מגיע לפרק העליון שמהבר הארכובה לשוק הוי מום זנב הגדי שהוא עגול כשל חזיר הוי מום ואפי' אם הוא עב כדרבו ואם הוא קצר ואין לו אלא חוליא אחת הוי מום יש לו שתיים אינו מום ובטלה יש לו שתיים מום שלש אינו מום יבלת שיש בה עצם בכל מקום שתהיה בין בעין בין בכל מקום הוי מום ושאיין בה עצם בכל הנוף אינו מום ואפי' יש בה שער (כט) ובעין אם יש בה שער הוי מום אין בה שער אינו מום (ל) כל אלו המומין מובהקין הן להתיר ע"י אפי' בזמיהו :

קחני או שהיה ראש הונכ מפולג לשני עצמות עכ"ל וכן דעת הרמב"ם שכחב כפ"ב מפלג איסורי מזבח אם היה ראש הונכ מפולג לשנים בשני עצמים ויש לתמוה על רבינו שהשמיט מלמנות נפגם הונכ מן העצם גבי מומים והרמב"ם מנאו בפרק הנזכר ושם משמע ליה דפגימה בעצם הונכ לא מיוכר שפיר וכל מום שאינו מובהק ויכר אין שוחטין בזמן הזה על ידו כמו שנתבאר : זנב העגל שהוא קצר ואינו מגיע

לחכם ומוצא בו מום אם הוא דוק שבועין וכיוצא בו (י) שאינו חסרון בגופו לביע' יקבר (י) ואם הוא מום של חסרון רבי יהודה מתיר (ד) ור"מ אוסר ופסק בשאלות ברבי יהודה וב"כ ה"ר שמואל הכהן הנאון בן הפני ובעל הלכות פסק כר"מ וכן כתב הרמב"ם וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל השוחט הבכור שלא על פי מומיה ומכר ממנו (פ) ואכלוהו מחזיר להם הדמים (ו) לא אכלוהו

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

אפי' לית בה שער הוי מומא ולגי' התום הוי אופכא דהא דמפלגי' בין אית בה שער לאין בה שער אין זה אלא כשהיה צמור אבל בלבוש אפי' דאית בה שער שאינו מום דאין מומין בלבוש וא"כ איכא לתמוה אדכרי רבינו שכתב בסתם לחלק בין אית בה שער לאין בה שער וכ"כ הרא"ש בסתם דאי ס"ל כגי' רש"י הו"ל לפרש דאין זה אלא בלבוש אבל צמור אפי' לית בה שער הוי מום ואלו ס"ל כגי' תוס' הו"ל לפרש אופכא דצמור דוקא מפלוגין בין אית בה שער לאין בה שער אבל בלבוש אפי' אית בה שער לא הוי מום ונ"ע והרמב"ם ברפ"ג כתב וז"ל אם יש בלבוש עינה יבלת שיש בה שער עכ"ל נראה דס"ל כגי' רש"י ולכן כתב דבלבוש דוקא לא הוי מום אלא"כ יש בה שער אבל צמור הוי מום אפי' לית בה שער דפשיטא דטפי הוי מום ביבלת שצמור מביבלת שבלבוש וא"כ כיון שכתב דבלבוש לא הוי מום אלא ביש בה שער מכלל דצמור הוי מום אפי' לית בה שער והא דלא כתב הרמב"ם בפ"י דצמור הוי מום אפי' אין בה שער היינו משום כיון דלא שכיח כלל יבלת צמור לכך לא כתב אלא דין יבלת בלבוש דשכיחא ומדוקא נשמע לצמור וכדרך זה אפשר נמי לומר דהרא"ש ורבינו שכתבו בסתם זהו לפי סתם יבלת שבעין לא שכיחא כלל צמור אלא בלבוש וא"כ כשכתבו לחלק בין אית בה שער לאין בה שער ודאי דבלבוש אכל צמור הוי מום אפי' לית בה שער והכי נקטינן ונ"י האריך ביישוב דברי הרמב"ם והרא"ש ואינו מתקבל לע"ד :

העליון . הוא קצר העליון היינו ארכובתו מקום חיבור השוק והיכר והרמב"ם לא מנה מום זה בהלכות איסורי מזבח ונראה שהיה מפרש דמתני' ה"ק כל מרבית עגלים פן להיות זניכין קצרות כמחילה ואחר כך כשהן מגדילין הן נמתחות וילכך אינו מום והא דתנא קפץ העליון וכו' היינו לומר שאף ע"פ שהן כל כולן קצרות שאינן מגיעות לקפץ העליון אינו מום : זנב הגדי שהוא עגול כשל חזיר הוי מום ואפי' אם הוא כרכו שם במשנה (מ) : גבי צמחין זנב הגדי שהיה דומה לשל חזיר ובגמרא שם א"ר פפא לא תימא דקטינא וקטינא אלא דכריכא אפי' דאלימא ופירש"י כריכא . עגולה : קטינא . דקה מאד והרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות איסורי מזבח זנב הגדי שהיה רך ומדולדל דומה לשל חזיר וכתב עליו הרא"ש ד דומה שהיה גורם דכריכא וקטינא ולא הוי אלא דכריכא וקטינא פי' עגולה ודקה וזנב הגדי אפי' שהיה קצרה הרי היא רחבה וגסה : וב"ש ואם הוא קצר ואין לו אלא חוליא אחת הוי מום יש לו ב' אינו מום ובטלה יש לו ב' מום שלש אינו מום צרייתה שם :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

זנב הגדי וכו' משנה שם זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמרא אמר רב פפא לא תימא דקטינא פי' דקה מאלא דכריכא פי' עגולה אף על גב דאלימא וכך הוא גי' הרא"ש בהשגות בפ"ג מהל' אכורי מונח ודלא כהרמב"ם לשם דגמ' דריכא פי' רך ומדולדל :

כל פסולי המוקדשין (לו) : מי שאינו מומחה ורואה הכור ונשחט על פיו יקבר וישלם משנה ב' עד כמה (כח) : ומ' ש' וכמה ישלם אם הוא ב' כ"א משלם בגסה חצי דמיו וכו' אם תנא כשהוא משלם משלם רביע לדקה ומחצה לגסה מ'ט א"ר הוגא בר מנחם תמימה דרב אחא בר איקא משום גיורת מגדלי בהמה דקה

נגשו בה ופירש'י משום עורח שיש בהמה דקה לגדלה וזה שהתיר הכור האילו לכהן מטורח גדול להכי לא משלם אלא רביע ל"א משום גיורת מגדלי בהמה דקה שעובדים על דברי חכמים כדקתן אין מגדלין בהמה דקה ב' כ"א קנסוהו חכמים ללא לישקול אלא ריבועא והרמב"ם כתב כפ"ג מהלכות בכורות כפירוש שני וכתיב עליו הרמב"ד אין כאן קנס אלא לפי שאינו רשאי לגדלו ב' כ"א והיה לכהן צער נידולו לחורשין לפיכך לא יתחייב לו כל דמיו אלא רביע ובגסה מחצה עליו מפני שהריות המזונות שהיה מוציא עליו וכתיב הרמ"ט ב' כ"א הרמב"ם דכ"ל משלם אף לדקה מחצה וכן מסתבר עכ"ל . וזה על פי פי' שני דרש"י דאילו לפי' ראשון אין חילוק בין א"ר לחוזה לראשן :

שיא החשוד למכור בכור לשם חולין אין קונים ממנו בשר אכא"ם וכו' עד סוף הסיומן משנה ונמ' ב' עד כמה (כט) : ואמרין בגמרא שהטעם שלוקחים ממנו עורות עגודים הוא מפני שאינו מעבד עור בכור תמים לפי שהוא מפחד לשהותו אצלו שמה ישמעו בו הדוינים ויקנסוהו כפי רשעו כלומר והוא מקפיד מלהכסיד טרמו :

שיב הנומל שכן לראות הכבור אין שוחטין אותו על פיו אלא א"כ היה מומחה וכו' משנה ב' עד כמה (כח) : הנוטל שכרו להיות חכמים להיות נוטל ד' איסרות לבהמה דקה ו' לגסה בין חס בין בעל מום ותן חו החס (כט) . הנוטל שכרו לדון דיניו בנפלים וכו' ונתן לו שכרו כפועל בעל ומפרש בגמ' דנותן לו שכרו כפועל בעל של אותה מלאכה דבעל מינה ומשמע לרבינו דהאי דקתני נותן לו שכרו כפועל קאי גם לרואה בכורות דקתני רישא אבל הרמב"ם לא כתב בהלכות בכורות דנותן לו שכרו כפועל משמע דס"ל דהא דקתני נותן לו שכרו כפועל לא קאי לרואה בכורות ובמאי דתני אין שוחטין על פיו א"כ היה מומחה וכו' פירש"י אין שוחטין דלילתא משום אגרא קא שרי א"כ היה מומחה כאלו דחידו הוא ולא נחשב כן ומשמע לרבינו שכל שאינו נוטל יתר על שכר בעלתו ממלאכתו מותר אף ע"פ שלא קצבו לו ב"ד שכרו ויש לדקדק בדבריו שכתב והוא שהיה שכן בעלתו ניכרת וחזר וכתב ואם הוא פועל ומכיל ממלאכתו וכו' שרואה מדבריו דתרי מילי ניכרו ולכאורה משמע דהיונה הא ואופשר דאפילו אדם שאין לו שום מלאכה נותנין לו שום שכר כשרואה להטריחו בשום דבר ומי שיש לו מלאכה ומכילים אותו ממנה להטריחו בשום דבר פשיטא שנותנין לו שכר יותר ממה שנותנין לאותו שאין לו שום מלאכה ובריבא מייירי שאין נותנין לו שכר יותר ממה שראוי ליתן לאדם שאין לו שום מלאכה ובספרא מייירי ליתן לו שכר כמו שנותנין לאדם שיש לו מלאכה ומגבלין אותו ממנה והדין הראשון למד מההוא דלילתא ביבנה והדין השני למד מההוא דתני נותן שכרו כפועל וכמו שכתבתי אצל הרמב"ם כתב ב' כ"ג מהלכות בכורות הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו א"כ היה מומחה גדול וירעו בו חכמים שאין כמותו ופסקו לו שכר על הראיה והבכור נראה שהוא ז"ל סובר שצריך שיפסקו לו ב"ד שכרו אבל אם לא פסקו לו לא יטול אפי' אינו יותר מכדי מלאכתו : ומ"ש וצריך שיתנו לו שכרו בין א"כ יהיה לו המום קבוע ויתירנו בין אם לא יהיה קבוע זהו פי' מה ששינוי בין חס בין בעל מום : **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ם ה' הוא ב' כ"ג מהלכות בכורות ואינו יודע למה כתבו בשמו דהא לאו דיריה הוא א דגמ' ערוכה הוא דדייק אהא דתני בין חס ובין בעל מום בשלמא בעל מום משום דקה שרי ליה אלא בתם אמאי דא"כ אתי למוחשידיה ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקה שרי

מי שאינו מומחה וכו' כ"כ הרא"ש כפרק עד כמה ע"ש הרמב"ם לחלק בין א"ר לח"ל דכ"א דלאר' דלאר' לגדל בהמה דקה קנסוהו חכמים ללא לישקול אלא ריבועא אבל ב' כ"א דשרי לגדל אף בדקה משלם מחצה וכתיב ב' כ"א דהאיכא דמותר לגדל בהמה דקה ב' כ"א כיון דאין רוב שדות של ישראל א"כ אף ב' כ"א אף בדקה משלם חצי דמיה והא

ללא משלם כוליה וכו' לפי שהריות המזונות שהיה מוציא עליו כ"כ הרמב"ד בהשגות פ"ג להלכות בכורות ומצינו ב' כ"א : **שיא החשוד** למכור וכו' משנה ב' כ"א

שיא החשוד למכור בכור לשם חולין אין קונים ממנו בשר צבאים שדומה לבשר עגלים (ה) ואין לוקחין ממנו עורות שאין עבודים אפי' של נקיבה שמא יתחוך וזכרותו ויאמר שהיא של נקבה ואין לוקחים ממנו צמר אפי' מלובן (ז) וכל שכן שאינו מלובן (ז) אבל לוקחין ממנו צמר טווי ולבדים (ז) ועורות עבודים :

שיב הנומל שכן לראות הכבור (ה) אין שוחטין אותו על פיו (ב) אא"כ הוא מומח' ואדם מוזהק וידוע לכל בבשר (ג) והוא שיהיה שכן בטלתו ניכרת ואם הוא פועל ומתבטל ממלאכתו כדי לראותו נותן לו שכרו כפועל שיש לו מלאכה כזו שבטל ממנה וכמה הוא רוצה ליקח כדי לישב בטל כך יתן לו וצריך שיתנו לו שכרו בין אם יהיה לו המום קבוע ויתירנו בין אם לא יהיה קבוע והרמב"ם כתב ולא יתנו לו שכר על בהמה זו אלא

[סוף דף כ"ח] הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו א"כ היה מומחה כאלו ביבנה וכו' וקשה הא פשיטא דצריך שיהא מומחה אפי' היה חסיד ואינו נוטל שכר ונשחט על פיו חסן התם ה"ו יקבר וישלם מצינו וכדכתב בסיומן ש"י וא"כ למה ליה למתני הכא ב' כ"ג נותן שכר דצריך להיות מומחה ונראה דליתם לאורויי דצריך שיהא מומחה שאין כמותו בעירו וכאלו ביבנה אבל אם יש חסם כמותו בעירו שאינו נוטל שכר אפי' אינו חסיד כמזהו אין שוחטין על פיו של זה החסם שנוטל שכר כיון שגם זה שאינו נוטל שכר הוא מומחה כמזהו לראות בכורות אבל אם זה שנוטל שכר הוא חסם גדול שאין כמותו בעירו הוא קודם למומחים אחרים אע"פ שאין נוטלין שכר ולמדתי לפרש כך מדברי הרמב"ם שכתב ז"ל הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו א"כ היה מומחה גדול וירעו בו חכמים שאין כמותו וכו' עכ"ל ונראה דר"י הרמב"ם לפרש כך מכה הקושי' שהקשיתי ועוד מהצורך הנפל לטות כאלו ביבנה משמע דומיה דלילתא ביבנה שלא היה גדול כמותו ביבנה אלא מדברי רבינו דכא תנא כאלו ביבנה אלא לאורויי דצריך שיהא חסם מוחזק וידוע לכל בני עירו בכא כאלו ביבנה וכו' דתנא א"כ היה מומחה כדי נקטה אבל העיקר כדפרישתי וכדמשמע מדברי הרמב"ם והגא' ב' כ"ג לשון והכי נקטינן : ומ"ש והוא שהיה שכן בעלתו ניכרת ואם הוא פועל וכו' פי' אם אינו פועל אלא מחייתו ע"י משא ומתן דסמיות או סרסרות וכו' וכו' וזה שאין הריוח קבוע בכל יום אלא לפי ההודמן והומן והמקום אסור לו לטול שכר אלא א"כ שהיה שכן בעלתו ניכרת כגון שידוע שבאותו השעה שרואה הכבור היה יכול להרויח בסמורה או בסרסרות אבל אם אינו יודע שהיה יכול להרויח אסור לו לטול שכר אלא שכתבתי לעיל בסיומן קט"ו ובמ"ש לשם ב' כ"ד : כתב ב' כ"ג מדברי רבינו משמע שכל שאינו נוטל יתר על שכר בעלתו ממלאכתו מותר אע"פ שלא קצבו לו ב"ד שכרו אבל מדברי הרמב"ם שכתב ופסקו לו שכר על הראיה והבכור נראה שסובר שצריך שיפסקו לו ב"ד שכרו אבל אם לא פסקו לו לא יטול אפילו אינו יותר מכדי מלאכתו עכ"ל וב' כ"ג כתב מדברי הרמב"ם ופסקו לו שכר משמע מדתנין כאלו ביבנה שהתירו לו חכמים להיות נוטל ארבע איסרות לבהמה דקה וש' לגסה בין חס בין בעל מום : **ומ"ש** חסין שיתנו לו שכרו בין א"כ יהיה לו המום קבוע וכו' משנה הבאתי בסמוך : **ומ"ש** בשם הרמב"ם ולא יתנו לו שכר על בהמה אלא

פרישה
סי' שי' [ה] בנמה חצי דמיו ובדקה רביע מפני שהריות הכהן כ"ר והאיכא שאף ב' כ"א אין רוב השדות של ישראל מותר לגדל בהמה דקה אפילו ב' כ"א כ"כ אפילו ב' כ"א משלם חצי דמיה של דקה ב' כ"א ונראה דמ"ט קאי רבינו כאן ולא כתב שבכל יום לו דין א"ר לפניו וכו' ומ"ש במ"מ סיומן מ"ט ע"ש אלא משום דבזמן הזה דין בכל כשאר ימינו ולא נקט א"ר אלא משום דמותר יבנה ב"כ ואז ימור ויהיה ב' כ"א רובא דין זה א"כ אם טאב במנה גס בזמניו אין שרוב שדומיה של ישראל היה ג"כ אסור לגדל בהם בהמה דקה ומ"ש כתב דין א"ר ישראל שבכל נלמד ממנו וה"ל לשאר חריות באם יומצאו בן וכמ"ש שם סיומן מ"ט : **סי' שי"א [ה]** וכל שכן שאינו מלובן ובמ"א כתבו וכו' צבאין וטוססא משבשת היא לדעתו דא"כ אין זה כ"ש דהא יש יותר טרמא בצבאין ומגלובין וגם הדין א"כ צבאין דכתיבין חס לטריחין שמה יורוד להכמים ופיסורו ממנו כדאמרין בצמר טווי וק"ל :

סי' שי"ב [ה] והוא שהיה שכן בעלתו ניכרת ואם הוא פועל כ"ר ז"ל ב' כ"ג שרואה לראות חסין לו שום מלאכה נותנין לו שום שכר כשרואה להטריחו בשום דבר ומי שיש לו מלאכה ומכילים ממנה להטריחו שנותנין לו שכר יותר ממה שראוי ליתן לאדם שאין לו שום מלאכה ובריבא מייירי שאין נותנין לו שכר יותר ממה שראוי ליתן לאדם שאין לו שום מלאכה ובספרא מייירי ליתן לו שכר כמו שנותנין לאדם שיש לו מלאכה ומגבלין אותו ממנה והדין הראשון למד מההוא דלילתא ביבנה והדין השני למד מההוא דתני נותן שכרו כפועל וכמו שכתבתי אצל הרמב"ם כתב ב' כ"ג מהלכות בכורות הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו א"כ היה מומחה גדול וירעו בו חכמים שאין כמותו ופסקו לו שכר על הראיה והבכור נראה שהוא ז"ל סובר שצריך שיפסקו לו ב"ד שכרו אבל אם לא פסקו לו לא יטול אפי' אינו יותר מכדי מלאכתו : ומ"ש וצריך שיתנו לו שכרו בין א"כ יהיה לו המום קבוע ויתירנו בין אם לא יהיה קבוע זהו פי' מה ששינוי בין חס בין בעל מום : **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ם ה' הוא ב' כ"ג מהלכות בכורות ואינו יודע למה כתבו בשמו דהא לאו דיריה הוא א דגמ' ערוכה הוא דדייק אהא דתני בין חס ובין בעל מום בשלמא בעל מום משום דקה שרי ליה אלא בתם אמאי דא"כ אתי למוחשידיה ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקה שרי

הדרושי הגהות
 שיב א הרישה והב"ח והש"י כולם כאחד עונים ואומרים דל"ק דבגמ' הייתי מפרש דאינו הייב לראות פלג שנית וכמ"ש התוספות בחיורין ראשו קמ"ל בשם הרמב"ם שחיוב לראות

פרישה
סי' שי' [ה] בנמה חצי דמיו ובדקה רביע מפני שהריות הכהן כ"ר והאיכא שאף ב' כ"א אין רוב השדות של ישראל מותר לגדל בהמה דקה אפילו ב' כ"א כ"כ אפילו ב' כ"א משלם חצי דמיה של דקה ב' כ"א ונראה דמ"ט קאי רבינו כאן ולא כתב שבכל יום לו דין א"ר לפניו וכו' ומ"ש במ"מ סיומן מ"ט ע"ש אלא משום דבזמן הזה דין בכל כשאר ימינו ולא נקט א"ר אלא משום דמותר יבנה ב"כ ואז ימור ויהיה ב' כ"א רובא דין זה א"כ אם טאב במנה גס בזמניו אין שרוב שדומיה של ישראל היה ג"כ אסור לגדל בהם בהמה דקה ומ"ש כתב דין א"ר ישראל שבכל נלמד ממנו וה"ל לשאר חריות באם יומצאו בן וכמ"ש שם סיומן מ"ט : **סי' שי"א [ה]** וכל שכן שאינו מלובן ובמ"א כתבו וכו' צבאין וטוססא משבשת היא לדעתו דא"כ אין זה כ"ש דהא יש יותר טרמא בצבאין ומגלובין וגם הדין א"כ צבאין דכתיבין חס לטריחין שמה יורוד להכמים ופיסורו ממנו כדאמרין בצמר טווי וק"ל :

סי' שי"ב [ה] והוא שהיה שכן בעלתו ניכרת ואם הוא פועל כ"ר ז"ל ב' כ"ג שרואה לראות חסין לו שום מלאכה נותנין לו שום שכר כשרואה להטריחו בשום דבר ומי שיש לו מלאכה ומכילים ממנה להטריחו שנותנין לו שכר יותר ממה שראוי ליתן לאדם שאין לו שום מלאכה ובריבא מייירי שאין נותנין לו שכר יותר ממה שראוי ליתן לאדם שאין לו שום מלאכה ובספרא מייירי ליתן לו שכר כמו שנותנין לאדם שיש לו מלאכה ומגבלין אותו ממנה והדין הראשון למד מההוא דלילתא ביבנה והדין השני למד מההוא דתני נותן שכרו כפועל וכמו שכתבתי אצל הרמב"ם כתב ב' כ"ג מהלכות בכורות הנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו א"כ היה מומחה גדול וירעו בו חכמים שאין כמותו ופסקו לו שכר על הראיה והבכור נראה שהוא ז"ל סובר שצריך שיפסקו לו ב"ד שכרו אבל אם לא פסקו לו לא יטול אפי' אינו יותר מכדי מלאכתו : ומ"ש וצריך שיתנו לו שכרו בין א"כ יהיה לו המום קבוע ויתירנו בין אם לא יהיה קבוע זהו פי' מה ששינוי בין חס בין בעל מום : **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ם ה' הוא ב' כ"ג מהלכות בכורות ואינו יודע למה כתבו בשמו דהא לאו דיריה הוא א דגמ' ערוכה הוא דדייק אהא דתני בין חס ובין בעל מום בשלמא בעל מום משום דקה שרי ליה אלא בתם אמאי דא"כ אתי למוחשידיה ואמרי האי בעל מום תם הוא והאי דקה שרי

הדרושי הגהות
 שיב א הרישה והב"ח והש"י כולם כאחד עונים ואומרים דל"ק דבגמ' הייתי מפרש דאינו הייב לראות פלג שנית וכמ"ש התוספות בחיורין ראשו קמ"ל בשם הרמב"ם שחיוב לראות

רשי אהב דקאמר התם בגמרא ליתווי חסיה לפי תומו של שאלם הכרי חלל פס עצמו מחסיה לפי תומו ואומרים ראה לא יחטא זה לעולם חלל ע"י מוס ולא נתכוונו לכך שיטול בו מוס: ומ"ש רבינו בשם תשובת הר"ש הוא בכלל כ' וכחזק שהטעם מוס דנעתיק שלא יתכוון להחיר אבל נכרית כיונה להחיר וגם האומרים לה שאינו נאכל בלא מוס כיונו

אחד על ידו עושה נ"כ לאחרים אסור (א) וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה על שאמרו לנכרית המשרתת בבית יהודי על הבכור שאין לאכלו בלא מוס והלכה והתכה אזנו (ז) שזה חשוב לדעת ואין לשוהמו עליו (ח) היה הבכור רודף אחר הכהן ובעט בו כדי להציל עצמו וע"י כן עשה בו מוס מותר לשוהמו עליו (ט) [ח] וכתב הרמב"ן דוקא שבעט בו בשעת רדיפה אבל אם בעט בו לאחר שניצל ממנו לא (י) והרמב"ם כתב אפילו בעט בו לאחר שניצל ממנו וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל דבר תורה בכור שנפל בו מוס עובר (יא) מותר להטיל בו מים קבוע אלא שהכמים אסורו ובהמה שאהזה דם ואין לה רפואה אלא ע"י הקזה שאם לא יקיווה במקום שעושיין בה מוס קבוע תמות (יב) חשיבא כבעלת מוס (יג) ומ"מ אינה נשחטת עליו דחשוב כמום עובר ביון שיש לה רפואה ופליגי בהא

ממילא טפי מנעשה ואיכא להקשות במ"ש הרמב"ם בפ"ה דהל' בכורות דק"ו זה שהשמיט הא דשנינו דשאלו נכרי מה טיבו של זה שהניחוהו להקין כ"כ למה אין שוחטין אותו אלמא משמע דלא החיר חלל בלא שחלת נכרי וזה היפך המנהג ומשמעות הכוונא וז"ל: ומ"ש בשם תשובת הר"ש הוא בכלל כ' כיון כ"כ וז"ל ונכרית זאת כיונה להחיר וגם האומרים לה שאינו נאכל בלא מוס כיונו לכך שחטיל בו מוס לכך נ"ל דאסור עכ"ל. ונראה דהרא"ש דן את האומרים שכיונו לכך והנכרית גם היא כיונה להחיר דכיון שהנכרית משרתת בבית עליה מוטל לשרת לבעל הבית בכל מה שהוא הנאחז וטובתו של בעה"ב אם כן מסתמא לא נתכוונה חלל להחיר ולפי"ז נמשך דגם האומרים לא נתכוונו לכך דאל"כ כיון שודעים שהנכרית ודאי תעשה בו מוס להחיר כדאמרן א"כ היה להם לומר שלא יאמרו כדברים האלה לפני הנכרית מלמא נזהר אלמא דכל כוונתם לא היה בחמירה זו לפני הנכרית המשרתת חלל כדי שחטיל בו מוס:

היה הבכור רודף אחר הכהן ובעט בו כדי להציל עצמו וע"י כן עשה בו מוס מותר לשחטו עליו וכתב הרמב"ן דוקא שבעט בו בשעת רדיפה אבל אם בעט בו לאחר שניצל ממנו לא והרמב"ם כתב אפילו בעט בו לאחר שניצל ממנו וכ"כ הרא"ש ז"ל כך הוא נוסחת ספרי רבינו הקדמונים והב"י הגיה ומחק גם מחק כל דברי הרמב"ן שכתב רבינו וז"ל מהמנהג היה בכור רודפו בעטו ועשה בו מוס ה"ו שוחטין עליו פירש רש"י לפי שהלכה כה"ר א"ר פפא ל"ש חלל שבעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מה"ד זעריה הוא דמיידר שרדפו קמ"ל ח"ד אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין חלל אחר רדיפה לא חלל אפילו אחר רדיפה נמי מ"ט זעריה הוא דמיידר רמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא ומה שמנחם בספרי הרא"ש שכתב וז"ל הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ט"ס הוא וז"ל הרמב"ם רבינו הרמב"ן ולא הביא הרא"ש דעת הרמב"ן בספרו ומה שהקשה ב"י הדברי רבינו דהיאך כתב חללה ובעט בו כדי להציל עצמו משמע שחלל לא היה כדי להציל את עצמו אינו מוס והיינו כלישנא קמא דר"פ ואח"כ יכתוב דהרמב"ם והרמב"ן פליגי במילתא עכ"ל לא היה לכתוב קושיא זו בספר דלהלל הדבר פשוט דלא היתה דעת רבינו בתחילה כשכתב ובעט בו כדי להציל עצמו לאורווי דיוקא דאם לא היה כדי להציל עצמו אינו מוס חלל בתחלה כתב דה"ו שהכל מודים בו דאם בעט בו כדי להציל עצמו אינו מוס ואח"כ כתב דאם בעט בו לאחר

בשעת רדיפה וכו' מנאור ב דט"ס הוא וגם תהלת לשון זה שכתב רבינו הוא כתוב בטעות שכתב ובעט בו כדי להציל עצמו משמע שחלל לא היה כדי להציל את עצמו אינו מוס והיינו כלישנא קמא דרב פפא ואפי' לפי מה שכתוב בספריים דהרמב"ם והרמב"ן פליגי במילתא לא הו"ל חללה כחז' לישנא חלל חלל למסוס דכרי ולכתוב היה הבכור רודף אחר הכהן ובעט בו וע"י כן עשה בו מוס וכ"כ לפי מה שנתבאר לדיכא פלוגתא במילתא חלל דלד"ה הלכה כלישנא בתרא דרב פפא: ד"ה בכור שנפל בו מוס עובר מותר להטיל בו מוס קבוע חלל שהכמים אסורו כ"כ הרא"ש בפ' כל פסולי המוקדשין כמו שאכתוב בסמוך משום דקרא קאמר [יקרא כב] תמים יהיה לראון כשהוא תמים להקריבו למזבח לראון כל מוס לא יהיה בו ואפי"ז דמדאורייתא שרי מדרבנן אסור ובאחיות דם דוקא הוא דשרי רבנן מוס פסולה: ונראה שחז"ל ונראה שחז"ל לא ראו לה רפואה חלל ע"י הקזה וכו' ופליגי דהא רבנן סבירי מותר להקין וכו' מנשה ט"ס (לג): בכור שאחזו דם אפי' מת אין מקויון לו דם ד"ר יהודה וחכ"א יקין ובלבד שלא יעשה בו מוס ואם עשה בו מוס ה"ו לא יחטא עליו רבי שמעון אומר יקין ואפי' ע"פ שהיא עושה בו מוס ופירש"י יקין ובלבד שלא יעשה בו מוס שלא יתקון ושלא יפגום את אזנו את חוטמו ואת גיב שפתיו שאין עמיד לחזור ולהתפרטות ובגמ' ט"ס ת"ר בכור שאחזו דם מקויון לו את הדם במקום שאין עושין בו מוס ואין מקויון את הדם במקום שעושין בו מוס ד"ר מוכ"א חף במקום שעושה בו מוס ובלבד שלא יחטא על אותו המוס ר"ב חף נשחט על אותו המוס רבי יהודה אומר אפי' מת אין מקויון לו דם ח"ר יהודה אמר שמואל הלכה כ"ר"ס מתקין לה רב"ז כי ר"ש אולימא ר"ש דמתני' עד השתא לא אשמועינן דדבר שאין מתכוין מותר חלל ר"ש דברייתא וכו' דהלכה כ"ר"ש בין במתנין בין בדברייתא נמצא דכבור שאחזו דם יקין ובלבד שלא יחטא לעשות בו מוס ואם נעשה בו מוס בהקפו זו ה"ו נשחט עליו וכו' הרמב"ם בפ"ג מהלכות בכורות והתוס' והרא"ש כתבו בהרתי פליגי במתניתין ובדברייתא בדרייתא פליגי במטיל מוס בבעל מוס שאחזו דם ביומא אם לא יקין לו ודאי ימות הילכך חשיב בעל מוס ואפי' לא מית כיון דלא יחיה לעולם מאחיות דם אם לא שיקוין אותו במקום שעושין בו מוס חשיב כבעל מוס ר"מ חסר להטיל מוס בבעל מוס ורבנן שרו חלל דאסור לשחוט על אותו מוס גזירה

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

דדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפעד"נ דקרוז יומר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם במקום הרמב"ן כדכרישית דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בנכוס ספרי ומפרינו הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו: ד"ר כתב בכור שנפל בו מוס עובר וכולי כפרק כל

יורה דעה הלכות בכור בהמה שיד שמו

ומ"ש הלכך ישראל שיש לו ספק בכור וכו' שם [דף ל"ה] אסיק רב נחמן דספק בכור שא"ל ליתנו לכהן דהמע"ה אלא ישראל מחויקו אצלו וירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לישראל א"ל להעיד עליו מן הזק אלא צעלו ישראל נחמן דהכהנים נחשדו על הבכורות ולא ישראל אפילו על שלהם לא נחשדו. ומ"ש ועל כן כתב הרמב"ם וכו' פירוט דכיון שידוע שמדקדק במעשיו רואין לו לבדו אפי' במוס שאינו מובהק דהיינו דאין דינו ידוע לכל שנשחט בכור על מוס זה אפי' הכי רואין לו לבדו ולא חשדין ליה שלא יתנו לכהן דאילו באינו ידוע שמדקדק במעשיו אין רואין לו לבדו אלא במוס מובהק שידוע דידוע לכל דשוחטין בכור עליו כגון שנקטעה ודו ורגלו וכסמי עינו וכדפרישית בסמוך דבמוס מובהק גופיה מחלק בין מובהק לגמרי דדינו ידוע לכל דנשחט עליו למובהק שאין דינו ידוע לכל דהא דכ"כ אין בכור נשחט בזמן הזה אלא על מוס מובהק:

שמו ספק בכור וכו' מנהג דפרק שני דבכורות רחל שלא זיכרה וילדה שני זכרים וכו' [דף י"א:] ומ"ש ואם תקפו כהן וכו' פלוגתא דאמוראי הוא דכ"ק דמצינא והרמב"ם ספק כרב המנונא דתקפו כהן אין מוציאין מידו והר"ש ספק כרבה וכרב הנינא דאמר לרבה תניא דמסייע לך וכו' וכו' נתן טעם לדעת הרמב"ם ע"ש מיהו בספר כ"מ כתב ע"ש תשובת הרשב"א סימן ש"א דהשיב פשיטתא של הלכה באמת נראה ללא כהרמב"ם אלא שהשתל להראות פנים לדברי הרמב"ם ומהר"י בפסקיו סימן קס"ו ספק כהר"ש והכי נקטינן וכן כתב הרב דהנהו ש"ע: **בכור** שהוא טומטום וכו' בס"פ על אלו מומין מנהג וצריכתא פליגי בה דאמר לכ"ע טומטום ספיקא הוי ולא פליגי אלא באנדרוגינוס ומפרש תלמודא אליבא דרב חסדא דה"ק במטיל מים בזכרות כ"ע לא פליגי דזכר הוי ובעי למיתניה לכהן כי פליגי במטיל מים במקום נקבות והלכה כה"ק דחיישינן שמה נהפכה וזכרותו לנקבותו דהואיל ואשתני לענין טומטום אשתני דנהפכה וזכרותו לנקבותו וכיון דספיקא הוא יאכל במומו לבעליו וכב"ד ד"ל איכא לתמוה אה"ש הרמב"ם דבמטיל מים במקום זכרות נמי ספיקא הוא וצנוגיה משמע דלכבות בעלמא זכר הוי ובספר כסף משה כתב יישוב על זה ע"ש בפ"ג דבכורות ומיהו בש"ע פסק כהר"ש: **ומ"ש** ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורים וא"א הר"ש ז"ל כתב

חיישינן שמה אינו מכירו מימרא כהנתי בסמוך: ישראל לא נחשדו על הבכורות אפי' על שלהם לסיכך ישראל שיש לו ספק בכור שנאכל במומו לבעלים נחמן לומר שספק בו מוס מעצמו הכי אסיק רב נחמן בפ' כל פסולי המוקדשין (לה:): אין רואין בכור ודאי לישראל מובהק וכו' לישראל עליו רואין לו וכו' שם [לו:]: הוה שריע דלתא לקמיה דרב אפי' אחר למאי ניהוש ליה אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור וממו עמו א"ל רבינא לרב אפי' רואין ישראל הוא ואמר רב יהודה אין רואין בכור א"ל כהן עמו א"ל הכי השתא נהי דקדשים בחזן לא אכלי אממוניה דכהן חסיד הכא מכדי ידע דהאי מוס מובהק הוא מ"ע אחייה קמיה רבנן משום כבודו דהכס על כבודו דהכס לא עבר איכורא עבד וכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות בכורות אין רואין את הבכור לישראל עד שיהא כהן עמו וכו' שא"פ שאינו חסד לאכול קדשים בחזן חסד הוא לגזול מתנות כהונה לפיכך אם היה חכם וידוע שהוא מדקדק על עצמו רואין לו ופשוט הוא שילמד מהאי עובדא:

שמו ספק בכור אין הבעלים צריכין ליתנו לכהן אלא ובעבודה [ה'] ואם תקפו כהן כתב הרמב"ם שאין מוציאין אותו מידו (ג) וא"א הר"ש ז"ל כתב שמוציאין אותו מידו ושלול אחריו דרך רחם שניהם אינן בכור אפי' ילדה נקבה תחלה דרך דופן וזכר אחריה דרך רחם כיון שקדמו אחר: בכור שהוא טומטום ספק אם הוא זכר אם לא יאכל לבעלים לשיפול בו מוס אבל מה שהוא טומטום אינו חשוב מוס לישחט עליו וכתב הרמב"ם בין אם מטיל מים במקום זכרות או במקום נקבות אבל א"א הר"ש ז"ל כתב דוקא במטיל מים במקום נקבות אבל אם מטיל במקום זכרות בכור ודאי הוא וצריך ליתנו לכהן (ג) ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורין (ד) וא"א הר"ש ז"ל

המונח מצינתינן הוא ספק בכורה וכו' המע"ה והא הכא דאם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו וקמיה המע"ה וכו' לא תקפו אסורין בגיזה ועבדא וז"ל ע"ג דדחה רבה ואמר לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין מידו וא"ש אסורים בגיזה ועבדא דקדושה כהנה מאליה שאני הכי דחייב בעלמא הוא ולא ק"ל כוותיה וא"ע"ג רבי חנניה מסייע ליה החס לרבה מדתניא הספיקות נכסין לדיר להשעיר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אמאי נכסין לדיר נחלא זה פוטר ממונו בממונו של כהן לאו סיעתא כולי האי הוא דכיון דכיון דרשות ישראל הוא והמע"ה אף ע"ג דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו לא נפיק מידו ממונו של ישראל ושפיר יכול לפטור עצמו בו אבל הר"ש ספק כרבה דאמר תקפו כהן מוציאין מידו וכו' בפ"ג דבכורות דהכי אסיקנא בפ"ק דמצינא דכיון דתלמודא מיייתי הא דאמר רב חנניה דתניא דמסייע ליה משמע דהכי ס"ל: **יוצא** דופן ושגולד אחריו דרך רחם שניהם אינם בכור משה בפ"ג דבכורות על אלו שאין שוחטין

הוא זכר אם לאו יאכל לבעלים לשיפול בו מוס וכו' בס"פ על אלו מומין מנהג וצריכתא פליגי בה דאמר לכ"ע טומטום ספיקא הוי ולא פליגי אלא באנדרוגינוס ומפרש תלמודא אליבא דרב חסדא דה"ק במטיל מים בזכרות כ"ע לא פליגי דזכר הוי ובעי למיתניה לכהן כי פליגי במטיל מים במקום נקבות והלכה כה"ק דחיישינן שמה נהפכה וזכרותו לנקבותו דהואיל ואשתני לענין טומטום אשתני דנהפכה וזכרותו לנקבותו וכיון דספיקא הוא יאכל במומו לבעליו וכב"ד ד"ל איכא לתמוה אה"ש הרמב"ם דבמטיל מים במקום זכרות נמי ספיקא הוא וצנוגיה משמע דלכבות בעלמא זכר הוי ובספר כסף משה כתב יישוב על זה ע"ש בפ"ג דבכורות ומיהו בש"ע פסק כהר"ש: **ומ"ש** ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורים וא"א הר"ש ז"ל כתב נקבה תחלה דרך דופן וזכר אחריה דרך רחם כיון שקדמו אחר: בכור שהוא טומטום ספק אם הוא זכר אם לא יאכל לבעלים לשיפול בו מוס אבל מה שהוא טומטום אינו חשוב מוס לישחט עליו וכתב הרמב"ם בין אם מטיל מים במקום זכרות או במקום נקבות אבל א"א הר"ש ז"ל כתב דוקא במטיל מים במקום נקבות אבל אם מטיל במקום זכרות בכור ודאי הוא וצריך ליתנו לכהן (ג) ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורין (ד) וא"א הר"ש ז"ל

שמו ספק בכור אין הבעלים צריכין ליתנו לכהן אלא ובעבודה [ה'] ואם תקפו כהן כתב הרמב"ם שאין מוציאין אותו מידו (ג) וא"א הר"ש ז"ל כתב שמוציאין אותו מידו ושלול אחריו דרך רחם שניהם אינן בכור אפי' ילדה נקבה תחלה דרך דופן וזכר אחריה דרך רחם כיון שקדמו אחר: בכור שהוא טומטום ספק אם הוא זכר אם לא יאכל לבעלים לשיפול בו מוס אבל מה שהוא טומטום אינו חשוב מוס לישחט עליו וכתב הרמב"ם בין אם מטיל מים במקום זכרות או במקום נקבות אבל א"א הר"ש ז"ל כתב דוקא במטיל מים במקום נקבות אבל אם מטיל במקום זכרות בכור ודאי הוא וצריך ליתנו לכהן (ג) ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורין (ד) וא"א הר"ש ז"ל

המונח מצינתינן הוא ספק בכורה וכו' המע"ה והא הכא דאם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו וקמיה המע"ה וכו' לא תקפו אסורין בגיזה ועבדא וז"ל ע"ג דדחה רבה ואמר לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין מידו וא"ש אסורים בגיזה ועבדא דקדושה כהנה מאליה שאני הכי דחייב בעלמא הוא ולא ק"ל כוותיה וא"ע"ג רבי חנניה מסייע ליה החס לרבה מדתניא הספיקות נכסין לדיר להשעיר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אמאי נכסין לדיר נחלא זה פוטר ממונו בממונו של כהן לאו סיעתא כולי האי הוא דכיון דכיון דרשות ישראל הוא והמע"ה אף ע"ג דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו לא נפיק מידו ממונו של ישראל ושפיר יכול לפטור עצמו בו אבל הר"ש ספק כרבה דאמר תקפו כהן מוציאין מידו וכו' בפ"ג דבכורות דהכי אסיקנא בפ"ק דמצינא דכיון דתלמודא מיייתי הא דאמר רב חנניה דתניא דמסייע ליה משמע דהכי ס"ל: **יוצא** דופן ושגולד אחריו דרך רחם שניהם אינם בכור משה בפ"ג דבכורות על אלו שאין שוחטין

שמו ספק בכור אין הבעלים צריכין ליתנו לכהן אלא ובעבודה [ה'] ואם תקפו כהן כתב הרמב"ם שאין מוציאין אותו מידו (ג) וא"א הר"ש ז"ל כתב שמוציאין אותו מידו ושלול אחריו דרך רחם שניהם אינן בכור אפי' ילדה נקבה תחלה דרך דופן וזכר אחריה דרך רחם כיון שקדמו אחר: בכור שהוא טומטום ספק אם הוא זכר אם לא יאכל לבעלים לשיפול בו מוס אבל מה שהוא טומטום אינו חשוב מוס לישחט עליו וכתב הרמב"ם בין אם מטיל מים במקום זכרות או במקום נקבות אבל א"א הר"ש ז"ל כתב דוקא במטיל מים במקום נקבות אבל אם מטיל במקום זכרות בכור ודאי הוא וצריך ליתנו לכהן (ג) ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורין (ד) וא"א הר"ש ז"ל

המונח מצינתינן הוא ספק בכורה וכו' המע"ה והא הכא דאם תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו וקמיה המע"ה וכו' לא תקפו אסורין בגיזה ועבדא וז"ל ע"ג דדחה רבה ואמר לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין מידו וא"ש אסורים בגיזה ועבדא דקדושה כהנה מאליה שאני הכי דחייב בעלמא הוא ולא ק"ל כוותיה וא"ע"ג רבי חנניה מסייע ליה החס לרבה מדתניא הספיקות נכסין לדיר להשעיר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אמאי נכסין לדיר נחלא זה פוטר ממונו בממונו של כהן לאו סיעתא כולי האי הוא דכיון דכיון דרשות ישראל הוא והמע"ה אף ע"ג דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו לא נפיק מידו ממונו של ישראל ושפיר יכול לפטור עצמו בו אבל הר"ש ספק כרבה דאמר תקפו כהן מוציאין מידו וכו' בפ"ג דבכורות דהכי אסיקנא בפ"ק דמצינא דכיון דתלמודא מיייתי הא דאמר רב חנניה דתניא דמסייע ליה משמע דהכי ס"ל: **יוצא** דופן ושגולד אחריו דרך רחם שניהם אינם בכור משה בפ"ג דבכורות על אלו שאין שוחטין

שמו ספק בכור וכו' מנהג דפרק שני דבכורות רחל שלא זיכרה וילדה שני זכרים וכו' [דף י"א:] ומ"ש ואם תקפו כהן וכו' פלוגתא דאמוראי הוא דכ"ק דמצינא והרמב"ם ספק כרב המנונא דתקפו כהן אין מוציאין מידו והר"ש ספק כרבה וכרב הנינא דאמר לרבה תניא דמסייע לך וכו' וכו' נתן טעם לדעת הרמב"ם ע"ש מיהו בספר כ"מ כתב ע"ש תשובת הרשב"א סימן ש"א דהשיב פשיטתא של הלכה באמת נראה ללא כהרמב"ם אלא שהשתל להראות פנים לדברי הרמב"ם ומהר"י בפסקיו סימן קס"ו ספק כהר"ש והכי נקטינן וכן כתב הרב דהנהו ש"ע: **בכור** שהוא טומטום וכו' בס"פ על אלו מומין מנהג וצריכתא פליגי בה דאמר לכ"ע טומטום ספיקא הוי ולא פליגי אלא באנדרוגינוס ומפרש תלמודא אליבא דרב חסדא דה"ק במטיל מים בזכרות כ"ע לא פליגי דזכר הוי ובעי למיתניה לכהן כי פליגי במטיל מים במקום נקבות והלכה כה"ק דחיישינן שמה נהפכה וזכרותו לנקבותו דהואיל ואשתני לענין טומטום אשתני דנהפכה וזכרותו לנקבותו וכיון דספיקא הוא יאכל במומו לבעליו וכב"ד ד"ל איכא לתמוה אה"ש הרמב"ם דבמטיל מים במקום זכרות נמי ספיקא הוא וצנוגיה משמע דלכבות בעלמא זכר הוי ובספר כסף משה כתב יישוב על זה ע"ש בפ"ג דבכורות ומיהו בש"ע פסק כהר"ש: **ומ"ש** ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורים וא"א הר"ש ז"ל כתב

שמו ספק בכור וכו' מנהג דפרק שני דבכורות רחל שלא זיכרה וילדה שני זכרים וכו' [דף י"א:] ומ"ש ואם תקפו כהן וכו' פלוגתא דאמוראי הוא דכ"ק דמצינא והרמב"ם ספק כרב המנונא דתקפו כהן אין מוציאין מידו והר"ש ספק כרבה וכרב הנינא דאמר לרבה תניא דמסייע לך וכו' וכו' נתן טעם לדעת הרמב"ם ע"ש מיהו בספר כ"מ כתב ע"ש תשובת הרשב"א סימן ש"א דהשיב פשיטתא של הלכה באמת נראה ללא כהרמב"ם אלא שהשתל להראות פנים לדברי הרמב"ם ומהר"י בפסקיו סימן קס"ו ספק כהר"ש והכי נקטינן וכן כתב הרב דהנהו ש"ע: **בכור** שהוא טומטום וכו' בס"פ על אלו מומין מנהג וצריכתא פליגי בה דאמר לכ"ע טומטום ספיקא הוי ולא פליגי אלא באנדרוגינוס ומפרש תלמודא אליבא דרב חסדא דה"ק במטיל מים בזכרות כ"ע לא פליגי דזכר הוי ובעי למיתניה לכהן כי פליגי במטיל מים במקום נקבות והלכה כה"ק דחיישינן שמה נהפכה וזכרותו לנקבותו דהואיל ואשתני לענין טומטום אשתני דנהפכה וזכרותו לנקבותו וכיון דספיקא הוא יאכל במומו לבעליו וכב"ד ד"ל איכא לתמוה אה"ש הרמב"ם דבמטיל מים במקום זכרות נמי ספיקא הוא וצנוגיה משמע דלכבות בעלמא זכר הוי ובספר כסף משה כתב יישוב על זה ע"ש בפ"ג דבכורות ומיהו בש"ע פסק כהר"ש: **ומ"ש** ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורים וא"א הר"ש ז"ל כתב

שמו ספק בכור וכו' מנהג דפרק שני דבכורות רחל שלא זיכרה וילדה שני זכרים וכו' [דף י"א:] ומ"ש ואם תקפו כהן וכו' פלוגתא דאמוראי הוא דכ"ק דמצינא והרמב"ם ספק כרב המנונא דתקפו כהן אין מוציאין מידו והר"ש ספק כרבה וכרב הנינא דאמר לרבה תניא דמסייע לך וכו' וכו' נתן טעם לדעת הרמב"ם ע"ש מיהו בספר כ"מ כתב ע"ש תשובת הרשב"א סימן ש"א דהשיב פשיטתא של הלכה באמת נראה ללא כהרמב"ם אלא שהשתל להראות פנים לדברי הרמב"ם ומהר"י בפסקיו סימן קס"ו ספק כהר"ש והכי נקטינן וכן כתב הרב דהנהו ש"ע: **בכור** שהוא טומטום וכו' בס"פ על אלו מומין מנהג וצריכתא פליגי בה דאמר לכ"ע טומטום ספיקא הוי ולא פליגי אלא באנדרוגינוס ומפרש תלמודא אליבא דרב חסדא דה"ק במטיל מים בזכרות כ"ע לא פליגי דזכר הוי ובעי למיתניה לכהן כי פליגי במטיל מים במקום נקבות והלכה כה"ק דחיישינן שמה נהפכה וזכרותו לנקבותו דהואיל ואשתני לענין טומטום אשתני דנהפכה וזכרותו לנקבותו וכיון דספיקא הוא יאכל במומו לבעליו וכב"ד ד"ל איכא לתמוה אה"ש הרמב"ם דבמטיל מים במקום זכרות נמי ספיקא הוא וצנוגיה משמע דלכבות בעלמא זכר הוי ובספר כסף משה כתב יישוב על זה ע"ש בפ"ג דבכורות ומיהו בש"ע פסק כהר"ש: **ומ"ש** ואנדרוגינוס כתב הרמב"ם שהוא חולין גמורים וא"א הר"ש ז"ל כתב

אמרי כי רב משמיה דרב הלכה כר' יוסי באנדרוגיוס ומתוך דברי ר' יוסי משמע
 כהם דהא דפסק משמיה דרב הלכה כר' יוסי וכו' אר' יוסי דברייתא קאי כדקאמר
 רב ליתא למתניתין מקמי דרייתא ולהאי פסקא הלכה כרבנן כתרתי דאמרי
 דאנדרוגיוס נגזו ונעבד ורש"י פי' הים דאר' יוסי דמתניתין קאי ואמרי כי רב
 היינו רב הוה דקאמר הים משמיה דרב
 דאנדרוגיוס זכר ודלי הו' ופליגי אהא
 דאמר לעיל אלביד דרב ליתא למתניתין
 מקמי דרייתא וכן פרי"ו ומסתברא דהלכתא
 כדאמרי כי רב דשמואל סבר כותיה כל זה
 מדברי ר"י וכיון דפליגי בהאי פסקא
 דרובא טוב להחמיר ובכור מספק הו'
 ונאכל במומו לבעלים ודלא כר' ישמעאל
 דאמר מומו עמו אלא כשולד בן מוס
 עכ"ל: **מבברת** שיצאה מליאה
 וחזרה דיקנית הבא
 אחיה בכור מספק וכו' דכורות פרק ג'
 (כ): וצפרק המפלט (כט):

משאר דברי רבינו בכמה מקומות מספרו נחבאר בס"ד בה' מילה סי' רס"ה ע"ש:
מבברת שיצאה מליאה וכו' דרייתא דר' המפלט (דף נ"ט) ומפרש בגמרא
 דה"ט דאע"פ דרוב בהמות ולד מעליא ילדו והאי פשוט הוא אובל ולא
 למימר נמי רוב יולדות מעטות יום אחד קודם לידה כעין גלייר"א וזו הואיל ולא
 טינפה אמת רוח הפילה והבא אחריי בכור
 מעליא הוא הילכך ספק הוא ויאלכל במומו
 לבעלים ולא לכהן דהמע"ה ופי' רש"י
 דמירי שחורה בן זיוס ריקנית וכו' היום
 וכגון שלא שהה בהמה בחן דלא שהה
 אימור טנפה וילדה: **רחל** שילדה מין
 עז וכו' משנה פרק ב' דכורות
 (דף ע"ו) ובפ"ק (דף ה') מה"מ אמר רב
 יהודה דאמר קרא אך בכור שור עז טיהא
 הוא שור ובכורו שור וכו' יכול אפי' יש בו
 מקצת סימנים ת"ל אך חלק לכל אכין
 ורקין שנתורה למעט: ופי' שומרי שבו
 בעל מוס לישחט עליו הכי אסיקנא בפ"ק
 (דף ג') דמשום שינוי הו' מומא והכי נמי
 הו' שינוי דנאמרו הוא דומה לעז אבל
 עומטוס לא הו' שינוי בגוף הכבור אלא
 שהזרות מכוסה הו':

רחל בת רחל וכו' בפ"ב (דף י"ז)
 תיבא רחל בת עז ועז בת רחל
 ר"מ מחייב והכמים פטורים ואסיקנא
 דפלוגתייהו דרחל בת רחל בת עז ואיבעית
 אימא דרחל בת עז בת רחל וכיון דהלכה
 כהכמים בכל ענין פטורין מן הכורות:
פרה שילדה מין חמור וכו' משנה פ"ק
 וחמור שילדה כמין סוס פטור
 מן הכורה ובתפ"ה הר"ש ה"ה חמורה שילדה כמין פרה וכו' ולי נראה דגרסינן
 במתני' חמורה שילדה כמין פרה וכו' וע"ש: **ומ"ש** ואם דומה לאם במקצת
 סימנין פרה שילדה כמין חמור סס (דף י"ז) נע"ה

דאידי ואידי בני מיקדש בכורה קדוש אבל פרה שילדה כמין סוס וחמורה שילדה
 כמין סוס לא אפישיטא ואוליין לחומר"ה הילכך צפרה שילדה כמין סוס דספק
 קדושת הגוף הוא אסור בגיזה ועבודה ונאכל במומו לבעלים וחמורה שילדה כמין
 סוס דספק קדושת דמים היא מפרש טלה לפדיון ומחויקו לעצמו דלמקמן בסיומן
 שבי"א כ"כ הר"ש ל"ס ואחריו נמשך רבינו אלא שהשמיט מלפרש דצפרה שילדה
 כמין סוס אסור בגיזה ועבודה גם מ"ש סוס או גמל לא היה צריך לפרש או גמל
 דמתייתא לחלק בין סוס לגמל אידי ואידי עמאין ואין לה קרנים ופרסותיהם קלוטות
 אלא היה לו לומר או חמור שפרסותיו סדוקות ובגמרא לא הזכירו אלא סוס ולא
 גמל ולא חמור ואפשר דרבי' לא בא אלא לבאר דסוק דנקט לתמודא לאו דוקא
 דה"ה גמל או אחר: **בהמה** דקה שטנפה וכו' משנה רפ"ג דכורות (דף
 י"ט) סימן הולד בהמה
 דקה שטנפה וכו' [וכד' כ"א] ה"ד טינוף אמר
 רבא נעצר רחמה ונמוק העובר ושמואל אמר פולטת אבעבועות של דם וצריך
 להראותו לחכם חכם מנא ידע א"ר פפא רועה חכם לידע אם עובר היה ותפטור
 מן הכורה ובהמה גסה שהפילה שלא וכו' שם בהמה רפ"ג סימן ולד בגסה שלא
 ומ"ש והשליא עמא וכו' משנה ס"פ בהמה המקשה המבכרת שהפילה שליא ושלכינה
 לכלבים ומפרש בגמרא דה"ט אע"ג דאין שליא בלא ולד אפי' כיון דספק זכר
 ספק נקיבה היא ונקיבה לא קדשה ואת"ל זכר שמה דומה היה רחל שילדה כמין
 עז או עז שילדה דומה לרחל דלא קדוש וה"ל זכרים מיעוטא ולמייעוטא לא מיעוטא:
שפעה חררת דם וכו' משנה פ"ג [סוף דף כ"א] ראב"י אומר בהמה גסה
 ששפעה חררת דם ה"ו תיקצר ופטורה מן הכורה ומפרש בגמרא כדי
 לפרסמה שהיא פטורה מן הכורה דאין הכל יודעין שחררת דם מחוקין ליה בולד
 מה שאין בשליא דמשליכה לכלבים וא"ל לפרסם דהכל יודעין שאין שליא בלא ולד:
 בכור שזכרו כסיו וכו' עד סוף הסימן הכל צפרק בהמה המקשה (דף ע"ג):
 הלוקח

רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין
 רחל פטורה מן הכורה משנה
 בפ"ב דכורות (עו): ויליף לה בגמ' (יו')
 מדכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור
 ובכורו שור: ומ"ש ואם הולד דומה לאמו
 במקצת סימנים חייב גם זה שם בהמה:
 וב"ש ומימו חסוד בעל מוס לישחט עליו
 הכי אמרינן הים בפ"ק (ו): וטעמא
 משום דאין לך מוס גדול משניו דרייתו:
רחל בת רחל ואותה רחל היא בת עז
 ועז בת עז ואותה עז היא בת

רחל ורחל בת עז בת רחל כולן פטורים דרייתא צפרק שני דכורות (יו') רחל בת
 עז ועז בת רחל ר"מ מחייב והכמים פטורים ואוקימנא דלכורה קא מופלגי והכא
 במאי עסקין דרחל בת רחל בת עז מ"ס זיל בתר אמיה והא לאו א נמיה הוא
 ומ"ס זיל בתר אמת לתימיה והאי נמיה הוא ואצט"ל דרחל בת עז בת רחל מ"ס
 חורה שית למקומו ומ"ס לא חורה וכתב הר"ש ב' אוקימתות אלו ופסק כרבנן
 משמע דס"ל דתרי אוקימתות הלכתא ניינה אבל הרמב"ם השמיט דינים אלו ונראה
 שטעמו משום דרב אפי' אוקימתא אחריתי ומאין חכמים ר"ש דאמר
 עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו משמע דס"ל דלא אפליגו ר"מ ורבנן בגוונא
 דלינד אוקימתות ומפסעה דמתניתין דלא קתני אלא רחל שילדה כמין עז ועז שילדה
 כמין רחל משמע נמי דדוקא בהך גוונא פטורה אבל בכל אינד גוונא חייבת:

פרה שילדה מין חמור וכו' משנה בפ"ק דכורות (ה): פרה שילדה כמין חמור
 וחמור שילדה כמין סוס פטור מן הכורה שנאמר פטר חמור ב"פ אחד
 צפרקת קדש ואחד צפרקת ראה עד שיהא הילוד חמור והנולד חמור וכתב הר"ש
 הא דקתני חמור שילדה כמין סוס ה"ה חמור כמין פרה אע"ג דאשתני מקדושת
 דמים לקדושת הגוף פטורים אלא חמור כמין סוס איצטריכא ליה דתמו דתמוה כיון
 דאידי ואידי אין לה קרנים ואידי קלוטות אימא חמור אדום הוא קמ"ל
 ונראה שיש בדברי רבינו ע"ס שכתב ואפי' אם דומה לאם במקצת סימנים וצריך
 למחוק ואפי' ולכתוב ואם דומה לאם במקצת סימנים פרה כמין חמור חייב וכו'
 ופרה שילדה כמין סוס ספק וכו' וכך מלאהי בספר מונה ועשם דינים אלו משום
 דהתם בגמרא (ו') אביעוהו להו פרה שילדה כמין חמור ויש בו מקצת סימנים מהו
 את"ל כיון דאידי ואידי בני מיקדש בכורה קדוש חמור שילדה כמין סוס מהו את"ל
 כיון דמין עמאה הוא אוקימתא פרה שילדה כמין סוס הבא ודליה הא פטורה והא
 עמאה הא בת מיקדש בכורה והא לא בת מיקדש בכורה או דילמא סימנין
 מילתא היא ת"ש בהמה פטורה שילדה מין בהמה עמאה פטורה מן הכורה ואם
 יש בו מקצת סימנין חייב מאי לאו אפי' פרה שילדה כמין סוס לא פרה שילדה
 כמין חמור ת"ש פרה שילדה כמין חמור וחמור שילדה מין סוס פטור מן הכורה
 ואם יש בו מקצת סימנים חייב מאי לאו אחריותו לא אפרה שילדה כמין חמור
 וכתב הר"ש ולא אפישיטא אלא חדא ואינד תרתי לא אפישיטו ואוליין לחומר"ה
 ומפרש טלה לעצמו דקתני במתני' על ספק פטר חמור והיינו בחמור שילדה מין

סוס אבל פרה שילדה מין סוס אסור בגיזה ועבודה ונאכל במומו לבעלים ומסקינן צפרק
 בגיזה ועבודה דקדושה הבאה מאליה שאני עכ"ל וכל הני אע"ג דיש בה מקצת סימני האם
 כיון שדומה למין אחר חסוד בעל מוס לישחט עליו וכו' הרמב"ם ורבינו לא
 השג לבותכו לפי שסמך על מ"ש כן לעיל בסמוך והרמב"ם בפ"ב מהל' דכורות כתב אפי' פרה שילדה כמין חמור ויש בו
 מקצת סימני פרה ה"ו ספק בכור לפיכך יאכל לבעלו אם תפסו כהן אין מוציאין מידו עכ"ל:
 ב"ה פסק הלכה כאת"ל צריך להעביר הקולמוס על ומדיהיב שעמא וכו' עד צ"ע הבל צריך לחוקק ולכתוב במקומו ובסוף הלכות בכורים כתב פרה שילדה כמין חמור או חמורה שילדה
 כמין סוס פטור שנאמר ופטר חמור ב' פטורים עד שיהיה הילוד חמור והנולד חמור ופי' שם בו ספקת סימני חמור חייב בכורה עכ"ל ספק גם בזה כאת"ל
 (ומדיהיב עמא שילדה כמין חמור הואיל ומין החמור יש בו דין בכור משמע דחמור שילדה מין סוס אע"ג שיש בו מקצת סימני חמור כיון שמיני הסוס אין לו דין בכור
 אינו בכור ויש לתמוה עליו דכיון שדרכו לפסוק כאת"ל ובגמ' אמרינן בני חמור שילדה מין סוס את"ל כיון דמין עמאה הוא קדוש הכי הו"ל למיסקא ואפי' למאן דלא פסק
 הלכה כאת"ל מ"מ ספק הו' וכו'): ומ"ש גבי אם ילדה מין סוס או גמל אם תפסו כהן אין מוציאין מידו והר"ש פסק בהיפך כבר נחבאר בסיומן זה:
בהמה דקה שטנפה וכו' פטורה מן הכורה צפרק הלוקח בהמה (כ') אסיקנא דכ"ע טינוף פטור דבהמה דקה: ומ"ש וצריך להראותו לרועה חכם וכו' שם
 בגמרא: ומ"ש ובהמה גסה שהפילה שליא פטורה מן הכורה משנה סס: ומ"ש והשליא עמא אין בה קדושה ומותר להאכילה לכלבים משנה ב' בהמה
המקשה (סט): ומ"ש שפעה חררת דם פטורה מן הכורה והחררה תקצר משנה צפרק הלוקח מן הכורה (כ"א): ומ"ש ששטעם כדי לפרסמה שהיא פטורה מן
 הכורה כ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' דכורות: בכור שזכרו כסיו והואילול ולא נגע ברחם וכו' עד סוף הסימן הכל צפרק בהמה המקשה (דף ע"ג):
 הלוקח

רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין
 רחל פטורה מן הכורה משנה
 בפ"ב דכורות (עו): ויליף לה בגמ' (יו')
 מדכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור
 ובכורו שור: ומ"ש ואם הולד דומה לאמו
 במקצת סימנים חייב גם זה שם בהמה:
 וב"ש ומימו חסוד בעל מוס לישחט עליו
 הכי אמרינן הים בפ"ק (ו): וטעמא
 משום דאין לך מוס גדול משניו דרייתו:
רחל בת רחל ואותה רחל היא בת עז
 ועז בת עז ואותה עז היא בת

פרישה
 ואילן אינו מייב הישראל אלא הכהן ואם הכהן יסרב מלקבלו ה"ו מזה פירש המלך ונראה לומר
 דכל כה"ג דברים המסורים לבני אהרן וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בהבניה אם כן
 צפרק
 מין בהמה ובה מושב דל"מ דברי הרמב"ם אחריו דכאן כתב דאנדרוגיוס ה' מולין גמורין
 דברים בפני עממו הוא ומין מיה הוא אין דין בכור נהג בו דכתיב אך בכור שור דבעינן שיהא
 ילענין קודשין כתב רבינו בשמו בה"ש סי' מ"ד דהו' ספק וצריך גמ' מספק ד"ל דס"ל דה"ל בריה בפ"ט ומ"ש אין דין בכור נהג בו ולענין קידושין הממיר להכריחו גמ' מספק: (ה) ועז שילדה
 מין רחל פטור כו' דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא ובכורו שור וכו' רש"י וכן רחל בת עז לאו רחל פטורה אלא מין רחל קאמר עכ"ל ולכן כתב ג"כ
 רבי' מין רחל: (ו) ומהו חסוד בעל מוס לישחט עליו כו' דאין לך מוס גדול משניו ברמינו: (ז) ואותה רחל היא בת עז כו' כ"ל: (ח) ורחל בת עז בת רחל כולן פטורין דה"ל דוכו
 מינו דין דילוג וק"ל: (ט) ולא דקדושת בהמה עמאה ואם דומה לאם במקצת סימנים כן נראה למחוק ואפי' ולגרום ואם וכאשר הגסה כן מוכס בהגוונא להיור' וכן בשאר"י ריש מיקדש
 פ"ט וכן ברמב"ם מ"ו וכן כתב ב"י ופי' מתמילה קאמר דלא פ"ה ילדה כמין חמור כו' שניסם שזין ואין לה שום קדושה ואפי' קאמר דלאם ה"ס דומים במקצת לאם או יש מליק ביינאם
 דפרה שילדה כמין חמור יש קדושה ובסתמיה שילדה כמין סוס הו' ספק כו': (י) פרה שילדה כמין חמור מייב כו' דאידי ואידי בני מיקדש בכורה מיכה דלאי אולת בתר פרה הוא בכור גמור
 ואי אולת בתר חמור הוא פטר חמור ונראה דה"ס דלאם חמורה ילדה כמין פרה: (יא) ספק ויאלכל במומו לבעלים כיון דדומה במקצת לפרה ספק הוא אי אוליין בתר אמו או לא ולכן כו'
 ספק בכור ילד לעז שילדה כמין רחל לעיל דלאם דומה במקצת לאם הו' ודאי בכור דהתם שני הצדדים הם בני מיקדש בכורה וק"ל: (יב) היא ספק פטר חמור דספק אי אוליין בתר חסוד או לא
 דלשילי וכתב ב"י ז"ל וכל אלו מפי' דיש בו מקצת סימני האם ספק כיון דיש בו סימני אחר חסוד מוס לשחוט עליו ודני' ספק אפי' לעיל בשטען: (יג) ויצא מסימני פטורה מן הכורה ר"ל
 כהן חסוד: (יד) לפרסמה שהיא פטורה כו' אבל שליא בלא פריסם כו' ידעו אינשי דפטורה דשטען עמי לילד שחררת דם:

פרישה
 כתב ספק מסקנת הר"ש ז"ל ובספרי ס"פ העל כתבתי שלא די כי הר"ש לא הסליט הדבר
 להיות ודאי זכר כדברי ר"י או להיות בריה בפני עממה ולא הכריחו בו סמנים כו' כדברי
 הר"ף ע"ש מ"ו ובה מושב גם דברי רבינו דאף דבמילה וקידושין משב וזכר גמור מ"מ כיון דל"ל
 דברים בפני עממו הוא ומין מיה הוא אין דין בכור נהג בו דכתיב אך בכור שור דבעינן שיהא
 ילענין קודשין כתב רבינו בשמו בה"ש סי' מ"ד דהו' ספק וצריך גמ' מספק ד"ל דס"ל דה"ל בריה בפ"ט ומ"ש אין דין בכור נהג בו ולענין קידושין הממיר להכריחו גמ' מספק: (ה) ועז שילדה
 מין רחל פטור כו' דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא ובכורו שור וכו' רש"י וכן רחל בת עז לאו רחל פטורה אלא מין רחל קאמר עכ"ל ולכן כתב ג"כ
 רבי' מין רחל: (ו) ומהו חסוד בעל מוס לישחט עליו כו' דאין לך מוס גדול משניו ברמינו: (ז) ואותה רחל היא בת עז כו' כ"ל: (ח) ורחל בת עז בת רחל כולן פטורין דה"ל דוכו
 מינו דין דילוג וק"ל: (ט) ולא דקדושת בהמה עמאה ואם דומה לאם במקצת סימנים כן נראה למחוק ואפי' ולגרום ואם וכאשר הגסה כן מוכס בהגוונא להיור' וכן בשאר"י ריש מיקדש
 פ"ט וכן ברמב"ם מ"ו וכן כתב ב"י ופי' מתמילה קאמר דלא פ"ה ילדה כמין חמור כו' שניסם שזין ואין לה שום קדושה ואפי' קאמר דלאם ה"ס דומים במקצת לאם או יש מליק ביינאם
 דפרה שילדה כמין חמור יש קדושה ובסתמיה שילדה כמין סוס הו' ספק כו': (י) פרה שילדה כמין חמור מייב כו' דאידי ואידי בני מיקדש בכורה מיכה דלאי אולת בתר פרה הוא בכור גמור
 ואי אולת בתר חמור הוא פטר חמור ונראה דה"ס דלאם חמורה ילדה כמין פרה: (יא) ספק ויאלכל במומו לבעלים כיון דדומה במקצת לפרה ספק הוא אי אוליין בתר אמו או לא ולכן כו'
 ספק בכור ילד לעז שילדה כמין רחל לעיל דלאם דומה במקצת לאם הו' ודאי בכור דהתם שני הצדדים הם בני מיקדש בכורה וק"ל: (יב) היא ספק פטר חמור דספק אי אוליין בתר חסוד או לא
 דלשילי וכתב ב"י ז"ל וכל אלו מפי' דיש בו מקצת סימני האם ספק כיון דיש בו סימני אחר חסוד מוס לשחוט עליו ודני' ספק אפי' לעיל בשטען: (יג) ויצא מסימני פטורה מן הכורה ר"ל
 כהן חסוד: (יד) לפרסמה שהיא פטורה כו' אבל שליא בלא פריסם כו' ידעו אינשי דפטורה דשטען עמי לילד שחררת דם:

הדרושי הגהות
 ש"טו א פי' גרמה שדומה לאהר ולא לאמו ז

הדרושי הגהות
 ש"טו א פי' גרמה שדומה לאהר ולא לאמו ז

יורה דעה הלכות בכור בהמה שמו שמו

שמו הלוקח

בהמה מהנכרי וכו' משנה רפ"ג דכורות פליגי דה תנאי ופסק כר"ע דאמר אפי' עו שילדה בראשית ישראל כבודך שנה ראשונה ורחל ילדה בתוך שתי שנה ופרה ילדה בתוך ג' שנה דקודם לכן ודאי לא ילדה אפי' הוא ספק דחיישינן דקדק שמה עינפה בעודה בראשית הנכרי ובגסה חיישינן שמה הפילה שלא בראשית הנכרי ונמצא שכבר נפטרה מן הבכורה אפי' שעדיין לא ילדה : ומ"ש ואפי' אם הנכרי מל"ת כ"כ התוס' ל"ס [בדף כ"א] ד"ה אשתנתי משום דנכרי להצניח מקחו אומר כן דכבר ביכרה ולא תסתכן בילדה ודקמי משמע מפרש"י וכו' הר"ש ל"ס :

ומ"ש ואפי' אם היא חולבת וכו' כ"כ התוס' בשמו [דף כ'] ד"ה חלב פוטר וטעמו דאע"פ דרוב בהמות אינן חולבות אפי' ילדו חיישינן למיעוטא כיון דאיכא חוקה בדהה שהבהמה בחוקה שלא ילדה להריון אדוקה גמור ולד על חזקתו ונאמר שהיא חולין גמור כמזו שהיה במעי אמו : ומ"ש וכן הוא מסקנת הר"ש כך נראה ממ"ש תחלה פסק ר"ת ואח"כ כתב דקמיה לבריה וכן פסק הרמב"ן משמע דכך מסקנתו וכו' כתב תוס' דבדור ראשון פ' כל הללמים דנסתסו בהמות כשלא ראוייה חולבת קודם לידה חלב פוטר וכן הלכה עכ"ל מיהו האחרונים החמירו דאין סומכין על מה שהיא חולבת אלא אם כן יש עוד דהיתר לזה ועיין בהבטות ט"ע : ומ"ש ואם ראוייה שהיא חולבת וכו' כלומר להריון והר"ש אם לא ראוייה חולבת קודם שילדה פשיטא דחלב פוטר אפי' אינה מניקה אלא דאיכא דראוייה חולבת אפי' שלא ילדה דאין החלב פוטר אפי' אם היא מניקה פטורה מן הבכורה : מי שיש לו בעדרו וכו' משנה פ"ג (דף כ"ג) :

שמו הלוקח בהמה מן הנכרי וילדה וילדה אפי' ספק ויחלל במומו לבעלים בין אם לקחה תוך שנתה או אחר שנתה ברפ"ג דכורות (ט) : פלוגתא דתנאי במתני' ומשמע דהלכה כר"ע דאמר הכי וכו' הרמב"ם והר"ש ז"ל ומ"ש אפי' אם הנכרי מל"ת שכברה אינו נאמן כן דקדקו שם התוס' והר"ש מדברי רש"י אפי' דקדמו (כא) : גבי לוקח מישראל אם אימא דנכרה אשתנתי הוי משתבח ליה . ומ"ש אפי' אם היא חולבת כתב ר"ת שהיא ספק וכו' (כ) : ומ"ש איכא בין ר"ע לרבי יהושע ז"ל מסורה חלב פוטר איכא בנייהו ר"ע סבר חלב אינו פוטר ורבי יהושע סבר חלב פוטר וכתבו התוס' והר"ש שר"ת פסק דחלב אינו פוטר והאריכו בדאיתוי והר"ש הקשה עליו והעלה דחלב פוטר וכן כתב הרמב"ן ז"ל וכו' הרמב"ם בפ"ל מהלכות בכורות והטעם מפני שרוב בהמות אינם חולבות אפי' יולדות (א) : ב"ה ובת"ח כתב בדיו זה סימן רע"א :

שמו הלוקח

בהמה מהנכרי וילדה ואינו יודע אם בכרה אם לאו הרי זה ספק ויחלל במומו לבעלים (א) בין אם לקחה תוך שנתה או אחר שנתה ואפי' אם הנכרי מסיח לפי תומו שבכר בכרה אינו נאמן ואפי' אם היא חולבת (ב) כתב ר"ת שהיא ספק דשמה חולבת אפי' שאינה יולדת * (ג) ולהריב"ן אם היא חולבת היא חולין גמורין וכן הוא מסקנת א"א ז"ל (ד) ואם ראוייה שהיא חולבת אפי' שאינה יולדת ואח"כ ראוייה מניקה ולד פטורה מן הבכורה [ג] שלא היתה מרחמת עליו להניקו אלא אם כן ילדתו ואפילו אם הוא מין אחר שאינו מניח כגון רחל מניקה חויר (ד) מי שיש לו בעדרו מבכירות ושאינן מבכירות ולא היה שם אדם ומוציא מבכירות מניקות נקיבות ושאינן מבכירות מניקות זכרים אינו חושש שמה בנה של זכר אצל ז"ל ושל ז"ל אצל זה אלא הרב בחוקתו שכל אחת מניקה את בנה הלוקח בהמה מחבירו ולא הודיעו המוכר אם בכרה אם לאו (ה) כתב בה"ג שהוא ודאי חולין (ו) ורבינו יונה כתב שהוא ספק בכור וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל :

א"א

ראוייה שהיא חולבת אפי' שאינה יולדת ואח"כ ראוייה מניקה ולד פטורה מן הבכורה וכו' משנה ט"ז (כג) : רש"י אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמה של אחרת הוי ובגמרא (כד) : תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הכל אחריו זכור מספק מפני שמרחמת אפי' שאינה יולדת רש"י אומר דבר בחוקתו ואיסיקא התם הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואפילו הוא מין אחר שאינו מניח וכו' (ט) : א"ר יוחנן ראה חויר שכרוך אחר רחל פטור מן הבכורה וכתבו התוס' והר"ש (ט) : (כ) : ד"ת פסק דחלב אינו פוטר והביא ראיה מדפסיק בגמרא הלכה כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה

מן הבכורה דלא מרחמא אפי' אם לא יודע אם חלבה או לאו ויחלל במומו לבעלים כל המינים מן הנכרי וכו' משנה ט"ז (כג) : רש"י אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמה של אחרת הוי ובגמרא (כד) : תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הכל אחריו זכור מספק מפני שמרחמת אפי' שאינה יולדת רש"י אומר דבר בחוקתו ואיסיקא התם הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואפילו הוא מין אחר שאינו מניח וכו' (ט) : א"ר יוחנן ראה חויר שכרוך אחר רחל פטור מן הבכורה וכתבו התוס' והר"ש (ט) : (כ) : ד"ת פסק דחלב אינו פוטר והביא ראיה מדפסיק בגמרא הלכה כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה

מן הבכורה דלא מרחמא אפי' אם לא יודע אם חלבה או לאו ויחלל במומו לבעלים כל המינים מן הנכרי וכו' משנה ט"ז (כג) : רש"י אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמה של אחרת הוי ובגמרא (כד) : תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הכל אחריו זכור מספק מפני שמרחמת אפי' שאינה יולדת רש"י אומר דבר בחוקתו ואיסיקא התם הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואפילו הוא מין אחר שאינו מניח וכו' (ט) : א"ר יוחנן ראה חויר שכרוך אחר רחל פטור מן הבכורה וכתבו התוס' והר"ש (ט) : (כ) : ד"ת פסק דחלב אינו פוטר והביא ראיה מדפסיק בגמרא הלכה כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה

מן הבכורה דלא מרחמא אפי' אם לא יודע אם חלבה או לאו ויחלל במומו לבעלים כל המינים מן הנכרי וכו' משנה ט"ז (כג) : רש"י אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמה של אחרת הוי ובגמרא (כד) : תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הכל אחריו זכור מספק מפני שמרחמת אפי' שאינה יולדת רש"י אומר דבר בחוקתו ואיסיקא התם הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואפילו הוא מין אחר שאינו מניח וכו' (ט) : א"ר יוחנן ראה חויר שכרוך אחר רחל פטור מן הבכורה וכתבו התוס' והר"ש (ט) : (כ) : ד"ת פסק דחלב אינו פוטר והביא ראיה מדפסיק בגמרא הלכה כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה

הלוקח

בהמה מהנכרי וכו' (דף כ"א) פליגי דה תנאי ופסק כר"ע דאמר חולין ודאי דאם אימא דלא ביכרה כיון דאיכא איסורא אודועיה מודע ליה והר"ר יונה פסק כשמואל דאמר בכור ספק הוא וימנן ללא ח"ל דילמא לשיטתא קא בעי לה הילכך ספק הוא ואסור בגויה ועבודה ובאכילה עד שיפול בו מום או ח"ל לכהן דהמע"ה אלא ויחלל במומו לבעלים והכי נקטינן לחומרא כהר"ר יונה והר"ש :

א"כ ילדה ולעולם אינה ליה חלב פוטר וכו' משנה ט"ז (כג) :

הלוקח בהמה מהנכרי וילדה וילדה אפי' ספק ויחלל במומו לבעלים בין אם לקחה תוך שנתה או אחר שנתה ואפי' אם הנכרי מסיח לפי תומו שבכר בכרה אינו נאמן ואפי' אם היא חולבת (ב) כתב ר"ת שהיא ספק דשמה חולבת אפי' שאינה יולדת * (ג) ולהריב"ן אם היא חולבת היא חולין גמורין וכן הוא מסקנת א"א ז"ל (ד) ואם ראוייה שהיא חולבת אפי' שאינה יולדת ואח"כ ראוייה מניקה ולד פטורה מן הבכורה [ג] שלא היתה מרחמת עליו להניקו אלא אם כן ילדתו ואפילו אם הוא מין אחר שאינו מניח כגון רחל מניקה חויר (ד) מי שיש לו בעדרו מבכירות ושאינן מבכירות ולא היה שם אדם ומוציא מבכירות מניקות נקיבות ושאינן מבכירות מניקות זכרים אינו חושש שמה בנה של זכר אצל ז"ל ושל ז"ל אצל זה אלא הרב בחוקתו שכל אחת מניקה את בנה הלוקח בהמה מחבירו ולא הודיעו המוכר אם בכרה אם לאו (ה) כתב בה"ג שהוא ודאי חולין (ו) ורבינו יונה כתב שהוא ספק בכור וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל :

שנים

דרכי משה

שמו (א) וכו' המרבי ע"ד. פ"ק דחולין אבל במרבי ביבמות ריש האשה שהלכה בשם תשובת מהר"ם וכתב שם וסימני חוקי קרייה אינו מועיל ולא מוריד . ולא עוד אלא אפי' מכירה שהיא זקנה אין חלב פוטר . והכל אינו פוטר עכ"ל וכתב מהר"ם סימן ק"ל בפסקיו דיש להקל במרה חולבת לפום פוסרה וכן נוהגין בכל ארץ אשכנז מ"ם יכול ב הכון לומר אייתי ראיה דק"ל כ"ת דחלב אינו פוטר עכ"ל וכתב מהר"ם סימן ק"ל בפסקיו דיש להקל במרה חולבת לפום שנתוודע

דרישה

בספק בכור וכול הישראל לומר ממ"כ אינו חייב לטפל בו עוד דאי חולין הוא אינו חייב לטפל דכל אי בניעא ששנייה ליה ועינייה ביה מאי דבעי ואי בכור כבר טעמתי בו כשעיר שמייבתי פטורה אבל ה"טקן חייב ויכול לבעולה על הישראל ולא עליו מלומותיו כ"א על השם שזוכו לטובל בכור והשתא עד דספק בכור הוא נריך לטפל . ומסיקא כדון כל ספק איסורא לסמורא ומשום דלמא בכור הוא חייב לטפל בו ע"כ ומתעביה מלמתי בין תשובת מהר"ק ומסופקתי א"כ וטעמה ג"כ מהר"ם שהיב סימן ט"ו מ"ו :

סי' שמו [א] כתב ר"ת שהוא ספק דשמה חולבת כו' פיק מהר"ם בשם מהר"ם דטובין כר"ת ומ"מ סמכין אשולבת היכא דאיכא נמו נכרי מל"ת (ושנראה דלא מתכוון להצניח מקחו אומר כן דכבר ביכרה ולא תסתכן בילדה ודקמי משמע מפרש"י וכו' הר"ש ל"ס :

סי' שמו [ב] כתב ר"ת שהוא ספק דשמה חולבת כו' פיק מהר"ם בשם מהר"ם דטובין כר"ת ומ"מ סמכין אשולבת היכא דאיכא נמו נכרי מל"ת (ושנראה דלא מתכוון להצניח מקחו אומר כן דכבר ביכרה ולא תסתכן בילדה ודקמי משמע מפרש"י וכו' הר"ש ל"ס :

סי' שמו [ג] כתב ר"ת שהוא ספק דשמה חולבת כו' פיק מהר"ם בשם מהר"ם דטובין כר"ת ומ"מ סמכין אשולבת היכא דאיכא נמו נכרי מל"ת (ושנראה דלא מתכוון להצניח מקחו אומר כן דכבר ביכרה ולא תסתכן בילדה ודקמי משמע מפרש"י וכו' הר"ש ל"ס :

מן הבכורה דלא מרחמא אפי' אם לא יודע אם חלבה או לאו ויחלל במומו לבעלים כל המינים מן הנכרי וכו' משנה ט"ז (כג) : רש"י אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמה של אחרת הוי ובגמרא (כד) : תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הכל אחריו זכור מספק מפני שמרחמת אפי' שאינה יולדת רש"י אומר דבר בחוקתו ואיסיקא התם הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואפילו הוא מין אחר שאינו מניח וכו' (ט) : א"ר יוחנן ראה חויר שכרוך אחר רחל פטור מן הבכורה וכתבו התוס' והר"ש (ט) : (כ) : ד"ת פסק דחלב אינו פוטר והביא ראיה מדפסיק בגמרא הלכה כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה

מן הבכורה דלא מרחמא אפי' אם לא יודע אם חלבה או לאו ויחלל במומו לבעלים כל המינים מן הנכרי וכו' משנה ט"ז (כג) : רש"י אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמה של אחרת הוי ובגמרא (כד) : תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הכל אחריו זכור מספק מפני שמרחמת אפי' שאינה יולדת רש"י אומר דבר בחוקתו ואיסיקא התם הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואפילו הוא מין אחר שאינו מניח וכו' (ט) : א"ר יוחנן ראה חויר שכרוך אחר רחל פטור מן הבכורה וכתבו התוס' והר"ש (ט) : (כ) : ד"ת פסק דחלב אינו פוטר והביא ראיה מדפסיק בגמרא הלכה כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי פטורה

הרושי הגרות

שמו א בדישה בת דצ"ל ולהריב"ן אם היא חולבת . ב ר"ל אם הישראל נותנו לו טעם והוא אינו רוצה לטפל בו יכול לומר לו אייתי ראיה וכו' : ג מלשון זה משמע דעל אותו הולד קאי דאי לאו שילדה וכו' זה לא היתה מניקתו וזה א"א לאומרו דהא דעיל סימן ע"א פסק שאם היתה טעוברת ומצא מין טעם הולד אחריה ויזקק ממנה אסור דשבא

לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטת ולא בטרופה ולא בכלאים ולא בכזי ומזקי לה
 בגמרא כן נבב דאמר נאמר כאן זה ונאמר להלן נפסח זה מה להלן פטר
 לכל השמות הללו אף כאן פטר לכל השמות הללו ומשמע לרבינו דכיון דאסיקנא
 דפטר חמור נפדה בכל דבר בשווי א"כ מתני' דקתני דאין פודין בכל הגי היינו
 לפדות בן נפשות מכדי שוויו והרמב"ם
 כתב אין פודים לא בעגל ולא בחיה ולא
 בשה שחוט ולא בטרופה ולא בכלאים ולא
 בכזי ואח"כ כתב אם אין לו זה לפדותו
 שודרו בשווי ונתן דמיו לכסן לא אמרה
 תורה שם להחמיר עליו אלא להקל
 עליו שם היה לו פטר חמור שזה עשר
 פלגים יש לפדותו בשה שזה דינר ולא
 יהיה זה חמור דמי ההקדש שנפדה בכסף
 דר"א כשהיה דמי פטר חמור מג' זוזים
 ומעלה אבל אם היו דמיו פחותים מג'
 זוזים אין פודין אותו אלא בשה או בג'
 שוים ועין יפה לא יפחות מסלע ועין
 רעה בחיה סלע ובינונית בג' זוזים ע"כ
 לטוב נראה מדבריו דכל היכא דאית
 ליה זה אינו יכול לפדותו בדבר אחר
 והיינו דתני אין פודין לא בעגל ולא בחיה
 וכו' והא דאסיקנא דפודין אותו בכל
 דבר בשווי היינו דוקא גדלות ליה זה
 ולישנא דרבי ינאק משמיה דר"ל הכי דייק
 דאמר מי שיש לו פטר חמור ואין לו זה
 שודרו בשווי ומ"ש להלן ביה אם היו
 דמי פטר חמור ג' זוזים או יותר לכשהן
 פחות ז"ע מנין לו וכן יש לתמוה עליו
 למה השמיט הא דמפליג תלמודא בין
 כל לימלך לפודה מעטנו דבבא לימלך
 דייק שיטתה שהיא שלשה זוזים ובפודה
 מעטנו אפילו פטרוזא בר דנקא פדוי
 וכבר הגיה עליו הרמב"ד כן: וכן
 פקועה חזון כשחוט בנ"ק דככורות
 [סז] איבעיא להו מהו לפדות בן פקועה
 מר וזוטר אחר אין פודין ורב אבי

ולא בכלאים אלא בכדי שוויו ואפי' בשה אם הוא שחוט אין פודין
 בו אלא בשווי ובן פקוע חשוב כשחוט ונדמה מיבעיא ולא איפשימא
 הלכך אין פודין בו אלא בשווי (י) ואם פדה בו הוי ספק הלכך אם
 מת פטר החמור קודם שנתן הפדיון לכהן (יא) לא יתן לו הפדיון
 ופטר החמור יקבר ואם אהר שנתן הפדיון לכהן מת הפטר חמור
 יקבר והפדיון ישאר לכהן (יב) [ב] ביון שהוא כוהן (יג) והרמב"ם כ'
 שפודין בבן פקוע לכתהלה (יד) ואם פדה בגדמה פדוי וא"א הרא"ש
 ז"ל כתב בסברא ראשונה. פודין בשה אחד כמה פעמים כגון אם
 קנאו מהכהן אחר שנתנו לו או ישראל שיש לו ספק פטר חמור
 שדינו להפריש עליו מלה והוא שלו אם יש לו הרבה מהם פודה בולן
 בשה אחד שמפרישו על כל אחד ואחד: מיד כשהפריש המלה
 תחת פטר חמור חוזר הפטר חמור הולין אפילו קודם שנתנו לכהן
 ומותר ליהנות בו ואם מת לא יקבר והכהן זכה בשה מיד והוא
 באחריותו שאם מת ביד הבעלים קודם שנתנוהו לכהן פטורין
 שאינן חייבין באחריותו (טו) לפיכך מיד כשמפרישו מברך בא"י
 אמ"ה אקב"ו על פדיון פטר חמור (טז) ואין להמתין עד שיתן הפדיון
 ליד כהן וכתב בס"ה שמברך ג"כ שהחיינו וא"א הרא"ש ז"ל לא
 כתב כן ישראל שפודה פטר חמור של חברו הוא פדוי ופטר חמור
 הוא לבעליו פטר חמור יכול למוכרו קודם שיפדנו ובלבד שיודיע
 ללוקח שהוא פטר חמור והוא יפדנו אע"פ שהלוקח לא יפדנו
 אלא בשה כל שואא (יז) וזה ימכרנו לו בשווי בדמים מרובים חוץ
 מבדי דמי השה של כל שהוא שצריך לפדותו בו אפ"ה כל מה
 ששוא יתר על זה כל שהוא מותר בהנאה אבל אם מכרו בשווי
 למי שאינו יודע שהוא פטר חמור שאינו פודהו הרמים אסורים:
 פטר

בשה אחד כמה פעמים משנה
 סז [דף ט'] : ומ"ש כגון אם
 קנאו מהכהן אחר שנתנו לו כך פי"ט
 דף ד' : ומ"ש או ישראל שיש לו ספק
 פטר חמור וכו' וכו' פי' ר"ת שכתבו
 המוס' בשמו לשם דף ד' גד"ה ופודה
 בו: מיד כשהפריש המלה וכו' סוף פ"ק
 דככורות [סוף דף י"ב] פלוגתא דר"א
 וחכמים והלכה כחכמים ותנן חו החס
 [דף ט'] מת נהגים בו ומוקי לה בגמרא
 [סוף דף י"א] דמת בי בעלים ונהגה בו
 כהן סד"א כל זמן ללא מטא לידה לא
 זכה בו קמ"ל דמיענדא דאפרשיה בראשונה
 דכהן קאי:
ישראל שפודה פטר חמור של חברו
 וכו' פ"ק [י"א] מיתרא
 דרב הונא: ופטר חמור הוא לבעליו
 סז בעיא דאופיטא: פטר חמור יכול
 למוכרו קודם שיפדנו וכו' ורייתא [בדף
 י'] פטר חמור אסור בהנאה דברי רבי
 יהודה ור"ש מתיר והלכה כרבי יהודה ואמר'
 בגמרא דלרבי יהודה אסורה בהנאה
 מחיים בין בהנאה גופו דהיינו גיוס
 ועבודה בין בהנאה דמיו ופירש הר"ש
 דהנאה דמיו דאסורה היינו כגון דמוזין
 ליה למאן דלא ידע שהוא פטר חמור
 וקא שקיל מיניה כנגד כולו אבל למשקל
 מיניה מאי דשוי עמי משה קטן שהלוקח
 זקוק לפדוה עליו דמים שפיר דמי עכ"ל
 ולכאורה משמע דמ"ש כסיפא אבל
 למשקל מיניה מאי דשוי עמי משה קטן
 סהוא פטר חמור כגונא דרישא והא
 שהלוקח זקוק לפדוה עליו דמים אס לא ידע שהוא פטר
 חמור אבל דבר דבר דכרישא דקא שקיל מיניה כנגד כולו ודאי דמוזין ליה
 למאן דלא ידע דאי ידע הוא ידע ליה דמי חמור הוא הלוקח לפדות
 אותו בשה כל דהו דאי לא יפדנו אסור בהנאה בגיזה ועבודה דלאו בשופטני
 עסקין דשוי זוזי בכדי אלא ודאי דמוזין ליה למאן דלא ידע אבל סיפא דלא
 שקיל מיניה אלא מאי דשוי עמי משה קטן בעל כרחך דמייירי שהודיעו ללוקח
 שהוא פטר חמור וזמנא הוא ולהכי לא חזי שקיל מיניה אלא מאי דשוי עמי
 משה קטן ולא כנגד כולו שהרי הלוקח זקוק לפדוה עליו דמיו וא"כ ליכא
 הנאה למוכר ומותר למכרו: וזהו שכתב רבינו תהלה פטר חמור יכול למוכרו
 קודם שיפדנו ובלבד שיודיע ללוקח וכו' דהיינו מ"ש הרא"ש כסיפא אבל אם מכרו
 בשווי למי שאינו יודע כו' דהיינו מ"ש הרא"ש ברישא דמים אסורים וכו' הביא
 דברי הרא"ש לדעת אחרת וקשיא ליה שהם היפך דברי רבינו ושרי ליה מאריה:
 פטר

אחר פודין וכתב סז הר"ש ר"ת כתב בפרק בהמה המקשה [עד:] מסכתא
 ב כמה וזוטר דשמעתין כותיה ריהטא: ב"ה אבל הרמב"ם פסק בפרק י"ב מהלכות
 בכרים כרב אשי דבתרא הוא: ומ"ש ונדמה מיבעיא ולא איפשיטא גם זה נפ'
 קתא דככורות (סז) וכתב הר"ש ולא איפשיטא הלכך אין פודין בו ואם פדה
 בו ולא נתנו לכהן עד שמת פטר חמור יהנה ישראל בעלה ופטר חמור יקבר
 ואם אחר שנתנו מת פטר חמור יקבר והטלה לכהן דלא אמרינן תקפו כהן
 מוציאין מידו אלא כשהתקפו אבל כשהתקפו לו בעלים הדר ה"ל בעלים המוציא
 מחבריו עליו הראיה והאריך בראיות וכתב בסוף דבריו וכו' הרמב"ן ז"ל:

והרמב"ם כתב שזולין בן פקועה לכתהלה טעמו למי שפסק כרב אשי
 דכתרא הא דאמר כודין. ומ"ש ואם פדה נדמה פדוי טעמו
 דכיון דספק הוא אין מחייבין לחזור ולפדותו ולא החמיר בו כדן ספק פטר
 חמור פדיון פטר חמור מוכר בהמה פודה פטר חמור קדוש פקועה הגוף ופטר
 חמור אינו אלא קדושת דמים וקיל משאר קדושת דמים דלויג' פדיון קדוש וזה
 פדיונו חולין: פודין בשה א' כמה פעמים משנה [ט]. טודה בו פעמי' הרבה: ומ"ש
 כגון אם קנאו מהכהן אחר שנתנו לו כך פירש"י ז"ל בריש פירקא דמיייתי האס
 משנה זו וכוזא' בזה פי' על המשנה עצמה פודה בו פעמים הרבה שאם חזר
 לו ספק פטר חמור וכו' כן כתבו התוספות בריש פירקא שפי' ר"ת במשנה וגם הרא"ש הזכיר פירוש זה בשמו ורבינו עירב ב' הפירושים כאלו רעה אחד אמרם
 והרמב"ם לא הזכיר בהם: וזהו ולא אותו והטעם לפי שהו מפרש בענין אחר דמתני' הכי איתא פטר חמור נפדה בשה מן הככשים וזהו וקדשה
 גדול וקטן תמים ובעל מום פודה בו פעמים הרבה ונכנס לדור להתעשר ר"ל פדיון ספק פטר חמור שצריך שיתעשר בו כמו שנתבאר בתלמוד וזה שאם יש אללו עשרה זכרים כ"א מהם ספק פטר חמור שצריך להפריש עליו טלה אחד ומפריש עליהם י' טלאים ומייבש במעשר
 ומ"ש פעמים הרבה ר"ל שזה יקרה פעמים רבות מפני שהוא איפשר קרוב עכ"ל ולפי זה ז"ל דופודה בו אדלעיל קאי וג"ה שם הלא היה גורם ופודה בו וכו' ופטר חמור
 נפדה בשה מן הככשים ומן העוים והא"כ אמר זכר ונקבה גדול וקטן תמים ובעל מום פודה בו:

למסקל מיניה מאי דשוי עמי משה קטן מיירי נמי דמוזין ליה למאן דלא ידע
 סהוא פטר חמור כגונא דרישא והא ודאי ליתא דא"כ מאי קאמר בתר הכי
 שהלוקח זקוק לפדוה עליו דמים דהיאך יפרע עליו דמים אם לא ידע שהוא פטר
 חמור אבל דבר דבר דכרישא דקא שקיל מיניה כנגד כולו ודאי דמוזין ליה
 למאן דלא ידע דאי ידע הוא ידע ליה דמי חמור הוא הלוקח לפדות
 אותו בשה כל דהו דאי לא יפדנו אסור בהנאה בגיזה ועבודה דלאו בשופטני
 עסקין דשוי זוזי בכדי אלא ודאי דמוזין ליה למאן דלא ידע אבל סיפא דלא
 שקיל מיניה אלא מאי דשוי עמי משה קטן בעל כרחך דמייירי שהודיעו ללוקח
 שהוא פטר חמור וזמנא הוא ולהכי לא חזי שקיל מיניה אלא מאי דשוי עמי
 משה קטן ולא כנגד כולו שהרי הלוקח זקוק לפדוה עליו דמיו וא"כ ליכא
 הנאה למוכר ומותר למכרו: וזהו שכתב רבינו תהלה פטר חמור יכול למוכרו
 קודם שיפדנו ובלבד שיודיע ללוקח וכו' דהיינו מ"ש הרא"ש כסיפא אבל אם מכרו
 בשווי למי שאינו יודע כו' דהיינו מ"ש הרא"ש ברישא דמים אסורים וכו' הביא
 דברי הרא"ש לדעת אחרת וקשיא ליה שהם היפך דברי רבינו ושרי ליה מאריה:
 פטר

מיד כשהפריש הטלה תחת פטר חמור חזר הפטר חמור חולין וכו' משנה סז [דף יב:]
 באחריותו מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאה של טלה וחכ"א א"כ ליקבר והטלה לכהן ופירש"י אינו צריך להקבר. דמענדא דאפרשיה לטלה קם ליה
 בראשית כהן ופטר חמור פדוי יודע דהלכה כחכמים ותנן חו החס [ט]. גני פדיון פטר חמור אס מת נהגים בו ומוקי לה בגמרא דמת בי בעלים ונהגה בו כהן סד"א כל
 זמן ללא מטא לידה לא זכה ביה קמ"ל דמענדא דאפרשיה בראשונה דכהן קאי:
ומ"ש לפיכך כשמפרישו מברך ואין להמתין עד שיתן הפדיון ליד הכהן וכו' כ"כ התוספות והרא"ש ז"ל: וכתב בס"ה שמברך ג"כ שהחיינו: ב"ה ועיין לעיל
 בסימן רס"ה: ישראל שפודה פטר חמור של חברו הוא פטר חמור וכו' ור"ת כהן רב הונא הפודה פטר חמור של חברו פדיון
 פדוי: ומ"ש דפטר חמור הוא לבעליו שם איבעיא להו פדיונו לפודה או לבעלים ואסיקנא דהוי לבעלים: **פטר** חמור מותר למוכרו קודם שיפדנו ובלבד
 שיודיע ללוקח וכו' שם פטר חמור אסור בהנאה ור"ש מתיר ואמרינן בגמרא שם דפליגי בין בהנאה דמיו בין בהנאה דהלכה כה"כ.
 וב"ה הרמב"ם והרא"ש וכתב עוד הרא"ש וה"ד הנאה דמיו כגון דמוזין ליה למאן דלא ידע שהוא פטר חמור וכו' אבל למשקל מיניה מאי דשוי עמי משה קטן שהלוקח זקוק לפדוה עליו דמים ש"ל עכ"ל. ומתוך דבריו נראה שאם מכרו למי שאינו יודע שהוא פטר חמור אפילו נתן לו כל דמי חמור לגמרי הכל
 מותר דכיון שהלוקח יודע שצריך לפדותו בשה על כרחך לומר דלדידיה שוי ליה כל הדמים שנתן וגם דמי השה שצריך לפדותו בו א"כ מתנה שווי דיהיב ליה
 אותם מעות היחריס ולאו דמי פטר חמור ינכו. שהרי הוא עתיד לפדותו. אבל מדברי רבינו נראה שאפילו שהקונה אותו יודע שהוא פטר חמור אינו יכול למכרו

במה שכתב ר"ת כהן רב הונא הפודה פטר חמור של חברו פדיון
 פדוי: ומ"ש דפטר חמור הוא לבעליו שם איבעיא להו פדיונו לפודה או לבעלים ואסיקנא דהוי לבעלים: **פטר** חמור מותר למוכרו קודם שיפדנו ובלבד
 שיודיע ללוקח וכו' שם פטר חמור אסור בהנאה ור"ש מתיר ואמרינן בגמרא שם דפליגי בין בהנאה דמיו בין בהנאה דהלכה כה"כ.
 וב"ה הרמב"ם והרא"ש וכתב עוד הרא"ש וה"ד הנאה דמיו כגון דמוזין ליה למאן דלא ידע שהוא פטר חמור וכו' אבל למשקל מיניה מאי דשוי עמי משה קטן שהלוקח זקוק לפדוה עליו דמים ש"ל עכ"ל. ומתוך דבריו נראה שאם מכרו למי שאינו יודע שהוא פטר חמור אפילו נתן לו כל דמי חמור לגמרי הכל
 מותר דכיון שהלוקח יודע שצריך לפדותו בשה על כרחך לומר דלדידיה שוי ליה כל הדמים שנתן וגם דמי השה שצריך לפדותו בו א"כ מתנה שווי דיהיב ליה
 אותם מעות היחריס ולאו דמי פטר חמור ינכו. שהרי הוא עתיד לפדותו. אבל מדברי רבינו נראה שאפילו שהקונה אותו יודע שהוא פטר חמור אינו יכול למכרו

פרישה

דל"מ פ"ג ע"כ (י) : ואם פדה בו הוי ספק פי' שהרישו לבעל פדיון פי' שיתבאר לקמן (וא) לא יתן
 לו הפדיון דהישראל יכול לומר לכהן דלמאן אין פודין בו וא"כ אין הפדיון של עליו והרי הוא של
 ישראל כהתמלכה: (יב) ביון שהוא מומק רכיון שהוא עמו כמן לו ישאר ביון אפי' להרא"ש
 דס"ל דלא מוטיב המיסם בספק כמ"ש לבעל סימן ש"ו ועיין בגי' (יג) והרמב"ם כתב שפודין
 בן פקועה כו' פלוגתא דרב אשי ומר וזוטר הוא ופסק הרמב"ם כרב אשי דאמר פודין והרא"ש
 פסק כמר וזוטר דאמר אין פודין: (יד) ואם פדה בגדמה פדוי דכיון דספק הוא אין מחייבין אותו
 (טו) לפיכך מיד כשמפרישו מברך ביון תמים ה' כו' על פדיון פטר חמור. הא דמתברך על הפדיון דפטר חמור ועל פדיון הכן ואינו מברך על נתינת הככור מבמהם טעמה לכהן כמו שמברך
 כשמפריש טלה או מפריש תרומה היינו משום דלוינו מברך אלא כשהוא בידו משה שהיה קודם דהיינו פדיון בן דשאר בידו בנו ולא נתן בעדו כ"א ה' סלעים וביטור חמור לא נתן בעדו אלא
 טלה כל שהיא וקא אס פודה בשאר דברים שנתן בעדו כל שווי מ"מ נשאר בידו משה שהיה קודם ובהפרישת טלה ומרומה נשאר בידו הפיטם והדגן שהיה מדומע מתמלכה וכולו אסור משא"כ בגמיות
 בכור לכהן דלא חל קדושה מתמלכה אשאר דברים וולמו ונאמו נתן כולו לכהן: (טז) ואין להמתין עד שיתן הפדיון לכהן משא"כ ב' סלעים דככור דלעיל סימן ש"ה: (יז) וזה ימכרו לו בשווי
 בדמים מרובים מוח כו' ב"י כתב שמדברי הרא"ש משמע שאם הודיעו שהוא פטר חמור מותר לקבל דמי כולו דודאי מתנה הוא דיהיב ליה כיון שהודיעו ולא כשהודיעו דברי רבינו כו' ג"ס. ולעד"כ
 דרבינו אורחא דמילתא קטע דלא הודיעו אינו רגיל ליתן דמי כולו אבל ודאי ג"כ סבר שאם ילגס ליתן דמי כולו שמתנה ליה מוכר לקבלו וליהנות בדמים פדע שהיו כנגד אבל אם מכרו
 בשווי

דרישה

סי' שבא [א] ביון שהוא מומק דכיון שהוא פדוי וכו' ישאר בידו אפי' להרא"ש כו' ובל"ג
 שאפי' הכא דמטל היה עליו לפדותו הפטר חמור ואינו נתן לו שם גמור
 הוי פדוי וכשאר ביד כהן אפי' שמת הפטר חמור ביד ישראל כמי דפטר ונתן לו הנדמה
 בתורת פדיון למה יגרע הכהן להחזיר לו מה שנתן לו בתורת פדיון משא"כ לשל טלה הוי מוטל
 על
 : ומ"ש דפטר חמור הוא לבעליו שם איבעיא להו פדיונו לפודה או לבעלים ואסיקנא דהוי לבעלים: **פטר** חמור מותר למוכרו קודם שיפדנו ובלבד
 שיודיע ללוקח וכו' שם פטר חמור אסור בהנאה ור"ש מתיר ואמרינן בגמרא שם דפליגי בין בהנאה דמיו בין בהנאה דהלכה כה"כ.
 וב"ה הרמב"ם והרא"ש וכתב עוד הרא"ש וה"ד הנאה דמיו כגון דמוזין ליה למאן דלא ידע שהוא פטר חמור וכו' אבל למשקל מיניה מאי דשוי עמי משה קטן שהלוקח זקוק לפדוה עליו דמים ש"ל עכ"ל. ומתוך דבריו נראה שאם מכרו למי שאינו יודע שהוא פטר חמור אפילו נתן לו כל דמי חמור לגמרי הכל
 מותר דכיון שהלוקח יודע שצריך לפדותו בשה על כרחך לומר דלדידיה שוי ליה כל הדמים שנתן וגם דמי השה שצריך לפדותו בו א"כ מתנה שווי דיהיב ליה
 אותם מעות היחריס ולאו דמי פטר חמור ינכו. שהרי הוא עתיד לפדותו. אבל מדברי רבינו נראה שאפילו שהקונה אותו יודע שהוא פטר חמור אינו יכול למכרו

הדושי הגהות

ב"כ שם בככורות בשם ר"ת אבל בחולין (עד:) פסק כרב אשי וכבר תמה על זה המהות והמנהיג הרמב"ם פ"ב מה' בכורים ואם שאמר לדחוק ולומר דבככורות כ"כ בשם ר"ת וליח
 לא ס"ל עינין נשארה התמה על הקצור פיסקי הרא"ש שפסח דבריו וזוטר את עצמו בכל מקומות הנ"ל וצ"ע. ומאריה בשב"כ בשם הרש"ל דהגור תפס לו עיקר דבריו הרא"ש שבככורות
 בין דשם הוא עיקר מקומו: ג' ר"ל דרמב"ם בפ"ה המשנה פי' כו:

יורה דעה הלכות פטר חמור שבא

פטר חמור קודם שיפדה וכו' ה"א ברייתא הנזכרת אסור בגזירה ובעבודה ל"ד יהודה ור"ש חמור והלכה כרבי יהודה ודקדק רבינו ואמר אסור לעבוד בו ולגזרו בו ליהנות בשערו דהאיסור אינו אלא משום דקא עביד כדי ליהנות בו וקודם שיפדהו אסור בהנאה אבל אם אינו עושה כך כדי ליהנות בו אין צו איסור ללא דלא תעבוד ולא תגזרו כיון דליהנות ביה קדושת דמיס ומהאי טעמא שרי בשערו מסוכך או מכה במקום שער כיון דאינו גזרוו אלא להנאתו של בכור לא להנאת עצמו ליהנות בשערו וכו' כ"ה ה"א להדיא: **פטר חמור** שמת קודם שנפדה יקבר (ט) [ב] לפיכך ישראל שיש לו ספק פטר חמור יפריש עליו מלה להפקיע איסורו ומעכב הטלה לעצמו לא רצה בעליו לפדותו ונתנוהו לכהן מפריש עליו הכהן מלה והוא לעצמו או יערפנו ויקברנו והישראל לא יתננו לו א"כ יפריש עליו השה או יערפנו לפניו שהם השודים על דבר זה מפני שהן אומרים (פ) מה א"י צריך להפריש עליו מלה כיון שהוא לעצמו: לא רצה לפדותו ולא ליתנו לכהן (ק) מכהו בקופיץ (כ) בערפו עד שימות ויקברנו שהרי הוא אסור בהנאה ולא ימיתנו בקנה ולא במגל ולא בקורדס ולא במגירה אלא בקופיץ ולא יכניסנו בחדר וינעול בפניו עד שימות (ג) [ג] מצות פרייה קודמת למצות עריפה. (ד) המורה שלא בברה וילדה שני זכרים נותן מלה אחד לכהן: זכר ונקבה ספק ומפריש מלה והוא לעצמו ב' חמורות שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן: זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה (כ) א' לכהן ועל הב' מפריש מלה והוא לעצמו ב' זכרים וב' נקבות או שתי נקבות וזכר אין לכהן כלום ובשתי נקבות וב' זכרים מפריש ב' מלאים והן לעצמו וזכר ושתי נקבות מפריש מלה והוא לעצמו (כ) [ג] והרמב"ם כתב דב' זכרים ושתי נקבות א"צ להפריש כלום ולא נהירא: אחת בברה ואחת לא בברה וילדו שני זכרים נותן מלה א' לכהן זכר ונקבה מפריש

פטר חמור קודם שיפדה אסור לעבוד בו ולגזרו בו ליהנות בשערו אבל אם היה שערו מסוכך או שיש לו מכה במקום השער (ית) מותר לגזרו להנאתו והשער אסור בהנאה ויקבר פטר חמור שמת קודם שנפדה יקבר (ט) [ב] לפיכך ישראל שיש לו ספק פטר חמור יפריש עליו מלה להפקיע איסורו ומעכב הטלה לעצמו לא רצה בעליו לפדותו ונתנוהו לכהן מפריש עליו הכהן מלה והוא לעצמו או יערפנו ויקברנו והישראל לא יתננו לו א"כ יפריש עליו השה או יערפנו לפניו שהם השודים על דבר זה מפני שהן אומרים (פ) מה א"י צריך להפריש עליו מלה כיון שהוא לעצמו: לא רצה לפדותו ולא ליתנו לכהן (ק) מכהו בקופיץ (כ) בערפו עד שימות ויקברנו שהרי הוא אסור בהנאה ולא ימיתנו בקנה ולא במגל ולא בקורדס ולא במגירה אלא בקופיץ ולא יכניסנו בחדר וינעול בפניו עד שימות (ג) [ג] מצות פרייה קודמת למצות עריפה. (ד) המורה שלא בברה וילדה שני זכרים נותן מלה אחד לכהן: זכר ונקבה ספק ומפריש מלה והוא לעצמו ב' חמורות שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן: זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה (כ) א' לכהן ועל הב' מפריש מלה והוא לעצמו ב' זכרים וב' נקבות או שתי נקבות וזכר אין לכהן כלום ובשתי נקבות וב' זכרים מפריש ב' מלאים והן לעצמו וזכר ושתי נקבות מפריש מלה והוא לעצמו (כ) [ג] והרמב"ם כתב דב' זכרים ושתי נקבות א"צ להפריש כלום ולא נהירא: אחת בברה ואחת לא בברה וילדו שני זכרים נותן מלה א' לכהן זכר ונקבה מפריש עליו הכהן מלה וכו' מה נה ע"י: [ג] נקנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש מה תחתיו: ומ"ש או יערפנו כ"כ הרמב"ם וכשטו הוא: ומ"ש ויקברנו משנה ע"י: [ג] דפטר חמור שערפו טעון קבורה: ומ"ש והישראל לא יתננו לו אלא א"כ יפריש עליו השה וכו' מפני שהם חשודים על דבר זה וכו' ברייתא ומימרא ע"י: [ג]:

רא רצה לפדותו ולא ליתנו לכהן מכהו בקופיץ בערפו עד שימות ויקברנו משנה ע"י: [ג]. ומ"ש ולא ימיתנו בקנה ולא במגל ולא בקורדס וכו' ולא יכניסנו בחדר וינעול בפניו עד שימות ברייתא ע"י: [ג]:

מצות פדייה קודמת למצות עריפה משנה ע"י: [ג]. מיימי לה מכהו א"כ לא תמרה וערפתו וכבד הרמב"ם א"כ לא רצה לפדותו מ"ע לערפו וכבד עליו הראב"ד שאין לחשוב העריפה במ"ע א"כ שחמור מצוה פדייה קודמת למצות עריפה לא שחשב מצוה אבל היא עבירה ומזיק קרא ומכבוד ממונו של כהן ומפני שאמר מצות פדייה אחר מצות עריפה:

המורה שלא בכרה וילדה ב' זכרים וכו' עד ומפריש מלה והוא לעצמו משנה ע"י: [ג]. ומ"ש שתי חמורות שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן ג"ז משנה ע"י: [ג]. זכרים וכו' זכרים וכו' זה אחד לכהן שם במשנה זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה נותן מלה אחד לכהן ויפריש זכר ונקבה נותן מלה לכהן. בשביל הזכר: או ב' זכרים ונקבה. דהדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה נותן מלה אחד לכהן דהא איכא חד זכר ודאי בכור וזידיך דהוי ספק דשמא יתחב הקנה המילה מפריש מלה והוא לעצמו וכו' ה"א וה"א ע"י: [ג]. ומ"ש ב' זכרים וב' נקבות או ב' נקבות וזכר אין לכהן כלום ג"ז במשנה ויפריש" ספק קן דשמא כל אחת ילדה זכר ונקבה ושמא נקבות יתנו תחלה כלכל אין

והרמב"ם כתב דב' זכרים וב' נקבות א"צ להפריש כלום כלומר אפילו בב' זכרים וב' נקבות אינו צריך להפריש כלום וכו' בשני נקבות וזכר שהרי זה לשון הרמב"ם שני חמורים שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן מלה אחד לכהן ילדו ב' נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות או נקבה ואחריה זכר וכן ספיקות הרבה יש בב' זכרים וב' נקבות עכ"ל. ונראה דבריו דבזכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה מפריש מלה לעצמו א"כ שאלו הוזהר במשנה וגם הוא ז"ל הוכירו שהרי לא מיעט אלא ב"ז וזכר או ב"ז וב"ז ויש לדקדק על זה שהרי כתב הראב"ד דבב"ז ונקבה לגבי הפרשת מלה הו"ל תרי ספיקי שמה א' ילדה ב"ז וא' ילדה נקבה ואין כאלו אלא תנייה אחת לכהן ואף א"כ א' ילדה זכר וא' ילדה נקבה וזכר שמה א"כ תרבה נקבה א"כ כיון דאיפשר ליה בהקמתה בהפרשת מלה אחד ולא קמפסיד ולא מידו שריה וכו' חולין והוא לעצמו ליה ליה למוסמך דהיתרא דתרי ספיקי דאיפשר נמי דעל רובא לא סמכין ליפטר מדין הפרשת מלה והוא לעצמו שהרי שנינו ברישא זכר ונקבה מפריש מלה והוא לעצמו וא"כ שאלו נקבות וזכר תרי ספיקי לגבי הפרשת מלה מ"ט מפריש מלה ושמא ז"ל דשאני ב"ז ונקבה דמחוך שהוא צריך לעשות בהם מעשה ליתן מלה אחד לכהן אמרי' ליה דיפריש מלה לעצמו א"כ יפריש מלה והוא לעצמו וזכר או ב"ז וב"ז כיון דאין כאלו לכהן כלום לא אמרי' ליה דיפריש מלה לעצמו מאחר דתרי ספיקי הוא: אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים וכו' עד מפריש מלה והוא לעצמו

פרישה בשו"ת מ' שאינו יודע שהוא פטר חמור שאלו הדמים חמורים משמע הא דע ורצה לפדותו א"כ דנותן לו הדמים מותרים ור"ק: (ית) מותר לגזרו להנאתו של פטר חמור שהרי נ"כ שער באותו זמן והטעם דלגזרו עליו ליתא בלאו בלאו תגזרו אלא מהורג כהנא כיון דליה זיה מלה קדושת דמיס וגרע נמי משאר קדושת דמיס דמיון קדוש וזה פדיונו מולין להכי הקילו בו חש"י. משמע דב"ר בכמה טבורה אסור בכ"ה ור"ק: (ט) לפיכך ישראל שיש לו ספק פטר חמור כ"י כראש דמיידי בספק פטר חמור שמת ביד ישראל ואשמעינן א"כ שמוטע עליו להבירי שכיב לפרותו והפדיון לעצמו וגם הכהנים לעצמו ויאל לטולין כיון שער פטר חמור ומ"כ לפרותו כ"י ג"כ וחס הים ודאי בכור אין זה טעם שפדוהו יתן חסד לכהן דמיאל ליה טפי לקברו בלא פדיון וק"ל ולכ"י נקט רבינו ספק. ומ"ש לא רצו בעליו לפדותו כ"י מילתא באנשי נכפיה הוא ומדלעיל קאילוהו אספק ועיין בדרישה: (כ) מה אני צריך להפריש עליו מלה כיון שהוא לעצמו אבל בישראל א"כ שיהא לעצמו אינו אלא מכה ספק וק"ל: (כא) מכהו בקופיץ סכין גדול שכן דרך עריפת רש"י בזכרות דף י' ע"ב: (כב) בערפו דמיתו וערפתו שהיא ל' עורף: (כג) מצות פדייה קודמת למצות עריפה דמיתו וחס לא תמור וערפתו: (כד) המורה שלא בכרה כ"י עומן מלה א"כ ל"הן ואם מת פטר חמור אחד פטור כדאמרינן לעיל וכו' גבי שני חמורות אחד בכרה כ"י מ"י: (כה) אחד לכהן ועל שני מפרש מלה כ"י כ"ל: (כו) והרמב"ם כ' דב' זכרים וב' נקבות

פטר חמור קודם שיפדה אסור לעבוד בו ולגזרו בו ליהנות בשערו אבל אם היה שערו מסוכך או שיש לו מכה במקום השער (ית) מותר לגזרו להנאתו והשער אסור בהנאה ויקבר פטר חמור שמת קודם שנפדה יקבר (ט) [ב] לפיכך ישראל שיש לו ספק פטר חמור יפריש עליו מלה להפקיע איסורו ומעכב הטלה לעצמו לא רצה בעליו לפדותו ונתנוהו לכהן מפריש עליו הכהן מלה והוא לעצמו או יערפנו ויקברנו והישראל לא יתננו לו א"כ יפריש עליו השה או יערפנו לפניו שהם השודים על דבר זה מפני שהן אומרים (פ) מה א"י צריך להפריש עליו מלה כיון שהוא לעצמו: לא רצה לפדותו ולא ליתנו לכהן (ק) מכהו בקופיץ (כ) בערפו עד שימות ויקברנו שהרי הוא אסור בהנאה ולא ימיתנו בקנה ולא במגל ולא בקורדס ולא במגירה אלא בקופיץ ולא יכניסנו בחדר וינעול בפניו עד שימות (ג) [ג] מצות פרייה קודמת למצות עריפה. (ד) המורה שלא בברה וילדה שני זכרים נותן מלה אחד לכהן: זכר ונקבה ספק ומפריש מלה והוא לעצמו ב' חמורות שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן: זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה (כ) א' לכהן ועל הב' מפריש מלה והוא לעצמו ב' זכרים וב' נקבות או שתי נקבות וזכר אין לכהן כלום ובשתי נקבות וב' זכרים מפריש ב' מלאים והן לעצמו וזכר ושתי נקבות מפריש מלה והוא לעצמו (כ) [ג] והרמב"ם כתב דב' זכרים ושתי נקבות א"צ להפריש כלום ולא נהירא: אחת בברה ואחת לא בברה וילדו שני זכרים נותן מלה א' לכהן זכר ונקבה מפריש עליו הכהן מלה וכו' מה נה ע"י: [ג] נקנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש מה תחתיו: ומ"ש או יערפנו כ"כ הרמב"ם וכשטו הוא: ומ"ש ויקברנו משנה ע"י: [ג] דפטר חמור שערפו טעון קבורה: ומ"ש והישראל לא יתננו לו אלא א"כ יפריש עליו השה וכו' מפני שהם חשודים על דבר זה וכו' ברייתא ומימרא ע"י: [ג]:

המורה שלא בכרה וילדה ב' זכרים וכו' עד ומפריש מלה והוא לעצמו משנה ע"י: [ג]. ומ"ש שתי חמורות שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן ג"ז משנה ע"י: [ג]. זכרים וכו' זכרים וכו' זה אחד לכהן שם במשנה זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה נותן מלה אחד לכהן ויפריש זכר ונקבה נותן מלה לכהן. בשביל הזכר: או ב' זכרים ונקבה. דהדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה נותן מלה אחד לכהן דהא איכא חד זכר ודאי בכור ואיך דהוי ספק דשמא הנקבה יתחב תחלה מפריש מלה והוא לעצמו. ומ"ש ב' זכרים וב' נקבות וכו' כן פירש"י לשם אבל הרמב"ם סובר כיון דמתחמיו לא אמרו בשני זכרים וב' נקבות וב' נקבות וזכר דיפריש מלה כדקתני ברישא אלמא משמע דא"כ הפרשה כלל לפי שיש כאן ספיקות הרבה א"כ לגבי זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה ה"ל נותן מלה אחד לכהן ולא תני דבשני זכרים ונקבה יפריש עוד מלה אחד לעצמו ו"ל דכיון דתני ה"ל בחד בזה בזה זכר ונקבה דלשם א"כ להפריש לעצמו כלל אלא ליתן מלה אחד לכהן לכך נקט בקצרה נותן מלה אחד לכהן ורצונו לומר דבכה נותן מלה אחת לכהן זכר ונקבה ובין שילדה זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה אין נותן לכהן אלא אחד אבל לגבי הפרשה חלוקין קן דזכר ונקבה א"כ הפרשה כלל ובב' זכרים ונקבה צריך עוד מלה אחד ומפריש לעצמו אבל בשני נקבות וזכר אחד או ב' זכרים וב' נקבות או איתא דצריך הפרה ה"ל למיתני ומדלא תני לה אלמא דא"כ הפרשה כלל והשיב עליו רבינו ואמר דלא נהירא דסובר כפירש"י

והרמב"ם כתב דב' זכרים וב' נקבות א"צ להפריש כלום כלומר אפילו בב' זכרים וב' נקבות אינו צריך להפריש כלום וכו' בשני נקבות וזכר שהרי זה לשון הרמב"ם שני חמורים שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן מלה אחד לכהן ילדו ב' נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות או נקבה ואחריה זכר וכן ספיקות הרבה יש בב' זכרים וב' נקבות עכ"ל. ונראה דבריו דבזכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה מפריש מלה לעצמו א"כ שאלו הוזהר במשנה וגם הוא ז"ל הוכירו שהרי לא מיעט אלא ב"ז וזכר או ב"ז וב"ז ויש לדקדק על זה שהרי כתב הראב"ד דבב"ז ונקבה לגבי הפרשת מלה הו"ל תרי ספיקי שמה א' ילדה ב"ז וא' ילדה נקבה ואין כאלו אלא תנייה אחת לכהן ואף א"כ א' ילדה זכר וא' ילדה נקבה וזכר שמה א"כ תרבה נקבה א"כ כיון דאיפשר ליה בהקמתה בהפרשת מלה אחד ולא קמפסיד ולא מידו שריה וכו' חולין והוא לעצמו ליה ליה למוסמך דהיתרא דתרי ספיקי דאיפשר נמי דעל רובא לא סמכין ליפטר מדין הפרשת מלה והוא לעצמו שהרי שנינו ברישא זכר ונקבה מפריש מלה והוא לעצמו וא"כ שאלו נקבות וזכר תרי ספיקי לגבי הפרשת מלה מ"ט מפריש מלה ושמא ז"ל דשאני ב"ז ונקבה דמחוך שהוא צריך לעשות בהם מעשה ליתן מלה אחד לכהן אמרי' ליה דיפריש מלה לעצמו א"כ יפריש מלה והוא לעצמו וזכר או ב"ז וב"ז כיון דאין כאלו לכהן כלום לא אמרי' ליה דיפריש מלה לעצמו מאחר דתרי ספיקי הוא: אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים וכו' עד מפריש מלה והוא לעצמו

דרישה פ"ה ה"א להדיא וק"ל: [ב] לפיכך ישראל שיש לו ספק פטר חמור כ"י ז"ל ב"י ומכאן ל"י שכתב רבינו אינה מדוקדקת דה"ל דשמא צריך להפריש עליו מלה והוא מפני שפטר חמור אסור בהנאה מ"ט א"כ איסוריה בהנאה לאחר מיתה ע"כ ליה שהרי א"כ ה"א אלא אסור בהנאה ממיס ה"א צריך להפריש עליו מלה להפקיע איסורו מיניס עכ"ל ונלע"ד שרבינו לא רצה לדבר שצריך להפריש עליו מלה ממיס שום הוכיר כמה פעמים אלא שפירשו כמו שכתבנו בדרישה: [ג] (מצות פדייה קודמת למצות עריפה עיין בב"י ע"פ הראב"ד שאין מצוה בעריפה אבל הוא עבירה ועוון ממוניה של כהן ומפני שאמר מצות פדייה חמור מצוה עריפה עכ"ל ע"כ): [ד] והרמב"ם כתב דב' זכרים וב' נקבות או ב' נקבות וזכר אין לכהן כלום ג"ז במשנה ויפריש" ספק קן דשמא כל אחת ילדה זכר ונקבה ושמא נקבות יתנו תחלה כלכל אין

הירושית הגהות הירושית הגהות ה"א ברייתא הנזכרת אסור בגזירה ובעבודה ל"ד יהודה ור"ש חמור והלכה כרבי יהודה ודקדק רבינו ואמר אסור לעבוד בו ולגזרו בו ליהנות בשערו דהאיסור אינו אלא משום דקא עביד כדי ליהנות בו וקודם שיפדהו אסור בהנאה אבל אם אינו עושה כך כדי ליהנות בו אין צו איסור ללא דלא תעבוד ולא תגזרו כיון דליהנות ביה קדושת דמיס ומהאי טעמא שרי בשערו מסוכך או מכה במקום שער כיון דאינו גזרוו אלא להנאתו של בכור לא להנאת עצמו ליהנות בשערו וכו' כ"ה ה"א להדיא: **פטר חמור** שמת קודם שנפדה יקבר (ט) [ב] לפיכך ישראל שיש לו ספק פטר חמור יפריש עליו מלה להפקיע איסורו ומעכב הטלה לעצמו לא רצה בעליו לפדותו ונתנוהו לכהן מפריש עליו הכהן מלה והוא לעצמו או יערפנו ויקברנו והישראל לא יתננו לו א"כ יפריש עליו השה או יערפנו לפניו שהם השודים על דבר זה מפני שהן אומרים (פ) מה א"י צריך להפריש עליו מלה כיון שהוא לעצמו: לא רצה לפדותו ולא ליתנו לכהן (ק) מכהו בקופיץ (כ) בערפו עד שימות ויקברנו שהרי הוא אסור בהנאה ולא ימיתנו בקנה ולא במגל ולא בקורדס ולא במגירה אלא בקופיץ ולא יכניסנו בחדר וינעול בפניו עד שימות (ג) [ג] מצות פרייה קודמת למצות עריפה. (ד) המורה שלא בברה וילדה שני זכרים נותן מלה אחד לכהן: זכר ונקבה ספק ומפריש מלה והוא לעצמו ב' חמורות שלא בברו וילדו שני זכרים נותן שני מלאים לכהן: זכר ונקבה הזכר לכהן שני זכרים ונקבה (כ) א' לכהן ועל הב' מפריש מלה והוא לעצמו ב' זכרים וב' נקבות או שתי נקבות וזכר אין לכהן כלום ובשתי נקבות וב' זכרים מפריש ב' מלאים והן לעצמו וזכר ושתי נקבות מפריש מלה והוא לעצמו (כ) [ג] והרמב"ם כתב דב' זכרים ושתי נקבות א"צ להפריש כלום ולא נהירא: אחת בברה ואחת לא בברה וילדו שני זכרים נותן מלה א' לכהן זכר ונקבה מפריש עליו הכהן מלה וכו' מה נה ע"י: [ג] נקנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש מה תחתיו: ומ"ש או יערפנו כ"כ הרמב"ם וכשטו הוא: ומ"ש ויקברנו משנה ע"י: [ג] דפטר חמור שערפו טעון קבורה: ומ"ש והישראל לא יתננו לו אלא א"כ יפריש עליו השה וכו' מפני שהם חשודים על דבר זה וכו' ברייתא ומימרא ע"י: [ג]:

ד הדברים תחומים בעיני כל רואיהם שהביא הנך ספיקות לפירושי ואדרבה הנך ספיקות חיובי מתייב האי גברא דשמא האתת ילדה זכר או שמא האחרת ילדה זכר ואח"כ וכו' ומצאתי בדרישה שחמה על זה ועיין בש"ו מ"ק ז' ותמצא באר דחייב:

ש"ו ע"ש: וכו' ואם לא וכו' עד אין מפרשין מחטים על שום אחד מהן וכו' הוא גם כן מדברי התוספות דפ"ו ואע"ג דחטין וכוסמין מצטרפין משום דכוסמין הוא ג"כ מין חטים וכן מצטרפין עם שעורין משום דהוי גם כן מין שעורים היינו דוקא חטים בן שיעור חלה ושכרם יחד מצטרפים כיון דשייך לחיובו של זה

בהלכות חלה כתב הרא"ש תני בירושלמי אית תני כל המינים מצטרפים זה עם זה פי' אפילו על הנשך על דעתיה דהדין תנא ברא מה בין הנשך מה בין הכלול א"ר יודן כשהלקן והוסף עליהם נשכים חייבים כלולים פטורים פי' קב חטים וקב שעורים ששכרו וחקלקן והוסף על קב חטים רובע חטים ועל קב שעורים רובע חטים דלא נשך הוי חיבור לכל דבר הרי כבר נתחייבו

עירב קב קמה עם קב קמה ממין אחר על דעת לחלקו וחלקם והוסף על כל א' רובע הקב ממינו פטור (ו) ואם לש כל מין ומין לבדו ויש בו בשיעור ורובה להפריש ממין זה על זה אין מפרשין אלא על מינו כיצד אין מפרשין מחטין על שום אחד מהם ולא משום אחד מהם עליהן (ז) וכוסמין ושיפון מפרשין מזה על זה וכן שיבולת שועל ושעורין מפרשין מזה על זה ואילו ה' רבעים אפילו השאר והסובין והמורסן כולן מצטרפין להשלימה בד"א שלא הפריש סובנן מתוכן אלא לשן בלא הרקדה אבל אם ריקד הקמה והפריש סובנן ומורסן מתוכן והורן וערבן עמו אינו מצטרף (ח) ומשערין אותם לפי התבואה אבל לא לפי הקמה (ט) אע"פ שהן יותר משאילו היו משערין אותן בקמה לכן [ב] כשמתלמאין המדה קמה צריך לגודשה: (י) קב חטין מצד זה וקב שעורין מצד זה וקב כוסמין באמצע מהבין יהיה אלו מצטרפין (יא) וצריך להפריש מכל מין ומין חצי קב חטין מצד זה וחצי קב שעורין מצד זה וחצי קב כוסמין באמצע מצטרפין ותורם מהכוסמין על שלשתן קב חטין מצד זה וקב חטין מצד זה וקב אורז (יב) באמצע קב של גברי או קב של חלה באמצע (יג) אינן מצטרפין (יד) היה ביניהן קב של מין אחד מחמשת מינין או קב משל אשה אהרת מצטרפין קב של תבואה הרשה וקב של ישנה אין

הוא חטין מלך זה וכו' תוספתא פרק חלה פי' אף ע"ג דחטין ושעורין כשקן עיסה אין מצטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שבאמצע שושך בזה וזהו מצטרף כל אחד עם הכוסמין ונתחייב כל אחד בחלה ומפריש מן החטין בפני עצמם ע"י צירוף הכוסמים כדורו מהשערין בפני עצמם על ידי צירוף הכוסמין כדורו ופטור גם הכוסמין מפני שקן מצטרפין מחלה לזה ומחלה לזה אבל אם היה פטור מן הכוסמין בלחוד לא היה מתוקן כלל דמה נפשך אם אחת מחייב הכוסמין מטעם צירוף החטין א"כ נשאר השעורים בלא צירוף ואם אחת מהיבין מטעם צירוף השעורים א"כ נשאר החטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמלא לא הוי צירוף כלל או שמה הוי צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא עובד כדמעיקרא אבל איכא דליכא חלה חצי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נמצא דכוסמין שנייה מצטרפים עמהם חייבים חטין ושעורים דלחן מצטרפין על עם זה פטורין. קב חטין מלך זה וכו' משנה פרק ד' דחלה נקב אורז או קב תרומה באמצע דכיון דאורז פטור מחלה וכן קב תרומה או של חלה לא נצטרפו על ידו ב' קבין דחטין וצירושלמי מוסף ה"ה של נכרי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שנטל חלחו מצטרפין שכבר נתחייב בחלה כלומר אע"ג דהשתא לאו בר חלה הוא כיון שכבר היה בר חלה מצטרף העיסות ביחד וכתבו גם הרמב"ם פ"ו בהלכות בכורים ואם ידן למה השמיטו רבינו ולא כתבו וכן בעיסת הקדש צינין דמצטרף העיסות יחד כדליתא בירושלמי וכתבו הרמב"ם שם ורבינו לא כתבו וז"ע: היה צינין קב אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

קב

הוא חטין מלך זה וכו' תוספתא פרק חלה פי' אף ע"ג דחטין ושעורין כשקן עיסה אין מצטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שבאמצע שושך בזה וזהו מצטרף כל אחד עם הכוסמין ונתחייב כל אחד בחלה ומפריש מן החטין בפני עצמם ע"י צירוף הכוסמים כדורו מהשערין בפני עצמם על ידי צירוף הכוסמין כדורו ופטור גם הכוסמין מפני שקן מצטרפין מחלה לזה ומחלה לזה אבל אם היה פטור מן הכוסמין בלחוד לא היה מתוקן כלל דמה נפשך אם אחת מחייב הכוסמין מטעם צירוף החטין א"כ נשאר השעורים בלא צירוף ואם אחת מהיבין מטעם צירוף השעורים א"כ נשאר החטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמלא לא הוי צירוף כלל או שמה הוי צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא עובד כדמעיקרא אבל איכא דליכא חלה חצי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נמצא דכוסמין שנייה מצטרפים עמהם חייבים חטין ושעורים דלחן מצטרפין על עם זה פטורין. קב חטין מלך זה וכו' משנה פרק ד' דחלה נקב אורז או קב תרומה באמצע דכיון דאורז פטור מחלה וכן קב תרומה או של חלה לא נצטרפו על ידו ב' קבין דחטין וצירושלמי מוסף ה"ה של נכרי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שנטל חלחו מצטרפין שכבר נתחייב בחלה כלומר אע"ג דהשתא לאו בר חלה הוא כיון שכבר היה בר חלה מצטרף העיסות ביחד וכתבו גם הרמב"ם פ"ו בהלכות בכורים ואם ידן למה השמיטו רבינו ולא כתבו וכן בעיסת הקדש צינין דמצטרף העיסות יחד כדליתא בירושלמי וכתבו הרמב"ם שם ורבינו לא כתבו וז"ע: היה צינין קב אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

קב

הוא חטין מלך זה וכו' תוספתא פרק חלה פי' אף ע"ג דחטין ושעורין כשקן עיסה אין מצטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שבאמצע שושך בזה וזהו מצטרף כל אחד עם הכוסמין ונתחייב כל אחד בחלה ומפריש מן החטין בפני עצמם ע"י צירוף הכוסמים כדורו מהשערין בפני עצמם על ידי צירוף הכוסמין כדורו ופטור גם הכוסמין מפני שקן מצטרפין מחלה לזה ומחלה לזה אבל אם היה פטור מן הכוסמין בלחוד לא היה מתוקן כלל דמה נפשך אם אחת מחייב הכוסמין מטעם צירוף החטין א"כ נשאר השעורים בלא צירוף ואם אחת מהיבין מטעם צירוף השעורים א"כ נשאר החטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמלא לא הוי צירוף כלל או שמה הוי צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא עובד כדמעיקרא אבל איכא דליכא חלה חצי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נמצא דכוסמין שנייה מצטרפים עמהם חייבים חטין ושעורים דלחן מצטרפין על עם זה פטורין. קב חטין מלך זה וכו' משנה פרק ד' דחלה נקב אורז או קב תרומה באמצע דכיון דאורז פטור מחלה וכן קב תרומה או של חלה לא נצטרפו על ידו ב' קבין דחטין וצירושלמי מוסף ה"ה של נכרי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שנטל חלחו מצטרפין שכבר נתחייב בחלה כלומר אע"ג דהשתא לאו בר חלה הוא כיון שכבר היה בר חלה מצטרף העיסות ביחד וכתבו גם הרמב"ם פ"ו בהלכות בכורים ואם ידן למה השמיטו רבינו ולא כתבו וכן בעיסת הקדש צינין דמצטרף העיסות יחד כדליתא בירושלמי וכתבו הרמב"ם שם ורבינו לא כתבו וז"ע: היה צינין קב אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

הוא חטין מלך זה וכו' תוספתא פרק חלה פי' אף ע"ג דחטין ושעורין כשקן עיסה אין מצטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שבאמצע שושך בזה וזהו מצטרף כל אחד עם הכוסמין ונתחייב כל אחד בחלה ומפריש מן החטין בפני עצמם ע"י צירוף הכוסמים כדורו מהשערין בפני עצמם על ידי צירוף הכוסמין כדורו ופטור גם הכוסמין מפני שקן מצטרפין מחלה לזה ומחלה לזה אבל אם היה פטור מן הכוסמין בלחוד לא היה מתוקן כלל דמה נפשך אם אחת מחייב הכוסמין מטעם צירוף החטין א"כ נשאר השעורים בלא צירוף ואם אחת מהיבין מטעם צירוף השעורים א"כ נשאר החטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמלא לא הוי צירוף כלל או שמה הוי צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא עובד כדמעיקרא אבל איכא דליכא חלה חצי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נמצא דכוסמין שנייה מצטרפים עמהם חייבים חטין ושעורים דלחן מצטרפין על עם זה פטורין. קב חטין מלך זה וכו' משנה פרק ד' דחלה נקב אורז או קב תרומה באמצע דכיון דאורז פטור מחלה וכן קב תרומה או של חלה לא נצטרפו על ידו ב' קבין דחטין וצירושלמי מוסף ה"ה של נכרי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שנטל חלחו מצטרפין שכבר נתחייב בחלה כלומר אע"ג דהשתא לאו בר חלה הוא כיון שכבר היה בר חלה מצטרף העיסות ביחד וכתבו גם הרמב"ם פ"ו בהלכות בכורים ואם ידן למה השמיטו רבינו ולא כתבו וכן בעיסת הקדש צינין דמצטרף העיסות יחד כדליתא בירושלמי וכתבו הרמב"ם שם ורבינו לא כתבו וז"ע: היה צינין קב אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

הוא חטין מלך זה וכו' תוספתא פרק חלה פי' אף ע"ג דחטין ושעורין כשקן עיסה אין מצטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שבאמצע שושך בזה וזהו מצטרף כל אחד עם הכוסמין ונתחייב כל אחד בחלה ומפריש מן החטין בפני עצמם ע"י צירוף הכוסמים כדורו מהשערין בפני עצמם על ידי צירוף הכוסמין כדורו ופטור גם הכוסמין מפני שקן מצטרפין מחלה לזה ומחלה לזה אבל אם היה פטור מן הכוסמין בלחוד לא היה מתוקן כלל דמה נפשך אם אחת מחייב הכוסמין מטעם צירוף החטין א"כ נשאר השעורים בלא צירוף ואם אחת מהיבין מטעם צירוף השעורים א"כ נשאר החטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמלא לא הוי צירוף כלל או שמה הוי צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא עובד כדמעיקרא אבל איכא דליכא חלה חצי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נמצא דכוסמין שנייה מצטרפים עמהם חייבים חטין ושעורים דלחן מצטרפין על עם זה פטורין. קב חטין מלך זה וכו' משנה פרק ד' דחלה נקב אורז או קב תרומה באמצע דכיון דאורז פטור מחלה וכן קב תרומה או של חלה לא נצטרפו על ידו ב' קבין דחטין וצירושלמי מוסף ה"ה של נכרי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שנטל חלחו מצטרפין שכבר נתחייב בחלה כלומר אע"ג דהשתא לאו בר חלה הוא כיון שכבר היה בר חלה מצטרף העיסות ביחד וכתבו גם הרמב"ם פ"ו בהלכות בכורים ואם ידן למה השמיטו רבינו ולא כתבו וכן בעיסת הקדש צינין דמצטרף העיסות יחד כדליתא בירושלמי וכתבו הרמב"ם שם ורבינו לא כתבו וז"ע: היה צינין קב אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

הוא חטין מלך זה וכו' תוספתא פרק חלה פי' אף ע"ג דחטין ושעורין כשקן עיסה אין מצטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שבאמצע שושך בזה וזהו מצטרף כל אחד עם הכוסמין ונתחייב כל אחד בחלה ומפריש מן החטין בפני עצמם ע"י צירוף הכוסמים כדורו מהשערין בפני עצמם על ידי צירוף הכוסמין כדורו ופטור גם הכוסמין מפני שקן מצטרפין מחלה לזה ומחלה לזה אבל אם היה פטור מן הכוסמין בלחוד לא היה מתוקן כלל דמה נפשך אם אחת מחייב הכוסמין מטעם צירוף החטין א"כ נשאר השעורים בלא צירוף ואם אחת מהיבין מטעם צירוף השעורים א"כ נשאר החטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמלא לא הוי צירוף כלל או שמה הוי צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא עובד כדמעיקרא אבל איכא דליכא חלה חצי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נמצא דכוסמין שנייה מצטרפים עמהם חייבים חטין ושעורים דלחן מצטרפין על עם זה פטורין. קב חטין מלך זה וכו' משנה פרק ד' דחלה נקב אורז או קב תרומה באמצע דכיון דאורז פטור מחלה וכן קב תרומה או של חלה לא נצטרפו על ידו ב' קבין דחטין וצירושלמי מוסף ה"ה של נכרי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שנטל חלחו מצטרפין שכבר נתחייב בחלה כלומר אע"ג דהשתא לאו בר חלה הוא כיון שכבר היה בר חלה מצטרף העיסות ביחד וכתבו גם הרמב"ם פ"ו בהלכות בכורים ואם ידן למה השמיטו רבינו ולא כתבו וכן בעיסת הקדש צינין דמצטרף העיסות יחד כדליתא בירושלמי וכתבו הרמב"ם שם ורבינו לא כתבו וז"ע: היה צינין קב אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

דרכי משה

ברוחב ג' אצבעות ותשיעיר אצבע בקרוב הוא העומר וב' מידות אהר הם ובל אצבעות אלו הם רורב גורל של יד עד כאן לשונו: (ב) וכתב בתשובת הרא"ש כלל ב' סימן ב' דאם

דרישה

סאה ציפריים פורפת על ירושלמיים שמת ילבר כדלמריין בעירובין הרי עומר שהיה שש רביעית ירושלמיים ככס בחומש ציפריים: [ג] (בשםמלאין המדה קמה צריך לגודש ז"ל רש"ל מלשון השעורין משמע להיית שמשערין הקמה חס כן תמה על הטור שכתב משערין בתבואה ובקמה צריך לגודש ונראה מ"ש הטור למורחא בעלמא הוא דכתב לפי מה שכתבו ומש"ה לא כתב דין זה בהלכות פסח לענין מזה לפי שאין לטעון יותר מן השיעור וכו' המרדכי שאין גודשין חלה שומקין עכ"ל ועיין בב"י עכ"ל: [ג] וצריך להפריש מכל מין ומין וכלשון זה כתבו גם כן הסוסיים וז"ע אי זוקא קמרי וצריך לתרום גם מהכוסמין או לא דלכאורה היה נראה לומר דא"כ להפריש מן הכוסמין דהא תרום מן החטין ושעורין. וכוסמין הוא מין שעורים ומטין ואם כן ממי' תרום עליו ולא ממי' כותום מהחטין על השעורים דהא הוי כאילו תרום מהחטין על חצי חלה חצי קב מכל דר וקב באמצע לא היה מצטרף לזה שדין כל הכוסמין לזה זה ולזה זה אבל ממי' שביבא חצי קב חטין מצד זה זה כ"י משמע דל"ד נקב קב צרישה: (יא) וצריך להפריש מכל מין ומין דכיון דכיון הכוסמין מהיבין החטין והשעורים בזה שמצטרף עם כל אחד (וגם הוא נתחייב בזה כשנשך בחטין ובשעורין ודי לו בצירוף אחד מהם עכ"ל) חס יתרום מן הכוסמין על השעורים כהם כותום מן החטין על השעורים שישו מינו כיון שנגרר אחד החטין ונתחייב בצירופו למוד וכן בצירוף שעורין למוד לאפיקו כשכל אחד חצי קב שאין שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן יחד ששלשתן נקדו המינין ע"ש כוסמין ע"ש מצטרפין אשר"י וכו' מביאו ע"ש ועיין בדרישה: (יב) באמצע או קב של נכרי כ"ל: (יג) היה צינין קב של מין אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

פרישה

אף שראש כן בירושלמי אין השכל נתון כך לסמוך עליו יסוד דק"ל אין דימוי אצל מצות כו' ע"כ ונראה שאין להקל אלא יפריש בלא ברכה מ"ו: (י) ואם לש כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור כו' דכדא ויש בו כשיעור אין מפרשין מזה ע"ז כמו שאין תורמין ממין של שאינו מינו. ומטין וכוסמין ושעורים וכוסמין משויבם כללום זה בזה לענין זה אף ע"ג דמצטרפין לעיל יחד לשעור חלה: (י) וכוסמין ושיפון מפרשין כו' דאלו דומין לגמרי להדיו: (ח) ומשערין אותם על התבואה כ"ע הרא"ש בסוף הל' חלה: והוא מתום דורעם מ"ו: (ט) אע"פ שהן יותר משאילו היו משערין אותם בקמה כו' משום דילפינן מלקיטת במדבר ויש מדווכו ואח"כ טעויהו ברהי"ם אבל הראש"ל השיב לו (ששאל לו הרא"ש בתשובה) שא"כ אין לעמוד על הדבר כמה ניתוסף המון לכן א"כ גודשה ועוד דה"ל מומרא דלתי לודי קולא כשלא יהיה קמה כ"כ יאכלנו בלא חלה וכו' ע"כ וע"ש: (י) קב חטין מצד זה וקב שעורים כו' לכאורה משמע דזוקא נקב קב אבל חס לא הוי חס חצי קב חטין מצד זה זה כ"י משמע דל"ד נקב קב צרישה: (יא) וצריך להפריש מכל מין ומין דכיון דכיון הכוסמין מהיבין החטין והשעורים בזה שמצטרף עם כל אחד (וגם הוא נתחייב בזה כשנשך בחטין ובשעורין ודי לו בצירוף אחד מהם עכ"ל) חס יתרום מן הכוסמין על השעורים כהם כותום מן החטין על השעורים שישו מינו כיון שנגרר אחד החטין ונתחייב בצירופו למוד וכן בצירוף שעורין למוד לאפיקו כשכל אחד חצי קב שאין שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן יחד ששלשתן נקדו המינין ע"ש כוסמין ע"ש מצטרפין אשר"י וכו' מביאו ע"ש ועיין בדרישה: (יב) באמצע או קב של נכרי כ"ל: (יג) היה צינין קב של מין אחד מה' המינין פי' אף על גב שאינו מצטרף חלה עם החטין אם אין שיעור בחטין מ"מ כאן שיש שיעור בחטין קב מצד זה וקב מצד זה נצטרפו על ידי עיסה מחמשת המינין הנושך בשניהם באמצע כאילו היו הקבצים ביחד וה"ה של אשה אהרת:

תבואה חדשה וקצ של ישנה אין מצטרפין משנה צ"ד לחלה קצ חדש וקצ ישן שנשכו... מציטרפין היה קב חדש מצד זה והישן באמצע

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

העושה עיסה מהאורז ומחזרין (ט) אם יש בה מעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה ארוז ואם לא פטורה (ש) נתן שאור

יורה דעה הלכות חלה שבת שנה

צריך להפריש שיעור חלה מאותה עיסה שעשה מה' רבעים עוד צריך להפריש ממנה אחד מכ"ד על אותן ככרות שלא הפריש מהן בתחלה ונתערבו וכדמתן בזה דשאר שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה דכסמוך והיא תשובת הר"ש והניחה רבינו כדי ללמד דלגבי פת איכא עוד דרין לתקן התערובות מה שאין בעיסה דקיינו להפריש מכל אחד וכו' :

מה' רבעים ויצרפנו עם הככרות בכלי וכו' זה ללמד מהמחנה שכתבתי בסמוך : ומ"ש ואם רוצה להפריש מיניה וביה צריך להפריש מעט מכל ככר וככר או יצרפם כולם בכלי אחד ופריש מכל אחד על כולם עד שפריש מכדי חשבון הככרות ומאחד יותר וכו' כ"כ הר"ש בתשובה : ב"ה כלל שני והאריך בדבר : אע"פ שלשנו מנומנס ונראה שיש בו ט"ס : ב"ה כחוב

עיסה שאין בה כשיעור ולאחר אפייה חפפה וכולי גס זה בתשובת הר"ש כלל ב' סי' י"ז ובתשובת הרשב"א סי' תס"א ולאו דוקא לאחר אפייה תפחה דה"ה קודם אפייה אלא ריבוא קאמר ולא מיבעיא בתפחה קודם אפייה ולאחר אפייה חזרה למה שהיתה בתחלה בשעת הטלת מים בקמח דפשיטא דפטורה שהרי חזרה לשאין בה כשיעור אלא אפי' תפחה לאחר אפייה דשזכ לא תחזור למה שהיתה בשעת הטלת המים בקמח אפילו הכי פטורה :

פת שלא הופריש ממנו (כ"ה) [ד] אם יש לו עוד קמח יעשה עיסה מחמשת רבעים ויצרפנו עם הככרות בכלי ויפריש ממנה על אותן ככרות שנתערבו ואם רוצה להפריש מיניה וביה צריך להפריש מעט מכל ככר וככר או יצרפם כולם בכלי אחד (כ"ג) ויפריש מכל אחד על כולן עד שיפריש מכדי חשבון הככרות ומאחד יותר כגון אם ה' שהופריש עליהן נתערבו בעשר שלא הופריש עליהן יפריש מששה שאז ודאי הפריש מאחד שלא הופריש עליו :

(כ"ג) עיסה שאין בה כשיעור ולאחר אפייה תפחה ונתרבית עד שנראית (כ"ד) כאילו יש בה כשיעור פטורה (כ"ה) אכור לעשות עיסתו פחות מכשיעור כדי להפקיע ממנו חיוב חלה :

שבת שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור אם נוגעים זו בזו עד שנדבקים מעט מזו בזו מצטרפין בדבר הראוי להצטרף (כ"ה) ואם אינן נדבקים והם בסל הסל מצרפן ואפי' אחר שנאפה ונעשה פת ואם נתנם על לוח וכיוצא בו בדבר שאין לו בית קבול כתב הרמב"ם שהוא ספק אם מצרפו אם לאו ואם הוא חלה מדבריהם פטורה לכן כשמצרפין בכלי צריך שלא יצא ממנו (כ"ג) שום דבר למעלה מדופני הכלי ואם מכסה הפת במפה השוב

אכור לעשות עיסתו פחות מכשיעור וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' צבורים ועיין ב"י שהביא ראיה מהירוש' ושכן כתב הרשב"א והביא עוד ראיה מפרק אלו עובדין [דף מ"ח] כתב ב"י דמ"כ בתשובה האופה פשטי"ל שיש בה צד ושכח ולא הפריש חלה וכנס טעם העיסה בצד שהשתא נתערב החיוב בצטור ויותר להפריש מעיסה אחרת שלא הורמה חלתה על עיסת פשטי"ל

כדי להפקיע ממנו חיוב חלה כן כתב הרמב"ם בפ"ו והוא ירושלמי פ"ג דחלה אהא דתקן אכול עראי מן העיסה עד שתתגלגל בצמיס ותטמטס בשעורים אחר רב חגי לא שנו אלא עראי אבל קבע אכור מפני שהוא מערים לפטורה מן החלה והוא אחרת מן שאינו יכול לעשות עיסתו צטורה ועשנה קצים מפני שאינו יכול הא אם היה יכול לא היה אחרת שאכור לאדם לעשות עיסתו קצים וכתב על זה הרשב"א בפסקיו חלה שלו וכו' דק"ל דמי שאינו יכול לעשות עיסתו צטורה יעשה קצין ואל יעשה בטומאה ה"מ בזמן שהיו יכולים לעשותה צטורה אבל עשאו שא"ל לא יעשה קצין שא"ל כן שתתקן חורת חלה ועל זה שינו דבר אחרון של חלה ג' ארצות חלה והילכך [זמן] אכור להערים ולעשות עיסתו קצין והיינו דלמירין בפרק אלו עובדין [מ"ח] אחר רב יוסף והני נשי דידן כהני ב למיפא קפיוא ואקשי להא מאי דעתך לחומרא חומרא דלתי לודי קולא הוא דקא מפקע ליה מחלה ופריק דעבדן כר"א דאמר הסל מצרפן לחלה :

שבת שתי עיסות שאין בשום א' כשיעור אם נוגעות זו בזו וכו' משנה פ"ד דחלה [דף ע"ו] ב' נשים שעשו ב' קצין ונגעו זה בזה אפי' הם ממין אחד פטורים וזמן שהם של אשה אחת מין צמינו חיוב חלה צמינו פטור פי' המפריש דהאי ונגעו זה בזה היינו שישבו או צירוף סל :

וזו ופטר ג"כ טעם העיסה שנבלע בצד ואין זה מפריש מן החיוב על הפטור והיינו דתקן הנוטל שאור מן העיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר וכו' . כתב מהר"ו בסי' מ"ח עיסה שלא הורמה חלתה ונתבטלה יטול ממנה חלה לאחר שתבטל ויטול מעט שיגמר בעיסה יותר מאחד ומאה וכו' דכשתבטלה היתה הכל בטל מ"מ כיון דלא"כ הפריש אמירין ברירה דרובן ותו דבחתל ח"ל ק"ל כשמואל דאוכל והולך ואחר כך מפריש אלמא דאמירין ברירה עכ"ל וצ"ע למה צורך הצריך אחד ומאה דהלא כשטול אחד מכ"ד או אחד ממ"ח דיתקן הטול כל התבטיל תקן ולא צריך אחד ומאה אלא כשכבר הורמה החלה ואח"כ נבלע בתבטיל דמין צמינו בעינן אחד ומאה חולין ובשאינו מונו צששים כדלעיל סוף סימן ס"ג אבל כשתבטל צדו עכל כשיפריש אח"כ אחד ממ"ח יתקן כל התבטיל והבלוע בקדירה הכל נעשה חולין למפרע וכדמשמע להדיא בתשובה שמהל' כחוב הרב ב"י שהבאתי בסמוך והני נקטיון :

ומ"ש רבינו לכן כשמצרפן בכלי וכו' מלשון רבינו משמע דאפילו מקצתה תוך הכלי ומקצתה למעלה מדפני הכלי אין הכלי מצרפן שהרי כתב צריך

שבת שתי עיסות וכו' משנה ריש פ"ד דחלה ומ"ש ואם אינן נדבקים והם צבול וכו' משנה שני דחלה פליגי בה ר"א ור"ה ואיפסיקא הלכתא בפרק אלו עובדין [דף מ"ח] כר"א דהסל מצרפן אף לאחר שנאפה ולא כת"ק דמצריך נשיה דוקא [דף מ"ח] המינין שמצטרפין כתבאר בסי' הקודם : ומ"ש ולא נתנם על לוח וכו' נביא דלא אופשיטא בפרק אלו עובדין ופסק הרמב"ם בחלה דאורייתא לחומרא דצריך להפריש ונחלה של דבריהם לקולא דא"כ להפריש מיהו נראה דאפילו בחלה דאורייתא דצריך להפריש אין לו לצדק כיון דספק הוא ספק ברבות להקל אבל בחלה של דבריהם אין להפריש כלל :

ומ"ש רבינו לכן כשמצרפן בכלי וכו' מלשון רבינו משמע דאפילו מקצתה תוך הכלי ומקצתה למעלה מדפני הכלי אין הכלי מצרפן שהרי כתב צריך

ומ"ש רבינו לכן כשמצרפן בכלי וכו' מלשון רבינו משמע דאפילו מקצתה תוך הכלי ומקצתה למעלה מדפני הכלי אין הכלי מצרפן שהרי כתב צריך

אף הרודה ונתן לכל הסל מצרפן לחלה ואיפסיקא הלכה בפרק אלו עובדין [מ"ח] : ובפ"ק דנדה [דף ח] כר"א ומדברי סמ"ג בשם ר"י נראה דצירוף סל לא מהני אלא אם הם נוגעים זה בזה (כ"ה) : ואם נתנם על לוח וכיוצא בו בדבר שאין לו בית קבול כתב הרמב"ם שהוא ספק וכולי ואם הוא חלה מדבריהם פטורה בפ"ו מהלכות צבורים ככתב כן וטעמו משום דבפרק אלו עובדין איבעיא לן בטבלא שאין לה לזבו מהו תוך כלי בעינן והא איכא וסלקא בתיקו : ומ"ש לכן כשמצרפן בכלי צריך שלא יצא ממנו שום דבר למעלה מדפני הכלי כלי כלי משמע מהאי צטורה דלקא בתיקו ומשמע דקיינו לומר שלא יהא כל הככר או כל העיסה למעלה מדפני הכלי אלא אם כלה תוך דהא אפי' כלה תוך דפני הכלי וכו' דהא איבעיא לן בטבלא שאין לה לזבו מהו כו' אבל אומר ר"י דע"כ לא מיבעיא ליה אלא בטבלא שאין לה לזבו אלא על לזבו מהו כו' אלא אומר ר"י ומ"ש ואם מכסה הפת במפה חשיב כמו כלי לצרפן כ"כ סמ"ק :

אף הרודה ונתן לכל הסל מצרפן לחלה ואיפסיקא הלכה בפרק אלו עובדין [מ"ח] : ובפ"ק דנדה [דף ח] כר"א ומדברי סמ"ג בשם ר"י נראה דצירוף סל לא מהני אלא אם הם נוגעים זה בזה (כ"ה) : ואם נתנם על לוח וכיוצא בו בדבר שאין לו בית קבול כתב הרמב"ם שהוא ספק וכולי ואם הוא חלה מדבריהם פטורה בפ"ו מהלכות צבורים ככתב כן וטעמו משום דבפרק אלו עובדין איבעיא לן בטבלא שאין לה לזבו מהו תוך כלי בעינן והא איכא וסלקא בתיקו : ומ"ש לכן כשמצרפן בכלי צריך שלא יצא ממנו שום דבר למעלה מדפני הכלי כלי כלי משמע מהאי צטורה דלקא בתיקו ומשמע דקיינו לומר שלא יהא כל הככר או כל העיסה למעלה מדפני הכלי אלא אם כלה תוך דהא אפי' כלה תוך דפני הכלי וכו' דהא איבעיא לן בטבלא שאין לה לזבו מהו כו' אלא אומר ר"י דע"כ לא מיבעיא ליה אלא בטבלא שאין לה לזבו אלא על לזבו מהו כו' אלא אומר ר"י ומ"ש ואם מכסה הפת במפה חשיב כמו כלי לצרפן כ"כ סמ"ק :

כתיב ופסקו

ממקום אחר עליו אם עיסת הנכרי הוא הרוב דהוי כמפריש מן ההיוב על הפטור וגם לא יכול להפריש מיניה וביה דלמא נמש עיסה של נכרי לחלה ע"כ צריך ליטול כ"כ חלה עד כדי כל עיסת נכרי ועוד מעט יותר דאז ודאי נוטל מעיסת ישראל עכ"ל וכו' בהגמ"ו השייכים לה' תהא סוף סדר זרעים וכו' דלפמ"ש רבינו בעיסה שלא הורמה חלתה שנתערב בעיסה שהורמה חלתה אין להישא אלא יעשה כמ"ש רבינו :

שבת (א) וכ"מ בת"ה סימן קפ"ש בשם התוס' דאין לכמוך על הצירוף סל אלא בשלש כשיעור עיסה ונחלק אבל אם לש עיסה שאין בה כשיעור אין לצרפו אלא ע"י נגיעה וצ"ע במ"ש

דרישה כוסמין שחם מין סמין ומן השעורים על חצי שנייה שהן מין שעורים ואפשר לומר דהא אין שפירשין מן סמין ושעורין על כוסמין כדלעיל בסמוך אבל אין רחיה משם דשם לש מכל מין שיעור חלה משא"כ כחן דלצטרפן יסוד לשעורין : [ד] אם יש לו עוד קמח יעשה עיסה מחמשת רבעים כו' וכו' דאם עשה עוגה קטנה פשיטא דמצטרף כמו שמצטרף עיסה קטנה לעיסה גדולה כדלעיל וכו' רש"י בסוף אלו עובדין לניעין פסקו ששנין עוגה קטנה ומפרישין ולא קאמר רבינו שצריך כ"ה רבעים קמח חלה היינו היכא שאינו רוצה לכתותין עד שיעשה חלה ור"ה לאכול מיד הפת ור"ה להפריש מן העיסה אם כן הסברא נותנת שצריכה כ' רבעים דלוי מעט עיסה אין שייך להצטרף עם הסל דרמוקא זה מזה אפי' ועיסה וקומה קצת לשני מניס שאין שייך עם ליווי חבל אם יש עיסה כשיעור ששייך כחן מצות סלה בעיסה מאחר שיש כחן חלה על העיסה מצטרף העיסה להכשיר הכל ע"י חלה זו ור"ה מ"ו וצ"ע מ"ש שאין רוצה להמתין עד שיעשה חלה ור"ה לאכול מיד הפת כו' הא חלת ח"ל אינה עובלת שמתר לאכול מהפת והקפרישה אח"כ כמ"ש לעיל בסיומן ס"ג וכו' וכו' דלעיל מיידי שמתחילה היה כל הפת מעיסה אחת אבל הפת העונה או כ' רבעים שיעשה הוא עיסה בפני עצמו ואין הפת הרשון נפטר מעוגה חלה ע"י ליווי וצריך שיהא עיסה בישת קודם שחבל מהפג : האופה פשטי"ל מעיסה שלא הורמה חלתה ונתוכה בצד מותר להפריש מעיסה אחרת על זו ונפטר גם כן טעם העיסה הנכנס בצד רמ"א וכו' כתב שכן מלא בתשובה :

סי' שבת [כ"ה] שתי עיסות שאין בשום אחד כשיעור אם נוגעות זו בזו וכו' משנה פ"ד דחלה ומ"ש ואם אינן נדבקים והם צבול וכו' משנה שני דחלה פליגי בה ר"א ור"ה ואיפסיקא הלכתא בפרק אלו עובדין [דף מ"ח] כר"א דהסל מצרפן אף לאחר שנאפה ולא כת"ק דמצריך נשיה דוקא [דף מ"ח] המינין שמצטרפין כתבאר בסי' הקודם : ומ"ש ולא נתנם על לוח וכו' נביא דלא אופשיטא בפרק אלו עובדין ופסק הרמב"ם בחלה דאורייתא לחומרא דצריך להפריש ונחלה של דבריהם לקולא דא"כ להפריש מיהו נראה דאפילו בחלה דאורייתא דצריך להפריש אין לו לצדק כיון דספק הוא ספק ברבות להקל אבל בחלה של דבריהם אין להפריש כלל :

הירוש' הגהות
בצטרף אבל לענין שאר מינים שמצטרפם זה עם זה ליכא מאן דפליגי ארי' בן נורי זה ג"ל דעת הרמב"ם בפ"ו הירושלמי עכ"ל : ב פי' שלא היה אופן יותר משלשה לוגין ביתר כדי לשוברו מן הירמוזין :
67

כרכוס ונאחד אינו כרכוס מחמת מקפיד ודוקא בשלן ככל אחד כשיעור אבל אם יש בהם כ"א כשיעור מטרופות בכל ענין כיון שהם של אחד א' :

שנים שלשו כ"א קצ וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ו וכחז הטעם שכבר היתה לה שעת חובה שהרי היתה שפאזה לחלק טוב אינה חוזרת להתחייב

דחיל כחילו דורמה חלפה בלוחה שעה וברא"ל בהשגות שם הקשה דמה בין זה לעשה עיסתו קצ קצ ואח"כ השיב או שרפן בסל שהיא חייבת ואינה קושיא דשאני התם שלא היה לה שעת חובה מעולם הלכך עכשיו שהגיע לה שעת חובה שהשיב או שרפן בסל חייבת אבל הכא כבר הגיע לה שעת חובה ונפטרה טוב אינה חוזרת להתחייב והכי נריך לפרש לעיל בסיומן שכל מ"ש ח"ס וכיון שאין מטרופין בעיסה אלא במיניהן ופי"א בירושלמי וכו' כ"ז לקמן בסיומן מ"ל ובכ"מ פ"ו והכי נקטין : ומ"ש רבינו ונראה דה"ה נמי בלאחד וכו' טעמו שהרי גם כאן כבר הגיע לה שעת חובה ונפטרה וכו' : המפריש חלה מהעיסה שאין בה שיעור וכו' משנה פ"ד דחלה פלוגי בה ר"ע וחכמים והלכה כחכמים דאף ע"ג דהשלים על העיסה אח"כ כשיעור לא הו"ל חלה למפרע כיון דשעתה שהפרישה היתה העיסה פטורה :

שבו אין חייב חלה וכו' ריש פ"ג דחלה אוכלין עראי מן

העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטט בשעורים נגלגלה בחטים ותטמטט בשעורים האוכל ממנה חייב מיתה ונראה מדברי רבי דהאי נגלגל בחטים ותטמטט בשעורים הכל אחד דרצה לומר שנתערב יפה עד שיהיה גוף אחד לפי דשעורים העיסה מתפרדת וצריך לטמטמה ביד קאמר לשון טמטוס בשעורים אבל בירושלמי הביאו

כ"ז בסוף סיומן זה ע"פ הרשב"ה מבורר דאין הכל אחד אלא דשעורים היו חומרא דחייב האוכל עראי מיד אחר הטמטוס אבל בחטים אינו חייב אלא כשאוכל אחר הנגלגל וכן מבורר בפ"ג הרב רבינו משה בר מיימוני פ"ה דהלכות בכורים ואפשר כיון דאין חייב בקיאין אינה הו"ל טמטוס ואינה הו"ל נגלגל ע"כ כתב רבינו בסתם על כל מיני דגן עד שתדבק העיסה ונעשה גוף אחד דהיינו טמטוס שהוא חומרא : וב"ש ומיהו מוד כשיעור וכו' שם במשנה זו כיון שהיא נותנת את המים מנבחה חלה ובלבד שיהא שם ה' רבעים קמה ומפרש רבינו דה"ה אע"ג שאינו חייב מיתה עד שתתגלגל בחטים וכו' אפי"ו יכול למחר להפרישה מיד כשיעור המים עם הקמה ובלבד שיהא שם ה' רבעים קמה שנתערבו בחטים דכפחות מהם לא הגיעה העיסה לכלל חיונה חלה כן הוא גירסת רבינו במשנה ופירושה ויתא ספרים דגריש ובלבד שלא יהא שם ה' רבעים קמה ומפרשים בדרך אחר ומביאו כ"ז וגם רבינו פסק בסמוך בלוחה גירסא לפי שהדין הוא אחת כשהי גרסאות ומ"ש אבל אם הפרישה קודם וכו' כלומר אם הפרישה קודם שיתערב ממנה ה' רבעים קמה בחטים הו"ל כחילו הפריש חלקו קמה בעוד שלא נקח מים כלל ואין שם חלה עליה לפטור והוא גזל ביד כהן וצריך להחזירה לבעלים ואם יש בלוחה קמה שבה ליד כהן בחזרה חלה חמשת רבעים חייבת בחלה שהבעלים צריכין להפריש ממנו חלה כמו משאר חולין ואף לאחר שהפריש ממנה חלה קאמר רבי יהושע שכל אמתו הקמה שבה ליד כהן והחזירו לבעלים אסור לזרים משום מראית העין וכו' אלא הבעלים מוכרה לבקן וכל זה הוא משנה פרק שני דחלה : ומ"ש וגם הרמב"ם לא כתב בו לאיסור פי' דהרמב"ם בפ"ח דהל' בכורים כשכתב למשנה זו לא כתב הא דרבי יהושע דאסור לזר לאוכלה אלא דרבינו דא"ל לרבי יהושע מעשה ותפשה וכן פי' חטפה וכן זר ואכלה פלוגי עליה והלכתא כוותיהו וכן פי' בכסף משנה ומ"ש כ"ז כאן מדברי רבינו שהם שלא נדקדוק לא דק והעיקר הוא בדברי רבינו וכמו שכתב בכ"מ והכי נקטין דחומר לזר לאוכלה :

וכתב הרא"ם דוקא בלוחה וכו' כ"כ הסמ"ג בשמו וכחז בכה"ל בסיומיה סי' פ"ג וז"ל אשה יכולה לומר לחזירקה קמי קמה ולושי עוגות והפרישי חלה אע"פ דשעת הציווי היה קמה ולא ראויה לחלה וכו' ולא דמי להא דאמרין פי"ב דגזיר ומיהו לה הילכפי פי' האיש מקדש דכל היכא דלאויה לא מני עבוד לא מני לשווי עליה דשאני הכא שהרי בעלת העיסה יש בידה ללוש ולהפריש וכו' המדברי בפירוש מקדש ובפרק כל הבשר ע"ש עיין במ"ש כ"ז בסיומן שכתב בדין זה ע"ש הקו"ם דפ"ג דגזיר בשם ר"ת :

אף על פי שיכול להפרישה מיד וכו' דין זה כתב רבינו ע"פ הגירסא במשנה רפ"ג דחלה כיון שהיא נותנת את המים מנבחה חלה ובלבד שלא יהא שם

למשנה : ובהב הרא"ם דוקא בלוחה שחול עליה שם חלה בעודו קמה כלומר עיסה יכול עליה שם חלה דבריו קיימים כ"כ סמ"ג בשמו ונתן טעם משום דקיימא לן כרא"ל דלחומר דקידושין פרק האומר [דף סז.] אחר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו הלואין לכשיביאו שלוש ויתלשו והביאו שלוש ונפלו דבריו ונפלו שלוש ונפלו חלה וכו' כ"כ בסמ"ג שטעם זה יכולה אשה לומר לחזירקה קמי קמה ולושי עוגות והפרישי חלה אף על פי ששעת הציווי היתה קמה ואינה ראויה לחלה (א) וכחז עוד שהתלמוד הוא כמו אורח יכול לומר לבעלת הבית לבערש חלה מכל עיסה שיהא לו אחר כך אפילו מאותם שיקנה אמה ואינה צריכה לטול רשות בכל פעם : אע"פ שיכול להפרישה מיד אחר שיתערבו חמשת רבעים מ"מ עיקר מצוה לאחר שתגמר כל העיסה וכו' כבר כתבתי בסמוך ש"כ הר"ם והרא"ם ז"ל : ומ"ש ובלבד שלא נשאר ה' רבעים א"ל רבעים

שנים שלשו יחד כל אחד קצ וחלקו והוסיף כל א' רובע הקב על שלו פטור ירושלמי פ"ג דחלה ב' ישראלים שטעו שני קצין וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו פטורים שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו וכו' הרמב"ם בפ"ו מהל' חלה והרא"ל חלק עליו ואכתוב דבריו בסיומן מ"ל : ומ"ש ונראה דה"ה נמי בלאחד אם לא ב' קצים והיה בדעתו לחלק כו' שפטור אבל אם לא היה בדעתו לחלק וחלקה אח"כ נראה שהיא חייב דברים צורים הם וגלמדים מהירושלמי הזה ומאי דתנן בההיא פירקא גבי הקדישה עיסתה וכו' : המפריש חלה מעיסה שאין בה שיעור אינה כלום וכו' לפיכך ב' עיסות שאין בהם אחד כשיעור והפריש מכל אחד ונתערבו חייבת בחלה משנה בפ"ד דחלה פלוגתא דר"ע ורבנן והלכה כרבנן דלמרי הכי :

מסתמא מקפיד ואינו מצטרף שנים שלשו יחד כל אחד קב וחלקיה והוסיף כל אחד רובע הקב על שלו פטור ונראה דה"ה נמי באחד אם לא ב' קצין והיה בדעתו לחלק וחלק (ו) והוסיף על כל אחד רובע הקב שפטור אבל אם לא היה בדעתו לחלק וחלקה אח"כ נראה שהיא חייב אפי' לא הוסיף על כל אחד ואחד שביון שהיה בו כשיעור נחייב אע"פ שהלכה אח"כ המפריש חלה מהעיסה שאין בה שיעור אינו כלום שאין עליה שם חלה לפיכך ב' עיסות שאין בשום אחד כשיעור והפריש מכל אחד ונתערבו חייבת בחלה :

שבו אין חייב חלה להתחייב על האוכל בלא חלה עד שתדבק העיסה (א) ונעשה גוף אחד ומיהו מיד כשיעור ממנה ה' רבעין קמה במים יכול להפרישה אבל אם הפרישה קודם אין שם חלה עליה לפטור העיסה ואפי' נתנה לכהן צריך להחזירה ואם יש בה ה' רבעים צריך להפריש ממנה חלה כמו משאר חולין ומיהו קאמר רבי יהושע אע"פ שהכהן צריך להחזירה אסור לזר לאוכלה משום מראית העין דכיון שראו שבא לידי כהן יאמרו ראינו זר אוכל חלות אלא הישראל מוכרה לכהן ורבנן פלוגי עליה וא"א הרא"ש ז"ל לא פסק בדברי מי ונראה שהלכה כחכמים (ב) וגם הרמב"ם לא כתב בו לאיסור וכחז הר"ם אליעזר מבי"ין דוקא באומר שיחול עליה שם חלה בעודו קמה אבל מפריש קמה ואומר בשתעשה עיסה יחול עליה שם חלה דבריו קיימין אע"פ שיכול להפרישה מיד אחר שיתערבו ה' רבעים (ג) מ"מ עיקר מצותה לאהר שהגמיר כל העיסה אלא שיכול להפרישה מיד אם ירצה ובלבד שלא ישארו עדיין ה' רבעים שלא נתערבו

שבו אין חייב חלה להתחייב האוכל בלא חלה עד שתדבק העיסה ונעשה גוף אחד ומיהו כשיעור ממנה חלה ונראה דה"ה נמי באחד אם לא ב' קצין והיה בדעתו לחלק וחלק (ו) והוסיף על כל אחד רובע הקב שפטור אבל אם לא היה בדעתו לחלק וחלקה אח"כ נראה שהיא חייב אפי' לא הוסיף על כל אחד ואחד שביון שהיה בו כשיעור נחייב אע"פ שהלכה אח"כ המפריש חלה מהעיסה שאין בה שיעור אינו כלום שאין עליה שם חלה לפיכך ב' עיסות שאין בשום אחד כשיעור והפריש מכל אחד ונתערבו חייבת בחלה משנה בפ"ד דחלה פלוגתא דר"ע ורבנן והלכה כרבנן דלמרי הכי :

וחעשה כולה גוף אחד אלא תקנת חכמים היא בעיסה שהיא חלה להפריש חלה בעברה שמה טמאה העיסה והא דקתני בירושלמי כיון שהיא נותנת את המים וזה ראשית עירוסותיהם ה"ק מחייבת המים קרינן ביה ספיר ראשית עירוסותיהם ולא שתהא עיקר המצוה ככהאי גוונא וכך כתב הר"ם וכו' הרא"ש ז"ל וכו' הרא"ם בפסקי חלה שלו וכחז דהכי איתא בהדיא בירושלמי פרק ביצה ופרק חלו עוברין דגרסינן התם הניח הלש עיסה ב' ע"ט מפרש חלפה ב' ע"ט וכו' א"ר שמואל אחיה דרבי ברכיה תפטר בעיסה טמאה שאינו מפרש אלא בסוף א"ר רובי בר בון מן הדין היה בעיסה טמאה שלא יפריש חלה אלא בסוף תקנה תקנו שיפרישו חלה שלא טמאה העיסה והלכך בזמן הזה שאין עיסה טמאה חין מפרשתאן אלא עד שעת נגלוג עכ"ל וכו' סמ"ג אב"ה מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ה אימתי מפרישין את החלה שתיין את המים ויתערב הקמה בחטים מפרש החלה מתחלת דבר שנילוש שנאמר ראשית עירוסותיהם הניח החלה עד שלש הכל וערבה ואח"כ הפריש חין בכך כלום עכ"ל וצריך לפרש דבריו כדברי בני רבנותא ולפי שלא הבין הרא"ש"ל כן דבריו הבינו וז"ל ספר התרומה כשעשה עיסה כדי לעשות ככרות לאפות ולגומרה וגם יש שמחייבות עד לאחר שנתחממה וטוב הדבר דהא כל עיסותיונו ומחמתה הן ואמרין בירושלמי חלה עממה מפרש עליה כבוסה. וכחז עוד הרא"ם ובלבד שיהא שם ה' רבעים קמה קודם שנתערב בחטים דפתות מוכאן עדיין לא הגיע לידי חיונה וברוב ספרים גרסינן ובלבד שלא יהיו שם ה' רבעים קמה פירוש שלא נתערב בחטים דאם כשאר ה' רבעים לא נפטור בחלה שהפרישה קודם שנתגלגלו והכי איתא בהדיא בירושלמי וכמו שכתבתי בסמוך וגם ר"ם והרא"ם כתבו שגירסא זו עיקר וכך הוא גירסת הרמב"ם ז"ל ורבינו כתב בדברי הגורמים ובלבד שיהא שם משום דלינו קומעא חיהו אפילו לדברי הגורמים ובלבד שלא יהא שם : ומ"ש אבל אם הפריש קודם חין שם חלה עליה לפטור את העיסה אפילו נתנה לבקן צריך לחזירה והא שם זה ה' רבעים צריך להפריש ממנה חלה וכולי משנה בפ"ג דחלה המפריש חלה קמה אינה חלה וגזל ביד כהן העיסה עממה חייבת בחלה הקמה א"ש יש בו כשיעור חייב בחלה ואסור לזרים דברי ר' יהושע ופירשו הר"ם והרא"ם ואסורה לזרים כל הקמה שבה לידי כהן חומר עבולה משום מראית העין כיון שראו אותה בא לידי כהן אחי למימר ראינו זר אוכל חלות : ומ"ש רבינו וגם הרמב"ם לא כתב בו לאיסור אינו מדוקדק דמשמע מדבריו דהרמב"ם נמי סבר דאין להפק כרבי יהושע מפני כך לא כתב בו לאיסור ואין לדבר כן שהרי הוא ז"ל פסק בפ"ה המשנה כרבי יהושע אבל הטעם שלא כתב בו לאיסור היינו מפני שאינו מפרש מאי דתנן ואסורה לזרים קאי אכל הקמה כמו שפירשו הר"ם והרא"ם אלא החלה עממה קאי שהיא אסורה לזרים כדן כל חלה כמבואר בפירושו

זוה אחרו דמפרש חלתו קמה אינה חלה אבל מפרש קמה ואומר בשתעשה עיסה יכול עליה שם חלה דבריו קיימים כ"כ סמ"ג בשמו ונתן טעם משום דקיימא לן כרא"ל דלחומר דקידושין פרק האומר [דף סז.] אחר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו הלואין לכשיביאו שלוש ויתלשו והביאו שלוש ונפלו דבריו ונפלו שלוש ונפלו חלה וכו' כ"כ בסמ"ג שטעם זה יכולה אשה לומר לחזירקה קמי קמה ולושי עוגות והפרישי חלה אף על פי ששעת הציווי היתה קמה ואינה ראויה לחלה (א) וכחז עוד שהתלמוד הוא כמו אורח יכול לומר לבעלת הבית לבערש חלה מכל עיסה שיהא לו אחר כך אפילו מאותם שיקנה אמה ואינה צריכה לטול רשות בכל פעם : אע"פ שיכול להפרישה מיד אחר שיתערבו חמשת רבעים מ"מ עיקר מצוה לאחר שתגמר כל העיסה וכו' כבר כתבתי בסמוך ש"כ הר"ם והרא"ם ז"ל : ומ"ש ובלבד שלא נשאר ה' רבעים א"ל רבעים

דרכי משה
שבו (א) וכו' במדרכי סוף האיש מקדש ע"ג וכו' במדרכי לקמן סימן שבת' :

פרישה
לפי ע"ד למלקה (ולבאורה היה נראה לומר אף שלשו בסתם כיון שהם שנים מסתמא וחלקם ולפיכך כשחלק הכורר הדבר למפרע ולא היה לו שעת הסיווג ונפטור ע"כ כתב רבינו ב"ה שלש ב' קצין והיה מקדש לכל אחד ואחד (ו) והוסיף על כל אחד רובע הקב על שלו פטור שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו (ועיין בסיומן ש"ל מ"ש ח"א ז"ל בשם רש"ל בדין עירוב קמה כ"ה) :

דרישה
כל נהם אחד כו' וכו' שתי עיסות שיש בהם כרכוס ונשני חין בו (מסתמא מקפיד ואינו מצטרף עכ"ל) וכל זה שאין שיעור בכל אחד אבל אם יש בהן שיעור מפרש מחדש על הבית אם הם של אחד כ"כ ת"ם סיומן קפ"ט והביאו רמ"א :

סי שבו [א] ונעשה גוף אחד כתב ב"י וכן פסקו כל הפוסקים ונסתה"ת כתב דיש ממתני' עד

סי שבו (א) וגם הרמב"ם לא כתב בו לאיסור ונמי המשניות כתב שהלכה כרבי יהושע ועיין מ"ש הכ"י עכ"ל : וזוהי כשתעשה עיסה פי' הסלס והקמה והנשאר : (ב) מ"מ עיקר מצוה

למחר

מחייב בקנו כל אחד לבדו הקמה ואח"כ לשו קמתן יחד והכי איתא בירושלמי רבי
 אבהו בר בון בעי קומי רבי ירמיה ואפי' יש של ישראל כשיעור אחי חייבת ועשה
 קצת מלאן וקצת מלאן וקצת כחמלע אחר ליה אינו מעורב ע"י גידול בתמיה
 א"כ משמע שלא קנו ביחד הקמה דלא לא היה שייך לישרר שהגידין ומעין נמשכין
 עו לוו ובראשית הגז יש איכא דאמרי
 שפחות דנכרי מויבי מחייב וכן בפסחים
 יש לשון זה דעיסת ארנונה חייבת בחלה
 לפי זה א"ל לחלק כלום עכ"ל :
נכרי
 חסגה כפ"ג דהלה וטעמא דנפסק חייב
 חמטש כפרק הורוע (קלד) : משום דהויא
 ספקא דאיסורא ולחומרא :
שני
 נכרים שעשו ב' קנים בשותפות
 וחלקו אותן וכו' ירושלמי בפ"ג
 דחלה א"ר בון בר חייה ב' נכרים שעשו ב' קנים וחלקו והוסיף זה על שלו וזה
 על שלו חייבין שלא יהיה להם שעת חובה ונפטרו ב' ישראלים שעשו שני קנים
 וחלקו והוסיפו זה על זה על שלו פטורין שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו
 וכו' הרמב"ם בפ"ו מה' חלה ו"ל ב' נכרים שעשו כשיעור וחלקו ואח"כ נתגייירו
 והוסיף כל אחד על שלו עד שהשלימו לכשיעור ה"ו חייבת שלא היה
 לה שעת חובה כשהיו נכרים שהרי פחות מכשיעור היה ביד כל אחד מהם אבל ב'
 ישראלים שעשו כך ומזר כל אחד אחר שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לכשיעור
 ה"ו פטורה שכבר היה לה שעת חובה והם היו פטורים בזאתו שעה מפני שעשוהו
 לחלק עכ"ל ובתב עליו הראב"ד און דבר זה מחזור ואם עשו אותה לחלק והשלימו
 חלקן לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קצין והשיכון או שרפן ככל שכן
 חייבין ואע"פ שראה כן בירושלמי און השכל נותן לסמוך עליו ועוד דקו"ל און
 דיחוי אלא מלות ואחר זה ואחר זה כיון שהשלים עליו חייב עכ"ל וכו' דהרמב"ם סבר
 לדחוי בירושלמי דלא תיקשי ליה מהעושה עיסתו קצין והשיכון ככל או צרפן
 דמייב וי"ל דשאני התם עדיין לא היה לה שעת חובה מעולם הילכך כל שהגיע לה
 שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר היה לה שעת חובה שהרי היה בה כשיעור ונפטרה
 מפני שעשוהו לחלק שוב אינה חוזרת להתחייב דה"ל כאילו הורמה ממנה חלתה
 בזאתה שעה וכו' דומה לאותו שטינו ס"ג דחלה הקדשה עיסתה עד שלא נגלגלה
 ונגלגלה הגזבר ואח"כ פדתה פטורה שזעפת חובתה היתה פטורה ואין זה ענין
 אלא דיחוי דמלות ומ"ש רבינו כרפי לעיל הוא בסיון ס"ז :

ישראל וחלה אין לה שיעור מן התוויה כ"כ הרא"ש בה"ל חלה וכחז רבינו שמחן
 וכי פטורין בראשית הגז שותפות נכרי מן החלה בשאין בחלקו של ישראל כשיעור
 עכ"ל וכן כתב הרא"ש ומצינו ב"י משמע דס"ל דניש בחלקו של ישראל כשיעור
 חייבת בחלה אפי' בנכרי עומד עליו ומפורסם שיד הנכרי בחמלע והכי נקטינן
 ודלא כמ"ש בכלבו לפטור את ישראל
 כשפורסם שיד הנכרי בחמלע ומצינו
 ב"י עוד כתב בספ"ה דההיא דראשית
 הגז אפי' יש של ישראל כשיעור פטורה
 דמיידי שקנו הקמה יחד ישראל והנכרי
 דככל פורתא יש לנכרי חלק בן ומתניתין
 דמחייבת ביש של ישראל כשיעור מיידי
 דקנו כל אחד לבדו הקמה ואח"כ לשו
 קמתן יחד והכי איתא בירושלמי ומשמעו
 הפוסקים דלא כותיה אלא ככל ענין אם
 יש בישראל כשיעור חייבת בחלה חפילו

קנו הקמה יחד : כתבו הר"ף והרא"ש בפ"ק דפסחים דהלכה כלישנא דיתרא דרבא
 דעיסת ארנונה חייבת בחלה ואע"ג דלא מני מסלק ליה בזווי דשמי ימלך הנכרי
 שלא ליטלה ואפי' אין שיעור חלה בשל ישראל חייבת בחלה ועממא הוי כיוון דעיסה
 לית ליה קלא דלנכרי היא וכשיאכלנה בלא הפדשת חלה הרואה אומר שלו היא
 ואוכלה הילכך משום מראית העין חייבת בחלה אבל גבי שותפות הנכרי אפי' ימלך
 הנכרי לא יטלה מ"מ היא של נכרי הילכך אין בשל ישראל כשיעור פטורה וכו' א"ל
 בירושלמי והכי נקטינן : **נכרי** : שהיה לו עיסה ונתגיייר וכו' מזנה פ"ג דחלה
 והא דספק חייב משום : דהוי שיק איסורא דשמיא יאכל טבל הילכך
 צריך להפריש חלה מיהו לענין מ"ן המע"ה משרים ומזכרה לכהן :

נכרים שעשו ב' קנים וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו חייבין שלא יהיה להם שעת חובה ונפטרו ב' ישראלים שעשו שני קנים וחלקו והוסיפו זה על זה על שלו פטורין שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו וכו' הרמב"ם בפ"ו מה' חלה ו"ל ב' נכרים שעשו כשיעור וחלקו ואח"כ נתגייירו והוסיף כל אחד על שלו עד שהשלימו לכשיעור ה"ו חייבת שלא היה לה שעת חובה כשהיו נכרים שהרי פחות מכשיעור היה ביד כל אחד מהם אבל ב' ישראלים שעשו כך ומזר כל אחד אחר שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לכשיעור ה"ו פטורה שכבר היה לה שעת חובה והם היו פטורים בזאתו שעה מפני שעשוהו לחלק עכ"ל ובתב עליו הראב"ד און דבר זה מחזור ואם עשו אותה לחלק והשלימו חלקן לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קצין והשיכון או שרפן ככל שכן חייבין ואע"פ שראה כן בירושלמי און השכל נותן לסמוך עליו ועוד דקו"ל און דיחוי אלא מלות ואחר זה ואחר זה כיון שהשלים עליו חייב עכ"ל וכו' דהרמב"ם סבר לדחוי בירושלמי דלא תיקשי ליה מהעושה עיסתו קצין והשיכון ככל או צרפן דמייב וי"ל דשאני התם עדיין לא היה לה שעת חובה מעולם הילכך כל שהגיע לה שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר היה לה שעת חובה שהרי היה בה כשיעור ונפטרה מפני שעשוהו לחלק שוב אינה חוזרת להתחייב דה"ל כאילו הורמה ממנה חלתה בזאתה שעה וכו' דומה לאותו שטינו ס"ג דחלה הקדשה עיסתה עד שלא נגלגלה ונגלגלה הגזבר ואח"כ פדתה פטורה שזעפת חובתה היתה פטורה ואין זה ענין אלא דיחוי דמלות ומ"ש רבינו כרפי לעיל הוא בסיון ס"ז :

היתה
 העיסה בין הנכרי ובין ישראל והוסיף כל אחד על שלו וכו' ג"ו שם
 בירושלמי ישראל ונכרי שעשו ב' קנים וחלקו והוסיפו זה על זה על שלו וזה
 על שלו חייבין חלקו של ישראל חייב חלקו של נכרי מהו כלום חלקו של נכרי חייב
 גורם חלקו של ישראל כלום חייב לא מחמת חלקו של נכרי והכי פטור והראב"ד
 ופסק הרמב"ם בירושלמי הוה שכתב בפ"ו מה' נכרים היתה העיסה בין הנכרי
 והישראל בשותפות וחלקו ואח"כ נתגיייר הנכרי והוסיף הגר על שלו עד שהשלים כל
 אחד עיסתו של ישראל חייבת ושל נכרי פטורה ובתב עליו הראב"ד תימה דקשיא
 דידה אדידיה של ישראל אחי חייבת ושל נכרי אחי פטורה איפכא מביעי ליה
 וכו' בירושלמי בתמיה אחר כלום חלקו של ישראל חייב וכו' חלקו של ישראל חייב
 חלקו של נכרי פטור משמע דבתמיה אלא זה וזה חייב עכ"ל ואני אומר דגם לפי
 הראב"ד קשה לירושלמי עצמו שפסק בפ"ו נכרים לחיוב וכו' ישראלים לכשיעור דשאר
 ונכרי אחי חייב הו"ל של נכרי חייב ושל ישראל פטור לפיכך גראה ליישב
 בירושלמי לדברי הרמב"ם דשל ישראל חייבת משום דכיון דחלקו היה מחובר עם
 של נכרי ונכרי לאו בר חיובא הוא נמצא שלא בא עדיין עיסתו של ישראל לדי
 חיוב חלה מעולם והוי כעושה עיסתו קצין והשיכון או צרפן ככל דמייב וי"ש כלום
 חלקו של ישראל חייב לא מחמת חלקו של נכרי כלומר דאין חלקו של ישראל חייב
 אלא מפני שהשלים שיעור חלה היה חלקו של נכרי דלאו בר חיובא הוא והוי חלקו
 של ישראל בחילו נילוש לבדו הילכך כשיעור עליו והשלים לכשיעור חייב ומה שאמרו
 אחר זה חלקו של ישראל חייב חלקו של נכרי פטור היינו לומר דכיון דחייבין דחלקו
 הנכרי מחובר לחלק הישראל דבר חיובא הוא ח"כ הוי כאילו לש הנכרי שיעור חלה
 להתחייב כמו שנתבאר וכו' דעשו עיסה זו ע"מ שלא לחלק ואח"כ נמלכו וחלקו דאי
 דהרמב"ם שכתב דכבא זו היתה העיסה ביד הנכרי וביד הישראל בשותפות מה שלא
 בשותפות ואח"כ נמלכו וחלקו ומ"ה של נכרי פטורה דכבר היה לה שעת חובה אבל אם
 כתב הרמב"ם בפ"ו נכרי שהפריש חלה אפי' בא"י אינה חלה אלא מודיעין אותו שא"ל
 כדי לפטורה שאם ירצה ישראל יפטור עצמו ועשה עיסתו פחות משיעור חלה עכ"ל
 לא כתב שדוקין את הנכרי ואם לא אחר דעת ישראל הפרשתה טעונה גניזתו כמו שאמרו
 והביאו רבינו בסיון שאחר זה וכו' שלא אמרו כן אלא בתרומה מדרבנן הויה מיהא
 ולש דביתו עיסה אחרת ומצדן ביחד ובעיסה שלש דביתו היה שיעור חלה כיצד מפרש
 עליו דהא מפרש מן החיוב על הפטור שהרי אף המעורב בטל מן התורה ברוב אם
 דתרווייהו מדרבנן מ"מ כיון שכעיסה שנתערב יש תרי מילי דרבנן חלה דחלה זו
 אין זו אלא חלה מילתא דרבנן און מפרשין מנו על זו כיון דקלת חמורה זו מנו
 אחת נעטרב לי טבל בחולין ושאלתה ה"ת רבי טרפון וכו' עד ק"ה מן הנכרי ועשר עליו
 אלמא אפי' דמע"ה לא הוי חיוב אלא מדרבנן כמו טבל המעורב בחלין אפי' כיון
 לאפרושי מני מיניה וביה מטעם יש בילה שאמרו בפ"ק דר"ה (דף יג') לומר גרנו
 אלא ל"ל שפירוש חלה גדולה כשיעור גדולה של נכרי ועוד דהשתא חמ"ל נוטל חלה
 גבי דמים העליונים והתחתונים שנתערבו וכו' עד רוב העליונים דקא יהיב למעלה
 שיעור התחתונים ועוד עכ"ל : הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וכה' ואח"כ נגלגלה
 וכו'

ישראל וחלה אין לה שיעור מן התוויה כ"כ הרא"ש בה"ל חלה וכחז רבינו שמחן
 וכי פטורין בראשית הגז שותפות נכרי מן החלה בשאין בחלקו של ישראל כשיעור
 עכ"ל וכן כתב הרא"ש ומצינו ב"י משמע דס"ל דניש בחלקו של ישראל כשיעור
 חייבת בחלה אפי' בנכרי עומד עליו ומפורסם שיד הנכרי בחמלע והכי נקטינן
 ודלא כמ"ש בכלבו לפטור את ישראל
 כשפורסם שיד הנכרי בחמלע ומצינו
 ב"י עוד כתב בספ"ה דההיא דראשית
 הגז אפי' יש של ישראל כשיעור פטורה
 דמיידי שקנו הקמה יחד ישראל והנכרי
 דככל פורתא יש לנכרי חלק בן ומתניתין
 דמחייבת ביש של ישראל כשיעור מיידי
 דקנו כל אחד לבדו הקמה ואח"כ לשו
 קמתן יחד והכי איתא בירושלמי ומשמעו
 הפוסקים דלא כותיה אלא ככל ענין אם
 יש בישראל כשיעור חייבת בחלה חפילו

קנו הקמה יחד : כתבו הר"ף והרא"ש בפ"ק דפסחים דהלכה כלישנא דיתרא דרבא
 דעיסת ארנונה חייבת בחלה ואע"ג דלא מני מסלק ליה בזווי דשמי ימלך הנכרי
 שלא ליטלה ואפי' אין שיעור חלה בשל ישראל חייבת בחלה ועממא הוי כיוון דעיסה
 לית ליה קלא דלנכרי היא וכשיאכלנה בלא הפדשת חלה הרואה אומר שלו היא
 ואוכלה הילכך משום מראית העין חייבת בחלה אבל גבי שותפות הנכרי אפי' ימלך
 הנכרי לא יטלה מ"מ היא של נכרי הילכך אין בשל ישראל כשיעור פטורה וכו' א"ל
 בירושלמי והכי נקטינן : **נכרי** : שהיה לו עיסה ונתגיייר וכו' מזנה פ"ג דחלה
 והא דספק חייב משום : דהוי שיק איסורא דשמיא יאכל טבל הילכך
 צריך להפריש חלה מיהו לענין מ"ן המע"ה משרים ומזכרה לכהן :

פרישה
 (א) היתה העיסה בין ישראל ובין הנכרי ונתגיייר הנכרי של ישראל חייבת ושל נכרי פטורה
 והטעם מפני שעיסה של ישראל כשהיא מחוברת בחלקו של נכרי דלאו בר חיובא הוא נמצא שלא בא
 עיסתו לדי חיוב מעולם עד שוסיף אפי' והוי כצדקן ככל דמייב אלא חלקו של נכרי היה מחובר
 לחלקו של ישראל שהוא בר חיובא וכו' כאילו לש הנכרי שיעור חלה והו"ל שעת חובה ונפטרה
 מפני שהו"ל נכרי ושוב אינה חוזרת להתחייב ודוקא כשהיה לשין בשותפות ע"ד שלא לצדקה אבל
 אם היה דעתן לחלקה גם של נכרי חייב דלא היה לה שעת חובה מעולם ב"י : (א) הפקיר עיסתו
 קודם

ב' נילא דהויהתא הוה קש של חפה (ע"י חולין נו) : ר"ל שרחה אותו בקש : ג' כלומר פשיטא לן דחלקו של ישראל חייב אחר שהשלים שהרי לא היה לו שעת חיוב שאין העיסות ראוין
 לצירוף בלא"ה לחיובא דשל נכרי פטור והו"ל בישראל שעושה חלה פחות מכשיעור ואח"כ מוסר עליו ומשלימו לשיעור שהיב בחלה אחר השלמתו : חלקו של נכרי מהו אם הוא ג' :
 כן חייב שהרי לא היה לו שעת חיוב ונפטר דהא לא מצטרפיה לתרדי מכה הפטור של עיסת נכרי ובין דלא מצטרפת לא היתה לעיסת נכרי שעת חיוב מכה הצירוף וחלקו לבדו
 לא היה לו אז כשיעור דניבא דנפטר עיסתו פעם אחת מכה גימא והשחא בא לו חיובו וחייב או ניבא כיון שחלק נכרי מחובר לחלק ישראל שהוא בר חיובא הו"ל כאילו לש הנכרי
 שיעור

הירדשי הגהות
 ג' נילא דהויהתא הוה קש של חפה (ע"י חולין נו) : ר"ל שרחה אותו בקש : ג' כלומר פשיטא לן דחלקו של ישראל חייב אחר שהשלים שהרי לא היה לו שעת חיוב שאין העיסות ראוין
 לצירוף בלא"ה לחיובא דשל נכרי פטור והו"ל בישראל שעושה חלה פחות מכשיעור ואח"כ מוסר עליו ומשלימו לשיעור שהיב בחלה אחר השלמתו : חלקו של נכרי מהו אם הוא ג' :
 כן חייב שהרי לא היה לו שעת חיוב ונפטר דהא לא מצטרפיה לתרדי מכה הפטור של עיסת נכרי ובין דלא מצטרפת לא היתה לעיסת נכרי שעת חיוב מכה הצירוף וחלקו לבדו
 לא היה לו אז כשיעור דניבא דנפטר עיסתו פעם אחת מכה גימא והשחא בא לו חיובו וחייב או ניבא כיון שחלק נכרי מחובר לחלק ישראל שהוא בר חיובא הו"ל כאילו לש הנכרי
 שיעור

ויבנה און אחד גורם לחיבור פטור ולא חשבון לכו כאלו היה זה כשיעור לא לזה ולא לזה ולשיכך כשהלקו ונתגוירו והשלימו לכשיעור שניהם חייבים והדבר פשוט להעיד דברי רש"י וזכרי און חילוק בין ששאוה מתחלה לחלק ובין עשו ע"מ שלא לחלק ככל ענין של ישראל חייב ושל נכרי פטור ומשמע דפרי' ודלא כמ"ש ז"י . ושיכך לתמוה דכתב רש"י (דף ס"ז)

עד פטורה במנחת ד פרק ר' ישמעאל : **העושה** עיסה לכהנה ולחיה פטור נלמד מהדן שיבא בסמוך ונרס' בספרי שלכם חייבת ושל חיה אינה חייבת :

עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ואם לאו פטורה משנה כפ"ק דחלה ואחמור עלה בירושלמי איזהו עיסת הכלבים רש"י אמר כל שפירש בה מורסן מתני' אמר ה בזמן שהרועים אוכלי' פעמים שאין הרועים אוכלים ממנה רבי יוחנן אמר כל ששאה כעכין ומני כן עשאה כעכין חייבת עשאה למודין פטורה רבי זאב בשם שמואל אפי' עשאה קלוסקין והתניא אם אין הרועים אוכלים ממנה חספת עשאה חספה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ע"כ והשתא מ"ש רבי' בשם הרמב"ן ע"פ הירושלמי שאפי' היתה סלת נקיייה וכו' היינו כרבי זאב בשם שמואל : רבי' ומיהו דוקא שזכר בה שהיא לכלבים כגון שאינה ערוכה וכו' היינו כרבי יוחנן ז"ל שהוא ז"ל סובר דרבי יוחנן ורבי זאב בשם שמואל לא פליגי דרבי זאב בשם שמואל דאמר אפי' עשאה קלוסקין לא אהא לאיפלוגי אלא ארש"י דאמר כל שפירש בה מורסן דליתא אלא אפי' עשאה קלוסקין שהיא סולת יפה פטורה מאחר שעשאה חספה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ובזכות הפת לא איירי וסמך אחתי דתני כדרייתא עשאה כעכין חייבת וכו' והיינו כר' יוחנן דלא מפליגי אלא בזכות הפת שאם לא עשאה כעכין אפילו היא סולת נקיה פטורה כיון שעשאה ע"ד שלא יאכלו הרועים ממנה ומעשה מוכיחים עליה : ב"ה ומדברי הרמב"ם נראה שאפילו עשאה כמנחה של שלמה ולא עשה בה שום שינוי ולא שום גריעותא ולא שום היבר מאחר שעשאה חספה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה פטור : וכתב הרשב"א בפסקי חלה שלו דהא דאמר רש"י כל שלא עירב בה מורסן א"א לפרש שכל שיש בה מורסן אינה חייבת בחלה שהרי שנינו ה' רבעים קמה חייבים בחלה הם וסוכן ושארין ומורסן אלא היינו לומר דפעמים מערבין בה מורסן כ"כ שאינה ראויה לרועים א"כ יש לפרש שפירש בה מורסן לאחר שניטל מתוכה לפי שאין דרך בני אדם לעשות כן וכדכתב טעל מורסן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים :

הלכות תרומות ומעשרות ומעשר עני וראשית הנז

שלא מפני שאין נוהגין תרומות ומעשרות בארצות אלו אין רצוני להאריך בהם אף על פי שמצינו בבבא מקומות בתלמוד שהיו מפרשים תרומות ומעשרות בח"ל פי' ר"י דהיינו דוקא במקומות הקרובים לא"י (ה) כמו עמון ומואב ומצרים ובבל שרביבם הכמים בתרומות ומעשרות גזירה אמו א"י אבל באלו המקומות הרחוקים מא"י לא הייבום (ו) אבל בא"י נוהגין וכתב הרמב"ם שאינו אלא מדרבנן שאפילו בימי עזרא לא היה דארייתא כיון שלא עלו כולם ולא היו כל יושביה עליה ונ"ל דלא שייך האי טעמא אלא נבי חלה דכתיב בה בבואכם ודרשינן מינה בכיאת כולכם אבל לענין תרומות ומעשרות לא בעינן שיהיה כל יושביה עליה ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן שבטלה קדושת הארץ משגלו ממנה אבל ר"י פי' שהם דאורייתא דקדושה שנייה

חזור וזכה בה ואח"כ גלגלה או הפקיר אחר שגלגלה וחזר וזכה בה חייבת הפקירה ונתגלגלה בעודה הפקר ואח"כ זכה בה פטור (ה) העושה עיסה לכהנה ולחיה פטור עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ואם לאו פטורה משמע אם ראויה לרועים ואם לאו שאינה ראויה לאבילה והרמב"ן פירש על פי הירושלמי שאפי' אם היתה סולת נקיייה (ו) ואם עשה לשם הכלבים פטורה ומיהו דוקא שזכר בה שהיא לכלבים כגון שאינה ערוכה ועשויה כצורת לחם הא לאו הכי הייב כתב הרמב"ם הלוקח מהנחתום בחוץ לארץ (ז) צריך להפריש חלה מספק אבל הלוקח מבעל הבית א"צ להפריש מספק ואצ"ל המתארח אצלו שא"צ להפריש מספק :

שרא מפני שאין נוהגין תרומות ומעשרות בארצות אלו

אין רצוני להאריך בהם אף על פי שמצינו בבבא מקומות בתלמוד שהיו מפרשים תרומות ומעשרות בח"ל פי' ר"י דהיינו דוקא במקומות הקרובים לא"י (ה) כמו עמון ומואב ומצרים ובבל שרביבם הכמים בתרומות ומעשרות גזירה אמו א"י אבל באלו המקומות הרחוקים מא"י לא הייבום (ו) אבל בא"י נוהגין וכתב הרמב"ם שאינו אלא מדרבנן שאפילו בימי עזרא לא היה דארייתא כיון שלא עלו כולם ולא היו כל יושביה עליה ונ"ל דלא שייך האי טעמא אלא נבי חלה דכתיב בה בבואכם ודרשינן מינה בכיאת כולכם אבל לענין תרומות ומעשרות לא בעינן שיהיה כל יושביה עליה ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן שבטלה קדושת הארץ משגלו ממנה אבל ר"י פי' שהם דאורייתא דקדושה שנייה

אלה היינו לומר דפעמים מערבין בה מורסן כ"כ שאינה ראויה לרועים א"כ יש לפרש שפירש בה מורסן לאחר שניטל מתוכה לפי שאין דרך בני אדם לעשות כן וכדכתב טעל מורסן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים :

כתב הרמב"ם הלוקח מהנחתום וכו' עד סוף הסיון פ"ח : ומ"ש הלוקח מזה"א מתארח אצלו א"צ להפריש מספק הכי משמע בפ"ד דע"ז (ל ט) :

שלא מפני שאין נוהגין תרומות ומעשרות בארצות אלו אין רצוני להאריך בהם אפי' שמצינו בבבא מקומות בתלמוד שהיו מפרשים תרומות ומעשרות בח"ל פי' ר"י דהיינו דוקא במקומות הקרובים לא"י (ה) כמו עמון ומואב ומצרים ובבל שרביבם הכמים בתרומות ומעשרות גזירה אמו א"י אבל באלו המקומות הרחוקים מא"י לא הייבום (ו) אבל בא"י נוהגין וכתב הרמב"ם שאינו אלא מדרבנן שאפילו בימי עזרא לא היה דארייתא כיון שלא עלו כולם ולא היו כל יושביה עליה ונ"ל דלא שייך האי טעמא אלא נבי חלה דכתיב בה בבואכם ודרשינן מינה בכיאת כולכם אבל לענין תרומות ומעשרות לא בעינן שיהיה כל יושביה עליה ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן שבטלה קדושת הארץ משגלו ממנה אבל ר"י פי' שהם דאורייתא דקדושה שנייה

אלה היינו לומר דפעמים מערבין בה מורסן כ"כ שאינה ראויה לרועים א"כ יש לפרש שפירש בה מורסן לאחר שניטל מתוכה לפי שאין דרך בני אדם לעשות כן וכדכתב טעל מורסן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים :

כתב הרמב"ם הלוקח מהנחתום וכו' עד סוף הסיון פ"ח : ומ"ש הלוקח מזה"א מתארח אצלו א"צ להפריש מספק הכי משמע בפ"ד דע"ז (ל ט) :

שלא מפני שאין נוהגין תרומות ומעשרות בארצות אלו אין רצוני להאריך בהם אפי' שמצינו בבבא מקומות בתלמוד שהיו מפרשים תרומות ומעשרות בח"ל פי' ר"י דהיינו דוקא במקומות הקרובים לא"י (ה) כמו עמון ומואב ומצרים ובבל שרביבם הכמים בתרומות ומעשרות גזירה אמו א"י אבל באלו המקומות הרחוקים מא"י לא הייבום (ו) אבל בא"י נוהגין וכתב הרמב"ם שאינו אלא מדרבנן שאפילו בימי עזרא לא היה דארייתא כיון שלא עלו כולם ולא היו כל יושביה עליה ונ"ל דלא שייך האי טעמא אלא נבי חלה דכתיב בה בבואכם ודרשינן מינה בכיאת כולכם אבל לענין תרומות ומעשרות לא בעינן שיהיה כל יושביה עליה ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן שבטלה קדושת הארץ משגלו ממנה אבל ר"י פי' שהם דאורייתא דקדושה שנייה

ומי' רבינו ז"ל דלא שייך האי טעמא אלא גבי חלה וכו' כך השיג עליו הרשב"ד לשם זכר האריך ז"י כאן ובספר כ"מ ליישב השגה זו גם מה שקשה עוד על דבריו ע"כ ובספרו יתבאר הנלפע"ד ביישוב זה : ומ"ש ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן וכו' לאו דאמר מתנאי ואזרחי קאמר רבינו כנראה מדברי ז"י דא"כ הי"א כתב על זה אצל ר"י פירש שהם דאורייתא דלא יבא ר"י לחלוק אצום תנא או אמורא אלא ר"ל איכא מ"ד מן התפרשים דאשכחן לרבי' שמחין שפירש ר"י דשנייתא אחתית דרבי יוסי בר חנינא ור"א בירושלמי דר"א דאמר מחליהן קבלו ס"ל דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא וברשותן של בני עולה גולה היה שלא לקדש והם הלכו וקידשו ונתחייבו מן התורה ובין שכן בטלה עכשיו קדושת הארץ דסתמא לא היה בלבן אלא בזמן שבה"מ קיים הואיל והדבר חלי בהם והיינו כ"כ דר' יוסי פרק הערל דתרומה בזמן הזה דרבנן :

ומי' רבינו ז"ל דלא שייך האי טעמא אלא גבי חלה וכו' כך השיג עליו הרשב"ד לשם זכר האריך ז"י כאן ובספר כ"מ ליישב השגה זו גם מה שקשה עוד על דבריו ע"כ ובספרו יתבאר הנלפע"ד ביישוב זה : ומ"ש ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן וכו' לאו דאמר מתנאי ואזרחי קאמר רבינו כנראה מדברי ז"י דא"כ הי"א כתב על זה אצל ר"י פירש שהם דאורייתא דלא יבא ר"י לחלוק אצום תנא או אמורא אלא ר"ל איכא מ"ד מן התפרשים דאשכחן לרבי' שמחין שפירש ר"י דשנייתא אחתית דרבי יוסי בר חנינא ור"א בירושלמי דר"א דאמר מחליהן קבלו ס"ל דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא וברשותן של בני עולה גולה היה שלא לקדש והם הלכו וקידשו ונתחייבו מן התורה ובין שכן בטלה עכשיו קדושת הארץ דסתמא לא היה בלבן אלא בזמן שבה"מ קיים הואיל והדבר חלי בהם והיינו כ"כ דר' יוסי פרק הערל דתרומה בזמן הזה דרבנן :

ומי' רבינו ז"ל דלא שייך האי טעמא אלא גבי חלה וכו' כך השיג עליו הרשב"ד לשם זכר האריך ז"י כאן ובספר כ"מ ליישב השגה זו גם מה שקשה עוד על דבריו ע"כ ובספרו יתבאר הנלפע"ד ביישוב זה : ומ"ש ומ"מ איכא מ"ד דהאידינא אינו אלא דרבנן וכו' לאו דאמר מתנאי ואזרחי קאמר רבינו כנראה מדברי ז"י דא"כ הי"א כתב על זה אצל ר"י פירש שהם דאורייתא דלא יבא ר"י לחלוק אצום תנא או אמורא אלא ר"ל איכא מ"ד מן התפרשים דאשכחן לרבי' שמחין שפירש ר"י דשנייתא אחתית דרבי יוסי בר חנינא ור"א בירושלמי דר"א דאמר מחליהן קבלו ס"ל דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא וברשותן של בני עולה גולה היה שלא לקדש והם הלכו וקידשו ונתחייבו מן התורה ובין שכן בטלה עכשיו קדושת הארץ דסתמא לא היה בלבן אלא בזמן שבה"מ קיים הואיל והדבר חלי בהם והיינו כ"כ דר' יוסי פרק הערל דתרומה בזמן הזה דרבנן :

פרישה ע"י גלגלה ושוב לא יחזור לחיובו כפי' הר"א סעקא"ן : ד שם בנמרא (סו) איתא להך עניינא רק גבי הקדש ולא בהפקר אמנם כיון דהקדש והפקר שוין לענין פטור מן התורה מטילא טאי דמפליגין הכי בהקדש ה"ה בהפקר : ה בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ז' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ח' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ט' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : י' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת :

פרישה ע"י גלגלה ושוב לא יחזור לחיובו כפי' הר"א סעקא"ן : ד שם בנמרא (סו) איתא להך עניינא רק גבי הקדש ולא בהפקר אמנם כיון דהקדש והפקר שוין לענין פטור מן התורה מטילא טאי דמפליגין הכי בהקדש ה"ה בהפקר : ה בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ז' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ח' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ט' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : י' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת :

שעור ופסור ע"י גלגלה ושוב לא יחזור לחיובו כפי' הר"א סעקא"ן : ד שם בנמרא (סו) איתא להך עניינא רק גבי הקדש ולא בהפקר אמנם כיון דהקדש והפקר שוין לענין פטור מן התורה מטילא טאי דמפליגין הכי בהקדש ה"ה בהפקר : ה בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ז' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ח' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : ט' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת : י' בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת ושל חיה אינה חייבת :

לכל ורצון כשרי לא קדשה אלא לשעתה: הלכך הורע בא"י חייב להפריש תרומות ומעשרות לפי סדר שנות השמיטה כלומר כיון דבא"י נוהגים אי מדאורייתא אי מדרכני חייב להפריש וכו' וזה סדרן שנה ראשונה תרומה גדולה ומעשר ראשון ומעשר שני וכן בשנייה וכו' אלא שבמקום מעשר שני נוהג מעשר עני פשוט בפ"ב מחמת ימים ובפ"ק דר"ה [דף יב:] ומתבאר בפסוקי התורה:

ובשביעית היא שמיטה ואסור בחרישה ובזריעה וכו' וזריעה וכל עבודת קרקע בא"י האדנה מדרבנן בפרק השולח [לו:] אמרינן דשביעית משמטת בזמן הזה מדרבנן ומשמטת התם דבין שמיטת קרקע בין שמיטת כספים לא נהגו בזמן הזה אלא מדרבנן וגם בירושלמי דהוא פירקא מיימי מקרא שאין שמיטה גיהנת אלא בזמן שהיוכל נוהג כלומר מדאורייתא אינה נהגת אבל מדרבנן נהגה וכן וכו' דברי הרמב"ם בה"ש שמיטה פ"ט ופ"י וכתב סמ"ג דהכי קי"ל ולא כהנאי דסביר דשביעית נהגת אפ"פ שאין יוצל נוהג:

ואין דה תרומה ומעשרות כלומר כיון דאין זורעין בה לא שכיח בה תרומה ומעשרות אי נמי לפי שהדברים הנזמרים בה הם הפקר והפקר פטור מתרומות ומעשרות קאמר דאין בה תרומה ומעשרות ומיהו אם נכרי מוכר לישראל פירות בשביעית וגמר מלאכתן ביד ישראל חשמע דודאי נהגו בהם תרומה ומעשר:

וכ"כ ספר כתפורה ופרח וכתב שבמקום מעשר שני יפריש מע"ע כדון עמום ומואב שנינו בפ"ב דמסכת ידים: ובה"ל שאין שמיטת קרקע נוהג אפילו מדרבנן כן משמע מדין עמום ומואב שבה בסמוך ומ"ס הקרוצים לא"י כמו עמום ומואב ומזרים נותני' מתעשר עני כמו בשביעית והרחוקים כמו בכל נתינים מעשר שני בפ"ב דמסכת ידים חנן לדברי הכל בכל מעשר שני ומזרים מעשר עני ובעמון ומואב אפילו נתיני' תנאי התם ואחר כך נמנו וגמרו דהוא מעשר עני והתם מפרש טעמא משום דסומכים לא"י הם ויהיו עניי ישראל נסמכים עליהם בשביעית:

ושביעית היא בשנת פ"ח לר"י ולרש"י בשנת פ"ט ע"ס הוא שהרי בספר ח"מ סי' ס"ז כתב רבי' ובחשבון שנת שביעית איכא פלוגתא לר"י דהיה בשנת פ"ח לרש"י בשנת פ"ז והוא עיקר עכ"ל ודברי הר"ם בפ"ק דע"ו כדבריו נהגו משפט ואיפשר לומר שמה שכתב ע"ס פ"ז ופ"ח כאן פ"ח ופ"ט הכל אחד אלא שמה שכתב הר"ם וכן מ"ס בחנן משפט הוא לפי הנוהג שנת העולם ממואל א וי"ד ומה שכתב כאן הוא לפי המונים שנות העולם ממואל דהר"ד ומ"מ י"ט ע"ס בשנת דגברי דמ"ס כאן כי החליף סדרת ר"י לרש"י וסדרת רש"י לר"י ועוד י"ט ע"ס כתב על שנת פ"ז שהוא עיקר וכו' וכתב על שנת פ"ט וכן עיקר והרמב"ם כתב בפ"י מהלכות שמיטה מאימתי התחילו למנות מאחר י"ד שנה משנכנסו לארץ וכו' נמצאת למד שהשנה שחבר בה הכית באחרונה שנתה מתעשרה אחר החרבן כ"י חדשים שהרי מתעשרה הוא המנין לשמיטין וליוצלות אותה הנהגו מוצאי שביעית היה וזאת ע"י מן הוציא התעשרי היתה ולפי חשבון זה שנה זו שהיא שנת אלף וק"ו לחרבן שהיא שנת ר' אלפים ותקל"ו ליזירה היא שנת שמיטה ואח"כ כתב אצל כל הגאונים אמרו שמסורת הוא צדיקים איש מפי איש שלא מנו בלוחם ה"ש שנה שבין חרבן בית ראשון ובנין בית שני אלא שמיטות בלבד בלא יורג וכו' וכן עולה מתלמוד מסכת ע"ז כפי חשבון זה שהוא קבלה ושנת השמיטה ידוע היא ומפורסמת אצל הגאונים ואנשי א"י וכולם לא מנו אלא לשני חורבן משליך אותם ז' ו' ולפי חשבון זה תהיה שנה זו שהיא שנת ק"ו ואלף לחרבן מוצאי שביעית וע"ז אנו סומכים וכפי חשבון זה אנו מורים לענין מעשרות ושביעית והשמטת כספים שהקבלה והמעשה עומדים גדולים בהוראה ובהן ראו להנהיג עכ"ל והשתא לפי סדרה אחרונה שנתה עיקר נמצא שנת פ"ט היתה שמיטה וכן המנהג היום בא"י כי שנה זו שהיא שנת הרצ"ט נהגו שמיטה

(א) וזה משפט התרומות והמעשרות תרומה גדולה אין לה שיעור מן התורה בפרק ראשית הגז [דף קלו:] ובכמה דוכתי אמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי: ומ"ס ומכמים נתנו בה שיעור עין יפה אחת מ"ו ועין רעה אחת מ"ו וזונית אחת מ"ו וזונית אחת מ"ו ומסכת תרומות: בר"א בזמן שא"י בטהרתה והיא נאכלת ואז לא היו נתינים אוחזים אלא לכהן חזר דר"פ הורע: [דף קל:] מנין שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה שנאמר ויחמר לעם ליושבי ירושלים לתת מתנת הכהנים קלום יחזקו תורת ה': ומ"ס ומיחוס בפ"ב דכתובות [כד: כה:] גבי בני חניי בני הקוז' וכו' אלה בקשו כתבם המתחייבים ולא נמצאו ויגאלו מן הכסוהו האמר בתורה נהגו בתרומה דאורייתא אלא בתרומה דאורייתא לא חל אלא וכו' (הרמב"ם בפ"ו: ומ"ס בין גדול בין קטן כ"ב הרמב"ם בפ"ו והכי משמע בגמרא [ס"ו. כו. מעשה באדם אחד:] ומ"ס ומאכיל לכל קנינו כ"ו מקרא מלא הוא (ויקרא כ"ב) וכתב כי יקנה נפש וגומר: ומ"ס ורמב"ם דברים העומדים לאכילה וכולי אצל לא ישנו בדבר ממה שדרכו לעשות בו משנה פ"ח דשביעית שביעית נתינה לאכילה ולשתייה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוד דבר שדרכו לאכול

שלא (א) ובמקצת ספרים כתב כאן ובח"ה שמיטה היה בשנת ע"ד לר"י ובשנת ע"ג לרש"י וכן עיקר:

פרישה רבני דמתמילא כתב מני שאין נוהגין תרומות ומעשרות בארצות אלו אין רצוני להפריך בכן וע"ז הוי שיעור מ"ס בסוף אצל בא"י נוהגין וכלילו כתב כן למעלה מיד וסוד ופי' הני שני דברים מ"ס שאין נוהגין בארצות פרי' דהיינו במקומות הרחוקים כ"י ומ"ס דבא"י נוהג פ"ז כתב הרמב"ם שאין אלא מדרבנן כ"י: (ג) הלכך הורע בא"י כ"י כלומר כיון דבא"י נוהגין אי מדאורייתא אי מדרכני חייב להפריש וכו' וזה סדרן שנה ראשונה תרומה גדולה ומעשר ראשון ומעשר שני וכן בשנייה וכו' אלא שבמקום מעשר שני נוהג מעשר עני פשוט בפ"ב מחמת ימים ובפ"ק דר"ה [דף יב:] ומתבאר בפסוקי התורה: **ובשביעית** היא שמיטה ואסור בחרישה ובזריעה וכו' וזריעה וכל עבודת קרקע בא"י האדנה מדרבנן בפרק השולח [לו:] אמרינן דשביעית משמטת בזמן הזה מדרבנן ומשמטת התם דבין שמיטת קרקע בין שמיטת כספים לא נהגו בזמן הזה אלא מדרבנן וגם בירושלמי דהוא פירקא מיימי מקרא שאין שמיטה גיהנת אלא בזמן שהיוכל נוהג כלומר מדאורייתא אינה נהגת אבל מדרבנן נהגה וכן וכו' דברי הרמב"ם בה"ש שמיטה פ"ט ופ"י וכתב סמ"ג דהכי קי"ל ולא כהנאי דסביר דשביעית נהגת אפ"פ שאין יוצל נוהג:

שלא א ר"ל לפי שיתולד הראשון של הלכנה בשעת בריאת העולם היה בהר"ד והיינו ביום ב' אחר ה' שעות ור"ד הלקים (מתהר"ף לשעה). ובשנה השנית שניתוסף על המולד הראשון ד"ח תתע"ו (במבואר בשא"ח סי' תכ"ו) והיינו ר' ימים וח' שעות ותתע"ו הלקים צא וחשוב תתע"ו הלקים על ר"ד הם תתהר"ף הרי שעה אחת מן אותו שעה על

לעמלה ומיכו היינו דוקא בתרומת א"י אבל בתרומת ח"ל מותר לעמלה בידים וכו'... ויבנה ממנה ואף על גב דלעיל כתב ויכול להניחה עד שיסרפנה וכו' ולא חיישינן...

היוב תרומה כדי שתטמא וישרפנה מיד (י"ח) [כ] פן יבא לידי מבשול ליהנות ממנה ואח"כ מפריש אחד מי' מהנשאר (י"ט) ויתנונו לבהן או ללוי והבהן או הלוי שנתנוהו להן יפרישו ממנה אחד מי' והוא הנקרא תרומת מעשר ואם זה המפריש תרומת מעשר כהן הוא יעבכנה לעצמו ואם הוא לוי יתננה לכהן ודינה כדיון תרומה גדולה והנשאר הוא ממונו של הבהן או הלוי לכל דבר ומותר לזרים (כ) [ו] וכן כהן ולוי צריכין להפריש מעשר משלהן אע"פ שהוא לעצמו כדי להפריש ממנה תרומת מעשר וכן הדין בכל התרומות ומעשרות אע"פ שהן לעצמן צריכין להפרישן כמו ישראל

ומאסתא דדוקא כשן כבר מאוסות ועוד דדוקא היכא דחיישינן דילמא אחי למיכל מיכא התם הוא כיון דרמי לה בכלי מאוסין תו לא אחי למיכל מיכא אבל כאלא שסבור אף בהנחת שריפה כי רמי לה בכלי מאוסין נמי אחי בכו לידי מקלה שדיליקנה ויהנה ממנה וכו' הר"ם מרובעבורק גבי נר הנוכה כדכתב רבינו בח"ח סימן תרע"ז וב"י נתקשה לו מ"ש טהורה מטמאה דלחין טעם חלק בנייהם ולמחי דפרישית ניחא ומ"ש טעם ויתר להכשירה קודם מירוח וכו' טעמו משום דלאחר שבה לה חיוב תרומה אסור לגרום טומאה לחוליו שבה"י שהחיוב בה מן הטהרה דחולין הטבולין לתרומה כתרומה דמו וכל זה מסת"ל: ואח"כ מפריש אחד מעשרה וכו' פלוגתא דר"ע ור"א בן עזריה בפ"ב דמסכת תרומות ופסק כר"ע דקאמר מייקרא מקמי דקנסיהו עזרא ללוים על שלח עלו עמו לירושלים וכו' מעשר ללוים דלמחוייהו ולבתר קנסא הוה בין לכהנים בין ללוים דללוים נמי יכול ליתן שהרי ר"ג בספינה נתן לר"י בן חנניא שהיה לוי וכו' התוס' לשם וכו' עוד בפ' המוכר את הספינה וכו' בספר התרומה בהלכות ח"י ו"ל הרמב"ם בפ"א דה' מעשר ועזרא קנס את הלויים בזמנו שלח יתנו להן מעשר ראשון חלה יתנו לכהנים לפי שלח עלו עמו לירושלים עכ"ל משמע דס"ל דלא קנס עזרא חלה ללוים שדברו בלכד אבל אחר דורו דין טורה בזמנו עומד שלח יתנו חלה ללוים ודברי רבינו בדברי התוס' שלכל הדורות קנס עזרא ויכול ליתנם לכהן כמו ללוים ולהלכה לאפוקי נפשיה מפלוגתא דרבנןא לא יתנו חלה ללוים ולא לכהן ודלא כרב בהגהת ש"ע שכתב ד"ה דינתן אף לכהן ומה שקשה אדברי הרמב"ם כבר יישנה בית יוסף באורך בסיומן זה וגם בכסף משנה לשם: ומ"ש והכהן או הלוי וכו' עד יעבכנה לעצמו כ"כ הסמ"ג בה' תרומות דה"ה בספרי לפי שהכונים נטלין מן הכל יכול יהו אוכלים בטבול ח"ל כן תירומו גם אחס ודרשו בספרי אחס חלו הלוים גם אחס לרבות הכהנים ע"כ ומכאן שכל עונשי טבול אין חילוק בין כהן ללוי וישראל כי כולם שוין בדבר וכו' הסמ"ג בלאוין קמ"ו וכן פירש"י להדיא בפ' האשה רבה (דף פ"ט) ובפ' האיש מקדש (דף מ"ו) וכן חפשו התוס' בפסחים בפרק יש מותרות (דף פ"ו) ב"ה מה תרומה דכהן אסור לאכול טבל ומלאוהו בהרייתא בפ' הגזרפין ואלו שבמיתה האוכל את הטבל וכהן טמא שאכל את התרומה מדתני בססס האוכל את הטבל משמע דאף כהן אסור בטבל דל"כ היה לו לומר לוי וישראל האוכל את הטבל כדקתני בספיה וכהן טמא שאכל את התרומה חלה ודאי כל אוכל טבל אחי' כהן הוא במיתה לפיכך קאמר ססס האוכל את הטבל: מ"ש ודינה כדיון תרומה גדולה פי' ולכך צריך לשורפה גם נעמאת לאחר שהוכשרה וכו' בסמ"ג בסמ"ג והכי משמע בבביתא פ"ק דגיטא (דף ג) דדיניהם שוין בתקנת דברים ועיין במשנה פ' שני דבכורים: ומ"ש והנשאר הוא ממונו וכו' יש מותרות פליגי בה רבנן ור"מ ומסקו הפוסקים דאין הלכה כר"מ דאמר מעשר ראשון אסור לזרים: ומ"ש וכן כהן ולוי צריכין להפריש וכו' כבר כתבתי בשם סמ"ג שכתב דה"ה בספרי וכו' הרמב"ם בפ"א מה' מעשר וכן כל שאר מקומות כהנה צריך הכהן והלוי להפריש אפילו פטר חמור והוא לעצמו מלבד פדיון כהן שאין כהן ולוי חייבים להפריש כלל כמו שנתבאר בסיומן ש"ה:

דל"ע דקודם קנסא הוי דוקא ללוים דתר קנסא אף לכהן דוקא וכו' התוס' וכיון דק"ל דמקמי קנסא הוי אף לכהן דוקא וכו' התוס' וכיון דק"ל דה"ל כה"כ כר"ע מחזירו א"כ יתנו להן או ללוי והרמב"ם כתב דמעשר ראשון ללוים שנאמר ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בני ישראל לנחלה ואח"כ כתב ועזרא קנס את הלויים בזמנו שלח יתנו להם מעשר ראשון חלה יתנו לכהנים לפי שלח עלו עמו לירושלים נראה מדבריו שלח קנס חלה את הלויים שזמנו לכד וכן נראה מ"ש עוד בסוף ה' מ"ש וזמנו שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים לא היו מחזירי משמע מלאוהו אינו יתן חלה ללוי דל"כ הכי הו"ל למיכתב ומזמן עזרא ואילך שמעשר ראשון יתן לכהנים לא היו נותנים חלה שהוא פסק כר"ע דאמר מעשר ראשון ללוי וסובר ז"ל דאף לר"ע קנסיהו שלח יתנו להם חלה לכהנים ולפי זה כי אחר אין בתר דקנסיהו עזרא הדר ביה ממחי דאוקמה כר' אלעזר ב"ע דהשתא כר"ע נמי אחי' וסובר ז"ל דלא קנס עזרא את הלויים חלה בזמנו דוקא ומשמע ליה הכי מדאשכחן בכמה דוכתי שהיו נותנים מעשר ראשון ללוים בפרק כל הגט [ל] ובפרק הורוש [קלא]: ובפרק יש מותרות [פו]: ובמעשה דר"ג ווקיים [מ"ט פ"ה] שהיו באים בספינה ובכמה דוכתי ועמא דמתבאר הוא שלח לקנס חלה לבני הדור ההוא שלח עלו עמו ולא לדורות הבאים שלח נחמא בהם עון ולפי זה ל"ל דהא דקתני כהן מעשר ראשון חלה חוקה לכהונה בזמן עזרא הוא דקאמר דוקא וקשה לי מתנתן כהן כוונתו [מו]. ויחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר וקאמר עלה מאי טעמא לפי שאין נותנין אותו כתיקונו דרמחמא אחר ללוים ואין קא יבדקו לכהנים ופירש"י יבדקו לכהנים משום דקנסיהו עזרא ללוים והרי יחנן כה"ג אחר עזרא היה כמה דורות ואס"ה הו' ונתנו לכהנים וי"ל דע"י שורגלו לתת בימי עזרא לכהנים אף לאחר זמנו גם כן נהגו כן ולא היה יכולת ביד יחנן כהן גדול לבטלם ממנהגם לפי שהיה נהגה בעיניהם כגול לבטל מלידתו למכיריהם מה שהיו רגילין לתת להם ולפיכך הענייה הודיית המעשר א"כ דבני דורו של יחנן כהן גדול סבירא להו כר' אלעזר ב"ע ואיחוי ס"ל כר"ע ומיחוי סמ"ג כתב ועזרא קנס את הלויים בזמנו וכו' ומפני כך שנינו שיוחנן כהן גדול בטל וידוי המעשרות ע"כ ולדבריו א"ה לומר כתירון שני חלה כתירון ראשון ואכתי קשה מדאיתא בפרק יש מותרות [פו]: ההיא גינתא דהוה שקיל ר' אלעזר ב"ע מעשר ראשון מיניה אפ"ל ר"ע ג אהדרא לפיתחא לבי קברי ומסיק התם למ"ד קנסא לכהנים משום הכי אהדור לפתחא דהכי קאמר ליה בתורת קנסא אית לך בתורת חלוקה לית לך ואם איתא דלא קנס עזרא חלה בזמנו הכי א"ה עקיבא בתורת קנסא אית לך כיון דלא הו' בזמנו דעזרא דר' אלעזר ב"ע עזריה ללוים על עזרא הוה ושתא יש לומר דל"ע הוא ללא קנס עזרא חלה לזמנו כדיון דדינו ללוים ולא לכהנים ליכא למימר שעקר דין ממקומו והפכו לעולם אבל לר' אלעזר ב"ע מדדינה הו' אף לכהנים לעולם קנסיהו שלח יתנו חלה לכהנים והא דל"ל ר"ע לר' אלעזר ב"ע בתורת קנסא אית לך לדבריו דרבי אלעזר בן עזריה קאמר: והבהן או הלוי שנתנוהו להם יפרישו ממנה אחד מי' והוא הנקרא תרומת מעשר זה פשוט בתורה בסוף פרשת קרח ואם זה המפריש כהן יעבכנה לעצמו יתבאר בסמוך ואם הוא לוי יתנוהו לכהן פשוט הוא:

ודינה כדיון תרומה גדולה והנשאר הוא ממנו ומותר לזרים בפ"ב דמסכת תרומות וכו' וכן הדין בכל התרומה והמעשרות וכו' צריכין להפרישן כמו ישראל וכתב סמ"ג בסיומן קל"ה דהכי איתא בספרי: ומ"ש שכן לעצמן כ"כ הרמב"ם בפ' וחס

דרישה [ס] פן יבא לידי מבשול כו' וז"ל ב"י תימה שזה סותר מ"ש לעיל בסמוך ויכול להניחה עד שיסרפנה כו' ולא חיישינן שמה יבא ליהנות ממנה כו' וא"ל דשני התם טעמיה תימה תימה (פמ) יבא ליהנות ממנה) שם וישינן שדיון תרומה בזמן סוף בשייפה אבל כהן דתרומה סתירה היתה ואסורה לשרוף (רק שסוכר בידים ואין הכל יודעים שהוכשרה עכ"ל) וטעם לומר כיון שאסורה לשרוף איתא ש"מ שאין לה דין שחר תרומה ויבאו לאוכלה לכך כתב שטוב לכהן שיהיה כו' כיון שמתעורר מיד כלומר ששהיה ראוייה לשרוף מיד (היודע הדין ישרוף מיד פד שלח ויבאו חמרים או בני גימל לטעם דהוה עכ"ל) וזה אולם ששש הח"ל ומ"ש פן יבא לידי מבשול קאי תאם לא תהיה מוכשרה וק"ל ועיין בדרישה: (ט) ויתננה לכהן או ללוי לר"ע כך היה לומר שגם עזרא הלויים על שלח עלו עמו שמתחילת לא היו נותנין אותה חלה דוקא ללוים ולר"א בן עזריה כך היה הדין מעולם שהמעשר יכול ליתן אף לכהן חלה שעזרא קנס חלה ליתן ללוי כלל חלה דוקא לכהן וכתב הרמב"ם שעזרא לא קנס חלה ללוי אבל אחר דורו שור לדרכו והו' נותנין לכהן או ללוי למו שירצה ב"י פ"ט: (ב) וכן כהן ולוי צריכין להפריש מעשר משלהן כו' כדי להפריש ממנה תרומת ח"י כ"כ הרמב"ם בהלכות מעשר פ"א וילין לה דרכיכין כן תרומו גם אחס מפי השמועה למדו אחס הלויים גם אחס לרבות את הכהנים. ומ"ש שכן לעצמן וילין לה מדכתיב כי תקמו מאת בני ישראל. ומה שנתן טעם שכתבן והלוי צריכין להפריש מעשר משלהן כדי להפריש ממנה תרומת מעשר קשה טעוק ליה שצריך להפריש מפני שהמעשר טעם טבל כל זמן שלא מפרישו כדלמריין לקמן דלמ"י מעשר פני עופה טבל וי"ל דגבי מעשר אי לא חמיס ת"מ לא הו' עופה טבל והוא חלה לעצמן ואין צו שום קושה שרי שומרי אפי' לזרים אבל בשביל ת"מ שיש לו דין תרומה גדולה עופה טבל אע"פ שהוא לפנאי. ומה שמעשר פני מטבל היינו משיי שצריך ליתנו לעניים חמרים ואסור לעבכו לעצמן ואפילו אם הוא פני חלה מכל מקום לא א"ש שכתב וכן הדין בכל תרומות ומעשרות אע"פ שכן לעצמן כו' וכן ע"פ שיש טעם שמיירי גם כן כמ"ש וכו' וטעם ופ"י הכי צריך להפרישו אף

פרישה תומאה לתרומה טהורה: (יח) פן יבא לידי מבשול ליהנות ממנה וכו' דוקא היכא דחיישינן דילמא אחי למיכל מיכא התם הוא כיון דרמי לה בכלי מאוסין תו לא אחי למיכל מיכא אבל כאלא שסבור אף בהנחת שריפה כי רמי לה בכלי מאוסין נמי אחי בכו לידי מקלה שדיליקנה ויהנה ממנה וכו' הר"ם מרובעבורק גבי נר הנוכה כדכתב רבינו בח"ח סימן תרע"ז וב"י נתקשה לו מ"ש טהורה מטמאה דלחין טעם חלק בנייהם ולמחי דפרישית ניחא ומ"ש טעם ויתר להכשירה קודם מירוח וכו' טעמו משום דלאחר שבה לה חיוב תרומה אסור לגרום טומאה לחוליו שבה"י שהחיוב בה מן הטהרה דחולין הטבולין לתרומה כתרומה דמו וכל זה מסת"ל: ואח"כ מפריש אחד מעשרה וכו' פלוגתא דר"ע ור"א בן עזריה בפ"ב דמסכת תרומות ופסק כר"ע דקאמר מייקרא מקמי דקנסיהו עזרא ללוים על שלח עלו עמו לירושלים וכו' מעשר ללוים דלמחוייהו ולבתר קנסא הוה בין לכהנים בין ללוים דללוים נמי יכול ליתן שהרי ר"ג בספינה נתן לר"י בן חנניא שהיה לוי וכו' התוס' לשם וכו' עוד בפ' המוכר את הספינה וכו' בספר התרומה בהלכות ח"י ו"ל הרמב"ם בפ"א דה' מעשר ועזרא קנס את הלויים בזמנו שלח יתנו להן מעשר ראשון חלה יתנו לכהנים לפי שלח עלו עמו לירושלים עכ"ל משמע דס"ל דלא קנס עזרא חלה ללוים שדברו בלכד אבל אחר דורו דין טורה בזמנו עומד שלח יתנו חלה ללוים ודברי רבינו בדברי התוס' שלכל הדורות קנס עזרא ויכול ליתנם לכהן כמו ללוים ולהלכה לאפוקי נפשיה מפלוגתא דרבנןא לא יתנו חלה ללוים ולא לכהן ודלא כרב בהגהת ש"ע שכתב ד"ה דינתן אף לכהן ומה שקשה אדברי הרמב"ם כבר יישנה בית יוסף באורך בסיומן זה וגם בכסף משנה לשם: ומ"ש והכהן או הלוי וכו' עד יעבכנה לעצמו כ"כ הסמ"ג בה' תרומות דה"ה בספרי לפי שהכונים נטלין מן הכל יכול יהו אוכלים בטבול ח"ל כן תירומו גם אחס ודרשו בספרי אחס חלו הלוים גם אחס לרבות הכהנים ע"כ ומכאן שכל עונשי טבול אין חילוק בין כהן ללוי וישראל כי כולם שוין בדבר וכו' הסמ"ג בלאוין קמ"ו וכן פירש"י להדיא בפ' האשה רבה (דף פ"ט) ובפ' האיש מקדש (דף מ"ו) וכן חפשו התוס' בפסחים בפרק יש מותרות (דף פ"ו) ב"ה מה תרומה דכהן אסור לאכול טבל ומלאוהו בהרייתא בפ' הגזרפין ואלו שבמיתה האוכל את הטבל וכהן טמא שאכל את התרומה מדתני בססס האוכל את הטבל משמע דאף כהן אסור בטבל דל"כ היה לו לומר לוי וישראל האוכל את הטבל כדקתני בספיה וכהן טמא שאכל את התרומה חלה ודאי כל אוכל טבל אחי' כהן הוא במיתה לפיכך קאמר ססס האוכל את הטבל: מ"ש ודינה כדיון תרומה גדולה פי' ולכך צריך לשורפה גם נעמאת לאחר שהוכשרה וכו' בסמ"ג בסמ"ג והכי משמע בבביתא פ"ק דגיטא (דף ג) דדיניהם שוין בתקנת דברים ועיין במשנה פ' שני דבכורים: ומ"ש והנשאר הוא ממונו וכו' יש מותרות פליגי בה רבנן ור"מ ומסקו הפוסקים דאין הלכה כר"מ דאמר מעשר ראשון אסור לזרים: ומ"ש וכן כהן ולוי צריכין להפריש וכו' כבר כתבתי בשם סמ"ג שכתב דה"ה בספרי וכו' הרמב"ם בפ"א מה' מעשר וכן כל שאר מקומות כהנה צריך הכהן והלוי להפריש אפילו פטר חמור והוא לעצמו מלבד פדיון כהן שאין כהן ולוי חייבים להפריש כלל כמו שנתבאר בסיומן ש"ה:

ה' שעות שבמולד הראשון ועוד ה' שעות שניתוספו הרי י"ד שעות וד' ימים שניתוספו על ה' שבמולד בשנה השנית היה ביום ו' אחר י"ד שעות והו' ח"ד הנוכר בבי' והנה יש סוגים משנת בריאת העולם וכמבואר בסו"א"ה שם וזהו הכת השניה שהזכיר ה"ב דהיינו בהר"ד וכו' שיש סוגים מאחר טולד אדה"ר שהיא שנת ב' ליצירה וכו' הרמב"ם בפ"ה מה' שנייה ויובל דהיינו וי"ד וזה הכת הראשונה שהזכיר הרב"י: ב ה"ב"ח והדרישה כיוונת דליתא איתא ליישב דעת הסור דבשמי"א לעיל: וישירפ"ה ויוציאה מן העולם: ועד זמן השנייה לא חיישינן לקבלת עצלות שיבא לקנות מסנא מ"א כן במהורה שצריך קבורה נהי דלא חיישינן לתקלת עצמו יש לחוש אחר שתקבר ויתור ויתגלה ויכשר בה אחר: ג ט' שהיה עושה רק פתח של התיא גינתא לצד בית הכפרות כדי שלא יוכל ראב"ע שהיה פה ליכנס לקבל מעשרות:

יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות שלא

חובו צמ"ע וכיוצא בזה פי' ב"י • ופ"ש ואין נותנין מהם דקה כחז ב"י היינו דוקא דקה שפסקו עליו בני העיר שכבר נתחייב בה דה"ל פורע חובו צמ"ע עכ"ל משמע דס"ל דאם לא פסקו עליו כבר דקה יכול לתת ממנו לכיס של דקה ולי נראה דאפי' לכיס של דקה אינו ראוי ליתן דעיקר המזבח הוא שיתן צעל הבית מעשר עני לעניים מלבד מה שנתן הגבאי לכל עני ועני בכל ע"ש מקופה של דקה ואם יתן לכיס של דקה לא יתנו לעניים אלא קצתן ומהו הטעם אין נותנין ממנו לפדות שניים הלא כשיגיע לפדות איזה שניו צריך להגבות לפדונו מכל אחד לפי השגת ידו ונמצא פורע חובו שמוטל עליו לפדות השניו מביטו כפי השגת ידו צמ"ע מיהו אין זה אלא צמ"ע מורע הארץ שהיא מ"ע תן התורה אכל מה שאדם מעשר ממה שמרויח בחשק ומתן בכספים ושאר ריווחים אינו בכלל זה ויכול ליתן ממנו לדקה ולפדיון שניים שהרי אינו חייב בה לא מן התורה ולא מדרבנן ומ"ש ונתתיו אוחו לחבר עיר בטובה הגאה פי' בהגהות מדרכי דפ"ק דתמרא דבעד טובת הגאה שמתעסק החכם בצרכי ציבור שולחין לו מתנות דרך כבוד ממעשר עני :

ובר אלו התרומות וכו' צפרק אלו הן הלוקין (דף י"ו) וכתב סמ"ג לאוין כפי קמ"ו דאין בטבל זה דמעשר ומעשר שני ומעשר עני מיתה אלא חלקות שאין מיתה אלא בטבל הטובל לתרומה גדולה או לתרומת מעשר עכ"ל וכך כתבו התוס' צפרק יש מותרות אבל אי מהתם הו"א ללאו כחז שנינו אכל באידיק שינויא אפי' טבל מעשר עני כיון שאין חלוק משאר טבל לענין אזהרה ה"ה לענין מיתה עכ"ל ומביאו ב"י :

ואין תורמין אלא מן היפה וכו' כחז ב"י ויש בדברי רבינו ערבוב וכו' ולפע"ד דט"ם הוא והבנות מהוסכות וכ"ל (ואין תורמין אלא מן היפה ואין תורמין מן החלוש על המחומר ולא מן החלוש ולא ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה ואין תורמין מן היבש על הלח ולא מן הלח על היבש ולא מדבר שנגמרה מלאכתו למעשר על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו) וקאי ואם תרם אין תרומה תרומה על הני תרתי דתלוש ומחומר ומין שאינו מינו אבל לא קאי אפי' דרע ויפה דרעוהו משום דארכא לחלק דאם הוא כלאים בחנירו אין לתרום אפי' מן היפה על הרעה ואם תרם אין תרומתו תרומה כל שכן מן הרעה על היפה ואם אינו כלאים בחנירו תרום מן היפה על הרעה אבל לא מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן הונון על החטין מפני שאין הונון מחבל אדם כדכתב הרמב"ם בפ"ה והסמ"ג עשה קל"ד וכדחתן במסכת תרומות פרק קמח ופרק שני וכבר הקדים רבינו שאין רצונו להאריך בדברים אלו אבל מ"ש אחר כך דאין תורמין מן היבש וכו' ולא מדבר שנגמרה מלאכתו וכו' בהני תרתי אם תרם תרומתו תרומה כדתנן ספ"ק : ומ"ש ואין תורמין מפירות הארץ ע"י וכו' ואם תרם אין תרומתו תרומה רבינו נקט בקצרה וללדדין איחפרש דמפירות הארץ על פירות ח"ל וכו' ומפירות שאינם חייבים בתרומה וכו' פירושו אינה תרומה כל עיקר אבל כשאחר חיובו מדבריהם פירושו אינה תרומה גמורה דבתורם מדבר שחיובו מדבריהם ע"ד שחיובו מן התורה הני תרומה ויחזור ויתרום ובתורם מדבר שחיובו מן התורה על דבר שחיובו מדבריהם הני תרומה ולא תאכל עד שיפריש עליה תרומה ומעשרות וכו' הרמב"ם בפ"ה אבל רבינו הקדים בחתול דבריו דרצונו להאריך בדברים אלו : ה' לא יתרומו אלו : על דבר החתום משלו על של חנירו ה"ו תרומה טובת הגאה שלו שנתנו לכל כן שיראה וכו' הרמב"ם בפ"ד דהלכות תרומות וכן כתב סמ"ג בהלכות תרומות עשה קל"ד פירוש התורם משלו על של חנירו שלא לדעת בעל הכרי והקשה ב"י דצפרק אין בזה המודר (דף לו) איבעינן לכו התורם משלו על של חנירו צריך דעתו או לא ולא איפשיטא ואמתי פסקו בפשיטות דה"ו תרומה ואפטר דמשמע להו דרבי ירמיה דבעי טובת הגאה של מי פשיטא ליה דתורם משלו על של חנירו לא צריך דעתו דאי הוה צריך פשיטא דטובת הגאה של בעל הכרי דהא כיון דתורם שליחותיה עבדי אינו בדין שיהא טובת הגאה של תורם עכ"ל ואיכא לתמוה דהלא אפילו אינימא תורם משלו על של חנירו לא צריך דעתו בע"כ צריך לפרש דלא הויה תרומה אלא מעטעס שזכין לאדם שלא בפניו וכך תרומה זכות הוא לו שמרויחו שא"ל ליתן לו כלום וכיון דזכות הוא לו מסתמא הו"ל כשלוחו כדאיתא להדיא בגמרא ובפירש"י ור"ן וא"כ

כל לשלם לו גמולו אל ישלם לו ממ"ש שהרי פורע הוא חובו צמ"ע ומשלחין דבר של ג"ה היינו שמשלח ממנו לבית האכל וצריך להודיעו שהוא מ"ע כדי שלא יבא לגמלו גם הוא חסד אם יחשוב שמשלו שלח לו וכיון שהוא מודיעו שהוא מ"ע אם א"כ גמלו חסד מותר לקבל ממנו דכיון דידע שהוא מעשר עני לא היה צריך לשלם לו ומתנה הוא דיהיב ליה ומאן דגרים משלחין היינו לומר שאם קדם הלה וגמלו חסד לזה באכל שאירע ואח"כ אירע לאחר אכל מותר לשלם לו גמול חסדו ממעשר עני כדי שלא יתעטל מלגמול חסדו וצריך להודיעו שהוא מעשר עני כדי שלא יהא פורע חובו צמ"ע אכל לתגמולין דדבר הדשות לא התירו לו אע"פ שהוא מודיעו שהוא מ"ע : **וב"ש** ואין נותנין ממנו דקה היינו לומר שאם פסקו עליו בני העיר דקה לא יתן להם מ"ע שמוצא פורע חובו צמ"ע ומ"ש ונתתים אוחו לחבר עיר בטובה כתבו הגהות מדרכי דפ"ק דצ"ב פי' חבר עיר היינו חכם מתעסק בצרכי הכבוד ומס' סי' אוחו מחמת ט' בה שטושה להם שמתעסק בצרכיהם ונתתיו לו מ"ע בטובה שולחים לו מחמת דורון וכבוד אבל אין שולחין דקה מן הכיס דנגמא הוא לו וגם לבני העיר לפיכך חכם המתעסק בצרכיהם מן הדקא אבל מ"ע ששולחין לו מן הגורן לא מינכרא דמ"ע הוא א"א דמיהוי כמ' ס' ודורון דרך כבוד : **וב"ש** שאין מ"י ין אוחו מהארץ לח"ל הטעם המוס' דכהיב ח והנחת בצעריך ואכנו בצעריך וצנטי :

ובר אלו התרומות והמעשרות וא"י לו אמר רב אכל טבל טבול מ"ע לוקח כמאן כי האי תנא דהניא א"ר יוסי וכול לא יהיה חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפי' מ"ע מנין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריך ושצטו מה להלן מ"ע אף כאן מ"ע ואמר רחמנא לח תוכל וכתב סמ"ג ואין בטבל זה מ"ה אלא חלקות שאין מיתה אלא בטבל הטובל לתרומה גדולה או לתרומת מעשר אבל בפ"י יש מותרות (פו') אמרין מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון טובלת וכדתיבא ר' יוסי אומר וכול לא יהיה חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר וכו' ואי מהתם ה"ה ללאו אבל מיתה לא קמ"ל ופירש"י אף מעשר ראשון טבול ואפי' צדדידיה ליכא מיתה חייבים מיתה על הטבל שלא הופרש מעשר ראשון מ"ע וכתבו התוס' וא"מ מ"ל דטבל מ"ע במיהא הא לא איתקש לתרומה וי"ל דשחא אין זו מיתה א"כ כיון שאין חלוק משאר טבל לענין אזהרה ה"ה לענין מיתה עכ"ל : **וע"ז** כולם מדרך צעפת הכרשן זה פשוט שכל שהוא מקיים מצוה מדרך עליה : **אין** תרומין אלא מן היפה וכו' (פס') מדכתב דבריהם את חלבו ממנו : ומ"ש ולא ממין על שאינו מינו ג"ו במשנה בכ"ב דתירומת : ומ"ש ולא מדבר שנגמרה מלאכתו למעשר על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו וכו' ואין תורמין מן החלוש על המחומר וכו' ג"ו מ"ש בפ"ק דתרומה ומ"ש ואין תורמין מן הלח על היבש ולא מן היבש על הלח כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות תרומות וכתב כ"כ לקט ירק היום ולקט ממנו לאחר אין תורמין מזה על זה א"כ דרבו לה' תמר ב' ימים וכן ירק שדרבו לה' תמר ב' ימים כגון המלפפנות כל שלקט בג' ימים מצטרף ותורם מזה ע"ז ויש בדברי רבינו עירובי שכתב על כל הני אין תרומתו תרומה והא ליתא דהא בכל הני אם תרם תרומתו תרומה מן חמין על שאינו מינו ומן החלוש על המחומר והני על החלוש דבהקד' אין תרומתו תרומה אבל בשאר תרומות תרומה ואין להניח ולומר דיש לגרום ואם תרם תרומתו תרומה דאכתי ק"ל למה ממין על שאינו מינו ומתלוש על המחומר וכו' תרומתו תרומה : **ואין** תורמין מפירות הארץ על פירות ח"ל וכו' ולא מפירות שאינם חייבים בתרומה כגון לקט שכחה ופליאה והפקר וכו' משנה בפ"ק דתרומות : **וב"ש** אפילו אחד חיובו מד' ואחד חיובו מדבריהם אין תורמין מזה על זה כן כתב הרמב"ם פ"ה מה' תרומות והוא כללל ממתינתין דפ"ה דתרומות ואין תורם מענין שאינו נקוב על הגזק ומדמאי על הדואי : ומ"ש רבינו ואם תרם אין תרומתו תרומה טעות הוא דבתורם מדרך שחיובו מדבריהם על דבר שחיובו מן התורה הני תרומה ויחזור ויתרום ובתורם מדבר שחיובו מן התורה על דבר שחיובו מדבריהם הני תרומה ולא תאכל עד שיפריש עליה תרומה ומעשרות וכן פירש הרמב"ם בפ"ה מהלכות תרומות : עושה אדם שליח להפריש לו תרומותיו ומעשרותיו בפ"ג ובפ"ד דתרומות תנן דלומר אדם לשלוחו צא והורם ובריש פ"ב דקידושין (מא') יליף לה מקר' י' : **וב"ש** ואין עושין שליח נכרי בפ"ב תרומה

דקידושין יליף לה מדרשא דקרא : **המישה** לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן

פרישה אין נגמרה מלאכתן : (ולא מן הלח על היבש והרמב"ם פ"ה דתרומות כתב כ"כ לקט ירק היום ולקט ממנו לפטר אין תורמין מו' על זו א"כ דרבי להשחמיר ב' ימים וכן ירק שדרבו להשחמיר ג' ימים מצטרף ותורם מזה על זה ב"י עכ"ל) : (מד) ואם תרם אין תרומתו תרומה וי"ל ב"י ויש בדברי רבינו עירובי דברים שכתב על כל הני אין תרומתן תרומה והא ליתא דהא בכל הני אם תרם תרומתו תרומה מן חמין על שאינו מינו ומן החלוש על המחומר או אפילו ואין להניח ולגרום ואם תרם תרומתו תרומה דא"כ יהיה קשה ממין על שאינו מינו ומתלוש על המחומר דרבי שם אין תרומתו תרומה וי"ל דלא קאי אהני כ"א ארסמין ליה חמין כלל על היבש דתם תרומתו תרומה ולא דא לרש' דין קמאי כיון דאין נוסגין ל"ע לא רש' להאריך וכעין מ"ש אחר זה : (מ"ה) אין תורמין מזה על זה ואם תרם אין תרומתו תרומה וי"ל ב"י טעות הוא דבתורם מדבר שחיובו מדבריהם על דבר שחיובו מן התורה הני תרומה ויחזור ויתרום ובתורם מדבר שחיובו מן התורה על דבר שחיובו מדבריהם הני תרומה ולא תאכל עד שיפריש עליה תרומה ומעשרות וכו' הרמב"ם עכ"ל . ונל"ג שרבינו לא נמיה לפרש כל פרטו דיני תרומות ומעשרות על דורין כמ"ס בתפלה כיון שאין נוסגין תרומות : לא אחרק כו' הלכך לא כתב אלא שאין בזה דיני תרומות וסמך אהם שגכ' במשנה שבו יתקן כן וצוה כן וק"ל : (מו) עושה אדם שליח להפריש כו' דכתיב גם אמת גם לנבות השלים ומס' אהם בני ברים אף שליחים

חדושי הגהות והנחת בשעריך בשעריך ואכלו ושבעו כצ"ל ושני פסוקים הם (דברים סוף י"ד) :

יורה דעה הלכות תרומות ומעשרות שלא

ואם הניחה מעוברת וגם יש לה זרע ממנו אם יש בה זכר וכו' (סו. פ.)
 בתשעה ב' ישראל שנתה לכן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדי
 בתרומה מפני חלקו של עובר ופירש"י והניחה מעוברת. אע"פ שיש לה זכר ממנו
 והיא אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי ז"ב לפי שכן של יורשים ויש לעובר בן
 חלק ואין לעובר כח להאכיל בתרומה

ותניא בבביתא הניח זכר וכו' והניחה
 מעוברת עבדי חלקו מלוג אוכלים כדרך שהיה
 אוכלת עבדי ז"ב לא יאכלו מפני שכן
 חלקו של עובר רש"י אומר זכרים כולם
 יאכלו נקבות לא יאכלו שמה יאכל עובר
 זכר ואין לנכות במקום הן כלום וא"כ
 הויה נקבה פסל' דכיון שכל אומם שלפינו
 נקבות יש לו לעובר חלק כהא דאפילו הויה
 נקבה וכתיב הרה"ש לענין פסק הלכה
 רראה דעובר יש לו זכיה ופוסל בעבדי
 אביו אם אין לו אחים ואם יש לו אחים
 אינו פוסל כרש"י דאמר זכרים יאכלו
 כולם דכל היולדות מחנה זכרים ומחנה
 נקבות ומיעוט מפילות סמוך מיעוט
 דמפילות למחנה נקבות וכו' ליה זכרים
 מיעוטא. אבל ה"י"ף פסק דליה הלכות
 כרבי יוסי אלא כרבנן דאמרי אין לעובר
 קנייה ואין לו חלק עד שיוול הלכך אפילו
 במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיוול
 וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ח מה' תרומה
 ודברי רבינו כאן הם ע"פ פסק הרה"ש
 וז"ל: ומ"ש וכן כן שנתה לכן
 והניחה מעוברת וכו' שם אמרו לו לרבי
 יוסי מאחר שהעדת בנו על בן ישראל
 לכהן אף כי כהן לכהן לא יאכלו עבדי
 בתרומה מפני חלקו של עובר א"ל ו
 שמע"ז וזו לא שמעתי ונחמ' איבעיה לכו
 טעמא דרבי יוסי מאוס דקסבר עובר
 במעי זר הוה או דלמא מאוס שאיש
 יולד אינו מאכיל למאי ל"מ לעיבד במעי
 כהנה ואסיקנא תהם בקשיא למ"ד
 דטעמיה מאוס שאינו יולד אינו מאכיל
 וא"כ כל שהוא במעי כהנה מאכיל כאלו
 נולד כבר והיינו לפסק הרה"ש אבל
 להר"ף ולה"י"ם שפסקו דאין לעובר
 קנייה ולא חלק עד שיוול אע"פ שהוא
 במעי כהנה אינו מאכיל כלל ומתו אמר
 ועבדי מלוג אוכלים מפני שהיה בן כהן
 ואע"פ דהן תהם העובר פוסל ואוקמה

זרע כהן פליגי אהי ומסק הרה"ש כרש"י דאם יש בן זכר תאכל היא וכל
 העבדים דתלויין דעובר היא נקבה ואין לה חלק בנכסים א"כ הוה כולל ולא
 פליגי שהוה זכר כיון שהוה המעוה אבל אם כולל נקבות הוה ועבדי מלוג אוכלין
 דכיון שהוה אוכלת בשביל בנותיה גם עבדי אוכלין בשבילה ועבדי כאן ברזל
 לא יאכלו מפני חלקו של עובר דעובר

זוהי ולא העבדים אוכלין עד שתלד ואם היא מעוברת וגם יש לה
 זרע אם יש בה זכר (ע"ט) תאכל היא וכל העבדים ואם כולל נקבות
 היא ועבדי מלוג יאכלו (פ) ועבדי צאן ברזל לא יאכלו (פ"ה) ובת
 כהן שנשאת לכהן וסת והניחה מעוברת תאכל היא וכל העבדים
 אפי' קודם שתלד בת כהן שנשאת לישראל ומת (פ"ג) ויש לה זרע
 או שהניחה מעוברת לא תחזור לבית אביה לאכול מת הזרע חזרת
 בת ישראל מאורסת לכהן (פ"ג) או שומרת יבם לכהן אינה אוכלת
 וכן בת כהן מאורסת לישראל או שומרת יבם לישראל נפסלת בת
 כהן נשואה לישראל הרש שומה וקמן פוסלה ובת ישראל נשואה
 לכהן הרש שומה וקמן אינו מאכילה ישראל שבא על בת כהן
 באונס או פיתוי אינו פוסלה ואם נתעברה ממנה פוסלה וכהן שבא
 על בת ישראל באונס או פיתוי אינה אוכלת עד שתלד: [י] כל
 זרע הכהן מאכיל ושל ישראל פוסל אפי' הוא סמור כיצד בת כהן
 לישראל ובת ישראל לכהן וילדה בת ונשאת הבת לממזר וילדה
 בן הרי הוא סמור היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל (ט"ז) אפי'
 מתה אמו בת כהן לישראל לא תאכל ואם הזרע עבד אינו פוסל
 ולא מאכיל כיצד בת כהן לישראל או בת ישראל לכהן (ט"ז) וילדה
 ממנו בן והלך הבן ולקח שפחה וילדה בן הרי הוא עבד היתה אם
 אביו בת כהן לישראל תאכל אחרי מות אביו בת ישראל לכהן לא
 תאכל: פעמים שהזרע כהן נמזר ופוסל כיצד בת כהן לישראל
 וילדה ממנו בת ונשאת הבת לכהן וילדה ממנו בן הרי זה כהן
 נמזר ומאכיל את אמו אפי' אחרי מות אביו (ט"ז) ופוסל את אמו
 שהרי זרע הישראל קיים בת ישראל שיש לה זרע מכהן שאובל
 בשבילו ונשאת לישראל (ט"ז) ויש לה זרע ממנו אותו הזרע פוסלה
 מת אותו זרע חזרת לאכול בשביל זרעה מכהן אע"פ שאין עתה
 תרומה (פ"ה) נפקא מינה לחלה שנוהגת עתה אפי' למ"ד לא במלה
 קרושת עזרא וחייב תרומות ומעשרות האידנא דאורייתא היינו דוקא
 בזרע שדהו ואוכל תבואתה (ט"ז) אבל זרע ומוכר אינו אלא מדרבנן
 (י) וכן הלוקח אפי' מחבירו ישראל א"צ לעשר אלא מדרבנן ואצ"ל
 בלוקח מן הנכרי (א"י) ומיהו מדרבנן חייב לעשר אפילו למ"ד
 יש קנין לנכרי בא"י ודוקא בלוקח אחר שמירחם הבעלים אבל
 הלוקח

נמרה בבת כהן מאוס דכתוב בנשואה פטע למעוברת לא אמרו כן אלא בבת
 כהן לישראל דכתיב תרומה נמרה אי בת כהן לישראל הוה פסיל לה כנשואה פטע
 למעוברת תמעה אבל בת כהן לכהן אפילו מעוברת כנשואה מיקרי כיון שאינה
 מעוברת אלא מחנה: **בת** כהן שנשאת לישראל ומת יש לה זרע או שהניחה
 מעוברת לא תחזור
 (פ"ו. ז) ומה שאמר מת הזרע חזרת משנה בפ"י מותרות: בת ישראל מאורסת
 לכהן או שומרת יבם לכהן אוכלת וכן בת כהן מאורסת לישראל או שומרת
 או בפתוי אינו פוסלה ואם נתעברה ממנו פוסלה וכהן שבא על בת ישראל
 זרע אפי' הוא ממזר כיצד בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן וילדה
 שאין עתה תרומה ל"מ לחלה וכו' כל ליתן טעם למה כתב כל דייני אלו
 ומותרות ומעשרות האידנא דאורייתא היינו דוקא כרע שדהו ואוכל
 מעשר חייב פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב וההניח מפני מה חרבו הנויות בית הינו ג'
 עשר העשר ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ולא לוקח ומשני מדרבנן וקרא אסתכתא בעלמא ואף על פי
 שפרמ"ם כתב כן בה' מעשר ולא בה' תרומה אין לומר דלא
 מופטר מדאורייתא אלא ממעשר ולא תרומה דא"כ מאי פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב ליה נהי
 דמעשר לא מחייב בתרומה מיהא חייב אלא ודאי
 אף תרומה פטור מדאורייתא ולא כתבה הרמב"ם גבי מעשר אלא משום דקרא גבי מעשר כתיב: וז"ל
 על לוקח מן הנכרי ומיהו מדרבנן חייב לעשר אפילו למ"ד
 יש קנין לנכרי בא"י כן משמע בהקומץ רבה (ל"ה) בה' דהניח אר"ש שזרי פעם אחת נהערב לי
 טבל בחולין וכו' וכ"כ התוס' בס"פ האו"ל (ל"ה) ובפרק הפועלים
 (פ"ח) וכ"כ הרשב"ד בפ"א מהלכות מעשר אלא דברי הרמב"ם שם ופ"ה מה' תרומות גראה דאף
 מדרבנן פטור ואע"פ שהוא סבור דאין קנין לנכרי בא"י להפקיע
 תרומה ומעשרות כמבואר ברב"י פ"א מהלכות תרומה וגם סמ"ג כתב דשמה
 נקדושת ישראל אין שם חיוב מן התורה לרבין דרבי יוסי וכ"כ מורי רבינו יהודה וכן הכתב
 עכ"ל: ומיהו כתב הרמב"ם דהיינו דוקא כנגמרה מלאכתו בידי נכרי אבל
 אם לקח ישראל מיד נכרי אחר שנתלשו קודם שגמרו מלאכתו וגמרו ישראל חייבים בכל
 מן התורה וכתבו רבינו בסמוך בשמו וגם סמ"ג כתב כן:
דוקא בלוקח אחר שמירחם הבעלים אבל הלוקח קודם שמירחם הבעלים חייב לעשר מן
 התורה וכו' כ"כ התוס' בהפועלים ובקומץ רבה ובפ"א דכטורות
 בשם ר"ת מאוס דקשיא ליה דהפועלים דרשין תבואת זרעך ולא לוקח ונפ"ק דכטורות (יא)
 משמע דלוקח אפילו מנכרי חייב לעשר מן התורה ומירן
 דהפועלים

בלשון הרמב"ם כתוב ג"כ דאם נגמרה מלאכתו ביד נכרי פטור מכלום משמע
 דאפילו מדרבנן פטור וחולק עליו רבינו מיהו בסמוך כתבתי דנקטין להקל על
 פי דברי הרמב"ם: ומ"ש ודוקא בלוקח אחר שמירחם וכו' כ"כ התוס' בפרק
 הפועלים בשם ר"ת דכשלקחן קודם שנגמרה מלאכתן למעשר דהיינו מירוח וגמרו
 הוא מלאכתן הוה כאלו הוא זרען ותבואת זרעך קיימין ביה ואפילו בלוקח מנכרי
 כדמוכח

יבם לישראל נפסלת משנה בפרק אלמנה לכ"ג (סו.) ובפרק יש מותרות (פ"ה):
 משנה ובת' בפ' אלמנה לכ"ג (סו. סו. סו.) : ישראל שבא על בת כהן באונס
 באונס או בפתוי אינה אוכלת עד שתלד משנה ס"ט (סו.) : כל זרע הכהן מאכיל
 בת והלכה הנה ונשאת לתמזר וכו' עד שהרי זרע הישראל קיים הכל כמשנה פ'
 אלמנה לכ"ג (סו.) : בת ישראל שיש לה זרע ממנו אותו הזרע פוסלה
 מת אותו זרע חזרת לאכול בשביל זרעה מכהן אע"פ שאין עתה
 תרומה (פ"ה) נפקא מינה לחלה שנוהגת עתה אפי' למ"ד לא במלה
 קרושת עזרא וחייב תרומות ומעשרות האידנא דאורייתא היינו דוקא
 בזרע שדהו ואוכל תבואתה (ט"ז) אבל זרע ומוכר אינו אלא מדרבנן
 (י) וכן הלוקח אפי' מחבירו ישראל א"צ לעשר אלא מדרבנן ואצ"ל
 בלוקח מן הנכרי (א"י) ומיהו מדרבנן חייב לעשר אפילו למ"ד
 יש קנין לנכרי בא"י ודוקא בלוקח אחר שמירחם הבעלים אבל
 הלוקח

פרישה
 (ט"ז) האכל היא וכל העבדים ולא שישעין שמה תלד זכר וכו' והוא חלקו
 בעבדים דכל היולדות מחנה זכרים ומיעוט מפילות סמוך מיעוט
 דמפילות למחנה נקבות וכו' ליה זכרים מיעוטא אשור"י (פ) ועבדי ז"ב לא יאכלו פי' שמה יבא
 העובר זכר וכל עבדי ז"ב יבין עלו דאין לנקבה במקום זכר כלום ואף אם יסיה סבור נקבה
 הרי יש לו ג"כ חלק בעבדים ופוסל חלקו: (פ"ה) ובת כהן שנשאת לכהן ומת והניחה כו' דבת
 כהן לא שייך למימר שהעובר הוא זר: (פ"ג) ויש לה זרע או שהניחה כו' זרע של ישראל
 פוסלה: (פ"ג) או שומרת יבם לכהן אינה אוכלת כשומרת יבם לא משום קנין כספו אלא משום
 והאי קנין דאפיו הוה ובהירושה לא משום דגורנין שמה תשמש הוה כום של תרומה ומתן לאחיבה
 ולאחיבה ולאחיה וסאיל שיהא ערוין בבית אביה פירק אלמנה לכ"ג דף ס"ו: (פ"ד) אפילו מתה
 אמו ר"ל של ממזר דהיינו בתה: (ע"ה) וילדה ממנו בן אבל אם ילדה בת ואותה בת נישאת
 לעבד הולך כשר כמות זכרי ועבד הבאין על בת ישראל הולך כשר כיון שאין קידושין שבתן טופסין
 וכמבואר בבאבן בעור: (תאכל אחר מות אביו ר"ל אביו של כהן האסורין דהיינו בנו של ישראל
 עכ"ה): (פ"ג) ופוסל את אמו אע"פ שמתה אמו: (פ"ו) ויש לה זרע ממנו פי' ומת בעל
 ישראל: (פ"ה) נפקא מינה לחלה שנוהגת עתה פי' וז"ל לענין כל דיינים הנוכרים:
 (פ"ט) אבל זרע ומוכר כו' פי' אפי' לנכרי משום דכתוב עשר תבואת וכל מוכר אלא
 שמכמים חייבו לעובר אפי' מוכר לישראל שלא ימכרו עד שיעשר תמימה:

פרישה
 לאוקומיה ראשונה להעמידי דעשאו שליט. וז"ל כי באמת הכריז ממוס דא"כ דעת הפוסקים
 הוא דמיירי בדעש"י שליט לא הו"ל לסמיס אלא לפרש: [ו] דכתיב בה וזרע אין לה ודקטין
 עיין עליה אם יש לו זרע משום זר. משמעתי טעם ללימוד זה מדכ"ל לפכתא ואין לה זרע ולא
 ל"כ דרשין מ"ש זרע כאלו אמר ויש לה זרע וסמיס ואמר אין לה הוה כולל ומוכרתין לפרש
 דפ"ק דאין לה זרע עמה כיון דיש לה זרע לורשה או זרעה מי משום זר אינה חוזרת לבית
 אביה. וזה טעם דרשם שרשין כה"ג אפי' ועד אין בה הוה יש בה אפילו עד אחר אינה
 שמה אפי' דכל מקום שנה' עד ה"ל שנים: [יא] ומיהו מדרבנן חייב לעשר וז"ל ב"י ובפ"ה
 מהלכות תרומות כראה מדברי הרמב"ם דאף מדרבנן פטור ואע"פ שהוא סבור שאין קנין לנכרי
 בא"י להפקיע מעשרות ומעשרות כמבואר ברב"י פ"א מהלכות תרומה וגם סמ"ג כתב דשמה
 אפילו מדרבנן פטורים בתבואה של נכרי בזמן סוס הוהיל ואף בקדושת ישראל אין שם חיוב
 מן התורה עכ"ל וגם הרשב"ם סבר דתרומה בזמן סוס מדרבנן אפילו בא"י כמ"ש רבינו בשמו
 הריש סמיסין ומ"ש הרמב"ם דאין קנין לנכרי בא"י ל"מ לענין שכתב הרמב"ם גופא בפ"א ה"ל
 כותי שקה קרקע בא"י לא הפקיע כו' לסיכך אם מור ישראל ולקחה ממנו אינה כביעות יסוד
 אלא מפני תרומות ומעשרות והכל מן התורה כאלו לא נמכרה לנכרי מעולם עכ"ל ר"ל ומיירי
 בבית ראשון. וז"ל מ"ש ב"י שראה מדברי הרמב"ם שפטור הא בפרוה כתב הרמב"ם שפטור
 כמ"ש בשם הרמב"ם בסמוך פירות הנכרי שגדלו בקרקע שלו בא"י אם נגמרו מלאכתן ביד
 נכרי עשר אפילו (משמע דאפי' מדרבנן פטור דכל כוכא דהויבא מדרבנן כתב אלוכלי בני' ומיירי
 ארבעה ע"ה) דומה למ"ן שם מיירי שאיש לוקחו ממנו אלא אוכל מפירות הנכרי כשם
 אפי' ב"י י"ל דע"ז מכלול קאמרו הרמב"ם י"ל ר"ל ע"דאורייתא ואל"כ קשה גם כן
 דע"ז

ב"ד בין שנידוהו כל אדם דינו שזה וכו' וכמ"ש רבינו בסמוך וכן כל מי שנידוהו על דבר איסור וכו' ולדבר עבירה אפי' לא נידוהו ב"ד אלא כל אדם מודוהו לכל ישראל: וכתב עוד הא דאמרין סתם נידוי ל' יום וכו' עד ואפי' לא חזר מתירין לו לאחר שלשים יום וכו' מ' מתירין לו אם ירצו מיכה הרשות נידוהו שלא להתיר לו כיון שלא חזר בו ואם ירצו להסויף חומרא להחמירו כיון שלא חזר בו ג"כ הרשות נידוהו אף ע"פ שזה לב"ד ומבקש שיתירו לו כדפרישית לעיל: **מנודה** לרב וכו' ברייתא שם ר"י [77] וקאמר בגמרא לרב הוא דלוינו מנודה הא לכ"ע מנודה למאי אי במילי דשמיא און חכמה ואון תבונה ואון ענה לנגד ה' כל מקום שיש חילול השם און מולקין כבוד לרב אלא לכבוד עצמו ופי' רש"י [77] ב"ד שנידוהו לכבודו ולא לשם שמים אלא שהתירם כנגדו: ומ"ש נשם הרשב"ד דוקא שלא בפני הרב וכו' דהרשב"ד קאיא ליה מאי דאיתא ר"פ דהר (77 ס"ג) רבינא הוה יתבי קמיה דרב אשי חזייה להכחא גברא דקא חסר ליה לחמריה בתיבתא שבתא רמא ניה קלא ולא אשגח ניה אמר ליה ליהוי הכחא גברא בשמתא א"ל כה"ג מי מתחזי כהפקירותא א"ל און חכמה ואון תבונה וכו' דהרשב"ד קאיא ליה מאי קאמר רבינא לרב אשי כה"ג מי מתחזי כהפקירותא הא רבינא גופיה קאמר ולאפרושי מאיסורא אפי' בפניו שפיר דמי ופרושי כשרותא תלמיד שאדם רוצה לעבור עבירה ורצו שם וזאת מותר לתלמיד לקפוץ ולגמור בו עכ"ל אלא ודאי דלא חש רבינא אלא על מה שנידוהו בפני רב אשי ולא א"ל לרב אשי שנידוהו בעצמו שמה כה"ג מתחזי כהפקירותא וכו' און חכמה ואון תבונה וכו' אלמא דוקא לנדוהו ע"ד איסור שפיר דמי לנדוהו אף בפני רבו אבל לכבוד עצמו אסור לנדוהו בפני רבו והרשב"ד דמה הראייה ואמר רבינא דאמר כה"ג מי מתחזי כהפקירותא משום דהוה ליה כריירה הלכה בפני רבו שורה לו שזה אסור בשבת דכתיב מיירי כולה שמתחזי והאשכח לו דאף על גב דדמיא להוראה לא הוי אפקירותא דכיון דאיכא חילול השם שהיה מחלל שבת צפרהסיה כל מי שקדם וגער בו הרי זה רצו ומשונה ולא הו"ל מורה הלכה בפני רבו אבל אי ליכא חילול השם איכא איסור היכא דאיכא זד הוראה דבר דהו"ל מורה הלכה בפני רבו אלא היכא דאיכא זד הוראה אלא דמנדה בפני רבו לכבוד עצמו און זה פוגע בכבוד רבו דגם הרב לא יתחא ליה שמתביישו תלמידיו כי כבודם הוא כבודו ולפניו העיקר כדברי הרשב"ד מנדה הקושיא שכתבתי דמי מנודה הוראה א"ל כה"ג מי מתחזי כהפקירותא הלא רבינא גופיה קאמר ולאפרושי מאיסורא אפי' בפניו שפיר דמי ואפי' דאיכא דגרסי רבא במקום רבינא כמו שכתב הרשב"ד בפסקיו בפרק הדר וכן כתב הרשב"ד בתשובה זו כ"ל: דכל שכן דקשה דמה שאל רבינא מרב אשי הלא רבא קאמר דלאפרושי מאיסורא ש"ד ופשיטא דרבינא רוצה אשי ידעו הא דקאמר רבא אלא בע"כ דלא שאל רבינא אלא

כתב הרשב"ד בתשובה און במקצת דיונים הללו אלא כמי שנתקדה והחזיק על עבירה אבל במחלוקתו של ר"א שהיה לש"ש לא וכן שמעתי מרבותי שאפי' אלו שמנדין על פרעון המסים וכיוצא בו און דיונים כדכ"ל וכו' דאמת עכ"ל מי שעבר עבירה ולא נתקדה אס נמנה למנן י' נתבאר בטור א"ח סימן כ"ה: וכתב עוד הא דאמרין סתם נידוי שלשים יום היינו לענין כשמנדין אותו אומרים פלוני יהא נידוי ל' יום ומ"מ אס חזר בו וכו' גס זה כתב שם הרשב"ד וי"ל הקשה הרשב"ד וי"ל לדברי הר"ף שפסק דלית הלכתא כאנני דאמר לאפקירותא דעי דליחול עליה שמתא ל' יום אלא שרינן ליה לאלתר אי פייסיה לבעל דיניה א"כ מאי האי דקמני בכרייתא און נידוי פחות משלשים יום אי דפייסיה לבעל דיניה הא אמרת דאלתר שרינן ואי לא פייסיה לבעל דיניה ל' יום אמאי שרינן ליה וי"ל ממירי בפייסיה לבעל דיניה וה"ק און מנדין אותו תמלה לפחות משלשים יום ואס חזר מתירין אותו מיד מ"מ מתמלה מנדין אותו לדעת ל' יום וכן אומרים בשעת הנידוי והא כדדיו שלשים יום כעין שאמרו זמן בית דין שלשים יום ואון אומרים יהא נידוי ע"ז יום ומיכה אס חזר בשמתא מתירין לו א"ל דלא פייסיה ואפי' אחר ל' יום מתירין לו שכבר קבל דינו ומ"מ הוא כשכח לב"ד ונקט שיתירו לו אבל אס זלול כדדיו ולא חש שיתירו לו מניחין אותו כדדיו עד שימות ולכשימות כוקלין ב"ד את ארוננו עכ"ל ומ"ש א"כ דלא פייסיה לבעל דיניה ואפי' לאחר ל' יום מתירין לו און כאן דעת הרמב"ם שהרי כתב בפ"י מהלכות ת"ת אס החכם חי און מתירין לו מיד עד שירצה החכם שנידוהו בשבילו וכתבו רבינו בס"ם זה וקונדריסין כתוב על דברי הרשב"ד ק"ל ואפי' נא לב"ד היאך יתירו כיון דלא פייס לבעל דיניה וי"ל דדוקא באפקירותא אמרינן הכי וכשהלך החכם חוץ למקומו לכיון דהוה לא נדוהו אלא ל' יום משמתא דעתו שיתירוהו אחר עבור זמן נידוי הלכך אס נא לב"ד יתירוהו שלא ידועתו אלא שהס ירצה עוד לחזור ולנדוהו הרשות בינו עד דמפייס ליה כ"ל עכ"ל. וכתבו עוד הקונדריסין והרשב"ד פסק כאנני דלאפקירותא לבעל דיניה עד לכתר ל' עכ"ל ואני יודע היכן פסק הרשב"ד כן ושמה למדו כן מ"מ הרשב"ד גבי אלו מגלחין כמנדה המטהר שהתירו לו חכמים ירושלמי כמה און קיימין וכו' כשהתירו לו קודם הרגל ואל ל' שלו דרגל שאון נידוי פחות מל' יום ואני כתבתי כבר בטור א"ח בס"י תקל"ה ליישב הירושלמי הזו שלא פייסיה על פסק הר"ף והרמב"ם שפסקו דלית הלכתא כאנני והר"ן כתב בפ"ק דגדרים אהא דקאמר החס ל"מ און בין נידוי להפסד כלום הקשו בתוס' מדאמרין פרק אלו מגלחין הכי אמר שמואל טוט אסר וטוט שרי וה"מ לממונה אבל לאפקירותא עד דחילי עליה שמתא ל' יומין ותיירצו דשאני הכא שנידוהו זה אינו אלא לאיים עליו שלא יוכיר עוד ש"ש לבעל דיניה אלא ראיתי להר"ף שדחה אותה שפירק אלו מגלחין מפני זו כמו שכתב בהלכותיו שם וכן דעת הרמב"ם בפ"י מהל' ת"ת עכ"ל: נויפה הוא שאדם נדול וגער בו לומר כה"ג פלוני חזק וכו' שם בגמרא ומ"ש רבינו לומר כמה פלוני חזק ויש

לאו למימרא שצריך שיאמר אלא כיון שיאמר דברים שמשמעין כן הוי נויפה כן הוי נויפה וכן משמע בגמ' בהדיא וכו' מדקדוק לשון רבינו: ומ"ש זה מה שפסקו שיהיה מחכא ויושב בביתו ויהא נכלס וכו' עד מותר ממילא כל זה כתב הרשב"ד שלמד כן מעובדא דאיתא בגמרא ומשמע בגמ' דבניסיה לא אמרינן מקצת היום ככולו וכתבו בקונדריסין משמע לי שאסור בתפירת אותו היום דאון מתאנה ועצב ראו לו לספר ולגלח: מנודה לרב מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב ברייתא שם: ומ"ש אכל נידוהו יודו לשאר כל אדם סג לרב הוא דלוינו מנודה הא לכ"ע מנודה ומשמע דלגדול ממנו כחכמה אינו מנודה דככלל רב הוא לענין זה וכסמוך אכתוב בזה דקדק לכתוב תלמיד שנידוהו לכבוד שמים מנודה גס לרב וכמ"ש בסמוך: וכתב הרשב"ד בתשובה און ב"ד תלמיד שנידוהו לכבוד רבו כשידוהו ומפרטו לפניו שלא בפני הרב נראה ברור שהתלמיד יכול לנדוהו מק"ו שאס לכבוד עצמו שאין ב"ד חייבים לנדוהו כ"ש לכבוד רבו ש"ד חייבים לנדוהו ועוד שגם זה בכלל כבוד עצמו שיכנו ויתירו רבו בפניו הגע עתה שחטו אותו לומר שאינו היה מלשון או רשע הרי הוא מנדה לכבודו וכו' על רבו שהניחו לחיי הנה"ב וכו' מ"מ נראה שכיון שלא נידוהו הרב בעצמו וגם לא נידוהו ב"ד אינו מנודה לרב ויהי' לגדול מן התלמיד בחכמה וביראת חטא אבל כל שאר העם חייבים לנדוהו בו נידוי: (ב"ה) כתוב בתשובת הר"ב ש"כ בסימן ר"ד ת"ת שנידוהו לכבודו חייבים חביוני וכל אדם לנהוג בו נידוי חוץ מהרב הגדול ממנו ויכול לנדוהו לכבודו אף ע"ד דאיכא עדים כל היכא שברור לו שבידו מראשו ר"י (במ"ק יו.) צורבא מרבנן עביר דינא לפשיה כבילתא דמסיקא ליה ופירש הרשב"ד לנדוהו מההוא שביא (שם עו.) דאפקר בר' שובי בר סתני אימנו עליה אביי ורבא ושמתוהו ומדאמר ריב"ל (ברכות יב.) בכ"ד מקומות מנדים לכבוד הרב והד' מנייהו המספר אחר משהו של ת"ח וכו' המבדוהו בחיינו וכתב עוד שם הרשב"ד שאין ביר התבס לסחול כי מה שאמר (קידושין לב.) דרב שמתל על כבודו מחול היינו במד' דלית ליה ביוון אלא בדברים שאדם חייב לנהוג בו כבוד כגון לעמוד בפניו וכיוצא בזה אבל על ביונו אסור לו למחול דמי למה שאמרו האב שמתל על כבודו מחול דליכא למיטר שיהא האב יכול למחול לכן על דברי חירושין וגירושין עכ"ל: וכתב עוד תלמיד יכול לנדוהו לכבוד עצמו אס ביוהו אבל אין ב"ד חייבים לנדוהו לכבודו: וכתב הרשב"ד דוקא שלא בפני הרב וכו' כ"כ הרשב"ד בפרק אלו מגלחין בשמו ודבריו בתשובה הם בכלל כ"ח:

לאו למימרא שצריך שיאמר אלא כיון שיאמר דברים שמשמעין כן הוי נויפה כן הוי נויפה וכן משמע בגמ' בהדיא וכו' מדקדוק לשון רבינו: ומ"ש זה מה שפסקו שיהיה מחכא ויושב בביתו ויהא נכלס וכו' עד מותר ממילא כל זה כתב הרשב"ד שלמד כן מעובדא דאיתא בגמרא ומשמע בגמ' דבניסיה לא אמרינן מקצת היום ככולו וכתבו בקונדריסין משמע לי שאסור בתפירת אותו היום דאון מתאנה ועצב ראו לו לספר ולגלח: מנודה לרב מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב ברייתא שם: ומ"ש אכל נידוהו יודו לשאר כל אדם סג לרב הוא דלוינו מנודה הא לכ"ע מנודה ומשמע דלגדול ממנו כחכמה אינו מנודה דככלל רב הוא לענין זה וכסמוך אכתוב בזה דקדק לכתוב תלמיד שנידוהו לכבוד שמים מנודה גס לרב וכמ"ש בסמוך: וכתב הרשב"ד בתשובה און ב"ד תלמיד שנידוהו לכבוד רבו כשידוהו ומפרטו לפניו שלא בפני הרב נראה ברור שהתלמיד יכול לנדוהו מק"ו שאס לכבוד עצמו שאין ב"ד חייבים לנדוהו כ"ש לכבוד רבו ש"ד חייבים לנדוהו ועוד שגם זה בכלל כבוד עצמו שיכנו ויתירו רבו בפניו הגע עתה שחטו אותו לומר שאינו היה מלשון או רשע הרי הוא מנדה לכבודו וכו' על רבו שהניחו לחיי הנה"ב וכו' מ"מ נראה שכיון שלא נידוהו הרב בעצמו וגם לא נידוהו ב"ד אינו מנודה לרב ויהי' לגדול מן התלמיד בחכמה וביראת חטא אבל כל שאר העם חייבים לנדוהו בו נידוי: (ב"ה) כתוב בתשובת הר"ב ש"כ בסימן ר"ד ת"ת שנידוהו לכבודו חייבים חביוני וכל אדם לנהוג בו נידוי חוץ מהרב הגדול ממנו ויכול לנדוהו לכבודו אף ע"ד דאיכא עדים כל היכא שברור לו שבידו מראשו ר"י (במ"ק יו.) צורבא מרבנן עביר דינא לפשיה כבילתא דמסיקא ליה ופירש הרשב"ד לנדוהו מההוא שביא (שם עו.) דאפקר בר' שובי בר סתני אימנו עליה אביי ורבא ושמתוהו ומדאמר ריב"ל (ברכות יב.) בכ"ד מקומות מנדים לכבוד הרב והד' מנייהו המספר אחר משהו של ת"ח וכו' המבדוהו בחיינו וכתב עוד שם הרשב"ד שאין ביר התבס לסחול כי מה שאמר (קידושין לב.) דרב שמתל על כבודו מחול היינו במד' דלית ליה ביוון אלא בדברים שאדם חייב לנהוג בו כבוד כגון לעמוד בפניו וכיוצא בזה אבל על ביונו אסור לו למחול דמי למה שאמרו האב שמתל על כבודו מחול דליכא למיטר שיהא האב יכול למחול לכן על דברי חירושין וגירושין עכ"ל: וכתב עוד תלמיד יכול לנדוהו לכבוד עצמו אס ביוהו אבל אין ב"ד חייבים לנדוהו לכבודו: וכתב הרשב"ד דוקא שלא בפני הרב וכו' כ"כ הרשב"ד בפרק אלו מגלחין בשמו ודבריו בתשובה הם בכלל כ"ח:

פרישה

א"ל מ"ש ולכשיגיש קומן מתירין לו מיד ומיירי בלש בוקש לסמינו לו דלכ"כ קשה הא כתב לעיל דלאסר ל' שניין לנדוהו ומתירימוס לו לסוף ס' יום ואפי' א"ש דקמ"ל דאפי' דבוקש שיתירו לו דכתב לפי זה דהרשות ביד הב"ד לסתור לו אפי' דלא מור אלא שטוב שלא יתירו לו כ"י וע"ז כתב דלא מייבטע טוב שלא יתירו לו אלא שג"כ אס ירצו ומיירימו אותו אפי' דבוקש שיתירו לו וק"ל: [ס] תלמיד שנידוהו לכבודו נידוהו יודו כגון שבוש שגבלי לת"ס אבל אס לא ביוהו רק שאין מנדין בקומה ובסודור אינו נידוי וגדוהו שלא כיון ואון לנדוהו את המורה על ככה אלא כשודע שאין חייב נידוי הג"ס מיימוני (פ"ו דמ"ת מ"ז): כל מה שפגעס להר"י יצק איכר גורם לגשפיה שנים אמרים וכשם שחייב האדם בכבוד הרב כן הוא חייב בכבוד אמרים ומרמות ונידוי של הר"י יצק לא לש"ש אלא לקנות לו שם ונפי' אלו מגלחין כתב הסם אס מיד לקנות ל' שם און נידוי נידוי ומרמ"ס כתב דבזמן סוס שהנידוהו מקולקלים און מנדין כל מי שראוי לנדוהו אף בעבירות גדולות ומרמות ודעת מ"ו אפי' שצורת הדין לא הסמינו חכמים פן ימנעו מלעשות תשובה כ"ס שדורונו שגבלים יביעו על ככה ולפעמים און האדם מושל בזומו ויבא ליוי דברים הרעים ואפי' ליוי שמיכות דמים כ"י עכ"ל מרמ"מ מ"ז מ"ו (ענין בפסקי מהר"א סימן)

א"ל מ"ש ולכשיגיש קומן מתירין לו מיד ומיירי בלש בוקש לסמינו לו דלכ"כ קשה הא כתב לעיל דלאסר ל' שניין לנדוהו ומתירימוס לו לסוף ס' יום ואפי' א"ש דקמ"ל דאפי' דבוקש שיתירו לו דכתב לפי זה דהרשות ביד הב"ד לסתור לו אפי' דלא מור אלא שטוב שלא יתירו לו כ"י וע"ז כתב דלא מייבטע טוב שלא יתירו לו אלא שג"כ אס ירצו ומיירימו אותו אפי' דבוקש שיתירו לו וק"ל: [ס] תלמיד שנידוהו לכבודו נידוהו יודו כגון שבוש שגבלי לת"ס אבל אס לא ביוהו רק שאין מנדין בקומה ובסודור אינו נידוי וגדוהו שלא כיון ואון לנדוהו את המורה על ככה אלא כשודע שאין חייב נידוי הג"ס מיימוני (פ"ו דמ"ת מ"ז): כל מה שפגעס להר"י יצק איכר גורם לגשפיה שנים אמרים וכשם שחייב האדם בכבוד הרב כן הוא חייב בכבוד אמרים ומרמות ונידוי של הר"י יצק לא לש"ש אלא לקנות לו שם ונפי' אלו מגלחין כתב הסם אס מיד לקנות ל' שם און נידוי נידוי ומרמ"ס כתב דבזמן סוס שהנידוהו מקולקלים און מנדין כל מי שראוי לנדוהו אף בעבירות גדולות ומרמות ודעת מ"ו אפי' שצורת הדין לא הסמינו חכמים פן ימנעו מלעשות תשובה כ"ס שדורונו שגבלים יביעו על ככה ולפעמים און האדם מושל בזומו ויבא ליוי דברים הרעים ואפי' ליוי שמיכות דמים כ"י עכ"ל מרמ"מ מ"ז מ"ו (ענין בפסקי מהר"א סימן)

אלא מניחין אותו כדדיו ור"ק ב"י מיכה בלא"כ י"ל דמ"ס מניחין אותו כדדיו עד שימות לא חזק וכיוצא בו ואפי' לא חזר בפירוש אלא דיעבד ביה בנ"מ דנקט עליו בליביה דמ"א (בשם תשובה ר"ד כסן סימן כ"ב) וכ"כ ב"י: (כתב) וימעט בשטוק ובריבור י"עס"קו כמי שמרמק ממי שגדול ממנו ר"ל אף שלא בפני הגדול שהוא בנויפתו אלא בפני כל אדם ומעט בדיני כעמור לפני גדול משא"כ בקמאי דיהא יושב בביתו ב"ד דאין אסורים אלא לפני הגדול שהוא בנויפתו וכמ"ס רבינו בהדיא בבו ולא יראה פנים למי שמכילמו ולא יעמוד בפניו כ"י וק"ל: (כתב) מנודה לתלמיד שנידוהו לנדוהו יודו לכבוד שמים מנודה גס לרב וכמ"ס בסמוך (ל) אבל נידוהו נידוי לשאר כל אדם שאין תלמידים (וכל שגדול ממנו בסכמה אינו מנודה דככלל רב הוא ואף להקטיגים ממנו שגם הם תלמידים אינו מנודה אלא לשאר סטם ב"י עכ"ל

וב"ש ויש במשמעות דבריו אפילו לפני הרב ממש כן משמע בהדיא מחוץ דבריו... אלא על מה שהיה מנהג אחרו כפניו וכדפירש הראב"ד ומה שהביא רבינו תשובת הרא"ש וכתב עלה ויש במשמעות זה אפילו לפני הרב ממש כראש דלפי ד"ל... דלא כתב הרא"ש דאין הרב מקפיד בכך אלא כשאינו לפניו ממש אלא שהוא במקומו של הרב שלא בפניו דהתם

לענין מעשה אין בידינו להחמיר יותר ממאזי דמשמע מדברי הרמב"ם: וכתוב עוד בקונטרסין ויש מי שכתב דהא דאמרין מנוה לרב מנוה לתלמיד דוקא לתלמיד וכל בני החבורה כולה אבל לכו"מ לא דא"כ מה בין נשיא לרב אלא שהרב שנייה מנוה לכל חבורתו וגם שנייה מנוה לכל ישראל וכן נמי כתב הראב"ד מנוה לעיר אחרת שמונה לשאר עיירות מן מעירו דוקא בהכרח דשון לדידיה אבל בעדוים מינה לא ולדידי לא משמע הכי דכיון דהאי התפקד בחכם ומיבי נידוי למה לא יהא נידוי לכל ישראל וכ"מ מה בין נשיא לרב איכא למימר דמנוה לרב מנוה לכל ישראל ואינו מנוה לנשיא עכ"ל ומ"ש ש"ס שגדה מנוה לכל בני חבורתו נראה דלאו דוקא דה"ל לרבנים השוים דומיא דמנוה לעיר אחרת וכ"מ מדברי הרמב"ם שכתב בהשגחה מנוה לתלמיד אינו מנוה לרב ר"ל לגדול ממנו אלא שדברי הרמב"ם שכתב שגדה מנוה לכל תלמידיו חייבים לנהוג נידוי במנוה נראה דלתלמידיו דוקא הוא מנוה אבל לא לשאר חכמים אפילו קטנים ממנו וכ"מ עיקר כתבו עוד הקונטרסין גבי מנהג מי שאינו חייב נידוי ודאי זה איש שגבה שררה לעצמו או מחוץ ממונו או מחוץ יחסותו בלא תורה ועבדי ליה ה"ויה זילתא לא יכול לנהיג משום כבודו דוקא תלמיד או חכם שחורטו אומנותו אבל מי שאינו בן תורה לא הילכך אם נדה ואל"ל חזריה אדרבה שלו אינו נידוי ושל חזירו נידוי וכ"כ בתשובת הרמב"ן סימן רמ"ה דרב בתורה דוקא אמרו אבל רב מלך המלכות אינו נידוי וכן כתב מהר"ק ב"ש קס"ט דא"כ לא היה צורך חזר וכתב דין זה כאלו שגדה מהדברים שותרים ללעיל אמר שהוא מנוה גמור לכל הדברים שהמנוה אסור בהם וכאלו לא כתב אלא שאין לזולזל בנדויו וכו' ומשמע דאין דינו שיהא מנוה מפי ב"ד לאסרו בכל הדברים שהמנוה אסור בהם אלא שאין לזולזל בנדויו לישב בד' אמותיו וכן שאין להחיר לו אם לא חזר בו אפילו לבי"ד לבקש שיתירו לו ואל"ל דמ"ש אין לזולזל בנדויו וכו' רבותא קאמר דלא מיעביד דהוא מנוה גמור ואסור בכל הדברים שהמנוה אסור בהם כל שנתקנה מפי ישראל ע"ד ענינה אפילו אינו תלמיד כלל וכמו"ש לעיל אלא אף מנוה הוא גם לרב ואפילו לנשיא אבל לרב ולנשיא לזולזל בנדויו או להחיר לו וכו' אבל שיהא מנוה גמור ואסור בכל הדברים ודינו שיהא וכו' זה כתב למעלה ולא היה צריך לחזור ולכתוב כאן זמן מבורר בדברי הראב"ד שכתב הרא"ש ואל"ל או לדבר ענינה בין שנידוהו ב"ד בין שנידוהו כל אדם ודינו שיהא בין לעירו בין לעיר אחרת ואפילו לנשיא ע"כ לשון ולמעלה כתב רבינו דברי הראב"ד עד בין לעיר אחרת וכאלו כתב ואם נדה התלמיד ע"ד איסור הוא מנוה גם לרב וכן כל מי שנידה ע"ד איסור אין לזולזל בנדויו ואין להחיר לו וכו' שגדה להורות למנוה גם לרב ושאלו לרב לזולזל בנדויו ואין להחיר לו וכו' דמשמעות זה בכתב לנשיא אין לזולזל או להחיר לו וכו' כדכתב הראב"ד להדיא ואף לנשיא וכו' הרמב"ם בס"ו מהלכות ת"ת ומניחו ב"י: ירושלמי זקן שגדה לצורך עצמו ואפילו כהלכה אינו נידוי כתב בית יוסף דיש לפרש כי הוה דמייחיה התם צירושלמי ביומיו דר' ירמיה אחא עקא על עבדיה שלח צעא מנרתא דכספא גבי רבי יעקב בר בון שלח א"ל עדיין לא שב ירמיה מרעתו וביקש לנדוהו והתם ודאי כהלכה היה מנהג אחרו על עבדו ולצורך עצמו היה דכשיתיר לו יתן הוה מנרתא כדי להנצל בה מהה א עקא עכ"ל ותימא הלא המעשה היה שהיה מנקה רבי ירמיה מרבי יעקב ובר בון שזולזל מרשותו המותרת כסף שבידו כדי להנצל את עבדיה מן העקא ולא יפסקו על כל אחד מהנשיא עבדיה כמה יתן ויגבו מכולם וישלמו לר"י בר בון ולא יהיה חסר כלום כי לא היה אפשר לגבות הסך שהיו צריכין לשעה להנצל את עבדיה השתא ודאי כיון שנידוהו רבי יעקב היה חייב נידוי כי לא היה רבי ירמיה מוכן

וב"ש ויש במשמעות דבריו אפילו לפני הרב ממש כן משמע בהדיא מחוץ דבריו... אלא על מה שהיה מנהג אחרו כפניו וכדפירש הראב"ד ומה שהביא רבינו תשובת הרא"ש וכתב עלה ויש במשמעות זה אפילו לפני הרב ממש כראש דלפי ד"ל... דלא כתב הרא"ש דאין הרב מקפיד בכך אלא כשאינו לפניו ממש אלא שהוא במקומו של הרב שלא בפניו דהתם

לענין מעשה אין בידינו להחמיר יותר ממאזי דמשמע מדברי הרמב"ם: וכתוב עוד בקונטרסין ויש מי שכתב דהא דאמרין מנוה לרב מנוה לתלמיד דוקא לתלמיד וכל בני החבורה כולה אבל לכו"מ לא דא"כ מה בין נשיא לרב אלא שהרב שנייה מנוה לכל חבורתו וגם שנייה מנוה לכל ישראל וכן נמי כתב הראב"ד מנוה לעיר אחרת שמונה לשאר עיירות מן מעירו דוקא בהכרח דשון לדידיה אבל בעדוים מינה לא ולדידי לא משמע הכי דכיון דהאי התפקד בחכם ומיבי נידוי למה לא יהא נידוי לכל ישראל וכ"מ מה בין נשיא לרב איכא למימר דמנוה לרב מנוה לכל ישראל ואינו מנוה לנשיא עכ"ל ומ"ש ש"ס שגדה מנוה לכל בני חבורתו נראה דלאו דוקא דה"ל לרבנים השוים דומיא דמנוה לעיר אחרת וכ"מ מדברי הרמב"ם שכתב בהשגחה מנוה לתלמיד אינו מנוה לרב ר"ל לגדול ממנו אלא שדברי הרמב"ם שכתב שגדה מנוה לכל תלמידיו חייבים לנהוג נידוי במנוה נראה דלתלמידיו דוקא הוא מנוה אבל לא לשאר חכמים אפילו קטנים ממנו וכ"מ עיקר כתבו עוד הקונטרסין גבי מנהג מי שאינו חייב נידוי ודאי זה איש שגבה שררה לעצמו או מחוץ ממונו או מחוץ יחסותו בלא תורה ועבדי ליה ה"ויה זילתא לא יכול לנהיג משום כבודו דוקא תלמיד או חכם שחורטו אומנותו אבל מי שאינו בן תורה לא הילכך אם נדה ואל"ל חזריה אדרבה שלו אינו נידוי ושל חזירו נידוי וכ"כ בתשובת הרמב"ן סימן רמ"ה דרב בתורה דוקא אמרו אבל רב מלך המלכות אינו נידוי וכן כתב מהר"ק ב"ש קס"ט דא"כ לא היה צורך חזר וכתב דין זה כאלו שגדה מהדברים שותרים ללעיל אמר שהוא מנוה גמור לכל הדברים שהמנוה אסור בהם וכאלו לא כתב אלא שאין לזולזל בנדויו וכו' ומשמע דאין דינו שיהא מנוה מפי ב"ד לאסרו בכל הדברים שהמנוה אסור בהם אלא שאין לזולזל בנדויו לישב בד' אמותיו וכן שאין להחיר לו אם לא חזר בו אפילו לבי"ד לבקש שיתירו לו ואל"ל דמ"ש אין לזולזל בנדויו וכו' רבותא קאמר דלא מיעביד דהוא מנוה גמור ואסור בכל הדברים שהמנוה אסור בהם כל שנתקנה מפי ישראל ע"ד ענינה אפילו אינו תלמיד כלל וכמו"ש לעיל אלא אף מנוה הוא גם לרב ואפילו לנשיא אבל לרב ולנשיא לזולזל בנדויו או להחיר לו וכו' אבל שיהא מנוה גמור ואסור בכל הדברים ודינו שיהא וכו' זה כתב למעלה ולא היה צריך לחזור ולכתוב כאן זמן מבורר בדברי הראב"ד שכתב הרא"ש ואל"ל או לדבר ענינה בין שנידוהו ב"ד בין שנידוהו כל אדם ודינו שיהא בין לעירו בין לעיר אחרת ואפילו לנשיא ע"כ לשון ולמעלה כתב רבינו דברי הראב"ד עד בין לעיר אחרת וכאלו כתב ואם נדה התלמיד ע"ד איסור הוא מנוה גם לרב וכן כל מי שנידה ע"ד איסור אין לזולזל בנדויו ואין להחיר לו וכו' שגדה להורות למנוה גם לרב ושאלו לרב לזולזל בנדויו ואין להחיר לו וכו' דמשמעות זה בכתב לנשיא אין לזולזל או להחיר לו וכו' כדכתב הראב"ד להדיא ואף לנשיא וכו' הרמב"ם בס"ו מהלכות ת"ת ומניחו ב"י: ירושלמי זקן שגדה לצורך עצמו ואפילו כהלכה אינו נידוי כתב בית יוסף דיש לפרש כי הוה דמייחיה התם צירושלמי ביומיו דר' ירמיה אחא עקא על עבדיה שלח צעא מנרתא דכספא גבי רבי יעקב בר בון שלח א"ל עדיין לא שב ירמיה מרעתו וביקש לנדוהו והתם ודאי כהלכה היה מנהג אחרו על עבדו ולצורך עצמו היה דכשיתיר לו יתן הוה מנרתא כדי להנצל בה מהה א עקא עכ"ל ותימא הלא המעשה היה שהיה מנקה רבי ירמיה מרבי יעקב ובר בון שזולזל מרשותו המותרת כסף שבידו כדי להנצל את עבדיה מן העקא ולא יפסקו על כל אחד מהנשיא עבדיה כמה יתן ויגבו מכולם וישלמו לר"י בר בון ולא יהיה חסר כלום כי לא היה אפשר לגבות הסך שהיו צריכין לשעה להנצל את עבדיה השתא ודאי כיון שנידוהו רבי יעקב היה חייב נידוי כי לא היה רבי ירמיה מוכן

מנחה לספר אבי"ה לא ידענא מאי פירושה דהא מנדון לכבוד הרב ושמה ה"ק שגדה כהלכה וכו' עכ"ל: (ב"ה) והרשב"א כתב בתשובה סימן תר"ש שבין שתהיה גירסת הירושלמי תלמיד שנידה לכבודו בין שתהיה שנידה לפני רבו לא ספקינן עליו משום דאחי דלא כגמרינן: ובהג"מ פ"ו מה' ת"ת כתוב כלשון הוה הרב שגדה לכבודו כו' כתב הרמ"ך ה"מ דנידויו נידוי היכא שנידוהו ונגנה בדברים אשר הם נגאו לת"ח אבל אם לא צוהו כלל אלא שאינו מכבדו כמו שחייב לכבדו בנקמה וסידור אין נידויו נידוי כהא

מנחה לספר אבי"ה לא ידענא מאי פירושה דהא מנדון לכבוד הרב ושמה ה"ק שגדה כהלכה וכו' עכ"ל: (ב"ה) והרשב"א כתב בתשובה סימן תר"ש שבין שתהיה גירסת הירושלמי תלמיד שנידה לכבודו בין שתהיה שנידה לפני רבו לא ספקינן עליו משום דאחי דלא כגמרינן: ובהג"מ פ"ו מה' ת"ת כתוב כלשון הוה הרב שגדה לכבודו כו' כתב הרמ"ך ה"מ דנידויו נידוי היכא שנידוהו ונגנה בדברים אשר הם נגאו לת"ח אבל אם לא צוהו כלל אלא שאינו מכבדו כמו שחייב לכבדו בנקמה וסידור אין נידויו נידוי כהא

דרכי משה (יג) כתב מהר"א בפסקיו סימן רנ"ג אם הרב נזר גזירות ותקנות ותלמידים אינן יכולין לקיימו אין צריכים לקיים וע"ש שהאריך בזה ובתשובת הרשב"א סי' ת"ס בתלמוד אחר שביזה לרב ועמד והחרימו עם תלמידיו ורב אחד התיר להחרימם משום דכבר תקנו שאין לשום אדם לנדוהו לכבודו פסק דבריו נידוי אפילו לא היה רבו אלא חכם עכ"ל וע"ש שהאריך: (יד) ור"ב כתב סימן קע"ג דמנדון אבל לא מחרימין אמנם אם הרבו מהלוקות בישראל מחרימין כמו שברכו לר"א הגדול עד כאן לשונו. וכתב הרשב"א בתשובה סימן תר"ש דרבו

דרכי משה (יג) כתב מהר"א בפסקיו סימן רנ"ג אם הרב נזר גזירות ותקנות ותלמידים אינן יכולין לקיימו אין צריכים לקיים וע"ש שהאריך בזה ובתשובת הרשב"א סי' ת"ס בתלמוד אחר שביזה לרב ועמד והחרימו עם תלמידיו ורב אחד התיר להחרימם משום דכבר תקנו שאין לשום אדם לנדוהו לכבודו פסק דבריו נידוי אפילו לא היה רבו אלא חכם עכ"ל וע"ש שהאריך: (יד) ור"ב כתב סימן קע"ג דמנדון אבל לא מחרימין אמנם אם הרבו מהלוקות בישראל מחרימין כמו שברכו לר"א הגדול עד כאן לשונו. וכתב הרשב"א בתשובה סימן תר"ש דרבו

פרישה (כ"ג) ב"י: (ל"א) ויש במשמעות זה אפילו לפני הרב ממש כן משמע בהדיא מחוץ דבריו... אלא על מה שהיה מנהג אחרו כפניו וכדפירש הראב"ד ומה שהביא רבינו תשובת הרא"ש וכתב עלה ויש במשמעות זה אפילו לפני הרב ממש כראש דלפי ד"ל... דלא כתב הרא"ש דאין הרב מקפיד בכך אלא כשאינו לפניו ממש אלא שהוא במקומו של הרב שלא בפניו דהתם

פרישה (כ"ג) ב"י: (ל"א) ויש במשמעות זה אפילו לפני הרב ממש כן משמע בהדיא מחוץ דבריו... אלא על מה שהיה מנהג אחרו כפניו וכדפירש הראב"ד ומה שהביא רבינו תשובת הרא"ש וכתב עלה ויש במשמעות זה אפילו לפני הרב ממש כראש דלפי ד"ל... דלא כתב הרא"ש דאין הרב מקפיד בכך אלא כשאינו לפניו ממש אלא שהוא במקומו של הרב שלא בפניו דהתם

חדושי הגהות שקלין את ארוננו כי עיקר המשע הוא לבנות את המנוה שמת בנדויו כדי שיכופר עונו ולהביאו לחיי העה"ב (ב"ה) ועיין דרו"ם: ג ביאור דברי הירושלמי הזה המצאנו לקמן בסמוך א"ק"א: כל

חדושי הגהות שקלין את ארוננו כי עיקר המשע הוא לבנות את המנוה שמת בנדויו כדי שיכופר עונו ולהביאו לחיי העה"ב (ב"ה) ועיין דרו"ם: ג ביאור דברי הירושלמי הזה המצאנו לקמן בסמוך א"ק"א: כל

מכיון לנדונו לזורך עצמו שהרי להציל כל אנשי עבריה היה מבקש המורה כסף וצדק היה חייב להתנדות אלא שרבי חייה ברבי דרבי יצחק עטושיה הצילו מעטם שם ר"י בר בון היה תלמיד חכם ואין מנדן וכן אלא אם כן עשה כירעם בן צבט ומכיריו אבל אם היה אדם אחר פשיעא שהיו מנדן אותו לאין זה לזורך עצמו כלל מה שנה להציל כל אנשי עבריה אפי"ג שגם רבי ירמיה היה מאנשי העיר שהרי לא היה שואל ממנו המורה להפסיקו בה כלום כדפרישית והר"ש כתב שבה כלל כ"ח פירש דמירי כגון עובדא דר"ל דעידה לאותו שגב תאנים שלו דאע"פ דכהלכה נדכו לפי שגזל ממנו אפילו הכי אינו נידוי כדאמר בגמרא בעובדא דר"ל אס ממונ נחמיב לו נידוי לא נחמיב לו והיינו דקאמר לזורך עצמו דמשמע ממונ.

כהא דאמרין בירושלמי זקן שנה לכבוד עצמו אין נדוי נדוי עכ"ל: **ובתב** כה"ד סימן רע"ד חכם א' שוגא לבי"ה מאד וכשלא אוחז ב"ה במילתא דחייב עליה נידוי כהלכה וקפץ אוחז חכם ונדוה כהלכה אבל הכל מכירים ומרצישים שלא נידה אותו רק מחמת שגאה כי היו אחרים ג"כ שנסבלו ג"כ באותו ענין ולא אשגח בהון לנדוה יראה דיש להביא ראייה דאין נדוי נדוי כה"ג מהא דאמרין בירושלמי ומייתי לה כה"ג וצ"ד ת"ח שנה לזורך עצמו אפילו כהלכה אין נדוי נדוי וכתב צ"ד בשם אב"ט לא ידענא מכו לזורך עצמו וכו' וראה דנדון דידן להא דמיא דמה לי מכוין להשחקר בהתרתו ממונ ומ"ל אס מכוין כדי לקוס ממנו ולהכניע שוגא נס זה שכרו לעשות נחת רוח לזרו דנראה טעם הדבר שצריך המנהיג שיחזיקו לש"ס כדי לעשות גדר לתורה ולכבוד לומדיה ולא יכוין כלל לעצמו לשום הנאה ותועלת דל"כ אין ממש באותו נידוי ואע"ג דבהג"מ מפרש האו דירושלמי בע"ה אדברי רבבי"ה יש לכוון עכ"ל ומכ"ה קולן בשם שורש כ"ה שמלא כתב בשם מהר"מ דהא דקאמר בירושל' דאין נידוי נדוי איירי לפני רבו דהוי כמורה הלכה ועוד תירץ דמירי בנדה את מי שמעכב לו ממונ שלא כדין אע"פ שכהלכה נדכו אין נדוי נדוי וכתב עוד מהר"י קולון בשורש א' שיש להוכיח כשחכם מנהל על דבר א' ובאותו דבר עצמו שיך זולו לאותו חכם אע"פ שאותו חכם לא תלה נידויו בזולו מ"מ חל הנידוי מפני הולול ומ"מ כתב שאינו סומך על זה לענין הלכה למעשה (טו):

מנודה

לעירו מנודה לעיר אחרת ברייתא פרק אלו מגלחין (י. ו.) ומ"ש אפי' גדולה מו כ"כ הר"ש כתב שבה כלל כ"ח וז"ל ששאלת מנודה לעיר שהיא מנודה לעיר אחרת אס יש הפרש בין מנודה לדבר מצוה או מנודה לדבר הרשות כגון שדוהו אס לא יפרע מס ליום פלוני ואס יש הפרש אס תהיה העיר האחרת גדולה במנין או בחכמה מן העיר שדוהו או לא תשובה כל נידוי לדבר מצוה הוא כי לדבר הרשות אין מנדן אס מנדן את האדם לפרוע ממונ שהוא חייב ליה לדבר מצוה בין שיהיה חוב בין שיהיה מס אס אינו רוצה לפרוע משמתיקן אינו עד דפרע הלכך בין שדוהו בשביל ממונ בין שדוהו על פי עבירה שעשה כיון שכן הדין נידוהו מנודה לכל העולם אפילו לעיר שכולס חכמים וגדולים וזמנין דתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב ומוקי לה בתלמוד שיעיר לכבוד עצמו אבל למילי דשמיא אף מנודה לרב עכ"ל ומיכה נראה בהדיא מדבריו דוקא בנדוהו משום מילי דשמיא קאמר אבל משום אפקירותא לא וכוון שכן לא דקדק רבי' כמה שכתב כאן אפילו גדולה מזו דהכא ע"כ בנדוהו משום אפקירותא עסקינן מוקתני סופא מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו ואי משום מילי דשמיא מנודה לכל העולם הוא וכוון דמשום אפקירותא נידוהו בני עירו אינו מנודה לבני עירו אחרת הגדולים ממנה דדמי למחי דתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב ומיכה מצאנא לתלמי הקונטרסים שכתב מנודה לעירו שזולו כבדוס הוי אפקירותא עמי וכוון שהוא כפוף להם כדון היה שינדו אותו ולכך חומר נדויו לכ"ע זה עולה כדברי רבינו: ב"ה דגם הרשב"א בתשובה כתב כשינדרוהו מפני שיש ממון הבירו בידו ואינו משיבו מנודה לכל ישראל: והריב"ש כתב בתשובה סימן ר"ך המנודה את החכם אס לא נידוהו ב"ד חייבים לנדוהו ואז הוא מנודה לעירו כמו שבאר הרמב"ם ז"ל (טז): **בתב** הריב"ש בתשובה סימן ל"ג וז"ל מה שזו לו הנאמנים שלא ינא מן העיר ככה חרם ונידו ועבר זבת אחד שהס לא פרסמוהו ולא הכריזו עליו אין לנהוג בו נידוי כמנודה לעירו כי כן נהגו שלא לנהוג נדוי על העובר על גזירתם ככה נידוי עד שיקרונו עליו: ב"ה וביצא בזה כתב בח"ג סימן ס"ב ובסימן ל"ד

והרמ"ך בהג"ה מיימוני פ"ו דהלכות פ"ח פירש דמירי שנידכו לפי שלא היה מכבודו כראוי בקימה והידור ולפיכך אין נידוי דהא דמנדן לכבוד הרב ה"מ שזוהו וגבה בדברים אשר הם בגאי לתלמוד חכם אבל לא לזורך עצמו כדי להגדיל כבודו: במנודה לעירו מנודה לעיר אחרת אפילו גדולה מואת וכו' ברייתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ג] מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו וכתב הר"ש לשם בשם הרשב"ד הא דאמרין מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו לעירו הוא דאינו מנודה אבל לשאר עיירות מנודה ובהנהו דשו לדידיה אבל דעדיפי מינה לא עד כאן לשונו ואס כן לפי זה רישא דקתני מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת בעל כרחך דאפילו עדיפא מינה גדולה ממנה בחכמה וזמנין נמי הוי מנודה דאס לא כן אלא דוקא בדשו לדידיה אס כן מאי איכא בין מנודה לעירו ובין מנודה לעיר אחרת אלא ודאי דמנודה לעירו מנודה לעיר אחרת אפילו גדולה מואת וכו' ומיכה כל זה דוקא במנודה מחמת כבודם דאפקיר כנגדם אע"פ שלא הפקיר בני דינא אבל במנודה לבית דין מחמת ללא זיית דינא או לאפקירותא דבית דין או לדבר עבירה דינו שוה בין לעירו בין לעיר אחרת לכלל ישראל הוא מנודה וחייבים לנהוג בו בדין מנודה וככתב רבינו לעיל והוא גם כן מדברי הרשב"ד כמו שהוא מפורש בדברי הר"ש בפסקיו וכן כתב בתשובה כלל כ"ח דכשמנדן אותו בשביל ממונ שהוא חייב בין שיהיה חוב בין שיהיה מס בין שידוהו על דבר עבירה כיון שכן הדין נדוהו מנודה לכל העולם אפילו לעיר שהוא גדולה בחכמה ובמנין דתניא מנודה לתלמי אינו מנודה לרב ומוקי לה בתלמוד שיעיר לכבוד עצמו אפילו מנודה לעיר אחרת אף מנודה לרב עכ"ל ואינו נדוהו לעירו ולפי שז"ל דיון שיעירוהו למילי דשמיא מנודה לכל העולם אפילו לעיר שהיא גדולה ממנה בחכמה ובמנין היינו דוקא כשהוא מנודה לעיר אחרת דאי לא נידוהו למילי דשמיא אלא לכבודם לא היה מנודה אלא בהנהו דשו לדידיה אבל דעדיפי מינה לא אבל בנידוהו בעיר אחרת למילי דשמיא מנודה לכל העולם אפילו לא נדוהו בעירו אלא בעיר אחרת אבל במנודה לעירו מנודה לעיר אחרת אפילו גדולה ממנה בחכמה ובמנין ואף על פי שאלו נידוהו למילי דשמיא אלא לכבודם אפילו לעיר אס כ"י מוחסו כבוד הבין דמה שכתב הר"ש בתשובה דלמילי דשמיא מנודה לכל העולם ואפילו לעיר שהיא גדולה ממנה בחכמה ובמנין היינו במנודה לעירו ולפי הנהגה זו הציג על רבינו וכתב מה שכתב ושאר ליה מאריה אגב חורפיה לא דק: ומ"ש מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו אבל מנודה הוא לשאר עיירות וכו' כך כתב הר"ש ע"ה הרשב"ד כמו שכתב לשונו בסמוך ומיירי שלא נדוהו למילי דשמיא אלא לפי שהפקיר כנגדם וכן מה שכתב מנודה לנשיא וכו' כל זה נדלל נדוהו למילי דשמיא אלא לכבודם לפי שהתרים כנגדם כדפרישית:

כתב

הרמב"ם מתירין הנידוי בשלשה הדיוטות או ביחיד מומחה ותלמיד מתיר וכו' בפרק ו' מהלכות תלמוד תורה וה"ה בפרק קמא דנדרים [דף י"ז] ע"מ לא שרי למישרא נידוהו באתרא דרביה ושמתא אפילו באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא וכתבו התוספות הא דמתיר השמתא אפילו באתריה דרביה מה שאין כן בנדר הטעם הוא דנדר אין חשש אס ידחה הקירו עד שיהא רב מומן אבל שמתא אין ראוי להשקות על האדם כלל ומה שכתב רבינו דין זה ע"ה הרמב"ם ולא כתבו בסתם על פי הגמרא נראה דהיינו דמדברי הרמב"ם למדנו שני דברים אחד שלשה הדיוטות מתירין הנידוי כמו יחיד מומחה ואס כן שלשה הדיוטות נמי מתירין הנידוי אפילו במקום הרב מטעמא שכתבו התוספות איך דכל תלמיד כשהוא מומחה מתיר הנידוי ביחיד אף על פי שאינו סומך ללא כ"ה דבעינן סמוך כמ"ה הר"ן בשם דליתא והכי נקטו: שלשה

על זה לענין הלכה למעשה (טו): **מנודה** לעירו מנודה לעיר אחרת ברייתא פרק אלו מגלחין (י. ו.) ומ"ש אפי' גדולה מו כ"כ הר"ש כתב שבה כלל כ"ח וז"ל ששאלת מנודה לעיר שהיא מנודה לעיר אחרת אס יש הפרש בין מנודה לדבר מצוה או מנודה לדבר הרשות כגון שדוהו אס לא יפרע מס ליום פלוני ואס יש הפרש אס תהיה העיר האחרת גדולה במנין או בחכמה מן העיר שדוהו או לא תשובה כל נידוי לדבר מצוה הוא כי לדבר הרשות אין מנדן אס מנדן את האדם לפרוע ממונ שהוא חייב ליה לדבר מצוה בין שיהיה חוב בין שיהיה מס אס אינו רוצה לפרוע משמתיקן אינו עד דפרע הלכך בין שדוהו בשביל ממונ בין שדוהו על פי עבירה שעשה כיון שכן הדין נידוהו מנודה לכל העולם אפילו לעיר שכולס חכמים וגדולים וזמנין דתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב ומוקי לה בתלמוד שיעיר לכבוד עצמו אבל למילי דשמיא אף מנודה לרב עכ"ל ומיכה נראה בהדיא מדבריו דוקא בנדוהו משום מילי דשמיא קאמר אבל משום אפקירותא לא וכוון שכן לא דקדק רבי' כמה שכתב כאן אפילו גדולה מזו דהכא ע"כ בנדוהו משום אפקירותא עסקינן מוקתני סופא מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו ואי משום מילי דשמיא מנודה לכל העולם הוא וכוון דמשום אפקירותא נידוהו בני עירו אינו מנודה לבני עירו אחרת הגדולים ממנה דדמי למחי דתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב ומיכה מצאנא לתלמי הקונטרסים שכתב מנודה לעירו שזולו כבדוס הוי אפקירותא עמי וכוון שהוא כפוף להם כדון היה שינדו אותו ולכך חומר נדויו לכ"ע זה עולה כדברי רבינו: ב"ה דגם הרשב"א בתשובה כתב כשינדרוהו מפני שיש ממון הבירו בידו ואינו משיבו מנודה לכל ישראל: והריב"ש כתב בתשובה סימן ר"ך המנודה את החכם אס לא נידוהו ב"ד חייבים לנדוהו ואז הוא מנודה לעירו כמו שבאר הרמב"ם ז"ל (טז): **בתב** הריב"ש בתשובה סימן ל"ג וז"ל מה שזו לו הנאמנים שלא ינא מן העיר ככה חרם ונידו ועבר זבת אחד שהס לא פרסמוהו ולא הכריזו עליו אין לנהוג בו נידוי כמנודה לעירו כי כן נהגו שלא לנהוג נדוי על העובר על גזירתם ככה נידוי עד שיקרונו עליו: ב"ה וביצא בזה כתב בח"ג סימן ס"ב ובסימן ל"ד

מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו גז"ש בברייתא ומ"ש אבל מנודה הוא לשאר עיירות שכן כיוצא באותה שהוא מנודה לה וכו' כ"כ הר"ש ז"ל בפרק אלו מגלחין בשם הרשב"ד והר"ש ומ"ה מנודה לכבוד מנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא גז"ש בברייתא וכבר נתבאר בסמוך דה"מ כשנדוהו משום אפקירותא אבל אי משום מילתא דאיסורא אין חילוק בין עירו לעיר אחרת ובין נשיא לכל ישראל אפילו נדוהו קטן שבישראל הוא מנודה לכל ישראל ולנשיא: ביצר התרת הנידוי אומר לו שרוי לך כו' כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות פ"ח ובהנהגות מרדכי ממ"ק כתוב שזרו ממתיבתא מי שבקש להקיר לו הנידוי ואמר כך פלוני איחייב שמתא בי דינא ואשחתימת וקביל דינא דאורייתא ודינא דרבנן השתא שרי ושניק ליה מ"ד למשה סלחתי כדכריך הוא ישרי ושבוך ליה עד כאן לשון תשובת הגאונים: כתב הרמב"ם מתירין הנידוי בג' הדיוטות וכו' ג"ו בפ"ו מהלכות פ"ח ודבריו מבוררים בפ"ק דנדרים [ח:]: ע"מ לא שרי למישרא נידוהו באתרא דרביה ושמתא אפילו באתרא דרביה ושמתא אפילו באתרא דרביה דפעימיס שלא יהא רב מומן ואין לדמות הימר השמתא דבני נדר אין חשש כ"כ אס ידחה הקירו עד שיהיה רב מומן אבל שמתא איך להשקות על האדם ע"כ. וכתב הר"ן איכא מ"ד דכי היכי דג' הדיוטות מתירין את הנדר במקום שאין מומחה ה"ה מתירין את הנידוי במקום שאין מומחה לעירו נמי נדר הוא דאמרין בש"ס ד' מיתות [סח.]. בעובדא דר"ה אומר הנדר וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות פ"ח עכ"ל. וכתבו בקונטרסין ומ"מ אס המנדים ג' או ד' או רבים אין יחיד מומחה מתיר אותו דבעינן אחרים שימירו עמו כמו המנדים עכ"ל. ול"ה אלא יחיד מומחה חשוב כנגד המנדים אפילו הם כמה ומיכה היכא שמנדים מומחים צריך מנין אחר כמותם וכך הם דברי הר"ש שאכתוב בסמוך. וכתב עוד הר"ן והאי יחיד מומחה דשרי שמתא איכא מ"ד דוקא בסמוך ול"ה אלא כל חכם מובהק וכן בהלכות נדרים שרי נדרא ושמתא והר"ש פירש יחיד מומחה שרא שמתא אס נדוהו חכם ויכול יחיד מומחה כיוצא בו להתירו:

דרכי משה
דרבו לאו דוקא בכל התלמוד אלא גדול ממנו וכו' בתשובת מהר"ך סימן ר"ב אמנם מהר"ק שורש ק"ע לא כ"כ: (טו) כתוב בא"ז מס' פ"ק הא דאמרין בירושלמי חכם שגרה לכבוד עצמו אינו נידוי היינו שנידוהו משום ממון שנתחייב דוקא במקום שלא נתחייב בכורו לבגדו כגון שנידוהו משום שאינו רוצה ליתן מס או שאין החייב ממאן לפרוע אבל אם הייב לו ממון גמור וממאן לפרוע יכול לנדוהו ולאו דוקא ת"ח אלא כל אדם עבד דינא לנפשיה עכ"ל וכו' לקמן בהג"א בשם א"ז ועיין בה"ה סימן ד': (טז) וע"ל סי' רכ"ה בני העיר שגורו

פרישה
(לס) מנודה לעירו כו' פי' שזולו כבדוס הוי אפקירותא טפי וכוון שסוף כפוף לסס בדין הוא שינדו אותו ולכן חומר נדויוס דכו"ל עכ"ל הקונטרסים: (לו) מנודה לעיר אחרת פי' לנכדוס דאינו משום דבר עבירה אפי' אס נדוהו קטן הוי מנודה לכ"ע: (לז) ביצר התרת הנידוי פי' בקונטרס כתב כל פרט שלא הותר אפי' היה זמן רב במיזוי וקור בו אפי' אינו מותר עד שמיזוי רמ"א וע"ל סימן רכ"ה בענין התרת הנדר:

פ"א
הדושי הגהות
ד כל זה כבר הביאו הרב כב"י בספרו:
חיים

שלא יתקיים התנאי ואפי' נידה עצמו אבל היכא דנידו לקיים התנאי א"צ התרה : **וכתב** א"א הרא"ש אפי' אם קבע זמן כו' בתשובה כלל כ"ה כתב כך דלא דמי לנדב דאינו מתיר עד שיחול דנידו קיל טפי דכיון שמתיר לעצמו לפיכך מתיר גמי קודם שיחול ונראה מהראיות שהביא הרא"ש לשם דאין חילוק בין נידה לת ע"פ שנתנו להנדיב ולנודו אחרים לעולם יכולין להתיר הנדוי אפי' שעדיין לא חל הנדוי אלא שהשאלה היתה על מעשה שהיה שאחד נידה את עצמו אם יטהר עוד חתנו עם אשתו והכי נקטינן ודלא כמ"ס במדרכי פרק האומנים :

וגנבי שהם זידי שמים לא היה יכול לשומרו והיו כאלו אין תנאי כלל אבל היכא דנידו לקיים התנאי א"צ התרה ומהא דתעמא כי א"ל רב הונא לרב ששת [שם בכתובות] בשמחא ליהוין מן דלא לומא ליה לא מצינו שהוצרך היתר אוחו נדוי : מנדה עצמו בע"ז ובע"ב כתב הרא"ש בתשובה סימן שכ"ו דלשון כמ"ס מרפא ומכס עוקר הנדר והנדוי מעיקרו וכאלו לא היה הנדר והנדוי כלום :

לקיימו א"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו מותר בפרק אלו מגלחין (דף י"ז) וכתב במדרכי פרק האומנים על שם רבינו עזריאל דלא דליתא התם מר זוטרא כי מחייב זורבא מרבין שמתא

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה

מרישא משמית נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושתפוייה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לדידיה אין פירושו שמנדה עצמו לזריות ונכנס בנדוייהם דל"כ ה"ל איהו בכל יתל הוא דאינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אלא מר זוטרא היה אומר אהא בנדוי לעצמי ותולה הנדוי לזריות להתיר לעצמו עכ"ל נראה דמ"ס במנדה עצמו לזריות ונכנס בנדוייהם דהוא בכל יתל היינו שהיה מנדה לעצמו בלשון נדר כהך עובדא דמביא לשם שאחד נדה ואמר אם ישאל על נדרי יהא בנדוי עב"ז וכה"כ דמה שנדה יהא בנדוי עב"ז היינו לומר שיהא מנדה לזריות וינהגו בו דין מנודה דהיינו מנדה עצמו לזריות ונכנס בנדוייהם ע"י נדר וז"ל התרה ע"י אחרים כדון כל נדר . והמעשה שהביא הרא"ש באחד שנידה את עצמו אם יטהר עוד חתנו עם אשתו אין שם נדר כלל אלא תלה נדוי עצמו לזריות להתיר לעצמו בתנאי אם יטהר עוד חתנו עם אשתו שאם לא יטהר אין כאן נדוי ולא היה צריך התרה אלא מטעם דברי ר"ת דכיון דאין נדוי לקיים התנאי צריך להתיר לעצמו ואינו חולק דבריו ר"ע כמו שנתראה מדברי ב"י שהרא"ש חולק דבריו ר"ע דליתא :

מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

כתב הרמב"ם אפי' נידה לעצמו ע"ד פלוני אפי' ע"ד שחייב עליו נדוי בפרק ז' כתב כן והרא"ש ד"ה שנתנו כתב זה אינו מחזור א"כ יהודה למה לא התיר לעצמו ועל כל זה קשה לי יעקב למה לא התירו עכ"ל אבל למ"ס בשם ר"ע לא קשיא כלל דיהודה קיבל עליו הנדוי דרך נדר והיה מנדה עצמו לזריות ונכנס בנדוייהם שהרי אמר ומתנאי לאני כל הימים והוא ליה בכל יתל הוא דאינו מוחל וכו' אלא דאכתי קשה יעקב למה לא התירו וי"ל דודאי היה יעקב מתירו או נמי יעקב נתן רשות לאחרים להתירו אלא דלמי שיהודה היה מנדה עצמו בע"ז ובע"ב שהרי אמר ומתנאי לאני כל הימים ונדוי העב"ז שנכנס בנדוי הזריות תלוי בהתירו בנדוי ונדוי של מקום לעב"ז תלוי בהתירו למקום וע"כ היו עצמותיו מגולגלים כיון שלא היה היתר לנדוי זה בע"ז וככתב במדרכי בשם רבינו פרץ ור"ע מיהו הרא"ש סובר כהרשב"א שנדוי עב"ז נמי יש לו התרה על ידי חכם כדמשמע בפרק אלו הן הגולין ולהכי מקשה יעקב למה לא התירו וז"ל דאף על גב דאין חזינן השתא מדהיו עצמות של יהודה מגולגלין אלמא נדוי ע"ת אפילו נתקיים התנאי צריך התרה וכיון שלא התירו הנדוי היו עצמותיו מגולגלין מ"מ יעקב יוהודה הוא ס"ל דכיון דנתקיים התנאי הבעלה עמו את בנימין והנינו לפניו סוב לא צריך התרה ואין כך הלכה : ועל מ"ס הרמב"ם דלפי" ע"ד שהייל עליו נדוי הרי זה מופר לעצמו אין כך דעת הרא"ש ומביא ב"י ע"ש הר"ן דפלוגתא עליו תלוי בנירסא דפ"ק דנדרים : ואם היה הנדוי דרך שבועה וכו' פירש שאמר אני נשבע שאהיה בנדוי :

נדוי כההוא דליתא התם מר זוטרא חסידא כי מחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה ברישא תמוס יקרא דבר בר רב אבל כשנדה עצמו על דבר שהיה חייב עליו נדוי לאו כל כמיניה להתיר עצמו והקשו עליו אם כן היכי מקשה תלמודא פשיטא מקמי דאמר כי הא דמר זוטרא אדרבא הו"ל אלאי לפיכך אמרו דככל ענין שנדה את עצמו מותר לעצמו וכן דעת הרמב"ם בפ"ו מהל' ת"ח שניה לעצמו ואפי' מפרשים דל"ג פשיטא אלא ה"ג ומותר לעצמו כי הא דמר זוטרא ולמי שגורם כן דברי הרשב"א נכונם בטעמם עכ"ל והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם רבינו עזריאל שטעמו של הר"ם שפסק דמנדה עצמו בע"ז ובע"ב אין לו התרה היינו משום דנכנס בנדוי הזריות בע"ז ובנדוי המקום בע"ז ונדוי הזריות תלוי בהתירו לזריות ונדוי של מקום תלוי בהתירו למקום ואזכיר הפסד שהורה דהמנדה עצמו בע"ז ובע"ב יכול להתיר עצמו כדמר זוטרא דמשמית נפשיה והדר שרי לנפשיה זה טעמא דמר זוטרא דמשמית נפשיה ר"ל שלא היה נכנס בנדוי הנדר ולא בנדוי הזריות אלא היה אומר אהא בנדוי לעצמי ותולה הנדוי לזריות להתיר לעצמו אבל המנדה עצמו לזריות ונכנס בנדוייהם הוה ליה איהו בכל יתל הוא אינו מוחל עכ"ל (כ) . והרא"ש כתב בתשובה כלל כ"ה מ"ש מר על ראובן שנדה עצמו אם יטהר עוד חתנו עם אשתו והבאת רשות שיכולים להתיר לו תמנה למה הוצרכת להביא ראיה שיש לו התרה לאותו נדוי מ"ש מכל נדוי דעלמא דהמנדה יכול להתיר נדויו ונ"י שנדה את עצמו יכול להתיר לעצמו גבי נדר דדרשין לא יתל הוא אינו מוחל וכו' אבל נדוי לא בעי חרטה ועיקרה מעיקרה אלא המנדה מתיר לכשיצאה דעוה אסור וטעמיה ת"ח מנדה לעצמו ומתיר לעצמו וכתב עוד בתשובה אחרת (כלל כ"ה) מי שאמר אהיה בנדוי אם אעשה דבר פלוני ועשאו הוא בנדוי לעצמו ואם ת"ח הוא מתיר לעצמו . ובתשובה אחרת כתב ששאלוהו אם א' אבני העם נדה לעצמו בדרך שבועה אם יכול להתיר לעצמו והשיב דאינו יכול דלא אמרו אלא ת"ח דוקא אבל איניש אחרונה לא ועוד בנדון זה שהיה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו מתיר לעצמו דדוקא נדוי יכול להתיר לעצמו אבל שבועות ונדריים לא עכ"ל . ולא הכנינו דבריו דנידוי דרך שבועה משמע דהיינו שאומר אהא בנדוי אם אעשה כך או אם לא אעשה אחרת כה"ה היא וקאמר בה ת"ח מנדה לעצמו ומתיר לעצמו . ואפשר נדוי דרך שבועה היינו שאומר אני נשבע ליהודים בנדוי אם אעשה כך או אם לא אעשה . ומ"ס רבינו ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו כבר כתבנו שהם דברי הרא"ש בתשובה : ומ"ש מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו פשוט הוא : ומ"ש וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל כבר כתבנו שבתשובות כתב כן : ומ"ש שלא יתירו לו י ופי' עד שגדוהו מן השמים הם דברי הרא"ש בתשובה סוף כלל כ"ה ושעמו לומר דאע"ג דהיתר נדרים בנ"י או ביחוד מומחה כיון שבגדוהו בחלוס אשכחן שצריך י משמח נידויו חמור ואינו נעקר אלא ע"י י ואע"ג דהא דבעינן התם י דתנו הלכתא ודאי משום דחמיר הוא שגדוהו זידי שמים לענין מנין המתירים אין נראה לומר

נדוי נדוי ויתר לנדויה זידי שמים ואפי' נידה עצמו אבל היכא דנידו לקיים התנאי א"צ התרה : **וכתב** א"א הרא"ש אפי' אם קבע זמן כו' בתשובה כלל כ"ה כתב כך דלא דמי לנדב דאינו מתיר עד שיחול דנידו קיל טפי דכיון שמתיר לעצמו לפיכך מתיר גמי קודם שיחול ונראה מהראיות שהביא הרא"ש לשם דאין חילוק בין נידה לת ע"פ שנתנו להנדיב ולנודו אחרים לעולם יכולין להתיר הנדוי אפי' שעדיין לא חל הנדוי אלא שהשאלה היתה על מעשה שהיה שאחד נידה את עצמו אם יטהר עוד חתנו עם אשתו והכי נקטינן ודלא כמ"ס במדרכי פרק האומנים :

לקיימו א"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

דצריך ויתר לנדויה זידי שמים ואפי' נידה עצמו אבל היכא דנידו לקיים התנאי א"צ התרה : **וכתב** א"א הרא"ש אפי' אם קבע זמן כו' בתשובה כלל כ"ה כתב כך דלא דמי לנדב דאינו מתיר עד שיחול דנידו קיל טפי דכיון שמתיר לעצמו לפיכך מתיר גמי קודם שיחול ונראה מהראיות שהביא הרא"ש לשם דאין חילוק בין נידה לת ע"פ שנתנו להנדיב ולנודו אחרים לעולם יכולין להתיר הנדוי אפי' שעדיין לא חל הנדוי אלא שהשאלה היתה על מעשה שהיה שאחד נידה את עצמו אם יטהר עוד חתנו עם אשתו והכי נקטינן ודלא כמ"ס במדרכי פרק האומנים :

וגנבי שהם זידי שמים לא היה יכול לשומרו והיו כאלו אין תנאי כלל אבל היכא דנידו לקיים התנאי א"צ התרה ומהא דתעמא כי א"ל רב הונא לרב ששת [שם בכתובות] בשמחא ליהוין מן דלא לומא ליה לא מצינו שהוצרך היתר אוחו נדוי : מנדה עצמו בע"ז ובע"ב כתב הרא"ש בתשובה סימן שכ"ו דלשון כמ"ס מרפא ומכס עוקר הנדר והנדוי מעיקרו וכאלו לא היה הנדר והנדוי כלום :

לקיימו א"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

והמדרכי כתב בפרק האומנים בשם הר"ם דנדוי של ע"ב אין לו היתר כלל וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו וכבר כתבתי זה בצורך בסימן רכ"ה :

וכתב א"א ז"ל אפי' אם קבע זמן יכול להתירו מיד כו' כן כתב בתשובה כלל כ"ה ונתן טעם לדבר דלא אמרו דליתא יכול להתירו עד שיחול אלא גבי נדר אבל נדוי קל טפי מהפסד שהמנדה מתיר לעצמו וא"צ התרה וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' אם קבע זמן שאומר יהא בנדוי אם לא יעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכול להתירו מיד (מא) אע"פ שלא הגיע הזמן ולא חל הנדוי עדיין ת"ח שנדה לעצמו מתיר לעצמו וכתב הרמב"ם אפילו נדה לעצמו על דעת פלוני אפילו י על דבר שחייב עליו נדוי אבל מי שאינו ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו (מב) ואם היה הנדוי דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו וכ"כ א"א הרא"ש (מד) אלא יתירו לו עשרה כמו

יורה דעה הלכות נדויו וחרם שלד

בר"ש מקום שנהגו דמקלפת דוכתי אמרינן דמאן דעבר אדרבנן משמתינן ליה וכדתנן ט"ד דעדות את מי נידו את ר"א בן חנוך ספקק בני ובריש סדר רבינא שמת להווא גברא דקטר חמרא כדקל בשנת ומשמתה במחזור ונקלפת דוכתי אמרינן דלקי משמע אבל שמואי לא ותיירן דמחילתא דעיקרו דרבנן משמתין במחילתא דעיקרו דאורייתא והוא עבר על מה

שאלו בו חכמים מכין אותו מכת מרדות ובספר כ"ט תירץ דמפקק בדבר מד"ס חמיר טפי מעובר על דבר מדברייהם ולפיכך אע"פ שהעובר אינו חייב אלא מכת מרדות המפקק והמולול חייב נדוי והקוץ דפרק הדר לא נידהו אלא מפני שזולל דמאן ביה קלא ולא אשגח ביה וזהו שדקדק רבנו וכתב המולול ולא כסב העובר עכ"ל וזכרן זה כמבתי כסמוך ליישב הפוסקים דש"ע דנראה לכאורה דמתוך אהדדי :

ומ"ש ו' מי שלא קבל עליו את הדין מנדון אחרו עד שיתן הקשה ב"י דהא מיד כשיצית דין אף על פי שפדיון לא נתן מתירין לו נדויו ואם כן כ"ל לומר עד שיקבל עליו את הדין ונראה דהרמב"ם סתם כך הוא לפי שהרי כששאל הדין שנתנו לו ולא עשה ציווי ב"ד אלא אמר איני רוצה לשלם מנדון אחרו ועומד בנדויו עד שיטלם לו חובו או עד שטעון שאין לו כלום וישבע על זה כדכתב בחושן משפט סימן ק' ס"ה לכך כתב עד שיתן ולשון קצרה נקט :

ה' מי ששלחו לו ב"ד (סא) וקבעו לו זמן ולא בא . ו' מי שלא קבל עליו את הדין (סב) מנדון אחרו עד שיתן . ז' מי שיש ברשותו דבר המזיק שיסור הנזק . ה' המוכר קרקע שלו לכותי אגס מנדון אחרו עד שיקבל עליו כל אגס שיבא מן הכותי לישראל חבירו בעל המיצר . ט' המעיד על ישראל בערכאות של עובדי כוכבים (סג) והוציא ממנו מומן בעדותו שלא כדן מנדון אחרו עד שישלם . י' טבחה בהן שאינו מפריש המתנות ונותנן לכהן אחר מנדון אחרו עד שיתן . י"א המחלל י"ט שני של גליות אף על פי שהוא מנהג . י"ב העושה מלאכה בע"פ אחר חצות . י"ג המוכיר ש"ש לבטלה או לשבועה בדברי הבאי . י"ד (סד) המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ . ט"ו (סו) המביא את הרבים לידי חילול השם . ט"ז המחשב שנים וקובע הדשים בח"ל . י"ז (סז) המכשיל העור . י"ח המעכב את הרבים מלעשות מצוה . י"ט טבחה שיצתה מרפה מתחת ידו . כ' (י"ח) טבחה שלא הראה בדיקת סבינו להכם . כ"א המקשה עצמו לדעת . כ"ב מי שגרש אשתו ועשה בינו ובינה שותפות או משא ומתן המביאין להזקק זה לזה (סח) כשיבואו שניהם לבית דין מנדון אותם . כ"ג חכם ששמועתו רעה . כ"ד (סח) [טו] המגדה למי שאינו חייב נדוי

צורבא

של עכו"ם וכולי מומר דרבה סס [קנז] . י' טבחה כהן שאינו מפרש המתנות וכולי כפ' הורוע [קל"ג] : מומר דרב חסדא . י"א המחלל י"ט שני של גליות אע"פ שאינו אלא מנהג ר"ם מקום שנהגו [נב] . מומר דרב ושמאל . י"ב העושה מלאכה בע"פ אחר חצות פשוט סס . י"ג המוכיר ש"ש לבטלה וכולי כפ' קמח דנדרים [ז] . י"ד המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ בפרק מי שמתו [יט] . וכספ"ג ד"ט [כג] . ובפרק מקום שנהגו [נג] . תודום איש רומי שהניח את בני רומי לאכול גדיים מקולטוס בלילי פסחים שלחו ליה אלמלא תודום אתה גזרתי עליך נידוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ כלומר שהרואה סבור שהקדושים לשם פסח . ט"ו המביא את הרבים לידי חילול השם אלו מגלחין ירושלמי קאמר אעבודא דחוני המעגל דשלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזרתי עליך נדוי תמן חנינא שלח לו שמעון בן שטח ח"ל צריך אתה להתנדות שאילו נגזרה גזרה כשם שנגזרה גזרה בימי אליהו לא נמצאת מביא את הרבים לידי חילול השם וכל המביא את הרבים לידי חילול השם צריך נדוי . י"ו המחשב שנים וקובע הדשים בח"ל בסוף ברכות [סג] . כשיירד חניניה בן אחי ר' יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע הדשים בח"ל שגרו אחריו ב' תלמידי חכמים א"ל לכו ואחרו לו בישתו ואם לאו יהא נדויו וכל כך למה כי מצוין תלמידי חכמים . י"ז המחשיל העור בפרק אלו מגלחין [זו] . אמתא דרבי חייתיה להווא גברא דקוה מחי לברי' רבה אמרה ליהוי ההוא גברא בשמתא דקא עבר משום לפני עור לא תתן מכשול כלומר שמה יבעט באתו מחוץ שהוא גדול ומנאח מכשילו ואמרינן התם דלא נהגו חכמים קלות ראש בנדויה וכתוב בקוגריסין דלא איקרי גדול להאי עינא אלא עד כ"ב שנין או כ"ד שנין כדאמרינן בפ"ק דקידושין [ל] . ידך על צוארי ברך מיתסתר ועד כ"ב שנין ואמרי לה מ"ח ועד כ"ק . י"ח המעכב את הרבים מלעשות מצוה ירושלמי פרק אלו מגלחין תמן תנינן שלח לו ר"ג אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מכשילן לעמוד לבח' ל"א נמצאת מעכב את הרבים מלעשות מצוה וכל המעכב את הרבים לעשות מצוה צריך נדוי . י"ט טבחה שיצתה מתחת ידו פרק זה בורר [דף כה] . ההוא

טבחה דנפק טרפה מתחיה ודיה טו שמתיה רב נחמן . כ' טבחה שלא הראה בדיקת סבינו לחכם פרק קמח דחילין [יח] . ההוא טבחה דלא סר סכיניה קמיה דרבה בר חיננא שמתיה וכבר נתבאר בסימן י"ח שדין זה אינו נוהג עכשו . כ"א המקשה עצמו לדעת מומר דרב פרק כל היד [יג] . כ"ב מי שגירש אשתו ועשו בינו ובינה שותפות וכו' בפרק שני דכתובות [כה] . מומר דרב פפא . כ"ג חכם ששמועתו רעה פרק אלו מגלחין ההוא צורבא דרבנן דהו סבו שומעניה ושמתיה רבי יהודה . כ"ד המגדה למי שאינו חייב נדוי סס כעבודא דרשב"ל לעיל . והקשה דרשב"ל על הרמב"ם למה מנה זה כאן כי הדברים שאו מנהג ב"ד צריכים לנדויה ובע"כ לא היו ב"ד נזקקין לנדויה לרשב"ל אבל אותו שגדה והקפיד על כבודו נדויו נדוי עד כאן לשונו וי"ו שהרמב"ם סובר שאף על פי שלא היה מגדה אותו אם היה בא לב"ד להתרעם שנידויה שלא כדן הס' היו מנדים אותו : כתב ההוא ואיכא לתמוה טובא עד כאן שהורה להחיר במים שאין להם סוף וכו' הוא בסוף יבמות [דף קכ"א] . וכתבה הרמב"ם בסוף הלכות גירושין והיה ד"ד שנוקק לשאלה מי שעבר על נדויו הוא בספ"ג דנדרים [כ] : וכתבה הרמב"ם פרק ב' מהלכות נזירות . ועוד אחרת כתב רבינו ירוחם בשם הראב"ד בני אדם העושים מלאכה

בטוב דנפק טרפה מתחיה ודיה טו שמתיה רב נחמן . כ' טבחה שלא הראה בדיקת סבינו לחכם פרק קמח דחילין [יח] . ההוא טבחה דלא סר סכיניה קמיה דרבה בר חיננא שמתיה וכבר נתבאר בסימן י"ח שדין זה אינו נוהג עכשו . כ"א המקשה עצמו לדעת מומר דרב פרק כל היד [יג] . כ"ב מי שגירש אשתו ועשו בינו ובינה שותפות וכו' בפרק שני דכתובות [כה] . מומר דרב פפא . כ"ג חכם ששמועתו רעה פרק אלו מגלחין ההוא צורבא דרבנן דהו סבו שומעניה ושמתיה רבי יהודה . כ"ד המגדה למי שאינו חייב נדוי סס כעבודא דרשב"ל לעיל . והקשה דרשב"ל על הרמב"ם למה מנה זה כאן כי הדברים שאו מנהג ב"ד צריכים לנדויה ובע"כ לא היו ב"ד נזקקין לנדויה לרשב"ל אבל אותו שגדה והקפיד על כבודו נדויו נדוי עד כאן לשונו וי"ו שהרמב"ם סובר שאף על פי שלא היה מגדה אותו אם היה בא לב"ד להתרעם שנידויה שלא כדן הס' היו מנדים אותו : כתב ההוא ואיכא לתמוה טובא עד כאן שהורה להחיר במים שאין להם סוף וכו' הוא בסוף יבמות [דף קכ"א] . וכתבה הרמב"ם בסוף הלכות גירושין והיה ד"ד שנוקק לשאלה מי שעבר על נדויו הוא בספ"ג דנדרים [כ] : וכתבה הרמב"ם פרק ב' מהלכות נזירות . ועוד אחרת כתב רבינו ירוחם בשם הראב"ד בני אדם העושים מלאכה

שורש קכ"א דלמדן יכול לומר אדרבא אע"פ שאינו נספד ובהג"ה סורכי סוף קידושין דף תרס"ה ע"א דתלמיד אינו יכול לומר אדרבא נגד רבו אלא ינהיג יושפה בעצמו וע"ש שהאריך בזה בחשבוה וכ"ע מהרי"ק שורש ק"ע דאם נתנו ב"ד רשות לתלמיד יכול לומר אדרבא נגד הרב :

דרישה

בסמוך וע"ל ר"ם ס"א פ"ט רבינו רמיה שלמד מעלמו דמתני שימש ת"ם ור"ל שלמד מהם סברא דהיוו תלמוד ובש"ט סס פ"י דמתי ר"ל שקרא ופסק ועיניו לא שנה לתלמודים דמתני ר"ל שלמד לאחיים עכ"ל) : [יג] והוציא ממנו ממון בעדותו פ"י על פי לבדו כ"ו וצ"ע דהכא פסק ס"ט כמ"ס רבינו מנדון אותו עד שישלם ובס"מ ר"ם כ"ס פסק בש"ע דמנדון אותו אבל אינו חייב לשלם אם לא שדויע ששקק הטיד ואין לומר דכאן מיידי דיווע ששקק הטיד דהו דיוע ששטלס משא"כ בדין ישראל שלא בא לידי הוצאת ממון בעד אחר דלכתי קשה למה מנה כהן כהכ"ד דב"ס ומנדון עליהן לוב ששקק הטיד ולא מנה לוב ששמת הטיד שג"כ מנדון אותו אלא שאין מוציאין מידו ומדון הוצאת ממון לא חייבי הכא ועיין בסמ"ע במ"מ סימן כ"ס דכתבתי ויב לא : [יז] טבחה שלא הראה סבינו למכס כתב מהרי"ק (שורש ק"ע כ"ב וכ"כ סג"מ סוף קידושין דף תרס"ה ובשורש כ"ד כתב דהיינו דוקא כשטעון ברי דאל"כ אין מנדון עד שיערע הדבר בפנים כשרים ובכאורה נדורה עכ"ל) דל"ל לענין מידו עדות ורואה גמורה ונדורה אלא אומר דרשית בלמתי סדברים ופ"י אשכ קטן נאמנים אם הדעת נתן שלמת הדבר : [טו] המגדה למי שאינו חייב נדוי בהג"ה מיימוני דוקא שורש שאינו חייב נדוי כי ה"ו דר"ל דמועד קטן אבל מורע שנידע סה"ס מוסר להמיר לינשא לכתחילה במים שאין להם סוף . וכן מי שעבר על נדויו ב"ד שנוקקין להטמון מנדון אותו עד שישלם חייבים שיהיה שותף . והוא דאמרינן בסמ"מ מי שאינו חייב נדוי הוא בנדוי י"א כשהוא ת"ם אותו שאינו חייב נדוי אבל אם הוא פ"ה והמגדה ת"ם אע"פ שנודוה או אפי' שגוה אותו אינו חייב נדוי . הת"ם ומתהוה דר"ל ליבא לכביא רחוק שמה נידה ת"ם גדול ממנו תדע שהרי סלחיהויה ללכת לפני כשאו ואם לא היו מסופקים בל"ס גדול למה ילך לפני כשאו ימיר אותו הפשות שבהם עד כאן לשונו ר"ן דף ס"ט מ"ו : המגדה לצורך עצמו אפי' תלמוד מ"ס אין נידויו אינו חבל אם ר"ב חייב לשמעון ממון וסב"ל לפיכך והלך שמעון ונדאי לא מביעיה אם שמעון זה ת"ם שנידויו נידוי אלא אפי' גל אדם שאינו ת"ם כהכ"ג נדויו

חדושי הגהות (היו מצריכין להתיר זה את זה) כל זה היעקב מספר קרבן העדה שחיבר על הירושלמי : סו בגמ' איחא פסיתא ר"ב אבל גירסת הרי"ף היא שמתיה רב נחמן :

במרתא

בסמוך וע"ל ר"ם ס"א פ"ט רבינו רמיה שלמד מעלמו דמתני שימש ת"ם ור"ל שלמד מהם סברא דהיוו תלמוד ובש"ט סס פ"י דמתי ר"ל שקרא ופסק ועיניו לא שנה לתלמודים דמתני ר"ל שלמד לאחיים עכ"ל) : [יג] והוציא ממנו ממון בעדותו פ"י על פי לבדו כ"ו וצ"ע דהכא פסק ס"ט כמ"ס רבינו מנדון אותו עד שישלם ובס"מ ר"ם כ"ס פסק בש"ע דמנדון אותו אבל אינו חייב לשלם אם לא שדויע ששקק הטיד ואין לומר דכאן מיידי דיווע ששקק הטיד דהו דיוע ששטלס משא"כ בדין ישראל שלא בא לידי הוצאת ממון בעד אחר דלכתי קשה למה מנה כהן כהכ"ד דב"ס ומנדון עליהן לוב ששקק הטיד ולא מנה לוב ששמת הטיד שג"כ מנדון אותו אלא שאין מוציאין מידו ומדון הוצאת ממון לא חייבי הכא ועיין בסמ"ע במ"מ סימן כ"ס דכתבתי ויב לא : [יז] טבחה שלא הראה סבינו למכס כתב מהרי"ק (שורש ק"ע כ"ב וכ"כ סג"מ סוף קידושין דף תרס"ה ובשורש כ"ד כתב דהיינו דוקא כשטעון ברי דאל"כ אין מנדון עד שיערע הדבר בפנים כשרים ובכאורה נדורה עכ"ל) דל"ל לענין מידו עדות ורואה גמורה ונדורה אלא אומר דרשית בלמתי סדברים ופ"י אשכ קטן נאמנים אם הדעת נתן שלמת הדבר : [טו] המגדה למי שאינו חייב נדוי בהג"ה מיימוני דוקא שורש שאינו חייב נדוי כי ה"ו דר"ל דמועד קטן אבל מורע שנידע סה"ס מוסר להמיר לינשא לכתחילה במים שאין להם סוף . וכן מי שעבר על נדויו ב"ד שנוקקין להטמון מנדון אותו עד שישלם חייבים שיהיה שותף . והוא דאמרינן בסמ"מ מי שאינו חייב נדוי הוא בנדוי י"א כשהוא ת"ם אותו שאינו חייב נדוי אבל אם הוא פ"ה והמגדה ת"ם אע"פ שנודוה או אפי' שגוה אותו אינו חייב נדוי . הת"ם ומתהוה דר"ל ליבא לכביא רחוק שמה נידה ת"ם גדול ממנו תדע שהרי סלחיהויה ללכת לפני כשאו ואם לא היו מסופקים בל"ס גדול למה ילך לפני כשאו ימיר אותו הפשות שבהם עד כאן לשונו ר"ן דף ס"ט מ"ו : המגדה לצורך עצמו אפי' תלמוד מ"ס אין נידויו אינו חבל אם ר"ב חייב לשמעון ממון וסב"ל לפיכך והלך שמעון ונדאי לא מביעיה אם שמעון זה ת"ם שנידויו נידוי אלא אפי' גל אדם שאינו ת"ם כהכ"ג נדויו

חדושי הגהות (היו מצריכין להתיר זה את זה) כל זה היעקב מספר קרבן העדה שחיבר על הירושלמי : סו בגמ' איחא פסיתא ר"ב אבל גירסת הרי"ף היא שמתיה רב נחמן :

במרתא

נעוד ט"ז מת בעיר ועדיין לא נקבר חייבים נדויי א"כ כ"י חזרות בעיר כדאיתא...

מזום הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

(ע) צורבא דרבנן עביד דינא לנפשיה במה דברים אמורים במלתא דפסיקא ליה פירש רש"י אפילו לדון להוציא ממנו ממון...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

כנטיילת ידים והוא צמחית עדיית ובירושמי העושה דבר שלא כשורה כדליתא נדוי וכו'...

ש"דס קרוז ג"כ אל עלמו ופסול לדון לעצמו ד"ת מ"ת תקנת חכמים היא שיכול לעשות דין לעצמו...

כתב

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

הוא שכתב דבר שבו אזהרה על הרמזים וכו' והוא כדליתא נדוי וכו'...

מזוס הכי אינו מנוה אלא לו לנדו : צורבא וכו' מימרה דרב יוסף (ר"ע ד' י"ו) : ומ"ס פ"רש"י אפי' לדון ולהוציאה...

חרושי הגדות
חברתא דאינו כ"ה בגמרא ומ"ר רש"י שהיא שם מקום
ד"ר

אלה הלך אחר מדותיו ודרכיו של הקב"ה וכו' מה הוא מבקר חולים שנאמר וירא אליו ה' אף אהה צקר חולים: וכו' ש' ומכוחו אקרא דוהודעת להם את הדרך ילכו בה כפי' דמתייעה [ל:]: ובצוה גדולה היא לבקר שמתוך כך יבקש עליו רחמים ונמצא כאילו מחיה אותו וגם מתוך שרואהו מעיין בעניניו אם יצטרך לשום דבר משתדל בו להצטיא לו (ד) ועושה שיכבדו וירבצו לפניו והקרובים נכנסין מיד לבקרו והרחוקים אחר ג' ימים והחברים בקרובים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד (ה) ואפי' הגדול ילך לבקר הקטן ואפילו במה פעמים ביום (ו) ואפי' בן גילו (ז) [ג] שנוטל א' מס' בחליו ובל המוסף הרי זה משובח ובלבד שלא יטריח לו (ח) ולא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג כסא ולא על ספסל אלא מתעמף ויושב לפניו שהשכינה למעלה מראשותיו של הולח שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואין מבקרין אותו (ט) בג' שעות ראשונות של יום מפני שכל הולח מיקל עליו חוליו בבקר ולא יחוש לבקש עליו רחמים וכן לא בג' שעות אחרונות של יום שאז מבביר עליו חוליו ויתיאש מלבקש עליו רחמים ובשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו (י) יכול לבקש בין בכל לשון בין בלשון הקדש ושלא בפניו [ג] (יא) לא יבקש אלא בלשון הקודש כשאר תפלות יחיד ויכלול אותו עם חולי ישראל שיאמר המקום ירחם עליך (יב) בתוך חולי ישראל ובשבת יאמר שבת היא מלועוק (יג) ורפואה קרובה לבא (יד) ורחמי מרובין

אליו ה' באלוני סמרא מלמד שבא אליו לבקר החולה (ג) ומסבחה אקרא (ד) והודעת להם את הדרך ילכו בה ומצוה גדולה היא לבקר שמתוך כך יבקש עליו רחמים ונמצא כאילו מחיה אותו וגם מתוך שרואהו מעיין בעניניו אם יצטרך לשום דבר משתדל בו להצטיא לו (ד) ועושה שיכבדו וירבצו לפניו והקרובים נכנסין מיד לבקרו והרחוקים אחר ג' ימים והחברים בקרובים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד (ה) ואפי' הגדול ילך לבקר הקטן ואפילו במה פעמים ביום (ו) ואפי' בן גילו (ז) [ג] שנוטל א' מס' בחליו ובל המוסף הרי זה משובח ובלבד שלא יטריח לו (ח) ולא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג כסא ולא על ספסל אלא מתעמף ויושב לפניו שהשכינה למעלה מראשותיו של הולח שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואין מבקרין אותו (ט) בג' שעות ראשונות של יום מפני שכל הולח מיקל עליו חוליו בבקר ולא יחוש לבקש עליו רחמים וכן לא בג' שעות אחרונות של יום שאז מבביר עליו חוליו ויתיאש מלבקש עליו רחמים ובשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו (י) יכול לבקש בין בכל לשון בין בלשון הקדש ושלא בפניו [ג] (יא) לא יבקש אלא בלשון הקודש כשאר תפלות יחיד ויכלול אותו עם חולי ישראל שיאמר המקום ירחם עליך (יב) בתוך חולי ישראל ובשבת יאמר שבת היא מלועוק (יג) ורפואה קרובה לבא (יד) ורחמי מרובין

של יום ולא בשלשה אחרונות מפני שהן מתעסקין בצרכי החולה וכבר תמה בכ"מ למה השיטע טעם הגמ' ואפשר שלא היה בגרסתו עכ"ל: ובשמבקש עליו רחמים יכול לבקש בכל לשון וכו' ולומר שאר בקשת רחמים צריך לומר שלא לבקש צימוד בלשון ארמי מפני שאין הארמי השרה מכירין בלשון ארמי חלל חולה דהשכינה עמו א"ל למה"ה שיהיו נזקקין להעלות תפלות לפני המקום ברוך הוא ואמר רבינו כשאר תפלות יחיד כלומר דנצטרך מתפלל בכל לשון שירצה כמ"ס ב"ה בס"י ק"א: **וב"ש** ויכלול אותו עם חולי ישראל וכו' ובשבת יאמר שבת היא מלועוק וכו' בפ"ק דשבת ת"ר הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ר"מ אומר יכולה הוא שתרחה (פירש"י) יכולה הוא שתרחה אם תכבדו מלהטעיר (ב) רבי יהודה אומר המקום ירחם עליך חולי ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך חולי ישראל (פירש"י) שמוך שכולל עם האחרים תפלתו נשמעת בזכותן של רבים) שנתא איש ירושלים בכניסתו אומר שלום וצליאתו אומר שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ורחמי מרובים ושבתו בשלום כמאן אולח הא דא"ר חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיגידנו בתוך חולי ישראל כמאן רבינו יוסי וכתב הרמב"ן עלה וכן הלכה משמע דלגנן שבת במאי

שכבדו וירבצו לפניו כפי' און צין המודר [מ.] וכתב הרמב"ן בפ"ה שמעיין מהכא דביקור חולים כדי שיכבדו וירבצו לפניו ועשו לו זרכיו הנרכים לחלו וימצא נחת רוח עם חבריו ועוד כדי שיכוין דעתו לרחמים ויבקש עליו הלכך המבקר את החולה ולא בקש עליו רחמים לא קיים מצוה זו (א): והקרובים נכנסים מיד לבקרו במסכת שמחות ובירושלמי דפאה סוף פ"ג: ומ"ס והרחוקים אחר ג' ימים במס' שמחות: ומ"ס והחברים בקרובים בפאה ירושלמי רב הונא ור' פנחס ורבי חזקיה סלקין מבקראו רבני יוסי בתר פלחא וימין אחר לון ג' שעותין מקימה מתניתין פי' נתמיהה לומר שהחברים כקרובים ונכנסים אלנן מיד: ומ"ס ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד במס' שמחות: ואפילו הגדול ילך לבקר הקטן ופילו כמה פעמים ביום פ' און צין המודר [ל:]: ומ"ס ואפילו בן גילו שנוטל אחר מס' בחוליו כפי' דמתייעה [דף ל:]: ומ"ס וכל המוסף ה"ז משובח וכלכל שאל יטריח כ"כ הכלבו ונראה שלמד כן מדאיתא שם בנדרים אפי' מאה פעמים ביום ממילא דכל המוסף ה"ז משובח אך אם הוא בענין שמטריח את החולה פשוט דשכ ואל תעשה עדיף אלא יכנס לבית החליון לשאול עליו כמו שאמר שם בחוליו מעיים והביאו רבינו בסמוך: ולא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג כסא וכו' ברייתא בפ"ק דשבת [יב:]: ובפרק און צין המודר לבא ר"ה איכא מ"ד דדוקא כשהחולה שוכב ע"ג קרקע שמתא מצקר גבוה ממקום שכינה וכו"כ הגהות מיימון בסוף הל' אכל (ג):

ואין מבקרין אותו בג' שעות ראשונות של יום מפני שכל חולה מיקל עליו חוליו בבקר וכו' ולא בג' שעות אחרונות של יום וכו' מיתר פרק און צין המודר [מ.] והרמב"ם בספר היר נקח טעם מפני שזאתו השעות הן מתעסקים בכל צרכי החולה: ובשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו יכול לבקש בין בכל לשון בין בלשון הקדש כ"כ הרמב"ן בפ"ה מדגריסין בפ"ק דשבת [יב:]: אחר רבנן א"ל כי הוה אולנין בתריה דר"ה לשינוי בתפילה פי' לבקר את החולה וימנין אחר המקום יפקדיןך לשלם וזמנין אחר רחמנא ידכרינך לשלם היכי עבדי הכי והאמר רבי יהודה א"ר לעולם אל ישאל אדם זרכיו בלשון ארמי וא"ר יומנן כל השואל זרכיו בלשון ארמי און מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי שאני חולה דשכינה עמו כלומר ואין המתפלל צריך שידקדקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו. ומ"ס כשאר תפלות יחיד כלומר דנצטרך מתפלל בכל לשון שירצה כמ"ס ב"ה בס"י ק"א: **ויברור** אותו עם חולי ישראל כו' שתרחה בזכותה ר' יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי עמו ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי עמו ישראל שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ושבתו בשלום כמאן אולח הא דא"ר חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיגידנו בתוך חולי ישראל כמאן רבינו יוסי וכתב הרמב"ן עלה וכן הלכה משמע דלגנן שבת במאי

ואין מבקרין אותו בג' שעות ראשונות של יום מפני שכל חולה מיקל עליו חוליו בבקר וכו' ולא בג' שעות אחרונות של יום וכו' מיתר פרק און צין המודר [מ.] והרמב"ם בספר היר נקח טעם מפני שזאתו השעות הן מתעסקים בכל צרכי החולה: ובשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו יכול לבקש בין בכל לשון בין בלשון הקדש כ"כ הרמב"ן בפ"ה מדגריסין בפ"ק דשבת [יב:]: אחר רבנן א"ל כי הוה אולנין בתריה דר"ה לשינוי בתפילה פי' לבקר את החולה וימנין אחר המקום יפקדיןך לשלם וזמנין אחר רחמנא ידכרינך לשלם היכי עבדי הכי והאמר רבי יהודה א"ר לעולם אל ישאל אדם זרכיו בלשון ארמי וא"ר יומנן כל השואל זרכיו בלשון ארמי און מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי שאני חולה דשכינה עמו כלומר ואין המתפלל צריך שידקדקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו. ומ"ס כשאר תפלות יחיד כלומר דנצטרך מתפלל בכל לשון שירצה כמ"ס ב"ה בס"י ק"א: **ויברור** אותו עם חולי ישראל כו' שתרחה בזכותה ר' יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי עמו ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי עמו ישראל שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ושבתו בשלום כמאן אולח הא דא"ר חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיגידנו בתוך חולי ישראל כמאן רבינו יוסי וכתב הרמב"ן עלה וכן הלכה משמע דלגנן שבת במאי

שם אין השומעין חייבין לנהוג בנידוי אחרי שהם לא יודעים אי שייך אי לא דאהוקי איסורא לא מחוקינן וא"כ המתירם נתן לפנינו מכשול תרמים ואין נוחה היטנו רוח חכמים עכ"ל: **שרה** (א) בתשובת מיר"ל סימן קצ"ז השנוא יכול לבקר שנוא החולה ול"ג דאסור וכן מוכח בסנהדרין פ' כ"ג (יש.) לענין ניהום אבלים דשנוא אסור לנחם אבלים וה"ל לביקור חולים דאסורין תם כ"ג שאירע בו אבל כשחש שעבר לא ילך אצלו משום דהלא דעתיה לומר דלא הדי ביה וע"ש הראייה שהביא מהר"ל ז"ל מפרק א"ט (יז.) מההוא דהוה סגו שומעניה והחריטו רב יהודה ובשאלה רב יהודה הלך לבקרו אין ג"ל ראייה דההוא רא שונא הוה אלא רב יהודה החריטו כדון ואפשר דקביל עליו הידן באהבה ועוד דמאן לימא לן דההוא דסגו שומעניה ברצון חכמים הוא דעביד וע"כ ג"ל דשכ ואל העשה עדיף: (ב) כתב ג"י פ' יש נוחלין דף י"ד ע"ב גרסינן בגמרא (ב"ב קמז.) דרש רבי פנחס כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה ומנהג זה בצרפת שכל מי שיש לו חולה בתוך ביתו מבקש לפני הרב והופס ישיבה שירך עכ"ל ונראה שמה נהגו בכל המדינות לברך המדינות לברך המדינות לברך ולבקש עליו רחמים גם נוהגין לתת לו שם חדש כי שניי השם מבטלין גזר דין של אדם ונוהגין לתת צדקה לעניים בעירו כי תשובה והפלה וצדקה מעבירין רוע הגזירה וכלכו סימן קמ"א כתב נוסח ברכה לחולה וכתא' נתיב כ"ה סדר שיני השם לחולה וסדר ברכתו וע"ש סוף ה"א נתיב כ"ה: (ג) כתב מהר"ק דאסור לברך החולה בשבת ויש מתירין כתב הכלבו היו לפניו ביקור חולים וניהום אבלים תחלה שניהום אבלים ג"ה

ואין מבקרין אותו בג' שעות ראשונות של יום מפני שכל חולה מיקל עליו חוליו בבקר וכו' ולא בג' שעות אחרונות של יום וכו' מיתר פרק און צין המודר [מ.] והרמב"ם בספר היר נקח טעם מפני שזאתו השעות הן מתעסקים בכל צרכי החולה: ובשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו יכול לבקש בין בכל לשון בין בלשון הקדש כ"כ הרמב"ן בפ"ה מדגריסין בפ"ק דשבת [יב:]: אחר רבנן א"ל כי הוה אולנין בתריה דר"ה לשינוי בתפילה פי' לבקר את החולה וימנין אחר המקום יפקדיןך לשלם וזמנין אחר רחמנא ידכרינך לשלם היכי עבדי הכי והאמר רבי יהודה א"ר לעולם אל ישאל אדם זרכיו בלשון ארמי וא"ר יומנן כל השואל זרכיו בלשון ארמי און מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי שאני חולה דשכינה עמו כלומר ואין המתפלל צריך שידקדקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו. ומ"ס כשאר תפלות יחיד כלומר דנצטרך מתפלל בכל לשון שירצה כמ"ס ב"ה בס"י ק"א: **ויברור** אותו עם חולי ישראל כו' שתרחה בזכותה ר' יהודה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי עמו ישראל רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי עמו ישראל שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ושבתו בשלום כמאן אולח הא דא"ר חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיגידנו בתוך חולי ישראל כמאן רבינו יוסי וכתב הרמב"ן עלה וכן הלכה משמע דלגנן שבת במאי

דרכי משה
שם אין השומעין חייבין לנהוג בנידוי אחרי שהם לא יודעים אי שייך אי לא דאהוקי איסורא לא מחוקינן וא"כ המתירם נתן לפנינו מכשול תרמים ואין נוחה היטנו רוח חכמים עכ"ל: **שרה** (א) בתשובת מיר"ל סימן קצ"ז השנוא יכול לבקר שנוא החולה ול"ג דאסור וכן מוכח בסנהדרין פ' כ"ג (יש.) לענין ניהום אבלים דשנוא אסור לנחם אבלים וה"ל לביקור חולים דאסורין תם כ"ג שאירע בו אבל כשחש שעבר לא ילך אצלו משום דהלא דעתיה לומר דלא הדי ביה וע"ש הראייה שהביא מהר"ל ז"ל מפרק א"ט (יז.) מההוא דהוה סגו שומעניה והחריטו רב יהודה ובשאלה רב יהודה הלך לבקרו אין ג"ל ראייה דההוא רא שונא הוה אלא רב יהודה החריטו כדון ואפשר דקביל עליו הידן באהבה ועוד דמאן לימא לן דההוא דסגו שומעניה ברצון חכמים הוא דעביד וע"כ ג"ל דשכ ואל העשה עדיף: (ב) כתב ג"י פ' יש נוחלין דף י"ד ע"ב גרסינן בגמרא (ב"ב קמז.) דרש רבי פנחס כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה ומנהג זה בצרפת שכל מי שיש לו חולה בתוך ביתו מבקש לפני הרב והופס ישיבה שירך עכ"ל ונראה שמה נהגו בכל המדינות לברך המדינות לברך ולבקש עליו רחמים גם נוהגין לתת לו שם חדש כי שניי השם מבטלין גזר דין של אדם ונוהגין לתת צדקה לעניים בעירו כי תשובה והפלה וצדקה מעבירין רוע הגזירה וכלכו סימן קמ"א כתב נוסח ברכה לחולה וכתא' נתיב כ"ה סדר שיני השם לחולה וסדר ברכתו וע"ש סוף ה"א נתיב כ"ה: (ג) כתב מהר"ק דאסור לברך החולה בשבת ויש מתירין כתב הכלבו היו לפניו ביקור חולים וניהום אבלים תחלה שניהום אבלים ג"ה

דרכי משה
שם אין השומעין חייבין לנהוג בנידוי אחרי שהם לא יודעים אי שייך אי לא דאהוקי איסורא לא מחוקינן וא"כ המתירם נתן לפנינו מכשול תרמים ואין נוחה היטנו רוח חכמים עכ"ל: **שרה** (א) בתשובת מיר"ל סימן קצ"ז השנוא יכול לבקר שנוא החולה ול"ג דאסור וכן מוכח בסנהדרין פ' כ"ג (יש.) לענין ניהום אבלים דשנוא אסור לנחם אבלים וה"ל לביקור חולים דאסורין תם כ"ג שאירע בו אבל כשחש שעבר לא ילך אצלו משום דהלא דעתיה לומר דלא הדי ביה וע"ש הראייה שהביא מהר"ל ז"ל מפרק א"ט (יז.) מההוא דהוה סגו שומעניה והחריטו רב יהודה ובשאלה רב יהודה הלך לבקרו אין ג"ל ראייה דההוא רא שונא הוה אלא רב יהודה החריטו כדון ואפשר דקביל עליו הידן באהבה ועוד דמאן לימא לן דההוא דסגו שומעניה ברצון חכמים הוא דעביד וע"כ ג"ל דשכ ואל העשה עדיף: (ב) כתב ג"י פ' יש נוחלין דף י"ד ע"ב גרסינן בגמרא (ב"ב קמז.) דרש רבי פנחס כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה ומנהג זה בצרפת שכל מי שיש לו חולה בתוך ביתו מבקש לפני הרב והופס ישיבה שירך עכ"ל ונראה שמה נהגו בכל המדינות לברך המדינות לברך ולבקש עליו רחמים גם נוהגין לתת לו שם חדש כי שניי השם מבטלין גזר דין של אדם ונוהגין לתת צדקה לעניים בעירו כי תשובה והפלה וצדקה מעבירין רוע הגזירה וכלכו סימן קמ"א כתב נוסח ברכה לחולה וכתא' נתיב כ"ה סדר שיני השם לחולה וסדר ברכתו וע"ש סוף ה"א נתיב כ"ה: (ג) כתב מהר"ק דאסור לברך החולה בשבת ויש מתירין כתב הכלבו היו לפניו ביקור חולים וניהום אבלים תחלה שניהום אבלים ג"ה

דרישה
ממהר"ל סימן קצ"ז עיין ד"מ עכ"ה: ניהום אבלים קודם לביקור חולים (שניסום אבלים ג"מ עם הקטנים ועם הקטנים רמב"ם פ"ד והביאו ב"י בסמ"ח פ"ה עכ"ה: [ג] שנוטל אחד מששים בשליו ב"י און צין המודר גרסינן ח"ל אחת בר מנינא כל המבקר את החולה נוטל אחד מס' מצערו ח"ל חביו לרבא ח"ל לעילוי ח' גבדי ולוקמוסו ח"ל כעשרייתת דל' ובבני גילו דמנינא רבי אומר בת מנינויות מנכסי חמים נוטלת עישור נכסים ח"ל לדבויך מי שיש לו עשרה בנות וכן אסור און לו לבן כלום ח"ל השנייה נוטלת עישור מה שהניסה הרשעונה וכן שלושים ובבן גילו שנוטל צמולו עכ"ל וס"ל לרבינו דמדא מילתא קמור דדוקא בן גילו ממעט ולא אסור דלוינו ממעט חולי כלל ועיין בפ"ד ד"מ סוף דף ל': [ג] לא יבקש אלא בלשון הקודש און לפרש דמ"ס

פרישה
וכמ"ס וידבר ה' אל משה וכתב וירא אליו ה' למדונו דלחלו ר"ל שלענין של עצמו וגם על סענין הנוכר לפני זה בפרש היתם הרלוים: (ב) ומסבחהו אקרא ח"ל ר"ל ששואל מלוה: (ג) והודעת להם את הדרך ילכו בה וחזקו מלוה מקיימין ע"י הלכה כיו אומר וכו' ביקור חולים וכליות המת ח"ל: (ד) ועושה שיכבדו וירבצו לפניו כמשה דר"ע כדאיתא בפ' און צין המודר ששאל אחד מתלמידיו ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס רבי עקיבא וצטניל שכיבדו וירבצו לפניו ח"ל רבי סמינתא ילך ר"ש ודרש כל שעינו מבקש את החולה כחילו שופך דמים וכתב הרמב"ן שמעיין מהכא דביקור חולים כדי שיכבדו וירבצו לפניו ועושה לו זרכיו הצרכים לחלו וימצא נחת רוח עם חבריו ועוד כדי שיכוין דעתו ויבקש רחמים עליו וכל שאינו מבקש רחמים לא קיים המצוה ורבינו דקדק ולתב עושה שיכבדו כו' ר"ל שצ"ל שיכבדו המבקר עצמו אלא שיהיה לבני ביתו של החולה שיכבדו וירבצו לפניו ועושה הכיבוד והכיבוד לכאורה היה מראה דדוקא ביומין סעיו וישנן על הארץ והאצק היס עולה ומיך להסמלה ומיכו אפשר לומר גם ביומיו דעתו של אדם ללול ונחמה טפי כשהבית קרו וגם רוח רעה שורה על מקום מילוחו ופולח צריך לשמור נפשו מכל דבר טפי מחינה אחריו שסענין ומקורג בשעת הסכנה: (ה) ואפילו הגדול ילך לבקר הקטן כמו שמצינו שהקב"ה הלך לבקר אלא חברים: (ו) ואפי' בן גילו וכו' (ז) [ג] שנוטל א' מס' בחליו ובל המוסף הרי זה משובח ובלבד שלא יטריח לו (ח) ולא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג כסא ולא על ספסל אלא מתעמף ויושב לפניו שהשכינה למעלה מראשותיו של הולח שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואין מבקרין אותו (ט) בג' שעות ראשונות של יום מפני שכל הולח מיקל עליו חוליו בבקר ולא יחוש לבקש עליו רחמים וכן לא בג' שעות אחרונות של יום שאז מבביר עליו חוליו ויתיאש מלבקש עליו רחמים ובשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו (י) יכול לבקש בין בכל לשון בין בלשון הקדש ושלא בפניו [ג] (יא) לא יבקש אלא בלשון הקודש כשאר תפלות יחיד ויכלול אותו עם חולי ישראל שיאמר המקום ירחם עליך (יב) בתוך חולי ישראל ובשבת יאמר שבת היא מלועוק (יג) ורפואה קרובה לבא (יד) ורחמי מרובין

הדושי הגהות
פורים ותשעה באב ונדה ושבילה ונישואין (ב"ה): ב הרבה פעמים בסימן זה הרב"י הראה מקום למסכת שמחות ובמסכת שמחות שלפנינו לא מצאתי כלל מעניני ביקור חולים גם הרבינו ירוהם בספרו תא"ו הביא כל זה בשם מס' שמחות ע"כ מוכרחים אנו לומר שלפנייהם היו אותן מסכת קטנות יותר מרווחים והרבה מהם נאכר פאמנו: ג לא ידעתי הכוונה בזה לפרש

הדושי הגהות
פורים ותשעה באב ונדה ושבילה ונישואין (ב"ה): ב הרבה פעמים בסימן זה הרב"י הראה מקום למסכת שמחות ובמסכת שמחות שלפנינו לא מצאתי כלל מעניני ביקור חולים גם הרבינו ירוהם בספרו תא"ו הביא כל זה בשם מס' שמחות ע"כ מוכרחים אנו לומר שלפנייהם היו אותן מסכת קטנות יותר מרווחים והרבה מהם נאכר פאמנו: ג לא ידעתי הכוונה בזה לפרש

[מור יו"ד ה"ר]

במחוי דפליגי תנאי פסק הלכה כרבי יוכי דלילו בחול לא פליגי במידי ובפסקי הר"ש גרם להדיח כמאן אולא הא דתניא מי שיש לו חולה בשבת בתוך ביתו צריך שיערבונו בתוך חוץ ישראל כמאן כרבי יוסי ואף על פי דמשמע דהרמב"ן לא גרם בשבת מ"מ ס"ל דלא מיירי אלא בשבת דהא בחול ליכא פלוגתא וא"כ מ"מ קאמר כמאן אולא הא וכו' אבל רבינו מפרש דהא דקאמר כמאן אולא וכו' הכי פירושו כיון דאפילו בשבת ס"ל לרבי יוכי שיערבונו בתוך חוץ ישראל אפי' דליכא למימר דמטעם טפי כשיכללו תוך חוץ ישראל כאילו רפואתו תלויה ברפואתם מ"מ כיון שתהא תפלתו נשמעת בזכותן של רבים התיירו אפילו בשבת כ"ש בחול ולהכי פסק בחול שיכלול אותו עם חולי ישראל כר' יוסי אבל בשבת פסק כשכנה דמלשון שבתא איש ירושלים כניסתו אומר שלום וכו' לא משמע דפליגי דמי פליגי הכי לו לומר שבתא איש ירושלים אומר שבת היא מלועוק וכו' אלא שג"כ ה"ק שבתא איש ירושלים איש כך נהג והלכה למעשה אהא לאשמעינן אצל הרמב"ם בפ' כ"ד מהלכות שבת פסק כהרמב"ם וכו' וז"ל דבש"ע כאן פסק כהרמב"ם וכו' סימן רפ"ו פסק כרבינו נראה שחזר ממה שפסק ב"ח וכך הוא דעת הרב בהגהתו לפסוק כהרמב"ם וכתב שכן נהגו ולא ידעתי מי הגיד לו שכן נהגו אולי בעירו כך נהגו אצל לפעדי"ג לנהוג כרבינו שהוא אחרון להרמב"ם ופסק כשכנה ולא הבנתי מה פסקו ויש דבדר שלא להוסיף בדברים להכריע דעתם בתחומים שלא ינטעו בו ודברי ב"י נכונים דעיני דלפטר דרבי ס"ל דשבתא איש ירושלים לא לחלוק על דברי ח"ק כהא אלא לפרש דרבינו ולפיכך פסק כמותו עכ"ל ואני אומר דאפי' לא בא לפרש אלא להוסיף לא פליגי אלא דת"ק אומר דמ"מ שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לכא סגי וכבר הכריע דעתם בזה שלא ינטעו ומודה ח"ק דאם בא להוסיף בדברים כאלו רשאי אלא שא"כ ושכנה הוסיף דברי הכרעה וליכא פלוגתא והכי נקטינן כשכנה דלכה למעשה אהא לאשמעינן כדמזכיר מלשוננו וכדפריש' וכך אני נוהג: מבקרין חולי נכרים מפני דרכי שלום כבר נזכרתי זה באריכות בסימן קנ"א ע"ש: **תניא** האיש משמש וכו' משמע דוקא בחולי מעים

מרבין (יז) ושבחו בשלום ומזכירין אותו שיתן דעתו על עניניו דתניא משעלה אדם למטה נכנסין אצלו ואומרים לו לא דברים מהיים ולא דברים ממיתים שמא הלוי' או שמא הלוח' אדם או שמא הפקדת אצל בני אדם או הפקידו אצלך פי' אומרים לו שיתן דעתו על עניניו (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות. אין מבקרין לא לחולי מעיים ולא לחולי העין ולא לחולי הראש חולי המעיים משום כיסופא חולי העין והראש מפני שהרבו קשה ליה הלכך כל חולי דתקיף ליה עלמא וקשה ליה דבורא אין מבקרין אותו בפניו אלא נכנסין בבית ההיצון ושואלין ודורשים בו אם צריכים לכבד ולרביץ לפניו וכיוצא בו ושומעין צערו ומבקשין עליו רחמים. (יט) מבקרין חולי נכרים מפני דרכי שלום תניא (י"י) האיש משמש האיש בחולי המעיים (י"ג) אבל לא את האשה והאשה משמשת האשה והאיש בחולי המעיים (י"ד) ראובן שאמר הנאתו על שמעון והלה שמעון יכול ליכנס לו ולבקר ובמקום שנותנין שכר למי שישב אצל החולה לצוות לו לא ישב אצלו אלא מבקר מעומד ואם הלה בנו של שמעון יכול ראובן ליכנס לו ולישב עמו ולבקר אם נכסי שמעון אכורין על ראובן והלה שמעון נכנס ראובן לבקר מעומד אבל לא ישב הלה בנו אינו נכנס כלל אלא שואל עליו בשוק:

שרו תנא דבי ר' ישמעאל ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות שלא יאמר מה לי לצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג נפשות בשונג והוא שיהיה מאד מאד כמו שראוי ליהרהר בדיני נפשות (א) א"כ שלא יאמר הקב"ה מוחץ ואני ארפא (ב) שכן אין דרכן של ב"א ברפואות אלא שנהגו (ג) שנאמר (ד"ב ז' ט"ז) גם בחליו לא דרש ה' כי ברופאים ע"כ בא ללמדנו שנתנה לו רשות לרפאות (ד) ומצוה היא ובכלל פיקוח נפש הוא והוריו ה"ו משובח ואם מונע עצמו ה"ו שופך דמים ואפילו יש לו מי שירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ומיהו לא יתעסק ברפואה א"כ יהא בקי ויודע בהכמה ובמלאכה ולא יהא שם גדול ממנו אבל כל שאינו יודע בטיב מלאכה זו לא יהא עוסק בה וכן אם יש גדול ממנו לא יתעסק בה כלל ק"ו משאר דינים והוראות שבתורה דהיאך יורה בספק נפשות במקום שיש גדול ממנו

תפלתו נשמעת יותר ונ"מ לתפלתו על החולה בחול והכי דייק לישנא דרבי חנינא דלא בשבת מיירי הלכך לענין שבת לא שמעינן הלכתא כמאן ולפיכך פסק הרמב"ם כה"ק שכן דרך הפסק ברוב המקומות ורבינו אפרח דל"ז פוסק אלא דס"ל דשבתא איש ירושלים לא לחלוק על דברי ח"ק כהא אלא לפרש דרבינו ולפיכך פסק כמותו: ומזכירין אותו שיתן דעתו על עניניו דתניא משעלה אדם למטה נכנסין אצלו ואומרים לו לא דברים מהיים ולא דברים ממיתים שמא הלוי' או שמא הלוח' אדם או שמא הפקדת אצל בני אדם או הפקידו אצלך פי' אומרים לו שיתן דעתו על עניניו (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות. אין מבקרין לא לחולי מעיים ולא לחולי העין ולא לחולי הראש חולי המעיים משום כיסופא חולי העין והראש מפני שהרבו קשה ליה הלכך כל חולי דתקיף ליה עלמא וקשה ליה דבורא אין מבקרין אותו בפניו אלא נכנסין בבית ההיצון ושואלין ודורשים בו אם צריכים לכבד ולרביץ לפניו וכיוצא בו ושומעין צערו ומבקשין עליו רחמים. (יט) מבקרין חולי נכרים מפני דרכי שלום תניא (י"י) האיש משמש האיש בחולי המעיים (י"ג) אבל לא את האשה והאשה משמשת האשה והאיש בחולי המעיים (י"ד) ראובן שאמר הנאתו על שמעון והלה שמעון יכול ליכנס לו ולבקר ובמקום שנותנין שכר למי שישב אצל החולה לצוות לו לא ישב אצלו אלא מבקר מעומד ואם הלה בנו של שמעון יכול ראובן ליכנס לו ולישב עמו ולבקר אם נכסי שמעון אכורין על ראובן והלה שמעון נכנס ראובן לבקר מעומד אבל לא ישב הלה בנו אינו נכנס כלל אלא שואל עליו בשוק:

מבקרין חולי נכרים מפני דרכי שלום דרייתא בסוף פרק הניזקין (ס"א): [א] תניא האיש משמש את האיש בחולי המעיים אבל לא את האשה והאשה משמשת האשה והאיש וכו' באכל רבתי פרק י"ז וכתבתי הפוסקים והעטם ברור דכהאשה חולה מייטיגן שהאיש יבא עליה בע"כ אבל כשהאיש חולה לא מייטיגן שיבא על אשה הבריאה בע"כ דכיון שהיא בריאה והוא חולה יכולה היא שתכלל מידו עליה (ד) ראובן שאמר הנאתו על שמעון וחלה שמעון יכול ליכנס לו ולבקר וכו' עד סוף הסימן כבר נבאר בס' רכ"א:

שרו תנא דבי ר' ישמעאל ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות שלא יאמר מה לי לצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג נפשות בשונג והוא שיהיה מאד מאד כמו שראוי ליהרהר בדיני נפשות (א) א"כ שלא יאמר הקב"ה מוחץ ואני ארפא (ב) שכן אין דרכן של ב"א ברפואות אלא שנהגו (ג) שנאמר (ד"ב ז' ט"ז) גם בחליו לא דרש ה' כי ברופאים ע"כ בא ללמדנו שנתנה לו רשות לרפאות (ד) ומצוה היא ובכלל פיקוח נפש הוא והוריו ה"ו משובח ואם מונע עצמו ה"ו שופך דמים ואפילו יש לו מי שירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ומיהו לא יתעסק ברפואה א"כ יהא בקי ויודע בהכמה ובמלאכה ולא יהא שם גדול ממנו אבל כל שאינו יודע בטיב מלאכה זו לא יהא עוסק בה וכן אם יש גדול ממנו לא יתעסק בה כלל ק"ו משאר דינים והוראות שבתורה דהיאך יורה בספק נפשות במקום שיש גדול ממנו

בזלמום שלו והאכילתו דגש הרי אלו הורגין אותו ושאל ומחללין שבת ברפואות ש"מ פיקוח נפש הן ופיקוח נפש מזה רבה הוא והריוו זה משונה והשאל מוגבה והשאל שופך דמים וכו' המחייאש ואינו עושה וש"מ כל רופא שיודע בחכמה ובמלאכה זו חייב הוא לרפאות ואם מונע עצמו ה"ו שופך דמים: ומה שכתב ואפילו יש לו מי שירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות וירושלמי פרק אין בין המורד: ומ"ש ומיהו לא יתעסק ברפואה אלא א"כ יהא בקי ויודע וכו' עד שאין צ"ד מרשין למי שאינו בקי גם אלו דברי הרמב"ן בתורת האדם אלא שנתקם

שרו תנא דבי ר' ישמעאל ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות שלא יאמר מה לי לצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג נפשות בשונג והוא שיהיה מאד מאד כמו שראוי ליהרהר בדיני נפשות (א) א"כ שלא יאמר הקב"ה מוחץ ואני ארפא (ב) שכן אין דרכן של ב"א ברפואות אלא שנהגו (ג) שנאמר (ד"ב ז' ט"ז) גם בחליו לא דרש ה' כי ברופאים ע"כ בא ללמדנו שנתנה לו רשות לרפאות (ד) ומצוה היא ובכלל פיקוח נפש הוא והוריו ה"ו משובח ואם מונע עצמו ה"ו שופך דמים ואפילו יש לו מי שירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ומיהו לא יתעסק ברפואה א"כ יהא בקי ויודע בהכמה ובמלאכה ולא יהא שם גדול ממנו אבל כל שאינו יודע בטיב מלאכה זו לא יהא עוסק בה וכן אם יש גדול ממנו לא יתעסק בה כלל ק"ו משאר דינים והוראות שבתורה דהיאך יורה בספק נפשות במקום שיש גדול ממנו

פרישה דהמנהג כהרמב"ם שפסק כחכמים שא"ל ורמזו מרובים כו': (יז) ושבחו בשלום נראה דשנתו ר"ל שבת זה שלו וכמו ויורה לו השמש וכדפריש' ע"ס. וגם דברייתא איתא דלומר יכולה זכות שבת לרשם ע"ש והבבא סב"י. וה"ק שבת היום מלועוק ומלמטלל עליך ורפואה קרובה לכת כשיצאה הש"י לרשם יבא הרפואה משמנו וי"ש ורמזו מרובים וגם זכות שבתו יגרום לו השלום: (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות פירוש אל יפחד שמוות מהמת צ"ח או יותר מאם לא עשה צ"ח: (יט) מבקרין חולי נכרים ותלמודא דקאמר עם חולי ישראל ל"ד וכן לעיל ס"ה ק"א (כ"ב רש"ל) ונראה דמ"ס קאמר נגמרה עם חולי וכן בתיבן צדקה והקנתה המת והספקין ולגמזן ולקט שבתא ופירוש דכיון דהנכרי רואה שהיא פוסה חסד מכל אלו לישראל הוה לו אינה על ישראל שמינו עושה גם לנכרי וי"ש עם ר"ל כהיות ששיעב כן עם עמי ישראל וק"ל: (יז) האיש משמש האיש פירוש ולא מייטיגן למשכב אכור: (יח) אבל לא האשה כו' שמה ישכב עמה בע"כ מה שאין כן כשהיא חולה שלא יוכל לשכב עם אשה בריאה בע"כ ב"י ועד"ר: (יט) ראובן שאמר הנאתו כו' עד סוף הסימן נבאר בסימן רכ"א:

דכשנפנית איכה גלוי מלפניה ומלחתי איכה חששא דיתרו של איש יהא תקפו לכו על האשה בעל כרחה בחליה אבל כשהאיש חולה אפי' דליכא גילוי באיש לפניו ולאחריו ויזר האשה יהא חוקפה אינה יכולה לא לכופו ולא לפתוחו שיבא עליה כיון שהוא חולה דהכל ממנו ולא ממנה כ"ל אבל לפי פי' ב"י לא יתיישב מפני מה נקט חולי מעיים ע"ש: כרב בתשובת מהר"ל סימן קצ"ו דשואל יכול לילך לבקר חולה והאריך לבאר דאין לחוש שיאמר שהיא שמה לאידו והרב בהגהות ש"ע כתב שיש לחוש שיאסור שמה מאידו סימן וכו' אלא צער ולכן לא ינחם אבל ולא יבקר חולה שהוא שואל וספר חסידים סימן תקל"ז כתב דאחד היה שואל לחצרו ומת חצרו ולא היה רוצה ללכת ללוותו וכו' וכן גם המת יתכבד כך לא צעור שגאה ואיכה ימנע אדם ללכת כשמוציאין את שונאו רק אם צוה החולה לא תניחו לפלוגי להתעסק בו אל יתעסק בו עכ"ל ולי נראה להכריע דללוות את השואל ליכא לחישה לשמה לאידו ובאר הוא סוף כל האדם אבל לנחם אבל או לבקר חולה שהוא שואל יש לחוש לכך ומיהו הכל לפי מה שהיא השגחה ולפי מה שהן השוגחים: כתב הרמב"ם פי"ד דאכל יראה לי שנתת אבלים קודם לביקור חולים שניחום אבלים ג"ח עם החיים ועם המתים עכ"ל והיינו כשאי אפשר לקיים שניהם מניח את החולה ועוסק בנחמת אבלים אבל כשאפשר לקיים שניהם ביקור חולים קודם כדי לבקש רחמים עליו שיחיה או לרביץ ולכבד לפניו דחשוב כאילו מחייהו: ראובן שאמר הנאתו על שמעון וחלה וכו' ע"ל בסימן רכ"א לשם יתבאר:

שרו תנא דבי ר' ישמעאל ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות שלא יאמר מה לי לצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג נפשות בשונג והוא שיהיה מאד מאד כמו שראוי ליהרהר בדיני נפשות (א) א"כ שלא יאמר הקב"ה מוחץ ואני ארפא (ב) שכן אין דרכן של ב"א ברפואות אלא שנהגו (ג) שנאמר (ד"ב ז' ט"ז) גם בחליו לא דרש ה' כי ברופאים ע"כ בא ללמדנו שנתנה לו רשות לרפאות (ד) ומצוה היא ובכלל פיקוח נפש הוא והוריו ה"ו משובח ואם מונע עצמו ה"ו שופך דמים ואפילו יש לו מי שירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ומיהו לא יתעסק ברפואה א"כ יהא בקי ויודע בהכמה ובמלאכה ולא יהא שם גדול ממנו אבל כל שאינו יודע בטיב מלאכה זו לא יהא עוסק בה וכן אם יש גדול ממנו לא יתעסק בה כלל ק"ו משאר דינים והוראות שבתורה דהיאך יורה בספק נפשות במקום שיש גדול ממנו

פרישה דהמנהג כהרמב"ם שפסק כחכמים שא"ל ורמזו מרובים כו': (יז) ושבחו בשלום נראה דשנתו ר"ל שבת זה שלו וכמו ויורה לו השמש וכדפריש' ע"ס. וגם דברייתא איתא דלומר יכולה זכות שבת לרשם ע"ש והבבא סב"י. וה"ק שבת היום מלועוק ומלמטלל עליך ורפואה קרובה לכת כשיצאה הש"י לרשם יבא הרפואה משמנו וי"ש ורמזו מרובים וגם זכות שבתו יגרום לו השלום: (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות פירוש אל יפחד שמוות מהמת צ"ח או יותר מאם לא עשה צ"ח: (יט) מבקרין חולי נכרים ותלמודא דקאמר עם חולי ישראל ל"ד וכן לעיל ס"ה ק"א (כ"ב רש"ל) ונראה דמ"ס קאמר נגמרה עם חולי וכן בתיבן צדקה והקנתה המת והספקין ולגמזן ולקט שבתא ופירוש דכיון דהנכרי רואה שהיא פוסה חסד מכל אלו לישראל הוה לו אינה על ישראל שמינו עושה גם לנכרי וי"ש עם ר"ל כהיות ששיעב כן עם עמי ישראל וק"ל: (יז) האיש משמש האיש פירוש ולא מייטיגן למשכב אכור: (יח) אבל לא האשה כו' שמה ישכב עמה בע"כ מה שאין כן כשהיא חולה שלא יוכל לשכב עם אשה בריאה בע"כ ב"י ועד"ר: (יט) ראובן שאמר הנאתו כו' עד סוף הסימן נבאר בסימן רכ"א:

ג"ח עם המתים ועם החיים עכ"ל והמה דברי הרמב"ם ספ"ד וכתבו ב"י סימן ש"ם: (ד) וצ"ע דא"כ מ"ש חולה מעיים דנקט בכל חולי נמי שייך האי טעמא ולכן נ"ל דטעמא משום בגאי ופריצות שיהיה יש פריצות וגבאי כשהאיש משמש לבקיה בקנה ודברים כאלו מאילו הנקבה המשמשת לאיש כי יצרו של איש גדול משל אשה ובעם זה מוכח לקמן סימן ש"ב: אב"ט

פרישה דהמנהג כהרמב"ם שפסק כחכמים שא"ל ורמזו מרובים כו': (יז) ושבחו בשלום נראה דשנתו ר"ל שבת זה שלו וכמו ויורה לו השמש וכדפריש' ע"ס. וגם דברייתא איתא דלומר יכולה זכות שבת לרשם ע"ש והבבא סב"י. וה"ק שבת היום מלועוק ומלמטלל עליך ורפואה קרובה לכת כשיצאה הש"י לרשם יבא הרפואה משמנו וי"ש ורמזו מרובים וגם זכות שבתו יגרום לו השלום: (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות פירוש אל יפחד שמוות מהמת צ"ח או יותר מאם לא עשה צ"ח: (יט) מבקרין חולי נכרים ותלמודא דקאמר עם חולי ישראל ל"ד וכן לעיל ס"ה ק"א (כ"ב רש"ל) ונראה דמ"ס קאמר נגמרה עם חולי וכן בתיבן צדקה והקנתה המת והספקין ולגמזן ולקט שבתא ופירוש דכיון דהנכרי רואה שהיא פוסה חסד מכל אלו לישראל הוה לו אינה על ישראל שמינו עושה גם לנכרי וי"ש עם ר"ל כהיות ששיעב כן עם עמי ישראל וק"ל: (יז) האיש משמש האיש פירוש ולא מייטיגן למשכב אכור: (יח) אבל לא האשה כו' שמה ישכב עמה בע"כ מה שאין כן כשהיא חולה שלא יוכל לשכב עם אשה בריאה בע"כ ב"י ועד"ר: (יט) ראובן שאמר הנאתו כו' עד סוף הסימן נבאר בסימן רכ"א:

פרישה דהמנהג כהרמב"ם שפסק כחכמים שא"ל ורמזו מרובים כו': (יז) ושבחו בשלום נראה דשנתו ר"ל שבת זה שלו וכמו ויורה לו השמש וכדפריש' ע"ס. וגם דברייתא איתא דלומר יכולה זכות שבת לרשם ע"ש והבבא סב"י. וה"ק שבת היום מלועוק ומלמטלל עליך ורפואה קרובה לכת כשיצאה הש"י לרשם יבא הרפואה משמנו וי"ש ורמזו מרובים וגם זכות שבתו יגרום לו השלום: (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות פירוש אל יפחד שמוות מהמת צ"ח או יותר מאם לא עשה צ"ח: (יט) מבקרין חולי נכרים ותלמודא דקאמר עם חולי ישראל ל"ד וכן לעיל ס"ה ק"א (כ"ב רש"ל) ונראה דמ"ס קאמר נגמרה עם חולי וכן בתיבן צדקה והקנתה המת והספקין ולגמזן ולקט שבתא ופירוש דכיון דהנכרי רואה שהיא פוסה חסד מכל אלו לישראל הוה לו אינה על ישראל שמינו עושה גם לנכרי וי"ש עם ר"ל כהיות ששיעב כן עם עמי ישראל וק"ל: (יז) האיש משמש האיש פירוש ולא מייטיגן למשכב אכור: (יח) אבל לא האשה כו' שמה ישכב עמה בע"כ מה שאין כן כשהיא חולה שלא יוכל לשכב עם אשה בריאה בע"כ ב"י ועד"ר: (יט) ראובן שאמר הנאתו כו' עד סוף הסימן נבאר בסימן רכ"א:

פרישה דהמנהג כהרמב"ם שפסק כחכמים שא"ל ורמזו מרובים כו': (יז) ושבחו בשלום נראה דשנתו ר"ל שבת זה שלו וכמו ויורה לו השמש וכדפריש' ע"ס. וגם דברייתא איתא דלומר יכולה זכות שבת לרשם ע"ש והבבא סב"י. וה"ק שבת היום מלועוק ומלמטלל עליך ורפואה קרובה לכת כשיצאה הש"י לרשם יבא הרפואה משמנו וי"ש ורמזו מרובים וגם זכות שבתו יגרום לו השלום: (יח) ואל יפחד מפני זה יותר מן המות פירוש אל יפחד שמוות מהמת צ"ח או יותר מאם לא עשה צ"ח: (יט) מבקרין חולי נכרים ותלמודא דקאמר עם חולי ישראל ל"ד וכן לעיל ס"ה ק"א (כ"ב רש"ל) ונראה דמ"ס קאמר נגמרה עם חולי וכן בתיבן צדקה והקנתה המת והספקין ולגמזן ולקט שבתא ופירוש דכיון דהנכרי רואה שהיא פוסה חסד מכל אלו לישראל הוה לו אינה על ישראל שמינו עושה גם לנכרי וי"ש עם ר"ל כהיות ששיעב כן עם עמי ישראל וק"ל: (יז) האיש משמש האיש פירוש ולא מייטיגן למשכב אכור: (יח) אבל לא האשה כו' שמה ישכב עמה בע"כ מה שאין כן כשהיא חולה שלא יוכל לשכב עם אשה בריאה בע"כ ב"י ועד"ר: (יט) ראובן שאמר הנאתו כו' עד סוף הסימן נבאר בסימן רכ"א:

72

ועמא כדמפרש ואזיל מפני שמקרב את מיתתו. ולא מולצין כו' ולא מכניסין ארון צניח שלא להכניסו עכ"ל. כתב הרשב"ע בתשובה סימן ק"ד דלחן מולצין לו קבר צניח הקצרות אע"פ שאינו צניח ממש הרמב"ן דכללו של דבר כל שהוא משום עסקי המת אין עושין לו עד שתאכל נפשו וכתב דה"ט כדי שלא

כשמגיעים לדיון האמת קורע האבל עד כאן: וכתב הרמ"מ דוקא בעודו לפנינו חצוב כמו וכו' כ"כ הרא"ש והמרדכי בשמו דמפרק אלו מגלחין והיו ראויים מלחמתי דמפרק כל הגט [כח]. דרוב גוססין למיתה: ב"ה כתוב בא"ח מה צריך שיעמיק עיניו ופושט ידיו ורגליו אחרים אומרים מה ואחרים אומרים לא מה אינו מעמיק עד שיתברר לו

בצידוק הדיון עד שתצא נפשו וכתב הר"מ מרוב שבירך דוקא בעודו לפנינו חצוב כחי לכל (ז) אבל מי שאמרו לו ראינו בנך או אחיך גוסס (פ) היום ג' ימים הוא בחוקה שמת וצריך להתאבל עליו תניא כשמת רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצאו בוכה א"ל מפני מה אתה בוכה והיא תניא מת מתוך השחוק סי' יפה לו מתוך הבכי סי' רע לו פניו כלפי העם סי' יפה לו כלפי הבתולת סי' רע לו פניו למעלה סימן יפה לו לטטה סימן רע לו (י) פניו צהובין סימן יפה לו ירוקין סימן רע לו עצובין סימן רע לו (י) מת בע"ש סימן יפה לו במוצאי שבת סימן רע לו (י) בחולי מעים סי' יפה לו שרובן של צדיקים מתים בחולי מעים א"ל אתורה ואמצות קא בכינא ת"ר (י) מת פתאים זו מיתה הטובה הלא יום א' זו מיתה דחופה ר"ח ב"ג אומר זו מיתה מגיפה ב' ימים זו מיתה דחווה ג' ימים זו מיתה נערה ד' ימים זו מיתה גויפה ה' ימים זו מיתה כל אדם (יא) ובאבל רבתי תניא ל' ימים ולה' ימים זו מיתה דחופה ל' ימים (יב) מיתה האמורה בתורה ל' ימים מיתה של חיבה יותר מכן ביסורין בן ג' שנה זו מיתה ברת (יג) בן ג' שנים זו מיתה שמואל הרמתי בן ס' שנים זו מיתה כל אדם בן ע' שנים שיבה בן פ' שנים גבורה ר"ח בן אנטונינוס אומר זקן שחלל שבת או אכל חלב מי מודעני שמת בהכרת אלא המת בני ימים מת בהכרת מת (יד) ל' וה' מיתה דחופה ל' מיתה האמורה בתורה ל' מיתה של חיבה יותר מכן ביסורין:

בדואי מת לבדו בבית עיניו פתוחות והגלו בפומיהו וידיו הבוקים הרי זה מפרק מושך ופושט ומעמיק ובלבד שלא ישבר ע"כ לשוננו:

תניא כשמת ר' נכנס ר' חייא אללו ומאלו בוכה א"ל מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך השחוק סימן יפה לו וכו' עד אתורה ואמצות קא בכינא צ"ל הנושא [קג]: ופירש"י בע"ש סימן יפה שיכנס למנוחה מיד במוצאי י"ה נחמלו עונותיו וכינתן יפה לו: ת"ר מת פתאים זו מיתה הטובה וכו' עד זו מיתה כל אדם צ"ל אלו מגלחין [כח]. ואיתא חו התם רב הונא נח נכסיה פתאים הוי קא דייגי רבנן רבנן תנא לכו זוגא דמהדידי ל"ש אלא שלא הגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות זו היא מיתה נשקה: ובאבל רבתי תניא ל' ימים ולה' ימים זו מיתה דחופה וכו' עד סוף הסימן בע"ג ובפרק אלו מגלחין גרסינן תניא מת בן ג' שנה זו היא מיתה כרת בן ג"ב שנה היא מיתה של שמואל הרמתי ס' זו היא מיתה ידני שמים גרסינן אחר רב תנא עד ס' זו היא מיתה כרת והא דלא חציב לכו משום כבודו של שמואל הרמתי:

כתב הכלבו וז"ל כתב הרז כיון שגנה אדם למות אין רשאי לפרוץ ממנו כדי שלא תאכל נפשו והוא יחיד וימות בעצמתו נפש מפני שהנפש משתוממת בשעה שהיא יוצאת מן הגוף ועוד שמה יקשו איבריו ויבא לדי גנות ע"כ (ג): עוד כתב הכלבו מנהג לשפוך כל המים שאזנים שבשכונת המת וטעם המנהג לסימן שידעו הכל שיש בו מקרי מות ולא יביה מודיע כפה ויביה מוציא דכה וי"א כי הטעם לפי שמלאך המות מפיל צמים טפת סס המות: ב"ה וכו' בא"ח וכתב עוד שם פעם אחת אירע מה בערב פסח ואמר הרב שא"צ לשפוך המים שלנו דליל שמורים הוא וכן נמי בשאר לילות משום שומר פתאים ה' ע"כ וז"ל דבשאר לילות דקאמר לענין מים שלנו נמי היא וז"ל מנהגם שהיו נוהגים ללוש בכל יום או יומים:

שם ב"י שמת לו מת וכו' מהמתים שראוי להתאבל עליהם כחשי יתבאר בסימן שפ"ד כתב על אי זה קרובים מתאבלים ומה שתלה חוב הקריעה באבילות וכן מ"ש שעכשיו מיתה ידני שמים פ' אלו מגלחין [כד]: א"ר תחליפה דר אבימי אחר שמואל אבל שלא פרע ושלח פירס חייב מיתה שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אחר שלא פרע ושלח פירס חייב מיתה וכתב הרמב"ם דקריעה דרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא היא ומיתה זו שאמרו הוא כענין העובר על דברי חכמים שהיב מיתה וכתב סמ"ק מי שמת לו מת צריך לקרוע קודם שיסתום פני המת:

הנפש מהרה אלא איכור השמטת הכר הוא מפני שמתנועע הגוסס והשיב כאילו מניח להסיר הגורם פסיק רישיה ולא ימות הוא ואסור ומשום הכי אסור נמי כשהוא גוסס ואינו יכול למות עד שיסמומו צמקוס אחר דאסור להזיזו ממקומו וכן להגביה הכר שראשו מונח עליו כדי לגסס מפתחות בית הכנסת חתה הכר כדי שימות מהר דבזה הוא חזון ומתענעו והוי ליה כאילו מניח אצבעו על הכר ומתנועע השמטת הכר מפני הנוצות אינו אלא לומר מפני מה הם צאים לשמוט הכר מתחתיו כשהוא גוסס ואמר שעושין כן מפני הנוצות וקאמר שאכור לפי שמוזי לגוסס ומתענעו והשיב כאילו קירב מיתתו:

שם ב"י שמת לו מת וכו' עד ועושה מיתה ידני שמים אס אלו קורע דמפרק אלו מגלחין (רוש דף ק"ד) אחר שמואל אבל שלא פרע ושלח פירס חייב מיתה שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אחר שלא פרע ושלח פירס חייב מיתה וכתבו סס התוס' אע"פ דפשיטה דקרא הא אחר

דרכי משה
מצאתי כתוב בספר חסידים סיני לדברינו שכתב אם היה איש גוסס ולא יכול למות עד שישיטמוהו במקום אחר אל יזיזוהו וכתב אם היה אחד גוסס והיה קרוב לאותו בית אחר חושב עיניו ואין הנשמה יכולה לצאת כסירים החושב משם ואין דבריו פתורים זה לזה כי בודאי לעשות דבר שיגרום שלא ימות מהרה אסור כגון לחשוב עיניו שם כדי שיתקבץ הנשמה או משיב מלא על לשונו שלא ימות מהרה ודאי אסור וכל כיוצא בו מותר להסירו אבל לעשות דבר שיגרום מיתתו מהרה ויצא נפשו אסור הלכך אסור לזוז הגוסס ממקומו ולהגיהו במקום אחר גם אסור לשום מפתחות ב"ה תחת מראשותיו של גוסס שימות מהרה כי ג' מותר יציאת הנפש עכ"ל: (ב) ובהג"ה אלפסי פרק א"מ דף שפ"ז ע"א כתב ובמסכת הגיגה (ה). יש טעם להכב מצות עמידה על המת בשעת יציאת נשמה מהיהא ויחי עוד לנצח לא יראה השחת ס"ס כי יראה חכמים ימותו עכ"ל: ובר"י:

פרישה
(פס) יציאת הנפש ה"ז שורך דמים אלא ישקא מעט שמה נתפלג רמב"ם עכ"ל: (ד) אבל מי שמתו לו כולי נקט שאמרו לטון רבים דלחמך חן מאמנים אפילו לענין אבילות דלחמך: (ה) היום שלשה ימים משמש מה לדרך גביסה לשיית ג' ימים: (ו) פניו כהובין כו' עיניו בער"י פ' מי שרק שמפרשו כטוב טעם: (ז) מת בערב שבת סימן יפה לו שכתב מיד למתתו: (ח) במוצאי י"ב סימן יפה לו שנחמלו עונותיו: (ט) בחולי מעים כו' ורבי ג"כ בחולי מעים מת כדאיתא בכתובות פ' הנושא ופאפר דמיש' סיים לו רבי מייש כל כבתייהא וע"ז נמו אחר לך רבי למה אתה בוכה וק"ל: (י) בוח פתאים זו מיתה הטובה לא שנו אלא דלא הגיע לגבורה אבל הגיע לגבורה זו היא מיתה נשקה: (יא) ובאבל רבתי תניא ל' שנה דכתיבת ריש ד' כ"ח אבל רבתי מסכתא היא וקורין אותה שמוות וזו משנה ראשונה שלט בגוסס פ"ה הוא כתיב לכל דבריו עכ"ל: (יב) מיתה האמורה בתורה צ"ע למ"מ אומר כן: (יג) בן ג' שנים זו מיתה שמואל הרמתי אחר רב ממשיך ועד ס' זו היא מיתה כרת והא דלא חציב ליה משום כבודו של שמואל הרמתי עכ"ל ושמואל הרמתי שמת בן ג' א"ב טעם לו: (יד) ל' וה' מיתה דחופה וכו' כדעת אבל רבתי (יז) הלא הוא מ"ש בשם רבי מנינא זה הוא מה ששינוי באבל רבתי ולמה כתב רבתי צ"ע פעמים עכ"ל:

סי' שם (א) שראוי להתאבל עליהם כאשר יתבאר בסימן שפ"ד: (ב) ועושה מיתה ידני שמים כתב הרמב"ן דקריעה מרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא ומיתה זו

כתב ב"י ע"ש ה"ר ירוחם בשם הר"י החסיד כשהולצין קבר ונשאר פתוח עד לחמור לא יעברו ימים מועטים עד שימות אחד חוץ י"ז יום עכ"ל וכו' הרוקח בשם החסיד ע"ש בסימן שפ"ו וכן כתב הרז בהגהת ש"ע. וז"ל הסמ"ג בהלכות חול המועד אין חופרין הקבר להיות מוכן למת שימות אבל למי שמת כבר מותר אף צ"ט שני עכ"ל משמע דזימות החול מותר לחפור קבר להיות מוכן למת שימות מיחו ודאי מיידי כגון שהוא גוסס וקרוב הוא שימות חופרין לו קבר קודם שימות כדי לקברו בו ציוס ואם לא ימות או אפילו ימות לערב ולא יהא שבות לקוברו בו ציוס יחזרו ויסתמו החפירה ושזו אין סכנה ואין סכ אסור אלא כחש"מ. ועוד מצאתי למחש"ל שכתב דדוקא כשמת כבר ומונח על הארץ איכא סכנה כשמניחין הקבר פתוח בלילה אבל כשאין שם מת אין כאן סכנה כך חייך מהר"ר איווק שטיין עכ"ל. כחוב בשלטי הגבורים סביב האלפסי פרק אלו מגלחין (דף תשל"ט) דאסור לשמוט הכר מתחתיו כדי שימות מהרה שאומרים כי יש נחמה נוצות של עופות שגורמין לנפש שלא תאכל וכתבו הרז בהגהת ונראה דאין האיסור נמה שמסיר המעכב ויציאת הנפש דהיינו הכרת הנוצות דאין צוה איסור וכמו שכתב בספר חסידים ומצינו שם בהגהת שאם יש חוטב עצים סמוך לאותו בית שהגוסס בו ואין הנשמה יכולה לצאת מסירין החוטב משם וכן כששמו מלא על לשונו שלא ימות מהרה מסירים המלא אלמא דמותר להסיר הגורם שלא תאכל לכוון שמתו על הכר וגורם לו מיתה ידני ואף על פי שאינו מתכוין לקרב מיתתו רק להסיר הגורם פסיק רישיה ולא ימות הוא ואסור ומשום הכי אסור נמי כשהוא גוסס ואינו יכול למות עד שיסמומו צמקוס אחר דאסור להזיזו ממקומו וכן להגביה הכר שראשו מונח עליו כדי לגסס מפתחות בית הכנסת חתה הכר כדי שימות מהר דבזה הוא חזון ומתענעו והוי ליה כאילו מניח אצבעו על הכר ומתנועע השמטת הכר מפני הנוצות אינו אלא לומר מפני מה הם צאים לשמוט הכר מתחתיו כשהוא גוסס ואמר שעושין כן מפני הנוצות וקאמר שאכור לפי שמוזי לגוסס ומתענעו והשיב כאילו קירב מיתתו:

שם ב"י שמת לו מת וכו' עד ועושה מיתה ידני שמים אס אלו קורע דמפרק אלו מגלחין (רוש דף ק"ד) אחר שמואל אבל שלא פרע ושלח פירס חייב מיתה שנאמר ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אחר שלא פרע ושלח פירס חייב מיתה וכתבו סס התוס' אע"פ דפשיטה דקרא הא אחר

דרכי משה
מצאתי כתוב בספר חסידים סיני לדברינו שכתב אם היה איש גוסס ולא יכול למות עד שישיטמוהו במקום אחר אל יזיזוהו וכתב אם היה אחד גוסס והיה קרוב לאותו בית אחר חושב עיניו ואין הנשמה יכולה לצאת כסירים החושב משם ואין דבריו פתורים זה לזה כי בודאי לעשות דבר שיגרום שלא ימות מהרה אסור כגון לחשוב עיניו שם כדי שיתקבץ הנשמה או משיב מלא על לשונו שלא ימות מהרה ודאי אסור וכל כיוצא בו מותר להסירו אבל לעשות דבר שיגרום מיתתו מהרה ויצא נפשו אסור הלכך אסור לזוז הגוסס ממקומו ולהגיהו במקום אחר גם אסור לשום מפתחות ב"ה תחת מראשותיו של גוסס שימות מהרה כי ג' מותר יציאת הנפש עכ"ל: (ב) ובהג"ה אלפסי פרק א"מ דף שפ"ז ע"א כתב ובמסכת הגיגה (ה). יש טעם להכב מצות עמידה על המת בשעת יציאת נשמה מהיהא ויחי עוד לנצח לא יראה השחת ס"ס כי יראה חכמים ימותו עכ"ל: ובר"י:

דרישה
כולנו וכתב דטעמייהו הוא משום קירוב מיתה ונראה דכ"י לטעמו שכתב א"כ דהא דלחן מכניסין את הארון היינו דוקא עמו צניח ודוקא עמו צניח המקיים שרואה ויטרף דפטו וס"ה דמפרש נמי הא דלחן שוכרין מקוננות והשמעות עינות דוקא היכא שמרגיש ויציא למיתה לטירוף דשפת. ודע ש"ס רבתי ואין שמתין את הכר מתמטין ליתא שם לא בר"י ולא ברמב"ם ה"ל וז"ל שטעם איסורו ג"כ משום שמוזי ממקומו ומקרב בזה מיתתו ולא גרע מנגיעה בו דאסורה מ"ס כ"ל. וכוונת השמטת הכר דמיידי בו רבינו לאו משום שיש בו נוצות של עופות המעכבים המיתה דהא רבינו מסתם גוסס מיידי וז"ל במו שאינו יכול לפרד זמן רב וגם רמ"א שכתב טעם הנוצות כתבו להג"ה בפני עצמו נמי שאינו יכול לפרד וכתב ש"ע כתב לפני זה איסור השמטת הכר אסמכתא גוסס וכמ"ל רבתי. ורמ"א ז"ל בל להסוף ולומר דאף אם ילכו לנשמיט מפני צורך וכוונת הגוסס מפני שאינו יכול לפרד זמן רב אפ"ל אסור כיון דעושה מעשה בגופו דהיינו שמתה מוזי ממקומו משא"כ בהסרת המלם שאין אמת מוזי וכ"כ במניעת חוטב עצים. וטעם הנוצות לקשטת הכר מתמטין דסתם גוסס שכתב רבינו ובעל ש"ע אינו מכח הנוצות כמ"ס. אלא כ"ל דטעמם מפני שהמת אין משכיבין על שום דבר אם כמו כן וכסת אלא מיד מורדין אותו ומטקין אותו על הארץ כי דברים הסמים מסרסין ומתפיטין אותו וקאמר דאין עושין לו כן כל זמן שהוא גוסס דאז מחשב כמו וזהו שסמך רבינו וכתב אלא ואין נותנין לו ע"ג מול כו' שכל אלו שכתב לפני ולחמיו דברים שעושין למת שלא יסרח ולא יפתח הוא ומ"ס רמ"א ז"ל וכן אסור למת לגרום שימות מהרה כגון מי שהוא גוסס כו' עד מכח שאומרים שיש בו נוצות כו' לאלו כוונתי דהאיסור עצמו

לכסוף ז"ל מפני שאין אותה מנעם אלא שכתב רבי זה לרבותא דאע"פ שנוצות אלו גורמין עיכוב מיתתם אפ"ל חן מסורין וק"ל. ורמ"א ז"ל בש"ע ש"ל לא כיון כאלו יפה י"ש. ודע שדברים אלו שכתב רמ"א הן מהם דבני שלטי הגיבורים שסביב הר"ף דפ' אלו מגלחין דף ש"ס ועיין שם היטב דלכאורה נראה משם דאף שמתמול וכתב תמולא דהיה נראה לו לאסור להסיר כי שיש בו נוצות מ"מ לכסוף כי השגה ספר חסידים אהדי ומסיק ליישב ולחלק משמע דלא אסר לכסוף כ"ל לכסוף המת ממקום למקום אבל להשמיע הכר מתחתיו נחמת כדי להסיר הגוסס של הנוצות אינו אסור וי"ש תמולא לשינוי ז"ל מכלל כיה נראה לאסור כו' דמשמע כיה נראה כו' אלא הלא הוא מ"ש בשם רבי מנינא והרמב"ם דלא גרסי השמטת הכר לאיסור כ"ל אבל לא ל' ש"ס רבתי וס"ס השמטת הכר לאיסור כ"ל דעמטש זה לכוון שמתין לקרוב דאסור דאסור להזיזו ממקומו בשביל הנוצות וז"ל:

יורה דעה הלכות קריעה שמ

אחר פורע ופורס ואם הם יעשו ימותו נראה להסתמך בעלמא הוא דהא לא מייחתי להו בסוף השטרפין גבי אלו שמיחה עכ"ל וכ"כ הרמב"ן בספר ת"ה (דף כ') להסתמך בעלמא הוא ומיתה זו עונש מדברי חכמים כענין כל העובר על ד"ח חייב מיתה וכו' עכ"ל: **ומה** שאמר רבינו וצריך שיקרע מעומד וכו' הסתמך דהא קרע מיושב

יצריך שיקרע מעומד צפרק אלו מגלחין [כ:]: ומייתי כה מדכתיב ויקס איוג ויקרע את מעילו ודילמא מילתא יתירתא עבד דאלת"ה ויגו את ראשו ה"ג אלא מהכא ויקס דוד ויקרע את בגדיו. ומ"ש ואם קרע מיושב כתב הרמב"ן שיצא וכו' ע"ס דמימר קרע על בר בריה אתא בריה קרע באפייה איכר דמיושב קרע קס קרע מעומד כתב א"ל הרא"ש ז"ל כתב הרמב"ן נהי דלכתחלה בעי מעומד מנ"ל דכדיעבד לא יצא מיושב וצריך מדתנא ביה באיוב דודו א"כ איכא למימר דלמימר אחמיר אכפשיה ע"כ וכ"כ שהרי"ף סובר שאם קרע מיושב יצא מדהשמיט עובדא דלמימר והר"י גיאת כתב שאם קרע מיושב לא יצא ויחזור ויקרע מעומד וכ"כ להרמב"ן וכן עיקר עכ"ל והכריע כן מדברי הגמרא ולזה נוטים דברי הרמב"ם שכתב דפ"ה אין קריעה אלא מעומד משמע דכל שאינה מעומד אינה קריעה וכ"כ הנהגות מיימון ומתוך לטון הרא"ש שהשתקף יתבאר לך דהרמב"ן לא פשיטא ליה דיצא כדכתב רבינו דספקי מספקא ליה שהרי חירין ב' תירושים ולמד תירוטא יצא ולא יצא לא יצא וגם הרי"ף איפשר דמ"ל לא יצא והא דהשמיט עובדא דלמימר לאו משום דלא ס"ל הכי אלא משום דלא איצטריכא ליה אלא כיון דלמימין דלריך לקרע מעומד ומייתין לה מקרא ממילא משמע דמעומד מעכב אפילו בדיעבד ולענין הלכה כיון דכל הני רבנותא ס"ל דלא יצא ופשיטא דעובדא דלמימר נמי משמע דמינא עבד הכי וגם הרי"ף איפשר דהכי ס"ל הכי נקטינן דלא יצא:

מיתה בירי שמים אם אינו קורע (ג) וצריך שיקרע מעומד ואם קרע מיושב כתב הראב"ד שיצא וכן דעת רב אלפס והרי"ף גיאת כתב שלא יצא וצריך לחזור ולקרוע וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (ד) ומקום הקריעה בכל מקום בית הצואר לפניו (ה) אבל אם קרע בשולי הבגד למטה או מצדדים תחת בתי הידים לא יצא והרמב"ם כתב שגם לאחוריו לא יצא והרמב"ן כתב ג"כ שאין מקום קריעה אלא שלפני בית הצואר אבל לא מן הצדדין של בית הצואר מכאן ומכאן ואם קרע שם לא יצא (ו) ושיעורה טפה בד"א בתחילת קריעה אבל אם קרע על מת ובא להוסיף באותו קריעה על מת אחר סני בכל שהוא חוץ מעל אביו ואמו שהמורים יותר כאשר יתבאר וכשם שקורע על קרובו שמתאבל עליו (ז) כך קורע על מת שמת לקרובו וכתב הרמב"ן שאינו קורע אלא בפני קרובו בדרך שאומרים באבילות שאינו מתאבל עם קרובו אלא בפניו וא"א הרא"ש ז"ל כתב כיון דקריעה אינו אלא בשעת חיובו קורע מיר אפי' שלא בפניו וכשם שקורע על הקרובים כך צריך לקרוע על הרחוקים כל אחד כפי מה שהוא דתניא מפני מה מתים בניו ובנותיו של אדם כשהן קטנים מפני שלא בכה והתאבל על אדם כאשר שכל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוהלין לו כל עונותיו בשביל כבוד שעשו לו ופירוש בוכה ומתאבל שבוכה וקורע עליו אבל

מבוארים דמ"ל דלא היה איתמר טועה לקרוע על בר בריה שלא בפניו דולוי ידע איתמר האי דיליג דא"כ לנהוג לא אבילות ולא קריעה שלא בפניו אלא דכיון דהיה איתמר יודע שיצא בנו לפניו ויהיה צריך לקרוע או עמו ע"כ אין הגון שיהיה איתמר קורע לפניו בנו כשיצא לפניו שלא בשעת חמוס וכשהיה בשעת חמוס לא יהא קורע ואיפכא מסתברא ולפיכך היה איתמר קורע אף שלא בפניו בנו בשעת חמוס כיון שדע שעכ"פ חייב לקרוע בסוף שלא בשעת חמוס אבל מן הסתם כשאינו יודע אם יצא בנו לפניו אם לא אין צריך לקרוע אפי' בשעת חמוס כיון שאינו לפניו בנו והשיג עליו הרמב"ן דאם כן דקריעה זו בשעת חמוס כהוגן היא מפני שבנו יודע בה לבסוף היחך קרע פעם אחת כשצא בנו פי' קשיא ליה על דברי הרמב"ן דמה בכך שיהא בנו לפניו סוף סוף לא תקנו חכמים לקרוע אלא בפניו וא"כ קריעה זו אינה כלום בע"כ דסבירא ליה כיון דבסוף יצא לפניו ויהא יודע בה הוי קריעה זו כהוגן אם כן א"כ כשצא בנו לפניו ויודע בקריעה שקרע איתמר על בנו לאוהו צורך חזר וקרע איתמר אלא איתמר טעה מתחלה כשקרע שלא בפניו בנו מדמינא אין צריך לקרוע אפי' יודע שיצא בנו לפניו ויהיה אז צריך לקרוע מ"מ עכשו שלא בפניו א"כ לקרוע כלל העולה בזין להרמב"ן ז"ל וזין להרמב"ן א"כ לקרוע שלא בפניו אפי' בשעת חמוס ולא פליגי אלא היכא שידע שיצא לפניו ולהרמב"ן צריך לקרוע מיד בשעת חמוס וכשיצא לפניו יחזור ויקרע שנית ולהרמב"ן אין לו לקרוע שלא בפניו כלל ואם קרע טעות הוא וצריך לחזור וליקרע בפניו אבל הרא"ש ס"ל לחלק בין אבילות לקריעה דאבילות אין לנהוג אלא בפניו כדמוכח בגמ' דידן דקאמר באפי' נהוג אבילותא בלא אפי' לא תנהוג אבילותא וכן בירושלמי בעובדא דרב ורי חייל בריה דנעילת סנדל אבל בקריעה קורע בשעת מיתה או מיד משמע אפי' שלא בפניו כמו שקרע איתמר שלא בפניו בנו משום דעיקר קריעה בשעת חמוס וטוב א"כ לחזור ולקרוע בפניו והא דקאמר בגמ' אתא בריה קרע באפייה איכא לפרש כמו שפי' החוס' דודאי לא היה צריך לחזור ולקרוע אלא אתא לאשמועינן דבאפייה טובא אבילות אי נמי לפי שאיתמר קרע מיושב אתא בריה להזכירו וקרע בריה באפייה מעומד וע"י כן נזכר איתמר וקרע פעם שנייה מעומד עכ"ל החוס' ע"ש: והב"י כתב והרמב"ן כתב שגם הראב"ד כדברי הרא"ש וכו' ושרי ליה מאריה כי הלא גם הראב"ד ס"ל דאין לקרוע שלא בפניו ודלא כהרא"ש ואינן מולקין אלא ביודע שיצא לבסוף כדפרישית ולענין הלכה נקטינן דאין לקרוע שלא בפניו כלל אלא כשיצא לפניו נוהג אבילות וקורע ואין חילוק בין אבילות לקריעה ודלא כהרא"ש מיהו עכשו נהגו להקל לא היה ויתבאר בסוף סימן ש"ד: **ובשם** שקורע על הקרובים וכו' עד ופירוש בוכה ומתאבל שבוכה וקורע עליו

ומקום הקריעה בכ"מ בית הצואר לפניו וכו' בסוף מ"ק [כו]: הניח הקורע למטה מן הצדדין לא יצא וכתב הרמב"ם בפ"ה ומיחין קורע מלמטיו וקורע מאחוריו או מן הצדדין או מלמטה לא יצא י"ח קריעה והרמב"ן כתב פי' הר"י גיאת למטה בשולי הבגד או מן הצדדין שחתת בתי הידים לא יצא וכן דעתנו דכתב בית הצואר שלו לפניו מקום קריעה הוא שלא לפני בית הצואר מכאן ומכאן קראו צדדין ולא יצא א ובת"ם אבל אין קורעין אלא בשתי המוריות הקורע מן החוסה ומן הצדדין לא יצא פירוש שתי המוריות הם אימרא שבפי החלוק מן הימין ואימרא שבפי מן השמאל שצוין אותן כדי שלא יקרעו התפירות וחסת החלוק מצדה על בית יד שלו מן השמאל וזהו שצוין [י]. בצומד כל שאינו יכול לכיון אימרא נחפת חלוקו לפיכך הקורע מן החפת ומן הצדדין מכאן ומכאן מן מקום האימרות לפניו לא יצא עד כאן לשונו: ב"ה ונראה מדברי הרמב"ן ז"ל שהקריעה צריכה להיות בבית הצואר למעלה ולא כמו שנוהגים העולם לקרוע בצדדי המלבוש כנגד החזה: כתב סמ"ק תניח הקורע למטה או מן הצדדין לא יצא ר"י אומר יצא ונראה דהלכה כרבינו ומתוך כך נראה דהקורע בשעת יציאת שמה אין לו לקרוע לא למטה ולא מן הצדדין ומיהו נהגו העולם לקרוע למטה ושמה סמכו העולם בשאר מקום על ההיא דרבי יהודה וכו' (ח) עכ"ל וכשאו לא נהגו לקרוע אלא למעלה דרבי כרבי:

ושיעורה טפה ברייתא ע"ס ומייתי לה בגמרא [כב:]: מדכתיב ויחוק דוד בנגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפה. ומ"ש אבל אם קרע על מת וצא להוסיף באותה קריעה על מת אחר סני בכל שהו ג"ז ע"ס ושם נהבאר דה"מ בשמת לו מת אחר שבעה אבל אם מת לו בחוק ז' צריך טפה וכתבו רבינו בסיומן זה לקמן. ומ"ש חוץ מעל אביו ועל אמו ג"ז ע"ס וכתבו רבינו בסיומן זה לקמן: וכשם שקורע על קרובו שמתאבל עליו כך קורע על מת שמת לקרובו הכי משמע מעובדא דלמימר שכתבתי בסמוך ומתקאמר בהוא עובדא אתא בריה קרע באפייה למד הרמב"ן שאינו קורע אלא בכני הקרובים עלמין בדרך שנוהג אבילות עמהם בבית ואם קרע שלא בפניהם לא יצא וחזר וקורע בפניהם וכ"כ הר"י גיאת אבל הרא"ש כתב כל שמתאבל עליו מתאבל עמו בבית דא"ל רב לחייה בריה באנפיה נהוג אבילותא בלא אנפיה לא תנהוג אבילותא כשמה חמו' א"ל ש"ס לנהוג אבילות אלא בפני אשתו אבל קריעה קורע בשעת מיתה או מיד משמע אפילו שלא בפניה כדאמרינן גבי איתמר שקרע שלא בפניו בנו משום דעיקר קריעה בשעת חמוס עכ"ל והרמב"ן כתב שגם הראב"ד כדברי הרא"ש ז"ל ותמה עליו ואי קשיא לך הא דלמימר דלא הוה בריה התם קרע על בר בריה התם מידע הוה ידע דהוה אחי דבניה ומהיחייב למקרע בדיה הילכך בשעת חמוס עדיף ליה ע"כ ודברי תימא הם שאילו היתה קריעה זו כהוגן מפני שבנו יודע בה בסוף היחך קרע פעם אחת כשצא בנו אלא איתמר בשעת חמוס קרע וטעה וכשצא בנו יודע שאותה קריעה שקרע לא עשאה בשעת חיוב חזר וקרע פעם אחר עכ"ל והרמב"ם בפ"ב כתב כל קרובים שהוא חייב להתאבל עליהם ה"ו מתאבל עמהם מד"ם כיצד הרי שמת בן בנו או אחי בנו או

אם בנו חייב לקרוע בפניו בנו ולנהוג אבילות בפניו אבל שלא בפניו אינו חייב חמיה ומחמתה משמע דעל שאר קרובי אשתו אינו קורע וכן היה אינה קורעת על שאר קרובי בעלה וכן צדק כיון שאינו מתאבל עליהם כדאמרינן צפרק אלו מגלחין [ד' כ:]: לא אמרו לכבוד אשתו אלא חמיו ומחמתו והרי"ף כתב הא דתניא קורע על חמיו ועל מחמתו מפני כבוד אשתו דמשמע דדוקא על הני קורע אבל לא על שאר קרובים והשמיט עובדא דלמימר משום דמשמע דחומרא הוא שהחמיר על עצמו: וכשם שקורע על הקרובים כך צריך לקרוע על הרחוקים כל אחד כפי מה שהוא דתניא מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים וכו' בר"פ ר"א דאורג [קא:]: ופרק אלו מגלחין [כה:]: ויתבאר בסמוך: ומ"ש פי' בוכה ומתאבל שבוכה וקורע עליו אבל אין צריך לישב עליו באבילות וכו' כ"כ הרמב"ן ז"ל ודין רבו מונקה נתבאר בדברי רבינו בסיומן זה ובסימן ש"ד: ומ"ש

דרכי משה
ט"ז (א) ומיחירי כתב דאינו יודע טעם למנהג י"ד נהגו כן וה"ה בחרושי אגורה פ' האורג דנהגו להקל בקריעה זו וכו' בכל בו אמנם בית יוסף כתב ועכשיו לא נהגו לקרוע אלא למעלה

פרישה
זו שאמרו כענין שאמרו העובר על דברי חכמים חייב מיתה: (ג) וצריך שיקרע מעומד דכתיב ויקס דוד ויקרע את מעילו (ד) וצריך לקרוע קודם שיסתום פני המת סמ"ק עכ"ל: (ד) ומקום הקריעה בכל מקום כו' פי' לאורך הבגד מיימין ומשמאל עיין בב"י שהביא לשון הרמב"ן ומרשו אבל לכאורה הוה נלע"ך לפרש דלמימין בצדדים שהן סמומין מכל צד ואין ללסס במקום פתוח כ"א מקום שמכתיסין ע"ס הראש שהוא עגול סביבו ומקום שמכתיסין ע"ס הילוכו וכו' וייתבאר בסימן זה וק"ל: (אבל לא מן הצדדין של בית הצואר מכאן ומכאן כגון תחת בתי הידים עכ"ל): (ב) ושיעורה טפה דכתיב ויחוק דוד בנגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפה: (ו) כך קורע על מת שמת לקרובו לקמן בסיומן ש"ד: ומ"ש

דרישה
חרושי הגהות
ש"מ א' צ"ל ובמסכת שםחות והוא במ"א ושם לפנינו חסר תיבה המוריות: ביאור

יורה דעה הלכות קריעה שמ

מיתה לקבורה רבנו לא הביא דברי הראב"ד שהם קצת מסופקים אלא הביא דברי הרא"ש והראמב"ן שהם מבוררים והביא על רבנו ואמר לא תש לקימחיה שהרי מה שכתב הרמב"ן בפניו היינו ממה שכתב הראב"ד העומדים עליו בן מיתה לקבורה וצרי ליה מאריה דאף ע"ג דאיכא לפרש הכי מכל מקום יראה מלדל כתב הרמב"ן בין מיתה לקבורה אלא מה שאינו מחוייב אלא בפניו דוקא אבל הרא"ש שכתב בסתם בין מיתה לקבורה ולא אמר בפניו אלא דא"כ בפניו כך מדוקדק מלשון רבנו ועוד נראה עיקר דאפי' גזירה להנחתו של ב"י בלשון שהעתיק כאן ע"ש הראב"ד שכתב דאין חייבין לקרוע אלא העומדים עליו בין מיתה לקבורה ולשון זה ודאי לא משמע אלא בפניו ממש מה שאין כן בלשון הראב"ד שהביא הרא"ש ה"מ הני העומדים סס בין

י"ל שאלו החכמים היו סבורים דהא דתניא שלא ככה והתאבל על אדם כשר שאינו חייב לקרוע אלא שיכבו ויספרו אותו וכו' טועים היו כזה כמו שטעו בדרייתא האחרת נחמס שמה שלא היו סבורים להעמידה אלא על הרוב וכו' עכ"ל ואח"כ כתב נחמינו למדים דשעת וינחת נשמה על כל המתים חייב לקרוע שלא בשעת יציאת נשמה על אדם פשר ומוחזק חייב לקרוע בפניו והרא"ש בפרק אלו מגלחין כתב כל דברי הראב"ד ז"ל : וכו' רבנו וכו' וז"ל כתב סתם בין מיתה לקבורה ולא אמר בפניו לא מה שאינו חייב לקרוע אלא דלעיל כתב הרא"ש מסקנה דמילתא ביום שמועה אם הוא תוך ל' יום ואם לא קרע בשעת שמועה

[2] (י) יראה שאינו מחוייב אלא בפניו וא"א הרא"ש ז"ל כתב סתם בין מיתה לקבורה ולא אמר בפניו (יא) ועל [ז] חכם ות"ה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר קורעין עליו אפי' לאהר קבורה ביום שמועה אם הוא תוך ל' יום ואם לא קרע בשעת שמועה (יב) יקרע בשעה שעוסקין בהספד [פ] ועל רבו שלמדו חכמה אפי' לא האיר עיניו אלא במשנה א' ועל הברים שלומדין שמועות זה מזה

ע"פ שידעו בין מיתה לקבורה פטורים מלקרוע וכיון שכן הדבר צרור שאין שום חילוק בין הרמב"ן לראש"ש דבין מיתה לקבורה שכתב הרא"ש היינו בפניו שכתב הרמב"ן : ב"ה רבינו ירוחם כתב על אדם כשר חייב לקרוע אפי' (צ"ל שלא) בשעת יציאת נשמה ולא בשמועה (בלא צ"ל) אלא שהיה במיתה או בקבורה וכן בתוס' עכ"ל :

כתב

הרמב"ן בספר תורת האדם שראה לו שאין מוצת אדם כשר על תלמוד חכם גדון עמידה והידור דמשמע בפ"ק דקידושין [ג] : שאין ת"ח עומד לפני מי שקטן ממנו אלא כגון ת"ח שבבבא משום דשמעתיה בפומבייהו והר"ן כתב בפרק ר"ח דלורג דעל אדם כשר מי שאינו עומד בשעת מיתה איכא למימר דחייב לקרוע ואיכא למימר דחייב אלא לבבות ולהתאבל עכ"ל והנהגות מיימון כתב בפ"ח בנש רבנ"ה דעל אדם כשר נמי אינו קורע אלא אי קאי עלויה בשעת יציאת נשמה ומדברי הפוסקים שהבאתי משמע שהדין דפשיטא לכו שחייב לקרוע וכו' הרמב"ם ז"ל בפ"ט ויש לתמוה על מה שמכונה בעולם שלא לקרוע על אדם כשר ובשלמה החכמים י"ל שסומכין על דברי הרמב"ן אבל שאר בני אדם אין להם על מה שסומכו אלא על ספיקו של הר"ן ועל סברת ראב"ה והדבר צרור דלא שנקיט מה דפשיטא לכו לכולהו פוסקים משום ספיקא דהר"ן ולא משום סברת ראב"ה : ובת"ח הרמב"ם בפ"י נאמר דקורעין על אדם כשר עתה כשאר האבלים . חכם ות"ח ששאלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר קורעין עליו אפי' לאחר קבורה ביום שמועה אם הוא תוך ל' יום ואם לא קרע בשעת שמועה יקרע בשעה שעוסקין בהספד זה נלמד מעובדא דכי נח נפשיה דרב ספרא ומעובדא דירושלמי דר' בון דמך שכתבתי בסמוך וכבר הרא"ש בנש הראב"ד ז"ל סבור מיהו ממי דהיה לכו כיון שלא קרעו ביום השמועה אף על פי שהוא תוך ל' יום אינו קורע דהא לאו שעת חימום הוא א"ל כל זמן שעוסקין בהספדו של חכם והוא תוך ל' יום אפי' מה שהספיד עכ"ל ופי' זה לא דקאמר חכם כבודו בהספדו לאו למימר דהוה עיקר כבודו דעיקר כבודו ודאי הוא לקרוע ביום שמועה אלא דאיכא דלא קרע ביום שמועה כבודו הוא לקרוע עליו בשעת הספדו ולא שלא בשעת הספדו ומשמע שאם לא קרע ביום שמועה וכבר עבר זמן הספדו אינו קורע ואין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ט בלשון הוה חכם שגבא שמועתו שמת אין קורעין עליו אלא בשעת הספדו והוה כבודו וכתב עוד הרא"ש על חכם ועל ת"ח חייב לקרוע ואפי' בעיר אחרת בשמועה קרובה ואפי' במועד והוא נלמד מדברי הראב"ד שכתבתי בסמוך על ההיא דכי נח נפשיה דרב ספרא וכתב הרמב"ן ומסתברא שאינו קורע בשמועה רחוקה של החכמים דהא תניא הכל כקרובו וקרוביו בשמועה רחוקה לא קרעו אבל על רבו קשה הדבר לומר שלא יקרע לעולם כאביו שזה הביאו לחיי העה"ז וזה הביאו לחיי העה"ב ע"כ : ומ"ש רבנו דת"ח דינו כחכם ירושלמי כשם שקורעין על החכמים על קורעין על ת"ח איזהו ת"ח שנהג הלכות וכו' והביאו הרמב"ן והרא"ש וכתבו אח"כ ונגמרה לין פרק אלו קשרים [שבת ק"ד] . ארי' איזהו ת"ח כל ששאלין אותו דבר הלכה ואומר אפי' במסכת כלה עכ"ל וגם בנימוקי יוסף כתב בנשבות אחר רב משה אי זהו ת"ח שאין מועד בפניו כל ששאלין אותו דבר הלכה וכו' : גריסין בפרק אלו מגלחין [כד] . אחר שמואל כל קרע שאינו בשעת חימום אינו קרע ומקשינן והא אמרו ליה לשמואל נח נפשיה דרב ספרא ליה גבא דהוה מסתפינא מיניה ואמרו ליה לרבי יוחנן מה נפשיה דר' שמעון וקרע עליה י"ג איצטלין דמילתא אחר אול ליה גבא דהוה מסתפינא מיניה ואמרו ליה לרבי דמי וכתב הרמב"ן בת"ה פי' לאו תרתי . התרתי דמילתא אפי' ביה וכתבו הגהות פ"ט י"ג איצטלין דמילתא פי' בזה אחר זה כשלוש אחר היום ופשיטא למחר או ליומא אחרת ולבש אחר : בתב הרא"ש בפרק אלו מגלחין הא דאמרינן חכם שמת הכל קרובו כתב ר"מ דוקא חכם שידועין לו משמועותיו שקידש אבל אם אין יודעים ממידותיו כלום וגם אינו רבו לא מחייב לקרוע עליו ביום שמועה לאחר קבורה מדקאמר גבי כי נח נפשיה דרב ספרא ועוד כל יומא שמעתיה בפומי' וכו' ודאי חכם שמת קרובו עמו כל יומא שמעתיה בפומי' והרי הוא רב שלטו עכ"ל והנהגות מיימון כתבו בפ"ח דברי הר"ם וז"ל שדברי הרא"ש הם מבוררים בטעמם ומינה לא תוזו חזן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ט (ג) : כתב הרמב"ם בפ"ט חכם שמת הכל קרובו בכל קורעין עליו ע"ג שמועדים את לבס' וכבר נהגו ת"ח חכם לקרוע זה על זה טפה אף על פי שזין ואין א' מהם תלמד את חברו ומשמע מדבריו דשום דוקא הוא שקורעין אבל גדול על הקטן לא אלא אם כן למד ממנו שום דבר וכו' הרמב"ן בת"ה והר"ן בפ"ק דקידושין ואיכא למידק למה תלה הדברים במנהג והלא תן הדיון חייב לקרוע וכדתיב חכם שמת הכל קורעין ומשמע דאפי' לא למדו ממנו וכמו שדקדק הרא"ש מעובדא דרב ספרא ואפשר לומר דהיה באותם שאינם שום לחכם שמת אבל בשום לו לא מחייבי מדינה אלא שנהגו כך א"כ על חכם שמת חייבים לקרוע מן הדיון אפי' שום לו אבל על תלמוד חכם אין חייבים לקרוע השוים לו מן הדיון אלא שנהגו כך א"כ דהכל חייבים לקרוע על חכם כדאיתא בדרייתא ומיהו האי קריעה לא איתפרש בדרייתא שיעורא ומשמע ליה ז"ל דשיעורא עד שגילה את לבו ומיהו נהגו ת"ח לקרוע טפה בלבד שכיון שהם ת"ח די להם שיקרעו טפה כספת קריעה דעלמא :

וער

רבנו שלמדו חכמה אפי' לא האיר עיניו אלא במשנה אחת ועל הברים שלומדים שמועות זה מזה קורע ואינו מאחז בכוף פ"ב דמניעא [דף לב ג] . שמואל קרע מחנייה על ההוה פורגן דלחבבניה אחר יורד ללמת השחי וחדד פותח כיון אחר עולא ת"ח שבבבא עומדים זה מפני זה וקורעין זה על זה ומירש"י והתוספות והרא"ש והר"ן ונימוקי יוסף דהני קרעים אינם מתאחים דאי קריעה בעלמא פשיטא וכי גרע מחכם דתניא שהכל קורעין עליו ודלא כהרמב"ן שכתב בספר

דרכי משה

על בני שנתחברו י"ד יום ק"ו לשינויה י"ד יום עכ"ל : (כל זה הובא בב"י סימן שפ"ה) וכ"כ א"ז וכתב עוד דיש להתאבל על בנים קטנים של פורשי מדרכי הציבור דאף על גב דאין מתאבלין עולמן מתאבלין על בנייהם : (א) ועיין לעיל סימן רס"ב עוד מדינים אלו :

וכ"כ

פרישה

בגוף באכזרות בגולין : (י) יראה שאינו חייב אלא בפניו ב"י תמה עליו והכריע דגם הרא"ש ס"ל כהרמב"ן דהא שניהם כעמיקו ל' הראב"ד ועל ל' הראב"ד שכתב העומדים עליו בין מיתה כו' כתב הרמב"ן לפניו ממינה גס הרא"ש ס"ל כן והעומדים שם בין מיתה לקבורה מקרי לפניו כו' ע"ש בב"י ודבריו קצת תמוזין עמ"ש ע"ג בדריש . וראב"ה ספק דא"כ לקרוע על אדם כשר אח"כ עומד עליו בשעת יציאת נשמה אצל חייב לבבות ולהתאבל וכן נהגו להקל רמ"א וב"י תמה על המנהג שטוב נגד שאר כל העוסקים ע"ש : (יא) ועל מכם ות"ח ששאלים כו' עיין בא"ש סימן תקפ"ה מ"ש סס : (יב) יקרע בשעה שעוסקין בהספד ולא בנתיים ולא לאחר ההספד אש"י

דרישה

סס המות וי"א משום דאסיר לומר בפה שיש מת משום מליצה דבה לכך מודיעין בזה : [ג] יראה שאינו חייב אלא בפניו ב"י תמה עליו כו' ע"ש בב"י ודבריו קצת תמוזים מ"ש און שהראב"ד כתב שהעומדים עליו בין מיתה לקבורה ולא כ"כ בהעמקה דברי הראב"ד לעיל לפני זה ואי משום שהראב"ד כתב שם בסוף דבריו דהא דתניא שמת כל העומדים עליו בשעת מיתה קורעין עליו שמועדים הם ולא אדם כשר שמת כו' ע"ש דמ"ל ודאדם כשר בניין עומדין עליו תפשה לנפשך דע"כ הוה ל"ד קתני דהא לכ"כ בחדש כשר לא בניין שיעמדו עליו בשעת מיתה וע"כ ל"ל דמ"ש עומדים עליו בשעת מיתה ל"ד אלא בלשוןי לאחר קבורה א"כ גם עומדים עליו ל"ד ועוד דלא הול"ל דכן כתב הראב"ד דהא זה ל' דאבל רבמי הוא ומ"ל הראב"ד לשל משמע איכא דהא כתב ומעשה דרב ספרא הוה דאלו חכמים לאחר קבורה בלא משמע הא אי הוה קורע חכמה אפי' לא עמדו עליו הוה קורעין מיהו י"ל דמדמיסוק הראב"ד וכתב דבריו ומכס בין בפניו בין שלא בפניו קורעין משמע הא באלם כשר בניין דוקא בפניו אבל לע"ד הוה נראה איכא דבניין דכתב הראב"ד ורמב"ן ל"ד קאמרי דבניין שיעמדו עליו אלא כל שלא נקבר ומדע לו בין מיתה לקבורה מקרי עומד עליו ובפניו והרמב"ן ל' הראב"ד נקט והרא"ש כתב דקדוק יומר ולא חוכייר עליו ולא בפניו אלא בין מיתה לקבורה ודעתיב הכל ויחזיו ויחו תמיס ל' הראב"ד והרמב"ן והרא"ש ורו"ק : [ד] חכם ות"ח ששאלין כו' ר"י פסק דאין קורעין אלא על רבו שזב חכמתו ממנו והא דתלמידין שבבבא עומדים וקורעין וע"ז מומרס בעלמא שנהגו כן והיכא נהגו להקל דלא נהגו אין מורין כן מורי ש"י וגם פ"ח עומדים זה בפני זה וקורעין וע"ז אף ע"פ שאין רבו ופי' רבי מדרכי ושאיר רבנות איכא נהגו להקל דלא נהגו לא נהגו פ"ח מתשובת מהר"י מנחם בסימן תמ"ז מ"ו . ומהר"ם כתב שאין קורעין אלא"כ הוא רבו או שידועים משמועותיו שמועדים דהיינו רבו והביאו ה"מ וכתב רמ"א שכן נהגו להקל וב"י פסק להחמיר ע"ש : [ה] ועל רבו שלמדו חכמה אפי' לא כו' וראב"ה כתב שאינם אלא שומרים בעלמא והיכא נהגו להקל דלא נהגו ויחזיו ויחו עורין וכתב רמ"א ולכן נהגו להקל

בספר ת"ה שהיא מתאחה וכו' פשיטא דלא גרע מחכס דעלמא יש לומר שאין ת"ח קורע על הקטן ממנו אבל אם הוא רבו אע"פ שאינו מוכח קורע עליו אפי' שהוא קטן ממנו והב"מ כתב עמ"ס הרמב"ם וכו' נהגו ת"ח לקרוע זה על זה וכו' פי' ראב"ה קרע שאינו מתאחה אבל הר"מ כתב שאינו אלא חומרא בעלמא והיכא דנהגו כהוג' והיכא דלא

קורעין אלא בשמחה קרובה אלא לענין אחריו שזין דזה וזה מתאחה: ומ"ש והרמב"ם דימה אותו וכו' עיין בדיון זה לעיל סימן רמ"ב גס דין אחריו הכל נכתב לשם ב"ד: **כתב** במהרי"ל נהלכות שמחות דלאחר קטורה קורע אדם על רבו ומשמע מדבריו לשם דאפי' הוא חכס גדול מרבו נר"ך לקרוע על רבו אבל אם אינו רבו א"צ לקרוע עליו מחמת שהוא

גדול ממנו מיהו דוקא גדול כדל"ה שגורים בפיו חידושים ממנו אבל אם שגורים בפיו חידושים מהרב שמת אפי' הוא גדול ממנו נר"ך לקרוע עליו שהרי שאל המחבר למהר"ש מאוסטריון שהיה הגדול יותר שבאותו הדור אמאי לא קרע על הרב שמת והשיב שאין שגורים בפיו חידושים מאותו הרב וז"ל אלמא שאם היו שגורים בפיו חידושים שמת אלא קטן ממנו נמי אינו וגם מהר"ש היה גדול כדורו היה קורע עליו והכי נקטינן ודלא כהרב נהגות הש"ע שכתב וז"ל ויש אומרים שאין קורעין על חכס אלא א"כ הוא רבו או שידועים משמעותיו שחידש דהיינו רבו וכן נהגו להקל במדינות אלו ע"כ לטוב דמשמע דס"ל דאפילו שער חכס אינו שיהיה חכס שמת אלא קטן ממנו נמי אינו קורע ולפי עניות דעתי דליכא למאן דאמר דלפסוק הכי שהרי צברייתא מפורש חכס שמת הכל כקרבנו הכל קורעין עליו וצדקאמר אכ"י בגמ' מי קתני רבו שמת חכס קתני אפי' אינו רבו וכו' וזוהו שדקדק הרא"ש מהך דאכ"י ומפורש בבית יוסף. והא דכתב נהגות מיימוני וצמדכ"י ר"י פסק שאין קורעין אלא על רבו שרוב חכמתו הימט

והא דתלמידים שצבבל עומדים וקורעין זה על זה חומרא בעלמא הוא שנהגו כן והיכא דנהגו כהוג' והיכא דלא נהגו כן מורי ש"י עכ"ל וכך פסק בתשובת מהר"ר מנחם מעיל דקק סימן תט"ו החס מייירי כזוין דומיא דתלמידים שצבבל אבל כשהוא קטן וממנו אפי' אינו רבו כלל חייב לקרוע כדפרישית וכתב ברומק על רבו שלמדו חכמה יושב עליו יום אחד או שעה אחת אבילות עכ"ל:

ער כל המתים קורע טפח צבגד העליון וכו' צרייתא פירק אלו מגלחין (ד' כ"ב): ומ"ש ואם לא קרע כל צבגדו כו' עד שאפי' לכתחלה א"צ לקרועם הכל בפסקי הרא"ש (דף מ' סוף ע"ב) ולפי שהביא דברי הרמב"ן באתרוגה כתב רבינו שכן הוא מסקנת הרא"ש שכן הוא דרכו של רבינו וכו' הוקשה לו דהלא הרא"ש הביא דברי שניסם ולא הכריע ולא קשיא כלל כדפרישית ועוד דהכא בע"כ כיון דהביא הרא"ש תהלה דברי הראב"ד ואח"כ הביא דברי הרמב"ן שהקשה על פסקו ופסק דאפי' לכתחלה א"צ לקרועה אלמא דהכי ס"ל להרא"ש דאל"כ הו"ל ליישב הקושיא שהקשה אפסקו של הראב"ד או לא הו"ל להביא דברי הרמב"ן כלל וק"ל. ואיכא למידק להרמב"ן דא"צ לקרועה אפי' לכתחלה אם כן לפי שהערוך שאפרקסותו הוא לבוש התחתון של פשתן העשוי לקבל היועה וכן הסכים הרמב"ן היאך אפשר שהוא קורע עד שמגלה את לבו כיון דא"צ לקרוע הלבוש התחתון וי"ל דכל שקורע את כל צבגדו אע"פ שאינו קורע לבוש התחתון הו"ל כאילו גלה את לבו דאין דרך ארץ לגלות את לבו ערום ממנו צפני רבים אך קשה מהא דתנא סיפא דהך צרייתא אחד האיש ואחד האשה רשב"א אומר האשה קורעת את התחתון וכו' ומכאן רבינו בסמוך דמשמע דמשום נגיעות דלא תגלה האשה את לבו ערום לכך קורעת חלוק התחתון תהלה ומחורת הקרע לאחריו וכו' וכן פירש"י א"כ מוכח דאפרקסותו אינו התחתון של פשתן ונר"ך לפרש דאפי' הערוך הא דקאמר רשב"א האשה קורעת את התחתון אין פירושו תחתון של פשתן העשוי לקבל היועה אלא תחתון של שאר מלבושים שעליו קאמר דגם זה אינו ביה משום נגיעות דכשקורע מלבוש זה התחתון ומגלה את המלבוש העשוי לקבל יועה חשיב כאילו היה מגלה את לבו ערום כדפרי' ולא ס"ל להערוך פירש"י דתחתון דרשב"א הוא החלוק של פשתן העשוי לקבל יועה אלא פי' התחתון של שאר מלבושים והוא המלבוש שעל חלוק של פשתן שנקרא ג"כ תחתון לגבי שאר מלבושים ועיין בסמוך סט"ו: **אחד** האיש וכו' צרייתא שם הבאתיה בסמוך ופסקו רבינו כרשב"א משום דתמוס' כתבו לשם וז"ל כהוג' הרב פוסק כרשב"א דהלכה כדברי המיקל ומה שהקשו החוס' ע"ז מדקאמר לשם (גדף כ"ו) דאף ע"ג דהלכה כדברי המיקל צבבל אבילות לחוד וקריעה לחוד לא קשיא כלל דהתם הכי קאמרין דצבבלות דוקא בכל דוכתא קאמרין הלכה כדברי המיקל אבל בקריעה כשאר דברי סופרים הוא איכא דוכתא דמחמירין ולהכי לא קשיא דשמואל דפסק הלכה כדברי המיקל צבבל אדשמואל דפסק גבי קריעה הלכה כר"י בן בחיאל דמחמיר אבל היכא דלא איפסיקא הלכתא מסתמא אין חילוק ואף בקריעה הלכה כדברי המיקל ועוד כתב צ"י דדעת רבינו דרשב"א מפרש דברי ת"ק הוא ולא חולק ולפעד"נ דרבינו נראה לו עיקר גירסת האלפסי שכתב וז"ל אחד האיש ואחד האשה דברי רשב"א שרשב"א אומר האשה קורעת את התחתון וכו' לפי גירסת זו ליכא מאן דפליג ארשב"א והכי נקטינן ודלא כמרדכי שכתב כדברי החוס' ופסק לתומרא כת"ק. ועוד כיון דהפוסקים נחלקו בדיון זה ודאי דק"ל לקולא צמדי דרבנן וע"ל בסעיף כ"ט:

ער כל המתים רצה מניח שפת הבגד וכו' שם צרייתא על כל המתים כולן רצה מצדיל קמי שפה רצה אינו מצדיל על אצו ואמו מצדיל ולפי פירש"י שצדיק משמע ואמו

מזה קורע ואינו מאחה כקורע של אביו ואמו והרמב"ן כתב שדומה לאביו ואמו (י"ג) שקורע לעולם כשישמע אבל הוא מתאחה ורמב"ם דימה אותו עוד לאביו ואמו שקורע (י"ד) עד שמגלה לבו ולא נהירא להרמב"ן (ט"ו) וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל בהרמב"ן אלא שכתב שאינו מאחה לעולם על כל המתים קורע טפח בבגד העליון ודיו ועל אביו ואמו קורע כל בגדיו אפי' הוא לבוש עשרה עד שמגלה לבו ואם לא קרע כל בגדיו לא יצא ידי קריעה וגוערין בו כמי שעובר על מצות עשה מדברי חכמים וכל זמן שאותו בגד עליו איברים לו קרע אפי' לאהר כמה ימים כמי שלא קרע בשעת חימום ואפרקסותו אינה מעכבת הקריעה פירוש שאם קרע כל בגדיו הוין ממנה יצא אבל לכתחלה כתב הראב"ד שצריך לקרועה והרמב"ן כתב שאפי' לכתחלה א"צ לקרועה וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ואפרקסותו פירש"י שהוא סודר שעל ראשו ונופל על פניו ולפי שאינו מלבוש א"צ לקרועו [ו] [ט"ו] ובעל הערוך פי' שהוא לבוש התחתון ופתוח בכתפיו וכשהוא לובשו קושרו ולפי שאין עושין אותו ללבוש אלא לקבל היועה אינו מעכב הקריעה אחד האיש ואחד האשה שזין לענין קריעה (י"ז) אלא שהאשה קורעת התחתון ומחזירתו לאחוריה וחזרת וקורעת העליונה על כל המתים [ו] רצה מניח שפת הבגד שלימה וקורע מהשפה ולמטה ועל אביו ועל אמו

ומ"ש וכו' שאותו בגד עליו אומרים לו קרע וכו' הוא כיוס דברי הראב"ד שכתב הרמב"ן והרא"ש וז"ל שכל זמן שאותו הבגד עליו אומרים לו קרע אותו ואפי' לאחר ל' דהו"ל כמי שאין לו חלוק לקרוע ואח"כ נודמן לו חלוק שחייב לקרוע על אצו ועל אמו מפני שלא קרע בשעת חיוב וגם זה כמו כן לא קרע כל צרכו בשעת חיובו עכ"ל ומ"ש רבינו בסיון ט"ו שם הראב"ד שם לא קרע בשעת חימום אינו קורע אלא תוך ז' התם בשאר מתים והכא צבגדו ואמו:

ואפרקסותו אינה מעכבת הקריעה שם צרייתא: ומ"ש אבל לכתחילה כתב הראב"ד שצריך לקרעה כ"כ הרמב"ן והרא"ש בשמו שדקדק מדלא קתני אפרקסותו אין צריך קריעה והרמב"ן כתב ולא נראה לנו שאינה מעכבת... הקריעה אפילו לכתחלה מדלא תני ואם לא קרע אפרקסותו לא עיכב וצבבל רבתי פ"ט תניא אפרקסותו אינה מעכבת את הקריעה רבי צמחין אומר משום ר"ע קורעין את אפ קסותו הא לח"ק אין קורעין אותו כלל עכ"ל ורש"י פירש כדברי הרמב"ן שכתב אינה מעכבת כלומר א"צ לקרוע ומ"ש רבינו שמשקנת הרא"ש הרמב"ן לא ידעתי מנין לו שהרי הרא"ש הביא דברי שניסם ולא הכריע: ולענין הלכה כיון דרובא דרבנותא סברי דאפי' לכתחלה אינה מעכבת כמי נקטינן. ומ"ש כפי' אפרקסותו הרמב"ן והרא"ש הסכימו לפי' הערוך וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ו ומ"ג כתב רבותינו שצדקת רגלין לומר שהמטרוגא אין בה חיוב קריעה שהוא מענין אפרקסותו שהוא סודר העליון שאינו אלא לנגיעות אבל הרמב"ם פירש אפרקסותו שהוא בגד היועה הדבוק לצדו וכן פי' בערוך והוא סתום בכתפיו וכו' וסמ"ק כתב ועל אצו ועל אמו קורע כל בגדים ואינו קורע אפרקסותו שקורין קאפ"ה וכן לא בחלוק התחתון שהוא מפשתן לפי פירוש הערוך ואפילו צבגדו ואמו וכתוב עוד שם צבג"ה וכתבו הכלבו בשם הר"ף הלכך למיוד הרמב"ם והערוך צריך קריעה צבגדוהו בכל המתים וצבגדוהו שקורין קאמז"ה א"צ קריעה אפילו על אצו ויש לפירושו צבג"ה א"צ קריעה צבגדוהו וצבגדוהו שקורין קאמז"ה בעי קריעה על אצו ואם ואמרין במקום שהלכה רוספת הלך אחר המנהג עד כאן וכתב עוד הכלבו בשם ר"י אין קורע צבגדוהו שקורין קאפ"ה או עטאב"ה וצבגדוהו מיימונית כתב לא יכולתי לעמוד על מהג' מהר"ם שהביא על אצו ואם לקרוע גם המקטורן ועל שאר המתים לא הניחו כלל לקרועו ואדרבה אם אינו ככלל אפרקסותו אם כן לא היה לאדם לקרוע על שאר מתים כ"א המקטורן עכ"ל ול"כ דספוקי מספקא ליה פירוש אפרקסותו ואזיל לחומרא הילכך על אצו ואם קורע דילמא ק"ל הרמב"ם והערוך ועל שאר מתים חייב דילמא ק"ל כפי' המפרשים דאפרקסותו היינו בגד העליון ולא מהני ביה קריעה ועכשיו פשט המנהג שלא לקרוע הקאפ"ה על שום מת אפילו על אצו ואמו ולקורע הקאמז"ה על אצו ואמו (ה):

אחד האיש ואחד האשה שזין לענין קריעה אלא שהאשה קורעת התחתון וכו' צרייתא בפ' אלו מגלחין (ס"ט) אחד האיש ואחד האשה רשב"א אומר האשה קורעת התחתון ומחזירתו לאחוריה וחזרת וקורעת העליון וכתב המרדכי לכאורה נראה דעל הכל קאי א' האיש וא' האשה משמע דזוין דברי קריעה ורשב"א פליג ואמר האשה קורעת התחתון וכו' ואם כן דפליגי הלכה כה"ק ויש טוסקים כרשב"א משום דק"ל הלכה כדברי המיקל צבבל וקשה דאמרין לקמן אבל לחוד וקריעה לחוד וכן המסקנא דעל אצו ואמו קורע כולן אחד האיש ואחד האשה ואין לחוש להרירא דאין יצר הרע מיגרי בשעת צרה ע"כ וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם שלא חילק דזה בין איש לאשה ורבינו ג' איפטר שסובר דרשב"א מפרש דברי תנא קמא הוא ולא חולק ואפילו א"ל שהוא חולק פסק כמותו משום דמסתבר טעמיה. ולענין הלכה כיון דאיכא למימר דרשב"א מפרש ולא חולק וגם דאיכא למחש להרירא דאנשים שאינם מפני הצבבל דלאו עת צרה לדיריה הכי

רבי משה (ד) וכו' ר"י ושאלות דרב אחאי פרשה יחי סימן ב"ה: (ה) ובמדינות האלו נוהגים כדברי הסמ"ק שלא לקרוע בחלוק של פשתן ולא בסריב"ל שלובשים משום אבילות אבל שאר בגדיו

דרישה להקל צמדינות אלו והניחו מ"ו: [ו] ובעל הערוך פי' שהוא לבוש כו' וכתב הכלבו וכל מקום שהלכה רוספת צריך הלך אחר המנהג וכתב רמ"א המנהג צמדינות אלו (כדברי סמ"ק) שאין קורעין לא החלוק של פשתן ולא הסריבל העליון (שאינו אלא לנגיעות עכ"ל) אבל שאר בגדיו קורע צבגדו ואמו ובשאר מתים מלבוש העליון תחת הסריבל ולא הסריבל שאינו מניח בקריעה לרש"י: [ו] רצה מניח שפת הבגד שלימה כו' וז"ל הצרייתא על כל המתים וזה מצדיל קמי שפה רצה אינו

פרישה אכ"י: (יג) שקורע לעולם כשישמע פי' אפי' לאחר ל' יום: (יד) עד שמגלה לבו משום מצות כבוד שטלה ממנו: (טו) וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וז"ל ב"י לא ידעתי מנין לו שהרי לא כריע: (והש"י) לאחר כמה ימים ואפילו לאחר ל' ומש"כ בסיון ט"ו מיירי בשאר מתים והכא צבגדו ואמו צ"י עכ"ל: (טז) ובעל הערוך פי' שהוא לבוש התחתון הוא החלוק ועיין בדרישה: (יז) אלא שהאשה קורעת התחתון ומחזירתו לאחוריה כו' דמיטיין לסריבל דאנשים שאינם מפני הצבבל

על אביו ואמו (י"ג) שקורע לעולם כשישמע אפי' לאחר ל' יום: (י"ד) עד שמגלה לבו משום מצות כבוד שטלה ממנו: (טו) וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וז"ל ב"י לא ידעתי מנין לו שהרי לא כריע: (והש"י) לאחר כמה ימים ואפילו לאחר ל' ומש"כ בסיון ט"ו מיירי בשאר מתים והכא צבגדו ואמו צ"י עכ"ל: (טז) ובעל הערוך פי' שהוא לבוש התחתון הוא החלוק ועיין בדרישה: (יז) אלא שהאשה קורעת התחתון ומחזירתו לאחוריה כו' דמיטיין לסריבל דאנשים שאינם מפני הצבבל

רבי מנחם ונתיירא שהשירוהו שלא הפירו משום דשנאה ח"ו נקט בליבית) על ואמר לפנינה דהא דתניא חכס שמת וכו' היינו דוקא באותן שהיו אצלו אבל אנו לא היינו שם: ובענין נראה דרבינו נראה לו עיקר גירסת האלפסי שכתב וז"ל אחד האיש ואחד האשה קורעת את התחתון וכו' דלפי גירסת זו ליכא מאן דפליג

יורה דעה הלכות קריעה ש"ב

משמע דה"ק דעל אביו ואמו צריך שיבדיל קמי שפה ולא נשפה של בית האוהר
 פנמה משום דאם יקרע צנית האוהר ענמה משפה ולמטה נראה להכל הוא בית
 האוהר חלה קורע קמי שפה של בית האוהר שאינה קרוע וקורע תחתיה כדי
 שיהא נראה הקרע ולפי' נראה הא דפליגי רבי יהודה בצרייתא וקאמר כל קריעה
 שאינו מבדיל קמי שפה אינו אלא קרע
 של תיפלות לפי שגראה דנית האוהר הוא
 הכל אצל מהרש"ל כחז דנפירוט רש"י
 המדויקים כחזו וז"ל רצה מבדיל קמי שפה
 כלומר מחיל הקריעה מחלל בית האוהר
 וקורע כלפי מטה דהיינו לפני שפה של
 בית האוהר כמו שפה לפני רצה אינו מבדיל
 אלא מחיל ונוקב למטה מצנית האוהר
 כנגד כריסו וקורע על אביו ואמו מבדיל
 עכ"ל וכ"כ פ"י רש"י סב"ד האלפסי וכן
 נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ נ"י
 ומצינו ב"י וע"ש נח"ש בשם פסקי תוס'
 וכתב עוד מהרש"ל וז"ל וכל דה קרע
 מצנית הצדדים יאל היכא שקורע שפה אפי'
 על אביו ועל אמו רק שיהא שלא ינקב
 מצנפים וכו' משמע מדכתב רבינו בסמוך
 סעיף כ"ד וקורע מן הצד בשפת הצד
 וכו' עכ"ל ופשוט הוא ולפעד"ג דיש לזכור

מחיל קריעה על אביו ואמו צריך שיבדיל קמי שפה ולא נשפה של בית האוהר
 פנמה משום דאם יקרע צנית האוהר ענמה משפה ולמטה נראה להכל הוא בית
 האוהר חלה קורע קמי שפה של בית האוהר שאינה קרוע וקורע תחתיה כדי
 שיהא נראה הקרע ולפי' נראה הא דפליגי רבי יהודה בצרייתא וקאמר כל קריעה
 שאינו מבדיל קמי שפה אינו אלא קרע
 של תיפלות לפי שגראה דנית האוהר הוא
 הכל אצל מהרש"ל כחז דנפירוט רש"י
 המדויקים כחזו וז"ל רצה מבדיל קמי שפה
 כלומר מחיל הקריעה מחלל בית האוהר
 וקורע כלפי מטה דהיינו לפני שפה של
 בית האוהר כמו שפה לפני רצה אינו מבדיל
 אלא מחיל ונוקב למטה מצנית האוהר
 כנגד כריסו וקורע על אביו ואמו מבדיל
 עכ"ל וכ"כ פ"י רש"י סב"ד האלפסי וכן
 נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ נ"י
 ומצינו ב"י וע"ש נח"ש בשם פסקי תוס'
 וכתב עוד מהרש"ל וז"ל וכל דה קרע
 מצנית הצדדים יאל היכא שקורע שפה אפי'
 על אביו ועל אמו רק שיהא שלא ינקב
 מצנפים וכו' משמע מדכתב רבינו בסמוך
 סעיף כ"ד וקורע מן הצד בשפת הצד
 וכו' עכ"ל ופשוט הוא ולפעד"ג דיש לזכור

לכתחלה לנאת ידי שני הפירושים דרש"י. ובמדרכי פסק כרני יהודה דאף בשאר
 מחיל קריעה על אביו ואמו צריך שיבדיל קמי שפה ולא נשפה של בית האוהר
 פנמה משום דאם יקרע צנית האוהר ענמה משפה ולמטה נראה להכל הוא בית
 האוהר חלה קורע קמי שפה של בית האוהר שאינה קרוע וקורע תחתיה כדי
 שיהא נראה הקרע ולפי' נראה הא דפליגי רבי יהודה בצרייתא וקאמר כל קריעה
 שאינו מבדיל קמי שפה אינו אלא קרע
 של תיפלות לפי שגראה דנית האוהר הוא
 הכל אצל מהרש"ל כחז דנפירוט רש"י
 המדויקים כחזו וז"ל רצה מבדיל קמי שפה
 כלומר מחיל הקריעה מחלל בית האוהר
 וקורע כלפי מטה דהיינו לפני שפה של
 בית האוהר כמו שפה לפני רצה אינו מבדיל
 אלא מחיל ונוקב למטה מצנית האוהר
 כנגד כריסו וקורע על אביו ואמו מבדיל
 עכ"ל וכ"כ פ"י רש"י סב"ד האלפסי וכן
 נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ נ"י
 ומצינו ב"י וע"ש נח"ש בשם פסקי תוס'
 וכתב עוד מהרש"ל וז"ל וכל דה קרע
 מצנית הצדדים יאל היכא שקורע שפה אפי'
 על אביו ועל אמו רק שיהא שלא ינקב
 מצנפים וכו' משמע מדכתב רבינו בסמוך
 סעיף כ"ד וקורע מן הצד בשפת הצד
 וכו' עכ"ל ופשוט הוא ולפעד"ג דיש לזכור

לכתחלה לנאת ידי שני הפירושים דרש"י. ובמדרכי פסק כרני יהודה דאף בשאר
 מחיל קריעה על אביו ואמו צריך שיבדיל קמי שפה ולא נשפה של בית האוהר
 פנמה משום דאם יקרע צנית האוהר ענמה משפה ולמטה נראה להכל הוא בית
 האוהר חלה קורע קמי שפה של בית האוהר שאינה קרוע וקורע תחתיה כדי
 שיהא נראה הקרע ולפי' נראה הא דפליגי רבי יהודה בצרייתא וקאמר כל קריעה
 שאינו מבדיל קמי שפה אינו אלא קרע
 של תיפלות לפי שגראה דנית האוהר הוא
 הכל אצל מהרש"ל כחז דנפירוט רש"י
 המדויקים כחזו וז"ל רצה מבדיל קמי שפה
 כלומר מחיל הקריעה מחלל בית האוהר
 וקורע כלפי מטה דהיינו לפני שפה של
 בית האוהר כמו שפה לפני רצה אינו מבדיל
 אלא מחיל ונוקב למטה מצנית האוהר
 כנגד כריסו וקורע על אביו ואמו מבדיל
 עכ"ל וכ"כ פ"י רש"י סב"ד האלפסי וכן
 נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ נ"י
 ומצינו ב"י וע"ש נח"ש בשם פסקי תוס'
 וכתב עוד מהרש"ל וז"ל וכל דה קרע
 מצנית הצדדים יאל היכא שקורע שפה אפי'
 על אביו ועל אמו רק שיהא שלא ינקב
 מצנפים וכו' משמע מדכתב רבינו בסמוך
 סעיף כ"ד וקורע מן הצד בשפת הצד
 וכו' עכ"ל ופשוט הוא ולפעד"ג דיש לזכור

ער כל המתיים על כל המתיים קורע מבפנים אם ירצה ועל
 אביו ועל אמו דוקא מבחוץ ופירש"י מבפנים בחדר מבחוץ בפני
 העם והרי"ף גיאת פי' בפנים (י"ח) מבנים ידו תחת הלוקו וקורעו וכ"כ
 הרמב"ן ועיקר על כל המתיים אם בא להחליף בגדיו תוך ז' (י"ט) מחליף
 ואינו קורע ועל אביו ואמו אם מחליף תוך ז' קורע כל הבגדים
 שהוא מחליף ואינו מאחה לעולם כמו בפעם הראשון ורבינו האי
 כתב שאינו קורע בבגדים שמחליף כל שבעה אלא העליון בלבד
 וא"א הרא"ש ז"ל כתב בסברא ראשונה על כל המתיים (כ) שולל
 לאהר ז' ומאחה לאהר ל' ועל אביו ואמו שולל לאהר ל' ואינו מאחה
 לעולם והאשה שוללתו לאלתר משום כבודה על כל המתיים רצה
 הולץ רצה אינו הולץ ועל אביו ואמו הולץ פי' הולץ ורועו ומוציא
 כתפו רוען לקרע [ח] ונמצא ורועו עם כתפו מגולין ואם הבן גדול
 ואינו כבודו שילך הלוץ כתף א"צ להלוץ ונשיא דומה לאב שצריך
 להלוץ

גרסינן התם כי אתא רבין אמר ר' יוחנן על כל המתיים רצה קורע ציד רצה
 קורע בכלי על אביו ועל אמו ציד ופסקוהי הפוסקים ולא ידעתי למה
 השמיטו רבינו :

ער כל המתיים צד להחליף בגדיו תוך ז' מחליף וכו' [כד]. תניא אצל כל
 שבעה קורעו לפניו ואם צד להחליף מחליף וקורע בשבת קורעו לאחריו ואם
 צד להחליף מחליף ואינו קורע ואסיקנא דהיינו דוקא על אביו ואמו אצל לשאר
 קרובים מחליף ואינו קורע ואיתמר עלה בגמרא אהן קרעין מתחתין או אין מתחתין
 פליגי בה אבוב דרב הושעיא ובר קפרא חד אמר מתחתין וחד אמר אין מתחתין
 ופסק הר"ף כמ"ד אין מתחתין וצירושלמי הרי שהיה מחליף כל ז' חייב לקרוע רבי
 חייה רבה ורבי חמא אבוב דרבי אבשיה קרויהו אמרין כולם אבויים באהוי בר
 קפרא אמר אין לך אסור באהוי אלא הראשון בלבד אמר ר' חנינא פליגי' אחרונה
 ביניהון למ"ד שניהם אסורים באהוי אינו עושה שאר ימים תוספת ואפילו עליו כמה
 בגדים חייב לקרוע את כולם ומ"ד אינו אסור באהוי אלא העליון בלבד עושה שאר
 ימים תוספת וכתב הרמב"ן על זה וכוין דמשכחנא לרבוותא דפסקו בפלוגתא דגמרא
 דילן דאותן קרעים אין מתחתין ש"מ אין שאר ימים תוספת הילכך קורע את בגדיו
 ומגלה את לבו כל שבעה ורבינו האי גאון נשאל מי שהחליף בגדיו תוך שבעה קורע
 כולן או העליון והשיב מנהג הנוהג מיימים קדמונים שאינו קורע את כולן וצמח
 אנו ראו לסמוך עכ"ל וכן פסק הרא"ש בשם הראב"ד שקורע את כולן ואין מתחתין
 ודברי הרמב"ם הם סתומים ואין בהם הכרע כתב רבינו ירוחם בשם הראב"ד כי כמו
 שמחליף כך אם רצה להחזיר קורעו כל שבעה בשאר מחיל מחזור :

ער כל המתיים שולל לאהר ז' וכו' ברייתא שם (סוף דף כ"ב) וכתב מהרי"ו
 סימן ו' דלפי זה אם מת אביו ואמו ערב הרגל אע"פ שבעל מיינו גזירת ז'
 לא בטל ממנו דין ל' דאסור אפי' לשלול ועל כן באביו ואמו צריך להניח הקריעה
 כיוון שיהא כל שלשים ואסור נמי אף לחבר ראש הקריעה ערב הרגל (ומשמע לשם
 דאפי' ע"י מחט נמי אסור דכיון דעל אביו ואמו צריך להבדיל השפה אם היה מחבר
 ראש הקריעה במחט ל' היה זה מבדיל) וכן במקומות שנהגו להחזיר אף בשאר
 מ"י של לשלול ח"ל ל' אסור נמי לחבר ראש הקריעה כל ל' אפי' ע"י מחט
 ולפי' אם מת לו קרוב צריך הרגל נמי אסור לחבר ראש הקריעה וכן נהג מהרי"ו
 מולין כשהיה אצל על אמו שלא היה מחבר אפי' ראש הקריעה כל י"ב חודש רק
 במחט בעלמא כדי שלא יפלו בגדיו מעליו עכ"ל כלומר דאע"פ דלפי מנהגו דלא
 היה שולל לאהר ל' באביו ואמו לא היה לו לחבר ראש הקריעה אף במחט כל י"ב
 חודש אפי' היה מחבר ראש הקריעה במחט כדי שלא יפלו בגדיו מעליו ואלמלא כך
 לא היה מחברן כלל אפי' במחט כל י"ב חודש ונראה דע"פ מנהג מקומות אלו
 המחזירין שולל ח"ל אפי' קרוי שולל ואינה קרוי מחבר הלכך לא היה
 מחבר כלל אפי' ראש הקריעה במחט שלא יהיה הרוחה סבור שהוא אסור וכתב
 עוד שם שמתקוממת שנהגו לשלול הקריעה על קרובים לאהר ז' ועל אביו ואמו לאהר
 ל' באותן מקומות מותר ג"כ לשלול צערב הרגל ודוקא סמוך לערב לאהר שהתפלל
 מנחה עכ"ל: כתב בתשובת מיימוני לספר שופטים דף תשס"ו ע"א ע"ש מהר"ם
 דאע"פ דבטל ממנו האבילות צרבל כגון שנהג שבעה ופגע בו הרגל דמבטל ממנו
 גזירת שלשים אפי' איחוי הקריעה אסור אלא הרגל עולה למנין ז' הרי י"ד ואח"כ
 משלים עליו ע"י וס' ומאחה על שאר קרובים אי נמי שולל על אביו ואמו וכן דיון
 לענין שילת שלום דאחרים אין שוללין בשלמותו עד דמשלים ל' וס' אחר הרגל דקריעה
 ושאנית שלום אינו בכלל אבילות אלא יש לו דין אחר והאריך בזה וקאמר הביא ב"י
 לגבי איחוי קריעה בשם ראב"ה וכן פסק בש"ע בקצרה ע"ש סעיף י"ד :

ער כל המתיים שולל לאהר ז' וכו' ברייתא שם (סוף דף כ"ב) וכתב מהרי"ו
 סימן ו' דלפי זה אם מת אביו ואמו ערב הרגל אע"פ שבעל מיינו גזירת ז'
 לא בטל ממנו דין ל' דאסור אפי' לשלול ועל כן באביו ואמו צריך להניח הקריעה
 כיוון שיהא כל שלשים ואסור נמי אף לחבר ראש הקריעה ערב הרגל (ומשמע לשם
 דאפי' ע"י מחט נמי אסור דכיון דעל אביו ואמו צריך להבדיל השפה אם היה מחבר
 ראש הקריעה במחט ל' היה זה מבדיל) וכן במקומות שנהגו להחזיר אף בשאר
 מ"י של לשלול ח"ל ל' אסור נמי לחבר ראש הקריעה כל ל' אפי' ע"י מחט
 ולפי' אם מת לו קרוב צריך הרגל נמי אסור לחבר ראש הקריעה וכן נהג מהרי"ו
 מולין כשהיה אצל על אמו שלא היה מחבר אפי' ראש הקריעה כל י"ב חודש רק
 במחט בעלמא כדי שלא יפלו בגדיו מעליו עכ"ל כלומר דאע"פ דלפי מנהגו דלא
 היה שולל לאהר ל' באביו ואמו לא היה לו לחבר ראש הקריעה אף במחט כל י"ב
 חודש אפי' היה מחבר ראש הקריעה במחט כדי שלא יפלו בגדיו מעליו ואלמלא כך
 לא היה מחברן כלל אפי' במחט כל י"ב חודש ונראה דע"פ מנהג מקומות אלו
 המחזירין שולל ח"ל אפי' קרוי שולל ואינה קרוי מחבר הלכך לא היה
 מחבר כלל אפי' ראש הקריעה במחט שלא יהיה הרוחה סבור שהוא אסור וכתב
 עוד שם שמתקוממת שנהגו לשלול הקריעה על קרובים לאהר ז' ועל אביו ואמו לאהר
 ל' באותן מקומות מותר ג"כ לשלול צערב הרגל ודוקא סמוך לערב לאהר שהתפלל
 מנחה עכ"ל: כתב בתשובת מיימוני לספר שופטים דף תשס"ו ע"א ע"ש מהר"ם
 דאע"פ דבטל ממנו האבילות צרבל כגון שנהג שבעה ופגע בו הרגל דמבטל ממנו
 גזירת שלשים אפי' איחוי הקריעה אסור אלא הרגל עולה למנין ז' הרי י"ד ואח"כ
 משלים עליו ע"י וס' ומאחה על שאר קרובים אי נמי שולל על אביו ואמו וכן דיון
 לענין שילת שלום דאחרים אין שוללין בשלמותו עד דמשלים ל' וס' אחר הרגל דקריעה
 ושאנית שלום אינו בכלל אבילות אלא יש לו דין אחר והאריך בזה וקאמר הביא ב"י
 לגבי איחוי קריעה בשם ראב"ה וכן פסק בש"ע בקצרה ע"ש סעיף י"ד :

ער כל המתיים שולל לאהר ז' וכו' ברייתא שם (סוף דף כ"ב) וכתב מהרי"ו
 סימן ו' דלפי זה אם מת אביו ואמו ערב הרגל אע"פ שבעל מיינו גזירת ז'
 לא בטל ממנו דין ל' דאסור אפי' לשלול ועל כן באביו ואמו צריך להניח הקריעה
 כיוון שיהא כל שלשים ואסור נמי אף לחבר ראש הקריעה ערב הרגל (ומשמע לשם
 דאפי' ע"י מחט נמי אסור דכיון דעל אביו ואמו צריך להבדיל השפה אם היה מחבר
 ראש הקריעה במחט ל' היה זה מבדיל) וכן במקומות שנהגו להחזיר אף בשאר
 מ"י של לשלול ח"ל ל' אסור נמי לחבר ראש הקריעה כל ל' אפי' ע"י מחט
 ולפי' אם מת לו קרוב צריך הרגל נמי אסור לחבר ראש הקריעה וכן נהג מהרי"ו
 מולין כשהיה אצל על אמו שלא היה מחבר אפי' ראש הקריעה כל י"ב חודש רק
 במחט בעלמא כדי שלא יפלו בגדיו מעליו עכ"ל כלומר דאע"פ דלפי מנהגו דלא
 היה שולל לאהר ל' באביו ואמו לא היה לו לחבר ראש הקריעה אף במחט כל י"ב
 חודש אפי' היה מחבר ראש הקריעה במחט כדי שלא יפלו בגדיו מעליו ואלמלא כך
 לא היה מחברן כלל אפי' במחט כל י"ב חודש ונראה דע"פ מנהג מקומות אלו
 המחזירין שולל ח"ל אפי' קרוי שולל ואינה קרוי מחבר הלכך לא היה
 מחבר כלל אפי' ראש הקריעה במחט שלא יהיה הרוחה סבור שהוא אסור וכתב
 עוד שם שמתקוממת שנהגו לשלול הקריעה על קרובים לאהר ז' ועל אביו ואמו לאהר
 ל' באותן מקומות מותר ג"כ לשלול צערב הרגל ודוקא סמוך לערב לאהר שהתפלל
 מנחה עכ"ל: כתב בתשובת מיימוני לספר שופטים דף תשס"ו ע"א ע"ש מהר"ם
 דאע"פ דבטל ממנו האבילות צרבל כגון שנהג שבעה ופגע בו הרגל דמבטל ממנו
 גזירת שלשים אפי' איחוי הקריעה אסור אלא הרגל עולה למנין ז' הרי י"ד ואח"כ
 משלים עליו ע"י וס' ומאחה על שאר קרובים אי נמי שולל על אביו ואמו וכן דיון
 לענין שילת שלום דאחרים אין שוללין בשלמותו עד דמשלים ל' וס' אחר הרגל דקריעה
 ושאנית שלום אינו בכלל אבילות אלא יש לו דין אחר והאריך בזה וקאמר הביא ב"י
 לגבי איחוי קריעה בשם ראב"ה וכן פסק בש"ע בקצרה ע"ש סעיף י"ד :

ער כל המתיים שולל לאהר ז' וכו' ברייתא שם (סוף דף כ"ב) וכתב מהרי"ו
 סימן ו' דלפי זה אם מת אביו ואמו ערב הרגל אע"פ שבעל מיינו גזירת ז'
 לא בטל ממנו דין ל' דאסור אפי' לשלול ועל כן באביו ואמו צריך להניח הקריעה
 כיוון שיהא כל שלשים ואסור נמי אף לחבר ראש הקריעה ערב הרגל (ומשמע לשם
 דאפי' ע"י מחט נמי אסור דכיון דעל אביו ואמו צריך להבדיל השפה אם היה מחבר
 ראש הקריעה במחט ל' היה זה מבדיל) וכן במקומות שנהגו להחזיר אף בשאר
 מ"י של לשלול ח"ל ל' אסור נמי לחבר ראש הקריעה כל ל' אפי' ע"י מחט
 ולפי' אם מת לו קרוב צריך הרגל נמי אסור לחבר ראש הקריעה וכן נהג מהרי"ו
 מולין כשהיה אצל על אמו שלא היה מחבר אפי' ראש הקריעה כל י"ב חודש רק
 במחט בעלמא כדי שלא יפלו בגדיו מעליו עכ"ל כלומר דאע"פ דלפי מנהגו דלא
 היה שולל לאהר ל' באביו ואמו לא היה לו לחבר ראש הקריעה אף במחט כל י"ב
 חודש אפי' היה מחבר ראש הקריעה במחט כדי שלא יפלו בגדיו מעליו ואלמלא כך
 לא היה מחברן כלל אפי' במחט כל י"ב חודש ונראה דע"פ מנהג מקומות אלו
 המחזירין שולל ח"ל אפי' קרוי שולל ואינה קרוי מחבר הלכך לא היה
 מחבר כלל אפי' ראש הקריעה במחט שלא יהיה הרוחה סבור שהוא אסור וכתב
 עוד שם שמתקוממת שנהגו לשלול הקריעה על קרובים לאהר ז' ועל אביו ואמו לאהר
 ל' באותן מקומות מותר ג"כ לשלול צערב הרגל ודוקא סמוך לערב לאהר שהתפלל
 מנחה עכ"ל: כתב בתשובת מיימוני לספר שופטים דף תשס"ו ע"א ע"ש מהר"ם
 דאע"פ דבטל ממנו האבילות צרבל כגון שנהג שבעה ופגע בו הרגל דמבטל ממנו
 גזירת שלשים אפי' איחוי הקריעה אסור אלא הרגל עולה למנין ז' הרי י"ד ואח"כ
 משלים עליו ע"י וס' ומאחה על שאר קרובים אי נמי שולל על אביו ואמו וכן דיון
 לענין שילת שלום דאחרים אין שוללין בשלמותו עד דמשלים ל' וס' אחר הרגל דקריעה
 ושאנית שלום אינו בכלל אבילות אלא יש לו דין אחר והאריך בזה וקאמר הביא ב"י
 לגבי איחוי קריעה בשם ראב"ה וכן פסק בש"ע בקצרה ע"ש סעיף י"ד :

דרישה
 אינו מבדיל על אביו ואמו צריך שיבדיל קמי שפה ולא נשפה של בית האוהר
 פנמה משום דאם יקרע צנית האוהר ענמה משפה ולמטה נראה להכל הוא בית
 האוהר חלה קורע קמי שפה של בית האוהר שאינה קרוע וקורע תחתיה כדי
 שיהא נראה הקרע ולפי' נראה הא דפליגי רבי יהודה בצרייתא וקאמר כל קריעה
 שאינו מבדיל קמי שפה אינו אלא קרע
 של תיפלות לפי שגראה דנית האוהר הוא
 הכל אצל מהרש"ל כחז דנפירוט רש"י
 המדויקים כחזו וז"ל רצה מבדיל קמי שפה
 כלומר מחיל הקריעה מחלל בית האוהר
 וקורע כלפי מטה דהיינו לפני שפה של
 בית האוהר כמו שפה לפני רצה אינו מבדיל
 אלא מחיל ונוקב למטה מצנית האוהר
 כנגד כריסו וקורע על אביו ואמו מבדיל
 עכ"ל וכ"כ פ"י רש"י סב"ד האלפסי וכן
 נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ נ"י
 ומצינו ב"י וע"ש נח"ש בשם פסקי תוס'
 וכתב עוד מהרש"ל וז"ל וכל דה קרע
 מצנית הצדדים יאל היכא שקורע שפה אפי'
 על אביו ועל אמו רק שיהא שלא ינקב
 מצנפים וכו' משמע מדכתב רבינו בסמוך
 סעיף כ"ד וקורע מן הצד בשפת הצד
 וכו' עכ"ל ופשוט הוא ולפעד"ג דיש לזכור

דרישה
 אינו מבדיל על אביו ואמו צריך שיבדיל קמי שפה ולא נשפה של בית האוהר
 פנמה משום דאם יקרע צנית האוהר ענמה משפה ולמטה נראה להכל הוא בית
 האוהר חלה קורע קמי שפה של בית האוהר שאינה קרוע וקורע תחתיה כדי
 שיהא נראה הקרע ולפי' נראה הא דפליגי רבי יהודה בצרייתא וקאמר כל קריעה
 שאינו מבדיל קמי שפה אינו אלא קרע
 של תיפלות לפי שגראה דנית האוהר הוא
 הכל אצל מהרש"ל כחז דנפירוט רש"י
 המדויקים כחזו וז"ל רצה מבדיל קמי שפה
 כלומר מחיל הקריעה מחלל בית האוהר
 וקורע כלפי מטה דהיינו לפני שפה של
 בית האוהר כמו שפה לפני רצה אינו מבדיל
 אלא מחיל ונוקב למטה מצנית האוהר
 כנגד כריסו וקורע על אביו ואמו מבדיל
 עכ"ל וכ"כ פ"י רש"י סב"ד האלפסי וכן
 נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכ"כ נ"י
 ומצינו ב"י וע"ש נח"ש בשם פסקי תוס'
 וכתב עוד מהרש"ל וז"ל וכל דה קרע
 מצנית הצדדים יאל היכא שקורע שפה אפי'
 על אביו ועל אמו רק שיהא שלא ינקב
 מצנפים וכו' משמע מדכתב רבינו בסמוך
 סעיף כ"ד וקורע מן הצד בשפת הצד
 וכו' עכ"ל ופשוט הוא ולפעד"ג דיש לזכור

בגדיו קורעין כולם על אביו ואמו: (ו) ומהרי"ו כתב בתשובה סימן ו' דגוהגין מדברי המדרכי: (ז) כתב מהרי"ו בתשובה הואיל ואינו קורע גבי אביו ואמו א"כ הבדיל ששה אסור
 לחבר אפי' ראש הקריעה כל ל' יום וצריך להניח כמות שהוא כל ל' יום הואיל ואסור לשלול כל ל' יום ועל כל שאר מחיל ומדינא אין צריך להבדיל ששה אלא שנהגו בכך א"כ
 חבור ראש הקריעה חלי במנהג ובכפפת מקומות נהגו שלא לשלול אפי' על שאר מחיל תוך ל' ובאותן מקומות אפי' לחבר ראש הקריעה נמי אסור וראיתי מהרי"ו מולין שלא היה מחבר
 ראש הקריעה כל י"ב חודש על אמו רק במחט שלא יפלו בגדיו עכ"ל: (ח) ובכלבו כתב בשם ר"י דעשויו בזמן הזה אין נוהגין בהלכות כהן: ובהגהות

פעמים . סולמות כמעלה הסולם שחומר ב' תפירה ומפסיק וחומר וקופר למטה שמינה נזן תפירה לתפירה הפסק מעט . איחוי תפירה יפה עכ"ל וע"ש בנימוקי יוסף כתב צניאור יותר וכתב עוד ל"י הקורע מחוך המלל וכו' לא יאז שרי בקרוע ועומד הוא מחוך האיחוי יאז דתפירה מעלייתה היא עכ"ל ומ"ש ופי' הראב"ד וכו' מחלוקת זו כתב בספר ת"ה (סוף דף י"ז ותחילת דף י"ח) ותמיה לי לפירוש הרמב"ן דהא דקאמר רב חסדא וצאיחוי אלכסנדרי היינו לומר דוקא איחוי אלכסנדרי דהוי כעין אריגה התם הוא דלא אכל בקרוע מחוך סתם איחוי דהיא התפירה שהיא למעלה וזולתה למטה לא יאז א"כ אמאי תני צברייתה הקורע מחוך המלל וכו' לא יאז הו"ל לאשמעין רבותא דאפי' בקרוע מחוך איחוי סתם לא יאז כ"ש מחוך המלל וכו' דאילו השתא דתני מחוך המלל וכו' לא יאז מחוך האיחוי יאז משמע דיוקא דוקא מחוך המלל לא יאז אכל מחוך האיחוי יאז אפי' לאיחוי סתם אכל להראב"ד ניהא דמאי דא"ר חסדא וצאיחוי אלכסנדרי היינו לומר דאפי' צאיחוי אלכסנדרי נמי יאז דהיינו תפירה שהיא שיה למעלה וזולתה למטה נמי יאז זה אף על פי שאינה כעין אריגה וכל תפירה שאינה כך שהיא שיה למעלה וזולתה למטה בכלל מלל ושלל וליקוט וסולמות הוא דאינה נקראת איחוי כלל אכל להרמב"ן קצת וי"ל דהרמב"ן מפרש דלרב חסדא צרייתה מילתא דפסיקא נקטה דמחוך המלל וכו' דהוי לא יאז ומחוך האיחוי אלכסנדרי ודאי יאז אכל מחוך איחוי סתם ספיקא הוא דהוי הו"ל ליה לרב חסדא חרזיה בהך צרייתה דתני דמחוך האיחוי ודאי יאז אינו אלא צאיחוי אלכסנדרי אכל איחוי סתם ספיקא אכל וכוון דספיקא הוא חלונין לחומרה ולא יאז בקרוע מחוך סתם איחוי אפי' צאיחוי במרדכי שכתב צ"ש ריב"ח הלוי בחבור שנהרג על קידוש השם שפי' בהרמב"ן וי"ל איחוי כעין אריגה מעשה ארון דתעשה אורג מתרגמין עובד מאחי ושלל הוי פירושו שחומר כדרכו וצאיחוי הניח לו ראייה מן הירושלמי דגרס התם איחוי כל שאין מקומו ניכר ואין לה תפירה שאין מקומו ניכר ובמסקנת שמונת גרסין איחוי כל שהאחו כל צרכי ובערוך ערך איחוי פי' איחוי אלכסנדרי כעין אריגה עכ"ל המרדכי ומהו כצ"י ספק ברא"ש דהסכים לפי' הראב"ד ובמרדכי כתב פי' זה צ"ש רב"ן אליקים וכ"פ צ"ש אכל לבעד"ג דהמחמיר בהרמב"ן וצריח"ה וריב"ח הוי והערך תע"כ ואין זה קריעה של תפילות ומשום כל תשחית אם יחזור ויקרע כיון דרוב גאוניס מפרשי' דאיחוי אלכסנדרי הוי כעין אריגה כמפורש במרדכי שהבאתי גם מחוך ד ריו מפרשי' דהקוסיא שהקוסיא מושגת בטוב טעם דלפי פי' זה מחוך השלל הוי פירושו שחומר כדרכו גם רבינו בא"ח סימן תקס"א כתב דפי' איחוי תפירה מנפניס ואחרת עליה מבחון עכ"ל דהיינו כעין אריגה ודוק" קרע על מח ומח לו מח אחר הו"ל מח אחר אחר אלו מגלחין פליגי בה רב ממה ומח עוקב מח א"ר כל' קורע קרע אחר לאחר ז' מוסיק' ומח אחר כל שלשים קורע קרע אחר לאחר ז' מוסיק' ופסקו הרי"ף והרמב"ם בספר ת"ה דף י"ח ע"ה והסמ"ק ריש סימן צ"ו כמ"ד תוך ז' קורע קרע אחר וכך הס דברי רבינו אכל הסמ"ק הביא גירסת הירושלמי אס בתוך ז' קורע קרע אחר גד' כלומר די לו צראון ואס לאחר ז' מוסיק' על קרע הראשון כל שהוא וכו' ובמרדכי ונראה דגם בתלמודא דידן היו גורסים קורע קרע אחד בדל"ה ופירושה כמו שפי' הסמ"ג צירושלמי ולכן הביא הירושלמי דמחוכו מוכח דגם בתלמודא דידן גרסין קרע אחד בדל"ה אכל דעת הרי"ף ורוב פוסקים שהבאתי דגירסת תלמודא דידן עיקר דגרסין קרע אחר צרי"ש ושך צריך להיות צירושלמי קרע אחר צרי"ש וכך הוא גירסת רש"י שכתב וי"ל כל ז' אס מח לו מח קורע קריעה אחרת ועוד דברו ספרים גורסין תוך ז' קורע לאחר ז' מוסיק' וכך כתבו הרי"ף והרא"ש דלפי גירסת זו ודאי משמע דצריך לקרוע קריעה אחרת תוך ז' וכי נקטינן ואף במרדכי גופיה כתב אחר כך דהלכה כמ"ד תוך ז' קורע לאחר ז' מוסיק' אס כן פסק בהרי"ף וכרוב פוסקים נראה ודאי דדעת המרדכי מה שכתב מקודם הירושלמי דבגו בקריעה אחת לא לפסוק הלכה כתב כך אלא להביא ראייה לענין חבילות דאס מח לו מח ז' דא"ל למנות ז' אחר ז' אלא סגי במונה ז' לנד למת האחרון דכיון דאפילו בקריעה דמתחמירין בה טפי מנצבילות כדקאמר תלמודא [בדף כו] קריעה לחוד וחבילות לחוד אפי' קאמר צירושלמי דדי לו בקריעה אחת בבת תוך ז' אס כן צבילות דקיל כ"ע מודו דבגו צ"י ימים לחוד אף לתלמודא דידן כנ"ל הפסע במרדכי והצ"י הקשה על הסמ"ג והמרדכי למה הביאו הירושלמי כיון דתלמודא דידן פליג עליה גם הקשה על תשובת מהרי"ק צ"ש שהכריע לפסוק בסמ"ק והוירא דעו להחמיר לחזור ולקרוע וללא בהסמ"ג והמרדכי שהביאו הירושלמי דלמה לא הכריח מדחוינן לתלמודא דידן דפליג אהביא הירושלמי ולמאי דפרישית דאיכא שינוי גרסאות ניהא ולא קשיא ולא מידו ודוק" ק

לא יצא ידיו קריעה ומתוך האיהו יצא (לא) ובאיחוי אלכסנדרי ופירוש הראב"ד דהיינו תפירה שהיא שיה למעלה ובולמת מלמטה (ג) והרמב"ן פי' דסתם תפירה שיה למעלה ובולמת מלמטה ואיחוי אלכסנדרי שיה למעלה ומלמטה ובעין אריגה (ג) וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לפירושו הראב"ד : קרע על מת ומת לו מת אחר (ג) תוך ז' קורע קרע אחר לאחר שבעה מוסיק' על קרע הראשון כל שהוא [ו] ועד היכן קורע ומוסיף עד טיבורו (ג) הגיע לטיבור מרחיק ג' אצבעות יקורע (ג) נתמלא לפניו מהזירו לאחוריו (ג) נתמלא מלמעלה הופכו למטה נתמלא מכאן ומכאן נעשה כמי שאין לו חלוק שאינו קורע : אמרו מת אביו וקרע מת בנו והוסיף תחתון מתאחה ועליון אינו מתאחה מת בנו וקרע מת אביו והוסיף עליון מתאחה תחתון אין

אחר לאחר ז' מוסיק' כל שהוא צפרק אלו מגלחין (ס) פליגי בה רב מתנא ומר עוקבא ופרוויחו משום אבוב דשמואל ולוי אמרו חד אמר כל ז' קורע לאחר ז' מוסיק' וחד אמר כל ז' קורע לאחר ז' מוסיק' ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והרא"ש כמ"ד כל ז' קורע לאחר ז' מוסיק' : ותניא רבי יוסי אומר חללת קריעה טפה והוספת כל שהוא ואיפסיקא בגמרא הלכתא כוותיה ובסמוך כתב רבינו דהא דתוך ז' קורע קרע אחר היינו שצאוהו קרע מ סיף קורע עוד טפה או מרחיק ג' אצבעות וקורע עוד טפה : ב"ב המרדכי בסוף מ"ק וסמ"ג צ"ש הירושלמי מי שמת לו מת וקרע עליו ואח"כ מת לו מת אחר אס תוך ז' אינו קורע קרע אחר ואס אחר ז' מוסיק' על קרע אחר כל שהוא מח לו מת אחר שלשי אחר ז' של שני מוסיק' כל שהוא וכן מוסיק' והולך עד טיבורו עד כאן ולא ידעיה למה הביאוהו סהרי גמרא דילן פליגא עליה כמו שכתבאר בסמוך ומהרי"ק כתב צ"ש כ"ג שאף על פי שגמ' והמרדכי מניחים ראייה מהירושלמי כיון שסמ"ק ועוד י"ד פסקו שצריך לחזור ולקרוע ז' להחמיר כדבריהם עכ"ל . ואינו יודע למה לא הכריח מדחוינן וכו' עד הופכו למטה צרייתה ס' פי' אס מח לו מח וקרע טפה ואח"כ מח לו מח אחר עד היכן הוא מוסיק' על הקרע הראשון הגיע לטיבורו ומח לו מח אחר מרחיק שלשה אצבעות צדד איחוי קרע וקרע נתמלא קרעים מלפניו מחוירו לאחוריו וקורע לפניו . הופכו למטה מהפך כל החלוק מה שיש למעלה ויס למטה ויעשה לו בית צואר אחר ויקרעו . וי"ל הרמב"ם מי שמת לו מח ז' וקרע עליו ואח"כ מח לו מח אחר אס בתוך ז' קורע קרע אחר ואס לאחר ז' מוסיק' על הקרע הראשון כל שהוא מח לו מח אחר אלו מגלחין (ס) ופסקו בגמרא הלכה כר"י בן בתירא ומוסיי' צברייתה צ"י דברי ר"י בן בתירא לפי שאין צרייתה וכתב הרא"ש פי' הראב"ד לא מנינו מוסיק' על קרע שלשה אכל קרע שלשה מוסיק' על שאר קרובים כי של אחרים טפה ושלשה עד הלך וכיון שהם נוספים על כולם אס יקרע תחלה על אביו ואח"כ יוסיק' על אחיו ועל אחותו אין קרע שלשה ניכר כי ואמרו שהוא כמתחמס קורע והולך על אביו דלפעמים אדם קורע והולך על אביו יותר מעד לבו ואין לומר ויקרע על אחיו ואחותו טפה ויוסיף על אביו ואמו עד לבו ויש היכר גדול באותו מוספת לפי שאינו נכון לעשות עיקר הק יעה על אחרים ואל אביו ואמו טפילה . רש"י פי' דר"י בן בתירא פליג נמי ארישא מח אביו וקרע מח בנו ומוסיף מח בנו וקרע מח אביו והוסיף דקרע של אביו ואמו צריך לעולם שיהא בפני עצמו ולשנא דברייתא לא משמע הכי והראב"ד ז"ל פי' דרישא מיירי שהוסיף לאחר ז' ובהא מודע ר"י בן בתירא עכ"ל הרא"ש ולפי שכתב הרא"ש עליו דלשנא דברייתא לא משמע הכי מפני כך כתב רבינו שהרא"ש הסכים לדברי הראב"ד וכתבו המרדכי והנהגות מיימון דלפירש"י צדיעבד נמי לא יאז (אפי' לאחר שנה או נחמייס) וי"ל הרמב"ן והראב"ד מהלק בדבר דבזה אחר זה מח אביו וקרע מח בנו לאחר ז' והוסיף יאז ולא פליג רבי יהודה אלא ארישא בקרע צנת אחת עכ"ל . וכתב בהגמ"י דלהראב"ד אס שמע על שניהם צנת אחת וקרע קרע אחד על שניהם יאז

היכן הוא קורע וכו' סס צפרק ואלו מגלחין וצירושלמי נעשה כפוחח ופי' פוחח נחבאר בסמוך ס"ה : אבירו מח אביו וקרע וכו' צרייתה סס ועממא דרבי יהודה דנמתו אביו אז אמו ואחד משאר קרוביו וכן לקרוע על שניהם דקורע תחלה על אביו אז על אמו עד לבו ומרחיק שלשה אצבעות וקורע טפה על מח האחר ולא יעשה איפכא לקרוע תחלה על שאר קרובים טפה ויוסיף על אביו ואמו באותו קרע עד לבו . וי"ל דאין לו כבוד אביו ואמו שיהא עיקר הקרע לאביו ולאמו כחילו אביו ואמו טפלים סס ומה שקשה יקרע על אביו ואמו תחלה ואחר כך יוסיק' באותו קרע לאחיו ולאחותו מפרש צברייתה לפי שאין מוסיקין על קרע אביו ואמו פי' דכיון דאל קרובים טפה ואל אביו ואמו עד לבו כל מה שמוסיף על מה שקרע בתחילה על אביו ואמו אינו ניכר שהוא למת אחר - לא יאחרו הכל על אביו ואמו כי סבורים שמתחמס וקורע והולך על אביו דלפעמים אדם קורע והולך על אביו ואמו יותר מעד לבו ואין לומר מהם קרע לבדו וכ"כ התוס' והרא"ש ואס תאמר לקמן בסעיף ל"ו כשפוגע צירושלים תחילה קורע קרע אחד לכל אחד לירושלים ולמקדש וכשפוגע במקדש תחילה קורע על המקדש ומוסיף

ועד היכן הוא קורע וכו' סס צפרק ואלו מגלחין וצירושלמי נעשה כפוחח ופי' פוחח נחבאר בסמוך ס"ה : אבירו מח אביו וקרע וכו' צרייתה סס ועממא דרבי יהודה דנמתו אביו אז אמו ואחד משאר קרוביו וכן לקרוע על שניהם דקורע תחלה על אביו אז על אמו עד לבו ומרחיק שלשה אצבעות וקורע טפה על מח האחר ולא יעשה איפכא לקרוע תחלה על שאר קרובים טפה ויוסיף על אביו ואמו באותו קרע עד לבו . וי"ל דאין לו כבוד אביו ואמו שיהא עיקר הקרע לאביו ולאמו כחילו אביו ואמו טפלים סס ומה שקשה יקרע על אביו ואמו תחלה ואחר כך יוסיק' באותו קרע לאחיו ולאחותו מפרש צברייתה לפי שאין מוסיקין על קרע אביו ואמו פי' דכיון דאל קרובים טפה ואל אביו ואמו עד לבו כל מה שמוסיף על מה שקרע בתחילה על אביו ואמו אינו ניכר שהוא למת אחר - לא יאחרו הכל על אביו ואמו כי סבורים שמתחמס וקורע והולך על אביו דלפעמים אדם קורע והולך על אביו ואמו יותר מעד לבו ואין לומר מהם קרע לבדו וכ"כ התוס' והרא"ש ואס תאמר לקמן בסעיף ל"ו כשפוגע צירושלים תחילה קורע קרע אחד לכל אחד לירושלים ולמקדש וכשפוגע במקדש תחילה קורע על המקדש ומוסיף

דרכי משה
(א) משמע דאס מח לו מח ז' הך ז' לשני אף ע"פ שקרע לשני קרע אחד מ"ס אין להוסיף כ"ש על קרע ראשון הואיל והוא תוך ז' לשני ומיהו יש לרחות דלא קאי אלא אס הוסיף דהכל

דרישה
ז"י : [ו] ועד היכן קורע ומוסיף עד טבורו י"ח עד לבי אכל אס קרע עד לשם וטוב שמע על מת אחרת אינו קורע משם והלכה אלא צריך לקרוע מלמעלה צראש כבוד שממות הר"מ : מקרעין
התפירה שאינה ניכרת וזוהי לרוב עכ"ל והוא שקורין בל"א אינו נאז כמו שפושין בתפירה כמתוכה וי"ע איחוי כמי התפירה שפושין סאיטיין בבתי שוקיים שחורין וכופין כבוד הויאל חספתים לשני צדדי התפירה ותופין אותו בשני צדדי ומוחמין אותו עד שאין ניכר התפירה : (ג) תוך שבעה קורע קרע אחר ר"ל או מוסיק' בקרע זה טפה כמ"ש בסמוך ומו"ש קורע קרע אחר סיינו אס אינו וזכר להוסיף טפה : (ג) הגיע לטיבור מרחיק פירושו צדד אחרת וקרע : (ג) נתמלא לפניו מהזירו לאחוריו (ג) נתמלא מלמעלה הופכו למטה פירושו מהפך כל החלוק מה שיש

הגהות
דרושני ארישב"א (ב"ח) : ד פי' פוחח ע"כ צריך לפרש הכא שבגדיו קרועים וכפי' רב אלפס שהביאו תוס' מגילה (כד .) דאילו לפירש"י שפי' פוחח היינו יהא שכרעיו מגלחין אין לו ענין

דמינו קורע עליה כחצו דרין לקרוע אחר המועד ע"כ ולע"ד נראה דדברי הרמב"ן והרמב"ם עיקר: ואם שמע שמועה קרובה ברנל כו' כ"כ הרמב"ן בת"ה וכתב שז"ה ור"ב שמע שמועה קרובה והוא ז"ל כתב כשהגב זה אלל הגאונים דשמועה קרובה כמי שחזו מוטל לפניו וקברו במועד הוא ותנן כהד"ה בקרובים של מת קורעין. וכ"כ הר"ש בפ' אלו מגלחין גמ' הרמב"ן והר"מ דקרובים קורעים בחול המועד אפי' כיום שמועה והכי נקטינן וז"ל הר"ש אלל אם שמע שמועה קרובה ברנל ולאחר הרנל נעשית רחוקה כתבו הגאונים כיון שאינו נוהג ז' וכו' ג"ו בת"ה וכתב שחלו עמם במאי דאמרין בנמרה קריעה בלא ז' מי איכא והוא ז"ל כתב דאין עניות דעתו מסכמת לכריעה לפי שמועה זו קרובה היא וראוי לנהוג עליה ז' ושלשים אלל שהרנל מוטל לפי שאינו ראוי לאבילות אבל ראוי הוא לקריעה הילכך קורע בשעת שמועה דשעת חמס הוא ולא אמרו בנמ' דליכא קריעה בלא ז' אלל בשמועה רחוקה כלומר דכשם שהקלו עליו שאינו נוהג ז' מפני שהיא אבילות וינהג כד נקל עליו שלא יהא קורע אבל זו קרובה היא והרנל מפסיק מה שראוי להפסיק וטוב מה שראוי לנהוג בשאר האבילות עכ"ל: ההולך בנגד קרוע לפני המת ברייתא היא בסוף מ"ק (כג.): האובר לחבירו השאילני חלוקך שאלך ואבקר את אבא וכו' גם שם בברייתא

על כל אחד כפי מה שהוא אם עומד בשעת יציאת נשמה או אם הוא אדם כשר או זכבם על כל אחד כדינו ואם שמע שמועה קרובה ברנל שנוהג בה אחר הרנל שבעה ושלשים (יג) ודאי קורע אבל אם שמע שמועה קרובה ברנל ולאחר הרנל נעשה רחוקה כתבו הגאונים כיון שאינו נוהג שבעה אחר הרנל אינו קורע ברנל (יג) והרמב"ן כתב שהוא קורע ברנל ההולך בבגד קרוע לפני המת פירוש שמראה עצמו כאילו קרע ולא קרע הרי זה גזול החיים והמתים האומר לחבירו השאילני חלוקך שאלך לבקר את אבא שהוא הולך ומצאו שמת [יג] קורעו ואינו מאחה ומחזיר לו חלוקו ומשלם לו דמי קרעו א"ל שאלך ואבקר את אחי או בני קרעו ומאחי ומשלם דמי קרעו לא הודיעו שהלך לבקר בו החולה לא יגע בו המשאיל לחבירו חלוק לילך בו לבית האבא אינו רשאי ליטול ממנו עד [יג] שיצאו ימי האבא וברנל עד שיצאו ימי הרנל ובמשתה עד שיצאו ימי המשתה קורעין על שמועות רעות (יד) כגון שנקבצו רוב הצבור למ"המה ושמעו שנגפו לפני אויביהם (י"ד) אפי' לא נהרגו אלא המיעוט מהם ועל השיעור ברכת השם (י"ה) מישראל אפי' בכינוי אפי' בזמן הזה (ט) אבל השיעור מהנכרי בכינוי אינו הייב

ברנל ולחוצאי הרנל נעשה רחוקה דמינו קורע לא מיירי בשמע בחש"מ אלל בדשמע ברנל ב"ט עממו ולמחר נעשה רחוקה החס הוא דמינו קורע משום דב"ט אינו יכול לקרוע ולמחר נמי אינו קורע כיון שנעשה עתה רחוקה אלל בשמע בחש"מ אע"פ שנעשה רחוקה אחר הרנל מ"מ עכשו חייב לקרוע בחש"מ כיון שהיה קרובה כמו שכתבנו בסמוך וכן כתב הר"ש [בדף מ"ב ע"א] בשם מהר"ם דעל שמועה קרובה קורעין בחש"מ והוא דפליגי ליעיל בשמע שמועה ברנל אם קורע לאחר הרנל אלל למה לביעו אינו קורע ברנל החס מיירי בשמע ב"ט ולא בחש"מ מדקאמר ברנל אלל קאמר במועד עכ"ל וכ"כ בהגהת מיימוני בשם מהר"ם ספ"ו דל"י יט ולענין הלכה פסק ב"י ברמב"ם ורמב"ן דקורעין במועד אלל מנהגיט דעל אביו ואחיו קורעין ואשאר קרובים אין קורעין אלל לאחר המועד וכ"כ בת"ה סימן רפ"ח ואין חילוק בין יום קבורה ובין יום שמועה אלל בין אביו ואחיו לשאר קרובים וכתב בהגהת ש"ע ובמקום שאין מנהג יש לקרוע על כולם עכ"ל: ואם שמע שמועה קרובה ברנל וכו' פ"י שמע בחש"מ שמועה קרובה שיהא זה ז' ול' אחר שמועה פשיטא שקורע בחש"מ טוון דליכא בקריעה זו שבעה לאחר הרנל אלל כשאחר הרנל נעשה רחוקה אינו קורע בחש"מ אף ע"פ שעכשו היא קרובה דקריעה בלא שבעה מי איכא והרמב"ן אמר שזה שינוי שלא אמרו בנמרה [דף כ"ג] דליכא קריעה בלא שבעה אלל כשקורע לאחר הרנל נעשה רחוקה כגון שמע שמועה ברנל ב"ט עממו דמינו יכול לקרוע ולאחר הרנל נעשה רחוקה דנוהג למחר אבילות יום אחד החס הוא דמינו קורע כיון דליכא ז' אלל בשמע שמועה קרובה בחש"מ דיכול לקרוע א"כ עכשו כיון דקרובה היא קורע במועד דאין הרנל מפסיק בלא אבילות מה שראוי להפסיק אלל קריעה נוהג בו מה שראוי לנהוג ולפי מנהגיט נמי נראה דל"י מיבעיא בנכיו ובאחיו דולאי קורע בחש"מ אלל אפי' בשאר קרובים אע"ג דנהגיט דאין קורעין בחש"מ לא נהגו כך אלל היכא דיכול לקרוע לאחר הרנל אלל היכא דנעשית רחוקה לאחר הרנל דמינו יכול לקרוע אחר הרנל בלא ליכא מנהג ויש לתפוס כהלכה וכרוב הגאונים רוב בנין ורוב מנין דקורעין בחש"מ כ"ל וראיתי בהגהת מהרש"ל שכחב ז"ל ונראה בעיני היכא דשמע שמועה רחוקה אין קורע ברנל אפי' על אביו ואחיו אלל קורע אחר הרנל דמאחר שפסקו ממנו אבילות לא חמיר הקריעה לדמות לרנל וק"ל עכ"ל: ההולך בנגד קרוע וכו' פירש"י ההולך בנגד קרוע קודם לכן גזול הכל שמראה לן שקרע על המת עכ"ל: האובר לחבירו השאילני חלוקך שאלך ואבקר את אבא וכו' גם שם בברייתא (ד' כ"ג) וגירסת כל הספרים השאילני חלוקך ואבקר את אבא שהוא חולה והלך ומלאו שמת קורעו ומאחה וכו' וכ"כ האלפסי וכ"כ הרמב"ם ס"ח וכתב ב"י הטעם ומלאו שמת קורעו ומאחה וכו' וכו' כהר"ש

רש"ג אומר האומר לחבירו השאילני חלוקך ואלך ואבקר את אבא שהוא חולה והלך ומלאו שמת קורעו ומאחה וכשיבא לביתו משלם לו דמי קרעו ומחזיר לו חלוקו ואם לא הודיעו ה"ל לא יגע בו וכתב הר"ש ויחד ראוי שנגרוס ואלך ואבקר את החולה ואיירי בחזיו ובחזותו או בבנו דלוינו בלתי כיון שברשות הוא קורע למה ניתן להאחות עכ"ל: ודברי רבינו בהגהת הר"ש אלל הר"ף והרמב"ם ז"ל כתבו בברייתא כמו שהיא כחובה בספרים וכתב נמוקי יוסף אע"פ שאר קריעים של אב אוגס מתחיים שם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו הלכך מאחו ומשלם לו דמי קרעו מה שנגרע החלוק מערכו כשציל הקרע:

ולענין הלכה נקטינן כגירסת הספרים ואע"פ שהר"ש גמגם בה טעם לשבח נהג בה כ"י: המשאיל לחבירו חלוק לילך בו לבית האבא אינו רשאי ליעול ממנו וכו' ברייתא באלל רבתי (פט): קורעין על שמועות רעות בסוף מ"ק (כו.) ומייתי לה מדכתיב ויחוק דוד בנגדיו ויקרעם על שאלו וגומר ועל ע"ה כי נפלו בהרב. ומ"מ כגון שנקבצו רוב צבור למלחמה וכו' ומי קורעין אשמועות רעות והא אמרו לשמואל קטל סבור מלכא תריסר אלפי יהודאי ולא קרע לא אמרו אלל ברוב צבור וכמעשה שהיה וכתב הרמב"ן פירוש שהיו רוב ישראל עם ונפלו בחרד אויביהם ואע"פ שלא מחו אלל מיעוט וכתב רבינו ירוחם ולפי הפסוק נראה כי חייב להתאבל כל היום ולפי זה אינו שולל עד למחר:

וע"ד השומע ברכת השם שם וכו' ד' מיתות (נו.): ומ"ש אפי' בזמן הזה אלל השומע מהנכרי בכינוי אינו חייב לקרוע בפ' ד' מיתות (ס.) אחר רב יהודה אמר שמואל אין קורעין אלל על שם המיוחד אלל בכינוי לא ופליגא דר' חייה נחרייהו דלמחר רבי חייה השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שם אין אהא אומר כן נתמלח כל הנבר קריעים ממחן אילימא מישראל מי שקריי כולי האי אלל פשיטא מעב"ם ואי שם המיוחד מי גמירי אלל לאו בכינוי ומ"מ בזה"ז הוא דלא הא מעיקרא חייב אפי' בכינוי ש"ת וכתב הרמב"ן בת"ה והלכתא כר' חייה הילכך מן הנכרי אינו קורע אלל מישראל קורע אפי' בזמן הזה ואפי' בכינוי עכ"ל וכך הם דברי רבינו ומשמע ליה דלא א"ר חייה דמן הנכרי אינו חייב לקרוע אלל בכינוי וכדלמחר בזמן הזה אלל שומע שם המיוחד אפי' מן העכו"ם חייב לקרוע (טו) אלל הרמב"ם בפ"ב כתב בהלכות ע"ז כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפילו על ברכת בכינוי חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל פסק בנדרה כשמואל ובחדה כ"י חייה וכבר נתתי טעם לדבריו ז' בניאורי לספר המדע ואין כאן מקום להאריך

שם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו הלכך מאחו ומשלם לו דמי קרעו ומחזיר לו חלוקו ואם לא הודיעו ה"ל לא יגע בו וכתב הר"ש ויחד ראוי שנגרוס ואלך ואבקר את החולה ואיירי בחזיו ובחזותו או בבנו דלוינו בלתי כיון שברשות הוא קורע למה ניתן להאחות עכ"ל: ודברי רבינו בהגהת הר"ש אלל הר"ף והרמב"ם ז"ל כתבו בברייתא כמו שהיא כחובה בספרים וכתב נמוקי יוסף אע"פ שאר קריעים של אב אוגס מתחיים שם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו הלכך מאחו ומשלם לו דמי קרעו מה שנגרע החלוק מערכו כשציל הקרע:

וע"ד השומע ברכת השם שם וכו' ד' מיתות (נו.): ומ"ש אפי' בזמן הזה אלל השומע מהנכרי בכינוי אינו חייב לקרוע בפ' ד' מיתות (ס.) אחר רב יהודה אמר שמואל אין קורעין אלל על שם המיוחד אלל בכינוי לא ופליגא דר' חייה נחרייהו דלמחר רבי חייה השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שם אין אהא אומר כן נתמלח כל הנבר קריעים ממחן אילימא מישראל מי שקריי כולי האי אלל פשיטא מעב"ם ואי שם המיוחד מי גמירי אלל לאו בכינוי ומ"מ בזה"ז הוא דלא הא מעיקרא חייב אפי' בכינוי ש"ת וכתב הרמב"ן בת"ה והלכתא כר' חייה הילכך מן הנכרי אינו קורע אלל מישראל קורע אפי' בזמן הזה ואפי' בכינוי עכ"ל וכך הם דברי רבינו ומשמע ליה דלא א"ר חייה דמן הנכרי אינו חייב לקרוע אלל בכינוי וכדלמחר בזמן הזה אלל שומע שם המיוחד אפי' מן העכו"ם חייב לקרוע (טו) אלל הרמב"ם בפ"ב כתב בהלכות ע"ז כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפילו על ברכת בכינוי חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל פסק בנדרה כשמואל ובחדה כ"י חייה וכבר נתתי טעם לדבריו ז' בניאורי לספר המדע ואין כאן מקום להאריך

שם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו הלכך מאחו ומשלם לו דמי קרעו ומחזיר לו חלוקו ואם לא הודיעו ה"ל לא יגע בו וכתב הר"ש ויחד ראוי שנגרוס ואלך ואבקר את החולה ואיירי בחזיו ובחזותו או בבנו דלוינו בלתי כיון שברשות הוא קורע למה ניתן להאחות עכ"ל: ודברי רבינו בהגהת הר"ש אלל הר"ף והרמב"ם ז"ל כתבו בברייתא כמו שהיא כחובה בספרים וכתב נמוקי יוסף אע"פ שאר קריעים של אב אוגס מתחיים שם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו הלכך מאחו ומשלם לו דמי קרעו מה שנגרע החלוק מערכו כשציל הקרע:

וע"ד השומע ברכת השם שם וכו' ד' מיתות (נו.): ומ"ש אפי' בזמן הזה אלל השומע מהנכרי בכינוי אינו חייב לקרוע בפ' ד' מיתות (ס.) אחר רב יהודה אמר שמואל אין קורעין אלל על שם המיוחד אלל בכינוי לא ופליגא דר' חייה נחרייהו דלמחר רבי חייה השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שם אין אהא אומר כן נתמלח כל הנבר קריעים ממחן אילימא מישראל מי שקריי כולי האי אלל פשיטא מעב"ם ואי שם המיוחד מי גמירי אלל לאו בכינוי ומ"מ בזה"ז הוא דלא הא מעיקרא חייב אפי' בכינוי ש"ת וכתב הרמב"ן בת"ה והלכתא כר' חייה הילכך מן הנכרי אינו קורע אלל מישראל קורע אפי' בזמן הזה ואפי' בכינוי עכ"ל וכך הם דברי רבינו ומשמע ליה דלא א"ר חייה דמן הנכרי אינו חייב לקרוע אלל בכינוי וכדלמחר בזמן הזה אלל שומע שם המיוחד אפי' מן העכו"ם חייב לקרוע (טו) אלל הרמב"ם בפ"ב כתב בהלכות ע"ז כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפילו על ברכת בכינוי חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל פסק בנדרה כשמואל ובחדה כ"י חייה וכבר נתתי טעם לדבריו ז' בניאורי לספר המדע ואין כאן מקום להאריך

וע"ד השומע ברכת השם שם וכו' ד' מיתות (נו.): ומ"ש אפי' בזמן הזה אלל השומע מהנכרי בכינוי אינו חייב לקרוע בפ' ד' מיתות (ס.) אחר רב יהודה אמר שמואל אין קורעין אלל על שם המיוחד אלל בכינוי לא ופליגא דר' חייה נחרייהו דלמחר רבי חייה השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שם אין אהא אומר כן נתמלח כל הנבר קריעים ממחן אילימא מישראל מי שקריי כולי האי אלל פשיטא מעב"ם ואי שם המיוחד מי גמירי אלל לאו בכינוי ומ"מ בזה"ז הוא דלא הא מעיקרא חייב אפי' בכינוי ש"ת וכתב הרמב"ן בת"ה והלכתא כר' חייה הילכך מן הנכרי אינו קורע אלל מישראל קורע אפי' בזמן הזה ואפי' בכינוי עכ"ל וכך הם דברי רבינו ומשמע ליה דלא א"ר חייה דמן הנכרי אינו חייב לקרוע אלל בכינוי וכדלמחר בזמן הזה אלל שומע שם המיוחד אפי' מן העכו"ם חייב לקרוע (טו) אלל הרמב"ם בפ"ב כתב בהלכות ע"ז כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפילו על ברכת בכינוי חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל פסק בנדרה כשמואל ובחדה כ"י חייה וכבר נתתי טעם לדבריו ז' בניאורי לספר המדע ואין כאן מקום להאריך

וע"ד השומע ברכת השם שם וכו' ד' מיתות (נו.): ומ"ש אפי' בזמן הזה אלל השומע מהנכרי בכינוי אינו חייב לקרוע בפ' ד' מיתות (ס.) אחר רב יהודה אמר שמואל אין קורעין אלל על שם המיוחד אלל בכינוי לא ופליגא דר' חייה נחרייהו דלמחר רבי חייה השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שם אין אהא אומר כן נתמלח כל הנבר קריעים ממחן אילימא מישראל מי שקריי כולי האי אלל פשיטא מעב"ם ואי שם המיוחד מי גמירי אלל לאו בכינוי ומ"מ בזה"ז הוא דלא הא מעיקרא חייב אפי' בכינוי ש"ת וכתב הרמב"ן בת"ה והלכתא כר' חייה הילכך מן הנכרי אינו קורע אלל מישראל קורע אפי' בזמן הזה ואפי' בכינוי עכ"ל וכך הם דברי רבינו ומשמע ליה דלא א"ר חייה דמן הנכרי אינו חייב לקרוע אלל בכינוי וכדלמחר בזמן הזה אלל שומע שם המיוחד אפי' מן העכו"ם חייב לקרוע (טו) אלל הרמב"ם בפ"ב כתב בהלכות ע"ז כל השומע ברכת השם חייב לקרוע ואפילו על ברכת בכינוי חייב לקרוע והוא שישמענה מישראל פסק בנדרה כשמואל ובחדה כ"י חייה וכבר נתתי טעם לדבריו ז' בניאורי לספר המדע ואין כאן מקום להאריך

דרכי משה (יד) ובג"י פ' א"ם דף שפ"ז ע"ב וה"ה שהלכו בשבי: (טו) וכתב ב"י פ' ד' מיתות דף ר"ם ע"א ובזמן הזה נכרי ישראל סומר דינן שוה וכתב רמב"ם דהם בלשון לע"ז הרי תתו בכינוי

דרישה
כשאר גאונים דלא קורעין (אלל קורעין עליהם אחר המועד מ"מ סימן רע"ט): [יד] קורעין ואין מאחה ומסורין כו' ב"י פסק כר"ף שגרים מאחה (והטעם אפי' דשאר קרעין של אביו אינם מתאחזין מ"מ כאלן משתאשם שם נתן לו רשות לקרוע שלא יתבייש שם לא הקנהו עכ"ל) פ"ט: [טו] שיצאו ימי האבא וכו' וז"ל רמ"א ונמ"ס סימן שפ"ט אפי' ב"י לא פסק ב"י כן אלל כהרמב"ם פ"ט:

פרישה
למחר: (בג) וראי קורע אלל כ"ל: (ג) והרמב"ן כתב שהוא קורע ברנל דווקא בשמועה רחוקה אינו קורע אפי' על אב ואם כיון דליכא שבעה אפי' לא סו רגל אין כאלן קריעה: (ה) וזה גזול כוס שמראה ככל שמראה להם שקרע על הסת רש"י עכ"ל: (נד) כגון שנקבצו רוב הציבור כדכתיב ויחוק דוד בנגדיו ויקרעם על שאלו ועל ע"ה כי נפלו בהרב ומ"מ רוב הציבור כן אמרו בנמרה וז"ל לא אמרו אלל ברוב הציבור וכמעשה שהיה: (ושמעו שנגפו וכו' שהלכו בשבי כ"י עכ"ל): (נה) מישראל ואפי' בכינוי אפי' בזמן הזה (והטעם שנגפו וכו' שחטו בין העכו"ם ושמעינן כינויים כל היום: (נו) אבל השיעור מעב"ם (ובזמן הזה מומר דינו

כנכרי עכ"ל) בכינוי אינו חייב שפ"כ יתעלמו כל הנגרים קריעים אלל שם המיוחד לא נגמירי כול

הדרושי הגהות
נגד רבי חייה שמוס דרב יהודה ס"ל ג"כ כותחין הוא דפסק בנכרי חייה וקורעין על הכינויים היינו טעמים דהירושלמי מטייע ליה דבירושלמי איתא בנדרה תרא אמרת דקורעין על הכינויים:

ו בספר ר"ט הארין שם בבואור דברי רמב"ם וכוף דבריו העלה הרמב"ם פסק כשמואל נגד רבי חייה שמוס דרב יהודה ס"ל ג"כ כותחין הוא דפסק בנכרי חייה וקורעין על הכינויים היינו טעמים דהירושלמי מטייע ליה דבירושלמי איתא בנדרה תרא אמרת דקורעין על הכינויים:

אלמא בחול לית דינא ולית דינא דאסור ותמה על עמך צבצר ויין אסורו ק"ו
בשמיא המטה שאפי' קל שבקלים אינו עושה כן וכ"ד רבינו הגדול ז"ל עכ"ל
והמרדכי כתב דמ"ק דפ"ק דכתובות משמע דאונן מותר בשמיא המטה ויש
מסתמדין וכן עמא דבר עכ"ל והכי נקטינן להחמיר : ומ"ש וכן קצת דיני חבילות
והנהיגו בו כגון רחיצה וסיכה וכו' עד
אבל בעדונית ושמהא אסור כ"ו בת"ה קרוב
לכסוף : ומ"ש כבר אמרו שאסור ליטב אפי'
פ"ג מטה כפויא אלא ע"ג קרקע צריך
לוגב הוא מתיבא בצבל רבתי (פ"ה א)
כל זמן שמתו מוטל לפניו יאן לא
ע"ג מטה זקופה ולא ע"ג מטה כפויא ומי'
הוא ז"ל אלא יאן ע"ג קרקע וכדאמרין
אינו מייבב עכ"ל : ומ"ש שאינו חולץ מעל
וסנדל כ"כ הנה"מ בפ"ד בשם סמ"ק
וכתב דמטעם זה מותר ללכת מפתח
ביתו כי צריך לחזור אחר צרכי המט :
המשמר את המט אפילו שאינו
מתו פטור מק"ש וכו'
ברייתא פרק מי שמתו (יח.) :

אסור בין מיתה לקבורה בתכבוסת ובתספורת וברחיצה ותשמיש
המטה ובשאר נזירת שבעה וכתב הרמב"ן שגנה היה מה שהתירו
בתשמיש המטה (יז) דכולי עלמא בחול אסור בו וכן קצת דיני
אבילות נוהגין בו כגון רחיצה וסיכה (יח) ק"ו מאבילות בשר ושתיות
יין וא"צ לומר בשמחה ובתספורת (יט) ואסור בהנחת תפילין ואסור
בשאלות שלום שאף אחרים אסורין כשהמת בעיר ובמלאכה נמי
(כ) אי במלאכת עצמו אף אחרים אסורין וכבר אמרו שאסור לישב
אפי' ע"ג מטה כפויא אלא ע"ג קרקע צריך לישב ולא אמרו אלא
שאינו הולץ מנעל וסנדל ואינו חייב בעטיפת ראש ובכפיית המטה
והקילו באלו מפני שהוא טרוד בעסקי המט ומוטל עליו לקבורו
ולילך מעיר לעיר ואם באת להחמיר עליו בהליצת מנעל וסנדל
ועטיפת הראש אף עסקי המט נפסדים בכך לפיכך לא החמירו עליו
באלו אע"פ שמותר לאכול בשר ולשתות יין משנמסר לכתפים
(כא) היינו משום שאינו מוטל עליו לקבורו אבל בעדונית ובשמחה
אסור וכ"כ הר"ר פרץ שאסור בכל מה שנוהג באבל חוץ מנעילת
הסנדל ומדברי בעל התוספות יראה שאינו אסור אלא בבשר ויין
ותשמיש המטה אבל בשאר כל דיני אבילות מותר [ו] המשמר המט
אפילו שאינו מתו פטור מק"ש ותפילין ומכל מצות האמורות
בתורה היו שנים זה משמר וזה קורא :

שבב מי שהכין כל צרכי חופתו וזקא שיהיו כל צרכי חופתו אצל
אם לא הכין הכל כגון שאפו פחו וטבח
טבחן ולא מוג יינו או איפכא דהשתא
בע"כ צריך הוא להשתדל להכין לו יין וידקה
החופה ושתדל לו להכין לפעם אחרת גם
הפת והצד וכן צריך לפרש דהכינו כל
התכשיטין להכלה מה שצריך לחופה דאם
לא הכינו כל התכשיטין ומתה אמה של
הכלה תדקה החופה מטעמא דאמרן :
ומ"ש וכוון שחלה עליו החופה ה"ל לדידיה
כרגל וכו' כתב הרמב"ן בספר ת"ה [דף
כ"ד ע"ג] ומנא הא מילתא דאמר רבין
חופה כרגל דתניא וכוון שחלה עליו החופה ה"ל לדידיה
יוס שאתה רואה ויש יוס שאין אתה רואה
מכאן אמרו חזן שגראם בו נגע נחנין
לו כל שבעת ימי המשתה לו ולאטליתו
ולכסותו וכן כרגל נחנין לו כל ימי כרגל
עד כאן לשונו :
ומי'ש וכל ז' ימי המשתה שכן לו כרגל
נוהג בהן דברים שבצינעא אסור
בתשמיש המטה הילכך כל ז' ימי המשתה
והפליג

שבב מי שהכין כל צרכי חופתו וזקא שיהיו כל צרכי חופתו אצל
אם לא הכין הכל כגון שאפו פחו וטבח
טבחן ולא מוג יינו או איפכא דהשתא
בע"כ צריך הוא להשתדל להכין לו יין וידקה
החופה ושתדל לו להכין לפעם אחרת גם
הפת והצד וכן צריך לפרש דהכינו כל
התכשיטין להכלה מה שצריך לחופה דאם
לא הכינו כל התכשיטין ומתה אמה של
הכלה תדקה החופה מטעמא דאמרן :
ומ"ש וכוון שחלה עליו החופה ה"ל לדידיה
כרגל וכו' כתב הרמב"ן בספר ת"ה [דף
כ"ד ע"ג] ומנא הא מילתא דאמר רבין
חופה כרגל דתניא וכוון שחלה עליו החופה ה"ל לדידיה
יוס שאתה רואה ויש יוס שאין אתה רואה
מכאן אמרו חזן שגראם בו נגע נחנין
לו כל שבעת ימי המשתה לו ולאטליתו
ולכסותו וכן כרגל נחנין לו כל ימי כרגל
עד כאן לשונו :
ומי'ש וכל ז' ימי המשתה שכן לו כרגל
נוהג בהן דברים שבצינעא אסור
בתשמיש המטה הילכך כל ז' ימי המשתה
והפליג

שצנינעא ואסור בתשמיש המטה שם : ומ"ש הילכך כל ז' ימי המשתה ה"ל
ישן בין האנשים וכו' שם ברייתא : וכתב הראב"ד דתרווייהו דוקא וכו' וה"א
הרא"ש ז"ל כתב הרבה הפליג החכם להחמיר בלילה וכו' בפ' א"ח והרמב"ן בת"ה
הניח דברי הראב"ד וכתב עליהם כבר הורה וכן ולענין הלכה כיון שהרמב"ן הורה
לו הכי נקטינן וכתבו הגהות מיימון בפ"ה אהא דאמרין הוא יאן בין האנשים
וכו'
ילך הוא אלה אז היה תלך אצלו וכיון דלא הצריכו שימור אלא נשיכה שהוא בלילה
שבעת אבילות ואע"ג דאבילות זו קילת ליה לא חיישינן

שצנינעא ואסור בתשמיש המטה שם : ומ"ש הילכך כל ז' ימי המשתה ה"ל
ישן בין האנשים וכו' שם ברייתא : וכתב הראב"ד דתרווייהו דוקא וכו' וה"א
הרא"ש ז"ל כתב הרבה הפליג החכם להחמיר בלילה וכו' בפ' א"ח והרמב"ן בת"ה
הניח דברי הראב"ד וכתב עליהם כבר הורה וכן ולענין הלכה כיון שהרמב"ן הורה
לו הכי נקטינן וכתבו הגהות מיימון בפ"ה אהא דאמרין הוא יאן בין האנשים
וכו'
ילך הוא אלה אז היה תלך אצלו וכיון דלא הצריכו שימור אלא נשיכה שהוא בלילה
שבעת אבילות ואע"ג דאבילות זו קילת ליה לא חיישינן

כתב הראב"ד דתרווייהו דוקא וכו' טעמא דבחדא דלמי שחלה
אלמא דניחא א"צ שימור ומותר להחמיר עמה כמו עם שאר נשים שלו
להרגל דבר ציוס כיון דלאלו הכי אסור לשמש ציוס :

פריישה

דב"ע בחול אסור פי' ע"פ שכתב"ם אסור אף בשבת מ"מ כתב אפי' שיש מולקין ע"ז (רשב"א)
פליג אה"ק ומתיר בשבת עיון בבי' עכ"ל) אבל בחול כ"ע מודו אצל שוקק כדלפיל דאף בשבת
אסור וק"ל מ"ז : (יח) ק"ו מאבילות בשר ושתיות יין פי' שיש בהן מי שיש אסור בהם :
(יט) ואסור בהנחת תפילין פי' דהרמב"ם כתב שאינו אסור בכל הדברים שאצל אסור בהן וזה
ודאי אינו דאף ודאי אסור בהנחת תפילין : (כ) אי במלאכת עצמו אף אחרים אסורין פי'
למטרי להפעם במלאכת האונן אפי' יש מותרתא ואם אין חבורתא אפי' כל העולם במלאכת
אסור כמ"ס לקמן סימן שפ"א : (כא) היינו משום שאינו מוטל עליו לקבורו אבל מ"מ
כפ"ס בתקנה דשמואל ומבואר לעיל סימן ש"ט דכל דלא קים ליה שכלו חזונו און אבילות נוסב
בו ח"ס מרמזינו דתשמיש המטה דאסור נלמד מודו כמ"ס ל' סימן שפ"ג ש"ס דנכח אבילות עכ"ל
א"צ אפטר דמ"ל דבמלך דבעיקר שיהא מהודר בכרטיב מלך בימי פתוחיה עינין לא גזרו חכמים
עליו רחיצה וסיכה וכמ"ס בסימן שאמר זה שהתירו לחתן בז' ימי מוגתו גיטון ומטבוחת אף
שכבר קברו המת ונכס"ג אסור אפי' כרגל משום אבילות לשאר אנשים משום דמתן דומה למלך :
(שצנינו מולך מנעל סנדל כו' ומטעם זה מותר ללכת מפתח ביתו כי צריך ללמוד אחר צרכי
המת הג"מ פי' עכ"ל) : [י] המשמר את המט אפי' אינו מתו כו' כתב ראב"ה בשם עופקים
ומשמרת הולכים הקרובים לפני ב"ה ומתפללים מתגורר מ"ז :

פריישה
דב"ע בחול אסור פי' ע"פ שכתב"ם אסור אף בשבת מ"מ כתב אפי' שיש מולקין ע"ז (רשב"א)
פליג אה"ק ומתיר בשבת עיון בבי' עכ"ל) אבל בחול כ"ע מודו אצל שוקק כדלפיל דאף בשבת
אסור וק"ל מ"ז : (יח) ק"ו מאבילות בשר ושתיות יין פי' שיש בהן מי שיש אסור בהם :
(יט) ואסור בהנחת תפילין פי' דהרמב"ם כתב שאינו אסור בכל הדברים שאצל אסור בהן וזה
ודאי אינו דאף ודאי אסור בהנחת תפילין : (כ) אי במלאכת עצמו אף אחרים אסורין פי'
למטרי להפעם במלאכת האונן אפי' יש מותרתא ואם אין חבורתא אפי' כל העולם במלאכת
אסור כמ"ס לקמן סימן שפ"א : (כא) היינו משום שאינו מוטל עליו לקבורו אבל מ"מ
כפ"ס בתקנה דשמואל ומבואר לעיל סימן ש"ט דכל דלא קים ליה שכלו חזונו און אבילות נוסב
בו ח"ס מרמזינו דתשמיש המטה דאסור נלמד מודו כמ"ס ל' סימן שפ"ג ש"ס דנכח אבילות עכ"ל
א"צ אפטר דמ"ל דבמלך דבעיקר שיהא מהודר בכרטיב מלך בימי פתוחיה עינין לא גזרו חכמים
עליו רחיצה וסיכה וכמ"ס בסימן שאמר זה שהתירו לחתן בז' ימי מוגתו גיטון ומטבוחת אף
שכבר קברו המת ונכס"ג אסור אפי' כרגל משום אבילות לשאר אנשים משום דמתן דומה למלך :
(שצנינו מולך מנעל סנדל כו' ומטעם זה מותר ללכת מפתח ביתו כי צריך ללמוד אחר צרכי
המת הג"מ פי' עכ"ל) : [י] המשמר את המט אפי' אינו מתו כו' כתב ראב"ה בשם עופקים
ומשמרת הולכים הקרובים לפני ב"ה ומתפללים מתגורר מ"ז :

סי' שמו [ח] וכוון שחלה עליו החופה ה"ל לדידיה כרגל וכו' כתב הרמב"ן בספר ת"ה [דף
כ"ד ע"ג] ומנא הא מילתא דאמר רבין חופה כרגל דתניא וכוון שחלה עליו החופה ה"ל לדידיה
יוס שאתה רואה ויש יוס שאין אתה רואה מכאן אמרו חזן שגראם בו נגע נחנין
לו כל שבעת ימי המשתה לו ולאטליתו ולכסותו וכן כרגל נחנין לו כל ימי כרגל
עד כאן לשונו :
ומי'ש וכל ז' ימי המשתה שכן לו כרגל
נוהג בהן דברים שבצינעא אסור
בתשמיש המטה הילכך כל ז' ימי המשתה
והפליג

פריישה
דב"ע בחול אסור פי' ע"פ שכתב"ם אסור אף בשבת מ"מ כתב אפי' שיש מולקין ע"ז (רשב"א)
פליג אה"ק ומתיר בשבת עיון בבי' עכ"ל) אבל בחול כ"ע מודו אצל שוקק כדלפיל דאף בשבת
אסור וק"ל מ"ז : (יח) ק"ו מאבילות בשר ושתיות יין פי' שיש בהן מי שיש אסור בהם :
(יט) ואסור בהנחת תפילין פי' דהרמב"ם כתב שאינו אסור בכל הדברים שאצל אסור בהן וזה
ודאי אינו דאף ודאי אסור בהנחת תפילין : (כ) אי במלאכת עצמו אף אחרים אסורין פי'
למטרי להפעם במלאכת האונן אפי' יש מותרתא ואם אין חבורתא אפי' כל העולם במלאכת
אסור כמ"ס לקמן סימן שפ"א : (כא) היינו משום שאינו מוטל עליו לקבורו אבל מ"מ
כפ"ס בתקנה דשמואל ומבואר לעיל סימן ש"ט דכל דלא קים ליה שכלו חזונו און אבילות נוסב
בו ח"ס מרמזינו דתשמיש המטה דאסור נלמד מודו כמ"ס ל' סימן שפ"ג ש"ס דנכח אבילות עכ"ל
א"צ אפטר דמ"ל דבמלך דבעיקר שיהא מהודר בכרטיב מלך בימי פתוחיה עינין לא גזרו חכמים
עליו רחיצה וסיכה וכמ"ס בסימן שאמר זה שהתירו לחתן בז' ימי מוגתו גיטון ומטבוחת אף
שכבר קברו המת ונכס"ג אסור אפי' כרגל משום אבילות לשאר אנשים משום דמתן דומה למלך :
(שצנינו מולך מנעל סנדל כו' ומטעם זה מותר ללכת מפתח ביתו כי צריך ללמוד אחר צרכי
המת הג"מ פי' עכ"ל) : [י] המשמר את המט אפי' אינו מתו כו' כתב ראב"ה בשם עופקים
ומשמרת הולכים הקרובים לפני ב"ה ומתפללים מתגורר מ"ז :

יורה דעה הלכות אונן והספד שמה

הגשיל שמת וכן שוכאי ת"ח שמתו בין גדולים בין קטנים צניסן או צאייר צסיון ותמוז ואב ואלול מספידין אותו בישיבה של אלול ובישיבה של אדר ושם ההספד השני אשכנחא כדאמרין באשכנחיה דרבי וצוץ אין רשות להספידו שעבר עליו יותר משנה ואמרו חכמים אין המת משתבח מן הלז עד י"ב חודש ואם נפטר צניסן ויש צננה זו שני אדרים מספידין אותו בישיבה של אלול שאי אפשר להשכיבו בישיבה של אדר השני מפני שעברו עליו י"ב חדש ואין מנהג ולא דרך ארץ להזכיר המת לאחר י"ב חדש לפיכך מקום מרוחק כמו אספמ"ה ופרנ"ה וכל שאין מגעת שמועה אלף לאחר י"ב חודש פטורים מלהספיד ומלהנטייל בתי כנסיות ובתי מדרשות ולעשות אפילו יום שמועה ע"כ לשנוי ונראה דאף לחכמים בני נתי ערי חומה דאם נתעברה הגנה נתעברה למוחר ואם מתרה צניסן על כרחו של לוחם אינו נחלט לו עד שנישע ניסן שאני הכת דכתיב ואם לא יגאל עד חלאת לו שנה חמימה כדאיתא פ"ק דר"ה [דף ו'] אבל כאן גבי אלף לא הוזכר שנה אלף י"ב חדש שכן אמרו משפט רשעים צניסן י"ב חודש הלכך אין להזכיר המת לאחר י"ב חדש אף על פי שעדיין לא כלתה שנה :

שמה המאבד עצמו לדעת אף על פי שעתיד לא כלתה שנה :
 וכו' עד אין מונעים ממנו כל דבר צ"כ ת"ה [דף כ"ו ע"ב וע"ג] והר"ש מביאו סוף [דף מ"ד] ומ"ש אלף שאומר ראו שאני עולה באילן ונופל ומת פירושו שכן זה אמר בשעה שעלה וזה בחוקת המאבד עצמו לדעת דאע"פ שלא ראו אותו מפיל עצמו כיון שאמר כך שעולה באילן ונופל ומת חוקה עשה לדעת כמו שאמר וכו' להדיא צ"כ ת"ה אלף בדברי הר"ש לא משמע כך ונראה שט"ם הוא שהסופר השמיטו מלשון הרמב"ן ונופל ומת :

ובי"ט אלף ראוהו חנוק ותלוי באילן הרוב ומושלך על גבי המאבד עצמו שלא לדעת כז"ל וכך הוא בספר ת"ה ובספיקי הר"ש לשם ובתרכי לשם וכן כתב צ"ע : וז"ל מהר"ל וז"ל אפילו אמר ראו שאני עולה וכו' ולא ראוהו עולה אדוברה לחוד לא סמכין ואינו בחוקת מאבד עצמו לדעת עכ"ל ודבריו נכונים והכי משמע לי שאל דברייתא מביאו צ"כ ע"ש : כתב בהגהת מרדכי דמ"ק בירושלמי אמרו הרובי מלכות מתחילין להתאבל עליהם משנתייאשו לקבורו ומסיים ובלבד שלא יהא גנב ולכך אין מתאבלין על גנב וקאמר התם כל השרש מדרכי צבור אין מתאבלין עליו ופי' הקוטרוס פ"ק דר"ה פירש מדרכי צבור שפי' מדיני ישראל וכו' עכ"ל נראה דמניח ראייה דכיון דאפי' פירש מדיני ישראל אין מתאבלין עליו כל שכן כשהיה גנב דהוא רשע גמור וכדאיתא סוף סנהדרין אהא דתקן כל זמן שהרשעים בעולם חיון אף בעולם מאן רשעים א"ר יוסף גנבי אלף קשה דהיאך תלה בירושלמי דין זה ובלבד שלא יהא גנב בזהויה מלכות הלל לפי זה מת על מטונו נמי אין מתאבלין עליו כיון שהיה רשע דלא עדיף מטורש מדרכי צבור ולכן נראה דהגירסא בירושלמי הוא אלף לא מלגנב וכמ"ש רבינו להדיא לקמן בסיומן שט"ה . גם במרדכי צניסן הביא הגירסא בירושלמי אלף לא מלגנב ופי' מהר"ל צנחצני סימן קכ"ג דפי' כאילו אמר אלף לא מלגנב ועיין צ"כ כתב כן וכו' מהר"ו בסיומן קי"ד דמ"ש אלף לא גנב ט"ם הוא מיהו כתב לשם דאם היה גנב ונידון צניסן מיתתו כפרתו ויש להתאבל עליו וכן כתוב בהגהת ש"ע ולפי' גנב שמת על מטונו אין להתאבל עליו

דאין מתאבלין עליהם משום דאבילות אימת מתחלת מסתימת הגולל כפרה אימת הווי לכו מתי חוי צערה דקצרה פורתא הלכך הואיל ונדרשו ולא נראו להתאבל עליהם צניסן דחיל אבילות שוב אין מתאבלין עליהם ומ"ש ולא היו מנדין עליהם ג"ז באלף רבתי פ"ב ויהיב התם טעמא משום דכתיב לא תאכלו על הדם וכתיב הר"ש נכ"ף מ"ק : כל הפורשים מן הצבור וכו' שם כל הפורשים מדרכי צבור אין מתעסקין עמהם לכל דבר אחיהם וקצויהם לובשים לבנים ומתעטשים לבנים ואוכלים ושתיים ושחמים שאבדו שוכאיו של מקום שנאמר הלא משאך ה' אשכנא וגו' : ומ"ש ויהי שפירקיס עול מעל לאוראם וכו' והמותרים לע"ג כל זה הוא פי' פורשים מדרכי צבור וכו' הרמב"ן צפ"ח : ב"ה וכו' הרשב"א בתשובה בפורש מן המס אינו בכלל פורש מדרכי צבור ואינו אלא באחר מבטלי עיברה או הגולני ודלא כפי' פירוש בסוף מ"ק הפורשים מן הצבור שאין רוצים להצטרע בצערים של צבור ולשאת את משאם כמסים וארנונות אין מתעסקים במוסר להתכבד ממלאכתם : וכן כתב הר"ש בפתוה כלל

ומספידין על ההכמים כתב רבינו בסיומן שז"ד כתב הרמב"ן בת"ה וז"ל בפתוה א"ר סעדיה צנחצני שמת צנחצני חכם מפטירין גלה כבוד מישראל כתב הכלבו שנהגו בנרבותא סיוס ז' באלתו מנ"ה הולך האבל לנית הקצרות ואם יוס ז' בר"ה אינו הולך לכה"ק וכן לקטן וכתב עוד א"ר בעל הלכות אין מעוררין הספד אלף בחוך י"ב חדש אבל לאחר י"ב חדש הגשמה עולה

ואינה יורדת רצה להזכירו בין המתים ואפילו לאחר י"ב חדש הרשות בידו ואימתי זמן עירעור יוס ל' ויום משלם שנה ומקום שנהגו לקבור צנחצני ולהעתיק אחריו לנית הקצרות מספידין אחר י"ב חדש עכ"ל :

שמה המאבד

עצמו לדעת אין מתעסקין עמו לכל דבר אין קורעין ולא חולצין ולא מספידין עליו אבל עומדין עליו בשורה ואומרין עליו ברכת אבילים פי' מפני שהוא כבוד לחיים וכל שהוא כבוד לחיים מתעסקין בו וכל שאינו כבוד לחיים אין מתעסקין בו והאי אין קורעין פירושו לרחוקים לכבוד אבל הקרובים הראויין להתאבל קורעין עליו ואיזהו מאבד עצמו לדעת (א) [א] לא שעלה באילן ונופל ומת נאנס ונפל (ב) אלא שאומר ראו שאני עולה באילן ונופל ומת אבל ראוהו חנוק ותלוי באילן ומושלך זהו המאבד עצמו שלא לדעת ואין מונעין ממנו כל דבר קטן אפילו מאבד עצמו לדעת חשיב כשלא לדעת כיון דלאו בר דעת הוא וכן גדול המאבד עצמו לדעת (ג) והוא אנוס כשאל המלך אין מונעים ממנו כל דבר מנורה שמת (ד) דינו כמאבד עצמו לדעת אין קורעין ולא חולצין ולא מספידין עליו ולא עוד אלא שמבין אותו וסוקלין ארוננו וה"מ באפקירותא שעובר על דברי תורה אבל בממונא כיון שמת פטור מנזרתם ואין סוקלין ארוננו ומספידין אותו כראוי הרובי ב"ד אין מתעסקין עמהם בכל דבר אלא אחיהם וקרוביהן באין ושואלין בשלום הדיינין ובשלום העדים שאין בלבנו עליהם כלום שדין אמת דתם (ה) ולא היו מתאבלין עליהם אלא אוננים ולא היו סברין עליהם כל הפורשים מן הצבור והם שפורקין עול מצות מעל צוארם ואינם בכלל ישראל בעשיית המצוה ובכבוד המועדות וישיבת בתי כנסיות ומדרשות (ו) והמותרים לעבודת כוכבים אין מתעסקין עמהם בכל דבר אלא אחיהם וקרוביהם לובשים לבנים (ז) ומתעטפים לבנים (ח) ואוכלין ושתיים

מאבד עצמו לדעת ע"כ וכו' הרמב"ן בת"ה וכתב פירוש אף על פי שלא ראו אותו מפיל עצמו כיון שאמר חוקה עשה לדעת והרמב"ם כתב צ"כ כלשון היה איזו המאבד עצמו לדעת לא שעלה לראש הגג ונפל ומת אלף האומר הריני עולה לראש הגג וראוהו שעלה מיד דרך כעס או סהיך מיצר ונפל ומת ה"ו בחוקת שאבד עצמו לדעת : **אבר** ראהו חנוק וכו' וקטן ופילו מאבד עצמו לדעת חשיב בכלל אילן מונעין ממנו כל דבר גס זה פשוט באלף רבתי בפרק ב' : **ובן** גדול המאבד עצמו לדעת והוא אנוס כשאלו וכו' כן כתב הרמב"ן בחורת האדם וקטן טעם לפי שהיה איבוד מותר לו כדאיתא צ"ד לפיכך לא היה בכלל מאבד עצמו לדעת ונעשו עליו שלא הספידוהו כראוי כדאיתא צניסנות (ע) : וכו' הר"ש בסוף מ"ק : מנורה שמת דינו כמאבד עצמו לדעת אין קורעין עליו ולא חולצין וכו' עד ומספידין אותו כראוי כ"כ הרמב"ן בת"ה והמרדכי בסוף מ"ק (א) ראהו חנוק וכו' אף להתאבל על אשה שנשעת מתתה ועברה על דושה וצנועה (ב) ככתב המרדכי סוף מ"ק דאין מתאבלים על גנב מדמאריין בירושלמי הרובי מלכות מתחילין להתאבל עליהם משנתייאשו לקבורו ומסיים ובלבד שלא יהא גנב ע"כ וטענת הוא שאותו ירושלמי אין פירושו כך וכבר פירשתיו בסיומן שט"ה ומיהו מתקום אחר היה יכול להנזר ראייה מדתניא באלף רבתי פ"ג בפרק הא דקתני הרובי צ"ד אין מתעסקין עמהם ככל דבר וכו' כיוצא בו הנוגז את המכס ואת החסר ה"ו שופך דמים ולא שופך דמים בלבד אלא כאילו עובד עבודה זרה ומגלה ערותו ושופך דמים (ג) : **הרובי** בית דין אין מתעסקין עמהם בכל דבר כו' עד אלף אוננין באלף רבתי פ"ב ואסיקנא לענין הרובי מלכות הרובי נגמר הדין [מו] : דכיון דאויקטיל הו"ל כפרה בקטלא וקבורה אלף היינו טעמא דאין מתאבלין עליהם משום דאבילות אימת מתחלת מסתימת הגולל כפרה אימת הווי לכו מתי חוי צערה דקצרה פורתא הלכך הואיל ונדרשו ולא נראו להתאבל עליהם צניסן דחיל אבילות שוב אין מתאבלין עליהם ומ"ש ולא היו מנדין עליהם ג"ז באלף רבתי פ"ב ויהיב התם טעמא משום דכתיב לא תאכלו על הדם וכתיב הר"ש נכ"ף מ"ק : כל הפורשים מן הצבור וכו' שם כל הפורשים מדרכי צבור אין מתעסקין עמהם לכל דבר אחיהם וקצויהם לובשים לבנים ומתעטשים לבנים ואוכלים ושתיים ושחמים שאבדו שוכאיו של מקום שנאמר הלא משאך ה' אשכנא וגו' : ומ"ש ויהי שפירקיס עול מעל לאוראם וכו' והמותרים לע"ג כל זה הוא פי' פורשים מדרכי צבור וכו' הרמב"ן צפ"ח : ב"ה וכו' הרשב"א בתשובה בפורש מן המס אינו בכלל פורש מדרכי צבור ואינו אלא באחר מבטלי עיברה או הגולני ודלא כפי' פירוש בסוף מ"ק הפורשים מן הצבור שאין רוצים להצטרע בצערים של צבור ולשאת את משאם כמסים וארנונות אין מתעסקים במוסר להתכבד ממלאכתם : וכן כתב הר"ש בפתוה כלל

שמה המאבד עצמו לדעת אף על פי שעתיד לא כלתה שנה :
 וכו' עד אין מונעים ממנו כל דבר צ"כ ת"ה [דף כ"ו ע"ב וע"ג] והר"ש מביאו סוף [דף מ"ד] ומ"ש אלף שאומר ראו שאני עולה באילן ונופל ומת פירושו שכן זה אמר בשעה שעלה וזה בחוקת המאבד עצמו לדעת דאע"פ שלא ראו אותו מפיל עצמו כיון שאמר כך שעולה באילן ונופל ומת חוקה עשה לדעת כמו שאמר וכו' להדיא צ"כ ת"ה אלף בדברי הר"ש לא משמע כך ונראה שט"ם הוא שהסופר השמיטו מלשון הרמב"ן ונופל ומת :

ובי"ט אלף ראוהו חנוק ותלוי באילן הרוב ומושלך על גבי המאבד עצמו שלא לדעת כז"ל וכך הוא בספר ת"ה ובספיקי הר"ש לשם ובתרכי לשם וכן כתב צ"ע : וז"ל מהר"ל וז"ל אפילו אמר ראו שאני עולה וכו' ולא ראוהו עולה אדוברה לחוד לא סמכין ואינו בחוקת מאבד עצמו לדעת עכ"ל ודבריו נכונים והכי משמע לי שאל דברייתא מביאו צ"כ ע"ש : כתב בהגהת מרדכי דמ"ק בירושלמי אמרו הרובי מלכות מתחילין להתאבל עליהם משנתייאשו לקבורו ומסיים ובלבד שלא יהא גנב ולכך אין מתאבלין על גנב וקאמר התם כל השרש מדרכי צבור אין מתאבלין עליו ופי' הקוטרוס פ"ק דר"ה פירש מדרכי צבור שפי' מדיני ישראל וכו' עכ"ל נראה דמניח ראייה דכיון דאפי' פירש מדיני ישראל אין מתאבלין עליו כל שכן כשהיה גנב דהוא רשע גמור וכדאיתא סוף סנהדרין אהא דתקן כל זמן שהרשעים בעולם חיון אף בעולם מאן רשעים א"ר יוסף גנבי אלף קשה דהיאך תלה בירושלמי דין זה ובלבד שלא יהא גנב בזהויה מלכות הלל לפי זה מת על מטונו נמי אין מתאבלין עליו כיון שהיה רשע דלא עדיף מטורש מדרכי צבור ולכן נראה דהגירסא בירושלמי הוא אלף לא מלגנב וכמ"ש רבינו להדיא לקמן בסיומן שט"ה . גם במרדכי צניסן הביא הגירסא בירושלמי אלף לא מלגנב ופי' מהר"ל צנחצני סימן קכ"ג דפי' כאילו אמר אלף לא מלגנב ועיין צ"כ כתב כן וכו' מהר"ו בסיומן קי"ד דמ"ש אלף לא גנב ט"ם הוא מיהו כתב לשם דאם היה גנב ונידון צניסן מיתתו כפרתו ויש להתאבל עליו וכן כתוב בהגהת ש"ע ולפי' גנב שמת על מטונו אין להתאבל עליו

דאין מתאבלין עליהם משום דאבילות אימת מתחלת מסתימת הגולל כפרה אימת הווי לכו מתי חוי צערה דקצרה פורתא הלכך הואיל ונדרשו ולא נראו להתאבל עליהם צניסן דחיל אבילות שוב אין מתאבלין עליהם ומ"ש ולא היו מנדין עליהם ג"ז באלף רבתי פ"ב ויהיב התם טעמא משום דכתיב לא תאכלו על הדם וכתיב הר"ש נכ"ף מ"ק : כל הפורשים מן הצבור וכו' שם כל הפורשים מדרכי צבור אין מתעסקין עמהם לכל דבר אחיהם וקצויהם לובשים לבנים ומתעטשים לבנים ואוכלים ושתיים ושחמים שאבדו שוכאיו של מקום שנאמר הלא משאך ה' אשכנא וגו' : ומ"ש ויהי שפירקיס עול מעל לאוראם וכו' והמותרים לע"ג כל זה הוא פי' פורשים מדרכי צבור וכו' הרמב"ן צפ"ח : ב"ה וכו' הרשב"א בתשובה בפורש מן המס אינו בכלל פורש מדרכי צבור ואינו אלא באחר מבטלי עיברה או הגולני ודלא כפי' פירוש בסוף מ"ק הפורשים מן הצבור שאין רוצים להצטרע בצערים של צבור ולשאת את משאם כמסים וארנונות אין מתעסקים במוסר להתכבד ממלאכתם : וכן כתב הר"ש בפתוה כלל

דרישה

בישיבה של אלול להשכיבו בישיבה של אדר שני מפני שצנחצני עליו י"ב חודש ואין מנהג ואין דרך ארץ להזכיר המת לאחר שנים עשר חודש לפיכך מקום מרוחק כמו אספמ"ה ופרנ"ה וכל שאין מגעת שמועה אלף לאחר י"ב חודש פטורים מלהספיד ולהנטייל צ"כ וז"ל ולעשות אפילו יום שמועה עכ"ל :

ס"י שמה [א] לא שעלה באילן ונופל ומת נאנס ונפל (ב) אלא שאומר ראו שאני עולה באילן ונופל ומת אבל ראוהו חנוק ותלוי באילן ומושלך זהו המאבד עצמו שלא לדעת ואין מונעין ממנו כל דבר קטן אפילו מאבד עצמו לדעת חשיב כשלא לדעת כיון דלאו בר דעת הוא וכן גדול המאבד עצמו לדעת (ג) והוא אנוס כשאל המלך אין מונעים ממנו כל דבר מנורה שמת (ד) דינו כמאבד עצמו לדעת אין קורעין ולא חולצין ולא מספידין עליו ולא עוד אלא שמבין אותו וסוקלין ארוננו וה"מ באפקירותא שעובר על דברי תורה אבל בממונא כיון שמת פטור מנזרתם ואין סוקלין ארוננו ומספידין אותו כראוי הרובי ב"ד אין מתעסקין עמהם בכל דבר אלא אחיהם וקרוביהן באין ושואלין בשלום הדיינין ובשלום העדים שאין בלבנו עליהם כלום שדין אמת דתם (ה) ולא היו מתאבלין עליהם אלא אוננים ולא היו סברין עליהם כל הפורשים מן הצבור והם שפורקין עול מצות מעל צוארם ואינם בכלל ישראל בעשיית המצוה ובכבוד המועדות וישיבת בתי כנסיות ומדרשות (ו) והמותרים לעבודת כוכבים אין מתעסקין עמהם בכל דבר אלא אחיהם וקרוביהם לובשים לבנים (ז) ומתעטפים לבנים (ח) ואוכלין ושתיים ושחמים שאבדו שוכאיו של מקום שנאמר הלא משאך ה' אשכנא וגו' : ומ"ש ויהי שפירקיס עול מעל לאוראם וכו' והמותרים לע"ג כל זה הוא פי' פורשים מדרכי צבור וכו' הרמב"ן צפ"ח : ב"ה וכו' הרשב"א בתשובה בפורש מן המס אינו בכלל פורש מדרכי צבור ואינו אלא באחר מבטלי עיברה או הגולני ודלא כפי' פירוש בסוף מ"ק הפורשים מן הצבור שאין רוצים להצטרע בצערים של צבור ולשאת את משאם כמסים וארנונות אין מתעסקים במוסר להתכבד ממלאכתם : וכן כתב הר"ש בפתוה כלל

יורה דעה הליכות קבורה קנב קנג קנה בי

שנג תניא בראשונה היו מגלין וכו' בסוף מ"ק ופירש"י כליבה מטהשל מחיס ובגמרא לשם מאי דרגש ערסא דללא פי' של עור ודרגש סירוגו מתוכו מטה סירוגה על גבה ופי' רש"י סירוגו מתוכו מכניס רצועות מן חורי עליו המטה על גבי העור כפול על העץ עד כאן לשונו :

ומ"ש לא דלוסקמח הנטלת ככתף פירוט בדרס אחד חלה דלוסקמח כטלת בלגפיים פי' כשני בני אדם שהיא דרך כבוד חלל כ"י טרש בהיפך דה"ק לא דלוסקמח גדולה כ"כ שלא תהא ניטלת חלה ככתף חלה דלוסקמח קטנה הניטלת בלגפיים על זרועותיו : בן י"ב חדש יוצא במטה ר"ע אומר הוא כבן שנה וכו' פי' לת"ק חפי' בשנה מעוברת כשהוא בן י"ב חודש יוצא במטה חפי' אינו שנה ולר"ע קרתי בעיני חדרה הוא כבן שנה מיום ליום ולא סגי כשהוא בן י"ב חודש ועוד בעיני דלכריו כבן שנים חפי' אכריו כבן שנה והוא כבן שנים הא' לאו הכי אין יוצא במטה. וז"ל ספר ח"ו קטן שכלו לו חדשו ומה חוף ל' יום חפי' להוציאו במטה חלה בחיק חלה חס רועים להוציאו במטה כשהוא נדקס ואין אומרים לא ברכת חללים ולא תנחומי חללים ונקבר בלילה אחת ובשני חללים חלה לא בלילה אחד ובשתי נשים חללים קרוביו של תינוק הם דמחמת אניתוחיהו חפר יצריחו ובית הקברות דין הסמוכה לעיר שמה שרישלא כלו לו חדשו חפי' קבורה אינו טעון חלה מטילין אותו לצור עכ"ל :

שנד תניא עיר וכו' באכל רבתי פי"ג ופי' מוציאין הראשון כלומר אותו שמת הראשון מוציאין תחלה כי הוא קודם חפי' שהשיח שחזר ממנו ואם היו מלינים הראשון כלומר שדעתם שלא לקבור הראשון ביום שמת חלה רועים להלינו משום כבודו לשמוע עליו עיירות או משום צורך אחר או מוציאין את השני דקוון שאין קרוביו רועים כהלוי יוכל לקבור היום ואין ריבויים להלינו ג"כ כמו שמלינים הראשון כדי שיהא נקבר הראשון קודם לשני חלה קוצרין את השני מיד ואין מקווינין להלינו : הוציאו הראשון וקברוהו וכו' עד הוציאו השני וקברוהו באין ועומדין בשורה וכו' פי' עומדין בשורה על הראשון והשני כא' : **שנה אין** מניחין מטה של נשים כו' ופירש"י מפני ששופעת זיבה : ומ"ש לא שנה של יולדת וכו' עס פליגי בה נהרדעי ורבי

עליו ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים עד שיוציאו אבלים (ג) הוציאו השני וקברוהו באין ועומדין בשורה (ד) מנחמין ופותרין את הרבים (ה) ואין מנחמין שני אבלים באחד אא"כ היה כבודם שוה וקילוסם שוה אין מוציאין ב' מתים במטה אחת אא"כ כבודם (ו) וקילוסם שוה : **שנה אין** מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

שנד תניא עיר שיש בה שני מתים כאחד מוציאין הראשון ואח"כ מוציאין השני (ה) ואם היו מלינין הראשון מוציאין השני חכם ותלמיד חכם מוציאין החכם ת"ה ועם הארץ מוציאין תלמיד חכם ב' ת"ה שני ע"ה מוציאין הראשון פי' אותו שמת תחלה איש ואשה מוציאין האשה מפני שקרובה (ג) לבית הגיוול הוציאו הראשון וקברוהו באין ועומדין בשורה (ד) הוציאו השני וקברוהו באין ועומדין בשורה (ה) ואין מנחמין שני אבלים באחד אא"כ היה כבודם שוה וקילוסם שוה אין מוציאין ב' מתים במטה אחת אא"כ כבודם (ו) וקילוסם שוה : **שנה אין** מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

המת במטה חלה אם כן ראשו ורובו קיים ר"י אומר השרדה והגלגולת הן רובו באכל רבתי [פרק י"ג] : **שנד תניא** עיר שיש בה שני מתים כאחד מוציאין הראשון ואח"כ מוציאין השני (ה) ואם היו מלינין הראשון מוציאין השני חכם ותלמיד חכם מוציאין החכם ת"ה ועם הארץ מוציאין תלמיד חכם ב' ת"ה שני ע"ה מוציאין הראשון פי' אותו שמת תחלה איש ואשה מוציאין האשה מפני שקרובה (ג) לבית הגיוול הוציאו הראשון וקברוהו באין ועומדין בשורה (ד) הוציאו השני וקברוהו באין ועומדין בשורה (ה) ואין מנחמין שני אבלים באחד אא"כ היה כבודם שוה וקילוסם שוה אין מוציאין ב' מתים במטה אחת אא"כ כבודם (ו) וקילוסם שוה : **שנה אין** מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

שנה אין מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

שנה אין מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

שנה אין מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

שנה אין מניחין מטה של נשים ברחוב מפני שקרובה לינוול לא שנה של שאר אשה ועולין

אך עושין כן שלא ידעה זרכו כי כולם ילכו ללמוד עכ"ל :

ירושלמי רבי אבהו שלח לרבי חנניה זריה לטבריא וכולי כפ' אלו עוברין זכריה חנניה : אמר רחבה א"ר יהודה אמר רב הרואה מת

ואינו מלווה עובר משום לועג לרש בפרק מי שמתו [יח .] וכתב ה"ר יונה כל

גדולות וכו' הר"ש נמ"ק [דף מ"ב ע"ג] וכן רש"י והתוס' כתבו נסח השאלמות כדברי כה"ג ולא הביאו חולק בדבר נראה מי שלומד לש"ס אין לו לנטל אפי' ליכא עשרה ודלא כמה שפסק בש"ע מיהו נראה דכרי הירושלמי ומביאו ב"י דעכשיו מן הסתם מנטלין דאין לך אחד מישראל בזמן הזה שאינו במקרא או במשנה וכן פסק בהגהת ש"ע . וז"ל האגודה מה שנגילין

העולם לנטל ת"ת כל זמן שיש מת בעיר קן יהיו זרכי המת נדחים כי כולם ילכו ללמוד וז"ל בקהילות שעשו כיתות ויש אנשים מיוחדים המתעסקים בו אדם הלומד לש"ס ואינו רגיל לטפל בהן ויכול ללמוד עכ"ל וכו' ב"י קצת נסח פסקי תוספות ונראה דאפי' למאן דקרי ותני קאמר דיוכל ללמוד אבל למאן דמתני לאתרוי דאין לו שיעור זריק לנטל אפי' עשו כיתות דהא דתניא מנטלין ת"ת להוצאת המת אין פירושו מותר לנטל אלא חובה קתני לומר להוצאת המת קודמת לת"ת וכמ"ס הרמב"ן ס' [דף ל"ד ע"א] וכו' ב"י נסח הר"ש כתב הרוקח מנהג ככל ישראל שעוסקים במת וכשמוציאו אותה במטה נושאין אותה ומחליפין כל אחד ואחד ונושאין חלקו והני יתן אל לבו עכ"ל :

שם אמר רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

ומ"ס ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ וכו' כ"ל ורז"ט לומר דאם יתיר לקוברו בארץ בלא ארון מטה כדוסיא גופו של מת נוגע בארץ שהוא מלוה ול"מ בארץ ישראל כדכתיב וכפר אדמתו עמו אלא אפי' בח"ל מדכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב כמ"ס בסמוך דמה שנהגו חכמי התלמוד בארצות לאחר שיכול הכשר הוא או שהיו נוקבים ארון לארץ :

שאלה לרבי נטרונאי וכו' עד יס מקום שיש צורך ביד גדול כמו

בא"י וכו' פ"י ב"א ש"ך ש"ך וקצתות היא וכשחופרים מערות בהרים ועושין כוכין בצידו המערה יש סס צד גדול כלומר קור גדול שמייבש צד המת משא"כ בצדל המערה היא וכשחפרין מערות וכוכין אין סס צד כלומר אין סס קרירות אלא הלכות נזכר סס לפיכך קוברין אותה בארון ונטל כרחיקו זריכין אלו ליתן עפר על פניו ועל עיניו כדי שיתעכל מהר ולא יאכילנו רמה דאילו בא"י לייבש צד המת ולא יגיע לידי רמה יותר נכון שלא להטיל עפר על פניו שהוא בזיון המת : ומ"ס ואם יש גשמים וכו' כלומר כי אז העפר הוא לכה ויותר יש לחוש לרמה שיטילו עפר לה על פניו זריק להניח במקום אחר עפר יבש ונותנין על פניו וכו' ואמר שח"כ מכסה פניו בצנדין ואחר כך נותנין עפר בגובה טפח על צנדין שהוא על כולו ואח"כ נותנין לוח וכו' ולפי שקשה לאיזה צורך נותנים

עפר עליו בגובה טפח ואח"כ נותנין לוח וכו' ושימו הלוח תחילה ואחר כך יתנו עפר הרבה עד שיהא נעשה גל גבוה ואמר שזו היא לפי שרפואתו עפר וכו' לפיכך זריק

ע"ש דברי רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

תרט

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

עפר עליו בגובה טפח ואח"כ נותנין לוח וכו' ושימו הלוח תחילה ואחר כך יתנו עפר הרבה עד שיהא נעשה גל גבוה ואמר שזו היא לפי שרפואתו עפר וכו' לפיכך זריק

ע"ש דברי רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

תרט

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

עפר עליו בגובה טפח ואח"כ נותנין לוח וכו' ושימו הלוח תחילה ואחר כך יתנו עפר הרבה עד שיהא נעשה גל גבוה ואמר שזו היא לפי שרפואתו עפר וכו' לפיכך זריק

ע"ש דברי רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

תרט

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

אלא בכל מת נמי איירי (א) ירושלמי רבי אבהו שלח לרבי חנניה בריה לטבריא פירוש ללמוד אמרו לו גומל חסד הוא פירוש שגומל חסד למתים ללוותם שלח לו המבלי אין קברים בקסרין שלחתיך (ו) לטבריא שכבר נמנו וגמרו בעליית בית ארזא בלוד (ז) התלמוד קודם למעשה רבנן דקסרין אמרין דהא דתימא בשיש שם מי שיעשה מעשה אבל אין שם מי שיעשה מעשה המעשה קודם לתלמוד והיינו מה שמחלק בגמרא דידן בין אם יש שם כל צרכו או לא אמר רחבה א"ר יהודה א"ר הרואה מת ואינו מלווה עובר משום לועג לרש הרף עושהו ובר נידוי הוא כדפי' לעיל ולפחות ילוונו ד' אמות ואם לווהו מה שכרו עליו הכתוב אומר (ח) מלוה ה' הונן דל (ט) ירושלמי א"ר יוסי (י) אליו דקיימי מקמי מיתא לא קיימי אלא מקמי אליו דנמלין ליה חסד וכתב הר"י גיאת ש"ס עומדין לפני המת וכן ראינו חסידים ואנשי מעשה עושים (יא) ר"ל אפי' במקום שאין צריכין ללוותו צריכין לעמוד מפניו וארון העובר במקום למקום אם שלדו קיימת צריכים ללוותו כמו בשעת הוצאת המת :

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

עפר עליו בגובה טפח ואח"כ נותנין לוח וכו' ושימו הלוח תחילה ואחר כך יתנו עפר הרבה עד שיהא נעשה גל גבוה ואמר שזו היא לפי שרפואתו עפר וכו' לפיכך זריק

ע"ש דברי רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

תרט

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

עפר עליו בגובה טפח ואח"כ נותנין לוח וכו' ושימו הלוח תחילה ואחר כך יתנו עפר הרבה עד שיהא נעשה גל גבוה ואמר שזו היא לפי שרפואתו עפר וכו' לפיכך זריק

ע"ש דברי רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

תרט

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

עפר עליו בגובה טפח ואח"כ נותנין לוח וכו' ושימו הלוח תחילה ואחר כך יתנו עפר הרבה עד שיהא נעשה גל גבוה ואמר שזו היא לפי שרפואתו עפר וכו' לפיכך זריק

ע"ש דברי רבי יוחנן וכו' בפרק נגמר הדין [דף מ"א]

תרט

שם אמר רבי יוחנן מניין לקבורה מן התורה (א) פירוש שצריך לקוברו בקרקע ולא יתנו בארון ויניחנו כך ת"ל

כי קבור תקברנו (ב) לפיכך הנותן סתו בארון ולא קברו בקרקע עובר משום שמלין המת אלא צריך לקוברו בקרקע (ג) ואם עשה לו ארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ"מ יפה לקוברו בארץ דקבורת ארץ מטש מצוה אפי' בח"ל ובכל מקום ומקום לפי מנהגו יש קוברין בכוכין (ד) ויש בחפירות ויש בארון ויש בלא ארון ולדברי הכל נותנים המת על גביו (ה) ופניו למעלה והכי איתא בירושלמי יהבוני על גבי לא עומד ולא יושב ולא מונח ראשי בין ברכי אלא כאדם שהוא ישן שאלה לרב נטרונאי איזו דרך ישרה לקבורה אם להטילו בכוכך ולהניח לוח למעלה מן הכוכך שלא יגע בפניו עפר וטיט או כשם שאנו עושין שנותנין עפר על כולו והשיב להטיל עפר על פניו יש בזיון בדבר (ו) ולא נכין לעשות כן ולא כל הארצות שוות יש מקום (ז) שיש ברד גדול כמו בא"י מכניסים אותו לכוכך ואין נותנין עליו עפר כל עיקר שסומכין שיש שם ברד ויבש המת ואינו מתליע אבל בכבל שאין שם ברד קוברין אותו בארון (ח) ונותנין עפר על פניו ועל עיניו (ט) ואם יש גשמים מביאים עפר יבש ונותנין עפר על פניו ומכסין פניו בצנדין ונותנין עפר על צנדין (שהוא) ועל כולו וכיוון שנותנין בגובה טפח נותנין לוח שהוא כיסוי של ארון על העפר וחוזרין ונותנין עפר הרבה עד שנעשה גל גבוה כמו אמה או יותר [א] ומה שנותנין עפר שרפואתו עפר הוא שכן כתיב כי עפר אתה וכו' ירושלמי בצואתו של רבי אמר אל תרבו עלי מאוד תכריכין ותהי ארוני נקובה לארץ פירוש שיטלו דף הארון התחתון וישכיבהו על הארץ שקבורת קרקע

שסד קבר אסור בהנאה כו' מסקנא דגמרא ס"פ נגמר דקבר במחזור לא מיתסר דילפינן מקרא דמיתקש לע"ז ללא מיתסר במחזור וקבר בנין פי' שגנאו למעלה מן הקרקע והניח בו המת דהיינו קבורתו: כתב הר"ר ישעיה וכו' ואינו נראה וכו' וכן דעת א"ח הרא"ש ז"ל נראה ללמד מדבריו מדכתב וז"ל והא דתניא קבר אסור בהנאה בקבר בנין עסקין אבל בקבר דתפירה ליתא עליה ע"כ וז"ל היה איתסר דקרקע עולם היה עכ"ל ולא היה צריך להחריף אלא לומר בקבר בנין עסקין אבל קרקע עולם שרי אלא דתפירה לאורוי דקבר דתפירה כיון דליכא עליה בנין לא מיתסר העפר אפי' תלשו ואח"כ החזירו אלא דקתא קשה דהלא לשון זה העתיקו הרא"ש מדברי הר"ף ולמה לא כתב רבינו שכן הוא דעת האלפסי וכן נראה דעת הרמב"ם בפ"ד דכתב במתא דעפר הקבר מותר בהנאה אבל קבר בנין אסור בהנאה וכו' הר"ר ירוחם ע"ש הר"ף והרמב"ם והרא"ש ואיכא לתמוה על מ"ש ב"י דרבינו ירוחם כתב בהיפך לכך ע"ע וליתא:

וכתב הר"ר ישעיה עכשו וכו' פירוש ליטב על הקבר של בנין או על עפר הקבר שמכסין בו המת כמות הקבר דכולהו כתלוש ולכסוף חזירו דמי וכתב ב"י מה שנתן ע"ש משום דקבר מת אסור לקבור בו מת אחר לא היה צריך לטעם זה דכלא טעם זה אסור מפני כבוד המתים כמו שנתבאר בסיומן ס"פ עכ"ל. ואיכא לתמוה דליפטר הוה ליה להקשות דלא היה צריך לטעם שיאמרו מפני כבוד המתים שאינו אלא איסור דרבנן כיון דמדאורייתא אסור בהנאה כדלפינן מג"ש דעגלה ערופה ופ"ב רש"י להדיא דפרק נגמר דקבר המזיק את הרבים דמותר לפנותו פיניוהו מקומו טהור ולא אסור בהנאה וזה לטעם מקומו טהור דלא גזור עליה מפני הנזק וזכור אסור בהנאה דאורייתא הוה ולא פקעה עד כאן לטעם אבל נראה דזה וזה לא קשיא כלל דפשיטא דאיסורא הנאה דאורייתא אינו אלא הנאה שנהנין בו החיים אבל לקבור בה מת אחר שרי מדאורייתא אלא דחכמים אסרוה גס בהנאה זו מפני כבוד המתים וה"ר ישעיה שכתב שקבר מת אסור בהנאה אפי' כבודו של מת מיהו מ"ש וגם ליטב על הקבר אסור וכו' משמע דאיסורא דאורייתא נמי אית זיה כדפרישית: **ומ"ש** וז"ל א"ח הרא"ש לא היה אוסר ליטב על האבן וכו' אף ע"ג. דלהרא"ש על עפר הקבר נמי שרי ליטב דקרקע עולם היה לדעת הרא"ש נקט רבינו אבן לרבותא דאף על האבן לא היה אוסר ולא חשיב ליה קבר של בנין דהיינו אבן וא"ל דמותר ליטב על עפר הקבר וכך נראה ממ"ש ב"י שמפרש כן מיהו על הקבר דקאמר הר"ר ישעיה דאסור ליטב דפי' קבר של בנין פשיטא דאסור אף להרא"ש כדאיתא להדיא בגמרא והרא"ש הביאו בפסקיו ויותר נכון דעל הקבר דקאמר הר"ר ישעיה היינו בנין שעל הקבר שבונין לניין כמו שנהגו עכשו והוא הנקרא נפש ודין בנין זה כדיו מנצה דזה וזה אינו אלא לניין ומותר ליטב עליו להרא"ש וע"ל וכן עיקר ד"ל להרא"ש אף על פי דקרקע עולם לא נאסר בהנאה כלל אף מדרבנן היינו כשאין בו בנין למת כגון למשקל מעפירה לאישתא בת יומא כדאיתא בגמרא אבל ליטב על עפר הקבר דאית ביה בנין פשיטא דאסור דכיון דחזינו דחששו לכבודו של מת כל שכן דחששו לבנין המת ועל כן לא הקור הרא"ש אלא האבן שאינו נחשב מן הקבר אלא לניין והכי נקטין לאיסורא ליטב על עפר הקבר גס הרא"ש היה אוסר וז"ל הר"ר ירוחם בנין שעל הקבר אסור ליטב עליו דאין יושבין על בנין הקבר אבל במקום שנהגים בני משפחה ליטב נהגו בהן היתר מטעם שעל דעת כן בזוין אחוה

בעלמות לזד אחד וקוברים בהם והשיב הכין חזינא דהא דעבדי בנאי' שלא כיון הוה ד"ל חזיני רבנן למפגע מקום תפיסת שני מתים כהדי הדדי דתני המוכר לחבירו: משום לו קבר וכו' דאלמלא לא שרי למדבק למתים להדי וכו' שלא יאה בנין מה נחזירו פחות מששה עופים ג' לתפיסת זה וג' לתפיסת זה ולפנין בית הקברות שנתמלא ואין מקום לקבור ודאי פי ליגה זוכתא אחריתי אף על פי שהיא רחוקה משם וכו' אבל דלאי אס יכול להעמיק כדי שיכא צעומק וזין המת למת ששה עפיוס שפיר דמי וכו' שזה למעלה מזה דהתם מקצין והא קא נגעי כוכין כדדי הדדי ומפרקין במעמיק עכ"ל: לפיכך אסור לשנות המת או העלמות ממקומו לצורך מת אחר וכו' עד ואח"כ גומרים העלמות לארון מותר הכל דברי רמב"ן ב"ה הלכות כן מהירושלמי והברייתא שכתב רבי' תחולת סימן זה ולשון לפיכך נמי שכתב רבינו אירושלמי וברייתא דראש הסימן קאי ומ"ש לכפרה שלו או לכבודו הדר חפרה לכו דלכפרה שלו היינו להעלותו לא"י ולכבודו היינו לקברו בקבר אבותיו ודוקא משום האי כבוד מפנין וכמו שנתבאר שערב לחדש צטעה סיגוה אלא אבותיו אבל משום כבוד אחר לא: (ב"ה) וכתב הרשב"א בתשובה סימן שס"ג שאחד צוה שישאו אותו לקבור במקום קבורה אבותיו ונאנסו ולא יכלו לישא אותו מיד וקברוהו במקום פשירתו מצוה על בניו לשינוי משם לקיים דבריו ופותר ליתן על כל גופו סיד למהר העיכול וכתב דה"ל מ"י שנאנסו ולא יכלו לקבורו בבית הקברות וקברוהו בתוך השבועה שנתחר לפנות אח"כ לבית הקברות: וכתב ב"ה שהטעם שרי קוברים במחזורות בלא ארון כיון שיתעכל הנשר היינו משום דסימן יפה לו שינוחו עלמותיו מן הדקן:

שסד קבר אסור בהנאה (ה) ודוקא קבר של בנין אבל קרקע עולם של קבר אינו נאסר כתב הר"ר ישעיה שזה ע"ש שמכסין בו המת בתוך הקבר אסור בהנאה דתלוש ולסוף היברו הוא והשוב כתלוש (ז) ואיזה קרקע עולם כגון ההופר כוך בסלע שהוא קרקע שלא נתלוש ואינו נראה אלא העפר נקרא קרקע עולם אפי' תלשו ואח"כ החזירו והא לא משכח תלמודא למימר אלא בקבר של בנין וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל (א) (ב) וכתב הר"ר ישעיה עכשו שקוברין הקטנים בקברי הגדולים באיסור הן עושין שקבר מת אסור בהנאה אפי' לקבור בו מת אחר (ד) וגם ליטב על הקבר אסור ועל האבנים שמכסין בו הקבר או על עפר הקבר דכולהו כתלוש ולכסוף חזירו דמי וא"א הרא"ש ז"ל (ג) לא היה אוסר ליטב על האבן שאינו נחשב מן הקבר (ו) אלא ציון שנותנים עליו אח"כ והא דקבר של בנין אסור לעולם דוקא שבנאו לשם מת ונתנו

תניא באלל רבתי ארון שפיניו אסור בהנאה פי"ג וכן היה שנויה שס של אבן ושל חרס תשבר ושל עץ תשרף וטעם המוצא נכרים צבית הקברות לא יזונו ממקומם משום דחיישינן שמא הוא ארון שפיניו:

שסד קבר אסור בהנאה דוקא קבר של בנין וכו' דפרק נגמר דקבר (מז): קבריה דרב הוה שקלי מיניה עפרה לאשתא בת יומא. אחו אמרו לשמואל אמר לכו יאות אינון עבדין קרקע עולם הוא וקרקע עולם אינה נאכרת דכתבי ושלך את עפרה אל קבר בני העם מקום קבר בני העם לע"ז מה ע"ז במחזור לא מיתסר דכתבי אלהים על ההרים ולא ההרים אלהים אף קבר נמי במחזור לא מיתסר ומקמי מכתב דרייתא דאמרו דקבר אסור בהנאה ומקמי דהו קבר בנין ופירש"י קבר בנין שגנאו למעלה מן הקרקע דכתיב בע"ז בית שגנאו מתחילתו לע"ז אסור דתלוש ולכסוף חזירו הוה תלוש לענין ע"ז וקבר נמי איתקש לע"ז: **כתב** הר"ר ישעיה שהעפר שמכסין בו המת בתוך הקבר אסור בהנאה וכולו ואינו נראה אלא העפר נקרא קרקע עולם:

אפי' תלשו ואח"כ החזירו וכו': וכן דעת א"ח הרא"ש ז"ל ורבינו ירוחם כתב בהיפך צטעם רי"ף והרמב"ם והרא"ש לכך ז"ע (ה):

כתב הר"ר ישעיה עכשו שקוברים הקטנים בקברי הגדולים באיסור הם עושים וכולי ע"ש שנתן ע"ש משום דקבר מת אסור לקבור בו מת אחר לא היה צריך לטעם זה דכלא טעם זה אסור מפני כבוד המתים כמו שנתבאר בס"פ ע"ג: **ומ"ש** וז"ל לא היה אוסר ליטב על האבן שאינו נחשב מן הקבר וכו' וק"ל דמשמע מדבריו ליטב על הקבר עצמו אסור ואילו למה שכתב בסמוך בשמו דעפר שמכסין בו המת בתוך הקבר מותר בהנאה א"כ מותר ליטב עליה וז"ל דה"ק שאילו היה נחשב מן הקבר כיון קבר בנין ואסור וכו' דלא מיקרי קבר בנין אלא מה שנוגים בתפירה ליתן המת בתוכו: (ב"ה) כתב הרשב"א בתשובה סימן רצ"ו שאלא אם מותר ליטב על המצבה שעל הקברות שוב ב"א אינם נוהגין בכך והשיב מהכתב שהוא מותר ליטב שאין צורך אוחם מצבות עכשו אלא לכבוד בעלמא ומה שנהגים ליטב עליהם מוכיח על כך והרי אלו כמתנין עליהם שלא יהא נאסר לישיבה אלא לכבוד בעלמא ע"ש:

כתב בהגהות אשרי' פרק אלו מגלחין צטעם ח"ו המוצא קבר של בנין למת יש לו לקבורו שס לא חפר בקרקע אלא בנה ע"ג קרקע בנין כתלים לשם שס מתו דלא ממוכר הוא ולא הטיל בו את המת ולא את הנטל אותו בנין מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה אבל קבר ממוכר לקרקע אפי' הטיל בו נפל או מת מותר בהנאה וי"מ דקברות שלנו שמופרים בקרקע ומשליכין העפר לחוץ ומכניסין שם את המת וטוב משליכין העפר לגבי הקבר אותו הוא אסור שהרי קיחה בו תפיסת ידי אדם ובתשונה כתב דכל מה שנעשה לצורך המת ולכבוד המת אסור בהנאה ומתוך כך אסור למכור מנצה ששכרה ולפי דבריו אסור להשען על המנצה וא"כ אסור להרוץ ע"ג צ"ב משום דאסור בהנאה עכ"ל: ולענין הלכה בדברים שהרא"ש חלוק עליו נקטין בהרא"ש (ג): והא דקבר של בנין אסור לעולם

דרכי משה
 חבשר מהרה כדי לשאה אותו אל מקום שצוה מותר שאין בשר המת מרגיש באיזמל כ"ש בסיר והחונמים קורעין אותו ומוציאין מעיו ואין כאן משום צער ולא משום בזיון ולפנותו מסקומו כדי לקבורו במקום שצוה או לקברות אבותיו מותר וישעיה בעירונו באחד שנקבר תוך השבועה ביום הירודע שלא נתנו לקבור אותו ביובו בבית הקברות ואח"כ פנינו בוים לבה"ק וב"ש בגדון זה עכ"ל כתב בא"ז יש נוהגים לתת מעפר א"י בקבר ויש ליתן קצת ראייה ממורש תנחומא פ' יוחי:
שסד (א) כתב הרשב"א סימן צ"ז כלים המיוחדים להפירת קבר מותרים לשימש בדבר שאינו לצורך קבורה דלא הוה בהקדש אלא כחולין גמורין אלא שאסור להשתמש בהן שלא לדעת הגוברין עכ"ל: (ב) וכו' בתשובת הרשב"א סימן רצ"ו וצ"ע דבסימן תקל"ז כתב דמצבה אסור בהנאה וכתב עוד שם דמותר להניח על קבר אחר ואין זה הנאה לחי דאפי'

פרישה
 פנים י"מ דאע"ג קאי שערב עלמות ב' מתים יחד. וגם נראה דר"ל אף יקברו מת אחד בקבר שנקבר בו כבר מת אחר דנאסר מכת הראשון ואין קבר ח' תופס שנין: (ה) אפי' בעיריפת צדוקא כ"ל: (ו) כגון להעלותו לא"י וכו' פירוש לכפרה שלו: (ז) או לקבורו בקבר אבותיו טוהר כבודו (ודוקא האי כבוד אבל משום כבוד אחר לא ע"כ): (ח) עד שיתעכל הכשר עושין קן כדי שינוחו העלמות מן הקין וכו' ופ"ש למעלה בשם הכלבו: (ט) אם הוא של חבן יקבר ב"י הניח אבל רבתי וכן טוהר שס של חבן ושל מרס תשבר ושל עץ תשרף והוא יותר נכון:
סי' שסד (ט) ודוקא של בנין אבל קרקע עולם כו' דכתיב ושלך את עפרה אל קבר בני העם מקום קבר בני העם לע"ז מה ע"ז במחזור לא מיתסר דכתבי אלהים על ההרים ולא ההרים אלהים אף קבר נמי במחזור לא מיתסר ומקמי מכתב דרייתא דאמרו דקבר אסור בהנאה ומקמי דהו קבר בנין ופירש"י קבר בנין שגנאו למעלה מן הקרקע דכתיב בע"ז בית שגנאו מתחילתו לע"ז אסור דתלוש ולכסוף חזירו הוה תלוש לענין ע"ז וקבר נמי איתקש לע"ז: **כתב** הר"ר ישעיה שהעפר שמכסין בו הקבר או על עפר הקבר דכולהו כתלוש ולכסוף חזירו דמי וא"א הרא"ש ז"ל (ג) לא היה אוסר ליטב על האבן שאינו נחשב מן הקבר (ו) אלא ציון שנותנים עליו אח"כ והא דקבר של בנין אסור לעולם דוקא שבנאו לשם מת ונתנו

דרישה
 קברו אסור שנסתם הגולל ואפי' עוררים היורשים לראות אס הביא שמי שערות אין פותחין לבדוקו באלל רבתי:
סי' שסד [ח] וכתב הר"ר ישעיה עכשו שקוברים בו וקשה הוה כמנ לעול בסיומן ס"פ ג' דהמנהג כ"י לקבור בנין קטנים אצל חביו ואמרו ועוד קשה ב"י מה צריך

[מור יו"ד ח"ר]

יורה דעה הלכות קבורה שם

ואתו ולפניו מותר ע"כ גם בנ"ה א"ר"י כתב דכל מה שנעשה לצורך המת ולכבוד
 המת אסור בהנאה ומחוק כך א"ר למחור מצבה שנעברה ולמי דבריו אסור להשגן
 על המצבה וא"כ אסור לדרוך ע"ג נה"ק משום דאסור בהנאה ע"כ ואפ"ג דב"י
 פסק כהר"א דהתיר במצבה כבר נוהגים אסור אף לדרוך ע"ג נה"ק כ"ש לישב או
 להשגן ואין להקל במקום שנוהגים אסור
 וכך תלמידי בהגהת מהר"ל ו"ל וגם לישב
 על הקבר אסור וכו' וכן טעמיה העולם
 אסור ע"כ: והא דקבר של בנין אסור
 וכו' כל זה עולה מן הסוגיא ס"פ נגמר
 הדין: **המוצא** קבר בתוך שדה וכו'
 גם זה ע"כ ורבינו השמיט
 בדיו המוצא קבר שה"ל לומר מותר לפנותו
 ומקומו טהור ומותר בהנאה דהכי איתא
 בגמרא דכיון דנקבר לשם שלח מדעת בעל
 השדה ובגוילה נקבר שם אין חורת קבר
 עליו ואפ"י של בנין מותר בהנאה: ומ"ש
 רבינו ואינו יודע אם נקבר שם מדעת בעל
 השדה קשיא חלף דר"י פי' קבר הנמצא
 וכגון שהוא חדש ויודע בעל השדה שלא צוה
 לקבורו שם ועוד קשה כיון שמצא בתוך
 שדה גדולי ידע אם מדעתו נקבר אם לאו
 וי"ל דמיירי בנקבר ישן ואם הוא שדה
 אחוזתו שמה מדעת אביו דאזי נקבר
 לשם ואם שדה מקנה הוא שמה מדעת
 המוכר נקבר לשם ולמד רבינו לפרש כך
 ושלא כפירש"י מדתני ג' קברות הן קבר
 הנמצא קבר הידוע קבר המצוי אלמלא דקבר
 הנמצא לאו ידוע הוא ואי איתא כפירש"י
 גם קבר הנמצא ידוע הוא שהרי כתב ויודע
 בעל השדה שלא צוה וכו' ועוד מדפריך
 בגמרא ודילמא מה מצוה הוא ומת מצוה
 קנה מקומו חלף פשיטא דנקבר חדש

ועולם דוקא שנאלו לשם מת ונתנו בו אפי' ע"ד לפנותו ב"פ נגמר הדין (ס) חתיב
 למ"ד הזמנה לאו מילתא היא מתניתא נפש שנאלו לשם חי מותר בהנאה הוסיף בו
 דיומם אחד לשם מת אסור בהנאה ומשני הכ"ע דרמא זיה מת א"ה מאי איריא
 הוסיף כי לא הוסיף נתי לא כריכא אע"ג דפיתוהו וכתב הרמב"ן בת"ה ואף ע"ג
 דקבריה ע"מ לפתווי אסור משום דדיומם
 מיהא לשם מת איתעביד: ומ"ש ואפ"י לא
 נתן בו אלא כפל ברייתא שם: ומ"ש אבל
 אם בנאו לשמו ולא נתנו בו מותר כרובא
 דאמר הזמנה לאו מילתא היא: ומ"ש וכן
 אם נתנו בו אדעתא לפנותו ולא הוסיף
 מחילה מותר לאחר שפינהו כ"כ הרמב"ן
 בת"ה משום דק"ל לגבי תיק של הפליק דר
 זיה ולא אומניה שרי: ומ"ש אבל אם נתנו
 ע"ד להיות בו עולמית אסור אפי' לאחד
 שפינהו אפי' לא בנאו לשמו כ"כ בת"ה
 ועצמא משום דהיינו אומניה וזר זיה והיינו
 דמתמה תלמודא כי אוקימנא דרמא זיה
 מה א"ה מאי איריא הוסיף אפי' לא הוסיף
 נמי: ומ"ש ואם לא בנאו לשמו ונתנו
 בתוכו והוסיף בו דיומם לשמו כולו אסור
 אפי' לאחר שפינהו ואף ע"פ שקברו שם
 ע"ד לפנותו היינו ברייתא שכתבתי בסמוך:
 ומ"ש ואם מכר הדיומם שהוסיף לשמו
 מכירו וכו' לבדו אסור ושאר הקבר מותר
 מימרא שם: **המוצא** קבר בתוך שדה
 ואינו יודע אם נקבר שם
 מדעת בעל השדה וכו' עד ואסור בהנאה
 ברייתא שם (מו): קבר הנמצא מותר
 לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה
 קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טהור
 ואסור בהנאה ופירש"י קבר הנמצא. וכגון
 שהוא חדש ויודע בעל השדה שלא צוה

הוא ידע בעל השדה אי מת מצוה היה נמצא צדדו אם לאו ומאי פריך אלא
 בע"כ דקבר ישן הוא הטהור ואינו פריך שפיר כיון דבעל השדה זה אינו יודע אם
 נקבר שם מדעת בעל השדה הראשון אם לאו א"כ איכא למימר דילמא מת מצוה
 הוא ומשני דמת מצוה דקלא אית ליה אף לדורות עולם והוא יודע אם נקבר
 השדה זה ומדלתי יודע לאו מת מצוה הוא: ומ"ש ואם תלמו על המיזר וכו'
 בסוף פרק מרובה: ומ"ש ע"ד זרע לשדה אילן מפניו לשדה אילן דה"ל
 הביא לשון הברייתא בין שדה זרע לשדה אילן מפניו זרע וכו"כ ב"י בש"ע.
 ועוד ז"ע שכתב לשם בברייתא בין שדה אילן לשדה כרם קבורו צדדו אילן וכו"כ
 בש"ע והרמב"ם בפ"ה מהל' טומאת מת כתב שדה אילן ושדה כרם קבורו צדדו
 כרם חתני אכל הטומאה: ומ"ש מפניו לאיזה מקום שירצה פי' ואין טום אחד
 מהם יכול למחות בו: ואינו נקרא מת מצוה וכו' פי' ב"י דה"ק א"כ מוצא
 ראשו ורובו או ראשו ושדרה וגולגולת וע"ש. וכתב מהר"ל ו"ל א"כ מלא ראשו
 ורובו וכו' ולא פוקי פחות מזה השיעור אבל מת שלם כ"ש שהוא מת מצוה ומה
 שהאידנא

מעולם לקבורו שם ובגוילה נקבר שם. ואם מדעת בעל השדה נקבר שם מקומו
 טהור גזירה דרבנן הוא שגזרו טומאה עולמית על הקבר כדי שלא יפנותו ומ"ש
 רבינו ואינו יודע אם נקבר שם מדעת בעל השדה דמשמע דמסתמא מותר לפנותו
 עד שידע שמדעת בעל השדה נקבר שם מדברי רש"י שכתבתי בראש דהייך דלא שרי
 לפנות אלא קבר מת שדה זרע לשדה אילן וכו':
ומ"ש ואם הוא מת מצוה וכו' שמה מצוה קונה מקומו כסוף מרובה (פא):
 ופריך דפרק נגמר הדין (ס) וקבר הנמצא מותר לפנותו ודילמא מת מצוה
 הוא ומשני מת מצוה קלא אית ליה: **והרמב"ם** כתב בהלכות טומאת מת פ"ח
 קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פינהו
 עד שיברק כמו שכתבתי וקבר הידוע מותר לפנותו ואם פינהו מקומו טהור ומותר
 בהנאה וכך הוא שנויה בירושלמי פ' בתרא דניור ונראה שכן הוא גורם ג"כ ברייתא
 בגמ' פ' נגמר הדין דה"ל לא היה שניק גירסת תלמודא דין מפני הירושלמי וה"פ
 קבר הנמצא דהיינו שלא היינו יודעים שהיה שם קבר מותר לפנותו דכיון שלא היה
 יודע מסתמא נקבר שם שלא ברשות בעל השדה וכיון דלאו מת מצוה הוא לא קנה
 מקום קברו ואם פינהו מקומו טהור כלומר השדה שפינהו טהור דחיישינן שמה
 אלא מדרבנן מפני כבוד המת קבר הידוע שאין שם אלא הוא לבדו ונקבר שם
 קברות אחרים ואסור בהנאה דקתני נראה לי דאקבר גופיה קאי וכגון שהוא קבר בנין
 שחך עמ"ש בסוף הל' אבל דקבר אינו אסור בהנאה אלא א"כ הוא של בנין ורבינו סמך על מ"ש
 דכיון דידוע דשלא מדעת בעל השדה נקבר שם הוה ליה כאלו לא היה קבר מעולם.
 מ"י תנאים שהתנו הוא שמה מצוה קונה מקומו ובאכל רבתי פ"ד אחר ר"ע זו היתה
 תחלת זכותו לפני חכמים פעם אחת השכמתו ומלתי מת אחד הרגו
 והיימי מטפל בו כו' תחומי שבת עד שהבאתו לבית קבורה וקברתו וכשהבאתו
 שופך דם ואיחיה נמי בירושלמי פרק כ"ג: **ואם** מצאו על המיזר שצריך לפנות משם וכו'
 המוצא מת מוטל באסרטיא מפניו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא שדה זרע ושדה ניר
 מפניו לשדה זרע ושדה ניר היו שתיקן זרע ושדה זרע ושדה ניר מפניו לשדה זרע
 ושדה ניר ושדה זרע ושדה ניר רב ציני במוטל על המיזר שצריך לפנותו מפניו לכל
 המיזר. מוטל דרוחב הדרך ועוברים לשדה כרם קבורו צדדו אילן: (ב"ה) ואיחיה נמי בירושלמי
 פרק כ"ג אלא דמייתי התם דאיכא מ"ד קבורו בשרה כרם ופסק כמותו הרמב"ם בפ"ה
 מהלכות מ"ם: אם היו שתיקן שוות בקרובה שבתן אם היו שתיקן שוות בקרובה
 א אולי לא היה כחוב בנכסותו: (ב"ה) ושם מפני שבירושלמי היה שנויה בהחלוקת
 נסתק לו ולכן לא פסק בה: **בר"א** במוצאו מוצא לתחום וכו' ירושלמי פרק כ"ג
 דניור וכתבו הרמב"ן בת"ה: ואינו נקרא מת מצוה א"כ מוצא ראשו ורובו או שדרה
 וגולגולת בת"ה כתוב כלשון הזה בצדל תינא לעולם אינו מת מצוה עד
 שימצאו ראשו ורובו רבי יהודה אומר השדרה והגולגולת הן רובו ע"כ ונראה דמשמע
 לרבינו דרבי יהודה וקודם לפרושי דברי ת"ק ולא לאיפלוגי והא דקאמר רבינו שדרה
 וגולגולת

דרישה

צריך לטעם שקבר מת אסור בהנאה בלא טעם זה אסור משום כבוד מתים כמ"ש בסיומ' שם
 ונראה דבסיומ' שם א"כ חייבי שנקברו עמיהו והכא חייבי שנקברו אחר כך לאחר זמן וכמ"ש
 בצרייה: [ב] אפילו לא נתן בו אלא כפל כן הוא הגירסא בירושלמי ומלתי כפירי י"ד של
 כתב יד א"י לא נתנו בו כו' ורבינו ישי מי שמפיר דה"פ אפי' לא נתנו בו בידים אלא כפל בו
 מפניו אפי' הכי נאסר הקבר ממנו וא"ל דהר"א דה"ל דה"ל ופיר דה"ל דה"ל בגמרא
 דקמ"ל דכלים יש להם תפיסת מקום ומש"ה דקדקו האחרונים להגיה נתן במקום נתנו כי היכי דלא
 למיטעי בפי' אבל גם תיבת נתנו וכלל לפרש כן וק"ל: [ג] מפניו לאיזה מקום שירצה כו'
 לכאורה נראה דה"ק מפניו לאיזה מקום שירצה אף אם אין השדות שוות אבל טוב וישר הוא
 שאם אין השדות שוות כגון שמצאו בין שדה זרע לשדה ניר כו' ואם שתיקן שוות בקרובה כו' ר"ל
 אפי' דרך טוב וישר ימנה למקום שירצה דלמ' און פי' כו' אין דברי רבינו מקשרים יפה דבתמילה
 כתב דמפניו לאיזה מקום שירצה משמע דלמ' אם אין שוות וא"כ כתב מצאו בין שדה זרע
 לשדה ניר כו' דלוי מ"ש בתמילה מיירי ששוות א"כ למע' חור וכתב בסוף דבריו עוד בשמיעה שוות
 שמפניו לאיזה מקום שירצה כו' הוה נראה לפרש לכאורה אבל בגמרא לא משמע הכי אלא דלא
 הוי כ"כ ב' דברים כשמן שוות מפניו לאיזה מקום שירצה וכשאין שוות מפניו פי' שכתב רבינו
 וע"כ ז"ל שם רבינו בתמילה מפניו לאיזה מקום שירצה כן כתב דרך כלל וא"כ חור ומפניו
 דמיירי דוקא בשתיקן שוות וק"ל. עיין בת"מ בסיומ' שפ"ד דלא כתב תמילה שפניו לאיזה מקום
 שירצה כ"כ בסוף דמשיק שוות שוות וגם בש"ע בסיומ' זה ליתא וע"ל דמתמילה בשתי בריית
 או שוות צריכות וכן משמע הל' וי"ו כתב שפניו לאיזה מקום שירצה וזמ"ר כך כתב דין אם מצא
 חילוקות וק"ל: [ד] א"כ מלא ראשו ורובו לאיזה מקום שירצה אבל מת שלם כ"ש שהוא מת מצוה ומה
 שפוקס ואם נקבר חתנו לשם שטעמיהו יסורו ויזילאו חתנו כו' לפי שכן בגמרא מעלין או משום
 לזולל ע"כ מוליגין חתנו לבי' מייסד כ"ל מ"י: [ה] או שדרה וגולגולת פירושו וכו' רוב אבל
 צרי

פרישה

שאלו מעמימים על הקבר מצבה של חזן או של פ"ו ומיניין עליו שם הנקבר להיות לזכרון מי
 שהבור שם ע"כ (ט): (ו) אפילו לא נתן בו אלא כפל לאשקוי ממ"ד דאין לנפלים תפיסת מקום
 עיין בסוגיא דפ' נגמר הדין ד' מ"ה ע"א ועיין בדרישה: (ח) אבל אם נתנו פי' לסוית בו
 עולמית כו' דהיינו הוסיף: (דיומם פי' של אבנים ע"כ): (ט) ואינו יודע אם נקבר שם מדעת
 בעל השדה משמע שסובר רבינו דמסתמא מותר לפנותו עד שידע שמדעת בעל השדה נקבר שם
 אבל מדברי רש"י נראה שכתבתי אסור ב"י ע"ש: (י) ואם פינהו מקומו טהור כו' גזירה דרבנן
 הוא שגזרו כדי שלא יפנותו וכל זה נקבר של בנין ומ"ש מותר בהנאה אפי' נקבר של בנין שרי
 דכיון דידוע דשלא מדעת בעל השדה נקבר שם הו"ל כאלו לא היה קבר מעולם ב"י ולכאורה סו"ס
 נראה לתקן דשחיי הכל דמשום גזירה שלא יפנותו הסמיכו לאסור אפי' בקרקע עולם:
 (יא) ואם מת מצוה הוא כו' אבל מן הסתם לא מיישינן שמה מת מצוה הוא דמת מצוה קלא
 אית ליה: (יב) שמת מצוה קנה מקומו שוה אחד מפשר תנאים שהתנה והטעם וכמ"ש
 בש"מ סיומ' רפ"ד: (יג) ספיקו לאיזה מקום שירצה שמתוך שניתן לפנות מפניו לאיזה מקום
 שירצה ואין בעל השדה יכול למחות ועיין בדרישה: (יד) בין שדה זרע לשדה אילן מפניו לשדה
 זרע בין שדה כרם לשדה אילן מפניו כו' כן הוא לשון חז"ל רבתי (וה"פ) כתב על רבינו למע' דמת
 סמיט בין שדה אילן לשדה כרם וי"ל אלא ט"ס דמוכח שהשמיט ממפניו ראשון למכניהו
 סמיט ע"כ): (טו) או שדרה וגולגולת ברייתא הוא ו"ל אינו מ"ע עד שימצאו ראשו ורובו רבי
 יהודה

הדושי הגהות

ש"כד א מלבד מה שהתנה הרב"י יש לתמה ביותר ההשגר כתב בין שדה זרע לשדה אילן קבורו בשרה אילן ובאכל רבתי תני דהייך דקבורו בשרה זרע וכמ"ש הרב"ם בספר
 ובג"ר

שנקברים עמה ואף על פי שלמי האמה מחייבים ע"ש משפחה אביהם ליכא גנאי לבני משפחה: כחז מה"ר מנחם מ"ן הקוברים מתייחס על זכ"ק ומונעים לתת לזר כופין אותם לתת עד כאן לשונו ונראה ודאי דוקא זכ"ק יטן מקדמונים ואין בני העיר ריכין לתת חס ממנו ולא שאר הולאות הא לאו הכי אין כופין:

עמה במותם (ג) פי' שירשה מקום בית הקברות ממשפחה ובניה מתייחסים על שם משפחת אביהם וננאי לבני משפחת' ליקבר אצלה אביה אומר תקבר אצלי ובעלה אומר תקבר אצלי אצלי אצלי בעלה (ד) ואם יש לה בנים ואמרה קברוני אצלי בני קוברין אותה אצלי בניה אביה אומר לא תקבר אצלי ובעלה אומר לא תקבר אצלי תקבר אצלי בעלה שהיית בקבורתה הפירות (ה) כובין בה"ה והיניכין כתבתיו בספר א"ה בהלכות ה"ה:

שמו קוברים

מתי נכריים וכו' ברייתא סוף פ' הניזקין ועיין במ"ש בסיומן ק"ל בס"ד נתבאר דין זה. כתב הכל בו הרואה את המת חייב לעמוד מפניו ולכבדו כבוד ואפי' מת נכרי חייב ללוותו ארבע אמות עכ"ל ונראה דהאי חיובא דקאמר אינו אלא משום דרכי שלום דמ"ש פרנסת עניים וקברות מתייחס וזיקור חוליהם מהליות מתייחס וברייתא דתני בה פרנסת עניי נכריים וזיקור חוליהם וקבורת מתייחס לחו דוקא אלא כל דדמי ליה חייבין בה כל ישראל משום דרכי שלום ולכן מה שחמה הכל בו כיון דאפילו ישראל רשע אין הולכין אחר מטתו כ"ש עכו"ם אינו כלום דפשיטא אף על גב דעכו"ם גרע מישראל רשע אפי' משום דרכי שלום חייבין ללוותו כדי שיהיו יושבין בשלום עמהם וכו' מפרש דמייירי נכרי חסיד ולא נהירא: לא יכלך אדם צדקה ברו"ח מי שמתו ועיין לעיל סיומן דש"מ סעיף ח'. כתב תשב"ץ מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שהוא ענין המת עכ"ל ונראה דכ"ל דמותר לדרוש עליו בתוך ד' אמותיו וע"ל בסיומן דש"מ אבל לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

שמו קוברים

עמה במותם (ג) פי' שירשה מקום בית הקברות ממשפחה ובניה מתייחסים על שם משפחת אביהם וננאי לבני משפחת' ליקבר אצלה אביה אומר תקבר אצלי ובעלה אומר תקבר אצלי אצלי אצלי בעלה (ד) ואם יש לה בנים ואמרה קברוני אצלי בני קוברין אותה אצלי בניה אביה אומר לא תקבר אצלי ובעלה אומר לא תקבר אצלי תקבר אצלי בעלה שהיית בקבורתה הפירות (ה) כובין בה"ה והיניכין כתבתיו בספר א"ה בהלכות ה"ה:

שמו קוברים

מתי נכריים עם מתי ישראל וטנחמין אבליהם מפני דרכי שלום ופירש"י לא שיקברום בקבר ישראל אלא משתדלים בקבורתם כמו שמשתדלים בקבורת ישראל לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וכו' בורעני ויקרא בו או יתפלל (ג) והוא הדין נמי על פה אסור [א] ודוקא בתוך ד' אמות אבל הו"ן לר' אמות מותר ופ"י דוקא תפילין ושאר מצות וכיוצא בהן אבל ציצית שהוא הובת הבגד מותר שאינו יכול לפשוט בגדיו כשנכנס לבית הקברות וכתב ה"ר יונה וזהו דוקא בימיהם שהיו עושים ציצית בכל בגדיהם וא"א שיפשוטו בגדיהם (ג) אבל תוליות שלנו שאין אנו מכוונים בהן למלבישי אלא לשם מצות ציצית הוי כמו תפילין וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל:

שם ת"ר

בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש (א) אין מרעין בהן בהמות ואין מוליכין בו אמת המים ולא ימייל בהן לקפנדריא ולא ילקט בהן עשבים ואם ליקט או

שמו קוברים

מתי נכריים וכו' ברייתא סוף פ' הניזקין ועיין במ"ש בסיומן ק"ל בס"ד נתבאר דין זה. כתב הכל בו הרואה את המת חייב לעמוד מפניו ולכבדו כבוד ואפי' מת נכרי חייב ללוותו ארבע אמות עכ"ל ונראה דהאי חיובא דקאמר אינו אלא משום דרכי שלום דמ"ש פרנסת עניים וקברות מתייחס וזיקור חוליהם מהליות מתייחס וברייתא דתני בה פרנסת עניי נכריים וזיקור חוליהם וקבורת מתייחס לחו דוקא אלא כל דדמי ליה חייבין בה כל ישראל משום דרכי שלום ולכן מה שחמה הכל בו כיון דאפילו ישראל רשע אין הולכין אחר מטתו כ"ש עכו"ם אינו כלום דפשיטא אף על גב דעכו"ם גרע מישראל רשע אפי' משום דרכי שלום חייבין ללוותו כדי שיהיו יושבין בשלום עמהם וכו' מפרש דמייירי נכרי חסיד ולא נהירא: לא יכלך אדם צדקה ברו"ח מי שמתו ועיין לעיל סיומן דש"מ סעיף ח'. כתב תשב"ץ מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שהוא ענין המת עכ"ל ונראה דכ"ל דמותר לדרוש עליו בתוך ד' אמותיו וע"ל בסיומן דש"מ אבל לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

ומ"ש אבל עלימות שלנו וכו' והעולא נוהגים היתר בטליות קטנים תחת נגדיהם כיון שהלכות מכוונים ועיין במ"ש סיומן כ"ג:

שם ת"ר

כה"ק אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' בפרק בני העיר (דף כ"ט) ומסיים בה מפני כבוד המתים אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' הרמב"ם פ"ד דהלבל בתי הקברות אסורין בהנאה כיצד אין אוכלין בהן ואין שותין ואין עושין בהן מלאכה ולא קורין בהן ולא שונים בהן כללו של דבר אין נואחין בהן וכו' ונראה דהאי חיובא דקאמר אינו אלא משום דרכי שלום דמ"ש פרנסת עניים וקברות מתייחס וזיקור חוליהם מהליות מתייחס וברייתא דתני בה פרנסת עניי נכריים וזיקור חוליהם וקבורת מתייחס לחו דוקא אלא כל דדמי ליה חייבין בה כל ישראל משום דרכי שלום ולכן מה שחמה הכל בו כיון דאפילו ישראל רשע אין הולכין אחר מטתו כ"ש עכו"ם אינו כלום דפשיטא אף על גב דעכו"ם גרע מישראל רשע אפי' משום דרכי שלום חייבין ללוותו כדי שיהיו יושבין בשלום עמהם וכו' מפרש דמייירי נכרי חסיד ולא נהירא: לא יכלך אדם צדקה ברו"ח מי שמתו ועיין לעיל סיומן דש"מ סעיף ח'. כתב תשב"ץ מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שהוא ענין המת עכ"ל ונראה דכ"ל דמותר לדרוש עליו בתוך ד' אמותיו וע"ל בסיומן דש"מ אבל לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

כתב

הכלבו הרואה את המת חייב לעמוד מפניו ולכבדו כבוד ואפילו מת נכרי חייב ללוותו ד' אמות ותומא כי * נכדה כתוב השוטט לעובד כוכבים פי' ואוכל עמו אם מת אין הולכין אחר מטתו וטוב לומר כל שכן נכרי עכ"ל והתייחס שחמה אינו כלום דודאי ישראל רשע גרע מעכו"ם ולר"א (בחולין לה): דאסר שמיטה לנכרי משום דמחשבת עו"ג לאילי ישראל האוכל מאותה שמיטה רשע הוא אבל אעיקר דדיונא פירכא דלא עלה על הדעת שיהיה חייב ללוות מת עובד כוכבים אם לא מפני דרכי שלום ומיהו אפשר לאוקמי נכרי חסיד דק"ל [סנהדרין קה]. חסידו או"ה יש להם חלק לעו"ב:

רא

יהלך אדם צדקה ברו"ח וכו' ברייתא בר"פ מי שמתו [ח.]. ומ"ש דוקא בתוך ד' אמות וכו' שם בגמ': ומ"ש ודוקא תפילין וכו' רב"ל ציצית שהוא הובת הבגד מותר וכו' עד סוף הסיומן ע"ש בפסקי הרא"ש וכתב הארכתי בזה בט"ח סי' כ"ג: כתב הרשב"ה בתשובה בח"ג סי' ט' לא אמרו מחילה אלא לאוכל וזוהי אבל לקריאת שמע וחפלה לא אלא מרחיק ד' אמות משום לועג לרש וקורא ומתפלל ואפי' אינו רואה את הקבר בתוך ד' אמות הוי כמקומו של מת ואיכא משום לועג לרש אבל חוץ לר' אמות אינו מקומו ומותר וכן בבית הקברות ואם יש ע"ש מחילה אפי' מיד אחורי המחיצה מותר שהמחיצה מספקת ואפי' חוץ ד' אמות דכצית אחר הוא ומוזה יתבאר לך מ"ש בשאלה השנייה בתפלה בבית שיש בו קבר ועשו מחילה בגדים בין הקבר ושאר הבית:

שם ת"ר

בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' בפרק בני העיר (דף כ"ט) ומסיים בה מפני כבוד המתים אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' הרמב"ם פ"ד דהלבל בתי הקברות אסורין בהנאה כיצד אין אוכלין בהן ואין שותין ואין עושין בהן מלאכה ולא קורין בהן ולא שונים בהן כללו של דבר אין נואחין בהן וכו' ונראה דהאי חיובא דקאמר אינו אלא משום דרכי שלום דמ"ש פרנסת עניים וקברות מתייחס וזיקור חוליהם מהליות מתייחס וברייתא דתני בה פרנסת עניי נכריים וזיקור חוליהם וקבורת מתייחס לחו דוקא אלא כל דדמי ליה חייבין בה כל ישראל משום דרכי שלום ולכן מה שחמה הכל בו כיון דאפילו ישראל רשע אין הולכין אחר מטתו כ"ש עכו"ם אינו כלום דפשיטא אף על גב דעכו"ם גרע מישראל רשע אפי' משום דרכי שלום חייבין ללוותו כדי שיהיו יושבין בשלום עמהם וכו' מפרש דמייירי נכרי חסיד ולא נהירא: לא יכלך אדם צדקה ברו"ח מי שמתו ועיין לעיל סיומן דש"מ סעיף ח'. כתב תשב"ץ מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שהוא ענין המת עכ"ל ונראה דכ"ל דמותר לדרוש עליו בתוך ד' אמותיו וע"ל בסיומן דש"מ אבל לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

רא

יהלך אדם צדקה ברו"ח וכו' ברייתא בר"פ מי שמתו [ח.]. ומ"ש דוקא בתוך ד' אמות וכו' שם בגמ': ומ"ש ודוקא תפילין וכו' רב"ל ציצית שהוא הובת הבגד מותר וכו' עד סוף הסיומן ע"ש בפסקי הרא"ש וכתב הארכתי בזה בט"ח סי' כ"ג: כתב הרשב"ה בתשובה בח"ג סי' ט' לא אמרו מחילה אלא לאוכל וזוהי אבל לקריאת שמע וחפלה לא אלא מרחיק ד' אמות משום לועג לרש וקורא ומתפלל ואפי' אינו רואה את הקבר בתוך ד' אמות הוי כמקומו של מת ואיכא משום לועג לרש אבל חוץ לר' אמות אינו מקומו ומותר וכן בבית הקברות ואם יש ע"ש מחילה אפי' מיד אחורי המחיצה מותר שהמחיצה מספקת ואפי' חוץ ד' אמות דכצית אחר הוא ומוזה יתבאר לך מ"ש בשאלה השנייה בתפלה בבית שיש בו קבר ועשו מחילה בגדים בין הקבר ושאר הבית:

שם ת"ר

בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' בפרק בני העיר (דף כ"ט) ומסיים בה מפני כבוד המתים אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' הרמב"ם פ"ד דהלבל בתי הקברות אסורין בהנאה כיצד אין אוכלין בהן ואין שותין ואין עושין בהן מלאכה ולא קורין בהן ולא שונים בהן כללו של דבר אין נואחין בהן וכו' ונראה דהאי חיובא דקאמר אינו אלא משום דרכי שלום דמ"ש פרנסת עניים וקברות מתייחס וזיקור חוליהם מהליות מתייחס וברייתא דתני בה פרנסת עניי נכריים וזיקור חוליהם וקבורת מתייחס לחו דוקא אלא כל דדמי ליה חייבין בה כל ישראל משום דרכי שלום ולכן מה שחמה הכל בו כיון דאפילו ישראל רשע אין הולכין אחר מטתו כ"ש עכו"ם אינו כלום דפשיטא אף על גב דעכו"ם גרע מישראל רשע אפי' משום דרכי שלום חייבין ללוותו כדי שיהיו יושבין בשלום עמהם וכו' מפרש דמייירי נכרי חסיד ולא נהירא: לא יכלך אדם צדקה ברו"ח מי שמתו ועיין לעיל סיומן דש"מ סעיף ח'. כתב תשב"ץ מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שהוא ענין המת עכ"ל ונראה דכ"ל דמותר לדרוש עליו בתוך ד' אמותיו וע"ל בסיומן דש"מ אבל לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

שם (א) לא משמע כן לעיל דמחיר דוקא אילנות כה"ג משמע הא עשבים בכל ענן אסור: דרבי משה

פרישה

והאריך בשאלה והתשובה אינו יודע כמה נסתפקת ודאי לקב"ה זכ"ה יטן שהוא של דמים ומפקר לכל אדם כיון דליל למחית ולעבד בני יודים מלכוד ע"ש קבר חבל נחמו דוכו בני גליל ממשד וכוסיתו משלם שלל לזכור חז"ר מן שהתפין חלל אם כן יתנו עמקן חלק כחלק ודאי דבדר זכ רשעין על אפ"י זכ"ה היטן אם כן הוה הענין והטעם ליל ליל הוה הקהל מרצים בערוגים דבני כסף בכך וכו' הוה מופתין ולא יקברו שם בני יודים חלל אם כן יתנו מל"ק לני משבין וסוף דבר כלל וכלל אין להם לבני יודים לקבר משל חמרים בע"כ כי כן קמירא גדולה בכך ודבר פשוט הוא שסו"ן עם בני גליל לעבד על כל שהקברים שם עד שיתנו קצבתן וכשתן שמון שמון לפי הקורבן והמקום והאומדן כמה הוה נותני בני יודים יותר שהיו ל"כס בית הקברות סמוך לערים כי לריכין פמיהם להנחילו על מתייחס להוליותו עד גליל גם כבוד הוא למחר יותר שאין צריכים לעטלו ולסולין מעיר לעיר גם אם היה להם ב"ס סמוך לערים הוה פמיהם משתטחין על הקברות כדרך שהעולם עושין ורואים מכלב וימיה ע"ה ועוד בני יודים אילו לא היו מוליכין לגליל היו יוכלין לקבור מתייחס זכ"ה אחר שהוא כ"כ סמוך להם כמו גליל לכל וכו' ונראה דהאי חיובא דקאמר אינו אלא משום דרכי שלום דמ"ש פרנסת עניים וקברות מתייחס וזיקור חוליהם מהליות מתייחס וברייתא דתני בה פרנסת עניי נכריים וזיקור חוליהם וקבורת מתייחס לחו דוקא אלא כל דדמי ליה חייבין בה כל ישראל משום דרכי שלום ולכן מה שחמה הכל בו כיון דאפילו ישראל רשע אין הולכין אחר מטתו כ"ש עכו"ם אינו כלום דפשיטא אף על גב דעכו"ם גרע מישראל רשע אפי' משום דרכי שלום חייבין ללוותו כדי שיהיו יושבין בשלום עמהם וכו' מפרש דמייירי נכרי חסיד ולא נהירא: לא יכלך אדם צדקה ברו"ח מי שמתו ועיין לעיל סיומן דש"מ סעיף ח'. כתב תשב"ץ מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שהוא ענין המת עכ"ל ונראה דכ"ל דמותר לדרוש עליו בתוך ד' אמותיו וע"ל בסיומן דש"מ אבל לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

סי' שמו

[א] ודוקא בתוך ד' אמות כו' מותר לומר לידוק הדין חוד ד' אמות של מת כיון שיש בו ענין המת עכ"ל תשב"ץ אבל נראה לענין קדוש טעמה כיון שהוא דבר של קדושה ואינו מתייחס של מת ריבין להרחיק ד"ה מן הקברות כדלקמן בסיומן ע"ל:

סי' שם

אין להולין המת מעיר שיש בה ב"ה לעיר אחרת אבל ממוקם לחרץ מוליכין וכהגו לתת עפר ארץ ישראל בקבר וכשמוליכין המת מעיר לעיר חייבין בני העיר לקדמו וללוותו אלא גושי קיים סוף מ"ז:

חרושי הגהות

שם א לענ"ד שעות נפל בספרים וצ"ל כי באגדה כתוב השוחט לנכרי וכו' ופי' דברים אלו אפשר לומר דהך ואוכל עמו היינו שהנכרי ימנעו לסעודה ולכך שחט הישראל כרי לאכול בשר עמו ואף על פי שהבשר כשר אפי' אסור לאכול עם הנכרי משום וקרא לך ואכלת מוכחו כראיתא באבות דרבי נתן פרק כ"ו דהוי כאלו אוכל מוכח מתיב

בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה וכו' וכל ה"מ כלל לה
 תנא דברייתא גבי נתי הקברות במאי דתנא אין כוהנין בהן קלות ראש והדר תני
 אין מרעין בהמות וכו' וזו וזו וזו וזו קתני דפשיטה כיון דאין אוכלין בהן וכו' כ"ש
 שאין מרעין בהן וכו' ומאי טעמא השמיט הרמז"ס הוה דאין מרעין וכו' כיון
 דלמדנו במכל שכן מהני דאין אוכלין בהן

וכולי אכל מה שכתב אחר כן עפר הקבר
 אינו אסור בהנאה וכו' ומחלק בין קרקע
 עולם לקרקע בנין התם באיסור הנאה
 מדאורייתא קאמר כדאיתא בפרק נגמר
 הדין ולפי"ו ניהא הא דכתב הר"ן בפ' בני
 העיר דטעמא דאין מלקטין בהן עשבים
 ואם לקטן שורפן במקומו הוא משום דאסור
 בהנאה דאין ר"ל אסורין מדאורייתא אלא
 אסורין מדרבנן מפני כבודן של מתים
 ולכן אסור בכל צית הקברות כדפרישית
 להרמז"ס ואף ע"פ שיש לפרש דאסורא
 דאורייתא קאמר הר"ן ועשבים שעל
 הקברים עמין וכו' ישיעיה לעיל סי' ס"ד
 דהעפר שמכסין בו את המת בקבר אסור
 מדאורייתא וא"כ העשבים שגדלו על הקבר
 נמי אסורין מדאורייתא ועל אותן עשבים
 קאמר דשורפן במקומו דאסורין בהנאה
 מדאורייתא וכן פירש בסמ"ג הל' אכלת
 בשם מורי לע"ד ניהא טפי לפרש לשון
 הר"ן בסתמא דמייירי בכל צית ואסורין
 בהנאה מדרבנן קאמר וכמו שצריך לפרש
 להרמז"ס וכן כתב גם המרדכי בשם ר"י
 ומביאו ב"י אכל הב"י כתב על דברי הר"ן
 וז"ל וז"ל לדעתו דבקבר בנין מייירי דאי

שלא יתשדוהו שמוליכו לבהמתו עכ"ל : **ובתב** צ"ח סימן רפ"ד על אחד משרי
 המושל שרצה לרעות סוכיו על צית
 צידה למחות ע"י שחדים מועטים וגם לא
 ותקלה במקום אחר צריכים לטרוח כדי למחות
 ונקלה או שהיו צריכים להוציא הוצאות
 הרבה נראה דלא מייחייבי בהכי והכי ראה
 לדבר (ג) : כתב ר"י צית הקברות אין
 נוהגין בו קלות ראש ר"ל אין מחשבין בו
 אפי' השבועות רבים וכתב סמ"ג בתי
 קברות אסורין בהנאה כיצד אין אוכלין
 בהם ואין שואין ואין קורין בהן ואין שוגין
 בהן (ג) וכתב המרדכי בסוף מ"ק והא
 דאמרין בפ' נגמר הדין (מו) : קברא דרב
 דהו שקלי מיניה עפרא לאיתתא בת יומא
 ואמר שמואל ואת הן עבדין קרקע עולם
 הוה ואינה נאסרת התם כיון דלרפואה
 עבדין אין כאן קלות ראש (ד) וכו' בהנחה
 מייחייבי בסוף הלכות אכל :

הלכות טומאת בהן

שם אמור אל הבהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש
 לא יטמא בעמיו (ויקרא כ"ח) מבאן שהבהן
 מוזהר שלא לטמאות למת (ה) וכן לכל הטומאות הפורשות ממנו
 ולא לגולל שהוא האבן שנותנין על הקבר לציון ולא לדופן והוא
 שפעמים סומכים האבן באבנים קטנים ונקראין דופק שבוין מטמאי'
 והבהן מוזהר עליהן וכן על אבר מן החי שיש עליו בשר כ"ב שאם
 היה מחובר היה ראוי לעלות ארוכה על ידו ואפי' ספק טומאה
 (ז) ובגון אילן שמיסך על הארץ וענפיו מובדלין זה מזה וטומאה
 תחת א' מהן ואין ידוע תחת איזה או אבנים יוצאין מן הגדר
 וטומאה

תניא

בבבול רבתי קבר חדש נמדד
 ונמכר ונחלק והיון אינו נמדד
 ואינו נמכר ואינו נחלק פי"ד : ומ"ש פי'
 אין מודדין אותו לידע כמה מתים נקברו
 בתקנתו כו' כן פי' הרמז"ן צ"ח :

שם אמור אל הבהנים בני
 אהרן וכו' מכלן
 שהבהן מוזהר שלא לטמאות למת פשוט הוא
 ולא הוה ליה לכתוב מכלן דמשמע דמדיוקא
 קא אתי : ומ"ש וכן לכל הטומאות הפורשות
 ממנו כן כתב הר"ף והרמז"ס והר"ש
 והרמז"ן ו"ל וילפי לה מקרא ומשמע לי דברייתא הוה א
 כספרא : ומ"ש ולא
 לגולל וכו' עד סוף הסיון כל אלו הדברים מנוארים בפ' כ"ג (מט) : במשנה
 שהם מטמאים מהם שהנזיר מגלה עליהם ומהם [במשנה נה] . שאינו מגלה עליהם
 והניח במסכת שמחות [פ"ז] כל טומאה מן המת שהנזיר מגלה עליה כהן לוקה
 עליה את הארבעים משמע דטומאה שאין הנזיר מגלה עליה אין כהן לוקה עליה
 את הארבעים ומ"מ משמע דהיינו דמילקא לא לקי אכל איסורא מיהא איכא וז"ל
 הרמז"ס בפ"ג מהלכות אכל כהן שנטמא למת צעדים והתראה ה"ו לוקה שנאמר
 לנפש לא יטמא בעמיו ואחד הטובע במת או המהיל או הנושא ואחד המת ואחד
 שאר טומאות הפורשות מן המת שנאמר לנפש לא יטמא בעמיו וכבר פירשנו בהלכות
 טומאת מת כל דברים המטמאים מן המת מן התורה או מדבריהם וכן אם נגע
 הכהן בקבר לוקה אכל נוגע הוא צבגדים שנגעו במת אפי' שמטמא בהן טומאת
 ז' וכן נכנס לאלה טמא שחכסו לו הטומאה לוקה אף ע"פ שעתה של טומאה
 צנית אחר וכבר ביארנו כל האהלים שחכסו להם הטומאה או שחלחל מהם וזו
 הסככות והפרעות וכל דברים המביאים את הטומאה והמחליצים בפני הטומאה ואי
 זה מהם דין תורה ואי זה מהם מדבריהם הכל בהלכות טומאת מת עכ"ל :

בקרע עולם מותר בהנאה עכ"ל וקשה דבקבר בנין שפירושו שנינו בן למעלה מן
 הקרקע ונתן בתוכו המת לא שייך לומר לא ילקט בהן עשבים דאין עשבים גדלין
 על הבנין אם לא דעתה ב"י דהר"ן ס"ל כה"ר ישיעיה ולעפר שמכסין בו את המת
 בקבר קרי ליה קבר בנין לפי שדנין בקבר של בנין ואין לשון ב"י משמע כן אכל
 למאי דפרישית ניהא מיהו דברי הר"ש קשיא שכתב בפרק בני העיר וז"ל הא
 דקתני אין מרעין את הבהמה נראה דמייירי אף בקרקע עולם ואסור מפני כבודן
 של מתים דאי על הקברים אם הוא קבר של בנין אסור בהנאה עכ"ל דהיאך שייך
 לפרש מרעין בהמות על קבר של בנין ואי צפר שמכסין בו את המת בקבר קאמר
 דדניו בקבר של בנין וכה"ר ישיעיה הלא מדבריו בפ' נגמר הדין מוכח להדיא דאין
 לו דין קבר של בנין אלא דין קרקע עולם וכדכתב רבינו בשמו בסיון ס"ד וכמו
 שנתבאר לשם בס"ד וז"ל דהר"ש לא כ"כ אלא צריך את"ל דאפי' את"ל דהך אין
 מרעין בהמה כו' מייירי דבר שיש לו דין קבר של בנין וכה"ר ישיעיה אפוא קשה הלא
 לשם אסור בהנאה דאורייתא וברייתא דאין מרעין וכו' תני נה טעמא מפני כבודן
 של מתים הילכך ז"ל דמייירי אף בקרקע עולם דשרי בהנאה מדאורייתא ואפי'
 אסור מדרבנן מפני כבודן של מתים והיינו כדפי' להרמז"ס ולהר"ן ואין חילוק בין
 שהעשבים גדלים על הקברים עמין דמותרים בהנאה דאורייתא כעפרה דקבריה
 הרואים הכל אסור מדרבנן מפני כבודן של מתים ואפשר דטעמא דמילתא מפני הרואים
 מרחוק שואמרו מרעין על הקברים עמין ולוקטין העשבים מהקברים עמין ואין חוששין לכבוד המתים ומשום הכי כתבו התוס' דמותר ללקט פירות מהאילנות הנטועים
 שם אפי' נטועים עמם מאחר שהפירות אינן גדלין על הקברים עמם אלא על האילן ומן האילן הוא מלקט ולא מן הקבר עמון כו' ז"ל דעת התוס' ומש"ה
 כתב הר"ש בסתם דמאילנות מותר ללקט פי' ולא כתב הא דכתבו התוס' אחר שאלין מוכח גם מלשון התוס' שכתבו אחר שאלין וכו' ולא כתבו
 אם אינן וכו' גם המרדכי שכתב בשם ר"י כדברי התוס' וכתב כיון שאינן על הקברים עמין נמי ה"פ דל"כ הכי הו"ל למימר אם אינן וכו' כדפרי' ודוחק ועוד דלפי' זה קשה
 דלא הו"ל להתיר אלא אילנות אכל גנות דומה לעשבים ודו"ק ולא קשה למה לא כתב רבינו הא דאין אוכלין בהן וכו' כמ"ש הרמז"ס והסמ"ג ד"ל דכיון דהר"ף והר"ש
 לא כתבו אלא הך ברייתא דפרק בני העיר כנראה נמשך רבינו אחריהם ולא כתב אלא מאי דתני בהך ברייתא ומו דסמך אמאי דכתב אין נוהגין בהן קלות ראש דסתמא
 משמע כל מאי דנקרא קלות ראש וכו' צ"ח סימן קנ"א גבי נתי ככסית אף קשה למה לא פסק רבינו היתירה דליקוט אילנות שכתבו התוס' והר"ש וז"ל רבינו היה
 מסופק במאי דהתוס' כתבו אחר שאלין על הקברים עמין אם הר"ש שכתב בסתם מותר ללקט ולא כתב האי אחר שאלין וכו' אם סתמו של הר"ש כפירושן של התוס'
 או חולק עליהם ולכך השמיטו שך דרכו של רבינו כמה שמסתפק בו אינו מוכיחו כמו שהעירתי על זה בחיבור זה בדוכתי טובא ועוד נראה עיקר דתוס' והמרדכי לא
 התירו אלא באילנות שנטועין פירות ע"י שנטועין אותן והא פשיטא דאין נוטעין אלא מן הזר במקום שאין קברים כלל וכן הגנות כלל וכן הגנות אינן וזרעין אלא במקום שאין קברים
 כלל וליכא למיחש לרואין דהכל יודעין שאינן על הקברים ולכן כתבו התוס' אחר שאלין וכו' והמרדכי כתב כיון שאינן וכו' משום דהוה דבר פשוט וידוע שאין האילנות
 נטועים ולא הגנות זרעין על הקברים אלא מן הזר ואין שם מפני כבודן של מתים משא"כ בעשבים גדלין מעמין בכל מקום על הקברים ועל שאין שם קברים השתא
 ודאי אם ירעו בהן כהמה או ילקטו עשבים איכא חששא דכבודן של מתים מפני הרואים שואמרו שמרעין בהמה או לוקטין עשבים מעל הקברים עמין ומש"ה כתב הר"ש
 בסתם והאילנות הנטועים וכו' משום שהוא דבר פשוט שאין נוטעים לכהחלה על הקברים עמין אלא מן הזר לכך לא היה צריך לפרש דסתמו ודאי כפי' התוס' והמרדכי
 ולפי זה אם האילן עומד על הקבר עמון אסור ללקט ממנו והכי נקטינן ולכן מה שנהגים הגבאים ללקט פירות ולמכור והדמים לזדקה ומקצתן נותנים אותן לנכרי
 שומר צ"ח והכריז לו גן עושה לו גן צב"ק צריך לזוהר שלא יהא אילן נטוע ולא הגן זרוע אלא במקום שאין בו ספק קבר תניא בבבול רבתי קבר חדש וכו' כלומר כיון
 דלא נקבר בו אלא קבר א' מחשד לא חששו להכבירו אף צדד זה שלא יהא נמדד ונמכר ונחלק אכל צב"ק יתן חששו ביותר :

שם אמור

אל הבהנים בני אהרן וכו' מכלן
 ליה מחריה דרבינו ודאי ה"ק ממקרא זה למדנו דלא לבד שהבהן מוזהר שלא לטמאות למת אלא אף מוזהר לכל טומאות הפורשות ממנו כדאיתא
 צ"ח ריש פרשת אמור ומיייתי לה האלפסי אין לי אלא המת מניין לרבות את הדם של מת ת"ל לנפש לא יטמא וכו' א"כ כי הדם הוא הנפש ומניין לרבות כל הטומאות
 הפורשות מן המת תלמוד לומר לנפש וכן הביאו הסמ"ג לאוין ריש סימן רל"ד וזה שכתב רבינו וכן לכל הטומאות הפורשות ממנו כלומר ל"מ מת שלם אלא אפי' אינו
 מת שלם או אפי' גולל ודופק שכולם מטמאים והכהן מוזהר בלאו ללקות עליהן : **ובישי** וכן אבד מן החי וכו' כלומר לא מייכע' הני דאמרן דאיכא מלקות אלא אפי'
 אבד מן החי וכל הני דקא חשיב לית בהן מלקות

דרכי משה

(ב) וכו' בפסקי מהרי"ו סימן ג' על קברות שלקחו נכרים וא"א להוציא אלא ברמז מרובים ומחמת זה הבעלי בתים מושכים יריהם ממנו מותר למכור הגפנים והאילנות שעל בה"ק מיד
 בשנה כדי שיהא להם מעות בריוח להוציא מיד נכרי לא מייבועיא אם הגפנים אינם על קברות עצמן דשרי אלא אפי' הם על הקברות סבסא אפי' שרי דהא לרפואה שרי אפי' שאין בו
 סכנה כ"ש לכבוד מתים עצמן ואין לך כבוד גדול מזה להוציא מיד נכרים וכן מצוינו (ברכות י) : בחזקה מלך יהודה שקצין דלתות היכל ושגרן למיך אשור ואינן דקאמר התם דלא הורו
 לו התם טעמא אחרינא אית ביה משום דהו"ל לבטוח בה' אבל לולא זאה לא היה אסור לחלל דבר הקדש כדי להציל שאר המקדש והעיר עכ"ל : (ג) ובבבלבו ירושלמי לא יכנס אדם
 בבב"ק ויעשה צרכיו ואם עשה כן עובר פשוט לועג לרש חרף עושהו : (ד) ונראה לי דהא דשרי משום רפואה היינו בדבר שאין בו אלא משום קלות כגון הקרקע עולם שאינה נאמרת
 בהנאה אבל בדבר האסור בהנאה פשיטא דאפי' לרפואה אסור וכן פבאר פרק נגמר הדין (עו) :

פרישה

אסור משום כו' עכ"ה משום כבוד המתים אכל מותר ליהנות מפירות האילנות שבו כיון שאינן
 על הקברים עמין לית ביה משום כבוד המתים תוס' ואשורי' נראה דכל הגדילים על הקברים אף
 על פי שאינן של בנין אסורים משום כבוד המתים וכו' סמ"ג בהדיא על העשבים דכסין על
 הקברים אסורים משום כבוד המתים . אכל לרפואה מותר ליקט משם מרדכי : (ב) או שצריך

הדרושי הגהות

מתים וכוה נסתלק קצת תמיהת הב"י על הכלבו ד"ל דאף על גב דהוי באוכל מזבחי מתים ולכך אין מבידין אותו ללות אחר מטמו מ"מ כיון דהויין דקפיד לישחוח בעצמו לא ישראל
 רשע מיקרי בזה להיות גרע מרעב"ם :

שם א ו"ל הברייתא בספרי פרשת אמור מנין לרבות את כל הטומאות הפורשות מן המת ת"ל ואמרת אליהם לרבות את הטומאות הפורשות מן המת :

אבל כחז"ל שמה"ר שלום לא חשש לאיסור זה וכ"כ נמי דלא נהגו לזוהר בגבולות
 כזה ונראה הטעם כיון דפירש"י פרק הדר דמה שטמא הפתח סוף עומאה ללכת
 משם אפי"ט שאינו תחת אהל המת הל"מ הוא ואין טעם בדבר נוכל לומר כיון
 דמילתא בלא טעמא הוא הכו דלא לזיסק וימא דכך הוא הלכה דוקא בלוחות פתח
 שמוציאין אותו תחלה מתוך האהל אל הדר
 האור הואיל ובלוחות יציאה נטוה האהל
 יאמר הלכה שאותו פתח יטמא ולא מכלן
 ואולי וכו' דמאן לימא לן דכך עומאה
 דסופה ללכת הוא עומאה שגור מגלח עליה
 ובמ"ק מסיק דהיא תוספתא מתרצה
 הוא דעל עומאה שאין הנייר מגלח עליה
 אין הכהן מוזהר עליה ודלא כמו שכתבו
 התוספות פ"ק דכתובות (דף 7 ע"ב) דשם ר"ת
 דשבתא הוא אמנם עיין באשירי בה"ל

בפני הטומאה שלא תעבור ואם לאו אינו ממעט ארובה שבין
 בית לעלייה ואין בה פותח טפח וכזית מהמת למטה בבית כנגדה
 (ב) [ג] הבית שהור ועלייה טמאה (ג) ב' הדרים פתוחים לבית
 ובכל אחד חצי זית מהמת ודלתותיהן נעולין (ד) הבית טמא והם
 שהורים ואם נפתחו גם הם טמאין (ה) החצר המוקפת זיוון
 ואבסדראות וטומאה באחד מן הבתים (ו) [ג] אם כל פתחי הבית
 והלונות

עומאה שטמא דכהן מוזהר כה"ג ע"ש דאפשר יש לחלק מ"מ הואיל ורובן קשישי
 חשו לאיסור זה הילכך להפליג דבריהם והתחמירם כמותם לשנות מנהג המיקל
 נמי לאו שפיר דמי אמנם להתחיר צבות של דוק הדיו נראה דיפה כתב דאין
 להתחיר בו כלל דלדברא אותו פתח בא לטמא את האהל ואמרינן אין דלים ק"ו
 מהלכה עכ"ל והכלבו כתב מעשה בא לפני הר"ש על ג' בתים שהיו זו לפניו מזו
 והיה חצר אחד ביניהם והיה המת בפניו ושאלו אם היה מותר להיות בחינוכה והיה
 רובה הרב לאסור משום סוף עומאה ללכת בעד החינוכה ה"ל אמרינן גבי זיו שלמי
 הפתח טמא בשביל זה ויש שרצו להקשות לו היאך יכול לעבור כהן דרך פתח בית
 הקברות דכמו כן איכא סוף עומאה ללכת ואינה קושיא דשמה לא יוציא דרך שם
 אלא יקברו ר"י מאויר"א ה"ה לה"ר נתנאל שאין כהן מוזהר על סוף עומאה ללכת
 ללכת ופילו תחת הזיוון ועל אסקופת הפתח יכול לעמוד ובלבד שלא יבא שם חור
 טוחה טפה להביא את הטומאה ע"כ וכתוב ע"ש בספר היראים כתוב חרז הרי הוא
 כהלל ואפי' נטמאת בזהל המת וכ"ש אם נגע בו הילכך נריכס הכהנים לזוהר שלא
 לטמא לחרז שטמא למת בין במגע בין בזהל ע"כ (ג). וכתוב ע"ש כהן שכנס
 בבית הקברות או בזהל המת בשגגה ואחר שידע התרו בו וקפץ ויצא פטור ואם שהה
 בו השתחוה לוקה עכ"ל ור"ל דהוא לוקה לאו מדאורייתא הוא דלא לאו שאין
 בו מעשה הוא. וכתב ע"ש כהן שכנס בשדה טיבה ומגדל ובה חזירו ופתח המעזיבה
 ארובתא לן או צריך שיהיה למלקות ולא אפשטיא ולא אומרים דמלקות ליכא
 דבשבייה לן בה מעשה ע"כ: **ארובה** שבין בית לעלייה ואין בה פותח טפח
 וכו' כמה דינים מחולקים יש
 במשנה דהלכות ולא כתב רבינו מכולם אלא דין זה לפי שהוא דבר מידוש שומת
 ליכנס לבית שהמת בחוכו ואסור ליכנס לעלייה שאין המת בחוכו ומשך אחר הר"ש
 שכתב בלשון הזה וזמנין דמיתא מיתא בביתא ור"י ליה לכהנא למיעל לביתא ואסור
 למיעל בעלייתא ומשכחת לה בכזית מן המת הכהן תחת ארובה שאין בה פותח טפח
 דטומאה נטמאת ועולה וכנסת לעליה כיון שהיא מונחת תחת הארובה ופתח שאין
 לארובה פותח טפח אבל אין חזרת ויורדת לבית כיון שאין בארובה פותח טפח
 ודבר זה מפורש בפי' דהלכות במתניתין דאין בארבות פותח טפח:

כתב הרוקח אשת כהן מעוברת מותרת ליכנס בזהל המת עכ"ל והטעם דס"ס הוא
 ספק נפל ספק נקבה: **ארובה** שבין בית לעלייה וכו' משנה פרק עשירי
 דהלכות והביאו הר"ש
 כה"ל עומאה לפי שהוא דבר מידוש ליכנס
 בבית שהמת בחוכו ואסור ליכנס לעלייה שאין המת בחוכו והטעם דטומאה נוקעת
 ועולה וכנסת לעלייה הואיל שהיא מונחת תחת הארובה אף על פי שאין בה פותח
 טפח ואינה מתפשטת לצדי הבית הואיל שיש מקום לטומאה לעלות בארובה כנגדה
 אבל אינה חוזרת ויורדת לבית כיון שאין בארובה טפח שאם היה בה טפח חזרין
 בית ועליה כמו חדר א': שני חדרים וכו' משנה אחרונה דפרק שמיני דהלכות והוא
 ג"כ דבר מידוש הביאו הר"ש והטעם דכיון דהלכות נעלוה אין הכהן העומד
 בפניו אלא חצי זית נטמא ממנו אבל לבית אסור לכהן ליכנס שם דסוף עומאה
 ללכת ורואה אני כאלו שני חצאי זיתים מונחים בבית ואין לומר שחזרה הטומאה
 וכנסת מן הבית לחדרים כיון שדלתותיהם נעולות ואם נפתחו גם כן הם טמאות
 דחזרה הטומאה מן הבית לחדרים מיהו אין זה אלא כשהשי חדרים כל אחד
 פתחו פתוח לבית בפני עצמו אבל כשהם זה לפניו מזה אף ע"פ שהכהן העומד
 בחדר הפנימי אלא חצי זית אינו נטמא ממנו מ"מ אסור לכהן לעמוד בחדר החיצון
 שהרי הטומאה שחדר הפנימי סופו ללכת דרך חדר החיצון ורואה אני כאלו ב'
 חצאי זיתים מונחים בחדר החיצון וטמא הכהן אפי' שדלתותיהם נעולות כדאמר'
 גבי בית דמ"ש בית מחדר: הוצרך המוקפת זיוון וכו' משנה פ"י' דהלכות ומביאו
 הר"ף ועל פי פירושו של הר"ש דאם כל הפתחים וההלונות של הבית שהטומאה
 בחוכו נעולים טמאה יוצאה לתחת הזיוון והאבסדרות והכלים שתחתיהם טמאים
 ואם נפתח מאותו בית פתח או חלון ללכת אחר שלא ללכת החצר והואם של לך החצר
 כולם נעולות סוף עומאה ללכת ללכת האחר ואין הטומאה יוצאה לתחת הזיוון
 ואם נפתח ג"כ א' מפתחי הבית וההלונות שהטומאה בחוכו ללכת הזיוון טמאה יוצאה
 לתחת הזיוון דאפי' שפתחו ג"כ ללכת אחר שלא ללכת החצר אפי' חלון דסוף הטומאה
 ללכת דרך החצר שהוא פתח הרגיל לכניסה ויציאה. ומ"מ וכן אם טמא' תחת הזיוון
 ככנסת מתחתיה לבית כלומר כלאן כשהפתח של הבית פתוחה אין חילוק בין שהטומאה
 בבית ובין שהטומאה תחת הזיוון דכשם שכנסת מן הבית לתחת הזיוון כך
 ככנסת מתחת הזיוון לבית מה שאין כן כשכל הפתחים וההלונות נעולים דאיכא
 חילוק דכשהטומאה בבית ככנסת מן הבית לתחת הזיוון מטמא דסוף הטומאה
 ללכת אבל אם הטומאה תחת הזיוון אינה ככנסת מתחת הזיוון לבית כיון שהכל
 נעול שדרך עומאה ללכת ואין דרכה ליכנס וכמ"ש הר"ף והר"ש. וכן הרבה
 וכו' כ"ל ור"ל כי היכי דאמרינן שהטומאה נכנסת מתחת הזיוון לבית כשהפתח
 פתוח וכו' יוצאה מן הבית לתחת זביתת הגגין ואפי' ככנסת מתחת הנעליטה
 לבתים אחרים שתחתיהם פתוחים. אבל מ"מ בכל סמרי רבינו לכן הרבה גגין וכו'
 אינו מתוקן דמאי אולמיה דהאי מהאי שאומר לכן אלא ע"ס הוא וכו' וכו'.
 וכן כתב בדברי הר"ש ל"ש וכן הרבה גגין ואכתי איכא לתמוה על מ"ש רבי'
 אם כל פתחי הבתים וההלונות נעולים וכו' הלא לדין זה אין אנו נריכין אלא
 שכל פתחים והלונות של הבית שהטומאה בחוכו נעולין ואפי' דל שאר הבתים
 פתוחים וכן בדברי הר"ש כתוב ומיירי שדלת הבית נעול וכו' ואילו היה הדלת פתוח
 היחה הטומאה נכנסת מן האבסדרה לבית כו' ואפשר שגם זה בדברי רבינו ע"ס
 הוא וכו' כל פתחי הבית וכו' א"כ יש ליישב דלכא כחז רבינו כל פתחי הבתים
 נעולים משום דככה"ג אמרינן עומאה יוצאה מן הבית לתחת הזיוון מטעם
 דסוף עומאה ללכת אבל עומאה תחת הזיוון אינה נכנסת לבתים דאין סוף עומאה
 ליכנס

שני חדרים פתוחים לבית ובכל אחד חצי זית מהמת וכו' גם דין זה כתב בזין
 כל שאר דינים השנויים במס' אהלות לפי שהוא דבר מידוש ור"ל הר"ש וכן
 לפעמים בשני בתים זה לפניו מזה וטומאה בפנימי ואין טומאה בחיצון ומותר כהן
 לעמוד בפנימי אלא הטומאה ואסור ליכנס לחיצון כגון שני חדרים הפנימיים הפתוחים
 לבית ובכל אחד מהם חצאי זית מן המת ודלתות החדרים נעולות וכן בחדר מהן
 טוחה רוב דאין בו אלא חצי זית אבל לבית אסור לכהן ליכנס שם דסוף עומאה ללכת
 ורואה אני כאלו ב' חצאי זיתים מונחים בבית ואין הטומאה נכנסת בחדרים כיון
 שדלתותיהם נעולות ודבר זה מפורש במשנה אחרונה בפ"מ דהלכות: הוצרך המוקפת
 זיוון ואבסדראות וטומאה בחדר מן הבתים וכו' כתב הר"ף בהלכות טומאה והיכה
 דאיכא דרחה דמוקפת זיוון א"כ מוקפת אבסדרה והוא מיתא נחד ביתא מהנך
 בתי דבהוא דרחה אסור לכהנא למיעל תותי הנהו זיוי דמד' רוחי דרתא או הני
 אבסדרה אבל ור"י הוא מיתא תותי הנהו זיוי או גו אבסדרה שרי ליה לכהנא
 למיתא בגו ביתא שדרך הטומאה ללכת ואין דרכה ליכנס כדנתן [בפ"ד דהלכות]
 זיו טוחה סוכה שחך כל הבית ואוכל פתחה ג' הצנעות טומאה בבית כלים שתחתיו
 טמאים טומאה תחתיו ר"א מטמא את הבית ורבי יוסע מטהר וכתב עליו הר"ש
 וכו' ודברי הר"ף מייירי שדלת הבית נעול וכו' אמרינן בכל דוכתי בזהלכות
 סוף עומאה ללכת ולא מהינא נעילה כיון דאין מקום לטומאה ללכת אלא דרך
 שם חזינן לטומאה כאלו הוא כבר שם ואילו היה הדלת פתוח היחה הטומאה נכנסת
 מן האבסדרה לבית כדנתן פ"ו דהלכות קוצרי המת שהיו עוצרים דרך האבסדרה וכו'
 וקומא למת הביא זו המשנה על סוף עומאה ללכת כמה משניות היה יכול
 טהורים ופירשו רבותיו ז"ל לפי שאין אוכל בפתח טפח אינו מביא את הטומאה
 קמתיו

מן האבסדרה לבית כדנתן פ"ו דהלכות קוצרי המת שהיו עוצרים דרך האבסדרה וכו'
 וקומא למת הביא זו המשנה על סוף עומאה ללכת כמה משניות היה יכול
 טהורים ופירשו רבותיו ז"ל לפי שאין אוכל בפתח טפח אינו מביא את הטומאה
 קמתיו

צריך להקיצו כרי שיצא מן האהל וכתב עוד שם דאין הכהנים יכולין לכוף לקרובי המת שיוציאוהו מביתו כדי שיוכלו הם ליכנס למקומו אם לא במקום שיש סנהג להוציא כל המתים
 ומשעם בבית דאיכא מנהג אז אפילו בשבת שרי לשלול"י ע"י גברי משום כבוד הכהנים וע"ש: (ג) ובתשובת הרשב"א סימן תע"ו דזה דעת רבותינו הצרפתים דאילו לדעת הראב"ד
 אין

דרישה
 והוא יומר על סלע סתם ואינו מתפשט בכ"ס אלא עד שלא יאמר רוס אכשפיים על רומח גרל
 ומאור שלא נעשה ע"י אדם זיוון הרובו נעלים שיעורו כהנא כל אדם משע עליו למאור שיעורו
 כמלא מקדש לתשמיש שיעורו טפח טפח ואם הוא חלון שאינו עשוי לאורה ולתשמיש אלא לאור
 לשמור נגות ומרדסים שיעורו כמלא מקדש בינוני עכ"ל: [ג] הבית טהור והעלייה טמאה למי
 שהטומאה עולה כנגדה כו' וא"ת אכתי לטמא כל הבית ממש שסוף הטומאה לזו משם מכנגד
 הארובה להוציאה מהבית ור"ל בדוקה דמייירי שפתח הארובה הוא בקצה הבית בחוף מלל הפתח
 באופן שהוא מוציא מיד ואין הבית מחליף עליו ור"ל מאי פסקא ולמה סתם רבינו ור"ל דרבינו
 לא דמיא בדין זה לאשמועינן דין טומאה סופו ללכת מאי דיון היה דזה לשמועינן בנבנות שאמר
 זה דיון וכלן לא אתא אלא לאשמועינן דבר מידוש דמייירי דמקום שהטומאה מונח בו הוא טהור
 ומקום שאין הטומאה מונח בו טמא ממנו והכרחי דרבינו לא בא לאשמועינן כל דיני טומאה
 סופו ללכת שהם הרבה כמ"ש ב"י אלא דיון זה דיון שאמר זה משום מיוזם כה"ל ור"א אכתי
 ה"ל שפתח הפתח שיוציאו ממנו הוא טמא משום שסופו ללכת. י"ל שזה פלוגי במה שכתבנו
 מהר"א"י אם שער הסוף הטומאה ללכת משם הוא טמא. והשתא דאתניא להכי י"ל דגם
 אם הכותל מהמת מונח בג' ארובות דאף שסופו להוציאה דרך הבית מ"מ כיון שפתח אינו בלוחות
 זהל יש לדמות לשער הסוף ואינו דומה לשני חצאי כותל מניחים המונחים בשני חדרים שאמר
 זה דמש משע רשטוב מונחים בלוחות אה"ל ועיין ב"י שמתירין בדין טומאה סופו ללכת: [ג]
 אם כל פתחי הבתים וההלונות כו' קשה למה תלה הדבר בכל הפתחים הא אין הדבר תלוי
 אלא בפתחים והלונות של אותו בית שהמת בחוכו דלאו הוא סתם מ"מ כדלדין אמרינן שמת'
 סוף הטומאה ללכת דרך פתח שבין חדר המזרח וכו' אם הוא פתוח משני הצדדים אבל אם חסר
 פתוח אלא הפתח של לך חזן ולא ללכת הסדר כל השאר שם טהורים אף אם פתחים והלונות של
 שאר בתים פתוחים י"ל כן גם קשה מ"מ א"כ י"ל ואם נפתח ג"כ אחד מהן ללכת הזיוון הטומאה
 יוצאת מתוך הבית ותחת הזיוון למה תלה נפתחת אחד מהן הא הכל מולך בפתוחות אותו
 דלמ שהטומאה יצא דוקא אבל כה"ל דכר"ש כתוב אין כל דלתות אלא כמ"ש בנרוש
 ועיין

פרישה
 (ב) הבית טהור והעלייה טמאה לפי שהטומאה עולה כנגדה מאחר שהיא מונחת תחת
 הארובה (פ"ו) וכו' כאלו אין הבית מחליף על הטומאה שהרי אין אה"ל עליה ואין לה כח לזרז
 ולכסוי הטומאה לבית שאין בה טפח טפח כן פי' הר"ש ב"ק מ"ו וא"ת אכתי לטמא
 כל הבית ממש סוף הטומאה לזו משם מכנגד הארובה להוציאה מהבית ומ"מ רבינו א"כ
 ור"ל דיוכל להוציא הטומאה דרך הארובה שהיא כנגדה ולעולם לא יאסיל הבית על הטומאה
 וא"ת למה סתם רבינו י"ל כמ"ש בדרישה וקוצרי נראה דלא אסרו משום דסופו טומאה ללכת כ"א
 במקום שיש שם טומאה אלא שאינו בידך כמו בשני חדרים דבסוף משה"כ כאן דכשהטומאה
 תחת הארובה דאין שם טומאה בבית שלמטה ועל"י: (ג) שני חדרים כו' ודלתותיהם נעולים
 נראה דלרבותא דטומאת הבית נקט נעולים שיהיה דלענין שם טהורים נעולות מדר אחד מהן
 סגי וכו' והיוצר נראה דמ"מ נקט שיהיה נעולים דלא היה אחד פתוח היה טמא כמו שטמא
 הבית משום דסוף עומאה ללכת: (ד) הבית טמא והם טהורים הואיל ואין בכל אחד אלא
 מני זית שהיא חצי שיעור ובבית טמא דסוף עומאה ללכת שם ורואה אני כאלו שני הפתחים
 וזתם מונחים בבית ואין הטומאה נכנסת בחדרים כיון שדלתותיהם נעולים וכתב רבינו שני אלו
 הדינים לאשמועינן מידוש גדול שהחדר שהמת שם טהור ובמקום שאינו הוא טמא:
 (ה) הוצרך המוקפת זיוון כו' פי' בתי הסדר הם המה דמיתא הסדר סביב ולענינהם הם הזיוון
 והאבסדראות סביב ללכת החצר ולא ללכת השני דהיינו חצורי החצר ולכל בית יש ב'
 פתחים אחד נעול ואחד ללכת השני לחצורי החצר למבוי אשר אין שם זיוון וזו"ק: (ו) אם כל
 פתחי הבתים וההלונות כו' כה"ל דכר"ש כתוב אם כל דלתות הבתים נעולות כו' והוא הנכון
 שט"ס יש בדברי רבינו וצריך ליתרם אם כל פתחי הבתים וההלונות כו' או י"ל שרבינו לא דקדק
 בלשון הואיל שאין חילוק בין אם הם כולם נעולים או מנית זה שהמת בחוכו ועיין בדרישה
 וכו' ורבינו לא מייירי כאן שטומאת הבתים אלא שהטומאה נכנסת תחת כל הזיוון והאבסדראות
 ויש כ' בבתא כמה שכן נעולים ולי"מ אם בולן פתוחין דאז גם הבתים נטמאים וזו אין מידוש
 כ"כ במשגם הזיוון טמאים כו' וזו דוקא דאין הבתים נטמאים אלא ממש הזיוון ואפשר
 דס"ל

שעב אע"פ

שעב אע"פ שהכהן אסור ליכנס לשדה שנתחדש בו קבר או לארץ העמים... תורה ואין לו דרך אחרת יכול לעבור דרך שם דרייתא בפ"ק דע"ו [יג.] וכתבו רי"ף וכו'...

שעב אע"פ

שעב אע"פ שהכהן אסור ליכנס לשדה שנתחדש בו קבר או לארץ העמים... וכן נראה שיש להחמיר בזה וכו'...

כ"ש

שעב אע"פ שהכהן אסור ליכנס לשדה שנתחדש בו קבר או לארץ העמים... וכן נראה שיש להחמיר בזה וכו'...

שעב אע"פ שהכהן אסור ליכנס לשדה שנתחדש בו קבר או לארץ העמים... וכן נראה שיש להחמיר בזה וכו'...

קברי

קברי נכרים וכו' מסקנת האחרונים דכיון דהחמיר אצל קבר של מומר ממנה כשל ישראל כד כתב הרשב"א בשם רמב"ם סימן קצ"ד ע"ש: כהן ששכב ערוס בהלכה המת ולא ידע אין להגיד לו עד שיקיץ וכו'...

כתב

כתב רמב"ם [יג.] ולא ידעתי למה השמיטו רבינו: ת"ת אלף ח"ל וזית הפרס אצל טומאת דאורייתא לא: קברי נכרים כהן הרמב"ם שמתחילתו לכהן לילך עליהם בפ"ג מהלכות אהל וכו'...

דרכי

דרכי טשא וכו' רמב"ם סימן קצ"ד ע"ש: כהן ששכב ערוס בהלכה המת ולא ידע אין להגיד לו עד שיקיץ וכו'...

פרישה

פרישה וכו' רמב"ם סימן קצ"ד ע"ש: כהן ששכב ערוס בהלכה המת ולא ידע אין להגיד לו עד שיקיץ וכו'...

שעב

שעב וכו' רמב"ם סימן קצ"ד ע"ש: כהן ששכב ערוס בהלכה המת ולא ידע אין להגיד לו עד שיקיץ וכו'...

שעב אע"פ שהכהן אסור ליכנס לשדה שנתחדש בו קבר או לארץ העמים... וכן נראה שיש להחמיר בזה וכו'...

שעב אע"פ שהכהן אסור ליכנס לשדה שנתחדש בו קבר או לארץ העמים... וכן נראה שיש להחמיר בזה וכו'...

אומר כל איתו היום ר"ט אומר ג' ימים רבי יהודה אומר משום רבי ערפון עד יאסמאס הגולל מעשה שמת ר"ט בן יהודאק בלוד וזא יוחנן אחיו מן הגליל אחר זמנאס הגולל וזא ושאלו את רבי ערפון וזמנאס וזמנאס אל יטמא אלא יפתחו : חלי הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

יעת לפנותו מטמא לו עד שיסורם לו גולל שני אבל בשנקבר שלא לפנותו לא יטמא אלא משיתחם הגולל : ובעוד שהכהן מתעסק במתו מותר לטמאות גם לאחרים אלא אם כן יתקן הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

כר' יהודה משום רבי ערפון עד יאסמאס הגולל וזמנאס הגולל וזא ושאלו את רבי ערפון וזמנאס אל יטמא אלא יפתחו : חלי הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

יעת לפנותו מטמא לו עד שיסורם לו גולל שני אבל בשנקבר שלא לפנותו לא יטמא אלא משיתחם הגולל : ובעוד שהכהן מתעסק במתו מותר לטמאות גם לאחרים אלא אם כן יתקן הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

לצורך מתו כי מיד שיהא פורש ממנו חייב על מה שמוסיף טומאה על עצמו אפילו בו ביום וכ"כ הרמב"ם סוף פרק שני דלכל אכל ר"ת התיר לקבור מתו בנה"ק בו ביום דליתו נקרא מוסיף טומאה בחזרה כשפירש ממנו כיון שאינו מוסיף טומאה בימים ומסק' כר"ע בברייתא דלכל רבתי וכתב הר"ש ב"ה טומאה דברי הרמב"ן והרמב"ם דלמחרת וז"ל ר"ת כתב שהלכה כר"ע וכו' והביא ראיה מפרק דם הנדה וכו' ולא ראייה היא כי התוס' הקשו וכו' ולכן כתב רבי' על דברי רבינו תס ולא נהירא ותימה דהלל ודאי אף על פי שלפי דברי התוס' שהקשה על הא דקאמר שם ודלמא כן עמא הוא ופירשו דכותלי לית להו דרב הוגא ליכא ראייה לר"ת אפי"ה אין זה כלל סתירה דהא ודאי לר"ת דוחק גדול לפרש דכותלי לית להו דרב הוגא כיון דליתו מפורש בתלמודא אם כן מסתמא לית להו דרב הוגא והשקא ספיר מביא ר"ת ראייה שפיר דלמחרת ודילמא כהן עמא הוא אלמא דמותר לכך עמא לעמוד בנה"ק ועוד דמזכרת הר"ש דברי ר"ת באתרוגה משמע דכך הוא מסקנתו אלא דכתב דהראיה לאו ראייה היא אלא על דיו לא נחלק הר"ש ועוד דבפרק שני דשנועות (דף י"ו) כתבו החוסמות חלה דהא דקאמר התם נזיר שהוא עומד בנה"ק דלוקא על שהייה כל זמן שלא פירש היינו משום דכל שעה הוא מוזר לפרוש מן הקבר שלא להוסיף טומאה והא דקאמר ב"ג מיניס דבכחורי אדם במת מותר לטמאות במת אחר היינו דוקא היכא שכל הספיק להשליך מת הרשון מעליו דהתם אינו מוסיף טומאה ואחרי כך כתב ר"ת מפרש דהכא איירי בנטמא סמוך דכלא פירש כמי מוסיף לו יום אחד ע"י שהייה ואח"כ כתבו התוס' עמא לישב דהיא דפ"ג מיניס אליבא דר"ת דמחייב בפירש דאחרי כמ"ד במסכת שמחות דלפי' בו ביום שנטמא אינו יכול לחזור ולטמא לפי שמוסיף טומאה בחבורין על עצמו מטמאת ערב לטומאת שבעה אבל למחר דשרי התם לטמא בנזירות וי"ל דהא חשיב ליה חוספת טומאה כיון שאינו מוסיף ימים לא אחרי עכ"ל אלמא משמע דס"ל לחוס' דפר"ת עיקר ועוד נלפע"ד דכל מה שפי' התוס' דלא כר"ת בתחלה ודאסור להוסיף טומאה על עצמו בו ביום לא איירי אלא בנטמא עצמו בנזיר ומוסיף עליו טומאה שלא לצורך דלמחרת לית להו הקברות לקבור מתו דבתיבת ככנס לקיים מצוה אם אחר כך בחזרה מנה"ק מוסיף טומאה על עצמו אנוס הוא ודבר זה לא נזכר איבורו אלא ברמב"ם ומשמע מדבריו דאף בשעה שזולת את מתו לקבורו אסור לו להוליכו בין הקברים להוסיף טומאה על עצמו ולכן צריך לזכור ולקבורו בסוף בית הקברות וזוהו נחלק עליו רבי' שרי כתב אף על פי ששעשה שמכניסו מותר לטמאות לאחרים וכו' אבל הסכים עם הרמב"ם דבחזרה אסור להוסיף טומאה על עצמו וכתב על דברי ר"ת ולא נהירא ולמאי דפרישית לא היה כדאי לכבוד ע"ז ולא נהירא . מיהו לענין מעשה שו להחמיר בדברי הרמב"ם דאף בהלכה אסור להוסיף טומאה על עצמו כיון שאפשר לו לקבורו בסוף ב"ה וכת"ש החוסמות בפ"ג דשנועות דהא דמתיר בנזיר כשמושיט לו מת אחר אינו אלא כשלא הספיק להשליך מת הרשון מעליו ואף על גב דכספר ח"ז כתב דאפילו בשד שהמת על כהתו לא יכנס אם אי אפשר לו לזאת מן הקברות שלא יאחיל על הקברים עכ"ל וכ"כ במדרכי דמ"ק ובהגהת מיימוני כפ"ג דלכל אלמא דס"ל דאם אפשר בחזרה שיהלך בין הקברים ושלא יאחיל על הקברים אע"פ שכוולת המת על כתפו אי אפשר שלא יאחיל מותר לקבורו בין הקברים וכדברי רבינו מכל מקום תפסינן לחומרא בדברי התוס' ובהרמב"ם כ"ל ודלא כמ"ש הרב בהגהת ש"ע בדברי רבינו ודו"ק : בהן שפירשו אבותיו וכו' בפ"ג בעמיו בזמן שזשין כמעשה עמיו לא בזמן שפירשו מדרכי כבוד והניחוהו הר"ף והרא"ש . ומ"ש ולא להרוגי ב"ד וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ג וטעם דין זה מנוצר מדבריו לשם שסובר דכ"ס נדחית לו הטומאה מפני קרוביו כדי שיעסק עמהן ויתחבל עליהן א"כ הרוגי ב"ד ומאבד עצמו לדעת כיון שאין מתחבלין עליהם ממילא אין מטמא להן וע"ל בסימן שמה"ב . ואינו מטמא לספק וכו' כת"כ לה יטמא על הודאי הוא מטמא ואינו מטמא על הספק : ואינו מטמא הקרובים אלא אם כן יהא המת שלם

יעת לפנותו מטמא לו עד שיסורם לו גולל שני אבל בשנקבר שלא לפנותו לא יטמא אלא משיתחם הגולל : ובעוד שהכהן מתעסק במתו מותר לטמאות גם לאחרים אלא אם כן יתקן הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

יעת לפנותו מטמא לו עד שיסורם לו גולל שני אבל בשנקבר שלא לפנותו לא יטמא אלא משיתחם הגולל : ובעוד שהכהן מתעסק במתו מותר לטמאות גם לאחרים אלא אם כן יתקן הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

יעת לפנותו מטמא לו עד שיסורם לו גולל שני אבל בשנקבר שלא לפנותו לא יטמא אלא משיתחם הגולל : ובעוד שהכהן מתעסק במתו מותר לטמאות גם לאחרים אלא אם כן יתקן הקבר ויראה וכתב הרמב"ן והלכה כרבי יהודה משום רבי ערפון וז"ל ועמא דנפסא הגולל הא כל זמן שלא יתקן הקבר מיטמא ונוגע במת שלו בין לצורך בין שלא לצורך כמו שיראה עכ"ל . כתב הר"ש דבריו בפסקיו ב"ה טומאה כתב ב"ה סי' רפ"ג דלפי זה הכהן שמת לו מת בשבת שרי ליה לשהות עם המת באלה דלע"ג דשבת הוא וז"ל לקבור היום מ"מ צריך הוא לשמרו כדי שלא יהא מוטל בזיוון דהוי קצת כמו צורך קבורה והא קמן דלפי' שלא לצורך התורה תורה וז"ל דכ"ג אמתא בתוס' פ"ק דפסחים (דף ט. ו.) גבי שפתו של מצוק כתבו בפשיטתא אסור לטמאות לקרוביו אם לא לצורך המת ותוס' מש"ך ציירו וזמנאס וכתבו דלא שרי לטמאות ר"ל לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים וא"כ נכון להחמיר ע"כ לשוננו : ב"ה כתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ב בהן הקובר מתו על

(א) ובתשובת הרשב"א סימן רנ"ב היינו דוקא שקברו שלא לפנותו אבל אם קבורו מתחלה לפנותו מותר לטמאות לו לצורך עד שיסתמו הגולל שני והוא שיהא שלם ע"כ לשוני . (ב) וכו' במדרכי דף שצ"ח ע"ד בה"א וכו' הרשב"א סימן שכ"ד וכתב בר ששה סימן קכ"ד דוקא משום נהגו לקבור כהנים על הגבול אבל מותר לקבור בהן בחור מתי ישראל וליה בזה משום סעלה להיות כצדיק אצל רשע עכ"ל :

דרישה
 פ"ד : (יט) אפילו בו ביום אף כ"ג דלון מוסיף טומאה לפנמו פ"ט מוסיף טומאה לאחרים דכנסת : (יט) לפיכך אין לו ליכנס ל"ה אכל אם א"ה לו לזאת מנה"ק שלא יאחיל על הקברות לא יכנס ופי' בשד שהמת על כתפו א"ז ע"ז : (כ) בשחזור על הקברים מוסיף לו טומאה פי' כשהוא מ"היל על המת או טוגע במת הוי אדם הטוגע בו כעודו שהוא טוגע במת או מחסיל עליו אב הטומאה כחילו טוגע במת עצמו וכשפירש מן המת שאינו מחסיל עליו או **פ"ג ב** הוט עמא אב טעמאס וטוגע בו **הוט** ראשון לטומאה : (כא) בהן שפירשו אבותיו מדרכי הניבור כ"י דכפוי בעמיו בעושה מעשה פשוט : (כב) בולד פסעס ל"ד וס"ה בולד פניפסס וכן במכ"ן כמובן בולד פניפסס : (כג) אמ"ב א"ב יסיה מת שלם ודרשין לחייו בזמן שהוא שלם : ומ"ו

פרישה
 חדושי הגהות
 המע"ס צ"ה ד"ל חצר הקבר ובמסכת שמחות שלפנינו איתא יפתחו לו על הקבר ויראה : ג ר"ל בירושלמי ודבר פ"ג : ד לאו דוקא ולד שפתא אלא ת"ח מלד וזכוריה (פרישה) יכ"ט ב"ב בשם רשב"ן :

מזלח מח מצוה למח בין קרוני לטולס הכהנים מטמאין לו עד שיהא עס השיעור המפורס בפ"ב דכחצות וא"כ לכל מחן דמתני מיטמו לו כל הכהנים שבעיר ויש לתמוה שלא יראונו שנהגים כן ועוד דל"כ מאי רבותא דרבי דניוס שמת בעלה כהונה הא כל מחן דמתני נמי הכי הוא ועוד דמאי האי דליבעיא לכו תלמוד מחן שיעורא לר"ב כיון דרב הוא ס"ל מתני וחיוב ליטמא לו אפי' יש כמה שמתעסקין בו דהא למחן דמתני לית ליה שיעורא ודוקא לומר דמירי דרב שלמדו מקרא ולא משנה דלח מתני הוא או דמירי בשל לימד אלא ליה דלח מיקרי מתני אלא כשהעמוד תלמידים הרבה ולהרמב"ן נראה שפירש דהא דקאמר והנשיא כבודו לכך מופטע פשיטא ליה הכי ומירי כשהוא מח מצוה ומלאו כהן דכיון דקבורתו מוטלת על המזלח איתו און הכהן מטיל מצוה שעליו על אחרים כל זמן שהוא צריך לה כלל וזה דעני דתרי הכי מהו שיעורא לכבוד הנשיא מירי כשהוא מח מצוה כגון שמת בעיר ויש לו קרוניס וקורניס דקאמר לפ"ו הא דקאמר אכל אם היה כבודו נכך לא בלא כלומר דאי הוה מתני לית ליה שיעורא אלא הכל מיטמא ליה היינו כשהוא מח מצוה ובענין דליטמא לן בנשיא שכבודו לכך אפי' מח בעיר ויש לו קרוניס וקורניס הדר איבעיא לן ברבנן דהיינו דמתני שמת בעיר ויש לו קרוניס וקורניס אם מיטמא לו כדרך שהוא מיטמא לנשיא ולא איפשיט ולחומר דניי מח מצוה כחך רבינו בסיומן שפ"ד כתבו התוספות בסוף פרק הנושא [קג:] ש"ר חיים כהן היה אומר אלמלא

כבודו כדי להעסק בו שפיר איכא ליה מד בעלה קדושת הכהנים : כל הקרוניס וכו' כפ' אלו מגלחין [סוף דף כ:] ומ"ש ואחרתו מאביו הכתובים כלומר כחולה גרידה שעדיין לא נתארכה . ומ"ש ועוד הוסיפו עליהם וכו' ואחרתו נשואה מאביו כלומר אפי' נשואה ומכ"ס ארוסה וע"ל בסיומן ש"ח : גר שנתגייר וכו' כ"כ הרב רבינו משה בר מיימוני ריש פ"ב ומשמע דוקא גר ובניו אבל גיורת ובניה מתאבלין זה על זה דכיון דליית ליה חיים אחי לחלוטין בישראל אבל גר ובניו לא אחי לחלוטין דהכל יודעין דאין אבות לעבדים וכ"כ במרדכי דמועד קטן ע"ש ר"י שעשה כך מעשה אבל עבד אפי' נשתחרר ע"כ אמו אין מתאבלין זה על זה כיון שאין לו חיים לא חייטין לחלוטין ובגר ואמו נמי דוקא לגבי איסור מחמתין מטעמה דלחלוטין אבל לענין ירושת אמו אינו יורש וכ"כ המרדכי לשם ע"ש מהר"ם ופשוט הוא . ואיכא לתמוה דכ"ש כשכתב בלשון הרמב"ם גר שנתגייר הוא ובניו או עבד שנתחרר הוא ואמו אין מתאבלין זה על זה כחך בהגה"ה וה"ה גר שנתגייר עס אמו אין מתאבל עליה עכ"ל דפסק דלא כר"י ודלא כדמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל

היינו כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו דהוי בעלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושת כהונה ובהדיא אמרין זירושלמי פרק מי שמתו דכשמת רבי אמרו און כהונה היום ואין נראה לרבי דכחצות דהתם מירי בעומת בית הפרס דרבנן אבל עומת דלורייחא לא עכ"ל ויש לתמוה על ה"ר חיים כהן שהרי ר"ת לא היה נשיא ואם התירו לטמאות לר"ה שהיה נשיא למה יתירו להטמאות לר"ת שלא היה נשיא ושמה היה סובר ה"ר חיים דגדול הדור דינו כנשיא ואע"פ שהגה"מ מספקא לכו אי גדול הדור דינו כנשיא ה"ר חיים פשיט ליה : כתב הרמב"ן תניא באב"ל בפתי פ"ד כהן שנטמא לקרוניס אל יטמא לאחרים אפילו בו ניוס בלא צומן שיש עס כדי מטה וקורניס אבל אין עס כדי מטה וקורניס ה"ו יטמא נטמא כדי מטה וקורניס ה"ו פורש למקום נהרה : כתב בתשובת הרשב"א ח"ג סימן שש על חלל שנחלף ולא נודע אם הוא ישראל שאלת בפרק היו בודקים [מ:] בשאלת מכירים אתם אהן ר"ל שמה מעבדיו עכ"ל הוא אם נאמר כן אף ששקט שרובן ישראל ואין רגלי עממין מזויים עס ולא הוקפתי לזה אלא ממה שראיתי זירושלמי נהרג מעבדיו לנפשו חוקה היה ישראל הא מסתפקא לי דאפשר דליית לה דירושלמי משום דבאחריו הלכין אחר הכוז ושמה אף דניי נעשה כן ועוד מדאמרין בשלח פ"ק דכחצות [דף טו.] גבי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי מדלורייחא מ"ל וכו' אלא מחצה קבוע דהוי כמחצה פטרינן ליה הא ייודי ככי הא חייב ונמצא בין עבדיו לנפשו אינו קבוע דלנשי עבדיו ונפשו אינו קבועים עס בדרך אלא נייד וכל דפריס מרובא פריש ובענין שאמרו בפרק עשרה יוחסין [דף עג.] גבי שחוקי אלא שאני מסתפק לפי שלא הוזכר כן בגמרא ועוד דבדוני נפשות כתבי והלילו העדה וכו' ומ"ה הויא דפ"ק דכחצות מכתבת לי כ"ס שרבי יוחנן זירושלמי מכתבת עכ"ל : כל הקרוניס שהכהן מטמא להם שהם אביו ואמו ועוד הוסיפו עליהם אחיו ואמו וכו' דרייתא פרק אלו מגלחין [כ:] וכתב המרדכי שרבי יואל כשנפטר אחרתו הנשואה האם וכל הפוסקים חולקין עליו רובה לפרש הא דתניא בבבליה בגמרא גבי הוסיפו עליהם הנשואה בין מאביו בין מאמו שהיא אחרתו וכו' דרדן מן האב ומן האם וכל הפוסקים חולקין עליו וסבורים דמן האב או מן האם קאמר וכן העלו הגה"מ והמרדכי וכחך וכן משמע זירושלמי : ומ"ש וכשם שהוא מתאבל על אחרתו כך היא מתאבלת עליו כ"כ הרמב"ן והרא"ש ז"ל וטעמא דכיון דתלו אבילות בעומתה כשם שהאשה מטמאה על בעלה כך היא מתאבלת עליו : ומ"ש דוקא אשתו כשרה ונשואה וכו' אבל בנו ובתו וכו' אפי' הם פסולים מתאבל חוץ מבניו ובתו וכו' משפחה ונכריה שאין מתאבל עליהם כ"כ הרמב"ן והרא"ש ז"ל וטעמא מפני שכך הדין לענין עומתה כמו שנתבאר בסיומן ש"ג ובאשמו ארוסה תניא בהדיא פרק ד' אחין [כט.] שאינו אונן עליה ואינה אוננת עליו והמרדכי ב"מ"ק בשם מסכת שמחות אשתו גרושה ואע"פ שיש לו בנים אלא מתאבל ולא מטמא אלאמה לכהן גדול גרושה וחלושה לכהן הדיוט מתאבל ולא מטמא ויש לתמוה על הרמב"ן והרא"ש למה דמו ברייתא זו דמכתב שמחות ואפשר דמשום דלא מיתיה לה משמע לכו דלאו דמכתב היא : גר שנתגייר הוא ובניו או עבד שנתחרר הוא ואמו אין מתאבלין זה על זה כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב והמרדכי כתב ב"מ"ק על גר שנתגייר הוא ואמו ומה [יו:] גר אח הגר אינו לא מ"ת ולא מ"מ קורבת האב אבל קורבת האם יש לו חיים ואע"פ דאמרין בפ"ב דיבמות לא גזרו שניות בגרים אף מן האם משום דשניות מדרבנן אבל אבילות יום אחד שהוא מדלורייחא חייב דילמא אחי לחלוטין בישראל כדאמרין פרק נושאין [דף לו.] לענין מנסב נשי דהדין וכיון דיוס ראשון מתאבל דהוי מדלורייחא ה"ה לכל האבילות דלא מצינו יום א' בלא שאר (אבילות) ע"כ (ב) בסיומן ש"ה נתבאר אותם שאין מתאבלין עליהם מחמת מעשיהם הרעים : וכל מי שמתאבל עליו מתאבלין עמו אם מת לו מח וכו' עד ולרחוץ לו פניו ידיו ורגליו בפרק אלו מגלחין [כ:] : ב"ה וכתב הרשב"א בהשגחה סימן קל"ה ששמעון המתאבל עם ראובן אחיו אין בני שמעון חייבים להתאבל עם אביהם שהרי אביהם אינו מתאבל מהמת אבולו של אחיו והכי דייק לשון רבינו : ויש אומרים שהיא ג"כ אינה מתאבלת עמו אלא כשמת חמיה או חמותה וכו' וכן כתב הרמב"ם בפ"ב וכחך הרמב"ן משום דברייתא דברייתא קתני חמיו וחמותו וסיפא קתני וכן היא שמת חמיה וחמותה וכיון דאוקימו רישא דזוקא קתני חמיו וחמותו לפסוקי קרוניס לידה סיפא דוקא הוא למעוטי שאר קרוניס לידה שאינה נובעת עמו אבילות אלא על חמיה וחמותה וכתב עוד ואיכא מ"ד כיון דברייתא תניא לא אמרו לכבוד אשתו אלא חמיו וחמותו ולא קתני ולא אמרו לכבוד בעלה אלא חמיה וחמותה ש"מ לכבוד בעלה נובעת עמו אבילות וברייתא דקתני חמיה או חמותה אירודי דקתני רישא חמיו קתני סיפא חמיה הילכך לגבי אשה בקרוני בעלה דלא משתמיט תנא למתני אינה מתאבלת עמו על חמיה וחמותה ש"מ על כל הקרוניס שלו היא מתאבלת דלא גרע כבוד בעלה מכל הקרוניס שמתאבלים על שניים שלהם וכחך דהכי איתא זירושלמי : ומ"ש וכן יראה דעת א"ח הרא"ש ז"ל הכי משמע מ"ה הרא"ש עס בפרק אלו מגלחין וז"ל ולא אמרו לכבוד אשתו אלא חמיו וחמותו אבל אחי אשתו ואחרתו לא דתניא וכו' מדלח קאמר ג"כ להיפך מוכח דוקא דבעל ס"ל הכי דנשלמה בסוף דבריו איכא לחומר דלישתא דברייתא נקט אבל כמה שכלל בתחלה לפרש דבריו ביותר וז"ל להכיר ג"כ דה"ה ברייתא ש"ה להתאבל אלא לחמיה וחמותה אלא ע"כ דהיא חייבת להתאבל בכל קרוניו שהוא מתאבל עליהן והוכחה זו הוכיח גם כן הר"ן מדברי הר"ף שדרך גם כן בעקבות לשון הרא"ש ע"ש : כתב הרמב"ם שאין מתאבלים עם הקרוניס שמתאבלים עליהם אלא כשמתאבלים על קורבן דשאר כגון בנו ואמו וכו' אבל על קורבן דקדושת שלהן כגון

דרכי משה (ב) ונראה שמדברי הרא"ש הביא הטור לקמן סי' שצ"ח שצ"ח דאבילות יום אחד דרבנן גר אינו מתאבל על אמו וע"ל כיצד נהגין : (ג) וכתב בחשובת סימן קי"ח אין בני ראובן מתאבלין עם ראובן אביהם המתאבל עם שמעון שמת לו מת דא"כ אין לרבר סוף וכל בני משפחה יתאבלו על מת עכ"ל ובהגמ"י פ"ב דאין חילוק בין זקינו לאשר קרוניו : וכתבשובת

פרישה
 שיעור וס' אבל לענין לעסק בצורני קבורתו כיון שיש מי שפוסק בצורני קבורתו אין לו להתבטל מח"מ מ"מ מחסר שהוא מצוה ועליו מוטלת המצוה אינו צריך שיעור המצוה על אחרים ומותר לטמא (ואע"פ דכתב לענין בסיומן שפ"ד השיעור למחן דתני וקרי ששים רבוא כבר כתבתי שיש עס כליהתא בגמרא דאיכא מ"ד דס"ל ס' רבוא ואיכא מ"ד ו' אלפים ולכן לפיל לענין ביטול פורס חולקין לחומרה שצריך לטמא עד שיהא ס' רבוא והכא חולקין לחומרה שלא לטמא אם יש לו ו' אלפים) ונכשור אף שאינו מ"מ אלא מח בעיר מן קהל ישראל מ"מ מצוה רמיא אכל ישראל לטמא לו שיהו כבדו וכדליתא כשמת רבי אכיוו אין חיוס דין כהונה דהוי נשיא וזה שכתב רבינו וכן לגביה מטמא לעולם ר"ל אע"פ שאינו מ"מ ויש כהן כמה אלפים ואזו קתי נמי מ"ה ולרבו לא יטמא אם יש לו שיעור דהיינו נמי כשאינו מ"מ אלא מח מת בנפך העיר והר"ל דתלמוד אכל רבו יש לו דין כל ישראל עם הכהנה קמ"ל אלא אם יש לו שיעור דהיינו מי שפוסק בצורני קבורתו אינו יכול לטמא לו ולעסק עמו בקבורתו ועד"ר : (מתאבל עליהן דין ו' אלפים) לקמן עכ"פ : (ה) בין במולה בין נשואה וכ"ס ארוסה : (ו) ואחרתו נשואה מאביו דאילו חמותו בעלת מאביו כהן נמי מטמא לה : (ז) ובשם שהוא מתאבל על אשתו כך הויא מתאבלת עליו מי אפי' לדעת הרמב"ם שסבר שכתבתי אינה מצוה לטמא : (ח) גר שנתגייר הוא ובניו מדבני מ"ו משמע דדוקא נקט רבינו הוא ובניו אבל הוא ואמו צריך להתאבל עליו אבל סרמ"א פסק דאפי' על אמו א"כ להתאבל ועיין בדרישה : (ט) חוץ מחמתו שאע"פ שמתאבל עליה אינו מתאבל כן הואיל שהיא עצמה אינה קורבת דשאר : (י) על כל הקרוניס שמתאבל עליהם ונמו עטס דלא גרע כבוד בעלה מכל הקרוניס שמתאבלים על שניות שלהם וכחך

פרישה
 לפרש ע"ד שיעור סרמב"ן וז"ל ועיין ב"י : [א] גר שנתגייר הוא ובניו כן כתב ר"י דגר שנתגייר הוא ואמו חייבין להתאבל מיסו דוקא לענין איסור מחמתין דלמח אחי לחלוטין בישראל אבל לענין ירושת אמו אינו יורש וה"ה סימניו ודוקא על אמו אבל לא אביו מ"ק מ"ו וכן ב"י סימניו וזהו מיושב נמי מה ששינה רבינו הלשון דבגר כתב שנתגייר הוא ובניו ובבב"ב כתב שנתחרר הוא ואמו ובגר דוקא נקט הוא ובניו דלמח הוא ואמו צריכין להתאבל ובבב"ב לרבותא נקט אמו (דעבד אין לו חיים כלל עכ"ה) וק"ל ורמ"א כתב דלפי' על אמו א"כ להתאבל וז"ע שוב ראיתי בד"מ שכתב וז"ל במרדכי דלכות שמחות דף שכו' מעשה בח' לבני ר"י על גר שנתגייר עס אמו ומתה- אמו והורה להתאבל עליה ואע"פ דאמרין בפ"ק דקדושת קורבת הגר אינו לא מ"ת ולא מ"מ ה"ה קורבת האב אבל קורבת האם יש לו חיים ואע"פ דלא גזרו שניות לעריות בגרים אף מן האם חיינו משום דשניות דרבנן אבל אבילות יום ראשון שהוא מדלורייחא חייב דלמח אחי לחלוטין בישראל כיון דיוס ראשון מתאבל ה"ה לכל האבילות דלא מצינו יום ראשון בלא שאר אבילות עכ"ל המרדכי ונראה שמדברי הרא"ש שמיני הטור לקמן סימן ש"ה דאבילות יום ראשון אפי' על אמו ולפי' מה שנקט רבינו הוא ובניו ז"ל נקט כן שהיא מילתא פסקתא שאין מתאבל דרבנן גר אינו מתאבל אפי' על אמו וע"ל כיצד נהגין עכ"ל ובוז מיושב יום שפסק לחין מתאבל אפי' על אמו ולפי' מה שנקט רבינו הוא ובניו ז"ל נקט כן שהיא מילתא פסקתא שאין מתאבל סבר דאבילות דיוס ראשון הוא מדלורייחא ולקמן בסיומן ש"ס כ"ה רבינו ד"ל סבר דהוא דרבנן וזוקק לומר מ"ה המרדכי שהיא מדלורייחא ר"ל היינו אבילות וכמ"ס רבינו לקמן בסיומן ס"ל נשמו דהלשון שכתב כיון דיוס ראשון מתאבל כ"י לא משמע הכי ולקמן כתב רבינו בשמו

יורה דעה הלכות שומאת כהן שעד

וא"ע : וכתב הר"ש והאידינא נהגו להקל וכו' ועכשו נוהגים שקרובי המת
 הססולין לעדות מראין קצת אבילות כל שבעה הראשון עד אחר שבת הראשון שאין
 רוחצין ואין משנין קצת בגדיהם והיינו כשהיה אצל המיתה או בשמועה קרובה
 וכו' מהר"א בת"ח סימן רנ"א שכן נהגו
 סי' קל"ח ונראה דלפי מהנהגתו כמהר"א
 דאוסר רחיצה ושינוי בגדים כדון שלשים
 של אצל אף על פי דשלושים גופיה אינו
 אלא מנהג כ"ש דאסור לילך לסעודה
 אפילו לסעודת מצוה כגון ברית מילה
 דשלושים של אצל אסור מדינה לדעת
 מקצת רבותא וכך אנו נוהגין לאיסור
 כדלקמן סימן שצ"א ושע"ג דתת"ה כתב
 דאינו דומה לגמרי לדון שלשים של אצל
 אינו אלא לענין זה ולא משנים כל
 בגדיהם אלא קצתם אצל לענין סעודה
 אפילו דמזוה פשיטא דאסור כל השבוע
 עד מוצאי שבת במכל שכן כדפרישתי .
 וכתב בהגהת אש"ר דאצל שאינו יודע
 באבילותו אסור להזמינו לסעודה ולא
 כיון מחירין : תיגוק כל שלשים יום וכו'
 כרש"ג דברייחא דתת"ה דמילה דלכל
 שעה ל' יום ספיקא הוי ולגבי אבילות
 דרבנן הוי ספיקא לקולא . ומ"ש מיוס ל'
 ואילך מתחבלין עליו אפי' נולד לח'
 חדשים טעם דין זה מנזר לשם דאמרינן
 האי בר' ו' הוא ואשתהווי אשתהי ומיהו
 דוקא דגמרו עריו וזיפוריו הא לאו
 הכי ספק נפל הוא ועיין לעיל בסוף סי'
 רס"ג גבי מלה מיהו הרמב"ם ס"א דאצל
 ספק נסתם בן ח' שמת אפי' לאחר ל'
 אין מתחבלין עליו ומשמע אפילו גמרו
 שעריו וזפוריו וכך פסק בש"ע אצל מדברי
 ה' המגיד דכ"ה מה' תלינה מנזר דמפרש
 להרמב"ם שאין מתחבלין אלא על מי
 ששהה ל' יום או שכלו לו חדשו לפי שהקלו
 באבילות אלא דבשהה ל' יום מתחבלין

יש כאן זכרון להגיה כגון שמתה אשת בני . ודברי הרמב"ם ז"ל הם בפרק ב' וכו'
 הגהות בשם רש"י : וי"א שלא אמרו להתחבלין עם מי שמתחבלין עליו אלא כשהמת
 קרוב לו אבל אחיו מאביו שמתחבלין על אחיו מאמו וכו' כ"כ הרמב"ן בתורת
 האדם בשם מקצת חכמי הדפוסים ז"ל : כתב הרמב"ן שהאבילות שונה עם
 מי שמתחבלין הוא אבילות גמורה בחליצה
 מעל וסנדל וכו' בת"ה למד כן מדגריסין
 [צמ"ק כא :] בר תמוה דמר עוקבה
 שכיב סבר למיחז עליו שבעה ושלושים על
 רב הונא לגביה ח"ל זודניאחא בעית
 למיכל לא אמרו לכבוד אשתו אלא חמו
 ותמוהו בלבד : ב"ה וב"ב הרשב"א בחשובה
 סימן קל"ט וסיים בה ימ"מ לענין קריעה קרוב
 שבא חזק שבעה אינו צריך לקרוע מאחר
 שלא היה עמו בשעת קריעה ונתן טעם
 לשבח בדבר : וכתב ח"א הר"ש ז"ל
 והאידינא נהגו להקל באבילות של
 המתחבליים עמהם וסומכים על זה שאינו
 אלא כשכיל כבוד האב וכו' בפרק אלו
 מנלחין וכו' הרמב"ן בת"ה וה"ה ס"א
 וכתב בהגהות דלדבריה מה שהיא מתחבלין
 עמהם אינו אלא מהמתחבליין ואינו כמכבד
 את האבילות אלא כמכבד להם (וכיון דהכונן
 נהגו עד כאן לשוננו) (ה) : תיגוק כל ל'
 יום ויום ל' בכלל אין מתחבליים עליו
 אפילו גמרו שעריו וזפוריו כן פסקו
 הפוסקים דאין מתחבליים עליו חוץ ל'
 יום מתחבליים בפרק רבי אליעזר דמילה
 [קלה :] רבן שמעון בן גמליאל אומר כל
 ששהה ל' יום נכנס אינו נפל הוא לא
 ששה ספיקא הוי ואיסיקא תס בגמרא
 הלכה כותיה הילכך לגבי אבילות דרבנן
 הוא הוי ספיקא לקולא . ומ"ש דיוס ל'
 בכלל הכי אסיק רב אשי בפרק יש
 כסור [מט :] :

ומ"ש אפי' גמרו שעריו וזפוריו כ"כ
 הרמב"ן בת"ה וכן נראה
 שהוא דעת הפוסקים שמתו ולא חלקו : ומ"ש
 ואין אומרים תחמוי אבילות וברכת אבילות פשוט הוא מכ"ס מהיבא דקיס ליה
 שכלו חדשו שיתבאר בסמוך כתבו התוס' בר"ם המולך [לו :] דהא דתניא במסכת
 שמחות הספיקות אוננים ומתחבליים עליהם נראה דבספק בן ט' לראשון או ז'
 לאחרון איירי דנגזי הדבר שלא יתחבלין לו זה ולא זה מאחר שדולוי קרוב לאחר
 וכתבו הגה"מ פ"ג וסמ"ג והמרדכי במ"ק ובהדיא תניא באצל רבתי פ"ד ספק
 שהוא אחיו ספק שאינו אחיו ספק שהוא בנו וספק שאינו בנו מתחבלין ואונן
 ואינו מיטמא והג"ה כתבו בסוף מ"ק בשם ח"א ספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון
 אחרון מתחבלין עליו ולא ראשון ע"כ ולא ידעתי מנין לו וכתיב ע"ה הגה"מ והמרדכי
 שנתראה מדברי ר"י בפרק המולך דמיטמא מן הגג או אכלו ארי ביום ל'
 חייב להתחבלין עליו עד כאן ואין לסמוך על זה שהתוס' לא כתבו כן אלא בדרך
 שמה ואפי' היו כותבין אותו בדרך דלוי לא היה חיישין לה במקום שכל הפוסקים
 חולקים עליהם באבילות דרבנן : ומ"ש רבינו מיוס ל' ואילך מתחבליים עליו
 אפילו נולד לח' חדשים כן כתב שם הרמב"ן מהא דרשב"ג וכתב והאי דתחיליך
 נח' אמרינן האי בר' ז' הוא ואשתהווי אשתהי . והכי תיחא בפרק הערל [פ :]
 וכו' הגהות בשם הר"מ אצל הרמב"ם ז"ל כתב בש"ח דת"ח אפילו אחר
 שלשים יום חסן מתחבלין עליו וה"ה בפ"ג מהלכות חליצה ויבואר טעמו
 ומ"ש ואי קיס לן ביה שכלו לו חדשו וכו' בפרק רבי אליעזר דמילה [קלו .] ופ'
 יוצא דופן [מד .] אמרינן דאי קיס לן ביה שכלו לו חדשו מתחבלין עליו אפילו
 מת ביום שנוול וכתבו הגה"מ בשם רש"י דלא קיס לן בדבר זה כלל אלא היבא
 שלא שמשא עם בעלה כל ימי עיבורה : כתב בהגהות אש"ר סוף מ"ק בשם
 ח"א היבא דלא קיס ליה בגוויה אי כלו לו חדשו ולא גמרו שעריו וזפוריו אין
 מתחבלין עליו עד כאן לשוננו ואינו יודע למה התנה שלא גמרו שעריו וזפוריו
 דכיון דלא קיס ליה שכלו חדשו אפילו גמרו נמי : **כתב** הכלכו המנהג
 שפסע שלא להתחבלין על בן ראשון שמת ואפילו לא יהיה
 כבוד מנהג טעות

הוא כי לא נמצא המנהג רק בזכורות שהם כמו שאין מן האבות לפי שהם
 על מה שיסמוך ואחר כך מלאכה שהריב"ש קרא חתר על המנהג ההוא וכתב
 לא ראינו ולא שמענו מי שהגה כן (ו) : ומ"ש רבינו דאפילו נולד למקוטעים מתחבלין עליו כ"כ הרמב"ן בת"ה והרמב"ם כתב בפ"ה כלשון הזה ואם נודע
 נודע

אפילו ודאי דלא כלו חדשו והיינו דגמרו שעריו וזפוריו וא"כ מ"ש הרמב"ם
 בפרק ח' דאצל בן ח' שמת אפי' לאחר שלשים אין מתחבלין היינו דוקא דלא
 גמרו שעריו וזפוריו וז"ל ולענין הלכה אע"פ שרוב רבותיו ס"ל דמשלשים יום
 ואילך מתחבלין עליו כגמרו שעריו וזפוריו אף ע"פ שטועם שלא כלו לו חדשו
 דאמרינן האי בר' ז' הוא ונשקפה מכל מקום כיון דפסע דברי הרמב"ם
 משמע דאין מתחבלין אין להחמיר מיהו דוקא כשבעל ופירש ולא כה עליה עוד
 וילדה לח' אצל היבא שבעל חזר ובעל דאינו ודאי בן ח' דשמה לא נתעברה בליל
 טנילה אלא לאחר חדש שלם וכן שבעה הוא השתא ודאי כיון דמת לאחר ל'
 וגמרו שעריו וזפוריו חייב להתחבלין לדברי הכל ואף הרמב"ם מודה בזה וז"ל
 בהגהת אש"ר סוף מ"ק בשם ח"א דהיבא דלא קיס ליה בגוויה אי כלו ליה
 חדשו ולא גמרו שעריו וזפוריו אין מתחבלין עליו עכ"ל דאי גמרו שעריו וזפוריו
 דאי מתחבלין כיון דפסק הוא אס' כלו לו חדשו תלינן דכלו לו חדשו כיון דלא
 מת עד לאחר שלשים וגם גמרו שעריו וזפוריו דאף הרמב"ם לא אמר דאין מתחבלין
 אלא בודאי בן ח' והכ"י כתב על הגהת אש"ר זו ואינו יודע למה התנה שלא
 גמרו וכו' ונגהה ומהת מתחבלין קולמסו דהדבר פשוט כדפרישתי . כתב בהגהת
 אש"ר תלמוס שמת אחד מתן תוך שלשים יום והשני יום עדיין אחר שלשים
 אין מתחבלין עליו כלל אפי' אס' מת בסוף ל' עכ"ל ומצינו ב"י והכי פירושו
 דלא תימא כיון דתלמוס הם ואחד חי אחר ל' ובר קיימא הוא ח"כ דודאי גם
 אותו שמת הוי בר קיימא וכמאן דאמר דתלמוס טיפה אחת היתה ונחלקה לשנים
 וכיון שזה החי אחר ל' אינו נפל גם אותו שמת תוך ל' אינו נפל להתחבלין
 עליו דליחא אלא מחזיקין את זה שמת תוך ל' ככפל ואין מתחבלין עליו ולא
 מיבעיא כמה תוך ל' אלא אפילו אס' מת בסוף ל' כלומר ביום ל' דיכול להיות
 שאע"פ שזה אינו נפל מ"מ האחר היה נפל אצל בש"ע נדפס טעות שכתב וז"ל

דרכי משה
 (ד) ובתשובת הרשב"א סי' קל"ט ראובן שבא לתוך ז' לאבילות שמעון אחיו א"צ לקרוע אע"פ
 (ה) כתב מהר"א בת"ה סימן רצ"א מנהג הוא שגם קרובי המת אותן שאין חייבים להתחבלין עליו כמימי אבילות וסנהג זה חלוק במדינות וגם בעלי הוראה היו
 מהלחין בו וטעם ממנו נמצא על ספר בשמחות מהר"ם כתב דנהגו דגם שאר קרובים משנים מקומם לפני כבוד המת עכ"ל : וכו' במרדכי דף שצ"ח ע"ג הלכות שמחות והנה גדולי
 אוסטרייך שהיו שכל אותן שהיו פסולין ערות למת צריכין לשנות מקומן וגם לא יחליפו בגדיהם ואף לא לחוג ראשם ולרחוץ בגדיהם רק בפוששים גמורים מיום הקבורה עד מוצ"ש
 ראשונה רן סמוך הו מופלג והיו נוהגין בה כמו בל' של אבא אבא לא לגמרי וכל דין זה נוהג בשמועה קרובה תוך ל' אבל לא בשמועה רחוקה שהוא אחר ל' והיו גדולים אחרים שהורו
 בכל דינים אלו אפי' לאותן שהיו שלישי בשלישי עם המת ועוד יותר מטעם ונראה דברי הראשונים ויש מדינות שנהגו אבילות זו בענין אחר ולא ידעתי טעם דבריהם עכ"ל כתב הר"ש
 כלל כ"ו סימן ט' שאלתם אם יש רשות ללבוש שחורים על החמו ועל אוחבו כל י"ב חדש והשיב על החמו פשיטא דיכול לעשות דהא חייב להתחבלין עם אשתו כ"ש ללבוש שחורים
 ושפיר קעביד אלא על אוחבו נמי יכול לעשות שהרי קבל דוד חבראה על אבנר עכ"ל : (ו) וראיתי גריגין שאין האב ואם הולכין אחר בניהם הראשון שמת לבית הקברות וכן
 נוהגין

פרישה
 דהיי איתא בירושלמי ב"י : (אלא כשהמת קרוב לו וז"ל דמטום בעל כחשמו שסנין אשת בעל
 לקרובים לו וכן בעל בתו שכיב קרוב דל"כ קשה הא כבר כתב בסמוך דהר"ש לא מילק בין
 קרובה וקדושתן כגון אשת בנו ובעל בתו לקרוב דשאר עכ"ל) : (וא) והאבא עכ"ל אשתו
 פירוש יודע פ"י חסדים שמגידין לו ומכיר בו אף שז"ל לתוך וסנהג כשאר כל חסדים בלא
 אבילות : (וב) אבל בפני האבא ר"ל באותו ענין שוקף לו פה שהוא עושה והוי כאלו בנתי
 משם : (ג) וב"ב הרמב"ן ושע"ג דהרמב"ן כתב לעיל ולא כמו שכתב עכשיו כ"י היינו שם
 יסודים שמתחבליים וכתב תוהו סוף ור"ה להתחבלין כמו שהיה לוינה דגמרה אינו יוצא באבילות
 זה ר"ל כשיוצא לשוק אינו עובד אבילות אלא צריך להתחבלין אבילות גמורה וכתב כפי סה"ב
 נוהגין שאין מתחבלין כלל . ומי"ל שהרמב"ן סבר שהכל מלוו במנהג מי שירצה שלא לנהוג כלל
 האידנה אינו ר"ל שישין שלא כהוגן אלא ר"ל שיוצא דגמרה הוא אבילות גמורה ולא כמו
 רש"י עכ"ל) ח"א ועיין ב"י שמצינו : (טו) אין מתחבלין עליו אפי' גמרו שערותיו וזפוריו . צריך טעם מ"ש מלענין מילה בשבת דמכתיבן חסידן שעריו וזפוריו כמ"ס לעיל בסיומן בס"ז ובא"ס
 סימן שצ"ז דדוקא לענין מילה מקילין דמ"ז אי בר קיימא הוא מזה קעביד וחי לאו בר קיימא הוא ה"ל כמתין בחדש בעלמא ומ"ס רבינו שם משא"כ כאן לענין אבילות כיון דלא ודאי בר
 קיימא הוא בגמרו שעריו וזפוריו : (טז) אפילו נולד לח' חדשים דאמרינן דנ"י הוא ואשתהווי אשתהי : (יז) ואי קיס לן ביה שכלו חדשו כולי ונולד לע' חדשים בין מקוטעין
 לכמורה

דרישה
 דאבילות למד ואבילות למד ועוד דר"מ שכתב שהאיל שהר"ש סבר דאבילות יום ראשון דרבנן
 כ"י ח"א לומר שישנור בן דהא אף שסבר דאבילות יום ראשון הוא דרבנן מ"ס אבילות הוא
 דאורייתא ואם כן למה כתב דלפי דעתו אין סגר מתחבלין על אמו אלא ע"כ מ"ס המרדכי
 דאבילות וים ראשון דאורייתא סיני אבילות מש"ל דר"י שכתב המרדכי אינו סתם ר"י
 שהוכר בכל מקום והפטר שסוף ר"י מלוגיל וכן מלאכה בהגהות מרדכי וסוף מ"ק שכתב דין זה
 דר"י ולא מוכר שם אומרו ולבסוף כתב ז"ל כך כתב הרב מלוגיל : אדם אחד כתב גט לאשתו
 אס' ימות שוכה גט ימת מפכה בל לפני מהר"י וספק בר משע ואמר שאין אשתו מתחבלית עליו
 שלא יצא לטו על סגט מ"ז [ד] והאידיא כל הסמיכים נהגו למסור על כבודם לכן נהגו להקל
 טהרות בידו ומי שירצה לנהוג במקצת ולא בכלו גם כן טהרות בידו ומ"ש ולא כמו שטריגין
 שטריגין עכשיו שנהגין במקצת : (יח) תיגוק כל שלשים יום ויום ל' בכלל כ"י ואפי' נולד תלמוס והאסוד נשאר מו (ולא אמרינן מרדכי מי הראשון כמו בן קיימא הוי מתחבליים עליו וכו'
 רש"י עכ"ל) ח"א ועיין ב"י שמצינו : (טו) אין מתחבלין עליו אפי' גמרו שערותיו וזפוריו . צריך טעם מ"ש מלענין מילה בשבת דמכתיבן חסידן שעריו וזפוריו כמ"ס לעיל בסיומן בס"ז ובא"ס
 סימן שצ"ז דדוקא לענין מילה מקילין דמ"ז אי בר קיימא הוא מזה קעביד וחי לאו בר קיימא הוא ה"ל כמתין בחדש בעלמא ומ"ס רבינו שם משא"כ כאן לענין אבילות כיון דלא ודאי בר
 קיימא הוא בגמרו שעריו וזפוריו : (טז) אפילו נולד לח' חדשים דאמרינן דנ"י הוא ואשתהווי אשתהי : (יז) ואי קיס לן ביה שכלו חדשו כולי ונולד לע' חדשים בין מקוטעין
 לכמורה

נדה שנוצר לט' חדשים נמורים אפי' מת... נמורים חמשת דבנולד לט' שלמים קאמר ולא נעולד למקוטעין... נקטעין כדברי המיקל בבל (ז) : ומ"ש חבל אין עומדין עליו בשורה וכו' עד אחר ל' יום כפרק אלו מגלחין

מתאבלין עליו אבל אין עומדים עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכה אבלים ותנהומי אבלים עד אחר שלשים יום (יח) ועל רבו שלמדו הכמה צריך לנהוג כל דין אנינות ומתאבל עליו בהליצת סנדל וכל דין אבלות יום א' ונשיא אע"פ שהכל מטמאים לו אין מתאבלים עליו כלל :

הלכות אניקות

שעה מנין לאבלות ז' דתיב והפכתי חניכס לאבל מה חנ ז' אף אבלות ז' ומשום דאיכא חנ שאינו אלא יום אחד סמכו ליום שמועה רחוקה יום אחד (א) וכן ל' יום לגיהוץ ולתספורת אסמכוהו אקרא והכל אינו אלא אסמכתא בעלמא שאין אבלות דאורייתא אפי' ביום הראשון אבל הגאונים בתבו שאבלות יום ראשון דאורייתא (ב) ולפנים יתבאר בע"ה ומאימתי הל האבלות משיסתם הגולל ופירש"י כסוי הארון וכת' הרמב"ן ולדבריו כשנותנין אותו בבית בארון וסותמין הכסוי במסמרים ע"ד ליתן הארון (ג) בכוך או בקבר (ד) מונה משעת סתימה אבל אם מוציא המת במטה (ה) או בארון פתוח לב"ה (ו) וקובר מתו בקרקע אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון (ז) ורבינו תם פירש גולל הוא האבן שנותנין על הקבר מלמעלה וכן פירשו הגאונים (ח) כל זמן שהארון מגולה אין מונין לו עד שינתן בכוך או בקבר (ט) ויסתום פיהם באבנים או בנסרים לפי מה שדרכן בקבורה (י) וב"כ א"א הרא"ש ז"ל אחר שנגמר ונסתם סתימת

ועד רבו שלמדו חכמה וכו' כפרק אלו מגלחין [סוף דף כ"ה] כי נח נפשיה דר' יוחנן יתיב ר' אחי ז' ול' א"ר אבא ר' אחי דעמד לגרמיה הוא דעמד דהכי א"ר חייא בר אבא משמיה דר' יוחנן דאפילו רבו שלמדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום א' וז"ל הגהות אשירי משמע בירושלמי שהתלמידים מיטמאין לרבו וכן להם שלא לחבול בשר ושלל לשתות יין כל היום אפי' לאחר קבורה מיהו לעיל פירש דלאחר קבורה שרי לחבול בשר ולשתות יין עכ"ל ועיין במ"ש ז"י דין זה :

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

והאלפסי פרק היה קורא הביא בשם מקצת רבנן דאבא דר' יוחנן דאבלות דאורייתא וגמרי להא מילתא דמכתוב ויעש לבניו אבא ז' ימים והשיג עליהם דלאו דאורייתא מינהו ולא דרבנן ולאו על יושב לבניו אבא ז' ימים אסמכיהו רבנן אלא חקרא והפכתי חניכס לאבל וכו' עכ"ל כלומר אינו סברי כיון דילפינן לה מקרא שכתוב בתורה א"כ דאורייתא מינה ולאו הכי הוא אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

נדה שנוצר לט' חדשים נמורים אפי' מת... נמורים חמשת דבנולד לט' שלמים קאמר ולא נעולד למקוטעין... נקטעין כדברי המיקל בבל (ז) : ומ"ש חבל אין עומדין עליו בשורה וכו' עד אחר ל' יום כפרק אלו מגלחין

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

והאלפסי פרק היה קורא הביא בשם מקצת רבנן דאבא דר' יוחנן דאבלות דאורייתא וגמרי להא מילתא דמכתוב ויעש לבניו אבא ז' ימים והשיג עליהם דלאו דאורייתא מינהו ולא דרבנן ולאו על יושב לבניו אבא ז' ימים אסמכיהו רבנן אלא חקרא והפכתי חניכס לאבל וכו' עכ"ל כלומר אינו סברי כיון דילפינן לה מקרא שכתוב בתורה א"כ דאורייתא מינה ולאו הכי הוא אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

והאלפסי פרק היה קורא הביא בשם מקצת רבנן דאבא דר' יוחנן דאבלות דאורייתא וגמרי להא מילתא דמכתוב ויעש לבניו אבא ז' ימים והשיג עליהם דלאו דאורייתא מינהו ולא דרבנן ולאו על יושב לבניו אבא ז' ימים אסמכיהו רבנן אלא חקרא והפכתי חניכס לאבל וכו' עכ"ל כלומר אינו סברי כיון דילפינן לה מקרא שכתוב בתורה א"כ דאורייתא מינה ולאו הכי הוא אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

והאלפסי פרק היה קורא הביא בשם מקצת רבנן דאבא דר' יוחנן דאבלות דאורייתא וגמרי להא מילתא דמכתוב ויעש לבניו אבא ז' ימים והשיג עליהם דלאו דאורייתא מינהו ולא דרבנן ולאו על יושב לבניו אבא ז' ימים אסמכיהו רבנן אלא חקרא והפכתי חניכס לאבל וכו' עכ"ל כלומר אינו סברי כיון דילפינן לה מקרא שכתוב בתורה א"כ דאורייתא מינה ולאו הכי הוא אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

והאלפסי פרק היה קורא הביא בשם מקצת רבנן דאבא דר' יוחנן דאבלות דאורייתא וגמרי להא מילתא דמכתוב ויעש לבניו אבא ז' ימים והשיג עליהם דלאו דאורייתא מינהו ולא דרבנן ולאו על יושב לבניו אבא ז' ימים אסמכיהו רבנן אלא חקרא והפכתי חניכס לאבל וכו' עכ"ל כלומר אינו סברי כיון דילפינן לה מקרא שכתוב בתורה א"כ דאורייתא מינה ולאו הכי הוא אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

שעה מנין לאבלות ז' וכו' כפרק אלו מגלחין [דף כ"ז]

והאלפסי פרק היה קורא הביא בשם מקצת רבנן דאבא דר' יוחנן דאבלות דאורייתא וגמרי להא מילתא דמכתוב ויעש לבניו אבא ז' ימים והשיג עליהם דלאו דאורייתא מינהו ולא דרבנן ולאו על יושב לבניו אבא ז' ימים אסמכיהו רבנן אלא חקרא והפכתי חניכס לאבל וכו' עכ"ל כלומר אינו סברי כיון דילפינן לה מקרא שכתוב בתורה א"כ דאורייתא מינה ולאו הכי הוא אלא אסמכתא היא ולאו אהאי קרא אסמכיהו וכו' אלא חקרא דדברי קבלה מיהו ובדרש רבה סדר ותיב איכא מ"ד דגמרי לה מקרא חוץ לבניו אבא ז' ימים וכן הוא בירושלמי פרק אלו מגלחין : ומאימתי חל האבלות וכו' כ"י אלו מגלחין ריש (דף כ"ד) פלוגי תנאי יהושע דמיסתם הגולל ופלוגתא דרש"י ור"ת כחוב בתום ריש פ"ק דכתובות וס"פ שאל אדם ופ' מי שמתו ופ' גמר דקין ופ' הישן והרמב"ן פ"י דלרש"י לאו בכל סתימת הארון ככסוי בבית קאמר אלא דוקא בסתימה גמורה שסתמוהו במסמרים על מתה שלא יפתח עוד דמעתה נעשה כמנהג בקבר ומינה משעת סתימה אע"פ שהארון מונה בבית כך מגולה ולא נקבר בקרקע בכוך או בקבר אלא אם סתמוהו בארון דק"ק ולא קבעוהו במסמרים והוא יאמר לו הויא חוץ אלא במטה ולקברו בלא ארון וקברוהו בקרקע כמו שעשוין עכשיו אינו מונה אלא משיסתם הקבר בנסר ובעפר שנותנין על המת או על הארון ולר"ת והגאונים אפי' נתנוהו בארון וסתמו הכסוי במסמרים אין זה סתימת הגולל כיון שהארון מגולה ואין מונין לו אלא עד שינתן בכוך או בקבר וכו' ולפ"ז ד"ל דהך עובדא דכתב המדריכי דכשת רבינו קלוגימוס הזקן במצור דשמוהו בארון ומנו לו ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנותו לאחר המצור היו חופסין פירש"י עיקר דאילו לר"ת והגאונים כל זמן שהארון היה מגולה עמסה אין מנין זה עולה להן אלא הוא ס"ל כרש"י וסתמוהו במסמרים והגאונים בבית המקדש ומנו לו מיד ואיכא לתמוה ב"ש דכסויין א' כתב מאימתי חל האבלות משנקבר ונגמר סתימת הקבר בנסר וכו' דהיינו כפר"ת והגאונים וכמ"ש בב"י דהכי נקטעין ואח"כ כסויין ד' כתב דהך עובדא דרבינו קלוגימוס הזקן וכתב וסתמת הארון הוי כקבורה וחל עליהם אבלות מיד דהיינו כפירש"י

דרכי משה (כתב בתשובת מהר"ל סימן ב' אין מתאבלין בעידן ריחא ר"ל בשעת הדבר משום בעיותא ע"ש : (ז) ובתשובת תרי"ב סימן תמ"ז ותמ"ז האריך בזה : (ח) וז"ל א"ז תשובה על תאומים שמת אחר מהן תוך ל' והשני חי לא אמרין מדהשני חי ראשון נמי בן קיימא הוי ואין מתאבלין עליו ע"ל רשב"א ובתשובה

דרישה

וכ"כ הרמב"ן וכ"כ בה"מ (פ"ב דה"ט) וכתבו דלדבריהם מי שמתאבל עמיהו אינו אלא שמתאמתים ואינו כמכבד להאבילים אלא כלונג עליהם וכ"כ רמ"א וכתב (בשם מהר"י בת"ש סימן רנ"ח) ובמדריכי בהלכות שמחות דף ע"ג ע"כ) מיהו נוהגין שכל קרובי המת הפסולין לו לעשות מרחצין קת אבילות בשעיר הראשונה דהיינו עד אחר שבת הראשון שאין רומזין ואין משנין בגדיהם כמו בשאר שבת ובוה מסמירין ותר מצומן סתוי מתאבלין עמיהו דלא היה שייך אלא שני בראשון או ראשון בשני ועכשיו נוהגין אפי' שני בשני. וכל זה בשמועה קרובה או סתים אלא סתימת אביל בשמועה רחוקה אין לו לאבילות זה מקום כלל ע"ל. מי שרובא להסמיר על עצמו ולסתאבל על קרובו ולמי שח"ז או ללבוש שמורים אין מוחין ביום (שהרי דוד קיבל סבירה על אבנר עיין בתשובת הרא"ש כלל ס' דין ט' ע"כ) : הכלבו כתב הסנהב שנסגו שלא להסתאבל על בן בכורו משום דקרוש הוא לשת' ואינו מן האבות והוא גוהן בן כלל בן ראשון שמת עשות הוא ביום וסריב"ש סימן ל"א וכ"י כתבו שגם בן בכור עשות הוא ואין להס על מה שסמכו וכתב רמ"א דמ"ח המנהג הוא בעיריית שאין חשב והסם הולכין על כס"ק אחר בניסר הראשון :

פרישה

לכאורה נראה דה"ס חס נולד בטודס השביעי ומקרי גם כן נולד למקוטעים ויכול להיות והא דכתב ונולד לט' חדשים לרבותא כ"כ דבנולד לט' מקוטע איכא פלוגתא משא"כ בנולד לו מקוטע דהוה ליה לט' מיהו אינו מוכרע ד"ל דבאבילות קיילו והיכא דאיכא שום צד לומר דאינו בר קיימא ואיכא רישתא לפנינו שנולד שלא בומנו אין מתאבלין עליו : (יח) ורבו שלמדו חכמה כו' ומתאבל עליו כו' וכתב ב"י ומ"מ נראה (דהיינו דוקא לענין אבילות בשר ושתיית יין אבל כו' ע"כ) שמתוך דמין לנו נעשו מברכה וימון בלא ראייה : (וכל דין אבילות יום אחד ע"ל סימן רמ"ב וסימן ט"ס דסגי במקצת יום ע"כ) :

סי' שעה (א) וכן שלשים יום לגיטון ולתספורת אסמכוהו אקרא ומתאבל רמנח לבניו אהאי רחשיכס אל תפרעו מכלל דלכ"ס אסור וילפינן פרע פרע מניו

מה סתם שלשים יום אף כאלו יום. וגיסוץ ילפינן מרחיבי ושלח יושב תקועה ויקח משם אשם חכמה ויחמר אליה התאבילו ולבשו נח בגדי אביל ואל תסוכי שמן והיית כאשש זה ימים רבים שמתאבלת על מת כלומר ואין בגדי אביל של מת פחות מל' יום כ"י ר"ל הויל שמתיו לענין פרע של אביל שהוא ל' יום והכא כתוב בגדי אביל סתמא מסתמא שטורו כשטור שמצוין במקום אחר אלא פרע : (ב) ולפנים יתבאר בע"ה בסימן ט"ל : (ג) בכוך או בקבר ויסתום פיהם כוך שיו מן הכל קבר שיו למעלה : (ד) מונה משעת סתימת ר"ל משעה שסותמין הכסוי במסמרים אע"פ שעינין לא נתנוהו בקבר : (ה) או בארון פתוח ר"ל שאינו סתום במסמרים : (ו) וקובר מתו בקרקע וכו' אם חס קברוהו בארון כמ"ש אחר זה ובעפר שנותנין על המת או על הארון פתוח לב"ה (ז) ורבינו תם פירש גולל הוא האבן שנותנין על הקבר מלמעלה וכן פירשו הגאונים (ח) כל זמן שהארון מגולה אין מונין לו עד שינתן בכוך או בקבר (ט) ויסתום פיהם באבנים או בנסרים לפי מה שדרכן בקבורה (י) וב"כ א"א הרא"ש ז"ל אחר שנגמר ונסתם סתימת

סי' שעה (א) וכן שלשים יום לגיטון ולתספורת אסמכוהו אקרא ומתאבל רמנח לבניו אהאי רחשיכס אל תפרעו מכלל דלכ"ס אסור וילפינן פרע פרע מניו

מה סתם שלשים יום אף כאלו יום. וגיסוץ ילפינן מרחיבי ושלח יושב תקועה ויקח משם אשם חכמה ויחמר אליה התאבילו ולבשו נח בגדי אביל ואל תסוכי שמן והיית כאשש זה ימים רבים שמתאבלת על מת כלומר ואין בגדי אביל של מת פחות מל' יום כ"י ר"ל הויל שמתיו לענין פרע של אביל שהוא ל' יום והכא כתוב בגדי אביל סתמא מסתמא שטורו כשטור שמצוין במקום אחר אלא פרע : (ב) ולפנים יתבאר בע"ה בסימן ט"ל : (ג) בכוך או בקבר ויסתום פיהם כוך שיו מן הכל קבר שיו למעלה : (ד) מונה משעת סתימת ר"ל משעה שסותמין הכסוי במסמרים אע"פ שעינין לא נתנוהו בקבר : (ה) או בארון פתוח ר"ל שאינו סתום במסמרים : (ו) וקובר מתו בקרקע וכו' אם חס קברוהו בארון כמ"ש אחר זה ובעפר שנותנין על המת או על הארון פתוח לב"ה (ז) ורבינו תם פירש גולל הוא האבן שנותנין על הקבר מלמעלה וכן פירשו הגאונים (ח) כל זמן שהארון מגולה אין מונין לו עד שינתן בכוך או בקבר (ט) ויסתום פיהם באבנים או בנסרים לפי מה שדרכן בקבורה (י) וב"כ א"א הרא"ש ז"ל אחר שנגמר ונסתם סתימת

יורה דעה הלכות אבילות שעה

כפירש"י וא"כ הפסקים סותרין זה את זה. ונראה ליישב דודאי פי' רש"י עיקר וצמדה"י מוכח להדיא דפוסק כך שהרי לא הביא פר"ח כלל והביא עובדא דרבינו קלונימוס שהוא ע"פ פירש"י ומעשה רב וכך ראיתי ב"א הגדול פי' תקי"ט שהאריך ליישב כל הקושיות שהקשו אפירש"י ומסיק דפי' רש"י עיקר ודלא כר"ת והביא ג"כ כך עובדא דרבינו קלונימוס אלמא דס"ל דנכמכו אפירוש רש"י נהך עובדא גס בתום פ"ק דתשובות חירו כל הקושיות שעל פי' רש"י ושרי נתן בעל הערוך פי' כפירש"י ור"י הקשה אפיר"ת מתוספתא דהלכות ומסקנת תוס' אל"ל ודאי הוא כסוי הארון כפי' הקונטרס וכך נראה מסקנת תוס' ס"פ שאל אדם אצל דפרק מי שמתו ופרק נגמר הדין לא היתה כונת תוס' אל"ל ללות דרבינו תם מולק אפירש"י אצל מסקנתם לפסק הלכה לא גילו לשם אל"ל ככתובות וצדקת פרק שאל אדם דכפירש"י כך הוא הלכה ומו דפרק הוה לא הוכירו תוס' פי' ר"ת אל"ל פי' כל המשיגות על פי פי' רש"י דגולל הוא סתימת הארון ומשמע דכל סתימת הארון קאמר רש"י בין כסותמין אותו בקבר על המת כנראה מדברי תוס' וכן כסותמין הארון צבית קודם הולאתו מהצית בכל ענין שתיקה אותה הסתימה צבית הוי סתימת הגולל אל"ל שהרמב"ן כתב לפירש"י דלא מייירי כסתימת ארון צבית אל"ל כסותמיהו כסממרים ע"מ שלא יפתח עוד

וכתב עוד וזכמי הכרפתים השיבו על פירש"י והם אמרו שפירוש גולל הוא אכן גדולה שנותנים על הקבר לסותמו ולא לעשות נפש לקבר אל"ל לסתום וכ"כ רב נתן בעל הערוך ז"ל וכן פי' ר"ח גולל כסוי הקבר וכחז עוד על דברי רש"י ודעת הגאונים אינו כן אל"ל כל זמן שהארון מגולה עמהם אין מונין לו עד שינחן בכרך או בקבר ויסקו פיהם באצנים או צנכרים לפי מה שדרכן בקבורה. ומלאכתו באצל רבתי [בפי"ד] עד מתי מיטמא להם ר"ח אומר משום ר"ט עד שיספה הגולל והיאך אפשר לומר שאם סתמו ארונו צבית שלא יטמא בנו עליו אל"ל סתימת קבר הוא וקתני סיפא מעשה שמת והוצדק בלוד וכו' מכל אלו נראה שסתימת הגולל הוא לאחר שיקבר ושבו אינו זו משם כדעת הגאונים ז"ל עכ"ל והרא"ש ג"כ בפרק אלו מגלחין הביא דריותות אלו דליתא באצל רבתי וכתב זה מוכיח שסתימת הגולל היינו אחר שנקבר ונגמר סתימת הקבר בעשר ואף אם רגילין לתת אבן אחר זמן על הקבר השתא מיהו נכסח הגולל קרינן ביה כללו של דבר לפי מהגנונו לאחר שנתנו הארון בקבר ומלאוהו עפר מתחיל האצילות ומעטף ראשו אצל אינו מולך מנעליו עד שמגיע לביתו דאף אצל שחלך מנעלו אם הולך בדרך נועל מנעליו עד שמגיע לביתו ונהגו באשכנז על אצו ואחזו מולך מנעליו מיד והולך יחף לביתו עכ"ל (ה) . וכן

וכן עיקר . ומ"ש ב"י אפר"ת והגאונים דהכי נקטינן וכחך כך ב"ע אינו אל"ל לומר דהכי נקטינן לכתחילה שלא למנות את האצילות אל"ל משנקבר ונגמר סתימת הקבר בעפר שכן נהגו העולם וכמ"ס הרא"ש וה"ר ירוחם להדיא ואע"פ דפי' רש"י עיקר אכ"ה נהגו כך משום דלפירש"י צריך לדקדק אם הארון פתוח או סתמיהו כסממרים או סתמיהו על דעת שלא יפתח עוד או ע"ד שיחזור ויפתח ועוד דרובן מוליכין אותו בצרון יפוח לכה"ק אל"ל דלוחן שמוליכין ממקום למקום סותרין כסממרות וכדי שלא יפוח לידו טעות נהגו לעולם שלא למנות ז' ול' עד סתמיהו בקבר בעפר ואין זה כנגד פי' רש"י כיון שאין עושין כן לרצונם שלא לנהוג אצלות צמוד אל"ל כדי שלא יבואו לידו טעות ולפי דעובדא דר"ק לא היה אפשר לסותמו בקבר בעפר והיו חוששין שמה ימשך המצור זמן מרובה לכך מנו ז' ול' לאחר שסתמו כיסוי הארון כסממרים עד שלא יפתח עוד וכפירש"י אצל מהגה העולם לכתחילה ודאי אינו אל"ל כמ"ס הרא"ש דלאחר שנקבר ונגמר סתימת הקבר בעפר מתחילין למנות ז' ול' ואע"פ שזהו הרבה מליחן עליו האצן שהוא המצבה השתא מיהו נכסח הקבר קרינן ביה כלומר שאף לפ"ת דפירש"י דגולל הוא האצן שנותנין על הקבר מודה הוא דכשנסתם הקבר בעפר ונגמר סתימתו קרינן ביה משיסתם הגולל אל"ל מהגה העולם בלכתחילה הוי אליבא דכ"ע : **בד"א** בלכותם שהלכות עם המת לכה"ק כו' שם מומר דרבה לבני מחוה ריש הרמב"ן וכו' וכ"כ הרמב"ם וכו' ור"ת שטעמא דכיון שאין יודעים מתי יקבר אל"ל אינם יודעים כשיסתם הגולל שהיו מונין ומנו ולפיכך מונין מיד משיחורו פניהם לדודיה וחיו החזרה פניהם כנסתם הגולל אצל בקרוב לעיר לודעים סתימת הגולל אין להם למנות אל"ל כסתימת הגולל ולצבל הלכות כל שאיר רוחין סתימת הגולל אע"פ שהיו יודעים ע"י שיחורו להם מ"מ כבר נתיישבו ממנו משהחורו פניהם ומאוחה שעה מונין : ומ"ש ומסקנת אל"ל ז"ל כדברי הרמב"ם היינו מדכתב דעת צ"ה תחילה ואח"כ הביא דעת הרמב"ן והרמב"ם אלמא דכך הוא מסקנתו כדכתב לבסוף ולפי שהרמב"ן והרמב"ם הושוו לדעת אחת לכך נקט רבינו מה מנייניהו ואמר דמסקנת הרא"ש כדברי הרמב"ם שהביאו לבסוף והקשה צ"י דלשון הרא"ש שכתב תחלה שם בעל הלכות והיאך דמית במעלי י"ט וכו' וכתב עליו ודלא כהרמב"ן וכו' משמע דלא ס"ל כותיה וכו' עכ"ל ואינה קושיא דהא ודאי מדהביא דברי הרמב"ן והרמב"ם בחחרונה אלמא דכך מסקנתו כדפירש"י ומ"ש על דברי ר"ת ז"ל דלא כהרמב"ן וכו' משום דאיכא למיטעי ולמומר דכ"ה נמי ס"ל כהרמב"ן אל"ל דבי"ט הוי מוקל לכך קאמר הרא"ש שזה אינו דמה שכתב צ"ה הוא דלא כהרמב"ן דלא דוקא צ"ט אל"ל אפילו בחול ס"ל דמונה מיד כשיחורו פניהם אפילו נקבר בעירו ואין הלכה כך אל"ל כהרמב"ן ש"כ הרמב"ם והולך אפילו צ"ט אין מונה צשנקבר סמוך לעיר אל"ל משיסתם הגולל וכהרמב"ן והרמב"ם דאין חילוק בין י"ט לחול : **וה"א** דלמרינו וכו' כך הוא בירושלמי לפי מה שהביא הרא"ש בפרק אלו מגלחין : ומ"ש שם דלא יש צדק גדול המשפחה אוליגן לחומר נראה דהיינו חומר דלא היה גדול המשפחה נשאר בכאן צריכין אותן שהלכות עם המת למנות גם כן משיצא המת והיו חומר להם שבעודם בדרך צריכין לערום ולנהוג אצלות ואם גדול הצית הלך עם המת צריכין אותן שנשארו כאן להמתין שלא להתחיל אצילות עד שיסתם הגולל וזהו גס כן חומר להם וזה הפירוש נראה פשוט ולא ידעתי מה ראו התוספות להקשות ולפרש בדוקא כי

נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א שהוא סובר כפ"ת ור"ח ז"ל והכי נקטינן : **בד"א** בלוחם שהלכות עם המת לכה"ק אצל לוחם שאינם הולכים עמו מיד כשיחורו פניהם מהמטה מתחילין למנות בפרק אלו מגלחין (וכ"ה) אל"ל רבה לבני מחוה ארון דלא אוליתון דתר ערסא מתי מהדריתו אפייכו מבבא דאצלות אחילו מנוי ומ"ש בשם הרמב"ן בת"ה כ"כ מסכתת עצמו וסיוס דברי כלשון הוי אצל בקוברין אותו צ"ה סמוך לעיר ואין חורין מיד צו ציוס אין נוהגים עליו עד שיחורו הקרובים ויחמרו להם כבר נקבר שרי דעתם עליו ומונה לפניהם דמי ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"א ומ"ש בשם הלכות ז"ל הרמב"ן בת"ה אחר שכתב סברתו ושכן נראה דברי הרמב"ם כתב אצל דברי בעל הלכות מטין לומר שאפי' נקבר בעירו נמי כך דין ש"כ בהלכותיו והיאך דמית במעלי י"ט ודחילו דילמא לא מספקי למקבריה מקמי י"ט ושקלבו נכריס ואמטיהו למקבריה כד נפיק ממחא ואיכסי ליה מקרובי חדא שעתא מקמי דלעול רגל חלה לה אצלות וצבלה למנה גזירת ז' עכ"ל : ומ"ש ומסקנת אל"ל הרא"ש ז"ל כדברי הרמב"ם אינו יודע אלא כחך רבינו אלו בפשיטות שיותר מוכיחים דבריו דכבעל הלכות ס"ל שהרי כתב בפרק אלו מגלחין כתב בעל הלכות והיאך דמית במעלי י"ט וכו' ודלא כהרמב"ן שכתב שלא נחמרו דברים אלו אל"ל כשמוליכין אותו מעיר לעיר וכו' וכ"כ הרמב"ם מי שדרכו לשלוח המת למדינה אחרת לקברו וכו' ומדכתב ודלא כהרמב"ן משמע דלא ס"ל כותיה ומ"מ כיון דאף דברי בעל הלכות אינם מנוארים בהדיא דהא אפשר דלא איירי אל"ל בקוברים אותו בעיר אחרת דוקא והרמב"ם והרמב"ן ז"ל מסכימים כן דקוברים אותו בעיר אחרת דוקא הוא דקאמר רבא והכי נקטינן : **וה"א** דלמרינו כשמוליכין אותו מעיר לעיר שכתב אצל מונין משיצא המת וכו' ודלא דוקא שאין כחך רבינו אלו גדול משפחה אצל אם יש כחן גדול משפחה הכל הולך אחריו וכו' ירושלמי כתבו הרא"ש בפרק אלו מגלחין ז"ל הרי שמוליכין אותו ממקום למקום כגון ארץ דקסרין דקברי צבית צירי אית תניינא תני אלו שכתבן מונין משיצא המת אלו שם מונין משיסתם הגולל ואית תניינא תני אלו ואלו מוניס משיסתם הגולל ר' סמוחן בשם ריב"ל הכל הולך אחר גדול המשפחה מהו אחר גדול המשפחה ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי לחומר שם גדול המשפחה כאן אלו ואלו מונין משיצא המת ואם היה גדול משפחה שם אלו ואלו מוניס משיסתם הגולל אין שם גדול משפחה אלו שכתבן מוניס משיצא המת ואלו שם מוניס משיסתם הגולל והתוס' כתבו בפרק אלו מגלחין (שם) על בירושלמי הוי קשיא מהו לחומר הא זימנין אוליגן לקולא דתר גדול הצית כגון שגדול המשפחה כאן שכולס מוניס משיצא המת דהוי קולא לכן נראה לפרש שאם גדול המשפחה כאן מונין מיד ומתחילין להחביל עמו לכבודו מיד כשישמו אפי' שלא בפניו אצל עיקר האצילות יתחיל למנות משיסתם הגולל עכ"ל וכ"כ הגה"מ בפ"ו בשם מהר"ם אצל בטוספת בירושלמי דידן ל"ג הכי אל"ל ה"ג מהו חומרן אם היה גדול משפחה כאן אלו שכתבן מוניס משיצא המת ואלו שם מוניס משיסתם הגולל אם היה גדול משפחה שם אלו ואלו מונין משיסתם הגולל ולפי גירסא זו הדבר ברור דלעולם אוליגן לחומר און אין אנו צריכים לפרש בירושלמי בענין שפירשהו תוס' וגירסת הרמב"ן בת"ה בירושלמי הוי מגומגמת ואפשר ש"ס יש בדבריו וקתימה על התוספות שכתבו בירושלמי כגירסא דטוסחי בירושלמי דידן מאי קשיא להו ז"ל ש"ס יש בתוספות צבידינו כי הם לא היו גורסים אל"ל כגירסת הרא"ש וע"כ הוקשה להם והוצרכו להפליגו לדעת אחרת ורבינו סתם דבריו כגירסת הרא"ש וזודאי דלאותה גירסא משפחה כתב הר"ף גיאות היינו דביתא סמוך עליה וכו' כ"כ הרא"ש כשהוא קטן מהם צניס וכלכד שיהא בן י"ג (ב) :

קשה מה שהקשו תוס' ומדברי הרמב"ן בת"ה נראה שהיה גורם ג"כ כג"ה הרא"ש : בשמו פ' אלו מגלחין והרמב"ן בת"ה והגה"מ כתבו בפ"ו בשם סמ"ק ה"ה

דרכי משה (א) ובתשובת הרא"ש כלל כ"ז מיי שסובר שנכתב הגולל ותחיל להחביל ואח"כ נודע כי לא היה צריך לחזור ולמנות אבילות סחורש עכ"ל : (ב) ובתשובת הרשב"א סימן

פרישה אחר שהביא פי' ר"ת ור"ח כללו לפי מהגסם לאחר שנתנו את הארון בקבר ומלאוהו עפר מתחיל האצילות : (יא) מליחן עליו האצן פי' מצב : (יב) מיד כשיחורו פניהם מהמטה כו' ובס"א כיון שילא המת משער העיר או מונין אף על גב דלא יקבר עד ז' או י"ט ימים מ"ו ועיין בדרישה : (יג) מי שדרכו לשלוח המת למדינה אחרת פי' לעיר אחרת ולשם הרמב"ם הוא שמדרכו לקרב לעיר מדינה : (יד) אבל אם יש כחן גדול משפחה הכל הולך אחריו אם נשאר בכאן אלו ואלו כו' והוא מירושלמי ומיירי לענין התפלת אצילות אצל לא מיירי עד כשם הוי : (ט"ז) בן קטן וכלכד שיהא בן י"ג שנים הג"ס בשם סמ"ק ובתשובת רשב"א סימן פ"ט ומק"ב משמע דכל שמו"ל עליו צרכי סתם והקטורה וכו' מקרי גדול הצית עד כאן הגהות : מטעם

דרישה וישלכו עליו העפר סא"ז מ"ו : (ומי שסובר שנסתם הגולל והתחיל להחביל ואח"כ עוד שאל היה אמת צריך לחזור ולמנות אצילות מחדש תשובת רא"ש כלל כ"ו עכ"ה) : משמע להדיא בירושלמי שהתלמודים טמאין לרב וכיון להם שלא לשמות יין ולחבול בשר כל הויס עד לאחר קבורה סא"ז מ"ו : [א] מיד כשיחורו פניהם מהמטה כו' ובס"א כיון שילא המת משער העיר או מונין כו' מ"ו ונלע"ד לפי הגירסא שילא משער העיר אפי' שחורו פניהם בתוך העיר מ"מ אין מתחילין להחביל עד שילא המת משער העיר ולגירסת דידן מיד כשיחורו פניהם אפי' דעדיין לא יצא המת משער העיר מתחיל האצילות א"כ י"ל דאין מילוק בין צ' הגירסות ודרן הוי לספור בשער העיר כמ"ס אחר זה אצל הקוברים צ"ה סמוך לעיר הסמויים משער

כתב הר"ן נראה דהיינו דאמרין דבר"א דמילה [דף קל"ו] דיהי דרב דיתני כר יוסף איתיליד ליה ינוקא וכו' ל' יומין טביב יתיב וקא מתאביל עלויה ח"ל

כתב הר"ן נראה דהיינו דאמרין דבר"א דמילה [דף קל"ו] דיהי דרב דיתני כר יוסף איתיליד ליה ינוקא וכו' ל' יומין טביב יתיב וקא מתאביל עלויה ח"ל

עס להעביר הסרחון ולכן אין מנכרין עליה דמני לנשים זנות הכסא :
כתב הר"ן נראה דהיינו דאמרין דבר"א דמילה [דף קל"ו] דיהי דרב דיתני כר יוסף איתיליד ליה ינוקא וכו' ל' יומין טביב יתיב וקא מתאביל עלויה ח"ל

כתב הר"ן נראה דהיינו דאמרין דבר"א דמילה [דף קל"ו] דיהי דרב דיתני כר יוסף איתיליד ליה ינוקא וכו' ל' יומין טביב יתיב וקא מתאביל עלויה ח"ל

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

שעט מזבירין נכרכת הטוב והמטיב מעין המאורע וכו' משמע דס"ל לרבינו דאין עוקרין זרעה רביעית אלא דמוסיף בה מעין המאורע : ומ"ש וזה נוסחו ב"א

ל מה קודם ר"ה יום אחד אין שאלין בשלומי עד כ' ימים אחר י"כ (ה) וזהו דקתני ג' ימים הראשונים אסור בשאלת שלום רמי במתא והתניא מעשה ומתו כניו של ר"ע וכנסו כל ישראל ומספרים הספר גדול נשעת פטירתן עמד ר"ע על ספסל גדול ואמר אחינו בית ישראל לנתיבכם לשלום ומשני כבוד רבים שאני וכתבו הנה"מ פ"ה (ג): הניא המולה את חניו בנחל ל' יום מדבר עמו תנחומין וכו' עד וכבוד ראש גו"ס: ומ"ש כשם הרמב"ן אבל לא נשא אחרת מדבר עמו תנחומין עד ג' רגלים וכו' ומ"ש ועל אביו ועל אמו מדבר עמו תנחומין כל י"ב חדש וכו' נפ"מ ס: ירושלמי מקום שנהגו להיות שאלים בשלום אבילים בשבת שאלים ר' אבשיה רבה אול לחד אחר וכו' בפרק היה קורא וכתבו הר"ש בפרק אלו מגלחין והרמב"ם כתב בפ"י שאלו עומן שלום כל אדם שהוא מכלל דברים שפירשהו:

כתב הרמב"ן אבל לא נשא אחרת מדבר עמו תנחומין עד שיעברו שני רגלים וכו' כ"ל שהרי הרמב"ן פוסק כרבי יהודה דראשון ושני אסור שלישי מותר וע"ל בסיון ט"ז ומ"ש בספרי רבינו כאן בדברי הרמב"ן שלש רגלים הוא ט"ס וכן נמצא במדויקים ב' רגלים:

שפו אבר חייב בעטיפת הראש וכו' ר"פ אלו מגלחין ו"ל התוס' דק"כ כ"ל ד"ה אלו דברים ומה שאין נוהגין עתה לעשות עטיפת הראש וכפיית המטה סמכין הנה דליתא בירושלמי אכסנאי איתו חייב בכפיית המטה דלא לימרון מרש הוא פי' מכסף וכמו כן אנו בין הנכרים ויש בינינו עצדים ושפחות ועוד יש ליתן טעם בכפיית המטה לפי שמטות שלנו כך יכולים לשכב כנחת מלך זה כמו מלך זה ואין נזכרת הכפייה דיש להן ל' קונדסים מלמעלה כפיין רגלים ועוד יש ליתן טעם בעטיפת הראש שלא היה ענין עטיפת ישמעאלים מביאה כי אס לידי שמוק עכ"ל וכו' הגהת מ"י כשם ס"מ ומביאו ב"י וכתב הרוקח אבל חייב בטלית וכלל המצות ומנהג שאין מתעטפין בשבת עכ"ל וכתב מהרש"ל ואינו יודע טעם למנהג זה דהא אדרבה אבל חייב בעטיפתו ומדברי ה"ר מתתיה משמע דעטיפת בטלית הוא עטיפת עכ"ל ולפ"ד דרב מתתיה לא מיירי אלא בעטיפת של אבילות שהיא כעטיפת של שמעאלים ע"ג דיקנא דנאחזה עטיפת יקאמר מתעטף בטלית או בסודר וספיר דמי אבל כך עטיפת של שטוהגים להחטוף בטלית של מצוה כל השנה שלא בעטיפת ישמעאלים והיא אינה אלא לכבוד ולתפארת בעטרה שעליה כמנהג בני אשכנז כהא קאמר דאיכא ב' מנהגי' יש שאין נוהגין בעטיפתו זו אלא לזכרון לבוש של ד' כנפות עם צניות בין בחול בין בשבת בלא עטיפת טלית וזה הוא בדרך אבילות ויש שמתעטפים בשבת בטלית זו כמנהגם בכל השנה כמסוד דהוא מילתא דפרהסיא אס לא יתעטף בטלית של מצוה בשבת ולא מדי ועכ"ל הכל נהגים להחטוף בטלית של מצוה כל י' ימי אבילות כדרך גס שאין אבילים: כתב עוד הרוקח אבל חייב בעטיפתו כמו עתה שמוסגין הכובע לפני העינים כל י' ובשבת בלתינעל ולא בפרהסיא עכ"ל ולפ"ו למה שנהגו לעשות שורה לאבילות קודם צרכו והכובע משוך לפני העינים מיד כשתחיל ה"ש"ן צרכו חייב להגביה הכובע כדרך כל אדם דלא ליהוי מילתא דפרהסיא והא דכתב מהרי"ו בסיון ה' ו"ל מה שנהגו האבילים בשבת תוך שבעה בעטיפת הראש ספיר קעבדי ואין זה נרא' כפרהסיא כיון דכן נהגו האבילים כל י' דדוקא צניעותא של נהגו בעטיפת הראש אלא תוך י' א"כ כשיחטוף כך בשבת היו פרהסיא דנהג מנות י' בשבת עכ"ל אותה עטיפת הוא לבוש שקורין קא"ל לפי מה ששמעתי שטוהגים להחטוף בה כל שלשים אבל לבוש הכובע לפני העינים שטוהגים במלכותינו כל שבעה בלחוד דזה נקרא עטיפת לדידן היו פרהסיא בשבת אס לא יגביה הכובע כדרך כל אדם:

שפו אבר חייב בכפיית המטה פי' ממות עין הסרונה בחבילים שיהפוך ראשו למטה ורגליה למעלה ותניא אפילו נתנו ע"ג ספסלים או ע"ג אבנים שהיא גבוהה הרבה מן הארץ ונתן עליה ג' או ד' מצעות יצא רק שיהיו רגליה וקופות למעלה ואין טעם הכפייה כדי שיצטער שנאמר אם ישן ע"ג הארץ או ע"ג המטה או על חבלי המטה בלא מצע והיא זקופה שיצא אלא מעמא (ה) כדתני בר קפרא דמות דיוקני נתתי בכסם ובעונותיכם הפכתיה יהפכו הכל ממתן עליה הלכך אם מצטער עצמו וישן ע"ג קרקע

שפו אבר חייב בעטיפת הראש ב"פ אלו מגלחין [טו]. ומייתי לה מד"ל רמנא ליחוקאל לא תעטה על שפם מכלל דכ"ע מיחיבי: ומ"ש ואמר שמואל כל עטיפת שאינה בעטיפת ישמעאלים וכו' ואמר רב נחמן עד גובי דיקנא בפרק הנוכר [כד]: ומ"ש שיכסה ראשו כ"כ הרמב"ן נח"מ: וסיוס דבריו דמאן דאזיל בלא עטיפת בשבת קריא פריעת הראש והתם אמרינן ומכסה ראשו כאלו שנאמר אבל ומסוי ראש ומדכתיב על שפם למדו שצריך להחטוף ראש וזקן עד גובי דיקנא הוא שער שעל סלספות ועטיפת מלמעלה מן החו"מ וישמעאלים נראים עדיין שמחזירין קלה קמלנפת על פיהם ועל ראש החוטם שלהם. וצירושלמי לא תעטה על שפם מכלן שצריך לכסות פניו ולכסויה מלרע דלא ליהוי אמרין פומיה הוא חשוי עכ"ל ונראה מהירושלמי הוה שאותם שטוהגים לעטוף סודר תחת זקנם אע"פ שמעלים קלתו על שפם טועים הם דלא מוכחא מלחא דאבל הוא אלא אמרין פומיה הוא דחייב ליה ובאמת דידוי הוה עובדא פער ראשונה שראיתי מי שהיה עוטה בענין זה הייתי סבור דהוא חייב בפומיה עד שאחר כך נודע לי שהיה אצל:

ומ"ש רבינו זשס רב מתתיה כתבו הרמב"ן ו"ל נח"מ וכתבו הנהגות פ"ה כשם ס"מ על עטיפת אבר באלה המלכות לא נהגו מפני שחז"ל לירי שמוק גדול מן הנכרים ועצדים ושפחות שנינינו פ"כ ואנו לא ראינו ולא שמענו מי שפטר מעטיפתו מפני טענה זו כתב הרמב"ן ו"מ שצריך עטיפת כל היום אבל בשבאים אחרים ומנחמין מגלה ראשו מאותו עטיפת לכבודו כדתניא באבל רבתי נסתם הגולל מכסה ראשו בא לעמוד בשורה מגלה ראשו פירוש לכבוד העם יצאו חוץ לשורה מכסה ראשו ונכנס לביתו באו אחרים לנחמו ה"ז מגלה ראשו ופומין:

שפו אבר חייב בכפיית המטה וכו' בפרק אלו מגלחין (דף ט"ו): ואין טעם הכפייה וכו' קפרא וכו' סס:

שפה (א) ומה שנהגין האיראנא לשאול בשלום האבילים לאחר ז' נראה דס"ל השאלת שלום שאנו נוהגין בו אינה שאלת שלום המזכר בגמרא וכמו שהארכתי בזה בסיעתא דשמיא בא"ח סימן פ"ט מיהו מסעשה דר"ע שכתבתי בסמוך דלא התירו אלא משום כבוד דברים לא משמע בן: (ב) וכו' ג"י דף שפ"ד ע"א. כתב הב"ב אסור בשאלת שלום כ"ש שאמור להיבנות בדברים וכו' הרמב"ם פ"ה כתב בתשובת מהרי"ל סימן ל"א דאסור למוג לאלל כל י"ב חדש על אביו ואמו ואף בשבת במקום דנהגין דאין שואלין בשלום בשבת: וכו'

פרישה ולכבוד רבים שני. כתב הכלבו אס שאלת שלום אסור כ"ש שאסור להרבות בדברים וכו' הרמב"ם פ"ה עכ"ל: [ג] מקום שנהגו להיות שואלים בשלום אבילים בשבת שואלים וכתב הרמב"ם שסאלו נתן שלום לכל אדם בשבת שהוא מכלל הדברים שפרהסיא ואסור לשלום מנות לאבל ס"י שפ"ו [ה] וישמעאלים נראין עדיין שמחזירין קלת המלנפת על פיהם ועל ראש המוטס כי כן הוא בכל ספרי י"ד אבל הכי הכי הכי הכי הרמב"ן שכתב ו"ל שמחזירין קלת המלנפת על פיהם כ"י משמע מזה דצריך להגביה בדברי רבינו פיהם במקום פניהם אלא שפס דא"כ פסו ספיים בשם הירושלמי ו"ל לא תעטה על שפם מכלן שצריך לכסות פניו ושיכסוה מלרע דלא ליהוי אמרין פומיה כולתא שיש ומסיק ב"י פ"ו ו"ל דנראה מהירושלמי הוה שאותן שטוהגין לעטוף סודר תחת זקנם אע"פ שמעלים קלתו על שפם טועין הם דלא מוכחא מילתא דאבל הוא אלא אמרין פומיה הוא דחייב עכ"ל (גס נלמד מדכתיב אבל ומסוי ראש דצריך לכסות ראשו דיקא עכ"ל) ונ"ל כיון דצריך לכסות מלרע דהיינו מלמעלה למטה אס צריך לכסות נמי הפה א"כ כנר כיסה כל ספוטס ואס כן מאז ראש הסוטס שכתב הרמב"ן: ומה שאין אנו נוהגין בעטיפת כתבי הסופ' דסמכין אהס דלנו דריס בין האומות ויש צניעות עבדים ושפחות ולא היה מביא כ"ל לירי שמוק ותמיכה שמוס פוסק לא מילק בעטיפתו והאיראנא דאינה טוהבת ודורכה בתשובת מהר"ק סימן ה' מלאתי דוטיבא ח"י' בשבת ו"ל דהאיראנא עטיפת סיניו שמכסה הכובע פד בין העינים ולפטר משום דעטיפת ישמעאלים לא יריע וחמ"ל בגמרא כל עטיפת שאינה בעטיפת ישמעאלים דלא הוה עטיפת דף כ"ד וק"ל מ"י. אבל חייב בעטיפתו כמו

פרישה ומה שנהגין האיראנא לשאול בשלום האבילים לאחר ז' נראה דס"ל השאלת שלום שאנו נוהגין בו אינה שאלת שלום המזכר בגמרא וכמו שהארכתי בזה בסיעתא דשמיא בא"ח סימן פ"ט מיהו מסעשה דר"ע שכתבתי בסמוך דלא התירו אלא משום כבוד דברים לא משמע בן: (ב) וכו' ג"י דף שפ"ד ע"א. כתב הב"ב אסור בשאלת שלום כ"ש שאמור להיבנות בדברים וכו' הרמב"ם פ"ה כתב בתשובת מהרי"ל סימן ל"א דאסור למוג לאלל כל י"ב חדש על אביו ואמו ואף בשבת במקום דנהגין דאין שואלין בשלום בשבת: וכו'

שפה א עד שיעבור ב' רגלים כ"ל כי כן הוא דעה הרמב"ן לקמן סימן שצ"ב ולספרים דגרבי שלש רגלים צריכין לגרום וכתב הרמב"ם אבל לא נשא וכו' רס"ל הכי לקמן סי' שצ"ב (פרישה): ב פ"י שראה שם אבילים:

וחדשים לנשים מנוהצין אסורים ללבוש אפי' הן של פשתן פי' הא דאסור גיהוץ כל ל' חדשים לנשים אפי' הן של פשתן נמי אסורין נחשים לנשים ואפי' דגבי ט' זכא וכו' אבל תוך ז' אסור אפי' נישנים לנשים מנוהצין אפי' הן של פשתן אלא כאן קאמר דתוך ל' דאין אסור אלא חדשים לנשים אסורין אף בשל פשתן דכיון דתוך ל' לגבן ולהניח מותר בין ע"י עצמו בין ע"י אחר כדלעיל סעיף ג' ואין אסור גיהוץ אלא בלבוש הלכך אין חילוק בין זמר לפשתים דאף בשל פשתן אסור ללבושן תוך ל' והרמב"ם כתב וכו' וכתב עליו הרמב"ן ואין זה נכון. ומ"ש סמ"ג וז"ל כתב רבינו משה כלי פשתן אין זהו משום גיהוץ וגם צפרק אלו מגלחין אחרו משום רבי יוחנן כלי פשתן משום שמתקלקלין מותר לכנסן במועד וכו' באב"ל עכ"ל. האי וגם ה"פ כי היכי דלענין גיהוץ דאסור כל ל' כלי פשתן אין זהו משום גיהוץ להרמב"ם ה"ג גם לענין כיבוש דאסור תוך ז' אינו אסור בשל פשתן וק"ל: כתב ז"ל בסוף סימן זה כתב הכל זו בשם מהר"ם אבל על אצט"ו ואמרו אם יש לו בגד שנת מותר ללבוש אחר ד' שבועות וכו' ע"ש וכו' תשנ"ך סימן תכ"ו. ובהג"ה מלאהי ולא ילבוש בגדים לנשים בשנת וכשמת צרגל רומן צרגל לכבוד י"ט האחרון ומחליף בגדים לנשים מאחר שלא חל עליו אבילות עכ"ל:

כתב בהגהת מיימונית הל' יוס' שלשים בע"ש מותר לרחוק ואסור לגלח ע"כ וכתב מהר"ם אב"ל טהורים ללבוש מלבושים שחורים וכל מקום יש לעשות כפי המנהג ע"כ. והאב"ל שולח מנות צפורים דהא חייב בכל המנות מחלן משמע דשאר ימות השנה אסור לו לשלוח מנות שאלתי את מורי רבינו יהודה על אב"ל תוך ל' יום אם יכול להזמין לאחרים או להזמין עם אחרים ואמר לי כי פשיטא דאסור זה בכל מקום ע"כ

השוכה שאלו להר"ר אליעזר מגרמזא והתיר לאב"ל להיות בעל ברית ואסור ליוכנס לסעודה וכן הורה רבינו דוד ז"ר קלונימוס וכן הלכה למעשה משמעות מהר"ם ונראה דהיינו דוקא תוך ז' אבל תוך שלשים כשהוא בעל ברית מותר ללבוש לסעודה דאפילו בשמחת ניסוחין מותר תוך שלשים אם הוא אב"ל על שאר קרובים ואם לא ילך הוא יתבטל המעשה כ"ש מזהל או בעל ברית ד"ט שלו הוא ועיין בתשובת מהר"ל סימן קל"ו דמותר אפילו תוך ל' יום של אצט"ו במהלך או בעל ברית אפי' דאסור במשע' ימים ויחומה ע"ל בסיון ע"ל: ומ"ש וכתב הרמב"ן בגמרא דידן לא משוי חילוק וכו' עד ויגער בו חזירו וכו' האידנא אין דין זה נוהג בימינו לפי שאין לנו גיהוץ עכ"ל:

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (סוף דף י"ד) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

השוכה שאלו להר"ר אליעזר מגרמזא והתיר לאב"ל להיות בעל ברית ואסור ליוכנס לסעודה וכן הורה רבינו דוד ז"ר קלונימוס וכן הלכה למעשה משמעות מהר"ם ונראה דהיינו דוקא תוך ז' אבל תוך שלשים כשהוא בעל ברית מותר ללבוש לסעודה דאפילו בשמחת ניסוחין מותר תוך שלשים אם הוא אב"ל על שאר קרובים ואם לא ילך הוא יתבטל המעשה כ"ש מזהל או בעל ברית ד"ט שלו הוא ועיין בתשובת מהר"ל סימן קל"ו דמותר אפילו תוך ל' יום של אצט"ו במהלך או בעל ברית אפי' דאסור במשע' ימים ויחומה ע"ל בסיון ע"ל: ומ"ש וכתב הרמב"ן בגמרא דידן לא משוי חילוק וכו' עד ויגער בו חזירו וכו' האידנא אין דין זה נוהג בימינו לפי שאין לנו גיהוץ עכ"ל:

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (סוף דף י"ד) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (סוף דף י"ד) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (סוף דף י"ד) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (סוף דף י"ד) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

אסור אלא כלים חדשים היוצאים מתחת המכנס נמצא שאסור ללבוש חלוק של פשתן שחתך אותו מיריעה של תנאים שזכו ודאי יוצא מתחת המכנס שאין התגר מניח יריעותיו ללכת כאן וכאן להתכפל או שמה י"ל כיון שחתכו מן היריעה והחייט תופרו הוא הולך לכאן ולכאן ואינו מכבש וכלים חדשים היוצאים מתחת המכנס שאסורים כגון עליות וסדין אי נמי כגון שפתן תחילה ונתן לכובש לכובשן אחר הגיהוץ עכ"ל וכתב עליו הרמב"ן ואין דעתו מקבלת זו שכתב בחדשים דרעין זהו יוצאים מתחת המכנס דהול"ל אחד כלים חדשים ואחד כלים ישנים והוא שיוצאים מתחת המכנס מדקתני היוצאים מתחת המכנס אישנים קאי ועוד דלא קתני צרבי ור"ל ב"ש לא אסור אלא כניס חדשים וחדשים ולכניס היוצאים מתחת המכנס אלא כל דלית ליה ישנים לא מדבר מכנס והא דאב"ל רבתי נישנים קניא דה"ק תסם לא מדבר חדשים דלא איצטריך ד ורש"י פליג עליהם ואמר לא אצט"ו ישנים ומכנס אלא חדשים ולא שחקים לנשים ולא נכזעים וכו' הרמב"ם בדבריו שלא הזכיר מכנס כלל והר"ם כתב אחר דברי הרשב"ד ז"ל והרמב"ם לא הזכיר מכנס כלל כי הוא ר"ל דמכנס לא קאי אלא אישנים אבל חדשים לא עבי מכנס ע"כ ומשמע לרבינו שמתחת שהיה דעת הרמב"ם בסוף כך הוא הסכמתו: ולענין הלכה ה"ל הרשב"ד יחידה לגבי העך רבנותא והלכה כרבים: וחדשים לנשים מנוהצין אסורים ללבוש אפי' הם של פשתן אפי' דגבי ט' אסורין כלי פשתן אין זהו משום גיהוץ היינו דוקא לגבן ולענין אב"ל אסור ללבוש המנוהצין כן כתב הרמב"ן בתורת האדם וה"ל צפרק אלו מגלחין בשם הרשב"ד ז"ל ודבר פשוט הוא שכל זה אחר ז' ותוך ל' דאילו תוך ז' אסור לגבן אפי' להניח וסמ"ג כתב וז"ל כתב רבינו משה

חדשים לנשים המנוהצין מותרים אפי' במכבש אחר הגיהוץ ומשמע זה התיר חלוק פשתן שחתכו אפי' מהיריעה של התגר אף ע"פ שהתגר כובש היריעה ואינה מניחה לילך לכאן ולכאן כיון שביד ההייט התופרה יוצאה לכאן ואינו מקפיד בכך יוצאה מכלל מכבש לא משכחת כלים חדשים יוצאין מתחת המכבש אלא מליה וסדין שתפרו תחילה ונתנו לכובש וכבשו תחת המכבש אבל הרמב"ן כתב דחדשים אסורים אפילו אינן כבושים במכבש (יד) שלא הוזכר מכבש אלא בישנים וכו' הרמב"ם וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (טו) וחדשים לנשים מנוהצין אסורים ללבוש אפי' הן של פשתן אפי' דגבי ט' אסורין כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ היינו דוקא לנהוץ ולהניח אבל אסור ללבוש המנוהצין הלכך הכא שאין אסור גיהוץ אלא בלבושה שהרי לנהוץ ולהניח מותר בין בעצמו בין על ידי אחרים הלכך אין חילוק בין של צמר לפשתים והרמב"ם כתב דכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ וכתב עליו הרמב"ן ואין זה נכון ואנו דגיהוץ שלנו ככיוסם שלהם הכל מותר לאחר ז' ירושלמי על כל המתים אסור בגיהוץ עד ל' יום ובאב"ו ובאמו י"ב הדש ובאב"ל רבתי (פ"ט) תניא עד שיגיע הרגל ויגער בו חזירו וכתב הרמב"ן ובגמרא דידן לא שוי חילוק בין גיהוץ דאב"ו ואמו לשאר קרובים וכן הרמב"ם לא חילק בהם ומיהו סמכינן אירושלמי ואברייתא דאב"ל רבתי דגמרי גיהוץ בתספורת הלכך אסור באב"ו עד שיגיע הרגל אחר ל' יום (טו) ויגער בו חזירו לומר לו לבוש כלים המנוהצין לכבוד הרגל וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל:

שצ אבר אסור לגלח אחד שער ראשו ואחד שער זקנו ואחד כל שער שבו אפי' בית הסתרים לכן כ' הראב"ד אף ע"פ שבהל' המועד מותר לגלח השער שעל השפה באב"ל

כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ וגם צפרק אלו מגלחין (יח) אמרו משום רבי יוחנן כלי פשתן משום שמתקלקלין מותר לכנסן במועד וה"ל באב"ל עכ"ל ומדקת ליטעא דכיוסם משמע דתוך ש"ע איירי: ומ"ש עוד רבינו הלכך הכא שאין אסור גיהוץ אלא בלבושה וכו' הלכך אין חילוק בין זמר לפשתים לשון שא"ז ובלתי מסודר הוא דמ"ש בסמוך משמע שפיר דאין חילוק בין זמר לפשתים ומ"ש בשם הרמב"ם הוא ומה שכתב שם הרמב"ם שכתב עליו שאינו נכון הוא ב"ה: **כתב** רבינו ירוחם ג"ל שאסור לנהוץ מנוהצין חתהו כמו שאסור ללבוש וכתב עוד פשיטא באב"ל רבתי כי דוקא מלבוש אבל כובע של ראש וכו' ויצאנו צו מותר ללבוש מנוהצין וז"ל אב"ל רבתי צ"ז גבי גיהוץ מותר בפוקלדא ובפסיקא ובאפיליא וכבובע של ראש (ה) ומ"ש רבינו ואנו דגיהוץ שלנו ככיוסם שלהם הכל מותר לאחר ז' סמ"ג כתב דאפי' משמע שרבינו היה מחמיר כרשב"א בגיהוץ אף ע"פ שהיה צבדל כתב הכלבו בשם הר"ם אדם שאב"ל על אצט"ו ועל אמו אם יש לו בגד שנת מותר ללבוש אחר ד' שבועות אבל אין לו לעשות בגדים חדשים תוך שנתו אפי' שנתה לאחר ללבוש ז' און ג ימים והכל מותר לאחר ד' שבועות כל ללבוש הן לעשות חדשים אפי' שאין מנהג עכ"ל (ו) **ירושלמי** כל המתיים אסור בגיהוץ עד ל' יום וכו' וכתב הרמב"ן בגמרא קילוק וכו' ומיהו סמכינן אירושלמי ואברייתא דאב"ל רבתי וכולי עד סוף הסימן נח"ה. ומ"ש בשם הר"ם צפרק אלו מגלחין: **ובישיב** רבינו שהרמב"ם לא חילק בהם אין לשון זה מדוקק משמע מנייה סתם דבריו ולא חילק בהם ואינו כן אלא בהדיא כתב צ"ל לאחר ל' מותר בגיהוץ אפי' על אצט"ו ועל אמו מ"מ לענין הלכה כיון שהרמב"ן והר"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקיטנן דרכים ניכרו ועוד דמתברר עממייהו לסמוך על הירושלמי ואב"ל רבתי שחילקו ביניהם שאר מתיים לאצט"ו ואמו הא גלי דאיכא למיפלג ביניהו גם לענין זה דמ"ש ומ"ש לא חס לאתויי הך ברייתא:

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (יז) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (יז) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

שצ אבר אסור לגלח ר"פ ואלו מגלחין (יז) אבל אסור בתספורת מדקא א"ל רחמנא לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

דרבי משה
כמבואר לעיל סימן ש"ם מ"ם לכנס גראה דאסור: (ה) ובתשובת בר ששה סימן ס"ז כתב דנהגו בו איסור אפי' במכובסים: (ו) וג"ל לומר דה"ל תוך ד' שבועות דאין בכלים חדשים משום איסור גיהוץ דהא ר' אומר אין איסור גיהוץ אלא בחדשים תוך ל' ואי ס"ד דיש בחדשים איסור בלא גיהוץ תיפוק ליה דאסור משום דחדשים הן אלא ודאי חדשים שאינן מנוהצין מותרים מרינא והא דנקט מהר"ם לאחר ד' שבועות לאשמעינן דאפי' לאור ד' שבועות המנהג לאסור וכו' תוך ד' שבועות שאסור משום מנהג כג"ל והיה נראה דה"ל בגדי שבת אין בכלל גזירת גיהוץ דהא משמע דחמיר ליה בגדים חדשים מבגדי שבת ואי בגדים חדשים אין בכלל גיהוץ כ"ש בגדי שבת אבל לקמן סימן שצ"א כתבתי משם תשובת מהר"ל דכלי שבת יש בהן גזירת גיהוץ וא"כ כ"ש כלים חדשים וצ"ע כי נראה מוכרח דכלים חדשים אין בהם משום גיהוץ כמו שכתבתי: ובמדרבי

פרישה
פירוש אפי' שמחליק בו בגד (ובי' פירש דגיהוץ היינו מים בלתי או בנמר וכו' וכו' ז"ל רבי אומר לא אסור אלא בחדשים בלבד רב"ש אומר לא אסור אלא כ"ל כ"ל עכ"ל): (ז) שלא הוזכר מכנס אלא אישנים פי' ולת"ק דרבי ה"ל דס"ל דישנים יוצאים מתחת המכנס אסורין בגיהוץ אבל לרבי דק"ל כוונתו חזן כ"מ בזה וכן מוכח בבי' ע"ש: (טו) וחדשים לנשים מנוהצין אסורים כתב ז"ל וכל זה מייירי לאחר ז' תוך שלשים: (טז) ויגער בו חזירו לומר לו כ"ל ודון זה לא נהוג האידנא לפי שאין לנו גיהוץ מ"מ ז'.

פ"י שצ אבר אסור לגלח כ"ו מדא"ל ה"ל לנני אהרן ראשיכם אל תפרעו מכלל דכ"ע אסור. ומ"ש אחד שער ראשו וכו' כ"כ הרמב"ן דה"ל באב"ל רבתי לתספורת כיצד אסור בנטיילת שער אסור ראשו ואחד כל שער שבו ואחד דא"ל וכלל כל שער שבו הוי נמי שער צית הסתרים ור"ל דלצר ומפיוסות צן שאלו יאנו לקרלת העלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו: **ובישיב** לכן כתב מהר"ם וכו' פי' הא דאיתא בפרק אלו מגלחין [דף י"ח] זוג בא מחמתן לפני רבי וכו' דאסיקנא בסתמא דמותר לגלח השער של השפה ואיכא לפרש דצן במועד וצין באבילות קאמר דמותר אבל מתני צדך דאב"ל רבתי דכל שער שבו אפילו של צית הסתרים אסור באב"ל לכן כתב מהר"ם דהך סוגיא דמתיר לגלח השפה אינו אלא במועד אבל

דרושי הגהות
דרש כך פירש"י שם (כג): ד שם באב"ל רבתי פ"ז איתא ר"מ דפליג עלה אבל גירסת הרמב"ן הוא ר"ש בן אליעזר: שצ א כ"ה בהרא"ש אבל בגמרא שלפנינו ליתא להך ג' תיבות הנחה כל שמעכת:

בגטולת שער אחר שצעה: **ומ"ש** שצס הר"ף צכרק אלו מגלחין כתב גרסינן צפרק החולץ צענין ר' יוסי אומר כל הנשים יתארתו מוזן מן האלמנה מפני האיצול וכמה איצול שלשים יום אחר רצ חסדא ק"ו ומה צמקום שאסרו לספר ולכבס מותר ליארס ל' של איצול שמוחר לספר ולכבס אינו דין שמוחר ליארס וז"ל מהאשה מותרת בגטולת שער כדקתני בצבל רבתי ע"כ וכתב עליו הרמב"ן צת"ה אצל רש"י אינו גורם סס לספר אלא גירסתו כך הוא צמקום שאסרו לכבס מותר ליארס ל' של אצל שמוחר לכבס אינו דין שמוחר ליארס וכתב שהדברים נראים לענין הסוגיא כדברי רש"י ושד קשה לי לדברי רבי בעל הלכות ז"ל הרי האשה מותרת ללבוש כלים קדשים מנוהלים לאחר ז' ואינה בגיורת ל' של גיטין והרי אנו כל עיקר לא למדנו צגמרא לניהוץ אלא מן האשה התקועית ואלו נאמר דה"ק תתם צצשה שצעה אצילות יומס רבנן כתיב אלא שאין העעס נדון להתיר לה וכו' אס לא התקשט צבלגים חדשים תתגנה על צעלה חכב ותתקשט צבגדי צענונים חדשים וצמכילתא אחריתי דאצל תניא כל מה שיש צצאי יש צצשה חוץ צמספורת ולא תני גיטין כלל ויש מצמתי הצרפתים ז"ל שפירשו נטילת שער זה שהתירו צצשה צמעצרת סרק על פניה אלא אצל חספורת ממש לשער ראשה אסור כל שלשים אפי' צצשה שהרי אין דרכה כל ימות השנה צמספורת אלא מגללות הן שער כלילית ולמה יתירו לה בצבל ודברי טעם הן ונראין עכ"ל וגם התוספות כתבו צפרק החולץ [מג.] כדברי רש"י וכתב הר"ש צב' אלו מגלחין שכן עיקר והרמב"ם צב"ו פסק כדברי הר"ף ז"ל. ולענין הלכה כיון שהר"ף והרמב"ם מחכימים לדעת אחת הכי נקטינן (ט):

כתב רבינו ירוחם לסרק ראשו צמסרק פירש"י והמפרשים שמוחר אפילו תוך ז' שאין כאן לא תענוג ולא שמחה והמרדכי כתב צמ"ק והגה"מ פסק ז' לסרק ראשו יש מתירין ויש רוצים לאסור כל ל' יום ומדברי ר"י נראה דשרי שהתיר לחוץ ראשו אפי' תוך ז' וסמ"ג כתב סורק ראשו לאחר ז' ולענין הלכה נקטינן כדברי המקילים לסרוק אפילו תוך ז' (1): תניא צכס שאסור לגלח צימיו אצלו כך אסור ליטול צרינייס וכו' צפרק אלו מגלחין [זו]: ואפסוקא תתם צגמרא הלכה כר' יוסי: ומ"ש צין של ידים צין של רגלים מותרת סס: ומ"ש ומיחו דוקא צשינו וכו' סס א"ר חייה צר אשי אחר רצ ובגנוסטרי אסור וכתבו התוספות גנוסטרי פירש צערך שהוא כלי המתקין ליטול צפרניס משמע שהיה מתיר צין צתער צין צמספרים מיחו קאמר צגמרא ר' יוחנן דלשקניחו צשינו משמע דוקא צשינו שרי וכו' הרמב"ם צב"ה אסור ליטול צפרניס בכל אצל צשינו או שנוטל צצפורן צצפורן מותר וכן דעת הרמב"ן צת"ה וכו' סמ"ג צגנוסטרי אסור פי' צמספרים וה"ה צתער: ומ"ש רבינו צכס הר"ף צפרק אלו מגלחין והכריע הרמב"ן צת"ה כמותו ומ"ש צכס הר"ף גיאות הביאו הרמב"ן צת"ה: וכתב אה"כ ומדברי רבינו הר"ף נלמד שכל ל' אסור בגנוסטרי וכתב צמספוקא כדברי הר"ף דבגנוסטרי אסור כל ל' יום ושלא בכלי מותר אפילו תוך ז' וכו' הרמב"ם ז"ל צב"ה וזשי. ולענין הלכה כיון שהר"ף והרמב"ם מחכימים לדעת אחת הכי נקטינן: כתבו הגה"מ פ"ה צכס הר"מ מאינגלטיר"ה אשה שאירעה טבילתה צבוט"ה לא תטול צפורניה צעצמה אצל אומרת לכרית ליטול צפורניה אפילו בגנוסטרי דכיון דאמרי לכברי שבות צמקום מזה לא גזור אצל היא עצמה אינו יכולה ליטלה יפה צשינה או צידיה וכן הדין אס עירעה טבילת מזה תוך ל' אחר ז' עכ"ל (1):

שצא אבר אסור צשמחה כל ל' יום אפי' תינוק אין לו ליקח צתיקו וכו' צסוף ח"ק [כו]: אחר רצ פפא תנא בצבל רבתי אצל לא יניח תינוק צתוך חיקו מפני שמציאו לידי שחוק ונמצא מתגנה על הצריות ומדקטא אצל משמע דדוקא תוך ז' קאמר וכן ה"ס דברי הרמב"ם ז"ל צב"ה צל' ומן הרשוין דין זה לא יקח תינוק צתיקו כו"ל לכתוב צסומן שצ"ה אצל שאלה שלום וכן קבעו הרמב"ם ז"ל צב"ה דמיירי צדינים הוהגים תוך ז' וכתב כל' ה"ס אס צשאלת שלום נאסר האצל ק"ו שהוא אסור להרבות צדינים ולשחוק שנאמר [יחזקאל כד]: דום ולא יאחז תינוק צידו שלא יציאנו לידי שחוק:

ותניא על כל המתים נכנס לבית המשתה לאחר ל' יום ועל אציו ואחיו לאחר י"ג חדש צפרק אלו מגלחין [כב]: ומ"ש ואף אס השנה מעוברת וכו' כ"כ הר"ש פסק אלו מגלחין צכס ראציה וכו' רבינו ירוחם והגה"מ צב"ו והמרדכי צמ"ק צשמו ודייק לה מדקתני י"ג חדש ולא קתני שנה:

ומ"ש ומטעם זה אסור לו לילך צדרך צשיירא גדולה וכו' נכתב צב"ס ע"פ: אמר ר' רב הונא ולשמחה מריעות מותר ליכנס לאלתר צב' א"מ סס: ומ"ש צד"א צצריך לפרוע יומו וכו' סס אסיקנא דה"מ צפרעותא אצל צצריעותא אסור עד לאלתר ל' יום פי' צצריעותא הלושה דהיינו שמתחיל הוא להאכיל את חניו

דרכי משה אבל מותר לגלח ביום ל' דמקצת היום ככולו דמקצת היום ז' עולה לכאן ולכאן שאם לא היה עולה למנין ל' חסר אחד מן חל' והיה צריך להמתין עד ל"א עכ"ל ופשוט דבונתו כהר"י י"ט וקרא ליום כ"ט ל' הואיל ומקצת יום ז' עולה ליום ה' הוי יום כ"ט יום ל' דאי לא הוי הכי אלא יום ל' כמש' קאמר מאי איצטריך למישרי משום דיום ז' עולה לכאן ולכאן תיפוק ליה משום דמקצת יום ככולו צפרסקין בהדיא פא"מ אלא ודאי דעתו כדעת הר"י יום וכמו שפירשתי וכו' (ו.) דאמרין שם אם גדר ב' ציורות וגלח ביום כ"ט יצא אע"ג דסחם ציוריה ל' יום משום דאמרין מקצת היום ככולו בחחילתו ובסופו ויום ל' עולה לכאן ולכאן וזהו ביום ז' וצ"ע דאין המנהג כן: (ה) ונראה דאע"ג דהלכה כמיקל באבל"מ כיון דדברים חולקים דהיינו רש"י והתוס' והרמב"ן והרא"ש הלכתא כרבים כ"ש דהרמב"ן והרא"ש שהם בתרא הקשו על דברי הר"ף וכתבו על דברי רש"י שהם עיקר דהכי נקטינן כנ"ל: (ו) ובהג"מ פ"ה דה"א דיש אומרים חסיפה כל ל' משום הסריקה עכ"ל והמנהג שלא רחוק אע"פ שנהגין לסרוק ואפשר הטעם משום איסור דהיצה נהגו גם איסור בחסיפה: (ז) ונראה דהא דנקט צכרית משום ח"ה נקט דכל ישראל אסורים במלאכה אבל בימי

בגטולת שער אחר שצעה: **ומ"ש** שצס הר"ף צכרק אלו מגלחין כתב גרסינן צפרק החולץ צענין ר' יוסי אומר כל הנשים יתארתו מוזן מן האלמנה מפני האיצול וכמה איצול שלשים יום אחר רצ חסדא ק"ו ומה צמקום שאסרו לספר ולכבס מותר ליארס ל' של איצול שמוחר לספר ולכבס אינו דין שמוחר ליארס וז"ל מהאשה מותרת בגטולת שער כדקתני בצבל רבתי ע"כ וכתב עליו הרמב"ן צת"ה אצל רש"י אינו גורם סס לספר אלא גירסתו כך הוא צמקום שאסרו לכבס מותר ליארס ל' של אצל שמוחר לכבס אינו דין שמוחר ליארס וכתב שהדברים נראים לענין הסוגיא כדברי רש"י ושד קשה לי לדברי רבי בעל הלכות ז"ל הרי האשה מותרת ללבוש כלים קדשים מנוהלים לאחר ז' ואינה בגיורת ל' של גיטין והרי אנו כל עיקר לא למדנו צגמרא לניהוץ אלא מן האשה התקועית ואלו נאמר דה"ק תתם צצשה שצעה אצילות יומס רבנן כתיב אלא שאין העעס נדון להתיר לה וכו' אס לא התקשט צבלגים חדשים תתגנה על צעלה חכב ותתקשט צבגדי צענונים חדשים וצמכילתא אחריתי דאצל תניא כל מה שיש צצאי יש צצשה חוץ צמספורת ולא תני גיטין כלל ויש מצמתי הצרפתים ז"ל שפירשו נטילת שער זה שהתירו צצשה צמעצרת סרק על פניה אלא אצל חספורת ממש לשער ראשה אסור כל שלשים אפי' צצשה שהרי אין דרכה כל ימות השנה צמספורת אלא מגללות הן שער כלילית ולמה יתירו לה בצבל ודברי טעם הן ונראין עכ"ל וגם התוספות כתבו צפרק החולץ [מג.] כדברי רש"י וכתב הר"ש צב' אלו מגלחין שכן עיקר והרמב"ם צב"ו פסק כדברי הר"ף ז"ל. ולענין הלכה כיון שהר"ף והרמב"ם מחכימים לדעת אחת הכי נקטינן (ט):

רב אלפס שאשה מותרת בגטולת שער (ט) והקשה הרמב"ן אם בן תהא מותרת בניהוץ וכן כל מצות ל' לא יהא נוהגת בה על בן נראה כדברי המפרשים דגטולת שער דשרי באשה היינו (י) במעברת סרק על פניה וטובלתו בסיד שהוא משום תכשיט שלא תתנוול על בעלה אבל בתספורת ממש אסורה כל ל' יום כמו האישי (יא) וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל תניא כשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרניים דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר והלכתא כוותיה ומותר בין בשל ידים בין בשל רגלים ומיחו דוקא בשינוי כגון בידיו או בשינוי אבל במספרים או בסכין אסור כתב רי"ף חוינא לקצת רבוותא דכתבו דוקא תוך ל' אבל תוך ז' אסור ואנן לא סבירא לן הכי אלא אפי' תוך ז' שרי וכו' הרמב"ן וכתב הר"ף ניאורת דאחר ז' מותר אפי' במספרים וכו' בה"ג וכן פסק בספר המצות אבל הרמב"ן כתב שאין חילוק בין תוך שבעה לאחר שבעה שלעולם אינו מותר אלא ע"י שינוי:

שצא אבר אסור בשמחה כל ל' יום אפי' תינוק אין לו ליקח בחיקו שמה מותר כך יבא לידי שחוק (1) ומיחו זהו דוקא תוך ז' ותניא על כל המתים נכנס לבית המשתה לאחר ל' ועל אציו ואמו לאחר י"ב חדש (2) ואף אם השנה מעוברת מותר לאחר י"ב חדש ומטעם זה אסור לו לילך צדרך בשיירא גדולה כל י"ב חדש מפני שהוא כמו שמחה ששמחים הרבה בדרך ולשאר קרובים ל' יום א"ר הונא ולשמחת מריעות (3) מותר ליכנס לאלתר פי' כמו שעושין ריעים זה עם זה שאוכלים ושותים זה עם זה היום והזורים ואוכלים זה עם זה למחר מותר מיד אף על פי שאוכלים ושותין זה עם זה אין בו שמחה כמו בחופת חתנים (4) בד"א צצריך לפרוע

יש מתירין ויש רוצין לאסור כל ל' כיון דאסור צמספורת כל ל' ומדברי ר"י שפי' שמוחר לחוץ אפילו תוך ז' משמע דלא אסרו אלא דרך תגלחת ותספורת שהוא ליפות עצמו אצל לסרוק מותר ורואי מחש"מ דאסור צמספורת וכל העם חופטים וסורקים ולא היה אדם שמערה על זה עכ"ל וסמ"ק כתב וסורק ראשו צמסרק לאחר ז' עכ"ל וצ"ע פסק לסרוק האשה צמסרק מותר תוך ז' עכ"ל משמע דדוקא צצשה צצריכה שלא יהיו מסוכסכים שערותיה כשהיא עובדת לא החמירו צה משא"כ צצאי דנכון להחמיר אצל מצאתי שט"ס הוא וצריך להניח לסרוק ראשו וכו' מיחו צנהגת סמ"ק כתב והא"ו אסור לאיש לסרוק ראשו צמסרק כל ל' יום אך לאשה מתיר לאחר שבעה עכ"ל:

שצא אבר אסור צשמחה כל ל' יום אפי' תינוק וכו' נראה דה"ק כל ל' יום שוין דאסור צשמחה אלא צשמחה חילוק צין שמחה לשמחה דלוקח תינוק בחיקו אסור כל ז' ותו לא כיון דלניח אלא חששא שחל מתוך כך יבא לידי שחוק והוא מימרא דרב פפא צסוף פ' אלו מגלחין אצל ליכנס לבית המשתה דלויכא ודאי שמחה אסור כל ל' על כל המתים אצל על אציו ואחיו י"ג חודש וכו' ומ"ש ואף אס השנה מעוברת וכו' כ"כ הר"ש ושאר פוסקים ודייקי לה מדקתני י"ג חודש ולא קתני שנה ונראה כיון דמותר ליכנס לבית המשתה דלויסורו מפורש צצרייתא כל שכן ליטב צמקומו וללבוש צבגדי שבת שאינו אלא מנהג וכן מותר להסתפר לגמרי הפסוק אצילות לאחר י"ג חדש וכך אני מורה וזה ללא כש עשויין פשרה צצצרת הכרס: אמר ר' רב הונא ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאלתר וכו' משמע מלשון רבינו מדכתב והגיע יום הפרעון צימי אצלו דאפילו תוך ז' מותר כיון שהגיע זמנו עכשו לפרוע והיינו דקאמר לאלתר אצל הרמב"ם צב"ו כתב מותר לעשותה אחר ז' אלמא דתוך ז' אסור והכי מסתברא וכן פסק צכ"ע: ומ"ש אין צו שמחה כמו בחופת חתנים פי' דאף ע"פ צצמוספן חתנים

ובדברי רבינו ה"ס נלתי מסודרים דפתח צל' יום וסיים צז' והדר סיים כל הסוהן צל' ומן הרשוין דין זה לא יקח תינוק בחיקו כו"ל לכתוב צסומן שצ"ה אצל שאלה שלום וכן קבעו הרמב"ם ז"ל צב"ה דמיירי צדינים הוהגים תוך ז' וכתב כל' ה"ס אס צשאלת שלום נאסר האצל ק"ו שהוא אסור להרבות צדינים ולשחוק שנאמר [יחזקאל כד]: דום ולא יאחז תינוק צידו שלא יציאנו לידי שחוק:

ותניא על כל המתים נכנס לבית המשתה לאחר ל' יום ועל אציו ואחיו לאחר י"ג חדש צפרק אלו מגלחין [כב]: ומ"ש ואף אס השנה מעוברת וכו' כ"כ הר"ש פסק אלו מגלחין צכס ראציה וכו' רבינו ירוחם והגה"מ צב"ו והמרדכי צמ"ק צשמו ודייק לה מדקתני י"ג חדש ולא קתני שנה:

ומ"ש ומטעם זה אסור לו לילך צדרך צשיירא גדולה וכו' נכתב צב"ס ע"פ: אמר ר' רב הונא ולשמחה מריעות מותר ליכנס לאלתר צב' א"מ סס: ומ"ש צד"א צצריך לפרוע יומו וכו' סס אסיקנא דה"מ צפרעותא אצל צצריעותא אסור עד לאלתר ל' יום פי' צצריעותא הלושה דהיינו שמתחיל הוא להאכיל את חניו

דרכי משה אבל מותר לגלח ביום ל' דמקצת היום ככולו דמקצת היום ז' עולה לכאן ולכאן שאם לא היה עולה למנין ל' חסר אחד מן חל' והיה צריך להמתין עד ל"א עכ"ל ופשוט דבונתו כהר"י י"ט וקרא ליום כ"ט ל' הואיל ומקצת יום ז' עולה ליום ה' הוי יום כ"ט יום ל' דאי לא הוי הכי אלא יום ל' כמש' קאמר מאי איצטריך למישרי משום דיום ז' עולה לכאן ולכאן תיפוק ליה משום דמקצת יום ככולו צפרסקין בהדיא פא"מ אלא ודאי דעתו כדעת הר"י יום וכמו שפירשתי וכו' (ו.) דאמרין שם אם גדר ב' ציורות וגלח ביום כ"ט יצא אע"ג דסחם ציוריה ל' יום משום דאמרין מקצת היום ככולו בחחילתו ובסופו ויום ל' עולה לכאן ולכאן וזהו ביום ז' וצ"ע דאין המנהג כן: (ה) ונראה דאע"ג דהלכה כמיקל באבל"מ כיון דדברים חולקים דהיינו רש"י והתוס' והרמב"ן והרא"ש הלכתא כרבים כ"ש דהרמב"ן והרא"ש שהם בתרא הקשו על דברי הר"ף וכתבו על דברי רש"י שהם עיקר דהכי נקטינן כנ"ל: (ו) ובהג"מ פ"ה דה"א דיש אומרים חסיפה כל ל' משום הסריקה עכ"ל והמנהג שלא רחוק אע"פ שנהגין לסרוק ואפשר הטעם משום איסור דהיצה נהגו גם איסור בחסיפה: (ז) ונראה דהא דנקט צכרית משום ח"ה נקט דכל ישראל אסורים במלאכה אבל בימי

פרישה בסכין הוא עכ"ל: (ט) והקשה הרמב"ן א"כ תתם מותרת בגיטין והרי אנו כל עיקר לא למדנו איסור גיטין אלא מן האשה התקועית: (1) במעברת סרק על פניה פי' פניס על מטס: (יא) וכו' א"א הרא"ש ז"ל וצ"ע דכתב רבינו לפול צכ"ס שפי' שלחמא ז' א"א מותרת בכל ומשמע מדברי צ"י סס שהוא מדברי הר"ש ז"ל דהתם מייירי בגיטין ובמעברת סרק על פניה כו' אצל צמספורת ממש שפטר לה צבל"ה שאין בה כ"כ נוול אסור ומ"ש כאן וכו' א"א הרא"ש

הרושי הגהות לפניהם מכילתות אחרות דאבל אשר נעלמו מעינינו ופזה נקיש על השאר כי לעיל בכיון ש"ה וש"ל יעוד כמה מקומות שהר"ב תראה סקוף למסכת שמוחה ובסכת שמוחה שלפנינו לא מצאתים כלל: ש"י א בנראה איתא ארבע"ה וברא"ש גורם ארבע"ה:

יורה דעה הלכות אבירות שצא

מתנים אסור תוך ל' כדתינה ולשמה ל' יום התם כצואהין איכא שמחה אכל כסעודה מריעות ליכא שמחה כ"כ וכן פירש"י והקשה הר"ש ע"ג הראב"ד מדתני צאכל רבתי לסעודה מזה ומשנה דהיתה לטעם שמים תוך ל' ולסעודה חתן הא איכא מזה ולטעם שמים ומירץ ללא שרינן לטעם מזה אלא ל' דיתבטל המעשה אם לא יכנס הוא לסעודה כגון משיא יתום ויתומה וכמ"ש רבינו בסמוך אכל כצואהין עשיר שהזמינו לסעודה להחכדנו אסור ליכנס שם תוך ל' ואפילו היכא דיתבטל המעשה לא שרינן תוך שלשים אלא צאכל לשאר קרוביו אכל צאכלו ואמו אסור תוך שלשים לכל סעודה מזה כצעולם . וזה דכתב בהגהות ש"ע בסתם אכל תוך ל' אסור לכל סעודה מזה כצעולם אינו אלא צאכלו ואמו דסמך ליה אכל לשאר קרובים מותר תוך ל' כמפורש בדברי ידע: **ר"י** נוהגים וכו' והם אומרים שלא אסרו אלא לאכול וכו' כ"ל כלומר עמא שזכרנו להקל מפני שאומרי' שלא אסרו ליכנס לבית המשנה אלא ככנס ואוכל עממם אכל ליכנס גרידא ואינו אוכל שרי והר"י ברצלונאי כתב כן דיש טהגין להקל בזה אכל כתב עוד ויש מחמירין מפני שמפרשים הא דתינה אסור ליכנס לבית המשנה בסתמא אפי' אינו אוכל עממם משמע דכניסה גרידא נמי איכא שמחה דפשיטא דמח עממם דלא גרע מהולך בדרך כשיירה דאסור מפני שעממם בדרך ושמה עממם כ"ש ככנס לבית המשנה והכי מסתברא וכחך רבינו ש"כ הרמב"ן והר"ש ושכן נוהגין באשכנזי דל' י"ב חדש אינו נכנס לבית וכתב בה"ג ש"ע וכל זה בבית שטעוין החתונה ואוכלין ושומין ושומים שם אכל בחופה שטעוין כד"ה שמכריכין שם ברכת אירוסין ונישואין ואין שם שמחה כלל מותר מיד אחר ל' ויש אומרים עד ל' וכן נראה לי ושהי הסדרות כחופים בהגהות מיימיות בשם מהר"ם ומניחו ל' י"ב מהו צאכל על שאר קרובים נראה דל"ה שרי לשמוע הכרכות בחופה שטעוין דיתום וכתב עוד בהגהת ש"ע ויש מקומות שמחמירין להיות האכל עומד כל י"ב חודש תוך ל"ה לשמוע הכרכות ומ"מ נראה דאכל יכול לזכר ברכת אירוסין ונישואין תחת החופה שצ"ה וכן יוכל להכניס החתן כדרך ארצנו ששני אנשים מכניסין החתן תחת החופה ויוכל ללבוש קצת בגד שנת בשעה שמכניסין ובלבד שיהא אחר ל' וכן נוהגין עכ"ל ונראה דכל שכן שיש להטיר לאכל על שאר קרוביו תוך ל' להכניס החתן כדרך ארצנו דשפי יש להטיר תוך ל' על שאר קרוביו מחוץ י"ב חדש על צאכלו ואמו כמו שכתבתי בסמוך בדין כניסה לסעודה ונישואין דיתום ויתומה היכא דיתבטל המעשה אם לא יכנס שם עוד כתב בהגהות מיימיות וז"ל ובסמ"ג כתב אהא דתינה אם היתה סעודה מזה מותר שריניו יהודה וה"ר יוסף מפ"ר ר"ת ור"י היו מתירים לבא לסעודה חתן עכ"ל . אכן מלאתי שכתב ה"ר יוסף בפרק ברה"מ אסור ליכנס למי שמת קרובו לבית המשנה כגון סעודת אירוסין ונישואין כדי לאכול אכל ליכנס בלא אכילה מותר ואין חילוק בדבר דאסור לאכול בין עם המשמשין עד ל' יום ועל צאכלו ואמו עד י"ב חודש עכ"ל הגהות מיימיות והב"י העתיק לשונו בטעות כמו שהוא בדפוס ועל כן כתב ולענין הלכה כיון שהרמב"ן מסכימים לדעת חתה שלא ליכנס אף בלא אכילה הכי נקטינן וכ"ש שהר"ר יוסף מלא כדכריסה עכ"ל דליתא אלא אדרבה הר"ר יוסף התייר כפירושו ליכנס בלא אכילה מיהו ולדין נקטינן בהרמב"ן ובהר"ש כמ"ש צ"י וכדפרי' בסמוך : ובסעודת צרית מילה כתבו המוס' ע"ג רבינו שמשן דמותר לאכל לסעוד שם תוך ל' דלא

חזירו אהא נוטה זו [דכריס כד :] מתרומתן דהת רשי ציה . וז"ל הרמב"ם בפ"ו שמתת מריעות שהיה חייב לפרוע אותה מיד מותר לעשותה מיד אחר ל' אכל אם אינו חייב לפרועה ומוזר להכנס לה עד ל' יום : **ומ"י** ולאצו ואמו כל י"ב חדש כ"כ ש"ך הר"י והרמב"ם בפ"ו והרמב"ן ב"ח : הניא צאכל רבתי על כל המתים אסור לילך לבית המשנה וכו' (פ"ט) והניאה הרמב"ן ב"ח על כל המתים אסור לילך לבית המשנה עד שיתלאו ל' יום על צאכלו ואמו לאחר י"ב חדש ואם היתה חצורה לטעם מזה כגון קידוש ר"ח מותר . ומ"ש רבינו מותר מיד בין תוך ל' לשאר קרוביו וכו' וכן מ"ש הרמב"ד וכן משיא יתום או יתומה וכו' ופירק אלו מגלחין אהא דאמר רב הונא ולשמה מריעות מותר ליכנס לאלתר כתב הר"ש הקשה הראב"ד דהכא משמע דכסעודה מזה איכא איסורא טפי מכסעודת הרשות וצאכל רבתי תינה על כל המתים אסור לילך לבית המשנה עד ל' יום לצאכלו ואמו עד שיגיעו צו חציריו אלא"כ היתה לטעם שמים אלתא דסעודה מזה יש בה היתר יותר מכסעודת הרשות ומירץ האי לש"ש דשרי היינו שהוא משיא יתום ויתומה או עני וענייה לש"ש ואם לא יכנס שם יתבטל המעשה אכל כצואהין עשיר שהזמינו לסעודה להחכדנו אסור ליכנס שם ירושלמי אם היתה חצורה מזה או קידוש הקדש מותר חצורת מזה כגון חצורת פסה חצורת אכילה קדשים ומעשר שני וכן כל דבר שצריך צעמנו אע"פ שאוכל בחצורה ויש שם משתה ושמה וכלל זה לא חזירו אלא מל' ואילך צאכלו ואמו אכל תוך ל' לכל סעודה כצעולם אסור כ"ל הראב"ד ז"ל עכ"ל ונמוקי יוסף הקשה קושיא זו ומירץ דהכא לש"ש מיידי כסעודת מזה דליכא שמחה כגון צרית מילה דאיכא צעריה דיוקא ח"כ משיא יתום ויתומה שאלא כתב לא יכנס הוא יתבטל המעשה ע"כ והרמב"ן ב"ח כתב על דברי הראב"ד ז"ל דחצורת מזה כגון קידוש ר"ח ואכילה קדשים ופסה אע"פ שאוכל בחצורה ויש שם משתה ושמה מותר לאחר ל' וצרייתא דקתני ואם היתה חצורה מזה ארישא נמי תינה ומשיא יתום ויתומה אינו מחזור להתיר לזה סעודה שלים עכ"ל : **ר"י** נוהגים להקל בכניסת בית המשנה וכו' והוא אחר שלא אסרו אלא לאכול עממם של הנוהגים להקל מפני שהם אומרים שלא אסרו ליכנס לבית המשנה אלא אוכל עממם אכל אם אינו אוכל עממם מותר ליכנס והג"מ בפ"י הביא סברה זו וכמו שכתבתי בסמוך ד"מ ומ"ש והר"י אצ"ל רלנו"א כתב כן היינו לומר שהוכר סברה זו אכל ג"כ כחך שם מחמירין שאין נכנסין כלל ולא הכריע בדבר כמבואר בת"ה . ומ"ש ג"כ רבינו בשם הרמב"ן הוא בס' ת"ה . ומ"ש בשם הר"ש וכן נוהגין באשכנזי וכו' בפרק אלו מגלחין . והג"ה ג' כתבו בפ"ו דהא דאינו נכנס לבית המשנה דוקא לסעודה שמחה אכל לילך לבית המשנה וברכת אירוסין מותר מיד אחר ל' שהרי אין שום שמחה שם לא ריקוד ולא טפוח ושחוק וראב"ן פי' דוקא אחר ל' ולא נחך טעם לדבריו ע"כ לשוט הר"מ בסמ"ג כתב רבי יהודה וה"ר יוסף מפ"ר ר"ת ור"י היו מתירים לבא לסעודת חתן ואכן ד מלאתי שכתב ה"ר יוסף בפ"ד דמ"ק אסור ליכנס לבית המשנה כגון כעודת אירוסין ונישואין לאכול בין עם החתן בין עם המשמשין עד ל' יום ועל צאכלו ואמו עד י"ב חדש עכ"ל וז"ל המרדכי בפרק אלו מגלחין רבינו עובדיה היה מחמיר על האכל שלא לאכול בחופה תוך ל' כי אם עם המשמשים וכן נמי כסעודת מילה וכ"ש עם הצחורים בחניות דלא שרינן אלא סעודת מזה דלית בה שמחה כגון קידוש הקדש ועיבור השנה כדמפרש ירושלמי : ולענין הלכה כיון שהרמב"ן והר"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכ"ש שה"ר יוסף מלא כדכריסה (ב) :

כתב

עוד ועל ה שצוה הבן רגיל לומר דלא היו שמחה כדליתא בפ"ק דכתובות (ח .) דלא מצרכים שהשמחה כצעמנו משום צערה דיוקא שטעוין צו וללא היו שמחה גמורה עכ"ל החוספות (מ"ק כב) : כתבו בשם רבינו שמשן דכסעודת צרית מילה מותר ליכנס ללא חציצה שמחה משום צערה דיוקא והר"ה לא היה מתיר דפשוט דגרע משמחת מריעות וגם פירש דאסור לאכול אפי' עם המשמשין ופסק דכניסה בלא אכילה שרי וז"ל סמ"ק בסעודת צרית מילה נוהגין להתיר ומורי הר"י אפי' הספר אסור מפני רבותיו וכן ה"ר עובדיה היה אסור בין כסעודת חתן בין כסעודת צרית מילה משום דהוא נקראת שמחה דכתוב (תהלים ק"ט) שם אנכי על אחרתך וגם הוא מחמיר ואסור לאכול עם המשמשים אם אינו אוכל צרית אחר במקום שאין מצרכין שהשמחה כצעמנו עכ"ל ובהג"ה א פרק אלו מגלחין בשם

דבר שצריך צעמנו אע"פ שאוכל בחצורה ויש שם משתה ושמה וכלל זה לא חזירו אלא מל' ואילך צאכלו ואמו אכל תוך ל' לכל סעודה כצעולם אסור כ"ל הראב"ד ז"ל עכ"ל ונמוקי יוסף הקשה קושיא זו ומירץ דהכא לש"ש מיידי כסעודת מזה דליכא שמחה כגון צרית מילה דאיכא צעריה דיוקא ח"כ משיא יתום ויתומה שאלא כתב לא יכנס הוא יתבטל המעשה ע"כ והרמב"ן ב"ח כתב על דברי הראב"ד ז"ל דחצורת מזה כגון קידוש ר"ח ואכילה קדשים ופסה אע"פ שאוכל בחצורה ויש שם משתה ושמה מותר לאחר ל' וצרייתא דקתני ואם היתה חצורה מזה ארישא נמי תינה ומשיא יתום ויתומה אינו מחזור להתיר לזה סעודה שלים עכ"ל : **ר"י** נוהגים להקל בכניסת בית המשנה וכו' והוא אחר שלא אסרו אלא לאכול עממם של הנוהגים להקל מפני שהם אומרים שלא אסרו ליכנס לבית המשנה אלא אוכל עממם אכל אם אינו אוכל עממם מותר ליכנס והג"מ בפ"י הביא סברה זו וכמו שכתבתי בסמוך ד"מ ומ"ש והר"י אצ"ל רלנו"א כתב כן היינו לומר שהוכר סברה זו אכל ג"כ כחך שם מחמירין שאין נכנסין כלל ולא הכריע בדבר כמבואר בת"ה . ומ"ש ג"כ רבינו בשם הרמב"ן הוא בס' ת"ה . ומ"ש בשם הר"ש וכן נוהגין באשכנזי וכו' בפרק אלו מגלחין . והג"ה ג' כתבו בפ"ו דהא דאינו נכנס לבית המשנה דוקא לסעודה שמחה אכל לילך לבית המשנה וברכת אירוסין מותר מיד אחר ל' שהרי אין שום שמחה שם לא ריקוד ולא טפוח ושחוק וראב"ן פי' דוקא אחר ל' ולא נחך טעם לדבריו ע"כ לשוט הר"מ בסמ"ג כתב רבי יהודה וה"ר יוסף מפ"ר ר"ת ור"י היו מתירים לבא לסעודת חתן ואכן ד מלאתי שכתב ה"ר יוסף בפ"ד דמ"ק אסור ליכנס לבית המשנה כגון כעודת אירוסין ונישואין לאכול בין עם החתן בין עם המשמשין עד ל' יום ועל צאכלו ואמו עד י"ב חדש עכ"ל וז"ל המרדכי בפרק אלו מגלחין רבינו עובדיה היה מחמיר על האכל שלא לאכול בחופה תוך ל' כי אם עם המשמשים וכן נמי כסעודת מילה וכ"ש עם הצחורים בחניות דלא שרינן אלא סעודת מזה דלית בה שמחה כגון קידוש הקדש ועיבור השנה כדמפרש ירושלמי : ולענין הלכה כיון שהרמב"ן והר"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכ"ש שה"ר יוסף מלא כדכריסה (ב) :

שצא

(א) וכו' במירכיו דף שצ"ג ע"ב ה"א דשרי הואיל וא"א לעשות בלא דידהי אבל דמ"ש דסברת הגה"ם היא הסברה שכתב המור דיש נוהגין להקל כו' כמ"ש לעיל והגה"ם הביא סברה זו וזה אינו כלל דהג"מ לא התייר אלא לכנס לברכת אירוסין ונישואין במקום שמחה כלל כמ"ש דליכא שם לא ריקוד וכו' והיינו במקום שיש עושין החופה ובכריכין שם ברכת אירוסין ונישואין ולכא שם סעודה כלל כי הוא ברובו העיר אבל לכנס למקום שיש עושין הסעודה ומכריכין שם ברכות לאחר הסעודה אף הגה"ם מורה דאסור הואיל ואיכא שם שמחה ודברי מהר"ם כתב גם והמרדכי דף שצ"ג ע"ב ה"א כמו שכתבו הגה"ם וגם מדברי המור משמע דלא אסור אלא במקום הסעודה דאיכא שמחה אבל לא למקום דליכא שמחה אע"פ שמכריכין ברכת אירוסין ונישואין וכבר היה מעשה ע"י בהיותו אבל על אמי ז"ל וברכת אירוסין תחת החופה כדרך שרב העיר סביר ברכת אירוסין ומכתי על דברי מהר"ם וכתבתי הרברים להגאון מהר"ר שאיר פודה והסכים ע"י אך כתב שיש מקומות שנוהגין להתיר הרבה בדין אבילות ואין אבל (עולה) לקרות בתורה כל י"ב חדש בשבת ומחמירין גם כיון שעומדין בחוץ ואין נכנסין לבית האירוסין אבל

פרישה
מתמלים עד היום מריעות אסור דא"כ ה' דיוקא אסור דתמולא כתב דוקא לפרוע שהגוי זמנו כל אם לא הגוי זמנו אסור לכנס ולאכול עממם ואח"כ כתב דוקא להסתיל אסור הא אם כבר התמילו מותר אלא ר"ל לסעוד עממם כיום שטעוין סן סעודה עכ"פ אסור אלא אף אם ירצה הוא לעשות סעודה עליהן צריתו אסור א"ל שכבר הגוי זמנו אכל אם ירצה מלצו להסתיל לעשות עליהן סעודה שלא בשעת מינו אסור אף שכבר התמילו ור"ק : (ס) ויתומה שאלא לא יוכל שם יתבטל כ"י אפי' דלעיל כסעודת חצורה מזה כגון קידוש הקדש מותר מיד ולא חלש זמנו כאם שיתבטל המצוה אם לא יוכל עממם וא"כ מלאי וכן משיא יתום ויתומה כ"י דקאמר חפטר דמשום יתום ויתומה דליכא שם נמי מומטי סתן וכלל הסמורו לללא ה"ט דיתבטל המעשה וזלפתו והאי וכן דקאמר ר"ל שגם בזה סקילו וק"ל : (י) ואינו מחזור להטיר סעודת של משיא כ"י דיוקא סעודת קידוש הקדש סמור סמור שאין שם שמחת חתן וכלל : (י) והם אומרים שלא אסרו כ"י כ"ל ור"ל אומם שטעוין להקל בכניסת בית המשנה כ"י : **ורמב"ן** ;

פרישה

פרישה
פ"י שצא אין לומר לומר קדוש אחר אמו אם אינו מקפיד לכיבוד אב קודם לכיבוד אם ואע"פ שאמו עמה יורה לומר קדוש צעורה מהר"ם (וכ"כ הכלבו בשמו וכו' וכו' ב"י ר"ם שצ"ו עכ"ל) מיהו כהנו לומר קדוש ללא אפי' כיוי סאב מהר"ם מ"ו . אסור לאכול בשום סעודה אפי' עם המשמשים אם לא שפחו אורחים לביתו אכל לביתו מילה כשהוא אינו כהן או מיהל או בעל צרית או שהסגן עמו אכל או מותר (ד"י) שלים הוא ומותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת עיין בהשפוט מהר"ל עכ"ל מ"ו . שאלו להר"ר חליעור מרגמו"ש וזהו לזבל להיות בעל צרית ואסור לכנס לסעודה וכן כוכים הר"ר דוד בר חבירס וכן כללם למעשה שסמית הר"ם . האכל ושמתו תוך ל' לובשין בגדי שבת כשסן בני צרית עד לאחר יצואתם מ"ה פרנס מ"ו . על יום ל' בפ"ט מותר לרסוף ולגלם בג"ם מיימיות מ"ו . ואשר שאלת את מורי הר"ר יהודה על אכל תוך ל' יום אם יוכל להזמין לאחרים או להזמין סם אחרים אחר ל' כי פשוט איסור זה בכל מקום עכ"ל תש"ר . מי שמת לו אפי' אינו ואמו ולא נדע לו ל"מ דא"י

פרישה
פ"י שצא אין לומר לומר קדוש אחר אמו אם אינו מקפיד לכיבוד אב קודם לכיבוד אם ואע"פ שאמו עמה יורה לומר קדוש צעורה מהר"ם (וכ"כ הכלבו בשמו וכו' וכו' ב"י ר"ם שצ"ו עכ"ל) מיהו כהנו לומר קדוש ללא אפי' כיוי סאב מהר"ם מ"ו . אסור לאכול בשום סעודה אפי' עם המשמשים אם לא שפחו אורחים לביתו אכל לביתו מילה כשהוא אינו כהן או מיהל או בעל צרית או שהסגן עמו אכל או מותר (ד"י) שלים הוא ומותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת עיין בהשפוט מהר"ל עכ"ל מ"ו . שאלו להר"ר חליעור מרגמו"ש וזהו לזבל להיות בעל צרית ואסור לכנס לסעודה וכן כוכים הר"ר דוד בר חבירס וכן כללם למעשה שסמית הר"ם . האכל ושמתו תוך ל' לובשין בגדי שבת כשסן בני צרית עד לאחר יצואתם מ"ה פרנס מ"ו . על יום ל' בפ"ט מותר לרסוף ולגלם בג"ם מיימיות מ"ו . ואשר שאלת את מורי הר"ר יהודה על אכל תוך ל' יום אם יוכל להזמין לאחרים או להזמין סם אחרים אחר ל' כי פשוט איסור זה בכל מקום עכ"ל תש"ר . מי שמת לו אפי' אינו ואמו ולא נדע לו ל"מ דא"י

פרישה

פרישה
פ"י שצא אין לומר לומר קדוש אחר אמו אם אינו מקפיד לכיבוד אב קודם לכיבוד אם ואע"פ שאמו עמה יורה לומר קדוש צעורה מהר"ם (וכ"כ הכלבו בשמו וכו' וכו' ב"י ר"ם שצ"ו עכ"ל) מיהו כהנו לומר קדוש ללא אפי' כיוי סאב מהר"ם מ"ו . אסור לאכול בשום סעודה אפי' עם המשמשים אם לא שפחו אורחים לביתו אכל לביתו מילה כשהוא אינו כהן או מיהל או בעל צרית או שהסגן עמו אכל או מותר (ד"י) שלים הוא ומותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת עיין בהשפוט מהר"ל עכ"ל מ"ו . שאלו להר"ר חליעור מרגמו"ש וזהו לזבל להיות בעל צרית ואסור לכנס לסעודה וכן כוכים הר"ר דוד בר חבירס וכן כללם למעשה שסמית הר"ם . האכל ושמתו תוך ל' לובשין בגדי שבת כשסן בני צרית עד לאחר יצואתם מ"ה פרנס מ"ו . על יום ל' בפ"ט מותר לרסוף ולגלם בג"ם מיימיות מ"ו . ואשר שאלת את מורי הר"ר יהודה על אכל תוך ל' יום אם יוכל להזמין לאחרים או להזמין סם אחרים אחר ל' כי פשוט איסור זה בכל מקום עכ"ל תש"ר . מי שמת לו אפי' אינו ואמו ולא נדע לו ל"מ דא"י

פרישה
פ"י שצא אין לומר לומר קדוש אחר אמו אם אינו מקפיד לכיבוד אב קודם לכיבוד אם ואע"פ שאמו עמה יורה לומר קדוש צעורה מהר"ם (וכ"כ הכלבו בשמו וכו' וכו' ב"י ר"ם שצ"ו עכ"ל) מיהו כהנו לומר קדוש ללא אפי' כיוי סאב מהר"ם מ"ו . אסור לאכול בשום סעודה אפי' עם המשמשים אם לא שפחו אורחים לביתו אכל לביתו מילה כשהוא אינו כהן או מיהל או בעל צרית או שהסגן עמו אכל או מותר (ד"י) שלים הוא ומותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת עיין בהשפוט מהר"ל עכ"ל מ"ו . שאלו להר"ר חליעור מרגמו"ש וזהו לזבל להיות בעל צרית ואסור לכנס לסעודה וכן כוכים הר"ר דוד בר חבירס וכן כללם למעשה שסמית הר"ם . האכל ושמתו תוך ל' לובשין בגדי שבת כשסן בני צרית עד לאחר יצואתם מ"ה פרנס מ"ו . על יום ל' בפ"ט מותר לרסוף ולגלם בג"ם מיימיות מ"ו . ואשר שאלת את מורי הר"ר יהודה על אכל תוך ל' יום אם יוכל להזמין לאחרים או להזמין סם אחרים אחר ל' כי פשוט איסור זה בכל מקום עכ"ל תש"ר . מי שמת לו אפי' אינו ואמו ולא נדע לו ל"מ דא"י

פרישה

פרישה
פ"י שצא אין לומר לומר קדוש אחר אמו אם אינו מקפיד לכיבוד אב קודם לכיבוד אם ואע"פ שאמו עמה יורה לומר קדוש צעורה מהר"ם (וכ"כ הכלבו בשמו וכו' וכו' ב"י ר"ם שצ"ו עכ"ל) מיהו כהנו לומר קדוש ללא אפי' כיוי סאב מהר"ם מ"ו . אסור לאכול בשום סעודה אפי' עם המשמשים אם לא שפחו אורחים לביתו אכל לביתו מילה כשהוא אינו כהן או מיהל או בעל צרית או שהסגן עמו אכל או מותר (ד"י) שלים הוא ומותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת עיין בהשפוט מהר"ל עכ"ל מ"ו . שאלו להר"ר חליעור מרגמו"ש וזהו לזבל להיות בעל צרית ואסור לכנס לסעודה וכן כוכים הר"ר דוד בר חבירס וכן כללם למעשה שסמית הר"ם . האכל ושמתו תוך ל' לובשין בגדי שבת כשסן בני צרית עד לאחר יצואתם מ"ה פרנס מ"ו . על יום ל' בפ"ט מותר לרסוף ולגלם בג"ם מיימיות מ"ו . ואשר שאלת את מורי הר"ר יהודה על אכל תוך ל' יום אם יוכל להזמין לאחרים או להזמין סם אחרים אחר ל' כי פשוט איסור זה בכל מקום עכ"ל תש"ר . מי שמת לו אפי' אינו ואמו ולא נדע לו ל"מ דא"י

פרישה
פ"י שצא אין לומר לומר קדוש אחר אמו אם אינו מקפיד לכיבוד אב קודם לכיבוד אם ואע"פ שאמו עמה יורה לומר קדוש צעורה מהר"ם (וכ"כ הכלבו בשמו וכו' וכו' ב"י ר"ם שצ"ו עכ"ל) מיהו כהנו לומר קדוש ללא אפי' כיוי סאב מהר"ם מ"ו . אסור לאכול בשום סעודה אפי' עם המשמשים אם לא שפחו אורחים לביתו אכל לביתו מילה כשהוא אינו כהן או מיהל או בעל צרית או שהסגן עמו אכל או מותר (ד"י) שלים הוא ומותר ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת עיין בהשפוט מהר"ל עכ"ל מ"ו . שאלו להר"ר חליעור מרגמו"ש וזהו לזבל להיות בעל צרית ואסור לכנס לסעודה וכן כוכים הר"ר דוד בר חבירס וכן כללם למעשה שסמית הר"ם . האכל ושמתו תוך ל' לובשין בגדי שבת כשסן בני צרית עד לאחר יצואתם מ"ה פרנס מ"ו . על יום ל' בפ"ט מותר לרסוף ולגלם בג"ם מיימיות מ"ו . ואשר שאלת את מורי הר"ר יהודה על אכל תוך ל' יום אם יוכל להזמין לאחרים או להזמין סם אחרים אחר ל' כי פשוט איסור זה בכל מקום עכ"ל תש"ר . מי שמת לו אפי' אינו ואמו ולא נדע לו ל"מ דא"י

בשם א"י כתב אסור לאכול בין עם החתן בין עם המשמשים עד לאחר שלשים יום ואפילו בחדר אחר שלא במקום החופה ובמקומה אני יושב שאלו הם י"ב ימים לחתן שמו מותר לו ליכנס ולאכול עם החתן עד כאן לשונו:

וכתב הרוקח בסיון ש"ד דיוס ב' שלאחר נישואים רגילים לאכול דגים ושאל ר"י אם יכול האכל לאכול

עמהם והשיב כשפסוק מלומר שהשמה במעונו שוב אינו נקראת סעודה שמה אע"פ שאסור בכל שמה מרעות מיהו הכא כיון דהו רגילים על השתא למימר שהשמה במעונו והשתא לא אמרי לא מיקרי סעודה שמה עכ"ל: וכתוב בתשוב' מהרי"ל דבעל ברית ומוהל מותר' ד"ט שלחם הוא וכו' כפרנס דמחר' תוך ל' של אביו היה בעל ברית ורחץ וכתב עוד שמוחל ללבוש בגדי שבת עד אחר בית הכנסת אלמא דחשיב ליה כרגל מדשרי ליה בגדי שבת דגזירת' הוא כמו גיהון וכו' תשב"ץ דמותר בעל ברית והמוהל לאכול עם הלכך לע"ד האוכל עם לש"ש כשהוא בעל ברית ה"ו זריו וגשכר עד כאן לשונו. והמרדכי כתב בשם כמה גדולים במ"ק הלכה למעשה שמוחל להיות בעל ברית ואסור ליכנס לסעודה ולענין הלכה כיון דמהרי"ל דכתב הוא מורה בה להקל הכי נקטינן (ג) וכבר נתבאר כיוצא בזה לענין ט"ב בעור ח"ט סי' הקנ"ט:

שצב בר ל' יום אסור לישא בפרק אלו מגלחין [כג:] ת"ר כל ל' יום לנישואין: ומ"ש או ליארם עם כתב הר"ש הא דקתני נישואין לאו משום דליארם שרי דהא תניא בפרק החולץ [מג:] רבי יוסי אומר כל הנשים יתארכו חוץ מן האלמנה מפני האיובול ל' יום אלא משום דרבותא דנישואין נקטיה לאשמועינן דנישואין שרי לאחר ל' יום וכן ל"ל דאי ס"ד לדיסור נישואין תוך ל' יום התא לאשמועינן חיפוק ליה משום דאסור לילך לבית המשתה כל ל' יום ונישואין כל ל' יום אף בלא סעודה איכא שמה ואף לנישואין דאחר אסור למיזל ור"ת היה אומר דס"ד להסרייה בדידיה עמי מבאחריו ומתוך כך היה אומר ר"ת אע"ג דלסריין בלתי ומוחל לבית המשתה י"ב חדש שרי לישא אשה אחר ל' יום ואפי' יש לו בנים גדולים דלא אסרו אלא בית המשתה דליכא מצוה אכל נישואין אפי' יש לו כמה בנים איכא מצוה דאמרינן בפרק הבא על יבמתו [סב:] הלכה כר' יהושע דאמר ישא אשה בזקנותו וה"ר יוסף הביא ראיה לדבריו דלא אסרינן אלא בית המשתה של רשות דאמרינן בחסכת שמחות על כל המתים אסור לילך לבית המשתה עד ל' יום ועל אביו ואמו י"ב חדש אע"כ היתה סעודה של מצוה עכ"ל וכו' הרמב"ן בת"ה דודאי אפי' אירוסין בלא סעודה אסורים כל ל' כדתנן ר' יוסי אומר כל הנשים יתארכו חוץ מן האלמנה מפני האיובול וכדמפרשין עלה בגמרא בדוכתא ובתשובה לרבינו האי התיר לישא אשה ולעשות סעודה אירוסין ונישואין לאחר ל' יום אפי' על אביו ואמו וכן עיקר עכ"ל. ומ"ש רבינו שהרמב"ם התיר ליארם אפי' ביום המיתה הוא כפ"ו:

ומ"ש עליו ולא נהירא גם הרמב"ן כתב עליו ולא דק דהא נהירא איתמר הקם כל ל' יום לאירוסין דוק ותשכח עכ"ל. וטעמו של הרמב"ם משום דאיכא לומר דהא דקתני חוץ מן האלמנה מפני האיובול ר' יוסי קתני לה ולא ק"ל כוונתו אלא אף רבי יוסי לא אסר ליארם מפני האיובול אלא בסעודה אכל בלא סעודה מישרא שרי וה"ק כל הנשים יתארכו בכל גוויי אפי' בסעודה חוץ מן האלמנה דליכא בה ל' דאסורה ליארם מפני האיובול כיון בסעודה וטעמא דמפרשים הכי מדשרי בירושלמי ליארם אפי' בתשעה בלא שמה יקדמו אחר ברחמים כמ"ש רבינו בהלכות תשעה באב איה לן למימר דבפרק אלו מגלחין בדוקא קתני נישואין אכל אירוסין מותר. והרמב"ם והר"ש לא ילפי מהם משום דאבילות ישנה שאני הרמב"ם סבר דבששע דשמה יקדמו אחר ברחמים לית לן לפלוגי בין אבילות ישנה למתה: ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דמיקל בצב"ל הוא ומסתבר טעמיה (ה) בתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליה ג' רגלים רבי יהודה אומר ראשון ושני אסור ג' מותר בפרק אלו מגלחין (שס) ומ"ש שפסק הרמב"ם כת"ק הוא כפ"ו: ומ"ש שהרי"ף גיאות והרמב"ן פסקו כרבי יהודה בת"ה כתב ומסתברא כרבי יהודה דהלכה כדברי המו"ל בצב"ל וכו' הר"ף גיאות ז"ל ולזה הסכים הר"ש בפרק אלו מגלחין ומדברי הר"ף נראה שסביר כדברי הרמב"ם וכתבו הג"מ שכן דעת ר"ח ורמב"ם ורמב"ם ורמב"ם וכתבו ככתבי מהר"ר איכרלן בס' ח' דכן נראה לו עיקר. ולפי דרך פסק שלנו ג' כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחרת הכי נקטינן. א ומ"ש ל"ש אם הרגלים בפרק ח"ט ז"ל ויש שהיו רוצים לומר שאם מתה אשתו קודם ר"ה ישא אחרת

חשיבה שמה משום צער דינוקא ורבינו טוביה מחמיר ואומר תוך ל' דמשמע דשי"ך ציה שמה דכתבי שם אנכי על אחרתך וזוהינן שלא לאכול בשום סעודה חוץ לבית בין אכל על שאר קרובים תוך ל' בין על אביו ואמו תוך י"ב חודש ודוקא בסעודת ברית מילה או פדיון הבן וסיום מסכתא וכיוצא בזה אכל במשיא יתום ויתומה ואם לא יכנס הוא לסעודה יתבטל המעשה איכא חילוק לכתב קרובים מותר תוך ל' ועל אביו ואמו לא שרי אלא לאחר ל' כמ"ש בסמוך. ואם האכל אינו יוצא מפתח ביתו מותר לאכול בסעודת מילה אפי' תוך ז' וכן נפדיין הכן ושאר סעודות שאין בהן שמה כל כך אכל בסעודת נישואין יש להחמיר והכי משמע בת"ה סימן רס"ה בשם ריב"ז וכו' בהגהת ש"ע. כתב בהגהת אשיר"י בשם ח"ו סוף מ"ק דמין לאכול בין עם החתן בין עם המשמשים עד לאחר ל' יום ואפי' בחדר אחר שלא במקום המפה וכן נוהגין דלא כהסמ"ק דמיקל בזה

וכתב בהגהת ש"ע אכל מותר לאכל תוך ל' לשמש עם אס ירצה ואוכל בביטו ממה שזולחין לו מן הסעודה, כתב הרוקח דיוס ב' שלאחר נישואים דאין אומרים שהשמה במעונו שוב אינה נקראת סעודה שמה ומותר לאכל לאכול בסעודה של דגים ומצוה ב"י ובהגהת ש"ע. מיהו בליל ב' אע"פ דנוהגין בקראקא שלא לברך שהשמה במעונו אין לאכל לאכול בלילה דלא דמי ליום ב' שכבר בעל בעילת מצוה בליל ב' כפי מהגס ולכך עושין סעודה של דגים ביום ב' משום דבית דגים כדליתא בפ"ק דכתובות הלכך אינה נקראת סעודה שמה כיון שכבר נגמרו הנישואין ואין אומרים לא אחר ברא ולא שהשמה במעונו אכל בלילה ב' מקמי בעילת מצוה דמזכרין אחר ברא עדיין לא נגמרו הנישואין ומקרי סעודת שמה ועיקר שמה הו"ל בלילה ב' סעודה ומה שנהגו שלא לומר שהשמה במעונו נראה שהוא מפני דמתאספין אנשים ונשים מועטים בחדר אחד ואיכא דהכורי עבירה ואין שמה במעונו בדוכתא דאיכא היסורא כמ"ש בספר החסידים מש"כ בשבת במנהג דליכא רוב ע"ז ואנשים בלחוד ונשים בלחוד אכל הנישואין וזאי לא נגמרו בליל ב' מדברין אחר ברא ולא בעל בעילת מצוה הלכך אסור לאכל לאכול בלילה ב' ובתשובה הארכתי יותר:

שצב בר ל' אסור לישא או ליארם וכו' בפרק אלו מגלחין [דק כ"ג] מוכח דל' יום בין לנישואין בין לאירוסין וטעמא משום דאיכא שמה אפי' בלא סעודה והא דמותר לאחר ל' אף באביו ואמו היינו משום דקא חמייס מצוה דפרו ורבו ואפילו יש לו כמה בנים איכא מצוה דהלכה כרבי יהושע דאמר ישא אשה בזקנותו ולא דמי למשיא יתום ויתומה דקא חמייס מצוה וזוהי אפי' בלא שרי באביו ואמו וליכנס למשתה אפי' לאחר ל' דהתם לא קעביד מצוה בלחוד אלא מעשה לאחרים אכל הכא עושה מצוה בעצמו וצריך עליה שרי לאחר ל' ודמי למשיא יתום ויתומה שאם לא יכנס הוא שם יתבטל המעשה וכן חבורת מצוה כגון אכילת פסח וקדשים ומעשר שני וכיוצא בזה דכרים שצריך הוא לעשותם בעצמו אף על פי דליכא שמה שרי לאחר ל': וב"ש והר"ב רבינו משה בר מיימוני כתב וכו' טעמו דמפרש הא דאמרינן כל ל' לאירוסין היינו בסעודה אכל בלא סעודה שרי פן יקדמו אחר ברחמים כמו שהתירו ליארם אפי' בל' ענמו מה"ט גופיה. ומ"ש רבינו ולא נהירא אלא בסעודה משמע כל ל' לאירוסין אפי' בלא סעודה ומ"ש אין ראיה דבאבילות ישנה הקילו טפי והר"ב רבינו משה בר מיימוני סבר דבששע דשמה יקדמו ברחמים ליכא לפלוגי בין אבילות ישנה לדתה וכן פ"י ב"י ופסק כהרמב"ם אכל דעת הרמב"ן והר"ש כדעת רבינו וכן עיקר מיהו לקשר ענמו כשידוכין בלא אירוסין וזאי מותר אפי' ביום המיתה:

מתה אשתו וכו' שם [בדף כ"ג] וטעמא דת"ק כיון דלר"ך שיכח אהבת אשתו הראשונה שלא יהיו ב' דעות במטה אס כן צריך שלשה רגלים ללאחר שצברו עליו שמה כל שלשה רגלים לא יכא זכור שוב מן הראשונה ור"י סבר דכשעברו עליו שמה שני רגלים שוב לא יכא זכור מן הראשונה ואפשר דפלוגתייהו תלוי בפלוגתא אי בתלתא זימני הוי חזקה כרבי או כדברי זימני הוה חזקה כרבן שמעון בן גמליאל דקיימא לן בנישואין ומלקיות כרבי ווסתות וז"ר המועד כרבן שמעון ב"ג וכדליתא בפרק הכע"ז [סוף דף ס"ז] ונראה לפי זה דאין לומר כאן הלכה כדברי המיקל בצב"ל דמשמע זה פסק הרמב"ן כרבי יהודה דהא לא פליגי בצבילות אלא בחזקה כדפרי' ועוד כתבו החוס' ל"ש דאין לומר הלכה

קרובים וכו': ומ"ש אכל ר"ה ויהי לא חשיב כרגלים לדבר זה כן כתב הר"ש אחר הסוכות דק"ל דר"ה ויהי כרגלים ולא מסתבר כלל דהא דהצריכו להמתין

דרכי משה
אבל לענין הלכה דינא הוי כמ"ש ובפרש במקום דנוהגים שהאבילים יכולין להכניס החתן והכלה לחופה ואם כן הריב נמי יכול לברך ברכת אירוסין ושנית יש לחמיה אדרבי ב"י שפסק הלכה כר"ש ורמב"ן ז"ל וכתב שרי יוסי מוצא בדבריהם והנה הוא ביה"ד שהרי לא אכר אלא לכנס לאכול בין עם החתן ובין עם המשמשים משמע הא הכניסה לבר שרי ישא כדברי הר"ש ורמב"ן מציאתי במהרי"ל הג"ה שאם היה אבילים במקום שעושין החופה צוה מהרי"ל סג"ל שיצאו חוץ לב"ה בשעת הברכה ואינו נ"ל אלא כמ"ל וכתב המרדכי דף שצ"ג ע"ב דאבל אסור לאכול בסעודת ב"מ כ"א עם המשמשים דמילה בקרא שמה שנאמר (תהלים קי"ט) שש אנכי על אחרתך והכלבו החמיר שרא לאכול בחתונה וב"מ אפי' עם המשמשים דמילה באותו בית רק בבית אחר מברכין שהשמה במעונו וכו' ב"י בשם הסמ"ק ובני"א פ"ט דף שפ"ד ע"ב דאבל מותר לאכול בסעודת מילה דליכא שם שמה משום צערא דינוקא כ"כ ב"י בשם הגה"ט והתוס' וכו' מהרי"א בת"ה סימן רס"ה בשם ריב"א דאבל מותר לאכול בסעודת מילה אפי' תוך ל' ואפי' תוך ז' ובלבד שלא יצא מפתח ביתו וכן בפדיון הבן עכ"ל: (ג) ודברי מהרי"ל הם בתשובה סימן ז' ק"ו ונ"ל דוקא לאחר ל' אבל תוך ל' יש להחמיר כמו שכתב רבינו בשם הראב"ד דתוך ל' לכל סעודת מצוה שבעולם אסור ה' ומשמע הא אבל אחר נקטינן להחמיר כתב בהג"ה (מנהגים בשם) מהרי"ו דאסור לאכול בסעודה בלילה שליום המחרת מת אביו או אמו:

שצב (א) ואינו נראה לפסק הרמב"ם נגד הר"ש ורמב"ן והטור דרכים נהנה ובתראי וכתבו דבריו הרמב"ם אינו עיקר ואיך נפסק כמותו לכן יראה דגם אירוסין אסור תוך ל' כדברי רבינו: יאשר

דרישה
דאינו מייב לכוונתו אלא אפי' מותר להומוני לסעודת מצוה וכו' דאסור להגיד לו לצערו ומיהו חס שואל חסדים אין לו לשקר לומר שהוא חי אלא יגיד לו ברחמים מרדכי ויביאו ב"י בסיון ח"ב. ובירושלים לסעודת מצוה מותר ומש"ה המיר רמב"ם לאבילות בסיום מסכתא אגודה: ומ"מ בסעודת מילה יש אסורים דהוי סעודת שמה דמביי שם אנכי על אחרתך וגומר יש מתייין משום צער לינוקא והמנהג לאסור בה"ה מ"ו. ומורה"ר יצחק חזי הספר היה מחמיר לאסור לאכל עם המשמשים אם אינם חובלים בבית אחר שאין מברכין עם שהשמה חסכת

ה' שצב [ח] ר"ה וי"כ לא חשיב כרגלים כו' ז"ל הר"ש דהא דהצריכו להמתין ג' רגלים כדמצינן ולא תתורו אפרי לנכנס מכתן חמר ר' נתן לא ישעה חרם כבוס זה ויתן עינוי כבוס חמר וא"ר אליעזר לא נזכרה אלא לשמי נטוי הלכך צריך להמתין ומן

הדושי הגהות
ז בס"א איתא שאם היה צריך לחתן (א"מ): ז בתשובה שלפנינו הוא בס"י קכ"ג: ח ל' יג"ד נראה להגיה דכ"ל ומשמע דה"ה אבל אחר וכו' ור"ל דמסתיתם דברי הראב"ה משמע דל"ד אבל על אב ואם אפי' אכל אחר דהיינו על שאר קרובים נקטינן להחמיר:

שצב א ומ"ש ל"ש אם הרגלים קרובים וכן מ"ש אבל ר"ה וי"כ לא חשיב כרגלים וכו' כ"כ הרא"ש שם כצ"ל הענין דבאמת דמטה שכינים הרא"ש בדבריו אף על פי שאין התקנת הבית

ה' שצב (ה) והרמב"ן כתב כל שלשים לנישואין ר"ל הא דמצינן כל ל' לנישואין הוא דוקא אכל למיזל מותר אפי' ביום המיתה משמע שמה יקדמו אחר ברחמים כמ"ש רבינו לעיל בכל' ט"ב ובלבד שלא ישעו סעודה ועיני בני' סברת מחלקתם: (ב) ופסק הרמב"ם כת"ק כו' והמהרי"א כתב בהשאלת כתבים שאנו נוהגין כרבנן ולא כרבי ע"ש: (ג) אבל רש"י השנה וי"כ לא חשיב כרגלים כו' פי' מאחר שהטעם ל"ש כיון שישכח חסכת

במעונו (וכן במילה אחר עכ"ל) סמ"ק: חלל במילה אחר עכ"ל) חלל לאו משום חובפת אבילות אלא כדי שתשכח ותשקע הראשונה מדעתו בשעה שהוא עם השניים כדמצינן ולא תתורו אפרי לנכנס מכתן חמר ר' נתן לא ישעה חרם כבוס זה ויתן עינוי כבוס חמר וא"ר אליעזר לא נזכרה אלא לשמי נטוי הלכך צריך להמתין ומן

הדושי הגהות
ז בס"א איתא שאם היה צריך לחתן (א"מ): ז בתשובה שלפנינו הוא בס"י קכ"ג: ח ל' יג"ד נראה להגיה דכ"ל ומשמע דה"ה אבל אחר וכו' ור"ל דמסתיתם דברי הראב"ה משמע דל"ד אבל על אב ואם אפי' אכל אחר דהיינו על שאר קרובים נקטינן להחמיר:

שצב א ומ"ש ל"ש אם הרגלים קרובים וכן מ"ש אבל ר"ה וי"כ לא חשיב כרגלים וכו' כ"כ הרא"ש שם כצ"ל הענין דבאמת דמטה שכינים הרא"ש בדבריו אף על פי שאין התקנת הבית

יורה דעה הלכות אבילות שצב

הלכה כר"י משום דק"ל הלכה כדברי המיקל בצבל דהא מילתא דפליגי בה הכא
 און ו בצבל דמי אצלו כבר כלו לכן עכ"ל וא"כ לפי זה הלכה כר"ק דהס רבים
 לגבי יחידא וכן הוא דעת רוב הפוסקים והכי נקטינן וכן פסק מהר"א בכתבו
 יוש ספרו ע"ש : והוא שמת בעלה וכו' ה"ל צפרק החולץ [דף מ"ג] וה"ל
 צירושלמי הביאו הר"ף והר"ש צפרק
 אלו מגלחין . וכתב המרדכי הטעם דה"ל
 דוקא לא יצא אצלה אשתו הראשונה עד
 ג' וכו' ודעים אצל אשה צבעל כל דהו ניהא
 לה וכו' אצלה אשתו אחר ל' יום :
 ומה אלא שחורה ליארם ולינשא עד
 שלשה חדשים ה"ל פ' החולץ [דף מ"א]
 ותימה על מה שכתב הרמב"ם וכן האשה
 שהיתה אצלה לא תבעל עד ל' יום דלי
 צבילה על שאר קרובים מיירי ודאי
 דמותרת בתשמיש לאחר ז' כמו באיש ואי
 צבילה על צבעל מיירי ונשאת הו"ל
 שלא כדון אלא אסורה להבעל עד לאחר
 ג' חדשים משום הבחנה והירוק צ"י כאל
 וכן בכסף משנה דמיירי צבילה על צבעל
 וה"ל מותרת חיוב אינה יסורה אלא
 עד לאחר ל' אצל משום הבחנה אסורה
 להבעל עד שיעברו ג' חדשים וסמך על
 מ"ש בבב"ל גירושין עכ"ל ושרי ליה מהריה
 דה"ל יחזיק הרמב"ם בלשון פס"ד דין
 לא תבעל עד ל' יום כיון דה"ל נאחר ל'
 נמי לא תבעל מוטב היה שלא יבא
 דבר ולא יתן מכאול לפני הקורא למי שלא

ג' רגלים לאו משום חוספת אבילות אלא כדי שתצא ותקע הראשונה מדעתה
 בשעה שהיא עם השנייה כדתיבא [גדרים כ :] ולא תתרו אחר לכבד מכאן א"ר
 ב נתן לא יצאה אדם בכוס זה ויתן עינו בכוס אחר וא"כ ג' אלעזר לא נצרכה
 אלא לב' נשיו הולכך צריך הרחקה זמן ואין ר"ה וי"ה כרגלים צדבר זה אלא
 קבעו הדבר והזמן ברגלים אע"פ שאין
 הרחקה הזמן שיהיה כה"ל שמת הרגלי
 מסייעת השכחה מדעתו ע"כ וכו' הרמב"ן
 בת"ס וכתב המרדכי בסוף מ"ק שאלו
 למור"ם על אחד שהיה תפוס והתנה לו
 השר להוציאו אם יצא אצלה אשה שרונה
 לתת לו ועצרו עליו ר"ה וי"ה כ וסוכות
 מתימת אשתו והשיב דלא חשיבי רגלים
 ואין להתיר לו כדי שיתירוהו מפני הצער
 כי יכיר דשרי למי שיש לו צניס קטנים
 דאין לסמוך על דבריו השר ואפי' אם
 יתירו השר אין זה דומה למי שהניחה לו
 אשתו צניס קטנים דשרי מתוך חיי הצניס
 עכ"ל ואפי' אומר אם לדין יש תשובה
 שאם מפני חיי הצניס התירו כ"ס מפני
 חיי שאפשר שימות מחמת צער התפיסה
 ועוד דה"ל כצניס דכולהו איתנהו צניס
 ואפי' מספק שמה יקיים השר דברו ראו
 להתיר לו וכו' דאפשר לו שלא לצא עליה
 עד שיגיע זמן וכי היא דיוסף הכהן
 ועוד יש לתמוה עליו דלשו מי נרע צער
 דתפיסה ממי שאין לו מי שיטמנו : ומ"ש
 דוקא לישא אסור אצל ליכנס לבית המשחה
 דינא כשאר קרובים פשוט הוא . ומ"ש והיא שמת בעלה אינה מתאבלת אלא ל' יום
 כן משמע מדתיבא צ"י החולץ [מג :] ר' יוסי אומר כל הנשים יתאבלו חוץ מן
 האלמנה מפני החיוב ואיתמר עלה כמה חיוב אצלו של ל' יום ומ"ש אלא שחטורה
 ליארם ולינשא עד ג' חדשים משום הבחנה כדתיבא צ"י החולץ [מג .]
 ומשמע תהא דהלכה כר"מ דאמר הכי וכו' כל הפוסקים כמו שכתבנו ב"ש
 ו"ג המרדכי בסוף מ"ק כתב הטעם שאין האשה צריכה להמתין ג' רגלים משום
 דאשה צבעל כל דהו ניהא לה : בתב הרמב"ם צ"י וכן האשה שהיתה אצלה לא
 תבעל עד ל' יום וכתב עליו הרמב"ן בת"ה משמע דנשאת היא מיד ולא דק דהן
 אפי' צבירותין תנן חוץ מן האלמנה מפני החיוב ומה"ל יום עכ"ל ואפי' אומר דהא
 ל"ק דאיכא למימר דכיון דסבר הרמב"ם דמותר ליארם צניס המיתה כמו שכתבנו
 ממילא לא ק"ל כר"י דחייב לאצלו וא"כ ק"ל כר"י למי שיש לו צניס קטנים מותרת
 לינשא אצלה דיוסף הכהן שמתה אשתו ואמר לאחות אשתו לכו ופרכי את בני
 אחותך אכלו לא קשיא הא קשיא דמשמע ודאי דלא מייירי בשביל נשאת אשתו קרובים
 דכיון דהאשה אינה אסורה בתשמיש המתה אלא תוך ז' למה תאכר האשה אחר ז' אלא
 באשה שהיתה אצלה על צבעל מיירי וקאמר דכשם שהאשה שמתה אשתו ולא קיים
 מצות פריה ורביה או שיש לו צניס קטנים או אין לו מי שיטמנו אע"פ שמתה לו
 לכנס מיד אסור לו לצא עליה עד ל' יום כן האשה שמת בעלה ונשאת מיד לא
 תבעל עד ל' יום וכיון דק"ל דכל הנשים אסורות ליארם ולינשא עד ג' חדשים
 משום הבחנה ואפי' אם אינן ראויות לילד וכמו שפסק הוא ז"ל בלכות גירושין
 הכי משכתה לה אלמנה נשאת בתוך ל' יום ואפי' עברה ונשאת אסורה היא
 ליבעל עד ג' חדשים והואך התיר שבעל לאחר שלשים ואפשר לומר דה"ל מותרת
 חיוב על צבעל אסורה להבעל כל ל' יום ואילו לא היה אלא משום חיוב בלבד
 היתה מותרת להבעל אחר ל' אצל משום הבחנה אסורה להבעל עד ג' חדשים
 וסמך על מ"ש בלכות גירושין : הניא אין לו צניס מותר לישא אשה לאחר וכו'
 עד משום פירושן צפרק אלו מגלחין : וב"ש שאם אין לו מי שיטמנו מותר ג"כ
 לישא אשה אלאחר ירושלמי צפרק החולץ פסקוהו הפוסקים . ומ"ש שפירש הרמב"ן
 דלעולם אסור ל' יום וכו' בת"ה . ומ"ש ושאר כל המפרשים פירשו אלאחר משם
 תוך ל' מותר צפרק הר"ש פ' אלו מגלחין : ולענין הלכה קאמרינן כדברי שאר
 מפרשים דרבים ניהו : ומ"ש אצל הו"ל ככתב ר"ת שאסור ליכנס ג"ז
 שם ובחוספות פרק קמח
 לצא עליה עד לאחר ל' יום גם זה צפרק אלו מגלחין בצרייתא (בב .) ומ"ש
 שפר"ת דהיינו דוקא למי שיש לו צניס קטנים וכו' כ"כ שם הר"ש בשמו ובשם
 הראב"ד ז"ל וכו' המרדכי ג"כ שם בשם ר"ת . ומ"ש בשם הרמב"ם הוא צ"י
 ובתשובת הר"ש כלל כ"ז סימן ז' כתוב שחזרי הר"ף נראה שהוא סובר כדברי
 הראב"ד ור"ת שמדברי הרמב"ם נראה שאינו מחלק בין נשואת מפני פריה ורביה לנשואת
 מפני שאין לו מי שיטמנו ותמה הוא דכבר הוא להלך בנייהו :

יהא וכו' מ"ש בה' גירושין ויורה טעות להיבעל אחר ל' יום אלא היה לו לסמוך על
 מ"ש בה' גירושין ונראה פשוט דמיירי צבילה על שאר קרובים ואע"פ דהיבא דלא
 נשאת אינה חסורה בתשמיש אלא תוך ז' כמו איש הכא דנשאת צבילה החמירו גם
 צ"ה דאסורה עד ל' יום והאי וכן האשה שכתב הרמב"ם קאי אהחלת דבורו שכתב
 ל"ס בנישואין כיצד אסור לישא אשה כל שלשים יום עד ואסור לו לצא עליה עד
 ל' יום אלא שכתבנו דה"ל ששאלה ששאלה צבילה אצלו שלא לצא עליה עד ל' יום ואע"פ
 ששעה כדון ומ"ל סכן היבא ששעה שלא כדון כגון שקיים פריה ורביה ונשאה צימי
 אצלו דפשיטא דאסור לצא עליה עד ל' יום וע"ז קאמר הרמב"ם וכן האשה שהיתה
 אצלה על שאר קרובים ונשאה הו"ל ימי הצלה שלא כדון לא תבעל עד ל' יום דאיש
 ואשה שוין דכי הכי דאיש שכא צבילו אסור לו לבעול עד ל' יום אף על פי שאינו
 אצל אלא משאר קרובים הכי נמי באשה ואם לא נשא צבילו דמותר לו לבעול אחר
 ז' ה"ל באשה דאין חילוק בין איש לאשה צבילן על שאר קרובים אלא בין נישוא
 ובין לא נישוא כנ"ל ודו"ק : עוד כתב הרמב"ן על דברי הרמב"ם שכתב וכן האשה
 וכו' וז"ל משמע דנשאת מיד ולא דק דאין אפילו צבירותין תנן חוץ מן האלמנה
 מפני החיוב וכמה שלשים יום עכ"ל וגמתי דפרישית ניהא דהרמב"ם לא קאמר
 דנשאת היא מיד אלא דאם עברה ונשאת וכך צריך לפרש להרמב"ן גופיה דך
 צרייתא דתיבא אף על פי כן אסור לצא עליה עד לאחר שלשים יום דמיירי בעברה
 ונשאת כמו ש' כתוב בסמוך :

תניא אין לו צניס וכו' ופירש הרמב"ן וכו' פ' הרמב"ן סובר דאסור כל ל'
 יום כדתיבא כל ל' יום לנישואין דסתמא תניא וכל אצל קאמר דאסור
 ל' יום לא לישא ולא ליארם אלא דהכא צמתה אשתו תניא דאם לא קיים פריה
 ורביה א"ל להמתין ג' רגלים או ד' אלא כונס אלאחר אחר ל' יום ולפי זה קשה
 היכי תניא אף על פי כן אסור לצא עליה עד לאחר ל' יום הלא אפילו לארום
 אוחה אסור עד אחר ל' יום וצריך לומר דהך צרייתא מופרשט להרמב"ן דמיירי
 בעבר וכנס אלאחר תוך ל' דאף על פי כן אסור לצא עליה עד לאחר שלשים
 יום ואם כן צריך שמיירה הוא יתן בין האנשים והיא יתנה בין הנשים ושאר כל
 המפרשים פירשו אלאחר משם תוך ל' דהשתא ניהא הא דתיבא אף על פי כן אסור
 לצא עליה עד לאחר ל' תניא אף על פי כן וכו' וגר"ת וכו' ועמו דהר"ה
 דאינו נושא אשה מפני שיש לו צניס או אין לו מי שיטמנו אלא משום פריה
 ורביה ודאי מותר לכנס ולבעול מיד אחר ז' דאי אסור לבעול עד לאחר ל' לאיזה
 צורך חסרו לו לכנסה תוך ל' משום פריה ורביה הלא לא יבא אליה ולא מקיים
 פריה ורביה מיהו תוך ז' ודאי כיון דאסור בתשמיש המתה אסור נמי לכנסה : ומ"ש
 והרמב"ם לא חילק וכו' פירוש הרמב"ם מפרש כפשוטו דמותר לכנס מיד אפי'
 תוך ז' וכו' צ"כ משנה להרמב"ם מותר לכנס הו"ל ז' ואף ע"פ דכל אסור
 כל ז' בתשמיש הוטב ועוד דאסורה עליו שלא יבא אליה עד ל' יום אפי' מותר
 לכנסה מיד תוך שבעה כיון דצבילותה כדי לקיים מצות פריה ורביה קעביד מצוה
 רבה ודו"ק ולענין הלכה פסק צ"י דבאין לו מי שיטמנו או יש לו צניס קטנים
 מותר לו לקדש מיד ולכנס אחר ז' ולא יבא עליה עד לאחר ל' ואם לא קיים
 מצות פריה ורביה מותר לצא עליה אחר ז' וה"ל דפסק דמותר לקדש מיד הוא
 לדעת הרמב"ם דמותר לקדש אפילו צניס המיתה ולא ק"ל הכי כדלעיל בסעיף
 צ' אלא רשאי לקדשה ולכנסה מיד אחר ז' ולא יבא עליה עד לאחר ל' אפי' לא

ולענין הלכה כיון שהר"ף ור"ת והראב"ד והראש"ם מסכימים לדעת אחת הכי
 נקטינן : ומ"ש וכל זמן שאין לו צן ובת חשיב לא קיים מצות
 פריה
קיים פריה ורביה דמותר לצא עליה אחר ז' : ומ"ש וכל זמן שאין לו צן ובת
 כו'
דרישה
 חסרת ראשונה אין כפרה כלל לאחשוביה כרגלים וקרובים טובא ומו ימים טובים הם ולא
 לשמחה נהנו כ"כ שם מהר"א מ"ו ועיין בדרישה ובחגיגה כסף דאף לענין זכ חשיבי כרגלים
 כמ"ש לקמן בסמוך ע"ש : (ד) והוא שמת בעלה אינה מתאבלת אלא ל' יום ר"ל ול"ת החיוב
 שאסורה להנשא משמתייה עד ג' חדשים גם תהא מתאבלת ג' חדשים ואע"ג דכבר אשמועינן
 באיש שאע"פ שאסור לישא עד ג' או ב' רגלים אפי' אינו מתאבל אלא שלשים שבתי בתם
 דלפעמים הוא עומד מיד אחר ל' ואפי' בתוך שלשים לקחת בתים כמו שכתבנו בסמוך משא"כ
 בחלמיה שלעולם היא אסורה לישא עד ג' חדשים כמבואר לקמן בה"ש סימן ז' וייתר נראה
 דכ"כ לאשמועינן דהנשים מתאבלות על צבילותן שנה תמימה : (ה) אלא שאסורה ליארם
 ולינשא עד ג' כו' והטעם שאין חסרה צריכה להמתין ג' רגלים כמו האיש משום דאשה צבעל
 כל דהו ניהא לה מרובה : (ו) ג' רגלים או ב' פי' למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה :
 (ז) תניא אפי' אסור לצא עליה כו' נראה דהרמב"ן ה"ק שאע"פ שמי שאין לו צניס אפי'
 להמתין ג' רגלים מ"מ אסור לישא אשה ולבט' עליה תוך ל' יום דאפי' הא אפילו לישא
 אסור להרמב"ן תוך ג' חדשים וא"כ להרמב"ן ה"י סופא דבדייתא פי' אישא דבדייתא ועיין
 בדרישה : (ח) והרמב"ם לא חילק כו' ולכנס מיד ר"ל לאחר ז' ולבעול אחר ל' ר"ל אפי' כמו
 שאין לו צניס : (ט) וכל זמן שאין לו צן ובת חשיב לא קיים פריה ורביה כו' ובדין ח"ה כמב
 חס

פרישה
 זמן ואין ראש השנה וי"כ לענין זה כרגלים אלא קבעו הדבר והזמן ברגלים אף על פי שאין
 סופתה הזמן שיהיה כה"ל שמת הרגלים וסייעת להכחה מדעתו עכ"ל : [ב] תניא אין לו
 צניס כו' נראה חס' יש לו נשות גדולות וחיון נשות : אלו יש לו להקל ואם הם אצלו בבית
 ומשמתיין חושו הדעת הטהר להחזיר חבן חס' אינן יכולין לשמור עיניהן ראייתו להקל עכ"ל
 אגוד : [ג] תניא אפי' כן אסור ל' כו' בגמרא מיימי ברייתא בשבטן אחר ז' אפי' לא
 צמ עליה תוך ל' יקחו יוסף כלדיון שמתה אשתו וכו' לו צניס קטנים וקאמר על הצבירות
 לאחיה אשתו לך ורגלים בני אמתתך וע"ז קאמר שם והאפי' לא בל עליה ולפי' חילק להימר
 דלכרמב"ן לקח דהיה הכה דהפירו' לניוסה מיד משום שהיתה אחות אשתו ומתקנת על בניו
 כקטנים מש"ה סקלינו גו' לניוסה מיד אלה שלא בה' עליה אצל נשאה דלמחא דהינה מרחמת
 כ"כ אפי' חס' יש לו צניס קטנים אסור חזי' לבונה להרמב"ן וכדומה לזה כתבו הפוס' פ"ק
 דבתיבות ולפי' ל' רגלי ורגלי שכתב אפי' אסור לנשא עליה שנית את לשון הברייתא וכתב דו"ק
 ככל הנשים בשית רבנות עליה חסור והנשים מותר לישא ר"ת כ"כ והו' דוקא שיטתה ל' שין
 כבדייתא אלא ורבי גרסו' חסרת חס' שכתובה בהאי לישא ולהרמב"ן לצא עליה ל' אלא
 פ"ה הכניסה נמי חסור תוך ל' : האיש שמתה אשתו אס מותר לישא מיד הכנה ויענית יש דבר
 ונקנסה חשיב דמתיין בנישומי מי שיש לו מי שיטמנו דהיינו צנו הגדולה אצל כותיו אפי'
 עמו

חידושי הגהות
 הזמן שיהיה בהם וכו' משמע דל"ש אם הרגלים רחוקים או קרובים : ב בגמרא שם איתא מכאן אמר רבי : ג שם בגמרא איתא אמר רבינא :
 81

למנוח ודבר צימח על זכריו תריסר ירחי שחא . ומ"שוכן הכס שצד שמועתי
לאחר י"ב חדש אין מספידין אותו בפרק הערל [ע"י] גבי שאלו שלא נספר בהלכה
אחר דוד שאלו נפקי ליה תריסר ירחי שחא ולא דריב למספידיה וכ"כ הרמב"ן
בת"י בשם גאון שאין מנהג ואין דרך ארץ להזכיר המת לאחר י"ב חדש לשבך
מקום מרוחק שאין מנעת שמועת ת"ח
אלא לאחר י"ב חדש פטורים מלהספיד
אפי' יום שמועה : **תניא** צביל רבתי
יוצאין לבית הקברות
המתים ג' ימים וכו' בפ"ח : א"ר לוי כל
ג' ימים יראה האבל עצמו כאילו הרב
מונהח לזבין כתיבין וכו' בסוף מ"ק (סג) :
ירושלמי כל אותה השנה הדן מתוח
כנגד אותה המשפחה א"ר יוחנן כל ז'
החרב שלופה וכו' עד נתרפאה כל המשפחה
בסוף מ"ק : בהב הרמב"ם ז"ל כל מי
שאינו מתאבל כמו שזנו החכמים הרי זה
אכזרי וכו' פ"ג מהל' אבל : ומ"ש ואחד
מזני חבורה שמת תלמד כל החבורה כולה
הוא בפרק ר"א לזכור (ק"ו) :

לאחר י"ב הרש אין מספידין אותו . תניא באבל רבתי יוצאין לבית
הקברות (ג) ופוקדין על המתים ג' ימים ואין הוששין משום דרבי
אמרו ומעשה שפקדו אחד וחיה כ' שנים (ד) והוליד ה' בנים ואח"כ
מת א"ר לוי כל ג' ימים יראה האבל עצמו כאילו הרב מונהח לו
בין כתיבין מנ' ועד ז' כאילו זקופה כנגדו בקרן זווית מנ' ועד ל'
כאילו עוברת לפניו בשוק ירושלמי כל אותה השנה הדין מתוח
כנגד אותה משפחה א"ר יוחנן כל ז' החרב שלופה עד ל' (ה) היא
רופפת לאחר י"ב היא חוזרת לתערה למת הדבר דומה לכיפה על
אבנים כיון שנתרועעה אבן אחת מהן נתרועעה כולם א"ר אלכסנדר
גולד בן זכר באותה משפחה (ו) נתרפאה כל המשפחה כתב הרמב"ם
ז"ל כל מי שאינו מתאבל כמו שצו החכמים הרי זה אכזרי אלא
יפחד וידאג ויפשפש המעשי ויחזור בתשובה ואחד מבני החבורה
שמת תדאג כל החבורה כולה :

שנה אבר כיון שעמדו וכו' הכי
אופסיקא הילכתא
בפרק אלו מגלחין (דף ט"ז) במקצת
היום ככולו זין בזו וזין ז' י"א דוקא
מקצת יום וכו' עד ככל היום כל זה כתב
הרא"ש ס"ס : מלתאי כתוב בהגה"ה כתב
הרשב"ם נוהגים העם לישב במקצת יום
ז' ביום מחז' ומה שזכר צלילה לא חשיב
מקצתו ככולו וגם בשבת כשהוא שביעי
לאבילות נוהג דברים שבנינועל כל הלילה
ור"ת התיר בשעת הדחק אחר מקצת ליל
ז' דברים האסורים בו אבל אין נוהגין
כן עכ"ה פסק ב"י כמ"ס בת"ה סימן
רצ"ג ד"ז שמת אביו זר"ח ניסן לא סגי
בנוהג וצילול במקצת יום כ"ט אדר
שחזרו אלא צריך לנהוג אבילות עד
שיכנס ר"ח ניסן וכתב עוד דנהגו להסויף
עוד כל אותה היום שמת בו אביו לנהוג בו
ד"ן יב"ח וכתב בזה ב' טעמים אחד משום
דאומר בו קדיש וזכרו ומתענה בו לכך נוהגים אבילות באותו יום לפ"י היה נראה
דאם חל בשבת כיון דאינו מתענה אע"פ דאומר קדיש אין להחמיר וכ"ש באשה
דאינה אומרת קדיש דאין לה לנהוג אבילות כשחל בשבת לפי טעם זה אבל כתב
עוד טעם שני להיכא דמתענה ואומר קדיש וזכרו ביום המיתה והוא מת היום
ונקב לאחר דאבילות לעולם מיום קבורה מניין לפי טעם זה ודאי אפי' חל בשבת
חייב לנהוג אבילות של ד"ן יב"ח כל אותו היום כיון דהוא יום דמשלם בו יב"ח
ובין אש בין אשה צריך לנהוג אבילות כל אותו היום והכי נקטין לחומר מפני
כבוד אביו ואמו . מיהו נראה דבשעה מעוברת דמותר ליכנס לבית המטה לאחר
י"ב חדש כלעיל בר"ש ס"י ש"א או אין נוהג ד"ן יב"ח חדש ביום שמת בו אביו
אע"פ שאומר קדיש וזכרו ומתענה בו ביום דמאחר דכבר נכנס למטה והפסיק
מאבילותו שז' אינו חוזר לאבילותו ובענין זה כתב הרמב"ן ד"ן מקצת היום ככולו
אי סגי במקצת לילה ע"ן בספר ת"ה דף ע"ג ע"ב :

שנה אבר כיון שעומדין המנחמין מאצלו ביום ז' (א) מותר
ברחיצה במקצת היום ככולו (ב) ל"ש מקצת יום ז'
ל"ש מקצת יום ל' י"א דוקא מקצת יום שצריך לנהוג אבילות קצת
היום ומה שנהג בלילה לא השבינן ככל היום (ג) וי"א דה"ה גמי
מקצת הלילה חשיב ככל היום והר"מ מרושנבור"ק כתב דגבי ז'
(ד) כיון שצריך ספירות ז' לא השבינן מקצת לילה ככל היום אבל
בשמועה רחוקה שאינו נוהגת אלא יום אחד אם שמע בלילה חשיב
ככל היום (ה) ור"ת התיר בשעת הדחק לרהוץ בלילה ז' :
שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

נמו מקצת הלילה ככולו או דוקא יום צעין וכו' אם באת לו שמועה רחוקה
בלילה וישב מקצת הלילה אם מותר לרחוץ צלילה ולכסוף כתב משום דצלילה לא
מונחא מילתא שרי דרך בני אדם לחלוץ מנעליהם צלילה ורשב"ם כתב שהגוס
העם לישב מקצת יום ז' ומה שזכרין מקצת לילה באבילות אינן מחשיבין אותו
ולא דענו עמא מאי וכו' כתב אם שמת שמועה רחוקה צלילה במקצת הלילה
ככולו וע"ג דגבי ז' לא אמרינן מקצת הלילה ככל היום כדאמרינן לעיל אבל כיון
שעמדו מנחמים מאצלו וברחיצה ומשמע דוקא ביום ז' וכ"כ דכשמת ל' צריך
למנות עד מקצת יום ל' מדאמרינן בפ"ב דמגילה (כ"ו) וכן שומרת יום כנגד יום
וכו' אלא כל דבר דלא סליק ביומיה וצעי ספירה לא אמרי' מקצת הלילה ככל
היום היכך אבל לא יצא מפחה ביתו עד הנך החמה וכן ביום ל' לא יגלה עד
הנך החמה ומיהו לענין שמועה רחוקה דלא צעי ספירה אלא סגי בשעה אחת
בליקא אפי' צלילה עכ"ל והמדרכי בפ"ב דמגילה ובפרק אלו מגלחין לא הניח אלא
דברי הר"מ והרמב"ם בת"ה האריך לסמור דברי האוס' והעלה דלעולם מקצת לילה
חשבו ככל היום : ולענין הלכה נקטין בדברי הר"מ דבתראה הוא ומסביר טעמיה :
כתב בת"ה סימן רצ"ג מי שמת אביו ואמו זר"ח ניסן כשיגיע אחריו כ"ט באדר
ונהג דין אבילות ד"ב חדש במקצת אותו היום כלו לו אבילות ד"ב או לא תשובה
יראה דלא כלו עדין וצריך לנהוג אבילות ד"ב עד שיכנס ר"ח ניסן ולא דמי
ליום ז' ול' דהתם הספירה הוא לפי הימים אבל גבי אבילות ד"ב דלא הזכירו
בשום מקום אלא יב"ח ולא ש"ך ימים דהספירה הוא לפי החדשים אי הוי אמרינן
מקצתו ככולו הוה שרי בתחילת חדש י"ב והא ודאי יתא ולכך לא כלו עד שיכנס
ר"ח ניסן (ג) : ומ"ש רבי שר"ת התיר בשעת הדחק לרחוץ צלילה ז' כ"כ הרמב"ן
בת"ה בשמו :

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

שצו כתב הראב"ד אבל שלא נהג אבילות תוך ז' בין בשוגג
בין במזיד משלים אותו כל ל' הוץ מהקריעה שאם
לא

הוא דאורייתא כלומר אם הוא יום מיתה וקבורה הוא דאורייתא לדעת הגאונים וכן דעת הר"ף בפ"ב דברכות וזכרנו אלו מגלחין וכו' הרמב"ם בפ"א וכו' הרשב"א דלא אמרו הגאונים אלא ביום מיתה והוא עצמו יום קבורה הוא זה בלא זה לא : ומ"ש שהראב"ד הוסיף לומר דגזירת ל' לניהול ולתפירתה הוי דאורייתא כ"כ הרמב"ן בפ"ה בשמו והוא ז"ל

חלק עליו : וכו' ש"ת ור"י פירשו שאין שום אבילות דאורייתא וכו' כ"כ הרמב"ן בפ"ה וה"ר יונה בפ"ב דברכות בשם חכמי ספרדמים ז"ל : יב"ש והרמב"ן האריך מאד וכו' עד אצל אשתו קטנה מד"ס הוא בפ"ה : ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפרק ב' ואיפשר שאע"פ שהוא מן התורה קרי לה ד"ס לפי שאינה מפורשת בתורה לענין עונותיה ולא אחיה אלא ממדרש חכמים בשאר חכמי בני לענין טומאה בין לענין אבילות שהוא מד"ס שכתב בפרק הנזכר לענין טומאה לאשתו עשאה כמת מלוא כיון שאין לה יורש אלא לא תמלא מי שיתעסק בה וכתב עליו הרמב"ן והוא באשתו קטנה תניא נהדיא כדאיתא פרק האשה רבה [דף טז :] וי"ל שהרמב"ם נחמין לומר לאשתו בין קטנה בין גדולה אינו מיטמא אלא מד"ס ולגדולה הוי מד"ס אלא דאיתא ממדרש חכמים שזה נקרא ד"ס לדעתו ז"ל ולקטנה הוי מד"ס ממש כלומר דאין לה עיקר בתורה מטעם אשה אלא שחכמים עשאהו כמת מלוא כיון שאין לה יורש אלא הוא ז"ל הרמב"ם בפרק הנזכר ומדבריהם שיתחבל האיש על אשתו הנשואה וכן האשה על בעלה ומתחבל על אחיו ועל אחותו שהם מאמו אפי' הכהן שאינו מטמא לאחיו ואחותו מאמו ולאחותו הנשואה אף על פי שהיא מאמו מתחבל הוא עליהן . ואם יתה אחותו והנשואה מאמו הרי הוא מתחבל עליה דין תורה . וכתב עליו הרמב"ן בפ"ה מ"ש באחותו נשואה שאבילותה מן התורה זה לא ידענו לו דג סוף ומקום טענה : ומ"ש רבינו וא"ל הר"ש ז"ל הסכים לדברי ר"ת ור"י הוא בפרק אלו מגלחין :

שצט הקובר

עליו אבילות ונהג בו אפי' שעה אח' קודם הרגל מפסיק האבילות וכו' בפרק אלו מגלחין [י"ט] חנן הקובר את מתו ג' ימים קודם לרגל בעלה ממנו גזירת שלשים קיימ' כפיית המטה שעה ימים קודם לרגל אחר הרגל דר"א ומ"כ אפי' יום אחד ואפי' שעה אחת ואסוקא בגמרא דהלכה כחכמים . ומ"ש וימי הרגל עולין לו למתנין ל' וכו' מימרות אמוראי סס . ומ"ש ודוקא שנהג אבילות באותה שעה וכו' אצל אש שגג או הויד ולא נהג אבילות וכו' אין הרגל מבטל האבילות כן דקדק הראב"ד מדקתני קיים כפיית המטה וכתבתי לשני בסיומן שצ"ו : וכפ"ר רי"ז ורומה ומ"מ ל"ל דרגל עולה למתנין ל' דלא גרע מקובר מתו ברגל עכ"ל ודבר פשוט הוא דכוננו לו מיתה המת קודם הרגל מיירי . ומ"ש אפי' לא נהג אלא דברים שצניעא וכו' הרגל מפסיק כ"כ המרדכי במ"ק וכו' הגה"מ :

ומ"ש

הוא : ומ"ש אלא נהג ברגל דברים שצניעא ומונה ז' אחר הרגל וזכרנו ליה שמועה רחוקה או שמת כיון שלא נהג כלל אבילות אין החג מפסיק וגם אינו עולה והי"ל ספק אבילות והכריח בעל המאור להחמיר משום דדבר פשוט הוא דאין מפסיק ואינו עולה לו הרגל למוי שלא ידע במיתה המת וכדכתב הראב"ד גס הר"ר ירוחם ונתקן יוסף הסכימו לדברי הראב"ד ובעל המאור וכך הוא דעת הרמב"ן בספ"ה [דף ע"ו] והכי נקטנו וכתב מהרש"ל לפי זה היכא דמת ביום א' ונקבר ביום ב' אע"פ שהקרונים שהיו אצל הקבורה מונין מיום הקבורה כי אז הייתה סתימת הגולל מ"מ אחרון שלא היו אצל הקבורה ולא נודע לכן המת עד שהגיע יום ל' מיום הקבורה א"כ לנהוג אבילות כיון דיום שמיעה דידהו הויה יום ל' מיום המיתה והי"ל שמועה רחוקה דלגבי דין שמיעה יום המיתה הוא עיקר וכדתנן הריני כיום שמת בו אצל הריני כיום שמת בו גדליה ב"א : ומ"ש אפי' לא נהג אלא דברים שצניעא כגון ששע שמועה קרובה ביום שנת בו כ"כ המרדכי במ"ק וכו' הגה"מ מיי' והאריך בזה הביאנו ב"ל לקמן סימן ת"ב :

ודבר פשוט הוא שכל זמן שלא נקבר אין סם אבילות אלא תפיסתם הגולל כלעיל ביום סימן שעה"ו וא"כ בע"כ הא דקאמר הכא דהאבילות הויה דאורייתא ביום מיתה אינו אלא כשנקבר בו ביום שמת וכסתם הגולל :

ומ"ש

והראב"ד הוסיף לומר דגזירות שלשים לניהול ולתפירת דאורייתא ור"ת ור"י פירשו שאין שום אבילות דאורייתא אלא (ב) אנינות לחוד הוא דהוי דאורייתא ביום ראשון ואנינות לחוד ואבילות לחוד (ג) האסור בזה מותר בזה ואונן אינו אסור ביום ראשון מן התורה אלא באבילות קדשים ומעשר שני ועוד החמירו בו חכמים לאוסרו (ד) בדברים המפורשים בפרק מי שמתו אבל אבילות לא מצאנו בש"ס מקום שיהא מן התורה והרמב"ן האריך בו מאד וסיום דבריו נמצינו למדים שאבילות יום ראשון שהוא יום מיתה וקבורה מן התורה (ה) ולא כל הנהגים אבל (ו) אלא בו' מתים המפורשים בתורה (ז) שהן אביו ואמו בנו ובתו ואחיו ואחותו הבתולה ואשתו נשואה אבל ג' מתים שהוסיפו עליהן לאבילות שהן אחיו מאמי ואחותו מאמו נשואה וארוסה טאב אי מאם ואחותו אנוסה או מפורתה אבלותן מד"ס וכו' הרמב"ם אלא שכתב אשתו בכלל אותם שהם מד"ס והוא ודאי מן התורה אם היא גדולה (ח) אבל אשתו קטנה מד"ס וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדברי ר"ת ולר"י :

שצט הקובר

מתו קודם הרגל (ט) בענין שחל עליו אבילות ונהג בו אפילו שעה אחת קודם הרגל הרגל מפסיק האבילות ומבטל ממנו גזירת ז' וימי הרגל עולין לו למתנין ל' (י) הרי שבעה לפני הרגל וימי הרגל ומשלמים עליהם השלשים ודוקא שנהג אבילות באותה שעה אפי' לא נהג אלא דברי' שצניעא כגון ששמע שמועה קרובה ביום שבת שחל להיות ערב הרגל שאע"פ שאינו נהג אלא דברים שצניעא הרגל מפסיק אבל אם שגג או הויד ולא נהג אבילות או שהיה קרוב לחשיכה ולא היה יכול לנהוג אין הרגל מבטל האבילות [ח] וכל שבין אם לא ידע במיתה המת קודם הרגל שאין הרגל מבטל אלא נהג ברגל דברים שצניעא ומונה ז' אחר הרגל ובאותם השבעה מלאכתו נעשית ע"י אחרים ועבדיו ושפחותיו עושין צניעא בתוך ביתו דכיון דכבר נתבטל בשבעת ימי הרגל ממלאכה אע"פ שלא נתבטל מחמת האבל אלא מחמת הרגל מ"מ סוף סוף נהג כדיון אבילות בענין המלאכה הי"לכך אין להחמיר בו כמו בשאר אבילות ומלאכתו נעשית על ידי אחרים וכל ימי הרגל רבים מתעסקים בו לנחמו הי"לכך אין מתעסקין בו לנחמו אחר הרגל ורגל עולה למתנין שלשים שלשים

שצט הקובר

מתו קודם הרגל (ט) בענין שחל עליו אבילות ונהג בו אפילו שעה אחת קודם הרגל הרגל מפסיק האבילות ומבטל ממנו גזירת ז' וימי הרגל עולין לו למתנין ל' (י) הרי שבעה לפני הרגל וימי הרגל ומשלמים עליהם השלשים ודוקא שנהג אבילות באותה שעה אפי' לא נהג אלא דברי' שצניעא כגון ששמע שמועה קרובה ביום שבת שחל להיות ערב הרגל שאע"פ שאינו נהג אלא דברים שצניעא הרגל מפסיק אבל אם שגג או הויד ולא נהג אבילות או שהיה קרוב לחשיכה ולא היה יכול לנהוג אין הרגל מבטל האבילות [ח] וכל שבין אם לא ידע במיתה המת קודם הרגל שאין הרגל מבטל אלא נהג ברגל דברים שצניעא ומונה ז' אחר הרגל ובאותם השבעה מלאכתו נעשית ע"י אחרים ועבדיו ושפחותיו עושין צניעא בתוך ביתו דכיון דכבר נתבטל בשבעת ימי הרגל ממלאכה אע"פ שלא נתבטל מחמת האבל אלא מחמת הרגל מ"מ סוף סוף נהג כדיון אבילות בענין המלאכה הי"לכך אין להחמיר בו כמו בשאר אבילות ומלאכתו נעשית על ידי אחרים וכל ימי הרגל רבים מתעסקים בו לנחמו הי"לכך אין מתעסקין בו לנחמו אחר הרגל ורגל עולה למתנין שלשים שלשים

שצט

וכתב המרדכי דה שצ"ב ע"ב ה"א דאפי' לא קבורה קודם הרגל אלא מסרו לעכו"ם לקברו או שגרו למקום אחר בענין שמתכסה שעה אחת טעני המחאבילים הרגל טפסיק גזירת שבעה עכ"ל וכו' דברי הטור שכתב בענין שחל עליו אבילות וכו' שכתב בא"ז דאם חל עליו האבילות שעה אחת

דרישה

סי' שצט [א] וכו' שכן א"ל ידע במיתה המת קודם הרגל כו' ורבי' זרמיה הלוי כתב בספר המאור א"ס מת אחר בערב הרגל ובגדת השמועה לאחד מקרובי המת בעשירי אחר הסג אי כו' שמועה קרובה או כחוסק ותלו הדבר להקל משום ספק אבילות להקל ול"ל להסמיר שאין נראה שיעלה הרגל למוי שלא בא עדיין שמועת המת ואין עולה לו הרגל להשיב כ"א ויס ע"כ מתום' אלפסי מ"ז והביאו ב"י ג"כ בס"י ת"ב (ו"ל סס) כתב רבינו ירוחם מת לו מת ערב הרגל שערב הסג וסג ושמיני עזרת עולין למתנין ל"ל וזכרן לנהוג ט' ימים אחר הסג להשלים ל' ולא ידע שמת עד שעברו י' ימים אחר הרגל ולפי המתנין שמיני כבר עברו ל' והוי שמועה רחוקה כ' בעל המאור שיש מן החכמים שנסתפקו בזה ובתבא דה"ל ספק אבילות וק"ל כדברי המיקל בחבל והי"ל שמועה רחוקה ולפי דעתו ל"ל דה"ל שמועה קרובה שאין הדברים נראין שיעלה לרגל למוי שלא באה לו עדיין שמועת המת כי לעולם אין דיון מי שלא נהג אבילות ולא שמת בו כיון מי שנהג הי"לכך ל"ש ערב הרגל ול"ש יום שמיני עזרת וכל כיוצא בו אינו כמתנין לגבי שמועה אלא לענין ע"כ דבריו והרבה ראיות ע"כ עכ"ל ר"י . וכ"י בפרק ח"ט כתב כל זה ג"כ וגם הרמב"ן בפ"ה הסכים לדברי בעל המאור וע"כ ראוי לפרוק כמותו אף להחמיר בחבל . ומעשה אינו בא לדון על שמועה רחוקה לענין יום מיתה וקבורה לאבילות ובגון שלא נקבר ביום שמת שיש לחלק ולומר אף שלגבי אבילות עדיין הם בתוך שלשים ומתנין מיום הקבורה דהיינו אבילות וידברו לא מל עד שמתם הגולל וכ"י שלא נקבר י"ט לשה דין אבילות מכל לענין שמועה לאוהם שלא נהגו אבילות מונין שמועה רחוקה מיום המיתה מחמיר דיום המיתה

פרישה

(ב) אנינות לומר דכתוב לא אכלתי בלוגי ממנו וקאי אמשער ואכלתי טעמת סייס קאי אקדשים : (ג) האסור בזה מותר בזה והאסור בזה מותר בזה כן הוא בש"ר דף ל"ה ע"ב בשם ר"י וה"פ באסור מכה אבילות דהיינו שאסור באבילות קדשים ומעשר שני מדאורייתא וכן אסור ביין ובשר מדרבנן למי קבורה וכן פטור מכל הטומאות כל זה מותר באבילות והאסור מכה אבילות דהיינו תשמיש המטה ובגידת סנדל ורימיה וגילוח וכל הכי דמשיב לעיל בתפילת סו' ש"פ מותר מכה אבילות קודם עקרי המת דלא מל האבילות ואע"ג דכתב לעיל ס"ס שמ"ל דלוחן אסור בתשמיש המטה י"ל דרי' ור"ת סבורים כהרמב"ם והר"ן גלות שהביא רבינו לעיל בסיומן שמ"ל דסגרי שאינו אסור בין מיתה לקבורה כהני דאסור מכה גזירת שבעה א"כ ס"ס האסור באבילות מותר באבילות מלך דאורייתא דלוגיות ולא איירי בזה שהמנין בו חכמים דלכ"ע אף למ"ד אבילות יום ראשון דאורייתא מ"מ מה שאסרו תשמיש המטה בימי אבילות אינו אלא מדרבנן ודו"ק עיין במקומו דבריו ר"י : (ד) ברב"ר סמפורים בפרק מי שמתו דהיינו שאסור בבשר ויין ופטור מכל מלוא עשה : (ה) ולא כל הטהורים בחבל ל"ל ולא בכל המתים שמתחבלים עליהם :

דרכי משה

(א) וכתב המרדכי דה שצ"ב ע"ב ה"א דאפי' לא קבורה קודם הרגל אלא מסרו לעכו"ם לקברו או שגרו למקום אחר בענין שמתכסה שעה אחת טעני המחאבילים הרגל טפסיק גזירת שבעה עכ"ל וכו' דברי הטור שכתב בענין שחל עליו אבילות וכו' שכתב בא"ז דאם חל עליו האבילות שעה אחת

סי' שצט (ה) בענין

שחל עליו אבילות ר"ל אפי' לא קבורה קודם הרגל אלא מסרו לעכו"ם לקברו או שגרו למקום אחר בענין שחל עליו אבילות וכו' שכתב בא"ז דאם חל עליו האבילות שעה אחת

סי' שצט (ה) בענין

שחל עליו אבילות ר"ל אפי' לא קבורה קודם הרגל אלא מסרו לעכו"ם לקברו או שגרו למקום אחר בענין שחל עליו אבילות וכו' שכתב בא"ז דאם חל עליו האבילות שעה אחת

סי' שצט (ה) בענין

שחל עליו אבילות ר"ל אפי' לא קבורה קודם הרגל אלא מסרו לעכו"ם לקברו או שגרו למקום אחר בענין שחל עליו אבילות וכו' שכתב בא"ז דאם חל עליו האבילות שעה אחת

יורה דעה הלכות אבילות שצט

לומר ללשיל סתם דבריו לחומר ע"פ דעת הרבה פוסקים שחולקים על ס"ה וכו' לא כתב אלא מיהו איכא ס"ה דמיקל בזה ועל כן היכא דנהוג כמותו לקולא לא יצאו מהגמ: ר"ה ויום הכפורים חשיבו כרגלים וכו' ויום טוב שני של עצרת פולה למנין י"ז כיון שאנו בקיאות בקביעותא דירחא וכו' לכאורה משמע דבראש השנה א"ז יום שני עולה למנין כיון דלאו משום מנהג הוא נקבע והכי נמי משמע יצאת מלשון הרמב"ם הציאו בשלחן ערוך ג'ל המקומות שטעוין ב' ימים טובים מונה השבעה מיום טוב שני האחרון אף על פי שאינו נהג בו אבילות הואיל ומדבריהם הוא עולה לו מן המנין מדכתב המקומות וכו' משמע דדוקא בשני ימים טובים של גלויות שהוא משתנה לפי מנהג המקומות אבל ראש השנה דעושיין אותו שני ימים בכל מקום אינו מונה אלא מיום שלאחריו דכיומא אריכתא נינהו וגדולה מוה כתב רבינו בשם ר"ג דאפי' בקורבן מתו קודם ראש השנה לא נמנה יום שני דראש השנה ליום בפני עצמו למנין ל' מטעמא דהני דתרי יומא דראש השנה כיומא אריכתא דתרי וכן כתב הר"ר ירוחם להדיא ומבאו ב"ז וכתב דבריו הס' לדעת ר"ה ולפי זה כל שכן בקורבן מתו ביום ראשון של ראש השנה ונקבר בו ביום דאין מונין שבעה אלא מנ' נחשתי ואילך מיהו נראה עיקר דמה שכתב רבינו נבי יום טוב של עצרת ליום שני עולה למנין משום דלא בקיאות בקביעותא דירחא וכו' לא כתב כך אלא בקורבן מתו לפני עצרת דשעה אחת לפני עצרת חשוכה כו' ועצרת נמי חשוכה כו' הסם הוא דאי לאו דבקיאות בקביעותא דירחא לא היה לנו להקל עוד קולא ולמנות יום ב' דעצרת בפני עצמו דדי לנו קולא דב' ימים של עצרת שטעוין ב' ימים לא היה נחשב בפני עצמו אס היינו צריכין לחושבו אלא דאין אנו צריכין לחושבו כיון דאיכא ז' ימים בין ר"ה ליה"כ ויה"כ מבטל ממנו גזירת ל' אבל בקורבן מתו ברגל דלא מקילי' אלא קולא זו דמתחילין למנות מיום שני הואיל שהוא מדבריהם ולדאי דאף ב"ה דהוי מדבריהם מונין מיום שני גם מ"ש הרמב"ם המקומות וכו' איכא למימר דהרמב"ם אולי לטעמיה דמחלק בין ב' י"ט של גלויות לב' י"ט דר"ה להיכא דמת

כתוב

לספר עד שיגיעו בו הכיוריו ומהו כתוב בספר המצות דוקא שפוגע בו הרגל בתוך ל' (יא) אבל אם עברו שלשים ואח"כ פגע בו הרגל או אפי' אם חל יום ל' ברגל הרגל מבטלו ר"ה ויום הכפורים חשובין כרגלים לדחות האבילות ועולין בשביל ז' ימים (יג) אע"פ שאינו אלא יום אחד בעצרת וזה הכלל לכל המועדים נהג שעה אחת לפני הפסח שעה השוכה כשבעה ושמנת ימי הפסח הרי מ"ז ומשלים עליהן מ"ז שעה לפני עצרת השוכה כשבעה ועצרת חשוב כשבעה כיון שאם לא קירב קרבן עצרת בעצרת יש לו תשלומין ב' ז' חשוב כשבעה הרי י"ד ומשלים עליהם י"ז וי"ט שני של עצרת עולה למנין י"ז כיון שאנו בקיאות בקביעותא דירחא ואין אנו עושיין יום טוב שני אלא משום מנהג חשוב כחול ועולה למנין י"ז (יג) שעה לפני ראש השנה מבטל ממנו גזירת ז' ור"ה הרי י"ד ומגלה ערב יום הכיפורים שמבטל ממנו גזירת שלשים שעה אחת לפני י"ה וי"ה הרי י"ד ומגלה ערב החג שעה אחת לפני החג והחג י"ד (יד) ושמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו חשוב כז' הרי כ"א ויום ב' של שמיני עצרת שהוא כמו חול כדפרישית הרי כ"ב ומשלים עליהם ח' וי"א שהקובר מתו קודם ר"ה (טו) אין י"ב מבטל ממנו גזירת ל' וכן אם קוברו קודם י"ה אין החג מבטל ממנו גזירת שלשים דתרי קולי בחדא אבילות לא עבדינן שיבא רגל אחד ויבטל גזירת שבעה ויבא רגל אחד ויבטל גזירת שלשים וכן דעת בה"ג שכתב היכא שמת לו מת שעה קודם ר"ה עולה למנין שבעה ור"ה שבעה הרי י"ד וז' שבין ראש השנה ל"ה הרי כ"א וי"ה שהוא כרגל חשוב כשבעה הרי כ"ה יום ונקיט בתר י"ה ב' ימים וסברא ראשונה היא סברת הרמב"ן ולזה הסכים א"א ז"ל כתב ה"ר שמשון הקובר מתו שעה אחת לפני הרגל שאותה שעה והרגל חשובין כ"ד ומיד אחר הרגל יש לו דין שבוע ג' (טז) לענין שיושב במקומו ואינו מדבר אפילו בר"ה ועצרת שאינו אלא יום אחד כתב בה"ג הלכה למעשה הקובר מתו ברגל לא חיילא עליה אבילות אלא אחר הרגל [ו] ונקיט יומי דאבילות מי"ט האחרון אף ע"ג דלא נהיג ביה אבילות עולה למנין ז' ולא נקיט לאחר הרגל אלא ששה ימים ומאן דשביב ליה שבכא (יז) ביום שני שהוא י"ט האחרון או ביום שני דעצרת נהיג ביה אבילות דהוא יום מיתה וקבורה דהבי אסבימו רבנן דאבילות יום ראשון דאורייתא דדחי עשה

כתב בפ"י הקובר את מתו אפי' שעה אחת קודם הרגל או קודם ר"ה וי"ה בטלה ממנו גזירת ז' נמצא מונה לאחר ר"ה וי"ה כ"ג יום ולאחר פסח י"ז יום ע"כ. וכבר כתבתי בעור א"ח סימן תקמ"ח שכתב הרמב"ן ליישב דבריו ושכתב דמכל מקום אין דבריו נראין לענין הלכה כיון שהר"ה והר"ה וכו' מסכימים לדברי הרמב"ן הכי נקטנו (ה) כתב ה"ר שמשון הקובר מתו שעה אחת לפני הרגל שאותה שעה אחרת חשוכים כ"ד ומיד אחר הרגל יש לו דין שבוע שלשית וכו' בפרק אלו מגלחין כ"כ הר"ה ששמו וגם הנה"מ בפ"י כ"כ: כתב בה"ג הלכה למעשה הקובר מתו ברגל לא חיילא עליה אבילות אלא הרגל ונקיט יומי דאבילות מי"ט האחרון וכו' כ"כ הר"ה בפרק אלו מגלחין והרמב"ן כת"ה בשמו וכו' הר"ה בפרק אלו מגלחין וכו' עשה

דרכי משה

הרגל מפסיק ז' דמות לרחוץ סמוך לערב בחמין ואם כן אם מת לו מתו בע"ש ע"כ ולדין דנהגין איכור הריצה כל ל' דינו כיון חספיה ואין להחיותו רק כשהוא ח' שלו בשבת וכן נהגין כתב מהר"י מינץ בתשובה סימן ז' אם הפסיק הרגל אבילותו והרגל הוא פסח מותר לספר אחר הצות אף ע"ג דאחרים אסורים לאחר הצות ועדיף שפי שגם הוא יגלה קודם הצות דכל המותר לערב מותר שחתי' אמנם בתשובת מהר"י סימן ז' כתב במקומות הנהוגים לשלול תוך ל' או לאחר ל' על אביו ואמו מותר לשלול את הפסיק האבילות ודוקא לאחר שהתפללו מנחה נראה מדבריו שכל שיהרגל מספיק אינו שרי אלא לאחר שהתפללו מנחה ואפשר דבע"ש שאסור לספר אחר הצות מורה מהר"י מינץ דשרי וכו' בה"ז להדיא דבע"ש נפסק האבילות מנחה שחיתת הפסח ואילך: (ד) וכבר כתבתי דעת א"י כדעת החשב"ץ בדין האחרון דהיינו שאין אבילות נהוג בע"ש מוסר שחיתת הפסח ולמעלה וראוי לסמוך עליו: (ה) כתב המרדכי דף שצ"ד ע"ב ה"א השומע שמועה קרובה ברה"א או ביה"כ או בעצרת

פרישה

טעות דגם הרמב"ם לא כתב בהאי לישנא אלא לגלגל אסור אף במועד דהא לא בטל ממנו רק גזירת טעם וכ"כ הרמב"ם להדיא ואח"כ כתב ואינו מותר לרחוץ כו' וק"ל מ"ז. ונראה דאין כאן טעות כלל בגירסתו שכתב דבניו וזע"ש שאין הגירסא כן במיימוני מ"מ רבינו כתב כוונתו ומ"ש לא לגלגל ולא לרחוץ כו' ר"ל כל מרח כדיונו לא לגלגל ע"ד שלשים ולא לרחוץ תוך ז' וסבר רבינו דבכלל מ"ש הרמב"ם ז"ל ואינו מותר לרחוץ ולסוך ולעשות דבר עד שיהיה י"ט בכלל לטעם דבר ככלל ג"כ גילוח לפי זמנו ודיו וק"ל: (יא) אבל אם עברו שלשים ואח"כ פגע בו הרגל כו' ב"ז פסק לחוסר אף בכה"ג: (אס) חל יום ל' ברגל בל"ח סימן תקמ"ח כתב בערב הרגל ע"כ: (יב) אע"פ שאיכא חלל יום אחד בעצרת כמ"ש בסמוך: (יג) שעה אחת לפני ר"ה מבטל ממנו גזירת ז' וי"ה הרי י"ד ומגלה ערב כו' הקטן התוס' מה אתו צריכין שיהא ר"ה כו' בל"ח ז' מותר לגלגל ע"כ דהוי קובר את מתו מ' ימים קודם הרגל דמבטל ממנו גזירת ל' ומתריץ דהא יום אחד נהג אבילות כ"א יום ז' א"ל לא חמירין י"ב מבטל שלשים ע"כ פי' הואיל שלל כהג חלל יום אחד בתורת טעם דהיינו טעם שלשים של תורת ז' לכן אי לא פיר ר"ה כשבעה לא היה י"ב מבטל ממנו גזירת ל' והוי גרע מחילוי התקילי' האבילות אפי' ר"ה. ומתריץ עוד דכ"ה דר"ה נחשב כו' לענין דחשיבין אחר ר"ה שבת שלשית לישב במקומו כמבואר לעיל בסימן של"ג: (יד) ושמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו חשוב כז' כו' ולא חמירין יחד דבר מבטל ממנו גזירת ז' קודם שהג וכתב נקטב ל' הרי י"ד יבטל ממנו שמיני עצרת גזירת ל' כמו שאמרנו בשעה אחת קודם ר"ה ח' קודם י"ה דשאני הכא שלא טיבב דין שלשים כלל ומצ"ג שגויחו וסתירות אסורים במועד מ"מ מטעם אבילות לא נחשב כדאמרנו לעיל בק"ה מתו ברגל כמ"ש ועיין מ"ש סם: (טו) אין י"ב מבטל ממנו גזירת ל' כו' וגרע מחילוי קוברו אחר ר"ה כמ"ש בסמוך נעיל גבי טעם אחת לגמ' ר"ה: (טז) יענין שיעש במקומו ואינו מותר כלל ע"ד בסימן של"ג: (יז) ביום שני שיהא י"ט האחרון פי' ביום שני מ"ט האחרון דכיינו

הדושי הגהות

שבעה ימים אלא כ"ג שאינו מותר לא לרחוץ וכו' וכו' בה"ה א"א הדיא (ה"ש' וב"ח) ונראה דאין כאן טעות כלל בג"י שכתב רבינו ואע"פ שאין הגירסא כן במ"מ מ"מ רבינו כתב כוונתו וכו' לא לגלגל ולא לרחוץ כו' ר"ל כל מרח כדיונו לא לגלגל ע"ד שלשים ולא לרחוץ תוך ז' וסבר רבינו דבכלל מ"ש הרמב"ם ז"ל ואינו מותר לרחוץ ולסוך ולעשות דבר עד שיהיה י"ט בכלל לטעם דבר ככלל ג"כ גילוח לפי זמנו ודיו וק"ל: (יא) אבל אם עברו שלשים ואח"כ פגע בו הרגל כו' ב"ז פסק לחוסר אף בכה"ג: (אס) חל יום ל' ברגל בל"ח סימן תקמ"ח כתב בערב הרגל ע"כ: (יב) אע"פ שאיכא חלל יום אחד בעצרת כמ"ש בסמוך: (יג) שעה אחת לפני ר"ה מבטל ממנו גזירת ז' וי"ה הרי י"ד ומגלה ערב כו' הקטן התוס' מה אתו צריכין שיהא ר"ה כו' בל"ח ז' מותר לגלגל ע"כ דהוי קובר את מתו מ' ימים קודם הרגל דמבטל ממנו גזירת ל' ומתריץ דהא יום אחד נהג אבילות כ"א יום ז' א"ל לא חמירין י"ב מבטל שלשים ע"כ פי' הואיל שלל כהג חלל יום אחד בתורת טעם דהיינו טעם שלשים של תורת ז' לכן אי לא פיר ר"ה כשבעה לא היה י"ב מבטל ממנו גזירת ל' והוי גרע מחילוי התקילי' האבילות אפי' ר"ה. ומתריץ עוד דכ"ה דר"ה נחשב כו' לענין דחשיבין אחר ר"ה שבת שלשית לישב במקומו כמבואר לעיל בסימן של"ג: (יד) ושמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו חשוב כז' כו' ולא חמירין יחד דבר מבטל ממנו גזירת ז' קודם שהג וכתב נקטב ל' הרי י"ד יבטל ממנו שמיני עצרת גזירת ל' כמו שאמרנו בשעה אחת קודם ר"ה ח' קודם י"ה דשאני הכא שלא טיבב דין שלשים כלל ומצ"ג שגויחו וסתירות אסורים במועד מ"מ מטעם אבילות לא נחשב כדאמרנו לעיל בק"ה מתו ברגל כמ"ש ועיין מ"ש סם: (טו) אין י"ב מבטל ממנו גזירת ל' כו' וגרע מחילוי קוברו אחר ר"ה כמ"ש בסמוך נעיל גבי טעם אחת לגמ' ר"ה: (טז) יענין שיעש במקומו ואינו מותר כלל ע"ד בסימן של"ג: (יז) ביום שני שיהא י"ט האחרון פי' ביום שני מ"ט האחרון דכיינו

לומר ללשיל סתם דבריו לחומר ע"פ דעת הרבה פוסקים שחולקים על ס"ה וכו' לא כתב אלא מיהו איכא ס"ה דמיקל בזה ועל כן היכא דנהוג כמותו לקולא לא יצאו מהגמ: ר"ה ויום הכפורים חשיבו כרגלים וכו' ויום טוב שני של עצרת פולה למנין י"ז כיון שאנו בקיאות בקביעותא דירחא וכו' לכאורה משמע דבראש השנה א"ז יום שני עולה למנין כיון דלאו משום מנהג הוא נקבע והכי נמי משמע יצאת מלשון הרמב"ם הציאו בשלחן ערוך ג'ל המקומות שטעוין ב' ימים טובים מונה השבעה מיום טוב שני האחרון אף על פי שאינו נהג בו אבילות הואיל ומדבריהם הוא עולה לו מן המנין מדכתב המקומות וכו' משמע דדוקא בשני ימים טובים של גלויות שהוא משתנה לפי מנהג המקומות אבל ראש השנה דעושיין אותו שני ימים בכל מקום אינו מונה אלא מיום שלאחריו דכיומא אריכתא נינהו וגדולה מוה כתב רבינו בשם ר"ג דאפי' בקורבן מתו קודם ראש השנה לא נמנה יום שני דראש השנה ליום בפני עצמו למנין ל' מטעמא דהני דתרי יומא דראש השנה כיומא אריכתא דתרי וכן כתב הר"ר ירוחם להדיא ומבאו ב"ז וכתב דבריו הס' לדעת ר"ה ולפי זה כל שכן בקורבן מתו ביום ראשון של ראש השנה ונקבר בו ביום דאין מונין שבעה אלא מנ' נחשתי ואילך מיהו נראה עיקר דמה שכתב רבינו נבי יום טוב של עצרת ליום שני עולה למנין משום דלא בקיאות בקביעותא דירחא וכו' לא כתב כך אלא בקורבן מתו לפני עצרת דשעה אחת לפני עצרת חשוכה כו' ועצרת נמי חשוכה כו' הסם הוא דאי לאו דבקיאות בקביעותא דירחא לא היה לנו להקל עוד קולא ולמנות יום ב' דעצרת בפני עצמו דדי לנו קולא דב' ימים של עצרת שטעוין ב' ימים לא היה נחשב בפני עצמו אס היינו צריכין לחושבו אלא דאין אנו צריכין לחושבו כיון דאיכא ז' ימים בין ר"ה ליה"כ ויה"כ מבטל ממנו גזירת ל' אבל בקורבן מתו ברגל דלא מקילי' אלא קולא זו דמתחילין למנות מיום שני הואיל שהוא מדבריהם ולדאי דאף ב"ה דהוי מדבריהם מונין מיום שני גם מ"ש הרמב"ם המקומות וכו' איכא למימר דהרמב"ם אולי לטעמיה דמחלק בין ב' י"ט של גלויות לב' י"ט דר"ה להיכא דמת לו מת ב"ט שני דנהוג ביה אבילות ב"ט שני של גלויות דאין חילוק ואף ב"ט שני דר"ה נהוג אבילות כיון שהוא מדבריהם כמ"ש בסוף סימן זה השתא איכא למימר דאף לדין דנהגוין דלא נהגו אבילות בשום י"ט מכל מקום לענין התחלת מנין ז' בכל ענין מונין מיום שני בין ב"ט שני של גלויות בין ב"ט שני של ר"ה האבילות מדבריהם הוא. ועוד נראה דאף להרמב"ם אין חילוק בין ב"ט ז' של גלויות לב"ט שני של ר"ה אלא להיכא שמת לו מת ב"ט שני דאין אבילות בר"ה כיון ששניהם יום ארוך ובטל גלויות איכא אבילות אבל שיהא עולה למנין ז' מודה דעולה אף י"ט שני של ר"ה וחדע שהרי בקורבן מתו בתוך הרגל דאינו נהג אבילות כל הרגל ואע"כ כתב הרמב"ם גופיה ד"ט שני עולה לו למנין ז' ומה דכתב הרמב"ם המקומות וכו' ר"ל כל המקומות שטעוין ב' י"ט אפילו בל"ח כגון ר"ה ולהוציא ממקלת גלויות וכו' איכא למימר ד"ט שני של ר"ה למנין שבעה אלא דמהר"ל במסכת שמחה כתב דלא היה מורה להקל ב"ט של ר"ה אפטר דלא אחר בה כלל הוראה לא לחוסר ולא להיתר ולכעד"נ דבר פשוט דאין חילוק ואפילו ב"ט ז' של ר"ה עולה ואפילו היה י"ט שני האחרון בשבת כגון ב"ט של גלויות אפי' עולה דלא גרע משמע שמועה קרובה

כתב בשאלתו שאל את לו מת כפורים וכו' לטון מהר"ל וכתב מהר"ק
 בהגה"ה וז"ל אבילות נוגה בר"ח חנוכה ופורים ודבר זה שוין רבנינו
 גרסו ומימוני וספר המצות שלא מנו חכמים ימים שאין אבילות נוגה בהן אלא
 שבת והגלים וראש השנה ויום כי"ב אבל ר"ח חנוכה ופורים לא תקן מהר"ם הרי"ג
 ברומנו"ק לאכלל שיגעול מעליו וילך
 לכה"כ לשמוע מגילה ערבית ושחרית ובאחת
 יחזור לאבילות אבל הוא חייב לשלוח מנות
 לב' או לג' בני אדם כי הוא חייב בכל
 המצות וכך הציוד עליו בספר הפרנס ולא
 כ"ד שהעיד עליו שלא לנהוג אבילות כפורים
 ועוד כתב לטעם שכן הורה מהר"ש הלכה
 למעשה וכך הורה מהר"ל וכן המנהג ואל
 תשגיח במנהג מהר"א וכן קבלה שלא לנהוג
 בזה כמותו ומ"מ אם טעה אחד ולא נהג
 בהו"א להשלים אלא עולין לו מן המזון
 אפי' הויד ככך דלא אמרינן דאינו עולה
 אלא כשאינו נוגה אבילות כל ז' אבל במקצת
 לא איכפת לו כדלעיל בסיומן ש"ו :

תב השומע שמת לו מת וכו'
 דף' והלו מנהיין
 [דף כ'] תנו רבנן שמועה קרובה נוגהת
 שבעה ושלשים שמועה רחוקה אינה נוגהת
 אלא יום א' איוו היא קרובה ואיוו היא
 רחוקה קרובה בתוך שלשים רחוקה לאחר
 שלשים דר"ע וזכ"ה אחת קרובה ואחת
 רחוקה נוגהת ז' וז' הרב"ח א"ר יוחנן
 כל מקום שאחת מוצא יחיד מיקל זרבים
 מחמירין הלכה כרבים חוץ מזה שא"ע
 שר"ע מיקל וחכמים מחמירין הלכה כר"ע
 דאמר שמואל הלכה כדברי מהיקל באל
 ומ"ש דביום ל' דינו כשומע בתוך ל' כ"כ
 הרי"ף בשם בעל הלכות ודלא כמי שהורה
 דינו כשומע לאחר ל' וכן פסקו הפוסקים
 כהרי"ף :

ומיש ואם שמע מיום שלשים וכו' הכי
 איסיקא סס בעובדא דרב ורבי
 חייל דל"ל אייבוי קיים וכו' דשמועה רחוקה
 דאינה נוגהת אלא יום אחד אפי' מקצת
 היום ככולו : ומ"ש ל"ש שמע ביום או
 בלילה פי' לענין ל' שמע בלילה חשוב
 ככל היום כדלעיל סוף סי' ש"ה : ומ"ש
 ואפילו שמע על אביו ועל אחיו סס בעובדא
 דרב חיינא אחיה ליה שמועה דאביו מני
 חוזהי וכו' :

ומיש וכתב הרמב"ן והני מילי לענין
 גזירת שבעה וכו' כלומר הא
 דשמועה

היכה שמספידין כר"ח מהו שיאמרו צידוק הדין וכו' : לישון א"ה הרא"ש ז"ל ועל
 ל"ה לאומרו בר"ח חנוכה ופורים נחלקו בו חכמי אשכנז וכו' בסוף מ"ק ובתוס' נ"כ
 בה"מ פ"ה וטעם האומרים אותו דרך הילוך נראה שאז משום דכל שהוא דרך
 הילוך דמי לענין שכולן עונים כאלה דברי בחמ"י . ומ"ש בשם הרמב"ן שאומרים
 בשם צידוק הדין וקדיש כדרכן וכן ב"ט ב'
 וכו' בת"י . והכללו כתב יש שכתב שאלו
 אומרים צידוק הדין כמקור ולא קדיש
 שהרי אינו אלא כשגיל פסוקי צידוק הדין :

כתבו הנה"מ פי"א ובהגה"ה פרק
 אלו מנלחין בשם א"ו בניסן
 א"ה כל המדע צידוק הדין אלא דרך הליכה
 וכן בניסן עד יום טובו שהוא אסרו חג
 ורבנינו יואל הלו לא אמרו כל ז' ימים
 אחר עזרת כל ז' דרך הליכה כי עזרת יש
 לו משלומין כל ז' וכתב עוד בהגה"ה שס
 מעי"ה עד ר"ח מרחשון מזריקין דרך
 הליכה ושוב אומרים קדיש אחר קבורתו
 ונהגו שבע"פ אין מזריקין ע"ל . וכתב
 בתשכ"ן שאין אומרים צידוק הדין על
 המת בט"ז משום דכתבי קרא עלי מועד
 ואינו נוגהת לומר ל"ה בכל אלו הימים
 ואין לנו מנענים כי אם בימים טובים
 (א) : כתב בשאלתו שאל מהו שמת לו מת
 כפורים אמר להספיד ולנהוג בו אבילות
 ואם מת קודם פורים ופגע בו אבילות
 בתוך ז' בטלה ממנו גזירת ז' ודוקא פורים
 וכו' כ"כ הרא"ש בסוף מ"ק בשם ספר
 המקצועות והשאלתו נתייחס עולים
 הרגלים והגלים מפסיקים ואינם עולים
 מ"ש דשמה כתוב שהוא (דברים טו) ושמחת
 במגן פורים כמי שמחה כתוב גיה (אסתר
 ט') ופעה אותו יום משחה ושמחה : ומ"ש
 בשם הרמב"ם הוא כפרק י"א וז"ל אין
 מספידין את המת בחנוכה ופורים ולא
 צראשי חדשים אבל טובאים בהם כל דברי
 אבילות וכו' המדריכין ב"מ בשם ר"ג : ומ"ש
 בשם הר"מ ברומנו"ק בשם הר"ש
 סוף מ"ק כתוב ששקעה ר"מ על דברי
 השאלתו והורה שלא יתאכל כלל כפורים
 דימי משחה קביל עליהם אבל דברים של
 צינעא נוגהת דלא עדיף משבת ולאחר שהתפללו
 בנית האכל בליל פורים בערב הורה לו
 שילך לב"ה בעת קריאת המגילה דאפילו
 עובדה דקרנן כזור שדחה שבת קריאת
 מגילה דוחה אותה כ"ש אבילות דרבנן ומייב
 לשלוח מנות דאכלל חייב בכל מצות האמורות
 בתורה וביום ט"ו נמי אינו מתאכל כדאמרי'
 פ"ב דתענית [יח.] יום י"ד וט"ו וימי

פורים דלא למסד בהן ואמר רבא לא נכרכה אלא לאסור את של זה בזה ואע"ג דלא מתאכל בהו עולין לו מידי דהוה אשבת ואח"כ משלים אבילותו עכ"ל . ויש
 לתמוה עליה מה הוצרך להחיר לאכל לילך לב"ה בליל פורים אותם שהתפללו בנית ויקראו שם המגילה ויראה שהטעם משום דבב"ה איכא פירסומי ניסא טפי דברב עם
 הדרת מלך : ומ"ש וי"א שאינו הולך לב"ה כ"כ בתשובת הגה"מ דייכי להלכות אבל בשם הרוק דאין לו לאחת מפתח ביתו אפי' לילך לב"ה בשעת מגילה אלא יקרא
 בניתו בין המתפללים שם עמו או ביחוד אבל פורים שאל להיות מנוגה כיון שכלא"ה הוא בנ"ה התייר לו לישאר שם עד לאחר קריאת המגילה ע"כ וכתבו עוד הגהות
 הכוזב מורי רבנו שגשגול האכל מעליו וילך לב"ה לשמוע מגילה וכשנ"ה מנ"ה יחזור לאבילותו . ורבי ירוחם כ' נראה דבפורים אינו נוגה אבילות כלל ואפילו
 חוץ ג' ימים מותר לילך לשמוע המגילה ומ"מ יום ראשון של אבילות נוגה ביום פורים דלא עדיף מי"ט שני . ולענין הלכה נקטינן דאין פורים מנטל האבילות וכמו
 שהסכימו הרמב"ם והרא"ש ולנהוג בה אבילות נקטינן כדברי הר"מ והרא"ש דלגבי הרמב"ם רבים ניבחו וכתראוי ומקילים באכל :

תב השומע שמת לו מת אס קבורה וכו' וז"ל הרמב"ם פ"ה מי שכתב לו שמועה שמת לו קרוב אס בתוך ל' יום הניעה השמועה
 אפילו יום ל' עזמו הרי זו שמועה קרובה וחייב לנהוג ז' ימי אבילות מיום שהגיע השמועה וקודם ומונה ל' לאיסור התספורת עם שאר הדברים כללו של דבר
 יום שמועתו הקרובה כיום הקבורה ע"כ : ומ"ש ויום ל' בכלל כ"ה העלה הר"ף פרק אלו מנלחין וספר דברי האומר דיוס ל' הוי שמועה רחוקה וכו' הפוסקים כדברי
 הרי"ף הרמב"ם וכן ברע"ה הרמב"ן בת"ה : ומ"ש ואם שמע מיום ל' ואילך א"כ לנהוג אלא שם פלוגתא דתנאי ואיפסיקא הלכתא כרבי עקיבא דאמר
 שמועה רחוקה אינו נוגהת אלא יום אחד ואסיקנא התם דמקצת היום ככולו : ומ"ש ל"ש שמע ביום או בלילה כלומר שאם שמע בלילה ונהג מקצת אבילות
 בלילה עלה לו כמ"ש בסיומן ש"ה : ומ"ש ואפי' שמע על אביו ועל אחיו כ"כ הרמב"ן והרא"ש מדרסותינן בהוא פירקא (סס) רב חיינא אחיה ליה שמועה דאביו מני
 חוזהי אחא לקמיה דרב חסדא א"ל שמועה רחוקה אינה נוגהת אלא יום אחד : ומ"ש בשם הרמב"ן וז"ל וכו' כ"כ בת"ה מסכנא והניא דבריו הרא"ש
 בפרק

דברי משה
 תא (א) וז"ל מהר"ך אייבוי טירגא במנהגים וכן אין אנו נוהגין לומר צידוק הדין אם נקבר בע"ש או ע"ש אחר חצות וע"ל סימן שצ"ו שא"א צידוק הדין בלילה : (ב) ומ"ש מהר"ם
 האבל שולח מנות הוא שלא כדברי הג"ה אלפסי פ"א דכתב דפסור משלוח מנות ואפי' לאחר ז' שולח בצינעא לאחר מקרוביו כו' ועיין בא"ח סימן תרצ"ו :

דרישה
 הסספר : [ב] שלא לומר ל"ה אחר המת בר"ח חנוכה ופורים ובהגהות מיימוני ואשר"י מוסף
 עוד כל מדע ניסן וסיון עד אחר אסרו חג ומי"ה וילך עד אחר סוכות (וכן ע"כ דכתיב קרא
 עליו מועד תשכ"ן ע"כ) אבל אמרינן דרך הליכה אבל אנו אית אונתו כלל וכו' בא"ו והניחו
 מנהגים כמקור ניסן ע"ש ורמ"א כאן : [ג] ומ"מ אין אבילות נוגה בו לא בי"ד ולא בע"ז וז"ל מ"ז
 כתב מהר"ק בהג"ה וז"ל אבילות נוגה בר"ח ומטעם ופורים ודבר זה שוין רבנינו גרסו
 ומימוני וס"ה שלא מנו חכמים ימים שאין אבילות נוגה בהן אלא שבת והגלים ורא"ה וי"כ אבל
 ר"ח חנוכה ופורים לא מנו מהר"ם הכסוי ברומנו"ק לאכלל שיגעול מעליו וילך לב"ה לשמוע
 מגילה ערבית ושחרית (מטעם דאפי' עבירה דקרנן כזור שדחה שבת קריאת המגילה דוחה אותה
 כ"ש אבילות ורבנן פכ"ה) ובאחתו יחזור לאבילותו אבל הוא חייב לשלוח מנות לב' או לג' בני
 אדם כי הוא חייב בכל המצות וכן הציוד עליו בספר הפרנס ולא כ"ד שהעיד עליו שלא לנהוג
 אבילות כפורים שוב כתב שם והורה מהר"ש להלכה למעשה וכן הורה מהר"ל וכן המנהג ואל
 תשגיח במנהג מהר"א עירכא וכן קבלה שלא לנהוג בזה כמותו ומ"מ אם טעה אחד ולא נהג
 בהו"א להשלים אלא עולין לו מן המזון אפי' הויד ככך דלא אמרינן דאינו עולה אלא כשאינו
 נוגה אבילות כל שבעה אבל במקצת לא איכפת לו כדלעיל בסיומן שצ"ו פכ"ה מ"ז ולג"ז נראה
 דנוכל ליישב דלא סתיי תרי העדוה בשם מהר"מ אחריו דמ"ש מהר"ק בשמו דהכסוי לכתאכל
 בו מיירי שמת כפורים עזמו שהוא יום מר ולכן מסתבר ליה לכתאכל בו ומ"ש רבנינו בשמו מיהר
 נוגהין כמטעם ופורים ובסיומן זה פסק דאין אבילות נוגהת כפורים דבטו"מ מיירי שמת בו ביום
 פורים וגם ל' ספר"ס דכתב ז"ל ולתמר שתתפללו בנית האכל בלילה ילך לב"ה לשמוע כו' משמע
 ומוכח

פרישה
 לפי גירסא זו היה נראה לכתוב שאלת שלום בעיר יש מש בו דינו כמו כמול וכמ"ד לעיל
 בס"ס שפ"ג וגם עיין בסיומן שפ"ה אבל בס"ה כתוב ולשאלו בו טעם כמול . ולפי גירסא זו כ"ל
 דפירושו היה כענין הא דלעיל סימן שפ"ו נשילנו רבנן טעמא וע"ש פיהשו : (א) חכמי גרמניא
 חומרים איתו דרך הילוך דכל שהוא דרך הילוך דומה לכולן עונית כאלה דברי בחמ"י :
 (א) דכתיב ובוים שמחתם וגומר וחנוכה ופורים לא גרע מר"ם : (ב) ובכל שדה אומרים
 בו כלל זה היום כו' ובפורים קריאת המגילה היא במקום הלל : (ג) ואם מת
 קודם פורים כו' בטלה ממנו גזירת שבעה דכתיב ועשה אותו יום שמחה ושמחה כמו ברנ"ג
 דכתיב ושמחת בתוך : (ד) והרמב"ם כתב שגם פורים אין מבעל כו' וכ"כ לעיל בא"ח סימן
 ערל"ו : (טו) וילך לב"ה לשמוע מגילה אבל לא יקראו ג"כ אצלו דברב עם קודם מלך
 ואיכא פירסומי ניסא טפי :

תב (א) ויום ל' בכלל כו' דאף ע"ג דק"ל דמקצת יום ככולו התם כשהתמיל כבר
 באבילות לאסוקי זה ללא התמיל עדיין וכיון דהתמילתו הוא בתוך ל' צריך
 לישב עליו ז' : (ב) ל"ש שמע ביום או בלילה שאם שבת באבילות די לו וכן
 פסק מהר"ם וכן כתב רבנו בשמו לעיל ס"ס ש"ה : (ג) אבל לענין גזירת שלשים ר"ל לענין
 פסירתו וגיטתו : (ד) בתספורת עד שיגערו בו ובניסן עד שיגעו הרגל ויגערו בו לא תימא
 שמת קודם פורים וכן כתיב ג"כ דברי ב"י בש"פ שנטו"מ סימן תרל"ו פסק דכל דבריו אבילות
 באין מיירי שמת קודם לכן כדמשמע קצת מלפניה שנטו"מ זה התמיל וכתב מת לו מת קודם
 חרובי הגהות
 תב א ז"ל חרובי ע"ז לא תימא שדין גיהוץ חמור מדין תספורת דהא לעיל ס"ס שפ"ט מסיק וכתב דגיהוץ תספורת לחלק בין אבילות אב ואם לאבילות שאר קרובים
 ושהייבך

יורה דעה הלכות אבילות תב

השמועה רחוקה אינו נוהג אלא שעה א' אפי' באביו ואמו היינו דוקא לענין גזירת עבדה כגון נעילת הסנדל ורחיצה וכיוצא בו דברים שגזרו על שאר אנשים שאלו הם חסרי חסד כגון חור' ו' הקם הוא דא"ל לנהוג אלא שעה אחת ודיו בחליצת הסנדל כמ"ב בסמוך לענין גזירת ששים וכו' פי' דברים שגזרו על שאר אנשים חוץ ל' דהיינו גזירות וכו' על וכו' וכו' עד שיגיע הרגל ויגעו בו והוא ע"פ דברי הרמב"ן שהסכים הר"ש עמם הכיחם רבינו בסוף סימן ספ"ט: ומ"ל לפיכך אם נחת לו שמועה על אביו ועל אמו לאחר י"ב חודש אינו נוהג אלא יום אחד אף דין ל' פירוש לאו דוקא יום אחד אלא אפילו שעה אחת כדמוכח בעובדא דלעיל דמקתת היום ככולו: ומ"ל וכך עור שהשומע וכו' כך הוכיח הרב מהך עובדא דרב רבי חייה ומכיוצא ב"י: אין קורעין על שמועה רחוקה וכו' כך פסק הרמב"ם בסת"ה ריש דף ע"ט אבז' בפירוש' ותוס' משמע דהכי קמייבטא ליה לטע' [בדף כ'] היכא דשמע שמועה קרובה בשבת ונעשה רחוקה דאינו נוהג אלא יום אחד קורע או אינו קורע אלא דוקא ככה"ל קמייבטא ליה לפי שהיה חייב לקרוע בשעת שמועה אם היה חול אבז' בשמועה רחוקה וחמול פשיטא דאינו קורע ואפי' על אביו ואמו אינו קורע וכתבו עוד התוס' שכ"כ רש"י בתשובה והוא דשבת ורמב"ם אבז' אבז' הכי' הסכים לדברי רבינו שהם כהר"ף והרא"ש והרמב"ן שעל אביו ואמו קורעים אף על שמועה רחוקה דכך מפורש בירוש' והכי נהגו עלמא: השומע שמועה

בשבת או ברגל וכו' ברייתא שז' לענין שבת ומימרא דר' יוסי בר אבין לענין רגל ומ"ל בשם הרמב"ן דבשבת ורגל אסור בדברים של צניעות נראה לכל יום השבת אסור וכו' דלר' יוחאל' בסמוך סני במקתת היום דברים שצניעות היינו כשהל' יום ו' בשבת דאחר מקתת יום חין כאן אבילות אבז' כאן בשמע שמועה בשבת ולמ"ל נעשה רחוקה דלר' לנהוג שעה אחת אבילות אחר השבת פשיטא שכל יום השבת נוהג דברים שצניעות ועוד נראה דאפילו במת לו מת בא' בשבת דיום ו' הוא שבת אסור בדברים שצניעות כל יום השביעי ולא כרבי' יוחאל' והוא דהא דליתא בפרק אלו מגלחין דמקתת היום הוא ככולו חין זה אלא בחול דכיון דעושה מעשה אבילות במקתת יוצא י"ח באותו מקתת הניכר משום אבילות אבז' ביום שבת שאין נוהג בו אלא דברים שצניעות ואינו עושה מעשה שניכר משום אבילות לא יוצא י"ח ספירה ביום השבת דבכל יום ויום מו' הימים צריך שיעשה מעשה הניכר משום אבילות דכתיב הרמב"ן אפילו לגבי שמועה רחוקה בסמוך דקיל דאינו נוהג אלא שעה אחת והסכים עמו הרא"ש ורבינו כ"ל באבילות שבעה דחמיר דאינו יוצא י"ח בשביעי אלא ביום שעה אחת אבילות במעשה הניכר משום אבילות וכיון דבשבת אינו עושה מעשה צריך לנהוג כל היום דברים שצניעות ולכן חין לקרות לאכל ל"ס בשביעי שלו בשבת אפילו במנחה בשבת דלר' לנהוג דברים שצניעות כל יום השבת כיון דאינו נוהג אבילות במעשה הניכר משום אבילות ועוד נראה דלפטר דאף שיש יוחאל מודה בקריאת ס"ח דלא אחר הרב דמקתת היום סני אלא בשמיעו המטה וכיוצא בדברים דאף כשאינו נוהג אבילות בשאר היום אינו נמי צניעות ואין עס פרהסיא כלל לפיכך יוצא במקתת היום אבז' לקרותו ל"ס מודה אף רבינו יוחאל כיון שלא עשה מעשה שניכר בו משום אבילות במקתת היום חין לו לעשות שום מעשה שניכר בו שאינו נוהג אבילות אלא כל היום יבא הדבר צניעות ועוד הארכתי בתשובה בס"ד. העולם נוהגים חוץ ו' שישבדים כמ"ל לאחר הכדלה על הארץ וחליצת הסנדל וכללו החכמים למנוח טעם לדבר ולפ"ד

עד שיגיע הרגל ויגעו בו וכן בשאילות שלום וליכנס לבית המשתה ומונה מיום מיתה ולא מיום שמועה (א) (ב) לפיכך אם באתה לו שמועה על אביו ועל אמו לאחר י"ב חדש (י) אינו נוהג אלא יום אחד (י) אף ברין ל' וכתב עוד שהשומע שמועה רחוקה אין צריך לנהוג כל דין אבילות אלא דיו בחליצת מנעל וא"צ לא עטיפה ולא כפיית המטה ומותר במלאכה רחיצה וסיכה ותשמיש המטה ובת"ת ואם אין לו מנעלים ברגליו צריך שיכפה סמטתו או יעטוף ראשו שצריך שיעשה מעשה שניכר בו שיעשה משום אבילות (ה) ודאי אם היה עוסק בתורה או במלאכה או שהיה רוחץ וכו' ובאתה לו שמועה מפסיק שעה אחת משום אבילות וחוזר למה שבדיו אבל אם היה לבוש תפילין (ו) אין צריך לחולצן ומ"ל אינו יוצא ידי אבילות בהפסק זה וצריך שיעשה מעשה שניכר שיעושה משום אבילות כגון חליצת מנעל או כפיית המטה ועטיפה ומיהו בחדא סני (ז) אין קורעין על שמועה רחוקה אלא על אביו ואמו קורע לעולם כדן קריעה שאינו מתאחה לעולם. השומע שמועה בשבת או ברגל ולמ"ש ורגל נעשית רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד וכתב הרמב"ן דשבת ורגל אסור בדברים של צניעות. והשומע שמועה רחוקה בשבת או ברגל אינו נוהג אפילו דברים שבצינעא (י) ולמ"ש ורגל נהוג שעה א' ודיו וכתב בספר המצות השומע שמועה

בפרק אלו מגלחין: ומ"ל עוד שהשומע שמועה רחוקה א"ל לנהוג כל דין אבילות וכו' עד ומיהו כדלה סני אהא דליתא בפרק אלו מגלחין דר' חייה אהיה ליה שמועה רחוקה אחר ליה לשמיעיה חוץ ל' מנעלי והולך כלי אחרי לבית המרחץ ש"מ תלת ש"מ אבז' אסור בנעילת הסנדל וש"מ שמועה רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד וש"מ מקתת היום ככולו כתב הרמב"ן בת"ה ק"ל מאי האי דקאמר אבז' אסור בנעילת הסנדל כלומר בשמועה רחוקה פשיטא אלא במאי נהוג יום אחד וכו' דאינה נוהגת אלא יום אחד קאמר לומר שדיו מכל גזירות אבילות בחליצת מנעל וא"צ שילך לביתו ויכפה מוטתו ויתעטף בראשו שהרי רבי חייה לא עשה אלא חליצת מנעליו ומיד הלך לבית המרחץ לא כפה ולא עטף וכן במלאכה ורחיצה וסיכה ותשמיש וקריאת התורה ככולו לא נהג כלום לפי שאין שעה אחת מתפרסמת עליו באיסור מ"ה דייק דשמועה רחוקה כיון שקבל עליו אבילות בנעילת הסנדל דיו וכן דין נמי שאלו מנעלי או מנעלים ברגליו שמתעטף כאלו או כופה מטהו שעה א' ויוצא י"ח וכו' וא"ל אם היה עוסק במלאכה או שהיה רוחץ וכו' או קורא בתורה ובאת לו שמועה רחוקה הרי זה מפסיק שעה אחת משום אבילות וחוזר למה שבדיו אבל מ"ל חין יוצא י"ח שמועה בהפסק זה עד שיעשה מעשה הניכר באבילות שהיא אבילות מתפרסמת עליו כך כגון חליצת מנעל וסנדל ועטיפת הראש שכן מצות עשה שבאבילות אי נמי כפיית מוטתו שאף בן יום א' מעשה כנ"ל

וכ"ל שהיה רבי חייה כפול בשעת שמועה זו שלא היה דרכו של אותו דנין לילך בלא תפילין ואף על פי כן לא חלק תפיליו כלל והטעם לזה לפי שאף בשעת אבילות מניח תפילין ואינו חולץ אלא ביום א' בלבד ולא תהא שמועה רחוקה חמורה מיום ב' של אבילות קרובה הלכך אם היה לנוש תפילין בשעת שמועה של אבילות רחוקה אינו חולץ אלא מתעטף ראשו וחולץ מנעל וסנדל דיו עכ"ל והביא הרא"ש דבריו בפרק אלו מגלחין: כתבו כ"י והמרדכי דאין מברין על שמועה רחוקה: אין קורעין על שמועה רחוקה בפרק אלו מגלחין [סג]: פלוגתא דאמוראי ומשמע הקס דהלכתא כמ"ד אינו קורע וכן פסקו הפוסקים: ומ"ל דעל אביו ואמו קורע לעולם הכי משמע הקס בגמרא וכו' הרמב"ן שכן אמרו בירושלמי אחר ר' מנחם וכו' יש קריעה בלא איבול שכן על אביו ואמו אפילו אחר כמה חודש לקרוע והרא"ש כזכר דלפיליו לרעת ואמו חין קורע בשמועה רחוקה לפי שהיה מפרש סוגיא דגמרא בע"א וכתב עליו הרמב"ן דסוגיא משוכנת היא בפירוש זה וסתר דבריו והרא"ש ג"כ דחה דברי הרא"ש והעלה שכדברי הרמב"ן עיקר וכן נראה מדברי הר"ף ו' והרמב"ם סתם דבריו בפ"ו דאינו קורע בשמועה רחוקה ולא חילק בין אביו ואמו לשאר מתים וכו' דאין קורע בשמועה רחוקה אפילו על אביו ואמו שהרי הוא סובר דמי שלא היה לו חלוק בשעה שמתו אביו או אמו ואח"כ נודמן לו אינו קורע אלא עד שלשים יום. ולענין הלכה כיון שהר"ף והרא"ש והרמב"ן מחכימין לרעת אחת הכי נקטינן (3): הישומע שמועה בשבת או ברגל ולמ"ל או רגל נעשית רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד ברייתא פרק אלו מגלחין: ומ"ל בשם הרמב"ן בת"ה כ"כ מסבירא והביא דבריו הרא"ש בפרק אלו מגלחין וכתב הרשב"א ששאל כיון דשבת עולה אפילו לתחלת ימי אבילות כדמשמע אהא דקניא ומודים החכמים כשחל ח' שלו בשבת ערב הרגל שומרת לבלל וכו' למה אמרו דהא לו שמועה בשבת ולמ"ל נעשית רחוקה דהא יום שבת נוהג אבילות ועולה מהמנין וכיון שכן הרי חל עליו אבילות ביום השבת שהוא יום ל' והרי היא קרובה והשיב דאע"פ שעולה אפילו לתחלת ימי אבילות מ"ל חין שאין נוהג בו אלא דברים שצניעות אינו גורם אבילות שאם שמע שמועה בשבת חין אומרים כיון שאבילות חל עליו בשבת ועולה תהא שמועה שבו כמו שחל עליו האבילות ביום ל' ומחמתו יבא אבילות נוהג אינו דנין שהיא חמור מה שיבא בגרמתו יותר ממנו:

ובתב בספר המצות השומע שמועה קרובה בשבת השבת עולה לו ליום אחד וכו' עד סוף הסימן הכל בסמ"ק כתבו סמ"ג והגה"מ כפ"י בשם בה"ב מי שבהא לו שמועה בשבת עולה לו מן המנין וקורע באחד בשבת ומברכין ברכת אבילות מפני שהוא דברים של צניעות: כתב ר"י מת לו מת ערב הרגל שערב החג ומשמיה עזרת עולין לחנין כ"ה יום וצריך לנהוג ע' ימים אחר החג להשלים ל' ולא ידע שמת עד שערבו י' ימים אחר הרגל ולפי המנין שמינו כב

דרכי משה

תב (א) ומשום הוא דוקא לענין גזירת י"ב חדש ולענין אב ואם היו דין זה אבל אם שפט חוץ ל' דהיינו שמועה קרובה צריך לנהוג י' ול' מיום השמועה דהיינו כיום הקבורה עצמו וכן מבואר בדברי הרמב"ם פ"י ובנ"י פ"א דף שפ"ג ע"ב וטעמא דלענין י"ב חדש טוהר מיום הקבורה כתב המרדכי ע"ג דגזירת י"ב חדש היא שפטא משום ומשפט גביהם היו י"ב חדש ואפי' אם הוא רשע כבר קבל דינו ב"ב הריש שעברו מיום הקבורה ושוב אין מאביל עליהם אלא שעה אחת כדן שמועה רחוקה דמיום הקבורה מנין י"ב חדש לאב ולאם עכ"ל: (ב) וכ"כ המרדכי דף שפ"ג ע"ב ה"א דבריו השור כתוב בא"ז הרוצה להחמיר על עצמו לקרוע במקום שאינם קורעים אינו רשאי אפי"ב

צריך לפסוק מכולן ה"ל אם בשעת שמועה ספר או גסן לנפש צריך לפסוק וק"ל: (ה) ודאי אם היה עוסק בתורה כו' ר"ל אפי"פ שומרת במלאכה ובתורה כו' וא"ל ליבז' בחליצתו עד שיכנסו אבילות כאלו מ"ל אם היה עוסק בדין בשעת שמועה צריך להפסיק מהן שעה אחת ונראה הא דלר' להפסיק כל שעה אחת היינו דוקא כל זמן שאינו עושה מעשה דאבילות וקאמר דאף דפסק כל השעה אפי"ב אינו יוצא בזה וצריך אפי"ב לעשות מעשה אבז' אם עושה מעשה אבילות תוך השעה בחליצת מנעל או כפיית מטהו או מותר מיד ללמוד ולעשות מלאכה וכו' בדיעה ומותר במלאכה כו' אלא דבשעת שמועה קורס שמתחיל לעשות מעשה דאבילות צריך להרחות אבילות וצריך לפסוק ממה שעוסק במלאכה והא דלא סגי בפסיקות מלאכה ות"מ משום דכמה בעלגים חובב בשוקא ואינו נראה מהן אבילות אבז' ודאי כשעוסקין במלאכה ות"מ הרי הוא סיסם הדעת ועיקרת אבילות מעליו וק"ל: (ט) אין צריך לשלשן שלא תהא שמועה רחוקה חמורה מיום שניע אבילות קרובה: (י) ולמוציא שבת ורגל נעשית רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד ר"ל שעה אחת

פרישה

שדן גיבז' הוא שמור מין מספרות זהו לעיל ס"ס שפ"ט מסיק וכך דגמרי' גיבז' מספרות מלקח כו' בין אבילות חב וחס לאבילות שאר קרובים והלכך אסור בגיבז' באביו עד שיגיע הרגל אחר ל' ויגעו בו חביו לומר לו לביש כלים המגובחים לכבוד הרגל עכ"ל. ש"מ דלר' רבנן דבשפירת פשוט טפי האי ריבא גס נלמד משם דגעה שגוערין הוה משום כבוד הרגל ומש"ל לא סולדן רבינו לכתוב בתפסורת רגל אלא געה והא דכתבו בגיבז' משום דנו לא נוכח בגמרא בהדיא אלא נלמד מתפסורת מש"ל ככתבו בפי': (ה) לפיכך אם נחת לו ר"ל חולצו שמונין מיום המיתה: (ו) אינו נוהג אלא יום אחד והוא יום גיבז' לאו כולה בני אלא מקתת היום ככולו וכן ברמב"ן וכ"כ בא"ס ס"ס תקמ"ח פ"י וכ"כ ב"י בסיון ש"ל: (י) אף ברין שלשים י"ל ראב"ן בין בגיבז' ו' בין בגיבז' ר"ל לענין איסור סיפור וגיבז' שפסק מהם בשעת שמועה ואף שכתב בסמוך דא"ל בכל דין אבילות אלא לאחד מהן מ"מ הא כתב בסמוך דבשעת שמועה חס הכי עוסק בתורה כו' ר"ל אפי"פ שומרת במלאכה ובתורה כו' וא"ל ליבז' בחליצתו עד שיכנסו אבילות כאלו מ"ל אם היה עוסק בדין להפסיק מהן שעה אחת היינו דוקא כל זמן שאינו עושה מעשה דאבילות וקאמר דאף דפסק כל השעה אפי"ב אינו יוצא בזה וצריך אפי"ב לעשות מעשה אבז' אם עושה מעשה אבילות תוך השעה בחליצת מנעל או כפיית מטהו או מותר מיד ללמוד ולעשות מלאכה וכו' בדיעה ומותר במלאכה כו' אלא דבשעת שמועה קורס שמתחיל לעשות מעשה דאבילות צריך להרחות אבילות וצריך לפסוק ממה שעוסק במלאכה והא דלא סגי בפסיקות מלאכה ות"מ משום דכמה בעלגים חובב בשוקא ואינו נראה מהן אבילות אבז' ודאי כשעוסקין במלאכה ות"מ הרי הוא סיסם הדעת ועיקרת אבילות מעליו וק"ל: (ט) אין צריך לשלשן שלא תהא שמועה רחוקה חמורה מיום שניע אבילות קרובה: (י) ולמוציא שבת ורגל נעשית רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד ר"ל שעה אחת

דרישה

ומוכח דלויי' במת לו מת קורס פורים ודוק: **סי' תב [א]** אין קורעין על שמועה רחוקה אלא על אביו ואמו קורע לעולם עין בנ"י מ"ל דהרמב"ם סתם דבריו וכו' ודאי ס"ל שאינו קורע גם על אביו בשמועה רחוקה וכמ"ל נמי שאין לו חלוק בשעת מיתה ואחר כך נודמן לו חלוק כו' וכו' סימן ש"א ש"ס כתב רבינו דין שמועה רחוקה ודין מי שאין לו חלוק בשעת מיתה ומשמע ג"כ מדבריו דלדעת הרמב"ם שוין הן ומיהו אינו מוכרח כל כך ע"פ מ"ל: [ב] ולמוציא שבת ורגל נעשית רחוקה כו' אבל מת לו מת ערב סתם ולא שמת עד אחר סתם י' ימים לא אמרינן דהוה כו' שמועה רחוקה משעת הרגל שכוונת ב"א ב"א חין כיון שלא נהג אבילות כלל שעה אחת לפני הרגל וכ"כ הטור לעיל סימן שצ"ט ומ"י בסגהונון ש"ס: כתב הרמב"ם

דרישה

צריך לפסוק מכולן ה"ל אם בשעת שמועה ספר או גסן לנפש צריך לפסוק וק"ל: (ה) ודאי אם היה עוסק בתורה כו' ר"ל אפי"פ שומרת במלאכה ובתורה כו' וא"ל ליבז' בחליצתו עד שיכנסו אבילות כאלו מ"ל אם היה עוסק בדין להפסיק מהן שעה אחת היינו דוקא כל זמן שאינו עושה מעשה דאבילות וקאמר דאף דפסק כל השעה אפי"ב אינו יוצא בזה וצריך אפי"ב לעשות מעשה אבז' אם עושה מעשה אבילות תוך השעה בחליצת מנעל או כפיית מטהו או מותר מיד ללמוד ולעשות מלאכה וכו' בדיעה ומותר במלאכה כו' אלא דבשעת שמועה קורס שמתחיל לעשות מעשה דאבילות צריך להרחות אבילות וצריך לפסוק ממה שעוסק במלאכה והא דלא סגי בפסיקות מלאכה ות"מ משום דכמה בעלגים חובב בשוקא ואינו נראה מהן אבילות אבז' ודאי כשעוסקין במלאכה ות"מ הרי הוא סיסם הדעת ועיקרת אבילות מעליו וק"ל: (ט) אין צריך לשלשן שלא תהא שמועה רחוקה חמורה מיום שניע אבילות קרובה: (י) ולמוציא שבת ורגל נעשית רחוקה אינו נוהג אלא יום אחד ר"ל שעה אחת

חידושי הגהות

ושהולך אסור בגיבז' באביו עד שיגיע הרגל אחר שלשים ויגעו בו לומר לו לביש כלים המגובחים לכבוד הרגל עכ"ל ש"מ דארבא דבתפסורת פשוט מפי האי דינא גם נלמד מש"ס דגעה שגוערין בו משום כבוד הרגל הוא ומש"ל לא הוצרך רבינו לכתוב בתפסורת רגל אלא כתבו בו בפי' עכ"ל:

חידושי הגהות

ושהולך אסור בגיבז' באביו עד שיגיע הרגל אחר שלשים ויגעו בו לומר לו לביש כלים המגובחים לכבוד הרגל עכ"ל ש"מ דארבא דבתפסורת פשוט מפי האי דינא גם נלמד מש"ס דגעה שגוערין בו משום כבוד הרגל הוא ומש"ל לא הוצרך רבינו לכתוב בתפסורת רגל אלא כתבו בו בפי' עכ"ל:

חידושי הגהות

ושהולך אסור בגיבז' באביו עד שיגיע הרגל אחר שלשים ויגעו בו לומר לו לביש כלים המגובחים לכבוד הרגל עכ"ל ש"מ דארבא דבתפסורת פשוט מפי האי דינא גם נלמד מש"ס דגעה שגוערין בו משום כבוד הרגל הוא ומש"ל לא הוצרך רבינו לכתוב בתפסורת רגל אלא כתבו בו בפי' עכ"ל:

ולפע"ד יש לתת טעם והוא כמ"ס בסמוך דחופסים דברי הרמב"ן בשמוע שמועה
 בשבת ולמ"ט נעשה רחוקה דלף ע"ג דטוב בשבת דברים שצניעא לא נפטר בזה
 דלרוב לעשות ביה"ט מעשה שניכר בו משום אבילות ויה"ט כיון שלא עשה בשבת מעשה
 שניכר בו משום אבילות לא יח"ט ויריד לנהוג אבילות במ"ט עשה אחת בדבר
 שניכר בו משום אבילות ולפ"ז אף בחל

ו' שלו בשבת צריך לנהוג אבילות עשה
 אחת במ"ט לאחר הבדלה כיון שלא נהג
 אבילות כל יום השבת במעשה שניכר בו
 משום אבילות וכדומה שכן נהגו בעולם
 ולפי זה ודאי צריך הוא לנהוג אבילות
 בדברים שצניעא בכל היום אף בתשמיש
 המטה דאם לא ינהוג אלא עשה אחת
 תמה על עצמו היאך הוא חוזר לאבילות
 במ"ט לאחר הבדלה וכן כתב הרמב"ן
 ביוכחו עם הגדולים בדין מקצת היום
 ככילו עיון בספר ת"ה (דף ע"ג) והכי

נקטינן לנהוג דברים שצניעא כל יום השבת כשחל יום ז' שלו בשבת ולנהוג עשה
 אחת אבילות במעשה לאחר הבדלה: כתב בהגה"ת ש"ע מצוה להתענות יום שמת בו
 אב או אם ומתענין יום המיתה ולא יום הקבורה אם לא מי שהיה אצל הקבורה
 ולא אצל המיתה עכ"ל מיהו בת"ה סימן רצ"ג ובתשובת מהרי"ל סי' ז' משם האגודה
 וכן דרש"ת מהרי"ל ה' שמחות כתב בסתם דמתענין יום המיתה ולא יום הקבורה
 ולא חילק וכן בספר חסידים סימן תשי"ב וז"ל חסד"י בדין בתשובה ושאלתם: מתי
 מתענין יום המיתה או יום הקבורה דע כי יום המיתה מתענין וה"ל כדכירא בס'
 חסידים ומפרש שם הטעם לבקש תשובה וכפרה להציל עצמו מאותה עשה שאירע לו
 כך וכך דליתרע ליה מאלא צהריא יומא וכן כתב הרמב"ן דמתענין ביום שמת בו אב
 ואם דתינא כיום שמת בו אבא וכיום שנהרג גדליה וכו' ובספר אגודה חותא גבי
 קדיש זולנין בפר יום המיתה ולא בפר יום הקבורה ויש מחלקים כשהוא אצל הקבורה
 מתענין יום הקבורה וכשהוא אצל הקבורה מתענין יום המיתה ולא מילתא הוא כלל
 אלא כפר"י לעיל עכ"ל מהרי"ב ואפשר דבהיה גם כן אצל המיתה קאמר דאין
 מתענין אלא יום המיתה וה"ל כשלא היה לא אצל המיתה ולא אצל הקבורה אצל
 בהיה אצל הקבורה ולא אצל המיתה מודה דמתענין יום הקבורה משום דאותו יום
 חשוב היה לו יום מר עפי מיום המיתה וכמ"ס הרב בהגה"ת ש"ע בקבלה מפי חכם
 זקן: כתב מהרי"ק שורש ל"א השני אם אירע יום שמת בו אב או אם בשבת או
 בר"ח נדחה עד אחר שבת או אחר ר"ח ולא נהגו כמותו אלא אין מתענין כלל אצל
 אומרים קדיש וגם תפנים נר לב"ה כמנהג כל יאר צייט: כתב בת"ה בסימן רצ"ד
 דאם מת באדר העיקר להתענות באדר הראשון וכן פסק בתשובת מהרי"ל סימן
 ל"א וסימן ק"ה וכו' במהרי"ל בה' שמחות שלו ומהרש"ל כתב ויש מולקטים ואומרים
 אדרבה אדר השני עולס עיקר ונהגו להתענות בשניהם וזה פשוט שאם מת
 בראשון או בשני שכן מתענין בשנה המעוברת עכ"ל טוב מלמתי כתוב ע"ש מהרי"ל
 שמתענין בשניהם כלומר דלף על פי דהורא דהראשון עיקר מ"מ הטורס מתענין
 בשניהם וכדכתב מהרש"ל אצל בסוף ספר מהרי"ו כתב ע"ש מהרי"ל שצוה להתענות
 בשניהם ושך הורה מהרי"ו אחריו וכתב בספר חסידים סימן תשי"ב וז"ל לאחד
 היה מת באדר הראשון והיה מתענה בראשון יום שמת אביו ובשנה פשוטה
 היה מתענה בשבת ואזר מספק עכ"ל ונראה דאישתמיטתיה להבוא חסיד הא
 דאיתא בפ"ק דר"ה [דף ע"ו] דקמיבעיא ליה רבא מרב נחמן ואמרי ליה רבי ונחמן
 מר' ינאי היתה שנה מעוברת מהו פירוש אימתי ר"ה שבת הסמוך לשבת או אדר
 הראשון שהוא במקום שבת וששטינן אחר ליה הלך אחר רוב שנים מי ששמו שבת
 אלתא דאין ספק באדר הראשון דפשיטא דאית שבת והכי נקטינן דר"ח להתענות
 אלא באדר:

תג תניא המלקט עצמות וכו' בפרק קמא דמ"ק [דף ח'] תניא המלקט
 עצמות אביו ואמו ה"ו מתאבל עליהם כל היום ולערב אין
 מתאבל עליהם ואמר רב חסדא אפילו צורין לו בסדינו ופירש רש"י אפי' צורין
 לו בסדינו שאינו מלקטן ואינו רואה אותן ה"ו מתאבל כל זמן שלא נקברו עכ"ל
 וקצת קשה דלא היה צורך אחר צורין לו בסדינו אלא הוה ליה לתימר רבואה טפי
 אפילו צורין ומנחין ולא נקברו ואז"ל בצורין צורין ואינו מתאבל לערב ומלאן
 טפי לפרש דאפי' קאי דאפילו צורין לו בסדינו אפילו מתאבל לערב ומלאן
 רבינו נראה דהסכים לדברי התוספות והכי משמע מדברי הרמב"ם פ"ב דאלב:
 כתב רבינו מאור כל זמן שלא נקברו וכו' כ"ל וכן כתב הרא"ש שמו פרק אלו
 מגלחין

כבר עברו ל' יום והיו שמועה רחוקה כתב בעל המאור שיש מן החכמים שנסתפקו
 בזה וכחצו דה"ל ספק אבילות וק"ל כדברי המוקל שבאלו שמועה רחוקה
 ולדעתו ל"ל דה"ל שמועה קרובה שאין הדברים נראים שיעלה הרגל למה שלא באה
 לו עדיין שמועה המת כי לעולם אין דין מי שלא נהג אבילות ולא שמת בו כדון
 מי שנהג הלכך ל"ש ערב הרגל ולא שנה

שמועה קרובה בשבת השבת עולה לו ליום א' ולמחר קורע והוה
 ליה יום ו' שביעי לאבילות וכו' בה"ג (י"א) והר"ר יהיאל כתב שאין
 שבת עולה לו בתחלת המנין אלא יתחיל למנות ביום א' והו"ל יום
 שבת שביעי לאבילות ונהג בו דברים שביציגא:
תג (ה) תניא המלקט עצמות אביו הרי זה מתאבל עליהן כל
 היום כולו ולערב אין מתאבל עליהן (ג) אפילו
 צוררות לו בסדינו כתב הר"מ מרוטנבורק כל זמן שלא נקברו חל
 עליו כל דין אנינות לאסור בשתיית יין ואכילת בשר ואחר שנקבר
 חל

נקטינן כדכירא בס' פ"ג וי"א יוסף עולה למנין ז' ולדברי ריב"ס
 אין עולה בו אם יום אחד ואף ה' עזרת אינו עולה לו אם לא קברו לפני הרגל
 בחול וכן הדין לשמועה קרובה עכ"ל: **וכתב** עוד שכתב הר"מ מאינגלטיר"ה
 הגני מסופק אם שמע שמועה קרובה עכ"ל: בשבת ערב הרגל אם עולה אותו
 שבת למנין ז' כדלמרינן [מ"ק כ.] אפילו עשה אחת דשמה היינו דוקא כי נהג כל
 אבילות אצל שבת כדי דעולה ליום אחד היכא דגררתו היה או הרגוה לטעם
 ונתיישא מלבקש בשבת מ"מ לאו דין מול גמור משוית ליה מדלמרינן שמע שמועה
 קרובה בשבת ולאחר שבת נעשית רחוקה ואינה נהגת אלא יום אחד ועממא הואיל
 ושמע ביום שאינו יכול להחלל כאלו שמע אחר השבת ע"כ: ונראה לר"מ דכיון
 דחנן [שם יט.] השבת עולה ואינה מפסקת רגלים מפסיקים ואינם עולים אע"ג
 דתרווייהו שזין לענין אבילות דתרווייהו דברים של צניעא נהגו ולא של פרהסיא ואפ"ה
 חנן השבת עולה והרגלים אינם עולים א"כ עולה לכל דבר ולקולא אמרינן דעולה
 ולא לחומרא כגון שמע שמועה קרובה בשבת ולמ"ט נעשית רחוקה וזהו לרגל לקולא
 ולימות החול לקולא וא"כ מצאתי כדבריו בחס"ד הרי"ב כ"ה במדכ"י וכו' הגה"מ
 בפ"י: וכתב עוד המדכ"י שם והגה"מ מי שמת לו מת ולא נודע לו אין חובה שיאמר
 לו דאפילו בצדיק ואמו ע"ז לחמר (מל"י) מוצא דבה הוא כסיל מיהו אם שאל
 עליו אין לו לשקר ולומר מי הוא שנאמר (שמות כב) מדבר שקר תרחק וכדכירא רמב"ה
 לדבר וכתבו הגה"מ פ"ז שרש"י פסק שמתיר להזמין לסעודת אירוסין ונישואין וכל
 שמחה כיון שאינו יודע (ד) ועוד כתבו הגה"מ פ"ג והמדכ"י בסמ"ק מי שהתפלל
 כבר ערבית ועדיין הוא יום ולא נראה כוכבים נראה דמונה מיום מחר ואותו יום אינו
 עולה לו וטעמא דתרי קולי דסתרי אהדדי לא עבדי דלמחר שכבר התפלל ערבית
 ועשאו לילה אל תעשהו יום וכבר כתבתי זה בס"ס ש"ע: **כתב** הרמב"ן בת"ה
 בשם הר"ן גיאת מדלמרינן צניעא דרבי חייל דאל דאביו ואמו ואין
 קיימין לאשמייה חזון ז' מעלי והולך כלי אחרי בנית המרחץ שמעינן דמי
 שמע ב' שמועות רחוקות ביום אחד אינו נהג עליהן אלא יום א' היו קרובות או
 שמתו לו ב' מתים כא' מונה לשניהם כאחד ל' וז' שמע ליה היום ולזה למחר מונה
 לשני מיום שמועה שלו ז' ול' עכ"ל (ה):

תג תניא המלקט עצמות אביו ואמו ה"ו מתאבל עליהם כל היום ולערב
 אין מתאבל עליהם אפילו צורין לו בסדינו כפ"ק דמ"ק [ח.]
 ופירש"י אפילו צורין לו בסדינו שאינו מלקטן ואינו רואה אותן ה"ו מתאבל עליהם
 כל זמן שלא נקברו והתוס' כתבו דיותר נראה לפרש דה"ק אפי' צורין לו בסדינו
 מתאבל לערב. וכתב ניומוק יוסף בסוף מ"ק מתאבל לאו דוקא בשבת אלא בסביל
 ושאר דברים הנכונים באצל אלא מתאבין ואסור לאכול קדשים שהם ראויים ליאכל
 בשמחה וזה כשהוא רואה אביו שש עפר ואפר חס לבו בקרבו ודואג עליו. ואפי'
 צורין. לא מיעביא אם נקברו אותן עממות שאינו אונן עוד עליהם אלא אותו
 היום כלכך כדון אבילות של תורה שאינו אלא יום קבורה בלבד אלא אפילו צורין
 בסדינו שלא נקברו לא גזרו חכמים להאסר עוד בקדשים עכ"ל והן דעת
 הפוסקים שכתבו דין זה ואם כדבריו כיון דלא נפקא לן מידי בזמן האן דלית לן
 קדשים לא הוה ליה לכתוב אלא ודאי מתאבל ממש קאמר וכו' רבינו ירוחם
 אוחז יום ויהי כאלל בעתפיה הראש וכפית המטה ונעילת הסכל ותשמיש המטה
 ורחיצה וסוכה וכל מה שאסור באבל: ומ"ש רבינו בשם הר"מ וכן מ"ש בשם
 הרא"ש בפרק אלו מגלחין בפסקי הרא"ש וכתבתי בסימן ש"ע וכתב רבי ירוחם
 ומ"מ

דרכי משה
 א"כ עושה על אביו ואמו רבו: (ג) וע"ל סימן שצ"ט אם שמע שמועה קרובה ברגל אין הרגל עולה לו למנין ז' (ד) וכו' בא"ז ודלא כ"א דצריך להודיעו ומהרי"ו כתב סימן
 י"ג בחשבוה מ"מ נהגו להודיע לבנים הוכרים כדי שיחללו עליהם כיון דאית ליה נחת רוח אבל לבנות אין מנהג בזה עכ"ל: (ה) ע"ל סימן שצ"ח כתב הכלבו כתב הר"ם
 שצוה להתענות ביום שמת בו אביו ואמו וכתב בעל הלכות [יש] מי שנהג לצום ביום שמת בו חכם או שבא שמועתו עכ"ל כתב מהרי"ו סימן קכ"א דיש להתענות יום המיתה
 ולא יום הקבורה ושעמ"ס דמסכתו הוא עכ"ל וכו' מהרא"י בת"ה סימן רצ"ג וכן הורו כמה גדולים ובמה הורו להתענות יום הקבורה והוא הכריע להתענות יום המיתה והמנהג אותו שהיו
 אצל המיתה ואצל הקבורה ולא הוה בשתייהן מתענין יום המיתה אבל אותן שהיו אצל הקבורה לא מתענין יום הקבורה כן שמעתי מן מוסולי בהכחמא וזכר מהרי"ר
 משה לנרא ז"ל שהמנהג כן כתב מהרי"ק שורש ל"ה אם אירע יום שמת בו אביו ואמו בשבת או בר"ח אין מתענין ודוחה אותן עד למחר עכ"ל ואין המנהג כדבריו אלא אין מתענין
 כלל וכן בכל יום שא"א בו החנון אין מתענין בו כלל כ' בפסקי מהרא"י (י"ג מהרי"ו) כשבא יום שמת -- אביו או אמו באור שמעתי שמהרי"ו מולין הורה לצום בשתייהן אבל נראה שיש
 לצום באדר שני ואני רגיל להורות כהו מהרי"ו מולין עכ"ל ומהרי"ו מינן סימן כ"ט כתב דיש לצום בראשון וכתב לבסוף ומ"מ אם הייתי יודע מתחלה תשובת מהרי"ו הייתי משיב לשואל
 בלוגמא דרבוואא היא והייתי מניח הברירה להם ובת"ה סימן רצ"ד דמתענה בראשון אבל אם מת בשבת העיבור באדר שני יתענה בשני אבל אם מת בשנה פשוטה או בשנת העיבור
 בראשון יתענה בראשון וכו' במהרי"ל ויתענה בראשון ואמר קדיש באדר הראשון וכו' כתב בשם הרשב"ץ דאם פעם הראשון היו עיבור יתענה ויאמר קדיש באדר הראשון כשום שהוא
 סוף י"ב חדש ובשאר שנים באדר שני עכ"ל:

דרישה
 המדכ"י שמע שמועה קרובה בשבת ערב הרגל כיון שדברים שצניעא נהג בשבת עולה לו למנין
 ז' ומ"מ אף אם כ"ט למיתה לא אמרינן שיהיה לשבת דין שמועה קרובה לברוס אבילות
 אח"כ דלקולא אמרינן עולה ולחומרא אמרינן לא עולה כ"י ע"ש וכו' הביאו. ולפי"ר שצ"ט
 כתב רבינו כן בהיות ש"ס: בתשוב"ץ שיש להתענות בכל שנה ולומר קדיש ביום שמת בו אביו
 ולא ביום הקבורה וכן הסכים בת"ה ומהרי"ל. ומתענין ביום שמת בברכה וכו' אדר פ"א מ"ז
 ומהרי"ו ויול אצל בת"ה ומהרי"ל עסקין באדר הראשון בלבד ע"ש וכו' הביאו בס"ס ת"ג. וכן
 דין קדישים של נכרים עם התושב ואם משקינן הקרובים אחר לומר קדיש על מי שלא הניח בן
 כתב ב"י שם ע"ש ועיין במהרי"ק שורש מ"ד ובאגור ומ"א כתב בהמנהג בסימן שצ"ז ע"ש. מי
 שהתפלל ערבית ועדיין יום הוא קודם צאת הכוכבים ושמת לו מת אחר רבינו תם דלמנין
 לו מיום של שמיית דלקולא לא עבדינן ליום יום אף ש"פ שעינין יום הוא מ"מ מ"א מ"ז
 והביאו ג"כ ב"י לפסק הלכה וכן בתשובת מ"ז: מי שמת לו מת אבילות בשבת כלל מ"ז ומ"א כתב
 ברכת אבילים ור"ר יודא גאון כתב דאין מברכין ברכת אבילות בשבת כלל מ"ז ומ"א כתב
 דמברכין וכו' פסק לעיל בסימן שצ"ט דמברך ביום או ב' אבילות בשבת כלל מ"ז ומ"א כתב
 דמברכין וכו' תמים פעלו וגומר ב"י מנסה אבילים והכי כסא לאבילים ושתיין אצל איסור דלא מייבי משום
 דלא ציין פי' ב"ה המברכין ברכת המזון בנית האבל אומר נברך מנסה אבילים כ"י ומסיים עד לעולם ועל ואומר נסה ה' אליקוי את אבילי ציין ואת אבילי יושלם ואת האבילים המתאבלים
 באבל זה וממם מאכלתם ושמים מיוגנס כדבר שנאמר כאש אשר אמו תפחמנו וגו' ב"י מנסה ציין וזכר יושלם תתברך מי לעד כ"י עד למימי ולגלותו הסממן הוא יגדור כ"י ורוקס מ"ז
 פוסמן הוא יגדור את הפורסע פעמו ומעל כל ישראל למיט ולגלותו הסממן הוא יגדור כ"י ורוקס מ"ז
 במרומו כ"י ועמק הסוכה לאכל ועמוגן כוס פטר ומברכין ב"ה ונתהם האבל כוס ושמים מיוגנס ורוקס מ"ז: וחס

פרישה
 ואפי' רשע עולה אפי' לתמלת ימי אבילות ואם כן למה אמרו בזה כי שמועה בשבת דלמחר
 שבת נעשית רחוקה דהא יום השבת נהג אבילות ועולה מהמנין וכיון שכן הרי מל עליו אבילות
 ביום השבת שהוא יום ל' והיו יום קרובה ד"ל דלף ע"פ שעולה אפי' לתמלת ימי אבילות מ"מ
 כיון שאינו נהג בו אלא דברים שצניעא אינו גורם אבילות (גמור) שאם שמע שמועה בשבת
 א"א כיון שהאבילות חל על שבת ועולה תהא שמועה שבו כמו ששל עליו האבילות ביום ל'
 וגורם למנות במ"ט ש"כ היה מה שהוא גורם ממנו. בו אין אבילות נהג. ומסתמו
 יסא אבילות נהג אינו בדין שיהא ממנו מה שיבא בגרמתו ויתר ממנו עכ"ל: (י"א) והר"ר יוסף
 כתב שאין שבת כ"י וכתב מהרי"ק דהכי נהגין לחומרא כרבי יוסף ויאל פ"ש ול"כ דמ"ט מנתיישא
 מלבקש למניו בשבת שעולה מן המנין כלשיל סימן שפ"ה טוב שמעתי בקבלה שכן טורח וכן
 אחד מהב"ב וכן עיקר ובקונטרס של מ"ק השרכתו מ"ז:
סי' תג (ה) תניא המלקט עצמות אביו ה"ו מתאבל עליהם כל היום כולו בשבת דין אבילות
 המעטק לעיל רבינו ירוחם וכו' רבינו בסמוך (ב) אפי' צוררות לו
 בסדינו
 פנחמוין ונותנין לבקו ומנדין בא"י אמ"ה דין השמת שופט הרממים שדנו בדין אומית דכתב טור
 דלא ציין פי' ב"ה המברכין ברכת המזון בנית האבל אומר נברך מנסה אבילים כ"י ומסיים עד לעולם ועל ואומר נסה ה' אליקוי את אבילי ציין ואת אבילי יושלם ואת האבילים המתאבלים
 באבל זה וממם מאכלתם ושמים מיוגנס כדבר שנאמר כאש אשר אמו תפחמנו וגו' ב"י מנסה ציין וזכר יושלם תתברך מי לעד כ"י עד למימי ולגלותו הסממן הוא יגדור כ"י ורוקס מ"ז
 פוסמן הוא יגדור את הפורסע פעמו ומעל כל ישראל למיט ולגלותו הסממן הוא יגדור כ"י ורוקס מ"ז
 במרומו כ"י ועמק הסוכה לאכל ועמוגן כוס פטר ומברכין ב"ה ונתהם האבל כוס ושמים מיוגנס ורוקס מ"ז: וחס

הוא זיל סרע דכוס המותה ספיר סמי : ב"ה וכתב מהר"ק בשו"ש ל"א שהגדיל להענינו בזה שם אביו ואירע אותו יום בשבת ובר"ה יש לרחומו למחר וראיה לדבר מהם גדליה : ס"כ אחד מדבורי העיר היה אומר קדיש עבור אמו שמתה בעירו ואחד שכיר תלמד בעיר והיה אומר קדיש עבור אמו אצל לא מתה בעיר ולא היקם דירתה בעיר ואחת היקם וקנה שנה נפשה בעיר ולא עזבה בן ולא נתן וקרוציה הסכירו אחד שיאמר קדיש עבור נפשה וע"כ עלהו למה"ר זקן ל"ע וזה עומס השונית ראיית דכריך על דבר הקדיש יודע לו כי אין הענין תלוי בפרעון עולי העיר אם אין לו ודר בעיר אף ע"פ שדר בשכירות נקרא בן חלק ואם דר בעיר אע"פ שהוא בשכירות יהיה לו לפי הענין חלק ואם שום אחד מהקדישים הוא בעד מת שמת בעיר יש לו חלק מכה המת ומכחו ואם דר בעיר ואפי' שכיר חלק אחד וגם שני חלקים ומי שאף כלל דר ואין המת מן העיר אין לו חלק כלל כן אמרתי בלבי כדון ונהגתי במקומי נאום המדבר יוחנן בן מהר"ר מתתיהו דערנ"ש ז"ל : וגם נתפלס שאומר בשביל כפרת אביו וחילוקים דבין הקדיש זה נמלא במהר"ק שורש מ"ד זכר האצור עיני עליהם :

העולם נ' כתות של מלאכי השרת מקדימין אותו בשלום הראשונה אומרת יבא בשלום והשנייה אומרת ינוחו על משכבותם והנ' אומרת הולך נכוחו ולא דיין לצדיקים שמתתן בידי הכבוד שנאמר וכבוד ה' יאספך אלא שמקלסין לפניו יבא שלום יבא שלום (א) :

בלע המות לנצח וגו' :
הוא זיל סרע דכוס המותה ספיר סמי : ב"ה וכתב מהר"ק בשו"ש ל"א שהגדיל להענינו בזה שם אביו ואירע אותו יום בשבת ובר"ה יש לרחומו למחר וראיה לדבר מהם גדליה : ס"כ אחד מדבורי העיר היה אומר קדיש עבור אמו שמתה בעירו ואחד שכיר תלמד בעיר והיה אומר קדיש עבור אמו אצל לא מתה בעיר ולא היקם דירתה בעיר ואחת היקם וקנה שנה נפשה בעיר ולא עזבה בן ולא נתן וקרוציה הסכירו אחד שיאמר קדיש עבור נפשה וע"כ עלהו למה"ר זקן ל"ע וזה עומס השונית ראיית דכריך על דבר הקדיש יודע לו כי אין הענין תלוי בפרעון עולי העיר אם אין לו ודר בעיר אף ע"פ שדר בשכירות נקרא בן חלק ואם דר בעיר אע"פ שהוא בשכירות יהיה לו לפי הענין חלק ואם שום אחד מהקדישים הוא בעד מת שמת בעיר יש לו חלק מכה המת ומכחו ואם דר בעיר ואפי' שכיר חלק אחד וגם שני חלקים ומי שאף כלל דר ואין המת מן העיר אין לו חלק כלל כן אמרתי בלבי כדון ונהגתי במקומי נאום המדבר יוחנן בן מהר"ר מתתיהו דערנ"ש ז"ל : וגם נתפלס שאומר בשביל כפרת אביו וחילוקים דבין הקדיש זה נמלא במהר"ק שורש מ"ד זכר האצור עיני עליהם :

הוא זיל סרע דכוס המותה ספיר סמי : ב"ה וכתב מהר"ק בשו"ש ל"א שהגדיל להענינו בזה שם אביו ואירע אותו יום בשבת ובר"ה יש לרחומו למחר וראיה לדבר מהם גדליה : ס"כ אחד מדבורי העיר היה אומר קדיש עבור אמו שמתה בעירו ואחד שכיר תלמד בעיר והיה אומר קדיש עבור אמו אצל לא מתה בעיר ולא היקם דירתה בעיר ואחת היקם וקנה שנה נפשה בעיר ולא עזבה בן ולא נתן וקרוציה הסכירו אחד שיאמר קדיש עבור נפשה וע"כ עלהו למה"ר זקן ל"ע וזה עומס השונית ראיית דכריך על דבר הקדיש יודע לו כי אין הענין תלוי בפרעון עולי העיר אם אין לו ודר בעיר אף ע"פ שדר בשכירות נקרא בן חלק ואם דר בעיר אע"פ שהוא בשכירות יהיה לו לפי הענין חלק ואם שום אחד מהקדישים הוא בעד מת שמת בעיר יש לו חלק מכה המת ומכחו ואם דר בעיר ואפי' שכיר חלק אחד וגם שני חלקים ומי שאף כלל דר ואין המת מן העיר אין לו חלק כלל כן אמרתי בלבי כדון ונהגתי במקומי נאום המדבר יוחנן בן מהר"ר מתתיהו דערנ"ש ז"ל : וגם נתפלס שאומר בשביל כפרת אביו וחילוקים דבין הקדיש זה נמלא במהר"ק שורש מ"ד זכר האצור עיני עליהם :

דרכי משה

ד"ר נרטיק במטא סוף ס"ק (כס) א"ר ל"י בר חמא הנפטר מהבית או יאמר לך בשלום אלא לך לשלום שהרי יתרו אמר למשה לך לשלום הלך והצליח אבשלום שאמר לו דוד לך בשלום הלך ונתלה אבל הנפטר מן הבית יאמר לו לך בשלום שנאמר ואחיה תבא אל אבותיך בשלום וכתב ז"ל כי יש בני אדם שסנחשין ומשימין דבר בלבם וכנגדם דברו הכתוב אבל מי שאינו מקפיד אין הדבר מביא להם כלום עכ"ל :

דרישה

ב"ד האמר מינו כל לבו שימורו כלל עיקר הכוונה שימן אל לבו שגם הוא ימות ויפשו בו כדרך שפושין במת זה ומתוך שזכור המיתת שימות יפטרע ופספס במשפיו שפסח וק"ל :

בעי"ה תם ונשלם תהלה לאל בורא עולם

קונטרס אחרון מספר בית הדין

לי מ"ש עוף דנקט ודילמא מחתבר ליה דעוף דקליל ומוזמנה ליה מילתא מהימן ולא בזהמה דטריחא ליה מילתא עכ"ל . נראה שהיה מפרש לדברי הרשב"א כדפי' אצל הרשב"א גופיה לא הביין כך מדברי הרא"ה עיין עליו במשמרת הבית דף ו' סוף ע"א מיהו אין ספק בדעת הרשב"א שחלק בין בזהמה לעוף וכדפרי' אצל מה"ש בש"ע בסתם ואם נמלא בשר בידו אם יש מומחין בעיר נאמן לומר מומחה שחט לי עכ"ל נראה מבוחר דמ"ל דאין לחלק בין בזהמה לעוף ולא נהירא אלא כדפרי' עיקר וכדמוכח מדברי הרשב"א והביאו רבינו מיהו מ"ש רבינו נאמן לומר ישראל מומחה וכשר שחט לי עכ"ל וכך היתה נוסחת ספר ת"ת לפני הרא"ה כתב הרשב"א לשם במשמרת הבית דעניות סופר הוא אלא דוקא בדאמר פלוני מומחה שחט לי אצל דלאמר בסתם מומחה שחט לי אינו נאמן וכדנקט לגבי דמאי אף ע"פ שהוא מדרבני כ"ש שחיטה והאריך בזה וכ"כ בת"ה הקצר פלוני מומחה שחט לי וכו' וכ"כ רבינו לקמן בסיומן קי"ט בשם הרשב"א גופיה ומביאו מהר"ך כאן אצל לא כפירושו דגבי שחיטה נאמן אפי' לא אמר פלוני מומחה היך הקערה להתיר יותר באיסור דאורייתא מצאויסור דרבנן גם מ"ש עוד להתיר יותר בזהמה אפילו אין שוחט בעירו משא"כ בעוף הוא היך הם. ר"א וכאשר כתבתי הוא האמת והכי נקטין :
מוכר לאחד משאר עבירות וכו' הקשה מהר"ך למהר"ר דמריין גם בזה דזיקת הסכין אמאי נתייר לעיל בסיומן ה' בזהמה שנגנבה ושחטתה הלא כיון דגנב הוא צריך דזיקת הסכין . ותירץ דאין להחמיר אלא במומר בפרהסיא אי נמי במוחזק בכך הרבה פעמים ע"כ ולפע"ד דבכל שאר עבירות יש להחמיר מטעם שכתב הרא"ה לדעת הרמב"ם דכיון דחזוין שלתאותו עובר על אחד מן העבירות שבתורה חיישין דפקדן שלא לערוח לקיים שום מצוה כהלכתה משא"כ בגונב דבר מאכל כמ"ש שלמה אל יבזו לגנב וכי יגנוב לחלל נפשו כי ירעב דלפי' במוחזק בכך הרבה פעמים אין לו דין מומר וכתע שיהי אחרו רוב גנבים ישראל ואם כן לא היה סתם ישראל כשר לשחיטה אלא בידוע שאינו גנב זה לא שמענו מעולם :

סימן א ועבדים משוחררים פי' מהר"ך דעבד הואיל דבע"כ ניוול ונטבל אין להאמינו על השחיטה ולכן כתב רבי' דוקא משוחררים והאריך בזה ושגגה יולאה מתחת קולמסו דפשיטא דעבדים נאמנים על השחיטה כדמוכח במסכת פרק כל הפסולים לפי דברי התוספות וכל הפוסקים וכדפרי' לשם בתיבורי אלא דמ"ל לרבינו דהיינו דוקא בתיבורי שהוא מומחה ומוחזק אצל לא בסתם עבדים שאין מכירין בו והכי מוכח להדיא מלשון הרמב"ם והסמ"ג דכתבו דנשים ועבדים אם היו מומחים שוחטים דלא היו צריכין לפרש אם היו מומחים ושחט גמור אינו שוחט אפי' הוא מומחה אלא דפי' רבי' אחרו לראוי דאין ליתן להם לשחוט אפי' יודעין בהם שהם מומחים אצל בסתם עבד חזקו שהוא מן הדיקים ומן הפוחסים . וכן מ"ש רבינו בסיומן ס"ה דעבדים ואמרו ישראל נאמנים בדבר זה לשלוח על ידם בשר מנוקד ולא חיישין לחילופא בשהייה מועטת אלמא דלפי' אין נאמנין כישראל גמור היינו דוקא בסתם עבדים אצל בידוע דכשר הוא נאמן כמו אשה דגמרינן לה לה מאשה . אצל לא כפי' מהר"ך דעבד גרע משום דמול ונטבל בע"כ דלפי' אפי' יודעין בו שהוא מומחה ומוחזק שחיטתו פסולה וארי ליה מאריה דהאי פשיטא דשחיטתו כשרה ועוד דלא כתב הר"ך צ"כ רבי' ישמעאל לחלק בין עבד שנמול ונטבל בע"כ לנימול ונטבל מדעתו ורצונו אלא לענין שפושא י"כ דבע"כ עושה י"כ עד ששתקע ע"ז מפיהם דהיינו כל י"כ חדש אצל לשאר דברים אין חילוק בין בע"כ למדעתו ורצונו ועוד דלפי פירושו הו"ל לרבינו לחלק הכא מיניה וזיה בעבד גופיה בין בע"כ למדעתו ורצונו למה כתב ועבדים משוחררים דאלמא כל עבדים שחיטתן פסולה אפי' גמול ונטבל מדעתו ורצונו אלא כדפרי' עיקר דאין חילוק אלא בין מכירין שהוא מומחה ומוחזק ובין אין מכירין . גם בסמ"ק שכתב נשים שוחטות לעצמן כתב מהר"ך דר"ל ללאחרים אין שוחטים דכיון דדעתן קלות אינן נוהרין באיסור דלפני ער לא תמן ממשול וכדון כותי . דלפי' אפי' יודעין כהן שהן מומחין ומוחזקין אם שחטו לאחרים שחיטתן פסולה וליתא אלא כדפרי' הוא האמת ע"ש :

התחיל אחד מהפסולים לשחוט וכו' עד סוף הסיומן הכל מדברי הרשב"א בת"ה ומשמע דאם שחט ישראל הכשר שחיטה ואפי' בזה נכרי וגמר המישט כשרה והכי משמע להדיא פ"ק דחולין (דף י"ט) דקאמר תלמודא בשלמא ההם מדכו"ל לישראל למשחט כולה ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דנכרי קא נפקא אלמא דנשחט ישראל רובא דנפקא חיותא בידא דישראל אפי' גמר נכרי ושהט מישוט האחרון כשרה וז"ל רש"י שחט ונגע בו נקב נעשה כמו ששחט ישראל וגמר נכרי דפסולה דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא עכ"ל אלמא דאם שחט שיעור שחיטה ברישא וגמר נכרי כשרה דכיון דנשחטה ע"י ישראל בכשר אפי' בזה אפי' נכרי וגמרה כאילו חותך ברגל בזהמה הוא ותימה לפירש"י בפרק השוחט דף ל"ב דפוסל בשהייה במישוט בתרא ומשמע דאפי' בזה חבירו וגמר לשחוט המישוט האחרון פסולה כדפתיח ההם השחי' את הסכין ועף וזה חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטה פסולה וקשה וכי עדיף נכרי מישראל דקאמרינן הכא דשנצח נכרי וגמר לשחוט המישוט כשרה השחיטה וז"ל דנכרי שאני דכיון דללו בר זניחה הוא כל מה ששחט לאחר ששחט ישראל הכשר שחיטה אינו מתערף עם הישראל שחיטה אלא פוסק במלאכתו בלחוד הוא אצל ישראל שגמר לשחוט המישוט לאחר שיעור שהייה מתערף עם ישראל ראשון ופוסל ודוק ועיין בדברי מהר"ך ב"ה שהייה לא כתב כך :

וכיון שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין כן המוצא בזהמה שחטה וכו' הדבר פשוט ללא קא עסיק הכא רבינו אלא לענין שחיטה שחט שחטה מי שאינו ראוי לשחוט או שמה נתכבדה בידו אצל לענין איסור בשר שנתעלס מן הענין נסמך רבינו על מ"ש לקמן בסיומן ס"ג ולענין דין יאוש שהוא של מוצאו כתב רבינו בכתבן משפט סיומן רי"ט והכא ודאי לא אמר דכשרה אלא בדליכא למיחש לכשר שנתעלס מן הענין ומהר"ך דאין דוחה לפשוטו ואין דבריו נלפע"ד גם מ"ש דלרשב"ם אינו אסור בשר שאכזב ומצאו אלא במקום דליכא רוב ישראל וכ"כ בסיומן ס"ג ליתיה אלא אסור אפי' ברוב ישראל כמו שכתבתי בסיומן ס"ג ע"ש :

סי' ד שחט סתם וכו' עד ה"ו ספק זבחי מתים פי' ואסור בהגאה מספק אצל ה"ר ירוחם כתב דהנהגה מותר בהגאה וכבר הארכתי בטעם דבריו ושכן עיקר וע"ש ולכל כמ"ש מהר"ך דה"ו ספק זבחי מתים משמע דמותר בהגאה דל"כ למאי קרי לה ספק זבחי מתים עכ"ל ותימה דהא איכא ל"מ שאם נתערבה חתיכה בחתיכות דהו"ל ספק ספיקא ואיך בהגאה כמ"ש לקמן בסוף סיומן ק"י :

אם אחר מדרך מהר"ך הבין דאותו אחר ע"ג ומדרך ברכת השחיטה ואינו שוחט והאריך בדברים שלא הו"ל לרב כמוהו לכתבן כי הדבר פשוט דה"ק אם אחר ג"כ שוחט ומדרך כמ"ש בחיבורי ע"ש ומה שפי' רבינו כאן בשוחט ואינו מדבר אם הוא מומחה וכו' נראה דר"ל דאין נותנין לו לשחוט להתחלה אפי' יודעין בו שהוא מומחה דכיון דאין דוחה בכלל רוב המצויין אצל שחיטה מומחין כן שנותנין להם אפי' אין מכירין אלא צריך שיכירוהו שהוא מומחה מקמי שיתנו לו לשחוט מיהו ידוע ע"ד ודאי שחיטתו כשרה אם בדקוהו אפי' וגמלא מומחה :

סי' ב כתב הרשב"א וכו' עד ואפי' אם נמלא בשר שחטה בידו וכו' כתב ה"ר ירוחם ודוקא שהיה מצוי באותו יום בעיר בשר שחטה כול כמו בשר נבילה עכ"ל ומביאו ז"ל בספר דק הבית . ומ"ש ואפי' אם יש בידו שוף וכו' משמע להדיא מדבריו דנמלא בידו בשר בזהמה וליכא טבחים ומקולים ישראל אינו נאמן לומר ישראל מומחה וכשר שחט לי בזהמה כיון שלא נמלא בשרו בזהמה שחטה בביתו אצל אם נמלא בזהמה שחטה בביתו פשיטא דנאמן דהא ליכא פורח כלל בזה שמיא הישראל לביחו לשחוט לו בזהמה אלא רבונה אשמועינן דאפי' בעוף כשאומר שטרה להביא את העוף אצל ישראל מומחה כדי לשחטו וחזר והביאו נמי נאמן דמשום טורח קל להוליך העוף לשחטו ולחזור ולהביאו לביחו שחט לא שיקר היתירא ואכיל איסורא וכדאמרינן בהמתן של עובדי עבירה שמתר לאחר הפסח מיד מפני שהן מחליפין אצל טורח רב הוא להביא בזהמה אצל ישראל מומחה ולחזור ולהביאו שחט לביחו ולפיכך אינו נאמן דטורח זה ודאי טפי הוא מתיקון הסכין שאינו נאמן עליו וז"ל הרא"ה ב"ה דק הבית סוף דף ס' ותו תמיהה

סי' ה וכתב הרמב"ם וכן אם שחטו זה אחר זה וכו' כבר בארתי דברי רבינו מפני מה לא כתב כאן הא דכ"ל להרמב"ם דאפי' אסור

כתבתי דברים אלו בקולר חורתי לכאשר באריות קצת : ובסי' כ"ג בדין שיעור שהיית דקה האריך מהר"ך והמניח דין חדש לפי דקדוקו והבנתו ובדברי הר"ש וכו' הרמ"א שאלו סי' דברי הר"ש כמו שהבין ז"ל וכתוב בחבורי סעיף ח' ע"ש : וע"ל בסיומן ב' סי' כ' בקונטרס זה מוכח מפירושי ד"ף למאי דק"ל כרש"י לפסול שהייה במועט בתרא ואין חילוק בין כל הרשאות וגמר השחיטה ובין שבה חזירו וגמרה פוסלת שהייה זו **מיהו** אם בא נכרי וגמר לשחוט המועט האחרון אפילו לא בא אלא לאחר שיעור שהייה נמי כשרה דנכרי אינו מצטרף עם ישראל כיון שכבר שחט ישראל הכשר שהיטה **הלא** כמ"ס מהר"ך כאן לחלק בין אחד ששחט לשנים ששחטו דליתא דאין חילוק אלא בין ישראל לנכרי כדפרישית לשם :

סי' כד כתב בסה"מ צריך לומר וכו' פי' כששחט נראש הסכין שאז רגילות הוא סהראש ממש מתכסה בעור צריך לומר שהסכין נמקו ששחט בו נראשו יהא מגולה לפחות . אמנם כששחט באמצע הסכין זמקום הסכין במקום ששחט בו הוא מגולה ודאי אז אין לחוש אם נראשו מתכסה בעור וכן פי' מהר"ך :

מהר"ך כתב בסוף דין חלדה דמיעוט קמח של קנה לא נאסר משום חלדה וליתא וכתבתי בחבורי בסיומן כ"ד סוף סעיף ח' ע"ש :

וכר זה בקנה וכו' כבר כתבתי בחבורי דרבינו ס"ל ד"ף למאן דפליג ארש"י ומכשיר בהגרים שליו האמצעי בקנה מ"מ בושט מודה דפסולה כיון שהגרים קודם גמר הכשר שהייה רובו דאילו לרש"י אפילו גמר הכשר שהיטה דהיינו הרוב ואח"כ הגרים אפילו בקנה נמי פסולה כמ"ס בושט ומהר"ך כד נייס כתב כאן מה שכתב :

ובער הלכות כתב שבעקר הסיומן או נשחט ממקומו וכו' פירוש בין שבעקר ממקומו מן הלחי על ידי הסכין בשעת השחיטה או נשחט מעצמו קודם השחיטה . נקב כלל ובכל ענין לא הויה טריפה לה"ג אלא להל"מ היא שאין שחיטה מועלת בן . אבל לפירש"י עיקור זה דה"ג הויה טריפה ובוה מתיישב דלאחר שכתב רבינו מתחלה עיקור לכה"ג היינו שבעקר הסיומן ממקומו דלאו טריפה הוא ובשחט בעוף רוב סיומן אחד ואחר כך נשחט השני כשירה חזר וכתב הברייתא דר"פ השוחט שחט סיומן א' בעוף ואח"כ נשחט סיומן א' בעוף ואחר כך נשחט השני כשר :

וא"א כתב דלא מהני בדיקה אלא כשלא תפס וכו' והקשו התוס' והרא"ש בפרק השוחט כיון דמהני הקפה בבהמה אחרת א"כ בשחט את הוושט בעוף ונמצאת אגרת שמוטה יבוא חזר אחר ויקיף ומירץ הרא"ש דהכא בלא תפס מדינה שרי בלא הקפה אלא דמחמירין שלא להחיר בלא הקפה אלא בשחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה מדינה אסור מפקד אין לנו לסמוך על הקפה להקל ולהחיר אפילו תפס בסמינים קשיא ומה שפירץ על זה אינו תירוץ כלל ולפע"ד פשוט דמ"ש רבינו כיצד יעשה יבוא בהמה אחרת וכו' אינו דברי ר"א אלא דברי רבינו הם ע"פ הסכמת הרא"ש דהבדיקה אינה אלא בבהמה אחרת ובלא תפס ולחומרם כמפורש בדבריו אבל ל"א הבדיקה היא בתפס ולהקל ודוקא בזהו סיומן השחוט ונמצא שמוט חותכין במקום אחר ובודקין כמו שפירש"י והתוס' כפ"ט דף ז' דהשתא ל"ג היינו שבעקר דשחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה דבאוחו עוף ליכא למיבדקיה ובעוף אחר אין בודקין ומה שהקשה הרא"ש על זה דלפי"ה"ג דשמוטה לאו טריפה הוא וחשוב הסיומן כחי לא מהניא בדיקה בזהו עוף לחתוך במקום אחר אינה קושיא כלל ל"א דאינהו לא ס"ל כה"ג בזה אלא כשרה ליהו הך שמוטה טריפה הוא כפירש"י ואין הסיומן חשוב כחי ולהכי מהניא בדיקה בזהו ס' כפירש"י ותוס' כ"ל ודו"ק :

סי' כז בר שנפסלה וכו' הא דהקשה בית יוסף וסוף מ"ח בן נבילה לטריפה לדון דלא נהנין בטומאה וטריפה ותרצו דמ"מ לנפין ב' ותיקם כדלקמן בסוף סי' ז"ח ובת"ש בחיבור הקשה מהר"ך הלא לא אחר הרא"ש ורבי דב' איסורים כל א' מועיל לבטל השני אלא בדם וחלב דכ"מ מצטרף עם כ"ט של היתר אבל לא בא' נבילה וא' טריפה דלא נבטל טעם נבילה בטריפה כיון דשניהם טעם בשר ויש ליישב כיון דבשר שור ואילו עזו ג' מינין הן וכל אחד מועיל לבטל טעם חזירו כמ"ס א"ו ומצינו ב"י סיומן ז"ח א"כ ספיר איכה למימר דכזית בשר שור נבילה וכזית בשר איל טריפה מצטרף כ"א לבטל את חזירו בהדי כ"ט של היתר . ועיין לקמן במ"ס ריש סיומן ז' סעיף ד' וסיומן ק"ט סעיף ב' ועי"ל כיון דנבילה וטריפה מועיל אף ביבש לטעורו מן החלקות אף על גב דאכיל ססור באכילה מדרבנן אפילו הכי קל איסורו ואם אירע בו איזה ספק הו"ל ספק דרבנן ולקולא :

סי' כח חש"ו ששחטו ביון לבין עצמן אין אחרים חייבים לכסותו . לכאורה נראה מיוצא הוא דליכא אכל איסורא נמי ליכא ומיהו נראה דיש לומר שלא לכסותו דילמא אחי למיכל מנייה דלא תלין לקולא דאמרי לנקר חזירו הוא צריך דבשחט באשפה ליכא למימר הכי כדאיתא בגמרא דף פ"ו ואע"ג דבגמרא לא קאמר הכי אלא אליבא דהכחשים אבל לר"מ דהלכה כמותו לא קאמרינן הכי אפשר דלמסקנא ר"מ נמי הכי ס"ל והא דתנן אליבא דר"מ פטור מלכסות איידי דקאמרי חכמים חייב לכסות קאמר רבי מאיר פטור מלכסות ואח"כ דאין לכסותו לר"מ מהשחט דילמא אחי למיכל מנייה ועיין בחיבורי סי' כח כתבתי בקולר :

סי' לו ופירש רב אלפס שמדמין מריאה לריאה אחרת וכו' איכה להקשות דהכא ס"ל לרב אלפס דמהני הקפה בבהמה אחרת לקולא א"כ בשחט את הוושט בעוף ונמצאת הגרגרת שמוטה דפסולה מספק ואמאי לא יבוא עוף אחר ויקיף ונסמוך על הקפה להחיר אם יהיו דומין דאע"פ דהרא"ש ס"פ השוחט כתב דלרב אלפס דגרים רב נחמן אחר לא שנו אלא שלא תפס בסמינים וכו' לפי גירסא זו משמע דר"ג פליג אדר' ונחמן וטוסק הלכה כרב נחמן לחומרם דלא סמכין אבדיקת הקפה אלא בנלח תפס בסמינים הא ודאי בשחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה אינה ענין לתפס בסמינים דבתפס מיירי דהסיומן השמוט הוא השוחט אבל כה הוושט השוחט אינו שמוט אלא הגרגרת שמוטה היא נמצאת שמוטה ופירי יכול להקיף בעוף אחר ולהחיר אם יהיו דומים כיון דסומכין על הקפה להקל לדעת רב אלפס דמדמין מריאה לריאה אחרת להקל ולהחיר וז"ל דרב אלפס ס"ל דאין מקיפין אפילו בבהמה אחרת להקל אלא לענין נקב בריאה או בבני מעיים או בקנה אבל לענין שמוטה אין מקיפין כלל דאי לא תפס כשירה וא"כ הקפה ואי תפס פסולה ואין מועיל לה הקפה להחיר דומינין דמו ווימנין לא דמו וטעמו דפוסק כר"ג וברב ודלא כר' ונחמן וכדפרישית לעיל בסיומן כ"ד לדעת הרמב"ם וכך נראה ממ"ס מהרש"ל בפרק השוחט סי' ע"ז וכו' מהר"ך :

סי' רט בר טרפות וכו' עד אלא שהצרכו לבדוק הריאה וכו' כתב ב"י על שם ב"ה"ג דצריך לאפוקי לריאה ולמיבדקה וכו' והקשה מהר"ך מהא דכתב הרא"ש ב"ש ה"ג וכו' רבינו ריש סיומן ל"ו בריאה דאגלידה כאהינה דצריך בדיקה דמאי אריאה דאגלידה הלא כל ריאה צריך לאפוקי ולמיבדקה ומירץ דליתא לאשמועין בריאה דאגלידה בנדיים וטלאים דאי לאו דאגלידה לא היה צריך נפיהה עוד מירץ בדרך א' ודומק ולפע"ד נדכל שאר ריאה ה"כ לאפוקי ולמיבדקה אלא לאחר שהכניס ידו לפנים והרגיש איזה סירכה או בועות אף ע"פ שאינה נטרפת בן אבל אם היא נקייה מכל וכל א"כ לאפוקי אבל בריאה דאגלידה כאהינה אע"פ שהייה נקייה מכל וכל צריך לבדוקה בנפיהה וכאשר כתבתי בחבורי סי' א' :

י"א דאפי' בכסדרן צריכה בדיקה וכו' מהר"ך האריך בכאן ואמר דשלא כדון עושין עכשיו דאין בודקין במיא לפשורי אלא ברוקא וכו' וכבר כתבתי בחבורי דשלא כהוון כתב צוה ע"ש :

מר יעקב גאון וכו' מ"ס מהר"ך שמהר"ד יחייא מפרש ד"ף בסרכא מאונא לאונא שרי לנענע אלא ללא שייך נענוע דלא יתפרק בנענוע השבתי עליו בחבורי וע"ש עוד השבתי עליו בסעיף ט"ו על מ"ס לדעת בעל העיטור בשיעור מקום בריאה דלונא לאורך ולרוחב בהמה וע"ש :

ריאה שניקבה במקום החוד האונות וכו' מימרה דרב נחמן רפ"ט (דף מ"ח) ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה ומוקי לה במקום בריאה ומשמע בסוגיא דה"ב דמסריך דופן ולא ידעינן אי ודאי ניקבה לחאי דק"ל אין סירכה בלא נקב דינו כניקב והכי משמע בפשטא דסוגיא והכי מוכח מכל דברי הרא"ש ורבינו ודלא כמ"ס בית יוסף ע"ש מהר"ד יחייא להקל דבניקב ודאי לא חשיב סתימה בגרמא אבל בסרכא הויה סתימה אפילו בגרמא וכו' ע"ש מהר"י חביב לדעת הרא"ש נמי אם ניקב ודאי לא הויה סתימה אלא במסתבכת בניטרא אבל בגרמא הויה סתימה בגרמא ובניטרא כשהרוב בשר והמעט בגרמא דליתא ועיין במ"ס בחבורי בסוף סעיף כ"ב ובסוף סיומן זה על דברי רבינו ב"ש בעל העיטור והרא"ש :

ריאה הנקובה במקום שאין הדופן סותמתה וכו' איכה להחיה דבגמרא לא אמרו ריאה הנקובה אלא ריאה הסמוכה לדופן וכו' וכבר כתבתי יושב לזה בחבורי לשם ע"ש אבל למה שכתבתי אה"כ דרך אחר כפי' דברי הרב רבינו משה בר מיימוני שהביא רבינו נראה שצריך להגיה בלשוננו ריאה הסמוכה וכו' בלישנא דתלמודא וכך הוא הלשון בכל הפוסקים וכו' מהר"ך להגיה כך בכפרי רבינו וכן עיקר עוד האריך מהר"ך בפי' דברי ר"א לענת רבינו ואמר שהוא שלא כדעת הרא"ש אבל בחבורי סעיף כ"ה התבאר בקצרה ושלעת רבינו כדעת הרא"ש ע"ש ותמצא נחת :

ובתב הרא"ש דנאשכנו ונצטרפת טוהגים להטריף הכל עיין בחבורי דהיינו דוקא שלא במקום בריאה אלא כמו שהבין ב"י ומהר"ך שנתפס אחריו שוב מאלתני דגם מהרש"ל בפ"ט סיומן מ"ד כתב בדבריו בזה וכתב עוד דמ"ס בדיקות אשכנזים שנהכו להטריף הכל אפילו במקום חתוכי דלונא מנהג בטעות הוא והאריך בזה ומסיק דמקום חתוכי דלונא אפילו ניקבה ודאי ודופן סותמתו וסניך בבשר היטב כשירה אפילו האדנא וא"כ בדיקה וכו' ולפי זה היה נראה לפחות דהיכא דליכא הפסד מרובה יש להקל לאורות הלכה כמהרש"ל מיהו אינו חוכך בקולא זו דליתא חכמי אשכנז קדמוניו בקעה מלאו וגדרו בה גדר מפני שהבדיקה מסורת ביד כל אדם ואם נחור להם במקום בריאה יבואו ג"כ להחיר שלא במקום בריאה ועוד דיותר ראוי לנו לומר דבר זה הוא מכלל דברים המותרים ואחרים יודעים שהוא מותר ונהגו בו איסור שאי אמת ראוי להחיר בפניהם מדגמרא שהוא מנהג בטעות על כן אין להקל כלל אפילו בהפסד מרובה :

סי' מא בריא בחמת גסה אבל דקה אין חילוק וטריפה וכו' כבר כתבתי בסעיף ו' לאיזה צורך אמר רבינו דאם נמצאת הקופה ללד חלל בהמה שאילו נכנס דרך סתמון וכו' ע"ש ועדיין נשאר לתרץ מה דקשה בקטינתא וכולה טמונה מ"ש דבריאה שלימתא כשירה ובכבד טריפה הלא בנתיים יכול לנקוב בקטינתא בסתמון וגם בנתיים לא ניכר ריעותא בתון . ויש ליישב דבריאה ודאי כיון דאפילו באליתמא יכול לנקוב בכד העב בסתמון ומשום הכי לא חיישין דנכנסה דרך וושט כיון שלא ניכר ריעותא מבחון הלכך אפילו בקטינתא סמכין על מה שלא ניכר ריעותא מבחון וכשירה דתלין דדרך סתמון באת בשלימתא כיון דלא איתרע הך חוקה דלא ניכר ריעותא מבחון גבי ריאה כלל . אבל בכבד דבאליתמא לא היה יכול לנקוב בכד העב שלו ואמר דנקובי נקיב דרך וושט ואחאי וטריפה א"כ בעל חמינו ז"ל דאיתרע בכבד הך חוקה דלא ניכר ריעותא מבחון ואמרינן דהריעותא שהיה בה חזר והבריאה עד שלא ניכר מקום כניסת המחת שדחקה גם הקופה מבחון עד שהיא טמונה כולה בכבד השתא נמי בקטינתא חיישין מבחון נכנסה ולא ניכר הריעותא מבחון ואמרינן דטבע הכבד הוא כך דתחזור ותתפרף עד שלא ניכר כלל מקום כניסת המחת משא"כ בריאה ודו"ק :

סי' מז מוה שהקשה בדברי הר"ן וכן בש"ע כתב מהר"ך פירושים רחוקים וכבר התבאר בחבורי על נכון בס"ד ע"ש :

סי' מח וזה דינו אם נקרע בו קרע באורך טפה או ניטל טריפה . משמע דה"ק בדין נקרע בלא ניטל ובין בניטל שיעורו באורך טפה . ומ"ס אח"כ נקדר הכשר בעגול או באורך שיעורו ביתר מכבלע טריפה לפי פירש"י שהבאתי בחבורי הוי נמי כהך שיעורא דאורך טפה : ועוד יש לפרש דעת רבינו שח"ס תחלה או ניטל דשיעורו באורך טפה . היינו כשאין הכרס נראה וכאן דכתב נקדר בעגול או באורך דשיעורו ביתר מכבלע מיירי בניטל הכשר עד שהכרס נראה ומיטרפת בשיעורא וזו"ט ביתר מכבלע דהוי שליש טפה נרחבו כפי' התוס' והרא"ש . אבל מהר"ך פי' דמ"ס רבי' תחלה או ניטל היינו נקדר דקאמר בחר הכי ובתחלה לא פי' שיעור ניטל ואח"כ פירש ב"ש נקדר וכו' והאריך בזה ולא נבירא דדין קרוע או ניטל בגמרא הוא בעיה דרב אשי ברוב קרוע או ברוב נטול ולא איפשטיא ודין נקדר שהוא כבלע הוא מימרא דרב אשי ועיין בחבורי בס"ד :

המסם וכו' וכו' מהר"ך העתיק לשון רש"י מפ' המדיר ופי' לכל בית הכסות הוי עובי שני כפלים והאריך בזה . וז"ל דלא דק שהרי רש"י כתב סניב שפתו וכו' ולא נקרא בשם שפתו אלא במקום שהפרש הולך מבי' להמסם ואיכה שפה והוא ז"ל פי' סניב שפתו של כרס ואין שם שפה לכרס אלא עובי שפתו של ב"ה קאמר במקום דבוקו להמסם בעור אחד עובי ב' כפלים . וגם מדובקים לשם שתי דפוסותיהם בשומן כמבואר בתוס' שהבאתי בחבורי סעיף ה' ע"ש . ומה שהקשה מהר"ך אמאי מחלק רש"י בין ב"ה להמסם לפלוג ולתני ב"ה גופיה בין שפתו שהוא עב יותר משאר מקומות שבו שרי ליה מאריה דהלא כתבו התוספות להדיא ב"ש ר"י דמיישב לפירש"י דמה ששנינו המסם וכו' שניקבו לחון לצדדין קחני גבי ב"ה ממש לחון וגבי המסם כלפי חון והבאתי בחבורי עיין שם :

ואם עבר המחת מעבר אל עבר וכו' מה שהקשה כאן מאי איכה בין מצד אחד לשני צדדין וכו' כבר התבאר בס"ד על נכון בסעיף ו' עיין סם ומהר"ך כתב

קונטרס אחרון

כתב על קושיא זו דהוא מפרש פי' אחר בהלכה ולא הצנתי פירושו אולי היכא טעות סופר בלשוננו :

סי' מט בר אלו הטרפיות הטרפיות בבהמה טריפות גס בעוף וכו' פי' כל טריפות שמו חכמים במשנתנו דאלו טריפות בבהמה טריפות ג"כ בעוף וכדתי לוי פא"ט דף כ"ו אבל טחול וכליות להרמב"ם אף ע"ג דטריפות בבהמה מ"מ כיון דלא הני להו במשנתנו כשמו אלו טריפות ליתנהו בעוף . וכו' מחייב דלא קשיא על לשון רבינו שאמר כל אלו הטרפיות וכו' דהאיכא טחול וכליות דטריפות בבהמה ומאלו בעוף ואין טריפות נוהג בהן דרבינו לא בא אלא להביא בספרו הא דתי לוי ומה שצריך לפרש בדין לוי יש לפרש ג"כ בדבריו ומסרו"ך האריך בקושיא זו ובישבוה ול"ק כלל . ועיין בחזקוני מ"ש בזה :

סי' נב וקאמר בגמרא דבריהא אין לחוש בנפילת האור וכו' הקשה מהר"ך דבגמרא הכי איתא אמר חזקיה אין ריאה לעוף וריאה אחר יש לו וישנו כעלה של ורד בין האגפיים מאי אין ריאה לעוף אילימא דליה ליה כלל והא קה הויין דליה ליה אלא דלא מטרף ביה והא תני לוי כל טריפות שמו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וכו' אלא אין לו לא לינפל ולא ליחמר מ"ט א"ר מנא הואיל ורוב כלעוניה מגינים עליה והא מדאמר ר' יוחנן יש לה וכו' מכלל דחזקיה סבר דליה ליה אלא אמרי במערבא . מדבריו של רבינו יוכר שאינו בקי בתרגומין אלמא דלידחיה הא דאמר בגמרא דחזקיה קאמר אין לו לא לינפל ולא ליחמר ולמה פסקוה הפוסקים ואין זה קושיא של כלום דהך דאין לו לא לינפל ולא ליחמר הלכה פסוקה היא בבתי מדרשות ורב האי קאמר עלה מ"ט וכו' אלא דתלמודא קס"ד דמאי דקאמר חזקיה אין ריאה לעוף ר"ל ג"כ דאין לו לא לינפל ולא ליחמר דמיה ליה אבל גוף ההלכה דאין לחוש בריאה בנפילת האור לא אידחיה לה והלכה פסוקה הוא וכן הוא דעת התוספות בפרק אלו טריפות דף ל"ו ב"ה באלו בני מעיים ודלא כמאן דפליגי ואמר דלידחיה לגמרי הך הילכתא ומביאו ב"י ע"ש הר"ן ופשוט הוא ומסרו"ך פי' מה שפי' ולא נהירא :

ומ"ש ופי' הרשב"ה וכו' אבל אם ראינו שהריקה טריפה כ"ל וכך הוא ב"ה האריך והקצר : וא"ל הר"ם כתב אפילו רואין אותה שנשחיתת וכו' כ"ל וכך הוא בפסקיו ריש דף קס"א ומה שנמצא בספרי רבינו כתוב אבל אם ראינו שהאדימה וכו' וכן רואין אותה הדומה הוא ט"ס וכמ"ס בחזקוני ומסרו"ך כתב ליישב טעמא המוטעת ולא נהירא :

כתב הרשב"ה ב' מיני ירקות הן וכו' מהר"ך כתב דהיינו דוקא באין ידוע שגפיל לאורכו אבל בחזקוני ס"ו בארתי דאפי' בידוע דנפלה לאור גמי אסורה ע"ש :

סי' נג נשתברו ידי הבהמה וכו' עד או שיש לה ג' ידיים כשירה נראה דרבינו בא לומר א"ע' דברגלים איכא חלוקי דינים

בחסר ובנחמד בין ב"ה בין ב"ב וכו' וביהר גמי איכא חלוקי בין יתר למעלה ובין למטה אפי' בידים בכל ענין כשר בבהמה בין בחסר בין ביחד אבל מהר"ך כתב דלפסוקי הרשב"ה ליעיל באוס סימון מ"א הוה פי' כל יתר כנטול דמי כאילו נטול עכשו דמי ולפי זה בעוף אף יתר גף טריפה דהו"ל כאילו נטול עכשו דהיינו כאילו נשמת מעיקרו וטריפה ע"כ ואין ספק דכך ניים ושכיב אמר לה להדא מילתא ופירוש טעות הוא דלדברי הכל מה שאמר כאילו נטול דמי ר"ל כאילו היה חסר בתולדתו ובעוף גמי כשר וכך פי' רש"י בפא"ט דף נ"ח וו"ל יתר ברגל טריפה מ"ט כל יתר כנטול דמי ויתר א' הוי חסר א' והוי בעלת רגל א' וטריפה דהוי כשמוטת ירך בבהמה עד כאן לשונו וא"כ ביד גמי הוי בעלת יד א' וכשירה וא"ע' דק"ל כשר דשמוטת גף בעוף טריפה לאו מדיונא טריפה אלא משום דחיישין שמה נקבה הריאה ואם כן לפי זה בעוף חסר גף בתולדתו א"י יתר גף דהוי חסר גף אחד ליכא משעת דייקבה הריאה אף לרב כשירה ואין להאריך בדבר פשוט :

סי' נז ובתב הרמב"ם נפסק הגדול וכו' הנה על מה שכתבתי בחזקוני לפרש בדברי הרמב"ם והרא"ש הקשה לי בני הרב הגדול

מהר"ר ליב שי' והאריך בכתבו וזאת היא חשבוני הנה אחרי שזכר לעיין בהלכה זו נחמתי והאמת עמך שלא כיונתי על נכון בפי' דברי הרמב"ם אבל לא כפירושך אלא נראה אמת דמ"ט רבינו ע"ש הרמב"ם וכן אם נפסק קצת כל א' מהם אין פירושו שכל אחד ואחד משלשן לא נפסק אלא קצתו וכשאר הרוב בכל אחד ואחד אלא ה"פ לא מיבעיא היכא דנפסק הגדול לבד ושנים הקטנים קיימים א"ג שנים

הקטנים לבד נפסקו והגדול קיים דכשירה אלא אפילו נפסקו רובן של שנים מהם והשלישי גם הוא נפסק אלא שלא נפסק כי אם קצתו וכשאר רובן קיים גמי כשירה ואף על פי שאמר שלישי שנשאר רובו אינו הגדול אלא אחד משנים הקטנים גמי כשר ולכן אמר וכן אם נפסק קצת כל אחד מהם כלומר קצת כל אחד מהם אפילו הוא אחד משנים הקטנים והינה טריפה אלא עד שיפסק רוב כ"א וא"ל מהם פי' ולא נשאר אלא קצתו כ"א ואחד ולפי זה לשון רבינו מדוקדק דבתחלה לא אמר כל אחד ואחד אלא אמר וכן אם נפסק קצת כל אחד מהם כשירה ובסוף כתב עד שיפסק רוב כל אחד ואחד ודו"ק ולפי זה מפרש הרב רבינו משה בר מיימוני בלישנא בתרא דרב דקאמר מאי ברובו רובו של כ"א וא"ל דה"פ דנפסק רובו של כל אחד וא' הוא דטריפה אבל נפסקו שני חוטין ברובן והשלישי לא נפסק אלא קצתו כשירה אף ע"פ שאמר שלישי הוא א' מהשנים הקטנים כדפרי' וטעמו

דכי היכי דבלישנא קמא דרב קאמר בנפסק רובו של אחד מהן טריפה כדפירש רש"י ע"כ בלישנא בתרא דרב בנפסק רובו של כל אחד וא' טריפה וכו' הרמב"ם להדיא בפ"ח מה' שחיטה וז"ל נחמד רובו של כל אחד מהן טריפה וא"ל שנחמדו כולן או נעלו כולן עכ"ל אלמא דליכא טריפה אלא בנחמדו ג' רובין . ולהרא"ש נראה לפרש שגם הוא מפרש בלישנא בתרא דרב הא דקאמר מאי ברובו וכו' פירוש דנפסק רובו של כ"א ואחד כדכתב להדיא אלא שאינו מפרש הא דקאמר ברובו של כ"א וא' דהיינו לומר של כ"א וא' מהג' חוטין ולומר דטריפה הוא בנפסקו ג' רובין ולא נשאר אלא ג' חוטין וכתבתי לפי פשוטו דליתא אלא פי' רוב של כ"א וא' דקאמר היינו לומר דנפסק רוב מרוב חוטין . וז"ל הר"ם רוב של כ"א ואחד מהן החוטין שיהא נטרפת בהן כגון אי אפסקי חלימא וכו' דהחוטין נחלקין לשני כחות אחד נקרא בשם רוב מנין ואחד נקרא בשם רוב בנין וקאמר דאינה טריפה אלא בנפסק רוב של כ"א ואחד מהן הכחות כגון אי אפסקי חלימא וכו' אפי' הכי הר"ם דאין לפרש כפשיטתו דרב דטריפה בנפסקו רוב של ג' חוטין דאם כן הוה ד"ל כמר בר רב אשי דמכשיר בנפסקו השנים לגמרי ולא נשאר אלא חלימא אחד וכאן דנשאר רוב כל הג' בכל אחד נשאר חוטו והא טריפה אם לא נשאר רוב כל אחד ואחד שנפסק אע"פ שנשאר כ"א חוטו הוא גרוע מרוב בנין או מרוב חוטין שנשאר לבדו והא לא מהתברר כלל דכיון דמכשיר בנפסקו השנים הקטנים לגמרי והחלימא גם הוא נפסק אלא שנשאר הרוב כל שכן שיש להכשיר כשנשאר היעוט מכל אחד מהג' חוטין שלא נפסק ולפי זה לא תכשינון גמי להאי לישנא דרב בנפסקו ג' רובין גולא א"כ כשנשאר היעוט שלם לאפוקי

מדשמואל דמכשיר אפילו לא נשתייר אלא משהו בחוט הסרבל דליתא אלא צריך ל"ט נפסק אלא רובו וכשאר קצת כחות מרובו ככל אחד מהג' חוטין ומ"ש הר"ם בלשוננו

אבל אין לפרש כפשיטתו דרב דבעינן רוב כל א' ואחד וכו' דמשמע דהכי קאמר דאין לפרש דבעינן להכשירו שישאר רוב כל אחד ואחד הא ליתא דזה לא היה צריך הרא"ש לחמרו דפשיטתו דלא בעינן להכשירו ג' רובין אלא ר"ל אין לפרש דנפסקו ג' רובין דטריפה דצריך שישאר הרוב כלומר שלא יהיו נפסקו ג' רובין וכך צריך לפרש לשון רבינו כמו שאכתוב בסמוך וכן פי' מהר"ם ל' אלא שהקשה מה"ל להרא"ש הך סברה דגרע רוב חלימא וכו' והאריך בזה . מיכו פירוש זה נראה יותר בדברי הרא"ש . שוב ראיתי שמהר"ך ג"כ פי' דבר זה דמ"ט ברוב של כ"א ואחד היינו ברוב של מנין וברוב של בנין אלא שהוא פירש כן לדעת כל המפרשים ושגם רש"י פירש כך וליתא דודאי כל המפרשים מפרשים כפשוטו ברוב של כ"א וא' מהג' חוטין אלא דהרא"ש לבדו הוא שפירש כך לפי סברה שכלו ז"ל . שום כתב מהר"ך פי' דחוק במ"ש הרא"ש אבל אין לפרש כפשיטתו דרב וכו' ע"ש והעיקר כאחד מהן הפירושים שכתבתי כאן ובחזקוני והבדל גדול איכא בין הפי' דלמה שכתבתי בחזקוני ס"ל להרא"ש בנפסקו ג' רובין של כל הג' חוטין ולא נשאר אלא מקצתו טריפה אבל למ"ש כאן לא ס"ל להרא"ש הכי אלא אדרבה כשר הוא במכ"ס מרוב בנין או מרוב חוטין לפי סברתי ורבינו שכתב כאן וא"ל הרא"ש כהן אפילו לא נשאר הרוב של כל אחד ואחד מהם כשירה ר"ל לא נשאר אלא נפסקו רוב של ג' חוטין כשירה שהרי כתב אפי"כ שאינה אסורה אלא א"כ נפסק כל הגדול ורובו של כ"א ואחד מהקטנים וכו' אלמא משמע שאם לא נפסק כל הגדול אלא רובו בלבד הוא נפסק אע"פ שנפסק הרוב של כ"א ואחד מהקטנים לדעת הרא"ש למעיון בו אלא שפסק דלא כהרא"ש וטריפה בנפסקו שני חוטין ברובן ומד מנייהו חלימי השלישי שלם וכו' בנפסקו ג' רובין ודו"ק . וא"ל למאי דפי' בחזקוני דהא דכתב הרא"ש דלפי פשוטו הא דקאמר רב בלישנא בתרא מאי ברובו רובו של כל אחד ואחד היינו לומר דבעינן להכשירו שישתייר רוב של כל אחד ואחד דא"כ במאי פליגי לישני הלא ללישנא קמא דאמר ברובו של אחד מהם גמי הכי ס"ל דנפסק רוב אחד מהם טריפה אלמא דבעינן שישתייר רוב של כ"א ואחד וכך הקשה בני מהר"ל שי' . ויש ליישב דלישנא קמא אפילו לא נפסקו השנים כלל טריפה דנפסק רוב חוט השלישי ואפילו היה זה החוט שנפסק א' מהן הקטנים וחולק הוא אמר בר רב אשי אבל ללישנא בתרא אינו טריפה אלא בנפסקו שנים כל שלשתן ולא נשאר אלא שלשה מעוטין אבל בללא נפסק אלא אחד מהם כולו או רובו אפילו הוא הגדול כשירה כיון דהשנים הקטנים לא נפסקו כלל וכמר בר רב אשי ועל זה הפירוש שהוא לפי פשוטו כתב הרא"ש לכתור אומר . אי נמי י"ל דלדך פירושא אף ללישנא קמא קאמר רב דלהכשירו שני בנפסקו רוב אחד מהם אע"פ ששנים האחרים נפסקו ברובן כשירה ולפי' נא בתרא בעינן להכשירו שישתייר רוב של כ"א וא' ותו לא מיד . ומ"ש ורש"י אומר אפילו בנפסק רוב של אחד מהם מה שכתבתי בחזקוני על פירוש'י הלא הלכה כמר בר רב אשי דדוקא בנפסקו שנים הקטנים טריפה אפילו לא נפסק הגדול כלל אבל אם לא נפסק א"ל א' מהשנים הקטנים וכשאר הגדול והקטן השני קיים כשירה וכאן פסק בלישנא קמא דרב דאפסקי רוב של אחד מהם טריפה וא"כ הפוסקים סוהרים זו את זו כבר כתבתי בחזקוני ושזכר לזה . ועוד נראה דיש ליישב הפוסקים דלא סתרי דהך רב בלישנא קמא ובלישנא בתרא לא חייבי אלא בנפסקו כל שלשתן ובלישנא קמא בנפסק רוב של אחד מהם טריפה אף ע"פ שנשאר הרוב משנים האחרים מאמר שנפסקו שלשתן ובלישנא בתרא אינה טריפה אלא בנפסק רובו של כל אחד ואחד אבל כששנים לא נפסקו כלל אע"פ שאחד מהן הקטנים נפסק כולו כשירה ולדברי הכל כמר בר רב אשי :

סי' נז ובלב אין לו דריסה וכו' עד שאם דרם או נקב בשיניו וכו' פי' מהר"ך אע"ג דאין דריסה בשיניים לכל חיה איצטריך לאשמעינן

בכלב משום דסד"א בכלב כיון דאין לו דריסה ביד וברגל יש לו דריסה בשיניים כי היכי דאשכחן בעוף כיון דאין לו דריסה ביד כשאר חיה יש לו דריסה ברגל ע"כ . ואין דמיון זה עולה יפה ועוד מבי תיתי להוסיף דריסה לכלב בשיניו אם אינו מפורש בתלמוד עד שהוצי' רבינו לפרשו כדו שלא נטעה . אבל הנכון מה שפירשתי בחזקוני

בעיף ז' ע"ש :

כל העופות וכו' חוץ מהן הנז' וכו' עד חוששין לדריסתו שאז מטיל ארם מהר"ך האריך במ"ש הרשב"ה מנ"מ בין חששא דקוץ ובין חששא דארם ועיין במ"ש בחזקוני בזה :

ארי שנכנס בין השורים ומנאלת אפרון של הארי תלושה ויושבת לו בגבו וכו' בפא"ט (דף ל"ג) אמר רב ארי שנכנס לבין השורים ומנאלת אפרון בגבו של אחד מהן אין חוששין שמה דרסו וכו' ועלה קאמר דלשמואל דחוששין לספק

דרוסה חוששין ביו דליכא אלא חד ספק שמה בכותל נחמדך או שמה ארי שנכנס דרסו אבל בלא ראינו שנכנס הארי מודה שמואל דאין חוששין דאיכא ס"ס ספק לא נכנס ואפרון זה לאו מחיה הדורס הוא ואח"ל נכנס ואפרון זה של הארי הוא אימור

בכותל נחמדך השור ואפרון זה בכותל היתה מן הארי הוה ימ"ש רבי' ומנאלת אפרון של הארי וכו' אינו לומר שדלוי הוא דשל ארי הוא דא"כ אפילו לא נכנס ארי ליכא אלא חד ספק דשמה בכותל נחמדך או ארי דרסו אלא דעת רבי' הוא לומר דאין חוששין דנכנס ארי אלא היכא דאפשר לומר דהאפרון של ארי הוא לאפוקי בידוע

בלאו של ארי הוא דהפי' דנכנס ארי אין חוששין אלא דין שור זה שנמנאל אפרון בגבו כאילו לא נמנאל בו אפרון כלל כ"ל אבל מהר"ך פי' דחייבי בודאי דשל ארי ואפי"ה אין חוששין בדלל ראינו שנכנס ע"ש ולפעד"כ דאין דינו אמת בזה אלא כל שידענו דשל ארי הוא חוששין לדרוסה אפי' לא ראינוהו שנכנס דתלינן במצוי בין להקל בין להחמיר וכן לעיל בסיומן ל"ג בנמנאל אדמומית בעור הפנימי של חושש חוששין לדרוסה ע"ש בעיף ח' :

בהמה או עוף שבה לפנינו כשהוא מצטבע דם וכו' כבר הארכתי בזה ושמהר"ך מחלק בין מצטבע דם לכתב רבינו כאן ובין מ"ש בסיומן ל"ג עוף הבה לפנינו וזואורו מלכותך בדם וכו' ולא דק . גם במ"ש רבינו כאן ע"ש הרשב"ה דאין חולין אלא במצוי בין להקל בין להחמיר הקשה ויתירן וכתב בספר ובדיו מה שלא היה לו לכתבו ובחזקוני לשם מנאלת האמת וצריך להודיעו דהמדיפס טעה בחיבורו

וצריך להקדים תחלה דבור המתחיל וכתב הרשב"ה דוקא שיש לפנינו וכו' עד לפסק הלכה ואחר כך צ"ל ומסרו"ך הקשה למה ליה למימר חולין במצוי להקל וכו' עד קושיא כלל ובמ"ש רבינו וכיכא הוא הבדיקה וכו' האריך מהר"ך והוציא דינים מחודשים

וב"ל דלא דק וכן במ"ש רבינו ע"ש הרשב"ה צדק ולא האדים הכשר במחוץ וכו' כתב מהר"ך דלהרשב"ה אם לא האדים במחוץ לא חייבין להמידיקיה מצטנים ליתיה אלא לא מכשרי' לה עד שיבדוק גם מצטנים עיין בכל זה בחזקוני מסעיף כ"ב עד סוף בעיף כ"ו :

ז"י נח בתר הרמב"ם וכו' אם נתרסקו וכו' מהר"ך פי' דלהרמב"ם צריך

קונטרס אחרון

שרב

בתוס' שלנו ליתיה מיהו הכי משמע ממ"ס ס"פ ר"י בדבור האחרון וז"ל הוה כרכא וכו' מתוך הלשון משמע דנקט כרכא שהיה היין מונח בתוך הרחוב וגם היה שם יין של עכו"ם שעתה אין העכו"ם נתפס כגנב על הביאה רק על הנגיעה ואפי"ה חמרא שרי והא דלמחר רבא צרכא צרכא אי מצי לאשתמוטי חמרא אסור ואפי"ה שנתפס כגנב על הנגיעה היינו משום דצבית שיכול ליכנס שם אינו ירא כל כך ומנסך אבל אי נתפס כגנב על הביאה ודאי חמרא שרי ולהכי מיייתי עלה דנגעל הפונדק עכ"ל הרי מוצא דמתלקין בין מונח ברחוב דהכל רואין לפיכך אם נתפס כגנב על הנגיעה אפילו אינו נתפס כגנב על הביאה חמרא שרי אבל צבית שיכול ליכנס שם שאינו נתפס כגנב על הביאה אינו ירא כ"כ לפי שנוצל הדלת ומנסך אבל אם נתפס כגנב על הביאה אפילו צבית ועל הדלת חמרא שרי ולהכי עלה דקך עובדא דהוה ביתא דקאמר רבא אי מצי לאשתמוטי חמרא אסור מיייתי תלמודא הוה דנגעל הפונדק משום דקך עובדא נמי מייירי דנגעל הפתח ואם הפתח פתוח ודאי דדינו כמונח ברחוב כנ"ל לדעת רבינו וה"ר ירוחם אכן הרא"ש צרכא השוכר ריש דף ל"ד הביא לשון פירש"י וכתב אחר כך ואף ע"ג ללא קאמר הכא ואחדיה לדשא כמו בעובדא דלעיל אפי"ה מייירי שנגעל הדלת כדמוכה מדפריך מנגעל הפונדק וכו' ע"ש ומצינו ב"י אלמא דס"ל להרא"ש דלפי"ה רש"י נמי איכא למימר דסבירא ליה כפר"י צרכא עובדא ללא אחר רבא דחמרא אסור אי אית ליה לאשתמוטי אלא דנגעל הפתח והכי נקטינן כפר"י וכמסקנת הרא"ש שוב ראיתי שכתב מהר"ך ליישב דברי רבינו בדברים שאין בהם ממש ע"ש:

סי קבט אבר אם ראה שהלך ליכנס לב"ה וידע שלא ימחר לבא ואינו ירא ומה שקשה ממ"ס רבינו בסמוך דאין אדם רואה להפסיד יונו בשביל ית המרחץ כתבתי ליישב צבוב טעם בסעיף י"ד. ומהר"ך פי' פירוש הדש והואיל לזון המשנה מפשוטו לדעת רבינו והעיד צבצמו שפירושו דוחק ואיכא לתמוה עליו דלא היה צורך כתבו כיון שהוא דחוק ורחוק ואינו אמת ועיין בחבורי התייבשו כל קישויותיו:

ור"י פי' אפילו פתוחות לגמרי מותר כתב מהר"ך ללא התיר ר"י אלא בחסרה וע"פ הגהה זו כתב כל דבריו ונתקף אחר מ"ס ב"י ולפע"ד אינו אמת אלא ר"י מתיר אפילו מליאה כדמוכה באשיר"י ועיין בחבורי:

וב"ב רש"ב צ"ש רש"י וכו' כתב מהר"ך דרש"ב איירי בזמן הזה ובאוינה פקוקה והרשב"א איירי לדינא דגמרא מ"ס מנריך פקוקה והאר"ך צ"ב ולא נהירא אלא רש"ב איירי נמי בזמן הזה. עיין בחבורי:

סי קרב אע"פ שמגע עכו"ם אסור בהנאה וכו' כתב מהר"ך לחוק דברי הרמב"ם דלא התירו ליקח דמיו מאותו עכו"ם אלא כשנתכוין להזיקו לישראל דהכי משמע ממ"ס התוס' דף נ"ט ב"ד"ה אחר רב אשי ולפע"ד איכא למימר דס"ל לתוס' דגם מה ששנינו בהגותו בישראל המכר צמיו הייז אין פירושו דוקא צנתכוין להזיקו לישראל אלא אפילו הוא סבור שהיין שלו וגם כיה צמיו נמי הייז דסוף סוף הזיקו צמיו כזוונה ודנותה גבי עכו"ם שרי למשקל דמי היין מאותו עכו"ם עיין בחבורי:

ודוקא לאחר מותרים וכו' כתב מהר"ך דצמור לנכרי אחר אף לישראל אחר שאורין דמזים וליתא שהרי מסקנת הרא"ש בר"פ השוכר להדיא דצמור ע"ו ומשמייה וי"ג לעכו"ם דוקא לרידיה שאורין דקא מטיא ליה הנאה מע"ו וי"ג אבל לאחר שרי ע"ש והכי משמע מלשון רבינו דלמ"ס דהוא אסור למכור לעכו"ם אלא ח"כ שהעכו"ם משך היין תחלה ואח"כ נתן דמ"ס דלא דמזים מותרים על זה אמר ודוקא לאחר מותרים וכו':

מדד עד שלא פסק וכו' כתבתי בחבורי משנה שם וכו' עד סוף הדיבור וצריך להגיה אפי"ה צ"ב הלשון ולפע"ד דוחק מה שפי' מהר"ש דרבינו הטמיר יסוד דין זה דלא צרי לגמרי בהנאה קאמר ומטעם דקרוצ הדבר שיגע וכו' שהוא ממשעוהא מתקן אסור בסתמא דהלא כיון דק"ל דתערובות סתם יין מוכרו לנכרי חוץ מדמי י"ג שבו א"כ אין דוחק כלל לפרש משנתנו בהא דתנא אסור בסתמא דרבינו נמי אסור לכתחלה וצדיעבד נמי אסור לפחות דמי י"ג שבו אלא נראה דרבינו לא בא בהאי אע"ג להקשות קושיא ולתרצה דולאי יש ליישבה כדפרי' אלא איפכא הוא רבינו בא לבאר שלא נפרש דהאי אסור נמי הכי פירושו דאסור לכתחלה וצדיעבד נמי אסור דמי י"ג שבו כיון דתערובות של סתם יין אפילו הכי אסור לגמרי מטעם שקרוצ הדבר שיגע אחר שישמכנו וכו' והכריח רבינו לפרש כך מדקתני ברישא פסק עד שלא מדד דמיו מותרין דמייירי בכל גווני בין במדדו לכליו של ישראל או לכליו של נכרי שהודח יפה ואין צו עכבת יין כלל ומשני אסור לרשותו וצ"ב שבו אלא נראה דרבינו לא בא בהאי אע"ג עומד בחצרו של נכרי או תופס אותו צידו ג"כ דמיו מותרים כת"ש רבינו בסמוך וכאוקומתא דתלמודא התם וכו' סיפא נמי במדד עד שלא פסק דמיו אסורין נמי צריך לפרש דמייירי בכל הני גווני דומיא דרישא דבין כך ובין כך דמיו אסורין השתא ודאי כיון דצמור בכליו של ישראל או לכליו של עובד כוכבים שהודח יפה שאין צו עכבת יין כלל ומשכו עובד כוכבים לרשותו ואפי"ה כיון שלא פסק דמיו אסורין בע"כ אי אפשר לומר דהטעם הוא דמיישינן שמה נגע ציין בשעת משיכה דאם כן בפסק עד שלא מדד נמי יחוש שמה נגע עובד כוכבים בשעת משיכה אלא בעל כרחך דהישראל נזהר לשמור יין כלל ומשכו עובד כוכבים צו בשעת משיכה ומש"כ דמיו מותרין אלא דצמור עד שלא פסק דמיו אסורין ה"ט דאע"ג דנזהר לשמור שלא יגע צו בשעת משיכה מכל מקום איכא למיחש ללא נזהר כל כך לשמור זמן מרובה אף לאחר שישמכנו לזמן מרובה ששזו לזמן מועט לא ששזו השתא לפי זה ודאי צמור בכליו של עובד כוכבים שיש צו עכבת יין בשוליו וצמור צמורו של עובד כוכבים או תופס אותו צידו דמיו אסורין כיון דמדד עד שלא פסק לא משום תערובות סתם יין לבד הוא דאסור דלפי זה יהיו מותרין דמיו חוץ מדמי י"ג שבו אלא כל דמיו הן אסורין משום חששא דנגע עובד כוכבים בין דאף ע"ג דבשעה שמושכו נזהר הישראל לשמור שלא יגע צו מכל מקום קרוצ הדבר שיגע צו אחר שישמכנו דאין ישראל נזהר לשמור כל אותו הזמן עד שיפסקו את דמיו ויסתלק מעליו ופירושו זה שכתבתי בדברי רבינו הוא צדור כשמש ושזו אין צורך באריות שכתבתי בתחלת דבור זה ודו"ק היטב: הקשה ב"י להרשב"א והעומדים בשיטתו כדלעיל בריש סי' זה דאפי"ה לא נתכוין עובד כוכבים להזיק לישראל אלא כסבור שהיין שלו שרי למשקל דמי מהוה עובד כוכבים דנכסיה א"כ כן מדד ולא פסק אמאי דמיו אסורין לישקל דמי מהוה עובד כוכבים דנכסיה וצ"ע עכ"ל. ולדידי אין כאן התחלה לקושיא דהישראל אינו הוא דאפסיד אנפשיה שעשה שלא כדיון למסור יינו לעובד כוכבים למשכו לרשותו ועדיין לא נקנה לו היין ודמי לכל הני דתנן עובד כוכבים שהיה מעביר חצית וכו' והמניח יינו בקרון ובספינה וכו' והמניח עובד כוכבים צמות וכו' וכל הני גווני דנכתבו לעיל בסיון ק"ט היכא דהיין אסור בהנאה דאלמלא דאסור למשקל דמי מהוה עובד כוכבים מן עממא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה דמסר היין ליד העובד כוכבים קסבר העובד כוכבים דאין הישראל חושש כלל אם יבא ממנו דאי איתא דמותר למשקל דמי מיינה לא הוה שקי בפוסקים

סי' כל דבר שאסור מן התורה אלא לויכא בין פירש"י להרשב"א אלא הא וזאי איתא דלהרשב"א בחלב צעין חז"ח א"כ איכא נמי צעייכו דלפירש"י חלב סני כחותם א' ולהרשב"א צריך חז"ח אלא ודאי דלהרשב"א נמי סני בחלב צחותם אחד וכ"כ צ"ע. והכי נקטינן ודו"ק. שוב ראיתי שכתב מהר"ך דס"ל להרשב"א דבחלב כיון דליכא חששא אלא לחלופי מיעוטה דחלב טמא בטמא שאינו ניכר כיון דרובו טמא א"כ אין כאן אלא איסור מדבריהם דמין צמיו בטל ברוב ושרי ליה מאריה דכתב כנגד הגמרא וכנגד ת"ה הארוך מה שלא עלה על לב:

ור"ת כתב דוקא בישראל שחוד וכו' פי' דישראל שהוא חשוד על הגזל או על החליפין לא מירתת כ"כ כמו נכרי דמירתת טפי לזויזי ולחלופי וסני צחותם אחד אבל ישראל חשוד צריך ב' חותמות ולעיל בסיון פ"ו דבין ציזים דמיימן ישראל חשוד טפי מנכרי מייירי גדלה חשוד למיפסי איסורא אלא דחשוד דמייך אסימני ציזים וצ"ב לה מנכרי הלכך באומר משוף פלוני וטמא הוא סומכין עליו לאינו משקר בל עכו"ם משקר כדכתב אשר פיהם זכר שזו הוא והכי משמע ממ"ס הר"ן צ"ש הרמב"ן טפא"ט ומצינו ב"י לעיל בסיון פ"ו:

שאין סימן שחוטט סימן לסמוך עליו פי' והלכך מיישינן דילמא הה"ה הנכרי עובד ברע וגם שחט הוא צבצמו לזה שהחליף כדי להרויח. אבל נאבדו לו גדייו ומרגוליו ומלאן שחוטין וכשרים ולא מיישינן דכרי שחטן התם ודאי כיון דמכירן שכן שלו ולא נחלפו אין לנו לחוש דכרי שחטן כדאי לית ליה רוחא ומסתמא ודאי ישראל שחטן ורוב המצויין אלא שחטיה מומחין הן ופשוט הוא ומר"ך כתב תירוטים דחוקים עיין עליו:

המניח נכרי צמותו וכו' הכ"י כתב דרבינו לא כיון לשונו וכו' ומהר"ך גיה לתקן לשון בית יוסף ושרבינו סבירא ליה כהרשב"א ולש"ך נראה פשוט דרבינו כיון להורות דלא כהרשב"א עיין במ"ס בחבורי:

סי' קב בגו מספרים כתב מהר"ך פי' מספרים שקוננין בהם את הירא דלא מחשב מעיקר תיקון סעודה ונראה דלא דק עיין בחבורי:

ישראל שנתן כסף לאומן וכו' וריב"ז כתב מהר"ך כתב צ"ב מה שכתב עיין בחבורי:

סי' קבא ונ"ר דוקא כשנתמש צבולו וכו' ואיכא לתמוה דהרא"ש בסוף ע"ז כתב דצמכנין של נכרים יספיק אם ילצן חודו של סכין לפי שרגילין הנכרים להשתמש בו באור אע"ג דהם מקצתו הם כולו ונתפשט האיסור צבולו מכל מקום כיון שאין היש אל משתמש בו בסכין ע"י האור סני בהכי עכ"ל אלמא דאם היה הישראל משתמש בו ע"י האור אסור ואע"ג דידוע שהנכרי לא השתמש אלא במקצתו צבולו וליצן חודו אפי"ה לא נכשר במקצתו דלא כדברי רבינו ונלפע"ד דט"ם הוא צבירי הר"ש וכך צריך להגיה מכל מקום כיון שאין הנכרי משתמש בו צבולו סכין ע"י האור סני בהכי ונתחלף לו בדפוס נכרי בישראל וכו' ממש כדברי רבינו דלא אמרינן דצריך להשיר כולו אלא כשנתמש צבולו אלא אם לא נשתמש אלא במקצתו נכשר נמי מקצתו דכבכ"פ והמעייין בדברי הרא"ש יראה דאי אפשר בלא הגה"ה זו שהגהתי שהרי כתב וז"ל וסכין יושנים הנקחים מן הנכרים היה אומר הרי"ם דעני לבינן שדרך הנכרים לתקן בן הכתילה צפי הנר של חלב צשעה שדולק והופכין בהן צשר ע"ג גתלים ואר"ת כיון דאין תשמי' ס לכך לא מיישינן דילמא מתרמי ועבד הכי אפילו אי מתרמי דעבד הכי כל כמה דאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סני בהכי בהגלה דרותחין דכל מה שמוה לפלוט ברותחין פולט בהגלה ראשונה ולא נכירה כיון דתשמישו ע"י האור אינו יוצא מידו דפיו בהגלה בלא ליבון ופולט תמיד בכל הגעלותיו מידו דהוא אכלי חרס וכו' עד ויראה שיספיק אם יגעיל חודו של סכין וכו' עכ"ל השתא איכא להפליא הפלה ופלה דלאחר שדחה סבירא זו דר"ת דיש להקל דסני לה בהגלה: כיון דאין הישראל משתמש בה ע"י האור היאך חזר וכתב מסקנת דבריו דסני בלבן חודו של סכין מטעם דאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור הלא כתב תחלה דפולט תמיד בכל הגעלותיו אלא בע"כ דט"ם הוא כדנמין. ומהר"ך כתב לפרש דמ"ס הרא"ש כיון דאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סני בהכי אינו אלא להביא ראיה למה שאנו יודעים דהנכרי אינו משתמש צבולו סכין על ידי האור והוא דכיון שאנו רואים שאין דרך ישראל להשתמש באור כ"א בחודו א"כ מסתמא גם הנכרי לא השתמש צבולו אלא בחודו וכו' והאר"ך צ"ב ושרי ליה מאריה לכתוב דברים כאלו בספר וצדיק להביא ראיה מישראל לנכרי בנקום שאין צריך ראיה דמי שראה שדרך הנכרים לתקן הכתילה בחודו של סכין ולהכך צו הנכר ע"ג גרילים ראה גם כן שאין דרכן להשתמש צבולו סכין באור:

סי' קבג אדונתית שלנו וכו' מהר"ך פי' אין צו משום י"ג לאוסר בהנאה אבל צשתייה ודאי אסורה ולא דק עיין בחבורי:

סי' קבד אסור בהנאה ופיינו כששקוד בעלמא כו' משמע מדכתב רבינו בסתם דבעינן ששקוד דהכי הוא לדעת כל הפוסקים ודלא כמ"ס מהר"ך כאן וכ"כ עוד בסמוך סעיף י"א דלתוס' והרא"ש אסור בהנאה בנגיעה צבונה הביאו לא שכתב עיין בחבורי:

סי' קכה בה של נכרי וכו' והא דלעיל בס' ק"ד גבי נכרי שהוציא את הצבוא דאסור לגמרי התם לא חשבינן ליה כמו אלא חשבינן ליה נגע ציין ע"י ד"ה דכריתות יין בחבורי אלא מהר"ך כתב ע"ש ד"מ וז"ל דלשאי התם דדרכו הוא בכך להוציא יין מן החצית עכ"ל ואין לצדיקים אלו שורש בגמרא דמה לי דרכו בכך או אין דרכו בכך:

נכרי שמערה וכו' כתב מהר"ך כאן דלהרא"ש ששקוד בלא נגיעה אינו אסור וכ"כ לעיל בסיון קכ"ד ולא דק ועיין בחבורי. ובסיון קכ"ו בסופו כתב הרשב"א חצית של יין שיש בו קיתון של מים וכו' כאן לא פי' כמה צריך במים לצטל היין האסור שנתערב צו חלב בסיון קל"ז כתב ע"ש הרשב"א דמתבטל בשעה חלקים מים וכן פסק לשם צ"ע ס"ה וכו' עוד צ"ע סי' קל"ד ס"ה ותימה דכאן פסק בש"ע ס"ו דשיעור הביטול היינו שהיה במים ס' כנגדו פסק לחומרא כרוב מפרשים וכת"ש הרשב"א גופיה בשו"ת הביאה ב"י בס' קל"ד והפסקים סותרין זה את זה מיהו האידנא נקטינן לקולא דסני בשעה חלקים מים:

סי' קכה פירש"י אם נתפס כגנב וכו' ואם אינו נתפס כגנב על הנגיעה ואפי"ה הכניסה אסור אע"פ שנתפס כגנב על הנגיעה ואפי"ה אם הפתח פתוח ודאי נגע ציין כשכנסם שם כ"כ גם ה"ר ירוחם דלפירש"י מייירי שלא נעל ואפי"ה אם יש לו להשתט על הכניסה למה נכנס היין אסור ומצינו בית יוסף ותימה דמ"ל לפרש כך לפירש"י הלא צרכא השוכר (דף ע"ג) אין גלוי בפרש"י לכאורה דמפרש כך ונראה לפע"ד דהכריחו כך מדכתב רש"י לשם וז"ל ולא דמי למניח נכרי צמותו דהתם כיון דברשות עייל וכו' ואי איתא דסבירא ליה לרש"י דאין איסור אלא אם כן דנעל לא הוי קשיא כלל ממניח נכרי צמותו דהתם מייירי דאין הפתח נעול כמו שכתבתי בריש סיון קכ"ט ולא היה צריך לתירוק דהתם כיון דברשות עייל כיון דלא קשיא כלל. ומ"ס רבינו ור"י פי' וכו' דס"ל דר"י חולק אפי"ה רש"י כ"כ ה"ר ירוחם דהקשו התוס' על פי' רש"י וכתבו דמייירי בשעתו וכו' ומצינו ב"י אבל

קנטרים אחרון

הוא גירסת הספרים כתבו כך לשיטת פירוש:

פי קמא בר הלמנים הנמלאים בכפרים אחרון כיון דספק ע"ז אסורה דסתמא לשם ע"ז נעשו לכאורה הלשון מנומנם תחלה אמר דספק הוא ואח"כ אמר דסתמא לשם ע"ז נעשית ותו קשה דבגמרא קאמר להדיא דכפרים ודאי למפלחיהו עבדי לכו וגרסה דכך פירושו כל הלמנים הנמלאים אפילו אינן נמלאים על כספין מקום ששם עובדין אותם אלא נמלאים מושלכים בשוק או בשדה נמי אסורים אף על פי דאיכא למימר דבעלזא כיון שנמלאו מושלכים אפי"ס ספק ע"ז אסורה דליכא למימר דאיכא הכא ס"ס חדה דילמא לא היתה ע"ז מעולם אלא נעשית לנוי ואח"כ דנעשית לע"ז ספק דילמא בעלזא לא ליתא דסתמא ודאי לשם ע"ז נעשית וליכא אלא חדה ספיקא דילמא בעלזא. ודברי מהר"ך בזה מנומנים לא אבין אותם:

אבל כולם אסור לעשותם ל"ס אותם שנמדור שכינה כגון ד' פנים להדי הדדי וכו' עד ל"ס צורת אדם לבדו כולם אסורין נראה דאינעריך למיתני תרוייהו חדה ד' פנים להדי אסור משום לא תעשון אחי פירוש השויות אחי דהיינו ד' פנים להדי זה וזה וכו' אידך דמות אדם לבדו נמי אסור דקרינן לא תעשון אחי דהיינו דמות אדם שאני מתראה בו לנביאים ודכתיב ועל דמות הכסף דמות כמראה אדם עליו מלמלה וכיון דאיכא למימר דוקא דמות אדם לבדו שהוא רומז עליו יתברך הוא דאסור אבל ד' פנים שהוא רומז על השויות אף לא אינן אפיכא דוקא ד' פנים להדי הוא דאסור אבל אדם לבדו לא קמ"ל. ובכסף משנה כתב דאף ע"ג דזרת אדם לבדו אסור אינעריך לאשמועינן ד' פנים לאורויי דדוקא ארבע פנים אבל אם עשה אדם וצור בצורה אחת גרוע מאדם לבדו דלא חזינן ליה מקרא דלא תעשון אחי אחי עכ"ל ומשמע דכ"ס שור לבדו או נשר או אריה לבדו דמותה לעשותה וכו' כבספר דק הבית לב"י ע"ש הרשב"א בתשובה על עשיית צורת אריה בלא לשון חרות על טם של כסף לרפואה לחולי המותניתא והוא שיעשה בשעה ידועה דאפילו עשה ישראל ואפילו בלשון ואפילו בולט אין צד אסור עשייה לפי שאין משמשי עליון דמות אריה עומד לבדו ולא נשר וכו' עד ושמעתי שמורי הרמב"ן היה עושה אותה צורה לאותו חולי וכו' מיהו כתב עוד שהרשב"א הוסיף מחמתי דורו על היתר צורה זו והוסיף עכ"ל. ואפשר דדוקא בעשאוה בשעה ידועה הוא דאסור דנראה כעובד לאותה צורה שכן דרכן של עובדי ע"ז לעשות צורה כך וכך בשעה ידועה ולעבדה מיהו נראה דבלאו הכי נמי אסור דמ"ס לקתיר משום שאין משמשי עליון דמות אריה עומד לבדו וכו' איכא למימר ולמימר הלא במדור התחתון מול ארי עומד לבדו בחלם אף וצור בחלם אייר ואסור לעשותו משום לא תעשון אחי והכי נקטינן ודו"ק:

פי קמב אסור ליטב בלא האשרה וכו' כתב ב"י בס' דק הבית ע"ש הרשב"א על אילני סרק שנוטעים בפתחי ע"ז דכיון שאין עובדין לאילן מותר ליטב בכלל דעיקר בונה משום תקרובות והלכך שרי ע"כ לשוננו אכן למאי שכתבתי בחיבורי דאיתא בירושלמי דלא הוי עעמא משום שנהנת מע"ז שרי קבר אסור בהנאה ולאו מותר אלא משום הרחק מעליה דרובן זו המינות לפי זה ע"ל דאילני סרק נמי אסור וכו' כהתוספות כתיובן שני דלא אשירי גופא אינו אסור בהנאה כמו כל היכל דשרי אלא דחומרא דע"ז שאני ע"כ אין הילוק דה"ה כל צ"ח ע"ז וכל אילני סרק בפתחי ע"ז וסנידי חצר של בית ע"ז כולם אסורים ליטב בכלל והכי נקטינן ל"ל:

פי קמג אסור לבנות וכו' עד ור"י פי' דאפי' תשמיש תשמישה נמי אסור נראה דלפ"י אסור לתכור ביתו לע"ז ואם מותר דמיו אסורים בהנאה ויולכים לים המלח ואף על פי דעבדי לא הוי אלא תשמיש דתשמיש וכו' ב"י בס' דק הבית בשם ס"א וכתב עוד שם אצל נכרים שאמרו ישראל וגזלו ביתו והעמידו בזה ע"ז דמיו מותרים וכותב ומעלה בערכאות שלהם:

פי קמה וכן הנהרות ומעיינות של רבינו עיין פירושו בחבורי ומהר"ך פי' ב"י מה שפי' וגרסה דלא דק ואע"פ שמחזיר אינו נאסר נשמוי נאסר משמע דנשמוי נאסר מגזירת הכתוב אפי' לא עבדו לזיפוי וכו' ריוחם כתב ד"מ דוקא כשעבדו לזיפוי והב"י בס' דק הבית הביאו ע"ש דמחלק בזה בין הר לב"ח שנעבד:

לפיכך הלוקח גרוטאות וכו' מהר"ך האריך ופי' פירושים רחוקים ורחוקים ועיין בחבורי מ"ש בזה בסויעתא דשמוא:

גר וכברי וכו' בפ"ק דקידושין סוף דף י"ז מוכיח מהך משנה דגר את הנכרי אינו יורש מדת אלה מ"ס דא"ר דאורייתא כי לא באו לרשותו נמי כי שקיל הליפי ע"ז הוא דקא שקיל אלא מדרבנן הוא שמה יחזיר לכוור והטעם פירוש' דאינו מתייחס אחר הנכרי דקטן שולד דמי מאליו הוא עכ"ל וכו' רבינו בח"י סימן רפ"ג:

פי קמו ואסור אפילו להזכירה בשמה בחנם שלא ללודר וכו' הבי' הקשה על דברי רבינו ומהר"ך כתב ליישבנו ולא נראה לע"ז יישובו ועיין במ"ש בזה בחבורי בס"ד:

פי קמז ואסור לכפול לו שלום וכו' גמרא סוף פרק הניזקין. ומבואר לשם דהמקדים אומר שלום לך והמשיב כופל לו שלום ומבואר לשם עוד דלמלך וכן לרבנן שדין כמלך דמאן מלכי רבנן המקדים חייב לכפול לומר לו שלום לך שלום ר' ומורי וילפינן לה מדכתיב גבי עמשי לך דוד ועמד בן ישי שלום שלום לך ושלום לעורריך ועמשי הוא היה מקדים שלום לדוד שרי דוד לא הקדים לו תחילה שלום אלא שאלו אם לשלום באתם אלי לעזורי וגומר ועל זה השיב לו עמשי ושלום לעורריך אבל מ"ש עמשי תחלה לך דוד וכו' הוא שהקדים לדוד שלום בכפול ומסתמא היה חייב דוד לכפול לו ולומר שלום לך שלום שלום לך שלום דלמה יגרע מקדים זה שפול לו שלום שלא יכפול לו המשיב השלום שהקדים לו כל זה נראה ברור ופשוט ומהר"ך האריך בזה דברים ע"ש:

פי קמט וכן הוא מסקנת א"ח הרא"ש ז"ל ב"י הקשה דהלשון אינו מדוקדק ומהר"ך כתב ליישבנו בדוחק ועיין בחבורי התייבש ברווחא בס"ד:

ועוד פשוט יותר לאלוה שלו אפשר שהוא מותר וכו' תימה הלא נראה כאילו מודה לעכו"ם דאלוה שלו משמע שלו ולא שלך ועיין במ"ש בסוף סימן קמ"ז ועוד דאין בתשומת לשון זה ליתנו לעניים לכן נראה להעביר קולמוס על תיבת שלו וכן הוא בספר התרומה הקצר סימן קל"ז ומיהו קשה דבספ"ת עמנו כתב דאפילו באל"כ בפתח ועוד פשוט אסור כ"ס בצומר ועוד פשוט לאלוה ויש לחלק דבידוע שהיא בא לעכו"ם אסור אבל אינו ידוע תלינן שיתנו לעניי נכרים והכי משמע מה"ש הרב בהגהת ש"ע שכן היה מפרש לכה"ת ודו"ק:

מפני שהוא כמזיל מידם פירש רש"י ולכן מותר להעלות בערכאותיהן ופי' ומ"ש הרבי' יונה דכסות וכלים אסור שאין זה כמזיל מידם וכו' הכי פירושו דלא התירו להעלות בערכאותיהם אלא היכא דאיכא מזה בלקיחה זו מ. ס. מעשטיהו הלכך התירו גם כן להעלות בערכאותיהם להצי' מידם אבל כסות וכלים דליכא משום מעשטיהו אלא אדרבה מהנה ומעשיר הלכך אסור ליקח מהם דאפילו הים נס

הפוסקים מלפרש היתר זה בכל הני גווני ולא דמי להיכא ללא מסר הישראל יינו ליד עובד כוכבים אלא שהעובד כוכבים מעמנו בה ונסכיה ליינו של ישראל דשרי למישקל דמי מיניה דהוא עובד כוכבים ואף ע"פ שהיה סבור שהיין הוא שלו דהתם היינו עעמא דהעובד כוכבים היה לו לחקור אם הוא שלו אם לאו משא"כ הכא דאין לו לחקור כלל כיון שהישראל מסרו לידו למשכו לרשותו וק"ל:

פי קנג וכתב הראב"ד מיהו יש לו תקנה וכו' כתב מהר"ך ע"ש מהרש"ל ר"ל אם קבלם ועיין בחיבורי התבאר דאפי' קודם שקבלם יש לו תקנה:

פי קנד גמור שנתערב זיין של היתר אפי' כל שהוא אסור לא מיבעיא היתירה לנו איסורא אלא אפילו איסורא לנו היתירה אבל בתם יין לר"ת בטל בס' אפילו היתירה לנו איסורא ואין דעת שאר המפרשים כן אלא אסור בכל שהוא כיו"ג גמור אפילו איסורא לנו היתירה וה"מ דאוסר בכל שהוא אפי' איסורא לנו היתירה בתערה מגינת וכו' עד אפילו יש בו ס' לטבל הקילוח דכיון דלא בטל בס' איסורו בכל שהו קרינן ביה אבל המערה מצרור וכו' אינו אוסר בכל שהוא אלא בטל בס' כיון דנפל איסורא לנו היתירה אבל המערה מעט מעט מיין של היתר וכו' התם איסורו בכל שהוא ואינו בטל בס' כיון דנפל היתירה לנו איסורא ואמר רבינו וי"ג שנתערב במים וכו' כלומר כל זה שאמרנו אינו אלא היכא שנתערב יין בזיין אבל כשנתערב יין של איסור במים של היתר אין חילוק בין נפל איסורא לנו היתירה ובין נפל היתירה לנו איסורא אלא דאם היין נותן טעם במים ליי"מ כדאית ליה ולה אב"ד ור"י כדאית ליה אסור ואם אינו נותן טעם מותר ועיין כל זה בחיבורי באורך:

ובלשון ש"ע סעיף ג' הקשה בהגה"ה דדבריו סותרים זה את זה ועיין בחיבורי כתבתי ליישב זה: וצוה רמיהו למהר"ך שכתב ליישב וסוף דבריו דמ"ש ואם נתרבה וכו' פירוש דאפילו אם היה צרור קטן לא אמרינן ביה ראשון ראשון בטל כיון דאין בו ס' לא הבנתי דברי יישובו דלפי זה אכתי קשה דבתחלה אמר דצרור קטן ונפל איסורא לנו היתירה אפילו כל היום כולו אין דינו כב"ט אלא קמא קמא בטל ושרי אפילו יש ר"י צ"ע והוא דעת הרמב"ם בפ"י ודעת הר"ה כמ"ס הרשב"א וכו' וכך הוא ד"מ הראב"ד כמ"ס הר"ן בשמו ובסוף כתב ואם נתרבה האיסור עד שיש בו כדי ליתן טעם אוסר והוא דעת הרמב"ן והתוספות שכתב הר"ן בשם דל שדא לכלל נתינת טעם חוור ויעודר ולזה הסכים הרא"ש והרשב"א ודעת רבינו הטור כמו שפורש הכל ב"י והן דברים הסותרים זה את זה אבל למאי דפרישית ניחא:

פי קלה ומיהו פי' ר"י וכו' ואפילו לפי זה כו' מהר"ך פי' מה שפי' וכן בכמה מקומות בסו"מ זה עד סופו ולפע"ד אינו נכון וכבר הכל מיושב בטוב טעם בחיבורי בס"ד ע"ש:

פי קלו אע"פ שאסור ליתן יין כו' עד לפי שהיין פוגם אותם תימא דרש"י פי' הטעם דשיכרא מבטל ליה לעעמא דהמרא עכ"ל משמע דר"ל דשכר הרבה מבטל לעעמא דהמרא שהוא מועט כמו שפי' הרשב"א ולפי זה ה"ה מים ושאר משקים כמ"ס התוספות אי נמי דעת רש"י דשכר נמי מקלי קלי לחמרא משום מררותא דכשותא דאית ביה כמ"ס הר"ן בשם אחרים אבל האי עעמא שהיין פוגם מותר אינו בתשומת לשון רש"י אלא אפיכא משום. ונראה דרבינו נמשך אחר דברי הרא"ש שכתב וז"ל ואע"ג דבכוליה משערין ואין במים ובשכר ס' לטבל היין אפי' שרי כי טעם היין הנפלע לתוכו פוגם מעיקרו הוא עכ"ל משמע מדבריו דלא ס"ל כפי' הרשב"א שהרי אמר ואף ע"ג דבכוליה משערין וכו' אלא דהשיב ליה איסור מרובה דבכוליה משערין ואין ס' במים ושכר שבתוך הכלי כנגד כולו. גם לא כפי' אחרים שהרי כתב דהיין פוגם אותם לא שהם מבטלים כה היין ושורפין אותו ואף ע"ג דלפי זה קשה הלא איסור ל"ע לפגם אסור לערבו לכתחילה אין זה אלא בדבר שמשביח מעיקרו אלא דלאחר כך נפגם אבל הכא פוגם מעיקרו הוא כלומר לא משכחת ליה בשום דא שיהא היין משביח בשאר משקים וא"כ ליכא למיגזר ביה כדגורנין שקדריה אצינה בת יומא אטו בת יומא ואטו חמרא נמי לא גזרינן דלא עבדי דטעו עיכא בחמרא כ"ל דעת הרא"ש ורבינו ודלא כפירוש רש"י ודו"ק:

והר"ן כתב טעם אחר דלא אמרינן אין מבטלין איסור לכתחילה אלא בזמתינן לערב איסור בהיתר כדי ליהנות ממנו אבל בזמתינן להכשיר הכלי ואינו נהנה ממנו כי הכא דמים של מילוי ועירוי דמכשירין הכלי לפי שמתגינן היין הנבלע בכלי ומבטלין טעמו כאילו שורפים אותו במקומו הוה ליה כמו הגעלה ושרי עכ"ל ודבריו אלו צודקין במים של מילוי ועירוי דמכשירין הכלי אבל בהא דקא מיבעיא לן מהו לתת לתוכו שכר ופסטיקן דשרי וכתבו התוס' דהוא הדין מים ושאר משקים הוון מיין לאו להכשיר הכלי קמיבעיא לן דהא פשיטא דהתניא דבעינן מילוי ועירוי מים א"כ צ"ר ומוריים אי נמי הגעלה רותחין ומכלל דמים בלא מילוי ועירוי ושאר משקין ושכר אינן מכשירין הכלי ולא קא מיבעיא לן אלא לענין משקין גופייהו אם מותרין הן ופסטיקן דשרי אבל הכלי לא נכשר בכך ודלא כפירוש אחרים שהביא הר"ן דמשמע דמפרשים דהכלי נכשר בנתנו לתוכו שכר כמו כזיר ומוריים דליתא גס הר"ן דמה לך פירושא ע"ש וכן כתב המרדכי בפרק אין מעמידין ע"ש ריב"ן דוקא אחר ציר ומוריים שרי להכניס לתוכו יין אבל אחר שכר ושאר משקין לא ע"ש והכי נקטינן:

פי קלה גת של אבן שזפתה כברי ונתן בה יין בשעת זפתה וכו' מהר"ך ז"ל דכיון דר"ל דקודם שזפתה נתן יין בזפת ואחר כך זפתה לגת באותה זפת וכתב דאף ע"ג דאותו יין אינו אוסר אפי' הכי צריך ניוגז דשמה נתן בה הנכרי יין עוד אח"כ ואינו ניכר האיל ונתן בה יין בשעת זפתה עכ"ל. וקשה דכיון דאלא זפתה ישראל ונתן בה יין הוה פירושו שלאחר שזפתה לגת נתן בה ישראל לעבדו קוטרא דזפתה ונגע בה נכרי כמ"ס מהר"ך עמנו א"כ למה לא נפרש כך ג"כ אלא זפתה נכרי וכו' וכדפרישית בחיבורי ע"ש. עוד האריך מהר"ך ליישב למה שינה רבינו דיני גת וכליה שכתב כאן משאר כלי היין שכתב בסו"מ קל"ה ותימה הלא ראה מ"ש רבינו בסמוך דלרש"י אה"כ דאין חילוק בין גת לשאר כלים אלא דר"ת מחלק וכן הוא מסקנת הרא"ש:

ישל עץ זפתה נכרי וכו' הכא ללא נקט כאן או שזפתה ישראל ונגע בה נכרי בעוד משקה עופח עליה כתב ב"י דלא חשש רבינו לכתבו לפי שמדך על מ"ש גבי גת של אבן דדבר פשוט הוא שאין חילוק ביניהם בענין זה עכ"ל וכך פסק בש"ע ואיכא לתמוה אדברי מהר"ך דמשכן נפשיה להשיג על זה ולהקל צלי טעם וראייה:

ישל חרם וכו' עד או הגעלה בלא קליפה מה שקשה דבסו"מ קל"ה סעיף כ"ז כתב ע"ש הרמב"ן דבשל חרם לא מהני הגעלה אלא צריך עירוי נמצא לשם:

רש"י כתב שאין חילוק בין גת לשאר כלים דגת נמי סגי ליה בהדחה פי' דוקא בשאינן זפותין סגי בהדחה אבל בזפותין ס"ל לרש"י בשאר כלים נמי צעוי עירוי או הגעלה וה"ה גת ועיין בתוס' פרק אין מעמידין סוף דף ל"ב ב"ה כך

ניחא הא דפריך פרק אלו מצינו למאי דקס"ד דאין נותן לו שכר אלא כאלו שרונה להניח מלאכתו הראשונה ולישב בעל לגמרי ופריך והא לא קבעיל מינה דכיון דגם עכשיו עושה מלאכה דין הוא דיהיב ליה שכרו משלם ומשני דקושטא הכי הוא דנותן לו כפועל בעל של אותה מלאכה דקא בעל מינה ועושה קלה ממנה דמשגיחין בראשונה ובשנייה ונותן לו שכרו משלם אבל הכא גבי אבן ריבית ניחא ליה דסגי ליה בשכר כפועל בעל גרידא דהיינו רואין על המלאכה הראשונה כמה אדם רוצה ליקח וליבעול ממלאכה הראשונה ולישב בעל לגמרי ולא משגיחין במלאכה השנייה כלל דהקילו באבן ריבית ולהכי לא פריכין והא לא קא בעל מינה אלא פרוצי קמפרט מצי כפועל בעל אמר אביי וכו'. אכן גם למאי שכתבנו דל"ק מה שהקשה ב"י על פי' הטור ול"ק מה שהקשה מהרש"ל על פי' ב"י מ"מ זריך לבאר וללגן מאין יאל לו לטור לפרש דברי התוס' בדרך אחר ממה שהוא לפי פשט דברייהם הלא חילת דברי התוספות שכתבו ולכך נראה לפרש כפועל בעל היינו כיושב ובעל לגמרי והשתא א"ש דריביתא דגמרא עכ"ל משמע דלא משגיחין בך מלאכה דקא עביד השתא אלא כאילו יושב עכשיו ובעל לגמרי ואין עושה שום מלאכה דהשתא אחי שפיר דריביתא דגמרא בלי שום קושיא גס ממ"מ התוס' א"כ ומיכו לעיל בסוף אלו מצינו וכו' מבורר מדברייהם דהקשה נמי קס"ד דבהשבת אבידה אין נותנין לו אלא כמו שירצה פועל לישב וליבעול לגמרי ממלאכה הראשונה ולכך פריך והא לא קבעיל מינה ואמאי לא משלם ליה נמי כפי המלאכה שהוא עושה עכשיו ומשני אביי דה"ל דמשלם לו ג"כ כפי המלאכה שעושה עכשיו כדפי' הקונטרס והקשו על זה דל"כ היא גופה תימה אמאי דפריך ואמאי דמשני אחריויהו קשיא הלא אסור לישול שכר על השבת אבידה וי"ל דאין לחוש וכו' אבל לפי' הטור דכפועל בעל דהכא היינו דלא משגיחין במלאכה הראשונה כלל כאילו היה אדם בעל ואין לו שום מלאכה ואינו נותן לו אלא לפי העסק שהוא עוסק עכשיו א"כ קשה בך דכ"מ דקא פריך והא לא קבעיל מינה דקס"ד דלוינו משלם אלא לפי מה שמניח ממלאכה הראשונה ומאי קושיא ודילמא התם נמי קאמר דקמשלם ליה לפי המלאכה דקעביד השתא בהשבת אבידה דהא ס"ל למקשה דדין הוא שיהא נוטל שכר על השבת אבידה כיון שעוסק במלאכה אחרת וכך מבורר ומפורש בסמ"ג עשה פ"ב דף קס"ח ע"א שהבין כך מדברי התוספות כאשר הבינים בית יוסף ולפע"ד נראה ליישב דברי הטור שלמד כך מדברי הראש"ש שכתב וי"ל וכפועל בעל דקתני דברייהו ומכרם עלה אביי כפועל בעל של אותה מלאכה דבעל מינה כלומר אינו מלאכה שהוא רגיל לעשות בין שנותלין עליה שכר מרובה בין שנותלין עליה שכר מועט אע"פ שהוא נוטל אלא כפועל בעל לגמרי והיינו דקאמר ר"מ בין מרובה בין מועט כ"י בין היה עוסק במלאכה מרובה בין היה עוסק במלאכה מועטת בכרו שו"ע ג"כ לשונו הנה האריך לבאר דבין מרובה בין מועט דקאמר ר"מ לא קאי אמלאכה דקעביד השתא אלא אמלאכה הראשונה קאי דבין שהיה מרובה ובין שהיה מועטת לא משגיחין בך מלאכה הראשונה אלא לעולם שכרו שיהא פוסק מלאכה דקעביד השתא וכו' כמ"ס בחיבורי :

וה"מ שלא פסק עמו וכו' מהר"ך כתב כמה נירות דבדור זה והאריך בקושיות ופירוקים ופירושים שונים וכבר התבאר בחבורי על הכוון בס"ד בקיצור מופלג דברי אמת לאמתן ע"ל. עוד כתב פירושים שונים בדיון שכר כחף וגם זה נחלבן בחיבורי ע"ש :

ומשם ואילך נוטל חצי השבח והחצי מהחלק השני וכו' פי' כשהמקבל היה מתעסק ומשגיח הולדות לאחר נ' דקה ול' בגסה בסתם שלא היה שואל לא נותן ולא מקבל לחלוק בולדות מסתמא ודאי אדעתא דהכי מטפל בריוח שיהא נוטל מכאן והלאה חצי השבח מחלק וולדות שלו והחצי מן השבח של חלק חבירו לפי שחוקה החצי היא עיסקה בפני עצמה אלא שא"ל יתן לו שכר עתרו וכו' : **וב"ש** שאם בא המקבל לחלוק ולא הודיע לגוון וחלק אינו כלום ועדיין הן שותפים ליקח כל אחד החצי פי' אע"פ שהיה מתעסק גם לאחר החלוקה בחלק הריוח של הנותן והשגיחו אינו נוטל חצי השבח מהחלק השני אלא מזרפי' כל השבח שהשגיח מחילת העסק וחולקין ביניהם בשוה וכ"כ ב"י ע"ש תלמידי הרשב"א והרמב"ם דכיון דהשואל לא היה בפניו ב"ד וגם לא התנה בפניו ג' השואל בעלה והולדות ביניהם בשוה כמות שהן עכ"ל וכן פסק בש"ע ובהגהותיו ומהר"ך כתב דב"י פי' דמ"ט רבינו ומשם ואילך וכו' מיירי היכא שהמקבל חלק והודיעו וכו' והשיג עליו והאריך ופי' כמו שכתבנו ואינו לא ראויה בכל מ"ט ב"י שיהא מפרש כך דברי רבינו במ"ט ומשם ואילך וכו' :

הנותן עיסקה לחבירו לא ירף הריוח עם הקרן וכו' הקשה מהר"ך בלאו הך טעמא דשמא לא יהיה כ"כ בריוח וכו' דאפילו יהיה כ"כ ריוח נמי אסור כיון דקצן בדבר ידוע כמ"ס לעיל בס"י ע"ש הר"ר ישעיהו ומה שהירף ע"ז אינו אמת אבל הדבר פשוט דהכא מיירי דהנותן היה מאמין למקבל כשיאמר שלא היה שם ריוח כדאיתא להדיא בגמרא (דף ס"ח) הלכך אין לו דין קצן אבל הר"ר ישעיהו מיירי דקצן עמו שכן וכך יהיה לו ריוח עכ"ל ראויה גמור אלא דאם כל האחריות על הנותן מחויי כריבית :

וכתב הרמב"ם נחן המתעסק וכו' עד אפילו שינה אותם המקבל מתנה וכו' פירוש אף על פי שאין המתנה ענין ציד המקבל מתנה אלא שינה והחליפה אותה בדבר אחר או שמכרם או שנתנם לאחרים או הפסיד חייב המקבל מתנה מהמקבל לשלם לנותן אף על פי שלא היה יודע דמשל עסק נתן לו דדמי לגנב ופרע בחובו או בהקפיו שזריך להחזירו בחנם וכ"ש בגנב ונתנו בחמתה ונראה דה"ל כשהמקבל מכר לאחרים צול כדי להכריח העסק מהנותן דינו כגנב שעשו בו תקנת הזקן אם לא היה יודע הלוקח דמשל עסק היה ואם היה יודע דינו כקונה מנגב מפורסם כנ"ל ומדברי מהר"ך נראה שלא פירש כך ולא ידעתי עמו :

סי קפא ופיאות הוקן הן משהו וכו' עד ואמת למטה בסוף הוקן בגמרא כתב מהר"ך פי' מסוף הוקן דהיינו בסנטר ותחת הסנטר עד הגרגרת ע"כ לשונו הבין דלר"ח נמי סוף הוקן היינו בסנטר כמו לפירש"י אלא דלר"ח גס כל תחת הסנטר עד הגרגרת הכל הוא סוף הוקן ולא נהירא ועיין בחיבורי :

סי קפד ודוקא הני אבל כל אשה דעלמא שגניעה וסתה אסורה עד שתצדק וכו' פירוש דוקא שיש לה וסת קבוע א"נ אין לה וסת קבוע והגיע יום ל' לראייתה אבל יש לה וסת אלא שלא קבעתו שלשה פעמים ובגון שראתה מכה לכה אפילו לא בדקה ה"ו עוברה בלא בדקה כמ"ס רבינו בסוף הסיומן ע"ש הרשב"א וכמ"ס בחבורי אבל מהר"ך כתב כאן פירושים שאין אמת דבת"ה מבורר כדפי' ועוד הקשה מהר"ך ממ"ט רבינו בסיומן קס"ו דאשה שאין לה וסת דאסורה לשמש עד שתצדק וככתב על קושיא ר"ז שני תירושים ומכל תירוץ הוציא דין חדש שלפע"ד אינו אמת והדבר פשוט שאין בלא מקום לקושיא דהתם קאמר באין לה וסת כלל שאין לה זמן קבוע לראייתה הלכך ריף

לו נסתם יין סך כך וכך חבית בין החביות שיש לו מותר ולא חשיב ריבית מה שהמוכר מקבל עליו אחריות שיהן לו יין טוב משום דאפילו נמצאו בניסן מקצת חבית אלא אחריון אחרות יהיב דמי אהלא לא יהיב דמי וכן אם נתייקר היין בניסן אמרי' ברשותו של לוקח נתייקר שהרי בשעת הבציר היה לו למוכר יין וקנאו הלוקח בלוחה שעה והוא פשיטא דאם יוול בניסן דלריך הלוקח ליקח היין שקנה בשעת הבציר דשלו הוול ולא צריך לפרש וכן שלח בשעת הבציר מותר אפי' חביות ידוע וכו' וינא השער אלא שצריך להתנות דאם יחמיץ יהא באחריות המוכר דאם לא התנה ויחמיץ ויתן לו יין טוב הו"ל ריבית שהרי של לוקח החמיץ ומוכר נותן לו יין טוב בשביל הקדמת מעות וכן צריך להתנות שאם יוול או יתייקר עד זמן מכירת היין שיהא ברשות לוקח שאם היה גם אחריות הוול על המוכר הו"ל קרוב לשכר ורחוק להפסד אבל עכשיו קרוב לזה ולזה הוא ומה שהזכיר רבינו ניסן לאו דוקא אלא אפילו לאחר ניסן ועיין בחיבורי. ומהר"ך האריך בפירושים וסלפל בדברי רבינו ובמ"ט ב"י. וכתב דמתקדים מעות בשעת הבציר מותר אפילו כל האחריות דחומה ודולה הכל על המוכר שרי ולא נהירא דהא פשיטא דאסור עוד כתב מהר"ך לפרש דברי ב"י במ"ט הרמב"ם וסלפל בו ולפע"ד הכוון בדברי הרמב"ם כמ"ס בחיבורי ע"ש :

סי קעד האומר לחבירו קנה לי טהה מפלוני וכו' עד היו אבן ריבית ואינה יולאה דדיינים ב"י הקשה דמדברי התוספות והראש"ש משמע דריבית קלוזה הוא וכך פסק בש"ע דמוציאין ממנו פירות שאכל ומהר"ך האריך וכתב מגדל הטורח באויר בדברי הראש"ש לדעת רבינו ולפע"ד הכוון כמ"ס בחיבורי ע"ש :

סי קעה היו הדעות וכו' עד אינו יכול לפסוק שיהן לו אפילו מחדשות ומשל בעל הבית ד' שאין בסלע וכו' האו ומשל בעל הבית כל' או משל בעל הבית ור"ל דכשאין השעה שיה לישן ולחמא' אינו יכול לפסוק ד' אפילו מחדשות כ"ש דלוינו יכול לפסוק ד' משן וכן כשאין השער שיה לשל בעל הבית ולשל לקוטות אינו יכול לפסוק ד' משל בעל הבית אבל יכול לפסוק עם לקוט וכו' ומשמע להדיא דיכול לפסוק ג' אפילו משל יין כ"ש משל חדש וכן יכול לפסוק ג' משל ב"ה וכו' משל לקוט אפילו עם ב"ה ודלא כמ"ס ה' המגיד דאם אין השער שיה לישן ולחדש אינו יכול לפסוק כלל אפילו ג' ומציאו ב"י וכ"כ מהר"ך והאריך :

סי קעו וברים מותר להשכירם וכו' כ"כ התוספות והראש"ש פרק אלוהו נשך. מותר להשכיר כלי ולקצוב דמיו וכו' שם מימרא דרב ונראה דאע"ג דרבינו כתב כל הימר והימר בפני עצמו דהכי איתא בגמרא מ"מ מותר ודאי הכל בכלי אחד להשכירו וליתן לו רשות למכרו ולעשות בו כל חפצו וכו' ולקצוב דמיו ולהתנות שאם ישכר באונס וכו' דהלא עד שצירה או עד שעת מכירה היא ברשות בעלים לזולא ולפחחא ואינו מחוייב אלא בדמים שהיה שוה בשעת שצירה וכן אם מכרה לבסוף אינו חייב להחזיר לו כלי אחר כזה אלא כמו שהיה שוה בשעת שמכרה שכבר נפחתה מחמת מלאכה ועד שעת שצירה ושעת מכירה הוא אכלו בתורת שכירות ובעת השכירות נותן לו שכרו ולא בתורת ריבית. ומהר"ך כתב דהא דשרי להשכירו וליתן לו רשות למכרו וכו' דוקא כשלא קיבל עליו השוכר אחרות אונסין וכו' לא כתב לא טעם ולא ראייה ולפע"ד הימר פשוט הוא כדפרי'. עוד האריך מהר"ך במ"ט רבינו ולקצוב דמיו וכו' ולא ידעתי כמה נסתפק הלא הדבר ברור כשמע שמה שקוצב דמיו הוא כדי שגדע כמה היה שוה בשעת שצירה דלפי הוון שהיה הכלי ציד השוכר אם מעט ואם הרבה נוכל לשער כמה נפחת מדמיו משעה שקיבל השוכר הכלי לידו עד שעת שצירה וכשיעור הפחת אם מעט ואם הרבה הוא מנכה מדמי הכלי ומשלם המותר וכן השכירות שקצב עמו הוא משלם לו לפי הוון שעשה בו מלאכה עד שעת שצירה אם הוא זמן מרובה או זמן מועט משלם לפי הוון ולפי ערך הקצבה ואין זה צריך לרעום :

סי קעז ורא כל שכרו וכו' הביי הקשה על מה שפי' רבינו בך דנוטל שכרו כפועל בעל ועיין בחיבורי במ"ט בזה בס"ד. אכן לפי שמהר"ך הביא מ"ס מהרש"ל בהגהותיו להקשות אדברי ב"י וליישב דברי רבינו ואח"כ השיג על מהרש"ל ולחוק דברי ב"י והאריך בפירושים שונים אחרתי להביא לפני המעיין מ"ס בזה לפע"ד וי"ל כתבו התוספות ולכך נראה לפרש כפועל בעל היינו כיושב ובעל לגמרי וכו' פי' לא משגיחין במלאכה דקעביד השתא אלא כהוא כבידה או קלה אלא רואין על המלאכה הראשונה ואומדין כמה הוא רוצה ליקח וליבעול ממלאכה זו הראשונה ולא עשה שום מלאכה לגמרי וכך נותן לו וכך פי' ב"י ביורה דעה סי' קע"ז ודלא כנראה מדברי הטור שהבין בזהך והוא דאדרבה לא משגיחין כלל במלאכתו הראשונה אפילו נותנין עליה שכר הרבה אלא רואין כאילו היה חמילה אדם בעל לגמרי שאין לו שום מלאכה כמה היה רוצה ליקח להתעסק בעסק זה שהוא עוסק עכשיו בחנות או בשאר עסק וכך נותן לו והקשה ע"ז ב"י דל"כ אכתיו קשה מאי קאמר בגמרא אבל סיפא דנפיש טריחה איתא לא סגי ליה כפועל בעל דהלא אי אפשר למיזהב ליה טפי מחכפועל בעל דהיינו דמשגיחין במלאכה הראשונה וגם בשנייה לפי מה שזו כבידה מוז וזו קלה מוז כך נותן לו לפי מה שהם השתי מלאכות ומניח את זו ועושה את זו א"כ לא ניחא כלל מאי דקאמר בגמרא איתא לא סגי ליה כפועל בעל אבל לפי מה שפרש הטור דלא משגיחין במלאכה הראשונה אלא בשנייה לפי מה שהיה כבידה או קלה כך משלם לו ניחא דקאמר אבל סיפא דנפיש טריחה איתא לא סגי ליה כפועל בעל דאע"פ דמשלם ליה לפי מה שהשנייה היא כבידה כד"א דלא סגי ליה בהכי מאחר שהניח שכרו הרב שהיה לו ממלאכתו הראשונה וגם עכשיו הוא עוסק במלאכה הראשונה דנפיש טריחה איתא לאו לאמרו כהוילי היה אדם בעל שאין לו שום מלאכה אלא ראויה ליתן לו יותר לפי מה שהניח משכרו המגיע ממלאכה ראשונה כך הוא דעת מהר"ם לוריא ליישב הקושיא שהקשה ב"י על פירוש הטור והוא יישוב נכון אין צו דוחק ושרי להו מארייהו לתכמי הדור בחיבוריהם שנדכסו שתמחו על יסודו של מהרש"ל לקושיות ב"י ולא ירדו לעומק דבריו אכן הרב מהרש"ל הפרוץ על המדה במ"ט דב"י לא ירד כאן לעומקו כמה שהבין דברי התוספות דכפועל בעל היינו שאומדים מלאכתו הראשונה כמה רוצה ליקח וליבעול ממנו לגמרי דל"כ קשה הכא אמאי לא פריכין נמי והא לא קבעיל מינה כדפרי' ב"י אלו מציאות עכ"ל דאין לו קושיא כלל ושרי ליה מארייהו דכבר כתב האשיר"י דבהשבת אבידה דין הוא דיהיב ליה שכרו משלם אבל הכא באבן ריבית הקילו חכמים ובדבר מועט שהוא נותן לו לא מחויי כריבית עכ"ל הראש"ש פ' א"כ והשתא

ע"ש ספר ארחות חיים נדשים יכולות לנרד ולהתפלל כשכן לבנות החלוק אע"פ שאינן מפסיקות למטה מן החזה וכו' ומשמע דמחיר אפי' מעומד שהרי התייב ג"כ להחלל ותפלה מעומד הוא ועמו לפי שערותו למטה מאד ואין לכן רואה את הערוה אפי' מעומד וז"ל דסבירא ליה לפרש הא דבעינן פניה טוחות בקרקע אפי' אלא כשכן ערומות כדי שתחבסה ערותן הן העגבות דק"ל דלית בהו משום ערוה כדכתב ב"י בסימן ר"ו אבל כשכן לבנות להעגבות מחוסות אין בהן כלל איסור משום לכן רואה את הערוה אפי' מעומד לפי שערותן למטה מאד וכו' אבל קשה דא"כ מאי האי דקאמר בפ' מי שמתו (דף כ"ד) יתח מחייע ליה לרד הוול דעגבות אין בהן משום ערוה ממתן האשה יושבת וקוצה לה חלטה אפילו ערומה וכו' ואע"פ שמגולות עגבותיה והיינו סייגתא הלא כיון דעגבות אין בהן משום ערוה אמאי הכריכוה דיושבת וקוצה לה חלטה אפי' עומדת נמי הרי בערותה נמי אין לחוש כיון שהיא למטה מאד אלא דלכך סייגתא בעומדת אית בה משום לבה רואה את ערותה והכי נמי הוה למסקנא מדלא אשכחן דהרי זה תלמודא מהך סבירא איתן דבתלמודא מוכח להדיא דאיכא איסורא לאשה בעומדת משום לבה רואה את הערוה והכי משמע מדברי כל הפוסקים אין לנו לשמוע לדברי יחיד שכתב להקל בלי דמו ראייה ובש"ע ג"כ לא פסק כמותו בסתם אלא כתב יש מי שאומר כך והוא לפי שמה שפסק אה"כ בסימן ר"ו הוא סותר לזה הפסק שלא כתב להקל בין איש לאשה אלא ביושבת אבל בעומדת בין ערומה בין לבושה החלוק אם לא הפסיקה בכסוי בגד למטה מלכה אסורה לנרד לנרד רואה את הערוה והכי נקטינן דאין חילוק בין ערומה ובין לבושה חלוק אם לא הפסיקה בכסוי למטה מלכה דאסורה ועל כן זריכה האשה לנרד בעודה נמי כשהיא עכו"ם או ללבוש חלוקה ולבוש ידה על החלוק למטה מלכה כי אז הוה הפסקה בכסוי חלוקה בין לבה לערוה ולא הייתי צריך להאריך בדבר פשוט לפע"ד אלא לפי שראיתי למהר"ך שנסמך להקל באשה לבושה חלוק על מ"ש בארחות חיים דלעיל ובדקטעס מלבו בהא דאסור לאשה לנרד ערומה אף ע"פ שאין לבה רואה את הערוה דהיינו משום דמכל מקום לאו אורה ארעא שתזכיר השם וערותה מגולה כנגד השכינה ועל זה האריך כמה דפי' ושרי ליה מאריה דבארואותיו אלו שלא משפטא אמת על סמך מציאה שמאל דבדרי יחיד דמשמעות תלמודא וכל הפוסקים דלא כוותיה כדפרי' וד"ק: כתב הר"ר יונה בפרק מי שמתו ע"ש רבינו זרפת שאם האדם מתבטח את גופו בצרועותיו דייטין ליה כהפסקה מבגד ומותר ע"כ וז"ל סמך עליו אפסק כך בש"ע א"ח סימן ע"ד ולפע"ד דלכתחילה אין לסמוך על זה כיון דאין לזה סמך בתלמוד והכי משמע מלשון דלא אמר אלא שאם האדם עשה כך אין גוערין בו אבל לכתחילה יש להורות שלא יעשה כך ולכן יש למחות לנשים שעושין כך לכתחילה ומהר"ך כתב לפי פי' דחזקו וזרועותיו לא מהני לעומד ערוה א"כ יש לנעור בהם אם עשו ככה והנלפע"ד כתבתי:

סי' רא אבר ים רחצה במרחץ או עלו עליה כל מימות שבעולם וכו' . מהר"ך נתקשה לו לשון או למה לא למחוק לפי שגם הרמב"ם פי"א לא כתב לשון או ולפע"ד איפכא שגם ברמב"ם צריך לפרש בלשון או וה"ק אבל אם לא טבלה במקוה או במעיין במ' סאה אלא רחצה במרחץ במנא דלית בה מ' סאה או אפילו בלא מנא וביותר ממ' סאה כגון שגבלו ועלו עליה כל מימות שבעולם על ידי ירידת גשמים כמו במבול וכך הם דברי רבינו ולישנא דתלמודא נקטו בפ' שני דתענית (דף י"ו) למה"ד לאדם שתופס שרץ בידו שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו עטילה ורקו מידו כיון שגבל במ' סאה מיד עלתה לו עטילה וכו' ודכוותה קאמר הכא בלשון לא או אף על פי שמיבטח במרחץ במנא דמ' סאה אלא אפי' עלו עליה כל מימות שבעולם הרי היא בטומאתה דכל יומת ממ' סאה שקול הוא ככל מימות שבעולם:

וכל הימים וכו' הלכך גל שחלש מן הימים וכו' סאה כתב מהר"ך כיון דדין מעיין יש לו א"כ מ' סאה לאו דוקא דאפי' בפחות נמי אם כל גופו עולה בהם ולע"ד דלא דק ועיין במ"ש בחיבורי סעיף י"א:

ובדבר הזה טוב מעיין למקוה אם מעיין מקלח וכו' הכל כדור אחד הוא ועיין פירושו בחיבורי ודלא כמהר"ך דעשה ממנו שני דבורים:

מעיין שהמשיכו לבדיכת מים שהן נקווין ועומדים וכו' פי' זריכה זו היא נקווין בהם מי גשמים מקודם ואח"כ המשיכו לתוכו מעיין וכו' כמ"ש בחיבורי ומהר"ך נחמק לפרש דברי רבינו דמיידי דלא היו מים כלל בזריכה מחתילה אלא דלאחר שהמשיכו המעיין לתוכה נקוות לשם מים וכמו שפי' הרמב"ם למטה זו ולא נהירא עוד הקשה מהר"ך ז"ל מ"ש זריכה זו כשהיה בה מתחילה מי גשמים ואח"כ המשיכו לתוכו מעיין דיש לה דין מעיין ובנהרות כשרצו הנוטפין על הוולתין אין לה דין מעיין לרי' ומהר"ם והרא"ש לעיל בסעיף ד' ותירונו על זה אין בו ממש ועיין בחבורי במ"ש על זה בסעיף ה':

מקוה שיש בו מ' סאה ומעיין כל שהוא יכול לשאוב כמו שירצה וכו' הקשה ב"י דה"ל לרבינו לפרש דנתבטל דין וזחלין שמתו ומירץ מהר"ם איסור"ש דנסמך רבינו על מ"ש גדן נהרות לרי' ומהר"ם והרא"ש דכשרצו הנוטפין אסור לטבול בדרך וזחלין וכו' הכא שרצו השאובין דאין מטעה ע"י זחילה ע"כ אבל למ"ש לעיל בסעיף ה' דאין הנוטפין פוסלין אלא במקום שלא היה מהלך המעיין בתחילתו וכמ"ש הר"ן לא תירץ הרב כלום אבל בחיבורי כתבתי ליישב קושיות ב"י בזה ע"ש סעיף י"ט:

סי' רי האומר כנדרי רשעים עלי חייב בקרבן וכו' אף ע"ג דבגמרא קאמר עוד שאם אמר כנדרי רשעים הריני הרי זה נזיר ואם אמר הימני ה"ה בשבועה לא הביאו רבינו מפני שלא בא רבינו כאן אלא לכתוב דין אוסר כבר נגדר ולא אסרו בפ' אלא בלשון ידות נדרים ולפי"ו לא הו"ל לרבינו לכתוב ג"כ כנדרי רשעים עלי חייב בקרבן אלא שבה לנדר החלוק שבין אמר כנדרי רשעים ובין אמר כנדרי כשרים דבגמרא כנדרי רשעים עלי חייב בקרבן ובאמר כנדרי רשעים כבר זה עלי אסור בו אבל באומר כנדרי כשרים אין חילוק בין אמר כנדרי כשרים עלי בין אמר כנדרי כשרים כבר זה עלי אינו כלום וכך היתה דעת ב"י במ"ש דלע"ג דבגמרא קאמר דאינו חייבת בקרבן אלא"כ בבהמה מונחת לפניו רבינו קיצר משום דלא בא אלא להורות עניין אוסר כבר נגדר דמזה הטעם לא חש רבינו ג"כ לכתוב דין אומר הריני או אומר הימני לפי שאין זה מענין אוסר כבר נגדר ומהר"ך נתקשה בדברי ב"י והניחם בצ"ע ע"ש ולפע"ד פשוט כדפרישתי:

סי' רטו נדרים חלים וכו' וכן אם נדר וכו' עד ומ"מ לא יתום בהם אלא מתירין לו נדרו. כתב מהר"ך דבאומר קודם סוכה שאני יושב וכו' אין לו התרה גם במ"ש ספר המצות דנגדר להתענות בשבת וי"ט בפ' צריך להתענות בהן כתב הרב לפרש דר"ל שאין לו התרה וגרסא דטעם דלמה לא יהא התרה בכדו תהיה ולפי' עלך דמ"ש נדר זה מכל שאר נדרים ואז"ל דפי' תיזה פתח דיש לו התרה אלא דעת ספר המצות במ"ש דצריך להתענות כלומר

צריך לזדקק בסמוך להשמיש לפניו ולאחריו אבל כאן איירי ניש לה ווסת שראתה מכ"ה לכ"ה אלא שלא קבעתו ולא דקקה בשעת ווסתה דטעורה היא בלא דיקקה ולדברי הכל בזמן צריכה לזדקק בשעת תשמיש בין ווסת לווסת אע"פ שלא קבעתו . עוד הקשה ממ"ש רבינו בסיון קפ"ט פיהקה בר"ח וראתה ומורה ופיהקה בתוך יומי חדש חוששת לאותה הפיהוק ואסורה לשמש עד שתזדקק דאלמא דכאין לה ווסת קבוע נמי אסורה לשמש עד שתזדקק והאריך בדברים וגם כאן אין מקום לשום קושיא דפשוטא היא דלכתחילה צריך לפרוש בשעה שגועה הווסת אפילו לא קבעתו וכו' וכתבא בס"ד בחיבורי ע"ש:

סי' קפט וכו' היא חוששת לשניהם וכו' או עד שתיעקר וכו' כ"ל ועיין פירושו בחיבורי אבל מהר"ך פי' נוסחת הספרים שכתוב בהן עד שתיעקר כו' דה"ק דכשיתיה חוששת לשניהם עד שקבעה לה ווסת אחר או דהפלגה או דחדש טוב אינה חוששת לשני עד שתעקור האחד שקבעה לה בעקירת פעם אחת דכשהגיע הזמן של אותו ווסת שקבעה לה ולא ראתה בו אלא אח"כ ראתה חזרת לחוש לשניהם מאותה ראייה שניתה ע"כ. ויש להקשות דדין זה אין מקומו כאן היכא חוששת תחילה לשניהם ואח"כ קבעה לה אחד מהם דנכל אשה שקבעה לה ווסת דהפלגה או דחדש כך הדין דאם עקרתו פעם אחת או אפילו שני פעמים עדיין חוששת לו עד שתהא עוקרתו ג' פעמים כמ"ש לעיל בסיון זה ס"ה וכו' ודאי דלריכה ג"כ לחוש לווסת שני דחדש או דהפלגה מפני ששניהם ראייתה מוסת שקבעה לה מקודם וכמ"ש רבינו בסמוך סכ"א ועוד הלאין הוא מגדל הפורה באויר דעד שתעקור וכו' חוזר על הווסת שקבעה לה וז"ל: חסורי מחסרה וה"ק היה לו לפרש אבל לנכח שמאל ב"י עד שתיעקר וכו' יתחא: **ואם** לאחר שזינתה פעם וכו' עד וחזר ווסת של עשרים למקומו והותר ל' פי' אע"פ שעברו ג' פעמים שלא ראתה ביום כ' מ"מ לא נעקר יום כ' כיון שלא שנתה לראות ביום ל' אלא ב' פעמים הכי איתא בגמ' א להדיא ומביאו ב"י: **יש** שקובעת ווסת במעשה וכו' עד אלא חולין ראיית אחד בשבת בקפיטה שקפלה בשבת וכו' עיין בחיבורי הטעם לדברי רבינו שפסק כך אבל הכ"י תמה עליו למה פסק כך ולכן כתב בש"ע דקפיטה לחודא אפילו ראתה כמה פעמים אינה ווסת שמפני האונס ראתה ואלא כדברי רבינו גם פסק בש"ע דבוסת לימים ולקפיטות אם קפלה וראתה באחד בשבת ולאחר כ' יום חזרה וקפלה באחד בשבת וראתה ולאחר י"ט יום קפלה בשבת ולא ראתה ולאחר השבת ראתה בלא קפיטה הרי נודע שהיום גרם לה ולא הקפיטה שלא כדברי רבינו דתולין הראייה דאחד בשבת בקפיטה שקפלה בשבת וכתב מהר"ך שטעמו משום דקפיטה אונס הוא לא תלין בה הווסת ולכן גני פיהוק כתב בש"ע דתלין הראייה דאחד בשבת בפיהוק שבת כיון דאינו אונס וכ"כ הרשב"א להדיא בת"ה והביאו ב"י בסעיף כ"ט דב"ה דע שאל"פ שהרשב"א סובר שאין האשה קובעת ווסת לקפיטות לחודייה מודה ביוסותה דגופה וכו' ועוד מבואר דס"ל להרשב"א דרחוק הוא דקפיטה שבת גרמה לם שיבא דא"כ וכו' ללוסת לבה עמה משא"כ לגבי חלוקה דמילוי דהם ברחם מניא לדי פיהוקין ביום שלפניו ובסעיף ל"א הבאתי לשונו שכתב במשמרת הבית ע"ש: **ואפילו** חזרה לראות באותן עונות וכו' איכא למידק מאי אפי' דקאמר דמשמע כ"ש היכא דלא חזרה לראות הלא בלא חזרה לראות אי אפשר שתהא חוששת לאותה עונה שהיא למודה לראות בוסת דהפלגה כיון שאין כאן עכשו שום ראייה שנשערה בהפלגה ממנה וכמו שכתב לעיל בסכ"ד וי"ל דה"ק לא מיבעיא חזרה לראות בעונות שאינה למודה לראות בן דלוינה חוששת לווסת הראשון אלא אפילו חזרה לראות בעונות שלמורה בהן ובחיבורי כתבתי עוד דה"ק ל"מ בלא חזרה לראות אלא פעם אחת וכו' ע"ש אבל מדברי מהר"ך לעיל סעיף כ"ד אלא ואם הפסיקה ולא ראתה וכו' נראה שהבין דמ"ש כאן ואפי' חזרה לראות פי' וכ"ש היכא דלא חזרה לראות כלל והאריך בפלפול וז"ל דלא דק ועוד נראה מדבריו כאן שחזר ממ"ש למעלה ע"ש:

סי' קצד יודדת עמאה כנדה אפילו לא ראתה דם מהר"ר ולק כ"ך האריך לתרץ למאי נ"מ אמר רבינו אפי' לא ראתה דם ואיכא לחמוה הלא מבואר מדברי רבינו שבה לפרש החילוק בין יולדת בזמי נדתה ובין יולדת בזמי ויבתה דבזמי נדתה אפי' לא ראתה דם וכו' ובלייל שמנה טובלת וכו' ובזמי ויבתה אם רואה דם בלידתה זריכה ז' נקיים וכו' ואמר עוד רבינו דחילוק זה אינו אלא מדיון התלמוד אבל האידנא כל היולדות וכו' וליכא הכא לא קושיא ולא דקדוק:

אפילו אם שופעת מתוך ל"ג לאחר ל"ג מהר"ך נתקשה לו לשון אפי' ולא דק דלפי דלוי שופעת מתוך ל"ג לאחר ל"ג טעורה מש"ה קאמר דליתא אלא אפילו שופעת מתוך ל"ג לאחר ל"ג עמאה דהלכה ברב:

ואם אינה רואה בתוך שבעה של ימי הלידה וכו' כתב מהר"ך על זה פירושים ע"פ מ"ש ב"י ועיין בחיבורי דנלפע"ד דלא כב"י:

סי' קצו וכו' משפטת אם תראה שני ימים או ג' ופסקה לראות וכו' נראה לפע"ד דבר פשוט דה"ק אם תראה שני ימים זה אחר זה וראייה השנייה היתה כל ב"ה שהוא ספק יום וליולה דהו"ל ספק ובה שמה ראתה בסוף היום ששער אחד בתחילת הלילה ביום שלאחריו או ראתה ג' ימים דה"ל ובה ודאית משפט אחד גם דזדקת ביום שפסקה וכו' ומהר"ך כתב פירושים אחרים ולא נהירא:

או תרחץ במים חמים והם יפליטו כל הזרע והרמב"ן כתב דה"ה נמי אם הלכה ברגליה פלטה כל הזרע נראה דמשמע זה נהגו הנשים שלא לילך לבית המרחץ כל ג' ימים אחר טבולה לבעלה דהמרחץ מפליט הזרע וגורם שלא תתעבר וכן זריכה לזוהר שלא תלך ברגליה במרוצה אי נמי הלך הרבה וכן כתב מהר"ך ע"ש מהר"ל:

סי' קצה פי' פורחות וכו' מהר"ך הבין דאין כאן אלא שני פירושים ונדחק בפ' דברי הרמב"ם ולפע"ד נראה דאיכא הכא ג' פירושים עיין בחיבורי:

סי' ר לאחר שתעלה מן הטבילה תברך וכו' כתבתי בחיבורי פי' לאחר שתעלה ותלביש חלוקה וכו' ועתה אוסיף לבאר דלריכה ג"כ להניח ידה על חלוקה לכסות למטה מלכה כמו שעשה ר"ת כשהיה רוחץ לכסות בגד למטה מלבוש שלא יהא הלז רואה את הערוה דמה שלבשה את החלוקה ולא חגרה עליו אזור לא מעלה ולא מוריד וכאילו היתה ערומה דאסורה לנרד כשהיא עומדת ללבה רואה את הערוה דלא התירו לה לקוץ חלטה ערומה אלא כשהיא יושבת ופניה טוחות בקרקע כדמוקמינן לה: ס"פ מי שמתו (דף כ"ד) וכמ"ש רבינו לקמן סימן סכ"ה וה"ה בכל שאר ברכות כמ"ש באו"ח סי' ר"ו דל"ה דינה כאיש כשמברכת מעומד אע"פ ש' בשבת חלוק אם לא הפסיקה באויר או כסתה בחלוקה למטה מלכה אסור לה לנרד וכמו: ה"ה ה"ה יבני איני כדמוכח בפ"ק שבת (דף ט) ומביאו רבינו בא"ח בסיון ז"א והא דכתב ב"י בא"ח סימן ע"ד

קונטרס אחרון

בגמרא הנדר הוא חל וצריך להתענות אם לא ישאל עליו לאמרוי בנדר לזמן ידוע
 דלא נדר בפירוש דלזמן חל וא"כ התרה לדעתו ועיין בחיבורי :
סי' ריו ירושלמי מיבעיה וכו' והרמב"ם כתב וכו' מהר"ך השיג על
 מה שפי' ז"י בזה ופי' סי' אחר ולפע"ד העיקר
 כדפרי' בחיבורי ע"ש :

ואם אמר ירקי קדירה על אסור אף בנכבשים בה פי' מהרש"ל וכו' דאסור
 בירקות המבושלין בין שנאכלין חוץ בין שאינן נאכלין חוץ אבל ירק חי
 ודאי מותר פי' לפירושו דכיון דאמר בסתם ירקי קדירה עליו משמע שלא נדר אלא
 מכל מה שנאכל ע"י קדירה בכבש ומבושל להוציא לזמן דכיון שאינן נאכלין חוץ
 ע"י כבישה אלא ע"י בישול לא נדר מהם עד שיאמר ירק המתבשל בקדירה עליו
 דהוי לזמן בכלל וכן מותר בירק חי דלא נדר מירק חי עד שיאמר קונס ירק
 עליו ובחיבורי הבאתי לזמן חוץ ובתנתי עליהם ופשוט הוא דלהאורה א"כ פירוש
 לפירושו עד עתה ראיתי דמהר"ך חוץ מכבודו לא דק להגיד דברי הרב והקשה
 עליו דבגמרא קאמר דבאומר ירקי קדירה עליו אינו נאסר בירק המתבשל ולכן פי'
 דודאי ירק המתבשל מותר . ומ"ש רבינו אסור אף בנכבשים ר"ל וכו' דאסור בירק
 חי ושרי ליה מאריה להורות אסור בדבר המותר והיתר בדבר האסור כי הדבר
 פשוט דמ"ש בגמרא דבאומר ירקי קדירה עליו אינו נאסר בירק המתבשל היינו
 לומר דאינו נאסר בירק שאינו נאכל ע"י כבישה אלא ע"י בישול כגון לזמן אכל
 מה שהוא נאכל גם ע"י כבישה אלא ע"י בישול בכלל הגדר שגדל ירקי קדירה עליו אפילו
 לא הוי כבש אלא מבושל נמי אסור אבל ירק חי לא הוי בכלל הגדר עד שיאמר קונס
 ירק עליו כדפרי' :

סי' רכא ראובן שמודר הנאה משמעון וכו' ויכול לזון אשתו וכו' מהר"ך
 הקשה דברי ר"ת אהר"י וכן קשה דברי הר"ש וכתב
 ע"ז חוץ מכבודו ופירושים שאינן אחת ואין כאן וכו' וכו' ליישוב דמ"ש
 ר"ת והר"ש דיכול לשלם חוב אשתו היינו להגן דלהכתחילה כוונתו ומ"ש אה"כ דאסור
 לזונה שלא בפני הבעל הוא לרצון ואע"ג דהלכה כחנן הניא הר"ש דברי המפרשים
 אליבא דרבנן משום דמדרבנן נשמע לחנן כאשר כתבתי בחבורי בטוב טעם בס"ד ע"ש :
סי' רכב כתב הרמב"ם אסור בנו מהגאון וכו' עד כוף סימון האריך
 הרב מהר"ך לפרש דברי הרמב"ם והר"ש ולייבש מה
 שהקשה רבינו לדברי הרמב"ם ואינו מתקבל לפע"ד והכונן כמו שכתבתי בחבורי ע"ש :

סי' רכו שנים שהן שותפים וכו' ה"ז הקשה ואמר תמה לי כיון דביש
 בו דין חלוקה חל הגדר וכו' נכנס לאורך השותפין מאי
 הוי הא מ"מ נהנה הוא מדריכת הרגל וכו' וכתב מהר"ך דמ"ש רבינו ע"ש לא
 לאורך אחד מהשותפין פי' נכנסם לאורך השותפות להקן האחד שהוא שותף
 בו ותמה אני על פירושו הורים שכתבם בספר ועיין בחיבורי במ"ש ביישוב קושיות
 ז"י תמצא נחת :

סי' רכז צריך הגורר לפרש הגדר וכו' פי' לא מיבעיה היכא דלא
 אמר אלא סתם גדר נדרתי החירו לי דאין מתירין
 לו עד שיפרש הגדר כגון שגדר שלא יאכל בשר ולא ישקה וין אלא צריך לפרט כל
 פרטיו כגון שגדר להתענות על תנאי בשר וכך דלילתה על דבר אסור
 נדר כגון וסורו עלי כל פירות שבעולם אם אעבור עזיבה פלונית וכו' להחיר את
 נדרו בסתם ורואה לעבור העזיבה וה"ל להדיא בפ' השולח (דף ל"ה) רב פפא אמר
 צריך לפרט את הגדר משום מילתא דאסורה וכמו שפירש"י ופסקו הפוסקים דהלכה
 כרב פפא דלא כרב נחמן דאמר א"כ לפרט הכדר וכו' הרשב"א בהשגחה שצריך
 לפרט הסבה שגדר בשבילה וכו' ומביאו ז"י וכן פסק בש"ע ואין פירושו שיפרש
 למה נדר וכך ובהי"א דהר"ל הרואה כוונה בקילקולה וייר עלמו מן היין
 דנראה ודאי דנכודו סתם שלא יאכל בשר ולא יתה וין וכוונתו בזה א"כ לפרש
 לפני החכם הסבה שהביאו לגדור כך אלא ר"ל לפרש את כל שבעה שגדיר נדר
 על תנאי כך וכך דאם היה גודר מבשר ויין אם יעשה העזיבה פלוני חס לא יפרש
 לפני החכם ויתיר את נדרו סתם יבא לידי עזיבה על כן צריך לפרש גם הסבה
 שגדר עליה וכמו שפי' רש"י ואין ספק שכך הוא דעת כל הפוסקים דכך צריך
 לפרש מה דאמר רב פפא משום מילתא דאסורה הארכתה בדבר פשוט לפי שראיתי
 במ"ש מהר"ך שהפוסקים שלא כתבו שצריך שיפרט הסבה חולקים אפירש"י הרשב"א
 וכתב עוד דא"כ לפרש הסבה אלא בדבר תמיה כגון שגדר דלא מרומתא אבל
 בשאר נדרים א"כ ומה"ע לא ראה מגדולי עולם שחקרו ושאלו לגדור מה היה
 הסיבה שהביאו לגדור כך וכך וכו' דנראה דלפי רוב הנדרים הן שגדר להתענות
 או שלא לאכול בשר ולשתות וין וכוונתו בהן וכיבתן ידוע שגדר כך להצדיק נפשו
 ומש"ה א"כ לשאול על סיבתן עכ"ל (שמע) הנין הרב שאע"פ שגדר בסתם שלא יאכל
 בשר ולא ישקה וין היה צריך לשאול על הסיבה שהביאו לגדור כך אם לא היה
 ידוע הסיבה ולפע"ד שזה טעות דא"כ לידע הסיבה שבעה שמתירין לו נדרו כשגדר
 בסתם אלא זה צריך לשאול בכל מי שגדר להתענות נדרו כגון להתענות כך וכך או
 שלא יאכל בשר ולשתות וין כך וכך וכן בכל הנדרים צריך לשאול אם נדר בסתם
 בלי תנאי או נדר על תנאי דשמא תלה נדרו במילתא דאסורה אם יעבור עזיבה
 פלונית שזהו פירוש מ"ש הרשב"א שצריך לפרט הסיבה שגדר בשבילה ואף בזה
 אינן נהרגין ממייעוט ידועה :

והרמב"ם לא חילק וכו' מהר"ך הניא דברי ז"י כדו לפרש דברי הרמב"ם
 ולפע"ד עיקר מ"ש בחיבורי ע"ש . והא דכתב ז"י בסוף סימון זה
 דמי שגשבע על ככר שלא יאכל אסור ומזר וגשבע עליו צריך התרה לכל אחד ואחד
 וכתב מהר"ך בתחילת סימון זה דהכי משמע מ"ש רבינו בסימון רכ"ט כלפ"ד
 דליתא אלא סגי בהתרה אחת והארכתה בזה בסוף סימון רכ"ט דכך הוא דעת כל
 הפוסקים ע"ש :

סי' רלב אע"פ שלא פירש בהן כלומר אע"פ שלא פירש שאסור פירותיו
 עליהם לפי שהם זרים ואוכלים פירותיו אלא סתם אמר
 הרי הם עליכם כקרבן אש"ה אינו נדר כלל אלא מהר"ך כתב ו"ל אע"פ שלא
 פירש רצה לומר שלא פירש שאסרן בחבילת פירות משום שאכלו עכשו הפירות כו'
 ולא נהירא .

סי' רלג עד שיגדלו כתב מהר"ך היינו שיהא י"ג שנים ויום אחד וגם
 שיבאו ז' שערות וכו' עכ"ל ועיין בחיבורי הבאתי מהגמרא
 דמדאורייתא נעשו גדולים במהלך סמוך לאיש והקדישו וגדרו נדר וכו' ע"פ שלא
 הביא ז' שערות :

סי' רלד שמוע אביה והפרי לה וכו' וכתב הרמב"ן דדוק' שמת ביום
 שלאחר שמיעה וכו' והרמב"ם כתב שאם חזרה ונתארכה
 יכו' כתב מהר"ך דה"ק הרמב"ן לא מצא דר שיכול האב להפרי עוד אלא היכא
 שמת הארום ביום ששמע האב אצל הרמב"ם אפילו מת הארום ביום שלאחריו
 חוזר האב ומפרי עם הארום השני ואע"ג ד הרמב"ם אינו מפרש בזה שמת האב
 ששמעו שניהם ביום אחד הכא שאני דכיון שמפר האב בזה שמת הארום השני חשיב
 תליא

ליה כאילו ששמע שניהם ביום אחד והאריך בזה ושרי ליה מאריה דכתב להרמב"ם
 דמחלק דבין זה שאריך ששמעו שניהם ביום אחד בין ארום ראשון לשני וליכא
 רמו לחלוק זה לא בגמרא ולא בשום גאון כ"ש במ"ש הרמב"ם בסתם דצריך
 ששמעו שניהם ביום אחד ומשמע שאין להלק בין ראשון לשני ועוד דהאי דינא
 דאורייתא היא דמקרא יליף לה ושמע אישה ביום ששמע פי' ביום ששמעו של אב
 ומקרא מלא דבר הכתוב ועוד דטעמו אין לו טעם אלא קול דברים שאמר
 דכשמת הראשון נחרקו חלק הבעל להאב והו"ל לאב בחלק הארום שלא שמע עדיין
 יום שמיעה יחד עכ"ל דלא כתב כלל טעם ורית למה יהיה לזה דין יום שמיעה
 לאב הלא כבר שמעו ביום שלפניו אבל בחיבורי התבאר הכל על כוון בס"ד ע"ש :
סי' רלז ו"א שאינה שבועה וכו' פי' ל"א אינו שבועה אפי' לאסור . אבל
 הרמב"ן כתב דהויא שבועה גמורה אף לקרבן ומלקות
 ולהרמב"ם הוי שבועה ליאסר אבל לקרבן ומלקות עד שזכיר שם או כנוי ודלא
 כההר"ך שכתב דהרמב"ן מודה דליכא קרבן והאריך בפי' דברי הר"ש ורבינו
 והרמב"ם וסוף דבריו דפירושו דוחק וז"ע ו"ל דלא דק וכבר הכל מבואר על
 אמתתו בס"ד בחיבורי ע"ש :

סי' רלז וכן אם תלאן זו בזה וכו' מהר"ך ז"ל האריך דבין זה ועיין
 בחיבורי התבאר על כוון בקו"ר בס"ד :

סי' רמ כתב הרמב"ם לא יקראנו בעלמו וכולי מהר"ך ז"ל האריך
 בכאן וכתב שרבינו היתה לו גירסא אחרת דבדברי הרמב"ם
 ולפע"ד לא דק ועיין בחיבורי סימון רמ"ב ס"ג לשם התבאר בס"ד ודלא כמ"ש
 לשם מהר"ך ז"ל :

סי' רמד ובשיושבין שורות כו' עד בני חכמים ות"ח בזמן שרבים
 צריכין להם מפסיעין על ראשי העם ונכסין
 נחמקומו נראה דה"ק דנשיא ואב"ד וחכם שנכנסו לבי' כיון שצריכין לעמוד מפניהם
 כראוי לכל אחד לפי מעלתו א"כ אינן מפסיעין על ראשי העם כלל אבל בני
 חכמים וכן ת"ח שאינן חכמים דא"כ לעמוד מפניהם כשנכנסו באחרונה וא"כ
 יהיו מפסיעין על ראשי העם ואפי' הכי רשאיין לפסוע בזמן שרבים צריכין להם
 מיהו אין שבה לת"ח שיכנסו באחרונה וכו' ויש להקשות מדאמר פ"ק דסנהדרין סוף
 (דף ז') אר"ה מניין לרזין שלא יפסע על ראשי עם קדש שנאמר לא תעלה במעלות
 וסמך ליה ואלה המשפטים ורבינו כתב כך בח"מ סימן ח' וכיון דאפי' דין לא
 יפסיע כ"ש בני חכמים ות"ח אע"פ שרבים צריכין להם ונראה דהך דרשא אינה
 אלא להזהיר אפי' לדיין שיקדים לבא לב"ה כדי שלא יהא צריך לפסוע על ראשי
 עם קדש שכיכנסו באחרונה אי נמי יש לו לקצר דרכו כל מה שיכול כדאמרינן
 אברהם לוקח שלא יטויה וכו' דברא פליג ואמר דהיינו דהיינו עלמא אפילו לגדולין
 דרכו פשיטא דרשאי לפסוע על ראשי עם קדש ואפי' אינו דין אלא בני חכמים
 או ת"ח . ומהר"ך ז"ל הרעיש רעש ופלפל בפי' מאמר בני חכמים ות"ח בזמן
 שרבים צריכין להם וכתב פירושים ודרכים משונים . ולפע"ד אין צריך לשום פי'
 דהדברים מפורשים שאמר בני חכמים וכן ת"ח בזמן שרבים צריכין לבני החכמים
 או לחלמידי החכמים מפסיעין וכו' ועיין במ"ש בח"מ לשם זשם התוספות דפ'
 מצות חליצה . ומ"ש יצא לצורך וכו' ודוקא שיצא לצורך קטנים וכו' אפוקייתא דרב
 פפא בסוף סוריות ואע"ג דרבא פליג ואמר דלמא חליצה עלמא אפילו לגדולין
 נמי הלכה כרב פפא דנתיבא הוא והא דכתבו התוס' בפ' מצות חליצה דהך דאורייתא
 יצא לצורך נכנס וישב במקומו פירושו שיצא לצורך העם ובתוספתא גרסינן בדיאל
 יצא לצורך העם עכ"ל ודאי קשיא דהא רב פפא קא מוקים לה דיאל לצרכו ולצורך
 קטנים ולרבא נמי אף ביצא לצורך גדולים וז"ל דעת התוס' הוא כיון דבתוספתא
 הני הדיא יצא לצורך העם א"כ בע"כ דהך ברייתא דמייתי בסוף סוריות דתני
 בה בסתם יצא לצורך נכנס וכו' תרתי משמע דבין יצא לצורך העם ובין יצא לצרכו
 נכנס וישב במקומו ופליגי רבא ורב פפא בפירושה דהך מילתא דבינא לצרכו וק"ל :

סי' רמה מי שאין לו אשה וכו' הרמב"ם פי' ביום שמוע דמחגרה נשיאם
 אבל באשה כתב דאסור משום ייחוד ולפי' אפי' בעלה עמה
 בעיר אסור באשה וקשה דכאיש נמי ליתסר אפי' אשתו עמו בעיר משום ייחוד
 ומהר"ך האריך בזה אבל לפע"ד הכוון כמ"ש בחיבורי ע"ש :

סי' רנ ובעני המחור על הפתחים וכו' מהר"ך ז"ל כתב לפרש דברי
 הרמב"ם והר"ש ורבינו דמחוקים עובא ולא נהירא ובחיבורי
 התבאר ברומח בס"ד ע"ש :

סי' רנא ואם הוא רגיל בשנים יתנו לשתיהן פי' המחמיר וזו מחלקין
 לשתיהן וכן ה"ס'ת היא לשתיהן וכן באומר תנו מאתים וזו
 לעניים יתנו לאותם העיר הרגיל בה ואם היה רגיל בשנים יתנו לכל אחת ואחת
 ק' וזו וכך היתה דעת רבינו בח"מ סימן רנ"ג סעיף ל"ט ועיין בחיבורי :

סי' רסו ושבת וי"ט אינה דוחה אלא בזמנה וכו' כתב בס' דקד הבית
 לז"י בסימון רע"ו כתב הרשב"ץ בתשובה על הא דתניא
 אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם השבת שפי' הר"ה דטעמא מפני
 שהוא דבר שא"א שלא יבא לידי חילול שבת ונראה כמתנה לחלל שבת דג' ימים
 מקמי שבת מקמי שבתא דמכאן יש ללמוד דאסור לחולל הגר ביום ה' כדי
 שלא יבא יום ג' למילה בשבת וינטרו. להלל עליו את השבת וכן חינוק שחלה
 ונתרפא ביום ה' בשבת ממתינין לו עד למחר עכ"ל ור"ל כשיכולו ז' ימים מעת
 לעת משעה שנתרפא ביום ה' ממתינין לו עד ע"ש עיין ב"ד בש"ע סימן רס"ב ס"ב
 וז"ל סימן של"א ס"ט :

סי' רסז אין קנין לעבד בלא רבו וכו' כתוב בהגה"ת ש"ע עבד אינו יכול
 לקבל מתנה מרבו אבל מקבל מתנה מאחר לרבו ומרבו
 לאחר עכ"ל ותמה הלל כיון דיד עבד כיד רבו לא יצא מיד רבו כשנתן מתנה
 לאחר ע"י עבדו ולא זכה בה המקבץ וכך מפורש בח"מ בש"ע סימן רמ"ג פי"ד
 והיא משנה שלימה ס"פ חלוץ דאינו מוכה בשתופי מבוזות ע"י עבדו ושפתחו
 הכענניה מפני שידן כידו ולא זכיה הוא וז"ל דט"ם הוא בהגה"ה זו וז"ל אבל
 מקבל מתנה מאחר לרבו ומאחר לאחר וכך מפורש בח"מ בש"ע סימן ר"ט פי"ג
 ע"ש הירושלמי וכו"כ בהגה"ת מיימוני רפ"ה דה' עבדים וגם לשם איכא ע"ש וז"ל
 מאחר לאחר ומאחר לרבו ע"ש :

רפיכך אין דנין אותו עתה שהרי אין מקבלין עדות וכו' מהר"ך פי' מה שפירש
 ולא נהירא ועיין בחיבורי תמצא נחת :

האומר תנו שטר שחרור זה לעבדי וכו' משנה ספ"ק דגיטין (דף י"ג) ותלמודא
 פריך מהך משנה דק"ט ופירש"י לשם דלע"ג דלרבנן זכות הוא ולא
 מצי דבר ביה אפי' הכי לא הוי משוחרר כל כמה דלא תתא גיטא ליהדיה דעבד
 וכתבו התוס' ודבר תימא פי' כיון דזכות הוא פשיטא דזוכה לחלצה כיון דאין כוכי
 גבי שחרור ורש"י בעצמו חזר בו לקחן על משנה זו וכו' עכ"ל והר"ש ג"כ לאחר
 שהביא דברי רב אלפס שכתב דדוקא לחזרה וכו' דהיינו כמו שפירש רש"י מתחילה
 הקשה וז"ל ומילתא דתמיהה היא דהיינו והחיות דברים אחרים הם ובה כהא
 תליא

הליא כיון דתן כוזבי דמי הו"ל כאלו בנה ליה: ונשתחרר בקבלתו והאריך לסתור דברי רב הלפס ומסיק הילכך נראה כפירש"י לאחר מורה וכן פי' ר"ת ונלפע"ד כדי ליישב דעת רב אלפס והרמב"ם ופי' רש"י קודם חזרה דודאי מודים הם דמדאורייתא תן כוזבי והוה ליה כאלו בנה ליה ונשתחרר אלא דאפי' מדרבנן לא יתנו לאחר מיתה כדי שלא יאמרו יש גט לאחר מיתה והשתא ניהא דל"ק כיון דכאן ס"ל לרמב"ם דתן לא הוי כוזבי גבי שחרור אמאי גבי מתנה ס"ל לרמב"ם דתן הוי כוזבי במתנה כמ"ס בח"מ סימן קכ"ה ס"ט והיינו טעמא דגבי שחרור ודאי נמי מדינה הוי תן כוזבי אלא דמרבנן לא הוי שחרור גזירה שמה יאמרו יש גט לאחר מיתה והשתא נמי ניהא הוה דמשני תלמודא בדף ט' כי קתני פסולא דרבנן לאורייתא לא קתני דלא קאמר אלא וכמו שפי' רש"י במסקנא דגרסינן אלא כי קתני מילתא דליתיה בקידושין וכו' ה"ל הו"ל לומר אלא כי קתני פסולא דרבנן וכו' אלמא דתן קושיא דפריך מתחילה ממשנה זו דהאומר תן גט זה לאשתי דלא יתנו לאחר מיתה נמי הוי פסולא דרבנן משום גזירה שמה יאמרו יש גט לאחר מיתה ופריך לשינויא קמא כי קתני מילתא דליתיה בקידושין וכו' ולהכי לא קאמר אלא כי קתני פסולא דרבנן ע"ש ואכתי קשה לר"ת דנשתרר מיקל ואמר דהוי תן כוזבי ונשתחרר לגמרי ולא חיישנן לשמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וגבי מתנה ס"ל לר"ת לחומרא דלא אמרינן תן כוזבי אפי' תסרו לו מיד ליד כדמוכח בח"מ ל"ט מיהו כבר הקשה הר"ש קושיא זו בספ"ק דגיטין שכתב תחילה דלר"ת תן והולך במתנה שניהם לאו כוזבי דכיון דאינו חייב בהן יכול לחזור בו אבל במלוה ופקדון דחוב הוא שניהם כוזבי ומשמעות מהירושלמי דתן והולך שוין בכ"מ ואח"כ והוה דאמר גבי עבד תן כוזבי אע"פ שמרנן לבו משחררו שאני שחרור דאי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוי משחרר הילכך הוי כמו חוב ור"ת גבי מתנה נמי אמרינן בפי' הנוקין אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה יתיב ליה י"ל דרגילות הוא כמה פעמים שאלם נירי לקובו או לאו... אף ע"ג דלא עבד ליה נייח נפשיה מעולם אבל אין דרך אדם לשחרר עבדו אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה טובא עכ"ל והוא מדברי התוספות סוף דף י"א בד"ה כל האומר ומחר"ך כתב מ"ש ע"ש ולפע"ד עיקר כדפרי' :

סי' שיה שיעבד כל נכסיו וכו' הקשה מהר"ך דלרבינו האי בח"מ סימן ק"ד דמלוה על פה מוקדמת קודמת למלוה בשטר ה"נ ניהא דשיעבודא דכין נע"פ קדים לשיעבודא דב"ח בשטר ונלפע"ד דלא אמר רבינו האי אלא במלוה בע"פ דמשעתעבד לחבירו ע"י שהלוהו דשיעבודא לאורייתא כרב פפא לפיכך מלוה ע"פ קדים ולא קאמר תלמודא דב"ח מאחר בשטר קדים אלא גבי פדיון הבן וכיוצא בו דערכין דמלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמי אפי' קדמה לב"ח אפי' לא היתה מלוה בשטר אלא בעל פה אפי' ב"ח קודם דשיעבודא לאורייתא מזעה שהלוהו וכך מפורש בת"ס פרק יש בכור (דף מ"ו) בד"ה מלוה ע"ש :

סי' שיה ואם הוא פועל ומתבטל ממלאכתו וכו' נראה מנזאר דאע"ג דרבינו לעיל בסיומן קע"ד גבי ריבית כתב פי' כפועל בטל שאין לו שום מלאכה על פי דברי הר"ש בהנחתו לדברי התוס' ודלא כסמ"ג מ"מ כאן צריך לפרש כפועל בטל מאותה מועת שלא יבא בו איסור ריבית כמ"ס הר"ש ועוד טעם שני דכיון דטורח עכשיו בעסק בשביל חבירו הדר הוא מקבל שכר טוב בשביל טורחו זה אבל בראיית הבכור אם אנו רואין כאלו היה אדם בטל שאין לו שום מלאכה לא היה ראוי ליתול שכר כלל על ראיית הבכור כיון שאינו טורח כלל בראייה זו ומחר"ך האריך בכמה פירושים ויישגים ולפי עניית דעתו הדבר פשוט כדפרשית :

סי' רפב היה הולך ממקום למקום וכו' מהר"ך פי' מה שפי' ולא נהירא עיין בחיבורי :

סי' רפו תנא פתח שאחרי הדלת וכו' מהר"ך ז"ל האריך לפרש פי' רש"י שהניח רבינו וגם לשון פירש"י בגמ' בכמה דרכים משונים וזוים ושרי ליה מאריה ולפע"ד א"א לפרש הלשונות אלא בדרך שכתבתו בחבורי ע"ש :

סי' שא ערדיאין אין בהן משום כלאים ופי' הגאונים רגילין ללבושן תחת מעליהן וכו' מתוך פי' הגאונים שהניח רש"י ספ"ק דביצה שכתב שקורן לו נמטי נראה דמנעל זה עשוי מלכד ושכיחי טובא במדינת ליש"א והוא מנעל אריך מגיע עד למעלה מארכובה הולכין בו צימות הקור עיין בחיבורי :

פסק בהנהגות הוראה דאיסור והיתר

כתב הרב בהגהת ש"ע דח"מ סימן כ"ה כל היכא דאיכא ספקא דהינא בקוראת איסור והיתר והוא דבר איסורא לאורייתא ילך לחומרא ואי דבר דרבנן ילך אחר המיקל ודוקא אם צ' החולקים הם שנים אבל אין סומכין על דברי קטן נגד דברי גדול ממנו בחכמה ובמנין אפילו בשעת הדחק אלא אם כן היה גם כן הפסד מרובה גדול מהם היחד נגד רבים הולכים אחר רבים בכל מקום ע"כ לשונו וכתב כך על פי דברי הרשב"א בתשובה סימן רנ"ג שכתב דאין אומרים כדאי הוא פלוני לסמוך עליו בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין דהלכה פסוקה היא דהולכין אחר הגדול בחכמה ובמנין ואפילו בשעת הדחק אין סומכין על הקטן בחכמה ובמנין וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אלא אם כן שעת הדחק שיש בו הפסד מרובה או כיוצא בזה כמ"ס בפרק קמא דנדה וכו' עד כאן לשונו והבין הרב בהגה"ש דשעת הדחק איכא נמי דלויכא הפסד מרובה ולכך אמר דאין להקל אלא בדאיכא תרתי וכו' שעת הדחק וגם כן הפסד מרובה ואיכא לתמוה דבפרק קמא דנדה (בדף ט') בפלוגתא דכל אשה שעברו עליה ג' עונות דר"א אמר דיה שעתה והכמים מעמאיהם למפרע מיייתי ברייתא דאמר ליה רבי אליעזר לחכמים מעשה בריבה אחת בהיתלו שהפסיקה ג' עונות ובה מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה אמר ליה אין שעת הדחק ראייה וקאמר עלה מאי שעת הדחק א"ד שני בצורת הוה (ופירש"י ואיכא הפסד מרובה חששו) וא"ד טהרות אפי' עבדה וחשו רבנן להפסד דטהרות ובתר הכי קאמרי ת"ר מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שזכר אחר כר"א הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק וכו' ומשמע דהא דאמר רבי כר"א הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק הא שעת הדחק היינו נמי לומר דשני בצורת הוה א"כ טהרות אפי' עבדו וכו' וכדקאמר תלמודא מעיקרא וכן פי' הרשב"א להדיא בצאתה תשובה אלמא דפי' שעת הדחק הוא לומר דאיכא הפסד מרובה ולא תרי מילי ניכחו והוה נראה לומר דע"כ צריך לפרש דהא שעת הדחק דקאמר רבי אין פירושו כדכ"ל דא"ל אין שעת הדחק ראייה דמקאמר רבי כר"א הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק אלמא דלרבנן מעמא למפרע אפילו בשעת הדחק וזה סותר למ"ס חכמים לר"א אין שעת הדחק ראייה אלמא דמודו חכמים בשעת הדחק דדיה שעתה אלא ודאי דאין חכמים מודים אלא בשעת הדחק דשני בצורת דלויכא הפסד מרובה א"כ טהרות אפי' עבדו וכו' והא דקאמר רבי כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק היינו שער שעת הדחק מרובה ולרבנן מעמא למפרע ועלה קאמר ר' כר"א הוא ר"א לסמוך עליו דיעבד אע"ג דפליגי רבנן עליה וכו' והוה להדיא בפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ו) וכתבו דאי אפשר לפרש בענין אחר אלא דלפי"ו כ"ס דקשה למה כתב הרשב"א והרב בהגה"ה דאין להקל אלא בשעת הדחק ובדאיכא הפסד מרובה הלא אפי' בשעת הדחק דלויכא הפסד מרובה סומכין אדברי יחיד להקל דיעבד וכדקאמר רבי ועוד שהרי מפורש אחר הרשב"א דהך שעת הדחק דרבי היינו כדקאמר תלמודא מעיקרא א"ד שני בצורת הוה וכו' ועל כן נראה לפע"ד דהרשב"א לא ס"ל כפי' התוס' דפרק מי שהוציאוהו אלא הך שעת הדחק דרבי הוה נמי פי' דשני בצורת הוה וכו' וכדאמר תלמודא מעיקרא והילכך אין סומכין על דברי יחיד דיעבד אלא דאיכא הפסד מרובה והא דאחדרו ליה רבנן לר"א אין שעת הדחק ראייה הכי קאמרי ליה לדידן לא אמרינן דיה שעתה כלל אפי' בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה אלא לדידן דאמרת דיה שעתה והכא ראייה מעבדא דהיתלו אין שעת הדחק ראייה לאון שם שעת הדחק ואם כן מנה לך להקל ולומר דיה שעתה אפי' כשאין שם שעת הדחק ולדידן נמי לא קשיא מעובדא דהיתלו דאע"פ שהם הקילו הם היו יודעים מאיזה טעם היה ראוי להקל לשם אבל אין חולטין לחומרא אף בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה ולפי"ו ניהא דלכתחילה עדיין כרבי' ואוליגין לחומרא אף באיסור דרבנן כעומאת מע"ל דנדה

אפילו בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה אלא דדיעבד בשכר נעשה מעשה סומכין על דברי יחיד בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה ולא מהדרינן עובדא לאסרו אבל בהפסד מועט מהדרינן עובדא והכי נקטנו ודלא כדעת התוספות להקל אף בהפסד מועט :

מיהו אכתי קשה במ"ס הרשב"א דאפילו בשעת הדחק אין סומכין על הקטן בחכמה ובמנין וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים א"כ בשעת הדחק שיש בו הפסד מרובה או כיוצא בזה וכו' דאם רצונו לומר דבין בקטן כנגד גדול ובין ביחיד כנגד רבים אין סומכין על הקטן או על היחיד אפילו בשעת הדחק גרידא א"כ בשעת הדחק שיש בו הפסד מרובה וכמו שהבין הרב בהגה"ה ש"ע איכא לתמוה דהא דלא הו"ל להפסיק במאמר וכן במקום מחלוקת וכו' באמצע הלשון הלא הכי הו"ל למימר דאין אומרים כר"א הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק שיש וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים וא"ו בשעת הדחק אלא אם כן שעת הדחק שיש בו הפסד מרובה או כיוצא בזה וכו' דאם הו"ל להלכה פסוקה היא ועוד הלא לאו פסוקה היא אלא מחלק בין הפסד מרובה להפסד מועט ועוד קשה טובא תיני ביחיד כנגד רבים ודאי כך הדין כדמוכח מפ"ק דנדה דסומכין על היחיד כשכר נעשה מעשה להקל בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה דזכותא דלא יאיתמר הילכתא לא כמר ולא כמר אבל בקטן כנגד גדול משמע דאין סומכין על הקטן ומהדרינן עובדא אפילו בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה דלא דמי ליחיד כנגד רבים דתם כיון דאשכחן דזכותי טובא דפסק תלמודא כדברי יחיד כנגד רבים וכדאמרינן בפ"ק דע"ו (דף י') אהדרינא רב יוסף לאפי' בשלמא הלכה כרבי"ק איצטריך סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיחיד הילכך דזכותא דלא יאיתמר הילכתא לא כמר ולא כמר ופי' כן סומכין דיעבד על דברי יחיד כנגד רבים בשעת הדחק דאית בה הפסד מרובה אבל בקטן כנגד גדול דלא אשכחן כלל דפסק תלמודא קטן כנגד גדול אלא איפכא אשכחן בפ"ק דע"ו דף י' דמי בצרייתא הוה שנים אחד מעמא ואחד מעה אחד אוסר ואחד מתיר אם היה אחד מהם גדול מתצירו בחכמה ובמנין הלך אחריו וליכא מאן דפליג אהא משמע דאפילו דיעבד אין סומכין על הקטן אלא מהדרינן עובדא אפי' בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה ודמי ליחיד ורבים דזכותא דאיפסיקא הלכה כד מהדרינן עובדא אפי' בשעת הדחק כדאמר פ"ק דנדה מאי לאחר שזכר אילימא לאחר שזכר דאין הלכה כר"א אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עבד כוותיה וכו' נמי בקטן כנגד גדול הו"ל כאלו פסק תלמודא הלכה כגדול ושוב אין לסמוך על הקטן כלל אפי' דיעבד ובהפסד מרובה ומהדרינן עובדא ולכן נלפע"ד צדור דאין הכי נמי דהרשב"א מחלק בין קטן כנגד גדול ובין יחיד כנגד רבים וכך הם פירושי דבריו תחלה אמר שאין אומרים כר"א הוא פלוני לסמוך עליו בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין דהלכה פסוקה היא וכו' והיינו כדפרי' דזו הלכה פסוקה היא בכל דוכתא דהולכין אחר הגדול וא"כ ודאי אף כל בשעת הדחק אפי' יש בה הפסד מרובה אין סומכין על הקטן ומהדרינן עובדא ולכן אמר בסתם ור"א בשעת הדחק להורות כל שעת הדחק כדמפרש בגמרא שהניח הרב בסמוך א"ד שני בצורת הוה וכו' א"כ אמר וכן במחלוקת יחיד ורבים נמי אין סומכין על היחיד א"כ בשעת הדחק שיש בו הפסד מרובה או כיוצא בזה כאן היה צריך לפרש בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה כדי לפרש דאע"פ דתלמודא קאמר א"ד שני בצורת וכו' לאו דוקא קאמר תלמודא דסומכין להקל בהפסד מרובה אלא ה"ה כיוצא בזה ואכתי איכא למייר דבמאי דקאמר או כיוצא בזה דללא כיון דאין סומכין להקל אלא דוקא בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה אבל שעת הדחק שיש בה הפסד מועט אין סומכין להקל א"כ הוא סותר ללשון או כיוצא בזה דמשמע אפי' שעת הדחק שאין בה הפסד מרובה נמי סומכין להקל שהרי לכאורה לא נמנאו

פסק בהנהגות הוראה דאיסור והיתר

מה שהם מחייבין נהגו בו איסור אבל אם היה הראשון רבם ממש אסור להם לנהוג איסור שלא כדברי רבם דאם כן יקלו ככבוד רבם עכ"ל וקשה מהא דאיתא בפרק כיצד משתפין (דף פ"ו) דקאמר תלמודא ע"כ לא אחר ר' יוסי דמחילה תלויה מתרת אפי' ביצבה אלא כבוסה דאיסור עשה הוא אבל שנת דאיסור סקילה הוא לא אחר וא"ת אותו מעשה שנעשה ביצפורי להחיר ע"י מחילה תלויה על פי מי נעשה והלא ר' יוסי ראש של יצפורי הוא כדאמרין בסנהדרין אחר ר' יוסי לציפורי ועל פיו היו עושין כולן לא ע"פ ר"י נעשה אלא ע"פ ר' ישמעאל דר' יוסי נעשה שכבר נעטר ר' יוסי אלמלא דלע"פ דר' יוסי היה רבם ממש לא חשבו לכבודו ועשה ר' ישמעאל בנו ותלמידו מעשה להחיר מה שאמר ר' יוסי וכ"כ דיכול לאסור מה שהחיר רבם ממש וא"כ קשה לדברי הרשב"א ויש ליישב דלא אחר הרשב"א אלא היכא דנהגו בעיר היתר או איסור כהוראת רבם התם הוא דמקילין ככבוד רבם אם ישמעו לחכם אחר שהורה בהיפך ויבטלו מנהגם שהיו נוהגים בה ע"פ רבם ובמקום רבם אבל כך עובדא דמחילה תלויה ביצפורי אף על פי שרבי יוסי הורה לחומרא לא היה מנהגו כזה במקומו ולפיכך כשכא מעשה לפני ר' ישמעאל אחר מיתת אביו ורבו היה רשאי להורות קולא הפך דעת רבו ואביו כיון שלא היה כהוראה זו שינוי מנהג. ודוק :

עוד יש מקום עיון בש"ע במקומות שלא הכריע הרב בית יוסף לפסוק דעת אחד מהפוסקים ולפעמים כותב בתחילה בסתם לאיסור ואח"כ אומר ויש מי שמתיר או יש חולקים ולפעמים כותב בהיפך בתחילה בסתם להיתר ואח"כ יש מי שאוסר השתא לא איתמר הלכה לא כמר ולא כמר ומ"מ הדבר מנואר דמ"ש רב בתחילה בסתם הוא העיקר לדעת הרב לפי שהוא דעת רוב פוסקים ומ"מ אחר"כ ויש מי שחולק הוא כטפל לגבי העיקר מפני שהוא יחיד או מקצת פוסקים א"כ אפי' יחיד כנגד יחיד או רבים כנגד רבים אלא דהרב מוסר דעת א' מהם בחוקה שהוא קטן כנגד גדול הימנו בחכמה ובמנין לכך כתב דעת הגדול בסתם ודעת הקטן בלשון ויש מי שחולק לפי שהוא כטפל לגבי העיקר וכ"כ החוס' בפ"ק דע"ז (דף ז') וכ"כ הרא"ש לשם ע"פ ריב"א דכל איכא דאמרי לגבי לשון הראשון כטפל לעיקר והלכה כלישנא קמח' ואף ע"ג דהקו"ם והרא"ש לשם כתבו עוד דרכים אחרים ע"פ רש"י וע"פ ר"ת וע"פ הר"ן גיאת וע"פ קצת גאונים וע"פ רבינו שמשון כל אחד תפס לו שיטה אחרת מ"מ מודרי הרא"ש בפ' כיצד מעבירין ריש (דף קכ"ב) נראה שהסכים לפי ריב"א שהרי כתב מסתברא דאיכא דאמרי הוי כטפל לגבי עיקר וחו' נראה לדברי הכל בלשון ב"י כשכותב בש"ע בתחילה בסתם ואח"כ כותב דיש מי שחולק אין ספק דהוי כטפל לגבי עיקר וכדמובא מספרו הארוך וצריך אנו למודעי הי"ך יש לנהוג בהוראה זו. ונראה מתוך מ"ש ע"ש תשובת הרשב"א וע"פ פירושינו דכך הוא ההוראה דשכותב הרב דברי האחד בסתם שהוא העיקר לפי שהוא דעת רבים כנגד יחיד או יחידים דרובין לכתחילה עובדא כדעת המחיר או כדעת האוסר שכתב בסתם בין באיסורא דאורייתא בין באיסורא דרבנן אלא דאי עביד עובדא להקל כדברי היחיד וליכא הפסד מרובה מהדרינן עובדא אבל דאיכא הפסד מרובה לא מהדרינן עובדא כיון דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר ואפי' באיסורא דאורייתא וה"ה כיוצא בזה כגון לפני בהפסד מועט או לעשיר לכבוד שנת וי"ט אפי' בהפסד מועט וכגון שא"ל להכין אחר אבל אם כשכותב הרב תחילה בסתם הוא לפי שהוסר אותו בחזקת שהוא גדול מזה שחולק עליו התם ודאי אי עביד לחומרא כיש מי שחולק לא מהדרינן עובדא דלע"ג דזו שכתבו הוא בחוקה שהוא רב מובהק וגדול בדורו טובא מ"מ כיון דלא כריחא לן בודאי דהוה י"ו מזה בחכמה ובמנין לא מהדרינן עובדא מחומרא לקולא כיון דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר אבל אי עביד לקולא כדברי החולק שהוא בחזקת קטן כנגד האוסר מהדרינן עובדא אפי' דאיכא הפסד מרובה אלא אם כן דאיכא תרתי איסור דרבנן והפסד מרובה כ"ל ועל דרך זה יש לנהוג בהוראה כשכותב בהנהגת ש"ע דעת מי שחולק על מה שפסק בש"ע בדוכתא שלא נתפשטה ההלכה כדברי האחד ויש לו דין זה דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר וצריך להתיישב בדבר זה :

ומהך דיבמות דלעיל בתחית חטאת שנתערבה בחולין דדברי הכל לא תעלה הואיל ואפשר לחוכרו לכהן בהפסד מועט יש ללמוד דכל שאפשר לחוכרו לכברי בהפסד מועט אין להקל איסורא להחיר דיעבד ולומר כדי הוא פלוני לכחוד עליו בשעת הדחק בהפסד מרובה דאין זה חסוד אלא הפסד מועט אע"פ שמפסיד כל היותו כיון שאין הפסד בקרן אלא דבר מועט והכי משמע להדיא בתרומת כסף סימן ר"ד ואפי' באיסורא דרבנן אין להקל :

ג' חלוקים שנת הדחק גרידא ושנת הדחק שיש בה הפסד מרובה ושנת הדחק כיוצא בזה ואין בה הפסד מרובה דליכא אלא ב' חלוקים שנת הדחק שיש בה הפסד מועט ושנת הדחק שיש בה הפסד מרובה ונראה דיש לפרש דולאי חוכא'ג' חלוקים אחד שנת הדחק גרידא שיש בה הפסד מועט וזימות החול לאדם זימוני וקרי ליה שנת הדחק כגון שהשולח הלך והיה טורח גדול לרדוף אחריו ופליגי רבנן ואמרי וס"ל להרשב"א דבזו כיון דאין כאן אלא שנת הדחק גרידא דאין שם הפסד מרובה אין סומכין על המחיר אפי' אם כבר ינתה הוראה להיתר דבזו לא קאמר רבי כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק כיון דלא הוי אלא שנת הדחק גרידא וכן פי' החוס' פ"ק גדה (דף ו') דב"ה בשעת הדחק דהוה כפי שנת הדחק שאין בה הפסד מרובה ועוד פירשו בדרך אחר ע"פ שני שנת הדחק שיש בה הפסד מרובה כמשמעו ואפי' לעשיר שלישי שנת הדחק שיש בה הפסד מועט וחשוב כאילו היה הפסד מרובה והיינו או כיוצא בזה דקאמר כגון לעני זימות החול או לעשיר בשנת וי"ט שאי אפשר להכין אחר הוי נמי שנת הדחק דחשוב כאילו היה הפסד מרובה לעשיר זימות החול וכלע"ד דלמדו הרב מהפסד מועט בשני צורות דחשוב כמו הפסד מרובה לפי היותו ה"ה לעני בשעת הדחק כמו הפסד מרובה לפי מה שהוא האדם וכן לכבוד שנת וי"ט חשוב כמו הפסד מרובה אבל בקטן כנגד גדול אין סומכין על הקטן להקל בשעת הדחק שיש בה הפסד מרובה כ"ש כיוצא בזה והכי נקטינן ודלא כהרב בהגהת ש"ע שהבין מדברי הרשב"א דדין קטן כנגד גדול שיה לדין יחיד כנגד רבים דליחא אלא כדפרי' :

ואיכא למידק בזה הלכה דחשבו להפסד מרובה ולהפסד מועט לא חשבו דהא בפרק המפקיד (דף ל"ח) קאמר תלמודא דלר"מ להפסד מרובה חשבו להפסד מועט לא חשבו ולאחכמים להפסד מועט דסליס וקנקיס נמי חשבו והלכה כחכמים כמ"ש בח"מ סימן רצ"ב סי"ה וי"ל התם לאו מידי דאיסורא היה אלא חששו להפסד ממון דנפקד דלית בה מלוה דמשיב אבידה הילכך חששו אף להפסד מועט אבל מידי דלית ביה איסורא אין לנו להקל להחיר האיסור בדוכתא דליכא הפסד מרובה והא דליתא בסוף פ"ק דפסחים דלהפסד מועט דעלים לא חשבו היינו נמי מידי דאיסורא דאסור לשרוף בע"פ תרומה תלויה וטמאה בידה לכוסיף טומאה על טומאתה אלא שורפין זו לעמה וזו לעמה ואין חוששין להפסד מועט דעלים להקל לאיסורא וה"ה בסוף פרק הערל (דף פ"ה) גר' מחיכה טמאת טמאה שנתערבה בחמה חתיכות של חטאת טהורה וכו' קאמר תלמודא דע"כ לא פליג ר' יהודה ואמר דלא תעלה אלא משום דמין זמינו לא בטיל הא לאו הכי אף ל' יהודה תעלה כיון דאיכא הפסד מרובה דאין להם תקנה אלא שיפיה אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה בק' חתיכות של חולין דברי הכל לא תעלה הואיל ואפשר לחוכרה לכהן כה"ה מועט וחתיכה דרבה למנות אין להקל לבטל איסורא בדוכתא דליכא אלא הפסד מועט ולא מיבעיא באיסורא דאורייתא כי כך דחתיכות חטאת אלא אפילו באיסורא דרבנן דה"ה יינם כחזו החוס' בסוף ע"ז (דף ע"ב) דדין נזוק חבור דרש"י פסק כרב הונא דנזוק חבור ור"ת פסק דנזוק אינו חבור והאריך בראיות וסוף דבריהם דבמקום שיש הפסד גדול יש לסמוך על דברי ר"ת להחיר מנע נכרי על ידי נזוק אבל בהפסד מועט יכול להחמיר כדברי רש"י וכו' עכ"ל וכך הוא מסקנת רבינו בעל הערוך בי"ד סימן קכ"ו בשם הר"מ מרטנבור"ק על פי גדולי צרפת ונראה דה"ה כיון דגדולי צרפת לא הכריעו לפסוק הלכה לא כרש"י ולא כר"ת דשניהם שוין גדולים בחכמה ובמנין אם כן לכתחלה יש להחמיר כרש"י אלא דבשעת הדחק דליכא הפסד מרובה כדי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק :

אלא דקשיא לי מהא דתניא בפ"ק דע"ז (דף ז') דבשניהם שוין בחכמה ובמנין קאמר ת"ק הלך אחר המחמיר ורבי' אחר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל ואמר רב יוסף הלכה כריב"ק א"כ הכא בסתם יינם דאין איסורו אלא מ"מ היה לנו להקל כר"ת אף בהפסד מועט וכך פסק הרשב"א בתשובה דלעיל וי"ל הוה שניהם שוין ולא נודע מי גדול משניהם בשל תורה אלא המחמיר ובשל סופרים והלכיה אחר המיקל וכדליתא רפ"ק דע"ז עכ"ל ונראה ליישב דדין נזוק ס"ל לחוס' והשונים מימיהם דר"ת גופיה לא היה מיקל לכתחלה כנגד הוראת רש"י היכא דליכא אלא הפסד מועט והכי משמע מלישנא דתוספות שכתבו אבל בהפסד מועט יכול להחמיר וכו' מדלא אחר צריך להחמיר כדברי רש"י אלא יכול להחמיר וכו' כלומר שאינו כנגד ר"ת אם מחמיר בהפסד מועט :

ותו קשיא לי בזה תשובת הרשב"א שכתב וי"ל ואם היה מנהג בעיר להקל מפני שמכס אחד כורה להם כך הולכים אחר דעתו ואם חכם אחד בא לאסור בשעת הדחק :

פרטי רמזי דיני טור יורה דעה והמחודשים מהרי קארו

הלכות ריבית
קנס היתר נתינה בריבית לעובר
בוכבים ולבומר :
קס המלוה והלוה והערב והעדים
עוברים :
רבים מאותה שטרות ואמר בשביל מעותין מו סוי רבית קלוס' . אדם אגול להלוות לחבירו מותר ללוו לעשות עמו שורה . רבית מוקדמת או מאותה מוטלת שצן ההלוואה אי שריא . אם פלוס מותר ללוו ה ובה נלווה או לבנו . לוס המכירה אינו מנכסי חבירו . האומר לחבירו תן לי מעות שליט מלוני ברבית ואני אשעור אותך שלא יקבל ממך רבית . אי מותר לומר להכריז מלוה מבוט רבית . אי מותר לומר להכריז מלוני מנע חרש זה ואני אלוך מנע חרש אחר . אם מותר לומר לחבירו חבירי כדו שטרותי כדו שגם אתה מלוני פעם אחת . איתמי אסור רבית דברים . אסור למלוה שואמת ללוו דע אם בא אדם מלוני שחבירו ותאכילו . אם מו חר להאדם לומר לחבירו לוי מעות מלוני ברבית וגם תניא לו הרבית . שניה דאינן שגולס לשמעון ברבית שלא מדעת משנה ונשחטנד שמעון ללוו כן בכתב ידו . אם מותר לומר כל הנותן מעות מלוני כדי שילוני אינו מנכסד . האומר לחבירו אלוך ע"מ שתתן לי מלוני . אם אמר לחבירו איצור מלוני שיתן לי ג' ויניס ואלוה לך שעת אפי' אסור להלוו לך מלוה ריבית

ק' מעות חולין ע"מ שיתן להקדש ק"כ . אדם שאמר לחבירו ע"מ כדו באומר מלוני שילוני מעות אם מותר לתת מאותו זון נלווה . יולד פ"ה מותרים להלוות זה את זה ברבית . שאין נכון לה"ה ללוות זה את זה ברבית אפי' בענין שותף . מי שלא הניע לכלל דעת שובל להקדיש כשלו אם אין לו אכ מותר להלוות מעותיו קרוב לשכר ורחוק להפסד . אשטרותוס שגלוה מעות היתומים ברבית קלוס' . אם הלוה טוען פרעתיך כך יבאשטרותוס טוען לא שדעתי אלא כך מי נאמן . אשטרותוס היתומים או גבאי דקדש שגלוה מעות יתומים או הקדש ברבית קלוס' אם לזכרים להחזיר . מי שיש בידו מעות יתומים ואמר קבלתים שלגה בלגנר ושלגה בהפסד אם הוא נאמן . אי זה מעות הקדש מותר להלוות בלגנר רבית ואי זה אסור . אלושים ק' בק"כ משיקרא קימי מאה בדיגרא ולבסוף ק"כ מותר . אלושים מאה בלגנר ואיזיקור אם מותר . המעכב דמי שטרות חבירו וכוונתו מה שיהי יכול להכריז במעות . מותר ללוות ברבית מפני שיקח נש . אם מותר ללוות לחבירו ע"מ שכל מלאכה שתכא לידו יתנה לו . פירוש רבית מאותה כסותן ק"ו . המלוה אם חבירו על המשכון ע"מ שלא ימכרוהו אלא לו בסי' קע"ב . דין המלוה לחבירו מנה לכל הנאה רק שולק מעל אותו מנע מה המניע לו כפסגו כשי' קע"ו . האומר לחבירו הילך ק"ק זון מעטשו כדי שישלח תחתי לאמונית המלך שיהיה עליו כדאס ג' מאות ג"ש . הלוה מעות יתומים ונתמיב

לסם ברבית קלוס' בשטר ויהיוס טוען שלא קבל שם : האומר לחבירו טען לי נידך מרבית קלוס' וכלס אומר להר"ם שם : בתקבל מעות למחית שטר וכוסר ואומר כי מלוה ברבית יהיה שם : הממשכן ביתו לשמעון בלגנר וזכוס' לה' שנים ונתן ללוו ח"ק וזכוס' ששטרר לו כמים מיד שמעון שם : חבור שגלוה מעות לב"ס וגם עושה לו מלאכה ובשטר המעות והמלאכה משרנס אותו אסור שם . האומר לחבירו אם לא אפרעך זמן פלוני הריני הייב לך מעכשיו ולזמן העיכוב כך דנינים שם : המלוה לו המשכון ואומר אם לא אשדנו יהי שגך . המחוייב עתמו כשטר שאם לא יפרע לחבירו חוץ ע"ו יום להניעתו יתן לו כך בשטות שם : המפקיד מעות אלא חבירו והלך הפקד והלוה לעכו"ם ברבית מותר למפקיד לקבל מהשקד שם : האומר לחבירו אלוך ע"מ שיתן ברבית לעכו"ם הוי רבית קלוס' :

קסא שלא ליהנות המלוה מן הלוה ולמי שותר :
גלוס כסף אסור ליתן לו רבית קרקע : רבים דרבנן אם לניך להחיר שבה לנאח יוד שמים : רבית רבית אם לא נתנו לו מדעתו ויזאה . אבק רבית שנתן לו בתשלומין . שטר שהיה לו על אחר מיקרי פסעון ומחוריו לו . רבית דאורייתא שיוצאם כדנינים אין כ"ד ויודין לנכסיו . המוצא שטר שיש בו רבית יקענו . בא לביד יקדעושו . אבק רבים שנתנו מלוס וצדיין סקין ביד הלוה אם

מכין אותו מהכוב כחכמי כסותן קע"ו :
קסב באיזה דבר נוהג ריבית ותורתו ושטר שיש בו ריבית :
כל מעטע אסור ללוות זה בזה וזלת מעטע כסף : אם סיו חייבים לו סאה בתורת חוב או סקדון אם יכול ללוות עליה סאה בסאה : אם יש לו הויס כקניס אחר אם יכול ללוות עליוס סאה בסאה : מי שאין לו סאה וגם לא יזא ששטר מה חיקוין יעשה לשיוכל ללוות סאה בסאה : אם צריך זביהס ששטר ידוע לשניס : ואם צריך שידעו ככמס יזא ששטר : יזא ששטר כפנינים וכוונן ללוות סאה בסאה כל השטרות שפניניות : אם ליון סאה בסאה על שטר של עיירות : אם מותר ללוות דינר וסב דינר וזכ' . אם מותר ללוות סאה בסאה כשיס לו מעות אשילו לא יזא ששטר : קצב זמן ואמר לא אקבל השטרין קודם זמן : אם מותר ללוות סאה בסאה כשיזא ששטר או יש לו חטים : אחר סלוס יש לי סאה אם מותר להלוות סאה בסאה : סקון ללוות סאה בסאה מע"א כשי' קע"ג כד"ס וכן כוונתו סוונות וכו' :

קסד דין לפסוק על פירות בשער לשבוק :
כשאין לו חטים ויש לו מעות אם מותר להסוק לו פירות כשער השוק עלימלוס שבידו : כשיס לו פירות לחבירו סוקן על מלוס שבידו אשילו לא יזא ששטר : כששקן לחבירו פירות על מלוס שבידו

פרטי רמזי דיני טור יורה דעה והמחודשים מהר"י קארזו

פלו ודין מומר קטן. נהגו כיד נכרים כגון
 רבנו אשכוליים עליו: ר"ג כשהמור נבו ההאכל
 פלו י"ד יום. כהרמב"ם מן הזכור בלא לפדע
 עמיה מכיס וארסו: אין מהעסקן עמיה:
שמו אשה שבעלה צלובה בעיר או איש
שאשתו צלובה בעיר:

שמו אם מותר להספיד על המת
סמוך לרגל:

שחב שורפין על המלכים ועל הנשיאים
אבל לא על ההריומות:

שחב תכריכי המת אימתי אסורים
בהנאה:

כיום המהירים לקבורה מותרים בהנאה:

שנזו דברים שעושין לבלות ולחתנים
שמותו מפני עגמת נפש וחופות
שעושין להם:

שנזו תכריכי המת אין בהם משום
כלאים:

שנזו מאי זה בנדים עושין תכריכין:
 טעם להם ודמיהם המת וטעם להם היו נהגים
 למוח רחם בנינים מרופות בקליפתן:

שנזו אם מגלים פני המתים:

אם יש סכנה לקבור מוסק בלאם אחר ופתי נכיס:

שנזו עיר שיש בה שני מתים אי זה
מהן מוציאין תחלה:

שנה אין מניחין מטה של אשה ברחוב:

שנזו גבו לצורך קבורת מת והותיק:

שנזו אימתי מותר להלך את המת:

שנזו פיטור ק"ש ותפילה לנושאי
המטה:

שנזו אם הנשים יוצאת לפני המטה:
 יש למנוע לנשים מלכת לבית הקברות:

שם מה וכלה שפגעו זה בזה:
 נהגו אבינים קודם לניקור הוליס: כשיש אצל
 ודוק בנהג"ל מי יוצא תחלה. עם איהו מהם
 אובלים הקדושים על עמיה:

ששא במבטלן ת"ת להוצאת המת:
 בזמן סוף כשכלל על אדם הסהם מבעלני ה"ת
 שהיו טהורים לנטול מ"ת כל זמן שממת בעיר:

שסב הנותן מתו בארון ולא קברו
בקרקע עובר:

אין קורבים בני בוגדים יחד: אזהרה ה"ר יהודה
 הסוד בענין מ"ת נכריס ירחם מתי כ"ח:

ששכ אימתי פניו המת או העצמות
מקבר לקבר:

אסר לנחור הקבר לראות אפילו לנדוק אם הביט
 שהי שפחה ועיין כסומן בע"פ על איהו דברים
 מפיני מקבר לקבר: אין מוליקין ה"ת המת מעיר
 ג"כ בה בית הקברות אם לא מוליקין ללחך: מתי זה
 שבת אין מניחין המת ממקום למקום: אם לזה
 לקבורה צריכו ולהעתיק לבית הקברות:

שסוד איהו קבר אסור בהנאה ודין
עפר שמכסין בו המת בתוך
הקבר:

אם מותר לנטול מלכס ששכרה ואם מותר להכניס
 על המטה או לנדוק על הקבר: הרוב שגמלא
 קברין איהו כמו שגמלא עם נדדיו ומנועלו ואם
 מלכסין ויהו הכניסין על נדדיו. קבר שהקפידו
 סעיר מכלל רוחותיו או מ"ת רוחות. קבר שפיטור
 לא עשה בית הקבר ולא בית העניים ולא בית
 האלמות:

ששה פיטור ק"ש ושאר מצוה לחופר
כין או קבר ואם היו שנים:
שכו הכוכר קברו ומקום הספרו:
ששו קוברין מתי נכרים ומנחמין את
אבליהם:

אם הייב ללוות מת נכרי: מן לארבע אמות על
 קבר מותר לקרות ולהספד אפי' ח"ה הקבר:

שחם מה דברים אפי' עושין בבית
הקברות מפני כבוד המתים:

אילנות הנעושים בבית הקברות מותר ללחץ
 פירותיהם אם אינם על הקברים עצמם. כר
 כרזה לרעות כוכיו בבית הקברות אם חייבים
 להולוח הולוח כדי למנוע: בית הקברות אין
 מתיבין בו המבטט אפי' על רבים ואין אכילים
 וכוהים בהם ולא קורין ולא גוים בהם. קבריה
 דרכו היו שקלי מנייה עבדל לאכתה בת יומא:

שחם איהו מומאה במת שהכהן
מוזהר עליה:

שע מי מטמא כ"ח אע"פ שהוא
עדיין חי:

שעא אהל האין מבייא את המומאה:
 כהן שוכך עולם במטמו ויפריסו אמרו לו מת
 באלל אם אפין לקפון ערוס. כיד יודיעוהו
 ב"ש טומאה צבית כדי בלא יצטרך ללחץ ערוס:
 אם יש להביס לזכר מלאתה צפחה עירי שהמת
 עדיד ללאה דרך ג"ס. אם לריכיס בהביס לזכר
 מלמאהו צרנו בטומא גמת: כהן שנגמס באלל
 המת שנגמס וחתנו בו ואלל. כהן שנגמס בבית
 הקברו כגידה היכס ומגדלו וכלה חתנו וברע חת המעושיה:

שעב היתר מומאה דרבנן לכהן
במקום מצוה:

דיני קבר פתוח ודיני קבר סתום: כהן מיטמא
 בטומאה של דבריםיו לזון ולערער עמיה. אם
 טומאה דאורייתא נהמית כדי ללמוד תורה:

שעג להוזהר הקמנים בלהטמא:
 אם כהן מיטמא לזמורה יכס עלו. מותר לכהן
 לשהות עם מתו בב"ה בבבת. אם מותר לפתוח
 הקבר כדי שראו קרובו ועי' כ"ח: אם
 כהן מיטמא לאחי הרוב:

שעד כהן אפילו נזיר ועוסק במצוה
מיטמא למת מצוה:

איהו מת מלוח שיטמאו הכהנים בכבול ה"ר חיים
 כהן אחר שאם היה מלח כהנפטר ר"ח היה
 מטמא לו. הלל כהנאל ולא עידע אם הוא ישראל
 אם מהאכלים על הספקות. מקום שבהו שלל
 להאכל על הככר מנהג טעות הוא. מי שיש לו
 דין בכל שלא להאכל עליו. האומים במת אחר
 מהם הן ל' יום והשני מי עדיין אין מהאכלין
 עליו אפי' אם מת בכוף ל':

שעה אבילות שבעה ואם אבילות
יום ראשון דאורייתא:

לאחר שהיה מותר לקבור ומלאוהו עבר ממחיל
 האבלות ומעטף רחלו אצל אינו תולך ממעלו עד
 שגיע לביתו. טעם במים שאין להם כוף אין
 טהגין עלו אבילות אם בעין ימי אכלו מת לו
 מת אם טהמים כשהארים מאלל א' עולין ל' או
 לא. האכל אם נדך ליקר יתק לבטיק. שעת
 שמועה קרובה אחר כשהפלו ערביה ועיין הוא
 יום קודם לאת הכוכבים. מי שמתע שקרובו
 ללטהו בעיר אחרת והיחיל לנהוג אבילות קת
 ימים ויא"כ טוע על כפרו איהו טעיר פ"ה כמנון קת
 שתיאשו מלקבורו לא עלו לו אותם ימים הראשונים:

שעו אימתי עומדין בשורה ומברכין
ברכת אבילים:

טעם למה אמר בני של מת קדים כהלא ומפסיד
 ככיל ולספול הפלת ערביה במז"ס. מלטה
 להענות ביום שמת בו אפיו לו אמו. מלטה למת
 קדים על אמו כמי אפיו ואם אפיו מקפיד:
שעו מה אומרים על העברים ועל
השפחות שמתו:

שעזו עד כמה אסור האבל לאכול משלו:
 אם ממחיס האכל להעטפה ביום ר"ח: ואם
 היה מהענה הענייה על ר"ח. אם מברין לאכל
 כעודה רחוקה בלילה. מי שנקבר בע"פ או בע"ט
 כמין לתוכיה. אם מברין האכלים קודם זכרים
 הכבת. מתי זה טעם הייב האכל להטול כעודה
 רחוקה מכל אחרים: ומה טעם נהגו להכריזו
 כל כפסס. היפא מברין למטה ז' אחר הרגל או
 שעת כעודה קרובה כבתה אם נדך לאכול כעודה
 רחוקה מכל אחרים. אין מברין על שמועה
 כחוקה: בחול גורם גזול כמנהגים וכבתה
 פורס האכל כדרכו:

שעמ נוסח מה שבוסיפין בבית האבל
בבהמ"ז כל שבעה ואם אומרים
אותו בשבת:

שפ דברים שאסור בהם האכל כל ז'
ודברים שאסור בהם כל ל' יום:

אכל אכור ל"ח וליתן וללבת ממדניו למדינה
 כהורה: אכל כהיה נחוטם של עיר ואין כס
 נהום אלא הוא: אכל אם מותר ליתן תבואה
 ליתן או קמה לאשתו או לקוץ עלים ולהטיל ככר.
 אכל כ"ס לו מלמד או סוכר או טעל אם ישל
 לעבור מלאכתו: מותרה אשה לאכול ולבבל בימי
 אכלו. אשה מברכת בבית עירי אחר כשכר או
 נהום מותרת לבבל ולאפות ולענות כהר גרמי
 הבית: אכל שאינו רוחל ליימע מלמטה מלכס:
 מדין אותו. אם מותר לאכל לכהן הכהנים:

שפא איהו אבל מותר ברחיצה
ובסיכה:

שפב איהו מנעל מותר לנעול האבל:
 אם נדך ללח האכל מנייה הקברות יתק:

שפג עונש אבל המשמש ממתו:

שפד עד אימתי אסור האבל בת"ת:
 אכל אם מותר לבט: במקום שאינו רגיל. אכל
 כהוא להוט אחר התורה אם מותר לו לקרות.
 אם רבים נכריס לאכל לנדוד או לומר א"כ א"כ
 והיאר או להגיד הלכה לתלמידים. אכל שיש לו
 גנים קטנים אין לו לנטול מלימודם:

שפה מנהג האבל עם אחרים ומנהג
אחרים עמו לענין שאלה שלום:

מת לו מת קודם רחם הכהן יום אחד אין טאלין
 כעלמו עד ב' ימים אחר יתק: מותר לאכל
 לבלול כגלס אחרים מכוס כבוד רבים:

שפו עשיפת הראש ביצר:
 אם יש מקומות שפסור האכל מעשייה:

שפז כפיית המטה ביצר וכל חילוקים:
 י"ח טהרים לטפך בבית האכל הכר או הכסת זכר
 לכפיית המטה:

שפח אם מותר האבל להניח תפילין
ביום שני מיד:

שפח עד אימתי אסור לכבס כסותו.
 מותרים בגדילים לטפך הקטנים במת אפיהם או
 לכבס בגדיהם. טוע על רחם וצילא בו:

שפי אז שער אסור לנלח:
 הא דברין לכו לטפך תוך ז' דוקא בליעאל:
 אם ארע לו עבילה תוך ז' כיד היטול לפרניה:

שפכ עד אימתי אסור בשמחה:

שצב עד אימתי אסור לישא או לארוס:
 מי ססה חסום וההנהג לו כהר להצילו אם ישל
 אשה פלומת וואל תוך ג' רגלים למימת אשתו:
 מי שיש לו בנים קטנים מותר לישא אשתו א"תו
 מיד ואפי' לא כיד: פ' מה נקרא אין לו פ'
 שיבמטו שיש לדדין להאר ד"ח אשה תוך כגלס
 רגלים למימת אשתו:

שצג עד אימתי אינו יוצא האבל
כפתח ביתו וכשיצא באיהו
מקום ישב:

אם אין כ"ס כדי ע"פ המטה וקורבים או אם
 מת בשבתו יוצא האכל. אם רבאי האכל לאת
 בלילה. לזי זו מלטה רבאי האכל לאת: אם
 יוכיסי במקום האבילות כבתה. רם מברין האכל
 כבתה. אם מהפוליס באבילים ואם מכניס דבר
 מהפוליס. בער"ה וז"ל אם כולך האכל לברכ"ו:

שצד עונש המתקשה על המת:

שצה מקצת יום שבעי ככולו וכן
מקצת יום שלשים:

שצז אבל שלא נהג אבילות תוך ז':

שצז אם מתאבלים על פי עד אחד
או עד מפי עד או עכו"ם כסית
לפי תומו:

ב' עדים ואומרים מת זכ' עדים ואומרים לא מת
 איש מהאכל:

שצח אבילות יום ראשון אם הוא
דאורייתא:

שצח דין הקובר מתו לפני הרגל:
 כמיני עלמת אינו עולה אלא ליום אחד כקברו כרגל:
 פ' מה ששמי אין רבים מהעסקן ס' ככר והעסקן
 בו כרגל. אבילות כהלל כרגל אם נדך שישן הוא בין
 הכהנים ויהא בין הכהנים: אכל כהלל בעי"כ. אכל
 כהלל יום ששי בערב פסח. מה בעי"ט ומכוסים לכהן
 לא יכפיק לקבורו ומתטבו לנגרים ואלוהו לקבר:

שצט טעם למה אין שבת מפסיק
האבילות:

שצז מניחין המטה ברחוב בח"ה
וכי קודע בו או חולץ כהן או
מברה וכיצד מברין ומה אומרים:

אסור להטיל את הספד בחוליו של מוסד אהל
 לכבוד ח"ת. אין מוליקין את המת לבית הקברות
 כחש"ט עד שיהא הקבר מתוקן. שעת שמועס
 קרובה כחש"ט אם מותר לקרות. כהמות ור"ח
 לדברי הכל מברין. אפי' בין בחול בין בחש"ט.
 אין מוליקין בבית האכל אלא כבליים יום ששעס
 כחוקה דה"ח אי ככפיו דמי:

שצז מנהג האבל עם אחרים ומנהג
אחרים עמו לענין שאלה שלום:

מת לו מת קודם רחם הכהן יום אחד אין טאלין
 כעלמו עד ב' ימים אחר יתק: מותר לאכל
 לבלול כגלס אחרים מכוס כבוד רבים:

שצז עשיפת הראש ביצר:
 אם יש מקומות שפסור האכל מעשייה:

שצז כפיית המטה ביצר וכל חילוקים:
 י"ח טהרים לטפך בבית האכל הכר או הכסת זכר
 לכפיית המטה:

שצח אם מותר האבל להניח תפילין
ביום שני מיד:

שצח עד אימתי אסור לכבס כסותו.
 מותרים בגדילים לטפך הקטנים במת אפיהם או
 לכבס בגדיהם. טוע על רחם וצילא בו:

שצח אז שער אסור לנלח:
 הא דברין לכו לטפך תוך ז' דוקא בליעאל:
 אם ארע לו עבילה תוך ז' כיד היטול לפרניה:

שצח עד אימתי אסור בשמחה:

נשלחו פרטי רמזי מהמור יורה דעה והדיני המחודשין בסיעתא דשמיא:

בן אריה

הנהגות וחדושים על טור יורה דעה מהגאון המפורסם וכו' כש"ת מ"ה זאב וואלף זללה"ה שהיה אב"ד בנאלדינגען וטעלו. (בן הרב
 ה"ר אריה ליב זללה"ה הדיין המצויין בזאנר חדש) בעהמ"ה הנהגות **בן אריה** על הש"ס ואלפס (שנדפס בשס"ן החדשים) ועל הרמב"ם
ובן אריה על א"ח והו"מ שנדפס סוף ס' תמים דעים והיבור על הכה"ג והיבור על בעל העיטור ועוד חבורים אשר בכתובים (ובתוכם
 הערות מנכדו הרב הגאון מהר"ר אריה ליב ליפקין שליט"א אב"ד דקראטינגען).

ס"י קע"ב יו"ד בבית יוסף גד"ה כתב העיטור (בלוח פ') פורקין דמכנתא כחוב בקדם לבוע אכור
 אפי' כנשיאה משום דרמיס אין כאן נכח אין כאן ע"ל. ע"י ט' שכתב עליו זה ככ"ק ט' ו"ל
 אם אמר למלוה תחוק כדמי ודקתה איהו כחוקה לביתו לך קתיה לפרויה ויהו החוקן כן מותר אפי' כ כשהוא
 פנימיה כ"ש כמנהגא דברכה ע"ל ועי' טעם לכן העיטור על אפי' ש' שתיקו בדין זה ו"ל אכל כחוב בקדם ט'
 ש"ה המוכר מנעול לא קיי וס"ה כמנהגא עד דכהב ל' שטר ולמלא ליה כפי' כשהוא קיי וזי לא לא קיי ע"ל
 ב"ה מדברין בלא כחוב לו בעירוב דכתיב בטרם מקני ליה וזו קונה מטעם שטר ולא במשעתי
 [כיון שהם מלכס] וכן אם אמר לו להחוקי כהרס ודקתה כחוקה לפרויה ואמר לו לך חוק וקני לפרויה וכו'
 כתיב ט"ו. ועי' כמות חובן משפט ט' ס' סעיף ט"ו וכו' ע"פ שם סעיף ז' וכו' וכו' ע"פ שם [ובכשר משפט
 ט"ו] ובענין התרומות כשר ס"ד ובתבואת הרי"ף ס' ק"ד וכו' ק"ד וכו' ק"ד וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 כהן כוף ד"ה המטה את חמירו לא ידור כו' ובחידושי הרמב"ן בהערתו כעשה מקובלת כהא מלעוף דף ס"ד ע"ב
 סוף ד"ה המטה את חמירו לא ידור ס'. ועל פי מה שפרשנו בשיטה כענין העיטור מתוך מה שהקפיד כס
 כמח"ל על הרי"ף כזה ו"ל כס. בשיטה מקובלת כס. והמה אפי' כזה הטעם אם אמר רבים הגדול דכיון דמכסן
 לו שדיה באלוה מלטה ואמר לו לך חוק וקני לא קנה וכו' אין זה דרך מקה וממכר והלא קרקע נקיס כבשר ובחוקה
 ובכירת קרקע נמי נקיס כבשר ובמזה וכו' מימי עפי כריבית [כשהוא כנשיאה] ע"ל ע"ל. ולפי מה שפרשנו